



F. LUCII FERRARIS

PROMPTAE BIBLIOTHECAE

SUPPLEMENTUM

CONTINENS RECENTIORA ACTA S. SEDIS

ET

RECENTIORES RESOLUTIONES AC DECRETA SS. ROMANARUM CONGREGATIONUM

EDIDIT

IANUARIUS BUCCERONI

E SOCIETATE IESU

TOTIUS OPERIS

TOMUS NONUS



ROMAE

EX TYPOGRAPHIA POLYGLOTTA

S. C. DE PROPAGANDA FIDE

MDCCCXCIX.

Property of

CBF

Please return to
Graduate Theological
Union Library

250.3

F 375

4039

Ref

BX

1936

F45

1855

v.9

OPERIS APPROBATIO



Facultatem concedimus, ut Opus, cui titulus est: *F. Lucii Ferraris Promptae Bibliothecae Supplementum*, editum a P. Ianuario Bucceroni e Societate Iesu, typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur.

Romae die 15 Maii 1898.

FRANCISCUS CARINI S. I.

PRAEPOSITUS PROVINCIAE ROMANAE

SUPPLEMENTIS PRAEFATIO

Paucis abhinc mensibus mandatum mihi factum fuit conficiendi ultimum Volumen Promptae Bibliothecae F. Lucii Ferraris, novissime editae a Typographia S. C. de Propaganda Fide. Cum huiusmodi Volumen iam diu esset desideratum, necesse quidem fuit paucis mensibus absolvere opus quod plures annos exigebat. Hinc continuo et indefesso labore operam dedi, ut brevi posset praesens Volumen vulgari. Congerere in eo Acta S. Sedis et Resolutiones ac Decreta Sacrarum Romanarum Congregationum, ita ut plusquam mediocriter excresceret Voluminis moles, opus sane difficile non erat; cum tanta esset ultimis hisce annis eorum Actorum, Resolutionum et Decretorum copia, ut plura etiam Volumina ad ea continenda requirerentur. Laboris difficultas potius fuit in materia seligenda unius et mediocris molis Voluminis. Laboris difficultas, et non mediocris, fuit etiam in ordinatione praedictorum Actorum et Resolutionum ac Decretorum, ut nempe huiusmodi Volumen utilitati alicui esse posset studiosis, sive doctrinae sive practici usus. Haec quidem fuit mens auctoris huius Supplementi, qui in eo aliorum, quibus ipse succedit, vicem supplet; et si id, quod sibi proposuit, re ipsa est assecutus, non exigua profecto erit ei suscepti laboris remuneratio.

Romae in festo Annuntiationis Beatae Mariae Virginis 1898.

IANUARIUS BUCCERONI

E SOCIETATE IESU

F. LUCH FERRARIS

BIBLIOTHECAE

SUPPLEMENTUM

A

ABORTUS

1. — *Illiceitas abortus.*

Titius medicus, cum ad praegnantem graviter decumbentem vocabatur, passim animadvertibat lethalis morbi causam aliam non subesse praeter ipsam praegnationem, hoc est, foetus in utero praesentia. Una igitur, ut matrem a certa atque imminenti morte salvaret, praesto ipsi erat via, procurandi scilicet abortum seu foetus eiectionem. Viam hanc consuetudo ipse inibat, adhibitis tamen mediis et operationibus, per se atque immediate non quidem ad id tendentibus, ut in materno sinu foetum occiderent, sed solummodo ut vivus, si fieri posset, ad lucem ederetur, quamvis proxime moriturus, utpote qui immaturus omnino adhuc esset.

Iamvero lectis quae die 19 Augusti 1888 Sancta Sedes ad Cameracenses Archiepiscopos rescripsit: *tuto doceri non posse* licitam esse quancumque operationem directe occisivam foetus, etiam si hoc necessarium foret ad matrem salvandam: dubius haeret Titius circa liceitatem operationum chirurgicarum, quibus non raro ipse abortum hucusque procurabat, ut praegnantem graviter aegrotantes salvaret.

Quare ut conscientiae suae consulat supplex Titius petit: Utrum enuntiatae operationes in repetitis dictis circumstantiis instaurare tuto possit.

R. *Negative*, iuxta alias decreta, diei scilicet 28 Maii 1884 et 14 Augusti 1889. — S. C. S. O. 24 Iul. 1895. — Confer verbum *Craniotomia*, n. 1, 2.

2. — *Intima abortus et craniotomiae relatio.*

Confer hic n. 1 et verbum *Craniotomia*.

3. — *Excommunicatio in procurantes abortum.*

Confer verbum *Censura* n. 1.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE PROCURATIONE ABORTUS.

1. *Abortus communiter definitur*: eiectio foetus immaturi. Dicitur *immaturi*, i. e. nondum ad vitalem nativitatem apti, talibus temporis gestationis circumstantiis, ut foetus quamvis vivus adhuc in lucem prodeat, necessario tamen cito mori debeat. Quare, ut patet, idem reapse non est, *abortus* ac mera *partus acceleratio*. In partus acceleratione foetus immaturus non est, et quamvis in lucem prodeat ante completum gestationis tempus, potest tamen *naturaliter* vivere. Sane sunt qui abortum cum mera partus acceleratione perperam confundunt. Hoc ideo faciunt, discedentes a communi theologorum loquendi modo, ut facilius concludant, mera partus acceleratione, liceitatem directae procurationis abortus. Omnis abortus est quaedam partus acceleratio, sed non mera partus acceleratio: omnis acceleratio partus vero abortus non est. Abortus proprie locum habet septem prioribus gestationis mensibus; reliquis duobus mensibus mera partus acceleratio est, communiter loquendo et ex generali regula.

2. Dicitur praeterea *eiectio* foetus; quare abortus proprie distinguitur a qualibet actione, quae *per se primo* non sit *eiectiva* foetus, sed *laesiva* eiusdem foetus, qualis est chirurgica illa operatio, quae *craniotomia* et *embryotomia* appellatur, propterea quod *caesio* sit *cranii* infantis, vel *foetus*, ad eum ex matris utero extrahendum.

3. *Eiectio foetus dupliciter procurari potest*: 1. *Directe et per se*, 2. *indirecte et per accidens*. Habetur *directa* procuratio abortus seu eiectionis foetus, applicando medium seu medicamentum *per se* efficax et *per se primo* ordinatum ad expellendum foetum, uti sunt validae compressiones exteriores ventris, vel scissio seu disruptio, ope alicuius instrumenti, secun-

dinae, seu coriaceae illius membranae, in qua foetus clauditur, et humore natat, quo subtracto, ibi vivere amplius non potest, sed necessario eiicitur. Quare *directa* procuratio abortus hic intelligitur non tantum *directa intentione*, quatenus quis foetus electionem intendat, sed *directa etiam actione* exteriore, quatenus haec per se primo ad foetum expellendum efficaciter tendat. *Indirecta* procuratio abortus habetur applicando medium vel medicamentum *per se primo* ordinatum ad sanitatem conferendam matri, ex quo tamen *sequatur* etiam expulsio foetus, vel etiam adhibendo medium vel medicamentum, ex quo *aeque* habeatur sanitas matris et foetus expulsio. Prioris generis sunt pharmaca quaedam irritantia et violenta, quae per se primo tendunt, propria efficacia, ad prava humores et prava morbi dispositiones corrigendas, consequenter vero abortum etiam procurant. Posterioris generis sunt ea remedia, quae fibrarum relaxationem causant, ut balneum, sanguinis fluxus et emissio; unde simul dum sanitati consulitur, abortus producit, una eademque causa. *Indirecta* haec procuratio abortus, indirecta est *actione* simul et *intentione*. Verum nihil prohibet, quominus possit quis *directa intentione* ad abortum procurandum adhibere medium indifferens de se, et ad alium honestum finem per se ordinatum.

4. Ex communi veterum doctorum sententia, atque ex praxi S. Poenitentiariae, *foetus dicitur animari* spatio 40 dierum, si masculus, 80 si femina. Ex plurium recentiorum placito, nulla facta sexus distinctione, foetus dicitur animari ab ipsa conceptione, statim ac ipse incipit formari, quod quidem contingere censent statim ab ovuli foecundatione. Horum ratio ea est, quod ex factis experimentis constet, vel ab initio conceptionis foetum vivere, et vitae signa suo motu edere. Sed haec ratio rem non demonstrat, aliud enim est, quod foetus vivat, aliud quod vivat anima rationali. Quare adhaeremus hac in re doctrinae S. Thomae, quae nullo pacto obsoleta est, ut plures praetendunt. Primo anima sola vegetativa embryonem informat, et sic sufficienter explicantur phaenomena omnia motus et vitae, quae ab initio in embryone observantur. Deinde, embryone ad maiorem perfectionem pervento, anima sensitiva succedit, per quam vegetativa expellitur. Etenim « cum generatio unius semper sit corruptio alterius, necesse est dicere, quod... quando perfectior forma advenit, fit corruptio prioris; ita tamen quod sequens forma habet quidquid habebat prima, et adhuc amplius; et sic per multas generationes et corruptiones pervenitur ad ultimam formam substantialem, tam in homine quam in aliis animalibus... Sic igitur dicendum est, quod anima intellectiva creatur a Deo in fine generationis humanae, quae simul est et sensitiva et nutritiva, corruptis formis praeexi-

stentibus ». S. Thom. 1 p., q. 118, a. 2 ad 2. Cf. Contra Gent. l. 2, C. 90. Neque vero in re praesenti spernenda haec quaestio est, vel nimia facilitate asserendum est tamquam certum id quod certum non est, cum agatur de ipsa vita matris et de corporali ac spirituali etiam vita infantis tuenda, stante hinc inde iurium gravissimorum collisione. Quaerit S. Alph. l. 3, n. 394, quaesito III, quandonam censeatur proles anima informata, et ait: « damnata fuit prop. 25 ab Innoc. XI, quae dicebat: *Videtur probabile omne foetum quamdiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cum paritur; ac consequenter in nullo abortu homicidium committi*. E converso *male* dixerunt aliqui foetum in primo instanti, quo concipitur, animari, quia foetus *certe* non animatur antequam sit formatus, ut colligitur ex S. Script. Exod. 21, ubi iuxta versionem 70 dicitur: *Qui percusserit mulierem praegnantem, et illa abortum fecerit, si nondum erat formatus, multabitur pecunia*. Certum est itaque foetum non statim animari ».

5. *Licet aliquando indirecte abortum procurare*, seu potius permittere, subministrando videlicet matri morbo gravi laboranti remedia morbo curando *per se* idonea, etsi *consequenter* abortus sequi possit, vel remedia *aeque* per se idonea morbo curando, ac foetui nociva. — Prob. 1°. ex communi theologorum doctrina. S. Alph. l. 3, n. 394; Struggl Tr. 7, q. 3, n. 15; Sanchez de Matr. l. 9, D. 20, num. 13 seqq.; Diana Tr. 6 de abortu, Res. 38 seqq.; Gury n. 402; Scavini, etc. 2°. Nam quando remedium aliquod, seipso unaque et eadem efficacia, utrumque effectum simul producere potest, sanandi matrem et prolem occidendi, sive primario sanitas matris et consequenter abortus sequatur, sive hi effectus sint sibi invicem paralleli, unus non assumitur necessario *re* aut *intentione* tamquam medium ad alium procurandum. Ergo adest tunc casus actionis bonae aut indifferenteris, ex qua sequitur duplex effectus, unus bonus, alter vero malus, quam fas est ponere, si finis agentis sit honestus, pravum scilicet effectum non intendat, et adsit causa proportionate gravis.

6. Hinc dicitur, *licet aliquando*, si nempe agatur de morbo lethali matris, cuius vita servanda causa proportionate gravis est respectu *vitalis temporalis* proles. « Certum est, inquit S. Alph. l. c., apud omnes licitum esse remedium praebere praegnantem, directe ad eam curandam etiam cum periculo abortus, si morbus est mortalis, secus si non esset talis »; et inferius: « Si (remedium) tendat directe ad servandam vitam matris, ut esset purgatio corporis, scissio venae, balneum, etc. haec *certe* licita sunt, *quando aliter certo moraliter* iudicatur mater cum prole moritura »; nempe remedio non adhibito; vel quando aequale esset

periculum abortus, sive remedium adhibeatur sive non, vel quando moraliter certo constet foetum nondum esse animatum, ut saltem pro prioribus conceptionis diebus teneri potest. Ratio est, quia consulitur tunc saluti matris sine maiori periculo prolis, et « quia, ut habet Busembaum apud eundem S. Alph. l. c.; in pari necessitate mater potest magis prospicere sibi quam proli ». Et *par est necessitas*, nam nulla quidem adest spes baptismum proli procurandi in primo et tertio casu; spes illa vero in secundo casu aequalis est.

7. E contrario *par non est necessitas*, quando certa quidem est mors matris, si medicinam non sumat; sed si eam sumat, certa est mors prolis non solum temporalis sed etiam aeterna, quia baptismus ministrari ei non poterit, qui vero certo ei posset ministrari, si mater a medicina abstineret; quia proles certo mortuae matri supervivet: et tunc « tenetur utique mater ex ordine charitatis abstinere a medicina, et praeferre suae vitae corporali vitam spiritualem prolis ». Ita S. Alphonsus l. c., qui ibid. pergit inquiring: « sic etiam ex eadem charitate tenetur abstinere, quando dubitatur de salute matris et prolis », quando nempe dubitatur an, neglecta medicina, mater possit sanari; et an pereunte matre, proles possit supervivere et baptizari. Et idem S. Doctor mox addit: « Et etiamsi mors matris esset moraliter certa, si non sumat remedium, nec etiam tunc auderem ei medicinam permittere, *si aliqua rationabilis spes affulgeret*, quod, mortua matre, proles superviveret et baptizari posset: quia nemini licet, ad tuendam suam vitam temporalem, positive exponere proximum in necessitate constitutum, periculo mortis aeternae. Secus vero puto dicendum cum Sylv., Tourn., etc. et communi, *si nulla spes rationabilis esset* de vita prolis post mortem matris, ita ut possit illa deduci ad baptismi gratiam; quia tunc non videtur caritas obligare matrem in extrema necessitate positam, ut vitam suam negligat, a remediis abstinendo, ob exiguum et remotissimam spem vitae prolis ».

8. Atque hic ad praxim quod attinet, animadvertit idem S. Doctor, l. c. « medicos quoad pharmaca praestanda matribus, non esse scrupulose angendos, eo quod probabilissimum sit rarissimum esse casum, et moraliter impossibile, ut pene miraculum sit, quod, pereunte matre, proles supervivat, ut baptismum recipere possit ». Attamen ea res non adeo negligenda est; quia non semel etiam accidit, quod ob peritiam chirurgorum statim ac spiritum mater exhalaverit, inciso matris utero, proles viva extracta fuerit et baptizata.

9. *Nullo unquam casu vel causa licet directe procurare abortum*, etiamsi foetus supponeretur adhuc inanimatus. — Prob. Etenim 1°. si sermo sit de directa procuracione abortus

improprie talis, nempe per media vel medicamenta, quibus ad foetum vel infantem *laedendum* ac perimendum *directe* tenditur, ut ex. gr. cum medici ope forcipis cranium infantuli in ipso matris utero conterunt, ad mortuum foetum postea violenter extrahendum; verissimum habetur homicidium, *directe* intentum, et *directe* exercitum, quod nunquam licet.

10. Neque vero valet ullo modo dicere, quod revera non intenditur mors infantis, sed sanitas matris. Nam, quamvis explicite non intendatur mors infantis, implicite tamen ea intenditur; siquidem illa chirurgica operatio directe foetus seu infantis occisiva est. Quare quaelibet etiam implicita intentio non occidendi infantem facto ipso retractatur, cum de facto infans directe occidatur; et intentio saltem *in actu exercito* habetur huiusmodi directae occisionis. Quilibet humano modo agens intendit semper facere, id quod reapse facit, aliquo saltem modo, vel explicite vel implicite.

11. Neque item valet dicere, quod illa actio non sit directe occisiva foetus. Etenim illa cranii compressio, in infante iam nato, et in homine adulto, certe directe occisiva est infantis et viri. Ergo etiam foetus et infantis in utero materno adhuc existentis: non enim mutatur inde natura illius actionis. Atqui, instant adversarii, mutatur: nam illa actio evadit ex illa circumstantia actio mere *extractiva* et *eductiva* foetus et infantis de loco in locum. Sed hoc nihil prorsus est: siquidem illa actio prius natura et tempore est laetaliter *laesiva* et *occisiva*; et deinde extractiva; hoc medio foetus et infans extrahitur, cranii lethali compressione; et ita matris vita salvatur. Porro non sunt facienda mala, ut veniant bona.

12. Craniotomiae defensores appellant ad collisionem iurium vitae matris et vitae infantis; et ius matris in ea utpote potius et efficacius praevalere debet. Verum doctrina ista de iurium collisione nulli adversariis adiumento est. Nam in collisione iurium, praevalere utique debet ius potius et efficacius; si praevalere potest, quin medium intrinsece malum assumatur ad illam praevalentiam. Porro in casu, ut praevaleat ius matris eiusque vita servetur, assumitur tamquam medium id quod intrinsece malum est, directa innocentis occisio.

13. Si sermo sit de directa procuracione abortus per media vel medicamenta, quae nonnisi partus praematuram accelerationem directe causant, ex qua proles necessario, ex ipsis naturae legibus morti succumbere debeat, « post animationem id esset directe occidere infantem, quod nunquam licet »: nam positiva actione eicere infantem *immaturum* extra uterum, est positive subtrahere illi medium institutum ab ipsa natura ad eius vitae conservationem, quod est directe aliquem occidere: « ante animationem vero neque licet id directe procurare, sicut non

licet procurare seminis effusionem etiam ad salvandam vitam, in quo casu loqui videtur Tertullianus in Apol. cap. 3; rationem enim reddit universalem *homo*, inquit, *est qui futurus est, nam fructus in semine est*. Lugo de Iust. et Iure Disp. 10, S. 5, n. 130. Quare, cum foetus etiam non animatus ordinetur ad hominem formandum; illius eiectio homicidium anticipatum est. Hinc Ithur. Cas. 21, n. 5, « certo certius, ait, semper esse gravi malitia infectam » directam abortus procuracionem.

14. Doctores sunt sane graves et plures, quos sequitur et refert Sanchez de Matr. l. 9, D. 20, n. 9, et Struggl. Tr. 7, q. 3, n. 16, qui existimant, abortum directe procuratum, ubi tamen dumtaxat agatur de vera partus praematura acceleratione, minime vero de directa foetus laesione, non ita esse intrinsece illicitum, ut saltem in casu servandi vitam matris, ex praesenti morbo extreme periclitantis, non liceat. Hanc autem sententiam limitat Sanchez ad unicum casum foetus inanimati; « ubi, ait laudatus Theologus, foetum iam animatum esse constiterit, vel id dubium sit, constat apud omnes auctores, tota hac disputatione referendos, id minime licere »; num. 7. Eius autem aliorumque ratio est, tum quia cum foetus ille sit pars viscerum non tenetur mater eum servare cum tanto vitae suae discrimine, eo vel maxime quod, pereunte matre, foetus minime animabitur; tum quia mater eo casu potest illum expellere, tanquam suae vitae aggressorem. Hinc expresse idem Sanchez eam sententiam magis adhuc limitat et duplicem excipit casum, n. 10. Primus casus est, si mater alias parturiendo experta fuisset periculum mortis; et propter hoc non licet foetum expellere, ut docet communis theologorum sententia, quia eo casu non est aggressor praesens, cum periculum sit multum distans, et poterit mater ex alia causa interim obire. Idque confirmatur ex alia doctrina communi, quam tradit idem Sanchez ib. num. 2 et 10, scilicet nunquam licitum esse matri ob quodcumque periculum sumere potionem ad conceptionem impediendam. Alter casus est, quando mater, nisi foetum expelleret, periculum occisionis a coniunctis vel suae famae subiret, quod omnino illicitum esse constat ex damn. prop. 34 ab Innoc. XI: « licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur ». Ratio autem est, quia admissa etiam illa ratione ex aggressore desumpta, vel ex eo quod pars viscerum sit, aliud est quod foetus sit aggressor per se et ab intrinseco in casu lethalis morbi matris; aliud quod per accidens et ab extrinseco; potest enim quisque occidere aggressorem, ne ab illo occidatur, nequit tamen occidere alterum, ne occidatur ipse ab hoste. Foetus item, ait idem Sanchez, consideratus ut pars viscerum matris ordinem per

se habet ad conservationem totius, unde ut licet abscindere membrum ita et foetum expellere, si id exigat totius conservatio; sed illi occisioni, a coniunctis inferendae, illique infamiae aliis mediis et quaesitis coloribus occurri potest. Hanc sententiam, omnibus istis restrictionibus circumscriptam, *probabilem* quidem affirmat S. Alphonsus, adiiciens, « oppositam tanquam tutiorem omnino amplectendam », cum illa nihil ad praxim possit deservire. Cf. Struggl. Tr. 7, q. 3, num. 16; Laymann l. 3, Tr. 3, C. 4, qu. 2; Tamburini Explic. Decal. l. 6, C. 2, § 4. — Eandem antiquorum doctorum sententiam liceitatis directae procuracionis abortus recentiores doctores etiam defendunt, et quidem etiam quoad foetum animatum, in praedicto illo casu servandi vitam matris ex praesenti morbo extreme periclitantis; « quam sententiam olim non improbabilem censuit » cl. D'Annib. P. 2, n. 284, Ed. 3^a, eique omnino adhaerere videtur Del Vecchio apud Scavini, Ed. 1874 Mediolani, Vol. 2, num. 654, et Theol. Mor. Vol. 2, n. 320, 321.

15. Iam vero, ad antiquos doctores quod spectat, ut missam faciamus extrinsecam auctoritatem, ad rationes quod attinet, quibus ea sententia innitur, haec scite Sporer de Matr. P. 4, C. 4, S. 1, num. 706, « Foetus, ait, proprie non est pars matris, neque propter matrem; sed alium habet finem per se intentum a natura, imo inchoative in fieri iam est condistinctum individuum humanum. Certe liquido magis proprie pars hominis est semen, et aliqua saltem ratione propter hominem, quippe et ipsum nutrimentum partium contiguarum ex physicorum scitis: ergo, etc. Si autem ratione aggressionis licet procurare abortum foetus inanimis; certe longe violentius aggreditur vitam humanam semen abundans morbis illis acutissimis, quam minutula illa substantia foetus adhuc inanimis: ergo a fortiori, cur similiter eo casu non liceat procurare emissionem seminis? Quin imo, cur non etiam abortum foetus iam anima formati: cum non minus innocens possit se defendere ab aggressore inanimato, quam inanimato ». At nullo sane pacto foetus iniustus aggressor est. Nam qui ex solo causarum naturalium cursu fit alteri naturaliter causa mortis dici nequit aggressor sive formaliter sive materialiter *iniustus*: aggressor enim vim infert iniustam, et iniusta dici nequit illa vis, quae ex ipso cursu naturalium causarum progreditur. Quin immo neque simpliciter aggressor est. Etenim aggressor *per se* causa est mortis, foetum vero *per se mortem* non intendit matris, sed ea *per accidens* omnino contingit. Ac plerumque non foetus parvae molis et iners, sed mater est potius aggressor vel ob arctitudinem uteri, vel propter gravem quo laborat morbum, vel propter aliud incommodum.

16. Sanchesii doctrinam expresse oppugnat et refellit Lugo l. c. n. 130, 131, « quia, ait, etiam in posterioribus casibus (quando nempe ex partus difficultate futura, aut ex infamia mors timeretur), foetus est aggressor, cum, conatu quo prodire tentabit ex utero, mater in mortis periculum manifestum adducenda sit. Adde, si hoc licitum redditur ratione invasionis, qua mater a foetu invaditur, liceret etiam eius abortum procurare post animatum foetum, cum non minus possit innocens se quacumque via defendere ab invasore animato, quam ab inanimato. Quod verò periculum non sit praesens parum refert, tum quia etiam infirmitas contra quam abortus procurare licet, potest non afferre periculum mortis hodiernae, sed post mensem, et tamen potest hodie adhiberi medium ad abortum, neque enim expectandus est ultimus articulus necessitatis et periculi, sed oportet praevenire, adhibitis tempestive remediis, quia postea sero medicina paratur, et fortasse non proderit postquam morbus longiori mora nimium invaluit. Unde eodem modo praeveneri posset per abortum procuratum contra mortem ab extrinseco inferendam post aliquot menses, si crimen publicetur; tum etiam qui potest periculum praesens esse in casu posteriori, ut si maritus quam primum venturus uxorem gravidam invenerit, eam credatur interfectorus. Denique quod in his casibus possit periculo aliis mediis occurrere non solvit difficultatem. Quaestio enim est, quando, tentatis aliis mediis, nullum aliud occurrit, nec utile speratur, nisi unicus abortus.

17. « Melius ergo negatur universaliter id unquam licere, quod universaliter docuit etiam Vasquez Cap. 3 de Rest., § 2, dub. 6, n. 52, quod exemplum adductum probare videtur de obligatione nunquam procurandi seminis effusionem. Ad quod tamen idem Sanchez n. 12 respondet; rationem ob quam seminis effusio nunquam liceat, non esse damnum generationis, sed quia natura omnimodam seminis administrationem negavit extra coitum ad generationem propter periculum imminens ob nimiam delectationem, quae in eius effusione sentitur, quae ratio locum non habet in abortu. Verum, si recte expendatur, eadem ratio applicari poterit ad hoc, ut nunquam licita sit procuratio abortus: quia sicut natura non permisit unquam seminis effusionem extra copulam ad generationem, quia si aliquando posset extra copulam licite procurari, periculum esset, quod homines ea delectatione extra copulam contenti minus de prole generanda curarent; sic etiam multo magis debuit prohiberi omnino procuratio abortus, quia si id aliquando liceret, periculum etiam esset, quod homines delectationem copulae quaererent eo animo et fiducia, quod postea ex causa superveniente; abortus posset procurari, ut partus impediretur et magna oc-

casio daretur fornicationibus et stupris, a quibus absterret timor prolis et partus futuri, qui timor magna ex parte cessaret, si postea ex causa aliqua liceret abortum procurare. Fatendum ergo est, naturam sicut seminis, ita foetus administrationem sibi reservasse, negata parentibus facultate disponendi de semine vel foetu, nisi ad finem generationis, ab ipsa natura intentum; quia omnis administratio alia ipsis concessa facile posset inconvenientia afferre contra finem generationis ». Cf. Salmant. Tr. 13, C. 2, n. 58-66.

18. Ad recentiores doctores progrediamur. Illud primo notandum est, quod veterum theologorum auctoritas nullo pacto suffragatur in hac controversia recentioribus theologis. Nam antiqui theologo, qui liceitatem abortus defendunt, illum ad abortum foetus inanimati communiter restringunt. Recentiores vero theologo, abortus liceitatem propugnantes, illum indiscriminatim propugnant, immo, stantibus novis placitis, quorum sunt acerrimi fautores, hypothesis foetus inanimati fere omnino reiiciunt.

19. Aliam hinc ineunt viam ad liceitatem abortus demonstrandam. *Abortum* primo confundunt cum *partus acceleratione*, et unum pro alio usurpant. *Directam* deinde *procuracionem* abortus ad procuracionem abortus *directa intentione* revocant, posthabita natura *actionis*, qua abortus procuratur. Insuper tanquam certum principium assumunt quaestionem de partus acceleratione non eo spectare, *an liceat prolem vita privare*, sed potius *quousque mater teneatur ad vitam proli conservandam*. Tandem cum ars chirurgica modo instrumentum repererit, quo membranae foetum involventes ita scinduntur, ut aqua ope siphunculi injecta foetum immediate tangere certo possit, atque adeo de validitate Baptismi, infantibus utero clausis sic collati, prorsus certi esse possumus, fere cessant difficultates et quaestiones a veteribus DD. motae circa pericula, quae mater subire teneatur, ut aeternae saluti prolis propiciatur.

20. Hinc facile, inquirunt, abortus liceitas evincitur. Etenim quod DD. cum S. Thoma communiter habent, iniusti aggressoris mortem in iusta defensione tantum *indirecte* sequi, *propterea quod directa occisoris intentio* solum in propriam feratur defensionem, alter vero effectus, mors nempe aggressoris, sit praeter intentionem et per accidens; id ipsum locum habere potest in *partus acceleratione*, quando scilicet voluntas non in temporale prolis damnum, quod *per accidens* sequitur et *praeter intentionem*, sed in *alium finem directe tendit*.

21. Ubi ergo 1°. certa sit mors matris, nisi foetus expellatur, et agatur tantum de morte temporali prolis, quia v. g. baptismus poterit ipsi, iuxta dicta, conferri, non tenetur mater mori, ut vitam temporalem filio conservet.

« Mater, ait Lugo De Iust. et Iure D. 10, n. 133, non tenetur cum tanto vitae suae periculo et detrimento procurare et conservare foetum: sicut nec natum iam filium tenetur cum vitae discrimine alere et retinere, neque etiam ad eum lactandum conservare lac in uberibus, quando ad propriam vitam tuendam necessarium ei esset ubera arefacere ».

22. 2°. Si mater morbo correpta, gravi mortis periculo laboret, nisi foetus partum accelerando expellatur; probabilis autem spes sit, ope medicinae effici posse, ut foetus vivus in lucem prodeat, atque adeo sin minus temporalem, saltem aeternam vitam sit adepturus, tunc eiusmodi expulsio non modo licita videtur, sed *praecepta*. Ratio, quia matris periculum ac mors nihil prodesset vitae temporali prolis, et insuper in gravissimum salutis aeternae discrimen ipsam prolem coniiceret. Nec obesse debet, quod forte mors prolis paululum acceleretur. Nam primo quidem ex Lugone non tenetur mater cum tanto discrimine vitam prolis ulterius conservare. Deinde vero « in eo casu, inquit S. Alph. l. 6, n. 106 in fin., negligi potest parva illa vitae iactura, ut infans vitam aeternam consequatur ».

23. 3°. Si ex vi morbi probabile imminet periculum abortus, simul vero periculum instet, ne, si abortus reipsa ex morbo sequatur, proles in utero moriatur; contra vero probabilis spes affulgeat, quod accelerato per medicinas partu, proles in lucem viva prodeat, et sic aeternae eiusdem saluti prospici possit; incerta vitae temporalis spes non videtur praeferenda probabiliori spei salutis aeternae, atque adeo accelerare partum liceret. Quod quidem dicendum est valere, etiamsi morbus nullum vitae matris periculum inferat, sed solum de meliori prolis bono agatur. — Cf. Ballerini Palmieri Opus Theol. Mor. Vol. 2, pag. 642 seqq. Ed. 1^a.; Lemkuhl Theol. Mor. Vol. 1, p. 499, Ed. 1883.

24. Praecedens doctrina recentiorum theologorum talis sane est, ut probari non possit. Singula gradatim et breviter perpendamus. Abortus confundi non potest cum acceleratione partus. Nova ista loquendi ratio de abortu, tanquam de *acceleratione partus*, falsa comprobatur ex veterum theologorum constanti doctrina, quae retinenda omnino est, nisi gravis ratio novum loquendi modum suadeat. Si theologo constanter de abortu locuti sunt alia prorsus diversa ratione, hoc profecto fieri debuit non sine gravi fundamento. Abortum considerare tanquam partus accelerationem, subtilis profecto consideratio non est, quae veterum theologorum acumen effugere potuerit. Insuper Summi Pontifices de abortu non ita loquuntur, ut illum habeant tanquam partus accelerationem. De abortu loquuntur tanquam de eiectione foetus immaturi, nempe nondum apti ad vitam extra matris viscera. Conferatur inter alias Con-

stitutio Sixti V *Effraenatam* 29 Octob. 1588, quae ex professo tractat de abortu, et tota quanta est circa hanc materiam versatur. Porro Sixtus V abortus definit: « foetus *immaturi*, tam animati, quam etiam *inanimati*, formati vel *informis* eiectionem ». Ib., § *Nos igitur*. Caeterum ipsa ratione constat simplicem partus accelerationem rem esse bene diversam ab abortu; ut ab abortu res bene diversa est ipse partus; acceleratio enim partus, licet partus acceleratus sit, adhuc *partus* est, adeoque importat prolem iam ita formatam et *perfectam*, ut extra matris viscera vivere possit, abortus e contra ex suo conceptu et communissima omnium acceptione, etiam vulgari, prolem importat, ex *praemature* e materno utero egressu, informem et imperfectam, ita ut inepta sit omnino ad vitam extra matris viscera: unde hoc eodem sensu abortus vox metaphorice etiam solet usurpari.

25. Alterum quod in medium profertur de procuratione abortus *directa intentione*, posthabita *directa* procuratione abortus *ex parte ipsius actionis*, falsissimum omnino est, et perniciosissimum. Falsissimum, nam stante a parte rei *actione directe procurante* abortum, non nisi illusorie quis affirmare potest se abortum non intendere, sed matris e. g. sanitatem, et abortum dumtaxat permittere. Etenim impossibile est quod quis humano agens modo non intendat illud, ad quod eius actio directe ordinatur, tanquam medium *per se primo* ad illud conducens. *Perniciosissimum*, nam nullum est peccatum opere exteriori patratum, quod illa doctrina cohonestari non posset. Quamvis, *actione directe procurante pollutionem*, hanc quis in se procuret; si tamen id faciat *intentione* e. g. sanitatis, nil certe tunc peccaret. Idem de qualibet alia re dici potest.

26. Tertium item assertum alienum prorsus est a veritate: agi nempe in hac quaestione de obligatione matris conservandi vitam prolis. Ut apparet evidentissime ex ipsa Const. Sixti V *Effraenatam*, hic agitur de homicidio, agitur de privatione vitae infantis. Eiicere ex sinu matris foetum immaturum non est, foetus vitam simpliciter non conservare, sed est *positive* eum vita privare, per actionem *positivam*, natura sua tendentem et ordinatam ad internecionem prolis. Si secus esset dicendum esset, prolem *immaturam* posse aequè vivere in utero matris et extra illum, quod prorsus absonum est, attentis physicis naturae legibus; dicendum esset, quod immaturum foetum *eiicere*, est eum tantum non adiuvare ad vitam producendam, et mere negative se habere quoad eius necem.

27. Postremo, quod quarto loco dicitur de inventione illius instrumenti, difficultates et quaestiones hac in re non aufert, sed auget. Etenim tanquam utilis omnino laudari potest inventio illius instrumenti ad baptismum in-

fanti, meliori quo fieri potest modo, conferendum; si proles post mortem matris supervivat, vel ubi revera agatur de mera partus acceleratione. Attamen ubi quaestio instituat de ipso abortu, adversarii tanquam certum assumunt, in hoc etiam casu absque ulla controversia licere baptismum conferre ope talis instrumenti. Verum hoc nullo modo certum est. Nam cum introductione illius instrumenti secundina scindatur, et diffuat ille humor, in quo foetus natus et vivit, iam illa actio, natura et tempore prius, est directa abortus procuratio, deinde vero baptismi collatio; quemadmodum in craniotomia illa actio forcipe educendi infantem ex materno sinu prius est *occisiva* infantis, et deinde extractiva. Quare si licet abortum directe procurare, et infantem occidere ad eum baptizandum, tunc utique licebit etiam eo modo baptismum conferre. Porro S. Alph., l. 6, n. 106, inquit: « *Omnino tenendum est...* communiter contra aliquos *nunquam licere* proiicere in flumen infantem ad eum baptizandum, quamvis *sit mox decessurus sine baptismo*; quia nunquam est licitum ob quamcumque causam directe occidere innocentem..... Et ob eandem rationem non licet incidere ventrem matris *proxime moriturae*, ut eius infans Baptismum recipiat, ut communiter etiam dicunt..... ex D. Th., qui in 3 p., q. 68, a. 11 ad 3, id expresse docet, inquiens: *Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum: si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri ut puer baptizetur...* Respectu ad chirurgum dico tunc eum posse incidere matrem, si periculum mortis illius sit remotum; secus si *proximum aut probabile*: sicut enim illicitum est occidere matrem, ut puer baptizetur, ut vidimus cum communi ex D. Thoma, sic etiam matrem *probabili* periculo mortis exponere.... Respectu vero matris.... dico quod si periculum eius mortis sit *probabile*, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantum posset et teneretur illam pati, si chirurgus sine suo consensu, ipsa omnino negative se habente, incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitae suae temporali praeferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, nempe si proles non sit certe baptizanda, non tenetur ipsa vitam certe amittere ». Porro si non licet occidere matrem ad baptizandum infantem, si non licet occidere ipsum infantem ad eundem baptizandum, neque licet abortum directe procurare ad infantem baptizandum. Directa enim procuratio abortus mala est intrinseca natura sua, ut intrinseca natura sua malum est homicidium. Quare ut non licet ad puerum baptizandum eum in mare *proiicere*, ita neque licet ad eundem baptizandum

eundem *eiicere* immaturum e materno sinu, membranam qua clauditur, scindendo; unde necessario iam abortus sequatur. Neque vero praetermittendum est, tanquam prorsus certum haberi saltem practice non posse Baptismum collatum infanti, adhuc incluso in materno utero. Benedict. XIV de Synodo l. 7, C. 5; S. Alph. l. 6, n. 107; Billuart Tr. de Bapt. D. 3, a. 3; S. Th. 3 p., q. 68, a. 11 c. et ad 1; Enchir. Mor. Ed. 2^a. n. 239.

28. Quod igitur quasi Corollarium deducitur, abortus licitas, in oppositum Corollarium convertendum est, illicetis abortus. Confirmatio autem, quae desumitur ex doctrina S. Thomae et communi theologorum de iniusto aggressore, vel nihil probat vel probat contrarium. Enimvero quod assumitur, nimirum iniusti aggressoris mortem in iusta defensione tantum *indirecte* sequi, *propterea quod directa occisoris intentio solum in propriam defensionem feratur* falsum prorsus est, et ostendit huiusmodi Doctores non intellexisse et forte etiam non legisse hanc quaestionem apud Angelicum Doctorem. Ratio, cur licet iniustum aggressorem occidere, est, quia licet vim vi repellere. Id quod licet non est, *iniustum aggressorem occidere*; sed est, *vim vi repellere*, quod est actio bene diversa: siquidem est actio, quae habet duplicem effectum, defensionem sui et occisionem aggressoris. Et sic mors iniusti aggressoris in iusta defensione tantum *indirecte* sequitur, non *propterea quod directa occisoris intentio solum in propriam defensionem feratur*; sed propterea quod illa actio, *vim vi repellere*, sit actio de se indifferens, habens duplicem effectum, bonum propriae vitae defendendae, malum alienae vitae offendendae; bonus effectus intendatur, malus permittatur. Et sane naturale Ius et Ius Positivum, et omnia Positiva Iura non proclamant licitum esse *iniustum aggressorem occidere*: sed *vim vi repellere* omnia Iura proclamant. Unde communiter additur notum illud de *moderamine servando* INCULPATAE TUTELAE, quod moderamen locum profecto non haberet, si licitum *per se* esset *iniustum aggressorem occidere*, et non esset potius aliud *per se* licitum: nimirum *vim vi repellere*. C. Si vero 3 De Sent. excomm. totidem verbis dicitur: *vim vi repellere omnes leges et omnia Iura permittunt*.

29. Audiatur S. Thomas, 2-2, q. 64, a. 7. Quaerit A. D. « *utrum liceat alicui occidere aliquem, se defendendo* »; et ut quaestionem resolvat hoc constituit principium: « *Dicendum, quod nihil prohibet, unius actus esse duos effectus quorum alter solum sit in intentione, alter vero sit praeter intentionem*. Morales autem actus recipiunt speciem secundum id quod intenditur, non autem ab eo, quod est praeter intentionem, cum sit per accidens ». Hoc constituto principio de objectiva actionis

indifferentia, duplicem habentis effectum, et de specificatione humani actus, qui circa eam versatur, statim S. D. concludit quoad actum vim vi repellendi: « Ex actu *ergo* alicuius seipsum defendentis *duplex effectus* sequi potest: *unus* quidem conservatio propriae vitae; *alius* autem occisio invadentis. *Actus ergo huiusmodi* (nempe propriae defensionis, haud profecto occisionis invadentis, ut esse deberet ex adversariorum interpretatione), ex hoc quod intenditur conservatio propriae vitae non habet rationem illiciti, cum hoc sit cuilibet naturale, quod se conservet in esse quantum potest ». Adeo autem verum est, quod S. D. non loquatur de liceitate per se occisionis invadentis, sed de liceitate per se *defensionis sui*, seu vim vi repellendi, hoc enim est sese defendere, ut statim animadvertat: « Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proveniens illicitus reddi, *si non sit proportionatus fini*. Et ideo si aliquis ad defendendum propriam vitam, utatur maiori violentia quam oportet erit illicitum. Si vero moderate violentiam repellat, erit licita defensio: nam secundum Iura, *vim vi repellere licet*, cum moderamine inculpatae tutelae. Nec est necessarium ad salutem, ut homo *actum moderatae tutelae* praetermittat ad evitandam occisionem alterius; quia plus tenetur homo vitae suae providere quam vitae alienae ». Quare iterum id quod proprie licet, non est *occisio invadentis*, sed est *moderata tutela*, seu *vim vi repellere*, et hic actus licitus est; siquidem homo, ut par est, in eo propriam vitae suae conservationem intendit; minime vero hominis occisionem, licet iniusti aggressoris; nam hominis occisio privata auctoritate illicita prorsus est. Et quod haec reapse, et non alia, sit mens S. Doctoris non tantum patet ex praecedentibus, verum etiam ex illis, quae mox addit; ait enim: « Sed quia *occidere hominem non licet*, nisi publica auctoritate propter bonum commune, illicitum est, quod homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat, nisi ei qui habet publicam auctoritatem; qui intendens hominem occidere ad sui defensionem refert hoc ad publicum bonum, ut patet in milite, pugnante contra hostes, et in ministro iudicis, pugnante contra latrones, quamvis et isti peccent, si privata libidine moveantur ». Nullum igitur argumentum desumi potest pro directa procuratione abortus ex communi doctrina iniusti aggressoris, et in particulari S. Thomae, qui generatim de abortu loquens, in 4 Sent., D. 31, in expositione textus, abortum affirmat esse grave peccatum, et inter maleficia computandum, *et contra naturam*. Videant adversarii, num actus *contra naturam*, ex intentione caeteroquin honesta agentis, evadere possit actio secundum ordinem naturae.

30. Quoad primum vero casum practicum quod attinet, de baptismi collatione, ope siphunculi, iam dictum est. Quod autem asseritur,

matrem non teneri mortem subire, ut vitam temporalem filio conservet verissimum est, si agatur de mera non conservatione vitae filii, quae in indirecta quidem abortus procuratione verificatur. Et sic, ubi par sit matris et filii necessitas, diximus nos ipsi supra, cf. n. 6, ex communi theologorum sententia, licere omnino abortum indirecte procurare. De mera non conservatione vitae prolis loquitur Lugo l. c. Verum si agatur de positiva privatione vitae prolis, quae in directa procuratione abortus habetur, illicitum omnino est matri, sive propter sanitatem propriam corporalem, sive propter salutem etiam spirituales filii, ut iam vidimus ex S. Thoma, ex S. Alphonso, et ex communi doctrina, prolem positiva actione interimere. Per directam procuracionem abortus mater positiva actione prolem immaturam eiicit ex utero, et non mere cessat eam in utero retinere. Ad Lugonem quod spectat iam satis ex dictis patere potest quatenam sit eius doctrina.

31. Sed ut magis manifestetur, quam falso Lugo afferatur pro directa procuracione abortus, et quam falsa ex eodem Lugone sit illa doctrina de illicita procuracione abortus directa, *intentione*, non vero directa, etiam *actione*, operae pretium est integram Lugonis sententiam afferre, et apparebit etiam quo sensu Lugonis verba, ab adversariis relata, ab eo dicantur. « Si pharmacum, inquit l. c. n. 130–132, sumatur, et idem est de sanguinis emissionem per sectionem venae, *directe ad abortum*, in neutro casu (nempe foetus inanimati et animati), licet... Quando vero pharmacum vel remedium non sumeretur *directe ad eum finem*, sed *ad sanitatem et vitam matris tuendam*, distinguendum rursus est, iuxta supradicta; nam si non aliter conducat ad vitam matris, *nisi quatenus causat abortum*, iam tunc *directe* intenditur abortus, licet non intendatur *propter se*, sed *propter alium finem*, ut supra dicebamus de actione, quae non aliter utilis esse potest ad occidendum hostem, nisi quatenus occidit innocentem, et idem dicendum erit in casu nostro. Si vero pharmacum illud *utile sit ad vitam matris*, *consequenter* tamen *causat* abortum, et praeter intentionem; tunc si foetus non sit animatus, licitum erit illud remedium, *sicut et illud quod sumitur ad sanitatem, licet consequenter praeter intentionem praevideatur afferre expulsionem seminis, quae non intenditur, nec conducit ad sanitatem, sed causatur ab illo remedio, per quod aliunde obtinetur sanitas, quatenus purgat alios humores noxios*. Eadem enim est ratio quoad hoc de expulsionem seminis, et foetus nondum animati: ut NEUTRA PROCURARI POSSIT, UTRAQUE INDIRECTE PERMITTI POSSIT propter sanitatem, et in hoc fere omnes conveniunt. Difficultas est, an etiam post foetus animationem *tale medicamentum* sumere, vel applicare liceat... Dicendum est, per se loquendo, et at-

tento ordine solius naturae, *posse id fieri*, quia mater non tenetur cum tanto suae vitae periculo et detrimento procurare et conservare foetum: sicut nec natum iam filium tenetur cum vitae discrimine alere et retinere, neque etiam ad eum lactandum conservare lac in uberibus, quando ad propriam vitam tuendam necessarium ei esset ubera arefacere. Placet tamen moderatio, quam *huic doctrinae* addidit postea Vasquez, dicens hoc intelligi de sanguinis missione, balneo, aut eiusmodi remediis, *quae non tendunt ad occisionem foetus, nisi negative* per subtractionem humoris necessarii ad eius sustentationem, non vero de remediis, quae *positive concurrerent ad mortem foetus*, qualis esset potio, quae per alterationem positivam occideret foetum; hoc enim esset dare venenum positive innocenti, ut te a morte liberes, quod nunquam licet»; qualis esset etiam scindere membranam, qua foetus clauditur eumque immaturum ex utero materno eiicere; hoc enim esset positive foetum vita privare, ut tuam vitam conserves, quod pariter nunquam licet. Hominem peste infectum, ad alios a peste liberandos, non liceret profecto in mare *proiicere*, vel ex alta turri *deiicere*, quamvis ferro non necaretur. Semper enim esset hominem directe occidere. Clarissima autem res est, Lugonem loqui tantum de *indirecta abortus procuratione*; et si specialem difficultatem movet in casu foetus animati, hoc profecto non est, quia existimavit posse esse licitam directam procurationem foetus animati, postquam affirmavit illiciteatē directae procurationis abortus foetus etiam inanimati; sed quia etiam in indirecta tantum procuratione abortus foetus animati specialis adest difficultas, quae ipsam indirectam procurationem abortus foetus animati illicitam reddere potest. Et sic Lugo affirmando illam liceitatem quaestionem restringit ad rem *mere per se* inspectam, attento ordine solius naturae, et ita generatim tantum loquens, liceitatem affirmat. Neque vero difficultatem facere potest *illa humoris subtractio*; nam ut apparet ex toto contextu Lugo certe non loquitur de illa subtractione humoris, vel potius effluxu humoris qui habetur ex scissione membranae, in qua foetus clauditur, ope recentioris siphunculi, vel alterius instrumenti. Loquitur enim *de subtractione humoris*, quae haberetur debilitatione virium matris per sanguinis missionem, per balneum, et *eiusmodi remedia*; et ad *eiusmodi remedia* profecto non spectat scissio secundinae per commemoratum recentiorum siphunculum.

32. Alter casus de abortu directe procurando ad prolem baptizandam admitti non potest. Ratio patet ex dictis, ex quibus etiam patet quid ad rationem ex Lugone allatam dicendum sit. Ad rationem vero allatam ex S. Alphonso quod spectat, quaenam primum sit S. Doctoris

sententia circa directam abortus procurationem iam ex dictis constat. Unde clarum fit, quod abs re omnino S. Doctoris ratio, ut ratio Lugonis, afferri possit pro directa abortus procuratione, cum eam S. Alphonsus, ut Lugo, tamquam illicitam habeat. Ut autem intelligatur ratio a S. Doctore allata necesse est perpendere totum contextum. S. Doctor, l. 6, n. 106, docet: « omnino tenendum est nunquam licere proicere in flumen infantem ad eum baptizandum, *quamvis sit mox decessurus sine baptismo* ». Quomodo igitur in eodem loco contrarium omnino, sibimetipsi tam aperte contradicendo, asserere potuit *negligi posse parvam vitae iacturam, ut infans vitam aeternam consequatur*? Hoc utique sine ulla contradictione asseruit, quia aliam tractabat quaestionem baptismi conferendi per actionem per se indifferentem, habentem duplicem effectum, et sic supposita actione non per se mala, utpote directe occisiva, sed indifferente, S. Doctor optime ratiocinabatur, inquires adesse in casu sufficientem rationem permittendi seu negligendi, nempe non impediendo, brevem illam vitae iacturam. Dum e contra in praecedenti quaestione, de infante in flumen proiiciendo, ad eum baptizandum, S. Doctor eam actionem reputavit directe occisivam infantis, et ideo illicitam etiam ad baptismum infanti conferendum. Hanc enim subdidit statim rationem: *quia nunquam est licitum ob quamcumque causam directe occidere innocentem*. Hinc sequenti quaestione aiebat: « *Quamvis autem non liceat puerum in flumen iniicere*, licitum est tamen aqua etiam gelida, si alia haberi non possit, puerum mox moriturum baptizare, etiamsi timeretur ex hoc mors acceleranda: *tum quia mors tunc non eveniret per se, sed per accidens*, CUM TALIS ACTIO PER SE NON TENDAT AD OCCISIONEM, SED AD ABLUTIONEM »; et supposito hoc *tum quia*, deinde addidit aliud *tum quia*, inquires, « tum quia EO CASU potest negligi parva illa vitae iactura, ut infans vitam aeternam consequatur ». Quare optime et melius retorqueri poterit argumentum ex S. Alphonso. *Expulsio* foetus ex utero materno, ut eius *proiectio* in mare, ad eum baptizandum non solum praecepta non est, sed prorsus illicita, quamvis infans sit mox decessurus sine baptismo, quia nunquam licet *ob quamcumque bonam intentionem, directe occidere innocentem*.

33. Consequitur ex dictis, neque tertium casum admitti posse. Quod natura facit vi legum naturalium, quas Deus constituit bene facit, illud ipsum autem nos licite semper facere non possumus. Naturale omnino est, quod homo moriatur, non ideo tamen licitum est hominem occidere, vel eius mortem accelerare, etiam ad brevissimum tempus, etsi ingentes ipse dolores patiatur, et aliis forte esset proximum mortis periculum, ob pestiferam morbi infectionem.

Naturalis etiam saepe est pollutio, non ideo tamen eam directe procurare licet. Similiter licet abortus ex naturae legibus sequatur, et ex iisdem legibus proles moriatur antequam ex utero efficiatur, non ideo tamen licitum est abortum directe procurare. Cf. Gury-Dumas Compend. Theol. Mor. T. 1, n. 402 seqq.; Cas. Consc. T. 1, n. 402, 403, etc.

34. Hisce omnibus attente consideratis, nunquam intelligere potuimus illius opinionis pro abortus liceitate probabilitatem, eamque existimavimus, quod verum erat, *implicite* primum

excludi Decreto S. Offic. de illicite cranio-tomiae. Enimvero inter caedem, quae per craniotomiam habetur, et inter abortum huiusmodi nihil reapse distat. Nam quis negaverit pariter hominem occidere et qui eum transverberat, et qui e turri eum deiecit, et qui eum in mare mergit. Reicitur praeterea ea opinio *explicite* recentissimo Decreto S. Offic. 24 Iul. 1895, hic n. 1 relato, quo ipsius *abortus* illiciteas expresse declaratur. Reicitur tandem ipso Quinto Decalogi Praecepto: *Non occides*.

ABSOLUTIO

1. — *Absolutio casuum et censurarum Papae reservatorum in casu urgentiori.*

1. Utrum tuto adhuc teneri possit sententia docens ad Episcopum aut ad quemlibet sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum, etiam speciali modo Papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem.

2. Quatenus negative; utrum recurrendum sit, saltem per litteras, ad Eñm Card. Poenitentiarium pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis ad obtinendum absolventi facultatem.

R. Ad 1. Attenta praxi S. Poenitentiariae praesertim ab edita Constitutione Apostolica sac. mem. Pii PP. IX, quae incipit *Apostolicae Sedis*, Negative.

Ad 2. Affirmative, at in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandalii vel infamiae, super quo confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem, iniunctis de iure iniungendis, a censuris, etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii recurat ad S. Sedem. Facto verbo cum SSmo, SSms approbavit. — S. O. 23 Iun. 1886.

2. — *Episcoporum facultas quoad absolutionem casuum papalium.*

1. Decreti 23 Iunii 1886 responsio ad 1 quae sic se habet: *Attenta praxi S. Poenitentiariae, praesertim ab edita Constitutione Ap. s. m. Pii IX quae incipit, Apostolicae Sedis, Negative*, non videtur respicere casus specialiter reservatos Summo Pontifici sine censura; siquidem de his non agitur in Const. *Apostolicae Sedis*. Numquid ergo integra manet vetus doctrina theologorum dicentium de his absolvere posse Episcopos vel eorum delegatos, vel, ut vult Castropalao, simplicem sacerdotem, quando

poenitens Romam nequit petere, quin scribere necesse sit?

2. Quando indultum quinquennale Episcopi habent a S. Cong. de Prop. Fide complectens 14 numeros, n. 10 concedens facultatem absolventi ab omnibus casibus, etiam specialiter reservatis Rom. Pontifici, excepto casu absolventis complicem, numquid illam possunt delegare in Gallia et in Europa pro casu saltem peculiari? ita ut non sit necessarium ut poenitens adeat Episcopum ipsum, quamvis in n. 11 indulti sit haec clausula: *Communicandi has facultates in totum vel in partem, prout opus esse secundum eius conscientiam iudicaverit, sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, in locis tantum ubi prohibetur exercitium catholicae religionis*.

3. Posito quod negative respondeatur, quid si poenitenti impossibile sit adire Episcopum tale indultum habentem?

4. Quando sedes episcopalis vacat, numquid Vicarius capitularis potest communicare facultates quinquennales Episcopo amoto vel defuncto concessas per indultum S. Poenitentiariae vel Congregationis de Prop. Fide?

5. Quando missionario occurrit poenitens censuris innodatus, et transiens obiter, ita ut missionarius non possit iterum poenitentem videre, numquid sufficit, posito casu urgentiori absolutionis, exigere a poenitente promissionem scribendi, tacito si vult nomine, ad S. Poenitentiariam intra mensem, et standi illius mandatis, quin confessarius ipse scribat?

6. Utrum, tuta conscientia doceatur et in praxim deducatur, ut quidam volunt, propter hodiernum periculum ne aperiantur epistolae a potestate civili, non requiri ut epistola ad Summum Pontificem dirigatur in casibus urgentioribus, vel quando adiri nequit Papa?

7. Posito quod non requiritur epistola ad Summum Pontificem, numquid requiritur epistola directa ad Episcopum, stante hoc generali periculo, praesertim quando agitur de absolutione complices, quae etiam perfidiose detecta et revelata scandalum generare potest?

R. Ad 1. Negative.

Ad 2, 3 et 4. Orator (Missionarius A.) consulat Episcopum, et quatenus opus sit, idem Episcopus recurat ad S. C. Universalis Inquisitionis.

Ad 5. Affirmative.

Ad 6. Negative; cum in precibus nomina et cognomina sint supprimenda.

Ad 7. Provisum in 6. — S. Poenitent. 7 Nov. 1888.

3. — *Absolutio censurarum etiam speciali modo Papae reservatarum in impossibilitate adeundi personaliter S. Sedem, et reincidentia.*

1. Utrum responsum ad 1, 23 Iun. 1886, cf. hic n. 1, valeat etiam pro casu quando poenitens fuerit *perpetuo* impeditus personaliter Romam proficisci?

2. Utrum in responso ad 2, ibid., clausula: *sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras*, etc., referatur solummodo ad absolutionem a censuris et casibus *speciali modo* R. P. reservatis, an etiam ad absolutionem a censuris et casibus simpliciter Papae reservatis?

3. Utrum auctores moderni post Constitutionem *Apostolicae Sedis* (contra ius commune, cap. *Eos qui*, 22, *De sentent. excommun.* in 6, v. 11; cap. *Ea noscitur*, 13, *De sententia excomm.*, v. 39; et contra Rituale Romanum, *De Poenitent.*, Tit. 3, cap. 1, n. 23), recte doceant, ei qui in articulo mortis a quolibet confessario a quibusvis censuris quomodocumque reservatis absolutus fuerit, tunc solummodo imponendam esse obligationem se sistendi Superiori recuperata valetudine, si agatur de absolutione a censuris *speciali modo* Papae reservatis, an huiusmodi recursus ad Superiorem etiam necessarius sit in absolutione a censuris simpliciter Summo Pontifici reservatis?

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam partem.

Ad 3. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam partem; iuxta resolutionem feria IV, 28 Iunii 1882. — S. C. S. O. 17 Iunii 1891.

4. — *Directa absolutio casuum papalium, obligatio standi mandatis Ecclesiae, et reincidentia.*

Litteris *Apostolicae Sedis* declaratum fuit non adesse reservationem, si agatur de mortis articulo, sed additum fuit: *in quo tamen firma sit quoad absolutos, obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint*, nulla facta mentione de poena reincidentiae, si isti obligationi non satisfiat, nec ulla data explicatione circa sensum vocum *standi mandatis Ecclesiae*. Ex de-

creto quoque S. Officii (23 Iunii 1886) *in casibus urgentioribus dari potest absolutio a censuris etiam speciali modo reservatis S. Pontifici*, sub quibusdam tamen conditionibus; sed in praelaudato decreto non dictum fuit, an ista absolutio sit directa vel indirecta. Inde plures exortae sunt difficultates.

1. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, a Bulla *Apostolicae Sedis* imposita, sit sub poena reincidentiae vel non?

2. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, in sensu Bullae *Apostolicae Sedis*, idem sonat ac obligatio se sistendi coram S. Pontifice, vel an ab illa debeat distinguui?

3. An absolutio data in casibus urgentioribus, a censuris etiam speciali modo S. Pontifici reservatis, in sensu decreti S. Officii (23 Iun. 1886) sit directa, vel tantum indirecta?

R. Ad 1. Affirmative ad primam; negative ad secundam partem.

Ad 2. Obligationem *Standi mandatis Ecclesiae* importare onus sive per se, sive per confessarium, recurrendi ad S. Pontificem, eiusque mandatis obediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolvendi a censuris S. Pontifici speciali modo reservatis.

Ad 3. Affirmative ad primam; negative ad secundam partem. — S. C. S. O. 19 Aug. 1891.

5. — *Obligatio Decreti 23 Iunii 1886.*

Non nemo tenet: 1. Obligationem standi mandatis Ecclesiae, de qua in Constit. *Apostolicae Sedis*, si convaluerint aegrotantes, non esse sub poena reincidentiae, quia in praelaudata Const. de reincidentia nihil dicitur.

2. Decretum S. Officii 23-30 Iunii 1886 non vim obligatoriam habere, quia non fuit promulgatum in forma specifica quae pro legibus requiritur.

3. Absolutionem in casibus urgentioribus, in dicto Decreto datam, esse tantum indirectam. Alia vero doctrina in nostro Seminario traditur. — Hinc quaeritur:

I. An obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint poenitentes absoluti a censuris Summo Pontifici reservatis, idem sonet ac obligatio se sistendi coram Summo Pontifice?

II. Et quatenus negative, in quo consistat obligatio standi mandatis Ecclesiae?

III. An obligatio standi mandatis Ecclesiae sit sub poena reincidentiae?

IV. An ista obligatio standi mandatis Ecclesiae etiam pro censuris Summo Pontifici simpliciter reservatis urgeat?

V. An Decretum S. Officii 23-30 Iunii 1886 obliget ita, ut praxis ante hoc decretum servata non sit deinceps toleranda?

VI. An absolutio in casibus urgentioribus, virtute decreti praelaudati data, directa sit vel indirecta?

R. Ad I. Obligationem standi mandatis Ecclesiae importare onus sive per se, sive per confessarium ad S. Pontificem recurrendi eiusque mandatis obediendi, vel novam absolutionem petendi ab habente facultatem absolventi a censuris S. Pontifici speciali modo reservatis.

Ad II. Provisum in praecedenti.

Ad III. Affirmative.

Ad IV. Negative.

Ad V. Decretum diei 23 Iunii 1886 omnino obligare, praximque contrariam tolerandam non esse.

Ad VI. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam. — S. C. S. O. 30 Mart. 1892.

6. — *Absolutio a reservatis Rom. Pontifici cum durum sit poenitenti expectare tempus necessarium pro facultate exposcenda.*

Ex Decreto S. Inquisitionis 23 Iunii 1866 cui libet confessario directe absolvere licet a censuris etiam speciali modo S. Pontifici reservatis in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequit absque periculo gravis scandalum vel infamiae, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Dubium tamen oritur pro casu, quo nec scandalum nec infamia est in absolutionis dilatione, sed poenitens censuris papalibus innodatus in mortali diu permanere debet, nempe per tempus requisitum ad petitionem et concessionem facultatis absolventi a reservatis; praesertim quum theologi cum S. Alphonso de Ligorio ut quid durissimum habeant pro aliquo per unam vel alteram diem in mortali culpa permanere.

Hinc, post Decretum 23 Iunii 1866, deficiente hac in quaestione Theologorum solutione, quaeritur:

1. Utrum in casu quo nec infamia, nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed durum valde est pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolventi a reservatis, simplici confessario liceat a censuris S. Pontifici reservatis directe absolvere, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad Sanctam Sedem?

2. Et quatenus negative, utrum simplex confessarius eundem poenitentem indirecte absolvere debeat, eum monens ut a censuris directe in posterum a Superiore absolvi curet, vel apud ipsum revertatur, postquam obtinuerit facultatem a reservatis absolventi?

R. Ad 1. Affirmative, facto verbo cum SSmo.

Ad 2. Provisum in primo. — S. C. S. O. 10 Iunii 1897.

7. — *Absolutio a non approbato in articulo mortis, praesente approbato.*

Non sunt inquietandi qui tenent validam esse absolutionem in articulo mortis concessam a sacerdote non adprobato, etiam quando facile advocari seu adesse potuisset sacerdos adprobatus; et qui tenent validam esse absolutionem in eodem articulo mortis concessam a peccatis reservatis, sive simpliciter sive cum censura, per sacerdotem non habentem iurisdictionem in reservata, etiamsi advocari seu adesse facile potuisset sacerdos habens praedictam iurisdictionem. — S. C. S. O. 29 Iulii 1891.

8. — *Sollicitantis absolutio.*

Confer verbum *Sollicitatio* n. 6.

9. — *De absolutione complicitis.*

Confer verbum *Censura* n. I. II.

10. — *Absolutio Generalis Tertiariorum.*

Confer verbum *Absolutio Generalis*.

11. — *Regularium absolutio.*

Confer verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis*.

12. — *Excommunicatio in absolventes sine facultate a casibus papalibus.*

Confer verbum *Censura* n. I.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE ABSOLUTIONE DANDA, DIFFERENDA, DENEGANDA.

1. Plura quidem et erudite et docte scripta sunt a theologis antiquis et recentioribus circa absolutionem *concedendam, differendam, denegandam* poenitentibus, praesertim *recidivis* et *occasionariis*. Varietas opinionum, quae in medium proferuntur, multiplicitas regularum, quae pro diversis casibus assignantur, dubium saepe et ancipitem reddunt confessarium in re valde practica et quotidiani usus. Hinc, mens est, paucis et ordinate declarare, secundum solidam et tutam doctrinam quandonam absolutio sit concedenda, differenda, deneganda; quod si praestiterimus, inde profecto patebit, quodnam iudicium efformandum sit de aliorum opinionibus, de aliis, quae dantur, regulis, quin eas in particulari, temporis et claritatis detrimento, perpendamus. Et sic confessarius dum paterna caritate poenitentem adiuvere studet, conscientiam facile sibi efformare poterit, sine errandi, sine peccandi periculo, recte agendi in re tam

gravi securus. Confessarius, bono consulens animae sui poenitentis, bonum animae suae posthabere neque potest neque debet.

§ I. *Quandonam confessarius possit tuto absolutionem dare?*

2. *Semper ac prudenter iudicet poenitentem esse sufficienter dispositum*; h. e. « neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis, dolorem poenitenti omnino defuisse », ut habet Catechismus Conc. Trid. P. 2, De Sacr. Poenit., n. 60. — Ratio nimis evidens est: nam si poenitens est sufficienter dispositus, integra confessione, sincero dolore et proposito, adsunt omnia requisita ad absolutionem rite recipiendam. Eam ergo confessarius *tuto* dare potest. — Neque vero confessarium impedire possunt, quominus *possit tuto* absolutionem dare, vel plura et enormia peccata commissa, vel praevisio relapsus. Etenim ubi sermo est de absolutione impertienda, non agitur neque *de praeterito*, neque *de futuro*, sed *de praesenti*; an nempe poenitens sit hic et nunc dispositus, an hic et nunc habeat *dolorem* et *propositum*; et nihil aliud. Confirmatur auctoritate S. Alphonsi, et communi theologorum hac in re sententia: « Bene docet Lugo D. 14, n. 166, ait S. D., l. 6, n. 459, cum Suar., Sanch., Reg., Henr. et aliis communiter, quod dispositio sufficiens est dolor et propositum *praesens*, non emendatio *futura*, atque ita poenitens poterit absolvi, licet iudicetur relapsurus ». Ut alios praetereamus haec Suaresius docet, a S. Alphonso laudatus. « Certum est, si confessori constet poenitentem esse rite confessum et dispositum, teneri sub gravi peccato illum absolvere; quod omnes theologi docent, quia hoc postulat ratio iudicii, et aequitas inter poenitentem et confessorem. Debet enim iudex, audita causa, iudicare et absolvere reum, si dignus sit ». De Poenit. D. 32, S. 5, n. 2. « Necesse est, ut (confessor priusquam absolvat) *prudenter et probabiliter* iudicet poenitentem dispositum esse. Observandum, hanc dispositionem poenitentis *ex duobus* consurgere, scilicet displicentia praeteritorum et proposito in futurum, et quidem quoad displicentiam attinet, *facile* potest sibi satisfacere confessor quia si poenitens in ipso modo confessionis et accusationis suae praebet signa doloris, vel certe si est homo non valde rudis, et apparet moratus, nullam diligentiam in hoc tenetur confessor adhibere, bene tamen semper faciet proponendo, et consulendo detestationem peccati: et quando non habet sufficientia signa doloris, potest et debet interrogare poenitentem, an ex animo detestetur peccatum, cui affirmanti credere tenetur. Et hoc idem dicendum est de proposito in futurum, quando ex confessione non oritur *specialis aliqua obligatio* restituendi, vel relinquendi aliquam occasionem proximam

peccandi, sed solum *communis* et *generalis obligatio* non peccandi de caetero. In quo observant Doctores, non debere confessorem proponere poenitenti *omnes difficultates*, quae in vitandis peccatis occurrere possunt, quia constituet illum in manifesto periculo, non solum non habendi propositum efficax in futurum, sed etiam denuo peccandi. Satis ergo est, ut, proposita *in genere* foeditate peccati, Dei bonitate et periculo damnationis, etc., poenitens concipiat *generale* propositum, nunquam iterum peccandi mortaliter: neque oportet, ut confessor sibi persuadeat, et iudicet etiam probabiliter ita esse futurum, ut poenitens a peccando abstinere, sed satis est, *ut existimet nunc habere tale propositum*, quamvis *post breve tempus* illud sit mutaturus. *Ita docent omnes Doctores*. Et ratio est clara ex iis, quae dicta sunt supra in materia de contritione ». D. 32, S. 2, nn. 1, 2. Et sane ratio clara est ex ipsa natura poenitentiae. Etenim, ut inquit Angelicus Doctor, « Dicendum, quod poenitere sit anteacta deflere, et fienda non committere, *scilicet dum flet actu vel proposito*. Ille enim est irrisor et non poenitens, qui *simul* dum poenitet agit quod poenitet, vel proponit, iterum se facturum, quod gessit, vel etiam *actualiter* peccat eodem vel alio genere peccati. Quod autem aliquis *postea* peccat, vel actu vel proposito, non excludit, quin *prius* poenitentia vera fuerit. Nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim vere cucurrit, qui postea sedet, ita *vere poenituit, qui postea peccat* ». 3 p., q. 84, a. 10, ad 4.

3. Atque ex hisce illud etiam patet, praedictum confessarii *prudens iudicium* de sufficienti poenitentis dispositione, non necessario esse debere iudicium *certum*, sed sufficit iudicium *probabile*. S. Thomas 1-2, q. 31, art. 3, ait: « Non oportet, quod omnis mensura sit omnino infallibilis, sed secundum quod est possibile in genere suo ». Et 2-2, q. 47, a. 9, ad 2: « Certitudo non est similiter quaerenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum. Quia vero materia prudentiae sunt singularia contingentia, circa quae sunt operationes humanae, non potest certitudo prudentiae tanta esse, quod omnino sollicitudo tollatur ». Hoc praestituto principio, S. Alph. l. 6, n. 461, prosequitur: « Unde sufficit, quod confessarius habeat *prudentem probabilitatem* de dispositione poenitentis, et non obstat ex alia parte prudens suspicio indispositionis; alias vix ullus posset absolvi, dum *quaecumque signa* poenitentium non praestant, nisi *probabilitatem* dispositionis, ut recte docet Suarez De Poenit., D. 32, S. 2, n. 1, ubi ait, quod oportet et sufficit, ut confessarius prudenter et probabiliter iudicet poenitentem esse dispositum ». Quibus Sancti Doctoris verbis ratio luculentissima assertionis constitutae habetur, impossibilitas nempe maioris

certitudinis, qua saepe carent ipsimet poenitentes, unde est quod confessarii poenitentibus caeteroquin bene et optime dispositis animum adiiungere debent, ne timeant de sinceritate proprii doloris et propositi. Confirmat deinde S. D. suam sententiam auctoritate Catechismi Romani de Poenit. n. 60, ubi dicitur: *Si auditā confessione* (Sacerdos) *iudicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* « Ergo, concludit S. Alphonsus, semper ac confessorio positive non innotescit, poenitenti omnino defuisse dolorem, ipsum absolvere potest. Hinc Auctor (libri, Istruz. per li Nov. Conf., p. 1, c. 15, n. 360) sic loquitur: *Aliud non requiritur ad ministrandam Poenitentiam, quam iudicium prudens probabile dispositionis poenitentis. Quare si ex circumstantiis non fundatur prudens dubium, quod ipse non sit sufficienter dispositus, non debet confessorius inquietare seipsum, nec poenitentem ad habendam evidentiam, quae possibilis non est.* Et huic conducit textus in c. *A nobis 2 de Sentent. excomm.*, ubi dicitur: *Iudicium Dei veritati, quae non fallit, semper innititur; iudicium autem Ecclesiae, nonnumquam opinionem sequitur, quam et fallere saepe contingit et falli.* » Et S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso Mistico e morale da farsi dopo la missione, § VIII, « spectat, ait, ad prudentiam confessarii, tamquam iudicis et medici animarum, antequam sententiam det, efformare iudicium *prudens et probabile*, quod in poenitente adsit vera interior dispositio, sine qua absolutio non iuvat, et frustraneum redditur Sacramentum ». Et § X: « Si confessorius, bene circumstantiis omnibus ponderatis, efformare non potest praedictum iudicium *probabile* dispositionis poenitentis, et multo magis si eum iudicat vere indispositum, debet absolutionem denegare ». Confirmatur ratione Angelici Doctoris, 3 p., q. 68, a. 4, ad 2: « Sacramentum Baptismi non est exhibendum, nisi ei, in quo interioris conversionis *aliquod signum* apparet: sicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, nisi in eo aliquis motus vitalis naturae appareat ». Atqui valet a Baptismo ad Poenitentiam arguere: utrumque enim Sacramentum mortuorum est. Porro ex S. D. *signum aliquod*, h. e. probabile et prudens iudicium, non certitudo proprie talis requiritur: itemque ex S. D. Sacramentum corporali medicinae comparatur, medicina autem non datur tantum aegrotis, de quibus certo constet quod sint dispositi, sed illis etiam datur de quibus tantum probabiliter constat, quod sint dispositi; et medicus secus agens omnino imprudenter ageret.

4. Hoc autem prudens iudicium de sufficienti poenitentis dispositione ex ipsa poenitentis *assertione*, ex eius *confessione*, et confessionis *modo*, aliisque *circumstantiis* eiusdem confes-

sionis efformandum est. S. Th. in 4, Dist. 17, q. 5, a. 3, qc. 5, ad 2: « Quantum ad hanc cognitionem, ait, per confessionis manifestationem, non potest maiorem certitudinem accipere, quam ut subdito credat, quia hoc est ad subveniendum conscientiae ipsius; unde in foro confessionis creditur homini *et pro se, et contra se* ». Et Opusc. 12: « in confessione est credendum peccatori confitenti *et pro se et contra se* ». Et Quodl. 1, art. 12: « In foro poenitentiae creditur homini pro se et contra se... spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius; sed *per modum confessionis* non potest diligentius scrutari, sed oportet, quod credat ea, quae sibi a suo subdito dicuntur ». Idem habet S. Antoninus in Summa Theolog. Tit. 14 et 19, par. 19: « In foro poenitentiae creditur *pro se et contra se* ». S. Vincentius Ferreri Serm. unic. Sab. post *Laetare* idem etiam docet: « In iudicio divino, scilicet confessionis, iudex scilicet confessor, tenetur credere peccatori loquenti *pro se et contra se* ». Caietanus, in Summa v. *Absolutio*, « *Ecclesia*, inquit, absque conditione aliqua credit poenitenti dicenti, se contritum habere propositum satisfaciendi, et absolutionis beneficium impartitur absque conditionalis nota ». Habebatur ergo haec non tanquam privatorum Doctorum opinio, sed tanquam Ecclesiae doctrina. Eadem est manifesta Suaresii sententia in loco citato n. 2, eamque communiter tradunt antiqui Doctores. Cf. Faure, Dubitationes Theologicae de iudicio practico, etc. Dub. 2. Et ratio patet, quia in hoc iudicio testis est ipse reus seu poenitens, et causa tota quanta est, non ex aliorum testimonio, sed ex ipsa confessione poenitentis diiudicanda est, in bonum et utilitatem tantum eiusdem poenitentis. Si poenitenti creditur circa poenitentiam iam peractam, circa integritatem confessionis, quando asserit, praeter accusata peccata, alia se peccata non habere, cur non crederetur eidem poenitenti circa dolorem et propositum affirmanti serio, dolorem se ex corde habere suorum peccatorum, et sincerum propositum non peccandi de caetero? Atque hoc tam verum est, ut Catechismus Concilii Tridentini de illis ipsis, qui *prorsus imparati* ad confessionem accedunt, loquens eorum *affirmationem* non omnino posthabendam asserat, imo velit, quod, tali stante *affirmatione* diligentis praeparationis ad confessionem, confessorius eos audiat, magnam adhibeat cautionem, et iudicans non omnino desiderari diligentiam in confessione, dolorem et propositum, eosdem absolvat. Haec sunt Catechismi verba: « Si sacerdos homines *prorsus imparatos* cognoverit, *humanissimis verbis* a se dimittet, hortabiturque ut ad cogitanda peccata *aliquod spatium* sumant, ac deinde *revertantur*. Quod si forte *affirmaverint*, se in eam rem omne studium et diligen-

tiam suam contulisse, quoniam sacerdoti maxime verendum est, ne semel dimissi amplius non redeant, *audiendi erunt*: praesertim si *emendandae vitae studium aliquod praeseferant*, adducique possint, ut negligentiam suam accusent, quam se alio tempore, diligenti et accurata meditatione compensaturos promittant. *In quo tamen magna cautio adhibenda est*, si enim *audita confessione iudicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse*, absolvi poterit; sin autem *utrumque in eo desiderari* animadverterit, auctor illi et suasor erit, ut maiorem curam, quod antea dictum est, in excutienda conscientia adhibeat; hominemque, *ut blandissime poterit tractatum, dimittet*. Utrumque in poenitente desiderari minime animadvertere poterit confessarius, si poenitens petat ipsemet iuvare a confessario, vel saltem facto ipso consentiat, respondendo aptis confessarii interrogationibus circa integritatem confessionis, si confessarius praeterea ad eum ad dolorem excitandum veracis poenitentiae motiva et fidei veritates apte e re nata ipsi proponat, et poenitens serio deinde asserat se videre peccati malitiam, eam detestari, eam fugere velle in posterum. Tentatio tunc non urget, peccati occasio non adest, poenitentis animus totus intentus est monitis et exhortationibus confessarii; eius imaginatio tunc non terrenarum rerum illecebris, sed divinis comminationibus in peccatores, a confessario rite propositis, percellitur. Dubitare profecto non potest vir prudens, quin seria et sincera sit tunc poenitentis affirmatio, adeoque nihil obstat, quominus possit tunc confessarius poenitentem absolvere. Non desunt, qui chimericum omnino existimant, quod huiusmodi poenitentes, qui accedunt ad sacrum tribunal imparati sufficienter disponi possint monitione et exhortatione confessarii. Audiant isti patienter S. Carolum Borromaeum in sua Instructione ad confessarios: « Advertat tamen confessarius, si poenitentes studii nonnihil a se praestitisse, ad eam praeparationem, de qua dictum est, consequendam, viderit, et observet tamen vel ob eorum ruditatem, vel quid aliud *necessario aliquod deesse iis*; ut ipsemet quod deest *suppleat sua industria*, et ad cognitionem maiorem eos adducere allaboret, *quod fiet optime*, si peccati turpitudinem et gravitatem ponat eis ob oculos, quippe quod Deo adversetur quam maxime, ac damnationis aeternae malum peccanti infinitum adferet; atque hoc pacto poenitentem inflectere, et sic effingere conetur, ut de universis et singulis peccatis mortalibus, tam acrem animi dolorem persentiat, ut secure eis absolutionis beneficium possit impertiri ». Supponit ergo S. Carolus id evenire, ut poenitens ex indisposito, et non converso, brevi sed forti monitione confessarii, convertatur et disponatur, ita ut possit absolvi. Idem docet S. Leonardus

a Portu Mauritio, Discorso Mistico e Morale da farsi dopo la Missione. Audiant item S. Raymundum D. Pennafort, Summ. l. 3 De Poenitent. et Remissionib., § 30, et addiscant quanta caritate, quanta patientia, quanto zelo Minister huius Sacramenti confessionem audire debet, ut poenitentem imparatum praeparet, indispositum disponat. « Debet enim in primis interrogare poenitentem, utrum sciat, *Pater noster, Credo in Deum, Ave Maria*; et si nesciat, instruat eum, et saltem moneat ut addiscat: doceat etiam eum de forma Confessionis *ex t. eod. Deus qui*, deinde dicat ei, quod genuflectat ad pedes sacerdotis, quoties confitetur... Debet exinde pio, dulci ac suavi alloquio inducere ipsum ad Confessionem et compunctionem, proponens ei beneficia, quae contulit sibi Deus et praecipue circa Passionem. Item quia non venit propter iustos sed propter peccatores. Item quia illi qui bene poenitent, magis postea diliguntur et exaltantur a Deo, quod patet in Petro, Paulo, Latrone et multis aliis. Promittat veniam; exponat Christi caritatem supereminentem, iuxta illud in thren.: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut, etc.* Item: *Recordare paupertatis et transgressionis meae, absynthii et felis*. Item Isai. 49: *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui; et si illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui: ecce in manibus meis scripsi te, muri tui coram oculis meis semper*. Item suadeat ei, quod non verecundetur confiteri, quia non homini confitetur, sed Deo. Item quia in poenitentia confessus pro absoluto habetur. Si vero non vult confiteri, proponat ei terrores iudicii, poenas inferni. Sophon. c. l.: *Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis: dies illa dies irae, dies calamitatis et miseriae, dies magna et tribulationis et tenebrarum et caliginis, dies nebulosa et turbida, dies tubae et clangoris*. Isa. 13: *Unusquisque ad proximum suum stupebit; facies combustae vultus eorum...* Post hoc audiat simpliciter confessionem suam, qua audita, incipiat interrogare ordinate et distincte, etc. ».

5. Insuper ex ipsa confessione efformari potest iudicium sufficientis dispositionis ex parte poenitentis. Et sane ille qui accedit ad confessionem, ut impleat praeceptum Ecclesiae, ne ulterius remaneat in statu peccati mortalis, et novum vitet peccatum, nonne eo ipso favorabile sui iudicium in confessarium ingerere debet? Et si, ut iam dictum est, confessarius eius audiat confessionem, non ut statua muta, sed simul curat ei prae oculis ponere statum animae suae, paterne eum hortetur, et cum zelo commoveat ad poenitentiam, propositis ipsi inferni poenis, paradisi gloria, passionem et mortem D. N. Iesu Christi in memoriam ei revocando, facillime profecto fiet, ut qui indispositus etiam ad confessionem accessit, in ea deinde rite ad

absolutionem disponatur. Et sic S. Alph. inter signa *extraordinaria* doloris, cum quibus poenitens etiam recidivus statim potest absolvi, enumerat hoc, « si post peccata poenitens ad monitionem confessarii significet adeptum fuisse novam cognitionem suae iniquitatis vel periculi suae damnationis ». Ac inter eadem extraordinaria signa S. D. connumerat *spontaneam confessionem*, « dummodo poenitens non confiteatur ex obligatione praecepti paschalis, vel impulsus a parentibus, paedagogo, aut domino; et propter quemdam usum se confitendi in aliquibus festis, nempe Nativitatis Domini, Assumptionis Mariae, etc.; sed accedat omnino sponte et vere a lumine divino inspiratus, ad solum finem adipiscendi Dei gratiam. Praecise haec spontanea confessio signum esset dispositionis, si poenitens, ut accederet ad Sacramentum, notabilem conatum adhibuit, scilicet longum iter est aggressus, abstinuit a lucro illius diei, magnum conflictum internum sive exterum superavit et similia ». L. 6, n. 460.

6. Ipse confessionis *modus*, signum est dispositionis poenitentis, si nempe non quasi historice et indifferenter omnino sua narret peccata, sed ea accuset confessione vere dolorosa, serio ostendens suam displicentiam et melioris vitae voluntatem et propositum. Et optimum signum est, et *extraordinarium*, ex S. Alphonso, « maior dolor patefactus per lacrymas, suspiria, aut cordialia verba... Lacrymae poenitentium, ut plurimum oriuntur ex compunctione cordis, maxime si effundantur post auditam concionem vel monitionem confessarii, praebentis aliquod compunctionis motivum... Quapropter ordinarie, nisi aliud percipiatur oppositum, credendum est, poenitentem ex inspiratione Dei lacrymas effundere. Huc etiam facit illud... S. Ioannis Chrysostomi, compunctionem signum esse veri doloris ». L. 6, n. 460.

7. Plures aliae confessionis *circumstantiae* signa esse possunt sufficientis dispositionis ex parte poenitentis. Sancto Alphonso l. 6, n. 460, non solum signa sufficientis dispositionis, et doloris, verum etiam signa *extraordinaria* sunt: « minor numerus peccatorum... Hoc tamen intelligendum, cum poenitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi, aut si ille post ultimam confessionem diu se contineat v. g. per 20 vel 30 dies, cum antea assuetus fuerit prolabi pluries in hebdomada; vel si relapsus fuerit post magnum conflictum.... Studium adhibitum ad emendationem....; aut si poenitens adhibuerit ieiunia, eleemosynas, orationes, et missas, ut bonam faceret confessionem, et ad absolutionem se disponeret. Fuga spontanea occasionum.... Impletio mediorum praescriptorum a confessario.... si poenitens quaerat media ad se emendandum.... Aut si promittat remedia adhibere; vel antea praestita melius exequi...; maxime, si nunquam admo-

nitus fuit de mediis adhibendis... si accedit ductus ab aliquo extraordinario motivo, nempe concionis auditae, mortis alicuius amici, vel ex timore terrae motus, alluvionis, pestis, etc. Si poenitens confitetur peccata prius culpabiliter omissa. Si poenitens priusquam accedat restituerit ablatum, vel reparaverit famam proximi laesam... Si poenitens dicat se poenituisse statim post peccatum, si cupiat satisfacere, si magnam poenitentiam bono animo acceptet, si protestatur ex seipso malle mori quam relabi ». Cf. S. Leonardum a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale, §§ IX, X.

§ II. *Quandonam confessarius possit tuto absolutionem differre?*

8. *Quando poenitens, licet sit sufficienter dispositus; non est tamen invitatus, eique huiusmodi dilatio potius sit profutura, quam absolutio statim data.* — Ratio primi est, quia ex una parte poenitens sufficienter dispositus habet ius ad absolutionem, ex altera vero, si invitatus sit, dilatio, *per se loquendo*, vel illi nullo pacto proderit, vel certe non magis proderit, quam absolutio statim data. Enimvero, si poenitens desiderium habet absolutionis recipiendae ex dilatione offenditur, et maxime verendum est, ne amplius redeat. Si item desiderium habet absolutionis recipiendae, cum ista sit valde bona voluntas, melius profecto sperandum erit ex tali voluntate adiuta ex gratia sacramentali, quam si hac destituatur. Ratio secundi est, quia secus nulla ratione sufficienti privabitur poenitens gratia sacramentali, quae valet et ad remittenda et ad praecavenda peccata. — Posse autem absolute poenitenti, licet sufficienter disposito, et etiam absque eius consensu, absolutionem differri constat 1° ex communi Theologorum doctrina; 2° quia licet poenitens sufficienter dispositus habet ius ad absolutionem; non tamen ius habet ad eam statim obtinendam, praesertim si retardatio utilis esse videatur ad maiorem horrorem de commissis peccatis concipiendum, et ad magis magisque firmandam constantiam seriae non amplius peccandi voluntatis. Neque vero poenitens ius habet ad hanc dilationem impediendam. Etenim confessarii *tamquam iudicis* est definire, quando et quomodo absolutionis sententia sit proferenda. Confessarius autem non solum est iudex, sed etiam pater, doctor, medicus. Et ideo potest ante absolutionem *tamquam pater* praemittere monitionem et spirituales exhortationem, qua poenitentem adversus tentationes instruat et armet. Potest item sacerdos, *tamquam doctor* ante absolutionem, docere poenitentem, quem videt multa involutum ignorantia, quae de caetero posset ipsum in plura peccata inducere. Potest pariter poenitentem *tamquam medicus* obligare ad poenitentiam implendam ante absolutionem,

quando iudicat id esse necessarium, vel utile poenitenti, ex eo quod soleat facile omittere postea poenitentias sibi impositas, vel ob alios fines. Et ita etiam potest *tanquam medicus* absolutionem differre, quando merito timet, poenitentem nunc absolutum facile relapsurum statim in eadem crimina, nisi ipsa difficultate et dilatione absolutionis poenitens melius cognoscat gravitatem peccati, et necessitatem emendationis, et magis cautus reddatur, et in proposito non peccandi confirmetur. Cui adstipulatur experientia multorum poenitentium debiliū, qui hoc remedio, prudenter adhibito, brevi tempore solent curari, et pro recidivis, pro occasionariis, pro pueris potissimum, videtur magis necessarium et utile, qui hoc modo melius concipiunt necessitatem perseverantiae in proposito non peccandi. Accedit theologorum auctoritas, *utilitatem* enim differendi *aliquando* absolutionem docent Suarez, Lugo, Sanchez, Filliuccius, Gregorius Sayrus, Palaus, Bonacina, Azorius, Reginaldus, Toletus, alique plures et graves Theologi. Itemque accedit auctoritas Sanctorum. Notum est, S. Ignatium in suis Exercitiis spiritualibus non statim ab initio Confessionem faciendam praescripsisse, sed in fine primae hebdomadae, quando nempe ille qui exercetur variis meditationibus finis hominis et Novissimorum fuerit iam sufficienter et bene omnino paratus ad Confessionem cum maiori fructu perficiendam. Et S. Franciscus Xaverius epist. 4, lib. 4, ita scribit ad Gasparem Barzaeum, Armusiam euntem: « In istis partibus, ubi peccandi magna licentia poenitendi rarissimus est usus, sacrae confessionis cum a te *suadendae*, tum ab aliis exercendae, hanc arbitror rationem optimam. Quem videris velle ex longo tempore exaggeratum praegravatae conscientiae onus in tuis auribus deponere, eum fac adhorteris primum, ut *biduo triduo* in id sumpto, se totum excutiat; inde usque ab ultima pueritiae recordatione, per omnes aetatum et occupationum gradus, relegens vestigia vitae decursae, et cuncta perperam acta, dicta, cogitata, in summam contrahens, ac, si opus est ad memoriae subsidium, scripto sublegens. *Sic paratum* postquam audieris, *plerumque iuverit, non continuo absolvere, sed agere cum illo, uti boni consulat per duos tresve dies abducere a curis familiaribus animum, et idoneis ad dolorem peccatorum ex amore Dei offensi ciendum commentationibus, comparari se ad fructum uberiores e sacramentali confessione percipiendum. Eo triduo poenitentem* exercebis aliquot meditationibus primae hebdomadae mensis ascetici, quarum illi capita edisseres, modum commentandi et orandi trades. *Suadebis etiam, ut poena quapiam ultro suscepta, puta ieiunio aut flagellatione, se ipsum ad veram detestationem criminum intime concipiendam et per lacrymas etiam prodendam iuvet* », etc. Ubi

etiam illud vides agi hic de puro consilio, de summa benignitate confessarii, de magna libertate poenitentis. Et in alia epistola ad eundem Barzaeum, quae est 8^a, l. 6, hanc Socii proponit rationem reconciliandi firma ac stabili pace maritos rixosos cum uxoribus suis: « Viros adorientur, *dextreque* abductos a negotio, perpellant ad semel purgandam animam *confessione generali*, ad quam prius se comparent modico secessu, et meditatione aliqua. Tum ubi peccata vitae totius exponentem audierit Sacerdos, *suaviter* adducat, ut *libens* patiatur differri sibi absolutionem ad *dies aliquot*, quibus se sacris commentationibus ac piaculis tum de vita emendanda seriis deliberationibus exerceat. Sic affecto, et ad totum se Dei obsequio impendendum confirmato, facile nimirum persuadebis, quae ad pacem domesticam cum uxore stabiliendam pertinent ». Quis autem sic desipiat, ut dicat Xaverium putasse, teneri confessarium hanc praxim servare cum praedictis maritis, ita ut absolvere eos non possit, nisi praemissa ea totius antea vitae generali confessione? Ut igitur id proponit tanquam medium voluntarium, et aliquando utile, nunquam tamen praeceptum, ita nec illud differendi praedictis absolutionem. Cf. Francolini, Praesentis Ecclesiae Benignitas in administr. Sacram. Poenit., Calumn. VIII; S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale etc., §§ XI–XIV. At hoc remedium non tantum *utile*, sed simpliciter *necessarium* est, et illud non tantum *potest*, sed etiam *debet* confessarius adhibere, quando necessarium est ad explorandum sincerum dolorem, et propositum poenitentis, *de quo non satis constat*, et de eius sufficienti dispositione dubitatur. S. Leonardus a Portu Mauritio de recidivis loquens, *omnino indispositis*, non obstantibus sedulis confessarii curis ad eum disponendum ad veram et sinceram poenitentiam, dilationem absolutionis consulit tanquam valde *utilem*, et *unicum medium necessarium*, adhibendum, inquiens: « Quando peccator, *pluries admonitus sit sui mali status, non dat emendationis signa, differatur per aliquod tempus* absolutio, ut ad se redeat, maiorem acquirat cognitionem pravitatis peccati, et proponat efficaciter se vitam mutaturum.... In praedicto casu, in quo *non apparet indicium sufficiens verae compunctionis, et a prudenti confessario efformari non potest iudicium probabile verae dispositionis*, dico tale remedium differendi absolutionem esse remedium unicum, neque potest quis aliter agere, quin desit officio periti iudicis et medici animarum in administratione talis Sacramenti ». Discorso mistico e morale etc., §§ XI, XII, XV; Ithur., Cas. 31, n. 9; Lugo, De Poenit., D. 14, n. 168–171; Bened. XIV, De Syn., l. 11, C. 2, n. 18; Aversa, de Poenitentia, Q. 16, S. 12; Gury–Ballerini, n. 621.

9. Porro utilitas requisita ad absolutionem

differendam poenitenti, caeteroquin sufficienter disposito, *notabilis* esse debet; et *ad breve tempus* tantum debet consequenter huiusmodi absolutio differri. Ratio est, quia grave omnino est manere in statu peccati mortalis etiam per duos dies, imo etiam per unum diem, Lugo, D. 16, n. 416; S. Alph., l. 6, n. 490. Ad tempus dilationis quod attinet, idem S. Alph., l. 6, n. 463, haec habet: « Casu quo dilatio videatur expedire, quidquid dicant Iuenin. et Merbes. requirentes dilationem per menses et annos, verius dicendum absolutionem non differri debere plus quam ad octo vel ad decem dies.... Ad summum dico absolutionem differendam usque ad quindecim dies ». P. Gury, t. 2, n. 623, inquit: « Si quando dilatio aliqua absolutionis expedire videtur, ad breve tantum tempus fieri debet v. gr. ad tres, quinque, octo dies, etc. Interdum ubi facile fieri potest absolutionem etiam ad unum diem, vel ad paucas horas differre utile erit ». Cf. Lugo, D. 14, n. 167, ubi quaestionem movet de absolutione differenda, et non loquitur nisi de dilatione *per aliquot dies*. Et S. Leonardus a Portu Mauritio, l. c., §§ XIII, XIV, XV, de *recidivis* loquens *prorsus indispositis*, absolutionem illis docet differendam *ad breve tempus, ad aliquot dies, ad hebdomadam*.

10. Si quando absolutio poenitenti rite disposito differenda videatur, ad brevissimum quidem tempus differenda est. Nam, *per se loquendo*, magis prodest absolutio statim data, quam eius dilatio. Etenim 1^o grave quidem est poenitenti remanere in statu peccati mortalis vel per unam diem propter periculum mortis, quod, praesertim nostro hoc tempore, ut ipsa constat experientia, operariis aliisque artificibus constanter adest. « Re-deas, inquiunt recentiores plures confessarii, redeas post unam aut alteram hebdomadam, aut etiam mensem. Itane vero? At ubi est illud Act. 1: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate?* Ubi est illud Iac. 4: *Ecce nunc qui dicitis: hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus; qui ignoratis quid erit in crastino. Quae est enim vita vestra? vapor est, ad modicum parens, et deinceps exterminabitur?* Adeo inhorruit Iacobus Apostolus ad illa verba *hodie aut crastino ibimus, et faciemus, et mercabimur*, ubi si sperata vita defecisset periclitabatur pecunia tantum: quid autem, cum, si vita deficiat, periclitatur aeternitas? Ubi est illud aliud Eccl. 5: *Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictae disperdet te?* Et illud: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; et Estote parati; quia qua hora non putatis Filius hominis veniet; et Vigilate et orate: nescitis*

enim, quando tempus sit, aliaque sexcenta ». Faure, l. c., Dubit. 4, Sect. 3. Ego ipse, cum Lavallensi essem civitate, in Gallia, casu forte homini occurri, qui suum ordinarium expectabat confessarium ad ianuam nostri Collegii. Videntem me per ambulacrum transeuntem et ad Ecclesiam pergentem, eidem Collegio contiguam, a me petiit, utrum vellem audire suam confessionem, siquidem suus aberat confessarius, et ipse in suum oppidum satis dissitum redire debebat. Libentissime annui, et, audita eius confessione, paucis verbis eum exhortatus sum ad christianam et sanctam vitam, et in fine eum ad dolorem et propositum renovandum excitavi, ut maiori cum fructu absolutionem reciperet. Id poenitens audiens, minime, minime, ait; non veni ut reciperem absolutionem, sed tantum ut confiterer mea peccata: veniam iterum, et tertio, et tunc dabis mihi absolutionem, in pervigilio Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi; veni enim tantum ut me praepararem ad Communionem, quam recipere desidero die festo Nativitatis. Optime quidem respondi, venias iterum et tertia et quarta et quinta vice, quoties volueris, libentissime te excipiam; sed nonne melius erit recipere absolutionem et in praesenti et iterum et tertio, et nonne absolutione semel et saepius recepta, et recepta simul sacramentali gratia, melius ita te dispones, et cum maiori devotione, ad Communionem recipiendam festo Nativitatis die? Ita sane reposuit, et statim repetens actum contritionis absolutionem recepit. Domum reversus est, et paulo post ad mensam sedens cum sua uxore, oh quanta, inquit, afficior laetitia! Ecclesiam adii S. Michæelis, ibi cuidam Patri confessus sum, qui confessiones audit sub n. 5, qui benignissime me excepit: et haec dicens statim intimo viscerum dolore correptus est ita vehementer, ut diceret, si deberem in hoc momento mori, maiorem sane non experirer dolorem; et reapse post dimidiam horam mortuus est. Post aliquot dies vidua uxor ad nostrum venit Collegium, Patrem petiit, qui sub n. 5 audiebat confessiones, et hoc factum, animo grato, pro caritate suo marito significata, non sine dolore mihi narravit, valde tamen consolatione recreata, quod optime omnino sperare poterat de aeterna salute animae sui mariti. 2^o Grave etiam est poenitenti remanere in statu peccati mortalis vel per unam diem propter ingentia bona, quibus interim privatur, gratiae sanctificantis, auxiliorum specialium, sacramentalium, meritorum bonorum operum et graduum gloriae in aeternitate. Insuper absolutione poenitens melius praeparatur ad sacramentum iterum recipiendum, quam absolutionis dilatione. « Sacramentum Poenitentiae, quod *poenitens dispositus* prima ipsa die dominica suscipiat, (absolutione ad sequentem diem dominicam minime dilata), esse vitae remedium, quod Deus, dives in miseri-

cordia, contulit, *vimque habere et efficaciam*; id enimvero discimus ex Tridentino S. 14, cap. 1 et 3. At dilationem absolutionis esse *vitae remedium*, illique inesse *vim et efficaciam*, in quo Concilio mihi reperias, aut in quo Sacro Canone? Nisi forte sententias, libros, epistolas Sancirani, Arnaldi, Quesnelli pro sacris Canonibus mihi obtrudas. Ex Tridentino etiam discimus S. 13, cap. 2, Sacramentum Eucharistiae, quod poenitens prima die Dominica sine dilatione (ad sequentem diem dominicam) suscipiat, esse *spiritualem animarum cibum*, quo *alantur et confortentur viventes* vita illius, qui dixit: *Qui manducat me, et ipse vivet propter me*; et esse tanquam *antidotum*, quo a *peccatis mortalibus praeservemur*. At dilationem Communionis in poenitente disposito, quae Concilia, aut qui Sancti Patres esse *cibum animarum*, aut *antidotum* pronunciaverunt? Sane Catechismus Romanus nullam aliam vim aut efficaciam visus est agnovisse in dilatione absolutionis, quam vim abalienandi fideles eosque avertendi a Sacramento Poenitentiae. Quare de Sacramento Poenitentiae primum monet, audiendos esse gravissimos peccatores, suaeque salutis maxime immemores, si affirmaverint se *ad cogitanda peccata spatium aliquod* omni studio ac diligentia sumpsisse: *quoniam*, inquit, *sacerdoti maxime verendum est, ne, semel dimissi, amplius non redeant...* Inconcussae igitur veritatis est, quod consuetudinarios aut recidivos, ut supponitur, *dispositos*, praesens absolutionis dilatio nihil aut certe longe minus praeparat ad Sacramenta fructuosius suscipienda post octo dies: at hodierna Sacramentorum susceptio ad ea iterum et fructuosius suscipienda iterum octava die praeparat multo magis. Nam praeterquam quod Sacramenta, quae hodie suscipiantur a consuetudinario aut recidivo *disposito* adnexam habent sanctificantem gratiam cum proportionata gloriae caelestis accessione, suo tempore habenda; verissime docuit Tridentinum S. 14 in doctrina de Sacramento Extremae Unctionis, quod *clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, auxilia maxima praeparavit, quibus christiani dum viverent, conservare se integros ab omni graviore spiritus incommodo possint*, etc. Num haec maxima auxilia praeparavit in dilatione absolutionis, praecipue cum poenitentes dispositi supponuntur? Utilius est consuetudinario aut recidivo, qui dispositus supponitur, absolutione in praesenti accepta, gratiam recuperare, qua bona opera subsequenter informantur et meritoria fiant ulterioris gratiae et gloriae, quam dilata ad octo dies absolutione interim bene operari sine merito gratiae sanctificantis et vitae aeternae... S. Bernardinus Senensis tom. 1, Sermon. XV, de vera confess., art. 2, cap. 2... *Plus valet* (ait) *unum ieiunium*

in gratia, quam centum in culpa. Quam graviter ergo ii decipiuntur, qui absolutionis dilatione suos poenitentes tot meritis vitae aeternae spoliant praetextu fictitiae cuiusdam praeparationis ad Sacramentum fructuosius percipiendum! Novi ego theologum, qui huiusmodi confessarios iis latronibus comparabat, in quos Samaritanus incidit, quique eum despoliaverunt, semivivo relicto ». Faure, l. c., Dub. 4, Sect. 8.

11. Res igitur haec absolutionis differendae poenitenti, caeteroquin sufficienter disposito, tota quanta est, ex prudentia pendet confessarii; neque possunt vel generalis quaedam regula, vel particulares regulae statui. Considerandae enim sunt et perpendendae circumstantiae omnes, quae variae sunt, et multum in casibus particularibus variantur. S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale etc., § XI, de recidivis indiscriminatim loquens, ait: « Ecce difficultatis nodus solutus, et in aperto posita deceptio multorum confessariorum, qui dare volunt generalem regulam, ubi dari non potest, vel nempe asserendo, quod recidivis sit *semper* danda absolutio, vel dicendo quod sit *semper* eis differenda, ambae hae propositiones sunt falsae, male sonantes, scandalosae, imo prima censurâ ab Ecclesia proscripta est, et omnino reiicienda est; sed *totum deserendum est prudentiae confessarii, qui in casibus particularibus*, non debet sequi genium, neque naturam, neque compromissum, neque aliorum exemplum, sed *solum unctionem Spiritus Sancti*, comitatam ex bona doctrina et studio orationis ». Et si quis legens S. Leonardum a Portu Mauritio reperiât, quod S. Leonardus multum in absolutionis dilatione insistat quoad huiusmodi consuetudinarios et recidivos, attente et non leviter legat, et videbit profecto S. Leonardum loqui potissimum de recidivis minime dispositis vel dubie dispositis, l. c., §§ XI, XV, et ideo iure merito in ea dilatione et simul in zelo et caritate, a confessario erga talem poenitentem adhibenda, multum multumque immoratur.

12. « Illud unum proderit (hic in fine cum cl. Ballerinio n. 621 P. Gury) advertere, quosdam paucos ulterius progressos contendisse, confessarium non modo *posse* absolutionem differre, sed ad id *teneri*. Verum isti aut aequivocatione, dum *dispositum* nominant, laborant, aut certe contra communem sententiam id affirmant. Medium quodvis nunquam *necessarium* dici potest nisi sit *unicum*. Porro quod *cum poenitente, iam disposito ad absolutionem*, medium unicum, quo cogatur ad quippiam exequendum sit absolutionis dilatio, hoc hypothesis nimis inverosimilem redolet ».

§ III. Quandonam confessarius teneatur absolutionem dare?

13. *Semper ac poenitens est sufficienter dispositus, neque ulla adest notabilis utilitas ex*

dilatione absolutionis, hanc tenetur absolute et statim dare. Semper ac ex denegata vel dilata absolutione grave poenitentis damnum sequeretur, absolutio conditionata eidem danda est, si dubie sit dispositus. — « Si confessario, ait Suarez l. c. n. 2, constet (prudenter et probabiliter) poenitentem esse rite confessum et dispositum *tenetur sub gravi peccato* illum absolvere ». Ratio est, quia secus poenitens privatur magno gratiae sanctificantis bono, sine ulla sufficienti ratione. Poenitens autem, peracta confessione, si rite dispositus sit, ius acquisitum habet ad absolutionem recipiendam; neque revera in arbitrio confessarii est pro suo libito absolutionem dare vel denegare, sed tantum secundum poenitentis dispositiones absolutio dari vel denegari potest. « Confessarius, inquit S. Thomas 3 p., qu. 18, a. 3, 4, non potest ligare et solvere ad arbitrium suum, sed tantum sicut a Deo sibi praescriptum est ». Insuper, ut ait Catechismus Romanus l. c., *maxime verendum est*, ne poenitentes semel dimissi amplius non redeant. Quare multo magis tenetur confessarius absolutionem absolute et statim dare poenitenti, sufficienter disposito, si absolutionis denegatio vel dilatio ei obfutura praevideatur, e. g., quia a Sacramentis removeretur. Idemque dicendum, si differri absolutio sine infamiae nota non posset vel sine alio poenitentis incommodo, v. g., si carere Sacramento diu deberet, vel confessionem apud alium repetere, vel longi itineris onus subire, vel notam sin minus infamiae, saltem admirationis aut suspicionem negatae absolutionis incurrere, aut occasionem lucrandae indulgentiae amittere, etc. Gury-Ballerini nn. 621, 623. — Si vero poenitens sufficienter dispositus non appareat, sed dubia eius dispositio videatur, tunc absolutio non absolute sed conditionate et statim danda, urgente non tantum *extrema*, sed etiam simpliciter gravi necessitate. Ratio est, ne ex una parte Sacramentum nullitati exponatur contra reverentiam Sacramento debitam; ex altera vero, ne poenitens in grave incidat animae discrimen; Sacramenta autem propter homines sunt. Gury-Ballerini n. 435. Hinc absolvendi sunt sub conditione moribundi omnes, de quorum indispositione vel incapacitate certo non constat: item poenitentes omnes *dubie* dispositi, qui versantur in gravi mortis periculo; semifatui in dubio sufficientis dispositionis, si urgeat praeceptum annuae confessionis, si secus diu remanere debeant in statu peccati mortalis. Absolvi pariter possunt sub conditione sponsi dubie dispositi, proxime matrimonium contracturi; quia secus Sacramentum Matrimonii sunt certo profanaturi, et animo deiectionis ob denegatam absolutionem, ad confitendum non redibunt, et in peccatis contabescent. Gury num. 439; S. Alph. l. 6, n. 432; La-Croix n. 1797.

14. Porro *dubie dispositus* ille tantum haberi

debet, de quo nulla prudenti ratione constat esse *sufficienter* dispositum. Quod autem tali poenitenti, dubie disposito, extra necessitatis casum, absolutio dari non possit, extra omnem controversiam est. Verum aliud profecto est, quod poenitens, stante tali sufficientis dispositionis defectu absolvi non possit, aliud, « quod in aliud tempus absolvendus dimitti debeat; quasi vero aut dilatio ista virtutem arcessendi dispositionem habeat, aut revertendi patientia in poenitente melioris dispositionis certius indicium sit, aut contra non magis expediat, imo officium confessarii sit, omnem tunc ipsum curam adhibere, ut quantum fieri cum gratia Dei possit, ad beneficium absolutionis rite accipiendum poenitentem disponat. Ex quibus illud etiam colligitur, timendum non esse, ne sufficiens dispositionis signum haberi nequeat, etiamsi nulla adhibeatur absolutionis dilatio, saepe alioquin fallacissima dispositionis probatio. Hoc ipsum monuit et S. Alphonsus l. 6, n. 459, ubi scribit: *Nec verum est, quod sola temporis probatio unicum sit signum mutatae voluntatis; nam voluntatis mutatio pendet a divina gratia, quae tempore non indiget, sed in instanti operatur, et ideo non solum per experimentum temporis, sed etiam per alia quaedam signa patefieri potest. Imo aliquando alia signa praesentis dispositionis multo melius manifestant mutationem voluntatis, quam experientia temporis; nam signa illa directe indicant dispositionem poenitentis, experientia vero tantum indirecte: adeo ut non raro evenire possit, quod aliquis etiam longo tempore se a vitiis pro mundi huius honestate* (v. g., ut absolutionem carpat, vel admittatur ad communionem paschalem) *contineat..., et nihilominus non sit dispositus. Propterea quoties poenitens affert vera signa doloris et propositi, toties bene absolvi poterit.* Ad quae fac advertas, esse quidem aliqua peccata, in quae quis prolabitur ex affectu tenaciter inhaerente cuiuspiam obiecto illicito, v. gr. cum ex odio et vindictae appetitu quis proximo detrahit, mala imprecatur aut etiam infert, vel cum divitiis perdit inhians lucra illicita sectatur, vel foeminam quampiam deperit, quacum consuetudinem habet adulterii, etc.: et cum his sane opportunus incidit sermo de *mutatione voluntatis*, quae detestari illud debeat, quod ardentem diligebat. At in pluribus aliis, etiamsi peccata ex quadam consuetudine perpetrentur, perperam hunc affectum erga peccati obiectum requires, uti v. g. plerumque fit in vitiis linguae, ac saepe etiam in mollitie; unde fit, ut homo utique relabatur iterum atque iterum, non tamen quasi se totum peccato dedens, sed potius ignavia quadam ac fragilitate victus, semet simul accusans, ac mox facti poenitens, ac modo vitio obluctans, modo ex infirmitate ipsi succumbens, et iugum vitii semper quodammodo

invitus ferens. Porro cum huiusmodi, uti patet, de voluntate agitur non tam mutanda, quam corroboranda, quo vigilare attentius, si de vitiis linguae sit sermo, et repugnare validius, si de aliis vitiis res est, diligentiusque praesidiis uti assuescat ». Baller., Gury n. 637. Notatu dignissima est haec praeclarissimi theologi distinctio inter peccata, quae committuntur ex pravo affectu animo firmiter et stabiliter *inhaerente*, vel ex pravo affectu mere *transeunte*; ac *ex malitia*, voluntatis proposito concepta, vel potius *ex fragilitate*. Prudens absolutionis dilatio, ad breve tamen tempus, utilis esse potest, generatim loquendo, potius in priori casu, quam in posteriori.

§ IV. *Quandonam confessarius teneatur absolutionem denegare?*

15. *Quando poenitens nolit implere gravem quam habet obligationem, quando peccatorum commissorum sincerum dolorem non habet, neque propositum habet non peccandi de caetero.* — Haec Leo XII in Encyclicis Litteris *Caritate Christi* XIII Kal. Ian. 1826: « Sistent se quidem multi Sacramenti Poenitentiae ministris, prorsus imparati, sed persaepe tamen huiusmodi, ut ex imparatis parati fieri possint, si modo sacerdos, viscera indutus misericordiae Christi Iesu, qui *non venit vocare iustos, sed peccatores*; sciat studiose, patienter et mansuete cum ipsis agere. Quod si praestare praetermittat, profecto non magis ipse dicendus est paratus ad audiendum, quam ceteri ad confitendum accedere. Imparati enim *illi tantummodo sunt iudicandi*, non qui vel gravissima admisserint flagitia, vel qui plurimos etiam annos abfuerint a confessione; misericordiae enim Domini *non est numerus, et bonitatis infinitus est thesaurus*; vel qui rudes conditione, aut tardi ingenio non satis in se ipsos inquisierint, nulla fere industria sua id sine sacerdotis ipsius opera assecuturi; *sed qui*, adhibita ab eo necessaria, non qua praeter modum graventur, in iis interrogandis diligentia, omnique in iisdem ad detestationem peccatorum excitandis, non sine fuis ex intimo corde ad Deum precibus, exhausta caritatis industria, *sensu tamen doloris ac poenitentiae, quo saltem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponantur, carere prudenter iudicentur* ». Et Rituale Romanum de Sacramento Poenitentiae, « Videat, inquit, diligenter Sacerdos, quando et quibus conferenda, vel deneganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, *qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia et inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum de-*

derunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant ». Ex Catechismo autem Romano l. c. sine absolutione dimittendi non sunt nisi illi, qui prorsus imparati sunt ad eam recipiendam, in quibus dolor et propositum *omnino desit*.

16. Quintus Praedicatorum Generalis Magister B. Humbertus de Romanis, hanc edidit pro toto suo Ordine instructionem: « Circa absolutionem notandum est, quod non est requiringendum ab eo, qui confitetur iuramentum vel votum, vel alia obligatio, quod abstineat a mortali, sed *sufficit quod habeat bonum propositum*, et *bonam voluntatem* abstinendi ab omni peccato mortali, et specialiter a luxuria; et quod remittat odium, si quod habet contra aliquem; et quod velit satisfacere pro posse de iniuriis, si quas fecit; et quod poeniteat de omni peccato mortali, quod fecit, ad minus *generaliter*. Si autem dicit, *se nolle, vel non posse abstinere ab aliquo mortali*, non est iniungenda Poenitentia, sed significandum est ei, quod si decederet in tali statu, damnaretur. Verum dandum est ei aliquod consilium quod faciat, ut Deus illustret cor suum ad Poenitentiam, et dicendum est ei ne in tali statu communice ». Notandum, quod non dicitur neganda vel differenda absolutio consuetudinario, vel relapso, vel ei qui est in *necessaria* aliqua occasione peccati; sed ei, *qui dicit se nolle, vel non posse abstinere ab aliquo mortali*, ut est ille e. g. qui vult perseverare in aliqua *voluntaria proxima* occasione peccati, alique huiusmodi. Alius casus praeter hunc non exprimitur, in quo non debeat absolutio impertiri. — Bartholomaeus Medina ex Ordine Praedicatorum, in Instructione Confessariorum l. 1, Cap. 3, tractat *De casibus, in quibus neganda sit aut differenda absolutio sacramentalis*, et ait: « Ad bene intelligendum quando confessarius debet negare aut differre absolutionem sacramentalem, considerandae sunt duae regulae generales. Prima est: quando poenitens *venit cum dispositionibus necessariis* ad sacramentum confessionis, i. e. cum vero dolore suorum peccatorum et cum vero proposito emendationis, confessarius *tenetur* eum admittere, et *dare ei absolutionem* ex parte Dei; et si contrarium agit peccat mortaliter, et magnam irrogat iniuriam peccatori. Secunda est: poenitens, *qui non venit cum dispositionibus necessariis ad Sacramentum*, ut dictum est, *non debet absolvi* ». Atque hic opportunum est notare, quod Medina agere sibi proposuit de absolutione *neganda aut differenda*, et quasi *dilationis* oblitus duas tradit regulas quibus tantummodo determinatur, quando confessarius *tenetur dare*, quando *tenetur denegare* absolutionem, quippe qui *dilationem* absolutionis non agnoscit distinctam a *denegatione* absolutionis propter defectum dispositionis necessariae ex parte poeni-

tentis. Et sane immediate post illas duas regulas addit: « Ex recta intelligentia harum regularum *integra* eruitur *notitia* casuum; in quibus absolutio est *deneganda* aut differenda ». Notitia ergo differendae absolutionis a praedictis regulis desumenda est, in quibus nonnisi de absolutione *danda* et *deneganda* agitur. Progreditur deinde Medina ad particulares casus recensendos, in quibus absolutio est *deneganda* aut differenda, et enumerat decem et octo casus, in quibus ob defectum praeparationis, doloris, propositi, voluntatis sese abstinendi a particulari quodam peccato, a peccati proxima occasione, absolutio est a confessore *deneganda*. *Dilatio* tamen absolutionis, et *negatio* absolutionis, proprie et stricte loquendo, sunt duo valde diversa non solum *quoad verba*, quibus a confessario exprimitur dilatio, et quibus exprimitur negatio, verum etiam *quoad rem* ipsam. *Dilatio* supponit, non deesse simpliciter poenitenti ius ad absolutionem; sed vel tale ius illi inesse sub aliquo dubio, vel esse quidem sine dubio, at non ad habendam statim absolutionem. *Negatio* e contra supponit deesse simpliciter in poenitente ius ad absolutionem obtinendam. Absolutionis ergo dilatio cum Medinae non visa fuerit remedium aliquod necessarium a confessario adhibendum, ideo eam ab ipsa absolutionis denegatione non distinguit et de utraque indiscriminatim loquitur. Abs re autem non erit notare, vixisse Medinam ante exortos Iansenianos, suum librum direxisse ad Patres sui Ordinis, nullum in eo citare auctorem; tam certus ipse erat quod communem et securam doctrinam traderet, ut ipsemet inquit in principio et in fine libri, addens se scribere praedictum librum ad *practicam confessoriorum instructionem*, non ut in eo dissereret de subtilibus Scholae quaestionibus.

§ V. De absolutione consuetudinariorum et recidivorum.

17. Specialis adest difficultas *in praxi* quoad recidivos et occasionarios. Quare de his pauca speciatim dicenda sunt. Et primo quoad recidivos. *Recidivi* communiter a *consuetudinariis* distinguuntur. Utrosque sic bene explicat et describit Faure l. c. Dub. 3, § 1: « Qui post usum rationis, e. g., per unum aut plures annos continuos peccatis mollitiei sese polluerit, nunquam autem haec fuerit confessus, is utique *consuetudinarius* est; non autem *recidivus*; nunquam enim per poenitentiam a suo peccato surrexit ad gratiam sanctificantem, et rursus a statu gratiae ad suum lutum et sordes reversus est et iterum lapsus. Si finges, eiusmodi hominem singulis mensibus, e. g., confessum fuisse et absolutum, is, non modo *consuetudinarius*, sed etiam *recidivus* dicendus erit: *saepe* enim surrexit a suo peccato, *saepe* cecidit, et iterum

lapsus est. Contingere idem potest, ut quis *recidivus* sit, non vero *consuetudinarius*: si scilicet ter aut quater per annum confiteatur, et singulis hisce vicibus ad confessionem accedat cum uno aliquo peccato lethali eiusdem speciei, e. g., mollitiei; is ter aut quater per annum lapsus, ter aut quater cecidit totidemque surrexit: est ergo *recidivus* non autem *consuetudinarius*: cum tria aut quatuor huiusmodi per annum peccata consuetudinem peccandi non indicant. Hinc patet multiplex posse esse recidivorum discrimen, pro maiori aut minori frequentia cadendi ac resurgendi, pro varia etiam consuetudine peccandi », etc.

18. Porro de recidivis difficultas non est, nisi de iudicio efformando de sincero dolore et efficaci proposito. Dum enim poenitens recidivus affirmat sincere se dolere et efficaciter proponere, aliud tamen affirmandum confessario videtur ex *frequenti* reincidentia in eadem peccata, post *multas* confessiones absque *ulla* emendatione. Quare, ut patet, agitur hic de recidivo simul et consuetudinario, de recidivo perseverante in suo pravo habitu et consuetudine. « In quo puncto, inquit Lugo De Poenit., D. 14, num. 166, *doctrina communis et vera* est, si sacerdos hic et nunc, non obstante consuetudine praeterita, iudicet poenitentem habere verum dolorem et propositum non peccandi; posse eum absolvere, quia dispositio sufficiens est dolor et propositum praesens, non emendatio futura; atque ita poterit absolvi, licet iudicetur relapsurus. Secundo, certum est, quando sacerdos, attenta consuetudine praeterita, et propensione, aliisque circumstantiis, iudicat non averti sufficienter ab illo peccato, non posse eum absolvere, quantumcumque poenitens dicat se dolere, quia si sacerdos id non credit, non habet iudicium ad conferendam absolutionem. Tertio ad iudicium ferendum de dispositione praesenti deservit, si peculiaris signa doloris ostendit, item si iam adhibuit curam aliquam ad consuetudinem extirpandam; si nunquam admonitus fuit de mediis adhibendis ad tollendam consuetudinem: nunc autem admonitus, libenter ea suscipit, et proponit adhibere ea media. Denique *aliquando utile* erit differre absolutionem per *aliquot dies*, ut appareat correctio et observatio propositi. In hoc conveniunt Auctores communiter, quos refert et sequitur Thomas Sanchez l. 2 in Decalog., cap. 32, n. 45, et l. 3, cap. 5, n. 18; Suarez tom. 2 De Religione, l. 3 de iuramento, cap. 8, in fine; Reginaldus in praxi, tom. 2, l. 18, n. 87; Henriquez l. 4 de Sacramentis, cap. 24, n. 4, et alii quos ipsi adducunt ».

19. Idem docet Suaresius, loc. num. 2 cit., nempe de Poenit., D. 32, S. 2, ubi quaerit: *Quomodo debeat confessor certius fieri de dispositione poenitentis*. Ut patet, hic non excipiuntur consuetudinarii aut recidivi; imo si

hos exciperet, de quibus est universalis communis et magis practica difficultas, quaestio nulla esset, et stulte a tanto Doctore tractaretur. — Docet Suarez: « necesse esse, ut confessor, priusquam absolvat, *prudenter et probabiliter iudicet*, poenitentem esse dispositum ». Ab hac obligatione non eximitur confessor poenitentis consuetudinarii et recidivi. — Docet: « hanc poenitentis dispositionem *ex duobus* consurgere, scilicet ex displicentia praeteritorum, et proposito in futurum ». Et haec etiam tum consuetudinarium, tum recidivum omnino tangunt. Neque pro recidivo praeter *propositum* in futurum; *factum* ipsum requiritur; secus enim iam nemo absolvi posset, sive in *eadem* sive in *alia* quis caderet peccata. — Docet: « quod ad displicentiam attinet, *facile* potest sibi satisfacere confessor. (Nota illud *facile*, appositum regulae, quae generalis est tum consuetudinariis tum recidivis). Quia si poenitens in ipso modo confessionis et accusationis suae praebet signa doloris, vel certe si est homo non valde rudis et apparet moratus; (nota quae sequuntur) *nullam diligentiam* in hoc confessor tenetur adhibere; *bene* tamen semper *faciet* proponendo et consulendo detestationem peccati. Et quando non habet *sufficientia signa* doloris; *potest* et *debet* interrogare poenitentem, an *ex animo* detestetur peccatum; cui affirmanti credere tenetur ». Nota: *affirmanti*, haud quidem leviter et ore tantum, sed serio ex interiori animi sensu, et haec regula generalis est; universalem enim sermonem instituit eximius Doctor. Et certe si haec valent pro consuetudinario, cur non valent pro recidivo? si valent pro recidivo in *alia* peccata mortalia, quia *aliorum* fuit occasio et tentatio, cur non valent pro recidivo in *eadem* peccata; quia *eorumdem* fuit *eadem*, imo forte *vehementior* tentatio, non obstantibus forte etiam mediis adhibitis et conatibus ad non peccandum? — Docet deinde: « Et hoc idem dicendum est de proposito in futurum, quando ex confessione non oritur *specialis aliqua obligatio* restituendi vel relinquendi aliquam occasionem proximam peccandi, sed solum *communis et generalis obligatio* non peccandi de caetero ». Generalis item doctrina est, quae non limitatur a Suaresio in consuetudinariis aut recidivis, sed tantum in iis, qui obnoxii sunt sive restitutioni, sive occasioni proximae. Pro consuetudinariis et recidivis non est, nisi tantum *obligatio generalis et communis* non peccandi de caetero. — Addit etiam: « Neque oportet, ut confessor sibi persuadeat et iudicet etiam probabiliter *ita esse futurum*, ut poenitens a peccatis absteineat: sed satis est, ut existimet (nota hoc diligenter) *tunc* habere *tale propositum*, quamvis post breve tempus illud sit *mutaturus* ». Quod plane consonat doctrinae veterum theologorum cum S. Th. 3 p., q. 84, a. 10, ad 4, qui ait: « Dicendum...

nunquam veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim vere cucurrit qui postea sedet, ita vere poenituit qui postea peccat ». — Iam vero totam hanc suam doctrinam Suaresius concludit gravissimis illis verbis: *Ita Doctores omnes*. Omnes nempe usque ad illud tempus, quo haec scribebat anno 1604, id est annis quasi 84 ante epocham Iansenianam. Cf. Faure, Dub. 3, § 2.

20. Verissimum esse Suaresii dictum confirmat P. Balthassar Francolinus, qui centum fere annis post Suaresium scribens quotquot potuit antiquos auctores de Poenitentiae Sacramento agentes diligentissime legit, ut patet ex libro 3 operis eius de Disciplina Poenitentiae, ubi inter hos veteres a se lectos citat S. Antonium Patavinum, S. Vincentium Ferrerium, S. Ioannem a Capistrano, S. Bernardinum Senensem, eorumque Sermones, in quibus de confessione, de consuetudinariis, de recidivis fusissime agunt. Nunquam autem sive hi sive alii veteres mentionem faciunt *dilationis absolutionis*, quasi hoc remedio uterentur, aut uti deberent confessarii in sacramentali confessione. Id saepe notat Francolinus in decursu citati libri 3, et rursus confirmat cap. 10, pag. 623 et 626. Et Faure l. c. de seipso ait: « Ipse ego multum laboravi, ut ex antiquis Auctoribus ante Suaresium invenirem aliquem, qui remedium, negandi scilicet vel differendi absolutionem, eiusque usum nominaret, atque probaret: nullum autem inveni ». Et sane veteres theologi, ante S. Thomam, inter proprietates confessionis recensent etiam eius *frequentiam*, quod nempe « qui frequenter cadit frequenter confiteatur », siquidem medicina est haec valde conservativa hominis in timore Dei. Caietanus, Summa, v. *Confessio*. Unde illud invaluit: *qui frequenter cecidit per peccatum, frequenter resurgat per confessionem*. Cf. Faure, Dub. 3, § 3.

21. Haec revera est Sanctorum doctrina et praxis. S. Raymundus de Pennafort, Summ. lib. 3, tit. de Poenit. et remiss., § 23, ait: « *si frequenter ceciderit* per peccatum etiam mortale, *frequenter resurgat* per poenitentiam ». Quomodo *resurget*, si differenda sit absolutio? De hac dilatione, ne verbum quidem apud S. Raymundum, quem Ecclesia in Oratione nominat *insignem ministrum Sacramenti Poenitentiae*. S. Antonius de Padua, Serm. Domin. IV. post Trinit. « nihil, inquit, certius morte, nihil incertius hora: *qui ergo quotidie* venenum peccati bibit, *quotidie debet* accipere theriacam confessionis ». Sed confessio sine absolutione theriaca non est contra venenum peccati. Si ergo illa theriaca quotidiana esse debet contra quotidianum peccati venenum, absolutio differenda non est. Ac ratio, *nihil certius morte, nihil incertius hora*; ut contra peccatores eos urget ad absolutionem quaerendam, ita probat quod sacerdotes eam statim impertiri debeant

et non differre. *Si nihil certius morte, nihil incertius hora*, quā prudentia, quā caritate sacerdos poenitenti diceret redeas post octo, post quindecim dies, post mensem? Et S. Antoninus, in 3 par. interrogatorii de poenit. iniungenda: « Orationes personis, quae *de facili solent recidivare* in mortale, raro dandae sunt, vel per paucos dies; si enim dantur ad multos dies, cum cito relabantur eas orationes peragunt in statu mortali ». Animadvertendum, quod ne quaestionem quidem movet S. Antoninus de absolutione, agit tantum de poenitentia recidivis imponenda. S. Ioannes a Capistrano, Tract. de Poenit., disp. 8, q. 2, a. 8: « Tres sunt species poenitentiae, sollemnis, publica, privata (nempe sacramentalis). Haec potest fieri *quotidie* ». Affert verba Christi ad S. Petrum, *usque septuagies septies*, et ait: « Quasi dicat, *toties* sum paratus dimittere *omni die, quoties* peccator paratus fuerit ad poenitentiam ». Ac ut alios praetermittamus, hoc remedio utebatur confessionis et absolutionis S. Philippus Neri in curandis consuetudinariis et recidivis, eo felici exitu, ut quotquot in eo adhibendo perseverarent emendarentur penitus spatio paucorum mensium. Idque voluit Dei Servus ut cognitum esset atque perspectum sacerdotibus familiaribus suis, quo confidentius eo remedio ipsi quoque uterentur. Faure l. c., Dub. 3, § 3. « In memoriam revocatur confessarium, ait P. Mag. Philippus M. Gherardi in additionibus Operis: Instruzione pratica sopra la fedele amministraz. del Sacr. della Penit., composta da Mgr. Nicolò Terzago Vescovo di Narni, Venezia 1823, pag. 308, quod sint benigni cum recidivis, quoniam praxis est minime impugnata, neque a S. Carolo Borromaeo; sed e contrario opere exercita et quasi canonizata a maioribus Sanctis antiquis et recentioribus, ut, omissis antiquis relatis a clarissimo P. La Fontaine in explicatione prop. 87 Quesnelli, a S. Francisco Xaverio, a S. Philippo Nerio, a S. Francisco Salesio, a S. Andrea Avellino, a S. Ignatio », quibus addere possumus etiam recentissimum Sanctum ab Ecclesia Altaris honoribus cumulatam, Canonicum S. Ioann. Bapt. De Rossi. Ne autem dubium sit de S. Carolo Borromaei doctrina, praecipit quidem S. Carolus in suis monitis, ut consuetudinariis et habituatibus in gravibus peccatis differatur absolutio, sed addit: *usque dum appareat aliqua emendatio*. Avvertimenti di S. Carlo Borromeo al Confessori, § XVIII. Experientia quippe docet, innumeros esse, qui emendantur quidem, *at non statim penitus emendantur*, sed post aliquod spatium temporis, praesertim si Sacramenta frequentaverint, et bonum repererint confessarium, qui caritate plenus paternam eorum curam suscipiat.

22. Ratio huius doctrinae et praxis est, quia licet poenitentis recidivi poenitentia *momentanea* sit, non *perseverans*, non ideo tamen *vera*

poenitentia non est. Haec quidem poenitentia, quia perseverans non est, non sufficit quoad ultimum eius effectum, nempe quoad aeternam salutem obtinendam, sed, quia est vera poenitentia, sufficit quoad proximum eius effectum, nempe ut talis poenitens absolvi possit. Absolutio autem sacramentalem conferens gratiam vires auget poenitentis, ad magis adhuc perseverandum; et peccata mortalia commissa remittit; ita ut si poenitens iste moriatur antequam relabatur, salvus fiat; si moriatur post relapsam in statu impoenitentiae minus in inferno puniatur, cum priora peccata per absolutionem iam fuerint deleta. Insuper in mortis periculo constitutus huiusmodi peccator, si confessarium habere non possit, assuetus sacramenta Ecclesiae frequentare, saepe instructus et monitus a suo confessario de mortis periculo in statu peccati mortalis, de poenis inferni per totam aeternitatem duraturis, de divina misericordia et bonitate, potissimum vero de sincero dolore et proposito eliciendo, facilius poterit ipsemet se de statu damnationis eripere per actum perfectae contritionis. Quare cum recidivis potissimum *magna illa cautio adhibenda est*, de qua agitur in Catechismo Romano, ne assueti isti Ecclesiae Sacramenta frequentare, absolutionis denegatione vel etiam imprudenti dilatione ab illis arceantur cum ingenti aeternae salutis discrimine.

23. Enimvero loquitur Catechismus Romanus, l. c., n. 3, de poenitentibus *prorsus imparatis*, recidivi ergo non excluduntur; imo maxime de istis sermo esse videtur, et isti quidem, ait, dimittendi sunt, non rudibus improperiis, sed *humanissimis verbis*. Explicata ipsis, debita cum caritate incapacitate recipiendi cum fructu Sacramentum Poenitentiae, cum eadem caritate confessarius eos exhortari debet, ut insumant *aliquod tempus*, non integros annos, aut menses, aut hebdomadas, sed *aliquod tempus, ad cogitanda peccata*, quod statim fieri potest eodem mane, eadem die *ac deinde revertantur*. Non ad alium ergo confessarium eos mittere debet, sed ut ad seipsum redeant benigne invitare debet. Idque, si *prorsus imparati* sint. *Quod si forte affirmaverint* se paratos esse, tunc *audiendi sunt*, audiendi sunt, non dimittendi, et ratio est, *quoniam sacerdoti maxime verendum est*, non utcumque, sed *maxime, ne semel dimissi amplius non redeant*. Nullam Catechismus hic distinctionem facit inter recidivos et non recidivos, neque de illis speciale quid alibi addit. Eadem igitur est pro omnibus doctrina. *Si forte affirmaverint* se esse iam paratos, *audiendi sunt*, etiamsi nullam emendationis spem ostendant: nam Catechismus statim addit: *praesertim vero, si emendandae vitae studium aliquod*, non magnum, non maximum, non certum, sed *aliquod praeseferant*. Agitur tantum de huiusmodi poenitentibus *audiendis*;

magnum enim pro ipsis bonum est, quod superent maiorem difficultatem huius Sacramenti, confessionem nempe priorum peccatorum. Magnum etiam pro ipsis bonum est, instructiones, monitionem, hortationes et remedia a confessario accipere ad se penitus parandos, ut sacramentalem absolutionem recipere possint. A confessario enim *audiendi sunt*, tanquam a patre, a doctore, a medico, et non tantum tanquam a iudice. Hactenus de poenitentibus *audiendis*. Si vero de eisdem absolvendis agatur, Catechismus praecipit, ut *magna cautio adhibeatur*; idque iure meritoque. Usque ad quem gradum pertingere debeat huiusmodi *cautio*, ipsemet Catechismus explicat. Etenim haec docet: « Si audita confessione iudicaverit (confessarius) neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem *omnino defuisse*, tunc poenitens *absolvi poterit* ». Atque haec verba magni ponderis visa sunt S. Alphonso, l. 6, n. 459. Loquitur enim S. D. de habituato, et animadvertit, quod « talis poenitens ex una parte non est praesumendus malus, ita ut velit indispositus ad sacramentum accedere: ex alia bene praesumitur dispositus, dum peccata sua confitetur, cum ipsa spontanea confessio sit signum contritionis, nisi obstet aliqua *positiva* praesumptio in contrarium: *omnes enim docent*, quod dolor per confessionem manifestatur... Attende quae docet Catechismus Romanus de Poenit. n. 60. *Si audita confessione* (sacerdos) iudicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse, absolvi poterit. Nota *OMNINO DEFUISSE* ». Cf. aureum opusculum Philippi Salvatori, Istruzione pratica pei confessori novelli, P. 2; § V.

24. Non est tacendum de P. Polanco Ioanne, qui *Directorium Confessariorum* iussu S. Ignatii conscripsit, dum celebraretur Concilium Tridentinum, eoque absoluto, idem opus recudit, probante non modo S. Ignatio, sed etiam aliis e Societate Iesu, qui eidem Concilio Tridentino cum Polanco ipso interfuerant. Et quamvis S. Ignatius voluerit librum illum conscribi pro solis sui Ordinis confessariis, edendum tamen fuit etiam pro externis, ita iubente D. Cardinali Archinto, Urbis tunc temporis Vicario. Cf. Praefationem, et Francolinum cap. 7, § 1. Iam vero Polancus cap. 2, § 4, agit de poenitente iuvando ad contritionem habendam; et haec scribit: « Si poenitens ostendit se non paratum ad relinquendum statum peccati, ut concubinam... diligenter quidem conetur animam proximi sui lucrificare persuadendo; sed si omnino non possit; non absolvat », absoluturus utique, si illum persuadere possit. Et tamen concubinarium, cui absolutionem statim impertiendam monet, habet utique habitum pravam, notat Francolinus. Specialiter autem et determinate ac distincte de recidiis agit

cap. 3, § 2, Polancus, et quinque solummodo remedia profert ex Gersone: at de remedio differendae absolutionis, quemadmodum Gerson, alique veteres auctores prorsus tacuerunt, tacet etiam Polancus, non sibi scribens, sed toti Societati Iesu et praesenti et futurae. Faure, l. c., Dub. 3, § 2. Et sic tacuit omnino Humbertus in sua Instructione pro Patribus Praedicatoribus, cf. n. 16; tacuit etiam S. Bonaventura in sua Instructione pro confessariis, quam Confessionale vocavit. Capite 2°. inter alia haec monet confessarium, nempe ut audito poenitente, « sit benevolus, paratus erigere, et secum onus portare: habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate personarum, semper eum leniendo, spem promittendo, consolando, et cum opus fuerit etiam increpando ». Deinde addit: « *Super omnia* autem *attendat* Confessor, ut confitentem peccato faciat abrenunciare, non tamen iurare propter periculum periurii, nisi in casibus expressis in iure ». Igitur tunc absolvebantur, et quidem sine ulla dilatione ii, qui propter pravos habitus erant in magno periculo relabendi, a quibus proinde vetat exigere iuramentum, ne relabendo sint periuri. Hoc tantum confessarius *super omnia attendere debet, ut confitentem*, quilibet ipse sit, peccato faciat abrenunciare. Non tacuit autem Medina l. c., cf. n. 16, sed eam commemorat, ut eandem excluderet: Etenim ait: « Quintus casus est illius, qui habet *consuetudinem* passim iurandi, quin consideret utrum sit veritas aut mendacium quod iurat, et non habet propositum hanc consuetudinem deserendi; is *non debet* absolvi. Attamen, *si dicet velle se emendare, et acceptabit bono animo remedia*, quae confessarius ei suggeret, *NON EST RATIO differendi ei absolutionem* ». Et cap. 14, § 5, tractat ex professo de remediis adhibendis cum huiusmodi consuetudinariis in iurando passim, et nullo modo dilationem absolutionis enumerat inter *alia remedia*. De *obligatione* vero quam habet confessarius dandi vel denegandi absolutionem, attenta *magna facilitate*, qua quis ab huiusmodi iurandi vitio corrigi potest, ait, quod talis consuetudinarius, qui iam diversis vicibus hoc peccatum confessus est, et nunquam se emendavit non debet absolvi, sed expectandum est, ut *per aliquot dies* conetur se corrigere, et ad hunc effectum orare Deum, et alia proposita remedia adhibere. Si vero iam bis aut ter confessus est tale peccatum, et ostendit *MAGNUM DOLOREM* et paratus est adhibere *ALIQUEM REMEDIUM*, « ego opinor, ait, quod debent absolvi ». Cum autem pluribus aliis in locis loquatur Medina de prudentia confessarii et de remediis adhibendis a confessario tanquam medico, et ipse tunc tacet de hoc dilationis absolutionis remedio. Cf. l. 1, cap. 19, l. 2, cap. 3, etc. Ac quamvis de omnibus poenitentium classibus speciatim loquatur,

nihil de recidivis et de occasionariis speciatim habet, iis exceptis, quae hic dicta sunt; contentus omnino adsignasse duas illas generales regulas; absolutionis dandae vel denegandae, quae valent quoad omnes, et consequenter etiam quoad recidivos et occasionarios, quorum exempla tantum ponit in illo cap. 3, l. 1. Cf. n. 16. Et R. P. Alphonsus Manrique ex Ordine pariter Praedicatorum in Summa Morali Romae 1762, quaestionem movet: « Sunt ne absolvendi, qui ex mera fragilitate in eadem peccata saepe relabuntur? et respondet: — Certum est, etiam, praecise loquendo, absolutionem illis dari posse toties quoties in ipsa peccata relabuntur, dummodo cum vera contritione et firmo proposito non amplius peccandi ad poenitentiam accedant, ut declaratum fuit in Trident. Sess. 14, c. 3; quia, ut ait Navarrus in Manuali, c. 3, frequens peccati recidiva non est semper argumentum necessarium, quo iudicari possit poenitentiam seu contritionem non esse veram, sed est tantummodo maximae fragilitatis et inconstantiae: nec ad recipiendam absolutionem requiritur, ut poenitens non amplius in futurum peccet, sed ut amplius peccare nolit. Dico secundo: Quamvis haec ita se habeant, nihilominus debet confessarius prudenter attendere non tantum quid absolute loquendo possit, sed potius quid sit ipsi poenitenti magis conveniens et aptum; multa enim licent, quae aliquando non expediunt. Debet igitur coram Deo attente considerare, num frequens usus confessionis talibus personis utiliter suaderi possit; ut eorum fragilitati consulatur, et voluntatis infirmitas ac aegritudo crebra huius Sacramenti susceptione, quasi remedio saepius iterato sanetur: num e contra frequens confessionis usus illis nocivus sit, v. g., si inde sumant occasionem peccandi liberius, si potius ex consuetudine, quam ex vero contritionis motivo, aut emendationis proposito ad poenitentiae tribunal accedunt: unde pro ratione dispositionis poenitentis *poterit illum interdum absolutione privare, vel in aliquot dies differre*, et interim pia opera illi iniungere, vel ipsum de frequentia huius Sacramenti admonere: quae omnia potius ex interiori Spiritus Sancti illustratione, et diuturna in administratione huius Sacramenti experientia, quam ex certis regulis ac praeceptis dignosci possunt ». Cf. Francolini, Praeceptis Ecclesiae Benignitas in administr. Sacram. Poenit., Calumnias IV. Cf. etiam Segneri, Confessore instruito, cap. 4; Abelly, tract. De Poenitentia, etc.

25. Recidivis ergo, *praecise* quia recidivi sunt, denegare absolutionem, alienum omnino est *a veritate*. Enimvero vel ipsis esset absolutio deneganda, quia veram poenitentiam habere non possunt, cum ad eam habendam perseverantia requiratur, vel quia id ipsi Sacramento Poenitentiae repugnat, vel quia nocivum ipsis recidivis esset absolutionem obtinere, inde

enim sumerent occasionem magis magisque peccandi. *Primum* ab Angelico Doctore in 4, D. 14, q. 1, a. 4, q. 1, frivolum dicitur: « Primo quia quantumcumque aliqua virtus efficaciam habet flexibilitatem a libero arbitrio non tollit, dum est in statu viae. Similiter illud quod futurum est non potest esse de substantia vel de integritate alicuius virtutis, nisi secundum quod est praesens in apprehensione, vel in voluntate, quia virtus quantum ad habitum non expectat aliquid in futurum. Habitus enim virtutis est de rebus permanentibus non de successivis: unde totam perfectionem suam habet simul in instanti, quae tota simul in unum actum potest effluere, quia actus sunt similes habitibus, ut dicitur in 3 Ethic. Et sic quod futurum est non est de integritate vel essentia ipsius; unde cum poenitentia sit virtus, et secundum quod est Sacramentum non se extendat ultra actum virtutis, non erit de integritate poenitentiae essentiali futuri continuatio, nisi ut sit in proposito, et ideo potest esse vera poenitentia, et tamen ab ea postmodum excidet ». Atque hinc patet *alterum* etiam ex Angelico Doctore frivolum esse. Inter alia discrimina, quae adsunt inter Baptismum et Poenitentiam, illud etiam est quod Baptismus non possit iterari, Poenitentia autem iteretur. Huius rei quadruplex est causa ex eodem S. Thoma, l. c., qc. 3: « Prima est, quia poenitentia non imprimit characterem sicut baptismus; character enim indelebilis est. Secunda, quia baptismus est contra morbum *non iterabilem*, scilicet originale peccatum: poenitentia autem contra actuale peccatum, *quod iteratur*. Tertia causa est, quia baptismus habet totam efficaciam a passione Christi sine actu nostro, et ideo quia passio est una tantum et baptismus unus; sed poenitentia etiam requirit actum nostrum, et ideo *ratione eius iterationem suscipit*. Quarta, quia baptismus est generatio spiritualis, sed poenitentia est quaedam sanatio spiritualis: semel autem aliquid generatur, *sed pluries curari sive sanari potest*, quamdiu in hac vita vivit ». Sacramento ergo Poenitentiae repugnare non potest, quod recidivo poenitenti absolutio concedatur. *Tertium* tandem ita breviter exploditur ab eodem S. Thoma, l. c., ad 2: « Nec obstat, quod quidam ex hoc sumunt occasionem delinquendi, quia ex contrario sumerent occasionem desperandi, quod esset gravius ». Apposite S. Alph. l. 6, n. 463-464: « Quidam rigiditatibus addicti, qui per unicum rigoris tramitem animas conducunt... asserunt, omnes recidivos perversiores fieri, cum absolvuntur, antequam emendentur. Sed hos magistros meos rogarem: numquid recidivi, cum sine absolutione dimittuntur, gratia Sacramenti carentes, omnes validiores fiunt et emendantur? Quot miseros ego cognovi, qui ob denegatam absolutionem se deiecerunt in desperationem, et per

plures annos a Sacramentis aversi aberrarunt!... Ut autem meum hic proferam iudicium dico, quod si poenitens relapsus sit ob causam seu fragilitatem intrinsecam, ut accidit in peccatis pollutionis, delectationis morosae, odii, blasphemiae, et similium *raro puto differendam esse absolutionem* recidivo sufficienter disposito.... Dixi *raro*; nam regulariter censeo *non recedendum a sententia communi*, quam tradunt Sanch., Laymann, Lugo, Filiuc., Abelly, Dicastill., Croix, Salmant., Sporer, Toletus..., nempe non esse differendam absolutionem poenitenti, qui relapsus est ex intrinseca fragilitate; quia in tali poenitente magis sperandum profuturam fore gratiam Sacramenti, quam dilationem absolutionis.... Magis sperandum, quod ille emendabitur per auxilium gratiae in Sacramento susceptae, quam per dilationem absolutionis.... Hinc recte dicunt Salmanticenses c. 5, n. 68: *Cur de peccatore, non habente gratiam, per dilationem, quam de constituto in gratia Dei per absolutionem melius sperandum est?* Et praesertim quoad peccatum pollutionis Toletus l. 5, c. 13, n. 6, sic inquit: *Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere: est enim hoc Sacramentum maximum fraenum; et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum.* Hocque remedio frequentis confessionis pro recidentibus in tale vitium legimus S. Philippum Nerium maxime usum fuisse. Et huic doctrinae alludit id, quod habetur in Rituali Romano de Sacramento Poenitentiae, ubi dicitur: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et, si expediat, communicent.* Ergo Rituale dum dicit, remedium frequentis confessionis utilissimum esse facile recidentibus in peccata, supponit pravam habitum ab eis non adhuc esse evulsum; sed, hoc non obstante, docet, gratiam Sacramenti multum conferre ad emendationem ». Atque hic opportune notat cl. Ballerini n. 623 P. Gury: « Ex quo contextu concludere quis posset, quod si S. Alphonsus, dum suum iudicium profert, nonnihil discedit a communi sententia, non discedit ut ad rigidiores viam declinet. Significat enim a communi sententia se in eo discedere, quod *aliquando*, licet *raro*, eiusmodi recidivis differendam absolutionem dicat, cum communis sententia, ipso attestante, non differendam doceat. Et huc sane revocare quis poterit illa eiusdem S. Alphonsi n. 460 verba: *Puto nequaquam errare eum, qui se dirigit cum sententiis communiter receptis ab huiusmodi doctoribus non humilis notae* ». Cf. Dissertat. Theolog. Confessor. Recidivi apud Busemb. in fine Tom. 2, Ed. Rom. ann. 1844, Dissertat. Francisci Bettonagli, Della Benignità necessaria ai confessori; E. G. Desjardins, De l'Absolution des Récidivistes; Andreae Hieronymi Andreucci e S. I.,

Dissertat. Theolog. de Recidiv.; Gennari, Consultaz. Mor. Can. Giur., Cons. 37, 40.

§ VI. De absolutione eorum,
qui in occasione peccandi versantur.

26. Occasio universim accepta est rei gerendae *opportunitas*, casu vel sponte oblata; et simul *impulsus* ad agendum ex ipsa ortus *opportunitate*, quam quis habet, vel alteri praebeat ad agendum: haec autem, quatenus consideratur inductiva aliorum ad peccatum, dividitur in occasionem datam et acceptam, quae etiam scandalum appellatur: quatenus vero accipitur pro *opportunitate*, quam quis habet ad peccandum, dicitur proprie occasio peccandi, de qua hic agitur. Occasio igitur peccandi est exterior quaedam circumstantia, *opportunitatem* exhibens peccandi, et simul ad peccandum impellens. Si huiusmodi occasio morali quadam necessitate cum peccato coniungatur, sive ex natura rei, ut habere domi concubinam, sive speciali fragilitate, ut vinum in mensa appositum pro ebrioso, occasio erit proxima, secus vero remota erit. Si occasio proxima est *ex ipsa natura rei*, minime requiritur ad eam constituendam, quod lapsuum frequentia praecesserit. Si vero occasio proxima est tantum *ex propria fragilitate*, sine praevia lapsuum frequentia, occasio proxima nondum habetur; sine enim illa lapsuum frequentia, vel non habetur adhuc impulsus proxime inductivus ad peccatum, vel saltem de eo nondum constat; nisi quis statim tantam ad peccandum, vel prima vice, inclinationem experiatur, ex illa exteriore circumstantia vehementer excitatam, ut statim diiudicari possit, ita semper vel fere semper esse futurum. An autem illa coniunctio moraliter necessaria occasionis cum peccato tanta esse debeat, ut homines in ea constituti *semper*, vel *fere semper*, vel saltem *ut plurimum* peccent, vel ut nonnisi *frequenter* peccent, variae sunt theologorum opiniones. Verior opinio est, quod ad occasionem *proximam* constituendam requiratur, quod homines in ea constituti *semper*, vel *fere semper*, vel saltem *ut plurimum* peccent. Secus enim dici vere non potest quod ea occasio *moraliter quadam necessitate* sit coniuncta cum peccato; imo neque dici simpliciter potest, quod sit *coniuncta* cum peccato; cum revera non sit magis coniuncta cum peccato, quam cum non peccato, et cum agatur *de mera frequentia*, et *de mera probabilitate* peccati, forte minus cum peccato quam cum non peccato coniungitur. Ceterum cum hic simus in re morali difficile prorsus erit limites assignare inter occasionem proximam et remotam.

27. De occasione et occasionariis haec habet Lugo D. 14, S. 10: « Aliqua videntur absque controversia, aliqua possunt esse magis dubia. Supponendum itaque est, occasionem peccati

esse duplicem. *Proximam* appellant, quando talis est ex suo genere, ut *frequenter* homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat, vel experientia constat, in hoc homine talem effectum habere. *Remotam* vero dicunt eam, quae talis non est. Cur autem illa appelletur proxima, et haec remota, ratio videtur esse, quod inter illam et peccatum nihil videtur mediare propter quandam coniunctionem *necessariam moraliter*, quam videtur habere cum peccato; haec autem non ita videtur coniuncta, sed remota, quatenus mediat maior libertas hominis, per quam consequitur peccatum. Hoc modo omnis creatura dici potest occasio remota peccati... Alii *ergo* addunt occasionem proximam esse, qua *nunquam* vel *fere nunquam* utitur homo, consideratis circumstantiis, absque peccato novo, ut qui detinet concubinam domi raro vel nunquam desinet cum illa peccare, oblata occasione», nn. 148, 149. Huic *additioni* adhaerere videtur ipse Lugo, ut constat ex data ratione et ex illativa particula *ergo*, et ex nn. 150, 158, ubi occasionem proximam dicit illam, «qua stante, homo moraliter loquendo, *semper* vel *fere semper* peccabit». Ita etiam Navarrus, Manual. Confess., cap. 3, num. 14. P. Gury, n. 628, inquit: «Occasio peccati generatim definitur circumstantia externa, quae sive ex natura sua, sive ex fragilitate hominis, qui in illa reperitur, ad peccandum allicit, seu inducit. Hinc differt a *periculo* peccandi, qua appellatione venit quidquid impellit ad peccatum sive intrinsecum illud sit, sive extrinsecum.... Occasio *proxima* illa est, in qua homines communiter, *ut plurimum* peccant; occasio vero *remota* ea est, in qua communiter homines *ut plurimum* non peccant». S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale, § XVII, ait: «Sine lapsuum *frequentia* occasio proxima non subsistit. Duo igitur sunt elementa constitutiva occasionis proximae. Primum est propensio interna peccandi, a qua nascitur periculum. Alterum circumstantia externa, quae dat impulsus et porrigit commoditatem peccandi... Occasio proxima communiter dicitur illa, in qua, attentis circumstantiis personae, loci, et experientia praeterita, vel *semper* vel *fere semper* vel *saltem frequenter* peccatur; ad eam distinguendam ab occasione remota in qua, iisdem attentis circumstantiis, *raro* peccatur.... ab omnibus exigitur *frequentia* lapsuum vel *absoluta* vel *saltem relativa*.... An autem debeat ita intelligi ad hanc arithmetica computationem, ut si quis ex decem vicibus sexies tantum cadat, nequeat dici occasio proxima, vel iudicium efformandum sit, secundum id quod communiter accidit... prudentiae confessorii relinquitur, qui considerare debet, quod aliquae occasiones sunt proximae absolute pro omnibus, aliae proximae sunt respective, nempe respectu talis personae». Et § XIX, addit:

«*Frequentia* lapsuum intelligenda non est semper *absolute* quoad tempus et quoad actus, ita ut ad habendam occasionem proximam, necesse sit peccare quotidie, vel quasi quotidie, vel eodem temporis spatio plures criminosos actus efficere; sed sufficit quod sit respectiva ad vices, quibus quis occasioni exponitur». Exemplum affert illius, qui concubinae domum adit, et inquit: «certum est quod si ut plurimum peccat, et ex duodecim vicibus quibus eam visitat quotannis, quinquies aut sexies infallibiliter in huiusmodi visitationibus peccat, dici debet in occasione proxima peccandi; et aliquando attendendum non est ad arithmetica summam lapsuum, sed potius *ad influxum*, quem occasio habet in peccatum et *ad dependentiam*, quam peccatum habet ab occasione». Et hoc quidem videtur attendisse ipse S. Leonardus in illo exemplo concubinari adeuntis domum concubinae. Ex his patet occasionem aliam esse *absolutam*, aliam *relativam*. Illa est occasio *per se*, siquidem per se est inducens ad peccatum, atque adeo respectu ad homines communiter sumptos. Haec est occasio *per accidens*; siquidem est inducens ad peccatum ob specialem personae fragilitatem. Occasio item alia est *voluntaria*, alia *necessaria*. Prima a libera dependet voluntate et facile dimitti potest. Secunda est, quae vel physice vel moraliter removeri non potest. Tandem alia est occasio *praesens* seu *in esse*, quam quis secum habet, quin eam actu quaerat, v. g., retinere domi concubinam; alia *non praesens*, seu *non in esse*; quam quis non habet quidem actu, sed quaerit et facile reperit, ut amasia respectu amasii. Cf. S. Alph., l. 6, n. 452, 453.

28. «Hoc supposito, pergit Lugo nn. 150-152, regula communis et universalis est, eum qui est in occasione solum *remota* posse absolvi, non vero eum, qui est in occasione proxima, quam non vult relinquere. Prima pars constat, quia alioquin debueramus omnes de mundo exire, iuxta illud Pauli 1 ad Cor. 5. Fere enim in omnibus statibus est occasio remota peccati. Unde inferunt aliqui ex auctoribus citatis, prudenter absolvi adolescentes, qui versantur cum feminis laborando, vel conversando, quae in eadem domo non habitant, licet saepe ex tali occasione peccaverint mortaliter cogitatione, consensu, tactibus vel copula, quia ea non censetur occasio proxima, sed remota, neque enim ex tali occasione *semper aut fere semper* solent homines peccare mortaliter, et aliunde ad tollendam illam occasionem oporteret poenitentem in eremum abire, ut omni commercio cum feminis liber esset. Secunda vero pars probatur, quia ille qui vult manere in illo periculo morali labendi non videtur habere propositum efficacax non peccandi. Ex obligatione enim vitandi peccatum sequi videtur obligatio vitandi ea, quae tali necessitate secum trahunt peccatum,

saltem quando *moraliter possumus* eas occasionem vitare, ut statim dicam. — Haec regula solet limitari primo, ut possit absolvi poenitens, quando habet extraordinarium dolorem et propositum; haec enim faciunt iam illam non esse occasionem proximam, quia homo sic armatus, fortior multo est, quam erat prius, atque adeo probabilem possumus de ipso sperare victoriam tentationum, a quibus antea semper superabatur. Secundo limitari solet, quod possit etiam absolvi, non relicta omnino occasione, quando proponeret alia media adhibere, ut si occasio esset ex femina domestica, et proponeret numquam solus cum sola colloqui, aut inveniri, eius aspectum pro viribus declinare, etc. Tertio limitatur, quando occasio relinqui non potest absque scandalo, gravi infamia, vel detrimento magno spirituali vel temporali. Tunc enim licite manet in periculo, quod est necessarium, et potest sperare divinum auxilium ad resistendum. Sic Pontifex in c. *Consultationi, de frigidis et malefic.*, declaravit duos, qui contraxerant matrimonium invalidum propter impotentiam coeundi, posse simul habitare ut fratrem et sororem propter scandalum et infamiam, cum tamen periculum esset tactuum, et aliorum peccatorum. Sic ergo poterit filiusfamilias absolvi, quamvis maneat domi serva, cum qua solet peccare, quam tamen ipse expellere non potest, nec facile aut decenter fiet; et a fortiori si cum fratre vel sorore habet occasionem peccandi, a quorum convictu seiungi non potest absque gravi detrimento; debet tamen adhibere alia remedia facilia, quae potest. Ex hac limitatione inferri potest resolutio plurium casuum, qui in particulari videri possunt apud Navarr., qui in Summa cap. 3, et in additionibus latissime illos prosequitur ». S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale, etc., §§ XVI-XXII, et S. Alph. n. 455, eandem tradunt doctrinam. Ex communi doctrina, si occasio sit *absens* seu non *in esse* et poenitens sincere promittat, se eam esse derelicturum, absolvi potest antequam eandem occasionem deserat, ubi ex *circumstantia alicuius conatus necessario adhibendi*, quo occasio vitetur, v. g. in fugiendo aliquo socio, aut non adeunda in certis quibusdam circumstantiis temporis, personarum, etc., aliqua domo, etc., non appareat grave periculum propositum infringendi; sed aliud non habeatur periculum, quam *periculum generale* ex humana fragilitate ac inconstantia. Ratio est, quia in tali casu poenitens bene potest habere sincerum dolorem et propositum: neque vero constituitur in proximo periculo peccandi. Cum autem specialis aliquis conatus exercendus non est a poenitente ad non peccandum, non necessario hic urgendus est a suo confessario absolutionis denegatione vel dilatione ad occasionem prius deserendam. Si e contra specialis conatus adhibendus esset valet tunc quod mox sumus

dicturi de occasione *praesenti*. Si igitur occasio sit *praesens* seu *in esse*, quae facile dimitti statim possit, absolvendus non est poenitens antequam occasionem deseruerit, nisi extraordinaria adsint signa doloris, adeo ut prudenter credi possit abesse grave periculum inconstantiae in proposito, praesertim si accedat rationabilis causa, v. g. notae in omittenda communione, solemnitatis, indulgentiae, si ad eundem confessarium poenitens redire non possit, vel nonnisi post longum tempus, etc. Ratio est, quia confessarii, tanquam *medici* est applicare suo poenitenti media, quae sunt ipsi necessaria et utilia ad salutem. Porro, cum ablatio occasionis praesentis ardua res sit; si occasio ante absolutionem non auferatur, poenitens de facili se decipiet, falso sibi suadendo, quod tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissa, peccabit ab ea allectus et victus. Absolvi autem potest ante occasionem dimissam, stante extraordinario dolore et proposito, quia tunc grave iam peccandi periculum ex optima hac dispositione removetur. Absolvi item potest in reliquis casibus, quia grave illud detrimentum, quod caeteroquin poenitens subire debet, eum sufficienter excusat ab occasione statim removenda; neque confessarius illam medicinam prudenter iam adhibere posset, cum tanto poenitentis incommodo. S. Alph. nn. 454, 455; cf. etiam l. 3, n. 435, seqq.; Navarrus, Manuale Confessarior., c. 3, nn. 15, 21; Génari, Consultaz. Mor. Can. Liturg., Cons. 43.

29. Attamen, si poenitens supponatur *sufficienter dispositus*, hic etiam consilii et prudentiae res erit absolutionem differre usquedum occasio prius fuerit reapse ablata; sed minime ex obligatione, ex gravi nempe obligatione ad ita agendum tenebitur confessarius. Et si secundum recta principia ratiocinari velimus idem profecto erit, si poenitens relabatur et post relapsum *sincere peccatum detestetur, et proponat non peccare de caetero*. Ratio est, quia poenitenti sufficienter disposito, absolutio data, *per se* loquendo, semper magis prodest, quam eius dilatio. Eam autem confessarius differre deberet non quatenus *iudex*, quod munus est confessarii *proprium* et *praecipuum*, sed tantum quatenus *medicus* quod munus est confessarii secundarium; quare sub gravi ex hoc capite obligari non potest ad absolutionem differendam; eo vel magis, quod remedium, quod, absolutionem impertiendo, poenitenti exhibet ad praecavendum in posterum peccatum, optimum profecto sit. Verum, si relapsus saepius contingat, argumentum inde desumi potest et debet contra doloris et propositi sinceritatem, et tunc omnino differenda est absolutio; seu potius deneganda, qui enim sincere dolet et promittit tam facile fidem datam non frangit. « Confessarius, inquit Navarrus, Manual. Confessarior., c. 3, n. 14, seqq., non debet *regulariter* absolvere poenitentem,

qui non vult relinquere occasionem, quae *fere omnes*, qui sunt ei similes, facit *quasi semper* mortaliter peccare. Quoniam confessarius et poenitens debent credere, quod id quod efficit aliqua causa in uno subiecto, efficiet alia ei similis in alio subiecto simili, a pari enim causa in pari subiecto par producit effectus, secundum doctrinam Aristotelicam lib. 3 Physic. Dixi *regulariter*: quia bene poterit, quando tales occurrunt circumstantiae, quae persuadent, quod nunquam, aut raro peccabit propter eam, quamvis non se absteineat ab ea: et, re multum ruminata, Spiritui Sancto commendata, videtur, quod tunc possunt hoc credere confessarius et poenitens, quando quatuor concurrunt. Primum, vera poenitudo praeteritorum. Secundum, verum propositum non peccandi, cum se invenerit in ea. Tertium, credulitas, quod, Deo iuvante, non peccabit, cum in ea se invenerit. Quartum, quod subsit aliqua rationalis causa non se separandi ab ea... Colligitur... quod possunt absolvi sine separatione cognatae, ancillae ac famulae, quae rem habuerunt cum suis consanguineis, dominis, vel his, in quorum domo degunt, concurrentibus quatuor praedictis, quorum quartum, scilicet causa notabilis est, quod non possunt sine magno incommodo et detrimento separari. Est tamen quaestio notabilis. An possint absolvi praedictae *iterum* absque separatione, *si reciderint*? Et videtur nobis posse, concurrentibus praedictis quatuor. Et idem dicendum arbitror de tertia et quarta vice, quia non solum semel, aut bis, vel septies, sed etiam septuagies septies est parcendum, Matth. 18 et Luc. 17, et c. *Septies* de poen., distinct. 3, et quia quotidie absolvimus multos, qui quotannis recidunt, et quia recidere non est necessarium argumentum ad iudicandam poenitentiam praesentem vel praeteritam non fuisse aut non esse veram, quod probat Gratianus dist. 3 de poen. per totam. Verumtamen ipse, si essem confessarius non absolverem eas, si viderem quod vicibus praeteritis nulla emendatio, neque inchoatio eius extitisset, neque si circumstantiae infirmitatis, pusillanimitatis, et magna propensio earum ad peccandum, et diffidentia, quam habent illae de poenitudine alterius partis, mihi persuaderent, quod nisi separarentur nulla consequeretur emendatio». In eandem sententiam concedit Card. Lugo, ut ex mox dicendis eruitur.

30. Gradum faciens Lugo, l. c., n. 156 seqq., ab illis quae ut certa habentur, ad illa quae habentur ut dubia, secundum eius sententiam, inquit: « Circa hanc communem doctrinam supersunt aliqua magis dubia. An qui saepius absolutus propter grave detrimentum, quod sequeretur ex remotione occasionis proximae, eodem tamen modo semper relabitur, nec in eo ulla correctio reperitur, cogendus sit subire illud detrimentum, et relinquere occasionem illam proximam? » Huic quaestioni, negative respon-

det, inquit, quod haec sententia in rigore verior videtur, *per se loquendo*, licet *per accidens* possit opposita sententia locum habere. Ratio est, « quia scilicet adhuc post experientiam illam nullius profectus potest stare dolor verus et propositum requisitum absque voluntate auferendi occasionem cum tanto detrimento. Ergo potest absolvi poenitens, nihil enim aliud requiritur, nisi confessio cum dolore et proposito. Antecedens probatur, quia sicut prima vice potuit absolvi, eo quod cum tanto detrimento non tenebatur auferre occasionem illam, sic propter idem detrimentum, quod perseverat, excusatur tempore sequenti ab auferenda occasione; neque est, unde orta fuerit gravis obligatio nunc auferendi occasionem, quae obligatio antea non esset. Ergo si antea excusabatur, excusatur etiam nunc... Quod quidem ad hominem probari potest, quia (alii qui videntur contrarium sentire) fatentur posse illum poenitentem saepius absolvi, si aliquam emendationem ostenderit, h. e. non ita frequenter lapsus fuerit, sicut antea; (et hoc affirmat etiam S. Leonardus a Portu Mauritio, Discorso mistico e morale, § XV); sicut ergo potest stare dolor et propositum requisitum cum certitudine illa morali de lapsu futuro non ita frequenti, cur non poterit stare cum certitudine morali de lapsu futuro frequenti? Propositum enim, cum sit universale, non minus videtur opponi cum certitudine de uno lapsu contra ipsum propositum, quam cum certitudine de multis. Et confirmatur, quia... si occasio esset talis, ut nullo modo auferri posset, qualis est fragilitas fundata in propria carne et natura poenitentis; adhuc post totam illam experientiam potest absolvi. Ergo potest habere dolorem verum et propositum cum tota illa certitudine futuri lapsus, atque adeo ex hoc capite non erit incapax absolutionis. Dixi tamen, *per se loquendo*, videri hanc partem veriore, licet *per accidens* possit altera sententia locum habere; quia aliquando ex illa experientia arguitur, poenitentem carere nunc vero dolore et proposito requisito; qui enim efficaciter proponit et serio rem aliquam, quam aliunde moraliter implere potest, non ita facile obliviscitur statim sui propositi, sed saltem per aliquod tempus perseverat, et difficilius vel rarius cadit ». — Consentit idem S. Alphonsus in hanc Lugonis sententiam, quam *probabilissimam* dicit n. 455 initio, et *communissimam* appellat n. 457 in fine, posse nempe huiusmodi poenitentem absolvi, si cum vero dolore et proposito accedat. Quod vero idem poenitens verum dolorem et propositum habere possit, etiamsi eadem perduret occasio, neque ablata sit, sic probat S. D. n. 455: « *Communiter affirmant doctores*, non teneri poenitentem occasionem dimittere, si aliter grave damnum passurus sit, dummodo interim sit paratus uti mediis praescriptis... Ratio, quia occasio peccandi non est in se peccatum, neque

affert necessitatem peccandi: quapropter bene potest cum ea consistere vera detestatio peccatorum et firmum propositum non relabendi et adhibendi debita remedia ». Et quod talis dolor et propositum haberi possit etiam post relapsum, per se patet, nam relapsus rerum statum non mutat; si antea possibilis erat verus dolor et propositum, quia poterat poenitens sincere promittere se media adhibiturum, et postea possibilis est verus dolor et propositum; quia potest adhuc nunc sincere promittere illa media se adhibiturum. Ceterum cur in tali casu consulitur absolutionis dilatio, ut poenitens non ita facile promissionis obliviscatur et maiori vi et efficacia resistat, si huiusmodi propositum impossibile prorsus sit? — Neque vero, stante relapsu, ad aliud poenitens tenetur, ubi agatur de huiusmodi occasione, vere nempe necessaria. Etenim ut optime argumentatur clarissimus Balerini, Gury n. 631, ratiocinatione non facile solubili, « poenitens utique ex lege naturae tenetur ad vitandum proximum periculum. At vero cum id obtineri duplici modo possit, nempe vel utendo mediis opportunis, ut periculum (uti aiunt) fiat remotum, vel removendo seu fugiendo occasionem; poenitens ex lege naturae ad alterutrum tantummodo tenetur. Quo ergo iure confessarius hoc illi potius imponet, quam aliud? Numquid aliquid... nisi quod necessarium sit, potest confessarius praecipere? Praeterea cum manifestum sit, non posse nec debere poenitenti id imponi, quod, utpote ad exequendum difficilius, censetur moraliter impossibile, numquid vero facilius erit subire discrimen *bonorum omnium*, ut ait Croix (l. 5, n. 261), *tum fortunae, tum famae, tum etiam vitae*, quam remedia quaeque ad minuendum peccandi periculum usurpare? Insuper si iuxta evidentem Ven. Pauli Segneri rationem confessarius praeferre id debet, quod poenitentem a peccandi periculo magis removet, nunquam ergo confessarius prudenter illud praeferet, quod improbabilius videri ad exequendum debet. Atqui nonne improbabilius speratur fuga occasionis cum tanto discrimine, quam mediorum ad minuendum periculum usus opportunus? Et mirum sane, quod Croix (l. c.) ostendat, nihil se permoveri Palavicinii, quem allegat, ratione, nempe quod si obligatio imponatur occasionem cum tanto discrimine vitandi, hanc ordinarie poenitens violabit, nec occasionem deseret; unde id unice imprudens confessarius consequetur, ut certam occasionem praebeat plura adhuc patrandi peccata! Caeterum etiamsi indiscreta illa obligatio non imponatur, alia tamen via praesto est confessario, cum interim possit, ubi res postulet, suspendere absolutionem, quo poenitens ad opportuna media adhibenda efficaciter permoveatur. Ut enim inquit Ioann. Sancius (Disp. 10, n. 10) *iudicium ferri debet de his tamquam de habentibus consuetudinem peccandi, non tam-*

quam de habentibus occasionem; cum in eorum electione situm non sit eam vitare. Et si quidem in poenitente moralis aliqua diligentia appareat, valebit regula Suaresii (De poenit. disp. 32, sect. 2, n. 4), quod *neque est illi deneganda absolutio, etiamsi iterum atque iterum reincadat, maxime si aliquantulum se contineat, et numerum peccatorum paulatim diminuat; quod notavit Navarrus cap. 3, n. 21. Interdum vero differri potest absolutio, et maior aliqua poenitentia vel cautio adhiberi*. Illud etiam addendum est, quod si confessarius poenitentem reperiat fragilem adeo atque etiam inconstantem in mediis adhibendis, ut eum minus dispositum ad absolutionem ob defectum efficacis propositi iudicare debeat, adhuc imprudenter ab homine tam fragili, infirmo, et imbecillo id exiget, quod difficilius ac moraliter impossibile illi est; multoque imprudentius rigide ac dure eum a se reiciet; sic enim hoc unice consequetur, ut poenitens desperabundus peccatis profundius immergatur. Contra vero charitas, benignitas et patientia in eo saepe excipiendo et audiendo hoc saltem obtinebit, ut nec penitus diabolo deseratur, nec media ac preces omnino abiiciat, nec via illi praecidatur, qua consiliis et hortationibus iuvare possit, aditumque ad reconciliationem sciat semper sibi facilem patere; prouti scilicet Doctores agendum monent, ubi disserunt de confessionibus meretricis, usurarii, aliorumque huiusmodi, qui non sunt sufficienter dispositi, sed emendationis seu melioris vitae desiderium aliquod minus efficax, seu velleitatem tantum habent. Nec sane in casu oblivisci confessarius debet sententiam, qua Suaresius (De Relig. tr. 5, lib. 2, c. 8, n. 7) de hoc argumento concludit: *Nec huiusmodi humanae infirmitates efficacius curari ab homine possunt* ».

31. Colligitur ex dictis non posse quoad occasionarios determinatam quandam regulam constitui; opus esset fere tot regulas constituere quot sunt particulares casus, quod quidem recentior praestitit theologus; sed nulla fere practica utilitate, cum et confessarii memoriter eas regulas tenere non possint, et casus, prout in praxi occurrunt pro multiplici varietate circumstantiarum, alias saepe exigant regulas aliasque resolutiones. Tota res haec, prudentiae res est, et magna discretio, magna cautela in ea adhibenda est. Ad hoc ferme caput revocat Suaresius totam difficultatem pro confessario, ut certius fiat de dispositionibus poenitentis et nonnisi prudentia difficultatem hanc vinci posse arbitratur. Post ea quae iam relata sunt n. 2, haec immediate subdit eximius doctor. « Tota ergo difficultas ad hoc revocatur, quando ex confessione resultat *specialis obligatio* restituendi, vel relinquendi occasionem in futurum. Circa quod primum observandum est, *non semper debere confessorem cogere poenitentem prius-*

quam illum absolvat, ut id exequatur quod facere tenetur, i. e. ut restituat, etc., quia haec obligatio non semper urget pro statim, et quia satis est, ut poenitens credatur habere firmum propositum suam obligationem implendi, cui credendum est, praesertim si tunc primum incidit in eam occasionem seu obligationem, et non est inventus infidelis vel inconstans in similibus propositis, neque ex aliis coniecturis potest talis suspicio probabiliter concipi. Neque oportet ab illo iuramentum aut aliam cautionem exigere, nisi in casibus a iure expressis, ut notavit Navarrus, cap. 26, n. 2; Sylvest. Confessor 3, q. 12, et Anton., 3 p., tit. 14, cap. 19, § 19. *Aliquando vero oportet remittere poenitentem, et illum non absolvere, donec suam obligationem impleat, praesertim quando iterum atque iterum illam confessus est, et implere promisit, neque implevit;* quia alias relinqueretur in morali occasione peccandi, et eius propositum moraliter non potest iudicari efficax, quandoquidem convincitur esse in magna mora, et posse, et non facere. *Quapropter oportet confessores in hoc esse cautos, et constantes,* ne graventur peccatis alienis, quod notavit Caiet. v. Restitutio, c. 6, et Anton., 2 p., tit. 2, c. 8, et Navarrus, c. 17, n. 54, et c. 26, n. 5. *Sed est specialis difficultas, quid fiet quando poenitens vel non potest, vel difficillime potest huiusmodi obligationem implere statim.* Respondeo in obligatione restituendi rem esse facilem, quia si moraliter non potest pro tunc excusatur, et satis est si restituere proponat, quando ad pinguorem fortunam veniet. Moralis autem perplexitas esse solet in proximis occasionibus peccandi, quae saepe sine scandalo vel infamia, vel alio gravi incommodo relinqui non possunt, si autem non relinquuntur homo manet in gravi periculo proximo et morali. In qua re explicanda Navarrus in Summa cap. 3, n. 10 et seqq., et Corduba in Summ. hispan., q. 4, multa dicunt. *Sed vix potest certa regula tradi, quia tota haec res maxime pendet ex prudentia confessoris.* Solum est attendendum ad iudicandum, quod aliqua sit moralis occasio proxima, necessarium esse, ut vel ex suo genere talis sit, quae frequenter inducat homines similis conditionis ad tale peccatum, vel certe, ut experimento constet in hoc homine habere talem effectum. Deinde necesse est, ut illa occasio voluntaria sit, quia alias, quod ex illa nascitur, ut sic, non erit voluntarium, neque ipsa in se poterit esse culpabilis. Unde fit, quando moraliter vitari non potest, illam non censeri voluntariam, neque assumptam; sed illatam: et ideo non esse morale, sed necessitatem quandam potius, vel impotentiam, propter quam non fit homo absolutionis indignus. Oportet tamen aliis mediis uti ad curandum hominem, et probandum, an eius propositum efficax sit; neque est illi neganda absolutio, etiamsi

iterum atque iterum reincidat: maxime si aliquantulum se contineat, et numerum peccatorum paulatim diminuat, quod notavit Navarrus, cap. 3, n. 21. *Interdum vero differri potest absolutio, et maior aliqua poenitentia vel cautio adhiberi: quod si tandem experimento constet, haec non sufficere cogendus erit interdum poenitens ad tollendam occasionem, etiam cum gravi temporali nocumento; SEMPER TAMEN MAGNA PRUDENTIA NECESSARIA EST, ut scandalum vitetur ».*

Conclusio.

32. « In magnis peccatoribus sive consuetudinariis, sive recidivis, sive occasionariis, ad Poenitentiae Sacramentum accedentibus, quam plures confessarii hac nostra aetate id solum attendunt, quod poenitentis vitio tribuendum est, non autem illud multum, quod tribuendum est vitio negligentium confessoriorum, ad quos annis prioribus accesserunt. Deus vero per Ezechielem cap. 34, in ovibus errantibus et infirmis negligentiam Pastorum insectatur acerrime: *Filii hominis prophetae de Pastoribus Israel... Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis: quod confractum est non alligastis, et quod abiectum est non reduxistis, et quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia: et dispersae sunt oves meae eo quod non esset Pastor, et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri et dispersae sunt. Erraverunt greges mei, et non erat qui requireret: non erat, inquam, qui requireret, propterea, Pastores, audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meae in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset Pastor; neque enim quaesierunt Pastores mei gregem meum, sed pascebant Pastores semetipsos, et gregem meum non pascebant; propterea, Pastores, audite verbum Domini; Ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum...* Cum ergo quam plurimi poenitentes ideo tam gravi peccatorum mole onusti sunt, quia priores confessarii non eos doctrina, admonitione, exhortatione ad verum criminum dolorem et propositum emendandae vitae excitarunt, cum fiducia divinae misericordiae, quid errantibus illis ovibus prodesse poterit aut audire et absolvere, aut auditas sine absolutione dimittere, aut illis iubere, ut post mensem emendatae vitae redeant? Quare tu modo non supple priorum confessoriorum negligentiam? quare non evellis et destruis, non aedificas et plantas? quare non exhortaris in doctrina sana et scientia Sanctorum, cum in nobis posuerit Deus verbum ac ministerium reconciliationis? Quam multi hac ratione ad absolutionem digne suscipiendam disponderentur,

qui dimissi et repulsi nullo modo iuvantur». Faure, dub. 3, § 1. Atque his illud etiam addendum est, nihil sane prodesse, nihil prodesse omnino animarum saluti, quod confessorii palam profiteantur puriorem se et sanctiorem sequi doctrinam, nunquam se vel recidivos vel occasionarios absoluturos, et quod statim ac eadem audiant peccata, impatientia et ira commoti, confessionem abrum pant et poenitentem exasperatum dimittant. Sit pura eorum doctri-

na, sit sancta eorum praxis: neque illa tamen neque ista sive Concilio Tridentino, sive Rituali Romano, sive Catechismo Concilii Tridentini comprobatur. His potius Documentis, in quibus Ecclesiae doctrina continetur, adhaerendum est: in iis autem Documentis ne verbum quidem habetur de absolutionis dilatione, tanquam de remedio ad emendationem et ad sinceram poenitentiam concipiendam necessario, et necessario a confessario adhibendo.

ABSOLUTIO GENERALIS

1. — *Dies quibus Tertiarii Franciscuales Absolutionem generalem recipere possunt.*

Confer verbum S. Franciscus Assisiensis et Franciscuales n. 2.

2. — *Dies determinantur quibus Benedictionem papalem cum adnexa Indulgentia Tertiarii Carmelitani recipere possunt.*

P. Procurator Generalis Ordinis Carmelitarum Discalceatorum, ad pedes Sanctitatis Vestrae humillime provolutus, supplicat ut Tertiarii sui Ordinis bis in anno Benedictionem Papalem cum adnexa Indulgentia plenaria: et diebus infra descriptis, videlicet: Nativitatis D. N. I. C., Paschatis Resurrectionis eiusdem, ac Pentecostes, itemque diebus festis SS^{mi} Cordis Iesu, Immaculae Conceptionis B. M. V., S. Iosephi eiusdem Sponsi (19 Martii), Transverberationis Cordis S. Teresiae V. (27 Aug.), S. Ioannis a Cruce, memorati Ordinis primi professoris ac parentis, et omnium Sanctorum eiusdem Ordinis (14 Novembris), Absolutionem, hoc est, Benedictionem cum Indulgentia plenaria accipere possint.

Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII, in audientia habita die 27 Februarii 1886 ab infrascripto Secretario S. Congregationis Indulgentiarum Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne annuit pro gratia in omnibus iuxta petita, servatis de iure servandis. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 27 Februarii 1886.

3. — *Tertiarii Franciscuales qui recipere non possunt absolutionem seu benedictionem diebus statutis non festis de praecepto eam recipere possunt die festiva infra octavam eorundem.*

Apostolica Constitutione, quae incipit *Misericors Dei Filius*, data III kalendas Iuni a anno Incarnationis dominicae millesimo octingentesimo tertio, Sanctissimus Dominus Noster Leo divina providentia Papa XIII Sodalibus Tertii Ordinis qui dicitur *saecularis* S. Francisci Assisiensis benigne concessit, ut novies intra an-

num recipere possint *Absolutionem*, hoc est *Benedictionem cum Indulgentia Plenaria*. At quoniam dies, quibus haec *Absolutio* seu *Benedictio* fuit adnexa, non omnes festi de praecepto, sed nonnulli alicubi, nonnulli ubique locorum profesti tantum sunt, quibus Tertiarii saeculares haud facile in Ecclesias convenire possunt ceteraque praestare quae ad *Absolutionem* seu *Benedictionem* rite accipiendam fuerunt constituta, hinc eorum quamplurimi hoc spirituali beneficio illis diebus omnino careant necesse est. Quamobrem plures Sacrorum Antistites alique ecclesiastici viri, quibus eorundem Sodalium Franciscalium cura est demandata, supplices admoverunt preces Eidem SS^{mo} Domino Nostro, quatenus ex Apostolica benignitate super hoc providere dignaretur.

Porro Sanctitas Sua, cui plurimum cordi est ut Tertius Ordo saecularis S. Francisci Assisiensis maius in dies incrementum suscipiat eiusque Sodales validiora ad pietatem incitamenta habeant, huiusmodi precibus annuit, et in Audientia habita die 16 Ianuarii 1886 ab infrascripto Secretario S. Congregationis Indulgentiarum Sacrisque Reliquiis praepositae clementer indulsit, ut praefati Tertiarii, si forte legitimâ causâ impediuntur quominus Ecclesias adeant *Absolutionem* seu *Benedictionem* diebus assignatis, qui profesti sunt, accepturi, eandem *Absolutionem* seu *Benedictionem* accipere valeant aliquo die festo *de praecepto*, qui intra Octidua eorundem profestorum dierum occurrerit, dummodo cetera exequantur, quae in *Indice Indulgentiarum* memorata Apostolica Constitutio pro rite accipienda *Absolutione* seu *Benedictione cum Indulgentia Plenaria* praescribit.

Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sac. Congregationis die 16 Ian. 1886.

4. — *Conceditur Monialibus Franciscalibus infirmis posse recipere absolutionem generalem die aliqua infra octavam festi cui tale competit privilegium.*

Fr. Raphaël ab Aureliaco, Procurator Generalis Ordinis Minorum S. Francisci, ad pedes

S. V. provolutus, facultatem humiliter implorat pro omnibus Monialibus sui Ordinis in Clausura degentibus, quum infirmitate impediuntur ad Chorum vel Confessionale accedere diebus festis, quibus impertiri solet absolutio generalis ex privilegiis Ordinis, eandem absolutionem recipiendi in die infra Octavam, videlicet, quando proprius Confessarius clausuram ingreditur ad audiendam aegrotantium Sororum confessionem.

SSm̃us D. N. Leo PP. XIII in audientia habita die 21 Maii 1892 ab infrascripto Secretario S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, benigne annuit pro gratia iuxta preces, ceteris servatis de iure servandis. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 21 Maii 1892.

5. — *Sodalibus Tertii Ordinis S. Francisci Assisiensis fit facultas accipiendi Absolutionem seu Benedictionem etiam die praecedente eas festivitates, quibus illa est adnexa.*

Sodalibus Franciscalibus Tertii Ordinis, qui saecularis nuncupatur, novies infra annum, nonnullis occurrentibus diebus festis, ius est accipiendi *Absolutionem* seu *Benedictionem* cum Plenaria Indulgentia, non solum publice a suis Curatoribus in Ecclesiis in quibus erectae reperiuntur eorumdem Sodalium Congregationes, sed et privatim inter ipsius Sacramenti Poenitentiae administrationem a quolibet confessario.

Quamvis autem ab Apostolica Sede iam indultum sit per decretum huius S. Congregationis Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae sub die 16 Ian. 1886, ut Tertiarii *Absolutionem* seu *Benedictionem*, accipere valeant etiam aliquo die festo de praecepto, qui intra Octidua *profestorum* dierum occurret quibus illa fuit adnexa, eo quod his diebus vel legitime impediuntur quominus adeant Ecclesias accepturi in coetibus generalibus praefatam *Absolutionem* seu *Benedictionem* vel difficilis ipsis evadit accessus ad tribunal Poenitentiae, praesertim in locis ubi deficit copia Confessariorum; eisdem tamen de causis pluries ab uno vel altero Moderatore Congregationum Tertiariorum Franciscalium in variis Catholici Orbis partibus existentium SSm̃o Domino Nostro supplicatum est, quatenus indulgere etiam dignaretur, ut Tertiarii suarum respectivarum Congregationum perfrui possent gratia *Absolutionis* seu *Benedictionis* in Sacramentali confessione die eas festivitates praecedente, quibus illa est concessa. Idque eo vel magis postulabatur, quod iam per generale decretum huius S. Congregationis diei 6 Octobris 1870 sancitum erat, tum confessionem dumtaxat, tum confessionem et commu-

nionem peragi posse die, qui immediate illum praecedit, cui aliqua Indulgentia adsignatur.

Porro Sanctitas Sua, quae has preces iam clementer exceperat, modo universis Sodalibus Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis hac super re providere cupiens, ne quis eorum, quoad fieri potest, tam salutari beneficio *Absolutionis* seu *Benedictionis* privetur, in Audientia habita die 21 Iulii 1888 ab infrascripto Secretario benigne declarari ac decerni mandavit, prouti per praesens decretum declarat et decernit, quempiam praedictorum Sodalium *Absolutionis* seu *Benedictionis* participem fieri posse pridie diei, quo ipsa in Indice Indulgentiarum eiusdem Tertii Ordinis elargienda recensetur, non tamen publice, sed privatim tantummodo, nempe post expletam sacramentalem Confessionem, ceteris tamen servatis de iure servandis. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 21 Iulii 1888.

6. — *Eadem conceditur gratia Fratribus et Monialibus Ordinis Minorum.*

Fr. Raphaël ab Aureliaco, Proc. Generalis Ordinis Minorum, ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus, sequentia exponit: Ex benigna concessione Apostolicae Sedis, Fratres et Moniales Ordinis Minorum gaudent privilegio recipiendi quibusdam anni diebus Absolutionem Generalem cui adnexa est Indulgentia plenaria. Verum tempus ad eam impertiendam et recipiendam videtur limitatum ad spatium unius diei. Cum autem ob varia ministeria et officia quibus Fratres incumbunt, difficulter possint omnes Religiosi in decursu diei insimul congregari ad recipiendam dictam Absolutionem generalem, quae a Superiore impertitur, facilius autem id obtineri si in sero diei praecedentis tribuatur, Orator enixe rogat S. V. ut concedere dignetur, quatenus praedicta Absolutio Generalis impertiri et recipi possit in pervigilio, seu die eas festivitates praecedente, quibus illa est concessa.

Quam gratiam etc.

S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SSm̃o D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro gratia iuxta preces. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 26 Augusti 1895.

7. — *Extensio praecedentis gratiae ad Tertiarios Carmelitanos.*

Beatissime Pater,

P. Procurator Generalis Carmelitarum Discalceatorum, ad sacrorum pedum osculum provo-

lulus, Sanctitati Vestrae humillime supplicat, quatenus decretum S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, datum sub die 21 Iulii 1888, per quod Sodalibus Franciscalibus Terti Ordinis saecularis concessum fuit ut Benedictionem cum Indulgentia plenaria pridie diei, quo ipsa in indice Indulgentiarum eiusdem Terti Ordinis elargienda recensetur, privatim recipere possint, ad Tertiarios saeculares Ordinis Carmelitici benigne extendere dignetur, ita ut horum quilibet praefatam Benedictionem cum Indulgentia plenaria in pervigilio dierum, quibus ipsa pro Tertio Ordine Carmelitano per rescriptum eiusdem S. Congregationis diei 27 Februarii 1886 affixa fuit, privatim, h. e. post expletam Sacramentalem Confessionem, accipere possint ac valeant. Quod, etc.

S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SSmo D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro petita extensione ad tramitem omnino Decreti d. d. 21 Iulii 1888 pro Sodalibus Franciscalibus Terti Ordinis S. Francisci Assisiensis. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 6 Martii 1893.

8. — *Benedictio papalis cum adnexa Indulgentia Tertiarii Ordinis S. Benedicti concessa.*

Beatissime Pater,

D. Romaricus Flugi Ordinis S. Benedicti et Abbas Generalis Congregationis Cassinensis primitivae Observantiae, ad S. pedis osculum provolutus humiliter exponit quod per declarationem authenticam S. C. Indulg. sub data die 15 Ianuarii 1895, Institutum Oblatorum saecularium S. Benedicti canonice in ecclesiis suae Congregationis erectum, fuit recognitum aequivalere Institutis aliorum Ordinum Religiosorum, et proinde subiacere legibus a S. Sede statutis praesertim, quatenus eadem persona pluribus Tertiis Ordinibus adscribi non possit.

Proinde iuxta has dispositiones Institutum Oblatorum saecularium S. Benedicti versaretur in peiori conditione ac caeteri Terti Ordines, si privaretur iis gratiis et indulgentiis quae generatim aliis conceduntur.

Quapropter Orator humiliter exorat S. V. ut extendere dignetur ad praelaudatum Institutum Oblatorum saecularium S. Benedicti sequentes gratias et indulgentias iam a S. Sede aliis Ordinibus Religiosis concessas.

1. Absolutio in *Articulo mortis* iuxta formulam praescriptam a Benedicto XIV in Const. *Pia Mater*.

2. Benedictio Papalis bis in anno iuxta formulam Benedictinam.

3. Benedictio cum plenaria Indulgentia insequentibus diebus: in Festo Purificationis B. M. V.; in Festo SS. Apostolorum Petri et Pauli; in festo Exaltationis S. Crucis, vel in casu impedimenti, in dominicis hos dies festos immediate sequentibus.

Et Deus.

S. Congr. Indulg. Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, Oblatis saecularibus Ord. S. Benedicti vere poenitentibus confessis ac sacra synaxi reffectis, et aliquo temporis spatio ad mentem Sanctitatis Suae pie orantibus clementer elargita est:

I. Ut una simul coadunati in aliqua Ecclesia vel publico sacello in quo congregari consuescunt, ab eorumdem Moderatore accipere valeant Benedictionem nomine Summi Pontificis cum adnexa plenaria Indulgentia, adhibita formula iam statuta a s. m. Benedicto PP. XIV, litteris in encyclicis quae incipiunt *Exemplis Praedecessorum*, sed nonnisi bis in anno et sub conditione quod haec benedictio neque in eodem die, neque in eodem loco impertiatur ubi eam impertit Episcopus.

II. Ut sive uti supra congregati sive etiam privatim a proprio Confessario in actu Confessionis, accipere possint ab eorum Moderatore *Absolutionem* seu Benedictionem cum adnexa plenaria indulgentia diebus festis uti infra: 1° Purificationis B. M. V.; SS. Apostolorum Petri et Pauli; necnon Exaltationis S. Crucis, adhibita formula praescripta pro Tertiariis saecularibus per Apostolicas litteras in forma Brevis quae incipiunt *Quo universi*, tandem:

III. Ut in mortis articulo valeant suscipere absolutionem cum adnexa item plenaria Indulgentia a quocumque sacerdote sive saeculari, sive regulari, servatis ritu et forma a Constitutione s. m. Benedicti PP. XIV, quae incipit *Pia Mater*, praescripta, addito tantum ad *Confiteor* nomine Sancti proprii fundatoris, iis adimpletis piis operibus quae ad plenariam Indulgentiam acquirendam ab eadem Pontificis Constitutione praescribuntur.

Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione, contrariis quibuscumque, etc.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 27 Aprilis 1895.

9. — *Dubia quoad Absolutionem seu Benedictionem, receptionem, novitatum et coadunationem Tertiariorum S. Francisci.*

Fr. Raphaël ab Aureliaco Procurator Generalis Ord. Minorum nonnullas proponit quae-
stiones quae ad Tertium Ordinem saecularem S. Francisci Assisiensis pertinent, quarum solutionem ab hac S. Congregatione Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita humiliter exposulat:

Et 1^o quidem cum per Decretum S. Congr. Indulg. die 21 Iulii 1888 Leo PP. XIII benigne concessisset ut Tertiarii Franciscæ saeculares perfrui possint gratia *Absolutionis seu Benedictionis cum Indulgentia Plenaria* die eas festivitates præcedente, quibus illa est concessa, *non tamen publice, sed privatim tantummodo, nempe post expletam sacramentalem Confessionem*, ex his sequentia dubia suboriuntur:

I. Utrum clausula *privatim, nempe post expletam sacramentalem confessionem*, ita intelligi debeat, ut Absolutio Generalis, nonnisi in loco, in quo auditur confessio sacramentalis dari debeat, vel etiam extra prædictum locum impertiri possit?

Et in casu quo prædicta Absolutio in loco tantum ubi auditur confessio impertiri possit, quaeritur:

II. An saltem Tertiarii illi, qui confessionem qualibet hebdomada peragere solent, nec indigent confessione, pro acquirenda Indulgentia plenaria, recipere possint Absolutionem generalem extra locum in quo audiuntur confessiones, praesertim si poenitentium multitudo impediatur, quominus prædicti Tertiarii, qui iustis de causis expectare nequeunt, ad confessarium accedere possint?

III. An beneficio Benedictionis papalis et Benedictionis cum Indulgentia plenaria gaudeant Tertiarii illi, qui diebus statutis eas publice recipiunt non a Directore propriae congregationis, sed a Directore alterius congregationis Tertiariorum, quae obedientiae alterius Familiae Franciscani Ordinis subest?

2^o vero quoad receptionem Tertiariorum in aliquam fraternitatem dicti Tertii Ordinis, nec non quoad menstruos eorumdem conventus haec sequentia dubia proponuntur:

IV. An Sacerdoti v. gr. Parocho, a Superiore unius Ordinis Franciscalis debita facultate munito pro recipiendis fidelibus ad habitum et professionem Tertii Ordinis, sufficiat *eadem facultas* pro admittendis fidelibus ad habitum et professionem dicti Tertii Ordinis in aliquam fraternitatem, quae obedientiae et directioni alterius Ordinis Franciscalis subiacet?

V. In quadam regione sunt qui docent Sacerdotes Tertium Ordinem saecularem S. Francisci ingredi petentes, dispensari posse a Novitiatu, ita ut Tertiariorum habitu suscepto, statim *per modum unius* admitti possint ad professionem. Quaeritur:

An Superiores regulares Franciscæ, dispensare possint Sacerdotes ad habitum Tertii Ordinis admissos (exceptis iis qui periculo mortis sunt constituti) super praescripto Novitiatu sive in toto sive in parte?

VI. In nonnullis, praesertim ruralibus parocciis non raro accidit quod Tertiarii singulis mensibus coadunentur absque Sacerdote Directore, aliis ministerii pastoralis laboribus im-

pedito, atque orationes de more faciendas recitent, et loco habendae conferentiae spiritualem audiant lectionem. Quaeritur an Tertiarii ita coadunati lucrari valeant Indulgentiam plenariam mensili conferentiae assistentibus concessam?

Porro S. Congregatio Indulgentiarum propositis dubiis, audito etiam unius ex Consultoribus voto, respondere mandavit:

Ad I. Ad primam partem Affirmative; ad secundam partem Negative.

Ad II. Negative.

Ad III. Affirmative.

Ad IV. Negative.

Ad V. Negative.

Ad VI. Affirmative, si legitime convenerint, de auctoritate videlicet Directoris.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 30 Ianuarii 1896.

10. — *Una eademque constituitur formula absolutionis tum generalis tum in articulo mortis, et benedictionis papalis, adhibenda penes Tertiarios Franciscæ, alias eiusdem Ordinis familias, nec non penes alios Regulares Ordines ac Tertiarios ad ipsos pertinentes.*

LEO PP. XIII

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Quo universi utriusque sexus fideles in tertium S. Francisci Asisinatis Ordinem adscripti easdem leges eosdemque ritus in obeundis instituti sui functionibus adhibere possint, enchiridion seu manuale unicum typis edere visum est. Multiplices vero sub eiusdem manualis editionem exortae sunt de absolutionis tum generalis, tum in articulo mortis, tum de Papalis benedictionis formulis controversiae, ad quas dirimendas Consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Card. Indulgen. Sacrisque Reliq. praepositorum nonnulla proposita sunt dubia seu quaestiones. Hinc Consilium idem consideratis perpensisque omnibus, quid de huiusmodi quaestionibus deliberaverit per Secretarium suum ad Nos referendum curavit. Nos autem, quibus salutare frugiferumque tertii Ordinis S. Francisci sodalitium in deliciis semper fuit, Nobisque summopere cordi est, ut illud sanctas sui instituti leges ritusque observet, atque in dies, hisce praesertim temporibus, propagetur et incrementa suscipiat, memorati Consilii deliberationem probavimus, eamque omnibus per Congregationis Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus tuendis cognoscendis decretum indicendam censuimus. Nostris mandatis obsequens Congregatio, sibi quoque demandatum munus meliori quo fieri possit modo explere cupiens, opportunum

in primis duxit omnes et singulas benedictionis et absolutionis generalis expendere formulas, quae nedum penes Tertiarios Franciscas, verum etiam apud alias eiusdem Ordinis familias, imo et alios Regulares Ordines ac Tertiarios ad ipsos pertinentes essent in usu, quo unam eandemque ab omnibus in posterum respective in eiusmodi benedictionibus et absolutione adhibendam formulam concinnaret. Quamobrem praefata Congregatio omnes, quorum intersit monendos putavit, ut si quid in casu notatu dignum iudicassent, intra congruum tempus eidem Congregationi subiiceret. Exacto inde triennio, quum nihil ex parte alicuius ex dictis Ordinibus obiectum sit, Congregatio Sacris Ritibus praeposita, accurate omnibus diligenter inspectis et expensis, quae sequuntur decrevit, nempe: I. Pro Absolutione in articulo mortis retineatur in omnibus formula praescripta in Constitutione s. m. Benedicti Papae XIV, *Pia Mater*, addito tantum ad *Confiteor* nomine Sancti proprii Fundatoris. II. Benedictio Summi Pontificis nomine impertienda detur cum formula approbata in Constitutione eiusdem s. m. Benedicti Papae XIV, *Exemplis Praedecessorum*, sed nonnisi bis in anno, et sub conditione quod haec Benedictio nunquam detur eodem die et in eodem loco, ubi Episcopus eam impertiat. III. In Absolutione generali pro Regularibus cuiuscumque Ordinis, atque in Benedictione cum Indulgentia plenaria pro Tertiariis Saecularibus adhibeantur omnino duae insequentes formulae a Rmo Assessore ipsius S. Congregationis propositae atque ab eadem approbatæ, abrogatis penitus et suppressis quibuscumque aliis formulis hucusque usitatis, videlicet:

Formula Absolutionis Generalis pro Regularibus cuiuscumque Ordinis hoc privilegio fruuntibus.

Ant. Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra, vel parentum nostrorum; neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

✠. Pater noster.

✠. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

✠. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

✠. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

✠. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere: suscipe deprecationem nostram; ut nos

et omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat.

Exaudi, quaesumus Domine, supplicum preces, et confitentium tibi parce peccatis: ut pariter nobis indulgentiam tribuas benignus et pacem.

Ineffabilem nobis, Domine, misericordiam tuam clementer ostende: ut simul nos et a peccatis omnibus exuas, et a poenis, quas pro his meremur, eripias.

Deus qui culpa offenderis, poenitentia placaris: preces populi tui supplicantis propitius respice; et flagella tuae iracundiae, quae pro peccatis nostris meremur, averte. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Completis precibus, ab uno ex adstantibus dicitur Confiteor addito nomine proprii Fundatoris. Deinde sacerdos dicit:

Misereatur vestri etc. Indulgentiam, absolutionem etc.

Postea subiungit:

Dominus Noster Iesus Christus per merita suae sacratissimae passionis vos absolvat et gratiam suam vobis infundat. Et ego auctoritate ipsius, et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli et Summorum Pontificum Ordini nostro ac vobis concessa, et mihi in hac parte commissa, absolvo vos ab omni vinculo excommunicationis, maioris vel minoris, suspensionis et interdicti, si quod forte incurristis, et restituo vos unioni et participationi fidelium, nec non sacrosanctis Ecclesiae Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione votorum et regulae, constitutionum, ordinationum et admonitionum maiorum nostrorum, ab omnibus poenitentiis oblitis, seu etiam neglectis, concedens vobis remissionem omnium peccatorum, quibus contra Deum et proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis, ac de quibus iam confessi estis: In nomine Patris ✠ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Formula benedictionis cum Indulgentia plenaria pro Tertiariis Saecularibus ceterisque omnibus communicationem privilegiorum et gratiarum cum iisdem, vel cum Regularibus cuiuscumque Ordinis habentibus.

Ant. Intret oratio mea in conspectu tuo, Domine; inclina aurem tuam ad preces nostras; parce Domine, parce populo tuo, quem redemisti sanguine tuo pretioso, ne in aeternum irascaris nobis.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

✠. Pater noster.

✠. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

✠. Salvos fac servos tuos.

R. Deus meus sperantes in te.
 V. Mitte eis Domine auxilium de Sancto.
 R. Et de Sion tuere eos.
 V. Esto eis Domine turris fortitudinis.
 R. A facie inimici.
 V. Nihil proficiat inimicus in nobis.
 R. Et filius iniquitatis non apponat nocere nobis.
 V. Domine exaudi orationem meam.
 R. Et clamor meus ad te veniat.
 V. Dominus vobiscum.
 R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere: suscipe deprecationem nostram; ut nos, et omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat.

Exaudi, quaesumus Domine, supplicum preces, et contentium tibi parce peccatis: ut pariter nobis indulgentiam tribuas benignus et pater.

Ineffabilem nobis, Domine, misericordiam tuam clementer ostende: ut simul nos et a peccatis omnibus exuas, et a poenis, quas pro his meremur, eripias.

Deus qui culpa offenderis, poenitentia placaris: preces populi tui supplicantis propitius respice; et flagella tuae iracundiae, quae pro peccatis nostris meremur, averte. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Dicto deinde:

Confiteor etc. Misereatur etc. Indulgentiam etc.

Sacerdos prosequitur:

Dominus Noster Iesus Christus, qui Beato Petro Apostolo dedit potestatem ligandi atque solvendi, Ille vos absolvat ab omni vinculo delictorum, ut habeatis vitam aeternam, et vivatis in saecula saeculorum. Amen.

Per sacratissimam Passionem et Mortem Domini Nostri Iesu Christi; precibus et meritis Beatissimae semper Virginis Mariae, Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, Beati Patris Nostri N. et omnium Sanctorum, auctoritate a Sum-

mis Pontificibus mihi concessa, plenariam Indulgentiam omnium peccatorum vestrorum vobis impertior. In nomine Patris ✠ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Si haec Indulgentia immediate post Sacramentalem absolutionem impertitur, reliquis omissis, Sacerdos absolute incipiat a verbis: Dominus Noster Iesus Christus etc. et ita prosequatur usque ad finem, plurali tantum numero in singularem immutato.

Nos huiusmodi memoratae Congregationis decretum omnino ratum habemus, et Apostolica Auctoritate Nostra, harum Litterarum vi, probamus, confirmamus, sancimus, illudque ab omnibus et in omnibus hoc futurisque temporibus servari iubemus. Decernentes has Litteras Nostras semper firmas, validas et efficaces existere ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere; sicque in praemissis per quoscumque Iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, iudicari ac definiri debere, atque irritum et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra et Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, nec non eiusdem tertii Ordinis S. Francisci, ceterisque quibusvis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et Litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus et singulis, illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat derogamus, ceterisque omnibus quamvis speciali atque individua mentione ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die VII Iulii MDCCCLXXXII. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

ABSTINENTIA ET IEIUNIUM

1. — *Quinquennalis Episcoporum facultas quoad abstinentiam.*

Gli Esm Inquisitori Generali nella Congregazione di fer. IV, 24 passato Gennaro, in occasione di un dubbio promosso da Monsignor Vescovo di Ratisbona, sulla facoltà di concedere l'indulto quaresimale, che i Vescovi presumono di avere in forza delle facoltà quinquennali concesse, dalla Propaganda, decretarono che si riassumessero le formole delle facoltà suddette, onde vedere quale modificazione declaratoria

potessero esse meritare in conformità della enciclica di Benedetto XIV *Libentissime quidem*, e del decreto di questa Suprema di feria V, 12 Aprile 1742, in cui innanzi allo stesso sulodato Pontefice proposto il dubbio: « An ob facultatem, quae Praefectis Apostolicis delegatur, Praefectus S. Dominici Americae meridionalis possit dispensare super esu carniū, ovorum et lacticiniorum, tempore ieiuniorum praesertim Quadragesimae, cum omni multitudine ac omnibus sui districtus incolis »: fu risposto: *Negative*.

Riassunte pertanto le suddette formole, gli stessi Emi Padri della Congregazione di feria IV, 14 corrente, portarono la loro attenzione sulle parole che leggonsi nel num. 27 della formola I e II e nel num. 17 della III, vale a dire: *Dispensandi, quando expedire videbitur, super esu carniū, ovorum et lacticiniorum tempore ieiuniorum et quadragesimae*, e decretarono che d'ora innanzi si modificassero aggiungendo dopo la parola *Dispensandi* le altre *non tamen per generale indultum, sed in casibus particularibus*.

Essendo stato poi tal decreto degli Emi Padri pienamente approvato dal S. Padre nell'udienza della stessa feria o giorno etc. — S. C. S. O. 17 Mart. 1883.

2. — *De lege ieiunii et abstinentiae anticipanda vel dispensanda ab Episcopis.*

Cum recenter ad hanc Supremam Congregationem S. R. et U. Inquisitionis a compluribus Episcopis pervenerint petitiones, quarum omnium una mens erat, abstinentiae legem, de qua valde solliciti sunt, magnis in populorum concursibus aegre admodum ac difficulter variis de causis posse servari et damno potius animarum quam salutis praebere occasionem, Eminentissimi ac Reverendissimi Domini S. R. E. Cardinales contra haeticam pravitatem in universa christiana republica Generales Inquisitores, in plenario comitio dictae feriae IV, die 5 Decembris 1894, re integre proposita ac mature perpensa, decreverunt ut infra, scilicet:

Supplicandum Sanctissimo ut Episcopis aliisque locorum Ordinariis concedere dignetur facultatem anticipandi die sibi benevisa atque ob gravissimas causas etiam dispensandi super lege ieiunii et abstinentiae, quando festum sub utroque praecepto servandum Patroni Principalis aut Titularis, vel solemne aliquod festum item magno populorum concursu celebrandum, inciderit in ferias sextas aut sabbata per annum, excepto tempore quadragesimae, diebus quatuor temporum et vigiliis per annum ieiunio consecratis; atque ut eadem anticipandi seu etiam gravissimis de causis dispensandi potestate uti possint pro diebus, quibus nundinae extraordinariae, magno item populorum concursu, habeantur.

Habita autem per R. P. D. Assessorem S. O. relatione Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII, idem Sanctissimus Dominus praesens decretum ratum habuit et confirmavit ac omnibus et singulis locorum Ordinariis facultatem, de qua agitur, perpetuis futuris temporibus concessit ac attribuit, facta tamen in singulis casibus mentione apostolicae dispensationis. — Sacra Rom. et Universalis Inquisitio, 5 Decembris 1894.

3. — *Dubia quoad praecedens decretum de lege ieiunii et abstinentiae anticipanda, vel dispensanda ab Episcopis.*

Post latum feria IV die 5 Decembris 1894 Supremae huius Congregationis S. O. Decretum, quod incipit *Cum recenter*, quo facultas fit locorum Ordinariis anticipandi in alium diem, vel etiam gravissimis de causis, dispensandi super ieiunii et abstinentiae lege, occasione solemnitatum in vetitum aliquem diem incidentium, a pluribus locis circa eiusdem Decreti genuinum sensum dubia proposita fuere quae sequuntur:

I. Utrum ad hoc, ut Episcopus dispensare valeat, ad tramitem Decreti, necesse sit ut festum celebretur magno populorum concursu?

II. Utrum Episcopus dispensare possit quando agitur tantum de festis duplicis praecepti, an etiam quando agitur de alio festo vel de alia catholica solemnitate, ex. gr. de centenariis, de peregrinationibus et similibus?

III. Quomodo sit intelligendus *magnus populorum concursus*, an populorum extraneorum vel etiam eiusdem civitatis aut loci?

IV. Utrum inter causas gravissimas, ob quas Episcopus non solum anticipare, sed etiam dispensare potest, assignari valeat grave periculum quod abstinentia anticipanda non observetur?

V. Utrum in diebus exceptis, ieiunio consecratis, vetitum sit Episcopis tantum dispensare super abstinentia, vel etiam illam anticipare?

VI. Utrum ex rationabili causa possit Episcopus committere Parochis, ut ipsi assignent diem in quo anticipari debeat abstinentia?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam; modo adsit magnus populorum concursus.

Ad III. Attentis omnibus, intelligi potest etiam de concursu civitatis aut loci, facto verbo cum Sanctissimo.

Ad IV. Affirmative, modo periculum sit generale.

Ad V. Affirmative, scilicet utrumque vetitum est Episcopis.

Ad VI. Affirmative. — S. C. S. O. 18 Martii 1896.

Per Decretum S. R. et U. Inquisitionis diei 5 Decembris 1894 Sanctitas Vestra locorum Ordinariis concessit facultatem anticipandi atque ob gravissimas causas dispensandi super lege ieiunii et abstinentiae, quando festum sub utroque praecepto servandum Patroni principalis aut Titularis Ecclesiae inciderit in ferias sextas aut sabbata per annum, excepto tempore Quadragesimae, diebus Quatuor Temporum et Vigilia per annum ieiunio consecratis.

Iam vero in Hispania, per Decretum S. R. C.

diei 2 Maii 1867 nonnullae Vigiliae ieiunio consecratae per annum abrogatae fuerunt et ieiunium translatum in singulas ferias sextas et sabbata Sacri Adventus. Quare infrascriptus Archiepiscopus Compostellanus humillime petit ut Sanctitas Vestra declarare dignetur utrum Ordinarii, vi Decreti 5 Decembris 1894, anticipare possint, vel etiam ob gravissimas causas dispensare a lege ieiunii et abstinentiae in Feriis sextis et Sabbatis Adventus.

R. Negative. — S. C. S. O. 15 Dec. 1897.

4. — De frustulo matutino.

Utrum permitti possit (in regione Canadensi), ut mane diebus ieiunii parva quantitate sumatur cafeum aut chocolatum cum frustulo panis?

R. Eos, qui talem usum sequuntur non esse inquietandos. — S. Poenit. 21 Nov. 1843.

5. — De inversione prandii et coenulae.

Potestne (diebus ieiunii) ratione quacumque v. g. studiorum, hora prandii et collationis interverti ut, more gallico, collatio sumatur hora undecima, prandium vero hora quinta post meridiem.

R. Inverti posse rationabili de causa; et consulat probatos auctores. — S. C. S. O. 29 Iulii 1857.

Proposito quaesito, utrum in diebus ieiunii possit inverti tempus comestionis sumendo serotinam refectiunculam infra horam X et XI matutinam, prandium vero differendo ad IV vel V horam vespertinam, S. Poenitentiaria die 10 Ianuarii 1834 respondendum censuit: Si inversionis supradictae rationabilis aliqua extet causa, poenitentes qui hoc more utuntur non esse inquietandos. — S. C. S. O. 17 Septembris 1862.

6. — De promiscuitate vetitorum ciborum.

Utrum lege vetitae permixtionis cum carnibus, comprehendantur pisces sale siccati (vulgo *salumi* idest *acciughe*, *mosciame*, *caviale*, *aringa*, *tarantella* aliaque his similia); an potius misceri possint ad instar condimenti alterius ferculi.

R. Pisces sale siccatos... vetari miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit. — S. Poenit. 16 Ian. 1834.

Utrum tempore ieiunii, cui licitus est usus carniū liceat miscere testacea marina, quae improprie *fructus maris* dicuntur, sed vulgo pisces censentur (idest *ostriche*, *telline*, *patelle*, *canolicchi*, *cappe*, *granchi*, etc.).

R. Testacea marina, quae improprie fructus maris dicuntur, sed vulgo pisces censentur, vetari miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit. — S. Poenit. 16 Ianuar. 1834.

Illi, quibus licita est cibi qualitas possuntne diebus ieiunii vesci solo iusculo carnis, ut suae prospiciant valetudini, ac praeterea uti cibis esurialibus, ut obtemperant, quantum fieri possit, ciborum praecepto.

R. Affirmative. — S. Poenit. 8 Febr. 1828.

Utrum tempore ieiunii liceat mixtio carnis cum leguminibus.

R. Carnes cum quibuscumque leguminum speciebus misceri posse, extra dubium est. — S. Poenit.

An illi, quibus licitus est esus carniū diebus, quibus utuntur tantum lacticiniis, possint uti condimento laridi liquefacti.

R. Affirmative. — S. Poenit. 8 Febr. 1828.

Se in forza della legge che proibisce di mangiare insieme carne e pesce, sia proibito ugualmente mangiare carne e qualche vivanda condita con salsa di pesce.

R. Negative. — S. Poenit. 14 Iun. 1880.

Cornu cervinum aqua emollitum, saccharo conditum, et glutinum factum potestne haberi cibus quadragesimalis?

R. Consulendum SSmo pro dispensatione, quatenus opus sit. — In Aud. 14 Ian. 1844. SSms annuit. — S. C. de P. F. 21 Septembris 1843.

Utrum avis aquatilis, cui nomen fulica (vulgo *folaga*) inter pisces computanda sit illaque vesci liceat iis diebus, quibus vetitae sunt carnes? Religiosi Ordinis Minorum S. Francisci a Paula, quibus carnes omnino interdictae sunt, ad tollendam perplexitatem, qua eorum conscientiae hac super re angebantur, supplicationem porrexerunt Pio VII, ut sibi concederetur posse libere uti eo cibo. — Quibus per Congr. Regularis Disciplinae 22 Febr. 1804 SSms, veris existentibus narratis, benigne annuit pro gratia iuxta petita, Constitutionibus Ordinis, aliisque non obstantibus.

7. — De promiscuitate quoad dispensatos a ieiunio.

Utrum in diebus ieiunii, tempore Adventus a Pio VI praescripti, permissis tamen lacticiniis, cui propter infirmitatem licitus est usus carniū, interdicta sit promiscuitas carnis et piscium.

R. Affirmative, nempe non licere eiusmodi promiscuitatem. — S. Poenit. 8 Ian. 1834.

Utrum obligatio de non miscendis piscibus cum carne diebus quadragesimae attingat omnes, qui vi indulti carniū vesci possunt, vel solummodo eos qui ieiunant.

R. Affirmative quoad primam partem; Negative quoad secundam partem; et detur decretum 24 Martii 1841; nempe ad dubium: « An lex de non permiscendis licitis et interdictis epulis eos etiam respiciat, qui ad unicam comestionem non tenentur, uti iuvenes ante-

quam tertium compleverint septennium, alique rationabiliter ab eadem excusati ob impotentiam vel laborem »: Eñi decreverunt: *Non licere*. — S. C. S. O. 23 Iun. 1875.

Utrum per indultum apostolicum ministerio S. R. U. I. die 30 Ian. a. c. latum, quo Ordinariis facultas committitur solvendi fideles a lege abstinentiae et ieiunii, sublata sit etiam prohibitio de non miscendis cibis?

R. Negative; sed tempore Quadragesimae et ieiuniorum infra annum prohibitam esse promiscuitatem ciborum vetitorum et permissorum in eadem comestione. — S. I. C. 28 Februarii 1890.

8. — *De promiscuitate extra ieiunium.*

An illis quibus indulgetur esus carniū diebus Veneris et Sabbati per annum, in quibus obligatio ieiunii non habetur, permixtio ciborum, non obstante responsione Benedicti XIV ad Archiepiscopum Syracusanum per Secretariam Memorialium emissa, die 5 Ianuarii 1755.

R. Permitti. — S. Poenit. 15 Febr. 1834.

9. — *De filiisfamilias aliisque familiae personis quoad abstinentiam.*

Utrum patresfamilias, cum in familia adest aliquis a lege abstinentiae a carnibus dispensatus, dispensationem ad omnes familiae personas indiscriminatim extendere possint?

R. Infirmitatem et aliud quodcumque rationabile impedimentum, de utriusque medici consilio, non vero gulam, avaritiam, sive generatim expensarum compendium, eximere posse a praecepto abstinentiae in diebus esurialibus. — S. Poenit. 19 Ian. 1834.

Utrum, cum paterfamilias a lege abstinentiae a carnibus tempore Quadragesimae dispensatus non potest aut non vult cibos utriusque generis, esuriales scilicet et carnes, parari, eius filii aut familiares carnes edere possint?

S. Poenit. 16 Ian. 1834 respondendum censuit: Posse personis, quae sunt in potestate patrisfamilias, cui facta est legitima facultas edendi carnes, permitti uti cibis patrisfamilias indultis, adiuncta conditione de non permiscendis licitis atque interdictis epulis, et de unica comestione in die pro iis, qui ieiunare tenentur.

Possuntne filiifamilias edere carnes tempore vetito, praesupposita eiusmodi facultate in ipsis parentibus, vel in horum uno; et in casu affirmativo, possuntne filii edere carnes sine offensione conscientiae, cum reperiantur in circumstantia duo prandia parandi?

R. Negative, loquendo speculative; practice vero Confessarius diiudicare tenetur. — S. Poenit. 20 Apr. 1865.

An ratio, propterquam filiifamilias uti possunt cibis vetitis a patrefamilias exhibitis, sit eorum impotentia physica sive moralis observandi praeceptum; seu potius indultum, quo gaudet paterfamilias.

R. Ratio permissionis, de qua in quaesito proposito sermo, non est indultum patrisfamilias, sed impotentia, in qua versantur filiifamilias observandi praeceptum. — S. Poenit.

1°. An eadem responsio S. Poenit. 16 Ianuar. 1834 valeat ubique terrarum? 2°. Dum (in ead. respons.) dicitur permitti posse, petitur a quo ista permissio danda sit, et an sufficiat permissio data a simplici Confessario?

R. Quoad 1.^{um} Affirmative. Quoad 2.^{um} sufficere permissionem factam a simplici confessorio. — S. Poenit. 27 Maii 1863.

S. Poenit. nunquam declaravit, dispensato ob legitimam causam patrefamilias ab abstinentia carniū in diebus esurialibus, dispensatos hoc ipso esse filios sub eius potestate positos: sed declarationem tantummodo per instructionem dare intendit confessariis, posse iis permitti, iustis concurrentibus causis, a vera necessitate petitis, quando aliter se sustentare non possunt, uti cibis patrisfamilias indultis, firma semper obligatione de non permiscendis licitis atque illicitis epulis; et de unica comestione in die pro iis, qui ieiunare tenentur. 6 Aug. 1860.

10. — *De abstinentia quoad dispensatos a ieiunio.*

An illi, qui dispensantur super observantia ieiunii ob exercitium laboriosae artis in Quadragesima, cum indultum concessum est vescendi carnibus et lacticiniis (pro unica comestione), possint uti carnibus et lacticiniis quoties per diem edunt, sicut diebus dominicis, quibus ieiunium non praecipitur.

R. Fideles, qui, ratione aetatis vel laboris, ieiunare non tenentur, licite posse in Quadragesima, cum indultum concessum est, omnibus diebus indulto comprehensis vesci carnibus aut lacticiniis per idem indultum permissis, quoties per diem edunt. — S. Poenit. 16 Ian. 1834.

An praecedens resolutio, 16 Ian. 1834, valeat in dioecesi, cuius Episcopus, auctoritate apostolica, concedit fidelibus ut feria II, III, V, temporis Quadragesimae possint semel in die vesci carnibus et ovis; iis vero qui ratione aetatis vel laboris ieiunare non tenentur, permittit ut ovis saepius in die utantur. Quaeritur itaque: 1°. An, non obstantibus memorata phrasi, *ovis saepius in die utantur*, et tenore concessionis, possint ii, qui ratione aetatis vel laboris ieiunare non tenentur, vi dictae resolutionis, vesci carnibus quoties per diem edunt. 2°. An iis, qui ieiunare non tenentur ratione aetatis vel laboris, equiparandi sint, qui ratione infirmiae valetudinis a ieiunio excusantur,

adeo ut istis quoque pluries in die vesci carnis liceat.

R. Quoad primum *negative*; quoad secundum, *non aequiparari*. — S. Poenit. 27 Maii 1863.

An ii, qui ratione affectae valetudinis a lege ieiunii dispensati sunt, possint iis diebus, quibus per indultum esus carniū concessus est, saepius per diem carnibus vesci?

R. Fideles, qui ratione affectae valetudinis a lege ieiunii seu unice comestionis eximuntur, licite posse, iis quadragesimae diebus, quibus esus carniū per indultum permissus est, toties carnibus vesci, quoties per diem edunt. — S. Poenit. 16 Mart. 1882.

Dalla sua lettera del 9 Febbraio p. p. ho potuto rilevare che V. S. gradirebbe di conoscere la ragione per cui al dubbio: « An iis, qui ieiunare non tenentur ratione aetatis vel laboris, aequiparandi sint qui ratione infirmæ valetudinis a ieiunio excusantur, adeo ut illis quoque pluries in die vesci carnibus liceat? » la S. Penitenzieria abbia risposto in data del 27 Maggio 1863: *Non aequiparari*. Ora, avendo preso in proposito le notizie opportune, sono in caso di significarle che la ragione, per cui gl' infermi riguardo alla qualità dei cibi nei giorni soggetti alla proibizione della Chiesa non sono da equipararsi a quelli che sono scusati dal digiuno per ragione di età o di fatica, si è che questi ultimi possono usare dei cibi proibiti in forza soltanto dell' Indulto, il quale può subire minori o maggiori limitazioni; mentre gl' infermi possono usare cibi vietati secondo lo stato di loro salute ed il giudizio del medico. Così, p. e., in alcuni giorni l' Indulto potrebbe non ammettere il condimento di grasso, e in tal caso chi è dispensato dal digiuno per ragione di età o di fatica deve astenersi dal condimento anzidetto; ma l' infermo, anche nei giorni eccettuati, può mangiare di grasso, se così esige lo stato di sua salute. Una tale spiegazione parmi possa servirle a togliere le incertezze, che mi accennò nell' anzidetta sua.

Roma, 8 Marzo 1854. — AL. Card. BARNABÒ, Prefetto. — A. Capalti, Segr.

11. — De Condimentis.

Utrum, quum, sive per Bullam Cruciatæ, sive aliam ob causam, conceditur indultum pro usu laridi liquefacti (vulgo *strutto*) solo titulo condimenti, ii, qui ad ieiunium tenentur, eo condimento licite uti possint in serotina etiam refectioe.

R. Quod ii, qui ad ieiunium tenentur, licite uti possunt, in serotina etiam refectioe, condimentis in indulto permissis, quia illa, vi indulti, olei locum tenent: dummodo in indulto non sit posita restrictio, quod ea condimenta adhiberi possint in unica comestione. — S. Poenit. 16 Ian. 1834.

An, diebus Veneris et Sabbati, quibus indulgentur condimenta vulgo *di grasso*, possit iusculum carnis adhiberi.

R. Sub terminis *condimenti di grasso*, non comprehendi iusculum carnis coctæ. — S. Poenit. 30 Ian. 1866.

Litteris ab Amplitudine Tua ad R. P. D. Commissarium huius Supremæ Congregationis, datis sub die 12 mensis decurrentis respondeo, certiore faciendo eandem A. Tuam quod feria IV 1 Maii 1889, proposito dubio, an locutio *condimenta ex adipe*, adhibita in concessione indultorum pro Quadragesima et condimenta infra annum, intelligenda esset ex adipe *cuiuscumque animalis*; Emi DD. Cardinales, una mecum Inquisitores Generales, responderunt: *Affirmative*. — Litt. ad Ordinarium Alexandrinum 25 Mart. 1895. — Card. MONACO LA VALLETTA.

Utrum diebus ieiunio consecratis, in quibus apostolica venia usus condimentorum ex adipe indulgetur, butyro quoque per modum condimenti uti liceat?

R. Supplicandum SSmo pro gratia.

Sanctissimus benigne annuere dignatus est pro gratia, iuxta Eminentissimorum Patrum suffragium. — S. C. S. O. 13 Maii 1896.

1°. Nei dì, in cui è permesso il condimento di strutto e lardo, chi usa il lardo medesimo per condire minestra, polenta, frittata ecc., può liberamente mangiare quei pezzetti di lardo che restano, dopo essere stati soffritti per estrarne lo strutto?

2°. Nei dì di stretto magro, ne' quali sono vietate le uova, si può bagnare leggermente coll' uovo sbattuto le erbe, v. g. carciofi?

3°. Nei giorni di stretto magro è lecito l' uso dell' olio in cui siasi frita la carne, o almeno è ciò lecito nei giorni di semplice astinenza?

R. Ad primum *Affirmative*, dummodo pergant esse pars condimenti.

Ad secundum: Condimentum ex ovis, quando haec prohibentur, *non licere*.

Ad tertium: Qui ita agunt *non esse inquietandos*. — S. Poenit. 17 Novemb. 1897.

12. — Abstinentia et ieiunium quoad tempus.

Cum Syndicus Neapolitanus praescripsisset, ut omnia Neapolitana horologia, nonnullis privatis exceptis, in indicando meridie regulam sumerent tempus medium Romanum, contingit, ut media nox a vera differat non solum ratione temporis medii, sed etiam ratione diversi meridiani utriusque urbis, adeo ut differentia interdum non leviter superet horæ quadrantem.

His rebus consideratis, possunt fideles Neapoli in servando naturali ieiunio aliisque Ecclesiae obligationibus, sequi horologia horas indicantia iuxta tempus medium Romanum, an

potius ea horologia sequi *debeant*, quae verum tempus Neapolitanum signant?

R. Ad primam partem affirmative, negative ad secundam. — S. Poenit. 18 Iun. 1873.

Utrum, ubi horologia adhibentur tempori medio accommodata, ipsis sit standum, tum pro onere divini officii solvendo, tum pro ieiunio naturali servando; vel debeat quis, aut saltem possit uti tempore vero?

R. Fideles in ieiunio naturali servando et in officio divino recitando, sequi tempus medium posse, sed non teneri. — S. Poenit. 29 Novemb. 1882.

Ad normam legis nuperrime latae, in toto Germanico Imperio inde ab initio mensis Aprilis anni vertentis, unum idemque tempus absque respectu ad medium tempus aut meridianum diversarum Imperii regionum in horis computandis observandum est, illudque referunt publica horologia. Inde fit ut intra fines huius dioecesis computus horarum legalis spatio semihorae tempus locorum medium superet. Hinc a Sanctitate Vestra Episcopus orator petit solutionem dubii:

Possuntne clerici sequi tempus legale in persolvendo officio divino, tam anticipantes privatim matutinum, quam recitantes vespas?

R. Affirmative. — S. C. C. 22 Iul. 1893.

13. — *De abstinentia et ieiunio servando quoad eos qui sunt Orientalis ritus.*

Confer verbum *Ritus*.

14. — *De Abstinentia sabbatis infra annum in Belgio abrogata.*

Illmi Episcopi Belgii petierunt, anno 1853, a Sua Sanctitate, ut dignaretur auferre legem qua prohibetur esus carniarum in die sabbati. Sua Sanctitas non abrogavit legem illam; sed dignata est concedere illmis Episcopis Belgii facultatem dispensandi circa illam, cum illis qui peterent dispensationem.

Inde exponitur humillime infrascriptum dubium: Utrum, obtenta dispensatione, peregrinantibus extra Belgium liceat comedere carnes in locis, in quibus viget ista lex?

R. Negative. — S. I. C. 10 Ian. 1855.

In pluribus etiam Italiae Dioecesibus Indultum in praesenti habetur pro abstinentia in die sabbati. Cf. hic n. 16.

15. — *Indultum Romae dari solitum pro anni tempore.*

La Santità di Nostro Signore Papa Leone XIII, inerendo agli esempi dei suoi ultimi Predecessori, e secondando ancora gl' impulsi del paterno suo cuore verso la popolazione di Roma e suo Distretto, si è degnata di accogliere la domanda per la continuazione dei condimenti di grasso, non escluso il condimento di burro

ne' giorni che n'è proibito l'uso, e benignamente ha concesso la rinnovazione di quella per tutto l'anno futuro, 1898. Quindi ne' giorni delle *Tempora*, ed in tutti i venerdì e sabbati dell'imminente anno 1898, compresi pur quelli del sacro Avvento, continua ad essere permesso l'uso dell'unto, strutto e burro pe' condimenti. Nei venerdì e sabbati dell'Avvento resta ferma la legge del digiuno, sì però, che possano usarsi i latticini nell'unico pasto. Non sono compresi in questo Indulto i religiosi dell'uno e dell'altro sesso, che per voto trovansi obbligati ad astenersi da qualunque cibo o condimento di grasso.

Si eccettua da questa concessione il tempo quaresimale, pel quale si riserva la Santità Sua di prescrivere ciò che crederà espediente al bisogno; resta anche eccettuata, atteso il voto speciale, cui siamo tenuti, la vigilia della Purificazione; e similmente si eccettuano le vigilie della Pentecoste, della natività di S. Giovanni Battista, della festa dei Santi Apostoli Pietro e Paolo, della gloriosa Assunzione di Maria Santissima, di tutti i Santi, e del S. Natale di N. S. Gesù Cristo.

La stessa Santità di N. S. si è anche degnata dispensare dalla legge dell'astinenza nel Sabato 1 Gennaio del prossimo anno 1898; sarà quindi lecito in tal giorno di fare uso dei cibi di grasso.

16. — *Indultum Romae dari solitum pro tempore quadragesimae.*

La Quaresima in quest'anno, 1898, avrà principio nel giorno 23 di Febbraio ed avrà termine il 9 Aprile: e secondo l'indulto, che la Santità di N. S. PP. Leone XIII si è degnata di concedervi, o Romani, avete obbligo di digiunare nei giorni sopradetti nel modo seguente:

1. In tutti i giorni della quaresima, salvo le domeniche, non si può prender cibo che in un solo pasto: sono però tollerate le due piccole refezioni di uso.

2. Non è permesso cibarsi di carne, uova e latticini, nè di usare i condimenti di lardo, strutto e burro il dì delle Ceneri, 23 Febbraio, le quattro tempora, 2, 4, 5 Marzo, la vigilia di S. Giuseppe e della SS. Annunziata, 18 e 24 detto, non che gli ultimi tre giorni della settimana santa, 7, 8, 9 Aprile.

3. Nei venerdì e (si ricorda a' fedeli, che otterranno il permesso di mangiar carne ne' sabbati, che sono eccettuati i sabbati della quaresima, per essere consecrati al digiuno) sabbati non compresi nel numero precedente, si possono usare le uova ed i latticini nel desinare, ed i condimenti di lardo, strutto e burro anche nella piccola refezione della sera.

4. È permesso l'uso delle carni nell'unico pasto, i lunedì, martedì, mercoledì e giovedì non compresi nel numero secondo, con facoltà

di usare i condimenti di lardo, strutto e burro nella piccola refezione della sera.

5. È permesso l'uso delle carni, tutte le domeniche in ogni pasto.

6. È legge imposta dal pontificio indulto che non si può mangiare nello stesso pasto carne e pesce, neppure le domeniche.

7. Chiunque per motivo di mal ferma salute dovesse cibarsi di carne nei giorni vietati di sopra, dovrà premunirsi dell'attestato del medico colla sottoscrizione del rispettivo parroco, e di una delle infrascritte persone, a ciò da Noi deputate, e servirsi della facoltà, rimossa qualunque occasione di scandalo.

8. Quelli che sono costretti a mangiare nelle osterie od in altri luoghi pubblici, vadano dove possono trovar modo di mantenere gli obblighi della loro coscienza. E obbligo di coscienza è pure per gli osti, locandieri ed albergatori, di avere in pronto nei giorni prescritti cibi di magro, perchè non manchi l'alimento richiesto da chi intende osservare le leggi quaresimali.

9. La Santità di N. Signore s'è degnata d'accordare l'uso delle carni, nell'unica comestione, ne' giorni 19 Marzo, festa di S. Giuseppe, e 25 detto, festa della SS. Annunziata.

17. — *Abstinentia quoad Bullam Cruciatæ.*

Confer verbum *Bulla Cruciatæ.*

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE PROMISCUITATE, DE CARNIBUS INSALUBRIBUS,
DE CONDIMENTIS.

1. Ultimis hisce annis communi *influentiæ* morbo ingruente quadragesimali tempore Summus Pontifex Urbem a ieiunio et abstinencia dispensavit. Hinc plures opinati sunt licere etiam promiscue carnes et pisces comedere; siquidem dispensatio data erat non tantum ab abstinencia verum etiam a ieiunio.

2. Non videtur tamen sustineri posse huiusmodi opinandi ratio. Nam prima Summus Pontifex a ieiunio et abstinencia dispensans ipsum *ieiunii tempus* ipsumque *quadragesimale tempus* certe non tollit; imo e contra illud omnino supponit data dispensatio. Porro, ut constat ex supra relatis Responsionibus n. 7 S. Poenit. et S. C. S. O. illi etiam qui *a ieiunio dispensantur*, imo etiam illi qui *ad ieiunium non tenentur*, quando datur carniū Indultum, legem servare tenentur de non permiscendis licitis et interdictis epulis.

3. Neque vero obiici potest in praedictis Responsionibus non agi de *generali Dispensatione*; sed de casibus *particularis dispensationis*, determinatae alicuius personae. Etenim clarissima omnino est Benedicti XIV praescriptio de vetita ciborum licitorum et interdictorum promiscuitate, sive particularis sive generalis concedatur dispensatio, unico excepto casu *certae*

et periculosae infirmitatis, quae aliud exigit. Haec quidem sunt verba Benedicti XIV Litt. Ap. 22 Aug. 1741: « Quoniam autem paternae pontificiae caritatis, quae novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a ieiunio aliquando legitima causa, aut gravissima urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex apostolica benignitate censuimus; ita inter caetera praescripsimus unicam comestionem servandam, et licitas atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint qui per humanas et hominibus a christiana poenitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes, sibi aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas et interdictas minime apponi debere cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam et utriusque medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque, quacumque occasione, sive multitudini indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam et de utriusque medici consilio, dummodo nulla certa et periculosa affectae valetudinis ratio intercedat, et aliter fieri necessario exigit, in Quadragesimae, aliisque anni temporibus, et diebus, quibus carniū, ovorum, et lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, et licitas atque interdictas epulas minime esse apponendas, tenore praesentium declaramus et edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis literas singulis utriusque sexus Christifidelibus, ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima, aliisque ieiunio consecratis diebus vescendi prohibitionem licentiam dantes, unicuique expresse praescribimus atque praecipimus ».

4. Confirmari vero etiam potest asserta doctrina ex recentissimo Responso S. O. 28 Februarii 1890, relato hic n. 7, in quo non de particulari alicuius personae dispensatione, sed de generali Indulto fidelibus concessio agitur.

5. Notandum praeterea est discrimen quod habetur in formula Indulti Romae dari soliti pro tempore quadragesimae, si novissima formula cum praecedentibus comparetur. In his enim *carnes insalubres* excipiebantur, Iam e contra in novissima formula omittitur in n. 7 huiusmodi exceptio.

6. Notandum item est, quod ex variis S. Poenitentiariae Responsis condimenta *ex adipe* restringebantur tantum ad *condimentum suinum*; nunc vero extenduntur ad condimenta *ex adipe cuiuscumque animalis*, et etiam ad *butyrum*.

ACTUS HEROICUS CARITATIS

1. — *Quid Actus heroicus caritatis.*

In postrema editione an. 1886 Collectionis a S. C. Indulg. approbatae cui titulus: *Raccolta di orazioni e pie opere per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le SS. Indulgenze*, sic legitur p. 453: « Quest'atto eroico di carità, a vantaggio delle anime del purgatorio, consiste in una spontanea offerta che fa il fedele a Sua Divina Maestà in suffragio delle dette anime di tutte le sue opere *satisfattorie* in vita, e di tutti i suffragii che può egli avere dopo morte ». — Cf. hic n. 2 et 3.

2. — *Indultum pro Actu heroico caritatis.*

Cum sancta sit ac salubris pro defunctis exorandi cogitatio ut ab eorum solvantur peccatis, ad excitandos erga eos militantis Ecclesiae fideles, Romanorum Pontificum Apostolica sollicitudo nunquam defuit in elargiendis de ipsius Ecclesiae thesauro pene innumeris indulgentiis, animabus praesertim in purgatorio detentis applicabilibus, tam in quarumdam orationum recitatione, quam in nonnullis piis operibus peragendis, ut citius e piacularibus flammis solutae, ad supernorum civium societatem evolarent. Ut maximum autem eisdem animabus procuraretur solatium, sedente Benedicto XIII fel. rec., pia quaedam devotio, quam *votum* seu *oblationem* appellant, a P. D. Gasparo Oliden ex Clericorum Regularium Theatinorum familia fuit instituta, aut saltem per catholicum Orbem propagata, per quam christifideles ipsam amplectentes omnia propria meritoria opera, dum in terris morantur, ac singula eorum suffragia, cum ex hac vita decesserint, defunctis fidelibus singulari pietate offerunt, atque in eorum cedunt utilitatem; idemque prae laudatus Pontifex Benedictus XIII omnibus hanc oblationem emittentibus peculiares elargitus est indulgentias, quas rursus, postulante eorumdem Theatinorum Praeposito Generali die 12 Decembris 1788, Summus Pontifex Pius VI sua auctoritate confirmavit; et in Audientia 30 Septembris 1852 SS^{mus} D. N. Pius PP. IX, instantibus nonnullis ecclesiasticis viris, non modo eas iterum confirmavit, verum etiam voluit eas, ut infra, declarare: 1. Quod sacerdotes ipsam oblationem profitentes indulto altaris privilegiati personalis gaudere possint singulis anni diebus. — 2. Quod omnes christifideles qui idem votum seu oblationem emittunt Indulgentiam plenariam fidelibus tantum defunctis applicabilem lucrari queant quocumque die ad sacram Communionem accesserint, et qualibet anni feria secunda sacrum Missae sacrificium

in suffragium eorumdem defunctorum fidelium audierint, dummodo in utroque casu aliquam ecclesiam seu publicum oratorium visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium iuxta mentem Sanctitatis Suae pie oraverint. — 3. Quod ipsis christifidelibus omnes et singulas Indulgentias quocumque modo concessas, vel in posterum concedendas, quas lucrari possunt, animabus pariter defunctorum applicare liceat. — 4. Quod ut magis ac magis animabus piacularibus flammis addictis perenne tribuatur auxilium, ad universi Orbis christifideles dictam oblationem exsolventes, quatenus opus sit, hoc indultum extensum habeatur. — Praeterea eadem Sanctitas Sua prae oculis habens tum adulescentes nondum ad sacram Communionem accedentes, tum vero infirmos, senes, villicos, in carceribus detentos, ceterosque fideles qui aut ad sacram Synaxim accedere, aut in feria secunda sacrum Missae Sacrificium audire nequeunt, in Audientia 20 Novembris labentis anni clementer indulsit ut omnibus et singulis christifidelibus, qui legitimo impedimento nequeunt Sacrum audire feria secunda, pro acquisitione supranuntiatae Indulgentiae in qualibet secunda feria, ut supra, concessae, suffragetur Missa quam die dominico ex praecepto audire tenentur; pro omnibus et singulis vero fidelibus, qui aut nondum sacrae Eucharistiae sumendae capaces, aut legitima alia ratione hoc Sacramentum sumere nequeunt, benigne remisit facultatem arbitrio respectivi pro tempore Ordinarii locorum subdelegandi confessarios ex approbatis pro opportuna Communionis in alia opera commutatione. Non obstantibus etc. — S. Indulg. C. 20 Nov. 1854.

3. — *Declarationes circa actum heroicum charitatis.*

Urbis et Orbis. Actus heroicus charitatis erga animas in Purgatorio detentas in eo consistit, quod christifidelis sive aliqua adhibita formula, sive etiam tantummodo mente, offerat Deo O. M. pro animabus Purgatorii omnia opera satisfactoria quae ipse, quoad vixerit, peraget; nec non omnia suffragia quae post mortem quomodocumque ei obvenire poterunt. Multi christifideles B. Virgini Mariae devotissimi, auctore aut suasore b. m. P. Gaspare Oliden ex Ordine Clericorum Regularium Theatinorum consueverunt huiusmodi opera satisfactoria et suffragia in Manus quodammodo B. Virginis deponere, ab Eadem pro suo misericordiae beneplacito distribuenda in favorem animarum Purgatorii.

Hic Actus heroicus charitatis non semel ab Apostolica Sede fuit approbatus; immo, ut de-

functis evaderet utilior, Indulgentiis ditatus atque privilegiis iis, qui illum emiserunt. Quae quidem s. m. Pius Papa IX Decreto Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae dato die 20 Novembris 1854 confirmavit, auxit et ad universos christifideles extendit.

Iamvero de huius oblationis obiecto, de eisdem actus essentialibus conditionibus et de Indulgentiis ac Privilegiis eidem adnexis identidem dubia oborta sunt. Siquidem dubitatum est, num inter opera satisfactoria comprehendi debeant et Indulgentiae quas christifidelis, dum vivit, potest lucrari; et num qui Actum heroicum elicit ei satisfaciatur, quamvis sibi reservet et applicet eas Indulgentias, quae pro vivis conceduntur. Insuper disceptatio mota est, quod attinet ad piam praxim faciendi oblationem satisfactionum et suffragiorum in Manus B. Virginis Mariae, nonnullis timentibus necessitatem huius oblationis in Manus Beatae Virginis pro Indulgentiarum consecutione et privilegiorum usu, aliis refragantibus. Tandem dubia nonnulla invaluerunt de modo, quo Indulgentiae Plenariae animabus Purgatorii applicari possint aut debeant ab iis, qui Actum heroicum charitatis emiserunt.

Quare ut ea quae obscura hac in re videbantur, clarescerent, et quae incerta, certa evaderent, Patribus Cardinalibus Sac. Congregationis Indulgentiarum Dubia quae sequuntur proposita fuerunt dirimenda:

I. Utrum inter opera satisfactoria quae in Actu heroico charitatis offeruntur pro animabus Purgatorii, comprehendantur etiam Indulgentiae quae declaratae fuerunt a Summis Pontificibus applicabiles christifidelibus defunctis?

II. Utrum oblationi isti satisfiat ab iis, qui sibi reservare velint Indulgentias, quae pro vivis conceduntur; vel sint hae Indulgentiae ad satisfaciendum pio proposito Defunctis applicandae iuxta Indultum a Summo Pontifice concessum emittentibus Actum heroicum charitatis?

III. Utrum 1° Actus heroici charitatis pars

integralis, vel praescripta ad privilegiorum participationem conditio sit, ut propriae satisfactiones omnes atque Indulgentiae non modo pro Purgatorii animabus offerantur, sed etiam ut Bñae Virgini, prout ipsi placuerit, distribuendae, relinquantur? vel 2° haec in Virginis Manus veluti consignatio habenda sit dumtaxat pia Actui accessoria devotio christifidelibus commendanda?

IV. Utrum Plenariae Indulgentiae quas christifideles Actum heroicum charitatis emittentes lucrantur tum ob sacram Communionem, tum ob Missae FERIA II auditionem; applicari debeant animabus quas B. V. Maria prae aliis a Purgatorio liberari cupit; aut possint applicari cuilibet Purgatorii animae?

V. Utrum Indulgentia plenaria altaris privilegiati personalis 1° debeat a sacerdote qui Actum heroicum charitatis emisit, applicari animae pro qua Missam celebrat? aut 2° possit applicari pro libito cuivis Defuncto? aut 3° debeat applicari animabus quas B. V. Maria a Purgatorio liberari cupit?

Quibus Eñi et Rñi Patres post auditas plurimum Consultorum sententias, respondendum in Generali Congregatione habita in Aedibus Vaticanis die 18 Decembris 1885 constituerunt?

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad III. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad IV. Provisum in antecedentibus.

Ad V. Ad primam partem Affirmative; hoc enim modo privilegium Altaris conceditur a Summo Pontifice: ad secundam et tertiam partem provisum in responsione ad partem primam.

Facta vero de his omnibus relatione in Audientia habita a Secretario die 19 eiusdem mensis et anni, SSñus Dominus Noster Leo Papa XIII responsiones Patrum Cardinalium omnino approbavit. Datum Romae ex Secretaria Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 19 Dec. 1885.

ADOPTIO

1. — *Adoptio in regno Tunkini.*

An adoptio habenda sit pro impedimento canonico matrimonium dirimente in Regno Tunkini, quando iuxta leges et consuetudines eiusdem Regni persona nondum sui iuris adoptare potest, neque requiritur ut adoptans maior sit 25 annis, sicuti parum curatur utrum sit masculus an femina; ipsi quoque eunuchi adoptare valent, neque habetur ratio aetatis adoptantis relative ad personam adoptatam, neque etiam requiritur personae adoptatae praesentia, vel eiusdem in adoptione consensus, ita ut etiam parvuli et puellae absentes ac veri consensus incapaces in filios et filias adoptari possint?

R. Negative. — S. C. de Propaganda Fide 14 Ian. 1802.

2. — *Adoptio in Gallia.*

Cum in regno Galliae adoptionis ius modo legaliter sit receptum, quaeritur, an canonicum impedimentum adoptionis dirimens locum etiam habere debeat?

R. Affirmative, si res sit de adoptione legitime inita. — S. Poenit. 17 Maii 1822.

3. — *Adoptio in regno utriusque Siciliae.*

S. C. S. O. 23 Febr. 1853 idem censuit ac S. Poenit. pro Gallia. Cf. hic n. 2.

AFFINITAS

1. — *Affinitas quoad infideles.*

In istis Missionibus saepe evenit ut minor fratris sui maioris defuncti uxorem ducat et postea convertatur. Difficillime separari possunt propter prolem iam susceptam, vel periculum ne avertantur a fide; ipsorum matrimonium invalidum tamen esse videtur, utpote omnino a lege civili prohibitum, etiam sub poena mortis. Verum post Baptismum, ad convalidandum eorum matrimonium, satisne est, ut tantummodo suum renovent consensum?

R. Praevia dispensatione ab impedimentis disparitatis cultus et primi affinitatis gradus per facultates quibus missionarii gaudent, consensum esse renovandum; quod si superventura mala deprehendantur, relinquendos esse in bona fide. — S. C. S. O. 20 Sept. 1854.

2. — *Affinitas quoad neophytos.*

1. Vir infidelis, qui adhuc in infidelitate positus cognovit, sive publice, sive private, illicit tamen mulierem quandam, sive fidelem, sive infidelem, potestne post susceptum Baptismum valide et licite matrimonium contrahere cum consanguinea eiusdem cognitae mulieris, si ista consanguinea Baptismum susceperit, sive ante, sive post copulam de qua agitur?

2. Et quatenus affirmative, de quo valde dubitandum, idem infidelis ad fidem conversus, post mortem legitimae uxoris infidelis, possetne matrimonium contrahere cum consanguinea, usque ad quartum gradum inclusive, eiusdem defunctae uxoris, sive ista consanguinea Baptismum susceperit ante, sive post mortem praedictae uxoris infidelis?

R. Ad 1. Negative.

Ad 2. Negative. — S. C. de P. F. 23 Augusti 1852.

Caius adhuc in infidelitate vivens fornicarium commercium habet cum femina; deinde facti poenitens, et idololatriae renuntians, rite instructus baptizatur. Accepto baptismo, Caius potestne sibi in legitimam uxorem ducere sororem germanam illius feminae, cum qua in infidelitate vivens peccavit?

R. Affinitatem, quae infidelitate naturaliter contrahitur ex copula tum licita, tum illicita non esse impedimentum pro matrimoniis quae in infidelitate ineuntur; evadere tamen impedimentum pro matrimoniis, quae ineuntur post baptismum, quo suscepto, infideles fiunt subditi Ecclesiae, eiusque proinde legibus subiecti. — S. C. S. O. 26 Augusti 1891.

3. — *De affinitate ex copula illicita et licita.*

An validae sint dispensationes quoad affinitatem ex copula licita seu matrimoniali, in quibus nulla facta fuerit mentio de copula illicita seu antimatrimoniali?

R. Dispensationes in casibus expositis esse validas. S. Poenit. 7 Iunii 1842. Et hoc responsum declaratum fuit generale per Litt. eiusd. S. Poenit. 10 Dec. 1874.

4. — *Utrum Sodomia impedimentum producat matrimonii.*

An sodomia, cuiuscumque speciei sit, pariat impedimenta consanguinitatis, affinitatis, publicae honestatis, et an exprimenda sit in petitione dispensationem (quoties occurrit) et in casu cognationis spiritualis?

R. Negative ad omnia. — S. Poenit. 2 Iulii 1885.

5. — *Affinitatis dispensatio.*

Confer hic n. 3 et verbum *Dispensatio*.

AGITATIO TAURORUM

1. — *Sacerdos spectaculo taurorum adsistens.*

Supposita consuetudine, quae in Hispania viget, tauros scilicet in circo agitandi, sciens Orator aliquibus in locis Sacerdotem in circum mitti, secum habentem Sacrum Oleum, ut si necessitas exposcat, Extremam Uncionem indigenti ministret, Civitatensis (Ciudad Rodrigo) Episcopus humiliter quaerit:

I. Potestne Praelatus consentire quod Sacerdos spectaculo assistat, secum habens Sacrum Oleum?

II. Posito quod indecens appareat, in loco

adeo profano rem tam sanctam haberi, possetne in alio loco proximo Sacrum Oleum, ad cautelam, asservari?

III. Potestne tolerari quod sacerdos, vi etiam consuetudinis, circo adsit?

R. Ad I. Negative.

Ad II. Tolerari posse, ut in loco propinquo sacro vel saltem honesto et decenti, Sacrum Oleum asservetur, cauto ne ex Sacri Olei praesentia ipse lusus approbati vel promoveri videatur, neque ex conducto fiat.

Ad III. Negative. — S. Poenit. 19 Septembris 1893.

ALEXIANI

Confer verbum *Cellitae*.

ALIENATIO

1. — *Instructio S. C. de P. F. 30 Iul. 1867 de alienatione bonorum ecclesiasticorum.*

1. In venditione bonorum ecclesiasticorum, praemittatur eorundem aestimatio a probis peritis scripto facienda; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae necessitate vel utilitate; vendantur favore maioris oblitoris et non minori pretio quam quod a praedictis peritis fuerit aestimatum; pretium ab emptore integre solvatur in actu stipulationis, et collocetur in frugifero, tuto ac licito investimento; quod si non erit in promptu, deponatur pretium in aliqua capsula publica, vel apud aliquam personam spectatae probitatis et idoneitatis, recepta tamen cautione scripto exarata, penes ipsum Patriarcham vel Episcopum ecclesiae, ad quam pertinent bona vendita, accuratissime custodienda.

2. In permutationibus praemittatur aestimatio fundorum a probis peritis scripto facienda; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae utilitate; et in contractus stipulatione expresse reservetur hinc inde regressus ad primaeva iura in casu evictionis. Quod si valor fundi ecclesiastici superet valorem fundi qui ab ecclesia in permutationem recipitur, ea pecuniae vis, quae ad peraequationem contractus est necessaria, Ecclesiae persolvatur in actu stipulationis, et collocetur in honesto, tuto ac licito investimento; atque interim deponatur uti supra in capsula publica, vel apud personam spectatae probitatis atque idoneitatis.

3. In contractibus emphyteuticis ineundis praemittatur aestimatio peritorum; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae utilitate; canon ab emphyteuta persolvendus non sit minor, quam qui a peritis statutus fuerit; stipulatio scripto consignetur cui descriptio fundi ac topographica eiusdem tabula adiiciatur; praestet emphyteuta hypothecariam inscriptionem super alio idoneo suo fundo, aut saltem hoc deficiente cautionem idonearum personarum pro securitate canonum trium annorum; atque in ipsa stipulatione obligationem emittat pro se suisque heredibus ac successoribus valituram, numquam utendi qualibet praesenti vel futura lege seu privilegio affrancationis canonis, et melioramenta omnia solo cedendi.

4. Si agatur de Ecclesiae bonis oppignorandis, vel de aere alieno contrahendo, necesse est, ut prius audiantur omnes interesse habentes, et

constet de vera et gravi Ecclesiae necessitate; quae si vere intercedat, cavendum est, ut debitum illud, cum primum fieri poterit, Ecclesia ipsa dimittat, eaque de causa imponatur eidem singulis in casibus obligatio contractum debitum extinguendi annuis ratis ab ipso Episcopo praefiniendis; ad quem effectum determinati aliqui Ecclesiae eiusdem redditus erunt assignandi, ac singulis vicibus deponendi in capsula publica, vel penes honestam atque idoneam personam, ut suo tempore investiri possint.

5. Cum vero Ecclesiae pecuniam investiri contingat, duo imprimis diligentissime curanda erunt; primum ut a contractibus ineundis longe procul sit quaevis usuraria labes, secundo ut Ecclesiae indemnitati cautum sit: ideoque non collocetur eiusdem pecunia nisi apud honestas et idoneas personas, quae praestent hypothecariam inscriptionem, vel saltem idoneam cautionem; omnesque huiusmodi contractus publicis tabulis pro recepto regionum more consignentur.

6. Denique in locationibus bonorum ecclesiasticorum cavendum est, ut locationes praedictae fiant iusto pretio, atque ut annuae responsionis solutio non fiat anticipatae in praeiudicium successorum. Non licebit autem ecclesiastica bona locare ultra triennium; poterit autem Ordinarius, si specialem ab Apostolica Sede super alienatione bonorum ecclesiasticorum facultatem obtinuerit, permittere ut locationes praedictae fiant etiam ultra praedictum tempus, dummodo non excedat novennium.

2. — *Regularium bona.*

« Utrum bona ad familiam religiosam, vel aliud pium Institutum pertinentia, quae tamen in foro civili tamquam proprietas privati hominis inscribuntur, alienari possint absque praevio S. Sed. permissu? — R. Negative ». S. C. EE. ac RR. 17 Febr. 1866.

3. — *Iterantur facultates iam concessae Ordinariis Austriaci Imperii, quoad alienationem bonorum ecclesiasticorum.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quo expeditius in nonnullis negotiis ad Ecclesiae utilitatem in Austriaco imperio Sanctae Sedis Apostolicae auctoritas, per Nostrum et

eiusdem Sanctae Sedis Nuncium pro tempore penes Imperialem aulam Vindobonensem, vel eiusdem Nuncii obeuntem vices, intercederet, necessarias ad praefiniti temporis spatium facultates Praedecessor Noster s. m. Pius IX concedendas existimavit. Iam vero quum praefinitum postremae concessioni huiusmodi tempus effluxerit, a nonnullis praefati Imperii Sacrorum Antistitibus supplicatum est Nobis, ut easdem facultates in aliud tempus proferre, vel denuo concedere velimus. Nos igitur hisce annuentes precibus, Apostolicae Sedis Nuncio, qui apud aulam Imperialem Vindobonensem pro tempore existat, vel ei qui Nuncii ipsius vices gerat, necnon Archiepiscopis, Episcopis, ac Praesulibus nullius, ut vocant, dioecesis, qui in universa, qua late patet, Austriaci Imperatoris ditione continentur, exceptis tamen bonis, si quae in provinciis Italicis existant, itemque Episcopo Wratislaviensi pro parte dioecesis, quae Imperio Austriaco continetur, decennio hinc proximo duraturam facimus potestatem concedendi facultates sequentibus articulis comprehensas.

I. Archiepiscopis nimirum alienandi bona ecclesiastica usque ad summam Florenorum octo millium monetae austriacae, Episcopis vero ac praesulibus nullius dioecesis usque ad summam Florenorum sex millium eiusdem monetae, sive stabilia ea bona sint, sive in publicis nominibus consistant, adiuncta tamen conditione, ut pretium ex alienatione perceptum in aliorum bonorum stabilium seu censuum acquisitionem convertatur, iisque deficientibus, pretium ipsum alia ratione fructuose ac secure collocetur, exclusa qualibet negotiatione, ex sacrorum Canonum sanctione, ecclesiasticis viris interdicta.

II. Archiepiscopis impertiendi facultatem imponendi bonis ecclesiasticis onera, quae non excedant summam Florenorum quindecim millium, Episcopis vero et Antistitibus nullius dioecesis eandem impertiendi facultatem, dummodo onera non excedant summam Florenorum duodecim millium, rationem tamen ac terminum praefiniendo, quo aes alienum a causa pia contractum dissolvatur. Quod si necessariae instaurationes ac melioramenta in aliquo fundo ecclesiastico occurrunt, neque aes alienum contrahi queat, et nonnisi per alicuius boni ecclesiastici venditionem necessitati provideri possit, hoc in casu concedendi facultatem venditionem perficiendi cum conditione, ut si eo pretio percepto pars aliqua supersit, eadem fructuose collocetur rationibus superius expositis. Porro, quum ex iure canonico, capite *Terrulas*, facultas detur fundos exigui valoris alienandi, cui quidem iuris regulae nihil per has Litteras volumus innovari, licet in eodem capite onerum exiguum impositio minime comprehendatur, ex peculiaribus tamen rationibus animum Nostrum moventibus, et ex singulari concessione in exemplum minime adducenda, facultatem

impertimur imponendi ecclesiasticis bonis onera, quae tamen summam Florenorum mille non exsuperent. Huiusmodi vero tam in praesenti, quam in superiori articulo descriptas facultates minime complecti volumus bona ad mensas Archiepiscoporum, Episcoporum atque antistitum nullius dioecesis pertinentia. Quapropter quum de bonis iisdem agendum erit in casibus superius descriptis, suffraganei Episcopi propriis respective Archiepiscopis, Archiepiscopi autem et Episcopus Wratislaviensis Nobis et Sanctae Sedi immediate subiectus, necnon Praesules nullius dioecesis preces deferent ad Nuncium Apostolicum, cui idcirco quemadmodum Archiepiscopis, potestatem facimus petitam impertiendi facultatem, si in Domino expedire iudicaverint.

III. Firmis manentibus ordinariis facultatibus Episcoporum et causarum piarum pro ineundis locationibus et conductionibus ad triennium, concedendi facultatem locationes et conductiones ipsas ineundi ad quindecim annos, servatis in reliquis sacrorum Canonum praescriptionibus. Ad evitandos autem abusus nonnullos, et ad obsecundandum aliqua ratione consuetudini, quae in Austriaco imperio invaluit, ut bonorum ecclesiasticorum possessores a respectivis conductoribus redditus seu praestationes in antecessum accipiant, facultatem impertiendi redditus ipsos seu praestationes percipiendi in antecessum, ita tamen, ut illae quod ad fundos urbanos non excedant summam, quae in semestri spatio a conductore debeatur; quod vero spectat ad bona rustica, dummodo summam non praetergrediantur, quae per anni spatium a conductore sit persolvenda.

IV. In casibus urgentis necessitatis atque utilitatis piae causae, in quibus ad alienationem vel onerum impositionem sine mora deveniendum sit, facultatem largiendi Archiepiscopis alienationem perficiendi, vel aes alienum contrahendi usque ad summam florenorum sexdecim millium, eandemque concedendi Episcopis et Antistitibus Nullius Dioecesis, non ultra tamen duodecim millium florenorum summam. In casibus vero modo expressis, quum agitur de bonis ad mensas spectantibus Archiepiscoporum, Episcoporum et Praesulum nullius Dioecesis, suffraganei Episcopi preces deferent suis respective Archiepiscopis, Archiepiscopi autem, et Episcopus Wratislaviensis Apostolicae Sedi immediate subiectus, et Praesules nullius Dioecesis postulata deferent ad Nuncium Apostolicum, quem in finem tum eidem Nuncio, tum Archiepiscopis potestatem facimus petitam facultatem concedendi, si in Domino iudicaverint expedire. Hoc ipsum pariter fieri volumus in casibus, in quibus non urgeat necessitas, et quando agatur de alienationibus sive oneribus praescriptas superius summas excedentibus. Verumtamen in omnibus et singulis casibus integram esse volumus facultatem postulationes ad

Sanctam Sedem directe deferendi. Volumus praeterea ut in huiusmodi concessionibus canonicae praescriptiones accurate servantur, et praesertim Constitutio fel. rec. Pauli II praedecessoris Nostri quae incipit *Cum in omnibus*, edita die XI Maii MCDLXV, ac proinde in omnibus et singulis facultatibus ab Apostolico Nuncio, sive per se immediate exercendis, sive sacris Antistitibus, ut supra statutum est, deferendis, volumus et mandamus, ut pateat ac probata sit pia causa necessitas vel utilitas, quem in finem singulis casibus tum personae, quarum intersit, tum honesti nominis et probati iudicii

viri antea consulantur. Mandamus denique, ut in omnibus et singulis actis venditionis sive alienationis, atque etiam locationis ad quindecim annos mentio expresse fiat facultatis ab Apostolica Sede concessae. Haec volumus et concedimus non obstantibus fel. rec. Pauli II, et aliorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum de rebus Ecclesiae non alienandis, caeterisque Constitutionibus, speciali licet mentione dignis, in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV Maii MDCCCLXXX, Pontificatus nostri anno tertio.

S. ALPHONSUS MARIA DE LIGORIO

1. — *S. Alphonsus Maria de Ligorio
titulo Ecclesiae Doctoris auctus.*

PIUS PP. IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Qui Ecclesiae suae numquam se defuturum spopondit Christus Dominus, quum maxime in rem suae immaculae Sponsae esse perspexerit, insignes excitat pietate et doctrina Viros, qui *repleti spiritu intelligentiae, tamquam imbres mittant eloquia sapientiae suae*. Neque enim sine providentissimo Omnipotentis Dei consilio factum est, ut, quum Iansenistarum doctrina Novatorum oculos in se converteret, errorisque specie multos alliceret, ageretque transversos, tunc potissimum extaret Alphonsus Maria de Ligorio, Congregationis a Sanctissimo Redemptore Institutor, et Sanctae Agathae Gothorum Episcopus, qui *bonum certans certamen, os aperiret suum in medio Ecclesiae*; scriptisque doctis et laboriosis, istam ab inferis excitatam pestem radicitus evellendam, et ab agro Dominico exterminandam curaret. Neque vero has solum sibi partes depoposcit Alphonsus; sed in Dei gloriam, spiritualemque hominum salutem unice intendens animum, plurimos Libros conscripsit, sacra eruditione et pietate refertos, sive, inter implexas Theologorum tum laxiores, tum rigidiores sententias, ad tutam muniendam viam, per quam Christifidelium animarum Moderatores inoffenso pede incedere possent; sive ad Clerum informandum, instituendum; sive ad catholicae fidei veritatem confirmandam, et contra cuiuscumque generis aut nominis haereticos defendendam; sive ad asserenda huius Apostolicae Sedis iura; sive ad fidelium animos ad pietatem excitandos. Hoc porro praedicari verissime potest, nullum esse vel nostrorum temporum errorem, qui, maxima saltem ex parte, non sit ab Alphonso refutatus. Quid quod ea, quae, tum de Immaculata Sanctae Dei Genitricis Conceptione, tum de Romani Pontificis ex cathedra docentis infallibilitate, plaudente christiano populo, et frequentissimo

universi catholici orbis Antistitum consensu approbante, a Nobis sancita sunt, in Alphonsi operibus reperiuntur et nitidissime exposita, et validissimis argumentis demonstrata?

Quamobrem in hunc perbelle cadit nobilissimum illud divinae Sapientiae praeconium: *Non recedet memoria Eius, et nomen Eius requiretur a generatione in generationem, Sapientiam Eius enarrabunt gentes, et laudes Eius enuntiabit Ecclesia*. Ac Pius VII praedecessor Noster recolendae memoriae, summam Alphonsi sapientiam demiratus, gravissimum hoc de eo protulit testimonium: *Voce, nimirum, ac scriptis in media saeculi nocte errantibus viam iustitiae ostendisse, per quam possent de potestate tenebrarum in Dei lumen ac regnum transire*. Item fel. rec. Decessor Noster Gregorius XVI *incredibilem Alphonsi dicendi vim, copiam, varietatemque doctrinae* maximis laudibus prosecutus, eum Sanctorum caelitem fastis adscripsit. Tandem nostris hisce temporibus, plurimi Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, fere omnes totius orbis Sacrorum Antistites, supremi religiosorum ordinum moderatores, insignia sodalium theologorum corpora, illustria canonicorum collegia, et docti ex omni coetu viri supplices Nobis preces porrexerunt, ut Sanctum Alphonsum Mariam de Ligorio Doctoris Ecclesiae titulo honoribusque augeamus. Nos itaque piis hisce precibus obsecundare lubenti animo volentes, gravissimum hoc negotium, ut moris est, Congregationi VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium tuendis Ecclesiae Ritibus praepositorum expendendum commisimus. Iam vero, cum dicta VV. FF. NN. Congregatio in ordinariis comitiis ad Vaticanas Aedes die XI Martii huius vertentis anni habitis, audita relatione venerabilis fratris Nostri Constantini S. R. E. Cardinalis Patrizi nuncupati, Episcopi Ostien. et Veliternen., eiusdem Congregationis Praefecti, causaeque Ponentis; consideratis animadversionibus dilecti filii Petri Minetti Presbyteri, Fidei Promotoris; item patroni causae responsis, nec non theologorum pro veritate sententiis; omnibus denique rationum

momentis sedulo attenteque perpensis, unanimi consensu rescribendum censuerit: *Consulendum Sanctissimo pro concessione, seu declaratione et extensione ad universam Ecclesiam tituli Doctoris in honorem Sancti Alphonsi Mariae de Ligorio, cum Officio et Missa iam concessis; addito Credo, Antiphona ad Magnificat in utrisque Vesperis O Doctor, ac Lectionibus I Nocturni Sapientiam, et VIII Responsorio* In medio Ecclesiae; Nos Rescriptum istud, edito die xxiii eiusdem mensis et anni generali urbis et orbis Decreto, approbandum confirmandumque existimavimus.

At enim dilectus filius Nicolaus Mauron, Superior Generalis, et Rector maior Congregationis Sanctissimi Redemptoris, ad iam memoratam Cardinalium Congregationem tuendis Ecclesiae Ritibus supplex adiit, ut in festo eiusdem Sancti Alphonsi, per Decretum, de quo habita ante mentio est, inter Ecclesiae Doctores adsciti, in Martyrologio Romano, post verba: *Sanctorum fastis adscripsit*, sequentia adderentur: *et Pius IX Pontifex Maximus, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, universalis Ecclesiae Doctorem declaravit*; item in VI Lectione, post verbum: *accensuit*, haec alia: *tandem Pius IX Pontifex Maximus, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, universalis Ecclesiae Doctorem declaravit*; utque concessionem omnes hac super re factae, Apostolicis Nostris Litteris confirmarentur. Quae quidem Cardinalium Congregatio cum in conventu, die xxii mensis Aprilis huius anni de more habito, rescripserit: *Pro gratia*; Nos die xxvii mensis eiusdem, Rescriptum illud ratum habuimus, atque Apostolicas Litteras in forma Brevis expediri mandavimus. Quae cum ita sint, memorati dilecti filii Nicolai Mauron obsequiis votis, deque consilio VV. FF. NN. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Congregationis legitimis Ritibus cognoscendis, auctoritate Nostra apostolica, tenore praesentium, titulum Doctoris in honorem Sancti Alphonsi Mariae de Ligorio, Congregationis a Sanctissimo Redemptore Institutoris et Sanctae Agathae Gothorum Episcopi, confirmamus, seu, quatenus opus sit, denuo ei tribuimus, impertimus; ita quidem ut in universali catholica ecclesia semper is Doctor habeatur, atque in die festo anniversario tum a regulari, tum a saeculari clero celebrando, Officium et Missa fiat iuxta Sacrae Rituum Congregationis Decretum rescriptumque, quod memoravimus. Praeterea huius Doctoris libros, commentaria, opuscula, opera denique omnia, ut aliorum Ecclesiae Doctorum, non modo privatim, sed publice in gymnasiis, academiis, scholis, collegiis, lectionibus, disputationibus, interpretationibus, concionibus, sermonibus, omnibusque aliis ecclesiasticis studiis, christianisque exercitationibus, citari, proferri, atque, cum res postulaverit, adhiberi volumus et decernimus.

Tandem, ut christifidelium pietas ad huius Doctoris diem festum rite colendum, eiusque opem pie implorandam magis accendatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus, qui die festo eiusdem Doctoris, aut uno ex septem diebus continuis immediate subsequentibus, uniuscuiusque christifidelis arbitrio sibi deligendo, vere poenitentes et sacramentali confessione praemissa, Sanctissimam Eucharistiam sumpserint, et quamlibet ex ecclesiis Congregationis Sanctissimi Redemptoris devote visitaverint, ibique pro christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die praedictorum id egerint, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem, quae etiam animabus christifidelium, quae Deo in charitate coniunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari poterit, misericorditer in Domino in perpetuum concedimus.

Quocirca universis VV. FF. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis et dilectis filiis aliarum Ecclesiarum praelatis per universum terrarum orbem constitutis per praesentes mandamus, ut quae superius sancita sunt, in suis provinciis, civitatibus, ecclesiis et dioecesibus sollemniter publicari, et ab omnibus personis ecclesiasticis saecularibus et quorumvis Ordinum Regularibus, ubique locorum et gentium inviolabiliter et perpetuo observari procurent. Haec praecipimus atque mandamus, non obstantibus apostolicis, ac in universalibus, provincialibusque et synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus et Ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae, apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vii Iulii MDCCCLXXI. Pontificatus Nostri anno vicesimosexto.

2. — S. Alphonsi opiniones.

1. An Sacrae Theologiae Professor opiniones, quas in sua Theologia Morali profitetur Sanctus Alphonsus a Ligorio, sequi tuto possit ac profiteri?

2. An sit inquietandus Confessarius, qui omnes S. Alphonsi a Ligorio sequitur opiniones in praxi sacri Poenitentiae Tribunalis hac sola ratione, quod a Sancta Sede Apostolica nihil in Operibus eius censura dignum repertum fuerit, cum adnotatione, quod nempe Confessarius

iste non legit Opera beati Doctoris, nisi ad cognoscendam accurate eius doctrinam, non perpendens momenta rationesque, quibus variaenituntur opiniones; sed existimans se tuto agere eo ipso, quod doctrinam, quae nihil censura dignum continet, prudenter iudicare queat sanam esse ac tutam, nec ullatenus sanctitati Evangelicae contrariam?

R. Ad 1. affirmative, quin tamen inde reprehendi censeantur, qui opiniones ab aliis probatis auctoribus traditas sequuntur.

Ad 2. vero negative, habita ratione mentis Sanctae Sedis circa approbationem scriptorum Servorum Dei ad effectum canonizationis. — S. Poenit. 5 Iulii 1831.

Eme et Rme Dñe. Supplex infrascriptus ad officium Praefecti publicarum Collation. Moral. a suo Episcopo nominatus, ob propriam erga S. Alphonsum a Lig. devotionem ac reverentiam, valde optat eiusdem tanti Sancti doctrinam in omnibus tenere, tradere et tueri, idque in proxime edendo dioecetano kalendario (sicut etiam praelaudato suo Episcopo erga S. Alphonsum admodum propenso placet) palam facere, inhaerendo et servando Decisionem hac super re editam sub die 5 Iulii 1831 ab hac S. Poenitentiaria. Verum quoad id aliquali religione detinetur, eo quod cum gradus academicos iam pridem obtinuit, iuramentum ut infra praestitit, eiusdem se Universitatis (quae probabiliorismum et probabilioristarum sententias sequitur) doctrinam retenturum. Quum haec ita sint, et quum insuper clarissimus Scavini, qui idem iuramentum emisit, in sua Theologia Morali SS. D. N. Pio IX dicata eundem S. Alphonsum praecipue ducem habuerit, hinc pro suae conscientiae quiete humillime ad Eminentiam Vestram recurrit, et instanter supplicat:

1. Ut doceatur, an praefato iuramento obstat S. Alphonsi a Ligorio doctrinam in omnibus sequi et publice tradere, ut supra exponitur? Vel 2. ut ab eodem servando iuramento dispensetur.

R. Ad 1. Negative. Ad 2. Provisum in primo. — S. Poenit. 19 Dec. 1855. Qualem autem doctrinam tradere deberent Professores Theologiae praedictae Universitatis constat ex his Constitutionum verbis: « I professori di Teologia tanto scolastico-dogmatica, quanto morale, dovranno attenersi ai principii ed al sistema di S. Tommaso secondo la sua lettera e la sua scuola ». Cf. Scavini Mediol. 1874, l. 3, n. 492.

3. — *Auctores a S. Alphonso laudati.*

Confer verbum *Auctor*.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE S. ALPHONSI PROBABILISMO.

1. Doctores non desunt, qui affirmant Probabilismum simpliciter talem reici a S. D. uti

laxam doctrinam; adeoque ab eo non Probabilismum sed Aequiprobabilismum tradi. Ne dubium hac in re sit, et fideliter mentem S. D. exponamus, eius doctrinam desumimus ex Tr. de Consc. in eius Op. H. A., quem ipse ibidem n. 79 declarat se morti proximum scripsisse. Porro haec habentur n. 33, 77: « Tertia quae nostra est sententia dicit, quod quum opinio, quae libertati favet est *aeque probabilis*, atque opinio quae legi favet, sine dubio et licite sequi potest... hic opus est, ut ego quid circa meum systema moneam, quod est omnino monendum, et est, quod cum dubitatur, an opinio legi favens sit *aeque probabilis* aut *parum probabilior*, tunc locum habet idem principium quod *lex dubia non obligat*; tali enim casu, ipsa lex non desinit esse *stricte dubia*; nam tunc quamvis *aliqua* pro lege *maior* adesset *probabilitas* cum dubitatur, an haec maior probabilitas adsit vel ne, praeponderantia erit tam levis et minima, ut nihil facienda sit prae illo effato communiter ab ipsis adversariis admissio, quod *parum pro nihilo reputatur*. Secus autem esset; quando *excessus esset evidens*, atque *certus*, quia tunc opinio legi favens erit *certe* et *multum probabilior*; ideoque tunc, uti a principio dictum fuit, *lex est iam moraliter promulgata*, ideoque obligat, et est procul dubio observanda ».

2. *Duo hic sunt investiganda*: Primum est, quid S. Alph. intelligat per opinionem *evidenter* et *certe multo probabilior*. Si enim intelligit opinionem *vere* et *proprie* probabilem, S. D. aequiprobabilismum docet; si vero intelligit opinionem, quae probabilitatis limites praetergrediatur, et *certitudinem attingat*, S. D. probabilismum tradit simpliciter talem. Alterum est, quid iterum intelligat S. D. per opinionem *aeque probabilem* aut *parum probabilior*, si enim illud *parum probabilior* denotat *tenuem* excessum probabilitatis, prout a *maiori* distinguitur excessu *verae probabilitatis*, iterum S. D. aequiprobabilismum tradit; si vero denotet simpliciter excessum probabilitatis, S. D. simplicem docet probabilismum.

3. *Ad primum* quod attinet, S. Doctor semet refert ad ea, quae *in principio* dicta fuere. Haec autem in principio, n. 31, habentur: « Utrum autem liceat cum opinione probabili operari, tres adsunt sententiae, prima quarum est, ut possit quis licite sequi opinionem etiam *minus probabilem* pro libertate, licet opinio pro lege sit *certe probabilior*. Hanc sententiam *elapsi saeculi* auctores *quasi communiter* tenuere, sed nos dicimus eam esse *laxam* et licite amplecti non posse. Ratio est, quia quando opinio pro lege est *certe probabilior*; tunc lex non est amplius *dubio stricto dubia*, uti accidit, quemadmodum postea explicamus, cum opiniones tam pro lege, quam pro libertate sunt *aeque probabiles*; sed est *moraliter certa*, quum habeat pro se *fundamentum certum*, quod *vera sit*,

ubi e contrario opinio *minus probabilis*, quae favet libertati, *tale habet fundamentum*, ut *vera non sit*, ut remaneat *tenuiter*, sive saltem *dubie probabilis*, prae opinione tutiore, ideoque non est *prudencia* sed *imprudencia* eam velle sequi. Quum enim intellectui *certe appareat*, quod veritas stet magis pro lege quam pro libertate; tunc voluntas *nequit prudenter* et sine culpa partem minus tutam sequi: tunc enim non operaretur *ex proprio iudicio*, seu propria credulitate, sed *quodam ex conatu*, quem sua voluntate faciet intellectui, removendo illum ab ea parte, quae ei verior videtur, eumque deflectendo ad illam partem, *quae non solum videtur ei non vera, sed ne demonstrat quidem certum habere fundamentum, quod possit esse vera* ».

4. Iam vero ex his aperte constat, S. D. per opinionem *certe probabilior* intelligere reapse opinionem *moraliter certam*. Ait enim, quod tunc lex 1^o non est *dubia dubio stricto*, sed est *moraliter certa*; 2^o quod eadem lex tunc habeat pro se *fundamentum certum quod vera sit*; 3^o iterum, quod dicta lex non habeat contra se nisi opinionem quae *tale habet fundamentum, ut vera non sit*; 4^o quod opinio minus probabilis opposita legi sit *tenuiter* vel *dubie probabilis*, ita ut *imprudencia*, sit eam velle sequi, quaeque *non solum videtur non vera, sed ne demonstrat quidem certum habere fundamentum, quod possit esse vera*. Porro opinio *tenuiter probabilis* non est opinio *vere probabilis*; idque trahit idem S. Alph. n. 65: « *tenuis probabilitas non est probabilitas vera, sed est tantum quaedam falsa, seu vana probabilitatis species* ». Opinio item, *dubie probabilis* non est *vera* et *proprie probabilis*, quam nos contendimus licitum esse sequi, etiam in concursu probabilioris. Si enim *dubie probabilis* est, *dubie probabilitatis naturam* participat, adeoque *proprie* loquendo probabilis non est. Et sane opinio *vere* et *proprie probabilis* definitur ab eod. S. Alph., l. c., n. 21: « *illa quae gravi aliquo innititur fundamento, apto ad hominis prudentis assensum inclinandum*. Opinio ergo *dubie probabilis* erit opinio, quae habet *fundamentum dubie grave*, adeoque non meretur assensum viri prudentis, qui periculo exponeretur *imprudenter agendi* ». « *Dubie probabilis*, ait S. Alph., l. c., n. 65, quam nemo sequi potest, sed si ea *non est probabilis*, habet tantum prudentem *aliquam* rationem, *quod vera sit... dubie probabilis aliquam* prudentem rationem, licet *non omnino stabilem*, habet, *quod sit probabilis* ». Atque hinc patet, quod opinio illa quam velle sequi *imprudencia* est, quaeque *non solum videtur non vera, sed ne demonstrat quidem certum habere fundamentum, quod possit esse vera*, opinio vere et proprie probabilis non est. Si igitur opinio *minus probabilis* opposita *certe probabiliori*, vere et proprie pro-

babilis non est, opinio *certe probabilior* intra probabilitatis limites minime subsistit, sed certitudinem iam attingit.

5. Idem confirmatur ex Dissertatione inserta in Op. Mor., l. 1, n. 56, Edit. Taurin., a. 1846, ubi ita explicat illud *certe probabilior*. « Dixi, ait, *certe probabilior*, quia dum opinio pro lege est *certe* et *sine ulla haesitatione probabilior*, tunc opinio illa non potest esse nisi *notabiliter probabilior*. Et eo casu opinio tutior non erit, iam *dubia* (intellige de dubio stricte sumpto...) sed est *moraliter* aut *quasi moraliter certa*; saltem nequit dici amplius stricte dubia cum pro se habeat *certum fundamentum quod sit vera*. Unde tunc fit, quod opinio minus tuta, quae certo fundamento caret, remaneat aut *tenuiter*, aut saltem *dubie probabilis* respectu tutioris; adeoque non est *prudencia*, sed *imprudencia* velle eam amplecti », etc. Nota quoque illud, *quasi moraliter certa*, quod S. Doctori hac in re, ubi agitur de morali quadam estimatione, *parum pro nihilo reputatur*. Insuper S. D. non de quavis loquitur probabilitate, sed de ea quae *intellectui certe apparet*, et de eo loquitur, qui si ab hac probabilitate discederet, a proprio iudicio per *quemdam conatum voluntatis discederet*, et contra suam ageret conscientiam; cui proinde illud aptat Apostoli ad Rom. 14, 23: *Quod non est ex fide, peccatum est*. Ibid. et H. A., Tr. 1, n. 31.

6. Postremo S. D. eam sententiam appellat *laxam*, quae etiam *minus probabilem* pro libertate tuetur *sine ulla distinctione*, quae nempe *aliquod* habet tantum *fundamentum rationis et auctoritatis*, et ideo distinxit dicendo, quod non potest quis sequi opinionem hanc minus tutam, *quando est magna et certa praeponderantia pro tutiori*. Apolog. cont. il P. Patuzzi an. 1765. Haec sunt S. D. verba: « Non praetendi neque praetendo *novum systema* statuere; bene etiam scio *nullum probabilistam solidae doctrinae* licitum declarare usum opinionis tenuiter vel dubie probabilis. Sed quia *multi probabilistae sine distinctione* dicunt licere sequi opinionem minus probabilem, si fundata sit in ratione vel auctoritate, *ego volui distinguere* ». Atqui vera probabilismi doctrina, quam sequimur, non quamlibet sententiam probabilem *indistincte* defendit, sed *certo et graviter probabilem*, quae sola *vere probabilis est*. Itemque S. D. eam doctrinam *laxam* appellat, quam *auctores elapsi saeculi* quasi communiter tradiderunt, i. e. *multi* sed non omnes; et multi, quia *indistincte* locuti sunt; non quia *multi* revera, quamvis *plures* usque ad tenuem et dubiam probabilitatem defendendam reapse progressi fuerint; sed certe non Suarez, Vasquez, Sanchez, Lugo, Lessius, Laymann, Palaus, Pallavicini, Segneri, alique quam plures, quos ipse S. Alph. non solum in suis Operibus Moralibus, sed in illa ipsa Dissertatione de suo Morali systemate non

solum uti *laxos* certe non habet, sed e contra summopere probat et laudat pro *sua opinione*. Hanc ipse defendit, et repetitis vicibus propugnat non contra *probabilistas*, sed contra *rigidos tutioristas*, eamque affirmat *serie multorum annorum sine dubio communem fuisse apud omnes*. Breve Dissertaz. dell' uso moderato dell' Opin. Probab., Napoli 1762, pag. 48, Op. Mor. l. 1, n. 59, 68-73, 84.

7. Antequam ad alia transeamus audiat ipse S. Alph., in cit. Dissertaz., pag. 49: « Il volere obbligare tutti ad astenersi in pratica di seguire ogni opinione, *che non è moralmente certa o quasi moralmente certa*, nel che molto poca è la differenza, a favore della libertà.... ciò stimo non potersi fare in coscienza ». Licet ergo evidenter ex S. D. sequi opinionem vere probabilem pro libertate. Opinionem vero pro libertate tunc tantum sequi non licet, cum contra se habeat sententiam, *moraliter certam* vel *quasi moraliter certam*, uti ipse etiam S. D. initio eiusdem Dissertationis pag. 7 explicite affirmat; tunc enim illa opinio *vere probabilis* esse non potest; minime vero quando illa opinio pro libertate sit *vere probabilis*, quamvis contra se habeat *probabilioris opinionem*. Et pergens S. D. citat P. Segneri: « Giova qui notare quel che scrisse il P. Paolo Segneri nelle sue Pistole per l'opinione probabile, Pist. 1, § 11, dove disse: *Gli antichi, checchè si dicano alcuni senza provarlo, nè poterlo mai provare per tutta l'eternità, son iti con questa regola: Dove la legge era certa, attenersi a quella; dove era dubbia, diporre la dubietà con cercare il parere di uomini dotti, quando essi tali erano a sufficienza; con ventilarlo, quando non erano: dove i pareri erano ben fondati di qua e di là, attenersi a quei che gradissero, con fidanza di non errare*. E qui rapporta le parole di Bernardo di Chiaromonte, di sopra già riferite: *Ex quo opiniones sunt inter magnos, et Ecclesia non determinavit alteram partem, teneat quis quam voluerit*. Questa fu la regola antica, e questa è la vera regola da seguirsi perpetuamente ». Num haec probabiliorismum vel aequiprobabiliorismum arguunt? Num Segnerius pro probabiliorismo vel aequiprobabilismo pugnabat?

8. Ac Op. Mor. l. 3, n. 130, S. D. statuens generalem licite operandi regulam, non asserit licite tunc posse quempiam operari quando *moraliter certo constet* de liceitate operationis vel quando, seclusa certitudine, saltem *aeque probabiliter constet* de praedicta liceitate; sed generatim omnino asserit, *regulam generalem* esse, « quod ad certo damnandum aliquid de gravi peccato, de eius gravi malitia constare debet ». Et in seq. Epist. Resp. ait: « ad hoc ut dicatur, quod actio aliqua non sit peccatum grave, *sufficit, ut vera probabilitas* habeatur, quod tale non sit, *quemadmodum omnes faten-*

tur: intelligo *illam*, quae fundamento *non tenet* innititur, talem esse, ut tuto, *iuxta sententiam communem*, seposita quaestione de probabiliori et minus probabili, possint teneri et doceri ». Licet hic S. D. seponat quaestionem de probabiliori et minus probabili, tamen certum est, quod ex S. D. *vera probabilitas* sufficiat ad liceitatem actionis. Iam age, aut vera probabilitas, in conflictu maiori probabilitatis manet vera probabilitas, et tunc ex S. D. sufficit ad licite operandum, aut vera illa probabilitas evellitur, et tunc non agitur amplius de probabili et probabiliori sententia, sed agitur tantum de probabili et improbabili sententia. Et sic inferius S. D. « sed ut affirmetur absolute, ait, aliquam actionem esse peccatum mortale, non sufficit *opinio probabilis nec etiam probabilior*; nam *probabilior non excludit rationalem timorem errandi*; unde non efficit, quod lex non remaneat dubia, et quod opinio opposita non possit esse vera ». Illa ergo opinio quae hoc efficit iam vere intra limites probabilitatis non sistit, sed naturam certitudinis induit. Ergo S. D. quando alibi asserit opinionem multo, certo, evidenter probabilioris sequendam esse prae minus probabili, nisi si bimetipsi contradicat non loquitur reapse de *vera probabili* sententia, sed de mortaliter certa, quae excludit rationalem timorem, et excludit consequenter dubium legis. Unde S. D. mox concludit: « ad hoc igitur, ut actio aliqua sit graviter illicita requiritur *certitudo, prout docent omnes* ». Ergo usque dum habeatur *certitudo*, licet agere. Atqui stante vera et solida probabilitate ex adversa parte certitudo non habetur. Ad habendam autem hanc certitudinem, potius nimis longe progreditur S. D. quam contra; siquidem requirit ex S. Antonino, P. 2, tit. 1, cap. 11, § 28, *auctoritatem expressam Scripturae, aut Canonis Ecclesiae, vel evidentem rationem*, quod profecto longe distat a probabilitate etiam maiori, etiam multa, notabiliter, certo evidenter etc. maiori. Quapropter difficultas potius nunc esset in concilianda illa *certitudine evidenti* requisita, cum illa multa, notabiliter, certa, evidenti maiori probabilitate, quae licet, moraliter loquendo, in rebus moralibus, pro morali quadam certitudine accipiat, abest tamen ab illa *expressa auctoritate, et evidenti ratione*. Idem in fine laud. Epist. habet S. D., praedictam epistolam concludens repetendo quod iam antea dixerat: « ac ut affirmari possit culpa gravi actionem aliquam carere, *sufficiens esse, quod probabile sit* non esse gravem ».

9. Ad alterum quod spectat, evidens res est, quod, si S. D. per opinionem multo probabilioris intelligit opinionem *moraliter certam*, vel *quasi moraliter certam*; per opinionem parum probabilioris intelligit simpliciter excessum merae probabilitatis. Si autem quaeratur, cur S. D. tunc designet istum excessum, in-

quiens, *parum probabilior*, et non simpliciter dicens, *probabilior*; ratio est, quia S. D. rem considerat potius *practice*, quam *speculative*, attenta natura rei et principiorum, nec non rigore verborum, et ita distinguit inter *parvum* et *notabilem* excessum probabilitatis. Notabilis excessus vere talis habetur, cum est *evidens* atque *certus*, et tunc ex S. D. ad *certitudinem* pertingit. Et ita quidem est, saltem *practice loquendo*; talis enim probabilitas, saltem *practice*, confunditur cum morali certitudine, quae latiori quodam sensu certitudo est. Et re quidem vera, loquitur S. D. de multo maiori probabilitate certe et evidenter tali. *Certe et evidenter* cui? non *opinanti* certe, cum omnes bene sciant, quod una eademque opinio uni minus probabilis alteri magis probabilis appareat, immo etiam eidem in diversis circumstantiis; sed *omnibus*. Et reapse si propositio est *multo probabilior certe et evidenter omnibus*, iam revera est moraliter certa. Omnis alius excessus licet forte *notabilis* sit, si tamen non est *evidens* et *certus*, reapse notabilis proprie dici non potest, quum tunc dubitetur de tali excessu notabili, et propositio, quae uni videtur multo probabilior, alteri forte immo forte etiam eidem, re melius perpensa, ut ipsemet S. Alph. fatetur de se ipso, l. 1, n. 86, H. A. Tr. 1, n. 78, multo minus probabilis apparet. Si igitur probabilitatis excessus iste *notabilis*, sit *evidens* et *certus*, tunc iam ad certitudinem pertingit. Si autem licet notabilis, *evidens* et *certus* tamen non sit, iste excessus reapse quoad nos tanquam *notabilis* haberi non potest, sed manet intra limites *aeque probabilitatis* vel *parum maioris probabilitatis*. Unde iterum constat, per hunc *parum maiorem excessum* S. D. intelligere reapse excessum simpliciter probabilitatis.

10. Ac si quaeratur, cur S. D. hanc fecerit distinctionem inter *parum probabilior*, et *notabiliter, multum, evidenter, certe probabilior*, ratio est quia S. D., ut constat ex l. c., H. A., n. 31, et ex Apolog. contra Patuzzi 1762, opponere se volebat illis probabilistis, qui probabilismum extendebant etiam ad *tenuem* et *dubiam* probabilitatem, adeoque contendebant, licitum esse agere, cum adest *quaelibet ratio apparens, sed non firma, aut auctoritas*. Hinc ex opposito statuit S. D., debet tunc quis sequi opinionem *certe, evidenter, notabiliter, multum probabilior*, quae, ut patet, comparisone *tenuiter*, vel *dubie* probabilis iure merito dicitur a S. D. *moraliter certa* vel *quasi certa*. Cum igitur S. Alph. designaverit talem opinionem in comparatione *dubie* et *tenuiter probabilis* per *notabiliter probabilior*, reliquum erat, ut quamcumque aliam probabilior opinionem in comparatione *vere probabilis* designaret per *parum probabilior*. Cf. Breve Dissertaz. etc. supra cit., pag. 51, Op. Mor., edit. Rom. a. 1757, l. 1, n. 33.

11. Operae pretium est afferre ipsa verba S. D. in cit. Diss., l. c. « Del resto qui ci protestiamo, che siccome non possiamo approvare quei confessori, che per essere troppo appassionati per lo rigore facilmente condannano *senza certo fondamento* molte opinioni, benchè appoggiate a *grave motivo di ragione e di autorità*; così all'incontro non possiamo approvare quegli altri, a cui basta per chiamare probabile un'opinione *qualunque ragione apparente, ma non ferma, o pure il vederla difesa da alcuni autori*, che per essere benigni danno spesso in lassezze ».

12. Si consulimus ipsa opera S. Doctoris, videbimus profecto, S. D. maxima cum diligentia persequi non solum opiniones *communiores* et *probabiliores*, sed etiam *minus et multo minus probabiles et communes*. Cf., e. g., l. 3, n. 404, Op. Mor., edit. Neap. a. 1829, ubi postquam S. D. dixerit *longe sibi probabilior* *negativam*, dicit *satis probabilem affirmativam*. Et ib., n. 649, ait: « haec secunda sententia mihi *certo et longe* probabilior videtur. An autem prima sit probabilis... ego ipsam nec probabilem, nec improbabilem dicere audeo ». Quare S. D. existimat posse dari opinionem probabilem, cuius opposita sit certo et longe probabilior. Cf. l. 6, num. 868, dub. 3, l. 3, n. 520, q. 4, n. 547, par. *Ceterum*, n. 529, n. 700, q. II, ubi S. D. postquam in quaestione quadam de iustitia primam sententiam dixerit *communior*, et quidem *valde probabilem*, de secunda sententia vero valde modeste eam *sua probabilitate non carere*, quam probabilitatem late et diligenter demonstrare aggreditur; tandem objectionem resolvens, hanc ad praxim deservire aperte affirmat; ait enim: « Haec enim est probabilitas iuris.... qua debitor bene uti potest ». Si quis igitur adhuc contendere velit, S. Alph. systema aliud *speculative* propugnare, a vero probabilismo diversum, is profecto fateri debet *practice* S. Alphonsum verum esse probabilistam. Et sane, si, ut teneamur sequi opinionem probabilior ex systemate S. Alph., iste maioris probabilitatis excessus esse debet *evidens atque certus*, H. A., tr. 1, n. 77, vix unam vel aliam forte reperies talem opinionem in re morali, cum, ut iam observavimus, ubi agitur de probabilitate valde diversa sint vel gravissimorum theologorum iudicia, adeoque ille excessus tanquam *evidens et certus* prudenter haberi non potest. Immo, ut observat Ithur., cas. 44, n. 5: « Vix quaestio ulla inter dd. agitur, in qua non sint et probabilistae, qui contra probabilistas alios rigidior, et probabilioristae, qui contra probabilioristas alios benignior sententiam amplectantur ». Cf. L., l. 3, n. 293, n. 930, dub. 1.

13. Doctrina ergo, quam uti *laxam* habet S. Alph., non est verus probabilismus, qui sistit intra limites *verae propriaeque probabili-*

tatis; sed ille est probabilismus, qui hos limites praetergreditur, et se extendit usque ad *tenuem* et *dubiam* probabilitatem. Hinc S. D. absolute eam doctrinam non dicit *communiter teneri*, sed *quasi communiter ab auctoribus elapsi saeculi*; a pluribus enim reapse tunc tenebatur; sed perperam omnino confunderetur cum doctrina veri probabilismi, vere communiter, immo communissime tradita. Unde hanc, ait S. Alph., Op. Mor., l. 1, n. 84, Edit. Neap. 1819, *saltem per octoginta aut etiam nonaginta annos circiter communem fuisse*, hanc item *communissimam* et *probabilissimam* appellavit idem S. Alph., Dissert. de Usu Moder. Opin. probab., 1755, *quae per duo fere secula labores tot sapientum exhaustit, quae si fuisset falsa Ecclesia eam non tolerasset*. Ac, si ita quidem se res non habeat, ubinam est systema illud morale, quod in *Ecclesia Catholica catholice defendi* a Clem. XIII an. 1761, ipsimet S. Alphonso responsum est? l. 1, n. 88, 89. Etenim ant: S. Alphonsum inter verum probabilismum et tutorismum seu probabiliorem nihil fuit medium; neque tunc aequiprobabilismus etiam inter moralia systemata recensebatur. Atqui S. D. perpetuo tutorismum seu probabiliorem refutavit. Atqui S. D. asserit se non nisi *communem* tradere doctrinam, l. 1, n. 59, 84. Atqui S. D. perpetuo docuit: *Ut non sit peccatum grave sufficit, ut vera probabilitas habeatur*, intelligo illam, quae fundamento *non tenui nititur*, etc., l. 3 post n. 139, Epist. Resp. Quare statim notare est, rarissime S. D. hanc adhibere notam, *certe, notabiliter probabilior*, etc., quod ipsae Vindic. Alph., Append. 1. *Clavis Operum*, etc., notarunt, quod quidem valde mirum esset, si tam parum practicum fuisset ipsi S. Doctori suum systema. Nihil e contra frequentius et clarius fuisset exprimendum in singulis quaestionibus. S. Doctor non *verum* et *proprium* respuit Probabilismum, sed Probabilismum *latum*, extensum nempe usque ad *tenuem* probabilitatem, quem profecto *Ecclesia non toleravit*.

14. S. Alphonsum ergo novum non invenit neque defendit systema, sed *communem* Probabilismi sententiam defendit non certe contra *veros* probabilistas, sed contra *rigidos* probabilioristas, et simul contra *laxos* probabilistas, Probabilismi systema continendo intra legitimos suos verae probabilitatis limites. Hinc illud unicum effecit S. Doctor, ut ipsemet declarat, *distinguere* nempe inter probabilitatem et probabilitatem; id est inter veram seu graviter et certo fundatam probabilitatem, et probabilitatem tenuiter et dubie fundatam, quam a suo systemate omnino reiecit, et reiciunt *veri* probabilistae. Ut autem practici usus tuto esse posset hoc systema, normam ipse *practicam* statuit ad definiendam eam veram probabilitatem; in qua norma explicanda et declaranda in suis dissertationibus constanter adlaboravit: videlicet, habendam non esse uti *practice* probabilem sententiam, contra quam communiter ab omnibus doctoribus admittatur aliam militare *evidentis* et *certae* probabilitatis, eaeque *notabiliter* et longe maioris. Idque iure merito; nam, si huiusmodi sententia, intrinseca probabilitate inspecta, notabiliter maioris est probabilitatis, qua evidenter certo gaudet; opposita speculative quidem haberi adhuc potest uti probabilis, attenta eadem intrinseca probabilitate. Verum, cum uti supponitur prior illa sententia communiter habeatur a doctoribus non solum ut probabilis, verum etiam ut notabiliter probabilior, unde est quod evidenter certo talis sit, patet, quod, quamvis opposita, speculative loquendo, adhuc uti probabilis haberi possit, nihilominus practice et prudentialiter loquendo ista probabilitas valde dubia et incerta evadit, et altera e contra vel moraliter certa vel quasi moraliter certa efficitur: et tunc verificatur id quod affirmat S. D. quod prudentia utique esset hanc sequi opinionem; imprudentia vero sequi oppositam. Atque totum hoc nihil revera continet contra Probabilismum, sed illud tantum explicat et declarat quoad practicum usum, ut est mens S. Doctoris.

ALTARE

1. — *Declaratio circa Altaria fixa.*

Sanctitas Sua edixit et declaravit, sufficere ad constituendam qualitatem *Altaris fixi*, ut in medio Altaris stabilis et inamovibilis, licet non consecrati, lapis consecratus etiam amovibilis ponatur. — S. C. Indulg. 26 Martii 1867.

2. — *Conditiones requisitae ad altaris consecrationem.*

Utrum in ecclesia tantummodo benedicta altare possit consecrari, quin prius ipsa ecclesia consecratur.

R. Negative. — S. R. C. 12 Sept. 1857. Confer hic n. 6.

Altaris enormiter fracti et postea firmiter coementati consecrationem invalidam esse. — S. R. C. 20 Martii 1869.

3. — *De iure consecrandi altaria et ecclesias titulares.*

DECRETUM URBIS

Inaugurandum cum esset anno MDCCCLXXVII Altare in hypogaeo Eudossianae Basilicae noviter substructum ad custodienda sacra Principis Apostolorum vincula, exortum est dubium:

an illud consecrandi ius Eminentissimo Cardinali Ecclesiae Titulari spectaret, an potius Eminentissimo Cardinali Urbis Vicario. Pius s. m. Papa IX quaestionem diiudicandam commisit quatuor Cardinalibus Episcopis Suburbicariis: interim vero, instante festivo consecrationis die, conventum est, consecrationem, ratione possessionis, a Cardinali Titulari peragendam; hinc dilata fuit dubii solutio.

Summus vero Pontifex Leo divina providentia Papa XIII animo reputans conveniens esse ea exequi, quae provida deliberatione Praedecessor statuerat, ac peropportuno omnino fore super exercitium actus praedictae iurisdictionis omnem deinceps dubitandi locum praeccludi, Eminentissimo Cardinali Sacri Collegii Decano mandavit, ut quamprimum indicta particularis Congregatio haberetur. Quatuor praeterea Eminentissimis Episcopis suburbicariis adiungere dignatus est Eminentissimum Cardinalem Bartolini, Sacrorum Rituum Congregationi Praefectum, loco etiam et vice Eminentissimi Cardinalis Episcopi Tusculani infirmi.

Die itaque vicesima quinta Ianuarii communi consensu convenerunt in Aedes Eminentissimi Cardinalis Sacrorum Rituum Congregationi Praefecti, Eminentissimus Cardinalis Di Pietro S. Collegii Decanus et Episcopus Veliternus et Ostiensis, Eminentissimus Cardinalis Sacconi Episcopus Portuensis, Eminentissimus Cardinalis Bilio Episcopus Sabinensis, Eminentissimus Cardinalis De-Luca Episcopus Praenestinus una cum Eminentissimo Cardinali Sacrorum Rituum Congregationi Praefecto, et eiusdem Congregationis Secretario: qui omnes post maturum examen, et accuratissimam discussionem super vota, et elaboratas fusasque consultationes, quas hinc inde exaraverant tum Sacrorum Canonum Doctores, tum Sacrarum Caeremoniarum Magistri, sequenti dubio: « Utrum in Ecclesiis tituli Cardinalitii ius consecrandi Altaria spectet Eminentissimis Cardinalibus earumdem Titularibus, vel potius Eminentissimo Cardinali Urbis Vicario? » unanimi suffragio responderunt: *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam.*

Facta autem de omnibus relatione Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII a subscripto Sacrorum Rituum Congregationis Secretario in audientia diei 30 Ian. 1879, Sanctitas Sua responsum Eminentissimorum Cardinalium super proposito dubio ratum habuit, et auctoritate sua confirmavit ac evulgari mandavit.

4. — *Dubia quoad consecrationem altarium.*

Rñus Dominus Salvator Ioannes Baptista Bolognesi Episcopus Bellunensis et Feltrensis, qui per rescriptum Sacrorum Rituum Congregationis d. d. 23 Novembris anno elapso 1897, obtinuit facultatem consecrandi, sive per se sive

per Sacerdotem, Apostolicae Sedis nomine a se delegatum, quaedam altaria, adhibendo breviorum ritum ac formulam, iuxta instructionem ad Ipsum transmissam ab eadem Sacra Congregatione, sequentium dubiorum solutionem humillime efflagitavit; nimirum:

I. An aqua, cum qua fit malta seu coementum, ad firmandam tabulam seu lapidem super sepulcrum reliquiarum benedici valeat cum formula inserta in Rituali Romano?

II. An ipsum coementum benedicendum sit?

III. An supradicta benedictio, tum aquae, tum coementi, necnon facultas consecrandi altaria, in quibus lapis sepulcri ob omissum coementum movetur, Apostolicae Sedis nomine delegari possit simplici Sacerdoti, vi obtenti Rescripti?

R. Ad I. Negative, sed in benedictione eiusmodi aquae adhibenda est formula, quae habetur in ipso Pontificali Romano.

Ad II. Affirmative, iuxta Pontificale Romanum.

Ad III. Affirmative quoad utramque partem. — S. R. C. 21 Ian. 1898.

5. — *Altare expositionis in Feria V maioris hebdomadae.*

Romana. — 1. An altare in quo Feria V maioris hebdomadae publicae adorationi exponitur augustissimum Sacramentum, licet in capsula reconditum, sit repraesentativum sepulturae Domini, an potius institutionis eiusdem augustissimi Sacramenti?

2. An quoties Decreta Sacrae Rituum Congregationis nominarunt *sepulcrum* vel locum *sepulcri* idem altare, designaverint illud esse repraesentativum Dominicae sepulturae, an potius vulgari tantum denominatione uti voluerint?

3. An praeter lumina et flores, liceat ad exornandum praedictum altare adhibere crucem cum panno funereo, vel Christi demortui effigiem, vel scenicas decorationes, statuas, nempe Beatissimae Virginis, Sancti Ioannis Evangelistae, Sanctae Mariae Magdalenae et militum custodum, picturas, arbores aliaque eiusmodi?

Sacra vero Congregatio ad relationem Secretarii, rebus mature perpensis, et inhaerendo Decretis iam alias editis in Lauden. die 21 Ianuarii 1662; in Alben. die 8 Aug. an. 1835; in Narnien. die 7 Decembris anni 1844; et Salten. die 26 Septembris anni 1868; et consideratis quae deducta fuerunt ab altero ex Caeremoniarum Apostolicarum Magistris in Salten. respondendum censuit:

Ad 1. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad 2. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad 3. Negative, et flores non disponendos esse, ac si altare esset in viridario. Atque ita

declaravit et servari mandavit. — S. R. C. 14 Maii 1887.

Instantibus plerisque Rm̃is Episcopis variarum regionum, qui sacros ritus et caeremonias iuxta ecclesiasticas praescriptiones ac laudabiles consuetudines in suis dioecesibus observari sagunt, quaestio super altari quod communiter dicitur *sepulcrum*, alias agitata, Sacrae Rituum Congregationi sub duplici sequenti dubio reposita fuit, nimirum:

I. Utrum in altari, in quo Feria V et VI Maioris Hebdomadae, publicae adorationi exponitur et asservatur Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, repraesentetur sepultura Domini, aut institutio eiusdem Augustissimi Sacramenti?

II. Utrum liceat ad exornandum praedictum altare adhibere statuas aut picturas, nempe Beatissimae Virginis, S. Ioannis Evangelistae, S. Mariae Magdalenae et militum custodum, aliaque huiusmodi?

Sacra porro Rituum Congregatio in ordinariis comitiis, subsignata die ad Vaticanum habitis, ad relationem Cardinalis, Sacrae eidem Congregationi Praefecti, exquisitis trium Reverendissimorum Consultorum suffragiis, scripto exaratis, attenta quoque antiqua et praesenti Ecclesiae disciplina, omnibusque maturo examine perpensis, rescribendum censuit:

Ad I. Utrumque.

Ad II. Negative. Poterunt tamen Episcopi, ubi antiqua consuetudo vigeat, huiusmodi repraesentationes tolerare; caveant autem ne novae consuetudines hac in re introducantur. Atque ita rescripsit, contrariis quibuscumque decretis abrogatis. Die 15 Decembris 1896.

Facta postmodum de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni XIII per Cardinalem relatione, Sanctitas Sua rescriptum Sacrae Congregationis ratum habuit, et confirmavit, iisdem die, mense et anno.

ALTARE GREGORIANUM

1. — *De Gregoriano Tricenario, de altari S. Gregorii in Monte Coelio et de altaribus Gregorianis ad instar.*

Pro animabus e purgatorio liberandis ab antiquis temporibus christifideles celebrandas curarunt et curant Missas, quae Gregorianae, seu Gregorianum Tricenarium appellantur, quae nimirum per triginta continentes dies exemplo S. Gregorii Magni in quovis altari dicuntur. In eundem finem et ab antiquis pariter temporibus christifideles afferri exposulaverunt et exposulant Missae Sacrificium in altari S. Gregorii in eius ecclesia Coelimontana. Tum in triginta illis Missis, tum in quavis Missa ad altare S. Gregorii specialem fiduciam christifideles et habuerunt et habent, velut si ipsae ita efficaces sint censendae ut anima, pro qua ce-

6. — *Altare portatile.*

IV. Utrum possit tolerari antiqua consuetudo erigendi altare portatile in ecclesiis vel oratoriis publicis, quibusdam occurrentibus solemnitatibus et confluente ingenti populi frequentia?

VI. Utrum in ecclesiis consecratis et non tantum benedictis, ubi nullum extat altare fixum consecratum vel, si aliquod extabat, hoc per defectum substantialem uti execratum habetur, remanere queant altaria tantum portatilia?

R. Ad IV. Rm̃us Orator acquiescat.

Ad VI. Quam primum fieri possit, consecratur altare fixum, praesertim altare maius, in forma consueta, iuxta Pontificale Romanum.

Si vero altare fixum consecratum fuit, sed per aliquem defectum substantialem amisit consecrationem tunc, dummodo omnes adsint conditiones requisitae ad novam consecrationem altaris, haec perfici poterit *ex gratia* per ritum ac formulam brevem, ad tramites Instructionis ab ipsa Sacra Rituum Congregatione apposite tradendae. — S. R. C. 4 Febr. 1898.

7. — *Altare viaticum Episcopi.*

Confer verbum *Episcopus*.

8. — *Lumina ex gaz super altaria.*

Usus invaluit in Dioecesi Novarcensi, ut super Altaria, una cum candelis ex cera confectis, lumina ex gaz accendantur, ad maiorem splendorem obtinendum. Dubitans porro hodiernus Episcopus Novarcen. utrum id liceat, a Sacra Rituum Congregatione exquisivit: An super Altari, praeter candelas ex cera, tolerari possit, ut habeatur etiam illuminatio ex gaz, vel an usus praedictus prohiberi debeat? Sacra vero eadem Congregatio, ad relationem Secretarii, eiusmodi dubio rescribere censuit: *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.* Atque ita declaravit ac rescripsit. Die 8 Martii 1879.

lebrantur, e purgatorii poenis illico liberetur. Verum de duplici huiusmodi praxi dubitari coeptum est a praestantibus quibusdam viris, ea potissimum de causa quod huiusmodi christifidelium fiducia haud solido fundamento inniti videatur.

Quod quidem adeo permovet hodiernum Abbatem generalem Monachorum Camaldulensium, quibus custodienda tradita fuit ecclesia in qua Gregoriani Tricenarii praxis initium forte sumpsit et altare S. Gregorii existit, ut Antecessoris sui preces urgeret et S. Congregationi Indulgentiis praepositae dubia aliqua authentice dirimenda exhiberet. Cum vero antea temporibus Romani Pontifices, praesertim Gregor. XIII plurima altaria tum Romae tum alibi, formula usi solemnī *privilegiata* declaraverint *ad instar* altaris S. Gregorii in Monte Coelio, et christi-

fideles haud dissimilem a superius dicta fiduciam reposuerint et reponunt in Missis quae huiusmodi in altaribus ad iuvandas animas in purgatorio detentas celebrantur; quumque haec altaria *Gregoriana ad instar* nuncupata usque ad annum 1852 concessa, ob exorta dubia de discrimine altaris *Gregoriani ad instar* ab altari sine addito *Privilegiato*, Pius s. m. PP. IX die 15 Martii illius anni prohibuerit quominus in posterum concederentur, quoad res maturius perpenderetur et absolveretur, hinc opportunum visum est dubiis a Rmo P. Abbate propositis aliud ex officio subnectere et dirimere respiciens amussim suspensionem a s. m. Pio PP. IX indictam.

Dubia vero proposita haec sunt, quae sequuntur:

I. Utrum fiducia qua fideles retinent, celebrationem triginta Missarum, quae vulgo *Gregoriana* dicuntur, uti specialiter efficacem ex beneplacito et acceptatione divinae Misericordiae ad animae a purgatorii poenis liberationem pia sit et rationabilis, atque praxis easdem Missas celebrandi sit in ecclesia probata?

II. Utrum fiducia, qua fideles retinent, celebrationem Missae in altari S. Gregorii in eius ecclesia Coelimoniana uti specialiter efficacem ex beneplacito et acceptatione divinae Misericordiae ad animae e purgatorii poenis liberationem pia sit et in ecclesia probata?

III. Utrum idem dicendum sit de altaribus *Gregorianis ad instar*?

IV. Utrum expediat revocare suspensionem novae concessionis altaris *Gregoriani* latam ex mandato SSmi in Audientia diei 15 Mart. 1852?

Quibus in Congregatione Generali habita die 11 Martii 1884 in Aedibus Apostolicis Vaticanis Eminent. Patres rescripserunt:

Ad I. II. et III. Affirmative.

Ad IV. Consulendum SSmo ut revocet suspensionem novae concessionis altaris *Gregoriani* ad instar.

Die vero 15 eiusdem mensis et anni, facta de omnibus Sacrae Congregationis Secretario relatione, SSmo Dño Nostro Leoni Papae XIII; Sanctitas Sua Patrum Cardinalium responsiones approbavit et suspensionem novae concessionis altaris *Gregoriani ad instar* sustulit. — S. Indulg. C. 15 Mart. 1884.

2. — De Gregoriano Missarum Tricenario.

Vicarius generalis Dioecesis S. Severi huic Sacrae Congregationi Indulgentiarum et SS. Reliquiarum humiliter exponit: in hac civitate S. Severi piam praxim a S. Gregorio magno in-

vectam celebrandi Missas per triginta continentes dies ad solamen illico afferendum animabus, quae in purgatorio detinentur ita invaluisse, ut nonnulli adhuc viventes praefatas Missas ad suffragiorum veluti anticipationem pro se celebrare postulent. Nec sacerdotes eas celebrare renuunt, rati se suscepto oneri satisfacturos iuxta institutionem gregorianam, eo vel magis quod omnes putant huic piae praxi nullam adnexam esse Indulgentiam, nequidem illam altaris privilegiati.

Verum grave obortum est dubium, an gregorianum Missarum tricenarium, quod ab antiquis temporibus animabus e purgatorii poenis liberandis institutum est, suffragari etiam valeat christifidelibus adhuc viventibus. Insuper in evulgato opere R. D. Louvet, quod e gallico in italicum idioma translatum est a Iosepho Giusti et cui titulus *Il Purgatorio secondo la rivelazione dei Santi*, sub finem c. XVIII, pag. 291, (edit. Taurin.) haec leguntur: « Creditur autem generaliter, a Summis Pontificibus concessam esse huic piae praxi, Missarum S. Gregorii, Indulgentiam plenariam in forma Iubilaei; ita ut, nisi iustitia Dei obstaculum ponat, fundatam haberi liceat spem obtinendi liberationem animae, pro qua offertur divinum sacrificium ».

Hinc quaeritur sequentium dubiorum solutio:

I. An Missae quae gregorianae appellantur, atque pro defunctis sunt celebrandae, iuxta perantiquam S. Gregorii institutionem ab Ecclesia recognitam et probatam, pro vivis etiam celebrari valeant?

II. An ipsis Missis gregorianis aliqua adnexa sit Indulgentia a Summis Pontificibus, uti legitur in citato opere R. D. Louvet?

Et quatenus affirmative:

III. Pro quibus eadem Indulgentia sit concessa pro defunctis tantum, vel etiam pro vivis?

IV. Si supradictae Missae pro vivis dici nequeunt, ad quod tenebitur sacerdos, qui bona fide pro vivis eas postulantibus celebravit?

R. Ad I. Negative.

Ad II. Non constat datam fuisse Indulgentiam, sed ex decreto huius S. Congregationis diei 13 Martii 1884 recognita et approbata fuit pia praxis et specialis fiducia, qua fideles retinent, celebrationem triginta Missarum specialiter efficacem ex beneplacito et acceptatione divinae Misericordiae ad animarum e purgatorii poenis liberationem.

Ad III. Provisum in praecedentibus.

Ad IV. Ad nihil tenetur sacerdos, qui Missas celebravit iuxta intentionem offerentis, qui putavit, durante adhuc vita, posse anticipari suffragia. — S. Indulg. C. 24 Aug. 1888.

ALTARE PRIVILEGIATUM.

1. — *Quid Indulgentia altaris privilegiati.*

Utrum per Indulgentiam altari privilegiato adnexam intelligenda sit Indulgentia plenaria animam statim liberans ab omnibus purgatorii poenis; an vero tantum Indulgentia quaedam secundum divinae misericordiae beneplacitum applicanda?

R. Per Indulgentiam altari privilegiato adnexam, si spectetur mens concedentis, et usus Clavium potestatis, intelligendam esse Indulgentiam plenariam quae animam statim liberat ab omnibus Purgatorii poenis; si vero spectetur applicationis effectus, intelligendam esse Indulgentiam cuius mensura divinae misericordiae beneplacito et acceptioni respondet. — S. C. Indulg. 28 Iul. 1840.

1. An per facultatem liberandi per celebrationem Missae de Requie animam a purgatorii poenis intelligatur liberatio totalis, vel solum Indulgentia plenaria?

2. An sacerdos celebrans Missam de Requie in feria secunda non impedita possit vi facultatis obtentae liberare animam secundum suam intentionem, et vi privilegii altaris aliis animabus indulgentiam applicare?

R. Ad 1. Ecclesia per altare privilegiatum intelligit, per Missam celebratam ad praedictum altare, vel ab eo qui eodem privilegio personaliter fruatur, pro anima cuiuscumque christifidelis, quae Deo in charitate coniuncta ab hac luce migraverit animam ipsam de thesauro Ecclesiae per modum suffragii indulgentiam consequi, ita ut D. N. Iesu Christi suffragantibus meritis a purgatorii poenis liberetur.

R. Ad 2. Negative quia est idem privilegium. — S. C. de P. F. 27 Sept. 1843.

An sacerdos qui Missam celebrat ex. gr. pro defuncto, eidemque applicat Indulgentiam plenariam altaris privilegiati, possit eodem die, vi Sacrae Communionis in Missae Sacrificio peractae, lucrari aliam Indulgentiam plenariam, vel sibi, vel defunctis applicabilem, si ad hanc lucrandam praescribitur sacra Communio?

R. Affirmative. — S. C. Indulg. 10 Maii 1844.

2. — *Conditiones altaris privilegiati.*

Si a S. Sede indultum locale altaris privilegiati conceditur, neque ulla facta sit mentio nec in supplici libello nec in rescripto de qualitate altaris, sitne fixum scilicet vel portatile, an altare censeretur privilegium etiam si sit portatile?

R. Negative. — S. C. Indulg. 15 Dec. 1841.

I. An in resolutione data a S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 15 Decembris 1841 per verba *altare fixum seu locale* intellexit *altare fixum* prouti supra ex

scriptoribus de rebus liturgicis definitum est. Scilicet: *ad propriam fixi seu localis altaris rationem non sufficere firmum terraeque fixum fundamentum, nisi ita stabiliter pars inferior cum superiori mensa connectatur, ut unum simul compositum efficiant.*

II. An vox *altare portatile* in eadem resolutione habeat eandem significationem quam ex eisdem scriptoribus eruitur. Videlicet: *altare portatile haberi et esse quod licet stabilem parieti terraeque affixam structuram exhibeat, eius tamen mensa unum corpus non constituit cum subiecta lapidum strue, et cuius superposita mensa seorsim a reliquo aedificio consecratur, et si mensa ista amovetur a sustentaculo cui aptatur, consecrationem non amittit.*

R. Ad I. S. Congregationem intellexisse altare fixum quidem quod a loco dimoveri non possit, sed non tamen cuius superior pars sive mensa sit ex integro lapide vel adeo calce coniuncta ut lapis consecratus amoveri non possit; secus enim diruto altari, quod privilegiatum concessum erat ob alicuius Sancti imaginem, post novam constructionem novo indigeret privilegio.

Ad II. S. Congregationem intellexisse altare ut dicitur *viaticum*, quod constat tantum ex unico lapide integro tantae magnitudinis, ut calicis pedem cum patena, saltem quoad maiorem partem, capere possit, vel quod de uno in alium locum transfertur. — S. C. Indulg. 20 Martii 1846.

3. — *Separatio applicationis Missae et Indulgentiae.*

Lorsqu'un prêtre dit la Messe pour un vivant à un autel privilégié, peut-il appliquer l'Indulgence à une âme du purgatoire, quoiqu'il ne lui applique pas le principal fruit de la Messe?

R. Negative, et dentur Decreta seu Constitutiones Apostolicae Summorum Pontificum Alexandri VII (22 Nov. 1662 et 21 Ian. 1667) Clementis IX et Innocentii XI praesertim, qui suorum praedecessorum doctrinas confirmans declaravit in Brevi sua die 4 Maii 1688 promulgato: *Quandocumque sacerdos aliquis Missam pro anima quae Deo in charitate coniuncta ab hac vita migraverit ad praedictum altare celebraverit, anima ipsa de thesauro Ecclesiae per modum suffragii Indulgentiam impetrabit.* — S. C. S. O. 8 Iul. 1846.

An quando requiratur Sacrificium Missae pro Indulgentia lucranda, Missa possit offerri pro uno et Indulgentia applicari pro altero?

R. Communicetur Oratori votum Consultoris. — *Votum Consultoris*: Hanc eandem quae-

stionem enucleandam sibi proponit doctissimus P. Ioannes Cavalieri, scilicet: an Indulgentia et Sacrificium dividi queant: Respondet: « Decisio pendet ex verbis indulti; si enim cantat: *Qui pro defuncto Missam in tali altari dixerit, liberat animam eius*, etc., tunc Sacrificium et Indulgentia non possunt dividi, sed utrumque pro eodem defuncto est applicandum; si autem *pro defunctis* in indulto desit, applicatio solius Indulgentiae sufficit ad liberandam animam, et Sacrificium cuilibet poterit applicari;... si tamen fundator aut stipem erogans imponat onus celebrandi in altari privilegiato, tunc praedicta divisibilitas locum non habet; per impositionem quippe talis oneris censetur etiam voluisse applicationem Indulgentiae. Secus est si sacerdos onus habeat sacrificandi, sed non in altari privilegiato; tunc quidem adimplet obligationem suam per applicationem Sacrificii, et liber est quoad applicationem Indulgentiae, dummodo tamen celebret in altari cuius privilegium non exquirat etiam applicationem Missae ». Quae solutio et mihi arridet: nam Indulgentia etiam pro defunctis est donum ex Ecclesiae thesauro depromptum, qui constat ex meritis Christi, Beatae Mariae Virginis et aliorum Sanctorum; opera vero iniuncta sunt conditio solum sine qua effectum non sortitur Indulgentia: ergo aliud est Indulgentia, aliud opus iniunctum. Porro si applicatio Indulgentiae pro solis defunctis concessae necessario coniuncta esset cum applicatione Sacrificii, Sacrificium et Indulgentia forent unum et idem, ergo Sacrificium non esset tantum opus iniunctum, nec Indulgentia ex Ecclesiae thesauro deprompta, sed ex valore infinito eiusdem Sacrificii, qui certe Ecclesiae potestati non subest, sed voluntati Dei finito modo applicantis; atqui Sacrificium est tantum opus iniunctum, et Indulgentia non ex valore, seu fructu Sacrificii eruitur, ergo non sunt unum et idem, adeoque Sacrificium et Indulgentia dividi possunt (saltem dum aliud in indulto non exprimitur), et consequenter, in hac hypothesi, sacerdos potest Sacrificium offerre pro uno et Indulgentiam applicare pro altero. Haec sunt, quae sapienti iudicio vestro, Eminentissimi Patres, subiicienda esse duxi. — S. C. Indulg. 31 Ian. 1848.

I. An Indulgentia altaris privilegiati separari possit ab applicatione seu fructu Sacrificii, quando Sacrificium est celebrandum pro defunctis?

II. An eadem Indulgentia altaris privilegiati separari possit, quando celebratur Sacrificium pro vivis, ita ut Indulgentia praedicta applicari possit pro defunctis ad libitum Celebrantis?

III. Quomodo intelligenda sit inscriptio, quae reperitur in aliquibus altaribus, huius tenoris: *Altare privilegiatum pro vivis atque defunctis?*

Et in generali Congregatione habita in Palatio Apostolico Vaticano, die 5 Augusti 1897, Esmi Patres rescripserunt:

Ad I. et II. Negative.

Ad III. Interpretanda est ita, ut tam pro vivis, si in altari, de quo agitur, Missae Sacrificium pro vivis applicetur, intelligatur concessa plenaria Indulgentia; pro vivis ad modum iurisdictionis, pro defunctis ad modum suffragii.

Et facta per Card. Praefectum SSmo D. N. Leoni PP. XIII de his relatione, in Audientia habita die 25 Augusti 1897, Patrum Cardinalium responsiones Sanctitas Sua ratas habuit et confirmavit.

4. — *An pluribus animabus applicari possit.*

Utrum privilegium altaris sive proprie dictum, sive personale, applicari possit pluribus defunctorum animabus in cuiuscumque diei Missa (servatis servandis), sicut expresse, sed speciatim, declaratum fuit a Sacr. Congr. die 19 Maii 1761 pro Missa in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum die 2 Nov.

R. Negative. — S. C. Indulg. 25 Febr. 1864.

Viennae in Austria canonice constituta viget *Associatio Perseverantiae Sacerdotalis*. Huius finis est « ut sodales donum perseverantiae aliasque gratias impetrent per cultum SS. Cordis Iesu, tum in se, tum in aliis promovendum »; et conditiones praecipuae, sub nullo tamen peccato obligantes, sunt: 1° singulis diebus recitare *Pater* et *Ave* cum oratiuncula *Iesu mitis et humilis corde, fac cor meum secundum cor tuum*; 2° bis vel saltem semel in mense confessionem sacramentalem peragere; 3° saltem quovis triennio exercitiis spiritualibus vacare; 4° quovis anno unam Missam pro sodalibus vivis et unam pro defunctis celebrare: quod si fieri nequeat, pro vivis Rosarium, pro defunctis Officium defunctorum recitare. Praeterea, morte alicuius Sodalis nuntiata, pro eodem preces, bona opera et Indulgentias quocumque die SS. Cordi Iesu offerre ».

Huius Sodalitatis sacerdotibus s. m. Pius PP. IX Litteris Apostolicis in forma Brevis die 14 Maii 1869 datis, praeter plures plenarias Indulgentias benigne etiam indulsit, *ut Missae quae ad quodlibet altare pro sodalibus defunctis celebrabuntur, animae seu animabus ex dictis sodalibus pro qua, vel pro quibus celebratae fuerint, aequae suffragentur ac si ad altare privilegiatum fuissent celebratae*.

Porro ex his verbis Litterarum apostolicarum hodiernae Associationis Praesidi aliisque colligendum videtur, non uni tantum animae sed etiam pluribus animabus sodalium defunctorum vi huiusce Privilegii posse applicari in una Missa Indulgentiam plenariam. Quare ut plena hac de re certitudo habeatur, idem Praeses a S. Congregatione Indulgentiis sacrisq. Reliquiis praeposita quaerit.

Utrum Sodales praedictae Associationis in una Missa: 1° uni tantum sodali defuncto, vel

2° pluribus sodalibus defunctis possint Indulgentiam plenariam applicare.

R. Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam. — S. Indulg. C. 18 Dec. 1885.

5. — *Ritus Missae.*

Urbis et orbis. — Utrum sacerdos celebrans in altari privilegiato, legendo Missam de festo semiduplici, simplici, votivam, vel de feria non privilegiata, sive ratione expositionis SS. Sacramenti, sive Stationis ecclesiae, vel alterius solemnitatis, aut ex rationabili motivo, fruatur privilegio ac si legeret Missam *de Requie* per Rubricas eo die permissam?

R. Affirmative deletis tamen verbis *aut ex rationabili motivo*, et facto verbo cum SSmo. — Sanctitas Sua EE. PP. sententiam benigne confirmavit. — S. C. Indulg. 11 Aprilis 1864.

6. — *Paramenta induenda a Sacerdote pro lucranda Indulgentia plenaria altaris privilegiati.*

Cum in Theologia morali auctore Petro Scavini, edit, 11, l. 3, pag. 229, § 283, apud Ernestum Oliva Mediolani bibliop. edita 1869, sic scriptum reperiatur: « Ex responsione S. Cong. Indulgentiarum 11 Aprilis 1840. — Sacerdos debet celebrare in paramentis nigris, diebus non impeditis, ut lucretur Indulgentiam altaris privilegiati. Hinc quaeritur 1° an niger color sensu exclusivo debeat intelligi, ita ut Indulgentiam altaris privilegiati non consequatur qui v. g. ad ministrandam Eucharistiam per modum sacramenti cum paramentis violaceis Missam de Requiem celebret? 2° Utrum qui hac vel quacumque alia ratione Indulgentiam altaris privilegiati non lucretur, possit satisfacere applicando aliam Indulgentiam plenariam defunctis, pro quibus ad altare privilegiatum celebrare debuerat? S. Congr. Indulgentiarum die 2 Maii 1852

respondit: Ad 1^{um} ut fruatur altari privilegiato Sacerdos, diebus non impeditis celebrare debet Missam defunctorum et uti paramentis nigris, vel ex rationabili causa violaceis. Ad 2^{um} Negative ».

Joseph Cañcus Ribezzo humillime postulat ut S. Congregatio Indulgentiarum declarare dignetur: Utrum haec responsio quoad 2^{am} partem sit apocrypha? et quatenus negative, utrum intelligenda sit etiam de Sacerdotibus, qui ad altare privilegiatum celebrare debuerant et iam celebraverint, sed non cum paramentis nigris a rubrica non impeditis? et quatenus affirmative quomodo ipsa conciliari possit cum decreto eiusdem S. Cong. Indulgentiarum 22 Februarii 1847 in quo ad quaesitum: Qui (sacerdos) diebus permissis non celebravit in paramentis nigri coloris in altari privilegiato ad acquirendam Indulgentiam plenariam ad quid tenetur? responsum fuit: debet lucrari Indulgentiam plenariam pro iis defunctis quibus Missae fructum applicuit toties, quoties diebus non impeditis usus non est indumentis nigri coloris.

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 24 Iulii 1885 proposito dubio respondit: *Responsio est authentica*. In decreto vero diei 22 Februarii 1847 tantummodo Sacerdotibus, pro quibus postulabatur de ratione, qua compensare debebant Indulgentiam altaris privilegiati, ad quam applicandam obligarentur, et quam, bona fide errantes, non erant lucrati, concessit S. Congregatio ut compensatio fieret per applicationem alterius Indulgentiae plenariae toties quoties illam altaris privilegiati non fuerant lucrati. Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, eadem die 24 Iulii 1885.

7. — *Altare privilegiatum personale pro Actu heroico caritatis.*

Confer verbum *Actus heroicus caritatis*.

ANIMA

1. — *Anima humana non multiplicatur generatione, neque ab imperfecto, nempe a gradu sensitivo, ad perfectum, nempe ad gradum intellectivum procedit.*

Confer verbum *Rosmini* pr. 20 et 22.

2. — *Unio animae cum corpore non est accidentalis.*

Confer verbum *Rosmini* pr. 21 et 24.

3. — *Anima rationalis forma corporis.*

Confer verbum *Guenther*.

4. — *Anima rationalis immortalis et viva et activa.*

Confer verbum *Rosmini* pr. 23.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUM

1. — *An humana anima sit substantia.*

1. Quod humana anima *aliquid* seu *ens* sit extra controversiam est. Sane si nomine humanae animae non intelligitur a nobis nisi primum in homine intelligendi et volendi principium, quod activitatem importat, ac nonnisi entis sit agere, necesse est omnino, quod hu-

iusmodi anima aliquid seu ens sit. Iamvero cum ens in substantiam et accidens universim dividatur, quaeritur nunc, utrum humana anima sit *substantia* vel potius *accidens*.

2. Porro humana anima accidens esse nequit omnino; sed *substantia esse debet*. Et re quidem vera humana anima non quodcumque vitae principium est, sed primum; accidens vero utpote *entis ens* potius, quam simpliciter ens radicem habens in ipsa substantia, ad quam refertur, licet esse possit secundarium vitae principium, ut sunt ipsae facultates, quibus tanquam instrumentis vitales operationes exercentur, nunquam tamen esse potest primum operandi principium. Ergo concludendum est, humanam animam, hoc ipso quod est primum in homine vitae principium, substantiam esse.

3. Item primum operandi principium est primum essendi principium. Accidens ut entis ens nequit esse primum essendi principium. Ergo neque primum operandi principium.

4. Praeterea homo ut homo, est una species substantiae per se, quam consequenter ex materia et forma componi necesse est; componitur autem, atque omnes in hoc conveniunt, ex principio intelligendi ut tale est. Ergo tale principium in homine *substantia est*.

5. *Substantiae* notio, ut patet, hic sumitur tantummodo quatenus ab accidente distinguitur; praescindendo omnino a notione *completae* vel *incompletae substantiae*; ac a notione *substantis et subsistentis*. Quomodo enim humana anima sit substantia ex dicendis constabit.

2. — De animae humanae simplicitate.

1. Simplicitas triplex recensetur: simplicitas nempe *essentialis*, *integralis*, *virtualis*. Prima respicit essentiae intrinsecam constitutionem, et partes per eam remouentur quibus ipsa essentia conflatur; altera vero respicit partes quantitativas, quae per eam remouentur; tertia tandem ad ipsas agendi facultates seu virtutes refertur.

2. Iam age quod anima humana simplex non sit *simplicitate virtutis*, ex eo constat, quod variis ipsa instructa est facultatibus, quae ut inter se realiter distinguuntur sic etiam ab ipsa essentia animae realiter distinctae sunt.

3. Ad simplicitatem autem essentiae et partium integrantium quod attinet, omnino tenendum est *eam tum essentialiter tum integraliter simplicem esse* penitus. — Sane primo ex obiecto actus dignoscitur, actus enim nonnisi ex obiecto sibi proprio specificatur; ex actu vero dignoscitur facultas; atque ex facultate ipsa principalis agentis natura manifestatur; haec enim respectu facultatis et facultas respectu ipsius actus, licet proportionate, se habent tanquam eorum principia et causas. Ergo a primo ad ultimum ex ipso obiecto primi principii agentis natura optime argui potest. Atqui ob-

iectum intellectus est quid unum non ut substantia quaevis composita seu corpus; neque ut quaedam extensio seu magnitudo; sed unum est indivisibile prorsus; huiusmodi enim obiectum est ipsa rei essentia seu quidditas, quae omnino indivisibilis est. Ergo concludendum est primum intelligendi principium seu animam omnino indivisibilem esse. Atqui si omnino indivisibilis in se est, tum essentialiter tum integraliter simplex est. Ergo.

4. Praeterea operationis natura naturam ipsius operantis a quo primitus dimanat manifestat. Iam age intellectus triplex est operatio; simplex nempe perceptio, iudicium, ratiocinium. Ac tres hae operationes omnino indivisibiles et simplices sunt; licet obiectum circa quod versentur quid complexum sit; perceptionis enim non est nisi simpliciter obiectum repraesentare atque contemplari; iudicium autem nonnisi in convenientia vel discrepantia duarum idearum cogitanda consistit, ratiocinium tandem nonnisi in perspicientia connexionis conclusionis cum praemissis proprie reponitur; quae omnia omnimodam in partes indivisibilitatem important. Ergo iterum concludendum est primum intelligendi principium omnino indivisibile seu simplex esse.

5. Insuper intellectio non habetur nisi intellectum sit in intelligente; si ergo anima intellectiva extensa seu quanta sit, intellectum non erit in intelligente nisi per contactum quantitativum cum modus operandi sequatur modum essendi. Atqui intellectum non est in intelligente per contactum quantitativum, ut constat ipsa experientia; neque ullo pacto in illo esse potest hoc modo, ut constat ratione. Etenim si intellectio fieret per contactum quantitativum; tunc nullo pacto intelligi possent ea omnia quae simplicia et spiritualia sunt, haec enim quia quantitate omni carent quantitative quidquam contingere nequeunt; nos autem, immaterialia et abstracta maxime intelligimus. Quoad ea vero quae quanta sunt non possent quidem intelligi nisi ea, quae proportionatas dimensiones quantitativas habent respectu subiecti intelligentis; nos autem quamvis quantitatem etsi immanem et sine fine semper crescentem percipimus. Neque ulla praeterea quantitas cuiusvis dimensionis intelligi possit; etenim cum contactus quantitativus non sit nisi per partes respectu contingentis et contacti quatenus pars contingentis est cum parte contacti, singulae partes contingentes non perciperent nisi tantum partem sibi respondentem contacti; quaelibet autem pars ut est distincta realiter ab alia, sic habet operationem realiter distinctam ab operatione caeterarum partium quam cum his non communicat; nos autem, teste conscientia, iidem una eademque vi simul totum ac singulas eius partes percipimus ita ut perceptio unius partis quasi compenetretur cum perceptione alterius partis. Ergo stat humanam animam indivisibi-

lem esse omnino quoad partes integrantes seu integraliter simplicem.

6. Itemque humana anima in seipsam agentem se reflectit, seipsam non solum secundum partem, sed secundum se totam intelligit; eiusque intellectio ad suum ipsum intelligere terminatur, ut cum intelligit se intelligere.⁶ Atqui quod extensum est hoc modo solum in seipsum reflecti potest quatenus una eius pars super aliam inclinatur, non vero ut una pars in seipsam, aut totum in totum redeat; eiusque actus ad ipsam actionem non terminatur, nec motus ad motum. Ergo iterum concludendum est, humanam animam *integraliter simplicem esse*.

7. Si autem humana anima *et essentialiter simplex non esset*, sed pluribus quoad sui essentiam constaret constituentibus, aut huiusmodi constituentia sunt omnia prima operandi principia, aut unum tantum. Si unum tantum tunc hoc est illud, quod nomine animae intelligitur, aliaque consequenter sine ulla necessitate multiplicantur. Si vero omnia se habent tanquam prima operandi principia, tunc in intellectione alicuius obiecti aut singula totum obiectum percipiunt, aut unum tantum totum percipit obiectum, aut nullum seorsim inspectum totum obiectum apprehendit, sed omnia simul illud totum apprehendunt quatenus per omnia illa partialia constitutiva obiectum distribuitur seu dividitur. Atqui nil horum dici potest. Non primum, secus enim sine ulla necessitate intelligendi principia multiplicarentur; quae si revera plura essent in nobis, quando obiectum aliquod intelligimus non daretur in nobis una cogitatio, ut nobis conscientia testatur, sed tot darentur cogitationes quot cogitantia constituentia essent in anima. Si alterum vero dicatur tunc unum illud quo verificatur integra obiecti cognitio illud esset quod nos nomine animae intelligimus, caetera essent omnino inutilia. Si tertium tandem assumatur, praescindendo ab impossibilitate illius distributionis seu divisionis ex parte obiecti, quod est indivisibile, unumquodque eorum non perciperet nisi partem at nullum totum; neque autem dici posset ex tot perceptionibus partialibus ratione obiecti exurgere perceptionem totius obiecti: siquidem, cum quaelibet pars constitutiva esset a caeteris distincta haberet suam propriam actionem distinctam ab illis caeterarum, cum quibus suam propriam communicare non posset. Et sane perceptio actio transiens non est sed immanens. Jam age illae vires, quarum actio transiens est ad terminum quemdam externum, possunt utique ita disponi ut omnium virium agentium sive immediate sive mediate unus sit terminus atque idem; utque omnes simul efficiant id, quod singulae seorsim non poterant. At illae vires quarum actio immanens est; cuius terminus essentialiter intra ipsum agens est non possunt ita simul omnes disponi ut una

activitas unaque actio unusque terminus resultet illius actionis. Et sic quodlibet subiectum cogitans suam propriam elicit cognoscitivam actionem ac per eam sibi ipsi obiectum repraesentat ac nulli alii sibi extrinseco.

8. Neque tandem concipi potest humana anima tanquam duplici constans principio, quorum unum passive aliud active se habeat: siquidem primo, cum nomine animae humanae non intelligatur nisi primum intellectivae vitae principium atque hoc nonnisi activitatem importet nulla ratione adstruitur principium illud passivum. Huiusmodi anima praeterea aliud non esset ravera, quam corpus aliquod constans ex materia et forma; et sic non posset sua operatione sese attollere supra condiciones compositarum atque corporearum rerum; ac nonnisi ad has esset limitandus; licet neque ipsas substantias corporeas sua perceptiva operatione, intelligere posset. Enimvero ut optime argumentatur S. Thomas, Contra Gent., l. 2, C. 4, n. 2: « Nullum corpus potest alterius corporis formam substantialem recipere, nisi per corruptionem suam formam amittat. Intellectus autem non corrumpitur; sed magis perficitur per hoc quod recipit formas omnium corporum. Intelligit autem secundum quod habet in se formas intellectuum ». Si ergo intellectus ac animae substantia composita seu corporea esset neque ipsas compositas atque corporeas res intelligere posset. Ergo stat, quod neque essentialiter humana anima composita est, sed omnino simplex.

9. Neque valet obicere contra huiusmodi resolutionem, quod licet anima humana, quia intellectiva est simplex esse debet, quia tamen est simul volendi principium pluribus constare deberet constituentibus; etenim subiectum volitionis illud idem subiectum indivisibile cognitionis esse debet. Et sane volitio tendentia est intelligentis in obiectum a suo intellectu apprehensum. Ergo volitionis subiectum est illud ipsum, quod intelligibiliter apprehendit. Jam age in uno eodemque subiecto impossibile est plura reperiri, quae oppositos characteres in eius essentia exigunt. Si ergo huiusmodi subiectum ratione intellectionis essentialiter indivisibile et simplex esse debet; idem essentialiter indivisibile volitionis subiectum esse debet. Atque hoc ex ipso conscientiae testimonio confirmatur, quae nobis manifestat unum idemque esse in nobis principium operationum non solum intellectivarum et volitivarum, verum etiam sensilium cum omnes uni eidemque τῷ ἑγῶ referat, qui eas omnes inter se simul comparat atque discernit, postquam suae cogitationi reddito eos introspexerit.

3. — De animae humanae spiritualitate.

1. Quod *humana anima sit spiritualis* indubium quidem est. Sane spirituale corporeo op-

ponitur. Iam age substantia corporea, si eius *natura* tantum spectetur, dupliciter dicitur: 1° quatenus intrinsecus in ea includitur materia physica capax quantitatis, et hoc modo substantia corporea est dumtaxat substantia intrinsecus composita ex materia et forma; idest corpus; 2° dicitur corporea aliqua substantia, quatenus in materia extenditur per quantitatem quamvis per accidens, (per se enim non extenditur nisi ipsa quantitas); et sic substantia corporea dicitur ipsa substantia simplex capax tamen extensionis partis extra partem, qualis est vel ipsa materia, vel ipsa forma substantialis ligni, e. gr., ignis, aut alia huiusmodi; et sane licet materia et forma sint per se simplices et inextensae, extenduntur tamen in composito id est in corpore per accidens ratione quantitatis. Quod si spectetur *modus essendi* substantiae corporeae, dicitur substantia corporea quaevis substantia, quae in suo esse quocunque modo a materia dependet, ita ut a materia separata nullo pacto in existentia permanere possit. Quare si oppositorum opposita est ratio; substantia spiritualis erit profecto ea substantia, quae intrinsecus materiam physicam quantitatis capacem non includit, et consequenter substantia est essentialiter simplex; quae praeterea neque per accidens in partes extendi potest; et consequenter est substantia integraliter simplex non solum per se, verum etiam per accidens; et quae tandem in suo esse est omnino independens a materia; ita ut subsistentiam propriam habeat, seu sit per se subsistens. Atqui huiusmodi est humana anima.

2. Etenim primo quod humana anima sit *essentialiter simplex*, et *simplex* praeterea *integraliter tum per se, tum per accidens* iam probatum est in Comment. praeced. Quod autem est revera *in suo esse omnino independens a corpore*, ita ut *subsistentiam propriam* habeat, seu sit *per se subsistens* ostenditur. Etenim, ut ex natura operationis arguitur natura operantis, ita ex modo operandi arguitur modus essendi operantis; eo enim modo aliquid operatur, quo est. Si ergo anima humana habet modum operandi omnino independentem a corpore, si habet modum operandi per se, si habet operationem propriam, debet habere modum essendi omnino independentem a corpore, debet habere modum essendi per se, debet habere esse aliquod proprium sibi, debet subsistere. Atqui humana anima habet modum operandi omnino independentem a corpore; modum operandi per se, ac operationem sibi propriam: intellectio enim et volitio operationes sunt, quae a sola anima a corpore independenter eliciuntur; ipsaque propterea est, quae eas operationes per se exercet; intellectus enim et voluntas facultates sunt inorganicae seu solius animae. Ergo stat quod humana anima sit revera spiritualis.

3. Quod si quaeratur, cur humana anima licet sit substantia spiritualis, vocetur potius *anima* quam *spiritus*; respondet S. Augustinus in Tract. super *Magnificat*: «Unus et idem spiritus, et ad seipsum spiritus dicitur, et ad corpus anima; spiritus spiritalem habuit admirationem, anima corporalem: quare anima dicitur spiritus, et e converso. Ideo anima humana, quia esse in corpore habet, et extra corpus anima vocatur, et spiritus. Anima dicitur, in quantum est vita corporis: spiritus autem, in quantum est substantia spiritualis».

4. Patet ex dictis humanam animam esse substantiam non solum quatenus est *per se subsistens*, verum etiam quatenus *substat* accidentibus ut *primum eorum subiectum*, cum in ea intellectio et volitio, ut ipse intellectus et voluntas recipiantur; licet aliter et aliter: nam intellectus et voluntas recipiuntur in anima immediate; intellectio et volitio mediate; mediante nempe intellectu et voluntate, quae se habent ut causas instrumentales vel principia *quibus*. Intellectio enim et volitio, respectu animae, eius accidentia sunt, licet ut 5^{um} praedicabile; intellectus et voluntas sunt item respectu animae eius accidentia, licet ut 4^{um} praedicabile. Ergo. Quod autem sit horum accidentium primum subiectum ex eo patet, quod ipsa sit simpliciter primum vitae principium. Ergo.

4. — De origine animae humanae.

1. Anima humana non oritur neque per emanationem a substantia divina; neque per propagationem a parentibus; neque per creationem ab angelis vel etiam a parentibus; sed per veram creationem immediate a Deo producitur.

2. Prob. 1^a pars contra antiquos Emanantistas est et recentiores Pantheistas. Sane contraria opinio tanquam haeresis damnata est a Concilio Braccharensi l. c. 5^o: «Si quis, inquit, animas aut angelos credit ex Dei substantia extitisse, sicut Manichaeus et Priscillianus dixerunt, anathema sit». Idem determinavit Leo Papa, Epistola 15 dogmatica ad Turribium Asturicensem Episcopum, c. 5, et Conc. Hispaniar. et Lusitan. plenar. iussu Leonis Papae Toleti a. 447 habitum in Fidei Profess. et anathematismo 11.

3. Eandem vero sententiam S. Augustinus in lib. de Origine animae cap. 2, ex eo coarguit, quod si anima esset divinae mentis particula; vel Deus esset mutabilis, quod a divina natura procul abest; vel anima esset expers omnis mutationis; atque ita nec deficeret in deterius, nec proficeret in melius, nec aliquid in semetipso vel quod non habebat habere inciperet; vel quod habebat habere desineret; quod est aperte falsum. Neque contra valet dicere, quod hoc provenit ex eo quod anima unita sit corpori, nam quid interest unde aegrotet; quod

enim incommutabile est nullius rei accessu commutari potest.

4. Praeterea, ut arguit Tullius contra Pythagoram, de natura deor., lib. 1, c. 11, si animus humanus esset particula substantiae divinae distractione humanarum animarum discerneretur et laceraretur Deus, in partes divideretur. Atqui Deus in partes dividi nequit: simplicissimus enim est.

5. Prob. 2^a pars contra Tertullianum et Apollinarem eorumque sequaces, asserentes, animas ab animabus generari, ut corpora a corporibus, aliosque qui eam arbitrati sunt a corporibus parentibus progigni; unde Traduciani sunt appellati. Si humana anima a parentibus propagatur sive per traducem corporeum sive per traducem incorporeum huiusmodi propagatio vel est intelligenda per modum abscissionis cuiusdam vel per modum cuiusdam effectiois. Atqui neutro modo adstrui potest illa propagatio. Non per modum abscissionis, nam anima humana simplex est. Illud autem, quod simplex est, nequit ut pars ab alio abscindi. Nequit autem abscindi ab anima parentum, quae et ipsa simplex est; nec a corpore ipsorum; nam spiritualis praeterea est, et spiritus nequit esse pars corporis. Non per modum effectiois; huiusmodi enim effectio vel est simplex productio vel vera creatio. Nequit dici primum; nam, si anima humana quamvis fieret ex nihilo sui non fieret etiam ex nihilo subiecti, tum ex subiecto in suo esse dependeret, et consequenter subsistens seu spiritualis non esset, vel etiam intrinsecus ex illo constitueretur, et tunc simplex non esset. Nequit vero dici alterum; creatio enim actio est solius Dei propria. Ergo.— Cf. Tolet. in lib. 1 de Anima, *Proposit. fide tenendae*; Melch. Canum de Loc., l. 12, C. 15, versus finem.

6. Ex quo patet neque ab angelis creari posse, quae praeterea sententia unanimes Patrum consensione adstruitur, ut videre est apud Conimbricenses in 2. de Anima c. 1, q. 3, a. 2, aut etiam ab ipsis per simplicem productionem oriri; idem enim valeret argumentum, modo expositum.

7. Prob. 3^a pars. Omnis substantia, quae producitur; aut generatur per se, ut compositum omne essentiale, seu corpus; aut generatur per accidens, ut omnis forma in suo esse dependens a materia; aut si neque per se neque per accidens generatur creatur. Atqui anima intellectiva nequit generari per se, nam corpus non est, neque ex materia et forma intrinsecus constituitur; nequit item generari per accidens, nam forma per se subsistens est, independens in suo esse omnino a materia. Remanet ergo, ut per creationem producat: creatio est actio solius Dei propria. Ergo. Et hanc sententiam qua fidei doctrina continetur, ut inquit Melchior Canus de Loc. lib. 12, C. 15, post Augustini saeculum nemo fidelium in dubium vertit.

8. Enimvero in symbolo fidei a Leone IX proposito Petro Episcopo haec habentur: « Credo... animam non esse partem Dei, sed ex nihilo creatam ».

9. Porro, quamvis humana anima a solo Deo creetur, id tamen non impedit, quominus homo hominem generare vere dicatur. Cum dicitur homo generare hominem, et esse causa hominis, non ideo dicitur, quia generat et efficit animam et corpus; sed ideo, quia parentes faciunt id, quodcumque tandem hoc sit; quo facto, ex lege naturae huic quod factum est copulatur anima a Deo solo creata. Quamvis autem parentes hoc tantum efficiant; recte tamen dicitur, quod generent hominem, et sint causa hominis. Actio enim et passio, generatio et corruptio toti composito vel supposito denominative tribuuntur; et sic, quamvis parentes non faciant nisi id tantum quod dictum est; dicuntur tamen recte omnino generare vel efficere hominem: quemadmodum recte dicitur Mater Dei Virgo, quia facit id, cui ex lege naturae erat copulanda illa anima creata a Deo, cui animae et corpori, ex particulari lege gratiae, subsistentia Verbi erat copulanda.

10. Quod si quaeratur quid sit illud, quod parentes efficiunt, ratione cuius optime dici potest, quod generent hominem vel sint causa hominis, respondet Toletus in 3 de Anim., c. 5, text. 20, q. 17: « Tria hic interveniunt aut quatuor, ut possit dici vera hominis extrinsecae generatio: 1^o quia exhibet alteram partem compositi, puta materiam et corpus unde generetur; 2^o quod concurrat etsi non ad essentiam animae, sed ad eius unionem cum corpore, et ad eius informationem; 3^o hinc etiam concurrat ad productionem totius compositi; 4^o quia facit omnes dispositiones usque ad ultimam, quae sunt necessariae ad ipsius animae introductionem, et ita concurrat quoque dispositive ». Itemque « homo causa est hominis, non quod formam facit, hoc enim per accidens est in generatione, sed quod compositum, sicut dicitur etiam aliquid causa mortis hominis non quod destruat animam; sed quod compositum ipsum, in hoc enim vera ratio corruptionis consistit. Et quamvis non faciat materiam, tamen dat materiam, et dat corpus organicum, et praeparat ac disponit. Et quamvis non faciat corpus, concurrat tamen ad eius unionem et ad eius informationem ».

5. — De tempore, quo anima humana corpori infunditur.

1. Pythagoras, Socrates, et Plato existimant humanas animas in mundi exordiis omnes a Deo conditas fuisse, easque in astris primum collocatas esse, cum autem terrenarum rerum amore captae fuissent, ut tanti sceleris debitas luarent poenas ex astris Deus eas eiecit, atque

in corpora ut in carceres inclusit, in quibus quae sancte vitam egissent iterum e corpore egressae in suum astrum ad beate vivendum reverterentur; quae vero male egissent in corpora migrarent inferioris conditionis, atque adeo in bruta permutarentur. Eandem hanc sententiam inter christianos Origenes est amplexus, cuius opinionem exponit S. Thom., 1 p., q. 65, a. 2. Ex Leibnitio autem omnes animae a mundi initio creatae sunt ac in organicis quibusdam corpusculis inclusae, quo in statu sola sentiendi facultate gaudent, donec homines illi quorum animae futurae sunt procrearentur, tunc enim ipsae intellectu atque ratione ornantur.

2. Iam age absurdum quidem est asserere praeviam animorum existentiam. Anima enim humana tunc a Deo creatur, cum corpori infunditur.

3. Prob. 1^a huius assertionis pars. Sane aut naturale est animae corpori uniri, aut non. Hoc secundum dici nequit; anima enim essentialiter forma est corporis humani. Insuper cum ipsa de facto corpori unita sit, si illi naturalis non est huiusmodi unio, quaeritur quomodo ea unio contigerit voluntarie ne, violenter, an potius fortuito. Primum dici nequit, cum ea voluntas irrationalis omnino esset, si corpore non indigens, huic tamen vellet uniri, praesertim cum huiusmodi unio in malum animae cedere videatur, tot enim mala patitur in corpore. Praeterea nulla posset sufficiens ratio assignari illius voluntatis, cur post tot anteacta saecula concipiant nunc huiusmodi animae voluntatem corporis informandi, cum potius ratio adsit contrarii, ut permaneant nempe a corpore separatae. Insuper, si in eius fuisset voluntate corpori uniri, et in eius esset voluntate ab ipso separari, quodcumque velit. Alterum etiam dici non potest. Nam tunc anima non haberet naturale illud desiderium, quod reapse habet, permanendi in corpore, ut patet ex illo horrore, quem naturaliter omnes habent, mortis; quae communiter non explicatur nisi per separationem animae a corpore. Praeterea corpus nullo pacto influere posset ut anima in se perficeretur; nulla enim res perfici ullo modo potest ex re, quae est contra sui naturam. Atqui humana anima, dum permanet in corpore, sensuum ministerio perficitur. Ergo. Nequit tandem dici tertium. Nam secus homo nobilissimum et praestantissimum rerum adspectabilium opus, quod omnes ob insignem eius perfectionem ac ordinem admirantur ita ut omnes eum *parvum mundum, microcosmon* appellent, aliquid quidem esset temerarium et fortuitum, quod omnino esse nequit. Ergo stat, quod nequit non esse naturale humanae animae corpori uniri.

4. Si igitur primum dicatur, ut reapse dicendum est; i. e., si animae naturale est corpori uniri, ut revera ipsi naturale est ob rationem iam dictam, cum in rerum conditione non

est quaerendum, quid Deus omnipotenti sua virtute facere possit; sed quid faciat accommodatum rerum naturis, quando Deus animam creat non est quaerendum quid Deus facere posset; sed num sit corpus, quod illa anima possit informare. Deus enim revera, quae facit, facit omnia accommodate naturae et exigentiae rerum, quas facit, nisi quid obstat. Inconveniens item fuisset, quod Deus ab imperfectis, et ab iis, quae sunt praeter naturam, suum opus inchoasset, prius autem est, quod est secundum naturam, quam quod est praeter naturam; quod enim convenit alicui praeter naturam inest ei per accidens, et quod secundum naturam per se. At quod per accidens inest posterius est eo, quod est per se. Animae igitur prius convenit esse unitam corpori, quam a corpore seiunctam. Eam ergo Deus non creat nisi quando corpori infundit. Et sic manet demonstrata simul altera assertionis positae pars.

5. Huiusmodi assertio non minus auctoritate evidens est. Contrarius error unanimi consensu a Patribus exploditur, ac in Braccharensi Concilio primo, cap. 6, et a Leone I in Epist. ad Turribium damnatus est. Praefatus Pontifex ita in eos, qui Platonis et Origenis dogma profitebantur scribit: « Eos catholica fides a corpore suae unitatis abscidit, constanter praedicans, atque veraciter, quod animae hominum priusquam suis corporibus inspirarentur non fuere ». Damnatus est etiam hic error ab eodem Leone I in Epist. 71 contra errores Priscillianistarum. Ac in Synodo 5 Oecumenica contra Origenem sic est definitum: « Si quis fabulosam animarum praeeexistentiam, et quae ex illa consequitur monstruosam restitutionem asseruerit, anathema sit ». Can. 1.

6. Ad Platonis autem fabellam quod attinet, eius falsitas constat evidentissime. Etenim primo irrationabiliter prorsus asseritur humanas animas corporibus inclusas fuisse in anteactorum scelerum poenam. Enimvero iustae ac sapientis poenae ratio exigit, ut qui ea afficitur agnoscat se puniri, ac delictum propter quod puniatur ipsi compertum sit; praesertim si ea poena ad illud delictum detestandum, illudque in posterum vitandum excitari debeat. Atqui nemo nostrum memoriam aut conscientiam habet eorum delictorum, quae in astris a nobis admissa finguntur; nemo nostrum dum in corpore vivit, credit hoc in statu unionis se puniri per ipsum. Ergo impossibile est, humanas animas a Deo in corporibus inclusas esse in poenam scelerum anteactorum. Praeterea illa metempsychosis seu transmigratio animae ex uno in aliud corpus omnino repugnat, ea enim adimeret omnino substantialem omnem unionem inter animam et corpus. Etenim humana anima ex Platonis doctrina non transmigraret ex uno in aliud corpus, nisi ad poenam scelerum patratorem tuendam; unde aequae ponitur hu-

mana anima coniungi humano corpori ac corpori brutorum. Ergo illa animae cum corpore unio naturalis non est; poenae enim est in integrum naturam restituere, quare nequit esse ipsa naturae perfectio, quae intrinsecus reperitur in ea: natura enim suam in se habet perfectionem. Atqui, si ea unio naturalis non est; nequit esse ullo pacto substantialis, quatenus ex unione animae cum corpore una exurgat integra substantia. Ergo. Insuper, cum humana anima sit essentialiter forma corporis, naturalem habet propensionem, ut uniatur speciali illi corpori, cuius forma est; ac huiusmodi propensio in ea debet reperiri, et post a corpore separationem; cum eo in statu integra quaedam substantia non sit. Cum igitur anima naturalem habet propensionem ut unita vivat speciali illi corpori, cuius, in praesenti unionis statu, forma substantialis est, contra eius naturam erit ad aliud migrare corpus. Unde patet quam absurde sit huiusmodi metempsychosis, quam antiquitus Pitagorici, Stoici, ac Neoplatonici tradidere, et hoc tempore Michelet et Reynaud in primis propugnant.

7. Ad Leibnitium autem quod spectat, illa quidem corpuscula nullam quidem sui habent rationem sufficientem, de qua ipse tantopere laborat in suo systemate. Et sane, si iuxta ipsum animae intelligunt, et operantur independentem a corpore, quid opus est huiusmodi corpusculis? quomodo seminalia haec corpuscula augentur, cum illae animae intellectum et voluntatem adipiscantur, ad hominem constituendum? Itemque, si in eo statu inclusionis animae praeditae sunt in illis organicis corpusculis facultate sentiendi; ergo et facultatem vegetandi habent. Ergo illa corpuscula vegetarent iam ab initio eorum productionis, et iam nunc corpuscula non essent, sed magnae molis corpora. Insuper si, eadem permanente natura, nequeunt facultates, quae ex illa habent originem, detrahi aut adiungi, quomodo huiusmodi animae ex unica facultate sensili, qua initio donantur, gradum faciunt ad intellectum et voluntatem acquirendam? Cur tandem creantur animae illae in seminalibus corporibus, quae in humana corpora nunquam evolvuntur?

8. Iam age posito quod anima humana a Deo non creetur, nisi quando corpori infundatur, quaeritur nunc quandonam huiusmodi anima corpori infunditur, et consequenter quandonam a Deo creatur; in ipsone conceptionis puncto, vel post aliquod tempus a conceptione? Duplex quidem adest opinio. Prima tenet rationalem animam corpori infundi iam a primo conceptionis puncto. Altera vero statuit hoc non verificari nisi postquam corpusculum illud ad debitum organismum sit perductum.

9. Quod embryo seu foetus vivat iam ab initio generationis indubium est fere apud omnes, et ipsa constat experientia. Quod autem non vivat

anima matris, sed anima sibi propria, evidens et certum etiam est ex eo, quod opera vitae a principio externo exoriri nequeunt.

10. Iam age illi, qui primam tuentur sententiam, inter quas recensentur Debreyne, Tongiorgius, Cuevas, alique e recentioribus, tenent consequenter eam animam, qua foetus vivit iam ab ipso conceptionis puncto animam intellectivam esse. Atque hanc sententiam sic probant. Munus animae humanae quatenus forma est corporis, est 1^o dare huic esse corporis, 2^o constituere cum corpore unum operationum principium saltem vegetativarum. Atqui anima intellectiva ab ipso primo conceptionis momento potest dare esse illi corpori, et potest cum ipso esse principium operationum saltem vegetativarum. Ergo. Quod si obicias, quod tunc illud, quod initio conceptionis existit in utero matris esset homo quod ita esse non videtur, qualis enim homo potest esse corpus, quod nondum habet neque organum unum? Respondent, non esse quaestionem de nomine, sed de re; res autem est, quod in illo momento id quod est in utero matris, si non est homo perfectus, est homo inceptus. Quare cum dicitur animam esse actum corporis etc., distinguere debet duplex status, quo potest homo inveniri, nam ex diversitate status, corpus hoc vel est illud perfectum, quod correspondet homini perfecto, vel illud imperfectum, quod respondet homini rudimentali vel incipienti.

11. Illi vero, qui alteram tuentur sententiam, fere omnes inquirunt eam animam; qua foetus vivit, esse animam vegetativam, qua deinde amissa, cum materia foetus perfectior evaserit, succedit immediate anima sensitiva, qua etiam amissa, cum illa materia humanum organismum iam susceperit, infunditur tandem anima intellectiva a solo Deo immediate creata. Et sic habentur tres successivae generationes, quarum prima est veluti via et praeparatio ad secundam, secunda ad tertiam; et ita ex imperfectiori ad perfectiorem semper generationem gradus fit. Altera haec opinio tum auctoritate, tum etiam ratione satis superque demonstratur.

12. Sane forma omnis nequit actuare materiam, nisi haec ad ultimas dispositiones pervenerit, necessarias ad eam formam in se recipiendam. Atqui anima intellectiva est forma, quae ad humanum compositum intrinsecus constituendum ordinatur; dispositiones autem necessariae in materia ex ipso composito constituendo desumuntur; siquidem huiusmodi dispositiones, quibus in materia positae haec a forma actuatur, sunt illae ipsae, quibus in materia conservatis, forma permanet in materia, ac compositum consequenter perdurat, ac quibus ablatis forma a materia separatur, ac compositum destruitur. Ergo, nisi corpus ad dispositiones humano composito constituendo proximas, seu ad organismum proprium hominis

perductum fuerit, humana anima illi coniungi haud poterit. Atqui tales dispositiones non habentur ex ipso conceptionis puncto. Praeterea anima non separatur a corpore, cum integer organismus iam est destructus; sed cum vel unum organum, quod tamen essenziale sit, laesum fuerit. Si ergo anima nequit in corpore conservari sine huiusmodi organismi integritate, nequit a fortiori primo in ipsum infundi, si ad debitam perfectionem adhuc perductum non sit. Insuper Deus in prima rerum institutione non copulavit animam Adae ab ipso immediate creatam limo terrae; sed prius corpus ei aptum efformavit. Atqui Deus in prima rerum institutione omnia fecit iuxta rerum naturales exigentias.

13. Quod anima intellectiva non statim a principio materiam foetus informet ostendunt etiam nonnulla sacrorum canonum decreta, quae id supponunt. Ac ut cetera missa faciamus capite *Sicuti* 32, qu. 2, dicitur, non committi homicidium ab eo, qui foetum in utero occidit *ante infusionem animae*, videlicet *rationalis*; quod nondum dici posset natum esse hominem. Consule etiam Decreti 2^{am} Part., caus. 32, qu. 2, cap. 8, 9, 10, et Decret. Greg. lib. 5, tit. 12, *de Homicidio volunt. vel casuali*, cap. 20.

14. Haec insuper sententia est S. Thomae, ac Scholasticorum fere omnium, inter quos celebres Societatis Iesu Conimbricenses recensentur. Inter recentiores vero hanc doctissimi tenent philosophi, inter quos adest profecto Matthaeus Liberatore, Iosephus Prisco, alique. Itemque doctissimi physiologi, ut Vincentius Santi, Vincentius Liverani, alique, hanc eandem sententiam sequuntur, quae hoc tempore in Universitate potissimum Bononiensi et Perusiana a pluribus physiologis tradita est. Cf. *Civiltà Cattolica*, anno 1869, V. 1, pag. 448.

15. Quod si quaeratur, quando corpus perveniat ad eas debitas dispositiones acquirendas, respondetur breviter ex communi non solum scholasticorum verum etiam physiologorum sententia, id accidere triginta aut quadraginta circiter dies post fecundationem.

6. — De animae humanae immortalitate.

1. Quod anima humana sit immortalis nonnulli negarunt e veteribus; inter recentiores autem Lutherus adest, qui in art. 27 ex damnatis a Leone X inter portenta, quae dicit esse in fide Romanae Ecclesiae, unum esse dicit animam esse immortalem. Illi vero, qui huiusmodi animae immortalitatem profitentur, in duas scinduntur partes; eorum enim aliqui, et est maior pars, tenent huiusmodi veritatem ratione demonstrari posse; alii vero nonnisi fide tenendam esse existimant.

2. Iam vero *immortalitas animae rationalis non solum fide, verum etiam ratione certissi-*

me constat, utpote veritas, quae optime demonstrari possit. Etenim « argumentum quod sumitur ex operatione propria vel etiam ex potentia, quae substantiam rei necessarie naturaliterque consequitur, vere ostendit, qualis ne sit eius rei natura atque substantia. Theologi vero tum ex propria operatione tum ex propria potentia intellectione scilicet, et intellectu animi incorruptionem argumentantur. Syllogismi igitur illi verae sunt demonstrationes ». Melch. Canus, de Loc., l. 12, 4^a prop. Praeterea, « Deus non deficit in necessariis ad vitam iuxta naturae rationem bene et constanter instituendam. At vix homo potest vitam recte et iuste instituere, nisi et Deum esse sentiat et animas esse immortales, vix inquam aut certe nullo modo. Qui enim vel sine Deo fuere, vel animum putarunt cum corpore interire, eos fere perditissimis moribus fuisse memoriae proditum est Divinae itaque procurationis fuit ut in morum et vitae necessaria regula duces naturae ac magistros non coniecturis et opinionibus imbueret, quae huc atque illuc facile traherentur sed certa constantique ratione ». Melch. Can. l. c. Hinc Concilium Lateranense sub Leone X opinionem eorum, qui saltem secundum philosophiam animam esse mortalem impie deblaterabant, damnavit, ac iussit opposita omnia argumenta solvi, ac nullum valorem habere demonstrari.

3. *Si immortale usurpatur prout opponitur ei quod per se corrumpi potest vel mori; sic anima humana neque per absolutam Dei omnipotentiam corrumpi seu mori potest, et in hoc nil differt ab anima brutorum et a quavis alia forma substantiali.* Duplex distinguitur corruptio et mors, si res quae corrumpitur vivens sit, corruptio nempe et mors per se; ac corruptio et mors per accidens. Ad primam corruptionis et mortis speciem quod spectat, ad quam tantum refertur posita propositio, ipsa non habetur nisi per dissolutionem et separationem unius ab alio. Quare intrinsecam compositionem necessario praesupponit: idem enim a seipso separari nequit. Atqui substantia animae rationalis est in se omnino simplex seu indivisibilis, ut anima brutorum ac quaevis alia forma substantialis: neque vero per absolutam Dei omnipotentiam fieri potest ut finiat vel ab existendo cesset per partium separationem id quod partibus non coalescit. Ergo.

4. *Si autem sumitur immortale prout opponitur ei quod per accidens corrumpi vel mori potest, sic rursus anima humana neque per absolutam Dei omnipotentiam corrumpi vel mori potest; et in hoc tum ab anima brutorum tum a quavis alia forma maxime differt.* Corrumpi et mori per accidens alicuius rei non habetur nisi per separationem et cessationem sustentaculi, id est materiae a qua illa licet in se simplex in suo esse penderet, unde ad corruptionem compositi concorruptitur et com-

moritur. Atqui anima rationalis ad differentiam animae brutorum ac ceterarum formarum, non solum simplex est, verum etiam per se subsistens ac independens omnino consequenter a materia. Neque vero per absolutam Dei omnipotentiam fieri potest, ut non sit subsistens, quod subsistens est, neque sit ab alio independens in suo esse quod ab illo minime sic dependet; neque quod consequens est fieri potest, ut cesset ab existendo aut finiat aliquid, finito alio a quo illud in sui existentia minime pendebat. Ergo. Et sic licet finito vel corrupto per se bruto finit seu corrumpitur per accidens anima bruti, ac generatim corrupto per se corpore seu composito corrumpitur quamvis per accidens forma, quae in suo esse a materia pendebat; finito tamen homine, minime et eius anima finit.

5. *Si immortale usurpatur prout opponitur ei quod annihilari potest, et agatur de potentia Dei absoluta, sic anima humana mori potest; sed tantum per extrinsecam denominationem ab extrinseca Dei potentia; nullo autem pacto per denominationem intrinsecam ab intrinseca et reali potentia, quae in ipsa sit, ut annihiletur.* Quidquid esse desinit uno ex his tribus modis necessario desinere debet; aut nempe per corruptionem per se, ut substantia omnis composita; aut per corruptionem per accidens, ut formae omnes compositorum, quae sunt in sui existentia dependentes a materia; aut tandem per annihilationem, qua res aliqua totaliter in nihilum redigitur. Cum igitur anima humana neque per absolutam Dei omnipotentiam desinere potest per corruptionem sive per se sive per accidens; superest videndum, an saltem desinere possit per annihilationem. Iamvero annihilatio tum passive tum active sumi potest; passive sumpta aliud non est quam conversio totius entitatis in nihilum; ita ut entitatis pristinae nil remaneat, non ut evenit in corruptione in qua remanet saltem subiectum, quod ab una forma transit in aliam; active autem inspecta positiva quaedam actio non est, positivi alicuius termini productionem respiciens; sed est suspensio actionis conservatricis Dei illius rei, quae annihilari dicitur. Atqui potest quidem humana anima totaliter in nihilum quoad sui entitatem converti; Deus item potest, absolute loquendo, suspendere suam actionem conservatricem, qua rationalem animam in suo esse conservat. Nam nulla repugnantia est in hoc, quod creatura, quae ante existebat nunc non existat; solius enim Dei est sic existere, ut nunquam non possit existere; neque magis repugnat quod Deus, absoluta ipsius potentia spectata, suspendat actionem illam conservatricem, qua rationalem animam in suo esse conservabat. Sicut enim libere eam creavit, ita libere eam conservat, et consequenter potest Deus eam non conservare, si velit, absolute ac per se loquendo.

6. Quod anima humana, si immortalis, absolute de Dei potentia loquendo, non est, quatenus annihilari potest, immortalis non est per denominationem ab extrinseca Dei potentia ex modo dictis constat. Quod autem, si immortalis sensu explicato non est, talis etiam non est per potentiam aliquam intrinsecam et realem, quae sit in ipsa, ostenditur discursu ipsius Suaresii, de Angel., l. 1, c. 9, n. 6. Sane omnis potentia realis intrinseca vel activa vel passiva est. Si ergo anima humana esset annihilabilis non tantum denominative ab extrinseca Dei potentia, sed et denominative ab intrinseca et reali potentia in ipsa existenti huiusmodi potentia vel passiva vel activa foret. Atqui neutram potentiam humana anima habere potest ad non esse. Etenim ad activam potentiam primo quod spectat, nihil agere potest humana anima, ut seipsam destruat aut existentia privet, cum enim sit indivisibilis non habet partes, ut per unam in aliam agendo possit se corrumpere ad eum modum, quo in ipso composito humano ac reliquis omnibus contingit mors et corruptio per activam potentiam aliquo modo intrinsecam. Neque vero cogitari potest activa potentia in humana anima, per quam idem secundum se totum et quasi per se primo agat ad sui corruptionem, tum quia vel nulla res agit hoc modo in seipsam, vel agit solum in sui perfectionem; cum enim omnis actio data sit a natura cuivis enti ad sui bonum et perfectionem, nulla potest directe tendere in sui destructionem: tum maxime quia ut agat in se necessario supponit se suamque existentiam tam in ratione agentis, quam in ratione patientis; ergo per talem actionem non potest se interimere. Quibus omnibus et illud addi potest, quod potentiae activae qua talis positiva est actio, positivae vero actionis positivus est terminus; annihilationis autem terminus simpliciter negativus est. Huiusmodi praeterea terminus cum in ipsa anima recipi deberet aut reciperetur in seipsa destruyente, aut in seipsa destructa, neque unum neque alterum dici potest; non 1^{um} quia tunc vivit et non est adhuc destructa, non 2^{um} quia amplius non est. Ergo ad illum neque positiva actio terminari potest neque activa quaedam facultas potest ordinari. Ad passivam autem potentiam quod spectat; passiva potentia numquam est directe ad non esse, sed ad aliquid vel aliud esse impossibile alteri esse, unde in simplici entitate qualis est entitas animae rationalis talis potentia, ut patet, intelligi nequit. Praeterea ut potentia activa est potentia ad aliquid dandum, ita potentia passiva est potentia ad aliquid recipiendum. Atqui ut annihilatio active sumpta aliquid non dat; ita passive sumpta, aliquid per eam non recipitur. Ergo stat quod in humana anima neque activa neque passiva potentia realis et intrinseca ad non esse haberi potest, adeoque nullo pacto

annihilabilis est per realem intrinsecam potentiam in ipsa existentem.

7. Si *immortale iterum sumatur prout opponitur ei quod annihilari potest et agatur de potentia Dei non absoluta, sed ordinaria; sic anima humana mori omnino nequit sed perpetuo existet*. Sane ut Deus potentia sua absoluta non potest facere quod absolute repugnat; ita potentia sua ordinaria non potest facere quod repugnat, facta hypothesi. Atqui quamvis considerando solum divinam potentiam non repugnet ut animam existentem Deus annihilaret; repugnat tamen considerando huiusmodi potentiam simul cum aliis divinis attributis. Quare licet humana anima possit per annihilationem finire, spectata solum potentia Dei absolute; tamen neque sic finire potest per potentiam Dei ordinariam; ita ut, *ad factum quod attinet*, huiusmodi anima in aeternum durabit.

8. Primum argumentum metaphysicum est. Anima humana nullum habet intrinsecum corruptionis cuiusvis principium, et consequenter est natura sua incorruptibilis omnino; et quamvis absolute inannihilabilis non sit; sed annihilabilis; annihilabilis tamen non est ob intrinsecum quoddam destructionis principium, aut intrinsecam quandam realem potentiam in ordine ad sui destructionem. Ergo in esse semper permanere illi est omnino connaturale. Atqui institutor ipse naturae Deus fuit ille, qui dedit huic animae humanae, ut sit natura sua incorruptibilis et inannihilabilis; seu ut sit immortalis; ac, quod consequens est, in esse semel accepto semper perseverare exigit. Ergo Deus eam in esse, quod illi semel largitus est, semper conservabit; et quamvis illam absolute destruere posset, quatenus omnipotens est, eam tamen destruere nequit quatenus auctor naturae est; secus sibi contradictorius esset.

9. Neque contra hanc rationem obiicere valet, posse Deum, quamvis auctor sit naturae, legibus naturae aliquando derogare; nam primo aliud est suspendere naturae cursum in particulari aliquo casu, aliud naturam simpliciter destruere, quod in humanae animae annihilatione haberetur. Indubium praeterea est Deum non posse vel ipsas naturae leges pro raro etiam aliquo casu suspendere, nisi aliquid sit quod a Deo hoc exigit. Iam age ad humanae animae annihilationem quod attinet, nihil est quod eam exigere possit, cum neque bonum aliquod physicum, neque bonum aliquod morale ex ea resultare possit. Quin imo tum ordo physicus tum ordo moralis contrarium omnino postulat.

10. Etenim ad ordinem physicum quod attinet, praeter ea quae iam dicta sunt et illud adiacere libet impossibile nempe esse naturae desiderium inane omnino esse, nihil enim natura frustra facit. Atqui quodlibet ens intelligens naturali desiderio appetit esse perpetuum;

etenim cum ipsum esse perpetuum cognoscit et apprehendit naturaliter ipsum desiderat. Impossibile est ergo, quod esse deficiat nisi physicus ipse naturae ordo pervertatur atque pessumdetur.

11. Ad ordinem autem moralem quod spectat; Deus, et hic in aliud argumentum ethicum ingredimur, huius mundi perfectissimam habet providentiam et praecipue rerum humanarum. Ergo praeter illam poenam, quae habet rationem naturalis consequentiae resultantis ex operibus male factis et consistit in conscientiae remorsu, et praeter illud praemium, quod habet rationem naturalis consequentiae resultantis ex actionibus bene factis, et consistit in testimonio bonae conscientiae, ad eius iustitiam pertinet homines pravos propter peccata sua condigne punire, et iustis praemia elargiri. Illa enim non habent veram remunerationis et punitionis rationem; siquidem virtutis delectatio et vitii displicentia eius remuneratio et punitio non sunt, sed naturales proprietates. Quare si huiusmodi providentiae genus, generatim loquendo de praemio et poena, in omni bene instituta republica necessarium est omnino, ut boni spe praemii ad virtutem alliciantur, arceantur mali a vitio timore poenae; multo magis quidem necessarium est secundum divinae iustitiae rationem in hac universali republica generis humani, quae sub uno principe Deo gubernatur. Sine hoc providentiae genere nec timeretur Deus ab hominibus, nec amaretur aut coleretur, atque ita institutio et gubernatio universi divinae sapientiae ac bonitati contraria esset. Atqui hoc in hac vita non fit, in qua videmus saepe iustos et sanctos affligi, et malos prosperari. Ergo ista utrorumque retributio in futuram vitam principaliter reservatur. Iamvero sive retributio huiusmodi vitae futurae aeterna sit sive temporalis, ex illa convincitur animam non amittere suum esse statim ac separatur a corpore, ac proinde per se et sine corpore subsistere. Hinc evidenter concluditur illam esse naturam suam incorruptibilem atque subinde perpetuam. Nam, si anima separata conservatur in esse, id non est per miraculum; est ergo illi naturale. Deus autem est institutor naturae, et consequenter non subtrahit rebus id quod est proprium naturis earum, secus sibi contradictorius esset; ageret enim contra ordinem ab eius ipsa sapientia rebus impositum. Cum ergo naturae animae humanae proprium sit, quod in suo esse perseveret, hoc ipsi a Deo nequit subtrahi. Ergo stat quod post separationem a corpore in perpetuum in suo esse conservabitur.

12. Quod argumentum summopere crescit cum non tantum ex revelatione, verum etiam ex ratione certum, sit illam retributionem qualemcumque esse non posse, sed aeternam omnino esse debere. Et sane illud praemium, et illa poena qualiscumque esse nequit, sed remuneratio et punitio esse debet sufficiens ad alliciendum

hominem ad virtutem et eum a vitio retrahendum; quod ex ipso divinae providentiae rectissimo ordine satis superque constat. Atqui huiusmodi praemium et poena alia esse nequit quam praemium et poena aeterna. Etenim primo quidquid habet finem sufficiens quidem non est; hominis natura, vehementia passionum, bonorumque sensilium illecebris spectatis, maximeque virtutis difficultate perpensa, ad hominem semper ac quibusvis in adiunctis a vitio retrahendum, atque ad virtutem inclinandum. Quantumvis praemii et poenae tempus productum intelligatur « si finis omnium similis est, ut inquit D. Hieronymus, praeteritum omne pro nihilo est; quia non quaerimus quid aliquando fuerimus; sed quid semper futuri sumus ». Contra Origenistas. Quod ex facto ipso mirum in modum confirmatur. Enimvero, si in praesens, dum Deus de facto huiusmodi aeternum praemium bonis promittit aeternamque poenam malis minatur, tam multi tamen sunt, qui illa parum curant, quid futurum fuisset si ab ea quoque Deus temperasset? Ac in poena speciatim insistendo peccatum utpote ordinem subvertens a Deo constitutum iniuriam Deo irrogat: iniuria autem crescit secundum dignitatem ac ius quo persona offensa praecellitur. Atqui Deus infinitae est maiestatis eiusque ius infinite magnum est. Peccatum ergo infinitam quamdam continet malitiam. Atqui iterum iustitiae rectitudo postulat ut poena culpae sit consentanea, eiusque gravitate sit metienda, ut aequalitas quaedam inter culpam et poenam habeatur. Ergo peccatum infinita aliqua poena reparetur oportet. Atqui nulla poena infinita intensive seu in intensione esse potest. Ergo superest, ut saltem extensive seu in duratione sit infinita. Ad praemium autem quod attinet non minus evidens res est, eius enim aeternitas ex ipso beatitudinis conceptu satis superque constat. Quapropter S.Th., 1 p., q. 64, a. 2, inquit, stabilitatem sempiternam esse de ratione aeternae beatitudinis; unde et vitam aeternam nominari asserit.

13. Tandem proposita propositio confirmatur a communi hominum sensu. Enimvero ut optime Tullius inquit « uti Deus esse natura opinamur, sic permanere animas arbitramur consensu nationum omnium ». Quaest. Tusc. l. 1. Qui autem consensus, sive ex primitiva quadam revelatione sive tantum ab ipsa natura ortum ducat, veritatem quam tuemur mirifice illustrat. Quare mirum esse non debet si vel ipsi fide carentes philosophi fere omnes, paucis exceptis, qui animarum immortalitatem de industria e medio pellere nituntur ut suis pravis cupiditatibus liberius indulgeant; mira consensione eam veritatem profiteantur.

14. Statuta rei veritate videndum nunc est, an, ad modum loquendi quod attinet, dici possit respectu Dei humana anima *natura sua* im-

mortalis ut existimant D. Thomas et Suaresius vel potius dicenda sit immortalis *gratia et beneficio Dei*, ut Vazquez opinatur. Iam age, si vox haec natura sua idem significet ac *a se* vel sine influxu et dependentia alterius, sic solus Deus est natura sua immortalis, et anima dici nequit immortalis natura sua; sed dici debet immortalis gratia et beneficio Dei. Sane anima non est ens a se; ens quod est a se solummodo Deus est. Ergo si vox illa *natura sua* idem valeat ac *a se*, anima dici nequit quod sit immortalis natura sua. Iam age id quod a se non existit, si existit, per influxum alterius existit. Ergo si iterum expressio illa *natura sua* idem est ac sine influxu et dependentia ab alio anima dici nequit immortalis natura sua. Quamvis vero nomine gratiae intelligitur proprie donum gratuitum homini iam creato collatum supra omnem naturae eius debitum; tamen improprie et generali quadam significatione denotat etiam naturale quodcumque divinae liberalitatis donum, ipso creationis dono non excluso. Atqui, si hoc, bene dici potest quod si anima immortalis est, talis est gratia et beneficio Dei; nam ipsum esse immortale natura sua est donum et beneficium Dei.

15. Si vox *natura sua* significet quod secundum naturam est, et habet fundamentum in ipsa natura, sic anima humana dici debet quod est immortalis *natura sua*. Nam si humana anima annihilabilis est, talis est solum extrinsecus non autem etiam intrinsecus. Atqui si intrinsecus annihilabilis non est, conservatio eius in esse conformis est naturae ipsius. Atqui iterum, si hoc, optime dici potest quod anima sit immortalis natura sua, altero huius locutionis sensu. Sane si non posset dici, ideo hoc non posset, quia quamvis anima humana non habeat in seipso ullum principium intrinsecum destructionis, tamen non repugnat illi quod annihiletur per absolutam Dei potentiam. Atqui haec ratio nulla est. Nam si haec ratio valeret, tunc neque possemus dicere, quod ignis natura sua calefacit, nam etiam per omnipotentem Dei virtutem fieri potest, si Deus velit, ut ignis non calefaciat. Atqui, non obstante quod per absolutam Dei potentiam, ignis potest non calefacere, dicitur tamen natura sua calefacere, scilicet quia habet in se intrinsecum principium calefaciendi. Ergo a pari, non obstante quod anima per absolutam Dei potentiam possit annihilari, tamen immortalis natura sua dici debet; scilicet quia nullum habet principium intrinsecum destructionis. Neque vero negari potest paritas ex eo quod, licet ignis habeat innatam vim ad calefaciendum; ita ut, si negetur concursus, violentum sit illi non calefacere; anima tamen non habet innatam vim ad se conservandum cum concursu Dei, et ex se non magis repugnet illi non esse quam esse. Etenim comparatio aequalitatis seu similitudinis in eo-

dem potentiae genere non est; sed proportionalitatis: nam sicut calori debetur concursus ad agendum ratione virtutis activae naturalis; ita substantiae spirituali influxus ad existendum debetur; quia est naturaliter receptiva talis existentiae et illam naturaliter appetit.

16. Atque ex his patet ulterius, utrum dici possit de humana anima, quod sit ens *necessarium*, an secus. Negant quidem Scotus, Gabriel et Ockham; affirmant vero D. Thomas, Caietanus et Thomistae fere omnes. Cf. Suarez, de Angelis, l. 1, c. 10, n. 8–10. Iam vero, si *necessarium* sumatur, prout excludit possibilitatem non essendi tantum per potentiam extrinsecam Dei; sic humana anima, licet dici possit necessaria in ordine ad potentiam Dei ordinariam, non potest tamen dici necessaria in ordine ad Dei potentiam absolutam. Atque haec propositio, ex superius dictis quoniam satis superque constat, ulteriori non indiget probatione.

17. Si *necessarium* sumatur, prout excludit possibilitatem non essendi per potentiam intrinsecam et positive, quatenus nempe ipsa possit seipsam conservare, et durare sine influxu alterius, vel saltem habeat in se potentiam activam, qua se conservet in esse, saltem cum concursu Dei, humana anima ens *necessarium* non est. Sane nec ex principiis essentialibus habet quod sit actu ens, nec talis naturae est, ut postquam facta est existere per se possit sine influxu extrinsecae causae; hoc enim supra naturam est omnis entis creati et creabilis. Nec etiam habet potentiam, qua se active ac positive conservet, quia hoc etiam involvit repugnantiam, cum omnis effectio in omni momento, in quo est, existentiam rei pro eodem instanti supponat.

18. Si tandem *necessarium* sumatur, prout excludit possibilitatem non essendi per potentiam intrinsecam et negative, quatenus nempe nullum habet in se principium non essendi neque potentiam realem et positivam ad non esse, humana anima ens *necessarium* quidem est. Etenim humana anima non habet quidem in se potentiam non essendi; et licet pendeat in conservari ab influxu Dei, hunc tamen influxum ex natura sua postulat, ut satis ex dictis constat.

19. Investigandum superest quasnam operationes pergat anima exercere a corpore separata. Iam age indubium quoad hoc est; quod eas solas exercebit anima operationes in statu separationis, quarum ipsa est non solum radix verum etiam subiectum: caeterae vero, quarum licet sit ipsa radix non est tamen etiam subiectum, nullo pacto ab anima exercere poterunt in statu separationis a corpore. Atqui anima humana subiectum est operationum tantum intellectivarum et volitivarum, quae inorganicae sunt omnino; sensitivae vero et vegetativae operationes nonnisi compositum habent pro sub-

iecto, licet et ipsae in eadem anima radicem habeant. Ergo stat quod, in statu separationis, operationes quas anima exercere pergit intellectivae et volitivae solummodo sunt. Et sic etiam licet in anima separata facultates omnes radicaliter inveniantur; siquidem ideo anima radix est earum, quia talis est entitatis, quam post separationem a corpore retinebit; tamen non omnes etiam formaliter in ipsa reperientur, sed tantum intellectus et voluntas, quae facultates sunt inorganicae ut earum operationes.

20. Obiectio ultimo loco sat obvia resolvenda est. Si anima esset immortalis tunc in statu separationis, vel esset in statu naturali, vel esset in statu violento. Nèquit dici primum, quia tunc non esset forma essentialiter. Non alterum, quia nil violentum durabile. Ergo immortalis non est. Antequam huic difficultati respondeamus, animadvertimus cum P. Toletto, lib. 3 de an., c. 5, text. 20, q. 16, non parvum hoc esse argumentum pro corporum resurrectione, licet nonnisi probabilitatem gignat. Iam age nonnulli inter quos P. Liberatore respondent statum illum non esse violentum; nam quamvis ille status sit contra secundariam inclinationem naturae; tamen non est contrarius principali animae inclinationi, quae est ad beatitudinem. Ut autem aliquid violentum censeatur non sufficit, quod sit contra secundariam eius inclinationem, sed requiritur omnino quod sit principali eius inclinationi contrarium. Verum huiusmodi responsio nobis non satisfacit. Siquidem si status ille separationis contrarius est inclinationi animae, parum refert quod haec inclinatio sit secundaria vel primaria. Ex hoc enim sequeretur solum quod non erit omni ex parte violentum; at non etiam quod non erit simpliciter violentum. Tum maxime quod inclinatio ad Deum contemplandum et amandum, inclinatio elicitata est; et inclinatio ad informandum corpus non est inclinatio elicitata sed naturalis; imo vero non tam est inclinatio, quam ipsa animae natura. Quare praeferenda nobis videtur PP. Complutensium responsio, qui sic propositae difficultati reponunt. Anima in statu separationis non est neque in statu violento, neque in statu naturali; sed in statu quodam medio et respondente speciali naturae huius entitatis, quae est posita in confini veluti spirituum et corporum. Ratio est, quia ille status separationis non est naturalis quia non est principaliter intentus a natura; neque est violentus, quia licet a natura non sit intentus principaliter, est tamen intentus consequenter. Nam, cum natura destinaverit animam ad informandum corpus corruptibile, et hanc animam fecerit subsistentem, consequenter intendit quod subsisteret cum corpus corruptum cesset. Et sic S. Thomas statum illum animae connaturalem vocat, i. e. non principaliter sed consequenter intentus a natura; et Suaresius disp. 35, S. 2, n. 7,

licet statum unionis dicat esse magis naturalem; statum tamen separationis positive violentum non esse affirmat, illumque praeternaturalem vocat.

7. — *Quomodo anima cum corpore uniatur.*

1. Quod anima rationalis corpori sit unita indubium quidem est apud omnes. Et re quidem vera nos iidem sumus qui intelligimus, qui sentimus, qui vegetamus, harum autem operationum principium est anima, ac a corpore vel essentialiter vel conditionaliter tantum dependenter exercentur. Ergo signum est animam revera corpori uniri. Illud autem quod est in controversia est, quomodo uniatur.

2. Plato, qui rationalem animam totum hominem esse censuit, eam corpori uniri arbitratus est, ut motor mobili, id est *per quemdam contactum virtutis*, et sic anima corpori tanquam nauta navi praeeset. Iam porro huiusmodi opinio falsa est omnino; et sane homo una est natura atque substantia ex anima et corpore conflata non anima utens corpore. Reperiuntur enim in homine operationes vegetativae nempe et sensitivae, quae non ad solam animam, neque ad solum corpus, sed ad utrumque tanquam ad unum principium pertinent. Neque dicere valet animam vegetativam ac sensitivam sic corpori uniri non autem intellectivam; etenim praeterquamquod ut statim demonstrabimus non datur in homine nisi una anima, anima nempe intellectiva, a qua homo habet et intelligere et ipsum sentire et vegetare; tunc non esset quidem homo qui simul sentiret et vegetaret, sed uteretur re sentiente atque vegetante, contra conscientiae testimonium.

3. Malebranche autem ad animae cum corpore unionem explicandam aliud invexit systema, quod *caussarum occasionalium*, aut etiam *assistentiae* dicitur. Iuxta hoc systema nulla habetur physica unio inter animam et corpus, nullusque influxus unius substantiae in aliam. Sed Deus tantummodo est, qui, positus in corpore motibus quibusdam, ideas affectionesque illis respondentes in anima producit, et ex aequo motus in corpore animae cogitationibus atque volitionibus respondentes excitat. Quapropter ut motus corporis causae sunt occasionales affectionum animi, ita hae causae sunt occasionales illorum. Huiusmodi systema totum quantum est, innititur in falsa et absurda doctrina causarum occasionalium. Praeterea humanae naturae substantialem unitatem penitus destruit, anima enim et corpus harmonice a Deo mota unam quidem substantialem naturam minime constituunt.

4. Leibnitius vero alterius quoad hanc quaestionem systematis auctor habetur, quod *harmoniae praestabilitae* dicitur, cuius praecipuus defensor Wolfius fuit. Iuxta hoc systema anima

propria vi ac a corpore independenter suas omnes perceptiones ac appetitiones continuata serie producit, ita ut consequentis perceptionis seu appetitionis in antecedente perceptione seu appetitione sufficiens ratio habeatur. Itemque corpus per se solum sine ullo animae influxu seriem suorum actuum exequitur, in qua motus subsequentis praecedens ratio est sufficiens. Quapropter animae sic agunt ac si nulla corpora essent, et ita corpora agunt ac si nullae existerent animae. Nihilominus cuivis animae tale corpus a Deo est coniunctum quod singulis eius affectionibus semper congruis motibus responderet, et vice versa. Ex hac igitur praestabilita harmonia fit, ut binae series independentes omnino inter se animae nempe affectionum et corporis motuum ita vicissim sibi respondeant ac si altera in alteram influeret substantiam.

5. Hoc systema physicam destruit unionem animae cum corpore omnemque humanae naturae substantialem unitatem tollit. Sane mera actuum animae et corporis consonantia physica earumdem substantiarum unio non est; tum maxime quod et anima et corpus omnia per se agant sine ullo mutuo influxu aut saltem unius tantum in aliud. Praeterea si omnes animi motus essent considerandi tanquam termini unius seriei iugiter se evolventis, ita ut motus sequens haberet sui rationem sufficientem in antecedenti, quotidianae experientiae omnino esset repugnandum. Et sane haec nos docet, quod saepe immediate post bonum propositum mala sequitur actio, et e contra. Atqui actio mala nequit evidenter habere sui rationem sufficientem in bono proposito anteriori, neque bona actio sequens habere potest rationem sui sufficientem in praevia mala actione. Insuper finita esset omnis libertas. Etenim libertas vel illa est, quae locum habet in actibus elicitis, vel illa, quae tenet locum in imperatis. Iam age ex Leibnitio primus voluntatis actus habet sui rationem sufficientem in praevio actu intellectus; voluntas enim potentia est, quae sequitur intellectum. Atqui primus ille actus intellectus necessarius est: nam eatenus posset esse liber, quatenus posset a voluntate imperari. Sed in casu nullus esset actus voluntatis, qui imperaret illum actum intellectus; secus enim ille actus, qui ex hypothesi est primus iam primus non esset. Ergo ut necessarius est ille actus intellectus, ita et necessarius est primus ille actus voluntatis qui in ipso habet sui rationem sufficientem. Ergo et necessarii sunt ceteri omnes voluntatis actus, qui in primo tandem habent sufficientem sui rationem. Ergo omnis periret libertas in actibus elicitis. Atqui si in his adimitur omnis libertas, haec et in imperatis adimitur; quia actus imperatus eatenus liber est, quatenus est liber actus elicitus, qui ipsum imperat. Ergo et in actibus imperatis corrueret libertas.

6. Expositis systematibus aliud accedit systema, quod *physici influxus* seu *causalitatis* nuncupatur. Systema hoc, quod auctorem habet Eulerum et a Lockianis acriter propugnatur, statuit animam in corpus seu in fluidum nervum agere, ipsum ad motum determinando, et corpus vicissim in animam agere, eam ad externorum obiectorum perceptionem determinando.

7. Verum et hoc systema falsum et absurdum est. Nam primo et in hac hypothese substantialis humanae naturae unitas tollitur. Illa enim mutua actio non facit ut ex duabus substantiis fiat unum operandi patiendique principium; quemadmodum ex eo quod in machina aliqua binae partes invicem in se agant haud sequitur substantialiter in unam eiformandam naturam eas inter se uniri. Et sane *actio* sequitur esse. Quare supponitur iam substantia in sui subsistentia constituta cum primo operari incipit: ergo constituere nequit intrinsecus ipsam substantiam. Ergo in homine non una sed duae erunt substantiae. Praeterea in hoc systemate corpus in animam ageret, quod omnino est impossibile; nam corpus nequit in aliud operari, nisi illi applicetur. Atqui corpus obiecto, in quod agit non applicatur nisi per contactum quantitativum, qui nonnisi in alia quantitate locum tenere potest. Atqui humana anima utpote integraliter simplex quantitate prorsus caret. Ergo. Insuper vitae notio a corpore penitus exularet; nam motor alterius rei huius operationum principium extrinsecum est, nullo autem pacto intrinsecum. Atqui ex una parte notio vitae in eo est, quod substantia vivens ab intrinseco et in semet operetur, operationibus ex specie sua; corpus autem non vivit ex sese, sed tantum ratione animae. Ergo. Praeterea aut corpus agit in animam iam animatum, et tunc iam anima praevis ad omnem, corporis in ipsam, actionem, corpori est unita: aut agit in animam corpus inanimatum, et tunc corpus omni anima destitutum, corpus vivens, sentiens, humanum non est.

8. Scholastici tandem dixere humanam animam corpori uniri tanquam eius formam substantialem. Atque haec sententia omnino vera est, et ab omnibus tenenda. Idque tum auctoritate, tum ratione constat. — Ac primum Concilium Generale Viennense sub Clemente V in suis definitionibus contra errores Ioannis Petri Olivi, Clementina *de Summa Trinitate et catholica fide*, haec quoad rem praesentem explicite docuit: « Unigenitum Dei Filium... *partes nostrae naturae*, simul unitas, ex quibus ipse, in se verus Deus existens, fieret verus homo, *humanum* videlicet *corpus* passibile et animam intellectivam seu rationalem, *ipsum corpus vere, per se et essentialiter informantem assumpsisse* ex tempore in virginali thalamo ad unitatem suae hypostasis et personae ».

Et deinde adhuc magis ex professo addit: « Porro doctrinam omnem seu positionem, temere asserentem aut vertentem in dubium, quod *substantia animae rationalis seu intellectivae vere ac per se humani corporis non sit forma*, velut erroneam, ac veritati catholicae inimicam fidei, praedicto sacro approbante Concilio reprobamus: diffinientes, ut cunctis nota sit fidei sinceræ veritas, ac praecludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod *anima rationalis, seu intellectiva non sit forma corporis humani per se et essentialiter tanquam haereticus sit censendus* ». — Ac Leo X in B. Apostolici Regiminis in Concilio Lateranensi V edita, XIV Cal. Ian. 1513 praecedentem renovavit et confirmavit doctrinam *de anima rationali* hisce verbis: « cum illa non solum *vere per se et essentialiter humani corporis forma existat*, sicut in canone f. r. Clementis Papae V praedecessoris nostri in generali Viennensi Concilio edito continetur ». — Accedunt tandem Litt. Apost. Pii IX ad Archiepiscopum Coloniensem 15 Iunii 1857, quibus contra Guentherum ita catholicam asserit doctrinam: « Noscimus iisdem (Guentheri) libris laedi catholicam sententiam ac doctrinam de homine, *qui corpore et anima ita absolvatur, ut anima, eaque rationalis sit vera per se atque immediata corporis forma* ».

9. Sed et ratione res constat. Sane primo nomine *formae substantialis* nil aliud intelligitur quam substantia quaedam partialis, quae ita unitur materiae ut cum illa componat substantiam integram ac per se unam. Atqui homo est substantia quaedam, est praeterea integra substantia; homo enim non ordinatur natura sua ad aliam constituendam substantiam, est substantia per se una, ut patet vel ex ipso testimonio conscientiae, quae omnes operationes sive organicas sive inorganicas uni eidemque homini tribuit. Ergo humana anima, quae extra controversiam corpori unita existit, illi ut forma substantialis unitur.

10. Praeterea in substantia composita illud habet rationem formae, quod est in ipsa ratio, cur est ipsa id quod est, et in propria specie constituitur. Atqui anima humana est in homine ratio, cur homo est id quod est, et in propria specie constituitur. Ergo anima humana habet in ipsa rationem formae. Prob. min. Et sane quod revera anima humana, cum uniatur corpori ei speciem det vel ex eo constat quod ab ipsa corpus dicitur humanum, nec ante unionem humanum dici possit. Ad rem optime ait S. Thom., Contra Gent., lib. 2, c. 72: « quod autem anima est forma substantialis totius et partium patet per hoc, quod ab ea sortitur speciem et totum et partes; unde ea abscedente neque totum; neque partes remanent eiusdem

speciei, nam oculus mortui et caro eius non dicuntur nisi aequivoce ».

11. Ac, si anima humana esset in corpore, ut assistens ipsi, aut extrinsece illud movens, non vivificaret illud, neque ex praesentia et conjunctione eius cum corpore essentialiter penderent opera vitae. Atqui illud in substantia composita habet rationem formae, quod in ea non tantum est ratio cur ea substantia sit id quod est, et in propria specie constituatur; sed etiam cur operetur. Ergo.

12. Insuper intelligere est operatio inorganica, et tamen attribuitur homini per se et non per accidens; non enim dicitur, hominem esse intelligentem eodem modo ac dicitur de pariete esse album. Atqui non posset intelligi tribui homini per se, si principium, per quod homo intelligit non esset vel totus homo, vel pars essentialis hominis. Atqui nequit esse totus homo, secus intellectio non esset amplius operatio inorganica et spiritualis, sed organica et corporea. Atqui nequit esse illa pars, qua homo convenit cum reliquis animalibus caeterisque substantiis corporeis. Ergo debet esse illa pars, per quam ab his omnibus homo distinguitur. Atqui ex uno capite huiusmodi pars est anima intellectiva ex altera, si anima haec, est talis pars, est forma, et forma substantialis. Ergo.

13. Postremo ex experientia constat, quod extantibus quibusdam modificationibus in corpore exurgunt in anima modificationes proportionatae, et viceversa. Atqui huiusmodi consonantia modificationum optime explicatur, si ponatur anima uniri corpori per modum formae, optime enim explicatur per multipliciter facultatum earumque subordinationem et ordinem inter se in una eademque substantia, quarum licet subiectum sit diversum; attamen prima radix identica est, et est illa, per quam ea substantia est ea substantia, et non alia nempe anima intellectiva. Nullo autem modo potest explicari, si anima corpori non ponatur uniri ut forma, substantialis, ut iam satis constat ex dictis.

14. Obiicitur: Ut anima uniri possit corpori ut eius forma deberet ipsi esse proportionata. Atqui inter animam et corpus nulla est proportio; nam illa est spiritualis, hoc materiale. Ergo. Respondetur: Distinguo mai. proportionem entitatis, Nego; proportionem habitudinis, Concedo. Ad min. Distinguo: entitatis, Concedo; habitudinis, Nego. Ad prob. Distinguo; et hoc probat inter animam et corpus nullam adesse proportionem entitatis, Concedo; habitudinis, Nego. Sane anima unitur corpori tanquam eius forma seu actus, unde corpus seu materia respectu illius rationem habet potentiae ab illa perfectibilis. Iam age inter potentiam et actum debet adesse proportio *habitudinis*: nam si potentia respicit actum et actus respondet potentiae, necesse est ut mutua sit inter illa corres-

pondentia et habitudo, ac ut inter se proportionem servant; ita ut quemadmodum, si potentia sit activa oportet, ut aliquo modo in se contineat suam actionem et vim ac perfectionem ad eliciendam illam; ita si potentia sit passiva oportet ut capacitatem habeat ad recipiendum actum, et ut actus habeat aptitudinem ad actuandam illam; et hoc proportionem habitudinis dictam constituit. Verum minime etiam requiritur, ut adsit praeterea proportio entitatis, ut sint nempe eiusdem naturae hoc enim ex ratione potentiae et actus minime deduci potest, imo potius contrarium; nam potentia et actus non solum secundum rem distinguuntur, quia respectus potentiae ad actum realis est, verum praeterea differunt secundum habitudines omnino diversas et oppositas, et consequenter differant oportet in suis rationibus formalibus seu essentialibus.

15. Hinc patet animam rationalem esse *veram* corporis formam, non per metaphoram neque per analogiam; sed *realiter*: siquidem ex anima et corpore homo *intrinsece constituitur*, videlicet mutua communicatione propriae entitatis per immediatam utriusque unionem; ita ut *corpus* habeat *reapse* rationem *materiae*, sit nempe *subiectum*, ex quo intrinsece fit et componitur homo tanquam *ex aliquo determinabili*, et *anima* habeat rationem *formae*, sit nempe in homine illa realitas, per quam homo intrinsece talis constituitur, tanquam per *actum determinativum*.

16. Ipsa autem *substantia animae* corporis forma est; id est anima rationalis forma est per sui ipsius entitatem; et non per aliquam sui operationem, vel per facultatem aliquam ipsi competit corpori uniri: unde *forma substantialis* est. Etenim anima humana non est accidens sed substantia; ac esse illud, quod dat homini, per communicationem sui esse, intrinsecus materiam determinando, esse aliquod accidentale non est; esse enim quod dat homini illud est, per quod homo est homo. Atqui tale esse est esse substantiale.

17. Obiicitur: si anima est forma corporis *secundum sui substantiam*. Ergo omnes ipsius operationes essent organicae; secus enim esset aliqua abstractior ipsa substantia animae, et consequenter accidens esset abstractior suo subiecto, operatio superaret esse. Ergo.

R. Distinguo consequens: si anima esset forma qualiscunque, Concedo; si forma per se subsistens, Nego. Distinguo pariter additas rationes; si anima esset forma qualiscunque, Concedo; si forma per se subsistens, Nego. Anima enim rationalis, uti habet esse omnino superexcedentem materiam, ita etiam operationem habet omnino excedentem materiam. Quia tamen esse suum materiae communicat materiae forma est. Unde non sequitur quod operatio animae superaret ipsius esse, sed illi e contra

proportionatur. S. Thom., QQ. DD., quaest. un., de Spirit. Creat., art. 2.

18. Insuper forma *per se* est. Esse vero formam *per se*, vel idem est ac esse formam substantialem, vel idem est ac esse formam essentialiter, vel idem est ac esse formam immediate. Atqui probatum est animam humanam esse formam corporis *substantialem*; mox autem probabitur esse formam *essentialiter* et *immediate*. Ergo et forma *per se* est. Quod ergo sit *essentialiter* forma probatur. Sane illud dicitur *essentialiter* forma, cuius essentia est dare esse substantiale vel accidentale prout sermo est de forma substantiali vel accidentali. Iamvero illud, quo aliquid constituitur in determinato aliquo esse, *essentialiter* tale est; vel quod idem est *in essentia sua* habet hoc, ut illud constituat in suo determinato esse. Atqui anima intellectiva est, per quam homo constituitur in suo esse hominis. Ergo in essentia sua habet anima, ut hoc faciat. Atqui, si ita est, forma *essentialiter* est.

19. Verum obiicitur: si anima esset essentialiter forma tunc, nunquam posset a corpore separari.

R. Distinguo: si cum dicitur anima humana essentialiter forma intelligitur quod est essentialiter forma in actu secundo, i. e. quod de animae essentia sit ut sit actu unita corpori, Concedo; si intelligitur, quod est essentialiter forma tantum in actu primo, i. e. quod de eius essentia est, ut sit corpori unibilis, Nego. Iam age cum dicitur anima humana essentialiter forma hoc intelligitur quod nempe de eius essentia est non actualis unio, sed unibilitas. Et sane esse nequit de essentia animae, quod extra eius essentiam est. Atqui quod anima actu sit corpori unita extra eius essentiam est, hoc enim a materia corruptibili pendet: et sic corrupta materia, manet anima essentialiter forma, quia manet unibilis, licet amplius unita illi non sit ob eius corruptionem, quae ab anima omnino est independens.

20. Tandem, si anima non esset forma *immediata*; tunc, cum coniungitur corpori, vel coniungeretur corpori habenti *esse corporis* et daret illi esse viventis, vel coniungeretur corpori habenti iam *esse corporis et viventis*, sed in infimo gradu vitae nempe vegetativae, et daret illi praeterea esse sentientis et esse hominis, vel denique coniungeretur corpori habenti iam *esse corporis, esse vegetantis, esse sentientis*, et daret tantum esse hominis. Atqui nihil horum dici potest; tunc enim non daret amplius *esse substantiale*, et ex ipsa et corpore non fieret *unum esse substantiale*.

21. Unum ergo est in homine vitae vegetativae ac sensitivae et intellectivae principium, anima nempe rationalis, a qua habet etiam corpus esse corporis. Homo neque quatuorplex neque saltem triplex quaedam substantia est,

corpus nempe, planta, animal, homo; sed una est substantia, quod ex eo confirmatur, quod idem homo est, qui movetur, vegetat, sentit, intelligit; hasce enim omnes operationes tum sensus communis, tum sensus intimus eidem tribuit *supposito* seu *personae*. Et sane, ut ex ipso loquendi modo constat, omnes quidem dicunt *ego moveor, ego vegeto, ego sentio, ego intelligo*. Ergo sensus communis eas operationes eidem tribuit personae. Conscientia autem nobis testatur nos eosdem esse, qui obiectum aliquod sensibus experimur, ac intellectu deinde attingimus. Ergo sensus intimus eidem etiam personae eas tribuit operationes. Atque hic animadvertendum est, quod licet sensus intimus non se extendat usque ad vitales functiones, si hae iuxta ordinariam normam exercentur, eas tamen etiam attingit, si aliquam patiantur alterationem: atque hoc sufficit ad vim argumenti. Atqui unitas essendi subaudit unitatem principii formalis, et ratio est; unitas enim esse necessario comitatur, quare ex eo necessario exoriri debet principio, ex quo ipsum esse procedit. Si unum igitur est *esse hominis*, unum etiam esse debet eius principium formale omnium, quae in ipso adsunt, vitalium operationum, a quo formali principio hominis quidem esse est repetendum.

22. Ut autem una est anima in homine, quia eius forma substantialis est; ita eadem ratione una esse non potest anima in singulis individuis; sed secundum eorum multiplicationem multiplicatur. Impossibile quidem est plurius numero diversorum esse unam formam, sicut impossibile est, quod eorum sit unum esse; nam forma est essendi principium. Ergo multae quidem sunt animae eiusdem speciei, et secundum multiplicationem materiae seu corporum multiplicantur. Praeterea si una eademque esset intellectiva omnium hominum anima, tum omnes homines evidenter unus essent intelligens, omniumque unum idemque esset intelligere. Atqui hoc est evidenter contra communem omnium sensuum, contra luculentissimum conscientiae testimonium, contra rationem et contra fidem, ex Concilii Lateranensis definitione, qua condemnatur opinio asserentium *unicam in cunctis hominibus* animam reperiri; et asseritur e contra eam pro corporum, quibus infunditur multitudine, singulariter multiplicabilem, multiplicatam, et multiplicandam esse. En ipsa Concilii verba: «Hoc sacro approbante Concilio damnamus et reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus, et haec in dubium vertentes: cum illa non solum vere, per se, et essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone fel. rec. Clementis Papae V, praedecessoris nostri in generali Vienneensi Concilio edito continetur, verum et immortalis, et pro corporum, quibus infunditur,

multitudine singulariter multiplicabilis, et multiplicata et multiplicanda sit ». Sess. 8, C. *Apost. reg.*

23. Neque valet obicere, quod si anima uniretur corpori ut forma immediata daret ipsi primum esse. Atqui hoc non verificatur; nam anima cum corpori unitur, corpus iam est corpus. Ergo.

R. Daret ipsi primum esse substantiale simpliciter, Nego; mutatum, Concedo. Sane cum anima corpori unitur homo generatur non creatur, quare materia cui unitur non debet tunc primum esse substantiale simpliciter accipere, sed debet relinquere primum esse substantiale, quod habebat, et recipere novum illud, quod ipsi per animam rationalem advenit. Quare anima rationalis debet materiae dare non primum esse substantiale simpliciter; sed primum esse substantiale, in quod mutatur, perdendo primum quod habebat ante eius adventum. Iamvero ita reapse se res habet; etsi enim cum homo gignitur materia non adquirat tunc primum esse substantiale simpliciter, tamen perdit illud esse substantiale, quod ante habebat et acquirit novum, nempe *humanum*.

24. Ex dictis alia facile resolvitur quaestio, quae fieri solet de sede animi, in qua nempe corporis parte anima resideat et quomodo. — Anima non est in corpore circumscriptive, sed est definitive; ita tamen ut secundum totalitatem suae essentiae sit tota in toto corpore et tota in quavis corporis parte; quamvis in toto primario et per se, in partibus secundario et in ordine ad totum; secundum autem totalitatem suae virtutis est tota in toto corpore, sed non tota in qualibet corporis parte.

Prob. 1^a pars. Esse *circumscriptive* alicubi est proprium exclusive corporum vel rerum corporearum. Atqui anima humana corpus non est neque corporea. Sane esse circumscriptive alicubi importat duo, quorum primum est indistantia, alterum est contactus quantitativus loci cum locato. Atqui huiusmodi contactus quantitativus tantum in corporibus aut in re corporea potest verificari. Esse autem alicubi *definitive* est esse indistans ab illo, et illud contingere non contactu quantitativo, sed contactu quodam metaphorico, qui consistit in exercitio propriae virtutis et contactus virtutis dicitur. Atqui anima humana indistans est a corpore, suam enim illi exhibet praesentiam illud actuando, constituit cum illo unum principium operationum vegetativarum et sensitivarum, ipsa sola praeterea in ipso intelligit phantasmata illuminando. Ergo licet circumscriptive non sit in corpore est tamen in ipso definitive. Unde sequitur, quod potius anima sit continens corpus, quam a corpore contenta. Ad rem S. Th., 1 p., q. 52, a. 1: « Substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream continet ipsam et non continetur ab ea; anima

enim est in corpore ut continens et non ut contenta ».

25. Prob. 2^a pars. Cum non solum totum corpus animatum sed et eius partes vivant; nullaque substantia corporea vivat nisi quia animam habet quae est vitae fons et principium, plane sequitur tum in toto, tum etiam in partibus animam inesse. Praeterea actus est in eo cuius est actus. Ergo anima est in toto corpore, et in quavis eius parte, si est actus non tantum totius, sed etiam partium. Atqui ita est: nam dat esse non tantum toti, sed etiam partibus: nam forma corporis est substantialis; et forma quae dat esse tantum toti et non etiam partibus, est forma quaedam peculiaris accidentalis, quae in dispositione et ordine consistit ut forma domus. Atqui anima humana est omnino simplex quoad sui essentiam. Ergo quoad totalitatem suae essentiae et perfectionis est tota in toto corpore et tota in quavis parte corporis. Non tota quidem positive et proprie quasi anima secundum omnes partes quibus reipsa constituitur insit in qualibet parte corporis; ut enim dictum est simplex est et consequenter partes non habet; sed tota est negative quatenus nempe nil eius essentiae et perfectionis est quod non inveniatur in toto et in partibus; vel etiam positive sed per quamdam analogiam quoad essentiae perfectionem, quatenus quidquid habet id totum in toto corpore et eius partibus invenitur. Cum autem humana anima sit et integraliter simplex ut neque per se neque per accidens in corpore in partes extendatur, hinc est quod totalitas huiusmodi secundum nempe quantitatem in ea locum non habet.

26. Prob. 3^a pars sic a S. Thoma, Quaest. Disp., Quaest. de Spiritual. Creat., art. 4: « Cum materia sit propter formam, talem oportet esse materiam, ut competit formae. In istis rebus corruptibilibus formae imperfectiores, quae sunt debilioris virtutis habent paucas operationes, ad quas non requiritur partium dissimilitudo, sicut patet in omnibus inanimatis corporibus. Anima vero, cum sit forma altioris et maioris virtutis, potest esse principium diversarum operationum, ad quarum executionem requiruntur dissimiles partes corporis. Et ideo omnis anima requirit diversitatem organorum in partibus corporis, cuius est actus: et tanto maiorem diversitatem quanto anima fuerit perfectior. Sic igitur formae infimae uniformiter perficiunt suam materiam, sed anima difformiter, ut ex dissimilibus partibus constituatur integritas corporis, cuius primo et per se est actus ». Quasi diceret anima humana talis est forma, quae postulat materiam seu corpus determinatum, partibus etherogeneis constans. Ergo materiam seu corpus non uniformiter perficit, sed difformiter. Atqui si hoc non eodem modo est actus totius et partium nec eodem

modo in toto et in partibus reperitur, sed primo et per se est actus totius, secundario et in ordine ad totum est actus partium, seu primo et per se reperitur in toto secundario et in ordine ad ipsum in partibus; partes enim sunt propter totum.

27. Prob. 4^a pars. Quod quoad totalitatem suae virtutis anima humana sit tota in toto corpore ostenditur et ante notandum est, hic sermonem esse tantum de virtutibus illis, quas anima corpori communicat, quo supposito, patet propositio: nam tota virtus animae, quam haec corpori communicat, non est extra totum corpus. Quod autem non sit etiam, hoc respectu, tota in quavis parte corporis probatur. Nam partes corporis difformiter perficiuntur ab ipsa ad diversas operationes exercendas; diversae enim corporis partes ad diversas animae operationes sunt proportionatae; et sic videmus

oculis sed non auribus, audimus auribus sed non naribus, etc. Ergo. — Sermo est hic tantum de facultatibus organicis, quas anima communicat corpori; nam evidenter, quoad eas facultates inorganicas, quas anima corpori non communicat, sed ipsa sola exercet, nequit dici quoad eas esse in corpore. Unde universim accepta totalitate virtutis animae prout se extendit ad facultates organicas et inorganicas, anima humana non solum non est tota in qualibet parte sed nec est tota in toto, quia virtus solius animae propria capacitatem corporis excedit. Ad objectionem autem solvendam, quae fit: anima est in pede, intellectus est in anima. Ergo intellectus est in pede; notandum est, quod syllogismus procedit quatuor terminis, cum varietur modus *essendi*; est enim in pede anima ut *informans*; intellectus vero in anima ut *inhaerens*, in corpore autem nullo modo.

ANIMAE FIDELIUM DEFUNCTORUM

1. — *Pia mensis Novembris praxis.*

DECRETUM URBIS ET ORBIS.

Inter cetera christianae pietatis officia illud etiam in permultis variarum Dioecesium ecclesiis obtinuit mense integro Novembri iuvandi quotidianis suffragiis animas piacularibus poenis excruciatas, immo et privatim a christifidelibus huiusmodi pium exercitium frequentari coeptum est. Quamvis autem singulis petentibus Indulgentiarum munera pro hoc pio exercitio Romani Pontifices concedere non renuerint, nunquam tamen harum Indulgentiarum concessio universalis evasit. Modo vero quum supplicationes porrectae fuerint Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII, quatenus universis christifidelibus praefatum pium exercitium peragentibus Indulgentiarum Thesaurum reserare dignaretur, Idem Sanctissimus hisce petitionibus, clementer exceptis, quo ferventior erga defunctorum animas foveatur charitas, omnibus utriusque sexus christifidelibus, qui sive publice

sive privatim peculiaribus suffragiis devotisque obsequiis animabus in purgatorio detentis solamen per integrum mensem Novembrem quotidie afferre studuerint, Indulgentiam *septem annorum totidemque Quadragenarum* semel in singulis praefati mensis diebus lucranda, et iisdem pariter *Plenariam Indulgentiam* in una memorati mensis die uniuscuiusque arbitrio eligenda, qua vere poenitentes, confessi ac sacra Communionis refecti et aliquam ecclesiam vel publicum sacellum adiverint, ibique ad mentem Sanctitatis Suae pie oraverint, clementer est impertitus; quas indulgentias eadem Sanctitas Sua defunctis quoque applicabiles benigne declaravit. Praesenti *in perpetuum* valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, die 17 Ian. 1888.

2. — *Indulgentiae omnes Animabus Purgatorii applicari possunt.*

Confer verbum *Actus heroicus Caritatis*, n. 2.

S. ANNA

1. — *Festum S. Annae duplex secundae classis.*

Confer verbum *S. Ioachim*.

ANNUNTIATIO B. MARIAE V.

1. — *Festum Annuntiationis B. Mariae V. celebrandum ritu duplici primae classis.*

Iure sane ac merito Festum B. Mariae Virginis, Deiparae ab Angelo salutatae, ab antiquissimis temporibus institutum, et penes Latinam

Ecclesiam et Graecam pari solemnitate celebratum est: siquidem Dominicae Incarnationis Mysterium tanquam ceterorum fundamentum Sacra Liturgia profitetur. Hinc Apostolicae Sedi supplicia vota haud semel porrecta sunt, ut Festum istud Annuntiationis B. M. V. ad maxi-

mum ritum in Universa Ecclesia eveheretur. Itaque Sacra Rituum Congregatio in peculiari Coetu, pro nova Decretorum authentica Collectione evulganda, ad Vaticanum subsignata die habito, omnibus mature perpensis, rescribendum censuit: Festum Annuntiationis B. M. V. die 25 Martii occurrens, in universa Ecclesia ritu duplici primae classis amodo recolendum esse, cum omnibus iuribus celebriorum festorum propriis, etsi Octava carens ob temporis quadragesimalis rationem. Ceterum, quotiescumque vel Feria VI in Parasceve, vel Sabbato Sancto hoc Festum impediatur, toties Feria II post Dominicam in Albis, tanquam in sede propria, ut antea, reponatur; in qua integra cum solemnitate ac feriatione et sine octava, prouti die 25 Martii, celebrabitur. Quando vero illius tantummodo impediatur Officium, ad enuntiatam pariter Feriam II amandetur, ac nonnisi Festo primario eiusdem ritus occurrente valeat impediri: quo in casu, in sequentem diem pariter non impeditam transferatur.

Facta postmodum Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII de hisce omnibus relatione; Sanctitas Sua sententiam eiusdem S. Congregationis ratam habere et confirmare dignata est. — S. R. C. 25 Apr. 1895.

2. — *Facultas celebrandi in liturgia ambrosiana, prouti fit in Romana, festa S. Ioseph Sponsi B. M. V. et Annuntiationis ipsius Deiparae diebus 19 et 25 Martii.*

Quum iuxta liturgicas constitutiones in Archidioecesi mediolanensi vigentes, Quadragesima decurrente, Sanctorum quorumcumque festivitates celebrari nequeant, et Officium de tempore cum respectiva Missa peragatur, Festum S. Ioseph Sponsi B. M. V. ad diem 12 Decembris et festum Annuntiationis ipsius Deiparae ad Dominicam ante Nativitatem Domini amandata sunt. Haec vero festa solemniora, quae in universa Ecclesia diebus 19 et 25 mensis Martii semper quadragesimalibus sub duplici praecepto recoluntur, nulla speciali ac liturgica prece, eo tempore, sive in Breviario sive in Missali Ambrosiano donantur. Quin imo si alterutrum in-

cidat in feriam VI aliturgicam, Sacerdotes ab offerendo, fideles ab audiendo sacrum, non sine animi moerore, in Ecclesia Ambrosiana se absinent.

Quapropter iam ab anno 1886 in votis erat quamplurimum e clero et populo mediolanensi Sanctam Sedem adire ad impetrandam pro enunciatis festis ac diebus Apostolicam dispensationem a severioribus, haud tamen primaevis, Liturgiae Ambrosianae praescriptionibus. Quae vota magis in dies aucta, gravibus rationum momentis suffragiisque virorum rei liturgicae apprime peritorum communita, Em̃us et Rm̃us Dñs Cardinalis Andreas Ferrari Archiepiscopus Mediolanensis, praehabito Rm̃i Capituli Metropolitanis consensu, Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII una cum supplici libello humillime porrexit ad supradictam dispensationem obtinendam, ac modum Ecclesiae Romanae omnium Ecclesiarum Matris ac Magistrae, exhibitis quoque Officio et Missa utriusque Festi more solemnitatis dominicae et stylo quadragesimali ipsi Liturgiae Ambrosianae consono exaratis.

Placuit autem eidem Sanctissimo Domino Nostro huius negotii examen Sacrae Rituum Congregationi committere, quae, exquisito voto Commissionis liturgicae et audito R. P. D. Gustavo Persiani Sanctae Fidei Promotoris munere fungente, omnibusque mature perpensis, in Conventu subsignata die ad Vaticanum habito, ad relationem infrascripti Cardinalis Sacrae Rituum Congr. Praefecti, proposito dubio: « Utrum in Liturgia Ambrosiana, prouti fit in Romana, celebrari in posterum valeant Festa S. Ioseph Sponsi B. M. V. et Annuntiationis ipsius Deiparae diebus 19 et 25 Martii, etiam feriis sextis Quadragesimae occurrentibus, adhibitis iisdem Officiis et Missis iam revisis, quae huic praeiacent Decreto, atque servatis rubricis? » Respondendum censuit: *Affirmative in omnibus, si Sanctissimo placuerit.* Die 23 Febr. 1897. Quibus omnibus Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis in omnibus ratam habuit et confirmavit, iisdem die mense et anno. — S. R. C.

S. ANTONIUS PATAVINUS

1. — *Pium exercitium tredecim feriarum tertiarum vel dominicarum in honorem S. Antonii Patavini.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Iucundo animum Nostrum sensu perfuderunt, Nostrisque plane responderunt optatis supplices litterae, quas modo Dilectus Filius Laurentius Caratelli Ordinis Minorum S. Francisci Conven-

tualium Minister Generalis ad Nos dedit significans cupere se atque optare, ut S. Antonii Patavini cultus ubique gentium augeatur in dies singulos et provehatur. Verum catholici omnes propriam habent rationem cur Beatum Antonium praecipuo prosequantur honore, excolant obsequio. Ille enim singulari Dei concessu et munere gratias et beneficia quotidiana populo christiano conferre ita solet, ut ipsa Ecclesia cohortetur quemlibet fidelem ad eum confugere, si quaerit miracula. Accedit etiam calamitosis

hisce temporibus quod Antonius Patavinus quasi icto caritatis foedere cum S. Vincentio a Paulo quodammodo consocietur, atque ambo amice coniurent ad levandas vel saltem deliniendas aerumnas miserasque tenuioris plebis, ita ut beneficiis alter panem comparet, alter diribeat. Et multis quidem in templis ad stipem coegendam in alimentum egenorum posita est suavis imago S. Antonii in ulnis gestantis Puerum Deum, et quasi gratias ab Eo implorantis, quae imago invitare quodammodo christifideles ac provocare videtur ad expetenda beneficia, quibus acceptis dant stipem obligatam, quae absumatur in emptionem panis pro pauperulis. Ex quo fit ut Vincentianae Sodalitates, quae proletariorum familiis necessaria vitae cibaria ex instituto dispensant, validum ab Antonio praesidium et columnen sibi polliceantur. Quae cum ita sint volenti lubentique animo Nos admotis precibus obsecundamus, et ad augendam fidelium religionem animarumque salutem coelestibus Ecclesiae thesauris pia charitate intenti, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus, qui vere poenitentes et confessi ac S. Communione refecti tredecim feriis tertiis continuis et non interpolatis, vel tredecim Dominicis continuis et non interpolatis, quolibet intra annum tempore, ad cuiusque arbitrium eligendis, piis meditationibus vel supplicationibus vel aliis pietatis exercitationibus ad Dei gloriam et eiusdem Sancti honorem vacaverint, qua ex his feriis tertiis vel Dominicis id praestiterint, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem vel defunctis applicabilem misericorditer in Domino concedimus. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus,

si forent exhibitae vel ostensae; et praecipimus, ut praesentium Litterarum (quod nisi fiat nullas easdem esse volumus) exemplar ad Secretariam S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae deferatur, iuxta Decretum ab eadem S. Congregatione die 19 Ianuarii 1756 latum et a Benedicto XIV Decessore Nostro rec. mem. die 28 dicti mensis probatum.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 1 Martii MDCCCXVIII Pontificatus Nostri Anno Vigesimo.

2. — *Pia Unio S. Antonii Patavini.*

Beatissime Pater. Fr. Aloysius a Parma, Minister Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum S. P. Francisci ad pedes Sanctitatis Tuae humiliter provolutus, exponit quod, ineunte anno 1894, ab Eminentissimo Cardinali Vicario Sanctitatis Tuae *Pia Unio S. Antonii Patavini* in ecclesia eidem Thaumaturgo dicata Via Merulana prope Lateranum canonice erecta fuerit, et exinde adscriptorum christifidelium numerus ex omnibus orbis partibus *centum millia* circiter excreverit. Quibus praemissis, a Sanctitate Tua enixe implorat Orator, ut sacerdotes tam regulares quam saeculares delegare possit ad effectum utriusque sexus christifideles in singulis orbis regionibus praeaudatae Piae Unioni adscribendi, cum participatione indulgentiarum quas Sanctitas Tua eidem Piae Unioni benigne elargiri dignata est: itemque, quoties opus fuerit, eiusdem Piae Unionis centra secundaria in cunctis nationibus constituere valeat.

Quam gratiam etc.

R. Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SSmo Domino Nostro Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro gratia in omnibus iuxta preces. Praesenti in *perpetuum* valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 6 Aprilis 1895.

APPROBATIO PRO CONFESSIONIBUS EXCIPIENDIS

1. — *Canonicorum approbatio ab Ordinario.*

In Metropolitana Ecclesia B. cura animarum tam habitualis quam actualis est penes Capitulum cumulative cum Archiepiscopo, ac per octo Canonicos totidemque Hebdomadarios ad nutum solius Capituli amovibiles solet exerceri. Hinc factum est, ut nonnulli putarint, non eos tantum qui actu curam exercent, sed omnes et singulos Canonicos facultate excipiendi Sacramentales Confessiones praeditos esse, absque Ordinarii approbatione. Quapropter Archiepiscopus sequentia dubia declarari humillime postulat.

I. An quilibet Canonicus, quando Cura animarum est penes Capitulum, Confessiones Sacramentales, absque licentia Ordinarii, valide et licite excipere possit?

II. An Canonici, quibus cura animarum committenda est, examen pro Confessionibus excipiendis apud Ordinarium subire teneantur?

III. Quid in casu?

S. C. C. in Comitibus diei 1 Apr. 1876, reformavit dubia prout sequitur:

Dubium primum. An Canonici Ecclesiae Metropolitanae B. Confessiones Sacramentales absque approbatione Ordinarii valide et licite excipere possint in casu?

Dubium secundum. An Canonici praedicti qui nominantur ad curam animarum, et qui sunt amovibiles ad nutum Capituli, indigeant, ad curam animarum exercendam, approbatione Ordinarii praevio examine in casu?

Et respondit:

Ad I. Negative.

Ad II. Affirmative quoad approbationem, etiam praevio examine, si ita in singulis casibus Ordinarius iudicaverit.

2. — De approbatione quoad Regulares.

I. An Religiosus non approbatus iuxta leges proprii Ordinis a suo Superiore, vel ipso invito cum sola facultate Ordinarii, valide excipiat confessiones saecularium.

II. An Superiores Regulares, iurisdictionem habentes, possint suos subditos suspendere ab audiendis confessionibus Saecularium etiam ex informata conscientia.

Et quatenus affirmative:

III. An valeat suspensio oretenus, et absque scripto enunciata.

IV. An absolutio impertita ab eo qui tali suspensione est innodatus, sit valida.

Et quatenus negative:

V. An qui huiusmodi absolutionem attentat, irregularitatem incurrat.

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Affirmative; ita tamen, ut Religiosus suspensus illicite, non vero invalide confessiones excipiat.

Ad III. Affirmative, cum feratur per modum praecepti particularis.

Ad IV. Affirmative.

Ad V. Provisum in praecedentibus. — S. C. EE. et RR. 2 Martii 1866.

3. — Confessio Erem. S. Augustini apud externos.

Quidam Regularis Ordinis Eremitar., utens facultate obtenta a Priore sui Conventus, confitetur Sacerdoti saeculari, et quidem approbato:

I. Quaeritur an valide.

Et quatenus affirmative:

II. Utrum Prior possit iure subditis suis hanc facultatem concedere nec ne.

R. In Ordine Eremitarum Sancti Augustini, affirmative ad utrumque, dummodo Sacerdos fuerit ex approbatis ab Ordinario loci: pro aliis Ordinibus standum eorum Constitutionibus et statutis. — S. C. EE. et RR. 3 Iunii 1861.

4. — Sodalium Congregationis Missionis confessio apud externos.

Utrum membrum Congregationis Missionis possit, absque licentia superioris, confessionem sacramentalem valide peragere apud sacerdotem

externum approbatum, dum facile habere posset sacerdotem confessarium, etiam in Congregatione.

R. Negative. — S. C. EE. et RR. 23 Septembris 1881.

5. — Capuccini extra claustra degentes aut itinerantes cuicumque confessario approbato confiteri possunt.

Beatissime Pater. Fr. Iucundus a Montonio, Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum procurator generalis, ad pedes S. V. provolutus, humiliter exponit qualiter generale pro Regularibus Statutum, quo ipsi sua peccata non nisi Confessariis proprii Ordinis confiteri valeant et absolvi, cursu temporis plus minusve mitigatum cernitur, et praesertim quando Regulares extra eorum domus seu Conventus, de licentia Superiorum, degunt vel iter agunt atque copiam Confessariorum sui Ordinis non habent. Quod quidem pro Minoribus Capuccinis factum est primum a Bened. XIV, Decreto *Quod communi* 20 Martii 1742, deinde a Pio IX f.m. Decreto *Quod in religionis* die 28 Septembris 1852, qui concessionem Bened. XIV ampliando indulsit ut quilibet Fr. Minor Capuccinus, qui de suorum Superiorum licentia extra Conventum degat, vel iter agat et unum tantum sui Ordinis Confessario habeat secum, libere ac licite sua peccata confiteri possit cuicumque Confessario saeculari vel regulari, rite approbato, ab eoque absolvi etiam a reservatis in Ordine, et ab incursis proinde censuris, *praestita tamen obligatione se statim ut primum licuerit, Superiori suo regulari praesentandi*, atque iterum super casibus et censuris huiusmodi absolutionem ab eo impetrandi. Quod onus vere grave multas practicas difficultates ingerit, et nonnullis dubitationes atque animi anxietates quam facile causare potest, ac etiam, attenta humana fragilitate temporum hominumque malitia, interdum occasio fieri maioris mali. Ceterum huiusmodi onus seu obligatio, quod sciatur, non viget generatim penes alios Regulares Ordines.

Quapropter Orator, de consilio, habitoque voto totius Definitorii generalis, S. V. humiliter et instanter obsecrat, ut de benignitate Apostolica fratribus Minoribus Capuccinis indultum concedere velit, quo quisque ipsorum, qui de suorum Superiorum licentia, quacumque ex causa extra Conventum inveniatur, atque copiam Confessariorum (saltem duos) non habeat, libere peccata sua confiteri possit cuicumque Confessario, rite approbato, ab eoque absolvi etiam a reservatis in Ordine et ab incursis proinde censuris: atque religiosus ita absolutus ultra non teneatur regulari suo Superiori se praesentare ad novam obtinendam super reservatis et censuris absolutionem.

Et Deus...

R. Ex audientia Sanctissimi habita a Cardinali Praefecto Sacrae Congregationi Episcoporum et Regularium sub die 5 Aprilis 1897. Sanctitas Sua, attentis expositis, benigne annuit, ac propterea facultatem tribuit P. Ministro Generali indulgendi, ut Religiosi sui Ordinis libere peccata sua confiteri possint cuicumque Confessario, rite approbato, in omnibus iuxta preces, dummodo de suorum Superiorum licentia extra claustra degant, vel iter peragant, non autem pro iis qui ex industria vel in fraudem legis itinera arripiant. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

6. — *Sacerdotum approbatio qui transmarinum iter suscipiunt.*

Quum identidem inter theologos fuerit disputatum super facultate, qua ab Ordinariis locorum donari solent sacerdotes iter maritimum arripientes, excipiendi nimirum fidelium eiusdem itineris comitum Confessiones, nec una eademque ea super re fuerit doctorum, vel etiam Sacrarum Urbis Congregationum sententia, nuper vero pro parte Rm̃i Episcopi Nannetensis eadem quaestio proposita fuerit Supremae S. O. Congregationis iudicio, sub dubii formula: *An sacerdotes iter transmarinum susceperunt, facultate ab Ordinario loci, unde naves solvunt, donari possent ad excipiendas fidelium confessiones tempore navigationis*; Eñi PP. Cardinales in universa Christiana Republica Inquisitores Generales, ut in re satis gravi, quae animarum bonum respicit, omnis in posterum dubitandi ratio, ac anxietatibus occasio removeatur, articulo formiter discusso, Feria IV die 17 Martii 1869 decreverunt: Posse sacerdotes iter arripientes, ab Ordinariis locorum, unde naves solvunt, adprobari, ita ut, itinere perdurante, fidelium secum navigantium Confessiones valide ac licite excipere valeant, usquedum perveniant ad locum, ubi alius superior ecclesiasticus iurisdictione pollens constitutus sit. Cavendum tamen ab ipsis Ordinariis ne eiusmodi facultatem tribuant sacerdotibus, qui idonei non fuerint recogniti ad tramites Conc. Trid. sess. 23 de Ref. cap. 15. Quam resolutionem, referente R. P. D. Adessore S. O. in ordinaria audientia eiusdem feriae ac diei, SSm̃us D. N. Pius d. p. Papa IX plene adprobare ac confirmare dignatus est. Atque ita Rm̃o Episcopo Nannetensi aliisque Ordinariis petentibus iidem Eñi PP. respondendum esse mandarunt. — S. C. S. O. 25 Martii 1869.

7. — *Non approbatus, praesente approbato, in articulo mortis.*

Confer verbum *Absolutio*, n. 7.

8. — *Approbatio Cappellanorum militarium.*

Confer verbum *Cappellanus*.

9. — *Approbatio confessariorum pro monialibus.*

Confer verbum *Instituta religiosa recentiora*, et verbum *Moniales*.

10. — *Approbatio quoad Vicarii Capitularis potestatem.*

Quoad dubium, an possit Vicarius Capitularis suspendere facultatem audiendi confessiones confessariorum, qui a defuncto Episcopo approbati fuerunt, *ad beneplacitum*, et sine definito tempore, Eñi Dñi mihi praeceperunt rescribere nullam esse difficultatem quoad sacerdotes saeculares, quia cum dependeant immediate a iurisdictione ordinaria Episcopi, cui succedit Capitulum Sede Vacante, gaudet consequenter Vicarius Capitularis plena potestate limitandi eorum facultatem, eosque etiam suspendendi ab audiendis confessionibus, vel ob graves culpas spectantes ad Sacramentum Poenitentiae, vel ob defectum illius doctrinae, honestatis et integritatis vitae, quae requiritur in sacris Ministris. Idem dici non potest de confessariis regularibus, quin immo, cum isti approbati fuerint praevio examine, et sine temporis limite, vel etiam *ad Beneplacitum nostrum* ab Episcopo defuncto, non potest Capitulum, neque Vicarius Capitularis eos punire poena suspensionis, etiam ob iustas rationes, cum hoc sit ius personale Episcopi, cui secundum communioem sententiam DD. non succedit Capitulum, Sede Vacante. Cum vero ex hoc potestatis defectu gravia inconvenientia producerentur, recurrendum est ad eandem S. C. — S. C. EE. et RR. 19 Iun. 1866.

Exponit Vicarius Capitularis comperisse plures saeculares et regulares obtinuisse facultatem a defuncto Episcopo audiendi confessiones, nullo praevio examine, eosque esse ita imperitos, ut plura scandala proveniant. Ideo supplicat pro facultate eos vocandi ad examen, et quos idoneos repererit approbandi et inhabiles prohibendi. Hinc quaeritur:

1. An Vicarius Capitularis id possit; et quatenus negative; 2. ut petita facultas sit concedenda.

R. Ad 1.^{um} *affirmative*; ad 2.^{um} *provisum in primo*. — S. C. Cong. 5 Febr. 1688.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE APPROBATIONE.

Quaestio de *approbatione* requisita ad confessiones audiendas movetur, utrum a *iurisdictione* distinguatur. « Distinguunt valde communiter, ait Bertagna, De Casuum Reservatione, Taurini et Romae 1868, pag. 4, nota, inter approbationem et iurisdictionem; et quamvis omnes concedant approbationem necessario esse

obtinendam ab Episcopo, ut Trid. S. 23, C. 15 de R. requirit, dicunt tamen iurisdictionem adhuc et post Tridentinum non necessario obtinendam ab Episcopo, et haberi adhuc posse a parochio, sicut et a quotquot habent ordinariam iurisdictionem in foro poenitentiae. In hac sententia approbatio est simpliciter actus intellectus, et communiter a praedictis DD. definitur: Testificatio, qua Episcopus fidem facit sacerdotem aliquem idoneum esse ad confessiones audiendas. Sed licet minus communiter, probabilius tamen alii cum Clericato Decis. 37, n. 8 et 25, Billuart Diss. 6, art. 5, Goritia Tavol. 155, Antoine C. 3, qu. 3, cum quibus et bene videntur Pattuzzi C. 3, n. 4, Concina C. 3, Albertus a Bulsano et Scavini 417, IX Edit., licet aliquid obscure, approbationem a Tridentino requisitam, ut simplices sacerdotes confessiones saecularium excipere valeant, non distinguunt a iurisdictione, et sicut illam omnino ab Episcopo obtinere oportet, sic et istam dicunt. In hac sententia approbatio est simul actus intellectus et voluntatis et approbatio definitur: Testimonium iuridicum, quo Episcopus fidem facit se ad confessiones in sua Dioecesi audiendas talem sacerdotem approbasse et deputasse ».

Iam vero approbatio dupliciter considerari potest, *absolute* et *secundum Tridentinum Concilium*. — Si *absolute* consideretur, approbatio certe a iurisdictione distinguitur, et iurisdictionem per se non continet. Approbatio enim nihil aliud est quam iudicium authenticum de *idoneitate* alicuius ad aliquid; et hic, *ad audiendas confessiones*. Haec autem *idoneitas* in praesenti materia est ex scientia et prudentia, et ex morum sanctitate. Iudicium autem erit *authenticum*, si erit ipsius Praelati iudicium. *Approbatio* ergo de hac idoneitate ad audiendas confessiones per se non includit etiam *iurisdictionem* necessariam quoad poenitentes valide absolvendos. Potest quis esse omnino idoneus ad confessiones audiendas, et nihilominus carere ea necessaria iurisdictione. Potest etiam quis habere e contrario iurisdictionem, et nihilominus non esse idoneum ad confessiones audiendas, quia requisita caret scientia et debita morum sanctitate.

Insuper ad confessiones audiendas *iurdictio* omnino necessaria est *de iure divino*, ex ipsa sacramenti poenitentiae institutione et natura. Verum *approbatio* minime de iure divino est ad sacramentum poenitentiae necessaria. « Quoniam, ait Conc. Trid. S. 14, C. 7, natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem ». Praeter ergo *sacerdotium* nihil aliud ad validam absolutionem requiritur quam

iurdictio; neque vero approbatio requiritur, neque approbatio in iurisdictione continetur. Si approbatio ad confessiones audiendas necessaria est, ea quidem non nisi *ex iure ecclesiastico* per Conc. Trid. constituto necessaria est; ante enim Conc. Trid. ea approbatio minime requirebatur. *Iurdictio* ergo et *approbatio* per se duae res sunt omnino distinctae.

Si approbatio consideretur *secundum Concilium Tridentinum*; an approbatio iurisdictionem includat disputari sane potest. Affirmat loc. cit. Bertagna ex eo quod Trid. dicat sine approbatione *nullum posse confessiones* audire, et non dicat nullum posse iurisdictionem accipere. Unde Tridentina approbatione iam potest quis confessiones audire, adeoque ea approbatione *iurdictio* includitur. Insuper Tridentinum aequalem vim tribuit beneficio parochiali et approbationi quoad confessiones audiendas. Ergo uti beneficium parochiale iurisdictionem importat ita et approbatio.

Sed verius est omnino oppositum. Etenim quod Tridentinum dicat sine approbatione *nullum posse confessiones audire* hoc necessario non importat quod approbatio conferat illam proximam potestatem iurisdictionis collatione, ita ut nullus iam possit approbatione carens confessiones audire *defectu illius potestatis*. Sufficit enim ut nullus possit confessiones audire licet forte iam habeat aliunde iurisdictionem, sine approbatione, *defectu conditionis necessariae* ex ipso Conc. Trid. ad validum usum illius potestatis. Et sic Regulares licet habeant iurisdictionem a Papa, quod ipse Bertagna fatetur esse *valde communiter* receptum, valide tamen confessiones audire non possunt sine Ordinarii loci approbatione, ex defectu tantum huius requisitae conditionis.

Praeterea Conc. Trid. non dicit sic et simpliciter sine approbatione *nullum posse confessionem audire*; sed dicit sine approbatione *nullum posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari*. Tridentina igitur approbatione non confertur proxima illa potestas confessiones audiendi, sed authenticum tantum idoneitatis iudicium accipitur, sine quo nullus iam idoneus reputatur ad confessiones audiendas, adeoque neque poterit confessiones audire defectu nempe istius authenticae idoneitatis, sive non habeat sive etiam habeat iurisdictionem; unde dicitur « *nullum etiam regularem*, qui tamen iurisdictionem habet a Summo Pontifice, *posse confessiones audire, nec ad id idoneum reputari* », nisi ab Episcopo approbetur.

Hinc aliud corrui argumentum. Concilium enim Tridentinum non aequiparat approbationem beneficio parochiali *quoad iurisdictionem*, sed quoad *authenticum idoneitatis iudicium*. Ex Conc. enim Trid. nemo *idoneus reputatur* ad confessiones audiendas, *nisi aut parochiale beneficium aut ab Episcopo approbationem ob-*

tineat. Et confirmatur auctoritate Bened. XIV, qui Decretum Conc. Trid. ita omnino interpretatur in C. *Apostolicum Ministerium* 30 Maii 1723, § 7; ait enim: « Nullus saecularis sacerdos Poenitentiae sacramentum administrare potest, qui *actualis parochus non existat vel idoneus ad id in praemisso examine repertus non fuerit*, quod *Ordinarius loci*, ubi confessiones excepturus est, habere potest. *Idem et Regularibus sacerdotibus edicitur*, quoties velint saecularium confessiones audire, quemadmodum ad litteram decernitur a Concilio Tridentino S. 23, C. 15, de R. ».

Quod autem approbatio ex Trid. Conc. necessario non includat iurisdictionem directe ex eo demonstratur, quod tantum vi illius approbationis *idoneus* quis *iudicatur* ad confessiones audiendas. Ea ergo approbatio aliud non est nisi *iudicium de idoneitate*. Idem ex eo constat quod secundum Concilium Tridentinum Episcopus; ut hoc proferat *idoneitatis iudicium*, *per examen* poterit hanc *idoneitatem* explorare, *si illi videbitur esse necessarium*, nisi nempe alias quis *idoneus ab episcopo possit iudicari*. Ex hoc ergo Concilii Decreto nihil deprehendi potest quod iurisdictionis notionem et collationem per eam involvat. Verum cum haec approbatio in casu non sit speculativa quaedam approbatio, sed practica in ordine ad confessiones audiendas, hinc non incongrue dici potest hanc approbationem ex parte intellectus includere etiam implicite, ratione materiae, *licentiam* seu *consensum* ex parte voluntatis, quem *consensum* omnino requirit Benedictus XIV l. c. etiam quoad Regulares, cum confessiones audire non possint « priusquam examen sustinuerint et consensum ab Ordinario Dioecetano impetraverint ». Quem *consensum* Benedictus XIV ibid., § 22, *licentiam* etiam appellat. Duo quidem videtur Concilium requiri et *idoneum iudicari*, et *approbationem obtinere*. Sed revera non nisi unum est, iudicium nempe de idoneitate; quod iudicium, iudicium internum non est; sed externum idoneitatis iudicium, quod *per approbationem* profertur. Quare illa approbatio est sententia, quam de aliquo profert Episcopus illum esse habendum pro idoneo. Idoneum ergo iudicari ab Episcopo, et ab eodem approbari unum idemque est. Hac enim *approbatione* sententiam profert Episcopus idoneitatis. Lugo de Poenit., D. 21, n. 25. Ac iudicium idoneitatis, iudicium non internum sed externum est, ac iudicium iuridicum, quod pertinet ad approbationem. Suarez de Poenit., D. 28, S. 5, n. 7. Nihilominus affirmari etiam potest

eam Tridentini *approbationem* aliquid reapse superaddere illi de *idoneitate iudicio*, praedictum nempe *consensum* seu *licentiam* confessiones audiendi, ita ut illa iuridica approbatio, practica omnino sit. Sed hac etiam approbatione idoneitatis iudicium complectente et simul *licentiam* et *consensum* confessiones audiendi plena adhuc et expedita seu libera facultas non est confessiones audiendi sine iurisdictionis collatione; hinc cum Episcopi eam approbationem concedentes velint ordinarie ut sacerdotes ita approbati sacrum exercent ministerium, factum est, ut sine alio distincto actu, ipso approbationis actu soleant Episcopi iurisdictionem etiam concedere. Unde est quod Benedictus XIV praedictum *consensum* et *licentiam* designet etiam l. c., § 9, *per opportunitatem facultatem ad suscipiendas fidelium confessiones*.

Quare, quamvis approbatio *absolute* considerata, et inspecta etiam *secundum Concilium Tridentinum*, iurisdictionem non involvat; nihilominus quia sine iurisdictione nemo proximam potestatem habet a peccatis absolvendi; et ideo episcopi confessarios approbantes cum intendunt ordinarie eos reddere proxime habiles ad confessiones audiendas, et non tantum iudicare eos esse idoneos ad tale ministerium exercendum, adeoque dum confessarios approbant illis etiam iurisdictionem simul conferre soleant; hinc approbatio, *practice loquendo*, sumi potest inadaequate pro *idoneitatis approbatione* dumtaxat, et adaequate pro *idoneitatis approbatione* et pro *iurisdictionis collatione*, quam etiam *de facto* includit; eamque includere omnino debet, ut non tantum *idoneus quis reputetur* ad confessiones audiendas, sed reapse *possit confessiones audire* plena omnino potestate. Hinc Benedictus XIV C. *Apostolicum Ministerium* 30 Maii 1753, § 8, ait: « Duos omnino actus complectitur approbatio, quorum primus ad intellectum, alter spectat ad voluntatem. Proprium enim est intellectus, debita ac necessaria scientia in examinato deprehensa, illum confessionis muneri obeundo *aptum existimare*. At nonnisi voluntatis est *facultatem confessionum audiendarum liberam plenamque facere*, sententiamque de eo proferre, qui adprobatori subiicitur. Primum itaque ab examinatore praestatur; cuius fidei et integritati innititur atque acquiescit, qui confessiones audiendi facultatem in limitibus et confiniis sibi assignatis impertitur. Alterum immediate peragitur ab ipsomet superiore, cuius est praedictam facultatem concedere ».

AUCTOR

1. — *Auctorum iudicium ex S. Alphonso.*

Abelly « Doctissimus Episcopus », Op. Mor. l. 6, n. 803.

Adrianus « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Amort Eusebius « vir germanus valde eruditus, et undique notus ob suam doctrinam et plura insignia opera vulgata. Hic in sua Theologia Morali et Scholastica, excussa Bononiae a. 1753, quae priusquam ederetur emendata fuit, aut saltem revisa a Papa Bened. XIV, prout ipse Auctor suppliciter ab eo petierat etc. », l. 1, n. 59, 69.

Antoine « inter rigidos auctores nostri temporis non infimum habet locum », l. 6, n. 505. « Hic auctor merito enumeratur inter scriptores rigidiores nostri temporis », ib. 509.

S. Antoninus « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Azor « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Ballerini « qui licet strenue rigidam sententiam tueantur, etc. », l. 1, n. 67.

Benedictus XIV « eruditissimus », l. 6, n. 316. « Aureis operibus non pauca immortalis recordatione digna atque ediscenda universae Reipublicae litterariae tradidit », Dedic. Op. initio. « In suis elaboratis operibus et omnigena eruditione refertis », init. ad Lector.

Busenbaum « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460. « Medullam Ermanni Busenbaum praemittendam censui... ut eiusdem methodum sequeretur, quae inter aliorum auctorum methodos ad res morales exponendas valde accommodata mihi visa fuit », init. ad Lector.

Cabassutius « perdoctus », init. ad Lector.; « probabiliorista », l. 1, n. 87; « rigidioris sententiae », l. 6, n. 604; « rigidioris disciplinae fautor », l. 6, n. 604; « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Canus Melchior « doctissimus », l. 1, n. 59, « eruditissimus in suo perdocto Opusculo de Locis Theologicis », l. 1, n. 115.

Castrensis Saja « illustrissimus et perdoctus in Academia Neapolitana publicus et egregius Theologiae professor », l. 3, n. 130.

Concina « perdoctus », l. 3, n. 520; « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547. « Doctus, quamvis rigidarum sententiarum celebris fautor, in suo eruditissimo Opere Theologiae Dogmatico-Moralis... », l. 3, n. 547, 562.

Conink « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Contentonius « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Continuator Tournely « doctus auctor », l. 1. Append. 3 De Prohib. libror., n. 9.

Diana « auctor valde benignus », l. 6, n. 936.

Elbel « doctus » l. 3, n. 51.

Fagnanus. « Huic auctori minime videtur in hoc (in authenticitate cuiusdam Declarationis) fides neganda, cum ipse 15 annos functus sit munere Secretarii S. C. C. », l. 6, n. 594; « rigidissimus », l. 6, n. 613.

Genettus « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Gerson Io. « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Giordanini « doctus auctor », l. 6, n. 63, 514, l. 3, n. 396. Auctor libelli « *Istruz. per li conf. di Terre* etc., qui libellus dignus habitus est magna laude », l. 3, n. 130.

Gobat « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Gotti « doctissimus Cardinalis », l. 1, n. 73.

Habert « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Holzman « doctus », l. 3, n. 332, 561. « Doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Ioannes de S. Thoma « Dominicanus inter priscos theologos celeberrimus », Ho. Ap., Tr. 1, n. 59.

Iueninus « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

La-Croix « doctus, qui egregie tractat de Sacramento Poenitentiae », l. 6, n. 464; « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Laymann « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Lohner « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Lugo « sapientissimus », l. 6, n. 621; « doctissimus » l. 3, n. 725; « magnus theologus », l. 3, n. 969. « Doctissimus, qui post D. Thomam non temere inter alios theologos facile Princeps dici potest, cum in dubiis discutiendis hic Auctor saepe, nullo praesunte, falcem ita ad radicem ponit, ut rationes, quas ipse in medium adducit difficulter solvi valeant », l. 3, n. 552.

Mazzocchi « eruditissimus », l. 6, n. 849.

Mazzotta « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Merbesius « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Milante « doctus », l. 3, n. 110, 571.

Natalis Alexander « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Navarrus « gravis doctor », l. 3, n. 334; « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Patutius « acer adversarius meus », l. 1, n. 56, « strenue mihi se opposuit », l. 1, n. 67.

Pavone « vir admodum doctus et pius », l. 6, n. 625.

Petrocorensis « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Pontassus « probabiliorista », l. 1, n. 87; « rigidioris sententiae », l. 6, n. 604.

Pontius « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Reiffenstuel Anacletus « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Renzi « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Sá « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Salmanticenses « doctores non humilis notae », l. 6, n. 460.

Sanchez Thomas « doctissimus.... egregium opus de Matrimonio », l. 6, n. 900; « sapientissimus et piissimus », l. 3, n. 478.

Segneri « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Soto Dominicus « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Sporer « auctor satis aequus, et forte aliquando plus quam par est benignus »; l. 3, n. 334; « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

Sylvius « doctissimus, cuius doctrinam Bened. XIV in multis locis magni aestimat », l. 4, n. 163, l. 6, n. 604.

Tamburini « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

S. Thomas « Theologorum Princeps », l. 1, n. 55. « Sedulam operam navavi in adnotandis doctrinis D. Thomae, quas in suis fontibus observare curavi », init. ad Lector.

Toletus « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Tornus Iulius, « doctissimus », l. 3, n. 1027, l. 6, n. 442, 463; « illustrissimus et doctissimus episcopus, nimia eruditione et fama praeclarus », l. 3, n. 130, n. 629.

Tournely « rigidae sententiae auctor », l. 3, n. 547.

Vazquez « gravis doctor », l. 3, n. 334.

Victoria « rigidioris sententiae », l. 6, n. 604; « magni nominis auctor », l. 1, n. 87.

Wigandt « doctor non humilis notae », l. 6, n. 460.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE DOMINIO AUCTORUM.

1. « Certum est, inquit P. Gury, Comp. V. 1, n. 566, hominem quemlibet ex iure naturali ius habere in fructum suae industriae et sui ingenii. Si enim res fructificat domino, a fortiori hoc verum esse debet de facultatibus internis, cum nihil magis homini proprium esse possit. Quilibet igitur in suum commodum uti potest iis, quae suo ingenio in scientiis excogitavit. Inventor igitur artis alicuius, strictum ius habet, ne secretum suum surripiatur, et se invito in vulgus divulgetur. Quod si fiat, damnificator pro ratione iniuriae illatae ad restitutionem omnino tenetur. Difficultas autem est, utrum auctor, operibus semel in lucem emissis, ea sibi pro-

pria servare, et alios ab eorum usu excludere queat ».

2. *Usus* hic, de quo agitur, ille est, quo alii opera semel edita praelo ipsi committant, et proprio lucro vendant. Si auctor in eius opera, iam in publicam lucem emissis, ius sibi retinet proprietatis absolute et illimitate, impedire profecto potest, quominus alii edant et vendant opera sua, seu ut communiter dicitur potest auctor sibi reservare ius proprietatis quoad hunc usum. Si vero auctor in ea opera nullum iam sibi retinet ius proprietatis, praedictum usum sibi reservare non potest, librum edendi et vendendi.

3. *Quaestio haec agitari potest de iure naturali, et de iure positivo.* Si consideretur primo naturale ius, sunt qui tenent praedictum proprietatis ius de iure naturali stricte omnino spectare ad auctorem. Ratio est, quia si lex ipsa naturae postulat, ut cuique ius suum in fructum industriae atque ingenii sui servetur, fructus autem industriae in re nostra percipi nullus possit, nisi in communitatem opus, ut dicunt tradatur; profecto eadem lex naturae postulat, ut ista traditio seu evulgatio operis in communitatem auctorem fructu industriae suae non privet. Sunt e contrario qui tenent, auctorem non habere de iure naturae ius in opus suum, iam in lucem editum et evulgatum, quia res in communitatem semel tradita, fit eo ipso de iure communi; adeoque ius naturae exigere nequit, ut auctor sibi usum operis reservare possit, aliosque ab eo edendo et vendendo possit excludere.

4. *Ut quaestio rite resolvatur, distinguenda est stricta iuris exigentia a convenientia seu congruentia et aequitate.* Distinguendus praeterea est liber formaliter consideratus, quoad nempe seriem illam doctrinae eiusque expositionem et explanationem, quam continet, a libro materialiter considerato, quoad nempe illam materialem editionem, quam auctor fecit. Porro neque de mera iuris congruentia, neque de mera aequitate agitur; neque de materiali editione ab ipso auctore facta quaestio movetur. Evidens res est, quod conveniens omnino et aequum sit, ut permittatur auctori frui commodo et lucro, quod provenit ex libro a se confecto, quod commodum et lucrum non nisi parva forsante parte percipere poterit, nisi ius ipsi reservetur excludendi quemlibet alium a praedicto usu sui libri. Quare lex positiva accedens et definiens huiusmodi ius, lex profecto iusta omnino est et obligans in conscientia: et, ea lege stante, auctor ius strictum proprietatis habet in suum librum. Itemque evidens res est, quod auctor iure ipso naturali ius strictum proprietatis habeat in illam editionem sui libri, quam ipsemet proprio nomine conficiendam curavit.

5. *Verum si sermo sit de stricta iustitiae commutativae exigentia, ex naturali iure, et de*

alia libri editione, ab alio, nomine proprio, conficienda et vendenda, longe probabilius videtur id naturali iuri non adversari. Et sane ius proprietatis aut est ius in substantiam ipsam rei, eiusque utilitatem, aut in alterutrum tantum. Si agatur de ipsa *substantia* rei, cum veritas sit obiectum proprium humani intellectus, statim ac veritas et veritatum complexus in publicam lucem editus est, proprietas fit uniuscuiusque. Quare quemadmodum statim ac Astronomus manifestaverit existentiam alicuius astri in coelo, omnes illud videre possunt, neque Astronomus retinere sibi potest ius, ut videat solus ipse astrum cum exclusione aliorum, vel ut ipsi saltem tributum aliquod solvant, si astrum alii in coelo propriis oculis videre velint; ita auctor libri statim ac aliquam veritatem, vel veritatum seriem publice exposuerit impedire profecto non potest, quominus alii, nullo ipsi soluto tributo, veritatem intelligant, illamque etiam melius forte quam ipse sibi persuadeant. Idque confirmatur ex ipsa intentione et scopo scriptoris, concionatoris, professoris: hoc enim omnes intendunt, ut lectores et auditores persuadeantur, et traditas doctrinas *suas* faciant. Et haec ipsorum maxima laus est, si id consequantur.

6. Neque vero difficultas ulla desumi potest ex rerum dispositione, ordine, expositione, ipsaque dictione seu scriptione qua res enunciantur et aliis manifestentur. Nam haec omnia ad ipsam veritatem et artem ac scientiam reducuntur, quae ad omnes naturali iure pertinent. Neque vero ius ullum proprietatis in istis rebus esse potest, cum omnibus utiles esse possint; neque limitationem habent in se, quam habent materialia bona, ita ut si uni inserviant et utiles sint, alteri inservire non possint, neque ei utiles esse queant. Num minus intelligit et ratiocinatur auctor libri, quia alii, quod ipse edocuit, intelligunt pari modo, et pari modo ac ipse ratiocinantur?

7. Hinc facillime aliud demonstratur, semel ac opus in publicam lucem emissum est, auctorem non servare dominium in *usum* sui operis, formaliter inspecti, ut iam explicavimus nn. 3, 4, quo sensu semper de auctoris dominio loquimur, et quaestio inter doctores agitur. Enimvero si auctor non servat dominium in *substantiam* rei, statim ac opus evulgatum est, quomodo translato dominio in substantiam, servabit ipse dominium in *usum*? Si hoc fieri posset, posset quis etiam mutuo transferre in alium dominium in substantiam pecuniae, reservato sibi dominio usus pecuniae, quem deinde venderet.

8. Ceterum, si auctor servat sibi dominium usus veritatum, quas ipse forte invenit, explicavit, ordinavit, non posset quis illis uti studio et meditatione; et ex illis ratiocinatione progredi ad alias veritates forte etiam inveniendas,

ut facile fieri potest in artibus et scientiis chemicis, physicis, mathematicis, etc., progrediendo usque ad practicam illarum veritatum applicationem, quod maximae quidem est utilitatis, et maximi etiam lucri. Itemque non posset quis alienum librum edere, notis apposis ad res explicandas, non posset etiam textus ex alieno libro in proprio libro referre, non posset alienum librum penitus confutare, et tanquam erroneum, scandalosum, auferre illi omnem auctoritatem; quod dominium importat non tantum in *usum* verum etiam in ipsam *substantiam* rei, quam pro iure suo destruit.

9. Semel reservato auctori usu in suum librum, publice editum, professori in suam lectionem, quam habet in publica academia, concionatori in suam concionem, quam habet in publica ecclesia, iam alius scriptor eo libro uti non potest ad alium librum conficiendum et meliorem, cum facile sit inventis addere, iam auditor non posset amicis lectionem repetere et de ea in alia academia disserere, iam alius concionator auditam concionem, quam memoriter bene retinet, non posset citra iniustitiae peccatum, eandem ad populum concionem habere, et forte cum maiori fructu propter eius personales qualitates. Parum autem refert, ut patet quod quis ore pronuntiatam lectionem, concionem auditam, memoriter retineat et aliis repetat, vel lectionem alienam, aut alienam concionem typis editam memoriter addiscat et repetat. Parum item refert quod quis alienam lectionem vel concionem ore aliis repetat vel per epistolas amicis transmittat; vel lithographia, vel publicis etiam typis; eadem lingua, vel diversa vel etiam diversis linguis. Cum autem hic intercedat etiam proprium ingenium, propria habilitas, propria industria et labor, cur quis fructum proprii ingenii et laboris percipere non potest, vel abstinere debet a proprio ingenio exercendo a proprio labore exerendo?

10. Insuper, si auctor praedictum dominium in suum opus haberet illud posset testamento transferre suis haeredibus, et isti aliis. Iam vero illi, qui defendunt praedictum dominium auctorum, contenti sunt asserere illud ad determinatum tantum tempus. Haec limitatio ostendit reapse confundi in hac quaestione strictam iuris exigentiam cum mera iuris convenientia et naturali aequitate. Itemque, si auctor sibi vindicare non potest absolutum ius in *usum* sui libri, quomodo huiusmodi ius coarctatur saltem ad alios excludendos a libro edendo et vendendo? Inter alios enim libri usus iste etiam recensetur. Et si librum quis emit, et ita emptione materialiter etiam inspectum *suum* fecit, quomodo impediri potest, ut eundem librum ipsemet edat, et suo nomine suisque expensis et lucro vendat. Si quis arborum seminarium habeat, et arbores vendat, impedire profecto non potest, ut alius, arbore empta, seminarium

et ipse efformet, ex eoque arbores deinde ipse etiam vendat, suis expensis suoque lucro. Idem omnino de alia libri editione valet.

11. Neque vero aliquid probat adversariorum ratio; cum enim nimis probet, nihil probat omnino. Enimvero verum profecto est quod assumitur, *legem ipsam naturae postulare, ut cuique ius suum in fructum industriae atque ingenii sui servetur.* Sed huiusmodi fructus ille est, quem auctor reapse percipit ex editione et ex editionibus, quas ipse conficit libri sui. Quod huiusmodi fructus extendatur etiam ad editiones ab alio confectas, vel quod alius ideo impediatur editiones has conficere, inde non eruitur: imo contrarium consequitur: alius enim utitur suo ingenio, sua industria et labore, et ideo iure potitur et fruitur illius fructibus. Aliud quod subditur, *eandem naturae legem postulare, ut, si fructus industriae nostrae percipi nullus possit, nisi in communitatem opus tradatur, traditio ista auctorem non privet fructu industriae suae;* nihil pariter evincit. Etenim primo id evinceret, quod traditio dominii in mutuo privare a fortiore non debet dominum pecuniae fructu ex pecunia percipiendo. Insuper, si auctor libri, ne privetur fructu industriae suae, impedire potest, quominus librum alius edat, in aliam linguam vertat, etc., mercator, negotiator, artifex, etc., impedire potest quominus alii mercatores, negotiatores, artifices, eandem mercaturam et negotiationem eandemque artem exercent; inde enim ille privatur fructu industriae suae. Neque valet quod ipse invenerit modum fabricandi merces, negotia agendi tali vel tali modo, artem exercendi. Hoc ipsi communi sensui et praxi timoratorum opponitur. Et sic si quis reperiat modum inveniendi aquam in campis et publice illum manifestet, quis unquam impediet proprietarios agrorum ab aqua invenienda in proprio fundo, vel impediet alios quominus hanc artem exercent, et lucrum inde percipiant? Neque verum est, quod tunc *nullum* auctor libri e. g. percipere posset fructum sui ingenii et suae industriae. Percipit profecto fructum illius editionis, vel illarum editionum, quas ipse conficit. Hoc unum verum est in casu, quod non percipit auctor libri omnem fructum, qui ex illo haberi potest. Sed hoc nullam continet difficultatem. Hoc enim passim fere in contractibus omnibus verificatur. Et sic qui vendit equum percipit tantum pretium equi. Emptor utitur equo ad plures usus, et sua industria lucratur forte quotannis pecuniam excedentem ipsum pretium equi. Neque posset quis dicere, *naturae legem postulare, ut, si fructus rei suae percipi nullus possit, nisi rei dominium in alium tradatur, traditio ista dominum non privet fructu rei suae.* Facta traditione dominii ille fructus non est amplius fructus rei suae, sed alterius: et res fructificat alteri domino, non priori, cuius

amplius non est. Ceterum si quis vel leviter attendat vim allatae rationis, ea talis plane est ut concedat omnino quod adversarii affirmant, quod nempe *res in communitatem tradatur* et consequenter auctorem eo privari iure proprietatis, et rem de communi iure evadere. Quod autem asseritur, quod in tali etiam casu lex naturae postulat ut auctor fructu industriae suae non privetur; hoc quidem consequenter dicitur de congruentia, de convenientia quadam, de quadam naturali aequalitate, sed logice de stricto iure, vi iustitiae commutativae, dici quidem non potest.

12. Hisce praesuppositis varias nunc resolvimus particulares quaestiones. Ac primum, *an violet ius alienum, qui opus manuscriptum sine consensu auctoris typis edat?* — R. Affirmative. Ratio, quia opus, quamdiu in lucem emissum non fuit, sub dominio prorsus remanet auctoris. Quare talis usurpator ad restitutionem manuscripti et damnorum compensationem tenetur.

13. *An item violet ius alienum, qui lectiones alicuius professoris, vel concionem oratoris typis edat?* — R. Sunt qui generatim affirmant, etiam de publica lectione vel concione. Ratio, quia publice docere vel concionari non est tradere opus suum alteri ad edendum vel vendendum. Verum distinguendum videtur. Etenim si agatur de privata lectione, de privata concione, perspicua res est professorem vel concionatorem retinere totum ius suum in suam lectionem vel concionem. Verum, si agatur de publica lectione vel concione, valet argumentum iam factum quod res in communitatem iam tradita sit, et eo ipso facta sit de communi iure. Idque confirmatur ipso facto, nam nemo est, qui tanquam iniurios in alios condemnat eos, qui publicos discursus typis edunt, in ephemeridibus, Deputatorum vel Senatorum in Parlamentis vel aliorum in publicis conventibus. Ipsa Summi Pontificis verba in publicis christifidelium receptionibus publice eduntur, neque ullus est, qui id gravis peccati contra iustitiam insimulet.

14. *An typis mandari possit in alio loco liber recenter vulgatus, sine licentia auctoris?* — R. Si de loco valde dissito agatur, illi ipsi doctores, qui contendunt de iure naturae auctorem ius proprietatis retinere in suum librum iterato edendum, ita ut alii excludantur a tali iure, concedunt in tali casu huiusmodi ius minus urgendum videri: siquidem editio in regionibus valde dissitis minus impedit, quominus fructum industriae suae congruum auctor percipiat. Atque haec ratio adhuc clarius ostendit auctorem revera non retinere *ius proprietatis* in suum opus: siquidem si illud ius retineret parum referret quod in vicina vel longinqua regione liber edatur sine licentia, contra voluntatem auctoris. Parum sane refert, quoad iniuri-

stitiam, quod quis occupet alienam domum, alienum campum, iisque utatur ac fruatur invito domino in vicina vel remotissima regione. Neque valet dicere quod quis in tali remotissima regione defendere ac tueri non posset suum ius proprietatis, secus, ut ipsimet doctores scite animadvertunt, fas esset cuique segetes aut uvas sibi sumere ad libitum, quod agri aut vineae dominus eas custodire non valet. Si vero de vicino loco agatur, et tractatus adsint inter varias ditones, quorum vi auctor eodem iure alibi ac in propria patria gaudere potest, laeditur certe iustitia commutativa et violator alieni iuris ad normam legum damna compensare tenetur. Quod si nulla adsit conventio inter varias regiones, cum lex extra territorium legislatoris nullam habeat vim, quamvis forte talis adsit lex in loco auctoris, in alio tamen loco, libri editor eâ non tenetur, adeoque nonnisi naturali iure res definienda est. Atqui naturali iure huiusmodi proprietatis ius nullum est, vel valde incertum est. Argui ergo non potest tanquam alieni iuris violator et tanquam damnificator, qui suo utitur iure et alienum librum edit. Idque multo magis valet, si quis non mere ederet alienum librum, sed in aliam linguam antea verteret. Tunc enim adhuc magis accedit propria industria et proprius labor.

15. Illud quidem contra veritatem et contra iustitiam est, si quis nempe alienam lectionem, alienam concionem, alienum librum publicet, sed *suo nomine*, vel nomine utique auctoris, sed immutatione facta, quin immutationis proprius auctor declaretur. De qua re merito Bel-

larminus in quadam sua Epistola conqueritur, cum quodam religioso, qui ipsius publicaverat conciones; ubi et illud notandum est, non movisse Bellarminum querelam simpliciter de facta concionum publicatione, sed de publicatione non fideliter facta, ac de publicatione concionum, quae cum ab auctore publicationi tunc non destinabantur, nondum ab ipso fuerant expolitae et perfectae, hac ommissa correctione deinde ab ipso facta, desiderans ut de hoc lector praemoneretur.

16. Haec est laud. Bellarmini epistola: « Simoni Riccio Ordinis S. Francisci de Observantia. Epistola XCIV. Reverende Pater. Audivi Conciones meas latinas, quas habet Reverentia Vestra, non esse *ex meo autographo* descriptas, sed *ex ore dicentis* excerptas. Ego autem existimabam, descriptas esse ex Concionibus, quas habebant Lovanii Monachi Parcenses: qui cum vicini essent, accipiebant a me Conciones, easque descriptas *ex meo autographo* legebant ad mensam. Et quoniam non videtur fieri posse, ut Conciones *ex ore dicentis* excerptae, *tales sint*, ut in lucem emitti possint; rogo Reverentiam Vestram, ut parcat honori meo, et vel omittat editionem, vel conferat scriptas, quas habet Conciones, cum duobus libris, quos isthuc misi per Procuratorem vestrum: vel quando nihil aliud fieri possit, saltem initio admoneat Lectorem, Conciones ex ore dicentis fuisse excerptas: ut si quae sint errata, non mihi, sed scriptori attribuantur. Valeat Reverentia Vestra, mei memor in sanctis precibus suis. Romae die 8 Iunii 1612 ».

AUGUSTINIANI

1. — *Confessio Eremitarum S. Augustini apud externos.*

Confer verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis*, n. 3.

B

BAPTISMUS

1. — *Consecratio ss. oleorum omissa halatione.*

Beatissime Pater. Vicarius generalis N... ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus, de mandato speciali sui Episcopi nunc in visitatione dioecesis occupati, exponit quod feria V in Coena Domini ad consecrationem Olei Catechumenorum tam Episcopus, quam quindecim presbyteri plena inadvertentia in Olea halare omiserunt. Qui quidem defectus his diebus tantum cognitus est, duobus professoribus maioris seminarii, qui in choro aderant, illum revelantibus.

Iam vero Olea sacra per dioecesim distributa sunt; manent vero apud Reverendissimum Episcopum quae ad consecrationes Ecclesiarum, altarium et ad ordinationes presbyterorum necessaria sunt.

Quaeritur:

I. An Episcopus acquiescere possit?

Et quatenus negative:

II. Quid agendum?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Provisum in primo. — S. C. S. O.
19 Iunii 1889.

2. — *SS. Olea anni praecedentis in benedictione Fontis.*

Instante Rñio Dño Episcopo Anneciensi; ut in universis Paroeciis suae Dioeceseos, de Apostolica venia permittatur usus sacrorum Oleorum, anno praecedente benedictorum, usque ad Sabbatum ante Pentecosten exclusive, ne eo tempore absint a propriis Paroeciis Rectores vel Vicarii, quorum ministerio christifideles egent: S. R. C. rescribendum censuit:

R. Parochus curet, ut Presbyter, vel clericus, si possibile sit in Sacris constitutus, nova Olea Sacra recipiat. Quod si aliquod adhuc extet impedimentum, idem Parochus vel per se, vel per alium Sacerdotem benedicat fontem, sine sacrorum Oleorum infusione, quae privatim opportuno tempore fiet: nisi aliquem baptizare debeat, tunc enim in ipsa benedictione solenni vetera Olea infundat. Atque ita servari mandavit. — S. R. C. 31 Ian. 1896.

Sacerdos, qui dum Fontem baptismalem in Sabbato Sancto benedicit non potest Olea sancta aquae benedictae immiscere, vel quia haec illi deficiunt, vel ob aliam legitimam causam, potestne Fontem nihilominus eo die benedicere, Oleorum sanctorum immixtionem ad alium diem differendo; an vero integram Fontis benedictionem omittere eo die tenetur?

R. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam; et communicetur Decretum S. R. Congr. diei 12 Aprilis 1755 in Lucana. Parochi qui ante Fontis benedictionem Olea sancta recipere non potuerunt, illa subinde privatim ac separatim in aquam mittere poterunt. — S. C. de P. F. 5 Martii 1816 pro Sin.

Perdurantibus belli civilis calamitatibus in Regno Hispaniarum, accidit ut Rñus Oriolen. Episcopus, superiori anno 1836, Olea sacra feria V in Coena Domini consecrare nequiverit, pro solenni benedictione Fontium baptismalium parochialibus in ecclesiis peragenda insequente Sabbato Sancto, neque eadem Olea a vicinioribus Episcopis parochi habere potuerint, siquidem ob communia incommoda pene omnes Episcopales Sedes proprio sunt viduae pastore, ita ut, communicationibus interceptis, grex a pastore, filii a parente, Ecclesia ab Episcopis, non sine magno animarum salutis detrimento, separentur. Huiusmodi in angustiis constituti, parochi praebendati Oriolen. dioecesis diversas inter se protulere sententias; et, nonnullis negantibus, bene multi opinabantur benedictionem solemnem Fontium baptismalium perfici posse, adhibitis Oleis superiori anno consecratis. In qua opinione et sententiarum varietate, id sumpsere consilii ut S. hanc R. C. requirerent ut certam sequerentur regulam in re tanti momenti ac propterea insequentia dubia enodanda humillime proposuerunt, nimirum:

I. An talis benedictio (Fontis baptismalis in

Sabbato Sancto) fieri debeat cum Chrismate et Oleo praecedentis anni; an potius omittenda sit infusio Chrimatis et Olei, usquedum accipiuntur recenter consecrata?

II. An, in Baptismo solenni infantium, utendum sit huiusmodi aqua, benedicta quidem cum reliquis caeremoniis Missalis sed absque consecratione, seu mixtione sacrorum Chrimatis et Olei; an vero aqua consecrata praecedenti anno, quae ad hunc finem conservetur?

III. An, supposito quod aqua baptismalis benedicta sit cum veteribus Oleis, eo quod recenter consecrata non habeantur, infundi debeat in piscinam simul ac nova recipiantur Olea, et iterum cum his alia benedicenda sit aqua iuxta caeremonias Ritualis Romani; an vero illa conservari et uti debeat, usque ad benedictionem in Vigilia Pentecostes, prout in Missali?

IV. An in Baptismo solenni ungenti sint infantes Oleo et Chrismate praecedentis anni, dum recenter consecrata non habentur; an vero omittenda sit haec caeremonia, et postea supplenda, quum novum Oleum et novum Chisma recipiantur?

R. Ad I. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad II. Negative ad utrumque, sed fieri debet nova Fontis benedictio cum Oleis anni praecedentis; seu provisum in prima parte superioris dubii.

Ad III. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad IV. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. — S. R. C. 23 Sept. 1837, Oriolen.

Pro diversitate circumstantiarum in praxi utrumque Decretum (praecedens) in Lucana et Oriolen. servari posse; nam in Lucana supponitur quod in aliquo fortuito casu Olea sancta ad breve tempus retardentur; et in Oriolen. loquitur de omnimoda impossibilitate habendi Olea sancta a propria Cathedrali vel a vicinioribus Dioecesibus. — S. R. C. 12 Aug. 1854.

3. — *De aqua baptismali.*

Episcopus Sancti Hippolyti S. R. C. exposuit, quod in nonnullis suae Dioeceseos Parochialibus ecclesiis, quarum populus non est numerosus, ex longo iam tempore invaluerit mos, ut aqua Baptismalis tantummodo in Sabbato Sancto Paschatis benedicatur, et pro toto anno reservetur; Benedictio autem aquae Baptismalis in Vigilia Pentecostes omittatur. Ad monitionem a Decano factam, Parochi isti non solum antiquissimam consuetudinem invocarunt, sed etiam ad Ritualis Romani Rubricam provocarunt, quae habet: *Aqua vero sollemnis Baptismi sit eo anno benedicta in Sabbato Sancto Paschatis vel Sabbato Pentecostes*, unde inferebant sufficere ut, vel Sabbato Maioris Hebdomadae, vel in Vigilia Pentecostes, fiat Benedictio aquae

Baptismalis, nec oportere eamdem ex Rubricae mandato fieri utroque Sabbato. Quapropter supradictus Orator ab eadem S. Cong. humillime exquisivit: Utrum consuetudo isthaec tolerari queat benedicendi aquam Baptismalem in istis Parochiis dumtaxat semel per annum, Sabbato videlicet Sancto Paschatis?

R. Iuxta alias decreta, ac praesertim in una Lucana, d. 12 Apr. 1755, et in una Urbeveta, 7 Decembris 1844, rescribendum censuit: Aquam Baptismalem in Parochiis esse benedicendam in Sabbatis Paschae et Pentecostes, non obstante quacumque contraria consuetudine, quae omnino eliminari debet. — S. R. C. 13 Aprilis 1874.

Decreta quae sequuntur quoad aquam baptismalem, a Pondicheriensi Synodo secunda edita, ad omnes Vicariatus Indiarum orientalium extendi placuit.

1. Aquam consecratam, aliquo decenti loco et vase, conservabit missionarius in ecclesia, ubi ordinarie degit, et in collatione S. Baptismatis adhibebit; idem faciet in ecclesiis, in quibus per notabilem anni partem commoratur.

2. Occurrente casu necessitatis utetur facultate aquam foecundatam conficiendi extra Sabbatum Sanctum et Vigiliam Pentecostes.

3. In locis quae Sacramenta administrandi causa inviset, utetur aqua consecrata quando illam in itineribus secum facile ferre poterit.

Praeterea voverunt EE. PP. omnibus Vicariis Apostolicis communicari Decretum datum Vicario Ap. Tunkinensi, die 10 Februarii 1806. « Omnino tenentur missionarii in conferendo Baptismo omnia agere ad praescriptum Ritualis Rom. vel in ea etiam parte quae respicit sacramentalia et usum aquae ad id in baptismali fonte asservatae. At ubi aquam praescripto ritu benedictam asservare gravis sit incommodi aut periculi, licebit in eo casu missionariis, vel cuilibet alii qui ad hoc Sacramentum conferendum pro temporum opportunitate aptus erit, uti aqua communi, praesertim si benedicta fuerit, pro aqua fontis baptismatis, quae nonnisi gravi cum incommodo aut periculo haberi possit ». — S. C. de P. F. 8 Sept. 1869, ad Vic. Ap. Ind.

Quando non habetur aqua baptismalis adhibenda est (quando fieri potest) aqua benedicta iuxta formulam in novis editionibus et in appendice Ritualis Romani; secus adhibenda est aqua naturalis. — S. C. S. O. 22 Iunii 1883.

1. Utrum valide baptizetur cum aqua, quae etsi suam liquiditatem omnino servet, magnum tamen et valde iniucundum foetorem exhalat? —

2. Utrum, posita validitate Baptismi, cum tali aqua, et altera bona cum sacro Chrismate foecundata non habeatur, melius sit uti ista aqua putida, quam aqua pura et naturali Chrismate non foecundata?

R. Baptismos collatos cum aqua corrupta fuisse validos, quamvis illicitos extra casum

necessitatis; et in casu necessitatis praefereendam aquam naturalem, sed providendum renovatione aquae Fontis Baptismalis, iuxta rituale Romanum. — S. C. S. O. 17 Apr. 1839.

4. — *De forma Baptismi praesentis indicativi.*

An Baptismus qui a chaldaeis sacerdotibus administratur maribus cum verbo *eemdat* in eorum Rituali posito, quod significationem habet praesentis imperativi, videl. *baptizare talis*, et significationem praeteriti videl. *baptizatus est talis*, sustineri possit praesupposita in baptizante intelligentia dicti verbi in praeterito.

R. 1. Baptismus collatus per verbum praeteriti temporis ad significandam actionem praeteritam, et non etiam quae per ministrum exercetur tunc quando baptizat cum invocatione SS^{mae} Trinitatis et aquae naturalis ablutione immersione vel aspersione, non est verus Baptismus.

2. Esset tamen verus Baptismus collatus per verbum indifferens ad praeteritum indicativi et praesens imperativi, si baptizans uteretur illo pro praesenti imperativi, si cetera adsint recta, nempe intentio, in aquam naturalem immersio, ablutio, vel aspersione cum Sanctissimae Trinitatis expressa invocatione.

3. Idem dicendum quando minister utens verbo indifferenti, ut supra, nihil cogitans de praeterito vel de praesenti, virtutem autem intentionem haberet utendi illo verbo eo meliori modo quo potest, etiam si crederet vocem significantem vel exprimentem actum qui per ministrum exercetur, esse praeteriti temporis, re-tenta tamen intentione faciendi quod Christus instituit vel observat Ecclesia christianusque populus, et non alligandi formae significationem suae privatae credulitati.

4. Si baptizans uteretur verbo praeteriti temporis ad significandum actum qui per ipsum ministrum exercetur quando baptizat, ceteraque requisita adessent, esset Baptismus, si apud nationem illam vel clerum esset usus accipiendi vocem illam praeteriti ad significandam actionem praesentem.

5. Est etiam Baptismus, si quis ex ignorantia linguae infringendo verba absque animo introducendi errorem aut haeresim, proferat vocem praeteriti pro praesenti, si tanta sit inter vocem praeteriti et praesentis similitudo ut facilis sit lapsus ex una voce in aliam, prudentesque viri iudicent communiter baptizantem vocem praeteriti pro praesenti corrupte prolata supposuisse, et prolata voce concipiant actionem praesentem sufficienter significari.

6. Ad tollendam tamen in huius tam necessarij Sacramenti administratione omnem ambiguitatem vel erroris occasionem admoneantur in posterum chaldaei dum baptizant uti verbo praesentis indicativi aut saltem imperativi; vel

si velint uti verbo indifferenti ad praeteritum et praesens, accipiant illud in significatione praesentis. — S. C. de P. F. 27 Martii 1631.

5. — *De Trium Personarum invocatione.*

Relata forma Baptismi armenorum schismaticorum, quae in eorum Ritualibus habetur ut infra, videlicet: *Baptizat nunc manus mea in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*; vel: *Baptizet nunc manus mea in nomine Patris, baptizet nunc manus mea in nomine Filii, baptizet nunc manus mea in nomine Spiritus Sancti*; S. C. declaravit dictam formam Baptismi esse veram ac legitimam. — S. C. S. O. 8 Septembris 1633.

Se sia valido il battesimo amministrato dagli eretici colla seguente forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, ego te baptizo in nomine Filii, ego te baptizo in nomine Spiritus Sancti.*

R. Baptismum exposita forma collatum esse validum. — S. C. S. O. 11 Ian. 1882.

Nella Congr. di fer. IV 31 Luglio u. s. esaminato il dubbio proposto dal Vic. Ap. del Tonkino Occid. circa la validità della formola battesimale *Ego te baptizo in nomine Patri Firii et Firitui Sancti*, gli Emi Cardd. Inquisitori Generali hanno emanato il seg. decreto approvato nello stesso giorno dal S. Padre: *Baptizatos hac forma non esse inquietandos; catechistas rite instruendos.* — S. C. S. O. 3 Aug. 1889.

6. — *Expressio baptizantis.*

Quidam infans domi baptizatus est. Laicus baptizans sic formam protulit: *En te baptismo en nome do Padre e do Filho e do Spirito Sancto.* Utrum propter defectum pronuntiationis *en te baptismo* talis Baptismus sit iterandus cum conditione?

R. Baptismum de quo agitur esse validum ideoque ne sub conditione quidem esse reiterandum. — S. C. S. O. 13 Maii 1817.

7. — *Expressio actionis baptizandi.*

Quaedam mulier quatuor genuit liberos quos et ipsa baptizavit dicens in lingua vernacula: *Ego volo ministrare tibi Sacramentum Baptismi peccatorum in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.* Quaero ergo an Baptismus sic collatus valeat, vel an debeat sub conditione reiterari tanquam dubius, vel tandem an sit nullus ideoque absolute denuo conferendus?

R. Baptismum fuisse invalidum, ideoque absolute esse baptizandum. — S. C. S. O. 23 Iunii 1840.

8. — *Expressio subiecti.*

De Baptismo, ex omissione pronomini *te* in eius collatione, quod ex Coreanorum ignorantia saepe contigisse refert, *invalidum* fuisse Sacra-

mentum perspicua res est, ideoque renovandum. — S. C. de P. F. 11 Sept. 1841.

9. — *Forma conditionata.*

Utrum validus sit Baptismus infantibus collatus cum hac conditione: *Si vis baptizari ego te baptizo* etc.; et quid agendum erga illos qui, apposita tali conditione, a quibusdam mulieribus baptizati sunt, an scilicet iterum vel absolute, vel conditionate sint baptizandi?

R. Validum esse Baptismum sub enunciata conditione collatum, quae tamen conditio in posterum omnino omittenda erit. — S. C. S. O. 12 Iunii 1850.

10. — *Omissio verbi AMEN.*

Plures theologi, inter quos S. Alphonsus Maria de Ligorio, sentiunt veniale esse omittere vocem *Amen* in fine formae Baptismi, quae tamen vox non reperitur in Rituali Romano; quaeritur ergo utrum adhibenda sit vel omittenda?

R. Strictim in casu servetur Rituale Romanum. — S. R. C. 9 Iunii 1850.

11. — *Baptisma administratum ab haereticis cum errore de eius efficacia.*

In quibusdam locis nonnulli (haeretici) baptizant cum materia et forma debitis simultanee applicatis, sed expresse monent baptizandos ne credant Baptismum habere ullum effectum in animam; dicunt enim ipsum esse signum mere externum aggregationis illorum sectae. Itaque illi saepe catholicos in derisum vertunt circa eorum fidem de effectibus Baptismi, quam vocant quidem superstitiosam. Quaeritur:

I. Utrum Baptismus ab illis haereticis administratus sit dubius propter defectum intentionis faciendi quod voluit Christus, si expresse declaratum fuerit a ministro, antequam baptizet, Baptismum nullum habere effectum in animam?

II. Utrum dubius sit Baptismus sic collatus si praedicta declaratio non expresse facta fuerit immediate, antequam Baptismus conferretur, sed illa saepe pronuntiata fuerit a ministro, et illa doctrina aperte praedicetur in illa secta?

R. Ad I. Negative; quia non obstante errore quoad effectus Baptismi, non excluditur intentio faciendi quod facit Ecclesia.

Ad II. Provisum in primo. — S. C. S. O. 18 Dec. 1872.

12. — *Baptismus non differendus.*

Ad Vic. Ap. Cocincinae. — Consuetudinem huius Missionis circa Baptismum quod a catechistis aliisve probatis laicis, absente sacerdote, illico administratur infantibus, bona licet valetudine utentibus, de qua dubitabas, S. C. plenissime approbavit: hominum quippe vita, in-

fantium praesertim, continuis est obnoxia periculis. — S. C. d. P. F. 11 Febr. 1804.

Circa praxim ab Amplitudine tua statutam quoad parvulorum Baptisma *intra decem dies ad summum, per sacerdotes, si detur opportunitas, vel per catechistam non vero per aliam personam, excepto casu necessitatis, conferendum*, EE. PP. standum omnino existimarunt Synodi Sutchuensis praescriptionibus. — S. C. d. P. F. 11 Sept. 1841.

Ex *Synodo Sutchuensi*: « Praeterea, cum in hisce regionibus vigeat consuetudo minime tuta ut parentes recens natos infantes in eodem lecto secum deponant, aliunde vero missionarii districtus suos nonnisi semel in anno perlustrare valeant, ne periculum subsit infantibus intereundi sine Baptismate, uti iam non semel accidit, in singulis christianitatibus specialiter edoceantur viri idonei atque mulieres, in primis vero catechista, qui pueros recens natos etiam si non infirmos baptizent, supplente dein presbytero, cum adventaverit, Baptismatis caeremonias, moneanturque parentes ut, quam primum commode fieri poterit, eos aqua salutari ablui procurent. Prudens valde est ut intra triduum abluantur; ne autem Sacramentum tam necessarium diu nimis protrahatur cum periculo salutis, praefinimus octo dies ab infantis natiuitate, mandamusque ut ultra hunc terminum non differatur ».

13. — *Baptismus foetus in utero matris.*

Extat decretum S. Congregationis Concilii 12 Iulii 1794: « Foetus in utero supra verticem baptizatus post ortum denuo sub conditione rebaptizetur ».

Rationem dant nunc temporis Theologi, quia certum esse non potest aquam caput infantis revera attigisse; etsi amplius non valeat ratio exhibita a S. Thoma, 3 P., q. 68, art. 11, quod generatim « corpus infantis antequam nascatur ex utero, non potest aliquo modo ablui aqua ».

Quaeritur: « Si in aliquo casu particulari medicus vere peritus et probus testetur, per methodum longè perfectam, perfectiorem, quae nunc adhibetur, aquam sine dubio caput infantis in utero attigisse, debetne infans iterum sub conditione baptizari post ortum? »

Sacra Poenitentiaria Apostolica, die 21 Ianuarii 1897, respondit: Recurrendum ad S. Congregationem Concilii.

Et S. C. Concilii sub die 16 Martii 1897, rescribendum censuit: Servetur decretum S. C. Concilii diei 12 Iulii 1794: idque notificetur E. m. Archiepiscopo Mediolanen.

14. — *Baptismus rudium adultorum in articulo mortis.*

Utrum Missionarius conferre possit baptismum in articulo mortis mahumedano adulto, qui in suis erroribus supponitur in bona fide:

I. Si habeat adhuc plenam advertentiam, tantum illum adhortando ad dolorem et ad confidentiam, minime loquendo de nostris mysteriis, ex timore ut ipsis non crediturus sit.

II. Quamcumque habeat advertentiam, nihil ei dicendo, cum ex una parte supponitur illi non deesse contritionem, ex alia vero prudens non esse loqui cum eo de nostris mysteriis.

III. Si iam advertentiam amiserit, nihil prorsus ei dicendo.

Ad I. et II. Negative, i. e. non licere huiusmodi mahumedanis, de quibus in primo et secundo quaesito agitur, sive absolute sive conditionate administrare baptismum; et dentur decreta S. O. ad Episcopum Quebecensem sub die 25 Ianuarii et 10 Maii 1703, et Instructio S. Officii sub die 6 Iunii 1860 ad Vicarium Apostolicum Tche-Kiang.

Ad III. De mahumedanis moribundis et sensibus iam destitutis respondendum ut in decr. S. Officii 18 Septembris 1850 ad Episc. Perthesensem; idest: « Si antea dederint signa velle baptizari, vel in praesenti statu aut nutu aut alio modo eandem dispositionem ostenderint, baptizari posse sub conditione, quatenus tamen missionarius, cunctis rerum adiunctis inspectis, ita prudenter iudicaverit ». — S. C. S. O. 30 Martii 1898.

Laudata Decreta sequentis sunt tenoris:

Ad Episc. Quebecen. 25 Ian. 1703. — Quaeritur utrum antequam adulto conferatur Baptisma, minister teneatur ei explicare omnia Fidei nostrae mysteria, praesertim si est moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius. An non sufficeret si moribundus promitteret fore, ut, ubi e morbo convalescet, instruendum se curet, ut in praxim redigat quod ei praescriptum fuerit.

R. Non sufficere promissionem, sed missionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non sit, explicare mysteria Fidei quae sunt necessaria necessitate medii, ut sunt praecipue mysteria Trinitatis et Incarnationis.

10 Maii 1703. — 1. Quaeritur an missionarius possit conferre Baptisma, aliaque Sacramenta infirmo barbaro cui explicata sunt Religionis mysteria, quique pollicitus est observaturum se mandata; missionarius autem certus est quod non promiserit ea servaturum nisi hoc tantum motivo, scilicet, quod nolit ei contradicere. Multae ipsi supersunt rationes dubitandi, num moribundus sit bene instructus, quia missionarius, linguae barbarae rudis fere atque imperitus, non potuit nisi obiter explicare mysteria sublimia excedentia captum barbarorum, et quamvis moribundus affirmet se omnia capere, exteriora tamen et exiguitas devotionis persuadent id moribundum dicere ex complacentia, ita ut si alius ad eum accederet qui diceret, quod omnia quae dicta sunt ei nihil sint nisi merae fabulae, *etiam, sunt fabulae*, responderet

barbarus complacendi gratia. Hoc autem oriri potest ex duobus principiis: Primum quia non capit, quae ei dicuntur; ex. gr. animi levitate, ita ut eo ipso momento, quo dicit: *credo et faciam*, credat revera, et exequi velit, sed minima ratione contraria sententiam mutabit: quod tamen constat quod barbarus nollet uri in inferno, et sic affirmatio eius possit esse vere ex intimo cordis, difficultas est, utrum credat esse unum Deum et utrum credat esse infernum, an vero audiat quae dicta sunt ei tamquam historiam sibi narratam, quae vera et falsa esse potest.

2. An possit baptizari adultus rudis et stupidus, ut contingit in barbaro, si ei detur sola Dei cognitio, et aliquorum eius attributorum praesertim iustitiae remunerativae et vindictivae, iuxta hunc Apostoli locum *accedentem ad Deum oportet credere quia est et remunerator est*, ex quo infertur adultum barbarum in certo casu urgentis necessitatis posse baptizari quamvis non credat explicite in Iesum Christum.

3. Utrum missionarius teneatur barbaris adultis baptizatis aut baptizandis omnia praecepta legis positivae divinae intimare, praesertim ea omnia quibus sese submittere difficultatem habent, ut eiusmodi barbari securitate conscientiae fruantur, licet ea praecepta non observent quae ignorant, eo nitentes iuris axiomate *lex non obligat nisi fuerit promulgata*.

R. Ad 1. Non licere, si missionarius sit moraliter certus, prout in dubio asseritur, barbarum infirmum non sufficienter iuxta proprii captus mensuram intellexisse mysteria religionis christianae sibi explicata, aut ea sufficienter non credere, et ex solo motivo non contradicendi promittere se servaturum mandata eiusdem religionis.

Si vero missionarius prudenter credat infirmum barbarum, quando dicit: *credo et faciam*, revera tunc sufficienter credere serioque promittere se servaturum, ut supra, debere baptizari.

Si autem de praedictis, missionarius dubitet, et tempus non suppetat illum melius instruendi, immineatque periculum mortis, debere itidem baptizari sub conditione.

Ad 2. Missionarium non posse baptizare non credentem explicite in Dominum Iesum Christum, sed teneri illum instruere de omnibus iis quae sunt necessaria necessitate medii iuxta captum baptizandi.

Ad 3. Teneri omnia praecepta legis positive divinae intimare.

Ad Vicar. Apost. Tche-Kiang Instr. S. C. S. O. 6 Iunii 1860.

In foliis ab A. Tua ad S. C. de Propaganda Fide transmissis exponebatur quemdam missionarium saepius appellari ad conferendum baptismum adultis moribundis, qui licet profiteantur propositum sibi baptismum se libenter recepturos, se vere renuntiare diabolo, credere

in Deum, et anteactae vitae poenitere, attamen ex circumstantiis maximum relinquunt dubium circa sinceritatem huiusmodi dispositionum: supradictum vero missionarium consulere volentem ex una parte reverentiae Sacramenti, et ex altera parte salutis aeternae infirmi iam morituri, conferre baptismum sub hac conditione, *si tu es vere dispositus*, expresse intendens se non baptizare, sepositis bonis dispositionibus. Hinc quaerebatur: 1. Utrum talis modus conferendi baptismum licitus sit vel non.

Exponebatur praeterea nonnullos ex illis infirmis, recepto sub huiusmodi conditione baptismo, postea supervivere, imo et aliquoties e sua infirmitate penitus convalescere, et posse rectius disponi, et quaerebatur: 2. Utrum ipsi superviventes, et rectius dispositi debeant indiscriminatim omnes rursus baptizari saltem sub hac conditione, *si non fuisti baptizatus*.

S. Congregatio Supremae et Universalis Inquisitionis, cuius iudicio haec dubia delata fuerunt, maturo super iisdem adhibito examine, sub feria IV Augusti 1870 respondendum mandavit praesenti instructione.

Explorata res est, tres in adulto requiri dispositiones ad Baptismum rite suscipiendum: fidem nempe, poenitentiam et intentionem illum percipiendi. Fides profecto necessaria est, qua adultus debet esse sufficienter instructus, iuxta propriae intelligentiae mensuram, de mysteriis Christianae Religionis, et ea firmiter credere; et necessaria item est poenitentia qua debet peccata sua dolere, et actum elicere vel contritionis, vel attritionis: ac tertio necessario requiritur intentio seu voluntas suscipiendi hoc Sacramentum, eaque deficiente, non imprimatur in adulto baptismatis character. At enim vero fides et poenitentia in adulto requiruntur, ut licite sacramentum suscipiat, et fructum sacramenti consequatur: intentio vero necessaria est ad illud valide consequendum, adeo ut qui baptizatur adultus sine fide ac poenitentia, illicite quidem at valide baptizatur; et contra qui baptizatur absque voluntate sacramentum suscipiendi nec licite nec valide baptizatur. Hisce praemissis facile erit dignoscere missionarium in proposito casu non bene se gessisse, quando Baptismum administrans adulto moribundo, eodem calculo habuit dispositiones requisitas ad baptismum licite administrandum, et eas quae ad illum valide percipiendum necessario requiruntur. In dubio enim utrum adultus morti proximus sufficienter instructus sit de fidei mysteriis, et ea sufficienter crediderit, atque in dubio utrum ipsum anteactae vitae sincere poeniteat, quum mortis necessitas urgeat; sacramentum absolute administrare ei debet absque ulla conditione. In dubio vero utrum ipse vere intendat baptismum suscipere, si praevio diligenti examine de hac intentione adhuc dubitetur, baptismus conferri debet sub conditione

dummodo sit capax baptismi. Ne tamen norma quaedam desit huiusmodi missionario, hic annexum A. Tuae transmittitur decretum eiusdem Congregationis Supremae et Universalis Inquisitionis latum feria V coram SSmo die 23 Augusti 1703 super quaestione ab Episcopo Quebec. proposita. Praeterea nec bene se gessit missionarius quando baptismum conferens sub conditione intendit se non baptizare, sepositis bonis dispositionibus in suscipiente baptismum: nam in casu missionarius debet tantum intendere se baptizare quatenus suscipiens sit capax baptismi, idest illum sincere percipere velit.

Tandem quoad secundum dubium animadvertendum est baptismum ne sub conditione quidem passim ac temere esse iterandum, et tunc solum conditione uti licere cum prudens et probans subest dubitatio, an quis fuerit valide baptizatus, quemadmodum traditur in Catechismo Romano P. 2 de Sacramento Baptismi, n. 57.

Ceterum si praedicta dubietatibus missionariorum diluendis non sufficiant, eas A. Tua S. Congregationi exponere curabit, ut omnibus perpensis circumstantiis removeantur.

Laudatum Decretum ad Episcopum Quebec. habes in praecedenti Resolutione par. 10 Maii 1703. — 1. Quae.

15. — *An omnes sub conditione rebaptizandi baptizati ab haereticis.*

I. An baptizati ab haereticis promiscue sint sub conditione baptizandi.

II. An saltem illi, quos non constat in particulari valide baptizatos fuisse.

R. Ad I. et II. Detur responsum latum a S. C. Concilii sub die 27 Martii 1683, nempe *non esse rebaptizandos, nisi adsit dubium probabile de invaliditate baptismi.* — S. C. S. O. 6 Aprilis 1859, Ep. Harlemen.

Utrum conferri debeat Baptismus sub conditione haereticis qui ad catholicam fidem convertuntur e quocumque loco proveniant et ad quamcumque sectam pertineant.

R. Negative: sed in conversione haereticorum, a quocumque loco vel a quacunque secta venerint, inquirendum est de validitate baptismi in haeresi suscepti. Instituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit, aut nullum, aut nulliter collatum fuisse, baptizandi erunt absolute: Si autem pro temporum et locorum ratione, investigatione peracta, nihil sive pro validitate, sive pro invaliditate detegatur, aut adhuc probabile dubium de baptismi validitate supersit, tunc sub conditione secreto baptizentur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abiurationem seu professionem fidei. — S. C. S. O. 20 Novembris 1878.

Utrum, quando post diligentem indagationem de valore baptismi a ministro haeretico collati

nihil constiterit, nisi ministellum baptizantem pertinuisse ad sectam Anglicanam, cuius Rituale validam praescribit materiam et formam, hoc factum sufficiat ad praesumendam baptismi validitatem, ita ut ad licite conferendum baptismum conditionatum speciali argumento probari debeat eius invaliditas, an vero praesumi debeat invaliditas baptismi a tali ministello collati, ita ut Sacerdos in tali casu conditionate rebaptizans irregularitatem non incurrat:

R. Detur Decretum in Romana fer. IV 20 Novembris 1878; quoad irregularitatem vero, iuxta exposita non fuisse incursum. Confr praecedens Decretum. — S. C. S. O. 21 Febr. 1883.

Triplex igitur in conciliandis haereticis distinguitur procedendi methodus: 1. si Baptismus absolute conferatur, nulla sequitur abiuratio, seu absolutio, eo quod omnia abluit sacramentum regenerationis; 2. si Baptismus sit sub conditione iterandus hoc ordine procedendum erit: a) abiuratio seu fidei professio, b) Baptismus conditionatus, c) Confessio sacramentalis cum absolutione conditionata. 3. Quando denique validum iudicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abiuratio seu fidei professio, quam absolutio a censuris sequitur. — Instr. S. C. S. O. 20 Iulii 1859.

Quoad abiurationem vero standum est Albitii regulae, scilicet quod si agatur de adolescentibus, qui annum 14 attigerint, sola professio fidei catholicae ab iis exigenda est antequam admittantur ad sacramenta, si vero agatur de iis, qui 14 aetatis annum excesserint, formalis sectae abiuratio, cui pertinuerit est exigenda. — Instr. S. C. S. O. 20 Nov. 1878.

16. — *De baptizatis a catechistis in locis Missionum rebaptizandis.*

Generatim ac sine delectu, cum adiunctione etiam seu conditione, quemlibet rebaptizandum non esse.... illis tantum permitti Baptismus conditionate administrari, de quibus, diligenti praemissa perquisitione, grave ac rationabile iuris factive dubium relinquatur, an Sacramentum alias rite susceperint. Qua de re eis proderit prae oculis habere tradita a Bened. XIV in suis Instit. 84 in Synodo dioec., praecipue lib. 7, cap. 6. Licet vero a diligenti eiusmodi praevia inquisitione vix forte unquam abstinendum esse absque periculo iniuriae Sacramenti, perfacile appareat; mature tamen perpensis libratique omnibus, quae in supradicta epistola ab Operario Boyer adnotantur, et A. T. testimonio firmantur, de quibusdam locis Vicariatus istius, attenta Catechistarum ac fidelium qualitate, ita ut perquisitio aut examen ad validam invalidamve Baptismi collationem dignoscendam, arguendamve, aut omnino institui nequeat, aut nulliter et sine ulla dubii illustratione certo fieret, S. eadem C., iis in adiunctis et iuxta exposita, durantibusque circumstantiis

absque aliis, ut in tuto salus animarum ponatur, Baptismum addita conditione administrari posse declaravit. — Instr. S. C. de P. F. 8 Septembris 1869.

In iudicando an iterandus sit Baptismus sub conditionata forma, nec nimia difficultate, nec nimia utendum facilitate est. — Instr. S. C. de P. F. 23 Iunii 1830.

17. — *De Matrimonii validitate in dubio de baptismo.*

Confer verbum *Matrimonium*.

18. — *Dubium negativum de validitate baptismi.*

Gravis est abusus, nec tolerabilis, rebaptizandi omnes quos catechistae baptizaverint, propter generale validitatis dubium. Id videlicet repetita romana decreta vetant. Ergo nonnisi post institutum singulorum casuum examen, ad Baptismi conditionalem repetitionem veniendum erit. Baptizatos porro ab hodiernis haereticis, denuo a catholicis baptizari non est imprudens, nec insuetum, propter haereticorum incertam et suspectam praxim; non tamen eo nomine quod dubitetur de fidei baptizantium capitibus. Etenim si certo constaret praedictos haereticos legitimam adhibuisse formam, materiam atque intentionem, rebaptizare prorsus non liceret, ut omnes norunt, neque Synodi Patres (Pondicheriensis) certe ignoraverunt, qui illis Decreti sui verbis nihil aliud fortasse designant, quam hodiernos haereticos, Socinianos, Methodistas, Quakeros, et forte alios, qui, cum Baptismi necessitatem negant, ritum fere contemnunt, idcirco baptizare recte nullo modo creduntur. — S. C. de P. F. 26 Iulii 1845.

Quaestio fiebat an rebaptizandi sub conditione sint, qui promovendi sunt ad minores vel sacros Ordines, quique nullum exhibent collati eis Baptismatis documentum seu testimonium, tum ob librorum defectum, tum ob memoriae labilitatem, aut mortuis parentibus, patrinis etc., vel dubium exurgat, an valide baptizati fuerint a minus instructis catechistis aliisve christianis. Hac de re A. Tuam, quoad primam dubii partem, testimonii nimirum defectum, nosse praestat iugiter, tum a S. C. tum a Supr. Inquisitione, quoties eiusmodi quaestiones propositae fuerunt, rescriptum esse negative, sententiam communem afferendo, eos nempe, qui a parentibus christianis nati, et ab iis christiano more educati sint, baptizatos omnino fuisse praesumendum. Praesumptioni vero eiusmodi inhaerere licet in altero quoque casu, seu cum dubitatur de catechistarum aut christianorum, qui clericum baptizaverint, sufficienti instructione ad Sacramenti administrationem. Nisi enim valida admodum sit dubitandi ratio quae moralem in hoc aut in illo casu peculiari certitu-

dinem pariat, pro validitate Baptismi standum erit, nec fortuito suspicioni adhaerendum, quae vel fideles, in re adeo familiari in Sinis, ac multo magis catechistae, quorum deputationi adeo caute ab Apostolicis Vicariis proceditur, minus instructi censeantur. Secus enim, ac si negativa dubia admittantur, ambiguitatibus quovis in casu ac sine fine locus fieret. — S. C. de P. F. 30 Sept. 1843.

19. — *De Baptismo filiorum infidelium, haereticorum, apostatarum.*

Retulit ad hanc S. C. de P. F. P. Didacus a Varallo, qui Tripolitanis missionibus multos annos praefuit, plurimas non sine gravi animarum detrimento inter earum partium verbi divini ministros subortas esse circa Baptismum dubitationes: An et quemadmodum pro diversis cum personarum tum periculi circumstantiis liceat ipsis, aut etiam ex debito incumbat salutari lavacro infidelium, qui sibi consulere non possunt, necessitati subvenire.

Quas dubitationes decem capitibus comprehensas, sed insuper multis vel incidentibus quaesitis implicatas S. C., diligenti examine adhibito, facile agnovit, non tam nova ulla sanctione seu definitione indigere, quam simplici quadam explanatione communis doctrinae, quae de Baptismo infidelium filiis praebendo ex veteri Ecclesiae consuetudine profecta multis identidem declarata est et confirmata Sacrarum Congregationum decretis et Apostolicis Constitutionibus, quarum summam duobus novissime Decretalibus Benedictus XIV complexus est, opportunisque pro casuum et circumstantiarum varietate partitionibus velut distinctis luminibus illustravit. Atque ex his quidem tria imprimis documenta suppetunt ad subiectam materiam propius pertinentia, e quibus in omni eius generis dubitatione sacri ministri consilii capiendi agendique normam petere debebunt. Sunt autem: 1. Extra imminens mortis periculum non licere, invitis aut insciis parentibus, baptizare infantes filios eorum infidelium, qui aut suis legibus vivunt, aut christianorum imperio vel dominio civiliter tantum subiecti sunt. 2. Nec baptizandos eiusmodi filios infantes ultro etiam ac sponte a parentibus oblatos, si post Baptismum in parentum infidelium potestate relinquendi sunt. 3. Sic infantibus eisdem in proximum vitae discrimen adductis Baptismum impertiendum, modo id fiat sine scandalo: quae plane constabunt ex decretis inferius proferendis. Ne vero in huius generalis doctrinae applicatione ad peculiare casus ambigendi locus relinquatur, censuit S. Congregatio singulis quaestionum propositarum articulis totidem esse responsionibus satisfaciendum.

I. Primum quaesitorum caput tria haec dubia complectitur. 1. Utrum licite baptizari

queant infidelium filii amentes a nativitate, de quibus nulla spes est fore, ut aliquo deinceps rationis intervallo potiantur. 2. Utrum sacri administri teneantur de huiusmodi amentibus inquirere, eosdemque baptizare. 3. Utrum per se an per alios.

R. Quoad primum communis est Doctorum sententia, duce S. Thoma, 3 p., q. 68, art. 12, amentes a nativitate, in quibus nec praesens apparet, nec futurus speratur usus rationis, inter infantes computari, et quoad susceptionem Baptismi eodem casu esse per totam vitam atque pueri, qui versantur in proximo mortis periculo: sicut enim isti pueri, qui nondum rationis usum attigerunt, consulere sibi non valent; sic nec illi amentes ullo vitae tempore providere sibi possunt, quia, utpote perpetuo amentes, nunquam rationis usum attingunt. Quatenus ergo vere probabili ac prudenti iudicio censeatur illa rationis impotentia, licite baptizari possunt. Neque enim quoad huiusmodi amentes locum habet ea ratio, quae generatim obstat, ne licite baptizentur filii infidelium invititis parentibus, quod nimirum praecavendae perversionis causa non sine parentum offensione essent ab eorum cura et potestate abstrahendi: non, inquam, valet haec ratio quod perpetuo amentes, quos a perversionis periculo subtrahit perpetua ipsorum amentia, tutoque ideo possunt in cura et potestate parentum relinqui. Cautè tamen ac prudenter in illis aut inquirendis aut baptizandis gerere se sacros ministros oportebit, ne in christianam religionem infidelium odium, et saevitia in fideles concitetur.

Quoad secundum, cum sacris ministris id imprimis propositum esse debeat, ut Christo et Ecclesiae quamplurimas possunt animas lucrificent, non est ambigendum, quin ad inquirendos et baptizandos huiusmodi amentes teneatur moralem eam omnem diligentiam praestare, quam proprii muneris ratio in rebus gravissimi momenti exposcit: ea semper cautione adhibita, quam ad vitandum scandalum christianae prudentiae leges praescribunt.

Tertio. Ad id vero tenentur missionibus addicti sive per se ipsos, quatenus legitime impediti non sint, sive per alios, quorum vicariam operam tum maxime laudabiliter adhibebunt, cum perspexerint, commodius ac tutius per alios, quam per se ipsos, amentium saluti consultum iri.

II. Secundo dubio quaeritur, quemadmodum se gerere missionum administri debeant erga filios infidelium amentes, quorum non ita stupida est amentia, ut non aliqua edant rationis indicia, in his maxime, quae ad animalis vitae rationem pertinent, in quibus videlicet imbecilla quaedam se prodit vis et facultas rationis, qualis apparet in pueris quatuor vel quinque annorum, quique adeo praecipua fidei mysteria percipere satis non valent. Quaeritur insuper,

an peccent ministri, qui amentes huiusmodi quasi praescitos habentes, omnem de illis curam et sollicitudinem abiiciunt.

R. Ubi difficultas suboritur in gradu velut amentiae diiudicando, res eo demum revocanda est, ut exploretur, an ii, de quibus quaeritur, tali rationis usu polleant, quo boni et mali moralis discrimen cognoscere, atque adeo in malo eligendo culpa se reos reddere valeant. Hinc triplex casus emergit: vel enim moraliter constat eos tali facultate pollere, vel moraliter constant non pollere, vel denique post sufficiens examen dubium incertumque manet an polleant.

1. Itaque, si prudenti iudicio peccati capaces existimantur, utendum regula, quam praescribit S. Thomas, 3 p., q. 68, art. 12, his verbis: *Quidam sunt, qui, etsi non omnino sanae mentis existant, in tantum tamen ratione utuntur, quod possint de sua salute cogitare, et intelligere sacramenti virtutem: de talibus idem est iudicium, sicut de his, qui sanae mentis existunt, qui baptizantur volentes, non autem inviti.* Isti ergo more adultorum ad Baptismum adducendi sunt. Qua in re servandae omnino regulae, quas Ecclesia praescripsit, quasque, utpote in Catechismo Romano dilucide explicatas, non attinet hoc loco repetere.

2. Si prudenti iudicio culpa capaces non censentur, velut pueri, qui non adhuc sufficientem rationis usum attigerunt, cum distinctione utendum: vel enim ista rationis impotentia perpetua fore prudenti etiam iudicio existimatur, suntque baptizandi, ut superius ad primum dubium dictum est; vel spes aliqua subest fore, ut deinceps sese magis in ipsis facultas rationis exerat, tuncque iterum distinguendum: aut enim in proximo mortis periculo versantur, suntque baptizandi, modo id fiat sine scandalo; aut non adest huiusmodi periculum, suntque expectanda certiora rationis indicia, ut more adultorum ad fidem et Baptismum adducantur.

3. Quod si dubia tantum signa suppetunt, locus erit prudenti regulae, quam suppeditant probati Doctores, nimirum: si necessitas non urgeat, expectari potest ac debet commodior et maior cognitio; si autem necessitas urgeat, tunc in casu dubio inclinandum in favorem religionis et fidei christianae, et spiritualis salutis baptizandi.

Ceterum qui eiusmodi homines quasi damnatos iam ac desperatos negligunt turpem negligentiam turpiori excusatione obtegere sagent. Deo soli compertus est electorum numerus in suprema felicitate locandus, estque prorsus insanae temeritatis id sibi iudicium arrogare: *Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* Ad Rom. II. Hoc potius cogitent religiosi viri, nolle Deum aliquem perire, sed omnes ad veritatis agnitionem venire, ipsosque in partem eius muneris vocatos, quod a Christo discipulis suis demandatum est,

ut eant et fructum afferant, ut pro Christo legatione fungantur, atque in salute hominum procuranda Christo inserviant et collaborent.

Nusquam igitur fas est amentes illos negligere, sed intentis semper oculis et animis prospiciendum, ut, si quidem in proximo mortis periculo versentur, eos prudenti cautione adhibita minister baptizet; sin minus, opportuna momenta expectet, ut cum sufficientia rationis indicia ediderint, eosdem more adulatorum ad suscipiendum Baptismum rite praeparet.

III. Utrum ipsi ministri, antequam ad Baptismum amentibus huius secundi generis aut praebendum aut negandum sese inducant, rem totam, ubi sine gravi incommodo fieri potest, ad Episcopos, Vicarios vel missionum Praefectos referre teneantur, ab eisdemque consilium et agendi normam petere?

R. Tenetur quisque in suo munere fungendo errandi periculum, quoad licet, praecavere, omnemque, quam rei gravitas postulat, diligentiam in id adhibere. Nil porro tam consentaneum ecclesiasticae disciplinae et ordini hierarchico a Christo in Ecclesia instituto, quam ut inferiores in sacris muneribus obeundis a superioribus dirigantur. Proinde ubi casus incidit, quo Sacerdos missionibus addictus anceps animi pendeat, num, attentis circumstantiis, fas sit necne Baptismum ministrare, non satis ille errandi periculum praecavere censendus est, si, ubi commode fieri potest, maiores suos adire negligit, et paratum sibi in eorum sententia, consilio et auctoritate subsidium respuit.

IV. Ubi non adsunt Episcopi, Vicarii aut Praefecti, num qui missionibus dat operam, proprio consilio inducere sese debeat ad baptizandos praedictos amentes, adhibito prius diligenti examine implorataque Sancti Spiritus ope?

R. Tenentur sane religiosi ministri eo casu et diligens examen adhibere, et divinam opem enixe implorare. Sed meminerint, in eo studium suum imprimis versari oportere, non ut ipsi novas sibi regulas fingant, sed ne in applicandis Ecclesiae regulis aberrant. Quae sint autem istae regulae, quod ad proposita dubia pertinet, partim ex iam dictis intelligi possunt, partim ex dicendis innotescunt.

V. Utrum licite ageret minister, qui post diligens examen ambiguos illos amentes, praetermissa instructione, occulte baptizaret, hac vel simili conditione adhibita: *Si incapax es auditus fidei, vel irremediabilis et invincibilis ignorantiae tenebris involutus*: aut etiam simplicius: *Si incapax es instructionis et doctrinae adultis necessariae ante susceptionem Baptismi, ego te baptizo*, etc.?

R. Nil ad hoc praecludendum dubium aptius afferri potest praeclara illa sententia D. Thomae, 2-2, q. 10, art. 12. *Maximam habet auctoritatem Ecclesiae consuetudo, quae semper est in omnibus aemulanda*. Huius consuetudinis

auctoritate potissimum inductus est S. Doctor, ut negaret licere filios infidelium, invitis parentibus, baptizare, ut habetur in Const. *Postremo mense* n. 6, quo minime mirum est, illam S. Thomae doctrinam et ab aliis communiter receptam, et cum aliorum tribunalium ecclesiasticorum, tum etiam supremæ Inquisitionis sententiis atque iudiciis roboratam et confirmatam esse, quemadmodum testatur Bened. XIV laudata Constitutione *Postremo mense* n. 5, et Constitutione *Probe* n. 10. Eiusdem porro consuetudinis auctoritas perinde valet ad illam excludendam conditionis formulam, quae in Baptismo ministrando adiicienda proponitur. Tribus fere de causis comperimus Ecclesiae consuetudine invaluisse, ut conditio in Baptismo conferendo adhibeatur; cum de Baptismo antea collato, utrum necne valeat, prudenter dubitatur; cum necessitas cogit dubiam materiam adhibere; cum dubitatur num subiectum capax sit Baptismi, velut in monstruosis partibus, vel, ut in partu difficili, cum dubitatur num Sacramentum confici valeat eam partem ablundo, quae sola potest abluī. Uno verbo: conditio ex Ecclesiae consuetudine in Baptismo tum adhibetur, cum dubitandi locus est, num aliquid defuerit aut desit, quod ad valorem Sacramenti requiratur. Quoties vero constat, nil tale deesse, nusquam auditum est, licere ministro, dum ritum Baptismi exequitur, conditiones ex suo arbitrio adiicere, quibus Sacramenti confectio impediatur. Proinde quod in illo primo casu S. Thomas concludebat, hic etiam concludendum est, periculosum esse praeter consuetudinem hactenus in Ecclesia observatam, hanc de novo assertionem inducere. Quamobrem sacros ministros ab usurpanda proposita formula omnino abstinere oportebit, eamque normam sequi, quae ad secundum dubium praescripta est.

VI. Utrum missionum ministris id liceat, quod ab Honorato Turnelio propositum dicitur, qui exposita quorundam Theologorum sententia existimantium, infantes filios infidelium omnes insciis parentibus baptizari posse, subiicit, ut fertur, se in eo casu ad Sanctam Sedem aut ad viciniore praelatos petendi oraculi causa recursurum; hoc praesidio deficiente, imploraturum Sancti Spiritus opem, atque ex eius ductu agendi consilium sumpturum, ac demum in tali materia unumquemque in sua sententia relicturum?

R. Doctorum opiniones ad Ecclesiae decreta sunt exigendae, non ipsa decreta ad opinantium libitum inflectenda.

Proinde, quidquid Turnelius aut privati alii senserint, firmior hic adest auctoritas posita in Summorum Pontificum constitutionibus et sacrarum Congregationum decretis, quae omnem nunc fidem penitus abrogant ei opinioni, quae isto quaesito suscitari quodammodo videtur,

quae generatim statuit, licere infantes filios infidelium invititis aut insciis parentibus baptizare. Sane Benedictus XIV Constit. *Postremo mense* n. 7, proponit velut fixum ac ratum, *quod nefas sit Hebraeorum infantes, reluctante parentum arbitrio, baptizare*, nisi tamen urgeat mortis periculum, ut deinceps explicat. Ac ne quis per calumniam vellet aliud esse *invitis*, aliud insciis parentibus agere, inane istud ac plane commentitium discrimen exploditur Constitutione *Probe* n. 10, ubi S. Thomae doctrinam probat, qua docet infantes infidelium *sine parentum consensu* nequaquam baptizari posse. Quam doctrinam Pontifex ait et communiter receptam et ecclesiasticorum tribunalium iudicii confirmatam.

Ad planiorem porro huius doctrinae explanationem, operae pretium fuerit tria hic potissimum S. Congregationis decreta subiicere, quae superius indicata quidem fuere, sed quae reicere in hunc locum oportuit, ut responsorum series dubiorum seriei responderet. Primum anno 1705, die 18 Febr., quo in Const. *Postremo mense* n. 8, quaestioni respondens felicis memoriae Praesulis Caroli Naigrot: « An filii infantes infidelium possint baptizari invititis parentibus? » editum est sequens responsum: « Eñi, audito voto DD. Consultorum, dixerunt non licere nisi in articulo mortis ». Alterum, quo ad postulatam Episcopi Quebec, de infantibus, quos parentes ultro et sponte ad Baptismum offerunt, responsum est die 4 Maii 1793: « Non licere, si sint filii infidelium et in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminenti periculo ». Cui consentaneum est aliud editum die 15 Martii 1770: « Non licere extra mortis periculum conferre Baptismum ab utroque parente infideli oblati, quoties iidem infantes post receptum Baptisma sub potestate et educatione eorundem infidelium genitorum sunt relinquendi ». Tertium die 28 Ian. 1637 ad dubium de infidelium infantibus filiis, in proximo vitae discrimine constitutis, responsum est: « Baptismum posse conferri infantibus in articulo mortis moraliter certo constitutis, si tamen id fiat sine scandalo ». Ex quibus decretis tres illae generales praeceptiones eruuntur, quae initio attingendae fuerunt, ut ad ipsa dubia enodanda ratio et via praemuniretur, nimirum: 1. Non licere, nisi in articulo seu moraliter certo imminenti mortis periculo, infantes infidelium filios, invititis seu insciis parentibus, baptizare. 2. Neque licere extra idem periculum (siquidem in decretis *articulus* et *periculum* promiscue accipiuntur) infantes a parentibus infidelibus ultro etiam oblatos baptizare, si post Baptismum in parentum infidelium potestate relinquendi sunt. Neque ad huius praescriptionis vim infringendam aut effugiendam valere debet discrimen quod obici solet inter materiale ac formale perversio-

nem. Hanc distinctionem non ignorabat magnus ille Pontifex Benedictus, qua tamen non attenta, generatim pronunciat Const. *Postremo mense* n. 26, grave persionis periculum in hac materia rem esse maximi momenti. Idemque constat ex allatis decretis omnino praecavendum. 3. In ipso quoque mortis articulo baptizandos quidem filios infantes infidelium, sic tamen, ut scandalum vitetur, nec proinde maius quoddam infidelium odium in christianam religionem atque in christianos saevitia concitetur. Proinde in omni eventu divinam sane opem implorent sacri ministri, ne unquam aut istorum decretorum oblivio eos capiat, aut fas sibi esse putent, privatum suum iudicium eisdem anteferre.

VII et VIII. Utrum licet opinione illa superius exposita saltem uti cum, saeviente peste, de centum pueris, ut plerumque accidit, nonaginta pereunt; aut cum populares morbi pessimae indolis multo maximam partem absumunt puerorum, antequam rationis usum attingant?

R. Repetenda hic sententia D. Thomae de maxima parte auctoritatis, quae inest in Ecclesiae consuetudine, quae semper in omnibus est aemulanda, et adversus quam periculosum est nova inducere. Non defuerunt primis Ecclesiae saeculis, dum christiani cum infidelibus permixti degebant, vastitates et pestilentiae; nec propterea in more unquam positum fuit, ut Ecclesiae SSm̃i Pastores pueros infidelium, quibuscum vivebant, invititis vel insciis parentibus baptizarent. Degunt etiam nunc vel in alma Urbe inter christianos Hebraei, suisque moribus vivere permittuntur; nec tamen Summi Pontifices unquam concessere, ut sive palam sive occulte infantes Hebraeorum filii, invititis aut insciis parentibus, baptizarentur ob eam causam, quod saeviente populari lue multo plures ex illis infantibus intereunt. Ex quo facile intelligitur, duplicem, quod ad praesens institutum pertinet, periculi rationem distingui oportere, videlicet: periculum illud commune et vagans quod sanis etiam hominibus in iis locis impendit, quae populari morbo affliguntur; alterum proprium ac certum in quo sunt quos mali tabes inficit, aut qui quocumque modo in praesens vitae discrimen adducuntur. Pontificum porro constitutiones et Congregationum decreta, dum filios infidelium invititis parentibus baptizari vetant praeterquam in mortis periculo, loquuntur de isto praesenti periculo, quod hominem baptizandum determinate attingit, quodque interdum velut per synonymam vocem nomine articuli mortis exprimitur, non autem loquuntur de illo communi et vaganti periculo, in quod nec vocabulum nec notio articuli mortis ullo modo convenit.

Deinde animadvertendum, tametsi vi morbi plerique infantes absumantur, semper tamen

nonnullos supéresse, vel quibus morbum parcit, vel qui morbum vincunt. Isti porro, si omnes indiscriminatim infantes baptizantur, consequens est, ut sub cura infidelium remaneant, pravis eorum superstitionibus imbuendi. Atque hoc ipsum est, quod fieri vetent et pontificum et sacrarum Congregationum decreta.

In illa tamen vastitate, quam interdum barbaris praesertim regionibus exitiales morbi afferunt, erit plane, in quo religiosi viri laudabilem operam impendant, ingentemque laborum suorum fructum referant. Multum proficient illos baptizando qui *in articulo mortis moraliter certe constituti*, ex laudatis decretis, caute semper ac prudenter baptizandi sunt. Qua in re studiose providere debent, ne quis eorum incuria et negligentia pereat. Deinde illis calamitosissimis temporibus contingere quandoque poterit, ut, extinctis parentibus dissipatisque incolis, plerique pueri abiecti ac deserti iaceant omni humana ope destituti. In illis perquirendis miseris infantibus praesentem et eximiam suae caritatis significationem edent religiosi viri missionibus addicti, non ut eos raptim baptizatos denuo abiiciant, sed colligant, paterna pastoralique ope iuvent curentque, ut sive sua, quoad facultates ferent, sive exterorum opera, quibus illos rite commendare poterunt, ii pueri ab infidelium convictu seiuncti ad christianae vitae officia, simulque ad honestum aliquod laboris vel opificii genus instituantur.

IX. An potiori iure infantes filii haereticorum vel schismaticorum, qui sua dubia materia vel forma baptizari solent, denuo sub conditione baptizari queant, dum videlicet non adhuc idonei sunt percipere speculativos errores parentum?

R. Involuta quaestio ac per partes singillatim enodanda. Quaeritur enim 1. de Baptismo infantibus haereticorum vel schismaticorum filiis ministrando; 2. de causa Baptismi sub conditione iterandi; 3. de usu vel facultate rationis in puero baptizando.

Quoad 1. Certum est quidem penes Ecclesiam ius esse baptizandi infantes filios haereticorum vel schismaticorum, ac praepedire ne parentum erroribus imbuantur: neque de hoc Ecclesiae iure ulla dubitatio moveri potest. Cardo proinde difficultatis in hoc vertitur, quid agendum, cum Ecclesia ius illud suum exequi non potest, nec periculum amovere, quod infantibus illis imminet, dum sub cura et potestate manent parentum haereticorum vel schismaticorum. Hic non immerito sacri ministri uti poterunt praestantium Theologorum sententia, qui censent: « Idem dicendum videri in eo casu de haeretico et de quocumque alio infideli, si idem sit morale periculum. Ex quo concludunt, ut minister catholicus licite Baptismum praebeat », necessarium esse, ut probabilem spem concipiat fore, ut huiusmodi puer baptizatus possit suo

tempore in vera fide instrui. Quod si nulla via possit huiusmodi spem moralem habere, deberet certe potius a Baptismo abstinere, supponendo parvulum non esse in extrema necessitate, in qua quilibet alius baptizari potest.

Quoad 2. Ubicumque ad alias haereticorum pravitates haec etiam accedit, ut ad Baptismum dubiam materiam vel formam adhibeant, id sane satis est causae, cur Baptismus sub conditione iterari debeat. Verum hac in re non quibuscumque rumoribus plane fidendum; sed ritus, quo puer baptizatus est, diligenter quantum fieri potest ac sollicitè indagandus, tumque si dubius manet valor prioris Baptismi, baptizandus iterum erit sub conditione, siquidem casu incidat, quo ex superiore doctrina Baptismus sit ministrandus.

Quoad 3. Latet aliquid ambiguitatis in extrema illa clausula, dum haereticorum vel schismaticorum filii *nondum idonei sunt percipere speculativos errores parentum*. Hic subobscurè significatur provector aetas, in qua adolescens, licet iam usum rationis attigerit, non eo usque tamen adhuc progressus est, ut subtiles parentum errores dignoscere valeat. De tali puero vel adolescente quaeri videtur, num minister catholicus licite possit illum vel absolute vel sub conditione baptizare, nullo verbo habito de illis speculativis erroribus, hoc praetextu, quod nondum valet satis illos percipere. Uno verbo, quaeritur, utrum puer pollens iam usu rationis, in haeresi vel schismate educatus eique adhaerens, licite baptizari queat, quin antea de illius Sectae erroribus, quibus iam imbutus est, moneatur atque ad illam Sectam detestandam eiurandamque adducatur. Responsio petenda ex his, quae de praeparatione ad Baptismum adultis ministrandum in Rituali et Catechismo Romano praescribuntur, ac passim a catholicis Doctoribus explicantur. Adultus baptizandus petit *ab Ecclesia* fidem, proinde ipsum praecipua fidei christianae capita edoceri oportet, eamque fidem profiteri, quam Sancta Catholica Romana Ecclesia tenet ac profitetur, eique Ecclesiae ac Supremo eius Capiti Romano Pontifici debitam obedientiam spondere. Quamvis ergo puer, de quo quaeritur, nondum valeat speculativos parentum errores propria velut intelligentia intraspicere ac penetrare, non licet tamen eum ignorare, Sectam illam pravos errores profiteri ab Ecclesia damnatos, debetque omnino et illam Sectam et eius errores eiurare ac detestari, seque catholicum romanum profiteri. Religiosi viri, qui missionibus navant operam, id sibi muneris datum esse existimare debent, ut oves, quae perierunt, ad ovile Christi adducant. Quis autem ad ovile Christi pertinere illos censeat, qui Sectis adhaerent, quae ovile Christi insectantur, hostilemque animum instar luporum adversus Ecclesiam gerunt? Amplificatur Ecclesia illis aggregandis, qui eam ut Matrem ac

Magistram agnoscunt, audiunt et colunt, nec ut suos agnoscit, qui datam sibi a Christo potestatem iuxta fidem ac praescriptum ipsiusmet Ecclesiae agnoscere ac vereri impie detrectant.

X. Utrum sub gravi teneantur missionibus addicti operam ac studium adhibere, ut idonei paresque fiant exequendis muneribus, de quibus hactenus dictum est, ne perire sinant tot animas, quae ipsorum incuria et laboris impatentia damnantur.

R. Nullus hic ambigendi locus. Certum est apud omnes unumquemque teneri moralem quam potest diligentiam in eo ponere, ut aptus idoneusque suis muneribus obeundis reddatur. Quae obligatio eo gravior est, quo gravioris momenti sunt ipsa munera, quibus quisque fungitur. Ex quo patet, quam gravi se culpa obstringeret ille minister cuius incuria et negligentia, quod Deus avertat, perire contingeret minimum quemque pusillorum, pro quibus Christus Sanguinem suum fudit. Quocirca suum imprimis studium in id conferre debent sacri ministri, ut ea doctrinae subsidia comparent, quae sibi necessaria sunt ad sua munera rite obeunda. Haec autem petere illos oportebit ex probatis auctoribus, iisque maxime, qui de rebus ad missiones pertinentibus, pertractarunt, quos utpote satis notos haud opus est hoc loco nominatim percensere. Imprimis vero respicere nusquam desinant in decreta et rescripta Sedis Apostolicae inviolabili auctoritate comprobata, quam Christus fidelibus suis voluit esse ut omnis salutaris veritatis, sic omnis verae pietatis certissimam ducem ac magistram.— Hyacinthus Gardil Episcopus Dibenon. Instr. S. C. de P. F. 17 Aprilis 1727.

S. C. scite animadvertit dubium de administratione Baptismi parvulis recens natis ex haereticis progenitoribus falso niti principio, scilicet, quod eos domi tantum baptizare non liceat extra mortis periculum, bene vero in ecclesia, si ad eam pro Baptismi susceptione deferantur. Quoniam vero ex hac falsa persuasionem periculum imminet graviter delinquendi, nedum adversus ecclesiasticam, sed etiam Divinam legem, qua subiectum praescribitur cui non licet administrare Baptismum; idcirco praesentem instructionem exarari iussit, praefato R. P. D. Vic. ap. transmittendam, quatenus, eadem Missionariis isthic degentibus communicata, singuli veram causam addiscant, propter quam pluries ab Apostolica Sede definitum est, non licere filiis, ex haereticis parentibus natis, Baptismi sacramentum extra periculum mortis administrare, atque in posterum caveant a sollicitandis parentibus haereticis, ut filios suos ad ecclesiam Baptismo initiandos adferant.

Prohibet quidem Ecclesia, Clementina unica, De Baptismo, ne, articulo necessitatis excepto, *propter quam nequeat ad ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi*, domi ba-

ptizentur infantes, nisi sint magnorum Principum filii; verum hac lege, qua locus indicitur administrandi Baptismum, nihil statuitur de filiis ex haereticis parentibus natis, quos aliunde constat neque domi, neque in ecclesia, si bene valeant, posse a catholicis baptizari; scilicet cum Divino ac naturali praecepto interdictum sit sancta dare canibus et prolicere margaritas ante porcos, atque inter Catholicae Religionis mysteria maxime sancta sint ac utilia Sacramenta, per quae merita Passionis D. N. I. C. communicantur, et omnis vera iustitia in nobis vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur; non licet ista dare canibus, id est profanis, qui, cum primum per aetatem poterunt, ea contempturi sint, suoque vitio corrupturi. Atqui nemo non videt filios ex haereticis parentibus genitos, qui suorum genitorum curae ac educationi permittendi sunt, cum primum ad discretionis aetatem pervenerint, in qua suorum actuum compotes esse possint, paternis erroribus fore imbuendos, et fidem Catholicam, quam per sponsores in Baptismo profiteri debent, sacrilege eiuratuos, ad maiorem sui condemnationem et Catholicae Ecclesiae in qua regenerati sunt graviolem contemptum. Hac itaque de causa, non licet eos in infantili aetate, extra mortis periculum, baptizare, et Ministri Catholici contra fidelis dispensatoris officium peccant, qui eosdem ad suscipiendum Baptismum admittunt.

Nullatenus ergo moveantur Missionarii ad procurandum praedictis filiis Baptisma, quamvis futurum sit, ut hoc Sacramento perpetuo careant, errore parentum quo illud minime necessarium arbitrantur ad aeternam salutem consequendam. Equidem nec illis prodesse potest Baptismus apostatis a Catholica fide, usu rationis accepto, mox futuris, nec sanctitas Sacramenti patitur ut cum manifesto profanationis periculo eisdem conferatur. Instante vero mortis periculo, aut quolibet valetudinis vitio infecti praedicti parvuli, quo prudenter decessuri credantur antequam annos discretionis attingant, non modo licet, sed sollicito curare debent Missionarii, ut sacramento Baptismi tempestive regenerentur, non solum in ecclesia, sed etiam domi, si parentes obfirmata voluntate nolint eos ad ecclesiam deferri; tunc enim cessat proximum perversionis periculum, atque aeternae saluti infantis necessario remedio citra culpam, imo etiam cum merito Ministri, prospicitur. Quotiescumque tamen in domibus Haereticorum Baptismum eorum infantibus, ut supra periclitantibus, administrari contingat, solemnitates omittant, quae ad Sacramenti substantiam non pertinent; nam ecclesiastica regula cautum est ne coram haereticis, in eorum domibus, adhibeantur. — Instr. S. O. 27 Ian. 1767.

An baptizari possint pueri, qui in potestate parentum infidelium relinquendi sunt, sed fun-

data subest spes, fore ut in Religione Catholica institui possint?

R. Remittendum prudenti arbitrio et conscientiae Missionariorum (audito, si fieri possit, Praefecto Apostolico), qui in expositis circumstantiis baptizare possint pueros a parentibus non baptizatis oblatos, dummodo in singulis casibus non praevideatur ullum adesse grave perversionis periculum, et dummodo non constet parentes ob superstitionem filios offerre baptizandos. — S. O. 1867.

Licere parochi baptizare puerum, consentiente uno e parentibus catholico, etiamsi certe sciat alterum postea curaturum, ut infans baptizetur a ministro haeretico; sed coniux catholicus tenetur monere coniugem haeticum, filium iam legitime esse baptizatum. — S. C. de P. F. 20 Nov. 1672.

1° An tuto admitti possit ad fidei catholicae professionem puella decem annorum in monasterio degens, eiusdem patre haeretico invito? 2° An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae in monasterio degentes, quarum parentes haeretici consentientes sunt, imo spondent se easdem in matrimonium datus catholicis viris, quamvis quoad se ipsos declarent haeticos se esse et tales permanere velle? 3° An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae, ut in praecedenti, quamvis ipsi (parentes) catholici non sunt, sed indifferentes, hoc est increduli?... 5° An sine mora admittendae sint ad fidei catholicae professionem et Sacramentorum susceptionem puellae in praesenti bene dispositae; vel earum admissio differenda erit usque ad matrimonium cum catholico viro, propter timorem perversionis? 6° Si differenda; an admittendae sint in Monasterio, ut edoceantur catholicam fidem, vel expectandum usque ad tempus matrimonii cum catholico viro?

R. Ad 1^{um} curet prius Vicarius Apost. totis viribus consensum patris puellae obtinere: si consensus non obtineatur, perpendat serio incommoda, quae ex talis puellae admissione in Ecclesiam provenire praevideantur, tum quoad periculum proximum perversionis eiusdem puellae, tum quoad grave damnum scholae ac missionis catholicae; et quatenus nulla aut spernenda incommoda praevideantur, eandem admittat sine mora: quatenus vero gravia praevideantur incommoda futura, eiusdem admissionem ad formalem et publicam professionem fidei catholicae differat, nisi periculum mortis immineat; et interim curet eam hortari ut in bono proposito perseveret, atque Deum precetur, ut obstacula omnia auferre dignetur; simulque curet, ut ipsa in monasterio manere pergat; et tali modo suam educationem catholicam compleat et perficiat. Ad 2^{um} et 3^{um} affirmative; curent ut parentes stent promissis. Ad 5^{um} et 6^{um} provisum per responsiones ad

1^{um}, 2^{um} et 3^{um}; et si ultiores difficultates exurgant, R. P. D. Vicarius apostolicus recurat in singulis casibus. — S. C. S. O. 21 Iul. 1880.

20. — *De patrino haeretico vel censura innodato non admittendo.*

In aliqua paroecia Hungariae accidit, ut mater a Fide Catholica apostataverit, quia parochus in baptizanda eiusdem prole patrinum haeticum, inhaerendo legibus Ecclesiae, reiecerit: quum vero ex declaratione Sacrae Poenitentiariae die 10 Decembris 1860, ad 19, notorie censuratus ad munus patrini admitti possit, si ex eius reiectione gravia damna imminere videantur; ac inde quaeritur: *Utrum haec declaratio etiam ad patrilos haeticos extendi possit; an vero praestet, sicut nonnulli volunt, in huiusmodi casibus difficilibus baptismum sine patrino administrare.*

R. Negative, et praestare ut baptismum conferatur sine patrino, si aliter fieri non possit. — S. C. S. O. 3 Maii 1893.

Declaratio cit. Sacrae Poenitentiariae sequentis est tenoris:

Quomodo se gerere debeant Parochi in celebratione matrimoniorum illorum, qui notorie in ecclesiasticas censuras inciderint?

R. Curandum pro viribus, ut Ecclesiasticis censuris innodati debito modo cum Ecclesia reconcilientur: at si reconciliari recusent, et, nisi matrimonium celebretur, gravia inde mala imminere videantur, Parochus Ordinarium consulat, qui habita rerum et circumstantiarum ratione, omnibusque perpensis quae a probatis auctoribus et praesertim a S. Alphonso, lib. 6, tr. 1, cap. 2, n. 54, traduntur, ea declaret quae magis expedire in Domino iudicaverit, exclusa tamen semper Missae celebratione. — S. Poenit. 10 Dec. 1860.

Item quomodo se gerere debeant Episcopi, si qui ex supra dictis censura innodati se sisterent, ut sive in sacramento Confirmationis, sive Baptismatis Patrinum agat?

R. Ut in praecedenti. — S. Poenit. 10 Decembris 1860.

An possit SS^{ma} Eucharistia notorie censura innodatis ministrari, quin prius fuerint, uti par est, cum ecclesia reconciliati?

R. Negative. — S. Poenit. 10 Dec. 1860.

21. — *De patrinis, ipsis parentibus.*

Supremae S. C. examini subiecta sunt dubia, anno superiori ab Amplitudine Tua E^{mo} S. C. de Propaganda Fide Praefecto transmissa, relate ad Sacramenti Baptismatis administrationem, quorum primum quaerebat, utrum in casu necessitatis, nimirum deficientibus omnino extraneis patrinis, liceat parentibus propriam solem in solemni Baptismo materialiter tenere,

seu potius in casu illo solemnī privatus Baptismus sit subrogandus.

Porro quaestionis ratio postulat, ut praenotetur discrimen solemnī a privato Baptismo; ex eo enim facile inferri poterit, an solus patrini defectus postulet, quod solemnī privatus subrogetur. Privatus igitur Baptismus, ut probe noscis, ille dicitur, in quo nulla alia caeremonia a Rituali praescripta adhibetur, nisi ablutio baptizandi, verbis formae prolatis, iis videlicet, quae baptismo iure divino sunt necessaria. Solemnis vero censetur, quando ii adhibentur ritus ac caeremoniae, quas Rituale Romanum memorat acceptas et approbatas ab apostolica et vetustissima traditione fuisse, et ad eius solemnitatem pertinere. Iam vero relate ad usum rituum ipsorum, Rituale ipsum admonet, eos haud licere omittere, nisi causa necessitatis, quod quidem eadem suprema S. C. oraculo suo confirmavit. Cum enim quaesitum fuerit anno 1663: *An in locis, ubi non adest ecclesia parochialis neque fons baptismalis, conferri possit Baptismus cum omnibus solemnitatibus et caeremoniis Ecclesiae consuetis*; Decreto Feriae IV, 28 Februarii praedicti anni praescriptum fuit: *quod possint, imo teneantur uti illis caeremoniis, quibus possint uti*. Quare liquet illico privatum solemnī Baptismo substituendum non esse, eo quod aliqua fieri nequeat caeremonia; nam, hac omissa, ceterae adimplendae sunt. Hisce positis, quamvis vix concipi possit, quomodo desertis in locis, in quibus nullus alius occurrit praeter baptizandorum parentes, caeremoniae in Baptismo adhiberi queant: tamen, admissa quod earum aliquae servari possint, defectus patrini non efficiet, ut ceteri ritus omitti debeant vel possint, et sic Baptismus fiat privatus: sed Missionarii tenentur *illis uti, quibus possit*. Imo Sacer Ordo censet, posse hoc in casu praesentiam extranei patrini per baptizandorum parentes quodammodo suppleri. Quandoquidem nil impedit, quominus patrinorum vices gerant, suos infantes materialiter tenendo, et pro iis baptizanti respondendo; citra tamen veri et proprie sumpti patrinitus praerogativam, videlicet citra necessitatem obeundi onera, quae eiusmodi munus secum fert contrahendi impedimentum cognitionis spiritualis, usum matrimonii prohibens. Ita fiet, ut in solemnitate Baptismi omnes quaedam ratione serventur ritus, et parentum materiali praesentia, formalis patrinorum suppleatur. Ceterum per hoc intelliges, minime quempiam eximi ab onere curandi pro posse, ut in solemnī Baptismo unus saltem patrinus proprie dictus adhibeatur. Patrinorum siquidem praesentia in Baptismate, ex vetustissima traditione, semper tamquam praecipua caeremonia in Ecclesia Christi habita est, ut spiritualis generationis significatio servaretur per patrilinos, et ipsorum sponsione in tuto religiosa pueri educatio poneretur.

Quaerebat praeterea Amplitudo Tua, utrum aliquibus in casibus parentes licite possint tamquam patrinum designare personam aliquam absentem, quamvis illius assensus habeatur post collatum Baptismum. Indubium profecto est, posse per interpositam personam, seu per procuratorem patrini munus obiri: verumtamen hoc in casu iura exigunt, ut persona absens acceptet tempore habili munus patrini, ac mandatum edat favore eius, qui debet eum in tali caeremonia repraesentare. Ratio est, quia patrinus formalem habere debet voluntatem acceptandi et exercendi pro viribus onera patrinitus inhaerentia. Quapropter probe intelliges, ratione a te proposita patrilinos designari haud posse.

Tandem Sacer Ordo una tecum est in improbanda parentum incuria, qui munus patrini non selectis idoneis personis, sed cuicumque, qui eis, cum Baptismus conferri debet, occurrit, committunt, licet pro certo habeant, ipsum suum spirituales filium non amplius esse revisurum. Quare Tibi summopere commendat, ut etiam in hac re Ritualis Romani praescriptum fideliter servetur, quod obtinebitur, si parentes de officii gravitate moniti, inducantur ad idoneos patrilinos, cum commode possint, eligendos.

Haec quae ex mente et mandato S. Congregationis Tibi significanda habui, communicabis quoque Missionariis Tibi subiectis, ut pro re nata iisdem sese conforment. — Instr. S. C. de P. F. 15 Sept. 1869.

22. — De Patrino infantem tenente.

Per verba (Ritualis) *Patrino infantem tenente* haud susceptio absoluta requiritur, cum *tenere* aequae intelligatur ac sufficiat, si patrinus, ut in more est, physico contactu infantis iungat se cum eo cuius manibus ille tenetur, et ad aquae infusionem comitetur deferentem, quin opus sit ut patrinus vel matrinx tantum, amoto deferente, infantem suas in manus excipiens, sacerdoti baptizandum exhibeat. — S. C. de P. F. 21 Ian. 1856.

23. — De ritu, quo baptizari debet filius catholicorum parentum, sed ad diversos ritus pertinentium.

I. An matrimonia catholicos inter et schismaticos, quae in hisce regionibus facile evenire possunt, quoad conditiones canonicas praemitti solitas, aequiparanda sint matrimoniis mixtis, id est, catholicos inter et haereticos (baptizatos) contrahendis?

II. Utrum in ritu baptizari et educari debeant filii filiaeque parentum catholicorum quidem, sed ad diversos ritus pertinentium, veluti ad Romanum, Ruthenum, Armenum, etc.?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Filii familiae, generatim loquendo, baptizari et educari debent in ritu patris. — S. C. de P. F. 11 Apr. 1894.

24. — *Solemnitates Baptismi natorum ex civili contubernio.*

Parochus N. Sacrae Congregationi sequentia exposuit:

Hac mea in paroecia ab immemorabili mos invaluit, ut spurii infantes baptizentur sine populi concursu sonituque organi vel aeris campani, adhibitis tamen in loco sacro caeremoniis a Rituali Rom. praescriptis.

Pluribus meis est nuper ovibus ingesta opinio contractum civilem minime differre a catholico matrimonio ex hoc quod prima vice illis, qui solemnem suis natis collationem Baptismi postulaverunt, quamvis iungi ab ecclesia renuerint, acquievi, suadente mei Episcopi epistola etc.

Sacra Congregatio, re cognita, sequentem epistolam ad Episcopum eiusdem Parochi mittendam censuit.

Perillustris ac Revme Domine: Pro certo habet Sacra haec Congregatio, Amplitudinem Tuam firmiter tenere, eos, qui matrimonii, ut aiunt, civilis contractu inito, communi contubernio vivunt, quin sacramentale foedus coram ecclesia celebrent, in locis ubi lex sacrosanti Concilii Tridentini viget (cap. 1 *Tametsi*, sess. 24, de Reform. matr.) habendos esse, iuxta catholicam doctrinam, tanquam publicos *concubinarios*, eorumque propterea filios censeri et esse illegitimos.

Quamobrem, quum in quibusdam tuae dioecesis paroeciis ab immemorabili, uti fertur, mos invaluerit, ut illegitimi quilibet infantes baptizentur, adhibitis tantum in loco sacro caeremoniis a Rituali Romano praescriptis, at absque populi concursu et sine organi aerisque campani sonitu, quo legitime natorum baptisma celebratur; Sacra haec Congregatio censet, praefatam consuetudinem, quae obtinere etiam dignoscitur in pluribus locis tuae dioecesis finitimis, observandam esse in casu, quo aqua Baptismi abluendi sint infantes eorum parentum, qui sub civilis coniugii praetextu scandalosam vitae communionem inierunt, quum nullum prorsus inter eos matrimonium existat coram Deo et Ecclesia, neque legitimi sint filii, qui ex ipsis nascuntur.

Ceterum, sublata praedicta consuetudine, facile fieret, ut ignarae plebis multitudo nullam prope adesse differentiam suspicaretur inter civilem actum et catholici matrimonii sacramentum, si, absque usitata distinctione in extrinseco apparatu, eandem solemnitatem, quae hucusque locum tantummodo habuit in legitimorum natorum baptismo, adhiberi cerneret pro illegitimis ex civili contubernio.

Quin imo, quum extrinseca illa solemnitates, qua aeris campani et organi sonitu populus advocatur ad infantum Baptisma etiam in parentum honorem aliquatenus cedat; ita sicuti dignum est ut huiusmodi honore gaudeant ii qui sancto catholico ritu magnum Sacramentum in Christo et Ecclesia susceperunt, sic indignum prorsus reputatur, ut eodem honore fruantur, qui publice in peccato vivunt et gravissimo scandalo ceteris fidelibus offensionem et ruinam pariunt. Itaque dum curandum potius est, ut infantes ex huiusmodi parentibus nati quantocius per Baptismi lavacrum in Ecclesiam recipiantur, cavendum insimul erit ne praefatae solemnitates pro his adhibeantur.

Haec Amplitudini Tuae significare opportunum duxit Sacer hic Ordo, quoniam relatum est, Parochos, qui praedictae consuetudini inhaerent, per aliquos etiam ecclesiasticos viros incusari, quasi regulas nimis rigorosas sequerentur; dum e contra clare patet eos se gerere in re tanti momenti uti probos Parochos decet, ac propterea mereri ut Amplitudinis Tuae auctoritate foveantur ac tutentur.

Interim impensos animi mei sensus testatos volo Amplitudini Tuae, cui fausta omnia adprecor a Domino.

Datum Romae ex S. C. C. die 31 Iul. 1867.

25. — *Baptismus administrandus in privatis domibus.*

Circa Baptismum in domibus privatis conferendum in Resp. S. R. C. 27 Apr. 1877 dicitur: Altitudo Tua curare debet, *attamen prudenter et caute*, removere abusus, qui in hac re irreperunt, efficiatque ut infantes, ad baptizandum iuxta Ecclesiae praescriptionem et communem praxim deferantur.

Quid de consuetudine administrandi domi baptismum?

Sacra Congreg. Concilii re cognita sub die 20 Ian. 1894 censuit respondere: Servetur Rituale Romanum; salvis exceptionibus, quas ex rationabilibus causis Episcopus concedere pro suo prudenti arbitrio censuerit.

1. An, in his locis ubi non est ecclesia seu oratorium commune, liceat Sacerdoti solemniter, id est adhibitis omnibus caeremoniis et precibus in Rituali Romano praescriptis, baptizare liberos Christianorum in eorum domibus privatis? — 2. An liceat solemniter baptizare in domibus privatis, ubi quidem est ecclesia, sed ita distans ut ad eam infantes suos deferri nolint parentes, ne quid ipsi ex aëris intemperie accidat mali, quod supra modum reformidant Annamitae? — R. Ad 1^{um}. Non solum licere sed debere. Ad 2^{um}. Ne in hac re a sanctissimis Ecclesiae institutis recedatur, omnem curam adhibere debet Missionarius, ut parentes ab hac sua irrationabili contradictione

recedant; quod si suis persuasionibus et monitis nihil proficiat, tum sibi persuadere poterit rem esse deductam ad casum necessitatis; impossibile enim erit, hos infantes baptizare, repugnantibus parentibus in quorum sunt potestate; proinde licitum erit iis infantibus Baptismum conferre extra Ecclesiam, et in privatis domibus, vel ubi a parentibus permissum erit, omissis sacris ritibus et caeremoniis, animo tamen eas supplendi in Ecclesia, quam primum hoc fieri permissum erit. Si vero praevideatur quod parentes infantum, neque decursu temporis infantes suos ad Ecclesiam pro supplendis caeremoniis deferri permittant, tunc satius erit, ut in ipsis privatis domibus ritus ac caeremoniae per Rituale Romanum praescriptae, in actu collationis Baptismi adhibeantur; potius enim erit, ut laudabilis consuetudo, quae tantum concernit maiorem erga hoc Sacramentum decentiam et reverentiam, celebrandi Baptismum in Ecclesia omittatur, quam ut privetur parvuli baptizati non exiguis spiritualibus bonis, quae ex adhibitis super eos sacris caeremoniis ab Ecclesia institutis, in eos derivantur. — S. C. de P. F. 21 Ian. 1789.

In locis Missionum, ubi catholici haud raro incolunt procul ecclesiis vel oratoriis publicis, v. g., decem vel viginti miliaris geographicis ab eis distant, et translatio infantum in tenera aetate per tantam locorum distantiam magnis periculis et incommodis obnoxia est, num ibidem liceat Missionario advocato baptizare hos infantes solemniter in domibus privatis, vel extra mortis periculum Baptismum ministrare sine caeremoniis?

R. Affirmative, seu Baptismum in casu ministrari posse in privatis domibus, servato ritu Ecclesiae consueto. — S. R. C. 4 Febr. 1871.

26. — *An liceat Baptismum vernacula lingua ministrare?*

S. C. de P. F. d. 30 Aprilis 1808, respondit: « Baptismum in Ecclesia latina administrandum esse idiomate latino iuxta Rituale Rom., ceterum nihil ob stare, quominus lingua vernacula explicantur ea omnia, quae pertinent ad ipsum Sacramentum Baptismi ». S. C. S. O. Iun. 1879 « praxim posse servari » rescripsit Vic. Ap. Coccinae Occid., interrogationes faciendi primum latine, easque immediate vertendi in linguam vernaculam, ut eas neophiti intelligerent, eisque patrini et matrinae eadem lingua responderent. Itemque *Pater* et *Credo* latine a Sacerdote Baptismum ministrante recitabantur, dum a neophitis vel patrinis sive matrinis vernacula lingua recitabantur. Maxima enim erat difficultas docendi neophitos vel fideles, qui patrini vel matrinae esse poterant, latinas responsiones; ob maximam discrepantiam latinae linguae et linguarum Extremi Orientis. Eadem S. C. Un. Inquis. 23

Aug. 1880 ad quaesit. « Utrum liceat in Baptismatis collatione interrogationes lingua vulgari facere, vel saltem dictas interrogationes primo latine factas dein in vulgarem linguam vertere, ut ab adulto Baptizando intelligantur, vel a patrinis et matrinis, si agatur de baptismo infantum? » respondit: Quoad primam partem *non expedire*; quoad secundam *affirmative*.

Detur (Episcopo S. Antonii petenti facultatem faciendi in Baptismate administrando interrogationes lingua vernacula) decretum fer. IV, 24 Maii 1882, hoc est: « Baptismus conferendus est semper in lingua latina. Interrogationes vero fiant in lingua latina et repetantur in lingua vernacula ». — S. C. S. O. 23 Aug. 1886.

Exponens Eñus et Rñus Dñus Cardinalis Franciscus Maria Richard Archiepiscopus Parisien. quod fere ab immemorabili tempore in ea Archidioecesi mos invaluit utendi gallico seu vernaculo idiomate in interrogationibus, quae fiunt patrinis, atque in eorumdem responsionibus, quando Baptismi Sacramentum sive infantulis sive adultis administratur; Sanctissimum Dominum Nostrum Leonem Papam XIII supplex rogavit, ut invecta praxis de Apostolica benignitate tolerari et continuari queat siquidem ea confert ad instructionem atque fidelium aedificationem, quorum vix paucissimi latinam linguam callere possent. Sacra porro Rituum Congregatio utendo facultatibus sibi specialiter ab eodem Sanctissimo Domino Nostro tributis, petitam expositae praxeos continuationem benigne indulsit; dummodo adhibeatur formula seu versio interrogationum et responsionum ab ipso Parisiensi Ordinario rite recognita et approbata. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 12 Septembris 1891.

27. — *De omissione caeremoniarum Baptismi, usque supplendis.*

An extra casum necessitatis urgentis, seu extra periculum imminens, licite possit Sacerdos simpliciter ablueri infantes vel adultos, omissis omnibus Baptismi caeremoniis? — R. Non posse. Verumtamen, non solum imminens periculum mortis esse posse causam legitimam omittendi solemnitates Baptismi, verum etiam quamcumque rationabilem et gravem, quae impediatur earumdem solemnitatum administrationem, ut, ex. gr., si tempus omnino deficiat, si instet periculum a Paganis, si Sacerdos non habeat neque commode habere possit oleum Catechumenorum, sanctum Chrisma, sal benedictum, aliaque necessaria pro perficiendis iisdem solemnitatibus. In his autem casibus monendum esse Missionarium quod si non omnes, sed solum aliquas caeremonias Baptismi adhibere possit, eas adhibeat, ac deinde, cum tempus et occasio opportuna adfuerit, easdem caeremonias,

vel omnes, vel quas omisit, in ecclesia, vel oratorio supplere teneatur. — S. C. de P. F. 21 Ian. 1789.

Parochum male se gessisse, baptizando cum stola violacea, et liniendo puerum periclitantem extra ecclesiam oleo etiam Catechumenorum. In casu enim necessitatis, iuxta Ritualis praescriptum, omnia sunt omittenda, quae Baptismum praecedunt, quaeque postmodum supplenda sunt in ecclesia, ad quam praesentandus est puer cum convalescit. — S. R. C. 23 Septembris 1820.

1. In Baptismo domi conferendo ob imminens mortis periculum, omissis caeremoniis, quae Baptismum praecedunt iuxta rubricam Ritualis Romani, illa poterunt adhiberi, quae Baptismum subsequuntur. 2. In casu infirmitatis et impossibilitatis adhibendi omnes caeremonias « posse et teneri uti illis caeremoniis quibus possunt uti ». — S. C. S. O. 10 Aprilis 1861.

Si puerum baptizandum deferens nolit prorsus eum baptizari, nisi imposito impii alicuius nomine, non ideo fas est baptismum differre, sed puer baptizandus est, addito, submissa voce, nomine alicuius Sancti. — S. C. S. O. Iunii 1883.

1. Quenam servari debeant caeremoniae et preces, quando supplendae sunt cum adulto catholico, valide post nativitatem baptizato, omittis tamen caeremoniis, quae, iuxta Rituale, Baptismum praecedere vel sequi debent; an scilicet illae quae in Rituali assignantur pro Baptismo adultorum, vel quae pro Baptismo infantum? 2. Quae ex his caeremoniis servari debent, quum adultus, ab haeresi ad fidem catholicam conversus, baptizandus est sub conditione, ob dubium fundatum de validitate Baptismi, ipsi a ministro haeretico collati?

R. Ad 1^{um} caeremoniae et preces servantur, quae in Rituali assignantur pro Baptismo infantum. Ad 2^{um} quatenus supplendae sint et supplendae credantur caeremoniae, ut in dubio, illae supplendae sunt, quae pro adultorum Baptismo sunt praescriptae. — S. R. C. 27 Augusti 1836.

An liceat sub conditione baptizare publice et cum suis caeremoniis parvulos rationis expertes, qui in protestantismo dubie et sine caeremoniis iam baptizati, sub conditione baptizari debent?

R. Baptismum sub conditione parvulis de quibus in casu administrandum esse secreto, et cum caeremoniis in Rit. Rom. praescriptis. — S. C. S. O. 2 Apr. 1879.

28. — *De operatione caesarea, mortua matre.*

Illud potius rationi absonum, atque ab omni pietate remotum pro inani quadam integritate pudoreque servando defunctae genitrici, viventem natum aeternae morti addicere. Certe non

modestia, non virtus, unde tantum profuit malum. Haec autem fetus extractio de praegnantis defunctaeque alvo matris quamvis patefacienda, ut dicimus, ac persuadenda sit, expresse tamen cavet, prohibetque Sanctitas Sua, ne missionarii in casibus particularibus se ingerant in demandanda sectione, multoque minus in ea peragenda. Sat proinde missionarii fuerit illius notitiam edidisse, curasseque ut eius perficiendae rationem addiscant, qui chirurgicis intendunt, laici homines, tum vero cum casus tulerit, eiusdem praxim ipsorum oneri ac muneri reliquisse. — S. C. S. O. 15 Febr. 1760.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE NECESSITATE MEDII.

1. *Necessitas medii* contradistinguitur a necessitate *praecepti*. Haec solum est in obligatione, quae oritur a superioris imperio, quod sine peccato violari libere non potest. Quare haec necessitas est *removens prohibens*; peccatum enim impedit salutem. Illa vero est *in medio per se influente et conferente aliquid ad salutem*; ita ut ille influxus talis sit, ut sine ipso, vel inculpabiliter omisso, non possit salus comparari. Neque vero sufficit, ut sit dumtaxat *utilis et conducentis* ad illum finem, secus *utilitas medii*, non *medii necessitas* haberetur.

2. *Necessitas* ergo *medii* in suo conceptu duo involvit, si proprie sumatur. Primum est: res ita necessaria, ut sine ea etiam invincibiliter omitta salus non obtineatur. Quoad hoc primum elementum *necessitas medii* convenit cum *conditione sine qua non*, absolute tali. Et sic etiam quoad hoc primum elementum *necessitas medii* distinguitur a necessitate *praecepti*: nam *praeceptum observandum*, non est *conditio sine qua non*, absolute talis, sed tantum *secundum quid*; quia nonnisi *culpabiliter* omissum impossibilem reddit salutem. Quod igitur asseritur a quibusdam Moralisticis, quod nempe restitutio sit necessaria ad salutem necessitate *medii*, valde improprie asseritur. Cf. Gury, Comp. Theol. Mor., t. 1, n. 626. Alterum elementum, quod includitur in necessitate *medii*, est ipsa ratio *medii*, *positivi* nempe *influxus* in ordine ad salutem obtinendam. Quoad alterum hoc elementum *necessitas medii* distinguitur omnino a *conditione sine qua non*: nam *conditio per se* nullum exercet positivum influxum in ordine ad effectum. Quod igitur asseritur a quibusdam Theologis Scholasticis et a Concionatoribus, quod nempe oratio sit necessaria ad salutem *necessitate medii*, proprie et stricte loquendo verum non est, sed tantum cum limitatione, h. e. regulariter loquendo, nam licet verum sit, quod Deus det gratiam orantibus, falsum tamen est quod nonnisi orantibus det; oratio enim non nisi medium ordinarium est a Deo consti-

tutum ad gratiam obtinendam et salutem. Cum autem oratio vere habeat vim impetrandi, et positivum influxum exerat vere, regulariter loquendo, necessaria est necessitate non tantum praecepti, verum etiam medii.

3. *Necessitas praecepti* se habet, ut *conditio sine qua non*, negative; h. e. ut non violetur praeceptum: se habet, ut *conditio simpliciter*, positive; h. e. ut observetur praeceptum. Non violatio praecepti est simpliciter necessaria ad salutem; observatio praecepti est ad salutem necessaria, sed non *simpliciter*, tantummodo *secundum quid*. *Necessitas autem medii* se habet ut causa simpliciter necessaria ad effectum, nam medium habet rationem causae, causa enim est omne ens *influens* aliquo modo *esse* in aliud; et medium exercet suum positivum influxum in finem obtinendum. Hinc licet in V. T. Circumcisio fuerit necessaria *necessitate conditionis sine qua non*, non erat tamen necessaria necessitate medii, proprie loquendo; nam nulum exercebat positivum influxum in gratiam deletivam peccati originalis. E contrario actus fidei in adultis, baptismus, poenitentia sunt necessaria necessitate medii; quia positivum habent et necessarium influxum in iustificationem.

4. Licet observatio praecepti *meritorie* augeat gratiam; id tamen per accidens se habet in ordine ad iustificationem; non enim dat primam gratiam, sed augmentum illius, quare non conducit positive ad primam gratiam, sed impedit eius ablationem. Et sic non est *medium simpliciter* ad primam gratiam, quia non operatur directe, sed indirecte impediendo ne auferatur. Insuper quod praecepti observatio sit *meritoria* augmenti gratiae, hoc non habet *ex se*, qua talis, sed quatenus, in homine iusto, cum gratia sanctificante coniungitur, ab eaque dignitatem et valorem recipit.

5. Quamvis in una eademque re reperiatur simul necessitas praecepti et necessitas medii, hoc ideo non est quia praeceptum observandum est etiam medium necessarium; sed quia medium necessarium est praecepto necessario observandum. Medium autem necessarium esse potest vel tantum ex positiva Dei ordinatione, ut in Sacramentis Baptismi et Poenitentiae videre est, vel etiam ex natura rei, uti actus poenitentiae.

6. Necessitas medii duplex est, *in re* et *in voto*: nam medium necessarium duplex est, medium *in re* necessarium et medium necessarium tantum *in voto*. Prima habetur cum *res ipsa* in sui individua natura exigitur ad salutem, ut actus fidei supernaturalis in iustificatione adultorum. Alterum habetur cum, *re deficiente*, sufficit ad salutem *ipsius voluntas*, haec enim quasi vicaria supplet vicem illius, in eiusdem rei absentia, ut contritio perfecta et charitas perfecta in impossibilitate Baptismi, Poenitentiae sacramentalis. Etenim nihil magis

proportionatum ad supplendum pro *re* aliqua, quam *voluntas* et perfectum desiderium illius.

7. Verum hic oritur difficultas. Nam si hac sola ratione res aliqua erit necessaria necessitate medii *in voto*, quatenus requiritur eius voluntas ad salutem, etiam restitutio e. g. et idem dicatur de quovis alio praecepto observando, erit necessaria necessitate medii *in voto*, nam etiam illius praecepti voluntas requiritur ad salutem.

8. Ut resolvatur haec difficultas, et praefata medii necessitas declaretur magis, sequentia sunt animadvertenda.

A. Ille voluntatis actus, *quasi vicarius medii necessarii*, i. e. amor et contritio perfecta, continet implicite ex sui natura voluntatem adhibendi omnia *media* a Deo instituta ad salutem, et servandi omnia *praecepta*.

9. B. Illa voluntas, supposita divina institutione talis vel talis medii, fertur magis peculiari modo in medium, quam in praeceptum. Medium enim duplici titulo exigitur ad salutem, 1° quatenus *medium per se influens*, etiamsi cogitetur independenter ab omni praecepto imposito, 2° quatenus adest etiam de ipso *praeceptum*, ut de restitutione, etc.

10. C. Medium *in re* sufficit cum attritione sola. At medium *in voto* non sufficit cum sola attritione, etiamsi illud votum sit explicitum. Attritio ergo non includit votum medii, quum certe includat propositum observandi praeceptum. Exigitur *perfecta contritio vel dilectio Dei*. Quare specialis iste actus voluntatis, qui exigitur ostendit respectum magis specialem ad medium, quam ad praeceptum; non enim exigitur, nisi quia medium *in re* non ponitur.

11. D. Illa voluntas, quatenus est voluntas observandi *praeceptum* est voluntas removens prohibens, i. e. peccatum; quatenus est voluntas *medii* est per se influens in salutem. Etenim voluntas praecepti e. g. restitutionis est vicaria ipsius restitutionis; voluntas vero baptismi e. g. est vicaria ipsius baptismi. At illa, est *removens prohibens*; hic, *influens*. *Voluntas pro facto reputatur*.

12. Sed obiiciet quis, perfectam contritionem et charitatem habuisse vim iustificandi etiam in antiqua Lege, et tamen in antiqua Lege non continebat votum alicuius medii adhibendi v. g. Baptismi vel Poenitentiae, Sacramenti. Ergo etiam, si nunc iustificat, per se influens in iustificationem, nimirum proxime disponendo ad iustificationem, id praestat ratione sui et non ratione *voti*, quod contineat. Respondetur Conceditur antecedens. Negatur consequens et sequentia. Nam nunc illi actus iustificant et *ratione sui*, et *ratione voti*, quod continent, *medii necessarii*, quod votum tunc non continebant, quum non esset tale medium necessarium adhibendum, uti nunc Baptismus et Poenitentia, Sacramentum.

13. Hinc Deus peculiariter movetur ab illa voluntate, ad gratiam conferendam, quatenus continet voluntatem adhibendi media a Deo instituta, licet illa voluntas *explicite* eodem modo respiciat et medium et praeceptum, praesertim quando homo non recordatur medii adhibendi. Quare Deus peculiariter movetur ab illa voluntate intuitu potius operis, quam operantis, quatenus nempe illa voluntas obiective includit votum medii ex divina rerum ordinatione.

14. *Votum* igitur medii requirit quidem actum elicitedum ex parte hominis, sed non desiderium expressum rei, quae dicitur et est necessaria necessitate medii: nam actus ille elicitedus, supplens vicem rei, quae est medium necessarium ex ipsa divina institutione, obiectivam, habet ordinationem ad illam. Et sic licet nil cogites de Baptismo, actus amoris, quem elicis, de se ad illum ordinem dicit, et iustificatio confertur non solum vi charitatis, qua talis, sed et qua ordinem obiective dicit ad baptisma.

15. Ad propositam ergo objectionem n. 7 sic in forma respondetur: Negatur consequens et consequentia. Ad rationem additam. Distinguitur: Ad salutem requiritur etiam voluntas praecepti adimplendi, ut mere *removens prohibens*, Conceditur; ut *vere influens*, Negatur. Iam vero *voluntas* medii est *per se influens*, loco ipsius medii.

16. Praeter discrimen iam notatum, aliud etiam est discrimen inter *votum medii*, et *votum praecepti*. Cum medium necessarium suppletur per *votum*, salutis effectus confertur quidem illo *voto*, sed *in ordine* ad medium in re omissum, et quasi sub fide et promissione illud implendi, si fieri possit. At vero in praeceptis non ita est. Nam si semel per ignorantiam invincibilem excusatur obligatio praecepti, necessarium non est *votum* et propositum suppleri praeteritum defectum; sed solum est necessarium propositum implendi praeceptum illud in futurum, quando nova erit obligatio.

17. Tertium discrimen etiam est. Nam res necessarium medium *in voto*, quod includitur in contritione perfecta et amore Dei perfecto, est revera medium aliquando *influens seipso*, in re adhibitum, in iustificationem. Hoc autem non contingit in praecepto, quod semper se habet, ut *removens prohibens*.

18. Quartum tandem discrimen est, quod ubi *votum* etiam implicitum praecepti propter impossibilitatem, uti in infantibus, non habeat locum, non ideo salus redditur impossibilis. Ad impossibile nemo tenetur. E contrario, ubi *votum* illud medii etiam implicitum sit impossibile, uti in infantibus, nisi medium reipsa tunc adhibeatur salus est impossibilis.

19. Difficultas est hic ultimo loco resolvenda. Poenitentia est necessaria *necessitate medii in re* vel *in voto* omnibus post baptismum lapsis; potest tamen quis primam iustificationem accipere alio sacramento, e. g. eucharistia, et simul attritione, stante ignorantia invincibili peccati mortalis. Ergo falsum est, quod medium necessarium absolute omitti *in re* non possit, nisi saltem eius *voto* suppleatur.

R. Quamvis in eo casu non habeatur *votum* sacramenti poenitentiae, quia attritio non continet illud votum, uti dictum est, poenitentia tamen sacramentum, medium necessarium, suppletur in isto casu *in re* ipsa alio medio vel efficaciore vel saltem aequae efficaci, quoad productionem gratiae; idque uti patet *per accidens non per se*.

20. Medium item ad salutem necessarium, uti est baptismus et poenitentia sacramentum, suppleri potest martyrio, idque ex speciali privilegio. Quare medium necessarium aliud est stricte et omnino absolute necessarium, quod nullo alio potest suppleri uti tantum est fides in iustificatione adultorum, aliud est stricte quidem necessarium, sed non omnino absolute, cum *per accidens* et *ex privilegio* alio medio suppleri possit, uti patet ex dictis in praesenti et praecedenti paragrapho.

BASILIANI

1. — De Ordine S. Basilii M. Ruthenae nationis in Gallicia reformando.

LEO PP. XIII

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Singulare praesidium et decus semper Ecclesia catholica sibi sensit accedere eorum hominum opera, qui christianam sanctitatis officii perfectionem expetentes, humanis rebus generosa quadam alacritate dimissis, sese Iesu Christo dicavissent. Qui etsi principio quidem semota a civitatibus loca liberius Deo vacaturi incoherent, rationemque aetatis degendae clericalium munus expetere mallent, postea tamen, pro-

ximorum caritate et quandoque Episcoporum etiam auctoritate compulsi, in urbes concedere et sacerdotalium munerum officia suscipere non recusarunt. — Mirifice inter hos vel a primis Ecclesiae saeculis effulsit magnus ille Basilii Caesareae in Cappadocia Episcopus, theologus idemque orator cum paucis comparandus, qui non modo ad omnem virtutis laudem ipse contendit, sed ad imitationem sui vocavit plurimos: quos sapientissimis praeceptis institutos ad communem religiosae vitae disciplinam in coenobia congregavit. Ii vero poenis voluntariis et labore assuefacti in divinas laudes sacrarumque doctrinarum studia dispertiebant utiliter tempora; atque his artibus cum alia multa as-

secuti fuerant, tum illud praecipue ut rem christianam valeret et virtute sua illustrare et, ubi opus esset, data opera defendere. Quamobrem quo tempore praeclarus ille virorum religiosorum Ordo Photiana clade interiit, fons utilitatum non exiguus una secum exaruit. Verum ubi primum, receptis denuo in Ecclesiam catholicam Ruthenis, ille revixit, et in dignitatem pristinam revocatus est, adnitente Sancto Iosaphato Archiepiscopo Polocensi, martyre invicto, eodemque eius Ordinis alumno, tunc Rutheni revirescentis sodalitii celeriter sensere operam. Eius enim sodalibus id maxime erat propositum, conservare Ruthenorum cum Ecclesia Romana coniunctionem, plebem erudire, in iuventute instituenda elaborare, parochialia munera gerere, cunctis demum officiis, quae ad excolendos animos pertinent, perfungi, praesertim si Cleri saecularis aut numerus aut industria temporibus impar extitisset. Quibus illi de causis tantum sibi apud omnes benevolentiae conciliarant, tantum opinionis et gratiae, ut nonnisi ex Basilianis legerentur, qui vel Episcopi vel Archimandritae fierent. (Breve Bened. XIV diei 12 Aprilis 1753 inc. *Inclytum quidem*). In Zamoscena Synodo Ruthenorum provinciali, cuius Apostolica Sedes decreta confirmavit, cautum fuerat, ut nemo esse Episcopus posset, quin institutum Basilianum professus esset, nemo autem profiteri, quin intra monasterii septa annum *probationis regularis* et sex hebdomadas ad leges et consuetudines S. Basilii exegisset. (Syn. Zamosc. Tit. VI de Episcopis). Itaque non solum Episcopi Ruthenorum, sed etiam Pontifices Romani, Decessores Nostri, sodalitatem Basilianam magno in honore habuerunt, meritisque laudibus prosecuti et praecipua cura complexi sunt: eam quippe probe noverant, Ecclesiae catholicae maxime apud Ruthenos et antea plurimum profuisse et in posterum non minus profuturam. De Clemente VIII (Clem. VIII, *Altissimi dispositione* 23 Sept. 1603) et Gregorio XII (Greg. XIII, *Benedictus Deus* 1 Nov. 1579) satis constat, quantum in ornandis Basilianis operae studii-que collocarint: quos ipse Benedictus XIV (Bened. XIV, *Inter plures* 2 Maii 1744; *Inclytum* 12 Apr. 1753; *Super familiam* 30 Mart. 1756) et recentiore memoria Pius VII (Pius VII, *Ea sunt Ordinis* 30 Iulii 1822) singularibus verbis commendarunt. His vero luculentum postremo tempore accessit testimonium fel. rec. Pii IX (Pius IX, *Splendidissimum Orientalis Ecclesiae* 29 Iun. 1867) iis consignatum litteris Apostolicis, in quibus B. Iosaphato sanctorum caelium solemnes honores decernebantur.

Sed pristina monasteriorum coniunctione dirempta, Ordinem iampridem florentissimum variis debilitatum casibus, humanae infirmitatis incommoda non parum affligere: idque maxime per hanc aetatem, cum in tanta opinionum in-

saniam et corruptela morum passim doctrina catholica in invidiam vocetur. Abductis praeterea rerum novarum cupiditate ad profana studia animis, multorum caritas deferbuit, ac pauci inveniuntur, qui mortalibus abdicatis rebus proxime ingredi Iesu Christi vestigiis instituant. — Nobis interim Ordinis Basiliani dolentibus vicem, et qua ratione relevari casum eius deberet, in animo considerantibus, illud commode accidit, ut de rerum statu non modo Nos Episcopi, sed etiam ex eodem Ordine sodales diligenter docuerint. Immo quod olim in Orientalium Ecclesiarum discrimine Basilius magnus, idem illi sibi faciendum opportune censuerunt, ut opem Apostolicae Sedis imploraverint, propositis etiam inter alia remediis, quae Sanctus Iosaphat in causa simili sapienter et utiliter adhibuit. Perplacuit Nobis communis Episcoporum et Monachorum voluntas: et leniri coeptus est animi nostri dolor Ruthenorum causa susceptus, de quibus quoties cogitamus, toties angimur: non enim possumus vel illatas fidei catholicae iacturas non deplorare vel praesentia pericula non extimescere. Sed recto sperandum in posterum iudicamus, si Deo adiutore et auspice magnus ille Monachorum Ordo ex integro floruerit, quo vigente, Ruthenorum vixit Ecclesia. Habendus enim ille est annosae instar arboris, cuius radix sancta: unde novorum in sitione palmitum fructus expectare licet laetos et uberes: idque eo magis quod cultores expectuntur, quorum alias est in opere eodem industria spectata, scilicet sodales e Societate Iesu, quos ipse Sanctus Iosaphat et Velaminus Rutski Metropolita adiutores optimos experti sunt. — Igitur de gravi huiusmodi negotio, quod singulares curas Nostras sibi iure vindicat, mature deliberare iussimus aliquot Venerabiles Fratres Nostros S. R. E. Cardinales e sacro Consilio christianae fidei propagandae Orientalibus negotiis praeposito. Quorum cum probaverimus sententias, ad ordinandam sodalitatem Basilianam in monasteriis Galliciae, ea quae sequuntur auctoritate Nostra Apostolica decernimus, religioseque servari praecipimus.

Inclytum Ordinem S. Basilii magni in Ruthenis sic restitui volumus, ut sodales eius ad sacerdotalia munera probe exculsi in curanda proximorum salute sempiterna strenue versentur. Atque in hoc genere nihil optamus magis, quam ut studeant ipsum S. Iosaphatum ferme alterum parentem suum imitari et ad excellentem eius caritatem proxime accedere. Huius rei gratia Collegium tirociniorum, seu *Novitiatum*, uti vocant, iure legitimo constitui volumus in Monasterio Dobromilensi intra fines Dioeceseos Premisliensis: cuius monasterii templum et continentes aedes una cum omni re familiari, iuribus, redditibus Collegio tirociniorum seu *Novitiatui* cedant.

Monachos Ordinis Basiliani in Gallicia futu-

ros tirocinium in Monasterio Dobromilensi ponere rato tempore iubemus: si secus posuerint, professio religiosa irrita infectaque esto.

Quo tutius et firmitus fatiscientis Ordinis necessitatibus consulatur, pluresque adolescentes ad profitendum tam salutare vitae institutum excitentur, privilegium eandem ob causam a Pio VII Decessore Nostro renovatum vel concessum per Apostolicas Litteras die 30 Iulii an. 1822 datas, quarum initium *Ea sunt ordinis*, ita confirmamus, ut etiam Latinos, nondum tamen sacris ordinibus initiatos, cooptari liceat. Iis fas esto ad Ruthenorum ritum sese in omnibus conformare ante solemnem professionem: qua peracta, non tamen antea, ad ritum Ruthenum, vetito ad Latinum regressu, vere et penitus transiisse intelligantur.

Cum susceptum huius Ordinis reformandi negotium multas habeat difficultates, quae consilium auctoritatemque Sedis Apostolicae postulant, idcirco eius regimen Nobis et Romanis Pontificibus successoribus Nostriis reservamus, curam agente sacro Consilio christianae fidei propagandae Orientalibus negotiis praeposito, donec aliter ab ipsa Sancta Sede Apostolica decernatur. Eidem Sacro Consilio ius potestatemque tribuimus nominandi, rite perrogata Monachorum sententia, eligendique Protoegumeni seu Praepositum Ordinis in Galicia Provincia. Hanc itaque sodalitatem Basilianam ab ordinaria Episcoporum et ipsius etiam Metropolitanae Ruthenorum auctoritate et iurisdictione omnino eximimus et exemptam esse declaramus: salva tamen potestate, quam Tridentina Synodus Episcopis in hoc genere attribuit etiam uti Apostolicae Sedis Delegatis.

Collegium tirociniorum, quod diximus, veterum exempla sequuti, nominatim S. Iosaphati et Velamini Rutski Metropolitanae, Societati Iesu instituendum ac regendum tamdiu concedimus, quamdiu ex ipso Ordine Basiliano non extiterint viri, quibus Monasterii Dobromilensis regundi curam Sedes Apostolica deferendam putet.

Itaque praecipimus, uti quam primum Coenobii Dobromilensis et *Novitiatus* magisterium gubernationemque suscipiant lecti aliquot e Societate Iesu sacerdotes; qui tamen non modo quod ad religiosam disciplinam, sed etiam quod ad officii mutationem in potestate ordinaria Antistitum suorum, uti nunc sunt, ita esse pergant. Iisdem sacerdotibus e Societate Iesu Protoegumenus tradat, salvo tamen Basilianis iure domini, monasterium supra dictum, Nobis iam ultro oblatum, una cum omnibus eius bonis ac redditibus: de eaque traditione instrumentum iustum perficiatur. Ea bona eorumque bonorum fructus in tuitionem Coenobii et alumnorum insumendos administrent sacerdotes Societatis Iesu, non auctoribus Monachis Basilianis, auctore Sacro Consilio christiano nomini propagando, cui in annos singulos rationes accepti et expensi,

item relationem de statu tirociniorum deque adlectis inter tirocinia ex fide reddant.

Monasterium Dobromilense, quod interim potestate Protoegumeni exsolvimus, accipiat quotquot ex Rutheno vel Latino ritu in Ordinem Basilianum cooptari se velle declaraverint. Nec tamen cooptentur, nisi quos probos et idoneos esse constiterit non solum legitimis de vita moribusque, litteris, et utriusque Ordinarii tam originis quam domicilii testimonio, verum etiam semestri probitatis constantisque voluntatis documento, quod intra Monasterii septa ante ediderint, quam vestem initialem sumpserint.

Dobromilenses alumni seu *Novitii* ad omnem pietatem religiosamque perfectionem informentur ex instituto Ordinis Basiliani disciplinaque per Sanctum Iosaphatum ordinata. Cumque omnino velimus Ruthenorum ritus probatasque consuetudines inviolate servari, curent et provideant rectores Monasterii, ut, aliquo adhibito ex sacerdotibus Ruthenis, in aede sacra continenti divina officia peragantur, et Sacramenta administrentur ritu Rutheno: item ut alumni liturgiam ceremoniasque Ruthenas sedulo ediscant. Idem alumni divinas laudes rite persolvere assuescant: abstinencias et ieiunia ad praescripta Sancti Iosaphati servant: ea tamen prudenter temperare Coenobii Praefecto liceat: cui et licere volumus eos, quibus praeest, a praeceptis ecclesiasticis iusta de causa exsolvere, eidemque ceteras facultates impertimus, quas in Antistites Ordinum religiosorum conferre Sedes Apostolica consuevit.

Sacramentales alumnorum confessiones, etiam biennio postquam vota simplicia nuncupaverint, excipiat ipsorum magister, etsi forte praefecturam monasterii idem gerat: ita tamen ut illis integrum sit, quandocumque voluerint, ad extraordinarium Confessarium accedere.

Post tirocinium anni unius et sex hebdomadam, vota simplicia alumnos nuncupare fas esto, si modo digni et habiles ad officia Ordinis sui Antistitum iudicio videantur. Quos minus dignos minusve idoneos esse constiterit, eos etiamsi votis obstrictos, quae *devotionalia* appellantur, Praefectus Coenobii iisdem solutos abire iubeat. Qui vota simplicia rite ediderint, eos abire iubere ne liceat citra Sedis Apostolicae auctoritatem, excepto quod evidens necessitas urgeat, quae cunctationem nullam recipiat.

Alumni post vota simplicia Sacerdotibus Societatis Iesu studiorum moderatoribus ad humaniores literas instituantur: mox philosophiam et theologiam sub iisdem doctoribus percipiant, atque in iis studiis ad disciplinam D. Thomae Aquinatis exerceantur.

Iisdem, exacto a nuncupatione votorum simplicium triennio, Ordinem Basilianum solemniter profiteri liceat, servatis legibus a f. r. Pio IX Decessore Nostro editis, inprimis Constitutione *Ad universalis Ecclesiae* edita die 7 Febr. 1861.

Haec quidem decernenda iudicavimus. Interim diligens dabitur opera perscribendis vivendi legibus seu Constitutionibus, iisque ad ipsas illas propius accedentibus, quas Basilius et Iosaphat tam praeclare condiderunt. Eas vero Nostra et huius Apostolicae Sedis auctoritate recognoscendas et approbandas esse volumus. Et hac demum ratione futurum confidimus, ut Basiliana Ruthenorum in Gallicia societas in spem gloriae veteris, opitulante Deo, reviviscat, atque ad omnem virtutem instructa; id facile assequatur, quod eius tum conditor Basilius, tum restitutor Iosaphatus animo proposuerant: nimirum catholicum nomen in alteris conservare, ad alteros propagare, avitam eius gentis cum Ecclesia Romana coniunctionem tueri, Episcopis Ruthenorum catholicis adiutores doctos, industrios, bene animatos suppeditare.

Verum adlaborantes pro incolumitate Basilianae in Gallicia familiae, non in hac unice curas defigimus, ut non etiam ceteros caritas Nostra complectatur eiusdem alumnos extra Galliciam consistentes. Qui sane pari studio benevolentiaeque Nostra digni sunt, maxime ob utilitates Ecclesiae catholicae non modo partas, sed etiam reliquas et speratas. Interea pro certo habemus, eos minime sibi defuturos, ac velle universos omni ope contendere, ut dignitas retineatur Ordinis Basiliani, atque omnium monasteriorum exoptata coniunctio, Dei beneficio, obtineatur. — Venerabiles autem Fratres Ru-

thenorum Praesules, de sodalitate Basiliana egregie meritos, libenti animo futuros arbitramur, non quod ipsos in hac parte levandos onere duximus, sed quia, rebus auctoritate Nostra ita constitutis, iure ea bona ex Ordine Basiliano expectari possunt, quae communi omnium desiderio expetebantur.

Prosperos coeptorum exitus impetret a Deo ipsa parens eius Maria Virgo, una cum Michaële Archangelo, caelesti Galliciensium Patrono, et Basilio magno et Iosaphato martyre: quorum omnium gratia faxit Deus, ut plurimi ex omni hominum ordine in animum inducant huius reformationis beneficia experiri.

Haec volumus mandamus atque indulgemus, decernentes irritum et inane si quid contra praemissa a quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Contrariis quibuscumque etiam speciali et individua mentione dignis minime obstantibus, quibus omnibus et singulis ad effectum dumtaxat praesentium Apostolica auctoritate derogamus. Volumus autem ut praesentium Litterarum exemplis etiam typis impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique in iudicio et extra illud adhibeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae vel extensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 12 Maii 1882, Pontificatus Nostri anno Quinto.

BAUTAIN

1. — *Theses a Bautainio subscriptae 8 Sept. 1840 de ratione et de fide.*

1. Ratiocinatio Dei existentiam cum certitudine probare valet. Fides, donum coeleste, posterior est revelatione; proindeque ad probandam Dei existentiam contra atheum allegari convenienter nequit.

2. Revelatio Mosaica cum certitudine per traditionem oralem et scriptam synagogae et christianismi probatur.

3. Revelationis christianae probatio ex miraculis Christi desumpta, quae testium ocularium sensus mentesque percellebat, vim suam atque fulgorem quoad subsequentes generationes non

amisit. Haec eadem probatio in traditione omnium christianorum orali et scripta reperire est. Qua duplici traditione illis demonstranda est, qui vel eam reiiciunt, vel quin admittant, requirunt.

4. Non habemus ius ab incredulo requirendi, ut divini Salvatoris nostri resurrectionem admittat, priusquam certae probationes ipsi administratae fuerint: istaeque probationes ex eadem traditione per ratiocinationem deducuntur.

5. Rationis usus fidem praecedit et ad eam hominem ope revelationis et gratiae conducit.

6. Ratio cum certitudine authenticitatem revelationis, Iudaeis per Moysen et christianis per Iesum Christum factae, probare valet.

BENEDICTIO

1. — *Formula benedictionis sacrae suppellectilis.*

Episcopus Blesen. indultum obtinuit a S. Rituum Congregatione pro facultate subdelegandi suos Vicarios Generales, ecclesiarum rectores, etc. ad benedictionem sacrae illius suppellectilis, in

qua sacra unctio non adhibetur. Quum vero nulla inveniatur formula pro benedictione indumenti sacerdotalis aut levitici, praeter eam quae reperitur in Pontificali, et ideo Episcopis videtur reservata, sacerdotes subdelegati recurrere debent ad benedictionem pro indumentis sacerdotalibus in genere Missali additam. Ist-

haec autem benedictio in omnibus circumstantiis non apparet omnino consentanea, ex. gr. pro benedictione cinguli. Unde praedictus Rñus Orator huiusmodi a S. R. C. postulavit, ut sacerdotes ab ipsomet subdelegati uti valeant formula a Pontificali data pro benedictione cuiuslibet indumenti, quae insuper est formula minus sollemnis.

R. Sacerdotes subdelegati utantur benedictione quae legitur in Rituali Romano. — S. R. C. 16 Martii 1876.

2. — *Formula benedictionis pro abbatibus saecularibus.*

In relatione status Ecclesiae Brunensis exhibita Sacrae Congregationi Concilii die 26 Februarii 1894 declaratum fuit Praelatos saeculares, Decanum et Archidiaconum Capituli Ecclesiae Cathedralis, nec non Praepositum Capitulo Ecclesiae Collegiatae Nicolsburgensis, ex Apostolico Privilegio, ad instar Abbatum infulatorum, benedictione Abbatiali muniri. Quum vero Abbatialis benedictio, prouti legitur in Pontificali Romano, nonnullis in partibus existimetur minus congrua praelatis saecularibus, qui non habent populum sibi subditum, nec regulam nec alia huiusmodi servanda, ideo Rñus Dñus Franciscus Bauer, Episcopus Brunensis, quum suis tum aliorum Episcoporum votis satisfactorius, ab Apostolica Sede humilime postulavit: Utrum et quomodo, in supradicta benedictione Praelatis saecularibus impertienda iuxta ritum Pontificalis Romani, aliquae variationes fieri possint? Porro, exquisito voto unius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris et alterius ex Sacrae Rituum Congregationis Consultoribus, quum Eñus et Rñus Dñus Cardinalis Andreas Steinhuber in Ordinariis Comitibus, subsignata die ad Vaticanum habitis, enunciatum Dubium, super ritu benedicendi praelatum saecularem discutiendum proposuerit, Ipsa Sacra Congregatio, omnibus mature per-

pensis, rescribendum censuit: *Nihil innovetur in Pontificali, sed eadem Sacrorum Rituum Congregatio in singulis casibus respondeat, formulam accommodando casibus ipsis, demptis, quae praelatis saecularibus minime convenire noscuntur.* Die 19 Maii 1896.

3. — *Benedictio Tertiariorum.*

Confer verbum *Absolutio generalis*, et verbum *Tertiarii*.

4. — *Rosarium per Crucigeros benedictum.*

Confer verbum *Rosarium*.

5. — *Benedictio ad Indulgentias piis obiectis applicandas.*

Confer verbum *Indulgentia*.

6. — *Campanarum benedictio.*

Confer verbum *Campana*.

7. — *Benedictio cum Ostensorio.*

Iuxta Caeremoniale Episcoporum, ad benedictionem impertiendam cum SSmo Sacramento ipse celebrans accipit ostensorium super Altari positum; sed receptum est, ut Diaconus accipiat ostensorium et porrigat celebranti, qui post benedictionem Diacono tradit super Altari collocandum, quaeritur: Utrum liceat in hac duplici ostensorii traditione ritum servare, qui praescribitur pro feria V in Coena Domini et in festo SS. Corporis Christi ante et post processionem SSmi Sacramenti?

R. Aut servatur ritus a Caeremoniali Episcoporum lib. 2, cap. 32, § 27, praescriptus, aut iuxta praxim Romanam, Diaconus ostensorium celebranti tradere vel ab eodem recipere potest, utroque stante. — S. R. C. 14 Ian. 1898.

BENEDICTIO APOSTOLICA

1. — *Quoad formulam utendam ab Episcopis in elargiendi benedictione Apostolica cum Indulgentia plenaria.*

Caeremoniarius Episcopalis dioeceseos Placentinae in opere, cui titulus: *Praxis Pontificalis* auctore cl. Herdt, relate ad facultatem qua potiuntur Episcopi elargiendi benedictionem Apostolicam, cum plenaria Indulgentia sequentia perlegit: « Si tamen lectio literarum Apostolicarum supprimatur, ne populus diutius in Ecclesia retineatur et sola formula *attentis facultatibus* etc., latino et vernaculo idiomate legatur ut de delegatione constet, declaravit

S. Congregatio Indulg. illum ritum et formam, attenta rationabili causa exposita, revera sufficere ad lucrificandam Indulgentiam Apostolicae benedictionis, dummodo formulam *attentis facultatibus* etc., fidelibus constet ea Pontificia delegatione tantum impertitam fuisse ».

Iam vero ab hac Sacra Congregatione Indulgentiarum et SS. Reliquiarum sequentium dubiorum solutionem humiliter expostulat:

1. Utrum responsum Sacr. huius Congr. a cl. Auctore relatum quod in collectione Decretorum legitur datum sub die 30 Iunii 1840 generale sit an non, nempe: Utrum quotiescumque adsit illa rationabilis causa, liceat literarum

Apostolicarum lectionem suppressere, maxime si alias iam iterum iterumque integrae lectae sint, an non? — Et quatenus negative:

2. Utrum, attenta rationabili causa ut supra liceat uti brevi compendio lingua etiam vernacula.

Ad 1. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.

Ad 2. Provisum in primo. — S. Indulg. C. 24 Iulii 1885.

2. — *Episcopus etiam lucrari potest indulgentiam plenariam; quando populo impertitur benedictionem papalem.*

Num plenariam Indulgentiam lucrandam a christifidelibus Benedictionem nomine Summi Pontificis recipientibus a respectivis Episcopis, lucrari valeat et ipse Episcopus qui eam impertit?

R. Affirmative. — S. Indulg. C. 20 Maii 1896.

BENEDICTIO IN ARTICULO MORTIS

1. — *De subdelegatione facultatis impertiendi benedictionem cum Indulgentia plenaria in articulo mortis.*

Episcopus Tarantasien. mature perpensis decisionibus S. Indulgentiarum Congregationis de benedictione in *articulo mortis*, et praesertim perpensa decisione 20 Septembris 1775; considerata ex alia parte quadam consuetudine, quae in ea Dioecesi invaluit circa subdelegationem benedictionis, supplex sacram hanc adiit Congregationem, quatuor dirimenda proponens dubia.

I. Utrum valida sit subdelegatio benedictionis in articulo mortis impertiendae facta modo generali v. g. in coetibus ecclesiasticis, omnibus scilicet praesbyteris praesentibus, vel etiam aliis, qui curam animarum habent, licet coetibus non adessent?

II. Utrum Episcopus subdelegare possit non solum omnes Parochos, sed etiam Vicarios, qui saepissime loco Parochorum moribundos in extremo agone laborantes adiuvant, eisque Ecclesiae Sacramenta ministrant?

III. Utrum responsio S. Congregationis diei 20 Septembris 1775 ad tertiam partem intelligenda sit de subdelegatione facta singulis speciatim et in scriptis?

IV. Utrum facultas subdelegandi ad actum quemcumque Confessarium et a primo subdelegato eligendum, ut fertur in laudata decisione loc. cit. sit numerice exprimenda in ipsa concessione, seu in prima subdelegatione?

R. Ad I. et II. Iuxta Constitutionem Benedictinam *Pia Mater* Episcopus subdelegare potest ad Benedictionem Papalem cum Indulgentiae Plenariae applicatione in articulo mortis, suis Dioecesanis impertiendam, unum vel plures Sacerdotes saeculares aut regulares, quotquot pro numero animarum, necessarios esse prudenter iudicaverit.

Ad III. Negative; consultius tamen esse si subdelegatio fiat singulis speciatim et in scriptis.

Ad IV. Negative. — S. Indulg. C. 15 Novembris 1878.

2. — *De tempore impertiendae Indulgentiae plenariae in articulo mortis.*

Iuxta indultum a S. Sede concessum, missionarii omnes habent, per communicationem, facultatem elargiendi Indulgentiam plenariam in articulo mortis constitutis. Verum cum raro inveniant fideles praecise in articulo mortis constitutos, inde fit ut alii dictam Indulgentiam elargiantur ubi tantum est mortis periculum, licet proxime admodum non videatur imminere; alii vero iuxta rigorem verborum non applicant nisi quo tempore agonia videtur proxima; et tunc, quando non observant tam proximum mortis periculum, sive ope medalliorum quibus, auctoritate S. Sedis, huiusmodi Indulgentiae adnexae sunt, quaeque fidelibus dant, sive invocatione SS. Nominis Iesu, prout concessum est a pluribus Summis Pontificibus, monent fideles ut condiciones apponant, quibus tantum beneficium consequi mereantur. Si S. C. determinare censeat cui pacto potius adhaerendum, omnes quotquot sumus praesto erimus S. Sedis iudicio.

R. Ad id quod inter missionarios controversatur de tempore impertiendae Indulgentiae plenariae constitutis in mortis articulo, S. C. censuit eam temporis circumstantiam satis esse ut rite conferatur, quae sufficit Extremae ipsi Unctioni conferendae, cum nempe infirmus vi morbi cernitur ad interitum vergere. Neque proximius agoni tempus expectandum esse, quo aegrotus vix sui compos, ad eos plane animi motus edendos impar est, quos Rituale Romanum efflagitat, ut tanti beneficii, sicut Extremae Unctionis, fructus uberius percipiatur. Quamobrem e missionariorum debito fore, post adhibitam infirmo Sacramentalem unctionem, eundem excitare ad ea animo concipienda quae in eodem Rituali libro leguntur, mox vero tam insigni beneficio plenariae remissionis eundem communire; idque tunc potissimum praestare cum se haud reversuros praevident. — S. C. S. O. Ian. 1700.

3. — *Benedictio in mortis articulo pluries impertienda.*

An Benedictio Apostolica pluries impertiri possit novo mortis periculo redeunte?

R. Negative, permanente infirmitate etsi diuturna; affirmative vero, si infirmus convaluerit ac deinde quacumque de causa in novum mortis periculum redeat. — S. R. C. 24 Septembris 1838.

Cum S. C. Indulgentiarum in una Valentinen. sub die 5 Februarii 1841 sequenti dubio: *Utrum infirmus pluries lucrari possit indulgentiam plenariam in mortis articulo a pluribus sacerdotibus facultatem habentibus impertiendam*, resolutionem dedisset: *Negative in eodem mortis articulo*, exinde quaeritur: 1. Utrum vi praecedentis resolutionis prohibitum sit, infirmo in eodem mortis articulo permanenti impertiri pluries ab eodem vel pluribus sacerdotibus hanc facultatem habentibus indulgentiam plenariam in articulo mortis, quae vulgo *benedictio papalis* dicitur. 2. Utrum vi eiusdem resolutionis item prohibitum sit, impertiri pluries infirmo in iisdem circumstantiis ac supra constituto, indulgentiam plenariam in articulo mortis a pluribus sacerdotibus hanc facultatem ex diverso capite habentibus, puta ratione aggre-

gationis Confraternitati SS^{mi} Rosarii, sacri Scapularis de Monte Carmelo, SS^{mae} Trinitatis etc.

R. Affirmative ad utrumque, firma remanente resolutione in una Valentinen. sub die 5 Februarii 1841. — S. Indulg. C. 5 Martii 1855.

4. — *De Invocatione SS^{mi} Nominis Iesu pro assequenda Plen. indulg. in mortis articulo.*

Ut christifideles in locis Missionum degentes et in ultimo vitae discrimine constituti, valeant accipere Benedictionem in articulo mortis et consequi Indulgentiam plenariam, vi eiusdem lucranda ex Concessione Benedicti XIV, in Constitutione *Pia Mater* d. d. 5 Apr. 1747, requiritur tamquam conditio sine qua non ad lucranda praedictam Indulgentiam, ut aegrotus in locis Missionum constitutus quamdiu suae mentis est compos, invocet Nomen Iesu, ore si potuerit, sin minus corde.

R. Affirmative; idest invocatio, saltem mentalis, SS^{mi} Nominis Iesu est *conditio sine qua non* pro universis christifidelibus, qui in mortis articulo constituti, plenariam Indulgentiam assequi volunt, vi huius Benedictionis, iuxta id quod decrevit haec S. C. in una Vindana sub die 23 Sept. 1775. — S. Indulg. C. 22 Septembris 1892.

BENEDICTIO MULIERIS POST PARTUM

1. — *Quinam impertiri possit benedictionem post partum.*

S. R. C. decernit, benedictionem mulieris post partum fieri debere a Parocho si expetitus ipse fuerit, *posse* autem fieri a quocumque Sacerdote, si expetitus ipse pariter fuerit, in quacumque ecclesia vel oratorio publico, certiore facto superiore ecclesiae. — S. R. C. 13 Iun. 1893.

2. — *Benedictio danda puerperae, cuius proles mortua sit sine baptismo.*

Utrum, vi decreti ab ipsa Sacra Rituum Congregatione dati die 12 Septembris 1857 in Molinen. ad XX^{um}, liceat Benedictionem mulieris post partum, iuxta Rituale Romanum, impertiri puerperae, cuius proles mortua fuerit sine baptismo; an vero abstinendum sit ab ea Benedictione?

R. Non esse negandam benedictionem. — S. R. C. 19 Maii 1896.

3. — *Benedictio post partum, prole a ministro protestante baptizata.*

Nel Vicariato di Agra se accade nei matrimoni misti che la prole venga battezzata nel protestantesimo, contro le promesse fatte nella

celebrazione delle nozze, molti missionarii ricusano dare la benedizione *post partum* alla madre cattolica, sebbene non abbia consentito a tal fatto.

R. Non esse denegandam benedictionem post partum mulieri petenti, pro eo quod eius proles ex legitimo matrimonio mixto baptizata fuerit apud haereticos, nisi constet ipsam consensisse aut pro viribus non obstitisse. — S. C. S. O. 18 Iunii 1873.

4. — *De benedictione mulieris post partum illegitimum.*

Rituale Romanum nihil dicit, an mulieres post partum illegitimum possint accipere benedictionem in ordine Sacramenti Matrimonii post partum praescriptam. In multis dioecesibus Germaniae valet antiqua consuetudo hanc benedictionem tantum uxoribus impertiendi, vel viduis post partum posthumum. Quaeritur an haec consuetudo sit Rituali conformis, et quatenus negative, an possit tollerari ut praefata benedictio post partum illegitimum denegetur.

R. Ad benedictionem post partum ius tantummodo habere mulieres, quae ex legitimo matrimonio pepererunt. — S. C. C. 18 Iunii 1859.

BENEDICTIO NUPTIALIS

1. — *Benedictio nuptialis semper impertienda.*

Benedictionem nuptialem, quam exhibet missale romanum in *Missa pro sponso et sponsa*, semper impertiendam esse in matrimoniis catholicorum, infra tamen Missae celebrationem, iuxta rubricas, et extra tempus feriatum, omnibus illis coniugibus, qui eam in contrahendo matrimonio, quacumque ex causa non obtinuerint; etiamsi petant post quam diu iam in matrimonio vixerint, dummodo mulier, si vidua, benedictionem ipsam in aliis nuptiis non acceperit.

Insuper hortandos esse eosdem coniuges catholicos, qui benedictionem sui matrimonii non obtinuerunt, ut eam primo quoque tempore petant. Significandum vero illis, maxime si neophyti sint, vel ante conversionem ab haeresi valide contraxerint; benedictionem ipsam ad ritum et solemnitatem, non vero ad substantiam et validitatem pertinere coniugii.

Contrariis quibuscumque non obstantibus. — Decr. Gener. S. C. S. O. 31 Aug. 1881.

2. — *Benedictio nuptiarum tempore vetito et post initum matrimonium.*

1. Benedictio nuptialis quae est in Rituali prohibetur dari tempore vetito? An vero hoc tempore prohibetur tantum benedictio quae est in Missali?

2. In quantum affirmative ad primam partem praefati dubii, an saltem cum permissu Vicarii Ap. licite possit dari tempore vetito benedictio Ritualis tam iam matrimonio iunctis quam iungi intendentibus? In quantum autem affirmative ad secundam partem primi dubii, an Vicarius Ap. permittere possit ut, eodem tempore vetito, illa Missalis benedictio detur, saltem iam matrimonio iunctis in absentia sacerdotis et absque illa benedictione? Quod si negative ad duplicem partem huius secundi dubii, humiliter postulo hanc facultatem.

3. Benedictio quae est in Missali potestne dari illis qui sine illa benedictione iam matrimonio iuncti sunt in primis nuptiis, quando mulier iam gravida est, vel iam filios peperit? Item iis qui hic et nunc de praesenti matrimonium contrahunt in primis nuptiis, quando sponsa cognoscitur gravida, vel iam ante matrimonium filios ex fornicatione genuit?

4. Quando datur benedictio nuptialis iis qui iam valide matrimonio iuncti sunt, debetne recitari formula: *Ego vos in matrimonium coniungo*, sine renovatione consensus? Quid quando dubitatur (ut saepissime) an iam valide contraxerint necne?

5. Estne necessarium ut qui iam valide ma-

trimonio iuncti sunt, sint ambo in statu gratiae, ut licite possint recipere benedictionem nuptialem, sive quae in Rituali, sive quae in Missali est, et quam petunt non ad validitatem eorum matrimonii, sed tantum ne Sacramenti dignitas vilescat, et ut fructus spirituales ex hac benedictione recipiant? In praefato casu sacerdos potestne et debetne illos adhortari ut sese praesentent ad benedictionem nuptialem recipiendam? Quid, si una pars est absolutionis capax, altera non?

R. Ad 1. Negative ad primam partem, dummodo non adsit consuetudo non contrahendi matrimonium, etiam sine solemnitate, tempore vetito; affirmative ad secundam.

Ad 2. Affirmative ad primam partem, quatenus adsit supradicta consuetudo; negative ad secundam, sed supplicandum SSmo pro facultate. Quam benigne concessit ad formam concessionis pro Vicario Apostolico Sutchuensi anno 1796.

Ad 3. Affirmative.

Ad 4. Ad primam partem: Detur instructio anni 1806. Ad secundam partem, consulat probatos auctores.

Ad 5. Ad primam partem, convenit; ad secundam, provisum in prima. — S. C. de P. F. 21 Iulii 1841.

Ita se habet instructio an. 1806: « Trattandosi di sola benedizione di nozze supposte valide, e già validamente contratte, il sacerdote, richiesto dai coniugi della benedizione nuziale, dovrà piuttosto ai coniugi dichiarare che una tal benedizione, benchè utile e salutare, non è però necessaria alla validità e insolubilità del loro coniugio, e recitare perciò sopra gli sposi ciò che prescrive il Rituale Romano, prescindendo dal richieder loro la rinnovazione del consenso, e dal proferir le parole *Ego vos coniungo*, etc. ».

3. — *Plurium nuptiae etc.*

Quando plures simul copulantur, accepto primum singulorum consensu, et rite celebratis singulis matrimoniis, dictaque pro singulis a paracho forma *Ego vos coniungo in matrimonium*, etc., nihil obstat quominus benedictiones annulorum et reliquae benedictiones fiant in communi per verba generalia. — S. C. S. O. 1 Sept. 1841.

1. Licite matrimonium contractum coram paracho benedici ab alio sacerdote de consensu parochi vel Ordinarii. — 2. Quoad Missam celebrandam *de sponsis* vel *de sancto* standum decreto S. R. C. die 3 Martii 1818. — 3. Sacerdotem non teneri Missam applicare pro sponsis nisi ab iisdem elemosynam accipiat. —

4. In eadem Missa posse sacerdotem plures sponso benedicere. — 5. Ab eodem sacerdote celebrante aspergendos esse aqua benedicta sponso ante altare genuflexos, non autem ab alio sacerdote. — 6. Non licere sponso benedicere in Missa defunctorum, sed potius transferendam esse benedictionem ad aliam diem. — S. C. S. O. 1 Sept. 1841.

4. — *Viduarum nuptiae.*

1. Fuerunt olim sacerdotes qui post primam uxorem, etiamsi secunda vel tertia vice nupserint (fideles), nec benedictionem et consensum, ut invenitur in Rituali, ab illis postulabant, pessime intelligendo Ritale Romanum, cum illa benedictio de qua loquitur Rit. Rom. secundis nuptiis non impertienda, solum habet locum in sponsa non virgine, et solum intelligitur illa benedictio quae est in Missali.

2. In his locis non est consuetudo ut celebrentur Missae pro sponso et sponsa; ut hae celebrentur laudabile et praeoptandum; sed ego semper (hoc) habui ut consilium et desiderium S. Ecclesiae, non autem praeceptum; quid mihi agendum est?

R. Ad 1. Benedictionem, quae viduis conferenda prohibetur, esse illam quae habetur in Missali Romano.

Ad 2. Nisi gravis et rationabilis adsit causa, celebrandam esse Missam *pro sponso et sponsa*; et quoad applicationem detur decretum anni 1837. — S. C. de P. F. 21 Sept. 1843.

Utrum in nuptiis quae secundae dicuntur omittenda sit benedictio annuli?

R. Negative. — S. R. C. 27 Aug. 1836.

Cit. Decr. à. 1837 sequentis tenoris est:

Se il sacerdote che benedice un matrimonio, quantunque non riceva l'elemosina, sia obbligato a dire nei tempi debiti la Messa votiva designata a questo effetto, o possa dire la Messa del Santo corrente, aggiungendo la colletta della stessa Messa votiva.

R. Servetur Rubricae praescriptio quoad Missae speciem, ita tamen ut celebranti liberum sit mente sua convertere spiritualem Missae fructum in favorem suppedantis eleemosynae. — S. C. de Prop. Fide 10 Ian. 1837.

5. — *Nuptiae extra Missam.*

1. An possit sacerdos, quum matrimonia extra Missam celebrantur, sicut in ecclesiis civitatum Montis Albani dioecesis frequenter evenit, sponso benedictionem impertiri, et orationes recitare quae in Missali in Missa pro sponso et sponsa habentur, quaeque dicendae sunt tum post *Pater noster*, tum ante *Placeat*, quando non agitur de nuptiis, in quibus est deneganda supradicta benedictio. Et, quatenus affirmative, an teneatur.

2. Licetne Missam pro sponso et sponsa et benedictionem ad diem proxime sequentem vel

in aliam multo remotiorem differre, etsi coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo cohabitent?

3. Utrum prohibitio nuptiarum tempore Adventus et Quadragesimae intelligi tantum debeat de Missa pro sponso, ac de precibus pro nubentium benedictione in Missali positis; an ipsum etiam attingat matrimonium, quod cum solis celebratur caeremoniis, et precibus quae in Rituali reperiuntur.

4. An facta per Episcopum licentia contrahendi matrimonium temporibus a S. Concilio Tridentino vetitis, censeatur etiam permissa benedictio coniugum per preces et orationes in Missa pro sponso contentas. Et quatenus negative, an possit Episcopus in casu eam facultatem concedere.

R. Ad 1. Negative in omnibus.

Ad 2. Negative in casu.

Ad 3. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam, dummodo accedat Episcopi venia.

Ad 4. Negative in omnibus. — S. R. C. 14 Aug. 1858.

6. — *Coniuges ad fidem conversi.*

1. Se siano da supplirsi le cerimonie nuziali allorchè richiedansi dai coniugi sposati nell'infedeltà, nel caso che ambedue siansi battezzati.

2. Se siano da supplirsi le stesse cerimonie nel caso che uno dei coniugi siasi battezzato, e l'altro sia rimasto nella infedeltà.

R. Ad 1. Coniuges infideles, si fideles facti sint, optime facere si Ecclesiae benedictiones recipiunt, adstringi tamen ad id non debere.

Ad 2. Negative. — S. C. S. O. 20 Iun. 1860.

1. Utrum gentiles mulieres nuptae, vel viduae, vel notorie corruptae, quae ex gentilitate conversae christianum recipiunt matrimonium, possint recipere benedictionem nuptialem intra Missam.

2. An sponsi christiani qui pridie in pomeridiana matrimonium in Ecclesia receperunt, et crastina sequenti die ad Missam ambo veniunt, benedictionem intra Missam recipere possint, illis non interrogatis de continentia in nocte servata.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative; neque ullo modo faciendam esse interrogationem de qua in dubio mentio fit: et ad mentem. Mens est quod in illis matrimonio iungendis admonitio praetermittenda non sit Sacrosanctum Concilium Tridentinum hortari (sess. 24, cap. 1, de ref. Matrim.) ut coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo accipiendam in eadem domo non cohabitent. — S. C. S. O. 1 Febr. 1871.

7. — *Sacerdotis vestes.*

Utrum pro superpelliceo uti valeat sacerdos alba cum stola in pectus transversa in casibus

praefatis (i. e. ad S. Communionem ministrandam fidelibus extra Missam; ad celebrandum Matrimonium; in omni benedictione extra Missam), praesertim in celebrando Matrimonio, cum immediate post absolutionem ritus Matrimonii, Missam pro sponso et sponsa celebraturus sit.

R. Si immediate sequitur Missa, sacerdos praeter albam et stolam induere debet etiam planetam. — S. R. C. 31 Aug. 1867.

8. — *De matrimonii celebratione ab innodatis a censuris.*

Confer verbum *Baptismus* n. 20.

9. — *Massonum matrimonia.*

Per mezzo della S. C. di Propaganda si risponda al Prefetto Apostolico, che in quanto ai matrimoni dei massoni si regoli come nel caso di pubblici peccatori. — S. C. S. O. 14 Martii 1860.

1. Anne licitum est matrimoniis eorum assistere qui non solum sint e secta protestantium, sed etiam e societate *muratorum liberorum*, si huiusmodi ducere velint catholicos?

2. Si petentes matrimonium fuerint equidem catholici, sed obliti omnino expertes religionis per varios annos, tandem socios se iunxerint *liberis muratoribus*; si huiusmodi velint matrimonium contrahere cum catholicis quin prius *liberis muratoribus* renunciaverint, num licite talibus matrimoniis assistendum est?

R. Quoad assistentiam matrimoniis eorum qui pertinent ad societatem *liberorum muratorum* parochi et missionarii se gerant uti cum agitur de praestanda assistentia matrimoniis eorum qui tamquam publici peccatores habentur. Cum vero usque adhuc Apostolica Sedes nullum generale decretum super hac re tulerit, oportet ut Pastores caute ac prudenter se gerant, et debent potius in casibus particularibus ea statuere quae magis expedire in Domino iudicaverint, quam generali regula aliquid decernere. Certe boni pastoris partes erunt, quantum sine clamoribus ac scandalis fieri poterit, huiusmodi connubia impedire. Confessarii praesertim in Sacramento Poenitentiae, qua instructione ac consiliis, qua adhortatione, debent poenitentes graviter admonere, ne tali periculo se ac futuram sobolem temere exponant, cum nil boni faustique expectari possit ab eo qui Dei eiusque Ecclesiae leges tam inique contemnit. Quoniam vero, denegata facultate contrahendi huiusmodi matrimonia, nonnulli passione forsitan abrepti, parochi ac testium praesentiam negligerent, initoque tantum contractu civili vitam in concubinato degerent (quod ubi viget decretum *Tametsi* Concilii Tridentini verissimum est) ideo, urgente necessitate pro casibus

ut dictum est particularibus, poterunt ea decerni quae magis in Domino expedire fuerint iudicaturi. — S. C. S. O. 21 Aug. 1861.

Come regolarsi qualora un ascritto alla setta dei franco-massoni ricusi di ripudiarla, e si unisca in matrimonio con una cattolica? Può benedirsi un tal matrimonio?

R. Si dia il decreto emanato già per consimile caso il 28 Giugno 1865, che è del tenore seguente: « Quoad matrimonia in quibus una contrahentium pars clandestinis aggregationibus per pontificias Constitutiones damnatis adhaeret, dummodo absit scandalum, Ordinarius, habita circumstantiarum ratione pro casibus particularibus, ea decernat quae magis expedire iudicaverit, excluso tamen omni ecclesiastico ritu ». — S. C. S. O. 23 Apr. 1873.

In Relatione Status Ecclesiae Tabascensis, exhibita S. Congregationi Concilii die 27 Novembris 1896, sequens legitur sub n. I *Postulatum*:

His in Regionibus frequenter occurrit ut viri impii, vulgo *liberi pensatores*, matrimonium inire cupientes cum mulieribus catholicis, praeviam confessionem facere renuant, eo quod, ut explicite fatentur, fidem Sacramenti Poenitentiae corde incredulo reiecerunt et totam fidem negaverunt. Peto an hi, infidelibus deteriores, debeant aut possint admitti ad contrahendum matrimonium, cum magno mulieris catholicae et familiae detrimento et periculo.

Cum hoc Postulatum transmissum fuerit ad hanc Supremam S. R. et U. Inquisitionem, in Congregatione Generali habita ab Emis et Rmis DD. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, proposito suprascripto dubio, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, iidem Emi ac Rmi Dñi responderi mandarunt:

Supplicandum SSmo, ut in Decreto Feriae IV die 30 Ianuarii 1867.

Feria vero IV die 26 eiusdem mensis SSmus, per facultates Emo Cardinali S. R. et U. Inquisitionis Secretario concessas, benigne annuit pro gratia.

Porro citatum Decretum fer. IV diei 30 Ianuarii 1867, sic se habet:

I. Quid agendum quando vir baptizatus, sed apostasiam a fide verbis et corde profitens, asserensque nominatim se non credere Sacramentis Ecclesiae, petit matrimonium coram eiusdem Ecclesiae facie unice ut desiderio sponsae satisfiat?

II. Quid si idem vir petit sectae condemnatae muratorum vel simili addictus, qui licet fidem non omnino amiserit, sectae tamen debite renunciare recusat?

III. Quid si idem postulat vir, qui fidem non abiecit, sed eam profiteri, officiaque christiana adimplere abnuat?

Responsum fuit: Ad I. Quoties agatur de matrimonio inter unam partem catholicam et

alteram quae a fide ita defecit, ut alicui falsae religioni vel sectae sese adscripserit, requirendam esse consuetam et necessariam dispensationem cum solitis ac notis praescriptionibus et clausulis. Quod si agatur de matrimonio inter unam partem catholicam et alteram quae fidem abiecit, at nulli falsae religioni vel haereticae sectae sese adscripsit, quando parochus nullo modo potest huiusmodi matrimonium impedire (ad quod totis viribus incumbere tenetur) et prudenter timet ne ex denegata matrimonio adsistentia grave scandalum vel damnum oriatur, rem deferendam esse ad R. P. D. Episcopum, qui, sicut ei opportuna nunc facultas tribuitur, inspectis omnibus casus adiunctis, permittere poterit ut parochus matrimonio passive intersit tamquam testis *authorizabilis*, dummodo cautum omnino sit catholicae educationi universae prolis aliisque similibus conditionibus.

Ad II. Dandum esse Decretum diei 28 Iunii 1865, quod est huiusmodi: Quoad matrimonia, in quibus una contrahentium pars clandestinis aggregationibus per Pontificias Constitutiones damnatas adhaeret, dummodo absit scandalum, Ordinarius, habita circumstantiarum ratione pro casibus particularibus, ea decernat quae magis expedire iudicaverit.

Ad III. Consulat probatos Auctores, et praesertim Benedictum XIV, de Synodo Dioecesis, l. 8, cap. 14, n. 5. — S. C. S. O. 25 Maii 1897.

Utrum iuramentum massonicum non retractatum considerari et tractari possit vel debeat ad instar impedimenti matrimonium impediens aut etiam dirimentis; et quae cautela exigi debeant ut matrimonium puellae catholicae cum viro franco-muratore iurato licite aut etiam valide a parcho benedici possit.

R. Quod attinet ad matrimonium, in quo

una contrahentium pars clandestinis aggregationibus notorie adhaeret, donec Apostolica Sedes generale decretum hac in re non ediderit, oportet ut Pastores caute et prudenter se gerant, et debent potius in casibus particularibus ea statuere, quae magis in Domino expedire iudicaverint, quam generali regula aliquid decernere. Omnino vero excludatur celebratio Sacrificii Missae nisi quando gravia adiuncta aliter exigant. — S. C. S. O. 21 Febr. 1883.

10. — *De protestantium matrimoniis inter se et mixtis.*

Episcopus Barden. exponit quod multi protestantes, absque ulla intentione religionem catholicam amplectendi, saepe sollicitant ut vel coram uno e suis sacerdotibus, vel coram Episcopo ipso consensum ad matrimonium contrahendum praestent. Notandum est quod in talibus circumstantiis non tamquam sacerdotes sed sicut magistratus civiles agerent Episcopus et sacerdotes, quod legibus reipublicae licitum est. Nunc quaerit utrum ipsi missionariisque suis liceat talibus praeesse matrimoniis.

R. Si agatur de matrimonio inter duas partes haereticas, licet huiusmodi interventus non ita reprobetur ut numquam licitus esse possit, communiter tamen esse dissuadendum. Si vero altera pars sit catholica, obtenta dispensatione ab impedimento mixtae religionis, et servatis solitis clausulis et conditionibus, licere. — S. C. S. O. 20 Dec. 1837.

Quo ritu assistet sacerdos matrimoniis in quibus pars una est acatholica? Licetne proferre formam, dicere preces, benedicere anulum sponsae haereticae?

R. Negative. — S. C. S. O. 1 Aug. 1821.

S. BENEDICTUS ABBAS ET BENEDICTINI

1. — *Festa SS. Benedicti Abbatis, Dominici Gusmani et Francisci Assisiensis ad ritum duplicem maiorem evehuntur.*

DECRETUM URBIS ET ORBIS.

Saecularia solemnia magno cum catholici populi gaudio, ob incliti Monachorum in Occidente Patris legiferi, et Assisiensis seraphici Patriarchae memoriam superioribus annis celebrata, plurimorum desiderium excitarunt, ut incrementi aliquid acciperet cultus per annos singulos ab Ecclesia universa impendi solitus his sanctis Caelitibus, ex quibus ingentem quamdam beneficiorum vim in christianam civilemque rempublicam influxisse miramur. Id vel magis hodie convenire merito putaverunt, ne videlicet posterum, ob immutatam Rubricam de Translatione Festorum, illorum officia, prae-

cipue vero Monachorum praeclarissimi Parentis, saepe saepius ad modum simplicis ritus reduci, aut penitus omitti contingat. Sanctissimus autem Dominus Noster Leo Papa XIII pro sua speciali atque eximia erga utrumque admirabilem Institutorem pietate et religione accedentibus etiam aliquorum Sacrorum Antistitum postulationibus sibi humillime porrectis, votis hisce prono ac libenti animo obsecundare decrevit. Voluit tamen ab hoc honore minime seiungi Sanctum Dominicum Gusmanum, qui cum Familiae Minoriticae Patriarcha amicitia arcto vinculo in caritate colligatus « integritatem caelestium doctrinarum tuebatur, pravosque haereticorum errores luce christianae sapientiae per eadem tempora depellebat, quibus ille, ad grandia ducente Deo, id impetravit ut ad virtutem excitaret christianos homines, et diu multumque devios ad imitationem Christi traderet ». (In

Ep. Encicl. SS^mi Dñi Nostri 17 Sept. 1882). Praecepit igitur Sanctitas Sua, ut festa Sanctorum Confessorum Benedicti Abbatis die 21 Martii, Dominici Gusmani 4 Augusti et Francisci Assisiensis 4 Octobris, in Calendario universalis Ecclesiae hactenus sub ritu duplici minori inscripta, ad ritum duplicem maiorem evehantur. Mandavit praeterea de hoc per Sacrorum Rituum Congregationem praesens edi decretum, quod anno proxime insequente ubivis erit executioni tradendum. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 5 Apr. 1883.

2. — *De restituendo Collegio S. Anselmi.*

Ad Archiepiscopum Catanensem.

LEO PP. XIII

Venerabilis Frater

Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Quae diligenter ad Nos retulisti de consiliis in conventu susceptis Abbatum Casinensium, qui, te praeside, habitus modo est in hac Urbe, ea grata multum accepimus. Iamdiu scilicet desiderio tenebamur istius extra ordinem conventus cogendi; qui etiam, ut nosti, quum antehac esset habendus sub tempus vernum, causis rerum quibusdam interceptus est. At enim hoc desiderium spes moverat et acuerat complurium utilitatum, quas censebamus profecturas inde esse certo in Ordinem Benedictinorum, cui studuimus semper, cui vel nuper testimonia tribuimus existimationis et benevolentiae. Nobis nimirum animo obversatur quem cumulum praestantiae et gloriae, vel in re sacra vel in civili alumni Benedicti patris sibi paraverint per diuturnitatem saeculorum quatuordecim: reminisci iucundissimum est virtutes praeclaras et generosas quas in umbra coenobiorum alueant; copiam tam magnam feliciter eductam et hominum sanctissimorum, qui ad honores coelitus evecti sunt, et Pontificum Maximorum, patrum purpuratorum, episcoporum, qui Ecclesiam sanctam illustrare; tot monumenta doctrinae sacrae externaque insignia ab ipsis edita; tot promerita in litteras artesque elegantiores atque in omnem humanitatem veram, quae quidem nisi eos tutores et vindices nactae essent, barbarie et oblivione obrutae facile iacuissent. Adversos profecto casus eosque asperimos Ecclesia persensit his proximis saeculis; neque senserunt minus et alii ordines hominum religiosorum et Benedictinus ipse; qui iacturas fecit quidem gravissimas, non eas vero ut in discrimen extremum sit unquam adductus, ne possit aliquando in pristinum honorem revirescere. Quamobrem, etsi aequor currimus turbulentum, satis prospere tamen augurari iuvat de hoc Ordine etiam in Italia, quae parens et

altrix fuit inclyti Auctoris, quaeque soboli eius incunabula praestitit sedemque imprimis nobilem: ut satis sit Casinum meminisse, cuius recordationem bene multa attingunt, quae de fastis Ecclesiae, quae de cultu ornamentisque civitatum, perlongo aetatis decursu. Illud autem praestabile esset et singularis beneficii loco habendum, si monachi Casinenses repugnantibus nequidquam temporibus, sese a iacturis recreare possent, iidemque, quoad per rerum statum liceret, intimam possent disciplinam sancte conservare et famam sustinere sapientiae praeclae. Quoniam vero eorum vires plus valent qui apte cohaereant inter se, spes rerum in posterum tempus longe meliorum tunc firmior multo consisteret, si varia eiusdem Ordinis membra latissime sparsa, quasi in corpus unum coalescerent, unis iisdemque legibus, una eademque rectione.

Hisc de causis, scis probe, Venerabilis Frater, optimum factu duximus vos in hanc Urbem accire et ad deliberandum congregare. Quibus primo loco perpendenda et statuenda mandavimus quae pertinerent ad regulam et disciplinam: id quod per magnum animi Nostri gaudium rescivimus solertissime esse factum et exitu secundo. Porro ad studia doctrinae provehenda rati sumus nihil posse rectius conducere quam si restituendum curarem collegium S. Anselmi, quod duobus ante saeculis, ad Callisti posuerat, consilio non dissimili, eximius Decessor Noster Innocentius XI, constitutione *Inscrutabili*. Videlicet collegii Anselmiani hoc fuit inde ab exordio praescriptum, ut in studiis Theologiae et canonum excolerentur ad quamdam perfectionem adolescentes monachi certo numero delecti ex provinciis Casinensium universis, concessu quoque ut alii admitterentur ex variis Benedictinorum familiis atratorum: quod collegium brevi sic viguit floruitque, ut alumni eius, viris in omni laude praestantissimis, Apostolica Sedes usa plurimis sit ad procurationem ecclesiarum et ad alia praeclara munera. Itaque congruebat plane mirificeque cum iis quae apud Nos meditabamur in commoda Ordinis vestri, ut tale doctrinae et prudentiae domicilium, tam providenter constitutum, tot fructibus laetissimisque copiosum, excitaremus. In quo item a sociatis patribus cumulatissime optatis Nostri satisfactum est: Nostrae enim auctoritati rationem quamdam collegii reintegrandi, collatis consiliis apposite definitam, subiecerunt. Sane perplacuit quod est decretum, praeter ius pontificum ac theologiam omnem, conclusis in ea etiam historia Ecclesiae, litterarum explanatione sacrarum, in Patrum sanctorum scriptis eruditione; re antiquaria christiana, linguis graeca et hebraea, tradendam inibi esse in biennium philosophiam de schola Aquinatis aequae ac mathematicorum et physicorum scientiam. Hanc enimvero accessionem

ipsa temporum natura deposcebat: qua namque concutimur agitatione studiorum, et quod est miserius, qua turba et colluvione errorum undique urgemur, utraque ea disciplina perdisca- tur necesse omnino est. Altera nimirum, ut quaecumque sunt vera, sive ad lumen rationis nostrae, sive ad testimonium fidei divinae, salva et integra ex eisdem praesidiis liceat tueri; altera vero ne committamus unquam ut armamentarium illud ornatissimum, ex quo tela ab adversis partibus depromuntur quotidie in op- pugnationem veritatis, prope neglectum a bonis in defensionem videatur. Ceterum nobis firmum haeret ut Collegium Anselmianum novum non secus pateat ac vetus alumnis coenobiorum omnium Sodalitatis Casinensis, nec non alumnis familiarum quae ipsi tamquam matri adscriptae sunt; optamus praeterea ut familiae ceterae Be- nedictinorum atratae eo mittant ipsaeque de suis alumnis. Qua certe et legum animorumque consensione et communione studiorum fiet sen- sim, ut ea conflatur, quam supra expetebamus, membrorum in unum corpus convenientia et coniunctio.

Cui sententiae Nostrae et certissimae expe- ctationi nihil addubitamus quin summa sint vo- luntate responsurae quotquot numerantur fami- liae Casinensium non in America modo, sed etiam in praeclaris coenobiis Galliarum, Belgii, Helvetiae, Austriae, Hungariae, Germaniae, Angliae, Bavariae aliisque; atque adeo pro certo habemus delecturas eas omnes esse studiose alumnos spei optimae, quos mittant ad Colle- gium Anselmianum instituendos edocendosque in tutela felici Apostolicae Sedis, haud procul a sacro Iugo, unde, tamquam e sinu, magni Patris spiritus atque ignes, in omnem virtutem et honestatem acerrimi, sese longe lateque dif- fuderunt. Haec autem tota res quantopere Nos tangat et teneat, te sane non fugit, Venerabilis Frater, quum etiam conveniat prorsus cum pro- positis aliis quae animo fovemus, praesertim ecclesiae orientali profutura. Rei vero initia ut quam fieri primum possit ponantur; Nos quo- que de impensis, quantum erit facultatis, con- feremus. Sed opera etiam tua inniti libet, quam, ut in conventus deliberationibus valde oppor- tuna extitit, confidimus item fore percommo- dam ad dirigenda Collegii initia, ut consiliis nostris optime perficiendis ne quidquam desit aut desideretur.

Iam vero communibus studiis Deus faveat adsitque benignissimus. Nos te, Venerabilis Fra- ter, Abbates singulos qui in conventum, fami- lias omnes Benedictinorum qui votis Nostris religiose obsequuntur, singulari plane benedi- ctione ex animo muneramur, quae ipsis et pi- gnus extet benevolentiae Nostrae et afferat uber- tatem bonorum caelestium.

Datum Romae apud S. Petrum die 4 Ian. an. 1887, Pontificatus Nostri Nono.

3. — *De regimine et disciplina Congregationis Anglo-Benedictinae novanda.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Religiosus Ordo Benedicti Patris de rationi- bus Ecclesiae reiue publicae quum praeclare apud multas gentes sit meritis, tum apud An- glos meritis est praeclarissime. — Alumnos eius, extremo saeculo sexto, illuc miserat S. Gre- gorius Magnus, Angliae merito vocatus aposto- lus, ut gentem Evangelii ignorance miserri- mam erudirent et rite adiungerent Christo. Quod illi quidem constantiâ laborum, copiâ doctrinae, splendore virtutum, optime Deo ad- iuvante, fecerunt: iidemque instituta et artes verae solidaeque humanitatis in eas regiones fe- liciter invexerunt. — Huiusmodi beneficia gens anglica quanti par erat aestimans, Ordinem Be- nedictinum summo semper obsequio et bene- vola gratia prosecuta est: quo mirabiliter fa- ctum, ut in dies et ille sedes suas viresque la- tius protulerit et haec laetioribus aucta sit fru- ctibus urbanitatis omnis maximeque religionis, a qua commemorabilem etiam sanctitatis lau- dem in Ecclesiae fastis obtinuit.

At vero, saeculo sexto decimo, propter acer- bissimum illud et perquam calamitosum a ca- tholica fide dissidium, communia religiosorum domicilia depopulata et eversa sunt, monachi vel necati vel dispersi; ut sub initium saeculi consequentis vix unus, Legibertus Buckley, de ingenti Benedictinorum numero fuerit reliquus. Qui vehementer dolens suorum vicem rerumque maximarum ruinam, reputare animo coepit, si quo modo opem aliquam et religioni et patriae et suis posset afferre. Ipse igitur nonnullis aliun- de monachis sibi consociatis, adiectisque et sa- cra veste ornatis adolescentibus nonnullis an- glis, initia posuit Sodalitatis seu Congregatio- nis, quae etiamnum viget, Anglo-Benedictinae: cuius praecipue laboribus referenda quae apud eam nobilissimam nationem Ecclesia catholica subinde potuit reparare. — Susceptum a Le- giberto consilium inceptumque opus vix dicere attinet quam gratum et acceptum extiterit Pon- tificibus romanis, qui tamquam singulare Dei providentis subsidium in ipsum inesse agno- scentes, curas omnes contulerunt, ut excitata Sodalitas in spem magnam saluberrimae virtutis Angliae laboranti floresceret. Eam litteris *Cum sicut accepimus*, datis die xxiv Decembris an- no MDCXII, Paulus V collaudavit, rectoque eius- dem ordini prospexit, novem iussis *definitori- bus*, qui et incerta quaedam Sodalitatis negotia transigerent, et accommodatas ipsi Constitutio- nes scriberent, legum instar habendas; scriptas autem, auctoritate ipsa apostolica, litteris *Ex*

incumbenti, die xxiii Augusti anno mdcxix, probavit et gravissime sanxit. — Quae decessoris acta Urbanus VIII, Constitutione *Plantata*, die xii Iulii anno mdcxxxiii, ample confirmavit; multa Sodalitati privilegia concessit, certamque regiminis formam praescripsit, ad ea quoque munera, quae *Missiones* nominant, rite obeunda. — Deinde Benedictus XIV, Constitutione *Apostolicum ministerium*, die xxx Maii mdccliii, ea ipsa privilegia rata firmae habuit, atque etiam officia definivit quae monachis missionariis intercederent cum Vicariis apostolicis, rei sacrae in insula ante illud tempus praefectis. — Tum Pius IX f. r. anno mdcclxiii curavit effecitque ut ex conventus seu capituli generalis consulto integra communis vitae disciplina in Sodalitatem universam induceretur; die autem xx Maii anno mdcclx statuit, unam eandemque domum initialibus omnibus probandis esse debere.

Familiae Anglo-Benedictinae curam haud mediocrem Nos item gessimus; et meminisse placet, quum anno mdcclxxxi inspectorem sive, ut vocant, vŕitatore legavimus dilectum filium Bonifacium Krug, sodalem benedictinum, qui nomine Nostro cognosceret in rem praesentem quemadmodum ipsius rationes sese haberent, quidque a Nobis curationis forte postularent, et plene ad Nos referret. Relata ab illo ut summa cum diligentia prudentiaque expendere, singulare quoddam Consilium delegimus S. R. E. Cardinalium; qui viderent praeterea et censerent quanam toti Sodalitati et apostolico missionum muneri, cui sese alumni magnam partem dedunt, posset aptius prodesse: ad ipsorum vero consultationes, die vi Iulii an. mdcclxxxiii, comprobando rescripsimus. — Iam nunc optantes eo amplius testificari, et quas Nos Sodalitatem ipsam voluntate complectimur, et quanto studio dignitates eius teneamus, rati sumus tempestive et optime factum, si per Nos difficultates quaedam radicis evellerentur quibus illa constringitur ne pleno gradu ad propositum suum contendat. — Quarum causa difficultatum quia residet in forma nunc valente regiminis eius, hanc visum est prudenti temperatione novari oportere, ut et temporum conveniat naturae, et propria Ordinis instituta retineat. Formam enim regiminis quae in praesentia valet, ideo Urbanus VIII Constitutione *Plantata* edixit, quod nullum in Anglia per illa tempora erat monasterium, neque per conditiones rei sacrae et civilis esse licebat: quapropter decrevit, ut *Congregatio Anglicana sic stabilita regeretur ab uno Superiore, vocato Praeside, qui extra Angliam resideret durante schismate, et a duobus Provincialibus immediate sub dicto Praeside in Anglia; parique modo a Prioribus Residentiarum seu Conventuum extra Angliam; et deinde certo etiam numero Definitorum*. Hoc modo iurisdictio in

missiones et in monachos eis deditos adempta est Monasterio, a quibus ipsi excepti, quibusque tum etiam cum missionale munus exercerent erant devincti, atque binis Provincialibus ibidem considentibus tota est transmissa: quod sane fuit pro rebus locisque sapienter constitutum, atque adeo necessarium, ne Missiones inopiâ gubernationis laborarent, neque minus ut missionariis communis esset sedes ac veluti centrum quo se in rebus omnibus verterent. — Ubi vero, conversis per Angliam temporibus, aliquot ibi coenobia restitui coepta sunt, suisque praepositis regi, fieri certe debebat, id quod brevi est factum, ut, ea manente disciplina, incommoda non pauca neque levia occurrerent, totius videlicet Congregationis rectio, duplicata quasi potestate, funditus misceretur. Hisce maxime temporibus res eo venit, ut ipsa pericliteretur Sodalitatis concordia: sunt enim qui haec in quaestionem adducant, Congregatio ne Anglo-Benedictina per se et naturâ sua monastica sit an missionalis; itemque, utrum ad Monasteria summa potestatis pertineat, ob eamque causam debeant illis Missiones parere, an vero sit Missionibus integrum suis propriis legibus facere, omni solutis erga illa obsequio. — Iamvero apertissime patet Congregationem Anglo-Benedictinam suapte natura monasticam esse, eatenus autem missionalem, quia et aliis munerum sacrorum officiis et missionibus pariter dare operam consuevit: ex quo aequè patet debere Missiones Monasteriis, nequaquam haec illis, parere. Id quippe omnino exposcit ipsius ratio et causa Congregationis, concinente palam historia teste. Et ipsa enim, ut alius quivis religiosorum Ordo, duo quaedam, alterum ab altero distinctum tamquam fines, spectat et sequitur: primum, ut alumnos ad omnem animi sanctimoniam consiliorum evangelicorum ductu erudiat, operibus iis fungendis quae sibi ex suis legibus propria sunt et praecipua; proximum, ut alia accuret et peragat opera, ad quae actuosam suorum virtutem porrigere possit et velit. In eo igitur primo quum vis et natura Ordinis posita sit, inde profecto normae et leges, quibus ipse dirigatur, petendae: eisdem vero legibus cetera, quaecumque in proximo continentur, necesse est observentur et serviant, nequaquam contra, quod praepostere fuerit. — Itaque Anglo-Benedictinae Congregationis vis et natura, quam esse usquequaque monasticam et regulae ipsae et constitutiones et annales declarant, hoc suo vultu iure, ut qui monasteriis plena cum potestate praesint, iidem ipsam omnibus partibus, sive intra coenobiorum septa, sive extra, in varia munerum functione, pari cum potestate regant et moderentur. — Neque secus decursu temporum actum. Etenim an. dLxxxxvi S. Augustinus una cum sociis monachis ad quadraginta, iussu S. Gregorii Magni, in Angliam porrexit ut gentes illas ad Christum conver-

teret; ubi voluntati Pontificis religiosissime obtemperans, non alios ministros instituit esse quam monachos. (Mabillon, Annal. benedict. an. 601). Hac de causa primum aggressus est ad monasterium Cantuariæ, in urbe principe, aedificandum, a quo omnis deinde pendebat recte non solum de custodia legitimæ disciplinæ, verum etiam de officiis ad animorum salutem explendis. Sic enim statuerat S. Gregorius, alumnos Benedictinos simul apostolos, simul monachos agere, ut monasteria tamquam sedes quasdam apostolatus haberent; abbates autem procuracionem omnem gerere ecclesiarum quas monachi (neque enim alii per eas regiones erant clerici) pro fidelium accessionibus essent condituri. — Ex eo fiebat, ut quamquam monachi per omnia sacerdotii munia studiosissime versarentur, tamen rerum omnium summa et gubernatio in monasteriis penes abbates consisteret. Erant in insula, octavo saeculo ineunte, monasteria eaque ampla octo: inde quaerebantur Episcopi, qui quidem apud ipsa convenienter habitabant, sed integra in monachos missionarios abbatibus manebat auctoritas. (Mabillon, Annal. benedictin. an. 731–734). Tali disciplinæ ratione Congregatio magis deinceps magisque floruit, ut saeculo quinto decimo *abbatias*, quadraginta duas, *prioratus* duo et viginti obtineret: atque uno perpetuoque tenore ad excidium usque postero saeculo illatum perseveravit. — Iamvero quæ ibidem nunc est Sodalitas, eadem omnino habenda est atque illa, quippe quæ a monacho veterum superstitie sit instaurata, eodemque intendat, ad christianam Anglorum institutionem: siquidem quod veteres in eos facere, ab ethnica ignominia et superstitione deducendo, hoc novi facere insistant, ad catholicam fidem reducendo.

Hac in causa decessores Nostri, fautores eiusdem Sodalitatis amplissimi, nihil sane ullo tempore decreverunt qui in ipsam alium naturæ modum gubernationis velle viderentur inducere: atque immo ex ipsa Constitutione *Plantata*, qui recte penitusque inquisiverit, contrarium quiddam non obscure apparebit. — Quod enim, interdictis per ea tempora monasteriis in Anglia, neque praepositi quidem monachorum poterant ibi esse, quorum vigilantia consiliisque Benedictini missionarii, ut oportebat, regerentur, idcirco ab Urbano cautum est, ut bini in eam curam designati provinciales incumberent. Id autem, non ad perpetuitatem fuisse factum, sed per exceptionem dilatoriam, tamdiu videlicet mansuram et valituram quoad rebus temporibusque cedendum, non uno ex loco eiusdem Constitutionis pernosce licet: ubi edictum ut *Praeses resideret extra Angliam, durante schismate*; ubi etiam datum posse Congregationem a *Prioribus Residentiarum seu Conventuum extra Angliam* regi: quæ sane de facultate intelligenda sunt et venia temporaria, nimirum

usque dum finibus ditionis suæ essent illi prohibiti. Accedit quod ipse Pontifex salva esse decrevit *privilegia, gratias, indulta, facultates, praeerogativas Ordinis et Congregationis Nigrorum nuncupatorum S. Benedicti ac illius Monasteriorum in Anglia*, (Const. *Plantata*), in hisque ecclesiarum novem iura cathedralia: quo decreto, tacite is quidem, sed valde affirmavit, curiarum omnium ecclesiarumque administrationem, quarum utilitatibus Benedictini servirent, ad eorundem monasteria, si quando essent in integrum restituta, nihil secus quam ante schisma pertinere: tantum igitur abest ut ea Constitutione potestati monasticae Urbanus sit refragatus. — Accedit etiam quod ita fert universa consuetudo Ordinis Benedictini: namque et apud alias eiusdem Ordinis familias, quidquid potestatis est in missiones et in alumnos missionarios, id alii defertur nemini quam coenobiorum praepositis: neque vero quisquam ignorat abbatias esse, quæ non modo sibi metipsæ consulant, sed ecclesiis externis curiisque haud ita paucis ius dicant easque undique administrent. — Talis autem sociandæ temperandæque potestatis modus, ut Monasteriis Missiones pareant, etiam propter praeclaras opportunitates quæ utramque in partem redundare possunt, optandus maxime est. Quod enim Monasteria, ut inter omnes constat, se minus prospere a legitima disciplina studiisque maioribus nunc habent, eius rei causa non alumnos, quorum voluntas vel opera desideretur, at vero in rerum hominumque inopiam, et in laborum, quæ inde consequitur, immoderationem procul dubio debet conferri: quibus incommodis remedium optimum suppetet, si ex eodem capite aequalis providentiæ ratio in commune manarit. — Similia adiumenta et fortasse maiora ad Missiones erunt profectura. Ut enim benevertant et fructus perferant vere salutare, opus est illis non ministerio tantum monachorum, sed multo magis exemplis eorum sanctissimis, quæ mirifice possunt ad veritatem persuadendam, ad virtutem commendandam: et licet cultores tales evangelicæ vineæ, industrii probabilesque, non desint, eo tamen plures numerabuntur et plus auctoritate valebunt, quo Monasteriis præsidia institutionis accreverint, et lux domesticae perfectionis præstiterit. — Edendis insuper scriptis quum campus Missionibus pateat copiae multiplicis in quo Ordo Benedictinus per aetates omnes tanta cum gloria elaboravit, in eo ipso Familia Anglica, coniunctis animis et laboribus, doctrinarum studiis excitatis atque in melius provectis, honeste poterit utiliterque certare: scripta enim eruditionis plena et litteratae gravitatis admodum in Anglia proficiunt, ubi intelligentis iudicii viris quæsitæ probantur, scriptoribus catholicis gratiam conciliant, reverentiam eliciunt erga Ecclesiam romanam, ad eamque, quod fit persaepe, devios invitant. —

Illa quoque laboriosa et magni momenti opera, quam imbuendae edocendaeque iuventuti in audis litterariis et in ephebeis missionarii impendunt, ex arctiore cum Monasteriis necessitudine futurum profecto erit, ut perfectius quiddam contingat, proptereaue fiat et in existimatione amplior et civitati multis modis uberior.

Huc nimirum, ut una ex Monasteriis ac Missionibus communio evaderet, sic ut coenobiorum praepositis, tamquam potestatis munere antecedentibus, monachi missionarii subessent et obedirent, responsa spectaverunt, a delectis Cardinalibus data et auctoritate Nostra firmata. Etsi vero ad caput quaestionis primum: « Derogandum ne et quonam modo de Urbaniana Constitutione *Plantata* pro Congregatione Anglo-Benedictina? » responsum est: « Non videri de ea derogandum »: non tamen id factum perinde quasi ea rectionis ratio nullâ visa sit emendatione aut immutatione egere, at verius quia spes erat fore ut eiusmodi rogatio a monachis ipsis proficisceretur, saepius antea professis, huius Apostolicae Sedis optatis nihilo minus quam monitis praeceptisque omni se velle et demissione obsequi et diligentia satisfacere: quo nullum quidem exhibuissent testimonium aut per se praeclarius aut acceptius Nobis pietatis studii sui erga ipsam Apostolicam Sedem atque erga parentem Congregationem. — Sed enim mens et voluntas Nostra cognita satis declarataque erat ex subiectis ad cetera capita quaestionum responsis. Scilicet ad caput secundum hoc modo positum: « Utrum consulendum et quonam pacto Missionibus et rationi studiorum, eiusque rei gratiâ retinenda ne disciplina de uno eodemque tirocinii domicilio? » responsum est: « Placere ita consulendum, ut ne aliae postea suscipiantur missiones, nisi de Apostolicae Sedis venia, delectisque ad id opus monachis, doctrinâ et exemplo probatis; ut praeses, definitores provinciales in monasteriis habeant sedes; ut cursus et ratio studiorum ad normam Constitutionum (cap. xvii) exigantur, hoc praeterea suasu, ut alumni optima spe praelucentes, Romam doctrinarum cognitione plenius perfectiusque imbuendi mittantur; ut unica omnibus sit ponendi tirocinii domus; ut conventus seu capitulum generale ex iis dumtaxat titularibus fiat qui iurisdictione potiantur ». Quae consulta et voluntatis Nostrae significationes, ad id quod Nobis tantopere erat et est in votis concordiam nempe et profectum universae Sodalitatis, rectissime singula conducebant. — Primo enim, ne Monasteriis onera adderentur ad ea quibus fatigata et paene oppressa languescunt, provisum, nullas postea missiones, nisi concedente Apostolica Sede, suscipiendas. Tum, ne iuniore aetate monachi, quum non satis vel scientia instructi vel legitima disciplina essent conformati, missionali muneri addicerentur, neve in coenobiis ob sodalium

paucitatem communia officia iacerent, praescriptum, ut id muneris monachis imponeretur doctrinae laude et integritate exempli probatis. — Item, ad excitanda studia sapientiae et ad pristinum decus revehenda, praescriptum, ut eorum ratio ad optimam normam Constitutionum exig retur, alumni autem praestantioribus maior quaedam petenda esset Romae perfectio. Sic etiam, coniunctionis causâ monachos inter conventuales et missionarios, utque Missionum totiusque Congregationis rectio in Monasteriis adstricta consisteret, iussi praeses, definitores, provinciales degere in coenobiis atque ex regula vivere; quo simul persuasum haberent, utramque vitae rationem, monasticam et missionales, appposito inter se cohaerere. — Praeterea, ut commune sibi esse propositum, etsi per diversa officia assequendum, alumni omnes mature tenerent, praescripto confirmata de unico tirocinio probandis exercendisque domicilio. Postremo, ne in capitulis generalibus, superante missionariorum numero conventuales decederent, adhibita cautio ut, sublata consuetudine qua ius ad ea conveniendi suffragii ferendi titularibus, ut loquuntur, vel potestatis expertibus permittebatur, illis proprie attribueretur qui cum iurisdictione praeesent. — Ob eandem causam illi ipsi delecti Cardinales, ad quaestionem quintam: « Reformandae ne et quibusnam modis constitutiones Anglo-Benedictinae? » responderunt: « Censere se reformandas, hac mente, ut ex ipsa Congregatione quinque viri designentur, scilicet Praeses generalis et quatuor sub eo monachi in consilium vocati; quorum sit Constitutiones recognoscere, et referre quae, salvâ earumdem re, novanda videantur: qua in opera suus etiam sit locus et responsis datis ad superiora quaestionum capita, et decretis recentibus *Super statu Regularium* de novitiorum cooptatione ac professione, et immutatis in Anglia rei sacrae civilisque conditionibus; ita demum ut Sodalitas, integro quidem instituto Missionum, de religione tamen et studio monasticae legis, a S. Benedicto traditae, nihil admodum remittat, quin immo acrius ea quotidie intendat ». Ex quo omnino sequebatur quaevis praescripta, cum sancta Patris legiferi disciplina minus congruentia, quae necessitas quaedam per impedita tempora adiecisset, ea deinde, conversis compositisque rebus de Constitutionibus demi atque abrogari oportere.

Istis Nos causis permoti, ad tuitionem et incrementa Familiae Anglo-Benedictinae, quo voluntatum inter alumnos consensione studiorumque conspiratione felicius vigeat; quo possit ad priscae Sodalitatis, unde continuata existit, amplitudinem gloriae enixius procedere; quo ipsius opera in colendis missionibus uberiore cum fructu succedat, auctoritate Nostra Apostolica haec decernimus et praecipimus:

I. Derogantes Urbani VIII Constitutioni *Plan-*

tata, ex qua parte regimen attingit Congregationis Benedictinae et missionariorum in Anglia, munera provincialium pariterque binas missionales provincias delemus ac deletas edicimus.

II. Missiones quae ibi nunc sunt, et quotquot, concessu huius Apostolicae Sedis, a Congregationis alumnis sint ibidem constituendae, coniungantur omnes cum Monasteriis, ab eorumque Praepositis gubernentur, quorum iurisdictioni, tum in sacris tum in externis rebus, missiones et missionarios subiicimus; iura vero sint salva Episcopis aliisque Ordinariis per sacros canones constitutionesque apostolicas reservata.

III. Facultates et privilegia Provincialium vel Definitorum propria, quatenus curam spectant missionum et missionariorum, quocumque illis modo, sive ab Apostolica Sede, sive ex capitulis generalibus vel constitutionibus, tributa, ea omnia ad Praepositos monasteriorum transferimus, adeo ut ipsi eorumque consiliarii facultatibus et privilegiis fruuntur omnibus quibus illi antehac fruebantur.

IV. Idem vero Praepositi, in iis quoque rebus quae sunt ad missiones et missionarios, Praesidi generali consilioque eius sint dicto audientes; neque, nisi scientibus illis et consentientibus, monachum ullum missionibus destinent.

V. Praeses generalis et consilium eius dent operam, ut adolescentes alumni ad doctrinas et monasticas virtutes ratione gravissima instituantur: neque committant, ut quisquam addicatur missionibus, cuius non exploratam habuerint ad id munus indolem et facultatem; quod si alumni desint idonei, per vicarios e clero externo curent supplendum.

VI. Praeses generalis, collatis consiliis cum coenobiorum Praepositis, provideat quemadmodum missionarii quotannis possint in sua quisque monasteria secedere, ibique aliquandiu, nec mense minus, esse, ut sanctioris disciplinae usu statoque piarum exercitationum curriculo animos reficiant et excolant.

VII. Ad haec iubemus, certum consilium quamprimum cogi, ex Praeside generali, tamquam moderatoris ex Praepositis qui nunc sunt coenobiorum, tribusque Monachis prudentia imprimis et doctrina spectatis, quos ipse legerit Praeses ex iis qui missionibus vacant. Talis consilii haec sint mandata: primum, ut iam constitutas missiones assignet inter monasteria; facta ipsi potestate, nova etiam pro communi missionum bono constituendi: alterum, ut capita pecuniae, quae apud Provinciales in missionum procuracionem deposita sunt, excipiat et aequas in partes tribuat monasteriis, a quibus in posterum secundum Constitutionem Nostram *Romanos Pontifices*, editam die VIII Maii anno MDCCCLXXXI administrantur: tertium, ut novum Constitutionum ordinem conficiat, in

quo dirigendo adhaereat praesentis Constitutionis decretis, diligenterque respiciat ad ea quae sunt antehac sancita, de integra legitimaque communis vitae disciplina observanda, de unica tirocinii domo habenda, de sede Praesidis generalis consiliique eius in coenobiis tenenda, de vocandis ad capitula generalia, neque praetermittat recentia decreta *Super statu Regularium* de novitiorum cooptatione ac professione. Mandatis primo et alteri, intra sex menses ab hac edita Constitutione, tertio autem intra annum, ab ipso consilio sit satisfactum.

Igitur quaecumque his litteris decreta ac declarata et sancita sunt, ab omnibus ad quos pertinet servari volumus ac mandamus, nec ea notari, infringi et in controversiam vocari posse, ex quavis, licet privilegiata causa, colore et nomine; sed plenarios et integros effectus suos habere, non obstantibus praemissis et, quatenus opus sit, Nostrae Cancellariae Apostolicae regulis, Urbani VIII aliisque Apostolicis etiam in generalibus ac provincialibus conciliis editis, constitutionibus, nec non quibusvis etiam confirmatione Apostolica vel quavis alia firmitate roboratis statutis consuetudinibus ac praescriptionibus; quibus omnibus, perinde ac si de verbo ad verbum hisce litteris inserta essent, ad praemissorum effectum specialiter et expresse derogamus et derogatum esse volumus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo Nonagesimo, Pridie Idus Novembris Pontificatus Nostri anno XIII.

4. — *Nuperrimae Constitutiones Benedictinorum.*

Summum semper Nos tenuit studium Ordinis inclyti S. Benedicti, qui vitae sanctimonia omnisque humanitatis cultu maximis Ecclesiae et rei publicae temporibus utrique eximio fuit praesidio et ornamento. Quare haud omisimus pro re nata plura huius studii et manantis ex eo sollicitudinis argumenta praebere; certa enim fiducia nitimur praesentes huius Ordinis alumnos, aemulos industriae maiorum suorum in utraque quam diximus laude, effecturos ut perinde ille floreat atque ea floruit aetate, qua summum attingit solidae gloriae fastigium, *et extendat palmites suos usque ad mare*. Eo spectantibus Nobis adfuit tempestive operamque contulit adiutricem dilectus Filius Noster Ioseph Benedictus S. R. E. Cardinalis Dusmet, qui desiderii Nostris religiose obsequutus nuper, accessentibus nobis, ad Urbem venit, ut primum poneret lapidem Collegii S. Anselmi in Aventino monte extruendi, et conventui praeesset Abbatum virorumque delegatorum a variis Benedictinorum, quos atratos vocant, familiis. Cuius conventus indicendi ea ratio fuerat ut col-

latis consiliis de iis rebus ageretur quae ad communes pertinerent universi Ordinis rationes et utilitates, praesertim vero ut fraterna fieret consociatio, quasi icto foedere, quae Familias omnes quibus idem Ordo constat, nexu suavi caritatis mutuae contineret. Quum praedicti Abbates ac delegati pluries congressi in aedibus ad S. Callisti de rebus propositis considerate et graviter deliberassent, nonnulla de quibus inter eos convenerat scita et placita conscribere ad commune commodum Ordinis universi. Haec diligenter retulit Nobis idem dilectus Filius Noster Ioseph Benedictus Cardinalis Dusmet, quum Nos adisset postridie kalendas Maias, hoc anno, postulans ut ea, si placuissent, a Nobis confirmarentur.

Igitur quaesita inspectaque sententia quorumdam S. R. E. Cardinalium, quibus nominatim recognoscendae oblatae scriptionis curam demandavimus, postulationi aequissimae censuimus annuendum. Nostraque auctoritate Apostolica probare et confirmare statuimus scita et placita praedictorum Abbatum et Delegatorum ita conceptis verbis expressa:

I. Omnes Congregationes Benedictinorum, quos nigros vocant, veram fraternam Confoederationem ineunt, quae tamen Confoederatio nullam Congregationem alteri subiicit.

Ut autem Confoederatio haec unitatem aliquam habeat, firmis manentibus omnium Benedictinorum, quos diximus, Congregationibus; earumque Constitutionibus vel declarationibus; propriisque unicuique earum Archiabbate, vel Abbate generali, Abbate Praeside, nec non et Procuratore generali ac Visitatoribus servatis; item firmis manentibus iuribus atque privilegiis uniuscuiusque monasterii. Abbas Primas omnium Congregationum creabitur, qui Romae degat pro negotiis totius Ordinis bonum directe respicientibus.

II. Abbas Primas assumatur ex universo corpore Congregationum, nullo facto nationum discrimine, nullâque servata earundem Congregationum distinctione sed sola virtutis, idoneitatis et meritum contemplatione.

III. Qui modo quo praemittitur, Abbas Primas constitutus fuerit cum attributis a Sanctissimo Domino Nostro ipsi benigne concedendis, erit insimul Abbas Collegii S. Anselmi de Urbe cum ordinaria iurisdictione, ibique manebit. Ipsum autem Collegium non censeatur pertinere alicui ex dictis Congregationibus, familiam habeat ex omnibus Congregationibus conflata, quam ipse Primas constituere curabit, audito Rectore Collegii. Omnes vero superiores uniuscuiusque Congregationis morem gerant Primati ad formandam praedictam familiam Collegii, excepto casu specialis necessitatis.

IV. Primatis Congregationum Benedictinorum et Abbatis S. Anselmi officium per duodennium duret; ideoque duodecimo quoque an-

no Praesides omnium Congregationum, et quoad eius fieri poterit, etiam omnes Abbates regiminis convenient Romam pro novo Primato eligendo, vel pro eodem ad aliud duodennium confirmando, nec non pro negotiis prout supra, nisi eidem Primati videbitur pro gravissima aliqua causa infra duodennium convocare Praesides et Abbates praedictos.

Quod si vero Primas infra duodennium e vita migraverit (aut alias officium eius de iure et de facto vacare contigerit), regimen Collegii S. Anselmi pro tempore vacationis penes Rectorem eiusdem Collegii erit, qui tamen, nulla mora interiecta, post obitum Primatis, de mandato Summi Pontificis, convocet omnes Congregationum praesides et Abbates prout supra dictum fuit, ad electionem infra sex menses habendam.

Valide autem is tantum censetur electus Primas et Abbas S. Anselmi, cui duae tertiae partes votorum in electione suffragaverint. Hac autem prima vice Abbas S. Anselmi et Primas is sit quem Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII. Protector ac Patronus noster benignissimus, ad huius officii onus assumere dignabitur.

V. Rector Collegii S. Anselmi, de voluntate et consensu Abbatis, gubernationem et disciplinam eiusdem Collegii tenens probe noverit, ea omnia quae relationes Collegii cum singulis Congregationibus respiciunt, ad Abbatem S. Anselmi velut Primatem omnium Congregationum spectare. Teneatur vero Rector eidem Abbati omnimodam praestare operam ad idem Collegium fovendum, praesertim ad Professores eligendos, ad rationem studiorum necessitudinibus singularum Congregationum, quoad eius fieri poterit, accommodatam, instituendam, neque rem quamcumque novam alicuius momenti circa vivendi modum, disciplinam monasticam aut studia introducat absque consensu Abbatis S. Anselmi.

Haec itaque scita, statuta, decreta Familiarum Benedictinorum atratorum universa et singula, uti supra scripta sunt, omni ex parte probamus et confirmamus auctoritate Nostra Apostolica, eaque vim legis obtinere iubemus, quam praedictae familiae omnes perpetuo servare teneantur, non obstantibus constitutionibus, decretis, privilegiis, consuetudine ceterisque contrariis quibuscumque, licet speciali mentione dignis, quibus ad effectum praesentium perinde derogatum volumus ac si tenor eorum de verbo ad verbum huc esset insertus.

Praeterea cum iuxta statuta et decreta praedicta quae confirmavimus, confoederationi Familiarum Benedictinorum atratorum praeficiendus sit Abbas Primas, qui simul futurus sit Abbas Collegii S. Anselmi de Urbe, hac prima vice, motu proprio et auctoritate nostra, Primatem, adeoque Abbatem S. Anselmi eligimus

et constituimus dilectum Filium Hildebrandum Hemptinne Abbatem Maredsoliensem e Congregatione Beuronensi, cuius officium a Nobis collatum tamdiu sit duraturum, quamdiu Nobis et Nostris in hac Sancta Sede successoribus placuerit.

Ceterum per Congregationem nostram negotiis Episcoporum et Regularium praepositam, seorsum definientur enucleate peculiares quae sint partes muneris Abbatis Primatis, quaeque singularia eius iura et officia erga Ordinem universum, ut ea servetur familiarum omnium coniunctio ad quam eius intendit institutio.

Interim quum simul vetus sapientia doceat res etiam tenues, nedum grandiores, concordia crescere, et divinis celebretur eloquiis *concordia fratrum, utpote probata coram Deo et hominibus*, haud immerito fore confidimus ut haec coniunctio partium omnium Ordinis meritissimi non modo ad eius decus et amplitudinem conferat, sed etiam fructuum quos afferet ubertate commodis Ecclesiae et totius humanae societatis, aspirante Deo, benevertat.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XII Iulii anno MDCCCXCIII, Pontificatus Nostri decimo sexto.

5. — *Definiuntur partes muneris Abbatis Primatis et officia erga Ordinem universum post unionem diversarum Congregationum Benedictinorum nigrorum sub directione Abbatis generalis Romae residentis.*

Inaestimabilis unitatis vinculo, quo ad invicem dissectae disiunctaeque Societates ad instar foederis sub una eademque alicuius ex sociis praeeminentia absque sui iuris peculiarisque Statuti detrimento consociantur, nihil sane antiquius nihilque utilius ad proprium finem ac prosperitatem facilius assequendam unquam dari excogitarique potest. Hinc sapientissimus Pontifex Dominus Noster Leo divina Providentia Papa XIII, unitatis et pacis amator, ad inclytas ac tantopere bene meritas Benedictinas Congregationes virorum, quos nigros appellant, omnem curam cogitationemque convertit eum in finem, ut inter eas fraterna, quasi icto foedere, consociatio fieret ad universi Ordinis utilitatem et incrementum. Eius votis optatisque adfuit Eminentissimus Ioseph Benedictus S. R. E. Cardinalis Dusmet, qui almam hanc Urbem petiit, primumque lapidem deposuit in Collegio S. Anselmi in Aventino monte a fundamentis excitando, praefuitque in Aedibus S. Callisti conventui Abbatum, virorumque delegatorum ex variis Benedictinorum Familiis huc vocatis ad enunciata fraternam consociationem, collatis inter se consiliis, ineundam, constabiliendam perficiendamque. Fortunante Deo, universa rei ratione perpensa, haec scita et placita concordibus animis constituta fuerunt, et a Sanctitate Sua suprema auctoritate comprobata, uti videre

est in Apostolicis litteris in forma Brevis exeditis ac typis editis die 12 Iulii hoc anno ineunte 1893, quarum brevitatis ergo nonnisi id tantum quod huius decreti ratio postulat, perstrictim summamque refertur. Primum enim placuit, comprobatumque fuit omnes Congregationes Benedictinorum, quos nigros vocant, veram fraternam confoederationem inivisse, quae tamen confoederatio nullam Congregationem alteri subiicit. Atque ut aliqua unitas habeatur, Abbatem Primatem omnium Congregationum creari oportere, qui Romae degat pro negotiis totius Ordinis bonum directe respicientibus, firmis manentibus omnium Benedictinorum Congregationibus, Constitutionibus, declarationibus, privilegiis, muneribus ac dignitatibus. Dein Abbatem Primatem assumendum esse ex universo Corpore Congregationum, nullo facto nationum discrimine. Tertio eundem Abbatem Primatem esse insimul Abbatem Collegii S. Anselmi de Urbe cum ordinaria iurisdictione, ibique commorari debere: ipsum autem Collegium non censi pertinere ad aliquam ex dictis Congregationibus, sed familiam habere ex omnibus conflata. Placuit tandem, sub n. IV et V earumdem litterarum Apostolicarum ea omnia statuere quae respiciunt tempus Abbatis Primatis in officio, vacationem novamque electionem necnon nominationem quam hac prima vice Sanctitas Sua dignata est facere in persona Hildebrandi De Hemptinne, Abbatis Maredsoliensis e Congregatione Beuronensi, Eum constituens Abbatem Primatem, adeoque S. Anselmi, tamdiu duraturum, quamdiu S. Sedi placuerit.

Quod vero ad hanc S. Congregationem Negotiis et Consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam attinet, ex mandatis Sanctitatis Suae seorsum definiendum ab ea est enucleate quae sint partes muneris Abbatis Primatis, quaeque singularia eius iura et officia erga Ordinem universum. Iussa faciens Summi Pontificis Sacra haec Congregatio, rebus omnibus sedulo accurateque perpensis, ea quae sequuntur decernenda esse existimavit.

Imprimis quod respicit Abbatem Primatem uti Abbatem Collegii S. Anselmi in Urbe, cum is habeat in eo ordinariam iurisdictionem, ea omnia peragere ibi valet quae alii Abbates Ordinarii eiusdem Ordinis in eorum Monasteriis iuxta proprias Constitutiones peragere queunt.

Dein quod spectat ad singularia eius iura et officia erga Ordinem universum, praeter ea quae in praedictis litteris Apostolicis sub n. V enunciantur circa relationes Collegii cum singulis Congregationibus, ne inanis sit eius Praelatio, aequum decernere visum est, ut omnes Abbates Generales singularum Congregationum Benedictinarum quolibet quinquennio relationem super statu cum morali, tum materiali respectivae Congregationis ad eum transmittere teneantur,

praesertim ut universi Ordinis conditio eum minime lateat.

Insuper ubi exoriri contingant inter Praesides vel alicuius Congregationis Abbates dubia vel dissensiones quae componi nequeunt in propriis Congregationibus, constituere placet ut ad Abbatem Primatem confugiant, qui paterna caritate nihil intentatum relinquet, ut animi omnium Monachorum in pacis vinculo confirmati Deo humiliter et laetanter inserviant.

Quod si necessitas urgeat, visitandi aliquam ex Benedictinis Congregationibus confoederatis, ipse ius habeat eam visitandi, gaudens prae ceteris in actu visitationis omnibus praeeminentiis et honoribus; quam visitationem sive per se, sive per aliquem idoneum Monachum, ab se ad id specialiter deputandum, exercere valeat.

Ceterum si agatur de quaestionibus, quae componi pacifice nequeant quaeque dilationem non patiantur, in casibus vere urgentibus, attempta necessitate, illico Ipse decernat quod aequius melius in Domino decernere iudicabit, facta postea relatione ad hanc S. Congregationem.

Tandem invigilet et curet, ut in singulis memoratis Congregationibus regularis disciplina servetur.

Quod si in posterum aliqua occurrat super praemissis declaratio, tunc pro re nata ad hanc S. Congregationem EE. et RR. recursus erit habendus.

Hisce itaque Apostolica auctoritate praestitutis ac suprema sanctione munitis, Sacra haec Congregatio spem habet certissimam fore ut singulae Congregationes Benedictinae earumque religiosi viri, cuiuscumque sint gradus, dignitatis et praeeminentiae, Sacratissimi Principis curis et sollicitudinibus obsequentes, hoc decretum non modo sint animo volenti excepturi, sed alacriter et gratanter amplexaturi: quod quidem in perenne singularis benevolentiae Sanctitatis Suae Leonis XIII erga S. Patriarchae Monachorum occidentalium Ordinem monimentum, eiusdemque Ordinis ornamentum, Deique laudem et gloriam redundat.

Apostolicis ac proprii Ordinis Constitutionibus aliisque in contrarium facientibus etiam speciali et individua mentione dignis non obstantibus quibuscumque.

Ex audientia SS^{mi} die 3 Sept. 1893 habita ab E^{mo} Cardinali Praefecto, SS^{ms} praesens decretum in omnibus ratum habuit et confirmavit.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis EE. et RR. die 16 Septembris 1893.

6. — *Ordini Benedictino conceditur regendum Collegium Athanasianum; quod Romae patet iuventuti graecae erudiendae ad Sacra.*

LEO PP. XIII

Sodalium Benedictinorum Ordinem, quem Nos in fidem clientelamque Nostram suscepi-

mus, quam benevolenti amantique animo complecteremur, amplissime superioribus annis testati sumus, quum Anselmianum Collegium in Aventino ab inchoato excitavimus. Quo quidem in opere hoc plane Nobis gratulamur quod fructus iam gigni optimos perspiciamus, quibus Ordo ipse in pristinum decus veteresque laudes restituendus certo praecipitur.

Iam modo studii Nostri in Benedictinam Familiam propensiorisque voluntatis testimonium mens est praebere aliud: decretum nimirum habemus Collegium Athanasianum, quod iuventuti graecae ad sacra erudiendae in Urbe patet, regendum moderandumque attribuere. Id etenim Collegium, cui Gregorius XIII decessor Noster, ecclesiarum orientalium commodo magnifice prospiciens, in nobilissimo Urbis loco sedes amplas posuit, Nostras ad se curas convertit, quod cum propositis cohaeret maxime, quae Nos diu tenemus ac peragimus in earundem ecclesiarum utilitatem. Siquidem, quum dudum evigilemus enixeque contendamus pro orientalium bono, in spem tum antiquae amplitudinis, tum coniunctionis, eorum qui dissident, cum Romana Ecclesia; permagni plane interest ut, qui e graecis ephebis ad sacerdotium destinantur, quorumque erit sacrorum doctrinis populares imbuere, coniunctionemque Nobiscum vel servatam firmare vel ineundam suadere ac provehere; ii ad fontem ipsum catholicam veritatem hauriant, et unitatis centrum, quod in Sede Apostolica divinitus constitutum est, venerari coram atque adamare adsuescant. Hoc igitur laboris quum Benedictinorum navitati commitimus, quod carum Nobis apprime est commendamus ipsis, quantamque in eis habeamus fiduciam diligentiae ostendimus. Quoniam vero, ut Benedictini Ordinis unitati consuleremus aptius, Abbatem Primatem eidem praeficiendum voluimus, eumque sedem Romae perpetuo habere iussimus; Primati ipsi, qui quoquo tempore fuerit, Graecorum Collegii procurationem, ex peculiari mandato Nostro, Nostroque nomine ac Successorum Nostrorum, gerendam damus, ad nutum videlicet Apostolicae Sedis et ad leges quae infra scriptae sunt.

I. Collegii aedes, quas Gregorius XIII decessor Noster fundavit; item quae Collegio bona data attributaque fuerunt, erunt, in ditioe Pontificum Romanorum perpetuo sint.

II. Primas rectorem, qui Collegio praesit, proponet; eligendi iure Pontifici Maximo reservato. Monachi ceteri, qui Collegio adenseantur, a Primate destinabuntur.

III. Alumnos cooptandi, item noxios indociles abigendi Rectori potestas erit, conscio annuenteque Primato. Monachorum vero erit ad alumnorum disciplinam adhibere curam, magisterio pietatis fungi, ephebos virtutibus, moribus sacerdotio dignis excolere.

IV. Alumni universi, excepto nemine, tum

qui litteris dent operam, tum qui in philosophicas ac theologicas disciplinas incumbant, Collegii Urbaniani scholas celebrabunt.

V. Si qui epheborum recens cooptatorum scholis Urbanianis continuo frequentandis haud fuerint; iis erudiendis magisterium in Collegio adsit, quo ad maiora percipienda praeparentur. Praeterea e Monachis designentur, quibus adiutoribus alumni ea quae in publicis scholis audierint privatim recolant. Item constituentur qui alumnos eosdem in liturgia, patrologia, iure ecclesiastico, quod apud graecos obtinet, demum sermone graeco, tum veteri tum recentiore, quotidiano usu exercendos curent.

VI. Sacra, tam quae in communi alumnorum sacrario, seu domi seu ruri, quam quae in templo Athanasiano fiant, non nisi graecorum ritu atque idiomate peragi fas esto. Eiusdem in perlitando ritus Monachis Collegio ad dictis copiam damus.

VII. Abbas Primas ad Nos de disciplina alumnorum, de studiis deque re oeconomica, dato libello, quotannis referet: cuius libelli exemplum Cardinali Praefecto Sacri Consilii christiano nomini propagando transmittendum curabimus.

Datum Romae apud S. Petrum die 15 Decembris anno 1897, Pontificatus Nostri vicesimo.

7. — De Oblatis saecularibus S. Benedicti.

D. Codehardus M. Heigel Ord. S. Benedicti, Abbas Affligeniensis et Visitator Provinciae Belgicae, S. Indulg. Congregationi humiliter exponit:

In Congregatione Cassinensi Primitivae Observantiae erectum esse Institutum Oblatorum saecularium cum quibusdam Statutis a S. C. EE. et RR. approbatis die 17 Ian. 1871, et Indulgentiis auctum per Decretum huius S. C. die 4 Iunii 1888.

Nunc vero cum varia exorta sint dubia circa naturam horum Oblatorum, humilis Orator postulat, ut sibi declarentur quae sequuntur:

I. Suntne Oblati saeculares S. Benedicti considerandi sicut Tertiarii aliorum Ordinum?

II. Potestne Oblatis saecularibus S. Benedicti impertiri benedictio cum Indulgentia plenaria iuxta formulam pro Tertiariis saecularibus approbatam a Summo Pontifice Leone XIII die 7 Iulii 1882?

III. Possuntne Oblati saeculares S. Benedicti fieri Tertiarii alterius Ordinis, et viceversa?

IV. Debentne Oblati saeculares s. Benedicti, qui simul sunt Tertiarii ex. gr. S. Francisci, S. Dominici etc., eligere Ordinem ad quem pertinere velint?

S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, perpensis dubiis supra propositis, auditoque unius ex Consultoribus voto, respondendum censuit:

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative, absque speciali privilegio.

Ad III. Negative, iuxta Decretum huius Sacrae Congregationis d. die 31 Ianuarii 1893.

Ad IV. Affirmative, ut in una Ord. Minorum Capulat. diei 21 Iunii 1893. — S. Indulg. C. 15 Ian. 1895.

BENEFICIUM

1. — De Gubernii salariis.

An salaria, quae in Belgio solvuntur a Gubernio Pastoribus et Canonicis, induant beneficiorum seu bonorum ecclesiasticorum indolem, et annexam habeant obligationem inhaerentem his bonis, scilicet strictam et canonicam obligationem expendendi superflua pauperibus, seu piis causis, et residentiae sub poena non *faciendi fructus suos*?

R. Iam alias a Sancta Sede, de consilio secretae Congregationis, responsum fuisse affirmative. — 19 Ian. 1819.

Sacra Poenitentiaria consulta, an illa responsio applicari debeat salariis, quae Pastoribus et Canonicis regni Galliarum a Gubernio solvuntur, respondendum censuit: Affirmative. — 19 Augusti 1821.

An responsio pro Belgio diei 19 Ian. applicari debeat solis salariis fixis 1000 libr. pro Parochis et 750 libr. pro Deservientibus, vel extendi debeat ad oblationes fidelium?

R. Affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam. — S. Poenit.

BONA ECCLESIASTICA

1. — Alienatio bonorum ecclesiasticorum.

Confer verbum *Alienatio*.

2. — Ecclesiasticorum bonorum administratio.

Confer varias Instructiones et Decreta S. C. de P. F. in Collectanea eiusdem S. C. n. 1623 seqq.

3. — Bona eleemosynis acquisita a missionariis.

I beni che si acquistano con l'elemosine raccolte per le missioni sono veri beni ecclesiastici, ancorchè non vengano riconosciuti come tali dalla legge civile. Quindi 1°. un missionario non può di sua privata autorità acquistarli

in nome proprio per poterne poi liberamente disporre, ma solo potrà farlo quando ne sia debitamente autorizzato e con le necessarie cautele. 2°. Nè può, neanche in vantaggio della Missione, alienare o ipotecare senza una precedente autorizzazione i beni che avesse in tal modo acquistati. 3°. Il Prefetto Apostolico può esigere dai missionarii che facciano riconoscere legalmente simili acquisti, quando lo creda espediente, dove la Missione cattolica è considerata come corpo civile avente diritto di possedere; o almeno che tali acquisti si facciano in nome di più comproprietarii fiduciarii, per non esporre a facili perdite i beni acquistati per la Missione. — S. C. de P. F. 27 Maii 1881 ad Praef. Ap. Norvegiae.

4. — *Ecclesiastici et laici orientalis ritus quaestuant.*

Sovente avviene, che ecclesiastici di rito orientale, e talvolta anche laici si diano a questuare nell'Europa, cogli asserti titoli di fabbricare chiese, aprire e mantenere scuole, o altri simili, che possono interessare la fede e unità cattolica. Si presentano muniti di lettere commendatizie de' loro Prelati ed anche dei Patriarchi, lettere che talora sono state riconosciute non autentiche, e talora falsi anche i sigilli di cui erano munite. Talora i questuanti affermano anche titoli che non hanno, e non rifuggono dall'usare insegne che loro non convengono. Non lieve è il danno che deriva da tali arbitrarie, e talora anche fraudolente questue, sia per la estorsione di denaro, che si fa ai fedeli, sia per la conseguente eventuale diminuzione delle loro elemosine specialmente a favore della Propagazione della Fede, e delle Chiese orientali, che han pur tanti bisogni, sia perchè, generalmente parlando, una buona parte delle raccolte elemosine cede a vantaggio dei questuanti, dai quali non si ha rendiconto veruno, o non si ha mai certo ed ineccezionabile. È poi facile l'intendere, come o per un motivo o per l'altro, tali questue non riescano mai o quasi mai allo scopo per cui si dicono fatte; anzi è talora avvenuto, che del frutto di tali questue siasi abusato per combattere la stessa unità cattolica. Da ciò apparisce perchè la S. Sede è stata sempre sollecita d'impedirle, seppure in casi speciali non fossero espressamente autorizzate da questa S. C., la quale in tali casi ne tutela, per quanto è possibile, la fedele erogazione. Senza ricordare le disposizioni con cui la s. m. d'Innocenzo XI nel Gennaio 1677 vietava le questue dei greci, la s. m. di Clemente XII col suo Breve *Dudum emanavit* dei 26 Marzo 1736, tornava a proibire tali questue; proibizione che è pienamente in vigore per gli orientali in genere, quantunque oggi non possano forse eseguirsi tutte e singole le pre-

scrizioni contenute nel citato Breve. In seguito questa S. C. non ha cessato d'insistere su tale argomento anche con circolari spedite ai Rm̃i Nunzi Apostolici, fra le quali giova ricordare l'ultima del 1875. Che anzi non una volta la stessa S. C. si è veduta astretta a diffidare col mezzo di pubblici giornali taluni questuanti, dietro le rimostranze dei Prelati e talora anche dei Governi. Non cessando però ancora il deplo rato abuso, come consta dalle notizie e reclami, che frequentemente giungono alla S. C. si è sentita la necessità di ricordare le antiche e tuttora vigenti disposizioni, affinchè non siano ammessi nè tollerati cotali questuanti, se pure non ne avessero formale ed esplicito permesso di questa S. C., rilasciato in forma autentica, e di data recente. — Litt. Enc. S. C. de P. F. 24 Septembris 1882.

5. — *Administratio arcae Custodiae Terrae Sanctae.*

Haud ita pridem hoc Sacrum Consilium Christiano nomini propagando diligenter ad examen revocavit ea omnia quae ad necessitates Missionum Palaestinae, quaeque ad regimen et moderationem arcae a Fratribus Minoribus Franciscalibus in Locorum Sanctorum curam custodiamque administratae referuntur. Hac opportunitate petitiones Apostolicae Sedi porrectae circa eadem argumenta exhibitae sunt. Enimvero exploratum est, inspectis temporum nostrorum circumstantiis, auctaque itinerum facilitate, desiderium inter fideles quotidie magis exardescere ea loca visendi, quae Salvator Noster Christus Dominus praesentia sua ac praedicatione, potissimum vero morte ac sepulchro suo nobilissima imprimis reddidit, eaque de causa ingentes sane expensas ad peregrinos hospitio recipiendos exigere: insuper sanctuariis conservandis restaurandis, scholis erigendis, missionibus provehendis haud exiguam pecuniae vim requiri. Ad administrationem vero collectae stipis oculos convertens, eam reperit esse tanto ponderi plane imparem. Decennio quippe mox elapso diligenter inspecto, vim reddituum Custodiae Terrae Sanctae vix ad decies centena millia libellarum pervenire intellexit. Qui quidem ex triplici fonte derivantur: pars siquidem illius summae ex oblationibus ad sanctuaria, ex iuribus stolae, et elemosynis Missarum, quae a Franciscalibus celebrantur, proveniunt: pars ex collectis, quas in universo orbe Fratres ipsi industria sua perficiunt: pars denique ex elemosynis, quae Feria VI in Parasceve in omnium gentium ecclesiis colliguntur. Haec porro postrema pars non nisi exiguam portionem totius redditus, quae nimirum tertiam partem illius certe non excedit, complectitur. In ea vero conferenda stipe Americae et Europae gentes aequae concurrunt. Ad quam pecuniam diligenter ac

studiose administrandam iam a pluribus saeculis benemerens Ordo Minorum magna cum laude incubuit; dum fidem catholicam duris exantlatis laboribus, fusoque sanguine, praeclari sui Fundatoris vestigiis inhaerens, per totam Palaestinam, Syriam, atque Aegyptum amplificavit. Quapropter Apostolica Sedes ne dum religiosos huiusmodi viros benevolentia ac beneficiis suis nullo non tempore cumulavit, verum ipsum Terrae Sanctae Pium Opus non unius nationis proprium sed internationale constituit, quo ea, quae illius intersunt, vigilantiae religiosorum virorum ex diversis nationibus credita, communi veluti praecipuarum Europae gentium studio procurentur; tantumque administrationis negotium sibi obnoxium declaravit.

Ea itaque omnia considerans S. Congregatio, et curam prorsus singularum rerum ad Terram Sanctam pertinentium sibi a Summo Pontifice commissam esse sciens, Eodem approbante, declarandum censuit, uti per praesentes declarat, administrationem arcae Custodiae Terrae Sanctae sub sua speciali tutela esse constitutam, sibi negotiorum quoad eam gestorum, uti antea, ita in posterum esse quotannis reddendam rationem, ut a se examinetur et a Summo Pontifice adprobetur. Hoc scilicet modo debita oblationum ratio habebitur, quaeque ad nova aedificia extruenda, vetera amplificanda, caeteraque gravia in quoscumque usus dispendia

pertinent, S. Consilium accuratae disceptationi subiiciet, ipsisque religiosis viris, SSmo D. N. sanctiente, perficienda committet.

Ut vero commodius oblationum collectae fiant, mandatur ut Apostolicae literae die 26 Decembris 1887 datae, quae incipiunt *Salvatoris*, ab universis ad quos pertinent omnino ad executionem mittantur, collectaeque eleemosynarum una vice singulis annis Feria VI in Parasceve, vel alio quolibet intra annum die pro Terra Sancta faciendae, non debeant quomodo libet ad alios usus converti atque applicari, sed integrae ad Revmum P. Custodem Terrae Sanctae per Commissarios Ordinis S. Francisci ex omnibus orbis regionibus diligenter transmitti, quacumque dispensatione exinde revocata.

Quoniam vero studiosissime satagendum est ne in Palaestinae regione praeter ea quae ab antiquo recognita sunt, nova sanctuaria aut recentior inventa, aut in posterum detegenda inconsiderate adstruantur, absolute vetat hoc S. Consilium ne quis uti authentica prodat eiusmodi sanctuaria vel eorum cultum permittat, quin idem Consilium ea super re iudicium edat, ac sententia sua ut talia recognoscat ac probet. — S. C. de P. F. 20 Febr. 1891.

6. — *Eleemosynae pro Terra Sancta colligendae.*

Confer verbum *Terra Sancta*.

BULLA CRUCIATAE

1. — *Instructio circa Indultum concessum a Pio IX Provinciis Neapolitanis quoad dispensationem ciborum esurialium.*

I. Relativamente al privilegio riguardante la commutazione de' voti, restano avvertiti i Confessori: 1°. che a differenza di ciò che veniva espresso nei Brevi anteriori, oggidì dopo il Breve del 1856 *Iam inde*, non più possono i voti *dispensarsi commutando* (il che importerebbe una commutazione *in minus*), ma semplicemente commutarsi, epperò al presente non si ha altra facoltà, che di sostituire all'opera votata un'altra uguale, o quasi uguale; 2°. che possono tutt' i voti commutarsi, tranne i solenni, e due semplici tra i servati alla S. Sede, cioè il voto di perpetua castità, e quello di entrare in Religione (s' intende già qualora questi due ultimi abbiano le condizioni per essere riservati).

II. Per ciò poi che concerne la facoltà di assolvere da casi riservati, fa mestieri notare ed avvertire i Confessori: 1°. che tutt' i casi riservati alla S. Sede (non già quelli riservati dai rispettivi Ordinarii) possono assolversi *in foro conscientiae*, meno che due soltanto, cioè l' ere-

sia esternata, benchè occulta, e la scomunica contratta dal Confessore che abbia assoluto il complice; 2°. che tal facoltà è ristretta a due volte sole nell' anno del godimento dell' Indulto; cioè ad una volta nel corso della vita, e ad un'altra in articolo di morte; il che è testuale nel summenzionato Breve; 3°. che sotto nome di casi riservati alla S. Sede s' intendono compresi anche quelli, che la stessa S. Sede ha riservato agli Ordinarii dei luoghi, detti comunemente *Casi Nobis*, attesoche questi in origine sono Pontificii: 4°. che la facoltà di assolvere da tutt' i detti casi viene concessa sempre colle clausole *Salutari poenitentia imposita, aliisque iniunctis de iure iniungendis*; ond' è che i Confessori pria di assolvere debbono ben marcare tali clausole, e fare adempiere ai penitenti quelle obbligazioni, che in alcuni casi vengono richieste o dal diritto generale, v. g. *satisfacta parte; praestito iuramento de non amplius committendo illo crimine* ecc.; ovvero dalla S. Penitenzieria, come per esempio trattandosi degli invasori del dominio temporale, e dei loro cooperatori o aderenti, è imposto l' obbligo di riparare lo scandalo nel miglior modo possibile, e di emettere il giuramento *obediendi S. Sedi*.

eiusque mandatis desuper ferendis; come pure a coloro che abbiano acquistati beni ecclesiastici è prescritto dalla S. Penitenzieria, doversi i medesimi presentare al proprio Ordinario, e settostare a tutto quello, che verrà loro imposto secondo la mente della S. Sede. Queste ed altre clausole debbono indispensabilmente ben ponderarsi dai Confessori, altrimenti non potranno legittimamente avvalersi di tal facoltà, ed in alcuni casi si esporranno a pericoli di nullamente assolvere.

III. Quanto poi al privilegio di usar uova, latticini, e strutto che si usa a modo di condimento, è cosa notissima: 1°. che di tal privilegio possono avvalersi i fedeli in tutt' i giorni dell'anno senza alcuna eccezione, purchè dimorino nel territorio delle provincie del Napolitano; di tal che se ne escano da esso territorio, e vadano a dimorare altrove, anche per breve tempo, non potranno godere di questa concessione; nei giorni però di Quaresima (tranne le Domeniche) come pure in tutti gli altri giorni di digiuno non è loro consentito l'uso di detti cibi, fuorchè una sola volta al giorno, cioè nell'unica comestione, qualora o per ragion di età o di altra causa scusante non vadano esenti dal digiuno in quanto all'unica comestione; 2°. che i Sacerdoti ed i Religiosi professi dell'uno e l'altro sesso potranno al presente anch'essi fruire di tal privilegio eccetto la Settimana Maggiore, *per quelli che non hanno compito l'età di anni sessanta*, a cominciare dalla Domenica delle Palme: quei Religiosi però che per proprio Istituto sieno obbligati alla perpetua Quaresima, in nessun giorno dell'anno potranno avvalersi di tal concessione.

IV. Riguardo poi alle indulgenze è da notare: 1°. che potranno i fedeli esser partecipi di tutte le indulgenze in qualunque forma concedute dalla S. Sede a tutte le Confraternite, Compagnie e Congregazioni esistenti in tutte le provincie del Napolitano, non altrimenti che se essi fossero associati alle medesime; e queste indulgenze possono anche applicarsi in suffragio dei fedeli defunti; 2°. che in tutt' i giorni destinati alle Sacre Stazioni di Roma, visitando cinque Chiese, o cinque Altari potranno i fedeli esser partecipi di tutte le indulgenze concesse alle Chiese o dentro o fuori Roma, alle quali sono annesse le suddette Stazioni, pregando il Signore per la concordia tra principi cristiani, per l'abolizione dell'eresie, e per l'esaltazione della Chiesa Cattolica; e queste indulgenze possono anche applicarsi in suffragio dei fedeli trapassati; 3°. che le suddette indulgenze possono lucrarsi anche dalle Religiose di qualunque Ordine, o Istituto Regolare, e da tutte le donne e fanciulle che vivono in qualunque Monastero, Conservatorio, o Ritiro, le quali se non hanno Chiese proprie, visiteranno le Cappelle destinate dai loro Superiori.

V. Quanto poi alla elemosina da erogarsi è da osservare: 1°. che questa necessariamente deve pervenire nelle mani dell'Ordinario, nè è lecito a veruno dei fedeli impiegarla ad altri usi, comechè pii e santi: quindi sarà cura dell'Ordinario medesimo destinare persone ecclesiastiche fedelissime, alle quali si affideranno dai fedeli le limosine anzidette che insieme raccolte, a Lui si trasferiranno dopo la Quaresima per l'uso precettato dalla S. Sede. *In Napoli tale incarico è affidato ai rispettivi Parrochi, i quali dopo la Domenica in Albis le passano all'Arcivescovo per l'uso indicato*; 2°. si avverta non bastare affatto la sola intenzione di erogare la limosina, o differirla in altro tempo fra l'anno, ma essere all'intutto indispensabile, che si eroghi col fatto e non in altro tempo, che nella Domenica di Settuagesima, altrimenti non potrà godersi dei privilegi se non da quel giorno, in cui sarà realmente erogata; 3°. la mentovata elemosina dovrà corrispondere alla cifra determinata dal Commissario Apostolico, il quale ne ha ricevuto dalla S. Sede l'opportuna facoltà, ond'è che non serbandosi siffatta cifra, di nessun privilegio potrà mai godersi. Perlocchè si abbia presente lo specchietto messo in fine della presente, col titolo: *Dilucidazione sull'articolo quinto*.

VI. Non sarà fuor di proposito far notare ai Confessori, che nè l'Ordinario, nè il Parroco possono abilitare il fedele al godimento dei privilegi suddetti, senzacchè si eroghi la succennata limosina. Soltanto occorrendo dubbio sulle classi delle persone, se sieno cioè obbligate a maggiore o minore elemosina, essi potranno emettere dichiarazione opportuna, in favore dei loro dipendenti, secondo la cristiana prudenza e carità; e nulla più. — Che se avverrà, che taluno per mera impotenza di erogare la limosina venisse dispensato o dall'Ordinario o dal Parroco, non potrà questi giammai avvalersi dei privilegi suindicati, ma soltanto usare uova e latticini in giorni proibiti; e ciò non in forza del privilegio dell'Indulto, ma sibbene per la facoltà che loro è concessuta dal diritto e dalla consuetudine, e colle analoghe e necessarie limitazioni.

Dilucidazione sull'articolo quinto delle istruzioni.

1. I nobili, ed i Prelati anche minori daranno la limosina di grana quarantuno.

2. Le famiglie nobili e ricche daranno la limosina di grana quarantuno pel capo di casa, altra di grana quarantuno per la moglie, ed una terza limosina anche di grana quarantuno per tutto il resto dell'intera famiglia, purchè vivano *de communi mensa*.

3. Le famiglie nobili che si trovano in anguste circostanze di povertà, daranno una sola

limosina di grana quarantuno per l'intera famiglia. Se però i figli, o alcuno di essi abbia ricevuto assegnamento particolare, dovrà ciascuno dare la limosina di grana quarantuno per sè particolarmente.

4. Le religiose che hanno livello particolare, ancorchè abbiano la sola mensa comune a peso della Comunità, darà ciascuna di esse la limosina di grana ventuno. Per quelle poi che non hanno livello alcuno, la Comunità darà per ciascuna Religiosa la limosina di grana undici. Le rinchiuse nei Conservatorii e Ritiri, sieno Oblate, sieno Converse, così dette, se ricevono qualche assegnamento mensile non minore di ducati sette, ciascuna di loro darà la limosina di grana ventuno: se poi il mensile è minore di detta cifra, darà ciascuna la limosina di grana undici. Qualora poi i detti Conservatorii o Ritiri fossero all'intutto poveri e vivessero della carità dei fedeli, basterà che ciascuno di detti stabilimenti poveri dia l'elemosina di grana undici per tutte quelle che fanno parte di essi stabilimenti.

5. Pei Religiosi mendicanti viventi in Comunità, la Comunità stessa darà la limosina di grana ventuno per tutt' i Religiosi Sacerdoti e Chierici di quella Casa, ed altra limosina di grana undici pei Religiosi laici. Quei Religiosi anche mendicanti, i quali non vivono in Comunità, daranno i Sacerdoti ciascuno la limosina di grana undici. I Religiosi poi non mendicanti ciascun sacerdote fra essi darà la limosina di grana ventuno, i laici ciascuno la limosina di grana undici.

6. I benestanti, *seu possidenti ricchi* daranno per ciascuna famiglia tre limosine di grana ventuno, una pel capo di casa, l'altra per la moglie, l'altra per tutto il resto della famiglia, purchè vivano *de communi mensa*. Che se poi i figli o alcuno di essi abbia ricevuto assegnamento particolare, o essendo chierico goda i frutti del Sacro Patrimonio dovrà dare ciascuno la stessa limosina di grana ventuno per sè particolarmente. Dai possidenti non ricchi si darà la limosina di grana ventuno per tutti della famiglia colla stessa condizione, cioè che se i figli, o alcuno di essi abbia ricevuto assegnamento particolare, dovrà dare ciascuno la stessa limosina di grana ventuno per sè particolarmente.

7. I Professori, i Negozianti e gl' impiegati ricchi daranno l'elemosina come i benestanti, *seu possidenti ricchi*; che se poi non siano ricchi, ma che non vivano alla giornata, daranno una limosina di grana ventuno, da valere anche per la moglie ed i figli, che vivono *de communi mensa*, e quantunque per accidente alcuno dei figli fosse fuori di casa non dovrà dare altra elemosina.

8. I Sacerdoti e gli altri ecclesiastici del clero secolare daranno la limosina di grana ventuno

per ciascuno. Che se il Sacerdote fosse alla testa di una famiglia alimentandola a peso suo, allora oltre la detta limosina di grana ventuno, che il detto Sacerdote deve dare per sè, ne darà altra di grana undici per l'intera famiglia.

9. Per le persone di servizio che convivono col padrone, ricevendo da esso il vitto ed il tetto, potrà dare il padrone l'elemosina di grana undici per ogni due di esse; che se fossero più di due darà la limosina di grana ventuno, se più di quattro l'elemosina di grana quarantuno. Si noti che la detta limosina per le persone di servizio valerà anche per quelle che entreranno in loro luogo ove alcuna ne uscisse.

10. Chiunque vive d'industria giornaliera, come l'uomo di campagna, di marina, il venditore di piazza, il garzone artista, il servitore di livrea, il facchino, e simili, darà la limosina di grana undici. Se alcuno però di essi abbia famiglia, darà per tutti la limosina di grana ventuno, sebbene i figli lucrassero in comune col padre, purchè alcuno di essi non vivesse con economia separata, poichè in tal caso dovrebbe regolarsi come si è detto di sopra. Nel caso poi che solo il capo di famiglia lucrasse, ed il lucro appena fosse sufficiente pel sostentamento della famiglia, basterà dare per tutti la limosina di grana undici.

11. I direttori d'istituti di educazione, tanto maschili quanto femminili, se pensionati daranno l'elemosina di grana ventuno per ogni quattro alunni, da valere per tutto l'anno, ancorchè il numero degli alunni si aumentasse; se gratuiti daranno per tutti grana undici.

12. Occorrendo dubbio nei casi particolari per determinare in quale delle esposte classificazioni venga compreso un individuo o una famiglia, gli Ordinarii dei luoghi potranno decidere in favore dei loro diocesani, secondo le regole di cristiana prudenza per la tranquillità delle coscienze dei fedeli; e lo potranno anche i Parrochi in favore dei loro filiani, nei casi particolari. — *Monitore Ecclesiastico* Conversano V. 8. P. 1. p. 275 seqq.

2. — *Bulla Cruciatæ quoad hispanos extra Hispaniam.*

Utrum christifideles Bulla Cruciatæ et indulto quadragesimali gaudentes, et iter extra limites Hispanicæ ditionis agentes, carnibus vesci possint diebus vetitis eodem modo ac si in Hispania degerent, etiamsi cibi esuriales non desint?

R. Negative. — S. C. S. O. 22 Iunii 1897.

3. — *Regulares quoad privilegium Bullæ Cruciatæ.*

I. Utrum vi Bullæ præfatæ licet Regularibus intra claustra degentibus utriusque sexus

tempore Quadragesimae, praeter carnes etiam ova et lacticinia edere?

II. Utrum liceat eisdem, sicut ceteris fidelibus, quibusdam diebus exceptis, ova et lacticinia piscibus commiscere?

R. Regulares utriusque sexus, exceptis qui voto speciali sunt adstricti, in ieiuniis etiam Quadragesimae possunt vi Bullae Cruciatæ edere carnes, ova et lacticinia, necnon ova et lacticinia cum piscibus in eadem comestione miscere. Presbyteri vero extra claustra commorantes tenentur Summarium lacticiniorum suscipere, ut presbyteri saeculares.

Hoc decretum Eminentissimi Patres cum Eminentia Tua communicandum mandarunt, ut ipsum publici iuris facere satagas. — S. C. S. O. 22 Nov. 1890. Domino Cardinali Patriarchae Archiepiscopo Toletano, Commissario generali Bullae Cruciatæ.

Effe et Rffe Domine mihi Obsffe. In Congregatione habita feria IV die 4 curr. mensis ad examen vocatis dubiis ab Eminentia Tua propositis litteris datis die 28 Februarii anni elapsi, circa interpretationem novissimi decreti huius Supremae Congregationis super Bulla Cruciatæ, Eminentissimi Domini Cardinales una mecum Inquisitores generales decretum ipsum in hunc modum evulgandum mandarunt:

Regulares utriusque sexus, exceptis iis qui voto speciali sunt adstricti, in ieiuniis etiam Quadragesimae possunt vi Bullae Cruciatæ edere carnes, ova et lacticinia, necnon ova et lacticinia cum piscibus in eadem comestione miscere. Presbyteri vero regulares extra claustra commorantes (vulgo *exclaustrados*), praeter Bullam Cruciatæ et Summarium carnis tenentur Summarium quoque lacticiniorum suscipere ut Presbyteri saeculares. At Regularibus intra claustra degentibus, sive Sacerdotes sint sive laici, sive moniales sufficiunt Bulla Cruciatæ et Summarium carnis, nisi sint ex Ordine Minorum S. Francisci, qui nulla bona possident, quibus sufficit Bulla Cruciatæ.

Precor E. T. summopere curare, ut hoc decretum apostolica Summi Pontificis auctoritate firmatum quo primum poterit publici iuris fiat, eiusque iam publicati exemplar ad me transmittatur in Tabulario Supremae Congregationis asservandum.

Interim impensos altissimae aestimationis meae sensus testatos volo Eminentiae Tuae, cui manus humillime deosculor.

E. T.

Romae die 7 Martii 1891. Humillimus ac addictissimus servus verus R. Card. Monaco. Domino Cardinali Archiep. Toletan., Commissario generali Bullae Cruciatæ.

C

CAELIBATUS

1. — *Clericorum caelibatus apud Orientales.*

Qui germanam traditionem de coelibatu ac continentia cleri sedulo expenderit, inveniet profecto vel a primis Ecclesiae catholicae saeculis, si non generali et explicita lege, moribus saltem ac consuetudine fuisse firmatum, ut nedum Episcopi et Presbyteri, sed et clerici in sacris constituti virginitatem vel perpetuam continentiam inviolate servarent. Eadem quippe sacri ministerii dignitas, cui officia prope divina tribuuntur, id exigere videbatur, ut qui immolare ac etiam producere deberent immaculatam victimam, quae ipsa est sanctitas ac puritas, aut virginitatis candore aut perpetua continentia niterent. Amplissima insuper Sanctorum Patrum traditio vel virgines vel post nuptias perpetuo continentes demonstrat Apostolos, unde et ipsi non alios sibi successores adscivere quam qui virginitatem coluissent aut inviolatam continentiam profiterentur. Hic non immorandum quid Apostolorum exemplo ac institutis edocta egerit ac docuerit Romana Ecclesia ceterarum Mater ac Magistra, quippe quae nullam illam servan-

dae castitatis obligationem intermisit, per totam occidentalem Ecclesiam salubriter propagavit, ac tandem inviolabili lege sancivit. Sed et apud orientales coelibatus aut continentia clericorum, praeterquam quod maximo fuit semper in honore, antiquissimo ab usque tempore, in ecclesiis praesertim ubi disciplina Episcoporum sedulitate florebat, religiose servabatur. Epiphanius siquidem, vir sanctitate ac doctrina insignis, quique Orientalis Ecclesiae disciplinam optime norat, in expositione catholicae fidei (n. 21) conceptis verbis affirmat. « Sacerdotium ex virginum ordine praecipue constare, aut si minus... ex his qui a suis uxoribus continent, aut secundum unas nuptias in viduitate versantur ». Principio etenim, prout loquitur Hieronymus (Lib. adv. Iovin.), « quia rudis ex gentibus constituebatur Ecclesia » ad sacerdotium aliqui etiam assumebantur qui iam matrimonio iuncti fuerant; sed vel in viduitate continentes vel vitam ita debebant quasi uxores non haberent. Unde idem Epiphanius (haeresi 59) diserte fatetur quemadmodum « Sancta Dei praedicatio in Diaconum, Presbyterum, Episcopum et Hypodiaconum non suscipit unius uxoris vi-

rum liberos adhuc gignentem, sed eum qui se ab unica continuit aut in viduitate vixit, maxime ubi sinceri sunt canones ecclesiastici». Neque contraria alicuius ecclesiae particularis consuetudo seu inobservantia quidquam obstat, dum sermo instituitur de disciplina Ecclesiae Orientalis; etenim apposite idem Epiphanius prosequitur. « At dices mihi: omnino in quibusdam locis liberos adhuc gignere Presbyteros, Diaconos et Hypodiaconos: at hoc non est iuxta canonem, sed iuxta mentem hominum ». Quapropter ambigi nequit quin Epiphani tempore clerici (ab Hypodiacono ad Episcopum) coelibatum vel continentiam colerent. Quod aptissime firmari etiam potest testimonio Hieronymi, qui ob diuturnam in oriente commemorationem, illius Ecclesiae mores ac disciplinam perfectissime noverat: porro S. Doctor Vigilantio, clericali continentiae infensissimo, praeter alia argumenta, factum opponit universalis Ecclesiae. « Quid facient orientis Ecclesiae, quid Aegypti et Sedis Apostolicae, quae aut virgines clericos accipiunt aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Haec denique universalis Ecclesiae traditio, hi mores erant ubi purior disciplina vigeat ».

Putant quidam graecorum, et nimis confidenter asserunt, Episcopos in Oriente sponte sua, non aliqua lege adstrictos servasse continentiam, quam dicunt primo in Trullana Synodo fuisse sancitam: ast praeter clarissima Patrum testimonia, vel ipse Iustinianus qui longe ante trullanos canones leges disposuit, quique profitetur, se esse priorum Canonum executorem, non semel inculcat¹, ut Episcopi, vel ex ordine eligantur monachorum, vel ex clero quidem, sed ii qui neque filios, neque uxorem habeant, aut illi saltem non cohaereant. Eadem insuper viget disciplina apud sectas orientales quae vel ante Iustiniani tempora ab unitate defecerant, omnes quippe in eo conveniunt, ut Episcopi eligantur coelibes².

Longe aliter accidit quoad presbyteros aliosque clericos; etenim quae erat tempore Epiphani inobservantia seu laxa alicuius Ecclesiae particularis consuetudo, ita tractu temporis radices agere ac propagari cepit, ut tandem totam pene orientalem Ecclesiam pervaserit; et invalescente consuetudine, quod tantum Cantoribus Lectoribusque permissum erat, etiam Presbyteris tributum fuit aliisque clericis in sa-

cris constitutis, ut nimirum cum uxoribus, quas ante sacram ordinationem duxerant, consuescerent. Quinimo eo usque in aliqua provincia orientali se protulit laxioris disciplinae aestus, ut nonnulli etiam post sacrorum ordinum susceptionem matrimonium attentare praesumpserint; quod tamen utroque iure, ecclesiastico videlicet ac caesareo, et quidem ante trullanos canones, severe ac sub gravissimis poenis improbatum prohibitumque fuit, ut vel ipsae Iustiniani leges luculenter ostendunt. Etenim praefatus Imperator graviter conqueritur³, de quibusdam clericis qui, *despicientes sacros canones*, post ordinationem nuptias attentare praesumpserant. Sacri siquidem canones severe vetabant sub poena privationis sacri ministerii, ne qui ex Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis post huiusmodi ordinationem coniugari possent; unde, prosequitur idem Iustinianus « quemadmodum sacris canonibus prohibita sunt talia, sic et secundum nostras leges rem ipsam prohiberi », et canonicas poenas civilibus cumulans, filios ex tali nefaria coniunctione susceptos illegitimos decernit ac si ex incestuoso coniugio prognati essent « ita ut neque naturales aut nothi seu spurii intelligantur, sed prorsus et undique prohibiti, et successionis genitorum indigni ». Hactenus Iustinianus. Et quamvis in iuribus ecclesiasticis, ut rectissime loquitur Benedictus⁴ potestati laicae sola relicta sit gloria obsequendi, non auctoritas imperandi, tamen in re, de qua agitur, Imperator loquitur relative ad sacros canones.

Neque obstat quod Provinciale Concilium Ancyranum Canone X. Diaconis, si in ordinatione contestati fuerint se non posse continere, permisit ut vel post Ordines susceptos matrimonium contrahere possent: esto enim quod canon ille concessionis vim habuerit pro Ancyrana Provincia, non poterat certe orientalis Ecclesiae disciplinam immutare, et revera non immutavit, prout perspicuis verbis una testantur Epiphanius, Hieronymus alique Patres, et ipse Imperator apertissime tuetur⁵. Quapropter vel ipsa Trullana Synodus canone VI sub depositionis poena generatim decernit, ut nulli penitus Subdiacono, vel Diacono aut Presbytero post ordinationem nuptias contrahere liceat⁶; unde etiam graecorum canonistae ultro fatentur canonem concilii Ancyrani a Quinisesto fuisse penitus abrogatum⁷.

¹ Lib. I Cod. De Episc. et Cler. L. 44; Novel. 123, c. 14, 29.

² Cons. itinerar. hieros. Io. Catovici, qui conceptis verbis id testatur de Chaldaeis Nestorianis, de Maronitis.

³ Cod. Lib. I, Tit. 3, De Episc. et Cler. § *Sacris Canonibus*.

⁴ Instruct. *Eo quamvis tempore* die 4 Maii 1745.

⁵ Auth. Coll. IX, Tit. VI, Nov. 123, Cap. XIV. — Non valente eo qui ordinat in tempore ordinationis, permittere Diaconum aut Subdiaconum post ordinationem uxorem accipere etc.

⁶ Can. VI. Conc. Trull. — Quoniam in Apost. canonibus (can. 27) dictum est, eorum qui non ducta uxore in clerum promoventur, solos lectores et cantores uxorem posse ducere; et nos hoc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono vel Presbytero post sui ordinationem contrahere liceat. Si autem fuerit hoc ausus, deponatur etc.

⁷ Balsam., Zonaras, Aristenius alique. — Cons. Arcud. lib. 7, c. 37 et Bened. XIV. Instruct. *Eo quamvis tempore*.

Quae cum ita sint facile quisque videt quantum a germana Orientalis Ecclesiae disciplina sit alienus mos ille, ut hypodiaconi, contrahentes post huiusmodi ordinationem matrimonium, ad superiores ordines promoveantur cum hoc vel ab ipsa Trullana Synodo penitus abhorreat.

Quapropter Sanctitas Sua, cui summopere est cordi, ut mores istius Provinciae, quacumque corruptela detersa, ad normam purioris disciplinae orientalis componantur, haud potest

quin meritis laudibus prosequatur Amplitudinis Tuae propositum iterato firmatum, neminem scilicet deinceps admittendi ad sacros ordines, nisi aut penitus coelibem aut eum qui ante hypodiaconatum, iuxta morem orientalem, legitimam uxorem duxerit. Hic igitur Amplitudo Tua ceterique istius Provinciae Antistites in proposito permanentes firmiter state, hic haere. — Instr. S. C. de P. F. 24 Martii 1858 ad Archiep. Fogarien. et Albae-Iulien. ritus Graeco-Rumen.

CALENDARIUM

1. — *Utrum Calendarium proprium sit illud ecclesiae, in qua quis celebrat, an cuius officium recitat.*

R^mus Dñs Cuthbertus Hedley, Ordinis S. Benedicti, Episcopus Neoporten. Sacrae Rituum Congregationi ea quae sequuntur humillime exposuit, nimirum:

I. In Anglia nec dari Paroecias strictim dictas, nec Beneficia, quibus adnexum sit onus Divini Officii recitandi; verum ecclesiis singulis addictos esse unum vel plures Sacerdotes, qui ibidem residentes, munia quasi parochialia in territorio sive (ut aiunt) in districtu Missionario ipsius ecclesiae ratione muneris exercent.

II. Rectores ecclesiarum alios esse ad nutum Episcopi amovibiles, alios vero nonnisi praevio Processu Canonico vel Resignatione sponte oblata et accepta: universos autem Vicarios, sive Sacerdotes Assistentes esse ad nutum Ordinarii amovibiles.

III. Ecclesias per Angliam perpaucas esse consecratas, ceteras benedictas sub invocatione Sancti Titularis: nonnumquam vero fideles (deficiente Aede Sacra) congregari ad Missam audiendam Sacramentaque suscipienda in schola vel alia aula congrua pro publico oratorio ab Ordinario designata.

Quare idem R^mus Episcopus Orator, apprime cupiens cuncta quae cultum divinum respiciunt in sua Dioecesi ad tramites Decretorum Sacrae Rituum Congregationis disponere, enixe postulavit, nempe:

I. An apud Anglos in ecclesiis Cleri saecularis Calendarium Dioecesanum a laudata Sacra Rituum Congregatione approbatum et singulis annis iussu Ordinarii editum, additis festis SS. Titularium, Dedicationis, atque aliis (si quae fuerint) a Sancta Sede concessis, censeatur Calendarium uniuscuiusque ecclesiae, cui proinde quivis Celebrans in Sacro faciendo atque Sacerdotes ecclesiae, etiam in Officio Divino recitando, se conformare debeant?

II. An liceat Regularibus, si quando ipsis precario committeretur una cum cura anima-

rum administratio alicuius ecclesiae saecularium, sacras functiones iuxta ordinem Calendarii propriae Religiosae Congregationis peragere, relicto Calendario Dioecesano, cui populus iam assuetus fuerit?

III. An Regularis, ecclesiae saeculari aliquando ad tempus sive ad beneplacitum Episcopi (Superiore Religioso assentiente) praepositus, atque privatim recitans Horas Canonicas, adhibito iuxta decreta a S. Rituum Congregatione Calendario proprii Ordinis, teneatur nihilominus ad Officium Sancti Titularis ecclesiae saecularis praedictae et quidem sub ritu duplicis primae classis cum octava?

IV. Item, an, commissa absque tempore praefinito, administratione ecclesiae Regularis Sacerdoti saeculari, huic liceat, amoto Calendario Regularium, quo hactenus usus fuerit clerus illius ecclesiae, ordinare Missas et Officia publica iuxta Calendarium Dioecesanum?

V. Quid decernendum de Calendario illorum districtuum (sive sint de iure Cleri saecularis sive de iure Cleri regularis) ubi, ecclesia nondum aedificata, populus ad Sacra adunetur in aedificiis, nonnisi transitorie ad cultum destinatis?

VI. Cum saepenumero eveniat (vi privilegii a Sancta Sede concessi) Canonicos ecclesiae cathedralis praepositos esse, cum cura animarum et onere residentiae, ecclesiis dissitis nec a cathedrali dependentibus, utrum a Canonico Rectore huiusmodi Officium divinum sit persolvendum iuxta Calendarium cathedralis, vel potius iuxta Calendarium ecclesiae, cui hac ratione et stabili modo sive etiam vita perdurante ipse fuerit adscriptus?

VII. An Sacerdotes assistentes sive Vicarii teneantur in recitatione privata divini Officii se conformare Calendario ecclesiae, cui sunt addicti?

VIII. An liberum sit Canonico Rectori, quamdiu hoc munere fungitur, statuere pro arbitrio Calendarium cathedralis pro Calendario ecclesiae et districtu Missionarii, sive quasi Paroeciae, cui, ut supra praeest, ne scilicet Missa ab Officio discrepet?

IX. Utrum Officium Vesperarum Dominicis festisque diebus publice decantari solitum, ordinandum sit iuxta Calendarium ecclesiae, in qua persolvitur: an potius concordandum cum Officio privatim recitando a Rectore ecclesiae, partes, ut plurimum, hebdomadarii agente?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative.

Ad III. Negative.

Ad IV. Affirmative.

Ad V. Calendarium Dioecesanum adhibendum est.

Ad VI. Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.

Ad VII. Affirmative.

Ad VIII. Negative.

Ad IX. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. — S. R. C. 4 Febr. 1898.

CALIX

1. — Calices ex alluminio confecti.

Decretum. Rm̃us D. Petrus Maria ex Marchionibus Dreux Brezé, Episcopus Molinen., sui muneris esse duxit a S. R. C. postulare, an calices ex alluminio sive puro sive aliis metallis commixto, attenta ipsorum pulchritudine ac soliditate nec non paupertate ecclesiarum ruralium, praesertim in Gallia, adhiberi possint in sacrosancto Missae sacrificio. Exposito super hoc dubio voto Rev. D. Francisci Regnani Cubicularii Honorarii SS̃mi Domini Nostri Pii Papae IX et Physico-Chymicae Professoris, eoque typis excuso, praefatum dubium per Rm̃um et Rm̃um D. Cardinalem Nicolaum Clarelli Paracciani Ponentem propositum fuit in Ordinariis comitiis eiusdem S. Congregationis ad Vaticanum habitis die 1 Septembris vertentis anni, quae, omnibus accurate perpensis, rescribendum censuit: *Nihil esse innovandum*.

Acquievit huic decisione eques Paulus Morin praedicti metalli fabricator. Reputans vero calices a se confectos fuisse exclusos, quia non satis consultum erat dignitati tanto Sacramento debitae, de memorati Episcopi Molinensis consensu supplicem porrexit libellum SS̃mo Domino Nostro, ut calices ac patenas ex alluminio aliis metallis commixto, vulgo *Bronzo di alluminio* (latine *aes alluminii*) admittere dignaretur in celebratione sacrosancti Missae sacrificii si cuppa calicum et patenae in tota superficie argento prius et deinde auro in partibus a Rubrica requisitis obducantur. Sanctitas porro sua rem sibi definiendam reservans, voluit ut super hac nova propositione votum a memorato Professore Regnani conficeretur. Qui cum illud affirmativum protulisset, nonnullis tamen sub conditionibus in voto ipso indigitatis, eadem Sanctitas Sua permisit calices et patenas sic confectas adhiberi, verum sub forma et conditionibus in adnexa Instructione praescriptis. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Die 6 Decembris 1866.

Istruzione ad uso dei fabbricanti de' vasi sacri in bronzo di alluminio inargentato.

I fabbricanti di calici ed altri vasi sacri di bronzo d'alluminio, affinchè questi vasi siano

atti a contenere la Santa Eucaristia, dovranno soddisfare alle seguenti condizioni:

1^a. Dovranno i detti vasi essere di bronzo di alluminio, cioè di una lega formata di alluminio e rame il più puro nella proporzione in peso del 10 %, ed in volume del 35 %, ossia in formola chimica il binario $AlCu^{1/4}$. È tale quello, che attualmente viene somministrato dalla fabbrica del sig. cav. Paolo Morin.

2^a. Debbono essere inargentati *stabilmente e riccamente* su tutta la superficie. Si considera come argentatura stabile e ricca quella, per la quale vengono galvanicamente precipitati almeno tre grammi d'argento su ciascun decimetro quadrato di superficie. La quale argentatura è appunto quella, che sogliono avere le posate dell'oreficeria Christofle. Ora in questa proporzione la crosta d'argento raggiungerà all'incirca la spessezza di millimetri 0,0285; e si può calcolare che ogni coppa di calice di misura giusta dovrà contenere un 10 grammi circa d'argento.

3^a. Tale argentatura deve essere garantita nel miglior modo possibile. Affinchè ciò ottengasi, il fabbricante scolpirà su ciascun pezzo, oltre il marchio di fabbrica, anche un numero rappresentante i grammi di argento distesi su tutto il pezzo, appunto come costumasi dall'oreficeria Christofle.

4^a. La doratura finalmente deve raggiungere nella totalità almeno la proporzione minima di grammi 0,25 per ogni decimetro quadrato di superficie. È detto nella totalità: giacchè sarebbe desiderabile che tale doratura fosse più spessa nelle parti più esposte a logorarsi, come sarebbe l'orlo della coppa. Il che o si ottiene naturalmente, perchè la configurazione stessa del pezzo richiama su certe parti (per esempio le più acute) la corrente elettrica, o artificialmente, perchè la stessa corrente viene diretta coll'elettrodo sopra una determinata superficie. — S. R. C. 9 Dec. 1866.

2. — Calices ex aurichalco vel cupro.

1. An fabricari possint Calices pro sancto sacrificio Missae quorum Cuppae sint ex metallo, aurichalco, vel cupro confectae?

2. An huiusmodi Cuppae etsi inauratae licite consecrari queant ab Episcopo?

3. An tolerari possit quod Ecclesiae, quae praedictos Calices iam habent, eorumdem usum valeant retinere?

Sacra Congregatio voluit ut super propositis dubiis antea sententiam suam ex officio aperirent alter ex suis Theologis Consultoribus et alter ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris. Quum vero votis exaratis typisque cusis subscriptus Cardinalis Praefectus, eiusdem Causae Ponens constitutus, supradicta Dubia retulerit in Ordinariis Sacrorum Rituum Comitibus ad Vaticanum infrascripta die habitis, Emi et Rmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi post accuratum omnium examen rescribendum censuerunt.

Ad 1. Serventur Rubricae.

Ad 2. Provisum in primo.

Ad 3. Abusum esse interdicendum: congruo tamen assignato tempore ut de aliis Calicibus provideantur. Atque ita decreverunt, ac servari mandarunt. — S. R. C. 20 Mart. 1875.

3. — *Nova Calicis deauratio.*

Num calix et patena suam amittent consecrationem per novam deaurationem, et sic indigent nova consecratione?

R. Affirmative; amittere nimirum, et indigere nova consecratione, iuxta exposita. — S. R. C. 14 Iunii 1845.

S. CAMILLUS DE LELLIS

1. — *Declarantur S. Camillus de Lellis Institutor CC. RR. Infirmis Ministrantium et S. Ioannes de Deo fratrum Hospitalitatis fundator, Patroni omnium Hospitalium et Infirmorum, et edicatur, ut inserantur eorumdem nomina in Litanii agonizantium.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Dives in misericordia Deus, divini Spiritus afflatu, sanctissimos suscitavit in Ecclesia sua viros, qui caritatis aestu flagrant, posthabitis omnibus, nullisque periculis, neque vitae ipsius discrimine deterriti, sibi quisque peculiarem deposceret provinciam, variis, diversisque humani generis necessitatibus et aerumnis opitulandi. In praeclarissimo horum virorum numero enitent confessores Christi Camillus de Lellis et Ioannes de Deo, qui pari in proximum caritate incensi nullis curis laboribusque parcere vitamque ipsam in discrimen dare pro aegrotantium valetudine, aeternaque eorum salute non dubitarunt; alter enim animas in extremo agone luctantium, aegris simul corporibus praestito levamento, sacri ministerii ope roborat, solatur; alter infirmis hospitium et medelas praebens aequae sempiternae animarum curat salutem. Uterque adiunctis sibi sociis, constitutisque legibus, dein ab Apostolica Sede probatis, religiosam familiam suae caritatis haeredem instituit, quae ad haec usque tempora viget, et unaquaeque Auctoris sui illustra et egregia referens exempla, omni tempore ac praesertim contagii et pestilitate saevientibus vitae quoque sodalium sacrificio splendida edidit caritatis testimonia. Iam vero quum inimicus homo, ingeminatis viribus, Christi sponsam insectans religiosas regularium ordinum familias, eiusdem ornamenta et praesidia labefactare et omnino

evertere adnitatur, in christifidelibus, ac praecipue in sacrorum Antistitibus commune exarsit desiderium supplicandi, ut ambo Confessores praedicti omnium valetudinariorum, et ubique degentium infirmorum coelestes patroni Sanctae Sedis Apostolicae auctoritate declarentur et renuntientur, atque in agonizantium Litanii invocentur, ut eorum augeatur cultus et aegrotantium in eorumdem patrocinio fiducia. Quae vota quum ad Consilium venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus tuendis, cognoscendis praepositorum in Nostris aedibus Vaticanis die indicta, ut moris est, relata fuerint, idemque venerabilium Fratrum Consilium accurate perpensis omnibus, auditoque hac de re dilecto filio Praesule de Coelestium honoribus quaesitore, rescripsit « pro gratia concessionis sanctorum Camilli de Lellis et Ioannis de Deo in patronos pro omnibus hospitalibus et pro infirmis ubique degentibus, et insertionis in Litanii agonizantium nominum Sanctorum praedictorum post nomen Sancti Francisci ». Quam venerabilium Fratrum Nostrorum sententiam Nos ratam habemus et sancimus, et Apostolica auctoritate Nostra Sanctos Camillum de Lellis et Ioannem de Deo coelestes hospitalium omnium, et ubique degentium infirmorum Patronos constituimus et edicimus, itemque volumus, ut in agonizantium Litanii post S. Francisci nomen praefatorum Sanctorum nomina inserantur et invocentur. Proinde decernimus has litteras Nostras firmas, validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere iisque ad quos spectat plenissime suffragari. Contrariis licet speciali atque individua mentione ac derogatione dignis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die xxii Iunii mdccclxxxvi, Pontificatus Nostri Anno Nono.

CAMPANA

1. — *De campanarum benedictione.*

Rituale Romanum exhibens benedictionem simplicem campanae, addit haec verba: *Quae tamen ad usum Ecclesiae non inserviat.* Hinc quaeritur:

1. Utrum quoties benedicuntur campanae, quae ad usum ecclesiarum vel sacellorum inserviunt, adhibendae sint ab Episcopo caeremoniae et unctiones in Pontificali Romano praescriptae?

Et quatenus Affirmative:

2. Quibusnam campanis benedictio simplex proprie adhibeatur?

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Omnibus campanis quae ad usum sacrum non inserviunt, et pro his adhibeatur adnexa formula nuperrime approbata. Atque ita rescripsit et declaravit. — S. R. C. 4 Mart. 1892.

2. — *Benedictio simplex novae campanae quae tamen ad usum ecclesiae non inserviat.*

¶ Adiutorium nostrum in nomine Domini.

R. Qui fecit coelum et terram.

Ps. 50. Misere mei Deus, secundum magnam...

Ps. 53. Deus in nomine tuo...

Ps. 56. Miserere mei Deus, miserere mei...

Ps. 66. Deus misereatur nostri...

Ps. 69. Deus in adiutorium meum intende...

Ps. 85. Inclina Domine aurem tuam...

Ps. 129. De profundis clamavi...

¶ Kyrie eleison.

R. Christe eleison.

¶ Kyrie eleison.

Pater noster (*secreto*).

¶ Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

¶ Sit nomen Domini benedictum.

R. Ex hoc nunc et usque in saeculum.

¶ Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

¶ Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Omnipotens sempiterne Deus, qui rerum omnium cursum in mundo ineffabili sapientia disposuisti: praesta quaesumus, ut hoc vasculum ad actionum seriem indicandam destinatum, tuae benedictionis rore perfundas, quo cuncta iuxta ordinem fiant, et quaevis inde maligni spiritus perturbatio arceatur. Per Dominum.

Nunc Officians ponit incensum in thuribulum et benedicit, et primum aspergit circum-eundo campanam, choro dicente:

Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.

Tum producto Officians super campanam signum crucis, discedit cum Ministris.

3. — *Delegatio benedictionis.*

An in urbibus, in quibus frequenter funduntur campanae, et simul a residentia Episcopi longius remotae sunt, aliquis ex dignitatibus Capituli, vel Praelatis, deputari possit ad novas campanas sine unctione benedicendas?

R. Non posse, si campanae deservient ecclesiis et sacris functionibus annunciandis. — S. R. C. 9 Maii 1857.

CANONIZATIO SANCTORUM

1. — *De Postulatore principali et de vice-Postulatoribus in causis Beatificationum et Canonizationum.*

Sacra Rituum Congregatio, in Ordinario Coetu ad Vaticanas Aedes subsignata die habito, audito R. P. D. Augustino Caprara Sanctae Fidei Promotore, decernere rata est: In Causis Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei Postulator principalis unicus esse debet, et in Urbe fixam habere sedem. Vice-Postulatores autem nonnisi a principali Postulatore in posterum eligendi erunt, sub poena nullitatis actorum omnium, quae per eosdem aliter deputatos fieri contigerit. Atque ita decrevit die 22 Augusti 1893.

Facta vero de praemissis relatione Sanctis-

simo Domino Nostro Leoni Papae XIII idem Sanctissimus Dominus noster decretum Sacrae Congregationis ratum habuit, et confirmatum die 21 Decembris anni eiusdem.

2. — *De processu sive Ordinaria sive Apostolica auctoritate rite conficiendo in causis Servorum Dei.*

Decretum Generale. — Sacra Rituum Congregatio, expendens Processus sive Ordinaria sive Apostolica auctoritate pro Servorum Dei Beatificatione et Canonizatione extra Urbem confectos, gravem quandoque irregularitatem adnotare debuit in eo sitam, quod personis certum officium in processu instruendo gerentibus, postquam illo fungi coeperunt, venia data fuerit,

perdurante adhuc sive Ordinaria sive etiam Apostolica eiusdem Causae inquisitione, officio primo dimisso, aliud diversae indolis assumendi et exercendi. Haec autem officiorum permutatio, quum Iuris regulis minime consona videatur, eadem Sacra Congregatio in Ordinariis huius diei Comitibus ad Vaticanum habitis ad praedictum removendum abusum et suspicionem quamlibet, etiam levem in re tam gravis momenti prorsus eliminandam, *censuit prohibendum, si SSmo placuerit, ne deinceps in condendis quibusvis Processibus tam Ordinariis, quam Apostolicis, ad eiusdem Servi Dei Causam pertinentibus, eadem persona diversis officiis, ne successive quidem, utcumque priori expleto et dimisso, fungi possit sub poena nullitatis.*

Factaque de praemissis SSmo Domino Nostro Pio Papae IX fideli relatione, Sanctitas Sua praefatam Sacrae Congregationis decisionem ratam habuit et confirmavit, eamque praesenti generali Decreto promulgari et ab omnibus servari mandavit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 10 Dec. 1870.

3. — *Divisio officiorum advocati et procuratoris in causis Sanctorum.*

Decreto. — La divisione degli ufficii ed attribuzioni tra gli avvocati e i procuratori, è stata sempre riconosciuta ed inculcata, come negli altri Tribunali, così pure nella S. Congregazione dei Riti. Sono su tale riguardo notissimi i decreti del Ven. Innocenzo XI, di Clemente XIV e di Gregorio XVI. Però avendo l'esperienza dimostrato poco opportuna la divisione presente delle attribuzioni, si è giunto insensibilmente a pressochè abolirla, introducendo la *cumulativa*: con che, oltre al trasgredirsi le sapienti disposizioni Pontificie, si è ancora recato pregiudizio al regolare andamento delle Cause. Ond'è che la S. Congregazione, dopo aver tuttocì maturamente ponderato, ha creduto opportuno di adottare un temperamento, che mantenendo la divisione degli ufficii, ne regoli più equamente le attribuzioni, e così nel tempo stesso che si procura la osservanza dei Pontificii decreti, sono rimossi quegl'inconvenienti, che ne resero meno utile la esecuzione.

I. Pertanto la S. Congregazione conferma di nuovo e prescrive la divisione ed incompatibilità dei due ufficii di avvocato e di procuratore nella S. Congregazione dei Riti, proibendone espressamente la *cumulativa*. E, per ciò che riguarda quelli i quali, anche con privilegio speciale, abbiano esercitato contemporaneamente i due ufficii, a datare da un mese dalla pubblicazione del presente decreto, essi dovranno dichiarare espressamente quale dei due intendano di esercitare in appresso, e fatta una tale dichiarazione, non potranno in verun modo ingerirsi nell'altro.

II. Agli avvocati si appartengono le risposte alle animavversioni di Mons. Promotore della fede sopra i *dubbii maggiori*, cioè sulle virtù e miracoli. A questi dubbii (ma pel solo effetto suddetto), s'intendono equiparati gli altri della Introduzione della Causa, Validità dei processi, Dottorati, Scritti, e Culto immemorabile.

La compilazione del Sommario e degli Articoli, costituendo come la base delle Cause sarà di comune pertinenza dell'avvocato e del procuratore, ripartendone gli utili, onde la difesa riesca di comune accordo.

L'avvocato ha pure la totale direzione della Causa, e di accordo col procuratore deve sorvegliare l'impianto dei Processi che fanno nelle Curie fuori di Roma.

III. I procuratori sono gli *agenti* delle Cause, fanno quindi tutte le Istanze che occorrono, le presentano e ritirano dalla Segreteria o Cancelleria; fanno in iscritto tutte le Informazioni o Memoriali, e le risposte alle animavversioni sui dubbii minori del *non Culto*, della fama in genere, Offizii e Messe, e Patronati. Qualora però questi dubbii richiedano l'opera più laboriosa dell'avvocato, entrerà l'arbitrio dell'Emo Card. Ponente, come pure per qualunque altro punto controverso. Nulla viene cambiato circa la prassi della informazione orale.

IV. Ad evitare poi inutili spese, e ad agevolare lo studio delle Cause a chi deve dare il voto, si avvertono gli avvocati ed i procuratori di astenersi da ogni superfluità nella composizione delle Scritture e dei Sommarii. Perciò si studino di schivare la ripetizione delle stesse testimonianze nei Sommarii e negli Elenchi delle Virtù, la trascrizione delle animavversioni per esteso nelle Risposte, e la riproduzione di lunghi tratti di Sommario sì nelle Informazioni che nelle Risposte.

Ove molti testimonii ripetano le stesse cose, dopo due o tre testimonianze più importanti, delle altre concordi si citi nei Sommarii il luogo relativo dei processi. Nelle Introduzioni di Causa si riportino poche lettere postulatorie di maggior rilievo, quanto alle altre basti indicare i nomi dei Postulanti, e la data.

Trattandosi il dubbio delle virtù eroiche si usi la massima brevità nei titoli della fama in vita e dopo morte, a meno che trattisi di cause antiche, secondo le norme date da Benedetto XIV.

Nel rispondere ad obiezioni già sciolte nelle Risposte precedenti, ove non si rechino argomenti nuovi, si faccia rilevare brevemente il valore delle risposte date, senza riprodurle diffusamente; a meno che la natura della Causa non esiga altrimenti (di che si lascia il giudizio a Monsignor Promotore della Fede). Si raccomanda ai difensori che i Sommarii sulle virtù non oltrepassino pag. 500 di stampa; 100 quei di ciascun miracolo, sulla fama in genere e sui culti immemorabili; 300 quelli sull'introdu-

zione della Causa: tutti gli altri ne abbiano meno a secondo della loro importanza. Le informazioni sulle virtù non oltrepassino le 100 pagine; quelle su ciascun miracolo 50 pagine; sulla introduzione di Causa 80 pagine; sulla fama di santità e sui culti immemorabili 60 pagine; sulla validità dei processi in proporzione del loro numero: per gli altri dubbii minori non eccedano 30 pagine.

E perchè queste regole siano più facilmente eseguite, si richiama in vigore la disposizione di Urbano VIII, che i Sommarii e le Scritture siano presentate *in originale* al Sottopromotore della Fede, il quale così, potrà sorvegliare la esecuzione di queste norme, ed in caso contrario provocare gli opportuni provvedimenti.

Fattasi delle precedenti disposizioni fedele relazione alla Santità di N. S. Leone PP. XIII, Egli si è degnato di approvarle e confermarle colla suprema sua autorità, ingiungendo che da tutti ai quali spetta, vengano fedelmente osservate. — 28 Apr. 1890.

4. — *Prohibetur Curiis, ne post exhibitos Processus ordinarios in causis Servorum Dei aliae assumantur informationes.*

Decretum. — Non semel occasione propositionis dubii pro signanda Commissione Introductionis Causae Servorum Dei, Sacra Rituum Congregatio animadvertit, iam delatis Romam et in eadem S. Congregatione apertis Processibus ab Ordinariis ea super re confectis, Postulatores, inaudita Apostolica Sede, novas ab iisdem Inquisitiones fieri curasse, ut difficultatibus occurrerent, quas in prioribus Actis deprehendissent. Mos iste, quamvis sub sanctione Decreti Alexandri PP. VII *de non coadiuvandis probationibus*, utpote directe lati pro Apostolicis processibus, non cadat; haud tamen iuri communi congruit, et pluribus abusibus viam sternere potest. Quapropter eadem Sacra Congregatio, audito R. P. D. Augustino Caprara S. Fidei Promotore, censuit: Consulendum Sanctissimo, ut deinceps, postquam primi Ordinariorum Processus S. Rituum Congregationi exhibiti fuerint, novae super iisdem Articulis informationes ab Ordinariis excipi nequeant, inconsulta Sacra Rituum Congregatione, sub eadem nullitatis poena, quae ab Alexandro PP. VII pro Apostolicis processibus constituta fuit.

Super quibus, facta Sanctissimo Domino Nostro Leonì Papae XIII relatione per Cardinalem Praefectum, idem Sanctissimus Dominus Sacrae Congregationis sententiam approbavit, et in posterum districte servari praecepit sub poena nullitatis. Die 11 Febr. 1894.

5. — *Normae pro causis Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei.*

Plerumque accidit ut in constructione Processuum, qui in causis Beatificationis et Canoni-

zationis Servorum Dei tam Ordinaria, quam Apostolica Auctoritate, extra Urbem conduntur, haud leves irregularitates reperiantur. Hinc Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII volens, ut in re tanti momenti praescriptiones decretorum s. m. Urbani Papae VIII religiosissime servantur, audito R. P. D. Augustino Caprara S. Fidei Promotore, Rm̃is locorum Ordinariis quae sequuntur in mentem revocari iussit: quibus ipsi in posterum plane inhaerere curent.

I. Iuxta decreta a s. m. Urbano Papa VIII edita, Traductores ac Revisores Processuum, qui in lingua vernacula fuerunt exarati, eligendi ac deputandi sunt ab Ẽmo Cardinali respectivae Causae Ponente; minime a Iudicibus Processus ipsius.

II. Praeter autographum Processus, quod clausum ac sigillis munitum in Archivio Episcopali custodiendum est, unum tantummodo illius exemplum, seu *Transumptum* fieri licebit et hoc ipsum manuscriptum, non vero impressum *polygraphatum*, uti audit. Idem porro transumptum pari modo obsignatum Romam mittendum est, neque aperiendum absque Summi Pontificis venia.

III. Ne ob diuturnum temporis decursum folia Processuum detrimentum patiantur, prohibetur pro eorum Actis inscribendis adhiberi charta, quae vulgo vocatur *a macchina*; sed singula Acta scribantur in foliis ex charta *a tino* nuncupata.

Romae ex Secretaria S. Rituum Congregationis, die 8 Aprilis 1889.

6. — *De processu conficiendo primumque sententia ferenda ab Ordinario in causis Servorum Dei, quando agitur de casu excepto in solemnibus Urbani VIII decretis.*

Decretum. — In Generalibus Decretis a s. m. Urbano PP. VIII editis super moderatione cultus Dei famulis praestandi, omnino praecipitur ut, sive causa procedat per viam non cultus, sive per viam casus excepti, particularis processus praecedere debeat una cum subsequenti pronuntiatione Ordinarii, seu Iudicis ab Apostolica Sede delegati, vel super cultu non exhibitio vel super casu excepto. Quibus Decretis diu conformis extitit S. R. C. praxis, uti patet ex eiusdem Congregationis Actis. Quin etiam, prouti testatur s. m. Benedictus PP. XIV in suo opere de Canonizatione Sanctorum, lib. 2, cap. 23, n. 10, inductum fuit ad normam eorundem Decretorum ut per particularem processum, nedum probaretur cultus initium, seu fundamentum casus excepti, verum etiam cultus eiusdem iugis continuatio, usque ad sententiam hac de re editam sive ab Ordinario, sive a Iudice ab Apostolica Sede delegato. Subinde tamen, accedente expresso vel tacito S. Sedis consensu, iudicialis illa ac legitima inquisitio

intermitti coepit, et per extraiudiciales probationes devenit ad declarationem casus excepti. Verum cum Emi Patres sacris tuendis Ritibus Praepositi particularis processus confectionem valde conferre animadverterint accuratiori causarum examini, re mature perpensa, auditoque S. Fidei Promotore hodiernis Comitibus ad Vaticanum habitis, Generalium Decretorum tenorem, ac veterem S. Congregationis praxim districtius in posterum observari iusserunt. Proinde statuere, ut deinceps ad approbationem cuiuslibet ex casibus exceptis non deveniatur, nisi praecesserit particularis Processus tam super cultus initio, seu super fundamento casus excepti, quam super cultus continuatione usque ad sententiam ab Ordinario, seu ab Iudice ab Apostolica Sede delegato emanandam, qua declaretur, casum de quo agitur comprehendendi inter exceptos a memoratis Decretis s. m. Urbani PP. VIII. Si SSmo D. N. placuerit.

Facta autem SSmo D. N. Pio Papae IX relatione, Sanctitas Sua Decretum Sacrae Congregationis approbavit, ac confirmavit, typisque editum publicari praecepit. — S. R. C. 5 Decembris 1868.

7. — *Instructio S. C. SS. Rituum (1878)
de causis Beatificationis et Canonizationis.*

Altamente commendevole fu sempre lo zelo dei buoni cattolici nel promuovere le cause di beatificazione e canonizzazione, e però tanto più degno di essere opportunamente regolato a percorrere la via retta, e declinare i pericoli di non raggiungere lo scopo.

La canonizzazione e la beatificazione si connettono col dogma cattolico del culto ed invocazione dei Santi. Giacchè non fu mai, nè poté essere lecito ai fedeli di prestare a proprio arbitrio questo culto a qualunque Servo di Dio, ma soltanto a quelli designati dal giudizio della Chiesa; vale a dire o colla canonizzazione, che è la sentenza definitiva del Sommo Pontefice del culto universale e precettivo, o colla beatificazione, che è il decreto dal medesimo emanato del culto permissivo e limitato da prestarsi ad un Servo di Dio, il quale è provato che illustrò la Chiesa o col martirio o colle virtù eroiche, e collo splendore dei segni o dei miracoli.

Se la beatificazione, e molto più la canonizzazione, è di somma gloria di Dio e di grande utilità della Chiesa, è pure opera eminentemente grave e sublime che si è imposta sempre e s'imporrà agli stessi Sommi Pontefici. A tutto diritto queste cause vengono annoverate tra le maggiori che si trattano nella Chiesa di Dio: e Niccolò V, parlando di quella di S. Vincenzo Ferreri, l'appellò gravissima tra le più gravi: *cum inter ceteras graviores causas quae apud Sedem Apostolicam agitentur, haec gravissima sit.* Grande perciò è il concetto che di queste

si esprime nelle Bolle e diplomi Pontificii, e del metodo sapientissimo il quale per leggi e consuetudini inconcusse si tiene nel trattarle. Così Celestino III nella Bolla di canonizzazione di S. Ubaldo Vescovo di Gubbio, parlando delle suppliche presentategli per ottenerla: *Nos vero opus istud intuentes sensus et intelligentias nostras excedere, quia potius divini iudicii est quam humani... suspendimus desiderium tuum aliquamdiu etc.* Ed Innocenzo III nella Bolla di S. Cunegonda: *Cognoscentes quod hoc revera iudicium sublimis est inter cetera iudicia iudicandum, in ipsius examinatione plenariam volumus adhibere cautelam.* Onorio III in tutta risposta alle istanze per la canonizzazione di S. Guglielmo Arcivescovo di York rescrisse: *Nos tamen provide attendentes, quod tam in sancto negotio non est nisi cum maturitate plurima procedendum.* E ad istanze simili per Giovanni Eremita: *Tanto maturiori consilio circa ea censuimus procedendum, quanto in iis citius, quam in aliis, mole carnis gravatus, humanae considerationis intuitus potest falli.* I medesimi, per tacere di altri, furono i sentimenti dichiarati, e le massime inculcate da Giovanni XXII circa le cause che si trattarono a suo tempo; avendo scritto per quella della B. Chiara da Montefalco: *Attendentes quod Romana Ecclesia, praesertim in tanto fidei negotio, consuevit cum magna maturitate procedere, ubi videlicet de re tam ardua quaeritur, sensibus quidem abdita, ignota scientiis, et novo quodam probandi genere, vita utique et miraculis comprobanda: nam si difficile existimamus quae in terra sunt, et quae in prospectu sunt invenimus cum labore: quae in caelis sunt quis investigabit?* Lo stesso rispose per la causa di Roberto di Canterbury: *Circa id quod de canonizatione s. m. Roberti Cantuariensis Archiepiscopi supplicasti, scire te volumus, quod Romana Mater Ecclesia non consuevit, super tanta causa praesertim, praecipitanter aliquid agere; quin potius tale negotium solemnem executionis indagine ponderare.* Lo stesso per quella di Filippo Arcivescovo di Bourges: *Licet sit pium et debitum venerationi Sanctorum intendere, et eos colendos in terris populis exhibere, expedit tamen in illis illam maturitatis adhibere cautelam, ut nulla fallat incertitudo iudicium.... sed prudentia multa praeambula, et diligenti maturitate servata, veritas exquisita sollicitè deducatur in lucem etc.* E per l'altra del Dottore Angelico: *Attendentes tamen, quod Romana Ecclesia, praesertim in tanto fidei negotio, ubi videlicet de re tam ardua quaeritur, cum magna consuevit maturitate procedere, quodque scriptum sit, causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam; nam etsi gloria Dei sit celare verbum, gloria tamen regum est investigare Sermonem (apud Raynaldum).*

Nè altro fu o sarà mai il linguaggio ed il contegno dei Sommi Pontefici e della Chiesa Romana, la cui economia pertanto in questo genere arduo e gravissimo di cause, coll'intero seguito di molteplici solennità, speciali sedi, forme e norme sapientissime di giudizio, si riassume tutta nella mirabile maturità del procedere, e nell'esclusione assoluta di qualsivoglia precipitazione; e ciò in ogni stadio della causa, sia nel principio, sia nell'avanzarsi.

Mossi appunto dalla gravità della cosa, e dagli abusi che in tratto di tempo erano invalsi, i Sommi Pontefici riservarono a sè stessi il privato diritto di canonizzare e di beatificare, ossia di decretare in qualunque modo il pubblico ecclesiastico culto ai Servi di Dio morti in odore di santità, o colla fama del martirio. Tale riserva la fece Alessandro III colla decretale cap. *Audivimus*, de Reliq. et venerat. Sanctorum, e la stabilì in forma al tutto esplicita e perentoria Urbano VIII, emanando i suoi celebri decreti del 1625 e 1634, coi quali vietò il culto ai Servi di Dio, *antequam ab Apostolica Sede canonizentur aut Beati declarentur*. Di più determinò in specie alcuni atti che proibì di prestare in venerazione di semplici servi di Dio, e prescrisse che uno dei primi passi nella Causa di beatificazione debba essere la prova, con sentenza giuridica, dell'obbedienza prestata ai predetti suoi decreti *de non cultu*.

Peraltro non conseguita dall'accennata riserva che la Santa Sede assuma a sè la causa fin dal suo principio, dopo la morte del Servo di Dio. Ciò sarebbe in aperta opposizione col diritto, in forza del quale, e della costante consuetudine, i primi atti della Causa sono riservati esclusivamente all'Ordinario diocesano, alla cui giurisdizione il Servo di Dio appartiene. È compito dell'Ordinario di costruire regolarmente il suo processo con tutte le forme canoniche, ed a norma della lettera enciclica del 12 Marzo 1631 a tale effetto per ordine di Urbano VIII dalla S. Congregazione dei Riti diramata ai Patriarchi, Arcivescovi e Vescovi dell'orbe cattolico, ed inserita tra i decreti generali. Questi processi, che già erano e sempre rimasero in piena facoltà inerente agli Ordinarii, divennero indispensabili dopo la riserva delle Cause alla Santa Sede, allorchè fu indotta nel trattarle una perfetta forma giuridica a modo dei giudizi contenziosi. Giacchè oltre all'essere un requisito necessario per l'introduzione della Causa presso la S. Congregazione, e come la base sulla quale debba poi fondarsi il Papa nel segnarne la Commissione; uniti in seguito ai processi compilati con autorità Apostolica, servono ordinariamente a fornire le più piene prove nelle maggiori sedi di giudizio. Sebbene quindi al fine immediato di ottenere l'introduzione della Causa sia bastante che l'inquisizione ordinaria si faccia sulla *fama* di santità, virtù o martirio,

miracoli e segni; nondimeno procedendosi dipoi dalla S. Congregazione nella Causa, come si è detto, con duplice processo, è opportunissimo che l'Ordinario si valga della sua potestà comprendendo nella sua inquisizione non solo *la fama*, ma anche le prove *in specie* delle virtù o martirio, miracoli e segni.

Ricorrere immediatamente alla Sede Apostolica per l'ammissione della Causa di beatificazione, senza che sieno preceduti e presentati gli atti informativi compilati con facoltà ordinaria, sarebbe lo stesso che volere invertito l'ordine sapientissimo della cosa. La Santa Sede non si muove a trattare della santità di alcuno se non viene mossa dai predetti atti, e dopo che l'Ordinario abbia già esaurito la sua parte. Nè potrebbe ella mai dare risposta diversa da quella già data da Clemente VIII, previo il consiglio di una Congregazione di Cardinali tenuta il 7 Agosto 1596, cioè « che in primo luogo si debba adire l'Ordinario ». Coerentemente alla quale i Sommi Pontefici e la S. Congregazione rescrissero sempre a cosiffatte istanze, da qualunque parte venissero, doversi in primo luogo instare presso l'Ordinario *pro confectione processus*.

Si è detto che cotesti atti dell'Ordinario, tuttochè necessari e relevantissimi, non sono che informativi, validi cioè soltanto a rendere informata ed istruita la Santa Sede. In vero dopo la riserva, come è tolta agli Ordinarii la facoltà di decretare e concedere il culto, così è loro vietato di approvare il martirio, le virtù, i miracoli, le rivelazioni dei Servi di Dio; cose tutte che potrebbero indurre i fedeli a prestare il culto preventivamente al giudizio del Papa.

Ora quali saranno i criteri da seguirsi dagli Ordinarii in parte così interessante ad essi affidata nelle Cause di beatificazione, e tanto più interessante, in quanto ai medesimi spetta il punto gravissimo del dare l'iniziamento alla Causa? La risposta fluisce spontanea dalle cose già esposte. I criteri non possono essere altri da quelli ritenuti per massima indeclinabile dalla Sede Apostolica, e si compendiano nella maturità del procedere, e nell'abborrimento da ogni ombra di precipitazione. In fatti la citata lettera enciclica del 1631 trasmessa per norma degli Ordinarii, li vuole fin dall'esordio informati da questo spirito: *Quum quotidie magis notum fiat quanta sinceritate mentis et maturitate cognitionis incipere et prosequi deceat eorum Causas qui diem ultimum obire non sine aliqua populis relictis opinione sanctitatis, et quam accurate fideliterque in re tanti momenti adhiberi testes, et in examen vocari conveniat* etc. Prosegue quindi per quello segnatamente che riguarda il dar principio agli atti giuridici: *Quando apud Amplitudinem tuam ab aliquo petitum fuerit, ut velit inquirere in sanctitatem vitae et miracula alicuius, qui cum*

praedicta fama obiisse dicatur, quoniam nimia plerumque proclivitas atque celeritas occasionem errori praebebat, non prius generaliter super vitae sanctitate inquiri permittat, quam particulariter de alicuius virtutis eminenti gradu, aut peculiari aliquo miraculo praecedat famae comprobatio, prout prudentiae tuae magis expedire videbitur. È chiaro che non subito debbono gli Ordinarii istruire i processi, ma dopo essersi maturamente assicurati con tutte le regole della prudenza, che esiste una vera fama: *non debere Ordinarios statim initium dare Processui beatificationis et canonizationis, ne temere inquisitio instituat; sed expectandum ut vigeat fama aut alicuius virtutis eminentis, aut alicuius miraculi patrati* (Bened. XIV op. de Beat. et Canoniz., lib. 2, cap. 2, n. 14).

Essere necessaria una fama comprovata, *famae comprobatio*, vuol dire che questa presenti caratteri di vera fama di santità, e tale, da poter reggere alle prove che dev' poi subire tanto nel processo ordinario, quanto in uno speciale processo Apostolico che ha luogo dopo l'introduzione della Causa. Queste note essenziali si presentano subito allo sguardo di chi legge l'ultimo degli interrogatorii generali che a tale uopo si propongono in processo ai testimoni, e sono inseriti nei decreti: *Interrogetur... an sciat quod sit fama, et an illa vigerit in aliqua parte populi, an vero in maiori. An orta sit ex probabilibus causis, vel potius fuerit vanus rumor populi. An habuerit originem a personis nimis affectis, vel suspectis et interessatis, puta coniunctis vel affinis, amicis intrinsicis, vel aliis quibuscumque, qui... ob aliquam... causam aliquod interesse, saltem affectionis, habere possint. An personae, a quibus fama orta est, essent personae graves et fide dignae, an potius leves et ordinariae... An... fama fuerit constans et perpetua, quae semper duraverit, vel brevi et per modicum tempus, et cito evanuerit. An contra huiusmodi famam fuerit unquam aliquid dictum, factum, vel auditum in contrarium etc.* Per accertarsi prudentemente di tutto questo, non si richiederà maturo consiglio e tempo?

Per fermo sarebbe tutt'altro che saggia ed opportuna cosa l'insistere direttamente presso la Santa Sede per l'iniziamento della Causa, con volerle quasi forzare la mano ad abbreviare la procedura; ovvero anche l'instare presso l'autorità Ordinaria perchè si affretti a dar mano all'opera, e rompere ogni dimora; valendosi all'effetto eziandio della pubblica stampa quasi per eccitare un che di simile a ciò che nei sistemi del giorno corre col nome di pubblica opinione. Sarebbero questi in vece casi d'impegno e fervore straordinario, benchè lodevolissimo, che domanderebbero, a preferenza, maggiore circospezione e maturità di tempo per

ben discernere le reali e solide qualità della fama, e guardarsi da ogni allucinazione, *quae* (come si espresse Giovanni XXII in uno dei citati documenti) *tanto periculosior foret in talibus, quanto in maioribus erraretur.*

Compiuti i processi ordinari, e trasmessi legalmente alla Sacra Congregazione, rimangono chiusi, finchè non intervenga la facoltà Apostolica di aprirli nelle debite forme. Prescrive inoltre il Ven. Innocenzo XI che, secondo le regole ordinarie, debba intanto trascorrere un intero decennio: *Commissionem non esse signandam, nisi post elapsum tempus decem annorum a die praesentationis processus auctoritate ordinaria fabricati* (Decret. noviss.). E tra i requisiti, che allora si presentano per ottenere l'introduzione della Causa, si enumerano le lettere postulatorie, come si legge nei lodati decreti generali: *Nec prius Sedes Apostolica moveri solet, quam reges, principes, et aliae personae authenticae et honestae instanter supplicaverint Summo Pontifici; et tunc etiam non statim, sed expectare, ut diu pulsetur: nam si perdurabunt miracula, et supplicantium instantiae, praesertim spontaneae, tunc Summus Pontifex (si ei videbitur) per Commissionem manu Sanctitatis Suae signatam... committit Causam Congregationi Sacrorum Rituum.*

In conclusione: la tradizionale maturità e prudenza che in questo genere nobilissimo di cause governa la Sede Apostolica e gli Ordinarii della Chiesa, è bene che si sappia anche dai buoni cattolici, e regoli talvolta il loro fervore.

8. — *Usus linguae gallicae in processibus pro causis Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei.*

Beatissime Pater. — Complures causarum Beatificationis et Canonizationis Postulatores, ad osculum Sacri Pedis provoluti, supplicant humillime, quatenus Sanctitas Vestra, attendens quantum apud omnes S. Romanae Ecclesiae Congregationes, usus linguae gallicae communior in dies evaserit et faciliior, dignetur indulgere, ut deinceps ita in usum et trutinam Sacrorum Rituum Congregationis cedat, ut ea quae in Processibus originalibus gallico fuerint idiomate exarata, rite valeant genuina ut iacent admitti, quin debeant cum nimia temporis iactura et expensarum onere, nec sine naevorum periculo, in alium sive latinum sive italicum traduci sermonem.

Quod Deus etc.

Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII, attentis ac perpensis expositis a R. P. D. Augustino Caprara Sanctae Fidei Promotore, dispensationem a versione e gallico idiomate Processuum, tam Ordinariorum quam Apostolicorum, necnon iurium, quae illis adiuncta fuerint pro singulis casibus, cum opportunis facultati-

bus remisit prudenti arbitrio Emi Cardinalis Sacrae Rituum Congregationis Praefecti, audito prius Sanctae Fidei Promotore. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 19 Ian. 1891.

9. — *Praecipitur, ut scripta quae Sanctorum canonizationem respiciunt, solummodo imprimi debeant a typographis, qui ab officio et auctoritate Patris S. Palatii Apostolici rite dependent.*

Sacra Rituum Congregatio Causarum Beatificationis Servorum Dei et Canonizationis Beatorum, quae eius examini proponuntur summam gravitatem perpendens, sui muneris esse duxit illa praecavere pericula, quae ex inconsulta evulgatione eorumdem Servorum Dei rerum gestarum, ac iudicialium desuper disquisitionum, luctuosissimis hisce temporibus, facile oriri possent. Perpensis itaque accurate De-

cretis s. m. Alexandri Papae VII diei 19 et 23 Iulii anni 1661, statuendum censuit, ut, firma lege nullibi extra Urbem imprimendi quaelibet eiusmodi scripta, in Urbe ipsa, durantibus praedictis rerum publicarum conditionibus, vel donec aliter a Sede Apostolica provisum fuerit, eadem nonnisi a typographis imprimi valeant, qui ab officio et auctoritate Patris S. Palatii Apostolici Magistri rite dependent, ab eoque approbati habentur. Si secus quaelibet e praefatis scripturis praelo excusa fuerit, tamquam irrita prorsus ac nulla a S. Congregationis Officialibus haberi debeat. Et ita declaravit ac statuit.

Facta autem de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII fideli relatione, idem Sanctissimus Dominus Noster Decretum S. R. C. praefatum approbavit, et ita in posterum servari mandavit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 30 Ian. 1878.

CANONICATUS

1. — *Novae exhibentur instructiones quoad Canonicos ad honorem.*

Illud est proprium humanarum institutionum et legum, ut nihil in eis sit tam bonum atque utile, quod vel consuetudo non mutet, vel tempora non invertant, vel mores non corrumpant. Sic in militanti Ecclesia Dei, in qua cum absoluta ac perpetua immutabilitate doctrinae varietas disciplinae coniungitur, non raro evenit ut, quae olim iure meritoque in honore et in pretio habebantur, aliquando obsolescant, et quae bona in instituto erant, ea labens aetas faciat deteriora. Sub prima Ecclesiae exordia, cum sensus Christi in hominum mente arctius insidebat, Episcopos, quibus summa rerum gendarum commissa erat, delectos Sacerdotes sibi socios addidisse memoriae traditum est, quorum consilio et ministerio in gravioribus Ecclesiae negotiis uterentur. Hi Sacerdotes, Assessores et quasi Episcopi Senatus, Canonici dicti sunt, ex eo quia in observandis regulis ecclesiasticis cautiore et diligentiores erant ceteris, et eam vitam vivebant, ut mensuram nominis implerent. Quamobrem pro certo habendum est ad conservandam ecclesiasticam disciplinam, Canonicorum dignitates ab initio fuisse constitutas ita, ut qui eas obtineret, id haberet oneris, ut operâ et officiis adiuveret Episcopum, et in iis quae pertinent ad cultum et ad mores, sese tamquam exemplar clericis inferioribus impertiret. At temporibus nostris nonnulli sunt, qui pristinae institutionis immemores, Canonicorum collegia tamquam honoratorum ordines esse autumant, in quibus nullum onus, sed dignitatis tantum et honoris tituli inhaereant. Ex quo fit ut, cum humanum sit onus defugere,

honores et dignitates appetere, non parvus sit numerus eorum, qui studeant, saltem honoris causa, inter Canonicos cooptari. Multae quidem ac plenae querelarum datae sunt ad nos litterae ab Episcopis, qui aegre ferunt honoribus et dignitatibus inhiare eos, qui sacerdotio aucti, deberent « aemulari charismata meliora, terrena despicere, et nonnisi in Cruce Domini Nostri Iesu Christi gloriari ». Sacerdotes autem huiusmodi, plerique iuniores, qui parum vel nihil in Ecclesiae bonum contulerunt, tamquam tirones gloriosi veteranorum insignia atque ornamenta virtutis praemia appetentes, externos circumcumeunt Antistites, ut ab iis honoris insignia titulosque, a suis negatos, extorqueant. Nos, qui dignitatis insignibus eos potissimum honestandos censuimus Sacrorum administros, qui pietatis et doctrinae laudibus ceteros antecellunt, deque re christiana egregie sunt meriti, hanc super rem admonitiones Apostolicas atque instructiones, nominatim die decimo sexto mensis Septembris anno MDCCCLXXXIV per Sacram Congregationem Tridentini Concilii, interpretem ac vindicem dedimus. Quum vero hisce diebus complures Sacrorum Antistites gravius conquesti sint eiusmodi honores, qui merentibus praemio, ceteris incitamento virtutis esse debent, non raro ipsis Ordinariis insciis, atque interdum haud dignioribus conferri; Nos, quo in posterum quilibet in tali re abusus auferatur, rogata Sacrorum Rituum Congregationis sententia, suprema Auctoritate Nostra statuimus, decrevimus: I. Episcopus, seu Ordinarius, ecclesiasticum quempiam virum alienae dioeceseos Canonicum ad honorem nominaturus, praeter Capituli sui consensum, Ordinarii, cui nominandus subiicitur, notitiam et votum obtineat,

eumdemque Ordinarium insignia edoceat ac privilegia, quorum usus nominando tribueretur. II. Canonici ad honorem extra dioecesim, in qua nominati sunt, degentes, numero sint tertia parte minores cunctis Canonicis a Pontificiis Constitutionibus respectivae Basilicae, sive Ecclesiae Metropolitanae, aut Cathedrali, vel Collegiatae adsignatis. III. Canonici ad honorem alicuius minoris Basilicae, vel Ecclesiae Collegiatae almae Urbis nominati, privilegiis et insignibus uti possunt tantum intra respectivae Basilicae vel Collegiatae, eiusque Filialium Ecclesiarum ambitum, ubi Canonici de numero iisdem fruuntur. Qui vero alicuius Metropolitanae, vel Cathedralis, aut Collegiatae Ecclesiae, seu Basilicae minoris extra Urbem Canonici sunt ad honorem, privilegiis et insignibus tantum utantur in Dioecesi, ubi nominati sunt, nullo modo extra illius territorium. IV. Haec omnia serventur quoque a Canonicis ad honorem usque ad hanc diem nominatis. Ita volumus, edicimus, decernentes has litteras Nostras firmas sartaque, uti sunt, ita in posterum permanere: irritum vero et inane futurum decernentes si quid super his a quoquam contigerit attentari: non obstantibus Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis de iure quaesito non tollendo, et quibusvis specialibus vel generalibus Apostolicis Constitutionibus ac Privilegiis, gratiis et indultis, etiam confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, et Litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus ac formis, et cum quibusvis clausulis et decretis quibusvis Capitulis, Collegiis ac etiam peculiaribus personis quacumque ecclesiastica dignitate pollentibus, quocumque tempore etiam per Nos concessis, nec non quibusvis consuetudinibus, etiam immemorabilibus, latissime et plenissime, ac specialiter et expresse de Apostolicae potestatis plenitudine derogando, ac derogatum esse volumus, ceterisque in contrarium quomodolibet facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo

Piscatoris die xxxix Ianuarii mdcccxciv, Pontificatus Nostri Anno Decimosexto.

2. — *Dubia de Canonicis honorariis.*

Beatissime Pater. — Cum Dignitates ac Canonici in Metropolitana ecclesia N. impares sint numero, quo sacrarum functionum solemnitas saepe indiget, providere oportet de Canonicis ad honorem, qui cum titularibus concurrant. Quapropter Sacrae Concilii Congregationi sequentia dubia pro resolutione submittere decrevi:

I. An Archiepiscopus privative a seipso Canonicos ad honorem nominare, etiamque hunc honorem quibusdam officiis veluti Doctoribus Seminarii, Parochis civitatum etc. assignare valeat vel potius hoc agere consensu vel consilio Capituli.

II. An Canonici ad honorem sedere valeant in choro ante vel post Portionarios et Semiportionarios titulares qui licet ministrare debeant uti Diaconi, ac Subdiaconi, sunt tamen de Corpore Capituli.

III. An paramenta sacra in functionibus pontificalibus accipere debeant Canonici ad honorem, Planeta vel potius Dalmatica, seu Tunicella parari teneantur.

R. Ad I. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad II. Affirmative post omnes portionarios et semiportionarios, quatenus et ii inter canonicos recenseantur et eodem gradu ac caeteri Canonici in Choro sedeant.

Ad III. Si Capitulares sint distincti per ordines, nimirum presbyteralem, diaconalem et subdiaconalem, Canonicos honorarios induere debere tunicellam, secus eandem vestem communem Canonicis titularibus cuiuscumque ordinis sint. — S. C. C. 6 Iul. 1867.

3. — *Canonicorum approbatio quoad confessiones.*

Confer verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis* n. 1.

CANTUS

1. — *De authentica Gregoriana cantus forma.*

Romanorum Pontificum sollicitudo, quemadmodum in reliquis quae ad sacram Liturgiam pertinent, in eo etiam excelluit, quod ecclesiasticorum concentuum, maxime vero Gregoriana cantus, decori atque uniformitati semper consulerit. Quocirca, cum iuxta vota Sanctae Tridentinae Synodi, Pius IV Pontifex Maximus aliquot S. R. E. Cardinales reformationi liturgici cantus praefecisset, omnem hi curam adhibere, ut cantus eiusmodi ad aptiorem simplicioreque formam reduceretur, et ita ab omnibus divinae psalmodiae operam dantibus recipi

adoptarique facile posset. Qua in re perficienda plurimum illos iuvat solers industria atque eximia peritia Magistri Ioannis Petri Aloysii Praenestini, qui, iuxta recensitas prudentissimas normas, ita Romani Gradualis emendationem perfecit, ut simul proprios ac genuinos Gregoriana cantus characteres in eo conservaret. Graduale Romanum ita emendatum atque reductum deinceps Paulus V Pontifex Maximus typis Mediceis Romae imprimi iussit, et Apostolicis Litteris in forma Brevis approbavit. Quo ex tempore in Pontificia Cappella, atque in Patriarchalibus aliisque insignioribus Urbis Ecclesiis adhiberi illud coepit. Petri-Aloysii Praenestini

aliquot discipuli coeptum ab eo opus, iubentibus Romanis Pontificibus, prosecuti erant. Aetate vero nostra cum s. m. Pius IX Pontifex Maximus Romanam liturgiam in omnibus fere Ecclesiis feliciter adoptatam cerneret, etiam in votis habuit quoad cantum liturgicum se uniformitatem inducere. Idcirco per S. Rituum Congregationem peculiarem instituit Commissionem virorum ecclesiastici cantus apprime peritorum, qui sub eiusdem ductu, auspiciis et auctoritate Graduale Editionis Mediceae Pauli V iterum evulgarent, ceterasque partes, quae deerant eiusdem cantus, ad normam Gradualis perficerent. Huic voluntati obsecuta Sacra Rituum Congregatio editis per praefatam Commissionem circularibus litteris die 2 Ian. anno 1868 nomine Summi Pontificis invitavit typographos librorum liturgicorum editores tam nostrates, quam externos, qui vellent perhonorifico atque saluberrimo huic operi, sub directione Commissionis et auspiciis Sacrae Congregationis, manus admoveere. At cum illud gravissimum esse omnes agnoscerent, magnasque expensas, diligentiamque plurimam requirere, unus Eques Fridericus Pustet Ratisbonensis, Summi Pontificis atque Sacrorum Rituum Congregationis Typographus, arduo se huic operi accinxit, ac feliciter. Graduale quod attinet, illud absolvit. Perfecta itaque fuit Romani Gradualis Pauli V editio, maturo studio et cura praedictae Commissionis ab eaque diligenter revisa, et tamquam authentica declarata, adeo ut merito Romana, et a Sacra Congregatione concinnata dici valeat. Eam Summus Pontifex Pius IX suis Brevibus litteris datis die 3 Maii anni 1873 plurimum laudavit, atque ad unitatem cantus ecclesiastici inducendam reverendissimis locorum Ordinariis, iisque omnibus, quibus Musices sacrae cura est magnopere commendavit: addita hortatione ipsi editori, ut quae adhuc edenda supererant de Gregoriano cantu volumina, quibus inchoata olim a Paulo V perficitur editio, tandem in lucem proferret. Cum itaque deinceps idem Typographus, pari studio ac diligentia et iuxta praedictas normas, eam partem edidisset Antiphonarii atque Psalterii, quae Horas diurnas complectitur, SS^{mus} Dominus Noster Leo XIII alias edidit Apostolicas Litteras in forma Brevis die 15 Nov. anni 1878, quibus Praedecessoris sui decreta confirmans, eam Editionem a Viris ecclesiastici cantus apprime peritis, ad id a Sacra Rituum Congregatione deputatis, revisam approbavit atque authenticam declaravit; adiecta, iisdem verbis, quibus s. m. Pius IX usus fuerat pro edito Graduali, vehementi Editionis eiusdem commendatione ad Reverendissimos Ordinarios omnesque Musices sacrae cultores, *ut sic cunctis in locis ac dioecesibus cum in ceteris quae ad sacram Liturgiam pertinent, tum etiam in cantu, una eademque ratio servetur, qua Romana utitur Ecclesia.*

Interea temporis plures ecclesiasticae Musices cultores subtilius inquirere coeperunt, quatenus esset primigenia Gregoriani cantus ratio, quaeque fuerint per subsequentes aetates variae eiusdem phases. Verumtamen plus aeque huius investigationis limites praetergressi, ac nimio antiquitatis amore fortasse abrepti, negligere visi sunt recentes Sedis Apostolicae ordinationes, eiusque desideria pluries manifestata pro introducenda uniformitate Gregoriani cantus, iuxta modum prudentissimo Romanae Ecclesiae usu comprobata. Scilicet, posthabito hoc iam sapienter constituto tramite, adhuc sibi integrum esse putarunt contendere, ut ad eam, quam ipsi putant, primaevam concentuum formam Gregorianus cantus reducat, eo etiam sub obtentu quod Apostolica Sedes cantum Editionis ab se nuper approbatae authenticum quidem declaraverit, et magnopere commendaverit, at minime singulis Ecclesiis imposuerit; quin adverterent, uti oportebat, constantem esse Summorum Pontificum praxim ad nonnullos abusus tollendos persuasionem magis quam imperatis uti voluisse; eo vel maxime scientes quod R^{mi} locorum Ordinarii, eorumque Cleri verba exhortationis Summi Pontificis loco mandati pie et religiose interpretari solent. Quae quidem arbitrandi rationes cum per ephemerides, ac varia edita opuscula vulgarentur, ipsaque Editionis praefatae approbatio in dubium vocaretur, Sacra Congregatio sui officii esse duxerat Apostolicas Litteras s. m. Pii IX iam editas, authenticas declarare, et eiusdem editionis approbationem iterum confirmare, decreto edito die 14 Aprilis anni 1877.

Nihilominus neque eo decreto, neque subsequentibus Apostolicis Litteris Sanctissimi Domini Nostri superius memoratis, illi acquiescere visi sunt: quin imo suas opinioniones adhuc validius inculcare perrexerunt in eo conventu cultorum ecclesiastici cantus, qui, ut Guidoni Monacho solemnes deferrentur honores, superiore anno Aretii habitus est: non sine illorum offensione, qui Apostolicae Sedis auctoritatem, non minus quam in reliquis ad sacram Liturgiam pertinentibus, in cantus etiam ratione et uniformitate, unice sequendam esse iure merito existimant, sed quidquid hac in re improbandum irrepserit, quoniam ii, qui Aretii hac de causa convenerant nonnulla eadem de re vota, seu postulata SS^{mo} Domino Nostro Leoni XIII humiliter porrexerunt, eiusdem oraculum exquirentes: idem Sanctissimus Dominus Noster, attenta negotii gravitate, peculiari Sacrae Rituum Congregationis Coetui ab se delecto quorundam S. R. E. Cardinalium sacris tuendis Ritibus praepositorum, atque aliquot Praesulum Officialium eiusdem Sacrae Congregationis illud expendendum commisit. Quae peculiaris Congregatio ad Vaticanum infrascripta die adunata, re mature accurateque perpensa, ac resumptis

omnibus ad rem pertinentibus, exquisitisque etiam peritissimorum virorum sententiis, ita, si Sanctissimo placuerit, decernendum censuit:

Vota seu postulata ab aretino Conventu superiore anno emissa, ac Sedi Apostolicae ab eodem oblata pro liturgico cantu Gregoriano ad vetustam traditionem redigendo, accepta uti sonant, recipi probarique non posse. Quamvis enim ecclesiastici cantus cultoribus integrum liberumque semper fuerit, ac deinceps futurum sit, eruditionis gratiâ, disquirere quanam vetus fuerit ipsius ecclesiastici cantus forma, variaeque eiusdem phases, quemadmodum de antiquis Ecclesiae ritibus, ac reliquis sacrae Liturgiae partibus eruditissimi viri cum plurima commendatione disputare et inquirere consueverunt; nihilominus eam tantum uti authenticam Gregoriani cantus formam atque legitimam hodie habendam esse, quae iuxta Tridentinas sanctiones a Paulo V, Pio IX s. m. et Sanctissimo Domino Nostro Leone XIII, atque a Sacra Rituum Congregatione, iuxta editionem Ratisbonae adornatam, rata habita est et confirmata, utpote quae unice eam cantus rationem contineat, qua Romana utitur Ecclesia. Quocirca de hac authenticitate et legitimitate inter eos, qui Sedis Apostolicae auctoritati sincere obsequuntur, nec dubitandum, neque amplius disquirendum esse. Ut vero cantus, qui in sacra Liturgia, stricto sensu accepta adhibetur, uniformis ubique existat in novis editionibus Missalium, Ritualium ac Pontificalium, eae partes, quae musicis notis designantur, ad normam Editionis praedictae a S. Sede approbatae, utpote continentis cantum liturgicum proprium Ecclesiae Romanae, ut praefert ipse titulus in fronte cuiusque libri appositus, exigantur, ita ut illius textui sint omnino conformes. De cetero quamvis, iuxta prudentissimam Sedis Apostolicae agendi rationem cum de uniformitate in ecclesiastica liturgia inducenda actum est, praefatam editionem singulis Ecclesiis non imponat, nihilominus iterum plurimum hortatur omnes reverendissimos locorum Ordinarios aliosque ecclesiastici cantus cultores, ut illam in sacra Liturgia, ad cantus uniformitatem servandam, adoptare curent, quemadmodum plures iam Ecclesiae laudabiliter amplexae sunt. Et ita declaravit die 10 Aprilis 1883.

Facta autem de his omnibus per Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Leoni PP. XIII fidei relatione, Sanctitas Sua Decretum Sacrae Congregationis ratum habuit, confirmavit, et publici iuris fieri mandavit die 26 eiusdem mensis et anni.

2.— De uniformitate cantus choralis servanda.

Quod S. Augustinus ceterique Patres saepenumero docuerunt de cantus ecclesiastici decore et utilitate, ut, per oblectamenta aurium, in-

firmior animus in affectum pietatis assurgat; id Romanorum Pontificum auctoritas sibi integre eximieque perficiendum semper attribuit. Quapropter in hoc Catholicae Liturgiae munus ita Gregorius cognomine Magnus curas ac studia contulit, ut vel ipsam appellationem ab eo sacri concentus sint mutuati. Alii vero, processu temporum, Pontifices, quum nescii non essent quantam huius rei partem sibi divini cultus vindicaret dignitas, immortalis decessoris sui vestigiis insistentes, Gregorianum cantum non modo ad receptam, eandemque probatissimam, numeri formam revocandum, sed etiam ad aptiorem melioremque exemplaris rationem exigendum indesinenter curarunt. Praesertim, post Tridentinae Synodi vota et sanctiones, atque Missalis Romani diligentissime exarati emendationem, Pii V praecepto et auctoritate peractam, de promovendo liturgico cantu magis in dies assidua excelluit solertia Gregorii XIII, Pauli V ac ceterorum, qui, ad incolume Liturgiae decus tuendum, nihil potius et antiquius habuerunt, quam ut Rituum uniformitati, sacrorum etiam concentuum uniformitatis ubique responderet. Qua in re illud Apostolicae Sedis sollicitudinem iuvit praecipue, quod ipsi curae fuerit Graduale, accurate recognitum et ad simpliciores modos reductum, Ioanni Petro Aloisio Praenestino elaborate praeclareque adornandum committere. Nam mandatum, ut erat dignum homine officii sui perstudioso, docte ille complevit: et celeberrimi magistri praestare valuit industria, ut iuxta prudentissimas normas, servatisque genuinis characteribus, liturgici concentus reformatio iure conficeretur. Opus tanti momenti illustres Petri Aloisii Praenestini discipuli, insigne eius magisterium et documenta secuti, typis Mediceis Romae excudendum, Pontificum voluntate, susceperunt. — Incoepa tamen huiusmodi experimenta et conatus non nisi aetati huic demum nostrae absolvere est concessum. Quum enim s. m. Pius IX liturgici cantus unitatem feliciter inducere quam maxime in votis haberet, a S. R. C. assignandam, eiusdemque ductu et auspiciis muniendam, peculiarem virorum Gregoriani cantus laude praestantium Commissionem in Urbe instituit; eiusque examini editionem subiecit, qua denuo in lucem evulgaretur Graduale Romanum, typis olim Mediceis impressum et Apostolicis Pauli V Litteris approbatum. Hanc dein editionem saluberrimo opere absolutam, parique studio et opportunis inductis emendationibus, ad normas a Commissione praescriptas, revisam, sibi valde probari haud semel ostendit, atque authenticam declarare non dubitavit suis Brevibus Litteris, die 30 Maii anno 1873 datis, quarum illa est sententia: « Hanc ipsam dicti Gradualis Romani editionem Reverendissimis locorum Ordinariis, iisque omnibus, quibus Musices sacrae cura est, magnopere commendamus; eo vel

magis, quod sit Nobis maxime in votis, ut cum in ceteris, quae ad Sacram Liturgiam pertinent, tum etiam in cantu, una, cunctis in locis ac Dioecesisibus, eademque ratio servetur, qua Romana utitur Ecclesia ». — Antecessoris Sui approbationem decreto confirmare atque extendere e re esse duxit Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII; Litteris enim Apostolicis, die 15 Novembris anno 1878, primae Antiphonarii partis, quae Horas diurnas complectitur, novam editionem, ab iisdem viris per S. R. C. deputatis, egregie sane, ut decebat musicos eruditos, atque intelligenter revisam, peculiari commendatione est prosequutus, his sapienter ad Episcopos omnesque Musicae Sacrae cultores verbis usus: « Itaque memoratam editionem a viris ecclesiastici cantus apprime peritis, ad id a SS. Rituum Congregatione deputatis, revisam probamus atque authenticam declaramus, Reverendissimis locorum Ordinariis ceterisque, quibus Musices Sacrae cura est, vehementer commendamus, id potissimum spectantes, ut sic cunctis in locis ac Dioecesisibus, cum in ceteris, quae ad Sacram Liturgiam pertinent, tum etiam in cantu, una eademque ratio servetur, qua Romana utitur Ecclesia ».

Verum, quemadmodum post Pontificium Pii IX Breve de Graduali, ad ipsam editionis approbationem in dubium vocandam, controversiae pluries subortae et obstacula sunt permota, ob quae S. R. C., die 14 Aprilis anno 1877, sui muneris esse persensit editionem authenticam asserere, suoque suffragio penitus confirmare; haud aliter, post Apostolicas etiam Leonis XIII Litteras, quin finem contentionibus facerent, sibi adhuc integrum putaverunt nonnulli consilia et decreta negligere de instituto cantus ecclesiastici, constanti Romanae Liturgiae ratione et usu comprobati. Immo, choricis Ecclesiae libris in lucem prolati, totaque hac re ad exitum egregie perducta, largiores evasere disputationes; et, in conventu cultorum liturgici cantus an. 1882 Aretii habito, validius excitatae censurae eos moerore affecerunt, qui, in ecclesiastici concentus uniformitate, Apostolicae Sedi unice obtemperandum iure meritoque existimant. Quum autem qui Aretium hanc ob causam contenderant, vota quaedam seu postulata de eadem re non tantum in populum prodiderint, verum etiam Sanctissimo Domino Nostro Leoni XIII formulis concinnata exhibuerint, Pontifex idem, negotii gravitate permotus, ut sacrorum concentuum, potissimum vero Gregoriani cantus, unitati et dignitati consuleret, vota illa seu postulata in examen adducenda assignavit peculiari Coetui ab se delecto quorundam Patrum Cardinalium, Sacris tuendis Ritibus Praepositorum. Qui, omnibus mature perpensis, exquisitisque insignium quoque virorum sententiis, die 10 Aprilis anno 1883 sine ulla dubitatione decernendum censuerunt: « Vota

seu postulata ab Aretino Conventu superiore anno emissa, ac Sedi Apostolicae ab eodem oblata pro liturgico cantu Gregoriano ad vetustam traditionem redigendo, accepta uti sonant recipi probarique non posse. Quamvis enim ecclesiastici cantus cultoribus integrum liberumque semper fuerit ac deinceps futurum sit, eruditionis gratia, disquirere quaenam vetus fuerit ipsius ecclesiastici cantus forma, variaeque eiusdem phases, quemadmodum de antiquis Ecclesiae ritibus ac reliquis Sacrae Liturgiae partibus eruditissimi viri cum plurima commendatione disputare et inquirere consueverunt; nihilominus eam tantum uti authenticam Gregoriani cantus formam atque legitimam hodie habendam esse, quae, iuxta Tridentinas sanctiones, a Paulo V, Pio IX s. m. et Sanctissimo Domino Nostro Leone XIII atque a Sacra Rituum Congregatione, iuxta Editionem nuper adornatam, rata habita est et confirmata, utpote quae unice eam cantus rationem contineat, qua Romana utitur Ecclesia. Quocirca de hac authenticitate et legitimitate, inter eos, qui Sedis Apostolicae auctoritati sincere obsequuntur, nec dubitandum neque amplius disquirendum esse ».

Attamen postremis hisce annis, diversas ob causas, pristinae difficultates iterum interponi, recentesque immo concertationes instaurari visae sunt, quae vel ipsam quum huius Editionis tum cantus in ea contenti genuinitatem aut infirmare aut penitus impetere aggredirentur. Neque etiam defuere qui ex desiderio, quo Pius IX et Leo XIII, Pontifices Maximi, ecclesiastici cantus uniformitatem summopere commendatam habuerunt, alios quoscumque cantus, in Ecclesiis peculiaribus iampridem adhibitos, omnino vetari inferrent. Ad haec dubia satius enucleanda, omnesque in posterum ambiguitates arcendas, Sanctitas Sua iudicium hac de re deferendum constituit Congregationi Ordinariae omnium Patrum Cardinalium Sacris tuendis Ritibus Praepositorum, qui, in coetibus ad diem 7 et 12 Iunii nuper elapsi convocatis, resumptis omnibus ad rem pertinentibus aliisque mox exhibitis mature perpensis, unanimi responderunt sententia: « Servandas esse dispositiones s. m. Pii IX in Brevi *Qui choricis* diei 30 Maii 1873; Sanctissimi Domini Nostri Leonis Papae XIII in Brevi *Sacrorum Concentuum* diei 15 Novembris 1878; ac S. R. C. in Decreto diei 26 Aprilis 1883 ». — Quod autem ad libertatem attinet, qua Ecclesiae peculiare cantum legitime invectum et adhuc adhibitum possint retinere, Sacra eadem Congregatio decretum illud iterandum atque inculcandum statuit, quo, in coetu die 10 Aprilis anno 1883 habito, plurimum hortabatur omnes locorum Ordinarios aliosque ecclesiastici cantus cultores, ut Editionem praefatam in Sacra Liturgia, ad cantus uniformitatem servandam, adoptare cu-

rarent, quamvis illam, iuxta prudentissimam Sedis Apostolicae agendi rationem, singulis Ecclesiis non imponeret.

Facta autem de his omnibus Sanctissimo Domino Nostro Leoni XIII fideli relatione, Sanctitas Sua Decretum Sacrae Congregationis ratum habuit, confirmavit, et publici iuris fieri mandavit. — S. R. C. 7 Iun. 1894.

3. — *Cantus in lingua vernacula durante Missa solemni et Processione SSmi Sacramenti.*

Licetne aliquid canere lingua vernacula:

1. In Missa solemni dum sacra Communio distribuitur per notabile tempus?

2. In solemni processione SSmi Sacramenti, alternatim cum hymnis liturgicis?

R. Negative ad utrumque. — S. R. C. 14 Ian. 1898.

CAPPELLANUS

1. — *Moderantur facultates Cappellanorum Militiae Gallicae.*

PIUS PAPA IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quae catholico nomini, aeternaeque fidelium salutis, bene, prospere ac feliciter eveniant, ea, ut mature praestemus, Nos admonet summi Apostolatus munus, quod immeriti licet, obimus.

Itaque, cum anno superiore, in Gallorum consensu legibus ferendis, vectigalibus decernendis, verba facta fuerint de instaurandis presbyteris a sacris, seu cappellanis, vulgo *aumôniers*, pro catholicis qui militant in terrestri exercitu Reipublicae, placueritque huiusmodi presbyteros, seu cappellanos statuendos, praesidiarii qui nominantur, quique terrestrium copiarum legionibus, cohortibus, manipulisve addicti, rem divinam curent sub iurisdictione et potestate sacrorum Antistitum, quorum in dioecesium memoratae copiae stativis maneant: Nos quo eorumdem catholicorum bono satis opportunusque consultum sit, haec quae infra scripta sunt, Apostolica Nostra auctoritate decrevimus.

Quibus in locis Gallorum copiae in stativis habeantur, eorum locorum Archiepiscopis, aut Episcopis, tales presbyteri, seu cappellani praesidiarii in spiritualibus omnino subiecti sunt. Quum vero eadem copiae e stativis eductae fuerint (*mobilisées*), tunc ne aeterna animarum salus, in qua procuranda omne studium cogitationesque collocamus, quidpiam detrimenti capiat, singulis universisque presbyteris, seu cappellanis huiusmodi, nimirum tam praesidiariis, quam suffectis, qui vexilla sequuti fuerint, auctoritate Nostra Apostolica, tenore praesentium, elargimus ut singuli quique eorum, vel extra dioecesim, et tam in ditione, quam extra ditionem Reipublicae Gallorum, omnes et singulas facultates exercere libere et licite queant, quibus in dioecesi ex concessione proprii Archiepiscopi, vel Episcopi utebantur, antequam copiae stativa reliquissent.

Praeterea facultates adiicimus, quae infra scriptae sunt:

I. Ut singuli quique eorum, una etiam hora, vel ante auroram, vel post meridiem, ac necessitate id urgente, extra ecclesiam, et sub dio, decenti tamen in loco, super altari portatili, lapidi sacro et necessaria ad id suppellectili instructo, praesentibus quoque infidelibus, haereticis atque excommunicatis, dummodo aliter fieri nequeat, et absit periculum sacrilegii, scandali et irreverentiae, sacrum peragere, illudque necessitate pariter exigente, servatis tamen servandis, bis eodem die facere; nec non qualibet feria secunda, vel tertia non impeditis, unam Missam de *Requiem* super altari portatili, lapide sacro, et suppellectili ut supra instructo, celebrare possint, et valeant.

II. Ut singuli quique eorum omnibus christifidelibus, qui Gallorum, vel in exercitu militant, vel in re praesenti, quovis modo ad exercitum pertinuerint, Ecclesiae sacramenta administrare, eos a quibusvis reatibus cum huic Apostolicae Sedi, tum Ordinariis locorum, per quae exercitus iidem transeant, vel in quibus consistant, servatis, absolvere; item christifidelibus, quos descripsimus, etiam conversis ab haeresi atque apostasia a fide, et schismate, qui tamen facultatem sacramentalem confessionem peragendi non habeant, dummodo saltem fuerint corde contriti, plenariam indulgentiam et peccatorum remissionem in mortis articulo impetire in Domino possint.

III. Ut singuli quique eorum memoratis christifidelibus, qui vere poenitentes, et confessi, ac sacra communione refecti, dominica Resurrectionis, et festivitatis Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, et Immaculae Conceptionis et Assumptionis Beatae Mariae Virginis, pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, etiam defunctis applicabilem concedere ut supra queant.

Ut singuli quique eorum quoscumque christifideles, de quibus habita ante mentio est, ab haeresi, etiam ab apostasia et schismate in foro conscientiae absolvere, eosque, servatis servan-

dis, Sanctae Matri Ecclesiae reconciliare; tandem vasa, tabernacula, vestes, ornamenta et quidquid ad cultum divinum spectet et spirituali servitio sit necessarium benedicere libere et licite possint.

At enim volumus, edicimus, ut presbyteri, sive capellani, quos memoravimus, singulas atque universas facultates huiusmodi, durante tantum expeditione, et nonnisi quum tempus et necessitas postulet, exerceant, eisdemque uti valeant, quin eas Ordinariis locorum, per quae aut exercitus transeat, aut in quibus expeditionis causa constiterit, subiicere teneantur.

Simul volumus, ut praesentium litterarum

transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo personae ecclesiastica in dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si fuerint exhibitae, vel ostensae. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die 6 Iulii 1875, Pontificatus Nostri anno trigesimo.

2. — *Pro-Cappellanus Maior
Catholicae Maiestatis.*

Confer verbum *Ordines Militares.*

CAPUCCINI

1. — *Capuccinorum confessio apud externos.*

Confer verbum *Approbatio pro confessionibus audiendis* n. 5.

CARMELITAE

1. — *Scapulare B. Mariae V.
de Monte Carmelo.*

Confer verbum *Scapulare.*

2. — *Absolutio in mortis articulo
Confratrum scapularis Carmelitarum.*

Confer verbum *Scapulare.*

3. — *Indulgentiae visitantium Ecclesias
Ordinis Carmelitici.*

Confer verbum *Scapulare.*

4. — *Facultas commutandi dies
Papalis Benedictionis.*

Beatissime Pater. — Fr. Raynaldus M. a S. Iusto Procurator Generalis Ordinis Carmelitarum Excalceatorum ad osculum SS. Pedum provolutus S. V. humiliter exponit: ex Indulto in forma Brevis Bened. XIII, 26 Martii 1729, factam fuisse totius Carmelitarum Ordinis Superioribus potestatem impertiendi quater in anno super populum Benedictionem nomine Summi Pontificis. Hoc ipsum privilegium confirmatum etiam dein fuit a s. m. Benedicto XIV per suum Breve quod incipit *Commissae Nobis*, diei 18 Augusti 1745; quo insuper idem Pontifex dies, in quibus eandem Papalem Benedictionem impertire ipsi possent, definiebat. Inter hos dies adnumerantur feriae tertiae Solemnitatum Paschatis et Pentecostes. Verum cum huiusmodi dies nunc, saltem ut in pluribus, non sint amplius de integro praecepto, et fideles ad servilia incumbant, evenit profe-

cto quod multis in locis perpauci hoc beneficio, papalis videlicet Benedictionis, perfruantur. De caetero experientia magistra constat, pluribus in locis adhuc maiori cum devotione et Ecclesiae frequentia, vel etiam cum abstinentia saltem voluntaria ab operibus servilibus observari dies festos feriae secundae praedictarum solemnitatum. Quapropter idem Procurator Generalis ad bonum religionis et Fidelium profectum suppliciter exorat eandem S. V., quatenus, firma manente in caeteris dispositione praelaudati Benedicti XIV, concedere dignetur, quod eadem Papalis Benedictio in locis in quibus Superiores respectivi expedire iudicaverint, transferri, et impertiri possit in praedictis Feriis secundis, loco feriarum tertiarum, earundem solemnitatum Paschatis, videlicet, et Pentecosten.

R. S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis benigne annuit pro gratia iuxta preces, servatis de iure servandis. Praesenti in *perpetuum* valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 3 Dec. 1895.

5. — *Commutatio dierum Absolutionis Generalis. Confer hoc verbum* n. 2.

Beatissime Pater. — PP. Procuratores Generales Ordinis Fratrum B. M. V. de Monte Carmelo utriusque Observantiae ad Pedes S. V. humillime provoluti supplicant ut Tertiarii proprii Ordinis bis in anno Benedictionem Papalem cum adnexa Indulgentia Plenaria, et diebus infra descriptis, videlicet Nativitatis D. N. I. C., Pas-

chatis Resurrectionis Eiusdem ac Pentecostes: itemque in festis diebus Sacratissimi Corporis Christi, Purificationis et Assumptionis B. V. Mariae, S. Iosephi Eiusdem Sponsi (19 Martii), S. Theresiae Virg. (15 Octobris) ac Omnium Sanctorum Ordinis Carmelitarum (14 Novembris) Absolutionem generalem hoc est Benedictionem cum Indulgentia Plenaria accipere possint.

R. S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS. D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, universis utriusque Sexus Terti Ordinis Carmelitici Sodalibus Sac. Confessione expiatis Sacraque Synaxi reffectis bis in anno recepturis papalem Benedictionem, plenariam Indulgentiam benigne concessit, si ad mentem S. S. Deo aliquandiu supplicaverint; iisdem pariter Plenariam sub iisdem conditionibus Absolutionem h. e. Benedictionem item accepturis diebus festis, qui in supplici libello describuntur, servatis de iure servandis, iis praesertim quae in Literis Apostolicis in forma Brevis d. d. 7 Iulii 1882 praescribuntur, abrogata omnino alia concessione d. sub die 27 Februarii 1886, quae pro Sodalibus praedicti Terti Ordinis huc usque vigit.

Praesenti in *perpetuum* valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 9 Iulii 1896.

6. — *Tertiarii Carmelitae, qui recipere non possunt absolutionem seu benedictionem diebus statutis non festivis de praecepto, eam recipere possunt die festiva infra octavam eorundem. Confer verbum Absolutio Generalis n. 3.*

P. Procurator Generalis Carmelitarum Discalceatorum ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus exponit quod Tertiarii Ordinis Carmelitarum Discalceatorum per benignum rescriptum S. Congregationis Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita datum sub die 27 Februarii anni 1886, novies intra annum Benedictionem cum Indulgentia plenaria accipere possunt.

Cum autem dies, quibus praefata Benedictio est affixa, non omnes sint dies festi de praecepto, sed nonnulli dies profesti sint, ac in iis non pauci ex Tertiariis ea quae ad Benedictionem cum Indulgentia plenaria rite accipiendam praescripta sunt, exequi minime valeant, Orator Sanctitati Vestrae humillime supplicat quatenus benigne indulgere dignetur ut qui ex praedictis Tertiariis Benedictionem cum Indulgentia plenaria diebus assignatis, qui profesti sunt, ob legitimum impedimentum recipere nequiverint, eam accipere valeant aliquo die festo de praecepto, qui intra octidua eorundem dierum pro-

festorum occurret; quemadmodum sub die 16 Ian. 1886 concessum iam fuit Tertiariis saecularibus Ordinis S. Francisci.

Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII, attentis expositis, Tertiariis Saecularibus Ordinis Carmelitici petitem Indultum benigne concessit omnino ad tramitem illius, quod iam impertiri dignatus est Sodalibus Terti Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis sub die 16 Ianuarii 1886, ceteris tamen adimpletis piis operibus, quae pro rite accipiendis praedictis Benedictionibus praescribuntur. Praesenti in *perpetuum* valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 13 Aprilis 1888.

7. — *Plenaria Indulgentia die Commemorationis Defunctorum Ordinis.*

LEO PP. XIII

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Ad augendam fidelium religionem animarumque salutem caelestibus Ecclesiae thesauris pia charitate intenti, omnibus et singulis Fratribus et Sanctimonialibus Ordinis B. Mariae Virg. de Monte Carmelo excalceatis nuncupatis itemque Confratribus et Consororibus terti Ordinis eiusdem, necnon aliis utriusque sexus christifidelibus eiusdem Deiparae Virginis e Monte Carmelo Scapulari nunc et pro tempore inscriptis, vere poenitentibus et confessis ac S. Communionem reffectis, qui quamlibet ex Ecclesiis seu Oratoriis tum Coenobiis tum Monasteriis dicti Ordinis adnexis, ubique terrarum existentibus, die quo ibidem quotannis Defunctorum memorati Ordinis Commemoratio habebitur, ab ortu usque ad occasum solis diei huiusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem, quam etiam animabus christifidelium quae Deo in charitate coniunctae ab hac luce migraverint per modum suffragii applicare possint, misericorditer in Domino concedimus. Praesentibus ad decennium tantum valituris. Volumus autem ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XXI Novembris MDCCCXIII. Pontificatus Nostri anno Decimosexto.

8. — *Indulgentia toties quoties Ordini Carmelitano pro die festi B. V. M. de Monte Carmelo.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quo magis fidelium erga Bñam Virginem Karmelitidem devotio augeat et pietas, unde eorum animis uberrimi et salutiferi fructus derivare possunt, pia postulationi Dilecti Filii Aloisii Mariae Galli, summi Moderatoris Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo veteris Observantiae benigne inclinati, peculiari privilegio Carmelitanas Ecclesias locupletare statuimus. Quapropter de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli App. Eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus vere poenitentibus et confessis ac S. Communione refectis, qui quamlibet ex Ecclesiis vel quodlibet ex publicis Oratoriis sive Fratrum sive Monialium universi Ordinis Karmelitidis, tum Calceatorum, tum Excalceatorum ubique locorum existentibus die decimasexta mensis Iulii cuiusque anni, qua festivitas Deiparae Virginis de Monte Carmelo celebratur, a primis vespers usque ad occasum solis diei huiusmodi devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quoties id egerint, toties Plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam et remissionem, quam etiam animabus christifidelium, quae Deo in charitate coniunctae ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicare possint, misericorditer in Domino concedimus. Non obstantibus Nostra et Cancellariae Apostolicae regula de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die xvi Maii anno mdccxcii, Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

Utrum gratia nuper concessa benigne a S. V. per Breve diei 16 Maii 1892, qua videlicet In-

dulgentia pro die 16 Iulii concessa lucrari possit *toties quoties*, valeat etiam pro illis locis ubi commemoratio B. M. V. de Monte Carmelo in Dominica sequenti, vel alia Dominica mensis Iulii, iuxta concessionem pontificias celebrari solet, ita ut in illis locis Christifideles, non die 16 Iulii, sed aut Dominica sequenti, aut respective alia Dominica mensis, iuxta locorum consuetudinem, Indulgentiam plenariam *toties quoties* lucrari soleant?

R. Affirmative tantum quoad translationem Festi B. M. V. de Monte Carmelo in dominica immediate sequenti diem 16 Iulii, iuxta privilegium a f. r. Paulo V tributum Ecclesiis universi Ordinis Carmelitarum. — S. C. Indulg. 31 Aug. 1892.

9. — *Extensio privilegiorum et gratiarum spiritualium ad omnia Gallica monasteria Sororum Carmelitarum votorum simplicium.*

Decretum. — Postremis hisce temporibus ad respectivorum Ordinariorum supplicationem Sanctissimus Dominus noster Pius Papa IX dignatus est aliquibus monasteriis Sororum Carmelitarum in Galliis concedere communicationem privilegiorum et gratiarum spiritualium, quibus fruuntur Moniales eiusdem ordinis, quae, alibi existentes, vota solemnia nuncupant, etiamsi ab illis simplicia tantum vota emittantur. Nuperime vero nonnulli Episcopi Galliarum, in quibus quamplurima Sororum Carmelitarum monasteria extant, ad spirituale earundem Sororum emolumentum et solamen, expediens esse existimarunt, et penes hanc Sacram Congregationem Episcoporum et Regularium adprecati sunt, ut a Sancta Sede praefatus Apostolicus favor ad omnia Sororum Carmelitarum Monasteria Galliarum extendatur. Facta autem de praemissis relatione SSmo Domino Nostro in audientia habita ab infrascripto Domino Secretario huius S. Congregationis Episcoporum et Regularium sub die 5 Martii 1869, Sanctitas Sua dignata est demandare, ut omnibus et singulis Monasteriis Sororum Carmelitarum, quae in Galliis reperiuntur, tribuatur, prout praesentis Decreti tenore tribuitur, communicatio omnium privilegiorum et spiritualium gratiarum quibus gaudent Sanctimoniales Carmelitae votorum solemnium, ita tamen ut ab illis etiam imposterum vota simplicia emittantur, nullamque habeant exemptionem ab Ordinariis iurisdictione. — S. C. Episc. et Regul. 23 Martii 1869.

S. CATHARINA FLISCA ADURNA

1. — *Festum S. Catharinae Fliscae Adurnae ad cunctas Italiae et Insularum adiacentium Dioeceses extenditur.*

Decretum. — Divini amoris igne in iugi Dominae Passionis contemplatione mirabiliter succensa, singulare caritatis erga Deum et proximos exemplum semet exhibuit Catharina Ianuensis e nobili Fliscorum gentē exorta: quae, iuxta Apostolicae Sedis oraculum, divinae maiestatis sublimitatem tanta ex parte perspicere digna facta fuit, quantam humanae menti vix ferre datum est. Hanc porro inclytam mulierem omnigenae virtutis operibus scriptisque insignem sancti viri aequae ac docti summis laudibus extulerunt; eamque animas igne Purgatorii detentas admirabili caritatis exemplo prosequutam, illarumque cruciatus enarrantem et in suo corpore, prout in carne licet, diu referentem, catholici dogmatis veluti vindicem contra novatores haereticos celebrarunt.

Quae omnia secum reputans Rm̃us D. Salvator Magnasco Archiepiscopus Ianuensis, ceterorum quoque Liguria Antistitum vota depromens, Sanctissimum Dominum Nostrum Leonem Papam XIII enixis precibus rogavit, ut huius Sanctae Viduae festum iampridem a Clemente Papa XI aliquibus locis indultum, sub ritu duplici minori, et cum Officio ac Missa propriis in usum Archidioeceseos Ianuen., ad universam Ecclesiam extendere dignaretur. Sanctitas porro Sua, has preces ab infrascripto Sacrorum Rituum Congregationis Secretario relatas peramanter excipiens, Sanctae Catharinae Fliscae Adurnae festum, die xxii Martii affixum, sub expetito ritu, et cum supradictis Officio ac Missa, ad cunctas Italiae atque insularum adiacentium Dioeceses tantummodo extendere dignata est: servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 16 Septembris 1886.

S. CATHARINA SENENSIS

1. — *S. Catharina Senensis secundaria Urbis Patrona.*

PIUS PP. IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quamvis Urbs Roma Beatissimos Apostolorum Principes tamquam praecipuos Patronos suos veneretur, et colat, quippe quae ipsorum labore ac sanguine magistra cum esset erroris, magistra effecta est veritatis, novumque adepta imperii genus multo latius dominetur religione divina, quam ditione terrena; trepidis tamen in rebus implorare consuevit aliorum etiam sanctorum Coelitus auxilium, qui hic in terris degentes Urbem ipsam et collustrarunt splendore virtutum et benefactis cumularunt. Horum numero accensenda profecto est S. Catharina Senensis ex tertio Ordine S. Dominici, quae virginitatis decus cum eximia aliarum virtutum laude coniungens, Avenionem profecta ad Gregorium XI Praedecessorem Nostrum, inibi cum Cardinalibus, aliisque Pontificiae aulae proceribus commorantem, votum de repetenda Urbe, quod is occulte Deo nuncupaverat, superno recreata lumine, eidem manifestavit, aperuit, atque adeo auxitrix fuit, ut promissum reditum pro communi rei christianae bono, et faustitate maturaret. Quantum vero detrimenti Roma cepisset ex diuturna Summorum Pontificum absentia, satis loquuntur historiae. Videre erat fatiscientia, et squalore obsita sacra templa, do-

mos, viasque cruentis factionum caedibus funestatas, longe imminutum incolarum numerum, denique quocumque incidissent oculi, vix ullum reperissent veteris amplitudinis ac magnificentiae vestigium. Quae deterrima rerum facies immutata prorsus est, remigrante Summo Pontifice, et pristinus Urbi splendor restitutus, sic ut illa in posterum extiterit nedum verae fidei arx, et propugnaculum, sed artium etiam optimarum praecipua sedes, ac domicilium. Porro quum iniquissimo hoc tempore reintegratum contra Ecclesiam fuerit bellum tetrum sane, ac perfidiosum, hostesque Catholici nominis extorquere conentur Romanis Pontificibus civilem ditionem divinae Providentiae consilio illis comparatam ad liberius exequendum Apostolici muneris officium, idque etiam intendant, ut rursus desideretur in Urbe Petri Successorum praesentia, idcirco Senatus Romanus ad tantum propulsandum malum, eludendasque impiorum hominum fraudes implorare constituit S. Catharinae Senensis caeleste praesidium, humilesque Nobis preces exhibuit, ut illam inter secundarios Urbis Patronos adsciscamus. Nos proinde, qui in tantis difficultatibus rerum ac temporum ex caelitus Sanctorum interventu facilius expectamus a bonorum omnium datore Deo subsidium, de consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium legitimis ritibus tuendis praepositorum, porrectis eiusmodi precibus adnuendum censuimus. Itaque per praesentes Nostras Lit-

teras S. Catharinam Senensem Virginem ex tertio Ordine S. Dominici Almae Urbis Nostrae Patronam secundariam Auctoritate Nostra Apostolica constituimus, declaramus, atque in eius festo die Missam, et Officium sub ritu duplici secundae classis ab utroque Clero, et Sanctionalibus Urbis, eiusque districtus recitari mandamus. Decernentes has Literas firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat et pro tempore quan-

documque spectabit plenissime suffragari; sicque in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios et Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, iudicari et definiri debere, irritumque et inane si secus super his a quocumque quavis Auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Contrariis speciali licet mentione dignis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XIII Aprilis anno MDCCCLVI, Pontificatus Nostri anno vigesimo.

CELLITAE

1. — *Fratres Cellitae in Belgio quoad naturam votorum.*

An et quomodo et pro quibus domibus fratres Cellitae vel Alexiani votis sollemnibus obstringantur in casu?

R. Ad mentem: mens est ut omnibus Con-

gregationis Cellitarum seu Alexianorum domibus, aequae applicentur et extendantur constitutiones correctae et approbatae pro Cellitis Germaniae per decretum S. C. EE. et RR. diei 12 Augusti 1870, in quibus statutum est eorumdem vota simplicia esse, facto verbo cum SSmo. — S. C. EE. et RR. 28 Sept. 1883.

CENSURA

1. — *Censurae iure novissimo vigentes.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae Sedis moderationi convenit, quae salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, Eadem Apostolica Sedes congruum supremae suae potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo Nostro iampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam, effrenemque improborum licentiam coercendam et emendandam sancte per singulas aetates indictae ac promulgatae sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequenter oriri sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiae; Nos eiusmodi incommodis occurrere volentes, plenam earundem recensionem fieri, Nobisque proponi iussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus

Fratribus Nostriis S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes, easdem non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae.

Itaque excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

2. Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorundem

apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes.

3. Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt, vel recedunt.

4. Omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis eiicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes.

7. Cogentes sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel Decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis ac supplicationum gratiam vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. E. R. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum aut de mandato Eiusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis seu Vice-Cancellarii aut Gerentis vices praedictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius Sacerdos licet non adprobatum ad confessiones, sine gravi aliqua exortura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

11. Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem, bona, redditus, ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum aut Beneficiorum pertinentes.

12. Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios civitates, terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.

A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolventi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

*Excommunicationes latae sententiae
Romano Pontifici reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicitis, prouti damnata est a Benedicto XIV in Const. *Suprema* 7 Iulii 1745; *Ubi primum* 2 Iulii 1746; *Ad eradicandum* 28 Sept. 1746.

2. Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.

3. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

4. Nomen dantes sectae *Massonicae*, aut *Carbonariae*, aut aliis eiusdem generis sectis quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint.

5. Immunitatem asyli ecclesiastici violare iubentes, aut ausu temerario violantes.

6. Violantes clausuram Monialium, cuius-
cumque generis aut conditionis, sexus vel ae-
tatis fuerint, in earum monasteria absque legi-
tima licentia ingrediendo; pariterque eos intro-
ducentes vel admittentes, itemque Moniales ab
illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V
in Const. *Decori* praescriptam.

7. Mulieres violantes Regularium virorum
clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes.

8. Reos simoniae realis in Beneficiis quibus-
cumque, eorumque complices.

9. Reos simoniae confidentialis in Beneficiis
quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis.

10. Reos simoniae realis ob ingressum in
Religionem.

11. Omnes qui quaestum facientes ex indul-
gentiis aliisque gratiis spiritualibus excommu-
nicationis censura plectuntur Constit. S. Pii V
Quam plenum 2 Ian. 1569.

12. Colligentes eleemosynas maioris pretii
pro Missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo
eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia
minoris pretii esse solent.

13. Omnes qui excommunicatione mulctantur
in Constitutionibus S. Pii V *Admonet nos*
quarto Kalendas Aprilis 1567, Innocentii IX
Quae ab hac Sede pridie nonas Nov. 1591,
Clementis VIII *Ad Romani Pontificis curam*
26 Iunii 1592, et Alexandri VII *Inter ceteras*
nono Kalendas Novembris 1660 alienationem
et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E.
resipientibus.

14. Religiosos praesumentes clericis aut lai-
cis extra casum necessitatis Sacramentum extre-
mae unctionis aut Eucharistiae per viaticum
ministrare absque Parochi licentia.

15. Extrahentes absque legitima venia reli-
quias ex Sacris Coemeteriis sive Catacumbis
Urbis Romae eiusque territorii, eiusque auxi-
lium vel favorem praebentes.

16. Communicantes cum excommunicato no-
minatim a Papa in crimine criminoso, ei sci-
licet impendendo auxilium vel favorem.

17. Clericos scienter et sponte communican-
tes in divinis cum personis a Romano Ponti-
fice nominatim excommunicatis et ipsos in of-
ficiis recipientes.

*Excommunicationes latae sententiae
Episcopis sive Ordinariis reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae Episcopis
sive Ordinariis reservatae subiaccere declaramus:

1. Clericos in Sacris constitutos vel Regula-
res aut Moniales post votum solemne castitatis
matrimonium contrahere praesumentes; nec non
omnes cum aliqua ex praedictis personis ma-
trimonium contrahere praesumentes.

2. Procurantes abortum, effectu sequuto.

3. Litteris apostolicis falsis scienter utentes,
vel crimini ea in re cooperantes.

*Excommunicationes latae sententiae
nemini reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae nemini re-
servatae subiaccere declaramus:

1. Mandantes seu cogentes tradi ecclesiasti-
cae sepulturae haereticos notorios aut nomina-
tim excommunicatos vel interdictos.

2. Laedentes aut perterrefacientes Inquisito-
res, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Of-
ficii; eiusve Sacri Tribunalis scripturas diri-
pientes, aut comburentes; vel praedictis quibus-
libet auxilium, consilium, favorem praestantes.

3. Alienantes et recipere praesumentes bona
ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico, ad
formam Extravagantis *Ambitiosae* de reb. eccl.
non alienandis.

4. Negligentes sive culpabiliter omittentes de-
nunciare infra mensem Confessarios sive Sacer-
dotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia in
quibuslibet casibus expressis a Praedecess. No-
stris Gregorio XV Const. *Universi* 20 Aug. 1622,
et Benedicto XIV Const. *Sacramentum Poeni-
tentiae* 1 Iunii 1741.

Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque
quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum,
sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis
absolutione, sive absque ulla reservatione ex-
communicavit, Nos pariter ita excommunicatos
esse declaramus; excepta anathematis poena in
Decreto Sess. IV *De editione et usu Sacrorum
Librorum* constituta, cui illos tantum subiaccere
volumus, qui libros de rebus sacris tractantes
sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut im-
primi faciunt.

*Suspensiones latae sententiae
Summo Pontifici reservatae.*

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suo-
rum Beneficiorum perceptione ad beneplacitum
S. Sedis Capitula et Conventus ecclesiarum et
monasteriorum aliique omnes, qui ad illarum
seu illorum regimen et administrationem reci-
piunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis
ecclesiis seu monasteriis apud eandem S. Sedem
quovis modo provisos, antequam ipsi exhibue-
rint Litteras Apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a collatione
Ordinum ipso iure incurrunt aliquem ordinan-
tes absque titulo Beneficii, vel patrimonii cum
pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab Ordinum
administratione ipso iure incurrunt ordinantes
alienum subditum etiam sub praetextu Beneficii
statim conferendi, aut iam collati, sed minime
sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimis-
sorialibus, vel etiam subditum proprium, qui
alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum
impedimentum contrahere ibi potuerit, absque
Ordinarii eius loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso iure incurrunt, qui excepto casu legitimi privilegii, Ordinem sacrum contulerit absque titulo Beneficii vel patrimonii Clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua sollemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso iure incurrunt Religiosi eiectionis, extra Religionem degentes.

6. Suspensionem ab Ordine suscepto ipso iure incurrunt, qui eundem Ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspensio, vel interdicto nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in Urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine reiecti fuerint; nec non Clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non praemissis ante Ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missionibus nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso iure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum.

Interdicta latae sententiae reservata.

1. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantis.

2. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Iudice, vel a iure interdictis, aut nominatim excommunicatis ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus.

Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris, aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut

sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt sive pro R. Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque ordinum et institutorum regularium, nec non quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Ceterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi umquam debere, aut posse comprehendere facultatem absolvendi a casibus, et censuris quibuscumque Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati et Instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno a quovis umquam tempore huc usque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus, et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non, in corpore iuris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis quibuscumque etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam, sess. 24, cap. 6, de reform., in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas Eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaramus.

Decernentes has Litteras, atque omnia et singula, quae in eis constituta ac decreta sunt, omnesque et singulas, quae in eisdem factae sunt ex anterioribus Constitutionibus Praedecessorum nostrorum, atque etiam Nostris, aut ex aliis sacris Canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum Generalium, et ipsius Tridentini, mutationes, derogationes, ratas et firmas, ac respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios et Delegatos, etiam Caesarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Apostolicae Sedis Nuntios, ac quosvis alios quacumque praeceminentia, ac potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet qua-

vis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam praetextu cuiuslibet privilegii, aut consuetudinis inductae vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetudinibus quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae Constitutionis, ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo Sexagesimo Nono, Quarto Idus Octobris, Pontificatus nostri anno vigesimo quarto.

2. — *Correctio textus Constitutionis.*

In redactione art. 5 de censuris latae sententiae, Romano Pontifici reservatis per Apostolicam Constitut. *Apostolicae Sedis*.... diei 12 Octobris 1869, quum ambiguitas incurrerit praeponendo et applicando verba *ausu temerario* violentibus tantum immunitatem, dum iuxta mentem Pontificis qualitas haec afficere debebat etiam primum violentium ordinem nempe, *violare iubentes*, ad propositionem Supremae Inquisitionis, SS^mus Pater in audientia diei 15 Iunii anni praeteriti dignatus est praecipere quod articulus ille redderetur sensui genuino et valori proprio, ita ut in posterum legi debeat: *immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iubentes aut violentes*. — S. C. S. O. 10 Febr. 1871.

3. — *De excommunicatione minore; de excommunicato vitando; de absolutione complicis.*

1. Fere omnes Constitutionis *Apostolicae Sedis* commentatores docent, excommunicationem minorem vi huius Constitutionis abolitam esse. Utrum haec sententia tuto doceri possit in Seminario.

2. Iterum docent, illum confessarium excommunicationi non subiici qui complicem in peccato turpi absolvere fingit, sed reipsa non absolvit. Contrarium tamen declaravit S. Poenitentiaria die 1 Martii 1878. An potest orator permittere ut in suo Seminario doceatur praefata

commentatorum sententia responsioni S. Poenitentiariae opposita?

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative. — SS^mus approbavit. — S. C. S. O. 5 Dec. 1883.

Qui nominatim excommunicantur, vel nominatim declarantur excommunicati, sive a Summo Pontifice, sive ab Episcopis, sunt vitandi ad normam Const. Martini V. *Ad evitanda*: excommunicati tamen vitandi post Const. *Apostolicae Sedis* non incurrunt excommunicationem maiorem praeter casus in hac Const. comprehensos. Notorii clericorum percussores sunt pariter excommunicati vitandi iuxta Const. *Ad evitanda*. — S. O. 9 Ian. 1884.

4. — *De censuris incurrendis et absolvendis; de ecclesiastica immunitate; de occultis sectarum coryphaeis.*

In quarto dubio, plura a Te congesta sunt. Et primo quidem anxium Te exhibebas circa magistratus catholicos et Gubernii servos, qui immunitatem asyli ecclesiastici violant, veritus nimirum ne omnes excommunicationi subiacent, quae in Constitutione *Apostolicae Sedis*, 12 Octobris 1869, est quinta inter excommunicationes latae sententiae R. Pontifici reservatas eaque est tenoris sequentis: Immunitatem asyli ecclesiastici violare iubentes aut ausu temerario violentes. — Qua Te anxietate ut eximerent E^mi Patres, audito etiam SS^mi oraculo, monitum Te voluere in ea formula verba, *ausu temerario*, utrumque membrum complecti. Ex quo intelligas eum tantum excommunicationem incurrere, qui ab aliis minime coactus, prudens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare iubet, aut exequendo violat, quem porro utpote omnis excusationis expertem excommunicationi subiacere mirum esse non debet.

Deinde similem aperiabas sollicitudinem quoad eosdem Magistratus et Gubernii servos *trahentes clericos ad suum tribunal propter violationem legis civilis* sive alio modo, quos omnes timebas excommunicatione esse irretitos quae in dicta Constitutione *Apostolicae Sedis*, est septima inter excommunicationes latae sententiae R. Pontifici speciali modo reservatas. Sed in ea formula attendere debes verbum *cogentes*, quod sane indicat, excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi iudices fuerint, sed in eos tantum esse latam, qui a nemine coacti vel talia vel alios ad agendum cogunt, quos etiam indulgentiam nullam mereri facile perspicies.

Mirum autem visum est, quod tertio loco de iisdem censuris addebas, *an revera excommunicationem incurrunt illi, qui vix ideam habent legum a longo tempore obsoletarum sive in Anglia sive in Gallia*. Agitur enim de Constitutione *Apostolicae Sedis*, quae non a longo

tempore, sed die 12 Octobris anno 1869 edita est, et in qua Summus Pontifex expresse monet censuras omnes, quae in ea continentur, — non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere. — Non igitur adeo recentis legis, regulariter loquendo, ignorantia obtendi potest, cum fuerit ea Constitutio et pro tota Ecclesia in Urbe promulgata, et ad omnes Ecclesiae partes reapse propagata et ubique iam celebretur.

Quarto loco quaerebas, an ii qui praedictas censuras incurrerunt, admonendi sint, quod porro minime constabat, utrum de interno an de externo foro quaereres. Sed si de interno res est, licet Theologi doceant, aliquando (hoc est debitis factis exceptionibus, de quibus iidem agunt) dissimulari cum poenitente posse, cum duo haec simul concurrunt, bona fides et indubia praevisio, nullum ex admonitione fructum perceptum iri: heic tamen apertum est, sive ob personarum qualitatem, quae excommunicationi subiiciuntur, sive ob qualitatem Constitutionis eandem censuram inferentis, quae recentissima est ac plane notoria, difficile dari posse bonam fidem quae admonitionem omitti posse suadeat. Quod si de externo foro sermo sit, distinguendum erit inter pastoralementem admonitionem ac iudicalem sententiam, qua reum, de quo agitur, excommunicationem incurrisse declaratur. Sententiam hanc declaratoriam, utrum ferri expediat definiri generatim non potest, sed facti personarumque circumstantiis sedulo expensis dignosci debet. Ad pastoralementem vero admonitionem quod attinet, quid Theologi doceant probe nosti, qui, si deficiente probabili spe emendationis ac fructus, prudentique metu gravioris cuiuspiam mali concurrente, differri admonendi officium, quod ex proprio munere Pastorem urget, posse consentiunt; nihilominus monent, si scandalum a Pastoris silentio oriatur, intermittere illud non licere.

Quod denique quinto loco addebas, *utrum habeas facultatem absolvendi a praedictis excommunicationibus*, censuerunt Eñi Patres, id a Te quaeri ob clausulas derogatorias, quae in Constitutione *Apostolicae Sedis*, leguntur; nam ceteroqui, quid facultatum Tibi datum sit, nosse ipse debes. Itaque decreverunt, ut declaratio circa praedictas clausulas de mandato Sanctitatis Suae ab hac Suprema Congregatione edita Tibi communicetur, quae est tenoris sequentis: *colla detta Costituzione il Santo Padre non ha punto inteso di recare la menoma alterazione alle facoltà di qualsiasi natura dalla S. Sede innanzi alla promulgazione della medesima accordate sieno esse quinquennali o straordinarie o relative al presente Giubileo e vuole che rimangano nel pieno loro vigore*

durante il termine nelle rispettive concessioni od indulti prefinito.

In quinto dubio non satis Te intelligere indicas, cur in Constitutione *Apostolicae Sedis*, sub numero quarto excommunicationum latae sententiae, quae Romano Pontifici reservantur, ea quoque recensetur, quae est *contra non denunciantes occultos coryphaeos ac duces sectae massonicae aut carbonariae aliarumve eiusdem generis sectarum, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur*, eaque dubii ratio a Te proponitur, quod *nomina praesidentium et membra cuiusque Logiae publice typis dentur*. Sed ne in re tam gravi, quaeque tanti interest incolumitatis Ecclesiae, salutis animarum publicaeque tranquillitatis, quempiam indormire sinas, persuadere Tibi debes, non sine gravissimis causis Romanum Pontificem e sua specula ex qua totam Ecclesiam omnesque simul circumstantias circumspicit, excommunicationem illam iampridem latam, multo mitioribus terminis cohibitam retinuisse. Quamquam haud difficile cuique erit aliquam per se causam videre iniunctae denunciationis, licet, ut ais, *praesidentium ac membrorum nomina*, saltem in secta massonica et carbonaria, *publice typis dentur*. Ceteris enim praetermissis, qui sane dicere aut nosse valeat, utrum qui in publicis ephemeridibus apparent, specie tantum ac nomine tenus coryphaei ac duces sint, veri autem machinationum artifices directoresque delitescant? Aut quis etiam divinet, utrum perpetuo et constanter ducum nomina evulgare velint? Vides igitur, non inutiliter neque sine causa praeceptum esse, ut coryphaei saltem qui occulti sint denuncientur.

At quaeris cui et a quibus fieri eiusdem denunciationes in missionibus debeant. Obscurum esse minime potest, a quibus faciendae sint. Generale quippe est praeceptum omnibus fidelibus iniunctum. Cui vero sunt faciendae manifestum quoque est, nimirum ei, qui pro pastoralis officio vigilare et cavere debet, ne oves sibi concreditaee in lupos incurrant, neve peste inficiantur; cuiusmodi est quicumque episcopale vel quasi-episcopale munus in Missionibus gerit, Vicarius videlicet vel Praefectus Apostolicus, vel ab eis ad hunc effectum delegatus. — S. C. S. O. 15 Iun. 1870, 1 Febr. 1871.

5. — *De immunitate ecclesiastica, de clericorum matrimonio, de monialium clausura, de impressione librorum, de bonorum ecclesiasticorum alienatione.*

Dubia: I. Ac primum quidem per praedictam Constitutionem excommunicationi latae sententiae, Episcopis sive Ordinariis reservatae, subiacerere declarantur « Clerici in sacris constituti vel Regulares aut Moniales post votum so-

lemne castitatis, matrimonium contrahere praesumentes». Quam censuram aliqui extendi etiam ad eos Clericos defendunt, qui civile, quod vocant, matrimonium contrahere attentant in locis, ubi Decretum *Tametsi*, Conc. Trident. sess. 24, cap. 1, de Reform. matrim., promulgatum et in usu est. Haec vero sententia ab aliis reiicitur.

Quaeritur ergo: utri sententiae sit adhaerendum?

II. Excommunicationi nemini reservatae subiacent, ex Constitutione, de qua quaeritur, ii « qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt ». Sed dum aliqui restringendam illam esse adstruunt ad libros sacrarum Scripturarum, nec non eorumdem adnotationes vel commentarios; alii e contra affirmant, libros quoscumque de rebus tractantes in genere, i. e. ad religionem pertinentibus tractantes, eâ censurâ comprehendendi.

Quaeritur ergo iterum utrius sententiae sit adhaerendum?

III. At dubia quamplura exorta sunt circa praefatae Constitutionis exequutionem ex apposita in fine eiusdem generali, imo plenissima derogationis formula « non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, Constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetudinibus, quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque ».

Infrascriptus Episcopus orator, ut difficultates haud parvas omittat, quae in exequutione Constitutionis *Apostolicae Sedis* nascuntur, ex eo potissimum quod iura Ecclesiae non sunt plene admissa, legesque et consuetudines variae huic Constitutioni adversae vigeant, principaliora aliqua dubia quoad eius clausulae vim et rationem proferre satagit.

1°. Vi Constitutionis praefatae, « Moniales e clausura exeuntes extra casus et formam a S. Pio PP. V in Const. *Decori* praescriptam, excommunicationi latae sententiae, Romano Pontifici reservatae subiiciuntur ». Sed in hac Dioecesi, ut etiam in pluribus aliis omnino ab immemorabili conceditur iisdem egressus ex causis gravibus, ab Episcopo recognitis et probatis, iuxta Concilium Tridentinum et nulla ratione habita Constitutionis Pianae.

Quaeritur ergo utrum particularis ea et immemorabilis consuetudo per dictam novam Constitutionem abrogata censi debeat, an continuari possit?

2°. In eadem Const. excommunicatione Romano Pontifici reservatâ plectuntur « immunitatem asyli ecclesiastici ausu temerario violare iubentes aut violantes ».

Hisce vero in regionibus lex asyli ecclesiastici, secundum omnem suam rationem a longissimo tempore in desuetudinem abiit, ita ut

vix quisquam, nisi casu ad petendum eius patrocinium animum intendant. Nihilominus movetur quaestio utrum, abrogata contraria consuetudine, lex asyli denuo statuta in his quoque regionibus, sit saltem quoad substantiam servanda nec ne?

3°. Tandem excommunicationi subiacere declarantur alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica, absque beneplacito Apostolico ad formam Extravagantis *Ambitosae*, de rebus ecclesiasticis non alienandis. Ex infaustis vero casibus quibus ab initio huius saeculi bona ecclesiastica affligebantur, aliasque ob causas subortae sunt, vel praetenduntur, consuetudines sacro iuri contrariae, quae nonnumquam privilegiis sat vetustis firmari videntur.

Circa haec igitur sequentia dubia proferri liceat:

a) An ipsa lex Beneplaciti Apostolici per Constitutionem saepe memoratam, licet haec ad limitandas censuras latae sententiae potissimum tum spectarit, quasi de novo promulgata est, ut sua vi generaliter omnes ligat, atque etiam ligaret si constitutio illa *Ambitosae* (quam ceteroquin ratam firmamque declarat) vel alia similis non praecessisset? Et si affirmative.

b) An vi clausulae derogatoriae, vi novae Constitutionis appositae, revocata censi debeant privilegia antiqua ab ipsa Apostolica Sede rite obtenta, alienandi, scilicet, absque Beneplacito Apostolico.

c) An derogatio haec extendi etiam debeat ad consuetudines particulares legi de Beneplacito Apostolico latae contrarias, quamvis immemorabiles?

d) Utrum cadat lex foundationis alicuius loci pii, vel Instituti ecclesiastici, in quantum circa bona legata Beneplacitum Apostolicum una cum consensu Episcopi seu Ordinarii excludit, vel permittit eorum bonorum alienationem absque tali consensu et Beneplacito (ita quod Monacelli, in suo formulario, ex cap. *Tua nos* deduxit); an vero ista lex foundationis stare possit, saltem respectu Institutorum, quae sub immediata regum protectione sunt (Trid. sess. 22, cap. 8, de Reformat.) regio titulo insignita, libertate legali vel facultate a regibus fundatoribus donata fuerint, faciendi de suis bonis quidquid sibi pro suis et Instituti totius necessitatibus decreto communi libuerit?

R. Ad dubium I^{um}: Clericos in sacris constitutos, vel Regulares aut Moniales post emisum solemne castitatis votum, praesumentes contrahere matrimonium, sic dictum, civile in locis ubi lex Tridentina de clandestinitate viget, incurrere excommunicationem latae sententiae Episcopis seu Ordinariis reservatam.

Ad II. Censuram nemini reservatam, inflatam iis qui libros de rebus sacris tractantes sine ordinaria approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt, restringendam esse ad libros sa-

crarum Scripturarum, nec non ad earundem adnotationes et commentarios, minime vero extendendam ad libros quoscumque de rebus sacris in genere, idest ad religionem pertinentibus tractantes.

Quoad secundam partem instantiae. — Ad I. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam: nempe quoad egressum Monialium a clausura servandam esse Constitutionem S. Pii V *Decori* contraria consuetudine non obstante.

Ad II. Affirmative et detur particula instructionis fer. IV, 1 Febr. 1871 ad rem faciens prout extat in V Cons.

Ad primum dubium sub littera a) Affirmative.

Ad secundum dubium sub littera b) quatenus privilegia de quibus agitur generalia sint, Affirmative; quatenus sint specialia et personalia, Negative.

Ad tertium dubium sub littera c) Affirmative.

Ad quartum dubium sub littera d). Per recentem Constitutionem nihil immutatum esse quoad foundationes locorum piorum aliarumque ecclesiasticarum Institutionum, de quibus proinde iudicandum esse prout iudicabatur ante promulgationem huius Constitutionis. — S. C. S. O. 22 Dec. 1880.

6. — *Diaria, Acta S. Sedis, Absolutio complicis, collectio eleemosynarum, matrimonium clericorum, censurarum absolutio.*

I. Utrum scienter legentes publicationes periodicas in fasciculos ligatas, habentes auctorem haereticum et haeresim propugnantes, excommunicationem incurrant, de qua Bulla *Apostolicae Sedis* 12 Octobris 1869 in excom. Rom. Pontifici speciali modo reservatis art. 2.

II. Utrum per acta a S. Sede Apostolica profecta designentur tantum acta quae immediate a S. Pontifice proficiuntur, an etiam quae mediate a S. Pontifice proficiuntur, an etiam a SS. RR. Congregationibus proveniunt?

III. Utrum absolventes complicem in re turpi cum ignorantia crassa et supina hanc excommunicationem incurrant an non?

IV. Utrum colligentes eleemosynas maioris pretii pro Missis, si eas celebrari faciunt in eodem loco ubi collegerunt, pro minori pretio, hanc censuram incurrant, nec ne?

V. Utrum clericus in sacris constitutus vel regularis, aut monialis, si praeter impedimentum voti solemnis castitatis alia habeat impedimenta ex. gr. affinitatis, consanguinitatis, hanc censuram incurrant, an non?

VI. Quoad absolutionem censurarum specialiter reservatarum in articulo vel periculo mortis dubitatur: utrum infirmus si convalescit et onus non adimplet se praesentandi Superiori, in eandem excommunicationem reincidat, annon?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative ad 1^{am} partem; affirmative ad 2^{am}.

Ad III. In casu, incurrere.

Ad IV. Affirmative ad 1^{am} partem; negative ad 2^{am}.

Ad V. Incurrere.

Ad VI. Detur Decretum fer. IV, 19 Augusti 1891 super dubiis quae sequuntur: 1. An obligatio standi mandatis Ecclesiae a Bulla *Apostolicae Sedis*, imposita sit sub poena reincidentiae, vel non? — 2. An obligatio standi mandatis Ecclesiae in sensu Bullae *Apostolicae Sedis* idem sonet ac obligatio se sistendi coram S. Pontifice, vel an ab illa debeat distingui?

Responsum: Ad 1. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

Ad 2. Obligationem standi mandatis ecclesiae importare onus sive per se sive per confessarium ad S. Pontificem recurrendi. — Sanctitas Sua resolutiones Eñorum PP. approbavit et confirmavit. — S. C. S. O. 13 Ian. 1892.

7. — *Haeretici mere externi; frequentantes haereticorum templa; contrahentes matrimonium coram ministro haeretico; dogmatizantes.*

1. Excommunicationem incurrunt Pontifici reservatam inter specialissimas, omnes illi, qui etiam sine voluntate adhaerendi haeresi, et solummodo humani respectus gratia, sua dant nomina haereticorum sectis, denominationis cuiuslibet. 2. A fortiori poenam incurrunt eandem, qui intersunt acatholicis functionibus aut servitiis, ceu dici solet, aut praedicantem audiunt eo consilio, ut eidem sese dedant, quatenus, uti impie dicunt, ab eo persuaderi possint. 3. Ita etiam eandem incurrunt excommunicationem, qui alterius spiritualis ruinae fautores effecti, inducunt quomodocumque, et curant ut alii eant, aut veniant ad aulas vel templa haereticorum ad audiendas *collationes*. 4. Tandem eadem innodantur poena omnes qui typis publicant invitationes ad praefatas *collationes*, et themata eorundem, propter favorem, quem tali actioni praebent haeresis propagationi aut confirmationi. — Instr. Eñi Card. Vicar. pro Paroch. et Confessor. Romae 12 Iul. 1878, 28 Sept. 1884.

Quid faciendum sit de iis catholicis qui secundum veterem dioecesium nostrarum (i. e. in Borussia existentium) usum, licet coram ministro acatholico matrimonium contraxerint, a confessariis sine speciali facultate absolvendi ad SS. Sacramenta admissi sunt.

R. Qui matrimonium coram ministro haeretico ineunt, censuram contrahere; Ordinarios autem vi facultatum quinquennialium nedum posse eos absolvere, sed etiam alios subdelegare ad eosdem absolvendos. Qui vero huc usque,

nulla praevia a censuris absolutione, ab huiusmodi culpa absoluti, iuxta exposita non esse inquietandos. — S. C. S. O. 11 Maii 1892.

Cum in Pagella S. Poenitentiariae n. 3 concedatur facultas absolvendi a censuris incursis propter haeresim, fiatque ibidem exceptio his verbis concepta: *exceptis haereticis publicis, seu publice dogmatizantibus*; dignetur ipsa S. Poenitentiaria pro conscientiarum tranquillitate sequentibus dubiis benigne occurrere:

I. An in praefata exceptione comprehendantur haeretici publici quin sint dogmatizantes?

II. Item, an comprehendantur dogmatizantes non quidem publice sed privatim, scilicet modo uno, modo altero audiente, modo aliis paucis, et sic deinceps; ita tamen, ut computatione facta, numerus dogmatizantium deprehendatur valde excessivus?

Ad I. Negative.

Ad II. Affirmative, si notorium sit, haereticum praedicta ratione falsa dogmata spargere. — S. Poenit. 3 Mart. 1880.

In facultate a S. Poenitentiaria concessa, sub n. III legitur: *absolvendi... exceptis haereticis publicis, sive, publice dogmatizantibus, a quibusvis* etc. Petitur, verbum sive, explicat quod haeretici publici sunt illi qui excipiuntur? vel excipiuntur haeretici publici, et illi qui publice dogmatizant?

R. Per III facultatem folii quinquennalis Sacrae Poenitentiariae concedi potestatem absolvendi haereticos etiam publicos, dummodo non sint dogmatizantes. — S. Poenit. 26 Mart. 1894.

8. — *Legentes ephemerides aut libros haeresim propugnantes.*

I. An scienter legentes ephemerides propugnantes haeresim incurrant excommunicationem articuli secundi Const. *Apostolicae Sedis*, Summo Pontifici, speciali modo reservatam?

II. An legentes sive libros proprie dictos, cuiusvis auctoris, sive ephemerides continentes haeresim incidant in censuram Indicis a s. m. Pii Papae IX, ut supra, renovatam et confirmatam?

Sacra Indicis Congregatio secundo dubio respondit Negative. — Et quoniam primum dubium reputatum est competere supremae universali Inquisitioni, exhibitum eidem fuit, ut idem enucleare dignaretur.

Sacra vero suprema Inquisitio die 21 currentis Aprilis proposito dubio respondit: Negative. — S. Indic. C. 27 Apr. 1880.

9. — *Populares parochorum electiones.*

Decretum. — Actuosi inquiram sectarum asseclae, qui ubique fere rerum potiti omnem pervertere ordinem, ipsaque constitutionis Ecclesiae Christi fundamenta suffodere conantur, etiam in catholica Italia plebes commovere audent, ut imitantes nefarium quorundam Helveticorum exemplum, ius eligendi proprios animarum curatores sibi audacter usurpent. Nec, quod deterius est, defuit inter aliquos perditissimos ecclesiasticos viros, qui munus parochiale tam perverse sibi delatum suscipere, atque etiam obire impudenter praesumpserit. Detestabile sane facinus, quod Ecclesiasticam Hierarchiam evertit funditusque pessumdat: siquidem *docendus est populus*, inquit Caelestinus Papa, *non sequendus, nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non his consensum praebere debemus* ¹. Temerarius proinde ausus *contra statuta Sanctorum Patrum, crimen tam ambitionis, quam inobedientiae*, ex quo, subdit Gregorius VII, *plurimas perturbationes in Ecclesia (imo ruinam sanctae religionis) oriri, ex quibus christiana religio concutatur* ². Nil propterea mirum quod SS. Canones tantum nefas perpetuo reprobaverint, ac gravissimis poenis devoverint. Praelaudatus namque Gregorius VII ³, Paschalis II ⁴, Alexander II ⁵ et Concilium Lateranense sub Alexandro III celebratum ⁶ solemniter decreverunt, investituram Ecclesiae per manus laicorum susceptam irritam esse, et Clericos Ecclesias taliter recipientes ab introitu Ecclesiae interdicti, excommunicatione mulctari, et, si in scelere perstiterint, a ministerio ecclesiastico deponi debere. Quin imo scelus huiusmodi eam praeterea redolet nequissimam iurisdictionis, bonorum ac iurium Ecclesiae usurpationem, quam Concilium Tridentinum ⁷ anathemati tamdiu subiecit, quamdiu usurpatio cessaret, ac Constitutio *Apostolicae Sedis* IV. Id. Octobris 1869 ⁸ obnoxiam declaravit excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae. Cum tamen tot saluberrimae SS. Canonum sanctiones haud fregerint audaciam ac nequitiam novatorum, ne in superioribus Italiae regionibus illud ipsum patraretur nefas, quod in proxima Helvetia nuper fuerat Apostolica Auctoritate disiectum, SS. D. N. Pius PP. IX, prae maxima qua flagrat erga omnes oves sollicitudine et charitate, mandavit huic S. Congregationi Concilii, eidem malo eadem occurrendum esse medela: ideoque iussit Ecclesia-

¹ Can. *Docendus* 2, dist. 63.

² Can. *Si quis deinceps* 12 et Can. *Quoniam* 13, Caus. 16, q. 7.

³ Can. *Si quis deinceps* 12, Can. *Quoniam* 13, Can. *Si quis Episcopus* 14, Caus. 16, q. 7.

⁴ Can. *Si quis Clericus* 16, Can. *Constitutiones* 17, Can. *Nullus* 18, Can. *Sicut* 19, Caus. 16, q. 7.

⁵ Can. *Per laicos* 20, Caus. 16, q. 7.

⁶ Cap. *Praeterea* 4 de iurepatr.

⁷ Sess. 22, cap. 11, de Reform.

⁸ Part. I, § 11.

sticis Provinciis Venetae ac Mediolanensi, singulisque Dioecesibus Patriarchali ac Metropolitanae iurisdictioni subiectis applicari atque inculcari, prout praesenti Decreto reapse applicantur atque inculcantur, ea omnia, quae pro Helvetica foederatione, quoad popularem Parochorum electionem, sapientissime constituta sunt in nuperrimis Literis Encyclicis diei 21 Novembris 1873; adeo ut quicumque in praememoratis Dioecesibus, suffragante populo, ad Parochi sive Vicarii officium electi audeant sive Ecclesiae, sive iurium ac bonorum praetensam possessionem arripere, atque obire munia ecclesiastici ministerii, ipso facto incurrant in excommunicationem maiorem peculiariter reservatam S. Sedi, aliasque poenas canonicas, iidemque omnes fugiendi sint a fidelibus iuxta divinum monitum, tamquam alieni aut fures, qui non veniunt, nisi ut furentur, mactent et perdant. Ita porro eadem S. Congregatio Concilii statuit ac decrevit, et ab omnibus servari mandavit, sublatis exemptionibus ac privilegiis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Concilii die 23 Maii 1874.

10. — *Cogentes iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas.*

Litt. Circul. ad Ordinarios locorum. — In constitutione Pii IX s. m. quae incipit *Apostolicæ Sedis moderationi* IV id. Oct. 1869 cautum est, « excommunicationem Romano Pontifici reservatam speciali modo incurrere cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem et iura Ecclesiae ».

Cum de vero sensu et intelligentia huius capituli saepe dubitatum fuerit, haec Suprema Congregatio S. Romanae et Universalis Inquisitionis non semel declaravit — caput *Cogentes* non afficere nisi legislatores et alias auctoritates cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones. — Hanc vero declarationem Sanctissimus D. N. Leo Papa XIII probavit et confirmavit; ideoque S. Congregatio illam cum omnibus locorum Ordinariis pro norma communicandam esse censuit.

Ceterum in iis locis in quibus fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si in eis non datur iura sua persequi nisi apud iudices laicos, tenentur singuli prius a proprio ipsorum Ordinario veniam petere ut clericos in forma laicorum convenire possint: eamque Ordinarii nunquam denegabunt tum maxime, cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. Episcopus autem in id

forum convenire absque venia Sedis Apostolicae non licet. Et si quis ausus fuerit trahere ad iudicem seu iudices laicos vel clericum sine venia Ordinarii, vel Episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorumdem Ordinariorum erit in eum, praesertim si fuerit clericus, animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae, uti violatorem privilegii fori, si id expedire in Domino iudicaverint.

Datum Romae die 23 Ian. an. 1886.

11. — *Reservatio absolutionis complicis; simulata complicis absolutio; complex ad retinendum peccatum inductus.*

Complicis absolutio *specialissimo modo* est S. Sedi reservata, ita ut etiam excipiat in generali et amplissima concessione absolvendi ab omnibus casibus, etiam sub censura *speciali modo* reservata Summo Pontifici. — S. C. S. O. 4 Apr. 1871.

Complicis absolutio, de qua hic agitur, respicit primam complicis absolutionem, qui nempe nondum ab alio confessario fuit absolutus a complicitatis peccato. A S. C. S. O. 29 Maii 1867 decretum fuit, liberum esse confessario absolvere personam complicem, quae a peccato complicitatis inhonesto absoluta iam fuit per alium confessarium; dandum tamen semper esse consilium confessario, de quo agitur, ut, nisi cogat necessitas, se absteineat ab excipiendis personae complicis, licet iam a peccato complicitatis absolutae, sacris confessionibus.

Prohibitione absolvendi complicem in materia turpi comprehendendi nedum tactus, verum omnia peccata gravia et exterius commissa contra castitatem, etiam illa, quae consistunt in meris colloquiis et adspectibus, qui complicitatem important. — S. C. S. O. 28 Maii 1873.

Utrum scilicet confessarius qui suum vel suam complicem in peccato turpi, ad mentem Bullae *Apostolicae Sedis* n. 10, simulaverat absolvisse, recitando v. g. orationem quamdam, vel alia verba pronuntiando, aut etiam tacendo, ita ut videretur tamen per signa vel per manuum gestus revera poenitentem a peccatis relaxare, incurrerat excommunicationem specialiter S. Pontifici reservatam, de qua agitur in praefata Bulla.

R. Confessarios simulantes absolutionem complicis in peccato turpi non effugere excommunicationem reservatam in Bulla Bened. XIV *Sacramentum Poenitentiae*. — S. Poenitent. 1 Mart. 1878.

Confer hic n. 3. 6.

Iam quaesitum fuit a S. Poenitentiaria: « An incurrat censuras, in absolventes complicem, in peccato turpi latas, qui complicem quidem absolvat, sed complicem qui complicitatis peccatum in confessione non declaravit ».

Et S. Poenitentiaria die 16 Maii 1877 respon-

dendum censuit: « Privationem iurisdictionis absolvendi complicem in peccato turpi, et annexam excommunicationem, quatenus confessarius illum absolverit, esse in ordine ad ipsum peccatum turpe, in quo idem Confessarius complex fuit ».

Hanc vero responsionem quidam ita interpretantur, ut excommunicatio in absolventes complicem lata fere semper eludi possit. Siquidem ad hoc sufficeret poenitentem complicem a confessario praemoneri de peccato huiusmodi non declarando. Sic enim, iuxta eosdem, absolvens complicem, semper immunis a censura evaderet.

Ad praecavendos in re tanti momenti abusos, postulans duas sequentes quaestiones S. Poenitentiariae proponit:

I. An effugiat censuras, in absolventes complicem in re turpi latas, Confessarius, qui complicem, sed de peccato complicitatis in confessione tacentem, absolvit; quamvis certus sit, complicem non adiisse alium sacerdotem, nec ideo fuisse absolutum a peccato complicitatis. Ratio dubitandi videtur esse, quia in tali casu, quamvis peccatum complicitatis non subiiciatur clavibus a poenitente, confessarius tamen non potest absolvere complicem ab aliis peccatis, quin, eo ipso, indirecte saltem, eum absolvat a peccato complicitatis, quod scit non adhuc fuisse clavibus rite subiectum, neque ideo remissum.

II. An incurrat censuras in absolventes complicem in peccato turpi latas, confessarius qui, ad vitandas praefatas censuras, induxit *directe* vel *indirecte* poenitentem complicem ad non declarandum peccatum turpe, cum ipso commissum, et deinde complicem absolvit, sed peccatum complicitatis non declarantem.

Ratio dubitandi est quia *nemini fraus sua patrocinari debet*; insuperque si, talia agendo, confessarius censuras praecaveret, iam prohibitio absolvendi complicem, sub poena excommunicationis, illusoria plerumque videretur.

Directe autem confessarius inducit poenitentem quando positive et explicite eum praemonet de tacendo peccato complicitatis, quia v. g. illud iam novit et declaratio illius esset inutilis. Indirecte vero inducit quando confessarius suadere conatur poenitentem, sive quod actio turpis cum ipso commissum non est peccatum, sive saltem non tam grave, ut de ipso inquietari debeat; unde poenitens concludit ipsi licere non declarare tale peccatum, et ab eo declarando revera abstinet.

Sacra Poenitentiaria, mature consideratis expositis, et approbante SSmo Dño Nostro Leone PP. XIII, declarat: « Excommunicationem reservatam in Bulla, Sacramentum poenitentiae non effugere confessarios absolventes vel fingentes absolvere eum complicem, qui peccatum quidem complicitatis, a quo nondum est abso-

lutus, non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id Confessarius poenitentem induxit, sive directe, sive indirecte ».

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die 19 Febr. 1896.

12. — De usurpatione beneficiorum.

Fures, qui fructus beneficiorum furantur, non comprehenduntur sub censura art. 11ⁱ, speciali modo Summo Pontifici reservata. S. C. S. O. 9 Martii 1870.

E contra eam incurrunt asseclae societatis clerico-liberalis, seu emancipatricis cleri; qui populari sacrorum ministrorum electioni dant operam; et licet schismaticis iure adnumerentur ex hoc etiam articulo 11^o, uti ex articulo 6^o, damnandos esse S. C. Conc. docuit in Instr. ad omnes Ordinarios Italiae 24 Ian. 1878.

13. — De usurpatione bonorum Ecclesiae Romanae.

« Declaramus eos omnes qualibet dignitate, etiam specialissima mentione digna fulgentes, qui quorumcumque provinciarum Nostrarum ditionis atque almae huius Urbis invasionem, usurpationem, occupationem vel eorum aliqua perpetrarunt, itemque ipsorum *mandantes, fautores, adiutores, consiliarios, adhaerentes* vel alios quoscumque praedictarum rerum executionem quolibet praetextu et quovis modo *procurantes* vel per seipsos *exequentes*, maiorem excommunicationem aliasque censuras et poenas ecclesiasticas a sacris canonibus, Apostolicis Constitutionibus et generalium Conciliorum, Tridentini praesertim (Sess. 22, c. 11, de Ref.), decretis, inflictas incurrisse iuxta formam et tenorem expressum in superius commemoratis Apostolicis litteris nostris die 26 Mart. an. 1860 datis ». — Enc. Pii IX *Respicientes* 1 Nov. 1870.

Cit. Litt. Apost. 26 Mart. 1860, *Cum Catholica*, censura ferebatur in « eos omnes qui nefariam... rebellionem et... usurpationem etc. vel eorum aliqua perpetrarunt, itemque eorum mandantes, fautores, adiutores, consiliarios, adhaerentes, vel alios quoscumque praedictarum rerum executionem quolibet praetextu et quovis modo procurantes vel per seipsos exequentes ».

Qui in id deliquerint, etiam specialissima mentione digni, nec non illorum successores in officiis ad retractationem, revocationem, cassationem et abolitionem omnium ut supra attentatorum per seipsos faciendam, vel alias debitam et condignam Ecclesiae ac Sanctae Sedi satisfactionem realiter et cum effectu in eisdem praemissis exhibendam semper obligati erunt et sunt, ut absolutionis beneficium obtinere valeant. Pius IX Litt. citt. *Cum catholica, Respicientes*. Haec censura contrahitur ab iis, qui *formaliter* cooperantur, vel adhaerent rebellionis ditionis ponti-

ficiae: quare ad dignoscendum in foro conscientiae, utrum quis censuras incurrerit, discutienda est per confessarium uniuscuiusque conscientia, et qui damna hac in re intulerunt Sanctae Sedi eaque reficere debent, absolvi possunt, dummodo animo parati sint stare mandatis eiusdem Sanctae Sedis desuper ferendis. — S. Poenitentiaria 20 Mart. 1885 ad 19^{um}. et 21^{um}.

Quoad electiones Deputatorum in Italia confer verbum *Electio*.

14. — *Usurpatores et emptores ecclesiasticorum bonorum.*

I. Qua parte Tridentinae censurae a Const. *Apostolicae Sedis* confirmatae adhuc vigeant? Quod idem est ac quaerere an peccans in materia, quam et Constit. *Apostolicae Sedis*, et Conc. Trid. attingunt in duplicem excommunicationem incidat alteram Rom. Pontifici specialiter reservatam vi supradictae Constitutionis, alteram simpliciter reservatam vi Conc. Trid.? Et proinde an usurpatores bonorum ecclesiasticorum duplici innodentur excommunicatione?

II. An qui emant ecclesiastica bona ab usurpatoribus usurpata incidant in excommunicationem R. Pontifici specialiter reservatam vi articuli XI memoratae Constitutionis?

III. An saltem in excommunicationem R. Pontifici simpliciter reservatam vi cap. 11 de Ref., sess. 22 a Conc. Trid. editam?

R. Ad I. Negative. Videlicet usurpatores bonorum ecclesiasticorum innodari sola excommunicatione R. Pontificis specialiter reservata.

Ad II. Minime dubitandum, quia ementes bona ecclesiastica ab usurpatoribus usurpata incidant in excommunicationem R. Pontifici reservatam: etenim praescindendo a quaestione an supradicta emptio aliquo modo attingatur a Const. *Apostolicae Sedis*, art. XI, nulli dubium esse potest quin comprehendatur a clarissima dispositione c. 11 de Ref., sess. 22, Conc. Trid.

Ad III. Provisum in praecedenti. — S. C. S. O. 8 Iul. 1874.

Se la comunica maggiore *latae sententiae* inflitta da varii Pontefici, ed in ultimo da Pio VI colla Constituz. *Inter caetera* del 31 Luglio 1779 sia ancora in vigore contro coloro che occupano e ritengono i beni ed elemosine di Terra Santa.

R. Constitutiones Summorum Pontificum contra occupantes et detinentes eleemosynas et bona ad loca Terrae Sanctae spectantia omnino vigere, non tamen censuras latae sententiae, nisi eas quae comprehenduntur in cap. 11, sess. 22, de Ref. Conc. Trid., ideoque formulas a Commissariis distribui solitas esse reformandas. — S. C. S. O. 28 Iun. 1876.

15. — *De Compositione quoad ecclesiastica bona usurpata.*

Confer verbum *Compositio*.

16. — *De duellantibus.*

I. Potestne medicus rogatus a duellantibus duello assistere cum intentione citius finem pugnae imponendi, vel simpliciter vulnera ligandi ac curandi, quin incurrat excommunicationem Summo Pontifici simpliciter reservatam?

II. Potestne saltem, quin duello sit praesens, in domo vicina vel in loco propinquo sistere, proximus ac paratus ad praebendum suum ministerium, si duellantibus opus fuerit?

III. Quid de confessario in iisdem conditionibus?

R. Ad I. Non posse, et excommunicationem incurri.

Ad II. et III. Quatenus ex conducto fiat, item non posse et excommunicationem incurri.

— S. C. S. O. 28 Maii 1884.

17. — *De Societate catholica italica ad vindicanda iura populi christiani et speciatim populi romani.*

Nonnulli Sacerdotes Confessarii in alma Urbe humiliter exponunt, hoc tempore per eam circumferri quoddam folium continens programma typis impressum cum adnexis schedis associationis, quo fideles sollicitantur ad haerendum cuidam Societati in eum finem institutae vel instituendae, ut quandocumque Apostolica Sedes vacaverit, populus romanus concurrat in Summi Pontificis electione. Societati nomen inditum est: *Società cattolica italiana per la rivendicazione dei diritti spettanti al popolo cristiano ed in ispecie al popolo romano*. Qui autem huic Societati dant nomen declarare expresse debent, prout ex schedarum forma, se assentire doctrinis in programme enunciatis, et obligationem coram duobus testibus contrahunt, se operam duros, ut tales doctrinae propagentur, et Societas ipsa dilatetur. Itaque accedentibus (Dei opitulante gratia) ad Sacramentalem Confessionem iis, qui huius pravae societatis promotores extiterunt, vel qui subscripserunt, ceterisque adhaerentibus et fautoribus, praefati Confessarii, ut eos rite absolvere valeant, programmatis et schedarum exemplum S. Poenitentiariae expendendum remittunt, et sequentium dubiorum solutionem expostulant.

I. An omnes et singuli praedictae Societati nomen dantes, vel eam promoventes, aut ei quomodocumque faventes, vel adhaerentes, excommunicationis maioris poenam ipso facto incurrant?

II. Et quatenus affirmative an huiusmodi excommunicatio sit Romano Pontifici reservata?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Incurri excommunicationem latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatam. — S. Poenit. 4 Aug. 1876.

18. — *Societas Fenianorum.*

Cum dubitatum fuerit a nonnullis, an societas Fenianorum comprehensa censeatur inter Societates damnatas in Pontificiis Constitutionibus, Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa IX, exquisito prius suffragio Eñorum Patrum Cardinalium contra haeticam pravitatem in universa christiana Republica Inquisitorum generalium, ne fidelium, praesertim simplicium, corda cum evidenti animae discrimine pervertantur, inhaerens Decretis alias a S. Congregatione Universalis Inquisitionis in similibus editis, praesertim Decreto feria IV die 5 Iulii 1865, decrevit ac declaravit, Societatem Americanam seu Hibernicam Fenianorum appellatam comprehendere inter societates vetitas ac damnatas in Constitutionibus Summorum Pontificum et praesertim in nuperrima eiusdem Sanctitatis Suae edita quarto Idus Octobris 1869 incip. *Apostolicae Sedis* qua sub n. 4. Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae obnoxii declarantur: « Nomen dantes sectae massonicae aut carbonariae aut aliis eiusdem generis sectis quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint ». Atque ita Episcopis quibuscumque petentibus responderi mandavit. — S. C. S. O. 12 Ian. 1870.

19. — *Societas*

« *Independent order of Good Templars* ».

I. An Societas *Independent order of Good Templars* nuncupata, excommunicationi subiacet latae contra societates secretas in Const. *Apostolicae Sedis*?

Et quatenus negative:

II. An prohibitum sit sub gravi nomen dare isti societati?

R. Ad I. Dilata.

Ad II. Affirmative, seu deterrendi fideles a dando nomine huic Societati. — S. C. S. O. 9 Aug. 1893. Praef. Apost. Norvegiae.

20. — *De societatibus quibus propositum est cadavera cremare.*

Confer verbum *Crematio cadaverum*.

21. — *Catholici interessentes choreis massonicae sectae.*

Inter dubia quae S. Sedi enodanda proposuit anno superiori A. Tua, illud etiam renebatur, quod respicit choreas, quae identidem haberi solent ab iis qui societati vulgo *franc-maçons* sunt adscripti; scilicet per illud quae-

rebatur an catholici praefati, choreis convenientes incidant in excommunicationem inflictam a Pontificia Constitutione *Apostolicae Sedis moderationi* § 4. Porro huiusmodi controversia, ut par erat, delata cum fuerit iudicio supremae S. C. Universalis Inquisitionis, Eñi PP. articulo formiter discusso, in hanc devenere sententiam, scilicet: praeprimis ambigi haud posse animadverterunt gravis reatus reos effici catholicos qui choreis aliisque solatiis intersunt, quae a membris societatis massonicae, et ut tales, haberi solent. Praeterea observarunt Constitutionem Pontificiam prohibere sub excommunicationis poena, ipso facto incurrendae, ac S. Sedi reservatae, quominus massonicae sectae, alique societati eiusdem generis favor qualiscumque praestetur; proindeque eam habendam esse regulam certam ad diiudicandum num et quando catholici reapse in memoratam excommunicationem inciderint, quod scilicet accurate perpendi debeat utilitas atque commodum quod damnata societas eorumque adhaerentes, quales, retrahunt vel retrahere possunt ab huiusmodi interventu ac adistentia ex parte eorumdem catholicorum. Hinc retinendum esse quod catholici censurâ innodentur eo in casu quo eorum praesentia ac participatio huiusmodi conventibus reapse affert eidem sectae aut sectatoribus emolumentum aliquod. — S. C. de P. F. 15 Iul. 1876.

22. — *Denuntiatio coryphaeorum sectae massonicae.*

I. An occulti sectae massonicae coryphaei ac duces sint denuntiandi iuxta Constitutionem *Apostolicae Sedis*, quando sunt publice noti, ut liberi muratorii, sed non sunt publice noti ut coryphaei vel duces huius sectae massonicae?

II. An denuntiationis obligatio cesset apud eas regiones, in quibus liberi muratorii et ideo ipsorum coryphaei a gubernio civili tolerantur, et ab ecclesiastica potestate puniri non possunt, nec ullo modo cohiberi?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative. — S. C. S. O. 19 Apr. 1893.

23. — *Denuntiatio sectarum cui et a quo facienda sit.*

Quaeris cui et a quibus fieri denunciationes (circa sectarum coryphaeos) in Missionibus debeant. Obscurum esse minime potest a quibus faciendae sint; generale quippe est praeceptum, omnibus fidelibus iniunctum. Cui vero sint faciendae manifestum quoque est, ei nimirum, qui pro pastoralis officio vigilare et cavere debet ne oves sibi concredita in lupos incurrant, neve peste inficiantur, cuiusmodi est quicumque episcopale vel quasi episcopale munus in Missionibus gerit Vicarius videlicet vel Praefectus Ap.,

vel ab eis ad hunc effectum deputatus. Narras (insuper) in tuo Vicariatu Te iussisse scripta, diplomata admissionis in sectas, aliaque earum instrumenta, cum ad sacerdotem deferuntur, comburi, quandoquidem ea servari periculosum valde esse ais. In hac re S. Congregatio deferendum prudentiae tuae satis cognitae ac. perspectae existimavit; nihilominus si quando scripta occurrant, quae cognoscere Ecclesiae reipublicae haud leviter intersit, quantum fieri poterit curandum erit, ut tuto prudentique modo ad eos, ad quos spectat, mittantur, iuxta dispositionem s. m. Pii VII in Const. *Ecclesiam* 13 Sept. 1821, § *Postremo*. — Instr. S. C. S. O. 1 Febr. 1871.

Haec in cit. Const.: «Postremo ut omne erroris periculum efficacius arceatur, damnamus et proscribimus omnes *carbonariorum*, ut aiunt, catechismos et libros, quibus a *carbonariis* describuntur quae in eorum conventibus geri solent; eorum etiam statuta, codices, ac libros omnes ad eorum defensionem exaratos, sive typis editos, sive manuscriptos, et quibuscumque fidelibus, sub eadem poena maioris excommunicationis, eodem modo reservatae, prohibemus, memoratos libros, vel eorum aliquos legere aut retinere, ac mandamus, ut illos vel locorum Ordinariis, vel aliis, ad quos eosdem recipiendi ius pertinet, omnino tradant».

24. — *Orientales quoad Apostolicas Constitutiones de clandestinis sectis.*

Declaratum est, probante SSmo Dño Nostro, Orientales comprehendere in Constitutionibus Pontificiis latis contra sectas clandestinas, etiam quoad poenas, quae in iisdem Constitutionibus infliguntur. — S. C. de P. F. 1867.

25. — *De egressu monialium.*

Constitutione *Apostolicae Sedis* (Pii PP. IX), Moniales e clausura exeuntes extra casus et formam a S. Pio PP. V in Const. *Decori* praescriptam, excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiiciuntur. Sed in hac Dioecesi, ut etiam in pluribus aliis, omnino ab immemorabili conceditur iisdem egressus ex causis gravibus, ab Episcopo recognitis et probatis, iuxta Concilium Trid. et nulla ratione habita Constitutionis Pianae. Quaeritur ergo utrum particularis ea et immemorabilis consuetudo per dictam novam Constitutionem abrogata censi debeat, an aut continuari possit.

R. Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam: nempe quoad egressum monialium a clausura servandam esse Constitutionem S. Pii V *Decori*, contraria consuetudine non obstante. — S. C. S. O. 22 Dec. 1880.

26. — *Reprobatur collectio eleemosynarum Missarum, eo consilio ut committatur celebratio earundem sacerdotibus, quibus loco pecuniae aut libri, aut merces rependuntur.*

Decretum S. C. C. — Vigilanti studio convellendis eradicandisque abusibus Missarum celebrationem spectantibus iugiter incubuit haec S. C., pluraque edidit decreta, quibus omne hac in re damnabile lucrum removeri voluit, piaque testantium voluntates et obstrictam benefactoribus fidem adamussim servari religioseque custodiri mandavit.

Quapropter ad cohibendam pravam quorundam licentiam qui ad ephemerides, libros aliasque merces facilius cum clero commutanda Missarum ope utebantur, nonnulla constituit, eaque, Pio PP. IX fel. rec. approbante, edi et Ordinariis nota fieri curavit ut ab omnibus servarentur. Propositis namque inter alia sequentibus dubiis:

I. An turpe mercimonium sapiat, ideoque improbanda et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda sit ab Episcopis eorum bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocumque modo Missarum eleemosynas colligunt, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependunt.

II. An haec agendi ratio ideo cohonestari valeat, vel quia, nulla facta imminutione, tot Missae a memoratis collectoribus celebrandae committuntur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel quia per eam pauperibus sacerdotibus eleemosynis Missarum carentibus subvenitur.

III. An huiusmodi eleemosynarum collationes et erogationes tunc etiam improbandae et coercendae, ut supra, sint ab Episcopis, quando lucrum, quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur.

IV. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi atque etiam coercendi, ut supra, sint ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas Missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, sive recipiant, sive non recipiant quidquam ab iisdem praemii nomine.

V. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sint ii, qui a dictis bibliopolis, et mercatoribus recipiunt pro Missis celebrandis libros aliasve merces, harum pretio sive imminuto sive integro.

VII. An liceat Episcopis sine speciali S. Sedis venia ex eleemosynis Missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, aliquid detrahere, ut eorum decori et ornamento con-

sulatur, quando praesertim ea propriis redditibus careant.

In peculiari conventu anni 1874 S. C. resolvit:

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative.

Ad III. IV. et V. Affirmative.

Ad VII. Negative, nisi de consensu oblato-
rum.

Sed cum postremis hisce annis constiterit, salutare huiusmodi dispositiones ignorantia aut malitia saepius neglectas fuisse et abusus hac in re valde lateque invaluisse, Eñi Patres S. C. Tridentini interpretes ac vindices, rebus omnibus in duplici generali conventu mature perpensis, officii sui esse duxerunt, quod pridem decretum erat in memoriam plenamque observantiam denuo apud omnes revocare, et opportuna insuper sanctione munire.

Praesenti itaque decreto statuunt, ut in posterum si quis ex sacerdotali ordine contra enunciata decreta deliquerit, suspensioni a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius sit: clericus autem sacerdotio nondum initiatus eidem suspensioni quoad susceptos ordines similiter subiaceat, et inhabilis praeterea fiat ad superiores ordines recipiendos: laici demum excommunicatione latae sententiae Episcopis reservata obstringantur.

Praeterea cum experientia docuerit, mala quae deplorantur ex eo potissimum originem viresque ducere, quod in quorundam privatorum manus maior Missarum numerus congeritur quam iusta necessitas exigit, ideo iidem Eñi Patres, inhaerentes dispositionibus a Romanis Pontificibus, ac praesertim ab Urbano VIII et Innocentio XIII in Const. *Cum saepe contingat*, alias datis, sub gravi obedientiae praecepto decernunt ac mandant, ut in posterum omnes et singuli ubique locorum beneficiati et administratores piarum causarum aut utcumque ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, in fine cuiuslibet anni Missarum onera, quae reliqua sunt, et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis tradant iuxta modum ab iis definiendum. Ordinarii autem acceptas Missarum intentiones cum adnexo stipendio, primo distribuent inter sacerdotes sibi subiectos, qui eis indigere noverint: alias deinde aut S. Sedi, aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, sacerdotibus aliarum dioeceseon, dummodo sibi noti sint, omnique exceptione maiores, et legitima documenta edant inter praefixum congruum tempus, quibus de exacta earumdem satisfactione constet.

Denique, revocatis quibuscumque indultis et privilegiis usque nunc concessis, quae praesentis decreti dispositionibus utcumque adversentur, S. Congregatio curae et officio singulorum Ordinariorum committit, ut praesens decretum omnibus ecclesiasticis suae iurisdictioni subie-

ctis, aliisque quorum ex praescriptis interest notum sollicitate faciant, ne quis in posterum ignorantiam allegare, aut ab huius decreti observantia se excusare quomodolibet possit: et insuper ut sive in sacra Visitatione sive extra sedulo vigilant, ne abusus hac in re iterum inolescant.

Facta autem de his omnibus relatione SSmo D. N. Leoni PP. XIII per S. Congregationis Praefectum, Sanctitas Sua hoc Eñorum Patrum decretum ratum habuit confirmavit atque edi mandavit, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae die 25 Maii 1893. — Confer *Monitore Ecclesiastico Conversano*, V. 10, P. 1, p. 194.

27. — *Excommunicatio lata a SS. Congr. Romanis non reservatur Rom. Pontifici ceu illa ab Eo lata in communicantes in crimine criminoso.*

In Constitutione s. m. Pii Papae IX quae incipit *Apostolicae Sedis*, excommunicatione Rom. Pontifici simpliciter reservata innodantur: *Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.* Quaeritur utrum his verbis comprehendantur etiam excommunicati a Romanis Congregationibus, saltem quando earum decretis accedit approbatio Summi Pontificis.

R. Negative. — S. C. S. O. 16 Iun. 1894.

28. — *Laedentes ministros Episcopalis curiae.*

Excommunicationi nemini reservatae art. 2ⁱ. haud subiacent, qui eadem admittunt adversus denunciante apud episcopos vel testes vel episcoporum ministros, aut scripturas ad materiam S. Inquisitionis apud ipsos pertinentes. — S. C. S. O. 28 Ian. 1892.

29. — *De editione librorum sacrorum.*

Excommunicationi nemini reservatae subiacent ex Const. *Apostolicae Sedis* ii « qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt ». Sed dum aliqui restringendam illam esse adstruunt ad libros Sacrarum Scripturarum, nec non eorumdem adnotationes vel commentarios, alii e contra affirmant libros quoscumque de rebus in genere ad religionem pertinentibus tractantes, ea censura comprehendi. Quaeritur utri sententiae sit adhaerendum.

R. Censuram nemini reservatam, inflictam iis qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt aut imprimi faciunt, restringendam esse ad librum sacrarum Scripturarum, nec non earumdem adnotationes

et commentarios, minime vero extendendam ad libros quoscumque de rebus sacris in genere, id est ad religionem pertinentibus tractantes. — S. C. S. O. 22 Dec. 1888.

30. — *De Missionariorum mercatura.*

Litterae circulares S. C. de P. F. — « Cum Supremae S. Inquisitionis Congregationi dubium fuerit expositum, an post Constit. *Apostolicae Sedis*, editam a SSmo D. N. Pio div. prov. PP. IX quarto Idus Octobris 1869 adhuc vigeant censurae *latae sententiae* contra ecclesiasticos et Missionarios mercaturae in Indiis Orientalibus operam dantes in Constit. Urbani VIII, *Ex debito*, die 22 Febr. 1633, et Clem. IX, *Sollicitudo*, die 17 Iul. 1669 editis comminatae, EE. PP. Inquisitores generales in Congregatione habita fer. IV 4 Dec. 1872, cum considerassent reservationem aut exceptionem factam ad paragraphum: *Quae vero censurae*, praedictae Constitutionis posse quaestionibus ansam praebere, censuerunt supplicandum eidem SSmo Domino Nostro ut declarare dignaretur, constitutiones Summorum Pontificum Urbani VIII et Clementis IX superius memoratas adhuc vigere et declarationem notificandam esse ab hac S. C. per litteras circulares prout tenore praesentium fit Missionariis quibuslibet in Indiis Orientalibus et Americae existentibus. Porro Sanctitas Sua eidem sententiae in omnibus annuendum censuit. Interea precor Deum etc. » — S. C. de P. F. 29 Mart. 1873.

Utrum declaratio SSmi diei 4 Dec. 1873 (quae hic praecedit) complectatur etiam Missionarios sinenses?

R. Affirmative; et ad mentem: Mens est: 1. Ut illis verbis *simpliciter reservatae Pontifici* substituantur alia verba Clementis IX, nempe: *A qua excommunicatione latae sententiae ipso facto incurrenda nemo absolvi potest, praeterquam in mortis articulo constitutus, nisi lucris huiusmodi prius restitutus* (Clemens IX in Const. *Sollicitudo pastoralis* 17 Iunii 1669, § 4). — 2. Ut eadem prohibitio ac poena ad mentem eiusdem Clem. IX non solum afficiat Missionarios europaeos, sed etiam quoscumque ecclesiasticos viros, qui sub nomine Missionariorum, aut quovis alio titulo, pro tempore missi fuerint, aut in illis partibus quomodolibet morabuntur. — S. C. S. O. 17 Ian. 1883.

31. — *De ritibus sinensibus et malabaricis.*

In S. Congr. S. Officii feria IV 5 elapsi mensis propositum fuit dubium a D. tua emissum, an scilicet post Bullam *Apostolicae Sedis* vigeant adhuc censurae praescriptae in duabus Constitutionibus s. m. Benedicti XIV circa ritus

sinenses et malabaricos. Porro EE. PP., omnibus diligenter consideratis, responderunt:

Constitutiones Benedicti XIV s. m. super memoratis ritibus sinensibus et malabaricis, annorum 1742 et 1744 editas, omnino vigere, exceptis tantum censuris latae sententiae de quibus nulla fit mentio in Constitutione SSmi D. N. Pii PP. IX, quarto idus Octobris edita, quae incipit *Apostolicae Sedis moderationi*; ideoque ad calcem formulae iuramenti quod a Ben. XIV in eadem Constitutione praescribitur et confirmatur, inter verba: *Poenis per praedictas Constitutiones impositis me subiectum agnosco, et declaro*, inseratur, post vocem *impositis*, hoc additum: *et adhuc vigentibus*. Id Dom. Tuae Esmi PP. significandum esse iusserunt. — S. C. de P. F. 3 Mart. 1873.

32. — *Suspensio reservata art. 3ⁱⁱ.*

Hanc censuram non contrahi ab Ordinariis, qui pro libertate status ordinandorum stant instructionibus et facultatibus ad probandum statum liberum sponsorum, declaratum fuit in S. O. 11 Maii 1892. Neque a conferentibus tonsuram. — S. O. 18 Apr. 1888.

33. — *Decretum quoad clericos et sacerdotes alienae Dioecesis.*

Anteactis temporibus non defuerunt apud Apostolicam Sedem Episcoporum querelae de clericis, qui suam deserentes dioecesim ad Urbem citra necessitatem et iustam causam pro lubitu demigrabant: et in singulis casibus, prout ferebat occasio, provisum tunc fuit. At nostra aetate hic abusus invalescere et eo gravior fieri visus est, quo magis in pluribus dioecesibus sacerdotum imminutus est numerus: et idcirco ab Ordinariis non semel postulationes exhibitae sunt, ut eidem prospiceretur. Profecto tum ex veteri Ecclesiae disciplina, tum praesertim ex praescriptionibus S. Conc. Trid., cap. 2, sess. 21, et cap. 16, sess. 23, de Ref., ac subsequentibus S. Congregationis resolutionibus, liquet non deesse Episcopis iuris remedia, quibus hanc clericorum licentiam coerceant. Ob suarum enim ecclesiarum necessitatem Ordinariis perspicue ius est interdicens, ne sacerdotes, quamvis ad patrimonii titulum ordinati, propriam dioecesim deserant, eoque revocandi quamvis alibi, et adeo etiam in Urbe, per Apostolicas litteras residentiale beneficium assequutos, si citra Ordinarii beneplacitum discesserint, eisque praebeatur unde honeste in sua dioecesi vivere possint. Hoc constanti disciplina retinuit S. Congregatio uti inter alia luculenter patet ex resolutione in causa Reatina diei 26 Ian. 1833.

Quapropter praedictis Episcoporum postulationibus S. Congregationibus iudicio nuperrime subiectis, Esmi Patres responderunt, satis pro-

visum per superius memoratas sacrorum cano-
num dispositiones.

Nihilominus cum plures Episcopi, praeser-
tim e proximis Urbi regionibus, etiam in unum
collecti, postulationibus alias oblati institerint,
et impense a Summo Pontifice efflagitaverint,
ut aliquid hac in re peculiariter decerneretur,
quo efficacius huic ecclesiasticae disciplinae per-
turbationi occurrì posset, SS^{mus} Dñus Noster
Leo PP. XIII, omnibus mature perpensis, et
iuxta ea quae alias per E^mum Urbis Vicarium
edi iusserat, haec quae sequuntur per Sacram
Concilii Congregationem praescrispsit ac statuit:

1. Clerici et sacerdotes saeculares alienae
dioecesis aut etiam regulares, extra claustra de-
gentes, nequibunt in posterum stabile domici-
lium in Urbe statuere absque expressa venia
Summi Pontificis, per officium S. Congregatio-
nis Concilii impetranda.

2. Qui vero in praesens Romae degunt, si
nullo beneficii aut officii titulo ad residendum
adstricti sunt, nec per diuturnam commoratio-
nem et tacitam aut expressam suorum Episco-
porum licentiam domicilium Romae acquisie-
rint, post mensem a die huius decreti elapsum
ad suam dioecesim redire debebunt.

3. Nullus ex clericis et sacerdotibus alienae
dioecesis ad ecclesiasticum officium, quodcum-
que sit, aut ad aliud munus quod residentiam
in Urbe requirat, eligi a quoquam in posterum
poterit, nisi praeter testimoniales commendati-
tias sui Episcopi litteras, exhibeat quoque ven-
iam a Summo Pontifice iam obtentam Romae
manendi: itemque nemini beneficium confere-
tur, si assensum Ordinarii sui ad hoc non ob-
tinuerit: atque aliter facta beneficii collatio
nulla et irrita erit.

4. Qui ad litterarum scientiarumque studiis
operam dandam vel ad honesta negotia per-
agenda, vel ex alia iusta causa in Urbe cum
Ordinarii licentia versantur, statim ac tempo-
raria huiusmodi causa cessaverit, vel a proprio
Episcopo revocentur, ad propriam dioecesim
redire debebunt, exclusa omni futile excusatione,
ac praesertim, ob peculiarem dioecesium his
temporibus conditionem, nullatenus eisdem suf-
fragante exceptione, sive ex susceptis studiis,
sive ex praetensa tenuitate sustentationis, ab
Episcopo oblatae, desumpta: quod si durante
hac eorum commoratione in Urbe sese, uti de-
cet, non gesserint, per Vicariatum Urbis pro-
priis Ordinariis denunciabuntur, et ab Urbe dis-
cedere cogentur.

5. Quicumque denique, quolibet modo, prae-
sentibus dispositionibus se non conformaverit,
aut, quod Deus avertat, eisdem contraiverit,
ipso facto suspensioni a divinis obnoxius fiet.

Ceterum Episcopi omnium clericorum suo-
rum aequae curam gerant, neque, uti saepe do-
lendum, e sua dioecesi eos abire facile sinant,
qui seu vitae ratione, seu aliis quibuscumque

causis sese reprehensione dignos aut molestos
exhibeant.

Haec itaque omnia Sanctitas Sua ab omni-
bus ad quos spectat, custodiri et inviolabiliter
servari mandavit, contrariis quibuscumque,
etiam peculiari mentione dignis, minime ob-
stantibus.

Romae ex aedibus S. C. Concilii die 22 De-
cembri 1894.

34. — *Missionarii latini inducentes Orientales ad latinum ritum.*

Missionarius quilibet latinus e clero saeculari
vel regulari, qui orientalem quempiam ad la-
tinum ritum consilio auxiliove inducat, praeter
suspensionem a divinis, quam ipso facto incur-
ret, ceterasque poenas per eandem Const. *De-
mandatam* (Bened. XIV, 24 Dec. 1743) inflictas,
officio suo privetur et excludatur. Quae prae-
scriptio, ut certa et firma consistat, exemplar
eius patere vulgatum apud Latinorum ecclesias
iubemus. — Leo XIII B. *Orientalium dignitas*,
prid. Cal. Dec. 1894 de disciplina Orientalium
conservanda et tuenda.

35. — *Excommunicatio, suspensio et interdi- ctum in concedentes et suscipientes Eccle- siae vacantis regimen contra Const. Pii IX Romanus Pontifex.*

Confer verbum *Episcopus*.

36. — *Censurae Regularium Ordinum.*

In suo robore permanent censurae latae pro
interno regimine tum ordinum et institutorum
regularium in genere, tum particulariter sin-
gularium ordinum et institutorum. — S. O.
22 Mart. 1881.

37. — *De Privilegiorum revocatione.*

Il sottoscritto Assessore del S. O. si è recato
a premura di umiliare a Sua Santità nell'u-
dienza di Feria IV 12 corr. il dubbio promosso
da alcuni Vescovi a codesta S. C. di Propa-
ganda per senso della Costit. Apostolica *Apo-
stolicae Sedis moderationi* testè pubblicata, se
cioè con essa s'intendano revocate ai medesimi
le facoltà di assolvere dalle censure *latae sen-
tentiae* riservate specialmente al S. P., ed ora
adempie al dovere di parteciparle il risultato.

Sua Santità ha ordinato le si comunichi la
stessa risposta data già sullo stesso argomento
all'E^mo Bizzarri per parteciparsi ai R^{mi} PP.
del Concilio che la richiedessero, che cioè con
la detta Costituzione il S. P. non ha punto in-
teso di recare la menoma alterazione alle fa-
coltà di qualsiasi natura dalla S. Sede innanzi
alla promulgazione della medesima accordate,

siano esse quinquennali o straordinarie o relative al presente Giubileo, e vuole che rimangano nel pieno loro vigore durante il termine nelle rispettive concessioni od indulti prefinito. Laonde potrà ella partecipare ai Vescovi richiedenti questa stessa dichiarazione per loro quiete e governo.

38. — *De Regularium Privilegiis.*

An Praelati Regulares post Constitutionem *Apostolicae Sedis* iisdem privilegiis gaudeant quibus antea, id est possint nec ne suos subditos absolvere a casibus papalibus in dicta Constitutione simpliciter reservatis.

R. Negative, salvis illis facultatibus quae promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis. — S. Poenit. 5 Dec. 1873.

Praelatos regulares vi suorum privilegiorum suos subditos a censuris per *C. Apostolicae Sedis* latis, sive speciali modo, sive simpliciter Romano Pontifici reservatis 1) non posse absolvere: at 2) posse absolvere a censuris episcopis reservatis, etsi occultis: et 3) quantum ad eorundem praelatorum facultatem subditos suos absolvendi a censuris Romano Pontifici reservatis non contentis in praedicta Const., et pertinentibus ad internum regimen, nihil esse per eandem Const. innovatum: 4) regulares impeditos adire Romam non posse absolvi per suos superiores regulares a censuris contentis in ea Const. et Summo Pontifici reservatis, sed recurrere debere ad S. Sedem pro necessariis facultatibus, declaratum fuit in S. O. 22 Mart. 1881.

39. — *De Confessariis Urbis Romae.*

Decretum. — Cum nuper inter Theologos Urbis exorta fuerit quaestio, utrum scilicet reservatio casuum facta Episcopis seu locorum Ordinariis a Constitutione *Apostolicae Sedis moderationi* diei 12 Octobris 1869 comprehendat etiam Cardinalem Urbis Vicarium pro-tempore, ita ut Confessarii teneantur facultatem ab ipso obtinere pro validitate absolutionis, quamvis hactenus in usu fuerit iurisdictionem memoratis Confessariis haud cohibere quoad casus a iure Episcopis et Ordinariis locorum reservatos, Eñus ac Rñus Cardinalis Constantinus Patrizi modernus Urbis Vicarius pro sua spectata prudentia litteris diei 15 Octobris labentis anni, expositis hinc inde eorundem Theologorum opinionibus cum rationum momentis quibus innituntur, eiusmodi controversiam examinandam proposuit S. Congregationi Supremae Inquisitionis, hac rogationis formula.

An in vim Constitutionis *Apostolicae Sedis moderationi* diei 12 Octobris 1869 Confessarii

Urbis speciali facultate Eñi Urbis Vicarii indigeant ut absolvant a censuris quae in dicta Constitutione Episcopis seu locorum Ordinariis reservantur.

R. Ad R. P. D. Adsessorem cum SSmo ut attentis omnibus declarare dignetur posse servari solitum. SSmus D. N. D. Pius Divina Providentia PP. IX suffragia DD. Eminentissimorum adprobare dignatus est. — S. C. S. O. 1 Dec. 1875.

40. — *De Confessariis saecularibus et regularibus, qui in nosocomiis romanis spiritualia auxilia infirmis conferunt.*

Essendosi promosso il dubbio da alcuni Sacerdoti se dalla Costituzione Apostolica del 12 Ottobre 1869 sieno state tolte le facoltà e i privilegi concessi dai Sommi Pontefici ai Confessori secolari e regolari che prestansi alla cura spirituale degli infermi negli spedali di Roma; i Sacerdoti della Pia Unione di S. Paolo Apostolo, che fra le altre opere pie si dedicano anche al predetto santissimo ufficio di carità, dimandano umilmente una dichiarazione in proposito.

SSmus D. N. D. Pius Divina Providentia PP. IX in solita audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, audita relatione suprascripti supplicis libelli una cum Eñorum ac Rñorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum suffragiis, benigne annuit pro gratia, ut Sacerdotes tam saeculares, quam regulares pro confessionibus excipiendis in Nosocomiis infirmorum spirituali curae operam dantes, qui recensentur sub nn. I, II, § 1, in libello seu catalogo typis edito anno 1856 auctoritate et iussu Eñi Dñi Cardinalis Urbis Vicarii, omnibus facultatibus et privilegiis gaudeant, quae in eodem libello notantur. Contrariis quibuscumque minime obstantibus. — S. C. S. O. 9 Mart. 1870.

Libellus in Decreto indicatus, quique evulgatus fuit anno 1856, iussu Eñi Card. Urbis Vicarii, tenoris est qui sequitur:

Facoltà e privilegi concessi ai Sacerdoti secolari e regolari che prestansi alla cura spirituale degli infermi negli spedali di Roma.

I.

Confessori autorizzati ad ascoltare le confessioni negli spedali di Roma.

1°. Tutti i sacerdoti secolari e regolari approvati per le confessioni dall'Ordinario di Roma, possono confessare in qualsivoglia spedale della città ¹.

¹ Pagella della Confessione, ove dicesi: *ut confessiones sacramentales Christifidelium... in quibuscumque*

hospitalibus almae Urbis, iuxta Breve s. m. Clementis XII latum die 28 Apr. 1638 audire etc. valeas.

2°. Quanto ai Regolari, anche quelli approvati solamente in altre diocesi, possono confessare gl' infermi di quegli spedali, ai quali sono mandati dai loro superiori, secondo la prescrizione a questi fattane dai Sommi Pontefici ¹.

II.

Facoltà quanto all' assoluzione dalle censure e dai peccati.

La facoltà quanto all' assoluzione dalle censure (*in foro tantum conscientiae*) e dai peccati, la quale secondo il Concilio di Trento (sess. 14, cap. 7) concede la S. Chiesa a qualunque Sacerdote per i fedeli costituiti in *articulo mortis*, cioè *ut nulla sit reservatio. Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt*; questa stessa amplissima facoltà si concede dai Sommi Pontefici ai Confessori nel modo predetto approvati, in beneficio dei soli infermi negli spedali di Roma, quantunque non sieno costituiti in *articulo mortis* ².

Riguardo poi ai due casi riservati al Vicario di Roma, cioè della compra e vendita del biglietto della Pasqua, e dell' inadempimento del precetto pasquale (oltre la facoltà d' assolverli nel foro interno), si concede altresì la facoltà d' assolvere nel foro esterno dall' interdetto chi vi fosse incorso per l' inadempimento di detto precetto, e che il nome di lui fosse stato pubblicato alla porta della Chiesa, coll' obbligo al Confessore che, fattone consapevole il penitente, trasmetta subito la notizia per mezzo di autentica fede alla segreteria del Vicariato, usando la seguente formola.

Dichiaro io sottoscritto di avere assoluto l' infermo N. N. della parrocchia N., notoriamente denunziato e interdetto per il non adempimento del precetto pasquale. In fede ecc. Dal venerabile arcispedale N. il dì ecc. ³.

III.

Altre facoltà e privilegi.

1°. *Vota quaecumque in alia pietatis opera commutandi, exceptis* ecc. Cioè di commutare in altre opere pie qualunque voto semplice, eccet-

tuati quello di castità, di religione, e dei tre pellegrinaggi, ai luoghi di Terra Santa, *ad limina SS. Apostolorum*, e a S. Giacomo in Compostella.

2°. *Iuramenta quaecumque relaxandi*. Ossia di sciogliere qualunque giuramento promissorio, quando non siavi danno del terzo.

3°. *Ipsisque infirmis ecclesiastica sacramenta ministrandi*. Con ciò intendosi, oltre l' amministrazione del Sacramento della Penitenza, anche quello della Eucaristia, tanto in forma comune, quanto in forma di Viatico, e il Sacramento della Estrema Unzione. Della qual facoltà, è cosa conveniente, di non farne uso, quando potesse dispiacere al Sacerdote, che per suo speciale ufficio è obbligato di amministrare detti Sacramenti.

4°. *In articulo mortis plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem impertiendi*; e ciò non solo ai moribondi dello spedale, ma a quelli ancora della famiglia, usando la formola prescritta ⁴.

5°. In suffragio delle anime dei defonti negli spedali, sono privilegiati, l' altare del SS. Crocifisso nel cimitero di S. Spirito, e qualunque altro esistente nelle sale e cappelle degli spedali della Commissione ⁵.

IV.

Luoghi ove possono esercitarsi le predette facoltà.

In tutti gli arcispedali e spedali di Roma, in quelli cioè, che sono pubblici e generali per ogni ceto di persone, quali sono al presente i qui appresso notati; come anche in quelli, che in avvenire si aprissero, ancorchè succursali e temporanei, e nei luoghi ai medesimi annessi ⁶.

Gli spedali sopra indicati sono quegli appunto, che ora dipendono dalla Commissione, cioè:

1°. L' arcispedale di S. Spirito, e l' annesso brefotrofio (ossia conservatorio de' fanciulli esposti, e il conservatorio delle femmine [bastarde], all' arcispedale medesimo annesso), colla sua infermeria.

2°. L' arcispedale del SS. Salvatore a S. Giovanni in Laterano.

3°. L' arcispedale di S. Giacomo in Augusta.

¹ Editto dell' Emo Card. Guadagni 6 Sett. 1738 rinnovato dall' Emo Card. Patrizi il dì 22 Luglio 1850.

² Breve predetto della sa. me. di Clemente XII, col quale approva quello del Pont. Paolo III, « cum omnibus et singulis facultatibus absolvendi ab omnibus et singulis peccatis, criminibus, excessibus et delictis quantumcumque gravibus et enormibus, etiam Sedi Apostolicae reservatis etc., etiamsi talia essent, propter quae merito Sedes Apostolica esset consulenda ». E quanto alle censure aggiunge: « a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, quomodolibet latis, ac aliis casibus reservatis.... in foro conscientiae tantum absolvendi.... concedimus et indulgemus ».

³ Decreto dell' Eminentissimo Card. Patrizi 23 Febbrai 1851.

⁴ Le facoltà circa i voti, i giuramenti, l' amministrazione dei sacramenti, e la benedizione *in articulo mortis* risultano dal predetto Breve di Clemente XII., dichiarato e confermato dal Pontefice Pio IX. Rescr. dell' Emo Card. Vicario Patrizi *ex Audientia SSmi* die 5 Ian. 1856. La facoltà poi di dare la benedizione *in articulo mortis* anche ai moribondi della famiglia degli spedali, si ha dal medesimo Pont. Pio IX. Rescritto degli 11 Febbraio 1851.

⁵ Rescritto del Sommo Pont. Pio IX, 11 Marzo 1851.

⁶ Citato Breve del Pontefice Clemente XII.

4°. L'arcispedale di S. Maria della Consolazione.

5°. L'arcispedale di S. Gallicano.

6°. Lo spedale di S. Maria de' pazzi.

7°. L'ospizio di S. Rocco ¹.

Avvertimenti.

I. I Confessori approvati per li soli uomini non possono confessare le donne inferme negli spedali.

II. I Confessori ascritti alla Pia Unione di S. Paolo Apostolo possono ottenere dal Regolatore primario della medesima altre facoltà speciali da usarne negli spedali, ai quali vengano da esso destinati, e in altri luoghi e opere della detta Pia Unione.

III. I Sacerdoti, che confessano gl'infermi negli spedali, non sono obbligati (come lo sono sotto pena di sospensione riguardo agl'infermi nelle case private) di rilasciarne l'attestato scritto. Ma sarà ben fatto, dopo aver udita la confessione di un infermo, che ivi per la prima volta si confessi, farne consapevole chi ha cura dello spedale.

IV. I Confessori, che recansi a confessare gl'infermi negli spedali, possono ivi confessare anche le persone sane, tanto della famiglia (eccettuate le monache spedaliere, per le quali richiedesi speciale approvazione), quanto altre persone estranee. Ma per le persone sane possono i Confessori fare uso solamente delle facoltà ordinarie, e di quelle, che avessero personalmente ottenute anche per altri luoghi.

V. Gli ecclesiastici secolari e regolari, che prestansi al bene spirituale degl'infermi negli spedali di Roma, predicando, catechizzando, amministrando loro i SS. Sacramenti, ecc., lucrano per ogni volta l'indulgenza di ducento giorni, e la plenaria una volta l'anno se almeno 12 volte vi si prestino ².

41. — *Censura innodati quoad baptismum, confirmationem, eucharistiam et matrimonium.*

Confer verbum *Baptismus* n. 20.

42. — *Censura innodati quoad sepulturam.*

Confer verbum *Sepultura*.

43. — *De Orientalibus quoad Const. Apostolicae Sedis.*

Essendo stato promosso il dubbio se gli orientali siano soggetti alla Costit. *Apostolicae Sedis* pubblicata dalla f. m. di Pio IX in data dei 12 Ottobre 1869, la Suprema Congregazione del S. Offizio con successiva approvazione della Santità di N. S. ha dichiarato quanto segue nella feria IV 15 Luglio corrente anno:

I. Per Constitutionem *Apostolicae Sedis* nihil esse innovatum circa censuras earumque reservationes pro fidelibus rituum orientalium.

II. Eosdem fideles subiici omnibus censuris ab Apostolica Sede latis in materia dogmatum et in Constitutionibus in quibus implicate de iis disponitur, nempe ubi materia ipsa demonstrat eos comprehendendi, quatenus non de lege mere ecclesiastica agitur, sed ius naturale et divinum declaratur.

Vuole poi la sudd. Supr. Congregazione che per mezzo dei Rm̃i Delegati Apostolici siano notificate queste disposizioni a tutti i Patriarchi, Arcivescovi e Vescovi di rito orientale compresi nella rispettiva loro Delegazione, e che si ricordi loro: « illos fideles subiici nominatim nedum censuris, sed etiam Apostolicis reservationibus latis in Const. Benedicti XIV *Sacramentum Poenitentiae* et in Constitutionibus contra sectae massonicae aliisque similibus addictos ». — Litt. enc. ad Deleg. Ap. apud Orientales S. C. de P. F. 6 Aug. 1885.

CIBORIUM

1. — *De Ciborio ex cupro.*

An permitti possit Ciborium seu sacra Pyxis

ex cupro deaurato? item Monstrantia (Ostensorium) et Lunula.

R. Affirmative. — S. Hippol. S. R. C. 31 Augusti 1867.

CISTERCIENSES

1. — *De unione Cisterciensium Trappistarum.*

Confer verbum *Trappistae*.

¹ Motu-Proprio di Papa Pio IX sulla Commissione degli spedali di Roma 18 Settembre 1850 Tit. I.

² Rescritto dell' Emo Card. Patrizi *Ex audientia*

SSmi die 5 Ianuarii 1856 (si conserva nell'archivio della Pia Unione di S. Paolo Apostolo insieme all'altro Rescritto sopra citato).

CIVITAS

1. — *De Civitatum constitutione christiana.*

Confer Epistolam Encyclicam Leonis XIII *Immortale Dei* 1 Nov. 1885.

2. — *De praecipuis civium christianorum officiis.*

Confer Litteras Encyclicas Leonis XIII *Sapientiae christianae* 10 Ian. 1890.

3. — *Utrum christiani teneantur defendere regem infidelem et eorundem infensum hostem, dum insidiatur a subditis.*

Rex infidelis christianis sibi subiectis insidiatur, vel vult eos hic et nunc perdere, et christianum nomen in suo regno delere. Quum ea meditatur et parat, alii nefarii homines ipsum e suo regno, coniurando et eum debellando, eiicere conantur. — Quaeritur:

I. Utrum christiani positive defendere teneantur eum, nempe tyrannum, qui eos vult hic et nunc trucidare: vel potius possint negative se habere, eum neque debellando neque adiuvando.

II. Quatenus affirmative ad primam partem: postquam e suo regno eiectus fuerit, an christiani eum ad suum regnum revocare, si possint, teneantur; vel potius illius successorem admittere et defendere possint etiam, dato casu, contra priorem, praesertim si religionem toleret vel foveat.

R. Ad I. Prout exponitur, negative ad primam partem; affirmative ad secundam partem.

Ad II. Provisum in primo. — S. C. S. O. 27 Ian. 1892.

SUPPLEMENTIS COMMENTARII

1. — *De civilium Principum officiis.*

1. Civiles Principes tenentur generatim subditis propriis exhibere bonum exemplum quoad mores et religionem; amorem erga illos habere; rectam gerere administrationem iustitiae; publicae felicitati prospicere mediis iustis ac opportunis. Speciatim vero tenentur potissimum publicas scholas et Universitates constituere secundum rectam normam honestatis et religionis; libertatem vel potius licentiam cohibere, quaslibet opiniones cogitationesque palam publice manifestandi; libertatem item cultuum proscribere, quam in quibusdam tantum adiunctis possunt legitime tolerare; veram tueri et defendere Religionem; Catholicae Ecclesiae iura non impedire neque usurpare; eique subiectionem et obedientiam prae se ferre.

2. Id constat apertissime ex ipsa natura muneris et officii saecularium Principum, et ex ipsa natura et fine societatis civilis. Id constat ex pluribus damnatis propositionibus Syllabi Pii IX, nempe prop. 19 seqq., 39 seqq. Id constat luculentissime ex doctissima Epistola Encycl. gloriosissimi Pontificis Leonis XIII *Immortale Dei* 1 Nov. 1885. Haec inter alia habet Summus Pontifex gravissima verba, quae ad rem nostram faciunt. «Deus enim, sicut in rebus, quae sunt, quaeque cernuntur, causas genuit secundarias, in quibus perspicui aliqua ratione posset natura actioque divina, quaeque ad eum finem, quo haec rerum spectat universitas, conducerent: ita in societate civili voluit esse principatum, quem qui gererent, illi imaginem quandam divinae in genus humanum potestatis divinaeque providentiae referrent. Debet igitur imperium iustum esse, neque herile, sed quasi paternum, quia Dei iustissima in homines potestas est, et cum paterna potestate coniuncta: gerendum vero est ad utilitatem civium, quia, qui praesunt ceteris, hac una de causa praesunt, ut civitatis utilitatem tueantur. Neque ullo pacto committendum, unius ut, vel paucorum commodo serviat civilis auctoritas, cum ad commune omnium bonum constituta sit. Quod si, qui praesunt, delabantur in dominatum iniustum, si importunitate superbiave peccaverint, si male populo consuluerint, sciant sibi rationem aliquando Deo esse reddendam, idque tanto severius, quanto vel sanctiore in munere versati sint, vel gradum dignitatis altiorum obtinuerint. *Potentes potenter, tormenta patientur*, Sap. 6, 7.

Ita sane maiestatem imperii reverentia civium honesta et libens comitabitur. Etenim cum semel in animum induxerint, pollere qui imperant auctoritate a Deo data, illa quidem officia iusta ac debita esse sentient, dicto audientes esse principibus eisdemque obsequium ac fidem praestare cum quadam similitudine pietatis, quae liberorum est erga parentes. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, ad Rom. 13, 1. — Spernere quippe potestatem legitimam, quavis eam in persona esse constiterit, non magis licet, quam divinae voluntati resistere, cui si qui resistent, in interitum ruunt voluntarium. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, ib. 5, 2. Quapropter obedientiam abiicere, et per vim multitudinis rem ad seditionem vocare est crimen maiestatis, neque humanae tantum, sed etiam divinae.

Hac ratione constitutam civitatem, perspicuum est, omnino debere plurimis maximisque officiis, quae ipsam iungunt Deo, religione publica satisfacere. Natura et ratio, quae iubet vel

singulos sancte religioseque Deum colere, quod in eius potestate sumus, et quod ab eo profecti ad eundem reverti debemus, eadem lege adstringit civilem communitatem. Homines enim communi societate coniuncti nihilo sunt minus in Dei potestate, quam singuli, neque minorem quam singuli gratiam Deo societas debet, quo auctore coaluit, cuius nutu conservatur, cuius beneficio innumerabilem bonorum, quibus affluit, copiam accepit. Quapropter sicut nemini licet sua adversus Deum officia negligere, officiumque est maximum amplecti et animo et moribus religionem, nec quam quis maluerit, sed quam Deus iusserit, quamque certis, minimeque dubitandis indiciis unam ex omnibus veram esse constiterit: eodem modo civitates non possunt, citra scelus, gerere se tamquam si Deus omnino non esset, aut curam religionis velut alienam nihilque profuturam abiicere, aut asciscere de pluribus generibus indifferenter quod libeat: omninoque debent eum in colendo numine morem usurpare modumque, quo coli se Deus ipse demonstravit velle.

Sanctum igitur oportet apud principes esse Dei nomen: ponendumque, in praecipuis illorum officiis religionem gratia complecti, benevolentia tueri, auctoritate nutuque legum tegere, nec quippiam instituere aut decernere, quod sit eius incolumitati contrarium. Id et civibus debent, quibus praesunt. Nati enim susceptique omnes homines sumus ad summum quoddam et ultimum bonorum, quo sunt omnia consilia referenda, extra hanc fragilitatem brevitatemque vitae in coelis collocatum. Quoniam autem hinc pendet hominum undique expleta ac perfecta felicitas, idcirco assequi eum, qui commemoratus est, finem tanti interest singulorum, ut pluries interesse non possit. Civilem igitur societatem communi utilitati natam, in tuenda prosperitate reipublicae, necesse est sic consulere civibus, ut obtinendo adipiscendoque summo illi atque incommutabili bono, quod sponte appetunt, non modo nihil importet unquam incommodi, sed omnes, quascumque possit, opportunitates afferat. Quarum praecipua est, ut detur opera religioni sancte inviolateque servandae, cuius officia hominem Deo coniungunt... Sic illa quidlibet sentiendi litterarumque formis quidlibet exprimendi facultas, omni moderatione posthabita, non quoddam est propria vi sua bonum, quo societas humana iure laetetur; sed multorum malorum fons et origo.

Libertas, ut quae virtus est hominem perficiens, debet in eo quod verum sit, quodque bonum versari: boni autem verique ratio mutari ad hominis arbitrium non potest, sed manet semper eadem, neque minus est, quam ipsa rerum natura incommutabilis. Si mens adsentiat opinionibus falsis, si malum voluntas adumat, et ad id se applicet, perfectionem sui neutra consequitur, sed excidunt dignitate na-

turali et in corruptelam ambae delabuntur. Quaecumque sunt igitur virtuti veritatisque contraria, ea in luce atque in oculis hominum ponere non est aequum: gratia tutelae legum defendere, multo minus. Sola bene acta vita via in caelum, quo tendimus universi: ob eamque rem aberrat civitas a regula et praescriptione naturae si licentiam opinionum praveque factorum in tantum lascivire sinat, ut impune liceat mentes a veritate, animos a virtute deducere.

Ecclesiam vero, quam Deus ipse constituit, ab actione vitae excludere, a legibus, ab institutione adolescentium, a societate domestica magnus et perniciosus est error. Bene morata civitas esse, sublata religione non potest: iamque plus fortasse quam oportet est cognitum, qualis in se sit et quorsum pertineat illa de vita et moribus philosophia, quam civilem nominant. Vera est magistra virtutis et custos morum Ecclesia Christi: ea est, quae incolumitatem tuetur principia, unde officia ducuntur, propositisque causis ad honeste vivendum efficacissimis, iubet non solum fugere prave facta, sed regere motus animi rationi contrarios etiam sine effectu. — Ecclesiam vero in suorum officiorum munere potestati civili velle esse subiectam, magna quidem iniuria, magna temeritas est. Hoc facto perturbatur ordo, quia quae naturalia sunt praeponuntur iis, quae sunt supra naturam: tollitur aut certe magnopere minuitur frequentia bonorum, quibus, si nulla re impediretur, communem vitam Ecclesia compleret; praetereaque via ad inimicitias munitur, et certamina, quae quantam utrique reipublicae perniciem afferant, nimis saepe eventus demonstravit... Revera si divini cultus varia genera eodem iure esse, quo veram religionem, Ecclesia iudicat non licere; non ideo tamen eos damnat rerum publicarum moderatores, qui, magni alicuius aut adipiscendi boni, aut prohibendi causa mali, moribus atque usu patienter ferunt, ut ea habeant singula in civitate locum. — Confer S. Thom. Opusc. de Regim. Princip. l. 1, cap. 12 seqq.

2. — *Quandonam licitum sit permittere seu tolerare libertatem cultuum?*

1. Libertas cultuum illicita *per se* est, adeoque quantum fieri potest per Supremos Principes proscribenda. Id ratione evidenter constat, cum non nisi unica detur vera Religio, veritas vero defendi et retineri debeat, error oppugnari et abiici debeat. Constat praeterea ex damnatis prop. Syllabi 77, 78, 79. Permitti tamen aliquando potest, ut constat ex Litt. Enc. Leonis XIII superiori Comment. citatis, quando nempe ex eius proscriptione maiora Reipublicae et Religionis damna sequerentur. « Principes Christiani, ait S. Alph. l. 2, n. 18, possunt

permittere Iudaeis et Paganis, aut Haereticis libertatem conscientiae tantum ob bonum Religionis, et ob spem conversionis; non autem ob temporale emolumentum ».

2. Et Angelicus Doctor 2-2, q. 10, a. 11, inquit: « dicendum quod humanum regimen derivatur a divino regimine, et ipsum debet imitari. Deus autem quamvis sit omnipotens, et summe bonus, permittit tamen aliqua mala fieri in universo, quae prohibere posset; ne eis sublati, maiora bona tollerentur, vel etiam peiora mala sequerentur. Sic ergo et in regimine humano illi qui praesunt, recte aliqua mala tolerant, ne aliqua bona impediuntur, vel etiam ne aliqua mala peiora incurrantur; sicut Aug. dicit in l. 2 de Ordine, c. 4, cir. med., to. 1: *Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus*. Sic ergo quamvis infideles in suis ritibus peccent tolerari possunt, vel propter aliquod bonum, quod ex eis provenit, vel propter aliquod malum, quod vitatur. Ex hoc autem quod Iudaei ritus suos observant, in quibus olim praefigurabatur veritas fidei, quam tenemus, hoc bonum provenit, quod testimonium fidei nostrae habemus ab hostibus, et quasi in figura nobis repraesentatur quod credimus. Et ideo in suis ritibus tolerantur. Aliorum vero infidelium ritus, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, non sunt aliquantulum tolerandi, nisi forte ad aliquod malum vitandum, scilicet ad vitandum scandalum vel dissidium, quod ex hoc posset provenire, vel impedimentum salutis eorum, qui paulatim sic tolerati convertuntur ad fidem. Propter hoc enim Haereticorum et Paganorum ritus aliquando Ecclesia toleravit, quando erat magna infidelium multitudo ».

3. — *De Ministris Status, Senatoribus, Deputatis, urbanisque administris in praesenti Societatis civilis conditione.*

1. Licitum omnino est obire munus Ministri Status, Senatoris, Deputati, urbanique administris, in civili societate, *per se loquendo*, etiam in praesenti rerum conditione. Immo omnino utile est Societati et expetendum, ut huiusmodi munera obeant potius catholici et honesti viri, quam mali et nefarii homines.

2. Id constat primo diserta auctoritate doctissimi et sapientissimi Pontificis Leonis XIII Epist. Encycl. *Immortale Dei* 1 Nov. 1885: « Nulla per se, ait Pontifex, reprehenditur ex variis reipublicae formis, ut quae nihil habent quod doctrinae catholicae repugnet, eademque possunt, si sapienter adhibeantur et iuste, in optimo statu tueri civitatem. Immo neque illud per se reprehenditur, participem plus minus esse populum reipublicae, quod ipsum certis in temporibus certisque legibus potest non solum *ad utilitatem*, sed etiam *ad officium* pertinere ci-

vium... Potest autem aut in privatis domesticisque rebus, aut in publicis actio versari. Privatim quidem primum officium est, praeceptis evangelicis diligentissime conformare vitam et mores, nec recusare si quid christiana virtus exigit ad patiendum tolerandumque paulo difficilius. Debent praeterea singuli Ecclesiam sic diligere ut communem matrem, eiusque et servare obedienter leges, et honori servire, et iura salva velle, conarique, ut ab iis in quos quisque aliquid auctoritate potest, pari pietate colatur atque ametur. Illud etiam publicae salutis interest ad rerum urbanarum administrationem conferre sapienter operam: in eaque studere maxime et efficere, ut adolescentibus ad religionem, ad probos mores informandis ea ratione, qua aequum est christianis, publice consultum sit; quibus ex rebus magnopere pendet singularum salus civitatum. Item catholicorum hominum operam ex hoc tanquam angustiore campo longius excurrere, ipsamque summam rempublicam complecti, generatim utile est atque honestum. *Generatim* eo dicimus, quia haec praecepta nostra gentes universas attingunt. Ceterum potest alicubi accidere, ut maximis iustissimisque de causis rempublicam capessere, in muneribusque politicis versari, nequaquam expediat. Sed generatim, ut diximus, nullam velle rerum publicarum partem attingere tam esset in vitio, quam nihil ad communem utilitatem offerre studii, nihil operae: eo vel magis, quod catholici homines, ipsius, quam profitentur, admonitione doctrinae, ad rem integre et ex fide gerendam impelluntur. Contra ipsis otiosis, facile habenas accepturi sunt ii, quorum opiniones spem salutis haud sane magnam afferant. Idque esset etiam cum pernicie coniunctum christiani nominis; propterea quod plurimum possent qui male essent in Ecclesiam animati; minimum qui bene. Quamobrem perspicuum est, ad rempublicam adeundi causam esse iustam catholicis: non enim adeunt, neque adire debent ob eam causam, ut probent quod est hoc tempore in rerum publicarum rationibus non honestum; sed ut has ipsas rationes, quoad fieri potest, in bonum publicum transferant sincerum atque verum, destinatum animo habentes, sapientiam virtutemque catholicae religionis, tanquam saluberrimum succum ac sanguinem, in omnes reipublicae venas inducere ».

3. Praeterea civilis Societas necessitas est ex ipsa rationali natura procedens. Illicitum ergo esse non potest, *per se loquendo*, ea obire munera, quae pertinent ad constitutionem et ordinem civilis Societatis. Secus enim dicendum esset vel vivendum esse nulla civili Societate, vel rationalem naturam ad illicitum cogere. Si autem commune Societatis bonum ab omnibus eius membris et maxime ab eius rectoribus procurandum est atque promovendum, et si ho-

mines tum privatis tum publicis actionibus operantur ordinarie secundum habitus virtutis et vitii, quibus afficiuntur, patet evidentissime civili Societati expedire, ut ipsius regimen, gubernationem, administrationem assumant honesti probique viri potius quam nefarii scelestique homines. Si item Societatis civilis bonum maxime provenit ex Catholica religione evidenter item patet omnino utile esse eidem civili Societati quod honesti et catholici viri publica Reipublicae munera et officia obtineant. In praesenti vero rerum conditione, qua fere ubique dominantur falsa principia, falsissimae doctrinae; pravi mores, pravissimae leges; Ecclesiae catholicae potestas et iura posthabentur; utile profecto est, et maxime utile Societati civili, quod honesti et catholici viri otiosi non permaneant, sed omni studio e contrario adlaborent, ut publica munera et officia obtinentes pravorum et impiorum hominum conatus irritos efficiant. Secus enim crescit semper in dies malum; audaciores semper efficiuntur scelesti impiique homines; ipsisque bonis viris omni arte et industria deceptis, vel saltem ab omni publicae oeconomiae scientia et exercitio alienis; vix etiam spes affulget, quod favorabili aliquando data occasione, possit civilis Societas rectam ingredi veritatis et honestatis viam.

4. Postremo illicitum quidem esse non potest quod ex virtute est. Iam vero iustitia legalis « ordinat hominem ad bonum commune », ut inquit S. Thomas 2-2, q. 58, a. 5. Quare ex eadem legali iustitia, ut partis est prospicere bono et incolumitati totius, ita omnium, qui in civili societate vivunt, est, eius communi bono et incolumitati prospicere. « Omnes, ait idem Sanctus Doctor l. c., qui sub communitate aliqua continentur, comparantur ad communitatem sicut partes ad totum ». Illud bonum quolibet virtutis actu praestari potest. « Pars, inquit idem S. Thomas l. c., id quod est totius est, unde et quodlibet bonum partis est ordinabile in bonum totius. Secundum hoc ergo bonum cuiuslibet virtutis, sive ordinantis aliquem hominem ad seipsum, sive ordinantis ipsum ad aliquas alias personas singulares, est referibile ad bonum commune, ad quod ordinat iustitia ». Maxime ergo illud bonum praestatur actibus directe ad bonum commune ordinatis. Et sic Angelicus Doctor dicit l. c., a. 6, quod iustitia legalis est in principe principaliter, et quasi architectonice; in subditis autem secundario et quasi administrative. Appellat autem hanc iustitiam legalem principis *quasi architectonicam*, quia arte et prudentia leges praescribit; subditorum iustitiam vocat *quasi administrativam*, quia ex ea moventur ad ministrandum et exequendum quae sibi in bonum commune sunt imperata. In publicis magistratibus et officialibus partim architectonica illa iustitia participative est, partim administrativa quoad

potiores actus commune bonum directe spectantibus. Impossibile ergo est quod illicitum sit, *per se loquendo*, talia publica munera obtinere et exercere.

5. Ex ipsa natura publicorum horum munerum et officiorum obligationes manifestantur eorum qui illis funguntur. Hae potissimum sunt: 1°. Sufficientem et proportionatam proprio muneri et officio cognitionem habere scientiae Iuris naturalis, Iuris Civilis, Iuris Canonici, saltem ut prudenter quis dubitet in particulibus negotiis pertractandis, et doctiores consulat. 2°. Omni integritate proprium munus et officium ad bonum publicum exercere, absque ullo partium studio, omni posthabita personarum acceptatione, proprium non quaerendo interest.

6. Quaestio hic movetur: An Ministri, Senatores, Deputati, Urbani administri graviter peccent, si Sessionibus non intersint et a suffragio ferendo abstineant.

7. Resp. Negative, ubi agatur de re levis vel nullius momenti. Gravis enim obligatio non eruitur neque ex quasi-contractu, qui habetur in ipsa susceptione muneris et officii, neque ex damno, quod inde sequeretur. — Si vero agatur de re gravis momenti « vel timent rem iniuste concludendam esse, et suum suffragium posse conducere ad id impediendum, et tunc procul dubio tenentur adesse, et conari ad impediendum; nam licet non teneantur semper... adesse conventibus his communibus; tenentur tamen quando de re aliqua gravis momenti discernendum est, propter obligationem, quam ex munere suo habent consulendi bono publico, ut docent multi, quos affert et sequitur Diana, tom. 1, tr. de Parlamento, res. 19. Quando vero certum esset rem esse iniuste concludendam, nec suffragium tuum profuturum quidquam esse, nisi ad conciliandum tibi odium, et invidiam sine ullo fructu; licet aliqui adhuc te obligent ad loquendum pro veritate, alii tamen verius dicunt non esse talem obligationem..., quos affert et sequitur idem Diana, ubi supra res. 18. Ratio autem est, quia non teneris cum tanto onere, quando ex tua praesentia nullum bonum publicum sperari potest; solum enim teneris ex munere ad impediendum damnum commune cum damno etiam proprio, non ad hoc subeundum sine ulla publica utilitate ». Lugo, de Iust. et Iure, d. 36, n. 29.

8. Verum, ut habet idem Lugo, l. c., d. 19, n. 68, « notandum tamen, quod saepe fingimus nobis inutilem nostram diligentiam propter humanum timorem, cum tamen non raro contingat, quod ex unius sententia, ingenue et libere prolata in publico, multi moventur, et sententiam etiam dictam mutant, multi etiam pusillanimes, qui propter timorem ceteris consentiunt, si aliquem pro veritate stare et pugnare vident, eum sequuntur, timore deposito. Opor-

tet ergo ad hanc excusationem admittendam, quod clarissimum et evidentissimum sit praesentiam et sententiam tuam ad nihil prorsus profuturam ».

9. Quaestio item movetur: An possint Senatores et Deputati suo voto consentire alicui legi, de cuius iustitia dubitatur, e. g. de tributo aliquo imponendo. « Theologi, inquit Lugo quoad hunc praecise casum, d. 36, n. 31, solent se expedire respondendo solum sub conditione; si vires Regiae non possunt necessitatibus praesentibus succurrere, et vires Regni possunt hoc novum tributum tolerare; vel certe, licet sine incommodo gravi non possint, gravius tamen, vel aequae grave malum regno timetur, si necessitatibus praesentibus non occurratur, tributum concedi potest; alioquin negari debet ». Hinc facile regula desumi potest pro aliis similibus casibus.

4. — De Subditorum erga Principes officii.

1. Subditi debent saecularibus Principibus cultum et obedientiam.

2. Id luculentissime patet ex tota doctrina, quam Angelus Scholae tradit de virtutibus pietatis, observantiae et obedientiae. « Dicendum quod homo efficitur diversimode aliis debitor, secundum eorum diversam excellentiam et diversa beneficia ab eis suscepta. In utroque autem Deus summum obtinet locum, qui et excellentissimus est, et est nobis essendi et gubernationis primum principium. Secundario vero nostri esse et gubernationis principia sunt parentes, et patria, a quibus et in qua nati et nutriti sumus. Et ideo post Deum est homo maxime debitor parentibus, et patriae. Unde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere; ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus et patriae... In cultu autem patriae intelligitur cultus omnium concivium, et omnium patriae amicorum. Et ideo ad hos pietas principaliter se extendit... Ubi invenitur specialis ratio debiti alicui personae ibi est specialis virtus. Debetur autem aliquid alicui specialiter, quia est connaturale principium producens in esse et gubernans. Hoc autem principium respicit pietas in quantum parentibus et patriae, et his qui ad haec ordinantur, officium et cultum impendit... Pietas se extendit ad patriam secundum quod est nobis quoddam essendi principium; sed iustitia legalis respicit bonum patriae, secundum quod est bonum commune ». S. Thom. 2-2, q. 101, a. 1 c., a. 3 c. ad 3.

3. « Necessse est, ut eo modo per quemdam ordinatum descensum distinguantur virtutes, sicut excellentia personarum, quibus est aliquid reddendum. Sicut autem carnalis pater particulariter participat rationem principii, quae universaliter invenitur in Deo; ita etiam persona,

quae quantum ad aliquid providentiam circa nos gerit, particulariter participat proprietatem patris: quia pater est principium et generationis, et educationis, et disciplinae, et omnium quae ad perfectionem humanae vitae pertinent. Persona autem in dignitate constituta est sicut principium gubernationis respectu aliquarum rerum; sicut princeps civitatis in rebus civilibus, dux autem exercitus in rebus bellicis, magister autem in disciplinis, et simile est in aliis. Et inde est, quod omnes tales personae patres appellantur propter similitudinem curae, sicut, 4 Reg. 5, servi Naaman dixerunt ad eum, *Pater, etsi rem grandem dixisset tibi Propheta*, etc. Et ideo, sicut sub religione, per quam cultus tribuitur Deo, quodammodo invenitur pietas, per quam coluntur parentes; ita sub pietate invenitur observantia, per quam cultus et honor exhibetur personis in dignitate constitutis.... Ex hoc quod est (aliquis) in aliqua dignitate constitutus, non solum quandam status excellentiam habet, sed etiam quandam potestatem gubernandi subditos; unde competit sibi ratio principii, prout est aliorum gubernator... Et ideo specialiter quaedam virtus determinatur ad exhibendum honorem et cultum his qui sunt in dignitate constituti.... Dicendum quod ad eos, qui sunt in dignitate constituti pertinet gubernare subditos. Gubernare autem est movere aliquos in debitum finem; sicut nauta gubernat navim, ducendo eam ad portum. Omne autem movens habet excellentiam quandam et virtutem supra id quod movetur. Unde oportet, quod in eo qui est in dignitate constitutus primo consideretur excellentia status cum quadam potestate in subditos, secundo ipsum gubernationis officium. Ratione igitur excellentiae debetur ei honor, qui est quaedam recognitio excellentiae alicuius. Ratione autem officii gubernationis debetur ei cultus, qui in quodam obsequio consistit; dum scilicet aliquis eorum obedit imperio, et vicem beneficiis eorum pro suo modo rependit... In cultu non solum intelligitur honor, sed etiam quaecumque alia, quae pertinent ad decentes actus, quibus homo ad alium ordinatur... Excellentiae eorum, qui sunt in dignitate constituti, debetur honor ratione sublimioris gradus; timor autem ratione potestatis, quam habent ad coercendum. Officio vero gubernationis ipsorum debetur obedientia, per quam subditi moventur ad imperium praesidentium; et tributa, quae sunt quaedam stipendia laboris ipsorum... Dicendum, quod personis in dignitate constitutis potest aliquid exhiberi dupliciter. Uno modo in ordine ad bonum commune; puta cum aliquis eis servit in administratione reipublicae. Et hoc iam non pertinet ad observantiam sed ad pietatem, quae cultum exhibet non solum patri, sed etiam patriae. Alio modo exhibetur aliquid personis in dignitate constitutis pertinens specialiter ad per-

sonalem eorum utilitatem, vel gloriam. Et hoc proprie pertinet ad observantiam, secundum quod a pietate distinguitur... Ex ea parte qua personae in dignitatem constitutae ordinantur ad bonum commune, non pertinet earum cultus ad observantiam, sed ad pietatem ». 2-2, q. 102, a. 1 c. ad 2, a. 2 c. ad 1 ad 3, a. 3 c. ad 2.

4. « Praecipitur ad Hebr. ult. *Obedite Praepositis vestris et subiicete eis*... Dicendum quod sicut actiones rerum naturalium procedunt ex potentiis naturalibus; ita etiam operationes humanae procedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in rebus naturalibus, ut superiora moverent inferiora ad suas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatae divinitus. Unde etiam oportet in rebus humanis, quod superiores moveant inferiores per suam voluntatem ex vi auctoritatis divinitus ordinatae. Movere autem per rationem et voluntatem est praecipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali divinitus instituto inferiora in rebus naturalibus necesse habent subiici motioni superiorum: ita etiam in rebus humanis ex ordine iuris naturalis et divini tenentur inferiores suis superioribus obedire... Cum inferiores suis superioribus multa debeant exhibere, inter cetera hoc est unum speciale, quod tenentur eorum praeceptis obedire... Dicitur ad Tit. 3: *Admone illos Principibus et potestatibus subditos esse*. Et 1 Pet. 2: *Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum, sive regi quasi prae excellenti, sive ducibus, tanquam ab eo missis*... Fides Christi est iustitiae principium et causa, secundum illud ad Rom. 3: *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi*. Et ideo per fidem Iesu Christi non tollitur ordo iustitiae, sed magis firmatur. Ordo autem iustitiae requirit, ut inferiores suis superioribus obediant. Aliter enim non posset humanarum rerum status conservari. Et ideo per fidem Christi non excusantur fideles, quin principibus saecularibus obedire teneantur ». 2-2, q. 104, a. 1 c., 2 c., 6 c.

5. Catech. Rom. p. 3, de 4^o Mandato, § 15, postquam docuit colendos esse debito honore parentes et superiores ecclesiasticos, subdit: « Idem de regibus, de principibus, de magistratibus et reliquis, quorum potestati subiicimur, dicendum est... Nam si quis eis cultum tribuit, si ad Deum refertur; habet enim venerationem hominum excellens dignitatis gradus, quia divinae potestatis est instar: in quo etiam Dei providentiam veneramus, qui publici muneris procurationem iis attribuit, eisque utitur tanquam potestatis suae ministris ».

5. — *An subditi teneantur obedire in omnibus saecularibus principibus et generatim suis superioribus?*

1. « Dicitur Act. 5: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Sed quandoque praecepta

Praelatorum sunt contra Deum. Ergo non in omnibus Praelatis est obediendum... « Dicendum, quod... obediens movetur ad imperium praecipientis quadam necessitate iustitiae; sicut res naturalis movetur ex virtute sui motoris necessitate naturae. Quod autem aliqua res naturalis non moveatur a suo motore potest contingere dupliciter. Uno modo propter impedimentum, quod provenit ex fortiori virtute alterius moventis; sicut lignum non comburitur ab igne, si fortior vis aquae impediatur. Alio modo ex defectu ordinis mobilis ad motorem, quia etsi subiiciatur eius actioni quantum ad aliquid, non tamen quantum ad omnia; sicut humor quandoque subiicitur actioni caloris quantum ad calefieri, non tamen quantum ad exsiccari, sive consumi. Similiter ex duobus potest contingere, quod subditus suo superiori non teneatur in omnibus obedire. Uno modo propter praeceptum maioris potestatis. Ut enim Rom. 13 super illud, *Qui potestati resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, dicit glos., ord. Aug., serm. 6, de verb. Dom., c. 8, t. 10, *Si quid iusserit curator, numquid est tibi faciendum, si contra Proconsulem iubeat? Rursum, si quid Proconsul iubeat, et aliud Imperator, numquid dubitatur, illo contempto, isti esse serviendum? Ergo si aliud Imperator, aliud Deus iubeat, contempto illo, obtemperandum est Deo*. Alio modo non tenetur inferior suo superiori obedire, si ei aliquid praecipiat, in quo ei non subdatur. Dicit enim Seneca in tertio de Beneficiis, c. 20 in princ., *Errat, si quis existimat servitutem in totum hominem descendere, pars enim melior excepta est, corpora obnoxia sunt, et adscripta dominis, mens quidem est sui iuris*. Et ideo in his, quae pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire, sed soli Deo. Tenetur autem homo homini obedire in his, quae exterius per corpus sunt agenda, in quibus tamen secundum ea, quae ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo; quia omnes homines natura sunt pares; puta in his, quae pertinent ad corporis sustentationem, et proles generationem. Unde non tenentur nec servi dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio huiusmodi. Sed in his, quae pertinent ad dispositionem actuum et rerum humanarum, tenetur subditus suo superiori obedire secundum rationem superioritatis; sicut miles duci exercitus in his, quae pertinent ad bellum; servus domino in his quae pertinent ad servilia opera exequenda; filius patri in his quae pertinent ad disciplinam vitae, et curam domesticam; et sic de aliis ». S. Thom. 2-2, q. 104, a. 5 c.

2. Nec valet obicere quod Apostolus ad Coloss. 3 dicat: *Filii obedite parentibus per omnia*;

et postea, *Servi obedite per omnia dominis carnalibus*. Nam « hoc quod Apostolus dicit intelligendum est *per omnia* quantum ad illa, quae pertinent ad ius patriae, vel dominativae potestatis ». S. Thom., l. c. ad 1. Cf. Suarez, De Legib., l. 3, c. 12, 13.

6. — *An etiam Principibus usurpatoribus obedientia a subditis sit praestanda?*

1. Resp. Affirmative, si Princeps usurpator sit in pacifica regni possessione. Ratio est, quia Princeps ille, licet careat legitimo titulo ad regnum et dominium retinendum, et illud semper restituere teneatur legitimo Principi, si maius inde Societatis damnum non sequatur; veram tamen habet *de facto* auctoritatem, vi ipsius communis boni Societatis, quae seipsam pessum dare nequit. Unde est etiam, quod Princeps usurpator commune hoc bonum procurare semper tenetur, quamvis, ut dictum est, semper etiam Principatum restituere debeat. Atqui, si veram sin minus *de iure* saltem *de facto* auctoritatem habet, illi obedientia a subditis praestanda est.

2. « Quoad usurpatorem vero spectat, qui per vim invadit et usurpat alterius regnum iniquiter expoliando de eo legitimum dominum (qui tyrannus titulo dici solet), *in ipso invasionis actu* non est illi obtemperandum, cum ex una parte sit fur et latro, ex altera parte nulla sit ratio boni publici, ut ei debeamus subito cedere; et ideo cum facultas adest, possumus usurpatorem repellere. Si vero iniuste occupato alieno statu, iam illum pacifice teneat, tunc tenemur eius legibus bonum publicum et honestum promoventibus obtemperare ad vitanda gravissima mala, quae aliter orirentur; non enim diu societas sine supremo ordinante stare potest. Neque ideo aliquid detrahatur legitimo principi; quia rex eiectus rempublicam administrare nequit, ideo subditi, qui se invasori subiecerunt, ubi is in quietam fuerit possessione, eidem tenentur obedire, non quidem ex invasoris iure quod nullum est, sed ob universale bonum, ex quo ille etiam qui ius imperandi habet, velle non potest, ut populus intreat potius, quam invasori se submittere: quare tenetur iuramentum fidelitatis non urgere. Quamprimum autem subditi ab imperante defendi possunt, iam obligantur ad eum redire. Factum enim usurpationis de se nullum ius tribuit invasori, qui cum sit in mala fide non potest praescribendo sanare possessionem suam; neque enim *ius in materiali facto consistit*; quod asserere damnavit Pius IX in Syllabo, prop. 59 et seqq. » Scavini l. 1, n. 184, Mediolani 1874, Zallinger Ius naturae publicum l. 3.

3. « Semper ac Princeps est in possessione Regni, obligantur subditi tenere eum tanquam proprium dominum; ait enim S. Thomas,

quod licet aliquis iniuste usurpatus fuisset alterius Statum, si postea subditi ipsum ut dominum recognoscerent, aut antiquus dominus, vel alius Princeps amborum superior ei dominium regni ultro concederet, tunc legitimus dominus illius evaderet: *Qui per violentiam dominium subripit, non efficitur dominus; et ideo cum facultas adest, potest aliquis tale dominium repellere; nisi postmodum dominus verus effectus sit vel per consensum subditorum vel per auctoritatem superioris*. S. Th., 2 Sent., dist. 44, q. 2, a. 2. Quamobrem cum usurpator multipliciter possit iustus Regni dominus fieri, ideo subditi semper parere debent suis actualibus dominantibus; ad ipsos enim minime pertinet iudicare, an illi legitime aut illegitime Statum possideant ». S. Alph., Ho. Ap., tr. 8, n. 13.

7. — *An aliquando liceat seditionem, revolutionem, rebellionem promovere?*

1. Seditio, revolutio, rebellio, vel est unius partis civitatis aut Principatus contra aliam, vel est totius civitatis et Principatus in ipsum Principem, uti expellatur, vel e throno deliciatur. — Seditio partis contra partem illicita prorsus est, nulla enim legitima auctoritate gaudet ad bellum indicendum vel potius aggressionem suscipiendam una reipublicae pars contra aliam eiusdem reipublicae partem. Ut illicita est aggressio unius privatae personae contra alteram privatam personam, ita illicita est aggressio plurium contra plures, privata auctoritate. Ut autem licite potest quilibet privatus civis vim vi repellere, ita et pars illa quae patitur aggressionem eam vi repellere potest vi iustae defensionis.

2. Itemque rebellio totius civitatis et Principatus in ipsum Principem illicita est. Illicita quidem est, si agatur de legitimo Principe legitime gubernante et nullo pacto tyrannice. Res evidens est. Non licet enim quempiam spoliare iure suo, quo legitime utitur et fruitur.

3. Si vero agatur de Principe usurpatore, sed in pacifica iam possessione regni, illicita etiam seditio et rebellio est contra ipsum ex parte populi. Nam « subditi ex divino praecepto venerari et obedire tenentur suis Dominantibus, quamvis iniustis et perversis, prout docet S. Petrus: *Servi subditi estote in omni timore, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis* 1 Petr. 2, 18. Subditorum est obedire non iudicare de Principe, qui Deo solummodo subiacet circa res sui domini, nec ab alia terrena potestate dependet. Si subditi de titulo aut possessione Principis iudicium ferre possent, nunquam deesset eis, qui pravo animo affecti sunt, praetextum invenire ad se concitandos adversus Principem. Scripsit Azorius.... *Quamvis evi-*

lat, requirit tamen sententiam. Insuper quamvis huiusmodi tyrannus ius et titulum non habeat in regno, facto tamen habet possessionem, a qua deiici non potest, nisi prius audiat et iudicetur... nemo enim, nec Princeps nec privatus potest vita rebusque suis expoliari, quin prius audiat, aut saltem a suo legitimo Principe damnetur. Subditi autem nunquam ius habere queunt ferendi iudicium in ipsorum actualem dominum». S. Alph., Ho. Ap., tr. 8, c. 2, n. 13. Et sane populus publica et suprema non gaudet auctoritate, ut ipsum Principem, licet usurpatorem, sed pacifice in possessione regni, diiudicare et bellum contra ipsum indicare possit.

4. Multo magis autem illicita erit seditio et rebellio contra Principem *titulo*, seu iure ad regnum, legitimum, sed *regimine*, seu administratione et gubernatione tyrannum, cum ille gaudeat in Societate legitima omnino auctoritate, quamvis ea abutatur. « Falsum autem omnino est in Communitate subditorum quandam adesse auctoritatem superiorem, et a Principe independentem, ita ut casu, quo Princeps perverse regnum gubernet, tota Communitas eum regno et vita expoliare possit. Nimis perniciosum in hac re fuit principium Ioannis Gersonis, qui ausus est asserere, quod Monarcha potest legitime a tota natione iudicari, si regnum iniuste regat; dicebat enim, quod cum Natio sit totum regni respectu ad Principem, qui est tantum pars, apud ipsam necessario debet supremam auctoritatem existere. Principium, inquit, non tantum falsum, sed perniciosissimum; nam hoc modo duae in regno essent Supremae potestates, unde enormissima evenirent schismata regnique desolatio. S. Thomas aliam non recognoscit auctoritatem supremam, nisi illam, quam habent Principes, quibus cura communis boni tribuitur. *Cura communis boni commissa est Principibus habentibus publicam auctoritatem. Quapropter etsi Princeps perversus, ac populus gravatus esset, tenetur tamen populus obsequium obedientiamque illi praestare, cum subditi nunquam ius habere possint de rebus gestis Principis iudicare, et tanto minus eum damnare ad vitam aut regnum amittendum* ». S. Alph. l. c.

5. Quaestionem generatim movet Angelicus Doctor 2-2, q. 42, a. 2: Utrum seditio sit semper peccatum mortale; et respondet affirmative. Scilicet, cum seditio sit iniusta pugna contra commune bonum reipublicae, semper peccatum mortale ex suo genere est. « Respondeo dicendum, inquit, quod seditio opponitur unitati multitudinis, id est populi vel regni. Dicit autem Augustinus, quod populum determinant sapientes, non omnem coetum multitudinis, sed coetum iuris consensu, et utilitatis communione sociatum. Unde manifestum est unitatem, cui opponitur seditio, esse unitatem iuris

et communis utilitatis. Manifestum est ergo, quod seditio opponitur et iustitiae et communi bono; et ideo ex suo genere est peccatum mortale, et tanto gravius, quanto bonum commune, quod impugnatur per seditionem, est maius quam bonum privatum, quod impugnatur per rixam. Peccatum autem seditionis primo quidem et principaliter pertinet ad eos, qui seditionem procurant, qui gravissime peccant; secundo autem ad eos qui eos sequuntur, perturbantes bonum commune. Illi vero qui bonum commune defendunt, eis resistentes non sunt dicendi seditiosi; sicut nec illi qui se defendunt sunt rixosi ».

6. Hinc patet quod seditio directe opponitur paci, ut docet ipse Angelicus Doctor 2-2, q. 37 initio, et q. 39 initio. Unde sequitur quod seditio directe etiam opponitur caritati; cum pax caritatis effectus sit, ut idem Angelicus Doctor docet 2-2, q. 28 initio, q. 29, a. 3; consequenter vero opponitur etiam iustitiae, quatenus nempe damnum infert reipublicae eiusque civibus.

7. In praedicta quaest. 42, a. 2, Angelicus Doctor ulterius procedens et in particulari de tyrannico regimine loquens in Resp. ad 3 inquit: « Dicendum, quod regimen tyrannicum non est iustum, quia non ordinatur ad bonum commune, sed ad bonum privatum regentis. Et ideo perturbatio huius regiminis non habet rationem seditionis; nisi forte quando sic inordinate perturbatur tyranni regimen, quod multitudo subiecta maius detrimentum patitur ex perturbatione consequenti quam ex tyranni regimine. Magis autem tyrannus seditiosus est, qui in populo sibi subiecto discordias et seditiones nutrit, ut tutius dominare possit; hoc enim tyrannicum est, cum sit ordinatum ad bonum proprium praesidentis, cum multitudinis nocumento ».

8. Ex his patet propria ratio regiminis tyrannici eiusque distinctio a legitimo principatus regimine. Patet praeterea ex doctrina Angelici Doctoris, *per se et absolute loquendo*, perturbari quidem posse tyranni regimen, *modo id ordinate fiat, et absque multitudinis detrimento*; tyranni nempe secundum regimen tantum, ut bono reipublicae vacet; tyranni secundum regimen et titulum, ut expellatur. Hinc, *practice loquendo*, quia ille *modus* tyrannum perturbandi *ordinatus* desideratur, vel propter maius multitudinis nocumentum, vel propter pacificam iam possessionem, si sermo sit de tyranno secundum titulum, vel propter defectum superioris potestatis iudicium ferentis: ut enim habet idem S. Doctor 2-2, q. 60, a. 6, « iniustum est, quod aliquis iudicetur ab eo, qui publicam auctoritatem non habet »; ideo concludendum est, *practice loquendo*, seditionem esse illicitam, utpote caritati et iustitiae repugnantem. Quod eo magis tenendum est, quo

ipse Summus Pontifex populos ad obedientiam constanter exhortatur. A fortiori vero illicita et iniusta practice est ea seditio quae spectat tantum ad immutandam regiminis formam legitime constitutam, et pacifice iam existentem. « Quapropter, inquit Leo XIII Enc. *Immortale Dei* 1 Nov. 1885, obedientiam abicere, et per vim multitudinis rem ad seditionem vocare est crimen maiestatis neque humanae tantum, sed etiam divinae ».

8. — *An liceat aliquando Principem tyrannum interficere.*

1. Ex dictis clarissime consequitur id prorsus illicitum esse. Contraria opinio antiquorum a S. Alphonso dicitur « improbabilis, falsa, falsissima » l. c. Ratio adest praeter allatas iam in superiori quaestione « magis urgens et ampla, ut ait idem S. D. l. c., propter quam nunquam licet Principem vita privare, tametsi iniuste regnum occupasset; et iniuste possideret. Obiciunt Auctores contrarii: Sed qui regnum alienum sine aliquo titulo occupat, et sine ratione aliqua possidet, non est illius neque Dominus neque Princeps, sed fur et usurpator. Sit utique, respondeo, fur, usurpator, et non Princeps, nec Dominus; postulo; estne ille homo, ut alii, et si est homo nequit ipse privari vita aut bonis ab iis, qui ius non habent eum vita aut bonis exspoliare. Communis est SS. Patrum doctrina, quod nulli privatae personae licet unquam occidere hominem, quamvis privatum, et quantumcumque iniquus ille sit, nisi publicam habeat auctoritatem, aut nisi id necessarium sit ad propriam vitam tuendam....

2. Sed loquendo de propria auctoritate certum est axioma illud a S. Augustino traditum: *Qui sine aliqua publica administratione maleficum occiderit, velut homicida iudicabitur*, lib. 1, cap. 26 in med. S. Thomas autem de hoc rationem reddit dicens: *Occidere malefactorem licitum est in quantum ordinatur ad salutem totius communitatis*, 2-2, q. 64, a. 3. Deinde subdit, quod occidere malefactores solis permittitur Principibus, qui publicam auctoritatem habent, quibusque cura communis boni commissa est: *Cura autem communis boni commissa est Principibus habentibus publicam auctoritatem, et ideo eis solum licet malefactores occidere, et non privatis personis....*

3. Praeterea perpendi debet, quod si huiusmodi casus accideret, quod Princeps a suis subditis trucidaretur causa mali regiminis quodnam malum esset maius, illud nempe quod Princeps patrabat, aut illud, quod eius mors inferret, quae tali modo eveniret? Postquam subditi sic temere contra eorum Principem concitati fuissent, atque impie manus suas in eius sanguine inquinassent, quot rixae et schismata et civilia bella statim insurgere inter eos ipsos

inspicerentur! Insuper quot rapinae, quot sacrilegia, quotque strages! Sublato enim a populo subiectionis fraeno, et reverentiae erga Regem, omnes illi, qui pravo animo sunt affecti quibusnam flagitiis seipos non traderent, abscisso iam timore publicae iustitiae? Idque dicere voluit S. Thomas, Opusc. 20, De Regim. Princ., l. 1, c. 6, ubi scripsit: *Esse hoc multitudini periculosum et eius Rectoribus, si privata praesumptione aliqui attentarent Praesidentium necem etiam tyrannorum....*

4. En propositio, quae tanquam haeretica in Conc. Const., sess. 15, proscripta fuit: *Quilibet tyrannus potest et debet licite et merito occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, et subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque praestito iuramento, seu confederatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato iudicis cuiuscumque ».*

9. — *An saltem publici officiales suis officiis renuntiare debeant, cum regnum iniuste in manus usurpatoris devenerit?*

1. Resp. Negative, secluso tamen scandalo, et maiori Religionis damno. Constat 1º. auctoritate Theologorum.

2. « Si patria iniuste sit capta ab hoste, secluso scandalo, non tenentur antiqui officiales sua officia deponere, quamvis aliquando debeant scribere, aut subscribere decreto, vi quorum fiant iniustae exactiones, nam idem fieret ab aliis plus nocituris. Ideoque Respublica, aut prior Dominus censetur malle, ut tales maneant in officio, qui id faciant animo impediendi maius malum, et cum spe facilius restaurandi causam iustam, quem etiam animum habere debent eiusmodi officiales, ita Less. v. *Rebell.*, cas. 2, ubi cas. 5, ait multo magis licitum esse colligere vectigal, vel contributiones, licet impendendae sint ad bellum iniustum, collectio enim illa de se est indifferens et remote se habet ad peccatum male impendentis ». La-Croix, l. 2, n. 275.

3. « Existimandum est, legitimum Principem consentire, ut eiusmodi obsequia a subditis interim exhibeantur; vel etiam iuramento promittantur, quatenus ita opus est, et ipsi etiam utile ad graviora mala cavenda. Quae autem in maius legitimi Principis et Reipublicae damnum, aut Catholicae Religionis oppressionem cessura sunt, ea subditi a tyranno adacti praestare non possunt; multo minus se iuramento obligare ». Laymann, l. 2, tr. 3, cap. 13, n. 5, par. *Secundo resolves*.

4. « Incolae urbis vel provinciae, quam tyrannus occupavit, licite manent inter iniquos possessores, eosque cogente imperio iuvant excubiis, fossione, contributione: idque ex legitimi Principis praesumpto consensu; ex quo

etiam talia obsequia licite promittunt cum iuramento, ad maiora mala sua et legitimi Principis declinanda ». Busemb. ap. S. Alph., l. 2, n. 74.

5. Constat 2°. ratione. Nam, si antiqui officiales vere boni honestique viri sint, non solum magis expedit communi bono, uti remaneant, sed magis etiam expedit ipsi legitimo Principi, qui, novis magistratibus, novae dominationis fautoribus, substitutis, difficiliorem sane reditum experietur. Scandalum quidem facilius initio esse potest, sed post temporis lapsum facile praecavetur, vel etiam omnino cessat, si publice iam constet de personae honestate, de eius fidelitate, de recta eius intentione, idque consentanea agendi ratione comprobetur. Ac quamvis legitimus Princeps nedum tacite consentiat, explicite etiam renuat, possunt adhuc boni honestique viri magistratuum munera retinere et obtinere, si id publicum Societatis bonum, publicum Religionis bonum exigit. Atque haec locum habent quoad munera politica uti vocant, quae ipsum regimen universale ipsamque actualem dominationem ac gubernii formam respiciunt, nisi ob speciales rationes specialis adsit prohibitio. Etenim quoad munia urbana, nulla esse potest difficultas, cum haec nonnisi rectum ordinem iustitiae, iustamque civitatis administrationem respiciant, sub quacumque dominatione et stante qualibet communis gubernii forma. Idque confirmatur ex ipsis Responsis S. Poenitentiariae quoad Italiam. Etenim, quamvis in causa Italiae implicetur ipsum temporale dominium S. Sedis; attamen municipales electiones et municipalia officia fuerunt primum in catholicis viris toleratae, 10 Dec. 1860 ad 10, dummodo tamen abstinerentur ab illis omnibus, quae adversantur legibus divinis et ecclesiasticis, et ab illicita etiam iuramenti formula; deinde vero approbata etiam fuerunt. Quoad munia vero politica, prohibita quidem hactenus fuerunt et adhuc sunt electiones politicae deputatorum, haud tamen absolute, cum politicas electiones antea ipsamet S. Poenit. 1 Decembris 1866 licitas declaraverit; sed, *attentis circumstantiis*, unde, uti patet, in aliis locis aliisque circumstantiis licitae omnino esse possunt. Et sane, ut affirmabat S. Poenit. in ea Responsione,

« quisque fidelium pro suis viribus tenetur ad impedienda mala, et ad promovenda bona ». Idem etiam confirmatur ex diserta Leonis XIII doctrina in sua Epist. *Immortale Dei*. Cf. hic Commentar. 3, n. 2, et ex Enc. *Sapientiae christianae*, ubi Summus Pontifex ait: « Ubi-cumque in negotiis publicis versari per Ecclesiam licet, favendum viris est spectatae probitatis, eisdemque de christiano nomine meritis: neque causa esse ulla potest cur male erga religionem animatos liceat antepone ».

10. — *An honor debeatur Principibus et Superioribus etiam non virtuosis, sed malis?*

1. Resp. Affirmative. Etenim « si Praelati sint mali non honorantur propter excellentiam propriae virtutis, sed propter excellentiam dignitatis, secundum quam sunt Dei ministri. Et etiam in eis honoratur tota communitas, cui praesunt ». S. Thom. 2-2, q. 103, a. 2 ad 2, Quodl. 8, a. 7.

2. Etenim, ut docet idem Angelicus Doctor, q. 63, a. 3, « honor est quoddam testimonium de virtute eius, qui honoratur; et ideo sola virtus est debita causa honoris. Sciendum tamen, quod aliquis potest honorari non solum propter virtutem propriam, sed etiam propter virtutem alterius, sicut principes et praelati honorantur, etiamsi sint mali, in quantum gerunt personam Dei et communitatis, cui prae-ficiuntur ».

3. « Nec enim, inquit Catech. Rom. de Quarto Praecepto n. 16, hominum improbitatem, aut nequitiam, si tales sunt Magistratus, sed divinam auctoritatem, quae in illis est reveremur: ut, quod permirum fortasse videtur, quamvis in nos sint inimico infensoque animo, quamvis implacabiles, tamen non satis digna causa sit, cur eos non perofficiose observemus. Nam et Davidis magna in Saule officia extiterunt, cum ei tamen esset offensior: quod innuit illis verbis: *Cum iis, qui oderunt pacem, eram pacificus* ».

4. At vero, si quid improbe, si quid inique imperent, cum id non ex potestate, sed ex iniustitia, atque animi perversitate agant, omnino non sunt audiendi ».

CLAUSURA

1. — *Episcoporum auctoritas in moniales clausurae obnoxias.*

1. An Episcopus, auctoritate propria, per-mittere valeat, ut recipi possint in Monasteriis clausurae subiectis, mulieres, quae ingredi cupiunt veluti *pensionariae*?

2. Pariter potest Ordinarius, auctoritate propria, ad tempus vel in perpetuum monialem

aliquam de uno ad aliud Monasterium trans-ferre, etiam Ordinis eiusdem, iusta intervenientis causa?

3. Potestne tandem Ordinarius, auctoritate propria, transferre aliquam monialem quando eadem electa fuerit in Superiorissam alterius Monasterii, aut censeat utilem esse et expedire translationem eiusmodi cum hoc munere?

R. Negative in omnibus. — S. C. EE. et RR. 16 Iul. 1884.

2. — *Violantes Clausuram Regularium virorum.*

Confer verbum *Censura* n. 1.

3. — *Violantes clausuram Monialium.*

Confer verbum *Censura* n. 1.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE UNIVERSALI PAPALIS CLAUSURAE LEGE.

1. Triplex distinguitur clausura, *papalis, episcopalis, disciplinaris*. — Clausura *papalis* ex Pontificiis Constitutionibus gravissimam per se infert obligationem; eiusque violatio excommunicationi subiacet Romano Pontifici simpliciter reservatae. Ea quoad personas et quoad loca ab ipso iure definitur; stricte obligat regulares viros, strictius moniales. — Clausura *episcopalis* ea est, quae subiacet praescriptioni et sanctioni Ordinarii loci, ab eoque quoad modum eam observandi relate ad personas et loca definitur. — Clausura tandem mere *disciplinaris* ea est, quae observatur ex Instituti Constitutionum praescriptione; obligat, ut obligant aliae Instituti Constitutiones; et ad modum quod attinet eam observandi, quoad personas et quoad loca, ab ipsis Constitutionibus definitur. Confer, e. g., Constitutiones, recentibus approbatas, Ancillarum a Sacro Corde nuncupatarum Civitatis Matritensis, quae, inter recentiores moniales, valde strictam servant clausuram.

2. Ad papalem clausuram quod attinet, universalitas huiusmodi Pontificiae legis dupliciter considerari potest; primo quoad *Ordines Religiosos*, qui huic legi sunt obnoxii, secundo quoad *mulieres* hanc clausuram *violantes*. Utroque modo papalis clausura universalis est; quatenus nempe attingit omnes Ordines Religiosos proprie et stricte tales, habentes *vota solemnia*, et quatenus ingressus in regularium virorum monasteria et domos mulieribus omnibus prohibetur.

3. Ut haec universalitas magis pateat, videamus quatenam sint obiectiones, quae contra ipsam possent urgeri. Porro hae reduci possunt ad sequentes.

4. Dubitandi ratio esse potest primo, quia Apostolicae Constitutiones non loquuntur de omni *religiosa* clausura, sed tantum de *monachali* clausura; non loquuntur de clausura omnium *religiosorum* et religiosarum *domorum*, sed de clausura tantum *monachorum* et *monasteriorum*; non loquuntur de alia clausura, quam de clausura, quae iam observanda erat *ex obligatione*, secundum *ipsa religiosa Instituta*; adeoque, si qua erat vel est Religio, quae ex proprio Instituto obligationem non habebat

clausurae, eam quidem Apostolicae Constitutiones non attingunt. Tales profecto sunt Congregationes omnes Clericorum Regularium.

5. Agitur praeterea de re odiosa; lex ergo stricta interpretatione declaranda est. Atqui S. Pius V Const. *Regularium personarum* non prohibet *simpliciter* ingressum *mulierum* in Monasteria, sed tantum prohibet, ne mulieres ingrediantur *praetextu privilegiorum*. Alia autem S. Pii V C. *Decet Romanum Pontificem*, qua ingressus *simpliciter* prohibetur *omnium mulierum*, particularis quaedam Constitutio fuit, nunquam pro omnibus promulgata. Idem dicendum de aliis Bullis Gregorii XIII *Ubi gratia*, et Benedicti XIV *Regularis disciplinae*, quae non continent *legem universalem*, sed tuentur tantum ius particulare plurium Ordinum; privilegia, concessionem et abusus de medio tollendo. Const. autem Pii IX *Apostolicae Sedis* nullo modo novam legem continet de virorum religiosorum clausura, sed secundum priores Pontificum Constitutiones intelligenda est. Omnes vero Pontificum Bullae, cum nullo modo mentionem faciant Iuris particularis Clericorum Regularium, quorum Constitutiones pluries a S. Sede fuerant ante approbatae, illud omnino intactum relinquunt. Ius enim generale non tollit ius particulare, nisi id explicite indicetur. Quare, si in praedictis Constitutionibus clausura monachalis non reperitur, ad eam quidem Clerici Regulares non tenentur.

6. Insuper gravissimi sunt Theologi et Canonistae, qui negant generatim Clericos Regulares subiaci papali clausurae; itemque negant prohiberi *mulieribus omnibus* ingressum in regularium virorum monasteria et domos. Tales sunt Suarez, De Censur., D. 22, S. 6, n. 12; De Relig., t. 4, tr. 8, c. 7; Laymann, Theol. Mor., l. 4, tr. 5, 12, n. 4; Pirhing, Ius Canon., t. 3, l. 3, tit. 35, n. 45; Schmalzgr., Ius Eccl. univ., t. 2, p. 3, tit. 35, n. 3; Engel, Collegium Iuris Canonici, l. 3, tit. 35, Nota XIII; Franciscus Ord. S. Bened. in Scholast. Breviar. tr. 3, § 6, n. 18; Pichler, Candidatus Iurisprudentiae Sacrae, l. 5, tit. 31, n. 7.

7. Ex hisce autem sponte sua fluit, neque *mulieres omnes* arceri a papali regularium virorum clausura; neque *omnes regulares viros* papali clausura teneri. Hac enim non adstringuntur *Ordines Clericorum Regularium*, sed *Ordines* tantum *Monachorum*. Neque vero hi tenentur per se Pontificia lege, sed propriis tantum Constitutionibus, quae deinde hac in re sunt a Summis Pontificibus confirmatae. Unde est, quod hi etiam Ordines Monachorum clausuram servare tantum tenentur secundum quod in propriis Constitutionibus determinetur. Quare ex hoc capite nulla proprie est *papalis clausura*.

8. Perpendamus propositas obiectiones. Ac primum, Summi Pontifices non loquuntur tan-

tum in citt. Bullis de clausura *monachorum, canonicorum, fratrum*; sed loquuntur etiam de clausura *regularium personarum, aliorum regularem vitam professorum, aliorum quorumcumque Regularium Ordinum ETIAM MENDICANTIUM, virorum quorumvis Ordinum*, etc. Itemque non tantum loquuntur de *Abbatibus*, de *Prioribus*, sed etiam de *Praepositis*, de *aliis Praesidentibus*, QUOCUMQUE NOMINE VOCENTUR, de *aliis Superioribus et personis* QUOCUMQUE NOMINE VOCENTUR, etc.

Rationem autem generalem adducunt, eamque desumunt *ex religiosa quiete*, quae sane ad omnes Religiosos Ordines pertinet, et non tantum ad Ordines Monachales; et *ex perturbatione huius quietis*, ob clausuram non rite servatam, quae quidem perturbatio quoad *pericula et scandala*, quae gignit, non spectat solum ad Ordines Monachales, sed etiam et multo magis ad Ordines Clericorum Regularium. Etenim ob faciliorem et frequentiore, in istis Ordinibus, conversationem cum feminis, procul dubio longe maius adest periculum scandali.

9. Quamvis vero in praedictis Bullis *monasterium* idem sit ac *domus religiosa*, et nulla distinctio in re praesenti fieri possit inter *monasteria* et *domos*, nihilominus Summi Pontifices non loquuntur tantum de monasteriis, sed loquuntur etiam de *domibus*; immo etiam de *locis regularibus, de claustris monasterii et locorum regularium, de domibus et locis virorum quorumvis Ordinum*, etc. Ac, quod caput est, aperte Summi Pontifices citt. CC. loquuntur de clausura, quae *regularis disciplinae observantiae* partem constituit, adeoque de clausura loquuntur, non tantum virorum *monachorum et monasteriorum* propria, sed *regularibus* viris et *regularibus* domibus communi.

10. Insuper Summi Pontifices non loquuntur de clausura tantum regularium, secundum Ordinum suorum *regularia instituta*, sed etiam *secundum Decreta sacri Tridentini Concilii*; quae sane Decreta ad omnes Religiosos Ordines spectant. Non loquuntur de clausura per ipsas Regularium Constitutiones dumtaxat sancita; sed loquuntur praecipue de clausura, pertinente ad regularis disciplinae observantiam, ipsorum *Romanorum Pontificum legibus sanctionibusque praescripta*. Loquuntur de clausura, qua iidem Summi Pontifices, *tam ante Concilii Tridentini Decreta, quam post eorundem Decretorum promulgationem denuntiationemque, providis saluberrimis Constitutionibus ordinationibusque sub poena etiam excommunicationis latae sententiae FEMINIS QUIBUSCUMQUE aditum ingressumque huiusmodi intra monasteriorum clausuram interdixerunt*.

11. Hinc Benedictus XIV in suo Brevi *Regularis disciplinae* haec habet: « Quoniam au-

tem, sicut dolentes accipimus, alii quidem APOSTOLICAS LEGES AC PRAECEPTA EIVSMODI, vel ausu temerario parvi pendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, FEMINIS QUIBUSCUMQUE aditum ingressumque *tam manifeste ac TANTA SOLEMNITATE vetitum* permittunt, alii vero *privilegia, indulta, praerogativas, facultates, et alias quocumque pacto excogitatas concessionnes sive a iure, sive ab homine factas et impertitas seu facta et impertita*, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac praeeminentiarum ratione debitas seu debita arrogantes, praetendentes obtendentesque FEMINAS QUASLIBET intra monasteriorum claustra, septa, coenacula, cubicula, aliasque officinas aut admitti aut recipi sinunt, mandantque, aut una secum ducunt; alii denique sub pietatis ac religionis praetextu, cum supplicationes sive cum SS. Eucharistiae Sacramento, sive cum sacris Sanctorumque reliquiis, statuis et imaginibus per claustra, septa et alia monasteriorum loca de more, ut assentiant, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos et feminas supplicationes huiusmodi per eadem loca sequi et comitari licitum, quin imo ut indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt: Hinc est quod Nos, qui dum in minoribus essemus, quam plurimos huiusmodi ABUSUS compertos habebamus, in hac sublimi Sacrosancti Apostolatus specula constituti, non tam assiduus nonnullorum aliorum Ecclesiarum Antistitum documentis, quam iustis etiam *Superiorum aliorumque virorum ex religiosis Ordinibus Dei honorem, et Instituti sui disciplinam zelantium, expostulationibus de antedictis, similibusque abusibus* in dies admonemur, et opportunum ac salutare iisdem *abusibus* tollendis, quantum cum Domino possumus, remedium afferamus, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, primum, quod omnes et singulas Constitutiones sanctionesque a Romanis Pontificibus Praedecessoribus nostris, tam ante quam post Concilii Tridentini decreta super clausura monasteriorum quorumcumque virorum editas, renovamus et confirmamus, necnon in posterum ab omnibus et singulis, ad quos spectat, et in futurum spectabit, sub iisdem poenis in Constitutionibus sanctionibusque eorumque Praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, et decretis eiusdem Concilii Tridentini contentis, inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, praecipimus, et mandamus. Deinde motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra de Apostolicae dignitatis plenitudine eorundem praesentium tenore, omnia et singula indulta, privilegia, praerogativas, facultates, licentias, et quocumque alio pacto nuncupatas concessionnes omnibus et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, praeeminentia et iurisdictione fungentibus..... ac demum

quibuscumque aliis quocumque nomine et expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus, Praedecessoribus nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore et praetextu, per quascumque Apostolicas sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas litteras, sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa et impertita, sive factas, datas, concessas et impertitas SUPER EIUSMODI ACCESSU ET INGRESSU revocamus, abolemus, annullamus atque irritamus, etc. ».

12. Post haec absonum sane esset dicere, quod lex clausurae non sit universalis quoad omnes *religiosorum virorum* Ordines, neque complectatur *mulieres omnes ingredientes*, sed tantum mulieres ingredientes *praetextu privilegiorum*, neque revocatae sint concessionem, non in particulari personis factae, sed generatim insertae in ipsis Constitutionibus religiosorum virorum, vel saltem consuetudine inductae. Amplissimae enim in praedicto Brevi Benedicti XIV sequuntur clausulae, ita ut pro nullo Religioso Ordine rationalis exceptio fieri possit. Quare, quamvis alicuius Ordinis Statuta vel Constitutiones ab ipsa Apostolica Sede iterato et pluries fuissent antea approbata, hoc Benedicti XIV Brevi *ad praemissorum effectum* manent *expresse* derogata. Ultima autem par. *Ceterum* Benedictus XIV Indulta pro fundatricibus et insignibus Benefactricibus, vel de familia fundatorum et insignium benefactorum confirmat, sed *certis quibusdam cautelis*, aliisque servatis de iure ibi constituto servandis.

13. Enimvero aperte prohibet Benedictus XIV *mulieribus omnibus* ingressum. Insuper idem Benedictus XIV Bullas Romanorum Pontificum suorum Praedecessorum « *renovans et confirmans, et inviolabiliter observandas esse statuens, decernens, praecipiens, mandans* » loquitur de clausura generatim *virorum ex religiosis Ordinibus*. Affirmat praeterea, eas praecedentium Pontificum Bullas, quas *renovat et confirmat*, editas *super clausura monasteriorum quorumcumque virorum*; et per *monasteria* ipse intelligit consequenter *monasteria, domos, et loca regularium*, ut omnes Praedecessores Romani Pontifices hac in re intellexerunt; et quasi ad evitandam omnem difficultatem ex voce *monasteria*, eam etiam e medio aufert; *clausuram* asserens, initio Brevis, non *monasteriorum*, sed *clausuram quorumcumque religiosorum virorum*; et de hac clausura in tota sequenti Brevis parte loquitur, *non de alia*, sui certe non oblitus.

14. Ceterum falsissimum esset instando asserere, quod nomine *monasteriorum* in odiosis veniunt tantum *monasteria* Monachorum. Secus enim Decreta omnia Concilii Tridentini, in quibus non agitur nisi de *Monasteriis*, ad alios Ordines Regulares non pertinerent; siqui-

dem aliorum Regularium Ordinum domicilia non solent *Monasteria* appellari. Et viceversa Decreta illa, in quibus non adhibetur verbum *Monasteria*, sed verbum *Domus*, ad *Religiosos Fratres*, stante praedicta distinctione inter *Monasteria* et *Domos*, non pertinerent, sed tantum ad *Clericos Regulares*. Ac quam falso revera fieret inter *Conventus* seu *monasteria* et *domos* huiusmodi distinctio videsis apud idem Concil. Trid. S. 25, ubi agitur De *Regularibus* et de *Monialibus*, cc. 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, quibus in locis voces *Conventus, Monasteria, Domus* indiscriminatim omnino sumuntur. Itemque inde patet, quam falso assereretur etiam, nomine *regularium virorum*, vel alio simili non venire *Clericos Regulares*; ad quos consequenter etiam non spectarent Concilii Tridentini Decreta, nisi hoc peculiari nomine designarentur in eodem Concilio. Quin imo ex citt. Concilii Tridentini locis patet, quod SS. Concilium Religiosos cuiuscumque sint Ordinis sive Monachorum sive Clericorum, non alio saepe solet nomine appellari quam *Regularium* et *Regularium virorum*, quod vel ex ipso titulo initio patet, De *Regularibus* et *Monialibus*.

15. Hinc, *eadem ratione loquendi*, qua usa est Tridentina Synodus, absolute omnino et universim dicitur in Const. *Apostolicae Sedis*, de Censuris, Pii IX, excommunicationem Romano Pontifici simpliciter reservatam incurrere « mulieres violantes *regularium virorum clausuram* et *Superiores* aliosve eas admittentes ». Atque hic clare patet, non tantum *prohibitionem*, verum etiam *poenam excommunicationis universaliter ferri in mulieres*, ingredientem in *regularium virorum clausuram*, et non tantum in ingredientem *praetextu privilegiorum*. Quis sane hoc defendere auderet post Const. *Apostolicae Sedis*? Ubi lex non distinguit neque nos distinguere debemus. Insuper loquitur praedicta Constitutio *universaliter etiam de regularibus viris*. Quis igitur auderet iterum post tam claram legem exceptionem aliquam facere aliquorum *regularium virorum*?

16. Verum obiici adhuc forte potest, huiusmodi articulum Const. *Apostolicae Sedis* debere intelligi ad normam priorum Constitutionum S. Pii V, Gregorii XIII et Benedicti XIV, qui nullo modo intendunt comprehendere in lege clausurae omnes regulares viros. Sed hoc asseri nullo pacto potest. Nam 1. praecedentes illae Constitutiones de omnibus omnino regularibus viris loquuntur, ut iam ostensum est. Ac, ut Benedictus XIV loquitur de *clausura quorumcumque religiosorum virorum*; ita Pius IX loquitur consequenter de omnium *regularium virorum clausura*. 2. Ferens Pius IX excommunicationem in *violantes regularium virorum clausuram*, eo ipso vel supponit, vel implicite certe statuit, clausuram *regularibus*

viris servandam, adeoque eam esse regularibus viris praeceptam. Quae loquendi ratio de se universalis est; neque consequenter potest ulla ratione intelligi, ut censura excommunicationis lata intelligatur *in violantes eorum regularium virorum clausuram*, qui aliunde clausuram servare tenentur *ex proprio Instituto*. 3. Tandem, si dubium aliquod hac in re esset ex praecedentibus Constitutionibus Pontificiis, Constitutio Pii IX declaranda non esset in casu per praecedentes Constitutiones, sed illis omnino praeferendus esset textus clarus praesentis Constitutionis *Apostolicae Sedis*. Haec est vera et genuina regula interpretationis huius Constitutionis, ab omnibus communiter admissa. In prooemio enim eiusdem Const. dicitur: *Censuras in eo recensitas, eo modo quo in eadem Const. insertae sunt, robur exinde habere.... et ex hac ipsa Constitutione, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam accipere debere*. Num *Regulares viri* sunt tantum *Monachi*? Num Clerici *Regulares, Regulares viri* non sunt?

17. Praeterea falsum est, quod Summi Pontifices loquantur de regularium clausura, eam relinquendo in eo eodem statu, in quo erat, secundum *eorundem regularium Ordinum Statuta*, non adiicientes illi Apostolica Auctoritate obligationem, neque eam Apostolica Auctoritate definientes quoad ipsius naturam, rigidioram illam reddidisse. Etenim id 1. constat ex ipsa censura excommunicationis S. Sedi reservatae, quae profecto nonnisi Apostolica Auctoritate imponitur, neque eorumdem regularium Ordinum Statutis continebatur. 2. Id constat ex ipsa descriptione clausurae, quae inseritur in Constitutionibus Apostolicis, quoad loca clausurae subiecta, et quoad casus exceptionis, quae clausura consequenter non erit amplius observanda ad tramitem Statutorum tantum Ordinum Religiosorum, sed ad strictam normam Apostolicarum Constitutionum. 3. Id constat, quia Summi Pontifices in hac clausurae lege constituenda et confirmanda innituntur non tantum in Religiosorum Ordinum Statutis, verum etiam in Decreto sacri Concilii Tridentini. 4. Id constat, quia Summi Pontifices in clausulis derogatoriis revocant etiam *Statuta et Consuetudines, Privilegia et Indulta* Religiosorum Ordinum, quatenus contraria sint. Cfr. Const. S. Pii V *Decet Romanum Pontificem* § 6, Const. Gregorii XIII *Ubi gratia* § 5. 5. Id constat ex eo quod aequa ratione et simul loquuntur de clausura *monialium* et *virorum*. Illa profecto servanda est non tantum ex Constitutionibus proprii Instituti, sed ex Apostolica lege. Ergo et haec ex Apostolica lege servanda est. Cfr. C. Gregorii XIII *Ubi gratia* § 1. Et sic de sanctimonialium clausura loquentes eandem reddunt rationem ac de clausura virorum, nempe quietem et tranquillitatem servandam; *illamque*

ut *istam* fulciunt *Decretis Sacri Concilii Tridentini*. Cfr. CC. citt. ll. cc.

18. Reliquis omissis, haec habet Benedictus XIV C. *Regularis disciplinae*, quae iam supra retulimus: « *Auctoritate Apostolica omnes et singulas Constitutiones Sanctionesque a Romanis Pontificibus, Praedecessoribus Nostris, tam ante quam post Concilii Tridentini Decreta super clausura Monasteriorum quorumcumque virorum editas renovamus et confirmamus* » etc.

19. Atqui, statim obiicitur, in Concilio Tridentino nihil invenitur de clausura virorum. Constitutiones autem Pontificiae *generales* non habentur.

20. Belle quidem. Dicendum ergo erit Benedictum XIV ERRASSE in hac sua solemni Constitutione, neque LEGISSE vel non INTELEXISSE Decreta Concilii Tridentini et Constitutiones suorum Praedecessorum. Non habetur utique in Concilio Tridentino explicitum aliquod Decretum, in quo ex professo agatur de clausura virorum, ut fit pro clausura monialium S. 25, c. 5; sed, eo ipso quod clausura magna pars sit *observantiae regularis disciplinae* ex eodem Benedicto XIV cit. Const. initio, de ea implicite et non semel sermo est in Decretis eiusdem Concilii Tridentini. Cf. cap. 1, 4, 5, 13, 14, 22. Ac cap. 13 aperte distinguuntur *Regulares, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt*, quique ideo eximuntur etiam ab obligatione ad supplicationes publicas accedendi. Pontificiae autem Constitutiones generales omnino sunt. Id iam satis superque demonstratum est, et mox adhuc amplius declarabitur.

21. Atque hic notandum est, *strictiorem illam clausuram*, de qua loquitur Concilium Tridentinum l. c., ad quam *Regulares* aliqui tenentur, non in hoc distinguitur a communi clausura aliorum Regularium, quod mulieres septa monasterii non ingrediantur, quod ad communem pertinet clausuram, sed in hoc quod ipsi *Regulares* e septis Monasterii non egrediantur, unde cum *ii in strictiori clausura perpetuo vivant*, Concilium Tridentinum eos eximit ab obligatione ad publicas supplicationes accedendi.

22. Dum autem Summi Pontifices expresse revocant privilegia et prohibent ingressum *praetextu privilegiorum*, aperte supponunt generalem legem, sive ex generali consuetudine, sive ex Concilio Tridentino, quod explicite commemoratur, sive etiam quia ipsimet hanc obligationem implicite sanciunt et confirmant. Hinc S. Pius V Const. *Decet Romanum Pontificem* declarat « *fuisse et esse et mentem et intentionem* » suam, quod praecedens sua Const. *Regularium personarum*, qua prohibuit monasteria ingredi « *mulieres habentes et praetendentes facultatem et indulta ingrediendi monasteria, etiam omnes et quascumque mulieres*

alias tam in genere quam in specie » comprehenderet. Neque valeret dicere, quod Br. *Decet Romanum Pontificem* non dirigebatur nisi ad Congregationem Montis Virginis, neque fuit promulgatum, cum interpretationem *extensivam* contineret. Etenim 1. cum praecedens Br. *Regularium personarum* dirigeretur ad quoscumque *Regulares Ordines*, ad eosdem etiam implicite dirigitur eius Declaratio, quae habetur posteriori Br. *Decet Romanum*. 2. Cum in praecedenti Br. *Regularium personarum* Summus Pontifex « *mulieribus quibuscumque*, monasteriorum Regularium ingressus prohibuerit », ut ipsemet S. Pius V asserit in altero Br. *Decet Romanum Pontificem* § 1, Breve hoc declarationem non continet *extensivam*, sed mere *comprehensivam*, adeoque promulgatione pro omnibus regularibus non indigebat. Unde patet etiam, eam Pontificis intentionem non fuisse tantum mente latentem, sed verbis expressam. Innitebatur sane Pontifex in suo Decreto tum Ordinum regularibus Institutis, tum Decretis sacri Tridentini Concilii, tum *omnium regularem vitam professorum* quiete, ab omni perturbatione removenda. Quae omnia quidem respiciunt *quascumque mulieres*, monasteria ingredientes, et non tantum ingredientes praetextu privilegiorum.

23. Neque valet contra instare, quod Ordines *Clericorum Regularium* clausuram *Monachorum* natura sua non admittant, et quod hanc clausuram omnium saltem eorundem Ordinum Constitutiones non praescribant. Monachorum clausura *communis clausura* est, quae prohibet tantum accessum mulierum intra septa Monasterii, et non est *strictior illa clausura*, quae prohibet etiam Regularium egressum e septis Monasterii. Cf. Concil. Trid., S. 25, cap. 13. Porro communis haec clausura, ut iam declaratum est, maxime competit Ordinibus Clericorum Regularium. Cf. n. 8. Falsum item prorsus est, quod omnium saltem Ordinum Constitutiones clausuram non praescribant, quae in omnibus Religiosis Ordinibus ipsa etiam consuetudine est confirmata.

24. Hinc, dato etiam et non concessio, quod posteriores Summorum Pontificum Constitutiones, nihil aliud fecerint, quam Auctoritate Apostolica, confirmare clausuram statutam per Constitutiones Regularium Ordinum; dicendum consequenter est, quod haec clausura, pro huiusmodi Ordinibus Apostolica Auctoritate fuerit confirmata. Semel autem ac Apostolica Auctoritate fuerit huiusmodi clausura confirmata, iam non obligat ut mera quaedam Constitutio Ordinum, sed ut lex Pontificia; siquidem ea confirmatione, haud quidem *communi*, sed *omnino specifica, grave* Summi Pontifices *praecceptum* fecerunt clausurae servandae, addendo etiam *gravissimam* excommunicationis poenam; clausuram praeterea omnino *definiendo* quoad

modum eam observandi relate *ad personas et loca*, revocando omnia contraria *Indulta*, et contrarias *consuetudines* seu *abusus*, determinando tandem etiam in particulari *casus*, quibus mulieribus liceret aliquando ingressus.

25. Neque vero ulla saltem practica difficultas esse potest ex adolescentium Collegiis et Convictibus, quos Clerici Regulares saepe in suis Domibus moderantur. Etenim primo quoad Collegia alumnorum externorum vivae vocis oraculo declaratum fuit a Gregorio XIII, per Br. S. Pii V, quo arcentur sub poena excommunicationis mulieres ab ingressu Monasteriorum, non intelligi atria huiusmodi Collegiorum, ubi sunt scholae et classes, ad quas externi accedunt, sed tamen expedire ut moneantur dictae feminae ne accedant. Cf. Compend. Privileg. Soc. Iesu, n. 89. Quoad Convictus autem alumnorum internorum, probata iam praxis habet, ut separatio constituatur inter varias aedificii partes, et alia pars sit alumnis destinata, alia vero pars religiosorum habitationi exclusive reservata, in quam mulieres nullatenus admittantur, *et in qua debita clausura servetur*.

Hinc ex ipsa Collegiorum et Convictuum difficultate universalis lex papalis clausurae confirmatur.

26. Reliquum nunc est, ut perpendamus obiectas Doctorum auctoritates. — Suaresius in Op. De Censuris, D. 22, S. 6, n. 12, negat quidem legem clausurae esse *universalem*, et ex obligatione ab Apostolica Sede directe impositam; eamque tantum esse dicit vi Constitutionum uniuscuiusque Instituti. Verum Suaresius cum haec scriberet, plenam adhuc non habebat notitiam Constitutionum Apostolicarum. Commemorat enim C. S. Pii V *Regularium personarum*, et C. Gregorii XIII *Ubi gratia*; sed omittit omnino Const. aliam S. Pii V *Decet Romanum Pontificem*, prioris Constitutionis *Regularium personarum*, declarativam. Insuper Suaresius sibi minus cohaerens videtur. Nam si, ut ipsemet etiam affirmat, ad ingressum mulierum in virorum monasteria Pontificia requiritur dispensatio, iam eo ipso *proprii Instituti clausura* evadit *lex Pontificia*, vel ut dici solet *clausura papalis*, seu *canonica*. Ceterum Suaresius generatim omnino loquitur, *neque ullum habet verbum in particulari de Clericis Regularibus*, clausuram restringendo *ad Monachos* et *ad Canonicos Regulares*. Suaresius, l. c., n. 11, expresse e contra asserit praedicta Constitutione S. Pii V *Regularium personarum* excommunicari « omnes feminas, quae ingrediuntur monasteria Carthusiensium, et aliorum virorum regularem vitam agentium ». Et ib. n. 12, negans adesse in Iure Pontificio et in aliis Pontificum Decretis generalem legem, generatim omnino loquitur de omnibus Religiosis, et ait: « Consulenda ergo sunt *peculiariora Instituta ipsarum Religionum* ».

27. Verum haec habentur Can. *Pervenit* 20, cau. 18, q. 2: « Pervenit ad nos, quod in Monasterio tuo passim mulieres ascendant, et, quod adhuc est gravius, Monachos tuos ibi commatres facere, et ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos, quod absit, calliditate decipiat, ideo huius te praecepti sero monemus, ut neque mulieres in Monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque Monachos tuos commatres sibi facere. Nam si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo pervenerit, sic te severissime noveris ultioni subeundum, ut emendationis tuae qualitate ceteri sine dubio corrigantur ». Quae verba gravem obligationem satis clare indicant, hoc ipso quod sub *severissima ultione* prohibitio fiat, cum poena debeat esse proportionata delicto. « Unde, subdit Reiffenstuel, l. 3, tit. 35, n. 75, mirandum sane, quod Laymann, Suarez, Pelliz., et alii recentiores dicere non dubitarint, nullam in Iure communi prohibitionem reperiri ». Et Iosephus Gibalinus S. I., Disquisit. Canon. De Claus. Reg., Disquis. 2, c. 5, § 1, n. 3, eodem relato Canone, mox subdit: « ut mirari liceat Suar., tr. 8 de Relig., l. 1 c., 7, n. 1, aliosque recentiores affirmare in Corpore Iuris et lege canonica generali, nihil quoad feminarum in virorum monasteria ingressum statutum esse, cum et in ipso Decreto Gratiani aliisque collectoribus ea Constitutio Gregorii referatur, et tam multae Synodi a nobis allatae idem omnino praecipiant. Neque excipias eas esse provinciales et non oecumenicas, neque in Corpus Iuris congestas. Nam in primis Nicaena 2^a. generalis fuit: deinde ceterae testantur quid iuris esset in Ecclesia: quandoquidem sequi se affirmant antiqua Patrum edicta.... Neque monita dumtaxat aut consilia in his Synodis contineri, sed veras leges et praecepta, certo constat ex poenis, quibus secus facientes puniri severius iubentur ».

Neque vero obiici valet praecedentem prohibitionem Can. *Pervenit* dirigi ad unum Superiorem unius Monasterii Monachorum. Nam ex toto tenore Canonis aperte apparet universalem legem ibidem implicite affirmari; siquidem Gregorius in eo Can. rationem dat omnino universalem, et severam minatur ultionem, ut aliis sit exemplo. Ceterum certissime prohibitio eaque universalis omnino disertissime constat ex citt. Summorum Pontificum Constitutionibus, ad quas in sua Constitutione appellat Benedictus XIV.

28. Suaresius item in alio Op. De Relig., tom. 4, tr. 8, c. 7, negat pariter legem clausurae esse *universalem*. Perpendit praeterea Suaresius Const. S. Pii V *Regularium personarum* et Const. Gregorii XIII *Ubi gratia*, et affirmat pariter clausurae legem esse directe ex ipsis Institutorum Constitutionibus, minime

vero ex Apostolicis Bullis, utpote quae revocant tantum Indulta ad ingrediendum monasteria concessa, adeoque prohibent tantum ingredi monasteria mulieres ingredientibus praetextu indultorum, minime vero prohibent mulieres omnes quascumque ne monasteria ingrediantur. Unde, si Constitutiones Instituti permittant, ut mulieres ingrediantur, adhuc hae ingredi possunt, siquidem non ingrediantur habentes et praetendentes indulta ingrediendi. Constitutio enim concedens ingressum dici non potest indultum concessum ingrediendi. Iam vero minus iterum sibi cohaerens Suaresius videtur; siquidem, si Pontifex prohibet ingredi mulieres *habentes* et *praetendentes indulta ingrediendi*, multo magis vel saltem implicite prohibet mulieres quascumque ingredi monasteria, etiam non habentes nec praetendentes indulta ingrediendi, ad consulendum religiosorum quieti, ut ipse S. Pius V declaravit alio Br. *Decet Romanum Pontificem*. Unde patet hac etiam ratione hoc posterius Breve non fuisse *extensivum*, sed mere *declarativum* prioris Brevis *Regularium personarum*. Praeterea Suaresius etiam hoc in loco generatim omnino loquitur, nec ullum habet verbum de Clericis Regularibus, hos a clausurae lege excludendo, et eam coarctando ad *Monachos* tantum et *Fratres* et *Canonicos Regulares*.

29. Ceterum haec versus finem l. c., n. 9, subdit Suaresius, quibus se retractat et revocat omnia a se ante dicta, cum cognoverit Br. S. Pii V *Decet Romanum Pontificem*, quod antea revera ignoravit, et ideo in illam sententiam concessit. Ait enim: « Postquam haec scripseram, ad meam notitiam devenit alius Motus Pii V editus anno 1570 die Iulii 16, qui incipit *Decet Romanum Pontificem*, ubi eisdem poenis subiicit quascumque feminas virorum monasteria ingredientibus, ac religiosos illas ingredi permittentes, etiam si sine ullo praetextu facultatum ingrediantur et admittantur... Quapropter *nullus iam superest dubitandi locus*, poenas priorum Constitutionum per hanc ultimam *ad omnes feminas*, virorum monasteria ingredientibus, et ad religiosos illas permittentes, fuisse extensas ». Hinc consequenter ex Suaresio nullus etiam superest dubitandi locus quod prohibitio regularium monasteria ingrediendi feminis facta, non tantum ex Constitutionibus uniuscuiusque Instituti sit repetenda, sed praecipue *ex Apostolicis Constitutionibus*, quibus directe statuitur lex clausurae servandi, seu mulierum ingressum in claustra monasteriorum non permittendi. Ac, cum Suaresius universim omnino de omnibus *Religiosis* seu Regularibus viris loquatur, et non tantum *de Monachis*, Pontificia clausura omnes omnino ex eodem Suaresio complectitur.

30. Laymann, Theol. Mor., l. 4, tr. 5, c. 12, n. 4, *nihil in particulari affirmat de Clericis*

Regularibus, et ut etiam Suarez nihil in particulari habet, ad eos a clausurae lege excludendos, sed Suaresii sententiam sequens de Censur., D. 21, 22, S. 6, n. 11, non fuisse, ait, Pontificum mentem novo iure condito ingressum mulierum in monasteria virorum prohibere; sed solum prohibere, ne mulieres praetextu privilegiorum monasteria ingredientes religiosorum pacem et quietem perturbarent; et citat B. S. Pii V *Regularium* et B. Greg. XIII *Ubi gratia*. Quare Laymann primum ex ignorantia etiam loquitur Br. S. Pii V *Decet*; neque videtur legisse alium Suaresii locum ex tr. De Religione, cum illum non citet, ubi Suaresius sese retractavit. Insuper, objectionem movens ex eo quod Navarrus testetur declarationem factam esse a S. Pio V quoad omnes mulieres ingredientis satis timide respondet; quamvis enim dicat declarationem non esse authentice promulgatam, mox tamen addit: « saltem in Germania Constitutio illa tota secundum eum rigorem recepta non est ». Ac quamvis tunc temporis praedicta Constitutio non fuerit recepta; num ideo dicendum esset, papalem clausuram in Germania etiam nunc non obligare praesertim post alias Constitutiones Bened. XIV et Pii IX?

31. Pirhing, Ius Canon., t. 3, l. 3, tit. 35, n. 45, *nihil in particulari* etiam habet de *Clericis Regularibus*, sed negat tantum *generalem* clausurae legem a Summis Pontificibus latam. Suaresium etiam citat De Censuris, D. 22, S. 6, n. 13, sed videtur ignorasse omnino, quod Suaresius in alio Op. De Relig. suam sententiam retractaverit. Citat etiam Bullas S. Pii V et Gregorii XIII, sed videtur etiam ignorasse Br. S. Pii V *Decet*, quo prohibetur quascumque mulieres regularium monasteria ingredi. Ait enim: « Nam in Bullis S. Pii V et Gregorii XIII, in quibus excommunicantur omnes feminae, quae ingrediuntur monasteria virorum Regularium, vel Religiosi admittentes ad monasteria sua feminas, non prohibetur absolute et simpliciter ingressus mulierum, sed solum ingredientis vel admittentes praetextu alicuius privilegii seu facultatis ipsis concessae ad ingrediendum monasteria virorum (quae privilegia revocantur) censuram excommunicationis incurrunt. Suarez, De Censur., D. 22, S. 6, n. 11, 13 ». Num haec doctrina in praesenti tuto tradi et teneri potest; cum iam constet de alia S. Pii V Constitutione *Decet Romanum Pontificem*, cum aliae habeantur Constitutiones Benedicti XIV et Pii IX?

32. Schmalzgrueber, tom. 3, part. 4, tit. 35, nn. 130, 131, neque negat legem clausurae esse universalem, eamque servandam ex Pontificiis Constitutionibus; *neque vero aliquid peculiare affirmat de Clericis Regularibus excipiendis*. Quin imo aperte affirmat, *Pontificiam clausurae legem*, licet eam asserat, quod omnes asse-

runt, servandam non esse tanto rigore, quanto servanda est monialium clausura; neque omnes ingredientis incurrere poenam excommunicationis ex Bullis S. Pii V et Gregorii XIII. Haec sunt eius verba, et integer textus: « Dub. 7. An sicut prohibitus est ingressus virorum in monasteria monialium, ita etiam prohibitus sit ingressus feminarum in monasteria virorum? Resp. *non prohiberi in tanto rigore*. Nam 1. ingredi monasteria virorum possunt imperatrices, reginae, earumque filiae, et aliae feminae, quae illas comitantur; Rodrig. in expos. Mot. Propr. S. Pii V super hoc editi 1566, d. 23 Oct., n. 3 et 4; Sanch., l. 6 Mor., cap. 17, n. 5 et 6; Laymann, l. 4, tr. 5, cap. 12, n. 5; Pirhing, hic n. 45, et alii. 2. Fundatrices in illis Ordinibus, in quibus est *consuetudo* illas admittendi, Sanch., l. c., n. 7; Laymann, l. c., n. 3, etiam ceterae feminae cum reliquo populo admitti possunt intra septa monasterii virorum ad divina officia, et ecclesiasticam sepulturam, Sanch., n. 22; Laym., Pirhing ubi supra. *Extra hos casus prohibetur quidem feminis ingressus in monasteria*, non tamen aut ingredientis, aut recipientes illas statim excommunicationem incurrunt ob talem ingressum, quia poena excommunicationis nullo alio iure in istas et eas recipientes fertur, quam in Bullis Pii V et Gregorii XIII; in his autem excommunicantur solum feminae, et has admittentes praetextu alicuius privilegii, seu facultatis ipsis concessae ad ingrediendum monasteria virorum; ergo etc.; vide Laymann, c. 12 cit., n. 4; Engel, hic n. 13; Pyrh., n. 45 cit. ». Nihil profecto ex his erui potest ad excludendos ab obligatione papalis clausurae omnes Religiosos Ordines, qui non sint Ordines Fratrum et Monachorum. Ea autem modificanda omnino sunt. Etenim post Bullas Gregorii XIII, Bened. XIV et Pii IX, nec non Decreta S. Rit. Congr., admitti intra clausuram amplius non possunt feminae ut assistant divinis officiis vel ecclesiasticae sepulturae. Revocata enim postea est facultas hac in re facta a S. Pio V C. *Decet Romanum Pontificem*, § 3. Itemque quoad Fundatrices standum est restrictionibus apposis a Benedicto XIV in suo Br. *Regularis disciplinae*, § ult. Tandem modificandum illud etiam est quod habet de excommunicatione, quae ut iam vidimus mulieres omnes, regularium virorum clausuram violantes incurrunt, et superiores aliive eas admittentes.

33. Pichler, l. 5, tit. 31, n. 7, idem prorsus habet ac Schmalzgrueber. Minime negat clausurae legem esse universalem, eamque servandam esse ex Pontificiis Constitutionibus; *neque item aliquid peculiare affirmat de Clericis Regularibus excipiendis*. Sed e contra Pontificiam clausurae legem affirmat, quamvis addat eam non esse servandam cum eo rigore, quo servanda est monialium clausura, neque omnes

mulieres ingredientibus incurrere excommunicationem ex Bullis S. Pii V et Gregorii XIII, et citat Br. S. Pii V *Decet*. Hic est textus citatus: « Quaes, An *pari ratione* mulieribus sit prohibitus ingressus in monasteria virorum? *Prohibitum quidem est, at non in tanto rigore*. Nam ingredi saltem *vi consuetudinis* in quibusdam Ordinibus permittuntur fundatrices, item Imperatrices vel Reginae vel Principes eorumque filiae et aliae feminae, quae illas comitantur; quod quidem in monasteriis monialium quoque observari quandoque videtur. Si aliae autem ingrediantur vel admittantur feminae, nec ingredientibus nec admittentes excommunicantur; nisi id faciat praetextu alicuius privilegii aut facultatis concessae, per Const. *Decet* Pii V et Gregor. XIII; in alio enim iure non reperitur poena contra feminas in monasteria virorum ingredientibus decreta ». Verum Const. cit. *Decet* S. Pii V apertam continet Declarationem etiam quoad alias omnes quascumque mulieres ingredientibus, licet ingrediantur sine ullo privilegii et facultatis concessae praetextu. Attendendae praeterea sunt, ut iam observavimus aliae etiam posteriores Bullae Ben. XIV et Pii IX ad definitivum iudicium hac in re ferendum.

34. Engel, Collegium Iur. Can., l. 3, tit. 35, negat quidem *generaliter censuram inflictam* in mulieres monasteria virorum ingredientibus, *generalem* tamen *prohibitionem* non negat, sed prorsus affirmat. « Est *generalis prohibitio*, ait, nulla tamen addita censura in can. *Luminoso* 18, q. 2 ». Bullam autem citat tantum S. Pii V *Regularium* et Bullam Gregorii XIII *Ubi gratia*; unde videtur ignorasse aliam Bullam S. Pii V *Decet*. In fine tamen addit: « Refert autem Navarrus de Regular., Comment. 4, n. 62, S. Pium V declarasse, suam Bullam universim de mulieribus ingredientibus monasteria virorum procedere. Sed *respondet Laymann*, istam declarationem nec authentice promulgatam, nec *saltem in Germania* secundum eum rigorem acceptam fuisse ». Unde patet satis timide loqui etiam quoad censuram. Citat item Suarez, De Censuris, D. 22, n. 12; sed non citat locum alium, in quo Suaresius suam sententiam retractavit. *Neque vero aliquid speciale habet de Clericis Regularibus*.

Quoad Germaniae praxim, quam Engel alique citt. auctores affirmant, ea sane *per se* nihil omnino probat, etiamsi vera esset. Sed neque vera est, si sermo sit de vera et legitima consuetudine. Reiff., l. 3, tit. 35, n. 75, inquit: « Dein sine fundamento apparet dictum, quod in Germania Constitutio S. Pii V in tanto rigore non sit recepta; *cum, in Monasteriis bene disciplinatis, passim* contrarium invenitur, utpote quae feminas quasvis a clausura omnino arcent ».

35. Franciscus Ordinis S. Bened. in Scholast. Breviar., tr. 3, § 6, n. 18, nihil sane ha-

bet contra universalem legem, *nihil item habet de Clericis Regularibus*. Quin imo clare affirmat universalem legem sub poena excommunicationis et privationis officii; licet deinde dicat in Germania non rigore observari. Haec sunt eius verba: « Licet Pius V *excommunicet* illos, et *privet officiis, qui feminas* QUASCUMQUE *intra clausuram monachorum admittunt*, attamen haec Constitutio in Germania non videtur locum sortiri in suo rigore accepta. Certumque est illam in locis, ubi recepta est, non complecti admissiones, quae fiunt causa processionis, sepulturae ecclesiasticae et similium ».

36. Perspectis igitur ipsis auctorum, qui obici possent, locis, nihil erui inde potest, sive ad limitandam clausurae legem *ad Monachos* tantum et *ad Fratres*, ac ad excludendos ex ea omnes alios religiosos *Ordinum Clericorum Regularium*, sive etiam ad limitandam prohibitionem ingressus et censuram ad mulieres, ingredientibus *praetextu* tantum *privilegiorum*.

37. Confundenda sane non est *clausura papalis* cum clausura *strictiori monachali*. *Clausura papalis* in hoc tantum est, ne mulieres septa Monasterii ac Domus religiosae ingrediantur, et haec clausura *Pontificia lege* ab omnibus *Regularibus viris* est servanda. Et sic Pius Papa VII in restituendis Regularium domibus d. 22 Aug. a. 1814 per S. C. EE. et RR. clausuram servandam iterum praescripsit: « *Clausurae leges* diligenter serventur in omnibus RELIGIOSIS DOMIBUS, etiamsi Hospitiorum, vel Domorum Generalitiarum, vel *alio quovis nomine appellantur* ». Bizzarri Collect., ed. 1885, pag. 44. Clausura vero *strictior monachalis* monachorum etiam egressum prohibet e septis monasterii, Conc. Trid., Sess. 25, c. 13, de R., et *strictissima*, quae virorum etiam ingressum in monasteria prohibet. Conc. Caesaraug. a. 691, sub Sergio I Rom. Pont., can. 3.

38. Exposita doctrina confirmatur ultimo loco communissima sententia doctorum, qui Const. *Apostolicae Sedis* interpretati sunt. Ne unus quidem est qui vel tale moverit dubium. Et sic Iosephus Pennacchi in suis Commentariis, in quibus latissime hanc materiam pertractavit, vol. 1, pag. 778, quaestionem movet « quinam, in Const. *Apostolicae Sedis*, indigentur sub nomine *regularium virorum*? » Et respondet: « Cum maxima praestantissimaque Commentatorum parte dicimus, intelligi *Regulares* illos, qui pertinent ad aliquem Ordinem Religiosum proprie dictum, in eoque per solemnem professionem emittunt tria paupertatis, castitatis et obedientiae vota ». Et Ioseph D'Anib. in Comm. in eand. Const., Ed. 4, n. 127, neque ullum movens dubium de hac re « *Regulares*, ait, heic quoque accipimus, qui solemnia nuncupant vota; non qui Religiosis Congregationibus sunt adlecti, nec Tertiarii, etsi collegialiter vivant ».

Cfr. Decr. Auth. S. R. C. n. 564, 627, 1096, 1141; Joseph Gibalini S. I., Disquis. Canon. De Clausura Regulari, Disq. 2, c. 5, § 1, n. 3, § 2, n. 7; Sanchez S. I. in Praecept. Decal., l. 6,

c. 17, n. 18, 20; Sachar. S. I. apud La-Croix, l. 4, n. 86, § 4, 93 nota; Castro Pal. S. I., tom. 3, disp. 4, punct. 8, n. 6, 7; Laymann S. I., l. 4, tr. 5, c. 12, n. 5, par. ult. *Denique*, etc.

CLERICUS

1. — *Clericorum Caelibatus.*

Confer verbum *Caelibatus* et verbum *Censura* n. 1.

2. — *Clerici assistentes agitationi taurorum.*

Confer verbum *Agitatio taurorum*.

3. — *Instructio S. C. S. O. quoad clericos militari servitio obnoxios.*

Suprema, cui a S. Officio nomen est, Congregatio, de mandato sibi a SSmo Patre funestae Legis de militari delectu ab Italico Dominatu nuper promulgatae examine quatenus ea Clericos attingit, sacris ordinibus initiandos, postquam ad hanc rem sedulo animum intenderet in comitiis Feria v, Loc. iv, die ix Septembris hoc anno MDCCCLXXV habitis, eo consilio percita ut, quoad eius fieri possit contra innumeras, quae oggeruntur, difficultates, eorum Clericorum promotionem, qui omnibus per sacros canones praescriptis conditionibus rite praediti sunt, facilem reddat, et ii arceantur, qui, postquam stipendia fecerint, certam cautionem haud exhibent se in bonos utilesque Presbyteros evasuros; opportunum iudicavit Rmis Dioecesium Italicarum Episcopis regulas quasdam, praeceptiones et documenta praebere, quae variis possibilibus eventis applicari possunt; quaeque omnes consequentibus articulis comprehenduntur.

1. Quoad illos ecclesiasticos alumnos, qui ad primam cathedram, per summum infortunium, pertinent, nec sperare possunt fore, ut a militia subeunda quandoque eximantur, nec, deficiente pecunia, per annum voluntariae militiae nomen dare, eorumdem ad sacros ordines promotio omnino differatur oportet, quousque tribus aut quinque annis stipendia milites conscripti fecerint, praevisis quidem divinae vocationis indubiis argumentis.

2. Neutiquam expedire videtur peculiaribus in casibus invocare, gratiae loco, anni xxvi dilationem ad subeundam sive voluntariam unius anni, sive coactam trium annorum militiam eorum exemplo, quos legis articuli vii, viii, ix memorant; eo quidem consilio ut studia compleantur, et sacri recipiantur Ordines: quia, etsi huiusmodi petitiones fortasse exciperentur, funesta tamen atque irreparabilia exinde incommoda cum Ecclesiae, tum vero etiam alumni-

ipsis consequi possent, si forte contingeret, eos, quo tempore stipendia faciunt, divinam, ut aiunt, vocationem amittere atque in nequitiam erroremve abduci.

3. Utilius videtur militiam uno anno sponte subeundam assentiri. Ad quem scopum Rmi Episcopi piam sive inter clericos, sive inter laicos catholicos societatem, cui iidem Episcopi praeerunt, suis in Dioecesium instituendam promovendamque curabunt; cuius largitionibus statutum a Principe pretium vel ex integro, vel ex parte pro varia alumnorum conditione, solvi possit, atque iisdem voluntariae militiae tempore opitulari.

4. Hoc beneficium nihilominus in illos tantummodo alumnos conferri deberet, qui cum ob bonam ipsorum indolem, tum vero etiam ob morigeras anteactae vitae rationes spem firmissimam praebent, toto voluntariae militiae tempore in sancto proposito perstituros, atque ideo ecclesiasticae vitae curriculum deinceps prosequuturos: ne cuius forte desidia foveatur, ac frustra pro quopiam prodigetur piorum liberalitas, qui a triennali militia abhorrens, elapso voluntariae militiae anno, ab ecclesiasticae vitae proposito, divinae vocationis defectum praetextens, abscederet.

5. Alumni, qui ob quaslibet corporis pravitates a militia subeunda excluduntur, ad sacros Ordines promoveri poterunt, etiam intra biennium, quo alteri militaris delectus consilio obnoxii sunt; dummodo eiusmodi sit ea pravitas, ut dubitari nullo modo possit, praecedens exclusionis iudicium fore revocandum.

6. Firma tamen atque immota manent, quae per sacros Canones sancita sunt, quoad illos qui corporis pravitatibus laborant irregularitatem, quam vocant, inducentibus; pro quibus Romani Pontificis singulis in casibus dispensatio imploranda est.

7. Ampliores profecto cautiones quoad eos iuvenes clericos adhibendae sunt, qui stipendia tribus aut quinque annis coacti milites fecerint, ac dein ecclesiasticum habitum vitamque iterum suscepturi se sistunt. Criteria in iisdem admitendis haec esse poterunt. — a) Divina ad ecclesiasticum statum vocatio, iam satis ante comprobata. — b) Commendabilis vitae ratio toto militiae tempore constanter servata. — c) Firmum animi propositum, statim ac domum reversi fuerint, ecclesiasticum habitum vitamque iterum suscipiendi.

8. At vero ut moralis certitudo habeatur de

bonis animi dispositionibus, quas iuniores clerici inter arma, et contuberniorum pericula servarint, Rm̃i Episcopi sollertissimam navabunt operam, iis omnibus adminiculis utentes quae haud paucas occurrentes difficultates, sin minus superare, minuere saltem valeant: quorum aliqua heic subiecta suggeruntur.

a) Iis iuvenibus, qui cum firmo animi proposito discedunt in sancta vocatione constanter persistendi, praeter salutaria monita, ut spiritum, Religionis officia quoad fieri poterit, frequentando, librosque ecclesiasticos, praesertim vero Kempisianum De imitatione Christi perlegendo, excolant atque conservent, obligatio imponenda esset, si opus sit, etiam scripto tradita, proprium Episcopum certiore continenter faciendi de locis ubi identidem cum militiae sociis diutius constituri sint, ut eosdem localis Episcopi vigilantiae, charitati ac prudentiae commendare, atque ab ipso opportunas de illis cognitiones accipere possit, adscito adiutore ibi aliquo probro viro ecclesiastico, vel etiam laico, ex iis praesertim, qui Societati a contribuenda pecunia pro solutione vectigalis voluntarii militibus impositi, de quo sunt in art. 3, nomen dederint. Haec tutelae species necessaria, nedum valde utilis, reputatur; nec Rm̃is Episcopis adeo grave videatur huiusmodi officium sibi mutuo exhibere.

b) Si de quorum moribus satis aequae relationes habitae fuerint, domum reversi in clericorum numerum denuo admitti poterunt, at vero non ita facile ad sacros Ordines; prius enim haud dubia divinae vocationis argumenta exigenda forent imposita iisdem clericis mora unius alteriusve anni in aliquo ecclesiastico Collegio, aut in ipso Seminario, disiunctim tamen ab alumni; et ubi huiusmodi loca desint, eos regimini ac sollerti vigilantiae alicuius probi, docti et prudentis Presbyteri subiicere praestat; ut in ipsis iuvenibus spiritus ecclesiasticus reviviscat, vitiaque corrigantur, quae quantumlibet cauti fuerint, summopere difficile est, eos in militiae exercitio nequaquam contraxisse.

c) Denique maior aut minor sacrorum Ministrorum in unaquaque Dioecesi necessitas criterium esse deberet in eorumdem ad sacros ordines promotione facilius vel difficilius perficienda, ne quando uncti Domini, ingruente bello, ad militiam plus minusve diutinam, pro variis categoriis in quibus conscripti sunt, cum iis, quae exinde consequi solent, affatim funestis incommodis, denuo subeundam cogantur.

9. Easdem ob causas haud leviores exiguntur cautiones in beneficiis, seu canonicatibus cathedralium, conferendis, theologali praesertim, poenitentiario et parochiali: quorum postremi in eos tantummodo conferri deberent, extremae casu necessitatis excepto, qui militari delectui iam amplius obnoxii non sunt, utpote qui tri-

cesimum nonum aetatis suae annum sunt transgressi: quod quidem tamquam axioma firmissimum profecto esset in praxi adoptandum.

10. Ad hoc consilium actu facilius reddendum, laude dignum esset atque utile, per Rm̃os Episcopos ecclesiasticas, ut aiunt, vocationes in adultis iuvenibus ab omni prorsus militiae iterum quandoque subeundae periculo exemptis, sedulo promoveri, sive illos in Seminariis, seiunctim quidem ab alumni, ad sacrum ministerium educando, sive alios quovis modo, quem ad felicem exitum obtinendum opportunum iudicabunt.

11. Si quando vero Parochias ceteraque ecclesiastica beneficia iis sacerdotibus, qui etsi iuxta categorias ad quas pertinent, militiae cursum iam expleverint, civili tamen lege ad arma iterum capessenda, urgente bello, obligentur, conferenda, forte necessitas cogeret, prudenti Rm̃orum Episcoporum consilio committitur specialibus, in iisdem conferendis, cautionibus uti, virum in beneficii possessionem immisum hisce in casibus amovibilem declarando; aut saltem illum prudenter adigendo ut conditioni adstipuletur, portionem reddituum atque proventuum beneficii parochialis, iuxta prudens proprii Episcopi arbitrium, ei qui ipsius absentis vices interim gesturus sit, sponte relinquendi.

12. Eadem conditio in poenitentiarii et theolalis canonicatus collatione exigenda foret.

13. Cum pro varia mensium ratione, aut aliis de causis, ad S. Sedem collatio spectat opportunum itidem erit, per Rm̃os Episcopos in commendatitiis literis, quae dantur, conditionis, in qua versantur ii, qui ad beneficium assequendum concurrunt, expressis verbis mentionem fieri; videlicet utrum legi militiae quandoque subeundae sint, nec ne adhuc obnoxii.

14. Eadem vigilantiae rationes, in art. 8 sub lit. a adnotatae, quoad illos ecclesiasticos viros adhibendae essent, de quibus in art. 11 sermo est, quoties hi imminente bello militare; utque fuerint a militia domum reversi, per statos dies piis Religionis officiis, quibus ecclesiasticus spiritus iterum excitetur, antequam sacrum Ministerium denuo exercendum suscipiant, operam daturi secedant oportet.

15. Iis in casibus qui hactenus commemorati sunt, Rm̃i Episcopi Parochos, ceterosque beneficia ecclesiastica habentes ab assidue, ad quam officii sui ratione cogerentur, praesentiae lege eximere poterunt: itemque clericos et sacerdotes ab irregularitate, in quam toto militiae tempore fortasse incidere potuerint, absolvere.

16. Si qui vero casus cum extraordinariis nec opinatis adiunctis contigerint, prudentiae erit Rm̃orum Episcoporum ad S. Sedem pro opportunis praeceptionibus accipiendis confugere. Romae 16 Sept. 1875.

4. — *Instructio S. C. EE. et RR. quoad clericos saeculares ac regulares qui Universitates Gubernii studiorum causa frequentant.*

Perspectum est Romanos Pontifices, quavis aetate et ubique locorum, cogitationes curasque suas contulisse in rectam institutionem eorum, qui in sortem Domini vocati sunt. Scholas enimvero, Seminaria, Universitates ipsas studiorum vel erexerunt vel favore prosecuti sunt, in quibus utriusque electi alumni tum humanioribus litteris, cum scientiis omnibus sacris et profanis imbui, et academicis etiam quibuscumque gradibus honestari possent. Ita tamen ut ad veram germanamque scientiam cum fide et pietate coniunctam informarentur; quandoquidem doctrinae ac disciplinae, fidei ac morum moderatio et vigilantia a Sede Apostolica et ab Episcopis exercebantur.

Contingit autem hisce diebus, ob mutatas rerum vices in Italia, nonnullos a clero sive saeculari sive regulari adstrictos censi ad certos studiorum cursus perficiendos apud civilis Gubernii Universitates; a quibus sapiens ac salutifera Ecclesiae vis sacrorumque Pastorum vigilantia omnino excluduntur. Cum res ita se habeant, quae quantaque discrimina et damna ecclesiasticae iuventuti obvenire possint, nemo est qui non videat. Caute itaque providendum est, ut et assertae necessitatis limites non excedantur et instantia pericula diligenter vitentur. Quamobrem Sacra Congregatio Episcoporum et Regularium Negotiis praeposita praesentem instructionem, ad mentem Sanctissimi Domini Nostri Leonis PP. XIII Episcopis ac Superioribus Ordinum et Congregationum in Italia impertire constituit.

I. Quatenus in Universitates admittantur etiam alumni, qui sibi idoneitatem comparaverint extra lycea Gubernii, Episcopi ac Superiores Ordinum et Congregationum religiosarum subditos suos praeparandos non mittant ad dicta lycea, sed potius ad Instituta ecclesiastica, ad scholas, ad collegia, quarum omnino explorata sit optima ac vere catholica instruendi ratio. Si vero ob talium Institutorum, scholarum, collegiorum defectum, vel ob alias graves causas, aliquos mittere ad lycea Gubernii omnino necesse sit, accurate serventur hoc in casu quae infra de accessu ad Universitates constituuntur.

II. Nemo e saeculari clero Universitates Gubernii frequentet absque expressa licentia Episcopi sui; qui in ea concedenda prae oculis tantum habeat quid Dioecesis necessitas exigit, ut in Institutis ad introductionem erectis, sive erigendis, idonei et diplomate muniti professores compareantur.

III. Ordines et Congregationes quae munus docendi non profitentur, non mittant alumnos suos ad Universitates Gubernii. Ordinum autem et Congregationum ex instituto docentium no-

vitii numquam ad dictas Universitates mittantur: professi vero eas non frequentent nisi prae-habita expressa licentia Superioris Generalis, qui eam concedit iis tantum qui requiruntur et sufficiunt pro suis collegiis et scholis.

IV. Utriusque cleri alumni ea tantum ementantur in dictis Universitatibus studiorum curricula, quae referuntur ad lauream vel ad gradus academicos, quibus indigent, obtinendos.

V. Maximi ponderis est mittendorum ad Universitates accuratus delectus. Venia non detur alumni antequam laudabiliter absolverint integrum cursum tum philosophiae tum theologiae, a statutis Dioecesanis pro clero saeculari, a Constitutionibus Ordinis seu Congregationis pro religiosiis praescriptum.

VI. Attendendae equidem sunt in mittendis intellectus, vis et perspicacia, assiduitas in studiis, ingenii indoles, quam bene educatam esse decet, fortem etiam et boni propositi tenacem. Sed summopere inspiciendum et quaenam sit in deligendis animi honestas ac morum integritas. Sint oportet iuvenes qui donum Fidei et vocationem qua in sortem Domini vocati sunt maximi faciant; catholicam Ecclesiam ardentem diligant; venerationem et obedientiam erga sanctam Sedem Apostolicam mente, verbo et opere profiteantur; iuvenes qui Sanctissimae Religionis nostrae documentis imbuti et piis exercitationibus addicti, morum integritate et vitae vere ecclesiasticae laude praeferant. Tales denique deligantur qui fundatam ingerant spem fore ut sua quisque agendi ratione ecclesiastico coetui honorem addant per supereminentiam in scientiis, ac venerationem vindicent per suarum laudem virtutum.

VII. Ad pericula tutius praecavenda curent Episcopi ut sui ecclesiastici alumni, quandiu Universitatem celebrant, morentur in Seminario: hoc non extante, in aliqua domo religiosa, vel saltem apud aliquem probatum Sacerdotem saecularem; nisi forte habeant ibi parentes, in quorum domo habitare possint. Laude etiam ac favore digni viderentur sollertes Sacerdotes, vel saeculares viri spectatae pietatis qui instituerent, ubi fieri potest, aliquam hospitalem domum pro studentibus ecclesiasticis; in qua isti invenirent, modico impendio, habitationem tutam, studiorum quieti et piae vitae exercitationibus accommodatam.

VIII. Si Universitas sita est extra Dioecesim, Ordinarii alumnorum hos commendent Episcopo loci, cui alumni se sistere cum advenerint, et identidem obsequium praestare teneantur dum ibi permanserint. Ordinarius et Episcopus loci mutuo conveniant ut alumni committantur curae et vigilantiae alicuius Sacerdotis virtute, scientia ac iuventutis experientia praestantis, qui eos dirigat et de eorum agendi ratione identidem Ordinarium instructum reddat. Exigat praeterea Episcopus a suis alumniis frequentes

epistolas; et ipse hoc epistolari commercio libenter utatur, ut consiliis et monitis eos instruat, excitet ac sancto proposito confirmet.

IX. Superiores Ordinum et Congregationum praeferant semper Universitates locorum in quibus habent sui Ordinis vel Congregationis Dommum; et in hac studentes habitare praecipiant. Si Dommum propriam non habeant in ulla Universitatis Sede, curent omnino ut alumni recipiantur in aliam Dommum religiosam, vel in Seminarium episcopale, vel in aliud institutum ecclesiasticum. Deficiente Conventu aut Domo propria, numquam mittant ad Universitatem frequentandam unum tantum e suis subditis, sed duos simul aut plures, ut se invicem custodiant, adiuvent et ad officiorum suae vocationis implementum excitent. Iubeant Superiorem Domus vicinioris, vel alium religiosum virum virtute, scientia ac sollertia praeditum, alumnos ipsos identidem visitare; qui eorum vitae genus, studiorum assiduitatem exploret, ac referat; ut opportunis consiliis Superior Generalis, prout opus fuerit, providere possit. Curet praeterea Superior Generalis ut alumni sibi litteras dent; et frequentes ipsis rescribat, ut eorum unionem cum Ordinis seu Congregationis capite foveant, eosque paternis instructionibus ac monitis in obedientiae atque observantiae spiritu conservet.

X. Zelo ac prudentiae Episcoporum et Superiorum committitur cura eam Universitatem inter plures eligendi, in qua minora praevideantur pericula, faciliorque ex adiunctis appareat usus consiliorum, quibus quieti, moribus et progressibus alumnorum prospectum sit. Si forte contingat aliquem Professorem habere aliquando lectiones ex professo contra religionem vel contra mores, curent Episcopus et Superior Generalis, ut alumni vel transeant ad aliam Universitatem, vel huiusmodi lectionibus non adsint; freti nimirum dispositione legis quae inscriptionem quidem ad cursum Universitatis requirit, sed ad omnes et singulas lectiones assistantiam non exigit. Ceterum, hoc semoto casu, alumni ecclesiastici lectionibus diligenter adsint, ut proprio in scientiis progressui consulant, condiscipulis exemplum assiduitatis, Professoribus vero obsequii testimonium exhibeant.

XI. Quod ad libros attinet et ad lectionum compendia, in quibus nonnulla fortasse occurrant contra religionem, aut mores, aut veritatem ecclesiasticae historiae, aut iura catholicae Ecclesiae vel Romani Pontificis, quatenus talium librorum vel compendiorum usus vitari nequeat, Episcopi et Superiores prout oportet provideant in casu; ac praeterea curent veneno antidotum praebere per optimos libros suis alumnis comparandos, perque auxilium Sacerdotum doctrina, pietate ac experientia praestantium, qui alumnis opem ferant ad discernen-

das sophismatum insidias, et ad refutandos errores, quibus forte libri scholares vel lectionum summaria inficerentur.

Enixe autem alumnos suos deterreant a lectione ephemeridum vel periodicorum libellorum qui falsis vel periculosis doctrinis, narrationibus, atque illicitis decipiunt, ac recte sentiendi agendique rationem sensim sine sensu turbant atque pervertunt.

XII. Episcopi et Superiores religiosi hortentur subditos suos ut Moderatoribus et Professoribus Universitates observantes se ostendant cum dignitate; condiscipulos vero urbane quidem, omnes, at neminem valde familiariter tractent. Prohibeant, omnino ne nomen dent Circulis aut aliis quomodocumque vocatis consortiis politicae vel contentiosae indolis; nec umquam adsint convocatis fortasse studentium coetibus, quorum finis aut propositum sit adversus Moderatores vel Professores conqueri sive quomodocumque protestari.

XIII. Episcopi Sedem habentes in civitatibus Universitatum curent Circulos sive Sacerdotes studentium ecclesiasticorum peramanter fovere ubi existunt, sollicitè fundare ubi desiderantur. Adhibeant ad hoc operam Sacerdotum sive saecularium, sive regularium, quos magis idoneos iudicaverint; quorum unus saltem Assistantis ecclesiastici munere fungatur. Huius Assistantis erit studentium conventus indicare, eisque praesidere. In his conventibus, studentes ecclesiastici semotis politicis contentionibus et partium studiis, de humanioribus litteris, de historicis disciplinis, de philosophicis vel theologicis thesibus, disserant, decertent vel legant. Nec omitant pias quasdam preces simul omnes fundere, aliosque opportunos religionis ac pietatis actus, statis diebus implendos, constituere: ita ut in his consociationibus laudabilis aemulatio, fraterna charitas, et christiana pietas regnent. In hos ecclesiasticorum Circulos admitti etiam poterunt, caute tamen et approbante Assistente ecclesiastico, studentes saeculares: at ii tantum qui sentiendi aequae atque agendi ratione bene audiant, religione, pietate et optimis moribus commendentur.

XIV. Episcopi et Superiores religiosi suos quisque studentes enixe hortentur ut in sanctae vocationis spiritu firmiter perseverent. Ad quem finem mediis omnibus efficacioribus alacriter utantur, oratione scilicet, Sacramentorum frequentia, piorum actuum exercitio, vanitatum despectu, malorum et etiam desidiosorum hominum fuga. Religiosis praesertim studentibus commendanda est fidelitas in actibus observantiae, qui eorum statui consentanei sunt, videlicet: singulis diebus mentalis oratio, examen conscientiae, lectio spiritualis, silentium et recessus.

Annualium vacationum tempore studentes religiosi redeant omnino ad suum Conventum vel

ad Domum religiosam sui Instituti; ibique regularis observantiae actus cum Communitate resumant. Omnes studentes, e clero sive saeculari, sive regulari, dictarum vacationum tempore vacent sanctis spiritualibus Exercitiis.

XV. Si vero, non obstantibus cautelis et diligentis hucusque indicatis, aliisque quas pastoralis ac paterna sollicitudo suggererit, Episcopi aut Superiores religiosi noverint aliquem ex suis subditis a recto tramite veritatis aut virtutis declinare, aberrantem absque mora ab Universitate revocent; praestat enim eius cursum studiorum abrumperet, potiusquam ita permittere ut animae illae suae detrimentum patiatur.

Datum Romae ex Secretaria memoratae Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium, die 21 Iulii 1896.

5. — *Decretum quoad clericos alienae dioecesis Romae commorantes.*

Confer verbum *Censura* n. 33.

6. — *De Italis Sacerdotibus in Americam proficiscentibus.*

Non sine magno animi moerore Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII accepit, nonnullos sacerdotes ex Italia, praesertim meridionali, ad Americanas regiones emigratos eam ducere vitam, quae a morum integritate et sanctitate quam ecclesiasticus vir praesefere debet, prorsus abhorret.

Volens itaque Beatissimus Pater tanti mali ulteriori dilatationi pro viribus obsistere, eas renovando et ampliando cautelas ac remedia, quae praeteritis annis iam fuerant adhibita; audito voto Cardinalium Sacrae Congregationis Concilii, mandavit eidem Congregationi mittere ad Episcopos et Ordinarios tum Italiae tum Americae sequentes praescriptiones.

I. Quoad Italos sacerdotes emigratos in America commorantes, locales Antistites contra delinquentes summarie procedant ad formam sacrorum Canonum, etiam tamquam Apostolicae Sedis delegati, si opus sit.

II. Quoad futurum vero; prohibetur absolute Italiae Episcopis et Ordinariis concedere suis presbyteris de clero saeculari litteras discessoriales ad emigrandum in regiones Americae.

III. Exceptio tantummodo admitti poterit, onerata Episcopi conscientia, pro aliquo eius dioecetano sacerdote maturae aetatis, sufficienti sacra scientia praedito, et omnino iustam afferente emigrationis causam. Qui tamen bonum testimonium habens intemeratae vitae in operibus sacri ministerii cum laude veri spiritus ecclesiastici et zeli salutis animarum hactenus peractae; idcirco fundatam spem exhibeat aedificandi verbo et exemplo fideles ac populos ad quos transire postulat, nec non moralem certitudinem praestet numquam a se maculatam

iri sacerdotalem dignitatem exercitatione quarumcumque vulgarium artium et negotiationum.

IV. Sed in huiusmodi casu idem Italus Episcopus et Ordinarius, omnibus rite perpensis et probatis, rem, absque sacerdotis postulantis intermedio, directe agat cum Ordinario Americano ad cuius dioecesim ille transire cupit, et habita ab ipso Americano Ordinario eiusdem sacerdotis formali acceptatione una cum promissione eum ad aliquod ministerii ecclesiastici munus deputandi, de omnibus et singulis praefatae Sacrae Congregationi Concilii referat. Quae si tandem consensum dederit, tunc poterit Episcopus discessorias litteras concedere, communicando Americano Antistiti per secretam epistolam, nisi ei iam cognitae sint, notas personales emigrantis sacerdotis, ad effectum impediendi fraudes circa subiecti identitatem. — Ex ea dioecesi ad aliam in America idem sacerdos emigrare nequeat absque nova Sacrae Congregationis licentia.

V. Excluduntur in quacumque hypothesi presbyteri ritus orientalis.

VI. Quod si non agatur de emigratione, sed de aliquo Italiae sacerdote, qui ob personales et honestas temporaneas causas pergere velit ad Americae partes, satis erit ut proprius Ordinarius, his perspectis, ac dummodo de caetero nihil obstet, eum muniat in scriptis sua licentia ad tempus (unius anni limitem non excedens), in qua praefatae abeundi causae declarentur, cum conditione, ut suspensus illico maneat a divinis expirato praefixo termino, nisi eius legitimam prorogationem obtinuerit.

VII. Non comprehenduntur his legibus de emigratione in Americas ii sacerdotes, qui ad hoc speciali aliquo gaudent apostolico privilegio.

Datum Romae ex S. Congregatione Concilii die 27 Iulii 1890.

7. — *Clerici quoad confessiones audiendas.*

Confer verbum *Absolutio* et verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis*.

8. — *Clerici quoad praedicationem.*

Confer verbum *Praedicare, Praedicator*.

9. — *Clerus quoad iuventutis educationem.*

Confer verbum *Propositiones damnatae*.

10. — *Clericus quoad privilegium fori.*

Clericus, qui nondum maiores suscepit Ordines, sive coniugatus sit sive non, cum, quod ea quae S. Concilium Tridentinum, sess. 23, cap. 6, de Ref., disposuit, diligenter non observaverit, privilegium fori amittit, habendus est uti destitutus atque ipso iure et ipso facto destitui omnibus clericorum privilegiis, ita ut haberi tractarique debeat tamquam persona vere laica, etiam in causis criminalibus et ad effectus poenales, quin iam nunc ac deinceps tri-

plex admonitio, sive peculiaris declaratio incidentiae in hanc poenam sit necessaria. — S. C. Immun. 20 Sept. 1860.

Declarat S. C. nunquam sese fore admissuram recursum vel appellationem sacerdotum, qui ad iudices laicos trahere ausi fuerint vel clericum sine venia Ordinarii, vel Episcopum sine venia Apostolicae Sedis, sive in causa ecclesiastica sive non, nisi prius recursum ad civile tribunal interpositum deseruerint.

Episcopi vero iuxta declarationem capituli *Cogentes* a Suprema Congregatione Inquisitionis die 23 Ianuarii 1886 editam, possunt in praedictum clericum animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae, maxime suspensione a divinis, servatis tamen servandis, et pro gravitate causae, si id expedire in Domino iudicaverint. Quod si venia conveniendi clericum in forum laicorum ab Ordinariis petatur, ipsi nunquam eam denegabunt, tum maxime cum ipsi controversiis inter partes conciliandas frustra operam dederint. — S. C. de P. F. C. G. 17 Maii 1860.

Quatenus ecclesiasticus viro laico propria iura cedere velit in aliqua quaestione adversus presbyterum, veniam petere debet ab Episcopo; et, a S. Sede si lis sit adversus Episcopum: quod nisi faciat et obtineat, subiicitur dispositionibus emanatis adversus presbyteros recurrentes ad iudices laicos, et habetur ceu agens *in fraudem legis*. — S. C. de P. F. C. G. 6 Septembris 1886.

11. — *Praescriptio in causis criminalibus clericorum.*

Illustriss. ac Rm̃e Dñe uti Fr. — Literae Amplitudinis Tuae die 16 Iunii 1894 datae ad obtinendam authenticam solutionem nonnullorum dubiorum circa praescriptionem delictorum carnis in causis criminalibus clericorum, remissae fuerunt ad hanc S. Congregationem Negotiis et Consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam ad hoc, ut ea, qua ipsa pollet competentia in re criminali clericorum, quid in proposita quaestione sentiendum decerneret. Omnibus sedulo perpensis Em̃i Patres in comitiis habitis die 4 Martii 1898 haec retinenda censuerunt: tralatitii scilicet iuris esse, in causis criminalibus ecclesiasticis locum habere praescriptionem et quidem, nedum quando iudex procedit ad instantiam privati accusatoris, sed et quando ad vindictam publicam seu ex officio inquit: huius vero praescriptionis eum proprium effectum esse, ut *solum perimat actionem poenalem*, siquidem per accusatum seu inquisitum aut per eius procuratorem expresse de praescriptione in iudicio oppositum fuerit.

Exinde facile est deprehendere, integrum tum accusandi tum inquirendi ius manere usquedum expresse non opponitur praescriptio, et omnino tenere iudicium si eadem opposita minime fuerit.

Quod si in iudicium praescriptio deducta fuerit et legitima recognoscatur, tunc perimit quidem actionem criminalem, at non civilem, quae forte ex eodem delicto promanet; et hinc non obstante praescriptione, reum manere obnoxium omnibus effectibus canonicis non *criminalibus* ex patrato delicto provenientius manifesti iuris est. Imo licet praescriptione actio poenalis extingatur, non tamen tollitur exceptio, quae perpetuo manet iuxta iuris effatum — Temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum — ideoque delictum illud, etsi praescriptum, potest reo semper opponi per modum exceptionis, eique obest si ad ecclesiasticas provisiones concurrere vellet.

Quod autem spectat ad tempus necessarium ad dictam praescriptionem inducendam, regula generalis est, actionem iniuriarum spatio unius anni, crimen peculatus et delicta carnis spatio quinque annorum a die commissi delicti continuorum praescripti. Verumtamen si agatur de delictis quae successiva sunt et permanentia, in his nulla praescriptio locum habet, nisi a die cessantis delicti, quemadmodum si delictum fuerit *totaliter* occultum, praescriptionem non a die commissi criminis, sed a die scientiae accusatoris vel inquisitoris currere placet.

Illud demum haud praetereundum est, quod criminibus raptus, stupri per vim illati, et adulterii cum incestu coniuncti, nonnisi lapsu viginti annorum praescribatur; criminibus vero suppositi partus, parricidii, assassinii, laesae maiestatis, duelli, falsae monetae, apostatatus, haeresis, simoniae, concussionis, abortus et sodomiae nullo umquam tempore praescribatur, sed perpetuo horum criminum rei, dum vivant, accusari et inquiri possunt.

Quibus omnibus Illm̃o Dño Nostro relatis in audientia habita ab infrascripto Cardinali Praefecto die 21 Martii an. 1898, Sanctitas Sua sententiam Em̃orum Patrum approbare dignata est.

Haec significanda habui Amplitudini Tuae, cui fausta et prospera omnia a Deo adprecor. Romae, 22 Martii 1898.

12. — *De Clericorum excardinatione et ordinatione.*

A primis Ecclesiae saeculis plura Concilia decreverunt, quod recentius confirmavit Tridentinum, cap. 8, sess. 23, de Ref., neminem nisi a proprio Episcopo posse ordinari.

Proprius autem alicuius Episcopus, iuxta ea quae praeфинivit in primis Bonifacius VIII in Sexto Decret. cap. *Cum nullus*, De tempore Ordin. « intelligitur in hoc casu Episcopus de cuius dioecesi est is, qui ad ordines promoveri desiderat, oriundus, seu in cuius dioecesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem ». Deinde cum consuetudo invaluerit, ut Episcopi familiares suos, etsi alienae dioecesis, sacris ini-

tiarent, et sancta Tridentina synodus, cap. 9, sess. 23, de Reform., id certis sub conditionibus probaverit, obtinuit, ut tribus prioribus titulis, originis, domicilii et beneficii, quibus ius fiebat Episcopis aliquem ad ordines promovendi, quartus quoque accenseretur, scilicet familiaritatis. Cum autem de huiusmodi titulis disceptaretur, Innocentius XII app. litt. incipientibus *Speculatores* datis die 4 Nov. 1694, determinavit ac constituit quo sensu et extensione iidem essent accipiendi ad eum effectum, ut quis proprius fieret alicuius Episcopi subditus, quo legitime ordinari valeret. Quae constitutio ut suprema lex deinde habita est, eaque duce omnes quaestiones diremptae.

Verum nostris temporibus novae contentioni frequens se praebuit occasio. Pluribus enim in locis usu receptum est ut clerici, qui e sua dioecesi digredi et in alia sibi sedem constituere desiderarent, excardinationem, quam vocant, id est plenam et perpetuam dimissionem a suo Ordinario peterent; eaque innixi in alia dioecesi incardinationem seu adscriptionem implorarent: qua obtenta, eo ipso ut proprii novi Episcopi subditi ad ultiores ordines suscipiendos admitterentur. Quae agendi ratio, ubi caute prudenterque adhibita fuit, absque querelis processit, sed nonnullis in locis, ubi necessaria cautio defuit, controversiis et abusibus viam saepenumero patefecit.

Quapropter E^mi S. C. Concilii Patres, rebus omnibus mature perpensis, praesenti generali decreto haec statuenda censuerunt:

1°. Excardinationem fieri non licere nisi iustis de causis, nec effectum undequaque sortiri, nisi incardinatione in alia dioecesi executioni demandata.

2°. Incardinationem faciendam esse ab Episcopo non oretenus, sed in scriptis, absolute et in perpetuum, id est nullis sive expressis sive tacitis limitationibus obnoxiam; ita ut clericus novae dioecesi prorsus mancipetur, praestito ad hoc iuramento ad instar illius quod Constit. *Speculatores* pro domicilio acquirendo praescribit.

3°. Ad hanc incardinationem deveniri non posse, nisi prius ex legitimo documento constiterit alienum clericum a sua dioecesi fuisse in perpetuum dimissum, et obtenta insuper fuerint ab Episcopo dimittente, sub secreto, si opus sit, de eius natalibus, vita, moribus ac studiis opportuna testimonia.

4°. Hac ratione adscriptos posse quidem ad ordines promoveri. Cum tamen nemini sint cito manus imponendae, officii sui noverint esse Episcopi, in singulis casibus perpendere, an, omnibus attentis, clericus adscriptus talis sit, qui tuto possit absque ulteriori experimento ordinari, an potius oporteat eum diutius probari. Et meminerint quod sicut « nullus debet ordinari qui iudicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis » ut in cap. 16, sess. 23, de Reform., Tridentinum statuit; ita pariter nullum esse adscribendum novum clericum, nisi pro necessitate aut commoditate dioecesis.

5°. Quo vero ad clericos diversae linguae et nationis, oportere ut Episcopi in iis admittendis cautius et severius procedant, ac numquam eos recipiant, nisi requisiverint prius a respectivo eorum Ordinario, et obtinuerint, secretam ac favorabilem de ipsorum vita et moribus informationem, onerata super hoc graviter Episcoporum conscientia.

6°. Denique quoad laicos, aut etiam quoad clericos, qui excardinationis beneficio uti nequeunt vel nolunt, standum esse dispositionibus Const. *Speculatores*, quae, nihil obstante praesenti decreto, ratae ac firmæ semper manere debent.

Facta autem de his omnibus relatione SS^{mo} Domino Nostro per infrascriptum Cardinalem S. C. Concilii Praefectum, Sanctitas Sua resolutionem Em. Patrum benigne approbare et confirmare dignata est, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae ex aedibus S. Congr. Concilii 20 Iulii 1898.

COGNATIO LEGALIS

Confer verbum *Adoptio*.

COGNATIO SPIRITUALIS

1. — *Cognatio spiritualis patrini in privato baptismo.*

Quidam christianus patrinus fuit cuiusdam infantis propter periculum mortis domi baptizati, cuius matrem postea accepit in uxorem. Propter diversas theologorum sententias circa impedimentum cognationis spiritualis: quid de isto matrimonio censendum?

R. Consulendum SS^{mo} pro dispensatione matrimonii, quatenus opus sit, super impedimento cognationis spiritualis, et etiam pro sanatione in radice. — SS^{mus} in Audientia 4 Maii 1817 preces remisit eidem Vic. Apost. cum facultatibus necessariis et opportunis, ut illos (dummodo orthodoxae fidei cultores sint, et sub obedientia S. R. E. vivant, vivereque et mori intendant) a patris excessibus absol-

vere, et cum eisdem, imposita tamen aliqua poenitentia salutari, dispensare possit super exposito impedimento cognationis spiritualis; quo non obstante, renovato inter eos caute consensu, ne oriantur scandala, matrimonium de novo valide contrahere, atque in eo postmodum permanere libere et licite valeant; prolemque susceptam, si qua sit, et suscipiendam legitimam decernat. Si vero aut separatio aut scandala rationabiliter ex hoc timeri possent, tunc, relictis coniugibus in bona fide, Sanctitas Sua, de plenitudine Apostolicae potestatis, matrimonium sic nulliter per eos contractum in radice benigne sanavit, descriptis tamen nominibus et cognominibus contrahentium atque obtentae dispensationis in libro secreto matrimoniorum. — S. C. de P. F. 18 Mart. 1817.

2. — *Cognatio spiritualis quoad procuratorem.*

Spiritualis cognatio non contrahitur a procuratore sed a mandante. S. C. C. 20 Apr. 1586, 15 Mart. 1631, 13 Sept. 1721, 11 Iun. 1881. Cf. Acta S. Sed. V. 14, p. 411 seqq.

3. — *Cognatio spiritualis patris baptizantis.*

Titius baptizavit proprium filium; ignorans fecit; timens sed timore inani ne moreretur: quem baptizavit praesentibus nonnullis mulieribus. Confessarius eundem exprobravit, sed absolvit. Petit nunc a S. Poenitentiaria, inscio Titio quem in bona fide reliquit, dispensationem ab impedimento cognationis spiritualis, ut debitum petere et reddere possit; a. 1869.

R. S. Poenitentiaria oratoris Ordinario facultatem concedit sive per se sive per proprium oratoris Parochum ipsum oratorem, si ita sit, audita eius sacramentali Confessione, a censuris et poenis ecclesiasticis si quas ob praemissa incurrerit, et ab incestus reatibus, si forte post contractam spiritualem cognationem ab usu matrimonii non abstinuerit, apostolica auctoritate absolvendi cum poenitentia salutari. Eundemque oratorem, si aliud non obstat canonicum impedimentum, in suo matrimonio remanere, debitumque coniugale reddere posse et debere declarandi. Et cum eodem super recensito cognationis spiritualis superveniente impedimento, ut illo non obstante coniugale debitum ab uxore sua exigere licite et libere possit apostolica speciali et expressa auctoritate misericorditer dispensandi. Pro foro conscientiae; ita quod praesens gratia, si et quando opus fuerit, oratori eiusque uxori etiam pro foro externo suffragetur. — Cf. Scavini l. 3, n. 850.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE SPIRITUALIS MATERNITATIS IMPEDIMENTO DISPENSANDO.

Id quod quaeritur est: An spiritualis maternitatis impedimentum dispensetur; si casus

e. g. occurrat quod mulier christiana virum infidelem baptizet. — Porro difficillimum est quod dispensatio in Casu possit obtineri.

Etenim *primo*, indubium omnino est, contrahi spiritualem cognationem etiam a laico baptizante privatim, et in necessitate, extra-neum, qui non est ipsius filius, ut constat ex Trid., s. 24, c. 2, de R. M., ubi affirmatur cognationem oriri ex vero baptismo, inter baptizantem et baptizatum, neque distinguitur inter baptismum collatum solemniter et non solemniter, a laico vel presbytero. Schmalz., l. 4, t. 11, n. 50, 51, l. 149.

Huiusmodi autem impedimentum spiritualis cognationis inter spiritualem patrem et spiritualem filium tale est, ut Apostolica Sedes non soleat in eo dispensare. Antiqui et recentiores theologi et canonistae vix unum referunt exemplum, quod tamen refertur ad patrinum et filiolum. Cf. De Iustis, de Dispens. Matr., l. 2, c. 5, n. 72; Sanchez, l. 8, d. 24, n. 15; Pont., l. 8, c. 17, § 5, n. 28. Ratio est, quia regeneratio spiritualis, ex qua haec cognatio oritur, assimilatur generationi carnali, quae dispensationem in linea recta omnino non admittit. Ac Sacri Canones definiunt, magis abstinendum esse a coniugio eorum, qui sunt nobis spirituales cognati, quam eorum qui sunt nobis carnales consanguinei. C. 1, 2, 3, q. 3, c. 30; Schmalz., l. c., n. 57.

Secundo, practice loquendo, facile fieri potest, quod desideretur in dispensatione obtinenda talis impedimenti iusta et proportionata causa. Nam « gravissima et urgentissima causa requiritur, qualis foret, periculum vitae oratoribus ob carnalem eorum commixtionem imminens; aut alia causa publica, uti docet Sanch., l. 8, d. 24, n. 15; Fagnanus in cap. *Ex litteris* de Cognat. Spirit., n. 18, et cl. P. Schmalzgr., V, 9, t. 16, num. 144. Et hic subiungit de Iustis, lib. 2, cap. 5, n. 79, quod, ubi dispensatio huiusmodi in forma pauperum impetranda sit, orator teneatur quoque accedere ad Urbem, ut operam suam Fabricae conferat, quamvis claudus et debilis sit ». Giovine, de Dispensat. Matrim. Consultat. Canonic., tom. 1, part. 2, § 217, pag. 391 seq.

Tertio, quod caput est, theologi et canonistae, qui maximam asserunt difficultatem dispensationis obtinendae super spirituali paternitate et filiatione, qui gravissimam et urgentissimam ad eam requirunt causam, quique affirmant matrimonium huiusmodi esse indecentissimum, adeoque Sanctam Sedem non solere in eo dispensare, et unum afferunt dispensationis exemplum, revera non loquuntur nisi de spirituali paternitate et filiatione, quae adest inter patrinum et filiolum: minime vero de paternitate et filiatione, quae adest inter baptizantem et baptizatum. Scilicet supponere videntur praefati doctores, talem dispensationem

omnino numquam de facto esse concessam, et numquam esse concedendam. Enimvero indecentia illa adhuc longe maior est in matrimonio baptizantis et baptizati, et si baptizans sit femina, baptizatus vir, adhuc gravior apparet irreverentia matrimonii inter spirituales matrem et spirituales filium. Cf. Sanchez, l. 8, d. 19, n. 7, d. 24, n. 15; De Iustis, l. 2, c. 5, n. 80; Reiffenstuel, Append. n. 136; Corrad., l. 8, c. 8, n. 15.

Hisce non obstantibus, dispensatio reapse concessa est, sed in foro interno, a Sacra Poenitentiaria, recentioribus temporibus. Quare, casu occurrente, Sacrae Poenitentiariae exponi potest.

Insuper et illud notandum est, quod praesens impedimentum exceptum non reperitur in facultate Ordinariis locorum concessa dispensandi aegrotos in gravissimo mortis periculo super impedimentis matrimonii dirimentibus iure ecclesiastico, vi Decreti S. O. 20 Februarii 1888.

COMMUNIO

1. — *De prima puerorum Communione.*

Cum ageretur de revisione Concilii provincialis Rothomagensis, ubi ad tit. 2 de Eucharistia, n. 2, haec disponebantur: « Nemo ad sacramentum Eucharistiae prima vice suscipiendum admittatur, quin duodecimum saltem annum certo attigerit. Meminerint autem parochi se pueris, quos rite dispositos invenerint, diutius denegare non posse panem illum supersubstantialem, qui est animae vita et perpetua sanitas mentis »: S. C. C. die 15 Martii 1851 decrevit hunc articulum esse reformatum, et haec docuit: « Nulla canonica lege sancitum est ne Communio ministretur pueris ante duodecimum aetatis annum; hinc satius esse visum est Emis Patribus n. 2 primam periodum delere ac dicere ad formam tam Ritualis Romani, quam Catechismi romani ad Parochos iussu Concilii Tridentini editi: Nemo ad Sacramentum Eucharistiae prima vice suscipiendum admittatur, qui nondum huius Sacramenti cognitionem et gustum habeat iudicio praesertim Parochi ac sacerdotis, cui peccata puer confitetur. Meminerint autem Parochi se pueris, quos rite dispositos invenerint, diutius denegare non posse panem illum supersubstantialem, qui est animae vita et perpetua sanitas mentis ».

2. — *De communione peragenda a familiis religiosis quoad statutos dies.*

Ex parte Officialis istius curiae ecclesiasticae expositum nuper fuit, quod in omnibus fere familiis religiosis praescribuntur in Statutis certi dies, in quibus omnes ad sacram communionem accedere debent, et quod multi communionum catalogum ita intelligunt quasi nulli sit licitum communicare etiam de consilio confessorii, nisi accedat quoque formalis consensus Superioris vel Superiorissae.

Quibus expositis, quaesitum proponit: Quenam sit mens Ecclesiae, quando approbat haec statuta circa communionem in familiis religiosis? Scilicet, an haberi debeant ut prohibitiva ne plures fiant communionem, vel praeceptiva, ita ut omnes conentur ita vivere ut mereantur

ad communionem accedere saltem in illis diebus?

R. Negative ad primam partem; et facultatem frequentius ad Sacram Synaxim accedendi relinquendam esse privative iudicio Confessorii, excluso consensu Superioris vel Superiorissae.

Affirmative ad secundam partem, quoties rationabilis causa non obstat. — S. C. EE. et RR. 4 Aug. 1888 ad Ordin. Burdigal.

3. — *De confessorii et superioris facultate communionem religiosi viri et monialibus permittendi.*

Confer verbum *Instituta Religiosa recentiora.*

4. — *De Communionem in Missis Defunctorum.*

Decretum generale. — Post liturgicas recentiores leges a Summis Pontificibus Pio V, Clemente VIII, Paulo V et Urbano VIII conditas, gravis exarsit controversia inter Doctores et Rubricistas: « An in Missis defunctorum aperiri possit tabernaculum ad fideles pane Eucharistico reficiendos ». Sacrorum Rituum Congregatio prima vice interrogata, in una Albinganen. 24 Iulii 1683, ad IV respondit: « Non esse contra ritum ministrare communionem in Missa de Requiem, vel post illam cum paramentis nigris, omissa benedictione, si administraretur post Missam ». Verum controversia nondum composita identidem Sacra Rituum Congregatio peculiaribus in casibus responsa dedit, quin unquam ad generale Decretum deveniret. Interea ex nonnullorum doctorum placitis, tum pervasit opinio, posse nempe fidelibus Sanctam Eucharistiam ministrari particulis tantum in Missa pro defunctis consecratis; tum in aliquibus locis mos invaluit Missas defunctorum celebrandi in paramentis violaceis, ut non solum intra Missam, sed etiam ante vel post eandem pietati fidelium Sacra Eucharistia refici cupientium satisfaceret. Quapropter Episcopis praesertim Sacrorum Rituum Congregationem saepissime rogantibus ut per generale Decretum quid hac in re faciendum sit statueret, Sacra eadem Congregatio die 12 Aprilis anni 1823 in una Panormitana edixit ut gravis

haec quaestio *videretur peculiariter et ex officio*. Quod iterum obtinuit anno 1837 in una Mutinen., ubi ad III Dubium: « An mos qui perdurat adhuc communicandi in Missis defunctorum cum particulis praeconsecratis, possit permitti, vel etc. »; responsum est: *Dilata et servetur rescriptum in Panormitana 12 Aprilis 1823*. Nihilominus ob temporum ac rerum circumstantias isthaec peculiaris negotii huiusmodi salebrosi disquisitio ad aetatem usque nostram dilata fuit; siquidem in Conventu die 16 Septembris anni 1865 collecto, cum ageretur de usu coloris violacei in Missis defunctorum in altari ubi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur, responsum fuit tertio: « Dilata, et proponatur una cum alio dubio, an Sacerdos possit aperire ciborium ad communicandos fideles cum paramentis nigris ». Tandem novis supervenientibus Sacrorum Antistitum precibus die 3 Martii anni 1866 in Ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis Comitiis propositum fuit Dubium una cum sententia quam ex officio aperuit alter e Consultoribus: « An sacerdos possit aperire ciborium ad communicandos fideles in paramentis nigris? » Verum E^mi et R^mi Patres Cardinales responderunt: « Dilata, et scribat alter Consultor, nec non Assessor, reassumptis omnibus ad rem facientibus; habita praesertim ratione relate ad opportunitatem ». Typis traditis communicatisque hisce sententiis tum R^mi Assessoris tum alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris specialiter deputati, Sacrorum Rituum Congregatio in Ordinario Coetu hodierna die ad Vaticanum coadunata est: ubi E^mus et R^mus D. Cardinalis Nicolaus Clarelli-Paracciani loco et vice E^mi et R^mi Cardinalis Constantini Patrizi Praefecti absentis idem proposuit Dubium, et E^mi ac R^mi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi re mature accurateque perpensa etiam quoad opportunitatem responderunt: « Affirmative seu posse in Missis defunctorum, cum paramentis nigris, Sacramentum Communionem fidelibus ministrari, etiam ex particulis praeconsecratis, extrahendo pyxidem a tabernaculo. Posse item in paramentis nigris, ministrari Communionem immediate post Missam defunctorum; data autem rationabili causa, immediate quoque ante eandem Missam; in utroque tamen casu omittendam esse benedictionem. Missas vero defunctorum celebrandas esse omnino in paramentis nigris; adeo ut violacea adhiberi nequeant, nisi in casu quo die 2 Novembris Sanctissimae Eucharistiae Sacramentum publicae fidelium adorationi sit expositum pro solemniori Oratione Quadraginta Horarum prout cautum est in Decreto Sacrae huius Congregationis diei 16 Sept. anni 1801 ». Et ita decreverunt, ac ubique locorum si Sanctissimo Domino Nostro placuerit, servari mandarunt die 27 Iunii 1868.

Facta autem Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX relatione, Sanctitas Sua Decretum Sacrae Congregationis approbavit et confirmavit die 23 Iulii anni eiusdem. — S. R. C. 27 Iunii 1868.

5. — *De Communione in pane azymo vel fermentato.*

Litt. S. C. de P. F. 30 Apr. 1862 ad Deleg. Ap. Aegypti, haec habentur: « Il 2^o. dubbio riguarda la percezione dei sacramenti, che fanno gli orientali nelle Chiese latine, cioè della penitenza e dell'eucaristia... Rapporto al sacramento dell'eucaristia conviene distinguere gli orientali che fanno uso, secondo il proprio rito, dell'azimo, da quelli che fanno uso del fermentato. Pei primi non vi è alcun divieto, nè possono i Vescovi orientali inibire ai proprii sudditi di ricevere l'eucaristia dai missionari latini nelle loro chiese, ben inteso nei casi in cui non entra il diritto parrocchiale. Per gli altri poi, cioè per quelli che nella materia eucaristica, fanno uso del fermentato, è a notarsi primamente che possono essi anche nelle chiese latine ricevere la S. Communione, purchè la ricevano secondo il proprio rito, e dai sacerdoti nazionali, come insegna Benedetto XIV nell'Enc. *Allatae sunt* ai nn. 33, 35, 36. Anzi alle volte è questa una necessità per quei luoghi, ove gli orientali non hanno le chiese del proprio rito. Altra cosa però è, se gli utenti del fermentato volessero dai latini ricevere la comunione in azimo. Due regole sonosi stabilite per gli utenti del fermentato: la 1^a. è che non possono ad arbitrio comunicarsi in azimo, quando abbiano la opportunità di farlo nel proprio rito; la 2^a. è che quando si verifichi la difficoltà di comunicarsi in fermentato lo possono fare anche in azimo non solo in articolo di morte e per adempire il precetto pasquale, ma anche in altri casi, come si stabilisce nella istruzione pastorale di Benedetto XIV *Eo quamvis tempore, § Neque etiam*.

Nel 3^o. dubbio si tratta dei latini, ossia degli utenti dell'azimo. Questi possono comunicarsi nelle chiese orientali nel proprio rito dai sacerdoti utenti dell'azimo, ma non possono senza dispensa pontificia comunicarsi in fermentato, ancorchè si verifichi la difficoltà di comunicarsi in azimo. La massima si trova stabilita nella Constit. *Etsi pastoralis* di Benedetto XIV, n. 12 del § VI, ove si dice assolutamente, *ne laici autem latini communionem a graecis presbyteris sub specie fermentati recipiant prohibemus omnino et interdicimus*. Coerentemente il S. O. e la S. C. di Propaganda hanno sempre proibito agli utenti dell'azimo il comunicarsi nel fermentato, e solo nei casi, in cui si è verificata la deficienza totale di sacerdoti del proprio rito, e di quelli

di altro rito, in cui si consacri in azimo, hanno per essi implorata la pontificia dispensa, la quale peraltro non è stata accordata se non pei due casi di vera necessità, cioè del Viatico, e del precetto pasquale ». — Collectan. S. C. de P. F. n. 735.

Verum nuperrime Decreto eiusdem S. C. de P. F. 18 Aug. 1893, « omnibus fidelibus cuiuscumque ritus, sive latini, sive orientalis; de gentibus in locis, in quibus non sit ecclesia et sacerdos proprii ritus, facultas in posterum a S. Sede conceditur SS. Communionem, non modo in articulo mortis, et pro paschali praecepto adimplendo, sed etiam quovis tempore devotionis gratia, iuxta ritum ecclesiae existentis in praedictis locis, dummodo catholica sit, recipiendi ».

Ac B. Leonis XIII *Orientalium dignitas* Prid. Kal. Dec. 1894, haec nunc statuuntur: « Ubi desit proprii ritus sacerdos, cui Patriarcha orientalis mandat spirituale suorum administracionem, ibi eorum curam suscipiat parochus alieni ritus, qui easdem atque ipsi species, azymum vel fermentatum, ad consecrandum adhibeat; anteferantur, qui eos adhibent ritu orientali. Fidelibus autem sit facultas communicandi utrovis ritu non eis tantummodo locis, ubi nulla ecclesia nec sacerdos sui proprii ritus habeatur, prout a Sacro Consilio christiano nomini propagando decretum est d. 18 Augusti a. 1893, verum etiam ubi, propter longinquitatem ecclesiae suae, non eam possint, nisi cum gravi incommodo, adire: de quo Ordinarii esto iudicium. Idque fixum resideat, eum qui alieno ritu vel diu communicaverit, non propterea censendum mutasse ritum, sed in ceteris officiis omnibus perseverare parochi suo addictum....

Mulieri latini ritus, quae viro nupserit ritus orientalis, aequae ac mulieri orientali, quae nupserit latino, integrum erit, ut ad ritum viri, ineundo vel durante matrimonio, transeat; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera erit potestas ».

6. — *De Diacono SS. Viaticum ministrante.*

Diaconus, qui ex mandato sui Vicarii defert sacrum Viaticum infirmis, potestne facere aspersiones aquae benedictae, dicere *Misereatur, Indulgentiam*, signare infirmum vel semetipsum, dicere *Dominus vobiscum* cum oratione, et benedicere cum SS. Sacramento infirmum, et assistentes?

R. Deficiente presbytero, et Vicarii Ap. concurrente licentia, affirmative in omnibus. — S. R. C. 14 Aug. 1858.

7. — *Preces et genuflexiones in administranda Communione.*

Rituale Romanum in tit. *Ordo ministrandi Sacram Communionem*, haec habet: « Sacer-

dos reversus ad altare dicere poterit: O sacrum convivium etc., v. Domine exaudi etc. Et clamor etc., Dominus vobiscum etc. »; quaeritur:

1. Utrum istae preces convenienter dicantur iunctis manibus antequam cooperiatur pyxis et digiti abluantur?

2. Utrum Sacerdos duas genuflexiones facere debeat, unam statim ac deposuit pyxidem super Altari et antequam eam cooperiat: alteram priusquam, reposita in tabernaculo pyxide, ipsius tabernaculi ostiolum claudat?

R. Quoad primam partem: Negative et preces dicendae sunt infra ablutionem et extersionem digitorum. — Quoad alteram partem: Affirmative iuxta Decretum in Romana d. 23 Decembris 1862, et praxim Basilicarum Urbis. — S. R. C. 14 Ian. 1898.

Quum Rubricae nec Missalis, nec Ritualis determinent numerum genuflexionum quae a Sacerdote fieri debent dum ad altare revertitur cum SSmo Sacramento post distributam fidelibus Sacram Communionem, alter ex Apostolicarum coereemoniarum magistris, de sententia desuper requisitus, post accuratum examen censuit, regulam in casu desumendam a Rubricis determinantibus duplicem genuflexionem antequam Sacerdos Communionem ipsam administret, nimirum primam antequam extrahat a tabernaculo pyxidem, alteram vero post discooperiam super altare eandem pyxidem. Cum enim agatur de cultu debito SSmae Eucharistiae, congruum profecto est ut eodem prorsus modo iste cultus praestetur a Sacerdote ad altare redeunte, nimirum genuflectendo primo antequam pyxidem cooperiat, et iterum postquam illam in tabernaculo recondidit, antequam tabernaculi ostiolum claudat. Hanc porro sententiam cum SS. Rituum Congregationis Secretarius retulerit in Ordinario coetu SS. Rituum subsignata die ad Vaticanum coadunato; Emi et Revmi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi rescribendum censuerunt: *Placere seu, iuxta votum Magistri coereemoniarum*, ac proinde decreverunt a Sacerdote redeunte ad altare post fidelium Communionem genuflectendum, antequam cooperiat sacram pyxidem et iterum genuflectendum antequam pyxide in tabernaculo reposita, ipsius tabernaculi ostiolum claudat. Atque ita ubique servandum mandarunt. — S. R. C. 23 Dec. 1862.

8. — *Administratio SSmi Eucharistiae Sacramenti, tempore paschali, ante vel post Missam de Requiem.*

Quum tempore Paschali administrandum est SSmum Eucharistiae Sacramentum, ante vel post Missam de Requie, debentne dici Oratio et versiculi de tempore atque *Alleluia*?

R. Affirmative quoad Orationem et Versicu-

los; negative quoad Alleluia. Atque ita declaravit ac servari mandavit. — S. R. C. 28 Novembris 1878.

9. — *Distributio Sacrae Communionis in Sabbato Sancto.*

Utrum Sabbato Sancto mane in ecclesiis, ubi potest una Missa cum cantu celebrari, cantato iam hymno *Gloria in excelsis*, et nondum facta sacrarum specierum sumptione, ab alio sacerdote, quam a celebrante, superpelliceo et stola induto, ex sacris particulis, quae feria V in Coena Domini superfuere, adservatis, Sanctissima Eucharistia christifidelibus expetentibus distribui possit ac liceat, et an ab iisdem sic sumentibus Paschali praecepto satisfiat?

R. Servetur consuetudo. — S. R. C. 13 Ianuarii 1882.

10. — *De tobaleis in administratione SS. Eucharistiae.*

An in ministranda fidelibus Sacra Communionem liceat loco tobalearum linearum uti tabellis ex metallo, vel eiusmodi usus tolerari possit in iis Dioecesibus in quibus fuit introductus.

R. Non esse interloquendum; nihilominus significetur Rmo Episcopo Alexandriae non esse improbandum usum tobalearum linearum. — S. R. C. 20 Mart. 1875.

11. — *De colore stolae in administratione SS. Communionis.*

In administratione SS. Eucharistiae extra Missam, a Rubrica Ritualis Rom. praescribitur stola coloris officio illius diei convenientis; quaeritur an stola coloris Officii vel Missae adhibenda sit: 1. In Feria V Maioris Hebdomadae. 2. In Vigiliis et Feriis quatuor Temp. vel Feria II Rogationum vel in Feriis Quadrag. (ubi Octavae concessae sunt) quae infra Octavam non privilegiatam occurrunt, si iuxta Rubricas Breviarii et Missalis Rom., Officium de Octava et Missa de Vigilia vel Feria celebrantur.

R. Ad utrumque: Servetur Ritualis Rom. Rubrica, et ubi vigeat consuetudo administrandi Sacram Eucharistiam cum stola albi coloris fidelibus paschale praeceptum adimplentibus, toleranda. — S. R. C. 11 Aug. 1877.

12. — *De mulieribus ad SS. Communionem accedentibus.*

Quum conventus Pekinensis et Hongkongensis renovandas existimaverint pro sua regione praescriptiones antiquae Synodi Sutchuensis, quarum vi mulieres tenentur caput velare cum ad Poenitentiae vel S. Eucharistiae Sacramenta

accedunt, Emis PP. visum est opportunum ut alii quoque Vicarii Apostolici huiusmodi praxim sensim sine sensu introducere procurent. — Instr. S. C. de P. F. 18 Oct. 1883 ad Vicarios Ap. Sin.

13. — *Communio quoad tempus naturalis ieiunii.*

Confer verbum *Abstinentia et Ieiunium*, n. 6.

14. — *Quid intelligendum sit per dictionem per modum potus in dispensationibus ieiunii naturalis.*

Beatissimo Padre. — N. N. prostrato ai piedi della S. V., umilmente espone che egli ottenne a causa di cronica malattia la facoltà di prendere qualche ristoro, *per modum potus*, prima della Comunione. Aggravatosi vie più il suo male, e non bastandogli solo delle bevande, supplica la S. V. che si degni permettergli anche qualche cosa di solido per sostentarsi. Che ecc.

R. ad mentem, ut in Abellinen. 4 Iunii 1890 — La mente è che quando si dice *per modum potus* s' intende bensì che si possa prendere brodo, caffè, od altro cibo liquido in cui sia mescolata qualche sostanza, come p. e. semolino, pan grattato ecc. purchè l' insieme non venga a perdere la natura di cibo liquido. — S. C. S. O. 7 Sept. 1897.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE FREQUENTI COMMUNIONE.

1. Quaestio quoad frequentem Communionem nullo modo est de eius liceitate. Constat enim Communionem etiam quotidianam esse omnino licitam immo ab Ecclesia optatissimam, ut habetur expresse in Conc. Trident., sess. 22, c. 6. Quare nullum etiam dubium esse potest quod frequens communio laudanda sit, et enixe commendanda ac suadenda fidelibus.

2. Quaestio est tantum de regulis constituendis, quibus praedicta frequentia practice determinetur quoad dies ad sacram Eucharistiam suscipiendam, et quoad fideles qui frequenter ad eam accedere cupiunt.

3. S. Alphonsus in *Praxi Confessarii* haec tradit generales et particulares regulas:

« Loquimur hic dumtaxat de modo, quo Confessarii debent se gerere in concedenda Communionem suis poenitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium, quin error sit, ut advertit Bened. XIV in aureo suo libro de Synodo, concedere Communionem frequentem iis, qui saepe in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda poenitentia ac de sua emendatione, aut iis, qui accedunt ad Com-

munionem cum affectu ad peccata venialia *sine ullo desiderio se ab iis liberandi* ».

« Expediit quidem concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum; sed respectu earum personarum quae non existunt in tali periculo, et contrario committunt ordinarie peccata venialia deliberata, et nulla in eis emendatio neque desiderium emendationis affulget, optimum erit non permittere eis Communionem plusquam *semel in hebdomada*; imo poterit expediens esse illis aliquando per integram hebdomadam Communionem interdicere, ut maiorem concipiant horrorem in suos defectus et maiorem erga Sacramentum hoc reverentiam... » (n. 149).

« Errant certe quidam Directores, et multum se elongant a spiritu Ecclesiae, dum sine ullo respectu ad exigentiam aut progressum, negant indiscriminatim Communionem frequentem, non alia ratione ducti, quam quia frequens est. Ipse Catechismus Romanus explicans desiderium Conc. Trident., ut omnes adstantes Sacrificio communicent, docet esse officium Parochi sedulo hortari fideles ad Communionem non modo frequentem, sed quotidianam, cum obligatione instruendi illos, quod sicut corpus, ita et anima eget quotidiano alimento... Insuper in Decreto Innocentii XI imponitur Episcopis, ut diligentissime caveant, ne alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quae-rant, ut par est, in suis subditis hanc alere devotionem ».

« Fatentur ultro quidam spiritus *rigidiores*, licitam quidem esse communionem quotidianam; sed dicunt requiri ad hoc debitam dispositionem. Sed scire ab ipsis desideramus, quidnam intelligant hoc nomine *debitae* dispositionis? Si intelligunt *dignam*, equis unquam deberet amplius ad Eucharistiam accedere? Solus Iesus Christus digne Eucharistiam sumpsit, quia solus Deus digne Deum potuit recipere. Si vero convenientem dispositionem, iam superius dictum est, quod iis, qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa sine desiderio emendationis, aequum est frequentem communionem denegare. Sed si postea loquamur de illis, qui sublato iam affectu etiam ad venialia, et superata maiori parte pravitarum inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit S. Franciscus Salesius, quod hi praevisi sui directoris consilio, recte possent communicare quotidie » (n. 150).

« Et quamvis aliquo die a Communionem abstinere sit etiam virtus, tamen inquit P. Granata, in suo Tract. de Communionem, esse communem Doctorum opinionem, quod melius sit accedere quotidie ad Communionem ob amorem, quam abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat S. Thomas, part. 3, qu. 80, art. 10 ad 3, dicens: *Et ideo utrumque pertinet ad*

reverentiam huius Sacramenti, et quod quotidie sumatur, et quod aliquando abstinetur. Amor tamen et spes, ad quae semper Scriptura nos provocat, praeferuntur timori. Imo recte ait P. Barisonus, quod ille qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore divino, etiam reverentiae actum exercet erga Iesum Christum, imo hic facit actum positivum, quando ille qui abstinet, facit tantummodo negativum... V. P. Magister Avila non dubitat dicere: quod illi qui damnant eos, qui saepius ad Eucharistiam accedunt, daemonis officio funguntur » (n. 151).

« Ceterum considerando relatas doctrinas, videtur non posse Director sine scrupulo negare Communionem frequentem, etiam quotidianam, quibusdam animabus eamdem desiderantibus, ut proficiant in divino amore; semper vero ac illae vivendo alienatae ab affectu cuiuscumque culpae venialis, incumbunt insuper multum orationi mentali, et conantur tendere ad perfectionem, et amplius non labuntur in peccata etiam venialia plane voluntaria... Excipe, ordinarie loquendo, unum diem in quavis hebdomada, ut facere solent aliqui prudentes Directores, et excipe tempus illud, quo privare velint suos poenitentes Communionem ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam iustam causam » (n. 152).

« Et quamvis anima aliqua caderet aliquando in veniale peccatum voluntarium ob meram fragilitatem, sed cito postea doleret, emendationemque proponeret, si deinde Communionem desideraret ad robur accipiendum a Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in via perfectionis, qua de causa ei esset deneganda Communio?... »

« Notandum insuper id quod S. Franc. Salesius in hoc proposito dicit (*Vita devota*, c. 21): *Si quaerunt a te, cur ita frequenter communices, respondeas illis, quod duplex personarum genus debet saepius communicare, perfecti scilicet ut ad perfectionem valeant pervenire, fortes ne debiles fiant, debiles ut fortes evadant, infirmi ut curentur, bene valentes ne infirmetur... Qui mundanis negotiis non sunt implicati, debent saepius communicare, quia habent opportunitatem; qui vero huiusmodi negotiis detinentur, quia egent Communionem...* » (n. 153).

« Quod si postea dignoscatur, non obstante frequentia Communionis, animam nihil proficere in via perfectionis; neque se emendare a culpis deliberatis, licet venialibus, ut si adhaereat voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliqua vanitate vestiendo, tunc certe consulto restringendus erit usus Communionis, etiam ut serio cogitare incipiat de sua emendatione, et suae perfectioni spiritali consulere. Ceterum advertendum est quod, licet ut possit quis ad Communionem accedere, requi-

ratur ut *cum magna devotione accedat*, nihilominus non est necessarium, ut illa sit summa et sensibilis.

« Sufficit Directori detegere in intimo voluntatis sui poenitentis quamdam alacritatem ad exequenda quaecumque Deo placuerint. Qui a Communionem abstinere, quia non sentiret in se magnum quemdam fervorem, inquit doctus Gerson, esset comparandus illi qui nimis friggens nollet ad ignem accedere, quia nullum in se calorem experitur. Unde docet P. Granata cum Caietano, personas pusillanimes, quae ob inordinatum timorem suae indignitatis Communionem omittunt, magnum suo proprio progressui inferre praeiudicium. Neque ad proseguendas Communionem, inquit S. Laurentius Iustinianus, oportet ut anima sentiat, aut aperte in se discernat augmentum fervoris, quoniam non raro hoc Sacramentum operatur absque eo quod ipsi advertamus... » (n. 155).

4. P. Gury in Comp. Theol. Mor. n. 339 seqq., refert hanc S. Alphonsi doctrinam, et ex ea deinde n. 344 deducit sequentes regulas, quibus et dies magis definiuntur frequentis Communionis, et personae magis determinantur, quibus maior vel minor Communionis frequentia concedi potest.

« I^a. Regula.— Communionem *menstrua* nemini sat disposito deneganda, imo omnibus maxime consulenda est, etiamsi vitam degant negotiis saecularibus implicatam; secus enim valde difficile est, diu in divina gratia perseverare ob innumeras occasiones, et rerum aeternarum quasi obliterationem. — Ita communiter.

II^a. Regula.— Communionem hebdomadaria permittenda est, imo et consulenda iis, qui graves culpas ex habitu non committunt: attamen illis, si pluribus vitiis levibus laborent, nec ulatenus sint de emendatione solliciti, aliquando utile erit Communionem aliqua hebdomada interdici, ut scilicet aliqua alacritate ad vitia abiicienda excitentur. — S. Lig. n. 149.

III^a. Regula. — Communionem *frequens*, seu *pluries* in hebdomada, permitti potest, aut etiam consuli iis fidelibus, qui licet debiles, officia boni christiani servant, tum Deum amare, colere et orare gestiunt, tum orationi mentali, cum possunt, aliquod tempus libenter quotidie tribuunt, nec in culpas deliberatas saepius labuntur. — S. Lig. n. 150, 153.

IV^a. Regula. — Communionem *quotidiana* concedenda iis est qui carent affectu etiam in culpas leves, malasque cupiditates maiori ex parte superarunt, et ad christianam perfectionem serio tendere conantur. Expedi tamen, si causa subsit, interdum semel, et aliquando etiam pluries in hebdomada Communionem iis subtrahere. — S. Lig. n. 130 ».

5. Praedictarum Regularum non leve commo- dum negari certe non potest pro confessariis. His enim quasi mathematicis regulis fa-

cile se expedire possunt in hac de frequenti Communionem practica quaestione et difficultate. Verum praedictae regulae, quamvis indulgentiam potius quam rigorem contineant; non videntur tamen omnino respondere communi vel fere communi confessoriorum praxi in praesenti; quam certe damnare non possumus; cum tot inter eos sint et timorati et valde pii ac docti viri. Porro non est dubium, quod praesertim quoad adolescentes in Seminariis, in Collegiis, in Convictibus, et quoad viros in Circulis Catholicis, in Congregationibus Marianis, in Confraternitatibus *hebdomadaria Communionem* illis etiam permittitur, qui adhuc habitualiter labuntur in gravia peccata. Neque vero id sine fructu et sine ingenti fructu est. Etenim isti adhuc satis imperfecti christifideles, sacra refecti Communionem vel a pluribus et maioribus abstinere peccatis, vel etiam paulatim ab omnibus gravibus recedunt peccatis. Item frequens et etiam quotidiana Communionem facile permittitur monialibus, religiosis, et etiam viris et feminis in seculo viventibus, qui vitam instituunt devotam. Verum non semper hi omnes reperiuntur in illis conditionibus, in Regula quarta recensitis, quae conditiones si bene perpendantur paucorum omnino sunt. Inter eos etiam, qui vivunt in claustris, pauci quidem sunt, qui vere omni carent affectu ad omnes leves culpas. Id sane non exiguum exigit vitae sanctitatem. Nihilominus huiusmodi etiam personis, ut ipsa constat experientia, frequentior utilis est Communionem, eaque valde ipsis prodest, ut eant de virtute in virtutem et difficultatibus victi non deserant inceptam viam.

6. Praefatae ergo regulae incommodo et difficultate non carent. Id vero valet, si praefatae regulae negative et exclusive sumantur, minime vero si tantum positive; nempe si ita intelligantur, ut quotidiana, hebdomadaria, et menstrua Communionem non concedatur nisi designatis illis personis, et non quod designatis illis personis concedi quidem possit frequens Communionem, quin tamen, attentis circumstantiis, et aliae personae nequeant ad frequentem Communionem admitti. Tunc enim, ut patet, omne cessat incommodum; et ex illis regulis prudens directio tantum habetur, ut praedictis personis possit facilius in praxi et sine alia examinanda difficultate frequens concedi Communionem.

7. Illas tamen regulas etiam hoc ampliori sensu respuere videtur omnino Frassinetti in sua Dissertatione de Communionem Quotidiana, italice conscripta, Genova 1866. Statuit enim in ea christifideles omnes, qui habitualiter vivunt in statu divinae gratiae *posse quotidie Communionem recipere*; cum ad Eucharistiam recipiendam *non alia necessaria sit dispositio, quam, status gratiae; fidelibus omnibus sit omnino magis utile et proficuum ad Communionem quotidie accedere quam ab ea absti-*

nere; id magis laudabile sit; id Ecclesia exoptet et fideles consequenter exhortetur ad quotidianam Communionem; idque tandem Ecclesiae praxim primis saeculis, contineat.

8. « Vorrei che mi fosse provato il danno, che dal comunicarsi tutti i giorni verrebbe ai cristiani, i quali vivono abitualmente in grazia di Dio. Io veggio il vantaggio, che ne avrebbero; ma non il danno, almeno tale, che comparativamente a quel vantaggio stesso abbia ad essere considerato ». Pag. 11, 12.

« Ella è dottrina cattolica, che la Communionem fatta da chi è in grazia di Dio è Communionem ben fatta, e che nell'anima dove trova la grazia santificante ivi l'accresce..... quindi purchè non trovi nell'anima il peccato mortale..... infonde in essa la grazia. — Nessun Padre a riguardo della Communionem quotidiana (in quei secoli nei quali era in uso la quotidiana Communionem) richiedeva alcuna cosa di più dello stato di grazia, e null'altro temevasi fuori del peccato mortale ». Pag. 12, 16.

« Perchè non lodare ciò che loda la Chiesa? — La Communionem quotidiana è assolutamente approvata dalla Chiesa anche pei fedeli deboli ed imperfetti. — La Communionem quotidiana dei cristiani laici è niente meno che un espresso desiderio della Chiesa. — I parrochi debbono esortare i fedeli alla Communionem quotidiana, e non soltanto i fedeli santi e perfetti; ma anche i fedeli deboli ed imperfetti. — E tutto ciò dietro l'esempio di tutti assolutamente i Padri ». Pag. 31, 3, 2.

« Nè si può dubitare, che tale fosse l'antica pratica della Chiesa. — Non vedo che trovasero mai nei Volumi dei Santi Padri una sola autorità, la quale esigga per la Communionem anche quotidiana qualche cosa di più del semplice stato di grazia... No, dice l'esimio Suarez, a comunicarsi degnamente e con frutto non è necessario altro che essere in istato di grazia; niun Concilio, niun Pontefice, niun Padre ricercane altra ». Pag. 3, 10, 11.

9. Verum haec doctrina, ut practica quaedam directionis generalis regula admitti non potest. Ea enim revera est contra unanimem doctorum sententiam et Ecclesiae praxim ac doctrinam; idque breviter et gradatim explicabimus.

10. Homini existenti in gratia licet simpliciter quotidianus usus Eucharistiae. Nulla enim prohibitio habetur quotidianae Communionis. Prohibetur tantum Communionem bis et pluries in eadem die recipere, sive haec prohibitio positivo praecepto, sive sola consuetudine fuerit inducta.

11. Homo, qui in statu gratiae recipit Communionem, utiliter omnino eam semper recipit, Sacramentali enim Communionem recipit semper gratiam ex opere operato.

12. Quare verum quidem est, quod illi qui habitualiter vivunt in statu gratiae licite pos-

sunt Communionem quotidie recipere, quod ex ea nullum damnum, sed bonum eis proveniat. Sed quaestio, quae de frequenti Communionem agitur, non est haec: utrum nempe sit peccatum mortale, et utrum damnosum sit ad Communionem quotidie accedere in statu gratiae; sed alia omnino diversa: utrum intra terminos consilii et perfectionis oporteat quotidianam Communionem omnibus indifferenter consulere, utpote rem utilem vel etiam utiliore, et medium aptum imo aptius et aptissimum Christianae et Evangelicae perfectioni.

13. Ut quis licite possit Communionem etiam quotidie recipere, et consequenter etiam fructuose et non sine vera utilitate, quoad gratiam nempe ex opere operato simpliciter percipiendam, non alia quidem requiritur necessaria dispositio quam status gratiae. Verum in perceptione huius Sacramenti non tantum attendenda est qualiscumque suscipientis utilitas; sed ea utilitas, quae ex hoc Sacramento proprie expectanda est, et praeterea debita etiam ipsius Sacramenti reverentia. Hinc, quamvis Patres et Doctores frequentiam Eucharistiae saepissime suadeant, nunquam tamen voluerunt id ita intelligi debere, ut cum sola gratia habituali expediret quotidie ad Sacram Eucharistiam accedere, sed maximam quandam ad id exigunt praeparationem et reverentiam.

14. Unde Catechismus Romanus, quem, uti omnes Patres, pro se laudat in praefata Dissertatione Frassinetti, quasi approbantes pro omnibus christifidelibus indiscriminatim, dummodo sint in statu gratiae, quotidianam Communionem, cum antiquae frequentiae meminisset, rationem addidit, fervorem scilicet eximium illius saeculi, Parte 2, cap. 4, n. 61: « Omnes enim, inquit, qui tunc fidem christianam profitebantur, vera et sincera caritate ita ardebant, ut cum sine intermissione orationibus, et aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra Dominici Corporis mysteria sumenda parati invenirentur ». Haec profecto praeparatio in solo gratiae statu non consistit. Ac, si revera ex Catechismo Romano sufficeret sola peccati mortalis carentia, cur deinde explicans quid practice faciendum sit ait?: « Utrum autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula praescribi non potest ». Ac quoad illam priorum saeculorum praxim, quam tantopere urget Frassinetti haec habet S. Thomas: « In primitiva Ecclesia, ait S. Thomas, quando vigeat devotio maior ex propinquitate Passionis Christi, et erat maior impugnatio ab infidelibus, quia haec mensa adversus tribulationes Ecclesiae praeparatur, quotidie communicandum fidelibus indicebatur » 4 Sent., d. 12, q. 3, a. 1, 3 c. Ea autem praxis ideo intermissa deinde est, quia elanguit fidelium caritas, ut observat Benedictus XIV de Syn., l. 7, c. 12, n. 6.

15. Sane *ad sumentis utilitatem* quod attinet, cum certum sit effectum Eucharistiae crescere pro maiori et meliori praeparatione sumentis, procuranda summopere est haec praeparatio. Est autem optima praeparatio ad hunc cibum, sicut ad alios, fames quaedam et spiritalis esuries. Apud imperfectos autem non raro solet contingere nimiam frequentiam parere contemptum quemdam et fastidium; « quia nimirum nimia frequentia adimit paulatim diligentiam praeparationis et per consequens fructuum ubertatem, quae datur pro mensura dispositionis: quare ad istam famem conservandam et excitandam fugiendumque periculum insensibilitatis et contemptus, expedit aliquando homini etiam existenti in gratia abstinere ». Lugo, De Sacram. Euchar., d. 17, num. 17. Enimvero, ut inquit S. Bonaventura in 4, d. 12, p. 2, q. 2, « maiorem efficaciam recipit homo in una Missa, vel manducatione cum bona praeparatione, quam in multis, si non se praeparet diligenter ». Et Suaresius, quem etiam pro se laudat Frassinetti, d. 69, s. 4, n. 3: « Una Communio, ait, facta opportuno tempore, cum maiori fit fructu, quam plures sine debita praeparatione et gratiarum actione ».

16. Operae vero pretium est referre integrum textum Suaresii, ut appareat omnino Suaresium minime favere sententiae Frassinetti. Imo, attenta tanti Doctoris auctoritate, patet etiam, quod affirmatum est, eam doctrinam esse contra sententiam unanimem doctorum, et Ecclesiae praxim ac doctrinam. Loc. cit. haec habet eximius doctor: « Dico tertio. In particulari non potest una regula dari de frequentia, quae omnibus expediat, sed pro diversitate statuum et morum id est prudenti arbitrio definiendum ». Ex Frassinetti una esset pro omnibus regula, quod sint in statu gratiae. Deinde pergit Suaresius, et ait: « Haec conclusio tam per se nota est, ut non indigeat probatione. Ut tamen in re morali rationem aliquam insinuemus ad ferendum prudens iudicium, videtur sane raro esse alicui consulendum, ut ordinaria consuetudine frequentius quam octavo quoque die communicet. Ita significant Doctores citati; et ita sentiunt prudentes et experti viri in hac materia, et communis usus Ecclesiae non parum favet ».

17. *Ad reverentiam* vero quod spectat SS. Sacramento debitam, licet Christus se totum ad nostram dederit utilitatem, expedit tamen tanti Domini rationem habere, et, ut par est, eum per quam reverenter tractare. Huius reverentiae et decoris causa multa fiunt, quae primo aspectu dispendium afferre videntur nostrae utilitatis, licet revera non afferant. Ideo enim multiplex prohibetur eadem die Communio; prohibetur item infantibus sumptio Eucharistiae; prohibetur pariter amentibus; eademque de causa ablati sunt laicis usus Calicis; ac

alia plura ab Ecclesia constituta, ut debita huic Sacramento reverentia servetur. Mirum ergo nullo modo esse potest, si ratione istius reverentiae homo remissus, et venialibus peccatis plenus, et mente totus distractus, licet in statu gratiae, a quotidiana Communionem arceatur. Lugo l. c., n. 18 seqq.

18. Nullum dubium esse potest, quod usus quotidianus Eucharistiae *secundum se laudabilis sit* et perfectior, quam usus rarior, atque ideo curandum omnino esse omnibus ad illum pervenire, si possint. Quaestio ergo non est de perfectione huius frequentiae secundum se spectatae; sed prout practice et in concreto, in tali vel tali persona ea frequentia consideretur. Potest enim bene contingere aliquem actum esse secundum se perfectiorem, uti e. g. virginitatem servare; et tamen huic vel illi individuo non esse utiliorem, quamvis non sit illicitus. Dubium ergo tantum practice et in concreto moveri potest: utrum maior utilitas et perfectio Communionis quotidianae habeatur revera respectu omnium fidelium existentium in statu gratiae; an vero sint saltem aliqui etiam iusti, quibus ob vitae voluntariam relaxationem, ob animi distractiones, saeculi curis implicati, magis consultum sit rarius quam quotidie ad Eucharistiam accedere. Porro *vera* et *antiqua* sententia est, ut inquit Lugo l. c., n. 8, « non expedire omnibus iustis indifferenter cuiusque status et vitae sint, quotidianam communionem, neque eis esse utiliorem, licet alioquin non sit illicita... Conveniunt omnes Scholastici, nullo prorsus excepto ».

19. Ad hanc probandam conclusionem affert Lugo inter alios Angelicum Doctorem, quem pro se etiam affert Frassinetti; sed non cum veritate. Etenim S. Th. 2-2, q. 80, a. 10, inquit: « Circa usum huius Sacramenti duo possunt considerari, unum ex parte ipsius Sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris, et ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie eius fructum percipiat, etc. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur ut cum magna devotione et reverentia ad hoc Sacramentum accedat; et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Augustinus cum dixisset: Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit; subiungit: Sic vivè, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties, in pluribus hominum multa impedimenta huius devotionis occurrunt propter corporis indispositionem, vel animae, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere ».

20. Nimis clara et definitiva sunt Angelici Doctoris verba. Nihilominus ea Frassinetti sic pro se interpretatur pag. 21, 22: « Veramente, ait, questo testo di S. Tommaso, specialmente dove parla di gran devozione e riverenza, non

pare incoraggiare i fedeli alla Comunione quotidiana, ma piuttosto doverneli allontanare; imperocchè molto pochi sarebbero quelli, che potessero giudicare di avere grande divozione e riverenza verso l'augustissimo Sacramento. Ciò non ostante è da osservar bene che cosa abbiassi ad intendere per questa grande divozione e riverenza. Certamente non è da intendere divozione sensibile e riverenza, che passi ad atti singolari e straordinari di rispetto; le quali cose molto frequentemente mancano alle anime più desiderose della perfezione cristiana, alle quali non si potrebbe mettere in dubbio essere da permettere la Comunione quotidiana. A potere pertanto precisare il significato della parola *grande divozione, magna devotio*, vediamo che cosa sia essa divozione. — Devotio, così la definisce lo stesso S. Tommaso, nihil aliud esse videtur quam voluntas quaedam prompte tradendi se ad ea, quae pertinent ad Dei famulatum. La divozione adunque non è altro che la volontà di darsi con prontezza all'eseguimento delle cose che spettano al divino servizio. Or io domando se l'uomo possa vivere abitualmente in grazia di Dio, e perciò ribattere sempre tutte le tentazioni che gli provengono da parte del mondo, del demonio, e specialmente della carne, quando non abbia una volontà pronta a servire il Signore? Bisognerebbe proprio non conoscere la molteplicità e la ferezza degli spirituali combattimenti, che soffre l'uomo sulla terra, per poter dire che senza quella pronta volontà possa quotidianamente tutti vincerli e superarli, e così conservarsi in grazia. Pigliando adunque il vocabolo *divozione* nel suo vero significato, cioè *per la prontezza di volontà ad eseguire le cose che spettano al servizio di Dio*, le quali cose tutte si compendiano sostanzialmente nell'osservanza dei Comandamenti di Dio e della Chiesa, è chiaro che l'uomo non potrebbe essere così costantemente vittorioso ne' combattimenti co' suoi nemici senza una vera e grande divozione, la quale, per quanto vogliasi minorata dai difetti e peccati veniali che commettesse per umana debolezza, non potrà mai per essi essere tanto indebolita, da dover egli cedere in quei combattimenti e darsi per vinto. Quando poi vi sia una tale divozione, non potrà mancare la debita riverenza, che è della divozione stessa indivisa compagna. Per lo che non mi pare di poter dire, che S. Tommaso per la Comunione quotidiana richieda espressamente qualche cosa di più di quello che espressamente richiedessero tutti gli antichi Padri»; scilicet, secundum Frassinetti, statum tantum gratiae exigebant Patres et exigit S. Thomas.

21. Verum aliena omnino est a veritate haec Angelici Doctoris interpretatio. Nam si una regula esset ex S. Doctore pro Comunione et

pro quotidiana Comunione, ut qui sine lethali est accedat, qui non est a Comunione abstineat, tunc S. Thomas nullo modo in medium protulisset *magnam devotionem et reverentiam*, sed contentus fuisset simplici *devotione et reverentia*, neque deinde deduxisset quod haec quotidiana Communio omnibus non est utile propter corporis et animae indispositionem. Indispositio corporis extra rem esset; indispositio animae esset ex Frassinetti tantum peccatum mortale, et tunc Communio non solum non esset utilis, sed esset mortifera. Et sic Card. Lugo, d. 17, n. 9, relato praedicto S. Thomae textu statim subdit: « Haec S. Thomas, apud quem vides expresse, Communionem quotidianam non esse utiliore ob defectum magnae devotionis et reverentiae, quam dicit desiderari ex parte hominis ad hoc Sacramentum. Quis autem dicat nomine *magnae devotionis et reverentiae* intelligi carentiam solam peccati mortalis admixtam etiam cum distractione et tepiditate maxima, et cum proposito actuali committendi innumera venialia ex advertentia? Sane ego istam magis dicerem indevotionem et irreverentiam, quam magnam devotionem et reverentiam ». Unde etiam patet quam falso asserat Frassinetti, quod ad quotidianam Communionem Patres et Doctores nonnisi statum gratiae requirunt, et quod praeterea non requirant devotionem et reverentiam, et magnam devotionem et reverentiam.

22. « Sed age, inquit idem Lugo l. c., n. 10, explicet S. Doctor, de qua reverentia loquatur. Ipse ergo in 4, d. 12, q. 3, a. 1, q. c. 1, sic ait: In hoc Sacramento *duo* requiruntur, scilicet *desiderium coniunctionis ad Christum*, quod facit amor; et *reverentia Sacramenti*, quae ad donum timoris pertinet. Primum incitat ad frequentationem huius Sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit. Unde, si aliquis experimentaliter cognosceret, ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, et reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare; si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, et fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum maiori reverentia et devotione postmodum accederet. — Haec S. Thomas, apud quem caecus videt, nomine reverentiae non intelligi carentiam peccati mortalis: haec enim non minuitur per quotidianam Communionem, sed devotionem actualem, et praeparationem ac fervorem, qui, poterit aliquando per accidens minui ob nimiam frequentiam. Quare idem S. Doctor postea a. 2, qc. 3, concludit: Ideo simpliciter loquendo melius est Eucharistiam sumere, quam ab ea abstinere. Sed in casu aliquo nihil prohibet esse melius abstinere, quando aliquis probabiliter praesumit ex sumptione reverentiam minui ».

23. Eodem plane modo Angelicum Docto-

rem interpretatur Benedictus XIV, de Syn., l. 7, c. 12, n. 6: « Quaestionem, ait, distincte et perspicue suo more pertractavit D. Thomas 3 p., q. 8, a. 10, in qua docet esum quidem eucharistici panis in se spectatum semper esse salutarem, et nihilominus non semper cuicumque expedire illum sumere; quia non semper reperitur in sumente dispositio requisita ad dignam illius comestionem ». Et in fine capituli n. 9, ait Summus Pontifex frequentem accessum ad Eucharistiam permittendum non esse illis, « qui, etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhaerentem ».

24. Postremo nullam etiam vim habet ad assertam propositionem probandam, quod Ecclesia exoptat, quod omnes fideles quotidie communicent, eosque etiam invitet et exhortetur, ut quotidie Eucharistia reficiantur. Nam licet Ecclesia, frequentiam suadeat Communionis, sicut etiam suadet virginitatem et religionem, haec tamen suasio, ut efficax et practica intelligatur, accipienda est suppositis terminis habilibus. Ecclesia certe suadet Communionem etiam frequentem, etiam quotidianam, sed cum debita reverentia et fructu. Caeteris omissis, recolantur Orationes, quae recitandae proponuntur in Praeparatione ante Missam et in Gratiarum Actione post Missam; ex his enim diserte constat quanta reverentia et quanta devotione ex mente Ecclesiae, Summorum Pontificum, Patrum, Doctorum, accedendum sit ad augustissimum Eucharistiae Sacramentum. Recolantur etiam quae habentur in Rituali Romano tit. *De SS. Eucharistiae Sacramento*, inde enim bene apparet, quomodo Ecclesia omnes invitet ad SS. Eucharistiae Sacramentum *religiose et sancte suscipiendum*. Invitat utique etiam *ad frequenter illud suscipiendum; sed qua praeparatione et quanta animi religione ac pietate, et humili etiam corporis habitu*, et deinde *qua devotione, oratione et gratiarum actione*, ibidem gravissime monetur.

25. « Tridentini Patres, ait Benedictus XIV, l. 7, c. 12, n. 7, duobus a se editis decretis

fideles hortati sunt ad Sanctissimae Communionis frequentiam, sibi in votis esse demonstrarunt, ut quilibet tanta emineat morum integritate, ut digne possit etiam quotidie Christi carnibus pasci; consulto tamen abstinuerunt ab universali regula hac de re tradenda, cum satis exploratum habuerint, eam unice desumi posse a cuiuslibet peculiari statu, devotione et caritate ».

26. Et Innocent. XI in Decreto S. C. C. 12 Febr. 1679 de frequenti Communione, huius regulam directivam non statuit in mera carentia peccati mortalis, sed in pietate, in devotione, in reverentia et magna praeparatione, qua quis accedit ad Eucharistiam, in mentis puritate et fervore spiritus; nec non in fructu et ad pietatem processu, qui frequenti fit Communione.

27. Ecce autem quibus conditionibus Innocent. XI frequentiorem et quotidianam Communionem Monialibus permittit. « Moniales, ait Innocent. XI cit. Decreto ann. 1679, quotidie Sacram Communionem petentes admonendae erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto praestitutis communicent; si quae vero puritate mentis eniteant, et fervore spiritus ita incaluerint, ut dignae frequentiori, aut quotidiana SS. Sacramenti perceptione videri possint, id illis a Superioribus permittatur ».

28. Unde concludendum est, quod ex doctrina et praxi Ecclesiae praeter statum gratiae alia omnino requiritur dispositio et praeparatio, quod nempe cum debita reverentia quis accedat ad tam augustum Sacramentum. Et ad frequentiorem et quotidianam Communionem adhuc maior requiritur praeparatio; et si quando fideles se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad maiorem praeparationem accingere debent. Decr. cit. — Hinc concludendum etiam est, quod nulla universalis regula frequentioris Communionis tradi potest; sed confessarii iudicio et discretioni res tota relinquenda est, definienda ex devotione, reverentia, fervore et fructu accedentis ad tam Sanctum et Venerabile Sacramentum.

COMMUNISMUS

Confer verbum *Propositiones damnatae*.

COMPOSITIO

1. — *Indultum compositionis.*

S. Poenitentiaria, de speciali et expressa Apostolica Auctoritate, *Ordinario N. N.* ad annum duraturam facultatem communicat,

Christifideles, qui *bona immobilia* aut census aut iura *Ecclesiae erepta*, sine eiusdem Ecclesiae venia *acquisierunt* — vel *acquisita alie-*

naverunt — vel *acquisierunt per emphyteusim* — vel *acquisita per emphyteusim liberaverunt* — qui tanquam patroni *vindicarunt beneficia ecclesiastica et cappellanas* — qui *redemerunt legata pia, aut canones, aut iura irredimibilia* — vel *ex redemptione iurium natura sua redimibilia, cum damno Ecclesiae lucrati sunt* — qui *decimas non solverunt* —

et praedictorum omnium *heredes et quoscumque successores*,

Quoties ob aliquam ex praedictis causis gubernio aut aliis venditoribus solverunt aut solvere debent non ultra triginta libellarum millia (30,000) et, si de decimis sermo sit, dummodo debitum hanc summam non superet, et, si agatur de emphyteusi aut alio simili contractu, dummodo canon seu praestatio, iuxta legem civilem computata, respondeat capitali summae, quae itidem non excedat triginta libellarum millia,

De speciali gratia admittendi *ad compositionem, quae aequa videatur*, servatis praesertim conditionibus et regulis, quae sequuntur.

1°. *Procedatur de intelligentia aliorum Ordinariorum, si quorum intersit, et de consensu eorum, qui respective causas pias repraesentant, aliorumque canonice interesse habentium.*

2°. In quantitate aequae compositionis determinanda, considerentur *a) fundorum seu iurium valor realis eo tempore, quo compositio initur, b) pretium emptionis, c) praesens oratorum status, d) id, in quo ipsi oratores, cum damno Ecclesiae, ditiores facti sunt, e) onera pia*, quorum, si adsint, praecipua ratio habenda est.

Datur autem facultas Ordinario, eadem onera condonandi ex toto vel ex parte, si eis satisfactum non fuerit, nec non eadem reducendi pro futuro, iuxta vires, sive ad tempus sive in perpetuum, pro diversa causarum et adiunctorum natura: supplente, quantum ad Missas et alia suffragia attinet, SS. Domino ex thesauro Ecclesiae.

3°. *Benignior esse potest compositio, si pretium solutum vel canon assumptus, citra culpam emptoris vel emphyteutae, superet praesentem valorem fundorum: item pro eis, qui coacti affrancaverunt, et pro heredibus eorum, qui bona vel iura ecclesiastica, ut supra, iniuste possederunt, sed alias causas pias fundaverunt aut iuvarunt.*

4°. *Ad compositionem adhortandi sunt etiam illi, quibus concessum fuit, bona aut iura supradicta ad nutum Ecclesiae retinere, subscriptis conditionibus alias designatis: qui modus consulendi conscientiae fidelium non amplius conceditur.*

5°. Ordinarium, quando agitur de fundis, in quibus aliqua sita est ecclesia, *vel agitur de rebus sacris mobilibus*, oratores oretenus moveant de obligatione, qua tenentur, faciendi, sub directione Ordinarii pro tempore, quod poterunt pro sacrarum aedium et templorum conservatione *et res sacras nunquam in usus profanos convertendi seu deputandi*, idque debitis modis notificandi suis heredibus et successoribus.

6°. Nullum documentum peractae compositionis cuiquam tradatur; quod si illud omnino exigatur, Episcopus per se iis, qui se compo-

suerunt, poterit in scriptis id tantum declarare, eos omni obligatione conscientiae erga Ecclesiam, ratione fundorum, canonum etc. exemptos et solutos esse.

7°. Per has litteras eidem Ordinario fit quoque potestas, hac ipsa ratione providendi etiam illis, qui huiusmodi bona et iura acquirere, vendere, liberare, vindicare et redimere postulant, et si agatur de decimis, subducta computatione, quae supra pro canonibus et praestationibus statuta est: quin ex eo, praeter oratores eorumque heredes et successores, alii releventur et, quod ad patronos attinet, dimisso prorsus iure patronatus, et quin laesa censeantur iura investorum, si adsint.

8°. *Eidem Ordinario conceditur etiam facultas indulgendi iis, qui super bonis habent imposita legata pia vel Missarum onera, ut ea redimere valeant, data summa, quae, computatis fructibus ad quinque per centum, redditus sufficientes quotannis praebeat pro integro eorundem onerum adimplemento, et sub hac lege, ut, si praefata summa solvatur per publicas schedas (vulgo di consolidato), ipsae schedae non computentur iuxta nominalem ipsarum valorem, sed iuxta pretium, quod die solutionis effective in commercio habent.*

9°. *Praeterea eadem S. Poenitentiaria praefato Ordinario facultatem concedit, sive per se sive per aliam idoneam ecclesiasticam personam, ab eo ad hoc in singulis casibus subdelegandam, oratores in praemissis culpabiles, postquam, ut supra, se composuerint, a censuris et poenis ecclesiasticis, in quas propterea quomodolibet inciderint, apostolica auctoritate absolvendi cum congrua poenitentia salutari et reparatione scandalum, meliori, quo fieri potest, modo, prudenti iudicio absolventis.*

10°. *In hoc Indulto non comprehenditur facultas concedendi impositionem hypothecarum, neque reducendi canonem emphyteusis temporaneae vel nimis onerosae: circa quae recurrendum est in singulis casibus ad S. Sedem.*

Item non comprehenditur facultas dispensandi ecclesiasticos viros super irregularitate, in quam inciderint ob violatas censuras.

11°. *Qui ob paupertatem, compositionem inire nequeunt, absolvi poterunt ab Ordinario cum obligatione, ut, si ad meliorem conditionem devenerint, Ecclesiae satisfaciant, ac interim scandalum removeant.*

Item qui statim nequeunt statutam compositionem solvere, si obligationem emittant de ea opportuno tempore solvenda, remoto interim scandalo.

12°. *Pecuniae vero summas ex compositione acceptas etiam tenues ipse Ordinarius, quam primum et quam tutissime possit, favore causarum piarum, ad quas de iure pertinent, in titulos liberos (valori al portatore), quos viri competentes tutos agnoverint, investire et ad*

nutum S. Sedis conservare *satagat, neque alienet* sine eiusdem venia neque commutet, nisi urgeat necessitas et tempus non suppetat recurrendi ad S. Sedem.

Quod si supradictae summae pertineant ad causam piam alterius dioecesis, transmittendae erunt ad eiusdem Ordinarium.

Si eadem pertineant ad religiosos, requiritur, ut eis tradi possit, venia S. Sedis in singulis casibus.

Quod si summae spectarent ad causam piam iam extinctam vel ad ecclesiam, in qua divina officia amplius celebrari non valeant, Ordinarius ipsarum fructus impendat in bonum alterius causae piae, praesertim ecclesiarum, presbyterorum et clericorum pauperum, prout melius in Domino iudicaverit, celebratis tamen Missis et ceteris persolutis suffragiis, si quae praefinita fuerint.

13°. Circa fundos vero seu iura, quorum valor excedit triginta libellarum millia, recurrendum erit ad S. Sedem in singulis casibus.

14°. *Ordinarius moneat Confessarios, ut, si ad poenitentes in periculo mortis constitutos et in praemissis culpabiles vocentur, prudenter compositionem urgeant: quod si haec obtineri nequeat vel quia tempus non suppetit vel ob alias rationabiles causas, satis erit, si aegrotus eam heredibus imponat, vel serio promittat, eam initurum, si convaluerit; remoto scandalo.*

15°. *Ordinarius confessariis sibi benevisis, tempore quadragesimae vel sacrarum missionum vel urgente paschali praecepto, facultatem concedere poterit absolvendi eos, qui compositionem statim inire nequeant, dummodo iidem serio promittant, se intra duos menses ab accepta absolutione recursum habituros ad Ordinarium, pro obtinenda compositione, remoto interim scandalo.*

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae in S. Poenitentiaria 15 Aprilis 1892.

SUPPLENTIS COMMENTARIUS

DE CONCESSO INDULTO.

1. Nomine *Compositionis* intelligitur partialis quaedam remissio debiti facta auctoritate Summi Pontificis. Scilicet Summus Pontifex suprema sua potestate debitori indulget, ut maior quantitas restituenda in minorem commutetur; reliquum vero sibi retineat, et sic quaedam debiti solvendi compositio intercedit.

2. Compositio locum habet in debitis naturali iure solvendis, sed *incertis*, quando nempe dominus ignoratur, nec amplius probabile est eum aliquando appariturum. Compositio item locum habet in debitis, vel iure tantum ecclesiastico solvendis; quia agitur e. g., de poena iure canonico constituta, vel iure simul eccle-

siastico et naturali, quia agitur de bonis restituendis ipsius Ecclesiae.

3. Prior illa Compositio ex suprema auctoritate indirecta est Summi Pontificis in temporalia, ob spiritualem communem utilitatem, animarum nempe bonum. Neque vero ullum inde incommodum provenit incertis dominis, quod nempe non totum debitum, sed tantum eius pars in pium opus et in eorum saltem spiritualem utilitatem impendatur; supplet enim totum illud, quod hic desideratur, Summus Pontifex ex thesauro Ecclesiae, cuius ipse dispensator est.

4. Patet hinc, quod ut praedicta Compositio licite impetretur, et rata sit, sufficiens et iusta causa adesse debet. Ea vero rite facta, debitum in foro externo et in foro interno omnino extinguitur; neque domino forte postea comparenti ulla amplius competit restitutio.

5. Posterior Compositio a Summo Pontifice fit, quatenus ipse est supremus administrator omnium bonorum Ecclesiae. Si restitutio fieri debet mere ob legem ecclesiasticam vel sententiam praecipientem, etsi nulla iusta fiat causa, rata ipsa est: quia in lege propria potest Summus Pontifex valide etiam sine causa dispensare. Si vero restitutionis obligatio aliunde proveniat, causa requiritur sufficiens ad valorem Compositionis, cum Summus Pontifex non sit dominus illorum bonorum, sed tantum supremus administrator, administrator autem non potest libere disponere de rebus non suis. — Compositionis facultas habetur in Bulla Cruciatæ, quae viget adhuc in Hispania, eaque pro casibus particularibus occurrentibus consulenda est. Compositionis facultas fit etiam Card. Majori Poenitentiario Const. Bened. XIV *Pastor bonus* §§ 24, 25, quae item consulenda est in particularibus casibus. — Confer Lugo, de Iustit. et Iure, d. 21, s. 7.

6. Iam vero quoad usurpationem ecclesiasticorum bonorum in Italia, Compositio primum concessa est quoad bona mobilia. Proposito dubio S. Poenit. 1 Iunii 1869: « Utrum absolvi illi possint, qui bona ecclesiastica mobilia acquisiverunt, quidne illis iniungendum? » Responsum fuit: « Affirmative, imposita illis aliqua eleemosyna favore locorum piorum, ad quae dicta bona pertinebant, quatenus emerint pretio, quod iudicio Ordinarii seu confessarii fuerit minus iusto. At si agatur de rebus, quae non sint usu consumptibiles, seu quae servando servari possint, aut de suppellectilibus et vasis sacris, imponatur poenitentibus obligatio quam primum recurrendi ad Ordinarium, ad hoc ut super iisdem rebus provideat iuxta Indultum ipsi Ordinario a S. Poenit. concessum ». In eo autem Indulto habetur, ut emptores debeant earum rerum elenchum Ordinario tradere, et parati sint quandocumque ecclesiis seu locis piis, *recepto soluto pretio*, restituere, et curare

pro viribus, ut eae in usus aliarum ecclesiarum seu oratoriorum transferantur, nec in usus profanos assumantur. Ab huiusmodi dispositione excipitur casus, quo res emptae valorem excedant 500 scutorum. Verum in praesenti Indulto agitur etiam de bonis mobilibus, et sermo est tantum *de rebus sacris mobilibus*; et praescribitur dumtaxat *res sacras nunquam in usus profanos convertendas seu deputandas*.

7. Quoad bona immobilia, eorum antea Declaratio facienda erat cum obligatione standi mandatis Ecclesiae. In praesenti vero facultas conceditur Compositionis. Vi huius Compositionis iniustus detentor bonorum ecclesiasticorum oblationem quandam facit pia^{ae} causae, et haec condonat sua iura praedicto iniusto detentori, vi Apostolicae auctoritatis; unde detentor ille evadit absolutus dominus praedictorum bonorum sine alia obligatione.

8. Concessi Indulti praecipuas clausulas explicabimus, italico characterē ideo notatas.

9. *Bona... Ecclesiae*. Facultates ergo concessae extenduntur ad bona pertinentia ad Confraternitates seu ad Ordines Religiosos sive ad loca pia ecclesiastica: minime vero ad bona alicuius pii operis mere laicalis, nisi ratione onerum super iis impositorum aliquod ius Ecclesiae competat. S. Poenit. 9 Mart. 1894.

10. *Ecclesiae erepta*, a Gubernio nempe usurpata, non alia. — *Ecclesiae erepta*, sive deinde *fisco* a Gubernio simpliciter *addicta*, sive *conversa* in redditus Status.

11. *Acquisierunt*, quocumque actu, sive inter vivos, sive mortis causa; sive oneroso sive gratuito; quia semper hic Ecclesiae iniuriosus est, et res clamat domino suo. — *Acquisierunt*, sive pleno et perfecto dominio, sive partiali tantum et imperfecto.

12. *Alienaverunt*, quia iniusti damnificatores in Ecclesiam, licet rem amplius non habeant, ad damni compensationem tenentur. Quamvis enim iniuste rem possederint, eam tamen alienare non poterant, sed Ecclesiae debebant restituere. — *Alienaverunt*, quocumque modo, sive contractu oneroso, quo quis aliquid lucratu sit in damnum ipsius Ecclesiae; sive contractu gratuito, sed in proprium commodum, et non in meram beneficentiam, nulla percepta utilitate.

13. *Acquisierunt per emphyteusim*, sive perpetuam, sive temporaneam; haec enim constitui non potest in bonis ecclesiasticis sine Apostolico beneplacito.

14. *Acquisita per emphyteusim liberaverunt*. Solvendo centum pro quinque canonis debiti, emphyteuta evadit dominus fundi; et sic dominio utili accedit etiam dominium directum.

15. *Vindicarunt beneficia ecclesiastica et cappellanas*; qui nempe bona horum beneficiorum, et cappellaniarum, favore civilis legis, libere sibi vindicarunt, beneficiis et cappellaniis

omnino posthabitis. — « Qui non posset, vel nollet Compositionem efficere postquam Cappellaniam liberasset, et vellet bona Cappellaniae retinere secundum primam institutionem, curando, ut onera adimpleantur ab eo qui ad ipsam vocetur, potestne absolvi? R. Affirmative, si stet institutioni cappellaniae; *hortandum* tamen esse, ut perpetuitati cappellaniae cavere studeat; et, nisi aliter id fieri queat, etiam per Compositionem ». S. Poenit. 21 Martii 1890. — « Patronus, qui liberavit bona cappellaniae, potestne absolvi cum seria promissione procurandi adimpletionem onerum, durante sua vita, et relinquendi testamento post mortem summam convenientem Episcopo tradendam? R. Urgendam esse Compositionem ad formam Indulti ». — S. Poenit. 18 Iunii 1890.

16. *Redemerunt legata pia*, quaecumque ipsa sint et cuiuscumque naturae, quia semper agitur contra testatorum voluntatem; et si canonica interfuerit erectio entis moralis, tunc bona iam induunt naturam bonorum ecclesiasticorum, et ea usurpantes et occupantes censuram incurrunt.

17. *Redemerunt canones aut iura irredimibilia*. Iam sermo fuit *de liberatione fundi per emphyteusim acquisiti*; hic sermo est de redemptione *canonum, aut iurium*, quae provenire possunt ex legitima constitutione censuum, ex legitima venditione, ex donatione, ex testatorum voluntate. Huiusmodi *canones et iura irredimibilia sunt*, nempe sine Apostolico Beneplacito.

18. *Acquisierunt, liberaverunt, vindicarunt, redemerunt*. « An facultates circa Compositiones extendantur etiam ad eum, qui velit acquirere, liberare, vindicare, etc. bona et iura pertinentia ad entia conservata, ut ad Capitula Cathedralia, ad Mensas Episcopales et Parochiales, ad Confraternitates et alia similia, quando Gubernium hanc concedat facultatem? R. Negative; *sed ex nunc indulgeri* ». — S. Poenit. 11 Maii 1892.

19. *Vel ex redemptione iurium, natura sua redimibilium, cum damno Ecclesiae lucrati sunt*; non, si sine damno; tunc enim ad nihil aliud tenentur, nisi ut a censura absolvantur. — *Cum damno*, si e. g., redemptio facta sit pretio minori quam debebatur; tunc enim evidenter damnum intercedit Ecclesiae, ad quam illud pretium spectat. « Quando agitur de censibus et iuribus ecclesiasticis, natura sua redimibilibus, et gravantibus fundos legitime possessos, redemptoresolvere tenentur Ecclesiae id tantum, quod in redemptione lucrati sunt ». — S. Poenit. 10 Iun. 1890.

20. *Qui decimas non solverunt*, ad quas nempe ex vigente Ecclesiae lege tenebantur. Pro his censura adest tantum *ferendae sententiae*. — Trid., s. 25, c. 15, de Ref.

21. *Haeredes et successores*. Ad composi-

tionem ergo admitti possunt et qui primi acquisierunt, et qui ab istis acquisierunt haereditate, vel alio actu; unde cum re obligatio rei annexa ipsis inhaeret. — « Quando quis illicite Ecclesiae fundum acquisierit, et illum vendiderit, quin lucrum ullum inde perceperit potestne absolvi sine alia imposita obligatione? R. Dummodo venditor, de quo in dubio naturam ecclesiasticam fundi emptori non celaverit, et venditione nullum causae piae praedictum intulerit, absolvi posse, remoto, si adsit, scandalo, et imposita ei obligatione monendi emptorem, si fieri potest, ut consulat et ipse conscientiae suae ». — S. Poenit. 21 Martii 1890. — *Nullum causae piae praedictum intulerit*, si ex ea nempe venditione causae piae conditio in peiori non est conditio.

22. *Quoties Gubernio aut aliis venditoribus solverunt aut solve debent non ultra triginta libellarum millia.* Ad compositionem ergo admitti possunt non solum illi, qui immediate a Gubernio acquisierunt ecclesiastica bona, verum etiam illi, qui ea acquisierunt ab aliis emptoribus, qui deinde ea vendiderunt. — Summa vero soluta vel solvenda spectanda est, et non actualis fundi valor, ut determinetur, utrum Episcopus gaudeat indulta facultate. — Si praedicta summa excedat triginta libellarum millia recurrendum erit ad S. Sedem.

23. *Ob aliquam ex praedictis causis.* « Praefatae facultates limitantur Compositionibus, quae non excedunt valorem triginta mille libellarum *ob aliquam ex praedictis causis.* Haec limitatio debetne intelligi pro unoquoque fundo acquisito, an pro omnibus fundis acquisitis ab una quadam persona? R. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam ». — S. Poenit. 18 Iun. 1890.

24. *Ad compositionem, quae aequa videatur.* Ad determinandam aequam oblationem praecipue attendendum est ad lucrum perceptum in pretio emptionis, et ad auctum fundi valorem. Utrumque enim stricto iure ad Ecclesiam pertinet. — Quando nullum adsit lucrum neque in praedicto emptionis pretio, neque in actuali fundi valore, S. C. C. admittere solet, ut offerantur 5 pro 100 super soluto pretio, si bona pertinebant ad Entia suppressa, uti Ordines Religiosi, etc., et 3 pro 100, si pertinebant ad Entia conservata, uti Capitula Cathedralia, etc.

25. *Procedatur de intelligentia aliorum Ordinariorum, si quorum intersit.* Ad compositionem admittit proprius Ordinarius, seu Ordinarius loci in quo quis habet domicilium vel quasi-domicilium; agitur enim de actu delegatae iurisdictionis. Ordinarius vero loci *procedere* debet, *de intelligentia aliorum Ordinariorum, si quorum intersit*, e. g., si bona de quibus agitur sita sint in eorum Dioecesi, si causae piae de quibus agitur in eorum Dioe-

cesi reperiantur. — *De intelligentia*, non, etiam de consensu.

26. *Et de consensu eorum, qui respectivas causas pias canonice repraesentant, aliorumque canonice interesse habentium.* Quare Episcopus ad Compositionem admittere non potest illicitos detentores bonorum mensae episcopalis sine consensu Capituli. S. Poenit. 25 Iul. 1891. — Si de Monasteriis Monialium vel de Capitulis agatur, debent Capitulariter convenire, ut de praedicto *consensu* suffragium ferant, et ita consensus ille definiatur. S. Poenit. 14 Maii 1890. Necesse non est, ut *interesse habentes* scripto interrogentur. S. Poenit. 14 Maii 1890. — *Canonice repraesentant*, non qui illegitime repraesentant. — *Canonice interesse habentium*, non qui illegitime interesse habent.

27. *Fundorum seu iurium valor realis eo tempore, quo compositio initur; Pretium emptionis.* In oblatione ergo definienda perpendere oportet pretium fundi, quando acquisitus fuit, et actuale eius pretium. Insuper perpendendum est pretium quo fundum quis acquisierit. Si hoc pretium inferius omnino fuit pretio reali, huiusmodi excessus Ecclesiae concedendus est.

28. *Praesens oratorum status.* Si ergo divites, imminuenda non est facienda ab eis oblatio; si indigentes, imminui ea oblatio potest. Agitur enim de *Compositione*, non de *Restitutione*.

29. *Id, in quo ipsi oratores cum damno Ecclesiae ditiores facti sunt.* Damnum Ecclesiae ergo est perpendendum, et lucrum simul perceptum cum hoc damno.

30. *Onera pia etiam considerata sunt,* quae fundis inhaerent, et a quibus si fundi liberentur, consequens est, ut oblatio augeatur, et sufficiens sit hisce oneribus implendis. « Praecipue efficiendum, ut, quoad fieri potest, salva sint pia opera ». — S. Poenit. 21 Mart. 1890. Quare haec pia opera seiuncta a fundis summas afficiunt, quae ex Compositione obtinentur, quaeque si exiguae sint, datur locus onerum reductioni.

31. *Datur autem Ordinario facultas eadem onera condonandi* quoad praeteritum emptori, qui ideo compositionem ab Ordinario quoad ea obtinere debet; *nec non eadem reducendi* quoad futurum; quae vero onera ipsis Corporibus moralibus adhuc incumbunt, facta compositione, ab ipsis acceptata.

32. *Benignior esse potest compositio,* quoad factam oblationem, in tribus sequentibus casibus, qui in hac paragrapho recensentur. — *Si Canon assumptus*, in emphyteusi. — *Citra culpam*, secus vero, si emptor e. g. vel emphyteuta, damnum ipse voluntarie intulit fundo. — *Item pro eis, qui coacti affrancaverunt*; quo casu causae piae dandum est, id quod quis lucratus est. — *Alias causas pias*, ecclesiasticas nempe, non laicales.

33. *Ad compositionem adhortandi sunt.... Qui modus consulendi conscientiae fidelium non amplius conceditur.* Quare in praesenti nonnisi Compositio admittitur. Ii vero, qui obligationibus praecedenter impositis a S. Poenit. subscripserunt, hortandi quidem sunt, ut se componant, sed non urgendi. S. Poenit. 14 Maii 1890.

34. *Eidem Ordinario conceditur facultas... ut legata pia vel Missarum onera redimere valeant.* Datur ergo Ordinariò facultas, ut non tantum beneficia et cappellaniae, verum etiam legata pia et Missarum onera redimantur, ad quae haeredes saepe obligantur in conscientia ex accepta familiae haereditate; sub praescriptis tamen conditionibus, nempe *data summa*, etc.

35. *Praeterea... Ordinario facultatem concedit.* Quare, ut praecedenti facultate admittendi ad Compositionem, Ordinario etiam concessa, gaudet Vicarius Generalis, ita etiam hac absolvendi a censuris. — *Sive per aliam idoneam ecclesiasticam personam*, non ergo necessario per confessarium. Cum neque dicatur, *audita sacramentali confessione*, absolutio a censuris a quolibet dari potest, et in foro externo. — *In singulis casibus subdelegandam*, adeoque non habitualiter, S. Poenit. 18 Iun. 1890. — *Oratores in praemissis culpabiles*, non alios, e. g. ipsos bonorum ecclesiasticorum primos usurpatores. — *A censuris*; agitur, ut patet, de censura Trid., s. 22, c. 11, de Ref., simpliciter Summo Pontifici reservata contra illegitime occupantes ecclesiastica bona; minime vero de censura speciali modo reservata Summo Pontifici contra usurpatores bonorum ecclesiasticorum ad ecclesiasticas personas pertinentium ratione suorum beneficiorum vel ecclesiarum. — *Postquam, ut supra, se composuerint.* Absolutio ergo dari non potest, nisi peracta Compositione. — *Et reparatione scandali*, e. g., si facta Compositio manifestetur.

36. *In hoc Indulto... impositionem hypothecae.* Quare, ut quis in ecclesiasticis fundis hypothecas imponere valeat Ecclesiae indiget venia, quae in hoc Indulto non comprehenditur. S. Poenit. 18 Iun. 1890.

37. *Item non comprehenditur*, etc. Praecedens ergo facultas *a censuris et poenis ecclesiasticis absolvendi* nullo modo comprehendit facultatem absolvendi ecclesiasticos viros ab irregularitate ob eas censuras violatas. S. Poenit. 18 Iun. 1890.

38. *Qui ob paupertatem*, etc. Hi ergo absolvi poterunt, etiam non facta Compositione, sed *cum explicita et formali obligatione*; adeoque non cum proposito tantum vel cum mera promissione, *ut si* etc. — *Ecclesiae satisfaciant* legitima nempe Compositione.

39. *Item qui statim*, etc. Si alia ergo de causa Compositio statim solvi non potest, absolvi quis poterit, *si obligationem emittat* Composi-

tionis solvendae; neque vero sufficit simplex promissio.

40. *Pecuniae summas ex compositione acceptas ipse Ordinarius favore causarum piarum, ad quas de iure pertinent investire satagat, neque alienet.* Potest tamen reditus applicare favore earundem causarum piarum: si vero velit favore earundem causarum totas receptas ex compositione summas expendere, venia indiget S. Sedis.

41. *Quod si... pertineant ad causam piam alterius dioecesis transmittendae... ad eiusdem Ordinarium*; adeoque ab eo deinde investiendae.

42. *Si eadem pertineant ad religiosos, requiritur... venia S. Sedis.* Quare eas Episcopus conservabit, donec haec venia obtineatur. Ad hanc obtinendam veniam Superiores Generales Ordinum recurrere debent ad S. Congreg. EE. et RR. S. Poenit. 7 Mart. 1894.

43. *Ordinarius moneat confessarios, ut si ad poenitentes in periculo mortis*, etc. In periculo mortis potest confessarius poenitentem absolvere ab hac censura, etiam sine speciali facultate. Cum haec censura non sit *speciali modo reservata* non habetur obligatio sub poena reincidentiae, ut, si poenitens deinde convalescat, sistat se Superiori, vel Superiorem adeat per epistolam. Unde est quod si revera infirmus, ita absolutus, deinde non se componat cum Ecclesia, in eandem non reincidat censuram. Verum quidem est, quod in Conc. Trid., s. 22, c. 11, de Ref., dicatur: *Is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu... integre restituerit.* Unde videretur dicendum, quod non facta restitutione in eandem reincidat censuram. Sed quamvis probabiliter id urgeri possit non est tamen convincens. Nam primum *reincidentia* est revera nova censura in quam quis reincidit, et Conc. Trid. loquitur de una eademque illa censura in quam quis incidit ob usurpationem et occupationem ecclesiasticorum bonorum. Deinde Conc. Trid. revera non dicit tantum: *Is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu integre restituerit*; sed dicit: *Is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit.* Obtenta ergo legitima absolutione anathema cessat, neque in anathema quis amplius reincidere potest, nisi haec reincidentia positive constituatur. Insuper cum Declarationibus hactenus editis S. Congr. haec reincidentia limitata fuerit exclusive ad excommunicationes speciali modo reservatas Summo Pontifici, eo ipso omnes aliae excommunicationes simpliciter reservatae exclusae sunt.

44. *Ordinarius... tempore quadragesimae, vel sacrarum missionum, vel urgente paschali praecepto facultatem concedere poterit*, etiam habitualiter, nempe tribus praedictis occasionibus. In aliis occasionibus, praeter articulum mortis, necesse est in singulis casibus recurrere

ad Episcopum, Compositionem efficere, et deinde Episcopus potest facultatem absolvendi delegare. Nihilominus, si in aliis occasionibus compositio statim fieri non potest, et urget absolutionis necessitas, sufficit seria promissio, ut poenitens absolvi possit, cum Episcopi facultate, et interim scandalum removeatur. S. Poenit. 21 Mart. 1890. — *Facultatem absolvendi a censuris, cum expositis tamen conditionibus.*

— *Eos qui compositionem statim inire nequeunt*; non agitur hic de pauperibus, de quibus sermo fuit n. 11, et pro quibus *obligatio* imposita est, ut possint absolvi, Ecclesiae satisfaciendi. Pro illis de quibus agitur in hac par. *seria* sufficit *promissio*, quae ibidem explicatur. — *Recursum habituros*; debent ergo intra duos menses *recurrere*, non etiam Compositionem conficere, quae forte longius exigit tempus.

CONCEPTIO

1. — *Definitio Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis.*

Ad honorem Sanctae et Individuae Trinitatis, ad decus et ornamentum Virginis Deiparae, ad exaltationem fidei catholicae et christianae religionis augmentum, auctoritate Domini nostri Iesu Christi, beatorum Apostolorum Petri et Pauli, ac Nostra declaramus, pronuntiamus et definimus, doctrinam, quae tenet, beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae Conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Iesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam. Quapropter si qui secus ac a Nobis definitum est, quod Deus avertat, praesumpserint corde sentire, ii noverint ac porro sciant, se proprio iudicio condemnatos, naufragium circa fidem passos esse, et ab unitate Ecclesiae defecisse, ac praeterea facto ipso suo semet poenis a iure statutis subiicere, si, quod corde sentiunt, verbo aut scripto, vel alio quovis externo modo significare ausi fuerint. — B. Pii IX *Ineffabilis Deus* 10 Decembris 1854. Confer etiam Alloc. habit. in Conc. secr. 1 Dec. *Inter graves multiplicesque angustias.*

2. — *Novum Officium et nova Missa Immaculae Conceptionis B. Mariae Virginis.*

Certa scientia ac matura deliberatione Nostra idem Officium Missamque Officio respondentem, nec non Missam pro Vigilia Immaculae Conceptionis Auctoritate Nostra Apostolica per praesentes Litteras probamus, eademque Auctoritate praecipimus, ut hoc unice Officium et Missam quicumque de Clero seculari et regulari, non exclusis Monialibus, ad Horas Canonicas persolvendas quocumque titulo teneantur, assumere debeant.

..... Auctoritate Nostra Apostolica abolemus et proscribimus quodcumque aliud Officium et quamcumque aliam Missam de Immaculata Conceptione, etiam si sint ritus a Romano diversi, ac licet singulari privilegio concessa fue-

rint, etiam cuicumque Ordini Regulari; ac iubemus ut in novis editionibus Breviarii et Missalis hoc unice apponatur Officium in corpore Breviarii, et Missa imprimatur in corpore Missalis die 8 Decembris. — Pius IX Br. *Quod iampridem* 25 Sept. 1863.

3. — *Festum et Officium Immaculae Conceptionis in universa Ecclesia celebrandum sub ritu duplici primae classis.*

Decretum Urbis et Orbis. — Quod Catholica Ecclesia divinis Scripturarum eloquiis, et Apostolica traditione edocta, perpetuo ac unanimi Episcoporum et fidelium consensu in votis habuerat, ut Deiparae Virginis in sua Conceptione adversus teterrimum humani generis hostem victoria de fide credenda a Petri Sede declararetur, hoc praestitit Summus Pontifex Pius IX s. m. sexto Idus Decembris anni millesimi octingentesimi quinquagesimi quarti. Siquidem, ingenti adstante coetu Sanctae Romanae Ecclesiae Patrum Cardinalium, et sacrorum Antistitum ex dissitis etiam regionibus, universoque plaudente orbe, solemniter definivit: doctrinam, quae tenet Beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suae Conceptionis fuisse, singulari Dei privilegio, ab omni originalis culpae labe praeservatam immunem, esse a Deo revelatam, ac proinde ab omnibus fidelibus firmiter constanterque credendam. A qua auspaticissima die fidelium pietas ac devotio erga Sanctissimam Dei Matrem, potissimum sub hoc singulari titulo excrevit, et latius propagata est; plures erectae Ecclesiae; pia instituta Sodalitia; bonarum artium, atque scientiarum Academiae nuncupatae. Quibus religionis incrementis plures permoti sacrorum Antistites humillimas Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII exhibuere preces ut hoc recurrente quinto supra vigesimum anno ab eius dogmatis definitione, cuius solemniori undique pompa memoria recolitur, ad augendum magis magisque cultum erga Deiparam semper Virginem, festum ac Officium Immaculati illius Conceptus pro universo Orbe ad ritum duplicis primae classis elevari dignaretur. Quapropter Sanctissimus Dominus Noster pro sua erga eandem

Virginem Immaculatam veneratione ac pietatis affectu, spem fovens futurum ut, Ipsa apud Christum Filium suum et Dominum Nostrum interveniente pax detur Ecclesiae, Civili Societati ordo et concordia redeant, fideles virtutum incrementa suscipiant, devii in viam salutis revertantur, his precibus indulgendum esse censuit. Idcirco mandavit ut per Decretum Sacrorum Rituum Congregationis huiusmodi festum ac Officium Immaculae Conceptionis in posterum sub ritu duplici primae classis una cum Missa Vigiliae, iam nonnullis Dioecesibus concessa, in universa Ecclesia celebretur: servatis Rubricis, aliisque de more servandis. Voluit autem Sanctitas Sua ut super his expediantur Litterae Apostolicae in forma Brevis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 30 Nov. 1879.

4. — *Festa Immaculae Conceptionis et S. Iosephi inseruntur in caeremoniali Episcoporum*

rum, tum quoad usum Pallii, tum quoad dies, quibus Episcopi solemniter celebrare solent.

Ob recentem ad ritum duplicis primae classis evectionem Festi Immaculae Beatae Mariae Virginis Conceptionis, et Festi S. Iosephi eiusdem Deiparae Sponsi, Catholicae Ecclesiae Patroni, quum eadem Festa inter solemniora accensenda sint, Sacra Rituum Congregatio congruum duxit ut in Caeremoniali Episcoporum, tum lib. 1, cap. 16, n. 4, in quo agitur de usu Pallii, tum lib. 2, cap. 34, n. 2, ubi dies enumerantur quibus Episcopi solemniter celebrare solent, utraque ex praedictis festivitatibus amodo inseratur. Hanc porro Sacrae ipsius Congregationis sententiam, per Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII relatum, Sanctitas Sua ratam habens, praecepit ut in novis praefati Libri liturgici editionibus, eiusmodi additamentum perficiatur. — S. R. C. 9 Sept. 1883.

CONCILIA

1. — *Conciliorum Plenariorum sive Provincialium valor et promulgatio.*

Litteris datis die 22 Decembris anni elapsi ad Eñm D. Cardinalem Secretarium huius Supremae Congregationis S. O. Amplitudo Tua sequentia dubia proponebat:

I. Utrum Episcopi in Concilio sive plenario sive provinciali coadunati vera potestate legislativa potiri censeantur?

II. Utrum decreta Conciliorum sive plenariorum sive provincialium a S. Sede modo generali, non autem speciali, adprobata, omnimoda vi legum careant, nisi in statuta dioecesana iam fuerint incorporata; et quidem tantum valeant, quantum sic fuerint incorporata?

Re ad examen revocata, in Congregatione generali habita fer. V, loco IV, die 10 Septem-

bris 1896, Eñi Dñi Cardinales una mecum Inquisitores Generales, reformatis dubiis uti sequitur:

I. Utrum Episcopi in Concilio sive plenario sive provinciali *legitime* coadunati, vera potestate legislativa potiri censeantur?

II. Utrum decreta Conciliorum sive plenariorum sive provincialium a S. Sede *in forma communi sive specifica confirmata, vel adprobata, vel saltem recognita* omnimoda vi careant, nisi in statuta dioecesana iam fuerint incorporata; et quidem tantum valeant, in quantum sic fuerint incorporata?

Respondendum decreverunt:

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative.

Et ad mentem.

CONCORDATA

1. — *Publicum de re sacra conventum die 23 Iunii anno 1886 a S. Sede et Lusitaniae Rege initum.*

In Nomine SSmae Trinitatis.

Sanctitas Domini Nostri atque Pontificis Summi Leonis XIII et Maiestas Fidelissimi Regis, Domini Aloisii I, ampliorem Christianae Religionis in Orientalibus Indiis explicationem iuvandi provehendique, ac Lusitani Regis in iisdem Patrona tum stabili et definitiva ratione ordinandi zelo incensi, Conventionem ambo inire statuerunt, delectis ad id agendum duobus

cum liberis mandatis Oratoribus; nimirum pro S. Sede Eñno ac Rmo D. Card. Ludovico Iacobinio, Pontificis Scriba principe ad extranea; et pro Fidelissimo Rege Lusitaniae, Excmo D. Io. Baptista de Silva Ferrão de Carvalho Martens, Legato extraordinario, atque exteris Regni negotiis curandis honoris causa adlecto; quorum uterque amplissimis, quae acceperant, mandatis mutuo ostensis, iisque optima debitaque forma praeditis utrinque compertis, in hos, qui subiiciuntur, articulos conficiendos conveniunt.

Art. 1. Earum concessionum vi, quas Pontifex iam ante largitus fuit, Patronatum in Ca-

thedralibus Orientalium Indiarum Ecclesiis, Lusitaniae Reges, quatenus per sacros Canones liceat, exercere pergent, iuxta eas, quae in hoc Convento expressae sunt immutationes.

Art. 2. Quod ad Metropolitanam et, ut aiunt, Primatiam Goae Ecclesiam pertinet, eius Archiepiscopus Metropolitanae iura in Dioeceses, quas Suffraganeas vocant, et ipse exercere perget.

Archiepiscopus interim qui eius Ecclesiae fuerit, benigna sanctissimi Patris indulgentia, ad patriarchalem in omnes Orientales Indias dignitatem, honoris causa, evehetur; fruatur insuper omnium earundem Orientalium Indiarum nationalibus Conciliis, quae Goae ut plurimum cogentur, praesidendi privilegio: salvo tamen Romano Pontifici in peculiaribus rerum adiunctis aliter, si Ipsi placeat, disponendi iure.

Art. 3. Goae Provincia Ecclesiastica, praeter Metropolitanam Sedem hisce tribus Dioecesibus constabit: Damaviensi, adscita etiam appellatione Cranganovensi, Cochinesi, et s. Thomae Meliaporensi.

Seiuncto in folio harum Diocesium confinia, locaque iisdem subiecta indicabuntur.

Art. 4. In Metropolitana Goae Diocesi, veluti in iis tribus suffraganeis Dioecesibus, Ius Patronatus a Lusitaniae Rege exercebitur.

Art. 5. Ea propter emolumenta, quae ex recenti harum trium Diocesium, ac proinde novae Provinciae ecclesiasticae, institutione, in illos fideles populos provenire possunt, quidam praecipui ex Goanis Christianorum gentium coetibus, qui in Documento heic adnexo nominantur, attamen in earum trium Diocesium confiniis minime continentur, iisdem adgregabuntur, locorum morumque ratione habita, quibus illae gentes earundem Diocesium incolis assimilantur.

In Goanis aliarum Diocesium, quas vocant, Missionibus singuli earum Episcopi animarum curam Sacerdotibus Goanis vel Lusitanis qui sibi subsunt, prae caeteris concedere debebunt.

Art. 6. Lusitani Regni Administratores eadem Dioeceses, Canonorum Collegia, reliquum Clerum, et clericorum Seminaria congrue dotandi munus curamque suscipiunt: ac religiosum Episcoporum studium in erigendis Scholis et Orphanotrophiis, aliisque id genus piis institutionibus perficiendis, quas Fidelium populorum salus; atque Evangelii ceteris gentibus peragenda praedicatio exigunt, efficaci iuvabunt opera.

Art. 7. Hisce quatuor Dioecesibus regendis, Bombayensi videlicet, Mangalorensi, Quilonia, et Madurensi, quae quidem cum ipsa Hierarchia in Indiis constituenda eriguntur, Metropolitanam una cum Episcopis suffraganeis, vacantibus Sedibus episcopalibus, quemadmodum etiam, vacante Sede archiepiscopali, eius Pro-

vinciae Suffraganei, eligendorum ternarium pro suo lubito conficient, eumque Goae Archiepiscopo exhibebunt, qui illum ad Lusitaniae Regem mittet: hic vero infra sex menses unum ex iis qui Candidatorum ternario continentur, Sanctae Sedi praesentare debebit: quo quidem temporis spatio praeterlapso, libera electio ad S. Sedem devoluta censebitur.

Art. 8. Summus Pontifex quatuor Dioecesium, quarum in superiore articulo mentio fit, quaeque in ipsa Hierarchiae constitutione peragenda eriguntur, Archiepiscopos atque Episcopos primum nominabit.

Art. 9. Malacae ac Singapouri Christianae gentes, quae praesenti tempore extraordinariae Goani Archiepiscopi iurisdictioni subsunt, posthac Episcopi Amacai iurisdictioni subdentur.

Art. 10. Sic itaque regii Patronatus iure ordinato, in universo reliquo Orientalium Indiarum territorio, S. Sedes Episcopos, quos libeat, nominandi, eaque decernendi, quae Fidelium bono opportuna sibi visa fuerint, plena atque integra libertate fruatur.

Art. 11. Prioribus concessionibus, quae ad regium in Orientalibus Indiis Patronatum spectabant, ita temperatis ac declaratis, Articuli 3, 4, 5, 6, atque heic adnexum Documentum A, quod est Conventio sollemniter riteque anno 1857 inita, in sua vi ac robore permaneant.

Art. 12. Hoc publicum mutuumque pactum, cum iis quae eidem adnectuntur, quaeque illud quodammodo complent, uterque Praeclarissimus paciscens Vir, proprio nomine, ut mos est, subsignato, ratum faciet: atque hae nominum subsignationes, Romae infra tres menses, (imo etiam ante, si quidem fieri poterit) a die quo datae fuerint, alterna earundem traditione, per subscriptos Oratores peragenda, confirmabuntur.

Romae die 23 Iunii, anno 1886.

2. — *Publicum de re sacra conventum
a S. Sede
et Amaniensi Principatu initum.*

In Nomine SSmae Trinitatis.

Sanctissimus Pater, Summus Pont. Leo XIII et celsissimus Nicolaus I Amani Princeps, Amaniensium Catholicorum, quae ad Religionem spectant commoda tuendi gratia mutuum publicamque Conventionem inire statuerunt, duobus ad id opus adscitis Oratoribus cum liberis mandatis: videlicet a Romano Pontifice, Illmo ac Rmo D. Card. Ludovico Iacobinio, exteris Pontificiae Ditionis negotiis curandis praefecto; et a celsissimo Principe, D. Equite Ioanne Sundecic domestico eiusdem Principis scribe a secretis; qui suis utrinque liberis mandatis alternatim exhibitis, iisque legitima praeditis forma comprobatis, in sequentes articulos convenerunt.

Art. 1. Religionis Catholicae Apostolicae Romanae liberum erit et publicum in Amanensi Principatu exercitium.

Art. 2. Romanus Pontifex ante quam Antibarensem Archiepiscopum nominet, delectum ab se virum summis Principatus Administratoribus significabit, ut dignoscatur utrum ne facta rationesve in eo politici ac civilis ordinis, censurae digna existant.

Art. 3. Antibarensis Archiepiscopus, cuius ecclesiasticae iurisdictioni omnes Catholici Amanienses subditi erunt, in ecclesiasticis negotiis a S. Sede directe atque unice pendeat.

Art. 4. Idem antequam Antibarensis Archiepiscopus munera exercenda suscipiat, coram celsissimo Amani Principe in eius nomen legemque iurabit his verbis: « Iuro ac promitto coram Deo et sanctis Evangeliiis, celsissimo Amani Principi obedientiam fidelitatemque me praestitutum: promitto, me nec ullo modo consensurum, nec ulli consilio adstiturum, nec Clerum mihi subiectum siturum, ut ipse cuiusque facinori, quod publicam Principatus tranquillitatem turbendam spectet, perpetrando partem suscipiat ». — Amaniensis Principatus eidem Archiepiscopo *Illustrissimi Antistitis* titulum confirmat, atque annum emolumentum adtribuit argenteo gallicorum quinquies mille.

Art. 5. Antibarensis Archiepiscopus in ecclesiasticis muneribus exercendis, suaeque Dioecesi regenda, plena libertate potietur; iuribus item omnibus ac privilegiis, sui pastoralis Ministerii propriis, iuxta probatam Ecclesiae disciplinam, perfungi poterit; omnia demum Catholici Cleri membra, in iis quae ad sacri Ministerii exercitium pertinent, eidem subiciuntur.

Art. 6. Ad Antibarensem Archiepiscopum, collatis consiliis cum supremi Principatus Rectoribus, Paroeciarum erectio spectat. Item ad eundem pertinet Parochorum nominatio: et quidem si qui nominandi sunt, extranei sint ab Principatu, cum supremis eiusdem Administratoribus ex compacto rem geret; si vero subditi Amanienses sint, horum nominationem iisdem significabit.

Art. 7. In iis Paroeciis, ubi nullum Cultui catholico addictum aedificium est, Archiepiscopus cum publicis cuiusque loci auctoritatibus consilia inibit, ut unum saltem, quoad fieri possit conveniens, adiudicetur.

Art. 8. Archiepiscopus, ratione sui pastoralis Ministerii, religiosam catholicam iuventutis eruditionem in omnibus scholis dirigit, atque ex compacto cum summis Principatus Rectoribus ecclesiasticum Virum, aut saltem Catholicum, iunioribus Catholicis, in scholis Principatus, rite erudiendis Magistrum nominabit; hic vero idem, ac ceteri Magistri stipendium obtinebit. In iis autem locis, ubi aut tota gens, aut eius longe maior pars catholica est, Principatus

Rectores viros illos prae ceteris Magistros eligent, qui sint auctoritati ecclesiasticae accepti.

Art. 9. Amaniensis Principatus mutua inter Catholicos Matrimonia, itemque ea Matrimonia, ut aiunt, mixta, quae coram Parocho catholico, iuxta Ecclesiae leges, inita sint, valida agnoscit, ac rata habet.

Art. 10. Matrimoniales causas, praeter quam in iis, quae civilia attingunt, inter Catholicos obortas, Archiepiscopus Antibarensis iudicabit: in mixtis vero Matrimoniis, (item praeter quam in iis, quae civilia attingunt), ad Archiepiscopum, si cui placeat, causas suas iudicandas deferre Amaniensis Principatus liberum sinit.

Art. 11. Pro Principe precandi formula: « *Domine salvum fac Principem* » in divinis Officiis lingua Iapydica (vulgo Slavonica) concinetur.

Art. 12. Ad eorum iuvenum Amaniensium, qui sacerdotio Catholico idonei futuri sint, institutionem perficiendam, summi eiusdem Principatus Administratores, cum Antibarensi Archiepiscopo collatis consiliis, illorum aliquot omnium maxime dignos eligent, qui Romam studiorum conficiendorum causa mittentur; iisque congruum quotannis pecuniae subsidium adtribuent. Primis ipsis quinque annis ab hoc publico Convento subsignato computandis, hi iuvenes duo quoquo anno erunt; deinceps quotus quovis anno unus. Iisdem iuvenibus idioma etiam Serbicum addiscendum erit.

Art. 13. Si quae posthac in hisce Articulis interpretandis dubia exoriantur, ea sanctissimus Pater, ac celsissimus Amani Princeps, collatis consiliis, amabili ratione dissolvant.

Art. 14. Haec Conventio plenum suum vigorem obtinebit statim ac Romanus Pontifex Leo XIII et celsissimus Amani Princeps Nicolaus I eandem, subscripto nomine, ratam habuerint.

Romae, die 18 Augusti 1886.

3. — *Pacta conventa inter S. Sedem et Rempublicam Columbiae.*

In Nomine Sanctissimae et Individuae Trinitatis.

Sanctitas Sua Summus Pontifex Leo XIII et Praeses Reipublicae Columbianae excellentissimus Dominus Raphael Nūñez in suos respective plenipotentarios nominarunt:

Sanctitas Sua eminentissimum Dñm Marianum Rampolla del Tindaro S. R. E. Cardinalem Presbyterum S. Ceciliae, suum Ministrum a publicis negotiis: et Reipublicae Praeses excellentissimum Dominum Ioachim Ferdinandum Vélez Legatum extraordinarium et Administrum cum liberis mandatis apud Sedem Apostolicam. Qui post mutuo tradita respectivae plenipotentiae instrumenta de iis, quae sequuntur convenerunt.

Art. 1. Religio Catholica, apostolica, romana est religio Reipublicae Columbiana; publica potestas eamdem agnoscit tamquam essentielle elementum, quo societatis ordo constat, seseque obstringit eam, prout etiam eiusdem administratos, patrocinio suo iuvare, ac tutari; illamque in usu et fruitione suorum iurium ac praerogativarum incolumem servare.

Art. 2. Ecclesia catholica plena fruatur ac integra libertate et independentia a politica potestate, quapropter haec ulla ratione intercedet quin ipsa suam spiritualem auctoritatem et ecclesiasticam iurisdictionem universam libere exerceat, suaeque iuxta proprias leges moderetur et administret.

Art. 3. Ecclesiae leges sunt a civili iure discretae, nec huius partem constituunt; at Reipublicae Magistratus illas in honore et reverentia solemniter habebunt.

Art. 4. Status agnoscit Ecclesiam suis legitimis potestatibus ordinibusque hierarchicis repraesentatam, vere proprieque iuridicam habere personam, et capacitatem utendi fruendique iuribus, quae ad ipsam pertinent.

Art. 5. Ecclesia iure pollet acquirendi iusto titulo, possidendi libereque administrandi bonorum mobilia, tum immobilia ad normam communi iure praefinitam, eiusque acquisitae res et fundationes inviolabiles nihilo secius ac propria civium Reipublicae bona.

Art. 6. Ecclesiae proprietates poterunt publicis subiici vectigalibus aequae ac aliorum civium bona; exceptis tamen aedificiis divino cultui dicatis, Seminariis conciliaribus, Episcoporum et Parochorum domibus, quae tum a vectigalibus immunia erunt, tum occupari aut aliis usibus nunquam addici poterunt.

Art. 7. Clerici tum saeculares tum regulares adigi nequibunt publica obire munera, quae ipsorum sacro ministerio, vitaeque institutioni adversentur; insuper a quolibet servitio militari in perpetuum exempti erunt.

Art. 8. Reipublicae Gubernium fidem suam obligat legibus, quae poenalia iudicia moderantur, ea praescripta conditionesve adponere, quae sacerdoti dignitatem sartam tectam servant, quoties Ecclesiae ministrum criminali processu qualibet de causa implicari contingat.

Art. 9. Locorum Ordinariis, et Parochis, integrum est exigere a fidelibus obventiones proventusque ecclesiasticos ad canonum normam et ex bono et aequo constitutos, quique sive ex immemoriali consuetudine cuiuslibet Dioeceseos causam habent, sive ex opere in sacro ministerio praestito; attamen ut actus et obligationes ab huiusmodi iurium fonte manantes vim civilibus legibus nanciscantur, et saecularis potestas suam auctoritatem interponat, locorum Ordinarii communicabunt cum gubernio consilia.

Art. 10. Poterunt libere institui fundarique

in Columbiana Republica regulares ordines, religiosaeque sodalitates utriusque sexus, dummodo canonicae eorum erectioni legitima potestatis ecclesiasticae auctoritas accedat. Praefati ordines religiosaeque sodalitates iuxta proprias leges et constitutiones regentur et administrantur; attamen ut iuridica frui valeant persona, et patrocinio ac tutela legum Reipublicae iuventur, civili potestati exhibere tenentur testimonium canonicae veniae a respectiva auctoritate ecclesiastica ipsis tributae.

Art. 11. Sancta Sedes opem cooperationemque Gubernio praestabit ut in Columbiana Republica religiosi ordines constituentur, qui charitatis operibus praecipue vacent, missionibus, adolescentium institutioni, instructionique universim, aliisque publicae utilitatis et beneficiarum operibus.

Art. 12. In Universitatibus, collegiis, scholis aliisque studiorum institutis publica institutio atque instructio ad normam dogmatum, morumque doctrinam Ecclesiae Catholicae conformata ornataque esse debet. In his omnibus studiorum facultatibus doctrinae religiosae institutio, praeepti res erit, pia etiam catholicae religionis exercitationes in iisdem frequentabuntur.

Art. 13. Quapropter respectivis locorum Ordinariis ius erit sive per se sive per speciales Delegatos in praefatis studiorum facultatibus inspicere, nec non libros qui pro textu adhibeantur revisere quoad ea quae fidei doctrinam morumve spectant. Archiepiscopus Bogotensis libros seu textus designabit qui in Universitatibus legi debeant, ad religionis morumque scientias tradendas; atque ut uniformis sit harum disciplinarum institutio, idem Archiepiscopus, collatis cum aliis locorum Ordinariis consiliis, libros deliget qui pro textu sint in reliquis publicis Athenaeis. Gubernium cavebit ne in humanioribus litteris aut scientiis, et universim in omnium generum disciplinis tradendis, placita evulgentur quae catholicis dogmatibus, et reverentiae ac venerationi erga Ecclesiam debitae, adversentur.

Art. 14. Quod si contingat magistros aut lectores scientiae religionis morumve contra Gubernii edicta et praescriptiones, catholicae doctrinae haud consentanea docere, poterit loci Ordinarius eisdem docendi potestatem adimere.

Art. 15. Ius Archiepiscopos et Episcopos in vacantibus Ecclesiis constituendi est Sanctae Sedi proprium et peculiare. Nihilominus Sanctitas Sua in specialis observantiae argumentum, atque ut inter Ecclesiam et civilem statum pax et concordia servetur, annuit, ut explorata prius Praesidis Reipublicae sententia num eligenda persona ipsi accepta sit, provisio sedium Episcopali et Archiepiscopali peragatur. Quapropter cum Sedem aliquam vacare contigerit, poterit Reipublicae Praeses Sanctae

Sedi ecclesiasticos illos viros directe commendare, qui iis omnibus dotibus pollere ipsi videantur, quae ad episcopale munus rite obeundum expostulantur. Vicissim Sancta Sedes priusquam Episcopum quem nuncupet, nomina candidatorum quos provehere animo cogitet, semper Praesidi praesignificabit eum in finem, ut dignoscat num is civilis aut politici ordinis causas habeat cur candidatorum personae sint ipsi minus gratae. Curabitur ut vacantium sedium provisio quantocius fiat, quae ultra sex mensium spatium procrastinari nequibit.

Art. 16. Sancta Sedes novas dioeceses eriget, ac novas earumdem peraget circumscriptiones, cum id fidelium necessitas aut utilitas postulerit; cum Gubernio tamen consilia conferet, eiusdemque aequas reique congruentes animadversiones acceptas gratasque habebit.

Art. 17. Ut matrimonium eorum omnium qui catholicam religionem profitentur effectus civiles quoad contrahentium prolisque personas et bona progignat, iuxta formam a Concilio Tridentino praescriptam contractum esse oportebit. Celebrationi officialis a lege statutus aderit eum tantummundo in finem, ut matrimonium publicis tabulis continuo inscribat; excipitur tamen casus celebrationis matrimonii in mortis articulo, tum enim si haud facile impleri queat huiusmodi iuris solemnitas, praetermitti et subsidiariis probationibus suppleri ipsa poterit. Contrahentium cura erit providere, ut civilis status officialis celebrationis matrimonii praesens adsit, parochi autem opera in id tantum circumscribitur, ut contrahentibus obligationem, quam civilis lex ipsis imponit, opportune palam faciat.

Art. 18. Quod matrimonia attinet quae ad formam in Concilio Tridentino praescriptam quovis tempore celebrata fuerint, quaeque effectus civiles sortiri debent, subsidiariae probationes potissimae habebuntur, quae ab auctoritate ecclesiastica promanant.

Art. 19. Auctoritas ecclesiastica causas quae respiciunt matrimonii vinculum et coniugum cohabitationem, ut etiam sponsalium validitatem, unice cognoscet; civilibus matrimonii effectibus ad iudicem saecularem remissis.

Art. 20. Exercitus Reipublicae exemptionibus gratisque fruuntur, quae sub generali privilegiorum castrensium nomine cognoscuntur, quasque Sanctitas Sua separatim determinabit.

Art. 21. Post Divina Officia in omnibus Reipublicae templis sic orabitur: *Domine, salvam fac Rempublicam; Domine, salvum fac Praesidem eius, et supremas eius auctoritates.*

Art. 22. Reipublicae Gubernium dehinc perpetuo tamquam publicum status nomen et debitum (vulgo: *debito consolidato*) agnoscit pretium tum censuum in aerarii beneficium redemptorum, tum etiam bonorum publicatorum (vulgo: *beni disamortizzati*), quae olim ad Ec-

clesias, pia sodalitia, patronatus, cappellas et instructionis ac beneficentiae instituta ab Ecclesia administrata pertinebant, quo demum cumque tempore ipsum in publici aerarii nominibus inscriptum fuerit. Huiusmodi nominum sors recognita (vulgo: *debito riconosciuto*) annum fœnus, quovis onere deducto, trientis cum dimidio reddet cuius quolibet exacto semestri dies cedat.

Art. 23. Redditus qui ex patronatibus, cappellis, sodalitatibus aliisque privatis foundationibus proveniunt, iis directim addicentur et numerabuntur, qui iuxta foundationum tabulas eodem exigendi iure polleant, vel ab iis legitime delegatis. Illorum solutio, ut praecedenti articulo cautum est, absque ulla subductione fiet, ab insequenti anno 1888 exordio ducto. Casu quo aliquam ex praedictis foundationibus extingui contingat, praehabitis inter potestatem ecclesiasticam et Gubernium consiliis, proventuum, qui ad illam pertinebunt, pietatis et beneficentiae operibus addictio fiet, quin tamen unquam contra fundatorum voluntatem quidpiam fiat.

Art. 24. Sancta Sedes perpendens praesentem statum aerarii Columbiani, et attenta utilitate quae ex observantia praesentis conventionis in Ecclesiam manat, Reipublicae sequentia remittit et condonat: a) Pretium sortis usque adhuc minime recognitae (*non riconosciuta in verum modo*) bonorum publicatorum (vulgo: *disamortizzati*) quae quoad maximam illorum partem ad conventus pertinebant aut sodalitia religiosa utriusque sexus iam extincta, et in praecedentibus articulis haud comprehensa. b) Nomina quae debeat ecclesiasticis institutis ob non solutos redditus fructusve quorum dies cessit, aliave de causa ex publicatione oborta usque ad diem 31 Decembris vertentis anni 1837.

Art. 25. In huius beneficii compensationem Columbianum Gubernium semel obstringit aliquam quotannis in perpetuum addicere expectantiam pecuniae vim, quae in praesenti ad centena Columbianorum scutatorum millia constituta, quum aerarii conditio meliori fuerit loco aequae adaugebitur; quo, ea ratione et modo qui inter summas utrasque potestates ex composito conveniat, ope auxilioque iuvabuntur dioeceses, capitula, seminaria, missiones aliaeque id genus opera, quibus Ecclesia gentes ad humaniorem vitae cultum adducit.

Art. 26. Religiosi extinctarum sodalitatum adhuc dum superstites redditibus frui pergent, qui praecedentibus legibus adtributi ipsis fuerunt pro eorum sustentatione aliisque vitae necessitatibus.

Art. 27. Pari modo redditus aliaeque assigationes firmae rataeque constabunt antehac adtributae divini cultus manutentioni in ecclesiis, cappellis aliisque religiosis locis, quorum ratio habita non est in Art. 22. Casu quo super hoc caput dubia aut difficultates oriantur, Gu-

bernium consilia cum competenti ecclesiastica auctoritate communicabit, ut quod ad rem sit decernatur.

Art. 28. Gubernium ecclesiasticis institutis bona publicata ad eadem pertinentia restituet, quae nulli destinata et adtributa usui fuisse deprehendantur. Quorum ubi ignotus sit dominus, vel in quem impendantur finis cessaverit, sive sors ex eorum venditione proveniens, sive eorum redditus adsimilibus pietatis et beneficentiae operibus addicentur, prout uniuscuiusque Dioeceseos necessitas postulaverit, collatis ea desuper re cum competenti auctoritate ecclesiastica consiliis.

Art. 29. Sancta Sedes vicissim publicae tranquillitati consulere cupiens declarat eos qui durante praeteritarum vicissitudinum tempore ecclesiastica bona emerint publice proscripta, aut census in publico aerario redemerint, ad civilem legum tunc temporis vigentium normam, nullo unquam tempore aut modo ab ecclesiastica potestate molestiam habituros. Haec porro remissionis gratia nedum executores huiusmodi actuum comprehendit, verum etiam eos omnes qui in exercitio cuiuslibet muneris eisdem participaverint; ita ut emptores, tum ipsi, tum legitimi eorum successores ab iisve causam habentes, tuto et pacifice ea eorumque emolumenta et fructus sibi habeant. Id tamen semper fixum firmumque esse debet, ut huiusmodi

abusivae alienationes nunquam in posterum renoventur.

Art. 30. Quod coemeteria attinet Reipublicae, Gubernium ex composito cum respetivis locorum Ordinariis operam adhibebit, ut cautiones, quas civium bonum et publica salus legitime exigit, cum veneratione sacris locis, Ecclesiaeque legibus debita socientur. Casu quo sententiae non convenient, Reipublicae Gubernium pro re nata cum Sancta Sede communicabit.

Art. 31. Pacta conventionesque, quae inter Sanctam Sedem et Columbiae Gubernium in-eantur quoad subsidia et adiumenta ut catholicae Missiones penes barbaras tribus in Reipublicae territorio degentes, maiora incrementa suscipiant publicorum comitiorum Reipublicae suffragiis confirmari haud oportebit.

Art. 32. Per praesentem Conventionem leges, ordinationem, decreta quolibet modo et tempore hucusque lata, in quantum conventioni eidem adversantur, abrogata omnino censentur; atque eadem conventio veluti lex status in futurum omne tempus valitura habebitur.

Art. 33. Ratificationes praesentis conventionis mutuo tradentur infra sex mensium spatium a subscriptionis die, aut citius, si fieri poterit.

In quorum fidem praefati plenipotentarii praesenti conventioni subscripserunt illamque suo quisque sigillo obsignavit.

Actum Romae die 31 Decembris 1887.

CONCURSUS

1. — *Instructio S. C. de P. F. de Concursibus ad paroecias.*

Tridentinum Concilium decrevit (sess. 24, cap. 18, de Ref.): « Episcopum statim habita notitia vacationis parochialis ecclesiae (si opus fuerit) idoneum in ea vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur ».

Pertinet deinde ad Episcopum indicare per publica edicta concursum. Terminus in edictis constituendus ex eodem Concilio Tridentino est dierum decem, sed concedit S. Pii V Constitutio *In conferendis*, § 6, ut hic terminus ad alios decem dies prorogari queat et non ultra. Exacto termino in edictis praestituto, fit concursus. Cum vero neque in Conciliari decreto neque in Piana Constitutione examinis in concursu peragendi forma seu methodus ulla certa ac peculiaris servanda proposita fuisset, idcirco ad vitanda incommoda quae ex eo oriebantur, S. Congregatio Concilii in litteris iussu s. m. Clementis XI, die 10 Iulii 1721 editis, certam methodum habendi ad parochiales ecclesias concursum in posterum servandam praestituit. Posteriori tempore s. m. Benedictus XIV in

Constitutione quae incipit *Cum illud* 14 Decembris 1742 praefatas litteras (quae per integrum ibidem referuntur) confirmans, nonnulla praeterea addenda vel immutanda, nonnulla breviter in iisdem tradita clarius explicanda censuit.

Iuxta praescriptum Concilii Tridentini ac Benedictinae Constitutionis, examen per concursum tam super doctrina, quam super ceteris concurrentium requisitis qualitibus, habendum est cum vacatio ecclesiae paroecialis contigerit. Viget nihilominus in aliquibus dioecesibus consuetudo examen de doctrina separandi ab examine de reliquis canonicis requisitis, et hoc ad ipsum pro vacante paroecia concursum remisso, examen de scientia alio magis opportuno tempore instituendi. Quamobrem generatim bis in anno examen habetur de scientia, in quo qui adprobati fuerint, ad quodcumque parochiale Beneficium intra sex proximos sequentes annos vacaturum concurrendi ius habent, sed exeunte sexennio examini se denuo sistere tenentur si Beneficium parochiale obtinere velint. A lege autem subeundi hoc novum, exacto sexennio, examen ab Episcopo, audita Examinatorum sententia, dispensari possunt qui inter synodales vel pro synodales Examinatores

sunt assumpti, aut qui propter muneris vel Beneficii quo fruuntur dignitatem, vel propter diuturnam operam qua Ecclesiae cum laude servierunt, scientiae testimonium abunde praestant. Ceterum, paroecia aliqua vacante, concursus habetur, Examinatoribus, adhibita ea quae in usu est cautione, iudicantibus quinam ex competitoribus ad regendam paroeciam vacantem apti sint, salvo semper Episcopi iure eligendi inter approbatos, quem ipse digniorem aptioremque iudicaverit. Haec porro praxis ab Apostolica Sede approbari solet ad tempus.

In S. Congr. die 10 Octobris 1884.

2. — *Electio in Concursu ad Paroecias.*

Episcopum non teneri ad eligendum tamquam digniorem, quem Examinatores maiori suffragiorum numero adprobarunt. — S. C. C. 3 Mart. 1877.

3. — *Electio in Concursu ad Canonicat. Theolog. et Poenit.*

An Episcopus polleat iure eum eligendi ad praebendam Theologi et Poenitentiarum, quem ipse inter approbatos in formali concursu digniorem iudicaverit; seu potius illum eligere teneatur, quem magis idoneum in eodem concursu examinatores renuntiaverint?

R. Affirmative ad 1^{am}. partem; negative ad 2^{am}. — S. C. C. 21 Dec. 1829.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE EXAMINE TANTUM ORALI.

Quaestio moveri potest *de validitate et de liceitate* huiusmodi oralis examinis sine scripto.

Ad validitatem primum quod attinet, quae gravior quaestio est, non videtur quod defectus examinis scripti irritum reddat *pleno iure* et *ipso facto* huiusmodi examen et concursum. Enimvero « omissio examinis est contra formam substantialem a Sacro Concilio Trid., in cap. 18, sess. 24, de Ref., statutam ac propterea concursus ex hoc capite est nullus », ut declaravit S. C. C. in Tarracon. 18 Martii 1635. Verum examen in casu non est simpliciter omissum. Concilium Tridentinum vero in loc. cit. *examen* quidem praescribit, *examinentur ab Episcopo; sive, eo impedito, ab eius vicario generali atque ab aliis examinatorebus*, etc.; sed *formam* etiam huius examinis non constituit: unde omissio examinis scripti irritum concursum reddere non potest ex hoc capite, quod sit *contra formam substantialem a Sacro Concilio Tridentino statutam*. Quin imo Conc. Trid. ab ea *forma substantiali examinis* diserte excludit ipsam *formam examinis*, quacumque tandem fiat forma. In fine enim citati capituli 18

haec habentur: « *Licebit* etiam Synodo provinciali, si qua in supradictis circa *examinationis formam* addenda remittendave esse censuerit *providere* ».

Neque item asseri potest determinatam quandam examinis *formam* esse substantialem ex Constit. S. Pii V *In conferendis* et ex Constit. Benedicti XIV *Cum illud*, declarantibus praedictum Tridentini Decretum. Etenim S. Pius V in ea Constit. *In conferendis* concursum seu examen habendum inculcavit secundum Tridentinum Decretum; *formam* vero huius concursus seu examinis minime determinavit.

Hanc *formam* determinavit quidem Benedictus XIV in laud. Const. *Cum illud*; sed inde repeti non potest nullitas *ipso facto* concursus seu examinis, si scripto non fiat, sed oretenus tantum. Reclusius, de Concursibus, p. 2, tit. 4, n. 89, fere unicus est, qui teneat omnes praescriptiones, quae habentur in Const. *Cum illud*, spectare *ad formam substantialem concursus*. Singularis haec opinio reiicitur ex constanti praxi Datariae Apostolicae, ex communissima Theologorum et Canonistarum sententia, et ex ipso tenore Benedictinae Constitutionis. Etenim Benedictus XIV in ea Const. confirmat Concilii Tridentini et S. Pii V praescriptiones, formalitates a Clemente XI propositas et commendatas praecipit servandas, et praeceptivas reddit; verum nullam in eadem Const. addit irritantem clausulam. Ex omissione igitur alicuius formalitatis in ea Const. praeceptae, actus quidem *irritabilis est*, adeoque ubi opportunum fuerit *irritari potest*, attamen ipso facto *irritus et nullus* non est. Hinc praeter alias S. Congr. Conc. resolutiones, novissime dubio proposito: « An pro forma substantiali absolute habenda sint *omnia*, quae in Benedictina Constitutione *Cum illud* praescripta sunt quoad concursus ad beneficia ecclesiastica, ita ut nullum reddant concursum, in quo non servantur », eadem S. Congr. d. 3 Aug. 1889, respondit: *Non esse interloquendum*. Ac nulla quidem adest S. C. C. resolutio, qua *absolute* constet de nullitate concursus sine scripto peracti. Neque vero obiici potest, quod ex praxi Datariae Apostolicae et ex Responsionibus S. C. C., in una Larinen. Concursus 2 Sept. 1758 et 26 Ian. 1878 nullus habitus sit concursus, in quo candidatorum scripta *subscripta* minime fuerant, iuxta Litteras anni 1721 et Constitutionem Benedicti XIV. Illa enim praxis et hae Declarationes respiciunt non *substantiam ipsius concursus*, quasi hic invalidus et irritus sit nisi scripto fiat, sed respiciunt *substantiam concursus scripti*, quando nempe hic scripto fiat, ut fieri debet. Deficientibus nempe debitis subscriptionibus, fidem facientibus; scripta tunc uti authentica haberi non possunt; et doli ac fraudis praesumptio iuris est, et certe fundata et prudens est suspicio; adeoque tunc concursus nullus et irritus

est. — Hiscè igitur attentis, concludendum est pro validitate *examenis* seu *concursus* in casu.

Ad *licitatem* quod attinet, *examen scriptum* expresse reperitur consignatum in Instructione Clementis XI, 10 Ian. 1721, inserta in Const. Benedicti XIV *Cum illud*, qua Const. Summus Pontifex, § 16, *gerendarum rerum ordinem praescribit*, et edicit *servandam accurate in omnibus formam traditam in supra relatis Litteris anno 1721 editis*, quibus praedicta Instructio continetur.

Hinc iterum concludendum est pro *illicite* *examenis* seu *concursus* oralis tantum sine scripto in casu. Ex ea enim Benedicti Constitutione huiusmodi examen et scriptum et orale simul esse debet.

Neque vero pro eius *licitate* invocari alicubi potest contraria consuetudo. Nam consuetudo, ut legitima sit, *rationalis* esse debet. Ea vero, etiamsi unus tantum sit candidatus, talis non apparet. Etenim, ubi candidati querelae enascantur, quod rarum non est, contra *irrationalabile eligentis iudicium*, vel contra *malam examinatorum relationem*, impossibilis redditur utilis appellatio ad superiorem iudicem, cum in eo rerum statu sit impossibile rectum superioris iudicium. Hinc Benedictus XIV in isto appellationis casu praecipit in cit. Const. § 16 ut « acta concursus *integra* omnino producat, et iudex, *nisi illis visis*, et gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Praeterea in ferenda sententia ac reparando gravamine idem iudex

innitatur solummodo probationibus ab actis elicitis tam respectu doctrinae quam aliorum meritorum ». Inter acta vero contineri necessario debent *scripto datae responsiones quaestionibus propositis*, necnon *conciuncula scripto pariter exarata et textui evangelico vel alteri dato themati accommodata*. Insuper legitima consuetudo esse non potest sine superioris consensu, qui in casu omnino desideratur, cum praxis Apostolicae Datariae constantissime contraria sit huic agendi rationi. Quod autem forte nulla aliquando facta fuerit animadversio de hac agendi ratione iuri constituto et vigenti aperte contraria, ut per se patet, ex pluribus particularibus causis facile explicari potest, unde res in particularibus casibus tolerata quidem fuerit, minime vero positive umquam approbata. Quot sane patienter tolerantur quae tamen omnino silentio reprobantur! Neque expedit omnia semper reprehendere.

Quare ob illicitam concursus formam in casu, absolute posset praedictus concursus irritari, et novus indici posset concursus. Verum, quando unicus fuerit candidatus, et iste ab examinaturibus diiudicatus fuerit idoneus, nullus querelam moveat, et Episcopus candidatum S. Sedi valde commendet, benigne monito Episcopo ne ea praxis continuetur, et sanato, ut alias eo formae defectu, poterit tunc praedictus concursus seu examen approbari, et candidato beneficium conferri.

CONFESSIO

1. — *Confessionis libertas.*

La S. Sede ha ritenuto sempre la massima, che non si deve vincolare in alcun modo la libertà de' cristiani in un punto così delicato, quale è la sacramentale Confessione, ed ha voluto sempre che fosse lecito a ciascuno di manifestare le sue colpe a quello tra i sacri ministri approvati, che gli fosse più a grado. Non ha egualmente mai proibito ad un Confessore approvato di ascoltare nella propria Chiesa le confessioni di qualunque siasi cattolico, che si presentasse al sacro tribunale. Così non è proibito ai cristiani di una diocesi passare in un'altra per ivi confessarsi. Inoltre, sebbene per l'adempimento del precetto pasquale deve ogni cristiano fare la sua Comunione nella propria parrocchia, non ha però alcun obbligo di confessarsi in tale occasione al proprio parroco. Questa è stata sempre, ed è la massima e la pratica tenuta dalla S. Sede. Non si è fatta poi mai alcuna distinzione di rito, giacchè l'amministrazione di tal sacramento non porta seco alcun cambiamento di rito; che anzi la stessa S. Sede, quante volte si è mosso alcun dubbio

su tal particolare, ha dichiarato, che non dovesi fare in tal genere alcuna limitazione. Quindi nel 1626 (5 di Giugno) vietò severamente ad alcuni Vescovi latini d'impedire i loro sudditi di confessarsi dai sacerdoti ruteni, e viceversa: eccole il decreto: « Non debere latinos Episcopos prohibere subditis suis, ne confessiones faciant cum sacerdotibus ruthenis unitis ab Ordinariis locorum approbatis: nec e contra Episcopos ruthenos unitos subditos suos simili prohibitione ligare, ne confessarios latinos approbatos ad excipienda peccata sua adeant. Nam cum rutheni uniti sint vere catholici, ubi ritus diversitas non repugnat, discordias, dissidia inter eos excitantes vel nutrientes, introducere inconveniens et damnosum est ». — S. C. de P. F. 2 Iun. 1835 ad Archiep. Aleppen. Graeco-Melch.

2. — *Sacramentalis confessio catechumenorum ante baptismum.*

An catechumeni confiteri possint sacramentaliter antequam baptizentur sive absolute sive conditionate.

R. Quoad confessionem ante baptismum absolute conferendum, *negative*; quod si nihilominus catechumenus velit sese confiteri instruitur id nullatenus haberi posse sub ratione Sacramenti, cum nequeat absolutio impertiri, nec teneri missionarium ad secretum servandum. Si vero agatur de iis qui debent baptizari sub conditione, tunc poterunt ad maiorem functionis ecclesiasticae facilitatem prius audiri sacramentaliter quoad eorum culparum accusationem; deinde post collationem baptismi sub conditione confessarius, iterum reassumptis per summa capita cum poenitente iis de quibus iam accusationem fecerit, absolvat sacramentaliter pariter sub conditione. — S. C. S. O. 2 Dec. 1874.

3. — *Confessio exigenda ab haereticis qui sub conditione rebaptizantur in Anglia.*

Beatissime Pater. — Inter decreta primae Synodi Provincialis Westmonasteriensis sub c. 16, n. 8, ubi sermo est de abiuratione Protestantium adultorum, et de baptismo sub conditione eis conferendo, additur « confessio etiam sacramentalis semper in tali casu est exigenda ». In adnotationibus, quas adiecit Pater Ballerini editioni Romanae Theologiae Moralis P. Gury, dicitur hanc confessionem esse conformiorem Instructioni a Suprema S. Officii Congregatione super modo reconciliandi haereticos editae, ex qua Instructione deducitur, opportunam esse integram peccatorum confessionem. In textu P. Gury tenetur eam esse suadendam in praxi.

Quum vero hic auctor tam in Theologia, quam in casibus Conscientiae citaverit opinionem aliorum Auctorum docentium propter existentiam dubii de primo baptismo a neo-conversis tempore infantiae suscepto (adeo ut si nullum id fuerit, vera baptismi susceptio sit ea, quae occasione abiurationis sub conditione traditur) dubiam esse obligationem peccata integre confitendi ante hoc baptismum conditionatum, nonnulli confessarii in Anglia censuerunt, eos auctores secuti, dubiam confessionis integrae obligationem esse nullam obligationem: ac propter repugnantiam conversorum ad eam faciendam, et propter periculum confessionis imperfectae, vel etiam sacrilegae, omnino expedire, ut conversi aliqua tantum peccata confessario exponant, ut ab eo absolutionis sacramentalis, si forsitan ea opus sit, beneficium impetrent.

Ex alia parte habetur *praxis constans* maxime partis confessoriorum regni integram confessionem tam ante, quam post approbationem Concilii Provincialis non modo suadentium, sed etiam exigentium; habetur difficultas conversorum, intellectum ad obsequium fidei ipsius captivandi, nisi per animi humilitatem et submissionem, quas in Sacramento Poenitentiae

Christus Dominus reponere dignatus est; habetur etiam impossibilitas sciendi, nisi per integram peccatorum manifestationem, utrum neo-conversus rite sit ad ipsum baptismum dispositus, velitque, ex. gr., restitutionem famae vel bonorum (si ad eam teneri contigerit) facere, occasionem proximam peccandi vitare, a matrimonio nulliter contracto resilire, etiamsi per S. Sedis dispensationem (uti in casibus quotidie frequentioribus matrimonii post divortium civile contracti) illud sanari nequeat; habetur insuper necessitas suae salutis per iustificationem in Sacramento Poenitentiae prospiciendi, a cuius integritate nemo in infantia semel baptizatus possit eximi; attenta praesertim diligentia iuniorum e clero anglicano circa ritum baptizandi fideliter servandum, et attento proinde maiori numero eorum, de quorum baptismatis infantilis valore non licet dubitare.

Quum vero certum sit, quod post plures annos confessionis integrae obligatio vim suam omnino sit amissura, si in praxi sequi valeant Theologi uti tutam opinionem auctorum praefatorum, Archiepiscopus Westmonasteriensis, et Episcopi Angliae enixe rogant, ut Sanctitas Vestra, pro sua in Missiones Angliae benignitate, dignetur declarare hac super quaestione gravissima mentem Ecclesiae:

An debeat, *iuxta Synodi Provincialis Decretum* a S. Sede probatum, confessio sacramentalis a neo-conversis in Anglia exigi, et an ea debeat esse integra?

R. Affirmative; et dandum esse Decretum latum sub feria quinta die decimaseptima Iunii anni millesimi septingentesimi decimi quinti. — S. C. S. O. 17 Dec. 1868.

Decretum sub feria V die 17 Iunii 1715. — An plena fides sit adhibenda Carolo Wipperman de Rostoch in ducatu Muxlemburgh praedicanti et Lectori theologiae lutheranae quietisticae superintendenti et doctori primario sectae Lutheranorum Quietistarum, S. Fidei catholicae reconciliato in S. O. Parmae, et circa nonnullos errores detectos in eius Baptismo; an ipsi credendum sit circa ea quae enarrat, et quatenus affirmative, tum ut ipsius salutis, tum etiam ut ceterorum illius sectae seu regionis, praesertim si fuerint ignorantes, salutis pariter consulatur.

Quaeritur, an dictus Wipperman sit rebaptizandus, et quatenus affirmative, an absolute vel sub conditione; et quatenus affirmative; an teneatur confiteri omnia peccata praeteritae vitae; et quatenus affirmative; an confessio praeponenda sit, vel postponenda Baptismo conferendo sub conditione.

SSm̃us auditis votis Em̃orum dixit: Carolum Ferdinandum esse rebaptizandum sub conditione, et collato Baptismo, eius praeteritae vitae peccata confiteatur, et ab iis sub conditione absolvatur.

4. — *De confessione per interpretem.*

Quamvis, docente Concilio Tridentino, nullo sit Divino praecepto mandatum, nec satis consulto lege aliqua humana praecipi possit, ut delicta, praesertim secreta, publica confessione aperiantur, tamen visum est Patribus deputatis, eidem Sanctae Synodo inhaerentibus, eos qui volunt sponte per interpretem confiteri, non debere per Vicarium apostolicum Constantinopolitanum prohiberi: cui sufficet praecavere abusus et scandala, et curare, ut interpretes admoveantur de obligatione ad observantiam secreti. — S. C. de P. F. 1633, 19 Iul. 1838.

5. — *Facultates Regularibus in Italia violentia suppressis concessae, quoad confessionem.*

Superioribus tum generalibus tum provincialibus, facultatem concedit, sive per se sive per alios idoneos viros religiosos, ab ipsis deputandos, indulgendi regularibus sui Ordinis suppressis, ut, durantibus praesentium temporum circumstantiis, quemcumque sive regularem sive saecularem, ex approbatis tamen ab Ordinario loci, confessarium sibi eligere valeant, a quo etiam, quatenus opus sit, a casibus et censuris in proprio Ordine reservatis absolvi; et super irregularitate ex violatione earundem censurarum quomodocumque contracta, dummodo occulta remaneat, dispensationis gratiam recipere in foro tantum conscientiae possint.

Declarat insuper quibuscumque regularibus suppressis sive in aliqua domo, prout num. 1 (a Superiore designata, in quam dispersi Religiosi convenerint), commorantibus, sive extra domus religiosas tanquam saecularizatis ad tempus degentibus, licere Confessiones suas sacramentales apud confessarios proprii Ordinis, legitime a suo Praelato approbatos, peragere. — S. Poenit. 18 Apr. 1867.

6. — *De Confessariis regularium Conventuum suppressorum.*

S. S. ad propositum dubium rescribendum mandavit, nempe Religiosos suppressorum Conventuum, qui hac de causa in communitate non vivunt posse sibi eligere in Confessarium quemcumque Presbyterum, sive ex clero saeculari, sive ex clero regulari, dummodo sit ex approbatis ad excipiendas confessiones ab Ordinario loci. Iis vero Religiosis, de quibus agitur, qui licet a suis Conventibus eiecti, tamen eo meliori modo quo fieri poterit in Communitate vivunt, S. S. benigne tribuit Indultum eligendi sibi quemcumque Confessarium, ut supra, dummodo in ea non habeantur saltem quatuor Confessarii proprii Ordinis. — S. C. EE. et RR. 3 Iulii 1862.

7. — *De Confessariis religiosorum extra claustra.*

Regulares etiam ad tempus saecularizatos debere exomologesim suam facere penes confessarios approbatos ab Ordinario loci, a quibus in actu sacramentalis confessionis absolvi poterunt etiam a censuris et casibus reservatis in Ordine, si in Dioecesi reservati minime sint. — S. C. EE. et RR. 27 Aug. 1852.

8. — *An Confessarii regulares proprios famulos absolvere possint?*

1. An famuli et famulae monialium saeculares, in iisdem mansionibus (sitis in atriis monasteriorum muro circumvallatis, et quae sunt contigua monasteriis, et habent portam quae clauditur in casu) degentes, teneantur recipere Eucharistiam tempore paschali a Parochis, in quorum Parochiis monasterium et mansiones sitae sunt in casu? 2. An ad dictos Parochos spectet Sacramenta dictis famulis et famulabus ministrare in ultima infirmitate in casu? — R. Ad 1^{um}. Affirmative; ad 2^{um}. Affirmative. — S. C. C. 17 Sept. 1822. Cf. Benedictum XIV, Notif. 55, n. 7, 8.

9. — *An Confessarii regulares proprios alumnos convictores absolvere possint?*

An iuvenes et convictores alumni, viventes pro studiis in Regularium Collegiis, et puellae in exemptis Monialium monasteriis educationis causa degentes, habendi sunt veluti spectantes ad coenobii et monasterii familiam, adeo ut irrequisito Parocho, Communionem paschalem, Viaticum et Extremam Unctionem a Superiori regulari recipere possint? — R. Dilata et dividantur dubia. — S. C. EE. et RR. 8 Iun. 1860. Cf. Acta S. Sed., v. 3, p. 47, seqq.; Lucidi, ed. 3^a, v. 2, p. 371 seqq.

10. — *Regularium in claustris confessio.*

Confer verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis* n. 2 seqq.

11. — *Monialium extra domos confessio.*

Aliquando Moniales aut ratione sanitatis, aut alia causa obtinent veniam egrediendi ad breve tempus ex earum Monasterio *retento habitu*; quaeritur, an in tali casu possint exomologesim suam facere apud confessarios approbatos *pro utroque sexu*, quamvis non approbatis *pro Monialibus*. — R. Affirmative, durante mora extra Monasterium. — S. C. EE. et RR. 27 Augusti 1852.

In Dioecesi N. Galliae, in multis parochiis adsunt duae vel tres et vix quatuor recentiorum

Congregationum Sorores, puellarum educationi inservientes. Porro illae Sorores, communiter sed extra clausuram degentes, non habent sacellum privatum, sed ecclesiam parochialem, sicut ceteri, frequentant, ibidem Missae et ceteris Officiis assistentes, sacramenta tum Poenitentiae tum Eucharistiae recipientes; illae insuper Sorores saepius de parochia in aliam transeunt secundum Superiorissae generalis voluntatem. Porro, num in hisce circumstantiis applicanda sit iuris dispositio circa triennalem confessariorum mutationem, praesertim, cum in hisce paroeciis unicus tantum adsit presbyter, nempe parochus? — R. Sorores, de quibus agitur, posse peragere extra piam propriam domum sacramentalem confessionem penes quemcumque confessarium ab Ordinario approbatum. — S. C. EE. et RR. 22 Apr. 1872, ad 3.

12. — *Monialium in domibus confessio.*

Confer verbum *Instituta Religiosa recentiora.*

13. — *Religiosi et Moniales quoad casus reservatos.*

Confer verbum *Censura* n. 36, 38, et verbum *Reservatio.*

14. — *Facultates Confessariorum Urbis.*

Confer verbum *Censura* n. 39, 40.

15. — *Stola in confessionibus excipiendis.*

In Cathedrali Patavina ex immemorabili consuetudine in publica administratione Sacramenti Poenitentiae Sacerdotes Confessarii abstinere ab usu stolae a Rituali Romano praescriptae. — Quaer. An standum sit huiusmodi consuetudini?

R. Negative; sed standum omnino Rituali et aliis Decretis. — S. R. C. 7 Dec. 1844.

16. — *Praescriptiones circa confessionalia in publicis Ecclesiis Urbis et in Institutis mulierum.*

Ai RR. Rettori delle Chiese ed ai Superiori di Monasteri e Case Religiose in Roma.

È a notizia di questa Curia Ecclesiastica che, in alcune chiese di questa Dominante, e presso alcuni Istituti Religiosi, segnatamente di donne, i confessionali non si trovano nelle debite condizioni.

A togliere tale abuso, che può dar luogo a gravissimi inconvenienti, si rammenta ai Rettori di chiese che i confessionali per le donne devono esser posti in chiesa, in luogo aperto, muniti di fitta grata inamovibile (vivamente raccomandiamo che sia coperta all'intorno di

velo fisso) ed in tal guisa costruiti, che il confessore rimanga totalmente separato dalla penitente.

Sono pertanto da considerarsi come irregolari i confessionali per donne situati nelle sagrestie, o senza fitta grata, quelli che sono posti in chiesa, ma in luogo appartato, oscuro e pressochè nascosti agli occhi del pubblico, e quelli consistenti in una semplice tavola con grata, detti mezzi confessionali.

Sono altresì irregolari i confessionali dei monasteri e case religiose femminili che, oltre di fitta grata, non sono muniti di velo fisso da rendere invisibile il sacerdote, e nei quali il confessore non rimanga in ambiente diverso da quello della penitente.

Tutte queste, ed altre simili e difettose specie di confessionali, devono essere abolite o corrette entro un mese dalla data della presente e, per ordine superiore, lo scrivente fa di ciò formale precetto a chi di ragione, avvisando che, trascorso il detto termine, non mancherà d'invitare ecclesiastiche persone a verificare se i presenti ordini siano stati debitamente eseguiti.

In questa occasione si rammenta pure che le confessioni delle donne, anche in chiesa ed in confessionali regolari, non possono ascoltarsi, senza specialissimo privilegio, oltre mezz'ora dopo l'Ave Maria vespertina.

Dalla Segreteria del Vicariato, li 9 Febbraio 1898.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE REGULARIUM CONFESIONE IN ITINERE.

1. In itinere debent Regulares confiteri socio idoneo, si habent; si vero non habent, confiteri possunt « cuicumque alii idoneo et discreto Religioso vel saeculari ». Ita ex Privilegio concessio Ordini Praedicatorum ab Innocentio VII Const. *Provenit* XVI Kal. Nov. 1404.

2. « Advertendum, inquit S. Alph., l. 6, n. 575, quod facultas praedicta, quam habent Religiosi itinerantes se confitendi cuicumque sacerdoti idoneo, non habet locum respectu casuum reservatorum ». Quoad hos casus reservatos standum est peculiaribus Ordinationibus uniuscuiusque Ordinis. Confer verbum *Approbatio pro confessionibus audiendis* n. 5.

3. *Quinam dicatur socius idoneus?* — R. Socius idoneus est, qui non est excommunicatus, suspensus, irregularis. Irregularis autem esse potest defectu scientiae.

4. *Utrum Regularis cum socio idoneo alteri eiusdem Ordinis occurrenti in itinere confiteri possit?* — R. Non possunt Regulares in itinere confiteri socio eiusdem ordinis forsitan occurrenti; sed socio itineris tantum. Si autem ad domum sui Ordinis divertant, possunt aut confessario domus, aut socio confiteri. La-Croix, l. 6, p. 2, n. 1524.

5. *Quid, quando non defert religiosus socium, et divertit ad loca extra monasteria suae Religionis?* — R. « Tunc seclusis particularibus instructionibus Praelatorum potest cuilibet sacerdoti seculari vel regulari confiteri... Solum posset quis dubitare, quando contingit in eodem loco concurrere religiosum eiusdem Ordinis; videtur valde probabilis praesumptio vo-

luntatis Praelati, ut illi confiteatur... Et sane ita est consulendum... Nihilominus, ubi non fuerit vel in Regula praescriptum, vel a Superiore ordinatum, non censeo esse necessarium; quia omnis haec limitatio est onerosa et scrupulosa, et ideo nisi de illa expresse constiterit, non est imponenda ». Suarez, de Relig., tr. 8, l. 2, c. 17, n. 8.

CONFIRMATIO

1. — *De materia et forma Confirmationis.*

Dum quidam missionarius (Indulto Apostolico confirmandi munitus) in eo erat ut Confirmationis Sacramentum pluribus christianis administraret, territus est a gentilibus in atrio adstantibus. Omissa proinde prima manuum impositione, lectaque praepropere oratione *Omni-potens* usque ad verba *de coelis*, et neglecta commemoratione septem donorum, protulit formam: *Signo te*, etc. Quaeritur an, attenta Enc. Benedicti XIV *Ex quo primum*, et scandalo quod oriretur si sub conditione illi christiani iterum confirmarentur, tuta conscientia possint relinqui in bona fide?

R. Non esse repetendam Confirmationem sub conditione. — S. C. de P. F. 6 Aug. 1840.

Cum ex accidentali casu omissae fuerint caeremoniae finalis benedictionis in Confirmatione, peracta tamen manuum impositione et unctione, dubium ab Episcopo propositum est: An pueri, de quibus agitur, sint valide confirmati?

R. Affirmative. — S. C. S. O. 22 Iun. 1892.

2. — *De confirmationis ministro.*

An Abbati Nullius SSmae Trinitatis Cavensis competat ius confirmandi alienos subditos in aliena dioecesi ex Episcoporum consensu in casu.

R. Negative. — S. C. C. 11 Dec. 1897.

3. — *Simplex Sacerdos sacramentum Confirmationis ex S. Sedis Apostolicae delegatione administrans.*

Decretum Sacrae Congregationis Generalis de Propaganda Fide. Die 21 Martii 1774. — Referente R. P. D. Stephano Borgia Secretario, nonnullos Missionum Superiores, aliosque, quibus ab Apostolica Sede extraordinaria Sacramentum Confirmationis administrandi facultas conceditur, in illius administratione usos quandoque esse vestibus ac ornamentis episcopalibus: Eminentissimi Patres declararunt, ac vi-

gore praesentis Decreti declarant, nemini prorsus caractere episcopali non insignito, vel cui alias usus Pontificalium ex vero legitimoque privilegio non competit, licuisse, vel licere in collatione Chrismatis adhibere Rochettum, Mitram, Baculum Pastorale, Annulum, vel Crucem pectoralem; statueruntque supplicandum esse Sanctissimo pro approbatione huius declarationis, necnon efformandam Instructionem pro simplicibus Sacerdotibus Confirmationem, ut supra, administrantibus.

Facta vero SSmo Domino Nostro Clementi PP. XIV per praefatum Dominum Secretarium in audientia die 3 Aprilis currentis supradictae Sacrae Congregationis sententiae relatione, Sanctitas Sua illam benigne approbavit, et ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observari mandavit.

Datum Romae ex aedibus dictae Sacrae Congregationis die 23 Aprilis 1774.

4. — *Instructio pro simplici Sacerdote sacramentum Confirmationis ex Sedis Apostolicae delegatione administrante.*

Etsi, iuxta Sacrosancti Tridentini Concilii definitionem solus Episcopus sit Ordinarius huius Sacramenti minister¹; solet tamen quandoque iustis de causis Sedes Apostolica simplici Sacerdoti, tamquam extraordinario ministro, facultatem tribuere illud conferendi².

Sacerdos igitur, cui facultas haec fuerit concessa, in primis curet apud se habere Chrisma, per Catholicum Antistitem cum eadem S. Sede communionem habentem confectum, ac sciat, sibi numquam licere³ sine eo Confirmationem administrare, vel illud ab Episcopis haereticis aut schismaticis recipere.

Animadvertat insuper, num in facultate sibi ab Apostolica Sede impertita alia etiam facultas expressa legatur, utendi scilicet Chrismate ante annum benedicto, alias eo non utatur, nisi forte in casibus necessitatis⁴, cum a sacris canonibus id prohibitum sit⁵.

¹ Sess. 7, de Confirm., can. 3.

² Eugen. IV in Decret. pro Armenis.

³ S. Thomas, 3. part., quaest. 72, art. 3, in corp.

⁴ Bened. XIV, Constit. *Anno vertente*, Bull. tom. 3, pag. 288.

⁵ Can. *Litteris* de Consecr., dist. 3, et can. *Si quis de alio* de Consecr., dist. 4.

Licet omni tempore administrari valeat confirmatio, congruum tamen est, ut praecipue in hebdomada Pentecostes, et circa horam tertiam, in qua Spiritus Sanctus illapsus est Apostolis, conferatur¹.

Quo ad aetatem Confirmandorum attinet, prae oculis habendum est Catechismi Romani² monitum in haec verba: *Illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen expedite hoc fieri, antequam pueri usum rationis habuerint. Quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certe hoc Sacramentum differre maxime convenit.* Quod sane monitum in pueris benevalentibus locum habet. Nam, si agatur de eo, qui gravi morbo laboret, ex quo decessurus praevideatur, non solum prohibitum non est illi ante septennium sacrum Chrisma administrare; sed expedit, ut id fiat, unde ex hac vita demigrans maiorem gloriam, iuxta S. Thomaе doctrinam³, in coelis consequatur. Aliae insuper, iuxta probatam plurimum Theologorum sententiam⁴, esse possunt legitimaе causae anteverendi septennium in collatione huius Sacramenti, et praesertim, cum praevideatur futura diutina absentia Episcopi, vel Presbyteri, cui, ut supra, facta sit facultas illud administrandi, vel alia urget necessitas.

Ut Confirmandi, qui usum rationis habent, digne hoc Sacramentum recipiant, debent esse in gratia, et ideo conveniens valde est, ut illius susceptioni praeferant Sacramentalem Confessionem⁵. Si enim conscii alicuius peccati lethalis, quod absit, ad Confirmationem accederent, non solum huius Sacramenti gratiam non reciperent, sed gravissimo sacrilegio se illigerent.

Iuxta veterem Ecclesiae usum, Confirmandi deberent esse ieiuni⁶, optandumque propterea esset, ut id ipsum in praesentia etiam servaretur.

Sacro Chrismate liniendi ante diligenter erudiendi sunt iuxta doctrinas Catechismi Romani de natura, dignitate, effectibus, ac dispositionibus ad digne Sacramentum huiusmodi recipiendum praerequisitis. Item oportet, ut instruantur circa Fidei rudimenta, Decalogi, et Ecclesiae praecepta, Actus virtutum theologalium, ac Orationem Dominicam, et Apostolorum Symbolum memoria teneant.

Ceterum Missionarii non omittant populos sibi creditos etiam hortari, ut Confirmationem

debito tempore recipiant, nec non ut parentes filios suos confirmari curent; etsi enim hoc Sacramentum non sit de necessitate medi ad salutem, tamen sine gravis peccati reatu respui non potest, ac negligi⁷, cum illud suscipiendi opportuna adest occasio. Porro haec doctrina, si pro omnibus, qui sunt undique, christifidelibus vera est, multo magis locum habet in illis, qui in terris degunt haereticorum vel paganorum, in quibus quandoque adversus Catholicos persecutiones ingruunt; unde opus est, ut septiformis Spiritus virtute roborentur, qua non solum corde credant ad iustitiam, sed etiam ore confessionem faciant ad salutem, seque paratos exhibeant pro Christo etiam sanguinem fundere.

Cum hoc Sacramentum indelebilem in anima characterem imprimat, reiterari non debet, et propterea qui est confirmatus ad illud recipiendum non audeat accedere, sicuti nec excommunicatus, interdictus, divinis communicans cum haereticis, aut schismaticis, vel qui ritus idololatrias usurpat, sive alio modo publice peccat; item qui praeceptum paschale non adimpleverit.

Caveant Confirmandi ne sordida fronte⁸, capillisque impexis ad hoc Sacramentum accedant, vestibus tamen sint induti, quemadmodum et Patrini, simplicibus et ad modestiam compositis. Mulieres vero illud suscepturae, et quae Matricularum officium exercebunt, non se in ecclesia cum vanis ornamentis, aut fucata facie, sed cum omni modestia et reverentia praesentent.

Si quis ex Confirmandis turpe nomen, vel Christiano homini non conveniens, haberet, aliud in Confirmatione assumat⁹.

Quamquam de necessitate huius Sacramenti non sit, ut in eo recipiendo Patrinus, vel Matrinx adhibeatur, id tamen laudabilis Ecclesiae consuetudo suadet, sacrique canones praescribunt¹⁰.

Ab hoc vero munere excluduntur tum minores annis quatuordecim¹¹, tum qui Sacramentum Confirmationis nondum receperunt¹². Verum quia contingere potest, ut in locis Missionum nullus adsit, qui antea confirmatus fuerit, permittitur in hoc casu, ut aliqui sine Patrino confirmentur, qui postea Patrini ceterorum esse poterunt.

Ad Patrinos huiusmodi quod attinet, hae insuper regulae erunt observandae: I. Ut non

¹ Catech. Rom. de Sacram. Confirmat. S. Carolus in V Synodo Mediolanen. cap. de Confirm.

² Loc. cit.

³ S. Thomas, 3. part., quaest. 73, art. 8, ad 4.

⁴ Bened. XIV, in lib. 7, cap. 10, num. 5, 6, et 7, de Synodo Dioecese.

⁵ Instructio Eminent. Almae Urbis Vicarii pro iis qui suscepturi sunt hoc Sacramentum an. 1773.

⁶ Catech. Rom. de Confirm.

⁷ Bened. XIV in Constit. *Etsi Pastoralis*, § 3, num. 4, Bull. tom. 1.

⁸ Concil. Aquense an. 1585 Instructio supradicta.

⁹ Concil. Aquense an. 1585, Concil. Tolosan. an. 1590, S. Carolus Borrom. in V Synodo Mediolanen.

¹⁰ Sacramentar. S. Gregorii M. Ordo Romanus apud Hittorpium.

¹¹ Instructio praedicta.

¹² Can. In *Baptismate* 102, de Consecrat. dist. 4.

plures ¹, sed unus tantum, sive vir, sive mulier, in Patrinum, aut Matrinam adhibeatur. II. Ut nec foeminis mares ², nec maribus foeminae Patrini officium praestent, sed suo quisque sexui Patrinus adhibeatur. III. Ut nisi necessitas cogat ³, idem non sit, sed diversus Confirmationis Patrinus a Patrino Baptismi. IV. Ut a Patrini munere arceantur excommunicati ⁴, interdicti, publici peccatores, aut qui praeceptum paschale omiserint.

Circa cognationem spiritualem, quae in hoc Sacramento contrahitur, haec statuit Tridentina Synodus ⁵: *Ea quoque cognatio, quae ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem, et Confirmatum, illiusque patrem, et matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedi-
mentis omnino sublati.*

Quod quidem Concilii decretum locum habet in iis, qui ad Tridentini statuta servanda adstringuntur. Ceteri vero disciplinae in suis regionibus vigenti hac in parte se conformant.

Cum tempus advenerit, quo Sacerdos utens facultate sibi ab Apostolica Sede, ut supra, tributa, administrare Confirmationem intendit, vestibus sacerdotalibus, vel saltem Alba et Stola indutus, stans ante Altare versus ad populum hinc inde dispositum (masculis a dexteris, foeminis vero a sinistris) circumstantes summarie de praemissis admoneat, eisque praesertim denunci-
et, quod nullus alius nisi solus Episcopus Confirmationis ordinarius minister est; se vero paratum esse illam conferre iure per S. Sedem delegato.

Mox delegationis decreto, sive brevi Apostolico lingua vernacula, alta et intelligibili voce lecto, iterum moneat adstantes, quod nullus Confirmatus discedat, nisi benedictione accepta, quam ipse post omnium Confirmationem daturus est. Item, quod infantes, si quos in prima aetate iusta de caussa confirmandos existimaverit, per Patrinos teneantur in brachiis dexteris, et quod adulti ponant pedem suum super pedem dexterum Patrini sui.

Hac altera monitione completa ⁶ pariter stans, et versa facie ad Confirmandos, iunctis ante pectus manibus, Confirmandis vero genua flectentibus, et manu ante pectus iunctas tenentibus, dicit:

℣. Spiritus Sanctus superveniat in vos, et virtus Altissimi custodiat vos a peccatis.

℞. Amen.

Deinde signans se manu dextera a fronte ad pectus signo Crucis, dicit:

℣. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

℞. Qui fecit coelum et terram.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℞. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℞. Et cum spiritu tuo.

Tunc extensis versus Confirmandos manibus, dicit:

Oremus

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua, et Spiritu Sancto; quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum; emitte in eos septiformem Spiritum Sanctum Paraclitum de coelis.

℞. Amen.

Spiritum Sapientiae, et Intellectus.

℞. Amen.

Spiritum Consilii, et Fortitudinis.

℞. Amen.

Spiritum Scientiae, et Pietatis.

℞. Amen.

Adimple eos Spiritu timoris tui, et consigna eos signo Crucis Christi in viam propitiatus aeternam. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia saecula saeculorum.

℞. Amen.

Post haec Sacerdos confirmat per ordinem genuflexos, primo mares, secundo foeminas. Uno ordine confirmato illi surgunt, et alii genuflectunt, et confirmantur, et sic usque in finem. Inquirunt autem singillatim de nomine cuiuslibet Confirmandi sibi per Patrinum, vel Matrinam flexis genibus praesentati, et summum pollicis dexterae manus Chrismate intincta, dicit:

N. *Signo te signo Crucis*: quod dum dicit producit pollice signum Crucis in frontem illius, deinde prosequitur: *et confirmo te Chrismate salutis. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

℞. Amen.

Deinde leviter in maxilla caedit, dicens: *Pax tecum.*

Ligandae essent vitta linea recens Confirmatorum frontes iuxta Pontificalis Romani praescriptum ⁷. Verum quoniam publica vittarum delatio apud infideles ludibrio exponere posset Sacramentum, ideo, si praevideatur hoc scandalum eventurum, consultius erit, vittas huiusmodi non adhibere; sed in hoc casu opus erit, ut Sacerdos, postquam frontes Confirmandorum linierit Sacro Chrismate, eas gossipio, mox comburendo, diligenter abstergat, ac deinde lavet ⁸.

Omnibus confirmatis, tergit cum mica panis, et lavat pollicem, et manus super pelvim: deinde aqua lotionis cum pane fundatur in pisci-

¹ Can. *Non plures*, 101, dist. 4.

² Pontific. Rom.

³ Can. *In Catechismo* 100, de Consecrat. dist. 4.

⁴ Pontific. Rom.

⁵ Sess. 24, de Reform. Matrimonii, cap. 2.

⁶ Pontific. Rom.

⁷ De Confirmandis.

⁸ S. Carolus Borrom. in dicta V Synodo Mediolanen.

nam Sacrarii, in qua reponi debent etiam supradictorum gossipiorum cineres.

Dum lavat manus, si adsint ministri, cantatur, vel legitur sequens Antiphona; alias post lotionem ab ipso Sacerdote dicatur: *Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis a templo sancto tuo, quod est in Ierusalem. Gloria Patri*, etc. Et repetitur Antiphona tono octavo: *Confirma hoc Deus*, etc., qua repetita, conversus ad Altare iunctis ante pectus manibus, dicit:

✠. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

✠. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

✠. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Iunctis vero adhuc ante pectus manibus, et omnibus Confirmatis devote genuflectentibus, dicit:

Oremus

Deus, qui Apostolis tuis Sanctum dedisti Spiritum, et per eos, eorumque successores ceteris fidelibus tradendum esse voluisti, respice propitius ad humilitatis nostrae famulatum, et praesta, ut eorum corda, quorum frontes Sacro Chrismate delinivimus, et signo Sanctae Crucis signavimus, idem Spiritus Sanctus in eis superveniens, templum gloriae suae dignanter inhabitando perficiat: Qui cum Patre et eodem Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum.

R. Amen.

Deinde dicit: *Ecce sic benedicetur omnis homo, qui timet Dominum*: et vertens se ad Confirmatos, ac faciens super eos signum Crucis, pariter dicit:

Benedicat vos Dominus ex Sion, ut videatis bona Ierusalem omnibus diebus vitae vestrae, et habeatis vitam aeternam.

R. Amen.

Expedita hoc pacto Confirmatione, Sacerdos sedens, iuxta memoratum Pontificale Romanum¹, Patrinos et Matrimas monet, quod instruant filios suos bonis moribus, unde fugiant mala, et faciant bona, et si forte in infanti aetate essent confirmati, ut suo tempore doceant eos *Credo in Deum*, et *Pater noster*, et *Ave Maria*, quoniam ad hoc sunt obligati.

Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter, et praesertim tunc cum in privatis domibus, vel extra ecclesiam, seu oratorium, pueris aegrotantibus, de quibus supra, conferendum est, vel etiam adultis, qui ad ecclesiam quacumque ex causa, legitima tamen, accedere nequeunt. In iis casibus Sacerdos non omittat uti saltem Stola, si superpelliceum ha-

bere non possit; cavere etiam debet, ne coram haereticis, aut schismaticis, et multo minus eis ministrantibus, confirmet.

Quod si tandem per Sedem Apostolicam alicui fieri potestatem contingat Confirmationem administrandi in regionibus, in quibus, praeter Latinos, degunt Orientales Catholici, non modo opus erit, ut supradicta diligenter observet, sed curabit etiam priusquam Orientalibus ipsis hoc Sacramentum conferat, ab Apostolica Sede instructionem petere, quo pacto se gerere debeat erga Orientales uniuscuiusque ritus.

Ut autem congruum quantocius responsum accipiat, de nonnullis S. Congregationem de Propaganda Fide singillatim certiore reddat oportet. Et primo quidem cuius ritus sint Orientales huiusmodi: an fuerint a quoquam confirmati, et a quibus, videlicet an a suis Episcopis, vel a Presbyteris propriae nationis; an sponte petant confirmari; an Confirmationem commode a suis Episcopis recipere valeant; ac tandem, an Confirmatio administranda sit in dioecesi, in qua actu resideat Episcopus Orientalis, qui sit Confirmandi Ordinarius.

Quam Sacrae Congregationis instructionem SS. D. N. Clementi XIV per Secretarium eiusdem S. Congregationis relatum in audientia habita die prima Maii anni currentis Sanctitas Sua illam benigne in omnibus adprobavit, et omnino servari mandavit.

Datum Romae ex Aedibus S. Congregationis die IV Maii MDCCCLXXIV.

5. — *Monitio extraordinarii ministri omissa.*

De Confirmatione a presbytero ex Apostolico indulto collata, quamvis, ut narras, omissa quandoque fuerit monitio de ministro huiusce Sacramenti, et de facultate extraordinaria presbytero administranti elargita, iuxta Instructionem S. C., nihilominus validum fuit Sacramentum. Moneas tamen missionarios ceteroquin oportet servandam omnino esse Instructionem de qua sermo. — S. C. de P. F. 11 Septembris 1841.

Cum in his regionibus (Tchely Septentr. Occid. Orient. Mandchouriae, Mongoliae) sacerdotes delegati ad conferendum Sacramentum Confirmationis ordinarie nonnisi privatim infantibus et adultis moribundis hoc Sacramentum conferant coram paucis et eisdem personis iam antea monitis, vel optime scientibus ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum, et hinc praedicta admonitio in casu videatur suo fine praecipuo carere, cum ab altera parte satis molesta sit; petitur ut obligatio admonendi singulis vicibus imponatur solummodo quando sacerdos solemniter confert hoc Sacramentum

¹ Loc. cit.

(quod est et erit omnino rarum); pro privata autem administratione sufficiat christianos aliquoties in commune debite instruere de ordinario et extraordinario Confirmationis ministro, legendo v. g. testimonium scriptum delegationis una vice quolibet anno in singulis christianitatibus.

R. Iuxta petita. — S. C. S. O. 25 Aug. 1880.

6. — *De validitate Confirmationis a schismaticis collatae.*

1. Se qualcuno degli scismatici ritornasse all'unità della Chiesa, e non avendo con chi potere esercitarsi nel rito greco, abbracciasse il rito latino (s'intende essendo semplice laico e non sacerdote) può il Vescovo di rito latino confermarlo *sub conditione*?

2. Se i figli cattolici battezzati scismatici possa il Vescovo loro latino riconfermarli *sub conditione*?

R. Ad 1. et 2. Non expedire quod confirmati a sacerdotibus schismaticis denuo liniantur post reditum ad unitatem; et ad mentem:

La mente è che nei casi particolari s'informi il Vescovo del luogo preciso ove i convertiti furono cresimati. Che se fosse in Bulgaria od in Cipro, in Italia o nell'isole adiacenti, o presso i maroniti libanesi, o in altro luogo ove espressamente sia revocata tal facoltà, debba riconfermarli *absolute*. Se in Valachia e Moldavia, nell'Asia o in altri luoghi, in cui non fu espressamente rievocata, *acquiescat*. Che se si dubitasse del luogo, del modo, o di altra ragionevole circostanza, *recurrat in casibus particularibus*, et consulat Benedict. XIV, De Syn. Dioec., lib. 7, c. 7 et seqq. Sedulo autem curet idem Episcopus Vicarius Apostolicus admonere catholicos sibi subditos licitum ipsis non esse extra casum extremae necessitatis petere pro filiis suis Baptismum a schismaticis vel haeticis. — S. C. S. O. 3 Iul. 1853.

Nella feria IV, 6 corrente, è stato preso ad esame il dubbio elevato da Monsig. Patriarca di Gerusalemme intorno al valore delle Cresime che dai preti scismatici si conferiscono ai neo-convertiti dallo scisma alla religione cattolica simultaneamente al Battesimo che reiterano sacrilegamente, cioè, se la Cresima amministrata nelle condizioni espresse dal prelodato Monsignor Patriarca debba considerarsi come valida, oppure se il fanciullo debba o possa almeno essere nuovamente confermato *sub conditione*. Questi Emi Inquisitori Generali dopo matura considerazione hanno giudicato di rispondere: Iuxta exposita non expedire, ut confirmati, de quibus in casu iterum ab Episcopo inungantur, nisi ad Tonsuram et Ordines promovendi sint, vel ipsi, vel eorum parentes id petant; quo in casu Confirmationis sacramentum secreto conferatur et sub conditione. — S. C. S. O. 16 Mart. 1872.

In hoc Patriarchatu latino semper validum habitum fuit Sacramentum Confirmationis collatum a sacerdotibus schismaticis Palaestinae infantibus immediate post Baptismum; et ideo sic confirmati, si ad catholicam fidem convertuntur, non amplius confirmantur. Nunc aliquando evenit ut infantes quorum pater catholicus est et mater schismatica, postquam baptizati fuerint ritu latino, clanculum a matre ad sacerdotem schismaticum afferantur, a quo rebaptizantur et confirmantur. Insuper etiam aliquando evenit ut parentes neo catholici, quorum filii a sacerdote ritus latini baptizati fuerant, ad schisma revertantur, in eoque denuo baptizandos filios ad sacerdotem schismaticum offerant qui eos rebaptizat et confirmat, postea vero poenitentes iterum cum filiis suis sic rebaptizatis et confirmatis ad fidem catholicam convertantur. Quaeritur igitur utrum Sacramentum Confirmationis sic collatum infantibus immediate post sacrilegam eorum rebaptizationem sit validum.

R. Non expedire ut confirmati de quibus in casu, iterum ab Episcopo inungantur, nisi ad Tonsuram et Ordines promovendi sint, vel ipsi aut eorum parentes id petant, ac nisi, facta inquisitione circa modum collationis Confirmationis, reperiatur pennicillum adhibitum fuisse, quibus in casibus Confirmationis Sacramentum secreto conferatur et sub conditione. — S. C. S. O. 14 Ian. 1885, Patr. Ierosolym.

1. Se i sacerdoti orientali autorizzati ad amministrare il Battesimo ai bambini di rito latino possano contemporaneamente amministrare loro anche la Cresima.

2. Qualora un sacerdote orientale abbia amministrato ad un bambino latino Battesimo e Cresima contemporaneamente, deve la Cresima reiterarsi *absolute* o *conditionate*, o non reiterarsi.

3. Ove si dubiti del fatto, se cioè un bambino latino battezzato da sacerdote orientale, sia stato dal medesimo anche cresimato, deve starsi alla presunzione affermativa, o si deve reiterare la Cresima sotto condizione.

R. Negative, et ad mentem. Mens est quod cum saepe et gravissime id a S. Sede vetitum sit, moneantur Episcopi orientales ut et ipsi sacerdotes suos ab huiusmodi administratione omnino prohibita deterreant.

Ad 2. Detur decretum Supremae Inquisitionis diei 14 Ianuarii 1885. — Cfr. praecedentem Resolutionem.

Ad 3. Recurrant in casibus particularibus, expositis omnibus ad rem facientibus. — S. C. de P. F. 5 Iul. 1886.

7. — *De variis caeremoniis in Confirmationis administratione.*

Tuguria Coreanorum sunt parva valde, et tam parum alta, ut homo in iis vix stare pos-

sit: usque modo saepissime non potui administrare Sacramenta cum baculo et mitra. Hoc licitum sit mihi in posterum absque scrupulo.

R. Adstante causa, posse privatim confirmare absque mitra et baculo pastoralis, adhibita stola. — S. C. S. O. 12 Febr. 1851, Vic. Ap. Coreae.

Triplex signum Crucis quod ab Episcopo confirmante fit super Confirmatum, dum profert verba *In nomine Patris*, fieri debet pollice super frontem Confirmati, aut manu simpliciter sine frontis contactu super personam Confirmati?

R. Iuxta Pontificale, dum frontem Chrismate inungit, dicere debet: *Signo te Signo Crucis*, signum super frontem ipsam pollice producens; quo facto, manu extensa versus confirmatum, incipit: *In nomine Patris*, etc., ter signum Crucis efformans more solito. — S. R. C. 7 Maii 1859.

In administrando Confirmationis Sacramento debetne ab Episcopo simul et ab adstantibus recitari *Credo*, *Pater* et *Ave*: vel sufficit ut Episcopus paternos moneat de obligatione docendi Confirmatos eas preces, uti praescribitur in Pontificali Romano?

R. Consuetudinem ea recitandi, utpote laudabilem, servandam. — S. R. C. 13 Iul. 1883.

8. — De Patrino.

Utrum in administratione sacramenti Confirmationis Episcopus possit, sicut in Policastrensi Dioecesi decessor facere consueverat, Ministri et Patrini partes uno eodemque tempore sustinere, dextera scilicet manu Confirmandi frontem sacro Chrismate signare ut Minister, ac sinistra Confirmandum ipsum tenere ut Patrinus?

R. Episcopus confirmans in casu officium Patrini gerat per Procuratorem. — S. R. C. 14 Iun. 1873.

Non raro accidit ut ille idem qui infantem levavit e sacro Fonte, ipsum etiam in Sacramento Confirmationis suscipiat. Parochi assuerunt frustra se adlaborasse ad hunc antiquum morem tollendum, ac proinde a praedecessoribus meis toleratum fuisse. Quaeritur igitur utrum haec agendi ratio tolerari possit.

R. Posse tolerari; sed Episcopus curet absum pedetentim evellere. — S. C. C. 16 Februarii 1884.

Verum, quia contingere potest ut in locis Missionum nullus adsit qui antea confirmatus fuerit, permittitur in hoc casu, ut aliqui sine patrino confirmentur, qui postea patrini ceterorum esse poterunt. — Instr. S. C. de P. F. 4 Maii 1774.

An et quomodo probandus sit usus Fesula-

nae Dioecesis fortasse centenarius, ut vir unus pro maribus, et una mulier pro foeminis ab Episcopo vel paracho deputetur omnibus ad patrini matrinaeve munus obeundum? — Secretarius, post alia, relato etiam Can. *In Ca-tech.* 100, dist. 4, de Consecr., in quo dicitur: « In Baptismo et in Confirmatione unus patrinus fieri potest, si necessitas cogit; non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt » concludit: « Profecto si vir unus patrini munere fungatur erga omnes masculos (et una mulier erga foeminas) confirmandos, quin agnoscat eos, agnoscaturque ab eis, quonam pacto, quaeso, pro confirmatis dici poterit *sponsor*, vel *fideiussor*? quomodo paternam eorum curam gerere? quomodo eos instruere adversus visibiles et invisibiles salutis hostes? quomodo eos declinantes ad semitam errorum ad rectum callem revocare curabit, si et eorum nomina ignorat, et quamvis nosset numero obrueretur? Verendum proinde, ne hac methodo penitus evertatur Ecclesiae mens et finis, quem sibi in dandis patrinis proposuit; eoque certius quia Pontificale Romanum praecipit: *Nullus praesentet nisi unum, aut duos, non plures, nisi aliter necessitas suadet arbitrio Episcopi*: et cohaeret consuetudo Romanae Ecclesiae Orbis Universi matris et magistrae: et probat Edictum Eminentissimi Urbis Vicarii, quod evulgatur quolibet anno, et quo mandatur: *Che nessuno tenga a Cresima, se non uno o due, senza espressa nostra licenza*¹. Verum Fesulanae Dioecesi fovet centenaria fortasse consuetudo, quae in aliis quoque Hetru-riae Dioecesibus obtinet (Florentina, Aretina, Pistoriensi, Pisana, etc.). Quam ob rem non sine difficultate res in pristinum restitui posse videtur; cognationi vero spirituali consulitur provectiones aetatis eligendo ».

S. C. Conc. respondit: Non esse probandum dictum usum, sed tolerandum in casu necessitatis ab Episcopo iudicandae, ad formam Pontificalis Romani. — 14 Iun., 12 Iul. 1823.

1. Cum in Rubricis de sacramento Confirmationis dicatur: *Adulti seu alii maiores ponant pedem suum super pedem dexterum Patrini sui*, quaeritur, an sufficiat si Patrinus ponat manum suam dexteram super humerum dexterum confirmandi? — 2. An confirmandus, tempore Confirmationis quando Episcopus dicit: *N., signo te signo Crucis*, etc., praeter nomen suum baptismale, possit aliud nomen Sancti sibi imponi curare?

Ad 1^{um}. Sufficere. Ad 2^{um}. Posse. — S. R. C. 25 Sept. 1749.

Se sia lecito ai sacerdoti che amministrano

¹ In Edicto 2 Iul. 1851 habetur: « Niuno può esser padrino o madrina a più d'una persona nello stesso giorno senza nostra espressa permissione. È proibito agli Ecclesiastici in Sacris, o Religiosi far da padrino ».

(iuxta Can. *Non licet* 103, dist. 4 de Consecr. Non licet Abbati vel Monacho commatres habere); a chi non ha adempito il precetto pasquale » ecc.

il Sacramento della Cresima fare insieme da padrini.

R. Non esse tolerandum. — S. C. de P. F. 21 Sept. 1843.

1. Jusqu'à présent nous n'avons point donné des parrains, ou si quelque fois nous en avons donné, nous n'avons point observé la rubrique: *Adulti vero seu alii maiores ponant pedem suum super pedem dexterum patrini sui.*

2. Nous ne faisons point usage de bandelette. Il serait très difficile, pour ne pas dire impossible de s'en procurer. Nous contentons d'essuyer le front avec un linge ou avec du coton.

3. Nous avons soin que les adultes se confessent avant de recevoir cet auguste Sacrement.

R. Ad 1. Dandos in Confirmatione paternos et observandas Romani Pontificalis rubricas quae neque variandae neque omittendae sunt, nisi ob causam gravem; et ad mentem:

Mens est ut loco pedis ponant patrini manum dexteram super dexterum humerum confirmandi.

2. Si, ut dicitur, vittae comparari difficillime possunt, tolerandam praxim de qua hic agitur.

3. Hanc praxim esse apprimere conformem praxi imperatae § 4 Romani Pontificalis *De Confirmatione*, ideoque laudandam. — S. C. S. O. 11 Dec. 1850, Vic. Ap. Sandwic.

9. — *De dispositionibus praerequisitis ad Confirmationem et Extremam Unctionem.*

Utrum danda sit Confirmatio et Extrema Unctio illis neophytis, qui in articulo mortis baptizati omnino rudes sunt, et vi morbi defatigati instrui nequeunt?

R. Nec conferendum Sacramentum Confirmationis, nec Extremae Unctionis illis neophytis moribundis, quos Missionarius capaces baptismi credidit, nisi saltem habeant aliquam intentionem percipiendi Confirmationem ad robur animae suae adiciendum, et recipiendi Sacramentum Unctionem in beneficium animae pro mortis tempore ordinatam. — S. C. I. 10 Apr. 1861. — Cf. hic n. 8 in fine.

10. — *De aetate Confirmandorum.*

Nous confirmons les enfants sans attendre qu'ils aient atteint l'âge de la raison.

R. Neminem confirmandum nisi saltem septimum attigerit suae aetatis annum; neque ab hac latinae Ecclesiae praxi recedendum nisi ob causas omnino graves, ex. gr. si infantes periculose decumbant, aut ob distantiam locorum, amissa praesente occasione, aliam vix essent habituri. — S. C. S. O. 11 Dec. 1850, Vic. Ap. Sandwic.

Simultanea collatio Baptismatis et Confirmationis in pueris admittenda non est, nisi forte in mortis periculo, iuxta praxim. — S. C. de P. F. 21 Mart. 1851.

Cum longe minor aetas pro admittendis ad Sacramentum Confirmationis requiratur, quam pro admittendis ad primam Communionem, ceu tradit Catechismus Romanus, de Confirm., n. 18, et docet Benedictus XIV, de Syn. Dioec., lib. 7, cap. 10, n. 2, 3, reformari Tibi proponitur iuxta allatam doctrinam articulus 22, p. 19, (in Actis Synodalibus) ita ut prius locus sit Confirmationi conferendae; postea vero, opportuno tempore primae Communioni suppeditandae. — S. C. C. 19 Novembris 1854 ad Episc. S. Dionys.

11. — *Consuetudo probatur confirmandi pueros ante primam Communionem.*

LEO PP. XIII

*Venerabilis Frater,
Salutem et Apostolicam Benedictionem.*

Abrogata, quae toto fere saeculo inoleverat, consuetudine, visum tibi est in mores dioecesis tuae inducere ut pueri, antequam divino Eucharistiae epulo reficiantur, christianum Confirmationis sacramentum, almo inuncti chrismate, suscipiant. Quod utrum Nobis probetur significari tibi desiderasti: placuit autem de re tam praecipua, medio nemine, ad te praescribere et qua simus mente aperire.

Propositum igitur tuum laudamus cum maxime. Quae enim ratio istic aliisque in locis invaluerat, ea nec cum veteri congruebat constantique Ecclesiae instituto, nec cum fidelium utilitatibus. Insunt namque puerorum animis elementa cupidinum, quae, nisi maturime eradantur, invalescunt sensim, imperitos rerum pelliciunt atque in praeceptis trahunt. Quamobrem opus habent fideles, vel a teneris, *indui virtute ex alto*, quam Sacramentum Confirmationis gignere notum est; in quo, ut probe notat Angelicus Doctor, Spiritus Sanctus datur ad robur spiritualis pugnae et promovetur homo spiritualiter in aetatem perfectam. Porro sic confirmati adolescentuli ad capienda praecepta molliores fiunt, suscipiendaeque postmodum Eucharistiae aptiores, atque ex suscepta uberiora capiunt emolumenta. Quare quae a te sapienter sunt constituta optamus ut fideliter perpetuoque servantur. Ut autem de tuo studio, in commissi gregis utilitatibus procurandis, benevolentiae Nostrae testimonium habeas, Apostolicam benedictionem tibi, Venerabilis Frater, universaeque dioecesi tuae amantissime in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die xxii Iunii, anno MDCCCXVII, Pontificatus Nostri vicesimo.

Venerabili Fratri Ioanni Ludovico Episcopo Massiliensium, Massiliam.

CONFRATERNITATES

Confer verbum *Sodalitia*.

CONGREGATIO MISSIONIS

1. — *Sodalium apud externos confessio*.Confer verbum *Approbatio pro confessionibus excipiendis n. 4*.

CONGREGATIONES

1. — *De Congregationibus religiosis*.Confer verbum *Instituta religiosa recentiora*.2. — *De Congregationibus marianis, aliisque Confraternitatibus seu Sodalitiis*.Confer verbum *Sodalitia*.

CONGREGATIONES ECCLESIASTICAE ROMANAE

1. — *Romanarum Congregationum auctoritas*.

..... Noscebamus etiam, Venerabilis Frater, nonnullos ex catholicis, qui severioribus disciplinis excolendis operam navant, humani ingenii viribus nimium fidentes errorum periculis haud fuisse absteritos, ne in asserenda fallaci et minime sincera scientiae libertate abriperentur ultra limites, quos praetergredi non sinit obedientia debita erga magisterium Ecclesiae ad totius revelatae veritatis integritatem servandam divinitus institutum. Ex quo evenit, ut huiusmodi catholici misere decepti et iis saepe consentiant, qui contra huius Apostolicae Sedis ac Nostrarum Congregationum decreta declarant ac blaterant, ea liberum scientiae progressum impedire, et periculo se exponunt sacra illa frangendi obedientiae vincula, quibus ex Dei voluntate eidem Apostolicae huic adstringuntur Sedi, quae a Deo ipso veritatis magistra et vindex fuit constituta. Neque ignorabamus, in Germania etiam falsam invaluisse opinionem adversus veterem scholam et adversus doctrinam summorum illorum Doctorum, quos propter admirabilem eorum sapientiam et vitae sanctitatem universalis veneratur Ecclesia. Qua falsa opinione ipsius Ecclesiae auctoritas in discrimen vocatur, quandoquidem ipsa Ecclesia non solum per tot continentia saecula permisit, ut ex eorumdem Doctorum methodo, et ex principiis communi omnium catholicarum scholarum consensu sancitis theologica excoleretur scientia, verum etiam saepissime summis laudibus theologicam eorum doctrinam extulit, illamque veluti fortissimum fidei propugnaculum et formidanda contra suos inimicos arma vehementer commendavit...

Equidem cum omnes eiusdem Conventus viri, veluti scribis, asseruerunt, scientiarum progres-

sum et felicem exitum in devitandis ac refundendis miserrimae nostrae aetatis erroribus omnino pendere ab intima erga veritates revelatas adhaesione, quas catholica docet Ecclesia, ipsi noverunt ac professi sunt illam veritatem, quam veri catholici scientiis excolendis et evolvendis dediti semper tenere ac tradiderunt. Atque hac veritate innixi potuerunt ipsi sapientes ac veri catholici viri scientias easdem tuto excolere, explanare easque utiles certasque redere. Quod quidem obtineri non potest, si humanae rationis lumen finibus circumscriptum eas quoque veritates investigando, quas propriis viribus et facultatibus assequi potest, non videretur maxime, ut par est, infallibile et increatum Divini intellectus lumen, quod in christiana revelatione undique mirifice elucet. Quamvis enim naturales illae disciplinae suis propriis ratione cognitis principiis nitantur, catholici tamen earum cultores divinam revelationem veluti rectricem stellam prae oculis habeant oportet, qua praelucente sibi a syrtibus et erroribus caveant, ubi in suis investigationibus et commentationibus animadvertant posse se illis adduci, ut saepissime accidit, ad ea proferenda, quae plus minusve adversentur infallibili rerum veritati, quae a Deo revelatae fuere. Hinc dubitare nolumus, quin ipsius Conventus viri commemoratam veritatem noscentes ac profitentes, uno eodemque tempore plane reiicere ac reprobare voluerint recentem illam ac praeposteram philosophandi rationem, quae etiamsi divinam revelationem veluti historicum factum admittat, tamen ineffabiles veritates ab ipsa divina revelatione propositas humanae rationis investigationibus supponit, perinde ac si illae veritates rationi subiectae essent, vel ratio suis viribus et principiis posset consequi intelligentiam et scientiam omnium supernarum sanctis-

simae fidei nostrae veritatum et mysteriorum, quae ita supra humanam rationem sunt, ut haec nunquam effici possit idonea ad illa suis viribus et ex naturalibus suis principiis intelligenda aut demonstranda. Eiusdem vero conventus viros debitis prosequimur laudibus, propterea quod reiicientes, uti existimamus, falsam inter philosophum et philosophiam distinctionem, de qua in aliis Nostris Litteris ad Te scriptis loquuti sumus, noverunt et asseruerunt, omnes catholicos in doctis suis commentationibus debere ex conscientia dogmaticis infallibilis catholicae Ecclesiae obedire decretis. Dum vero debitas illis deferimus laudes, quod professi sint veritatem, quae ex catholicae fidei obligatione necessario oritur, persuadere Nobis volumus, noluisse obligationem, qua catholici magistri ac scriptores omnino adstringuntur, coartare in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae iudicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur. Atque etiam Nobis persuademus, ipsos noluisse declarare, perfectam illam erga revelatas veritates adhaesionem, quam agnoverunt necessariam omnino esse ad verum scientiarum progressum assequendum et ad errores confutandos, obtineri posse, si dumtaxat dogmatibus ab Ecclesia expresse definitis fides et obsequium adhibeatur. Namque etiamsi ageretur de illa subiectione, quae fidei divinae actu est praestanda, limitanda tamen non esset ad ea, quae expressis oecumenicorum Conciliorum et Romanorum Pontificum huiusque Apostolicae Sedis decretis definita sunt, sed ad ea quoque extendenda, quae ordinario totius Ecclesiae per orbem dispersae magisterio tanquam divinitus relevata traduntur, ideoque universali et constanti consensu a catholicis theologis ad fidem pertinere retinentur. Sed cum agatur de illa subiectione, qua ex conscientia ii omnes catholici obstringuntur, qui in contemplatrices scientias incumbunt, ut novas suis scriptis Ecclesiae afferant utilitates, idcirco eiusdem Conventus viri recognoscere debent, sapientibus catholicis haud satis esse, ut praefata Ecclesiae dogmata recipiant ac venerentur, verum etiam opus esse, ut se subiiciant tum decisionibus, quae ad doctrinam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferuntur, tum iis doctrinae capitibus, quae communi et constanti Catholicorum consensu retinentur ut theologicae veritates et conclusiones ita certae, ut opiniones eisdem doctrinae capitibus adversae quamquam haereticae dici nequeant, tamen aliam theologiam mereantur censuram.

2. — *Institutio Congregationis de P. F. pro negotiis ritus orientalis.*

Const. Pii PP. IX 6 Ian. 1862. — Romani Pontifices, quibus ab ipso Christo Domino in persona Beatissimi Apostolorum Principis fuit

commissa suprema cura et potestas universam regendi ac moderandi Ecclesiam, nunquam intermiserunt indefessis consiliis et laboribus sanctissimam Christi fidem, religionemque diffundere per omnes terras, et secundum Domini praeceptum confirmare fratres, et homines nutantes sustinere, et imperitos docere, et laborantes erigere, et devios revocare, et incertos ducere, ac vel haeresis, vel schismatis contagione infectos ad catholicae unitatis centrum reducere, et spiritali omnium populorum bono consulere, et omnia peragere, quae maiori Ecclesiae utilitati quovis modo conducere possent. Cum autem Ecclesia a Christo Domino fundata una omnino sit, eaque ex Occidentis et Orientis populis constet, tum iidem Romani Pontifices suas omnes paternas curas cogitationesque in Orientalis quoque Ecclesiae gentes assidue contulerunt, quae tot habuit viros ingenio, consilio, sacraque praesertim doctrina, eruditione, eloquentia, ac sapientissimis scriptis magnorumque recte factorum et sanctitatis gloria insignes.

Et sane ut in Oriente integrum inviolatumque catholicae fidei servaretur depositum, utque ecclesiastica disciplina prospere procederet, et sacra liturgia omni sanctitate ac splendore fulgeret, iidem Pontifices, ubi primum Ecclesiae pax fuit donata, et plura convocarunt Concilia, et varias edidere Constitutiones, decreta, nihilque intentatum reliquere, ut Orientalium utilitatem promoverent. Quod quidem singulare Romanorum Pontificum, et huius Sanctae Sedis erga orientales populos studium et amor semper vixit, ac vel maxime enituit, cum aliqua praesertim oborta est haeresis aut schisma excitatum, quandoquidem iidem Pontifices nullis sibi curis parcendum esse duxerunt, ut in Oriente catholica servaretur et magis in dies propagaretur unitas. Atque haec fidei unitas cum legitimorum rituum varietate optime consistit, ex quibus immo maior in Ecclesiam ipsam splendor et maiestas mirifice redundat. Hinc ipsi Decessores Nostri non solum in animo numquam habuere orientales gentes ad ritum latinum ducere, verum etiam quoties opportunum esse existimarunt, luculentissimis verbis clare aperteque declararunt, se nolle proprios Orientalium Ecclesiarum ritus, utpote venerabili suae originis antiquitate, et Sanctorum Patrum auctoritate commendatos destruere vel immutare, sed unice velle ne quid in ritus ipsos forsitan induceretur, quod fidei catholicae adversetur, vel periculum generet animarum, vel ecclesiasticae deroget honestati, quemadmodum immortalis memoriae Benedictus XIV Decessor noster copiose demonstravit suis Encyclicis Litteris ad Orientales Missionarios die 16 Iulii anno 1755 datis, quarum initium *Allatae sunt*. Quod si orientales ritus alicuius arbitrio aliquando immutati fuerint, id numquam Apostolicae huic Sedi est tribuendum.

Maiores vero ac potissimae post funestissimum et nunquam satis lugendum Photii schisma curae et sollicitudines pro Orientalibus a Romanis Pontificibus, et ab hac Apostolica Sede adhibitae fuere, quae optatissimum in Florentino Concilio assequutae sunt exitum cum in eodem Concilio sancta catholica unio iamdiu tam vehementer expetita, fuerit restituta. Cum vero Marcus Archiepiscopus Ephesinus tamquam novus Photius huiusmodi unionem insigni prorsus audacia convellere et labefactare est conatus, Romani Pontifices omnem dederunt operam, ut Graecos ad catholicam unitatem reducerent, ac spiritualibus omnium Orientalium necessitatibus studiosissime occurrerent. Quocirca eorundem Pontificum cura et missionarii ad orientales gentes missi, et orientalium rituum libri recogniti, et peculiaria S. R. E. Cardinalium Consilia instituta, quae eorum negotia sedulo examinarent ac definirent. Et quidem pluribus annis ante Clementis VIII Pontificatum specialis instituta fuit Congregatio *de rebus Graecorum*, ac alia deinde sub eodem Pontifice erecta *super negotiis fidei et religionis catholicae*, paulo post appellata *de Propaganda Fide*, quae tum Graecorum aliorumque Orientalium negotia, tum fidei propagationem in occidentalibus regionibus curaret. Atque haec Congregatio eundem habebat finem, quem deinde habuit, et in praesentia habet Congregatio generalis eodem titulo *Propagandae Fidei* insignita et a Gregorio XV Apostolicis litteris die 23 Maii anno 1622 datis et incipientibus *Inscrutabili* erecta cum munere *praesidendi Missionibus omnibus ad praedicandum et docendum Evangelium et catholicam doctrinam*.

At vero inspecta Orientalium cum ritus tum disciplinae varietate, vel facile fuit statim agnoscere, etiam post praedictae Congregationis generalis De Propaganda Fide institutionem, necesse esse ut quemadmodum Occidentalium ita Orientalium graviora negotia, quae maiori examine et studio indigerent, peculiariter a nonnullis eiusdem Congregationis generalis Cardinalibus tractarentur. Quocirca, Urbano VIII Pontifice, qui in locum Gregorii XV fuit suffectus, duae speciales ex ipsius generalis Congregationis de Propaganda Fide gremio Congregationes constitutae fuere, quarum altera appellata *super dubiis Orientalium*, altera *super correctione Euchologii Graecorum*. Ut vero opus ab hac postrema Congregatione inceptum ad finem perduceretur, et studia eidem pro Euchologio Graecorum commissa omnes Orientalium libros complecterentur, nova Congregatio uti stabilis et distincta a Congregatione de Propaganda Fide erecta fuit a Clemente XI *super correctione librorum Orientalium* proprium habens Praefectum et Secretarium, et constans ex quinque Cardinalibus, pluribus theologis virisque Orientalium rituum et linguarum peritis. Ex ipsius

autem Congregationis Christianae Fidei Propagandae actis apparet quomodo fere semper, ubi de aliquibus summi momenti Orientalium negotiis erat peragendum, eorum cura et examen fuerit demandatum peculiaribus Consiliis, seu Congregationibus S. R. E. Cardinalium eiusdem Congregationis de Propaganda Fide, quemadmodum praestitutum fuit de rebus quae Graecos Melchitas, Armenios, Cophtos, Maronitas, Ruthenos, aliasque orientales nationes respiciebant.

Haec autem agendi ratio, quam ipsa rerum natura et indoles exposcit, Nobis viam munivit ad ea deliberanda, quae nostris hisce Litteris constituere existimavimus. Cum enim arcano divinae providentiae consilio in hac Petri Cathedra licet immerentes collocati pastoralis Nostrae vigilantiae, sollicitudinis et caritatis curas cogitationesque ad universum humanum genus indesinenter debeamus extendere, ac simul omni contentione eniti et efficere, ut omnes homines cognoscant solum Deum verum, et quem misit Iesum Christum, et omnes occurrentes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei vitam habeant, et abundantius habeant, idcirco vel ab ipso Nostri Pontificatus exordio curas Nostras ad Orientales studiosissime aequae ac amantissime convertimus, clementissimum misericordiarum Patrem sine intermissione orantes et obsecrantes, ut qui in fidei unitate cum hac veritatis Cathedra sunt consociati magis in dies stabiles et immoti persistant, et crescentes in scientia Dei, et cognitione Domini Nostri Iesu Christi per bona opera certam eorum vocationem et electionem faciant; qui vero ab unico Christi ovili, extra quod salus esse non potest, misere aberrant, ad illud redire properent, atque festinent. Ea porro spe sustentamur fore ut dives in misericordia Deus hisce Nostris humillimis et ferventissimis precibus propitius annuere velit. Interim vero prae oculis habentes praesentem Orientalium conditionem, et noscentes, in aliquibus locis quaedam impedimenta, Deo auxiliante, ita fuisse remota, ut orientalis ritus gentes possint cum hac Apostolica Sede libere communicare et iccirco facilius Nobis sit gravibus illarum indigentis occurrere, Apostolici Nostri ministerii esse duximus, Nostras paternas curas et sollicitudines ingeminatis studiis adhibere, ut spirituali eorundem Orientalium bono et necessitatibus maiorem in modum propicere valeamus. Itaque selectae S. R. E. de Propaganda Fide Cardinalium et Romanae Curiae Praesulum Congregationi commisimus, ut, rebus sedulo perpensis, Nobis proponeret quae potiora essent suscipienda consilia ad Orientalium utilitatem magis magisque procurandam. Qui quidem Cardinales et Praesules ex una parte apprime noscentes quam multiplices gravesque sint Orientalium indigentiae, et quam necesse sit, ut illorum negotia propter linguae,

ritus, disciplinaeque varietatem peculiari ratione quotidie magis dirigantur, ex altera vero animadvertentes quae quantaeque sint curae et occupationes eiusdem Congregationis Fidei Propagandae ob mirum sanctissimae nostrae religionis progressum, hoc potissimum ineunte saeculo, Divina adspirante gratia, in America Septentrionali, in Indiis orientalibus, in Sinis, in Oceania, aliisque Europae locis singulari eiusdem Congregationis opera studioque effectum, et ob auctum Sedium Episcopaliū et Apostolicorum Vicariatuum, et sacrarum expeditionum seu Missionum numerum, vel facile sibi persuaserunt, eandem Congregationem novis indigere auxiliis, ut sine gravibus difficultatibus Orientalium negotiis speciali modo providere queat. Quamobrem sensere opportunum omnino esse ad huiusmodi assequendum finem, ut ex ipsius Congregationis Fidei Propagandae more, formandi scilicet speciales Congregationes pro rerum ac temporum gravitate, institueretur peculiaris Congregatio, quae stabili modo omnia tum ritus, tum disciplinae Orientalium Ecclesiarum negotia tractanda, ac dirigenda, unice curaret. Quamobrem Nobis proposuere consilium formandi ex ipsa Congregatione Fidei Propagandae specialem et stabilem Congregationem, quae Orientalium libris corrigendis, omnibusque et singulis cuiusque generis Orientalium negotiis tractandis unice operam navet, quaeque constet ex nonnullis eiusdem Congregationis Fidei Propagandae Cardinalibus, atque a Generali ipsius Congregationis Cardinali Praefecto pendeat, et proprium habeat Secretarium, proprios Consultores, ac proprios Officiales. Nos igitur de maiori Orientalium bono summo opere solliciti, et ea omnia peragere vehementer cupientes, quae spirituali eorundem prosperitati magis in dies conducere queant, de eorundem Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio ac sententia hisce Litteris Auctoritate Nostra Apostolica praedictam specialem Congregationem pro omnibus Orientalium Ecclesiarum negotiis unice tractandis ac dirigendis perpetuum in modum erigimus et constituimus iis tamen legibus et conditionibus, quas hisce Nostris Litteris statuimus, et quas perpetuo servandas esse praecipimus.

Omnia itaque negotia quae ex commemoratis Decessoris Nostri Gregorii XV Litteris *Inscrutabili*, aliorumque Romanorum Pontificum Constitutionibus ad eandem Congregationem de Propaganda Fide pertinent, erunt in posterum in duas plane distinctas classes divisa nempe in negotia latini ritus, et negotia orientalis ritus. Nova Congregatio a Nobis instituta omnia Orientalium negotia, etiamsi mixta, quae scilicet sive rei, sive personarum ratione Latinos attingant, tractare debet, nisi eadem Congregatio negotia ipsa ad generalem Propagandae Fidei Congregationem deferenda esse interdum

existimaverit. Atque haec Congregatio pro negotiis Ecclesiarum ritus orientalis, cui praeerit Cardinalis Praefectus Congregationis Propagandae Fidei, constabit ex sufficienti numero Cardinalium ipsius Congregationis Fidei Propagandae, et proprios habebit Consultores, ac distinctum Secretarium, et Secretarium cum suis propriis Officialibus. Ut autem huic Congregationi a Nobis statutae presto sint viri, qui Ecclesiarum Orientalium linguas, ritum ac disciplinam calleant, in hanc almam urbem nostram nonnullos arcessivimus ecclesiasticos viros doctrina, et Orientalium rerum peritia spectatos, qui suis studiis, et scientia eidem Congregationi a Nobis erectae auxilio sint in iis praesertim, quae Orientalium Ecclesiarum ritus ac disciplinam, et Orientalium librorum emendationem respiciunt.

Haec autem Congregatio retinebit titulum *De Propaganda Fide* cum hac tantum accessione *Pro negotiis ritus Orientalis*, et eodem utetur sigillo, quo Congregatio Fidei Propagandae utitur. Cum autem inter omnia orientalia negotia huic Congregationi a Nobis commissa contineatur etiam quidquid ad eiusdem ritus librorum emendationem spectat, iccirco declaramus iam nunc extinctam Congregationem hac de causa a Clemente XI institutam, veluti per has litteras Auctoritate Nostra Apostolica plane supprimimus et abolemus. Volumus tamen, ut in eadem Congregatione hisce nostris Litteris constituta existat Cardinalis *Ponens* a Nobis, et a Nostris Successoribus stabili modo semper eligendus, qui munere fungatur sedulo dirigendi studia, quae necessaria sunt ad colligendos Ecclesiae Orientalis canones, et ad examinandos, ubi opus fuerit, omnes orientales libros cuiusque generis sint, sive huiusmodi libri respiciant Sacrorum Bibliorum versiones, sive catechesim, sive disciplinam.

Praeterea volumus, ut Cardinales huiusce novae Congregationis a Nobis hisce Litteris delecti in primo conventu dividant inter se propria cuiusque orientalium nationis negotia. Atque huiusmodi divisio ita efficiatur, ut unusquisque Cardinalis stabili modo penes se habeat negotia unius vel plurium orientalium nationum, prout ei in divisione contigerit. Cum vero eveniat, ut aliquis Cardinalis suscepto munere perfungi non amplius queat, volumus, ut huius novae Congregationis Cardinales in ipsius Congregationis conventu praesentes optionis iure potiantur, ita ut ultimus ex praedictis Cardinalibus post peractam optionem, illius orientalis nationis negotia procuranda suscipiat, quae Cardinalis curatione vacaverint, quo omnes orientales nationes suum semper habeant Cardinalem Relatorem, qui Congregationem accuratissime certiorrem faciat de iis negotiis, in quae ipse incumbit.

Iam vero cum haec Congregatio praescripto modo a Nobis excitata pars sit Congregationis

Fidei Propagandae, tum eidem novae Congregationi, eiusque omnibus Officialibus concedimus et impertimur omnes facultates et privilegia Congregationi Fidei Propagandae a Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris attributa ea plane ratione, qua eadem privilegia et facultates in praesentia vigent. Huius autem Congregationis, cui praeerit pro munere, quo fungitur, Praefecti generalis Congregationis de Propaganda Fide, Dilectus Filius Noster Alexander Presbyter Cardinalis Barnabò, Cardinales eligimus et nominamus Venerabiles Fratres Nostros Constantinum Portuensem et S. Rufinae Patrizi, Ludovicum Albanensem Episcopos Altieri, Camillum S. Ioannis ante Portam Latinam Di Pietro, Carolum S. Caeciliae Reisach, Antonium Mariam SS. XII Apostolorum Titulorum Presbyteros Panebianco, Petrum S. Nicolai in Carcere Tulliano Marini, Iacobum S. Agathae ad Suburram Antonelli, Prosperum S. Mariae de Scala Caterini Ecclesiarum Diaconos Cardinales nuncupatos, ex quibus destinamus *Ponentem* pro cognoscendis Orientalium Ecclesiarum libris, earumque canonibus colligendis, veluti supra constituimus, Cardinalem Carolum Reisach.

Quod si quaelibet ecclesiastica Congregatio semper habuit Consultores doctrina praestantes qui graviora ac difficiliora negotia sedulo perpenderent, eaque prudenti sapientique Cardinalium examini, consilio iudicioque exponerent ac subiicerent, id vel maxime memoratae Congregationis a Nobis pro Orientalium negotiis institutae est necessarium ob idiomatum praesertim, ac rituum varietatem, sine quarum rerum cognitione nec accuratum iudicium, nec opportuna consilia suscipi possunt. Atque iccirco volumus, ut huic Congregationi semper praesto sint sufficienti numero Consultores non solum theologica scientia, verum etiam rerum Orientalium peritia instructi, aliisque dotibus ornati, quibus eidem Congregationi utilitati et auxilio esse valeant. Cum vero inter negotia Congregationis latini ritus, et illa Orientalis ritus mutua communicatio et vinculum intercedere interdum possit, tum statuimus ac decernimus, ut alterius Congregationis Secretarius sit alterius Congregationis Consultor. Ut autem praedictae Congregationi nunquam desint viri, qui orientalium linguarum rerumque scientia praediti Consultoris munus exerceant, eidemque Congregationi quovis modo utilem operam praebeant, Cardinalis Praefectus Congregationis Fidei Propagandae Nobis, Nostrisque Successoribus proponet eo, quo fieri potest, numero ecclesiasticos viros delectos seu ex illis qui Urbaniani Collegii fuerunt alumni, sive ex variis Religiosis Familiis, ut Romam venientes omnia eorum studia commemoratum in finem sedulo conferant. Interim vero huius novae Congregationis Consultores nominamus Venerabiles Fra-

tres Alexandrum Franchi Archiepiscopum Thesalonicensem S. Congregationis negotiis Ecclesiasticis extraordinariis praepositae Secretarium, Iosephum Cardoni Episcopum Caristensem, ac dilectos Filios Aloisium Ferrari pontificiarum caeremoniarum Praefectum, Dominicum Bartolini S. Rituum Congregationis Secretarium, Iosephum Fessler iuris Canonici in Universitate Vindobonensi professorem Antistites domesticos, et Bonifacium Haneberg Ordinis S. Benedicti Abbatem monasterii S. Bonifacii ac professorem S. Scripturae in Universitate Monacensi, Aloisium Vincenzi linguae Hebraicae, Paulum Scapaticci linguae Siro-Chaldaicae, Philippum DeAngelis iuris canonici in hac Romana Universitate professores, Carolum Vercellone Procuratorem Generalem Congregationis CC. RR. Sanctorum Pauli et Barnabae Apostolorum, I. Baptistam Franzelin S. I. Sacrae Theologiae in Collegio Romano professorem, Augustinum Theiner Presbyterum Oratorii S. Philippi Neri, I. Baptistam Pitra, Pium Zingerle, Bernardum Smith sodales Ordinis S. Benedicti. Volumus etiam, ut nonnulli ex Romano Clero iuvenes, qui eorum ingenio, et studiorum curriculo cum laude exacto maiorem felicitis exitus spem ostendunt, in ecclesiasticarum Orientalium rerum studia, aliquo Consultore duce, naviter incumbant, quo ipsi Consultoris munus in tempore sustinere possint; itemque volumus, ut qui ex eisdem ecclesiasticis cum progressu huiusmodi studiis vacaverint, praeferantur, cum ecclesiastica beneficia erunt conferenda.

In eadem Congregatione, uti constituimus, proprius Secretarius existere debet, qui omnia eiusdem Congregationis munia exerceat eo prorsus modo, quo alter Secretarius Congregationis latini ritus exercet, et eadem omnino tum in tractandis orientalis ritus negotiis tum in novae Congregationis conventibus habendis, methodo servata, quae in praesentia a Congregatione Fidei Propagandae adhibetur. Ad hoc autem Secretarii officium deligimus et nominamus dilectum Filium Ioannem Simeoni Protonotarium Apostolicum. Ut autem uterque Secretarius probe noscat omnia tum latini, tum orientalis ritus negotia, iubemus, ambos Secretarios interesse conventibus utriusque Congregationis, ita tamen ut Secretarius Congregationis generalis Fidei Propagandae alterum Congregationis pro negotiis ritus orientalis ratione officii praecedat, et Protonotarius Apostolicus post utrumque Secretarium sedeat. Quod autem attinet ad novae Secretariae Officiales volumus ut in ea sufficienti numero Officiales existant, prout opus fuerit temporis decursu. Ambae Congregationes eodem Tabulario, eademque Typographia omnino utentur. Cum vero ex huius novae Congregationis institutione impendia augeantur Congregationis Fidei Propagandae, iccirco congruos assignavimus fundos.

Atque hic levantes oculos Nostros ad miserationum Dominum, ab ipso humiliter enixeque exposcimus, ut divinae suae gratiae divitias super orientales nationes copiose effundens, efficiat, ut tot olim illustres in Oriente Episcopales Cathedrae Apostolorum Auctoritate constitutae, quae nunc, heu miserum! a Petra cui Ecclesia innitur, seiunctae et collapsae iacent, denuo pristino exornatae splendore reviviscant, atque uti antea vigeant, floreat, fideliter custodientes fidei depositum, morumque disciplinam.

In eam profecto spem erigimur fore, ut bonorum omnium auctor et largitor Deus Nostris hisce curis propitius benedicere velit, utque omnes Orientales qui catholicam veritatem profiteri gloriantur, hisce paternis Nostris studiis magis in dies respondeant, nihilque antiquius habeant, quam ut arctiori usque amoris et obsequii vinculo huic Petri Cathedrae firmiter constanterque adhaereant, ac miseros errantes ad catholicam unitatem reducere contendant.

Haec volumus, statuimus, praecipimus et mandamus decernentes has Nostras Litteras, et in eis contenta quaecumque etiam ex eo quod quilibet interesse habentes vel habere praetendentes vocati et auditi non fuerint, ac praemissis non consenserint, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, vel alio quolibet etiam substantiali defectu notari, impugnari, aut alias infringi, suspendi, restringi, limitari, vel in controversiam vocari, seu adversus eas restitutionis in integrum, apositionis oris, aut aliud quodcumque iuris vel facti aut iustitiae remedium impetrari posse, sed semper et perpetuo validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, et ab omnibus, ad quos spectat, et spectabit quomodolibet in futurum inviolabiliter observari, ac praedictae novae Congregationi pro negotiis ritus orientalis, nec non personis, quarum favorem praesentes Nostrae Litterae concernunt, perpetuis futuris temporibus plenissime suffragari debere, neque ad probationem, seu verificationem quorumcumque in iisdem praesentibus narratorum unquam teneri, nec ad id in iudicio, vel extra cogi, seu compelli posse, et si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum ac inane esse ac fore volumus et declaramus.

Non obstantibus commemoratis Apostolicis Litteris Gregorii XV incipientibus *Inscrutabili*, itemque Clementis XI aliisque omnibus Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, nec non de iure quaesito non tollendo, aliisque Nostris et Cancellariae Apostolicae Regulis, itemque Congregationis Propagandae Fidei etiam confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et

consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et concessionibus, quamvis expressa, specifica et individua mentione dignis; quibus omnibus et singulis, eorum totis tenoribus et formis, praesentibus pro insertis habentes, ad praemissorum dumtaxat effectum latissime et plenissime, ac specialiter et expresse derogamus ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die vi mensis Ianuarii anno MDCCCLXII, Pontificatus Nostri anno decimosexto.

3. — *S. Concilii Congregatio.*

Regolamento da osservarsi nelle cause che si propongono innanzi alla S. C. del Concilio iuris ordine servato.

Siccome oltre le cause meramente graziose, od economiche, sogliono eziandio agitarsi nella Sacra Congregazione del Concilio quelle di contenziosa giurisdizione; così per queste fu di mestieri fin da principio adottare una procedura, la quale ritenendo sempre della equità delle Sacre Congregazioni, partecipasse insieme nella osservanza delle forme della rigidità dei Tribunali. Ora questa procedura registrata nei regolamenti dei nostri Predecessori, col volger del tempo subì qualche variazione, che affidata alla sola tradizione di pochi, non fu con la debita accuratezza riportata nemmeno da quegli scrittori, che nelle loro opere forensi si occuparono della pratica delle Sacre Congregazioni; per cui a poco a poco venne alterata, ed anche trasandata dai procuratori ed agenti, non senza discapito delle parti litiganti, e di quell'ordine tanto necessario alla esatta amministrazione della giustizia. Per provvedere quindi a tanto inconveniente, riassunte le precedenti disposizioni che sono conciliabili coi metodi vigenti, autorizzati dalla stessa Sacra Congregazione nella sua adunanza dei 7 Agosto del corrente anno, e previa la suprema sanzione della Santità di N. S. accordata nella udienza de' 9 Agosto del medesimo anno; siamo venuti nella deliberazione di ordinare, ed ordiniamo quanto segue:

1. Le cause che si portano innanzi alla Sacra Congregazione direttamente od in grado di appello, verranno in essa trattate *iuris ordine servato* secondo la di lei prassi, ogni volta che una delle parti a cui interessa, mediante la costituzione di legittimo Procuratore, abbia apposto *Nihil transeat* negli atti della stessa Sacra Congregazione.

2. In questo caso non sono ammessi ad agire se non quei Procuratori, che hanno persona legittima di stare innanzi gli altri Tribunali di questa Dominante.

3. Non potrà proporsi alcuna istanza in piena Congregazione, se prima non siasi interpel-

lato l'Ordinario, e preparato inoltre quel tanto che stimerà necessario Monsignor Segretario, siccome viene saviamente disposto nel § 1 di altro regolamento emanato dalla istessa S. Congregazione in data del 6 Settembre 1751.

4. Non si avranno a calcolo documenti relativi alla causa, se questi non partono dalle rispettive Curie, o non siano altrimenti legalizzati, o non presentino in se stessi un segno certo di autenticità. Nell'esibirli in Segreteria dovrà farsene apposita nota, ed inserirsi questa nel protocollo.

5. La comunicazione de' documenti si accorderà alle rispettive parti in copia da farsi presso gli Officiali della stessa Segreteria, previo il rescritto di Monsignor Segretario.

6. Quando Monsignor Segretario avrà segnato sulla posizione il decreto *Ponatur in folio citata parte*, potrà procedersi alla concordazione del dubbio, e destinazione della Congregazione mediante la citazione della parte più diligente, nella quale prima di trasmettersi all'altra sarà fissato da Monsignor Segretario, o di lui Uditore, il giorno e l'ora d'udienza in cui potrà leggersi.

7. I giorni d'udienza sono il martedì e venerdì di ciascuna settimana, eccettuato il tempo delle ferie giusta l'elenco affisso in Segreteria.

8. Concordandosi il dubbio tra le parti si sottoscriverà da Monsignor Segretario, o di lui Uditore, e sottoscritto che sia, non potrà variarsi, senza nuova istanza concernente la riforma dello stesso dubbio da discutersi in contraddizione delle medesime parti.

9. In caso di discordia se ne formerà uno *ex officio*, riservando però con analogo decreto alle parti il diritto di disputare in piena Congregazione, e contemporaneamente alla causa in merito, anche sulla riforma del dubbio per memoriale.

10. Non comparendo una delle parti, il dubbio sarà concordato in di lei contumacia, e concordato si notificherà unitamente alla destinazione della Congregazione a termini di legge.

11. Le allegazioni e sommarii, di cui crederanno le parti far uso nella proposizione della causa, dovranno esibirsi in iscritto a Monsignor Segretario, o di lui Uditore, entro il termine perentorio di giorni trenta innanzi alla proposizione (previo l'avviso che ne sarà dato dallo stesso Uditore dieci giorni innanzi) tanto per farne il consueto trasporto nel foglio, quanto per munirle della necessaria autorizzazione alla stampa.

12. Esse potranno essere scritte in latino, giusta la prassi vigente, nè si riceveranno se non firmate da Avvocati o Procuratori approvati dalla Curia Romana.

13. Non potranno le dette allegazioni, qualunque sia il numero dei dubbi, contenere più di cinque fogli di stampa, e le risposte non

ne potranno contenere più di due, senza un particolare permesso in iscritto di Monsignor Segretario, il quale accorderà o negherà secondo che lo richiederà la entità delle cause o l'inviluppo dei fatti. In caso di contravvenzione sarà il Procuratore assoggettato alla stessa multa pecuniaria che suole applicarsi in simili casi dalla Sacra Rota a favore della pia Congregazione di S. Ivo.

14. In conformità a quanto si dispone sulla contumacia nel § 4 del citato regolamento, rimane stabilito che se preceduti tutti gli atti preparatorii suddetti, una delle parti persistesse nella sua contumacia, non si darà luogo a dilazione, ma la causa a relazione di Monsignor Segretario si risolverà *etiam unica*. E se seguita la risoluzione, la parte contumace volesse domandare la nuova udienza, questa non si accorderà se non abbia prima pagato alla parte attrice le spese della proposizione contumaciale.

15. Per parte contumace si ritiene quella, che citata non sia affatto comparsa, nè abbia esibito nel termine prefisso veruna allegazione, ovvero abbia dimandata e non ottenuta la dilazione.

16. È riservata a Monsignor Segretario la facoltà di differire d'ufficio o ad istanza delle parti per motivi legittimi, la proposizione della causa, anche quando fosse stata da lui destinata colla clausola *omnino et infallanter*. Se però il decreto di dilazione con detta clausola fosse provenuto dalla S. Congregazione, la nuova dilazione dovrà chiedersi per memoriale alla medesima.

17. Si dovranno distribuire in doppia copia a ciascuno degli Eminentissimi Padri, non che nel numero consueto a Monsignor Segretario e suo studio e al Sottosegretario le scritture *facti et iuris* col sommario, dieci giorni innanzi alla Congregazione; qual termine dovrà ancora osservarsi tanto per fare la cambiatura delle scritture tra le parti, quanto per produrre ulteriori documenti legalizzati come al § 4.

18. Le risposte dovranno distribuirsi per tutto il mercoledì precedente alla Congregazione, e dovranno essere parimenti sottoscritte come le difese; altrimenti non si vedranno.

19. Non saranno attesi i documenti ed osservazioni esibite *inscia parte* dopo le risposte.

20. Si dovranno informare gli Eminentissimi Padri tra il giovedì e venerdì precedenti la Congregazione.

21. Seguita la risoluzione della causa, la nuova udienza dovrà chiedersi dentro il termine di dieci giorni con istanza a Monsignor Segretario.

22. Se la risoluzione della S. Congregazione sarà munita della clausola *et amplius*, un nuovo esperimento dovrà dimandarsi all'E.mo Prefetto, il quale se crederà di non doverlo accordare per sè stesso, potrà rimettere l'istanza col

decreto *per memoriale citata parte* alla piena Congregazione: in ambedue i casi ottenendosi favorevole rescritto, la causa non potrà riproporsi prima di tre mesi, osservandosi l'ordine della prima proposizione; e soccombendo la parte istante, sarà essa tenuta alla rifazione delle spese di così fatto straordinario esperimento.

23. Passata la risoluzione in cosa giudicata, se ne consegnerà l'autentico esemplare al vincitore, previo il consueto pagamento delle tasse.

24. Tanto nei casi contemplati dal § 14 e 22, quanto negli altri in cui secondo i decreti della S. Congregazione ha luogo la rifazione delle funzioni e spese (cioè nelle cause di matrimonio, di alimenti, di attentati e spogli) la parte vincitrice ne esibirà a Monsignor Segretario la nota per essere da lui approvata o moderata, e munita dell'opportuna ordinanza.

Dato dalla Segreteria del Concilio, il 27 di Settembre 1847.

P. Card. OSTINI, *Prefetto*

C. Arcivescovo di Melitene, *Segretario*.

Ordiniamo che il presente Regolamento ristampato con alcune modificazioni in forza delle attuali circostanze dei tempi, sia mantenuto nel suo pieno vigore ed osservanza.

Dalla Segreteria della S. Congr. del Concilio, 10 Dicembre 1884.

LORENZO Card. NINA, *Prefetto*.

C. Arcivescovo di Seleucia, *Segretario*.

4. — S. Congreg. Indulgentiarum.

Motu proprio SS^{mi} D. N. Leonis Papae XIII quoad partes explendas a S. Congreg. Indulgentiarum.

Christianae reipublicae tam late fusa tamque operosa administratio omnino postulabat, ut Pontifici romano viri sapientes et graves perpetuo assiderent, quibuscum et consilia communicare et quotidianam negotiorum molem partiti opportune posset. Hinc ea sunt S. R. E. Cardinalium Consilia sapientissime constituta, quae *Romanae Congregationes* nuncupantur; quorum est quibusdam in causis ius dicere, de iure respondere, aliaque complura decernere, transigere, quae transigi decernique eorum auctoritate lex et consuetudo iubet. Iis tamen, quod ratio, quod naturalis rerum ordo requirebat, non promiscua universis, sed sua singulis potestas data, suumque negotiorum ad expediendum unicuique assignatum genus. Quod sane nisi decessorum Nostrorum providentia ca-

visset, magna erat permixtio iuris et confusio futura, simulque spes utilitatum maximarum, quas nomini christiano Congregationes Romanae pepererunt quotidieque pariunt, vel ab initio intercidisset. Iamvero officii Nostri est tueri in eis constitutionem temperationemque nativam, efficiendo ut singularum potestas suis contineatur finibus, ac si quid forte minus consentaneum invexerit diuturnitas, emendare. His de rebus et causis cum animum adiecissemus ad sacrum Consilium, cuius muneris est de Indulgentiis Sanctorumque Reliquiis cognoscere ac statuere, aliquod ei officium providentiae Nostrae impertiri vidimus oportere.

Illud videlicet Clemens IX decessor Noster instituit *Motu proprio* die VI Iulii an. MDCLXIX edito, diligenterque eius quae forent partes praescripsit his verbis: «... cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in Sanctorum reliquiis, aut Indulgentiis emergentem, quae ad fidei dogma non pertineat, Nobis tamen et Romano Pontifice pro tempore existente circa graviora difficilioraque consultis, expediendi. Ac si qui abusus in eis irrepserint, illos, iudicii forma plane postposita, corrigendi et emendandi. Falsas quoque, apocryphas indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac ubi Nobis, seu Romano Pontifici pro tempore esistenti retulerit. Nostra seu illius auctoritate reiiciendi... Reliquias de novo inventas recognoscendi quoque et examinandi... omniaque pie, sancte et incorrupte fieret curandi». Verum ad haec posteriorum Pontificum alia accessit facultas, nimirum ipsa sacrae indulgentiae munera dilargiendi, adiecta rescriptis clausula, *praesenti valituro absque ulla Brevis expeditione*.

Sed cum huius generis rescriptorum frequentia crevisset praeter modum, iisdemque de rebus rescribere eodem tempore consuevisset Curia a diplomatibus pontificiis, abnormis quaedam ac praepostera agendarum rerum consecuta ratio est. Huic incommodo occurrendum tempestive censuit Pius IX f. r. decessor Noster, datoque in id decreto ¹ Congregationem Indulgentiis sacrisque Reliquiis cognoscendis praepositam extra fines Constitutionis Clementinae excurrere prohibuit, indulgentiarum tribuendarum adempta facultate. «Nos praesenti *Motu proprio*, et ex certa scientia ac matura deliberatione decernimus ut Congregatio eadem pergat quidem retinere quaestiones et disceptationes quae super Indulgentiis aut Reliquiis forte oborientur, et peragere etiam atque expedire alia omnia quae suae dumtaxat institutionis munia respiciunt ad tramites *Motus proprii*, quem hac de re praelaudatus Antecessor Noster Clemens IX dedit sub die VI Iulii MDCLXIX; abstineat tamen

¹ *Motu proprio* diei II Ianuarii an. MDCCCLV.

omnino ab emittendis actis illis, quae ad Indulgentiarum pertinent concessionem ». Verumtamen huius vis decreti sensim excidit, restituta scilicet ea ipsa, quae fuerat adempta, facultate: ita plane ut non minore quam antea numero rescripta edi soleant cum ea clausula, quam supra diximus. Qua re quoniam perturbationem ordinis debiti ac vetera incommoda plane renovari, multorum testimonio Nobis constiterat, delectis quibusdam S. R. E. Cardinalibus mandavimus, ut caussam mature perpenderent, et quo remedio opus esse videretur, aperte significarent. Igitur cognita eorum sententia, ut sua quique munia serventur integra, *Motu proprio* et certa scientia decernimus:

I. Ut Congregationi Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae ea salva iura permaneant, quae Clemens auctor instituit: praetereaque eidem confirmamus, et, quatenus opus sit, de integro concedimus facultates omnes, quae in syllabo, his litteris adnexo, numerantur.

II. Volumus et statuimus, ceteras concessionum iterationesque indulgentiarum, privilegia altarium, facultates benedicendi et alia eiusmodi ad Nostram Secretariam Brevium exclusive pertinere.

III. Simili ratione decernimus, ut quae facultates Congregationi, de qua agimus, collatae sunt, eae ita sint eius propriae, ut nulli praeterea vel Congregationi vel Secretariae possint esse communes.

Datum Romae apud S. Petrum, die xxxi Octobris anno mdcccxcvii, Pontificatus Nostri Vigesimo.

SYLLABUS

Facultatum quas SS^{ms} Dominus Noster Leo PP. XIII S. Congregationi Indulgentiis et SS. Reliquiis praepositae confirmat et, quatenus opus sit, de integro concedit iuxta n. 1 Sui Motus proprii sub die xxxi Octobris anno mdccclxxxvii incip. Christianae reipublicae.

1. Facultatem interpretandi Rescripta de Indulgentiis sacrisque Reliquiis edita, etiam propria manu a Summo Pontifice signata.

2. Dirimendi quaestiones et dubia minoris momenti, quae ita facile dilui possunt, ut necesse non sit de eis in Eminentissimorum Patrum Congregatione disceptare.

3. Approbandi Summaria Indulgentiarum.

4. Sanandi defectus cuiuslibet generis qui irreperint in erectiones Confraternitatum, piarum Unionum, etc. vel etiam in earum aggregationem ad Archiconfraternitates, Primarias, Primo-primarias, etc.

5. Sanandi defectus quoscumque, quibus affici contingat adscriptiones christifidelium ad Tertios Ordines, ad Confraternitates, Congregationes, Pias Uniones, etc. Itemque defectus in benedicendis et imponendis scapularibus, in

benedictionibus Rosariorum, coronarum, etc., in erectione Stationum Viae Crucis et Matris Dolorosae.

6. Dispensandi super defectu distantiae requisitae ad erectionem Confraternitatum, ita tamen ut rescripti executio remittatur prudenti iudicio Ordinarii. Dispensandi etiam super conditione distantiae inter ecclesias, quae praefiniri solet in rescriptis concessionis quarundam Indulgentiarum.

7. Transferendi Indulgentias favore Sanctimonialium, cum de uno ad aliud Monasterium, sive de una ad aliam domum migrant ob temporum adiuncta.

8. Concedendi, quatenus opus sit, ut Indulgentiae, quibus gaudebant ecclesiae Regularium, vigere pergant post ipsorum expulsionem seu violentam conventuum suppressionem. Quae facultas extendatur ad casus tum praeteritarum, tum futurarum conventuum suppressionum; extensive etiam ad ecclesias sive Sanctimonialium, sive cuiuslibet Congregationis et Instituti.

9. Concedendi ut regularium Ordinum, et etiam Congregationum sive Institutorum alumni utriusque sexus Indulgentiis et gratiis, quibus gaudebant in propriis respective ecclesiis, frui possint et valeant dum vitam communem agunt in alia domo, in qua legitime habent oratorium vel publicum vel privatum.

10. Transferendi a die vel diebus ad diem vel dies alios Indulgentias iam concessas; exceptis *Indulgentia Portiunculae* aliisque Indulgentiis plenariis concessis *toties quoties*.

11. Transferendi ad aliam ecclesiam vel ad aliud oratorium publicum Indulgentias concessas ecclesiae vel publico oratorio.

12. Concedendi Dioecesibus intra et extra Italiam privilegium, ut Indulgentias, pro quibus requiritur sacramentalis confessio, lucrari valeant christifideles qui sacramentalem confessionem peragere solent intra duas hebdomadas. Quod tamen privilegium non concedatur nisi Ordinario Dioecesis expresse petenti et ob penuriam confessariorum tantum.

13. Commutandi conditiones, seu pias exercitationes ad Indulgentiarum acquisitionem praescriptas, in alia pia opera omnino vel fere aequivalentia: exceptis semper Indulgentiis plenariis *toties quoties*, et exceptis etiam conditionibus sacramentalis confessionis et sacrae Communionis quotiescumque requiruntur.

14. Renovandi seu prorogandi pro Sanctimonialibus, vere pauperibus tantum, Indulgentias iam ipsis concessas etiamsi forte distulerint renovationem vel prorogationem implorare.

5. — *S. Rituum Congregatio.*

Nova editio Decretorum S. Rit. Congreg.

Urbis et Orbis. — Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII, cuius iussu et auctoritate

Sacra Rituum Congregatio Decreta e suis registis selecta, revisa et typis commissa in lucem profert, in Audientia, subsignata die, a Cardinali Sacrae eidem Congregationi Praefecto habita, collectionem horum decretorum, quae in praesenti volumine ceterisque mox edendis continentur, apostolica sua auctoritate approbavit, atque authenticam declaravit; simulque statuit Decreta hucusque evulgata in iis, quae a Decretis in hac collectione insertis dissonant, veluti abrogata esse censenda, exceptis tantum quae pro particularibus Ecclesiis indulti seu privilegii rationem habeant. Insuper idem Sanctissimus Dominus Noster de praedictis praesens Decretum in forma authentica expediri, atque huic editioni, cusae typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, praefigi mandavit. Contrariis non obstantibus quibuscumque, etiam speciali mentione dignis.

Die 16 Febr. anno 1898.

Numerus causarum pertractandarum a Procuratoribus S. R. C. — Confer verbum *Canonizatio* SS. n. 3.

Publicato il decreto sulla divisione di uffici ed attribuzioni tra gli Avvocati e Procuratori, la S. Congregazione ha creduto opportuno richiamare in vigore quelli sul numero delle cause da trattarsi dai Procuratori, decreti già emanati e dal Ven. Innocenzo XI, 15 Ottobre 1678, e dalla S. Congregazione 26 Novembre 1678, 19 Aprile 1687, 27 Luglio 1720, 10 Dicembre 1721, adattandoli ai tempi.

1. Pertanto, la S. Congregazione prescrive un numero alle cause da trattarsi dai Procuratori della S. Congregazione dei Riti.

2. Il numero delle cause in corso da trattarsi dai Procuratori non potrà superare quello di venti.

Non sono comprese in questo numero quelle che riguardano Uffici, Messe e Patronati.

Parimenti non sono comprese quelle che o per ordine della S. Congregazione, o per fatto dei Postulatori siano sospese.

3. I Postulatori delle cause dovranno al principio di ciascun anno esibire a Mons. Promotore della Fede la nota delle cause coi nomi dei rispettivi Procuratori.

4. I Procuratori, i quali in qualunque modo volessero eludere il presente decreto, saranno puniti colla sospensione dall'ufficio per un anno e con pene anche maggiori in caso di recidiva, fino alla completa espulsione dall'ufficio.

Le suddette disposizioni con l'analogha sanzione furono approvate dagli E. m. e R. m. Signori Cardinali della S. Congregazione dei Riti nell'ordinaria adunanza tenuta nel Palazzo Apostolico Vaticano il 14 Settembre 1897.

E fattasi dal Segretario relazione alla Santità

di N. S. Leone Papa XIII nell'udienza del 16 dello stesso mese di Settembre, la Santità Sua si degnò confermare le precedenti disposizioni, ordinandone la più esatta esecuzione.

Roma, dalla Segreteria della S. Congregazione dei Riti, 12 Novembre 1897.

6. — S. Congreg. de Prop. Fide.

Vis et valor Decretorum S. C. de P. F.

Referente E. m. D. Card. Cesio litteras Fr. Antonii a S. Maria Ord. strictioris observ. S. Francisci, et Praefecti Missionis Sinarum Ordinis eiusdem scribentis ab insulis Philippinis esse ibi aliquos Religiosos qui parvipendentes decreta S. Congregationis de Propag. Fide cum maximo animarum praeiudicio, spargunt per illas partes resolutiones et decreta praefatae S. Congregationis facere tantum opinionem probabilem, uti puram et simplicem Cardinalium declarationem unde posse etiam contrarium defendi, SS. m. D. N. (Innocentius X) confirmavit decretum S. M. Urbani VIII videlicet quod decreta S. Congregationis Generalis de Propaganda Fide quotiescumque sint a Praefecto eiusdem firmata, a Secretario subscripta, et sigillo munita, vim et valorem habeant Constitutionis Apostolicae, ac ab omnibus et singulis inviolabiliter servantur. — S. C. de P. F. 3o Iul. 1652.

I decreti di questa S. Congregazione quando siano firmati dal Card. Prefetto, sottoscritti da Monsig. Segretario, e muniti del solito sigillo *vim et valorem habent Constitutionis Apostolicae*, come dichiarò la s. m. di Urbano VIII e quindi confermò Innocenzo X con decreto dei 3o Luglio 1652. — Ex Litt. S. C. de Prop. Fide 15 Maii 1779.

Iura spoliū eiusdem S. C.

Spolii iura eodem modo et forma quibus nunc ad Cameram Apostolicam pertinent, eidem Congregationi de Propaganda Fide ad Nostrum et Successorum Nostrorum beneplacitum addicimus, incorporamus, applicamus cum eodemmet privilegio manus regiae aliisque omnibus fiscalibus iuribus et privilegiis, quibus in eorum Spoliorum exactione usque adhuc Camera Apostolica gavisata est et gaudet, ita ut eadem Congregatio in Camerae Apostolicae locum ad libitum nostrum et Successorum nostrorum, ut praemisimus, ad omnes et quoscumque iuris effectus subrogata et suffecta omnino censeatur. Excipimus autem ab hac applicatione ac favore Nostrae Camerae perpetuo reservamus tum hereditates quarumcumque personarum decedentium ab intestato absque legitimis heredibus, aliaque bona vacantia, tum bona, iura et actiones quascumque ad eandem Cameram Apostolicam vel iam delatas, vel imposterum defe-

rendas per suppressionem, siqua fortasse eveniret, quorumcumque Episcopatum, Abbatiarum, Cappellaniarum, et aliorum quorumcumque beneficiorum. Excipimus autem bona Abbatiae Trium Fontium, quorum administrationem durante illius vacatione prosequi volumus ut antea, per dilectum filium Thesaurarium nostrum Generalem, eiusque successores ad nostrum et huius S. Sedis arbitrium... — Motu propr. Pii VII. 19 Iun. 1817.

7. — *Dataria Apostolica.*

Vacabilia abolita declarantur.

Ea animi sollicitudo, quae in his praesertim rerum publicarum adiunctis ad curandum continenter Nos permovet, ut earum quae olim a Nobis decreta vel concessa sunt, executio cum spiritualis praesertim Fidelium commodi detrimento, nequaquam retardetur; attentionem nostram ad praesentem officiorum, quae vulgo Vacabilia nuncupantur, statum expendendum adduxit; quorum institutio, etsi aliis temporibus utilis fortasse fuit, attamen hisce nostris idem dici non potest.

Quapropter, audita Em̃orum Cardinalium, quos ad nostrae Datariae negotia rite denuo componenda delegimus, sententia, visum est Nobis edicere, uti reipsa edicimus, huiusmodi

officia, vulgo Vacabilia, quaecumque ea sint, prorsus abolita esse; antiquis eorundem possessoribus, qui ea, si quidem opus fuerit, redimere poterunt, Dataria nostra per Nos subrogata.

Praeterea omnia ac singula, quae ab Antecessore nostro Pio VII (cuius memoria in benedictione est) in publico alloquio habito cum eodem Pontifice ab Em̃o Cardinale Pro-Datario, Alexandro Mattei die 1^a. Octobris anno 1814 confirmamus, in pristinum vigorem revocamus, et quatenus opus est, iterum Nos ipsi decernimus ac statuimus.

Praecipimus autem ne posthac huiusmodi officia retinentibus potestas sive renunciandi, sive transferendi, sive successorem sibi post obitum, deligendi, sive demum ad Cappellanas (quas vocant), vel ad officia quaeque nominandi concedatur, nullam atque irritam declarantes quamlibet, quae contra haec statuta fieri contingat, exceptionem: quoniam quidquid per hoc motu proprio a Nobis editum decretum sanximus, firmum ac stabile, sive quoad formam, sive quoad substantiam, perpetuo retinendum est.

Datum Romae in nostris Aedibus Apostolicis apud Vaticanum hac die 4 Iulii 1898, ab inito Pontificatu anno vigesimo primo.

LEO PP. XIII.

CONSCIENTIA

1. — *Libertas Conscientiae.*

Confer verbum *Errores*, Enc. *Quanta cura*.

COR SS. IESU

1. — *Festum SS̃mi Cordis Iesu ad ritum duplicis primae classis elevatur.*

Urbis et Orbis. — Altero nunc elabente saeculo, ex quo Redemptoris nostri praecipua caritatis beneficia, sub Ipsius Sacratissimi Cordis Symbolo, cultu peculiari, mirifice in dies ad aucto, a Fidelibus recoli coepta sunt; enixas iteratasque preces Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII quamplurimi sacrorum Antistites, cleri etiam ac populi vota depromentes, undique porrexerunt, ut Festum SS̃mi Cordis Iesu, a f. r. Pio Papa IX sub ritu duplici maiori universae Ecclesiae praescriptum (Decr. S. R. C. 23 Augusti 1856, *Ex quo*), deinceps ad ritum Duplicis primae classis, citra obligationem festivi praecepti, elevare dignaretur.

Porro Beatissimus Pater, cui nihil potius est quam ut Fideles *crescant in gratia et cognitione Domini Nostri Iesu Christi*, Ipsiusque *sciunt supereminentem scientiae caritatem*, hu-

iusmodi supplicia vota libentissime exceptit: eo praecipue animum suum intendens, ut gliscentibus impietatis conatibus, Fideles in hac saluberrima devotione perfugium et munimen inveniant, et vehementiori erga amantissimum Redemptorem amore inflammati digna Ei laudis et placationis obsequia persolvant, simulque pro Fidei incremento et Christiani populi pace atque incolumitate divinas miserationes ferventius implorent. Hisce permotus Beatissimus ipse Pater, Sacrorum Rituum Congregationis auditio consilio, de speciali gratia et privilegio, decernendum censuit:

Nulla facta immutatione relate ad eos, qui amplioribus ex Apostolicae Sedis Indulto gaudent privilegiis, Festum Sacratissimi Cordis Iesu ritu duplicis primae classis sine Octava in universa Ecclesia amodo celebretur; absque praecepto audiendi Sacrum, et a servilibus operibus abstinendi.

Idem Festum feria VI post Octavam Corpo-

ris Christi, tamquam in sede propria, recolatur; et nonnisi Solemnitatibus ritus Duplicis primae classis universalis Ecclesiae, nempe Nativitatis S. Ioannis Baptistae, ac SS. Apostolorum Petri et Pauli, nec non Festis particularibus eiusdem ritus, ceu Dedicationis, ac titularis Ecclesiae, locique Patroni, quando haec sub duplici praecepto fiant locum cedat: quibus in casibus, die immediate ea Festa insequenti veluti in sede propria, reponatur.

In concurrentia Festi SS^{mi} Cordis Iesu cum die octava Corporis Christi, Vesperae integrae fiant de eadem Octava, sine ulla Commemoratione, attenta indole peculiari utriusque Festi. Quoad concurrentiam vero cum Duplicibus primae classis, ambae Vesperae ordinentur ad tramitem rubricarum et decretorum Sacrae Rituum Congregationis.

Insuper ad fidelium pietatem erga sacratissimum Cor Iesu impensius fovendam, Sanctissimus Dominus Noster libens ultro concessit, ut in cunctis ecclesiis et oratoriis, in quibus die festo, sive proprio sive translato, ipsius Sacri Cordis Iesu, coram Sanctissima Eucharistia persolverent divina Officia; clerus et populus qui hisce Officiis intererit, easdem lucratur Indulgentias quas fidelibus, divinis Officiis per Octiduum Corporis Christi adsistentibus, Summi Pontifices elargiti sunt.

In iis vero ecclesiis et oratoriis, ubi feria VI, quae prima unoquoque in mense occurrit, peculiariter exercitia pietatis in honorem Divini Cordis, approbante loci Ordinario mane peragentur; Beatissimus Pater indulget, ut hisce exercitiis addi valeat Missa votiva de Sacro Corde Iesu; dummodo in illam diem non incidat aliquod Festum Domini, aut duplex primae classis, vel feria, vigilia, octava ex privilegiatis; de cetero servatis rubricis.

Voluit demum Sanctitas Sua, ut super hoc Decreto expediantur Litterae Apostolicae in forma Brevis. — S. R. C. die 28 Iunii, festo Sanctissimi Cordis Iesu, anno 1889.

2. — *Decretum quoad festum secundarium Sanctissimi Cordis Iesu.*

In Catalogo festorum, quae iuxta Decretum die 27 Augusti 1893 uti primaria aut secundaria habenda sunt, festum Sacratissimi Cordis Iesu inter secundaria relatum fuit. Quapropter Dubium in Sacrorum Rituum Congregatione excitatum est, utrum per hoc Decretum alteri Generali diei 28 Iunii 1889 derogatum fuerit, et quomodo.

Sacra autem Congregatio in Ordinariis Comitibus ad Vaticanum coadunata, referente Cardinali eidem Praefecto, omnibus mature perpensis, respondendum censuit: « Affirmative, et Festum Sacratissimi Cordis Iesu, utpote secundarium, omnibus duplicibus primae classis

primariis locum cedere, tam in occursum, quam in concursu atque in repositione. Cum autem ad normam eiusdem festi Sacri Cordis ordinatum quoque fuerit festum translatum S. Ioseph, duplex primae classis, alia festa duplicia primae classis, dummodo primaria, tam in occursum, quam in concursu, ac in repositione illi esse praeferenda. Idem quoque servandum circa festum translatum Nativitatis S. Ioannis Baptistae et Annuntiationis Deiparae Virginis, nisi hoc transferatur simul cum praecepto audiendi Sacrum, iuxta Decretum in Aquis diei 2 Septembris 1741 ». Atque ita declaravit ac decrevit die 14 Augusti 1894.

3. — *Ad universalem Ecclesiam conceditur extensio festorum S. Ioannis Damasceni, S. Silvestri Abbatis, et S. Ioannis a Capistrano; et probatur additio facienda sextae lectioni in Officio Sacri Cordis Iesu.*

Urbis et Orbis. — Quod iampridem erat in votis christifidelium Catholici Orbis, ut celebraretur ubique memoria Sanctorum Confessorum Ioannis Damasceni, Silvestri Abbatis et Ioannis a Capistrano, quorum primus pro ea qua inclaruit praestantia doctrinae, alteri pro apostolicis operibus, quibus animarum saluti profuerunt, Ecclesiam Dei mirifice illustrarunt; id nostra hac aetate plurium sacrorum Antistitum ac Virorum dignitate insignium ingeminatis precibus a Romana Sede enixius postulatum est.

Hinc eiusmodi supplicibus votis libenter obsecundans Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII rem omnem commissam voluit maturo examini et iudicio Sacrorum Rituum Congregationis; quae in ordinario Coetu coadunata, audito voce et scripto R. P. D. Augustino Caprara Sanctae Fidei Promotore, petitam Festorum extensionem ad universalem Ecclesiam ita concedi posse censuit, nimirum ut de Sancto Ioanne Damasceno Confessore fiat die 27 Martii sub ritu duplici minori, addita *Doctoris* qualitate; de S. Silvestro Abbate, die 26 Novembris sub eodem ritu; ac demum de S. Ioanne a Capistrano Confessore agatur die 28 Martii sub ritu semiduplici. Respectiva tamen officia cum Missis de enuntiatis Sanctorum Festis, cura ipsius Sacrae Congregationis quantocius fieri possit edenda, anno millesimo octingentesimo nonagesimo secundo ab omnibus qui e Clero tam Saeculari quam Regulari ad Horas Canonicas tenentur, in posterum recitanda sunt: servatis Rubricis.

Insuper iidem E^{mi} ac R^{mi} Patres sacris tuendis Ritibus praepositi decernendum putarunt, ut sexta lectio Officii, de Sacratissimo Corde Iesu, cuius Festum ab eodem Sanctissimo Domino Nostro ad ritum duplicis primae classis anno superiore pro universa Ecclesia

evectum est, deinceps ita concludatur, videlicet:

« Quam caritatem Christi patientis et pro generis humani redemptione morientis, atque in suae mortis commemorationem instituentis sacramentum corporis et sanguinis sui, ut fideles sub sanctissimi Cordis symbolo devotius ac ferventius recolant, eiusdemque fructus uberius percipiant, Clemens Decimustertius *ipsius sacratissimi Cordis festum nonnullis Ecclesiis celebrare concessit, Pius Nonus ad universam extendit Ecclesiam, ac denique Summus Pontifex Leo Decimustertius, orbis catholici votis obsecundans, ad ritum duplicis primae classis evexit* ».

Sanctitas porro Sua, sententiam ipsius Sacrae Congregationis in omnibus ratam habens et confirmans, memorata tria Festa sub enuntiato ritu statisque diebus ad universam Ecclesiam extendit, simulque praefatam additionem ad calcem supradictae lectionis in Officio Sacri Cordis Iesu approbare dignata est. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 19 Augusti 1890.

4. — *Firmo permanente festo SS. Cordis Iesu affixo feriae VI post octavam Corporis Christi, indulgetur Ordinariis locorum transferre eiusdem festi externam solemnitatem cum privilegio celebrationis Missae propriae eiusdem SSmi Cordis, cum nonnullis animadversionibus.*

Coetus Presbyterorum Saecularium S. Pauli Apostoli in Urbe Summo Pontifici Pio Papae VII humiliter significarunt, in multis templis iustis de causis non eodem, quem Ecclesia constituit, die, festum SS. Cordis Iesu celebrari consuevisse; quapropter ab Eo suppliciter petiverunt, ut veniam daret, qua Missae SS. Cordis Iesu propriae eo die celebrari possent, quo festum ageretur: simulque concederet Indulgentiam Plenariam omnibus christifidelibus, qui confessi et Sacra Communione refecti, pias precationes in Templo, ubi festum celebratur, ad mentem Summi Pontificis D. O. M. fuderint; quibus postulationibus Sanctitas Sua ita satisfecit: « Ex Audientia SSmi die 8 Iulii 1815. SSms benigne annuit pro gratia in omnibus et in perpetuum, de licentia tamen Ordinariorum respective locorum quoad translationem diei festi: contrariis non obstantibus. P. F. Card. Galeffi ». Eiusmodi Rescripto Secretariae supplicum libellorum Sacrae Rituum Congregationi nuper exhibito, Moderator Primariae Congregationis SSmi Cordis Iesu penes Ecclesiam de

Pace in Urbe ab ipsa S. Congregatione humiliter postulavit: « Utrum iuxta praxim eiusdem Sacrae Congregationis, omnes Missae propriae de SS. Corde Iesu celebrari valeant in solemnitate translata ipsius SS. Cordis et qualibet die a Rmis Ordinariis locorum in casu designata? » Et Sacra Rituum Congregatio, referente Secretario, audito etiam voto Commissionis Liturgicae, omnibusque accurate perpensis, rescribendum censuit: « Firmiter manente Festo SS. Cordis Iesu affixo Feriae VI post octavam Corporis Christi et quotannis recolendo cum Officio et Missa propriis iuxta Rubricas et Decreta, eiusdem festi externam solemnitatem, ad tramites Rescripti suprarelati, in aliam diem a Rmis Ordinariis locorum designatam posse transferri, etiam cum privilegio celebrationis Missae propriae de ipsomet SS. Corde Iesu: hoc autem privilegium iuxta praxim Sacrorum Rituum Congregationis excludi quoad Missam solemnem a duplicibus primae classis et a Dominicis privilegiatis item primae classis, et quoad Missas lectas etiam a duplicibus secundae classis, necnon a Dominicis, feriis, vigiliis, octavisque privilegiatis; atque ea sub lege illud adhiberi posse, ut numquam omittatur Missa Conventualis vel Parochialis, Officio diei respondens, ubi eam celebrandi adsit obligatio; et serventur Rubricae. Atque ita rescripsit. — S. R. C. 23 Iulii 1897.

5. — *De novo parvo Scapulari Cordis Iesu.*

Beatissime Pater. — Paulus Cardinalis Cullen Archiepiscopus Dublinensis Beatitudini Vestrae eo quo par est obsequio exponit, fideles in Hibernia Anglia alioque ab aliquibus annis solere gestare parvam imaginem Sacri Cordis Iesu lana alba acu depictam vel alias eidem lanae affixam e collo supra pectus pendentem, modo fere parvi Scapularis et cum hisce verbis in lingua vernacula impressis: *Cessa; Cor Iesu nobiscum est*.

Orator ad magis augendam fidelium devotionem ac fiduciam erga Sacratissimum Cor Iesu Vestram Beatitudinem enixe rogat ut benigne concedere dignetur aliquam indulgentiam iis fidelibus qui praedictam imaginem, ut supra, devote gestaverint.

Rescriptum manu SSmi exaratum¹. — Die 28 Octobris 1872. Indulgentiam centum dierum semel in die lucrandam benigne concedimus christifidelibus deferentibus signum supra dictum, recitando aliquam piam precem, videlicet *Pater, Ave, Gloria*.

PIUS PP. IX.

¹ Praesens Rescriptum manu SSmi exaratum exhibitum fuit in Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum hac die 18 Decemb. 1872 ad formam Decreti eius-

dem S. Congregationis die 14 Aprilis 1856. In quorum fidem etc.

6. — *Indulgentiae concessae pro una Dioecesi quoad S. Scapulare SS. Cordis Iesu et Purissimi Cordis B. M. V. ad alias extenduntur Dioeceses.*

PIUS PAPA IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Exponendum nobis curaverunt Venerabiles Fratres Felix Episcopus Nanneten. et Alexander Leopoldus Engolismen. Apostolicis litteris datis die 16 mensis Februarii anno 1872 nonnullas Indulgentias concessas fuisse christifidelibus dioecesis Lucionen. qui sacrum Scapulare Sanctissimi Cordis Iesu et Purissimi Cordis B. Mariae Virginis a Presbyteris Congregationis Filiorum Mariae Immaculatae, quorum domus princeps est in ea Dioecesi, benedictum impositumque iuxta formulam a Sacrorum Rituum Congregatione die 18 mensis Ianuarii illius anni adprobatam suscepissent. Iamvero cum praefatae Congregationis Presbyteri in aliis quoque Gallicis dioecesibus, et domus habeant et Missionibus ac spiritualibus exercitiis ad aeternam christifidelium salutem promovendam operam impendant; Venerabiles Fratres, quos supra memoravimus, humiles nobis preces adhibuerunt, ut praefatas Indulgentias reliquarum Galliae dioeceseon christifidelibus concedere dignaremur, in quibus dictae Congregationis Presbyteri sacrum Ministerium exerceant. Nos igitur piis huiusmodi precibus benigne in Domino obsecundare volentes, de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus fidelibus vere poenitentibus et confessis ac S. Communione refectis, qui die quo Scapulare in honorem SS^{mi} Cordis Iesu, et amantissimi Cordis Deiparae Mariae V. I. a quovis e Presbyteris memoratae Congregationis in illis dioeceseon Galliae locis ubi vel domos habent, vel sacrum ministerium de respectivorum Ordinariorum consensu exercent, benedictum impositumque susceperint, dummodo idem Scapulare iuxta formulam a Congregatione VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus tuendis praeposita die 18 Ianuarii anni 1872 adprobatam benedictum atque impositum fuerit, Plenariam; nec non eisdem fidelibus in cuiuslibet eorum mortis articulo, si vere quoque poenitentes et confessi, ac S. Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti nomen Iesu ore si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, etiam Plenariam; praeterea eisdem vere poenitentibus, et confessis ac S. Communione refectis, qui quamlibet Ecclesiam Dominica post octavam Solemnitatis SS^{mi} Corporis Christi ac die quo festum SS^{mi} Cordis B. Mariae V. I. iuxta Kalendarium respectivae dioecesis celebrari solet, singulis annis devote visitaverint,

ibique pro christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die praefatorum id egerint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Quas omnes et singulas Indulgentias, ac peccatorum remissiones etiam animabus christifidelium quae Deo in charitate coniunctae ab hac luce migraverint per modum suffragii applicari posse impertimur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem ut praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, et Sigillo Personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si fuerint exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 3 Martii 1876, Pontificatus Nostri anno trigesimo.

7. — *Mensis Iunii SS. Iesu Christi Cordi consecratus.*

Urbis et Orbis. — Cum inter cetera religionis pietatis officia ad recolendam et meditando uberiori fructu D. N. Iesu Christi caritatem, laudabilis exorta sit et multis in locis invaluerit consuetudo qua integer mensis Iunii quotidianis devotionis exercitiis dulcissimo Eius Cordi consecratur; plurimorum fidelium supplicationes porrectae sunt Sanctissimo Domino Nostro Pio PP. IX ut pia haec exercitia per agentibus sacrarum Indulgentiarum munera concedere dignaretur.

Itaque Sanctitas Sua petitionibus huiusmodi benigne exceptis, ut magis magisque iniuriae Divino humani generis Redemptori in praesenti potissimum rerum ac temporum discrimine illatae reparentur; universis utriusque sexus christifidelibus qui sive publice sive private peculiaribus precibus et devoti animi obsequiis in honorem SS^{mi} Cordis Iesu per integrum mensem Iunii quotidie corde saltem contrito vacaverint, Indulgentiam septem annorum semel in singulis dicti mensis diebus lucranda; et pariter iisdem Indulgentiam plenariam in una praefati mensis die ab unoquoque eligenda, in qua vere poenitentes, confessi ac sacra Communione refecti fuerint, et aliquam ecclesiam seu publicum oratorium visitaverint, et ibi per aliquod temporis spatium iuxta mentem Sanctitatis Suae pias ad Deum preces effuderint, peramanter est impertitus; cum facultate easdem Indulgentias applicandi pro animabus in Purgatorio detentis. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum die 8 Maii 1873.

8. — *Consecratio totius Orbis*
SS. Iesu Christi Cordi.

Decretum. — Quamplures ex toto orbe ad Sanctissimum Dominum Nostrum Pium Papam IX Episcoporum postulationes ac pene innumerae christifidelium petitiones in dies adveniunt, quibus enixe rogatur ut ipse ad fovendam augendamque pietatem erga Sacratissimum Cor Iesu Christi Salvatoris, universum mundum eidem Sacratissimo Cordi consecrare dignetur. Iam vero Sanctitas Sua rei gravitatem coram Deo animo reputans, ut aliquo modo piensissimis huiusmodi votis satisfaciat adnexam Orationem approbans, illam quocumque idiomate, dummodo versio sit fidelis, recitandam proponit iis omnibus qui Sacro Cordi Iesu se ipsos devovere voluerint. Ita sane omnes christifideles hac unanimi consecrationis formula divino Iesu Cordi sese devoventes, Sacrosanctae Ecclesiae unitatem clarius asserent; ac in eodem Corde tutissimum invenient, et ab ingruentibus animae periculis effugium; et in tribulationibus, quibus hodie divexatur Ecclesia Christi, patientiam; ac in omnibus angustiis firmissimam spem ac solatium.

Voluit itaque Sanctitas Sua ut per praesens Sacrorum Rituum Congregationis Decretum mens Sua omnibus Locorum Ordinariis pateat, ac ad illos praefata precatationis formula transmittatur; ut, si ita in Domino iudicaverint, et ovium sibi commissarum bono expedire censerint, eam edendam curent; ac fideles ipsos hortentur ut illam vel coniunctim vel privatim recitent die 16 Iunii vertentis anni, qua secundum Centenarium recurrit a revelatione facta ab ipso Redemptore Beatae Margaritae Mariae Alacoque devotionem erga Cor suum propagandi. Omnibus vero fidelibus qui enunciata die id effecerint, Sanctitas Sua plenariam Indulgentiam animabus quoque Purgatorii applicabilem in forma Ecclesiae consueta concedit, dummodo vere poenitentes, confessi et Sacra Synaxi refecti ecclesiam vel publicum oratorium visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium devote oraverint iuxta mentem ipsius Sanctitatis Suae. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 22 Apr. 1875.

9. — *Atto di consecrazione al Sacro Cuore*
di Gesù approvato con Decreto della S. C.
de' Riti del 22 Aprile 1875.

Oh Gesù mio Redentore e mio Dio! non ostante il grande amore che portate agli uomini, per redimere i quali avete sparso tutto il Vostro Sangue prezioso, siete pure da essi

così poco riamato, anzi tanto offeso ed oltraggiato, segnatamente colle bestemmie e con le profanazioni dei giorni festivi! Deh! potessi io dare al Vostro Cuore Divino una qualche soddisfazione, potessi riparare tanta ingratitudine e sconoscenza, che riportate dalla maggior parte degli uomini stessi! Vorrei poter dimostrarvi quanto io desidero riamare ed onorare questo adorabile e amorosissimo Cuore al cospetto di tutti gli uomini, ed accrescerne vieppiù la vostra gloria! Vorrei poterne ottenere la conversione dei peccatori, e scuotere l'indifferenza di tanti altri, i quali sebbene abbiano la sorte di appartenere alla vostra Chiesa, non hanno però a cuore gl'interessi della vostra gloria e della stessa Chiesa che è vostra Sposa! Vorrei altresì poterne ottenere che quei Cattolici ancora, i quali non lasciano di dimostrarsi tali con molte opere esterne di carità, troppo tenaci delle loro opinioni ricusano di sottomettersi alle decisioni della Santa Sede, o nutrono sentimenti che dissentano dal suo magistero, si ravveggano persuadendosi che chi non ascolta in tutto la Chiesa, non ascolta Iddio che è con Lei. Ad ottenere pertanto questi santissimi fini ed inoltre impetrare il trionfo e la stabile pace di questa Immacolata Vostra Sposa, il benessere e la prosperità del Vostro Vicario qui in terra, e le sante di Lui intenzioni vedere adempiute, ed insieme perchè tutto il Clero vieppiù si santifichi e a Voi torni accettabile, e per tanti altri fini ancora che Voi, o mio Gesù, intendete conformi al Vostro Divin volere, e che in qualunque modo giovino alla conversione dei peccatori ed alla santificazione dei Giusti, affinchè tutti ne otteniamo un giorno l'eterna salvezza delle anime nostre, e finalmente perchè so, o mio Gesù, di far cosa grata al Vostro Cuore dolcissimo; prostrato ai Vostri Piedi alla presenza di Maria Santissima, e di tutta la Corte Celeste, solennemente riconosco per ogni titolo di giustizia e di gratitudine di appartenere totalmente ed unicamente a Voi, Redentore mio Gesù Cristo, fonte unico di ogni mio bene nello spirito e nel corpo: ed unendomi alla intenzione del Sommo Pontefice consacro me stesso e tutte le cose mie a questo Sacratissimo Cuore, cui solo intendo amare e servire con tutta l'anima mia, con tutto il mio cuore, con tutte le mie forze facendo mia la Vostra volontà, e unendo ai Vostri tutti i miei desiderii.

A pubblico segno infine di questa mia consecrazione, solennemente dichiaro a Voi stesso, o mio Dio, di volere in avvenire ad onore del medesimo Sacro Cuore, osservare secondo le regole della Santa Chiesa, le feste di precetto, e procurarne l'osservanza nelle persone sulle quali io abbia influenza ed autorità.

Riunendo adunque tutti questi santi desiderii e propositi nel Vostro bel Cuore, quali la Vostra grazia mi ispira, confido di poter dare ad

Esso un compenso delle tante ingiurie che riceve dagli ingrati figli degli uomini, e trovare per l'anima mia e per le anime di tutti i miei prossimi la mia e la comune felicità in questa vita e nell'altra. E così sia.

10. — *De laude, cuius initium est*
Dio sia benedetto.

Urbis et Orbis. — Iam diu apud christifideles, praesertim Italos, ea in more est piarum laudum formula, cuius initium, *Dio sia benedetto*: qui religionis actus, praeter quam per se optimus, etiam opportune valet, quemadmodum initio institutus fuit, ad honorem compensandum divini Nominis rerumque sanctissimarum, tam multis quotidie impiis vocibus passim violatum. Proximis autem temporibus inductum est multis locis, Episcoporum concessu vel iussu, ut ea ipsa formula recitetur publice in ecclesia, sive ad benedictionem cum Venerabili Sacramento impertitam, sive post divini sacrificii celebrationem. Huiusmodi incrementum consuetudinem SS^mus Dominus Noster Leo PP. XIII non semel, data occasione, probavit et commendavit. Nuper vero, quo illam vehementius commendaret eoque amplius foveret, constituit, tum eidem formulae laudem interserere in sacratissimum Cor Iesu, tum augere munera sacrae Indulgentiae, quibus ea donata est a Decessoribus suis s. m. Pio VII et Pio IX. Alter enim die 23 Iulii 1801 concessit « indulgentiam unius anni pro qualibet vice laudes eas corde saltem contrito ac devote recitantibus ». Alter vero, die 22 Martii 1847, « eam ipsam Indulgentiam animabus quoque in Purgatorio detentis applicabilem esse declaravit »; tum etiam eodem anno, die 8 Augusti, indulsit « ut omnes utriusque sexus christifideles semel saltem in die dictas laudes per integrum mensem recitantes, Indulgentiam plenariam, una tantum cuiuslibet mensis die, uniuscuiusque arbitrio eligenda, dummodo vere poenitentes confessi ac sacra Communione refecti fuerint, et aliquam ecclesiam seu publicum oratorium visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium iuxta mentem Sanctitatis Suae pias ad Deum preces effuderint, lucrari possint et valeant; facta insuper potestate ipsam etiam plenariam Indulgentiam fidelibus pariter defunctis applicandi ».

Itaque SS^mus Dominus Noster, quod spectat ad contextum formulae earumdem laudum, statuit ut laudi quarto loco positae, scilicet *Benedetto il Nome di Gesù*, haec subiungatur, *Benedetto il suo sacratissimo Cuore*. Quod vero ad Indulgentiam attinet, benigne tribuit ut, confirmatis Indulgentiis partiali et plenaria supra commemoratis, duplicetur ipsa indulgentia partialis, quoties eadem laudes publice devoteque (quocumque idiomate expressae sint)

recitentur vel post divini sacrificii celebrationem vel ad benedictionem cum Venerabili Sacramento; quae item Indulgentia cedere in suffragium possit animabus piis Purgantibus. — Praesenti perpetuis futuris temporibus valituro, absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiis et SS. Reliquis praepositae die 2 Febr. 1897.

Hic subiicitur integra laudum formula, de qua supra:

Dio sia benedetto:

Benedetto il suo santo Nome:

Benedetto Gesù Cristo, vero Dio e vero Uomo:

Benedetto il Nome di Gesù:

Benedetto il suo sacratissimo Cuore:

Benedetto Gesù nel Santissimo Sacramento dell'Altare:

Benedetta la gran Madre di Dio Maria Santissima:

Benedetta la sua santa e immacolata Concezione:

Benedetto il nome di Maria Vergine e Madre:

Benedetto Iddio ne' suoi Angeli e ne' suoi Santi.

11. — *Imagines SS. Cordis Iesu.*

1. Se le immagini del S. Cuore di Gesù, rappresentanti il solo Cuore senza il resto del corpo, possano sicuramente dispensarsi?

2. Se a Roma sono approvate?

3. Se devono ritirarsi dalle case dei fedeli, ove sono soggetto di venerazione?

R. Ad 1. 2. et 3.: Imaginem SS^mi Cordis D. N. I. C. de qua agitur, privata ex devotione permitti, dummodo in altaribus publicae venerationi colenda non exponatur. — S. C. S. O. 26 Aug. 1891.

12. — *Emblemata SS^mi Cordis Iesu in Eucharistia.*

Nova Emblemata Sacratissimi Cordis Iesu in Eucharistia non esse ab Apostolica Sede approbanda. Ad fovendam fidelium pietatem satis esse imagines Sanctissimi Cordis in ecclesia iam usitatas et approbatas; quia cultus erga Sanctissimum Cor Iesu in Eucharistia non est perfectior cultu erga ipsam Eucharistiam, neque alius a cultu erga Sanctissimum Cor Iesu. Insuper iidem Eminentissimi Patres communicandam mandarunt mentem ab hac Sacra Congregatione, iussu Pii Papae IX s. m. panditam feria 4^a die 13 Ian. 1875, nempe monendos esse alios etiam scriptores, qui ingenia sua acuunt super iis aliisque id generis argumentis, quae novitatem sapiunt, ac sub pietatis specie insuetos cultus titulos etiam per ephemerides promovere student, ut ab eorum proposito desistant, ac perpendant periculum quod subest

pertrahendi fideles in errorem etiam circa fidei dogmata et ansam praebendi Religionis osoribus ad detrahendum puritati doctrinae Catholicae ac verae pietatis. — S. C. S. O. 3 Iun. 1891.

13. — *Prohibetur titulus*

S. Cordis Iesu poenitentis.

Feria IV, 15 Iulii 1893 Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Patres Inquisitores Generales decreverunt: Sancta Romana Universalis Inquisitio iampridem, nempe decreto feriae IV 13 Ian. 1875 generatim consuluit ne insueti cultus tituli promoverentur, speciatim vero de titulo Poenitentis Domino Nostro Iesu Christo tributo. Quum igitur ad supremam huius Congregationis notitiam pervenerit, quod Loigny adhuc pertinaciter manet quod vocant Opus Sacri Cordis Iesu Poenitentis, atque eius auctores fautoresque, licet pluries a Summo Pontifice damnati, non desistunt sacrilegâ audaciâ confingere atque in publicum edere visiones ac revelationes Cordis Iesu Poenitentis, sancta Romana Universalis Inquisitio, re mature perpensa, omnino prohibet et damnat titulum: Cor Iesu poenitens — Cor Iesu poenitens pro nobis. — Iesu poenitens — Iesu poenitens pro nobis.

Praecipit vero Ordinariis locorum, ubi Societates sub huiusmodi titulis sunt erectae, ut damnato titulo alium substituant in Ecclesia probatum, neque eas consistere patiantur, nisi omnia ad iuris regulas exacta fuerint.

Postremo omnibus in mentem revocat decretum feriae IV 13 Ian. 1875 quod hic transcribitur etc. Cf. tenorem huius decreti in praec. num.

14. — *Litaniae pro quibusdam locis probantur de SS. Corde Iesu.*

Rm̃us Dominus Ioannes Robert, Episcopus Massilien. Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII demisse subiecit quasdam Litanias sacratissimi Cordis Iesu, clero et populo Massiliensi apprime charas atque iucundas, praesertim ex eo quod iisdem tribuatur, Massiliam anno 1720 liberationem pestis a divina bonitate impetravisse. Hinc ipse Rm̃us Orator humillime expetivit, ut eadem Litaniae et Apostolica Auctoritate approbari et in sua Massiliensi Dioecesi publice recitari valeant. De mandato Sanctissimi Domini Nostri, Sacra Rituum Congregatio Litanias praedictas examinandas suscepit, et exquisito voto Em̃i ac Rm̃i Domini Cardinalis Adulphi Ludovici Perraud Episcopi Augustodunensis, qui antea de hac re ardens suae Dioecesis studium aperuerat et R. P. D. Ioannis Baptistae Lugari sanctae Fidei Promotoris, omnibusque accurate perpensis, easdem Litanias, prout in superiori extant exemplari, a se revisas atque sex invocationibus auctas ex aliis de Sacratissimo Corde Iesu Litanis, quae circumfe-

rebantur desumptis, ut numerus triginta trium invocationum in memoriam et honorem vitae temporalis divini Redemptoris impleatur, probari posse censuit. Sanctitas porro sua, referente infrascripto Cardinali sacrae eidem Congregationi Praefecto, Rescriptum Sacri Consilii ratum habens, hasce Litanias probavit, easque de speciali gratia indulsit tum Dioecesibus Massiliensi et Augustodunensi, tum universo Ordini Visitationis B. M. V., ut in Ecclesiis et Oratoriis publice recitari ac decantari queant. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 27 Iun. 1898.

Litaniae de Sacro Corde Iesu.

Kyrie, eleison.

Christe, eleison.

Kyrie, eleison.

Christe, audi nos.

Christe, exaudi nos.

Pater de coelis Deus, miserere nobis

Fili Redemptor mundi Deus, »

Spiritus Sancte Deus, »

Sancta Trinitas, unus Deus, »

1. Cor Iesu, Filii Patris aeterni »

2. Cor Iesu, in sinu Virginis Matris a Spiritu Sancto formatum »

3. Cor Iesu, Verbo Dei substantialiter unitum »

4. Cor Iesu, Maiestatis infinitae »

5. Cor Iesu, Templum Dei Sanctum »

6. Cor Iesu, Tabernaculum Altissimi »

7. Cor Iesu, Domus Dei et porta coeli »

8. Cor Iesu, fornax ardens caritatis »

9. Cor Iesu, iustitiae et amoris receptaculum »

10. Cor Iesu, bonitate et amore plenum »

11. Cor Iesu, virtutum omnium abyssus »

12. Cor Iesu, omni laude dignissimum »

13. Cor Iesu, rex et centrum omnium cordium »

14. Cor Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae »

15. Cor Iesu, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis »

16. Cor Iesu, in quo Pater sibi bene complacuit »

17. Cor Iesu, de cuius plenitudine omnes nos accepimus »

18. Cor Iesu, desiderium collium aeternorum »

19. Cor Iesu, patiens et multae misericordiae »

20. Cor Iesu, dives in omnes qui invocant Te »

21. Cor Iesu, fons vitae et sanctitatis »

22. Cor Iesu, propitiatio pro peccatis nostris »

23. Cor Iesu, saturatum opprobriis »

24. Cor Iesu, attritum propter scelera nostra »

25. Cor Iesu, usque ad mortem obediens
factum miserere nobis
26. Cor Iesu, lancea perforatum »
27. Cor Iesu, fons totius consolationis »
28. Cor Iesu, vita et resurrectio nostra »
29. Cor Iesu, pax et reconciliatio nostra »
30. Cor Iesu, victima peccatorum »
31. Cor Iesu, salus in Te sperantium »
32. Cor Iesu, spes in Te morientium »
33. Cor Iesu, deliciae Sanctorum omnium »
- Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine.
- Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos Domine.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

- v. Iesu mitis et humilis Corde,
R. Fac cor nostrum secundum Cor tuum.

Oremus

Omnipotens sempiterne Deus, respice in Cor dilectissimi Filii tui, et in laudes et satisfactiones, quas in nomine peccatorum tibi persolvit, iisque misericordiam tuam petentibus, Tu veniam concede placatus, in nomine eiusdem Filii tui Iesu Christi, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

COR SS. B. MARIAE V.

1. — *Festum purissimi Cordis Deiparae sub ritu duplici maiori recolendum.*

Ex quo Apostolica Sedes cultum Purissimi Cordis Immaculae Mariae Virginis probavit, nedum in pluribus Christiani Orbis Ecclesiis, verum et in nonnullis quoque huius almae Urbis, indultum fuit ut in illius honorem Festum, fervidis fidelium votis expetitur, ageretur. Iam vero cum haec ipsa Alma Urbs singulari pietate erga Deiparam Virginem semper inclaruerit eiusque patrocinium validissimum continuo persenserit, expostulationes quamplurimae praesertim ab ecclesiastico coetu porrectae sunt Eñno et Rño Domino Cardinali Raphaeli Monaco La Valletta Sanctissimi Domini Nostri Leonis Papae XIII in Urbe Vicario, ut, suo interposito suffragio, facultatem ab eodem Sanctissimo Domino Nostro obtineret praefatum Purissimi Cordis Deiparae festum in omnibus Almae Urbis eiusque districtus Ecclesiis celebrandi. Hisce porro votis sibi acceptissimis obsecundans idem Eñus Dominus Cardinalis Urbis Vicarius ad confovendam magis atque magis Romanorum avitam devotionem erga Dei Genitricem, eundem Sanctissimum Dominum Nostrum enixis precibus rogavit, ut amodo Festum Purissimi Cordis Deiparae sub ritu du-

plici maiori Dominica post Octavam Assumptionis cum Officio et Missa a Sacra Rituum Congregatione Decreto diei 21 Iulii 1855 approbatis, ab universo clero Urbis eiusque districtus recolere concederet. Sanctitas Sua, referente Sacrorum Rituum Congregationis Secretario, in omnibus annuere dignata est iuxta preces: addito etiam privilegio idem festum amandandi ad primam insequentem diem liberam iis annis in quibus assignata Dominica impedita occurrerit; servatis rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscunque. — S. R. C. 30 Ian. 1879.

2. — *Festum de Interiore B. Mariae V.*

1. Se e come convenga approvare il titolo *De Interiore B. M. V.*, che assume il novello Istituto delle Suore A. di M., della diocesi di P.

2. Se ammesso il suddetto titolo, convenga anche di ammettere fra le altre feste del suddetto Istituto, quella *de Interiore B. M. V.*

R. Ad utrumque Negative. — S. C. S. O. 13 Dec. 1893.

3. — *Scapulare SS. Cordis Mariae.*

Confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 6.

CRANIOTOMIA

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE RESPONSO SANCTI OFFICII CIRCA CRANIOTOMIAM.

1. Proposito dubio ab Archiepiscopo Lugdunensi: « An tuto doceri possit in scholis catholicis licitam esse operationem chirurgicam, quam craniotomiam appellant, quando scilicet, ea omissa, mater et infans perituri sint, ea e contra admissa, salvanda sit mater, infante pereunte? » S. C. U. I. 28 Maii 1884, respon-

dit: « Omnibus diu et mature perpensis, habita quoque ratione eorum, quae hac in re a peritis catholicis viris conscripta ab Eminentia tua huic Congregationi transmissa sunt, respondendum esse duxerunt: *Tuto doceri non posse.* — Quam responsionem, SS. D. N. *plene confirmavit* ». Statim ac huiusmodi Sancti Officii responsum evulgatum est, coeptum est dubitari de eius valore, utrum nempe controversiam reapse dirimeret, et opinionem de liceitate illius chirurgicae operationis vere damnaret. Non dee-

rant enim neque desunt graves theologi, qui putabant et adhuc putant, decretum illud non alium habere valorem, nisi mere *disciplinarem*, neque *improbabilem* reddere oppositam opinionem de craniotomiae liceitate. Sapienter, inquit, S. C. ita respondendum censuit, tum quia utraque sententia *sua non caret probabilitate*, tum praesertim quia in praxi frequentissime forte fieret abusus. Alio tempore probabile forte evadet, quod nunc ut improbable vel ut tenuiter probabile habetur. Tenuis enim vel levis probabilitas satis superque est, ut possit dici de huiusmodi sententia, praesertim cum agatur de tanto tertii damno: *tuto doceri non potest*. Ingratum igitur non erit studiosis rerum moralium breviter perpendere vim praedicti decreti.

2. Praecedens Responsum duplici declarari potest consideratione, *extrinseca et intrinseca*. A prima exordiamur. Simile quaesitum propositum est S. R. U. I. circa Ontologismum, nimirum: « utrum sequentes propositiones tuto tradi possint »: sequuntur septem notae propositiones de Ontologismo. Sacra Congregatio, fer. IV d. 18 Sept. 1861, rescripsit: « Eñi et Rñi DD., prae habito voto DD. Consultorum, omnibus et singulis propositionibus superius enunciatis mature perpensis, proposito dubio responderunt: *Negative* », nempe: tuto tradi non posse.

3. Hoc decreto theologi ipsique Philosophi *veram doctrinae condemnationem et proscriptionem* intellexerunt. Quare illi qui Ontologismum defendebant conati sunt ostendere in septem illis damnatis propositionibus non contineri Ontologismi doctrinam, quam ipsi tuebantur, sed doctrinam aliam bene diversam. Cf. Opusculum doctissimi philosophi et theologi Iosephi Kleutgen, *L'Ontologismo e le sette tesi censurate dalla Sacra Inquisizione*, Roma, coi tipi della Civiltà Cattolica, 1867, p. 10 seqq.

4. Neque solum ita interpretati sunt illud decretum privati et publici Professores, verum etiam ipsae Romanae Congregationes in hunc sensum, scilicet verae *condemnationis* et *proscriptionis*, decretum illud intellexerunt. Haec leguntur in decreto per Eñm Card. Patrizi transmissio Eñm Card. Archiepiscopo Mechliniensi de libris philosophicis G. C. Ubaghs, in Lovaniensi Universitate doctoris decurialis. « Praeterea, quod iam prout ex litteris meis ad singulos in Belgio Episcopos d. 11 Oct. a. 1864 datis sibi faciendum reservaverant memorati Cardinales, alias doctrinas examinandas susceperunt, quae in recentioribus operum eiusdem auctoris editionibus continentur. Et vero perspicere debuerunt, tradi in illis libris doctrinas plane similes aliquot *ex septem propositionibus... quas Suprema S. O. Congr. d. 18 Septembris a. 1861 haud tuto tradi posse iudicavit... hinc necessarium omnino erit*, ut ne-

dum illi libri iisque similes ab Universitate catholica et a Scholis omnibus *arceantur*; verum etiam » etc. Romae 2 Martii 1866. Cf. Opusculum cit. p. 84 seqq.

5. Post decretum relatum numero praecedenti nova orta sunt dubia ex parte defensorum Traditionalismi et Ontologismi. Dicebant enim, datas decisiones esse disciplinares non doctrinales; docere non posse, sed corde servare posse ea, quae antea tradebantur; eaque adhuc esse probabilia et licita. Quae cum denunciata fuerint Summo Pontifici ab Eñm Card. Archiep. Mechl. aliisque Belgii Episcopis, litteris datis 1 Aug. 1866; Eñus Patrizi nomine Sanctissimi Patris haec illis rescribebat: « In litteris... ad Sñm Pium IX datis iudicium petitur ab Apostolica Sede super dubiis quibusdam excitatis... circa responsiones Sacrarum Congr. S. Officii et Indicis tum a. 1864 tum hoc a. 1866 Summi Pontificis auctoritate sancitas. At non ea sunt ista dubia, quae novam *rei iam definitae* interpretationem ac declarationem requirant: iis enim penitus diluendis *per ipsas SS. Congr. responsiones* fit abunde satis. Immo non sine admiratione auditum est, huiusmodi dubitationes fuisse propositas.... Porro viri catholici, multo vero magis ecclesiastici id muneris habent, ut decretis S. Sedis plene, perfecte absoluteque se subiiciant, e medio sublatis contentionebus, quae sinceritati assensus officerent ». Romae, d. 30 Aug. 1866. Cf. Opusculum cit. p. 86-89.

6. Recepta praecedenti epistola, Em. Card. Arch. Mechl. aliique Belgii Episcopi d. 17 Dec. a. 1866 litteras dederunt ad Rectorem et Professores Lovaniensis Universitatis, in quibus loquentes de resolutione utriusque Congregationis S. Officii et Indicis d. 2 Martii a. 1866, cf. supra num. 5, haec asserunt: « Hae decisiones adeo clarae sunt, ut causa tanquam *definitive decisa* habenda sit. Scimus autem firmissimam SSñi Domini voluntatem esse, ut, *erroribus sublatis*, omnes idem sentiant. Itaque, ut in perpetuum omnes dissensiones extinctae permaneant, et in quaestione diu agitata, iamque definita nihil optandum expectandumque supersit, mittimus formulam litterarum subscribendam ab omnibus, qui vel doctrinas reprobatae tradiderunt, vel iisdem aliquo modo adhaeserunt ». In formula autem dicitur: « Decisionibus S. Sedis Apostolicae diei 2 Martii et 30 Augusti huius anni, 1866, cf. supra n. 4, 5, plene, perfecte absoluteque me subiicio et ex animo acquiesco. Ideoque ex corde reprobato et reiicio quamcumque doctrinam oppositam » etc. Cf. Opusc. cit. p. 90, 91.

7. Ontologismi retractatio, vi damnationis pronuntiatae a Sancto Officio, requisita est a R. D. Ugonin, cum ad Episcopatum propositus fuit. Haec retractationis formula fuit: « Cum ego infrascriptus ab Eñm et Rñm D. Archiepiscopo

Myrensi, Nuntio Apostolico in Gallia, acceperim, doctrinam, quam in meo opere philosophico super Ontologismum (*Études philosophiques, Ontologie*) exposui, a S. A. Sede improbari, *utpote quae praesertim sive explicite sive implicite illis propositionibus faveat, quas S. R. et U. I. C. a. 1861 tuto tradi non posse decrevit*; ego ipse, nulla interposita mora, libere ac sponte declaro, me praedictam doctrinam eodem prorsus modo ac S. Sedes censuit, uti a sanis philosophiae principii plus minusve aberrantem tenere et improbare: simulque promitto, me, quantum in me erit, in posterum curaturum, ne ea amplius in scholis tradatur. Datum Parisiis d. 13 Oct. 1866 ». Opusc. cit. n. 15. Cf. etiam Epist. Leonis XIII *Litteris ad te* 1 Jun. 1889 de quadraginta Propositionibus Rosmini a S. O. damnatis.

8. Si ergo eodem modo craniotomia a S. O. damnata est, ac damnatus fuit Ontologismus, si paritas stat pro utraque damnatione, apparet profecto quanta sit vis illius iuridicae censurae de craniotomia, *tuto doceri non potest*. Neque vero obiiciatur non semel, sed pluries contra Ontologismum intervenisse proscriptiones et decisiones ex parte SS. Congregationum et ipsius S. Sedis. Etenim repetitae illae proscriptiones et decisiones nihil aliud faciunt, quam inculcare et confirmare primam illam damnationem Sancti Officii d. 18 Sept. 1861, vi cuius Em. Card. Patrizi in sua Epistola et Decreto d. 2 Martii 1866, *arcendos* pronuntiat ab Universitate Lovaniensi et a Scholis omnibus libros eâ doctrinâ infectos, et RRm̃i Belgii Episcopi causam tanquam *definitive decisam* habent; et causa erat etiam de Ontologismo; ac, *erroribus sublati*, omnes ad sanas doctrinas subscribendas exhortantur. Caeterum craniotomia etiam iam pluries a S. C. S. O. damnata est, et non tantum craniotomia verum etiam directa abortus procuratio. Cf. hic n. 18 et verbum *Abortus*.

9. Gradum nunc facimus ad intrinsecam rei considerationem. *Tutum* dicitur quod *sine periculo* est. Opinio ergo, quae *tuto* doceri non potest, opinio est, quae *sine periculo non potest doceri*. Et sic in citato Decreto d. 2 Martii 1866, per Em̃um Patrizi datum, postquam affirmatum fuit in philosophicis libris G. C. Ubaghs «tradi doctrinas plane similes aliquot ex septem propositionibus..... quas Suprema S. Off. Congr. d. 18 Sept. a. 1861 *haud tuto* tradi posse iudicavit», dicitur deinde, in eisdem libris inveniri doctrinas seu opiniones, *quae absque periculo tradi non possunt*.

10. Porro *periculum* hoc, periculum est *erroris*, si proprio et obvio sensu intelligere velimus memoratam S. Officii decisionem. Dicitur enim, *tuto doceri non posse*, et periculum *in docendo* aliquam opinionem aliud proprie et in sensu obvio non est, nisi periculum erroris. Quare Decretum illud non est *mera quae-*

dam disciplinaris prohibitio docendi seu tradendi in scholis publicis vel etiam privatis illam opinionem; sed *verum est doctrinale* iudicium de veritate et falsitate eiusdem opinionis, quae *consequenter* in scholis omnibus tradi amplius non potest, sed ab illis omnino *arcenda*.

11. Neque vero dicatur periculum hoc intelligendum esse ex subiecta materia, quae res quaedam practica est. Res enim, de qua agitur, practica et maxime practica est, sed res est non respiciens ecclesiasticam et positivam disciplinam, sed mores respicit et ipsam naturalem legem attingit. Quare ex consideratione subiectae materiae non sequitur illud decretum esse *mere disciplinare*, sed esse *doctrinale* in materia morum. Nam illud decretum hoc aliis verbis involvit, opinionem illam de craniotomia non posse doceri *sine periculo erroris* in materia morum. Neque urgeatur dicendo, optime fieri posse, quod nequeat illa opinio *tuto doceri*, etiam *speculative* loquendo, quia *practice* posset quis facile ea abuti, male eam applicando ad casus practicos, et non recte distinguendo *casus*, in quibus licite executioni dari potest, *a casibus*, in quibus id omnino illicitum est. Non valet haec instantia, nam ista confusio casus licitae applicationis et casus illicitae applicationis est impossibilis, adeoque illud *periculum* non est periculum hoc, *male* practice applicandi praedictam opinionem, et confundendi *casum* cum *casu*. Enimvero non est damnata opinio de craniotomia in abstracto, secundum se, et generatim considerata; sed damnata est opinio de craniotomia in concreto, secundum determinatas circumstantias, et in particulari considerata. Quaestio enim proposita, quam sua decisione resolvit Sacra Congregatio, non est: «An tuto doceri possit in Scholis Catholicis, licitam esse operationem chirurgicam, quam craniotomiam appellant» sic, generatim, sed in peculiari illo et determinato casu, de quo erat quaestio et controversia inter theologos, «quando scilicet ea omissa mater et filius perituri sint, ea e contra admissa salvanda sint mater, infante pereunte». In hoc sane casu *doctrina de craniotomia* declaratur *periculosa*. Ipsa igitur applicatio ad casum determinatum declaratur *doctrina periculosa*; *TUTO DOCERI NON POTEST*. Quare illud *periculum* non est periculum practici abusus, periculum illicitae applicationis, sed *periculum est erroris* opinionis enunciantis licitatem craniotomiae in casu illo praedicto.

12. Sed obiicitur adhuc, quod praedicta opinio potuit bene dici non tuta, quamvis determinata ad peculiarem illum casum, de quo erat quaestio, propter ipsum periculum practicum discernendi casum verae necessitatis, quod scilicet, craniotomia omissa, mater et filius vere sint perituri, ea e contra admissa, salvanda

vero sit mater, infante pereunte. Hoc rationaliter obici non potest. Nam iste necessitatis casus certus supponitur in illa propositione de liceitate craniotomiae. In tali tantum hypothese quaestio fiebat a Theologis, et Sacrae Congregationi proponebatur, ac Sacra Congregatio hoc sensu certe eam intellexit; ait enim in suo Responso «habita quoque ratione eorum, quae hac in re a peritis catholicis viris conscripta sunt, ac ab Eminentia tua huic Congr. transmissa sunt». Praeterea ista obiectio tunc valeret, quando revera ille necessitatis casus cognitu difficilis esset; sed ubi agatur de *craniotomia* res clarissima est, et nulli obnoxia difficultati, nisi chirurgus totus stupidus sit, quod *per accidens* est, et in damnatione generalis propositionis non attenditur. Res enim *per se* consideratur.

13. Periculum aliud est intrinsecum aliud extrinsecum, itemque aliud est proximum aliud remotum. *Periculum erroris* in asserenda liceitate craniotomiae esse non potest ex circumstantia extrinseca ipsi craniotomiae, quatenus ea adhibeatur in talibus rerum circumstantiis, quae eam reddant illicitam. Nam, uti modo observatum est, non damnatur liceitas craniotomiae in genere, sed liceitas craniotomiae in dicta circumstantia mortis matris et filii, si illa operatio omittatur, et salutis matris ac mortis filii, si ea fiat. Porro si qua excogitari potest circumstantia, quae reddere possit licitam craniotomiam, haec profecto alia non est quam illa modo enuntiata, cum sine illa operatione neque mater neque filius salvatur, illa adhibita, filius in peiorem conditionem non constituitur et mater salvatur. Atqui Sanctum Officium in hoc ipso casu declarat periculosum docere liceitatem craniotomiae. Ergo *periculum erroris intrinsecum* est ipsi craniotomiae; nempe quia est directa occisio innocentis; *periculum erroris intrinsecum* est ipsi complexui, id est craniotomiae praedicta circumstantia vestitae; in eo enim complexu manet craniotomia cum tota sua natura, quae ab illa maxime favorabili circumstantia minime mutatur. Iam vero si periculum erroris est *intrinsecum*, nimirum *vi ipsius craniotomiae*, periculum istud erroris consequenter remotum esse non potest, sed *proximum* et maxime proximum; nihil enim magis proximum alicui rei, quam intrinseca et intima sui natura. Liceitas ergo craniotomiae doceri non potest *sine periculo proximo et intrinseco erroris*.

14. Actio, quae est *periculum peccati*, actio est distincta ab ipsa *actione peccati*, et peccatum est non proprie et stricte loquendo *ratione sui*, sed *ratione illius actionis in se peccaminosae*, cum qua connectitur. Opinio item continens *periculum erroris* est opinio distincta a certa alia et inconcussa doctrina, contra quam errandi illa opinio periculum continet, et sic cum illa connectitur, quatenus illi adversatur.

Generatim ergo, et *per se loquendo*, opinio quae *tuto doceri non potest*, seu quae *periculum* continet *erroris*, opinio est, quae licet in se error non sit, cum errore tamen connectitur; saltem quatenus de se et in sensu obvio, et non per accidens ex mera inconsideratione, ita inter errorem et veritatem aequivocatione laborat, ut ad errorem potius quam ad veritatem facili via deflectat, et qui ei adhaereat errorem quidem non veritatem amplecti censeatur. Atamen quando ex subiecta materia propositio, ita est determinata, ut nulla pateat via ad veritatem; quamvis definiatur mere uti *non tuta*, et ratione ipsius *notae* seu *censurae* non possit haberi nisi uti mere *periculosa*, seu *periculum continens erroris*; consequenter tamen illa propositio ut error habenda est, ratione nempe *legitimae deductionis*. Et hinc facile explicatur cur licet septem illae Ontologismi propositiones non fuerint alia censura notatae, quam quod tuto tradi non possint, communiter tamen in Scholis ut improbables omnino habitae sunt post illam S. O. Decisionem. Idem in casu nostro contingere videtur. Nam nullus excogitari potest sensus verus, cum in ipso casu maxime favorabili dicatur, quod tuto doceri non possit. Quare non apparet, quomodo possit probabiliter adhuc craniotomia defendi.

15. Aliter adverbium illud, *tuto* declarari potest; sed eadem fere est conclusio. Adverbium illud resolvi potest in adiectivum, et tunc quaerendum est substantivum subintellectum. Porro substantivum hoc, quod favorabilius in praesenti excogitari potest, est *conscientia*; ita ut *tuto doceri non potest*, idem sit ac *non potest doceri tuta conscientia*. Haec interpretatio, quae maxime pertinet ad rem moralem et practicam, omnino convenire videtur decisioni Sancti Officii, de qua tractamus; agitur enim in ea de re morali et practica. Porro, in re Morali, illa sententia dicitur *tuta* in ordine mere *speculativo*, quam quis mente tenere et alios externe docere potest sine periculo et timore errandi contra certam aliquam legem vel praeceptum. In casu nostro certa et inconcussa ista lex, est lex *Non occides*. Quare *tuto non posse doceri craniotomiam* in casu illo supra exposito, idem est ac *non posse doceri* craniotomiam sine periculo et timore erroris contra legem, *Non occides*. Verum periculum hoc et timor erroris tunc a parte rei maneret *merum periculum erroris*, et non evaderet consequenter *error*, cum casus dari posset, in quo reapse non infringeretur lex *Non occides*. Atqui iste casus non potest dari. Nam hic casus si daretur, alium non esset quam ipse casus propositus. Iste autem casus propositus tunc a parte rei maneret *merum periculum erroris*, et non evaderet *error*, directe contra illam legem *Non occides*, cum non esset ultimo determinatus iam omni favorabili circumstantia, et ulterius pos-

set adhuc determinari. Ergo licet *vi damnationis* illa opinio sit tantum *doctrina non tuta*, revera tamen *vi materiae* illa opinio omnino improbabilis evadit.

16. Verum quaeret quispiam, cur tunc Sanctum Officium eam sententiam *negative* dixit *non tutam*, et non *positive* dixit *erroneam*; si *non tutum* idem reapse est ac *erroneum*? Respondetur primo: non dixit hoc, quia non hoc quaerebatur, sed illud; et Sacrae Congregationes consuetis formulis respondent propositis dubiis, neque brevibus suis responsis solent facere tractationem rei de qua agatur, uti eam exponant et explicent. Respondetur secundo: quamvis sententia *non tuta* in casu nostro reincidat reapse *ratione materiae*, legitima conclusione, in sententiam *erroneam*, seu *falsam*; attamen theologica illa censura, *non tutum*, eadem non est ac censura alia: *erroneum* vel *error*, quae longe gravior censura est. Illud contendimus non istud. Dicimus autem *erroneam* seu *falsam*, ad coarctandam etiam significationem *erroris*, cum stricte loquendo *error* et *falsum* idem non sint. « Ex Augustino in Enchiridio, cap. 17, et contra Academicos, cap. 4, *errare* nihil aliud est quam vera pro falsis, aut falsa pro veris probare. In qua significatione *error* nihil aliud est, quam *propositio falsa*, et ita non tantum in materia fidei seu Theologiae, sed etiam in quacumque materia naturali, vel humana, inveniri potest: iuxta communem autem loquendi modum *error* quasi per antonomasiam in unaquaque materia significare solet *non quodcumque iudicium falsum*, sed, per quandam exaggerationem, *quod evidentius vel certius falsum est* ». Suarez, de Fide, d. 19, s. 2, n. 11. Hinc disserens idem Suarez de propositione *erronea*, prout distinguitur ab *haeretica*, in theologicis censuris, inquit illam esse, « quae opponitur veritati certae theologica certitudine, quae non attingit certitudinem fidei; quia nullo modo est immediate revelata, ut supponitur; sed est conclusio evidenter illata ex una de fide et ex altera evidenti, lumine naturali... Propositio contraria tali propositioni non attingit gradum propositionis haereticae; quia non habet summam oppositionem cum propositione fidei, qualis est immediata: quod autem sit *erronea*, manifestum est; quia post haeticam propositionem, habet summam repugnantiam cum veritate fidei, scilicet mediatam per evidentem illationem » l. c., n. 14. Eadem est doctrina Card. Lugonis, de Fide, d. 20, s. 3, n. 73: « Erroris vox latissime sumpta attribui potest cuilibet propositioni falsae in qualibet materia; nam qui falsum pro vero credit, errat a vero, et decipitur. Communiter tamen ea vox solet restringi ad falsum, quod opponitur non solum vero, *sed evidenti, vel certo, quod apud omnes communiter certo scitur*. Nec appellatur *error* in Philosophia quae-

libet opinio falsa, sed quae opponitur dogmati certo et pro tali apud philosophos recepto. Quare in Theologia non dicitur *error* nisi qui certae alicui veritati adversatur, quae apud catholicos et theologos pro certa habetur ». Prout autem *error* est censura specialis infra haeressim, ex eodem Lugone « *error* proprie est qui non opponitur immediate, sed solum mediate doctrinae fidei, quatenus negat immediate propositionem, quae non est de fide, sed conclusio solum theologica, deducta evidenter ex una de fide, et altera evidenti, lumine naturae » l. c., n. 78.

17. Quare si illa censura, *tuto doceri non potest* proprie omnino et stricte accipiatur ratione sui, secundum generalem regulam interpretandi propositiones damnatas, praedicta opinio de craniotomia est opinio *periculosa*, quae nempe *doceri non potest sine periculo erroris*; consequenter vero est opinio etiam *periculosa*, quae non potest ad praxim reduci sine periculo peccati. Si autem censura, *tuto doceri non potest*, in subiecta materia consideratur, eadem illa opinio de craniotomia est *simpliciter falsa*; et hoc sensu dici potest etiam vero et proprio sensu *non tuta, periculosa*; intrinsecum enim et proximum continet periculum denegandi *veritatem, evidentem, certam, ab omnibus receptam*; nempe *Non occides*.

18. Doctrina praesenti Commentario exposita confirmari potest alia Responsione Sancti Officii 14 Aug. 1889, ad Archiep. Camarac. « circa liceitatem quarumdam operationum chirurgicarum craniotomiae adfinium », quae post editum praesentem Commentarium publicata est. Ea tenoris est sequentis: « In Scholis catholicis tuto doceri non posse licitam esse operationem chirurgicam, quam *craniotomiam* appellant, sicut declaratum fuit die 28 Maii 1884, et quamcumque chirurgicam operationem *directe occisivam* foetus, vel matris gestantis ».

19. Postremo notandum est, quod si tuto doceri non potest craniotomia, neque tuto doceri potest *directa procuratio abortus* in iisdem circumstantiis. Id legitima ratiocinatione consequitur. Etenim primo argumenta, quibus propugnabatur craniotomia, eadem sunt ac argumenta quibus defenditur directa procuratio abortus. Praeterea parum refert utrum infantis caput intercidatur vel comprimatur, an infans veneno inficiatur, vel immaturus foetus per meram eiectionem ex materno utero directe et per se privetur naturali elemento, ipsi ad vitam omnino necessario. Idem sane est hominem ferro, veneno vel proiectione in ignem, immersione in aquam occidere. Atque haec etiam sententia de illicite directae procuracionis abortus confirmatur recentissima Responsione S. C. S. O. 24 Jul. 1895 data post editum iam hunc Commentarium, confer verbum *Abortus*. Porro ea Responsione edicitur quod *tuto effici non possint* illae operationes, quibus directe abortus procuratur.

CREATIO

1. — *De Deo rerum omnium Creatore.*Confer verbum *Fides*.

CREMATIO CADAVERUM.

1. — *An licita cadaverum crematio.*

Non pauci Sacrorum Antistites cordatique christifideles animadvertentes, ab hominibus vel dubiae fidei, vel massonicae sectae addictis, magno nisu hodie contendit, ut ethnicorum usus de hominum cadaveribus comburendis instauraretur, atque in hunc finem speciales etiam societates ab iisdem institui: veriti, ne eorum artibus et cavillationibus fidelium mentes capiantur, et sensim in eis imminuatur existimatio et reverentia erga christianam constantem et solemnibus ritibus ab Ecclesia consecratam consuetudinem fidelium corpora humandi: ut aliqua certa norma iisdem fidelibus praesto sit, qua sibi a memoratis insidiis caveant; a Suprema S. Rom. et Univ. Inquisitionis Congregatione declarari postularunt:

I. An licitum sit nomen dare societatibus, quibus propositum est promovere usum comburendi hominum cadavera?

II. An licitum sit mandare, ut sua aliorum cadavera comburantur?

R. Ad I. Negative, et si agatur de societatibus massonicae sectae filialibus, incurri poenas contra hanc latas.

Ad II. Negative.

Sanctitas Sua resolutiones Eminentissimorum Patrum approbavit et confirmavit, et cum locorum Ordinariis communicandas mandavit, ut opportune instruendos curent christifideles circa detestabilem abusum humana corpora cremandi, utque ab eo gregem sibi concredendum totis viribus deterreant. — S. O. 19 Maii 1886.

2. — *Sepultura ecclesiastica eorum quorum cadavera cremantur.*

Quoties agatur de iis quorum corpora, non propria ipsorum sed aliena voluntate cremationi subiiciuntur, Ecclesia ritus et suffragia adhiberi posse tum domi tum in ecclesia, non autem usque ad cremationis locum, remoto scandalo. Scandalum vero removeri etiam poterit, si notum fiat cremationem non propria defuncti, sed aliorum voluntate electam fuisse. At ubi agatur de iis, qui propria voluntate cremationem elegerunt, et in hac voluntate certo et notorie usque ad mortem perseverarunt, attempto decreto feriae IV 19 Maii 1886, agendum cum iis iuxta normas Ritualis Romani tit. *Quibus non licet dare sepulturam ecclesiasticam*.

In casibus autem particularibus, in quibus dubium vel difficultas oritur, consulendus erit Ordinarius, qui accurate perpensis omnibus adiunctis, id decernet, quod magis expedire in Domino iudicaverit. — S. O. 15 Dec. 1886.

3. — *Dubia varia circa Cadaverum cremationem.*

I. Utrum liceat sacramenta morientium ministrare fidelibus qui massonicae quidem sectae non adhaerent, nec eius ducti principiis, sed aliis rationibus moti corpora sua post mortem cremanda mandarunt, si hoc mandatum retrahere nolint?

II. Utrum liceat pro fidelibus, quorum corpora non sine ipsorum culpa cremata sunt, Missae sacrificium publice offerre vel etiam privatim applicare, itemque foundationis ad hunc finem acceptare?

III. Utrum liceat cadaverum cremationi cooperari, sive mandato ac consilio, sive praestita opera, ut medicis, officialibus, operariis in crematorio inservientibus? et utrum hoc liceat saltem si fiat in quadam necessitate aut ad evitandum magnum damnum?

IV. Utrum liceat taliter cooperantibus ministrare sacramenta, si ab hac cooperatione desistere nolunt, aut desistere non posse affirmant?

Feria IV die 27 Iulii 1892. In Congregatione generali S. Rom. et Univ. Inquisitionis, propositis suprascriptis dubiis, praeabitoque Reverendissimorum DD. Consultorum voto, Eñi ac Rñi Dñi Cardinales in rebus fidei et morum Generales Inquisitores respondendum mandarunt:

Ad I. Si moniti renuant, Negative. Ut vero fiat aut omittatur monitio, serventur regulae a probatis auctoribus traditae, habita praesertim ratione scandali vitandi.

Ad II. Circa publicam S. Missae applicationem, Negative; circa privatam, Affirmative.

Ad III. Nunquam licere formaliter cooperari mandato vel consilio. Tolerari autem aliquando posse materialem cooperationem, dummodo: 1º. crematio non habeatur pro signo protestativo massonicae sectae; 2º. non aliquid in ipsa contineatur quod per se, directe, atque unice exprimat reprobationem catholicae doctrinae et approbationem sectae; 3º. neque constet officiales et operarios catholicos ad opus adstringi vel vocari in contemptum catholicae religionis.

Ceterum quamvis in hisce casibus relinquendi sunt in bona fide, semper tamen monendi sunt ne cremationi cooperari intendant.

Ad IV. Provisum in praecedenti. Et detur decretum feriae IV 15 Decembris 1886. Confer n. praec. — S. C. S. O. 27 Iul. 1892.

CRIMEN

1. — *De impedimento criminis quoad infideles.*

I. Vir infidelis qui ante Baptismum copulam habuit cum infideli uxore alterius, cui, annuente muliere fidem de futuro matrimonio acceptante, mortem intulit, potestne post utriusque baptismum matrimonium inire cum dicta muliere?

II. Possuntne hoc matrimonium contrahere si, quando patrarunt ista crimina, una pars fuerit christiana?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative. — S. C. de P. F. 23 Augusti 1852.

CRUCIGERI

1. — *Reformatio et Approbatio Statutorum Modificatorum Militaris Ordinis Crucigerorum cum rubea stella.*

I. An et quomodo approbari debeant modificationes peractae a Capitulo generali anni 1879 quoad veteres constitutiones in casu.

Et quatenus affirmative ad secundam partem.

II. An et qualis provisio capienda sit quoad recitationem divini Officii et clausuram in casu.

III. An et quomodo excipiendae sint aliae accessoriae modificationes, a Rm̃is Consultoribus propositae, praecipue quoad approbationem in forma specifica in casu.

R. Ad I. Negative et ad mentem: mens est ut servetur regula S. Augustini in sua prima ordinatione, recitetur divinum Officium in communi, observetur clausura iuxta sacros Canones, S. Concilium Tridentinum et Constitutiones Apostolicas; et induatur habitus religiosus. In reliquis dilata.

Ad II. Provisum in primo.

Ad III. Dilata. — S. C. EE. et RR. 27 Aprilis 1883.

2. — *Indulgentia quingentorum dierum adnexa calculis Rosarii per Crucigeros benedicti.*

Ordinis Sanctae Crucis. — Quum innumerae propemodum quaestiones et dubia Sacrae Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae exhibita fuerint, nomine etiam Archiepiscoporum et Episcoporum de authenticitate Indulgentiae dierum quingentorum a Leone Papa X, Litteris in forma Brevis datis die 20 Augusti 1516 concessae et quodammodo confirmatae a Summis Pontificibus Greg. XVI et Pio IX rescriptis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide dierum 13 Iul. 1845 et 9 Ianuarii 1848, quam lucrari dicuntur christifideles, quoties in Rosariis Beatae Mariae nuncupatis et benedictis a Magistro Generali Ordinis

Sanctae Crucis vel a Sodalibus eiusdem Ordinis, a Magistro generali ad id specialiter deputatis, orationem dominicam vel salutationem angelicam devote recitaverint, Sacra eadem Congregatio, ut christifidelium tranquillitati prospiceret, rem mature perpendere et absolvere constituit. Qua oblata opportunitate quaesitum etiam est de necessitate recitandi tertiam saltem partem Rosarii B. V. Mariae, ut Indulgentia illa acquiri possit, quemadmodum fortasse innuere videbantur verba quibus Romani Pontifices praefatas Indulgentias adamussim adnexas Rosariis a Magistro generali dicti Ordinis benedictis concesserunt. Insuper quum plures Sacerdotes tum a Sanctissimo Domino Nostro Papa, tum a Sacra ipsa Congregatione privilegium expostulaverint Rosaria benedicendi cum applicatione Indulgentiae quam ipsis Sodales Crucigeri adnectunt, quaesitum quoque est de huiusmodi precibus exaudiendis, vel respuendis.

Quae omnia sequentibus dubiis propositis complexa sunt:

1°. Utrum Indulgentia quingentorum dierum quoties in Rosariis per Crucigeros benedictis oratio dominica, vel salutatio angelica devote dicatur revocanda sit.

a) vel uti apocrypha, seu ratione dubiae authenticitatis.

b) vel uti indiscreta, seu ratione indiscretae concessionis.

c) vel ob alias extrinsecas rationes.

Et quatenus negative ad omnes primi dubii partes.

2°. Utrum eadem Indulgentia rata habenda sit et confirmanda, vel potius dicenda sit rati habitione et confirmatione non indigere.

3°. Utrum pro acquirenda eadem Indulgentia necesse sit integrum Rosarium devote recitare.

4°. Utrum expediat aliis etiam Sacerdotibus concedi privilegium benedicendi Rosaria cum applicatione Indulgentiae quo gaudent Sodales Crucigeri?

Et Patres Eminentissimi in Congregatione Generali habita die 11 Martii 1884 in Aedibus Apostolicis Vaticanis rescripserunt:

Ad 1. Negative in omnibus.

Ad 2. Non indigere.

Ad 3. et 4. Negative.

Die vero 15 eiusdem mensis et anni facta

ab infrascripto Sacrae Congregationis Secretario relatione, Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII Patrum Cardinalium responsiones benigne approbavit.

Datum Romae ex Secretaria Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 15 Mart. 1884. — S. Indulg. C.

CULTUS DISPARITAS

1. — *Utrum baptismum dubium, constituat impedimentum dirimens cultus disparitatis.*

An degentes in iis protestantium locis, ubi Baptisma dubium est, tamquam infideles habendi sint, ita ut inter catholicos et eos disparitatis cultus impedimentum dirimens adesse censeatur?

R. 1. Quoad haereticos quorum sectae Ritualia praescribunt collationem Baptismi absque

necessario usu materiae et formae essentialis, debet examinari casus particularis. 2. Quoad alios qui iuxta eorum Rituale baptizant valide, validum censendum est Baptisma. Quod si dubium persistat etiam in primo casu, censendum est validum Baptisma in ordine ad validitatem matrimonii. 3. Si autem certo cognoscatur nullum Baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium. — S. C. S. O. 17 Nov. 1830.

CULTUS D. N. IESU CHRISTI

1. — *De effigie Divini Infantis.*

An sacra imago Divini Infantis Natalitio tempore, principe loco super altari exposita, sit post Crucem thurificanda triplici ductu, eodem prorsus modo, quo incensatur Crux cum imagine Crucifixi?

R. Affirmative. Atque ita rescripsit et ubique locorum servari mandavit. — S. R. C. 15 Februarii 1873.

2. — *Dubia quoad cultum Vultus Divini Redemptoris.*

I. Utrum approbati vel saltem permitti conveniat specialem cultum Vultui adorabili Divini Redemptoris, et ab illo consueto usque adhuc Sancti Vultus imagini tributo diversus, a Sacerdotibus a Sancto Vultu (Sainte Face) dictis, Turonibus institutis, maximopere propagatum per Annales relativae Archisodalitatis?

II. Utrum ad propagandum stabiliendumve cultum, de quo in altero quaesito, ecclesiam aut publicum oratorium dedicari, sodalitates ac etiam aliquam religiosam congregationem vel institutum sub titulo Sancti Vultus fundari conveniat?

Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Cardinales in rebus Fidei et morum generales Inquisitores, re mature perpensa, respondendum mandarunt:

R. Ad I. Non expedire.

Ad II. Negative; et ad mentem.

Mens est: Sancta Sades titulum adoptans Sancti Vultus, tum in Brevi diei 16 Dec. 1884 speciales Indulgentias sodalitati sub tali titulo

Turonibus erectae concedente, tum in Brevi diei 30 Martii 1885, Sodalitatem ad Archisodalitatis gradum elevante, favere minime intellexit, multoque minus sive directe sive indirecte approbationem dare speciali distinctoque cultui, adorabili Vultui Redemptoris tribuendo eo modo quo a Presbyteris a Vultu Sancto dictis speciatim proponitur atque propagatur.

Sancta Sedes unice venerationi favere intellexit, iam ab antiquis temporibus erga imaginem Vultus Divini Redemptoris, aut eiusdem imaginis exemplaria habitae; ut in fidelium mentibus, ex veneratione contemplationeque praedictae imaginis, passionum Christi magis in dies memoria succrescat, eorumque in cordibus dolor culparum, ardensque desiderium iniuriis Divinae Maiestati illatis reparandi augeantur. — S. C. S. O. 4 Maii 1892.

3. — *Rescriptum quoad cultum tribuendum Sacrae Spinae e Corona D. N. I. C.*

Rñus P. Commissarius Generalis Fratrum Minorum Observantium de Provincia Calabriae S. R. Congregationi ea quae sequuntur humillime exposuit, nimirum:

In Conventu Fratrum Minorum Franciscanum de observantia prope Petiliam, Policastrum ac Provinciae Calabriae, abhinc tribus saeculis una colitur Spina Coronae D. N. I. C. Sanguine conspersa et quondam a Rñno Archiepiscopo S. Severinae, in cuius dioecesi situm est oppidum, iuridice recognita et approbata. Haec autem S. Reliquia cum exponitur fidelium venerationi, super tabernaculum collocari solet, in quo SSñm Sacramentum asservatur

et ante ipsam transeuntes utrumque flectunt genu; et ipsi Sacerdotes ante eam expositam celebrantes omnia peragunt, quae ante SS^mum Sacramentum expositum fieri solent. Idem vero R^mus P. Commissarius Generalis sua canonica visitatione, haec omnia nonnisi SS^mae Eucharistiae ratus convenire ex ecclesiastica institutione, iussit ab his abstineri et omnia peragi ad tramitem Decretorum Sacrae Rituum Congregationis. Quod aegre ferentibus quibusdam, ut efficacius, in casu, omnis abusus eliminetur, et debitum honor Sacrae Spinae D. N. I. C. tribuatur, praedictus Orator ab eadem Sacra Congregatione enixe postulavit:

I. Utrum praefati usus approbari, vel saltem tolerari possint?

II. Et quatenus negative, quis sit legitimus cultus eidem S. Spinae tribuendus?

R. Attentis expositis, utrique postulato rescribendum censuit: « Stetur Decretis, praesertim Decreto in Tridentina d. d. 12 Mart. 1836, aliisque respicientibus cultum exhibendum ac praescriptum pro Reliquiis vivificae Crucis aliorumque instrumentorum Passionis Dominicae ». — S. C. S. O. 17 Sept. 1897.

Decretum in Tridentina ad 1. declarat, Reliquiam SS. Crucis super Tabernaculo, asservente Eucharistiam, non esse exponendam. Alterum in Varsavien. ad 12. declarat, ante Reliquiam SS. Crucis expositam loco principe in altari, unico genu esse flectendum. Haec autem ab aliis quoque confirmantur Decretis.

4. — *De Reliquiis SS^mae Crucis.*

An praxis separandi Reliquias SS^mae Crucis D. N. I. C. a Reliquiis Sanctorum sit accurata et retinenda.

R. Affirmative, et ad E^mum Praefectum ad mentem. Et mens fuit quod scribatur tam E^mo Urbis Vicario, quam R^mo Sacristae Capellae Palatii Apostolici, ad quos pertinet custodia sacrarum Reliquiarum, ut in vigorem revocentur decreta alias edita pro separatione Reliquiarum SS^mae Crucis a Reliquiis Sanctorum. — S. R. C. 22 Febr. 1847.

5. — *Reprobatur nova quaedam orationis formula ad Iesum et Mariam, et quaevis alia hac in re novitas.*

An approbanda formula quaedam ad impetrandum quod omnes homines recognoscant supremum imperium Christi et Mariae Immaculae super omnes creaturas?

R. Orationem de qua agitur non esse approbandam, neque inter fideles propagandam, neque indulgentiis ditandam.

Et moneantur auctores sive propagatores novae istius devotionis, ut prae oculis habeant et fideliter observent monitum generale additum decreto huius S. C. S. O. die 13 Ian. 1875 lato. Confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 12. — S. C. S. O. 12 Iun. 1895.

CULTUS B. MARIAE V.

1. — *Conceptio B. Mariae Virginis.*

Confer verbum *Conceptio*.

2. — *Nativitas B. Mariae V.*

Confer verbum *Nativitas*.

3. — *Annuntiatio B. Mariae Virginis.*

Confer verbum *Annuntiatio B. Mariae V.*

4. — *Cor SS^mum B. Mariae Virginis.*

Confer hoc idem verbum.

5. — *B. Maria Virgo de Monte Carmelo.*

Confer verbum *Carmelitae* n. 8.

6. — *Decretum de centenariio praxis Mensis Mariani.*

An expediat, ut Mensis Mariani praxeos centenarium, a Clericis Regularibus Infirmis Mi-

nistrantibus, atque ab Ordinariis id a Sancta Sede petentibus, in memoriam eiusdem exercitii anno 1784, in ecclesia Visitationis Beatae Mariae Virginis civitatis Ferrariensis solemniter peracti, hoc anno 1884 celebretur?

R. Affirmative. — S. R. C. 3 Apr. 1884.

7. — *De modo colendi B. Virginem Sodalitatis Issodunensium, et de imaginibus eiusdem B. Virginis.*

In suprema Congregatione E^morum ac Reverendissimorum Patrum contra haereticam pravitatem Generalium Inquisitorum, non semel actum est de norma praescribenda Archiconfraternitati Romanae et Sodalitati Religiosorum Issodunensium colendi B. Virginem, Dei Genitricem Mariam sub titulo *Dominæ Nostrae a Sacro Corde Iesu*, et de Imaginibus ipsius B. Virginis, quae illam repraesentant expansis manibus stantem et puerum Iesum ante illius genua item stantem. Et titulum quidem admitti posse, Imagines autem non probari, et a publica veneratione removendas esse decretum est, ac tolerari tantummodo in ecclesia Soda-

lium Issodunensium; inducendas vero esse, quantum fieri possit, Imagines B. Mariae Virginis Puerum Iesum in ulnis gestantis. Sperandum fuerat has Supremae Congregationis praescriptiones debita obedientia excipiendas esse et executioni fideliter mandandas. At contra non sine aegritudine compertum est, Imagines non probatas pluribus exemplaribus iterum impressas, passim evulgari et fidelibus distribui adversus decreta et mentem huius Sacrae Congregationis: duos praeterea editos libellos, qui inscribuntur *Chemin de la Croix du Sacré Cœur* et *Le Rosaire de Notre Dame du Sacré Cœur*; iisque libellis antiquas ab Ecclesia probatas, commendatas et quotidianum in usum maxima cum fidelium utilitate inductas pias preces, in aliam veluti faciem et figuram transformari.

Hinc Sacer Ordo summopere sollicitus de lege supplicandi, quae legi credendi respondeat, re mature perpensa, priora decreta confirmando, et quatenus opus sit, innovando, imagines, de quibus supra, iterum improbat et fidelium venerationi ac pietati proponi vetat, et ubi toleratae fuerunt, caute prudenterque removeri, et earum loco probatas substitui praecipit.

Libellos autem supra memoratos, aliosque similes iterum improbat et proscribit, ac novas precandi formulas in illis vel in eorum quolibet propositas quominus publice recitentur prohibet, et a quovis usu publico arcendas mandat.

Abs re non erit hic in mentem revocare monitum generale adiectum decreto feriae IV die 13 Ian. 1875, quod ita se habet: Mandavit praeterea etc. Cf. verbum *Cor SS. Iesu* n. 12. — S. C. S. O. 3 Apr. 1895.

8. — *De simulacro Deiparae Virginis Perdolentis.*

Triventi in ecclesia S. Crucis prostat, publicae fidelium venerationi expositum, simulacrum Deiparae Virginis Perdolentis, nigris vestibus indutum, habituque consueto: ast sinistra manu Crucifixum gestans. Hinc quaeritur:

I. Tolerari potestne cultus B. Mariae Virg. titulo de Cruce?

II. Quid dicendum de praefato simulacro?

R. Ad I. In sensu liturgico non expedire.

Ad II. Servetur Decretum Sac. Concilii Tridentini quoad Sacras Imagines. — S. R. C. 23 Febr. 1894.

9. — *De consuetudine recitandi vulgari idiomate parvum Officium B. V. M.*

Antiquissima consuetudo quae Mexici viget penes Tertiarios et Confratres B. M. V. de Monte Carmelo recitandi idiomate hispano Officium parvum B. M. V. hodie quamdam patitur contradictionem. Exstat quidem super hac re responsio authentica S. Rit. Congr. in una *SSmæ Conceptionis de Chile*, qua exposita consuetudo, toleranda esse declaratur. Tamen dubitatur an memoratum decretum etiam ad Mexicanam ditionem, extendi possit. Sed alii dicunt non posse extendi ad Mexicanam ditionem, cum non sit decretum generale; alii contendunt evidenter posse, quia adsunt identicae circumstantiae et allegant verba cl. Cavalieri: « habent Sacrae Rituum Congr. decreta, ut licet ad particularium instantias aut quaesita ea sint, ad normam et exemplum pro iisdem et similibus casibus in Ecclesia universali deserviant etc. ».

I. An in casu, responsio edita pro Republica de Chile, rite ad Rempublicam Mexicanam extendi possit ac valeat?

II. Quatenus negative ad I., an possit pro ditione Mexicana obtineri speciale indultum?

R. Attentis peculiaribus circumstantiis, ad I. Affirmative. Ad II. Provisum in I. — S. R. C. 15 Ian. 1897.

10. — *Rosarium et Scapulare B. Mariae V.*

Confer verbum *Rosarium* et verbum *Scapulare*.

CULTUS SANCTORUM

1. — *De moderando cultu servorum Dei, qui nondum ab Apostolica Sede relati sunt inter beatos.*

Inter Constitutiones Romanorum Pontificum, ac S. Rituum Congregationis Decreta, quae edita fuere pro moderando cultu Servorum Dei, qui cum fama Sanctitatis vel Martyrii decesserunt, sed inter Beatos aut Sanctos ab Apostolica Sede adhuc relati non sunt, nonnulla ad eorum imaginum sive in templis, sive in publicis oratoriis appositionem pertinent. Recenter etiam cum Vicarius Apostolicus Districtus Occidentalis Sco-

tiae retulisset, in vitris coloratis, quibus templorum fenestrae decorantur, praefatas imagines interdum depingi; Sacra eadem Congregatio per Decretum die 24 Martii 1860 editum, hunc morem minime approbandum censuit. Verumtamen cum non raro, nedum in eiusmodi vitris, sed etiam in templorum parietibus facta ac gesta repraesententur, quorum Dei Famuli, vel praecipui actores, vel pars aliqua fuerunt; dubitatum est, num prohibitio illa etiam ad historicas huiusmodi repraesentationes sese porrigat. Re itaque maturo examini subiecta, auditisque votis virorum in Sacra Theologia, et

in ecclesiastica quoque Archaeologia praestantium, Sacra Rituum Congregatio, referente Cardinali eidem Praefecto, in Ordinariis Comitibus, subsignata die ad Vaticanum habitis, respondendum censuit: « Imagines virorum ac mulierum, qui cum fama sanctitatis decesserunt, sed nondum Beatificationis aut Canonizationis honores consecuti sunt, neque altaribus utcumque imponi posse, neque extra altaria depingi cum aureolis, radiis, aliisve sanctitatis signis, posse tamen eorum imagines, vel gesta ac facta in parietibus ecclesiae, seu in vitris coloratis exhiberi, dummodo imagines illae neque aliquod cultus vel sanctitatis indicium praeseferant, neque quidquam profani aut ab ecclesiae consuetudine alieni ».

Facta postmodum Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII de praedictis relatione, idem Sanctissimus Dominus Noster Sacrae Congregationis sententiam ratam habuit, confirmavit, et ita decreta, quae in contrarium facere videantur, intelligi debere iussit. — S. R. C. 14 Aug. 1894.

2. — *Sanctorum Canonizatio.*

Confer verbum *Canonizatio Sanctorum*, et verbum *Congregationes Ecclesiasticae Romanae* n. 5.

3. — *Sanctorum Nativitas.*

Confer verbum *Nativitas*.

4. — *Plures imagines vel statuae eundem referentes coelitem in una eademque ecclesia expositae.*

Litt. Circ. — Firma ecclesiastica Liturgiae Regula est, ab hac SS. RR. Congregatione continenter inculcata, in una eademque ecclesia, eoque magis in uno eodemque altari, duas pluresve depictas tabulas, aut statuas unum eundemque coelitem referentes, vel si agatur de SS^{ma} Virgine, Deiparam referentes sub uno eodem titulo invocatae, publicae venerationi exponi non posse.

Eiusmodi regulam, quae exceptionem nequaquam admittit, eadem Sacra Congregatio prae oculis habuit quum, Decreto die 24 Februarii huiusce anni edito, quibusdam sibi a R^{mo} Procuratore generali ordinis Praedicatorum propositis dubiis responderet, quae ad morem referbantur in quopiam templo, ubi iam exposita

SS^{mae} Virginis a Rosario nuncupatae colebatur effigies, alteram, cui idem titulus inerat, exponendi, quaeque in templo ibidem in Valle Pompeianorum recens extructo cultum obtinet.

Enim vero quidquid sit de illo peculiari loco ubi SS^{ma} Virgo Maria huiusmodi cultu honestatur, et de beneficiis gratisque singularibus, quas Deus fidelibus quibuslibet, eo accurrentibus vel ad Virginem ibi veneratam confugientibus, concedere dignatur, extra omne dubium est, effigiem illam in iis quae minus praecipua sunt, si leves quasdam varietates excipias, Dei Matrem a Rosario pariter nuncupatam referre.

Nequit igitur in ecclesiis, publicisque quibuslibet sacris Aedibus illa exponi ubi alia eiusdem nominis imago venerationem a fidelibus populis cultumque obtinet. Quapropter etsi post illius decreti publicationem pleraque postulata ad Rom. Pontificem pervenerint implorandi gratia, ut aliqua in ecclesia, una cum vetusta effigie SS^{mae} Virginis a Rosario, altera consistere sineretur, cui a Pompeiis nomen adicitur, enuntiatae normae derogare non libuit, quod quidem responsiones ab hac S. Congregatione identidem datas mirifice fulcit et explicat.

Haec vero responsa, quae pertinent ad sacras Indulgentias, ea quae hactenus dicta sunt apprime confirmant; videlicet duas illas B. V. Imagines unum idemque esse. Proinde quin novae Indulgentiae, quae a S. Sede concedi poterunt, excludantur, quoad iam concessas, S. Congregatio conditiones, quas alias ad id opus praescripsit, servandas edicit.

Interim ut huiusmodi petitionibus finis imponatur, utque in omnium memoriam S. Liturgiae Regulae similibus in casibus observandae, etiam atque etiam revocentur; haec S. Congregatio, a Rom. Pontifice susceptis mandatis, opportunum iudicavit hasce Eminentiae Vestrae Literas dare, affatim confidens fore, ut iisdem ad hanc, quamvis aliqui adeo salutarem ac laude dignam erga SS^{ma} Virginem a Rosario religionem aequis limitibus continendam sapienter utatur. — S. R. C. 20 Maii 1890.

5. — *Festa Sanctorum.*

Confer sub proprio uniuscuiusque Sancti verbo, et verbo *Festa*.

6. — *Sanctorum Reliquiae.*

Confer verbum *Reliquiae*.

S. CYRILLUS

1. — *Decretum quo praescribitur, ut agatur quotannis festum SS. Cyrilli et Methodii cum Officio et Missa propria ritus duplicis minoris.*

Sacrorum Antistites complures, oecumenici Concilii causa anno 1870 Romam convenientes,

magnopere sibi in votis esse pandiderunt, ut ab Apostolica Sede honor et cultus per Officii et Missae annuum celebrationem, in toto Catholico Orbe Sanctis quibusdam Caelitibus discerneretur, qui eo praecipue veluti splendida sidera in perpetuas fulgent aeternitates, quod

Apostolorum gesta prosequuti, Ecclesiae divino aedificio inter diversas gentes ac nationes extruendo firmandoque impensius adlaborarunt. Postulatum Summo Pontifici, gloriosae memoriae, Pio IX arrisit, qui idcirco in peculiari Sacrorum Rituum Congregatione de eo agi voluit, die 28 mensis Maii anno 1874 habita. De uno tamen Sancto Episcopo et Martyre Bonifacio, Germanorum inclito Apostolo, tunc decretum prodiit prorsus favorabile, pro quo, ob irrumpentes per illas Ecclesias post hominum memoriam saevissimas calamitates, urgentiora aderant momenta. De aliis, inter quos praecleari Slavorum gentis Apostoli Cyrillus et Methodius, rem differre placuit.

His autem resumptis, SS^{mus} D. N. Leo Papa XIII die nuper praeterlapsa 30 Septembris memorandas desuper edidit Encyclicas Litteras *Grande munus*, quibus ex mutato hodie per illas regiones reipublice statu, peropportuna arrepta occasione latius iuvandi dilectos Slavoniae populos Sanctissimorum Magistrorum patrocinio, ut sint eos in praesentiarum potenter defensuri, sicut olim disseminata fide catholica ab interitu ad salutem revocarunt; praecipit, *ut rato die quinto mensis Iulii*, quem f. r. Pius IX pro quibusdam locis constituit, in Kalendarium Romanae atque universalis Ecclesiae inseratur agaturque quotannis festum *sanctorum Cyrilli et Methodii cum ritus duplicis minoris Officio et Missa propria, quae Sacrum Consilium legitimis ritibus cognoscendis approbavit*.

Porro, cum in peculiari Officio iamdiu aliquibus dioecesibus concesso, pro extensione ad Ecclesiam universam quaedam immutare opus esset, satius visum fuit novum Officii et Missae schema conficere, cum nonnullis additamentis Romano Martyrologio apponendis. Quod reapse, de speciali Apostolica facultate concinnatum, et, prouti in superiori exemplari prostat, per E^mum et R^mum D. Cardinalem S. R. Congregationi Praefectum, una cum R. P. D. Sanctae Fidei Promotore, et R^mo Sacrae Congregationis Assessore, diligenter visum, ab eodem Cardinali, subsignata die, SS^{mo} Domino fuit exhibitum. Sanctitas vero Sua illud in omnibus adprobare dignata est, mandavitque ab utroque Clero, ad tramites praelaudatae Encyclicae Epistolae, in persolvendis divinis Officiis ubique recitari. Benigne insuper concessit, ut eae Slavoniae Dioeceses quae iam inde ab anno 1863 ex indulto Pii Papae IX s. m. peculiare SS. Cyrilli et Methodii Officium cum Missa persolvere consueverunt, illud retinere pergant, exceptis tribus Lectionibus secundi Nocturni, quibus hae per praesens Decretum praescriptae substituendae erunt, et excepta additione ad Martyrologium; factaque iisdem Dioecesibus potestate assumendi, si libuerit, hymnos, ut supra, noviter approbatos. Servatis ceterum rubricis, et contrariis quibuscumque non obstantibus. Die 25 Octobris 1880.

D

DECIMAE

1. — *Litterae ad Episcopos Italiae quoad decimarum suppressionem.*

Ill^{me} ac R^{me} Domine. — Civili lege in Italia recens edita, qua ecclesiasticae Decimae generatim abolentur, plerique Archiepiscopi et Episcopi opportuna a SS^{mo} Patre documenta expetierunt. Horum postulationes huic sacro Coetui, qui a Poenitentia nomen habet, ut normae fidelibus rite instruendis necessariae exhibeantur, quaeque uniformi quadam regula eorum moderentur conscientias, idem SS^{mus} Pater serio examinandas committere decrevit. Hic igitur sacer Coetus facile agnovit, eam legem non modo Decimas, ceterasque ecclesiasticas vel praescriptione vel consuetudine sancitas pensiones abolere; sed etiam, praecipue vero in aliquibus Dioecesibus, Clerum ad graviores adhuc inopiam redigere.

Eorum successoribus, qui hodie eccle-

siasticis Beneficiis cum animarum cura fruuntur, compensatio promittitur, quae tamen quoad Parochos libellarum octingentarum, quoad Episcopos vero sex millium summam non excedat; si quidem propter hanc Decimarum abolitionem ipsorum redditus eadem summâ minores fiant: ceteris autem ecclesiastica Beneficia obtinentibus, atque ecclesiis, locisque, ut aiunt, piis, cuiusvis generis ea sint, nec quidquam adsignatur, nec ullum civili ratione ius agnoscitur.

Haec profecto reddituum ecclesiasticorum imminutio Clerum in vitae conditione longe inferiori adhuc statuere pergit, quam quae in catholica natione eidem debetur: eumque iustis vitae praesentis adminiculis expolians id efficit, ut ille et Missionem sibi divinitus traditam exsequi, et divini cultus maiestati prospicere, et pauperum indigentis, iisque multis, subvenire difficiliter possit.

At vero quod maioris momenti res est, lex ista civilis Dei atque Ecclesiae legem, in his quae multo plurimi intersunt, atque ea, quae fundamenti loco habentur, Societatis humanae principia laedit. Est enim Fidei dogma, Ecclesiam a divino suo Institute verae ac propriae Societatis exterioris atque perfectae naturam accepisse, et quidem cum omnibus iuribus, quibus Ille, quin in iis utendis obnoxia esset civili potestati, quae immo Ecclesiam ipsam defendere debet ac tueri, eam donare voluit.

Regnum ita velle ab Ecclesia separare, ut laicus Dominatus ad supernaturalem huius existentiam una cum divinis eiusdem iuribus et consequentibus legibus agnoscendam non obligetur, idem est, ac supremam Dei dominationem limitibus circumscribere, divina opera deque vertere, atque eidem supremo Numini, humanam Societatem auctoritatemque quamlibet publicam suis latis legibus obligandi potestatem denegare. Ea igitur οὐτοπία, uti divinae revelationi prorsus opposita, saepenumero ab Ecclesia damnata fuit.

Iamvero inter Iura, Ecclesiae divinitus attributa, et illud profecto est, quaelibet bona aliosque civiles redditus, sine ulla dependentia a quavis externa auctoritate, acquirendi ac libere administrandi.

Id ius a Deo in Ecclesiam collatum est, quo et cultui Divinitati debito, et suorum Ministrorum sustentationi et charitatis demum operibus tutius stabiliusque consulere possit. Immo etiam ad hunc finem assequendum potest auctoritate propria eas fidelibus, quas ipsa necessarias iudicavit, pecuniarias indictiones imponere. Lex ergo civilis, quae proprio nomine in bona redditusque Ecclesiae pro lubito disponendas sese ingerit, et a pecuniariis ecclesiasticā lege sanctitis indicationibus solvendis fideles eximit, divino iuri recta adversatur, potestatemque, qua caret, iniuria sibimet attribuit.

Praeterea quum ius proprietatis Ecclesiae inditum violet, iuri publico ac privato debitam reverentiam atque observantiam in populo enervat, excutitque unum e firmioribus societatis humanae fundamentum; quum proprietatis ius in quibusque civium magis eo, quod multis nominibus sacratius est, verendum iam videri non possit. Sancta vero Ecclesia pro summa eius finis, cui Ecclesiae ipsius bona redditusque inserviunt, praestantia, a vetustissimis usque temporibus eadem ab omni usurpatione continenter asseruit.

Et S. Tridentinum Concilium (s. 22, c. 11, de Reformat.) ecclesiasticis, quotquot ante prodierunt, legibus se conformans, quemque anathemate damnat, qui bona redditusque Ecclesiae vel sibi usurpet vel quominus ab Ea percipiantur impediatur: in sessione vero 25, cap. 12, item de Reform., fideles ut decimas solvant speciali modo adhortatur.

Quibus de causis eadem lex civilis in Italia edita nullius est valoris; et fidelium conscientia ad decimas velut antea pensitandas obligata perstat.

Parem huic declarationem dedit S. Sedes ab anno usque 1853 cum Regnum Subalpinum decimas in Sardinia insula abolevit (Acta Pii IX, vol. 2, pag. 335); quemadmodum et Summus Pontifex Alexander III ad Episcopum Vercellensem scribens, Imperatoris Literas, quibus a solvendis decimis concedebatur exemptio, prorsus nullas declaravit (tit. *de Decimis* etc., c. 25).

Quapropter etsi lex illa civilis parem ablati Decimis compensationem assignasset, atque idcirco nullum in re utili detrimentum attulisset Ecclesiae, eidem tamen fecisset iniuriam, sese in eiusdem res iuraque ingerens sine ulla a suprema auctoritate, quam Ecclesia ipsa a Deo accepit, dependentia.

Tu igitur, Illm̃e ac Rm̃e Domine, etiam atque etiam cura ut populus tibi concreditus hac super re, ut fas est, erudiat: et generatim de divina iurium, quae Ecclesia possidet, origine; Eamque nullā prorsus ratione laicae potestati obnoxiam esse.

Quo vero efficacius in peculiaribus casibus conscientiae fidelium consulatur practice scripta norma tibi quam primum, una cum necessariis Apostolicis facultatibus exhibebitur. — S. Poenit. 25 Aug. 1887.

2. — *Instructio ad Ordinarios locorum in Italia post editam civilem legem super decimarum abolitione.*

Ut cleri indemnitati et conscientiae fidelium nuper per promulgationem et executionem legis civilis decimas abolentis in commune discrimen adductis, quantum in praesens fieri potest, consulatur, Sacra Poenitentiaria benigne sic annuente Sanctissimo Domino Nostro Leone Papa XIII, sequentes regulas cum Episcopis aliisque in Italia locorum Ordinariis communicat.

1. Imprimis Ordinarii, quibus id modis opportunum duxerint, fideles edoceant, ius percipiendi decimas Ecclesiae a potestate civili auferri minime potuisse, ideoque fideles ad eas solvendas non secus atque antea omnino teneri, nec quamquam ab onere et obligatione huiusmodi liberari nisi per solam ecclesiasticam auctoritatem posse.

2. Igitur quo facilius pateat fidelibus via suae consulendi conscientiae, seseque ab onere decimarum solvendarum in perpetuum liberandi, iidem Ordinarii eos excitabunt, ut ad iustam decimarum redemptionem, vel etiam, ubi casus ferat, ad aequam super illis compositionem admitti petant. Quem in finem Sacra Poenitentiaria de speciali et expressa Apostolica auctoritate necessarias et opportunas facultates omnibus in Italia locorum Ordinariis harum

tenore litterarum tribuit ad quinquennium dumtaxat valituras.

3. Facta autem decimarum redemptione vel compositione pretium earundem, prudenti Ordinariorum iudicio, iuxta peculiaria cuiusque casus adiuncta determinandum, cum stet loco sortis decimarum, collocetur in tuto, honesto et fructifero investimento; fructus vero applicentur beneficiis vel piis locis, quae damnum passa fuerint.

4. Qui decimas nec redemerint, nec super illis ullo modo se composuerint, *et cathedrali aut quibuscumque aliis ecclesiis vel personis, quibus legitime debentur integre persolvere noluerint, non absolvantur nisi plena restitutione*

secuta (Conc. Trid., sess. 25, de Refor., c. 12), salvis tamen regulis a probatis auctoribus traditis circa illos qui inopia vel paupertate laborant.

5. Noverint insuper Ordinarii tolerari, ut vel ipsi vel parochi alique, quorum interest, a gubernio petant compensationem pro damno sibi illato, ita tamen ut in huiusmodi petitione nihil contineatur, quod ad ius de decimis disponendi in laica potestate probandum trahi possit, et expresse significetur compensationem peti titulo tantum legitimae indemnitis.

6. Denique non omittent singuli ad S. Sedem referre, quanto damno decimarum suppressio suis dioecesibus fuerit. — S. Poenit. 2 Sept. 1887.

DEUS

1. — *Reiicitur immediatam Dei cognitionem esse menti humanae essentialem et congenitam ipsumque lumen intellectuale.*

Confer verbum *Ontologismus* pr. damn. 1, 2, 4, 5, et verbum *Rosmini* pr. damn. 37.

2. — *Ratiocinatio Dei existentiam probare potest.*

Confer verbum *Bautain* th. 1, verbum *Fides* Conc. Vat. Const. de Fide, C. 2, et verbum *Traditionalismus* th. 2.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DEI EXISTENTIA A POSTERIORI DEMONSTRANDA.

1. Quod Dei existentia a posteriori evidenter demonstretur ex eo consequitur, quod si demonstrari indiget et potest; si a priori demonstrari nequit, remanet, quod a posteriori demonstratur. Sane quemadmodum egregie inquit Cano, de locis, l. 12, c. 2: « sicut solem intueri nequimus adversum, eiusque radiis acies nostra sensusque vincitur, sic ad divinae lucis obtutum mentis nostrae oculi hallucinantur et caligant. Quamobrem necesse est, ut Deum sua natura invisibilem in effectibus ceu in umbra, in speculo, in imagine, in signis, vestigiisque cernamus ».

2. Iamvero sensus naturaliter cognoscunt res sensibiles mundanas. Intellectus naturaliter cognoscit *ens*, entium relationes, praesertim vero relationes effectus et causae. Ergo intellectus naturaliter ex rebus sensibilibus ad primam earum causam, quae *maxime ens* esse debet, assurgere potest. — Si Deus naturali ratione cognosci non posset, hoc vel ideo esset quia Deus a mente humana maxime distat, vel quia primum quod intellectus apprehendit est: quid res sit, quod de Deo cognosci nequit, vel quia

nemo venit ad Deum nisi per Deum ipsum, vel quia uti voluntas indiget Dei auxilio ad recte operandum, ita intellectus ad recte cognoscendum. Atqui nihil horum rationabiliter dici potest. Non 1^{um}., quia quamvis Deus infinite distet distantia *entitatis* et naturae ab humana mente; haud tamen infinite distat distantia *habitudinis* obiecti cognoscibilis, si sermo sit de cognitione *mediata* et non *immediata*. Non 2^{um}., nam cognitio naturae praecedit vel concomitatur cognitionem existentiae cum cognitio est perfecta immediata et comprehensiva, non cum est imperfecta mediata, abstractiva et partialis. Non 3^{um}., quia in naturali etiam Dei cognitione homo non venit ad Deum nisi per Deum, qui rationem naturalem indidit, conservat, et movet ac dirigit ad veritatem. Non 4^{um}., nam, ut voluntas potest naturale aliquod facile bonum appetere sine ulla gratia, ita intellectus potest naturale aliquod facile verum cognoscere sine ulla Dei gratia. Dei autem cognitio tam facilis est, ut eam Patres naturaliter ingenitam dicant.

3. Traditionalistae hic renovare videntur errorem iam damnatum Lutheri, Calvini, Iansenianorum, qui uti negabant sine interiori gratia voluntatem sufficere ad bonum diligendum, ita negabant sine gratia intellectum sufficere ad verum. Cf. Bellarm., Contr. de grat. et lib. arb., l. 4, c. 2, B. *Unigenitus* prop. 41, 48. Atqui Traditionalistae asserentes necessitatem gratiae exterioris, revelationis, implicite asserere coguntur necessitatem gratiae interioris, quae exteriorem solet comitari. Et sic D. Bautain magis consequenter negavit absque fide divinitus inspirata Deum ab homine cognosci posse. Cf. prop. subscriptas ab eodem D. Bautain d. 8 Septembris 1840, et subscribendas propositas D. Bonnetty decreto S. Congr. Indicis a Pio IX 15 Ian. 1855 approbato. — Si ex can. 1 de Revelat. Vaticani Concilii *Deus naturali humanae rationis lumine cognoscitur*; Ergo non sola

gratia. *Si e rebus creatis certo cognoscitur.* Ergo non sola revelatione.

4. Iam age antequam argumenta afferamus, quibus de facto Deum esse demonstratur, prae-notandum est, quod tunc rem aliquam esse demonstratur, cum probatur revera aliquid esse in rerum natura, quod respondeat ei notitiae, quam confuse saltem de ea re omnes habent. Vocabuli enim notio praesupponitur quaestioni: an est. Iamvero Dei nomine nobilissimum quoddam ens significatur, a quo reliqua omnia pendent, et ipsum ab omni alio sit independens; prima nempe causa primusque huius Mundi ordinator. Si igitur probandum nobis est Deum esse, probandum erit nobis dari revera in rerum natura ens aliquod, quod sit prima huius mundi causa atque ordinator ab omni alio independens, quod respondeat communi illius vocabuli, nempe *Deus*, notioni. Praenotandum est praeterea quod argumenta omnia quibus Dei existentia demonstratur ad tria genera revocantur; alia enim sunt metaphysica desumpta ex ipsa rerum creatarum natura; alia physica, quae ex mirifico huius mundi ordine eruuntur; alia moralia, quae ex unanimi et constanti gentium consensione deducuntur.

5. Porro existentia Dei argumentis metaphysicis evidenter demonstratur. — Quod aliquid sit indubia res est, nec ab ullo philosopho cuiusvis sit sectae negari potest. Iam age hoc aliquid aut est factum, aut infectum. Si est infectum, Ergo datur revera ens aliquod infectum quod nos intendimus, et Deum vocamus. Si vero est factum, quia omne, quod est factum ab alio est factum; vel hoc aliud est factum vel est infectum. Si infectum, Ergo iterum existit Deus: si vero est factum; iterum quaeritur; an sit factum vel infectum illud aliud, a quo hoc factum est; et ita aut tandem aliquando sistendum est in ente aliquo infecto, et tunc existit Deus; aut admittendus est circulus infinitus, aut tandem series infinita est adstruenda. Atqui circulus hic infinitus ac series infinita repugnat omnino et demonstratur. Sane repugnat circulus infinitus; hic enim in hoc situs est, quod una res producatur ab alia; haec autem rursus producatur ab ea, quam ipsamet produxerat vel immediate vel mediate. Iam, si res aliqua fit ab alia a se facta, mediate saltem, et quasi in virtute, efficit se ipsam: et sic idem simul esset effectus et causa eiusdem secundum idem: quia A produceret B, et B produceret C usque ad Z, et Z produceret A, a qua ipsum factum est. Nullum autem ens, ut per se patet, potest simul esse effectus et causa eiusdem secundum idem. Ergo circulus ille infinitus omnino repugnat. Nullo quidem modo potest res ulla sibi metipsi dare esse. Operatio enim sequitur esse. Ergo res quae aliam efficit iam supponitur esse. Ergo iam supponitur, quod sit facta si esse habet per ef-

fectionem. Ergo, si quando efficit suum effectum iam supponitur ipsa facta, ab illo nullo pacto fieri potest. Ergo stat quod nullum ens potest ullo modo dare sibi metipsi esse, neque potest simul esse causa et effectus eiusdem secundum idem. — Repugnat autem series infinita. Nam in tota collectione rerum, quae sunt, aut entia omnia sunt a se, vel aliqua a se, aliqua ab alio, vel omnia ab alio. Si primum et alterum dicatur iam admittitur id quod intendimus. Ergo Deus existit. Tertium vero nequit omnino dici. Etenim, cum rerum omnium collectio constaret entibus ab alio dependentibus in suo esse et operari, vel dependerent omnia ab aliquo in ea ipsa serie constituta, vel ab aliquo extra eam collectionem existente. Hoc alterum dici nequit; quia extra totam collectionem entium quae sunt, aliud non est. Si vero primum dicatur, tunc contradictio admittitur. Nam ex una parte debuisset tale ens producere omnia, ex alia debuisset esse productum tale ens ab alio a se producto, et sic fit reditus ad circulum, nisi velimus dicere, quod producat se ipsum, et sic penderet a seipso, quod est impossibile. Impossibile est igitur, quod tota collectio seu series dependens sit in suo esse et operari. Ergo necesse est dari in illa ens aliquod independens ab omni alio, et a se, prima rerum omnium causa, quod nos Deum vocamus. Ergo.

6. Insuper aliquid existit. Ergo a tota aeternitate debuit natura sua existere ens aliquod, a se, et necessarium. Atqui huiusmodi ens a nobis Deus dicitur. Ergo. Primum antecedens satis superque constat experientia tum interna, tum externa. Prob. consequentia. Sane si nihil a tota aeternitate extitisset, nunc nihil extaret; nihil enim nequit sibi metipsi dare esse. Ergo, si aliquid nunc est extare debuit ens aliquod aeternum, a quo ultima ratio adaequata repetatur, cur existat id quod reapse existit. Iam huiusmodi ens aeternum tale est natura sua: secus ipsi non repugnaret non esse. Atqui haec hypothesis quod ipsum nempe non sit repugnat omnino cum alia hypothesi quod nunc nempe aliquid sit. Ergo illud ens aeternum tale est natura sua. Prob. m. subs.: nam hypothesis non repugnantiae non existentiae entis aeterni est hypothesis non repugnantiae non existentiae ullius entis. Atqui posito quod nil fuisset, iam primo nihil extare posset et nihil de facto extaret; nam nil potest sibi dare esse: deinde omnia contingentia simul forent possibilia, ut supponitur, nam sunt: et impossibilia: nam contingentiae intrinseca est dependentia, dependentia autem supponit terminum a quo, qui neque esset, neque esse posset. Insuper existit ens contingens. Ergo existit ens necessarium. Prob. sequela: si non existeret ens necessarium non daretur adaequata ratio sufficiens existentiae entis contingentis: nam ens contingens non

habet hanc rationem in se, ut evidens est: nec habet in alio contingente: nam aliud ens contingens non est adaequata ratio sufficiens alterius entis contingentis, si non est ens contingens sufficiens ad conditionem necessariam, ut aliud producat, nempe ut sit. Atqui ens contingens non est de se sufficiens ad hoc ut sit. Illud igitur ens aeternum natura sua debet esse etiam natura sua necessarium. Praeterea hoc quod experientia tum interna tum externa existere constat possibile est esse. Atqui ratio ultima sufficiens possibilitatis nequit inveniri in ente, quod et ipsum possibile est esse. Ergo debet inveniri in ente, quod necesse est esse. Ergo iterum existere debet ens aliquod necessarium, et consequenter a se, a quo tandem repetatur ratio, cur res, quae sunt, possibiles sint esse. Atqui illud ens aeternum, a quo repetenda est *ultima* ratio adaequata cur existant omnia quae sunt, est illud ipsum, a quo repetenda est ultima ratio cur haec possint existere; quae enim existere possunt, seu possibilia sunt, a tota aeternitate talia intrinsecus sunt; unde si ab illo eodem ente aeterno non repetenda esset etiam ratio possibilitatis rerum existentium iam non esset *ultima* et *adaequata* ratio harum rerum existentium. Ergo stat, quod illud ens aeternum debeat esse et necessarium, et a se. Ergo.

7. Dei existentia argumentis etiam physicis evidenter demonstratur. — Quod ordo mundanus talis sit, ut ex ipso argui possit existentia Dei satis superque constat ex auctoritate omnium fere philosophorum tum ethnicorum tum christianorum, inter quos ipsi SS. Patres sunt recensendi, qui passim huiusmodi argumento usi sunt; quemadmodum in eorum operibus videre est.

8. Et sane entia omnia; quae in hoc adspectabili mundo existunt, quamvis innumera sint et tam inter se dissimilia; tam coordinate tamen inter se, tantaque constantia et apte propter finem omnia operantur, ut nihil magis; quemadmodum vel ipsa constat experientia. Atqui ordo tam constans et universalis, causam necessario requirit per intellectum et voluntatem agentem, a qua ille ordo dependeat. Ad rem Boetius in 3°. de cons. pros. 12: «Mundus hic ex tam diversis, contrariisque partibus in tantam formam minime venisset, nisi unus esset, qui tam diversa coniungeret; coniuncta vero naturarum ipsa diversitas invicem discors dissociaret, atque divelleret, nisi esset unus, qui quod nexuit contineret». Ergo. Atqui huiusmodi causa ordinatrix Mundi, eiusque ordinis conservatrix est id, quod omnes Deum appellant. Ergo stat quod Deus existit.

9. Atque huiusmodi argumentum, licet ita tantummodo propositum, quin aliud addatur, sufficienter et optime probat non tantum dari aliquam huius mundi causam ordinatricem con-

tra atheistas, eosque omnes qui mundum casu et fortuito productum stabiliunt; verum etiam dari Deum; nam, ut iam in principio indicavimus nomine hoc *Deus* hoc et non aliud ab omnibus intelligitur, prima nempe causa productrix et ordinatrix huius mundi. Quaecumque igitur sit Dei natura, de qua modo non quaerimus, certum est Deum existere.

10. Verum et illud praeterea contendimus, quod nempe talis sit huius Mundi ordo, ut ex eo quaedam eluceant attributa illius causae ordinatricis; ita ut haec alia omnino esse nequeat nisi Deus; etiam praescindendo a pervulgari illa huius vocabuli *Deus* acceptione; de qua nuper diximus. Et re quidem vera ad habendam universalem illam constantiam ordinis mundani, ac universalem illam conspirationem ad finem omnibus communem, et singulis proprium non obstante innumerabilium rerum contrariarum diversitate; oportuit primo ut ille ordinator praevидisset has omnes rerum diversitates; earumque naturas et vires cognosceret; ac combinationes et mutationes omnes possibiles, et diversos eventus omnes ex illis futuros vel futuribiles perspectos penitus haberet; ut sic ad ordinem sibi praefixum obtinendum utiles eligeret, reiiceret inutiles atque nocivos. Atqui huiusmodi combinationes atque mutationes infinitae prorsus sunt; illique eventus sine fine pariter recensentur, non obstante quod numerus substantiarum mundanarum sit actu finitus; etenim, ut aliquid tantum innuamus in re satis manifesta, nisi quis omnino caecutiatur, homo nobilissimum huius mundi ens, in cuius emolumentum universa haec rerum machina cedit, corpore organico et anima rationali admirabili ratione constat: anima autem rationalis, quae nobilior eius pars est, et cui altera subordinatur, natura sua immortalis prae se fertur altera vita perpetuo duratura, cui praesens et labilis haec essentialiter subordinatur; et consequenter actus quos illa elicere posset in diversis rerum adiunctis, attentata eius vi intellectiva et volitiva; et actus quos de facto elicit, eius in esse perpetuitate attentata, absque fine prorsus recensentur. Materia vero prima infimum huius Mundi ens, utpote natura sua indifferens et indeterminata ad quamvis formam recipiendam, subiectum nobis exhibet formarum sine fine eam actuare potentium; quae sine fine de facto sibi succedent attentata materiae incorruptibilitate. Insuper variationes omnes, quibus obnoxia est magna mundanarum substantiarum ac eventuum pars, ratione humanae libertatis, cui subiiciuntur, sine ullo prorsus limite recensentur. Loci tandem ac temporis distantia, quam inter se servare poterant praesentes huius Mundi substantiae, in infinitum quidem variari poterat. Ergo concludendum est ex hoc capite illum ordinatorem qualemcumque esse non posse, sed sapientiae prorsus infinitae. Oportet praeterea

ad praedictam constantiam mundani ordinis habendam atque conspirationem ad unum finem, qualis est huius mundi integratio et conservatio, ut huic ordini continue assistat; et consequenter ut sit ubique praesens; neque ulli loco sit determinatus, sed in omnibus esse possit sine ulla limitatione, ut possit ipsum dirigere et temperare convenienter, arcendo omnia illa quae huic ordini continue possunt adversari, etiamsi a libera hominis voluntate procedant; et entibus continenter deficientibus nova substituere, inter quae humanarum animarum adest creatio, quae ab eo solo procedere potest; cum a nulla creatura mundana illa exoriri possit. Ergo concludendum est ex hoc alio capite illum ordinatorem omnipraesentem atque immensum, ac infinite potentem esse omnino. Atqui, si ille ordinator sapientiae est infinitae, infinitae potentiae atque immensus infinite pariter est naturae. Ergo. Cum autem ens infinitae naturae extra controversiam Deus sit. Ergo Deus revera est, illumque esse ipse mundanus ordo evidentissime patefacit: non solum secundum notionem Dei confusam omnibus communem, verum etiam secundum pleniorum et magis explicitam Dei notionem.

11. Ob^{es}. 1°. Ad mundi ordinem explicandum sufficiunt illae ipsae vires, quibus materia praedita est: nam revera ab huiusmodi viribus omnia fiunt. Ergo ex ordine mundano ad Deum usque assurgere nequimus. — R. Dist. ant. vires iam constitutae, definitae, atque debite dispositae, atque directae consilio Supremae alicuius intelligentiae C. Vires tantummodo materiae, ac praeter eas nullum aliud agens N. Similiter ad rationem additam respondendum. Ad conclusionem N.

12. Ob^{es}. 2°. Mundi ordo saepe perturbatur. Ergo falsa est illa constantia et universalitas dicta. Ergo. — R. Dist. ant. ordo universalis N. Ordo aliquis partialis subd. et huiusmodi perturbatio vera est ac totaliter perturbatio N. est perturbatio potius apparens ac secundum quid conducens certe ad ordinem universalem C.

13. Ob^{es}. 3°. Effectus finitus nequit nos adducere in cognitionem causae infinitae. Atqui ordo huius Mundi quantumvis perfectus supponatur, finitus semper erit. Ergo. — R. Dist. mai. si praecise spectetur finita eius entitas, qua constat C. Si spectetur praeterea modus, quo producitur N. Ad min. pariter dist. si praecise spectetur praesens ordo mundi in seipso quoad sui entitatem C. Si spectetur quoad modum quo constitutus est et conservatur N. Sub data dist. N. cons. et consequentiam.

14. Postremo existentia Dei evidenter quoque demonstratur morali argumento. Ea enim omnium populorum omni tempore et loco unanimi consensione comprobatur. Idque nationum omnium historiis et vetustissimis constat monumentis. Unde deducitur Dei notitiam vel ab

exordio mundi universum humanum genus semper habuisse, habere et esse habiturum, notitia a patribus posteris transmissa.

15. Iam age cum duplex adsit demonstratio *a priori* una, *a posteriori* altera, quaeritur nunc: utrum Dei existentia *a posteriori* tantum demonstretur, an etiam *a priori*. — Quoad hanc quaestionem, quae celebris quidem est in universa theologia et philosophia negat S. Thomas, et cum eo maxima theologorum et philosophorum pars, cui sententiae nos omnino adhaeremus, et ratio est in promptu. Deus enim nullam habet sui existentiae causam, per quam *a priori* demonstrari possit: quandoquidem demonstratio *a priori* ea demonstratio est, per quam ex causa procedimus ad effectus cognitionem. Confirmatur autem statuta sententia ex ipsa auctoritate Patrum, qui communiter negant Dei existentiam *a priori* demonstrari posse, ut apud Nazianzenum Orat. 34 et 42; Basilium l. 1 con. Eunom.; Nissenum Orat. 32 con. Eunom., et Chrysostomum Hom. 2 de incomprehensibili Dei natura, videre est.

16. Neque vero, licet Dei existentia per sui causam demonstrari nequeat, demonstrari saltem potest per essentiam et quidditatem ipsius Dei, ut per aliquid prius secundum rationem, vel quod idem est per ipsum conceptum obiectivum essentiae Dei. Quae demonstratio ea est quae late *a priori*, vel etiam *a simultaneo* solet nuncupari. Et sane esse rei nequit demonstrari per ipsam quidditatem rei. Quaestio enim: an res sit, quaestionem: quid res sit, antecedit. Insuper quid Deus sit satis nobis non constat; et si illud aliquo modo percipimus, hoc non est nisi per discursum mentis, postquam iam demonstratum sit Deum existere. Si ergo Dei essentia, quae esset terminus medius demonstrationis nobis immediate non patet, nequit omnino per eam demonstrari Deum existere.

17. Nihilominus celebre quoddam existit argumentum in historia philosophiae, qua demonstratione late *a priori*, seu *a simultaneo* Dei existentia intenditur demonstrare. Auctor huiusmodi argumenti est D. Anselmus. Idem autem, nonnihil modificatum proponitur etiam a D. Bonaventura; ac serius iterum in medium prolatum est a Cartesio et a Leibnitio. Iam age, licet non desint docti ac eruditi philosophi et theologi, ut Segnerius, Cuevas, Augustus Nicolas, alique, qui illud tanquam legitimum admittant; maior tamen theologorum ac philosophorum pars, inter quos scholastici fere omnes, illud ut vitiosum reiiciunt. Nos huic adhaeremus sententiae, cuius ratio, ut perspiciatur, subiiciemus hic huiusmodi argumentum ut primitus a D. Anselmo propositum fuit, quemadmodum illud a D. Bonaventura est modificatum, ac ut a Leibnitio et a Cartesio serius fuit explicatum, cum sui respectiva responsione.

18. Argumentum S. Anselmi, Proslogio c. 2. Nomine Dei significatur id, quo maius aliud excogitari nequit. Atqui maius est, quod est in re et in intellectu, quam quod est tantum in intellectu. Ergo Deus etiam in re est seu existit.

19. Argumentum S. Bonaventurae, in itinerrario mentis in Deum c. 3. Deus actus purissimus est. Atqui quod huiusmodi est nequit cogitari nisi in plena fuga seu in plena absentia non esse; sicut et nihil in plena fuga seu absoluta absentia esse. Ergo Deus existit.

20. Argumentum Cartesii, de Methodo 4. Quidquid comprehenditur in idea clara et distincta alicuius rei vere de ea potest affirmari. Atqui in idea clara et distincta Dei entis perfectissimi comprehenditur existentia, quae est prima omnium perfectio, et quasi reliquarum fundamentum. Ergo Deus existit.

21. Argumentum Leibnitii, Monadologia, de la demonst. cartésienne etc. Possibile est Deum existere. Atqui, si hoc, existit; Dei enim essentia ut possibilis identificatur cum ipsius existentia. Ergo Deus existit. Prob. mai. Deus est ens perfectissimum; et consequenter tale ens, ut de ipso omnis omnino perfectio affirmetur sine ulla carentia aut privatione. Atqui impossibile est illud quod contradictionem implicat, i. e. affirmationem et negationem simul eiusdem, de eodem, secundum idem. Ergo ens perfectissimum quale est Deus, propterea quod pura affirmatio est sine ulla negatione, sibimetipsi contradicere nequit. Ergo huiusmodi ens possibile est. — Praeterea si Deus possibilis non esset, nihil profecto esset possibile. Etenim quidquid a Deo realiter distinctum est ab alio est quoad suum esse. Atqui illud esse quod est ab alio, possibile quidem non est nisi possibile sit illud a quo dependet. Atqui omne pendet a Deo, quod praeter ipsum reperiri potest. Ergo, si Deus possibilis non esset, nihil profecto possibile esse posset.

22. Responsiones ad huiusmodi argumenta: Ad 1^{um}. D. Anselmi. R. 1^o. Dist. mai. in ordine essentiae idealiter conceptae C. in ordine essentiae idealis, tum existentiae realis, subd. si iam antea notum sit Deum existere C. si hoc nondum innotuit N. — Dist. pariter min. maius est in ordine existentiae realis C. in ordine essentiae idealiter conceptae N. — Dist. conseq. si est maius tantum in ordine essentiae N., si est maius tum in ordine essentiae idealis, tum in ordine existentiae realis, in re est seu existit, subd. probato iam quod sit maius et in ordine existentiae realis C. seu, quod idem est, si sit maius et in hoc alio ordine C. secus N. — Ad intelligentiam huiusmodi communis responsionis sciendum est Divi Anselmi argumentum, et idem de reliquis dicatur, nullam habere vim ex eo, quod fit in ipso transitus ex ordine ideali ad realem, quod inter argumentationis fallacias recensetur. Et sane, si

mens obiectum ipsum, ut in se est a parte rei, extra eius cogitationem, non intuetur; evidens quidem res est, terminum mentalis cogitationis mere ideale, ac subiectivum esse, propterea quod ea cogitatio non innitur in ipso reali obiecto, quod subiectum intelligens sibi praesens habeat. Iam age realem Dei praesentiam nos non intuemur, quare ut patet, conceptus omnis, quem Dei nos habemus, antequam notum nobis sit per demonstrationem a posteriori Deum existere, in ordine ideali dumtaxat sistit. Et sic, quamvis Deus concipiatur ut ens, quo maius aliud cogitari nequit; ut ens perfectissimum, ut ens in quo eius essentia et existentia identificatur, nescimus tamen an revera huiusmodi ens existat a parte rei; neque per rationationem ex mero conceptu Dei eam realem existentiam deducere possumus; siquidem existentia idealis et existentia realis apprimè distinguuntur inter se, et haec, utpote quid maius, nullo pacto in illa continetur. Et sane existentia idealis alicuius rei habetur quando ea res quoad suam essentiam cogitatur a nobis, at nullo pacto includitur in eo conceptu cognitio actus eius physicae existentiae, qua ea essentia fruatur extra mentis cogitationem; eam autem physicam existentiam nos non apprehendimus nisi vel quia ipsum obiectum in se intuemur, vel ob testium auctoritatem, vel tantum per rationationem et discursum, sed non ex ipso conceptu mentis, in quo unica existentia rei, quae reperitur, idealis est, at nullo pacto realis; quoad hanc enim illa hypothetice tantum se habet; et sic evidenter, si dum in praemissis unica rei existentia, quae affirmatur est idealis, in conclusione vero ad existentiam realem gradum fit; ea hypothesis nullo iure in thesim convertitur, et conclusio excedens praemissas in his non continetur. Quare, ut patet, quando nos concipimus Deum ut ens quo maius aliud cogitari nequit etc., sensus est: nomine Dei significatur ens, quod, si existit, existere debet, ut ens maximum et supremum inter omnia, quae possint cogitari: an autem reapse existat, antequam hoc nobis reveletur, vel alia via demonstretur, ignotum nobis est.

23. Quare respondetur 2^o., et est fere eadem responsio, aliter exposita: Dist. mai.: in intellectu C., in rerum natura, subd. si est C., si non est N. — Dist. min. si huiusmodi ens, quod est maius in intellectu, et in rerum natura existit C. comparisonem; si non existit N. — Ad conclus. dist. si Deus est maius tantum in intellectu, seu si existit ut maius tantum in mente N., si est maius etiam in re seu si existit ut maius etiam in rerum natura C., et hoc est probandum.

24. Tandem potest 3^o. responderi cum Divo Thoma: Nego maiorem, quia non omnibus quidem notum est, etiam concedentibus Deum esse, quod Deus sit id, quo maius cogitari non

possit. Et sane pantheistae, mundum hunc dicunt esse Deum, idololatris item Deus creatura est.

25. Ad argumentum Cartesii: R. dist. mai. quae oriatur ex evidentia rei obiectiva, et ontologica C., secus N. — Dist. min. comprehenditur existentia, ut apprehensa seu idealis C., ut extra mentem exercita seu realis, subd. si ens summe perfectum supponitur ut iam existens extra mentem C., secus N. Ad maiorem rerum dictarum intelligentiam confer Balmesium Fil. fundam. lib. 10, n. 8, etc.

26. Ad argumentum Leibnitii: R. Dist. mai. possibilitate extrinseca N. Dei enim existentia si vere Dei existentia est, semper est, ac ab omni extrinseca causa omnino independens. Possibilitate vero intrinseca, subd. si existit C., si non existit N. Possibilitas enim omnis intrinseca rerum in Deo habet sui rationem essendi; si ergo Deus non existit, nec possibile erit ipsum existere. Ad min. N. ad rationem additam, a parte rei C. in nostra conceptione, subd. existentia idealis C. realis, subd. cognito iam Deum existere C., antequam id cognoverimus N. — Ad reliqua responsio patet ex dictis.

27. Leibnitii argumenta ita brevius possent exponi: Ens quod nullam continet in se negationem entis est possibile. Ergo Deus existit. R. Dist. antec. ens quod nullam continet in se *negationem entis* h. e. quod nullam in se continet *contradictionem* et *repugnantiam* sive in ordine reali, sive in ordine ideali est intrinsece possibile Conc. Sane sola intrinseca contradictio et repugnantia *nihil* est, et rem *impossibilem intrinsece* efficit. Ens quod nullam continet *negationem entis* h. e. quod *nulla* careat *entitate* sive in ordine ideali sive in ordine reali *est possibile*, h. e. *potest* existere seu est possibile *possibilitate extrinseca* N. Nam sic iam non esset ens *nulla* carens *realitate* in ordine saltem *reali* seu physico. — *Est possibile*, h. e. *intrinsece non repugnat* subd. *est possibile*, h. e. *positive* manifestatur concordia idearum N., h. e. *negative* manifestatur quatenus non apparet repugnantia C. — Quare mens est *simpliciter apprehendens* illam propositionem, non est *iudicans*; illa ergo propositio expressio est *simplicis apprehensionis* non *iudicii*. Mens adhuc haeret quasi anceps, et si illi propositioni adhaeret, non adhaeret certo iudicio, sed iudicio ad summum probabili, coniecturando, cum reapse adhuc mens sit in statu problematico. Enimvero quod mens non *positive* sed *negative* possibile tantum apprehendat illud ens sic facile probatur. Nam si res in abstracto spectetur verae perfectiones sunt, quae simul repugnare videntur cum aliis perfectionibus in eodem ente, ut sunt omnes perfectiones non solum *mixtae* seu *simplices*, verum etiam *perfectiones respectivae*, quae tamen in suo conceptu nullam involvunt imperfectionem. Ac quis *positive* perspicit quomodo in uno eodemque ente

possint reapse inveniri simul *immutabilitas* et *libertas*? Utraque certe perfectio *simpliciter simplex* est. Si res vero in concreto consideretur, mens videt realitatem huius mundi adspectabilis, eamque simul videt non continere in se *realiter* et *physice* omnem realitatem, ita ut de illa huius mundi entitate verum sit dicere: ens est nullam in se habens negationem entis. Quare cogitat de alio ente ab hoc mundo distincto: *an forte sit*, quod nullam in se habeat negationem entis. Verum, cum mundum ipsum mens constanter prae oculis habeat, nequit *positive* affirmare possibilitatem illius entis, cum *positive* non videat *quomodo* in hoc *alio ente* a mundo *distincto* possit contineri et ipse mundus, qui quaedam realitas est, ita ut verum sit de illo alio ente dicere: ens est nullam in se continens negationem entis. Neque vallet respondere: mens potest sibi resolvere illam quaestionem et problema asserendo continentiam mundi in illo alio ente a mundo distincto *disiunctive* hoc est vel *formaliter* vel *eminenter*, quo modo duplici omnis reapse perfectio in Deo continetur. Nam, omissa continentia *formali* mundi in illo *alio ente* a mundo *distincto*, quae evidenter apparet menti falsa omnino, continentia illa alia *eminentiae*, seu *eminentialis* tam longe est a difficultate solvenda, ut illam potius magis manifestat. Nam mens nequit *certo* excogitare hunc continentiae modum nisi postquam demonstraverit existere *primam* rerum omnium *causam*, seu, quod idem est, Deum esse. Etenim, ut inquit eximius Doctor, illa eminentialis continentia non explicatur a nobis nisi in ordine ad causalitatem. « Unde, concludit laudatus Doctor, perfectiones omnes creaturarum *quatenus sunt eminenter in Deo* nihil aliud sunt, quam ipsamet *creatrix* essentia Dei, ut dixit Augustinus... Dicitur autem *creatrix* essentia esse *eminenter* omnia, *quatenus se sola et sua eminenti virtute rebus omnibus potest illas perfectiones communicare* ». Suarez, Metaphys. Disput., d. 30, s. 1, n. 10. Hinc responsio ad propositam obiectionem, paucis est: ad antecedens, *nescio*: ad consequens, iterum *nescio*.

28. Instabis. Atqui mens *positive* videt illam possibilitatem: nam *positive* videt quod *ens* non repugnat *enti*. — R. Nego minor. subs. ad rationem additam dist. *positive* videt, quod *ens qua ens* est, seu *ens ut sic* non repugnat *enti* praecise *qua ens* est, seu *ens ut sic* C. Nam nulla res repugnat sibi metipsi. Positive videt, quod *omne tale ens* non repugnat *enti* subdist., non repugnat *enti qua ens* est, seu *ut sic* C. Positive videt, quod *omne tale ens* non repugnat *tali enti*, hoc est *determinato* *enti* existenti, quod *physice* et *realiter* sit *omnia*, seu quodlibet *tale ens*, respondeo: ego *nescio*, neque enim *positive* video illud esse *possibile*, neque *positive* video illud esse *impossibile*.

DISPENSATIO ABSTINENTIAE ET IEIUNII

1. — *Dispensatio quoad abstinentiam et ieiunium.*Confer verbum *Abstinentia et Ieiunium* n. 1, 2, 3.2. — *Dispensationes naturalis ieiunii.*Confer verbum *Communio* n. 13, 14.

DISPENSATIO VOTORUM

Confer verbum *Instituta Religiosa recentiora*, verbum *Regulares*, verbum *Vota*.

DISPENSATIONES MATRIMONIALES

1. — *Modificationes ad Litteras Apostolicas pro concessione dispensationum matrimonialium.*

In Litteris Apostolicis, quibus a Dataria Apostolica conceduntur dispensationes matrimoniales:

I. Omittantur abhinc sequentes clausulae: a) Si veniam a te petierit humiliter; b) Recepto prius ab eo iuramento, quod, non sub spe facilius habendi dispensationem huiusmodi, incestum vel adulterium huiusmodi commiserint, quodque talia numquam deinceps committant, neque committentibus praestabunt auxilium vel favorem; c) Peractis ab iis duabus sacramentalibus confessionibus.

II. In iisdem litteris tollantur sequentia verba: Volumus quod si tu aliquid muneris vel praemii exigere aut oblatum recipere praesumpseris, absolutio aut dispensatio nullius sit roboris aut momenti; et dicatur vetito omnino ne aliquid muneris aut praemii exigere, aut oblatum recipere praesumpseris.

III. Tollatur clausula: Dummodo in praefata separatione permanserit, et dicatur eius vice: Remoto, quatenus adsit, scandalo, praesertim per separationem, tempore tibi beneviso, si fieri potest.

IV. Clausulae: Si preces veritate niti repperis, substituatur haec alia: Si vera sint exposita.

V. Ubi dicitur: Absolvas sive per te sive per alium in forma Ecclesiae consueta, dicatur: Hac vice tantum per te sive per alium absolvas. — S. C. S. O. 28 Aug. 1895.

2. — *Dubia quoad clausulas quibus utitur Dataria Apostolica in expediendis dispensationibus matrimonialibus.*

Beatissime Pater. — Episcopus L. exponit quod inter novas clausulas, quibus Dataria Apostolica in expediendis dispensationibus matrimonialibus utitur, invenitur quaedam tenoris sequentis: « Discretionis tuae committimus et

mandamus, ut de praemissis te diligenter informes, et si vera sint exposita, exponentes ab incestus reatu, sententiis et censuris, et poenis ecclesiasticis et temporalibus in utroque foro, imposita eis propter incestum huiusmodi poenitentia salutari, Auctoritate Nostra hac vice tantum per te sive per alium, absolvas. Demum si tibi expediens videbitur quod dispensatio huiusmodi sit eis concedenda, cum eisdem exponentibus, remoto, quatenus adsit, scandalo, praesertim per separationem tempore tibi beneviso, si fieri poterit, Auctoritate nostra ex gratia speciali dispenses, prolem susceptam, si quae sit, et suscipiendam exinde legitimam decernendo ». Hinc quaeritur:

I. Utrum executor ad validitatem executionis quatuor teneatur ponere actus seu decreta distincta, id est actum primum, quo Parochum vel alium deleget ad verificationem causarum; actum secundum, quo executor sive per se, sive per alium, sponsis impertiatur absolutionem, et poenitentiam imponat; actum tertium, quo sponsis scandalum reparandum iniungatur; actum quartum, quo dispensatio, et prolis legitimatio concedatur?

Et quatenus negative:

II. Utrum sufficiat ponere duos actus seu decreta, scilicet primum actum seu decretum quo parochus seu alius delegetur ad verificationem causarum; secundum actum seu decretum, quo sponsis sive per executorem, sive per alium impertiatur absolutio, et imponatur poenitentia, scandalum reparandum iniungatur, dispensatio concedatur, et prolis legitimatio; et quidem ita, ut dispensatio et legitimatio concessa intelligatur sub conditione, quod sponsi prius absolutionem obtinuerint, et reparaverint scandalum?

III. Utrum ad validitatem executionis requiratur nova et canonica verificatio causarum, vi litterarum apostolicarum instituenda, casu quo Ordinarius de causis dispensationis exactam et per iuratos testes habitam informationem ceperit antequam preces, pro obtinenda dispensatione, Sanctae Sedi porrexisset?

IV. Utrum verba « in utroque foro absolvas » ita intelligenda sint, ut requiratur duplex absolutio separatim impertienda, una scilicet in foro externo, alia in foro interno; an ista verba ita intelligenda sint, ut requiratur una tantum absolutio in foro externo impertienda, quae valeat etiam pro interno?

V. Utrum casu quo separatio sponsorum fieri possit, ad effectum reparandi scandalum, executor ad validitatem executionis separationem eisdem imponere debeat; vel an ad validitatem eiusmodi sufficiat ut executor aliis mediis efficacibus scandalum reparandum curet?

R. Ad I. Providebitur in secundo.

Ad II. Sufficere, ita tamen ut dispensatio et legitimatio prolis ab ipso tantum executore effici possit.

Ad III. Negative.

Ad IV. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Ad V. Expedire ut scandalum removeatur per separationem, sed non prohiberi quominus alii modi adhibeantur qui prudenti iudicio Ordinarii sufficiant ad illud removendum. — S. Poenit. 27 Apr. 1886.

3. — *Facultas Episcopis concessa ab impedimenti dirimentibus matrimonii dispensandi in articulo mortis. — Normae pro executione matrimonialium dispensationum.*

De mandato Sanctissimi D. N. Leonis XIII Supremae Congregationi S. Rom. et Univ. Inquisitionis nuperrimis temporibus duplex quaestio genus expendendum propositum fuit. Primum respicit facultates, quibus urgente mortis periculo, quando tempus non suppetit recurrendi ad S. Sedem, augere conveniat locorum Ordinarios dispensandi super impedimentis publicis matrimonium dirimentibus cum iis, qui iuxta civiles leges sunt coniuncti aut alias in concubinato vivunt, ut morituri in tanta temporis angustia in faciem Ecclesiae rite copulari, et propriae conscientiae consulere valeant: alterum spectat ad executionem dispensationum, quae ab Apostolica Sede impertiri solent.

Ad primum quod attinet, re serio diligenterque perpensa, approbatoque et confirmato Eminentissimorum Patrum una mecum Generalium Inquisitorum suffragio, Sanctitas Sua benigne annuit pro gratia, qua locorum Ordinarii dispensare valeant sive per se, sive per ecclesiasticam personam, sibi benevisam, aegrotos in gravissimo mortis periculo constitutos, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem super impedimentis quantumvis publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, excepto sacro presbyteratus Ordine, et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente.

Mens autem est eiusdem Sanctitatis Suae, ut si quando, quod absit, necessitas ferat, ut dis-

pensandum sit cum iis, qui sacro subdiaconatus aut diaconatus Ordine sunt insigniti, vel solemnem professionem religiosam emisierint, atque post dispensationem et matrimonium rite celebratum convalescerint, in extraordinariis huiusmodi casibus, Ordinarii de impertita dispensatione Supremam Sancti Officii Congregationem certiores faciant et interim omni ope curent, ut scandalum, si quod adsit, eo meliori modo quo fieri possit removeatur tum inducendo eosdem ut in loca se conferant, ubi eorum conditio ecclesiastica aut religiosa ignoratur, tum si id obtineri nequeat, iniungendo saltem iisdem spiritualia exercitia aliasque salutare poenitentias, atque eam vitae rationem, quae praeteritis excessibus redimendis apta videatur, quaeque fidelibus exemplo sit ad recte et christiane vivendum.

De altero vero quaestionum genere, item approbato et confirmato eorumdem Eminentissimorum Patrum suffragio Sanctissimus sanxit:

1. Dispensationes matrimoniales omnes in posterum committendas esse vel *Oratorum Ordinario* vel *Ordinario loci*.

2. Appellatione *Ordinarii*, venire Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque officiales seu Vicarios in Spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitularem vel legitimum Administratorem.

3. Vicarium Capitularem seu Administratorem eas quoque dispensationes Apostolicas exequi posse, quae remissae fuerint Episcopo aut Vicario eius generali vel Officiali nondum executioni mandatas, sive hi illas exequi coeperint, sive non. Et vicissim sede deinde provisa, posse Episcopum vel eius Vicarium in spiritualibus generalem seu Officalem exequi dispensationes quae Vicario Capitulari exequendae remissae fuerant, seu hic illas exequi coeperit seu minus.

4. Dispensationes matrimoniales Ordinario oratorum commissas, exequendas esse ab illo Ordinario, qui litteras testimoniales dedit, vel preces transmisit ad S. Sedem Apostolicam, sive sit Ordinarius originis sive domicilii, sive utriusque sponsi, sive alterutrius eorum; etiamsi sponsi quo tempore executioni danda erit dispensatio, relicto illius dioecesis domicilio, in aliam dioecesim discesserint non amplius reversuri, monito tamen, si id expedire iudicaverit, Ordinario loci, in quo matrimonium contrahitur.

5. Ordinario praedicto fas esse, si ita quoque expedire iudicaverit, ad dispensationis executionem delegare alium Ordinarium, eum praesertim, in cuius dioecesi sponsi actu degunt.

Haec quae ad pastorale ministerium utilius faciliusque reddendum Sanctissimus Dominus Noster concedenda et statuenda iudicavit, dum

libens tecum communico, bona cuncta Amplitudini Tuae precor a Domino.

Datum Romae die 20 Febr. 1888.

4. — *Praecedentis facultatis delegatio.*

Utrum Ordinarii in casibus extremae necessitatis facultatem dispensandi super impedimentis publicis matrimonialibus in mortis periculo, literis supremae Congregationis S. Officii sub die 20 Februarii 1888 concessam Parochis et universim Confessariis approbatis modo generali antea subdelegare valeant, an non?

R. Supplicandum Sanctissimo, ut decernere et declarare dignetur, eos, quibus potestas huiusmodi supracitatis huius Supremae Congregationis literis diei 20 Februarii 1888, data fuit, posse illam delegare habitualiter Parochis tantum, sed pro casibus dumtaxat, in quibus deest tempus ad ipsos recurrendi, et periculum est in mora. — SS. D. N. benigne annuere dignatus est iuxta eminentissimorum et reverendissimorum Patrum suffragia. — S. C. S. O. 9 Ianuarii 1889.

Vicarius Generalis N. sequentium dubiorum solutionem perhumiliter exposulat, nempe: Litteris S. Officii datis die 20 Febr. an. 1888 concessa est locorum Ordinariis facultas dispensandi, sive per se sive per ecclesiasticam personam sibi benevisam, aegrotos in gravissimo mortis periculo constitutos, quando non suppetit tempus recurrendi ad S. Sedem, super impedimentis quantumvis publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, excepto sacro Presbyteratus Ordine, et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente. Decreto vero lato fer. IV die 9 Ian. 1889 declaratum est, Ordinarios quibus memorata facultas praecitatis litteris diei 20 Febr. 1888 data fuit, posse illam subdelegare habitualiter parochis tantum, sed pro casibus in quibus desit tempus ad ipsos Ordinarios recurrendi, et periculum sit in mora. Iam igitur quaeritur:

1. Utrum S. Congregatio, per verba *super impedimentis quantumvis publicis*, confirmare intenderit communem theologorum, et praesertim S. Alphonsi sententiam, quae habet, posse Episcopos in casibus urgentis necessitatis dispensare super impedimentis occultis, eamque facultatem veluti ordinariam probabiliter delegare etiam generaliter, ita ut mens Congregationis fuerit significare, Episcopos a fortiori ab impedimentis occultis in praedictis adiunctis dispensare posse.

2. Utrum in gravissimo mortis periculo coadiutores parochi, quando ob ingentem parochiarum illius dioecesis amplitudinem ad eum recurrere non possunt, nomine parochi ab impedimentis publicis dispensare valeant.

3. Utrum in decreto diei 9 Ian. 1889 nomine *parochorum* veniant etiam vicarii tem-

porales, qui post obitum parochorum vel in eorum absentia sufficiuntur.

R. Ad 1. Ex vi decreti, affirmative pro mortis articulo.

Ad 2. et 3. Detur responsum hac eadem feria datum R. P. D. Abbati SS^{mae} Trinitatis Caven., quod est sequens scilicet: « Propositis a R. P. D. Abbate supra laudato sequentibus dubiis: I. An sub nomine parochorum in subdelegatione facultatis, de qua in precibus, intelligendi sint etiam vice-parochi vel oeconomis curati ad nutum amovibiles, in quibus paroeciis parochi stricte sumpti ac veri nominis non sunt creati? Et quatenus negative. — II. Utrum saltem in dioecesibus, in quibus, sicut et in Abbazia Nullius SS^{mae} Trinitatis Caven. ex privilegio vel ex antiquissima ac immemorabili consuetudine, nonnullae sunt paroeciae, quarum curati tamquam vicarii Abbatis sunt instituti sub nomine *oeconomis* vel *archipresbyteri curati*, ad nutum amovibiles, praedicta facultas ad hos quoque possit extendi ». — R. Ad I. Comprehendi omnes qui actu curam animarum exercent, exclusis vice-parochis et cappellanis. — Ad II. Provisum in praecedenti. — S. C. S. O. 22 Apr. 1890.

Utrum voce *parochorum* quibus Ordinarii possunt subdelegare facultatem dispensandi in casibus extremae necessitatis super impedimentis publicis matrimonialibus in mortis periculo, ex Indulto Supremae Congregationis 1 Mart. 1889, intelligi possint et debeant *missionarii* curam animarum habentes, quamvis *parochi* stricte dici non valeant.

R. Affirmative pro iis missionariis qui parochialibus funguntur muneribus. — S. C. S. O. 23 Apr. 1890.

5. — *Dubia quoad aegrotos praecedentis facultatis.*

Ep. Vicensis ad pedes Sanctitatis V. provocatus sequens reverenter exponit dubium: Ex litteris istius S. R. et U. Inquisit. diei 20 Februarii 1888 Sanctitas Tua benigne annuit pro gratia, qua locorum Ordinarii dispensare valeant « aegrotos in gravissimo mortis periculo constitutos super impedimentis quantumvis publicis matrimonium iure ecclesiastico dirimentibus, excepto sacro Presbyteratus Ordine, et affinitate lineae rectae ex copula licita proveniente ». Iam vero super intelligentia verborum *aegrotos in gravissimo mortis periculo constitutos* non leve exortum est inter quosdam dissidium. Sunt enim qui asserunt locum dispensationi tantum esse quum impedimentum afficiat directe aegrotum, non vero quum aegrotus sit solutus, et impedimentum tantum directe afficiat bene valentem. Dum alii e contra facultatem dispensandi Ordinariis concedi putant quamvis aegrotus non habeat in se im-

pedimentum, sed hoc directe tantum existat in bene valente. Unde quum civiliter sint coniuncti, aut alias in concubinato vivant, ex. gr. puella soluta et diaconus, illaque aegrotante, hic valens sit, possetne Ordinarius cum his dispensare? Vel si monialis aegrotans in concubinato viveret cum diacono bene valente, essetne locus dispensationi, quum diaconus non sit in gravissimo mortis periculo constitutus?

R. Ordinarios locorum, vi decreti diei 20 Februarii 1888 in utroque casu allato dispensare posse, et in utroque pariter S. Congregationem S. Officii de impetrata dispensatione certiore reddere, ac ea interim curare debere quae in eodem decreto praescribuntur. — Sanctissimus approbavit. — S. C. S. O. 1 Iul. 1891.

Utrum vi decretorum diei 20 Februarii 1888 et 1 Martii 1889 valeant Ordinarii per se vel per parochos dispensare super impedimentis publicis iuris ecclesiastici, exceptis presbyteratu, et affinitate in via recta, omnes in articulo mortis constitutos, licet matrimonium civile, quod vocant, non celebraverint, nec vivant in concubinato.

R. Negative. — S. C. S. O. 17 Sept. 1890.

6. — *Dubium quoad impedimentum disparitatis cultus relate ad praedictam facultatem.*

Relate ad facultates Episcopis a Sanctitate Sua concessas (quae etiam parochis subdelegari possunt) dispensandi in articulo mortis in impedimentis matrimonium dirimentibus, rogo quoad impedimenta mixtae religionis et disparitatis cultus benignissimam declarationem, an in istis etiam in articulo mortis non aliter dispensari possit nisi 1. ambo contrahentes promittant educationem omnis proles in religione catholica; et quidem 2. non solum proles forte adhuc suscipiendae, sed etiam antea (in concubinato vel civili matrimonio) iam susceptae, in quantum scilicet hoc a parentibus adhuc dependet; atque nisi etiam 3. pars catholica (licet privatim tantum) promittat quod, in quantum poterit, conversionem partis non catholicae procurator sataget.

R. Cautiones etiam in articulo mortis esse exigendas; disparitatem cultus utpote impedimentum dirimens in encyclica S. Officii 20 Februarii 1888 comprehendendi: mixtam vero religionem, uti impedimentum impediens, non comprehendendi. — S. C. S. O. 18 Mart. 1891.

7. — *Episcopi statuum foederatorum Americae Septentrionalis concedere valent Sanationem in radice in casu disparitatis cultus, excepto cultu iudaico.*

Amplitudo Tua (Archiep. Cincinnatien.) duo proponebat dubia: primum erat utrum recta fuerit dispensatio a te aliquando concessa cum

sanatione in radice circa matrimonia nulla ex impedimento *disparitatis cultus* cum pars non baptizata renueret satisfacere conditionibus de educatione proles etc., dum pars catholica promitteret se, in quantum fieri posset, curaturam ut filii filiaeque baptizarentur et in religione catholica educarentur.

Alterum dubium erat num non obstante speciali clausula de iudaeis in facultatibus quas habes, recte dispensaveris nonnunquam cum mulieribus catholicis ut inire possent matrimonium cum iudaeis, qui cupientes huiusmodi nuptias contrahere in scriptis Iudaismo renuntiaverint.

Haec dubia delata pariter fuerunt solvenda ad Supremum Tribunal Sancti Officii, et illi Emi Patres Inquisitores Generales in Congregatione feriae V, loco IV, die 2 vertentis mensis Iunii, sequentes dederunt resolutiones a Summo Pontifice approbatas:

R. Ad I. Quatenus urgeret necessitas, consensus perseveraret, et impositum fuerit matrimonio baptismi et educationis proles totis viribus curandae, potuisse uti facultatibus.

Ad II. Quod ad praeteritum, *supplicandum Sanctissimo pro sanatione in radice*, quatenus opus sit (quibus precibus Summus Pontifex annuit). Quod ad futurum, recurat (Ordinarius) in singulis casibus, expositis omnibus circumstantiis. — S. C. S. O. 2 Iun. 1892.

8. — *Dispensatio subditis impertienda.*

Come si abbiano da intendere le parole del Rescritto per le dispense: *nec ullo modo uti possit extra fines dioecesis*, cioè, se possa il privilegiato dispensare col suo suddito che stesse fuori della sua diocesi.

R. Negative. — S. C. de P. F. 18 Apr. 1757.

Quomodo intelligenda verba Formulae VI *nec illis* (facultatibus in Formula contentis) *ullo modo uti possit* (Episcopus) *extra fines suae dioecesis*.

R. Verba relatae Formulae ita esse intelligenda, ut Episcopus uti possit facultatibus erga suos subditos qui actu quo dispensandi sunt in propria dioecesi commorantur, quamvis ipse Episcopus extra suam dioecesim degat. — S. C. S. O. 2 Maii 1877.

1. In formula secunda (verba latine reddita recitamus) edicitur ut Episcopus qui his a Pontifice facultatibus donatus est, *nullo modo iisdem uti possit extra fines suae Dioecesis*. Sed idem alias facultates solet a S. Sede obtinere, quibus haec non apponitur limitatio, v. gr. ut possit in matrimoniis mixtis contrahendis dispensare. Mihi videtur, ait Episcopus, quoties alicuius rei facultatem R. Pontifex rogatus cuilibet facit, haec limitatio implicite apponi; ita ut duobus Southwarcensi Dioecesi subditis, qui forte Plymuthi commorantur, ut ibi mixtum

matrimonium inire queant concedere per dispensationem non possim. Quaeso Te, S. Pater, ut edisseras utrum haec sententia vera sit: id est quoties Indultum ea verba *nullo modo uti* etc. minime praefert, haec semper in eodem subaudienda esse.

2. Frequenter contingit ut sive vir sive mulier aliquo vel dirimente vel impediendo obstrictus vel obstricta, super quo dispensandi facultate praediti sumus, Liverpoolium v. gr. matrimonium cum alia vel alio ibidem commorante ineundi causa adire velit. Sciscitor utrum hunc vel hanc e mea dioecesi discedentem omni impedimento liberare possim directe dispensando, atque ita impedimento sublato Liverpoolium mittere, ubi alter ex sponsis commoratur, ad matrimonium ibidem ineundum.

3. Si duo ex subiectis meae dioecesi, inter se consanguinei vel affines, velint omni impedimento absoluti Liverpoolium, nuptias ibidem ineundi causa, proficisci; quaero an Apostolico Indulto uti possim pro matrimonio, quod extra dioecesis meae fines ineundum erit, permittendo.

4. Cum in dispensando super matrimoniis mixtis Ecclesia catholico viro aut mulieri cum anglicana muliere aut viro (in quos directe cadere Ecclesiae beneficia non debent) inire nuptias permittere soleat; a quonam Episcopo concedi dispensatio potest cum catholicus vel catholica venit ad matrimonium extra suam dioecesim ineundum?

R. Ad primam clausulam, *nullomodo uti possit extra fines suae dioecesis*, ita intelligi debere ut facultates sub ipsa comprehensae exerceri tantummodo possint cum propriis subditis in dioecesi existentibus actu quo conceditur gratia. Eandem tamen clausulam non subintelligi in facultatibus, quae Episcopis ab Apostolica Sede conceduntur, nisi fuerit expressa vel aliter constet de mente Summi Pontificis, vel nisi subiecta materia eam requirat. Facultatem vero dispensandi super impedimento mixtae religionis concedi cum clausula, *dispensare valeat intra fines suae dioecesis*: eam proinde exerceri non posse nisi cum subditis actu existentibus intra fines propriae dioecesis, servatis ceteroquin iis quae traduntur in responsione ad quartam.

Ad secundam et tertiam. Affirmative, nisi obstat tenor Apostolicae concessionis, impetrata tamen venia pro celebratione matrimonii ab Episcopo loci ubi ipsum matrimonium contrahitur.

Ad quartam. Catholicos viros vel mulieres dispensari posse, iustis accedentibus causis, super impedimento mixtae religionis ab Episcopo hanc facultatem habente, cuius sunt subditi ob domicilium vel quasi-domicilium in eius dioecesi acquisitum, dummodo in eadem dioecesi actu existant quando dispensationem recipiunt; dispensationem vero ita obtentam executioni

tradi posse ubicumque mixta connubia contrahi permittuntur, nisi aliquid aliud obstat iudicio Ordinarii loci in quo contrahitur matrimonium: secus pro dispensatione ad Apostolicam Sedem recurrendum esse. — S. C. S. O. 22 Nov. 1865.

9. — *Dispensatio ab uno tantum Ordinario.*

Haud necesse est ut, quando contrahentes (matrimonium) diversis commorantur in locis, ab utroque Ordinario, mulieris nempe atque viri, dispensandi sint, sed ab alterutro tantum, quemadmodum S. Poenitentiaria declaravit. Eiusmodi responsum ea de re, quod hisce adducimus, pro opportunitate innotescat congruum ducimus. — Responsum S. Poenitent.: « Quilibet Ordinarius agendo cum facultate non ordinaria, sed a S. Sede absolute, simpliciter, et absque ulla conditione delegata, dispensandi cum suis dioecesanis, potest (facta in singulis actis expressa mentione delegationis) dispensare super aliquo canonico impedimento, etiam in casu in quo una persona, ab impedimento ligata, est suae dioecesis, altera vero alienae; quia facultas procedit a Papa, et sublato impedimento ex una parte cum qua dispensare valet, etiam pars altera libera evadit, cum ligamen non amplius inter utramque partem existat ». Et die 13 Martii 1886 Episcopo Cameracensi declarabat: « Episcopum posse dispensationem matrimonialem in foro externo et a S. Sede commissam exequi etiamsi alter ex iis quibus dispensatio concessa est, pendente eius expeditione, ab eius dioecesi discedens, alio fixerit domicilium, dummodo alter in ea remanserit ». — S. C. de P. F. 19 Sept. 1861.

10. — *Cumulata dispensatio.*

Ritiensi per massima incontestabile che l'uso di più facoltà non può cumularsi sullo stesso caso, per la regola generale che vieta in materia di dispense l'accumulamento, e perchè le dette facoltà sono di stretto diritto, come le dispense stesse, e quindi debbono strettamente interpretarsi, nè estendersi al di là di quello che suonano, cioè della espressa volontà del concedente. Laonde non facendosi nelle varie facoltà di dispensa pei varii gradi parola alcuna che accenni a cumulativa, ne deriva che chi è di quelle munito non può farne uso simultaneamente nello stesso caso. — S. C. S. O. 18 Maii 1869.

Formula I, n. 6, facultatem tribuit dispensandi in quibusdam consanguinitatis et affinitatis gradibus: dubitatur num particula *et* copulative an disiunctive intelligenda sit.

R. Verba formulae ita accipienda esse, ut facultas concessa intelligatur dispensandi tam ab impedimento consanguinitatis, quam ab impedimento affinitatis seiunctim tamen, non vero

quando utrumque impedimentum in uno eodemque casu concurrat. — S. C. S. O. 2 Iulii 1884.

Episcopus N. hucusque putavit sibi competere facultatem, vi indulti 15 Novembris, dispensandi in matrimoniis contrahendis super impedimento sive consanguinitatis, sive affinitatis, in tertio et in quarto gradu non solum unico, sed et duplici et amplius, ac etiam in consanguinitate et affinitate simul iunctis. Sed cum dictus Episcopus nuper compertum habuerit nonnullos hodie de praedicta sententia dubitare, hinc S. Poenitentiariae proponit sequentia dubia:

1. An vi indulti 15 Novembris possit Episcopus dispensare in consanguinitate vel affinitate in gradibus ibidem determinatis, etiam quando iidem gradus multiplicentur? — 2. An in consanguinitate et affinitate simul iunctis? — 3. Quatenus negative, petit sanationem quoad praeteritum et facultatem quoad futurum.

R. Ad 1^{um}. Affirmative. — Ad 2^{um}. Providetur in sequentibus. — Ad 3^{um}. S. Poenitentiaria, de speciali et expressa Apostolica auctoritate, omnia et singula matrimonia, quae hucusque ob cumulatam facultatem dispensandi simul super consanguinitate et affinitate nulliter contracta sunt, in radice sanat et convalidat, prolesque sive susceptas, sive suscipiendas exinde legitimas decernit, ac respective declarat. Praesentes autem litterae in Cancellaria episcopali diligenter custodiantur, ut pro quocumque futuro eventu de matrimoniis validitate, et prolium legitimitate constare possit.

Ad futurum vero quod attinet, eidem Episcopo facultas tribuitur, ut ipse, sive per suum vicarium generalem, dispensare valeat super consanguinitate et affinitate simul iunctis, in gradibus determinatis in articulo secundo indulti 15 Novembris, pro decem casibus dumtaxat. — S. Poenit. 18 Ian. 1883.

Facultas dispensandi pro foro conscientiae tantum in matrimoniis contrahendis super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, quando omnia parata sunt ad nuptias, et deest tempus recurrendi ad Ap. Sedem, valide et licite exerceri etiamsi praedictum impedimentum multiplex sit. — S. Poenit. 30 Iul. 1873.

I. Utrum concurrente aliquo impedimento dirimente secreto, seu fori interni, cum alio impedimento item dirimente, sed publico, necessaria sit ad dispensationem specialis cumulandi facultas.

II. Utrum concurrentibus duobus impedimentis, quorum unum sit dirimens et alterum impediens tantum, eo excepto quod *mixtae religionis* dicunt, pariter necesse sit ad dispensationem specialis cumulandi facultas.

R. Ad I. Negative; et detur Decretum diei 31 Martii 1872 in Coimbaturen.

Ad II. Affirmative quoad impedimenta impediencia, quorum dispensatio reservatur S. Se-

di, ea nempe quae oriuntur ex mixta religione, ut aiunt, atque ex sponsalibus et ex voto simplici perpetuae castitatis; secus in reliquis, circa quae Episcopus uti poterit iure suo. — S. C. S. O. 18 Aug. 1897.

Decretum die 31 Mart. 1872 datum in Coimbaturen., sic se habet: « SS^{mus} Dominus declaravit generatim prohibitionem concedendi absque speciali facultate dispensationes, quando in una eademque persona concurrunt impedimenta matrimonialia, non extendi ad eos casus, in quibus cum impedimento, natura sua publico, aliud occurrit impedimentum occultum, seu fori interni ».

11. — *Dispensationes anticipativae.*

Raro dispensatur mulier fidelis ad effectum nubendi cum viro gentili; sed difficultas longe minor est christianum fidelem dispensandi, ut matrimonium cum infideli muliere contrahat. Atque eo processum est, ut aliqui inter nos non dubitent anticipativam et communem dispensationem ad hunc effectum dare. Ratio ipsis est, quia probabile non videtur Sanctam Sedem exigere ut decem, et aliquando amplius, dierum iter suscipiant, ut, occurrente casu, dispensationem postulent. Praeterea observarunt quod, ex centum mulieribus paganis quae viris fidelibus nubunt, nonaginta sint quae fiunt christianae; unde generaliter et anticipative, habita ratione numeri christianorum loci alicuius determinati, horum determinatum numerum, non nominatis personis, a disparitatis cultus impedimento dispensant. Num excedant isti missionarii in praedictae facultatis usu, non audeo determinare.

R. Excessisse missionarios et excedere in concedendis dispensationibus anticipativis et communibus absque nominatione personae, eisdemque iniungendum ut deinceps se absterneant ab hisce dispensationibus concedendis, sub nullitatis poena; alienum quippe a more ac mente huius Sanctae Sedis, prorsus est cuiuspiam facultates delegare velle, quae executioni mandentur, non prius visa diligenter causa, nec positis per eundem executores in tuto conditionibus quae apponuntur. Erit proinde e munere ipsius Vicarii Ap. facultatem, quae sibi adesse ac perdurare supponitur, dispensandi super disparitate cultus, iis tantum prudentibus ac piis in sua Missione laborantibus sacerdotibus subdelegare, qui neminem fidelium permittant matrimonium contrahere cum infideli, ni viderint antea graves illas causas concurrere in singulis plane casibus expetendas, quas accurate inspicere iubet Apostolica Sedes, atque illud maxime caverint quod pars infidelis, nisi spem suae conversionis praeberit, saltem sine contumelia Creatoris et christiani nominis iniuria sit cum parte fidei cohabitatura, nec ullatenus impeditura educatio-

nem prolis utriusque sexus in sancta religione. Ne vero super indebitis hucusque concessis dispensationibus angatur Vicarius Ap., clementissime indulisit Sanctitas sua ne turbarentur qui contraxere, sanatis in radice, ut dicitur, ipsorum matrimoniis, atque a novi consensus obligatione absolutis coniugibus. — S. C. S. O. 15 Febr. 1780.

12. — *Dispensationes per telegraphum.*

Monachii, die 5 Ianuarii 1892. — Ill^{me} ac R^{me} Domine. Ad nonnulla evitanda incommoda, quae hisce temporibus evenerunt, E^{mus} Cardinalis a secretis Status mihi in mandatis dedit, nomine Sanctitatis Suae, ut Amplitudini Tuae, sicut et aliis Ordinariis in Germania significarem, quod si quae gratiae seu dispensationes a sacris Congregationibus Romanis et ab aliis ecclesiasticis Institutis impetrandae sint, eadem non per telegraphum, sed in scriptis petantur.

Se sia valida una dispensa matrimoniale eseguita dall'Ordinario dietro l'avviso telegrafico, prima di avere ricevuto il documento autentico della grazia concessa.

R. Negative, nisi notitia telegraphica transmissa fuerit ex officio, auctoritate S. Sedis. — SS^{mus} approbavit. — S. C. S. O. 14 Augusti 1892.

An dispensatio super impedimentis matrimonialibus ab Ordinario iuxta consuetas facultates Apostolicas concessa, quamvis graviter illicita, tamen valida sit quando data sit informis propterea quod tenor facultatis a S. Sede delegatae, vel tempus *ad quod*, expressa non sint, vel quia telegraphice paucis verbis, vel oretenus tantum concessa sit. Dubium hoc oritur ex omissione clausulae *alias nullae sint* in facultatibus Ordinariis Americae nunc concessis, quae clausula olim in huiusmodi facultatibus expresse apposita fuerat.

R. Affirmative, dummodo reapse mulier rapta non fuerit, vel, si rapta, in potestate raptoris non existat. Clausulas vero servandas adamusim esse quantum tamen rerum, temporum, locorumque adiuncta ferre possunt. — S. C. S. O. 15 Iun. 1875.

13. — *Dispensatio Matrimonialis antequam ad Curiam Episcopalem perveniat Apostolicum Documentum.*

È noto che per disposizione del diritto (cap. 12 De appellationibus, Conc. Trid., sess. 22, cap. 5, de Ref.) l'Ordinario diocesano non ha giurisdizione alcuna ad eseguire i Brevi Apostolici di dispensa matrimoniale, prima che gli sia presentato il documento originale. Ciò posto, il Vescovo di Nicotera e Tropea umilmente prega V. E. R^{ma} favorirgli la risposta a' seguenti quesiti:

1. Questa canonica disposizione si applica anche a quelle dispense matrimoniali, delle quali, appena concesse, dà partecipazione all'Ordinario il proprio Spedizionario Apostolico residente in Roma?

2. Che è da farsi se l'attuale Vescovo scopre che alcuni matrimoni, per cause urgentissime, furono contratti dopo la partecipazione dello Spedizionario, e prima che la Curia avesse il Breve originale, mentre le parti sono in buona fede?

R. Ad 1^m. Affirmative.

Ad 2^m. Opus esse nova dispensationum executione. — S. Poenit. 15 Ian. 1894.

14. — *Dispensatio cum pauperibus.*

Placuit SS^{mo} D^{ño} N. . . . *iubere ut significaretur quomodo Sedes ipsa Apostolica se gerere soleat in dispensando cum pauperibus circa impedimenta matrimonium dirimentia.* Tuum enim erit, ut ipse SS^{mus} D. N. addidit, his iisdem uti regulis, quum delegatus a delegantis moribus et consuetudine, vel tantisper recedere, nec possit, nec debeat. Deinde subiunxit: Sedi Apostolicae ab antiquissimo tempore in more esse non dispensandi in forma pauperum circa tertium et quartum simplicem consanguinitatis vel affinitatis gradum, nisi vera concurrat paupertas, et aliqua ex causis inferius recensendis.

Vere autem pauperes non utique alii existimantur, quam qui adeo miserrabiles sunt, ut labore manuum, et industria tantum vivant; quo fit ut dispensatio in forma pauperum non aliter a Sede Apostolica concedatur quam si de paupertate dispensandorum constet ex proprii Episcopi attestatione, et ea quidem quae exarata est iuxta Decretum Urbani VIII quod nimirum *oratores ita pauperes et miserrabiles existant, ut ex suis laboribus et industria tantum vivant.*

Quia tamen illi etiam ita pauperes merito dici possunt, qui aliqua possident bona, hinc non denegatur a S. Sede dispensatio in forma pauperum, etiamsi oratores bona in capitali possideant valoris scutorum 300 monetae romanae, si ipsi citra montes degunt; vel, si ultra montes, valoris ducatorum auri de Camera 300 summam attingentium scutorum 525 dictae monetae. Quod si bona habent ad quantitatem usque scutorum, vel respective ducatorum mille auri de Camera, dispensatio nihilominus in forma pauperum conceditur, soluta tamen eleemosyna, quae vulgo dicitur *compnenda* scutorum quatuor pro quolibet centenario; quam SS^{mus} memorat et vult vel erogandam esse in subsidium pauperum, vel ipsis dispensandis eleemosynae titulo remittendam, si nihilominus eorum conditione inspecta pauperes esse videantur. Amplius vero possidentibus

dispensatio in forma pauperum non conceditur, sed sub altera forma *Ex honestis* quae tamen in facultatibus concessis minime comprehenditur. — S. C. S. O. 26. Sept. 1754.

15. — *Impedimenta exponenda.*

An matrimonium contractum praevia dispensatione super gradu remotiori, proximiori reticito, sit validum, non obtentis prius litteris declaratoriis iuxta Const. S. Pii V.

R. Sanctitas Sua docuit huiusmodi matrimonia esse quidem valida, sed illicita, dummodo dispensationes non attingant primum gradum, adeoque donec literae declaratoriae, seu ut vocant *perinde valere*, expediantur, coniuges separari debere. Et ita in posterum rescribi mandavit, non obstante contrario decreto huius S. Congregationis emanato sub die 13 Novembris 1732. — S. C. S. O. 12 Dec. 1748.

S. Pius V in Const. *Sanctissimus* 20 Augusti 1566: « statuit et ordinavit quod de cetero in quibuscumque dispensationibus, quas pro matrimoniis contractis aut contrahendis inter viros et mulieres, invicem diversis prohibitis consanguinitatis et affinitatis, aut mixtis, ex communi seu ab eodem stipite surgentibus, quicumque illi sint, dummodo primum quoquomodo non attingant, cum in eo Sanctitas Sua, et pro tempore existente Romano Pontifice aut Sede Apostolica impetrari vel alias concedi contigerit, ac literis commissionibusque desuper, etiam locorum Ordinariis faciendis, gradus remotior attendatur trahatque secum propinquorem, ac ob id sufficiat remotiorem tantum gradum exprimere, obtentis tamen postea super propinquiore literis declaratoriis, iuxta Gregorii et Clementis praedecessoris huiusmodi constitutiones, quas, quoad hoc, innovavit et inviolabiliter observari mandavit; dispensationesque seu dispensandi commissiones, ac desuper confectas literas et processus habitos per easdem dispensatis, seu his cum quibus dispensari mandatur, propter proximioris gradus huiusmodi non expressionem, de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari non posse, sed in omnibus et per omnia suffragari, perinde ac in literis seu utroque gradu specialis et expressa mentio facta fuisset ».

La S. V. R^{ma} esposeva a questa S. C. la prassi seguita nelle dispense matrimoniali da Monsignor Arcivescovo maronita di Bairut, cioè che quando si è ottenuta una dispensa matrimoniale dal Patriarca o dalla S. Sede, se prima di darle esecuzione si scuopre concorrere nello stesso caso un altro impedimento di quelli in cui i Vescovi maroniti credono di essere autorizzati a dispensare, il suddetto Arcivescovo effettivamente dispensa dal nuovo impedimento senza rivolgersi nuovamente al Patriarca o alla

S. Sede. Ciò posto, Ella domanda se siano valide o nulle siffatte dispense.

La S. V. non ignora che affinchè valga una dispensa è necessario secondo la comune dottrina de' teologi, esporre tutti gli impedimenti che ostano al matrimonio, non che le circostanze che debbonsi necessariamente manifestare; e tale esposizione deve farsi non in separate istanze, ma unitamente nella medesima supplica, per la nota ragione che *tota rei gravitas debet dispensanti innotescere, et maior impedimentorum numerus difficiliorem reddit dispensationem*. Se adunque un impedimento dirimente pel quale deve ricorrersi o di fatto si ricorre sia al Patriarca, se ne ha la facoltà, sia alla S. Sede, concorra con altro dirimente o impediente in cui il Vescovo abbia la facoltà di dispensare, non basta ricorrere ed esporre il primo o al Patriarca o alla S. Sede ed il secondo al Vescovo per ottenere separate dispense, ma è d'uopo esporli ambedue alla S. Sede o al Patriarca, per implorarne la dispensa dall'uno e l'altro impedimento. Proposto difatti alla S. Penitenzieria questo caso: « Quaedam dispensatio fuit concessa a Sanctitate Vestra super impedimento secundi gradus consanguinitatis: quaeritur an Episcopus virtute Indulti 15 Nov. (in quo conceduntur facultates circa impedimenta tertii et quarti gradus) super impedimento quarti gradus, quod postea detegatur, dispensare possit ».

S. Poenitentiaria die 15 Aprilis respondit: Negative. — S. C. de P. F. 10 Maii 1887.

16. — *Causa requisita quoad dispensationem.*

Beatissime Pater. — Ad Sacram Poenitentiarium nuper scripsi quod Carolus D., 26 annos natus, et Iulia Ludovica M., 23 annos et sex menses nata, dioecesis N., pedibus S. V. provoluti, legitimum matrimonium contrahere cupientes, humiliter dispensationem implorabant super impedimento consanguinitatis in secundo lineae collateralis gradu. Causas afferebam: *aetatem oratricis fere provectam (scilicet 23 annos et 6 menses), et conditionem eiusdem parente utroque orbatæ*.

Iamvero Sacra Poenitentiaria, sub die 19 Aprilis currentis, Ordinario N. facultatem dispensandi concessit ob sequentes rationes: *aetatem oratricis annorum 24, conditionem eiusdem orphanæ*.

Hinc humiliter quaero an possim nihilominus cum oratoribus dispensare, quum oratrix vigesimum quartum annum non expleverit.

R. Cum alia adsit causa dispensandi, nihil ob stare quominus praefatum dispensationis rescriptum executioni mandetur. — S. Poenit. 28 Apr. 1897.

17. — *Cautelae adhibendae quoad dispensationes super impedimento primi tangentis secundum consanguinitatis gradum.*

Litterae Eſſi Pro-Datarii. — Perillustris et Reverendissime Domine. — Petitionum copia pro obtinendis matrimonialibus dispensationibus super impedimento primi tangentis secundum consanguinitatis gradum Sanctissimi Principis Domini Nostri Leonis Papae XIII mentem, ingluvie malorum percrebrescente, perculit. Etenim animadvertens indulgendo huiusmodi concessionibus, effraenata licentia, quae de die in diem augetur, haudquaquam compescitur; eo quod occasio continua, commodum eam impune satisfaciendi allectant nupturientes spe etiam modo coniugali occulturos infelices effectus, atque reatus, qui iam praecesserunt.

Ne vero Sanctitatis Suae indulgentia praebeatur occasio salutarem disciplinam labefactandi, quae a sanctitate sacramenti iubetur, et tantum prodest morum integritati, societatis bono et vegetiorum corporum incremento, onerat Episcoporum conscientiam, ut sedulo invigilent, ne Sanctae Sedis precantes accedant, nisi verae causae canonicae iure commendent, et litteris manu propria exaratis rationes in quolibet casu explicant, nec non circumstantias, quibus putent gratiam esse concedendam. Tali modo Summus Pontifex tutior annuet petitionibus, quoties agnoscat necessitatem eo obstrictiorem, quo artes erunt minores alio modo consulendi.

Pro certo habeo Amplitudinem Tuam omnibus viribus elaboraturam, ut Sanctitatis Suae vota praeoptatum finem habeant. Interim meae observantiae sensus Tibi profiteor, atque cuncta adprecor a Domino.

Datum Romae ex Aedibus nostris die 19 Iunii 1895.

18. — *De causis canonicis exprimendis in dispensationibus matrimonialibus, et de illis quae in ipsis necessario sunt exprimenda.*

Instructio S. C. de P. F. 9 Maii 1877. — Cum dispensatio sit iuris communis relaxatio cum causae cognitione, ab eo facta, qui habet potestatem, exploratum omnibus est dispensationes ab impedimentis matrimonialibus non esse indulgendas, nisi legitima et gravis causa interveniat. Quin imo facile quisque intelligit, tanto graviorem causam requiri, quanto gravius est impedimentum, quod nuptiis celebrandis opponitur. Verum haud raro ad S. Sedem perveniunt supplices litterae pro impetranda aliqua huiusmodi dispensatione, quae nulla canonica ratione fulciuntur. Accidit etiam quandoque ut in huiusmodi supplicationibus ea omittantur, quae necessario exprimi debent, ne dispensatio nullitatis vitio laboret. Idcirco opportunum vi-

sum est in praesenti Instructione paucis perstringere praecipuas illas causas, quae ad matrimoniales dispensationes obtinendas iuxta canonicas sanctiones, et prudens ecclesiasticae provisioni arbitrium, pro sufficientibus haberi consueverunt; deinde ea indicare, quae in ipsa dispensatione petenda exprimere oportet.

Atque ut a causis dispensationum exordium ducatur, operae pretium erit imprimis animadvertere, unam aliquando causam seorsim acceptam insufficientem esse, sed alteri adiunctam sufficientem existimari; nam quae non prosunt singula, multa iuvant, arg. l. 5 C. De probat. Huiusmodi autem causae sunt quae sequuntur:

1. *Angustia loci* sive absoluta sive relativa (ratione tantum Oratricis), cum scilicet in loco originis, vel etiam domicilii cognatio foeminae ita sit propagata, ut alium paris conditionis, cui nubat, invenire nequeat, nisi consanguineum vel affinem, patriam vero deserere sit ei durum.

2. *Aetas foeminae superadulta*, si scilicet 24^{um}. aetatis annum iam egressa hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit. Haec vero causa haud suffragatur viduae, quae ad alias nuptias convolare cupiat.

3. *Deficientia aut incompetentia dotis*, si nempe foemina non habeat actu tantam dotem, ut extraneo aequalis conditionis, qui neque consanguineus neque affinis sit, nubere possit in proprio loco, in quo commoratur. Quae causa magis urget, si mulier penitus indotata existat, et consanguineus vel affinis eam in uxorem ducere, aut etiam convenienter ex integro dotare paratus sit.

4. *Lites super successione bonorum iam exortae*, vel earundem grave aut imminens periculum. Si mulier gravem litem super successione bonorum magni momenti substineat neque adest alius, qui litem huiusmodi in se suscipiat, propriisque expensis prosequatur, praeter illum qui ipsam in uxorem ducere cupit, dispensatio concedi solet; interest enim Reipublicae, ut lites extinguantur. Huic proxime accedit alia causa, scilicet *Dos litibus involuta*, cum nimirum mulier alio est destituta viro, cuius ope bona sua recuperare valeat. Verum huiusmodi causa nonnisi pro remotioribus gradibus sufficit.

5. *Paupertas viduae*, quae numerosa prole sit onerata, et vir eam alere polliceatur. Sed quandoque remedio dispensationis succurritur viduae ea tantum de causa, quod iunior sit, atque in periculo incontinentiae versetur.

6. *Bonum pacis*, quo nomine veniunt nedum foedera inter regna et Principes, sed etiam extinctio gravium inimicitarum, rixarum, et odiorum civilium. Haec causa adducitur vel ad extinguendas graves inimicitias, quae inter contrahentium consanguineos vel affines ortae sint, quaeque matrimonii celebratione omnino com-

ponerentur; vel quando inter contrahentium consanguineos et affines inimicitiae graves viguerint, et, licet pax inter ipsos inita iam sit, celebratio tamen matrimonii ad ipsius pacis confirmationem maxime conduceret.

7. *Nimia, suspecta, periculosa familiaritas*, nec non *cohabitatio* sub eodem tecto, quae facile impediri non possit.

8. *Copula* cum consanguinea vel affine vel alia persona impedimento laborante praehabita, et *Praegnantia, ideoque legitimatio prolis*, ut nempe consulatur bono prolis ipsius, et honori mulieris, quae secus innupta maneret. Haec profecto una est ex urgentioribus causis, ob quam etiam plebeis dari solet dispensatio, dummodo copula patrata non fuerit sub spe facilioris dispensationis: quae circumstantia in supplicatione foret exprimenda.

9. *Infamia mulieris*, ex suspitione orta, quod illa suo consanguineo aut affini nimis familiaris, cognita sit ab eodem, licet suspicio sit falsa, cum nempe nisi matrimonium contrahatur, mulier graviter diffamata, vel innupta remaneret, vel disparis conditionis viro nubere deberet, aut gravia damna orirentur.

10. *Revalidatio matrimonii*, quod bona fide et publice, servata Tridentini forma, contractum est: quia eius dissolutio vix fieri potest sine publico scandalo, et gravi damno, praesertim foeminae, c. 7 de Consanguin. At si mala fide sponsi nuptias inierunt, gratiam dispensationis minime merentur, sic disponente Conc. Trid., sess. 24, cap. 5, de Reform. matrim.

11. *Periculum matrimonii mixti, vel coram acatholico ministro celebrandi*. Quando periculum adest, quod volentes matrimonium in aliquo etiam ex maioribus gradibus contrahere, ex denegatione dispensationis ad Ministrum acatholicum accedant pro nuptiis celebrandis sprete Ecclesiae auctoritate, iusta invenitur dispensandi causa, quia adest non modo gravissimum fidelium scandalum, sed etiam timor perversionis et defectionis a fide taliter agentium, et matrimonii impedimenta contemnendum, maxime in regionibus, ubi haereses impune grassantur. Id docuit haec S. Congregatio in instructione die 17 Apr. 1820 ad Archiepiscopum Quebecensem data. Pariter cum Vicarius Apostolicus Bosniae postulasset, utrum dispensationem elargiri posset iis Catholicis, qui nullum aliud praetexunt motivum, quam vesanum amorem, et simul praevideatur, dispensatione denegata, eos coram iudice infideli coniugium fore inituros, S. Congregatio S. Officii in Fer. IV 14 Aug. 1822 decrevit: « respondendum Oratori, quod in exposito casu utatur

facultatibus sibi in form. II commissis, prout in Domino expedire iudicaverit ». Tantumdem dicendum de periculo, quod pars catholica cum acatholico Matrimonium celebrare audeat.

12. *Periculum incestuosi concubinitus*. Ex superius memorata instructione an. 1822 elucet, dispensationis remedium, ne quis in concubinato insordescat cum publico scandalo, atque evidenti aeternae salutis discrimine, adhibendum esse.

13. *Periculum matrimonii civilis*. Ex dictis consequitur, probabile periculum quod illi, qui dispensationem petunt, ea non obtenta, matrimonium dumtaxat civile, ut aiunt, celebraturi sint, esse legitimam dispensandi causam.

14. *Remotio gravium scandalorum*.

15. *Cessatio publici concubinitus*.

16. *Excellentia meritorum*, cum aliquis aut contra fidei catholicae hostes dimicatione aut liberalitate erga Ecclesiam, aut doctrina, virtute, aliove modo de Religione sit optime meritus.

Hae sunt communiores, potioresque causae, quae ad matrimoniales dispensationes impetrandas adduci solent; de quibus copiose agunt theologi ac sacrorum canonum interpretes ¹.

Sed iam se convertit Instructio ad ea, quae praeter causas in literis supplicibus pro dispensatione obtinenda, de iure vel consuetudine, aut stylo Curiae exprimenda sunt, ita ut si etiam ignoranter taceatur veritas, aut narretur falsitas, dispensatio nulla efficiatur. Haec autem sunt:

1. *Nomen et cognomen* Oratorum, utrumque distincte ac nitide ac sine ulla literarum abbreviatione scribendum.

2. *Dioecesis originis vel actualis domicilii*. Quando Oratores habent domicilium extra dioecesim originis, possunt, si velint, petere, ut dispensatio mittatur ad Ordinarium dioecesis, in qua nunc habitant.

3. *Species etiam infima* impedimenti, an sit consanguinitas, vel affinitas, orta ex copula licita vel illicita; publica honestas originem ducens ex sponsalibus, vel matrimonio rato; in impedimento *criminis*, utrum provenerit ex coniugicidio cum promissione matrimonii, aut ex coniugicidio cum adulterio, vel ex solo adulterio cum promissione matrimonii: in cognitione spirituali, utrum sit inter levantem et levatum, vel inter levantem et levati parentem.

4. *Gradus consanguinitatis, vel affinitatis*, aut *honestatis* ex matrimonio rato, et an sit simplex, vel mixtus, non tantum remotior, sed etiam propinquior, uti et in linea, an sit recta et transversa; item an Oratores sint coniuncti ex duplici vinculo consanguinitatis, tam ex parte patris, quam ex parte matris.

¹ Inter ceteros consulendi Pyrrhus Corradus, Praxis dispensationum Apostolicarum lib. 7 et 8; ac Vin-

centius De Iustis, De dispensationibus matrimonialibus, lib. 3.

5. *Numerus impedimentorum* e. gr. si adsit duplex aut multiplex consanguinitas vel affinitas, vel si praeter cognationem adsit etiam affinitas, aut aliud quodcumque impedimentum sive dirimens, sive impediens.

6. *Variae circumstantiae*, scilicet an matrimonium sit contrahendum, vel contractum; si iam contractum, aperiri debet, an bona fide, saltem ex parte unius, vel cum scientia impedimenti; idem an praemissis denuntiationibus, et iuxta formam Tridentini; vel an spe facilius dispensationem obtinendi; demum an sit consummatum, si mala fide, saltem unius partis, seu cum scientia impedimenti.

7. *Copula incestuosa* habita inter sponso ante dispensationis executionem, sive ante, sive post eius impetrationem, sive intentione facilius dispensationem obtinendi, sive etiam seclusa tali intentione, et sive copula publice nota sit, sive etiam occulta. Si haec reticeantur, subreptitias esse et nullibi ac nullo modo valere dispensationes super quibuscumque gradibus prohibitis consanguinitatis, affinitatis, cognationis spiritualis et legalis, nec non et publicae honestatis declaravit S. Congreg. S. Officii fer. IV, 1 Augusti 1866. In petenda vero dispensatione super impedimento affinitatis primi vel secundi gradus lineae collateralis, si impedimentum nedium ex matrimonio consummato cum defuncto coniuge Oratoris vel Oratricis, sed etiam ex copula antematrimoniali seu fornicaria cum eodem defuncto ante initum cum ipso matrimonium patrata oriatur, necesse non est, ut mentio fiat huiusmodi illicitae copulae, quemadmodum patet ex responso S. Poenitentiariae diei 20 Martii 1842, probante s. m. Greg. XVI, ad Episcopum Namurcensem, quod generale esse, idem Tribunal literis diei 10 Dec. 1874 edixit.

Haec prae oculis habere debent non modo qui ad S. Sedem pro obtinenda aliqua matrimoniali dispensatione recurrunt, sed etiam qui ex pontificia delegatione dispensare per se ipsi valent, ut facultatibus, quibus pollent, rite, ut par est, utantur.

Datum ex Aedibus S. C. de Prop. Fide die 9 Maii 1877.

19. — *Angustia loci.*

Angustiam loci (ut causa dispensationum matrimon.) non esse desumendam a numero locorum cuiusque paroeciae, sed a numero fo-

corum cuiusque loci, vel etiam plurium locorum, si non distent ad invicem ultra milliare¹. — S. C. C. 16 Dec. 1876.

20. — *Litterae circulares quibus posthac declarantur validae dispensationes matrimoniales, etiamsi copula reticita fuerit.*

Infandum incestus flagitium peculiari semper odio sancta Dei Ecclesia prosequuta est, et summi Romani Pontifices statuerunt, ut qui eo sese temerare non erubuissent, si ad Apostolicam Sedem confugerent petendae causa dispensationis super impedimentis matrimonium dirimentibus, eorum preces, nisi in eis de admissio scelere mentio facta esset, obreptionis et subreptionis vitio infectae haberentur atque ideo dispensatio esset invalida; idque ea sanctissima de causa cautum fuit, ut ab hoc gravissimo crimine christifideles arcerentur.

Hanc S. Sedis mentem testantur tum alia documenta, tum decretum, quod novissime supremum Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis consilium, ipso adprobante Romano Pontifice, feria IV die 1 Augusti 1866 tulit, quod est huiusmodi « subreptitias esse et nullibi ac nullo modo valere dispensationes, quae sive directe ab Apostolica Sede, sive ex pontificia delegatione super quibuscumque gradibus prohibitis consanguinitatis, affinitatis, cognationis spiritualis nec non et publicae honestatis conceduntur, si sponsi ante earundem dispensationum executionem, sive ante sive post earum impetrationem incestus reatum patnaverint; et vel interrogati, vel etiam non interrogati, malitiose vel etiam ignoranter reticuerint copulam incestuosam intes eos initam sive publice ea nota sit sive etiam occulta, vel reticuerint consilium et intentionem qua eandem copulam inierunt, ut dispensationem facilius assequerentur ». S. Poenitentiaria vestigiis insistens supremae Inquisitionis id ipsum die 20 Iulii 1879 statuit.

Verum cum plurimi sacrorum Antistites sive seorsum singuli, sive coniunctim S. Sedi retulerint, maxima ea de causa oriri incommoda cum ad matrimonialium dispensationum executionem proceditur, et hisce praesertim miseris temporibus in fidelium perniciem non raro vergere quod in eorum salutem sapienter inductum fuerat, Sanctissimus D. N. D. Leo divina providentia Papa XIII eorum postulationibus permotus, re diu ac mature perpensa, et suf-

¹ Ex Dataria Ap. haec ad rem habentur: « Angustia loci verificatur cum eius focularia numerum tertium non excedant; nec officit quod locus angustus parum ab alio dissitus existat, dummodo ista duo loca sint inter se distincta ac diversa, propriamque denominationem habeant. Aliqua autem distantia requiritur in suburbiis, quae quamvis civitatis partem constituent, nihilominus angustia in ipsis admittitur cum per mil-

liare aut paulo minus a civitate distent. Ita sentiunt Pyrrhus Corrado, in Praxi dispens. Apost., lib. 7, cap. 5; De iustis, De dispens. matrim., lib. 3, cap. 2. Huiusmodi autem doctrinae examussim consonat huius Datariae Apostolicae praxis ».

fragio adhaerens Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium in universa christiana republica, una mecum Inquisitorum generalium, hasce litteras omnibus locorum Ordinariis dandas iussit, quibus eis notum fieret, Decretum superius relatum S. Romanae et Universalis Inquisitionis et S. Poenitentiariae, et quidquid in eundem sensum alias declaratum, statutum aut stylo Curiae inductum fuerit a se revocari, abrogari nulliusque roboris imposterum fore decerni: simulque statui et declarari, dispensationes matrimoniales posthac concedendas, etiamsi copula incestuosa vel consilium et intentio per eam facilius dispensationem impetrandi reticita fuerint, validas futuras: contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis minime obstantibus.

Dum tamen ob gravissima rationum momenta a pristino rigore hac super re Sanctissimus Pater benigne recedendum ducit, mens Ipsius est, ut nihil de horrore, quod incestus crimen ingerere debet, ex fidelium mentibus detrahat; imo vero summo studio excitandos vult animarum curatores, aliosque quibus fovendae inter christifideles morum honestatis cura demandata est, ut prudenter quidem, prout rei natura postulat, efficaciter tamen elaborent huic facinori insectando et fidelibus ab eodem, propositis poenis quibus obnoxii fiunt, deterrendis.

Datum Romae ex Cancellaria S. O. die 25 Iunii 1885.

Col Decreto di fer. IV 25 Giugno 1885 sancito dal Sommo Pontefice fu stabilito che la reticenza della copula incestuosa quindi innanzi non sarebbe stata più d'ostacolo alla validità delle dispense matrimoniali. Rimaste però immutate le antiche formole, molti Vescovi proposero dubbî a questa Suprema circa la clausola dell'assoluzione dalle censure e dal reato d'incesto che suole apporsi nelle dispense matrimoniali. A risolvere siffatti dubbî il S. Padre ordinava che si esaminassero da questa Suprema e correggessero le varie formole che si usano dagli Offici e dalle Sacre Congregazioni, e che per tutte si proponesse una sola e medesima formola. In ossequio a tale pontificia disposizione gli Emi Cardd. Inquisitori Gener. nella fer. IV 29 Agosto p. p. decretarono che quando gli oratori espongono l'incesto, debba darsi la facoltà di assolvere *a censuris et poenis ecclesiasticis si quas ob praemissa incurrerint, et ab incestus reatu*, ed in questo caso soltanto.

Il S. Padre nello stesso giorno si degnava approvare tale risoluzione, ed ordinava che nei Sacri Dicasteri si tengano presenti dalle persone incaricate di redigere le suppliche, le testimoniali degli Ordinari, e nelle suppliche stesse non vi si esprima nè più nè meno di quello che espongono gli Ordinari suddetti. — S. C. S. O. 21 Sept. 1888.

Dispensationes matrimoniales super quovis impedimento, sive agatur de matrimoniis invalide contractis, sive de contrahendis, esse validas etiamsi copula, vel consilium et intentio per eam facilius gratiam impetrandi reticita fuerint. — S. C. S. O. 18 Mart. 1891.

21. — Clausula:

UBI SUNT PLURES INFIDELES QUAM CHRISTIANI.

Cum pluries a S. C. de Prop. Fide et S. C. S. Officii quaesitum fuerit, quomodo intelligenda esset conditio illa appositae facultati dispensandi super impedimento disparitatis cultus, ut ea dispensatio locum habeat in locis tantum *ubi sunt plures infideles quam christiani*, utrum nempe necesse esset ut in ipso pago vel vico, ubi dispensatio conceditur, plures essent infideles quam fideles; an potius sufficeret, ut in tota toparchia pluribus pagis constante plures essent infideles quam christiani, etiamsi secus esset in pago ad eam toparchiam pertinente, in quo dispensatio concedenda est; utraque S. C. constanter respondit, vi verborum facultatis, opus esse ut in ipso pago, in quo dispensatio conceditur, plures sint infideles quam christiani. Verum anno 1736, cum Episcopus Coricensis Visitator Ap. Missionum Tunkini occidentalis, idem dubium proposuisset, atque incommoda gravissima exposuisset, quae saepe orientur si in singulis pagis ea conditio observanda esset, re ad S. Congr. S. Officii mandata, dubioque ibi his verbis concepto: *Utrum per ly locis intelligatur unus tantum pagus, etsi tenuis, vel extendatur ad unam v. g. toparchiam, vel etiam totum districtum uniuscuiusque missionarii*, sequens prodiit rescriptum: *Verba facultatis dispensandi in locis tantum ubi sunt plures infideles quam christiani intelligenda esse stricte pro singulis pagis*. An autem sit amplianda facultas dispensandi ad unam toparchiam vel ad integrum districtum uniuscuiusque missionarii, dixerunt: *Pro extensione quoad unam toparchiam tantum, si SSmo Domino placuerit*. Et fer. 4 die 12 supradicti mensis Septembris 1736, facta per R. P. D. Assessorem S. Officii, in solita audientia relationem SS. D. N. Clementi PP. XII, Sanctitas Sua petitam extensionem et facultatem benigne concessit.

Nuper vero S. C. de Prop. Fide, animadvertens eadem ipsa incommoda ab Episcopo Coricensi tunc exposita, in aliis etiam Indiarum orientalium locis vigere, si in singulis pagis vel vicis ea conditio implenda sit, stricte retenta illorum verborum significatione iuxta antiquas supra memoratas resolutiones, censuit supplicandum SSmo, ut facultatis extensio a sa. mem. Clemente PP. XII facta, ut supra, Episcopo Coricensi, concedatur iis etiam omnibus, quibus in Sinis et universis Indiis orientalibus a

S. Sede facultas data iam fuit, vel in posterum dari contigerit, dispensandi super impedimento disparitatis cultus ea cum conditione *in locis ubi sunt plures infideles quam fideles*, ita ut vi ampliacionis praedictae conditio illa, in casu de quo agitur, generatim in posterum intelligenda sit, non de singulis pagis vel vicis, sed de singulis toparchiis.

Insuper ad omnem dubitationem praescindendam, supplicandum item SS^{mo} decrevit, ut dignaretur sanare in radice matrimonia omnia contracta cum dispensatione super cultus disparitatis impedimento ante cognitum huiusmodi ampliacionis seu extensionis generale Decretum in pagis vel vicis, ubi plures erant christiani quam infideles, eo quod sufficere putaretur ad dispensationem si in tota toparchia, vel ampliori regione, plures erant infideles quam christiani. Quam S. Cong. sententiam..... Sanctitas Sua in omnibus approbavit, ac petitam extensionem et sanationem benigne concessit. — S. C. de P. F. 14 Ian. 1806.

22. — *Clausula*, URGENTE NECESSITATE;
DUMMODO MULIER *etc.*

Nelle dispense dei primi e secondi gradi di parentela a contrarre matrimonio suole apporsi la clausola *urgente necessitate*, o *quatenus concurrat necessitas*. Domanda il Vescovo di Monterey per quiete di sua coscienza, se nel concedere le dispense si adempia all' indicata condizione di *necessità* quando la volontà dei contraenti è così determinata che in caso negativo andrebbero a contrarre avanti il magistrato civile con pubblico scandalo.

R. Affirmative. — S. C. de P. F. 3 Ianuarii 1850.

Chiedeva V. S. se la clausola del n. 10 della Formola I *dummodo mulier etc.*, sia da esprimersi, e in modo che altrimenti sia nulla la dispensa. Sul che debbo dirle che trattandosi della Form. I ove sotto il detto numero non trovasi alcuna clausola irritante, può ritenersi, come altra volta fu risposto da questa S. C., *omissionem clausularum concessionum validitati non officere, dummodo reapse mulier rapta non fuerit, vel, si rapta, in potestatem raptoris non existit*. — S. C. de P. F. 26 Ianuarii 1877.

23. — *Separatio*
quando adest incestus publicus.

Rescripta S. Poenitentiariae in causis matrimonialibus cum adfuit incestus publicus, clausulam sequentem in praesenti continent: *Remoto, quatenus adsit, scandalo, praesertim per separationem si fieri potest*. Hisce miserrimis temporibus non raro evenit ut separatio oratorum obtineri nequeat, aut quia plures iam ha-

bent liberos simul educandos, aut quia nusquam alibi habitare possunt; et tunc vix intelligi potest quanam alia separatio scandali exigi debeat, antequam dispensatio concedatur. Rogamus igitur ut S. Poenitentiaria benigne velit declarare num haec clausula « *remoto scandalo* » ita necessario debeat adimpleri, ut illa omissa, dispensatio fuerit nulliter concessa. Et quatenus affirmative:

1. Cum pluries acciderit ut, errore ducti, ita dispensaverimus, suppliciter petimus ut S. V. dispensationes huiusmodi benigne convalidare dignetur, et, si opus sit, matrimonia exinde secuta in radice sanare.

2. Rogamus ut S. Poenitentiaria nobis velit indicare quibusnam praesertim mediis remotio seu reparatio scandali, defectu separationis, procurari debeat aut possit. Sufficitne, v. g. ut in Ecclesia inter Missarum solemnias publice denuntietur matrimonium inter oratores contrahendum, vel ut oratores, aut alteruter eorum, ante dispensationis executionem sua peccata confiteatur.

R. Separationem praeferrì aliis modis reparationis scandali; si haec fieri nequeat, scandalum esse reparandum, sed modum scandali reparandi remitti prudenti arbitrio et conscientiae Ordinarii, iuxta cuiusque casus exigentias. Casu quo omissa sit separatio, et scandalum alio modo reparatum, acquiescat; secus, si aliquo in casu scandali reparationem omiserit, sileat, et in posterum cautius se gerat. — S. Poenit. 12 Apr. 1889.

24. — *Poenitentia imponenda.*

In dispensationibus matrimonialibus a S. Poenitentiaria expeditis, saepe, iuxta causas expositas, inseritur clausula: *cum gravi et diuturna poenitentia salutari*; et in quibusdam aliis legitur haec praescriptio: *cum gravi poenitentia salutari*. Attenta hodie dominantì corruptione, pessimaque dispensatorum voluntate, qui quidem labiis promittunt, ac deinde promissa non exequuntur, atque etiam aliquoties impotentia eorum, eo quod a mane ad vesperam labori incumbere debeant, ut sibi victum comparent, quaeritur: Potestne iniungi poenitentia per tres tantum menses, verum pluribus per hebdomadam vicibus adimplenda, quando praescripta est *gravis et diuturna*, ac per unum solum mensem, cum statuta fuit *gravis poenitentia salutaris*, idque ad evitandum novum sponzorum peccatum, stante firma certitudine, quod, celebrato semel matrimonio, iam nihil amplius curent, cum gravi propriae conscientiae damno?

R. In praefinienda poenitentiae qualitate, gravitate, duratione etc., quae dispensantis aut delegati arbitrio iuri conformi remittuntur, neque severitatis, neque humanitatis fines esse excedendos, rationemque habendam conditionis,

aetatis, infirmitatis, officii, sexus etc. eorum quibus poena irrogari iniungitur. — S. Poenit. 8 Apr. 1890.

25. — *Absolutio a censuris praemittenda.*

Utrum casu quo nullam praevideat Ordinarius censuram ab oratoribus fuisse contractam, debet nihilominus Ordinarius, qui dispensationem matrimonialem vi alicuius indulti concedit, clausulam absolutionis ad cautelam praemittere, quam Sacra Poenitentia et Apostolica Dataria praemittere consueverunt.

R. Absolutionem a censuris, in casu de quo agitur, laudabiliter praemitti. — S. Poenit. 2 Iul. 1891.

Quidam missionarius concessit dispensationem super impedimento, quin cogitaverit de absolutione a censuris facienda: censura autem inodatus erat coniungendus. Utrum valida sit illa dispensatio, si confessarius ipse illam concesserit. Utrum valida etiam sit, si illam dispensaverit alius sacerdos, qui non cognovit censuram.

R. Quoad confessarium, qui dispensaverit in actu confessionis post impertitam absolutionem: Affirmative. Quoad sacerdotem qui dispensaverit extra confessionem: Negative. — S. C. 18 Dec. 1872.

26. — *Clausula: EROGATA ELEEMOSYNA.*

Utrum non observantia clausulae, quae aponi solet in dispensationibus: *erogata aliqua eleemosyna, iudicio Ordinarii*, secumferat nullitatem dispensationis.

R. Negative. — S. Poenit. 10 Iun. 1876, 11 Nov. 1890.

Omissio clausulae, *Eleemosyna pauperibus facienda, in dispensationibus matrimonialibus*, ratione paupertatis contrahentium, prudenti iudicio et conscientiae Ordinarii remittitur. — S. Poenit. 11 Nov. 1890, ad 2.

27. — *Omissio clausularum in dispensationibus.*

Confer hic n. 12, 22.

28. — *Consanguinitatis et affinitatis dispensatio.*

1. An in multiplici consanguinitate, seu cum consanguineis qui ex multiplici stipite invicem

coniuncti sunt, Ordinarius dispensare possit iuxta facultates a S. Sede impetratas tenoris sequentis: *Dispensandi in 3 et 4 consanguinitatis et affinitatis gradu simplici et mixto tantum, et in 2, 3 et 4 mixtis, non tamen in 2 solo quoad futura matrimonia; atque dispensandi in utroque foro pro catholicis, eius iurisdictioni subiectis in matrimoniis sive contractis, sive contrahendis super impedimento 2 gradus consanguinitatis vel affinitatis in linea transversali aequali pro centum casibus.*

2. An in multiplici affinitate dispensare possit.

R. Ad 1 et 2 Affirmative, scilicet Episcopos qui facultate gaudent quinquennali dispensandi in 3 et 4 consanguinitatis et affinitatis gradu simplici et mixto tantum, et in 2, 3 et 4, non tamen in 2 solo quoad futura matrimonia, posse dispensare in 3, 3, in 4 et 4, in 3 mixto cum 4; nec non in 3 et 4 cum 2 mixtis, sive gradus oriatur ex uno, sive ex multiplici stipite. — S. C. S. O. 19 Iun. 1875. Confer hic num. 10.

29. — *Affinitatis dispensatio.*

Confer verbum *Affinitas* n. 3.

30. — *Mixtae Religionis dispensatio.*

Confer verbum *Matrimonia mixta*.

31. — *Dispensatio ad cautelam.*

Sive impedimentum sit certum, et dubitetur tantum de gradu cognationis; sive dubium versetur circa ipsam impedimenti existentiam, facta diligenti inquisitione, quatenus constet non agi de gradibus iure naturae prohibitis, vel de gradibus in quibus Ap. Sedes dispensare non solet (videlicet, praeter totam lineam rectam cognationis lineae transversae, ac primo affinitatis gradu lineae rectae ortae ex copula licita, vel ex copula illicita publica, vel illicita occulta habita antequam nasceretur proles quae vult contrahere), in talibus adiunctis Sanctitas Sua ampliorem tibi impertitur facultatem dispensandi, ad quinquennium duraturam. Notandum tamen, in secundo casu, hoc est cum ambigitur de ipsamet impedimenti existentia, dispensationem esse adhibendam tantum ad cautelam. — S. C. 9 Dec. 1874.

DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAE

1. — *De Canonicis a choro absentibus propter varia officia.*

I. An et quomodo Canonici, tempore Divinorum Officiorum audientes confessiones, censerī debeant praesentes in Choro ad effectum lucrandi distributiones in casu.

II. An et quomodo iidem Canonici Missam celebrantes tempore Divinorum Officiorum tamquam praesentes haberi debeant in Choro ad eundem effectum in casu.

III. An et quomodo Canonici assistentes Archiepiscopo in Pontificalibus aliisque functionibus, vel Missam privatam celebranti, absentes a Choro lucrentur distributiones in casu.

IV. An et quomodo lucrentur distributiones iidem Canonici Archiepiscopo assistentes in pertractandis negotiis, vel ipsum in dioecesi extra residentiam comitantes in casu.

V. An et quomodo lucrentur distributiones Canonici absentes a Choro, ad expendendas rationes Massae Capitularis in casu.

VI. An et quomodo lucrentur distributiones Canonici absentes a Choro ministerio praedicationis vacantes in casu.

VII. An et quomodo Canonici lucrentur distributiones, dum absunt a Choro pro examine Ordinandorum vel Confessoriorum in casu.

VIII. An et quomodo Canonici, Rectoris, Administratoris, Professorum et Examinatorum munus exercentes in Seminario, a Choro absentes lucrentur distributiones in casu.

IX. An et quomodo lucrentur distributiones Canonici absentes a Choro, ut pro-Vicarii Generalis, Cancellarii et Actuarii, aliaque munera in Curia Archiepiscopali exercent in casu.

X. An et quomodo lucrentur distributiones Canonici absentes a Choro, rerum capitularium vel Mensae Archiepiscopalis administrationi vacantes in casu.

XI. An et quomodo Canonicus Cancellarius Capituli lucretur distributiones, pro negotiis capitularibus in archivio distentus in casu.

Et quatenus negative

XII. An consulendum SSmo pro absolutione et condonatione perceptarum distributionum in casu.

Solutio dubiorum. — Sacra Congr. Concilii re mature discussa die 20 Dec. 1862 respondere censuit:

Ad I. Negative in omnibus, excepto Poenitentiario.

Ad II. Negative, nisi de Praefecti licentia et in populi commodum.

Ad III. Affirmative ad primam partem prout in Lycien. 17 Augusti 1641, ad secundam partem Negative.

Ad IV. Negative in omnibus.

Ad V. Affirmative per tempus ab Ordinario praefiniendum.

Ad VI. Negative in omnibus.

Ad VII. Negative in omnibus.

Ad VIII. Negative in omnibus.

Ad IX. Negative in omnibus.

Ad X. Quoad Canonicum Administratorem rerum capitularium Affirmative pro diebus et horis quibus reapse incumbit in administrationem; in reliquis Negative.

Ad XI. Negative, nisi in casu urgentiae.

Ad XII. Affirmative, celebrata unica Missa cum cantu, adstante universo Capitulo. — S.C.C. 20 Dec. 1862.

In causa Lycien. 17 Aug. 1641, quam S. C. C. indicavit in dubii tertii resolutione, haec habentur; cum quaesitum fuisset a S. C. C. « An Decretum Concilii cap. 12, sess. 24, de Reform., vers. *Omnes vero*, locum habeat quando Episcopus in aliis ecclesiis sibi subiectis in civitate existentibus pontificaliter celebrat, vel paratus adstitit cum pluviali et mitra aut cum cappa divinis Officiis, et Missae solemnia vel alia pontificalia exercet... si numerus sufficiens Canoniorum et Ministrorum in ecclesia cathedrali remaneat ». S. C. respondit: *habere locum*.

2. — *Canonici absentes a choro occupati in causis Servorum Dei.*

Dignitates seu Canonici, qui inserviunt processibus tum ordinariis tum apostolicis, habeantur tamquam praesentes in choro, mutato officio; et ideo omnia percipiant emolumenta etiam eventualia. — Decret. S. R. C. 27 Februar. 1887.

3. — *De Canonico Theologo.*

I. An Canonicus theologus teneatur interesse choro vespere illorum dierum, quibus mane docet in casu.

II. An eidem praedictis diebus debeantur praeter quotidianas distributiones, emolumenta etiam incerta in casu.

III. An exemptus a choro declarandus pariter sit ad praedictum effectum lucrandi distributiones et emolumenta incerta, iis diebus, quibus licet non doceat, attamen ratione officii sui Clericorum examini assistit in casu.

R. Ad I. Negative.

Ad II. Affirmative, exceptis emolumentis, quae ex voluntate testatorum aut dantium debentur tantum actu praesentibus.

Ad III. Affirmative, ut in II, et ad mentem: mens est ut Archiepiscopus praefigat terminum congruum ad conficienda statuta ab eodem approbata. — S. C. C. 7 Dec. 1861.

4. — *Canonicus Poenitentiarius et distributiones.*

An canonicus poenitentiarius absens a choro, ut confessiones fidelium ex suo munere audiat, praeter *ordinarias* distributiones, lucretur quoque tum fallentias tum cetera emolumenta, seu distributiones *extraordinarias* sive fixas, sive fortuitas in casu?

R. Affirmative et amplius. — S. C. C. 6 Iulii 1889.

5. — *Canonici confabulantes.*

4. An et quomodo confabulantes in choro tempore divinorum officiorum amittant quotidianas distributiones in casu? 5. An confabulationes, ob quas amittuntur distributiones constitui possint a pluribus parvis colloctionibus in casu?

R. Ad 4^{um}. Affirmative. Ad 5^{um}. Affirmative, si plures fiant in eadem hora. — S. C. C. 27 Mar. 1847.

DIVORTIUM

1. — *Instr. S. C. de P. F. 1858 ad Archiepp. et Epp. graeco-rumenos Provinciae Fogarasiensis. et Albae Iuliae de divortio.*

Difficile dictu est quanta animi laetitia Sacra haec Congregatio fuerit affecta, cum primum accepit, factum fuisse tandem opera, fortitudine, atque constantia Venerabilium istius Ecclesiae Fogarasiensis seu Albae Iuliae Praesulum, ut inveteratus ille abusus, quo coniugium christianum vel ob adulterium, vel ob perfidam alterius coniugis desertionem impune solvebatur, coeperit non excindi modo, sed pene radicitus convelli, ne unquam amplius fruticetur. Atque id quidem ex eo accidit Congregationi iucundius quod per hanc talis tantique abusus excisionem atque evulsionem, videat optatae executioni mandatam illam fidei formulam, quam Romani Pontifices omnibus graecis atque orientalibus, expresse profitendam proponunt, qui, eiuratis erroribus, ab haereseos vel schismatis dissidiis ad catholicae Ecclesiae unitatem, tamquam ad unicum veritatis asylum se recipiunt.

In hac enim formula ab Urbano VIII illis proposita aperte quisquis profiteri tenetur: « Item Sacramenti Matrimonii vinculum indissolubile esse, et quamvis propter adulterium, haeresim, aut alias causas possit inter coniuges tori et cohabitationis separatio fieri, non tamen illis aliud matrimonium contrahere fas esse » ¹. Hancque formulam qui Urbanum subsequuti sunt Pontifices omnes plane comprobarunt, confirmaruntque; quos inter Benedictum XIV praesertim volumus appellatum, qui Simoni Evodio, electo Ecclesiae Antiochenae Patriarchae, hanc ipsam proposuit fidei formulam edendam profitendamque ².

Neque umquam destitit Apostolica Sedes, quoties sibi se obtulit occasio, ab inculcanda atque exigenda huius articuli, qui tanti momenti est, observatione. Iam enim ex Actis

Concilii Florentini constat Eugenium IV Summum Pontificem de hoc penes graecos inveterato abusu fuisse graviter conquestum, nec quid ii reponerent, invenerunt ³. Qui propterea Pontifex in suo decreto pro Armenis in eodem Concilio haec edixit: « Assignatur autem triplex bonum matrimonii: primum est proles suscipienda et educanda ad cultum Dei; secundum est fides quam unus coniugum alteri servare debet; tertium est *indivisibilitas matrimonii* propter hoc quod significat coniunctionem Christi et Ecclesiae. *Quamvis autem ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit* » ⁴. Demum hunc ipsum articulum solemniter Oecumenica Tridentina Synodus definivit sess. 24, can. 8, his verbis: « Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit et docet iuxta Evangelicam et Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero coniuge vivente, aliud matrimonium contrahere, moecharique eum qui, dimissa adultera, aliam duxerit, et eam quae, dimisso adultero, alii nupsit, anathema sit ».

Hoc porro canone Concilium nihil aliud sanxit, quam quod in utraque Ecclesia Occidentali et Orientali continentis traditione a Christo et Apostolis creditum et servatum est. Quoad Ecclesiam quidem Latinam seu Occidentalem res est perquam explorata. Iam enim saeculi V initio a Concilio Milevitano II id adstructum fuerat eadem pene formula quam deinceps Concilium Tridentinum adscivit, suamque in can. 7 quem memoravimus fecit, eiusque verba haec sunt: « Placuit, ut secundum Evangelicam et Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri coniungantur; sed ita maneant aut sibimet reconci-

¹ In Bullario Bened. XIV, tom. I, pag. 260.

² In Const. 77 *Nuper ad nos* in Bullario eiusd. Pont., tom. I, pag. 258.

³ Concilia generalia et provinc. Severini, Binii Colon. Agripp. 1618, tom. 4, part. I, pag. 60 et seq.

⁴ Acta Conc. Harduin. tom. 9, col. 440.

lientur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur ¹.

Atque in eandem doctrinam conspirant, ut notum est, S. Hilarius Pictaviensis ², S. Ambrosius ³, S. Hieronymus ⁴, S. Augustinus ⁵, S. Innocentius I ⁶. Quorum singula per singulos verba referre heic supervacaneum putamus; satis erit S. Innocentii gravissimum testimonium producere quo Exsuperium Episcopo Tarraconensi, qui hac de re eum interrogaverat, respondit: « De his etiam requisivit dilectio tua, qui, interveniente repudio, alii se matrimonio copularunt. Quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse coniugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum, ut etiam hae personae, quibus tales coniunctae sunt, etiam ipsae adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in Evangelio: *Qui dimiserit uxorem suam et duxerit alteram, moechatur, similiter et qui dimissam duxerit, moechatur*. Et ideo omnes a communione fidelium abstinendos » ⁷.

Verum non minus luculenta sunt ac peremptoria, quae graeci Patres hac super re nobis exhibent testimonia. Ac primae ipsius nascentis Ecclesiae sensum patefacit vir apostolicus Hermas in libro *Pastoris*, cui quantum tribuerint vetusti Patres, iique nec pauci numero, nec minus auctoritate insignes, vix est qui possit ignorare. In eo porro Libro II, Mandato IV, legitur: « Si permanserit in vitio suo mulier? Et dicit (Angelus): Dimittat illam vir. Et vir per se maneat. Quod si dimiserit mulierem suam, et aliam duxerit, et ipse moechatur » ⁸. Iustinus vero Martyr in Apologia I ostendens quantum christiana institutio praestet gentilium institutionibus, hoc de castitate velut Christi praeceptum generatim enuntiat: « Qui ducit repudiatam ab altero viro, moechatur » ⁹.

Quibus congruunt, quae in Canonibus *Apostolicis* nuncupatis, quorum magna semper extitit in Ecclesia graeca auctoritas, constituta sunt. Etenim in can. XLVIII indefinite, nulla-que prorsus exceptione facta, statuitur: « Si quis laicus uxore sua eiecta, aliam acceperit, vel ab alio dimissam, segregetur » ¹⁰. Exinde factum est ut S. Basilius, S. Gregorius Nazianz., S. Ioannes Chrysostomus, Theodoretus, alique passim, dum uno ore facultatem tribuunt fidelibus coniugem dimittendi adulteram, unanimi

consensione inficientur eos posse, adultera dimissa, eaque vivente, aliam ducere uxorem.

Sane S. Basilius vel in ipso canone IX, quo tantopere abutuntur qui divortium propugnant, omnimodam insolubilitatem adstruit matrimonii dicens: « Aequae viris et mulieribus convenit secundum sententiae consequutionem, quod a Domino pronunciatum est, non licere a matrimonio discedere, nisi ob fornicationem. Consuetudo autem non ita se habet, sed de mulieribus quidem multa accurate observari deprehendimus, cum Apostolus quidem dicat, quod *qui adhaeret meretrici, fit unum corpus*. Ieremias vero, *quod si fuerit mulier cum alio viro, non revertetur ad virum suum, sed polluta polluetur*: et iterum, *qui habet adulteram, stultus est et impius*. Consuetudo autem etiam adulteros viros, et in fornicationibus versantes, iubet a mulieribus retineri. Quare quae una cum viro dimisso habitat, nescio an possit adultera appellari. Crimen enim hic attingit mulierem, quae virum dimisit, quam de causa a coniugio discesserit. Sive enim percussa plagas non ferat, ferre satius erat quam a coniuge separari: sive damnum in pecuniis non ferat, ne haec quidem iusta excusatio: sin autem, quoniam ipse vivit in fornicatione, non habemus hanc in ecclesiastica consuetudine observationem, imo vero ab infideli viro non iussa est mulier separari, sed propter eventum incertum remanere: *Quid enim scis, mulier, an virum salvum sis factura?* Quare, quae reliquit, est adultera, si ad alium virum accesserit: qui autem relictus est, dignus est venia, et quae una cum eo habitat, non condemnatur. Sed si vir, qui ab uxore discessit, accessit ad aliam, est et ipse adulter, quia facit ut ipsa adulterium committat, et quae una cum ipso habitat, est adultera, quia alienum virum ad se traduxit » ¹¹.

Ex quibus discimus iuxta B. Patrem pares ex Evangelio esse virum et mulierem, etsi consuetudo per leges civiles inducta tribuat marito facultatem dimittendi propter adulterium mulierem, quam huic denegat. Ceterum ipse ad normam Evangelii utrumque, virum scilicet et mulierem, reum adulterii declarat, qui alterutro vivente, licet dimisso, vel vir alteram duxerit uxorem, vel uxor alteri viro nupserit. Quam germanam esse eius mentem patet tum ex aliis locis ¹², tum potissimum ex Regula LXXIII in qua absolute pronunciat etiam in

¹ Conc. 17. Acta Concil. Harduin, tom. 1, col. 1700.

² In Cap. 4 Comment. in Matth. n. 22 ad Maur.

³ Exposit. in Luc. lib. 8.

⁴ Epist. 77, n. 3, 4, col. 455 ap. Vallars, et in Comment. in Cap. 19. S. Matth.

⁵ In duobus libr. De Coniugiis adulter. ad Pollentium.

⁶ Epist. ad Exsuperium Tarrac, n. 12 edit. Coustant, col. 794; et iterum epist. 2 ad Victricium Rotomag., n. 15 ib. col. 752.

⁷ Epist. 4, loc. cit.

⁸ Edit. Coteler. PP. Apost. tom. 1 edit. Antwerp. 1698, pag. 87.

⁹ Edit. Maran. n. 15.

¹⁰ Apud Coteler. edit. Antwerp. tom. 1, pag. 444.

¹¹ Epistola 187 edit. Maur. tom. 3, pag. 273, seq.

¹² Can. 48.

casu adulterii: « Quod non licet viro uxore dimissa aliam ducere: neque fas est repudiatam a marito ab alio duci uxorem »¹; idque ad normam evangelicae doctrinae quam ibidem adducit.

S. Basilio consonat S. Gregorius Nazianzenus, qui itidem reprobatur consuetudinem a legibus civilibus inductam de repudiandis uxoribus adulteris, dum e contra non licet mulieribus repudiare adulteros maritos, dicens: « Circa hanc (quaestionem) plerosque male affectos cerno, ac legem eorum iniquam, nec sibi constantem. Quid enim causa fuit, cur mulierem coercerent, marito contra indulgerent, eumque liberum relinquerent? Et mulier quidem, quae improbum consilium adversus viri sui cubile suscepit, adulterii piaculo constringatur, acerbissimisque legum poenis excrucietur; vir autem, qui fidem uxori datam per adulterium violaverit, nulli supplicio obnoxius sit? Hanc legem haudquaquam probo, hanc consuetudinem minime laudo »². Et in Epist. CCXI. « Equidem libentissime, scribit, consilium dedissem meo Uciano, ut multa eorum quae in medio interiecta sunt, praetercurreret, quo divortium ratum non faceret: quod legibus nostris omnino displicet: tametsi Romanorum leges aliter iudicent »³. Per quae quidem verba expresse Beatus Pater opponit legibus civilibus quae permittunt divortium, leges christianas quae illud vetant.

Demum S. Ioannes Chrysostomus insolubile quocumque in casu coniugium constanter affirmat, quum civiles leges, quae divortium sanciant, tamquam contrarias legi Evangelicae planissime improbat. Scribit enim: « Quid enim dicemus ei, qui de nobis iudicaturus est, quando legem illatam in medium legerit dicens: iussi repudiatam uxorem non ducere, dicens id adulterium esse: Quomodo igitur ausus es ad prohibitas nuptias accedere? Quid dicemus, quid respondebimus? Numquam enim illic fas externas leges praetexere, sed necessarium est tacentes et litigatos in gehennae ignem immitti cum adulteris, et alienum torum iniuria afficientibus. Nam et qui dimiserit absque causa stupri, et *qui eiectam vivente viro duxerit*, cum eiecta illa punientur »⁴. Et iterum absolute alibi pronunciat: « Nec mihi enim dicas: ille eiecit. Nam eiecta adhuc manet eiicientis uxor »⁵.

Ex hac constanti atque unanimi maiorum doctrina factum est, ut numquam ausi fuerint fideles, dimissa ob adulterii flagitium uxore, novas celebrare nuptias illa vivente. Sane ex universa antiquitate ne unum quidem proferri

exemplum potest de eiusmodi celebratis coniugiis, ecclesiastica praesertim probante aut suffragante auctoritate. Quae agendi ratio eo pluris facienda est, quod imperiales leges eiusmodi divortia permetterent. Argumento igitur ineluctabili est aetate illa nondum noxiam ac perniciosam de dirimendis coniugiis praxim induci coepisse, sed adhuc Evangelicae et Apostolicae doctrinae consentientem viguisse disciplinam in Ecclesia graeco-orientali, quae ut in ceteris, sic etiam in hoc articulo cum Romana seu Occidentali conveniebat Ecclesia. Alioquin tum frequentes, prout postea factum est, eiusmodi coniugiorum diremptiones accidissent; inter utramque Ecclesiam dissensiones et controversiae hac de causa excitatae fuissent quamplurimae. Verumtamen, quantum ex historiis aut monumentis repetere vel longissime possumus, nihil unquam quaestionis per eam aetatem inter utramque Ecclesiam hac de re exortum, aut agitatum novimus; quodque certe mirabile foret, nullum huiusmodi quaestionis vestigium memoriae proditum fuisse.

Itaque non ex Sacris Literis neque ex maiorum traditione, prout senioribus temporibus nonnulli excogitarunt, repeti perniciose eiusmodi praxis potest. Secus enim huius, concertationis vestigia alicubi in vetustis documentis apparerent. Contra vero notum est ad hos fontes non se recepisse, aut provocasse graecos scriptores, nisi postquam acriter Ecclesia Romana gliscentem hunc abusum insectari coepit, ut quoquomodo praxim suam aliquo veritatis colore cohonestarent, ne turpiter adeo se ab Evangelicae et Apostolicae doctrinae tramite descivisse faterentur.

Non aliunde igitur haec praxis seu verius abusus Ecclesiae graeco-orientalis arcessendus est, quam ex imperatorum legibus quas per summum nefas primum nefarius Photius luctuosi schismatis auctor, quo graeca Ecclesia a Romana seu Catholica discissa est, in suo *Nomocanone* inter canonicas sanctiones adscivit, perinde ac si profanae leges a Patribus hac super re reprobatae, vim ecclesiasticae et canonicae auctoritatis haberent. Ex eo enim tempore factum est, ut furtim prima perversa illa consuetudo in Ecclesiam graeco-orientalem irrepere coeperit, dissimulantibus ignavis Episcopis laicae potestati nimis addictis; postea vero etiam ingravescens malum probantibus, donec longe lateque diffusum alias egerit radices, nulla fere humana vi convellendas. Haec autem adeo diversa agendi ratio, quae senioribus temporibus obtinuit, ab ea, quae vixit anteriori aetate, florentibusque Ecclesiae sanctissimis Patribus,

¹ Edit cit. tom. 2 in Moralibus, pag. 308.

² Orat. 37 in 6 edit. Maur. 1778, tom. 1, pag. 649.

³ Opp. edit. Paris. 1630, tom. 1, pag. 905.

⁴ In Serm. de libello repudii, n. 3, edit. Maur. tom. 3, p. 207.

⁵ Hom. 17 in Matth., tom. 7, pag. 227 seq., n. 4.

luculenter ostendit aliam prorsus primitus doctrinam invaluisse, nec nisi post luctuosum schisma contrariam gliscere ac praevalere praxim coepisse.

Quod neque ipsi iuris canonici interpretes graeci inficiari ausi sunt, immo vero aperte fatentur. Satis heic sit unum commemorare penes graeco-orientales non exiguae auctoritatis scriptorem, Blastarem monachum, qui de causis agens quibus matrimonium solvitur, quasque haud paucas tum ex parte mariti tum ex parte uxoris recenset, eas omnes repetit ab imperatorum legibus. Sic enim scribit: « De matrimonii solutione multis in locis multae leges tractant, sed perfectius Novella Iustiniani, quae diserte causas exponit, ob quas maritus aut uxor repudium coniugi mittere potest... Causae vero nominatim enumeratae sunt a religiosissimis imperatoribus, ob quas solas matrimonium solvere licet ». Inter has causas autem et illam refert: « Si adulterii mulier accusata, et secundum leges adulterii convicta fuerit »¹.

Notum vero est, ut gravissimis Pii VI verbis utamur, humanis legibus nonnulla interdum humanae fragilitati concedi, quae non licent iure conscientiae. Notum est non defuisse leges talem usurae modum permittentes, quae cum iure naturali ac divino conciliari prorsus non valeant, ut proinde facultas hisce legibus data impunitas potius dicenda foret, quam iusta libertas. Ac ne a subiecta materia discedamus, notum pariter est primis quoque saeculis permissum humanis legibus fuisse, ut certis de causis matrimonia solverentur, forte etiam utrique parti facultate ad alias nuptias transeundi facta. Quid porro ad haec Ecclesiae Patres? Chrysostomus in cap. 7 Epist. ad Rom. *Non mihi recites leges externas, atque profanas, quae libellum repudii dare, ac divortium facere praecipunt; non enim profecto secundum has leges iudicaturus est Deus, sed iuxta eas, quas ipse posuit.* Hieronymus Epistol. 30: *Aliae sunt leges Caesarum, aliae Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster praecipit.* Quocirca idem S. Doctor peccasse fatetur Fabiolam, quod repudiato marito, adultero quidem, et qui sese scorto vilique mancipio miscuerat, *non innupta manserit*; tametsi eam excuset, quod adolescentula esset, et civilibus legibus permitteretur repudium, scribens: *Igitur et Fabiola, quia persuaserat sibi, et putabat a se virum iuste dimissum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa cautio, viventibus viris, foeminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit*².

Cum porro ab Apostolica Sede adeo perni-

ciosa obiurgaretur praxis, tunc demum graeco-orientalis Ecclesiae scriptores, ut eam quoquomodo cohonestarent, confugerunt ad textus Matth. V, 32, et XIX, 9, ubi clausula apponitur exceptionis: *excepta fornicationis causa... Nisi ob fornicationem*; quasi nempe voluerit Christus Salvator Noster per eam, adulterii flagitio interveniente tribuere facultatem non modo dimittendi uxorem fornicariam, verum etiam et alteram ducendi, ea dimissa. Quae quidem interpretatio quam absona sit et a Christi mente aliena unusquisque facile videt, qui attendat ad scopum quem sibi id temporis proposuit, nempe abolendi concessum a Moyse ob duritiem cordis israeliticae gentis libellum repudii, ac revocandi coniugium christianum ad primae-
viam eiusdem divinam institutionem perpetuae indissolubilitatis. Quem profecto scopum minime attigisset, si divortii faciendi fidelibus suis in causa adulterii tribuisset facultatem. Unusquisque praeterea id videt, qui attendat ad loca parallela Marci X, 11, et Luc. XVI, 18, ubi quavis exclusa exceptione, absolute Christus adulterii reum pronunciat, qui dimissa uxore sua, alteram duxerit, et eam, quae, dimisso viro, alteri nupserit; qui attendat ad Paulum Apostolum Rom. VII, 4 seqq., tum 1 Cor. VII, 10, 11 et 39. Christi exponentem de matrimonii christiani perpetua indissolubilitate doctrinam; qui demum ad universae ecclesiasticae antiquitatis sensum attendat, quae in allegatis Matthaei verbis non aliam datam a Christo facultatem agnovit praeter coniugis adulterae dimissionem quoad torum habitationemque, coniugii vinculo, quamdiu illa vixerit, perseverante.

Sic perperam iidem scriptores ad Canonis IX S. Basilii patrocinium se receperunt, quasi nempe S. Pater secum ipse pugnasset, dum, ut vidimus, absolutam coniugii christiani ad normam evangelicam adstruxit indissolubilitatem; atque absurde iuxta civiles leges admisisset virum quidem in casu fornicationis posse uxorem repudiare, non item vero uxorem adulterum maritum; idque postquam par in utroque coniuge iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam ius cognovisset.

Quod si praeterea ad unum alterumve scriptorem, qui ipsis quadantenus favere videatur, recurrant, rursum cum eodem laudato fel. rec. Pontifice Pio VI reponimus: « Non ex privatis istorum sententiis Ecclesiae traditio est colligenda, ut patet vel ex controversia circa Baptismum ab haereticis collatum, et beatitudinem non protrahendam ad diem ultimi iudicii; licet enim in hisce capitibus viri eruditione et sanctitate conspicui erraverint, Ecclesia nihilominus eiusmodi controversias ex traditione di-

¹ Matth. Blastaris, Syntagma Alphabeticum liter. 2, cap. 13.

² Litt. (Pii VI) ad Anton. Archiep. Pragensem. die 11 Iulii 1789.

remit. Quidni ergo et praesentem similiter dirimere potuerit? Quamobrem, ut in praesenti quaesito haereamus de solvendo matrimonii vinculo absentiae causa, haud amplius licet viro catholico quaestionem agitare, et velut dubitationi adhuc obnoxiam habere, quae Tridentini aperta definitione can. VII allata prorsus dirempta est »¹.

Quae cum ita sint, Sacra haec Congregatio dum debita laude prosequitur istius Metropolitanae Albaeuliensis Archipraesulem, qui maiori usque alacritate adlaborandum duxerit, ut inveteratus eiusmodi abusus dissociandi propter adulterium aut perfidam desertionem coniugium penitus convellatur, eundem ad constantiam et fortitudinem in suscepto proposito adhortatur. Immo vero istiusmodi Metropolitanae Ecclesiae suffraganeos Episcopos etiam atque etiam Sacra haec Congregatio enixe excitat, ut et ipsi in hoc idem studium ac sollicitudinem suam impense conferant, ut uno animo coniunctisque viribus optatus finis obtineatur. Eo vel magis quod cum actus Unionis istiusmodi dioeceseon cum Ecclesia Catholica feliciter executioni mandatus est, adposita fuerit expressa conditio quod graeci-orientales pollicerentur non modo profiteri cum Apostolica Sede quatuor articulos in quibus ab ea dissidebant, verum etiam « ea omnia admittere, profiteri ac credere, quae S. Mater Ecclesia Romana *admittit, profitetur et credit* ». Iam vero nullum dubium subest Romanam Ecclesiam credere et profiteri articulum de absoluta, etiam in casu adulterii ac perfidae desertionis, coniugii christiani insolubilitate.

Quocirca huic articulo speciali ratione insistentum ab istiusmodi Provinciae praesulibus est penes obluctantes, si qui fuerint, quibus praesens instructio communicari poterit. Sic enim facilius sibi persuadebunt non agi de nova in istis dioecesibus introducenda doctrina, sed unice de inveterato abusu penitus eliminando, qui altas radices fixerat. Immo vero haec ipsa instructio haud parum proderit oculis illuminandis illi eiusdem gentis parti, quae adhuc luctuoso schismati adhaeret, quaeque in errore hac super re iugiter perseverat.

Verum antequam huic instructioni finis imponatur, censuit Sacra haec Congregatio admonendos istius provinciae Antistites de altero vitando errore circa connubii dissolutionem, quique similiter componi nequit cum sana Ecclesiae catholicae doctrina. Intelligitis sermonem esse de separatione quae identidem alicubi fit unius coniugis ab altero, absque eius con-

sensu, ad aliquod profitendum monasticum institutum sub perfectioris vitae obtentu. Porro fidei quidem dogma est ab Oecumenico Concilio Tridentino definitum: « Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum dirimi »²; ast si matrimonium inter fideles fuerit consummatum, dissolvi nulla ratione potest, nisi inter ipsos pari consensu de servanda continentia conveniant, et quidem iuxta canonicam dispositionem, scilicet ut uxor voto se castitatis obstringat, aut si iunior fuerit, in monasterium se recipiat, ut maritus vitam monasticam profiteri possit. Adeoque et haec praxis inter abusus recensenda est qui a legibus imperialibus inducti sunt, atque a Sanctis Patribus reprobati³. Sane antiquus auctor epistolae ad Celerantiam S. Hieronymo adscriptae, quaeque aut S. Paulini, aut Sulpicii Severi esse creditur⁴, acriter arguit eam matronam, quod absque mariti consensu continentiam voverit. Id ipsum praestitit S. Augustinus in Epist. ad Armentarium et Paulinam hortatur ad continentiae votum servandum quo sese obstrinxerat, vetat nihilominus illud servare, si eius uxor suum non praebeat assensum, adiciens: « Nam et vovenda talia non sunt a coniugatis, nisi ex consensu et voluntate communi. Et si praepere factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quam persolvenda promissio »⁵. Item S. Gregorius M. qui apertius adhuc id ipsum scribit ad Theoctistam Patriciam: « Si dicunt, inquit, causa religionis coniugia dissolvi debere, sciendum est, quia etsi hoc *lex humana* concessit, divina lex tamen prohibuit.... Scimus quia scriptum est: *erunt duo in carne una*. Si ergo vir et uxor una caro sunt, et religionis causa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortasse ad illicita migrantem, quae est ista conversio, de qua una eademque caro et ex parte transit ad continentiam, et ex parte remanet in pollutione? »⁶.

Ac ceteris omissis, Magnus S. Basilius eandem aperte doctrinam professus est. Etenim in *Regul. fusius tractatis* Interrog. 12 haec in rem nostram praeclare scribit: « Atque ii etiam qui matrimonio coniuncti ad huiusmodi vitae genus (monasticum) accedunt, interrogandi sunt, *an mutuo consensu id efficiant*, ex Apostoli praecepto: *Nam, inquit, sui corporis potestatem non habet*, sicque qui excedit, coram pluribus testibus recipiendus est... Quod si dissentiat altera pars, repugnetque, quod minus sollicita sit quomodo placeat Deo, in mentem ve-

¹ Ib. (loc. sup. cit.)

² Can. 6, sess. 24.

³ Id enim invenimus constitutum in Novell. Iust. 22, de Nuptiis, ubi de iure repudii. Item lib. 5 Cod. tit. 17, et in Digestis tit. de divortiiis. Insuper in Novell. 123

de Sanctissim. Episcop. Cap. 40 *Solvatur Matrimonium*.

⁴ Apud Vallars, in monito ad Ep. 148.

⁵ Epist. 137, n. 9, edit. Maur.

⁶ Lib. 11, Ep. 45 ed. Maur., col. 1130.

niat Apostolus, qui dicit: *In pace autem vocavit nos Deus* »¹.

Id ipsum a plerisque Conciliis constitutum novimus, ac Summis Pontificibus, quorum decreta relata sunt a Gratiano in Causa 27, § 2², et in Decretalibus, lib. 3, tit. 32³.

Ut igitur huiusmodi errores quos profanae, ut plane ostendimus, leges obtruserunt, procul absint a populis vestrae curae concreditae, Sacra haec Congregatio non modo cupidissime exoptat, sed et fidentissime sperat. Atque huius optatissimae spei, iam ipsimet praedecessores Tui Ecclesiae Fogarasiensis Antistites suo in vinea Domini excolenda zelo, suoque fervore arrham profecto illi certissimam praestiterunt. Iamdiu enim ipsi uno illo, quo ardentissime flagrarunt tutandi catholici dogmatis studio, sponte permoti, e vestris gregibus talem tantamque abusionem eradicare pro viribus coeperunt. Nullum igitur dubium, non modo quin ab incepto unquam sis destitutus, sed quin usque etiam et usque alacriori nisu coneris inceptum persequi, ac tandem aliquando consummare. Praesertim cum ad id tot tantisque modis Te ac Venerabiles Coepiscopos istius provinciae vehementer adhortetur SS. Domini Nostri Pii PP. IX manifestissima voluntas, cui quantum cordi sit, ut istarum Ecclesiarum venustas non modo nulla turpetur macula, aut ruga, sed ut in dies efflorescat magis, magisque adeo aeterno placeat sponso, Vos omnes, Venerabiles Praesules, plus quam ceteri, probissime nostis. Nullis ergo parcendum laboribus, nulli industriae, nullis incommodis, modo ad optati tandem finis adeptionem fas sit pervenire. Non deerunt profecto ab adversariis catholici nominis pugnae: exorientur inimici vestri, aut verius inimici Christi, ac difficultatibus undiqueversum petitis, constantiam ac fortitudinem vestram oppugnare unanimi conspiratione connitentur. Ast in constantia, fortitudine, et longanimitate certaminis reposita est corona victoriae, quam in suprema illa die reddet Vobis Dominus iustus iudex, cuius sponsam Vos illi inter aerumnas et labores immaculatam, atque ab omni erroris contagione intactam, inviolatamque servastis. Beati quidem heic eritis si maledixerint vobis homines propter iustitiae ac veritatis propugnationem: sed multo tum beatiores, cum legitimum certamen, quod in defendenda Christi sponsa sustinuistis, coelestis aeternae gloriae largitor et sponsus immarcescibili donabit corona.

2. — *Instr. S. C. S. O. 6 Iul. 1817 ad Praef. Miss. Martinicae, Guadalupae etc., de civili divortii lege.*

... Catholica nunc super divortio, super le-

gis illud inducentis auctore, ac super iudicibus illud exequentibus, vel exequi facientibus, principia constituere necesse est.

Divortium omne, dissolutionem coniugalis vinculi legitime contracti et confirmati, inter christianos adhuc viventes, importans, aliud non est quam ingens attentatio, sin contra ius naturale (de quo scholastici inter se disputant), ast profecto contra ius divinum positivum scriptum, sicuti perspicue S. Tridentinum Concilium ostendit, (sess. 24, Doct. de Sacr. Matr.) atque fuse evincit Benedictus XIV, de Synodo Dioec., lib. 13, cap. 22, § 3, et seqq. Quapropter legum latio omnis, talem confirmans, ac dirigens attentationem, irrita et nulla suapte natura est, violentia potius quam lex est (D. Th. 1-2, quaest. 46, a. 4) immo corruptio legis est, cum supra rem divina institutione mere sacram, adeoque superiorem, uti talem, et ab omni terrena potestate evadentem versetur: quae insuper manifesto divinae opponitur legi, cui omnis humana potestas flecti, atque cedere debet; quo fit, ut non minus legislator, a quo huiusmodi corruptio procedit, quam iudex, qui eidem famulatur, eamque ad peculiare casus applicat, atque eius promovet executionem, rei auctoritatis praeter fas usurpatae primo existant: quod idem est, ac mortaliter peccare priorem quidem *usurpatione potestatis*, alterum vero usurpatione iudicii: (Leonard. Lessius, de Iust. et Iur.; Duben, lib. 2, cap. 29, p. 288). Uterque pariter gravissimi scandali noxam incurrit, dum pharisaeorum exemplo, atque « in re maioris longe momenti irritum faciunt praeceptum Dei, ut traditionem eorum servent ». (Marc. VII, 9, Matth. XV, 3). Immo id etiam sibi sumunt, ut divino effato: *Quod Deus coniunxit homo non separet* contrarium substituant statutum: « Quos homo separavit, neque Deus, neque Ecclesia reconiungat » uti ab art. 295 codicis superius citati habetur. Uterque denique exitiosorum omnium consecratorum particeps reperitur, quae ab huiusmodi nefaria legum latione necessario fluunt.

Iam vero dum criminationes istas omnes a se removeere contendunt abusu tritissimae distinctionis contractus matrimonii, et Sacramenti Matrimonii, perinde ac si valor, consistentia, et duratio illius, e contra ac istius, saeculari potestati per modum regulae, non pleno iure subdatur, augent profecto, non auferunt culpam, dum haeresim in subsidium impietatis advocant. Dogma Fidei est, in Tridentino Concilio contra luteranos definitum, Matrimonium vere et proprie unum esse e septem Legis evangelicae Sacramentis a D. N. Iesu Christo institutum: « Si quis (sess. 24, can. 1), dixerit Matrimonium non esse vere et proprie unum ex

¹ Opp. edit. Maur. tom. 2, pag. 354.

² A capp. 21 ad 26.

³ Capp. 2, 3, 4.

septem legis Evangelicae Sacramentis a Christo Domino institutum, anathema sit». Haeresis igitur est, Sacramentum Matrimonii a matrimonii contractu *per modum regulae*, et absolute seiungere, perinde ac si contractus essentiam atque substantiam Sacramenti minime divinae institutionis vi ingrediatur, neque aliud Matrimonii Sacramentum esse reperiatur, nisi qualitas contractui supernatans, aut corona pictam tabulam, cui extranea est, circum ornans. Quapropter D. Thomas pluribus in locis modo se digno catholicam doctrinam hac de re declarans concludit: « Matrimonium igitur secundum quod consistit in coniunctione maris et foeminae, intendentium prolem ad Dei cultum procreare et educare, est Ecclesiae Sacramentum ». (Lib. 4 contra gent., c. 78). Alibi autem affirmat, quod ex coniunctione maris et foeminae, explicito ipsorum mediante consensu « efficitur vinculum, seu nexus quidam qui est Sacramentum Matrimonii ». (In 4 Sent., dist. 28, a. 3 ad 2). Matrimonium igitur ideo Sacramentum est, quia contractus ipse Sacramentum est, seu quia contractus et ad substantiam pertinet, et definitionem ingreditur Sacramenti: atque hoc dogma catholicum est. Quamvis autem quispiam ponere velit, aliquod inter fideles matrimonium Sacramentum non esse posse, semper tamen erit de fide, minime inter fideles Matrimonii Sacramentum reperiri, quod semper contractu essentialiter haud aedificetur; nempe in lege evangelica matrimonii contractum esse posse, quod non sit Sacramentum; matrimonii tamen Sacramentum esse non posse, in quo contractus ipse non sit Sacramentum. Atque hoc dogma est, in citato Tridentini contentum canone: « Si quis dixerit Matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae Sacramentis etc. ». Haeresis igitur, ut iterum dicam, est, asserere in lege evangelica contractum matrimonii regulariter et essentialiter e Matrimonii Sacramento secerni, et Sacramentum non aliud esse, nisi contractus ornatum, qui ad valorem ipsius atque consistentiam indifferens sit, seu extraneus.

Fidei pariter dogma est aequae in Tridentino Concilio definitum Ecclesiam, ultra consanguinitatis et affinitatis gradus in Levitico expressos, valuisse alios gradus matrimonium contrahendum impediens, et contractum dirimentes constituere: alia impedimenta matrimonium dirimentia constituere valuisse, in iisque constituendis non erravisse; causas denique matrimoniales ad iudices ecclesiasticos expectare: « Si quis dixerit, ait S. Concilium (sess. 24, can. 3, 4 et 12) eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur posse impedire matrimonium contrahendum, et dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, nec constituere, ut plures impediunt, et dirimant, anathema sit.

Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse se constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit. Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, anathema sit ».

In hisce porro tribus Canonibus, qui dogmatici sunt, cognoscitur in Ecclesia vera et propria super matrimonii contractu potestas. Constituendorum enim impedimentorum dirimentium, eorumque dispensandorum potestas potestatem suapte natura importat sive auferendi, sive impartendi matrimoniali contractui vim, atque valorem; item contrahentes sive habiles, sive inhabiles ad illud valide ineundum reddendi. Iurisdictio autem in causis matrimonialibus facultatem importat de contractu ipso iudicandi, de ipsius nempe valore, consistentia, duratione; cum causae et sententiae matrimoniales in hisce potissimum versentur. De fide igitur est, Ecclesiam divina institutione super fidelium matrimoniali contractu veram et propriam potestatem habere, non vero tantummodo super Sacramento, seu super sola sacra caeremonia, quae contractui benedicit, eundemque sanctificat, uti neoterici quidam contendunt, qui propterea in novam haeresim incidunt.

Addemus postremo, ex huiusmodi quorundam modernorum legumlatorum systemate semel admissio, atque ex constituto, tamquam aequo ac legitimo, duplici contractus et Sacramenti Matrimonii respectu, ut prior saeculari, alter vero ecclesiasticae potestati subdatur; ex huiusmodi inquam systemate id consequi, ut evangelicae legis matrimonium, gratia a Iesu Christo per suam passionem acquisita sanctificatum, perfectum, atque ad magni Sacramenti Ecclesiae dignitatem evectum, eodem simul tempore, divina dispositione, contradictoriis legum lationibus obiceretur, atque perpetuo inter duas diversas potestates bello conflictaretur, dum id altera tuetur, quod ab altera irritum redditur; illa contemptui habet ac punit id cui ista benedicit, atque sanctificationem adhibet; illa civiles concedit effectus ei, quem ista ad civiles atque spirituales effectus inhabilem reddit; quae hinc inde iure meritoque fierent atque congruenter nativis, divinis, humanisque iuribus, quibus praescribi nequit; quae quidem omnia simul sumpta immane haeresum blasphemiarumque cumulum conficiunt.

3. — *Iudicis laici et syndici sententia in causis divortii.*

Non sine magno animi dolore, seu potius horrore, didicerunt Patres huius Provincialis Synodi, quosdam huiusce regionis legislatores nuperrime proposuisse, ut constitueretur *Curia divortii, cuius munus esset divortium a vinculo pronuntiare propter causam adulterii*. Praeterquam enim quod talis lex, quam Deus avertat,

Dei omnipotentis et sapientissimi institutionis foret subversio, et Ecclesiae Christi iurium usurpatio, nemo ignorat aut ignorare potest, quot et quanta mala ex tali divortio dimanent, quae illud societati civili infensissimum reddunt. Sub spe enim divortii futuri matrimonia imprudenter contrahuntur, iurgia, et, quod horret animus dicere, ipsa adulteria provocantur, vinculum caritatis inter familias irreconciliabili odio locum cedit; fortunae in discrimen ponuntur; tota societas scandalizatur. Quid tandem de filiis fiet, quorum parentes divortium obtinuerunt? — Nos vero, quos Deus speculatores posuit in hac parte Ecclesiae suae, dioecesanos nostros *semper meminisse volumus, nullum posse, salva conscientia*, 1°. pro tali lege suffragium ferre; 2°. *in tali Curia divortii*, actoris partes agere, vel iudicis, vel notarii seu cancellarii, formaliter vel alio quocumque modo concurrere; non tamen intendimus damnare eos, qui coacti testimonium ferent de ipso facto adulterii. — Conc. Prov. Quebecens. IV, a. 1868.

Lex Confoederationis Helveticae de statu et matrimonio civili lata sancivit; causas matrimoniales omnes et singulas, suppressa ex nunc et deinceps ecclesiastica iurisdictione, in tribunalibus laicorum ad normam tractandas esse, quae in causis civilibus statuitur, sententiasque in iis proferendas esse secundum praescriptiones iuris communis et novissimae latae legis, qua matrimonia etiam catholicorum sub certis rationibus valde levibus perpetuo dirimi atque quoad vinculum dissolvi possunt, ita ut eiusmodi coniuges litigantes, post latam iudicum saecularium sententiam divortii, ad alia matrimonia contrahenda, si voluerint, possint transire. Quaeritur igitur:

Dubium quintum: Utrum iudices catholici et advocati in eiusmodi tribunalibus laicis causas matrimoniales tuta conscientia suscipere ac defendere, sive cognoscere et iudicare possint?

Dubium sextum: Utrum iidem iudices catholici et advocati, secundum recentem Helvetiae legem, matrimonii vinculum *ut dissolvendum proponere seu ut dissolutum declarare tuta conscientia possint*, necnon declarare eiusmodi coniuges ad aliud matrimonium contrahendum posse transire, sicut lex civilis hoc in casu iudicare et declarare iudices expresse iubet et urget?

In disserenda hac quaestione obliviscendum non est quod tribunalia saecularia, quorum est iudicare de causis civilibus, *eadem* sunt quibus nova lege incumbit causas matrimoniales cognoscere et iudicare. Quodsi ergo iudicibus catholicis vetitum fuerit eiusmodi tribunalibus interesse, in magnum damnum civium ea tribunalia iis iudicibus privari experiemur, qui timore Dei repleti pie et iuste iudicant.

R. Ad quintum et sextum. Quoad iudices,

recurrat in casibus particularibus. Quoad advocatos, dentur responsa iam data Episcopo Suthwariensi, nempe: Fer. III loco IV d. 22 Maii 1860 ad dubium: Utrum advocatus catholicus possit defendere causas partis conventae contra actorem vinculi solutionem exquirentem? Responsum fuit: Dummodo Episcopo constet de probitate advocati, et dummodo advocatus nihil agat, quod a principiis iuris naturalis et ecclesiastici deflectat, posse tolerari. — Et ad aliud dubium: Utrum liceat advocati et actoris partes agere quando finis litis est simplex separatio absque ulla sententia matrimonii nullitatem secum ipsa trahente? Responsum fuit: Provisum in praecedentibus, et feria IV 19 Decembris eiusdem anni: Dummodo pars catholica nullum aliud tribunal adire possit, a quo sententiam obtineat separationis quoad torum et mensam, et dummodo sententia huius tribunalis nullum alium habeat effectum quam separationem praedictam, posse tolerari ut catholici in eo foro actoris et advocati partes agant, et dummodo adsint iustae separationis causae iudicio Episcopi: et si quid habeat praeterea dubii, recurrat exponens omnes circumstantias et legis dispositiones. — S. I. C. 3 Apr. 1877 ad Episc. Sangall.

Post nuper restitutas penes Gallos an. 1884 divortii leges, plura a nonnullis Episcopis Galliarum dubia huic S. R. et U. Inquisitioni proposita sunt, utrum nempe fas esset iudicibus laicis in causis de separatione coniugum sive circa vinculum sive circa habitationem tantum ius dicere; utrum advocatis et procuratoribus huiusmodi causas agere penes iudices laicos; utrum his, ad quos de iure pertinet, defensores officiosos, quos vocant, deputare, utrum denique syndicis (vulgo *maires*) divortium pronunciare.

R. Attentis gravissimis rerum, temporum ac locorum adiunctis tolerari posse ut qui magistratus obtinent et advocati causas matrimoniales in Gallia agant, quin officio cedere teneantur, dummodo catholicam doctrinam de matrimonio deque causis matrimonialibus ad solos iudices ecclesiasticos pertinentibus palam profiteantur, et dummodo ita animo comparati sint tum circa valorem et nullitatem coniugii, tum circa separationem corporum de quibus causis iudicare coguntur, ut nunquam proferant sententiam neque ad proferendam defendant vel ad eam provocent vel excitent divino aut ecclesiastico iuri repugnantem, et in casibus dubiis vel difficilioribus suum quisque Ordinarium adeat, eius iudicio se dirigat, et quatenus opus sit, per eius medium ad Apostolicam Poenitentiarium recurrat.

Hoc decretum Sanctissimus Pater ratum habuit ideoque omnibus in Gallia Archiepiscopis et Episcopis notum fit pro eorum norma per has litteras ceteroquin non evulgandas. — S. C. S. O. 25 Iun. 1885.

A nonnullis Galliarum Episcopis sequentia dubia S. R. et U. I. proposita sunt. In Epistola S. R. U. I. 25 Iun. 1885 ad omnes in Gallica Ditione Ordinarios circa civilis divortii legem ita decernitur: Attentis gravissimis rerum, temporum ac locorum adiunctis, tolerari posse, ut qui magistratus obtinent et advocati causas matrimoniales in Gallia agant, quin officio cedere teneantur. Conditiones adiecit, quarum secunda haec est: Dummodo ita animo comparati sint tum circa valorem et nullitatem coniugii, tum circa separationem corporum, de quibus causis iudicare coguntur, ut nunquam proferant sententiam neque ad proferendam defendant vel ad eam provocent vel excitent, divino aut ecclesiastico iuri repugnantem. Quaeritur: 1°. An recta sit interpretatio per Gallias diffusa ac etiam typis data, iuxta quam satisfacit conditioni praecitatae iudex qui, licet matrimonium aliquod validum sit coram Ecclesia, ab illo matrimonio vero et constanti animo abstrahit, et applicans legem civilem pronunciat locum esse divortio, modo solos effectus civiles solumque contractum civilem abrumpere mente intendat, eaque sola respiciant termini prolatae sententiae? Aliis terminis, an sententia sic lata dici possit divino aut ecclesiastico iuri non repugnans? 2°. Postquam iudex pronunciavit locum esse divortio, an possit syndicus (gallice, *le maire*), et ipse solos effectus civiles contractus intendens, ut supra exponitur, divortium pronuntiare, quamvis matrimonium validum sit coram Ecclesia? 3°. Pronuntiato divortio, an possit idem syndicus coniugem ad alias nuptias transire attentantem civiliter cum alio iungere, quamvis matrimonium prius validum sit coram Ecclesia, vivatque altera pars?

R. Ad 1^{um}., 2^{um}., et 3^{um}. dubium negative. — S. C. S. O. 27 Maii 1886.

Mulier, vi sententiae separata a marito quoad torum, vellet ad vitam sustentandam quoddam publicum munus suscipere. Sed gubernium id non sinit ni petat divortium. Ipsa petere vellet, sed, in sua intentione, semper salvo ligamine. Parochus, qui est et illius confessarius, petit num admitti possit ad sacramenta, et lumen seu consilium circa reliqua, ut infra.

R. Mulieri poenitenti, in casu, nihil aliud esse consulendum, nisi ut a petendo divortio sub gravi se absteineat. — S. Poenit. 5 Ianuarii 1887.

Monsig. Vmo. — Ho riferito all'Eminentissimo Penitenziere Maggiore il caso del Sindaco di codesta diocesi, che in forza del suo officio dovrebbe assistere al matrimonio civile di un tale che è già legato in faccia alla Chiesa e per comando del lodato Emo devo significarle, che non può il nominato Sindaco in verun modo prestarsi ad un atto così contrario alla santità del matrimonio. Quindi qualunque sieno le circostanze del caso deve assolutamente astenersi

da tale assistenza, ancorchè poi ne seguisse che dovesse dimettersi. Dalla S. Penitenzieria li 28 Nov. 1883. Luigi Martini Sostit. della S. P. — Ad Episc. Ferent. in Ital.

Le 14 Septembre 1886. Prince... A la suite de ma demande, Son Eminence (le Card. Secrét. d'Etat) vient de me faire savoir, d'après les ordres de Sa Sainteté, que la Congrégation du Saint-Office a déclaré, que le décret du 27 Mai ne concerne pas la Belgique, et que, par conséquent, rien n'est modifié en ce pays en ce qui touche la matière du divorce. † Dominique Archevêque de Thessalonique, Nonce Apostolique. — Ad Ministrum Negotior. Exter. Bruxellis.

Iudex quidam Gallus, olim theologiae cultor, confessarium adit, variisque peccatis mortalibus declaratis, subiungit: De sententiis a me latis in materia divortii civilis nihil est quod dicam, Pater. Soleo enim divortium civile declarare quotiescumque adsunt motiva gravissima sive ex parte mea, sive ex parte eorum, qui ad me causam deduxerunt. Prave actum, reponit sacerdos, neque decisionem legisti, qua nuper (27 Maii 1886) Congr. gen. S. R. et U. I. iudices ita agere vetuit. — Imo hanc plane novi, Pater, neque tamen me peccasse existimo propter sequentes rationes: 1°. Novisti et tu, Pater, responsum nomine SS. Pontificis Gubernio Belgii datum a Nuntio Apostolico. Porro actus in Belgio toleratus, et in Gallia tolerari potest, recurrentibus iisdem circumstantiis, nisi certo afferatur prohibitio positiva S. Pontificis, quae per simplicem approbationem Decreti S. O. minime constituitur. 2°. Non concordant Theologi circa huiusmodi decisionum valorem. 3°. Denique, et hic est rei praecipuus cardo, in propositione ex vario capite iustissime damnata (27 Maii 1886) ne unum quidem verbum legitur de gravissimis rationibus, quae sive ex parte iudicis, sive ex parte postulantium occurrere poterunt. Quum igitur opinionibus vere probabiliibus liceat uti, et rite dispositus, ut confido, peccata mortalia tibi declaraverim, humilis te rogo, Pater, absolutionem mihi impertire velis, ad quam ex omnium doctrina ius habeo. Confessarius adlaborat, ut poenitentem inducat ad deponendum talem sententiam, sed frustra. Aliunde rationibus, quas protulit iudex, motus, non audet sententiam suam illi imponere, et poenitentem absolutum in pace dimittit. — Quaeritur: Utrum Confessarius recte egerit?

R. Confessarios teneri circa quaestionem propositam iudices dirigere iuxta recentes declarationes a S. Sede editas. — S. Poenit. 4 Aprilis 1887.

N... Lucionensis, cuius matrimonium validum fuit coram Ecclesia, divortium postulavit, iuxta nefandam legem, quae nunc viget in Gallia, iamque iudices civiles pronuntiarunt locum

esse divortio. Coniux N... ut fert art. 264 legis praedictae, mox se sistet cum alio coniuge coram Syndico, ut ille pronuntiet divortium. Si autem Syndicus pronuntiare recusaverit, absque dubio, magistratu spoliabitur, quod valde periculosum erit rei catholicae, cuius strenuum defensorem Syndicus ille se semper probat. — Quaeritur an, propter gravissimas circumstantias rerum, temporum ac locorum, ille Syndicus possit pronuntiare divortium civile? modo: 1°. Catholicam doctrinam de matrimonio deque causis matrimonialibus ad solos iudices ecclesiasticos pertinentibus palam profiteatur; 2°. in ipsa sententia, et tamquam magistratus loquens, publice declaret se solos effectus civiles solumque civilem contractum abrumperet velle, aliunde vinculum matrimonii omnino firmiter manere coram Deo et conscientia.

Sacra Poenitentiaria Ven. in Christo Patri Episcopo Lucionensi ad praemissa respondet, *eundem in hoc casu particulari, si inspectis omnibus eius adiunctis ita in Domino expedire iudicaverit, tolerare posse*, ut Syndicus orator ad actum, de quo in precibus, procedat cum declarationibus ab ipso propositis ita tamen, ut loco verborum, *solumque civilem contractum abrumperet velle*, ponat, *solumque civilem contractum spectare posse*. — 24 Sept. 1887.

Repetitis licet vicibus, S. Sedis oraculum quid sentiendum sit declaraverit de actu civilis iudicis divortii sententiam inter coniuges ferentis, legitimo matrimonio coram Ecclesia inito coniunctos, theologorum in Galliis imo et Episcoporum unus in interpretandis S. Congregationum decretis non est sensus. Maior etiam animorum confusio facta est ex quo publicae Ephemerides S. Poenit. Responsum evulgarunt d. 24 Sept. 1887 Episcopo Ord. Lucionensi datum, nimirum Syndicum, in casu, praemissis utique debitis declarationibus, divortium pronuntiare tolerari posse; quod responsum, in Periodico, *Le canoniste contemporain*, scriptor aliquis ita interpretatus est, ac si Decreto aequivaleret permittendi generatim syndico, ut praemissis debitis declarationibus divortium in casu simili pronuntiet. Et aliunde ex quo idem Responsum publici iuris factum est, magis magisque invaluit opinio actum iudicis divortii sententiam ferentis, atque syndici illud pronuntiantis, dummodo praemittantur praescriptae declarationes, non esse iuri divino contrarium, nec proinde malum intrinsecum. Quapropter orator, utpote quia hucusque oppositam sententiam ex decretis ab S. R. U. I. hac de re latis, tamquam unice veram tenebat et docebat, supplex, ut propriae in obeundo episcopali suo munere conscientiae consulat, responsum super duplici sequenti dubio expostulat: 1°. Utrum ex memorato S. Poenit. ad Episcopum Ord. Lucionen. Rescripto deducere liceat universim syndicos in Gallia, qui secus officio suo cedere

cogerentur, praemissis debitis declarationibus, divortium inter coniuges, in facie Ecclesiae ligatos, tuta conscientia pronuntiare posse? 2°. Utrum idem dici valeat de iudice civili, inter similes coniuges, et sub iisdem declarationibus, divortii sententiam ferente?

R. Ad 1^{um}. S. Poenitentiariam in Rescripto, de quo agitur, edendo, id unum in mente habuisse, ut casui particulari pro eius circumstantiis et exigentiis provideret. Ad 2^{um}. Negative. — 4 Iun. 1890.

4. — *Matrimonia a protestantibus soluta.*

Matrimonia protestantium soluta a consistoriis Protestantium non posse pro solutis haberi, sententiam acatholicorum conventuum, a quibus praesertim matrimoniorum nullitas declaratur eorumque vinculi vult fieri dissolutio, nullum robur vimque prorsus nullam penes Ecclesiam consequi posse.

Partem solutam non posse catholico matrimonio iungi.

Parochos non posse tales nuptias sua praesentia probare et sua benedictione firmare.

Coniuges catholicos, qui sola acatholici consistorii auctoritate, excusso prioris matrimonii vinculo, ad secundas nuptias coram ministro acatholico properaverint, posse ad sacramentorum participationem admitti, si admissi sceleris poenitentes veniam humiliter petant. Si veros poenitentiae fructus faciant, quorum primum illum esse oportet, ut a secundo coniuge separentur, si prior adhuc vivat. — Pius VII Br. 8 Oct. 1803 ad Carol. Dalberg Archiep. Moguntin.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE SENTENTIA DIVORTII QUOAD VINCULUM MATRIMONII A IUDICE LAICO FERENDA.

1. Sententiam hanc illicitam prorsus esse patet ex pluribus de hac re Decisionibus S. Poenitentiariae et S. U. Inquisitionis. Quaeritur utrum sit *intrinsece* illicita? Respondendum omnino est affirmative.

2. Etenim primo, si qua lex est, quae aliquid contineat contra ius naturale et divinum, lex profecto est divortii quoad ipsum matrimonii vinculum. Atqui, « si scriptura legis contineat aliquid contra ius naturale, iniusta est, nec habet vim obligandi... Et ideo secundum eas non iudicandum », S. Th., 2-2, qu. 60, a. 6, ad 1; secus enim iudicaretur *secundum iniustitiam* et *contra ius naturale et divinum*, quod certe intrinsece illicitum est. Nec profecto minus intrinsece illicitum est in hac re matrimonii, quam in alia quavis re temporalis boni et proprietatis, sententiam ferre iudicem contra ius naturale et divinum.

3. Intrinsece illicitum est partibus sententiam *petere* contra ius naturale et divinum. Intrinsece illicitum consequenter est advocato hanc eandem sententiam *petere* et *patrocinari*: advocatus enim se tenet ex parte clientis et clientem repraesentat. Ergo multo magis intrinsece illicitum est sententiam *ferre* contra ius naturale et divinum. Atqui iterum sententia divortii contra vinculum matrimonii naturali et divino iure indissolubilis, sententia est contra idem ius naturale et divinum.

4. Intrinsece illicita et iniqua est ipsa *lex* divortii. Ergo adhuc magis intrinsece illicita et iniqua est *sententia* divortii. Sane lex est de se quasi speculativo-practica. Quatenus *speculative* consideratur enuntiatio legis, illicita et iniqua non est, sed falsa et absurda. Quatenus vero *practice* inspiciatur, tunc quidem illicita et mala est. Porro sententia iudicis est, quae eam de facto practicam seu practico-practicam constituit. « Sententia iudicis est quasi quaedam particularis lex in aliquo particulari facto ». S. Th., 2-2, qu. 67, a. 1 c.

5. Intrinseca ista malitia confirmatur evidenter ex Decisionibus variis S. U. Inquis.; talis enim sententia dicitur *deflectens a principiis iuris naturalis*, et *repugnans iuri divino*.

6. Neque vero aliquid probant adversarium rationes. Dicunt primo, quod illa sententia non est intrinsece mala, si consideretur in se et ratione sui, ratione nempe ipsius *actus*: quia iudex nihil aliud facit, quam declarare legem in casu particulari. Atqui intrinsece malum non est declarare id quod lex iniqua contineat. — Sed haec ratio nihil prorsus valet. Iudex enim non utcumque declarat legem, sed declarat *authentice* et *autoritative*, definiens vel determinans iustum sive ius in casu particulari. S. Th., 2-2, qu. 60, a. 1 c. Intrinsece malum est *autoritative* et *iuridice* declarare, haud quidem *speculative*, sed omnino *practice*, iustum esse quod in se est *iniustum*, ius esse quod in se *iniuria* est. Homines, inquit Aristoteles et post Aristotelem S. Thomas l. c., ad iudicem confugiunt, sicut ad quandam iustitiam animatam. In praesenti casu iudex non est nisi *iniustitia animata*. Ratione hac ab adversariis adducta probaretur etiam, quod iudices sub Romanis Imperatoribus potuerint licite condemnare Christianos, quia reapse nihil aliud faciebant, quam mere declarare in casu particulari Imperatorum edicta.

7. Hinc alia dissolvitur ratio, quod nempe in casu, de quo agitur, cooperatio iudicis ad peccatum sit materialis tantum et minime de se efficax, quae gravi interveniente causa licita est. Matrimonium novum ineundum non nisi a partium voluntate dependet, quae possunt abuti illa sententia. — Quamvis cooperatio iudicis materialis tantum sit, cessio tamen proprii officii, quae pro causa excusante affertur,

causa certe sufficiens non est ad cohonestandum tantum damnum, quod et in familias et in ipsam societatem provenit ex ista implissima divortii lege, ut ipsa constat experientia. Verum cooperatio iudicis natura sua formalis est, et de se efficax, quamvis *actus secundus* novi matrimonii, seu adulterii, ab ipsa partium libera voluntate dependeat. Est *natura sua formalis*, quia tota quanta est tendit in faciendam *facultatem ex parte legis* convolandi ad alias nuptias, quae res certe iniquissima in se est. Est *natura sua efficax*, quia praedicta nubendi facultas ex parte legis, in casu particulari et in determinata persona, non nisi sententiae iudicis effectus est. Et si, prolata divortii sententia, coniux alter ad alias nuptias de facto convolet, altero coniuge reclamante et excipiente, frustra hic reclamat et exceptionem obicit; ipsa *lege* ipsaque iudicis *sententia* coniux alter in suo adulterio protegitur et communitur. « Iudicium, ait Angelicus Doctor, 2-2, q. 60, a. 6, ad 1, importat quandam impulsionem, et ideo iniustum est, quod aliquis iudicetur ab eo, qui publicam auctoritatem non habet ». Et idem Angelicus Doctor, l. c., q. 67, a. 1, inquit: « Sententia iudicis est quasi quaedam particularis lex in aliquo particulari facto. Et ideo sicut lex generalis debet habere vim coactivam....., ita etiam et sententia iudicis debet habere vim coactivam, per quam constringatur utraque pars ad servandam sententiam iudicis; alioquin iudicium non esset efficax ». Parum aut nihil refert, quod adulterium *de facto* pendeat a libera partium voluntate. Si iudex facultatem faceret iniquis et impiis hominibus occidendi Clericos, spoliandi Ecclesias; nonne formaliter et efficaciter cooperaretur, quamvis actu et de facto, quia iudex non iubet et cogit ad illam occisionem et spoliationem, occisio et spoliatio praedicta a libero arbitrio pendeat illorum facinorosorum hominum? Tandem tam verum est in casu nostro fieri per legem et iudicis sententiam facultatem et civile ius convolandi ad alias nuptias, ut, hisce contractis, iam istud ius acquiritur novo coniugi; ita ut, durante novo isto matrimonio prohibetur redivus ad proprium et verum coniugem; et novus coniux poterit semper iuridice invocare favorem legis sibi concessum.

8. Neque vero instare valet dicendo, quod iudex potest privatim monere partes de iure naturali et divino; immo quod in *Considerandis* praevis Sententiae, optime asserere potest catholicam de hac re doctrinam. Unde est, quod eius sententia reapse non erit nisi mera caeremonia exterior, et solemnitas quaedam, vel potius mera formalitas sine ulla vi et robore. — Admonitio praevia et privatim facta a iudice, expressio etiam doctrinae Ecclesiae in *Considerandis* praevis Sententiae non immutat *naturam intrinsecam sententiae*: immo ostendit

magis huius iniquitatem, contra quam iudex vult protestari. Illa protestatio et admonitio privatim facta personae privatae est. Sententia est personae iuridicae et publicae. In huiusmodi iudice habetur vera contradictio practica. Nam sancit uti iudex sua sententia illud ipsum, quod uti christianus fidelis affirmat esse contra ius naturale et divinum. Crescit, uti patet, contradictio, si illa protestatio et admonitio ponatur in ipsis Considerandis praevis sententiae, quae manet semper *authentica, iuridica, auctoritativa* definitio seu determinatio non iusti seu iuris, sed *iniusti et iniuriae*. Hac ipsa sua sententia iudex aperte confitetur, quod *interpret iustitiae* non est, sed *interpret iniustitiae ex publica auctoritate*. S. Th., 2-2, qu. 60, a. 5, 6; qu. 67, a. 1-2. Et hoc profecto intrinsece illicitum est.

9. Neque iterum instare valet, quod illa iudicis sententia, non sit nisi mera quaedam permissio. Ac ut permittitur libertas cultuum, ita etiam Divortium permitti potest. — Ista ratiocinatio, si probet, probat etiam ipsam legem Divortii non esse intrinsece malam. Immo hoc proprie et directe probat. Iudex enim, ut ipsi adversarii asserunt, nihil aliud facit, nisi mere declarare et applicare legem in casu particulari. Aut ergo debent dicere illam *Legem*, prouti de facto est, non esse intrinsece malam, aut debent fateri intrinsece malam esse etiam *Sententiam* iudicis. Praeterea, si intrinsece mala est, ut etiam ipsi adversarii affirmant, actio Syndici, qui pronuntiat dissolutionem vinculi veri matrimonii vel validitatem secundi matrimonii, non obstante primo vero et legitimo matrimonio: quomodo intrinsece mala non est sententia iudicis, quae illam facultatem tribuit Syndico, et ius partibus illam declarationem a Syndico exigendi? An intrinsece illicita esse potest executio alicuius actionis, quin sint intrinsece illicita vel rati habitio, vel mandatum, vel ius collatum ad illam actionem? Tunc valeret paritas libertatis cultus, quando uti pro libertate cultuum, ita pro divortio lex esset *mera permissio*, h. e. permissio negativa, quatenus nempe, licet Legislator divortium uti *crimen* haberet, illud tamen toleraret et non puniret, in determinatis quibusdam circumstantiis, ne gravius inde damnum in Reipublicae detrimentum sequeretur. Cf. S. Th., 2-2, q. 10, a. 11. Atqui lex divortii, uti de facto habetur, est utique permissio divortii, sed *permissio positiva*, divortium auctorizans, divortii civile ius tribuens, et potestatem faciens convolandi ad alias nuptias *coram ipso magistratu civili*, novum matrimonium rati habente.

10. Alii, qui contrarium sustinent opinandi modum, aliam afferunt rationem. Dicunt quod praefata sententia non est intrinsece mala, si consideretur eius *obiectum*; actus ex obiecto specificantur. Enimvero obiectum illius sen-

tentiae non est vinculum matrimonii dissolvendum, vel simpliciter facultas civilis facta convolandi ad alias nuptias, sed dumtaxat commoda et effectus civiles, quos illa sententia tollit, seu quibus illa sententia matrimonium aliunde indissolubile privat, civilium iurium cessationem definiendo. — Verum hoc falso penitus asseritur. Obiectum *intrinsecum, immediatum* sententiae iudicis, eandem sententiam specificans, est ipsum *Obiectum intrinsecum immediatum Legis*. Hoc constat ex ipsa natura *Sententiae iudicialis*, ex doctrina manifestissima omnium Theologorum, praesertim S. Thomae. Iudex enim suo iudicio seu sententia nihil aliud facit nisi *auctoritative* interpretari *legem*, definire, determinare *legem* in casu particulari. Quare aut dicendum est quod ipsa *Lex Divortii* non est intrinsece illicita: aut si illa intrinsece illicita est, etiam *Sententia Divortii* intrinsece illicita est. Audiatur Angelus Scholae: « Ille qui iudicium fert, *legis dictum* quodammodo interpretatur, applicando ipsum ad particulare negotium. Cum autem *eiusdem auctoritatis* sit *legem interpretari*, et *legem condere*, sicut lex condi non potest, nisi publica auctoritate; ita nec iudicium ferri potest nisi publica auctoritate », etc. 2-2, qu. 60, a. 6. Idem docet Angelus nostrae Scholae in art. praec., ubi inquit, iudicium esse definitionem vel determinationem iusti, seu *legis scriptae*, in qua continetur vel ius naturale vel ius positivum. Haec eadem est mens Angelici Doctoris, cum dicit, quod sententia iudicis est quasi quaedam particularis lex in aliquo particulari facto, ib., qu. 67, a. 1. Sententia enim iudicis non est *lex particularis* iudicis legem simpliciter *constituendo*; sed *legem constitutam* iam a legislatore applicando, definiendo, determinando in casu particulari.

11. Instatur adhuc et asseritur, illam sententiam attingere tantum contractum civilem, non contractum Sacramentum; illum nempe contractum, vel speciem contractus, qui est realiter distinctus a contractu Sacramento, et habet locum coram magistratu civili. Lex ad Sacramentum non attendens, ut matrimonium habet hunc contractum; qui tamen matrimonium vere non est. Hinc sententia divortii pro obiecto non habet *divortium a vinculo*, sed *negationem tantum protectionis legis civilis*. — Huiusmodi instantia et assertio idem reapse affirmat ac praecedens assertio; statuit enim aliis verbis obiectum illius sententiae esse civilium effectuum et iurium denegationem. Quare haec instantia et assertio falsa omnino est, ut praecedens affirmatio. Etenim legislatores legem divortii ferentes, licet impii viri, non sunt tamen tam insipientes ut matrimonium, quod illorum iurium civilium fundamentum est, intactum relinquentes, iura tamen ex illo dimanantia denegent; sed ipsum matrimonium

dissolvere attentantes, potestate civiliter facta convolvendi ad alias nuptias, protectionem legis *consequenter* denegant quoad civilia iura. Obiectum igitur intrinsecum immediatum illius legis est ipsum matrimonii vinculum, unde etiam suum nomen sortitur, et *Lex Divortii* vulgo et ipso *Iure* simpliciter appellatur: Confer Cod. Gall. art. 227 seqq., Leg. 8 Maii 1816, 27 Iul. 1884. Idem ergo est obiectum sententiae iudicis, cum iudicis sit non condere legem, sed secundum legem scriptam, eam particulari casui applicando iudicium pronuntiare. Ita sane rem intellexerunt Patres Conc. Prov. Quebecensis. Aiunt enim: « Non sine magno animi dolore, seu potius horrore didicerunt Patres huius Provincialis Synodi, quosdam huiusce regionis legislatores nuperrime proposuisse, ut constitueretur *Curia divortii, cuius munus esset DIVORTIUM A VINCULO PRONUNTIARE* propter causam adulterii ». Ita etiam rem intellexit Episcopus Sangallensis, qui dubium de hac re proposuit Sacrae Congregationi. Nam, inquit, quod recentissima illa Confoederationis Helveticae lege « matrimonia etiam catholicorum sub certis rationibus valde levibus *perpetuo dirimi, atque QUOAD VINCULUM DISSOLVI possunt*, ita ut eiusmodi coniuges litigantes, post latam iudicium saecularium sententiam divortii, ad alia matrimonia contrahenda, si voluerint, possint transire ». Deinde vero idem RR. Sangallensis Episcopus ita *Dubium sextum* enunciabat: « Utrum iidem iudices catholici et advocati *secundum recentem Helvetiae legem MATRIMONII VINCULUM UT DISSOLVENDUM proponere, seu ut DISSOLUTUM declarare* tuta conscientia possint, nec non *declarare eiusmodi coniuges ad aliud matrimonium contrahendum posse transire* », etc. Ita pariter rem intellexerunt RR. PP. Galliarum Episcopi. Etenim Epistola recepta S. R. et U. I., in qua dicebatur, « tolerari posse, ut qui magistratus obtinent et advocati causas matrimoniales, quae ad ecclesiasticam pertinent potestatem, in Gallia agant... dummodo... nunquam proferant sententiam, neque ad proferendam defendant, vel ad eam provocent vel excitent divino aut ecclesiastico iuri repugnantem »; dubium propositum est a RR. Episcopis: « An recta sit interpretatio per Gallias diffusa, ac etiam typis data, iuxta quam satisfacit conditioni praecitatae iudex, qui licet *matrimonium aliquod validum sit coram Ecclesia, ab alio matrimonio vero et constanti animo abstrahit*, et *applicans legem civilem* pronunciat locum esse divortio, modo solos effectus civiles solumque contractum civilem abrumperet mente intendat, eaque sola respiciant termini prolatae sententiae? » Scilicet optime intelligebant RR. PP. Legem Divortii respicere ipsum Matrimonium verum, Sententiam Divortii attingere consequenter *objective* ipsum vinculum Matrimonii. Hinc iure meritoque dubita-

bant de satisfactione illius conditionis, nihil agendi contra ius divinum vel ecclesiasticum, *subiectiva* illa abstractione. Cui dubio S. R. et U. I. respondit: *Negative*. Neque vero aliter respondere poterat, nam illa *subiectiva* abstractio et intentio ipsa *objective* actione retractatur, illa nempe pronuntiatione Sententiae Divortii. Atque hinc patet, quod eadem etiam fuit mens ipsius Sacrae Congregationis. Non alia enim ratione negare potuit rectam esse eam interpretationem, nisi quatenus ratum firmumque haberet Legem Divortii, Divortiique Sententiam *objective* attingere, intrinsece et immediate, ipsum Matrimonii vinculum dissolvendum. Hanc eandem mentem patefecit eadem Sacra Congr. Episcopo Sangallensi. Etenim inquires, posse tolerari, quod catholici in civili foro agant partes advocati et actoris in hac causa Divortii, praeter alias limitationes hanc addidit, dummodo « *Sententia huius tribunalis nullum aliud habet effectum, quam separationem praedictam* », nempe *quoad torum et mensam*, iustis stantibus causis. Intellexit ergo Sacra Congr. illam Sententiam posse habere de se etiam alium effectum nempe Divortium ab ipso vinculo Matrimonii, quod caeteroquin constaret ex toto tenore illius Responsionis. Tandem praedicta S. Inquis. Congr. in Epistola ad Episcopos Galliae inquit, quod iudices ita animo comparati esse debent « tum circa valorem et nullitatem coniugii, tum circa separationem corporum... ut nunquam proferant Sententiam... divino aut ecclesiastico iuri repugnantem ». Effici ergo Patres aperte supponunt obiectum illius Sententiae non aliud in casu esse, quam tum ipsum *valorem et nullitatem coniugii*, tum *corporum separationem*.

12. Neque obiciatur, intrinsecam illiciteatatem non posse saltem deduci ex Decisionibus Sacrae Congregationis, cum haec utatur particula disiunctiva *aut*, inquires illam Sententiam esse « divino aut ecclesiastico iuri repugnantem ». Respondetur 1°. quamvis in Epist. ad Epp. Galliae utatur S. C. particula disiunctiva; in responsione tamen ad Episcopum Suthwariensem et Sangallensem utitur particula copulativa *et* inquires quod nihil in casu fieri debet, « quod a principiis iuris naturalis et ecclesiastici deflectat ». Respondetur 2°. rationem adfuisse, cur S. C. usa fuerit in epistola ad Episcopos Galliae particula disiunctiva. Agebatur enim non de *simplici* obiecto illius Sententiae, sed de obiecto complexo. Agebatur non tantum de divortio a vinculo, verum etiam de divortio a cohabitatione et toro; quare bene addebatur cum particula disiunctiva, quod Sententia poterat esse repugnans divino *aut* ecclesiastico iuri. Hic est totus textus: « dummodo ita animo comparati sint *tum circa valorem et nullitatem coniugii, tum circa separationem corporum*, de quibus causis iudicare coguntur, ut

nunquam proferant sententiam... divino *aut* ecclesiastico iuri repugnantem». Sententia contra valorem et vinculum matrimonii est *semper* repugnans divino iuri; *divino* quippe *iure* illud vinculum est constitutum. Sententia vero circa separationem corporum aliquando iuri tantum ecclesiastico repugnare potest, cum plura hac in re constituta sint iure tantum positivo Ecclesiae. Neque Ecclesia *tolerans*, quod iudices laici pertractent causas matrimoniales potestatem etiam ipsi facit posthabendi omnino ecclesiasticas leges. In Responsione e contra ad Episcopum Suthwariensem et Sangallensem agebatur de *simplici* obiecto illius Sententiae, de solutione vinculi, et tunc Sacra Congr. copulativam adhibet particulam. Non solum enim divino iure sed iure etiam ecclesiastico illud vinculum constat. Totus textus sequentis est tenoris: «Utrum advocatus catholicus possit defendere causas partis conventae contra actorem, *vinculi solutionem* exquirentem? Responsum fuit: Dummodo Episcopo constet de probitate advocati, et dummodo advocatus nihil agat, *quod a principiis iuris naturalis et ecclesiastici* deflectat, posse tolerari». Epistola autem, quae contra hanc conclusionem etiam affertur, ad Nuntium S. Sedis in Belgio et ad Ministrum negotiorum exterorum in eodem Belgio, nihil evincit. Illa enim epistola *factum* dumtaxat enuntiat, nihil vero habet de ipsa rei *doctrina*. Asserere autem nihil posse ex Decisionibus Sacrarum Congregationum deduci, quia in illis ne unum quidem verbum legitur *de gravissimis rationibus*, quae sive ex parte iudicis sive ex parte postulantium occurrere poterunt, cordatum virum movere profecto non potest. Numquid Sacrae Congregationes absque maturo examine, *rationibus* hisce *gravissimis* non rite ponderatis, suas edidere Decisiones? Ceterum, ubi agatur de re *intrinsece* illicita, gravissimae quaeque rationes extrinsecae nullius roboris sunt.

13. Obiectio alia desumitur ex *matrimonio civili*. Eadem enim argumentatio applicari potest Syndico, civili matrimonio, sponso coniungenti. Etenim lex matrimonii civilis, et ipsa est *intrinsece* mala; cum matrimonium civile non sit nisi concubinatus. Ergo *intrinsece* illicitum est Syndico authentice et auctoritative declarare concubinatum. Cooperatio praeterea Syndici formalis est et efficax est in eundem concubinatum; quia tota quanta est tendit in faciendam facultatem ex parte legis vivendi in concubinato; et praedicta peccandi facultas ex parte legis in casu particulari, et in determinatis personis, nonnisi actus Syndici effectus est. Neque vero subiectiva Syndici recta intentione aliquid efficitur. Illa enim subiectiva intentio ipsa obiectiva actione retractatur. Obiectum intrinsecum et immediatum illius legis est ipsa constitutio vinculi matrimonii civilis, nempe concubinatus. Idem est ergo obiectum intrinsecum et imme-

diatum actus Syndici, eius enim est, in tali casu, non condere legem, sed secundum legem scriptam, eam particulari casui applicando, agere.

Speciosa haec obiectio nullius momenti est. Etenim primo, lex matrimonii civilis, proprie loquendo, lex est *intrinsece* quidem erronea; sed non *intrinsece* et *formaliter* mala; mala tantum est *materialiter* et *extrinsece*. Est quidem *intrinsece* et *essentialiter* erronea, quia diffitetur veram matrimonii christiani naturam, eiusque rationem sacramenti, et essentialem dependentiam ab Ecclesia, quasi matrimonium christianum non esset nisi naturalis et civilis contractus, a civili auctoritate dependens. Non est vero ea lex *intrinsece formaliter* mala, quia licet *re ipsa* matrimonium civile non sit nisi concubinatus; ea tamen lex non praecipit *authenticam et auctoritativam declarationem* ex parte Syndici *concubinatus*, ita ut, quasi abrogato per legem matrimonio, matrimonio per eandem legem concubinatus substituatur; sed praecipit e contrario *authenticam et auctoritativam declarationem* ex parte Syndici *matrimonii*, quod caeteroquin non authentica et auctoritativa illa declaratione Syndici, vel etiam Parochi efficitur, sed sponsorum tantum intentione et contractu, si extrinsecum non sit impedimentum dirimens. Est tamen ea lex *materialiter* et *extrinsece* mala, quia concubinatus, eidem legi omnino extrinsecus et extraneus, *re ipsa* est illud matrimonium civile, initum coram Syndico, et quidem ex extrinseca conditione promulgationis Concilii Tridentini; ubi enim Concilium Tridentinum promulgatum non est, illud etiam civile matrimonium, ubi vera intentio et verus contractus non defuerit, verum matrimonium est. Syndicus ergo quantum est vi ipsius legis intrinseca et formali, neque authentice et auctoritative concubinatum declarat, neque formaliter et efficaciter in concubinatum cooperatur, neque, si recta agat intentione, obiectiva actione retractat suam interiorem intentionem.

Insuper matrimonium civile, non obstante prava intentione Legislatoris, *non necessario* haberi debet, *ex ipsa natura actus*, etiam materialiter, tanquam concubinatus, *quantum ex parte contrahentium* est; sed optime haberi potest tanquam formalitas civilis, quam aliunde civilis legislator exigere potest, qua non *fiat*, sed *declaretur* matrimonium, contractum iam vel contrahendum coram Ecclesia; quod religiosum matrimonium, civile matrimonium, hoc sensu dicto, non prohibet nec impedit. Enimvero, non obstante prava intentione Legislatoris, et quacumque *exteriori* contrahentium *formalitate*, sine interiori eorundem contrahentium intentione, neque matrimonium neque concubinatus haberi potest. Quemadmodum, cogente metu, possunt sponsi externe inire contractum

matrimonii, ut docent Theologi, neque tunc habetur simulatio sacramenti; ita *cogente lege*, et coactio omnibus nota est, possunt externe contrahere, seu contractum declarare, quin ideo habeatur vel matrimonium, vel matrimonii simulatio. Neque vero inde sequitur ex parte contrahentium necessaria intentio concubinatus, vel ulla concubinatus externa declaratio, cum Legislator cum sua lege et integro suo Codice non possit supplere intentionem, quae dat valorem actui, et a qua actus unice induere potest naturam matrimonii vel concubinatus. Syndicus ergo nullo pacto concubinatus, si habeatur, cooperatur, sed actui tantum de se honesto et permissso. Cooperatio enim est *operari cum, simul cum alio*, in uno eodemque opere seu actu. E contrario coniuges *petentes* a iudice, et *obtinentes* sententiam divortii intentionem habent et manifestant intrinsece malam, cui iudex cooperatur, *concedendo* quod *petitur*. Si petitio est intrinsece mala, multo magis concessio.

Praeterea matrimonium civile, non obstante iterum prava Legislatoris voluntate, non necessario haberi debet *ex ipsa natura actus*, etiam materialiter, tanquam concubinatus, *quantum ex parte ipsius actus est*. Etenim, omnibus publice constat, stante impedimento clandestinitatis ab Ecclesia appposito, illud matrimonium civile in ratione matrimonii esse nulum; leges autem intelligi debere tali sensu, ut, meliori modo, quo fieri potest, effectum obtineant. Atqui ea lex non potest pro suo objecto habere verum matrimonium in foro interiori. Ergo reliquum est, ut ea lex non habeat pro suo objecto, nisi tantum matrimonium in foro exteriori, nempe declarationem matrimonii contracti vel contrahendi, et consequenter ea lex habeatur, uti de facto iam habetur, uti lex merae civilis formalitatis servandae. Eo vel magis, quod Lex ipsa civilis excludit ab ea matrimonii civilis lege concubinatum, cum distinguat inter filios legitimos et naturales, et diversa ipsis iura attribuit. Ergo iterum cum ea lex matrimonii civilis rite intelligi non possit de vero matrimonio in foro conscientiae, lege Ecclesiae id impediens; neque rite intelligi possit de concubinato, ipsa civili lege id prohibente; reliquum est, ut rite intelligatur, quod non nisi de matrimonio in foro exteriori, seu de mera civili formalitate intelligatur, propter civiles effectus ex vero matrimonio consequentes. Similis interpretatio fieri non potest de Lege Divortii, illa enim est de legali dissolutione vinculi matrimonii, et de civili potestate ad alias nuptias convolvendi. Lex hic, ut patet, non excludit adulterium, quin imo illud sua sancit auctoritate. Novo enim contracto matrimonio, non possunt amplius coniuges invicem coniungi. Leg. Gall. 27 Iul. 1884, art. 295.

Neque vero difficultas adesse potest ex parte ipsius *formulae* quae adhibetur; maior enim

esset difficultas ex ipsa *formula* Ritualis Romani, qua Parochus sponso declarat, autentico suo testimonio, coniunctos in vero et religioso matrimonio: *Ego coniungo vos in matrimonium, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*. Quae huius formulae obvia, et omnibus nota interpretatio est, nempe non verae coniunctionis, sed declarationis maritalis coniunctionis, eadem, sponte sua, interpretatio est *formulae* cuiuslibet, quae in civili matrimonio adhibeatur. Quod quidem cum revera seriam et solidam difficultatem non prae se ferat, nihil est quod ulterius addatur.

14. Postremo obiicitur; quia secus iudex bonus in magnum Societatis detrimentum deberet officium deserere, et malus iudex ipsi certe substitueretur; quia si catholicus iudex hanc non pronuntiet sententiam, alius impius iudex illam feret; quia ita nunc agunt plures catholici iudices. — Respondetur ad 1^{um}. Detrimentum Societatis non est, quod iudices ut *publicam iustitiam* et *honestatem* defendant proprio etiam officio cedant. Detrimentum Societatis non est, quod inter tot prava exempla eorum, qui Societatem regunt et gubernant, pauci sint, qui eam bono et laudabili exemplo decorent cum tanto proprio incommodo, aliis quaerentibus quae sua sunt, ipsi vero quaerunt quae Iesu Christi. Detrimentum Societatis est, quod ipsorum honestissimorum iudicum cooperatione divortiiis repleantur Civitates, et dissolvantur familiae. Respondetur ad 2^{um}. Quod alii male agant, ratio profecto non est, cur idem malum et nos faciamus. Nostro potius exemplo, nostris principiis et doctrinis aliorum etiam malum impediamus. Respondetur ad 3^{um}. Quod plures etiam catholici iudices ita agant in bona fide, hoc sane non probat quod recte obiective agant. Et quoad ipsos, recta prudentia, et maius malum vitandum, in determinatis locorum et temporum circumstantiis, consulere possunt saltem ad tempus silentium. Plures et contrario et longe plures rem uti illicitam, et ipso naturali iure illicitam habent. Ceterum non seculares iudices theologos, sed theologi seculares iudices docere debent quid in hac re licitum quid illicitum sit.

15. P. Matthaeus Liberatore, recentiorum philosophorum facile princeps, doctrinam recensens praecedentis Commentarii de intrinseca illicite sententiae iudicis quoad divortium a vinculo matrimonii, eam sic exponit: « Se la dottrina dell' Angelico è vera, come è verissima sul valore intrinseco, autoritativo e giuridico della sentenza del giudice; se è vero, come è verissimo, che la legge del divorzio è intrinsecamente iniqua ed ingiusta; per certo intrinsecamente iniqua ed ingiusta è la sentenza di divorzio pronunziata da un giudice laico... Che cosa possa obbiectarsi seriamente contro tale discorso, fondato su verissimi e certissimi prin-

cipii, noi non veggiamo». Civiltà Cattolica, s. 13, v. 8, p. 336.

16. Verum quaeret quispiam: Utrum possit confessarius absolutionem impertiri iudici suo poenitenti, qui alteri adhaereat opinioni, et eam ad praxim redigat, saltem *ob extrinsecam probabilitatem*, cum theologi non sint *omnes* inter se concordēs circa ipsum valorem Decisionum Sacrae Congregationis. — Obiective loquendo, confessarius poenitentem absolvere non potest. Quod theologi sint, qui stant pro aliqua opinione, non ideo statim habetur probabilitas, licet *extrinseca*, illius opinionis, si nullam afferant probabilem rationem. Extrinseca probabilitas, *praescindendo* ab intrinseca, tunc tantum invocari potest, cum agitur de re implexa, obscura, difficultatibus involuta. Praesens quaestio, si ad sua principia reducat, nimis clara et evidens est. Dubitare autem de valore Decisionum Sacrae Congregationis, asserere revera est Sacram Congregationem tot suis Decretis tantum profecisse quantum nihil: siquidem post ea res tota in dubium vocatur uti ante. Quare dubitare de earum Decisionum valore, est revera adducere scepticismum in re morali.

Si professores, si confessarii, non intelligunt, neque intelligere possunt, *tam claras* Decisiones; siquidem illae non in sensu obvio, qui apparet, sed in sensu quodam occulto, et non explicato, verborum ambagibus, ut aiunt, contento, sumendae sunt; quatenus amplius certa norma et professoribus et confessariis esse poterit? Illa quidem Decreta nullius practici valoris quoad praesentem quaestionem esse non possunt, cum S. Poenitentiaria interrogata de ea non responderit: *Consulat orator probatos auctores*, sed respondit, 4 Apr. 1887: « Confessarios *teneri* circa quaestionem propositam iudices dirigere iuxta recentes declarationes a S. Sede editas ». Porro S. Sedes hanc edidit Declarationem, 25 Iun. 1885, iudices « ita animo comparati sint tum circa valorem et nullitatem coniugii tum circa separationem corporum.... ut nunquam proferant sententiam.... divino aut ecclesiastico iuri repugnantem ». Confessarius ergo poenitentem absolvere non potest, si ita iste animo comparatus non sit, et de facto ita agat, quidquid dicant illi theologi, secundum quos sententia divortii neque iuri divino, neque iuri ecclesiastico repugnat.

S. DOMINICUS GUSMAN ET DOMINICANI

1. — Festum S. Dominici.

Confer verbum *S. Benedictus Abbas*.

2. — Rosarium S. Dominici.

Confer verbum *Rosarium*.

3. — Ordo S. Dominici.

Confer verbum *Praedicator*, ubi de *Ordine Fratrum Praed.*

4. — Conceditur quod in Congregatione Tertiariarum Dominicanorum (a cl. P. Henrico Lacordaire O. Pr. institutorum pro Educanda Iuventute) *titulus mensae communis sufficiat ad sacram Ordinationem*.

Beatissime Pater. — Fr. Hyacinthus M^a. Cormier Ordinis Praedicatorum Procurator Generalis, ad pedes Sanctitatis Vestrae humillime provolutus, exponit ea quae sequuntur. Existit in Gallia Congregatio Tertiariarum Dominicanorum collegialiter viventium, quam pro educanda iuventute condidit clarissimus P. Lacordaire et R^mus P. Jandel Ordinis magister omnimodis curis fovit, sapienter sic providentibus his illuminatis viris ut, dum primi Ordinis Fratres, claustralibus observantiis instructi, ministerio verbi, lectionibus philosophiae et theologiae, operumque tam apologeticorum quam

scripturalium aliorumve huiusmodi incumbunt, Tertiarii Ordinis alumni aliam agri Dominici portionem (et quidem hodie maximi momenti), specialibus ad hunc finem disciplinis informati excolant, adolescentulos scilicet vitae christianae moribus imbuendo, et ad omnia civilis consortii officia perite viriliterque obeunda praeparando. Tertiarii huic Congregationi addicti non iam solemnia vota, licet ipsis ex antiquo iure liceret, sed simplicia, primum triennalia dein perpetua sub obedientia et iurisdictione Magistri Ordinis emittunt, et sic constituti variis a S. Sedis munificentia favoribus sunt insigniti, inter quos facultas utendi ritu Ordinis, quippe qui eius vera pars, imo nobilis ramus sunt; et facultas pro determinatis casibus praesentandi ad Sacros Ordines iuvenes votorum etiam triennialium qui hoc pacto servitii militaris effugerent iniurias, eorum Congregationi incorporatione, licet imperfecta, computata ut *titulus mensae communis*. Ex hac profecto S. Sedis postrema facultate, in gratiam professorum votorum triennalium indulta, patet professis perpetuis *titulum mensae communis* ad susceptionem SS. Ordinum multo magis competere, sicuti de facto in praxi habetur. Attamen ut omnia recte et clare disposita, de bono in melius procedant, supradictus Procurator Generalis, postquam Magistro Generali, ex visitatione canonica domorum Congregationis recenter peracta constitit, statum eiusdem temporalem ad id superabundanter sufficere, suppliciter petit, a Sanctitate Vestra con-

cedi et declarari alumnos laudatae Congregationis Tertiiorum collegialiter viventium, ad Sacros Ordines regulariter *titulo mensae communis* praesentari posse, servatis de cetero, tam circa praesentationem a competenti superiore regulari peragendam, quam circa suspensionem *ipso facto* a relinquentibus Congregationem incurrendam, omnibus quae statuit et sancivit S. Sedes Apostolica pro modernis Institutis votorum simplicium.

Et Deus...

Vigore specialium facultatum a Sanctissimo Domino Nostro concessarum, Sacra Congregatio Eñorum et Rñorum S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita, attentis expositis, facultatem tribuit P. Superiori Generali enunciati pii Instituti indulgendi alumnis suis, ut loco sacri patrimonii, ordinari valeant titulo mensae communis, quatenus alia omnia requisita concurrant, a Decreto *Auctis admodum* praescripta; ita tamen ut si ab Instituto dimittantur vel dispensationem super votis simplicibus obtineant, suspensi ab exercitio susceptorum Ordinum maneant, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et sacrum patrimonium sibi constituerint. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Romae 22 Decembris 1897.

5. — *Fratribus Tertii Ordinis pro educanda iuventute Praedicatorum Scapulare patenter gestare licet.*

Iam pridem pluribus Ordinis nostri Fratribus in optatis fuerat ut Scapulare, quo amicti sunt

Praedicatores, etiam Tertii Ordinis iuventuti educandae Sodalibus concederetur.

Quod votum cum fuisset Capitulo generali propositum, Reverendissimi Diffinitores integram penes Nos ea de re statuendi copiam dimiserunt. Unde, exquisitis prudentum consiliis, in hanc devenimus sententiam ut Scapulare, quod vere signum est foederis inter Deiparam et Dominici Patriarchae sobolem, praefatis Tertii Ordinis Fratribus concedere ultra non cunctaremur. Ipsi enim sunt eiusdem beati Patris filii generosi, de Ecclesia, de Ordine et de civitate optime meriti, ex quorum acie prodierunt aliquando viri fortes ad bella paratissimi, nostrorumque commilitones sanguinis effusione probati.

Harum igitur litterarum serie, auctoritate Capituli generalis et Nostra, statuimus ut in posterum Tertii Ordinis iuventuti educandae Fratribus Praedicatorum Scapulare (album quoad Clericos et nigrum quoad Conversos) nemine contradicente, patenter gestare liceat; volentes ut, die duodecima Februarii, in festo scilicet beati Reginaldi Confessoris (nisi secus Priori visum fuerit expedire), solemniter singulis induatur.

Futuris porro in perpetuum temporibus Scapulari non benedicto Novitios, benedicto autem Fratres qui iam professi sint indui posse decernimus et declaramus. Quibuscumque in contrarium non obstantibus.

In quorum fidem his Officii Nostri sigillo impressis manu propria subscripsimus.

Datum Romae apud Cellam sancti Sebastiani Martyris, in festo B. Andreae Confessoris Ordinis nostri, die 19 Ianuarii anno Domini 1898 Assumptionis Nostrae septimo. — Fr. Andreas Frühwirth Magister Generalis.

DUELLUM

1. — *Duelli illicitas et turpitudine. Litt. Apost. ad Ordinarios in imperio Germanico et Austro-Hungarico.*

Pastoralis officii conscientia et proximorum caritate permoti, datis ad Nos superiore anno litteris, referendum censuistis de singularium certaminum, quae *duella* vocant, in populo vestro frequentia. Genus istud dimicandi, velut ius moribus constitutum, non sine dolore significabatis etiam inter catholicos versari: rogabatis pariter, ut deterere homines ab istiusmodi errore vox quoque Nostra conaretur. — Est profecto error iste admodum perniciosus, nec sane finibus circumscribitur civitatum vestrarum, sed excurrit multo latius, ita ut huius expers contagione mali vix ulla gens reperiatur. Quamobrem collaudamus studium vestrum, et quamvis cognitum perspectumque sit quid hac in re philosophia christiana utique consentiente

ratione naturali, praescribat, tamen, cum prava duellorum consuetudo christianorum praeceptorum oblivione maxime alatur, expediet atque utile erit id ipsum per Nos paucis revocari.

Scilicet utraque divina lex, tum ea quae naturalis a rationis lumine, tum quae litteris divino afflatu perscriptis promulgata est, districte vetant ne quis extra causam publicam hominem interimat aut vulneret, nisi salutis suae defendendae causa, necessitate coactus. At qui ad privatum certamen provocant, vel oblatum suscipiunt, hoc agunt, huc animum viresque intendunt, nulla necessitate adstricti, ut vitam eripiant aut saltem vulnus inferant adversario. Utraque porro divina lex interdicat ne quis temere vitam proiciat suam, gravi et manifesto obiciens discrimini, quum id nulla officii aut caritatis magnanimae ratio suadeat; haec autem caeca temeritas, vitae contemptrix, plane inest in natura duelli. Quare obscurum nemini

aut dubium esse potest in eos, qui privatim praelium conserunt singulare, utrumque cadere et scelus alienae cladis, et vitae propriae discrimen voluntarium. Demum vix ulla pestis est, quae a civilis vitae disciplina magis abhorreat et iustum civitatis ordinem pervertat, quam permissa civibus licentia ut sui quisque adsertor iuris privata vi manuque, et honoris, quem violatum putet, ultor existat.

Ob eas res Ecclesia Dei, quae custos et vindex est cum veritatis, tum iustitiae et honestatis, quarum complexu publica pax et ordo continetur, nunquam non improbavit vehementer, et gravioribus quibus potuit poenis reos privati certaminis coercendos curavit. Constitutiones Alexandri III decessoris Nostri libris insertae canonici iuris privatas hasce concertationes damnant et execrantur. In omnes qui illas ineunt, aut quoquo modo participant, singulari poenarum severitate animadvertit Tridentina Synodus, quippe quae praeter alia, etiam ignominiae notam iis inussit, eiectosque Ecclesiae gremio, honore indignos censuit, si in certamine occumberent, ecclesiasticae sepulturae. Tridentinas sanctiones ampliavit explicavitque decessor Noster Benedictus XIV in Constitutione data die x Novembris anno MDCLLII cuius initium *Detestabilem*. Novissimo autem tempore f. r. Pius IX in litteris apostolicis, quarum est initium *Apostolicae Sedis*, per quas censurae latae sententiae limitantur, aperte declaravit, ecclesiasticas poenas committere non modo qui duello confligant, sed eos etiam quos patrinus vocant, itemque et testes et conscios. — Quarum legum sapientia eo luculentius emicat quo ineptiora ea esse liquet quae ad immanem duelli morem tuendum vel excusandum solent proferri. Nam quod in vulgus seritur, certamina id genus natura sua comparata esse ad maculas eluendas, quas civium honori alterius calumnia aut convicium induxerit, id est eiusmodi ut neminem possit nisi recordem fallere. Quamvis enim e certamine victor decedat qui, iniuria accepta, illud indixit, omnium cordatorum hominum hoc erit iudicium, tali certaminis exitu viribus quidem ad luctandum, aut tractandis armis meliorem lacessentem probari, non ideo tamen honestate potiorum. Quod si idem ipse ceciderit cui rursus non inconsulta, non plane absona haec honoris tuendi ratio videatur? Equidem paucos esse remur, qui hoc obeant facinus, opinionis errore decepti. Omnino cupiditas ultionis est, quae viros superbos et acres ad poenam petendam impellit: qui si elatum animum moderari, Deoque obtemperare velint qui homines iubet diligere inter se amore fraterno, et quemquam violari vetat, qui ulciscendi libidinem in privatis hominibus gravissime damnat, ac poenarum repetendarum sibi unice reservat potestatem, ab immani consuetudine duellorum facile discederent.

Neque illis qui oblatum certamen suscipiunt iusta suppetit excusatio metus, quod timeant se vulgo segnes haberi, si pugnam detrectent. Nam si officia hominum ex falsis vulgi opinionibus dimetienda essent, non ex aeterna recti iustique norma, nullum esset naturale ac verum inter honestas actiones et flagitiose facta discrimen. Ipsi sapientes ethnici et norunt et tradiderunt, fallacia vulgi iudicia spernenda esse a forti et constanti viro. Iustus potius et sanctus timor est, qui avertit hominem ab iniqua caede, eumque facit de propria et fratrum salute sollicitum. Immo qui inania vulgi aspernatur iudicia, qui contumeliarum verbera subire mavult, quam ulla in re officium deserere, hunc longe maiore atque excelsiore animo esse perspicitur, quam qui ad arma procurrit, lacessitus iniuria. Quin etiam, si recte diiudicari velit, ille est unus, in quo solida fortitudo eluceat, illa, inquam, fortitudo, quae virtus vere nominatur, et cui gloria comes est non fucata, non fallax. Virtus enim in bono consistit rationi consentaneo, et nisi quae in iudicio nitatur approbantis Dei, stulta omnis est gloria.

Denique tam perspicua duelli turpitudine est, ut illud nostrae etiam aetatis legumlatores, tametsi multorum suffragio patrocinioque fultum, auctoritate publica poenisque propositis coercendum duxerint. Illud hac in re praeposterum maximeque perniciosum, quod scriptae leges re factisque fere eludantur: idque non raro scientibus et silentibus iis, quorum est puniri fontes, et ut legibus pareatur, providere. Ita fit ut passim ad singularia certamina descendere, sprete maiestate legum, impune liceat.

Inepta etiam atque indigna sapienti viro eorum est opinio, qui utut togatos cives ab hoc genere certaminum arcendos putent, ea tamen permittenda censent militibus, quod tali exercitatione acui dicant militarem virtutem. Primum quidem honesta et turpia natura differunt, nec in contraria mutari ob diversum personarum statum ullo pacto possunt. Omnino homines, in quacumque conditione vitae, divina ac naturali lege omnes pari modo tenentur. Praeterea ratio huiusce indulgentiae erga milites ab utilitate publica petenda foret, quae nunquam tanta esse potest, ut eius obtentu naturalis divinique iuris vox conticescat. Quid, quod ipsa utilitatis ratio manifesto deficit? Nam militaris virtutis incitamenta eo spectant ut civitas sit adversus hostes instructor. Idne vero effici poterit ope illius consuetudinis, quae suapte natura eo spectat ut suborto inter milites dissidio, cuius causae haud rarae sunt, e singulis partibus defensorum patriae necetur alteruter?

Postremo recens aetas, quae se iactat humaniore cultu morumque elegantia longe superioribus saeculis antecellere, parvi pendere vetustiora instituta consuevit ac nimium saepe respuere quidquid cum colore discrepet recentio-

ris urbanitatis. Quid est igitur quod has tantummodo rudioris aevi ac peregrinae barbariae ignobiles reliquias, duelli morem intelligimus, in tanto humanitatis studio non repudiat?

Vestrum erit, Venerabiles Fratres, haec quae breviter attigimus, inculcare diligenter populorum vestrorum animis, ne falsas hac de re opinioniones temere excipiant, neu ferri se leviorum hominum iudicio patiantur. Date operam nominatim ut iuvenes mature assuescant id de duello sentire et iudicare quod, consentiente naturali philosophia, iudicat ac sentit Ecclesia; ab eoque iudicio normam agendi constanter sumant. Immo quo modo alicubi receptum consuetudine est ut catholici praesertim florentis aetatis sibi sponte perpetuoque interdican nomen dare societatibus non honestis, pari modo opportunum ducimus ac valde salutare, eosdem velut foedus inter se facere, data fide nullo se tempore nullaque de caussa duello dimicatu-ros.

Supplices a Deo petimus ut communia conata nostra virtute caelesti corroboret, quodque pro salute publica, pro integritate morum vitaeque christianae volumus, id benigne largiatur. Divinorum vero munerum auspicem itemque benevolentiae Nostrae testem vobis, Venerabiles Fratres, Apostolicam benedictionem peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XII Sept. AN. MDCCCXCI, Pontificatus Nostri Decimoquarto.

LEO PP. XIII.

2. — Irregularitas in duellantes lata.

Il Vescovo di Wratislavia espose alla S. Sede che, presso quella Università, vige il pessimo

costume, fra i giovani alunni, di battersi a duello assai di frequente; che anzi vi si sono istituite delle società, nelle quali non si ottengono dai giovani i gradi più elevati, senz'aver sostenuto un grande e determinato numero di duelli. Nondimeno siffatti certami, fra i detti alunni, non sono pericolosi così da temersene della vita o della mutilazione di qualche membro. Hanno luogo, per lo più, con un breve coltello, con cui si prende di mira la sola faccia, e la tenzone si compie spessissimo con una piccola ferita, guaribile fra pochi giorni, che non lascia traccia veruna.

Quel Vescovo, dovendo ammettere alla ecclesiastica tonsura ed agli ordini alcuni giovani, stati alunni di quella Università, e in quel tempo ancor essi duellanti o patrini nei duelli, chiese alla S. C. se, e da quali irregolarità, dovessero venir dispensati, se da quella che proviene *ex homicidio*, o dall'altra che nasce *ex defectu lenitatis*, o finalmente da quella *ex infamia iuris*, inflitta dal Tridentino.

Hinc propositio dubio: An, a quibus, et ex quonam titulo irregularitas contrahatur quando duellum ea ratione committitur, qua his temporibus inter Germaniae Universitatis alumnos fieri solet in casu.

R. Affirmative, a duellantibus eorumque patrini, ex infamia iuris. — S. C. C. 9 Augusti 1890.

3. — Excommunicatio in duellantes.

Confer verbum *Censura* n. 1, 16.

E

ECCLESIA

1. — Ieiunium servandum in pervigilio Dedicationis Ecclesiae.

Ieiunium a Pontificali Romano praescriptum est strictae obligationis pro Episcopo consecrante et pro iis tantum, qui petunt sibi Ecclesiam consecrari. — S. R. C. 12 Sept. 1840.

2. — Ius consecrandi Ecclesias titulares.

Confer verbum *Altare* n. 3.

3. — Ecclesiae consecratio et execratio.

An consecrari possit ecclesia quae non potest circumdari ab extra per Episcopum, ex eo quod potestas civilis nullum actum religiosum permittit.

R. Impetrandae sunt a SSmo facultates necessariae et opportuna pro dispensatione in casu. — SSms expetitam dispensationem concessit, sub hac tamen conditione ut saltem suppleatur ritus, qui est perficiendus extra ecclesiam, in ipsius sacrario vel alio loco decenti eidem ecclesiae adnexo. — S. R. C. 22 Martii 1879.

Hodiernus parochus ecclesiae a Nativitate Deiparae... exposuit quod praedicta parochialis ecclesia una cum altari maiori rite fuerit consecrata die 18 Nov. 1841. Duodecim vero post annos frons ecclesiae ruinam minitans destructa et renovata fuit. Frons vero ipsa vix duodecimam partem totius ecclesiae constituebat. Altare quoque maius fuit ab antiquo loco amotum, sed paucis pedibus. His positis insequentia dubia pro opportuna solutione proposuit:

1. An ecclesia ob demolitionem suae frontis consecrationem amiserit ita ut ea consecrari debeat, an potius nova unius altaris maioris consecratio sit peragenda.

2. An praedictum altare consecrari debeat si ecclesia est consecrata.

R. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad 2. Provisum in 1. — S. R. C. 20 Februarii 1874.

An post Decr. in una Senien. die 5 Maii 1882 Ecclesiae consecratae, e quarum parietibus crusta, vulgo *intonaco*, maiori ex parte disiecta fuit, tamquam execratae habendae sint, ideoque nova indigeant consecratione?

R. Negative ad utramque partem. — S. R. C. 11 Ian. 1894.

Decretum Senien. quod citatur supra, respicit novam incrustationem ecclesiae, ex materia marmorea, ob quam antiqua incrustatio, vulgo *intonaco*, in qua depictae erant cruces et signa consecrationis, per totum internum ecclesiae spatium decussa fuit simul cum crucibus; et quidem id insimul, non successive. Porro S. R. C. declarat, ecclesiam in casu non indigere nova consecratione, et cruces iterum depingendas vel appendendas in parietibus in testimonium peractae consecrationis.

I. An ecclesia, in cuius consecratione omissa fuit consecratio altaris, habenda sit valide consecrata?

II. Utrum ecclesia, e cuius parietibus vel partim, vel integre disiicitur simul incrustatio, vulgo *intonaco*, ut renovetur, consecrata maneat, vel execrata?

III. An altare, sive fixum sive portatile, enormiter fractum, sed firmiter coementatum, aut ex pluribus lapidibus efformatum, valide ac licite consecrari possit?

R. Ad I. Affirmative, nempe valide; sed non licite, nisi habeatur Apostolica dispensatio, quamvis aliqua, vel omnia altaria iam consecrata reperiantur; ideoque servandus omnino est ordo Rituum Pontificalis Romani, ut integritas consecrationis perficiatur.

Ad II. Ecclesia consecrata remanet, quamvis in eius parietibus opus tectorium sit renovatum.

Ad III. Negative; scilicet non potest altare, de quo fit mentio, valide ac licite consecrari. — S. R. C. 19 Maii 1896.

Ante annum 1880 in cathedrali ecclesia Tropien. quae superiore saeculo fuerat consecrata, innovationes factae sunt, nempe: altare maius marmoreum, quod retro habebat chorum seu sedes canonicorum et mansionariorum, dimotum fuit et postremo parieti innixum, manentibus ante illud sedibus choralibus, et nova indiget consecratione. Insuper parietum et fornicum crusta, vulgo *intonaco*, tota simul disiecta fuit, atque partim denuo confecta et depicta, partim vero marmoreis tabulis subrogata.

Plura quoque altaria marmorea habent in medio mensae lapidem quadrum in forma altaris portatilis caemento firmatum. Hinc quaeritur:

I. An ecclesia cathedralis Tropien. execrata sit, quia tota simul crusta disiecta fuit?

II. Et quatenus negative ad I, quum eadem ecclesia ob diurnam opificum mansionem sit reconcilianda, ipse Episcopus Tropien. petit facultatem delegandi Sacerdotem ad eiusmodi reconciliationem seu benedictionem.

III. Quum supradicta altaria cum lapidibus quadris in medio, consecrata fuerint ad modum altarium fixorum, quorum mensa unico lapide constat, stipiti lapideo ex utraque parte adhaerens, idem Episcopus postulat, quatenus opus sit, sanationem quoad praeteritum tempus et dispensationem quoad futurum, ut in iisdem altariis, etiam in posterum Sacrum fieri valeat, prouti hucusque factum fuit.

Et Sacra eadem Congregatio, referente Secretario, omnibus rite perpensis rescribendum censuit:

Ad I. Negative iuxta Decretum diei 8 Iunii 1896.

Ad II. Pro gratia.

Ad III. Pro gratia, quatenus opus sit tum sanationis tum dispensationis ad effectum de quo agitur. Curet tamen Episcopus ut altariis portatilibus fixa substituantur. — S. R. C. 9 Aug. 1897.

4. — *Altare portatile, fixum, consecratum in Ecclesiis.*

Confer num. praec. et verbum *Altare* n. 6.

5. — *Anniversarium Dedicationis Ecclesiae.*

Decretum generale. — Ad omnes in posterum controversias circa Anniversarium Dedicationis Ecclesiae penitus evellendas, S. R. Congr. Comitibus pro nova Collectione authentica Decretorum evulganda, subsignata die ad Vaticanum habitis, statuit ac declaravit: I. Dedicationem Ecclesiae, eiusque proinde Anniversarium esse festum Domini. II. Hinc ecclesiae propriae Anniversarium, iuxta Rubricas solemnius et primarium, aliis quibuscumque locorum festis, etiam Patroni et Titularis, esse per se praeferendum, tam in occursu quam in concursu: permitti nihilominus, ut Patroni festum, cuiuscumque sit personalis dignitatis, ratione feriacionis praedicto Anniversario praeferatur. III. Anniversarium vero Dedicationis Ecclesiae non propriae, uti secundarium habendum esse, etsi cum aliis quibuscumque festis occurrat vel concurrat, servandas esse Rubricas et Decretum gener. super primariis et secundariis festis. IV. Eiusdem autem Dedicationis Ecclesiae sive propriae sive non propriae, Anniversario occurrente, vel concurrente, cum festis solemnioribus

universalis Ecclesiae, haec semper illi praevalere, personali etiam dignitate posthabita, iuxta Rubricas. V. Quamvis fixa esse debeat illa dies anniversaria Dedicationis Ecclesiae, quae infra annum a consecratione recurrit; nihilominus Episcopo Ecclesiam consecranti ius inhaerere, iuxta Decreta alias edita, aliam diem fixam, vel etiam Dominicam, dummodo in consecrationis actu, seligendi pro illius Anniversario quotannis solemnitus celebrando: exceptis duplicibus primae et secundae classis universalis Ecclesiae, nec non quibuscumque Dominicis privilegiatis, et duplicibus primae classis Ecclesiarum particularium. — Atque ita servari mandavit. — S. R. C. 4 Febr. 1896.

Oratorium principale maioris Seminarii dioecisani formam ecclesiae praeferens quatuordecim abhinc annis consecratum fuisse... Quum in dubium vocata sit legitimitas celebrationis utriusque praefatae festivitatis (Titularis et Anniversarii Dedicationis eiusdem oratorii) eo quod extraneis non pateat indiscriminatim eiusdem oratorii ianua, ac proinde iuxta nonnullos illud recensendum videatur intra oratoria privata, de quorum Titulari ac Dedicatione nemini licet Officium recitare, ab eadem S. R. C. ipse Rfms Episcopus declarari postulavit: Utrum ab initio recte fuerit introducta celebratio festi Titularis et Dedicationis supradicti oratorii.

R. Dummodo reapse oratorium fuerit consecratum, et non simpliciter benedictum, celebrandum esse Officium tam Sancti Titularis, quam Dedicationis. — S. R. C. 29 Nov. 1877.

1. An debeat celebrari Anniversarium (Dedicationis) cum octava et Symbolo in Missa, si ecclesia sit tantummodo benedicta, prout in Rituali Romano non autem dedicata seu consecrata.

2. Et quatenus negative, an saltem liceat celebrare Anniversarium Benedictionis cum octava et Symbolo.

R. Ad 1. Negative.

Ad 2. Provisum in 1. — S. R. C. 15 Iul. 1881.

6. — *Festum Patronorum seu Titularium.*

An ecclesiae, quae sunt solummodo benedictae, privilegio gaudeant ecclesiarum, quae sunt consecratae, in festo Titularis earum.

R. Affirmative iuxta Decretum in una Ordinis Cappuccinorum Provinciae Lugdunensis diei 21 Martii 1711, hoc est: An debeat fieri Officium primae classis cum octava Patronorum seu Titularium ecclesiarum particularium, quales sunt v. g. ecclesiae Religiosorum, etiamsi ab Episcopis nondum fuerint consecratae, ut non raro accidit in pluribus dioecibus in quibus plures ecclesiae nondum fuerunt consecratae, licet a multo tempore ac etiam a saeculis

fuerint extractae et in eis divina mysteria celebrentur, et illae a tempore quo fuerunt fabricatae, habeant pro Patrono seu Titulari aliquem sanctum. — R. Affirmative, iuxta votum D. Abbat. Chiapponi. — S. R. C. 2 Sept. 1871.

1. An in ecclesiis simpliciter dedicatis non vero consecratis recoli debeat speciali modo festum ipsarum titolare.

2. Et quatenus affirmative, quomodo illud celebrandum sit.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Celebrandum sub ritu dupl. 1. classis cum octava. — S. R. C. 16 Apr. 1886.

7. — *Oratoriorum erectio.*

Potestne Episcopus alia oratoria praeter cappellam seu principale oratorium erigere in piis Communitatibus sive ob numerum sacerdotum ibi degentium, ut ab omnibus Missa dici possit, sive in gratiam infirmorum qui nequeunt adire cappellam seu oratorium principale.

R. Si ex piarum communitatum conditione necessaria sit erectio alterius oratorii ad valedudinarii utilitatem, pro eius erectione facultas erit a S. Sede obtinenda. — S. R. C. 8 Martii 1879.

8. — *Oratoriorum benedictio.*

Oratoria quae inter ambitum cuiuscumque monasterii aedificantur in commodum Religiosorum, cum oratoria strictim privata haberi nequeant, quaeritur quonam ritu sint benedicenda, scilicet, an ritu quo benedicenda est nova ecclesia vel oratorium publicum; an simplici benedictione quae *benedictio loci* nuncupatur.

R. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam. — S. R. C. 27 Iul. 1888.

9. — *Ecclesiae reconciliatio.*

Num ecclesia consecrata, quae militaribus stationibus et excubiis per biduum inservivit, censenda sit profanata, ac propterea indigeat reconciliatione a Pontificali Romano praescripta?

R. Ad cautelam esse reconciliandam. — S. R. C. 27 Febr. 1847. — Confer hic n. 3.

10. — *Lux electrica in ecclesiis.*

Utrum lux electrica adhiberi possit in ecclesiis?

R. Ad cultum, Negative. Ad depellendas autem tenebras, ecclesiasque splendidius illuminandas, Affirmative; cauto tamen ne modus speciem praeseferat theatralem. Atque ita rescripserunt, et servari mandarunt. — S. R. C. 4 Iun. 1895.

ECCLESIA CATHOLICA

1. — *Independens Ecclesiae potestas.*

Confer verbum *Errores* prop. 19 seqq. Syllabi.

2. — *Potestas legislativa et coercitiva Ecclesiae.*

Confer verbum *Errores* Enc. *Quanta cura*, prop. 24 Syllabi.

3. — *Ecclesiae iura.*

Confer verbum *Errores* Enc. *Quanta cura*, prop. 20 seqq. Syllabi.

4. — *Vis legum ecclesiasticarum.*

Confer verbum *Errores* Enc. *Quanta cura*, prop. 19 seqq. Syllabi.

5. — *Dominium proprietatis Ecclesiae.*

Confer verbum *Errores* prop. 26, 27 Syllabi.

6. — *Assensus et obedientia praestanda Ecclesiae Decretis.*

Confer verbum *Errores* Enc. *Quanta cura*, prop. 22 Syllabi, et verbum *Congregationes Ecclesiasticae Romanae* n. 1.

7. — *De catholica unitate.*

I.

Supremae S. Romanae et Universalis Inquisitionis Epistola ad omnes Angliae Episcopos.

Apostolicae Sedi nuntiatum est, catholicos nonnullos et ecclesiasticos quoque viros Societati *ad procurandam*, uti aiunt, *Christianitatis unitatem*, Londini anno 1857 erectae, nomen dedisse, et iam plures evulgatos esse ephemeridum articulos, qui catholicorum huic Societati plaudentium nomine inscribuntur, vel ab ecclesiasticis viris eandem Societatem commendantibus exarati perhibentur. Et sane quatenus sit huius Societatis indoles vel quo ea spectet, nedum ex articulis ephemeridis cui titulus: *The Union Review*, sed ex ipso folio quo socii invitantur et adscribuntur, facile intelligitur. A protestantibus quippe eformata et directa eo excitata est spiritu, quem expresse profitetur: tres videlicet Christianas communionem Roma-

no-catholicam, Graeco-schismaticam et Anglicanam, quamvis invicem separatas ac divisas, aequo tamen iure catholicum nomen sibi vindicare. Aditus igitur in illam patet omnibus ubique locorum degentibus tum Catholicis, tum Graeco-schismaticis, tum Anglicanis, ea tamen lege ut nemini liceat de variis doctrinae capitibus in quibus dissentiant quaestionem movere, et singulis fas sit propriae religiosae confessionis placita tranquillo animo sectari. Sociis vero omnibus preces easdem recitandas, et Sacerdotibus Sacrificia celebranda indicit iuxta suam intentionem: ut nempe tres memoratae christianae communionem, utpote quae, prout supponitur, Ecclesiam Catholicam omnes simul iam constituunt, ad unum corpus efformandum tandem aliquando coeant.

Suprema S. O. Congregatio, ad cuius examen hoc negotium de more delatum est, re mature perpensa, necessarium iudicavit sedulam ponendam esse operam, ut edoceantur fideles ne haereticorum ductu hanc cum iisdem haereticis et schismaticis societatem ineant. Non dubitant profecto Esmi Patres Cardinales una mecum praepositi Sacrae Inquisitioni, quin istius regionis Episcopi pro ea, qua eminent, caritate et doctrina omnem iam adhibeant diligentiam ad vitia demonstranda, quibus ista Societas scatet, et ad propulsanda quae secum affert pericula: nihilominus muneri suo deesse videntur, si pastorem eorumdem Episcoporum zelum in re adeo gravi vehementius non inflammarent: eo enim periculosior est haec novitas, quo ad speciem pia et christianae societatis unitate admodum sollicita videtur.

Fundamentum cui ipsa innititur huiusmodi est quod divinam Ecclesiae constitutionem susque deque vertit. Tota enim in eo est, ut supponat veram Iesu Christi Ecclesiam constare partim ex Romana Ecclesia per universum orbem diffusa et propagata, partim vero ex schismate Photiano et ex Anglicana haeresi, quibus aequae ac Ecclesiae Romanae, unus sit Dominus, *una fides* et unum baptisma. Ad removendas vero dissensiones, quibus hae tres christianae communionem cum gravi scandalo et cum veritatis et charitatis dispendio divexantur, preces et sacrificia indicit, ut a Deo gratia unitatis impetretur. Nihil certe viro catholico potius esse debet, quam ut inter Christianos schismata et dissensiones a radice evellantur, et Christiani omnes sint *solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*¹. Quapropter

¹ I Ephes. IV, 3.

Ecclesia Catholica preces Deo O. M. fundit et Christifideles ad orandum excitat, ut ad veram fidem convertantur et in gratiam cum Sancta Romana Ecclesia, extra quam non est salus, eiuratis erroribus, restituantur quicumque omnes ab eadem Ecclesia recesserunt: imo ut omnes homines ad agnitionem veritatis, Deo bene iuvante, perveniant. At quod Christifideles et ecclesiastici viri haereticorum ductu, et quod peius est, iuxta intentionem haeresi quammaxime pollutam et infectam pro christiana unitate orent, tolerari nullo modo potest. Vera Iesu Christi Ecclesia quadruplici nota, quam in symbolo credendam asserimus, auctoritate divina constituitur et dignoscitur: et quaelibet ex hisce notis ita cum aliis cohaeret ut ab iis nequeat seiungi: hinc fit, ut quae vere est et dicitur Catholica, unitatis simul, sanctitatis et Apostolicae successionis praerogativa debeat effulgere. Ecclesia igitur Catholica una est unitate conspicua perfectaue orbis terrae et omnium gentium, ea profecto unitate, cuius principium, radix et origo indefectibilis est beatri Petri Apostolorum Principis eiusque in Cathedra Romana Successorum suprema auctoritas et potior principalitas. Nec alia est Ecclesia Catholica nisi quae super unum Petrum aedificata in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit: quod beatus Cyprianus in Epistola XIV sincere professus est, dum Cornelium Papam in hunc modum alloquebatur: *Ut te collegae nostri et communionem tuam, id est Catholicae Ecclesiae unitatem pariter et caritatem, probarent firmiter ac tenerent.* Et idipsum quoque Hormisdas Pontifex ab Episcopis Acacianum schisma eiurantibus assertum voluit in formula totius christianae antiquitatis suffragio comprobata, ubi *sequestrati a communione Ecclesiae catholicae* ii dicuntur, qui sunt *non consentientes in omnibus Sedi Apostolicae*. Et tantum abest quin communionem a Romana Sede separatam iure suo catholicae nominari et haberi possint, ut potius ex hac ipsa separatione et discordia dignoscatur quanam societates et quanam Christiani nec veram fidem teneant nec veram Christi doctrinam: quemadmodum iam inde a secundo Ecclesiae saeculo luculentissime demonstrabat S. Irenaeus¹. Caveant igitur summo studio Christifideles ne hisce societatibus coniungantur, quibus salva fidei integritate nequeunt adhaerere; et audiant sanctum Augustinum docentem, nec veritatem nec pietatem esse posse ubi christiana unitas et Sancti Spiritus caritas deest.

Praeterea inde quoque a Londinensi Societate fideles abhorrere summopere debent, quod conspirantes in eam et *indifferentismo* favent

et scandalum ingerunt. Societas illa, vel saltem eiusdem conditores et rectores profitentur, Photianismum et Anglicanismum duas esse eiusdem verae christianae religionis formas, in quibus aequae ac in Ecclesia Catholica Deo placere datum sit: et dissensionibus utique christianas huiusmodi communionem invicem urgeri, sed citra fidei violationem, propterea quia una eademque manet earumdem fides. Haec tamen est summa pestilentissimae indifferentiae in negotio religionis, quae hac potissimum aetate in maximam serpit animarum perniciem. Quare non est cur demonstretur, Catholicos huic Societati adhaerentes spiritualis ruinae catholicis iuxta atque acatholicis occasionem praebere, praesertim quum ex vana expectatione ut tres memoratae communionem integrae et in sua quaque persuasione persistentes simul in unum coeant, Societas illa acatholicorum conversiones ad fidem aversetur et per ephemerides a se evulgatas impedire conetur.

Maxima igitur sollicitudine curandum est, ne Catholici vel specie pietatis vel mala sententia decepti Societati, de qua hic habitus est sermo, aliisque similibus adscribantur vel quoquomodo faveant, et ne fallaci novae christianae unitatis desiderio abrepti ab ea descendant unitate perfecta, quae mirabili munere gratiae Dei in Petri soliditate consistit.

Romae, hac die 16 Septembris 1864.

II.

Eminentissimo et Reverendissimo in Christo Patri et Domino C. Cardinali Patriqi, S. Officii Praeposito.

Eminentissime Domine. — Nos infrascripti Decani, Canonici, Parochi alique Sacerdotes, Ecclesiae Anglo-Catholicae, Reunionem, iuxta Christi voluntatem, Visibilem, inter omnes partes familiae Christianae vehementer desiderantes, Literas ab Eminentia Tua *ad omnes Anglicae Episcopos* emissas magno moerore perlegimus.

In his literis Societas nostra ad Reunionem totius Christianitatis promovendam instituta, inculpatur quod in programme suo *tres communionem scilicet Romano-Catholicam, Orientalem atque Anglicanam aequo iure Catholicum nomen sibi vindicare* affirmet. De qua quaestione nullam prorsus programma nostrum tulit sententiam. Quod diximus quaestionem *facti* non *iuris* tractavit; affirmavimus solummodo Ecclesiam Anglicanam nomen sibi Catholicum vindicare; quod omnibus, tam a Liturgia quam ab Articulis Religionis, abunde patet.

¹ Lib. 3 contr. Haeres., c. 3.

Quin etiam quod ad Societatis nostrae intentionem attinet, in hisce literis asseritur, nos hoc potissimum agere *ut tres memoratae communioniones integrae et in sua quaeque persuatione persistentes, simul in unum coeant.*

Longe a nobis et a Societate nostra tale propositum absit, ex quo non unitas ecclesiastica, sed discordia fratrum sub eodem tecto cominus pugnantium, foret speranda.

Id quod a Deo O. M. enixe rogamus, quod toto corde desideramus, non aliud est quam illa, quae ante Orientis et Occidentis scissionem, intercommunio oecumenica extitit, unius eiusdemque Fidei Catholicae professione stabilita atque compacta. Societas immo illa supra dicta eo minorem invidiam apud vos movere debet, quod ab agendo abstinens solummodo oret, secundum Domini Nostri Christi verba *unus pastor fiat et unum ovile.* Hoc tantum in votis nostris collocatur, et hanc sententiam et desiderium Eminentiae Tuae corde sincero et voce non ficta pro virili parte profitemur.

Quod ad ephemeridem, cui titulus *The Union Review*, attinet, inter eam et societatem nostram non nisi fortuita coniunctio exstat, ideoque nullo modo eius dictis obligamur. In isto quidem opusculo varii scriptores opiniones proprias emittunt, ita tamen ut ex illorum sententiis evolvendis veritas Fidei Catholicae magis eluceat. Talem conscribendi rationem Romae, ubi controversiae hodiernae raro agitantur, in usu non esse vix mirandum est; at in Anglia ubi omnis fere quaestio fit publici iuris, nulla sine libera disputatione in convictionem feliciter evadit.

Nos, ut in hunc eventum festinetur, multos iam annos laboravimus. Si quid minus perfectum fuerit in fide gregis, in cultu, et in disciplina cleri, nos ultra spem in melius redeimus; et, ne aliorum obliti laberemur, erga venerabilem Romae Ecclesiam ea benevolentia, quae apud nonnullos olim nos suspectos fecit, usi sumus.

Eminentiae Tuae nos servos, Catholicae Unitatis studiosos, humiliter profitemur ¹.

III.

Honorabiles et Dilectissimi Domini.

Quod vos, litteris ad me datis, *corde sincero et voce non ficta* hoc tantum optare profiteamini, ut secundum Domini Nostri Iesu Christi verba unum ovile fiat et unus pastor, id spem affert huic Sacrae Congregationi iucundissimam, vos tandem divina eiusdem Iesu Christi gratia ad veram unitatem esse perven-

turos. Cavendum tamen vobis est, ne ipsum quaerentes deflectatis a via. Id porro Sacra Congregatio vobis contigisse vehementer dolet, existimantibus, ad veram Iesu Christi Ecclesiam pertinere, tamquam partes, christianos illos coetus qui *sacerdotii et catholici nominis haereditatem* habere se iactant, licet sint ab Apostolica Petri Sede divisi ac separati. Qua opinione nihil est, quod magis a genuina catholicae Ecclesiae notione abhorreat. Catholica enim Ecclesia, ut in meis ad Episcopos Angliae litteris monetur, ea est quae super unum Petrum aedificata in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et caritatis assurgit ². Equidem hanc fidei et caritatis seu communionis unitatem, ex irreformabili Christi institutione, non modo praecipuam esse ac fundamentalem verae Ecclesiae proprietatem, sed certissimam quoque semperque visibilem notam, qua ipsa Ecclesia ab omnibus sectis tuto ac facile distinguatur, evidentissime vobis, si rem sedulo inspicere, pacatoque animo considerare volueritis, demonstrabunt tum Sacrarum Scripturarum diserta testimonia, insignesque metaphorae, parabolae et imagines, quibus delineatur ac veluti repraesentatur Ecclesia, tum praeclarissima sanctorum Patrum antiquissimarumque synodorum documenta, tum constans agendi ratio, quam Ecclesia a suis usque primordiis sequi consuevit adversus cuiusque generis haereticos et schismaticos, tametsi ex iis complures sacerdotii et catholici nominis haereditatem sibi arrogarent. Quemadmodum igitur Ecclesia Christi propter summam, quam per omnes gentes et in omne tempus diffusa firmissime retinet, fidei communionisque unitatem, catholica est et dicitur, ita propter unitatem eandem sancta et apostolica praedicatur; et quemadmodum absque tali unitate desineret et iure et facto esse catholica, ita sanctitatis etiam et apostolicae successionis insignibus continuo privaretur.

At Christi Ecclesia suam unitatem numquam amisit, nunquam ne brevissimo quidem temporis intervallo amittet; quippe quae perenniter, iuxta divina oracula, duratura sit. Quomodo vero Ecclesia perenniter duratura credatur, si in essentialem eius statum aetas aetati succedens, non secus atque fit in mundanarum rerum mutabilitate, novam induceret speciem et formam, et ipsa adeo Ecclesia ab illa fidei et communionis unitate desciscere aliquando posset, qua et a Iesu Christo fundata est et ab Apostolis deinde propagata? Ideo enim, ait S. Ambrosius, regnum Ecclesiae manebit in aeternum, quia individua fides, corpus est unum ³. Quod si Ecclesia Christi indefectibilis

¹ Eiusmodi epistolam 198 eiusdem ecclesiae anglicanae Clerici subsignarunt.

² S. Ambros. de Offic. Ministr., lib. 3, cap. 3, n. 19.

³ In Luc. lib. 7, n. 91.

prorsus est, sponte sequitur, eam infallibilem quoque dici et credi debere in evangelica doctrina tradenda; quam infallibilitatis praerogativam Christum Dominum Ecclesiae suae, cuius ipse est caput, sponsus et lapis angularis, mirabili munere contulisse, inconcussum est catholicae fidei dogma. Et profecto quis sanus sibi persuadeat, errorem subesse posse publico ac sollemni Ecclesiae magisterio, quod Christus eo consilio instituit, ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris¹; quod sui praesentia nunquam deserendum, atque a Spiritu Sancto de omni veritate edocendum pollicitus est; a quo voluit universas gentes ad obedientiam fidei vocari, et rerum credendarum agendarumque doctrinam ita accipere, ut qui Apostolis legitimisque eorum successoribus praedicantibus non credidisset, condemnaretur: cui munus auctoritatemque attribuit sanorum verborum formae praescribendae, in qua omnes docibiles Dei convenirent? Hinc Paulus Ecclesiam appellat columnam et firmamentum veritatis². Sed quo pacto Ecclesia esset firmamentum veritatis, nisi tuto ab ea veritas peteretur? Sanctissimi quoque Patres una voce loquuntur ac praedicant, in unitate Ecclesiae unitatem fidei ac doctrinae Christi sic defixam esse, ut una disiungi ab alia non valeat; quo spectat aurea illa S. Cypriani sententia, Ecclesiam esse unitatis ac veritatis domicilium³. Neque catholica Ecclesia dubitavit unquam de hac praerogativa sibi promissa et per iugem Christi praesentiam Sanctique Spiritus afflatum communicata, quoties subortas fidei controversias dirimere, sacrarum Scripturarum sensum interpretari, erroresque commisso revelationis deposito adversos profligare aggressa est; suas enim dogmaticas definitiones edidit semper ac proposuit tamquam certam et immutabilem fidei regulam; quibus, ut fidei regulae, intimum quisque assensum sine ulla dubitatione, suspitione, haesitatione praestare deberet; qui vero iisdem definitionibus contumaciter obsisterent, hoc ipso circa fidem salutis consequendae necessariam naufragavisse, nec amplius ad Christi ovile pertinere censerentur. Atque haec magis magisque absurditatem produnt illius commentii de catholica Ecclesia ex tribus communionibus coalescente, cuius commentii fautores infallibilitatem Ecclesiae necessario inficiari coguntur.

Iam non minus certum atque exploratum est, Christum Iesum, ut fidei communionisque

unitas in Ecclesia gigneretur, ac perpetuo servaretur, utque capite constituto schismatis tolleretur occasio⁴, beatissimum Petrum prae caeteris Apostolis, tamquam illorum principem et eiusdem unitatis centrum et vinculum conspicuum singulari providentia elegerit; super quem Ecclesiam suam aedificavit, et cui totius gregis pascendi, fratres confirmandi, totoque orbe ligandi ac solvendi summam curam auctoritatemque contulit in successores omni aevo prorogandam. Catholicum dogma hoc est, quod ore Christi acceptum, perenni Patrum praedicatione traditum ac defensum Ecclesia universa omni aetate sanctissime retinuit, saepiusque adversus novatorum errores Summorum Pontificum Conciliorumque decretis confirmavit. Quare catholica Ecclesia illa solum semper credita est, quae fide et communione cum Sede romanorum Pontificum Petri successorum cohaeret, quam propterea Sedem S. Cyprianus nuncupat catholicae Ecclesiae radicem et matricem⁵; quam unam Patres et Concilia per antonomasticam appellationem Apostolicae Sedis nomine designant; e qua sacerdotalis unitas exorta est⁶ et in omnes venerandae communionis iura dimanant⁷; in qua Petrus iugiter vivit et praesidet et praestat quaerentibus fidei veritatem⁸. Certe S. Augustinus, ut schismatis convictos Donatistas ad radicem et vitem, unde disceserant, revocaret, argumento utitur ab antiquioribus Patribus frequentato: Venite, fratres, si vultis ut inseramini in vite. Dolor est, cum vos videmus praecisos ita iacere. Numerate sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, et in ordine illo patrum, quis cui successit; videte Ipsa est petra, quam non vincunt superbae inferorum portae⁹. Quo uno satis ostendit, in catholica Ecclesia eum non esse qui non inhaereat illi Petrae, in qua fundamentum positum est unitatis catholicae. Neque aliter sensit S. Hieronymus, cui profanus erat quisquis non Cathedrae Petri et Pontifici in ea sedenti communionem consociaretur: Nullum primum (sic ille ad Damasum) nisi Christum sequens, beatitudini tuae, idest cathedrae Petri, communionem consocior; super illam petram aedificatam esse Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si qui in Noë arca non fuerit, peribit regnante diluvio. Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, antichristi est¹⁰. Neque aliter S. Optatus Milevitanus, qui singularem illam cathedram celebrat, omnibus notam, Romae constitutam, in qua unitas ab omnibus

¹ Ephes. IV, 14.

² I Timoth. III, 15.

³ Epist. 8 ad Corn. ap. Coustant, n. 1.

⁴ S. Hieronym. lib. adv. Iovin., n. 26.

⁵ Epist. 4 ad Cornelium ap. Coustant, n. 3.

⁶ S. Cypr. epist. 12 ad Corn., ap. Coustant, n. 14.

⁷ Epist. Concilii Aquileiensis ad Gratianum imper. an. 381 inter epist. S. Ambros.

⁸ S. Petrus Chrysol. ep. ad Eutychem. Act. 3 Conc. Ephes. ap. Harduin I, 1478.

⁹ Psalm. in part. Donati.

¹⁰ Epist. 14, alias 57 ad Damasc., n. 2.

ita servari debet, ut schismaticus et haereticus sit, qui contra illam singularem cathedram aliam collocet ¹. Et merito quidem; in Romanorum enim Pontificum ordinatione et successione, uti denunciat aperte omnibus S. Irenaeus, ea quae est ab Apostolis in Ecclesia traditio et veritatis praeconatio, pervenit usque ad nos; et est plenissima haec ostensio, unam et eandem vivificatricem fidem esse quae in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata et tradita in veritate ².

Itaque si proprium est ac perpetuum verae Christi Ecclesiae insigne, ut summa fidei caritatisque socialis unitate contineatur, efflorescat, ac veluti civitas supra montem posita omnibus hominibus omni tempore patefiat; et si, alia ex parte, eiusdem unitatis originem, centrum ac vinculum Christus esse voluit Apostolicam Petri Sedem, consequens fit, coetus prorsus omnes ab externa visibilique communionem et obedientiam Romani Pontificis separatos, esse non posse Ecclesiam Christi, neque ad Ecclesiam Christi quomodolibet pertinere, ad illam scilicet Ecclesiam, quae in symbolo post Trinitatis commendationem credenda proponitur, Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica ³; quae catholica nominatur non solum a suis, verum etiam ab omnibus inimicis ⁴, sicque ipsum catholicae nomen sola obtinuit, ut cum omnes haeretici se catholicos dici velint, quaerenti tamen peregrino alicui, ubi ad catholicam conveniatur, nullus haereticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere ⁵; per quam Christus veluti per corpus sibi penitissime coniunctum beneficia redemptionis impertit, et a qua quisquis fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disiunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum ⁶: eiusmodi proinde coetibus catholicum nomen tum iure minime competere, tum facto attribui nullatenus posse citra manifestam haeresim. Inde autem perspicietis, honorabiles ac dilectissimi Domini, quare sacra haec Congregatio tanta sollicitudine caverit, ne Christifideles societati a vobis recens institutae ad promovendam, ut dicitis, christianitatis unitatem cooptari paterentur aut quoquomodo faverent. Perspicietis etiam in irritum necessario

cadere quamcumque conciliandae concordiae molitionem, nisi ad ea principia exigatur, quibus Ecclesia et ab initio est a Christo stabilita et deinceps omni consequenti aetate per Apostolos eorumque successores una eademque in universum orbem propagata; quaeque in celeberrima Hormisdæ formula, quam certum est a tota catholica Ecclesia comprobata esse, dilucide exponuntur. Perspicietis denique, oecumenicam illam quam memoratis, *intercommunionem* ante schisma Photianum, ideo viguisse, quia orientales ecclesiae nondum a debito Apostolicae Cathedrae obsequio desciverant; neque ad optatissimam hanc intercommunionem restaurandam satis esse, simultates et odia in Romanam Ecclesiam deponere; sed omnino, ex praecepto et instituto Christi, oportere Romanae Ecclesiae fidem et communionem amplecti; quandoquidem, ut ait venerabilis Beda splendidissimum vestrae gentis ornamentum: Quicumque ab unitate fidei vel societate illius (beati Petri) quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec ianuam possint regni caelestis ingredi ⁷.

Atque utinam, honorabiles et dilectissimi Domini, quoniam *Ecclesia catholica una esse, nec scindi nec dividi posse monstrata est* ⁸, non amplius dubitetis, vos in eiusdem Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab Apostolica Sede per successiones episcoporum, frustra haereticis circumlatrantibus, culmen auctoritatis obtinuit ⁹. Utinam quod in vobis per inditam benevolentiam erga hanc Ecclesiam Spiritus Sanctus coepit, ipse complere et perficere sine mora dignetur. Id vobis una cum hac sacra Congregatione toto ominatur animo et a Deo misericordiarum et luminum Patre enixe adprecatur Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa IX, ut vos tandem omnes ab exhaereditata praecisione fugientes in haereditatem Christi, in veram catholicam Ecclesiam, ad quam certe spectarunt maiores vestri ante lugendam saeculi sextidecimi separationem, accipere feliciter mereamini radicem caritatis in vinculo pacis et in societate unitatis ¹⁰. Valete.

Romae, hac die 8 Novembris 1865.

Confer Epist. Enc. Leonis XIII *Satis cognitur* 29 Iun. 1886 de Unitate Catholicae Ecclesiae.

¹ De Schism. Donatist. lib. 2, n. 2.

² Lib. 3 contra haeres., cap. 3, n. 3, ex vet. interpr.

³ S. Aug. de Symb. ad catech., cap. 6.

⁴ S. Aug. de vera Relig., cap. 7.

⁵ S. Aug. contra epist. fundam., cap. 4, n. 5.

⁶ S. Aug. ep. 141, al. 152, n. 5.

⁷ Hom. in nat. SS. Petri et Pauli.

⁸ S. Cypr. ep. 8 ad Corn., ap. Coustant, n. 2.

⁹ S. Aug. de util. credendi, c. 17, n. 35.

¹⁰ S. Aug. epist. 61, al. 223, n. 2; ep. 69, al. 238, n. 1.

ELECTIO

1. — *Electiones Deputatorum in Italiae Parlamento.*

1. Quomodo sciscitanti, an oblatum Deputati munus in nationali conventu, quem *Parlamento* Itali vocant, excipi possit, respondendum sit?

R. Affirmative sub sequentibus conditionibus. 1. Ut Deputati electi in emittendo iuramento fidelitatis et obedientiae a lege praescripto adiciant limitationem: *salvis legibus divinis et ecclesiasticis*. 2. Ut huiusmodi limitatio fiat expresse in recitatione formulae ipsius iuramenti, audientibus saltem duobus testibus. 3. Ut ipsi Deputati electi animo comparati sint, et declarent se nunquam legibus improbis et iniustis favorem et suffragium esse laturos; imo huiusmodi leges, quatenus proponantur, esse notorie reprobaturus.

2. Qua se ratione gerere possint Episcopi rogati ut bonorum Deputatorum electioni faveant?

R. Nihil obstande, quominus Episcopi, et Ordinarii occasione electionum, quoties ad id requisiti fuerint, in mentem populi revocent, quemque fidelium pro suis viribus teneri ad impedienda mala, et ad promovenda bona. — S. Poenit. 1 Dec. 1866.

Opinio inoluit apud Dioeceses Italiae quamplurimas, politicas urnas adire licitum esse, ex quo S. Poenitentiaria, quoad hoc percontata, tantummodo respondit: *Non expedire*.

Ut omnis vero abiiceretur aequivocatio, SS^{mus} Pater, audita sententia istorum EE. DD. Cardinalium Inquisitorum generalium, collegarum meorum, iussit declarari, quod *Non expedire* prohibitionem importat. Ego autem, declarationem hanc dum A. Tuae communico, addicere cogor, SS^{mu}m Patrem, his in adiunctis, firmam manutenere prohibitionem eiusmodi.

Perutile quoque A. Tuae erit responsa agnoscere, quae S. Poenitentiaria anno 1883 dedit Episcopis sciscitantibus, tum quoad peccatum quod committitur, tum quoad censuras quae contrahuntur, politicis interessendo electionibus. Quoad peccatum, an idem culpae gravis reus habendus esset, qui suffragium daret pro Deputatorum electione, responsum paruit: *Sese habebit in casibus particularibus iuxta suam conscientiam et prudentiam, omnibus perpensis adiunctis*. Quoad vero censuras: *Irretiri vel non irretiri censuris, electionum politicarum causa, pendere ab adiunctis facti, et ab animi electorum dispositionibus; adiunctae et dispositiones ponderandae iuxta normas, quae in subiecta materia a probatis exhibentur auctoribus*. — S. C. S. O. 30 Iul. 1886.

Epistola SS^{mi} D. N. Leonis XIII ad E^mum Card. L. M. Parocchi circa modum quo Catholici in Italia sese gerere debeant quoad concursum ad politicas electiones.

E^me Cardinalis. — Quatenam ex Catholicis in Italia sese exerendi ratio quoad concursum ad politicas, ut aiunt, electiones servari debeat, ab hac Apostolica Sede iam satis declaratum fuit, ac saepius confirmatum. Apprime nota est Epistola encyclica, quam iussu antecessoris nostri Pii IX (cuius memoria in benedictione est) Sacra Poenitentiaria ad episcopos misit: in qua sic ista edicebat: Electionibus huiusmodi, perspectis omnibus rerum adiunctis, operam dare non expedit.

Quoniam vero ea definitio a plerisque in oppositum sensum detorquebatur, aliud congregationis, cui a S. Officio nomen est, Decretum, datum die 30 Iunii, anno 1886, Nobis approbantibus, haec adiciebat: *Non expedit*, prohibitionem importat: patefacto hac ratione catholicis officio iisdem electionibus abstinenti.

Nos ipsi deinceps viva voce iterum declaravimus, quanto concursus ad electiones municipales laude dignus est, et hodie praesertim summopere promovendus, tanto ad politicas eundem abhorrendum esse, utpote qui ob causas supremi ordinis omnino non expedit; quarum ultima non est, ipsa praesens rerum conditio, Romano Pontifici imposita, quae plenae Ministerii Apostolici libertati atque immunitati profecto respondere non potest.

Attamen probe novimus idemtidem circa mentis nostrae sensa adhuc controversias agi, verborum nostrorum vim imminui, et quae praecipimus eludi atque eludenda contendere.

Utique omni studio et arte suadere plerique nituntur, quaedam a Nobis temperamenta prodidisse, unde aperte constet, catholicis ad eadem electiones accurrere fas esse.

Nos igitur, E^me Cardinalis, opportunum denuntiare arbitramur, nihil per Nos, de his, quae hac super re ante edixerimus, immutatum fuisse: ac proinde omnes, quotquot veri catholici sunt, hortamur, ut iisdem praeceptionibus acquiescant, ac docili obsequio sese submittant.

Interim specialis benevolentiae erga Te nostrae pignus, Tibi E^me Cardinalis, apostolicam Benedictionem ex corde impertimus.

Ex Aedib. Vatican. die 15 Maii anno 1895.

LEO PAPA XIII.

2. — *Decretum S. C. de P. F. 17 Oct. 1829
pro electione Episcoporum Hiberniae.*

Cum ad gravissimum electionis Hiberniae Episcoporum negotium rite sancteque absolvendum certam aliquam methodum ubique in eo Regno servandam statuere in primis opportunum esse S. C. intellexerit, qua fieret, ut Sedes Apostolica exploratam notitiam habere possit meritorum sacerdotum pro quibus commendationes afferuntur ut ad aliquem Hiberniae Episcopatum eligantur, eadem S. C. postquam diu multumque de ea re definienda cogitavit, in generali tandem conventu die 1 Junii anno 1829, referente E^mo et R^mo D. Mauro S. R. E. Cardinali Cappellari S. C. Praefecto, censuit ac decrevit methodum in toto Regno Hiberniae super ea re servandam in posterum, esse debere eam, quae hic describitur.

Sede aliqua Episcopali, sive per Antistitis obitum, translationem, aliamve ob causam in posterum vacante, Vicarius iuxta formam a sacris Canonibus praescriptam, constituatur, qui Dioecesi viduatae, durante vacatione, praesit. Metropolitanus Provinciae, ubi vacatio contigerit, simul atque de vacatione, et Vicarii electione certior factus fuerit, litteris mandatoriis Vicario edicat, ut in diem vigesimum a dato edicto in unum convocet omnes, ad quos pertinebit Summo Pontifici commendare tres dignos ecclesiastici ordinis viros quorum unus a Summo Pontifice Dioecesi vacanti praeficiatur. Qui sint ii qui convocari debent, quae forma in convocando, et regendo conventu servanda sit, habetur ex sequenti expositione.

Qui in Hibernia nuncupantur Parochi, scilicet clerici ad Ordinem sacerdotalem evecti, censurarum immunes, quique parochiae seu parochiarum unitarum actuali ac pacifica possessione gaudeant, ad comitia convocandi sunt; ubi vero adest Capitulum convocabuntur cum parochis etiam canonici: Vicarius, edicto Metropolitanus accepto, intra octo dies, singulos presbyteros supra designatos, litteris scriptis, admonebit, ut loco quodam opportuno, in eadem monitione nominatim exprimendo, adsint die in edicto Metropolitanus statuto, ad tractandum de negotio ibidem descripto. Metropolitanus ipse, vel unus de suffraganeis eius Episcopis ab ipso delegatus Comitiis praesidebit, et nulla prorsus, et invalida habenda sunt ibidem acta, et statuta, non servata forma supra definita, sive in convocando, sive in moderando conventu. Parochis ceterisque de quibus supra, die et loco statutis mane in unum congregatis, Missa solemniter de Spiritu Sancto celebretur: Missaque finita, Praeses super sedile in medio Ecclesiae ascendet, omnibusque, quorum nihil interest, exire iussis, foribusque Ecclesiae clausis, Vicarius catalogum nominum parochorum et canonicorum, si adsit ibi Ca-

pitulum, Dioecesis vacantis Praesidi tradet, qui eorumdem nomina clara ac distincta voce a Secretario suo recitari mandabit, et unicuique eorum, postquam nomini responderit, sedem propriam assignabit. Si unus, aut plures parochi absint, Praeses a Vicario probationem exquiret absentibus sine fraude edictum fuisse, et tali probatione admissa, absentia cuiusvis numeri, modo quarta pars totius parochorum numeri adsit, nihil obstabit, quominus rata et valida sint quae in Comitiis gerantur.

Idem servandum erit circa canonicorum numerum in Dioecesi in qua Capitulum adest. Parochis ac canonicis qui Vicarii monitioni, sive propter adversam valetudinem, aliamve ob causam parere non valeant, liberum erit suffragia sua propria ipsorum manu scripta, involucro sigillato inclusa, et extrinsecus ad Praesidem directa cuivis alii paracho vel canonico eiusdem Dioecesis confidere, et suffragio sic habito et probato, eadem inerit vis, ac si parochus aut canonicus ipse praesens adesset, modo litterae certicatoriae de adversa eius valetudine a duobus artis medicinae peritis subscriptae ad Praesidem transmittantur. Insuper parochus iste vel canonicus, priusquam suffragium, modo supra descripto, ferat, eandem declarationem emittet, quam ceteri parochi ac canonici inter comitia emittere coram Praeside debebunt eiusque declarationis coram duobus parochis vel canonicis emissae probatio in medium erit proferenda coram Praeside, antequam suffragium admittatur. Comitiis ita compositis, ac Praeside tractanda proponente, duo Scrutatores, iuxta consuetas Canonum formas, eligantur. Dein Suffragatores ad urnam supra mensam positam singuli accedant, et clara altaque voce, tactis simul manu pectoribus, coram Deo, pro se quisque, affirmant, se neque gratia, neque favore inductos ei suffragaturos, quem dignum iudicent, qui Dioecesi vacanti praeficiatur. Postea, suffragio in urnam immisso, singuli ad propriam sedem recedent. His peractis, clara altaque voce a Scrutoribus ad Praesidem, et a Praeside ad conventum renuntianda sunt nomina trium eorum sacerdotum, in quos maior suffragiorum numerus conveniit. Tunc Praeses narrationem authenticam in scriptis redactam, parari coram Comitiis, eiusdemque duo exemplaria a seipso, et Secretario atque scrutatoribus subsignanda excribi curabit. Ex istis exemplaribus alterum Vicario tradendum, qui idem ad Sedem Apostolicam transmittat; alterum vero Metropolitanus, cuius munus erit idem ad suffraganeos suos Episcopos in unum congregatos referre. Quaecumque iura, privilegia, et munera supra recensentur tamquam Praesidi Conventus propriam, eadem Sede Metropolitana vacante, seniori Provinciae suffraganeo communicari volumus.

Episcopis Provinciae, Praeside Metropol-

tano, aut ipsius defectu seniori Provinciae suffraganeo, in unum congregatis, et narratione authentica supra memorata coram ipsis prolata, de eadem coram Deo iudicium sententiamque ferent. Praeses Episcoporum suffraganeorum sententiam de meritis trium sacerdotum, qui Sedi Apostolicae commendantur litteris consignatam uniuscuiusque Episcopi et Praesidis manu subscriptam, sigilloque munitam ad Sedem Apostolicam transmittet. Semel peracta commendatione, si Episcopi iudicaverint tres illos commendatos minus dignos esse, quorum unus ad Episcopatum promoveatur, tunc, quin detur novae commendationi locus, Summus Pontifex pro sua sapientia, viduatae Ecclesiae providebit.

Si agatur de Episcopo Coadiutore cum iure successionis cuius Episcopo assignando, eadem quae, Sede vacante, commendandi forma servanda est, cauto tamen varia privilegia, iura, et munera Metropolitana, aut seniori Episcopo suffraganeo iam attributa, ad Archiepiscopum, aut Episcopum cui Coadiutor assignandus est, unice pertinere, illaeso tamen servato iure Metropolitanis, quando suffraganei eius Episcopi ad ferendum suffragium convenerint. Tandem quicumque Sedis Apostolicae approbationi commendentur, cives sint indigenae Hiberniae, Serenissimo Imperii Britannici Regi fidelitate incorrupta obstricti, morum integritate, pietate, doctrina, ceterisque quae Episcopum decent, dotibus insigniti.

Haec sunt quae in commendandis Sedi Apostolicae sacerdotibus pro Episcoporum Hiberniae electione S. C. servanda praescripsit: ea vero decernens significari omnibus voluit, in documentis de hac re pertractantibus, ad S. Sedem transmittendis nihil inveniri debere, quod electionem, nominationem, postulationem innuat, sed simplicem commendationem: memorata praeterea documenta esse debere iussit in forma supplicis libelli ita concepti, ut inde pateat nullam in S. Sedem inferri obligationem eligendi unum ex commendatis.

Declaravit denique S. C. salvam semper atque illaesam manere debere Sedis Apostolicae libertatem in eligendis Episcopis, ita ut commendationes lumen tantum, et cognitionem S. C., nunquam tamen obligationem sint allaturae.

3. — *Litt. S. C. de P. F. 25 Apr. 1835 ad Archiepisc. Dublin. de eodem argumento.*

Initum a S. Congregatione consilium ut certam methodum in regno Hiberniae servandam decerneret circa sacerdotes commendandos Apostolicae Sedi quando agitur de episcoporum electione in eo totum versatum est ut, memorata methodo accurate servata, Apostolica Sedes exploratam notitiam habere possit meritum sacerdotum pro quibus commendationes

afferuntur. Quare Sacra Congregatio in decreto quod die prima Iunii anno 1829 ea de re factum fuerat, ac die 17 Octobris eiusdem anni promulgatum est, declaravit mentem suam esse ut commendationes illae lumen tantum ac cognitionem sibi compararent circa eos inter quos Apostolica Sedes episcopos est electura. Voluit quidem dioecesanum clerum consuli atque eiusdem opinionem circa sacerdotes commendandos per secreta suffragia requiri. Id autem ea tantum de causa factum est, ut Sanctae Sedi constaret quinam praecipue sacerdotes aestimationem obtineant cleri dioecesani, et tale testimonium consequantur ex quo intelligi possit eos apud dioecesanum clerum ad episcopatum consequendum idoneos censi. Hoc vero unico scrutinio fieri posse manifestum est, et revera decreti superius memorati contextus hic est, ut in uno tantum scrutinio res peragatur atque ex eo scrutinio constet quinam sint *tres sacerdotes in quos maior suffragiorum numerus convenerit*.

Ad S. Congregationis notitiam nuper pervenit in aliquibus Hiberniae dioecesibus hoc obtinuisse ut in conventibus qui habentur a clero dioecesano ad sacerdotes S. Sedi commendandos ex quibus episcopus aliquis eligatur, non unum scrutinium sed tria fiant. Intelligens S. Congregatio hinc evenire posse, ut non tres praestantiores ex clero, sed unus revera commendetur atque ei duo alii veluti ad formam tantum adiungantur meritis omnino inferiores; cupiens praeterea eadem S. Congregatio ubique in Hibernia eandem methodum circa eiusmodi commendationes servari, scribendam iudicavit Amplitudini Tuae hanc epistolam caeteris Archiepiscopis communicandam, ut in dioecesibus omnibus Hiberniae constet unicuique scrutinium in conventibus cleri peragendum esse ad tres sacerdotes Sanctae Sedi commendandos antequam ipsa deveniat ad episcopi alicuius Hiberniae dioecesis electionem, et hunc verum decreti diei 1 Iunii 1829 sensum esse.

4. — *Decr. S. C. de P. F. 21 Apr. 1852 pro electione Episcoporum Angliae.*

Ut ecclesiae noviter per Sanctissimum D. N. in Angliae regno constitutae magis in dies floreat, iisdemque Antistites iugiter praeficiantur qui vitae probitate, doctrina, zelo ac prudentia spectatissimi existant, peropportuno visum est si ab ecclesiasticis viris qui sacris obeundis muneribus inter alios praestiterint, potissimum vero testimonio Episcoporum pro tempore existentium, nonnulli Apostolicae Sedi commendentur ex quibus eadem ad episcopalem gradum, quem magis idoneum censuerit eligere valeat.

Commendatio vero huiusmodi tanti momenti esse noscitur, ut inspectis animadversionibus ab Eñño et Rñño D. Nicolao S. R. E. Card. Wi-

seman, ac RR. PP. DD. Episcopis Angliae red-
ditis, ac re accurate perpensa, S. C. de P. F.
in generali conventu habito die 3 Aprilis 1852
peculiari instructione methodum proponendam
censuerit.

Cum Episcopus est constituendus, capitula-
riter dignitarius et canonici illius ecclesiae con-
veniant, precibus de more praemissis ac prae-
stito iuramento de secreto servando, tribus vi-
cibus suffragia ferantur circa personas S. Sedi
veluti digniores commendandas. Si in aliqua
ex tribus vicibus in favorem nullius adsint suf-
fragia tot numero quae excedant maiorem par-
tem vocum, actus nullius momenti existat atque
iterum suffragia ferantur.

Actus capitularis rite descriptus atque obsi-
gnatus, transmittendus erit ad Archiepiscopum
vel ad suffraganeum antiquiorem, vacante sede
archiepiscopali, vel si de commendandis ad
ipsum archiepiscopatum agatur, ut coetus epi-
scopalis, consiliis collatis circa tria nomina al-
phabetico nomine descripta, quae in singulis
votationibus maiorem suffragiorum partem ob-
tinuerint ad S. C. referant, suamque opinio-
nem tradant, transmissio etiam ipso authentico
capitulari actu.

Demum cum contingere aliquando possit ut
canonici legitime impediuntur ne ad capitulum,
in quo huiusmodi fieri debet commendatio,
accedant, censuit S. C. admittendos tunc esse
eorumdem procuratores ad effectum tantum
tradendi schedam cum nomine et praenomine
eligendi.

Ceterum animadvertendum ac declarandum
censuit S. C. his omnibus contineri tantum-
modo commendationem, adeo ut quando ne-
cessarium vel opportunum videatur, Apostolica
Sedes suo utatur iure alterum quoque praeter
commendatos eligendi.

Cum vero haec omnia SS. D. N. Pio PP. IX.
a S. Congregationis Secretario relata fuerint
in aud. die 6 eiusd. mensis et anni, Sanctitas
Sua benigne eadem probavit, ac servari decre-
vit, contrariis quibuscumque haud obstantibus.

In Congr. Gen. 7 Iulii 1858 statuta est pro
eligendis Episcopis Hollandiae seu Neerlandiae
eadem methodus quae pro Episcopis Angliae.

5. — *Decr. S. C. de P. F. 21 Ian. 1861 pro
electione Episcoporum Statuum Foederat.
Americae Septentr.*

Quum ad Catholicae Ecclesiae utilitatem at-
que ad animarum salutem promovendam nil
magis conferre compertum sit, quam ut Do-
minico gregi sacrorum Antistites doctrina ac
prudencia insignes praeficiantur, idcirco S. Se-
des peculiare quovis tempore studium in ne-
gotio electionis Episcoporum adhibendum cu-
ravit. Quam utique in rem sapientissimae ex-
tant canonicae sanctiones, variae quidem pro

varietate temporum ac regionum, at specialibus
semper et temporum et locorum adiunctis ac-
commodatae. Nil igitur mirum si pro foede-
ratis statibus Americae Borealis, ubi novae
passim efformantur civitates novaeque proinde
tractu temporis Dioeceses ac Provinciae Eccle-
siasticae instituuntur, Sacrum Consilium Chri-
stiano Nomini Propagando opportuna haud
multis ab hinc annis ediderit decreta, quibus
tales eligerentur pro vacantibus sedibus Epi-
scopi, quales inibi catholicae Religionis status
eiusque in dies progressus ac dilatio postu-
larent. Et sane laudatum S. Consilium die
18 Martii 1834 decretum edidit *super methodo
servanda in Episcoporum Dioecesium foedera-
tarum Americae Sept. Provinciarum electione*,
quod sic se habet:

« Cum ad Religionis incrementum in foede-
ratis Americae regionibus stabilius procuran-
dum in primis conferat, ut Episcoporum Dioe-
cesium ibi statutarum electionis gravissimum
negotium rite sancteque absolvatur; S. C. de
Propaganda Fide valde opportunum esse ad
hoc consequendum existimans, ut certa me-
thodus ubique in illis Dioecesium servanda
statuatur, qua fiat, ut Sedes Apostolica explo-
ratam notitiam habere possit meritorum sacer-
dotum pro quibus commendationes afferuntur,
in generali conventu die 18 Martii anno 1834
habito, et referente E^mo et R^mo D. I. Antonio
S. R. E. Cardinali Sala, censuit ac decrevit in
ea re esse servanda quae sequuntur.

« Cum aliqua Sedes Episcopalis vacaverit
requirendum est Episcoporum omnium provin-
ciae ecclesiasticae suffragium de sacerdotibus
singulis, qui Sedi Apostolicae commendandi
esse videntur pro nova Episcopi electione. Quo-
niam vero id in Concilio provinciali facillime
et accurate fieri potest, si intra tres menses ab
obitu Episcopi Concilium provinciale habendum
est, expectanda erit Concilii celebratio antequam
ad commendandos sacerdotes, qui Episcopatu
digni censentur, ad S. Congregationem scriba-
tur. In Concilio autem collatis inter se senti-
tiis Episcopi statuunt, quos sacerdotes S. Sedi
commendent vere idoneos, et de Ecclesia be-
nemeritos qui Sedes vacantes obtineant, vel
coadiutoris officium suscipiant illius Episcopi
qui auxilio coadiutoris indigere censeatur.

« Quod spectat vero ad casus quibus, prout
superius statutum est, Concilii provincialis ce-
lebratio non ita proxima sit, ne Sedes Episco-
palis aliqua diu vacet, primum hoc magno-
pere opportunum factu est, ut singuli Episcopi
litteras subscriptas, et sigillo duplici munitas
exemplo apud se habeant quibus contineantur
nomina trium saltem sacerdotum quos idoneos
arbitrentur ad Dioecesim regendam; hae autem
litterae ita exterius obsignari debent, ut adve-
niente Episcopi morte Vicario generali traden-
dae esse intelligantur: Vicarius vero generalis

alterum earum litterarum exemplum ad Archiepiscopum, alterum ad propinquiorem, vel ad seniore duobus Episcopis propinquieribus deferendum curet. Eo litterarum exemplo accepto Episcopus propinquior ad Archiepiscopum scribet suasque animadversiones adiiciet. Epistola Episcopi propinquieris ad Archiepiscopum delata, vel, si neglexerit is scribere, rationabili elapso temporis spatio Archiepiscopus ad omnes Episcopos ne propinquiori quidem excepto scribet, et nomina illa cum suis animadversionibus communicabit, aliorum etiam nominibus additis, si illi quos Episcopus designaverat Archiepiscopo idonei minime videantur. Post acceptas Archiepiscopi litteras, omnes Episcopi ad S. C. sine mora scribent suas sententias et suffragia de tribus illis, vel sex commendatis exposituri. Vacante Sede Metropolitana, litterae Archiepiscopi demortui nomina trium sacerdotum designantes a Vicario generali ad Episcopum propinquiorem, et ad suffraganeum Episcopum seniore mittendae sunt. Episcopus autem senior suffraganeus faciet ea omnia quae de Archiepiscopo superius statuta sunt, ubi agitur de Episcopi electione. Quod si apud Episcopum vel Archiepiscopum demortuum litterae memoratae de trium sacerdotum designatione non reperiantur, Vicarius generalis Episcopum propinquiorem vel seniore ex duobus propinquieribus de ea re certiore statim faciet, ut Episcopus propinquior tria designet Sacerdotum nomina epistola ad Archiepiscopum mittenda. Archiepiscopus ea accepta ad omnes Episcopos scribet, et ea omnia fient quae iam indicata sunt circa agendi rationem tenendam ubi litterae Episcopi aut Archiepiscopi sacerdotum nomina ante mortem designantis fuerint repertae. Si Episcopus propinquior ad Archiepiscopum scribere neglexerit, Archiepiscopus ipse tria nomina sacerdotum suffraganeis omnibus, propinquiori non excepto, designabit. Si agatur de Archiepiscopi electione, senior Episcopus suffraganeus faciet omnia, quae in Episcopi electione, ab Archiepiscopo facienda esse decretum est.

« Quod pertinet ad electionem Coadiutorum, excepto casu quo Sedes Apostolica alia ratione agendum esse statuerit, Episcopus, qui coadiutorem petit, nomina trium sacerdotum Archiepiscopo et Episcopis suffraganeis significabit, supplicem libellum de ea re ad S. C. mittet, et Archiepiscopus et Episcopi S. Congregationi mentem suam de coadiutore eligendo communicabunt. Haec sunt quae in commendandis Sedi Apostolicae sacerdotibus pro Foederatae Americae Episcoporum electione S. C. servanda praescripsit. Ea vero decernens notum omnibus esse voluit in litteris de hac pertractantibus ad S. Sedem transmittendis nihil inveniri debere, quod electionem aut nominationem praeseferat, ita ut etiam ex litterarum forma pateat nullam

in S. Sedem inferri obligationem eligendi aliquem ex commendatis: salva enim manere debet et illaesa Sedis Apostolicae libertas in eligendis Episcopis; commendationes vero lumen tantum et cognitionem S. Congregationi non autem obligationem afferent.

« Datum Romae ex aedibus S. Congregationis de Propaganda Fide die 14 Iunii 1834 ».

Huic autem Decreto Em̃i ac Rm̃i Patres Sacrae Congregationis in conventu generali habito die 10 Augusti 1850 et aliud addendum censuerunt sequentis tenoris:

« Sacra Congregatio de Propaganda Fide die 14 Iunii an. 1834 Decretum edidit, quod incipit: *Cum ad religionis incrementum*, inscribitur vero: *De methodo servanda in Episcoporum Dioecesium foederatarum Americae Septentrionalis provinciarum electione*. Cum vero deinde, Deo favente, dioecesium numero per illam regionem aucto, Ecclesias quae antea uno Metropolitanae suberant, inter plures partiri necesse fuerit; aliquid supradicto decreto seu instructioni addendum visum est ut commendatio sacerdotum pro vacantibus Ecclesiis ea ratione fiat, quae cum nova illarum partitione, ac provinciarum statu cohaereat. Proinde S. C. in generali conventu die 10 mensis Iunii anni huius habito, referente infrascripto eiusdem Praefecto, omnibus mature perpensis, ratione quoque voti habita ea de re ab Episcopis exhibiti ex Concilio VII Baltimorensi; decrevit ut in posterum, servatis quoad reliqua iis quae in supradicto decreto continentur, Archiepiscopus provinciae ad quam pertinet Ecclesia de novo Pastore providenda, commendationem sacerdotum qui proponuntur ad ceteros Archiepiscopos transmittat qui S. Sedi suam sententiam de sacerdotibus sic commendatis aperiant. Datum etc. ».

Mense tamen Augusti anni 1856 idem Sacrum Consilium Provinciae Ecclesiasticis Baltimorensi, S. Ludovici, Neo-Aurelianensi ac Cincinnatiensi indulsit ut de commendandis candidatis pro sedibus vacantibus agatur in coetibus Episcoporum comprovincialium addita tantum obligatione scribendi ad Metropolitanum vel Episcopum non comprovincialem quum res sit de candidatis a Provincia extraneis. In Comitibus vero generalibus die 7 Augusti 1859 et illud decretum fuit, ut cum novus Archiepiscopus vel Archiepiscopi coadiutor eligendus sit, omnes circa eiusmodi electionem foederatorum statuum Metropolitanus consulantur.

Porro etsi eiusmodi normas opportunissimas esse ac religiose ab Episcopis foederatorum statuum in praxim deductas fuisse constaret, nihilominus cum hinc adiuncta Sept. Americae graviora quotidie efficerentur, sedulioresque Pastorum Ecclesiae vigilantiam exquirent inde vero quae humana sunt mutari semper in melius valeant ac perfici ulterius, propterea Em̃i

ac Rm̃i Patres S. Congregationis de Prop. Fide et alia quaedam supradictis Decretis addi oportune posse censuerunt, ex quibus sacerdotum ad Episcopatum in iis regionibus promotiones, quantum humana fragilitas patitur, omni prorsus exceptione maiores ac sub quolibet respectu optimae obtineantur.

Quamobrem factum est ut Sacra haec Congregatio datis sub die 25 Maii 1854 literis ad omnes Foederatorum Statuum Archiepiscopos, ab iisdem petierit, ut quaecumque in sua sententia prodesse possent ad perficiendam hactenus vigentem in America Sept. rationem eligendi sacrorum Antistites, ea diligenter atque ingenue patefacerent.

Quandoquidem vero omnes ad unum memorati Archiepiscopi, prout singulis in Domino visum fuerat, responderint, Em̃i ac Rm̃i Patres praelaudatae S. Congregationis in generalibus comitiis habitis die 21 Ian. huius anni diligens responsionum examen instituerunt, pluraque in eis sapienter dicta atque ad intentum finem non parum utilia invenerunt. Quibus omnibus mature perpensis, censuerunt quidem haud recedendum esse a Decretis supra relatis dierum 14 Iunii 1834 nec non 10 Aug. 1850 ac posterioribus declarationibus, quibus vicens per Americam electionum systema innititur, verum illis quae sequuntur adiicienda putarunt atque ab omnibus ad quos spectat S. Sedi proponere viros ecclesiasticos pro vacantibus Dioecesibus Foederatorum Statuum, stricte servanda mandarunt.

1. Omnes ac singuli Foederatorum Statuum Antistites tertio quoque anno tum Metropolitano provinciae suae, tum S. Congregationi de Prop. Fide nomina sacerdotum exhibebunt, quos dignos atque idoneos ad munus episcopale obeundum existimaverint. Id vero secretissime praestabunt, ne forte cuiuspiam ambitio excitetur.

2. In notulis eiusmodi conficiendis maxima pro viribus utentur cura, ut de qualitatibus eorum qui commendantur certiores fiant.

3. Quum aliqua Sedes vacaverit sive episcopalis sive metropolitana, Antistites omnes ad quos pertinebit Summo Pontifici commendare viros ecclesiasticos, ut eorum unus vacanti Ecclesiae praeponatur, in Synodum aut in specialem coetum convenient, ut proponendorum qualitates discutiant ad tramitem quaestionum quae hanc in rem typis impressae praesentibus litteris apponuntur.

4. Antequam vero praedictus conventus convocetur, ad Archiepiscopum vel seniore provinciae Episcopum eorum nomina transmittentur, quos singuli Antistites commendandos esse putaverint.

5. Qualitates candidatorum publice in coetu Episcoporum discutientur, praesidente Archiepiscopo vel seniore provinciae Antistite: suffragia vero secreto in urnam immittentur.

6. Acta denique conventus ad Sacram Congregationem de Propaganda Fide ab Archiepiscopo vel Episcopo provinciae seniore deferrentur.

Notandum: In Concilio Plenario Baltimorensi III quod a S. C. de Prop. Fide recognitum est decreto 21 Septemb. 1885 haec statuta sunt: 1. Quando ob sedem vacantem proponenda sunt S. Sedi nomina eorum qui commendandi videantur pro dioecesi vacante, convocentur consultores et rectores inamovibiles praedictae dioecesis. Horum erit tria nomina eorum quos dignos iudicaverint Episcopis provinciae indicare, ut hi prae oculis habeant haec nomina in proponendis Sedis Apostolicae candidatis.

2. Consultoribus et rectoribus ita congregatis praesideat Archiepiscopus, vel si impeditus est, Episcopus suffraganeus eiusdem provinciae ab ipso delegandus; si vero de sede metropolitana vacante agatur, congregatis praesideat suffraganeus antiquior ratione ordinationis, vel eo impedito, alius Episcopus ab ipso delegandus.

3. Antequam ad suffragia ventum fuerit, consultores et rectores praedicti iurent se neque gratia neque favore induci ad suffragium ferendum. Huiusmodi autem suffragium erit secretum et consultivum tantum.

4. Praeses mittet verbale huius conventus, Secretarii subscriptione signatum, ad ceteros Episcopos et ad S. Congregationem.

5. Die constituta convenient Episcopi et nomina sic proposita, vel alia ab ipsis proponenda, iuxta Instructionem S. Congregationis die 21 Ianuarii 1861 datam discutient, et notulam trium candidatorum Sanctae Sedi exhibendam conficient. Quod si iudicaverint nomina a clero proposita esse reiicienda, rationes suas Sacrae Congregationi exponere non omittant.

6. In reliquis omnibus praedictam Instructionem sequantur.

Quum vero agitur de designando Episcopo coadiutore cum iure successionis omnino servantur quae in regulis 1., 3., 4., 5., et 6. supra citatis enumerantur. Regula autem 2. sic immutabitur: Consultoribus et rectoribus ita congregatis praesidebit Archiepiscopus sive Episcopus pro quo coadiutor eligendus est; aut, si impeditus sit, Vicarius Generalis, vel alius sacerdos ab ipso delegandus. Episcopus autem hoc in casu poterit, si velit, suggerere aut designare nomina eorum, qui ipsi pro hoc munere maxime accepti forent.

In electione Episcopi pro dioecesi noviter erecta observentur quae in regulis 2., 3., 4., 5., 6. supra praescribuntur. Regula autem 1. erit sequens: quando S. Sedi proponenda sunt nomina eorum qui commendandi videntur pro dioecesi noviter erecta, convocentur consultores dioecesis vel dioecesium, e quibus nova dioe-

cesis formata est, et rectores inamovibiles novae dioecesis. Horum erit tria nomina eorum, quos dignos iudicaverint, Episcopis provinciae exhibere, ut ii prae oculis habeant haec nomina in proponendis Sedi Apostolicae candidatis.

Haec eadem norma pro electione Episcoporum extensa fuit ad dioeceses Canadenses in Congr. Gen. 2 Dec. 1862.

6. — *Litt. Encycl. S. C. de P. F. 15 Maii 1892 ad Archiepiscopos Stat. Foeder. Americae Sept.*

.... Profecto non ignorat Amplitudo Tua, occasione vacantium Sedium episcopalium varios isthic excitari solitos apud clerum populumque catholicum motus, quos graviores crebrioresque sensim fieri experientia docet. Et sane quae in tali causa evenire solent, ea nec levia sunt, nec obscura, nec eiusmodi quae ab hac S. C. silentio prorsus praeteriri possint. In proponendis enim ad episcopale munus candidatis clerum ac populum, praeter statuta iura, commoveri passim conspicimus; per publicas ephemerides contentiones vulgantur et exardescunt, publice ac privatim ea de re comitia habentur ubi proprios quaeque factio candidatos extollit, alienos criminando deprimit.

Quod vero huiusmodi contentiones alere maxime solet, studium est in unaquaque factione vehemens Episcopum habendi e suorum popularium numero, quasi privatis commodis non utilitati Ecclesiae per idonei Pastoris electionem esset prospiciendum. Porro cum hanc unam utilitatem in praeficiendis populo christiano Episcopis Apostolica Sedes ubique per orbem spectet, tum id maxime in Statibus Foederatis Americae, ubi variae ex Europa gentes novam isthic patriam sibi constituentes, in unum populum coalescunt, unamque proinde nationem efformant.

Quapropter cum eligendorum Episcoporum in Statibus Foederatis normae accurate sapienterque definitae tradentur in Conciliis Nationalibus, ac praesertim in Concilio Plenario Baltimorensi III, sedulo est incumbendum ut omnia hac in re submoveantur contraria molimina. Etenim ea decreta temporum locorumque necessitatibus apprimè consentanea, suffragio cunctorum istius ditionis Episcoporum lata, Apostolicae Sedis auctoritate firmata, ea profecto sunt quae non possent, in privatorum hominum gratiam, sine gravi disciplinae iactura praeteriri... Clerus ac populus in unaquaque dioecesi in primis moneatur de dolendo exitu, quem huiusmodi contentiones habent, non ideo solum quod debitam animorum concordiam dirumpunt, et ecclesiasticae disciplinae firmitatem laxant, sed etiam quod ipsis acatholicis in offensionem et scandalum cedunt. Tum etiam

S. Congregationis nomine palam significant Episcopi frustra prorsus ea agitari, quae praeter Conciliorum praescripta peraguntur, cum Apostolica Sedes nihil habeat antiquius, quam firmitatem tueri ecclesiasticae legis, quae vindex est ordinis et munimen pacis.

7. — *Decr. S. C. de P. F. 19 Maii 1866 pro electione Episcoporum Australiae.*

Quum ad Catholicae Ecclesiae utilitatem atque ad animarum salutem promovendam nil magis conferre compertum sit, quam ut Dominico gregi sacrorum Antistites doctrina ac prudentia insignes praeficiantur, idcirco S. Sedes peculiare quovis tempore studium in negotio electionis Episcoporum adhibendum curavit. Quam utique in rem sapientissimae extant canonicae sanctiones, variae quidem pro varietate temporum ac regionum, at specialibus semper et temporum et locorum adiunctis accommodatae. Nil igitur mirum si pro regionibus, ubi novae passim efformantur civitates, novaeque proinde dioeceses institutae sunt, atque in posterum instituendae praevidentur, Sacrum Consilium Christiano Nomini Propagando, certam methodum ac peculiaribus locorum conditionibus cohaerentem servari statuerit, qua Sedes Apostolica exploratam notitiam sacerdotum ad episcopale officium ac dignitatem promovendorum assequi valeat. In hunc porro finem a Sacro Consilio Chr. Nom. Prop. sub die 24 Ianuarii anni 1861 ad universos foederatorum Americae statuum Episcopos datae sunt literae, quibus optima methodus pro commendatione candidatorum ad episcopale munus eligendorum decernitur atque sancitur. Quandoquidem vero magna Australiae regio in iisdem fere versatur adiunctis, quibus Status Borealis Americae inveniuntur, idcirco Emi ac Rmi Patres laudati Sacri Consilii in comitiis generalibus habitis die 20 Martii 1866 easdem normas ad Australiam extenderunt; quae quidem ad sequentia capita reducuntur.

1. Omnes ac singuli Aastraliae sacrorum Antistites tertio quoque anno tum Metropolitano provinciae suae, tum S. Congr. de Prop. Fide nomina sacerdotum exhibebunt, quos dignos atque idoneos ad munus episcopale obeundum existimaverint. Id vero secretissime praestabunt, ne forte cuiuspiam ambitio excitetur.

2. In notulis eiusmodi conficiendis maxima pro viribus utentur cura, ut de qualitatibus eorum qui commendantur, certiores fiant.

3. Quum aliqua Sedes vacaverit sive Episcopalis sive Metropolitana, Antistites omnes ad quos pertinebit Summo Pontifici commendare viros ecclesiasticos, ut eorum unus vacanti Ecclesiae praeponatur, in Synodum, si intra tres menses locum habeat, aut in specialem coetum convenient, ut trium saltem pro-

ponendorum qualitates discutiant ad tramitem quaestionum quae hanc in rem typis impressae praesentibus literis apponuntur.

4. Antequam vero praedictus conventus convocetur, ad Archiepiscopum vel seniore provinciae Episcopum eorum nomina transmittentur, quos singuli Antistites commendandos esse putaverint.

5. Qualitates candidatorum publice in coetu Episcoporum discutientur, praesidente Archiepiscopo vel seniore provinciae Antistite: suffragia vero secreto in urnam immittentur.

6. Acta conventus ad Sacram Congregationem de Propaganda Fide ab Archiepiscopo, vel Episcopo provinciae seniore deferentur.

7. Quod pertinet ad electionem coadiutorum, excepto casu, quo Sedes Apostolica alia ratione agendum esse statuerit, Episcopus, qui coadiutorem petit, supplicem libellum de ea re ad S. C. mittet, eiusque habita venia, nomina trium sacerdotum Archiepiscopo et Episcopis suffraganeis significabit, qui eidem S. Congregationi mentem suam de coadiutore eligendo communicabunt.

8. Cum in Australia provincias ecclesiasticas multiplicari contigerit, de commendandis candidatis pro sedibus vacantibus agetur in coetibus Episcoporum comprovincialium, addita tantum obligatione scribendi ad Metropolitanum vel Episcopum non comprovincialem quum de candidatis a provincia extraneis res erit.

9. Ubi vero novus Archiepiscopus vel Archiepiscopi coadiutor eligendus fuerit omnes circa eiusmodi electionem Australiae Metropolitanis consulentur.

10. Omnibus denique notum esse debet in literis de supradictis rebus pertractantibus ad S. Sedem transmittendis, nihil inveniri debere quod electionem, nominationem, postulationem innuat, sed tantum proprie dictam commendationem, ita ut etiam ex litterarum forma pateat nullam in S. Sedem inferri obligationem eligendi aliquem ex commendatis: salva enim manere debet et illaesa Sedis Apostolicae libertas in eligendis Episcopis; commendationes vero lumen tantum et cognitionem S. Congregationi non autem obligationem afferent.

Notandum: In Concilio Plenario Australasiae, quod a S. C. de Prop. Fide recognitum est decreto 1 Maii 1887, haec statuta sunt:

1. Episcopus iuxta facultatem a Sancta Sede acceptam non omittet, durante vita, scripto designare sacerdotem dioecesanum qui sede vacante eam administret. Si vero Episcopus in hoc negligens fuerit, Archiepiscopi Metropolitani erit pro suffraganeis sedibus Administratorem deputare, senioris vero Suffraganei pro archiepiscopali sede. Hic autem Administrator eligatur ex Consultoribus vel Rectoribus Parochialibus vacantis dioecesis.

2. Administratore convocante convenient ad

cathedralem ecclesiam intra quindecim dies Consultores dioecesani et Rectores inamovibiles vacantis dioecesis qui secreto suffragio in scriptis tria nomina proponunt ecclesiasticorum quos digniores et magis idoneos iudicaverint ad episcopale munus gerendum, ut Episcopi Provinciae ea nomina prae oculis habeant in proponendis Sedi Apostolicae candidatis.

3. Consultoribus et Parochialibus Rectoribus ita congregatis praesideat Archiepiscopus, vel aliquis Episcopus suffraganeus ab ipso delegandus; si vero de Sede Metropolitana vacante agatur, congregatis praesideat suffraganeus consecratione antiquior, vel eo impedito alius Episcopus suffraganeus ab ipso delegandus.

4. Antequam ad suffragia ventum fuerit, Consultores et Parochiales Rectores iuramentum emittant se neque gratia neque favore induci ad suffragium ferendum.

5. Verbale huius conventus, propria et secretarii subscriptione signatum, statim mittet Praeses ad Provinciae Episcopos et debito tempore etiam ad S. C. de Prop. Fide.

6. Die constituta Episcopi Provinciae convenient et nomina a clero sic proposita vel alia ab ipsis proponenda, iuxta Instructionem S. Congregationis die 19 Maii 1866 datam discutient, et notulam trium candidatorum Sanctae Sedi exhibendam conficient. Quod si nomina a clero proposita haud probanda esse iudicaverint, rationes suas seu motiva S. Congregationi exponere non omittant.

7. Quoad cetera, praedicta Instructio S. C. in omnibus accurate servetur.

8. Si vero agatur de designando Episcopo Coadiutore cum iure successionis, die ab Archiepiscopo statuta convenient Consultores et Parochiales Rectores; praesidebit Archiepiscopus vel illo deputante Episcopus, pro quo Coadiutor eligendus est, vel utroque impedito alius suffraganeus ab Archiepiscopo deputatus. Quoad cetera norma supra tradita pro Episcopi electione vacante Sede observetur.

9. In electione Episcopi pro dioecesi noviter erecta, convocantur ab Archiepiscopo Consultores dioecesis vel dioecesium e quibus nova dioecesis formata est, et Rectores Parochiales si qui sint in nova dioecesi. Quoad reliqua normam iam traditam sequantur.

8. — *Decr. S. C. de P. F. 25 Iulii 1883 pro electione Episcoporum Scotiae.*

Cum inde ab anno 1878 sub initio Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Leonis PP. XIII per Apostolicas eius Literas *Ex Supremo Apostolatus apice*, episcopalis Hierarchia in Scotia ex Sacrae huius Congregationis consulto feliciter fuerit restituta, Sacra eadem Congregatio, ut gravissimum electionis Scotiae Episcoporum negotium rite sancteque in posterum absolvetur, certam aliquam methodum in omnibus

illius regni dioecibus servandam opportunum esse existimavit, qua fiat ut Sedes Apostolica exploratam notitiam habere possit de meritis sacerdotum, ex quibus qui magis idoneus censendus fuerit ad episcopalem gradum eligi valeat. Itaque in generali conventu habito die 18 Iunii 1883 S. Congregatio, omnibus mature perpensis, censuit ea super re methodum quae hic adscribitur esse in Scotia servandam. Sede aliqua episcopali vacante, atque Vicario sive Administratore iuxta normas a sacris canonibus generatim, vel ab Apostolicis Litteris sa: me: Benedicti XIV, pro locis Missionum speciatim praescriptas¹ constituto, qui dioecesi viduatae, durante vacatione, praesit; convocatio fiet eorum, ad quos pertinebit commendare tres ecclesiasticos viros, quorum unus a Summo Pontifice, si ita ei visum fuerit, dioecesi vacanti praeficiatur. Et quidem, si in dioecesi vacante canonicorum Capitulum erectum non fuerit, Metropolitanus S. Andreae et Edimburgensis vel in ipsius defectu senior ex suffraganeis eius, conveniat cum Archiepiscopo Glasguensi (nisi agatur de vacatione ipsius Sedis Glasguensis, quae S. Sedi immediate subiecta est et suffraganeos non habet) relate ad diem et locum statuendum, quo primum omnes Episcopi adunari commode possint, et pro eo die omnes Episcopos convocabit. Ii vero una cum Archiepiscopo Glasguensi, omnes simul, si fieri possit, adunati, et praesidente Metropolitano seu in eius defectu Archiepiscopo Glasguensi, singuli suffragium tribus vicibus ferent, indicando nomina ecclesiasticorum virorum quos veluti candidatos ad sedem vacantem Apostolicae Sedi proponendos dignos esse in Domino existimaverint. Collatis vero suffragiis, referent in scriptis huic S. Congregationi nomina trium candidatorum, in quos maior suffragiorum numerus convenerit, simul indicando quo ordine ex pluralitate votorum iidem pro meritis sint recensendi, nec non notitias de singulis suppeditando ad normam quaestionum, quae ab hac S. Congregatione in speciali schemate ad id proponi solent.

Si vero in vacante dioecesi Capitulum erectum fuerit, Vicarius Capitularis Praepositum et Canonicos convocabit, qui capitulariter coadunati, et precibus de more praemissis, tribus vicibus suffragia ferent circa personas S. Sedi velut digniores commendandas. Tum Capitulum nomina alphabetico ordine disposita eorum trium sacerdotum, in quos maior numerus suffragiorum convenerit, ad Metropolitanum vel in eius defectu ad seniores suffraganeum transmittet, ut ceteris Episcopis, ut supra dictum est, in unum convenientibus communicentur, qui quidem ea excutient, ut deinde S. Sedi referant quomodo iuxta suam sententiam disponenda sint, attento ordine meritorum, et de singulis candidatis notitias dabunt ad normam quaestionum, de quibus supra dictum est. Episcopis vero liberum erit alia etiam nomina addere, quae magis opportuna censuerint, ac deinde ipsum authenticum actum capitularem, ac relationem sententiae in quam Episcopi venerint ad S. Sedem per hanc S. Congregationem transmittent. Sacra porro haec Congregatio declarari voluit nomina candidatorum, sive uno sive altero ex supradictis modis pro rerum circumstantiis innuantur, per simplicem commendationem proponi ut notitiam tantum ac lumen afferre valeat in electione perficienda quae, ut iuris est, ad Apostolicam Sedem omnino pertinet, cui plena libertas servatur alium etiam extra propositos, si ita ipsi placuerit, ad vacantem Sedem episcopalem nominandi.

9. — *Electi et nominati
ad Sedes episcopales vacantes.*

Confer verbum *Vicarius Capitularis*.

10. — *De electione Romani Pontificis, si contingat Sedem Apostolicam vacare durante Concilio Oecumenico Vaticano.*

Confer Const. Pii IX *Cum Romanis Pontificibus* 10 Dec. 1869.

ELEEMOSYNA

1. — *Eleemosynae faciendae libertas.*

Confer verbum *Errores Enc. Quanta cura*.

EPHEMERIDES

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE PUBLICARUM EPHEMERIDUM SCRIPTORIBUS.

Obligationes Scriptorum publicarum ephemeridum sapientissime recenset Leo XIII in sua

Epistola Enc. *Immortale Dei* 1 Nov. 1885. « Quaecumque, inquit Summus Pontifex, virtuti veritatisque contraria, ea in luce atque in oculis hominum ponere non est aequum... — Defensio quidem catholici nominis necessario

postulat, ut in profitendis doctrinis, quae ab Ecclesia traduntur, una sit omnium sententia, et summa constantia, et hac ex parte cavendum, ne quis opinionibus falsis aut ullo modo conniveat, aut mollius resistat, quam veritas patiatur. De iis, quae sunt opinabilia, licebit cum moderatione studioque indagandae veritatis disputare procul tamen suspicionibus iniuriis, criminationibusque mutuis. Quam ad rem ne animorum coniunctio criminandi temeritate dirimatur, sic intelligant universi: integritatem professionis catholicae consistere nequaquam posse cum opinionibus ad *naturalismum* vel *rationalismum* accedentibus, quarum summa est tollere funditus instituta christiana, hominisque stabilire in societate principatum, posthabito Deo. Pariter non licere aliam officii formam privatim sequi, aliam publice, ita scilicet ut Ecclesiae auctoritas in vita privata observetur, in publica respuatur. Hoc enim esset honesta et turpia coniungere, hominemque secum facere digladiantem, cum contra debeat sibi semper constare, neque ulla in re ullove in genere vitae a virtute christiana deficere. Verum, si quaeratur de rationibus mere politicis, de optimo genere reipublicae, de ordinandis alia vel alia ratione civitatibus, utique de his rebus potest honesta esse dissensio. Quorum igitur cognita ceteroqui pietas est, animusque decreta Sedis Apostolicae obedienter accipere paratus, iis vitio verti dissentaneam de rebus, quas diximus, sententiam iustitia non patitur; multoque est maior iniuria, si in crimen violatae suspectaeve fidei catholicae, quod non semel factum dolemus, adducantur. Omninoque istud praeceptum teneant qui cogitationes suas solent mandare litteris, maximeque ephemeridum auctores. In hac quidem de rebus maximis contentione nihil est intestinis concertationibus, vel partium studiis relinquendum loci, sed conspirantibus animis studiisque id debent universi contendere, quod est commune omnium propositum, religionem remque publicam conservare ».

Idemque Pontifex in suis Litt. *Inter acerbissima* Prid. Nov. 1884 ad Nuntium Parisiis, haec gravissime pro more monet catholicos scriptores et ephemeridum scriptores. « Dum horum in quemlibet partium studio flagrant concertationes, insimulationes, criminationesque perpetuae discordiae quotidiano velut alimento favent, pax et voluntatum consensio difficilior evadat necesse est... Id unum sibi assequendum proponant, Religionem videlicet totis viribus defendere, societatemque a malis, quae ipsi imminet, quoad sibi fas est, incolumem servare... Ad hanc quippe S. Sedem in primis, tum vero etiam, sub Eius tamen ductu, ad ceteros Pastores, quos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, doctrinae magisterium iure pertinet. At vero laicorum id unum offi-

cium est, documenta, quae ipsis exhibentur excipere, ad illa eadem animum moresque conformare, atque Ecclesiae intentiones bona fide obsecundare. In hoc quidem catholicarum in primis Ephemeridum scriptores debent ceteris exemplo esse. Si enim cum libri in lucem typis editi, tum Ephemerides Episcopis executionem sui muneris difficiliorem forte reddunt; si reverentiam atque obedientiam, quae ipsis debetur, exinde minui contingat, si Hierarchici Ordinis in Ecclesia divinitus constituti laesio fiat ac perturbatio; quum laicis, eorum doctrinam atque agendi rationem, qui vere Magistri sunt atque Pastores, iudicandi ius sibi arroganter usurpantibus, huiusmodi Ephemeridum opera, non modo ad bonum quodvis obtinendum sterilis, sed multis etiam de causis maximopere perniciose evaderet ».

Insuper in Epist. Enc. ad omn. Galliae Episc. *Nobilissima Gallorum gens* 8 Febr. 1884 haec sapientissime docet idem Summ. Pont. Leo XIII: « Deinde necesse est in patrocinio Religionis multum elaborare lectos viros laicos, quibus cara est communis omnium mater Ecclesia, et quorum dicta tum scripta tuendis catholici nominis iuribus magno usui esse possunt. Ad optatos autem fructus maxime est conspiratio voluntatum, et agendorum similitudo necessaria. Profecto nihil magis inimici cupiunt, quam ut dissideant catholici inter se: hi vero nihil magis quam dissidia fugiendum putent, memores divini verbi, *omne regnum in seipsum divisum desolabitur*. Quod si, concordiae gratia, necesse est quemquam de sua sententia iudicioque desistere, faciat non invitus, sperata utilitate communi. Qui scribendo dant operam magnopere studeant hanc in omnibus rebus animorum concordiam conservare; iidem praeterea quod in commune expedit malint, quam quod sibi: communia coepta tueantur; disciplinae eorum, quos *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, libenti animo pareant, auctoritatemque vereantur; nec suscipiant quicquam praeter eorundem voluntatem, quos, quando pro religione dimicatur, sequi necesse est tanquam duces ».

Publici Ephemeridum scriptores cavere igitur debent a quibusdam publicorum delictorum narrationibus, quae nulli utilitati sunt, et maximum scandalum pariunt. — Cavere item debent a calumniis et detractationibus, quae prorsus illicitae sunt ipsis, cum nullum ius habeant ipsi super famam proximi. Ac, si ipsorum munus et officium exigit, ut commune bonum, quantum in ipsis est promoveant, id sane non obtinetur, neque obtineri potest fraudibus, mendaciis, aliisque iniustis mediis. — Si quid in publica rerum administratione notandum habeant, ut publici magistratus et Princeps remedium afferat populi necessitatibus, inordinataeque publicorum officialium agendi rationi; id

sane cum ea moderatione faciendum est, ut christiana charitas et auctoritas non laedantur, dum rerum defectus et personarum vitia reprehenduntur; neque videantur excitare potius populum ad seditionem et rebellionem, quam publicum bonum tueri. — Falsos rumores in publicum spargere ipsis non licet, cum nemini

liceat mendacium, praesertim si damnosum sit, quod facile contingere potest in Ephemeridibus. — Praetextu vero ephemerides divendendi et divulgandi illicitum prorsus ipsis est romaneses fabellas plus minusve turpes et inhonestas edere. Incredibile dictu est quantum inde malum obveniat incautae iuventuti.

EPISCOPUS

1. — *Episcoporum electio.*

Confer verbum *Electio* n. 2 seqq., et verbum *Vicarius Capitularis*.

2. — *De Episcopis titularibus.*

Inerendo alle istruzioni ricevute, questa S. C. di Propaganda per gli Affari Orientali nella Generale Adunanza tenuta il 27 del mese u. s. dovette occuparsi dell'uso della qualifica *in partibus infidelium* che si è data fin qui alle chiese ed ai Vescovi non residenziali. Tutto ben ponderato il S. Consesso giudicò prender le seguenti determinazioni:

1. Resta abolita del tutto la formola *in partibus infidelium*.

2. A questa è sostituita altra esprimente il nome antico della regione, ov'è situata la sede del Vescovo, cioè p. es. *N. N. Archiepiscopus Corinthius in Achaia*. Come però era libero l'uso della formola antica, così sarà in libertà di ciascuno usare della nuova, ovvero denominare il Vescovo solamente dalla sede, dicendo p. es. *N. N. Archiepiscopus Corinthius* senza altro.

3. Quando occorra o si voglia distinguere con una appellazione comune i Vescovi e le chiese non residenziali dai Vescovi o chiese residenziali, invece di chiamarli *in partibus infidelium*, si chiamino in comune, come il più delle volte si è praticato finora, *Episcopi* seu *Ecclesiae Titulares*.

Il S. Padre, cui furono sottoposte siffatte risoluzioni nell'udienza dei 28 del mese stesso degnavasi munirle di sua sanzione, incaricando questa medesima S. Congregazione di portarle ufficialmente a notizia de'vari Pontificii Dicasteri. — Litt. Enc. S. C. de P. F. 3 Martii 1882.

3. — *Facultas utendi pileolo et birreto violacei coloris.*

« Omnibus et singulis catholicae Ecclesiae Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopis tam praesentibus, quam futuris concedimus atque indulgemus, ut ipsi in posterum... pileolo violacei coloris uti libere ac licite possint et valeant. Non obstantibus... quibuscumque ». — Pius IX Br. *Ecclesiarum omnium* 17 Iun. 1867.

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Praeclaro divinae gratiae munere effectum est, ut sacerdotalis Nostrae consecrationis diem quinquagesimo anno redeuntem frequenti Episcoporum Venerabilium fratrum Nostrorum corona septi, innumero fidelium coetu stipati, quin et universo christiano orbe gestiente celebrare potuerimus. Cui tantae celebritati fastigium impositum est maioribus caelitus honoribus, quos divino Spiritu adspirante suprema auctoritate Nostra nonnullis eximiae sanctitatis viris solemni ritu attribuimus. Quae quidem omnia non uno Nobis nomine grata et periculanda fuerunt. Primo enim in spem adducimur fore ut fidelium precibus ac novensilium Sanctorum intercessione propitiatus Deus tot tantisque, quibus humana premitur societas, malis opportuna afferat remedia, optatamque mundo pacem ac tranquillitatem largiatur. Deinde vero ex eo laetamur quod innumerabiles observantiae et obsequii significationes, quibus Nos toto orbe fideles unanimi consensione persecuti sunt, tum ostendunt et antiquam pietatem et Apostolicae Sedis amorem christianis pectoribus alte manere defixum, tum in summam Venerabilium Fratrum sacrorum Antistitum laudem cedunt, quorum opera ac virtute in populis sibi commendatis et concredit in tanta temporum perversitate ita viget ac floret catholicae religionis cultus, et huic Sedi ac Romano Pontifici sunt animi addicti. Nos ne fausti huius eventus memoria intercidat, atque ut publicum aliquod benevolentiae Nostrae testimonium Venerabilibus Fratribus exhibeamus, externo honoris insigni universos terrarum orbis Antistites exornandos censuimus. Quare hinc litteris Apostolica auctoritate Nostra perpetuum in modum concedimus, ut universi Patriarchae, Archiepiscopi et Episcopi birreto violacei coloris hoc futurisque temporibus uti libere et licite possint et valeant. Hoc ita illis proprium volumus, ut alius qui Episcopali dignitate non sit insignitus eiusmodi ornamento ullatenus potiri queat. Non obstantibus Constitutionibus et sanctionibus Apostolicis, ceterisque omnibus licet speciali et individua mentione ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque. Datum Romae apud

S. Petrum sub Annulo Piscatoris die III Februarii MDCCCLXXXVIII, Pontificatus Nostri anno decimo.

4. — *Privilegia quoad Missam.*

Urbis et Orbis. — Plures Sacrorum Antistites Sanctissimo Domino Nostro Leoni PP. XIII humillimas porrexerunt preces, ut in bonum fidelium atque in dignitatis episcopalis decus, dispositionem Decreti, die 22 Aug. 1818 editi, super satisfactione praecepti de audienda Missa in Episcopali Sacello, relaxare dignaretur. Sacra porro Rituum Congregatio, de mandato ipsius Sanctissimi Domini Nostri, eiusmodi negotium maturo examini perpendens, audito voto Commissionis Liturgicae, ad quaestionem per Cardinalem, eidem Sacrorum Rituum Congregationi Praefectum, in Ordinariis Comitibus subsignata die ad Vaticanum habitis, propositam, respondendum censuit: « Postulandum a Sanctissimo, ut deinceps Episcopi omnes, sive dioecesani, sive titulares, eodem privilegio condecorentur, quo fruuntur Patres Cardinales; scilicet, ut, non solum Ipsi in propriae habitationis Oratorio, aut super ara portatili, ubicumque degant, Missam facere aliamque in sui commodum permittere valeant; sed etiam fideles omnes alterutram ex eisdem Missis audientes, quoties opus fuerit, praeceptum Ecclesiae adimpleant: contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 19 Maii 1896 ». Quibus omnibus Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habens, enunciatum Patrum Cardinalium privilegium ad quoscumque Episcopos cum Apostolica Sede communionem habentes extendere dignata est, die 8 Iunii, eodem anno.

SS. D. N. Leo Papa XIII, ad levamen animarum quae in Purgatorio detinentur, S. R. C. facultatem indulgere dignatus est, qua singulis petentibus S. R. E. Cardinalibus, Episcopis, aliisque Praelatis, quibus Oratorii privati privilegium de iure competit, permitti possit in eodem Oratorio unica Missa privata de Requie, defunctis applicanda, infra hebdomadam diebus non impeditis a Festo ritus duplicis, quod iure translationis pollet, a Dominicis aliisque Festis de praecepto servandis, nec non a Vigiliis, Feriis Octavisque privilegiatis; et servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — Die 8 Iun. 1896.

5. — *De Episcopo regulari quoad regulam professam.*

An et quomodo Episcopus regularis teneatur ad Regulam servandam quam professus est.

R. Affirmative, ad praescriptum Constitutionis Benedicti XIII incipientis *Custodes*; nempe

Episcopus regularis tenetur observare regulas suae Religionis, quae materiam voti determinant: item tenetur alias regulas et observantias dignitati et officio episcopali non repugnantes eadem obligatione gravi vel levi observare, qua tenebatur antequam assequeretur dignitatem episcopalem: ita tamen ut in peculiaribus casibus iudicium ferre possit utrum cum dignitate et officio episcopali illa conveniant. — S. C. EE. et RR. 6 Maii 1864.

6. — *Episcopi quoad Missam pro populo.*

Confer verbum *Missa prout est sacrificium.*

7. — *Episcopi quoad alienationem bonorum ecclesiasticorum.*

Confer verbum *Alienatio.*

8. — *Praecipitur Episcopis ut successoribus suis transmittant particulas SS. Ligni Crucis, quas thecis inclusas pectore prae se suspensas ferunt.*

Cum reliquiae sanctissimae Crucis in die rariores fiant ac merito timendum sit ne paulatim non facile suppetant quae ipsis Episcopis, veluti proprium suae dignitatis gestamen, rite tradantur; ex iussu Sanctissimi D. N. Leonis XIII. Reverendissimis Episcopis enixe commendatum volumus, ut SS. Ligni particulas quas thecis inclusas pectore prae se suspensas ferunt, successoribus suis transmittendas curent, adeo ut post ipsorum mortem, (studio et opera Capituli Cathedralis, vel eius qui, vacante Sede, Episcopi vice gesserit) ad hoc perveniant legitimo haereditatis iure. Quo pacto novis Episcopis nulla erit necessitas alias non sine difficultate aliunde quaerere, sed omnes tantquam sibi et officio suo addictas et destinatas in promptu paratas habebunt, ceteris qui sequentur suo tempore transmittendas.

Quod de Crucis dumtaxat reliquiis intelligendum est. Nam de thecis ex pretioso metallo formam affabre factis, statuent quod opportunius videbitur: quae cum demptae fuerint SS. Ligni particulae, donari, legari quibus placebit, ac per privatos haeredes distrahi, vendi remota quavis indecorae aut profanae negotiationis specie, libere poterunt; sunt enim pretio aestimabiles. — Litt. Enc. Urbis Vicariatus 26 Mart. 1889 ad omnes Episcopos.

9. — *Relatio Sacrae Congregationi exhibenda.*

Emi et Rmi PP. in Generalibus Comitibus habitis die 21 Ianuarii huius anni statuerunt ut universis Episcopis *Quaestiones* transmittantur pro relatione exhibenda S. Congregationi de statu

Dioecesium vel Missionum quaeis praesunt. Cum enim ii omnes qui Missionibus praeficiuntur praedictam relationem statis temporibus subiicere S. Sedi teneantur, voluit Sacrum Consilium ut eam in posterum exigendam curent ad normam 55 Quaestionum quae in adiecto folio continentur, utque in iis praesertim accuratiores se praebeant, quae ad vitam, honestatem ac scientiam sacerdotum referuntur.

Quaestiones pro relatione ad S. C. de P. F.

1. Exprimantur nomen, aetas, patria Episcopi, et etiam Institutum, si sit Regularis.

2. Amplitudo, et qualitas Dioecesis.

3. In qua Provincia sit, vel quot Provincias contineat.

4. Si ecclesia sit Archiepiscopalis, quot, et quales habeat Suffraganeos; si vero Episcopalis, cuius Archiepiscopi sit Suffraganea.

5. An habeat Cathedralem, et propriam residentiam, et in qua civitate?

6. An Episcopus habeat facultates speciales a S. Sede, et quas?

7. An habeat redditus proprios, quot, et in quo consistant?

8. Enumerentur loca Dioecesis, et eorum respective distantia.

9. Quando Visitatio Dioecesis fuerit peracta; num ad tramites praescriptionum canonicarum?

10. Quando Provinciales ac Dioecesanæ Synodi fuerint habitae.

11. An pro exercitio iurisdictionis aliqua inferatur molestia ab Episcopis finitimis?

12. An habeat Capitulum, et ex quot Canonicis constet?

13. An adsint Praebendae, et quae?

14. Quale servitium praestent Canonici Cathedrali: et an etiam fungantur munere Parochi in locis Dioecesis?

15. An resideant intra fines Parochiae.

16. An se immisceant in regimine Ecclesiae, impediunt liberam iurisdictionem Episcopi?

17. An habeat Seminarium, et ubi: quot iuvenes ibidem alantur, et quibus studiis vacent?

18. Num Concilii Trid. regulae circa Seminarium serventur?

19. An ibi adsint Parochi, vel tantummodo simplices Missionarii?

20. An Parochi sint perpetui, vel ad nutum amovibiles, et an Missam celebrent festis diebus pro populo?

21. An eligantur ab Episcopo?

22. Quot sint Parochiae: an in eis servetur Sacrosancta Eucharistia, et cum qua decencia?

23. An habeant fines certos, et propriam Ecclesiam: et quot Capellae inveniantur in districtu uniuscuiusque Parochiae?

24. An aliquae Parochiae sint addictae Ordinibus Regularibus, et quibus?

25. An Parochi habeant sacerdotes, qui eos adiuvant in cura animarum?

26. Exprimatur numerus, et qualitas catholicorum in singulis quibusque locis degentium.

27. An sint et quo numero scholae catholicae et quot in iis instituuntur?

28. An adsit Doctrina Christiana in lingua vernacula expurgata ab omni errore?

29. An sint et quo numero scholae acatholicorum, et num catholici et quo numero illas adeant?

30. Exprimatur numerus sacerdotum indigenarum, et exterorum.

31. Eorum patria, mores, munera, in quibus se exercent, et cuius utilitatis sint pro servitio Ecclesiae.

32. An huiusmodi sacerdotes facultates habeant a Sede Apostolica, et cuius expensis vivant?

33. An inter istos inveniantur alumni Sacrae Congregationis de Propaganda Fide: quinam sint: et an satisfaciant muneri suo?

34. Exprimantur etiam nomen, aetas, et qualitates sacerdotum indigenarum, qui sunt extra Dioecesim: tum etiam adnotentur loca, in quibus morantur: quid ibi peragant: et an ex aliquo peculiari titulo teneantur inservire propriae Ecclesiae?

35. An sint etiam clerici, et quot: quomodo, et ad quem titulum ordinentur; ubi resideant; et quid ab illis exigatur, ut ad Sacros Ordines promoveri possint?

36. An adsint Missionarii Regulares, quot, cuius Ordinis, et cuius regionis?

37. An cuilibet Ordini sint assignati certi Districtus et qua auctoritate?

38. Ubi resideant, quibus Superioribus subsint, et quot habeant domos?

39. An habeant Conventus formatos, vel dumtaxat Hospitia: et in iis servetur Clausura?

40. An in communi vivant, et cum regulari observantia, vel habitent soli, et in domibus privatis cum saecularibus: et praecipue cum mulieribus?

41. In quo habitu incedant?

42. An admittant ad habitum, et professionem sui Ordinis indigenas, et qua auctoritate?

43. An Regulares habeant facultates speciales: et an eas exhibeant Episcopo, antequam exerceant?

44. In quibus debeant ab Episcopis?

45. Quibus mediis sustententur: an aliquid pro Sacramentorum administratione percipiant, et quae sit illorum fama?

46. An, et in quibus utile opus praestent pro salute animarum, et pro incremento Religionis?

47. An sit aliquis Monialium Conventus; cuius Instituti; qua auctoritate fundatus; et cuius curae et ministerio subsit?

48. An ibidem observetur vita communis, et an Moniales obstringantur votis solemnibus Paupertatis, Castitatis, Obedientiae, et Clausura?

49. An sint in Dioecesi piae aliquae Fundationes seu Legata Pia?

50. An redditus pro huiusmodi Legatis rite administrentur et Canones ea de re serventur.

51. Enumerentur omnes abusus, qui forte irrepserunt etiam inter catholicos, sive circa fidem, et ritus, sive circa mores, vel administrationem Sacramentorum, divini verbi praedicationem, et cuiusque alterius generis sint.

52. Exprimantur principales causae huiusmodi abusu, et quomodo possint eradicari.

53. Num matrimonia rite contrahantur?

54. An a viginti circiter annis status Fidei Catholicae augeatur, vel potius decrescat: et qua de causa?

55. Tandem attente perpendat spirituales christianitatis illius necessitates: eas distincte referat; mediaque proponat idonea ad praeteritos errores evellendos, ad maiorem religionis profectum inducendum. — S. C. de P. F. 24 Apr. 1861.

10. — *Discessus ex Dioecesi.*

Inhibitionem quae pro animarum pastoribus continetur in epistola encyclica diei 24 Aprilis huius anni, recedendi scilicet e suis dioecesibus vel missionibus (etsi ageretur de itinere in Urbem ineundo) intelligendam esse non absolute, sed de omnibus casibus in quibus nulla sit causa canonica discedendi. — S. C. de P. F. 24 Aug. 1861.

11. — *Visitatio ad SS. Apostolorum limina.*

Confer verbum *Limina Apostolorum Romae*.

12. — *Episcopi Italiae super dimissa Dioecesi fruuntur eisdem privilegiis etc. donec eandem administrent.*

Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII, attentis peculiaribus adiunctis, de speciali gratia ad beneplacitum S. Sedis valitura, benigne indulsit, ut Rm̃i Episcopi Italicae Regionis, qui, dimissa propria dioecesi ad aliam sive residentialem sive titularem transferuntur atque Apostolicam administrationem temporaneam prioris dioeceseos retinent, ibidem, durante tantum eiusmodi administratione, omnibus honorificentis, privilegiis, indultis ac facultatibus frui valeant, quae iisdem, uti propriis Episcopis Ordinariis, competebant. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 25 Iunii 1897.

13. — *Constitutio Apostolica qua nonnulla controversiarum capita inter Episcopos et Missionarios Regulares Angliae et Scotiae definiuntur.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanos Pontifices Decessores Nostros paterno semper caritatis affectu inclytam Anglorum gentem fovisse, et monumentis suis testatur historia, et felicitis recordationis Pius IX in Litteris *Universalis Ecclesiae* III kalend. Octobris anno Incarnationis Dominicae MDCCCL datis, graviter ac diserte demonstravit. Quum autem per eas Litteras episcopalem hierarchiam idem Pontifex inter Anglos restitueret, cumlavit quodammodo, quantum temporum ratio sinebat, ea benefacta quibus Apostolica Sedes nationem illam fuerat prosequuta. Ex dioecesium enim restitutione pars illa dominici gregis ad nuptias Agni caelestis iam vocata, ac mystico Eius corpori sociata, plenior veritatis atque ordinis firmitatem per Episcoporum gubernationem et regimen rursus adeptam est. *Episcopi quippe*, inquit S. Irenaeus¹, *successionem habent ab Apostolis, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt*; atque inde fit, quemadmodum S. Cyprianus monet², *ut Ecclesia super Episcopos constituatur et omnis actus Ecclesiae per eosdem Praepositos gubernetur*.

Huic sane sapienti consilio mirifice respondit eventus; plura nimirum Concilia provincialia celebrata, quae saluberrimis legibus religiosa dioecesium negotia ordinarunt: latius propagata in dies catholica fides, et complures nobilitate generis et doctrina praestantes ad unitatem Ecclesiae revocati: clerus admodum auctus: auctae pariter religiosae domus non modo ex regularibus ordinibus, sed ex iis etiam recentioribus institutis, quae moderandis adolescentium moribus, vel caritatis operibus exercendis optime de re christiana et civili societate meruerunt: constituta pia laicorum sodalitia: novae missiones novaeque Ecclesiae quamplures erectae, nobili instructu divites, egregio cultu decorae; permulta etiam item condita orphanis alendis hospitia, seminaria, collegia et scholae in quibus pueri et adolescentes frequentissimi ad pietatem ac litteras instituuntur.

Cuius quidem rei laus non exigua tribuenda est Britannicae gentis ingenio, quod prout constans et invictum est contra vim adversam,

¹ Adv. haer. lib. 4, cap. 26, n. 2.

² Epist. 29 ad lapsos.

ita veritatis et rationis voce facile flectitur, ut proinde vere de ipsis dixerit Tertullianus *Bri-
tannorum inaccessa Romanis, loca Christo
subiecta*¹. At praecipuum sibi laudis meritum
vinditant cum assidua Episcoporum vigilantia
tum Cleri universi docilis ad parendum vo-
luntas, prompta ad agendum sollertia.

Nihilominus quaedam ex ipsa rerum condi-
tione ortae difficultates dissensusque inter sa-
crorum Antistites et sodales ordinum religio-
sorum obstiterunt, quominus uberiores fructus
perciperentur. Illi enim, cum praescripta fuis-
set per memoratas Litteras Praedecessoris No-
stri communis iuris observantia, rati sunt se
posse omnia decernere quae ad ipsius iuris exe-
cutionem pertinent, quaeve ex generali Eccle-
siae disciplina Episcoporum potestati permissa
sunt. Plures contra gravesque causae prohibe-
bant, ne peculiaris missionum disciplina, quae
iam inveteraverat, repente penitus aboleretur.
Ad has propterea difficultates avertendas et
controversias finiendas Angliae Episcopi, pro
sua in hanc Apostolicam Sedem observantia,
Nos adire rogantes, ut suprema auctoritate
Nostra dirimerentur.

Nos vicissim haud gravate eam postulationem
excepimus, tum quia nobilem illam nationem
non minore quam Decessores Nostri benevolentia
complectimur, tum quia nihil Nobis est antiquius,
quam ut sublati dissidii causis, stabilis ubique
vigeat mutua cum caritate concordia. Quo gravius
autem et cautius a Nobis iudicatio fieret, non modo
iis quae ultro citroque adducebantur iuribus et
auctoritatibus diligenter animum adiecimus, sed etiam
sententiam perrogavimus Congregationis specia-
liter deputatae aliquot S. R. E. Cardinalium
e duobus sacris Consiliis, quorum alterum
Episcoporum et Regularium negotiis expediendis
praeest, alterum christiano nomini propagando.
Hi cunctis accurate exploratis quae in delibe-
rationem cadebant, et rationum momentis, quae
afferebantur utrinque, religiose perpensis, fide-
liter Nobis exposuerunt quid aequius melius de
singulis quaestionibus decernendum sibi videretur
in Domino. Audito itaque memoratorum
Cardinalium consilio, causaque probe cognita,
supremum iudicium Nostrum de controversiis
ac dubitationibus quae propositae sunt per hanc
Constitutionem pronunciamus.

Multiplex licet varieque implexa sit conge-
ries rerum quae in disceptationem vocantur,
omnes tamen ad tria potissimum capita com-
mode redigi posse arbitramur, quorum alterum
ad familiarum religiosarum exemptionem per-
tinet ab episcopali iurisdictione; alterum mi-

nisteria respicit, quae a regularibus missiona-
riis exercentur: tertium quaestiones comple-
ctitur de bonis temporalibus deque usu in quem
illa oporteat converti.

Ad regularium exemptionem quod attinet,
certa et cognita sunt canonici iuris praescripta.
Scilicet quamvis in ecclesiastica hierarchia, quae
est *divina ordinatione* constituta, presbyteri et
ministri sint inferiores Episcopis, horumque
auctoritate regantur²; tamen quo melius in
religiosis ordinibus omnia essent inter se apta
et connexa, ac sodales singuli pacato et aequa-
bili vitae cursu uterentur; denique ut esset in-
cremento et perfectioni *religiosae conversatio-
nis*³ consultum, haud immerito Romani Pon-
tifices, quorum est dioeceses describere, ac suos
cuique subditos sacra potestate regundos attri-
buere, Clerum Regularem Episcoporum iuris-
dictione exemptum esse statuerunt. Cuius rei
non ea fuit causa quod placeret religiosas so-
dalitates potiore conditione frui quam clerum
saecularem; sed quod earum domus habitae
fuerint iuris fictione quasi territoria quaedam
ab ipsis dioecesibus avulsa. Ex quo factum est
ut religiosae familiae, quas iure communi et
Episcopis propter hieraticum principatum, et
Pontifici Maximo propter primatum Pontifi-
cium immediate subesse, oporteret⁴, in Eius
potestate esse perrexerint, ex Episcoporum po-
testate per privilegium exierint. Quum autem
re ipsa intra fines dioecesium vitam degant,
sic huius privilegii temperata vis est, ut sarta
tectata sit dioecesana disciplina, adeoque ut
clerus regularis in multis subesse debeat episcopali
potestati sive ordinariae sive delegatae.

De hoc itaque privilegio exemptionis dubi-
tatum est, num eo muniantur religiosi sodales,
qui in Anglia et Scotia missionum causa
consistunt: hi enim ut plurimum in privatis do-
mibus terni, bini, interdum singuli commoran-
tur. Et quamvis Benedictus XIV in *Constit.
Apostolicum Ministerium*, III kalen. Iunii anno
Incarnationis Dominicae MDCCCLIII, memoratos
missionarios regulares privilegio perfrui decla-
raverit, subdubitandum tamen Episcopi rursus
in praesens existimabant, eo quod, restituta
episcopali hierarchia, rem catholicam ad iuris
communis formam in ea regione gubernari
oportet. Iure autem communi⁵ constitutum
est, ut domus, quae sodales religiosos sex mi-
nimum non capiant, in potestate Episcoporum
esse omnino debeant. Insuper ipse Constitu-
tionis Auctor visus est ponere privilegii cau-
sam in « publici regiminis legibus.... quibus
coenobia quaecumque prohibentur »; hanc vero
causam compertum est fuisse sublatam, quum

¹ Adv. haer. lib. 4, cap. 26, n. 2.

² Concil. Trid. sess. 23 de sacram. ord., can. 7.

³ S. Gregor. M. Epist. 3, lib. 9.—Bened. XIV Epist. Decret. *Apostolicae servitutis*, prid. Idus Mart. 1742.

⁴ Concil. Vatic. *Constit. Pastor aeternus*, cap. 3.

⁵ Innocent. X *Constit. Instaurandae*, die 15 Octobris 1652; *Constit. Ut in parvis*, die 10 Febr. 1654.

plures iam annos per leges illius regni liceat religiosiis sodalibus in collegia coire.

Nihilominus haec tanti non sunt, ut reapse privilegium defecisse iudicemus. Nam quamvis hierarchiae instauratio faciat, ut res catholica apud Anglos ad communem Ecclesiae disciplinam *potentialiter* revocata intelligatur; adhuc tamen res ibi geruntur eodem fere modo atque in missionibus geri solent. Iamvero sacrum Consilium christiano nomini propagando pluries declaravit, Constitutiones Clementis VIII *Quoniam* ix kalen. Iulii mdciii, Gregorii XV *Cum alias* xvi kalen. Septembris mdcxxii, Urbani VIII *Romanus Pontifex* v kalen. Septembris mdcxxiv, itemque Constitutiones Innocentii X non esse de domibus atque hospitiiis missionum intelligendas¹. Ac merito quidem; nam quum dubium iamdudum fuisset propositum Clementi VIII, utrum religiosi viri ad Indos missi in culturam animarum existimandi essent quasi vitam degentes extra coenobii septa, proindeque Episcopis subesse Tridentina lege iuberentur, Pontifex ille per Constitutionem *Religiosorum quorumcumque* vi Idus Novembris mdcxi decreverat eos « reputandos esse tamquam religiosos viventes intra claustra — quamobrem — in concernentibus curam animarum Ordinario loci subesse; in reliquis vero non Ordinario loci, sed suis superioribus subiectos remanere ». — Neque aliud sensit iudicavitque Benedictus XIV in suis constitutionibus *Quamvis* v kalen. Martii mdcclxvi, *Cum nuper* vi Idus Novembris mdccli, et *Cum alias* v Idus Iunii mdccliii. Ex quibus omnibus liquet, etiam hospitium ac domos quantumvis incolarum paucitate infrequentes huius, de quo agitur, privilegii iure comprehendendi, idque non in locis solum ubi Vicarii Apostolici, sed etiam ubi Episcopi praesunt: de Episcopis enim in Constitutionibus, quas memoravimus, agebatur. Apparet insuper rationem potissimam exemptionis missionariorum regularium in Anglia non esse exquirendam in legibus civilibus, quae coenobiis erigendis obessent; sed magis in eo salutari ac nobilissimo ministerio, quod a viris apostolicis exercetur. Quod non obscure Benedictus XIV significavit inquit, « regulares Anglicanae missioni destinatos illuc proficisci in bonum sanctae nostrae religionis ». Eandemque causam pariter attulerat Clemens VIII, cum de sodalibus religiosiis ad Indos profectis docuerat, ipsos antistitem suorum iussu illuc concessisse, ibique sub disciplina praefecti provinciae versari « ad praedicandum sanctum Dei Evangelium et viam veritatis et salutis demonstrandam ». Hinc post sublatas leges sodalitiis regularibus infensas, et hierarchia catholica in

integrum restituta, ipsi Britannorum Episcopi in priori Synodo Westmonasteriensi testati sunt rata sibi privilegia fore, « quibus viri religiosi suis in domibus vel extra legitime gaudent » quamvis « extra monasteria ut plurimum degant ».

Quamobrem in praesenti etiam Ecclesiae catholicae apud Britannos conditione declarare non dubitamus Regulares, qui in residentiis missionum commorantur, exemptos esse ab Ordinarii iurisdictione, non secus ac regulares intra claustra viventes, praeter quam in casibus a iure nominatim expressis, et generatim in iis quae concernunt curam animarum et sacramentorum administrationem.

Praecipuam hanc quam definivimus controversiam altera excipiebat affinis, de obligatione qua teneantur Rectores missionum creditam habentes animarum curam, eorumque vicarii, alique religiosi sodales, facultatibus praediti quae missionariis conceduntur, ut intersint iis Cleri conventibus, quos *collationes* seu *conferentias* vocant, neque non Synodis dioecesanis. Cuius quaestionis vis et ratio ut intelligatur, praestat memorare quod in Concilio Westmonasteriensi Provinciali iv praecipitur his verbis: « Si duo vel plures sint sacerdotes in eadem missione, unum tantum primum designandum, qui gerat curam animarum et administrationem Ecclesiae.... ceteros omnes curam quam habent animarum cum dependentia a primo exercere »². Comperta itaque natura facti de quo agitur, et semota tantisper ea quaestionis parte quae Synodos respicit, ambigi nequit, quin Rectores missionum adesse debeant iis Cleri coetibus, qui *collationes* dicuntur. Namque eorum causa eadem ferme est ac parochorum; parochos autem etiam regulares ea obligatione adstringi et docuit Benedictus XIV Constit. *Firmandis* § 6, viii Idus Novembris mdcclxiv, et sacrum Consilium Tridentinis decretis interpretandis pluries declaravit³. Recte igitur in praedicta Synodo Westmonasteriensi fuit constitutum « Ad suam collationem tenentur convenire, respondere parati omnes sacerdotes saeculares et regulares, salvis eorum iuribus, qui curam habent animarum ». Aliter dicendum videretur de vicariis, aliisque religiosiis viris apostolica munia obeuntibus. His enim integrum quidem est de *iure constituto* a memoratis collationibus abstinere, prout alias fuit a Sacra Congregatione Concilii declaratum⁴. At Nos minime praeterit Concilium Romanum habitum anno mdcgxxv auctoritate Benedicti XIII iussisse confessarios omnes etiam ex ordinibus regularibus intra fines provinciae commorantes coetus illos ce-

¹ S. C. de Prop. Fide 30 Ian. 1627; 27 Mart. 1631; 5 Oct. 1655; 23 Sept. 1805; 29 Mart. 1834.
² Dec. 10, n. 10.

³ Forosempronien. 5 Sept. 1650, lib. 19 Decret.
⁴ Forosempronien. 12 Maii 1681, lib. 53 Decr., fol. 258. Aquipendien. VV. SS. LL. 12 Mart. 1718.

lebrare « dummodo morales in eorum conventibus lectiones non habeantur ». Quum autem quod sine effectu geritur id geri nullo modo videatur, sacrum Consilium christiano nomini propagando merito existimans domesticas regularium collationes in quibusdam missionum locis parum fructuosas ob exiguum sodalium numerum futuras, cunctis et singulis illic munere perfurgentibus imperavit, ut Cleri conventibus interessent. Hisce igitur rationibus permoti declaramus, omnes missionum rectores Cleri collationibus adesse ex officio debere, simulque decernimus ac praecipimus ut iisdem intersint vicarii quoque, alique religiosi viri missionariis facultatibus concedi solitis instructi, qui hospitia parvasque missionum domos incolunt.

De officio conveniendi ad Synodum explorata Tridentina lex est ¹: « Synodi quoque dioecesanae quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere tenentur. Ratione autem parochialium aut aliarum saecularium ecclesiarum etiam adnexarum, debent ii qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse ». Quam legem egregie illustravit Benedictus XIV ². Neque vero putamus cuiquam negotium facessere decretum Alexandri VIII, III kalen. Aprilis MDCXCI quo cavetur, ut ad synodum accedant Abbates, Rectores, Praefecti, omnesque antistites domorum religiosarum quas Innocentius X Episcoporum potestati subiecerat. Quum enim Innocentianae Constitutiones viros apostolicos, qui in sacris missionibus versantur, non attingant, facile intelligitur, neque decretum Alexandri VIII ad eos, de quibus modo apud Nos agitur, pertinere. Quare huic posteriori quaestionis parti hoc unum respondemus: standum esse decretis Synodi Tridentinae.

Proxima est quaestio quae respicit appellationem ab interpretatione, quam Episcopi ediderint, decretorum synodali. Namque hisce decretis pareant oportet etiam religiosi sodales in iis quae ad curam animarum et sacramentorum administrationem referuntur ³, ceterisque in rebus « in quibus eos Episcoporum iurisdictioni subesse canonica praecipit instituta » ⁴. Profecto dubitare non licet quin ab iis interpretationibus ad Sedem Apostolicam provocatio sit: « siquidem, Gelasio I ⁵ et Nicolao I ⁶ auctoribus, ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt: ab illa autem nemo sit appellare permissus ». Quare huius appel-

lationis tantummodo vis et effectus potest in dubitationem adduci. At haec dubitatio facile tollitur, si apta fiat causarum distinctio. Fas est nimirum Regularibus appellare *in devolutive* tantum, quoad interpretationem decretorum, quae de iure communi, sive ordinario sive delegato, Regulares etiam afficiunt; quo vero ad interpretationem aliorum decretorum etiam *in suspensivo*. Authentica namque interpretatio quae manat ab Episcopis, qui Synodorum auctores sunt, tanti profecto est, quanti sunt ipsa decreta. Ex quo illud omnino est consequens, licere religiosis sodalibus a primo decretorum genere appellare eo iure et modo, quo licet cuilibet e dioecesi appellare a lege communi, scilicet *in devolutive* ⁷. At vero ad reliqua decreta quod attinet, ea certe lata contra regulares vim rationemque legis amittunt: quare constat illos sic exemptionem a iurisdictione episcopali possidere uti ante possederint; donec Pontificis Maximi auctoritate iudicetur, iure ne an secus cum iis actum sit.

Hactenus de exemptionis privilegio: nunc de iis quaestionibus dicendum, quibus ministeria quaedam per regulares exercita occasionem prae-buerunt. Excellit inter haec munus curationis animarum, quod saepe, ut innuimus, religiosi viris demandatur intra fines ab Episcopis praestitutos; locus autem iis finibus comprehensus *missionis* nomine designatur. Iamvero de his missionibus disceptatum fuit, an et quomodo fieri possit ab Episcopis earum divisio, seu, ut dici solet, dismembratio. Nam qui Regularium iura tuebantur, negabant hanc divisionem fieri posse nisi legitimis de causis, adhibitisque iuris solemnibus quae praescripta sunt ab Alexandro III ⁸ et a Concilio Tridentino ⁹. Alia vero erat Episcoporum opinatio.

Profecto si divisio fiat parociae veri nominis, sive antiquitus conditae, sive recentiore memoria iure constitutae, dubitandum non est quin nefas sit Episcopos canonum praescripta contemnere. At Britannicae missiones generatim in parocias ad iuris tramites erectae non sunt: idcirco sacrum Consilium christiano nomini propagando anno MDCCCLXVI officium applicandi missam pro populo ad Episcopum pertinere censuit, propterea quod dioecesium Britannicarum non ea sit constitutio, ut in veras parocias dispositae sint. Itaque ad divisionem missionis simplicis ea iuris solemnia transferenda non sunt, quae super dismembratione parociarum fuerunt constituta: eo vel magis quod propter missionum indolem et peculiare circumstantias, numero plures ac leviores causae

¹ Sess. 24, cap. 2, de Reform.

² De Synod. dioec., lib. 3, cap. 1, § 11.

³ Concil. Trid., sess. 25, cap. 11, de Regular.

⁴ Innoc. IV, cap. 1, de Privileg. in 6.

⁵ Epist. 7 ad Episcop. Dardan. ann. 495, tom. 2 collect. Harduini.

⁶ Epist. 8 ad Michael. Imperat., tom. 5 collect. Harduini.

⁷ Bened. XIV, de Synod. Dioec., lib. 13, cap. 5, § 2.

⁸ Cap. *Ad audientiam*, de Eccles. aedific.

⁹ Sess. 21, cap. 4, de Reform.

possint occurrere, quae istarum divisionem suadeant, quam quas iure definitae sint ut fiat paroeciarum divisio. Neve quis urgeat similitudinem quam utraeque inter se habent; cum enim obligatio servandi solemnia iuris libertatem agendi coerceat, ad similes causas non est pertrahenda. Silentibus itaque hac super re generalibus Ecclesiae legibus, necesse est ut Concilii Provincialis Westmonasteriensis valeat auctoritas, cuius hoc decretum est: « Non obstante rectoris missionarii deputatione, licebit Episcopo de consilio Capituli, intra limites missionis cui praepositur, novas Ecclesias condere ac portionem districtus iis attribuere, si necessitas aut utilitas populi fidelis id requirat ». Quae cum sint ita, ad propositam consultationem respondemus: licere Episcopis missiones dividere, servata forma Sancti Concilii Tridentini¹, quoad missiones quae sunt vere propriae dictae paroeciae; quoad reliquas vero, ad formam Synodi I Provincialis Westmonasteriensis². Quo melius autem missioni, quae dividenda sit, eiusque administris prospiciatur, volumus ac praecipimus, ut sententia quoque rectoris exquiratur, quod iam acceptum laudabiliter esse in more positum: quod si a religiosis sodalibus missio administratur, Praefectus Ordinis audiatur; salvo iure appellandi, si res postulet, a decreto episcopali ad Sanctam Sedem *in devolutivo* tantum.

Peracta missionis, cui regulares praesint, dismembratione, alia nonnunquam quaestio suboritur: utrum nempe Episcopus in praeficiendo Rectore missioni, quae nova erigitur, ipsos religiosos sodales ceteris debeat praeferre. — Quamvis illi hanc sibi praerogativam adserant, obscurum tamen non est, haud leves exinde secuturas difficultates et offensiones. Ceterum in ea, de qua sermo est, nova erectione necesse est alterutrum contingere: nimirum ut paroecia veri nominis, aut mera missio constituatur. Si primum fieret, per quam alienum esset ab Ecclesiae disciplina e religiosa familia arcessitum parochum praeferre; sic enim iure quod modo viget arcantur regulares a parochi munere, ut illud suscepturi venia Apostolica indigeant. Ad rem Benedictus XIV in Constit. *Cum nuper*, vi Idus Novembris MDCCCLI, « Quomodo, inquit, negari nequit, ex veteri canonum lege, monachos et regulares ecclesiarum parochialium regiminis capaces fuisse, ita certum nunc est ex recentiori canonica disciplina interdictum esse regularibus parochiarum curam adsumere sine dispensatione Apostolica ». Hinc sacrum Consilium Tridentinis decretis interpretandis³ ad dubium « an annuendum sit precibus Patrum Augustinianorum de nova paroecia iisdem concedenda » rescripsit — negative et amplius —.

Sin autem, quod secundo loco posuimus, mera missio erigitur, ius certe non obest religiosis viris ne inter eos eligatur rector; ast ne iis quidem praeferi optantibus suffragatur. Rem itaque integram et in sua potestate positam aggrediens Episcopus, libertate sua utatur oportet; ubi enim iura silent, loco legis est Praesulis auctoritas; praesertim vero quod, ut doctorum fert adagium, Episcopus *intentionem habet in iure fundatam* in rebus omnibus, quae ad dioecesim suam administrandam attinent. Quamobrem praelatio quoad novam missionem, a Regularibus expetita; aut nullo iuris subsidio fulcitur, aut in disertam iuris dispositionem offendit.

Officium curationis animarum sedulitati Regularium commissum alias etiam dubitationes gignit; eaeque loca spectant finibus comprehensa missionum quae ab ipsis reguntur. Coepit enim ambigi utrum coemeteria et pia loca, intra fines illarum sita, Episcopus visitare possit. Ast in coemeteriis facilis ac prona suppetit distinctionis adeoque finiendae controversiae ratio. Nam si de coemeteriis agatur quae solis religiosiis familiis reservantur, ea plane ab Episcopi iurisdictione, proindeque a visitatione exempta sunt; cetera vero fidelium multitudini communia, quum uno ordine haberi debeant cum coemeteriis paroecialibus, iurisdictioni Ordinariorum subsunt indubitate, ac propterea optimo iure ab Episcopo visitantur, quemadmodum statuit Benedictus XIV in Constit. *Firmandis* viii Idus Novembris MDCCXLIV. Haud absimili distinctione de locis piis quaestio dirimitur, ea discernendo quae exempta sunt ab iis quibus praest Episcopus sive ordinario iure, sive delegato. De utrisque igitur, tum coemeteriis tum piis locis, sententiam Nostram paucis complectimur pronunciantes: sacrorum canonum et constitutionum Apostolicarum praescripta esse servanda.

Superioribus dubiis arcto iungitur nexu illud quo quaeritur an Episcopis subesse debeant scholae pauperum, quae *elementares* etiam *primariae*, *puerorum* nuncupantur; est enim sanctissimum docendi ministerium, et proximum piis locis ordinem tenent scholae de quibus agendum est. Quo illae pertineant ex ipso nomine dignoscitur; intendunt nimirum ad puerilem aetatem primis litterarum elementis primisque fidei veritatibus, ac morum praeceptis apte instituendam: quae quidem institutio omnibus est temporibus, locis et vitae generibus necessaria, ac multum habet momenti ad universae societatis humanae nedum singulorum hominum incolumitatem; ex puerili enim institutione pendet, ut plurimum, qua quis ratione sit reliquae aetatis spatium acturus. Ita-

¹ Sess. 21, cap. 4, de Reform.

² De regimine congregationum seu missionum, n. 5.

³ In Ianuen. *Dismembrationis* 25 Ian. 1879.

que quid a doctentibus eo loci praecipue praestandum sit, sapienter Pius IX significavit scribens, « In hisce potissimum scholis omnes cuiusque e populo classis pueri vel a teneris annis sanctissimae nostrae religionis mysteriis ac praeceptionibus sedulo sunt erudiendi et ad pietatem morumque honestatem, et ad religionem civilemque vivendi rationem accurate formandi, atque in iisdem scholis religiosa praesertim doctrina ita primarium in institutione et educatione locum habere ac dominari debet, ut aliorum cognitiones, quibus iuventus ibi imbuitur, adventitiae appareant » ¹. — Nemo ex hinc non intelligit istam puerorum institutionem in Episcoporum officiis esse ponendam, et scholas, de quibus agitur, tam in urbibus frequentissimis, quam in pagis exiguis inter opera contineri quae ad rem dioecesanam maxime pertinent.

Insuper quod ratio suadet lux historiae confirmat. Nullum quippe fuit tempus quo singularis non eluxerit Conciliorum cura in huiusmodi scholis ordinandis ac tuendis, pro quibus plura sapienter constituerunt. Eorum nempe decretis prospectum est ut illas Episcopi in oppidis et pagis restitui et augeri curarent ², puerique ad discendum admitterentur, qualibet, si fieri posset, impensa remissa ³. Eorundem auctoritate dictae leges, quibus alumni religioni ac pietati operam darent ⁴, definitae dotes et ornamenta animi, quibus magistros praeditos esse oporteret ⁵, iisque imperatum, uti iurarent iuxta formulam catholicae professionis ⁶: demum scholarum curatores constituti qui eas adirent, ac circumspecerent nequid inesset vitii aut incommodi, neve quid omitteretur ex iis rebus, quas de illarum disciplina leges dioecesanae sanxissent ⁷. Ad haec, quum Patres Conciliorum probe intelligerent parochos etiam pastoralis ministerii compotes esse; partes haud exiguas iisdem tribuerunt in scholis puerorum, quarum cura cum animarum curatione summa necessitate iungitur. Placuit igitur in singulis paroeciis pueriles scholas constitui ⁸, quibus nomen est *parochialibus* impositum ⁹; iussi sunt parochi munus docendi suscipere, sibi quoque adiutricem operam magistro-

rum et magistrarum adsciscere ¹⁰: iisdem negotium datum scholas regendi et curandi diligentissime ¹¹: quae omnia si non ex fide integreque gesserint, officium deseruisse arguuntur ¹², dignique habentur in quos Episcopus animadvertat ¹³. In unum ergo collineant argumenta ex ratione et factis petita ut scholae, quas pauperum vocant, institutis dioecesanis et paroecialibus praecipuo iure adnumerandae sint; eaque de causa Britannorum Episcopi ad hanc usque aetatem in missionibus tam saecularibus quam regularibus easdem pro potestate sua visitare consueverunt. Quod et Nos probantes declaramus: Episcopos ius habere quoad omnia visitandi huiusmodi scholas pauperum in missionibus et paroeciis regularibus aequae ac in saecularibus.

Alia profecto causa est ceterarum scholarum et collegiorum, in quibus religiosi viri secundum ordinis sui praescripta iuventuti catholicae instituendae operam dare solent; in hisce enim et ratio postulat, et Nos volumus firma atque integra privilegia manere quae illis ab Apostolica Sede collata sunt, prout aperte est declaratum anno MDCCCLXXIV a sacro Consilio christiano nomini propagando, quum acta expenderentur Concilii Provincialis Westmonasteriensis IV ¹⁴.

Quum res in vado sit quod ad scholas attinet et collegia regularium iam constituta, adhuc tamen est in ancipiti, si de novis erigendis agatur. De his enim quaeritur; an et cuius superioris venia sit impetranda? Porro cum latius ea dubitatio pateat et ecclesiarum quoque ac coenobiorum erectionem pertingat, omnia haec unius quaestionis et iudicii terminis complectimur. Atque hic primo occurrunt Decretales veteres, quibus est cautum ne quid huiusmodi quisquam institueret absque Sedis Apostolicae licentia speciali ¹⁵. Postmodum Tridentina Synodus in eodem genere quidquam operum fieri prohibuit « sine Episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta » ¹⁶: quo tamen Concilii decreto haud est superioribus legibus derogatum, veniam ab Apostolica Sede impetrari iubentibus. Quapropter cum ea in re liberius passim ageretur, Urbanus VIII ¹⁷

¹ Epist. ad Archiep. Friburg. *Cum non sine maxima*, 14 Iul. 1864. Acta vol. 3.

² Synod. I Provincial. Camerac., tit. de scholis, cap. 1. — Synod. provinc. Mechlin., tit. de scholis, cap. 2.

³ Synod. Namurcen. an. 1604, tit. 2, cap. 1.

⁴ Synod. Antuerpien. sub Mireo, tit. 9, cap. 3.

⁵ Synod. Cameracen. an. 1550.

⁶ Synod. II Provinc. Mechlinien., tit. 1, cap. 3.

⁷ Synod. II Provinc. Mechlinien., tit. 20, cap. 4. — Synod. Provinc. Pragen. an. 1860, tit. 2, cap. 7.

⁸ Synod. Valens. an. 529, can. 1. — Synod. Nannet. relat. in cap. 3 de vit. et hon. clericor. — Synod. Burdigal. an. 1583, tit. 27.

⁹ Synod. I Provinc. Mechlin., tit. de scholis, cap. 2. —

Synod. Provinc. Colocen. an. 1863, tit. 6. — Synod. Provinc. apud Maynooth an. 1875.

¹⁰ Synod. Nannet. sup. cit. — Synod. Antuerp. sup. cit. — Synod. Prov. Burdig. an. 1850, tit. 6, cap. 3.

¹¹ Synod. Prov. Vienn. an. 1858, tit. 6, cap. 8. — Synod. Prov. Ultraiect. an. 1865, tit. 3, cap. 2.

¹² Synod. Prov. Colocen. an. 1863, tit. 6, cap. 5. —

Synod. Prov. Colonien. an. 1860, tit. 2, cap. 23. —

Synod. Prov. Ultraiect. an. 1863, tit. 9, cap. 5.

¹³ Synod. I Provinc. Cameracen., tit. de Scholis, cap. 2.

¹⁴ Decret. 26.

¹⁵ Cap. *Religiosorum*, § *Confirmatas*, de relig. domib., et cap. *Ex eo* de excess. praelat. in 6.

¹⁶ Concil. Trident., sess. 25, cap. 3, de Regular.

¹⁷ Constit. *Romanus Pontifex*, 13 kalen. Sept. 1624.

pravam consuetudinem emendaturus, opera eiusmodi improbavit tam quae sine venia Episcopi, quam quae sola illius auctoritate susci- perentur, et veterum canonum simul Concilii- que Tridentini leges omnino in posterum ser- vari decrevit. Huc etiam spectavit Innocentius X in Constit. *Instaurandae* Idibus Octobris MDCLII, qua praecepit ut nemo ex familiis regularibus « domos vel loca quaecumque de novo reci- pere vel fundare praesumat absque Sedis Apo- stolicae licentia speciali ». Quare communis hodie sententia est, cui favet passim rerum iu- dicatarum auctoritas, non licere regularibus; tam intra quam extra Italiam, nova monasteria aut conventus sive collegia fundare, sola Epi- scopi venia impetrata, sed indultam quoque a Sede Apostolica facultatem requiri¹. Iisdem insistentis vestigiis sacrum Consilium christiano nomini propagando pluries decrevit, veniam Apostolicae Sedis et Episcopi aut Vicarii Apo- stolici ecclesiis collegiisque erigendis, etiam in missionibus, ubi religiosi sodales domos sedes- que habeant, esse omnino necessariam². His ergo de causis ad propositum dubium respon- demus: sodalibus religiosi novas sibi sedes constituere, erigendo novas ecclesias, aperi- endo coenobia, collegia, scholas, nisi obtenta prius expressa licentia Ordinarii loci et Sedis Apostolicae, non licere.

Fieri solet utique subtilior inquisitio, an du- plex ea venia sit impetranda, si non prorsus novum opus regularis familia moliatur; sed ea quae sunt instituta velit in alios usus conver- tere. Verum neque obscura, neque anceps erit futura responsio, si varios, qui accidere pos- sunt, casus distinguamus. Initio enim quis serio dubitet, an ea quae pietatis religionisque causa instituta sunt, liceat in usus a religione et pie- tate alienos convertere? Restat itaque ut de tribus hisce dumtaxat quaeratur, utrum nempe liceat dimovere de loco instituta alioque trans- ferre: aut immutare in usum consentaneum, qualis esset si schola in ecclesiam, coenobium in collegium, in domum pupillis aegrotisque recipiendis, vel vicissim mutaretur; aut demum, priore usu retento, novam causam sive usum inducere. Iam vero quominus duo illa prima, privata ipsorum auctoritate, religiosi sodales efficiant, obstat decretum Bonifacii VIII, qui eos vetuit « ad habitandum domos vel loca quaecumque de novo recipere, seu hactenus recepta mutare »³. Rursus qui fieri potest ex duobus illis alterutrum, nisi res recadat in fun- dationem novam « Monasteriorum, Collegio- rum, domorum, conventuum et aliorum Regu- larium locorum huiusmodi? » Atqui id perfici prohibuit Urbanus VIII per constitutionem *Ro-*

manus Pontifex, nisi « servata in omnibus et per omnia sacrorum canonum et Concilii Triden- tini forma ». Sic unum superest de quo con- tendatur; num priore usu retento, nova causa vel usus adiici valeat. Tunc autem pressius rem urgere oportet et accurate dispicere, utrum ea inductio alterius usus ad interiorem admi- nistrationem disciplinamque domesticam spe- ctet, velut si tirocinium aut collegium studio- rum causa iunioribus sodalibus in coenobio constituatur; an fines interioris administrationis sit excessura, puta si inibi schola fiat aut col- legium quod pateat etiam alienis. Plane si dic- tos fines excesserit, res redit ad alterutram il- larum, quae a Bonifacio VIII et Urbano VIII fieri pro lubito, ceu diximus, prohibentur. Sin autem intra limites domesticae disciplinae mu- tatio contineatur, suo certe iure Regulares uten- tur, nisi forte leges foundationis obsistant. Ex quibus singillatim perpensis manifesto colligi- tur: Religiosis sodalibus non licere ea quae instituta sunt, in alios usus convertere absque expressa licentia Sedis Apostolicae et Ordinarii loci, nisi agatur de conversione, quae, salvis foundationis legibus, referatur dumtaxat ad in- ternum regimen et disciplinam regularem.

Nunc ad illud progredimur controversiae ca- put, in quo de temporalibus missionum bonis disputatum est. Ex liberalitate fidelium ea parta bona sunt, qui cum sua sponte et voluntate dona largiantur, vel intuitu missionis id fa- ciunt, vel eius qui missioni praeest. Iam si missionis intuitu donatio contigerit, ambigi so- let, an viri religiosi quibus donum sit tradi- tum, accepti et expensi rationem reddere Epi- scopo teneantur. Atque istud quidem fieri opor- tere, sacrum Consilium christiano nomini pro- pagando super dubio proposito ob missiones Britannicas religiosi Ordinibus sive Institutis commissas die XIX Aprilis MDCCCLXIX, rescripsit in haec verba: « 1. Missionarii regulares bo- norum temporalium, ad ipsos *qua regulares* spectantium, rationem Episcopis reddere non tenentur. 2. Eorum tamen bonorum, quae mis- sioni vel regularibus *intuitu missionis* tributa fuerunt, Episcopi ius habent ab iisdem missio- nariis regularibus, aequae ac a Parochis cleri saecularis, rationem exigendi ». Quo vero ta- bulis accepti et expensi ratio constaret, sacer idem Coetus die X Maii anno MDCCCLXVIII, in mandatis dederat ut bona missionum diligenter describerentur, ea secernendo quae propria mis- sionum essent ab iis quae ad sodalitia sodalesve singulos pertinerent.

Nihil enimvero in his decernendis vel prae- ciipiendis est actum, quod iuris communis do- ctrinis vulgatissimis apprimae non congruat. Nam

¹ Bened. XIV, de Synod. dioec., lib. 9, cap. 1, n. 9. — Monacelli, formul. legal., part. 1, tit. 6, form. 19, n. 31.

² S. C. de Prop. Fide in coetibus habitis diebus

22 Mart. 1669; 3 Nov. 1688, 1704, 1768; 23 Aug. 1858; 30 Maii 1864; 17 Iul. 1865.

³ Cap. *Cum ex eo* de excess. praelat. in 6,

quaevis oblatio parochi aut alteri Ecclesiae Rectori data piae cuiusdam causae intuitu, ipsimet piae causae acquiritur. Ex quo fit, ut qui rem pecuniamve oblatam accepit administrator loco sit, cuius est illam erogare iuxta mentem et consilium largitoris ¹. Quoniam vero administrantis officio incumbit rationes actus sui conficere, ei que reddere cuius res gesta fuit ², ideo parochus vel Ecclesiae Rector facere non potest quin rationes reddat Ordinario loci, cuius est iurisdictio et causae piae tutela ³. At missiones, de quibus apud Nos actum fuit, pleno iure ad Episcopum pertinent; huic ergo cuiusque oblationis earum intuitu collectae rationes oportet exhibere. Neque haec ex eo infirmantur, quod Urbanus II in Concilio Claramontano, alique post eum Romani Pontifices decreverunt ⁴ circa Ecclesias Parochiales, quoad temporalia Monasteriis iunctas, teneri vicarios respondere Episcopis de *plebis cura*, de temporalibus vero non ita, cum monasterio suo sint obnoxii; siquidem seposita etiam ratione historica unde ea profecta est iuris dispositio ⁵, certum exploratumque est, in iis pontificiis decretis ac litteris appellatione temporalium, beneficium fructus et quae beneficiati personae adhaerent compendia significari.

Quocirca ea confirmantes quae a S. Congregatione de Propaganda Fide rescripta et mandata sunt, statuimus, religiosos sodales, redditus Episcopo rationibus, docere debere de pecunia, intuitu missionum sibi allata, et quantum de ea et quos in usus impenderint aequae ac missionarios Cleri saecularis, iuxta praedictas resolutiones eiusdem Congregationis die XIX Aprilis MDCCCLXIX, et Instructionem die X Maii MDCCCLXVIII.

Tandem ne quis obrepat error aut dissensus in his quae modo iussimus exequendis, definiendum censemus, quae pecuniae, quaeque res viris religiosis oblatae intuitu missionum intelligantur. Namque receptum est hac in re, spectari primum oportere quid largitor voluerit; quod si non appareat, placuit parochi vel rectori ecclesiae collatam donationem praesumi ⁶. At multum ab hac regula recessum est propter consuetudinem, quam quidam ecclesiastici iuris periti fere communem evasisse docent, cuius vi « hodie pene solae oblationes quae in Ecclesia sub missis ad altare fiunt et

quae pro administratione sacramentorum, pro benedicendis nuptiis aut mulieribus post partum, pro exequiis et sepulturis, aut aliis similibus functionibus specialiter offeruntur, ad parochum spectant; consuetudine reliquas ferme omnes ecclesiis ipsis aut sacellis aut aliis certis finibus applicante » ⁷. Praeterea si in parochum rectoremve, a quibus spiritualia adiumenta fideles accipiunt ⁸, haud inconcinne praesumi potest collata liberalitas, ubi Ecclesia bonis praedita sit, per quae religionis decori et ministrorum tuitioni prospiciatur longe, aliud iudicium esse debet ubi eam bonorum copiam Ecclesia non habeat, ac liberalitate fidelis populi unice aut potissimum sustentetur. Tunc enim largitores putandi forent voluisse consulere cultus divini splendori et religionis dignitati, ea ratione et modo quem ecclesiastica auctoritas decerneret. Ideo apud christianos primaevos lege cautum fuerat ut pecunia omnis dono accepta, inter Ecclesiam, Episcopum, Clericos et egenos divideretur. Legis porro sese interponens auctoritas, si largitionum tempora et causas praestituat, illud efficit quoque, ne fideles semper pro arbitrio possint modum et finem designare in quem oblatam stipem erogari oporteat; nequit enim facere privatorum voluntas, ut quod a legitima potestate in bonum commune praecipitur certo destituatur effectu. Haec Nobis considerantibus visi sunt prudenter et opportune egisse Patres Concilii provincialis Westmonasteriensis II, cum partim interpretantes piam et aequam donantium voluntatem, partim ea, quae Episcopis inest, utentes potestate imperandi pecuniae collationes decernendique quo tempore et qua de causa conferri oporteat, statuerunt in capite *de bonis ecclesiasticis*, quid censendum sit intuitu missionis collatum. Iubet igitur ratio, itemque Nos constituimus, hac in re religiosos ad leges Westmonasteriensis Synodi sese affatim accommodare oportere.

Sublatis controversiis cognitioni Nostrae propositis, confidimus, curam a Nobis in iis componendis adhibitam eo valituram, ut ad tranquillitatem et incrementum rei catholicae in Anglia non leviter conferat. Equidem pronuntiationes Nostras ad iuris et aequitatis regulam studiose religioseque exegimus, nec dubitamus quin in iis exequendis par diligentia et religio eniteat illorum inter quos iudicium protulimus.

¹ Fagnan. in cap. *Pastoralis* de his quae fiunt a Praelatis, n. 29. — Card. de Luca in Conc. Trid., discurs. 18, n. 5. — Reiffenst. lib. 3 Decret., tit. 30, n. 193.

² L. 1, § *Officio*, ff. de tutelae et rat. distr. — L. 2, § *Et sane*, ff. de negot. gest. L. *Curator*, L. *Tutor* Cod. de negot. gest.

³ S. C. Conc. Nullius, seu Nonantulan. *Iurium parochialium*, 27 Iun. 1744, ad dub. 12.

⁴ Lucius II ad Priorem S. Pancratii in Anglia, Alexander III ad Monaster. S. Arnulphi, Lucius III ad Su-

perior. Praemonstrat. et ad Abbatissam S. Hilarii in dioecesi Fesulana.

⁵ Gonzal. Comment. in cap. 1. de Cappel. monach.

⁶ Argum. ex cap. *Pastoral.* 9 de his quae fiunt a Praelat., cap. *Transmissa* de Verb. sign., ac praesertim cap. 1 de Statu Monach.

⁷ Reiffenst. l. 3 Decretal., tit. 30, n. 193. Van. Espen Ius eccles. univ., part. 2, sect. 4, tit. 2, cap. 10, nn. 20 et 21.

⁸ Argum. ex can. *Quia Sacerdotes* 13, caus. 10, quaest. 1.

Sic enim fiet, ut Episcoporum ductu et prudentia religiosi sodales de Anglicis missionibus apprime meriti strenue et alacriter e laboribus suis fructus salutis ferre pergant laetissimos, atque utrique (ut voce utamur Gregorii Magni ad Angliae Episcopos) *communi... consilio, concordique actione quae sunt pro Christi zelo agenda disponant unanimiter, recte sentiant, et quae senserint, non sibimet discrepando perficiant*¹. Concordiam hanc postulat paterna caritas Episcoporum in adiutores suos et mutua Cleri in Episcopos observantia; hanc concordiam flagitat finis communis qui situs est in salute animarum iunctis studiis ac viribus quaerenda; hanc eandem exigit necessitas iis resistendi qui catholico nomini infensi sunt. Haec vires gignit et infirmos quoque pares efficit ad grandia quaeque gerenda; haec signum est quod sinceros Christi discipulos ab iis distinguit qui se tales esse mentiuntur. Ad hanc igitur singulos et universos enixe cohortamur in Domino, rogantes cum Paulo ut impleant gaudium Nostrum, ut idem sapiant eandem caritatem habentes unanimes, idipsum sentientes².

Demum ut firmiter ea consistant quae constituimus, volumus atque decernimus, praesentes Litteras et in eis contenta quaecumque, etiam ex eo quod praedicti religiosi sodales et alii quicumque, in praemissis interesse habentes cuiusvis status, gradus, ordinis et dignitatis existant, seu alias specifica mentione digni iis non consenserint, nec ad ea vocati et auditi, causaeque propter quas praesentes emanaverint sufficienter adductae, verificatee et iustificatae non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis iuridica et privilegiata causa, colore et capite etiam in corpore iuris clauso, nullo umquam tempore de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis Nostrae, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet, quantumvis magno et substantiali, individuaeque expressionem requirente defectu impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos iuris reduci, seu adversus illas restitutionis in integrum aliudve quodcumque iuris remedium intentari vel impetrari; sed ipsas praesentes Litteras semper firmas validas et efficaces existere et fore, quibuscumque iuris seu facti defectibus, qui adversus illas ad effectum impediendi vel retardandi earum executionem quovis modo vel quavis de causa opponi possent minime refragantibus, suos plenarios et integros effectus obtinere, easque propterea, omnibus et singulis impedimentis penitus reiectis, ab illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter servari; sicque et non aliter in praemissis per

quoscumque iudices Ordinarios et delegatos iudicari ac definiri debere, ac irritum fore et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, et quatenus opus sit Nostra et Cancellariae Apostolicae Regula *de iure quaesito non tollendo*, aliisque Apostolicis ac in Universalibus, Provincialibus et Synodalibus Conciliis editis constitutionibus et ordinationibus, nec non quorumcumque Ordinum, Congregationum, Institutorum, et Societatum, etiam Iesu, et quarumvis Ecclesiarum et aliis quibuslibet, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis statutis et consuetudinibus, ac praescriptionibus etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis et Litteris Apostolicis quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis et factis ac licet pluries iteratis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum derogatione specialis forma servanda foret, tenores earundem praesentibus pro plene ac sufficienter expressis habentes ad praemissorum effectum dumtaxat specialiter et expresse derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Quocumque autem modo earundem praesentium Litterarum exempla in Anglia publicata fuerint, volumus ut statim post huiusmodi publicationem omnes et singulos quos concernunt vel concernent in posterum perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter intimatae ac notificatae fuissent.

Nulli ergo hominum liceat paginam hanc Nostrarum decisionum, declarationum, decretorum, praeceptorum et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Domini Incarnationis Millesimo octingentesimo octuagesimo primo, Octavo Idus Maii, Pontificatus Nostri Anno IV.

14. — *Episcopi quoad Seminaria.*

Confer verbum *Seminaria*.

15. — *Episcoporum potestas dispensandi in abstinentia et ieiunio.*

Confer verbum *Abstinentia et Ieiunium*.

16. — *Facultas dispensandi etiam Regulares.*

In facultatibus quinquennialibus S. C. de Prop. Fide sub formula 3, n. 13, conceditur facultas « Dispensandi super defectu aetatis unius anni

¹ Apud. Bedam Histor. Angl. II, 29.

² Philipp. II, 2.

ob operariorum penuriam ut promoveri possint ad sacerdotium si alias idonei fuerint ». Quaeritur utrum haec facultas extendatur etiam ad Regulares.

R. Affirmative, facto verbo cum SS^{mo}. SS^{mus} adprobavit et confirmavit. — S. C. S. O. 29 Ianuarii 1896.

17. — *Episcoporum potestas quoad presbyteros otiosos.*

1^o. Utrum liceat sacerdotibus, qui beneficii veri nominis non pollent et speciatim Vicariis curatis, oeconomis et cappellanis, derelinquere officia ab Episcopo illis commissa, non obtenta prius eius licentia?

2^o. An ex praecepto obedientiae, adhibitis etiam, si opus fuerit, censuris, Episcopus ius habeat eos cogendi ut persistent in suo officio, saltem usquedum ipsis providere valeat per idoneum successorem?

3^o. Utrum sub eodem praecepto obedientiae, et iisdem intentatis censuris, possit Episcopus sacerdotes otiosos, vel ferme otiosos et sanitate suffultos, compellere ad suscipiendam ecclesiarum curam, saltem donec illis fas sit providere Pastorem?

4^o. Num, praeter poenas a iure statutas, ad corrigendos Parochos qui otiosi et socordes negligunt propria officia et admonitiones et minas minimi faciunt, hac miserrima aetate, conveniens sit inferre censuras, et speciatim suspensionem a missa diebus ferialibus, vel etiam extra Paroeciam?

R. Ad 1^{um}. Prout exponitur, negative.

Ad 2^{um}. Affirmative, quoties ex officii dimissione grave detrimentum curae animarum sit obventurum. Est tamen Episcopi sollicitudine providere et idoneo successore, praesertim cum rationabili de causa dimissio expostulatur.

Ad 3^{um}. Affirmative, gravi urgente necessitate, et ad tempus.

Ad 4^{um}. Episcopus utatur iure suo, prout et quatenus de iure, perpensis tamen temporum et personarum adiunctis. — S. C. C. 17 Ian. 1886.

18. — *Facultas Episcopis concessa circa compositionem quoad bona ecclesiastica.*

Confer verbum *Compositio*.

19. — *Recentiores aliae facultates quae Episcopis a S Sede concedi solent.*

I.

Facultates de Officialibus publicis.

Sacra Poenitentiaria de speciali et expressa Apostolica auctoritate, benigne sic annuente SS^{mo} D^{no} Nostro Papa Leone XIII, Ven. in

Christo Patri Episcopo N. N. attentis peculiaribus adiunctis ad annum duraturas infrascriptas concedit facultates, quibus sive per se sive per suum vicarium in spiritualibus generalem, sive per alias idoneas ecclesiasticas personas ab alterutro ad hoc in singulis casibus specialiter subdelegandas intra fines suae dioecesis et pro grege ipsi commisso uti licite et libere valeat, contrariis quibuscumque non obstantibus.

1. *Indulgendi* christifidelibus ut officium administratoris locorum piorum retinere et de novo assumere et exercere licite possint, ad effectum et sub conditione curandi utilitatem locorum piorum, et circa alienationem bonorum rem agendi cum Ordinario. Porro quisque curabit scandalum remove, caute manifestando se id peragere de licentia Apostolica. Ordinarius vero in administratione locorum piorum passive se habeat, nullumque positivae conventiae argumentum respectu gubernii exhibeat, et eidem dumtaxat si fuerit interrogatus respondeat.

2. *Absolvendi* a censuris et poenis ecclesiasticis officiales publicos quibus demandata est executio legum super usurpatione bonorum aliorumque iurium ad Ecclesiam et loca pia spectantium ac super suppressione ordinum regularium, quique idcirco vi proprii muneris cooperantur, imposita tamen illis obligatione dimittendi officium vel quamprimum recurrenti ad S. Poenitentiarium, et dummodo prius verae resipiscentiae signa exhibuerint et iuramentum, quatenus illud emisierint, retractaverint; reparato scandalo meliori modo quo fieri potest prudenti iudicio absolventis, iniuncta singulis pro modo culpae congrua poenitentia salutaris aliisque iniunctis de iure iniungendis.

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die...

II.

Facultates circa Forum et Iudices.

Sacra Poenitentiaria, attentis peculiaribus causis, de speciali et expressa Apostolica auctoritate, benigne sic annuente SS^{mo} D^{no} Nostro Papa Leone XIII Ven. in Christo Patri N. N. attentis peculiaribus adiunctis ad annum duraturas infrascriptas concedit facultates quibus sive per se sive per suum vicarium in spiritualibus generalem, sive per aliam idoneam ecclesiasticam personam ab alterutro ad hoc in singulis casibus specialiter subdelegandam intra fines suae dioecesis et pro grege ipsi commisso uti licite et libere valeat, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Componendi absque strepitu et figura iudicii controversias inter personas ecclesiasticas et regulares, praevisio tamen examine super rationibus et documentis ac salva semper iustitia.

Indulgendi quibuscumque ut loca pia et ecclesiasticas personas apud iudices laicos in causis civilibus convenire; ac etiam in causis criminalibus quae periculum capitis nullimode afferant accusare valeant, dummodo accusatores aliter propriae indemnitati nequeant consulere, et quatenus iidem sint personae ecclesiasticae, facta prius protestatione iuxta S. Canones.

Habilitandi ecclesiasticos quoscumque ac loca pia, ut in iudicium coram iudicibus laicis tam active quam passive comparere ac proprias causas civiles tantum ac profanas agere valeant.

Indulgendi pariter iisdem, ut citati apud forum saeculare criminales causas agere et se defendere valeant.

Permittendi ut documenta et acta episcopalis curiae ex tabulario ecclesiastico extrahantur, et saeculari potestati tradantur, cum ipsa saeculari potestas id ex officio requisierit, facta saltem quo meliori ac decentiori modo possit declaratione, ex qua pateat ecclesiasticam potestatem ea in re cedere circumstantiarum gravitati iuxta instructiones a S. Sede tributas.

Permittendi iudicibus laicis, aliisque executoribus sibi ob morum integritatem et studio religionis benevisis, ut in causis tam criminalibus mere profanis (exceptis causis Episcoporum, Ordinarium aliorumque Superiorum Praelatorum) quam civilibus item profanis, ecclesiasticas personas bonaque Ecclesiae vel loca pia respicientibus iudicare, iudiciaque etiam diebus festis, ubi ipsa lege coguntur, agere valeant, remoto scandalo et salvis ceteroquin legibus divinis et ecclesiasticis.

Permittendi iisdem executoribus, ut contra delinquentes et suspectos, si ad locum immunitatem confugerint, servatis quantum fieri potest debitis cautelis, valeant procedere, remoto scandalo.

Datum Romae in Sacra Poenitentia die...

III.

Facultates circa Rebelles etc.

Sacra Poenitentia de speciali et expressa Apostolica auctoritate, benigne sic annuente SSmo Dño Nostro Papa Leone XIII, Ven. in Christo Patri Episcopo N. N. ad annum duraturas infrascriptas concedit facultates quibus sive per se sive per suum vicarium in spiritualibus generalem, sive confessarios ipsis benevisos ab alterutro ad hoc etiam habitualiter, non tamen ultra praefinitum tempus specialiter subdelegandos intra fines suae dioecesis pro *foro conscientiae* uti licite et libere valeat: contrariis quibuscumque non obstantibus:

1. *Absolvendi* a censuris et poenis ecclesiasticis omnes et singulos poenitentes, qui rebellionis pontificiae cooperati sunt vel adhaeserunt, aut quocumque modo operam suam vel

favorem praestiterunt, sive votum pro unione Italiae sub unico rege dederunt, aut immunitatem ecclesiasticam violaverunt; dummodo tamen prius verae resipiscentiae signa exhibuerint, reparato scandalo meliori modo quo poterunt prudenti iudicio absolventis, et imposito onere standi mandatis S. Sedis desuper ferendis, cum congrua pro modo culparum poenitentia saluari, aliisque iniunctis de iure iniungendis. Exceptis tamen rebellionum magistris, coryphaeis, instigatoribus ac officialibus publicis, et exceptis illis, qui violaverunt immunitatem ecclesiasticam per manuum iniectionem in Cardinales, Episcopos aut alios ecclesiasticos in dignitate constitutos, pro quibus omnibus recurrendum erit in singulis casibus ad S. Poenitentiarium.

2. *Absolvendi* sub praefatis conditionibus et exceptionibus ecclesiasticos, si qui in praemissis culpabiles extiterint, postquam tamen tempore, modo et loco ab Ordinario determinandis, exercitiis spiritualibus vacaverint; et si supplicibus libellis pro inducendo Romano Pontifice ad dimittendum temporale dominium subscripserint, emissa retractatione ut sequitur: *io N. N. confesso ed affermo essere errore e temerità contraddire alle dottrine manifestate dalla Chiesa, e non potersi senza grave peccato ricusare ossequio e sincera sottomissione all' autorità della S. Sede, e perciò rispetto e mi uniformo a tutte le dichiarazioni della medesima e specialmente a quelle che riguardano il dominio temporale del Sommo Pontefice, alle quali ha fatto eco l' intero episcopato cattolico*: et cum eisdem super irregularitate ex violatione dictarum censurarum quomodocumque contracta Apostolica auctoritate misericorditer dispensandi; iniuncta singulis congrua poenitentia saluari aliisque iniunctis de iure iniungendis; exceptis tamen personis quae in num. praecedenti excipiuntur.

Datum Romae in Sacra Poenitentia die...

IV.

Facultates de rebus mobilibus et conductionibus.

Sacra Poenitentia de speciali et expressa Apostolica auctoritate, benigne sic annuente SSmo Dño Nostro Papa Leone XIII, Ven. in Christo Patri Episcopo N. N. ad annum et durantibus temporum adiunctis valituras infrascriptas concedit facultates, quibus sive per se sive per suum vicarium in spiritualibus generalem, sive per alias idoneas ecclesiasticas personas ab alterutro ad hoc, etiam habitualiter, non tamen ultra praefinitum tempus, specialiter subdelegandas pro grege ipsi commissio uti licite et libere valeat, contrariis quibuscumque non obstantibus:

1. *Indulgendi* christifidelibus ut res annuarias, fructus terrae, res mobiles vel inter mobiles adnumerandas, ad ecclesias aut loca pia spectantes, et a gubernio usurpatas acquirere licite valeant, remoto prudenter scandalo, atque erogata aliqua eleemosyna favore praesertim ecclesiarum seu personarum, ad quas res ipsae spectabant, ab ordinario sive a subdelegato taxanda, quatenus emerint pretio, quod iudicio ipsius ordinarii aut subdelegati fuerint minus iusto, ita tamen, ut si agatur de rebus, quae non sint usu consumptibiles, sive quae servando servari possint, earum rerum elenchum ordinario tradere emptores teneantur et parati sint eas quandocumque ecclesiis, seu locis piis, recepto soluto pretio, restituere, et curando pro viribus, ut supellectiles, vasa ac utensilia sacra in usum aliarum ecclesiarum seu oratoriorum transferantur, nec in usus profanos assumantur.

2. *Providendi* sub iisdem conditionibus, et praevia eorum absolutione cum congrua poenitentia salutari, iis qui easdem res iam emerint.

3. *Indulgendi* pariter christifidelibus, ut bona ecclesiastica a gubernio occupata vel ab iis qui a gubernio illa acquisierunt sine licentia S. Sedis, conducere, seu iam conducta retinere valeant, imposita illis aliqua eleemosyna favore personarum seu ecclesiarum, ad quas eadem bona de iure pertinent, quatenus conduxerint pretio, quod iudicio ordinarii seu subdelegati fuerit minus iusto, et obligatione faciendi quantum poterunt sub directione ordinarii pro conservatione praesertim sacrarum aedium ac templorum, quae eisdem bonis fuerint adnexa, ac praevia absolutione cum poenitentia salutari, quatenus illicite conduxerint, nec non remoto ac reparato scandalo.

Quamvis autem optandum maxime sit, ut huiusmodi conductiones ad breve tempus fiant, tamen S. Poenitentiaria declarat, non ob stare quod, sic iubente gubernio seu locatore, conductio fiat ultra triennium, cum huiusmodi conductionis contractus sit ipso iure nullus, et indultum apostolicum concedatur conductori tantum pro suae conscientiae tranquillitate, et sit ad nutum S. Sedis omnino revocabile.

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die...

V.

Facultates quoad Congregationes charitatis.

Sacra Poenitentiaria de speciali et expressa Apostolica auctoritate, attentis praesentibus rerum angustiis, Ordinario N. N. facultatem concedit ad annum duraturam:

1. Permittendi intra fines suae dioecesis ut christifideles sibi benevisi, *non tamen ecclesiastici, pro quibus in singulis casibus recurren-*

dum erit, Congregationis charitatis nuncupatae officia assumere et exercere valeant, cum obligatione curandi utilitatem locorum piorum, quorum bona a Congregatione ipsa administrantur vel in posterum administrabuntur; et curandi ut pia legata, in quantum fieri potest, suae destinationi conserventur; et ut praesertim divino cultui provideatur.

In iis autem in quibus lege civili agente, pia fidelium voluntati derogandum erit, eam mentem gerant ut praefatam legem approbare non intendant, idque ad scandalum removendum sua agendi ratione sufficienter ostendant, atque Ordinarii consilio in difficilioribus se dirigant.

2. Permittendi iisdem administratoribus Congregationis charitatis alienationem bonorum etiam immobilium, quando casus omnino urgeat, quin tamen releventur emptores, qui sine Ecclesiae venia ea acquisituri sint.

Et 3. Si agatur de iis qui officia supradicta sine Ecclesiae venia iam susceperint et exercuerint, illos de speciali Apostolica auctoritate per personas Ecclesiasticas ab ipso Ordinario ad hoc specialiter deputandas a censuris quomodolibet incursis absolvendi, permittendo etiam ut in assumptis officiis perseverent cum conditionibus superius expressis: Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae in Sacra Poenitentiaria die...

20. — *Facultates habitualiter concessae non desinunt morte Ordinarii.*

In Congregatione Gen. S. Rom. Univ. Inquis. habita ab Em̃is ac Rm̃is DD. Card. in rebus fidei et morum Gen. Inquisitoribus, iidem Em̃i Patres, rerum temporumque adiunctis mature perpensis, decernendum censuerunt: Supplicandum SSmo, ut declarare seu statuere dignetur, facultates omnes speciales, habitualiter a S. Sede Episcopis aliorumque locorum Ordinariis concessas, non suspendi vel desinere ob eorum mortem vel a munere cessationem, sed ad successores Ordinarios transire ad formam et in terminis decreti a Sup. hac Cong. editi die 20 Febr. 1888 quoad dispensationes matrimoniales.

Insequenti vero feria VI, die 26 Nov. 1897, in solita audientia R. P. D. Assessori S. O. impertita, facta de his omnibus SSmo D. N. Leoni Div. Prov. PP. XIII relatione, Sanctitas Sua Em̃orum Patrum resolutionem approbavit, atque ita perpetuis futuris temporibus servandum mandavit, contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. C. S. O. 24 Nov. 1897.

Postquam per Decretum huius Supremae Sacrae Congregationis in Fer. IV die 24 Nov. 1897 declaratum fuit facultates omnes speciales habitualiter a S. Sede Episcopis aliisque locorum Ordinariis concessas non suspendi eorum morte

vel cessatione a munere, sed ad successores Ordinarios extendi, ad formam Decreti S. Officii Fer. IV diei 20 Febr. 1888 pro dispensationibus matrimonialibus; propositum fuit eidem huic S. Congregationi dubium, utrum expediat in posterum eliminare facultates *durante munere*, quae ut plurimum Vicariis Capitularibus conceduntur.

Porro in Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Em̃is et Rm̃is DD. Cardinalibus in rebus fidei et morum Inquisitoribus Generalibus, praefato dubio diligenter expenso, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, iidem Em̃i ac Rm̃i Patres rescribendum mandant:

Clausulam durante munere, esse supprimendam et in ceteris standum formae Decreti iam lati die 20 Febr. 1888, n. 1 et 2, at iuxta modum idest:

1°. Facultates omnes habituales in posterum committendas esse Ordinariis locorum.

2°. Appellatione *Ordinariorum* venire Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque Officiales seu Vicarios in spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitularem vel legitimum Administratorem.

Subsequenti vero Feria VI, die 22 eiusdem mensis Aprilis 1898, in solita audientia R. P. D. Assessori impertita, facta, de his omnibus SSmo D. N. Leoni Div. Prov. PP. XIII relatione SSmus resolutionem EEm̃orum Patrum approbavit, contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. C. S. O. 20 Apr. 1898.

Suprema haec Congregatio in Fer. IV die 20 Apr. 1898 decrevit in facultatibus Episcopis *concedendis* clausulam, *durante munere*, esse supprimendam et in ceteris standum formae Decreti iam lati die 20 Febr. 1888 n. 1 et 2, at iuxta modum, idest: « 1. Facultates omnes habituales in posterum committendas esse Ordinariis Locorum. — 2. Appellatione *Ordinariorum* venire Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque Officiales seu Vicarios in spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitularem vel legitimum administratorem ». Hinc propositum fuit eidem huic S. Congregationi dubium: *Utrum concessionem iam factam antedecenter Episcopis ab Apostolica Sede intelligi debeant in sensu praefati Decreti.*

Porro in Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Em̃is DD. Cardinalibus, in rebus fidei et morum Inquisitoribus Generalibus, praefato dubio diligenter expenso, praehabitoque RR. DD. Consultorum voto, iidem Em̃i ac Rm̃i Patres rescribendum mandarunt:

Declaratio S. Officii, facta circa facultates concedendas, vi Decreti Fer. IV die 24 Nov. 1897,

extendatur ad facultates iam antedecenter concessas, facto verbo cum Sanctissimo.

Subsequenti vero Sabato die 25 eiusdem mensis Iunii 1898, in solita audientia R. P. D. Assessori impertita, facta de his omnibus SSmo Dño Nostro Leoni Div. Prov. PP. XIII relatione, SSmus resolutionem EEm̃orum Patrum approbavit, contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. C. S. O. 23 Iun. 1898.

Vi huius Decreti non tantum facultates in posterum concedendae, verum etiam antea concessae intelliguntur *Ordinario* concessae, adeoque exercendae etiam a Vicario Generali, et, Sede Vacante, a Vicario Capitulari.

21. — Pia Episcoporum unio.

Decr. S. C. de Prop. Fide 7 Dec. 1886. — Anno 1866 Cardinalis Xistus Riarius Sforza Archiepiscopus Neapolitanus, epistola ad Archiepiscopum Baltimorem data, haec de unione precum inter Episcopos constituenda habebat: « Inter tot, quibus Episcopus quotidie detinetur labores, interque curas, quas secum affert Pastorale Ministerium, haud exiguum certe levamen erit, si omnes Episcopi catholici sibi mutuo auxilium praebere studeant et assiduus orationibus invicem Omnipotentem Deum exorent. Hinc aliqui Episcopi, praesertim Ditionis Ecclesiasticae, operae pretium esse existimarunt, si plurimi Episcopi in Spiritu Domini congregati tria pietatis officia vellent exercere. Primum erga defunctos Episcopos, secundum erga seipsos, tertium erga Episcopos in coelis cum Christo regnantes esset persolvendum ». Ad id autem inter alia haec proponebat:

1. Ut primo fiat satis, quilibet Episcopus quotidie in Missa specialem memoriam habeat de Episcopis recens vita functis; quotannis vero infra Octavam Omnium Sanctorum vel per se, vel per alium sacerdotem, Missam unam celebret pro omnibus Episcopis catholicis in Christo quiescentibus.

2. Secundum pietatis officium erga seipsos adimplendum in eo sit, ut omnes sint speciali modo in Spiritu congregati coram Domino, dum orationi quotidie vacant aliasque sanctas absolvunt actiones. Quare sive mentali orationi sive piae lectioni vacent, sive Missam celebrent sive Horas canonicas persolvant, sive preces supererogatorias recitent, sive sacras functiones peragant, omnia simul agere intendant. In Sacro quoque faciendo specialiter orent pro toto Episcopatu catholico, pro incolumitate Romani Pontificis, et pro sanctificatione gregis unicuique commissi. Ut autem haec pia Unio firmior in dies evadat, Reginae Apostolorum tutelae et patrocinio commendanda est, ac proinde neminem ex Episcopis pigebit post horas canonicas vel alio tempore semel in die orationem reci-

tare *Memorare piissima Virgo* et ter deinceps illam invocare: *Virgo Immaculata, Regina Apostolorum, ora pro nobis.*

3. Tertium denique pietatis officium postulat, ut speciali cultu prosequantur omnes Episcopi qui, in terra degentes pastoralis munere sanctissime perfuncti, nunc in coelis semper prompti et parati sunt ad interveniendum apud Deum pro iis qui missi ad excolendam Vineam Domini in labores eorum introierunt. Quapropter in fine Horarum canonicarum commemorationem hoc modo facient Episcoporum, quorum illa die festum agitur, et omnium Sanctorum Episcoporum:

I. *Ant.* Pastores optimi, qui animam posuistis pro ovibus, intercedite pro nobis et pro grege nostro ad Dominum.

℣. Benedicite Sacerdotes Domini Domino.

℞. Benedicite et superexaltate eum in saecula.

Oremus

Deus qui in Sanctis Tuis et exemplum et praesidium collocasti, concede nobis famulis Tuis, Sanctorum omnium Antistitem, quorum hodie memoriam recolimus, et exempla sectari et protectione muniri. Per Christum Dominum nostrum.

II. *Ant.* Omnes Sancti Pontifices estote memores nostri, deprecamini pro nobis Filium Dei Sacerdotem magnum.

℣. Benedicite Dominum omnes Electi Eius.

℞. Agite dies laetitiae, et confitemini illi.

Oremus

Fiat Domine, quaesumus, super nos misericordia tua, et omnium Sanctorum Antistitem intercessione concede, ut in pastoralis officio obeundo eorum experiamur suffragia, et vestigia prosequamur. Per Christum Dominum nostrum.

Cum vero nuper nonnulli ex Episcopis praesertim Foederatorum Statuum Americae Septentrionalis, supplices preces SSmo D. N. Leoni PP. XIII porrexerint, ut huiusmodi piam Unionem firmiter constituere, et sacris Indulgentiis ditare dignaretur, Sanctitas Sua in Audientia diei 19 Sept. 1886, referente infrascripto R. P. D. Archiepiscopo Tyrensi, S. Congregationis de Propaganda Fide Secretario, memoratam piam Unionem benigne adprobans atque confirmans, omnibus ac singulis catholici orbis Episcopis in eam adscribendis benigne largiri dignata est sequentes indulgentias in perpetuum:

1. Plenariam omnium peccatorum Indulgentiam lucrandam die primo eorum ingressus in ipsam piam Unionem: dummodo vere poenitentes, confessi ac Sacra Eucharistia refecti ecclesiam aliquam visitaverint, atque ibidem pias ad Deum preces effuderint pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione et iuxta Summi Pontificis intentionem.

2. Plenariam item lucrandam in cuiuslibet eorum mortis articulo, si vere poenitentes, confessi ac Sacra Communionem refecti, vel si id nequiverint, saltem corde contriti, ore, si potuerint, sin minus corde, SS. Nomen Iesu devote invocaverint.

3. Plenariam etiam diebus quibus fit Commemoratio Omnium RR. Pontificum, et Orationis D. N. Iesu Christi in *Monte Oliveti* adimpletis consuetis conditionibus, ut supra in n. 1.

4. Partialem insuper 60 dierum lucrandam semel singulis diebus, cum sacris ministeriis sibi concreditis ipsi vacaverint.

Demum Sanctitas Sua Episcoporum adscriptiones in supradictam piam Unionem apud Sacram hanc Congregationem Christiano Nomini Propagando fieri atque servari, et ab eadem super his omnibus praesens Decretum dari mandavit.

22. — *Indulgetur Episcopis titularibus defunctis frui eodem privilegio ac Episcopi Dioeceseani, dum illorum animabus suffragia offeruntur.*

Qui pro Domini grege vitam impenderunt aequum est, ut Ecclesiae suffragiis singulari modo post mortem iuventur. Sacris ideo Ritibus praeposita Congregatio, re mature perpensa, decernendum esse statuit, ut dum corpus Episcopi Dioeceseani sacris indutum vestibus, in propriae Aedis aula maiori, publice et solemniter iacet expositum, Missae in suffragium animae eius per totum mane celebrari valeant; iis omnibus servatis, quae de Episcopis defuncti corpore exponendo ac suffragiis ferendis in caeremoniali Episcoporum, lib. 2, cap. 38, praescribuntur. Quod privilegium Episcopis in sua Dioecesi concessum, ad Vicarios Apostolicos in suis Vicariatibus, nec non ad Abbates ceterosque Praelatos Nullius Dioeceseos, iurisdictione in plebem ordinaria quum vita cesserunt fruenter, in proprio tamen territorio, pari intelligatur ratione extensum. De speciali tandem gratia S. R. C. indulget, ut eodem quoque privilegio frui valeant Episcopi Titulares defuncti, dummodo eorum cadavera in aula convenienti exponantur, et ornamentis pontificalibus (absque tamen baculo pastoralis), si extra urbem, fuerint induta; si vero in urbe, habitu tantum praelatitio. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 3 Apr. 1894.

Facta autem SSmo Dño Nostro Leoni PP. XIII de his omnibus relatione per Cardinalem Sacrae eidem Congregationi Praefectum, Sanctitas Sua sententiam ipsius S. Congr. in omnibus ratam habuit, et confirmavit. — S. R. C. 29 Apr. 1894.

23. — *Dioeceseos Dismembratio.*

Si supplichi il S. Padre affinché nella dismembrazione delle diocesi il clero debba re-

stare come suddito del Vescovo di quella parte di diocesi in cui esercitava il ministero prima della divisione, e ciò per massima. — SS^{us} approbavit. — S. C. de P. F. 13 Apr. 1891.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE EPISCOPORUM POTESTATE.

1. Episcopi Ecclesiae Principes sunt, Matth. c. 28, v. 18, Act. c. 20, v. 28, et in Apostolorum locum succedunt, Trid. sess. 23, c. 4. Hinc ad Hierarchicum ordinem praecipue pertinent, presbyteris superiores sunt, ac sacramentum confirmationis conferunt, necnon ministros Ecclesiae ordinant, quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent, Trid. l. c., et c. 7. Nihilominus Episcopi, qui episcopatu et dignitati renunciarunt, prohibentur hierarchicos ordines conferre, qui tamen collati omnino validi sunt, c. un. *de Ordinatio. ab eo qui episc. renunc.* Habent item ipsi potestatem non tantum benedicendi verum etiam consecrandi, quam consecrandi potestatem inferiores presbyteri non habent. Quinimo, generatim loquendo, benedictiones etiam eorum, quae ad sacrificium pertinent Missae, ordinis sunt episcopalis. Ac ab Episcopis neque possunt presbyteris delegari simplices benedictiones, quae nempe sine sacris oleis fiunt, et quae iuris sunt episcopalis, secundum communem sententiam, Bened. XIV, Notif. 21, n. 9, 10.

2. *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, Act. c. 20, v. 28. Hinc praeter potestatem ordinis est etiam in Episcopis potestas iurisdictionis. Potestas episcopalis iurisdictionis restringi potest tum quoad loca, tum quoad materias, tum quoad personas. Imo potestas ordinis episcopalis stare potest sine ulla iurisdictione. Idque constat ex Episcopis coadiutoribus, qui iurisdictionem ordinariam non habent, sed delegatam tantum et dependentem ab Episcopis, quorum coadiutores sunt; et ex Episcopis Sedi suae renuntiantibus, qui omnino excidunt a potestate iurisdictionis. — Potestas vicissim episcopalis iurisdictionis stare potest sine potestate ordinis. Id constat 1^o. ex eo quod electus in Episcopum, statim ac praekonizatus fuit in Concistorio Papali, et obtinuit Bullas, dioecesim sibi adsignatam cum plena iurisdictione gubernare possit, etiamsi nondum consecratus. Etenim ex Trid. sess. 23, c. 2, de Ref., potest ad tres menses consecratio differri. 2^o. Est etiam universalis disciplina, ut, mortuo Episcopo, ipsius iurisdictioni ad dioecesis gubernationem succedat capitulum cathedrale, et per vicarium capitularem eam exercent.

3. Episcopus loci, appellari solet *Ordinarius* loci, quia ordinariam in eo habet iurisdictionem; appellatur etiam *Dioecesanus*, quia toti praeest dioecesi. Quaestio inter dd. agita-

tur, utrum possit Episcopus in sua dioecesi, in rebus, quae dioecesis finibus continentur, ea omnia, quae S. Pontifex potest in tota Ecclesia. Ea quae Episcopis canonico iure vetantur, sive lege scripta sive legitima consuetudine, Episcopi potestate minime continentur. Ea quae eodem canonico iure Episcopis permittuntur, Episcopi potestate profecto comprehenduntur. Quoad ea vero, quae Episcopis canonico iure non vetantur, quin tamen ipsis positive permittantur, res controversa est apud auctores; alii affirmant, alii negant, et utraque sententia pro se habet multos et graves doctores. S. Alph., l. 6, n. 980.

4. Episcopus ergo iure suo regit dioecesim, *condit leges, sancit poenas et censuras. Leges condit*, non contra ius canonicum, sed vel secundum vel praeter ius canonicum. *Censuras sancit* legibus sive propriis, sive communibus Ecclesiae tuendis, quando quoad has nulla sit poena et censura communis iure constituta. Neque vero licet vel retardare vel suspendere vel impedire ipsius *mandata*, quae vel ad divinum cultum et sacramentorum administrationem, vel ad curam animarum et morum correctionem spectant; quamvis liceat ad superiorem provocare, Bened. XIV, C. *Ad militantis* 1 Aprilis 1742, § 6-37.

5. In propriis legibus iure suo Episcopus dispensat, eodemque iure dispensat in legibus Pontificiis pro sua dioecesi latis, censentur enim instar legum dioecesanarum, S. Alph., l. 1, n. 190.

6. Episcopus, praeterea beneficia ecclesiastica erigit, supprimit, confert; pias Confraternitates instituit; omnium piarum dispositionum, cessantibus illis ad quos pertinet, executor est, et in dubiis interpres, cc. 3, 6, 17 de Testam., Clem. 2 de Relig. domib., Trid. sess. 22, c. 8, de Ref. Ab illis qui possident beneficia ecclesiastica exigit Cathedriticum in obsequium suae dignitatis, et procuraciones seu victualia cum ipse, non si per alium, dioecesim visitat, nisi aliud ferat loci consuetudo, c. *Placuit* 10, 3; c. 6 de O. O. in 6^o; Trid. sess. 24, c. 3, de Ref. Est Doctor in sua dioecesi; atque ideo officii sui est prae prohibere libros et ephemerides in sua dioecesi, et docere quae ad fidem, mores, disciplinam pertinent. Verum, quia errare potest, magisterium Episcopi in illis tantum videtur obligare, quae ab aliis docerentur cum damno, perturbatione vel offensione fidelium, Leo XIII, C. *Officiorum ac munerum*. Eius vero praecipuum munus est praedicare; eiusque solius est praedicatores mittere in sua dioecesi, neque ipsis regularibus licet, eo contradicente, vel non petita benedictione, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, praedicare, Trid. sess. 24, c. 4, de Ref., Gregor. XV, C. *Inscrutabili*, Bened. XIV, de Syn. l. 9, c. 16, n. 11.

7. Loca Pia ecclesiastica subsunt Ordinario, qui eorum negotiis superesse debet, c. 3 de Rel. dom.; ea visitare, Trid. sess. 22, c. 8, de Ref., et rationes eorum quotannis inspicere, Trid. ib., c. 9, quamvis extent in Ecclesiis Regularium, S. C. Epp. 14 Nov. 1698. Laicalia non item: nihilominus, cum ipse in sua dioecesi omnium piarum voluntatum executor sit constitutus, Trid. l. c., c. 8, rationum earum inspiciendarum ius habet, Trid. cit. c. 9.

8. Episcopo, si *Metropolitanus* sit, post pallium a Rom. Pontifice susceptum, c. 3 de Auct. et usu pallii, synodum cogit provincialem ex suffraganeis Episcopis, Trid. sess. 24, c. 2, de Ref.; appellationes recipit a Curiis episcopalibus, c. 1 de Censib. in 6°; Provinciam visitat, et durante Visitatione a peccatis etiam reservatis absolvit, c. 5, e. t.

9. Insuper multa potest Episcopus tanquam Sedis Apostolicae delegatus, multa quoque ex consuetudine, ex iusta et aequa interpretatione, ex epicheia. Quando Episcopis conceditur, ut procedere valeant *etiam tanquam delegati Sedis Apostolicae*; possunt, vi illius clausulae *etiam*, procedere vel tanquam Ordinarii vel tanquam Delegati. Si tanquam Delegati procedant non datur, tunc appellatio ad Metropolitanum, sed ad ipsum Delegantem, i. e. ad S. Pontificem.

10. Dispensat generatim Episcopus in ecclesiasticis legibus, quando facilis non sit recursus ad Summum Pontificem et grave sit in mora periculum; in casibus item dubiis, praesertim ubi dubium sit, utrum casus indigeat dispensatione, vel causa adsit ad dispensandum sufficiens; in casibus tandem particularibus frequenter occurrentibus, e. g. observantiae festorum, ieiunii, horarum canonicarum, etc., et in casibus levioris momenti, i. e. quum non nisi levis habeatur obligatio. In huiusmodi casibus Episcopus dispensat potestate ordinaria, adeoque per alios dispensare potest, et quamvis facili adiri possit is, qui dispensandi facultatem habet ex privilegio Summi Pontificis.

11. Dispensat Episcopus in impedimentis dubiis matrimonii dirimentibus; et in impedimentis certis matrimonii occultis, quoties id exigit urgentissima causa, c. 2 de Despons. impub., nempe si Romanus Pontifex adiri non possit, et grave sit in mora periculum, sive impedimentum simplex sit, sive multiplex, sive mixtum, dummodo tamen impedimentum sit, in quo Summus Pontifex saltem in foro interno dispensat; sive matrimonium sit iam contractum, sive contrahendum. Si tamen agatur de matrimonio iam contracto necesse est, ut matrimonium initum fuerit, inscio impedimenti uno saltem ex sponsis, nec spreto publicationibus, ex Trid. sess. 24, c. 5, de Ref. M. — S. Alph., l. c., n. 611, 613, 902, 1122—1124.

12. In praesenti vero dispensat Episcopus in articulo mortis a quibuslibet etiam publicis im-

pedimentis, excepto sacerdotio et affinitate lineae rectae ex copula licita, eos qui vivunt in concubinato vel in matrimonio tantum civili, quando tempus non suppetat recurrendi ad S. Sedem, sive ille qui aegrotet impedimento teneatur, v. g. diaconus; sive altera pars sit, quae in mortis periculo versetur. Atque haec facultas potest habitualiter subdelegari *parochis* aliisque qui curam animarum exercent et missionariis, qui parochialibus funguntur muneribus. Confer verbum *Dispensationes Matrimoniales* n. 3 seqq.

13. Absolvit quandoque Episcopus a poenis Iure Canonico latis, e. g., a poenis incursis ob adulteria, incestus, furta, sacrilegia, periuria, aliaque crimina, quae *minora* existimantur. C. 4, § 1, de Iudic.

14. Regulariter loquendo, Episcopus in irregularitatibus ex delicto publicis nihil potest. In occultis vero dispensare potest in irregularitatibus ex delicto, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum. Trid. sess. 24, c. 6, de Ref. In irregularitatibus ex defectu dispensare regulariter non potest. Dispensare vero potest in omnibus irregularitatibus dubiis.

15. *Dispensat* item in suspensionibus ex delicto occulto provenientibus neque deductis ad forum contentiosum. Trid. sess. 24, c. 6, de Ref. Dispensare autem potest Episcopus quoad dictas irregularitates et suspensiones occultas etiam extra suum territorium, sive ipse Episcopus, sive dispensandus, sive uterque extra proprium sit territorium, Trid. l. c. Dispensat autem suos subditos, sed non tantum cives, incolas, advenas, verum etiam vagos et peregrinos; quia et isti omnes sufficienter subditi sunt, dum Episcopo se subiiciunt ad petendam dispensationem. Cum haec facultas ordinaria sit, utpote officio annexa, delegari potest, et etiam generaliter e. g. omnibus parochis, cum nulla in Trid. huius delegationis faciendae mentio et restrictio habeatur.

16. *Absolvit* Episcopus a quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque, sibi subditos, *in dioecesi sua*, per seipsum aut vicarium ad id *specialiter deputandum*, in foro conscientiae. Trid. sess. 24, c. 6, de Ref. Excipiuntur tamen casus *speciali modo* reservati Summo Pontifici, Pius IX C. *Apostolicae Sedis* de censuris. *Specialis deputatio* huius facultatis habetur, si eam Episcopus alicui deleget, quamvis ei generaliter suam facultatem commiserit, S. Alph., l. 7, n. 93. Ea vero facultas non nisi *in dioecesi sua* exercenda est, et in foro conscientiae tantum, seu in foro animae, S. Pius V C. *Roman. Pontificis circumspecta*, § 3. Quare absolutio dari potest extra confessionem, sed ea in foro externo non prodest, si casus in iudicium deducatur. Illud *in dioecesi sua* ex sensu obvio te-

xus Tridentini ad Episcopum absolventem referri videtur; verum cum absolute possit etiam ad ipsum delinquentem referri, ideo satis est ut alteruter *in dioecesi sua* immoretur. Ceterum ut quoad praecedentem dispensationem irregularitatum et suspensionum, ita quoad hanc absolutionem Episcopus absolvit cives, incolas, advenas, vagos, peregrinos; subditi enim omnes evadunt in absolutione petenda et recipienda in foro animae.

17. *Dispensat* Episcopus *in votis*, et haec dispensatio utpote pertinens ad forum conscientiae etiam extra confessionem fieri potest. Ex-

ciuntur tamen vota Summo Pontifici reservata. Nihilominus cum in urgente necessitate, sive spirituali sive temporali, sive voventis sive alterius, quoties Romanus Pontifex commode adiri non potest, reservatio cesset, poterit Episcopus dispensare in voto castitatis propter incontinentiae periculum sive ad contrahendum matrimonium, quando est in mora periculum, sive post contractum matrimonium ad petendum debitum, et tunc semper, cum periculum in hoc casu communiter adsit. S. Alph., l. 3, n. 258, not. 2^o, l. 6, n. 987.

ERRORES

1. — *Recentiores errores damnati.*

PIUS PP. IX

Venerabiles Fratres

Salutem et Apostolicam Benedictionem.

Die 8 Dec. 1864. — Quanta cura ac pastoralis vigilantia Romani Pontifices Praedecessores Nostri exequentes demandatum sibi ab ipso Christo Domino in persona Beatissimi Petri Apostolorum Principis officium munusque pascendi agnos et oves nunquam intermiserint universum Dominicum gregem sedulo enutrire verbis fidei ac salutari doctrina imbuere eumque ab venenatis pascuis arcere, omnibus quidem ac Vobis praesertim compertum exploratumque est, Venerabiles Fratres. Et sane iidem Decessores Nostri augustae catholicae religionis, veritatis ac iustitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti nihil potius unquam habuere, quam sapientissimis suis Litteris et Constitutionibus retegere et damnare omnes haereses et errores, qui Divinae Fidei nostrae, Catholicae Ecclesiae doctrinae, morum honestati ac sempiternae hominum salutis adversi, graves frequenter excitarunt tempestates, et christianam civilemque rempublicam miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem Decessores Nostri Apostolica fortitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes tamquam fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus, et perniciosissimis scriptis Catholicae religionis civilisque societatis fundamenta convellere, omnemque virtutem ac iustitiam de medio tollere, omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque praesertim iuventutem a recta morum disciplina avertere, eamque miserabiliter corrumpere, in erroris laqueos inducere, ac tandem ab Ecclesiae Catholicae sinu avellere conati sunt.

Iam vero, uti vobis, Venerabiles Fratres, ap-
prime notum est, Nos vix dum arcano divinae

providentiae consilio nullis certe Nostris meritis ad hanc Petri Cathedram evecti fuimus, cum videremus summo animi Nostri dolore horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, et gravissima, ac nunquam satis lugenda damna, quae in christianum populum ex tot erroribus redundant, pro Apostolici Nostri Ministerii officio illustra Praedecessorum Nostrorum vestigia sectantes nostram extulimus vocem, ac pluribus in vulgus editis encyclicis Epistolis et Allocutionibus in Consistorio habitis, aliisque Apostolicis Litteris praecipuos tristissimae nostrae aetatis errores damnavimus, eximiamque vestram episcopalem vigilantiam excitavimus, et universos Catholicae Ecclesiae Nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dirae contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac praesertim Nostra prima encyclica Epistola die 9 Novembris anno 1846 Vobis scripta, binisque Allocutionibus, quarum altera die 9 Decembris anno 1854, altera vero 9 Iunii anno 1862 in Consistorio a Nobis habita fuit, monstruosa opinionum portenta damnavimus, quae hac potissimum aetate cum maximo animarum damno, et civilis ipsius societatis detrimento dominantur, quaeque non solum Catholicae Ecclesiae, eiusque salutari doctrinae ac venerandis iuribus, verum etiam sempiternae naturali legi a Deo in omnium cordibus insculptae, rectaeque rationi maxime adversantur, et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

Etsi autem haud omiserimus potissimos huiusmodi errores saepe proscribere et reprobare, tamen Catholicae Ecclesiae causa, animarumque salus Nobis divinitus commissa, atque ipsius humanae societatis bonum omnino postulant, ut iterum pastorem vestram sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligandas opiniones, quae ex iisdem erroribus, veluti ex fontibus erumpunt. Quae falsae ac perversae opiniones eo magis detestandae sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam Catholica Ecclesia ex

divini sui Auctoris institutione et mandato libere exercere debet usque ad consummationem saeculi non minus erga singulos homines, quam erga nationes, populos summosque eorum Principes, utque de medio tollatur mutua illa inter Sacerdotium et Imperium consiliorum societas et concordia, quae rei cum sacrae tum civili fausta semper extitit ac salutaris¹. Etenim probe noscitis, Venerabiles Fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdumque *naturalismi*, uti vocant, principium applicantes audent docere « optimam societatis publicae rationem, civilemque progressum omnino requirere ut humana societas constituatur et gubernetur, nullo habito ad religionem respectu, ac si ea non existeret, vel saltem nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine ». Atque contra sacrarum Litterarum Ecclesiae sanctorumque Patrum doctrinam, asserere non dubitant, « optimam esse conditionem societatis, in qua Imperio non agnoscitur officium coercendi sancitis poenis violatores Catholicae religionis, nisi quatenus pax publica postulet ». Ex qua omnino falsa socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem Catholicae Ecclesiae animarumque salutis maxime exitialem a rec. mem. Gregorio XVI Praedecessore Nostro *deliramentum* appellatam², nimirum « libertatem conscientiae, et cultum esse proprium cuiuscumque hominis ius, quod lege proclamari et asseri debet in omni recte constituta societate, et ius civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica, vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscumque sive voce, sive typis, sive alia ratione palam publiceque manifestare, ac declarare valeant ». Dum vero id temere affirmant, haud cogitant et considerant, quod *libertatem perditionis*³ praedicant, et quod « si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, nunquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare et de humanae sapientiae loquacitate confidere, cum hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia christiana vitare, ex ipsa Domini Nostri Iesu Christi institutione cognoscat »⁴.

Et quoniam ubi a civili societate fuit amota religio, ac repudiata divinae revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana iustitiae humanique iuris notio tenebris obscuratur et amittitur, atque in verae iustitiae legitimique iuris locum materialis substituitur vis, inde liquet cur nonnulli certissimis sanae rationis principiis penitus neglectis posthabitisque audeant conclamare, « voluntatem populi, publica, quam dicunt, opinione, vel alia ratione manifestatam

constituere supremam legem ab omni divino humanoque iure solutam, et in ordine politico facta consummata eo ipso quod consummata sunt vim iuris habere ». Verum ecquis non videt, planeque sentit, hominum societatem religionis ac verae iustitiae vinculis solutam nullum aliud profecto propositum habere posse, nisi scopum comparandi, cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem inserviendi propriis voluptatibus et commodis? Eapropter huiusmodi homines acerbo sane odio insectantur Religiosas Familias quamvis de re christiana, civili ac litteraria summo opere meritas, et blaterant, easdem nullam habere legitimam existendi rationem, atque ita haereticorum commentis plaudunt. Nam, ut sapientissime rec. mem. Pius VI Decessor Noster docebat « Regularium abolitio laedit statum publicae professionis consiliorum evangelicorum, laedit vivendi rationem in Ecclesia commendatam tamquam Apostolicae doctrinae consentaneam, laedit ipsos insignes Fundatores, quos super altaribus veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas constituerunt societates »⁵. Atque etiam impie pronunciant, auferendam esse civibus, et Ecclesiae facultatem « qua eleemosynas christianae charitatis causa palam erogare valeant », ac de medio tollendam legem « qua certis aliquibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur » fallacissime praetextentes, commemoratam facultatem et legem optime publicae oeconomiae principiis obsistere. Neque contenti amovere religionem a publica societate, volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis. Etenim funestissimum *Communismi* et *Socialismi* docentes ac proficientes errorem asserunt « societatem domesticam seu familiam totam suae existantiae rationem a iure dumtaxat civili mutuari; proindeque ex lege tantum civili dimanare ac pendere iura omnia parentum in filios, cum primis vero ius institutionis, educationisque curandae ». Quibus impiis opinionibus, machinationibusque in id praecipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicae Ecclesiae doctrina ac vis a iuventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque iuvenum animi perniciosis quibusque erroribus, vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare, ac rectum societatis ordinem evertere, et iura omnia divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam praesertim iuventutem decipiendam ac depravandam, ut supra innumus, semper contulerunt,

¹ Gregorius XVI Epist. Encycl. *Mirari* 15 Aug. 1832.

² Eadem Encycl. *Mirari*.

³ S. August. Epist. 105 alias 166.

⁴ S. Leo Epist. 164, al. 133, § 2, edit. Ball.

⁵ Epist. ad Card. De la Rochefoucault 10 Mart. 1791.

omnemque spem in ipsius iuventutis corruptela collocarunt. Quocirca nunquam cessant utrumque clerum, ex quo, veluti certissima historiae monumenta splendide testantur, tot magna in christianam, civilem et litterariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumque infandis modis divexare, et edicere, ipsum Clerum « utpote vero, utilique scientiae et civilitatis progressui inimicum ab omni iuventutis instituendae educandaeque cura et officio esse amovendum ».

At vero alii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent, Ecclesiae et huius Apostolicae Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam civilis auctoritatis arbitrio subicere, et omnia eiusdem Ecclesiae et Sedis iura denegare circa ea quae ad exteriorem ordinem pertinent. Namque ipsos minime pudet affirmare « Ecclesiae leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum Pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis; constitutiones Apostolicas¹, quibus damnantur clandestinae societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur iuramentum de secreto servando, earumque asseclae et fautores anathemate mulctantur, nullam habere vim in illis orbis regionibus ubi eiusmodi aggregationes tolerantur a civili gubernio; excommunicationem a Concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos, qui iura possessionesque Ecclesiae invadunt, et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad mundanum dumtaxat bonum prosequendum; Ecclesiam nihil debere decernere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum rerum temporalium; Ecclesiae ius non competere violatores legum suarum poenis temporalibus coercendi; conforme esse sacrae theologiae, iurisque publici principiis, bonorum proprietatem, quae ab Ecclesiis, a Familiis religiosis aliisque locis piis possidentur, civili gubernio asserere, et vindicare ». Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum effatum et principium, ex quo tot perversae oriuntur sententiae, atque errores. Dictitant enim « Ecclesiasticam potestatem non esse iure divino distinctam et independentem a potestate civili, neque eiusmodi distinctionem, et independentiam servari posse quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia iura potestatis civilis ». Atque silentio praeterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt « illis Apostolicae Sedis iudiciis et decretis, quorum obiectum ad bonum generale Ecclesiae

eiusdemque iura ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedientiam detrectari absque peccato, et absque ulla Catholicae professionis iactura ». Quod quidem quantopere adversetur Catholico dogmati plenae potestatis Romano Pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collatae universalem pascendi, regendi et gubernandi Ecclesiam, nemo est qui non clare aperteque videat et intelligat.

In tanta igitur depravatum opinionum perversitate, Nos Apostolici Nostri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sana doctrina, et animarum salute Nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanae societatis bono maxime solliciti, Apostolicam Nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce Litteris commemoratas auctoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus Catholicae Ecclesiae filiis, veluti reprobata, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus.

Ac praeter ea, optime scitis, Venerabiles Fratres, hisce temporibus omnis veritatis iustitiaeque oses et acerrimos nostrae religionis hostes, per pestiferos libros, libellos et ephemerides toto terrarum orbe dispersas populis iludentes, ac malitiose mentientes alias impias quasque disseminare doctrinas. Neque ignoratis, hac etiam nostra aetate, nonnullos reperiri, qui satanae spiritu permoti, et incitati eo impietatis devenerunt, ut Dominatorem Dominum Nostrum Iesum Christum negare, eiusque Divinitatem scelerata procacitate oppugnare non paveant. Hic vero haud possumus, quin maximis meritisque laudibus Vos efferamus, Venerabiles Fratres, qui episcopalem vestram vocem contra tantam impietatem omni zelo attollere minime omisistis.

Itaque hisce Nostris Litteris Vos iterum amantissime alloquimur, qui in sollicitudinis Nostrae partem vocati summo Nobis inter maximas Nostras acerbitates solatio, laetitiae et consolationi estis propter egregiam, qua praestatis, religionem, pietatem, ac propter mirum illum amorem, fidem et observantiam, qua Nobis et huic Apostolicae Sedi concordissimis animis obstricti gravissimum episcopale vestrum ministerium strenue ac sedulo implere contenditis. Etenim ab eximio vestro pastoralis zelo expectamus, ut assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, et confortati in gratia Domini Nostri Iesu Christi velitis ingeminatis studiis quotidie magis prospicere, ut fideles curae vestrae concrediti « abstineant ab herbis noxiis, quas Iesus Christus non colit, quia non sunt

¹ Clem. XII *In eminenti*; Benedict. XIV *Providas Romanorum*; Pii VII *Ecclesiam*; Leonis XII *Quo graviora*.

plantatio Patris » ¹. Atque eisdem fidelibus inculcare nunquam desinite, omnem veram felicitatem in homines ex augusta nostra religione, eiusque doctrina et exercitio redundare, ac beatum esse populum, cuius Dominus Deus eius ². Docete « Catholicae Fidei fundamenta regna subsistere ³, et nihil tam mortiferum, tam praecipue ad casum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, ultra iam a Domino nihil quaeramus, idest, auctoris nostri obliti, eius potentiam, ut nos ostendamus liberos, abiuremus ⁴. Atque etiam ne omittatis docere regiam potestatem non ad solum mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse collatam ⁵, et nihil esse quod civitatum Principibus, et Regibus maiori fructui, gloriaeque esse possit, quam si, ut sapientissimus fortissimusque alter Praedecessor Noster S. Felix Zenoni Imperatori perscribebat, Ecclesiam Catholicam... sinant uti legibus suis, nec libertati eius quemquam permittant obsistere... Certum est enim, hoc rebus suis esse salutare, ut, cum de causis Dei agatur, iuxta ipsius constitutum regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeant subdere, non praeferre » ⁶.

Sed si semper, Venerabiles Fratres, nunc potissimum in tantis Ecclesiae civilisque societatis calamitatibus, in tanta adversariorum contra rem catholicam et hanc Apostolicam Sedem conspiratione tantaque errorum congerie, necesse omnino est, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, etc. — *Sequitur Iubilaei concessio.*

Epistola qua Syllabus ex iussu Sanctissimi confectus ad Sacrorum Antistites mittitur.

Illū ac Rmē Domine. — Sanctissimus Dominus noster Pius IX Pontifex Maximus de animarum salute, ac de sana doctrina maxime sollicitus vel ab ipso sui Pontificatus exordio nunquam destitit suis Epistolis encyclicis, et Allocutionibus in Consistorio habitis, et Apostolicis aliis Litteris in vulgus editis praecipuos huius praesertim infelicissimae aetatis errores, ac falsas doctrinas proscribere et damnare. Cum autem forte evenire potuerit, ut omnia haec Pontificia Acta ad singulos Ordinarios minime pervenerint, iccirco idem Summus Pontifex voluit, ut eorundem errorum Syllabus ad omnes universi catholici orbis Sacrorum Antistites mittendus conficeretur, quo iidem Antistites prae oculis habere possint omnes errores, ac perniciosas doctrinas, quae ab ipso reprobatae, ac

proscriptae sunt. Mihi vero in mandatis dedit, ut hunc Syllabus typis editum ad Te, Illustrissime ac Reverendissime Domine, perferendum curarem hac occasione ac tempore, quo idem Pontifex Maximus pro summa sua de catholicae Ecclesiae, ac totius Dominici gregis sibi divinitus commissi incolumitate et bono, sollicitudine, aliam Encyclicam Epistolam ad cunctos catholicos Sacrorum Antistites scribendam censuit. Eiusdem igitur Pontificis iussa omni certe alacritate, et, uti par est, obsequio efficiens, Tibi, Illustrissime ac Reverendissime Domine, eundem Syllabus his litteris adiunctum mittere propero. Dum vero obsequentissimi mei in Te animi sensus testari et confirmare vehementer gaudeo, fausta omnia et salutaria Tibi a Deo Optimo Maximo ex corde adprecor.

Dominationi Tuae Illustrissimae et Reverendissimae

Romae, die 8 Decembris 1864.

Addictissimus Servus

I. CARD. ANTONELLI.

Syllabus complectens praecipuos nostrae aetatis errores, qui notantur in Encyclicis aliisque Apostolicis Litteris Pii Papae IX.

§ I.

Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.

1. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum existit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura et iccirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et iustum cum iniusto.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

2. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

3. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

4. Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma qua homo cognitionem omnium

¹ S. Ignatius M. ad Philadelph. 3.

² Psal. 144.

³ S. Caelest. Epist. 22 ad Synod. Ephes. apud Coust. p. 1200.

⁴ S. Innoc. I Epist. 29 ad Epis. Conc. Carthag. apud Coust. p. 891.

⁵ S. Leo Epist. 156, al. 125.

⁶ Pius VII Epist. Encycl. *Diu satis* 15 Maii 1800.

cuiuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

5. Divina revelatio est imperfecta et ideo subiecta continuo et indefinito progressui qui humanae rationis progressui respondeat.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

6. Christi fides humanae refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

7. Prophetiae et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Iesus Christus est mythica fictio.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

§ II.

Rationalismus Moderatus.

8. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, ideo theologicae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9 Decembris 1854.

9. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianae sunt obiectum naturalis scientiae seu philosophiae; et humana ratio historice tantum exulta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditiore dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam obiectum proposita fuerint.

Epist. ad Archiepisc. Frising. *Gravissimas* 11 Dec. 1862.

Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

10. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille ius et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

Epist. ad Archiepisc. Frising. *Gravissimas* 11 Dec. 1862.

Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

11. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, ei-que relinquere ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiepisc. Frising. *Gravissimas* 11 Dec. 1862.

12. Apostolicae Sedis, romanarumque Congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Dec. 1863.

13. Methodus et principia, quibus antiqui doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Dec. 1863.

14. Philosophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Dec. 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent quoad maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in Epist. ad Card. Archiep. Coloniensem *Eximiam tuam* 15 Iun. 1847, et in Epist. ad Episc. Wratislaviensem *Dolore haud mediocri* 30 Apr. 1860.

§ III.

Indifferentismus, Latitudinarismus.

15. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Iun. 1851.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

16. Homines in cuiusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Alloc. *Ubi primum* 17 Dec. 1847.

Epist. Encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.

17. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. *Singulari quadam* 9 Dec. 1854.

Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 17 Augusti 1863.

18. Protestantismus non aliud est quam diversa verae eiusdem christianae religionis forma, in qua aequae ac in Ecclesia Catholica Deo placere datum est.

Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1849.

§ IV.

Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.

Eiusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846; in Alloc. *Quibus quantisque* 20 Apr. 1849; in Epist. Encycl. *No-*

scitis et Nobiscum 8 Dec. 1849; in *Alloc. Singulari quadam* 9 Dec. 1854; in *Epist. Encycl. Quanto conficiamur moerore* 10 Aug. 1863.

§ V.

Errores de Ecclesia eiusque iuribus.

19. Ecclesia non est vera perfectaue societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus iuribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae iura ac limites, intra quos eadem iura exercere queat.

Alloc. Singulari quadam 9 Dec. 1854.

Alloc. Multis gravibusque 17 Dec. 1860.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

20. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. Meminit unusquisque 30 Sept. 1861.

21. Ecclesia non habet potestatem dogmaticae definiendi religionem Catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Litt. Apost. Multiplices inter 10 Iun. 1851.

22. Obligatio, qua Catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae iudicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad Archiep. Frising. Tuas libenter 21 Dec. 1863.

23. Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, iura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Litt. Apost. Multiplices inter 10 Iun. 1851.

24. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

25. Praeter potestatem episcopatus inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

26. Ecclesia non habet nativum ac legitimum ius acquirendi ac possidendi.

Alloc. Nunquam fore 15 Dec. 1856.

Epist. Encycl. Incredibili 17 Sept. 1863.

27. Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

28. Episcopis, sine Gubernii venia, fas non est vel ipsas Apostolicas Litteras promulgare.

Alloc. Nunquam fore 15 Dec. 1856.

29. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per Gubernium fuerint imploratae.

Alloc. Nunquam fore 15 Dec. 1856.

30. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a iure civili ortum habuit.

Litt. Apost. Multiplices inter 10 Iun. 1851.

31. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede.

Alloc. Acerbissimum 27 Sept. 1852.

Alloc. Nunquam fore 15 Dec. 1856.

32. Absque ulla naturalis iuris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montisreg. Singularis Nobisque 29 Sept. 1864.

33. Non pertinet unice ad ecclesiasticam iurisdictionis potestatem proprio ac nativo iure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad Archiep. Frising. Tuas libenter 21 Dec. 1863.

34. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quae medio aevo praevaluit.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

35. Nihil vetat, alicuius Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, Summum Pontificatum ab Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

36. Nationalis Concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

37. Institui possunt nationales Ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. Multis gravibusque 17 Dec. 1860.

Alloc. Iamdudum cernimus 18 Mart. 1861.

38. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. Ad Apostolicae 22 Aug. 1851.

§ VI.

Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.

39. Reipublicae status, utpote omnium iurium origo et fons, iure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

Alloc. Maxima quidem 9 Iun. 1862.

40. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. Encycl. Qui pluribus 9 Nov. 1846.

Alloc. Quibus quantisque 20 Apr. 1849.

41. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa

in sacra; eidem proinde competit nedum ius quod vocant *exequatur*, sed etiam ius *appellationis*, quam nuncupant, *ab abusu*.

Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Aug. 1851.

42. In conflictu legum utriusque potestatis, ius civile praevallet.

Litt. Apost. *Ad Apostolicæ* 22 Aug. 1851.

43. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu iurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine huius consensu, immo et ea reclamante.

Alloc. *In Consistoriali* 1 Nov. 1850.

Alloc. *Multis gravibusque* 17 Dec. 1860.

44. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus iudicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt; quin etiam potest de divinorum Sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. *In Consistoriali* 1 Nov. 1850.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus iuventus christianae alicuius Reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur ius immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In Consistoriali* 1 Nov. 1850.

Alloc. *Quibus luctuosissimis* 5 Sept. 1851.

46. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subiicitur.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Dec. 1856.

47. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cuiusque e populo classis pueris, ac publica universim Instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi iuventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subiiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quam non sine* 14 Iul. 1864.

48. Catholicis viris probari potest ea iuventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate seiuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quam non sine* 14 Iul. 1864.

49. Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

50. Laica auctoritas habet per se ius praesentandi Episcopos, et potest ab illis exigere ut ineant dioecesium procuracionem antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et Apostolicas litteras accipiant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Dec. 1856.

51. Immo laicum Gubernium habet ius deponendi ab exercitio pastoralis ministerii Episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis quae episcopatum et Episcoporum respiciunt institutionem.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iun. 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

52. Gubernium potest suo iure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Dec. 1856.

53. Abrogandae sunt leges quae ad religionum familiarum statum tutandum, earumque iura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest, religiosas easdem familias perinde ac collegiatis Ecclesias et beneficia simplicia etiam iuris patronatus penitus extinguere illorumque bona et redditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subiicere et vindicare.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

Alloc. *Probe meminere* 22 Ian. 1855.

Alloc. *Cum saepe* 26 Iul. 1855.

54. Reges et Principes non solum ab Ecclesiae iurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus iurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iun. 1851.

55. Ecclesia a Statu, Statusque ab Ecclesia seiungendus est.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

§ VII.

Errores de Ethica naturali et christiana.

56. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humanae leges ad naturae ius conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

57. Philosophicarum rerum morumque scientia, item civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

58. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 10 Augusti 1863.

59. Ius in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inanè, et omnia humana facta iuris vim habent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

60. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

61. Fortunata facti iniustitia nullum iuris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Iamdudum cernimus* 18 Mart. 1861.

62. Proclamandum est et observandum principium quod vocant de *non-interventu*.

Alloc. *Novos et ante* 28 Sept. 1860.

63. Legitimis principibus obedientiam decretare, immo et rebellare licet.

Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846.

Alloc. *Quisque vestrum* 4 Oct. 1847.

Epist. Encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1849.

Litt. Apost. *Cum Catholica* 26 Mart. 1860.

64. Tum cuiusque sanctissimi iuramenti violatio, tum quaelibet scelestas flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Apr. 1849.

§ VIII.

Errores de matrimonio Christiano.

65. Nulla ratione ferri potest, Christum everxisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

66. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

67. Iure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iun. 1851.

69. Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere coepit, non iure proprio,

sed illo iure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

70. Tridentini canones qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

71. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

72. Bonifacius VIII votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

73. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

Lettera di S. S. Pio IX al Re di Sardegna, 9 Sett. 1852.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

Alloc. *Multis gravibusque* 17 Dec. 1860.

74. Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in Epist. Encycl. *Qui pluribus* 9 Nov. 1846, posterior in Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Iun. 1851.

§ IX.

Errores de civili Romani Pontificis principatu.

75. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Litt. Apost. *Ad Apostolicam* 22 Aug. 1851.

76. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Apr. 1849.

N. B. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur, proposita et asserta doctrina quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Eiusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849; in Alloc. *Si semper antea* 20 Maii 1850; in Litt. Apost. *Cum Catholica Ecclesia* 26 Martii 1860; in Alloc. *Novos* 28 Sept. 1860; in Alloc. *Iamdudum* 18 Mart. 1861; in Alloc. *Maxima quidem* 9 Iun. 1862.

§ X.

Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

77. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26 Iul. 1855.

78. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cuiusque cultus exercitium habere.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Sept. 1852.

79. Enimvero falsum est, civilem cuiusque

cultus libertatem itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Dec. 1856.

80. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc. *Iamdudum cernimus* 18 Mart. 1861.

2. — *Errores alii recenter damnati.*

Confer verbum *Eucharistia* n. 3, verbum *Ontologismus*, verbum *Propositiones damnatae*, verbum *Traditionalismus*.

EUCARISTIA

1. — *De pane quoad Missae sacrificium.*

In hac regione difficillimum est conficere panes eucharisticos farina proprie dicta; unde consuetudo orta est (exceptis forsitan locis in quibus facile haberi potest farina ex Europa) panem conficiendi ex granis contritis et per aliquas horas in aqua infusis, non tamen usque ad corruptionem. Quae grana manibus comprimunt et, ex materia alba adveniente, panes conficiunt ferro calido, modo in Europa consueto. Aliquod habeo scrupulum de tali confectione. Nam 1. si panem conficientes maximam attentionem non adhibeant, triticum relinquere possunt in aqua usque ad corruptionem, saltem inceptam. 2. Tota substantia tritici non mihi videtur in tali pane contineri. 3. Talis materia mihi videtur appropinquare amidum, ex quo practice panis eucharisticus confici non debet. Aliunde de farina ex Europa adveniente valde dubitandum est utrum pura sit vel non, cum omnibus notum sit mercatores mixturas innumerabiles facere. Unde humiliter quaero:

1. Utrum licita sit supradicta confectio panis pro Missa?

2. Si non liceat, quid debeam facere, praesertim cum illa consuetudo vigeat in diversis partibus Indiae?

R. Affirmative; curet tamen, si fieri possit, Vic. Ap. ut frumentum ex quo panis eucharisticus conficitur, non contundatur solummodo, sed apto instrumento in farinam redigatur, quae deinde cribro exacte purgetur, et panis ex eadem conficiatur, modo in Europa usitato. — SS^{mus} D. N. Pius d. p. PP. IX resolutionem Emorum approbavit. — S. C. S. O. 25 Iunii 1852, Vic. Ap. Coimbaturen.

2. — *De vino quoad sacrificium Missae.*

Utrum in Missae sacrificio possit adhiberi vinum confectum ex uvis passis (vulgo *zibibo*).

R. Detur decretum Fer. V 22 Iulii 1706, nempe: « Licere, dummodo liquor extrahendus a *zibibo* vel uvis passis, ex colore, odore et gustu dignoscatur esse verum vinum ». — S. C. S. O. 7 Maii 1879.

Fu esposto da un Vescovo della Francia, che avendo il vino di quel luogo un sapore acido, dovuto ad un eccesso di acido tartarico, lo si suol raddolcire col tartrato di potassa, sale che si estraе dalla feccia del vino, e il quale forma coll'acido tartarico in eccesso un bitartrato di potassa che precipita al fondo della botte. — Chiedevasi intanto, se questo vino così medicato fosse lecito per la Messa.

R. Non expedire. — S. O. 9 Maii 1892.

Ad vini corruptionis periculum praecavendum duo remedia proponuntur:

1. Vino naturali addatur parva quantitas *d'eau-de-vie*;

2. Ebulliatur vinum usque ad sexaginta et quinque altitudinis gradus. — An haec remedia licita sint in vino pro sacrificio Missae, et quodnam praefendum.

R. Praefendum vinum prout secundo loco exponitur. — S. C. S. O. 8 Maii 1887.

In pluribus Galliae partibus, maxime si eae ad meridiem sitae reperiantur, vinum album, quod incruento Missae sacrificio inservit, tam debile est ac impotens, ut diu conservari non valeat, nisi eidem quaedam spiritus vini (*spirito alcool*) quantitas admisceatur.

1. An istiusmodi commixtio licita sit?

2. Et, si affirmative, quatenus quantitas huiusmodi materiae extraneae vino adiungi permittatur?

3. In casu affirmativo, requiritur spiritus vini ex vino puro seu ex vitis fructu extractus?

R. Dummodo spiritus (*alcool*) extractus fuerit ex genimine vitis, et quantitas alcoolica addita una cum ea quam vinum, de quo agitur, naturaliter continet, non excedat proportionem duodecim pro centum, et admixtio fiat quando

vinum est valde recens, nihil ob stare quominus idem vinum in Missae sacrificium adhibeatur.

Sanctitas Sua resolutionem Eñorum Cardinalium approbavit et confirmavit. — S. C. S. O. 30 Iul. 1890.

Vinum dulce quod pro Missae sacrificio adhiberi solet in Hispania spiritum ultra proportionem duodecim pro centum naturaliter continet. Quaeritur:

1. Utrum decem partium spiritus pro centum commixtio, ut ex experientia constat, omnino ad vini dulcis conservationem necessaria, continuari possit.

2. Utrum vinum ita confectum adhiberi possit in Missae sacrificio.

R. Negative in ordine ad Missae sacrificium. — S. C. S. O. 15 Apr. 1891.

Quum difficile sit meracum emere vinum in Europa, et difficilius adhuc illud pretio haud modico comparatum in Sinas transvehere quin in via fraude adulteretur, iam abhinc pluribus annis tutius nec non facilius missionariis huius Vicariatus visum est, vinum pro Missae sacrificio in hac ipsa regione confici. Uvae vero quas in septentrionalibus sinensis imperii partibus reperire est, sacchari quantitatem nimis exiguam continent; ex quo fit ut vinum ex his ad sacrificium Missae expressum alcoolis portionem infimam tantum habeat, et propterea vix incorruptum asservari possit, attentis praesertim diuturnis intensisque aestivi temporis ardoribus corruptioni quam maxime faventibus. Tollitur incommodum obtineturque vinum tuto servabile, nec non oculis, gustui olfactuique haud ingratum, si centum libris uvarum mox contusarum addantur decem librae *sacchari ex canna* (id est ex planta graminea, botanice *saccharum officinarum*, gallice vulgo *canne sucre* nuncupata) haecque massa deinde more solito fermentetur. Quae cum deferbuerit, ex centum libris massae (novem sacchari libras iuxta exposita continentibus) obtinentur sexaginta septem vini librae, quae ut ex calculo chimico coniicere licet, practice ad summum quatuor libras cum dimidia (id est circiter quintam decimam ponderis totalis partem) alcoolis ex saccharo geniti continent. Aliis verbis supradicta operatione obtinetur vinum ex vite verum, cuius centum partes sex vel septem alcoolis heterogenei seu non ex vite producti admixtas habent. Quam praxim eo libentius retinimus quo maior in dies evadit nobis impossibilitas spiritum vini (alcool) ex vite genitum comparandi. Nunc autem, aliquo exurgente dubio, humiliter quaeritur:

1. An haec praxis ad obtinendum vinum pro Missae sacrificio tuta sit. Si negative:

2. An valida?

3. Quid si huiusmodi vinum adhibitum fuerit in Missis *ex iustitia*?

R. Vino pro sacrosancto Missae sacrificio addendum potius esse spiritum seu alcool qui extractus fuerit ex genimine vitis, et cuius quantitas una cum ea, quam vinum de quo agitur naturaliter continet, haud excedat proportionem duodecim pro centum. Huiusmodi vero admixtio fiat quando fermentatio sic dicta tumultuosa defervescere inceperit; et ad mentem.

La mente è che non potendo i missionarii procurarsi da loro stessi lo spirito di vino distillandolo dal vino del paese, ne estraggano il vino, oppure mescolino l'uva passa coll'uva del paese, facendola insieme fermentare. — S. C. S. O. 25 Iun. 1891.

In Brasilia difficillimum est verum vinum habere ad S. Missae sacrificium conficiendum, et fere impossibile illud ab adulterino distinguere, nisi in ipsa eadem regione confectum. Iamvero uva his in locis adeo debilis et aquosa est ut, ad tolerabile vinum habendum, aliquid sacchari e planta, quam vulgo *canna de assugar* appellamus, musto admiscere debeat: et hoc quidem modo fabricatum quoque est vinum, quo sacerdotes in S. Missae sacrificio passim utuntur. Nunc vero, cognita responsione Sanctae Romanae et Universalis Inquisitionis feria V, loco IV, die 25 Iunii 1891 lata, dubitationes et conscientiae anxietates ortae sunt. Quapropter humilis Orator instantissime supplicat, ut Sanctitas Tua benigne declarare dignetur, utrum sic confectum vinum pro S. Missae sacrificio tuto adhiberi valeat necne.

R. Loco sacchari extracti e canna saccharina, vulgo canna de assugar, addendus potius esse spiritus alcool, dummodo ex genimine vitis extractus fuerit, et cuius quantitas, addita cum ea quam vinum, de quo agitur, naturaliter continet, haud excedat proportionem duodecim pro centum; huiusmodi vero admixtio fiat quando fermentatio tumultuosa, ut aiunt, defervescere inceperit. — Sanctissimus relatum sibi Eñorum Patrum resolutionem benigne approbare dignatus est. — S. C. S. O. 5 Augusti 1896.

Archiepiscopus Tarraconensis in Hispania, ad pedes Sanctitatis Tuae provolutus humiliter exponit, Tarraconensem regionem optimis vineis abundare, ex quo fit ut vinorum commercium ad exterarum nationes protrahatur, et quamplurimi populi, Americae praesertim, a nostris viniculis et mercatoribus vinum ad S. Missae sacrificium conficiendum emere soleant.

At dubium hac super re a R. P. D. Episcopo Massiliensi dudum propositum, et lata a Sancta Romana et Universali Inquisitione, Fer. IV, die 30 Iulii 1890, relativa responsio vincolas ipsos et mercatores curis et anxietatibus affecerunt. Vina enim dulcia, quae hac in regione conficiuntur quaeque magnopere a sacerdotibus pro Missae celebratione desiderantur, post primam fermentationem iam duodecim vis alcoo-

licae gradus exsuperant, ad quos massiliensia, nec permissa succialcoolici additione pertingunt.

Nihilominus ut haec generosa et dulcia vina, licet maiori, qua massiliensia, virtute praedita, ad exterarum nationes tuto exportari queat, decem et octo vis alcoolicae gradibus polleant oportet; secus enim propter ipsam eorum dulcedinem novis fermentationibus sunt obnoxia, et in maris transmissione, ut plurimum acescunt.

Quam ob rem vinarii nostri mercatores, eosque inter maxime Augustinus Müller, vir de religione catholica optime meritis, gratiam implorant ei similem quae Episcopi Massiliensis supra laudati votis concessa fuit, facultate videlicet roborandi spiritu seu alcohol, ex genimine quidem vitis extracto, vina praesertim dulcia, ita ut ea quae naturaliter plus minusve ad quindecim vis alcoolicae gradus pertingunt, ad octodecim increscant. Ita enim eorum impeditur corruptio, quam iteratis fermentationibus subire solent, tutiusque evehi possunt ad exterarum nationes quae apto vino carent ad decorose litandum.

Praeterea, ut aiunt, in nonnullis Hispaniae regionibus viget perantiqua consuetudo qua plures sacerdotes vinum pro S. Missae sacrificio sibi conficiunt praemissa vel ignea musti evaporatione vel uvarum ad solis radios exsiccatione, qui mos cohonestari videtur declaratione S. Officii die 22 Iulii 1706 circa vinum ex acinis uvae passae confectum.

Hisc praehabitis, ad omnem in re tanti momenti dubitationem auferendam, Archiepiscopus Orator humiliter declarari postulat.

I. Utrum praelaudatis vinis, praesertim dulcibus, pro eorundem conservatione, tantum spiritus seu alcohol, ex uva deprompti, addi queat, ut ad septemdecim circiter vel octodecim vis alcoolicae gradus increscant: quin cessent exinde esse materia apta pro S. Missae sacrificio.

II. Utrum licitum sit ad S. Missae sacrificium conficiendum uti vino ex musto obtento, quod ante fermentationem vinosam per evaporationem igneam condensatum est.

R. Ad I. Attentis noviter deductis, dummodo in casu proposito spiritus extractus fuerit ex genimine vitis, et quantitas alcoolica adiungenda, una cum ea quam vinum de quo agitur, naturaliter continet, non excedat proportionem septemdecim vel octodecim pro centum, et admixtio fiat quando fermentatio tumultuosa, ut aiunt, defervescere inceperit; nihil obstare quominus idem vinum in Missae sacrificio adhibeatur.

Ad II. Licere; dummodo decoctio huiusmodi fermentationem alcoolicam haud excludat, ipsaque fermentatio naturaliter obtineri possit, et de facto obtineatur. — Sanctissimus relatus sibi Eñorum Patrum resolutiones benigne approbare dignatus est. — S. C. S. O. 6 Aug. 1896.

3. — *Damnata explicatio transubstantiationis.*

Utrum tolerari possit explicatio transubstantiationis in SS. Eucharistiae Sacramento, quae sequentibus propositionibus comprehenditur:

1. Sicut formalis ratio hypostaseos est *per se esse* seu per se subsistere, ita formalis ratio *substantiae* est *in se esse* et actualiter non sustentari in alio tanquam primo subiecto; probe enim ista duo discernenda sunt: *esse per se* (quae est formalis ratio hypostaseos) et *esse in se* (quae est formalis ratio substantiae).

2. Quare sicut natura humana in Christo non est hypostasis, quia non *per se* subsistit, sed est assumpta ab hypostasi superiori divina, ita *substantia* finita, ex. gr. substantia panis, desinit esse *substantia*, eo solum et absque alia sui mutatione, quod in alio supernaturaliter sustentatur, ita ut iam non *in se* sit, sed in alio ut in primo subiecto.

3. Hinc transubstantiatio, seu conversio totius *substantiae* panis in substantiam corporis Christi Domini nostri explicari potest hac ratione, quod corpus Christi, dum fit substantialiter praesens in Eucharistia, sustentat *naturam panis*, quae hoc ipso et absque alia sui mutatione desinit esse *substantia*, quia iam non est *in se*, sed in alio sustentante; adeoque manet quidem *natura panis*, sed in ea cessat formalis ratio *substantiae*; et ideo non duae sunt substantiae, sed una sola, nempe Corporis Christi.

4. Igitur in Eucharistia manent materia et forma elementorum panis; verum iam in alio supernaturaliter existentes rationem substantiae non habent, sed habent rationem *supernaturalis accidentis*, non quasi ad modum naturalium accidentium afficerent Corpus Christi, sed eo dumtaxat quod a Corpore Christi modo, quod dictum est, sustentantur.

R. Doctrinam transubstantiationis, prout hic exponitur, tolerari non posse. — S. C. S. O. 7 Iul. 1875.

4. — *De conopaeo Tabernaculi.*

1. Utrum Tabernaculum, in quo reconditur SS. Sacramentum conopaeo cooperiri debeat, ut fert Rituale? Et quatenus affirmative: 2. Utrum conopaeum istud confici possit ex panno, sive gossypio, sive lana, sive cannabe contexto? 3. Cuiusnam coloris esse debeat? aliis opinantibus, ut Baruffaldus, conopaeum debere esse coloris albi, utpote convenientis SS. Sacramento; aliis autem, ut Gavantus, eiusdem coloris cuius sunt pallium altaris et caetera paramenta, pro temporis festique ratione, praeter colorem nigrum, qui mutatur in colore violaceo in exequiis defunctorum.

R. Quoad primam quaestionem: affirmative. Quoad secundam: pariter affirmative. Quoad tertiam: utramque sententiam posse in praxim

deduci, maxime vero sententiam Gavanti, quae pro se habet usum ecclesiarum urbis. — S. R. C. 21 Iul. 1855.

5. — *De Tabernaculi inauratione.*

Utrum sit de necessitate interiora Tabernaculorum panno serico albo contegere, an sufficiat simplex auratura.

R. Non esse necessarium. — S. Rituum C. 16 Maii 1871.

6. — *De lunula.*

An ad S. Hostiam in Ostensorio exponendam uti liceat lunula quae consistit ex duobus orbiculis vitreis tenui limbo vel circulo argenteo deaurato circumiunctis et claudendis, ita ut Sacra Hostia subter inhaereat ipsi circulo argenteo, ast ante et retro vitreos orbiculos ipsos immediate tangat, et per eos erecta teneatur.

R. Prout in casu exponitur, non decere sacras Species inter vitreas laminae includere quarum superficies illas immediate tangant. — S. R. C. 4 Febr. 1871.

In plurimis Galliae ecclesiis atque oratoriis usus invaluit postremis hisce temporibus Sacram Hostiam, quae in Ostensorio exponenda est, recondendi intra duo crystallae apte cohaerentia, eamque in Tabernaculo reponendi absque ulla capsula seu custodia. Hinc a Sacrorum Rituum Congregatione expostulatum fuit: *An eiusmodi praxis licita sit?*

R. Affirmative; dummodo Sacra Hostia in dictis crystallis bene sit clausa, atque crystallae non tangat, iuxta alias Decreta. — S. R. C. 14 Ian. 1898.

7. — *De lampade ante SS. Eucharistiae Sacramentum.*

Decretum. — Nonnulli Rm̃i Galliarum Antistites, serio perpendentes, in multis suarum Dioecesium ecclesiis, difficile admodum et non nisi magnis sumptibus, comparari posse oleum olivarum ad nutriendam diu noctuque saltem unam lampadam ante Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, ab Apostolica Sede declarari petierunt utrum in casu, attentis difficultatibus et ecclesiarum paupertate, oleo olivarum substitui possint alia olea, quae ex vegetabilibus habentur, ipso non excluso petroleo. Sacra porro Rituum Congregatio, etsi semper sollicita ut etiam in hac parte quod usque ab Ecclesiae primordiis circa usum olei ex olivis inductum est ob mysticas significationes retineatur; attamen silentio praeterire minime censuit rationes ab iisdem Episcopis prolatas; ac proinde, exquisito prius Voto alterius ex Apostolicarum Coeremoniarum Magistris, subscriptus Cardinalis Praefectus eiusdem Sacrae Congregationis

rem omnem proposuit, in Ordinariis Comitibus ad Vaticanum hodierna die habitis. Eñi autem et Rm̃i Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis ac diligentissime examinatis, rescribendum censuerunt: « Generatim utendum esse oleo olivarum; ubi vero haberi nequeat, remittendum prudentiae Episcoporum ut lampades nutriantur ex aliis oleis, quantum fieri possit vegetabilibus ».

Facta postmodum de praemissis Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit. — S. R. C. 9 Iulii 1864.

8. — *Benedictio cum SSmo Sacramento.*

Confer verbum *Benedictio* n. 7.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIJ

1. — *De notione Conversionis et Transubstantiationis.*

1. Conversio significat *transitum unius rei in aliam*. *Transitus* a re ad rem, non a negatione rei ad rem, ut in illuminatione aeris. Constat ex communi hominum conceptione. Ergo ad conversionem necessarium est, ut sit *inter duas res positivas*, quarum una habeat rationem termini *a quo*, i. e. a quo incipit conversio; altera rationem termini *ad quem*, i. e. ad quem tendit, et desinit conversio; ab una enim fit transitus in aliam, et inductione omnium conversionum confirmatur. Inde etiam potest confirmari, quia in hoc conversio distinguitur a simplici *productione* et *creatione* ac a simplici *corruptione* et *annihilatione*; hae enim non terminantur ad alterius rei productionem, neque in illis sequitur alterius rei desinitio.

2. Duplex in conversione est terminus positivus *a quo* et duplex terminus positivus *ad quem*; totalis nempe et formalis, *qui* et *quo*. Terminus formalis est forma expulsa vel introducta. Terminus totalis est totum compositum seu concretum ex forma et tertia illa re permanente in omni conversione sive habeat rationem subiecti, sive non.

3. Ad conversionem necessarium est praeterea ut terminus *a quo* aliquo modo *desinat esse*, et terminus *ad quem* aliquo modo *incipiat esse*. Nam quod convertitur transit in aliud. Ergo necesse est, ut aliquo modo *desinat esse*, et aliquo modo *incipiat esse*, secus manet res immobilis, et nullus transitus, nullaque conversio locum habet; sed aut simplex productio rei, vel simplex rei corruptio habetur. Ergo. Praeterea, si terminus *a quo* nullo modo *desinit esse*; ergo nullo modo *mutatur*; ergo nulla ratione dici potest ex tali re aliam fieri,

magis quam ex alia re, quae immota etiam remaneat. Si terminus vero *ad quem* nullo modo incipit esse, ergo eodem modo se habet ac antea; ergo nulla est ratio, cur dicatur alia res in eam conversa potius, quam in aliam quamcumque.

4. Ad conversionem insuper necessarium est, ut minimum *una realis actio*, et *duae partiales mutationes*, vel *quasi mutationes*. Quoad actionem patet. Nam conversio non est simplex rei desitio. Ergo non sufficit ad eam habendam mera actionis conservatricis suspensio. Ergo requirit realem actionem. Quoad partiales mutationes assertio etiam patet ex dictis, quia in conversione terminus duplex est, et unus transit aliquo modo de esse ad non esse mutatione privativa, alius transit aliquo modo de non esse ad esse mutatione positiva. Ergo. Sufficiunt vero quasi mutationes; nam mutatio proprie subiectum mutationis idem in utroque statu, in statu nempe a quo, et ad quem praesupponit. Identitas vero subiecti non est de ratione conversionis: dari enim potest conversio, quae non sit ex subiecto. Latius ergo accipienda est mutatio pro omni rei desitione, vel inceptione, et non restrictive pro transitu rei ab uno statu in alium. Sane omne quod desinit vel incipit esse, aliter etiam ac antea se habet, unde et quasi mutatio rei desitio et inceptio dici potest.

5. In conversione simpliciter quatuor igitur adsunt termini, duo negativi, duo positivi: est enim duplex mutatio, vel quasi mutatio; 1^o. ex re in non rem, 2^o. ex non re in rem. Omnis enim conversio est desitio unius cum successione alterius. Terminus a quo denominatur a conversione *conversus*, terminus ad quem non dicitur conversus, sed succedens alteri per conversionem. Saltem terminus totalis *a quo* desinit esse: et sic homo convertitur in cadaver, et terminus formalis *a quo*, i. e. anima permanet in suo esse; sed tunc tantum compositum dici potest conversum in compositum; ut enim etiam de forma dicatur in formam conversa, requiritur, ut et ipse terminus formalis desinat esse, et in exemplo hominis nequit dici anima hominis in cadavericam formam conversa, quod de anima bruti bene diceretur. Ut autem forma dicatur in formam conversa, licet requiratur desitio simpliciter ex parte termini *a quo*; nam terminus *a quo* est qui denominatur conversus et per consequens desinens in alium, atque adeo ex parte eius requiritur desitio simpliciter; cum terminus tamen *ad quem* solum denominatur per conversionem succedens termino a quo; ad hoc non est necesse quod de novo incipiat habere esse, sed ad summum quod incipiat esse in illo munere, in quo succedit termino *a quo*: et sic etiam consequenter terminus totalis *ad quem* debet de novo incipere; quandoquidem terminus for-

malis *ad quem*, licet simpliciter de novo non incipiat; incipit tamen in eo munere, in quo succedit termino *a quo*.

6. Atque hic notandum est, ad veram conversionem *substantialem* requiri, ut ex parte utriusque termini fiat aliqua mutatio, vel desitio aut inceptio, aut denique nova aliqua dependentia *substantialis*, i. e. ad ipsum esse substantiale aliquo modo terminata. Sane conversio *substantialis* non dicit subiectum conversionis, quod nempe huiusmodi subiectum sit substantia aliqua, sed speciem conversionis innuit, intrinsecam differentiam ac proprium et formalem terminum connotans huiusmodi *substantialis* conversionis, quo in suo esse constituitur, et ab omni alia conversione, quae ipsa non sit, secernatur. Et sic, si substantia substituitur alteri substantiae vel in loco, vel etiam sub ipsius accidentibus, ita ut altera ad locum prioris transeat, vel sub ipsius accidentibus constituatur, conversio *substantialis* non est, sed commutatio localis substantiarum, et commutatio accidentalis substantiarum; vel etiam conversio *substantiarum* sive localis, sive accidentalis, minime vero conversio *substantialis*, illa enim vox subiectum, haec speciem conversionis involvit. Quod autem *substantialis* haec mutatio habeatur ex parte utriusque termini constat ex eo, quod conversio licet per se et directe respiciat terminum *ad quem*, involvit tamen etiam terminum *a quo*, et utriusque mutatione quodammodo componitur, et ita sicut substantia ex substantiis componitur, ita *substantialis* conversio ex mutationibus *substantialibus* quasi componi debet; et ideo, si ex accidentaliter termino res *substantialis* fieret esset illa quidem *substantialis* productio, haud tamen proprie *substantialis* conversio.

7. Ad conversionem praeterea necessarium est ut terminus *a quo* et *ad quem*, seu mutatio unius et alterius habeant inter se *aliquam connexionem* seu *ordinem*, ita ut una ex altera aliquo modo sequatur. Non requiritur quoad hanc connexionem, ut unus terminus immediate et formaliter alium expellat, sufficit connexio saltem mediata et ex consequenti, ratione cuius introductio unius termini habeat ordinem cum expulsionem alterius. Ratio huius connexionis est, quia sine hac connexionem et ordine iam non habetur amplius ratio termini *a quo* et *ad quem*; nam sine habitudine aliqua inter illas res, inter quas fit conversio, non potest haberi ratio termini *a quo* et *ad quem*, illa autem habitudo in aliqua connexionem fundari debet, secus per accidens tantum esset, quod quando unum desinit aliud incipit, et potius successio quam conversio ad summum haberetur. Sane rem transire in aliam non est mere desinere quando alia incipit, alioquin si nunc desinat lapis et Angelus creetur, lapis in Angelum conversus dicitur. Praeterea conversio quodam-

modo importat compositionem ex mutatione utriusque extremi, ut iam innuimus. Ergo oportet, ut illae mutationes sint aliquo modo unitae, quae unio nonnisi ratione alicuius connexionis et habitudinis per se intelligi potest, secus tantum aggregatum plurium mutationum haberi potest.

8. Ulterius ad conversionem necessarium est, ut sit *aliquid tertium commune* utrique termino, *a quo*, et *ad quem*, et circa quod termini formales sibi succedant, et aliquo modo repugnent; atque hoc constat 1°. inductione; 2°. ratione: nam connexio, ordo, et repugnantia inter terminos conversionis non potest convenienter intelligi, nisi ratione alicuius rei communis utriusque, in qua vel sub qua unus introducit et expellitur alius. Confirmatur 3°. ex ipso modo loquendi nam dicimus unam rem in aliam transire. Hoc autem commune in transubstantiatione sacramenti Eucharistiae non est subiectum seu receptaculum formae, ut in aliis conversionibus naturalibus, neque pars integri termini, quem cum forma componit, sed sunt accidentia: nam tota substantia in substantiam aliam convertitur, et substantia est, quae desinit et incipit esse, et non tantum compositum, ut in aliis conversionibus, non totalibus, sed partialibus in linea substantiae. Hinc sequitur omnia, quae sunt necessaria ad conversionem, esse necessaria ad transubstantiationem, quae ut species sub illa ut in genere continetur; et praeterea necessarium esse, ut in tota substantia fiat conversio et quasi commutatio in aliam substantiam, in hoc enim differt huiusmodi conversio ab omni alia, ut ipsum nomen et Concilia ipsa innuunt.

9. « Et in primis clare constat dari aliquod *tertium commune, in ordine ad quod* pugnet uterque terminus formalis panis et Corpus Christi, et quod sub utroque idem perseveret, nempe accidentia panis. — Constat etiam dare *unam mutationem, negativam* scilicet ab esse panis ad non esse illius, et *aliam positivam*, scilicet a non esse Corporis Christi sub speciebus ad esse illius sub speciebus. — Constat tertio dari *unum terminum formalem a quo*, scilicet substantiam panis, et *aliud terminum formalem ad quem*, scilicet Corpus Christi; item *terminum totalem a quo*, scilicet compositum ex pane et accidentibus, et *terminum totalem ad quem*, scilicet Corpus Christi cum accidentibus. — Item constat *terminum totalem a quo* desinere simpliciter, et *terminum totalem ad quem* incipere simpliciter; item *terminum formalem a quo* desinere etiam simpliciter, ut non solum verum sit compositum ex pane et accidentibus converti in compositum ex Corpore Christi et accidentibus, sed etiam substantiam panis converti in Corpus Christi ». Lugo, de Euchar., d. 7, n. 105.

10. Quare terminus formalis *a quo*, et terminus formalis *ad quem*, a quibus omnis con-

versio specificatur in transubstantiatione Eucharistica substantia tota panis et substantia tota Corporis Christi est, quae loco prioris succedit, ita tamen, ut non solum intelligatur substantia Corporis Christi succedere substantiae panis, sed quod succedat formaliter ut substantia, seu exercendo munus substantiae seu substando accidentibus. « Substare enim, ut optime inquit idem Lugo, l. c., n. 97, in toto rigore illud dicitur quod est prima radix intima eorum accidentium sub illis: quod totum habet Corpus Christi in ordine ad accidentia panis, succedit enim loco panis ad supplendum non solum munus causae materialis in genere causae efficientis, sed etiam ad supplendum influxum, quem substantia panis habebat ad conservanda vel restituenda accidentia propria, sive id fiat per propriam efficientiam, sive per aliud genus emanationis, nam eodem modo Corpus Christi conservat et restituit accidentia panis, sicut faceret ipsa panis substantia. Quod autem id non praestet, ut subiectum unitum parum refert, quia de facto forma substantialis panis dicitur substare accidentibus panis, quatenus est radix illorum accidentium exigens et conservans ac restituens illa, quando amittuntur, licet non sit subiectum unitum cum illis accidentibus, siquidem inhaerent, ut suppono, soli materiae, sed etiam forma dicitur proprie substare illis. Ergo similiter Corpus Christi sustentans et conservans illa accidentia, ac supplens quod praestaret materia et forma panis dici potest substare illis, licet non habeat physicam et rigorosam unionem cum illis ». Unde ut prosequitur ipse Lugo n. seq. « substare non est solum sustentare accidentia, nisi etiam contineatur sub illis: ergo ut haec conversio sit transubstantiatio requiritur etiam illa alligatio Corporis Christi ad species, ratione cuius dicatur Christus contineri substantialiter sub speciebus ». Et sane ut notat idem Lugo l. c. « Denominatio substantiae provenit formaliter non solum a sustentatione, sed etiam ab alligatione ad intimam praesentiam sub speciebus, quia *substare* est *stare sub*, quod significat contineri sub alio, ita ut cum illo moveatur, et cum illo quiescat inseparabiliter ».

11. Obiicies: Inter substantiam Corporis Christi et substantiam panis non datur pugna et oppositio. Ergo deest aliqua conversionis conditio. R. Dist. ant. inter substantiam Corporis Christi ut sic et substantiam panis ut sic C. Inter substantiam Corporis Christi, ut substantis speciebus et substantiam panis ut accidentibus etiam substantis subd.: quatenus Corpus Christi ponitur vi verborum sub accidentibus, et ut demonstrabile est per verba N. ex natura rei trans.; nam alii nullam vident repugnantiam absolute quod et substantia panis adsit cum Corpore Christi sub accidentibus, alii eam vident. Cf. Lugo, l. c., n. 106.

2. — *Notanda ad recte
de Sacramento Eucharistiae loquendum.*

Reg. 1^a. Omne praedicatum *quacunque ratione* Christo conveniens vere de eodem *in Sacramento hoc existente* dicitur. Sic vere dicitur de Christo in Sacramento existente: Christus est in coelo, est in loco naturali modo etc. Sane idem omnino Christus est, et hisce modis loquendi indicatur tantum formam convenire subiecto hic existenti.

Reg. 2^a. Omne praedicatum essentiale seu substantiale, et accidentale omnino absolutum, quod Christo secundum se conveniat, dicitur de eodem *prout est in hoc Sacramento*. Sane Christus etiam in hoc Sacramento et totam sui substantiam et omnia accidentia absoluta et connaturalia habet. Sic vere dicitur Christus, prout est hic, homo, pulcher, Deus, sapiens etc.

Reg. 3^a. Praedicata, quae significant modum existendi, si respiciunt localem modum nequeunt de Christo dici, prout est in hoc Sacramento, si vero significant modum sacramentalem dici possunt. Itaque recte dicitur Christus est hic substantialiter, realiter, indivisibiliter, totus in toto, totus in singulis partibus. Nequit vero dici: Christus est hic extensus, circumscriptus, localiter, i. e. ad modum corporum. Haec vero propositio: *est corporaliter*, distinguenda est: si importat veram praesentiam Corporis Christi C. Si dicit modum proprium corporis existendi in loco N. *Est naturaliter*, item distinguenda: si importat eius naturam vere hic adesse C. Si importat exclusionem modi supernaturalis, quo Christus est in Sacramento N.

Reg. 4^a. Praedicata, quae indicant unionem aliquam Christi cum speciebus per modum continentiae, seu mutuae realis praesentiae vere ac proprie dicuntur de Christo hic existente. Sic recte dicitur Christus contineri sub speciebus. Ratio, quia vere intercedit aliqua unio.

Reg. 5^a. Quum quaedam fiunt circa species, ut ex eis consequenter fiat aliqua mutatio in Corpore Christi, praedicata hanc mutationem in Corpore Christi factam significantia vere de Christo praedicantur. Ratio; res vere denominatur a mutatione in ipsa facta. Sic vere dicitur Corpus Christi elevari, circumferri, manducari. Verum « est observandum, quod sicut praesentia Corporis Christi, licet non sit proprium ubi quantitativum, significatur tamen terminis localibus, ut esse *hic*, et *ibi*, quia non habemus alias voces, quibus veritatem illius praesentiae significemus, ita hanc mutationem, licet non sit proprius motus physicus, quantitativus, significamus vocibus indicantibus motum localem, quia non habemus alias, quibus declaremus hanc veram realem et successivam mutationem, quae fit in Corpore Christi, et hoc modo dicimus huiusmodi locutiones esse pro-

prias ». Falso vero dicitur, corruptis speciebus, corrumpi Christum, aut desinere esse; aut digeri et in substantiam alibi transire; haec enim substantialem corruptionem important; sed dicendum est Christum desinere esse hic, amittere hic praesentiam, etc. Hinc etiam est, nomina relationes propinquitatis vel distantiae significantia proprie ac vere dici de Corpore Christi. Solum in relationibus distantiae cavenda aequivocatio; in verbo enim distandi includitur negatio praesentiae ad rem alteram; Christus autem propter praesentiam in uno loco non privatur praesentia in aliis locis, et sic licet sit propinquus terrae non distare dicitur a coelo, et sic non distare dicitur simpliciter a seipso, quia nequit a seipso separari, sed secundum aliam et aliam praesentiam realem, seu secundum alium et alium existendi modum.

Reg. 6^a. Quae sunt circa species, et non ponunt aliquam mutationem in ipso Corpore Christi, neque attingunt ipsum in se, non proprie illud denominant, sed interdum nullo modo, interdum vero solum per aliquam metaphoram, vel extrinsecam denominationem. Ratio 1^{ae}. partis est, quia inter species et Corpus Christi non habetur unio formalis, quae efficiat physice aliquod compositum, unde si ad ipsum Corpus forma denominans non pertingit, nequit ex extrinseca forma tantum species attingente proprie denominari. Et sic, et confirmatio est 2^{ae}. partis, calefactis speciebus, non ideo dicitur calefieri Corpus Christi, neque denominatur quantum, rotundum etc. ab ipsis speciebus. Quoad 3^{am}. partem exempla sint: 1^{um}. de fractione, sane nonnisi ratione specierum Corpus Christi frangi dicitur, et certe nonnisi metaphorice; 2^{um}. de contrectatione sensili est ipsius Corporis Christi, quae locutio nonnisi ad magis explicandum realem Christi praesentiam, quamvis metaphorice tantum assumitur; 3^{um}. exemplum est de mixtione Corporis et Sanguinis, quae mixtio ratione specierum, quae miscentur metaphorice adhibetur, quodammodo enim inter Corpus et Sanguinem fit mixtio secundum praesentiam sacramentalem; 4^{um}. est, quod Corpus Christi per species videri dicitur, ad eius realem praesentiam magis explicandam, unde non proprie, sed metaphorice dicitur. Nota: hae propositiones Corpus Christi prout est hic est sensibile, est tangibile etc., verae sunt, si proprietatem Corporis significant; falsae, si modum existendi.

Reg. 7^a. Locutiones ab accidentibus sumptae, quae indicare possunt talia accidentia Christo inhaerere falsae sunt. Sic hae propositiones: hoc quantum, hoc album, hoc rotundum etc. est corpus Christi sunt in rigore dialectico falsae, quia earum subiectum pro subiecto eorum accidentium supponit, quale non est Corpus Christi.

Reg. 8^a. Quae conveniunt Corpori Christi

secundum se, non possunt dici de speciebus nisi valde metaphorice, eo modo quo nomen rei significatae tribuitur signo. Et sic Augustinus dixit: Sacramentum Corporis Christi quodammodo dici Corpus Christi.

Reg. 9^a. Quae conveniunt pani praecise ratione suae substantiae, non dicuntur proprie de hoc sacramento, sed vel nullo modo, vel per metaphoram; quia ex pane confectum est, ac sub accidentibus panis datur, et panis usum retinet; vel cum addito significationem elevante, ut cum dicitur: panis vitae, etc. Ratio, quia nulla est substantia panis.

Reg. 10^a. Denominationes, quae consequuntur actionem mutuam inter Christum et species, proprie de ipsis dicuntur servata proportionem. Ratio, quia vera actio inter ipsa intercedit, unde vere dicitur Christus sustentare species, si effectum involvat, et species continere Christum. Eadem est ratio de relationibus actionem et mutuam praesentiam consequentibus.

3. — De Sacramentali praesentia.

1. Praesentia sacramentalis Christi est materialis et divisibilis ex parte subiecti, immaterialis et indivisibilis in ordine ad locum. Neque vero ulla esse potest difficultas ex figura et partium ad invicem distantia. Figura in corpore v. g. humano duplex est, alia organica dependens ex intrinseca compositione quantitatis, independens ab omni occupatione loci; seu quod idem est intrinsece dependens ex quantitate secundum se, et ratione extensionis, ac compositionis, quam in se habet, prius quam intelligatur locum occupare; alia vero est situationalis aut localis, intrinsece dependens ab extensione in loco, et conveniens quantitati, mediante priori. Prima, ut patet, nequit per se

mutari ratione motus localis, altera ratione localis motus mutatur omnino. Et sic figura Christi in sacramento est independens omnino a figura et positione, quae dependet ab ubi physico et quantitativo, quod habet in coelo. Similiter et duplex est distantia alia quantitativa, ex intrinseca extensione, alia localis seu situationalis ex partibus spatii occupati proveniens. Respectu prioris partes Corporis Christi non aequae distant inter se, respectu vero posterioris omnes aequae distant, quia omnes sunt indivisibiliter praesentes eidem spatio.

2. Christus est semel in actu praesens in hostia et infinities in potentia. Habet enim unam praesentiam quasi continue diffusam per totum spatium hostiae, et praeterea habet praesentiam in qualibet parte et puncto illius spatii. Dices: ergo illa totalis praesentia, qua diffunditur Christus per totum spatium, componitur ex infinitis praesentiis, quae respondent infinitis punctis illius spatii. Cum ergo singulae sint divisibiles necesse est totam praesentiam esse infinite extensam, quia constat ex infinitis partibus extensis et divisibilibus. R. Illae plures praesentiae componentes unam totalem dupliciter spectari possunt: 1^o. *ex parte subiecti*, et sic quidem sunt divisibiles, sed non componunt unam totalem praesentiam; quia partiales illae praesentiae sunt *totales* ex parte subiecti; 2^o. *ex parte spatii*, seu quantitatis panis, et sic indivisibiliter se habent, et sunt quasi termini componentes, et continuantes unam praesentiam, quae quasi continue diffusa est, per totam hostiam. Videlicet partiales illae praesentiae ex parte spatii seu quantitatis panis, ante huius quantitatis divisionem actu sunt inter se quasi unitae unamque integram praesentiam quasi componunt, una eademque integra praesentia revera *sunt*. Cf. Suarez, de Euchar., d. 52, s. 2.

EXAMINATORES SYNODALES

1. — De numero Iudicum et Examinatorum Synodaliū.

Occasione Synodi dioecesanæ.... nuperrime habitae ad hanc S. C. nonnullae pervenerunt quaerimoniae praesertim super pluralitate electionum tam Iudicum quam Examinatorum Synodaliū. Et sane a Conc. Trid., sess. 25, cap. 10, statutum fuit in singulis Synodis dioecesanis *aliquot personas* aptas ab Episcopo esse designandas, quibus causae ecclesiasticae ac spirituales atque ad forum ecclesiasticum pertinentes in partibus delegandae committantur, ita ut et quaeque dioecesis *quatuor saltem*, ac etiam plures habeat probatas personas, quibus huiusmodi causae delegari possint: quam Tridentini dispositionem latius explicat ac illustrat

Benedictus XIV in suis Apostolicis Litteris, quarum initium *Quamvis* d. 26 Aug. 1741, ac etiam in suo aureo opere de Syn., lib. 4, cap. 5. Idem dicendum de Examinatoribus Synodalibus: nam Trid. Conc., sess. 24, cap. 1, decrevit ut in dioecesana Synodo *ad minus sex* proponantur Examinatores, qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur.

Ex tali autem loquendi modo et plures quam sex designari posse, et ut plures proponantur, se optare satis aperte Tridentinum innuit, ceu merito observat Benedictus XIV in suo opere de Syn., lib. 4, cap. 7, n. 3, post Barbosam in Collect. ad cap. 17, sess. 24, n. 85, ubi tamen a S. C. Conc. decusum refertur *non esse ultra viginti* proponendos, *fortasse*, prosequitur Pontifex, *ob periculum*, ne nimium aucto

numero eorum, minus diligens sit personarum, quae proponuntur, delectus.

Haec Eñi Patres huius S. Congr. matura deliberatione perpendentes, in eam per praesens decretum venerunt sententiam, ut a Rñio Archiep. cohibeatur numerus Iudicum et Examinatorum Synodaliū, ita tamen ut, hoc au-

ctorante Sacro Ordine, ii tantummodo habeantur ac tales sint qui sequuntur, nimirum Iudices Synodales novem.

Examinatores Synodales viginti.

Datum Romae ex Secretaria S. C. Conc. 15 Sept. 1874.

EXCOMMUNICATIO

1. — *Excommunicatio minor abolita.*

Confer verbum *Censura* n. 5.

2. — *Excommunicationes reservatae et non reservatae.*

Confer verbum *Censura* n. 1.

EXTREMA UNCTIO

1. — *De Oleo a presbytero benedicto.*

An in casu necessitatis parochus ad validitatem Sacramenti Extremae Unctionis uti possit oleo a se benedicto.

R. Negative, ad formam decreti Fer. V coram SSñno die 13 Ian. 1611. — S. C. S. O. 14 Sept. 1842.

Oleum a presbytero benedictum est materia prorsus inepta Sacramento Extremae Unctionis conficiendo: et ne in extrema quidem necessitate valide potest adhiberi. — S. C. S. O. 15 Maii 1878.

2. — *De stylo adhibendo in unctionibus.*

Circa Extremae Unctionis administrationem Libellus inscriptus: *Ordo administrandi Sacramenta* ex Rituali Rom. extractus, et iussu Episcoporum in Anglia adhibendus dicit: *Intincto stylo vel pollice in oleo sancto* etc. Quum vero theologorum non una sit sententia circa consuetudinem adhibendi stylum in hac Sacra Unctione, et theologi ipsi concludant quod quisque sequatur usum ecclesiae suae; quaeritur utrum in dioecesi ista Portus Aloisii in qua invaluit usus stylum seu virgulam argenteam adhibendi in administratione Extremae Unctionis, usus ipse tuto continuari possit.

R. Negative, remota necessitatis causa. — S. R. C. 9 Maii 1857.

3. — *De unctione renum et pedum.*

Unctio renum (in Extrema Unctione) nunquam praetermitti potest, nisi in casibus particularibus, adhibitis cautelis, decentiae satis consuli aliter nequeat. — S. C. S. O. 28 Augusti 1889.

Quod vero attinet ad renum unctionem, quam in administrando Sacramento Extremae Unctionis nunquam in ista dioecesi Amplitudo

Tua adhibitam fuisse testatur, et quam idcirco postulat ut in Rituali Romano omitti permittatur, visum est S. Congregationi nullam prorsus, sive in hac, sive in alia quacumque re suppressionem vel immutationem in Rituali induci oportere, sed illud voluit integre et fideliter imprimi prout a Paulo V editum et a Benedicto XIV recognitum et castigatum fuit. Quod si unctio renum inusitata isthic hactenus fuit, declaravit S. Congregatio patienter se quidem laturam, si singularia istius dioecesis adiuncta impediunt, quominus illico et universim ad praxim unctio isthaec deducatur; insimul tamen ardentissimum votum suum expressit ut, curante Amplitudine Tua, et docentibus Parochis, paulatim et sensim sine sensu disponantur fideles ad istam quoque specialem unctionem in extremo agone recipiendam, iuxta Ritualis Romani praescriptiones. — S. R. C. 14 Aug. 1858.

Senes valde debiles, et infirmi ethica febris vel simili morbo laborantes, qui praesumuntur morituri antequam praesentem habere possint missionarium quasi in extremo morbo ungi possunt, ut rescripsit S. C. anno 1801. Saepius vero in fidelium conventu, suscepto Viatico et Missa finita, hic ungi solent huiusmodi senes et infirmi, nec non alii quidam periculosius aegrotantes. Quando autem pro renum unctione peragenda in viris laxantur et elevantur vestes, statim multi, maxime mulieres, rubore suffunduntur et velociter aufugiunt propter gentis mores. Si igitur S. Congregationi probatum fuerit, dignetur, obsecro, a SSñno D. N. obtinere ut renum unctio omittatur non solum quando infirmus commode moveri non potest, sicut vult Rituale Rom., sed etiam quando Extrema Unctio administratur in coetu fidelium.

R. Affirmative, facto verbo cum SSñno. — SSñmus approbavit. — S. C. de P. F. 21 Septembris 1843.

Utra pedum pars, superiorne, an inferior, ungenda sit in Sacramento Extremae Unctionis?

R. Nihil innovandum. — S. R. C. 27 Augusti 1836.

4. — *Minister Extremae Unctionis.*

Inspectis ipsis divini eloquii verbis,* vel facile patet Sacramentum Extremae Unctionis, etiam in casu necessitatis, absente nimirum alio Presbytero, non posse Missionarium aegrotantem sibi metipsi ministrare. — S. C. de P. F. 23 Mart. 1844.

Sacerdotes curam animarum exercentes, pro sua commoditate, apud se in domibus suis retinent S. Oleum infirmorum. An, attenta consuetudine, hanc praxim licite retinere valeant?

R. Negative, et servetur Rituale Romanum, excepto tamen casu magnae distantiae ab ecclesia; quo in casu omnino servetur, etiam domi, Rubrica quoad honestam et decentem tutamque custodiam. — S. R. C. 16 Dec. 1826.

An Sacramentum Extremae Unctionis cum stola tantum administrari possit.

R. Negative. — S. R. C. 16 Dec. 1826.

5. — *Extrema Unctio immediate post Baptismum.*

Quando quis Paganus adultus sufficienter instructus riteque dispositus baptizatur, quia in gravem incidit morbum, debetne, imo potestne ei conferri Sacramentum Extremae Unctionis immediate post Baptismum?

R. Affirmative, servata forma decreti S. Officii anni 1803. — S. C. de P. F. 26 Sept. 1821.

6. — *Graviter aegrotus, non proxime moriturus.*

Aliquando Missionariis christianos sibi commissos visitantibus occurrit aegrotus hectica febris vel simili morbo laborans, qui iuxta experientiam vivet adhuc plures menses, sed intra annum morietur. Quaeritur, an in tali casu Missionarius ipsi administrare possit Viaticum et Extremam Unctionem, eo quod quando verior aderit casus ea recipiendi, non poterit praesens haberi Missionarius ob magnam distantiam, et alias circumstantias id impediens?

R. Affirmative. — S. C. de P. F. 20 Februarii 1801.

7. — *Dispositiones praerequisitae.*

Utrum conferenda sit Extrema Unctio moribundis adultis, quos aliquando Baptismi capaces credimus, non autem aliorum Sacramentorum?

R. Non esse conferendum Sacramentum Extremae Unctionis neophyto moribundo, quem Missionarius capax Baptismi credidit, nisi saltem idem habeat aliquam intentionem recipiendi Sacram Unctionem in beneficium animae pro mortis tempore ordinatam. — S. O. 1803, 10 Apr. 1861. Confer verbum *Confirmatio* n. 9.

8. — *Extrema Unctio in agitatione taurorum.*

Confer verbum *Agitatio taurorum*.

F

S. FAMILIA

1. — *Litterae SSmi Patris N. Leonis XIII ad Emum Archiepiscopum florentinum quoad cultum Sacrae Familiae praestandum. — Adiicitur formula consecrationis familiarum et oratio quotidie recitanda.*

Novum argumentum perspecti tui erga hanc Apostolicam Sedem studii et obsequii proderunt litterae Augusto mense exeunte ad Nos datae, quibus vota Nobis significasti plurium fidelium, ut veneratio quae Christo Domino ac Matri Virgini et S. Iosepho domesticae Eius societatis consortibus, sub Sacrae Familiae titulo exhibetur, ad ampliorem in Ecclesia cultus dignitatem provehatur, atque de hac re, uti fieri debet in causis gravibus, fidem ac disciplinam spectantibus, sententiam et iudicium huius Apostolicae Sedis postulasti. Tuae ob-

servantiae et prudentiae officium Nos plurimi aestimantes, confestim postulationis tuae rationem habendam censuimus, ac rem propositam Consilio Nostro sacris ritibus praeposito cognoscendam mandavimus, ut deinde ad Nos consulta et exquisita referret. Re itaque diligenter expensa, Tibi nunc significamus, ob peculiare iustasque causas Nos decrevisse, ut pietatis cultus erga Sacram Familiam, nullis aliis inductis eius exercendi novis formis, in eo statu servetur, in quo auctoritate huius Apostolicae Sedis probatus fuit, atque ut potissimum christianae domus Sacram Familiam ad venerationem et exemplum propositam habeant, iuxta instituta pia illius Consociationis, quam Decessor Noster fel. rec. Pius IX suis litteris die v Ianuarii Anno MDCCCLXX datis, probavit et commendavit, atque in spem certam maxi-

morum fructuum latius in dies propagari exoptavit. Quam spem salutarium bonorum et Nos ultro in eiusdem Societatis spiritu ponimus: confidimus enim Fideles omnes probe intelligentes, in cultu quem Sacrae Familiae exhibent, sese mysterium vitae absconditae venerari, quam Christus cum Virgine Matre et S. Iosepho egit, inde magnos stimulos habituros ad fidei fervorem augendum et virtutes imitandas, quae in divino Magistro, ac Deipara, Eiusque Sponso Sanctissimo fulserunt. Hae autem virtutes, ut non semel monuimus, dum aeternae vitae mercedem pariunt, ad prosperitatem etiam domesticae et civilis societatis tam misere hoc tempore laborantis spectant; cum ex familiis sancte constitutis, civitatis etiam commune bonum, cuius familia fundamentum est, necessario consequatur. Maius vero fiducia Nostra incrementum capit dum cogitamus, Sacrae Familiae cultores ex instituto Societatis quam diximus, a Christo Domino gratiam per merita Matris Virginis et S. Iosephi sedulo efflagitantes, propitiam indubie opem experturos, ut vitam sancte componant, atque uti in domibus suis concordiam, caritatem, in adversis tolerantiam, morumque honestatem laetentur efflorescere. Vota igitur ad Deum effundimus, ut germanus memoratae Societatis spiritus in dies latius inter Fideles emanet ac vigeat, atque in hanc rem operam suam collaturos tum sacrorum Antistites, tum omnes Ecclesiae administros non dubitamus. In mandatis autem dedimus Consilio Nostro sacris ritibus praeposito, ut orandi formulam ad Te mittat, quam confici et edi curavimus in usum fidelium, ad domos suas Sacrae Familiae consecrandas, tum etiam quotidianae precationis exemplar a fidelibus in Sacrae Familiae veneratione persolvendae. Tuo demum in Nos obsequio, Dilecte Fili Noster, parem dilectionis affectum libenter profiteamur, et in auspiciis caelestium munerum, Apostolicam Benedictionem Tibi, et Clero ac Fidelibus, quibus praesides, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die xx Novembris MDCCCXC, Pontificatus Nostri anno decimotertio.

LEO PP. XIII.

Formula recitanda a christianis familiis quae se Sacrae Familiae consecrant.

O Iesu Redemptor noster amabilissime, qui e caelo missus ut mundum doctrinâ et exemplo illustrares, maiorem mortalis tuae vitae partem in humili domo Nazarena traducere voluisti, Mariae et Iosepho subditus, illamque Familiam consecrasti, quae cunctis christianis familiis futura erat exemplo, nostram hanc domum, quae Tibi se totam nunc devovet,

benignus suscipe. Tu illam protege et custodi, et sanctum Tui timorem in ea confirma, una cum pace et concordia christianae caritatis; ut divino exemplari Familiae tuae similis fiat, omnesque ad unum quibus ea constat, beatis sempiternae sint compotes.

O amantissima Iesu Christi mater et mater nostra Maria, tua pietate et clementia fac ut consecrationem hanc nostram Iesus acceptam habeat, et sua nobis beneficia et benedictiones largiatur.

O Ioseph, Sanctissime Iesu et Mariae custos, in universis animae et corporis necessitatibus nobis tuis precibus succurre; ut tecum una et beata Virgine Maria aeternas divino Redemptori Iesu Christo laudes et gratias rependere possimus.

Oratio quotidie recitanda ante Imaginem Sacrae Familiae.

O amantissime Iesu, qui ineffabilibus tuis virtutibus et vitae domesticae exemplis familiam a Te electam in terris consecrasti, clementer adspice nostram hanc domum, quae ad tuos pedes provoluta propitium Te sibi deprecatur. Memento tuam esse hanc domum; quoniam Tibi se peculiari cultu sacravit ac devovit. Ipsam benignus tuere, a periculis eripe, ipsi in necessitatibus occurre, et virtutem largire, qua in imitatione Familiae tuae sanctae iugiter perseveret; ut mortalis suae vitae tempore in Tui obsequio et amore fideliter inhaerens, valeat tandem aeternas Tibi laudes persolvere in caelis.

O Maria, Mater dulcissima, tuum praesidium imploramus, certi divinum tuum Unigenitum precibus tuis obsecuturum.

Tuque etiam, gloriosissime Patriarcha Sancte Ioseph, potenti tuo patrocinio nobis succurre, et Mariae manibus vota nostra Iesu Christo porrigenda submitte.

Indulgentia 300 dierum semel in die lucranda ab iis qui se Sacrae Familiae dedicant iuxta formulam a S. Rituum Congregatione editam (Leo PP. XIII).

2. — *Litterae in forma Brevis; de institutione Consociationis Sacrae Familiae, unice et universalis.*

Neminem fugit rei privatae et publicae faustitatem a domestica potissimum institutione pendere. Quo enim altiores domi egerit radices virtus, quo solertius parentum voce et exemplo fuerint puerorum animi ad religionis praecepta informati, eo uberiores in rem communem fructus redundabunt. Quapropter summopere interest ut domestica societas non solum sancte sit constituta, sed sanctis etiam regatur legibus: in eaque religionis spiritus et christianae vitae ratio diligenter constanterque foveatur.

Hinc profecto est quod misericors Deus cum humanae reparationis opus, quod diu saecula expectabant, perficere decrevisset, ita eiusdem operis rationem ordinemque disposuit, ut prima ipsa eiusdem initia augustam mundo exhiberent speciem Familiae divinitus constitutae, in qua omnes homines absolutissimum domesticæ societatis, omnisque virtutis ac sanctitatis intuerentur exemplar. Talis quidem Familia extitit Nazarethana illa, in qua, antequam gentibus universis pleno lumine emicuisset, Sol iustitiæ erat absconditus: nimirum Christus Deus Servator Noster cum Virgine Matre et Ioseph viro sanctissimo, qui erga Iesum paterno fungebatur munere. Minime dubium est quin ex iis laudibus, quæ in societate et consuetudine domestica ex mutuis caritatis officiis, ex sanctitate morum, ex pietatis exercitatione proficiuntur, maxima quæque enituerit in Sacra illa Familia, quæ siquidem earum futura erat ceteris documento. Ac propterea benigno providentiæ consilio sic illa constituit; ut singuli christiani qualicumque conditione vel loco, si ad eam animum advertant, facile possint cuiuscumque virtutis exercendæ habere causam et invitamentum. Habent revera patresfamilias in Ioseph vigilantia providentiæque paternæ præclarissimam normam: habent matres in Sanctissima Virgine Deipara amoris, verecundia, submissionis animi perfectæque fidei insigne specimen: filii vero familias in Iesu, qui *erat subditus illis*, habent divinum obedientia exemplar quod admirentur, colant, imitentur. Qui nobiles nati sunt, discent a Familia regii sanguinis quomodo et in edita fortuna se temperent, et in afflicta retineant dignitatem: qui dites, noscent ab ea quantum sint virtutibus posthabendæ divitiæ. Operarii autem et ii omnes, qui nostris præsertim temporibus, familiarum rerum angustiis ac tenuiore conditione tam acriter irritantur, si ad sanctissimos illius domesticæ societatis consortes respectent, non deerit eis causa cur loco, qui sibi obtigit, delectentur potius quam doleant. Communes enim cum Sacra Familia sunt illis labores: communes curae de vita quotidiana: debuit et Ioseph de mercede sua vitæ rationibus consulere; imo ipsæ divinae manus se fabrilibus exercuerunt. Nec mirum sane est si sapientissimi homines divitiis affluentibus, eas abiicere voluerint, sociamque cum Iesu, Maria et Ioseph sibi eligere paupertatem. Quibus e rebus iure meritoque apud catholicos Sacrae Familiae cultus mature inductus, maius in dies singulos incrementum capit. Id quidem probant tum christianorum sodalitates sub invocatione Sacrae Familiae institutæ, tum singulares honores ei redditi, tum potissimum a decessoribus Nostris ad excitandum erga eam pietatis studium impertita privilegia et gratiæ. Huiusmodi cultus magno in honore habitus est iam inde a saeculo decimo

septimo, lateque per Italiam, Galliam et Belgium propagatus, totam fere Europam pervasit: deinde prætergressus vastos Oceani tractus, in America per Canadensem regionem, curâ præsertim atque operâ Venerabilis Servi Dei Francisci de Montmorency-Laval primi Quebecensis Episcopi, et Venerabilis Servæ Dei Margaritæ Bourgeois, sese extendit, faustisque effloruit auspiciis. Postremis hisce temporibus dilectus filius Franciscus Philippus Francoz Societatis Iesu piam Consociationem a Sacra Familia Lugduni fundavit, quæ fructus laetos atque uberes, Deo iuvante, de se pollicetur. Consociationi tam auspiciato conditæ illud est salutare propositum: nimirum familias christianas arctiori pietatis nexu Sacrae Familiae devincire, vel potius omnino devovere, eo etiam consilio, uti scilicet Iesus, Maria et Ioseph familias sibi deditas tamquam rem propriam tueantur et foveant. Qui sociorum in numerum sunt adsciti, debent ex instituto cum iis qui domi commorantur, in unum convenire, coram imagine Sacrae Familiae decreta pietatis officia præstare: providere, ea opitulante, ut inter se colligatis fide mentibus, caritate voluntatibus in amore Dei atque hominum, vitam ad propositum exigant exemplar. Piam hanc consociationem Bononiæ ad instar Lugdunensis institutam decessor Noster felicitis recordationis Pius IX, similibus litteris approbavit, deinceps Epistola die v Ianuarii MDCCCLXX, ad pium auctorem data, singularis laudis præconio est prosequutus. Ad Nos quod attinet, cum summopere curemus, et diligamus quaecumque ad animarum salutem iuvandam maxime valent, noluimus desiderari laudem et commendationem Nostram; datisque ad dilectum Filium Nostrum Augustinum S. R. E. Card. Bausa, ex dispensatione Apostolica Archiepiscopum Florentinum, litteris eam Consociationem utilem ac salutarem, nostrisque temporibus valde accommodatam esse significavimus. Quas vero Nostra Sacrorum Rituum Congregatio, suffragante dilecto Filio Nostrò Caietano S. R. E. Presbytero Card. Aloisi-Masella eidem Congregationi Praefecto, consecrationis christianarum familiarum formulam, et precationem coram imagine Sacrae Familiae recitandam Nobis proposuerat, probavimus, et utramque ad locorum Ordinarios transmittendam curavimus. Deinde veriti ne germanus memoratae devotionis spiritus tractu temporis oblanguesceret, eidem Nostræ Sacrorum Rituum Congregationi mandavimus, ut Statuta concinnaret, quibus in universo catholico orbe piæ consociationes Sacrae Familiae instituendæ adeo inter se coniunctæ forent, ut unus omnibus præficeretur praeses, qui eas auctoritate summa regeret et moderaretur. Statuta post accuratum examen ab eadem Sacra Congregatione exarata, sunt eadem quæ subscribuntur.

Statutum piae Associationis universalis familiarum consecratarum Sacrae Familiae Nazareth.

1°. Finis huius piae Consociationis hic est, ut familiae christianae sese voveant Sacrae Familiae de Nazareth, eandemque colant et exemplaris instar habeant, eam venerando coram eiusdem imagine, precibus quotidianis, vitamque conformando excelsis virtutibus, quarum ipsa exemplum praebuit cuique ordini societatis et praecipue operariis.

2°. Pia consociatio centrum habet proprium apud Eñm Cardinalem, Vicarium *pro tempore* Sanctitatis Suae, qui illius est protector. Ipse coadiutus a R. P. D. Secretario Sacrae Rituum Congregationis, et a duobus aliis Praelatis, ab eodem eligendis, atque insuper ab ecclesiastico viro, cum Secretarii munere, consociationem eandem moderatur apud cunctos mundi fideles, studendo ut ipsa spiritum indolemque servet propriae institutionis, et magis in dies propagetur.

3°. In qualibet Dioecesi aut Vicariatu Apostolico, Ordinarius, ut satius promoveat piam Consociationem inter suos fideles, utetur operâ alicuius viri ecclesiastici, ab eodem eligendi, cum titulo *moderatoris dioecesani*.

4°. Moderatores dioecesani habebunt parochos mutuos curatores; quibus tantum conceditur adscriptio familiarum suae respectivae paroeciae. Mense autem Maio cuiuslibet anni parochi moderatores dioecesanos, istique, sub Ordinarii dependentia, sedem Romae centram certiore facient de numero familiarum, quae piae Consociationi adscriptae sunt.

5°. Familiarum consecratio fiet iuxta formulam probatam praescriptamque a Summo Pontifice Leone XIII. Haec fieri potest singulatim a qualibet familia, seu a pluribus familiis in ecclesia paroeciali collectis, coram parochio proprio vel istius delegato.

6°. Apud unamquamque ex familiis adscriptis servetur imago Sacrae Familiae de Nazareth; membraque earundem, saltem semel in die, et praesertim de sero, preces fundent in unum collecta apud eandem. Enixe commendatur ad id formula precum probata a Regnante Summo Pontifice, una cum frequenti usu, trium sequentium:

Gesù, Giuseppe e Maria, vi dono il cuore e l'anima mia.

Gesù, Giuseppe e Maria, assistetemi nell'ultima agonia.

Gesù, Giuseppe e Maria, spiri in pace con voi l'anima mia.

7°. Imago S. Familiae aut illa esse potest de qua agitur in litteris Pontificis s. m. Pii IX diei 5 Ianuarii 1870, vel quaevis alia, quae referat Iesum Christum Dominum nostrum in sua vita privata, quam duxit cum B. V. Maria,

eius Matre et cum castissimo eius Sponso, Sancto Iosepho. Manet tamen semper apud Ordinarium, iuxta Tridentinum, ius excludendi imagines illas, quae huius Consociationis conceptui apprimè non respondeant.

8°. Familiae adscriptae huic Consociationi fruuntur indulgentiis et bonis spiritualibus a Summis Pontificibus concessis ceu innuitur in chartula Consociationis.

9°. Eñus Cardinalis protector cum suis consiliariis faciet et in lucem edet normam directivam, quae exhibebit speciales dispositiones circa ea, quae utiliora esse possunt piae Consociationi: et in ea praesertim indicabuntur eius festa propria, dies festi Titularis, annua iteratio actus consecrationis insimul peragenda, sessiones habendae etc.

Quae quidem Statuta, cum de iis supraddictus Cardinalis Praefectus ad Nos retulisset, comprobavimus et Apostolica auctoritate Nostra rata habuimus et confirmavimus, derogatis abrogatisque quae super hanc rem scita actaque sunt, nominatim Apostolicis Litteris die III Octobris anno MDCCCLXV datis, et omnibus actis, quae ad primariam Lugdunensem Consociationem spectant. Volumus autem, iubemus ut Consociationes omnes Sacrae Familiae cuiuscumque tituli quae nunc existant, in hanc unicam et universam coalescant. Excipimus tamen religiosas Congregationes huius tituli, quae constitutionibus utantur ab hac S. Sede approbatis, et Confraternitates proprie dictas, dummodo canonice sint erectae, et ad regulas et normas dirigantur a Romanis Pontificibus praescriptas, nominatim a Clemente VIII in Const. *Quaecumque*, die VII Decembris anno MDCIV. Hae vero Confraternitates ac religiosas Congregationes, quae fortasse adscribendis familiis operam hactenus dederunt, in posterum ab huiusmodi cura, quae solummodo Parochis commissa est, prorsus abstineant. Haud tamen necesse est ut familiae iam alicui Consociationi adscriptae, pro indulgentiis aliisque muneribus spiritualibus obtinendis, iterum adscribantur, dummodo servant ea quae in novis hisce Statutis praescripta sunt. Consociationis universae Praesidem eligimus, renuntiamus Nostrum in hac alma Urbe Vicarium in spiritualibus generalem pro tempore, atque in perpetuum Patronum damus cum omnibus iuribus et facultatibus, quae nimirum potestatem gerenti iudicentur necessariae.

Illi autem Consilium adesse volumus Urbanorum Antistitem, in quibus Secretarius pro tempore Nostrae Sacrorum Rituum Congregationis. Quod superest, Nobis spes bona est omnes, quibus est animarum credita salus, maxime Episcopos, studii huius Nostri in hac pia Consociatione provehenda socios ac participes sese facturos. Qui enim cognoscunt et Nobiscum deplorant christianorum morum de-

mutationem et corruptelam, rescriptum in familiis religionis et pietatis amorem, et accensas supra modum rerum terrestrium cupiditates, ipsi quidem vel maxime optabunt tot tantisque malis opportuna offerri remedia.

Et siquidem nihil magis salutare aut efficax familiis christianis cogitari potest exemplo Sacrae Familiae, quae perfectionem absolutionemque complectitur omnium virtutum domesticarum. Quapropter curent ut familiae quamplurimae, praesertim operariorum, in quas insidiarum vis maior intenditur, piae huic Consociationi dent nomen. Cavendum tamen est ne a proposito suo Consociatio deflectat, neve spiritus immutetur; sed quae et quomodo decretae sunt pietatis exercitationes et preces integrae serventur. Sic implorati inter domesticos parietes adsint propitii Iesus, Maria et Ioseph, caritatem alant, mores regant, ad virtutem provocent imitatione sui, et quae undique instant mortales aerumnae, eas leniendo faciant tolerabiliores. Decernentes haec omnia et singula uti supra edicta sunt, firma rataque in perpetuum permanere, non obstantibus constitutionibus, litteris apostolicis, privilegiis, indultis, Nostri et Cancellariae Apostolicae Regulis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xiv Iunii MDCCCXII Pontificatus Nostri Anno xv.

3. — *Privilegia et indulgentiae concessae piae Consociationi S. Familiae.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quum nuper Nobis obtigisset, ut nova Statuta Consociationis Sacrae Familiae Apostolicis litteris probaremus et sanciremus, satis muneri atque Officio Nostro facturos esse duximus, si eandem Consociationem amplissimis verbis collaudaremus, eamque christianis Familiis summo opere commendaremus. Laudavimus autem, et commendavimus ea voluntate eoque proposito, ut nimirum populus christianus, cuius aeterna salus est Nobis commissa, ad christianarum virtutum laudem exemplo Sacrae Familiae et invitatione Nostra tempestive revocaretur. Christiana quippe virtus tam est efficax, tantumque pollet, ut in ea magnam partem posita sit vel sanatio malorum, quae premunt, vel depulsio periculorum, quae metuuntur. Ad virtutem vero mirifice excitantur homines exemplo: quod quidem eo magis imitatione dignum iudicatur, quo integrior et sanctior est persona, unde petitur. Quare haud mirum est si Nos, qui nihil magis cupimus atque optamus, quam posse, excitata ubique virtute christiana, praesentibus malis mederi, et proxima

pericula deprecari, Consociationem Sacrae Familiae singulari benevolentia et studio prosequimur, utpote quae sanctitatem divinae illius Familiae sibi proponit exemplar. Omnes enim ii, qui in huiusmodi Consociationem adsciti sunt, praeclarissimas Iesu, Mariae et Ioseph virtutes contemplantes, necesse est ut similitudinem earum aliquam adripiant, fierique studeant imitatione meliores. Quare vigeat floreatque haec pia Consociatio quum sodalium numero, tum recte factorum laude; augeatur et ad plures in dies singulos propagetur: ea enim florente, facile fides, pietas et omnis christiana laus in Familiis revirescent. Quum vero soleant homines permoveri maxime praemio; Nos, quod in facultate Nostra est, praemium spiritualium bonorum, non quidem fragile et caducum, illis, quasi invitamentum, proponimus. Ceterum maiora expectent ab iis, quibus se devoverunt, nimirum a Iesu, Maria et Ioseph qui sint servis suis praesentes propitii in omni vitae cursu, et postmodum efficiant, ut sua sanctissima ac suavissima nomina illorum morientium labris insideant. Quare quod bonum sanctumque sit, Deique gloriae et animarum saluti benevertat, Nos auctoritate Nostra Apostolica, his litteris, poenarum remissionibus seu indulgentiis, privilegiisque, quae infra in apposito indice recensentur, omnes et singulos sodales Consociationis Sacrae Familiae tam praesentes, quam futuros, uti posse volumus et iubemus.

Index Indulgentiarum et privilegiorum Piae Consociationi Sacrae Familiae tribuendorum.

Indulgentiae Plenariae.

Sodalibus Consociationis Sacrae Familiae ex utroque sexu singulis, qui admissorum confessione ritu christiano expiati Sacram Euchari-
stiam sumpserint, et Parochialem aedem, vel oratorium publicum, devote visitaverint, ibique aliquandiu ad mentem Nostram orando perstiterint, indulgentiam plenariam consequendi ius esto diebus, qui infra scripti sunt.

I. Die quo Consociationem adierint, emissa Consecrationis formula, a Nobis, per Nostram Rituum Congregationem probatam, et in fine huius indicis relata.

II. Quo die in anno generalis conventus habebitur, iuxta cuiusque loci, in quo extat Consociatio, consuetudinem, ad sodalium pactum renovandum.

III. Diebus festivitatum

- | | |
|-----------------------------|-------------|
| 1. Nativitatis | D. N. I. C. |
| 2. Circumcisionis | » |
| 3. Epiphaniae | » |
| 4. Resurrectionis | » |
| 5. Ascensionis | » |
| 6. Immaculatae Conceptionis | B. M. V. |

7. Nativitatis B. M. V.
 8. Annuntiationis »
 9. Purificationis »
 10. Assumptionis »

Item diebus festis

11. S. Ioseph Sponsi B. M. V. die undevigesima mensis Martii.

12. Patrocinii eiusdem, Dominica tertia post Pascha.

13. Desponsationis B. M. V. die vigesima tertia mensis Ianuarii.

IV. Die festo titulari universae Consociationis.

V. Die per menses singulos sodalium arbitrio eligendo, dummodo mense ipso in Familiis praescriptas preces coram Sacrae Familiae imagine una simul recitaverint.

VI. Morituri si, non compotes sacra Confessione atque Eucharistia, animi dolore culpas expiaverint, et sanctum nomen Iesu aut voce, aut si loqui posse desierint, voluntate imploraverint.

Partiales.

I.

Sodales Consociationis Sacrae Familiae ex utroque sexu singuli, qui corde saltem contriti Parochialem Ecclesiam, in qua est sedes Consociationis constituta, vel aliquod templum sacramentum celebraverint, Deoque pro rei christianae incolumitate supplicaverint, lucrari possint et valeant partiales indulgentias septem annorum totidemque quadragenarum

1. Die Visitationis B. M. V.
 2. Die Praesentationis »
 3. Die Patrocinii »

4. Quolibet die iidem sodales una simul in propriis Familiis adscriptis congregati, ante imaginem Sacrae Familiae statas preces corde contrito recitaverint.

5. Diebus, quibus sodales interfuerint conventibus, quos haberi contigerit.

II.

Iidem sodales indulgentias lucentur trecentorum dierum quoties corde contrito sequentem Orationem ante imaginem Sacrae Familiae quocumque idiomate recitaverint.

Oratio quotidie recitanda ante imaginem Sacrae Familiae.

« O amantissime Iesu, qui ineffabilibus tuis virtutibus et vitae domesticae exemplis Familiam a te electam in terris consecrasti, clementer aspice nostram hanc domum, quae ad tuos pedes provoluta propitium te sibi deprecatur. Memento tuam esse hanc domum; quoniam tibi se peculiari cultu sacravit ac devovit. Ipsam benignus tuere, a periculis eripe,

ipsi in necessitatibus occurre, et virtutem largire, qua in imitatione Familiae tuae sanctae iugiter perseveret; ut mortalis suae vitae tempore in Tui obsequio et amore fideliter inhaerens, valeat tandem aeternas tibi laudes persolvere in caelis.

« O Maria, Mater dulcissima, tuum praesidium imploramus, certi divinum tuum Unigenitum precibus tuis obsecuturum.

« Tuque etiam, gloriosissime Patriarcha Sancte Ioseph, potenti tuo patrocinio nobis succurre, et Mariae manibus vota nostra Iesu Christo porrigenda submitte ».

Ii vero sodales, qui vel infirmitate vel alia causa impediti hanc Orationem recitare nequiverint, eandem indulgentiam lucrari poterunt, si devote quinquies recitaverint Orationem dominicam, et salutationem Angelicam cum *Gloria Patri*.

III.

Ducentorum dierum indulgentiam sodales Consociationis consequantur semel in die, si iaculatorias preces quocumque idiomate effuderint ut infra:

« Gesù, Maria, Giuseppe illuminateci, soccorreteci, salvateci. Così sia ».

IV.

Centum dierum indulgentiam lucrifaciant sodales, qui operam dederint, ut Christianae Familiae huic pia et universali Consociationi sese adscribant.

V.

Indulgentiam sexaginta dierum lucentur sodales, quoties hi: 1°. in Ecclesia Parochiali, in qua sedem habet Consociatio sacrosancto Missae sacrificio, aliisque divinis officiis devote adstiterint: 2°. vel quinquies recitaverint Orationem dominicam et salutationem Angelicam pro sodalibus defunctis: 3°. vel familiarum dissidia composuerint, vel componenda curaverint: 4°. vel Familias a iustitiae tramite devias, in viam salutis reducere studuerint: 5°. vel pueros sive puellas christianis praeceptis imbueri sategerint: 6°. vel aliud quodcumque pium opus peregerint, quod in bonum Consociationis cedat.

Sodalibus, si maluerint, omnibus et singulis indulgentiis supra dictis sive plenariis, sive partialibus labes poenasque defunctorum expiare liceat.

PRIVILEGIA

Pro Sodalibus universis.

Missae, quae pro sodalibus defunctis quocumque in altari celebrabuntur, iisdem suffragentur ac si in altari privilegiato celebrarentur.

Pro Parochis.

I. Privilegium altaris personalis tribus in qualibet hebdomada diebus; dummodo simili privilegio alia de causa non perfruantur.

II. Facultas benedicendi extra Urbem Coronas, Rosaria, Cruces, Crucifixos, parvas statuas ac numismata, eisque applicandi omnes et singulas indulgentias, quas Summi Pontifices attribuere iisdem solent, ut describitur in apposito elencho; sed tantummodo exercenda pro sodalibus in Consociationem adscitis, die quo 1^o. christiani piam ingrediuntur Consociationem: et 2^o. sollemniter renovetur pactum Consociationis.

Formula recitanda quocumque idiomate a christianis Familiis quae se Sacrae Familiae consecrant.

« O Iesu Redemptor noster amabilissime, qui e caelo missus ut mundum doctrina et exemplo illustrares, maiorem mortalitatis tuae vitae partem in humili domo Nazarena traducere voluisti, Mariae et Iosepho subditus, illamque Familiam consecrasti, quae cunctis christianis Familiis futura erat exemplo; nostram hanc domum, quae Tibi se totam nunc devovet, benignus suscipe. Tu illam protege et custodi, et sanctum tui timorem in ea confirma, una cum pace et concordia christianae caritatis: ut divino exemplari Familiae tuae similis fiat, omnesque ad unum quibus ea constat, beatitudinis sempiternae sint compotes.

« O amantissima Iesu Christi Mater et mater nostra Maria, tua pietate et clementia fac ut consecrationem hanc nostram Iesus acceptam habeat, et sua nobis beneficia et benedictiones largiatur.

« O Ioseph, sanctissime Iesu et Mariae custos, in universis animae et corporis necessitatibus nobis tuis precibus succurre; ut tecum una et Beata Virgine Maria aeternas divino Redemptori Iesu Christo laudes et gratias rependere possimus ».

Atque haec omnia et singula, uti supra decreta sunt, ita firma, stabilia, rata in perpetuum esse volumus: non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die xx Iunii MDCCCXII, Pontificatus Nostri anno decimo quinto.

4. — *Piae Consociationis Sacrae Familiae Regulae.*

I. Finis. — In brevi Apostolico *Neminem fugit*, a SS^{mo} D. N. Leone PP. XIII, die 14 mensis Iunii 1892 pro universo terrarum orbe promulgato, habetur, Piae Consociationi a S. Fa-

milia id esse propositum: « Familias christianas arctiori pietatis nexu Sacrae Familiae devincire, vel potius omnino devovere, eo etiam consilio, uti scilicet Iesu, Maria, Ioseph familias sibi deditas tamquam rem propriam tueantur et foveant »; quare omnes, quicumque ad eam pertinent societatem, oportere contendere ut « inter se colligatis fide mentibus, caritate voluntatibus, in amore Dei atque hominum, vitam ad propositum exigant exemplar ». Ad haec facilius certiusque assequenda, Cardinalis vice sacra Urbis antistes ab ipso Pontifice maximo Leone XIII Consociationis universae Praeses electus datusque Patronus, audito coetu a consiliis, haec quae sequuntur servanda decrevit.

II. Adimplenda munera. — a) Cardinalis Praesidis erit, coetus virorum a consiliis, quando Ipsi opportunum videbitur, indicere. eisque praeesse, litteras, ad Episcopos dioecesanos, pro suis quemque negotiis, itemque paginas aggregationis atque eiusmodi alia subscribere. Eiusdem erit paroeciarum numerum ac familiarum recipere, quae per varias orbis regiones in Piae Consociationis album fuerint adscriptae. Sacris coetibus ac religionis solemnibus, quae a Pia Consociatione celebrari in urbe contigerit, vel Ipse praeerit, vel alius ab Eo sufficiens antistes. Sui denique muneris erit, de omnibus, quae piam hanc Societatem spectent, per consiliarios suos edoceri, praesertim in iis, quae ab his posset ex officio fieri, vel quae aliquam difficultatem praeseferre videantur.

b) Trium, quorum alter est a secretis pro tempore Sacrae Rituum Congregationis, quos Cardinalis Praeses sibi adscivit, urbanorum Antistitem erit diligenter conventibus interesse, suam sententiam dicere, significare Praesidi si quid noverint Piae Societati profuturum, in omnia, quae ad huius bonum referantur, sedulo incumbere.

His accedit Sacerdos, qui fungatur munere Secretarii Piae Societatis ad id electus a Cardinali Praeside. Huic curae erit, graviora, quae in conventibus occurrant pertractanda negotia, adnotare; quae ad rei incrementum collatura duxerit, proponere; scriptis edendis a Pia Consociatione vigilem navare operam; de omnibus ac singulis communicare cum Praeside, ut et necessaria approbatione muniantur.

Porro Sacerdos a secretis adsciscere sibi in auxilium poterit alium Presbyterum, a Praeside approbandum qui Secretarii vices adimpleat. Ad eum itaque pertinebit dandas ad Episcopos aliosve litteras exarare eorumque epistolis rescribere, prout a Cardinali Praeside fuerit edoctus, cui et Secretario postea tradet subscribendas. Penes ipsum erit pluteus, sive archivum, quo scripta, libellos, sacras imagines, aggregationis paginas, et alia eiusmodi servabit in usum Sodalium, prout Piae Con-

sociationis consilium constituerit. Agendas sibi expensas ipse describat et Praesidi referat, cui etiam rationem reddet.

III. Extra urbem. — a) Episcopi dioecesani erit aliquem e suis Sacerdotibus, quantum fieri possit digniorem, eligere ad munus Moderatoris, huius studium excitare in bonum Piae Consociationis quo alacriorem operam in omnibus, quae ipsum spectaverint, afferat; sedulo advigilare: ab ipso electo Moderatore de omnibus velle doceri quae ad Piae Consociationis bonum referantur.

b) Ad dioecesanum Moderatorem pertinebit Moderatores parochiales opera et consilio iuvare, ut pari alacritate ac prudentia sese in omnibus gerant. Ab unoquoque eorum saepe numerum et nomina exquiret familiarum, quae Piae Consociationi fuerint adscriptae, de quibus edoceri deinde possit. Neque harum modo, sed et nomina descriptorum paroeciarum in tabulis recensenda curabit: mox earum exemplar ad Urbem mittet.

c) Paroeciarum Rectores singuli Moderatoris officium inter oves sibi creditas assumant obeantque. De suae quisque Consociationis negotiis cum Moderatore dioecesano communicet, cuius auctoritate, consilio, opera iuvare possint. Familias paroeciae in sociorum numerum adscisci cupientes in tabulas referet, palamque Moderatori dioecesano faciet. Quotannis, stato die, paroeciae familias recensere studebit novaeque, si fieri possit, in album Societatis inscribendas curabit. Quo autem Sacrae Nazarethanae Familiae cultus honorque foveatur magis, sermonem interdum de Pia Consociatione ad oves suas habeat, quum in festis peculiaribus Domini, Deiparae, ac S. Iosephi, tum maxime quum Sodalium pactum erit solemniter renovandum, vel etiam quum in parochiali Ecclesia religiosam aliquam eiusdem S. Familiae solemnitatem celebrari contingat, quam et indicare et dirigere prudenti eius arbitrio relinquitur. Idem, si opportunum videbitur, auxiliares viros ac mulieres moribus et pietate praestantes in parte laboris adsumat, qui rei provehendae omni studio dent operam.

d) Delecti ex utroque sexu rei provehendae, alteri inter viros, alterae inter mulieres, ab suo edocti Parocho, in Piae Consociationis incrementum magno studio prudentiaeque incumbant, adhibitis, quae ad rem sunt validissima, precibus, hortationibus, virtutum exemplis. Praeterea in omnibus, pro quibus eorum opera uti Parochi in Domino iudicaverint, dociles omnino se praebeant.

IV. Servanda a familiis adscriptis. — a) In honorem Nazarethanae Familiae studeat quicumque ei dederit nomen similitudinem aliquam earum virtutum adripere, quarum Iesus, Maria, Ioseph praeclarissima in terris exempla prodiderunt, quum omnibus tum maxime iis,

qui labore manuum victum quaerunt. Sed ad illas in primis animum adiciant, quae sanctitatem domesticae societatis spectant, uti sunt mutua caritatis officia, praesertim inter coniuges, filiorum recta institutio horumque obedientia et obsequium in parentes, pax et concordia domi aliaque huiusmodi. Itaque a vitiis omnino caveant, ab iis maxime quae singularem infamiae notam Christiano homini inurant, quaeque Ipsi Sacrae Familiae iniuriam videantur afferre praecipuam, cuius generis sunt impia verba aut obscena, ebrietates, incompositi mores, hisque similia.

b) Ad Poenitentiae et Eucharistiae Sacramenta solemnioribus saltem anni diebus pie accedent, praesertim quo die Familiarum consecratio renovabitur.

c) Ecclesiae praecepta, in tanta morum demutatione ac corruptela tam parvi habita, suaviter observari curabunt, ea potissimum ex quorum custodia aliis bona exempla derivant, uti auditio sacri festis diebus, abstinencia, praescripto tempore, a cibis vetitis, aliaque eiusmodi.

d) Peculiari honore celebranda curabunt festa Piae Consociationis propria, quae plenariâ indulgentiâ a Summo Pontifice fuere ditata, in primisque solemnem constitutum diem in honorem Sacrae Familiae, qui dies erit per universum orbem Dominica infra octavam Epiphaniae, quo simul, nisi aliter expedire Moderatoribus parochialibus in Domino visum fuerit, ritus consecrationis renovabitur.

e) Dent operam, ut, semel saltem in die, ante Sacrae Familiae imaginem communes fundantur preces in quibus praecipua ratione commendatur Rosarii in honorem Deiparae recitatio.

f) Pietatis exercitationes, quas diximus, enixe commendantur iis, qui ad Piam Consociationem pertinent, nullatenus tamen eorum onerata conscientia.

Datum Romae ex Aedibus Vicariatus, Dominica infra Octav. Epiph., die 8 Ian. 1893.

5. — *Responsa quoad erectionem associationum a S. Familia.*

I. An requiratur in singulis paroeciis erectio canonica ab Episcopo ad instar Confraternitatum proprie dictarum?

Resp. Negative; fit per diploma quod Emissus Praeses mittet.

II. An requiratur declaratio authentica, per diploma in scriptis vel alio modo, ab Episcopo vel Moderatore de erectione Consociationis in singulis paroeciis?

Resp. Negative; sed moderator servet quae in Regulis habentur (III, b).

III. An pro lucrandis Indulgentiis requiratur ut a singulis parochiis obtineatur pagina ag-

gregationis a Cardinali Praeside subscripta, uti innuere videntur Regulae (II, a) ad modum aggregationis Confraternitatum proprie dictarum?

Resp. Affirmative et ad mentem. Mens vero est, ut Episcopus uno accepto ab E^mo Praeside diplomate, reliqua ipse curabit imprimi ad normam illius, et singulis familiis Consociatis tradet.

IV. An Festum S. Familiae, associationis primarium, die Dominica infra Octavam Epiphaniae, etiam in iis dioecesibus recoli debeat, in quibus ea die fit in choro solemnitas Epiphaniae?

Resp. Affirmative; sed Episcopus aliam festivitatem seligere potest pro sua prudentia.

Romae, ex Aedibus Vicariatus, die 7 Aprilis 1892.

I. An sufficiat ut Parochus solum nomen patris vel capitis familiae in tabulas Consociationis Sacrae Familiae referat, vel singula familiae membra inscribere debeat?

Resp. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

II. An parochus pro inscriptione familiarum alterum sacerdotem delegare possit?

Resp. Nil vetat quominus parochus in familiarum inscriptione sacerdotem adhibeat adiutorem.

III. An sufficiat ut familiae in sociorum numerum adscisci cupientes hoc suum desiderium per litteras vel interpositas personas parochi intiment, vel omnino requiratur ut caput familiae vel eiusdem membrum quoddam coram parochi eum in finem personaliter compareat?

Resp. Omnino decet ut caput familiae se personaliter sistat apud parochum.

Ad dubium III praecedens videlicet: « An pro lucrandis indulgentiis requiratur, ut a singulis Parochis obtineatur pagina aggregationis a Cardinali Praeside subscripta, uti innuere videntur Regulae (II, a) ad modum aggregationis Confraternitatum proprie dictarum? » Responsum est « *affirmative et ad mentem*. Mens vero est, ut Episcopus, uno accepto ab E^mo Praeside diplomate, reliqua ipse curabit imprimi ad normam illius, et singulis familiis consociatis tradet ».

Nunc autem quaeritur:

Utrum haec responsio sit *imperativa vel directiva* tantum?

Resp. Directiva tantum et ad mentem. Mens vero est, quod nullo modo indigeant Episcopi nec parochi talibus diplomatibus (quae frequentiora fuerunt requisita) quum in Brevi neminem fugit res apprime definiantur. Unde responsio mere directiva fuit ad unitatem scilicet, a Summo Pontifice commendatam magis magisque servandam.

II. Ad 2^{um} Dubium praecedens « An sufficiat ut parochus solum nomen patris vel capitis familiae in tabulas Consociationis S. Fa-

miliae referat, vel singula familiae membra inscribere debeat? » Responsum est: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Nunc quaeritur: Quid sit intelligendum per *singula familiae membra*?

Resp. Intelligi debet pro totali numero membrorum, non autem pro singulis eorumdem nominibus.

III. Utrum, negligente vel invito patrefamilias, possit mater vel aliqua ex praecipuis familiae personis, v. gr. avus, familiam adscribere Piae Associationi?

Resp. Affirmative.

IV. Utrum possint *fili familiae, servi, milites*, sese adscribere Piae Associationi seorsim a propria familia?

Resp. Negative et ad mentem. Mens vero est ut singuli cum suis simul adscribantur; quibus negligentibus vel recusantibus, poterunt seorsim sese adscribere.

V. Utrum aliquis possit *valide* sese adscribere in aliena paroecia?

Resp. Negative. Nec proinde potest parochus valide alienos adscribere, et qui taliter fuerunt adscripti, debent denuo in propria paroecia adscribi.

VI. An saltem possit parochus adscribere suos propinquos usque ad quartum consanguinitatis gradum, qui alibi domicilium habent?

Resp. Negative.

VII. Possetne saltem Director Dioecesanus independentem a parochis indiscriminatim Dioecanos adscribere?

Resp. Negative, quia ex Brevi Apostolico adscriptio solis parochis committitur.

VIII. Sufficitne quasi domicilium pro valida adscriptione?

Resp. Affirmative.

IX. An parochi vel Directores Dioecesani in Rituali Romano possint apponere formulas et orationes assignatas pro consecratione et renovatione consecrationis?

Resp. Negative, usquedum Sacra Rituum Congregatio ipsa per se provideat.

X. Utrum in tabulis (imagines) vel statuus S. Familiae repraesentantibus possint exhiberi ante pectus Corda D. Infantis, B. M. V. et S. Iosephi?

Resp. Non expedire quoad Corda D. Infantis et B. Matris; quoad S. Iosephum, non licere.

Romae, ex Aedibus Vicariatus, die 12 Decembris 1893.

6. — De novo officio et Missa S. Familiae.

Decretum. — Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII. Consociationem a Sancta Familia, quae laetos atque uberes fructus iam in Ecclesia ferebat, per Litteras diei 14 Iunii superioris anni eo salutari consilio approbavit, ut familiae christianae arctiori pietatis nexu Sanctae eidem Familiae devincirentur, et Iesus,

Maria ac Ioseph familias sibi deditas tamquam rem propriam tuerentur ac foverent. Quo vero inter fideles cultus erga eandem Sanctam Familiam in dies augeatur, plurimi amplissimi diversarum nationum Episcopi ipsi SS^{mo} Domino Nostro humillimis precibus supplicarunt, ut, quemadmodum iam in aliquibus locis obtinebat, Officium et Missam in honorem Sanctae Familiae Nazarenae sibi religiosisque Congregationibus petentibus concedere dignaretur.

Porro, quum in peculiari officio, iamdiu in quibusdam Dioecesebus adhibito, nonnulla immutare opus esset; visum fuit novum Officium et Missae schema conficere, quod reapse de speciali Apostolica auctoritate concinnatum, et prouti in superiori exemplari prostat, per Cardinalem Sacrae Rituum Congregationi Praefectum, una cum R. P. D. Augustino Caprara Sanctae Fidei Promotore diligenter revisum, a meipso Cardinali subsignata die eidem SS^{mo} Domino Nostro exhibitum fuit. Sanctitas vero Sua illud in omnibus approbare dignata est, benigneque indulsit, ut Festum ipsius Sanctae Familiae cum Officio ac Missa propriis a singulis Sacrorum Antistitibus pro Clero sibi commissae Dioeceseos, atque a religiosis Congregationibus petentibus, sub ritu Duplicis maioris Dominica III post Epiphaniam recoli valeat: simulque mandavit, ut in locis ubi huc usque Festum Sanctae Familiae celebratum est, illud praefatae Dominicae III post Epiphaniam affigatur, novumque Officium cum Missa antiquo in posterum substituatur: servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 14 Iun. 1893.

7. — *Indulgetur facultas recolendi festum S. Familiae Dominica III post Epiphaniam eumque transferendi etc.*

Urbis eiusque districtus. — Quo cultus erga

Sanctam Familiam Iesu, Mariae et Ioseph in alma Urbe eiusque districtu maiora in dies capiat incrementa, praesertim, quum SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII vehementer optet, ut christianae familiae per Consociationem ab ipsa Sancta Familia nuncupatam, huic arctiori pietatis vinculo devinciantur; E^{mus} et R^{mus} D. Card. Lucidus Maria Parocchi, Episcopus Albanensis et Eiusdem Sanctissimi Domini Nostri in Urbe Vicarius, Sanctitatem suam humillime deprecatus est, ut a Clero universo tam Saeculari quam Regulari Urbis eiusque Districtus Festum S. Familiae Nazarenae Dominica III post Epiphaniam sub ritu Duplicis maioris quotannis recoli valeat, cum Officio ac Missa nuperrime approbatis: facta potestate idem festum transferendi in primam subsequentem diem liberam iuxta rubricam, quoties enuntiata Dominica impedita occurrerit. Sacra porro Rituum Congregatio, utendo facultatibus sibi specialiter ab eodem SS^{mo} D. N. tributis, E^{mi} Oratoris precibus benigne annuit; servatis rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 21 Iulii 1893.

8. — *Dubia quoad commemorationem S. Familiae in suffragiis sanctorum.*

I. Utrum in suffragiis sanctorum agenda sit commemoratio Sacrae Familiae titularis Ecclesiae tantum benedictae et non consecratae?

II. Et quatenus affirmative ad primum, sunt ne relinquendae commemorationes de S. Maria et de S. Ioseph?

III. Si negative ad secundum, commemoratio S. Familiae debetne praecedere istis commemorationibus?

R. Ad I. et II. Affirmative.

Ad III. Provisum in Praecedenti. — S. R. C. 13 Nov. 1896.

FESTA

1. — *Festorum observantia.*

Utrum necesse sit ad satisfaciendum Ecclesiae praecepto de audienda Missa diebus Dominicis ac festis, ut unusquisque Missam audiat in proprio ritu; an sufficiat audire Missam.

R. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam. — S. C. de P. F. 11 Dec. 1838.

Nella Congregazione di Fer. IV, 10 corrente, si propose il dubbio del Vic. Ap. del Tunkino Orientale sul senso da darsi alla formola relativa alla facoltà di dispensare i cattolici poveri abilitandoli a lavorare nei giorni festivi. Gli E^{mi} Inquisitori Generali dovettero riconoscere che la formola in discorso non è concepita abbastanza chiaramente, e può dar luogo a perplessità, come infatti si verifica per parte del

prelodato Vic. Ap., mentre, com'è concepita, sembra che la recita delle preci suppletorie debba aver luogo anche quando i poveri cattolici abbiano ascoltato la Messa, il che non potrebbe a rigore esigersi. Per la qual cosa i prelodati E^{mi} hanno risoluto doversi riformare la ripetuta formola per modo che si dica: *post tamen S. Missae auditionem, si possit audiri; si vero non possit, recitatis precibus suppletivis*; e si adotti in avvenire per tutti i casi in occasione che avranno a rinnovarsi le facoltà a quei Vicari Apostolici. Intanto potrà scriversi da cotesta S. C. a quel Vic. Apostolico facendogli intendere che le preci suppletorie, naturalmente da determinarsi secondo il prudente di lui arbitrio, debbono recitarsi dai fedeli dispensati *sub gravi*, atteso che sono esse surro-

gate al precetto della Messa, e d'altronde è di diritto divino che la festa debba essere in qualche modo santificata con preci e con pie opere. — S. C. S. O. 12 Mart. 1875.

Confer Litteras Apostolicas, in forma Brevis, Pii VII, super observantia et reductione festorum pro utriusque Siciliae regno. Decr. Auth. C. S. R. Vol. 2, n. 2589, 2590.

2. — *De praeeminentia inter festa primaria et secundaria eiusdem ritus.*

Decretum Generale. — Iamdudum apud viros sacrae liturgiae peritos quaestio agebatur, gravissimi sane momenti, quoad praeeminentiam inter festa primaria et secundaria eiusdem ritus. Verum, hac controversia nondum composita, identidem Sacra Rituum Congregatio peculiaribus in casibus responsa dedit, ac plura particularia edidit Decreta, quin umquam rem per generale Decretum definiret. Quum vero hisce postremis temporibus in eiusmodi quaestione maxima esset discrepantia ex multiplici atque opposita penes scriptores sacrae liturgiae Rubricarum interpretatione; necessarium duxit Apostolica Sedes unam tandem normam statuere, quae ubique et ab omnibus, praesertim in ordine Divini Officii uniformiter redigendo, servaretur. Quocirca SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII, commisit R. P. D. Augustino Caprara, S. Fidei Promotori, ut votum *ex officio* exararet, in Ordinariis Sacrorum Rituum Congregationis Comitiis discutiendum; posteaquam diversae ea de re a viris in Rubricarum scientia peritis habitae fuerunt sententiae, elucubrationibus multa eruditione exornatis.

Quibus omnibus praelo cussis, communicisque una cum voto praefati S. Fidei Promotoris, in Ordinario Sacrorum Rituum Congregationis Coetu, subsignata die ad Vaticanum coadunato, a Cardinali eidem Sacrae Congregationi Praefecto et Relatore, sequens Dubium propositum fuit, videlicet: « An festa secundaria Domini, B. Mariae Virg., Angelorum, SS. Apostolorum, aliorumque Sanctorum praeferenda sint festis Primariis eiusdem ritus et classis, sed minoris personalis dignitatis, tam in occursu, quam in concursu, et in eorumdem repositione! »

Itaque E^mi ac R^mi Patres sacris tuendis Ritibus praepositi, mature perpensis rationibus tum a memoratis viris, tum a R. P. D. Promotore S. Fidei adductis, ita rescribendum censuerunt: « In voto R. P. D. Promotoris Fidei, nimirum: Festa Primaria utpote solemniora, aliis secundariis in casu praeferenda esse tam in occursu quam in concursu, ad formam Rubricae 10 de Translatione festorum n. 6. Quod si eadem festa transferri contingat, in illorum repositione servetur ordo praescriptus in memorata Rubrica n. 7; et fiat cata-

logus festorum, quae uti Primaria, vel secundaria, retinenda sunt ». Die 27 Iunii 1893.

Demum his omnibus Sanctissimo eidem Domino Nostro relatis per Cardinalem Praefectum, Sanctitas Sua sententiam eiusdem Sacrae Congregationis ratam habuit, et confirmavit, iussitque ita, et non aliter Rubricarum praescripta hac in re esse interpretanda: Rescripta, seu Decreta, tum generalia tum particularia, in contrarium facientia, suprema auctoritate sua penitus abrogando. Die 2 Iulii, anno eodem.

Catalogus festorum, quae uti primaria vel secundaria retinenda sunt.

Decretum Generale. — Iuxta Decretum diei 2 Iulii nuper elapsi, quum a Cardinali Sacrae Rituum Congregationi Praefecto et Relatore in Ordinariis Comitiis, subsignata die ad Vaticanum coadunatis, proposita fuerit approbanda Catalogus Festorum, quae uti *primaria* vel *secundaria* retinenda sunt; E^mi et R^mi Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, audito voce et scripto R. P. D. Augustino Caprara S. Fidei Promotore, ita rescribere rati sunt: *Affirmative; evecto ad ritum Duplicis Maioris, in Calendario universali, festo Dedicationis Basilicae SS. Salvatoris, si Sanctissimo placuerit. Catalogus vero ita se habeat:*

Festa Primaria in Calendario Universali.

§ I. *Duplicia Primae Classis.*

Nativitas Domini.
Epiphania Domini.
Pascha Resurrectionis.
Ascensio Domini.
Pentecostes.
Festum Corporis Christi.
Assumptio, et Immaculata Conceptio B. M. V.
Nativitas S. Ioannis Baptistae.
Festum S. Ioseph Sponsi B. M. V.
Festum SS. Apostolorum Petri et Pauli.
Festum Omnium Sanctorum.
Dedicatio propriae Ecclesiae.
Patronus, vel Titulus Ecclesiae.
Patronus Principalis Regionis, vel Dioecesis, aut loci.

§ II. *Duplicia Secundae Classis.*

Circumcisio Domini.
Festum SS^{mae} Trinitatis.
Purificatio B. Mariae Virginis.
Annuntiatio B. Mariae Virginis.
Visitatio B. Mariae Virginis.
Nativitas B. Mariae Virginis.
Dedicatio S. Michaelis Archangeli.
Natalitia Undecim Apostolorum.
Festa Evangelistarum.
Festum S. Stephani Protomartyris.

Festum SS. Innocentium Martyrum.
 Festum S. Laurentii Martyris.
 Festum S. Annae, Matris B. M. V.
 Festum S. Ioachim, Patris B. M. V.

§ III. *Duplicia Maiora per Annum.*

Transfiguratio Domini.
 Dedicatio Basilicae SSmi Salvatoris.
 Dedicatio S. Mariae ad Nives.
 Festum SS. Angelorum Custodum.
 Dedicatio Basilicarum SS. Petri et Pauli
 Apostolorum.
 Festum S. Barnabae.
 Festum S. Benedicti Abbatis.
 Festum S. Dominici Conf.
 Festum S. Francisci Conf.
 Festum Patronorum minus Principalium.

§ IV. *Alia duplicia per Annum.*

Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscuius-
 que Sancti.

Pro aliquibus locis.

S. Gabrielis Archangeli.
 S. Raphaelis Archangeli.
 Dies Natalitia, vel quasi Natalitia uniuscuius-
 que Sancti.
 Commemoratio Sanctorum, quorum Corpora,
 vel Reliquiae in Ecclesiis Dioeceseos
 asservantur.

Festa Secundaria in Calendario Universali.

§ I. *Duplicia Primae Classis.*

Sacratissimi Cordis Iesu.

§ II. *Duplicia Secundae Classis.*

Festum SSmi Nominis Iesu.
 Festum Inventionis S. Crucis.
 Festum Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C.
 Solemnitas SSmi Rosarii B. M. V.
 Festum Patrocinii S. Ioseph.

§ III. *Duplicia Maiora.*

Exaltatio S. Crucis.
 Duo festa Septem Dolorum B. M. V.
 Commemoratio B. M. V. de Monte Carmelo.
 Festum SSmi Nominis B. M. V.
 Festum de Mercede B. M. V.
 Praesentatio B. M. V.
 Apparitio S. Michaelis Archangeli.
 Decollatio S. Ioannis Baptistae.
 Cathedra S. Petri Ap., utraque.
 Festum eiusdem ad Vincula.
 Conversio et Commemoratio S. Pauli Ap.
 Festum S. Ioannis ante portam Latinam.

Pro aliquibus locis.

Officia Mysteriorum et Instrumentorum Pas-
 sionis D. N. I. C.
 SSmi Redemptoris.
 Sanctae Familiae Iesu, Mariae, Ioseph.
 SSmi Cordis Mariae.
 Desponsationis, Maternitatis, Puritatis, Pa-
 trocinii B. M. V.
 Translationis Almae Domus B. M. V.
 Expectationis Partus B. M. V.
 B. M. V. Auxilium Christianorum.
 Prodigiorum B. M. V.
 Apparitionis B. M. V. Immaculatae.
 Commemoratio Omnium Sanctorum Sum-
 morum Pontificum.

Item alia quaecumque festa sive Domini,
 sive B. M. V. sub aliquo peculiari titulo, sive
 Sanctorum, praeter eorumdem natalem diem,
 uti Inventionis Corporum, Translationis, Re-
 ceptionis, Patrocinii, et hisce similia.

Die 22 Augusti 1893.

Facta postmodum SSmo Domino Nostro
 Leoni PP. XIII de his omnibus relatione San-
 ctitas Sua duplicem Catalogum, prouti supe-
 rius exstat, approbavit ac vulgari praecepit;
 elevato ad ritum duplicem maiorem, una cum
 festo Dedicationis Basilicae SSmi Salvatoris,
 festo etiam Dedicationis Basilicarum SS. Petri
 et Pauli Apostolorum.

Die 27, iisdem mense et anno. — S. R. C.

*Praecedentia quoad festa ritus duplicis et se-
 miduplicis; quoad dies infra Octavas et Octa-
 vam.*

Decretum Generale. — Evulgato Generali De-
 creto super primariis et secundariis festis, et
 eorumdem catalogo, Dubium excitatum fuit in
 Sacrorum Rituum Congregatione, an praee-
 dentia festis primariis super secundariis tri-
 buta, afficiat solum Duplicia primae et secun-
 dae classis et Duplicia maiora, an etiam Du-
 plicia minora et Semiduplicia? Itaque in Or-
 dinariis Comitiis, subsignata die ad Vaticanum
 habitis, subscriptus Cardinalis eidem S. Con-
 gregationi Praefectus sequens proposuit Du-
 bium: An distinctio inter primaria et secun-
 daria Festa, vi Decreti Generalis die 2 Iulii 1893,
 sola respiciat Duplicia primae et secundae clas-
 sis, ac Duplicia maiora; vel etiam Duplicia
 minora ac Semiduplicia, tam in occursu, quam
 in concursu, et in repositione?

Et Sacra Congregatio, omnibus mature per-
 pensis, respondendum censuit:

Negative ad primam partem: Affirmative ad
 secundam: ac Decreta quaecumque particularia
 in contrarium facientia per illud Generale su-
 perius memoratum uti revocata, ac nullius ro-
 boris habenda esse. — S. R. C. 14 Aug. 1894.

I. An dies infra octavam Festi primarii vel secundarii cedant semiduplici occurrenti?

II. Utrum dies sequatur rationem sui Festi primarii vel secundarii?

R. Ad I. Dies infra octavam quamcumque tamquam secundarios habendos esse, et cedere cuicumque semiduplici occurrenti.

Ad II. Affirmative, nempe: Diem Octavam esse primariam vel secundariam, prout Festum, ad quod illa pertinet, primarium vel secundarium est. — S. R. C. 21 Febr. 1896.

3. — *Festum SSm̃i Cordis Iesu.*

Confer verbum *Cultus SSm̃i Cordis Iesu.*

4. — *Festa B. Mariae Virginis et S. Iosephi.*

Confer verbum *Cultus B. Mariae Virginis* et verbum *S. Ioseph.*

5. — *Festum S. Familiae.*

Confer verbum *S. Familia* n. 6, 7, 8.

6. — *Festum S. Annae et S. Ioachim.*

Confer verbum *S. Ioachim.*

7. — *S. Thomas Aquinas studiorum Patronus.*

Confer verbum *S. Thomas Aquinas.*

8. — *S. Alphonsus Maria de Ligorio Ecclesiae Doctor.*

Confer verbum *S. Alphonsus Maria de Ligorio.*

9. — *S. Franciscus de Sales Ecclesiae Doctor.*

Confer verbum *S. Franciscus de Sales.*

10. — *S. Franciscus Assisiensis.*

Confer verbum *S. Franciscus Assisiensis et Franciscus.*

11. — *S. Vincentius a Paulo Patronus societatum caritatis.*

Confer Verbum *S. Vincentius a Paulo.*

12. — *Festa S. Ioannis Damasceni, S. Ioannis de Deo, S. Ioannis a Capistrano.*

Confer verba *S. Ioannes Damascenus etc.*

13. — *S. Catharina Senensis Urbis Patrona.*

Confer verbum *S. Catharina Senensis.*

14. — *Festum SS. Cyrilli et Methodii.*

Confer verbum *S. Cyrillus.*

15. — *Nova Sanctorum Officia inserta universali Kalendario et Cleri Romani.*

Confer verbum *Horae Canonicae.*

16. — *Festa Dedicationis Ecclesiae, Patronorum, seu Titularium.*

Confer verbum *Ecclesia* n. 5, 6.

FIDES

1. — *Constitutio dogmatica de fide catholica sacrosancti et oecumenici Concilii Vaticani.*

PIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

SACRO APPROBANTE CONCILIO

Ad perpetuam rei memoriam.

Dei Filius et generis humani Redemptor Dominus Noster Iesus Christus, ad Patrem caelestem rediturus, cum Ecclesia sua in terris militante, omnibus diebus usque ad consummationem saeculi futurum se esse promisit. Quare dilectae sponsae praesto esse, adsistere docenti, operanti benedicere, periclitanti opem ferre nullo umquam tempore destitit. Haec vero salutaris eius providentia, cum ex aliis beneficiis innumeris continenter apparuit, tum iis mani-

festissime comperta est fructibus, qui orbi christiano e Conciliis oecumenicis ac nominatim e Tridentino, iniquis licet temporibus celebrato, amplissimi provenerunt. Hinc enim sanctissima religionis dogmata pressius definita uberiusque exposita, errores damnati atque cohibiti; hinc ecclesiastica disciplina restituta firmitusque sancita, promotum in Clero scientiae et pietatis studium, parata adolescentibus ad sacram militiam educandis collegia, christiani denique populi mores et accuratiore fidelium eruditione et frequentiore sacramentorum usu instaurati. Hinc praeterea arctior membrorum cum visibili Capite communio, universoque Corpori Christi mystico additus vigor; hinc religiosae multiplicatae familiae, aliaeque christianae pietatis instituta; hinc ille etiam assiduus et usque ad sanguinis effusionem constans ardor in Christi regno late per orbem propagando.

Verumtamen haec aliaque insignia emolumenta, quae per ultimam maxime oecumenicam Synodum divina clementia Ecclesiae largita est, dum grato, quo par est, animo recolimus; acerbum compescere haud possumus dolorem ob mala gravissima, inde potissimum orta, quod eiusdem sacrosanctae Synodi apud permultos vel auctoritas contempta, vel sapientissima neglecta fuere Decreta.

Nemo enim ignorat, haereses, quas Tridentini Patres proscripserunt, dum, reiecto divino Ecclesiae magisterio, res ad religionem spectantes privati cuiusvis iudicio permitterentur, in sectas paullatim dissolutas esse multiplices, quibus inter se dissidentibus et concertantibus, omnis tandem in Christum fides apud non paucos labefactata est. Itaque ipsa sacra Biblia, quae antea christianae doctrinae unicus fons et iudex asserebantur, iam non pro divinis haberi, imo mythicis commentis accenseri coeperunt.

Tum nata est et late nimis per orbem vagata illa rationalismi seu naturalismi doctrina, quae religioni christianae utpote supernaturali instituto per omnia adversans, summo studio molitur, ut Christo, qui solus Dominus et Salvator noster est, a mentibus humanis, a vita et moribus populorum excluso, merae quod vocant rationis vel naturae regnum stabiliatur. Relicta autem proiectaque christiana religione, negato vero Deo et Christo eius, prolapsa tandem est multorum mens in pantheismi, materialismi, atheismi barathrum, ut iam ipsam rationalem naturam, omnemque iusti rectique normam negantes, ima humanae societatis fundamenta diruere connitantur.

Hac porro impietate circumquaque grassante, infeliciter contigit, ut plures etiam e catholicae Ecclesiae filiis a via verae pietatis aberrarent, in iisque, diminutis paullatim veritatibus, sensus catholicus attenuaretur. Variis enim ac peregrinis doctrinis abducti, naturam et gratiam, scientiam humanam et fidem divinam perperam commiscentes, genuinum sensum dogmatum, quem tenet ac docet Sancta Mater Ecclesia, depravare, integritatemque et sinceritatem fidei in periculum adducere comperiuntur.

Quibus omnibus perspectis, fieri qui potest, ut non commoveantur intima Ecclesiae viscera? Quemadmodum enim Deus vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire; quemadmodum Christus venit, ut salvum faceret, quod perierat, et filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum: ita Ecclesia, a Deo populorum mater et magistra constituta, omnibus debitorum se novit, ac lapsos erigere, labantes sustinere, revertentes amplecti, confirmare bonos et ad meliora provehere parata semper et intenta est. Quapropter nullo tem-

pore a Dei veritate, quae sanat omnia, testanda et praedicanda quiescere potest, sibi dictum esse non ignorans: Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quae posui in ore tuo, non recedent de ore tuo amodo et usque in sempiternum¹.

Nos itaque, inherentes Praedecessorum Nostrorum vestigiis, pro supremo Nostro Apostolico munere veritatem catholicam docere ac tueri, perversasque doctrinas reprobare numquam intermisimus. Nunc autem sedentibus Nobiscum et iudicantibus universi orbis Episcopis, in hanc oecumenicam Synodum auctoritate Nostra in Spiritu Sancto congregatis, in nixi Dei verbo scripto et tradito, prout ab Ecclesia catholica sancte custoditum et genuine expositum accepimus, ex hac Petri Cathedra in conspectu omnium salutarem Christi doctrinam profiteri et declarare constituimus, adversis erroribus potestate nobis a Deo tradita proscriptis atque damnatis.

CAPUT I.

De Deo rerum omnium Creatore.

Sancta Catholica Apostolica Romana Ecclesia credit et confitetur, unum esse Deum verum et vivum, Creatorem ac Dominum caeli et terrae, omnipotentem, aeternum, immensum, incomprehensibilem, intellectu ac voluntate omnique perfectione infinitum; qui cum sit una singularis, simplex omnino et incommutabilis substantia spiritalis, praedicandus est re et essentia a mundo distinctus, in se et ex se beatissimus, et super omnia, quae praeter ipsum sunt et concipi possunt, ineffabiliter excelsus.

Hic solus verus Deus bonitate sua et omnipotenti virtute non ad augendam suam beatitudinem, nec ad acquirendam, sed ad manifestandam perfectionem suam per bona, quae creaturis impertitur, liberrimo consilio simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam².

Universa vero, quae condidit, Deus providentia sua tuetur atque gubernat, attingens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter³. Omnia enim nuda et aperta sunt oculis eius⁴, ea etiam, quae libera creaturarum actione futura sunt.

CAPUT II.

De revelatione.

Eadem Sancta Mater Ecclesia tenet et docet, Deum, rerum omnium principium et finem,

¹ Is. LIX, 21.

² Conc. Later. IV, c. 1 *Firmiter*.

³ Sap. VIII, 1.

⁴ Cf. Hebr. IV, 13.

naturali humanae rationis lumine e rebus creatis certo cognosci posse; invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur¹; attamen placuisse eius sapientiae et bonitati, alia, eaque supernaturali via se ipsum ac aeterna voluntatis suae decreta humano generi revelare, dicente Apostolo: Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio².

Huic divinae revelationi tribuendum quidem est, ut ea, quae in rebus divinis humanae rationi per se impervia non sunt, in praesenti quoque generis humani conditione ab omnibus expedite, firma certitudine et nullo admixto errore cognosci possint. Non hac tamen de causa revelatio absolute necessaria dicenda est, sed quia Deus ex infinita bonitate sua ordinavit hominem ad finem supernaturalem, ad participanda scilicet bona divina, quae humanae mentis intelligentiam omnino superant; siquidem oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum³.

Haec porro supernaturalis revelatio, secundum universalis Ecclesiae fidem, a sancta Tridentina Synodo declarata, continetur in libris scriptis et sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt⁴. Qui quidem veteris et novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus, prout in eiusdem Concilii Decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis suscipiendi sunt. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant; sed propterea quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem, atque ut tales ipsi Ecclesiae traditi sunt.

Quoniam vero, quae Sancta Tridentina Synodus de interpretatione divinae Scripturae ad coercenda petulantia ingenia salubriter decrevit, a quibusdam hominibus prave exponuntur, Nos, idem Decretum renovantes, hanc illius mentem esse declaramus, ut in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, is pro vero sensu Sacrae Scripturae habendus sit, quem tenuit ac tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum; atque ideo nemini licere contra hunc sensum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam Sacram interpretari.

CAPUT III.

De Fide.

Quum homo a Deo tamquam Creatore et Domino suo totus dependeat, et ratio creata increatae Veritati penitus subiecta sit, plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium fide praestare tenemur. Hanc vero fidem, quae humanae salutis initium est, Ecclesia catholica profitetur, virtutem esse supernaturalem, qua, Dei aspirante et adiuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsicam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli nec fallere potest. Est enim fides, testante Apostolo, sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium⁵.

Ut nihilominus fidei nostrae obsequium rationi consentaneum esset, voluit Deus cum internis Spiritus Sancti auxiliis externa iungi revelationis suae argumenta, facta scilicet divina, atque imprimis miracula et prophetias, quae cum Dei omnipotentiam et infinitam scientiam luculenter commonstrent, divinae revelationis signa sunt certissima et omnium intelligentiae accommodata. Quare tum Moyses et Prophetae, tum ipse maxime Christus Dominus multa et manifestissima miracula et prophetias ediderunt; et de Apostolis legimus: Illi autem perfecti praedicaverunt ubique, domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus signis⁶. Et rursum scriptum est: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes quasi lucernae lucenti in caliginoso loco⁷.

Licet autem fidei assensus nequaquam sit motus animi caecus: nemo tamen evangelicae praedicationi consentire potest, sicut oportet ad salutem consequendam, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati⁸. Quare fides ipsa in se, etiamsi per charitatem non operetur, donum Dei est, et actus eius est opus ad salutem pertinens, quo homo liberam praestat ipsi Deo obedientiam, gratiae eius, cui resistere posset, consentiendo et cooperando.

Porro fide divina et catholica ea omnia credenda sunt, quae in verbo Dei scripto vel tradito continentur, et ab Ecclesia sive solemnii iudicio sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata credenda proponuntur.

Quoniam vero sine fide impossibile est placere Deo, et ad filiorum eius consortium pervenire; ideo nemini umquam sine illa contigit iustificatio, nec ullus, nisi in ea perseveraverit

¹ Rom. I, 20.² Hebr. I, 1-2.³ I Cor. II, 9.⁴ Conc. Trid., sess. 4, Decr. de Can. Script.⁵ Hebr. XI, 1.⁶ Marc. XVI, 20.⁷ 2 Petr. I, 19.⁸ Syn. Araus. II, can. 7.

usque in finem, vitam aeternam assequetur. Ut autem officio veram fidem amplectendi, in eaque constanter perseverandi satisfacere possemus, Deus per Filium suum unigenitum Ecclesiam instituit, suaeque institutionis manifestis notis instruxit, ut ea tamquam custos et magistra verbi revelati ab omnibus posset agnoscī. Ad solam enim catholicam Ecclesiam ea pertinent omnia, quae ad evidentem fidei christianae credibilitatem tam multa et tam mira divinitus sunt disposita. Quin etiam Ecclesia per se ipsa, ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis fecunditatem, ob catholicam unitatem, invictamque stabilitatem, magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile.

Quo fit, ut ipsa veluti signum levatum in nationes¹, et ad se invitet, qui nondum crediderunt, et filios suos certiores faciat, firmissimo niti fundamento fidem, quam profitentur. Cui quidem testimonio efficax subsidium accedit ex superna virtute. Etenim benignissimus Dominus et errantes gratia sua excitat atque adjuvat, ut ad agnitionem veritatis venire possint; et eos, quos de tenebris transtulit in admirabile lumen suum, in hoc eodem lumine ut perseverent, gratia sua confirmat, non deserens, nisi deseratur. Quocirca minime par est conditio eorum, qui per caeleste fidei donum catholicae veritati adhaeserunt, atque eorum, qui ducti opinionibus humanis, falsam religionem sectantur; illi enim, qui fidem sub Ecclesiae magisterio susceperunt, nullam umquam habere possunt iustam causam mutandi, aut in dubium idem eandem revocandi. Quae cum ita sint, gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, tantam ne negligamus salutem, sed aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Iesum, teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem.

CAPUT IV.

De fide et ratione.

Hoc quoque perpetuus Ecclesiae catholicae consensus tenuit et tenet, duplicem esse ordinem cognitionis, non solum principio, sed obiecto etiam distinctum: principio quidem, quia in altero naturali ratione, in altero fide divina cognoscimus; obiecto autem, quia praeter ea, ad quae naturalis ratio pertingere potest, credenda nobis proponuntur mysteria in Deo abscondita, quae, nisi revelata divinitus, innotescere non possunt.

Quocirca Apostolus, qui a gentibus Deum per ea, quae facta sunt, cognitum esse testatur, disserens tamen de gratia et veritate, quae per Iesum Christum facta est², pronuntiat: Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, quam praedestinavit Deus ante saecula in gloriam nostram, quam nemo principum huius saeculi cognovit: — nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei³. Et ipse Unigenitus confitetur Patri, quia abscondit haec a sapientibus et prudentibus, et revelavit ea parvulis⁴.

Ac ratio quidem, fide illustrata, cum sedulo, pie et sobrie quaerit, aliquam, Deo dante, mysteriorum intelligentiam eamque fructuosissimam assequitur, tum ex eorum, quae naturaliter cognoscit, analogia, tum e mysteriorum ipsorum nexu inter se et cum fine hominis ultimo; numquam tamen idonea redditur ad ea perspicenda instar veritatum, quae proprium ipsius obiectum constituunt. Divina enim mysteria suapte natura intellectum creatum sic excedunt, ut etiam revelatione tradita et fide suscepta, ipsius tamen fidei velamine contexta et quadam quasi caligine obvoluta maneant, quamdiu in hac mortali vita peregrinamur a Domino: per fidem enim ambulamus, et non per speciem⁵.

Verum etsi fides sit supra rationem, nulla tamen umquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest: cum idem Deus, qui mysteria revelat et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit; Deus autem negare seipsum non possit, nec verum vero umquam contradicere. Inanis autem huius contradictionis species inde potissimum oritur, quod vel fidei dogmata ad mentem Ecclesiae intellecta et exposita non fuerint, vel opinionum commenta pro rationis effatis habeantur. Omnem igitur assertionem veritati illuminatae fidei contrariam omnino falsam esse definimus⁶. Porro Ecclesia, quae una cum apostolico munere docendi, mandatum accepit, fidei depositum custodiendi, ius etiam et officium divinitus habet falsi nominis scientiam proscribendi, ne quis decipiatur per philosophiam et inanem fallaciam⁷. Quapropter omnes christiani fideles huiusmodi opinionones, quae fidei doctrinae contrariae esse cognoscuntur, maxime si ab Ecclesia reprobatae fuerint, non solum prohibentur tamquam legitimae scientiae conclusiones defendere, sed pro erroribus potius, qui fallacem veritatis speciem prae se ferant, habere tenentur omnino.

Neque solum fides et ratio inter se dissidere numquam possunt, sed opem quoque sibi mu-

¹ Is. XI, 12.

² Ioan. I, 17.

³ I Cor. II, 7-9.

⁴ Matth. XI, 25.

⁵ 2 Cor. V, 7.

⁶ Conc. Lat. V Bulla *Apostolici regiminis*.

⁷ Coloss. II, 8.

tuam ferunt, cum recta ratio fidei fundamenta demonstret, eiusque lumine illustrata rerum divinarum scientiam excolat; fides vero rationem ab erroribus liberet ac tueatur, eamque multiplici cognitione instruat. Quapropter tantum abest, ut Ecclesia humanarum artium et disciplinarum culturae obsistat, ut hanc multis modis iuvet atque promoveat. Non enim commoda ab iis ad hominum vitam dimanantia aut ignorat aut despicit; fatetur imo, eas, quemadmodum a Deo, scientiarum Domino, profectae sunt, ita si rite pertractentur, ad Deum, iuvante eius gratia, perducere. Nec sane ipsa vetat, ne huiusmodi disciplinae in suo quaeque ambitu propriis utantur principiis et propria methodo; sed iustam hanc libertatem agnoscens, id sedulo cavet, ne divinae doctrinae repugnando errores in se suscipiant, aut fines proprios transgressae, ea, quae sunt fidei, occupent et perturbent.

Neque enim fidei doctrina, quam Deus revelavit, velut philosophicum inventum proposita est humanis ingeniis perficienda, sed tamquam divinum depositum Christi Sponsae tradita, fideliter custodienda et infallibiliter declaranda. Hinc sacrorum quoque dogmatum is sensus perpetuo est retinendus, quem semel declaravit Sancta Mater Ecclesia, nec umquam ab eo sensu, altioris intelligentiae specie et nomine, recedendum. Crescat igitur et multum vehementerque proficiat, tam singulorum, quam omnium, tam unius hominis, quam totius Ecclesiae, aetatum ac saeculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia: sed in suo dumtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia ¹.

CANONES

I.

De Deo rerum omnium Creatore.

1. Si quis unum verum Deum visibillum et invisibillum Creatorem et Dominum negaverit; anathema sit.

2. Si quis praeter materiam nihil esse affirmare non erubuerit; anathema sit.

3. Si quis dixerit, unam eandemque esse Dei et rerum omnium substantiam vel essentiam; anathema sit.

4. Si quis dixerit, res finitas, tum corporeas tum spirituales, aut saltem spirituales, e divina substantia emanasse;

aut divinam essentiam sui manifestatione vel evolutione fieri omnia;

aut denique Deum esse ens universale seu indefinitum, quod sese determinando constituat rerum universitatem in genera, species et individua distinctam; anathema sit.

5. Si quis non confiteatur, mundum, resque omnes, quae in eo continentur, et spirituales et materiales, secundum totam suam substantiam a Deo ex nihilo esse productas;

aut Deum dixerit non voluntate ab omni necessitate libera, sed tam necessario creasse, quam necessario amat seipsum;

aut mundum ad Dei gloriam conditum esse negaverit; anathema sit.

II.

De revelatione.

1. Si quis dixerit, Deum unum et verum, Creatorem et Dominum nostrum, per ea, quae facta sunt, naturali rationis humanae lumine certo cognosci non posse; anathema sit.

2. Si quis dixerit, fieri non posse, aut non expedire, ut per revelationem divinam homo de Deo, cultuque ei exhibendo edoceatur; anathema sit.

3. Si quis dixerit, hominem ad cognitionem et perfectionem, quae naturalem superet, divinitus evehi non posse, sed ex seipso ad omnis tandem veri et boni possessionem iugi profectu pertingere posse et debere; anathema sit.

4. Si quis Sacrae Scripturae libros integros cum omnibus suis partibus, prout illos Sancta Tridentina Synodus recensuit, pro sacris et canonicis non susceperit, aut eos divinitus inspiratos esse negaverit; anathema sit.

III.

De fide.

1. Si quis dixerit, rationem humanam ita independentem esse, ut fides ei a Deo imperari non possit; anathema sit.

2. Si quis dixerit, fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distinguere, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata veritas propter auctoritatem Dei revelantis credatur; anathema sit.

3. Si quis dixerit, revelationem divinam externis signis credibilem fieri non posse, ideoque sola interna cuiusque experientia aut inspiratione privata homines ad fidem moveri debere; anathema sit.

4. Si quis dixerit, miracula nulla fieri posse, proindeque omnes de iis narrationes, etiam in Sacra Scriptura contentas, inter fabulas vel mythos ablegandas esse: aut miracula certo cognosci numquam posse, nec iis divinam religionis christianae originem rite probari; anathema sit.

5. Si quis dixerit, assensum fidei christianae non esse liberum, sed argumentis humanae rationis necessario produci; aut ad solam fidem

¹ Vinc. Lir. Common. n. 28.

vivam, quae per charitatem operatur, gratiam Dei necessariam esse; anathema sit.

6. Si quis dixerit, parem esse conditionem fidelium atque eorum, qui ad fidem unice veram nondum pervenerunt, ita ut catholici iustam causam habere possint, fidem, quam sub Ecclesiae magisterio iam susceperunt, assensu suspenso in dubium vocandi, donec demonstrationem scientificam credibilitatis et veritatis fidei suae absolverint; anathema sit.

IV.

De fide et ratione.

1. Si quis dixerit, in revelatione divina nulla vera et proprie dicta mysteria contineri, sed universa fidei dogmata posse per rationem rite excultam e naturalibus principiis intelligi et demonstrari; anathema sit.

2. Si quis dixerit, disciplinas humanas ea cum libertate tractandas esse, ut earum assertiones, etsi doctrinae revelatae adversentur, tamquam verae retineri, neque ab Ecclesia proscribi possint; anathema sit.

3. Si quis dixerit, fieri posse, ut dogmatibus ab Ecclesia propositis, aliquando secundum progressum scientiae sensus tribuendus sit alius ab eo, quem intellexit et intelligit Ecclesia; anathema sit.

Itaque supremi pastoralis Nostri officii debitum exsequentes, omnes christifideles, maxime vero eos, qui praesunt vel docendi munere funguntur, per viscera Iesu Christi obtestamur, nec non eiusdem Dei et Salvatoris nostri auctoritate iubemus, ut ad hos errores a Sancta Ecclesia arcendos et eliminandos, atque purissimae fidei lucem pandendam studium et operam conferant.

Quoniam vero satis non est, haeticam pravitatem devitare, nisi ii quoque errores diligenter fugiantur, qui ad illam plus minusve accedunt; omnes officii monemus, servandi etiam Constitutiones et Decreta, quibus pravae eiusmodi opiniones, quae istic diserte non enumerantur, ab hac Sancta Sede proscriptae et prohibita sunt.

2. — *Mysteria necessario credenda necessitate medii.*

Confer verbum *Baptismus* n. 14.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE ANALYSI ACTUS FIDEI.

1. Analysis, seu resolutio alicuius rei, alia est *realis*, alia *intentionalis*. Prior ea est, quae res aliqua realiter resolvitur in elementa, quae intrinsecus rem illam constituunt et compo-

nunt; posterior ea est, per quam res resolvitur intentionaliter, et per intellectum in sua principia. Iam vero priori modo actus fidei, ut omnis actus intellectus, utpote *entitative* simplex irresolubilis est omnino. Verum cum fides et actus intellectus sit, ad determinatum tendens obiectum, et actus liber, h. e. libere imperatus a voluntate, intentionaliter resolvi quidem potest tum respectu obiecti ad quod intrinsece tendit, tum respectu voluntatis, quae illum actum imperat; rationem nempe motivam inquirendo tum illius tendentiae, tum huius imperii. Prima resolutio attingit actum fidei *intrinsece* inspectum, secunda eundem respicit *extrinsece* consideratum.

2. Iam age, ad primam quod attinet, actus fidei *proxime* resolvitur in *veritatem a Deo revelatam*, tanquam eius obiectum materiale, et in *auctoritatem Dei in loquendo*, *eiusque revelationem*, tanquam adaequatum obiectum formale. Omnis enim actus proxime resolvitur respectu duplicis tendentiae, quam habet ad suum obiectum materiale et formale. Atqui obiectum materiale et formale fidei est veritas a Deo revelata; obiectum vero formale est auctoritas Dei in loquendo. Ergo.

3. Enimvero obiectum *materiale* fidei est revera omnis ac sola veritas a Deo revelata. — Id constat Conc. Trid., sess. 6, cap. 6 initio, necnon cap. 9, et ex Conc. Vatic. tum cap. 3 de F., tum can. 2 de F., quibus in locis traditur ex professo doctrina fidei. Conc. locutione absoluta et praecisa ait: Fide credenda esse *ea omnia*, quae *a Deo revelata sunt*, porro fide, ad fidem *exigi*, ut *revelata veritas* propter auctoritatem Dei revelantis, *credatur*, can. 2. Atqui, ut id *propter quod* aliquid creditur habet rationem obiecti formalis, ita id *quod* creditur habet rationem obiecti materialis. Ergo omnis et sola veritas revelata est obiectum materiale fidei. — Confirmatur ex S. Th., qui ait *materiam* fidei esse omnia illa, quae in symbolo ponuntur, et quaecumque alia credibilia, *ex hoc* nempe *quod a Deo sint testificata*. Quaest. Disp. de Verit., q. 14, a. 8.

4. Auctoritas autem Dei, *haud quidem in essendo*, sed praecise *in loquendo*, est *constitutive* obiectum formale fidei; eaque sapientia et veracitate constituitur.

5. *Auctoritas Dei in essendo* est excellens dignitas ipsius naturae divinae, ut in se est. *Auctoritas Dei in loquendo* est excellens dignitas alicuius attributi divini, vi cuius *Deus* loquens assensum meretur intellectus, etsi praecisio fiat ab aliis divinis attributis.

6. *Constitutive*, h. e. intrinsece constituit obiectum formale fidei, et non tantum extrinsece connotatur ab alio, ex. gr. revelatione, quae intrinsece constituat obiectum formale fidei, et involvat habitudinem ad illam auctoritatem sibi extrinsecam.

7. *Prob. nunc 1^a. pars. assertionis n. 4.* Gen. c. 15, v. 6: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam.* 1 Ioann. c. 5, v. 9-11: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est; quoniam hoc est testimonium Dei quod maius est, quoniam testificatus est de Filio.* — Unde sic arguitur: Ex Script. fides nostra innititur auctoritati Dei, et auctoritati Dei, non ut in se manentis, seu qua Deus est, sed auctoritati Dei testificantis et loquentis. Atqui huic auctoritati innititur tanquam rationi *intrinsicae* motivae assensus, seu tanquam rationi formali. Etenim quod Deus testificans et loquens sit *ratio motiva assensus* ex eo patet quod *testimonium* Dei, tanquam *maius* hominum testimonio, affertur ut efficacissima ratio ad credendum Deo. Insuper, ut patet, non potest quis *credere Deo*, eiusque testimonio, nisi ad credendum moveatur ab auctoritate Dei testificantis. Ergo. Quod autem sit *ratio motiva intrinseca*, probatur ex eo quod *fides* generatim in hoc distinguitur a scientia et opinione, quod hae rationi tanquam intrinseco motivo veritatem ostendenti innitantur, illa vero tanquam suo intrinseco motivo auctoritati adhaereat.

8. Insuper Conc. Vatic., Can. 2 de Fide, ait: « Si quis dixerit fidem divinam a naturali de Deo et rebus moralibus scientia non distingui, ac propterea ad fidem divinam non requiri, ut revelata veritas *propter auctoritatem Dei revelantis* credatur, anathema sit ». Unde sic arguitur: Concil. Vatic. essentielle constituit discrimen inter fidem et scientiam. Atqui essentielle discrimen fidei et scientiae non ex obiecto materiali, quod utrique actui commune esse potest, sed ex obiecto formali ipsi actui intrinseco repetendum est. Ergo, cum Conc. Vatic. in 2^a. parte Canonis orationem continuans, et illationem ex priori parte deducens ait: *ac propterea...* etc., aperte significat *auctoritatem Dei revelantis, propter* quam creditur, esse formale obiectum fidei. Et confirm. ex cap. 3 de Fide, § *Quum homo*. Ibi enim opponit hanc auctoritatem *propter quam* credimus intrinsecae veritati rei naturali lumine perspectae. Atqui evidens rei veritas in actu naturalis scientiae se habet *intrinsece* et *motive*. Ergo et illa auctoritas in actu fidei intrinsece nos movet ad assensum. Ergo.

9. Praeterea PP. ipsam Dei auctoritatem, Deum ipsum docentem, aiunt rationem intrinsecam esse rebus fidei assentiendi. Ergo. Leo Magnus, Serm. 7 de Nativ., c. 7: « Divina est auctoritas, cui credimus ». Ambr., l. 2, Ep. 12: « Caeli mysterium doceat me Deus ipse... Cui magis de Deo quam Deo credam... etc. » — Confirmatur ex S. Th., 2-2, q. 1, a. 1, ubi aperte tradit obiectum formale fidei esse primam veritatem testificantem, seu Dei auctoritatem in loquendo: « Sic in fide si conside-

remus formalem rationem obiecti, nihil est aliud quam *veritas prima*. Non enim fides assentit alicui, nisi quia a Deo revelatum ».

10. *Prob. 2^a. pars. praeced. assert. n. 4.* Ioann. c. 3, v. 11. Christus, ad excitandam in Nicodemo fidem, non *asseitatem* divinae naturae, aut *omnipotentiam*, etc. sed *scientiam* interponit: « Amen, amen, dico tibi, quia quod *scimus loquimur, et quod vidimus testamur* ». Et Ioann. c. 3, v. 33, aperte asseritur divinam auctoritatem *veracitatem* includere: *Qui accepit eius testimonium, signavit quia Deus verax est*. Non dicitur: quia *ens a se* est, *supremus Deus* est, etc. Ergo divina auctoritas, seu perfectio illa, qua existimamus Deum loquentem dignum assensu, eius sapientia et veracitas est. Item e contra 1. Ioann., c. 5, v. 10. *Qui non credit Filio, mendacem facit eum*, etc. Non dixit *facit ens ab alio*, etc.

11. Praeterea Conc. Vatic., c. 3 de Fide, hanc doctrinam aperte paucis docet; ait enim per fidem nos revelata credere *propter auctoritatem ipsius Dei revelantis*; et mox orationem complens, subiungit: *qui nec falli, nec fallere potest*. Ergo.

12. Et sane testimonium alicuius non accipimus, nisi propter eius auctoritatem. Tota autem huius auctoritatis vis duobus constituitur: 1^o. ut falli non possit testis, 2^o. ut non possit decipere. Si haec adsunt, testis dignus assensu est; si vel unum ex his desit, quantumvis testis sit aliis praeditus perfectionibus, iam vim non habet, ut moveat ad assensum. Ergo et divina auctoritas sapientia et veracitate constituitur. Quare, ut patet, Sapientia et veracitas non multiplicant rationes formales in obiecto fidei, sed unam supremam rationem formalem, i. e. auctoritatem testificantis Dei constituunt.

13. Confirmatur ex S. Th. Quaest. Disp., q. 14. de Verit., a. 8, et 2-2, q. 1, a. 1, q. 2, a. 2, ubi S. D. statuit, quod « formalis ratio obiecti, quod est sicut medium propter quod tali credibili assentitur... est *veritas prima*, cui inhaeret homo ut, propter eam creditis assentiatur ». *Veritas prima* revelans; non enim fides « assentit alicui, nisi quia est a Deo revelatum. Unde ipsi veritati divinae (revelanti) fides innititur tanquam medio ». *Veritas prima* revelans infinita sapientia et veracitate continetur. Et sane fides ex eodem S. D. *adhaeret testimonio, in quo infallibiliter veritas invenitur*. Eo ipso quod fides respicit *infallibile verum* non quodcumque, sed *revelatum*, et scientia et veracitas ut eius intrinsecum motivum concurrere debent.

14. Consideravimus hactenus personam testificantem h. e. Deum ipsum, prout est prima veritas in cognoscendo et in dicendo pertinere ad obiectum formale fidei. Videamus nunc, an et ipsius testimonium, seu obiectiva revelatio ad idem formale obiectum etiam pertineat.

15. Iamvero ad obiectum formale fidei *pertinet etiam constitutive divina revelatio seu locutio, adaequate sumpta.*

16. *Pertinet.* Haec pertinentia dupliciter potest declarari: 1°. Quatenus dicatur esse divina revelatio obiectum parziale fidei, quod a divina auctoritate adaequate integratur; non independens certe ab hac, sed huic subordinata, imo ab ea informata. 2°. Quatenus licet distinguere possit in obiecto formali fidei *Deus ipse revelans, et eius revelatio*, quia revera illa duo distincta sunt, cum revelatio involvat actionem Dei ad extra; verumtamen, si attente considerentur, illa duo se habent tanquam forma et informatio seu unio, et ideo unam rationem formalem constituunt. *Constitutive*, quatenus non est tantum conditio sine qua non, sed ingreditur ipsum obiectum formale, ita ut sit motivum saltem parziale, secundarium et ut quod, iuxta illam priorem explicationem. Iuxta posteriorem vero « licet species intelligibiles vel signa, per quae nobis proponitur et manifestatur testimonium divinum, pertineant ad conditionem necessariam, et quasi applicationem obiecti fidei...; nihilominus testimonium Dei, ut nobis obiective propositum (quod nomine revelationis semper hic intelligimus) non est tantum conditio necessaria, sed per se pertinet ad formalitatem obiecti; nam Deus ipse seu veritas eius est quasi forma informans materiam fidei in esse credibilis, testificatio autem est quasi unio seu informatio talis formae, unde sicut unio formae ad materiam non est sola conditio, sed causalitas formalis, ita etiam... se habet cum proportionem testificatio ». Suarez, D. 3, sess. 2, n. 4. *Divina revelatio seu locutio*: non enim sumitur hic revelatio prout late patet, sed prout convertitur cum locutione, proprie sumpta.

17. *Revelatio seu locutio.* Revelatio quoad etymologiam seu nominaliter est idem ac *remotio veli*: hinc quoad rem eo nomine significatam seu realiter est, generalissima acceptio, manifestatio rei occultae: quae enim per se patent, sive immediate sive mediate per ratiocinium, non nisi improprie dicuntur revelari. Iamvero res occulta pluribus mediis revelari potest; si revelatur per proprie dictam *locutionem* tunc revelatio habetur quae ingreditur *constitutive* obiectum formale fidei, cuius ratio est, quod sit assensus propter auctoritatem dicentis, *quia dicit*. Revelatio igitur in re praesenti non sumitur prout late patet, sed prout cum *locutione* convertitur. Quare locutionis natura declarata, revelatio explicatur simul, quae ad obiectum formale fidei pertinet.

Locutio generatim est: manifestatio rei, prout est in mente loquentis, ad illam mentem manifestandam alicui creaturae rationali signo aliquo externo immediate ordinata.

Dicitur *manifestatio*; nam ad hoc locutio

est ordinata ad patefaciendam animo intus latentem cognitionem rei. Et sic, ut per cognitionem rei, res nobis manifestatur, ita per locutionem noster rei conceptus aliis manifestatur; ut conceptus est nobis loco ipsius rei conceptae, ita locutio est aliis loco ipsius conceptus.

Prout est in mente. Nam ad locutionem non sufficit notitia obiecti utcumque, secus obiectum *secundum se* seipsum manifestans, locutionem proprie dictam suppeditaret, quod est falsum. Ad hanc manifestatio quidem rei requiritur *prout est in mente* loquentis. Hinc S. Th., 1 p., q. 107, a. 1: « Nihil est aliud loqui ad alterum, quam conceptum mentis alteri manifestare ».

In mente, iudicante, non simpliciter percipiente, expressio enim simplicis perceptionis adhuc non est proprie locutio.

Immediate ordinata. Ad locutionem enim non sufficit *arguitive* mentem loquentis cognoscere; et sic licet discursu cognoscam tale vel tale obiectum esse in mente divina, ex spectaculo mundi, quod enarrat gloriam Dei, illa tamen cognitio ex locutione proprie tali non est. Requiritur ergo quod sit manifestatio per se directe et immediate ordinata ad mentem loquentis patefaciendam. Ex hac ratione apparet cur *scientia infusa* non sit propria Dei locutio, non est enim per se directe et immediate ordinata ad manifestandam mentem Dei. Ac cum ea etiam quae homo scit per scientiam infusam dicuntur per revelationem cognosci, vel hinc patet quod revelatio latius pateat quam locutio.

Alicui; ad locutionem enim opus est, ut ex intentione loquentis ad audientem speciali modo dirigatur, et sic idem non est loqui *alicui*, et loqui *coram aliquo*; vel simpliciter *loqui*, aut *verba* tantum *utcumque proferre*. Et sane ut manifestatio rei alicui fieri debet, ita et locutio alicui ordinari debet.

Creaturae rationali; nam non nisi haec capax est apprehendendi conceptum loquentis. Ad hoc locutio dirigatur, ad producendum nempe in mente audientis notitiam similem obiecti illi cognitioni, quam loquens de eodem habet.

Ad illam mentem manifestandam. Locutio enim directe tendit ad communicandam scientiam et notitiam propriam alteri, quare directe et immediate conceptum loquentis, mediate rem ipsam a loquente conceptam significat.

Aliquo signo externo. Nam, cum conceptus animo intrinsecus lateat, indiget quasi sensili forma circumvestiri, ut foras erumpat et aliis manifestetur. Sane manifestatio proprii conceptus fit excitando speciem in mente audientis. Quare verbum, quo communius utimur ad nostros animi sensus aliis patefaciendos, est illud signum externum, quod a loquente producitur,

ad repraesentandum et notitiam obiecti, et ipsum obiectum dictum. Duo igitur verbum humanum repraesentat. Si sermo sit de locutione Dei ad extra, qua angelis, vel hominibus loquitur, Deus uti potest vel signis materialibus propriis sensuum externorum formando etiam sensilem quandam vocem, et tunc revelatio seu locutio dicitur *sensilis*: vel formando in ipsa phantasia imagines vel vocum, vel ipsarum rerum et revelatio seu locutio dicitur *imaginaria*; vel signis spiritualibus solo intellectu perceptibilibus. Et sane non videtur quod repugnet talis qualitas, quae per modum obiecti instrumentaliter repraesentet rem a Deo dictam. Tandem potest etiam Deus loqui immediate efficiendo in mente audientis cognitionem directam ipsius obiecti dicti ex intentione manifestandi suam mentem, quae intentio vel directe et eo ipso actu exercite cognoscatur, vel saltem cognitione reflexa, et signate cognoscat audiens priorem illam cognitionem ordinatam esse ex se ad hoc ut per illam Deus communicaret suam mentem. Deus sic revelans et loquens, *immediate* revelat et loquitur; sic enim loquens per seipsum loquitur. Si autem per angelos, vel per alios ministros loquitur, mediate loquitur. Et haec mediata locutio aliud reapse non est quam ipsamet mysterii propositio facta e. g. mihi ab Evangelicis praedicatoribus nomine Dei.

Locutio ab auditione distinguitur: haec enim adaequate est perceptio, quo audiens percipit obiectum dictum; et quod illud obiectum sit in mente loquentis et quod loquens ordinet mentem suam ad ipsum audientem. Haec auditio seu apprehensio, qua audiens percipit verba loquentis, complet manifestationem conceptus interni, ac proinde pertinet ad locutionem complete sumptam. Vocatur autem locutio passiva prout opponitur voluntati et actui loquendi, seu locutioni activae.

18. *Adaequate sumpta*. Si in manifestatione veritatis a Deo creaturae facta consideratur praecise immanens Dei volitio manifestandi nobis in tempore divinum conceptum per signum creatum ad audientes directum, tunc locutio *inadaequate* et causaliter sumpta habetur; si vero consideratur ipsum signum creatum, quo fit illa manifestatio, locutio *inadaequate* et *effective* sumpta erit; si tandem ipsum signum externum, quo fit rei manifestatio, et ipsa volitio saltem virtualis, qua illud signum dirigitur ad aliquid manifestandum consideretur, locutio adaequate sumpta erit, et sic affirmatur in thesi cum communiori sententia pertinere ad obiectum formale fidei. Caeterum locutio Dei proprie et formaliter sumpta potius consistit in ipsa manifestatione externa, quam in actu Dei interno; nam locutio ad alium est ipsa manifestatio conceptus interni alteri facta. Locutio interna est locutio causaliter; externa formaliter talis.

19. *Prob. 1^a. pars propositionis n. 15.* I Ioann., c. 5, v. 9: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est.* II Petri, c. 1, v. 19: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes.* Unde sic arguitur: Ex SS. fides nostra innititur *divino testimonio*, et *sermoni*, non minus quam divinae auctoritati, nempe tanquam rationi motivae assensus, et non tantum tanquam mere conditioni, sine qua non posset motivum nostrae fidei, h. e. divina auctoritas debite applicari intellectui. Etenim illa comparativa locutio obvio et naturali sensu nequit intelligi de conditione sine qua non, quae non influit in actum, sed intelligi debet de vera causalitate divinae locutionis prae omni humano sermone in assensum. Item ad Gal. c. 1, v. 12: *Neque enim ego ab homine accepi illud (Evangelium) neque didici, sed per revelationem Iesu Christi;* et Ioann. c. 4, v. 42: *Iam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus.* Unde sic: Revelatio Iesu Christi et loquela ipsius assignantur tanquam id propter quod creditur. Atqui id, propter quod creditur, est motivum fidei, seu eius formale obiectum. Ergo. Insuper: Ioann. c. 3, v. 15: *Quod scimus (auctoritas) loquimur (revelatio), et quod vidimus testamur.* Et c. 8, v. 26: *Qui me misit verax (auctoritas) est; et ego quae audiavi ab eo haec loquor (revelatio) in mundo.* Unde sic: Aequè hic proponitur Dei auctoritas et revelatio ad inducendos homines ad credendum. Atqui divina auctoritas proponitur ut motivum credendi. Ergo etiam divina revelatio pertinet ad motivum credendi.

20. Confirmatur ex Conc. Vat. de F. c. 3. Nam ait fide non credere propter auctoritatem Dei *revelantis*, par. 1; et deinde ait fide ea omnia credenda, quae ab Ecclesia *tanquam divinitus revelata* credenda proponuntur; quorum verborum sensus obvius videtur esse, quod quae creduntur creduntur formaliter *qua* (tanquam) *revelata*; et non tantum praesuppositive *quia* *revelata*: creduntur propter auctoritatem Dei, non ut in se est, sed ut revelat. Atqui nequeunt quae creduntur formaliter credi *qua* *revelata*, et propter auctoritatem Dei, praecise ut revelantis, si ipsa revelatio non influat simul cum divina auctoritate ut moveat ad assensum. Ergo.

21. In fide quidem ratio motiva non est praecise et exclusive auctoritas loquentis, h. e. eius sapientia vel scientia et veracitas; sed loquutio ea sapientia et veracitate informata, vel sapientia et veracitas per loquutionem unita facultati; quia loquutio est, quae et veritatem, quam exprimit, et sapientiam et veracitatem loquentis intellectui *manifestat*. Ergo loquutio non se habet, ut mera conditio praerequisita, sed simul cum auctoritate unam rationem formalem fidei constituit; quae assensus non est quidem simpliciter praestitus sapienti et veraci; sed ut testanti et loquenti, seu *quia dicit*.

22. *Prob. 2^a. pars propositionis n. 15.* Locutio causaliter sumpta est scire ac velle loqui non loqui; nam loqui includit positionem signorum ad alium transeuntem, per quae ille audiens ducitur in cognitionem rei significatae. Locutio vero effective et mere materialiter sumpta adhuc non est proprie loqui: nam mera positio signorum externorum, sine directione cognitionis et determinatione voluntatis, illa ordinantis ad audientem, non est formaliter et rationabiliter loqui; sed tantum materialiter et temere loqui. Ergo locutio constitutive ingrediens obiectum formale fidei aut utramque complectitur; aut vel locutio reapse non est; vel locutio tantum materialiter et fortuito. Confirmatur ex Paulo ad Hebr. c. 1, v. 1. Unde sic: Ea locutio quae proponitur ut fundamentum nostrae fidei complectitur locutionem *internam*: nam *Deus loquens Patribus* est Deus dirigens suam locutionem, eamque ordinantem ad audientem. Complectitur etiam locutionem *externam*; nam loquitur Deus *in prophetis, in Filio*, h. e. per prophetas per Filium locutus est, ut Zacharias ait, Luc. c. 1, v. 70, *per os sanctorum*: et hi externa quidem signa adhibuere. Ergo.

23. Confirmatur proposita doctrina ex S. Th. Nam cum S. Thomas, 2-2, q. 1, a. 1, ait rationem formalem fidei esse *veritatem primam*, eam non intelligit ut nude sumptam, sed ut ad extra revelantem. Unde ibidem statim addit: *non enim fides assentit alicui, nisi quia est a Deo revelatum*. Et q. 5, a. 3, inquit: « Formale autem obiectum fidei est veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis Sacris et in doctrina Ecclesiae, quae procedit ex veritate prima ». Ac 1 p., q. 1, a. 8, ad 2. « Innititur, ait, fides nostra revelationi Apostolis et Prophetis factae ». Tandem Quaest. Disp., q. 14 de Verit., a. 8 ad 16: « *Ipsum*, ait, *testimonium* veritatis primae se habet in fide, ut principium in scientiis demonstrativis ».

24. Patet ex dictis, quod intellectus conquietur in veritate revelata propter auctoritatem et testimonium Dei revelantis. Hinc quaeritur ulterius: propter quid conquietur intellectus in ipsa auctoritate et testimonio Dei; et huius quietis intellectus *ratio ultima* inquitur, ita ut non sit ulterius progredi. Resolutio igitur praeterea inquitur *remota* et *ultima* actus fidei. — Posito quod assensus fidei *proxime* resolvatur in divinam auctoritatem et divinum testimonium, quaeritur ergo, utrum non solum *proxime*, sed etiam *ultimo* resolvatur in haec duo: et quia omnis assensus intellectualis ultimo resolvitur in propositiones *immediatas*, quibus assentimur propter se, id quod quaeritur est, utrum per fidem assentiamur *immediate* summae Dei auctoritati et locutioni, an potius *mediate* propter aliquod aliud motivum. Cum vero assensus immediate prae-

stitus auctoritati et revelationi divinae talis esse potest, vel quia illa auctoritas et revelatio est *per se nota*, vel quia est *per se credibilis*, id quod tandem quaeritur est: an, posito quod divinae auctoritati et revelationi *immediate* assentiamur, hic assensus sit *immediate* praestitus illi obiecto tanquam *per se credibili*, vel potius tanquam *per se noto*. — Ex hac expositione status quaestionis, patet praesentem controversiam de analysi actus fidei ingredi nunc modum, quo se habet in actu fidei tum Dei auctoritas, tum eius revelatio.

25. Porro fides *intrinsece* et *creditive* sumpta non resolvitur ultimo in testimonium Spiritus Sancti interna et privata revelatione nos certificantis de revelatione primitus facta.

26. Doctrina haec est certa, contra Protestantes, et facile probatur. Nam interna et privata haec revelatio non datur, ut per se patet, ipsa experientia teste. Neque vero est ad fidem necessaria; et a Concilio Vaticano exploditur can. 3 de F.

27. Fides item *intrinsece* et *creditive* sumpta non resolvitur ultimo in humanam Ecclesiae auctoritatem.

28. In Ecclesia duplex spectari potest auctoritas: *humana* et *divina*. Prior ea dicitur, quam Ecclesia habet considerata secundum se prout est quaedam hominum congregatio, ornata omnibus credibilitatis signis, quibus ipsi fides et auctoritas conciliatur. Posterior vero ea est quae Ecclesiae debetur propter promissam assistentiam Spiritus Sancti et infallibilitatem in fidei mysteriis proponendis.

29. *Prob. posita assertio.* Licet haec Ecclesiae auctoritas, et motiva quae illam nobis conciliant faciant quidem Catholicam doctrinam evidenter *credibilem*, per se tamen non praebent *rationem formalem* credendi, neque *integram*, secus fides virtus theologica non esset, neque *partialem*, in quam *ultimo* fides sit resolvenda, secus fides infallibilis de se non esset, cum Ecclesiae auctoritas, praecisione facta ab assistentia Spiritus Sancti fallibilis sit. Ergo...

30. Fides *intrinsece* et *creditive* sumpta neque resolvitur ultimo in divinam Ecclesiae auctoritatem.

31. *Prob.* Ecclesia sic inspecta non est nisi organum, quo revelatio proponitur, instrumentum Spiritus Sancti. Ergo non ipsa, sed auctoritas Spiritus Sancti regentis illam est ratio credendi; nam tota ratio agendi in instrumento a motione est principalis agentis; quare instrumentum materialiter se habet, et sic, in praesenti re, quod Dei Verbum per Ecclesiam proponatur, vel quovis alio medio, eadem semper erit fides, quoad eius essentiam. Insuper haec Ecclesiae auctoritas non est ipsamet auctoritas Dei; nec Ecclesiae propositio est ipsamet revelatio, sed huius externa applicatio est. Ergo, licet *praesuppositive* et *conditionate* se

habere possit ad actum fidei, hunc tamen intrinsecus non ingreditur. Ergo.

32. Fides *intrinsece* et *creditive* sumpta, ultimo resolvitur nequit etiam in complexum *ex humana Ecclesiae auctoritate, signis credibilitatis et divina revelatione*.

33. *Prob. 1.* Ex auctoritate. Nam tum S. Thomas, tum post ipsum Scholastici doctores communiter aiunt veritatem primam revelantem esse obiectum formale fidei, neque unquam inquirunt aut motiva credibilitatis, aut humanam Ecclesiae auctoritatem ex illis motivis derivatam *constitutive* ingredi obiectum formale fidei. Insuper Conc. Vat. de Fide ex professo loquens, ubicumque sermo est de motivo fidei, nonnisi auctoritatem Dei revelantis assignat non huius revelationis propositionem. Itemque Sacrae Litterae ex constanti dd. interpretatione totum fidei nostrae eiusque infallibilis veritatis et firmissimae certitudinis fundamentum ab auctoritate Dei revelantis desumunt, non ab illa propositione. Ergo, nisi sit metaphysica ratio valdeurgens quae afferatur, nihil amplius videtur ad fidem requiri posse. Potissima ratio quae contra profertur est, quia res facilius sic explicatur. Verum rei difficultas falsitatis argumentum non est. In hac autem re tam ardua et supernaturali, iudicium ferendum est potius ex maiori vel minori conformitate cum monumentis Scripturae et traditionis, et cum communiori doctorum consensu, quam ex maiori vel minori rei facilitate. S. Scriptura omnino excludit a fide humanam auctoritatem. 1 ad Thess. c. 2, v. 13: *Accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei*.

34. 2. Ex ratione. Nam primo iidem Scholastici doctores, Patres, ac Vaticanum Concilium motiva credibilitatis constanter habent tanquam *externa* divinae revelationis *signa*. Ergo formale fidei obiectum intrinsecus non constituunt. Et sane Concilium Vaticanum, tum cap. tum can. de F., aperte distinguit inter auctoritatem Dei revelantis, *propter quam creditur*, et *externa signa*, quibus divina revelatio *credibilis fit*. Ergo motiva credibilitatis *extrinseca* et *praevia* sunt actui fidei.

35. Praeterea, aut haec credibilitatis motiva, utut cognita supernaturaliter, sunt reapse ultima ratio motiva assentiendi divinae revelationi, aut non. Si secundum, quaestio evidenter non resolvitur. Si primum, actus fidei non est firmissimus, adhaerens Deo super omnia assensu firmiori omni assensu naturali evidenti et necessario; nam, cum non possit excedere suum ultimum motivum et fundamentum, non posset adhaerere divinae revelationi plus quam ea motiva merentur. Iam age motiva omnia credibilitatis neque certitudinem habent metaphysicam, qualis est in primis principiis, neque certitudinem habent physicam, qualis est

in illis quorum existentiam immediata experientia percipimus. Ergo.

36. Postremo, credibilitatis motiva, nullo pacto motivum sunt intrinsecum fidei; haec enim neque secundum essentiam ab illis specificatur, neque ab iisdem secundum aliquod suum attributum constituitur. Nam, qua *fides est*, nonnisi ad *auctoritatem loquentis*, qua *divina est*, nonnisi ad auctoritatem *Dei loquentis* essentialem dicit habitudinem. Ad eius autem attributa quod attinet, *supernaturalitas* a principio efficienti supernaturali est repetenda, et si ex obiecto etiam repeti debet, certe non ex illis credibilitatis motivis quae, quoad eorum cognoscibilitatem, sunt ordinis naturalis. *Obscuritas*, ut per se patet, ab iisdem motivis desumi nequit, ideo enim illa asseruntur, ut possit per se innotescere formale fidei obiectum. De *certitudine* et *firmitate* modo diximus in super. argum. *Veritas* vero evidentissime ab illis motivis est omnino independens. Ergo.

37. Confirmatur ex S. Th., cuius quidem clara est doctrina, cum ex eius sententia fides *non adhaereat nisi infallibili Dei testimonio*. Quaest. Disp., q. 14 de Verit., a. 8, ait: « Hoc autem fides non potest habere, quod virtus ponatur ex ipsa rerum evidentia, cum sit non apparentium. Oportet igitur, quod hoc habeat ex hoc, *quod adhaeret alicui testimonio, in quo infallibiliter veritas invenitur*. Sicut autem esse creatum, quantum est de se, vanum est et defectibile, nisi contineatur ab ente increato; ita omnis creata veritas defectibilis est, nisi quatenus per veritatem increatam rectificatur. Unde neque hominis neque Angeli testimonio assentire infallibiliter in veritatem duceret, nisi quantum in eis *loquentis Dei testimonium consideratur* ».

38. Fides *intrinsece* et *creditive* sumpta, ultimo resolvitur in divinam auctoritatem et locutionem *exercite revelatam et per ipsum fidei actum creditam*.

39. *Prob.* Adaequata ratio intrinseca et formalis assentiendi per fidem veritatibus a Deo revelatis est auctoritas et locutio divina in eo actu affirmata et credita. Ergo in eam auctoritatem et locutionem ultimo resolvitur. — *Prob. antec.* Quod divina auctoritas et locutio sit reapse ratio intrinseca et formalis fidei constat ex eo quod sit obiectum formale fidei. Quod autem sit ratio adaequata, constat ex eo quod SS. et PP. ac Conc. Vatic. eam Dei auctoritatem et revelationem praecisa affirmatione constituunt tanquam fundamentum, cui intrinsece innititur nostra fides. Quod divina auctoritas et locutio sit in ipso actu fidei affirmata ex eo patet quod impossibile est ut actu fidei affirmetur obiectum materiale nisi formale etiam affirmetur, cum materiali obiecto in actu fidei nonnisi propter formale adhaereat. Quod autem divina auctoritas et revelatio in actu fidei

sit per se credita, id est, quod mox explicabitur et probabitur.

40. Obiectum formale assensus nequit esse motivum assentiendi, nisi ab intellectu cognoscatur sub illa ratione, sub qua potest ipsum movere ad assensum: ab obiecto enim incognito non movetur intellectus. Cum autem cognoscere possimus Deum esse *veracem*, et *dicere* ea quae credimus per lumen rationis naturale, et per supernaturale lumen fidei, tunc exurgit quaestio: an divina auctoritas et revelatio, quae formale obiectum fidei constituit, sit obiectum formale in actu fidei, ut supernaturali, vel lumine naturali nota; ut per se nota ex terminis, vel ut per se credita.

41. In actu fidei, non necessario affirmatur auctoritas et locutio divina, ut *lumine naturali* nota; neque sufficit eam sic affirmari.

42. *Non necessario, neque sufficit.* Duo enim affirmantur: 1^o. quod non necessario exigatur, 2^o. quod non sufficiat illa naturalis ordinis cognitio ad actum fidei eliciendum. *Auctoritas et locutio*: etenim ut constat ex dictis de obiecto formali fidei, *quodnam ipsum sit*, fides tota quanta est intrinsece in prima veritate revelante innitur; i. e. *Deus non potest falli et fallere in his quae dicit; Deus dicit ea quae credimus*; quare de utraque hac veritate dicendum est quomodo cognoscatur, et credatur, in actu fidei. *Ut lumine naturali nota.* Sermo enim est de naturali evidentia utriusque principii modo dicti: an *necessaria* sit, an *sufficiat* ad actum fidei. *In actu fidei.* Nam aliud est quod naturalis cognitio *conditionate* praerequiratur, aliud est, quod sit fundamentum et ratio fidei, quod excluditur. Licet actus fidei non includit intrinsece naturalem cognitionem divinae auctoritatis et locutionis; praesupponit tamen ut conditionem notitiam tum existentiae tum auctoritatis Dei, tum credibilitatis obiecti, vel per lumen naturale, vel per aliud quoddumque lumen habitam. *In actu fidei.* Licet autem, Deum esse veritatem infallibilem, sit per se seorsim inspecta veritas per se evidens; evidens tamen non est quatenus includitur in obiecto complexo obscuro: Deus est veritas infallibilis testans se esse infallibilem veritatem (exerce testando quamlibet aliam veritatem). Quare licet de illo obiecto, ut evidenti non possit esse fides priori modo, non item fides esse nequit de eodem obiecto secundo modo. Et sic licet, dum aliquis seorsim cognoscit Deum esse unum evidenter, non possit idem fide credere; potest tamen illud ipsum fide credere in quantum includitur in obiecto complexo obscuro; Deus est unus et trinus.

43. *Prob. 1^a. pars affirmata n. 41.* Fideles rudiores vere credunt fide infusa, et tamen evidentem cognitionem non habent de auctoritate Dei, quod falli et fallere nequeat; quidam

etiam doctiores id non esse satis clarum estimarunt. Ergo illa naturalis cognitio *auctoritatis divinae* necessaria non est ad fidem. Insuper, fides divinae locutionis intrinsece includitur in quovis fidei assensu, qui supernaturalis est. Ergo illa *divina locutio*, ut affirmata assensu supernaturali est ratio credendi, obiectum materiale fidei, seu formale fidei obiectum est. *Prob. Ant.* Assensus fidei exponi potest hac causali propositione: hoc creditur, quia dictum est a Deo. Atqui haec propositio causalis includit veritatem huius propositionis: hoc est dictum a Deo; est enim ratio credendi aliam propositionem in illa causali contentam, quod Deus sit trinus ex. gr. Ergo nequit assensus intellectus in actu fidei terminari ad veritatem rei dictae, quin simul terminetur ad hanc veritatem, quod illa sit dicta a Deo. Ergo. — Nota: Ut hoc secundum argumentum valet etiam pro auctoritate ut per se patet; ita et primum argumentum valet etiam pro revelatione; ea enim naturali lumine non innotescit; h. e. non evidenter manifestatur.

44. *Prob. 2^a. pars assertionis n. 41.* Fieri nequit, ut assensus altioris supernaturalis ordinis per se fundetur in assensu inferioris ordinis naturalis; nec maior certitudo potest per se fundari in minori. Atqui assensus fidei est ordinis altioris, et magis certus ac assensus naturalis et evidens. Ergo. — *Prob. mai.* Nam, propter quod unumquodque est tale, et illud est magis tale. Ergo...

45. Quare fides non fundatur in Prima Veritate revelante, ut cognita cognitione naturali, sed essentialiter fundatur in Prima Veritate revelante, ut cognita cognitione supernaturali. Quamvis Deus prima veritas infallibilis naturali rationis lumine innotescat, multo tamen perfectius et certius supernaturali fidei lumine innotescit. Licet igitur auctoritas et locutio divina obiectivam habeat infallibilitatem quoad se, etiam ut cognita cognitione naturali; haud tamen quoad modum movendi ad assensum fidei firmissimum. Modum hunc ab eo actu acquirit quo iudicatur existere; quare nisi iudicetur existere assensu fidei *firmissimo*, nequit intellectum movere ad firmissimum fidei assensum de obiecto materiali. Et sane illa auctoritas aliter et aliter movet in actu naturali et supernaturali, non praecise ratione *supernaturalitatis* actus, sed ratione *obiecti formalis*, quod idem non est in actu naturali et supernaturali. Cf. Suaresium, D. 6, sess. 7, n. 7. Hinc oportet quidem in actu fidei prius cognosci obiectum formale quam materiale, sed satis est prioritas naturae vel *rationis*. *Creditur ergo*: e. g. Trinitas divinitus revelata seu divina revelatio Trinitatis. In actu naturali est ratio, est naturalis evidentia, quae movet; in supernaturali fidei actu nonnisi divina Dei reve-

lantis auctoritas movet; unde est quod ille actus intrinsece gratiae auxilio indiget ut elicatur.

46. Positò quod, Prima Veritas revelans sit motivum fidei, ut ipso supernaturali fidei assensu affirmata; quaeritur nunc; utrum sit motivum fidei, ut credita in ipso fidei actu propter ipsam divinam revelationem, an debeat esse aliunde cognita, ut possit movere ad alia credenda, licet supernaturali lumine.

47. Porro in actu fidei, auctoritas et locutio divina *exercite* credi potest et debet.

48. Auctoritas et locutio divina dupliciter credi potest: 1^o. in actu *signato* et *explicite*; quando ipsamet divina auctoritas et locutio est obiectum materiale actus fidei; 2^o. in actu *exercito* et *implicite*, eodem assensu, quo creditur res alia revelata.

49. *Prob. 1^a. pars.* Deus revelans aliquam veritatem *exercite* suam auctoritatem et locutionem revelat. Ergo utraque *exercite* credi potest in illo actu fidei, quo revelata veritas creditur. — *Prob. ant.* Deus aliquid revelans intendit nos obligare ad illud credendum propter suam auctoritatem et locutionem. Atqui non posset hoc intendere nisi implicite et *exercite* suam ipsam auctoritatem et locutionem revelaret. Ergo. « Quicumque loquitur, immediate significat suam mentem et dicit scire talem rem; quare quotiescumque Deus loquitur, et revelat nobis aliquid immediate, revelat se scire talem veritatem, et mediate solum ac consequenter rem ipsam seu veritatem, quam dicit se scire ». Lugo D. 3, sess. 2, n. 27. Insuper, obiectum formale non indiget novo obiecto formali, ut attingatur, sed ut est ratio attingendi obiectum materiale, ita est consequenter ratio attingendi se, secus in infinitum procedendum esset. Ergo locutio et auctoritas divina, ut ratio est attingendi obiectum materiale in actu fidei, ita in eodem potest esse ratio seipsam attingendi. Atqui auctoritas nequit *formaliter* seipsa attingi *in actu fidei* nisi credatur. Ergo potest ipsa actu fidei credi.

50. *Prob. 2^a. pars superioris propositionis n. 47.* Assensus fidei certissimus est, et certior omni alio naturali assensu. Atqui suam certitudinem non desumit praecise a suo obiecto materiali sed a formali: nam materiali obiecto propter formale assentitur. Ergo in hoc formali obiecto reperienda est ratio sufficiens illius certitudinis. Atqui, si hoc formale obiectum non esset *simpliciter* Deus ipse Veritas Infallibilis, ut testans se esse veritatem infallibilem, sed quia obiectum uti quodlibet aliud naturale obiectum, ita proponitur ut videatur verum, iam non niteretur simpliciter auctoritate Dei ut testantis, sed auctoritate Dei testantis, *talis* manifestati ex motivis credibilitatis, et consequenter obiectum formale non contineret rationem sufficientem assensus certissimi, et certioris

omni alio naturali assensu. Ergo illa ratio sufficiens certissimi assensus est Deus ipse Veritas Infallibilis, ut testans se esse veritatem Infallibilem. Atqui Deus Ipse ut testans se esse veritatem Infallibilem nequit esse obiectum formale actus fidei, nisi *exercite* eodem actu creditur. Ergo.

51. « Certitudo, ait S. Th., importat firmitatem adhaesionis; et quantum ad hoc *fides est certior omni intellectu et scientia*, quia prima veritas, quae causat fidei assensum est fortior causa quam lumen rationis, quod causat assensum intellectus vel scientiae ». Quaest. Disp., q. 14 de Verit., a. 1 ad 7. Cf. etiam 2-2, q. 4, a. 8.

52. SS. et PP. actum fidei explicant per *credere Deo*; credere Deo est simpliciter credere divinam auctoritatem revelantem, tanquam rationem motivam assensus. SS. constanter divinum testimonium in medium profert. Ioann. c. 5, v. 31, 32, 37: *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum. Alius est, qui testimonium perhibet de me, et scio quia verum est testimonium eius. Et qui misit me Pater ipse testimonium perhibet de me.* Et 1 Ioann. c. 5, v. 9: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est.* Ideo summa illius testimonii veracitas commendatur, ut innotescat debitam esse illi omnem fidem propter ipsam eius excellentiam et intrinsecam infallibilitatem: si quia aliunde illud testimonium innotescit credendum esset, si nempe revelatio innotescit ex terminis vi motivorum credibilitatis, ad quid commendare excellentiam huius testimonii, ut moveat nos ad fidem? Certe tunc *plenum intellectus revelanti Deo obsequium* non esset. Conc. Vatic., cap. 3 de F., par. 1.

53. Neque valet obiicere, quod obiectum formale notius esse debet obiecto materiali. Obiectum formale debet esse notius quam materiale in assensu scientiae, quatenus debet per se menti apparere. In assensu fidei debet esse *intrinsece* notius, hoc sensu quod debeat *per seipsum affirmari*; non autem quatenus debeat innotescere *immediata evidentialia*. Licet autem mysterium seu obiectum materiale fidei seipsum non revelet, et consequenter cum non habeat in se motivum cur credatur, nequeat credi propter se; auctoritas tamen et locutio *exercite* seipsam revelans habet in se rationem credendi a se indistinctam, et consequenter *per se credibilis*, si sufficienter proponatur. Quando autem aliquid sufficienter proponitur ut dictum a Deo, eo ipso locutio illa sufficienter proponitur ut verbum Dei. *Extrinsece* autem notior est revelatio ipso revelato; nam motiva credibilitatis directe et immediate respiciunt existentiam revelationis, et hac mediante ipsam rem revelatam.

54. Neque item obiiciatur quod omnis as-

sensus intellectus necessario nititur evidētia rei aut intrinseca aut extrinseca. Etenim resp.: Distinguo assertum: quum intellectus determinatur ad assensum ab ipso obiecto, C. Cum determinatur ab imperio voluntatis, subdist. Si nullum sit sufficiens fundamentum illum assensum imperandi, C. Si sit sufficiens fundamentum, ut in re praesenti adest certe ex praevie cognita credibilitate subd.: si agatur de assensu mere naturali C., si de actu agatur entitative supernaturali, ut est fides, N.

55. Confirmatur exposita doctrina auctoritate Angelici Doctoris. Etenim Quaest. Disp., q. 14 de Verit., a. 8, ait: « Hoc fides non potest habere, quod virtus ponatur *ex ipsa rerum evidētia*; cum sit non apparentium. Oportet quod hoc habeat ex hoc quod *adhaereat alicui testimonio*, in quo infallibiliter veritas invenitur ». Hinc primo S. Th., repetit infallibilitatem fidei non a voluntatis impulsu, sed ab infallibili motivo, a divino testimonio. Praeterea excludit simpliciter *evidentiam* a fide. Nota etiam verba sequentia: « Unde neque hominis, neque Angeli testimonio assentire infallibiliter in veritatem duceret, *nisi quantum in eis loquentis Dei testimonium consideratur* ». Ergo non nisi *loquentis Dei testimonio* in fidei actu adhaeremus. « Ipsum testimonium veritatis primae se habet in fide ut principium in scientiis demonstrativis ». Atqui principiis in scientiis demonstrativis assentimur propter ipsa. Ergo et revelationi propter ipsam assentimur. Ad 16. « Quamvis divino testimonio sit de omnibus credendum; tamen divinum testimonium.... primo et principaliter est de se ipso, et consequenter de aliis ». Ergo ut aliis assentimur propter testimonium ita testimonio possumus assentiri propter ipsum, in ipso sistendo. Ad 2. « Dicendum, quod lumen quodammodo est obiectum visus, quodammodo non. In quantum enim lux non videtur nostris visibus nisi per hoc quod ad aliquod corpus terminatum per reflexionem vel alio modo coniungitur dicitur non esse per se visus obiectum, sed magis color, qui semper est in corpore terminato: in quantum autem nihil nisi per lucem videri potest, lux ipsum visibile esse dicitur; et sic veritas prima est per se fidei obiectum ». Ad 4. Ergo si per se est fidei obiectum, per se actu fidei creditur, adeoque ei intellectus naturali lumine ut per se notae non assentitur. 2-2, quaest. 1, a. 1. « Si consideremus formalem rationem obiecti (fidei) *nihil est aliud quam veritas prima* ». Ergo assensus fidei nequit *intrinsece* seu *creditive* resolvi ultimo in propositionem Ecclesiae, Parochi, Magistri. Ergo in ipsa divina auctoritates istendum. Prosequitur S. D.: « Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui (materiali obiecto) *nisi quia est a Deo revelatum*. Unde ipsi veritati divinae fides innititur tanquam medio ». Fides ergo *intrinsece* non

innititur in motivis credibilitatis; sed in prima veritate, et in prima veritate, quia a Deo revelata. In Ioann. 4. Ad illud Ioann. 4: « Iam non propter tuam loquelam credimus, ipsi audivimus » haec ait: « Quando homo sive per rationem naturalem, sive per testimonia legis et Prophetarum, sive per praedicationem Apostolorum vel aliorum *manuductus* credit, tunc potest dicere quod *propter nullum* illorum credit, nec propter rationem naturalem, nec propter testimonia legis, *nec propter praedicationem* Apostolorum, *sed propter ipsam Veritatem tantum* ». Ergo. Ad Rom. lect. 1, exponens illud Apostoli, *credidit Abraham Deo*, etc. ait: « Cum autem dicitur triplex esse actus fidei scilicet credere Deum, Deo, et in Deum, posuit hunc actum, qui est *credere Deo*, qui est proprius actus fidei, eius *speciem* demonstrans. Nam credere in Deum demonstrat ordinem fidei ad finem... Credere Deum demonstrat fidei materiam.... et ideo hic actus nondum attingit ad speciem fidei; *quia si aliquis credat Deum esse per aliquas rationes humanas et naturalia signa*, nondum dicitur fidem habere, *sed solum quando ex hac ratione credit*, quod est a Deo dictum; quod designatur per hoc quod dicitur credere Deo: et ex hoc fides specificatur ». Ergo supernaturali fidei actu non credimus Deo naturali lumine noto, non credimus eius testimonio per se noto ex terminis, vi motivorum credibilitatis.

56. Accedamus nunc ad *extrinsecam resolutionem actus fidei*. Actus fidei ex dictis *intrinsece* et ultimo resolvitur in primam veritatem revelantem, quae ratio unica et adaequata est credendi ea omnia, quae fide divina credimus. Resolutio haec *ad speciem* pertinet actus. Si vero agatur *de exercitio* actus, eius causa determinans cum non sit intrinseca obiecti evidētia, nonnisi extrinseca libera voluntas est, adeoque quoad exercitium actus in liberum voluntatis imperium resolvitur.

57. Ad omnem actum fidei, voluntatis imperium requiritur *immediatum* et *positivum*.

58. Ad omnem actum fidei, et non tantum ad primum fidei assensum, aut ad actus tantum elicitos antequam acquiratur habitus. *Voluntatis imperium*; requiritur ergo actualis voluntas, neque sufficit praeterita. Hoc imperium voluntatis appellari solet *pia affectio*; utpote quod, cum circa obiectum rectae rationi et fini ultimum consentaneum versetur, honestum, imo supernaturale est. Porro duplex est pia affectio credendi, una nempe per modum simplicis complacentiae indeliberatae et gratiae actualis, qua voluntas a Deo inclinatur ad imperandum actum fidei; altera per modum deliberati et efficacis imperii, quo voluntas intellectui libere et efficaciter imperat assensum fidei. Quaestio hic solum est de imperio voluntatis efficaci et deliberato, quo voluntas in-

intellectui libere imperat assensum fidei. *Immediatum*, non enim respicit tantum considerationem motivorum credibilitatis, sed ipsum fidei actum eliciendum ab intellectu postquam eidem iam sufficienter propositum sit obiectum fidei. Quare actus fidei est ab intellectu ut moto a voluntate, adeoque liber est. Liber autem est non solum quoad exercitium, verum etiam quoad determinationem seu speciem actus. Non solum ergo in potestate voluntatis est ut quis credat vel non credat (libertas quoad exercitium); verum etiam ut quis credat potius quam discredat (libertas quoad specificationem), saltem communiter; cum communiter obiectum fidei ita proponatur, ut possit quis assentire vel dissentire. Quare fides non determinatur ex evidentiali credibilitatis. *Positivum* non enim sufficit quod voluntas tantum permittat et non resistat.

59. *Prob. praecedens assertio n. 57.* Ad Rom. c. 1, v. 5: *Accepimus gratiam ad obediendum fidei.* Ad Rom. c. 10, v. 10: *Corde creditur ad iustitiam.* Act. c. 8, v. 37: *Si credis ex toto corde.* Atqui, 1°. *Obedientia* pertinet ad voluntatem; nomine *cordis* voluntas intelligitur. 2°. *Obedire fidei* non dicit tantum voluntatem non contradicentem, sed positivum eius actum involvit. Item *corde credere*; *credere ex toto corde* positivum actum involvit. 3°. Illa *obedientia* asseritur universim de fide itemque universim dicitur, *corde creditur.* Ergo ad omnem actum fidei requiritur illa voluntas. 4°. Illa voluntas actualis est; cum enim actu credimus, *corde credimus, obedimus fidei*, h. e. determinamur a voluntate ad credendum, voluntas autem praeterita, quae iam non est; nequit nos determinare ad credendum. 5°. Haec voluntas immediate respicit ipsam fidem; nam *obedimus fidei*, et *corde credimus.* Quare fides libera saltem quoad exercitium est; obedientia enim opus liberum est; et a voluntate fidem asseritur determinari. Verum libera etiam quoad specificationem est. Etenim posita eadem praedicatione Evangelii, quidam credunt, quidam discredunt, quae est indifferentia quoad specificationem. Marc. ult. c. *Praedicate Evangelium, qui crediderit salvus erit, qui vero non crediderit condemnabitur.* Illud enim « non credunt » significat positivum dissensum. Non sufficit ergo voluntas solum applicandi intellectum ad cogitandum de motivis, sed requiritur voluntas immediate credendi. Cf. praeterea Act. c. 17, v. 32–34.

60. Idem constat Conc. Araus. II, c. 5, Conc. Trid., s. 6, c. 6, Conc. Vat. c. 5, C. 3, par. *Licet autem* de F. Etenim 1°. pius credulitatis affectus, qui inest nobis per inspirationem Spiritus Sancti (Conc. Araus.) non est voluntas mere permissiva, sed positivus voluntatis actus. 2°. Libera dicitur fides post auditam praedicationem, et consequenter, penetrata

credibilitatis signa (Conc. Trid.); itemque simpliciter libera dicitur fides, neque argumentis humanae rationis necessario producta (Conc. Vat.). Est ergo voluntas immediate credendi: et consequenter fides libera est non tantum exercitio sed et specificatione. 3°. Assensus fidei Christianae liber dicitur generatim et universim (Conc. Vat.). Ergo ad omnem actum fidei requiritur ea voluntas, eaque actualis esse debet, neque sufficit praeterita, secus ille actus liber vere non esset, sicut neque quod fit in somno ex vi causae prius in vigilia applicatae est proprie liberum; quare si habitus vel prima voluntas posita sunt in statu peccati, actus fidei qui ex illa voluntate nunc fieret ab homine iusto non essent meritorii, quia nullum datur meritum sine voluntate libera hominis iusti.

61. Ambrosius in verba Pauli ad Rom. 4: *Ei autem qui operatur*, etc. ait: « Aut credere aut non credere voluntatis est; neque enim cogi potest ad id quod manifestum non est ». Origen. Hom. 2, in div. loca Script.: « A nullo aufertur possibilitas credendi; hoc enim arbitrio hominis et cooperatione gratiae est constitutum ». Ergo.

62. Confirmatur ex S. Th., 2–2, q. 1, a. 4, q. 2, a. 1 ad 3, a. 9, a. 10 ad 1, q. 4, a. 5, etc.

63. *Prob. ratione.* Intellectus non determinatur ad actum nisi aut ex vero evidenti, aut ex imperio voluntatis, cui substat ipse intellectus. Atqui in omni actu fidei, intellectus nequit determinari ad actum ex evidentiali obiecti, nam hoc obscurum est. Ergo remanet quod a voluntate determinetur. Satis ergo non est quod voluntas non contradicat, sed exigitur actus positivus, secus intellectus manebit indifferens ex vi motivorum, quae de se ipsum non determinant ad actum. Neque sufficit voluntas mediata, seu quod voluntas determinet ad consideranda credibilitatis motiva; quantamcumque enim evidentialiam habeant cognitiones praeviae, illae ad summum determinant intellectum ad assensum innixum illi evidentiali, et quoad firmitatem proportionatum, minime autem ad assensum, obscurum innixum soli revelationi divinae et firmiorem quam mereantur illa motiva. Ergo. Si vero assensus fidei liber esset dumtaxat quatenus homo se libere applicat ad cogitandum de motivis, quae cognita necessitent intellectum ad assensum, sic liber non esset nisi ad summum in causa, et haec libertas in ipsis assensibus scientiae reperiri potest.

64. Iam age actus fidei, ut actus libere imperatus a voluntate, nequit ab ea honeste imperari, nisi eidem voluntati et intellectui proponatur obiectiva honestas illius actus. Atqui honestas haec proponi non posset ab intellectu voluntati, nisi eidem intellectui, vi motivorum credibilitatis appareret evidens credibilitas re-

velationis. Ergo actus fidei *proxime* imperatur a voluntate propter intrinsecam eius honestatem, *remote* propter motiva credibilitatis. Atqui fides, *extrinsece* sumpta, resolvitur in ea motiva propter quae imperatur a voluntate. Ergo eadem *proxime* et *affective* resolvitur in intrinsecam honestatem actus, *remote* et *dispositive* in signa credibilitatis.

65. Verum cum vi tum horum credibilitatis signorum, tum notarum, quibus Christi Ecclesia praedita est, Conc. Vat. cap. 3 de F., fiat, ut haec veluti signum levatum in nationes ad se invitet, qui nondum crediderunt; et filios suos certiores faciat, firmissimo niti fundamento fidem, quam profitentur et quam sub Ecclesiae magisterio susceperunt, potest quidem et debet fides in auctoritatem Ecclesiae *directive* resolvi, licet neque *ultimo* neque *ex natura rei*.

66. *Prob. 1^{um}. assertum.* Nam Ecclesia praedita est potestate magisterii *authentica*. Ergo credendum est quidquid ipsa proponit credendum. *Prob. 2^{um}.* Nam ipsum magisterium authenticum Ecclesiae non propter seipsum, sed propter Dei auctoritatem et testimonium creditur. *Prob. 3^{um}.* Nam privata revelatio sufficit ad fidem. Ergo.

67. Ecclesia, ut pollens auctoritate divina nequit esse id in quod ultimo resolvitur fides *secundum se*: sed proxima et sufficiens regula est fidei *quoad nos* sufficienter propositae. Cum Ecclesia ex speciali assistentia Spiritus Sancti tantum *iudicet* de vero sensu et interpretatione revelationis *acceptae*, eamque tantum *proponat*, sequitur quod locutio Ecclesiae non est proprie loquendo locutio Dei sed locutionis Dei propositio. Quare non credimus intrinsece et *formaliter*, quia Ecclesia *proponit* eam veritatem; sed, supposita Ecclesiae proportionem, credimus propter Dei revelantis auctoritatem, quae iam nobis sufficienter constat. — Propositio Ecclesiae sensu minus proprio et stricto dici potest locutio Dei, non ut proprie *loquentis* per eam propositionem, sed ut *assistantis* et *dirigentis* Ecclesiam in ea propositione divinae locutionis. Ea *Ecclesiae propositio* dici etiam potest Dei locutio *terminative* seu *obiective* non *subiective*.

68. Deus loquitur etiam mirabilibus operibus, sed non propria et stricte dicta locutione; secus naturalibus quoque operibus Deus propria et stricte dicta locutione loqueretur. Loquitur igitur quatenus illis operibus suam lo-

cutionem *credibilem* facit. — Intellectus bis divinam revelationem apprehendit. Eam primo apprehendit et cognoscit praevis ad assensum fidei, tanquam credibilem vi motivorum credibilitatis. Eandem secundo apprehendit et affirmat in ipso actu fidei, tanquam exercite creditam propter ipsum divinum testimonium: hoc autem non magis repugnat, ac relate ad sensus quod lumen, sonus, etc., propter seipsum, et non propter aliud lumen vel sonum percipiatur, et relate ad intellectum, in ordine naturali, quod ratio immediatae evidentiae in cognitione aliqua evidenti propter seipsam, non propter aliam evidentiam affirmetur.

69. Licet intellectus non possit assentiri huic propositioni: astra sunt paria, quae nullo pacto innoscitur intellectui; optime tamen potest assentiri veritati revelatae propter divinam auctoritatem et locutionem, et ipsam creditam: 1°. quia hic assensus non est elicitus, sed imperatus; 2°. quia huic assensui iam praevis praecedit iudicium de evidenti rei credibilitate; 3°. quia intellectus non solis naturae viribus, sed viribus gratiae adiuvantibus illum assensum elicit. Quare iterum obiicienti quod intellectus nequit assentiri veritati immediate propter ipsam, nisi per se innoscatur menti, respondetur distinguendo: Si sit actus simpliciter elicitus et determinatus ab ipso obiecto, C. Si sit actus imperatus et determinatus a voluntate, Subd.: si voluntati supponatur evidentia affirmabilitatis et credibilitatis, et intellectus adiuvetur gratia, N. Secus, Trans.

70. Ex dictis:

Fides resolvitur	intrinsece et creditive	{ in divinam auctoritatem et revelationem <i>exercite</i> revelatam et <i>exercite</i> creditam in ipso actu fidei.
	extrinsece	{ <i>dispositive</i> in motiva credibilitatis. <i>directive</i> sed non necessario in auctoritatem Ecclesiae. <i>affective</i> in honestatem obiectivam actus. <i>determinative</i> in imperium voluntatis. <i>effective</i> in lumen habituale et actuale fidei.

FIDEI PROFESSIO

1. — Decretum circa Fidei Professionem.

Quod a priscis Ecclesiae temporibus semper fuit in more, ut christifidelibus certa proponeretur ac determinata formula, qua fidem pro-

fiterentur, atque invalescentes cuiusque aetatis haereses solemniter detestarentur, idipsum, sacrosancta Tridentina Synodo feliciter absoluta, sapienter praestitit Summus Pontifex Pius IV, qui Tridentinorum Patrum decreta incunctanter

exequi properans, edita idibus Novembris 1564 Const. *Iniunctum Nobis*, formam concinnavit professionis fidei recitandam ab iis, qui cathedralibus et superioribus Ecclesiis praeficiendi forent, quive illarum dignitates, canonicatus, aliaque beneficia ecclesiastica quaecumque curam animarum habentia essent consecuturi, et ab omnibus aliis, ad quos ex decretis ipsius Concilii spectat: nec non ab iis quos de monasteriis, conventibus, domibus, et aliis quibuscumque locis regularium quorumcumque ordinum, etiam militarium, quocumque nomine vel titulo provideri contingeret. Quod et alia Constitutione edita eodem die et anno incipien. *In sacrosancta* salubriter praeterea extendit ad omnes doctores, magistros, regentes, vel alios cuiuscumque artis et facultatis professores, sive clericos sive laicos, vel cuiusvis ordinis regularis, quibuslibet in locis publice vel privatim quoquomodo profitentes, seu lectiones aliquas habentes, vel exercentes, ac tandem ad ipsos huiusmodi gradibus decorandos.

Iam vero, cum postmodum coadunatum fuerit sacrosanctum Concilium Vaticanum, et ante eius suspensionem per Literas Apostolicas *Postquam Dei munere* diei 20 Oct. 1870 indictam, binae ab eodem solemniter promulgatae sint dogmaticae Constitutiones, prima scilicet de Fide Catholica, quae incipit *Dei Filius*, et altera de Ecclesia Christi, quae incipit *Pastor Aeternus*, non solum opportunum, sed etiam necessarium est, ut in fidei professione dogmaticis quoque praememorati Vaticani Concilii definitionibus, prout corde, ita et ore publica solemnisque fieri deberet adhaesio. Quapropter SS^{mus} D. N. Pius Papa IX, exquisito ea desuper re voto specialis Congregationis E^morum S. R. E. Patrum Cardinalium, statuit, praecepit ac mandavit, ceu per praesens decretum praecipit ac mandat, ut in praecitata Piana formula professionis fidei, post verba *praecipue a sacrosancta Tridentina Synodo*, dicatur *et ab oecumenico Concilio Vaticano tradita, definita ac declarata, praesertim de Romani Pontificis Primatu et infallibili magisterio*, utque in posterum fidei professio ab omnibus, qui eam emittere tenentur, sic et non aliter emittatur, sub comminationibus ac poenis a Concilio Tridentino et a supradictis Constitutionibus s. m. Pii IV statutis. Id igitur ubique, et ab omnibus, ad quos spectat, diligenter ac fideliter observetur, non obstantibus etc.

Datum Romae e Secretaria S. Congregationis Concilii die 20 Ian. 1877.

2. — *Professio orthodoxae Fidei iuxta formam a Summis Pontificibus Pio IV et Pio IX praescriptam.*

Confer Collectaneam S. C. de P. F. n. 1670 nota (1).

3. — *Decretum quoad Professionem Fidei Graecorum et Orientalium.*

Romani Pontifices pro commisso sibi divinitus munere pascendi gubernandique universam Ecclesiam, nihil antiquius habuerunt quam publicam orthodoxae fidei professionem praescribere iis qui christiano censeri nomine, et Apostolicae Sedis communione cohonestari velent: qua quidem ratione tam fidei integritati quam ecclesiasticae unitati consultum iri iudicarunt. Ex quo factum est, ut dum vetustis novae accederent haereses, et perniciose vulgarentur opinionum commenta, certae aptaeque temporum, locorum et personarum adiunctis proponerentur formulae Apostolica auctoritate munitae, quibus intemerata sanctorum Patrum fides sarta tectaue servaretur, et veri Ecclesiae filii a profanis novitatum fautoribus facile cernerentur. Cum vero eam ob causam nuper ab oecumenica synodo Vaticana promulgatae fuerint dogmaticae constitutiones, altera de Fide catholica, quae incipit *Dei Filius*, altera de Ecclesia Christi, quae incipit *Pastor Aeternus*, non modo congruum sed etiam necessarium visum est, ut in Fidei professionibus, tum pro Graecis tum pro Orientalibus praescriptis auctoritate Summorum Pontificum fel. rec. Gregorii XIII et Urbani VIII, mentio opportuna debitis locis insereretur decretorum praememorati Vaticani Concilii ad catholicam fidem, quae una eademque semper ubique esse debet, pertinentium.

Quapropter SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII, de consilio E^morum PP. Card. huius S. C. mandavit ut praefatae formulae *Gregorii XIII* pro Graecis post verba: « Cetera item omnia a sacris canonibus et oecumenicis Conciliis, ac praecipue a sacrosancta Tridentina Synodo » adderetur comma istud: « *et ab oecumenico Concilio Vaticano tradita, definita ac declarata, praesertim de Romani Pontificis primatu, et infallibili magisterio* indubitanter recipio etc. ». In formula autem *Urbani VIII* pro Orientalibus, post definitiones Concilii Tridentini interponi iussit sequentem paragraphum: « *Item veneror et suscipio oecumenicam synodum Vaticanam: atque omnia ab eadem tradita, definita et declarata, praesertim de Romani Pontificis primatu ac de eius infallibili magisterio firmissime amplector et profiteor* ». Decrevit quoque Sanctitas Sua, ut in posterum fidei professio ab omnibus sive Graecis sive Orientalibus, qui eam emittere tenentur, sic et non aliter emittatur sub comminationibus ac poenis sacrorum canonum sanctione statutis.

Super quibus omnibus hoc S. Congregationis decretum edi, et ab omnibus et singulis ad quos pertinet, inviolate servari praecepit, contrariis quibuscumque minime obstantibus. — S. C. de P. F. 16 Iul. 1878.

4. — *Professio catholicae fidei pro Graecis iuxta formulam a Summo Pont. Greg. XIII praescriptam.*

Confer Collectaneam S. C. de P. F. n. 1671 nota (1) I.

5. — *Professio catholicae fidei pro Orientalibus iuxta formulam a Summo Pont. Urbano VIII praescriptam.*

Confer Collectaneam S. C. de P. F. n. 1671 nota (1) II.

6. — *Abiuratio seu professio fidei pro haereticis neo-conversis.*

Confer Collectaneam S. C. de P. F. n. 1679, et hic verbum *Baptisma* n. 15.

7. — *De fidei professione emittenda a Bulgaris ad fidem conversis.*

1. An schismatici idiotae et ignorantes, facta fidei professione, absolvi debeant simpliciter aut sub conditione.

2. Qua formulâ indulgeri debeat absolutio haec.

3. Qua linguâ eadem absolutio dari debeat a sacerdotibus Bulgaris.

4. An illi Bulgari schismatici, qui, quin emiserint fidei professionem, et quin a censuris fuerint absoluti, iam ad Sacramenta admissi fuerunt, facere debeant fidei professionem, et absolutionem recipere antequam iterum admittantur ad excipienda sacramenta.

5. An probanda sit professio fidei, concinnata ab Episcopo Chiensi.

R. Ad 1. In hypothesi de schismaticis orientalibus sive bulgaris sive aliis etiam idiotis reconciliandis ab ecclesia occidentali, absolutionem eisdem impertiendam modo absoluto iuxta formulam absolutionis S. Officii. In hypothesi vero de praedictis orientalibus reconciliandis iuxta liturgiam orientalem, supplicandum Sanctissimo D. N. ut pro nunc nihil innovetur, atque ut valeat absolutio a censuris implicite et indirecte data, quae subintelligi debeat in ipso ritu reconciliationis.

Ad 2. In casu bulgarorum vel aliorum slavorum, qui reconciliantur a S. C. S. Officii vel ab aliquo ritus latini specialiter deputato, ritum peragendum, atque absolutionem impertiendam iuxta eam formulam, quae adhiberi solet ab eadem S. C. S. O., vel iuxta formulam a Pontificali Romano praescriptam pro haereticis et schismaticis reconciliandis.

Ad 3. Provisum in 1.

Ad 4. Bulgaros, de quibus in casu, iam in communionem Ecclesiae receptos non esse cogendos ad fidei professionem, neque subiiciendos ritui reconciliationis antequam iterum ad Sacramentorum perceptionem admittantur.

Ad 5. Tradendum esse symbolum Constantinopolitanum pure et simpliciter, prout legitur in formula professionis fidei Urbani VIII, nonnullis additis iuxta mentem, ut infra, idque pro rudibus et idiotis dumtaxat, firmis formulis Gregorii XIII et Urbani VIII pro doctis et instructis personis. — S. C. S. O. 13 Ian. 1869.

8. — *Dubia quoad admissionem ad professionem fidei filiorum, qui parentes haereticos habent.*

1. An tuto admitti possit ad fidei catholicae professionem puella decem annorum in monasterio degens, eiusdem patre haeretico invito.

2. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae in monasterio degentes, quarum parentes haeretici consentientes sint, imo spondeant se easdem in matrimonium daturus catholicis viris, quamvis quoad se ipsos declarent haereticos se esse, et tales permanere velle.

3. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae (ut in praecedenti), quamvis ipsi (parentes) catholici non sint, sed indifferentes, hoc est increduli.

4. An sine mora admittendae sint ad fidei catholicae professionem et Sacramentorum susceptionem puellae in praesenti bene dispositae; vel earum admissio differenda erit usque ad matrimonium cum catholico viro, propter timorem perversionis?

5. Si differenda: an admittendae sint in monasterio ut edoceantur catholicam fidem, vel expectandum usque ad tempus matrimonii cum catholico viro?

R. Ad 1. Curet prius Vicarius Ap. totis viribus consensum patris puellae obtinere: si consensus non obtineatur, perpendat serio incommoda quae ex talis puellae admissione in Ecclesiam provenire praevideantur tum quoad periculum proximum perversionis eiusdem puellae, tum quoad grave damnum scholae ac missionis catholicae; et quatenus nulla, aut spernenda incommoda praevideantur, eandem admittat sine mora: quatenus vero gravia praevideantur incommoda futura, eiusdem admissionem ad formalem et publicam professionem fidei catholicae differat, nisi periculum mortis immineat; et interim curet eam hortari ut in bono proposito perseveret, atque Deum precetur ut obstacula omnia auferre dignetur; simulque curet ut ipsa in monasterio manere pergat, et tali modo suam educationem catholicam compleat et perficiat.

Ad 2. et 3. Affirmative; et curent ut parentes stent promissis. Et quoad 1., 2. et 3. cum mente; mens est ut fiant opportuna inquisitiones super valore baptismatis puellarum: et quatenus his peractis, probabile dubium supersit de validitate huius baptismatis, puellae secreto baptizentur sub conditione.

Ad 4. Negative, nisi fundata affulgeat spes catholicae earum educationis.

Ad 5. Provisum per responsiones ad 1., 2. et 3.; et si ultiores difficultates exurgant, R. P. D. Vicarius Ap. recurat in singulis casibus. — S. C. S. O. 21 Iul. 1880.

9. — *Professio fidei a beneficiatis et coram Ordinario emittenda.*

1. An praeter canonicos, dignitates et curatos inamovibili, ut dicunt, titulo provisos, parochi etiam amovibiles seu succursalistae ad professionem fidei iuxta praescriptionem S. Concilii Tridentini teneantur? 2. Et quatenus affirmative circa succursalistas, an possint professionem facere coram simplici deputato ab Epi-

scopo? 3. An praedicta professio toties renovari debeat, quoties illi omnes, de quibus supra, ad aliud beneficium transferuntur?

R. ... iuxta Conc. Trid., sess. 24, c. 2 de Ref., ac resolutiones... in similibus editas, ad 1^{um}. affirmative; ad 2^{um}. negative; ad 3^{um}. affirmative. — S. C. C. 15 Dec. 1866.

An de iure communi possit Episcopus subdelegare omnes sacerdotes suae dioecesis, ut possint dare investituram, seu mittere presbyteros institutos in possessionem beneficii, et professionem orthodoxae fidei audiant?

R. Ordinarium quoad immissionem in possessionem posse delegare; quo vero ad fidei professionem excipiendam non posse. — S. C. EE. et RR. 14 Apr. 1890.

S. FRANCISCUS ASSISIENSIS ET FRANCISCALES

1. — *De Sancto Francisco Assisiensi et de Tertio Franciscalium Ordine propagando.*

Auspicato concessum est populo christiano duorum virorum memoriam brevi temporis intervallo recolere, qui ad sempiterna sanctitatis praemia in caelum evocati, praeclaram alumnorum copiam, tamquam virtutum suarum perpetuo nascentem propaginem, in terris reliquerunt. Siquidem post saecularia sollemnia ob memoriam Benedicti, monachorum in Occidente patris legiferi, proxima est occasio non dispar habendorum publice honorum Francisco Assisiensi, septimo post quam natus est exeunte saeculo. Quod sane contingere benigno quodam divinae providentiae consilio, non immerito arbitramur. Nam oblato ad celebrandum tantorum patrum natali die, homines admonere Deus velle videtur, ut summa illorum merita recordentur, simulque intelligant, conditos ab iis virorum religiosorum ordines tam indigne violari minime debuisse, in iis praesertim civitatibus, quibus incrementa humanitatis et gloriae labore, ingenio, sedulitate pepererunt. Ista quidem sollemnia confidimus haud vacua fructu futura populo christiano, qui non sine causa sodales religiosos amicorum loco semper habere consuevit: proptereaque sicut Benedicti nomen magna pietate gratoque animo honoravit, ita nunc Francisci memoriam festo cultu et multiplici significatione voluntatis est certatim renovaturus. Atque istud pietatis reverentiaeque honestum certamen non regione circumscribitur, in qua vir sanctissimus editus est in lucem, nec finitimis a praesentia eius nobilitatis spatiis: sed late est ad cunctas terrarum oras, quacumque Francisci aut nomen percrebuit, aut instituta vigent, propagatum.

Hunc animorum in re optima ardorem Nos certe sic probamus, ut nemo magis; praesertim quia Franciscum Assisiensem admirari praecipuaque religione colere ab adolescentia assuevimus, et in familiam Franciscanam adscitos esse gloriamur, et Sacra Alverniae iuga libentes atque alacres, pietatis caussa, non semel ascendimus: quo loco tanti viri imago, ubicumque poneremus vestigium, obiciebatur animo, mentemque tacita cogitatione suspensam memor illa solitudo tenebat. Sed quantumvis sit istud studium laudabile, tamen nequaquam in isto omnia. Ita enim de honoribus, qui beato Francisco properantur, statuendum, tunc maxime futuros ei, cui deferuntur, gratos si fuerint iis ipsis, qui deferant, fructuosi. In hoc autem positus est fructus solidus minimeque caducus, ut cuius excellentem virtutem homines admirantur, similitudinem eius aliquam adripiant, fierique studeant ipsius imitatione meliores. Quod, opitulante Deo, si studiose effecerint, profecto quaesita erit praesentium malorum opportuna et valde efficax medicina. Vos itaque volumus, Venerabiles Fratres, per has Litteras, alloqui, non modo pietatem erga Franciscum Nostram publice testaturi, verum etiam vestram excitaturi caritatem, ut in hominum salute eo, quo diximus, curanda remedio Nobiscum pariter elaboretis.

Liberator generis humani Iesus Christus fons est perennis, atque perpetuus omnium bonorum quae ab infinita Dei benignitate ad nos proficiscuntur, ita plane ut qui semel mundum servavit idem sit in omnes saeculorum aetates servaturus: *Nec enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*¹. Si quando igitur naturae vitio aut hominum culpa contingat, ut in deterio-

¹ Act. IV, 12.

rem partem delabatur genus humanum, et singulari quadam ope indigere ad evadendum videatur, omnino recipere se ad Iesum Christum necesse est, atque istud putare maximum certissimumque perfugium. Divina enim illius virtus tam magna est tantumque pollet, ut omnium in ea vel periculorum depulsio, vel malorum posita sanatio sit. Futura est autem certa sanatio, si modo ad professionem christianae sapientiae, et ad evangelica vivendi praecepta genus humanum reducat. Iis autem, quae diximus, forte insidentibus, malis, simul ac solatii venit divinitus provisa maturitas, fere iubet Deus, continuo virum aliquem in terris existere non unum de multis sed summum et singularem, quem restituendae salutis publicae praeficiat muneri. Atqui istud plane usuveniebat sub exitum saeculi duodecimi aliquantoque serius; fuit autem eius maximi operis perfectior Franciscus.

Satis illa nota aetas cum sua indole virtutum ac vitiorum. Insita altius in animis vigeat fides catholica: pulcrumque erat complures pietatis fervore incensos in Palaestinam transmittere qui vincere aut emori destinavissent. Sed tamen valde populares mores licentia mutaverat: nihilque erat tam hominibus necessarium, quam ut christianos spiritus revocarent. Iamvero christianae virtutis caput est generosa animi affectio, rerum arduarum ac difficultatum patiens: cuius forma quaedam in cruce adumbratur, quam qui Christum sequi malunt, onusto ferant humero necesse est. Illius autem partes affectionis sunt, abstinenterum mortalium animum gerere: sibimet acriter imperare: casus adversos facile moderateque ferre. Denique caritas in Deum, in proximos una omnium est domina et regina virtutum; cuius tanta vis est, ut molestias, quae officium comitantur, omnes abstergeat, laboresque quantumvis magnos non tolerabiles solum efficiat, verum etiam iucundos.

Harum virtutum saeculo duodecimo magna apparebat inopia, cum nimis multi, penitus mancipati rebus humanis, aut appetentia honorum ac divitiarum insanirent, aut per luxum et libidines aetatem agerent. Plurimum valebant pauci; quorum opes fere in oppressionem miserae et contemptae multitudinis evaserant: atque huiusmodi vitiorum maculas ne ii quidem effugerant, qui disciplinae ceteris esse ex instituto debuissent. Et restincta passim caritate, variae quotidianaeque pestes consecutae erant, invidere, aemulari, odisse, distractis adeo infestisque animis, ut ad minimam quamque causam et civitates finitimae sese invicem praeliando conficerent, et cives cum civibus ferro inhumane decernerent.

In id saeculum Francisci cecidit aetas. Qui tamen mira constantia, simplicitate pari aggressus est dictis et factis genuinam christianae perfectionis imaginem senescenti mundo ad spectandum proponere. Reapse, quemadmodum Dominicus Gusmanus pater integritatem caelestium doctrinarum per eadem tempora tuebatur, pravosque haeticorum errores luce christianae sapientiae depellebat, ita Franciscus ad grandia ducente Deo, illud impetravit ut ad virtutem excitaret christianos homines et diu multumque devios ad imitationem Christi traderet. Non certe fortuito factum est, ut ad aures acciderent adolescentis illae ex Evangelio sententiae: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*¹. Et, *Si vis perfectus esse, vade vende quae habes et da pauperibus.... et veni, sequere me*². Quae tamquam sibi nominatim dicta interpretatus, continuo abdicat se rebus omnibus, vestimenta mutat; pauperitatem sibi sociam et comitem constituit in omni vita futuram: et maxima illa virtutum praecepta, quae celso erectoque animo amplexus erat, Ordinis sui velut fundamenta fore discernit. Ex eo tempore, inter tantam saeculi mollitiam fastidiumque delicatissimum, ille horrido cultu atque aspero incedere: victum ostiatim quaerere: et quae acerbissima putantur, insanae plebis ludibria non tam perferre, quam vorare alacritate mirabili. Videlicet stultitiam Crucis Christi adsumpserat et probarat, uti absolutam sapientiam; cumque in eius augusta mysteria intelligendo penetravisset, vidit iudicavitque nusquam posse gloriam suam melius collocari. Una cum amore Crucis, pervasit Francisci pectus caritas vehemens, quae impulit hominem, ut propagandum nomen christianum animose susciperet, ob eamque causam obviam sese vel manifesto capitis periculo ultro offerret. Hac ille caritate homines complectebatur universos: multo tamen cariores habuit egenos et sordidos, ita prorsus ut quos ceteri refugere aut superbius fastidire consuevissent, iis potissimum ille delectari videretur. Qua ratione egregie de ea germanitate meruit, qua restituta perfecta ex toto hominum genere unam velut familiam Christus Dominus conflavit, in potestate unius omnium parentis Dei constitutam.

Tot igitur virtutum praesidio atque hac praesertim asperitate vitae, studuit vir innocentissimus formam Iesu Christi, quoad poterat, in se ipse transferre. Sed divinae providentiae numen in hoc etiam eluxisse videtur, quod rerum externarum singulares quasdam cum divino Redemptore similitudines assecutus est.

¹ Matth. X, 9-10.

² Matth. XIX, 21.

Sic, ad exemplar Iesu, Francisco contigit, ut in lucem susciperetur in stabulo, ac tale stratum haberet puer infans, quale olim ipse Christus tectam stramentis terram. Quo tempore, ut fertur, leves per sublime Angelorum chori, et mulcentes aera concentus similitudinem compleverunt. Item lectos quosdam, uti Christus Apostolos, sibi discipulos adiunxit, quos peragraré terras iuberet, christianae pacis ac sempiternae salutis nuntios. Pauperrimus, contumeliose illus, repudiatus a suis, vel in hoc speciem Iesu Christi retulit, quod nec tantulum voluit habere proprium, quo caput reclinaret. Postrema similitudinis nota accessit, cum in Alverni montis vertice, velut in Calvario suo, novo ad illam aetatem exemplo, sacris stigmatibus corpori eius divinitus impressis, prope-modum actus est in Crucem. Rem hoc loco commemoramus non minus miraculo nobilem, quam saeculorum praedicatione illustrem. Cum enim esset olim in cruciatuum Christi vehementi cogitatione defixus, eorumque vim acerbissimam ad se traduceret, et tamquam sitiens hauriret, delapsus e caelo repente Angelus se ostendit: unde arcana quaedam virtus cum subito emicuisset, palmas pedesque quasi transfixos clavis, itemque velut acuta cuspe vulneratum latus Franciscus sensit. Quo facto, ingentem caritatis ardorem concepit animo: corpore vivam expressamque vulnerum Iesu Christi in reliquum tempus imaginem gessit.

Ista rerum miracula, angelico potius quam humano celebranda praeconio, satis demonstrant quantus ille vir, quamque dignus fuerit, quem aequalibus suis ad mores christianos revocandis Deus destinaret. Profecto ad Damiani aedem exaudita Francisco est maior humana vox, *I, labantem tuere domum meam*. Neque minus admirationis habet oblata divinitus Innocentio III species, cum sibi videre visus est Basilicae Lateranensis inclinata moenia humeris suis Franciscum sustententem. Quorum vis ratioque portentorum perspicua est: nimirum significabatur, christianae reipublicae non leve per ea tempora praesidium et columen Franciscum futurum. Revera nihil cunctatus est quin accingeretur. Duodeni illi, qui se in eius disciplinam primi contulerant, exigui instar seminis extiterunt, quod secundo Dei numine, auspiciisque Pontificis maximi, celeriter visum est in uberrimam segetem adolescere. Eis igitur ad Christi exempla sancte institutis varias Italiae Europaeque regiones, Evangelii caussa, describit: dato certis inter eos negotio, ut in Africam usque traiciant. Nec mora: inopes, indocti, rudes, committunt tamen populo sese: in triviis plateisque, nullo loci apparatu nec pompa verborum, ad contemptum rerum humanarum, cogitationemque futuri saeculi homines adhortari incipiunt. Mirum tam ineptis, ut videbantur, operariis quantus respondit ope-

rae fructus. Ad eos enim confluere catervatim cupida audiendi multitudo: tum dolenter admissa deflere, oblivisci iniuriarum, compositisque dissidiis ad pacis consilia redire. Incredibile dictu est, quanta inclinatione animorum ac prope impetu ad Franciscum turba rapere-tur. Assectabantur maximo concursu, quacumque ille ingrederetur: nec raro ex oppidis, ex urbibus frequentioribus universi promiscue cives homini erant supplices, ut se vellet in disciplinam rite accipere. Quamobrem caussa nata est viro sanctissimo, cur sodalitatem *Tertii Ordinis* institueret, quae omnem hominum conditionem, omnem aetatem, utrumque sexum reciperet, nec familiae rerumque domesticarum vincula abrumperet. Eam quippe prudenter temperavit non tam legibus propriis, quam ipsis legum evangelicarum partibus: quae sane nemini christiano graviore videantur. Videlicet praeceptis Dei Ecclesiaeque obtemperetur, absint factiones et rixae: nihil detrahatur de aliena re: nisi pro religione patriaque, ne arma sumantur: modestia in victu cultuque servetur: facessat luxur: periculosa chorearum artisque ludicrae lenocinia vitentur.

Facile est intelligere permagnas manare utilitates ex huiusmodi instituto debuisse cum salutari per se, tum ad eam tempestatem mirabiliter opportuno. Quam opportunitatem et satis indicant coalitae eiusdem generis ex Dominicana familia aliisque ordinibus sodalitates, et eventus ipse confirmat. Sane illi Franciscalia non aliena esse a dignitate sua duxerunt. Sodales Tertii Ordinis animum suum in tuenda religione catholica pium aequae ac fortem probavere: quarum virtutum si magnam ab improbis subierunt invidiam, ea tamen, quae honestissima est atque unice expetenda, sapientium et bonorum approbatione numquam caruerunt. Immo Gregorius ipse IX Decessor Noster fidem ipsorum ac fortitudinem publice gratulatus, minime dubitavit et auctoritate sua defendere, et *milites Christi, Machabaeos alteros*, honoris caussa, appellare. Neque carebat veritate laus. Magnum enim salutis publicae praesidium erat in illo hominum ordine: qui propositis sibi auctoris sui virtutibus et legibus, perficiebant, quoad facultas ferret, ut christianae honestatis decora in civitate reviviscent. Certe ipsorum opera exemplisque extinctae saepe aut delinitae sunt factionum partes: erepta ab efferatorum dextris arma: litium et iurgiorum caussae sublatae: parta inopiae et

solitudini solatia: castigata, fortunarum gurges et corruptelarum instrumentum, luxuria. Quare pax domestica et tranquillitas publica, integritas morum et mansuetudo, rei familiaris rectus usus et tutela, quae sunt optima humanitatis incolumitatisque firmamenta, ex Tertio Franciscali Ordine, tamquam ex stirpe quadam, gignuntur: eorumque bonorum conservationem magna ex parte Francisco debet Europa.

Plus tamen, quam ulla ex gentibus ceteris, Francisco debet Italia; quae sicut eius virtutibus princeps theatrum fuit, ita maxime beneficia sensit. Et sane quo tempore multa multi pro iniuria contenderent, ille afflicto et iacenti constanter porrexit dexteram: in summa egestate dives, numquam destitit alienam sublevare inopiam, immemor suae. Vagiit suaviter in eius ore patrius sermo recens: vim caritatis simul et poeticae expressit canticis, quae vulgus edisceret, quaeque admiratione visa sunt non indigna eruditae posteritatis. Ad Francisci cogitationem, aura quaedam afflatusque humano augustior ingenia nostrorum concitavit, ita quidem ut in eius rebus gestis pingendis, fingendis, caelândis, summorum artificum industria certarit. Nactus est in Francisco Alighierius, quod grandiloquo pariter mollissimoque caneret versu: Cimabue et Giotto, quod Parrhasiis luminibus ad immortalitatem illustrarent: clari artifices aedificandi, quod magnificis operibus perficerent, vel ad sepulchrum hominis pauperuli, vel ad aedem Mariae Angelorum, tot tantorumque miraculorum testem. Ad haec autem templa homines undique commearae frequentes solent, veneraturi Assisiensem patrem pauperum, cui, ut se rebus humanis despoliaverat funditus, ita divinae bonitatis large copioseque dona affluerunt.

Igitur perspicuum est, in christianam civilemque rempublicam ab uno hoc homine vim beneficiorum influxisse. Sed quoniam ille eius spiritus, omnino excellenterque christianus, mirifice est ad omnia et loca et tempora accommodatus, nemo dubitaverit, quin Franciscalia instituta magnopere sint aetate hac nostra profutura. Eo vel magis, quod horum temporum ratio ad illorum rationem pluribus ex causis videtur accedere. Quemadmodum saeculo duodecimo, ita nunc non parum deferbuit divina caritas: nec levis est officiorum christianorum, partim ignorance, partim negligentia, perturbatio. Simili animorum cursu similibusque studiis, in aucupandis vitae commodis, in consecrandis avidae voluptatibus plerique aetatem consumunt. Diffuentes luxuria, sua profundunt, aliena appetunt: fraternitatis humanae nomen extollentes, plura tamen fraterne dicunt quam faciunt: feruntur enim amore sui, et illa erga tenuiores atque inopes genuina caritas quotidie minuitur. Per eam aetatem multiplex Albigenis error, concitandis adversus Ecclesiae po-

testatem turbis, una simul civitatem perturbat, et ad quoddam *Socialismi* genus munierat iter. Hodieque similiter *Naturalismi* fautores propagatoresque creverunt; qui subesse Ecclesiae oportere pertinaciter negant, et longius, quo consentaneum est, gradatim procedentes ne civili quidem potestati parcunt: vim et seditiones in populo probant: agrariam rem tentant: proletariorum cupiditatibus blandiuntur: domestici publicique ordinis fundamenta debilitant.

In his igitur tot tantisque incommodis, probe intelligitis, Venerabiles Fratres, spem sublevationis non exiguam collocari in institutis Franciscalibus merito posse, si modo in pristinum statum restituantur. Iis enim florentibus, facile floreret et fides et pietas et omnis christiana laus: frangeretur exlex caducarum rerum appetitio, nec pertaederet, quod maximum atque odiosissimum plerisque putatur onus, domitas habere virtute cupiditates. Concordiae vere fraternae vinculis colligati diligerent homines inter se, egenisque et calamitosis, quippe imaginem Christi gerentibus, eam, quam par est, reverentiam adhiberent. Praeterea qui religione christiana penitus imbuti sunt, sentiunt iudicio certo, legitime imperantibus conscientia officii obtemperari, nullaque in re violari quemquam oportere: qua animi affectione nihil est efficacius ad extinguendam radicatus omnem in hoc genere vitiositatem, vim, iniurias, novarum rerum libidinem, invidiam inter varios civitatis ordines: in quibus omnibus initia simul atque arma *Socialismi* consistunt. Denique illud etiam, in quo prudentes rerum civilium tanto opere laborant, de locupletium et egenorum rationibus erit optime constitutum, hoc fixo et persuaso, non vacare dignitate paupertatem: divitem misericordem et munificum, pauperem sua sorte industriaque contentum esse oportere: cumque neuter sit ad haec commutabilia bona natus, alteri patientia, alteri liberalitate in caelum esse veniendum.

His de causis Nobis est diu et magnopere in votis, ut quantum quisque potest in imitationem Francisci Assisiensis se intendant. Idcirco sicut semper antea Tertio Franciscalium Ordini singularem curam adhibuimus, ita nunc summa Dei benignitate ad gerendum Pontificatum maximum vocati, cum inciderit ut id peropportune fieri possit, christianos homines hortamur, ut nomen dare sanctae huic Iesu Christi militiae ne recusent. Plurimi numerantur passim ex utroque sexu, qui Patris Seraphici vestigiis alacri animo iam ingrediuntur. Quorum laudamus tale studium vehementerque probamus, ita tamen ut illud augeri et ad plures propagari, Vobis praesertim adnitentibus, Venerabiles Fratres, velimus. Et caput est commendationis Nostrae, ut qui insignia *Poenitentiae* induerint, imaginem spectent sanctissimi auctoris sui, ad

eamque contendat: sine qua, quod inde expectaretur boni, nihil esset. Itaque date operam, ut *Tertium Ordinem* vulgo noscant atque ex veritate aestiment: provide, ut qui curam gerunt animarum, doceant sedulo qualis ille sit, quam facile unicuique pateat, quam magnis in animorum salutem privilegiis abundet, quantum utilitatis, privatim et publice pollicetur. In quo eo magis est elaborandum quod sodales Franciscuales ordinis primi et alterius gravi in praesens percussus plaga indigne laborant. Hi quidem utinam, parentis sui patrocinio defensi, celeriter ex tot fluctibus vegeti et florentes emergant! Utinam etiam christianae gentes ad disciplinam Tertii Ordinis confluant, ita alacres itaque frequentes, uti olim undique ad Franciscum ipsum sese certatim effundebant! Hoc autem maiore contentione poscimus et potiore iure ab Italis speramus, quos unius patriae necessitudo et uberius acceptorum beneficiorum copia propensiore iubet esse in Franciscum animo, et maiores eidem gratias habere. Ita sane septem post saeculis Italicae genti et omni christiano orbi contingeret, ut se a perturbatione revocatum ad tranquillitatem, ab exitio ad salutem, hominis Assisiensis beneficio sentiret. Id quidem communi prece, per hos dies maxime, ab ipso Francisco flagitemus: idem contendamus a Maria Virgine Matre Dei, quae famuli sui pietatem et fidem caelesti tutela donisque singularibus perpetuo remuneravit.

Interea caelestium munerum auspicem, et praecipuam Nostrae benevolentiae testem, Apostolicam benedictionem Vobis, Venerabiles Fratres, universoque Clero et populo singulis concedito, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die xvii Septembris an. MDCCCLXXXII, Pontificatus Nostri anno quinto.

LEO PP. XIII.

2. — *Constitutio de Lege Franciscalium Tertii Ordinis saecularis.*

Misericors Dei Filius, qui, suavi iugo et levi onere hominibus imposito, omnium vitae et saluti consuluit, Ecclesiam a se conditam non potestatis solum sed etiam misericordiae suae reliquit heredem, ut parta per ipsum beneficia ad omnes saeculorum aetates eodem semper charitatis tenore propagarentur. Propterea quemadmodum in iis, quae Iesus Christus in omni vita vel gessit vel praecepit, mitis illa sapientia et invictae magnitudo benignitatis eluxit, sic pariter in singulis christianae reipublicae institutis mira quaedam eminet indulgentia et lenitas, ut plane vel in ipsa re similitudi-

nem Dei, qui *charitas est*¹, gerere Ecclesia videatur. Illud est autem munus pietatis huius maternae maxime proprium, accommodare sapienter leges, quoad fieri potest, ad tempora, ad mores, et in praecipiendo exigendoque summa semper aequitate uti. Atque huiusmodi consuetudine charitatis simul et sapientiae efficitur, ut immutabilitatem doctrinae absolutam et sempiternam cum prudenti disciplinae varietate Ecclesia coniungat.

Hac Nos ratione animum et mentem Nostram in gerendo Pontificatu conformantes, officii Nostri ducimus eo, quo aequum est, iudicio aestimare naturam temporum, et omnia circumspicere, ne quem difficultas deterreat ab utilium exercitatione virtutum. Et nunc quidem perpendere ad hanc normam placuit sodalitatem Franciscalium Ordinis Tertii, qui *saecularis* dicitur, diligenterque statuere num leges eius modice temperari ob mutata tempora oporteret.

Praeclarum istud Francisci patris institutum vehementer pietati christianorum commendavimus per litteras Encyclicas *Auspicato*, quas die 17 Septembris anno superiore dedimus. Dedimus autem hac voluntate atque hoc unice proposito, ut quanto plures possent ad sanctitatis christianae laudem invitatione Nostra tempestive revocarentur. Origo quippe est maxima et malorum quae premunt, et periculorum quae metuuntur, neglecta christiana virtus: alteris vero mederi, atque altera deprecari non alia homines ratione possunt, quam maturando privatim et publice ad Iesum Christum reditu, *qui salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum*². Iamvero in curandis Iesu Christi praeceptis instituta Franciscalia tota sunt posita: neque enim quicquam spectavit aliud auctor sanctissimus, quam ut in iis, velut in quadam palaestra, diligentius vita christiana exerceretur. Profecto Ordines Franciscuales duo priores, magnarum virtutum informati disciplinis, perfectius quiddam diviniusque persequuntur: sed paucorum sunt, nempe eorum quibus Dei munere concessum est ad evangelicorum consiliorum sanctitatem singulari quadam alacritate contendere. Verum Tertius Ordo natus aptus est multitudini: et quantum possit ad mores iustos, integros, religiosos superiorum temporum monumenta et res ipsa declarat.

Auctori autem et adiutori bonorum consiliorum Deo acceptum referre debemus, quod illis cohortationibus Nostris clausae aures populi christiani non fuerunt. Imo vero plurimis ex locis perfertur excitata erga Franciscum Assiensem pietas, auctusque passim numerus sodalitatem Tertii Ordinis expetentium. Quapro-

¹ Ioann. IV, 16.

² Hebr. VII, 25.

pter velut incitamenta currentibus praebitori, illuc decrevimus cogitationem intendere, unde impediri aut retardari aliquatenus posse animorum salutaris iste cursus videbatur. Et primum quidem perspeximus, Regulam Tertii Ordinis quam Nicolaus IV Decessor Noster, probavit confirmavitque Constitutione Apostolica *Supra Montem* die 18 Aug. 1289, non omnino iis, quibus nunc vivitur, temporibus atque moribus respondere. Hinc cum expleri suscepta officia sine molestia et labore nimio non possint, pleraque legum capita condonare sodalium precibus hactenus necesse fuit: quod quidem sine disciplinae communis detrimento fieri non posse, facile intelligitur.

Deinde alia quoque in eadem sodalitate erat caussa, quae Nostras sibi curas vindicaret. Nimirum Romani Pontifices Decessores Nostri Tertium Ordinem iam inde a natali suo summa benevolentia complexi, Indulgentias complures et satis amplas in expiationem admissorum sodalibus concessere. Quarum ratio effecta est annorum decursu perplexior: atque illud in contentionem saepe veniebat, num de pontificali indulgentia certis in causis constaret, et quo tempore, quove genere eadem uti fas esset. Certe desiderata non est Apostolicae Sedis hac in re providentia: ac nominatim Benedictus XIV P. M. Const. *Ad Romanum Pontificem* die 15 Martii anno 1751 tollendas priores dubitationes curavit; non paucas tamen, ut fere fit, denuo attulit dies.

Quamobrem huiusmodi incommodorum cogitatione adducti, ex Sacro Consilio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis tuendis praeposito aliquot S. E. R. Cardinales destinavimus, qui leges Tertiariorum pristinas cum cura recognoscerent; item Indulgentias et privilegia omnia in commentarium relata examinarent: adhibitoque intelligenti iudicio, hac de re ad Nos referrent, quid retinendum quidve novandum pro temporum conditione censuissent. Transacto, uti imperatum erat, negotio, ii quidem Nobis auctores fuerunt, leges veteres flecti atque accommodari ad has recentes vivendi consuetudines oportere, cum quorumdam capitum immutatione nonnulla. De Indulgentiis vero, ne qui relinquatur haesitandi locus, prohibendique caussa periculi, ne quid non iure fiat, arbitrati sunt, Nos ad exemplum Benedicti XIV sapienter utiliterque facturos, si revocatis abrogatisque Indulgentiis omnibus, quae hactenus valuerant, alias quasdam ex integro eidem sodalitati decreverimus.

Ergo quod bonum felixque sit, Dei gloriam amplificet, et pietatis virtutumque ceterarum studia magis accendat, Nos his Litteris auctoritate Nostra Apostolica Legem Franciscalium Ordinis Tertii, qui *saecularis* dicitur, eo modo quo infra descripta est, novamus et sancimus. Quo tamen facto nihil demptum de ipsa Or-

dinis natura putetur; quam omnino volumus immutatam atque integram permanere. Praeterea poenarum remissionibus, seu Indulgentiis, privilegiisque, quae infra in indice recensentur, eosdem sodales uti posse volumus et iubemus, sublati penitus Indulgentiis privilegiisque universis, quae eidem sodalitati haec Apostolica Sedes quocumque vel tempore, vel nomine, vel forma ante hanc diem concesserat.

Lex Sodalium Franciscalium Tertii Ordinis qui Saecularis dicitur.

CAP. I.

De cooptatione, tirocinio, professione.

§ I. Ne quos cooptari liceat, nisi maiores quatuordecim annorum, eosque bene moratos, retinentes concordiae, atque in primis sanctitate professionis catholicae probatos, spectatoque erga Ecclesiam Romanam Sedemque Apostolicam obsequio.

§ II. Nuptae, nisi sciente et consentiente viro, ne cooptentur, extra quam si secus videatur faciendum, auctore sacerdote conscientiae ipsarum iudice.

§ III. Adlecti in sodalitatem *scapulare* parvum unaque cingulum de more gerant: ni gesserint, statis privilegiis iuribusque careant.

§ IV. Qui quaeve Tertium Ordinem inierint, unum ipsum annum tirocinio exigant: mox, Ordinem rite professi, servaturos sese iura Dei, obedientes Ecclesiae dicto futuros; si quid in iis, quae professi sunt, deliquerint, satis facturos singuli spondeant.

CAP. II.

De disciplina vivendi.

§ I. Sodales Tertii Ordinis in omni cultu habituque, sumptuosiore elegantia posthabita, teneant eam, quae singulos deceat, mediocritatis regulam.

§ II. Choreis ludisve scenicis procacioribus, item comissionibus perquam caute abstineant.

§ III. Pastu atque potu utantur frugaliter: neve ante vel accumbant vel assurgant de mensa, quam invocato pie grateque Deo.

§ IV. Ieiunium Mariae Virgini Immaculatae, item Francisco Patri, pridie sacra solemnia, singuli servant: admodum laudabiles, si qui praeterea vel ieiunium in sextas, vel abstinentiam carni in quartas quasque ferias servarint, disciplina veteri Tertiariorum.

§ V. Admissa rite expianto per menses singulos; item ad divinum epulum accedant per menses singulos.

§ VI. Tertiarios ex ordine Clericorum, quod Psalmis quotidie dant operam, nihil praeterea hoc nomine debere placet. Laici, qui nec canonicas, neu Mariales preces, vulgo *Officium*

parvum B. M. V., persolvunt, precationem Dominicam cum Salutatione Angelica et *Gloria Patri* adhibeant duodecies in dies singulos, excepto si per valitudinem non liceat.

§ VII. Quibus est testamenti factio, ii suo quisque tempore de re sua testentur.

§ VIII. In familiari vita studeant ceteros exemplo antecedere: pietatis artes, resque optimas provehere. Libros vel diaria, unde pernicies virtuti metuatur, domum suam inferri, ab iisque, qui in ipsorum potestate sint, legi ne sinant.

§ IX. Charitatem benevolam et inter se et ad alienos sedulo tueantur. Componendas, sicubi possunt, discordias curent.

§ X. Iusiurandum ne iurent unquam, nisi necessario. Turpia dictu, scurriles iocos fando fugiant. Excutiant sese vesperi, num tale quidquam temere fecerint: si fecerint, errorem poenitendo corrigant.

§ XI. Rei divinae, qui commode possunt, quotidie intersint. Ad coetus menstros, quos Praefectus indixerit, conveniant.

§ XII. Conferant in commune pro facultate quisque sua nonnihil, unde vel tenuiores e sodalium numero, praesertim affecta valetudine, sublevantur, vel divini cultus dignitati consulatur.

§ XIII. Ad sodalem aegrotantem Praefecti vel adeant ipsi, vel mittant, qui charitatis officia expleat. Idem, in morbo ancipiti, moneant suadeant, ut quae ad expiandum animum pertinent, aegrotus tempestive curet.

§ XIV. Ad exequias sodalis demortui sodales municipes hospitesve conveniant, simulque Mariales preces instituto Dominici Patris, id est *Rosarium*, tertiam partem ad caeleste demortui solatium adhibeant. Item sacerdotes inter rem divinam, laici, si poterunt, sumpta Eucharistia, pacem fratri defuncto sempiternam pii volentes adprecentur.

CAP. III.

De officiis, de visitatione, deque ipsa lege.

§ I. Officia, advocatis ad conventum sodalibus, deferantur. Eadem triennalia sunt. Oblata ne qui sine causa iusta recuset, neu oscitanter gerat.

§ II. Curator, qui *Visitor* audit, diligenter quaerat, satisne salvae leges. Eius rei ergo, sodalitorum sedes in singulos annos, eoque crebrius, si res postulaverit, pro potestate circumbeat, coetumque habeat, Praefectis sodalibusque universis adesse iussis. Si quem *Visitor* ad officium monendo iubendo revocarit, sive quid, salutaris poenae nomine, in quemquam decreverit, hic modeste accipiat, idemque luere ne abnuat.

§ III. *Visitatores* ex Primo Franciscalium Ordine, vel ex Ordine Tertio Regulari legantur,

quos Custodes seu *Guardiani*, si id rogati fuerint, designabunt. *Visitoris* munere laicis viris interdictum esto.

§ IV. Sodales nec obediens et noxii iterum et tertium admoneantur officii sui: ni pareant, excedere Ordine iubeantur.

§ V. In his legibus si qui forte quid deliquerint, hoc se nomine culpam suscepturos nullam sciant, exceptis iis quae iure divino Ecclesiaeque legibus alioqui praecipuntur.

§ VI. Si quae huius capita legis quemquam servare causa gravis et iusta prohibeat, eum ex ea parte lege solvi, eademve capita commutari prudenter liceat. Cuius rei Praefectis ordinariis Franciscalium et Primi Ordinis et Tertii, item *Visitoribus* supra dictis facultas potestasque sit.

Index indulgentiarum et privilegiorum.

CAP. I.

De Indulgentiis plenariis.

Tertiariis ex utroque sexu singulis, qui admissorum confessione ritu christiano expiati Sacram Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam consequendi ius sit, diebus et causis quae infra scriptae sunt:

I. Die adituali:

II. Quo die singuli Ordinem primitus profitentur:

III. Quo die ad concionem menstruam seu *Conferentiam* conveniunt, si modo templum aliquod publicumve sacrarium pietatis causa adierint, remque christianam Deo de more commendaverint:

IV. Die 4 Octobris, natali Francisci Patris legiferi: die 12 Augusti, natali Clarae Virginis legiferae: die 2 Augusti, festo Mariae Angelorum reginae ob Basilicam eius dedicatam: item quo die solemnna anniversaria aguntur Sancti caelitum, in cuius templo sedes est sodalium constituta, si modo ipsum templum pietatis causa celebraverint, remque christianam Deo de more commendaverint:

V. Semel per menses singulos, quo die cuique placuerit, si modo templum aliquod publicumve sacrarium pietatis causa adierint, et aliquamdiu ad mentem Pontificis maximi obsecrando perstiterint:

VI. Quoties, potioris vitae studio, per octo dies continuos statis animi meditationibus operam daturi secesserint:

VII. Item morituris, si sanctum salutare nomen Iesu aut voce, aut, si loqui posse desierint, voluntate imploraverint. Idem eodem iure fruuntur, si nec compotes Sacra Confessione atque Eucharistia, animi dolore culpas expiaverint.

VIII. Bis in anno *Benedictionem Summi Pontificis* nomine accepturis, si ad mentem ipsius

Pontificis Deo aliquandiu supplicaverint: itemque, hac ipsa supplicandi lege, accepturis quam appellant *Absolutionem*, hoc est *Benedictionem*, per hos dies qui infra scripti sunt: 1. Natali Domini Nostri Iesu Christi; 2. die solemni Paschatis Resurrectionis; 3. die solemni Pentecostes; 4. in festo Sanctissimi Cordis Iesu; 5. item Immaculatae Conceptionis B. Mariae Virginis; 6. Iosephi Sponsi eius die 19 Martii; 7. Impressionis SS. Stigmatum Francisci Patris die 17 Septembris; 8. Ludovici regis Galliarum, Patroni caelestis salutaris sodalium ex Tertio Ordine die 25 Augusti; 9. Elisabeth Hungaricae die 19 Novembris.

IX. Item semel in mense, si qui *Pater, Ave* et *Gloria Patri* quinquies pro incolumitate rei christianae, semel ad mentem Pontificis maximi recitaverint, ii iure omni ad expiandas animi labe fruantur, quo fruuntur et qui stativa in Urbe supplicia obeunt, et qui Portiunculam, Hierosolymitana loca sanctissima, aedem Iacobi Apostoli Compostellensem, religionis caussa, celebrant.

X. Quibus diebus stativae supplicationes in Missali Romano designantur, si templum sacrariumve, in quo sedes est sodalitii constituta adierint, remque christianam Deo de more commendaverint, in eodem templo sacrariove per eos ipsos dies amplissimo iure fruuntur, quo in Urbe cives hospitesve fruuntur.

CAP. II.

De Indulgentiis partialibus.

I. Tertiariis ex utroque sexu singulis, si templum sacrariumve, in quo est sedes sodalitii constituta, celebraverint, Deoque pro rei christianae incolumitate supplicaverint quo die Sacra Stigmata Francisco Patri divinitus impressa sunt, item festo Sanctorum Ludovici regis, Elisabeth reginae Lusitaniae, Elisabeth Hungaricae, Margaritae Cortonensis, itemque aliis duodecim diebus, quos singuli maluerint et Praefectus Ordinis probarit, ea supplicatio septennis septiesque quadragenae satisfactionis instar sit.

II. Quoties Missae aliisve divinis officiis, vel sodalium conventibus publicis privatisve interfuerint: inopes hospitio acceperint: dissidia composuerint, componendave curarint: in pompam rite ductam prodierint: Sacramentum Augustum, cum circumfertur, vel comitati sint, vel, si comitari nequiverint, ad campani aeris signum precationem Dominicam cum Salutatione Angelica semel recitaverint: quinquies precationem et salutationem eandem recitaverint rei christianae, vel animabus sodalium defunctorum Deo commendandis: hominem mortuum extulerint: devium quemquam ad officium reduxerint: Dei praeceptis ceterisque ad salutem necessariis quempiam erudierint: aut

aliud quippiam ex hoc genere charitatis egerint, toties singulis eorum, harum rerum singularum caussa, tercentos de poenaliu dierum numero expungere liceat.

Tertiariis, si malint, omnibus et singulis indulgentiis supra dictis, sive *plenariis* sive *partialibus*, labe poenasque defunctorum expiare liceat.

CAP. III.

De Privilegiis.

I. Sacerdotibus ex Ordine Tertiariorum ad quodlibet altare facientibus, tribus ex qualibet hebdomade diebus, perlitare fas sit, modo ne similem perlitandi facultatem in alium diem impetraverint.

II. Qui sacrum fecerit animabus sodalium defunctorum expiandis, is ubicumque veniae defuncto impetrandae perlitato.

Atque haec omnia et singula, uti supra decreta sunt, ita firma, stabilia, rata in perpetuum esse volumus: non obstantibus Constitutionibus, Litteris Apostolicis, statutis, consuetudinibus, privilegiis, aliisque Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis et contrariis quibuscumque. Nulli ergo hominum liceat has Litteras Nostras ullo modo, ullave ex parte violare. Si quis autem adversus eas tale quicquam ausit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae Millesimo octingentesimo octogesimo tertio, III Kalendas Iunias, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

3. — *Constitutio Apostolica de unitate Ordinis Fratrum Minorum instauranda.*

Felicitate quadam nec sane fortuito factum putamus, ut Nobis olim, in episcopatu gerendo, ex omnibus Italiae provinciis una Francisci Assisiensis parens atque alrix Umbria contingeret. Assuevimus enim acrius et attentius de Patre seraphico locorum admonitu cogitare: cumque indicia eius permulta, ac velut impressa vestigia passim intueremur, quae non memoriam eius solum Nobis afferebant, sed ipsum videbantur in conspectu Nostro ponere: cum Alverniae iuga semel atque iterum ascensu superavimus: cum ob oculos ea loca versarentur, ubi editus ac susceptus in lucem, ubi corporis exsolutus vinculis, unde ipso auctore tanta vis bonorum, tanta salus in omnes orientis atque obeuntis solis partes influxit, licuit profecto plenius ac melius cognoscere quanto viro quantum munus assignatum a Deo. Mire cepit Nos franciscana species atque forma: quoniamque intimam franciscalium institutorum virtutem magnopere ad christianam vitae rationem vi-

debamus conduxisse, neque eam esse huiusmodi ut consenesceat vetustate possit, propterea in ipso episcopatu Perusino, ad christianam pietatem augendam, tuendosque in multitudine mores probos Ordinem Tertium, quem Nosmetipsi viginti quinque iam annos profitemur, dedita opera restituere ac propagare studuimus. Eundem animum in hoc apostolici muneris fastigium eandemque voluntatem ex eo tempore susceptam attulimus. Ob eamque causam cum non circumscripse, sed ubique gentium eum ipsum Ordinem florere in spem beneficiorum veterum cuperemus, praescripta legum quibus regeretur, quatenus opus esse visum est, temperavimus, ut quemvis e populo christiano invitaret atque alliceret effecta mollior et accommodatior temporibus disciplina. Expectationem desiderii ac spei Nostrae sat implevit exitus.

Verumtamen Noster erga magnum Franciscum et erga res ab eo institutas singularis amor omnino quiddam adhuc postulabat: idque efficere Deo aspirante decrevimus. Animum videlicet studiumque Nostrum nunc convertit ad sese franciscanus Ordo princeps: nec sane facile reperiatur in quo evigilare enixius atque amantius curas cogitationesque Nostras oporteat. Insignis est enim et benevolentia studioque Sedis Apostolicae dignissima ea, quae Fratrum Minorum familia nominatur, beati Francisci frequens ac mansura soboles. Ei quidem parens suus, quas leges, quae praecepta vivendi ipse dedisset, ea omnia imperavit ut religiosissime custodiret in perpetuitate consequentium temporum: nec frustra impe.avit. Vix enim societas hominum est ulla, quae tot virtuti rigidos custodes eduxerit, vel tot nomini christiano praecones, Christo martyres, caelo cives ediderit: aut in qua tantus virorum proventus, qui iis artibus, quibus qui excellunt praestare ceteris iudicantur, rem christianam remque ipsam civilem illustrarint, adiuverint.

Horum quidem bonorum non est dubitandum maiorem et constantiorem futuram ubertatem fuisse, si arctissimum coniunctionis concordiaeque vinculum, quale in prima Ordinis aetate vixit, perpetuo mansisset: quia *virtus quanto est magis unita, tanto est fortior, et per separationem minuitur*¹. Quod optime viderat et caverat mens provida Francisci, quippe qui suorum societatem praeclare finxit fundavitque ut corpus unum non solubili compage aptum et connexum. Quid revera voluit, quid egit aliud cum unicam proposuit vivendi regulam, quam omnes sine ulla nec temporum nec locorum exceptione servarent, vel cum unius rectoris maximi potestati subesse atque obtemperare iussit universos? Eiusmodi tuen-

dae concordiae praecipuum et constans in eo studium fuisse, perspicue discipulus eius confirmat Thomas a Celano, qui *assiduum*, inquit, *votum vigilque studium in eo fuit custodire inter fratres vinculum pacis, ut quos idem spiritus traxerat, idemque genuerat pater, unius matris gremio pacifice foverentur*².

Verum satis in comperto sunt posteriores casus. Nimirum sive quod flexibiles hominum sunt voluntates et varia solent esse ingenia in congregatione plurimorum, sive quod communium temporum cursus sensim ac pedetentim alio flexisset, hoc certe usu venit franciscanis ut de instituenda vita communi aliud placeret aliis. Concordissimam illam communionem quam Franciscus spectarat et secutus erat, quamque sanctam esse apud suos voluerat, duae res potissimum continebant: studium voluntariae paupertatis, atque ipsius imitatio exemplorum in reliquarum exercitatione virtutum. Haec franciscani instituti insignia, haec eius fundamenta incolumitatis. At vero summam rerum inopiam, quam vir sanctissimus in omni vita adamavit unice, ex alumnis eius optavere nonnulli simillimam, nonnulli, quibus ea visa gravior, modice temperatam maluerunt. Quare aliorum ab aliis secessione facta, hinc *Observantes* orti, illinc *Conventuales*. Similiter rigidam innocentiam, altas magnificasque virtutes, quibus ille ad miraculum eluxerat, alii quidem imitari animose ac severe, alii lenius ac remissius velle. Ex prioribus iis fratrum *Capulorum* familia coalita, divisio tripartita consecuta est. Non idcirco tamen exaruit Ordo: nemo est enim quin sciat, sodales singularum, quas memoravimus, disciplinarum praeclaris in Ecclesiam meritis praestitisse et fama virtutum.

De Ordine Conventualium, item de Capulorum nihil omnino decernimus novi. Legitimum disciplinae suae ius, uti possident, ita possideant utrique in posterum. Eos tantummodo hae litterae Nostrae spectant, qui concessu Sedis Apostolicae antecedunt loco et honore ceteros, quique *Fratrum Minorum* merum nomen, a Leone X acceptum³, retinent. Horum quoque in aliqua parte non est omnium vita consentiens. Quandoquidem communium iussa legum universi observare studuerunt, sed aliis alii severius. Quae res quatuor genera, ut cognitum est, effecit: *Observantes, Reformatos, Excalceatos* seu *Alcantarinos, Recollectos*: et tamen non sustulit funditus societatem. Quamvis enim privilegiis, statutis, varioque more altera familia ab altera differret, et cum provincias, tum domos tironum unaquaeque proprias obtineret, constanter tamen omnes, ne principium prioris coagmentationis interiret,

¹ S. Thom., 2-2, quaest. 37, a. 2, ad 3.

² Vita secunda, P. 3, c. 72.

³ Const. *Ite et vos*, 4 kal. Iun. 1517.

obtemperationem uni atque eidem antistiti retinuerunt, quem *Ministram generalem totius Ordinis Minorum*, uti ius est, vocant¹. Ut cumque sit, quadripartita istaec distributio, si maiorum spem bonorum, quam perfecta communitas attulisset, intercepit, non fregit vitae disciplinam. Quin etiam cum singulae auctores adiutoresque habuerint studiosos alienae salutis et praestanti virtute sapientiaque viros, dignae sunt habitae, quas Romanorum Pontificum benevolentia complecteretur et gratia. Hoc ex capite vi et fecunditate hausta, ad fructus effereudos salutares et ad prisca franciscalium exempla renovanda valuerunt. Sed ullumne ex humanis institutis est, cui non obrepat aliquando senectus?

Certe quidem usus docet, studium virtutis perfectae, quod in ortu adolescentiaeque Ordinum religiosorum tam solet esse severum, paulatim relaxari, atque animi ardorem pristinum plerumque succumbere vetustati. Ad hanc senescendi collabendique causam, quam afferre consuevit aetas, quaeque omnibus est coetibus hominum natura insita, altera nunc ab inimica vi accessit extrinsecus. Scilicet atrox procella temporum, quae centum amplius annis rem catholicam exagitat, in ipsas Ecclesiae auxiliares copias, Ordines virorum religiosorum dicimus, naturali itinere redundavit. Despoliatos, pulsos, extorres, hostiliter habitos quae regio, quae ora Europae non vidit? Permagnum ac divino tribuendum muneri, quod non excisos penitus vidimus. Iamvero duabus istis coniunctis causis plagam accepere nec sane levem: fieri enim non potuit quin duplicato fessa incommodo compago fatisceret, quin vis disciplinae vetus, tamquam in affecto corpore vita, debilitaretur.

Hinc instaurationis orta necessitas. Nec sane defuere in Ordinibus religiosis qui ea velut vulnera, quae diximus, sanare, et in pristinum statum restituere se sua sponte ac laudabili alacritate conati sint. Id Minores, etsi magnopere vellent, assequi tamen aut aegre aut nullo modo possunt, quia desideratur in eis conspiciantium virium cumulata possessio. Revera praefecturam Ordinis gerenti non est in omnes familias perfecta atque absoluta potestas: certa quaedam eius acta et iussa repudiari privatae nonnullarum leges sinunt: ex quo perspicuum est, perpetuo patere aditum repugnantium dimicationi voluntatum. Praeterea variae sodalitates, quamquam in unum Ordinem confluent et unum quiddam aliqua ratione efficiunt ex pluribus, tamen quia propriis provinciis differunt, domibusque ad tirocinia invicem distinguuntur, nimis est proclive factu, ut suis unaquaeque rebus moveatur, seque magis ipsa

quam universitatem diligit, ita ut, singulis pro se contententibus, facile impedianur magnae utilitates communes. Denique vix attinet controversias concertationesque memorare, quas sodalitorum varietas, dissimilitudo statutorum, disparia studia, tam saepe genuerunt, quasque caussae manentes eadem renovare easdem in singulos propemodum dies queant. Quid autem perniciosius discordia? quae quidem ubi semel inveteravit, praecipuos vitae nervos elidit, ac res etiam florentissimas ad occasum impellit.

Igitur confirmari et corroborari Ordinem Minorum necesse est, virium dissipatione sublata: eo vel magis quod populari ingenio popularibusque moribus volvitur aetas; proptereaque expectationem sui non vulgarem sodalitium facit virorum religiosorum ortu, victu, institutis popolare. Qui populares enim habentur, multo commodius et aspirare et applicare se ad multitudinem, agendo, navando pro salute communi, possunt. Hac sibi oblata bene merendi facultate Minores quidem studiose atque utiliter usuros certo scimus, si validos, si ordine dispositos, si instructos, uti par est, tempus offenderit.

Quae omnia cum apud Nos multum agiteremus animo, decessorum Nostrorum veniebat in mentem, qui incolumitati prosperitatieque communi alumnorum franciscalium succurrere convenienter temporis, quoties oportuit, consuevere. Idem Nos ut simili studio ac pari benevolentia vellemus, non solum conscientia officii, sed illae quoque caussae, quas initio diximus, impulere. Atqui omnino postulare tempus intelleximus, ut ad coniunctionem communionemque vitae priscam Ordo revocetur. Ita, amotis dissidiorum et contentionum causis, voluntates omnes unius nutu ductaque invicem colligatae tenebuntur, et, quod consequens est, erit ipsa illa, quam parens legifer intuebatur, constitutionis forma restituta.

Duas ad res cogitationem adiecimus, dignas illas quidem consideratione, quas tamen non tanti esse vidimus ut consilii Nostri retardare cursum ulla ratione possent, nimirum privilegia singulorum coetuum aboleri, et omnes quotquot ubique essent Minores, de quibus agimus, unius disciplinae legibus aequae adstringi oportere. Nam privilegia tunc certe opportuna ac frugifera cum quaesita sunt, nunc, commutatis temporibus, tantum abest ut quicquam prosint religiosae legum observantiae, ut obesse videantur. Simili modo leges imponere unas universis incommodum atque intempestivum tandem futurum fuit, quoad varia Minorum sodalitia multum distarent interioris dissimilitudine disciplinae: contra nunc, cum non nisi pertenui discrimine invicem differant.

¹ Leon. X Const. cit. *Ite et vos*.

Nihilominus instituti et moris decessorum Nostrorum memores, quia res vertebatur gravioris momenti, lumen consilii et prudentiam iudicii ab iis maxime, qui eadem de re iudicare recte possent, exquisivimus. Primum quidem cum totius Ordinis Minorum legati an. 1895 Assisium in consilium convenissent, cui praeerat auctoritate Nostra b. m. Aegidius Mauri S. R. E. Cardinalis, Archiepiscopus Ferrariensis, perrogari in consilio sententias iussimus, de proposita familiarum omnium coniunctione quid singuli censerent. Faciendam frequentissimi censuerunt. Imo etiam lectis ab se ex ipso illo coetu viris hoc negotium dedere ut Constitutionum codicem perscriberent, utique communem omnibus, si communionem Sedes Apostolica sanxisset, futurum. Praeterea S. R. E. Cardinales e Sacro Consilio Episcoporum atque Ordinum religiosorum negotiis praeposito, qui pariter cum S. R. E. Cardinalibus e Sacro Consilio christiano nomini propagando Nobis de toto hoc negotio vehementer assenserant, acta Conventus Assisiensis et omnia rationum momenta ponderanda diligentissime curaverunt, exploratisque et emendatis, sicubi visum est, Constitutionibus novissimis, testati sunt, petere se ut Ordo, sublato familiarum discrimine, unus rite constituatur. Id igitur omnino expedire atque utile esse, idemque cum proposito conditoris sanctissimi cumque ipsa Numinis voluntate congruere sine ulla dubitatione perspeximus.

Quae cum ita sint, auctoritate Nostra apostolica, harum virtute litterarum, Ordinem Minorum, variis ad hanc diem sodalitiis distinctum, ad unitatem communitatemque vitae plene cumulateque perfectam, ita ut unum atque unicum corpus efficiat, familiarum distinctione omni deleta, revocamus, revocatumque esse declaramus.

I. Is, extinctis nominibus *Observantium, Reformatorum, Excalceatorum* seu *Alcantariorum, Recollectorum*, Ordo Fratrum Minorum sine ullo apposito, ex instituto Francisci patris appelletur: ab uno regatur: eisdem legibus pareat: eadem administratione utatur, ad normam Constitutionum novissimarum, quas summa fide constantiaque ab omnibus ubique servari iubemus.

II. Statuta singularia, item privilegia iuraque singularia, quibus familiae singulae privatim utebantur fruebantur, ac prorsus omnia quae differentiam aut distinctionem quoquo modo sapiant, nulla sunt: exceptis iuribus ac privilegiis adversus *tertias personas*: quae privilegia, quaeque iura firma, ut iustitia et aequitas postulaverit, rataque sunt.

III. Vestitum cultumque eadem omnes forma induunto.

IV. In gubernatione Ordinis universi, quem-

admodum unus Minister generalis, ita Procurator unus esto: item Scriba ab actis unus: honorum caelestibus habendorum Curator unus.

V. Quicumque ex hoc die minoriticas vestes rite sumpserint: quicumque maiore minoreve ritu vota nuncupaverint, eos omnes sub Constitutiones novas esse subiectos, officiisque universis, quae inde consequuntur, adstringi ius esto. Si qui Constitutionibus novis abnuat subesse, ei habitu religioso, nuncupatione votorum, professione interdictum esto.

VI. Si qua Provincia his praeceptis legibusque Nostris non paruerit, in ea nec tirocinia ponere quemquam nec profiteri rite Ordinem liceat.

VII. Altioris perfectionis vitaeque, ut loquuntur, contemplativae cupidioribus praesto esse in provinciis singulis domum unam vel alteram in id addictam, fas esto. Eiusmodi domus iure Constitutionum novarum regantur.

VIII. Si qui e sodalibus solemniter professis addicere se constitutae per has litteras disciplinae iustis de causis recusarint, eos in domos Ordinis sui certas secedere auctoritate nuntique Antistitum liceat.

IX. Provinciarum cum mutare fines, tum minuere numerum, si necessitas coegerit, Ministro generali coniuncte cum Definitoribus generalibus liceat, perrogata tamen Definitorum Provinciarum, de quibus agatur, sententia.

X. Cum Minister generalis ceterique viri Ordini universo regundo ad hanc diem praepositi magistratu se quisque suo abdicarint, Ministrum generalem dicere auctoritatis Nostrae in causa praesenti esse volumus. Definidores generales, ceterosque munera maiora gesturos, qui scilicet in conventu Ordinis maximo designari solent, designet in praesenti causa Sacrum Consilium Episcoporum atque Ordinum religiosorum negotiis praepositum, exquisita prius ab iis ipsis sententia, qui potestatem Definitorum generalium hodie gerunt. Interea loci Minister generalis Definidoresque generales in munere quisque versari suo pergant.

Gestit animus, quod Nostram in beatum Franciscum pietatem religionemque veterem consecrare mansuro providentiae monumento licuit: agimusque benignitati divinae gratias singulares, quod Nobis in summa senectute id solatii, percipientibus, reservavit. Quotquot autem ex Ordine Minorum sodales numerantur, pleni bonae spei hortamur obsecramusque, ut exemplorum magni parentis sui memores, ex his rebus ipsis, quas ad commune eorum bonum decrevimus, sumant alacritatem animi atque incitamenta virtutum, ut digne ambulent *vocatione, qua vocati sunt, cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis*¹.

¹ Ephes. IV, 1-3.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse; sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeeminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere, decernimus: irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes: contrariis non obstantibus quibuscumque, etiam speciali mentione dignis, quibus omnibus ex plenitudine potestatis, certa scientia et motu proprio quoad praemissa expresse derogamus, et derogatum esse declaramus.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi, his praesentibus ostensis, haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae constitutionis, ordinationis, unionis, limitationis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum quarto nonas Octobris, anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus Nostri anno vicesimo.

4. — *Festum S. Francisci.*

Confer verbum *S. Benedictus Abbas.*

5. — *De Papali Benedictione quoad Franciscuales.*

Confer verbum *Benedictio.*

6. — *An religiosi aliorum Institutorum adscribi possint Tertio Ordini Franciscalium.*

I. Utrum omnes utriusque sexus qui sunt membra alicuius religiosi Instituti, vel Congregationis, aut a Summo Pontifice aut ab Episcopo approbatae, in qua vota emittuntur sive perpetua sive ad tempus, possint adscribi in Tertium Ordinem S. Francisci Assisiensis.

Et quatenus affirmative;

II. Quibus conditionibus id illis liceat?

R. Ad I. Negative, facto verbo cum SSmo.

Ad II. Provisum in primo. — S. C. S. Indulg. 16 Iul. 1887.

7. — *Valida est privata vestitio et professio Tertiariorum Franciscalium, qui ad nullam Ordinis Congregationem pertinent.*

Utrum valida sit vestitio et professio eius, qui a Sacerdote habente facultatem seiunctim ad Tertium Ordinem saecularem Sancti Fran-

cisci admittitur quin alicui Congregationi adscribatur.

R. Affirmative. — S. C. Indulg. 14 Iul. 1891.

8. — *Conceditur Tertiariis Franciscalibus participatio Indulgentiarum et bonorum operum cum Ordine Franciscali.*

LEO PP. XIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Cum dilectus filius Bartholomaeus a S. Donato, Commissarius Tertii Ordinis S. Francisci Assisiensis, in Coenobio de Aracoeli almae huius Urbis Nostrae degens, suo et universorum dicti Tertii Ordinis confratrum ac consorum nomine, enixas Nobis preces humiliter adhibuerit, ut Tertiariis utriusque sexus, ubique terrarum existentibus, omnes et singulas indulgentias ac spirituales gratias communicare velimus, quibus Ordinis Franciscalis fratres monialesque gaudent, Nos quibus nihil antiquius, quam ut tam frugifera societas, conspicuis in rem catholicam meritis praeclara, uberiores capiat in Domino fructus, simul animo intendentes in spirituale emolumentum dictorum sodalium, votis huiusmodi annuendum existimavimus. Quare de Omnipotentis Dei misericordia ac BB. Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi omnes et singulos nunc et pro tempore, utriusque sexus fideles, ubique terrarum in Tertium Ordinem S. Francisci Assisiensis legitime adlectos, tum quoad vitam vixerint, tum post obitum, servatis quae servantur opus est, ac dummodo respective quae pro iis lucrificandis pietatis opera iniuncta sunt rite praestiterint, Apostolica Nostra auctoritate vi praesentium, indulgentiarum ac piorum operum quibus Primus et Secundus Ordo Franciscalis pollet, participes esse volumus, edicimus, ac mandamus. Non obstantibus Nostra et Cancellariae Apostolicae regula de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Praesentibus ad *Quinquennium* valituris. Volumus autem ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 7 Iul. 1896, Pontificatus Nostri anno decimonono.

9. — *Sacerdotibus Tertiariis Franciscalibus in Sinis conceditur posse Sabbati celebrare Missam votivam Immaculae Conceptionis.*

Beatissime Pater. — Fr. Luigi da Parma, Min. Generale dei Frati Minori, prostrato al bacio del S. Piede, umilmente espone che quan-

tunque sia stato concesso ai Terziarii Francescani di godere de' privilegi spirituali concessi ai Frati Minori, vi ha dubbio se i sacerdoti Terziarii possano nel Sabato dir la Messa votiva dell'Immacolata, come fu concesso a tutti i Frati Minori nelle loro Chiese, ed esteso poi anche alle Chiese de' Vicariati Apostolici affidati ai Francescani in Cina. Or, siccome in Cina i Sacerdoti secolari de' nostri 9 Vicariati Apostolici sono in generale tutti Terziarii e fanno uso del Messale francescano, l'umile oratore implora da V. S. che i medesimi Terziarii de' Vicariati francescani in Cina abbiano il privilegio di poter dir la Messa votiva della Immacolata nei Sabati ne' quali possono celebrare i frati del primo Ordine.

Che della grazia etc.

Ex audientia SS^{mi} diei 7 Sept. 1897.

SS^{mus} D. N. Leo Div. Prov. Papa XIII, referente S. Congregationis de Propaganda Fide Secretario, benigne adnuere dignatus est pro gratia petita extensionis, servatis rubricis.

Datum Romae ex Aedibus praedictae S. Congregationis, die et anno ut supra.

10. — *Franciscalium praecedentia super alias Confraternitates.*

Ad tramites Apostolicarum Constitutionum, necnon Declarationis Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium diei 20 Sept. 1748, Tertiariis Franciscalibus coetum constituentibus, nempe proprio habitu indutis ac sub cruce incedentibus, ius inest super quascumque Sodalitates laicas. — S. R. C. 28 Maii 1886.

11. — *Oratoria Tertii Ordinis saecularis Sancti Francisci non amplius gaudent Indulgentia Portiunculae.*

An ex Constitutione SS^{mi} Domini Nostri Leonis PP. XIII, quae incipit *Misericors Dei Filius*, abrogatum sit privilegium, quo, uti asseritur, in ecclesiis, ubi erectae reperiebantur Congregationes Tertii Ordinis saecularis S. Francisci Assisiensis, acquiri poterat Indulgentia de Portiuncula nuncupata?

R. Affirmative. — S. C. Indulg. 13 Decembris 1888.

S. FRANCISCUS DE SALES

1. — *S. Franciscus de Sales Doctoris titulo condecoratur.*

PIUS PP. IX.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Dives in misericordia Deus, qui Ecclesiae suae in hoc mundo militanti numquam defuit, at iuxta varias rerum ac temporum vicissitudines opportuna sapienter praesidia subministrat, cum saeculo xvi christianas gentes in virga furoris sui visitaret, pluresque Europae provincias grassantium late haeresum tenebris obrui permetteret, haud volens plebem suam repellere, nova sanctorum virorum lumina provide excitavit, quorum splendore collustrati Ecclesiae filii in veritate confirmarentur, ipsique praevaricatores ad illius amorem suaviter reducerentur. E quorum clarissimorum hominum numero Franciscus Salesius Episcopus Genevensis, inclytae sanctitatis exemplar, et verae piaeque doctrinae magister extitit, qui, ne dum voce, sed et scriptis immortalibus insurgentium errorum monstra confodit, fidem asseruit, vitiis eversis mores emendavit, cunctis pervium coelum ostendit. Qua praecellenti sapientia eam laudem assecutus est, qua veteres illos ac praecipuos Ecclesiae Dei doctores praestitisse s. m. Bonifacius VIII Praedecessor Noster declaravit (cap. un. del rel. et ven. Sanctorum in 6°); qui scilicet « per salutaria documenta illustrarunt Ecclesiam, decorarunt virtutibus, et moribus informarunt », quosque

descripsit « quasi luminosas ardentesque lucernas super candellabrum in Domo Dei positas, errorum tenebris profugatis, totius corpus Ecclesiae, tamquam sidus matutinum » irradian-tes, « scripturarum reserantes aenigmata, ac profundis et decoris sermonibus ipsius Ecclesiae fabricam, veluti gemmis vernantibus » illustrantes. Hoc sane elogium ad Genevensem Episcopum pertinere, vel eo adhuc vivente, maxime vero post eius obitum, fama percelebris testata est, et ipsa scriptorum ab eo relictorum singularis eminentia invicto plane argumento demonstrat. Enimvero magno in pretio Francisci doctrinam, dum in vivis ageret, habitam esse, vel ex eo colligere licet, quod e tot strenuis veritatis catholicae defensoribus, qui eo tempore florebant, unum Genevensem Praesulem s. m. Clemens VIII Praedecessor Noster elegerit, quem adire iuberet Theodorum Bezam Calvinianae pestis propugnatorem acerrimum, et cum eo solo solum agere, ut, illa ove ad ovile Christi revocata, plures alias reduceret. Quod munus adeo eximie Franciscus, non sine vitae suae periculo, implevit, ut haereticus homo ex merito confutatus veritatem fassus sit, licet ex scelere, arcano Dei iudicio, indignus extiterit, qui ad Ecclesiae sinum rediret. Nec minori plane aestimatione sanctum Episcopum gavisum fuisse exinde constat, quod s. m. Paulus V Praedecessor Noster; dum celebris disceptatio « de Auxiliis » Romae ageretur, sancti huius Praesulis sententiam ea super re exquiri voluerit, eiusque consilio obse-

cutus, subtilissimam, ac periculi plenam quaestionem diu acriusque exagitatam, indicto partibus silentio, consopendam iudicaverit. Quin imo, si ipsae epistolae ab eo ad plurimos scriptae considerentur, cuique compertum erit, Franciscum ad instar gravissimorum inter veteres Ecclesiae Patres, a compluribus, de iis, quae ad Catholicam fidem explicandam, tuendamque, quaestiones ea de re enucleandas ac vitam ad Christianos mores componendam pertinere, rogatum saepe fuisse, ipsumque, multa persecutum copiosissime ac docte, apud Romanos Pontifices, apud Principes, apud magistratus, apud sacerdotes cooperatores suos in sacro ministerio, adeo valuisse, ut eius studio, hortationibus, monitis, consilia saepe inita fuerint, quibus regiones ab haeretica lue purgarentur, Catholicus cultus restitueretur, religio amplificaretur. Haec praecellens doctrinae opinio post illius obitum imminuta non est, imo vehementer aucta; virique ex omni ordine clarissimi, ipsique Summi Pontifices, eminentem illius scientiam magnis laudibus extulerunt. Equidem s. m. Alexander VII in Bulla Canonizationis (XIII Kalendas Maias MDCLXV) Franciscum Salesium, doctrina celebrem, sanctitate admirabilem praedicavit, aetatique suae contra haereses medicamen, praesidiumque; ita ut scriptorum illius documentis irrigata populorum ac virorum nobilium pectora affluentem evangelicae vitae messem peperisse affirmet. Quibus plane congruit, quod in Consistoriali allocutione ante Canonizationem habita, complexus est, Salesium scilicet « docendo omnes, tum doctrinae salubris verbo, tum vitae innocentis exemplo » multa in Ecclesiae bonum praestitisse, eiusque adhuc magnam partem superesse « ope monitorum, et evangelicae disciplinae documentorum, quae libris consignata, fidelium manibus terebantur ». Nec ab his aliena sunt, quae in literis datis ad Moniales Visitationis Monasterii Anneciensis v Kalendas Augusti an. MDCLXVI aiebat, virtutem nimirum, ac sapientiam illius « Christianum Orbem universum late perfundere »; inclyta eius promerita « doctrinamque plane divinam » se admiratum, eum elegisse, quem « praecipuum vitae ducem, ac magistrum sequeretur ». Quod quidem magisterium s. m. Clementi IX Praecessori Nostro eiusmodi visum est, ut et antequam Pontifex esset, de Salesio asseruerit « praeclarissimis voluminibus pium quodammodo armamentarium animarum beneficio condidisse », et Pontificatum adeptus antiphonam in illius honorem probaverit, in ea verba, « Replevit Sanctum Franciscum Dominus Spiritu intelligentiae et ipse fluentia doctrinae ministravit populo Dei ». Suis vero antecessoribus concinens Benedictus XIV s. m. libros Genevensis Praesulis scientia divinitus acquisita scriptos affirmare non dubitavit, illius auctoritate usus dif-

ficiles quaestiones solvit, « sapientissimum animarum rectorem » appellavit (Const. « Pastoralis curae » 5 Aug. 1741). Itaque mirandum minime est plurimos qui ingenii, ac doctrinae laude florerent, academiarum doctores, oratores summos, iurisconsultos, theologos insignes, et vel ipsos principes virum hunc vere magnum ac doctissimum ad haec usque tempora praedicasse: multos vero, ut magistrum, fuisse secutos, atque ex eius libris plura in sua scripta derivasse. Porro haec universalis persuasio, de excellenti Salesii scientia, ex qualitate ipsa doctrinae ipsius exoritur, quae nimirum in sublimi sanctitatis culmine ita in eo supereminet, ut Doctoris Ecclesiae tota propria sit, virumque hunc inter praecipuos magistros sponsae suae a Christo Domino datos, accensendum suadeat. Quamvis enim Sanctos Doctores, qui primis Ecclesiae saeculis floruerunt, antiquitas ipsa spectatos faciat, latinique aut graeci sermonis, quo libros ediderunt, in iis ornamentum accedat, id tamen potissimum, ac plane necessarium (quod supra monuimus) huic magisterio est, ut in scriptis diffusa ultra communem modum doctrina coelestis appareat, quae argumentorum copia et varietate, splendoribus veluti circumamicta, totum Ecclesiae corpus nova luce perfundat, sitque fidelibus in salutem. Haec itaque laudum praeconia Genevensis Episcopi libris apprime conveniunt. Sive enim quae de rebus asceticis ad christianam vitam sancte pieque ducendam, sive quae de controversiis ad fidem tuendam, et haereticos refutandos, sive quae de divini verbi praedicatione scripsit considerentur, nemo est qui non videat, quanta per sanctissimum virum emolumenta sint in Catholicum populum invecta. Equidem duodecim libris insignem, atque incomparabilem tractatum « de amore Dei » docte, subtiliter, dilucideque complexus est, qui tot praecones de suavitate sui auctoris habet, quot lectores. Maxime autem vivis coloribus virtutem, alio opere, quod « Philothea » inscribitur, pinxit; ac prava sternens in directa, et aspera in vias planas, universis Christifidelibus iter ad eam ita facile commonstravit, ut vera exinde pietas lucem suam ubique effunderet, viam sibi ad Regum solia, ad Ducum tentoria, ad iudiciorum forum, telonia, officinas, et ipsa oppidula pastorum aperiret. Enimvero iis scriptis ex sacra doctrina summa scientiae sanctorum principia eruit, et ita enucleat, ut insigne ipsius privilegium plane visum sit, quod ad omnes fidelium condiciones sapienter leniterque eandem accommodare noverit. Huc accedunt tractatus de rebus ad magisterium pietatis spectantibus, ipsaeque constitutiones, sapientia, discretionem, ac suavitate conspicuae, quas pro Sanctimonialibus Ordinis Visitationis Beatæ Mariae ab eo constitui scripsit. Uberrimam etiam rei asceticae segentem

epistolae ipsius ad plurimos datae suppeditant, in quibus illud plane mirabile est, quod Spiritu Dei plenus, et ad ipsum suavitatis auctorem accedens, devoti cultus erga Sanctissimum Cor Iesu semina miserit, quem in hac nostra temporum acerbitate maximo pietatis incremento mirifice propagatum, summa cum animi Nostri exultatione conspiciamus. Nec praetereundum est, in his lucubrationibus, ac praesertim in interpretatione Cantici Canticorum, plura scripturarum aenigmata, quae ad morales et anagogicos sensus pertinent, reserari, enodari difficultates, obscura nova luce perfundi, quibus licet inferre, Deum, coelestis sui irrigui gratia influente, sancto huic viro sensum aperuisse, ut intelligeret scripturas, easque pervias doctis indoctisque redderet. Porro ad retundendam haereticorum sui temporis pervicaciam, confirmandosque Catholicos, non minus feliciter, ac de asceticis rebus « Controversiarum » librum in quo plena Catholicae fidei demonstratio est, aliosque tractatus, concionesque de veritatibus fidei, itemque « Vexillum Crucis » conscripsit, quibus adeo strenue, pro Ecclesiae causa certavit, ut innumeram perditorum hominum multitudinem ad eius sinum reduxerit, fidem in tota Caballiacensium provincia, longe lateque, restituerit. Imprimis auctoritatem huius Apostolicae Sedis, ac Romani Pontificis Beati Petri successoris propugnavit, ac ipsius Primatus vim ac rationem, ea perspicuitate explicavit, ut Vaticani Oecumenici Concilii definitionibus feliciter praeluserit. Certe, quae de infallibilitate Romani Pontificis, in quadragesimo sermone « Controversiarum » asserit, cuius authographum, dum in Concilio res ageretur, detectum est, eiusmodi sunt, quae nonnullos Patres tunc ea super re adhuc ancipites, ad definitionem discernendam, veluti manu duxerint. Ex tanto Sancti Praesulis in Ecclesiam amore, et eius defendendae studio, ea ratio enata est, quam in divini Verbi praeconio adhibuit, sive ad Christianam plebem in elementis fidei erudiendam, sive ad mores doctiorum informandos, sive ad fideles omnes ad perfectionis culmen deducendos. Etenim se debitorem agnoscens sapientibus, et insipientibus, omnibus omnia factus, simplices, et agrestes homines in simplicitate sermonis docere curavit, inter sapientes vero locutus est sapientiam. Qua super re, et prudentissima praecepta tradidit, idque assecutus est, ut sacrae eloquentiae dignitas temporum vitio collapsa, ad antiquum splendorem proposito Sanctorum Patrum exemplo revocaretur; atque ii disertissimi oratores ex hac schola prodierint, a quibus uberrimi fructus in universam Ecclesiam redundarunt. Itaque sacrae eloquentiae instaurator ac magister ab omnibus habitus est. Denique coelestis eius doctrina, veluti aquae vivae flumen, irrigando Ecclesiae agro, adeo utiliter populo Dei fluxit ad salu-

tem, ut verissima appareant, quae s. m. Clemens VIII Praedecessor Noster, Salesio, cum ad Episcopalem dignitatem eveheretur, veluti divinans dixerat, iis proverbiorum verbis adhibitis: « Vade fili, et bibe aquam de cisterna tua, et fluent putei tui; deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide ». Has itaque salutis aquas haurientes cum gaudio fideles, eminentem Genevensis Episcopi scientiam suspexerunt, eumque magisterio Ecclesiae dignum ad haec usque tempora existimarunt. Enimvero his causis adducti, plurimi ex Vaticani Concilii Patribus, Nos, enixis votis, communi voce rogarunt, ut Sanctum Franciscum Salesium Doctoris titulo decoraremus. Quae quidem vota, et S. R. E. Cardinales, et plures ex toto orbe Antistites, ingeminarunt; iis vero plura Canonicorum Collegia, magnorum Lycaeorum Doctores, scientiarum Academiae, augusti Principes, ac nobiles proceres, ingens denique fidelium multitudo suis supplicationibus accesserunt. Nos itaque tot tantisque precibus obsecundare lubenti animo volentes, gravissimum negotium, ut moris est, Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris Ritibus tuendis praepositorum examinandum remisimus. Iamvero dicta Venerabilium Fratrum Nostrorum Congregatio in ordinariis comitiis ad Nostras Vaticanas aedes die 7 Iulii labentis anni habitis, audita relatione Venerabilis Fratris Nostri Card. Aloisii Bilio Episcopi Sabinensis, eiusque Sacrae Congregationis tunc Praefecti, et causae Ponentis, mature perpensis animadversionibus Laurentii Salvati Sanctae Fidei Promotoris, nec non Patroni causae responsis, post accuratissimum examen, unanimi consensu rescribendum censuit « Consulendum Sanctissimo pro concessione, seu declaratione, et extensione ad Universam Ecclesiam tituli Doctoris in honorem Sancti Francisci de Sales, cum officio, et Missa de communi Doctorum Pontificum, retenta oratione propria, et lectionibus secundi nocturni ». Quod Rescriptum, Nos, edito generali Decreto Urbis et Orbis die 19 mensis et anni eiusdem, approbavimus. Item novis porrectis precibus, ut aliqua additio fieret, tum in Martyrologio Romano, tum in sexta lectione in festo S. Francisci Salesii, utque concessionem omnes hac super re factae Nostris Literis Apostolicis in forma Brevis confirmarentur; eadem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Congregatio, in ordinariis Comitiis die 15 Septembris anni eiusdem habitis, rescripsit: « Pro gratia, ac supplicandum Sanctissimo pro expeditione Brevis ». Addi vero censuerunt ad elogium Martyrologii Romani post verba « Annesium translatus fuit » haec alia « Quem Pius IX ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto universalis Ecclesiae Doctorem declaravit »; ad lectionem vero sextam post verba

« Vigesima nona Ianuarii » adiungi sequentia « et a Summo Pontifice Pio IX ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, universalis Ecclesiae Doctor fuit declaratus ». Et hoc quoque Rescriptum memoratae Congregationis die 20 dicti mensis et anni, ratum habuimus et confirmavimus, atque ut super concessionibus omnibus, hac de re factis, Apostolicae Literae expedirentur, mandavimus. Quae cum ita sint, supradictorum S. R. E. Cardinalium, Antistitum, Collegiorum, Academiarum, ac fidelium votis obsecuti, deque consilio memoratae Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Congregationis sacris Ritibus cognoscendis praepositae, Auctoritate Nostra Apostolica, tenore praesentium, titulum Doctoris in honorem Sancti Francisci Salesii Genevensis Episcopi ac Ordinis Sanctimonialium Beatae Mariae V. Visitationis Institutoris confirmamus, seu, quatenus opus sit, denuo ei tribuimus, impertimus, ita ut in universali Catholica Ecclesia, semper ipse Doctor habeatur, atque in die festo anniversario, cum a saeculari, tum a regulari Clero, celebrando Officium et Missam iuxta memoratum Sacrorum Rituum Congregationis Decretum fiat. Praeterea eiusdem Doctoris libros, commentaria, opera denique omnia, ut aliorum Ecclesiae Doctorum, non modo privatim, sed et publice in Gymnasiis, Academiis, Scholis, Collegiis, lectionibus, disputationibus, interpretationibus, concionibus aliisque ecclesiasticis studiis, christianisque exercitationibus, citari, proferri, et prout res postulaverit adhiberi decernimus. Ut vero fidelium pietati in huius Doctoris die festo rite colendo, eiusque ope imploranda, excitamenta adiiciantur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, et singulis utriusque sexus Christifi-

delibus, qui die festo eiusdem Sancti Doctoris, aut uno ex septem diebus continuis immediate subsequentibus, uniuscuiusque Christifidelis arbitrio sibi deligendo, vere poenitentes, et confessi, Sanctissimam Eucharistiam sumpserint, et quamlibet ex Ecclesiis Ordinis Sanctimonialium Visitationis Beatae Mariae Virginis devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione, peccatorum conversione, et Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem misericorditer in Domino concedimus. Quapropter universis venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis aliarum Ecclesiarum Praelatis, per Universum terrarum Orbem constitutis, per praesentes mandamus, ut quae superius sancita sunt, in suis Provinciis, Civitatibus, Ecclesiis, et Dioecesibus solemniter publicari, et ab omnibus personis Ecclesiasticis saecularibus, et quorumvis ordinum regularibus, ubique locorum et gentium, inviolabiliter, et perpetuo observari procurent. Haec praecipimus et mandamus, non obstantibus Apostolicis, ac in Oecumenicis, Provincialibus, et Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium Literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si fuerint exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 16 Nov. 1877, Pontificatus Nostri anno Trigesimosecundo.

FROHSCHAMMER

1. — *Errores quoad mysteriorum cognitionem naturali ratione, et quoad philosophiae libertatem.*

Gravissimas inter acerbitates, quibus undique premimur in hac tanta temporum perturbatione et iniquitate vehementer dolemus, cum noscamus, in variis Germaniae regionibus reperiri nonnullos catholicos etiam viros, qui sacram theologiam ac philosophiam tradentes minime dubitant quamdam inauditam adhuc in Ecclesia docendi scribendique libertatem inducere, novasque et omnino improbandas opiniones palam publiceque profiteri et in vulgus disseminare. Hinc non levi moerore affecti fuimus, Venerabilis Frater, ubi tristissimus ad Nos venit nuntius, presbyterum Iacobum Frohschammer in ista Monacensi Academia philosophiae

doctorem huiusmodi docendi scribendique licentiam prae ceteris adhibere, eumque suis operibus in lucem editis perniciosissimos tueri errores. Nulla igitur interposita mora, Nostrae Congregationi libris notandis praepositae mandavimus, ut praecipua volumina, quae eiusdem presbyteri Frohschammer nomine circumferuntur, cum maxima diligentia sedulo perpenderet, et omnia ad Nos referret. Quae volumina germanice scripta titulum 'habent — *Introductio in philosophiam — De libertate scientiae — Athenaeum* — quorum primum anno 1858, alterum anno 1861, tertium vero vertente hoc anno 1862 istis Monacensibus typis in lucem est editum. Itaque eadem Congregatio Nostris mandatis diligenter obsequens summo studio accuratissimum examen instituit, omnibusque semel iterumque serio ac mature ex more di-

scussis et perpensis iudicavit, auctorem in pluribus non recte sentire, eiusque doctrinam a veritate catholica aberrare. Atque id ex duplici praesertim parte, et primo quidem propterea quod auctor tales humanae rationi tribuat vires, quae rationi ipsi minime competunt, secundo vero, quod eam omnia opinandi et quidquid semper audendi libertatem eidem rationi concedat, ut ipsius Ecclesiae iura, officium et auctoritas de medio omnino tollantur. Namque auctor in primis edocet, philosophiam, si recta eius habeatur notio, posse non solum percipere et intelligere ea christiana dogmata, quae naturalis ratio cum fide habet communia (tamquam commune scilicet perceptionis obiectum), verum etiam ea, quae christianam religionem fidemque maxime et proprie efficiunt, ipsumque scilicet supernaturalem hominis finem et ea omnia, quae ad ipsum spectant, atque sacratissimum Dominicae Incarnationis mysterium ad humanae rationis et philosophiae provinciam pertinere, rationemque, dato hoc obiecto, suis propriis principiis scienter ad ea posse pervenire. Etsi vero aliquam inter haec et illa dogmata distinctionem auctor inducat, et haec ultima minori iure rationi adtribuat, tamen clare aperteque docet, etiam haec contineri inter illa, quae veram propriamque scientiae seu philosophiae materiam constituunt. Quocirca ex eiusdem auctoris sententia concludi omnino possit ac debeat, rationem in abditissimis etiam divinae sapientiae ac bonitatis, immo etiam et liberae eius voluntatis mysteriis, licet posito revelationis obiecto posse ex seipsa, non iam ex divinae auctoritatis principio, sed ex naturalibus suis principiis et viribus ad scientiam seu certitudinem pervenire. Quae auctoris doctrina quam falsa sit et erronea, nemo est, qui christianae doctrinae rudimentis vel leviter imbutus non illico videat planeque sentiat. Namque si isti philosophiae cultores vera ac sola rationis et philosophicae disciplinae tuerentur principia et iura, debitis certe laudibus essent persequendi. Siquidem vera ac sana philosophia nobilissimum suum locum habet, cum eiusdem philosophiae sit, veritatem diligenter inquirere, humanamque rationem licet primi hominis culpa obtenebratam, nullo tamen modo extinctam, recte ac sedulo excolere, illustrare, eiusque cognitionis obiectum ac permultas veritates percipere, bene intelligere, promovere, earumque plurimas, uti Dei existentiam, naturam, attributa, quae etiam fides credenda proponit, per argumenta ex suis principiis petita demonstrare, vindicare, defendere, atque hoc modo viam munire ad haec dogmata fide rectius tenenda, et ad illa etiam reconditiora dogmata, quae

sola fide percipi primum possunt, ut illa aliquo modo a ratione intelligantur. Haec quidem agere, atque in his versari debet severa et pulcherrima verae philosophiae scientia. Ad quae praestanda si viri docti in Germaniae Academicis enitantur pro singulari inclytae illius nationis ad severiores gravioreque disciplinas excolendas propensione, eorum studium a Nobis comprobatur et commendatur, cum in sacram rerum utilitatem profectumque convertant, quae illi ad suos usus invenerint. At vero in hoc gravissimo sane negotio tolerare nunquam possumus, ut omnia temere permisceantur, atque ratio illas etiam res, quae ad fidem pertinent, occupet atque perturbet, cum certissimi omnibusque notissimi sint fines, ultra quos ratio nunquam suo iure est progressa vel progredi potest. Atque ad huiusmodi dogmata ea omnia maxime et apertissime spectant, quae supernaturalem hominis elevationem, ac supernaturale eius cum Deo commercium respiciunt, atque ad hunc finem revelata noscuntur. Et sane cum haec dogmata sint supra naturam, idcirco naturali ratione ac naturalibus principiis attingi non possunt. Nunquam siquidem ratio suis naturalibus principiis ad huiusmodi dogmata scienter tractanda effici potest idonea. Quod si haec isti temere asseverare audeant, sciant, se certe non a quorumlibet doctorum opinione, sed a communi et nunquam immutata Ecclesiae doctrina recedere. Ex divinis enim Litteris et sanctorum Patrum traditione constat, Dei quidem existentiam multasque alias veritates ab iis etiam, qui fidem nondum susceperunt, naturali rationis lumine cognosci, sed illa reconditiora dogmata Deum solum manifestasse, dum notum facere voluit, *mysterium quod absconditum fuit a saeculis et generationibus*¹ et ita quidem, ut postquam multifariam multisque modis olim locutus est in Filio, per quem fecit et saecula²... Deum enim nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit³. Quapropter Apostolus, qui gentes Deum per ea, quae facta sunt, cognovisse testatur, disserens de gratia et veritate⁴ quae per Iesum Christum facta est, loquimur, inquit, Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est... quam nemo principum huius saeculi cognovit... Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum... Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit, quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei⁵. Hisce aliisque fere innumeris divinis eloquiis inhaerentes SS. Patres in Ecclesiae doctrina tradenda continenter distinguere curarunt

¹ Col. I, 26.

² Hebr. I, 12.

³ Ioann. I, 18.

⁴ Ioan. I, 17.

⁵ I. Corint. II, 7, 8, 10, 11.

rerum divinarum notionem, quae naturalis intelligentiae vi omnibus est communis, ab illarum rerum notitia, quae per Spiritum Sanctum fide suscipitur, et constanter docuerunt, per hanc ea nobis in Christo revelari mysteria, quae non solum humanam philosophiam, verum etiam angelicam naturalem intelligentiam transcendunt quaeque etiamsi divina revelatione innotuerint et ipsa fide fuerint suscepta, tamen sacro adhuc ipsius fidei velo tecta et obscura caligine obvoluta permanent, quamdiu in hac mortali vita peregrinamur a Domino ¹. Ex his omnibus patet, alienam omnino esse a catholicae Ecclesiae doctrina sententiam, qua idem Frohschammer asserere non dubitat, omnia indiscriminatim christianae religionis dogmata esse obiectum naturalis scientiae seu philosophiae, et humanam rationem historice tantum exultam, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam obiectum proposita fuerint, posse ex suis naturalibus viribus et principio ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire. Nunc vero in memoratis eiusdem auctoris scriptis alia dominatur sententia, quae catholicae Ecclesiae doctrinae ac sensui plane adversatur. Etenim eam philosophiae tribuit libertatem, quae non scientiae libertas, sed omnino reprobanda et intoleranda philosophiae licentia sit appellanda. Quadam enim distinctione inter philosophum et philosophiam facta, tribuit philosopho ius et officium se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit, sed utrumque philosophiae ita denegat, ut, nulla doctrinae revelatae ratione habita, asserat, ipsam nunquam debere ac posse auctoritati se submittere. Quod esset tolerandum et forte admittendum, si haec dicerentur de iure tantum, quod habet philosophia, suis principiis seu methodo ac suis conclusionibus uti, sicut et aliae scientiae, ac si eius libertas consisteret in hoc suo iure utendo, ita ut nihil in semitteret, quod non fuerit ab ipsa suis conditionibus acquisitum aut fuerit ipsi alie-

num. Sed haec iusta philosophiae libertas suos limites noscere et experiri debet. Nunquam enim non solum philosopho, verum etiam philosophiae licebit, aut aliquid contrarium dicere iis, quae divina revelatio et Ecclesia docet, aut aliquid ex eisdem in dubium vocare, propterea quod non intelligit, aut iudicium non suscipere, quod Ecclesiae auctoritas de aliqua philosophiae conclusione, quae hucusque libera erat, proferre constituit. Accedit etiam, ut idem auctor philosophiae libertatem seu potius effrenatam licentiam tam acriter, tam temere propugnet, ut minime vereatur asserere, Ecclesiam non solum non debere in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debere ipsius philosophiae tolerare errores eique relinquere, ut ipsa se corrigat, ex quo evenit, ut philosophi hanc philosophiae libertatem necessario participant, atque ita etiam ipsi ab omni lege solvantur. Ecquis non videt, quam vehementer sit reiicienda, reprobanda et omnino damnanda huiusmodi Frohschammer sententia atque doctrina? Etenim Ecclesia ex divina sua institutione et divinae fidei depositum integrum inviolatumque diligentissime custodire, et animarum saluti summo studio debet continenter ad vigilare, ac summa cura ea omnia amovere et eliminare, quae vel fidei adversari, vel animarum salutem quovis modo in discrimen adducere possunt. Quocirca Ecclesia ex potestate sibi a divino suo Auctore commissa non solum ius, sed officium praesertim habet non tolerandi, sed proscribendi ac damnandi omnes errores, si ita fidei integritas et animarum salus postulaverint, et omni philosopho, qui Ecclesiae filius esse velit, ac etiam philosophiae officium incumbit, nihil unquam dicere contra ea, quae Ecclesia docet, et ea retractare, de quibus eos Ecclesia monuerit. Sententiam autem, quae contrarium edocet, omnino erroneam, et ipsi fidei, Ecclesiae eiusque auctoritati vel maxime iniuriosam esse edicimus et declaramus.

FUNERALIA

Confer verbum *Sepultura*.

FURTUM

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE MATERIA GRAVI IN FURTO.

1. Ratio in hac re dubitandi est, quia videtur in praesenti limites, tum a veteribus

Theologis, tum etiam a S. Alph., l. 3, n. 527, 528, praefinitos, excedi oportere, eo quod ab illorum aetate usque ad nostram non leve circa pecuniae valorem deprehendatur discrimen. Omnes enim nunc conqueruntur, rerum pretia

¹ S. Ioan. Chrys. homil. 7 (9) in 1. Corint.; S. Ambros. de fide ad Grat. 1, 10; S. Leo de Nativ. Dom., Ser. 9; S. Cyril. Alex. contr. Nestor. lib. 3, initio, in

Ioan. 1, 9; S. Ioan. Dam. de fide orth. II, 1, 2, in 1. Cor. c. 2; S. Hier. in Gal. III, 2.

prae anteactis temporibus notabiliter excrevisse, seu quod in idem recidit decrevisse pecuniae valorem. Unde materia gravis in furto maiorem pecuniae quantitatem modo attingat necesse est. Sed contra videtur, neque a veterum theologorum sententia, quae maximi semper in re morali facienda est, neque, et multo minus, a S. Alphonsi doctrina, quae specialem a S. Sede approbationem habuit, esse recedendum. Insuper licet concedendum sit, pro temporum varietate varietatem etiam in pecuniae valore inductam fuisse, si tamen huiusmodi proportio esset servanda, cum nunc rerum pretia in immensum excreverint, et quantitas gravis in furto in immensum esset augenda, quod in evidens cederet Societatis damnum. Ad quaestionem hanc resolvendam tria inquirimus: 1°. Quotuplex materia gravis distinguenda sit in furto? 2°. Quatenam nostra aetate censenda sit in furto materia tum relative tum absolute gravis? 3°. Quid iudicandum de propositis dubitandi rationibus?

2. Quoad primum quaesitum adnotare sufficit, quod, proprie loquendo, materia gravis in furto est semper *relativa*, neque esse potest *absoluta*. Ratio est, quia, ut ait Angelicus Doctor 2-2, q. 73, a. 3, « peccata, quae committuntur in proximum sunt pensanda per se quidem secundum nocumenta, quae proximo inferuntur; quia ex hoc habent rationem culpae. Tanto autem est maius nocumentum, quanto maius bonum demitur ». Hoc non obstante, theologi distinguunt communiter in furto materiam gravem *absolutam*, et materiam gravem *relativam*. Materia *gravis relativa* illa est, quae est *gravis*, attentis conditionibus personae in particulari, cui reipsa affertur grave nocumentum. Quod omnino consonum est doctrinae modo expositae S. Thomae l. c., et q. 66, a. 6 ad 3. Quantum vero spectat ad materiam gravem *absolutam*, Scavini, edit. Mediol. 1874, libro 2, n. 697, inquit: « furtum erit *absolute grave*, quando independentem a damno, quod patitur dominus, in hominum sensu per se censetur sufficere ad constituendum peccatum lethale ». Haec definitio vel inexacta est, utpote incompleta, vel nihil revera dicit et explicat; quia, si praecisio et abstractio fit a damno proximi, efformari non potest iudicium ullum materiae gravis. Ac si sensus communis hominum iudicat talem vel talem materiam gravem, ita iudicat, quia in tali vel tali materia grave proximi nocumentum considerat. Secus enim illud communis sensus iudicium, iudicium esset sine fundamento et sensu. Materia *absoluta gravis*, secundum doctrinam communem Theologorum, est materia, quae est gravis *respectu omnium*, cuiuscumque ipsi sint conditionis, sive sint pauperes, sive divites; sive sint personae individuae, sive morales, utpote quae in quibuscumque status conditio-

nibus semper affert proximo grave nocumentum, pro tali loco vel tempore. Dicitur, *pro tali loco vel tempore*, quia eadem res hoc loco vel tempore propter abundantiam parvi aestimatur, et consequenter eius ablatio leve damnum infert; in alio autem loco vel tempore propter raritatem et necessitatem, pluris fit, et consequenter eiusdem rei ablatio grave affert damnum. Hinc inexactum etiam est, quod addit idem Scavini l. c. « Patet autem, quod determinatio materiae absolutae, et in se, ad iudicandum de peccati gravitate, tunc tantum debeat habere locum, quando ignoretur status ac conditio personae damnificatae ». Atque hanc materiam absolute gravem asserit esse quinque vel sex circiter libellas.

3. Apposite Lugo de Iust. et Iur., d. 16, s. 2, n. 23: « Et quidem negari non potest furti malitiam esse respectivam, neque id ullus negavit. Nam licet dicant, posse dari aliquam materiam furti gravem absolutam, et aliam respectivam., non tamen volunt, quod sit gravis sine ullo respectu ad damnum proximi; sed solum significant esse aliquam materiam talem, per quam omnibus damnum grave inferatur, atque ideo stante tali materia non esse opus examinare et ponderare conditionem personae damnum patientis, cum constet omnem personam, cuiuscumque conditionis sit, damnum grave pati ab eiusmodi furto. Negari etiam non potest, quod aliqua materia sit, quae non sit gravis respectu omnium, sed respectu alicuius sit levis, et respectu aliorum sit gravis... Gravitas enim malitiae sumitur ex gravitate damni illati: damni autem gravitas provenit ex indigentia maiori, qua proximus re illa indiget. Quare cum non omnes aequae indigeant re, quae aufertur, consequens est, ut nec aequae gravem iniuriam patiantur, atque adeo poterit aliquis levem, alter gravem iniuriam pati per furtum aequalis summae ».

4. Ad secundum quaesitum quod attinet, duplex adest criterium seu regula ad iudicandam et determinandam materiam relative gravem. Aliud enim est criterium intrinsecum, aliud extrinsecum. Dicamus primo de intrinseco. Id quod rationabiliter et, per se loquendo, gravem displicentiam affert proximo nostro, peccatum grave est contra caritatem, et si iustitia in illud ingrediatur peccatum grave est contra iustitiam, quae strictius obligat quam caritas. Hac fere ratiocinatione utitur Angelicus Doctor, 2-2, q. 66, a. 6, ad probandum quod furtum per se sit mortale peccatum. « Peccatum mortale, ait, est quod contrariatur caritati, secundum quod est spiritualis animae vita. Caritas autem consistit principaliter quidem in dilectione Dei, secundario vero in dilectione proximi, ad quam pertinet, ut proximo bonum velimus et operemur. Per furtum autem homo infert nocumentum proximo in suis rebus, et

si passim homines sibi invicem furarentur, periret humana societas. Unde furtum tamquam contrarium caritati est peccatum mortale ». Porro privare personam aliquam eiusque familiam quotidiana sustentatione, necessaria secundum propriam conditionem, rationabiliter gravem displicentiam affert proximo nostro, qui se suosque videt privatos necessariis rebus ad vitam secundum proprium statum. Unde evidenter apparet nocumentum esse grave, computando in sustentatione non solum victum, verum etiam vestitum et habitationem. « Communiter DD. dicunt, inquit S. Alph. l. 3, n. 527, in furto illam esse gravem materiam, quae alicui iuxta suam conditionem in die sufficeret pro sui suaeque familiae sustentatione, qua ut bene advertit La-Croix n. 985, cum Spor., Gom. et aliis, non solum computatur victus, sed etiam vestitus et habitatio ». Atque hic animadvertendum est, quod huiusmodi sustentatione, per se loquendo, comprehendere debent etiam honestae voluptates et licitae recreationes, propriae conditioni convenientes, sine quibus neque esse potest, neque de facto est humana vita, et quibus etiam quis rationabili omnino displicentia privaretur. Homo enim non vivit tantum pane et carne, aqua et vino, in stricta mensura, neque vivit solitarius; sed vivit physice aliis etiam rebus, et mensura convenienter bona et coagitata, si non semper superfluente, moraliter vero vivit in propria familia et in societate; adeoque et voluptariae expensae, honestae et convenientis recreationis et etiam debiti honoris causa, sunt saltem aliquando sustinendae. Quod Theologi videntur implicite intelligere ea *familiae* sustentatione, quam statui congruam et convenientem appellant.

5. Verum ad peccatum grave quod attinet, licet privatio sustentationis in sensu exposito sit certe et apud omnes gravis, adhuc tamen minor quantitas sufficit, ad peccatum grave, secundum principium constitutum. Etenim, si quis privaretur quotidiana sustentatione necessaria tantum ad *propriam vitam individualement*, et non etiam ad vitam propriae familiae, gravem profecto et rationabilem displicentiam experiretur. Quin imo ad grave peccatum constituendum ex principio iam praestabilito necessarium non est, ut quis privetur *toto* illo, quod est necessarium ad quotidianam sustentationem propriae vitae individualis, uti haec sustentatio modo est explicata, sed sufficit quod privetur tantum *notabili eius parte*. Enimvero nonne quis gravem et rationalem displicentiam per sentiret, si etiam per unam diem privaretur necessario victu, vel vestitu, vel habitatione, vel officio ideo proprii status et conditionis implere non posset?

6. Quare considerando 1°. quod in praesenti, et quoad Italiam, expenditur ad vitae susten-

tationem a pauperibus, ab operariis, a variis personis civilis et nobilis conditionis, quod quotidie expenditur in Collegiis et Seminariis, in Communitatibus religiosis, in familiis quae decenter et convenienter vivunt, sed etiam cum debita oeconomia; considerando 2°. stipendia operariorum, medicorum, advocatorum, publicorum officialium, et mercatorum lucra, pensiones alumnorum in Collegiis et Seminariis, dotes Monialium, redditus ordinarie divitum; videtur constitui posse in *praesenti et quoad Italiam*, et forte etiam, saltem plus minusve, pro aliis Europae regionibus, sequens materia relative gravis 1°. pro pauperibus 1 libella, et minus, secundum gradum illorum paupertatis; 2°. pro operariis et artificibus 1 libella, 2, 3, secundum varia opificia et artes, magis vel minus lucrativas; 3°. pro personis civilis et ordinariae conditionis, quae vivunt redditibus, vel exercitio mercaturae et commercii, vel liberalis professionis 4 libellae, 5-6, 7, secundum varium gradum commoditatis vitae; 4°. pro divitibus ordinariis, 8, 9-11, 12 libellae, et pro Corporibus moralibus ordinariis 10-20, libellae, pro divitiarum gradu; 5°. tandem pro personis extraordinarie divitibus, uti sunt Principes regnantes, et non regnantes, Nobiles et Mercatores ac Negotiatores ditissimi, Corpora Moralia et Societates exorbitantia Capitalia possidentes, designari non potest materia relative gravis; recurrendum est ad materiam absolute gravem. Et re quidem vera, cum privatus Princeps e. g., possidet 50 et 100 miliones, qui quotidie pro epistolis tantum et telegrammatibus expendit 30 libellas et amplius, evidens res est, quod furtum 10, 20, 30 libellarum ipsum profecto non privabit ullo modo convenienti sustentatione. Asserere ergo quod huiusmodi materia sit pro ipsis *relative* gravis, mere arbitrarium est, neque ullo pacto confirmatum ab enunciato criterio et regula intrinseca ad iudicandum de gravitate relativa.

7. Sed ad criterium et regulam extrinsecam gradum faciamus. Cum hic agatur de morali iudicio in re morali, tale criterium et regula Theologorum auctoritate continetur. « Ceterum, ait S. Alph. l. c., ad iustam dimensionem faciendam huius gravitatis, recte dicunt Salm. de Rest., c. 5, n. 12, magnopere conferre iudicia sapientum, quorum maior auctoritas in hoc puncto mihi videtur maiorem constituere probabilitatem. Quapropter diversas Doctorum sententias sedulo hic congerere curavi » etc. Atqui recentiores theologi, paucis exceptis, levi discrimine, de quo ratio haberi non potest in rebus moralibus, consentiunt omnino in materiam assignatam. In hoc enim consentiunt, quod pro Europae regionibus materia relative gravis sit in praesenti fere duplo maior illa, quam S. Alph. constituit pro suo tempore. Porro S. Doctor l. 3, n. 528, nulla facta di-

stinctione inter infimum, medium et supremum divitiarum gradum, assignat 1°. pro pauperibus 1 Iulium, — 54 centesimos; 2°. pro operariis 2 Iulios, — 1 libellam, 8 centesimos; 3°. pro artificibus 2 Iulios cum dimidio, — 1 libellam, 35 centesimos; 4°. pro divitibus mediocriter talibus 4 Iulios, — 2 libellas, 16 centesimos; 5°. pro divitibus absolute talibus et pro mercatoribus valde opulentis 6 Iulios, — 3 libellas, 24 centesimos; 6°. pro magnatibus ditissimis 1 aureum, — 5 libellas, 38 centesimos; 7°. pro Communitate valde opulenta 1 aureum cum dimidio, — 8 libellas, 7 centesimos; 8°. pro Regibus 2 aureos — 10 libellas, 76 centesimos. Addit vero S. D. I. c., n. 527, plurimos doctores extendere hanc quantitatem usque ad 3 aureos, — 16 libellas, 14 centesimos. Et haec quantitas, uti patet, est quasi dimidium quantitatis assignatae. Iulius enim valet 54 centes. libellae. Aureus vero valet 5 libell., 38 centes. Cf. Finardi Prontuario del Commerciante, etc. Roma 1862. Ut alios praetermittamus, brevitate causa, haec habet D'Annibale in Summula Theolog. Moral., part. 2, n. 220, ed. 3 Romae 1891: « Prae oculis habeam S. Alphonsum, duplicato fere ex eo tempore, quo is vivebat, rerum pretio. Itaque pro praesenti nummorum valore semper leve *per se* esse dixerim damnum, quod ad unam libellam circiter non pertingit, etsi mendico; contra grave *per se* esse dixerim damnum, quod 30 circiter libellas exsuperet, etsi ditissimo, vel Regi fuerit illatum. Inter haec damnum *relative*, idest ex personis metiri debet: reor igitur grave esse 1°. pauperibus, id est mendico, vel operario, vel artifice damnum 1 libellae, vel 2, vel $2\frac{1}{2}$; 2°. mercatoribus pro cuiusque fortuna, vel infima, vel media, vel summa, $2\frac{1}{2}$, vel 4, vel 8; 3°. divitibus, prout eis ex proprio vectigali, detractis sumptibus, nihil redundat, aut parum, aut multum, aut plurimum, 3, et forte minus, vel 4, vel 7, vel 10. Demum quoad personas morales, quae habent corpus Collegii damnum grave est quod 10, vel si fuerint opulentae, quod 20, aestimatur ».

8. Ad materiam *absolutam* deveniamus. Uti pro materia *relativa* attenditur damnum individuorum, spectatis omnibus particularibus circumstantiis; ita pro materia *absoluta* spectari potissimum debet damnum ipsius Societatis. Atque, hoc semel admissio, facile tunc intelligitur, quomodo materia absolute gravis sit semper gravis, nempe pro omnibus gravis, sine distinctione, quamvis agatur de divitibus extraordinarie et exorbitanter talibus. Statuto hoc principio, materia absolute gravis ea esse videtur, quae excedit triginta libellas, quantitas designata a laudato Ios. D'Annibale. Verum obiiciet quis, quomodo triginta libellae plus minusve afferre possunt grave damnum Societati, si grave damnum ne individuo quidem afferunt

extraordinarie diviti, uti sunt magni bancarii, seu pecuniarum mercatores in Europa, quibus amissio 30 et etiam 300 libellarum et amplius in commercialibus ipsorum operationibus vix sensibilis est, et statim compensatur tot et tantis aliis lucris. Respondetur, communem doctrinam esse relate ad fornicationem, eam esse in omnibus casibus prohibitam, ipso naturali iure, propter incertam proles educationem. Quamvis in particulari aliquo casu, qui non admodum difficilis est, ut verificetur, et pater et mater, aliunde ditissimi, inter se conveniant, ut proles debito modo educetur; immo etiam ut ii ipsi curam immediate suscipiant convenientis educationis, et ideo sincera et efficaci voluntate promittant matrimonium statim ineundum, fornicatio maneret semper prohibita naturali iure; quia si licita et permissa esset in aliquo particulari casu, periculum semper gravissimum adesset inordinatae licentiae cum immenso proles damno. Simili modo quamvis determinata quantitas, in se ipsa iam satis ingens, non afferat individuo alicui in particulari grave nocumentum, neque etiam pro eodem individuo periculum saltem sit ulterioris gravis nocumenti; ipsa quidem sufficiens est ad constituendum grave et gravissimum periculum pro ipsa Societate, et, *per se loquendo*, etiam pro ipsis individuis. Quare semper erit, absolute loquendo, materia gravis in quovis casu. Etenim, si consideratur grave damnum individui et societatis, opus est rationem habere non tantum expensarum necessariarum ad sustentationem et decorem proprii status, verum etiam furtorum levium, qui satis frequentes sunt non tantum in furibus ex professione, sed etiam in ipsis personis propriae familiae, communitatis, societatis; praesertim vero in personis quibus commissa est administratio bonorum alienorum, maxime publici domini et utilitatis. Scilicet, ut experientia teste comperta res est, perdifficile est, ita fideliter res dominorum ab aliis administrari, quin aliquid adhaereat manibus contrectantium. Posito igitur tali periculo, non solum evidens est, designatam quantitatem esse sufficientem ad constituendam materiam absolute gravem; verum etiam potest forte ea quantitas non sine ratione nimia videri, et ad angustiores limites coarctanda. Ubi enim gravitas peccati non deterret, et maioris lucris sat notabilis spes ad novum furtum invitat et incitat, plures homines, et longe plures communiter illud committerent, et fortunae nostrae gravissime laederentur, nisi detererentur metu graviore peccati. Hinc patet, cur, licet longe maior sit excessus facultatis Regis opulentissimi supra facultates divitis ordinarii, vel etiam Marchionis aut Comitum, absque ulla proportionem, quam excessus divitis supra facultates civis, vel hominis communis, non requiritur tamen tantus excessus proportionatus in furto

gravi Regi facto supra furtum factum diviti, quantus in hoc respectu furti facti homini communi. Atque haec doctrina conformis videtur doctrinae modo relatae Angelici Doctoris de gravitate furti, qui eam absolute declarat iniqui: « Per furtum autem homo infert nocumentum proximo in rebus suis, et si passim homines sibi invicem furarentur periret humana societas ». Cf. etiam Lugo, l. c., n. 29 seqq.

9. Neque vero obiiciatur auctoritas Card. De Lugo asserentis l. c., n. 21, non posse constitui quantitatem absolute gravem in furto. Lugo enim l. c. non asserit hoc, sed rem bene diversam, nempe « non posse definiri quae sint confinia utriusque materiae (nempe levis et gravis) ita ut citra talem summam sit levis, et ultra illam sit gravis ». Aliud sane est non posse mathematice definiri eam quantitatem, aliud non posse neque moraliter determinari, morali quadam latitudine, nempe paulo plus paulo minus, materiam absolute gravem, et hoc est quod ipsemet Card. De Lugo efficere conatur sequentibus paragraphis. Cf. n. 29 seqq., ubi *rationem universalem* designat malitiae furti gravis, nempe absolute gravis. Cf. etiam n. 35.

10. Neque item obiiciatur, quod ex facto discursu sequeretur, quodlibet furtum esse grave, cum ex quolibet levi furto timeri posset gravissimum Societatis et individuorum detrimentum. Etenim non ita alliciuntur homines ad haec minora furta, ex quibus parum lucri capiunt, sicut alliciuntur ad illa alia maiora, in quibus lucrum non contemptibile apparet, si ea sine peccato gravi fieri possent, ut habet idem Lugo l. c., n. 33. Quantitas autem assignata triginta libellarum plus minusve, lucrum sane non contemptibile affert, ad furandum satis superque alliciens.

11. Demum obiicitur adhuc Lugonis auctoritas contra quantitatem assignatam 30 libellarum, tanquam absolute gravem. Lugo enim hanc quantitatem asserit esse 100 aureorum, l. c., n. 21. Si ergo tempore Lugonis haec erat quantitas absolute gravis, nostro certe tempore adhuc maior esse debet. Respondetur falsum omnino esse assertum. Lugo enim non dicit pro suo tempore illam esse quantitatem absolute gravem, sed illam esse quantitatem evidenter et certo gravem; quod est bene diversum; et hoc quidem asserit per quamdam quasi exaggerationem. Nam in illo eodem numero non loquitur de materia absolute determinanda, ita ut illam determinet, sed loquitur tantum de difficultate determinandi istam materiam gravem et multo magis definiendi limites istius materiae gravis et levis, propter ipsam difficultatem reperiendi hac in re aliquod rationale principium, et aliquam regulam fixam. Hinc numeris sequentibus 22–29, refert varias Theologorum sententias, et varias regulas ab

ipsis assignatas, quas perpendit, et ostendit esse insufficientes. Antequam vero proferat n. 29, suam regulam et rationale principium, ut malitia furti gravis, nimirum absolute gravis, intelligatur, aperte declarat se reapse non recedere ab aliorum opinione, attento etiam decremento pecuniae tunc temporis; et ait in fine n. 28: « Quare non aegre cum praedictis in reipsa consentiam, ut in ordine ad Reges et Magnates opulentos exigatur furtum unius aurei; ad divites sex vel septem argentei; ad artifices quatuor, ad pauperes valor victus diurni, seu merces mediocris, quae tempore medio inter hyemem et aestatem datur fossori ». Argenteus idem est Lugoni ac iulius seu regalis, n. 22–26; regalis autem ordinarius valet 26 centes. libellae. Sed cum argenteum pro iulio seu regali sumat, et dicat n. 26, unum Ducatum continere undecim regales seu Iulios, pro regali intelligit non regalem ordinarium, aeneum, *real de vellon*, sed regalem argenteum, *real de plata*, valoris circiter duplo maioris, et circiter iulio aequivalentem. Et n. 31, adhuc magis definitive statuit furtum unius aurei esse absolute grave, propter periculum gravis detrimenti, quod in eo est: « nam, inquit, ex furtis pluribus unius aurei, a diversis tibi factis, vere res tuae familiares gravissimum detrimentum subirent ». Item n. 32 idem clare omnino affirmat, extendens illam materiam absolute gravem non ad 100 aureos, sed ad unum vel duos aureos. Tandem n. 35 disserens iterum de difficultate praecise definiendi limites materiae gravis et levis, quamvis hypothetice et nonnisi exempli gratia loquatur, in medium sane non profert 90 vel 80 aureos sed 6 Iulios. Confirmari etiam potest auctoritate S. Alphonsi, qui, n. 527, Lugonem recenset inter auctores, qui « respectu Magnatum ditissimorum... (dicunt) sufficere ad materiam gravem unum aureum ». Ex Lugonis autem sententia n. 29, respectu harum ditissimarum personarum requirenda non est materia relative gravis, sed absolute gravis, quam ipse deinde statuit secundum hanc regulam et principium; nempe « aliqua prohiberi non propter damnum praecise quod afferunt, quando semel fiunt, sed propter damnum, quod afferrent, saepius repetita, si licerent... Sic ergo in praesenti materia dicendum videtur, quod licet furtum *unius aurei vel dimidii* semel solum factum non afferret magnum detrimentum, praesertim homini diviti, atque ideo secundum se spectatum non videretur sufficiens ad inducendam damnationem aeternam; consequenter tamen afferret magnum detrimentum, eo quod si tale furtum leve esset, et posset absque peccato gravi fieri, multiplicarentur huiusmodi furta, ex quorum frequentia maximum detrimentum etiam divitibus et principibus sequeretur ». Atque ex his satis superque patet, quam sit falsum asserere materiam absolute

gravem ex Lugone esse summam 100 aureorum, nempe maiorem 500 libellis, cum aureus aequivaleat 5 libellis, 38 centesimis.

12. Ad tertium quaesitum deveniamus. Ratio adducta, ut a limitibus recedatur designatis ab antiquis Theologis et a S. Alphonso optima est. Cum enim mutatus valor pecuniae sit, et imminutus sit, ac notabiliter imminutus, damnum in praesenti allatum proximo in paribus circumstantiis multo minus est, quam illud quod antea erat. Ac in re furti est praecise hoc damnum grave vel leve, quod reddit materiam gravem vel levem. Ipsemet S. Alph., l. c., n. 527, inquit, gravitatem materiae furti, « dimetiendam esse respective ad circumstantias personae, rei, loci et temporis ». Idem habet Lugo l. c., n. 24, 25. Illud vero, quod contra asseritur, quod non sit licitum discedere a doctrina antiquorum theologorum ac S. Alphonsi, cuius opera specialem approbationem acceperunt ab Apost. Sede, locum vere non habet in casu nostro. Etenim ne latum quidem unguem discedimus ab eorum doctrina et *principiis*, quamvis conclusio sit diversa, quia diversae sunt circumstantiae, ut idem S. Alphonsus et Lugo docent esse debere. Tandem quod additur, quod nempe materia gravis in furto proportionem fere enormes assumeret, si attendendum esset ad mutatum valorem pecuniae et pretium rerum, falsissimum est. Quidam profecto theologus recentior, innixus catalogo quodam pretiorum, qui reperitur in Ordinatione quadam *Politiae* Civitatis Bituricensis in Gallia an. 1598, ex comparatione praedictorum pretiorum cum pretiis eiusdem civitatis an. 1883, reperit proportionem esse unius ad tredecim. Atque hinc deduxit, quod materia gravis pro rege est saltem 150 libellarum. Assertio haec verissima exaggeratio est, et sine ullo solido fundamento. Non sufficit comparare pretium paucarum mercium, ac stipendium aliquorum operariorum, quae reperiuntur in ea Ordinatione Civitatis Bituricensis. Sed ut deveniamus ad conclusionem serio deductam et fundatam, necesse est examinare et perpendere totum Statum praesentem Societatis relate ad publicas et privatas divitias, relate ad valorem pecuniae et omnes vitae necessitates. Ac primo quidem pauperes, qui vivunt ex bonis divitum, tot in praesenti sunt quot ante et forte plures et multo plures quam ante. Si pecunia abundantior est, tributa etiam et vectigalia maiora sunt, aequali saltem si non maiori proportionem. Stipendium publicorum officialium auctum est at certe auctum non est tredecies neque decies, neque multo minus relate ad stipendium temporis proxime anteacti. Necessitates autem vitae in praesenti auctae sunt; et pecunia, si, attento commercio et actuali industria, magis fructuosa est quam ante, augmentum certe non est tredecies maius, sed vix tertia aut dimidia parte.

Agrorum cultura e contrario pluribus in locis longe minus fructuosa est, et in aliquibus fere derelicta. Attenta vero evolutione Commercii, amissio Capitalium propter cessiones bonorum, incendia, naufragia, etc., longe maior est quam ante. Ac quamvis sit nunc maior activitas, cursus, et quasi motus divitiarum, hoc non obstante, illi qui nunc sunt extraordinarie et exorbitanter divites, non videntur revera ditiores esse, quam illi qui divites extraordinarie erant praeteritis temporibus, ut facile deduci potest ex magnis ipsorum operibus et fundationibus beneficentiae, splendidissimorum aedificiorum, Monasteriorum, Nosocomiorum, etc., quae ipsi erexerunt et fundarunt. Demum, si secundum illam Ordinationem Civitatis Bituricensis libra bovis et gallina hodie tredecies maioris pretii est quam ante, huiusmodi proportio vera non est pro omnibus civitatibus et oppidis Europae, immo etiam eiusdem Galliae, ut ex Catalogis pretiorum constat, qui in publicis Ephemeridibus eduntur. Et sic ex. gr. in Civitate Bituricensi gallina optima omnium emitur 3 libellis et 90 centesimis, Augustae Taurinorum emitur 2 libellis et 40 centesimis. Hoc observavit pro suo tempore ipse Card. Lugo; ait enim l. c., n. 24: « Ego vidi Matriti pretium commune unius gallinae esse octo argenteos, cum tamen Salmanticae, dum ibi studerem, emeretur communiter duobus argenteis ». Praeterea quot aliae res sunt, quae antea multo cariori pretio emebantur; hodie vero vili pretio habentur, uti facile cernere est in transmissione epistolarum, in transvectione mercium, in itineribus, in rebus machinis artefactis, in combustilibus necessariis ad illuminandum et ad comburendum, etc. Igitur excessus materiae gravis in furto nequit omnino in praesenti esse enormis. Omnibus bene ponderatis, vix forte pervenit ad duplum, quemadmodum confirmari etiam potest ex stipendio Missarum, quod sive ex consuetudine sive ex Statutis dioecesanis duplo circiter auctum est. Et sic tempore S. Alphonsi et Benedicti XIV, stipendium Missarum manualium erat 10 solidorum; illud autem Missarum fundatarum 26, 27 solidorum. Cf. Bened. XIV, Instr. 56, n. 19 seqq. hodie vero 1 1/2, 2 libellarum pro variis locis. Idem fere dicendum de stipendio militum, medicorum, etc. Anno 1856. S. Cong. pro praestatione alimentorum decernebat summam 6 ducatorum, menstruatorum, circiter 30 libellarum, etc. Cf. Bizzarri *Collect.*, etc. Insuper tempore Molinae, qui obiit 1600, pecuniae variatio fuit ab 1 ad 6. De Iust. et Iure, tr. 2, d. 685, n. 2. Tempore Lugonis, qui obiit 1660, variatio pecuniae fuit ab 1 ad 3. De Iust. et Iur., d. 16, n. 25. Et d. 10, n. 178, dicit Lugo « tempore Soti (Dominicus Soto obiit an. 1560, Petrus Soto obiit a. 1563), quinque ducata propter pecuniae raritatem, aestimata

pluris fuisse quam decem nunc; rerum enim omnium pretia propter maiorem pecuniae abundantiam plus quam duplo in Hispania creverunt ». Variationem affirmat etiam S. Alph. ab 1 ad 2, l. 3, n. 383. Neque vero hi Doctores

materiam furti gravem, pro suo tempore, hac proportionem auxerunt. Secundum rationem ergo mutationis valoris pecuniae augendam esse, eadem proportionem, materiam gravem furti neque ratione, neque auctoritate comprobatur.

G

GRADUS ACADEMICI

1. — *Epist. enc. S. C. Stud. qua prohibetur cumulatio studiorum Theologiae et Iuris Canonici, necnon simultanea frequentia duarum Universitatum ad academicos gradus obtinendos.*

Con circolare di questa S. Congregazione in data 21 Nov. 1879 fu per ordine di Sua Santità comunicata una disposizione della medesima Santità Sua riguardo alla simultanea iscrizione degli studenti al corso teologico e canonico, vietandosi sotto pena di nullità di gradi la cumulazione del doppio corso.

Cotesto divieto però fu con circolare di questa stessa S. Congregazione in data 20 Dic. 1821 limitato per benigna indulgenza del S. Padre a quegli alunni solamente che cominciano il corso degli studi teologici, non esteso a quelli che avendolo già fatto nei Seminarii volessero perfezionarsi nelle discipline canoniche e teologiche presso gl'Istituti di Roma.

Dopo la prova fatta di siffatta limitazione pel decorso di 15 anni, il S. Padre, al quale è tanto a cuore che la istruzione degli ecclesiastici aspiranti a gradi accademici nelle discipline canoniche e teologiche fosse non ordinaria e comune ma superiore, più ampia e profonda, come ben lo richiedono sì l'eccellenza de' gradi e la dignità delle scienze sacre, come le esigenze de' tempi presenti; nella udienza del 27 scorso mese di Giugno ordinò al Prefetto di questa S. C., che fosse revocata la limitazione onde è parola, estendendo il divieto della simultanea iscrizione al doppio corso di teologia e di testo canonico anche a quei giovani che fatti gli studii nei Seminarii si recano in Roma per prendervi in teologia e diritto canonico i gradi accademici. Restano quindi in pieno vigore per tutti gli alunni universitari i tre punti della prima circolare 21 Nov. 1879, e cioè:

1°. Chiunque nello stesso anno voglia seguire il doppio corso teologico e legale perderà ogni diritto a' gradi accademici in ambedue i corsi.

2°. I superiori di qualunque scuola, liceo od Università prima di ammetterli all'esperimento

per i gradi dovranno esigere dai candidati un certificato dal quale consti, che essi al tempo stesso non furono iscritti in altro Istituto.

3°. Nessuno sarà ammesso alla scuola del testo canonico se non provi per iscritto di aver atteso per un anno alle Istituzioni del diritto canonico presso qualche liceo o Seminario.

Ingiunse inoltre Sua Santità che per lo studio del testo canonico sia impiegato l'intero biennio con le due scuole quotidiane matutina e vespertina; raccomandando a' rispettivi Professori di trattare ampiamente e profondamente tutte le materie canoniche con le debite applicazioni al diritto ora vigente nella Chiesa.

E codesta maggiore ampiezza e profondità d'insegnamento sì nelle discipline canoniche, che teologiche, è la ragione appunto intesa dal S. Padre per vietare a tutti, senza eccezione, gli alunni la cumulazione de' corsi; non potendo anche gl'ingegni più eletti per molte ore dello stesso giorno seguire ed attendere con profitto a corsi ampi e profondi di materie difficili in sè stesse e spesso fra loro disperate.

Codeste disposizioni di Sua Santità dovranno essere fatte note agli alunni di ciascun istituto affinchè nel prossimo anno scolastico 1896-97 siano fedelmente eseguite. Nei casi straordinari in cui da' Rm'i Prefetti degli istituti medesimi fosse giudicata necessaria una dispensa sì dal biennio, come dall'obbligo della frequenza di un solo corso, la dispensa secondo disposizione della Bolla *Quod Divina Sapientia*, tit. 1, art. 8 — e circolare 31 Dec. 1878, confermata ancora una volta in questa circostanza dal S. Padre, dovrà esclusivamente chiedersi per mezzo della S. C. degli Studii.

Tanto il Prefetto della S. C. degli Studii per ordine di Sua Santità deve partecipare alla P. V. Rm'a per sua intelligenza e norma.

Roma, 11 Luglio 1896.

2. — *Epist. S. C. Stud. ad Praesules Hispanos, in quorum dioecibus erecta noviter sunt Pontificia instituta.*

... II. Prae oculis interim habeant Institutorum Moderatores et Magistri, praescriptam studiorum rationem ita cum privilegio conferendi

gradus intime connecti, ut nisi fideliter servetur et amussim in executionem deducatur, una cum omnibus quae in Statutis praescribuntur, privilegium ipsum, ut patet, suspensum censeatur, gradusque collati prorsus nulli sint habendi.

III. Dispositiones, quas hucusque Sacra Congregatio concessit clericis, qui penes Instituta studia non compleverint, novo adveniente scholarum anno cessabunt omnino, ita ut biennii lex pluries ab hac Studiorum Congregatione decreta et a Summo Pontifice semper confirmata, nedum pro Hispania, sed pro Catholicis omnibus Universitatibus per orbem erectis, strictim servanda sit, rarissimis et extraordinariis, exceptis casibus, in quibus a Sacra Congregatione tantum dabitur dispensatio....

IV. Pro gradibus in novem Pontificis Institutis rite collatis, reciproca et mutua admittenda est validitas et recognitio, ita ut gradus in uno adepti, ab aliis validi habendi sint Institutis.

Quin immo firma voluntas Summi Pontificis est, a qua nullo modo recedendum esse mandavit, ut gradus quos heic Romae vel alibi penes Catholicas Universitates vel Pontificia Instituta clerici hispani adepti fuerint, omnino validi in Hispania censendi sint, quin nova ad effectus canonicos egeant revalidatione vel confirmatione, nec ad eorum validitatem novae sint expensae vel taxae exigendae.

Huiusmodi gradus revalidandi abusum, quem

in nonnullis Seminariis, vulgo dictis Centralibus, invectum fuisse refertur, Sanctitas Sua omnino reprobatur et damnatur, pro alumnis praesertim qui in spem Ecclesiae heic Romae succrescunt penes Hispanicum Collegium, cui in ipsis initiis mortale vulnus inferretur ab iis, quorum potissimum curis, studiis et expensis Collegium ipsum, iuvenibus ingenio, diligentia et pietate praestantibus florescere in dies sub ipsius S. Pontificis auspiciis, vehementer Urbs tota laetatur.

V. Mens huius Sacrae Congregationis est, ut nova Pontificia instituta non opus tantum censenda sint Archidioecesium, in quibus erecta sunt, sed potius totius Provinciae ecclesiasticae et Dioecesium Suffraganeorum commune negotium et opus, in commodum nempe clericorum, quibus penes singulas diversas et inter se dissitas regiones centrum praesto est ad altiora studia excolenda. Hinc Sanctitas Sua Archiepiscopos et Episcopos enixe commendandos per Sacram hanc Congregationem voluit, ut in conventibus, qui pro negotiis dioecesanis exsolvendis quotannis habentur, negotium non praetermittatur praestantissimum studiorum: et ardens Pontificis votum est, ut, collatis inter se consiliis, Antistites curas omnes impendere sategant ad promovendum, opportunis provisionibus, Institutorum decus et incrementum....

Datum Romae die 15 sept. 1897.

GRATIA

1. — *Gratia iustificante vere remittuntur peccata et non tantum teguntur.*

Confer verbum *Rosmini* Prop. 35.

2. — *Nonnisi per supernaturalem Dei gratiam consortes efficitur divinae naturae.*

Confer verbum *Rosmini* Prop. 36.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE [NATURAE DIVINAE PARTICIPATIONIS
PER GRATIAM.

1. *Natura* alicuius rei tripliciter sumi potest: 1°. *Physice*, seu realiter, pro ipsa reali substantia rei. 2°. *Metaphysice*, et sic natura multifariam sumi potest: nempe vel pro ipsa essentia rei, prout haec est generatim radix seu primum operandi principium; vel pro ipsa essentia rei, prout haec est radix seu primum principium operativum operationum sibi propriarum; vel pro primo illo praedicato, quo res concipitur constitui in seipsa, et ab aliis distinguere, et quod fons est aliarum, omnium proprietatum, quae illi rei competunt, et sic re-

spectu Dei dicitur a philosophis et a theologis naturam Dei metaphysicam esse in asseitate, seu in eo quod sit ens a se; vel tandem pro qualibet alia perfectione illius rei propria, quae si moralis quaedam perfectio sit tunc *natura* pressius dicitur sumi *moraliter*. Hinc 3°. natura sumitur *ethice* seu *moraliter*, et hoc sensu natura Dei est indoles, inclinatio, dispositio averrandi a peccato et sancte operandi. Unde, ut patet, duplex est elementum: negativum, aversio a peccato; positivum, inclinatio ad sanctas operationes.

2. *Participatio naturae divinae* dupliciter intelligi potest: 1°. Quoad ea quae de se communia sunt et Deo et creaturae. 2°. Quoad ea quae de se propria sunt Dei. Agitur hic de hac secunda participatione, quae omnino specialis quaedam est participatio divinae naturae, quae talis est. Et sane tunc tantum vere et proprie alicuius natura participatur, cum participatur quoad praedicata eius propria. Verum, ut per se patet, haec participatio nequit extendi ad omnia praedicata divinae naturae propria. Nam asseitas et alia omnia praedicata, quae asseitatem formaliter includunt, in suo conceptu participari nullo modo possunt a creatura; creatura enim etiam elevata per gratiam rema-

net semper creatura, h. e. ens ab alio, neque ullo modo fit ens a se, vel actus purus. Quare ista participatio limitatur ad ea praedicata, quae licet propria sint Dei, eique *connaturalia*, cum tamen in suo formali conceptu abstrahunt ab illa asseitate, possunt *per gratiam* communicari rationali creaturae.

3. Habent enim huiusmodi perfectiones quandam latitudinem et licet in summo et perfectissimo gradu propriae sint solius Dei, neque ullo pacto creaturae communicari possunt, cum tamen abstracte sumptae, et non secundum summum illum gradum, quo soli Deo competunt, non involvant essentialiter ipsum esse divinum, non eis repugnat quod creaturis etiam communicentur ultra earum exigentiam et ex mera Dei liberalitate, ut e. g., Deum intueri, Deum immediate cognitum propter ipsum Deum amare, etc.

4. Ut autem distincte magis intelligatur natura huius participationis notandum est quod *participatio* duplex est, *effectiva* et *formalis*. Participatione *effectiva* omnes res creatae, quae a Deo procedunt, divinae naturae participationes sunt. Sermo in re praesenti non est de hac participatione; sed de *formali*. Porro participatio haec *formalis divinae naturae* duplex est; alia est participatio *unionis*, et secundum hanc participationem gratia dicitur participatio divinae naturae quatenus est quasi vinculum et unio, qua divinitas *physice* et *realiter* inspecta specialiter in nobis habitat, ita ut etsi non esset immensa, esset praesens in iustis vi illius gratiae. Alia vero est participatio *similitudinis* et secundum hanc participationem gratia dicitur participatio divinae naturae quatenus in se est aliqua ontologica expressio et obiectiva quaedam similitudo divinae naturae ut in se est, et divinarum perfectionum, quae *connaturaliter* soli Deo competunt. Hinc gratia refert et exprimit divinas perfectiones quodam modo formaliter, et non inferiori quadam ratione, ut naturales creaturae, nisi enim accedat via *causalitatis*, *excellendae*, *remotionis*, divinas perfectiones non adhuc patefaciunt; formaliter enim nonnisi creatas perfectiones referunt et manifestant.

5. Participatio similitudinis naturae divinae, *metaphysice* acceptae habetur, in quantum natura quaedam intellectualis est altioris ordinis, quam sit vel esse possit ulla substantia intellectualis creata; quatenus nempe ille gradus intellectualitatis, quo Deus seipsum intuitive contemplatur fruitive amat, qui est in divina natura divino quodam et supernaturali modo, participatur per gratiam, eo quidem modo quo a nulla substantia creata per seipsam, vel per potentiam sibi connaturalem participari potest. Participatio item similitudinis habetur naturae divinae *ethice* et *moraliter* consideratae, quatenus sancta est.

6. Atque hic apprime distinguenda est gratia habitualis ab habitibus supernaturalium virtutum per se infusarum. Gratia habitualis comparatur ad virtutes, ut natura ad proprietates. Hinc quemadmodum virtutes infusae non sunt participationes divinae naturae, prout sub ratione naturae consideratur, sed sunt tantum participationes divinae naturae, prout haec est proxima virtus ad determinatam quandam operationem; ita gratia habitualis participatio est eiusdem divinae naturae, ut natura est, h. e. prout haec est radix et primum principium omnium illarum operationum. Lumen gloriae participatio quaedam est visionis, qua Deus seipsum intuetur; charitas participatio quaedam est charitatis seu amoris benevolentiae, quo Deus amat seipsum propter seipsum super omnia; spes participatio quaedam est amoris concupiscentiae, quo Deus reliqua a se distincta amat propter gloriam suam; fides participatio quaedam infallibilis notitiae, qua Deus et se et res omnes cognoscit; reliquae virtutes morales determinatae quaedam participationes sunt, divinae sanctitatis, qua Deus sancte et iuste cuncta operatur. Quare reliqui habitus infusi sunt tantum participationes quaedam determinatarum operationum, divinae naturae propriarum. At vero gratia habitualis est forma immediate participativa totius naturae divinae, qua est fons et radix prima omnium harum operationum. Participatio autem est huius naturae, praecise qua intellectualis est. Illae enim operationes, quarum est principium, operationes sunt propriae naturae intellectualis. Hinc excellentia elucet gratiae sanctificantis supra reliquos habitus infusos.

7. Sane gloria, quae per lumen gloriae habetur, est in visione et amore fructivo Dei; actum illam visio tum consequenter hic amor fructivus est connaturalis et essentialis Deo, et excedit vim et exigentiam *cuiuscumque* rationalis creaturae. Cf. S. Th., 1 p., q. 12, a. 4, q. 23, a. 1 c., q. 56, a. 3 ad 2, 2-2, q. 5, a. 5 c. Praeterea natura divina est natura essentialiter bona seu sancta, et hoc nulli creaturae limitatae et finitae congruit. Omnis enim intellectualis creatura in suis puris naturalibus considerata est essentialiter capax peccati et consequenter coniungi potest cum malo simpliciter tali, h. e. cum malo morali. Nonnisi per gratiam haec natura ita bona fieri potest, ut illud malum a se excludat.

8. Sicut ergo dantur participationes divinarum attributorum, sapientiae, charitatis, sanctitatis, iustitiae, misericordiae ita etiam datur quaedam participatio essentiae divinae in se consideratae, quatenus quodammodo concipitur, ut prior attributis et fons attributorum. Haec participatio habetur per gratiam sanctificantem: illa per habitus virtutum supernaturalium. « Per gratiam habitualement fieri homi-

nem naturae divinae participem, ideoque gratiam esse participationem deitatis, adeo frequens et constans est theologorum assertum, ut absque temeritate negari non possit». Ripalda de E. S., l. 6, D. ult. de gr. habit., s. 7, n. 89. Gratia ergo participatio est divinae naturae non tantum *effective* quatenus eius causa sit Deus, sed *quasi formaliter*, quatenus divinum decus prae se ferat, cum increata substantia conformitatem dicat, deiformem reddens, ac divina operantem efficiens; ita ut quod Deus est natura hoc idem sit creatura rationalis per gratiam; ac ut ait S. Th., l. 2, q. 110, a. 2 ad 2 « id quod substantialiter est in Deo accidentaliter fit in anima participante divinam bonitatem ». Cf. Suaresium, de Gr., lib. 7, c. 1, n. 26, 30, 31; S. Th., 1 p., q. 12, a. 5, 1-2, q. 112, a. 1.

9. Divinae naturae participatio per gratiam constat ex SS. 2 Petr., c. 1, v. 4: *Per quem* (i. e. Christum) *maxima et pretiosa nobis promissa donavit* (Deus), *ut per haec efficiamur divinae consortes naturae*. Apostolus loquitur de donis supernaturalibus. Atqui *per* haec dona supernaturalia aperte ait nos effici deiformes, seu consortes divinae naturae. Non possumus autem *per* haec dona supernaturalia effici deiformes seu consortes divinae naturae, nisi ea dona participatio quaedam sint divinae naturae ut in se est. E... 1 Ioann., c. 3, v. 1: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus*. Atqui filius eandem habet ac Pater naturam sive per naturalem generationem, si filius est naturalis; sive per adoptionem, si filius est adoptivus. Atqui iterum homo ex conditione naturae suae non participat divinam naturam. Etenim omnis creata substantia est essentialiter serva utpote opus Creatoris, ac Domini sui, servus autem nullum ius habet ad adoptionem filiorum. Ergo, ut homo fiat filius Dei adoptivus indiget participatione divinae naturae, qua participatione *similis* homo fit *Deo*, ut idem Ioann. innuit v. seq. Ergo gratia illa supernaturalis, qua filii Dei et Deo similes efficimur, ens est continens participationem divinae naturae.

10. Confirmatur hoc argumentum ex omnibus illis testibus, in quibus iusti dicuntur *feri nova creatura in Christo, renovari, regenerari, renasci*. Non enim renovatio est quatenus prior natura destruitur. Ergo quatenus elevatur, et nobiliori modo divinam naturam incipit participare.

11. Postremo ex SS. iam non dicimur nec sumus servi sed amici. Iamvero ad amicitiam praeter mutuam benevolentiam proportio et aequalitas quaedam requiritur, quare ut consistere possit amicitia inter inferiorem et superiorem necessarium est, ut inferior ad convenientem dignitatem elevetur, qua fiat sufficiens proportio et communicatio bonorum. Hoc con-

stat ex communi idea amicitiae traditae ab ipso Aristotele 8 Ethicor., cap. 7, et lib. 9, cap. 8. Confirmatur ex SS. 1 Machab., cap. 10, ubi Alexander volens contrahere amicitiam cum Ionatha prius misit ad illum purpuram et coronam auream. Confirmatur iterum ex sententia Hieronymi, quae iam commune effatum est: (Mich. 7) amicitia pares aut accipit, aut facit. Atqui homo ex conditione suae naturae non habet cum Deo illam aequalitatem et proportionem; per gratiam autem fit amicus Dei. Ergo gratia ex vi suae intrinsecae naturae tribuit homini illam proportionem et aequalitatem. Ergo illa gratia participatio quaedam est divinae naturae, ut in se est, qua homo similis fit Deo, h. e. deiformis.

12. Nunc vero sic ratiocinando prosequimur. Gratia est participatio divinae naturae, ut in se est, qua rationalis creatura fit deiformis. Atqui esse est propter operari, unde operari sequitur esse. Ergo si gratia est participatio divinae naturae, est consequenter participatio divini operari, seu operationis soli Deo connaturalis. Confirmatur 1^o. ex ipsis verbis Petri: postquam enim dixit: *per quem maxima est*, statim addit: *fugientes eius quae in mundo est corruptionem*, ubi habetur aversio a peccato; *fraternitatis charitatem*, ubi significatur promptitudo ad omne opus virtutum. Atqui indoles divinae operationis in hoc stat in perfectione nempe repugnandi cum peccato, et sancte operandi. Ergo gratia est praeterea participatio talis divinae naturae ut in se est, ut rationalis creatura non solum sit deiformis verum etiam et potens operari et operans operationes divinas. Unde eruitur eam participationem respicere *esse, facultatem operandi, ipsam operationem*.

13. PP. constanter in eo toti sunt, ut distinguant *creationem*, qua Angeli et homines ad imaginem Dei sunt, et *iustificationem*, qua iidem similitudinis cum Deo consummationem accipiunt, passim extollunt *divinum hominis statum, divinam nativitatem, quod nos adoptione simus id quod Verbum est natura, amicitiam hominis cum Deo, divinam in nobis formam, characterem substantiae Dei, qui in animis nostris elucet, assimilationem cum Deo, Deificationem, transformationem in Deum, participationem Divinitatis*. Concludimus verbis Basilii, qui de Spiritu Sancto nobiscum coniunctione inquit: « Hinc gaudium nunquam finiendum, hinc in Deo perseverantia, hinc similitudo cum Deo, et quo nihil sublimius expeti potest, hinc est, ut Deus fias ». Lib. de Sp. S., n. 23, ap. Mign. t. 4 gr. PP., t. 32, pag. 109, B-D. Cf. Suares., de Gr., l. 6, c. 1, n. 6-9. Atqui si homo per gratiam revera non elevaretur ad ipsam naturam divinam, et veram acquireret deiformitatem, et *veluti qualitatem quandam divinitatis*, ut ait Cyrillus Alexandri-

nus 9 in Ioann., iam homo maneret simpliciter in sua natura hominis, neque ullo pacto dici possit *deificari, transformari, transmutari in Deum, effici Deum* per participationem, etc. Ergo.

14. Nunc vero ulterius discurrendo ex hac doctrina PP., ut modo fecimus ex SS., eadem ratiocinatione infertur gratiam non solum esse participationem divinae naturae, qua natura rationalis fit *Deiformis*, verum etiam qua fit potens operari et operans operationes divinas. Natura enim, ut diximus, est propter operari. Notandum inter alia elegans testimonium auctoris de Eccles. Hierarch. c. 2: « Nemo potest operari divina, qui divinum statum non sit consecutus, quia unusquisque ea solum agit, quae substantiae statusque sui sunt ». Cf. S. Th. 1-2, q. 110, a. 1 c., q. 112, a. 1 c.

15. Participatio speciatim *unionis* constat ex SS. et ex PP. — Deus per gratiam iustificantem ad nos *venit*, et substantialiter *est, permanet, habitat* in nobis tanquam in templo suo. Hinc, si Deus per suam immensitatem praesens non esset in nobis, ex vi solius gratiae sanctificantis inciperet esse praesens in nobis. E. Hinc dum Deus per naturae productionem donat nosmetipsos nobis, per gratiam donat seipsum nobis. Ad rem Cassianus de Incarn. Chr., l. 2, cap. 6: « Quia et divina gratia Dei sit et largitio quodammodo ipsius divinitatis ». Confirmatur ex S. Th., 3 p., q. 2, a. 10 ad 3: « Unio incarnationis non est facta solum per gratiam habitualement, *sicut alii sancti uniuntur Deo*, sed secundum subsistentiam sive personam ».

16. Natura ergo divina communicatur per identitatem divinis Personis; Patri per immediatam necessitatem, Filio per naturalem generationem, Spiritui Sancto per spirationem: Humanitati Christi per hypostaticam unionem, animae iustorum per dona gratiae sanctificantis, vi cuius Spiritus Dei incipit esse spiritus noster, nostra vita, nos inhabitans, ornans, movens, regens, et omnes vitales functiones Deo placentes in nobis excitans et edens, unde Apostolus: *Qui enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, Rom. 8. Eodem ergo spiritu per gratiam vivimus, quo naturaliter vivunt divinae Personae.

17. Participatio item speciatim asseritur *similitudinis*. Gratia habitualis participatio quaedam est naturae divinae participatione similitudinis, si quemadmodum natura divina exigit tanquam principium radicale divinas operationes, ita, haec gratia exigit tanquam principium radicale operationes omnes proprias naturae divinae participatas. Atqui haec gratia exigit tanquam principium radicale operationes omnes participatas proprias naturae divinae: et probatur. Nam operationes propriae naturae divinae sunt: seipsam per seipsam cognoscere et

immediate intueri; reliqua omnia cum absoluta infallibilitate et certitudine cognoscere; seipsum propter seipsum et super omnia amare, reliqua propter se; sancte et iuste cuncta operari, et peccato repugnare. Atqui gratia per modum cuiusdam naturae exigit has operationes participatas. Ergo. Nam cum proportio desit ad finem ultimum supernaturalem non solum in proxima potentia ad operandum, sed in ipsa anima in utraque autem necessarium sit ut homo debito modo sit ad illum finem dispositus, ideo gratia non solum perficit ipsas potentias proxime operativas, verum etiam ipsam animae substantiam immediate et principaliter perficit tanquam principium primum, radicale omnis operationis. Hinc habitualis gratia tanquam natura exigit omnes virtutes dantes proximam facultatem iuste et sancte operandi in ordine supernaturali, quae consequenter ab illa aliquo modo fluunt.

18. Confirmatur ex S. Th., 3 p., q. 2, a. 10 ad 1: « Gratia... est quaedam similitudo Divinitatis participata ab homine ». Et 1-2, q. 112, a. 1 c.: « Gratia nihil aliud est quam quaedam participatio divinae naturae ». Unde ibidem S. D. concludit: « Sic necesse est quod solus Deus deificet, communicando consortium divinae naturae per quandam similitudinis participationem sicut impossibile est quod aliquid igniat nisi solus ignis ».

19. Quoad participationem formalem *similitudinis* naturae divinae, *metaphysice* acceptae sic praedicta participatio potest breviter probari. Gratia est semen et radix gloriae. Hinc Catech. Conc. Tr., p. 4, de orat. dominic., ait: « Gloriam autem quid esse dicemus, nisi gratiam quandam perfectam et absolutam ». Et S. Th., 2-2, q. 4, a. 3 ad 2 ait: « Gratia et gloria ad idem genus referuntur; quia gratia nihil est aliud, quam quaedam inchoatio gloriae in nobis ». Atqui per gloriam homo *similis* fit Deo, qua intellectualis est « Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est », 7 Ioann. c. 3, v. 2. Itemque per gloriam homo transformatur in Deum qua intellectualis est. « Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini *speculantes*, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a Domini spiritu », 2 ad Cor. 3, 18. Et sane gloria in visione et fruitione Dei est: Deo autem essenziale est videre se et se frui et in hoc consistit illius natura. Ergo, si gloria participatio quaedam est divinae naturae, qua intellectualis est, et gratia quae gloriam inchoat et gloria consummatur participatio quaedam est divinae naturae, qua intellectualis est. Ergo.

20. Quoad participationem tandem formalem similitudinis naturae divinae *moraliter* inspectae, sic paucis probatur eadem participatio. Gratia habitualis cum peccato repugnat, et ra-

dix est sanctorum et supernaturalium operationum, Deum solum pro fine habentium. Atqui soli Deo proprium est esse intellectualem substantiam intrinsece repugnantem peccato, neque capacem nisi sanctorum operationum, quibus nonnisi propter suam gloriam operetur. Ergo. Sane 1 Ioann. c. 3, v. 9: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Ad Rom. c. 13, v. 12-14: *Induimini Dominum Iesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideris.* Christum induere est eius indolem,

eius inclinationem induere, eius nempe cum peccato repugnantiam, eius opera imitari; et sic Apostolus opera Christi operibus carnis opponit. Ex Conc. Tr., s. 5, can. 5, per gratiam veterem hominem peccati exuentes induimus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis iuxta Apostoli sententiam, quam refert hic loci Tridentinum. Ergo per illam gratiam totus homo recte disponitur et ordinatur in ordine ad iustitiam et sanctitatem; adeoque participatio ipsa est divinae naturae ethice inspectae, secundum nempe praedicatum bonitatis et sanctitatis.

GREGORIANUM MISSARUM TRICENNARIUM

Confer verbum *Altare Gregorianum.*

GUENTHER

1. — Pii PP. IX *Breve de libris et doctrina Guentheri ad Card. Archiep. Coloniens.* 15 Iun. 1857.

Opera Antonii Guenther decreto S. C. Indicis d. 8 Ian. 1857, promulgato d. 17 Febr. 1857, a Summo Pontifice approbato, confixa sunt, cui decreto auctor laudabiliter se subiecit. Cum autem quidam Guentheri assecrae inde, quod in generali illa damnatione sententiae singillatim non notarentur, ansam sumerunt, ut sibi in iis persistere licere autumarent, Summus Pontifex litteris ad Cardinalem Archiepiscopum Coloniensem datis errores Guentheri his verbis singillatim notavit.

Etenim non sine dolore apprime noscimus, in iisdem operibus erroneum, ac perniciosissimum, et ab hac Apostolica Sede saepe damnatum rationalismi systema ampliter dominari; itemque noscimus, in iisdem libris ea inter alia non pauca legi, quae a catholica fide sinceraeque explicatione de unitate Divinae substantiae in Tribus distinctis sempiternisque Personis non minimum aberrant. In compertis pariter habemus, neque meliora neque accuratiora esse, quae traduntur de sacramento Verbi incarnati, deque unitate divinae Verbi personae in duabus naturis divina et humana. Noscimus, iisdem libris laedi catholicam sententiam ac doctrinam de homine, qui corpore et anima ita absolvatur, ut anima eaque rationalis sit vera

per se atque immediata corporis forma. Neque ignoramus, ea iisdem libris doceri et statui, quae catholicae doctrinae de suprema Dei libertate a quavis necessitate soluta in rebus procreandis plane adversantur. Atque illud etiam vel maxime improbandum ac damnandum, quod Guentherianis libris humanae rationi et philosophiae, quae in religionis rebus non dominari, sed ancillari omnino debent, magisterii ius temere attribuitur, ac propterea omnia perturbantur, quae firmissima manere debent tum de distinctione inter scientiam et fidem, tum de perenni fidei immutabilitate, quae una semper atque eadem est, dum philosophia humanaeque disciplinae neque semper sibi constant neque sunt a multiplici errorum varietate immunes. Accedit, nec ea sanctos patres reverentia haberi, quam Conciliorum canones praescribunt quamque splendidissima Ecclesiae lumina omnino promerentur, nec ab iis in catholicas scholas dicteris abstineri, quae recolendae memoriae Pius VI Decessor Noster solemniter damnavit. Neque silentio praeteribimus, in Guentherianis libris vel maxime violari sanam loquendi formam, ac si liceret verborum Apostoli Pauli oblivisci (2 Tim. 1, 13) aut horum, quae gravissime monuit Augustinus: « Nobis ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quae his significantur, impiam gignat opinionem » (de Civit. Dei, lib. 10, cap. 23).

H

HAERETICI

1. — *Haeretici quoad excommunicationem.*

Confer verbum *Censura* n. 1, 7.

2. — *Legentes haereticorum libros.*

Confer verbum *Censura* n. 8, et verbum *Libri prohibiti*.

3. — *Haereticorum irregularitas.*

Confer verbum *Irregularitas*.

4. — *Communicatio in divinis cum haereticis.*

Cum saepe ac diu varii, sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a fidelibus subeundae circumstantiis casus huic Sacrae Congregationi propositi fuerint a Missionariis ac Praelatis Orientis quoad communicationem *in divinis* Catholicorum cum haereticis et schismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere*; concepta spes erat, Missionarios Orientis satis ac facile intellecturos posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice* circumspectis omnibus facti circumstantiis difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia praescribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique temporis accommodata, quam quae iteratis a Missionariis Orientis quaesitis data est ab hac Sacra Congregatione in Instructione edita anno 1719 eo nimirum doctrinae principio nixa, quod communicatio *in divinis* cum haereticis et schismaticis, ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu haeretico et schismatico, vel denique ob periculum, et occasionem scandali; quae quidem circumstantiae, quemadmodum regulariter communicationi *in divinis* cum haereticis connectuntur in praxi, ita universim vetitae sunt iure naturali ac divino, in quo nec ulla potestas est, quae dispenset; nec ulla conniventia, quae excuset; adeo ut nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi; proinde in ea Instructione diserte praescriptum est: *Missionarii instruendi erunt quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsae sectae, a communicatione in ritu*

schismatico et haeretico, a periculo perversionis, et ab occasione scandali...

Cordi sit ergo singulis Praelatis, Missionariis, sive Directoribus animarum fideles edocere atque excitare ad haec evitanda pericula, quae regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in divinis* cum haereticis et schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quae debent, Catholici improbationis et segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, et reverentia in pseudoministros Liturgiae Catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, et ritus haereticos, vel schismaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberare non possit.

Id ex eo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud heterodoxos, qui aliquo errore in materia fidei non maculetur: nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam schismatici alicuius, quem ut Sanctum venerantur, vel exstant imagines, vel coluntur reliquiae, vel festa celebrantur eorum, qui in schismate mortui veluti sancti vulgo habentur, vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum et Episcoporum schismaticorum, et haereticorum, qui ut *Fidei Catholicae Praedicatores* commendantur. Qua de re, qui in ea ritus et orationis et cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis catholici quique, reatu perversae communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat assistentiae mere materialis praetextus; facto enim ipso excluditur, quo qui functionibus hisce haereticorum, aut schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis et obsequii erga perversos ministros haereseos schismatisque praeseferunt.

Patescit id etiam ex eo quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in ecclesiis catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod fidelium conventus veluti perversae communionis blasphemantes, perniciosum et illicitum putent commercium hoc, ritumque damnabilem. Cum vero videant ad eorum ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum sacramentis participare catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit,

ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmantur, ac se in recto salutis tramite ambulare sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur difficillime vitari posse periculum scandalī perniciosi schismaticis, et haereticis ipsis: ac proinde catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communicet... — Instr. S. C. apud Gury-Cretoni Nota (C).

Communicatio cum haereticis esse potest vel in reproba doctrina vel in ritibus aliisve signis falsae sectae protestativis cum scandalo fidelium, quibus ideo ab Ecclesia communio interdicitur cum illis, ne fides aut amitti aut periclitari intelligatur. Unde S. Ioannes Evangelista sic severe praecipit: *Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave dixeritis ei, qui enim dicit illi ave communicat operibus eius malignis* (Ioan. 2, 10). Evidentissime ex his verbis prohibitum iri infertur quidquid huiusmodi *ave* exprimit prout sunt actiones liturgicae quae ad ecclesiasticam unitatem significandam institutae fuere. Quapropter a PP. Concilii Carthaginensis sancitum legimus *cum haereticis nec orandum nec psallendum*, prout refert Benedictus XIV (de Synod. c. 5, lib. 6). Illicitum est ergo in sacris functionibus haereticos in chorum invitare, alternis psallere, dare iis pacem, sacros cineres, candelas et palmas benedictas, aliaque id genus externi cultus, quae interioris vinculi ac consensionis indicia iure meritoque existimantur, tam in sensu activo, nimirum similia eis dando, quam passivo, ab iis in eorum sacris accipiendo. Idem enim in utraque hypothesisi esse ac *ave* illis dicere, eorumque operibus malignis communicare. Sed quaedam (nunc) proponuntur quae ex se, prout ieiune ac nude exhibentur, communicationem in sacris haud praeferre videntur. Nam quae circa paternos in matrimoniis, et circa iurantes in ecclesiis nostris obiciuntur, nullam declarant cooperationem prohibitam quoad catholicos. Patrini siquidem dicuntur ii qui solummodo desponsati lateri adstant, nihil agentes aut dicentes quod vetitae participationis signum referre iudicetur, et ita si in ista materiali praesentia nullum pertimescendum sit scandalum, non erit cur anceps fluctuet missionarii animus. Multo minus angī debet si, nemine catholicorum invitante aut cooperante, haeretici templa nostra cuilibet patentia ingrediantur sua iuramenta pronuntiaturi. Quid ad nos si tota actio haeticorum sit fidelium cooperationi remota?

Quoad funera demum iam feria V die vigesima Maii 1755 responsum fuisse noverint missionarii, tolerandos esse haereticos vel schismaticos, quatenus meram praesentiam materialem exhibeant, causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus ac ritibus catholicis. In hoc enim nulla est proprie dicta par-

ticipatio in sacris ex parte catholicorum, quae exclusā, in reliquis sese gerant ad tramitem Const. Martini V *Ad evitanda*. — Instr. S. C. S. O. 8 Iun. 1859.

5. — *De applicatione Missae pro haereticis.*

... Litteras accepimus quibus... significas, carissimum in Christo filium nostrum Bavariae regem in restituendo vobis coenobio eam apposuisse conditionem, ut monachi in sua ecclesia funus celebrare tenerentur pro rege ipso cum morietur, et in anniversariis porro diebus in perpetuum; itemque pro regina coniuge ac pro futuris deinde seu regibus seu reginis tum in cuiuscumque obitu, tum in diebus anniversariis qui usque ad subsequentis mortem intercedent. Addis autem, te quidem, dilecte fili, iam tum praesensisse difficultatem ex eo facile obventuram quod serenissima regis uxor a catholicis sacris aliena est; sed nihilominus ex cuiusdam prudentis, ut putabas, viri consilio induxisse animum, ut conditionem illam acciperes ea mente, ut si deinceps eadem regina extra communionem catholicam moriatur, sacrificium Missae in ipsius funere et anniversariis diebus offeratur pro regia catholica familia universim. Verum cum nuper in morte acatholicae item mulieris serenissimae reginae viduae non leves circa eius funus toto regno dissensiones exstiterint, tuum esse duxisti referre ad nos de conditione illa ac de ratione a te monachisque tuis eo in casu tenenda, sententiam nostram exposcere. Nos igitur sanctissimae insistentes Ecclesiae regulis respondemus, intentionem illam offerendi divinum Sacrificium seu alias preces pro defunctis e catholica regia familia universis, haudquaquam satis esse ad cohonestandum, publici funeris causa, quod pro acatholica persona nominatim postulatum est, et in eius obitu aut annua die celebratur. Atque hinc nos ipsi etsi te, dilecte fili, tuosque monachos paterna charitate prosequamur, ea tamen, quae ad coenobium istud eiusque res pertinent, non antea probaturi et confirmaturi erimus, quam conditio illa incaute a vobis suscepta, ad sola catholicorum principum funera restringatur. Nec enim permittere possumus, ut ullo modo fraus fiat prohibitioni illi, quae in catholica ipsa doctrina innititur, de sacro funere pro defunctis acatholicis non celebrando. Age itaque, dilecte fili, impende tuam omnem industriam atque operam quo serenissimus rex pro pietate sua id omnino annuat... Interea si ante quam rem cum sua maiestate compositam contingat, quod Deus avertat, reginam serenissimam extra veram catholicam fidem supremum diem obire; multa tibi monachisque tuis firmitate animi prudentiaeque opus est, ut vos quidem gravissimum illud Ecclesiae sanctae interdictum minime violetis,

et pius rex intelligat haudquaquam fieri posse, salvis religionis officiis, ut eidem ea in re morem geratis... — Br. Gregorii XVI, 9 Iul. 1842, ad Rupert. Feiss. Praesidem Monachorum de Scheyern. Cf. etiam Litt. *Officium perlubenter* ad Episc. Augustan. 13 Febr. 1842.

Utrum possit aut debeat celebrari Missa ac percipi eleemosyna pro graeco-schismatico, qui enixe oret, atque instet, ut Missa applicetur pro se sive in ecclesia adstante, sive extra ecclesiam manente?

R. Iuxta exposita non licere, nisi constet expresse, eleemosynam a schismatico praeberi ad impetrandam conversionem ad veram fidem. — S. C. S. O. 19 Apr. 1837.

6. — *De administratione Sacram. Poenit. communicantibus cum haereticis.*

An liceat confessariis vel sacerdotibus latinis administrare Sacramentum Poenitentiae graecis catholicis communicantibus in divinis cum graecis schismaticis?

Eadem S. C. S. O. e. d. respondit: Non licere extra casum extremae necessitatis. — Pro maiori instructione transcribi mandavit id quod Benedictus XIV docuit tr. de Synodo Dioeclesana, lib. 6, c. 5.

7. — *An confessarius possit haereticum vel schismaticum bonae fidei absolvere, eique etiam sacram Communionem in ecclesia permittere.*

Bonifacius in partibus schismaticorum orientalium arduam missionarii apostolici vitam agens, quadam die in tribunali poenitentiae sedens, inter alias Agatham invenit, quae generalem anteactae vitae confessionem apud ipsum instituendam humiliter et enixe petit. Agathae petitioni Bonifacius annuens, eam maxima patientia et caritate audit et adiuvat. Sed ecce, dum bona mulier ordine et praecisione admirabili, nec non fervida fide, humilitate ac lacrimarum copia sordes confitetur, hoc deinde subiungit: se nunquam suis sacerdotibus, utpote pravīs moribus imbutis ac sacramentalis sigilli minime curantibus, conscientiam suam ita fideliter aperuisse, ac denique confessarium exorat ut ei det veniam se apud ipsum semper in posterum peracturam ut Eucharistiae Sacramentum in sua propria ecclesia recipere digne valeat.

Quibus auditis, confessarius comperit illam non esse de gremio, saltem de corpore, Ecclesiae catholicae, et anxius non parum factus, secum quaerit quomodo cum spirituali poenitentis bono haud facile iudicium componat. Ac primo quidem de praecipuis fidei articulis illam interrogat, quam satis instructam reperit; dehinc prudenter sciscitatur ab ea quid de

schismate sentiat, quidque de necessaria fide ac subiectione in Ecclesiam catholicam atque in eius visibile Caput. Quibus illa: *Christiana sum, respondit, schisma nescio quid sit; ego unam ubique terrarum veram Christi religionem agnosco, in qua vivere et mori cupio: mea certe non refert de quaestionibus iudicare, quae sicut a sacerdotibus exortae sunt, ita et ab ipsismet christiana inter se caritate conciliantur. Quare, sequitur devota mulier, cum crastina die sit apud nos ob peculiare Festum magnus in communione altaris populi concursus, obsecro te, pater sancte, ut sicut meam plenam confessionem iam audivisti, ita nunc et absolvas me pauperculam a peccatis, de quibus maxime doleo, ut et ego exultanti animo ad sacram Synaxim accedere possim.*

Mulieris constantiam admiratus, cum ex sua parte de illius bona fide certus sit, et ex altera serio timens ne amplior disquisitio obfutura ei magis, quam profutura esset, autumans se bonum facere, Bonifacius Agatham, ceteroquin confessam et contritam absolvit. Nec eandem impedit quominus S. Eucharistiam per ministrum schismaticum accipiat, silentio concedens quod per se concedere non posset, eo vel magis quod ipse optime noscat *Sacramenta, ritus et preces*, apud schismaticos, nihil in se continere quod catholicum non sit.

Hinc quaeritur:

I. An aliquando absolvi possint schismatici materiales, qui in bona fide versantur?

II. An eisdem concedi possit *saltem tacite*, ut in propriis ecclesiis aliquando sacramenta recipiant, atque sacris functionibus assistant?

III. An Bonifacius bene revera egit, et quid ei consulendum?

R. Ad I. Cum scandalum nequeat vitari, Negative: praeter mortis articulum; et tunc efficaciter remoto scandalo.

Ad II. Negative.

Ad III. Negative: et consulendum confessario ut, praehabita licentia a poenitente, ipsam opportune et caute moneat. — S. C. S. O. 20 iul. 1898.

8. — *Haeretici et catholici patrini; iidemque nuptiis et funeribus assistentes.*

1. In collatione Sacramentorum Baptismi et Confirmationis haeretici vel schismatici neque per se, neque per catholicum procuratorem, neque soli, neque cum catholicis, patrini munere fungi licite possunt: neque catholicis eodem munere fungi licet in iisdem Sacramentis acatholico ritu administratis: ita enim constanter tenuit haec Apostolica Sedes. Quapropter tuum erit, opere potissimum parochorum adlaborare, ut abusus hac super re isthic vigentes diligenter aequae ac prudenter, sensim sine sensu, ut iam speras, emendentur.

2. Si quando necessitas cogat catholicos ad acatholicorum funera comitanda, sedulo advertendum est id solum licere, quotiescumque agatur de praesentia materiali praestanda civilis officii causa, a qua eximi nequeant catholici sine gravi damno vel periculo; et dummodo nullo modo communicent in eorum ritibus ac sacris caeremoniis quibuscumque. Hisce itaque adhibitis conditionibus, consuetudo adsistendi acatholicorum funeribus et sepulturis, si quando nec facile tolli posset, quin exinde oriantur odia et inimicitiae catholicos inter et acatholicos, tolerari potest. — S. C. S. O. 1871.

Fideles admonendi sunt ne in cadaverum humatione una cum haereticis ac schismaticis nec preces effundant, nec terram desuper cadavera in fossa iam posita iniiciant, id quod eo vel maxime improbandum est in clericis.

Ut autem recte ac licite fideles sese habeant in adsistendis tum nuptialibus solemnitatibus seu gaudiis nuptiarum mixtarum, vel etiam schismaticorum aut infidelium, cum necessitas ad id eos compelleret, vel ad associanda eorum funera, adnectuntur quaedam resolutiones quibus adhaerendum omnino erit in similibus adiunctis.

Dubia proposita: 1. An possint invitari haeretici, schismatici et infideles ad adsistendum catholicorum nuptiis, vel etiam mixtis quae licite contrahuntur.

2. Possuntne catholici interesse quovis modo nuptiis haeticorum, schismaticorum et infidelium, vel etiam iis nuptiis quae illicite contrahuntur inter catholicam partem, et alteram ex sectis supradictis addictam, sive nuptiae validae evadant, aut sint invalidae?

R. Ad 1. Tolerari posse, accedente rationabili causa, et dummodo nulla interveniat communicatio in sacris, et scandalum non sit peritescendum.

Ad 2. De regula, negative; tolerari tamen posse ut catholici huiusmodi nuptiis, civilis officii causa tantum, adsint, semoto scandalo, et quovis perversionis periculo nec non ecclesiasticae auctoritatis contemptu. — S. C. S. O. 14 Ian. 1874.

Nell'Adunanza di Fer. IV, 5 Aprile p. p., gli Emi Inquisitori Generali occuparonsi dei quesiti proposti da V. S. e tendenti a conoscere se possa permettersi ad allievi ed allieve dei diversi educandati misti, costì esistenti, l'intervento ai funerali di qualche loro compagno, od altro individuo appartenente alla famiglia del medesimo eterodosso, e risolvertero che fossero a Lei comunicati alcuni decreti emanati nei vari tempi dalla Suprema (13 Gennaio 1818, 30 Giugno 1864, 14 Gen. 1874, 1 Giugno 1866) dal tenore dei quali potrà V. S. agevolmente rilevare non verificarsi nel caso da Lei esposto tutte quelle circostanze che si esigono perchè possa tollerarsi tale intervento;

e però conviene ch'Ella invigili e ponga in pratica ogni mezzo per distogliere ed impedire che invalga tale uso. Qualora poi nei casi particolari vedesse di non poterlo impedire senza dar luogo a seri inconvenienti, sappia che a V. S. rimane esclusivamente riservata la facoltà di permetterlo in via di mera tolleranza; ed in tali evenienze dovrà avvertire i moderatori degli educandati che istruiscano i loro allievi intorno alla natura di tale intervento, la quale lungi dall'essere compartecipazione ad atto religioso, ha il semplice carattere di un materiale atto civile. Sempre per altro, e per modo di regola rimane vietato l'intervento ai funerali meramente civili di quelli che volgarmente diconsi liberi pensatori, nei quali per ostentazione ed in isfregio della religione, si escluda a bella posta l'intervento dei sacerdoti o ministri del culto. — S. C. de P. F. 3 Maii 1876.

Dubia proposita ab Archiep. Utinensi, Administratore Ap. Dioec. Mantuae: 1. An sacerdos catholicus, in locis, quibus haeretici proprios non habent ministros, possit comitari cadaver haeretici a domo ad coemeterium, etsi cadaver in ecclesiam non deferatur, neque campanae pulsentur? Et quatenus affirmative, 2. an eiusmodi praxis permittatur aut toleretur aliis quibus in locis specialibus tantum, aut extendi possit etiam ad Italiam nostram? Et quatenus affirmative, 3. quibusnam sacris indumentis uti valet sacerdos hoc in comitatu, si praecedi debeat a Cruce?

R. Ad 1. Negative. Ad 2. et 3. Provisum in primo. — S. I. C. 19 Ian. 1886.

Quatenus schismatici comitantes funera catholicorum meram praesentiam materiale exhibeant, causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, aut ritibus catholicis, quibus mos est funera efferre et defunctos ad sepulcrum deducere, tolerari posse: quatenus vero in illa functione proprios ritus adhibeant, vel nostris se immisceant, non licere nec esse permittendum. — S. I. C. 10 Maii 1753.

9. — Interesse funeribus haeticorum. *Adire haeticorum templa.*

1. An liceat interesse haeticorum funeribus et sepulturae.

2. An liceat catholicis adire templa haeticorum.

R. ad 1. Licere quotiescumque agatur de assistentia materiali praestita civilis officii causa a qua eximi nequeant catholici sine gravi damno vel periculo, dummodo nullo modo communicent in eorum ritibus et sacris caeremoniis quibuscumque.

Ne autem in praxi temere permittatur periculosa consuetudo adsistendi haeticorum funeralibus et sepulturae, inspiciat Episcopus serioque perpendat num facile ea tolli possit,

quin exinde oriantur odia et inimicitiae haereticos inter et catholicos, unde aliquod grave damnum catholicis sit pertimescendum. Quod si pacifice ea tolli nequeat, sedulo instruendi sunt catholici quibus conditionibus quibuscumque in circumstantiis permittatur. Nimirum permittitur ut dictum est: 1. Sola praesentia materialis praestita civilis officii causa; ea igitur conditione ut catholici nullum se actum religionis ac religiosi cultus et ritus praestare intendant. — Permittitur 2. in casu, quo ab ea eximi nequeant sine gravi damno vel periculo; quae circumstantia non adest ubi quis nullum sibi damnum vel periculum alias imminere sciens, proprio lubitu et electione interesset, nullo adstrictus civilis officii debito. — 3. Permittitur denique ea conditione, ut nullo modo communicent in sacris cum haereticis; igitur nec simul orare, neque se in eorum ritibus immiscere debent, nec luminaria deferre, neque pro defuncti anima suffragia persolvere.

Ad 2. Licere, si aadeant merae curiositatis causa, absque ulla communicatione in sacris, in qua talis aditus communiter habeatur pro actu protestativo falsae religionis; quandoquidem sicuti profana aedificia, sic et templa haereticorum adire, est actus per se indifferens; qui non nisi a pravo fine, vel ex circumstantiis efficitur malus. Malus nimirum efficitur: 1. si quis ea aadeat animo adsistendi sacris haereticorum functionibus; 2. vel etiam absque tali animo, si ingressus ipse in haereticorum ecclesias aliquam inferat vel inferre videatur cum eisdem haereticis in divinis communicationem, hinc et scandali occasionem praebeat; 3. aut si talis aditus indictus sit ab haeretico gubernio, tamquam protestatio eiusdem fidei ac religionis catholicos inter et acatholicos; 4. vel utrumque communiter habeatur veluti tessera unius eiusdemque communionis catholicorum et acatholicorum. — In his igitur casibus nunquam licet catholicis adire haereticorum templa, quia numquam licet haereticorum sacris participare, nec propriam simulare fidem. Ubi vero haec omnia absint, et sola curiositate templa visendi moveantur, inculcate ea adire possunt. — S. C. S. O. 13 Ian. 1818.

10. — *Haeretici catholicorum sacris functionibus assistentes, et inservientes.*

1. Se sia lecito porgere torce o lumi accesi a qualsivoglia persona eterodossa che ami assistere alle nostre funzioni.

2. Se si possa permettere che i fanciulli di genitori scismatici esercitino l'ufficio di ministri nella celebrazione dei divini misteri.

R. Ad 1. Negative et ad mentem. La mente è che se, attese le particolari circostanze, non possono escludersi da tal cerimonia le sole persone eterodosse, se n' escludano eziandio i laici cattolici.

Ad 2. Non posse permitti. — S. C. S. O. 20 Nov. 1850.

Imploro in via d'eccezione la facoltà di permettere ad alcuni scismatici ed eretici, eventualmente anche israeliti, specialmente fanciulli e fanciulle che frequentano le nostre scuole congregazioniste, di poter cantare nelle nostre chiese ed oratori. Specialmente a S... ciò è utilissimo, essendo scarso il numero dei cantori e cantatrici cattoliche. Ciò riesce a maggior decoro delle funzioni, massime nel mese di Maggio, e nelle grandi solennità. D'altronde non sembra esservi alcun pericolo; la sorveglianza è attiva, e con tal mezzo si allettano gli eterodossi a frequentare le nostre funzioni che loro piacciono assai; frequenti volte è questo il principio del loro ravvicinamento, e poi della loro conversione. In Oriente questo costume è assai diffuso, specialmente nelle scuole delle Congregazioni Religiose. Volerlo togliere affatto non so se sarebbe scevro d'inconvenienti.

R. Instet Vicarius Ap. ut quo citius et efficacius amoveantur abusus de quibus agitur; et interim curet ut pueri catholici doceantur accurate cantus liturgicos.

11. — *Catholici iurantes coram schismatico presbytero.*

Se sia permesso ai cattolici emettere il giuramento nelle mani del prete greco (scismatico) per obbligo imposto dal governo, qualora si presti in maniera che il solo giudice lo imponga, ed il prete greco senza stola e senza candele accese dinanzi al Crocifisso, e senza minimamente dettarlo, se ne stia silenzioso; nè esigasi che la sola e pura sua presenza, mentre il testimonio lo pronunzia da sè ponendo la mano sul Vangelo.

R. Quatenus minister schismaticus assistat iuramento catholicorum praesentia mere passiva et politica, sine stola aliisque signis ministerii, seu tamquam non addictus sacris, sic iurantes non peccare. — S. C. S. O. 1 Apr. 1857.

12. — *Matrimonium mixtum initum coram ministro haeretico.*

Confer verbum *Matrimonia mixta.*

13. — *An presbyter catholicus possit assistere matrimoniis protestantium tamquam minister.*

Ill^{me} et Rev^{me} Domine. — Hac occasione respondens alteri tuae epistolae, mihi datae die 27 Decembris proxime elapsi, in qua petis utrum liceat sacerdoti catholico tamquam ministrum civilem se habere in celebratione matrimoniorum protestantium, Amplitudini Tuae significo id licitum esse: hoc enim casu, Sacerdos est tamquam testis auctorizabilis.

M. Card. LEDÓCHOWSKI *Praef.*

14. — *Dubia varia.*

1. Si può permettere a cattolici di accompagnare i funerali degli eretici sino alla porta nella chiesa?

2. Si possono gli eretici far cantare nelle nostre chiese ed assistere all'altare per servire la Messa?

3. Un cattolico può permettere ad un eretico o scismatico di contrarre matrimonio nella propria casa (facendo per lo più i greci i matrimoni in casa ove si reca il loro prete)?

4. È proibito ad un eterodosso di far da patrino ad un fanciullo cattolico? Si può permettere ad un cattolico di tenere al sagro Fonte un figliuolo scismatico eretico, amministrandosi il Sacramento, s'intende già, da un ministro eretico?

5. È permesso a cattolici di mettersi in ginocchio, o almeno dare alcun segno di venerazione al SSmo Sacramento recato dagli scismatici?

6. In pericolo di morte, mancando un sacerdote cattolico, si può cercare l'assoluzione da un sacerdote scismatico?

7. Si può procacciare agli eretici in pericolo di morte il soccorso de' Sacramenti, chiamando all'uopo un sacerdote della loro credenza?

8. I greci sogliono nei loro funerali dispensare a vicini ed amici del grano e del pane detto *coliva*; e chi lo riceve debba rispondere, intendendo del defunto: *il Signore lo perdoni*; è permesso ai cattolici di riceverlo? (I *coliva* prima che sian distribuiti vengono posti sui sepolcri dei defunti eretici, e qualche volta si offrono in onore di un santo).

9. Si può concorrere con denaro alla fabbrica di chiese eretiche? Si fa una questua all'uopo: si può permettere che i cattolici contribuiscano allorchè sono ricercati?

10. Gli operai cattolici, lavorando nella fabbrica di chiese eretiche, possono rimettere qualche loro giornata a beneficio delle medesime?

11. È poi permesso di lavorare per tali edificii sacri?

R. Ad 1. Dummodo catholici comitantes funera haereticorum aut schismaticorum usque ad ianuam coemeterii, meram praesentiam materialem exhibeant, civilis honoris causa erga defunctos, nec se immisceant ritibus haereticorum, nec luminaria deferant, nec pro defuncti anima suffragia persolvant, tolerari posse.

Ad 2. Ad utramque partem: Negative.

Ad 3. Iuxta exposita non esse permittendum.

Ad 4. Negative in omnibus, et detur decretum latum sub fer. V, die 10 Maii 1770 quod est huiusmodi: Proposito dubio a Vic. Apostolico Smyrnensi: *An liceat catholicis interesse baptismis graecorum, in quibus per se vel per alios aliquando etiam officio patrini funguntur*; SSms auditis Emorum suffragiis decrevit: *Catholicis absolute non licere vel per*

se vel per alios fungi officio patrini in baptismis qui haereticorum filiis ab haereticis ministrantur.

Ad 5. Detur decretum latum die 15 Aprilis 1672 sequentis tenoris: Proposito dubio Nuncii Apostolici apud Venetos: *An Eucharistiae Sacramentum delatum ad infirmum a presbytero graeco schismatico adorari debeat a viro catholico*? responsum fuit: *Scribatur quod occasione qua non possit evitare delationem Sacramenti, illud adoret, sed non prosequatur deferentem, nec ingrediatur ecclesiam graecorum.*

Ad 6. Licere, dummodo tamen et aliis fidelibus non praebeatur scandalum, nec sit alius sacerdos catholicus, nec sit periculum ut fidelis ab haeretico pervertatur, et tandem probabiliter credatur sacerdotem haeticum administraturum hoc Sacramentum secundum ritus Ecclesiae.

Ad 7. Non licere.

Ad 8. Prout exponitur, non licere.

Ad 9. Non licere.

Ad 10. Non licere.

Ad 11. Detur Instructio iam data sub fer. IV die 14 Ian. 1818. Vicario Apostolico Kentuchiensi, cui postulanti: *An permissum sit haereticorum ecclesias seu synagogas aedificare*; responsum fuit: *Non esse inquietandos dummodo non adsit scandalum nec sit in contemptum religionis. Curet autem Episcopus ut artifices per missionarios et confessarios opportune instruantur, quando a propria praestanda opera in ecclesiis seu synagogis aedificandis se abstinere debeant. Tenentur scilicet ab opere se abstinere: 1. Ubi huiusmodi opus communiter habeatur pro signo protestativo falsae religionis; 2. vel aliquid in ipso contineatur quod per se directe ac unice exprimat reprobationem catholici cultus, et approbationem damnati cultus haereticorum; 3. aut constet artifices catholicos ad opus adigi vel vocari ab haereticis in contemptum catholicae religionis. — Ceterum quamvis extra hos casus relinquendi sint in bona fide, semper tamen monendi sunt ne haereticorum cultui cooperari intendant.* — S. C. S. O. 7 Iul. 1864.

1. Se convenga avvertire alcuna cosa circa il divisamento dei Vescovi degli Stati Uniti di America di ammettere come soci onorari nelle Società di S. Vincenzo de' Paoli gli acattolici.

R. Nihil quidem obstare quominus etiam ab acatholicis spontaneae eleemosynae recipiantur; verum ut iidem recenseantur inter socios honorarios omnino non expedire. — S. C. de P. F. 19 Sept. 1867.

15. — *De puellis schismaticis educandis cum catholicis.*

Domus Religiosarum SS. Cordis D. N. I. C. fundata est Leopoli anno 1844, et a quatuor-

decim annis puellae schismaticae ex Moldavia una cum catholicis in eadem non solum in scientiis profanis sed etiam in religione catholica educantur, cum parentes earum schismatici id diserte petierint et petant. Proportio inter numerum puellarum catholicarum et schismaticarum non semper fuit eadem: nunc vero a quinque iam annis schismaticae tertiam circiter partem omnium illius domus alumnarum efficiunt. Praeter institutionem catholicam, communem quoque habent praefatae puellae schismaticae cum catholicis lectionem piam et communia exercitia spiritualia; atque simul cum illis sacrificio Missae quotidie intersunt; communiter quoque omnes orabant, sed ego praedisposui, ut separatim catholicae puellae orent lingua polonica, schismaticae vero gallica. Iuxta petitionem parentum schismaticorum aliae puellae, sub inspectione personae fide dignae, semel vel bis in anno ad ecclesiam schismaticam ducuntur, ut Sacramenta secundum suam confessionem percipiant, aliae vero ab iisdem percipiendis abstinere. Haec praxis in instituto Sororum SS. Cordis non fuit quidem ab Ordinariis loci approbata, quia Religiosae nunquam Ordinariatus officiosam de ea exhibuerunt relationem; sed tamen privatim ad Ordinarium loci notitiam pervenit, qui eam tolerarunt etc.

R. Tolerari posse ut puellae schismaticae in collegium admittantur quod Leopoli Sorores a SSmo Corde D. N. I. C. nuncupatae dirigunt, dummodo bonam praeseferant indolem, iuxta exposita instituantur, nec tamen obligentur ad assistendum Missae Sacrificio aliisque functionibus ecclesiasticis, verum id earum arbitrio relinquatur, vetito quidem ne unquam disputationes cum puellis catholicis habeant de rebus ad religionem spectantibus; ne templum adeant schismaticum a ministris schismaticis sacramenta recepturae: quod si in aliquo casu id impediri nullo modo possit, Sorores passive se habeant; et pariter vetito, ne puellae ab amicis et coniunctis, exceptis parentibus et tutoribus, absque licentia Ordinarii visitentur; de quibus omnibus clare et explicitè instructi fiant et in iis consentiant parentes vel tutores earumdem puellarum antequam ipsae ad Collegium admittantur. Idque scribatur R. P. D. Archiepiscopo Leopoliensi Latinorum cum advertentia ut curet omnium horum executionem, et bonum spirituale puellarum quoad fieri poterit etiam post egressum e Collegio; *et instruantur Sorores quod si aliqua ad fidem catholicam converti petat, res ad ipsum Archiepiscopum erit deferenda, qui iuxta casus adiuncta prudenter providebit*, et sedulo caveat, ne ex admissione schismaticarum ullum ne minimum quidem perversionis vel indifferentismi periculum puellis catholicis subsit. — S. C. S. O. 11 Jun. 1866.

16. — *Haereticorum tumultatio in gentilitiis sepulchris catholicorum.*

Ai Vescovi degli Stati-Uniti di America.

Fra i diversi dubbi che nella Congregazione di feria IV, 30 Marzo 1859, gli Eminentissimi Inquisitori Generali discussero relativamente alla tumultazione degli eterodossi nei sepolcri gentilizii delle famiglie cattoliche, vi fu il seguente: « Utrum acatholicis ratione vinculi consanguinitatis seu matrimonii inferri licite possint in sepulchro gentilitio familiarum catholicarum? » Gli Eminentissimi decisero: « Tolerari posse ». Eguale fu la decisione che i medesimi emisero nella feria IV, 25 Apr. 1860, in risposta ad una nuova istanza colla quale si chiedeva, se quello che era stato risoluto per i sepolcri gentilizii, si poteva estendere ai sepolcri privati. Ambedue le decisioni furono approvate dal Santo Padre. I Padri del II Concilio Baltimorese credettero far menzione delle succennate disposizioni, ond'è che al n. 389 degli atti di detto Concilio si legge: « Ex mente Sedis Apostolicae toleratur ut in sepulchris gentilitiis quae privata et particularia pro catholicis laicorum familiis aedificantur, cognatorum et affinium etiam acatholicorum copora tumulentur ». Alcuni Vescovi degli Stati-Uniti dell'America Settentrionale non rettamente interpretando la tolleranza di cui nel citato Decreto è parola, la credettero tolleranza positiva ed assoluta, mentre tale non è stata mai la mente della S. Sede, la quale ha sempre intesa una simile tolleranza come meramente passiva e ad evitare mali maggiori.

Un Vescovo però, il quale fu di questa opinione, non sentendosi pienamente tranquillo, si rivolse a questa Suprema per una sicura interpretazione.

Propostasi l'istanza nella Congregazione di feria IV, 14 Nov. 1888, gli Eminentissimi Cardinali Inquisitori Generali decretarono che si comunicasse a Mons. Vescovo Oratore la risposta del S. O. della feria IV, 30 Marzo 1859, la quale è del tenore seguente: « Curent Episcopi totis viribus, ut cuncta fiant ad normam Sacrorum Canonum; quatenus vero absque scandalo et periculo id obtineri non possit, tolerari posse », e che gli significasse doversi a norma di tale risposta intendere il Decreto Baltimorese, cioè che la tolleranza di cui in quello si fa cenno, è una tolleranza meramente passiva *ad praecavenda maiora mala*.

Ad ovviare poi alle erronee interpretazioni, a cui il detto decreto Baltimorese potrebbe dar luogo, ordinarono inoltre che la stessa risposta venisse per mezzo della Congregazione di Propaganda comunicata a tutti gli Arcivescovi degli Stati-Uniti dell'America Settentrionale, onde servisse ai medesimi di norma nel caso si attentasse nelle loro diocesi la tu-

mulazione di qualche eterodosso nei sepolcri gentilizii o privati di famiglie cattoliche.

Tanto, ecc.

17. — *Instructio Card. Vicarii
pro Parochis Romae.*

Sanctissimus D. N. Leo Papa XIII Supremus totius Ecclesiae Pastor, specialique modo huius suae dilectae Ecclesiae Romanae; quae in Eo et per Eum, iuxta divinam dispositionem, ordinariae potestatis primatum tenet super omnes universi Mundi Ecclesias, et omnium fidelium mater est et magistra (Conc. Lugd. II et Vatic.) ceu ex corde persecutiones dolet, quas dudum ubique terrarum sacra Iesu Christi Ecclesia patitur, sic vehementer conamina moeret, quae, ad pretiosissimum Fidei thesaurum e Romanorum corde auferendum, Romae diriguntur. Inter alia, amantissimum SS^mi Patris animum praecipue torquet, ceu colligi potest ex litteris, quas mihi dare dignatus est sub die 26 praeterlapsi Iunii, audacia, qua ex variis septis haeretici, proprium Romae domicilium figentes, haeresim docent, ut hunc pervertant populum, et insidias iuventuti struant incautae et cereae in errorem et in vitium flecti.

Accidit, procul dubio, nunc, quod S. Pontifici Cornelio martyr Ciprianus scribebat, tale haeticorum esse ausum ut naves appellere non erubuerint ad Petri Cathedram, et ad Ecclesiam principem, a qua propriam Sacerdotalis unitas ducit originem: Ceterum sperandum omnino est id evenire posse quod illico sanctus adiecit martyr, haeticos nempe oblivisci rem cum Romanis agendam, quorum in omnes gentes celebravit fidem Paulus Apostolus (Rom. I, 8), ita ut aditu perfidia apud eos careat (Cypr. ep. ad Corp. ed. Baluz. p. 86).

Vehementer equidem Romae conantur, ex quo Civitas temporali regimini S. Sedis subducta est, haeretici atque septarii per aurum, quod a populis ultra mare morantibus affatim excipiunt. Praeter complura templa, et collationum aulas erectas, quasi ad illudendum, in viis ubi numerosior adsit populus, decem praesto sunt scholae pro masculis et foeminis, nec non collegia et asyla nonnulla per protestantes moderata, eo consilio, probe noto, ut suorum venenum errorum diffundant, una cum pane et materialibus auxiliis, quae propriis auditoribus et discipulis largiuntur, miseriâ, quae crescit in diem apud populum hunc, abutendo. Verumtamen, ad gloriam Dei, et honorem Romae fidelium, gaudeo palam profiteri posse cum S. Cypriano, nuper citato, haeticorum conatus, utut maximos et illecebrarum referatos, mediocriter perfidam attingere metam; tennes vero istorum esse profectus apud gentem, quae nuper Romam incolit, tenuissimos vero apud Romanos. Hi tamen et quotquot undi-

que Romam petunt, in discrimine versantur amittendae fidei, quae donum optimum et omnium coelestium bonorum fundamentum est, nisi adversus haeticorum fraudes et deceptiones praemuniantur. Deplorandum quidem est, Romanos praemuniri debere adversus haeresim protectam et patrocinatam in eorumdem civitatem, caput centrumque Iesu Christi Ecclesiae. Quoniam vero prospicere cogimur sanctam civitatem profanationi subiici, et haeresim caput attollere in conspectu ipsius Magistri Fidei infallibilis; atque ad rebellionem lacescitur in Romanam Ecclesiam populum Romanum, cuius maximum ipsa efficit decus; mei muneris onus reputavi in omnium memoria revocare, apostatas, haeticos et schismaticos septae cuiuslibet, et quocumque appellentur nomine, maiori subiici excommunicationi, speciali modo Summo Pontifici reservatae; atque oportere duxi me nonnullas constituere normas, per quas, cum Parochorum et Confessorum auxilio, fideles propria edoceantur onera, adversus haeticorum insidias, blanditiis cumulatâs.

Huiusmodi normae, uti decuit, supremo SS^mi Patris iudicio suppositae fuerunt, qui consilio audito Congregationis Cardinalium, collegarum meorum, easdem sancivit sequentibus verbis.

1. Excommunicationem incurrunt Pontifici reservatam inter specialissimas, omnes illi, qui etiam sine voluntate adhaerendi haeresi, et solummodo humani respectus gratiâ, sua dant nomina haeticorum septis, denominationis cuiuslibet.

2. A fortiori poenam incurrunt eandem, qui intersunt acatholicis functionibus, aut *servitiis* ceu dici solet, aut praedicantem audiunt, eo consilio ut eidem sese dedant, quatenus, uti impie dicunt, ab eo persuaderi possint.

3. Ita etiam eandem incurrunt excommunicationem qui alterius spiritualis ruinae fautores effecti, inducunt quomodocumque, et curant ut alii eant aut veniant ad aulas vel templa haeticorum ad audiendas *collationes*.

4. Tandem eâdem innodantur poenâ omnes qui typis publicant invitationes ad praefatas *collationes*, et themata earumdem; propter favorem quem, tali actione, praebent haeresis propagationi aut confirmationi.

Strictissime autem vetatur ingredi, merâ curiositate et scienter, aulas et templa protestantium, tempore collationum; et graviter peccant omnes qui, merâ curiositate, collationes protestantium auscultant, et adstant, quamvis materialiter, caeremoniis acatholicis; et omnes artifices, qui etiam solâ lucris ratione cantant aut sonant, in protestantium templis; et typographi, etiam secundarii ministri, qui ne a superioribus eiiciantur, litteras colligunt ad excudendos haeticorum libros; quinimo si de haeticorum libris agatur, quibus haeresis edo-

cetur atque sustinetur, etiam ministri typographi secundarii maiorem incurrunt excommunicationem, speciali modo Pontifici reservatam.

Neque a peccato mortali eximuntur architecti, conductores, fabrorum magistri, qui propriam conferunt operam, atque laborant ad extruendum aliquod protestantium templum. Quoad structores aliosque operarios inferiores a peccato eximi poterunt, dummodo in eorum facto absit scandalum, neque opus fiat in Religionis Catholicae contemptum. Ast Parochi et confessores sedulam navabunt operam ut eiusmodi gentem moneant, necesse esse a tali opere materiali abstinere, quatenus opus communiter habeatur ceu indicium protestans falsae religionis; et quatenus opus idem aliquid praeseferat quod solum et directe significet aut cultus catholici reprobationem, aut reprobati haereticalis cultus approbationem; aut cum certum sit eosdem ab haeticis cogi aut vocari ad laborandum in Religionis Catholicae contemptum; nulloque in casu licitam esse intentionem cooperandi haereticali cultui.

Tandem eo magis rei fiunt enormissimi peccati patres et matres, qui, vere crudeles in animas filiorum suorum, eosdem mittunt ad scholas protestantium; et etiam deterius si illos ire cogant. Res evidens est, parentes huiusmodi esse in illorum crimine reprobandos et detestandos, et omnibus modis possibilibus eorum emendationem curandam esse, et interdum tenendos esse longe a Sacramentis utpote incapaces et indigni, donec filios suos revocaverint ab eiusmodi scholis.

Filii quoque, pro re in se considerata, certe tales adeundo scholas, gravis culpa rei fiunt. Ast in casu verae coactionis, confessor, ponderatis personae atque facti circumstantiis, erga illos agat iuxta regulas a probatis auctoribus pro casibus huiusmodi propositas.

Satagant Rm̃i Parochi ut has praescriptiones servant in mente fidelium, et ut legant instructionem hanc tempore Missae parochialis, vel alterius functionis frequentioris in diebus festis.

Romae e Vicariatu die 12 Iul. 1878.

18. — *De haeticorum reconciliatione.*

Utrum Ordinarii Dioecesium, qui non sunt Episcopi, uti Vicarii Capitulares, Administratores apostolici ecclesiarum cathedralium et etiam Vicarii generales, nec non utrum Praefecti missionum possint resipiscientem haeticum aut coram se comparentem, aut ad forum externum quoquomodo deductum, aequae ac Episcopi, Ecclesiae reconciliare et pro utroque foro absolvere a censura, in quam propter haesim incidit.

R. De Vicariis capitularibus, Affirmative quoad subditos, etiam cum potestate delegandi: quod vero attinet ad exemptos, regulariter indigere facultate Sedis Apostolicae.

De Administratoribus apostolicis ecclesiarum cathedralium, Affirmative, etiam cum facultate subdelegandi.

De Vicariis generalibus, Non posse vi muneris sui: posse tamen delegatione proprii Ordinarii.

De Praefectis Missionum, Negative. — S. C. S. O. 1 Febr. 1865.

19. — *Instructio pro professione fidei et absolute haeticorum.*

Confer Collectaneam S. C. de P. F. n. 1689.

20. — *Dubia quoad admissionem ad fidei professionem etc.*

1. An tuto admitti possit ad fidei catholicae professionem puella decem annorum in monasterio degens, eiusdem patre haeretico invito.

2. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae in monasterio degentes, quarum parentes haeretici consentientes sint, imo spondeant se easdem in matrimonium duros catholicis viris, quamvis quoad se ipsos declarent, haeticos se esse, et tales permanere velle.

3. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae (ut in praecedenti), quamvis ipsi (parentes) catholici non sint, sed indifferentes, hoc est increduli.

4. An sine mora admittendae sint ad fidei catholicae professionem et Sacramentorum susceptionem puellae in praesenti bene dispositae; vel earum admissio differenda erit usque ad matrimonium cum catholico viro, propter timorem perversionis?

5. Si differenda: an admittendae sint in monasterio ut edoceantur catholicam fidem, vel expectandum usque ad tempus matrimonii cum catholico viro?

R. Ad 1. Curet prius Vicarius Ap. totis viribus consensum patris puellae obtinere: si consensus non obtineatur, perpendat serio incommoda quae ex talis puellae admissione in ecclesiam provenire praevideantur, tum quoad periculum proximum perversionis eiusdem puellae, tum quoad grave damnum scholae ac missionis catholicae; et quatenus nulla, aut spernenda incommoda praevideantur, eandem admittat sine mora: quatenus vero gravia praevideantur incommoda futura, eiusdem admissionem ad formalem et publicam professionem fidei catholicae differat, nisi periculum mortis immineat; et interim curet eam hortari ut in bono proposito perseveret, atque Deum precetur ut obstacula omnia auferre dignetur; simulque curet ut ipsa in monasterio manere pergat, et tali modo suam educationem catholicam compleat et perficiat.

Ad 2. et 3. Affirmative; et curent ut parentes stent promissis. Et quoad 1. 2. et 3. cum mente; mens est ut fiant opportuna in-

quisitiones super valore baptismatis puellarum: et quatenus his peractis, probabile dubium supersit de validitate huius baptismatis, puellae secreto baptizentur sub conditione.

Ad 4. Negative, nisi fundata affulgeat spes catholicae earum educationis.

Ad 5. Provisum per responsiones ad 1. 2. et 3.; et si ultiores difficultates exurgant, R. P. D. Vicarius Ap. recurrat in singulis casibus. — S. C. S. O. 21 Iul. 1880.

21. — *An haeretici omnes sub conditione sint rebaptizandi, si convertantur.*

Confer verbum *Baptismus* n. 15.

22. — *An haeretici confiteri debeant ante baptismum sub conditione iteratum.*

Confer verbum *Confessio* n. 15, 16.

23. — *De haeticis quoad ordines sacros.*

An alumni Collegiorum Pontificiorum, qui vel ab haeresi sunt conversi, vel sunt haeticorum filii, et ideo irregulares, qua irregularitate (quod appareat) non sublata, ad Ordines etiam sacros promoti fuerant et promoventur, num rite et canonice promoti fuerint et promoveantur; an vere indiguerint et indigeant dispensatione ab irregularitate iam dicta.

R. Alumnos praedictos indiguisse et in po-

sterum indigere dispensatione quoad praedictam irregularitatem. Petentibus vero relaxandam suspensionem. — S. C. S. O. 28 Novembris 1668. Confer verbum *Ordo, Ordinatio*.

24. — *De presbyteris admittendis ad exercitium ordinum, eiurato schismate.*

Quoad praxim admittendi presbyteros et diaconos (e schismate ad catholicam Ecclesiam redeuntes) ad exercitium suorum Ordinum postquam catholicam fidem susceperint, sequentia observanda sunt. Si sacerdos absolute dicat se ordinatum fuisse cum manuum impositione ac verborum prolatione, et nihil aliud obstat, poterit missionarius, postquam cum illo super irregularitate dispensaverit eumque ab excommunicatione absolverit, eum ad exercitium suorum Ordinum admittere iuxta ritum approbatum et expurgatum, in quo fuit ordinatus. Si vero is sacerdos ingenue fateatur se non recordari de materia et forma suae Ordinationis, vel de una aut altera dubitare, non potest admitti ad exercitium suorum Ordinum donec sub conditione fuerit reordinatus. Tandem si absolute asserat vel manuum impositionem vel formae prolationem, sive utramque omissam fuisse, reordinandus erit absolute antequam ad exercitium suorum Ordinum admittatur. — S. C. S. O. 19 Apr. 1704.

HERMES

1. — *Damnatio et prohibitio operum Georgii Hermes per Breve Gregorii XVI 26 Septembris 1835.*

Damnatur hoc Brevi Introductionis in Theologiam Christiano-Catholicam pars 1. et 2., Monasterii 1819 et 1829, et Dogmatices pars 1., Monasterii 1834. Decreto S. Congr. Indicis d. 7 Ian. 1836. Summus Pontifex declarari mandavit, etiam partem 2. et 3. Dogmatices comprehendenti decreto d. 26 Sept. 1835. Pius vero IX d. 25 Iul. 1847 utrumque decretum confirmavit.

Ad augendas, quibus diu noctuque premimur, angustias illud etiam calamitosissimum ac summopere deplorandum accedit, quod inter eos, qui pro religione editis operibus certant, nonnulli simulate se intrudere audeant, qui similiter pro eadem videri volunt et ostendant se dimicare, ut retenta religionis specie, veritate autem despecta, facilius possint per *philosophiam* seu per vanas eorum philosophicas commentationes et *inanem fallaciam* incautos seducere atque pervertere, hinc et populos decipere, fidentiusque inimicis palam saevientibus adiutrices porrigere manus. Quapropter, ut nobis impiae et insidiosae quorundam horum scriptorum molitiones innotuerunt, non distulimus per nostras encyclicas aliasque Apostolicas litteras callida eorum et prava denun-

ciare consilia erroresque damnare, simul et exitiales patefacere fraudes, quibus divinam Ecclesiae constitutionem et ecclesiasticam disciplinam, imo et totum ipsum publicum ordinem funditus evertere vaferrime contendunt. Et quidem tristissimo facto comprobatum est, eos deposito tandem simulationis velo, perduellionis vexillum contra quamcumque a Deo constitutam potestatem alte iam extulisse. Verum non haec sola subest gravissima lugendi causa. Praeter enim eos, qui omnium catholicorum scandalo se perduellibus devoverunt, ad amaritudinum nostrarum cumulum in theologicum etiam stadium prodeunt, qui novitatis cupidine et aestu semper discentes et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, magistri existunt erroris, qui veritatis discipuli non fuerunt. Peregrinis quippe improbandisque doctrinis sacra ipsi inficiunt studia et publicum etiam, si quod tenent in scholis et academiis, docendi magisterium profanare non dubitant, ipsumque, quod tueri se iactant, sacratissimum adulterare dignoscuntur fidei depositum. Atque inter huiusmodi erroris magistros ex constanti et fere communi per Germaniam fama adnumeratur Georgius Hermes, utpote qui audacter a regio, quem universa traditio et SS. Patres in exponendis ac vindicandis fidei veritatibus tramite stravere, deflectens, quin et superbe contemnens et da-

mnans, tenebrosam ad errorem omnigenum viam moliatur in dubio positivo tanquam basi omnis theologiae inquisitionis et in principio, quod statuit, rationem principem normam ac unicum medium esse, quo homo assequi possit supernaturalium veritatum cognitionem...

Hos igitur libros tradi iussimus theologis Germanicae linguae peritissimis omni ex parte diligentissime perscrutandos... Tandem rem totam ex integro discutiendam et examinandam volumus ad Venerabiles Fratres nostros S. R. E. Cardinales in tota republica christiana Inquisitores Generales. Hi autem omni studio, prout rei gravitas postulabat, cuncta et singula expendentes, post maturam discussionem coram Nobis habitam diiudicarunt, evanescere auctorem in cogitationibus suis pluraque in dictis operibus contexere absurda et a doctrina catholicae Ecclesiae aliena; praesertim vero circa naturam fidei et credendorum regulam; circa Sacram Scripturam, traditionem, revelationem et Ecclesiae magisterium; circa motiva credibilitatis; circa argumenta, quae existentia Dei adstrui confirmarique consuevit; circa ipsius Dei essentiam, sanctitatem, iustitiam, libertatem, eiusdemque finem in operibus, quae a theologis vocantur ad extra; necnon circa gratiae necessitatem, eiusdemque ac donorum distributionem, retributionem praemiorum, et poe-

narum inflictionem; circa protoparentum statum, peccatum originale, ac hominis lapsi vires; eosdemque libros tanquam continentes doctrinas et propositiones respective falsas, temerarias, captiosas, in scepticismum et indifferentismum inducentes, erroneas, scandalosas, in catholicas scholas iniurias, fidei divinae everivas, haeresim sapientes ac alias ab Ecclesia damnatas, prohibendos et damnandos esse censuerunt.

Nos itaque auditis praefatorum Cardinalium suffragiis et omnibus plene perpensis, de eorum consilio ac etiam motu proprio, deque Apostolicae potestatis plenitudine, praedictos libros, ubicunque et quocunque idiomate, seu quavis editione aut versione hucusque impressos, aut in posterum, quod absit, imprimendos, tenore praesentium damnamus et reprobamus, ac in indicem librorum prohibitorum referri mandamus: hortantes et obtestantes in Domino Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos aliosque locorum Ordinarios, ut memores districti ac *durissimi iudicii*, quod eis apastorum principe fiet de instructione, regimine et custodia gregis ipsis commissi, nedum memoratos libros a scholis repellere, verum etiam proprias oves ab huiusmodi venenatis pascuis omni cura et sollicitudine avertere satagant.

HIERARCHIA ECCLESIASTICA

1. — *Restituitur Hierarchia Episcopalis in Anglia.*

PIUS PAPA IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Universalis Ecclesiae regendae potestas Romano Pontifici in Sancto Petro Apostolorum Principe a Domino nostro Iesu Christo tradita praeclaram illam in Apostolica Sede sollicitudinem quacumque aetate servavit, qua Religio Catholicae bono ubicumque terrarum consuleret, eiusque incremento studiose provideret. Id autem divini ipsius fundatoris consilio respondit, qui capite constituto Ecclesiae incolumitati usque ad consummationem saeculi singulari sapientia prospexit.

§ 1. Pontificiae huius sollicitudinis fructum sensit una cum aliis populis inclytum Angliae regnum, cuius historiae testantur Christianam Religionem vel a primis Ecclesiae saeculis in Britanniam invectam esse, atque in ea deinde plurimum floruisse; sed medio circiter saec. v, posteaquam Angli et Saxones in eam insulam advocati sunt, non modo publicas illic res, sed etiam religionem maximis fuisse detrimentis affectam. Constat vero simul sanctissimum praedecessorem nostrum Gregorium Magnum missis

primum cum sociis Augustino Monacho, atque eo postmodum aliisque pluribus ad episcopalem dignitatem evectis, additaque iis magna presbyterorum monachorum copia, Anglo-Saxones adduxisse, ut Christianam Religionem amplecterentur, et virtute sua effecisse, ut in Britannia, quae Anglia etiam appellari coepit, catholica iterum restituta undique fuerit et amplificata religio.

§ 2. Sed, ut quae sunt recentiora commemoremus, nihil in tota anglicani schismatis, quod saeculo decimo sexto excitatum est, historia manifestius arbitramur, quam Romano Pontificum praedecessorum nostrorum impensam curam, et nunquam intermissam, ut Religioni Catholicae in eo regno in maximum periculum et ad extremum discrimen adductae succurrerent et quacumque possent ratione auxilium afferrent. Quo inter alia spectant ea quae a Summis Pontificibus, vel ipsis mandantibus atque probantibus, provisa gesta sunt, ut in Anglia haudquaquam deessent, qui catholicarum illic rerum curam susciperent, itemque ut adolescentes catholici bonae indolis, ex Anglia in continentem venientes, educarentur, atque ad scientias praesertim ecclesiasticas diligenter informarentur; qui sacris subinde Ordinibus insigniti et in patriam reversi, sedulam navarent operam popularibus suis verbi et sa-

cramentorum ministerio iuvandis, et verae fidei ibidem tuendae ac propagandae.

§ 3. Verum ea sunt fortasse clariora, quae praedecessorum nostrorum studium respiciunt, ut Angli catholici, quos tam atrox et saeva tempestas Episcoporum praesentia et pastoralis cura privaverat, praesules iterum haberent episcopali character insignitos. Iam vero Gregorii XV Litterae Apostolicae incipientes *Ecclesia Romana* datae die 23 Martii an. 1623, ostendunt, Summum Pontificem, ubi primum potuit, Guillelmum Bishopium consecratum Episcopum Chalcedonensem cum satis ampla facultatum copia, et cum Ordinariorum propria potestate ad Angliae et Scotiae catholicos gubernandos destinasse; quod postea Urbanus VIII, Bishopio mortuo, missis ad Richardum Smith similis exempli Litteris Apostolicis die 4 Februarii an. 1625 renovavit, episcopatu Chalcedonensi et iisdem, quae Bishopio concessae fuerant, facultatibus Smithio tributis. Visa sunt in posterum, quum Iacobus II in Anglia regnare coepisset, Catholicae Religioni feliciora tempora obventura esse. Hac vero opportunitate Innocentius XI statim usus Ioannem Leyburnium Episcopum A Drumetenum totius Angliae regni Vicarium Apostolicum an. 1685 deputavit. Quo facto aliis Litteris Apostolicis die 30 Ian. an. 1688 editis, quarum initium est *Super Cathedram*, Leyburnio tres alios Episcopos ecclesiarum in partibus infidelium titulis insignitos Vicarios Apostolicos adiunxit: quapropter Angliam universam, operam dante apostolico in Anglia Nuntio Ferdinando Archiepiscopo Amasiensi, in quatuor districtus Pontifex ille partitus est, Londinensem scilicet, occidentalem, medium et septentrionalem, quibus omnibus Vicarii Apostolici cum opportunis facultatibus et cum Ordinarii locorum propria potestate praeesse coeperunt. Eis autem auctoritate sua sapientissimisque responsis tum Benedictus XIV edita die 30 maii 1753 constitutione quae incipit *Apostolicum ministerium*, tum alii Pontifices praedecessores nostri, ac nostra Propagandae Fidei Congregatio ad tam grave munus rite recteque gerendum normae et adiumento fuerunt.

§ 4. Haec vero totius Angliae in quatuor Vicariatus apostolicos partitio usque ad Gregorii XVI tempora perduravit, qui Literis Apostolicis die 3 Iulii an. 1840 datis, incipientibus *Muneris Apostolici*, habita praesertim ratione incrementi, quod Religio catholica in eo regno iam acceperat, novaeque facta regionum ecclesiastica partitione, duplo maiorem vicariatuum Apostolicorum numerum excitavit, et Angliam totam Vicariis Apostolicis Londinensi, Occidentali, Orientali, Centrali, Walliensi, Lancastriensi, Eboracensi et Septentrionali, in spiritualibus gubernandam commisit. Quae cursim hoc loco, aliis pluribus praetermissis, iudica-

vimus, perspicuo documento sunt, praedecessores nostros in id vehementer incubuisse, ut, quantum auctoritate sua valebant, ad ecclesiam in Anglia ex permagna calamitate recreandam ac reficiendam adniterentur et laborarent.

§ 5. Habentes itaque ob oculos praeclarum huiusmodi decessorum nostrorum exemplum, illudque pro supremi apostolatus officio aemulari volentes, et animi etiam nostri inclinationi erga dilectam illam dominicae vineae partem obsecundantes, vel ab ipso pontificatus nostri exordio nobis proposuimus opus tam bene coeptum proseguere et ad Ecclesiae utilitatem in eo regno quotidie magis augendam nostra impensiora studia revocare. Quamobrem universum, ut nunc est, in Anglia rei catholicae statum diligenter considerantes, ac permagnum catholicorum numerum, qui passim ibi amplius evadit, animo rependentes, atque impedimenta illa in dies auferri nobiscum cogitantes, quae catholicae Religionis propagationi valde obfuerunt, tempus advenisse reputavimus, ut regiminis ecclesiastici forma in Anglia ad eum modum restitui possit, in quo libere est apud alias gentes, in quibus nulla sit peculiaris causa, ut extraordinario illo Vicariorum Apostolicorum ministerio regantur. Temporum scilicet ac rerum adiuncta effecisse sentiebamus, ut necesse non sit diutius Angliae catholicos a Vicariis Apostolicis gubernari, immo vero talem inibi rerum conversionem factam esse, ut ordinarii episcopalis regiminis formam flagitaret. Accessit his, Angliae Vicarios Apostolicos ipsos id interea a nobis communi suffragio petisse, permultos tam clericos quam laicos virtute ac genere spectatos viros hoc idem a nobis precatos esse, aliosque Angliae catholicos longe plurimos id in votis habere. Haec animo volentes, non omisimus Dei Optimi Maximi auxilium implorare, ut in rei tam gravis deliberatione id quod ad Ecclesiae bonum augendum expeditius futurum esset, nos intelligere et recte implere possemus. Beatissimae praeterea Mariae Virginis Deiparae et Sanctorum, qui Angliam virtute sua illustrarunt, opem invocavimus, ut ad negotium istud feliciter absolvendum suo apud Deum patrocinio nobis adesse dignarentur. Tum vero rem universam venni. fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus nostrae Congregationis Propagandae Fidei sedulo graviterque perpendendam commisimus. Eorum autem sententia fuit desiderio illi nostro prorsus consentanea, quam libenter probandam et ad effectum perducendam iudicavimus.

§ 6. Itaque post rem universam a nobis etiam accurata consideratione perpensam, motu proprio, certa scientia, ac de plenitudine apostolicae nostrae potestatis constituimus atque decernimus, ut in regno Angliae refloret iuxta communes Ecclesiae regulas Hierarchia ordinariorum Episcoporum, qui a sedibus nuncu-

pabuntur, quas hisce ipsis nostris literis in singulis apostolicorum Vicariatuum districtibus constituimus. Atque, ut a districtu Londinensi initium faciamus, duae in eo sedes erunt, Westmonasteriensis scilicet, quam ad metropolitanae seu archiepiscopalis dignitatis gradum evehimus, et Suthwarcensis, quam uti et reliquas mox indicandas, eidem suffraganeas assignamus. Et Westmonasteriensis quidem dioecesis eam habebit memorati districtus partem, quae ad septentrionem protenditur fluminis Tamesis et comitatus Middlesexensem, Essexensem atque Hertfordiensem complectitur: Suthwarcensis vero partem reliquam ad meridiem fluminis, videlicet comitatus Bercheriensem Suth-Hantoniensem, Surreiensem, Sussexensem et Kantiensem, una cum insulis Vecta, Ierseia, Gerneseia, aliisque prope illas sitis. In districtu Septentrionali unica erit sedes episcopalis, ab urbe Hagulstadensi nuncupanda, cuius dioecesis iisdem, quibus districtus ille, finibus continebitur. Eboracensis etiam districtus unicam efficiet dioecesim, cuius Episcopus in Urbe Beverlaco sedem habebit. In districtu Lancastriensi duo erunt Episcopi, quorum alter a Liverpoolitana sede appellandus, pro dioecesi habebit, cum insula Mona, centurias Lonsdale, Amounderness et West Desby: alter vero, sedem habiturus a Salfordensi urbe nuncupandam, pro dioecesi obtinebit centurias Salford, Blackburn et Leyland. Quod vero attinet ad Cestriensem comitatum, etsi ad districtum ipsum pertineat, eum nunc alii dioecesi adiungemus. In districtu Walliensi erunt binae sedes episcopales, Salopiensis scilicet ac Menevensis et Newportensis invicem unitae: Salopiensis quidem dioecesis, ad septentrionalem districtus partem, complectetur comitatus qui dicuntur Angleseia, Caernarvonensis, Denbighensis, Flintensis, Merviniensis et Montgomeryensis, quibus adiungimus Cestrensem comitatum ex districtu Lancastriensi, et ex centrali districtu comitatum Salopiensem: Episcopo autem Meneviensi et Newportensi pro dioecesi assignamus, ad meridionalem districtus partem, comitatus Brechiniensem, Maridunensem, Cereticensem, Glamorganiensem, Penbrochiensem et Radnoriensem, necnon anglos comitatus Monumethensem et Herefordensem. In districtu occidentali duas constituimus episcopales Sedes, Cliftoniensem et Plymuthensem, quarum illi pro dioecesi assignamus comitatus Glocestriensem, Somersettensem et Wiltoniensem; huic vero comitatus Devoniensem, Dorcestriensem et Cornubiensem. Centralis districtus, a quo Salopianum comitatum iam seiunximus, duas habebit episcopales sedes, Nottinghamiensem et Birminghamiensem: quarum primae pro dioecesi assignamus comitatus Nottinghamiensem, Derbiensem, Leicestriensem, nec non comitatus Lincolnensem et Rutlandensem, quos a districtu Orientali separamus;

alteri vero Staffordiensem, Warwicensensem, Wigorniensem, et Oxoniensem. Tandem in districtu orientali unica erit episcopalis sedes, quae a Northantoniensi urbe nuncupabitur, habebitque pro dioecesi districtum iisdem quibus in praesens limitibus definitum, exceptis tamen comitatibus Rutlandensi et Lincolnensi, quos supradictae Nottinghamiensi dioecesi iam assignavimus. Ita igitur in florentissimo Angliae regno unica erit provincia ecclesiastica ex uno Archiepiscopo seu Metropolitano Antistite et duodecim Episcopis illius suffraganeis constituta; quorum studiis et pastoralibus curis catholicam illic rem Deo dante uberibus in dies auctibus amplificandam confidimus. Quare nobis et Romanis Pontificibus successoribus nostris iam nunc reservatum volumus, ut provinciam ipsam in plures dispertiamus et augeamus prout res tulerit dioecesium numerum; ac generatim, ut quemadmodum opportunum in Domino visum fuerit, novas illarum circumscriptiones libere decernamus.

§ 7. Interea Archiepiscopo et Episcopis supradictis mandamus, ut relationes de suarum ecclesiarum statu ad nostram Congregationem Propagandae Fidei debitis temporibus transmittant, nec desistant eandem instructam reddere de iis omnibus, quae spirituali suarum ovium bono noverint profutura. Nos enim in rebus ad anglicanas ecclesias pertinentibus ministerio eiusdem congregationis uti pergemus.

§ 8. Verum in sacro cleri populique regimine, atque in ceteris quae ad pastorale officium pertinent, Archiepiscopus et Episcopi Angliae iam nunc omnibus fruuntur iuribus et facultatibus, quibus alii aliarum gentium catholici Archiepiscopi et Episcopi ex communi sacrorum Canonum et apostolicarum constitutionum ordinatione utuntur et uti possunt, atque obstringentur pariter iis obligationibus quae alios Archiepiscopos et Episcopos ex eadem communi catholicae Ecclesiae disciplina obstringunt. Quaecumque autem sive in antiqua ecclesiarum Angliae ratione, sive in subsequenti missionum statu ex specialibus constitutionibus aut privilegiis vel consuetudinibus peculiaribus viguerint, mutata nunc temporum causa, nullum posthac sive ius sive obligationem inducent: qua de re, ut nulla remanere dubitatio valeat, nos iisdem illis peculiaribus constitutionibus ac privilegiis cuiusque generis et consuetudinibus a quocumque etiam vetustissimo et immemorabili tempore inductis omnem prorsus obligandi aut iuris afferendi vim ex plenitudine apostolicae nostrae auctoritatis tollimus et abrogamus. Hinc Archiepiscopo et Episcopis Angliae integrum erit ea porro decernere, quae ad communis iuris executionem pertinent, quaeve ex generali ipsa Ecclesiae disciplina Episcoporum auctoritati permissa sunt. Nos autem haud certe omittemus adesse illis apostolica auctori-

tate nostra, et perlibenti etiam animo obsecundabimus eorundem postulationibus in iis, quae ad maiorem divini nominis gloriam animarumque salutem conducere visa fuerint. Enimvero nos in restitutione ordinariae Episcoporum Hierarchiae et communis Ecclesiae iuris observatione nostris hisce literis decernenda eo quidem praecipue spectavimus, ut Catholicae Religionis per Angliae regnum prosperitati et incremento prospiceremus; sed una simul propositum nobis fuit votis annuere tum venn. fratrum eo in regno sacras res, vicaria Apostolicae Sedis auctoritate moderantium, tum plurimorum dilectorum filiorum ex catholico clero ac populo, a quibus impensissimas in eum finem preces acceperamus. Hoc ipsum non semel postulaverant illorum maiores a praedecessoribus nostris, qui sane Vicarios Apostolicos tum demum in Anglia deputare orsi fuerant cum nulli ibidem manere poterant catholici Antistites propriam in regno ipso ecclesiam ordinario iure obtinentes, atque hinc illorum consilium in Vicariorum numero et vicarialibus ipsis districtibus deinceps iterum atque iterum multiplicandis non eo certe spectabat, ut catholicam rem in Angliae regno extraordinaria iugiter ratione moderarentur, sed potius ut eius incremento, prout tempora ferebant, prospicientes, viam una simul pararent ordinariae illic Hierarchiae tandem aliquando instaurandae.

§ 9. Itaque nos, quibus tantum opus perficere summo Dei beneficio datum est, hoc ipso in loco declaratum volumus, longe prorsus abesse a mente consiliisque nostris, ut Antistites Angliae, Ordinariorum Episcoporum nomine ac iuribus insigniti, quacumque alia in re commodis destituantur, quibus antehac una cum Apostolicorum Vicariorum titulo fruebantur. Nec enim ratio sinit, ut in illorum detrimentum cedant quae a nobis ex catholicorum anglorum voto in bonum sacrae apud ipsos rei decreta sunt. Iuxta haec firmissima immo spe nitimur fore ut iidem dilecti nostri in Christo filii, qui in regno Angliae catholicam rem et Antistites vicaria illam auctoritate moderantes in tanta varietate temporum eleemosynis ac largitionibus suis iuvare numquam destiterant, maiori porro liberalitate usuri sint erga Episcopos ipsos anglicanis ecclesiis stabiliori nunc vinculo alligatos, quo scilicet iisdem minime desint temporalia subsidia in templorum et divini cultus splendorem, in cleri pauperumque sustentationem, atque in alios usus ecclesiasticos eroganda. Ad extremum, levantes oculos nostros in montes, unde veniet auxilium nobis, a Deo Optimo Maximo in omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione, supplices poscimus, ut quae a nobis pro Ecclesiae bono decreta sunt, divini auxilii sui virtute confirmet, iisque, ad quos rerum a nobis decretarum exequutio plurimum pertinet, gratiae suae

robur adiciat, ut pascant, qui in iis est, gregem Dei, atque ut ad maiorem eius nominis gloriam propagandam semper impensius incumbant. Atque ad uberiora in idipsum caelestis gratiae praesidia impetranda, deprecatores apud Deum denuo invocamus Sanctissimam Dei Matrem, beatos Apostolos Petrum et Paulum, cum ceteris caelitibus Angliae patronis, ac nominatim S. Gregorium Magnum, ut, quoniam nobis etiam meritis adeo imparibus datum nunc est episcopales sedes in Anglia renovare, prout ille cum summa Ecclesiae utilitate aetate sua perfecit, haec quoque facta a nobis in eo regno episcopaliu[m] dioecesium restitutio Religioni Catholicae benevertat.

§ 10. Decernentes has nostras apostolicas litteras nullo unquam tempore de subreptionis et obreptionis vitio, vel intentionis nostrae aut alio quocumque defectu notari vel impugnari posse, sed semper validas et firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere, atque inviolabiliter observari debere. Non obstantibus apostolicis ac in synodalibus provincialibusque et universalibus conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus, nec non veterum Angliae sedium et missionum, ac Vicariatuum Apostolicorum inibi postea constitutorum, et quarumcumque ecclesiarum, ac piorum locorum iuribus aut privilegiis, iuramento etiam, confirmatione apostolica, ut alia quacumque firmitate roboratis, caeterisque contrariis quibuscumque. His enim omnibus, tametsi pro illorum derogatione specialis mentio facienda esset, aut alia quantumvis exquisita forma servanda, quatenus supradictis obstant, expresse derogamus. Irritum quoque et inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 11. Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manuque publici notarii subscriptis, et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae nostrae voluntatis significationi, ipso hoc diplomate ostenso, haberetur.

Datum Romae, apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die xxix Sept. mdcccl, Pontificatus Nostri anno v.

2. — *Hierarchia Episcopalis in Scotia restituitur.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Ex supremo Apostolatus apice, ad quem, nullo meritorum nostrorum suffragio, sed divina sic disponente Bonitate, nuper evecti sumus, Romani Pontifices praedecessores Nostri

universas Dominici Agri partes, quasi de montis vertice speculari nunquam destiterunt, ut quid Ecclesiarum omnium conditioni, decori et firmamento labentibus annis magis conveniret, dignoscerent; ac proinde, quantum quidem Ipsi ex alto datum fuit, quemadmodum novas ubique gentium erigere episcopales sedes, ita eas quae temporum iniuria perierant, ad novam vitam revocare solliciti in primis fuerunt. Cum enim Spiritus Sanctus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei, ubi primum in aliqua regione is est Sanctissimae Religionis status, ut ordinarium episcopale regimen inibi aut constitui, aut restaurari sinat, illico eidem ea conferre beneficia decet, quae ex huiusmodi divinitus stabilita ordinatione suapte natura dimanant. Quocirca decessor Noster s. m. Pius IX, quem paucis abhinc diebus omnium desiderio sublatum dolemus, vel ab initio sui Pontificatus, cum Missiones in nobilissimo florentissimoque Angliae regno ita profecisse innotuisset, ut regiminis ecclesiastici forma in eum modum restitui posset, in quo extat penes alias catholicas gentes, suos Anglis Ordinarios Episcopos reddere curavit literis Apostolicis Kal. Octobris Anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo quinquagesimo datis, quarum initium *Universalis Ecclesiae*. Et, quoniam haud multo post iisdem salutaribus dispositionibus illustres Hollandiae ac Brabantiae regiones frui posse perspexerat, haud immerito est episcopalem Hierarchiam ibi quoque instaurare, quod aliis Apostolicis literis iv non. Martii anno millesimo octingentesimo quinquagesimo tertio datis, incip. *Ex qua die* praestitit. Quae quidem, ut de restituto Patriarchatu Hierosolymitano sileamus, provido sane consilio facta fuisse ex eo liquet, quod, auspice divina gratia, huius S. Sedis expectationi plane respondit eventus; quantum enim emolumentum Ecclesia Catholica ex restaurata episcopali Hierarchia utrobique perceperit, omnibus notum exploratumque est.

At aegre ferebat pientissimi Pontificis animus, quod eadem sors Scotiae quoque communis nondum esse potuisset. Quae paterni eius animi aegritudo vel inde augebatur, quod compertum esset, quam uberes progressus in Scotia olim Ecclesia Catholica fecerat. Profecto quicumque in ecclesiastica historia vel parum versatus fuerit, probe novit Evangelii lumen Scotis mature illuxisse; siquidem, ut silentio praetereamus quae de antiquioribus in illud regnum Apostolicis missionibus fert traditio, narrantur S. Ninianus saec. iv exeunte, qui, teste ven. Beda, Romae fidem, et mysteria veritatis edoctus fuerat, et saec. v S. Palladius, Ecclesiae Romanae Diaconus, sacra infula decorati, ibi Christi fidem praedicasse; nec non S. Columba Ab., qui saec. vi eo appulit, Monasterium construxisse, ex quo plura alia pro-

dierunt. Et, quamquam a medio saec. viii ad xi de ecclesiastico Scotiae statu historica documenta ferme deficiant, memoriae tamen proditum est, plures ibi Episcopos, quamvis aliquos sine certis sedibus, extitisse. Postquam vero summa rerum Malcolmus III anno mlviii potitus est, eius opera, hortante Sancta coniuge Margarita, Christiana religio, quae sive ob exterorum populorum incursiones, sive ob varias politicas vicissitudines haud levia damna subierat, restitui et amplificari coepit; et quae extant adhuc sacrarum aedium, monasteriorum aliorumque religiosorum monumentorum reliquiae, splendidum pietati veterum Scotorum praebent testimonium. Sed, ut quae ad rem nostram potius faciunt, strictim persequamur, constat saec. xv sedes episcopales adeo iam excrevisse, ut tresdecim numerarentur, nempe S. Andreae, Glasguensis, Dunkeldensis, Aberdonensis, nec non Moraviensis, Brechinensis, Dumblanensis, Rossensis et Katanensis, Candidae Casae, et Lismorensis et Sodorensis, sive Insulana, atque Orcadensis; quae quidem omnes huic Apostolicae Sedi immediate subiectae erant. Constat etiam, de quo Scoti merito gloriantur, Romanos Pontifices sub peculiari protectione Scotiae regnum suscipientes, singulari memoratas Ecclesias benevolentiam fuisse prosecutos; quare dum ipsi Metropolitanos se Scotiae gerebant, illarum privilegia ac immunitates, ab Ecclesia Romana omnium Matre et Magistra iamdiu concessas, integras servandas esse haud semel decreverunt, ita ut, quemadmodum ab Honorio III s. m. statutum fuit Scotiae Ecclesia Sedi Apostolicae, sicut filia specialis, nullo medio esset subiecta.

Cum vero antea Scotia Metropolitano caruisset, Sixtus IV, prae oculis habens dispendia et difficultates Scotis subeundas, ut Romanam adirent Metropolim, Apostolicis literis xvi Kal. Septembris Anni millesimi quadringentesimi septuagesimi secundi incip. *Triumphans Pastor aeternus*, Sedem S. Andreae, quae tum originis vetustate, tum veneratione erga Apostolorum Regni patronum, principem facile obtinuerat locum in Metropolitanam et Archiepiscopalem totius Regni sedem erexit, reliquis sedibus eidem tamquam suffraganeis subiectis. Quod pariter factum est cum Glasguensi sede an. mcdxci, quae ab Ecclesiastica Provincia S. Andreae distracta, ad Metropolitanam dignitatem ab Innocentio VIII elata est, suasque habuit ex supradictis suffraganeas sedes.

Cum ita constituta Scotorum Ecclesia floret, haeresi erumpente saec. xvi, ad extremam ruinam misere adducta est; nunquam tamen Scotis defuit Summorum Pontificum, decessorum Nostrorum, impensa cura, sollicitudo ac providentia, ut fortes in Fide perseverarent, quod ex pluribus sane documentis liquido apparet. Nam prospicientes grassantem late tem-

pestatem, erga illum populum commiseratione commoti, qua iteratis Missionariorum ex variis Regularium familiis expeditionibus, qua Apostolicis Legationibus, aliisque omne genus collatis subsidiis in id indefesse adlaborarunt, ut collapsae Religioni auxiliarentur. Eorum opera in hac Catholici Orbis arce selectis ex Scotica gente adolescentibus praeter Urbanianum, peculiare patuit Collegium, in quo sacris disciplinis imbui, et Sacerdotio initiari possent ad sacrum ministerium deinde in patria exercendum, et spiritualem opem popularibus suis ferendam. Et quoniam dilecta illa Dominici gregis pars suis fuerat viduata pastoribus, s. m. Gregorius XV cum primum ei licuit, Willelmum Chalcedoniae Episcopum ordinatum amplisque munitum facultatibus, etiam illis quae Ordinariis propriae sunt, ad Angliam simul et Scotiam misit, ut dispersarum illarum ovium pastorem curam assumeret, ceu videre est in Apostolicis literis incip. *Ecclesia Romana* x Kal. Aprilis anno millesimo sexcentesimo vigesimo tertio datis. Ad restituendam in utroque regno orthodoxam fidem et Anglorum atque Scotorum salutem procurandam, Francisco S. R. E. Card. Barberinio eorum Protectori magnam facultatum copiam ab Urbano VIII attributam fuisse eius literae *Inter gravissimas* in forma Brevis die 18 Maii anno a Nativitate 1630 datae ostendunt. Huc spectant etiam aliae eiusdem Pontificis literae *Multa sunt* ad Galliarum Reginam die 12 Febr. an. 1633 scriptae, ut illius benevolentiae Christifideles et Ecclesiam illam squalore confectam commendaret.

Verum ut meliori qua fieri posset ratione, spirituali Scotorum regimini consuleret, Innocentius PP. XII in Vicarium suum Apostolicum Thomam Nicholson, episcopali Peristachii titulo ac caractere insignitum anno 1694 deputavit, integro regno ac insulis adiacentibus ipsius curae commissis. Et haud multo post, cum unus dumtaxat Apostolicus Vicarius illi Vineae Domini excolendae par amplius non esset, Benedictus XIII socium praedicto Episcopo adiungere properavit, quod anno 1727 executioni feliciter mandari potuit. Ita factum est, ut universum Scotiae regnum in duos fuerit Vicariatus Apostolicos divisum, quorum alter inferiorem, superiorem partem alter complectebatur. Sed quae divisio Catholicis, quot tunc temporis erant, gubernandis satis idonea visa fuerat, cum in dies eorum numerus augeretur, opportuna amplius esse non poterat; proinde tertii Vicariatus institutione novum praesidium religioni in Scotia tuendae ac dilatandae Apostolica haec Sedes suppeditari oportere animadvertit. Ea de causa fel. rec. Leo XII literis Apostolicis datis Idibus Februarii anno millesimo octingentesimo vigesimo septimo, quarum initium *Quanta laetitia affecti simus*, Scotiam in tres districtus, seu Vicariatus Apostolicos,

orientalem nempe, occidentalem, et septentrionalem partitus est. Nemo ignorat, quam uberes fructus zelo novorum Praesulum, ac studio Nostrae de Propaganda Fide Congregationis, Catholica Ecclesia inibi collegerit; ex quo satis elucet, nihil unquam intentatum Sanctam hanc Sedem pro ea, quam gerit, Ecclesiarum omnium sollicitudine, reliquisse, ad Scotiae gentem ex lugendis veteribus calamitatibus reficiendam in dies, recreandamque.

At profecto s. m. Pio PP. IX id cordi apprime erat, ut illustrem Scotiae Ecclesiam ad pristinum decus, et formam iterum excitare datum esset, praeclara enim Praedecessorum Suorum exempla illum urgebant, cui ad huiusmodi opus viam ipsi veluti sternere voluisse videbantur. Et sane ex una parte perspicuus universum Religionis Catholicae in Scotia statum, ac succrescentem in dies Christifidelium, sacrorum operariorum, ecclesiarum, missionum, religiosarum domorum, aliarumque huiusmodi institutionum, ac temporalium etiam adiumentorum copiam, ex alia vero animadvertens per eam, quam inclytum gubernium Britannicum catholicis impertitur, libertatem, in dies removeri quidquid impedimento fuerat, quominus penes Scotos ordinarius SS. Antistitem regimini restitueretur, facile sibi ille Pontifex persuaserat, episcopalis Hierarchiae restaurationem ad aliud tempus minime esse differendam. Interea ipsi Vicarii Apostolici, et permulti sive ex clericis, sive ex laicis, generis nobilitate, ac virtutum laude spectati viri enixe ab Eo flagitarunt, ut hac in re eorum votis satisfacere haud diutius immoraretur. Quae quidem supplicationes iterum Ei porrectae sunt, cum dilecti cuiusvis ordinis filii illarum regionum, duce ven. fr. Ioanne Strain, Episcopo Abilae in partibus infidelium et districtus orientalis Vicario Apostolico, huc advenere, ut de die quinquagesimum annum ab episcopali eius consecratione claudente cum ipso gratularentur. Cum ita se res haberent, praeaudatus Pontifex negotium hoc, prout eius gravitas postulabat, VV. FF. NN. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Fidei Propagandae praepositis, undequaque discutiendum commiserat; atque eorum sententia in suscepto consilio eum magis magisque confirmaverat. Dum vero ipse ad opus diu multumque optatum absolvendum se pervenisse laetabatur, ad coronam iustitiae recipiendam a iusto iudice advocatus fuit.

Quod itaque Praedecessor Noster morte interceptus perficere non potuit, copiosus in misericordia Deus et in cunctis suis gloriosus operibus largitus est Nobis, ut ita Supremum Pontificatum, quem in tanta temporum calamitate trepidantes suscepimus, fausto quodam veluti omine auspicemur. Quapropter sine mora, cum totius huiusce negotii plenam nobis notitiam comparaverimus, quod a rec. me. Pio

PP. IX decretum fuerat, executioni mandandum esse ultro existimavimus. Erectis itaque oculis ad Patrem luminum, a quo omne datum optimum, et donum perfectum, divinae gratiae praesidium invocavimus, exorata simul ope B. M. V. sine labe conceptae, B. Iosephi eius Sponsi atque universae Ecclesiae Patroni, Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, Sancti Andreae, aliorumque coelitus, quos Scoti veluti Protectores venerantur, ut suis nos apud Deum suffragiis ad idem negotium prospere maturandum iuvarent. Hisce itaque prae habitis, motu proprio, certa scientia, ac de apostolica, qua in universam Ecclesiam pollemus, auctoritate, ad maiorem Dei omnipotentis gloriam et Catholicae Fidei exaltationem constituimus, atque decernimus, ut in Scotiae regno iuxta canonicarum legum praescripta reviviscat hierarchia ordinariarum Episcoporum, qui a sedibus nuncupabuntur, quas hac nostra constitutione erigimus, atque in ecclesiasticam provinciam constituimus. Porro sex numero sedes in praesens erigendas easque ex nunc erecta esse volumus, nimirum S. Andreae cum adiuncto titulo Edimburgi, Glasguensem, Aberdonensem, Dunkeldensem, Candidae Casae seu Gallovidianam, nec non Ergadiensem atque Insularum.

Recolentes autem illustria veteris Sancti Andreae Ecclesiae monumenta, habitaque ratione hodiernae illius regni principis civitatis aliisque rationibus perpensis, non possumus, quin celebrem illam sedem veluti e sepulcro excitantes, ad Metropolitanam seu Archiepiscopalis dignitatis gradum, adiecto Edimburgi titulo, evehamus, vel restituamus, quo antea a ve. me. Sixto IV. decessore Nostro decorata fuerat, eisdemque suffraganeas quatuor ex praenuntiatis Sedibus, nempe Aberdonensem, Dunkeldensem, Candidae Casae seu Gallovidianam, Ergadiensem atque Insularum adsignemus, quemadmodum tenore praesentium auctoritate Nostra Apostolica adsignamus, addicimus, attribuimus. Quod vero ad Glasguensem sedem attinet, considerata illius civitatis vetustate, amplitudine, et nobilitate, ac praesertim praee oculis habito florentissimo in ea religionis statu, et archiepiscopalibus praeeminentiis eidem ab Innocentio VIII collatis, decere omnino duximus ipsius Sacrorum Antistiti Archiepiscopi nomen et insignia tribuere, prout tenore praesentium pariter tribuimus, quin tamen, donec aliter a Nobis vel Successoribus Nostris definitum fuerit, praeter nominis et honoris praerogativam ullum consequatur ius proprium veri Archiepiscopi et Metropolitanis. Volumus autem, atque mandamus, ut Glasguensis Archiepiscopus, quoadusque sine suffraganeis permanebit, in Provinciale Scotiae Synodum una cum aliis conveniat.

In praedicta vero S. Andreae atque Edimburgi Archiepiscopali seu Metropolitana Sede

comprehendantur comitatus Edimburgensis, Linmunchensis, Hadintonanus, Bervicensis, Selkirkensis, Peblanus, Roxburgensis et pars meridionalis Fifae quae est ad dexteram fluminis Eden; comitatus quoque Sterlinensis, demptis tamen territoriis de Baldernock et Kilpatrick orientali nuncupatis.

In Archidioecesi Glasguensi comprehendantur comitatus Lanarcensis, Renfroanus, Britannodunensis, territoria de Baldernock et Kilpatrick orientali nuncupata in comitatu Sterlinensi sita, pars borealis comitatus Aërensis, quae ab australi eiusdem regione, rivulo Lugton in Garnok fluvium defluente, separatur: insulae quoque Cumbra maior et minor.

In Dioecesi Aberdonensi contineantur comitatus Aberdonensis, Kincardinensis, Bamfiensis, Elginensis, seu Moraviensis, Narniensis, Rosiensis (praeter Leogum in Aebudis), Cromartiensis, Sutherlandiensis, Cathanesiensis, insulae Orcades et Hethlandicae: denique ea pars comitatus Ennernessensis quae sita est ad septentrionem lineae rectae ductae ab extremitate septentrionali lacus Luing ad fines Orientales eiusdem comitatus Ennernessensis, ubi sibi occurrunt comitatus Aberdonensis et Bamfiensis.

In Dioecesi Dunkeldensi comprehendantur comitatus Perthensis, Forfarensis, Clacmananus, Kinrossianus, et pars septemtrionalis Fifae quae est ad laevam fluminis Eden, eae quoque partes comitatus Sterlinensis, quae disiunctae iacent atque a comitatibus Perthensi et Clacmanano sunt circumseptae.

Dioecesis Candidae Casae seu Gallovidiana contineat comitatus Dumfriensem, Kircudberchtensem, Victoniensem, et Aërensis partem, quae ad laevam rivuli Lugton in flumen Garnok defluentis ad Austrum extenditur.

Dioecesis denique Ergadiensis et Insularum complectatur comitatus Argatheliensem, Botam et Araniam insulas, Aebudas et partem australem comitatus Ennernessensis, quae a lacu Luing ad fines comitatus eiusdem orientales iuxta lineam rectam supra descriptam, protenditur.

Ita igitur in Scotiae regno praeter Glasguensem Archiepiscopatum honoris, unica erit provincia ecclesiastica ex uno Archiepiscopo seu Metropolitano Antistite, et quatuor suffraganeis Episcopis constans.

Neque dubitamus, quin novi Praesules praecessorum suorum, qui propria virtute veterem Scotiae Ecclesiam illustrarunt, vestigiis inhaerentes omnem daturi sint operam, ut catholicae religionis nomen in eorum regionibus splendidius fulgescat, et animarum profectus, divinique cultus augmentum meliori qua fieri poterit ratione promoveatur. Ea propter Nobis Nostrisque in Apostolica Sede Successoribus iam nunc reservatum declaramus, ut praedictas Dioeceses in alias, ubi opus erit, partiamur, earum-

que numerum augeamus, limites immutemus, et quidquid aliud ad orthodoxae fidei propagationem ibi magis conferre in Domino visum fuerit, libere perficiamus.

Quod vero iisdem Ecclesiis valde profuturum perspicimus, volumus ac iubemus, ut eandem Praesules relationes de sedium, atque ovium eorum curae creditarum statu ad Nostram de Propaganda Fide Congregationem, quae hactenus peculiarem sedulamque de regionibus ipsis sollicitudinem gessit, transmittere numquam omittant; Nosque per eandem Congregationem certiores faciant de iis omnibus, quae pro pastoralis munere adimplendo, et suarum Ecclesiarum incremento procurando nunciare se necessarium aut utile iudicaverint. Meminerint autem, se hanc relationem exhibere, sicut et SS. Apostolorum limina adire, quarto redeunte anno teneri, prout in Const. s. m. Sixti V diei xiii Kal. Ianuarii anni millesimi quingentesimi octogesimi quinti data, quae incip. *Romanus Pontifex*, sancitum est. In ceteris pariter, quae eiusdem pastoralis officii sunt, Archiepiscopi et Episcopi supramemorati omnibus fruuntur iuribus et facultatibus, quibus alii aliarum gentium catholici Antistites ex communi Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum vi fruuntur, ac frui possunt ac poterunt, iisdemque adstringantur obligationibus, quibus alii Archiepiscopi et Episcopi ex eadem communi et generali Catholicae Ecclesiae disciplina devincti sunt. Quaecumque idcirco sive ex antiqua Ecclesiarum Scotiae ratione, sive in subsequenti missionum conditione ex peculiaribus Constitutionibus, aut privilegiis vel consuetudinibus particularibus vigerint, mutatis nunc circumstantiis, nullum posthac sive ius, sive obligationem inducant. Atque eum in finem, ut nulla hac super re in posterum suboriri valeat dubitatio, Nos iisdem illis peculiaribus statutis, ordinationibus, et privilegiis cuiuscumque generis et consuetudinibus a quocumque etiam vetustissimo et immemorabili tempore investitis, ac vigentibus, omnem prorsus obligandi, et iuris afferendi vim ex plenitudine Apostolicae auctoritatis adimimus. Quocirca Scotiae praesulibus integrum erit ea decernere, quae ad communis iuris executionem pertinent, quaeque ex generali ipsa Ecclesiae disciplina Episcoporum auctoritati permissa sunt. Pro certo autem teneant, Nos eis Apostolica Nostra auctoritate libenter fore adfuturos, atque in omnibus Nostram eis opem laturos, quae ad divini nominis gloriam amplificandam, et animarum spirituale bonum fovendum conducere visa fuerint. Cuius quidem propensae voluntatis Nostrae erga dilectam S. Sedis filiam, Scotiae Ecclesiam, ut pignus exhibeamus, volumus, et declaramus, Antistites ipsos, cum Ordinariorum Episcoporum nomine et iuribus fuerint insigniti, iis haudquaquam privari de-

bere commodis, et amplioribus facultatibus, quibus in antecessum una cum titulo Nostro et Apostolicae Sedis Vicariorum fruebantur. Neque enim fas est, ut in eorum veritat detrimentum, quod a Nobis ex Catholicorum Scotorum voto in maius sacrae apud ipsos rei bonum decreta sunt. Et, quoniam ea est Scotiae conditio, ut Christi Ministris, et variis cuiusque Ecclesiae necessitatibus temporalia subsidia haud congrua suppetant, certa spe futurum substantur, ut dilecti ipsi filii Nostri Christifideles, quorum impensissimis postulationibus pro episcopali Hierarchia restituenda libenti animo obsecundavimus, Pastoribus, quos eis praeficiemus, eleemosynis ac oblationibus suis largius etiam succurrere pergant, quibus episcopali sedium instaurationi, templorum, ac divini cultus splendori, cleri pauperumque substationi aliisque Ecclesiae necessitatibus valeant consulere.

Sed iam ad Illum humillimas preces nostras convertimus in quo placuit Deo Patri in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia, ut qui cepit opus bonum, ipse perficiat, confirmet, solidetque, ac illis omnibus, ad quos res a Nobis decretas exequi pertinet, coelestis gratiae lumen et robur adiciat, quo restituta a Nobis in Scotiae Regno episcopalis Hierarchia religioni catholicae omnino benevertat. Ad quem etiam finem deprecatores apud Reparatorem Nostrum Iesum Christum adhibemus Sanctissimam eius Matrem, B. Iosephum ipsius putativum patrem, Beatos Apostolos Petrum et Paulum, nec non S. Andream, quem Scotia peculiari cultu prosequitur, aliosque Sanctos, ac praesertim Beatam Margaritam Scotorum Reginam eiusdemque Regni decus et columnen ut renascentem illam Ecclesiam benigno favore prosequi velint.

Decernimus tandem has Nostras litteras nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis vitio, sive intentionis Nostrae alioque quovis defectu notari vel impugnari posse, et semper validas et firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere atque inviolabiliter observari debere. Non obstantibus Apostolicis, atque in synodalibus, provincialibus et universalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus nec non veterum Scotiae sedium et missionum ac Vicariatuum Apostolicorum inibi postea constitutorum, et quarumcumque Ecclesiarum ac piorum locorum iuribus aut privilegiis, iuramento etiam, confirmatione Apostolica aut alia quacumque firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. His enim omnibus, tametsi pro illorum derogatione specialis mentio facienda esset, aut alia quantumvis exquisita forma servanda, quatenus supradictis obstant, expresse derogamus. Irritum quoque et inane decernimus, si secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter

contigerit attentari. Volumus autem ut harum Literarum exemplis etiam impressis, manuque publici Notarii subscriptis, et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi ipso hoc diplomate ostenso haberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae erectionis, constitutionis, restitutionis, institutionis, adsignationis, adiectionis, attributionis, decreti, mandati, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo octavo iv Nonas Martias, Pontificatus Nostri anno i.

3. — *Hierarchia Episcopalis in Bosnia et Herzegovina instituitur.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Ex hac augusta Principis Apostolorum Cathedrala, in qua Deo placuit humilitatem Nostram collocare, cunctas orbis regiones Nostri ministerii curis complectentes, adhibendam a Nobis esse omnem operam agnoscimus, ut catholica religio, mater et magistra omnis rectae disciplinae omnisque civilis humanitatis, ubique in dies maiora incrementa suscipiat, ac populi omnes ad humanae et caelestis felicitatis iter tenendum eius ductu ac praesidio adiuventur. Hoc in ministerio, dum animus Noster ex conspectu et gravitate malorum, quae humanam societatem premunt, ex pertinaci bello, quo sancta haec Sedes ab hominibus religioni infensis impetitur, non levi acerbitalis sensu afficitur, clementissimus Deus opportuna Nobis suae benignitatis solatia deesse non patitur, secundos exitus studiis Nostri pro salute animarum saepe tribuens, ac propitius efficiens, ut catholica fides pluribus in locis graviter concussa et oppugnata, in aliis suam sedem statuatur feliciter, suique salutaris regni fines proferat. Huius porro solatii non levem fructum excepimus in iis illustribus filialis animi et devotae voluntatis testimoniis, quae Slavonicae nationis gentes, insignis christianae familiae pars, ob paternum studium, quo ipsarum bonum promovere studemus, Nobis grata

dilectionis vice publice exhibuerunt. Ex quibus rebus, quantum salutis eorum desiderium Nos movet, tantum etiam spei magnitudo Nos erigit qua fore non dubitamus, ut eiusdem nationis homines, qui adhuc catholicae unitatis exsortes sunt, post tristes rerum vices quas diu pertulerunt, cogitantes felicitatem dierum quibus maiores eorum, ad christianam et civilem vitam insituti, Apostolicae Sedi adhaerebant, et felicem fratrum conditionem, qui in fide Romanae Ecclesiae manentes, in ea semper tutelam, solatium, praesidium matris amantissimae paratum habuere, in eius gremio fidum perfugium quaerant, et firmo fidei caritatisque vinculo cum ea coniungantur.

In hac autem sollicitudine et dilectione, qua Slavicas gentes omnes complectimur, plurimum gaudemus opportunitatem Nobis oblatam esse, qua spiritualibus necessitatibus et rationibus eorum consulere possemus, qui in provinciis Bosniensi et Herzegovinensi degunt, quae ob temporum vices mutato in iis regionibus reipublicae statu, nunc a carissimo in Christo Filio Nostro Francisco Iosepho Austriae Imperatore et Hungariae Rege Apostolico tenentur et administrantur. Nam cum pro munere Nostro opportunum putarem, res religionis in iis provinciis ad eam formam adducere, quae novae rerum publicarum conditioni melius responderet, et gentibus illis ad uberius percipiendam Ecclesiae adiumenta prodesset, Nos spectatissimi Imperatoris et Regis sincerae religioni et pietati confisi, cum Eo egimus, ut Sua studia Nobiscum coniungeret, et benevola voluntate Nostri desiderii obsecundaret. Spes et vota Nostra optatos exitus habuere: Augustus enim Imperator et Rex, cui cognominis Apostolici dignitas ad nobiles virtutes maiorum suorum repraesentandas incitamento est, officia et desideria Nostra perhumaniter excepit, Eoque favente Nobis datum est, ut novam ecclesiasticam provinciam constituere possimus in ea Illyrici parte, cuius illustrem memoriam Catholicae Ecclesiae fasti posteris prodiderunt.

Ac sane compertum est certisque testatum historiae monumentis, Illyrici provincias, quae usque ad Istrum flumen pertinebant, evangelica luce ab initio fuisse illustratas Apostoli gentium ministerio, qui ad Romanos scribens ac memorans ea, quae per ipsum Christus operabatur *verbo et factis in virtute signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus Sancti*, aiebat se *ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum replevisse evangelium Christi*¹. Scilicet ille ministrum Christi in gentibus se exhibebat *totum Illyricum percurrrens*, velut antiqui Patres memoriae tradidere²; ac ubique

¹ Rom. XV, 19.

² S. Asterius Episc. Amaseae hom. 5 in Princip. Apost. Cf. S. Hieron., ep. 59 ad Marcellam; S. Greg.

Nyssen. orat. de S. Stephano Protom.; Ioann. VIII, ep. 109 ad Petrum Comit.; S. Petrus Damian. sermo de SS. Apost.

spargens scintillas fidei, quas auspex Spiritus Sanctus excitabat, vivasque semper servabat. Quum itaque Doctor gentium divini verbi semen iis regionibus diffudisset, quas postea discipuli eius et Apostolorum Principis, Lucas¹, Clemens² ac Titus³ sedulo excoluerunt, mirum dictu est quantopere res christiana profecerit, quantaque habuerit incrementa, ecclesiastica hierarchia constituta, in qua episcopales sedes Thessalonicensis, Salonitana ac Sirmiensi principatum obtinebant, quae merito a duobus Principibus Apostolorum primos Pastores suos accepisse gloriantur. Neque regionibus illis defuit martyrum decus aut doctorum illustrium, in quibus memorare praestat clarissimum illud occidentalis Ecclesiae lumen, ac eximium divinarum litterarum interpretem, Hieronymum, qui apud veteres fines Pannoniorum et Dalmatarum⁴ primam lucem hausit.

Romani autem Pontifices Praedecessores Nostri nullam benevolentiae, nullam suarum curarum partem Illyrici provinciis unquam deesse passi sunt; imo in finibus iis, quae orientem magis spectant, quosdam constituerunt sacrorum Antistites, qui vicaria Apostolicae Sedis potestate praecessent, adhibitis nempe Thessalonicensis Ecclesiae Episcopis, qui hoc ministerio fungerentur. Ita provinciae illae Romanorum Pontificum non intermissis curis prospere floruerunt, quod magnus Nicolaus I Praedecessor Noster, datis ad Michaëlem Imperatorem litteris, declarabat his verbis: *Illyricana dioecesis Antecessorum Nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Siricii, Innocentii, Bonifacii, Caelestini, Sixti, Leonis, Hilarii, Simplicii, Felicis atque Hormisdæ sanctorum Pontificum sacris dispositionibus augebatur*⁵. Quin etiam hisce litteris antiquiores epistolae alterius magni Praedecessoris Nostri Gregorii I perpetuum atque illustre monumentum exhibent cum supremæ auctoritatis, tum praecipuae sollicitudinis et effusae caritatis, qua haec Romana Sedes pro re nata necessitatibus Pastorum ac fidelium regionum earumdem, in aedificationem et augmentum mystici Corporis Christi, opitulari consuevit.

At vero fatiscientibus Romani imperii viribus, quum ii, qui suprema potestate pollebant, impares essent cohibendis gentium exterarum copiis irrumpentibus undique et omnia late populantibus, etiam regiones illae florentissimae a Gothis et ab Hunnis primo, mox ab Avaris et a Slavonis occupatae sunt. Quare in ea tristi vice caedium et vastationum, non modo plures ex urbibus vetustate et amplitudine insignibus

excisae sunt, sed etiam plures e nobilioribus sedibus episcopalibus omnino defecerunt. Sed neque vis animi, neque studium defecit Romanorum Pontificum, qui curis conlatis ad sarcienda damna, ad ruinas fulciendas, omnem operam dedere partim solandis miseris et iacentibus erigendis, partim instituendis ad christianae vitae mores rudibus illis convenis, ut ex eis tamquam vivos lapides honori spiritualis domus, et nobiles christianae humanitatis alumnos bono civilis societatis conflarent. Et sane saeculo septimo, quum Servii et Croatae e Carpathiis montibus profecti in regionibus Slavoniae, Croatiae, Serviae, Dalmatiae et Istriae sedes suas figerent, Ioannes IV Pontifex Maximus dum Ecclesiae Romanae fundebat opes in levamen eorum, quos misera servitus premebat, ac sanctorum Martyrum reliquiis tutam quietis sedem parari curabat, sui etiam muneris duxit novorum convenarum salutem consulere, misso ad eos Martino Abate, viro sanctissimo, qui ipsos ex errorum tenebris ad evangelicae veritatis lucem adduceret⁶. Neque vero dubitandum est, quin Episcopi et Sacerdotes ex urbe Roma missi ab eodem Pontifice, aliisque proximis eius Successoribus, ad omnia pietatis opera instituerint eos Slavoniae populos, qui meridionales audiunt, illosque lavacro regenerationis expiatis una cum duobus Principibus Porino et Porga, tamquam primitias cognatarum gentium, in ovile Iesu Christi exceperint⁷.

Haec porro Praedecessorum Nostrorum sollicitudo insigniter etiam eluxit insequentibus saeculis, quibus studio Romanorum Pontificum Nicolai I, Hadriani II et Ioannis VIII, adiutoribus sanctissimis viris Cyrillo et Methodio germanis fratribus, quorum religionem et cultum magno cum animi Nostri solatio nuper latius proferendum augendumque censuimus, Slavicae gentes quae ab austro ad boream pertinent, plenius hauserunt evangelicae doctrinae lumen, ac per eam ad humanum civilemque cultum deductae, sanctam religionis et iustitiae formam induerunt⁸.

Quum igitur Slavonicae gentes mirum in modum ad catholicam veritatem conversae in communionem fidei et caritatis cum Apostolica Sede venissent, arctam cum ea coniunctionem, filialis studii nexibus devinctae, diu retinuerunt, et ex illa, unde unitas sacerdotalis, unde salutis doctrina manat in totum orbem, tamquam e vivo fonte roris caelestis hauserunt ubertatem. Regnis imo ac principatibus Slavici nominis constitutis, positum in more fuit Slavicorum Regum et Principum, ut in fidem et tutelam

¹ S. Epiphan. haeres. 51.

² Farlat. Illyric. sacr. tom. I proleg. part. 3, § 1.

³ S. Hieron. in cap. 4, ep. 2 ad Timoth.

⁴ Idem de viris illustrib. cap. ult.

⁵ S. Nicol. I PP., ep. 4 ad Mich. Imp.

⁶ Liber Pontif. in Ioann. IV.

⁷ Constantin. Porphyrogen. de administr. imper., cap. 30, 31, 32.

⁸ Ioann. VIII, ep. ad Michaë. Borisium regem Bulgar.

sesse reciperent beatissimi Petri, quem colebant in ipsius Successoribus, utpote haeredibus potestatis eius, quam ipse a Pastore aeterno in gregem christianum universum acceperat. Sed enim, postquam nonnullae ex iis gentibus, rebellis sequutae Photii vestigia, e materno complexu recesserunt Catholicae Ecclesiae frustra retinere abeuntes, et devios revocare conantis, quasi palmites e vite abscissi exaruerunt, et e florenti statu in eas aerumnas miserosque casus prolapsae sunt, quos suis monumentis historia posteritati tradidit. Quare Nobis, plurium saeculorum experientia edoctis, potiori iure licet eas gentes compellare et alloqui iis verbis, quibus Ioannes VIII Decessor Noster, quasi rerum futurarum praescius, eas ad unitatem catholicam revocare contendebat. Aiebat enim: *Reminisci debetis quanta eosdem praedecessores vestros prospera evidentissime comitabantur, quando ad limina Petri Apostoli caelestis regni clavigeri devoto pectore quasi proprii filii confluebant, et quanta postmodum nunc usque sustinetis adversa, cum ab ea Sede B. Petri vos quasi alienos separare non dubitastis*¹.

Variis hisce rerum vicibus obnoxii etiam fuere populi, qui Bosniae et Herzegovinae regiones, ad quas modo convertimus curas Nostras, incoluere. Provinciae enim istae variis Principibus finitimarum gentium, prout quisque viribus magis pollebat, obtemperarunt; modo ab iis qui Serbiae vel Croatiae praeerant, modo ab aliis dominatoribus subactae. Hinc fieri non potuit, ut a funesta errorum lue, quae circa illas serpebat, immunes evaderent. Quum autem saeculo duodecimo in potestatem regum Hungariae, regni Ramae nomine suscepto, devenerunt, ad Ecclesiae communionem reversae, florentis denuo religionis fructibus usae sunt. Ast ea res laeta licet, tamen diuturna non fuit: etenim non multo post e vicinis Bulgariae finibus alia mala labes in eas irrepsit lateque grassata est, priori longe pestilentior ac foedior, ex antiquis Manichaeorum erroribus orta, quae Patarenorum sectae nomen indidit. Ex hac autem tristi colluvie, quae per tria fere saecula regiones illas foedavit, plurima et exitiosa damna in eorum populorum fidem moresque redundarunt. Nihilominus in ea calamitate temporum luculenter enituit Romanorum Pontificum zelus et paterna sollicitudo eo constanter intenta, ut ex agro Domini zizania evelleret, christianae fidei germina tueretur ac aleret, atque ita sinceræ pietatis cultum instauraret. Namque, ut alios missos faciamus, praecipuam ac praeclarissimam partem supremi ministerii sui in eam rem contulerunt Innocentius III, Honorius III, Gregorius IX,

Innocentius IV, Nicolaus IV, Ioannes XXII, Benedictus XII, Urbanus V, Gregorius XI, Eugenius IV ac Nicolaus V, qui partim crebris legationibus et apostolicis litteris ad Principes ac Praesules missis, partim sacris expeditionibus hominum apostolicorum, qui zelo flagrant animarum salutem curarent, partim frequentia mansionum pro his passim conditarum, quae futurae erant nobiles religionis et sanctimoniae sedes, illud praestiterunt, ut corruptas hominum mentes, qui errores inter et mala morum inveteraverant, sensim ad suave iugum evangelicae legis subeundum inflecterent. Cuius rei laudem, haud exigua ex parte, sibi vindicant sodales e religiosis familiis Sanctorum Francisci et Dominici, ex quibus non pauci, ab haereticis caesi, gloriosam pro Christi nomine mortem oppetierunt.

Nec destitit interim haec Sancta Sedes duas illas provincias aliis atque aliis benefactis afficere, maxime ex eo tempore quo regnum Bosniacum fuit constitutum. Scilicet quum saeculo XIV, concessu Ludovici Regis Hungariae, Stephanus Tuartkus qui Bosniae praeerat, Banus eorum lingua appellatus, assumpsisset ipse regium nomen et cultum, adiecto ditioni suae principatu Culmiae in Herzegovinensi tractu, qui S. Sabae ducatus etiam dicebatur, ex eo tempore Romanos Pontifices iugiter appellare opemque rogare consueverunt Bosniae Reges, in maximis ac necessariis rei publicae temporibus, nec illis unquam a Decessoribus Nostris consilia, auxilia, solatia, omnia demum paternae charitatis officia defuerunt. Huius rei insigni documento est Catharina Bosniae Regina illustris, quae patriae excidio impendente, tutum in hac alma Urbe asylum et a Decessoribus Nostris dignum suo fastigio cultum nacta est, quaeque propterea, morte appetente, in supremis testamenti tabulis, quibus Romanam Sedem Bosniaci regni haeredem instituebat, gratiam sibi praestitam ac munificentiam in se collatam a Summis Pontificibus Pio II et Sixto IV diserte commemorandam censuit².

Sed inter sedulas curas, quas Apostolica Sedes in Bosnienses contulit, memoria praecipue dignum est studium illud, quod pluries Romani Pontifices praetulere, ut in ea regione ecclesiasticam hierarchiam constituerent, augendo nempe tum dioeceses tum sacrarum Antistitum numerum, prout rerum conditio et utilior rei sacrae procuratio apud Bosnienses postulare videbatur. Indubia enim monumenta testantur, postquam Slavicae gentes, quae australem regionis partem incolebant, catholicae pietatis fidem susceperunt, res sacras in amplissima illa regione longo temporum cursu unius tantum Episcopi regimine fuisse administratas,

¹ Ep. 134 ad Cleric. Salonit.

² Assemanni kal. eccl. univ., tom. 5, part. 1, cap. 3, pag. 96.

qui pro publicis eorum locorum vicibus metropoliticae iurisdictioni modo Salonitanae sedis aut Spalatensis, tum Diocletianae aut Antibarensis, alias etiam Ragusinae et quandoque Colocensis, tamquam suffraganeus obnoxius erat¹. Cum hic esset rei sacrae status in Bosnia, Praedecessor Noster Innocentius III, qui saeculo XIII ineunte studio incensus religionis rebus in eo regno consulendi Iohannem de Casemario suum et Apostolicae Sedis Legatum illuc miserat, ex eius litteris intellexit religionis condiciones in Bosniensium finibus poscere, ut episcopales sedes in iis omnino augerentur. *Noveritis*, ita enim Legatus scribebat, *quod in regno... de Bosna non est nisi unus Episcopatus, et Episcopus modo mortuus est. Si posset fieri quod aliquis Latinus ibi poneretur et aliqui etiam ibi tres vel quatuor crearentur novi, non modicum exinde utilitatis accresceret ecclesiasticae, quia regnum est ad minus diaetarum decem et plus*². Cum ei Pontifici datum non fuisset, ut, sicuti optabat, hoc pium et salutare consilium ad exitum adduceret, Gregorius IX, qui ipsi post Honorium III in Pontificatu successit, pro suo fidei conservandae ac propagandae in iis partibus zelo, eius implendi ac perficiendi cura suscepta, anno MCCXXXIII litteras dedit ad Iacobum Cardinalem Episcoporum Praenestinum Apostolicae Sedis in Pannonia Legatum, eiusque fidei et prudentiae commisit, ut novae in Bosnia episcopales instituerentur sedes, ac Episcopi eligendi solida scientiae et pietatis laude fulgerent³. Etsi flagrantissimum huius etiam Pontificis studium optatum exitum habere non potuit, operam tamen adhibuit, ut dignior Antistes Bosniensis Ecclesiae sacris praesset, cuius dignitatem delato etiam Apostolici Legati munere, amplificandam censuit⁴.

In sequentibus autem temporibus Eugenius IV vestigiis Decessorum inhaerens, cum Stephano Thomae Bosniae Regi regalis coronae decus tribueret, de sacrae potestatis gradibus in eius regno stabilendis cum ipso agendum putavit. Cum hic Princeps metu ingruentium hostium oblatae occasione defuisset, ac Stephanus filius, qui patri in regno successit, maiorem vim animi ostendens, ad Apostolicam hanc Sedem legatione missa, oblata patri occasione libenter se usurum declarasset, Pius II Pontifex Maximus S. E. R. Cardinalibus in consilium adhibitis, novas cathedrales sedes in Bosnia instituendas easque idoneis rectoribus committendas decrevit, atque haec per regios Legatos ad Regem ipsum afferri curavit⁵. At dum, impedimentis omnibus sublatis, opportuna facultas data videbatur religionis rebus apte in Bosnia consti-

tuendis, rerum publicarum status, qui in deterius in ea regione quotidie ruebat, miserandum in modum eversus est; atque ita consilia et curae irritae cecidere, quas per plura saecula ad promovendas Bosniensium utilitates Praedecessores Nostri conferre nunquam intermiserant.

In maxima hac perturbatione rerum, religione pariter magnis calamitatibus perculsa, Episcopus, qui unus pastorale ministerium apud Bosnienses exercebat, solum vertere coactus, Diakovae in finitima Slavoniae urbe suam sedem collocavit. Herzegovinae gentibus, pari rerum calamitate afflictis gravibus quoque impedimentis interceptus fuit usus sacrae potestatis Episcopi Mercanensis et Tribuniensis, cuius illae magna ex parte pastorali regimine utebantur, dum reliquarum partium cura ad finitimos Dalmatiae Episcopos pertinebat. Cum itaque eo res adductae fuissent, ut suorum Pastorum praesidium gentes illae amplius experiri non possent, Romani Pontifices eo acrius incensi ad opem ferendam, quo maiore in discrimine earum versabatur salus, excitato viro- rum apostolicorum zelo, ac opera adhibita Sacri Consilii christiano nomini propagando, meliori qua fieri potuit ratione, fidei in iis partibus tuendae et religionis detrimentis sublevandis consuluerunt. Qua in re luculenter enituit sodalium Franciscalium ex ordine veteris observantiae constantia et virtus, qui operam in iis provinciis propagationi fidei navantes, pro qua interdum etiam sanguinem fuderunt, pluribus relatis salutis fructibus, egregie de religione sunt meriti. Cum porro Praedecessores Nostros non laterent gravia damna quibus obnoxii sunt ii, a quibus longe abest procuratio Pastoris, auctoritate Eorum decreto edito a Sacro Consilio Propagandae Fidei praeposito, an. MDCCXXXV die v Novembris, Apostolicus Vicariatus institutus est, qui in locum episcopalis Bosniae sedis suffectus, Bosniensibus simul et Herzegovinensibus prospiceret; atque huius ministerii munus viro episcopali dignitate aucto fuit creditum, ut in Bosnia suam sedem statuens, spiritali utriusque provinciae procuracione rite fungeretur.

At cum Deo favente laeti fructus ex hisce curis extarent, et fidelium numerus feliciter augeretur, anno MDCCCLII Decessor Noster felicitis recordationis Pius IX ad christianum nomen latius propagandum et fovendam unitatem spiritus in vinculo pacis inter operarios, qui in vinea Domini laborant, peculiarem et proprium religionis rebus in Herzegovina curandis Vicariatum Apostolicum constituit, servata tamen episcopali sede Mercanensi et Tribuniensi, cuius administrationem conlatis antea cum im-

¹ Farlat. Illyr. sacr. tom. 4, p. 37 seqq.

² Innoc. III, lib. VI, ep. 140, Iohan. de Casemario ad Pont.

³ Regest. Gregor. IX, lib. 7, ep. 169.

⁴ Ibid., lib. 12, ep. 354.

⁵ Gubelin. commentar. Pii II, lib. 11.

periali Austriae Gubernio consiliis, Gregorius XVI Episcopo Ragusino demandaverat. Quae rationes, Praedecessorum Nostrorum providentia initae, in illarum provinciarum bonum apprime redundarunt, in quibus oblata hominibus veritatis excipiendae opportunitas et ad christianam professionem colendam auxilia efecere, ut fides, religio et pietas ampla in iis incrementa susciperet.

At nunc singulares grates Deo clementissimo a Nobis in humilitate cordis agendas esse intelligimus, cum Eius munere Nobis datum sit, ut post tot saeculorum lapsum, post tot luctuosas rerum vices, quod olim incliti Nostri Praedecessores summis votis optabant, quod ad res Ecclesiae in superius memoratis provinciis ad meliorem statum adducendas pertinet, opportune praestare et perficere, ecclesiastica scilicet hierarchia in iis constituenda, possimus. Non enim dubitandum est quin hierarchica ecclesiasticae rei administratio, in qua, velut in compage humani corporis, varietas ipsa graduum et officiorum, ob commune fidei et caritatis vinculum et supremi auctoritatem capitis omnia moderantis et agentis; ad mutuum omnium partium inter se consensum et incommunitatem mirifice redundat, ubi in illis provinciis fuerit constituta, dum sensim praesidia augebit, quae ad religiosum cultum animorum spectant, ac omnium vires ad commune bonum impellet, eo valitura sit, ut fideles in christianae vitae officiis una eademque disciplinae ratione utantur, ac pacis et caritatis nexu omnium animi arctius consocientur.

Nos itaque rogatis, ut negotii gravitas postulabat, Venerabilium Fratrum Nostrorum S. E. R. Cardinalium sententiis, ac totius rei ratione accurate perpensa, levantes oculos in montes unde Omnipotentis Dei venit auxilium, ac propitiam opem implorantes Immaculae Dei Matris, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, sanctorumque Pontificum Confessorum Cyrilli et Methodii, qui evangelii lumine inter Slavicas gentes olim invecito, eis nunc caelesti patrocinio suffragantur, motu proprio, certa scientia ac matura deliberatione Nostra deque amplitudine Apostolicae auctoritatis, ad maiorem Dei omnipotentis gloriam et religionis catholicae inter easdem gentes exaltationem ac incrementum, constituimus ac decernimus, ut in Bosniae et Herzegovinae districtibus iuxta canonicarum legum praescripta hierarchia ordinariorum Episcoporum instituatur et fiat, qui a sedibus nomen accipient, quas hisce Nostris litteris erigimus, et in ecclesiasticam provinciam constituimus.

Ac primum a territorio, iurisdictione, administratione, regimine Episcopatus Bosniensis, qui a fel. rec. Clemente XIV Apostolicis lit-

teris die ix Iulii anno MDGCLXXIII datis, instante Maria Theresia Hungariae Apostolica et Bohemiae Regina illustri, finitimae Ecclesiae Sirmiensi aequae principaliter et in perpetuum fuit unius, omnes regiones et loca citra Savum existentia, quae politicis Bosniae finibus comprehenduntur, auctoritate Apostolica in perpetuum seiungimus, distrahimus, separamus, itemque Apostolicos Vicariatus in Bosniensi et Herzegovinensi districtibus constitutos, eadem auctoritate suppressimus, extinguimus ac suppressos declaramus. Deinde in eodem territorio novam provinciam ecclesiasticam constituimus, quae quatuor tantum dioecesium iuxta modum qui sequitur constabit, donec Nobis datum fuerit, ut sedes numero plures instituamus.

Cum urbs Seraium, vulgo *Sarajevo*, in medio paene Bosniensis regionis posita eiusque princeps, ratione situs ac opportunitate loci advenis et negotiatoribus admodum pervia, maiorem prae aliis civitatibus commoditatem Catholicis praebat, ut ad eam propter usus suos commeari possint, cumque etiam catholici Episcopi apud eam urbem in Werhbosnensi oppido hospitam sedem interdum habuerint, quo tempore, ut fama est, Patarenorum sectae asseculis saevientibus tutum perflugium quaerebant, hinc sedem Seraiensis urbis, Werhbosnensem ei titulum tribuentes, in archiepiscopalem et metropolitanam sedem et aliarum sedium caput, quae sunt et erunt in utraque Bosniensi et Herzegovinensi provincia per Nos aut Successores Nostros Romanos Pontifices in posterum erigendae, auctoritate Apostolica tenore praesentium instituimus, facimus ac declaramus, eidemque sedes episcopales tres, nempe duas, quas novas erigimus in civitatibus Bialuco et Mandetrio, vulgo *Mostar*, et aliam iam erectam Mercanensem et Tribuniensem, quam Episcopus Ragusinus donec aliter provideatur administratoris titulo procurabit, tamquam provinciales adsignamus, addicimus, attribuimus; earum vero Episcopos pro tempore existentes in Archiepiscopi Werhbosnensis suffraganeos, qui iuri eius archiepiscopali et metropolitico subsint, accensemus, ac huiusmodi Ecclesiarum clerum populumque universum, quorum causae ad memoratum Archiepiscopum iuxta sacrorum statuta canonum referantur, ipsi Archiepiscopo quoad archiepiscopalia et metropolitana iura pariter subiicimus. Quod autem pertinet ad novam dioecesim Mandetriensem, cuius in finibus civitas Dumnensis est, vulgo *Duvno*, quam veteres Delminium dixere, unde Dalmatarum nomen est ortum, Nos ratione habita eam urbem cum circumiectis oppidis, ut vetera monumenta tradunt, episcopalis sedis, quae Dumnensis seu Dalmatae vocabatur, dignitatem obtinuisse¹, volumus

¹ Cf. S. Gregor. M., lib. 1, ep. 38.

et mandamus, ut Episcopus Mandetriensis Dumnensi etiam vel Dalminiensi titulo, quo illustris illius cathedrae memoria in posteris vigeat, perpetuo utatur ac decoretur.

Agentes autem de finibus, quibus novae dioeceses, quas supra memoravimus, contineantur, eos in hunc qui sequitur modum statuimus, assignamus et circumscribimus, et ab omnibus perpetuo ac inviolabiliter servari iubemus atque mandamus: nimirum archiepiscopalis sedes Werhbosnensis eum Bosniae tractum complectetur, qui ad septemtriones, qua Savum fluit, ab ostiis fluminis Verbitzae ad fauces Drini patet. Ad occasum partem illam, quae Verbitza alluitur, ab huius ostiis ad Dolnje-Skoplje, atque hinc meridiem versus ad montes Dinaricos, quibus Bosnia ab Herzegovina dirimitur. Fines ad austrum ii erunt, qui a Šuica ad oram, qua Rama in Naronem labitur, inde a Narone ad Glavatičevum, inde a Glavatičevu orientem versus ad Drinum, inde a Drino ad fluvium Limum pertinent. Postremo ea pars, quae fluviorum Limi et Uvaci cursu continetur. Limites ad ortum ea parte definientur, quae ab Uvaco fluvio ad montem Ivicam, a Drino usque ad ostia huius amnis protenditur.

Paroeciae autem, quae in descriptis finibus locum obtinent, sunt quae sequuntur:

Serajevo, Ban-Brdo, Kiseljak, Kreševo, Podhum, Kula, Kupres, Suhopolje, Triščani, Rama, Uzdò, Bugojno, Skoplje, Golo-Brdo, Rastovo, Fojnica, Brestovsko, Gromiljak, Busovača, Podmilačje, Dobretići, Korićani, Pećine, Orašje, Dolac-Tranvnik, Gučija-Gora, Bučići, Vitez, Crkvica, Zenica, Osova, Zepče, Radunice, Ponievo, Komušina, Bežlja, Žabljak, Sutinska, Vareš, Vijaka, Morančani, Tuzla, Breške, Zovik, Brčki, Gorica, Ulice, Vidovice, Dubrava, Špionica, Tramosnjica, Gradačac, Tolisa, Domaljevac, Tišina, Garevo, Dubica, Potočani, Svilaj, Brood, Koratje, Žeravac, Derventa, Plehan, Foča, Šivša.

Regio autem episcopalis sedis Banialucensis reliqua Bosniae parte constabit, quae ad septemtriones iis definitur limitibus, quibus Croatiae regnum a Bosnia dirimitur: ad occasum iis finibus, qui Croatiae sunt quique Dalmatiae sunt, Heržanum usque: ad meridiem ea ora, quae ab Heržano ad Šuicam pertinet: ad ortum demum iisdem limitibus, quos superius archidioecesi Werhbosnensi descripsimus.

Ea in regione continentur paroeciae, quae sequuntur: Banjaluka, Kotorisće, Sokoline, Varcar, Jaice, Glamoč, Grahovo, Petričevac, Ivanijska, Gradiska, Sasina, Stratinska, Volar, Stara-Rieka, Bihać, Popovići, Vidoši, Cuklić, Lištani, Ljubunčić, Livno-Gorica.

Dioecesis Mandetriensis et Dumnensis totum Herzegovinae tractum obtinebit, qui inter fines dioecesis Werhbosnensis et Banialucensis a borea, inter fines Dalmatiae usque ad urbem Me-

tković ab occasu, inter fines dioecesis Mercanensis et Tribuniensis ab austro atque inter districtum quem vocant Novofori, vulgo *Novi-Bazar*, ab ortu, continetur.

Paroeciae, quae ad hanc dioecesim pertinent, sunt quae sequuntur: Mostar, Široki-Brig, Ljuti-Dolac, Čerin, Gradnići, Gabela, Humac, Veljaci, Klobuk, Rasno, Ružići, Drinovci, Gorica, Posušje, Vir, Rošćko-Polje, Grabovica, Bukovica, Županjac, Šujica, Seonica, Rakitno, Kočerin, Gradac, Goranci, Drežnica, Konjic.

Dioecesis Mercanensis et Tribuniensis fines suos integros retinebit, servato pariter paroeciarum numero, quae nunc Episcopi administrantis iurisdictioni subiiciuntur.

Quoniam vero in cathedralibus Ecclesiis Canonorum Collegium loco Senatus est, qui Episcopo adsidet in divinis celebrandis officiis eique in administranda dioecesi suam operam navat; atque etiam per illud cathedrae episcopalis ornatur dignitas, divini cultus augetur decus, et fidelium pietas magis incenditur, Apostolica Nostra auctoritate in archiepiscopali sede Werhbosnensi illico et perpetuo instituimus cathedrale Capitulum constans ex ecclesiasticis idoneis viris, aequali prorsus voce et votis in suis comitiis et quibusque deliberationibus gavisuris, qui ad instar aliarum Cathedralium tum divina officia et munia ecclesiastica, tum onera et quaevis alia, quae huiusmodi virorum coetuum propria sunt, rite diligenterque statutis temporibus obire teneantur, eique insuper facultatem facimus capitulares sibi conficiendi constitutiones sacrorum canonum sanctionibus et Tridentino Concilio plane consentaneas, quae nihilominus ordinarii Antistitis approbatione indigeant, ut legis vim sibi vindicare queant.

Volumus porro et mandamus, ut in aliis quoque episcopalibus sedibus, quas modo erigendas statuimus, proprium cuiusque Canonorum Collegium seu Capitulum constituatur, cum primum per temporum rerumque adiuncta licuerit.

Ad curas autem ministerii Nostri illud etiam maxime pertinere intelligimus, ut auctis episcopalibus in Bosnia et Herzegovina sedibus, succrescant in iis Presbyteri indigenae numero plures, qui morum innocentia, pietatis cultu, ardore zeli praestantes, probeque litteras ac scientias edocti, omnes sacerdotalis officii partes uberi cum fructu obire valeant, et ad fidem propagandam in natalibus regionibus studiose suas vires intendant. Quapropter pro certo habentes non defuturam tantae rei munificam liberalitatem pietissimi Imperatoris et Regis Apostolici, statuimus ac decernimus, ut interim, nulla mora interiecta, in archidioecesi Werhbosnensi Clericorum Seminarium provinciale instituatur, quo necessitati prospici queat cum archidioecesis illius, tum caeterarum dioe-

cesium, quas eidem suffraganeas adiunximus. Ac bona prorsus spe nitimur ea ratione ac ope evangelicos operarios quamplures optime comparatos e clero saeculari extituros, qui fideliter alacriterque excolant vineam Domini, uno caritatis et concordiae spiritu cum religiosarum disciplinarum alumni coniuncti, quos dignis officiis prosequi par est ob diuturnos labores, quibus de ecclesia et de animarum salute benemereri in iis regionibus sedulo studuerunt. Volumus autem ea accurate servari, quae sapienter a Tridentina Synodo statuta sunt, tum quoad eiusdem Seminarii regimen, tum quoad instructionem et bonorum administrationem.

Sic igitur in Bosniae et Herzegovinae districtibus ecclesiastica provincia unica, quantum praesentes res ferunt ex uno Archiepiscopo seu metropolitano Antistite et tribus suffraganeis Episcopis constituta, Nobis et Romanis Pontificibus Successoribus Nostri iam nunc reservatum declaramus, ut erectas et institutas dioeceses in alias, ubi opus erit, partiamur, earumque numerum augeamus, limites immutemus, ac quidquid aliud expedire in Domino visum fuerit libere perficiamus. Interim Archiepiscopo et Episcopis supradictis praecipimus et mandamus, ut relationes de suarum Ecclesiarum statu ad Apostolicam Sedem debitis temporibus mittant, nec desistant Nos instructos reddere de iis omnibus, quae pro officii munere ac spirituali fidelium bono nunciare et referre se teneri intellexerint. In sacro vero cleri populique regimine atque in caeteris, quae ad pastorale ministerium pertinent, Archiepiscopus et Episcopi praefati omnibus fruuntur iuribus et facultatibus, quibus alii aliarum gentium catholici Archiepiscopi et Episcopi ex communi sacrorum canonum et apostolicarum constitutionum vi fruuntur ac frui poterunt; iisdemque pariter obstringantur obligationibus, quibus alii Antistites ex eadem communi et generali Catholicae Ecclesiae disciplina obstringuntur. Quaecumque propterea sive ex antiqua Ecclesiarum Bosniae et Herzegovinae ratione, sive in subsequenti Missionum conditione ex peculiaribus constitutionibus aut privilegiis vel consuetudinibus viguerint, mutatis nunc circumstantiis, nullum posthac sive ius sive obligationem inducent. Atque ad eum finem, ut nulla in posterum suboriri dubitatio valeat. Nos iisdem illis peculiaribus constitutionibus ac privilegiis cuiuscumque generis et consuetudinibus a quocumque etiam vetustissimo et immemorabili tempore inductis, omnem prorsus obligandi aut iuris afferendi vim ex plenitudine Apostolicae auctoritatis adimimus. Proinde Archiepiscopo et Episcopis praedictis integrum erit ea decernere, quae ad communis iuris executionem pertinent, quaeve ex generali lege sacrorum Antistitum auctoritati permissa sunt. Ulterius intendimus, ut cuncta ad res,

iura et personas ecclesiasticas respective pertinentia, de quibus in hisce praesentibus nulla facta est mentio, nullaque inlata specialis providentia, ea omnia iuxta canonice vigentem Ecclesiae disciplinam ultro habenda, dirigenda et declaranda sint.

Nunc vero aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Iesum, qui intima cordis Nostri scrutatur, qui novit quo desiderio flagremus dilatandi gloriam Nominis Sui, et quo caritatis moveamur affectu ad curandam aeternam Slavicarum gentium salutem, quam non aliter eas assequi posse nisi in sinu Catholicae Ecclesiae cognoscimus, firmam prorsus fiduciam fovemus gentes ipsas, quarum bonum in iis, quae a Nobis sunt decreta, spectavimus, nihil potius habituras, quam ut huic Apostolicae Cathedrae super quam Ecclesia aedificata est, maiore in dies devotae voluntatis obsequio et studio iungantur. Immo Episcopis et Sacerdotibus inter eas numero auctis, quibus nullum unquam Apostolicae curae officium deesse patiemur, minime dubitamus non modo Catholicae Ecclesiae filios hac opportunitate usuros, ut magis magisque in religione et pietate proficiant, sed etiam devotis fratribus, qui eiusdem soli et eiusdem sermonis communionem sociantur, stimulos additum iri, ut ad eius matris se recipiant sinum, quae omnes pariter in Christo Iesu per evangelium genuit. Annuat propitius dives in misericordia Deus, qui facit mirabilia magna solus, ad quem flectentes genua et expandentes manus vota cordis Nostri fervida extollimus, ut ipsi etiam caelestis gratiae lumine perfusi, fractis miseri dissidii laqueis, verum ovile Christi ingrediantur, utque occurrentes in unitatem fidei, sint Nobiscum unum corpus in Christo.

Decernimus tandem has Nostras litteras nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis vitio, sive intentionis Nostrae alioque quovis defectu notari vel impugnari posse, et semper validas ac firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere ac inviolabiliter observari debere. Non obstantibus Apostolicis atque in synodalibus, provincialibus et universalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus, nec non veterum sedium existentium olim in Bosnia et Herzegovina et Missionum ac Vicariatum Apostolicorum inibi postea constitutorum, et quarumcumque Ecclesiarum ac piorum locorum iuribus aut privilegiis iuramento etiam confirmatione Apostolica, aut alia quacumque firmitate roboratis, caeterisque contrariis quibuscumque. His enim omnibus tametsi pro illorum derogatione specialis mentio facienda esset, aut alia quantumvis exquisita forma servanda, quatenus supradictis obstant, expresse derogamus, et quorumcumque interesse habentium consensui plenarie supplemus. Irritum quoque et inane decernimus si secus

super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut harum litterarum exemplis etiam impressis, manuque publici Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi ipso hoc diplomate ostenso haberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae erectionis, constitutionis, institutionis, restitutionis, dismembrationis, suppressionis, adsignationis, adiectionis, attributionis, decreti, mandati ac voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem haec attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo octogesimo primo, iii Nonas Iulii, Pontificatus Nostri anno iv.

4. — *Quaestiones ortae in Bosnia quoad paroeciarum collationes.*

Cum inter R. P. D. Archiepiscopum Werhbosnensem et Missionarios ex Ordine S. Francisci a diuturno iam tempore in Bosnia existentes de collatione Paroeciarum oborta esset quaestio, S. Congregatio Ecclesiasticis Negotiis extraordinariis praeposita die 10 Dec. 1881 decretum edidit, quo iisdem Franciscalibus Religiosis fiebat potestas specialia sua iura apud Apostolicam Sedem deducendi. Interim ut res amice componeretur, Archiepiscopus cum Sodalibus S. Francisci tractationem iniverunt in qua Praepositus Provinciae triginta duas paroecias cedendas obtulit; sed cum de hoc paroeciarum numero et de ratione cessionis inter se non convenirent, praelaudatam Sacram Congregationem iterum adivere; quae omnibus mature perpensis, praedicti paroeciarum numeri cessionem ratam habuit, adiecta insuper paroecia de Banjaluka, et duabus aliis, collatis utrinque consiliis determinandis, atque ea quae sequuntur sancienda et declaranda esse iudicavit.

I. Praedictae paroeciae ad numerum triginta quinque, a Religiosis Franciscalibus Archiepiscopo cedendae, evadent in posterum liberae Ordinarii collationis, eaeque erunt viginti quatuor in Archidioecesi Werhbosnensi, nempe: (sequuntur nomina 24 paroeciarum). Novem in Dioecesi Banialucensi, nempe, (sequuntur nomina paroeciarum), quibus addi debebunt aliae duae paroeciae utrinque ut supra determinandae. Reliquae (58) parochiae in Dioecibus Werhbosnensi et Banialucensi erunt regulares et ad Religiosos Franciscas spectare pergunt.

II. Cum in paroeciis liberae collationis parochus saecularis succedet regulari, hic suppellectilem domesticam tradere non tenebitur.

Quod si Ordinarius aliquas ex his paroeciis Presbyteri Regularis administrationi velit committere, hic idem tributum, quod nunc praestare solet, suo Conventui solvere debebit, et a Provinciali Ordinis proponatur ita, ut iuxta Constit. Apostolicam *Firmandis* ad nutum tam Praefecti Regularis sit amovibilis.

III. In nominandis, transferendis et removendis rectoribus paroeciarum regularium ea omnia serventur, quae in praedicta Constitutione *Firmandis* et in Instructionibus S. C. de Prop. Fide diei 23 Iul. 1787, et 3 Oct. 1852 pro Bosnia et Herzegovina statuuntur.

IV. Quod attinet ad paroeciarum regularium territorium dismembrandum, et ad praeficiendum rectorem novae paroeciae ex dismembratione constitutae ea erunt servanda, quae in Constit. Apostolica *Romanos Pontifices*, pro Anglia et Scotia praescribuntur.

SSmus Dominus Noster Leo Divina Providentia Papa XIII in audientia die 13 Martii Secretario eiusdem S. C. Negotiis ecclesiasticis extraordinariis praeposita concessa haec omnia probavit, mandavit hoc edi decretum et in Acta huius S. C. referri. Contrariis quibuscumque minime obfuturis.

Datum Romae e Secretaria praedictae S. C. die 14 Martii 1883.

5. — *Hierarchia Episcopalis in Iaponia constituitur.*

LEO PP. XIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Non maius Nobis neque optabilius solatium esse potest, in hoc turbulento et aerumnoso rerum humanarum cursu, quam ut catholicae religionis lumen apud dissitos populos ignarosque veritatis late propagari, iisque cum Christi doctrina et libertate, veram prosperitatem et salutem feliciter afferri videamus. In hoc praecipui momenti opus gratissimum est Nobis curas omnes et studia conferre, omnique ope adniti, ut praesto sint omnibus gentibus ad catholicam pietatem praesidia, ad christianae vitae disciplinam ministeria, eaque recte constituta suam vim et virtutem expromant, unde illud Nos assequi gaudemus, ut divinae serviamus gloriae, ac pro munere Nostro adiutores divinae erga homines bonitatis simus.

Hoc animo comparati magno sane cum gaudio conspicimus in Iaponico Imperio christiana instituta et sacra hoc tempore, divini Numinis ope reviviscere, atque in hac extrema et illustri orientis solis regione liberum patere campum Evangelicae veritatis praeconibus ad fidem catholicam serendam et propagandam, quam apostolici viri saec. xvi ad omnia discrimina impavidi, in eas oras intulere, suisque sudoribus et sanguine irrigarunt.

Quo enim tempore schismatum et haeresum labes, plures Europae urbes infecerat, strenui catholicae veritatis ministri, ignotas et inexploratas terras, quas paulo ante, versis in altum prorsis, fortes et experientes navitae patefecerant, adire non dubitarunt, non aliud operae pretium petentes, quam ut Christi nomine adlato, ad ipsum in quo est vita, salus et resurrectio nostra, nescias mentes et devia corda converterent. Hisce veritatis nuntiis faustus aditus in Iaponicam regionem patuit anno supra sesquimillesimum quadagesimo secundo, cum Lusitani, quorum ingens animus et praestans virtus in maritimis expeditionibus merita ad posterum gloria fulget, ad eas oras multis perfuncti periculis appulissent; anno deinde eiusdem saeculi nono et quadagesimo ad faustitatem Iaponiae gentis contigit, ut S. Franciscus Xaverius Apostolorum veterum virtutis heres, opere et sermone potens Iaponiorum insulas, ad monstrandum gentibus rectum salutis iter ingrederetur. Quo pollebat Dei spiritu magnus hic sospitator orientis, nullis parcens laboribus, innumerabilem hominum vim Christo lucrificavit; eiusque vestigia illustres sodales eius deinde sequuti, in plures Imperii magni provincias successere, ea felicitate curarum, ut brevi tempore centena plura hominum millia baptisinate sancto abluerint, qui ab inanum deorum cultu, ad laeta Domini pascua caulasque transierunt. Horum porro aemulatores praecleari viri e Franciscali, e Dominiciani familia et Augustiniani sodales ex Ordine Eremitarum extitere, qui in patentes Iaponiae partes effusi, magno ubique ministerii sui fructu, Christi regnum amplificaverunt.

Auspiciatissimis hisce rei christianae incrementis permotus S. Pius V Decessor Noster anno MDLXVI cum Patriarcha Aethiopiae egit, ut in Iaponiam ad catholici ministerii opera adiuvanda migraret, ac deinde Episcopalem Sedem, (quod Lusitaniae Regi Fidelissimo in votis erat) Apostolica auctoritate constituit, eiusque procuratori Iaponicas insulas, quas hac occasione a dioecesi Macaonensi in cuius ditione erant seiunxit, addictas omnes creditasque voluit. Novo sacrorum Antistiti sedes in civitate de Funay attributa fuit, collatis eidem facultatibus et iuribus omnibus, quae ad rem christianam bene gerendam usui esse posse viderentur. Haud quaquam tenues aut ignobiles et obscuri fuere fructus, qui ex providis S. Pii V curis manarunt, ut successores eius latere possent: viderunt enim verae fidei lucem in Iaponia ab infimis primum hominibus, mox Deo incrementum afferente a nobilioribus receptam, tandem ad Principes, ad Dynastas, ad Reges ipsos pervenisse. Splendidum huius rei argumentum praebuere anno MDLXXXV tres nobilissimi Principes, Rex scilicet Bungi, Rex Arimamorum et Princeps Omuranorum, qui ad Pon-

tificem Maximum Gregorium XIII, (is enim S. Pio V in Romana Sede successerat) lectissimorum virorum legationem, ad obsequium, fidem, pietatem suam erga Apostolicam Sedem declarandam mittere non dubitarunt, quae legatio ex ultima Orientis regione profecta, nullis ante saeculis visa, genere suo amplissima, magnam in hac urbe apud omnes ordines admirationem habuit, celebritatem, gratulationem. Clarissimos viros summo loco natos Pontifex Maximus in amplissimo S. R. E. Cardinalium conventu, in magna Principum Antistitumque frequentia, summo omnium ordinum studio et celeberrimo comitatu, praecipua cum significatione benevolentiae et existimationis accepit, omni quo par erat officio prosecutus est: eosdemque Sixtus V cui Pontificatus Maximus post Gregorium delatus est, summo in honore habuit, et in patriciam Urbis nobilitatem, quae erant fidei et generis claritate, cooptatos voluit.

Sed tantam hanc rei christianae in Iaponia prosperitatem, gravis admodum excepit insequuti temporibus et foeda tempestas, Taicosama aliisque deinceps Principibus imperantibus catholicae religioni infensus, et ab ea humanitate longe abhorrentibus, ex qua non exigua hoc aevo, Iaponico Imperio gloria redundat.

Eius enim acerbitate temporis non in externos solum sacerdotes et religiosos viros, sed in ipsos Iaponios cives catholicae fidei excindendae causa, usque adeo saevitum est, ut fideles turmatim carnificibus obicerentur: at cruciatus, caedes, terrores non ad labefactandam eorum constantiam, sed ad illustrandam martyrii palma ipsorum virtutem valere. Tandem fidelibus qui cladi superfuerant tum civibus, tum exteris e Iaponia eiectis exturbatis, publicoque edicto proposito ne cui catholicam religionem exercere ius fasque esset, quantum christiani nominis in ea regione erat, deletum penitus et extinctum visum est.

Verumtamen cum plures post annos adversorum temporum flamma remisisset, nihil antiquius fuit Decessoribus Nostris, quam pro suo munere operam dare collapsis in Iaponia religionis rebus restituendis, et evangelicis operariis excitandis ad capessendum apostolicum munus, et Christi militum qui mactati fuerant copias redintegrandas. In hac re enituit in primis Urbani VIII magnitudo animi; is enim non modo quae a Decessoribus suis Gregorio XIII, Clemente VIII et Paulo V constituta fuerant in usum revocavit, sed providentiae suae curas latius etiam manare voluit. Studio eius obsecutum sacrum Consilium fidei propagandae, a primoribus coepti sui ministerii annis, reparandis in Iaponia religionis detrimentis suam opem conferendam censuit, atque ex Apostolica auctoritate decreta edidit, quae ad perfectam voluntatum et animorum concordiam inter sacrarum expeditionum viros, statuendam

tuendamque, ad Seminarium Iaponiorum in Urbe Manila situm, in suo statu et vestigio conservandum, ad novum Episcopum Iaponiae fidelibus praeficiendum, pertinebant. Nec porro insequentibus temporibus destitit Vicariis Apostolicis et sacrorum administris finitimarum Iaponiae regionum, ad ministerium inter Iaponios aggrediendum stimulus admoveŕe: sed conantibus ab incoepto absistere necesse fuit, iis impedimentis et difficultatibus oblatis, quae nullum eorum operae locum potestatemque relinquerent. Interea obsepta licet Christi religioni omnis via esset, effusus tamen a veteribus christianis sanguis effecerat, ut plurimum christianorum vigeret in Iaponia seges, quippe fides catholica olim publice consita, deinde exagitata et eiecta, pluribus in familiis quae eam studiose fovebant, privatim diuque latuit occulta. Non s̄mel enim, non superiore modo, sed hoc ipso insunte saeculo ad divinae providentiae gloriam compertum fuit, non exiguum fidelium numerum in Iaponiae vicis praesertim et oppidis versari, qui traditam a veteribus Evangelii praconibus fidei doctrinam religiose apud se retinerent, et vero Deo cultum ex catholica disciplina persolverent.

Novissimis autem hisce temporibus divinae clementiae placuit fauste illud et feliciter evenire, ut Catholicis ex Europa advenis veterum Iaponiae fidelium ex insperato occurreret obvia progenies, et religio catholica in pristinas sedes aperta semita remearet. Expeditiones quippe quas Gallicum Imperium nostrorum memoria temporum in Iaponiam destinavit, laetam opportunitatem et facultatem praebuere Evangelii nunciis, ut in Legatorum qui ad publicas pactiones ineundas missi fuerant clientela et fide, regionem ipsam veterum sodalium vestigiis impressam attingerent. Rerum quidem initia ipsis plena negotii et aspera difficultatibus exitere, sed haec tanti non fuerunt apud Decessorem Nostrum Gregorium XVI, ut eum a Vicariatu Apostolico ex sententia sacri Consilii Fidei Propagandae, apud Iaponios constituendo deterrent. Haec vicaria procuratio, simulque episcopalis dignitas Augustino Forcade Sacerdoti e Seminario Parisiensi ab exteris expeditionibus anno MDCCCXLVI mandata fuit, eique munus datum, ut una cum adiutoribus suis non modo in Iaponia insulisque conterminis, sed etiam in Liou-Kou (id insulae nomen) rem christianam administraret. Plures obstitere causae quominus ipse delato munere fungi posset, sed collegae eius Seminarii Parisiensis sacerdotes, propositam suae virtuti occasionem alacriter arripuere, atque in hac, uti in aliis expeditionibus ita plures annos versati sunt, ut praeclara prorsus ediderint suae pietatis et constantiae magnis in laboribus argumenta. Praecipue vero divinae benignitatis gratia effulsit in illustri alumno Seminarii Parisiensis presbytero Girard, qui

stabili sede inter Iaponios posita, iis ad Christum adiungendis superiorum omnium primus feliciter adlaborare potuit, cuius rei causa ab Apostolica hac Sede pro-vicarii nomen et potestatem accepit. Faustis ille quidem, tum sibi tum Iaponiae genti, Iaponicum solum attigit auspiciis; namque ut olim S. Franciscus Xaverius die receptae in caelum Deiparae sacro, sic ipse Iaponem ingressus est anno huius saeculi quarto et quinquagesimo, quo immaculati Deiparae conceptus gloria supremo magisterio Decessoris Nostri Pii IX consecrata et catholico orbi promulgata, universi christiani populi animos in unius fidei pietate et obsequio coniunxit. Nec longe ab eo tempore quo ipse in Iaponia constitit, ritus et sacra catholicae religionis in sedibus legationis Gallicae obire publice coepit: deinde in urbe Yokoama primum Deo vero templum, quod Iaponicae pietati gratissimum accidit, dedicatum est, tribus poene saeculis elapsis ex quo catholica religio e Iaponia exulare iussa fuerat, nec multo post alterum in civitate Nagasaki honori sex et viginti Martyrum Iaponensium excitatum est, quibus Decessor Noster Pius IX sanctorum caelitum honores decreverat. Qua sunt Iaponii naturae indole ad honestatem et humanitatem in primis propensa, nequaquam inertes et segnes ad Christi religionem suscipiendam se praebuere, et confestim e fertili campo uberrima messis emicuit catechumenorum ad decem millia, qui sese instituendos in catholica doctrina obtulere, ut deinde salutari lavacro expiarentur. Quamquam autem hoc ipso tempore antiquus humani generis hostis novas irarum faces in catholicum nomen incendere aggressus esset, et gravia pericula viderentur imminere, brevi tamen propitia divini numinis ope, hostilis resedit furor, ac tranquillitate reddita, fidei germina quae diu in Iaponia latuerant, Evangelii ministris illic versantibus, palam se prodiderunt. Veterum enim fidelium posteris fidenter in lucem publicam prodeuntibus, plus decem millia hominum reperta sunt, in quos catholicae fidei hereditas a patribus integra et incorrupta manaverat. Scilicet divina providentia servaverat prisca renascenti in Iaponia Ecclesiae fundamenta, super quae ipsa iterum aedificata consurgeret, servaverat decus, ut novi fideles non veluti hospites et advenae, sed cives et domestici veterum Iaponiae Martyrum, in unam cum ipsis compagem coalescerent.

Cum haec ita se haberent de sententia Consilii Nostri Fidei Propagandae anno huius saeculi sexagesimo sexto, novus Iaponiae Vicarius Bernardus Petitjean, idemque Episcopus titularis Myriophytensis auctoritate apostolica renunciatus est, qui magna cum sollicitudine rei christianae ordinandae animum et vires intendit. Decem exinde post annos vicaria procuratio bifariam divisa et distributa fuit, Iaponia

scilicet septentrionali ab australi seiuncta, ac in utriusque regionis partes apostolicis viris confluentibus plurima ubique magisteria ad catholicam institutionem tradendam, confestim Iaponiorum utilitati patuerunt. Tres autem ante annos novis praesidiis rei sacrae administrationem Nos instrui oportere intelligentes, novum Vicariatum in ipso Imperii gremio, centralem appellantes constituimus; hoc autem anno Vicariatum alterum excitavimus in ea Iaponiae plaga, quae propius septentriones spectat.

Cum vero postremis hisce temporibus humanitate et aequitate Iaponici Imperii erga catholicae veritatis magistros, satis prospero res christiana cursu frueretur, haudquaquam praetermittendum duximus, quin litteris Nostris supremo Imperanti grati animi sensus edere, significatione adiecta, quantum propensae Eiusdem in christifideles voluntati et constantiae confidamus. His litteris datis plenum humanitatis et officii responsum a Maiestate Eius accepimus, per virum spectatissimum legationis nomine in Urbem ad Nos missum, cum solemni anni quinquagesimi a sacerdotali Nostra consecratione ageremus.

Nunc itaque religionis in Iaponico Imperio rationibus uberiores Nostrae providentiae curas feliciter postulantis, iustisque causis animum Nostrum ad optimam spem erigentibus, maturum tempus adesse arbitramur, quo hierarchicam rei sacrae administrationem ad canonicarum legum praescripta in eodem Imperio constituamus, eaque constituenda efficiamus, ut praesidia omnia et beneficia e catholica religione promanantia, abunde et opportune a Iaponiis fidelibus, uti cuique opus et studium fuerit, percipiantur.

Quamobrem rogatis, uti par erat, VV. FF. Nostrorum S. E. R. Cardinalium e sacro Consilio Fidei Propagandae sententiis, fuis ad Omnipotentem Deum precibus, implorataque ope Deiparae Virginis, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et Francisci Xaverii, qui ministerium veritatis et salutis in Iaponia gessit, nec non et inclitorum Martyrum, quorum olim triumphali sanguine Iaponicum solum perfusum est, motu proprio, certa scientia et matura deliberatione Nostra, de apostolicae potestatis plenitudine ad maiorem Divinae Maiestatis gloriam fideique catholicae incrementum, his litteris Nostris episcopalem hierarchiam in Iaponico Imperio excitamus et constituimus, atque illustrem urbem Tokio quae Imperii caput et Serenissimi Imperatoris sedes est, ad Metropolitanam seu Archiepiscopalis Sedis dignitatem elevamus, ditioni eius attribuentes, ad septentriones totum eum tractum qui Provinciarum Itchigo, Iwatshiro, Iwaki, fines australes attingit, ad austrum totam plagam quae integras Provincias Ietchidjen, Mino et Owari complectens, usque ad lacum Biwa patet, ad ortum et oc-

casum regionem totam utrimque patentem, usque ad oras quae mari alluuntur.

Huic autem Metropolitanae Ecclesiae tres Episcopales seu suffraganeas Sedes adiicimus, quarum alteram in urbe Nagasaki Iaponensium Martyrum nobilitata trophaeis, alteram in civitate Osaka, tertiam in urbe Hakodate erigimus et constituimus. Nagasakiensis sedes Iaponiae regionem quae magis in Austrum vergit complectetur, insulas scilicet Kiou-Chiou, Hirado, Goto, Tsuchima, Lioukou, nec non minores alias, quas circumfusas pelagus ambit.

Osakensis sedes centralem Iaponiae partem obtinebit, nempe totum eum tractum, qui a lacu Biwa et a finibus Provinciarum Imperii Ietchidjen, Mino et Owari, ad occidentales usque oras magnae Insulae de Nippon pertinet, adiecta insula Chicocu, aliisque obiacentibus, quae sub potestate Magistratuum Provinciarum, quas supra diximus, continentur.

Hakodatensis tandem Dioecesis regionem totam habebit, quae propius septentriones subit, scilicet ad Boream totum territorium Iezo et insulas Kouriles complectetur, et ad austrum integras Provincias Itchigo, Iwatshiro, Iwaki, quas supra memoravimus.

Quo vero Sedibus quas constituimus de idoneis Pastoribus provideamus, Vicarios Apostolicos qui antehac suas curas catholicae religioni in Iaponia provehendae sedulo contulere, his Nostris litteris Ordinarium Episcoporum iure ac nomine insignimus, scilicet Venerabiles Fratres Petrum Osouf ab titulari Ecclesia Arsinoite ad Metropolitanam Sedem Tokiensem, Iulium Alfonsum Cousin a titulari Ecclesia Acmoniensi ad Sedem Episcopalem Nagasakiensem, Felicem Midon a titulari Ecclesia Caesaropolitana ad Episcopalem Sedem Osakensem, demum Alexandrum Berlioz a titulari Ecclesia Calyndensi ad Episcopalem Sedem Hacodatensem transferimus et promovemus.

Archiepiscopi autem et Episcoporum munus erit, coniunctis animis et studiis rite ordinandis Ecclesiae rebus, et Christi Domini regno amplificando operam navare, itemque rectae rerum sacrarum administrationi accurate consuhere. Nobis autem nihil unquam antiquius futurum, quam auctoritate, consilio, ope Nostra iisdem praesto esse in omnibus, quae ad divini nominis gloriam et animarum salutem pertinere intellexerimus.

Cum porro Iaponici Imperii studium luculenter eniteat in iis peragendis, quae ad utilitatem, prosperitatem, decus Iaponici nominis potissimum spectant, nihil dubitamus auctoritate publica cautum fore, ut novis Pastoribus plena ea libertas ministerii constet, cuius ope non modo christiana sapientia, sed verae etiam humanitatis laus in populos propagatur. Annuat dives in misericordia Deus, qui facit mirabilia magna solus, ut suae bonitatis divitiis

in unius fidei confessione, et in catholicae Ecclesiae gremio, Iaponiae cives universi late perfruantur.

Decernimus tandem has Nostras litteras nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis vitio sive intentionis Nostrae, alioque quovis defectu notari vel impugnari posse, et semper validas ac firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere, ac inviolabiliter observari debere.

Non obstantibus apostolicis atque in synodalibus provincialibus et universalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus, nec non veterum Sedium existentium olim in Iapone, et Missionum ac Vicariatuum Apostolicorum ibi constitutorum, et quarumcumque Ecclesiarum ac piorum locorum iuribus aut privilegiis, iuramento etiam confirmatione Apostolica, aut alia quacumque firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. His enim omnibus tametsi pro illorum derogatione specialis mentio facienda esset, aut alia quantumvis exquisita forma servanda, quatenus supradictis obstant expresse derogamus. Irritum quoque et inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter aut ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut harum litterarum exemplis etiam impressis, manuque publici Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi, ipso hoc diplomate ostenso, haberetur.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die xv Iunii anno MDCCCXCI, Pontificatus Nostri anno xiv.

6. — *De Hierarchia Episcopali in Indiis orientalibus instituenda.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Humanae salutis auctor Iesus Christus, cum nos sanguine suo de servitute redemisset, et in caelos ad Patrem proxime esset rediturus, iis, quos Apostolos nominavit, alumnis disciplinae suae, et testibus rerum quas Ipse fecerat et docuerat, imbuendum caelesti doctrinâ mundum commisit. Sanari enim oportebat, consilio gratiâque Dei, omnes homines: nec sanari nisi oblato veritatis lumine potuissent. Illi itaque nobilissimi muneris memores, accepta Spiritus Sancti virtute, in varias orbis partes magno animo abeunt, Evangelii sapientiam quacumque nuntiant, longius etiam progressi, quam quo arma domitoris terrarum populi penetrant; ita ut vel ab Ecclesiae primordiis verissimum illud extiterit, *in omnem terram exivit*

sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum.

Apostolici muneris obeundi officium in latissimis Indiae regionibus Thomae obtigisse, memoriae proditum est. Hic sane, uti vetera litterarum monumenta testantur, Christo in caelos recepto, cum in Aethiopiam, Persidem, Hircaniam, ac demum in peninsulam ultra Indum migrasset, difficillima peregrinatione suscepta, gravissimisque exantlatis laboribus, primus eas gentes christianae veritatis luce collustravit, redditoque summo animarum Pastori sanguinis sui testimonio, ad sempiterna in caelis praemia evocatus est.

Exinde Apostolum praeclare de ea regione meritum colere India non omnino intermisit: in vetustissimis libris liturgicarum precum aliisque illarum ecclesiarum monumentis Thomae nomen et laudes celebrari consueverunt, atque insequentibus saeculis, post ipsam errorum luctuosam propagationem, nequaquam est eius deleta memoria; itemque fides, quam ille disseminarat, tametsi intermortua iacuit, non tamen extincta funditus esse visa est. Quare novis virorum apostolicorum excitata curis, latius manavit, egregiisque florens virtutum exemplis, et martyrum educta sanguine, gentes illas ab immiti feritate revocatas sensim ad humanitatem excoluit. Hac vero aetate christianum nomen tanta apud Indos prosperitate vulgatum est, ut Ecclesiae filii per universam peninsulam ad sedecim centena millia feliciter creverint: sacerdotes magno in honore habentur, catholica doctrina in scholis summa cum libertate traditur, iamque certa spes affulget copiosiores ex ea gente manipulos ad Iesum Christum accessuros. Itaque decrevimus firmiore ordine et modo rem Indorum catholicam constituere: ea enim, quantumvis magnum et constans Decessorum Nostrorum extiterit studium, nondum illam adepta est constitutionem ordinatam et stabilem, cuius tanta vis est ad tutandam vitae christianae disciplinam, salutemque populis pariendam.

Ut aliquid de praeteritorum temporum memoria perbreviter attingamus, inito iam saeculo xiv, antiquam fidem velut ab interitu vindicare conati sunt nobiles ex Franciscana et Dominicana familia alumni: qui, auctoritate missuque Romanorum Pontificum, ad Indias transgressi, plurimum operae in sanandis haereticorum opinionibus, abolendâque ethnicorum superstitione posuerunt. Ubi vero expeditior per promontorium Bonae Spei patuit Europae gentibus ad oras Indicas transitus, una cum virorum apostolicorum adkursu salutare crevere fructus. Singularem laudem eo tempore consecuta est Societas Iesu: in primisque ad miraculum excelluit magnus Indiarum apostolus Franciscus Xaverius, qui incredibiles labores perpeusus, et maximis periculis terra marique

excelso animo superatis, Crucem sacrosanctam iis regionibus quasi triumphator intulit, et ingentem hominum multitudinem ne dum in ora Malabarica, sed et in Coromandelica et in Ceylanensi insula, immo et in remotioribus provinciis usque ad Iaponios, multiplici superstitione sublata, ad Iesum Christum adiunxit.

Ad tantam christiani nominis propagationem, praeter laboriosas Missionariorum curas plurimum valuit illustrium Portugalliae et Algarbiorum regum opera: quibus merito contigit, ut ab hac Apostolica Sede perhonorifice collaudarentur, quod *eorum ministerio tam lata orbis terrae pars antea ignota Europae innotuisset: maxime vero quod Ecclesiae Dei per agnitionem christianae veritatis aggregaretur*¹.

In provinciis vero, quas vel in ora Malabarica vel in Coromandelica Lusitani obtinuerant, cum latius fides catholica manavisset, praecipua Pontificum maximorum cura fuit, sacerdotes ad sacra officia iis in regionibus obunda undique advocare, aliaque sapienter et utiliter, praesertim quod ad christianorum regimen pertineret, constituere. Aucta vero Lusitanarum possessionum amplitudine, novae Dioeceses in iisdem coloniis constitutae sunt. In iis eminet Goana, quam Paulus IV archiepiscopalis throni honore et iuribus auxit: accedit vero Cochinnensis et Cranganorensis: item in ora Coromandelica Meliaporensis, quam in urbe Sancti Thomae Paulus V instituit. Portugalliae vero atque Algarbiorum regibus, quod rei catholicae incrementis profuissent, nominatimque Dioeceses, quae commemoratae sunt, aere suo munifice dotassent, Romani Pontifices grati animi causâ, ius patronatus in novensiles episcopales Sedes concessere. Quae quidem cum in veteris ac recentis christianorum societatis utilitatem provide decernerent, spe erigebantur, brevi futurum ut extremi Orientis gentibus lux Evangelii longe lateque afflueret, quaeque ex illa sequuntur beneficia, tamquam abundantissimus amnis, in ipsam civilem societatem influerent. Sed prospere coeptorum cursum fortuna retardavit. Coortis enim bellorum aliorumque casuum procellis, magna clades Ecclesiae apud Indos succrescenti imminere videbatur. Itaque ne Evangelii interciperetur propagatio, neu in tot hominum millibus sempiterna animorum salus periclitaretur, Romani Pontifices ad regna illa amplissima, praesertim quae Lusitanis coloniis nequaquam continebantur, providentiam suam transtulerunt, summaque cura studuerunt, quanto plures ex ingenti illa multitudine posset, ad instituta christiana traducere, item munire adiumentis iis quae ad excolendos animos pertinent, et haeretica pravitate depulsa, in sancta religione retinere.

Quo autem cura difficilior ob immensa locorum intervalla, regionum latitudinem, incommoda itinerum, eo accuratius vel evangelicis operariis deligendis vel Missionum regimini ordinando operam dare magna cum libertate consueverunt. Saeculo xvii et xviii, praesertim operâ virorum religiosorum, quos Sacra Congregatio christiano nomini propagando ad Indos miserat, plures christianorum communitates coaluere; linguae earum gentium variae per Missionarios perceptae; libri vernaculo populi sermone conscripti; plurimorum animi spiritu catholicae institutionis imbuti atque in spem caelestium erecti. Quibus in rebus nobilitati sunt labores sodalium Carmelitidum, Capulatorum, Barnabitudum, Oratorianorum, qui quidem in iis gentibus ad christiana instituta erudiendis non eodem omnes tempore, sed idem studium collocavere constantiamque parem.

Gubernandis interea fidelibus moderandisque sacrorum operariorum expeditionibus, idoneo antistitem regimine constituto, provisum est. Decessores autem Nostri singulari studio in id in primis animum intendebant, ut apostolici viri doctrinam christianam Indiâ tota sancte inviolateque servarent, nec ullo unquam ethnicarum superstitionum vestigio inquinari paterentur. Revera nemo ignorat quam vigilanter incubuerint ad evellenda radicitus vanarum observationum rituumque a fide christiana abhorrentium zizania ab inimico homine disseminata in novellis iis ecclesiae germinibus, quae praesertim in regnis Madurae, Mayssourii et Carnatici adoleverant: item quam provide studuerint, quaestiones omnes inter regionum illarum Missionarios in re gravissima excitatas pontificia auctoritate dirimere. De quibus ut Clemens XI apprime cognosceret, Carolum Thomam Tournonium Patriarcham Antiochenum cum potestate Legati a latere in Indiis orientalibus Commissarium ac Visitatorem Apostolicum anno MDCCi destinavit. Sapientibus Tournonii decretis Clemens XI auctoritatis suae robur adiecit, eisdemque Innocentius XIII, Benedictus XIII, et Clemens XII, ut quam diligentissime obtemperaretur, graviter sanxerunt. Benedictus vero XIV, edita Constitutione *Omnium sollicitudinum*², amotis dubitationum caussis additisque opportunis declarationibus, controversiam dimidio fere saeculo acriter agitatam sustulit.

Aliquanto serius, cum de Indiarum bono Romani Pontifices plura cogitarent, tranquillitas Ecclesiae per Europam turbulentis est afflicta temporibus: quae tempora vel apud Indos christianae fidei incrementum prohibuere. Praeterea in provinciis peninsulae australibus plaga gravis accessit, auctore tyranno Tipou Sahib,

¹ Leo X, *Summam nobis laetitiam*, 1513.

² Prid. Id. Septemb. 1744.

qui catholicum nomen multimodis vexavit. Quamvis vero post id tempus apostolici viri pro nomine christiano multum et utiliter elaboraverint, tamen Gregorius XVI rem omnem animo et cogitatione complexus, intellexit et declaravit *regiones illas necessario requirere ut Apostolica Sedes, mutatis temporum adiunctis, religioni in iis periclitanti succurreret, et ecclesiastici regiminis formam ea ratione moderaretur, quae obtinendae fidei incolumitati par esset*¹. Statimque ad rem aggressus, non pauca constituit christianis ex India hominibus salutaria, amplificandaeque per eos tractus religioni valde opportuna.

Verumtamen Apostolicae Sedis curas, utique communis salutis gratia susceptas, multis longe secus interpretantibus, cum funestum illud dissidium deflagrasset quod in maiora mala erupturum videbatur, Pius IX cum Petro rege Fidelissimo semel atque iterum egit, ut quaedam communi consilio decernerentur, quae tot incommodorum remedium afferrent. Itaque conventio est inita anno MDCCCLVII: cuius tamen conditiones quominus perficerentur, variae difficultates impedimento fuere.

Ubi vero Nos, summa Dei benignitate, Ecclesiae gubernacula suscepimus, de gravissimo hoc negotio diligentissime cogitantes auctores fuimus regni Lusitani administris ut ea de re Nobiscum agere novasque conditiones, quales tempora suasissent, scribere ne recusarent. Quod iis cum placuisset, mentem Nostram consignavimus litteris ad dilectum Filium Nostrum regem Ludovicum missis hoc anno die vi Ianuarii, explorataque eius aequitate cum concordiae studio coniuncta, conventionem rite peregimus, per quam licuit plura utiliter communi sententia statuere, quae litteris, uti mos est, mandata sunt². In primis vero ius patronatus regum Lusitaniae aequo modo definitum est: Archiepiscopatus Goanus dignitate Patriarchali ad honorem auctus, eiusdemque cum Dioeceses Suffraganeae designatae, tum iura cetera constituta. Praeterea convenit, ut gubernatores Lusitaniae singulis dioecesibus supra dictis censum in tuitionem canonicorum, cleri, seminariorum publice assignent: iidem operam suam cum Episcopis conferant ad scholas pueris, domos altrices pupillis comparandas, aliaque pie instituenda, quae vel christianorum salutis prodesse, vel tollere ethnicorum superstitionem posse videantur. His de caussis cum animorum concordiam in christianis ex India populis tranquillam ac firmam fore non iniuria confidamus, idcirco maturitatem venisse censemus rei catholicae in universa cis Gangem peninsula con-

stituendae, ut illae gentes ad montem domus Domini praeparatum accedentes, stabilis beneque ordinati regiminis beneficia sentiant.

Septentrionalis Indiarum tractus tres excipit Vicariatus, quod antiqua missio Indostana a Gregorio XVI in duas partes anno MDCCCXLV divisa³, et a Nobis his postremis annis tripartita⁴, Agrae, Patnae et Punjabii veluti ecclesiasticas regiones separatas modo complectitur. Prior veteri territorio constat, exceptis partibus alteri assignatis: altera constat regionibus, quae appellantur Népal, Behar, parva provincia Sikkim, verus regnum Ayadhya, Bundelkand; aliisque principatibus finitimis. Tertia vero Punjabensi regione continetur, cui regnum Casmire deinde additum est.

His subiacet ad Indum Missio Bombayensis, quam Pius IX anno MDCCCLXIV bifariam disperdens, regionem australem, seu Poonensem, a boreali seiunxit. Haec vero, praeter insulas Bombay et Salsette, habet provincias et regna Broack, Ahmedabad, Baroda, Guzerate, Marwar, Catch, Sindh, Beluchistan usque ad Cabul et Punjab: australis autem regna et provincias Konkán, Kandeish et Dekkan usque ad terminos regnorum Nizam, Maissour et Canara Septentrionalis, exceptis ex utraque territoriis et provinciis Archidioecesi Goanensi nec non Archidioecesi Damanensi seu Cranganoris nuper assignatis. Subsequuntur per oram Kanarensem et Malabaricam, praeter Archidioecesim Goanam, Vicariatus tres inter montes Ghates et mare occiduum siti, nempe Mangalorensis, anno MDCCCLIII a Verapolitano seu Malabarico separatus⁵, per provinciam Kanarae ad flumen Ponany; Verapolitanus ab eo flumine ad terminos Dioecesis Cochinesis nuper a Nobis restituta, et Quilonensis ab eiusdem Dioecesis finibus ad meridiem sitis ad promontorium Comorinum usque pertingens, exceptis paroeciis Dioecesi Cochinesi assignatis.

Ad plagam peninsulae orientalem decem pertinent Missiones. In sinu Bengalico tres ad ostia fluminis Ganges: nimirum Vicariatus occidentalis in Calcuttae urbe constitutus, et orientalis, ambo anno MDCCCL ab unico Bengalensi derivati⁶. Qui autem ad iurisdictionem Episcopi Meliaporensis pertinere dicti sunt, ex numero subditorum utriusque Vicariatus excipiendi. His accedit in centro provinciae civilis Bengalensis Praefectura Apostolica an. MDCCCLV erecta. Finitima est Vicariatu occidentali Bengalico missio vastissima de Vizagapatam nuncupata, quae universum territorium inter fines Vicariatus Bombayensis et mare Bengalicum usque ad flumen Godavery ad austrum com-

¹ Litt. Ap. *Multa praeclare*, die 24 Aprilis 1838.

² Concord. an. 1886.

³ Litt. Apost. *Pastoralis officii*, die 7 Febr. 1845.

⁴ Litt. Apost. *Intendentes*, 21 Sept. 1880.

⁵ Litt. Apost. *Ex debito*, 15 Mart. 1853.

⁶ Litt. Apost. *Exponendum Nobis*, 15 Febr. 1850.

prehendit, et anno MDCCCL a Madraspatana divisa est ¹. Hyderabadensis proxima missio per regnum Nizam et provinciam Masulipatam ad flumen Krichna protenditur, quam a Gregorio XVI designatam, Pius IX anno MDCCCLI ² ad dignitatem Vicariatus evexit.

In ora Coromandelica praecipua extat Madraspatana civitas quae ab anno MDCCCLXXXIV Vicarium Apostolicum obtinuit, cuius iurisdictio a flumine Krichna ad Palar inter fines missionis Bombayensis et mare extenditur, eo praerepto tractu qui nuper a Nobis Meliaporensi dioecesi assignatus est. Ad australes vero eius fines antiquus Vicariatus orae Coromandelicae in tres quoque missiones anno MDCCCL divisus fuit ³, nempe Pondicherianam inter flumen Palar ad Septentrionem et flumen Cavery ad meridiem: Mayssourensem ad regionem occidentalem, huius nominis regnum et provincias Coorg, Collegal, et partem Winaad et Salem complectens: demum Coimbatourensem quae inter Missiones Verapolitanam, Mangaloreensem et Madurae ad orientem montium Ghates continetur. Extrema iacet ad austrum peninsulae magna Madurensis Missio quae mari Coromandelico, montibus Ghates et fluminibus Cavery et Vettar clauditur, iis sublatiis regionibus et locis quae Episcopo Meliaporensi tribuimus: eamque anno MDCCCLXVI paucis ante obitum diebus Gregorius XVI in Vicariatum constituit ⁴.

Ceylanensis vero insula in triplicem Vicariatum distinguitur, Columbensem, Jaffnensem, et Kandyensem: quorum priores ex unico antea extante, assignatis alteri provinciis occidentali et meridionali, alteri vero reliquis insulae territoriis, anno MDCCCLXIX ⁵ a Pio IX erecti sunt: tertius a Nobis, anno MDCCCLXXXIII ⁶ separato ex primis in centro insulae territorio constitutus est.

Cum igitur in universis Indiae missionibus, quas commemoravimus, Evangelicorum nuntiorum studio et laboribus, eo iam res christiana provecta sit, ut non modo Salvatoris Nostri nomen summa cum libertate invocetur, sed Ecclesiae plures numerentur, eademque multis sapienter et utiliter institutis floeant, Nos quidem primum omnium Deo optimo maximo pro parta catholico nomini prosperitate singulares gratias et agimus et habemus. Deinde vero quod Decessoribus Nostris diu in optatis fuit ut ecclesiastica hierarchia in India atque in insula Ceylanensi constitueretur, id Nos ad efficiendum aggredimur. Quo facto consequutura bona, Deo iuvante, confidimus non pauca nec exigua, nominatim concordiae caritatisque incrementum, similitudinem et firmi-

tatem disciplinae, populorum cum Episcopis maximeque cum Romano Pontifice stabiliorem coniunctionem, expeditiorem catholici nominis propagationem una cum ampliore virtutum christianarum cultu.

Itaque rogata, ut negotii gravitas postulabat, Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacro Consilio christiano nomini Propagando praepositorum sententia, fusis in humilitate Cordis Nostri ad omnipotentem Deum precibus, implorataque ope Immaculae Dei Matris, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Sanctorum Thomae Apostoli ac Francisci Xaverii, qui eas gentes sicut olim ad Evangelii lucem traduxere, ita nunc patrocinio caelesti tuentur ac tegunt; motu proprio, certa scientia ac matura deliberatione Nostra, de Apostolica potestatis plenitudine, ad maiorem divini nominis gloriam fideique catholicae incrementum, harum Litterarum auctoritate, in universis Indiae orientalis Missionibus episcopalem hierarchiam ad canonicarum legum praescripta instituimus.

Porro Decessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes, qui primum Archidioecesis Goanam eique suffraganeas sedes Cochinensem, Meliaporensensem et Cranganorensensem erexerunt, easdem iuxta eam rationem quae in recenti conventionem cum illustri Portugalliae et Algarbiorum rege Fidelissimo inita significatur, confirmamus et in unam ecclesiasticam provinciam iterum coalescere volumus.

Praeterea omnes totius peninsulae atque insulae Ceylan Vicariatus apostolicos, uti a Nobis supra descripti sunt, nec non Praefecturam in centro Bengalicae provinciae sitam, in Episcopales Ecclesias, auctoritate Nostra Apostolica, tenore praesentium erigimus et constituimus. Ex novarum vero Dioecesium numero quae sequuntur, nempe Ecclesiam Agraensem, Bombayensem, Verapolitanam, Calcuttensem, Madraspatanam, Pondicherianam et Columbensem ad Archiepiscopalis dignitatis honorem evehimus. Quod autem pertinet ad provinciales seu suffraganeas ecclesias designandas, integrum Nobis erit quod magis expedire videatur statuere.

Archiepiscopi vero et Episcopi de suarum singuli ecclesiarum statu, iustis temporibus, ad Nostram Congregationem de Propaganda Fide referant: quae peculiarem de iis regionibus curam, uti hactenus gessit, ita in posterum geret, cognoscetque de iis omnibus quae Sacrorum Antistites muneris sui causa proposuerint.

Archiepiscopus vero Goanensis eiusque Suffraganei Episcopi de statu ecclesiarum ad Sa-

¹ Litt. Apost. *Ex pastoralis officio muneris*, 3 Aprilis 1850.

² Litt. Apost. *Ad universalis Ecclesiae*, 20 Maii 1851.

³ Litt. Apost. *Pastorale Ministerium*, 3 April. 1850.

⁴ Litt. Apost. *Exponendum Nobis*, 19 Maii 1849.

⁵ Litt. Apost. *Exponendum Nobis*, 13 April. 1849.

⁶ Litt. Apost. *Quo satius*, 20 April. 1883.

cram Congregationem negotiis Ecclesiae extraordinariis pertractandis referant. Iidem summa cura studeant res pie atque utiliter, iuxta memoratam conventionem instituere fidemque catholicam in finibus iurisdictionis quisque suae omni ratione tueri et amplificare.

Universis vero Indiae Episcopis integrum erit sensim ea decernere, quae ad inducendum commune ius, prout tempora siverint, conferre queant, quaeque ex generali Ecclesiae disciplina Episcoporum auctoritati permissa sunt. Nostrae autem et huius Apostolicae Sedis partes erunt, Episcopis in perfunctione munerum suorum operâ, auctoritate, consilio adesse, et quaecumque ad animorum salutem utilia et opportuna videantur omni qua fieri poterit ratione adiuvere.

Reliquum est ut clerus populusque universus, id quod vehementer hortamur, retineant voluntatum concordiam, inviolate servant caritatem, Episcopis atque in primis huic Apostolicae Sedi libentes atque alacres in omni vita pareant, virtutibusque christianis ita se ornatos atque auctos impertiant, ut qui adhuc a veritate misere deerant, eos ipsi vel exemplo suo vocent ad admirabile Christi lumen et regnum.

Decernimus tandem has Nostras litteras nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis vitio, sive intentionis Nostrae alioque quovis defectu notari vel impugnari posse, et semper validas ac firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere ac inviolabiliter observari debere, non obstantibus Apostolicis atque in Synodalibus, Provincialibus et universalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus, ceterisque contrariis quibuscumque, peculiari etiam mentione dignis: quibus omnibus, quatenus supra dictis obstant, expresse derogamus. Irritum quoque et inane decernimus si secus super his a quoquam quavis auctoritate scien-ter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut harum litterarum exemplis etiam impressis, manuque publici Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi ipso hoc diplomate ostenso haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae erectionis, constitutionis, institutionis, restitutionis, dismembrationis, suppressionis, adsignationis, adiectionis, attributionis, decreti, mandati ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem haec attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo octogesimo sexto, Calendis Septembribus, Pontificatus Nostri anno nono.

7. — *De Sede Archiepiscopali Carthaginiensi restituenda.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad futuram rei memoriam.

Materna Ecclesiae caritas, quamquam est in omne hominum genus aequabiliter diffusa et de gentibus singulis mirabiliter sollicita, solet tamen praecipuo quodam misericordiae sensu ad illas respicere, quas ab Evangelii complexu aut vis aut error abstraxerit. Nihil enim tam grave est, quam renascente superstitionis caligine obcaecari eos, quibus praeclarissimo Dei munere et dono lumen aliquando veritatis affulserat: nihilque tam miserum, quam semel in salutem vindicatos, in interitum relabi. Atqui arcano Dei consilio istius modi calamitas sicut alias terras non paucas, ita Africam Romanam perculit, cum sapientiam christianam mature Afris cognitam et receptam maximarum tempestatum fluctus violenter extinxerint. In quo praeter modum luctuosa fortuna Carthaginis: hanc quippe christianis non minus quam bellicis civilibusque praestantem laudibus calamitosae vicissitudines suis ipsam ruinis oppressam funditus deleverunt. Harum cogitatio rerum facit ut Nos, officii Nostri apostolici memores, ad maritimas Africae oras, quae prope sunt in conspectu positae, non sine paterna pietate hoc tempore intueamur. Quoniamque videmus catholicum nomen satis iam in illo tractu reviviscere, volumus ut bona illa seges, quae uberes pollicetur fructus, cultura et curatione Nostra altiores quotidie radices agat, beneque Deo adiuvante adolescat. Quamobrem cum ad rei sacrae stabilitatem atque ordinem omnino plurimum referat, singulis christianorum societatibus suos sibi proprios praeesse Episcopos, arbitrati sumus, spectato Ecclesiae Africanae statu, Sedem Archiepiscopalem Carthaginiensem restitui, sublata administratione Apostolica, oportere.

Qua in re libet quidem aliquid cogitatione repetere de pristino eius Ecclesiae splendore, atque a praeteritarum rerum memoria auspici-um capere futurarum. Sane Ecclesiam Africanam e Romana prognatam esse constat, cum ab ultima antiquitate traditum sit, si minus Beatum Petrum, certe proximos eius successores Evangelium Afris attulisse. Apud quod christianum nomen apparet celeriter adultum: altero enim nondum exacto saeculo descriptis finibus impositisque rite Episcopis, plurimae per Africam Ecclesiae constitutae sunt. Easque disciplina floruisse vel ex eo conici licet, quod ante exitum saeculi secundi Ecclesia catholica Pontificem ex Africa accepit, scilicet Sanctum Victorem, qui, christiana republica naviter gesta,

decennio post martyr occubuit. Brevi autem intervallo non mediocris extitit copia sapientium hominum atque magnorum: Cyprianum intelligimus, Tertullianum, Aurelium, Evodium, Possidium, et qui non Africam modo sed universam christianam rempublicam unus maxime illustravit, Augustinum.

Ab ipsis vero Ecclesiae Africanae primordiis praestitisse Carthaginem nemo dubitat. Huius enim civitatis Episcopis ius est mature quaesitum ut ceteros potestate anteirent, ipsaque Carthaginensis Ecclesia, ut est apud Augustinum¹, caput Africae appellaretur. Revera tanta erat Carthaginensium Pontificum per Africam auctoritas, ut de caussis Ecclesiarum cognoscere consueverint: item responsa Episcopis dare, legatos ad Principem mittere, concilia omnium provinciarum indicare. Qua de re perhonorificum et gravissimum est Sancti Leonis IX Decessoris Nostri testimonium, qui de iure Archiepiscopatus Carthaginensis sententiam rogatus, ad Thomam Episcopum sic rescripsit: « sine dubio post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus et totius Africae maximus metropolitano est Carthaginensis Episcopus: nec pro aliquo Episcopo in tota Africa perdere potest privilegium semel susceptum a Sancta Romana et Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem saeculi et donec invocabitur in ea nomen Domini Iesu Christi, sive deserta iaceat Carthago, sive resurgat gloriosa aliquando. Hoc ex concilio b. martyris Cypriani: hoc ex Synodis Aurelii: hoc ex omnibus Africanis conciliis: hoc, quod maius est, ex venerabilium Praedecessorum Nostrorum Romanorum Praesulum decretis aperte monstratur ».

Verum non dignitate solum, sed etiam christianarum virtutum ac nominatim fortitudinis exemplis visa est Carthago antecellere. Etenim, si urbs Roma excipiat, vix alia reperietur civitas quae tot martyres ac tam praeclaros Ecclesiae caeloque genuerit. Praedicatione et cultu serae posteritatis florent prae ceteris Perpetua et Felicitas, par feminarum nobilissimum, quarum tanto mirabilior victoria, quanto diutius cum quaesitissimis cruciatibus infirmitas sexus dimicavit. Nec minus inclyta magni Cypriani palma. Nam sanctitate et rebus gestis Carthaginem, stilo et litteris christianum nomen cum multis annos nobilitasset, ad extremum in media Ecclesia sua, spectantibus iis quos ipse ad martyrium instituerat, praeclarissima confessione defunctus vitam cum sanguine pro Christo libens profudit.

Atque illud quoque memoriam Carthaginensis Ecclesiae non parum commendat, Africanos Episcopos ad eam vocatu Archiepiscopi convenire solitos, de communibus religionis

negotiis una deliberaturos. Ac plura quidem diversis temporibus condidere sapienter decreta, ex quibus non pauca supersunt, et quorum vel ad comprimendas haereses, vel ad morum disciplinam in clero populoque sancte retinendam, plurimum valuit auctoritas. Fama memor celebrat in primis Concilium Carthaginense tertium ab Aurelio Episcopo viro fortissimo habitum, quo sanctitatis ingenique sui lumen Augustinus attulit. Huiusmodi vero tam salutares fructus, Episcopis Carthaginensibus nitendo laborando perceptos, coniunctioni potissimum cum hac Apostolica Sede acceptos referri oportet. Cum enim esse intelligerent divino iure constitutum ut Ecclesia Romana cunctarum Ecclesiarum princeps sit et magistra, et tamquam ex radice ad ramos, sic ex ea ad Ecclesias singulas omne principium vitae et viriditatis manare, nihil antiquius habere consueverunt, quam ut permanerent cum successoribus Beati Petri perpetuo atque intimo nexu devincti. Quod quidem varia litterarum monumenta, acta Conciliorum, legationes de gravioribus negotiis ad Pontificem Romanum non raro missae, nominatimque Optati et Cypriani epistolae gravi auctoritatis pondere testantur. Atque illud est memoratu dignum, quod eiusmodi in Apostolicam Sedem obsequium non diuturnitate temporis est, neque formidolosis illis rerum conversionibus debilitatum. Ex quo geminum Africa beneficium tulit, alterum ut in maximis suis calamitatibus perfugium quoddam et solatium in Apostolica Sede semper invenerit: alterum, ut Romanorum Pontificum magisterio praesidioque freta perniciosissimas haereses partim repulerit, partim extinxerit.

Sed spatium temporis haud valde longinquum gloriose emensa, consenescente Ecclesia Africana coepit et ad occasum deflectere, ita tamen ut multo fuisset victura diutius, nisi vitam illata vis peremisset. Non enim senio ipsa suo confecta interiit, sed barbarorum armis oppressa succubuit. Revera exploratum est quantum Afris malorum attulerint vandali: quorum effrenati exercitus ubicumque vestigium posuissent, ad direptiones urbium caedemque civium Arianæ venena pestis adiungebantur: ac tantus erat ubique terror, ut catholici *nul-latenus respirarent, neque usquam orandi aut immolandi concederetur gementibus locus*². Saeculo autem septimo Saraceni, hostes christiani nominis, cum easdem provincias, more procellae, inundavissent, acerbissimae servitutis iugo indigenis imposito, Carthaginem ipsam tot iam fessam aerumnis, igne ferroque exciderunt, planeque perniciem et vastitatem Ecclesiae intulerunt. Quibus temporibus, saeviente passim adversus fidem catholicam furore ho-

¹ Ep. 43, n. 17.

| ² Victor Vitensis, Pers. Vand. lib. 1, c. 7.

stium, rursus martyrum seges, et magnus Confessorum numerus, et fortium Episcoporum et sacerdotum egregii manipuli extitere, ut prorsus sicut cum laude Africana Ecclesia adoleverat, ita cum dignitate occubuisse videatur. Tantis autem in tenebris, quae consecutae sunt, Carthaginienses Episcopi duo apparent, vix plus quam nomine cogniti: Thomas, de quo supra est facta mentio, et Cyriacus. Nam qui saeculo decimo quinto posteaque occurrunt, plerique omnes ornamentarii fuerunt.

Quinto a Saracenorum dominatione saeculo, cum germanae Ecclesiae vix pauca ac prope evanescentia vestigia in Africa superessent, inventus est in Italia, qui salutem Africani generis ingenti animo complexus, de religione catholica illic restituenda cogitaret. Is fuit, quod nemo ignorat, Franciscus Assisiensis: qui Tunetum, ad oppidum Proconsularis Africae princeps Carthaginique proximum, Aegidium et Electum alumnos suos submisit, iussitque in iis hominibus ad instituta catholica revocandis, quantum possent, elaborare. Anceps et salebrosus inceptum, si quod aliud: in quo multum uterque desudavit caritate et fortitudine summa: alter vero sanctissimi propositi laudem nobili martyrio cumulavit. Mox Gregorius IX Decessor Noster alios ex illo ipso instituto viros eodem in culturam animorum legavit: illorum tamen laboribus barbarica vexatione interceptis, necessario factum est, ut terra Africa apostolicos viros ad saeculum usque decimum septimum nullos habuerit. Tunc demum, auctoritate Sacri Consilii christiano nomini Propagando, Praefectura Apostolica instituta est, quae Algeriensem, Tripolitanam, ac Tunetanam provincias una complecteretur: eamque sodales Franciscuales Capulati gerere iussi. Deinde Praefectum Apostolicum seorsim creari placuit, cuius potestati quidquid est agri Tunetani subesset: iidemque religiosi sodales ad id munus electi. Qui laboriosum opus, animose susceptum, animo aequae excelso expleverunt, ut omnino dederint, quid caritas possit, passim documenta maxima. Nam in tam agresti Saracenorum immanitate incredibiles molestias pertulerunt: plurimique numerantur, qui caeli inclementia absumpti, qui ferro barbarorum sublatis, qui vigiliis perpetuisque fracti laboribus martyrii honores delibarent. Sed eorum constantia religionis incremento mire profuit: nec exiguae illae utilitates putandae, quas recentiore memoria Afris pepererunt, nimirum paroeciae aliquot conditae, scholae in eruditionem puerorum apertae, et quaedam in solatium calamitosorum pie instituta.

Ineunte hoc saeculo, cum militares Gallorum copiae in Africam adnavigassent, inque maritimis oris victrices consedissent, constituta ibidem provincia est, cuius imperium apud eos esse coepit. Haud multo serius, dato Algerien-

sibus Episcopo, amplissimae illae regiones, quae a Saracenis diuturno dominatu tenebantur, veteris dignitatis aliquid recepissee visae sunt. Deinde dioecesis Constantinae et Orani institutis, pluribus locis, in quibus olim Ecclesia sospes et florens insederat, sanctissimi ritus catholici longo intervallo sunt restituti. Ipsa Tunetana regio, cum christianorum crevisset numerus, mutata in Vicariatum Apostolicum Praefectura, Episcopum a Romana Sede accepit. Atque ex eo tempore provisa sunt multa ad christianam morum disciplinam salubria: amplificatae paroeciae: auctae scholae: sodalitates pietatis causa plures coalitae.

Haec satis prospera initia spem plurimis fecerant fore ut, deductis coloniis in eum tractum, in quo sita Carthago fuit, revocari aliquando ab interitu posset Africanarum princeps urbium, et secundum instituta maiorum novum a Pontifice Romano Episcopum accipere. Cui quidem spei partim respondisse exitum laetamur: cetera responsurum, Deo adiutore, non diffidimus. Nam Vicariatus Tunetani administrationem adeptus Archiepiscopus Algeriensis S. R. E. Card. Carolus Martialis Lavigerie, ad propagationem fidei stabilemque rei sacrae constitutionem vir sapiens atque impiger animum appulit. Multas res perfecit utiliter spatio perbrevis: nec pauca suscepit ad excitandam e cineribus suis Carthaginem opportuna. Et sane in regione *Mègara* proxime a situ, quem Cyprianus cruore suo dedicavit, nec longe admodum a loco sepulturae eius, in ipsis ruinis Carthaginiensibus aedes episcopales cum aedicula extruxit: ibique accolae et finitimi, praesertim egentes et calamitosi, miseriarum solatium quotidie reperiunt. Presbyteros in ipsa domo episcopali, itemque Tuneti, aliisque Vicariatus frequentioribus locis ad officia sacerdotalis muneris obeunda constituit: quibus ipsis officii sodales Franciscuales Capulati dare operam strenue perseverant. In regione, quae *Byrsa* audit, Seminarium Carthaginiense condidit: cuius alumni in novae dioecesis spem succrescentes ad theologiam, ad philosophiam, ad humaniores litteras idoneorum doctorum curis magisterioque erudiuntur. Ad paroecias pristinas novas adiunxit non paucas: unamque ex iis in sacello constituit, quod a Sancto Ludovico nuncupatur, eo ipso in loco unde rex pietissimus ab hac brevitate vitae ad sempiterna in caelis bona evocabatur. Praeterea hospitalem domum senectute et egestate coniuncto incommodo laborantibus; valetudinarium aegrae plebi curandae: aedificia adolescentibus utriusque sexus educandis aperuit. Quibus illecti commodis et beneficiis satis multi iam incolere ea loca coeperunt in spem auspiciumque revicturae civitatis. Denique perfecit, ut ad tuitionem Archiepiscopi rerumque coeptarum absolutionem necessarij sumptus perpetuo suppeterent.

Igitur cum haec, quae commemorata sunt, diligenti consideratione momentoque singula suo ponderaverimus, perrogata etiam sententia Sacri Consilii christiano nomini Propagando; quod universae christianae reipublicae faustum sit, maximeque Afrorum saluti ac dignitati bene vertat, Sedem Archiepiscopalem Carthaginiensem harum litterarum auctoritate restitimus. Proptereaque eos fines agri Tunetani, in quibus olim Carthago erat, quique hoc tempore quinque pagos complectuntur nempe *La Marsa, Sidi Bou Said, Douar es Chott, La Malga, Sidi Daoue* cum suis templis, oratoriis, piis etiam institutis, cumque universis utriusque sexus catholicis incolis, exire de potestate Vicarii Apostolici Tunetani, et Archiepiscopo Carthaginiensi in posterum subesse et parere iubemus.

E templis, quae sunt intra fines civitatis, Metropolitanum esto, quod is, qui haec decreta Nostra perfecturus est, maluerit, titulo tamen non mutato.

Archiepiscopus Carthaginiensis Vicarium sibi generalem unum pluresve, si res postulaverit, adsciscat: insuper consiliarios adiutoresque ad expedienda archidioeceseos negotia ex ordine cleri legat. Idem controversias de matrimoniis, caussasque ceteras, de quibus Archiepiscopum cognoscere ius est, cognoscat et dirimat. Cetera omnia, quae ad pastoralis officii munus pertinent, liber gerat. Synodos dioecesanarum constitutis lege temporibus habendas curet. Collegium Canonicorum Metropolitanorum, secundum praescripta legum ecclesiasticarum, ubi primum fieri poterit, instituat. Unus ex Canonicis primus esto in Collegio, Archidiaconi dignitate auctus; duoque canonicè eligantur, quorum alter Theologi, alter Poenitentiarum officium gerat. Seminarium Carthaginiense educendis sacrorum alumnis perpetuo addictum sit. Per interregnum administratio archidioeceseos geratur secundum praescripta Litterarum Apostolicarum Benedicti XIV *Ex sublimi* et *Quam ex sublimi*.

De Ecclesiis Suffraganeis, de finibus describendis, itemque reliquis de rebus, quae ad perfectam archidioeceseos constitutionem pertineant, integrum Nobis esse volumus id quod expedire videbitur opportune decernere. Demum Venerabili Fratri Nostro Carolo Martiali S. R. E. Card. Lavigerie Archiepiscopo Algeriensi, Administratori Tunetano, mandamus ut ea omnia, quae his continentur Litteris Nostris, exequatur: idque vel per se, vel per interpositam personam in ecclesiastica dignitate constitutam.

Volumus autem omnia et singula, quae per has Litteras decrevimus, firma, stabilia, rata, uti sunt, ita in omne tempus permanere: neque iis quidquam officere ullo modo posse, ne Nostras quidem et Cancellariae Nostrae regu-

las, quibus omnibus, horum decretorum gratia, derogamus. Nulli ergo hominum liceat has Litteras Nostras infringere, vel eis ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo octogesimo quarto, quarto idus Novembris, Pontificatus Nostri anno septimo.

8. — *De ecclesiastica iurisdictione in Ticinensi Republica definienda.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad universam catholicam Ecclesiam Romanus Pontifex, quem constituit Dominus super familiam suam ex debito apostolici ministerii paternam sollicitudinem sedulo dirigens, interdum nonnulla disponit, quae commissarum sibi animarum aptiori directioni, earumque spirituali bono ac utilitati in Domino existimat salubrius profutura. Sane ardua et multis difficultatibus implexa spiritualium rerum ordinatio in Helvetico Ticini pago quam iamdiu Apostolica Sedes urgebat, non minus in religionis propectum et utilitatem animarum, quam ut per regularis ecclesiastici regiminis constitutionem haec perennis fieret et solida, id Divinae Providentiae Nostris curis concedere placuit per solemnem conventionem habitam die vigesima octava mensis Iunii proxime elapsi inter Legatum Apostolicae Sedis et Legatos supremi Consilii Foederalis Helvetici, et deinde solemniter ratam habitam et subscriptam die quarta insequentis mensis Iulii ab Apostolico eiusdem Sanctae Sedis Legato Venerabili Fratre Nostro Dominico Ferrata Archiepiscopo titulari Thessalonicensi et Nuntio Apostolico Bruxellensi, simulque a dilectis filiis Vice-Praeside Consilii Foederalis Helvetici eiusque Cancellario.

Quoniam vero propitius difficilis huius compositionis exitus magna ex parte tribuendus est amicae illi et pronae animi comparationi, qua supremum Helveticum Consilium ad rem agendam accessit, id ultro paternum Nostrum amorem studiumque erga Helveticos magis magisque succendit. Et nova praeterea iucunditate conspersit eventum religiosa pietas dilectorum pariter filiorum Metropolitanorum Mediolanensis templi canonicorum, qui spiritualementem Ticinensis populi praeferentes propriis honorificis iuribus, submoturi quamcumque a re perficienda dubitationem, non modo dum agi coepit de nova Ticini dioecesi constituenda,

nihil protulerunt de iure, quo ab aliquot saeculis pacifice fruebantur, uti comites trium Ticini Vallium, providendi quinquaginta quatuor ex illis paroeciis et conferendi alia quoque ecclesiastica beneficia; sed imo postea et verbis et scriptis omnia haec cura sua diserte abdicarunt. Omni itaque difficultate remota, cunctis quae in huiusmodi negotiis sunt animadvertenda rite perpensis, maiori Ticinensis Pagi animarum utilitati ac commodo quantum in Nobis est providere volentes, nec non omnes et singulos quibus praesentes Nostrae litterae favent a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentiis, censuris et poenis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium tantum consequendum harum serie absolventes et absolutos fore censentes, ad rem iuxta conventa perficiendam motu proprio et ex certa scientia ac de Apostolicae potestatis plenitudine, haec quae sequuntur decernimus. Ac primo quidem parochialem ecclesiam et collegialem Luganen. a Sancto Laurentio nuncupatam Apostolica auctoritate in cathedralem perpetuo erigimus, atque uti talem declaramus, ita ut ipsa ex nunc deinceps cathedralis nuncupetur, atque omnibus propterea et singulis fruatur honoribus, praerogativis, iuribus, privilegiis, gratiis, indultis, ceterisque quibus ex iure communi gaudet Basileensis Ecclesia. In praedicta igitur Sancti Laurentii ecclesia constituimus et perpetuo fundamus sedem et cathedram episcopales pro uno Antistite episcopali caractere insignito, qui, utpote Administrator Apostolicus Sanctae Sedis ei immediate subiectus, Ticinensem Pagum moderabitur universum, iis tantum demptis, si qui sint, qui peculiari gaudeant exemptione. Spirituali idcirco eius ditioni subiicimus biscentum quadraginta duas paroecias, quibus nunc constat Pagus ipse, et e quibus centum sexaginta tres proprium habent inamovibilem parochum, ceterae vero quum amovibilibus sacerdotibus sint commissae, vice-parochiarum nomine designantur, quamvis in ipsis quoque omnia parochialia munia exerceantur. Porro Luganensis Apostolicus Administrator ab Apostolica Sede erit eligendus, collato consilio cum Basileensi Episcopo, e sacerdotibus Luganensi iurisdictioni subiectis; sartis ceteroquin manentibus quae de Luganensium participatione ad electionem Episcopi Basileensis in conventionem diei vigesimae sextae mensis Martii anni Domini millesimi octingentesimi octogesimi octavi statuta fuerunt, si id eis quorum interest placuerit. Nunc tamen Administrator Apostolicus ille remaneat, qui ad huiusmodi munus ab eadem Apostolica Sede die vigesima mensis Septembris proxime praeteriti anni Domini millesimi octingentesimi octogesimi septimi fuit deputatus, venerabilis nempe Frater Noster Vincentius Molo Episco-

pus titularis Callipolitanus. Luganensem autem cathedram sic erectam et constitutam, servata plena paritate iurium, cathedrali Basileensi Ecclesiae perpetuo pariter iungimus atque unimus; eiusque Ordinarius proinde Episcopi Basileensis et Luganensis utetur titulo. Ceterum sartum tectumque manere volumus quartum articulum conventionis diei primae mensis Septembris anni Domini millesimi octingentesimi octogesimi quarti. Cum autem Ticinensis Pagus peculiaris suae administrationis sumptibus consulat ipsum propterea onere quidquam contribuendi sive in mensam Ordinarii dioecesanii, sive in sumptus generalis administrationis dioecesis volumus esse solutum. Dicta vero sic, ut praefertur, iuncta et unita Cathedralis Ecclesia Luganensis, extraneam semper se exhibebit moderamini dioecesis Basileensis, eo tantum iure excepto, de quo superius quum agitur de participatione ad electionem Basileensis Antistitis mentio fuit facta. Traductio quoque ad rem et plena praesentis conventionis applicatio non suberunt extensioni dispositionum conventionis diei vigesimae sextae mensis Martii anni Domini millesimi octingentesimi octogesimi octavi, ut supra eodem loco praevisae, nec usui facultatis inde manantis. Iamvero ad dotem praefatae Apostolicae administrationis quod attinet, eam constituent francorum millia non minus decem et septem, e quibus duodecim millia ipsi administratori tribuentur, reliqua quinque millia insumentur in erectione cathedrarum theologiae et philosophiae ad excolendos iis disciplinis clericos, non minus Romani quam Ambrosiani ritus, iuxta articulum quartum conventionis diei vigesimae tertiae mensis Septembris eiusdem anni Domini millesimi octingentesimi octogesimi quarti. Vacante autem administratoria Sede, quidquid interim proventus ad ipsam administrationem spectantis cumulabitur, id omne in duas aequales partes divisum, tribuetur novo Administratori et Vicario capitulari. Porro Luganensis Apostolicus administrator religionem catholicam apostolicam romanam sartam tectamque studiose servare atque tueri satagat iis cum iuribus et praerogativis, quibus ex divina canonicaque sanctione ipsa utitur et fruitur: diligentissime cavebit, ne quocumque modo irrepant, aut vulgentur errores adversi puritati fidei, moribus perniciosi. Ipse vero cum suo clero et populo et cum Apostolica Sancta Sede communionem habebit nullis obnoxiam impedimentis, nullisque illaqueatam difficultatibus. Liberum insuper erit eidem apostolico Administratori Vicarios, consiliarios, et adiutores administrationis suae constituere viros ecclesiasticos, quos ad sacra ministeria idoneos censuerit; sicuti etiam assumere, ac ad statum clericalem et sacros ordines, secundum ecclesiasticos canones promoveri, quos necessarios aut utiles suae dioe-

cesi iudicaverit, et e converso quos indignos putaverit a susceptione ordinum arcere. Eius erit praeterea publicas preces indicare aliaque pia opera, cum id bonum Ecclesiae, aut status populivae postulet; sacras pariter supplicationes et peregrinationes decernere, funera aliasque sacras functiones, servatis quoad omnia canonicis praescriptionibus moderari; Synodum convocare et celebrare, eiusque acta vulgare. In proprio insuper cathedrali templo Apostolicum Administratorem Luganensem cathedrale habere volumus capitulum cum suis arca, mensa, sigillo ceterisque cathedralibus et pontificalibus insigniis, praerogativis, honoribus, praeminentiis itemque cum omnibus iuribus cathedralium ecclesiarum propriis, quibus Basileensis Episcopus sua in cathedrali communi ex iure utitur et gaudet. Quoniam igitur memoratum collegiale et parochiale Sancti Laurentii templum ad cathedralitatis honorem et fastigium, ut supra evectum est, collegium quoque canonicorum ei deserviens ad capituli cathedralis fastigium eadem apostolica auctoritate perpetuo extollimus. In eo propterea, praeter theologalem praebendam, quae iam extat, ad exponendam populo catholicam doctrinam, poenitentiarum quoque addici mandamus, iuxta ecclesiastica praescripta, animabus fidelium expiandis. Supradictum vero capitulum, uti in praesentiarum, decem constabit canonicis residentialibus, e quibus quinque animarum cura sint onerati, quinque eo onere liberi, manente semper animarum cura penes capitulum; omnesque pari iure et suffragio utentur in actis capitularibus. Sicuti autem Apostolici Administratoris dotem constituunt duodecim francorum millia, uti superius est enunciatum, sic capituli praedicti dotem constituent octo francorum millia, e quibus tamen inaequaliter, iuxta consuetudinem partitis, differentiae a nongentis quinquaginta franchis ad septingentos ascendunt. Cum vero videatur dictae Ecclesiae in cathedralem, ut praefertur erectae, decus exposcere, ut maior habeatur in templo canonicorum numerus, eique rei obstet inopia cleri, quae non patitur continuam complurium sacerdotum eodem in loco commorationem; hinc Nos freti more, qui asseritur in Helvetia receptus, ad discendi capitulis presbyteros alibi commorantes, communicandique cum iis iura et privilegia residentium, eidem Apostolico Administratori potestatem facimus addendi memorato capitulo cathedrali octo ex hisce canonicis ornamentariis, quos dicunt extra residentes, cum communicatione iurium et privilegiorum. Et quoniam unumquodque capitulum suas habere solet constitutiones et ordinationes hinc eidem capitulo, in cathedrali erecto, licentiam pariter impertimur et facultatem eas sibi concinnandi, servata norma Apostolicarum Constitutionum et Concilii Tridentini; hae tamen

Apostolici Administratoris iudicio et examini erunt subiiciendae, nullamque legis vim poterunt habere, nisi prius ab eo approbatae fuerint atque sancitae. Ad distributiones chorales vero quod spectat, istae, prout statuta iura decernunt, erunt faciendae. Ceterum quoad minora canonicorum collegia — Bellinzona — Locarno — Balerna — et Agno — nihil esse innovandum declaramus. Porro idoneorum parochorum electio et canonica institutio, servatis de iure servandis, Apostolico Luganensi Administratori libera manebit. Verum cum earum dos adeo sit exigua, ut additis etiam obventionibus, vix ad mille et quingentos francos pertingere valeat, administratorem ipsum enixe adhortamur, ut nihil sibi reliquum faciat, quo vel a Ticinensi Pago, vel ab aliis ad quos spectat ulterius aliquod subsidium ipsis valeat impetrare. Ad seminarium quod refert, duo in praesens iam habentur; alterum nempe Lugani a Sancto Carolo nuncupatum, cui a Ticinensi Gubernio, uti superius dictum est, quinque francorum millia addicta sunt pro erectione cathedrarum philosophiae ac theologiae, ad excolendos alumnos, sive romani ritus, sive ambrosiani, iis in disciplinis, quae profecto si iuxta Doctoris Angelici mentem studiose tradantur, nequibunt uberem fructum non afferre. Alterum autem habetur Pollegii cuius reditus francos vix quingentos attingit; quibus accedunt alii mille biscentum franchi constituti a Ticinensi Gubernio e sex millibus fructuum debitorum pro bonis fisco addictis anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo primo, et nondum redditus; ita ut mille et septingenti franchi dumtaxat Seminarii dotem constituent: reliquos vero quatuor millia et octingentos francos fructuum alendis et excolendis sexdecim adolescentibus a prima gymnasiali ad completum theologiae curriculum volumus esse deputatos: quod sane utrique simul suffragatur seminario. Habentur demum et alii novem alumnatus pensione ditati tercentum, vel tercentum et quinquaginta francorum singuli; ac, si ageretur de excolendo aliquo nobili adolescente Asconense, e Pontificio Seminario Asconae pensio necessaria peti posset. His insuper addendi sunt duo alumnatus, Helvetici nuncupati, ab archiepiscopali mediolanensi seminario concessi, in Ticini subsidium, nec non duo in Collegio Urbano Romae concessi ab Apostolica Sede, petente defuncto Episcopo bo. me. Eugenio Lachat. Egregii insuper et numquam satis laudati huius Praesulis cura sibi et apostolicae administrationi comparata fuit domus in Via Rossa numero quatuorcentum quatuor distincta, ibique apostolicus Luganensis administrator commorabitur cum sua Curia, seu officiis ad ipsam spectantibus; quae si ampliationem exposcant, eam paratam habebunt in contiguis domibus ad eandem apo-

stolicam administrationem pertinentibus, quae huius aedem cum seminario coniungunt. Quod vero in primis urget animum Nostrum, est, ut catholicae iuventutis institutio in universis scholis sive publicis, sive privatis ad catholicae doctrinae normam accurate exigatur: Apostolicus idcirco Administrator sui pastoralis officii auctoritate religiosam iuventutis institutionem ita moderetur in omnibus instructionis locis, ut numquam in cuiuslibet disciplinae traditione quidpiam subrepat catholicae religioni morumque honestati adversum. In iuventute catholica instituenda propterea nonnisi viri catholici in professores, seu magistros nominentur; at quoniam in ludimagistro non minus necessaria est fides quam morum honestas, quicumque in alterutro claudicare comperiatur, amoveatur. Libri quoque ad tradendam instructionem religiosam idonei ab ipso Apostolico Administratore proponuntur. Quod si hisce curis non obstantibus, nondum satis provisum esse alicui scholae videatur, memoratus Apostolicus Administrator virum ecclesiasticum qui discipulis catechismum tradat, libere constituet. Ceterum ad apostolicae administrationis et piarum institutionum conservationem statutum volumus, ut non modo apostolica administratio praedicta, ecclesia cathedralis, capitulum, curia, paroeciae, seminaria, sed etiam singula eiusdem administrationis ecclesiastica et religiosa instituta, corporationes, piae sodalitates, sive iam existentes, sive futurae, servant libereque et valide propugnent tum legitimam possessionem bonorum suorum quorumcumque, tum etiam plenam potestatem plenumque ius libere acquirendi, fruendi et administrandi bona, redditus, donationes legitime oblatas et obventiones. Nullam vero eorum suppressionem, vel unionem, aut alienationem fieri posse decernimus absque Sedis Apostolicae auctoritatis interventu, salvo facultatibus a Sacro Tridentino Concilio Episcopis tributis. Quod si novae huius apostolicae administrationis bonum, aut utilitas aliquam postulaverint circumscriptionem aut detractionem, nulla etiam attributa territoriali compensatione, id collatis cum gubernio consiliis Apostolicae Sedi liberum manebit. Insuper si in ista nova apostolica administratione ignota quaevis vel inopinata difficultas exurgat quoad res, iura et personas ecclesiasticas, de qua nihil constitutum sit in praesenti conventionem cum gubernio, id iuxta canonum praxim deferendum erit ad Sedem Apostolicam, cuius erit rem declarare, emendare, vel, collatis cum eodem gubernio consiliis, componere. Denique canonicam taxam in singulis litterarum apostolicarum solemnium expeditionibus, quotiescumque novus Administrator erit praeficiendus, habita etiam indulgentius peculiarium circumstantiarum ratione, in aureis florenis de Camera biscentum constituimus, atque ita in libris Ca-

merae Apostolicae, sacrique Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Collegii ad perpetuam rei memoriam inscribi praecipimus. Ne autem quoad paroecias et vice-paroecias Pagi Ticinensis apostolicae administrationi ut praefertur subiectas, quae generalibus tantum verbis superius enunciatae fuerunt, ab arbitraria latina versione nominum aliqua induci possit ambiguitas, eas nominatim hic inferius enumeramus servata vulgari singularum enunciatione: unicuique propterea adiiciendo designationem Vicariatus ad quem singulae pertinent, ac servata distinctione paroeciarum inamovibili parochia commissarum, ac earum quae sacerdoti amovibili creditae sunt, quaeque idcirco vice-parochiae nuncupantur. Paroeciae itaque quae inamovibili gaudent rectore, hae sunt....

His igitur sic constitutis, decernimus praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque semper et perpetuo valida et efficacia existere ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, nec ullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, aut quolibet alio defectu notari, impugnari, invalidari, in ius vel controversiam vocari, aut adversus illas quodcumque iuris vel facti, aut gratiae vel iustitiae remedium impetrari, neque illas sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus etiam per Nos et Successores Nostros Romanos Pontifices, ac Sedem Apostolicam praefatam sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis etiam motu simili etiam ex certa scientia, etiam consistorialiter pro tempore factis et faciendis comprehendendi, aut comprehensas ullo modo censi, sed semper ab illis excipi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum et validissimum statum restitutas, repositas et plenarie reintegratas, ac de novo etiam sub quacumque data posteriori quandocumque eligenda concessas esse et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, atque ita ab omnibus censi, sicque et non alias per quoscumque iudices ordinarios, vel delegatos quavis auctoritate fungentes, vel dignitate fulgentes etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales etiam de Latere Legatos, Vice-Legatos dictaeque Sedis Nuncios sublata eis et cuilibet eorum quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate iudicari et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca ut haec omnia a Nobis superius statuta plenum sortiantur effectum atque rite et exacte conficiantur, memorato venerabili Fratri Nostro Vincentio Molo hodierno Apostolico Administratori per praesentes committi-

mus et mandamus ut ipse ad praemissorum omnium et singulorum exequutionem procedat, et non alias. Non obstantibus Nostris ac Cancellariae Apostolicae regulis — De iure quaesito non tollendo — ac — De unionibus ad partes committendis vocatis quorum interest — aliisque etiam in synodalibus, provincialibus, generalibus, universalibusque Conciliis editis vel edendis specialibus, vel generalibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, privilegiis quoque, indultis, ac litteris apostolicis quibusvis superioribus et personis, in genere, vel in specie, aut alias in contrarium praemissorum quomodolibet forsan concessis, approbatis, confirmatis et innovatis, quibus, omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut quaevis alia impressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nil penitus omisso et forma in illis tradita observata inserti forent, eisdem praesentibus pro plene et sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, latissime et plenissime ac specialiter et expresse ad effectum praesentium et validitatis omnium et singulorum praemissorum pro hac vice dumtaxat, motu, scientia et potestatis plenitudine paribus harum quoque serie derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod idem Vincencius Episcopus et Administrator intra duos menses ab expleta praesentium litterarum exequutione authenticum exemplar quorumvis decretorum quae ad hoc opus feliciter perficiendum lata fuerint, ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium rebus consistorialibus praepositam transmittere teneatur, ut ea in Archivio eiusdem Congregationis ad perpetuum rei memoriam custodiantur. Volumus etiam quod praesentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus adhibeatur fides in iudicio et extra illud, quae iisdem praesentibus adhiberetur, si originaliter forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae absolutionis, erectionis, declarationis, constitutionis, foundationis, adiunctionis, unionis, elationis, praecepti, facultatis, impertitionis, declarationis, statuti, constitutionis, iussi, mandati, derogationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingente-

simo octogesimo octavo, septimo idus Septembris, Pontificatus Nostri anno undecimo.

9. — *Abrogantur Praefecturae Apostolicae in Orientis regionibus, proprium non habentes territorium; et earum loco Missionum Superiores substituuntur.*

Excelsum apostolicorum virorum munus exigit, ut hi in excolendo agro Domini ambulent omnes cum consensu, paribusque animis, in pari causa ad labores incumbant. Siquidem vel inimicus homo eodem in agro serit zizania, vel improborum hominum malitia ipsos Missionarios vexat et oppugnat, vel subiti rerum casus in graves angustias ac difficultatum dumeta eosdem compellunt. Hinc patet quam utile atque adeo necessarium sit, ut iidem, praeliaturi cum vitiis et concupiscentiis hominum, cum inimicis Crucis Christi, uno veluti duce et auspice, prudenti zelo et charitate ducantur. Ita fiet ut facilius homines, pretiosi Christi sanguine redemptos, at vel in tenebris infidelitatis sedentes, vel in haeresi aut schismate tabescentes, in Sanctae Matris Ecclesiae sinum reducant, ad salutem nutriendos aeternam.

Porro Sanctissimus Dominus Noster Leo Divina Providentia PP. XIII, pro ea qua praestat maxime sollicitudine omnium Ecclesiarum praesertim Orientalium, literis motu proprio datis die 19 Martii 1896, aliquot praescriptionum hortationumque capitibus suae Constitutioni *Orientalium* veluti adiectis, iussit, quaedam per Sacrum Consilium christiano nomini propagando constitui decreto proprio, quo nonnulla ad mentem Sanctitatis Suae immutentur de iuris ordine adhuc recepto circa rationem officiorum, quae Delegatis Apostolicis intercedant cum eis qui missionibus per Orientales praesunt regiones.

Quibus iussis Sacra Congregatio libenter parens, haec declaranda ac decernenda censuit.

I. Apostolicarum Praefecturae Missionum apud Orientales Ecclesias, intra fines alterius Missionis aut dioecesis institutae, quae idcirco territorium separatum non habent, abrogantur, pleno tamen iure manentibus iam fundatis Missionibus; et in Praefectorum locum sufficientur Superiores Missionum.

II. Superior Generalis Religiosi Ordinis, cui aliqua apostolica Missio credita est, Sacrae huic Congregationi proponet aliquem ex eodem ordine alumnum, virtutibus apostolicis doctrinaque praestantem, quem idem Sacrum Consilium tuto eidem Missioni si ita in Domino iudicaverit, praeficiat superioris officio et nomine.

III. Patentes literae seu diplomata Sacrae Congregationis ad hunc ita designatum et promotum Superiorem Missionis, una cum apostolicis facultatibus, quas eadem Sacra Con-

gregatio eidem concedere censuerit, tradentur per Apostolicum Delegatum, in cuius Legatione Missio instituta est.

IV. Praeter Superiorem Missionis, nominabitur ab Ordinis religiosi summo Praeside Superior Regularis, cuius onus et munus erit servare ac provehere assidua solertique vigilantia et cura regularem disciplinam Missionariorum proprii Ordinis; item et Missionis negotia singulis pro cuiusque ingenii et corporis viribus committere, quae tamen is ne agat nisi collatis cum Superiore Missionis consiliis, ut in eam una concedant provisionem, quam magis ad catholicae rei emolumentum conferre iudicaverint.

V. Si Generali Religiosi Ordinis Superiori visum fuerit, in quibusdam temporum, locorum et personarum adiunctis, utilius cumulare munus Superioris Missionis cum munere Superioris Regularis, perficere id poterit, non tamen sine Sacrae Congregationis auctoritate et venia.

VI. Superioris Missionum erit ordinaria christianarum administratio Communitatum, quae apostolicis Missionariorum laboribus ab infidelitate, ab haeresi vel a schismate ad veram fidem aut primum venerint, aut reversae fuerint; quousque tamen ad Episcopos seu Ordinarios proprii ritus remitti queant. Ipsi etiam ius esto novas fundare Stationes Missionum, collatis tamen prius cum Apostolico Delegato consiliis.

Eiusdem Superioris munus tandem sit statuere et peragere quidquid prudenter existimet meliori Missionum regimini profuturum.

VII. Praecipuum Delegati Apostolici officium erit vigilare, ut Missionarii nunquam ab incepto feriantur, sed assidue ac probe suo fungantur munere. Scilicet ut apostolico ritu vilulas suae subditas Missioni continenter lustrent, infirmos in fide roborent, lapsos et devios in viam salutis revocent; sic demum elaborent ad dominici agri ubertatem, ut omnes Christum lucrifaciant, suis militibus olim iustitiae coronam redditurum.

Curet praeterea Delegatus ut Missionarii per quam diligenter fideliterque Sanctae Sedis mandata et institutiones servant ac expleant.

VIII. Item Apostolicus Delegatus omnem dabit operam, ut ipse et Superior Missionis plene conveniant de sententiis et rebus agendis, quae ad Missionis administrationem et progressum attinent. Et ubi contingat, eos diversa sentire in gravioribus Missionis negotiis, Delegati Apostolici praevaleat iudicium, salva tamen Superiori Missionis facultate S. Congregationem adire rogatum, ut quod ipsa Missionis bono conducibilius existimet, faciendum decernat.

Haec porro omnia et singula Sanctissimo Domino Nostro Leoni XIII relata, auctoritate sua ipse firmavit, et contrariis quibuscumque

opportune derogavit, firmis ceterum aliis iuribus et officiis, quae locorum Ordinarios inter et Missionarios intercedunt.

Datum Romae ex Aedibus eiusdem Sacrae Congregationis die 12 Sept. 1896.

10. — *Nova erigitur
Praefectura Apostolica Rhodi.*

Decretum. — Cum controversia orta esset, utrum insula Rhodi ordinariae iurisdictioni Vicarii Apostolici Asiae Minoris subiecta esset existimanda, an potius Superioris Missionis Fratrum Ordinis Minorum Constantinopoli, qui titulo Praefecti Apostolici iam ab elapso saeculo hucusque praedictam Rhodi missionem gubernavit; res iudicio definienda huius S. Congregationis delata est. Porro Eñi Patres in binis generalibus Comitibus, habitis diebus 10 Maii et 19 Iulii praesentis anni, negotio mature examinato, allatisque rationibus hinc inde diligenter perpensis, tandem statuendum censuerunt; ut insula Rhodi una cum insulis Lini, Nissyros, Scarpanto, Castellarizo, Còsides, Stanchiò, Chachi, Leros, Calymnos, Pserimos, Tilos et Cassos, quavis auctoritate praedicti Vicarii Apostolici Asiae Minoris in ipsis amota: Praefecturam Apostolicam constituent, a praelaudato Ordine Fratrum Minorum deservendam, cum proprio independente Praefecto Apostolico Rhodi residente, et de more ab hac Sacra Congregatione nominando.

Quam Eñorum Patrum sententiam in audientia diei 10 huius mensis, SSmo Domino Nostro Leoni Divina Providentia Papae XIII ab infrascripto Archiepiscopo Larissensi, huius Sacrae Congregationis a Secretis, relata, eadem Sanctitas Sua ratam habuit et approbavit, praesensque ad id decretum fieri iussit.

Datum Romae ex Aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die 14 Augusti anno 1897.

11. — *De Patriarchatu
Alexandrino Coptorum.*

Christi Domini, Redemptoris humani generis, auctoris conservatorisque Ecclesiae, assidue Nos et caritatem divinam intueri et salutare provehere opus pro muneris Nostri sanctitate contendimus. Gratiamque ei debemus plurimam atque ex animo profitemur, quod Nobis in eas incumbentibus curas quae ad nomen catholicum sive inferendum reducendumve in populos sive stabiliendum in illis augendumque attinerent, suis ipse auspiciis praesentique ope tam benignus adfuerit. Cui etiam acceptum singulari modo referimus, quasdam biennio proximo oblatas esse temporum maturitates, quibus instituta catholici nominis incrementa licuerit Nobis studio impensiore atque opera persequi.

Providentiae autem rationes quas in eam rem adhibere visum est, datis praesertim qua universe qua singillatim epistolis apostolicis, haud vacuae sane fructu, divina fovente gratia, cesserunt: atque adeo Nos eundem insistentes cursum, laetiolem quotidie votorum eventum fidenti cogitatione prospicimus. Nunc inter ceteras nationem atque ecclesiam Coptorum complectimur peramanter, destinatumque habemus peculiaria quaedam in eius bonum et ornamentum ex apostolica potestate decernere.

Copticam gentem paucis ante mensibus allocuti sumus epistolâ propria, et vetera ecclesiae Alexandrinae monumenta commemorando excitavimus; idque duplici consilio, ut nimirum ex benevolentia atque hortatione Nostra quum catholici confirmarentur in coniunctione et fide erga Apostolicam Sedem, tum vero dissidentes ad eandem coniunctionem invitarentur quaerendam et renovandam. Utrâque ex parte fuit Nobis quod caperemus conceptae spei solatium. Catholici in primis, ut aequum erat, maximum Nobis obsequium ac pietatem in morem filiorum testati sunt, iidem praeterea grati quod Episcopum e gente sua, Vicarii apostolici munere, secundum vota dedissemus, Venerabilem Fratrem Cyrillum, titulo Caesareae Pameadensis. Quin etiam suae voluntatis apertius declarandae causâ, id propositum susceperunt ut publicam ad Nos mitterent legationem: quo nihil certe poterat neque ipsis honestius esse neque Nobis iucundius. Septembri igitur mense coram fuit legatio Coptorum, ex variis nationis ordinibus, ipso Venerabili Fratre praeunte, delecta. Ab ea perlibentes cognovimus praeclare affirmatum quo studio, qua reverentia, qua obtemperazione erga hanc beatissimi Petri Cathedram, nomine etiam suorum civium, affecti essent: permovitque intimos paternae caritatis sensus, qua ipsi fiducia suis item rebus ac dissidentium fratrum exposcerent a Nobis et expectarent ampliora praesidia. Atque illud praecipuum fore significaverunt, magnisque et humillimis precibus flagitarunt, si decreto auctoritatis nostrae hierarchia catholica et Patriarchalis dignitas apud Aegyptios instaurata resurgeret. Aequam afferri et non inopportunam postulationem plus una persuasit causa. Constat enim rei catholicae progressus non exiguos quotidie per Aegyptum haberi; clericos et sacerdotes nativos, quod plurimum interest, numero augeri; scholas iuventutis similiaque rectae institutionis subsidia multiplicari; vigere acris in animis religionis amorem et cultum, atque fructus consentaneos largius provenire. In quo alacrem cleri operam valde quidem iuvant et sustinent nonnullae religiosorum familiae: ac sua debetur laus Franciscalibus, qui iam diu per ea loca elaborant, suaque debetur alumni Societatis Iesu et Missionalibus Lugdunensibus, quos Nosmetipsi auxilio submittendos

curavimus. Iamvero si hierarchia in eis vel partim renovetur certique praeficiantur pastores, ex maiore ipsa atque expeditiore vigilandi providendique facultate, multiplex profecto utilitas in clerum ac populum dimanabit. Patriarchalis porro dignitas optime valitura est, tum Amplitudine Sua ad decus ecclesiae Coptae catholicae in opinione relevandum, tum ingenita vi ad vincula fidei et fraternitatis in omni ratione obstringenda. Nos autem re tota meditate perpensa eademque deliberata cum Consilio seu *Commissione* Cardinalium S. R. E., quam ad reconciliationem dissidentium cum Ecclesia fovendam iussimus Nobis adesse, ei ipsi Coptorum postulationi obsecundare censuimus.

Itaque ad maiorem divini nominis gloriam, ad fidei sanctae et communionis catholicae incrementum, Nos ex certa scientia motuque proprio ac de plenitudine apostolicae potestatis, Patriarchatum Alexandrinum catholicum restituumus et pro Coptis constituimus; eique ac singulis qui ipsum obtenturi sint, honores omnes, privilegia, praerogativas, nomina, omnemque potestatem tribuimus, eadem ratione qua generatim ea nunc a Patriarchis orientalibus rite exercetur: qua super re peculiaria praescripta ab apostolica auctoritate tempore et loco impertientur. Sedi autem patriarchali Sedes episcopales duas in praesens, decernimus suffraganeas; alteram in urbe Hermopoli maiore, vulgo *Minieh*, alteram Thebis seu Diospoli magna, ad urbem *Lukso*: ita ut Patriarchatus tribus interea dioecesium constet, videlicet patriarchali Alexandrina, Hermopolitana, Thebana: integro tamen Nobis et Successoribus Nostris pleno ac privativo iure sedes alias vel archiepiscopales vel episcopales excitandi easque pro necessitate vel utilitate Ecclesiae immutandi.

Alexandrinum Coptorum Patriarchatum ita constitutum eatenus patere qua patet proregnum seu *Kedivat* Aegypti proprie dictae provinciae *praedicationis Sancti Marci*, statuimus atque sancimus. Limites autem singulorum dioecesium quas supra diximus, hoc modo definire placet. Patriarchalis Alexandrina Aegyptum inferiorem et urbem Cairum complectitur. Ad aquilonem habet mare internum seu Mediterraneum; ad orientem, canalem Suesii; ad austrum, latitudinis borealis gradum trigessimum; ad occasum, Tripolitanam Othomani imperii provinciam. Dioecesis Hermopolitana in Aegyptum mediam profertur. Ad septentrionem finitima est dioecesi patriarchali; ad orientem attingit sinum Heroopoliticum; ad meridiem, continetur circulo fere medio inter gradus vigesimum septimum et vigesimum octavum latitudinis borealis, ubi scilicet locus iacet *Sacci-t-moussé* ad Nilum flumen, qui pariter locus in ditione esto eiusdem dioecesis; ad occidentem habet desertum Libycum. Dioecesis

Thebana, in Aegyptum superiorem porrecta, circumscribitur ad aquilonem Hermopolitana; ad orientem, sinu Arabico; ad austrum, vigesimo secundo gradu latitudinis borealis; ad occasum, deserto Libyco.

Designationis primae tum Patriarchae tum suffraganeorum Episcoporum Apostolicae huic Sedi ius reservamus. Interim, quoadusque ea designatio fiat, mandamus ut catholicorum coptici ritus, quotquot tota Aegypto versantur, penes eundem Venerabilem Fratrem Cyrillum, nomine et auctoritate apostolica, administratio permaneat.

Ita posse Nos de Patriarchatu Alexandrino pro Coptis restituendo providere vehementer laetamur in Domino, eoque magis quia eius recordatio ecclesiae tam grata accidit quam quae gratissima. Nam propterea quod eam Marcus, beatissimi Petri discipulus et interpres, auspiciato constituit sancteque gubernavit, arctior quaedam et praeclior necessitudo exorta est, quam alias commemoravimus, ipsam inter et Romanam Ecclesiam; cuius potissimum coniunctionis beneficio extitit illa pernobilis, floruitque diu et splendore virtutum et doctrinae excellentia. Quare Nobis est optatissimum ut dissentientes Copti hierarchiam catholicam ex veritate coram Deo considerent; eam nimirum, quae ob communionem cum Cathedra Principis Apostolorum et Successoribus eius, sola potest ecclesiam a Marco conditam legitime referre, solaque heres est memoriae omnis quaecumque Patriarchatui Alexandrino a priscis illis maioribus est fideliter tradita. Ex eo fiat, id quod rectus ipsorum animus et divinae gratiae benignitas sperare admodum iubent, ut dimissis tandem compositisque dissidiis quae consecutae intulere aetates, ad unitatem redire velint Romanae Ecclesiae, quae permagno eos desiderio caritatis expectat.

Has litteras Nostras et quaecumque in ipsis habentur nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis vitio sive intentionis Nostrae aliove quovis defectu notari vel impugnari posse, et semper validas ac firmas fore, suosque effectus in omnibus obtinere atque ab omnibus cuiusvis praeeminentiae inviolabiliter observari debere decernimus. Non obstantibus Apostolicis atque in synodalibus, provincialibus, universalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus sanctionibus, ceterisque contrariis quibuscumque, peculiari etiam mentione dignis: quibus omnibus, quatenus opus sit, amplissime derogamus: irritumque et inane decernimus si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur

fides quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo quinto, sexto kalendas Decembres, Pontificatus Nostri anno decimo octavo.

12. — *De separatione catholicorum Syro-malabarentium a Latinis, et de erectione duorum Vicariatuum Apostolicorum.*

LEO PP. XIII

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

Quod iampridem Praedecessoribus Nostri in votis fuit, ut ecclesiastica hierarchia in Indiis Orientalibus constitueretur, id ex apostolico munere, quo licet immeriti fungimur, efficere aggressi sumus. Quod cum praestiterimus apostolicis litteris, quarum initium *Humanae Salutis auctor* kalendis Septembribus anno superiore datis, pro sollicitudine Ecclesiarum omnium Nobis divinitus commissarum, peculiarem curam catholicorum ritus Syro-Malabarici habere voluimus, eaque in re eorumdem Praedecessorum Nostrorum vestigiis inhaesimus, qui nihil intentatum reliquerunt, ut praedicti ritus fideles in iisdem regionibus commorantes ad catholicam veritatem et unitatem reducerentur, neque ullis postea conatibus haereticae vel schismatice pravitate ab ea se paterentur avelli. Quocirca ad eorumdem fidem, obedientiam et devotionem erga Apostolicam Sedem eo potiori modo remunerandam, quo in praesens rerum circumstantiae fieri posse suadebant, atque ut penes ipsos vera Christi Ecclesia maiora in dies incrementa suscipiat, auditis et assentientibus Archiepiscopis et Episcopis Indiae Centralis et Meridionalis in civitatem Bangalorensem synodaliter convenientibus, praeside Ven. Fratre Apostolico Indiarum Orientalium Delegato, deque consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Congregationi Fidei Propagandae pro ritus Orientalis negotiis praepositorum, haec quae infrascripta sunt, constituenda censuimus. Itaque motu proprio, atque ex certa scientia ac matura deliberatione Nostris, praesentium vi mandamus, ut peracta rituali separatione catholicorum Syro-Malabarentium a latinis, duo pro illis constituentur Vicariatus Apostolici committendi Episcopis latinis, qui sibi assumant Vicarium Generalem Syro-Malabarensem privilegio condecorandum exercendi proprio ritu Pontificalia, et Confirmationis Sacramentum, Chrismate tamen ab Episcopo consecrato, conferendi: nec non alios quatuor viros ecclesiasticos eiusdem gentis et ritus eligant, quorum consilio in omnibus ecclesiasticis negotiis utantur. Insuper praecipimus ut praedictorum Vicariatuum Apostolicorum territorialis divisio fiat per naturales li-

mites fluminis Alavay, quod ab urbe Maleatar Malabaricam regionem intersecat usque ad mare prope urbem Cochín, ita ut primus Vicariatus sit septentrionalis cum ordinaria residentia apostolici Vicarii in urbe Trichoor, unde appellationem sumet, alter sit meridionalis cum ordinaria residentia prope Vicarii apostolici in urbe Cottayam, a qua nomen accipiet. Decernentes praesentes Litteras firmas, validas et efficaces existere ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri atque obtinere, illisque ad quos spectat et in futurum spectabit in omnibus et per omnia plenissime suffragari; sicque in praemissis per quoscumque Iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, Sedis Apostolicae Nuncios, S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, et alios quoslibet quacumque praeeminentia et potestate fungentes et functuros, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari ac definiri dehere, atque irritum et inane, si secus super his

a quoquam quavis auctoritate scienter vel igno-
ranter contigerit attentari. Non obstantibus Con-
stitutionibus et Ordinationibus apostolicis, nec
non Benedicti XIV Praedecessoris Nostri rec.
mem. super divisione materiarum, aliisque spe-
ciali licet atque individua mentione ac dero-
gatione dignis in contrarium facientibus qui-
buscumque. Porro praecipimus ut praesentium
litterarum transumptis seu exemplis, etiam im-
pressis, manu alicuius Notarii publici subscri-
ptis, et sigillo personae in ecclesiastica digni-
tate constitutae munitis, eadem prorsus fides
adhibeatur quae adhiberetur ipsis praesentibus
si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo
Piscatoris die 20 Maii 1887, Pontificatus Nostri
anno decimo.

13. — *Ecclesiastica iurisdictio
abolita in Hispaniis Ordinum militarium.*

Confer verbum *Ordines Militares.*

HOMICIDIUM

1. — *Homicidii privata auctoritate illicitas in defectu etiam publicae iustitiae.*

I cattolici di questa diocesi sono inesorabili nella vendetta, e ciò perchè non vi è alcuno in quelle parti che amministri loro giustizia. Si domanda dunque:

1. Se, escluso ogni altro mezzo di aver ragione dei loro torti, possano i cristiani considerarsi riguardo a questo punto come se fossero nello stato naturale.

2. Se siano capaci dei Sacramenti fintanto che persistono in questo lor desiderio di vendetta. La ragione che adducono per provare la necessità in cui sono di vendicarsi è che l'uccisore e i suoi fautori diverrebbero più fieri e intollerabili contro i parenti dell'ucciso, e commetterebbero nuovi omicidi, se questi non resistessero e non opponessero forza alla forza.

R. Negative ad utramque partem. — S. C. de P. F. 21 Maii 1759.

Mos est apud Gallas independentes, ut si quis occidatur aut gravi vulnere laedatur, ab eo ipso temporis momento omnes et singuli eius propinqui et contribules teneantur mortale odium iurare adversus omnes et singulos interfectoris propinquos et contribules, eosque ad internecionem persequi, nemoque se possit hac obligatione eximere quin iura socialia in propria tribu amittat, ab eaque tamquam hostis expellatur. Hoc autem ulciscendi sanguinis ius et officium tamdiu durat, donec certa pecuniae summa, arbitrorum iudicio definienda, luatur homicidium, et sic tribus ad quam pertinebat interfectus satisfactionem recipiat. Quae satis-

factio frustra speraretur, sublata eiusmodi obligatione suscipiendi praedictam inimicitiam sive vindictam, quoniam apud Gallas independentes omnino desiderantur publici magistratus qui criminibus puniendis iuribusque tutandis invigilent. Quocirca postulat:

1. An inimicitiae praedicto modo exercitae haberi possint veluti iustum bellum unius tribus adversus alteram.

2. An possit admitti ad Sacramenta qui ex una parte protestatur se nullum prorsus odium vel simultatem animo fovere adversus homines inimicae tribus, quin imo paratum se esse cupidumque exhibendi eis consueta amicitiae signa statim ac iuri suo fuerit satisfactum: ex altera vero parte promittit se nunquam quaesiturum occasionem rixandi cum hostibus, sed eorum occursum declinaturum, ne in discrimen coniciatur, aut acceptandae pugnae, aut, si recuset, incurrendi in suorum offensionem.

R. Ex tribus quae ad iustitiam belli requiruntur conditionibus, legitima nimirum auctoritate, iusta causa, et convenienti modo, manifestum est tertiam omnino desiderari in facti specie quam dubium primum attingit. Modus enim conveniens id maxime postulat ut bellum non ulciscendi crudelitate neque nocendi cupiditate geratur, sed recta intentione obtinendi debitam satisfactionem, utque innocentibus quantum fieri potest nequaquam noceatur. At Gallae simul ac aliquis ex eorum familia vel tribu fuerit interfectus, mortale iurant odium adversus omnes et singulos interfectoris agnatos, eosdemque sine delectu, si obvios habeant, aggrediuntur, feriunt, trucidant, id unum spectantes ut

barbaro ritu sanguinem sanguine expient, donec consueta inter eos satisfactio praestetur. Neque vindictam sumunt publicae auctoritatis ductu, cuius tantum est denunciare ac dirigere bellum, sed privati in privatos ferarum more insurgunt; neque in antecessum examinant utrum casu vel licitae defensionis necessitate, nec culpabiliter admissum fuerit homicidium; neque priusquam ruant ad arma, vias omnes sive per se sive per communes amicos pertenant, quibus debitam sibi satisfactionem pacifice valeant obtinere, sed ut refert in alia epistola idem Vicarius Apostolicus, ab eo ipso temporis momento quo homicidium aliquod aut lethalis vulneratio accidit, cuncti interfectoris interfectique agnati ita statim se separant, ut non modo quodcumque locutionis vitaeque commercium secum invicem abrumpere, verum etiam si fiant obvii, ad internecionem usque conflare teneantur. Quae omnia quantum a convenienti belli gerendi modo, imo ab ipsa veri belli notione abhorreant nemo profecto non intelligit. Curet igitur Vicarius Apostolicus, curent missionarii omnes in regionibus illis commorantes, ut tam barbaram et perniciosam consuetudinem ex qua incredibiles hominum strages ac bonorum devastaciones oriuntur, de medio radicitus tollant.

Sed interea admittere poterit ad Sacramentorum participationem qui ita animo sit comparatus, ut in dubio 2. exponitur? Responsio pendet a notissimis theologiae moralis principiis circa dilectionem inimicorum, restitutionem ex causa homicidii, et dispositiones ad suscipiendum Poenitentiae Sacramentum necessarias. Quibus principiis minime refragatur regula illa quam Vicarius Apostolicus tradidisse se narrat missionariis sibi subditis, ut nimirum Sacramenta ei non denegentur qui protestatur se nullum odium personale in animo habere, et nihil aliud velle per externam inimicitiam nisi quod de iure sibi competit iuxta patrias leges, simulque promittit se omni pacto effecturum ut a caede cuiusque ex inimicis absteineat. Hanc igitur regulam sequi poterunt missionarii quoad eos qui pertinent ad familiam vel tribum interfecti. At si agatur de iis qui sunt e familia vel tribu iniusti interfectoris, requiritur praeterea ut, quantum in ipsis est, prompti ac parati sint debitam satisfactionem praestare, atque subire potius suae ipsius tribus offensio-nem, quam aggredi et laedere quempiam ex adversa tribu, si forte obvium habeant, excepto iure propriae defensionis cum moderamine inculpatae tutelae. — S. C. S. O. 20 Iun. 1866.

2. — *Poenae capitis in nondum perfecte constituta civitate.*

Ex usu huius regni, quicumque dux vel minimus, etiamsi super decem viros tantum praepositus, plenariam potestatem iudiciariam et coercitivam in suos subditos habet, ita ut etiam capitalem sententiam pro suo lubitu in eos ferre possit. Item herus super servos suos. Nec admitterentur ad suos subditos delinquentes ad aliud tribunal deferendum. Forma autem iudicii usitata valde summaria est. Quaeritur:

1. An dux vel herus christianus, tuta conscientia, servato iure naturali et divino, hanc potestatem in suos subditos vel servos exercere possit, et etiam capitalem poenam in eos decernere ob enorme crimen, v. gr. si quis subditus eum vel alium vult perdere, vel persequentibus ad necem tradere causa religionis vel alia?

2. Quatenus affirmative, ipso de suo iure interrogante, missionarius potest eum monere de suo iure sive in genere sive in casu particulari?

R. Ad primum et secundum tolerari posse donec accurata iudiciorum forma inducatur, salva iustitia, et dummodo in gravioribus causis, praesertim capitalibus, procedatur quo mitius poterit, et de consilio proborum virorum. — S. C. S. O. 27 Ian. 1892.

3. — *Tyranni defensio.*

Rex infidelis christianis sibi subiectis insidiatur, vel vult eos hic et nunc perdere, et christianum nomen in suo regno delere. Quum ea meditatur et parat, alii nefarii homines ipsum e suo regno, coniurando et eum debellando, eiicere conantur. Quaeritur:

1. Utrum christiani positive defendere teneantur eum, nempe tyrannum, qui eos vult hic et nunc trucidare: vel potius possint negative se habere, eum neque debellando neque adiuvando.

2. Quatenus affirmative ad primam partem: postquam e suo regno eiectus fuerit, an christiani eum ad suum regnum revocare, si possint, teneantur; vel potius illius successorem admittere et defendere possint etiam, dato casu, contra priorem, praesertim si religionem toleret vel foveat.

R. Ad 1. Prout exponitur, negative ad primam partem; affirmative ad secundam partem.

Ad 2. Provisum in 1. — S. C. S. O. 27 Ianuarii 1892.

HONESTAS PUBLICA

1. — *Publica honestas quoad infideles.*

Matrimonium ratum non consummatum paganorum producitne honestatem publicam, vel censeturne impedimentum dirimens post eorum conversionem? Verbi gr., Titius paganus duxit Maeviam paganam sed non consummavit; post mortem Maeviae Titius fit christianus: potestne ducere Bertham sororem vel consobrinam Meviae e pagana factam christianam? Idemque estne de sponsalibus paganorum ac de matrimonio rato?

R. Impedimentum non subsistere. — S. C. S. O. 19 Apr. 1837.

2. — *Publica honestas ex privatis sponsalibus.*

Utrum impedimentum publicae honestatis oriatur ex clandestina promissione futuri matrimonii.

R. Affirmative. — S. C. S. O. 11 Aug. 1852.

3. — *Honestas publica ex matrimonio civili.*

An actus qui vulgo audit matrimonium civile pariat impedimentum iustitiae publicae honestatis?

R. Negative: et consulendum SSmo, ut id declarare ac statuere dignetur. — S. C. C. 13 Mart. 1879. In audientia d. 17 eiusdem mensis Sanctitas Sua resolutionem approbare ac confirmare dignata est, ac iussit fieri decretum: SS. D. N. Leo XIII declarat ac statuit, praememoratum actum, qui vulgo dicitur *Matrimonium Civile* in locis, ubi promulgatum est Decr. Conc. Trid., sess. 24, c. 1, de R. M., sive fideles actum ipsum explentes intendunt, uti par est (matrimonio ecclesiastico iam rite celebrato, vel cum animo illud quantocius celebrandi), meram caeremoniam civilem peragere, sive intendunt sponsalia de futuro inire, sive tandem ex ignorantia, aut in spretum ecclesiasticarum legum intendunt matrimonium de praesenti contrahere, impedimentum iustitiae publicae honestatis non producere.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

PUBLICAE HONESTATIS IMPEDIMENTUM
IN PRIMO GRADU LINEAE RECTAE EX MATRIMONIO.

1. Agitur de dispensatione concedenda ab impedimento honestatis publicae *in linea recta et in primo gradu*. Agitur vero de impedimento, proveniente ex legitimo matrimonio rato non consummato ex ipsa *viduae* affirmatione. Agitur item speciatim de matrimonio ineundo inter *privignum* et *novercam*.

2. Nullum dubium est, quod Summus Pontifex *possit* hanc dispensationem *concedere*, absolute loquendo. Si enim Summus Pontifex *potest*, absolute loquendo, dispensare ab impedimento affinitatis *in linea recta et in primo gradu* ex matrimonio, ut habet saltem probabilis et certe communior saltem in praesenti sententia, multo magis dispensare potest in simplici honestatis publicae impedimento eiusdem lineae et gradus ex matrimonio. Etenim honestas publica minus impedimentum est quam affinitas; nam est quaedam *quasi affinitas*, et *affinitatis initium*, sed ad formalem et perfectam affinitatem non pertingit.

3. Cum autem dispensatio dari non possit in impedimentis matrimonii *sine legitima et canonica causa*, dubium practice etiam esse saepe non potest, quod huiusmodi causa reapse existat, eaque valde gravis, immo gravissima, cum e. g. mortuo patre oratoris, et marito simul oratricis, orator et oratrix carnaliter se cognoverint et vitam maritalem ducant, et plures etiam iam habeant filios, quos legitimare desiderant. Unde est quod pro ipsis semper sit periculum in peccatum reincidendi, et nova scandala creandi.

4. Quaestio igitur in praesenti publicae honestatis impedimento eadem est ac in impedimento simili affinitatis, videlicet non *utrum* Summus Pontifex *possit dispensare*, sed *utrum expediat dispensare*. Enimvero quamvis Summus Pontifex in eo impedimento affinitatis dispensare possit; constat tamen, quod de facto nunquam dispensavit ob summam rei indecentiam, quamvis altissimi Principes et propter urgentissimas rationes dispensationem petierint. Conferatur Lugo, Resp. Mor., lib. 1, d. 40. Expendendum igitur est, utrum in praedicto honestatis publicae impedimento similis sit indecentia.

5. Sanchez, de Matr., lib. 8, d. 24, n. 12, docet in impedimentis consanguinitatis, stante inaequalitate graduum, explicandum aliquando esse utrum femina sit stipiti proximior, « quia tunc *multo absurdius* est id matrimonium ». Et ratio patet, « quia cum consobrinus debeat iure naturae esse subiectus materterae eique ac superiori reverentiam praestare teneatur, perverteretur hic ordo, matrimonio inter eos inito, effecta ipsa tanquam uxor subdita suo consobrinum ».

6. Idem Sanchez, l. c., n. 14, docet item in consanguinitate, affinitate et publica honestate exprimendum esse an distantia graduum sit in linea recta. Ratio est, « quia parentibus alterius coniugis vel sponsi, de praesenti vel de futuro fere eadem reverentia debetur ac pro-

priis. Atque proinde *multo indecentius est ac absurdius* huiusmodi matrimonium, quam ubi distantia graduum est in linea transversa ».

7. Loquens vero Sanchez, loc. cit., n. 16, de impedimento publicae honestatis, asserit exprimendum omnino esse utrum ea quoad primum gradum oriatur ex matrimonio ratio an ex sponsalibus. Ratio est, quia « *multo urgentius* impedimentum ex matrimonio ratio quam ex sponsalibus oritur, adeo ut illud multi *affinitatem* vocent. Adde *multo indecentius* esse matrimonium *cum sorore* sponsae de praesenti quam sponsae de futuro, cuius maximum signum est, quod Tridentinum, s. 24, c. 3, de Matr., restrinxerit impedimentum publicae honestatis ex sponsalibus ortum, ut non excedat *primum gradum*, cum tamen publica honestas ex matrimonio ratio extendatur usque *ad quartum* ». Hinc secundum Sanchesium *indecentissimum* dicendum est matrimonium *cum filio* sponsi de praesenti, quem casum laudatus Theologus ne attingit quidem, et exempla non ponit nisi tantum *in linea transversa*, quod communiter et alii faciunt theologi.

8. Rarius utique attingunt etiam Theologi casum impedimenti honestatis publicae *in primo gradu lineae rectae*, sed considerant casum impedimenti provenientis *ex sponsalibus*, non *ex matrimonio*, quem ultimum casum praetermittunt, ut videre est, e. g., apud Acta S. Sedis, vol. 2, pag. 382, D'Annibale, Summ., edit. 3^a, p. 3, n. 492, De iustis, lib. 2, cap. 8, n. 55, qui ex communi doctorum sententia n. 7 asserit, quod inter hoc impedimentum proveniens *ex matrimonio* et hoc idem impedimentum proveniens *ex sponsalibus* est maxima differentia.

9. Idem videre est apud Pyrrhum Corradum, lib. 8, c. 7, qui ait, n. 23, provenientiam huius impedimenti esse exprimendam. « Posset enim impedimentum hoc provenire ex matrimonio rato non consummato, ex quo fortius oritur vinculum, et non ita passim dispensatur ». Neque vero exemplum ponit matrimonii dispensandi ob impedimentum publicae honestatis in primo gradu lineae rectae, *ex matrimonio*, sed exempla tantum ponit *in linea transversa*, n. 21, 22.

10. Giovine § 287 ex professo disserit de hoc impedimento in primo gradu ex matrimonio et asserit n. 1 rarissime et ob gravissimam causam dispensationem concedi. Exempla autem in cit. par. non ponit nisi impedimenti in linea transversa, observans etiam n. 2 difficilius concedi dispensationem *mulieri*, quae fratri viri defuncti nubere velit, quam *viro* qui cum sorore praedefunctae uxoris contrahere cupiat.

11. Ex hoc Theologorum facto videtur erui posse, quod Doctores hanc dispensationem impedimenti publicae honestatis in linea recta et

in primo gradu ex matrimonio alienam omnino a praxi existimaverint, et huiusmodi impedimentum fere in eadem causa habuerint ac impedimentum affinitatis ex matrimonio, in eadem linea eodemque gradu, in quo dispensatio a S. Sede fuit semper denegata.

12. Eadem quidem videtur in utroque casu indecentia. Eam sic exponit Riganti quoad affinitatem, in Regul. 49. Postquam n. 27 affirmavit dispensationem denegatam a S. Sede in affinitate in linea recta et in primo gradu ex matrimonio, n. 28 seqq. pergit et ait: « Ceterum consuevit aliquando Apostolica Sedes dispensare in primo affinitatis gradu in linea recta ex actu fornicario proveniente... Affinitas enim, quae oritur ex actu fornicario, *longe diversa* est ab ea, quae ex legitimo et publico matrimonio resultat, hoc enim posteriori casu privignus, privigna, gener et nurus donec matrimonium perduravit vitricum, novercam, socerum, socrum *loco parentum habuerunt et recognoverunt*, ex quo oritur in substantia *publica indecentia, et publicum scandalum*, cuius ratione non expedit, ut Summus Pontifex inter dictas personas dispenset. At vero publica haec indecentia, publicum scandalum non adest ubi Papa veniam facit, ut quis possit in uxorem ducere Bertam e. g. cuius matrem iam defunctam fornicarie cognovit, quia Berta fornicarium illum nunquam loco patris habuit nec in patrem recognovit. Similiter licet impertiri solet Apostolica Sedes facultatem dispensandi super affinitate cuiuscumque gradus orta ex occulta fornicatione... in hoc tamen nulla occurrit exorbitantia. Cum enim agatur de fornicatione occulta, et de dispensatione *in foro conscientiae* tantum, cessat *causa publicae indecentiae*, cessat *scandalum fidelium*, quae sunt *causae*, ob quas Pontifices nunquam dispensare voluerunt ».

13. Porro in publica honestate in linea recta et in primo gradu, *eadem* omnino apparet *publica indecentia* et *scandalum fidelium* ex inito publico matrimonio, licet rato tantum et non consummato; cum privignus, e. g. in hoc etiam casu, novercam *loco matris habeat et recognoscat*. Id enim non ex matrimonii consummatione exoritur, sed ex matrimonii legitimi celebratione; unde omnino eadem apparet publica indecentia, et publicum scandalum. Quare ut in affinitate ita in publica honestate propter rationem etiam gravem, etiam gravissimam, *privatam*, non expedit dispensare.

14. Ac ut magis praedicta publica indecentia et publicum scandalum appareat, semel per dispensationem via aperta, nonne tunc poterit mulier, vivente adhuc marito, dispensationem petere a matrimonio rato, et deinde, antiquo marito vivente et vidente aliam petere dispensationem et matrimonium contrahere cum privigno ex eisdem causis supra n. 3 expositis,

nempe incestus et filiorum? Nonne certe summa haec esset indecentia, nonne etiam hoc fidelium scandalum esset?

15. Indecentia haec quae apparet ex publica honestate, *maior* profecto est quam ea quae habetur ex legali adoptione. Porro legali adoptione tanta semper et ab omnibus reputata est publica indecentia, ut uxor adoptantis matrimonium contrahat cum filio a marito suo adoptato, ut tum antiquo tum recentiori Iure civili apud omnes nationes huiusmodi matrimonium interdicatur. Atque haec indecentia tanta est, ut, soluta etiam adoptione, irritum sit matrimonium, scilicet quia semper indecens et turpe reputatur, ut filius adoptivus, si emancipetur, eam quae patris adoptivi uxor fuit, et quam ipse *in novercae locum* habuit, *uxorem* nunc habeat. Conferatur Bened. XIV, De Synodo, l. 9, c. 9, n. 4.

16. Postremo semel data dispensatione in publica honestate ex matrimonio rato in primo gradu lineae rectae, quomodo tunc poterit amplius rationabiliter denegari dispensatio in affinitate ex matrimonio consummato eiusdem lineae et gradus? Ratio enim denegatae hactenus dispensationis in hac ultima repeti non potest *ex naturali affinitate* quae ex ipsa copula provenit; ut enim copula *naturaliter* eadem omnino est in matrimonio et extra matrimonium; ita consequenter naturalis affinitas ex ea proveniens eadem etiam est in uno et altero casu. Discrimen ergo et *longe* illud diversum *discrimen*, unde est quod Ecclesia de facto nunquam dispenset in praedicta affinitate nonnisi *ex matrimonio celebrato* est; unde statim tota illa dicta indecentia apparet.

17. Hinc mirum non est si nullum exemplum reperiatur datae dispensationis a praedicto publicae honestatis impedimento apud doctores et praesertim apud Benedictum XIV diligentissimum harum rerum inquisitorem. Neque vero illud exemplum reperitur in Thesaurio Resolutionum S. Concilii Congregationis, in quo plures quidem casus reperiuntur impedimenti in linea transversa, in quibus etiam S. Congregatio dispensationem saepissime denegavit.

18. Atque haec valent si res in se ipsa consideretur. Si vero consideretur Casus uti proponitur aliud est praeterea considerandum. Di-

spensatio ab Apostolica Dataria datur in foro externo, adeoque in foro etiam externo constare debet matrimonium fuisse tantum ratum et non consummatum. Porro quod matrimonium non fuerit consummatum in casu constat tantum affirmatione ipsius oratricis, quod non videtur esse sufficiens iuxta Decretalem Coelestini III in cap. *Super eo* tit. De eo qui cognovit etc. et communem doctorum sententiam. Inito enim publico matrimonio et verificata cohabitatione iuris praesumptio est illud fuisse consummatum. Conferatur Bened. XIV, Quaest. Canon., Q. 141, Giovine, § 287, n. 1.

19. Praesens causa similis in hac re est Leodiensi, pro qua potior adhuc aderat ratio. Agebatur in una Leodiensi de viro, qui iuramento affirmaverat, matrimonium non fuisse consummatum, eique deferri posse Ordinarius pronunciaverat, dum eius mulier, quae tabido morbo erat affecta, paucis a matrimonii celebratione elapsis mensibus interierat. Aderant quoque graves causae, nimirum legitimatio prolis, mulieris difamatio, periculum scandali, aliaeque huiusmodi; attamen cum medici declarare haud existimaverint, morbum impedimento fuisse consummationi matrimonii, Sacra Conc. Congr. dispensationem denegavit die 22 Maii 1762. Quamplures aliae afferri possent similes causae in quibus S. C. C. constanter dispensationem denegavit.

20. Ac nonne etiam huic causae et alteri etiam dioecesi convenire potest quod Aniciensis Episcopus in Aniciensi causa et pro Aniciensi dioecesi affirmabat? Agebatur de impedimento publicae honestatis non in linea recta sed *in linea transversa* et Episcopus ille licet dispensationi assentiri videretur, nihilominus suam Epistolam in haec verba concludebat: « Ceterum propter rei gravitatem, talis dispensationis insolentiam et novitatem in Aniciensi Dioecesi et Locis adiacentibus perniciosas quae oriri possunt consequentias, negotium istud totum Sanctitatis Suae iudicio humillime submittit ». Resolutio fuit: Negative. Die 8 et 29 Iul. 1729. Hisce expositis et mature perpensis, reliquum est, ut Apostolica Dataria in casu practico occurrente diiudicet, utrum sit consulendum SSmo pro dispensatione ab impedimento publicae honestatis.

HORAE CANONICAE

1. — Normae ad impetranda a S. Rit. Congr. nova SS. Officia et novas Missas.

1. Exhibitae nobis petitiones Sanctos Beatosve tantummodo spectare debent in Romano Martyrologio conscriptos, aut publico cultu a S. Sede, sive decreto, sive confirmato iamdiu fruenter. At vero semper speciali proprii Epi-

scopi commendatione opus est, qui etiam, si exquiratur, sui Capituli cathedralis consensum allegabit.

2. Ad ceteros Sanctos Beatosve quod attinet, etsi longo iam tempore publico fuerint cultu honorati cum Officio et Missa propria, necesse est, ut iuxta communes regulas, eorum cultus ab Ecclesia comprobatus et confirmatus sit,

antequam. Officium ipsum ac Missa permittatur.

3. Postulationes ad obtinenda Officia Missaeque proprias pro novis eorum Sanctorum Beatorumve festis, qui alia prorsus ratione publico iam fuerint cultu donati, raro admodum excipientur. Semper autem eae rationibus omnino specialibus ac solidis, gravissimaeque commendatione, et si id materia ipsa exposcat, historicis documentis apprime validis fulciantur oportet.

4. Ex calendariis perpetuis, cuiusque Dioeceseos propriis, quae huic Congregationi Sacris Ritibus tuendis praepositae approbanda exhibentur, ii sive Sancti, sive Beati expungendi sunt, quibus conditiones, in § 1 recensitae, desunt: novaque item festa in § 3 indicata; cum de his sigillatim ac serio agendum sit.

5. Quaelibet novi Officii ac Missae postulatio Curationi Liturgiae prius examinanda subiicietur, dein summa diligentia in conventu, cui Emissus Cardinalis Praefectus praesidet, discutienda. Cuius discussionis exitus si postulanti faverit, postulatio exhibita, una cum allegatis, et necessariis declarationibus super peracto examine, et insuper cum Rmni Promotoris Fidei adnotationibus, typis mandabitur. Documentorum fasciculus ita comparatus, ab uno e Cardinalibus Relatoribus, Sacrae Congregationi in ordinario conventu exhibebitur.

6. Si S. Congregatio petitioni favens annuat, illius sententia SSmo Patri confirmanda subiicietur: ac tantummodo post Pontificiam confirmationem, Officii et Missae schema, quod exhibitum fuerat, cooperante Hymnographo S. Congregationis, cura Card. Ponentis, et Rmni Promotoris Fidei, recognoscetur et approbabitur.

7. Extensio Officii et Missae, alicui peculiari ecclesiae vel dioecesi iam concessae, ad alias dioeceses ecclesiasve, specialibus rationibus inniti debet. Eae vero a delectis per Nos viris sacrae Liturgiae expertis, et a Congressu supradicto, sicut primitivae postulationes, expendantur: et, si id ille necessarium existimabit, in pleno S. Congregationis conventu proponentur, antequam Pontifici comprobandae exhibeantur; quae quidem approbatio semper necessaria est; nisi forte primitiva concessio *singulis petentibus* facta fuerit.

8. Immutationes vel additiones, quas in Officii vel Missis iam concessis fieri contigerit, eadem examini ac discussioni sicut extensiones, de quibus in § praecedente sermo est, subiiciuntur.

SSmus Dominus Noster Leo Papa XIII, in audientia die 13 Iul. 1896 infrascripto Card. Praefecto Sacrae Rituum Congregationi facta, cum hasce supra expositas normas sedulo perlegisset, easdem singulas approbare dignatus est, atque earum observantiam quam accuratissimam praecipere.

2. — *Officia votiva per annum loco ferialium.*

Datum est Indultum generale, tam capitulis et ecclesiasticorum communitatibus quibuscumque, quam singulis de utroque clero, persolvendi Officia votiva per annum loco Officiorum ferialium, praeterquam in Feriis 4 Cin., totius temporis Passionis ac Sacri Advent. a d. 17 ad 24 Dec.; quoad choralem quidem recitationem, de consensu Capituli seu Communitatis ab Ordinario semel pro semper approbando; quoad privatam vero recitationem ad libitum singulorum de clero. — S. R. C. 5 Iulii 1883.

I. An verba Indulti *quoad privatam vero recitationem ad libitum singulorum de clero* intelligenda sint de eis tantum, qui nullo canonico titulo ad chorum tenentur?

II. An statuta, de consensu capituli, seu communitatis ab Ordinario approbato, recitatione Officii votivi, liceat quodcumque ab ea acceptatione recedere?

III. An Indultum ipsum ita acceptari possit, ut quibusdam anni diebus de Feria aliis vero de Votivis Officiis in choralis recitatione agi valeat?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. et III. Negative. Atque ita rescripserunt, declaraverunt, ac servari mandarunt. — S. R. C. 10 Nov. 1883.

3. — *Officium SS. Cordis Iesu Christi.*

Confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 3.

4. — *Officium SSmi Rosarii.*

Confer verbum *Rosarium*.

5. — *Officium parvum B. Mariae V.*

Potest Episcopus approbare versionem parvi Officii B. M. V. pro privata recitatione.

I. An Episcopus ordinaria auctoritate approbare valeat translationem in vernaculam linguam Officii parvi B. Mariae V., quod legitur in Breviario Romano?

II. Utrum idem Officium, ita translatum et approbatum, in luce edi et adhiberi queat a fidelibus, intra fines dioeceseos Buscoducensis degentibus, et praesertim a Congregationibus religiosis utriusque sexus?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Affirmative, sed tantum pro recitatione privata. — S. R. C. 24 Apr. 1896. — Confer verbum *Cultus B. Mariae V.* n. 9, et verbum *Indulgentiae*.

6. — *Ordo Officiorum in itinere; pro additis alicui ecclesiae; pro regularibus; pro monialibus; pro monialium Capellanis.*

Beneficiati tenentur semper ad officium propriae ecclesiae; simplices vero sacerdotes conformari possunt officio loci, ubi morantur. — S. R. C. 12 Nov. 1831. *Marsorum* ad 46.

Regularis in itinere sequatur divini Officii ordinem Coenobii, ex quo discessit; dum pervenit et manet in altero Coenobio, etsi ad tempus huius Calendarium sequatur. — Tempore Quadragesimae divini verbi praecones commorantes extra Coenobium se conformare debent ad Provinciae Calendarium, sine ulla diversitate pro omnibus quolibet anno extensum. — S. R. C. 31 Aug. 1839, *Ord. Min. Capuccinor.* ad 1, 2.

Quodnam Calendarium sequi debeant illi, qui praedicationis vel alia ex rationabili causa per aliquot dies a suo conventu absunt?

R. Si in choro, standum Calendario Coenobii, apud quod Religiosi hospitantur: si privatim, servandum Calendarium Coenobii, e quo discesserunt. — S. R. C. 27 Iun. 1896.

Decretum, quo S. R. C. die 31 Aug. 1839 praescripsit aliquibus Regularibus debere se conformari Officio Communitatis, in qua, licet ut mere transeuntes, habitant, intelligendum est de illis solis Regularibus recitantibus Officium divinum in choro, non vero de omnibus indiscriminatim, licet ad chorum non teneantur. — S. R. C. in una Soc. Iesu 18 Sept. 1877.

An sacerdotes saeculares, qui censentur alicui ecclesiae adscripti, quia Missam ibidem celebrant, Confessiones excipiunt, aut aliud quodcumque sacrum Ministerium exercent, possint Officium recitare de Patrono, vel Titulari eiusdem ecclesiae, qui non est Patronus civitatis vel loci, ut habeatur uniformitas inter sacerdotes illos et Pastorem ac Vicepastores ecclesiae, qui celebrant Festum Titularis eiusdem ritus duplicis 1. class. cum oct., etiamsi nulla adsit obligatio ad chorum?

R. Iuxta alias decreta negative; non enim censeretur, sed revera esse debent adscripti stricto servitio ecclesiae, uti parochus et viceparochus. — S. R. C. 7 Dec. 1844. *Mechlinien.* ad 1.

Magistri et alumni in seminario degentes, tenentur ad Officium ecclesiae seminario adiectae, quamvis alibi Missam celebrent. — S. R. C. 7 Sept. 1850. *Adrien.* ad 1, 2.

An religiosi utriusque sexus proprium Calendarium non habentes uti debeant Calendario dioecesano?

R. Affirmative, additis officiis peculiariter concessis Regularibus in illa dioecesi commorantibus. — S. R. C. 22 Iul. 1848. *Dubiorum* ad 1.

An professi votorum simplicium, quae professioni votorum solemnium iuxta Litt. Enc.

d. 19 Mart. 1857 praemitti debent, teneantur ad Officium divinum?

R. Non teneri ad privatam recitationem divini Officii; debere tamen choro interesse, ut solemniter professi. — S. C. super Stat. Regul. 6 Aug. 1858, S. C. EE. et RR. 24 Mart. 1882.

An moniales, in genere, stricte obligentur sub gravi, vi suae professionis, ad recitationem divini officii suo Instituto proprii.

R. Affirmative quoad moniales vota solemnia professas iuxta regulam ab Apostolica Sede approbatam, in qua huiusmodi onus imponitur. Si tamen tale onus in regulis non imponatur Orator consulat probatos auctores relate ad obligationem, quae ex consuetudine oriri potest. Ubi vero vota simplicia sint, non teneri. — S. C. EE. et RR. 19 Apr. 1844.

Monialium Cappellani et Confessarii non possunt earum Officium recitare. — S. R. C. 21 Mart. 1795, *Conimbricen.*

7. — *Decretum generale Octavarum in Quadragesima.*

Sacrorum Rituum Congregationem solemne habuisse semper sacri quadragesimalis temporis instituta pia moestitia recolere, abunde Rubricae ostendunt, nonnullaque propositis sibi Dubiis responsa, quibus vel cessare praescripsit vel abrumpi Octavas in feria IV Cinerum atque in Dominica Passionis, quamvis peculiari Indulto concessas. Nuper vero, cum alia suborta fuerint Dubia circa easdem Octavas ad earum quod attinet celebrationem, vel cessationem, aut abruptionem in reliquis Dominicis diebus Quadragesimae pro iis, qui illas recolendi privilegio donati sunt, eadem Sacra Rituum Congregatio declarat et statuit: Octavas quascumque pro tempore Quadragesimae, iuxta alias decreta, in posterum non concedi, indulgas vero ab antiquiori aevo, non solum in feria IV Cinerum atque in Dominica Passionis, sed etiam in omnibus aliis Dominicis diebus Quadragesimae esse omnino intermittendas vel abrumpendas. Per integram autem maiorem Hebdomadam omnes prorsus octavae, excluso etiam quocumque privilegio, interdictae maneant. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 22 Maii 1894.

8. — *Decretum generale Commemorationum in Vesperis.*

Cum iam alias Sacra Rituum Congregatio praestituerit ordinem in commemorationibus agendis ad Vesperas servandum, maxime postquam Duplicia minora et semiduplicia impedita ad instar Simplicium redigenda Rubricae immutatae indixerunt; ad omnes ea super re controversias dirimendas eadem Sacra Rituum Congregatio declarat et statuit: Post Orationem

diei, ante ceteras, commemorationem semper agendam esse de alio cuiuscumque ritus festo, quod concurrat, si locum habeat, deinde reliquas iuxta ordinem quem seu Rubrica Gen. Breviarii Titul. ix, n. 11, seu Tabella Occurrentiae in eodem Breviario inscripta praecipunt. Qui ordo sequentis tenoris est: 1. de Dominica privilegiata, 2. de die octava, 3. de duplici maiori, 4. de duplici minori, ad instar simplicium redactis, 5. de Dominica communi, 6. de die infra octavam Corporis Christi, 7. de semiduplici, 8. de die infra octavam communem, ad simplicem ritum pariter redactis, 9. de feria maiori vel Vigilia, 10. de Simplici. Atque ita servari mandavit. Die 5 Febr. 1895.

9. — *Commemorationes in Suffragiis ante Completorium.*

Commemoratio de Patrono vel Titulari ecclesiae facienda, commemoratio est de Patrono vel Titulari ecclesiae propriae, nempe cuius servitio quis quocumque canonico titulo additus sit. Praeter commemorationem de Titulo seu Patrono ecclesiae, et quoad Regulares de proprio Fundatore, nulla de Patrono loci vel Dioeceseos, Provinciae, aut Regni vi Rubricae facienda est commemoratio, nisi contraria vigeat consuetudo. Ita ex Decr. Gener. S. R. C. 2 Maii 1893.

Qui nulli ecclesiae est adscriptus nullam de Titulari Commemorationem facere debet; quod pariter respicit Commemorationem Patroni, quando nullus nec loci, nec Dioeceseos, nec Provinciae, nec Regni Patronus habeatur. — S. R. C. 2 Sept. 1871. *Oranen.* ad 2.

Commemoratio Titularis facienda est, licet

ecclesia sit tantum benedicta, et non consecrata. — S. R. C. 2 Sept. 1871. *Oranen.* ad 2.

Confer verbum *S. Familia* n. 8.

Notandum hic, quod « *Titularis*, sive *Patronus ecclesiae* is dicitur, sub cuius nomine seu titulo ecclesia fundata est, et a quo appellatur. *Patronus* autem *loci* proprie is est, quem certa civitas, dioecesis, provincia, regnum etc. sibi delegit velut singularem ad Deum patronum, servatis in eiusdem electione regulis in Decr. s. m. Urbani VIII 23 Mart. 1630 statutis ». S. R. C. 9 Maii 1857. *Briocen.*

10. — *Quomodo Matutinum concludendum cum separatur a laudibus.*

Finito Matutino, orationem Officii addendam esse. — S. R. C. 18 Maii 1883. — Post respectivam Orationem addenda sunt: *¶ Dominus vobiscum* etc., *¶ Fidelium animae* etc., necnon *Pater noster* etc. — S. R. C. 7 Febr. 1886.

11. — *Horae Canonicae quoad tempus recitationis.*

Confer verbum *Abstinencia et ieiunium* n. 12.

12. — *Dubia quoad ordinandum Officium iuxta Decretum praecipiens, Missam esse celebrandam prout innuit Calendarium Ecclesiae, in qua celebratur.*

Confer verbum *Calendarium*.

13. — *Ordo divinorum Officiorum quoad festa.*

Confer verbum *Festa* n. 2 seqq.

I

IMAGINES

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE SACRIS IMAGINIBUS.

1. Quoad sacras imagines ex Conc. Trid., s. 25, de Invoc. SS., « omnis lascivia vitetur; ita ut procaci venustate imagines non pingantur nec ornentur ». — Pingendae item non sunt insolita specie seu forma, et quae aliena sit a veritate. Trid. ibid. De qua re conferenda est C. Urbani VIII *Sacrosancta Tridentina* 15 Martii 1642, et C. Benedicti XIV *Sollicitudini* 1 Oct. 1745, § 10 seqq. — Hinc « nemini licet ullo in loco vel ecclesia, etiam quomodolibet

exempta, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit ». Trid. ibid.

2. Imagines eorum, qui sanctitatis fama defuncti sunt, et qui nondum canonizationis aut beatificationis honore insigniti sunt, depingi non possunt cum aureolis aut radiis sive splendoribus, easque retinere non licet in Ecclesiis, Oratoriis, aliis locis publicis ac etiam privatis. Urban. VIII C. *Sanctissimus* 4 Apr. 1625, § 1.

3. Imagines omnes ab Ecclesiae sensu et decretis diffformes omnino vetitae sunt. Neque vero novae imagines publicari possunt sine li-

centia ecclesiasticae potestatis. Leo XIII C. *Officiorum ac munerum* viii kal. Febr. 1897. Decr. Gener. § 15.

4. Uti imagines in Altari exponantur, adeoque etiam cruces, necesse non est ut prius benedicantur. S. R. C. 12 Iul. 1704 *Urbis*. — *Beatorum* vero quibus, nec Ecclesias nec altaria licet nuncupare, imagines retineri et exponi non possunt in ecclesiis, oratoriis, aliisque publicis locis, nec supra nec extra altare, ecclesiis tantum exceptis, in quibus eorum officium per-

mittitur, *Sancti* ab Ecclesia canonizati diademate ornantur; *Beati* laureolis, radiis et splendoribus, sed sine diademate. C. Bened. XIV *Quoniam ita* 6 Oct. 1744, § 9, 10; S. R. C. 28 Sept. 1658, 11 Apr. 1840 *Vercellen*.

5. In processionibus Sanctorum imagines sub baldacchino deferri non possunt. S. R. C. 11 Apr. 1840 *Triventina*. Itemque imagines B. Mariae V. et Sanctorum in processionibus cum SSmo Eucharistiae Sacramento deferri non possunt. S. R. C. 1 Iul. 1898.

IMMUNITAS

1. — Ecclesiastica immunitas quoad censuram.

Confer verbum *Censura* n. 1 seqq.

IMPEDIMENTA MATRIMONII

1. — Ecclesiae potestas quoad impedimenta matrimonii.

Confer verbum *Error*es, p. 65 seqq. Syll.

2. — An haeretici obnoxii sint impedimentis dirimentibus iuris ecclesiastici.

... Non ideo recedendum nobis est ab uniformi praedecessorum nostrorum sententia et ab ecclesiastica disciplina, quae non probant matrimonia inter partes utrinque haereticas vel inter catholicam unam et haereticam alteram, idque multo minus casu, quo dispensatione in aliquo gradu opus sit... Ex verbis epistolae Bened. XIV supracitatis intellexeris certe, sermonem esse de dispensationibus, quae locum habent non minus dum agitur de matrimoniis simplicibus inter partem catholicam et haereticam, quam de gradibus parentelae, in quibus sibi invicem forent contrahentes. Et reipsa casus ille de quo Pontifex a. 1750 interloquebatur cum Episcopo Wratislaviensi, concernebat dispensationes in gradibus, circa quos mentem suam, prout retulimus, exposuit in terminis merae tolerantiae, ex iis, quae praevie sibi nota erant, consequentis, sed hoc ipsum est, quod nos facere non possumus, quoniam in hypothesis tunc existente praxis dispensandi in gradibus pro matrimoniis mixtis inveterata erat in isto loco; cui se opponit regula, in aliis casibus magis recentibus per praedecessores nostros et per nos ipsos adoptata, scilicet cum dispensatio gratia sit, reservatur haec fidelibus sub Ecclesiae obedientia viventibus; unde ad haereticos non debet extendi, qui non agnoscendo eiusdem auctoritatem per hoc se reddunt similis indulgentiae indignos: vel ad summum poterit dispensatio in gradibus ab Episcopis con-

cedi in aliquo particulari casu, qui non sit strictior illis, qui in formula comprehenduntur, et in quo concurrat causa urgens et publica, non autem privatum aliquod commodum, vel effrenis animi contrahentium impetus.... Rescript. Pii VI ad Card. de Frankenberg Archiep. Mechliniens. Episcoposque Belgii 13 Iul. 1792.

... Verum enimvero, inquis, quia haeretici in Hungaria matrimonia inter se etiam in gradibus prohibitis contraherent vigore solius regiae concessionis, iure merito mihi quaeri posse videtur: quidnam de huiusmodi matrimonio- rum valore sit pronuntiandum? At nisi Ecclesiae, cuius auctoritate introducta sunt, legitima impedimentorum dispensatio intercesserit, invalida esse in eadem Bened. XIV declaratione satis aperte decernitur. Statuit enim, ut vel in ipsis Foederati Belgii Provinciis matrimonia inter haereticos, etiamsi forma a Trid. praescripta non fuerit in iis celebrandis observata, pro validis habeantur, dummodo aliud non obstet canonicum impedimentum, qua exceptione manifeste ostendit, si quod aliud subsit canonicum impedimentum, quale est, quod ex gradibus prohibitis enascitur, huiusmodi matrimonia non valere... — Responsum S. C. C. ad Episcop. Rosnaviens. 20 Aug. 1780. Cf. Bened. XIV Const. *Magna nobis* 29 Iun. 1780, Const. *Ad tuas manus* 8 Aug. 1748, Constit. *Singulari nobis* 9 Febr. 1750.

3. — De impedimento aetatis.

Quando coniuges in infidelitate relict, matrimonio nondum consummato, fidem amplecti nolunt, matrimonia eorum in impubertate contracta, haberine poterunt tanquam mera sponsalia de futuro, suo coniuge nondum ad fidem converso?

R. Dummodo constet nullum adfuisse impedimentum iuris naturalis vel divini, et praesertim contrahentes suum consensum praestitisse, non esse sponsalia sed vera matrimonia. — S. C. S. O., S. C. de P. F. 25 Ian. 1886.

4. — *Dubium de matrimonio contracto a minoribus, invitis parentibus.*

Quaeritur sitne validum matrimonium a duobus catholicis natu minoribus secundum formas ab Ecclesia praescriptas contractum, sed tamen invitis parentibus.

R. Affirmative; nec enim dissensus parentum aut aetas minor inter impedimenta matrimonium dirimentia ullo possunt modo nostris hisce temporibus recenseri. Leges caesareas et iussa Principum huic adversa sententiae non moramur; illa namque aut de civilibus tantum effectibus sunt intelligenda, sicut de edicto Henrici III regis christianissimi a Ludovico XIII confirmato sentiunt praestantes viri Loretus in parisiensi senatu Consiliarius, Hubertus Episcopus Vabriensis, Cabassutius, Gerbasius, Natalis Alexander alique; aut, quum id statuunt quod limites praetergreditur saecularis potestatis, sunt omnino reiicienda. Circa ea quae ad rationem pertinent Sacramentorum non Principibus saecularibus, sed soli Ecclesiae plena est definiendi potestas. Ea vero non solum in cap. *Licet*, et in cap. *Tua*, De sponsa duorum, eiusmodi matrimonia rata habuit et declaravit, verum et Tridenti in Spiritu Sancto legitime congregata eos anathemate percussit qui falso affirmant matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse. Nullus igitur dubio reliquus locus est super validitate praedicti matrimonii. — S. C. S. O. 17 Nov. 1835, Ep. Quebecen.

5. — *De impedimento vis et metus.*

Neminem a iure admitti ad matrimonium ex hoc capite (vis et metus) impugnandum, nisi qui violentiam et coactionem passus dicitur, reiici vero eum qui per longum tempus in matrimonio vixerit, dummodo eidem libertas et opportunitas reclamandi non defuerit; ita ut si liber iam a metu sua sponte in coniugali domo perstiterit, matrimonialia officia non detrectaverit audiri amplius non debeat. — Instr. S. C. S. O. 20 Iun. 1883, n. 35, Instr. S. C. de P. F. 1883, n. 36.

6. — *Impedimentum affinitatis.*

Confer verbum *Affinitas*.

7. — *Impedimentum publicae honestatis.*

Confer verbum *Honestas publica*.

8. — *Cognatio spiritualis, quum quis eodem sacramento, teneat plures filios eiusdem personae.*

.... R. Si quis plures eiusdem personae filios eodem Sacramento teneat, cognationem spirituales non augeri, et consequenter opus non esse ad dispensationis validitatem ut in supplici libello haec circumstantia exprimatur. — S. C. S. O. 29 Apr. 1894.

Confer verbum *Cognatio spiritualis*.

9. — *De impedimento legalis cognationis.*

Confer verbum *Adoptio*.

10. — *Impedimentum disparitatis Cultus; dubium de baptismo; ignorata collatio baptismi.*

Confer verbum *Cultus Disparitas*, et verbum *Matrimonia mixta*.

11. — *Matrimonia liberorum cogitatorum, sectariorum, pravorum catholicorum.*

Confer verbum *Benedictio nuptialis* n. 9.

12. — *Matrimonium haereticorum.*

Confer verbum *Matrimonia clandestina*, et verbum *Matrimonia mixta*.

13. — *Professio votorum simplicium.*

... Nonnisi per solemnem votorum professionem matrimonium ratum et non consummatum dissolvi; non vero per professionem votorum simplicium; ideoque in casu quo vir iuxta legem d. 19 Mart. 1857 per S. C. sup. St. Reg. latam, vota simplicia emittere debeat ante solemnem professionem, sive ipse sive eius coniux recurrere poterit ad Ap. Sed. pro obtinenda facultate, ut statim emitti possint vota solemnna. — E. S. C. 25 Ian. 1861.

14. — *De impedimento adulterii.*

Quemadmodum iuxta S. Canones exponit Pickler l. 4 Decr., tit. 7: *Ut adulterium inducat impedimentum dirimens, requiritur, ut ipsi accedat vel promissio matrimonii futuri, aut contractus matrimonii de praesenti cum adultera vel adultero, vivente adhuc priore coniuge*. Contrahere autem, seu attentare matrimonium de praesenti, est inire nuptias, utique invalide, per verba de praesenti, vel per aliquod alium signum, quod consensus promissionem includat; nihil tamen refert, an adulterium praecesserit attentationem matrimonii, vel subsequatur... Ut assumptio concubinae, seu potius adulterae, habeatur in casu, ut

vera matrimonii attentatio, opus est, ut includat promissionem matrimonii, sive de praesenti sive de futuro. — S. C. de P. F. 14 Ianuarii 1844.

Confer verbum *Crimen*.

15. — *De impedimento ligaminis.*

Si omnes circumstantiae ad mortem prioris coniugis ante secundas nuptias, de quarum valore agitur, adstruendam conspiraverint, iudex sententiam proferre contra secundum matrimonium non poterit; non enim constaret de eius nullitate. Quod si de matrimonio contrahendo agatur, hoc permitti nunquam poterit, donec de morte prioris coniugis certo constiterit. — Instr. S. C. S. O. 20 Iun. 1883, n. 42, Instr. S. C. de P. F. 1883, n. 40, 43.

.... Quamobrem, si qui iam nova coniugia contraxerunt, et quidem in bona fide, existimantes se per interitum coniugis a priori coniugii vinculo absolutos, relinquendi sunt in bona fide, quia bonae fidei possessor turbari a possessione non debet. Si eorum alter dubius et anceps est, reddere quidem debitum potest, non autem petere. Si demum uterque mala fide contraxit, iam sunt omnino separandi. Cavendum praeterea et illud est, quod si fortasse contingerit priorem coniugem quem mortuum putabant adhuc in humanis existere, tunc secundae nuptiae sunt omnino irritandae, et dimisso posteriori coniuge, ad priorem reverti unusquisque tenetur. — Instr. S. C. de P. F. 1792 ad Provicar. Tonkini Occidentalis.

Beatissimo Padre. — Il Vescovo N. N., prostrato ai piedi della S. V., espone che nella sua diocesi, ed anche altrove, trovansi non poche giovani, sposate ecclesiasticamente con soldati che presero parte in Africa nella battaglia di Adua, e di cui non si è avuta più notizia, non ostante le minute ricerche fatte dal Governo Italiano; e però si suppongono morti. Or trovandosi esse in relazione con altri gio-

vani con cui desiderano unirsi in legittimo matrimonio, chiedono il documento di libertà. — Il sottoscritto Vescovo, temendo gravi sconcerti dal diniego di tal documento, soprattutto il pericolo del contratto meramente civile, fa umili istanze per conoscere com'egli debba in ciò regolarsi.

R. Dummodo agatur de viris qui certo adstiterunt pugnae de Adua, et, peractis opportunis investigationibus, indubitanter dignosci nequeat an vir reapse mortuus ceciderit, attentis specialibus circumstantiis in casu exposito occurrentibus, et valida praesumptione obitus, Ordinarius permittere poterit transitum ad alias nuptias. — S. C. S. O. 20 Iul. 1858.

Dicitur in hoc Rescripto *permitti poterit*, quia agitur de magna quidem probabilitate; sed non *constat* cum omni certitudine de obitu viri.

16. — *Matrimonium ineundum a muliere, cui ablata fuerunt duo ovaria et uterus.*

Illm^e et Revm^e Domine. — In Congregatione feriae IV diei 23 currentis mensis discussum fuit dubium, ab Amplitudine Tua propositum supplici libello diei 31 Octobris elapsi anni videlicet: Num mulier N. N.... cui, operatione chirurgicâ, ablata sunt duo ovaria et uterus, admitti possit ad matrimonium contrahendum. Et, re mature perpensa, Emi Cardinales, una mecum Inquisitores generales, decreverunt: Matrimonium non esse impediendum. — Romae, die 30 Iulii 1890. — Episcopo Regiensi.

Num mulier per utriusque ovarii excisi defectum sterilis effecta, ad matrimonium ineundum permitti valeat et liceat necne?

R. Re mature diuque perpensa matrimonium mulieris, de quo in casu, non esse impediendum. — S. C. S. O. 3 Febr. 1887.

17. — *De impedimento clandestinitatis.*

Confer verbum *Error*, p. 71 Syll. Pii IX, et verbum *Matrimonia clandestina*.

INDIFFERENTISMUS

1. — *Recentioris indifferentismi damnatio.*

Alteram nunc persequimur causam malorum uberrimam, quibus affligari in praesens comploramus Ecclesiam, indifferentismum scilicet, seu pravam illam opinionem, quae improborum fraude ex omni parte percrebuit, qualibet fidei professione aeternam posse animae salutem comparari, si mores ad recti honestique normam exigantur... Atque ex hoc putidissimo indifferentismi fonte absurda illa fluit ac erronea sententia seu potius deliramentum, asserendam esse ac vindicandam cuilibet libertatem conscientiae. Cui quidem pestilentissimo errori

viam sternit plena illa atque immoderata libertas opinionum, quae in sacrae et civilis rei labem late grassatur, dictitantibus per summam impudentiam nonnullis, aliquid ex ea commodi in religionem promanare. At quae peior mors animae, quam libertas erroris? inquiebat Augustinus (ep. 166). Freno quippe omni adempto, quo homines contineantur in semitis veritatis, prorupte iam in praeceps ipsorum natura ad malum inclinata, vere apertum dicimus puteum abyssi, e quo vidit Ioannes (Apoc. ix, 3) ascendere fumum, quo obscuratus est sol locustis ex eo prodeuntibus in vastitatem terrae...

Neque laetiora et religioni et principatui nominari possemus ex eorum votis, qui Ecclesiam a regno separari, mutuaque imperii cum sacerdotio concordiam abrumpi discipiunt. Constat quippe, pertimesci ab impudentissimae libertatis amatoribus concordiam illam, quae semper rei et sacrae et civili fausta exitit ac salutaris...

Eos imprimis affectu paterno complexi, qui ad sacras praesertim disciplinas et ad philosophicas quaestiones appulere, hortatores auctoresque iisdem sitis, ne solius ingenii sui viribus freti, imprudentes a veritatis semita in viam

abeant impiorum. Meminerint Deum esse sapientiae ducem emendatoremque sapientium (Sap. vii, 15), ac fieri non posse, ut sine Deo Deum discamus, qui per Verbum docet homines scire Deum (Iren. l. 4, c. 10). Superbi seu potius insipientis hominis est, fidei mysteria, quae exsuperant omnem sensum, humanis examinare ponderibus nostraeque mentis rationi confidere, quae naturae humanae conditione debilis est et infirma. — Gregor. XVI Encycl. 18 kal. Sept. 1832 adversus indifferentistas et Lamennaisium.

Confer verbum *Errores*, Prop. 15 seqq.

INDULGENTIA

1. — *Acta ad Indulgentiarum concessionem pertinentia emittenda dumtaxat a Secretaria Brevium.*

Motus proprius. — Fidelis domus domini thesaurorum custos et dispensator Romanus Pontifex, sollicitus atque assidue thesauris ipsis advigilare iubetur. Quae igitur ad eorum administrationem vehementer conferre perspexerit, ea vel constituere, vel constituta conservare atque augere; quae contra non levibus patere incommodis aut detrimentis animadverterit, ea praecidere ac de medio tollere omnino debet. At enim nullo fieri pacto potest, ut in tanta praesertim negotiorum varietate ac multitudine gravissimae huic officii sui parti satisfacere commode queat, nisi eorumdem thesaurorum rationem perspectam et exploratam habeat. Vix autem perspectam habere eam poterit si thesauri iidem per plures administrentur, qui nullo fere inter se vinculo coniunguntur, et a quibus nisi post multum temporis quid a singulis, qua norma, quo tempore fuerit erogatum, sciri facile potest. Atqui incommoda, de quibus querimur in Indulgentiarum concessione locum habere constat ea potissimum de causa, quod uno eodemque tempore acta concessionum et a Secretaria Nostra, quae a Brevibus Litteris nomen mutuata est, et a Congregatione, cui Sacri Indulgentiarum thesauri cura, et sacrarum Reliquiarum recognitio, deque istis disquisitio a rec. mem. Clemente IX praedecessore Nostro commissa est.

Huic ergo tam gravis momenti rei consulere sane volentes, atque illud etiam animo reputantes Congregationem praedictam eo praesertim consilio institutam fuisse, ut *difficultates ac dubietates in Sanctorum reliquiis aut Indulgentiis emergentes expediret, ut si qui in eis irrepsisset abusus, illos, iudicii forma plane postposita, corrigeret; nec non curaret moderationem adhiberi in concedendis Indulgentiis, Sanctorumque Reliquiis donandis, omniaque pie, sancte et incorrupte fieri*: Nos prae-

senti Motu proprio, et ex certa scientia ac matura deliberatione decernimus, ut Congregatio eadem pergat quidem retinere quaestiones et disceptationes, quae super Indulgentiis aut Reliquiis forte oboriantur, et peragere etiam atque expedire omnia, quae suae dumtaxat institutionis munia respiciunt ad tramites Motus proprii, quem hac de re praeaudator antecessor Noster Clemens IX dedit sub die vi Iulii anni MDCLXIX; abstineat tamen omnino ab emittendis actis illis, quae ad Indulgentiarum pertinet concessionem.

Volumus autem ut id genus acta a praedicta Nostra Secretaria in posterum dentur iuxta facultates quas aut iam accepit aut acceptura erit sive a Nobis, sive a Romanis Pontificibus Successoribus Nostri. Atque ita demum fiet, ut unus tantum ad Nos et Successores Nostros referat quidquid ad concessionem eiusmodi spectat, atque in unam eandemque librorum classem conferantur.

Haec Nos statuimus, decernimus atque mandamus, non obstantibus, si opus fuerit, Nostra Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, nec non privilegiis, consuetudinibus, aut aliis, speciali licet ac individua mentione et derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die ii Ianuarii anni MDCCCLV, Pontificatus Nostri anno x.

PIUS IX.

2. — *De Indulgentiarum Concessionibus ad S. G. Secr. deferendis.*

Urbis et Orbis. — Sacrae Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, quae iuxta institutionem a s. m. Clemente PP. IX peractam Constitutione quae incipit: *In ipsis Pontificatus primordiis*, sub die 6 Iulii 1669, facultate instructa est *omnem difficultatem ac dubietatem in Sanctorum Reliquiis, aut Indulgentiis emergentem expediendi; ac si qui ab-*

usus in eis irrepserint, illos... corrigendi et emendandi... falsas, apocryphas indiscretasque Indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac ubi Romano Pontifici retulerit, illius auctoritate reiiciendi, pluries Indulgentiae typis impressae delatae sunt, quae licet falsae omnino, apocryphae et indiscretae, attamen huc illuc, sive hominum malitia, sive incuria, et absque ulla prorsus auctoritate typis mandantur et circumferuntur. Unde illud haud parum detrimenti provenit, quod in errorem inducantur christifideles, et apud S. M. Ecclesiae hostes Indulgentiae ipsae irrisuibus pateant.

Quapropter S. Congregatio, in generalibus Comitibus in Palatio Apostolico Vaticano die 31 Martii proxime elapsi habitis, plures huiusmodi Indulgentias typis excusas tamquam apocryphas, nullas et indiscretas habendas esse declaravit, et locorum Ordinariis, per quorum dioeceses Indulgentiae eiusmodi circumferuntur, commendandum censuit, ut S. Congregationis Decreta in hanc rem edita omni studio observari curent.

Quum vero incongruum prorsus sit omnia semper summaria, libellos, folia etc. persequi, quae indiscretas, falsas, apocryphasque Indulgentias descriptas continent, et qualibet vice prodierint specialibus decretis eliminare, SS. D. N. Pius PP. IX in audientia diei 14 Aprilis 1856 praemissam Eminentissimorum Patrum sententiam auctoritate sua apostolica adprobando, cupiens insuper ut ad *inaestimabilem* Indulgentiarum *thesaurum* quod attinet, omnia pie, sancte et *incorrupte* fiant, mandavit ut hoc Decreto omnes per orbem Ordinarii hortentur, ut pro ea qua pollent, et qua uti debent sollicitudine in Dominici gregis bonum usque procurandum, invigilent non modo uti eiusmodi Indulgentiae falsae et apocryphae, quantum fieri potest, minime circumferantur, easque e fidelium manibus removeant, verum etiam satagant, ut Decreta a S. Congregatione salubriter edita, ac praesertim super earumdem Indulgentiarum publicatione et impressione observentur, in primis vero Decretum sub die 19 Ian. 1756 latum, et a s. m. Benedicto PP. XIV die 28 eiusdem mensis adprobatum, quod ita se habet *cum experientia quotidie comperiatur, complures Indulgentiarum concessioniones generales expediri inscia ipsa Sacra Congregatione, ex quo multi promanant abusus ac confusiones, re mature perpensa, praesenti Decreto declaravit, impetrantes posthac huiusmodi generales concessioniones, teneri, sub nullitatis poena, gratiae obtentae exemplar earumdem concessionum ad Secretariam eiusdem S. Congregationis deferre.*

Ceterum ad falsas apocryphasque Indulg. a veris et genuinis haud difficili negotio interno-

scendas, quae sapienter, de more, et hac in re idem fel. mem. Pontifex Benedictus XIV in opere de Synodo Dioecesana edocuit. Et si praeterea aliquibus in rerum adiunctis super Indulgentiarum quarumcumque authenticitate ac genuinitate dubii haerent, ad S. Congregationem recurrant, ut inde opportunam dubiorum resolutionem assequantur.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum die 14 Apr. 1856.

3. — *Indulgentiae ab Episcopo concessae.*

I. An Indulgentiae, quas Episcopus concedit, valeant intra limites suae dioeceseos tantum, an vero etiam extra?

II. An acquiri possint intra limites dioeceseos etiam a fidelibus, qui non sunt subditi Episcopi concedentis Indulgentias?

III. An subditi Episcopi concedentis Indulgentias has lucrari valeant etiam dum extra dioecesim commorantur?

R. Ad I. Affirmative ad 1^{am}. partem; negative ad 2^{am}., nisi agatur de subditis Episcopi concedentis et de Indulgentiis personalibus.

Ad II. Affirmative, dummodo Indulgentiae non sint concessae alicui peculiari coetui personarum.

Ad III. Provisum in I. — S. Indulg. Congr. 26 Maii 1898.

In proposito dell'Indulgenza plenaria concessa da Mons. Patriarca N. si propone il dubbio: Se i Patriarchi Orientali dopo il Concilio Lateranense IV abbiano simile potestà.

R. Negative. — S. C. de P. F. 13 Iul. 1772.

Patriarcham non posse impertiri Indulgentias plenarias nisi habuerit in casibus particularibus privilegium Sedis Apostolicae, quo deficiente, Indulgentias huiusmodi esse nullas. — S. C. de P. F. 8 Iul. 1774.

Se debba permettersi al Patriarca N. di dare le Indulgenze parziali di cento, cinquanta e quarant'anni.

R. Negative. — S. C. de P. F. 7 Iul. 1790.

Se i Vicarii apostolici possano concedere tutte quelle Indulgenze ai fedeli loro soggetti che i Vescovi titolari possano compartire ai loro diocesani.

R. Negative. — S. C. de P. F. 21 Sept. 1843.

4. — *De accessione et accumulatione Indulgentiarum.*

Decretum. — Romani Pontifices in concedendis Indulgentiis moderamen semper consueverunt observare, ne per indiscretas et superfluas indulgentias et claves Ecclesiae contemnuntur et poenitentiae satisfactio enervetur, cap. Cum ex eo 14 de poenit. et remiss. Eodemque consilio ducti haud unquam omisere Indulgentias, quas moderaminis fines excessisse perspexerunt

intra eosdem cohibere. Sacrosancta item Tridentina Synodus, sess. 25, Decret. de Indulg., veteri et probatae Ecclesiae consuetudini inhaerens, moderationem in indulgentiarum concessione enixe inculcat, *ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur*. Abusus vero qui in Indulgentias irreperierint *emendatos et correctos cupiens* Episcopis mandat, ut eos Ecclesiae suae diligenter quisque colligat, et ad *Summum Romanum Pontificem* deferat, *cuius auctoritate et prudentia, quod universali Ecclesiae expediet, statuatur*. Quae auctoritas a Romanis Pontificibus per S. Indulg. Congr. post ipsius institutionem solet exerceri.

Quare varii abusus, quos in nonnullis regionibus adversus adeo salutarem Ecclesiae disciplinam inolevisse compertum est, propositi fuerunt in Congregatione generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 14 Dec. 1877 sub forma sequentium dubiorum.

1. Potestne Episcopus vel alius quicumque praelatus eidem actui pietatis sive eidem pio sodalizio, cui a Romano Pontifice iam Indulgentiae sive plenariae sive partiales concessae sunt, alias Indulgentias adiungere? Potestne crucibus, coronis, sacris Imaginibus a Papa vel sacerdote legitima facultate munito benedictis, novas adnectere Indulgentias?

2. Potestne Episcopus fidelibus dioecesis non suae Indulgentias concedere si Ordinarius loci consentit? potestne tollerari huiusmodi praxis si nihil aliud intenditur nisi ut per maiorem numerum praelatorum Indulgentias concedentium summa dierum Indulgentiarum eidem actui devoto adnexarum multiplicetur?

3. Potestne Episcopus eidem rei vel eidem actui pietatis, cui iam Antecessor Indulgentias adnexuit novas Indulgentias applicare?

4. Potestne Episcopus in partibus infidel. quamvis auxiliarius Ordinarii alicuius dioecesis Indulgentiam quadraginta dierum concedere sicut dioecesanus?

5. Potestne Episcopus quin limites sui iuris excedat ad augendas Indulgentias eundem actum pietatis in partes dividere et ex. gr. pro omni verbo Salutationis Angelicae quadraginta dies Indulgentiarum concedere?

6. Potestne Delegatus Apostolicus virtute facultatum quas a Summo Pontifice accepit in concedendis Indulgentiis concurrere cum uno vel altero Episcopis territorii Delegationis suae ut idem obiectum vel eundem actum pietatis Indulgentiis ditet?

7. Praelati, quibus privilegio apostolico data est facultas concedendi in quibusdam solemnibus festivitatibus per annum Indulgentias plenarias, debetne hac facultate uti per modum actus toties quoties talis solemnitas occurrit, an vero possunt unica concessione eandem Indulgentiam extendere ad omnes solemnitates periodo annorum recurrentium aut in perpetuum?

R. Ad 1. Negative nisi novae conditiones adimplendae praescribantur.

Ad 2. Negative ad utrumque.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Negative.

Ad 6. Consultius ut se absteineat.

Ad 7. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. — Facta autem Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae IX relatione Sanctitas Sua praedictas responsiones probavit et publicari mandavit. — S. Indulg. C. 12 Ianuarii 1878.

5. — De translatione Indulgentiarum.

Decretum Urbis et Orbis. — *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiae concessa sit in fidelium utilitatem, atque earum usum christiano populo maxime salutarem esse affirmet Sancta Tridentina Synodus* (sess. 26, decr. de Indulg.), congruum omnino videtur omne studium impendere ut Indulgentias, quae occasione dierum festorum vel concessae iam sunt vel concedentur, fideles facilius lucrari possint, eoque magis quod ingens populi christiani concursus ad ea festa celebranda conveniat. Iam vero cum, hac nostra praesertim aetate, maxime ob ecclesiasticas conventiones ab Apostolica Sede cum exteris nationibus initas, festorum legitimae translationes occurrant; et generatim cum per huiusmodi translationes ex iustis causis, debitum tamen cum facultatibus, factas (licet etiam pro sola externi cultus celebratione, quin et una simul Officium cum Missa transferatur), fidelium devotio excitetur ad laudandum Dominum in Sanctis eius, huic fidelium pietati fovendae atque animarum saluti quam maxime interest ut etiam Indulgentiae his festis adnexae transferantur. Quamvis autem alias tum a S. Rituum Congregatione tum ab hac Sacra Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita quaesitum fuerit, utrum in translatione festorum etiam translatae intelligantur adnexae Indulgentiae, et vel negativa intercesserit responsio, vel in singulis casibus recurrendum esse ad hanc S. Congregationem sancitum esset, nec unquam generali decreto publice evulgato usquedum huic translationi Indulgentiarum provisum fuerit; attamen Eminentissimi Patres in Generalibus comitiis huius Sacrae Congregationis, attentis actualibus temporum huiusmodi et peculiaribus locorum et ecclesiarum et fidelium circumstantiis, atque etiam die 16 Febr. currentis anni pro concessione generali translationis Indulgentiarum occasione translationis festorum supplicandum Sanctissimo unanimiter censuerunt. Sanctissimus itaque Dominus Noster Pius PP. IX audita de his omnibus relatione per me infrascriptum Secretariae eiusdem S. Congregatio-

nis Substitutum in audientia diei 9 Augusti 1852 facta, benigne mandavit ut *omnes Indulgentiae quae hucusque quibusdam festis concessae fuerunt ac in posterum concedentur, vel quae pro iisdem festis aliquibus ecclesiis et publicis oratoriis pariter concessae fuerunt et in posterum concedentur, vel etiam si libuerit de consensu Ordinarii illae concessae in Sacris Supplicationibus, aut in Novendialibus, vel Septenariis, sive Triduanis precibus ante vel post festum vel eius Octavario perdurante; translatae intelligantur pro eo die quo festa huiusmodi vel quoad solemnitatem tantum et externam celebrationem (non tamen quoad Officium et Missam) in aliquibus locis, vel ecclesiis, publicisque oratoriis, sive in perpetuum, sive aliqua occasione, sive ad tempus, eoque durante, legitime transferuntur. Cum vero transferatur tantum Officium cum Missa non autem Solemnitas et exterior celebratio festi, Indulgentiarum nullam fieri translationem decrevit.*

Hanc autem Apostolicae benignitatis concessionem Eadem Sanctitas Sua quibuscumque in contrarium non obstantibus, ac perpetuis futuris temporibus, absque ulla Brevis expeditione valituram, per hoc S. Congregationis Decretum typis impressum publicari voluit, dummodo ceterae omnes aliae conditiones in particularibus vel generalibus concessionibus praedictarum Indulgentiarum pro iis adipiscendis praescriptae omnino serventur.

Datum Romae ex eadem Secretaria S. Congregationis Indulg. die 9 Aug. 1852.

1. An Decretum sub die 9 Aug. 1852 de translatione Indulgentiarum intelligendum sit de omnibus festis per annum rite translatis cum eorum solemnitate. Rationem dubitandi adducunt haec verba eiusdem Decreti *Quibusdam festis* non desunt enim qui inde autumant hic solum agi de festis ad Dominicam remissis, ob ecclesiasticas Conventiones a S. Sede cum exteris nationibus initas, ut fert idem Decretum.

2. Utrum Indulgentiam alicui festo adiunctam lucretur quisque die ipsa iuxta calendarium Breviarii romani, vel potius iuxta calendarium uniuscuiusque dioecesis, Ordinis etc. Item qui sodalitati cuiuscumque nomen dederunt, an Indulgentias acquirant die qua Festum celebratur in Ordine Regulari, ad quem attinet Sodalitas, licet sit diversa a die calendarii romani, vel dioecisani.

R. Ad 1. Decretum praedictum intelligendum esse de omnibus festis rite translatis prout in eodem Decreto. — S. C. Indulg. 11 Aug. 1862.

Ad 2. Indulgentiam acquiri a christifidelibus die fixa et rite constituta in sua dioecesi; a Regularibus Ordinibus die rite constituta in suo calendario; ab hominibus qui sodalitati nomen dederint, quae ad Regularem Ordinem attineat, Indulgentiam acquiri die rite constituta in calendario dioecesis vel in calendario Ordinis, si

istiusmodi privilegio gaudeant, non tamen in utraque die. — S. C. Indulg. 29 Aug. 1864.

Decretum. — Quamvis circa translationem Indulgentiarum pro casibus translationis festorum, quibus tributa fuit Indulgentia lucranda ab illis qui in decursu diei festi ecclesiam visitaverint, iam a S. Congregatione Indulgentiarum responsa et decreta prodierint, quae certam normam praebent; tamen pro variis circumstantiis quaedam dubia adhuc supersunt.

Certum est quod translato festo solo per accidens idest quoad Officium et Missam infra annum non transfertur Indulgentia festivitati adnexa, utpote constat ex Decreto diei 16 Septembris 1741 per responsum *translato festo unice quoad Officium, non transfertur Indulgentia tali Festo concessa*, idque recentius confirmatum et praesertim sancitum fuit per Decretum Urbis et Orbis sub die 9 Aug. 1852.

Pariter certum est quod cum transfertur Festum quoad solemnitatem et exteriorem publicam celebrationem, transfertur et Indulgentia eidem festo concessa, etiamsi non transferatur Officium cum Missa, ut patet ex praedicto decreto diei 9 Augusti 1852, et ex responsione S. Congregationis Indulgentiarum 11 Aug. 1862.

Sed non constat de decisione, quoad transferendam Indulgentiam, simul cum Festo, quando festum cui annexa est Indulgentia transferri debet in perpetuum et assignari fixe ad aliam diem. Utrum nempe, translato festo, in perpetuum simul transferatur Indulgentia etsi festum celebretur sine solemnitate et sine externa publica functione. Insuper dubium est circa diem quo attributa sit Indulgentia in diversis provinciis et coenobiis quando festum ad occurrentiam alterius festi altioris vel maioris dignitatis sit assignatum vel assignandum ad varias distinctas dies.

Cum autem Indulgentiae plenariae festis tributae in Calendariis Cappuccinorum adnotari soleant, et consuetudo sit eas adscribendi tantum unicuique diei, quo festum assignatum est pro provincia, nulla facta exceptione quoad illos Conventus, qui festum habent assignatum et perpetuo celebrant alia die, Pater Clementinus ab Ulmeta, provinciae Ianuensis Cappuccinorum alumnus et Calendarii extensor, ut certior factus in adnotandis Indulgentiis in Calendario, ab erroris periculo se eximere valeat, subsequencia dubia de licentia sui Superioris Provincialis Sacrae Congregationi Indulgentiarum humillime exponit et supplicibus precibus eorumdem solutionem petit.

1. Utrum translato festo in perpetuum et perpetuo ad aliam diem sive ex speciali decreto S. C. R. sive ex praescripto Rubricarum assignato, simul ad eandem diem iterum festo assignatam transferatur Indulgentia eidem festo concessa, licet festum celebretur sine solemnitate et publica functione.

Et quatenus affirmative:

2. Utrum eadem translatio Indulgentiae fiat, tam in casu, quo translatio perpetua festi sit pro toto Ordine, quam in casu perpetuae translationis festi pro sola Regulari provincia?

3. Cum festum assignatum est ad quamdam diem pro provincia, et in aliqua dioecesi, vel in aliquo coenobio, ob occurrentiam alterius festi praeferendi, translatum sit et perpetuo assignatum ad aliam diem, utrum Indulgentia festo tributa adscribenda sit pro singulis coenobiis ad diem quo unumquodque festum celebrat, vel potius sit retinenda tamquam lucralibis in omnibus coenobiis, eadem die assignata pro provincia, dummodo tamen exceptio non sit facienda ratione solemnitatis vel externae publicae celebrationis?

4. Quando aliquod festum ex novo indulto Calendario adiungendum eo quod impediatur in die propria, ad sequentem primam diem liberam transferri et assignari debet, si ei concessa sit Indulgentia, utrum haec adscribenda sit diei quo festum assignatur fixe in provincia, et quoad omnia provinciae coenobia, quamvis non in omnibus festum eadem die locum habeat?

5. Utrum Indulgentiae tributae alicui festo pro universis fidelibus cum conditione visitandi ecclesias determinatas Regularium, lucrari possint ab omnibus christifidelibus, etiamsi eiusdem festi celebratio cum Indulgentia alia die in dioecesi locum habeat?

Emi Patres in Congregatione generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 14 Decembris 1877, auditis Consultorum votis, rebusque mature perpensis, responderunt:

Ad 1^{um}. et 2^{um}. Affirmative.

Ad 3^{um}., 4^{um}. et 5^{um}. affirmative iuxta modum, nempe Indulgentia semel tantum a singulis respective lucrari potest.

Et facta de praemissis relatione SSmo D. N. Pio PP. IX Sanctitas Sua resolutionem S. Congregationis approbavit. Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 12 Ian. 1878.

6. — De benedictione Crucium etc. cum Indulgentiarum applicatione.

1. Utrum ad Indulgentias applicandas crucibus, rosariis etc. alius ritus sit necessarius praeterquam signum crucis a sacerdote, qui hanc facultatem accepit, factum.

2. Utrum Indulgentia concessa cadat solum in Christum ex aere, ligno, vel alia quaque materia confectum ita ut possit ex una cruce in aliam transferri absque periculo amittendi Indulgentiam ipsi collatam?

R. Ad 1. Negative.

Ad 2. Affirmative. — S. C. Indulg. 2 Aprilis 1840.

1. Qui obtinuit facultatem benedicendi crucis, sacra numismata et coronas precatorias

cum applicatione Indulgentiarum, potestne ea facultate legitime uti publice, v. gr. in ecclesia vel oratorio coram fidelibus inibi congregatis, et res benedicendas manu tenentibus, si in indulto facultatis sit clausula *privatim*.

2. Quando in indulto existit clausula *in forma Ecclesiae consueta*, sufficitne signum crucis manu efformare super res benedicendas, absque pronuntiatione verborum formulae benedictionis, et sine aspersione aquae benedictae?

3. Si necessaria est formula, utrum sufficiat quaecumque formula, modo ab Ordinario approbata; an necessario adhibenda sit formula Ritualis Romani?

4. Quando in indulto facultatis non existit clausula *in forma Ecclesiae consueta* sufficitne efformare manu signum crucis super obiecta benedicenda?

R. Ad 1. Negative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. et 4. Responsum in secundo. — S. C. Indulg. 7 Ian. 1843.

Quamvis ex pluribus recentioribus Decretis huius S. C. Indulg. praesertim dierum 10 Aprilis 1840 et 7 Ian. 1853 facile eruatur quod in coronarum benedictione, quibus ab habentibus facultatem illae applicantur Indulgentiae dumtaxat, quas Romanus Pontifex solet impertiri, nec ulla recitationis formula, nec aquae benedictae aspersione, nec alius ritus exigatur praeter signum crucis, quando in indulto dicatur: *in forma Ecclesiae consueta*, dubitarunt tamen nonnulli Vicarii Generales in Gallia: « An per praefatas declarationes comprehendatur etiam benedictio tum coronarum seu rosariorum S. Dominici, quae a PP. Ordinis Praedicatorum, tum coronarum Septem Dolorum, quae a PP. Ordinis Servorum Mariae benedicuntur; ita ut sacerdotes qui vel a Superioribus praefatorum Ordinum, vel immediate ab Ap. Sede facultatem impetrant praememoratas coronas benedicendi, id solo crucis signo perficere possint, an vero pro actus valore formula benedictionis simulque aspersione cum aqua benedicta omnino sit adhibenda ».

R. Pro coronis Rosarii et Septem Dolorum servandam esse formulam, cum responsa S. C. dierum 11 Apr. 1840 et 7 Ian. 1743 non comprehendant casus de quibus agitur in proposito dubio.

Cum vero eiusdem dubii conclusio ea sit, ut in casu quo formula sit adhibenda, ipsis Vicariis Gen. dispensatio ea utendi concedatur, iidem EE. PP. respondendum esse duxerunt: Quoad dispensationem non expedire. — S. C. Indulg. 29 Febr. 1864.

7. — De Confessione et Communionem in pervigilio festivitatum.

Decretum Urbis et Orbis. — Inter ceteras conditiones, quae in adimplendis operibus iniunctis

pro acquisitione Indulgentiarum servari debent, ea est ut eadem fiant intra tempus in concessionibus praefinitum. Ut vero christifideles facilius ad eas lucrandas excitarentur, pluries haec S. Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, approbantibus Summis Pontificibus, quoad praescriptam Confessionem et Communionem, vel benigna interpretatione vel indultis hac in re providendum existimavit.

Hinc per Decretum diei 19 Maii 1759 statuit: *Confessionem suffragari si expleatur etiam in pervigilio festivitatis pro qua concessa est Indulgentia*; et item per Decretum diei 12 Iunii 1822 declaravit: *Communionem peragi posse in vigilia festivitatis*.

Etsi vero haec indulta nullum dubitandi locum relinquerent circa eas Indulgentias, quae pro festivitibus proprie dictis conceduntur, incipientibus nempe a primis vesperis usque ad occasum solis eiusdem diei festi; ita ut liberum sit fidei vel in ipso die festo confiteri, et Sacra Synaxi refici, plures tamen exinde dubitationes obortae fuerunt, an idem dicendum foret de aliis Indulgentiis spatio unius diei lucrands, et ab initio diei naturalis incipientibus, quae videlicet concederentur non ratione festivitatis occurrentis, sed alia qualibet ex causa; quemadmodum usuvenire solet pro sextis feriis mensis Martii, diebus dominicis festum S. Aloisii praecedentibus, oratione quadraginta horarum aliisque casibus similibus quibuscumque.

Itaque SS^{mus} Dominus Noster Pius PP. IX in audientia habita ab infrascripto Cardinali Praefecto eiusdem S. Congr. die 6 Oct. 1870 ad removendam omnem dubitandi rationem et ad commodius reddendum Confessionis et Communionis adimplementum benigne declarari et decerni mandavit, prout hoc Decreto declaratur atque decernitur: *tum Confessionem dumtaxat, tum Confessionem et Communionem peragi posse die, qui immediate praecedit sequentem pro quo concessa fuerit Indulgentia quaelibet, non solum ratione festivitatis occurrentis iuxta allata Decreta, verum etiam quacumque alia ex causa, vel devotionis, vel pii exercitii, aut solemnitatis, uti esset pro memoratis et ceteris huiusmodi diebus, pro quibus Indulgentia cum conditione Confessionis et Communionis concessa iam fuerit, vel in posterum concedatur, licet tempus ad eam acquirendam ab initio diei naturalis et non a primis vesperis sit computandum; servata tamen in adimplendis aliis operibus iniunctis regula generali circa modum et tempus in concessionibus praescripta*.

Voluitque Sanctitas Sua nihil innovatum censer i quoad Decretum diei 9 Dec. 1763 favore christifidelium, qui laudabili consuetudine utuntur confitendi semel saltem in hebdomada cum privilegiis, conditionibus et restrictivis ibidem recensitis. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. Indulg. C. 6 Oct. 1870.

8. — *De confessione in confessoriorum penuria.*

Cum non pauci ad hanc S. C.... supplices libelli porrecti fuerint, praesertim ex Gallia ob confessoriorum inopiam, pro obtinenda facultate sacramentalem Confessionem peragendi per plures dies ante Eucharisticam Communionem ad Indulgentias acquirendas praescriptam, nec non ut explicetur an ad easdem lucrandas liceat Sacra Synaxi refici in pervigilio diei festi pro quo declarantur concessae; eadem S. C. censuit *licere ad praefatum effectum Eucharistiam sumere in pervigilio festivitatis*; quo vero ad petitam explicationem respondendum censuit: Firmo remanente Decreto 9 Dec. 1763 pro iis fidelibus qui ad Confessionem saltem in hebdomada accedunt: pro ceteris autem fidelibus, in locis in quibus ob inopiam confessoriorum nequeunt fideles frequenter Confessione sacramentali expiari, postulantes communetur dictum decretum, et facto verbo cum SS^{mo}, extendatur ad omnes utriusque sexus christifideles, ut Confessio peracta infra hebdomadam ante festivitatem suffragari possit ad Indulgentiam lucrandam, expletis aliis conditionibus iniunctis, et dummodo nullius lethalis culpa post peractam Confessionem commissae conscii sint, nihil innovando circa Indulgentias ad formam Iubilaei concessas, ut in citato Decreto 9 Dec. 1763. Factoque verbo cum SS^{mo}... Sanctitas Sua S. Congregationis votum benigne approbavit. — S. Indulg. C. 12 Iun. 1822.

1. Per Decretum S. C. Indulg., datum die 12 Iunii 1822, conceditur Confessionem sacramentalem peractam infra hebdomadam ante festivitatem suffragari posse ad Indulgentiam lucrandam. Quaeritur: 1. An verba *infra hebdomadam* significant octo dies tantum, quae festivitatem immediate praecedunt, an vero hebdomadam illam totam et integram, quae ante festum decurrit, ita ut, ex. gr., Confessio facta die dominica suffragetur ad lucrandam Indulgentiam die sabbati hebdomadae sequentis, in quam diem festum incideret, tametsi tunc 13 dies inter Confessionem et festivitatem intercessissent? 2. An Confessio octavo die ante festivitatem peracta, vi huius indulti, suffragetur tantum ad unam Indulgentiam lucrandam: an vero per hanc Confessionem aliae etiam lucrifieri possint Indulgentiae, quae infra praedictum tempus occurrent, et ad quas lucrandas sacramentalis Confessio ceteroquin requireretur?

2. Utrum cum in Bulla vel Brevi, quo conceditur Indulgentia, Confessio tanquam conditio *sine qua non* praescribitur, necesse sit ut sacramentalis absolutio poenitentibus detur ad Indulgentiam lucrandam?

R. Ad 1. Quoad primam partem 1. quaesiti: Affirmative; quoad secundam partem: Negative. Quoad primam partem 2. quaesiti: Negative: Affirmative quoad secundam partem.

Ad 2. Negative. — S. Indulg. C. 15 Decembris 1841.

9. — *Confessio infra unam vel duas hebdomadas.*

Decretum. — Lotharius Kubel Episcopus Leucensis et Vicarius Capitularis Archidioecesis Friburgensis die 14 Ian. 1877 cum petisset ab hac S. Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita, quod inibi ob sacerdotum penuriam confessio facta bis in mense, servatis servandis, suffragari possit ad Indulgentias intra praedictum tempus occurrentes lucrandas, quemadmodum et aliae dioeceses tali concessione ex indulto Apostolico laetantur, gratia fuit concessa, ast eo modo et forma qua assolet, rescribendo scilicet: « SS^{ms} precibus obsecundans, benigne annuit pro petito indulto, ita ut Presbyteri et ceteri fideles Archidioecesis Friburgensis qui infra unam vel duas hebdomadas uniuscuiusque mensis sacramentalem confessionem peragere solent, omnes et singulas Indulgentias plenarias, eo temporis intervallo concessas, absque sacramentali confessione lucrari possint, dummodo etc. ». At vero praelaudatus Episcopus dubitans, num sub voce hebdomada septem dies vel octo sint intelligendi, et num verba infra duas hebdomadas accipi ita debeant ut bina confessio intra mensem sufficiat, vel potius ut in omni quatuordecim dierum decursu confessio sit peragenda, supplex S. Congregationem adiit postulans, ut dubia istaec diluere dignetur.

1. Utrum confessio praescripta per singulas hebdomadas peragi debeat infra septem vel potius infra octo dies?

2. An verba « infra duas hebdomadas » stricte interpretanda sint, ita ut confessio peragi debeat infra quatuordecim dies, vel potius sufficiat bina confessio in mense?

R. Ad 1. Affirmative ad primam partem, idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente septem dierum spatio. Negative ad secundam partem.

Ad 2. Affirmative ad primam partem idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente quatuordecim dierum spatio. Negative ad secundam partem.

Factaque de his omnibus SS^{mo} D. N. Leoni Papae XIII relatione, Sanctitas Sua S. Congregationis resolutionem benigne approbavit. — S. Indulg. C. 15 Nov. 1878.

Urbis et Orbis. — Ad dubia, quae proposuit R. D. D. Episcopus Leucensis et Vicarius Capitularis Friburgensis, quod attinet ad sacramentalem Confessionem, quae necessaria est ad acquirendas Indulgentias Plenarias intra hebdomadam, aut binas continuas hebdomadas occurrentes, nimirum: 1. Utrum confessio praescripta *per singulas hebdomadas* peragi debeat

intra septem, vel potius infra octo dies? 2. An verba *infra duas hebdomadas* stricte interpretanda sint, ita ut confessio peragi debeat infra quatuordecim dies, vel potius sufficiat bina confessio in mense? S. Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita respondit die 15 Novembris 1878: Ad 1. Affirmative ad primam partem, idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente septem dierum spatio: Negative ad secundam partem. — Ad 2. Affirmative ad primam partem, idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente quatuordecim dierum spatio: Negative ad secundam partem.

Ad maiorem huius rei declarationem quaeritur modo:

1. Utrum christifidelis, qui singulis hebdomadis et stato die ex. gr. sabbato, confessionem peragere solet, satisfaciat oneri praescriptae confessionis?

2. Utrum oneri praescriptae confessionis satisfaciat christifidelis, qui iis in locis pro quibus viget Indultum, alternis hebdomadis et stato die ex. gr. sabbato, confessionem peragere solet?

S. Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita die 25 Febr. 1886 ad supra-relata dubia respondit:

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative. — S. Indulg. C. 25 Februarii 1886.

10. — *De Communione.*

1. An christifideles secundum canonem *Omnnes utriusque sexus* Sacramentum Eucharistiae suscipientes tempore paschali, possint per hanc S. Communionem lucrari Indulgentiam plenariam, ad quam lucrandam inter cetera praescribitur S. Communio.

2. Utrum sacerdos in honorem B. M. V. Missam celebrans pro accepta eleemosyna, possit per S. Communionem in Missae sacrificio peractam lucrari Indulgentiam vel sibi, vel defunctis applicandam, si ad hanc lucrandam praescribitur S. Communio.

R. Ad 1. Affirmative, dummodo Indulgentia lucrificienda non sit in forma iubilaei pro qua tantum requiritur specialis confessio et Communio; satis enim declaratum est a SS. D. N. Gregorio PP. XVI per decretum S. huius Cong. in una Monasteriensi sub die 19 Mart. 1841.

Ad 2. Affirmative. — Sacra Indulg. Congr. 10 Maii 1844.

Est hoc in more positum, quod ab animarum Pastoribus SS. Eucharistiae Sacramentum in aliquibus tantum infra annum praecipuis festivitatibus ad fideles habitualiter infirmos chronicos, ob physicum permanens aliquod impedimentum e domo egredi impotentes, solemniter deferatur; proindeque huiusmodi fideles tot plenariis Indulgentiis privantur, quas con-

sequerentur si, conditionibus iniunctis adimpletis, ad S. Eucharisticam mensam frequentius possent accedere. Itaque quamplures animarum curatores alique permulti ecclesiastici viri humillimas preces porrexerunt SS. D. N. Pio PP. IX, ut de Apostolica benignitate super hoc providere dignaretur; factaque per me Secretariae Sacrae Congregat. Indulg. Substitutum eidem SS. de his omnibus fidei relatione, in audientia habita die 18 Sept. 1862, S. S., spiritali gregis sibi crediti utilitati prospiciens, clementer indulsit ut praefati christifideles, exceptis tamen illis qui in communitate morantur, acquirere possint omnes et singulas Indulgentias plenarias iam concessas vel in posterum concedendas, quasque alias acquirere possent in locis in quibus vivunt, si in eo physico statu non essent, pro quarum acquisitione praescripta sit S. Communio et visitatio alicuius ecclesiae vel publici oratorii in locis iisdem, dummodo vere poenitentes, confessi, ac ceteris omnibus absolutis conditionibus, si quae iniunctae fuerint, loco S. Communionis et visitationis, alia pia opera a respectivo confessario iniungenda fideliter adimpleant. — S. Indulg. C. 18 Sept. 1862.

11. — De precibus iniunctis.

1. An eodem die lucrari possint plures Indulgentiae plenariae, quando pro unaquaque praescripta est perceptio divinae Eucharistiae?

2. An possit per preces iam obligatorias, v. g., per Horas Canonicas, satisfieri precibus a Summo Pontifice praescriptis ob lucrandam Indulgentiam plenariam.

3. An sufficiant quinque *Pater* et *Ave*, quae recitari solent ad adimplendam Summi Pontificis intentionem, quando praescriptum est ut visitetur ecclesia vel altare, ibique fundantur preces, quemadmodum, ex. gr. pro lucranda Indulgentia plenaria praescriptum est associatis Operi Propagationis Fidei?

4. Intra quotas horas diei ipsius vel diei pridianae recitari debeant preces a Summo Pontifice praescriptae ob lucrandam Indulgentiam plenariam.

R. Ad 1. Affirmative, servatis tamen respective aliis appositis conditionibus.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Preces requisitae in Indulgentiarum concessionibus ad adimplendam Summi Pontificis intentionem sunt ad uniuscuiusque fidelis libitum, nisi peculiariter adsignentur.

Ad 4. Intra idem tempus designatum pro Indulgentiarum acquisitione. — S. Indulg. C. 29 Maii 1841. *Briocen.*

Quando ad Indulgentias lucrandas praescribitur oratio pro fine determinato, v. gr., pro extirpatione haeresum etc., an requiratur intentio explicita, expressa singulis vicibus?

R. Negative. — Die 12 Iulii SSms approbavit. — S. Indulg. C. 22 Febr. 1847.

SSms D. N. Pius PP. IX benigne declaravit, Indulgentias adnexas precibus valere quocumque idiomate recitentur, dummodo versiones sint fideles. Licet autem pro lucranda Indulgentia requiratur versionis fidelitas, nihilominus ut constet de fidelitate versionis, sufficit declaratio S. Congr. Indulg. per Ems Praefectum, vel unius ex Ordinariis loci, ubi vulgaris est lingua in quam vertitur oratio cuius recitationi primitus Indulgentia concessa fuit. — S. Indulg. C. 29 Dec. 1864.

1. Cum ad lucrandas Indulgentias, sive plenarias, sive partiales, praescribitur ad mentem seu intentionem Summi Pontificis orare, sufficitne, ut nonnulli docent, orare mentaliter?

Et quatenus negative:

2. An sit reiicienda opinio docens recitationem devotissimam etiam unius *Pater* et *Ave* cum *Gloria Patri* sufficere ad explendam conditionem orandi pro Summi Pontificis intentione, vel potius admittenda opinio illorum qui requirunt recitationem quinque *Pater* et *Ave*, aut orationes aequivalentes?

R. Ad 1. Laudabile quidem est mentaliter orare, orationi tamen mentali aliqua semper adiungatur oratio vocalis.

Ad 2. Detur Decretum in una Briocensi sub die 29 Maii 1841 ad dub. 3. — S. Indulg. C. 13 Sept. 1881. Confer hic initio huius num.

An et quo modo surdo-muti supplere valeant impotentiae qua detinentur preces recitandi pro Indulgentiis acquirendis iniunctas?

R. Supplicandum SSmo pro generali Decreto ab hac S. Congr. evulgando, atque Apostolica auctoritate firmando, cuius vi statuendum: 1. Quod, si inter opera pro lucranda Indulgentia, praescripta sit visitatio alicuius ecclesiae, surdo-muti ecclesiam ipsam devote visitare teneantur, licet mentem tantum in Deum elevent et pios affectus. — 2. Quod si inter opera sint publicae preces, surdo-muti possint lucrari Indulgentias iis adnexas, corpore quidem coniuncti ceteris fidelibus in eodem loco orantibus, sed pariter mente tantum in Deum elevata et piis cordis affectibus. — 3. Quod si agatur tandem de privatis orationibus, proprii mutorum et surdorum confessarii valeant easdem orationes commutare in alia pia opera aliquo modo manifestata, prout in Domino expedire iudicaverint. — SSms non modo praedictum votum aporobavit, verum etiam huiusmodi gratiam ac concessionem peramanter elargitam per generale decretum publicari mandavit. — S. Indulg. C. 15 Mart. 1852.

12. — De visitatione ecclesiae.

1. Postulata: 1. Ut conditio visitandi ecclesiam pro lucrandis Indulgentiis generice saepe

praescripta, adimpleri possit a personis utriusque sexus in communitate ac sub regula viventibus visitando oratorium domesticum.

2. Ut infirmi aut senio confecti in communitate et sub regula viventes, qui ecclesias aut oratoria visitare aliave pro Indulgentiis praescripta exequi non possunt, Indulgentiis nihilominus lucrari valeant adimplendo alia pia opera, confessarii arbitrio describenda.

3. Ut in casu quo morale aliquod impedimentum adsit, prudentis confessarii arbitrio diiudicandum, visitandi aliquam ecclesiam (ex. gr. Regularium aut Parochialem), quae de iure visitanda foret ad aliquam Indulgentiam lucranda, haec visitatio designatae ecclesiae arbitrio confessarii commutari possit in aliud pium opus, ex. gr. in visitationem alterius ecclesiae.

R. Ad 1. Non expedire.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative. — S. Indulg. C. 16 Ianuarii 1886.

Inter pia opera quae ad lucrandas Indulgentias praescribi solent, potissimum recensenda est visitatio alicuius ecclesiae vel etiam publici sacelli. Iam vero Clemens fel. rec. Papa XIII valde cupiens spirituali bono prospicere confratrum et consororum Confraternitatum vel Sodalitatum sive Congregationum ubique locorum existentium, et auctoritate Ordinariorum erectarum, benigne indulserat sub die 2 Augusti 1760 ut earumdem confratres et consorores aliqua corporis infirmitate laborantes, vel carceribus detenti, eisdem omnibus et singulis Indulgentiis, quibus gaudent ceteri confratres et consorores gaudere possent, ita tamen, ut, omissa visitatione ecclesiae, alia pia iniuncta opera, quae pro viribus peragere possent, fideliter ac devote exequerentur; quam gratiam idem Summus Pontifex mandaverat ad preces cuiusque Confraternitatis seu Sodalitatis vel Congregationis concedi. Quum vero anno 1874 sub die 8 Maii Emi PP. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis tuendis praepositi, in generalibus Comitibus apud Vaticanum habitis, proposito dubio: *An adhuc requireretur recursus ad Apostolicam Sedem uniuscuiusque Confraternitatis seu Sodalitatis vel Congregationis, ut earumdem confratres et consorores Clementino Indulto perfrui valerent*, in affirmativam iverint sententiam, simulque censuerint supplicandum SSmo, ut per Decretum generale praefatum indultum concederetur confratribus et consororibus omnium Confraternitatum, Sodalitatum seu Congregationum absque earumdem speciali recursu, Pius PP. IX sub die 25 Februarii anni 1877 petitam gratiam benigne elargitus est, nulla tamen facta speciali mentione de generali eiusdem Decreto evulgando, prout ab hac Sacra Congregatione postulatum fuerat. Ex quo nonnulli arbitrati sunt haudquaquam necessarium

fore, ut singulae Confraternitates, Sodalitates vel Congregationes hoc indultum sibi peterent; alii vero huic sententiae minime acquiescentes denuo dubium proposuerunt: *An illa concessio (Indulti Clementini) nunc reapse valeat pro omnibus Confraternitatibus seu Sodalitiis aut Congregationibus sine speciali recursu ad Sanctam Sedem qui antea requirebatur*. Cui quidem dubio Eminentissimi PP. in generali Congregatione penes Aedes Vaticanas habita sub die 25 Iunii huius decurrentis anni, ad removendam omnem dubitandi rationem rescripserunt: *Affirmative et supplicandum SSmo pro promulgatione Decreti iuxta resolutionem S. Congregationis diei 25 Febr. 1877*. Quare de his omnibus facta relatione SSmo D. N. Leoni XIII... die 16 Iulii 1887 idem SSmus benigne declarari et decerni mandavit, prout praesenti Decreto declaratur et decernitur, memoratum Indultum Clementinum extendi ad omnes Confraternitates, Sodalitates et Congregationes, quin in posterum quaelibet Confraternitas, Sodalitas seu Congregatio opus habeat speciali recursu ad S. Sedem, ut praefato Indulto perfrui valeat. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. Indulg. C. 20 Aug. 1887.

Indulgentiam plenariam *quotidianam* perpetuam vel ad tempus concessam visitantibus aliquam ecclesiam seu publicum oratorium, ita semper intelligendam esse mandavit Sanctitas Sua, ut semel in anno tantum ab unoquoque fidei acquiri possit; excepto solummodo casu quo in decreto, Rescripto, Brevi etc. concessionis favore alicuius ecclesiae seu publici oratorii, clare et explicate expressum sit, Indulgentiam plenariam reapse quotidie ab unoquoque christifidei rite disposito acquiri posse. — S. Indulg. C. 15 Mart. 1852.

13. — De clausula: *Corde contrito*.

Iuxta Apostolicae Sedis praxim in plenariae Indulgentiae concessionibus apponitur clausula: *Christifidelibus, qui vere poenitentes, confessi, sacraque Communionem refecti* etc. Haec clausula iuxta declarationem alias datam exprimit conditionem, ita ut confessio inter opera iniuncta recensenda sit, et nemo Indulgentiam plenariam, etsi in statu gratiae reperiat, lucrari possit, nisi sacramentalem confessionem faciat et cetera iniuncta opera adimpleat.

Iam vero in Indultis, quibus partiales Indulgentiae conceduntur, nulla mentio fit de Sacramentali Confessione, sed adhibetur clausula *corde saltem contrito*. Hinc apud nonnullos quaestio orta est, an praescripta contritio requiratur dumtaxat uti mera dispositio, nempe ut quatenus aliquis in statu peccati mortalis reperiat, ac propterea incapax lucrandae cuiusvis Indulgentiae, per perfectam contritionem cum proposito Confessionis ad statum gratiae

restituatur, et capax fiat Indulgentias assequendi: vel potius clausula illa *corde saltem contrito* inducat veram conditionem; scilicet tamquam pars operis iniuncti contritio ipsa habenda sit, ita ut ad Indulgentiam lucrandam etiam ab iis actus contritionis emittendus sit, qui in statu gratiae et charitatis reperiuntur.

R. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

Et facta relatione SS^{mo} Domino Nostro Pio PP. IX, Sanctitas Sua Resolutionem S. Congr. approbavit et confirmavit. — S. Indulg. C. 17 Dec. 1870.

14. — *De tempore
lucrandarum Indulgentiarum.*

1. Utrum, nisi aliud expresse habeatur in indultis, Indulgentiae lucrandae incipiant a media nocte, an vero a primis Vesperis?

2. Utrum si quis utens recenti privilegio confessionem et communionem pridie eius diei peragat, cui affixa est Indulgentia, etiam reliqua opera praescripta pridie fieri, adeoque pridie etiam Indulgentia lucrificari possit?

3. Utrum si eidem pio operi, quod a fidelibus iterari non potest variis titulis Indulgentiae adnexae sunt, possint omnes lucrificari?

R. Ad 1. A media nocte ad mediam noctem.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Affirmative, dummodo opera iniuncta vere iterari nequeant, vel non soleant sicuti confessio, nisi sit aliunde necessaria¹.

Et facta de praemissis relatione SS^{mo} D. N. Pio PP. IX, Sanctitas Sua resolutionem S. Congregationis approbavit. — S. Indulg. C. 12 Ianuarii 1878.

Cum ex diversis decretis S. C. Indulg. iam liceat plures plenarias Indulgentias eadem die lucrari, solutis scilicet conditionibus, quaeritur an dictum decretum respiciat solas Indulgentias in una die occurrentes propter festivitatem, vel potius etiam illas quas unusquisque ob suam devotionem tali per hebdomadam, aut mensem, diei adfixerit? — 2. Qui decreto ipso uti voluerit, an teneatur ecclesiam vel publicum oratorium visitare (quando nempe requiritur talis visitatio) totidem vicibus quot sunt Indulgentiae lucrificandae? Et quatenus affirmative: — 3. An sufficiat ut in una eademque ecclesia tot preces seu visitationes repetantur quot sunt Indulgentiae lucrandae, quin de ecclesia post quamlibet quis egrediatur, et denuo in eam ingrediatur.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative. — S. Indulg. C. 29 Februarii 1864.

15. — *Dubia varia.*

1. Utrum Decretum Alexandri Papae VII diei 6 Febr. 1657, et aliud Decretum S. Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum diei 23 Febr. 1711 sint authentica?

2. An amittant Indulgentias Cruces, Corone, Rosaria, Statuae etc., quae ante omnem usum, ab una, deinde in aliam, tertiam et quartam quoque manum transierint?

3. An 1^o.) res Indulgentiis ditatae tradi debeant fidelibus omnino gratis; ita ut 2^o.) si aliquid quocumque titulo sive pretii, sive permutationis, sive muneris, sive eleemosynae requiratur, vel accipiat, Indulgentiae ex hoc amittantur?

4. Die 12 Ian. 1878 resolutum fuit a S. Congregatione Indulgentiarum et SS. Reliquiarum quod, nisi aliud expresse habeatur in Indultis, Indulgentiae lucrandae incipiant non a primis vespers sed a media nocte ad mediam noctem. Iam vero quaeritur an hoc ita stricte intelligendum veniat, ut non incipiant nisi a media ad mediam noctem etiam illae Indulgentiae lucrandae in festis, si in earum concessionibus non addatur clausula a primis vespers?

5. Generali Decreto S. Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum die 9 Aug. 1852 sancitum est, ut fiat translatio Indulgentiarum, si fiat solemnitas et externa celebrationis translatio. Iam quaeritur — 1^o.) utrum illud Decretum valeat non solum ubi agitur de Indulgentiis concessis omnibus et singulis christifidelibus, sed et ubi agitur etiam de Indulgentiis impertitis Confraternitatibus, Sodalitatibus, piis Unionibus etc. — 2^o.) utrum valeat si agitur de festi translatione perpetua, sive tantum de festi translatione accidentali, quae hoc vel illo anno fit propter occurrentiam alterius festi maioris ritus vel dignitatis — 3^o.) utrum valeat sive translatio fiat in tota Ecclesia, sive tantum in tota dioecesi, sive etiam solummodo in una vel altera particulari ecclesia dioecesis? — 4^o.) quid proprie intelligatur nomine solemnitas et externa celebrationis festi?

6. Utrum qui habet facultatem benedicendi Cruces, Rosaria etc. eisque applicandi Indulgentias, etiam pro seipso Cruces et Rosaria benedicere queat, hisque utendo sibi quoque Indulgentias lucrari possit?

7. An is qui habet facultatem adscribendi socios in aliquam Confraternitatem, vel piam Associationem, seipsum illi adscribere valeat, ita ut possit Indulgentias, quae eidem adnexae sunt, lucrari?

Et E^{mi} ac R^{mi} Patres rescripserunt in generalibus Comitibus habitis apud Vaticanum die 25 Iun. 1887:

¹ Per confessionem aliunde necessariam E^{mi} Patres intellexerunt casus relapsus, et voluerunt heic adnotari.

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Affirmative ad utramque partem.

Ad 4. Standum terminis concessionis.

Ad 5. Non indigere responsione.

Ad 6. Affirmative.

Ad 7. Affirmative, quatenus haec facultas habeatur *indiscriminatim*, minime vero *taxative*, uti in una Cameracensi 7 Mart. 1840.

Facta vero de iis omnibus relatione, Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII responsiones Patrum Cardinalium approbavit. — S. Indulg. C. 16 Iul. 1887.

16. — *De Indulgentiis in RACCOLTA contentis.*

Cum in collectione precum ac piorum operum vulgo: *Raccolta di orazioni e pie opere per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le Sante Indulgenze*, duodecies iam Romae typis evulgata pro quibus a Summis Pontificibus per generales concessionem Indulgentiae sunt fidelibus elargitae, nonnullae ex iis Indulgentiis non reperiantur fidelibus defunctis applicabiles, nonnullae vero preces, quibus adnexae sunt Indulgentiae, latino tantum vel italico idiomate scriptae sint, et cum pro tertiadecima vice eadem collectio sit iamiam evulganda, enixis precibus SS. D. N. Pium PP. IX rogavi ego Secretariae S. C. Indulg. Substitutus, in Audientia habita die 30 Septembris 1852 ut de apostolica sua benignitate clementer indulgere dignaretur, ut deinceps omnes et singulae Indulgentiae, tam in ipsa tertiadecima editione, quam in aliis Romae in posterum, de licentia huius S. Congr. evulgandis recensendae, fidelibus etiam defunctis applicabiles esse intelligantur, necnon omnes et singulae orationes in ipsa pariter decimatertia, ac in aliis ut supra continendae, quocumque idiomate, dummodo versiones sint fideles, pro Indulgentiarum acquisitione, recitari possint. Itaque S. S., praefatis humillimis precibus clementissime exceptis, maiori christifidelium spirituali utilitati prospiciens, maximumque animabus defunctorum solatium afferri peroptans, benigne annuit in omnibus iuxta petita. Praeterea eadem Sanctitas Sua mandavit, ut, si contigerit eandem collectionem in aliud verti idioma, huiusmodi versionem typis publicari non possit absque approbatione huius S. C. — S. Indulg. C. 30 Sept. 1852.

Post editum Romae anno 1877 opus cui titulus *Raccolta di orazioni e pie opere per le quali sono state concesse dai Sommi Pontefici le SS. Indulgenze*, nonnulla S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae exhibita fuerunt documenta quae concessas iamdiu omnibus christifidelibus, designatas preces recitantibus, aut designata pia opera exercentibus, Indulgentias referebant. Insuper Summus Pont.

Leo XIII plures pias preces piaeque opera Indulgentiis ditavit, quae ab omnibus pariter christifidelibus acquiri possunt. Quapropter Sacra eadem Congregatio, ut haec omnia latius innotescant, et ut communi utilitati consulat, opportunum duxit, praefatum opus iterum typis imprimi et in vulgus edi, additis piis precibus piisque operibus, quae in editione anni 1877, ob non exhibita tempore documenta, aut non relata, aut postea Indulgentiis ditata fuerunt. — Hanc autem *Collectionem* quae typis S. Congregationis de *Propaganda Fide* nunc in lucem et usum prodit, SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII Apostolica sua auctoritate approbavit, quae ut genuina et authentica Indulgentiarum hactenus concessarum Sylloge ab omnibus habenda sit. Hinc etiam ad decidenda dubia, quae forte de sensu concessionis aut de conditionibus lucrandarum Indulgentiarum oriantur, eandem hanc Syllogen normae instar esse debere Sanctitas Sua mandavit; ipsumque decretum novae huic editioni (anni 1886) praefigi praecepit. — S. R. C. 24 Maii 1886.

17. — *Revocantur Indulgentiae mille annorum.*

Urbis et Orbis. — Quum huic S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae ex ipsa sui institutione munus demandatum sit vigilandi, ne in christiano populo falsae et apocryphae, vel iam revocatae a RR. PP. Indulgentiae temere evulgentur, pluries ab ea quaesitum est, num Indulgentiae mille sive etiam plurium millium annorum, quae in nonnullis Summariis et etiam in Pontificiis Constitutionibus leguntur, sint retinendae uti verae, an potius inter apocryphas amandandae, ea potissimum de causa quod immoderatae viderentur.

Porro quum haec S. C. generatim animadverterit praedictarum Indulgentiarum concessionem, ut plurimum, nulli aut supposititio niti fundamento, praetereaue perpenderit id quod Sacrosancta Tridentina Synodus, sess. 25, c. 31, Decret. de Indulg., docuit, in concedendis nimirum Indulgentiis moderationem esse adhibendam, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur; opportunum esse censuit, sicut alias peragere consuevit, ut Indulgentiae omnes, quae mille vel plurium millium annorum numerum attingunt, praetermisso an veris sint accensendae vel apocryphis, revocarentur et abrogarentur: id enim postulare videbantur et mutata temporum adiuncta, et modo vigens in Ecclesia disciplina.

Em̃i itaque Patres huic S. Congregationi praepositi, in generalibus Comitibus ad Vaticanum habitis die 5 Maii 1898, omnibus mature perpensis, unanimi suffragio rescripserunt: *Indulgentias omnes mille vel plurium millium annorum omnino esse revocandas, si SS^{mo} placuerit.*

Facta autem de his omnibus relatione SS^{mo} D^{no} Nostro Leoni PP. XIII in Audientia habita die 26 Maii 1898, Sanctitas Sua E^morum Patrum sententiam ratam habuit et confirmavit, mandavitque per generale Decretum declarari omnes Indulgentias mille vel plurium millium annorum, quae hucusque concessae dicuntur aut sunt, revocatas esse, et uti revocatas ab omnibus habendas. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 26 Maii 1898.

18. — *Quandonam Cruces, coronae aliaque obiecta benedicta amittant Indulgentias, si vendantur.*

1. An amittant Indulgentias Cruces, coronae, etc. si quis eas emens, ipsi venditori earum benedictionem nomine suo curandam committat, soluturus pretium expensasque transmissionis in ipso actu, quo res illas iam benedictas sibi tradentur?

Et quatenus negative:

2. An amittant Indulgentias Cruces, coronae, etc. si quis praevidens eas iam benedictas postulatum iri certa occasione, puta magni concursus fidelium, in antecessum benedicendas curet pro iis qui eas, restituto pretio expenso, petituri sint?

R. Ad 1^{um}. Negative.

Ad 2^{um}. Affirmative. — S. C. Indulg. 10 Iulii 1896.

Decreta praecipientia res Indulgentiis ditatas omnino gratis tradi debere, comprehendunt etiam pia obiecta, quae Loca Sancta tetigerunt. — S. Indulg. C. 26 Maii 1898. Confer hic n. 25.

19. — *Indulgentia Altaris privilegiati et Gregoriani.*

Confer verbum *Altare privilegiatum*, et verbum *Altare Gregorianum*.

20. — *Indulgentiae piae Consociationis S. Familiae.*

Confer verbum *S. Familia* n. 3.

21. — *Indulgentiae Tertiariorum.*

Confer verbum *Absolutio Generalis*, verbum *S. Franciscus Assisiensis et Franciscus*, et verbum *Tertiarii*.

22. — *Indulgentiae Scapularium et SS. Rosarii.*

Confer verbum *Cor SS. Iesu*, verbum *Scapulare* et verbum *Rosarium*.

23. — *Indulgentiae piae Societatis Propagationis Fidei.*

Confer verbum *Propagatio Fidei*.

24. — *Indulgentiae quoad pias Peregrinationes et pium Exercitium, Via Crucis.*

Confer verbum *Sanctuarium* et verbum *Via Crucis*.

25. — *Indulgentiae piorum obiectorum, quae loca Terrae Sanctae aut reliquias tetigerint.*

S. Congreg. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, utendo facultatibus a SS^{mo} D. N. Leone PP. XIII sibi specialiter tributis, benigne annuit pro gratia iuxta preces, ita ut non Cruces tantum, aut coronae, rosaria prouti hucusque, verum etiam numismata, parvae statuetae aliaque pia devotionis obiecta, quae Terrae Sanctae loca aut reliquias ibidem existentes tetigerint, in posterum ditata maneant Indulgentiis iuxta tenorem et formam Const. s. m. Innocentii XI, quae incipit *Unigeniti*, data sub die 30 Ian. 1688. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregationis, die 18 Aug. 1895.

26. — *Indulgentiae Portiunculae.*

Confer verbum *Portiuncula*.

27. — *Communicatio Indulgentiarum quoad ecclesias Confraternitatum SS. Trinitatis, B. Mariae V. de Monte Carmelo ac Septem Dolorum; Indulgentiae ecclesiarum et triplicis Ordinis Carmelitarum; Indulgentiae ecclesiarum Societatis Iesu.*

Confer verbum *Carmelitae*, verbum *Scapulare* et verbum *Societas Iesu*.

28. — *Indulgentia plenaria pro ecclesiis Patrum Servitarum.*

SS^{mus} D. N. Leo Papa XIII de speciali gratia benigne annuit pro concessione petita *Plenariae Indulgentiae*, defunctis quoque applicabilis, ab omnibus utriusque sexus christifidelibus vere poenitentibus, confessis ac Sacra Synaxi reffectis, toties lucrandae, quoties ipsi die praefata unam vel alteram ex praedictis ecclesiis devote visitaverint, ibique ad mentem Sanctitatis Suae pias ad Deum preces aliquo temporis spatio pie effuderint.

Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. Indulg. 27 Ian. 1888.

29. — *Indulgentiae concessae pro pia praxi mensis Septembris in honorem B. Mariae V. Perdolentis.*

SSm̃us D. N. Leo PP. XIII omnibus utriusque sexus christifidelibus qui modo super enunciato quolibet die mense integro Septembri Dolores Beatae Mariae Virginis, sive publice, sive privatim devote recoluerint, petitam plenariam Indulgentiam, defunctis quoque applicabilem, benigne concessit, lucranda eo die infra praedictum mensem uniuscuiusque arbitrio eligendo, quo vere poenitentes, confessi, S. Synaxim susceperint, et aliquo temporis spatio ad mentem Sanctitatis Suae pie oraverint. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. Indulg. 27 Ian. 1888. — Modus enun-

ciatus erat: *valendosi di qualsiasi libro approvato, che tratti dei dolori di Maria SSma.*

30. — *Indulgentiae mensis S. Iosephi et pro piis exercitiis in honorem S. Antonii Patavini.*

Confer verbum *S. Joseph* et verbum *S. Antonius Patavinus* n. 1.

31. — *Indulgentiae pro Actu heroico Caritatis et pro pia praxi mensis Novembris.*

Confer verbum *Actus heroicus Caritatis* et verbum *Animae fidelium defunctorum* n. 1.

32. — *De Indulgentia plenaria benedictionis in articulo mortis.*

Confer verbum *Benedictio in articulo mortis.*

S. INFANTIA

1. — *In perpetuum confirmantur privilegia concessa Societati Sanctae Infantiae.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Humani generis Ecclesia parens cum de omnibus filiis suis aequae sit sollicita, et pari caritate singulos complectatur, tum praecipuo quodam misericordiae sensu respicere solet ad infantes pueros, qui ex parentibus orti Evangelicae lucis expertibus, rerumque omnium inopia plerumque vexatis, vel ab ipsis incunabulis in gravissimo et vitae et salutis aeternae discrimine versantur. Materna haec caritas non nova quidem neque inusitata est in Ecclesia, sed tradita est ei et quasi haereditate transmissa ab auctore Iesu Christo, qui mortalem dum vitam vixit pueros mirifice dilexit, et numquam passus est eos ab se prohiberi. Quapropter non mirum est si Romani Pontifices summopere diligere omnique studio semper fovere soliti sunt quaecumque ad iuvandam puerulorum salutem sunt in Ecclesia sancte instituta. Haec inter iure meritoque peculiarem Pontificum benevolentiam sibi comparavit, eximiaque apud omnes opinione floret Societas, quae Parisiis ad incolumitatem et bonum, Sinensium praesertim, puerorum, coaluit, Sacra Iesu Christi infantia nomine et auspicio felix. Huius exordia cum Nos memoria repetimus, suavi quadam iucunditate et delectatione perfundimur. Quum enim faustis sed parvis exorta est initiis, Nos, qui apud augustum Belgarum Regem Apostolica Legatione fungebamur, omni studio prosequuti sumus, omni, qua potuimus, ope iuimus; salutare enim iam tum visum est Nobis opus, plenum humanitatis et caritatis. Nunc vero Apostolicae Dignitatis, Deo volente,

ad fastigium evecti, Societatem Sacrae Dei Infantiae et sociorum numero et recte factorum laude florentem veteri amore complectimur, et laetamur eam quinquagesimum natalem suum eodem hoc anno, quo Nos consecrationis Nostrae, celebrare. Quamobrem cum iam studium Nostrum in hac Societate provehenda anno tertio Pontificatus Nostri confirmaverimus, libet nunc in fausto hoc eventu perpetuum illi dilectionis Nostrae impertiri testimonium. Propterea votis etiam obsecundantes dilecti Filii Nostri Vincentii S. R. E. Card. Vannutelli universae istius Societatis Patroni nonnulla privilegia dictae Societati ad tempus alias concessa perpetua esse volumus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi omnibus et singulis Sacerdotibus in quibuslibet Societatis Consiliis, directoribus, praefectis seriei duodecim sociorum, et qui vel aere proprio consuetam duodecim sociorum eleemosynam persolverint, vel iuxta apostolicam concessionem diei xv Iulii MDCCCLXXXV statuta pecuniae vi semel soluta, inter socios, perpetuos nuncupatos, cooptati fuerint, facultatem facimus de respectivi loci Ordinarii consensu (quem nisi quisque eorum obtinuerit huius privilegii concessionem nullam esse volumus) in forma Ecclesiae consueta privatim benedicendi, extra Urbem, Cruces, Crucifixos, sancta Numismata, Coronas precatorias, et parvas Domini Nostri Iesu Christi, Bm̃ae Virginis Mariae, Sanctorumque ahenas statuas cum applicatione omnium et singularum Indulgentiarum, quae in elencho edito typis S. Congregationis de Propaganda Fide die xxiii Febr. MDCCCLXXXVIII numerantur, et quod ad coronas precatorias attinet non excepta Indulgentiarum applicatione, quae a S. Birgitta nomen habent, dummodo ipsi sacerdotes ad

sacramentales confessiones excipiendas sint rite approbati. Praeterea omnibus et singulis Sacerdotibus superius enumeratis, ut quandocumque sacrosanctum Missae sacrificium pro anima cuiuscumque christifidelis, quae Deo in charitate coniuncta ab hac luce migraverit ad quodlibet altare celebrabit, Missae sacrificium huiusmodi tantum singulis hebdomadis animae seu animabus, pro qua seu pro quibus celebratum fuerit, perinde suffragetur ac si ad altare privilegiatum fuisset celebratum auctoritate Apostolica indulgemus, dummodo tamen alio simili indulto non fruuntur. Insuper eisdem Presbyteris supra dictis facultatem tribuimus, cuius vi ipsi, dummodo sint confessarii ab Ordinario approbati, nec non praevia eiusdem Ordinarii licentia (quae si desit huius privilegii concessio nulla sit) consueto ritu benedicere et fidelibus imponere valeant scapularia Confraternitatum SS. Trinitatis, B. M. V. de Monte Carmelo, et Septem Dolorum, nec non Immac. Conceptionis, eiusdem Deiparae Virginis cum communicatione privilegiorum et Indulgentiarum, quibus adscripti memoratis sodalitatibus fruuntur et gaudent, sed eis tantum in locis in quibus non extent conventus Ordinum Religiosorum ad quos ex speciali privilegio Apostolicae Sedis pertinet praefata Scapularia benedicere et imponere. Tandem singulis Presbyteris, quos superius me-

moravimus, ut de respectivi Ordinarii consensu (quem nisi consequantur hoc indultum nullum decernimus) christifidelibus in mortis articulo constitutis si vere poenitentes et confessi ac S. Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, corde saltem contriti nomen Iesu devote invocaverint, et mortem tamquam peccati stipendium de manu Domini patienti animo susceperint, Benedictionem Apostolicam Nostro et Romani Pontificis pro tempore existentis nomine cum plenaria omnium peccatorum suorum Indulgentia impertire possint, servatis tamen ritu et formula a Benedicto XIV decessore Nostro praescriptis facultatem concedimus et indulgemus. In contrarium facientibus, etiam quoad Indulgentias ad instar, constitutionibus, ordinationibus Apostolicis, non obstantibus quibuscumque. Praesentibus valituris in perpetuum. Volumus autem ut praesentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus habeatur fides, quae haberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die III Febr. MDCCCXIII, Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

INFERNUS

1. — *Ignis inferni.*

Poenitentes se sistit coram confessario et inter alia declarat opinari quod in inferno ignis non sit realis sed metaphoricus, scilicet quod inferni poenae, quaecumque illae sint, sunt vocatae ignis aliquo dicendi modo; nam sicut ignis dolorem omnium intensiorem producit, ita ad indicandas atrocissimas inferni poenas nulla adest imago aptior ad ideam inferni ef-

formandam. Hinc parochus quaerit an liceat relinquere poenitentes in hac opinione et an liceat eos absolutione donari? Notat autem parochus quod non agitur de opinione alicuius individui, sed est opinio generaliter admissa in quodam pago ubi dici solet: infantes solum persuade, si potes, quod sit ignis in inferno.

R. Huiusmodi poenitentes diligenter instruendos esse; et pertinaces non esse absolvendos. — S. Poenit. 30 Apr. 1890.

INFIDELES

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

QUOMODO DEUS DET
INFIDELIBUS OMNIBUS

AUXILIUM SUFFICIENS AD FIDEM ET SALUTEM

QUOMODO INTELLIGATUR THEOLOGICUM AXIOMA:
FACIENTI QUOD IN SE EST
DEUS NON DENEGAT GRATIAM.

I. *Dubitandi ratio.*

1. « Quoniam sine fide impossibile est placere Deo, et ad filiorum eius consortium pervenire; ideo nemini unquam sine illa contigit

iustificatio ». — « Hanc vero fidem, quae humanae salutis initium est, Ecclesia catholica profitetur virtutem esse supernaturalem, qua Dei adspirante et adiuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus... *propter auctoritatem ipsius Dei revelantis* ». Nemo autem « evangelicae praedicationi consentire potest, sicut oportet ad salutem consequendam, absque *illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti*, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati ». Conc. Vat. cap. 3 de F. Atqui qui non habet cognitionem certam revelationis a Deo factae, non potest credere veritatem revelatam a Deo propter auctoritatem

ipsius Dei revelantis. Ergo nemo habere potest fidem necessariam ad salutem, qui prius non habeat cognitionem certam revelationis. Atqui iterum cognitio certa revelationis a Deo factae nequit haberi ratiocinio aliquo *a priori*; sed nonnisi per alienum testimonium et manifestationem acquiritur; nam revelatio, a Deo olim facta, est positivum aliquod factum a libera Dei voluntate dependens; facta autem a liberis causis procedentia, quae longe a nobis vel tempore vel loco obveniunt, nonnisi aliorum testimonio et manifestatione cognoscimus. Ergo infideles illi, quibus nunquam divina revelatio ab evangelicis ministris proposita est, videntur reperiri in impossibilitate salutis, et destitui consequenter illa interiori et supernaturali *illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti*, ad fidem concipiendam omnino necessaria, et in qua situm est auxilium proxime sufficiens ad fidem. Necessitatem fidei quoad salutem consequendam sic explicat S. Th. 3, dist. 25, q. 2, a. 1. « Dicendum, quod ad salutem aliquis dupliciter pervenit. Quidam enim non perveniunt merito proprio, sed merito alieno, sicut pueri et stulti baptizati, quibus suffragatur meritum Christi, cuius facti sunt participes in perceptione Sacramenti: quia meritum proprium habere non possunt, cum non habeant usum liberi arbitrii, quod exigitur ad meritum. Quicumque autem usum liberi arbitrii habent, tenentur ad merita Christi et meritum proprium addere, meritum autem consistit in actu virtutum: unde ad salutem ipsorum oportet, quod sit et actus et habitus virtutum. Actus autem omnium virtutum dependet ab actu fidei, quae intentionem dirigit. Unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad salutem eius quod habeat actum fidei, et non solum habitum. Fides autem non potest exire in actum nisi aliquid determinate et explicite cognoscendo, quod ad fidem pertineat. Et ideo omni ei, qui habet usum liberi arbitrii, habere fidem explicitam quantum ad aliquid est de necessitate salutis... Dicendum, quod actus fidei ad hoc est necessarius ad salutem, quia intentionem dirigit in omnibus actibus aliarum virtutum, et ideo tantum oportet habere unicuique de fide explicita, quantum sufficit ad dirigendum ipsum in finem ultimum: unde non est de necessitate salutis, ut homo omnes articulos fidei explicite cognoscat: quia sine aliquorum explicatione potest homo habere rectam intentionem in finem ».

II. — *Variae theologorum sententiae.*

2. Duplex adest propositae dubitationis generalis explicatio. Prima explicatio independens omnino est a communi illo axiomate: *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*. In hanc explicationem tres conveniunt sententiae.

Prima sententia est paucorum catholicorum Doctorum, inter quos est Contenson, Theol. Ment. et Cord., t. 1, l. 8, d. 2, c. 2, par. *Idem apparet* seqq. Negat haec sententia infidelibus *negativis* dari auxilium sufficiens ad fidem propter dubitandi rationem initio propositam. Sententia haec falsa est, et contra communissimam Theologorum Catholicorum doctrinam, *theologice certam*. Quod enim infidelibus omnibus pro tempore ac loco detur a Deo gratia saltem *remote* sufficiens ad fidem, et postmodum iustificationem obtinendam, demonstratur cum omni certitudine ex Scriptura et Traditione. In his affirmatur voluntas Dei salvandi omnes, et mors Christi pro salute omnium, omnino universalis, absque ulla exceptione. Ac huiusmodi exceptionem quoad infideles positive damnaverunt contra Iansenistas Alexander VIII prop. 5, prohib. d. 7 Dec. 1690, et Clemens XI prop. 26, 27, 29, prohib. d. 8 Sept. 1713. Hanc exceptionem removerunt etiam Patres cum aperte affirmarunt gratiam ipsis infidelibus datam. Cf. Moraines, Anti-Iansenius, d. 25, sess. 3-5, Theol. Wirceburg. de Grat., n. 355 seqq.

3. Secunda sententia docet omnibus dari aliquando in vita, puta cum pervenerint ad usum rationis, supernaturale lumen fidei, quo possint credere, quamvis istud lumen sufficiens non sit ad invincibilem fidei ignorantiam repellendam. Tradit hanc sententiam Mezger, Theol. Schol., t. 3, tr. 9, d. 5, a. 2, § 2. Verum haec opinio gratuita omnino est; imo contra Scripturas et Patres, aperte affirmantes non omnibus gentibus fidem fuisse revelatam. Est item contra rationem, nam si interior fides revelatur, cognoscitur eius obiectum eiusque memoria retinetur, alias prorsus inutilis esset talis revelatio, vel parum omnino ad fidem deserviret. Cf. Suarez, de div. Praedest. l. 4, c. 3, n. 15 seqq., de Grat. l. 4, c. 15, n. 3.

4. Tertia sententia. Deus generalis hominum provisor et gubernator praeeparavit omnibus et singulis hominibus auxilia gratiae ad fidem necessaria, eam tamen voluit ad singulos homines aliorum hominum ministerio pervenire. Si haec autem fidei praedicatio ad quosdam vel etiam ad plures non perveniat, hoc *per accidens* tantum contingit, et respectu Dei est dumtaxat praevium et permissum, sed minime intentum. Quare nihil obstat, quominus reapse ex parte Dei omnibus parata sint auxilia ad fidem sufficientia: Deus enim, qua universalis rerum omnium provisor et rector, non tenetur immutare communem cursum secundarum causarum, ne in unoquoque ordine aliquis defectus contingat. Infideli ergo, cui nunquam per homines fides fuit manifestata, non tenetur Deus ullo extraordinario modo fidem revelare; ex vi enim suae generalis voluntatis et providentiae homines salvandi, eos salvare non cogitur modo miraculoso, sed tantum per causas ordinarias.

Cf. Suarez de Grat., l. 4, c. 11, nn. 10, 11. Hic dicendi modus est contra communissimam theologorum doctrinam, eumque omnino reiicimus. Patres enim quoad adultos, illius gratiae ad fidem necessariae defectum, non ex extrinsecis et universalibus causis, sed ex ipsa humana nequitia, et malo usu liberi arbitrii repetunt, divinis et internis auxiliis dissentientis. Et sane S. August. in ps. 18, n. 7, Migne t. 36, c. 155, « Non est, ait, qui se abscondat a calore eius. Cum autem etiam Verbum caro factum est et habitavit in nobis, mortalitatem nostram suscipiens, non permisit ullum mortalium excusare se de umbra mortis, et ipsum enim penetravit Verbi calor ». S. Ambros. in ps. 118, serm. 8, n. 57, Migne t. 15, c. 1318, ita aperte loquitur: « Mysticus sol ille iustitiae omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, et omnibus resurrexit... Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat ». S. Chrysostom. hom. 8 in Ioann., n. 1, Migne t. 8, c. 65, inquit: « Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quoniam pacto tot homines sine lumine permanent?... Quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profecto quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua, mentis oculis conniventibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint, non ex luminis natura in tenebris persisterunt; sed malitia sua ». Auctor lib. de vocat. gent., l. 2, c. 26, Migne t. 51, c. 711, cum descripsisset externas et internas gratias, quibus Deus homines vocat, subiungit: « Quae opitulatio per innumeros modos sive occultos, sive manifestos omnibus adhibetur, et quod a multis refutatur ipsorum est nequitiae: quod autem a multis suscipitur gratiae est divinae et voluntatis humanae ». Auctor lib. de cael. hier., c. 9, § 3, Migne t. 3, c. 259, inquit: « Non recte imputari gubernatoribus Angelis, si gentes aliae ad falsorum deorum cultum devolutae sunt, sed illis ipsis; quae motibus propriis a recto calle, quo ad Deum ascendere possent, sua sponte deviarunt » etc. Cf. Dechamps de Haeres. Iansen., l. 3, d. 8, c. 11.

5. Altera propositae difficultatis expositio, inter theologos communissima, contendit Deum, quantum ex se est, omnibus offerre et communicare illuminationem et inspirationem illam interiorem et supernaturalem ad fidem concipiendam necessariam; eamque nemini denegari, si quantum ex parte hominis est, impedimentum non apponatur. Hinc vulgare illud apud theologos axioma: « Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam ». Verum licet fere omnes conveniant in hac generali assertionem, ea tamen varie a variis explicatur, unde variae etiam sunt illius axiomatis interpretationes, quarum praecipuae ad sequentes videntur posse revocari.

6. Prima praefati axiomatis explicatio est, Deum facienti quod in se est *ex viribus naturae* non denegare, h. e. retribuere supernaturalem gratiam auxiliantem et iustificantem, tanquam *merenti* illam *de congruo*, vel gratiam conferre tanquam *se disponenti* ad illam. Illas autem naturae vires alii intelligunt de facultate naturae, absque speciali auxilio gratiae, alii de facultate naturae adiutae a gratia ordinis naturalis. Cf. Ioann. Martinez de Ripalda de E. S., l. 1, d. 17 et 18, Vasquez 1 p., d. 91, c. 14, etc.

7. Altera sententia illud effatum interpretatur de faciente quod in se est *ex viribus naturae*, h. e. ex viribus tantum naturae in facilioribus, et viribus naturae adiutae ex gratia ordinis naturalis in difficilioribus. Illi vero Deus non denegat gratiam proprie dictam et supernaturalem, per quam salutem consequatur, non vi alicuius *meriti* aut *dispositionis* naturalium operum respectu gratiae, sed tantum ex sua gratuita misericordia et liberalitate, quae ab obice peccati non impeditur a sua gratia conferenda. Cf. Suaresium de Gr., l. 4, c. 12-17, Lugonem de F., d. 19, sess. 1, et d. 12, sess. 1-3, Haunoldum Theol. Specul., l. 2, tr. 3, c. 2, Controv. 5.

8. Tertia sententia asserit, axioma illud intelligendum esse tantum de faciente per vires gratiae quod est in se. Secundum hanc sententiam Deus cooperantibus gratiae supernaturali ulteriorem gratiam sufficientem confert: cooperantibus gratiae actuali ac ultimo se disponentibus ad gratiam habitualement et iustificantem eam infallibiliter impertitur. Cf. Wireburg. de Grat., n. 290, Estium in lib. sent., l. 2, d. 26, par. 35, Struggl de Grat., d. 3, q. 1, a. 4, Viva Curs. Theol., p. 3, d. 1, q. 9, Ysambert de Grat. ad q. 112, d. 3, Salmant. tr. 14, q. 109, d. 3, dub. 7-9, De Valentia d. 8, q. 3, p. 4 et 6, item q. 4, p. 2, Ioann. Malderum 1-2, de causa gratiae, q. 112, d. 1-3.

9. Quarta sententia. Molina effatum, de quo agimus, sic explicat: « Quotiescumque liberum arbitrium ex suis viribus naturalibus conatur, praestove est ad conandum totum id, quod ex sese potest, tam circa ea, quae fides habet, addiscenda et amplectenda, quam circa dolorem de peccatis ac iustificationem, a Deo conferri gratiam praevenientem, auxiliave quibus id faciat ut oportet ad salutem: non quidem quasi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, ullaque ratione ea promereatur; sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita, atque inter leges, quas tam ipse quam Pater aeternus statuerunt de auxiliis et donis, quae nobis Christus promeruit, mere gratis conferendis, una eaque rationi maxime consentanea fuit, ut quoties ex nostris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis est, praesto nobis essent auxilia gratiae, quibus ea, ut oportet ad salutem, efficeremus, ut ea ratione, dum

essemus in via, semper in manu liberi arbitrii nostri posita esset salus nostra, per nosque ipsos staret, quod ad Deum non converteremur » etc. Conc. q. 14, a. 13, d. 10, initio.

10. Quinta sententia. Ioannes Martinez de Ripalda l. cit., d. 10, s. 2, n. 6, principium illud theologicum in hunc modum interpretatur: « Verus et germanus, planissimusque eius proloqui sensus est, quotiescumque homo agit, quod sibi datum est, ut actum virtutis naturalem efficiat, iam adesce antecederet Deum auxilio intrinsece supernaturali gratiae, ut vel eum actum intrinsece naturalem, extrinsece supernaturalem, ac subinde salutarem edat, vel simul cum actu intrinsece naturali, alium eiusdem virtutis intrinsece supernaturalem eliciat circa idem obiectum formale, quod utrique actui naturali, ac supernaturali commune est; atque ita nullus sit conatus moraliter bonus naturae, quem aliqua gratia supernaturalis non praeveniat ». Atque secundum hunc dicendi modum, tamquam probabiliozem, eligit Sectione sequenti n. 11, eundemque magis adhuc exponit n. 15 eiusd. Sect. Hac supposita explanatione axiomatis, de quo tractamus, alia prae oculis habenda est doctrina eiusdem Ripaldae, ut plene cognoscatur, quomodo secundum doctissimum hunc theologum Deus sufficienter providerit omnibus, quantum est ex parte sua, media ad salutem necessaria, etiam iis ad quos christianae fidei notitia numquam pervenit, ita ut ex ipsorum defectu reapse sit, quod illam tandem non consequantur. Duplicem Ripalda distinguit fidem aliam *late*, aliam *stricte* dictam. Haec vera fides est, assentiens revelatis propter auctoritatem Dei revelantis, illa nihil aliud est quam notitia Dei ex creaturis habita, et hanc laudatus auctor affirmat sufficere ad salutem, si non ex viribus solius naturae; sed ex supernaturali Dei gratia eliciatur. Quare quando ethnici ex cognitione creaturarum naturaliter ad Creatoris cognitionem assurgunt, Deus elevat eorum mentes, ut aliam habeant supernaturalem cognitionem eiusdem Dei per creaturas. Huic autem cognitioni si voluntate sua consentiant; possunt alios supernaturales actus voluntatis elicere, Deum colere, diligere super omnia, et detestari peccata, quibus actibus ultimo et proxime ad iustificationis gratiam disponuntur; quemadmodum remote semper ad hanc eandem gratiam disponuntur, quoties circa aliquam aliam materiam moralem honestum aliquem actum exercebunt, non per actus naturales, sed supernaturales, quos simul cum naturalibus eliciunt. Cf. l. c., d. 20, et 63.

III. Status quaestionis.

11. Praefatum axioma tribus modis intelligi potest, pro triplici gratia, quae intelligi potest non denegari a Deo: habituali, actuali

adiuvante seu concomitante, et actuali excitante seu praeveniente. Gratia primo modo accipitur a Divo Thoma 1-2, q. 109, a. 6, ad 2, et q. 112, a. 3, et eo sensu inquit S. Doctor illud *facienti quod in se est*, non de faciente quod in se est per vires naturae esse intelligendum, sed per vires gratiae auxiliantis excitantis atque adiuvantis. Haec doctrina verissima est. Nam ad habituales gratias nemo potest se praeparare nisi per auxilium gratiae. Dispositio enim ad formam eiusdem ordinis esse debet ac ipsa forma. Homini autem semel per auxilium gratiae sufficienter praeparato confert Deus statim gratiam habituales. Etenim gratia naturae accommodatur; in naturalibus autem post sufficientem dispositionem ad formam, haec statim introducit. Atque haec explicita doctrina est Conc. Trid. sess. 6, qua, cap. 5 et 6, explicans praeparationem ad gratiam habituales iustificantes, illam in supernaturali Dei gratia, et supernaturalibus actibus ex eadem gratia factis constituit, et hac praeparatione descripta, cap. 7, statim subdit: « Hanc dispositionem seu praeparationem iustificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum ». Verum, licet D. Th. axioma illud intelligat de *faciente per vires gratiae*, alios tamen sensus non excludit; sed ab illis in locis citat. praescindit. Quaestio enim erat in iisdem locis de gratia habituali. Item quamvis recte intelligi possit illud axioma de gratia habituali, communiter tamen de gratia actuali intelligitur, et in hoc sensu controversia agitur inter theologos circa praedictum effatum. Cf. Suarez de Grat. l. 4, c. 12, n. 7.

12. Porro, si gratia accipitur pro gratia actuali adiuvente, tunc respectu talis gratiae *facere quod in se est*, non est aliquid praeivium ad ipsam facere; sed quantum est ex parte hominis simul cum divino adiutorio cooperari ad actum efficiendum. Ratio est: quia respectu talis gratiae nihil praeivium in homine satis est, ut talis gratia in nobis infundatur seu in nobis operetur, sed sola simultanea hominis cooperatio illud, quantum ex parte hominis est, praestare potest. Namque gratia haec *adiuvans* ea gratia est, quae *simul* cum libero arbitrio influit in actum, et in hoc contradistinguitur a gratia *praeveniente*, quae liberi arbitrii influxum in actum, ipsumque actum, natura vel tempore praecedat. Iam vero illa cooperatio nequit esse per vires naturae, sed necessario per vires gratiae habetur, tum quia humana facultas non concurrat cum divino adiutorio ad supernaturalem actum eliciendum potestate naturali sed obedientiali, tum quia ille actus a gratia praeveniente praeparatur. « Quoties enim, inquit Conc. Araus. 2, can. 9, bona agimus; Deus *in nobis*, atque *no-*

biscum, ut operemur, operatur ». *In nobis* per gratiam praevenientem, qua nos excitat ad operandum; *nobiscum* per gratiam adiuvantem, qua simul cum libera arbitrii facultate operatur. Notum etiam est Augustini effatum « Deus *praeparat* voluntatem adiuvandam, et *adiuvat* praeparatam »: *praeparat* per gratiam praevenientem ad opus excitantem, *adiuvat* per gratiam adiuvantem, concomitantem liberam facultatem, in actum influentem. Sensus ergo axiomatis est: homini sufficienter praeparato per gratiam praevenientem non defuturam gratiam adiuvantem, si simul ipse cooperari voluerit. Et in hoc etiam sensu axioma verissimum est. « Deus namque *sua gratia* semel *iustificatos* non deserit, nisi ab eis prius deseratur ». Conc. Trid. sess. 6, cap. 11. « Qui vero ab *accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt*, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo..., amissam gratiam recuperare procuraverint ». Conc. Trid., ib., cap. 14. Et ad *infideles* quod spectat, qui primo credere conantur, idem Conc. inquit: « Disponuntur ad ipsam iustitiam dum excitati divina gratia et adiuti, fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum » etc., ibid. cap. 6. Si ergo et *iustus* et *peccator* et *infidelis*, praeveniente Dei gratia excitatus, non operatur, non stat quidem per Deum, paratum hominem iuvare suo adiutorio, sed per ipsum hominem illam praevenientem gratiam suo libero arbitrio abiicientem, eius excitationi et vocationi resistendo. Age iam, non solet communiter axioma illud in hac acceptione usurpari, licet in ea verissimum sit, uti demonstravimus. Etenim facere quod in se est, solet communiter sumi tanquam praevidium quid, gratiae receptionem ex parte hominis antecedens. In hoc tantum sensu quaestio inter theologos movetur de recta theologici illius principii significatione. Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 12, n. 8.

13. Tertio igitur gratia, de qua agitur in eo principio, sumi potest pro gratia praeveniente et excitante, sive prima sive secunda. Si de secunda gratia excitante sermo est, tunc eius axiomatis sensus est: facienti quod in se est, i. e. non in vacuum illam primam excitantem Dei gratiam recipiendo, eique resistendo, sed illi e contrario libere assentiendo, et bene per illam operando, Deus ulteriorem et uberiores excitantem gratiam largitur. Et in hoc sensu faciens quod in se est, nonnisi de faciente per vires gratiae intelligi potest; nam divinae gratiae praevenienti, vocanti et excitanti consentire non possumus absque eadem divina gratia praeveniente, vocante, excitante, ipsaque divina gratia adiuvante et cooperante. Cf. Conc. Trid. sess. 6, cap. 5, can. 4. Alia haec illius axiomatis interpretatio admitti certe potest, nam et Dei misericordiae et liberalitati apprimè congruens est; nullumque ex ea sequitur inconveniens; subaudit enim gratiam, in

qua alia gratia fundari potest, ita ut gratia pro gratia donetur. Verum nec in hoc sensu communiter principium, de quo agimus, accipitur. Ut iam supra significavimus, assumitur communiter a theologis potissimum ad difficultatem exponendam, quae adest respectu infidelium, qui nondum exterius auditum fidei habuerunt, nec interius fuerunt ad eandem supernaturalem fidem excitati et vocati per supernaturalem Spiritus Sancti illustrationem et inspirationem. Quare tota controversia, et de primario ac genuino illius axiomatis sensu, et de modo, quo reapse illis infidelibus confertur, quantum ex parte Dei est, auxilium ad fidem et salutem sufficiens, respicit dumtaxat primam illam praevenientem et excitantem gratiam intrinsece ordinis supernaturalis, qua infideles isti ad fidem et salutem vocantur, et quae eorundem iustificationis exordium est. Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 12, n. 9, Ripalda de E. S. d. 20, sect. 1, n. 1.

IV. Quaestionis resolutio.

14. Prop. 1^a. Si quaestio fiat *de facto*, de sensu nempe, quo reapse axioma de quo agimus a theologis usurpetur, asserimus illud primaria et communi acceptione intelligi de faciente quod in se est *per vires naturae*; ita ut sensus illius axiomatis sit: si quis per eas quas habet naturae vires bene operetur, accipit a Deo novas vires, cum quibus bene operans maiora semper accipit a Deo ad bene operandum auxilia, donec vel ordinaria vel extraordinaria Dei providentia ad supernaturalem christianae fidei iustitiam pertingat. — Prob. Quod theologis, qui primum illud axioma ediderunt, et qui postea idem principium adhibuerunt, paucis exceptis, ea mens fuerit, ut ipsum sensu asserto intelligerent, satis superque evincitur ex pluribus testimoniis, quae longo ordine recenset Lessius in op. de Gr. eff., cap. 10, et append. ad idem caput, in qua n. 24, asserit: « Doctores per quingentos prope annos et forte multo amplius, docuisse communiter: *Si homo faceret quod in se est etiam per vires naturae, Deum illi auxilia gratiae largiturum, quibus si etiam bene uteretur maiora impetraret, et sic sensim posset ad salutem pervenire* ». Idem asserit Valentinus de Herice tr. 3, de Dei provid. praed. et reprob., d. 27, cap. 3, n. 25. Refert enim pro ea interpretatione « facientis quod in se est *ex viribus naturae* » veteres theologos, et hanc interpretationem, ait, « in universa fere Ecclesia per trecentos annos ut veram reputatam esse ». Haunoldus Theol. Spec., l. 2, tr. 3, c. 2, contr. 5, n. 775, haec habet: « Dicendum igitur est, et insistendum communi intellectui axiomatis: Homini per actus naturales aliquandiu servanti legem naturalem Deus ex sua bonitate infallibiliter pro-

videbit gratiam supernaturalem, moraliter ac proxime sufficientem ad consequendam salutem, si illi homo velit cooperari.... Ita plurimi DD., quos refert et sequitur P. Suarez, Lessius, Lugo, Arriaga, Oviedo, Pallavicinus. Est autem imprimis S. Thomae q. 14 de Verit., a. 11, ad 1 et 2, dist. 28, q. 1, a. 4, ad 4 ». Cf. etiam Comptonum Theol. Scholast. tom. 1, disp. 42, sect. 4, n. 5. Idem affirmat ipse Ripalda, de E. S., l. 1, d. 20, n. 1; ait enim « illud axioma usurpari solitum fuit ad salvandum auxilium sufficiens ad salutem in eis eventibus, in quibus solus usus et conatus possibilis virtutum naturalium arguerent adesse gratiam supernaturalem sufficientem ad salutem, ut in puero perveniente ad usum rationis, et in barbaro remoto ab instructione fidei; his enim auxilium sufficiens ad salutem revocari consuevit in usum et conatus virium naturalium, quibus Deus praesto adest auxilio supernaturali ». Antonius Moraines in Anti-Iansenio, d. 21, sect. 3, inquit: « Quando dicunt Theologi, Deum facienti quod in se est non denegare gratiam... Apud illos theologos sensus duplex est. Primus, facienti quod in se est cum auxilio gratiae, Deum non denegare gratiam ulteriorem, ad quam obtinendam illum disponit, excitat et adiuvat.... Alter sensus est, facienti quod in se est per vires naturales, et, quantum potest, sequenti dictamen rectae rationis circa bonum agendum et vitandum malum, Deum non denegare gratiam, qua ad fidem vitamque supernaturalem eum vocet et adiuvet » nn. 19, 20. Laudat Moraines pro hac expositione S. Thomam et deinde subiungit: « rationem sic opinandi habuerunt (theologi) sinceram Dei voluntatem salvandi omnes » nn. 23, 24. E recentioribus Theologis Raphael Cercià, tr. de Gr. Christi actuali, s. 4, l. 3, idem docet: « Illud effatum, ait, ... multi interpretati sunt, ac etiamnum interpretantur de eo qui facit quod in se est ex viribus naturae. Quod quidem non concipiunt ad exclusionem omnis gratiae per Christum datae, sed dumtaxat gratiae theologice, seu intrinsece et in propria entitate supernaturalis ». Et l. 4.: « Si hac in re ratio auctoritatis haberi velit, ac illorum sententia spectari debeat, qui primi conceptis verbis illud proloquium in scholas invexerunt; Lessius, in op. de Grat. effic., cap. 10, et in app. ad cap. 10, tum vero etiam Carolus du Plessis d'Argentré, in opusc. Observationes in testimonia doctorum scholasticorum qui... de gratia pro conditione corruptae naturae disputarunt, ostendunt scholasticos plerosque omnes, uno alterove excepto, plusquam tertentorum annorum spatio, intellexisse illud axioma de faciente quod est in se viribus naturae ». Hanc praefati axiomatis expositionem tanquam veram et tanquam veterum theologorum doctrinam, tradit etiam Ioannes Perrone Praelect. Theolog., tr. de gr.,

nn. 234, 238-240, 437, ubi haec in fine notae adiectae habet: « Imo addo, hoc effatum, quod vix in terminis non habetur apud Isidorum Pelus. lib. 5, ep. 459, Scholasticos iuxta sensum a nobis expositum hausisse ex antiquis Patribus, ut ostendit cl. Isaacus Habert op. cit. Theol. Graec. Patrum, l. 1, cap. 24, § praesertim 3 et 4 ». Eademque expositionem probant et suscipiunt Murray de Grat., d. 7, n. 110, Franc. Xav. Schouppe elem. Theol. dogm. de Grat., c. 1, a. 2, prop. 2, ob. 8°, n. 113, et inter quaest. n. 170, Yungmann de Grat. n. 212 seqq., inquires se ita existimare « cum summis nostri temporis theologis ». Tandem eam probat, et defendit Eñus Card. Camillus Mazzella de Gr., n. 832 seqq., affirmans n. 865, praedictam sententiam « pluribus saeculis communissime propugnatam esse in catholicis scholis, Ecclesia numquam contradicente ». Et n. 866, eam « concors Doctorum testimonium » appellat. Id ipsum confirmatur ex eo quod tum Novatores, tum Iansenistae, Pelagiani erroris accusarunt doctores scholasticos eo quod theologicum illud principium eo modo intelligerent. Cf. Lessium, Herice, Moraines, Cercià, Perrone, Mazzella ll. cc.

15. Gradum nunc facimus ad ipsam rei veritatem, quam ut distincte et explicemus et probemus, sequentes statuimus propositiones. — Prop. 2^a. Deus decrevit dare omnibus hominibus sufficiens auxilium, quo possent et credere et iustificari. — Prob. Deus voluntate *vera* et *propria*, *sincera* ac *seria* vult omnes homines, *nullo excepto*, salvos fieri, ut demonstratur in tr. de Deo uno. Cf. Wirceburg. de Deo uno, nn. 191, 192. Atqui voluntas haec homines salvandi infert voluntatem dandi illis, quantum ex parte Dei est, media ad eam salutem necessaria, seu auxilium sufficiens, quo possint credere et iustificari; secus iam illa voluntas *sincera* ac *seria* non esset. Ergo. Insuper Christus vera ac sincera voluntate pro redemptione ac salute aeterna omnium et singulorum, ne uno excepto, mortuus est, mortemque obtulit, ut gratias mereretur omnibus ad salutem vere sufficientes, ut probatur in tr. de Deo Verbo incarnato. Hinc S. Th., 3, dist. 25, q. 2, a. 1 ad 1, ait: « In his, quae sunt necessaria ad salutem numquam Deus homini quaerenti suam salutem deest, vel defuit, nisi ex culpa sua remaneat ». Et Ioannes Driedo, De Concordia liberi arbitrii et Praedestinationis divinae, Edit. Lovan. 1547, pag. 19: « Paulatim impleta est prophetia: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum*, scilicet Apostolorum, nulli tamen genti defuit bonitas Dei super homines universos, generaliter dispensantis aliis largius, aliis parcius beneficia quaedam generalia, per quorum testimonia ad quaerendum verum Deum poterant homines adiuvari... Non Deus qui dare voluit;

sed homo, qui vel accipere noluit, vel non custodivit est sibi causa, quod gratiam non habeat... Falsum proinde est quod, Deo auctore, gratia non apponitur, non enim Deus, sed homo fecit aliquid propter quod gratiam non apponit Deus. In aeternum permanet veritas propheticae sententiae: *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium Deum* ». Et sic Paulus ad Rom. 1, 20, gentiles, qui ex Dei cognitione per creaturas ipsum *sicut Deum non glorificaverunt, esse inexcusabiles* pronuntiat. Cf. Wirceburg. de Inc., n. 479 seqq., Dechamps De Haeresi Ians., l. 3, d. 7. Ergo.

16. Prop. 3^a. Voluntas Dei dandi omnibus et singulis hominibus adultis auxilium sufficiens, quo per sufficientem fidei propositionem, sive externam, sive internam et per supernaturalem illuminationem et inspirationem Spiritus Sancti possint evangelicae doctrinae consentiendo credere et iustificari, non fuit absoluta, sed sub aliqua conditione. — Prob. 1^o. Ex communi theologorum consensu; est enim haec assertio communiter recepta. 2^o. Quia quod Deus non omnibus confert, non omnibus absolute promisit, quia fidelissimus est. Atqui Deus non omnibus infidelibus confert sufficientem illud auxilium, quod proximam vocationem ad fidei constituit; nam, ut experientia constat, ad multos infideles externa praedicatio non pervenit; internae vero manifestationis et illuminationis nullum est vestigium; nec affirmari potest absque fundamento: lex enim ordinaria est, ut homines per externam praedicationem ad fidem vocentur, ut ex Paulo, ad Rom. 10, colligitur. Ergo. 3^o. Quia plures sunt infideles, quibus infidelitas ob invincibilem fidei ignorantiam cul-pae minime tribuitur, ut communis est theologorum sententia, ergo isti nec exterius nec interius sunt ad fidem sufficienter vocati, secus enim iam eorum infidelitas culpabilis esset. Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 15, n. 3, De Lugo de F., d. 19, s. 1, Vega de Iust., l. 6, c. 18.

17. Prop. 4^a. Illa conditio alia non est, quam per naturales liberi arbitrii vires facere quod in se est, naturalem legem observando. — Prob. 1^o. Illa conditio, cum sit ab homine adulto praestanda, humana aliqua actio honesta esse debet. Atqui ante fidei cognitionem non alia datur lex observanda, quam lex naturalis. Ergo honesta illa actio naturalis legis observatione continetur, quod per illam locutionem, *facere quod in se est* intelligitur. Ergo illa conditio alia non est, quam *facere quod in se est, naturalem legem observando*. Et confirmatur ex communi theologorum consensu, qui hanc assignant conditionem: *facere quod in se est*. Homo autem non facit quod in se est nihil boni agendo; nam licet *per se* solum necesse sit cavere impedimentum peccati ad faciendum quod in se est; illud tamen impedimentum, moraliter loquendo, non cavetur sine

aliqua bona actione, tum propter praecepta affirmativa saepe occurrentia, tum propter negativa, quae ob tentationes, saepe occurrentes contra ipsa, absque positivis voluntatis actibus non servantur. Et ideo non dicitur in illo axioma *non ponenti obicem*; sed *facienti quod in se est*; quia aliquid boni agere oportet. — 2^o. Talis actio nullam sibi adsciscit gratiam *entitative* supernaturalem. Ergo illa conditio alia non est, quam *per naturales liberi arbitrii vires* facere quod in se est, naturalem legem observando. Prob. ant. Nam 1^o. finis et obiectum, quae tum occurrunt, ut deliberatio fiat de illis, non sunt supernaturalia, cum illa deliberatio sit praevia ad revelationem fidei. 2^o. Ista deliberatio ad fidem praeviam nullam continet rationem aut meriti, aut impetrationis, aut positivae dispositionis ad eandem fidem recipiendam, ut in prop. 6^a. demonstrabitur. Ergo. — Confirmatur 1^o. auctoritate D. Augustini, asserentis ante electionem ad supernaturalem gratiam nihil praecedere, « nisi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel utrumque: addamus etiam si placet, honestas utilesque doctrinas ». De divers. quaest. ad Simplic., l. 1, q. 2, n. 22, Migne t. 40, c. 127. — Confirmatur 2^o. auctoritate D. Thom., 2, d. 28, q. unica, a. 4 c. « Non oportet, ait, ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam praeparat, sint naturam humanam excedentes: sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam; unde non exigitur ad hoc, ut homo ad gratiam se praepararet, aliquod aliud lumen gratiae praecedens.... nisi forte gratia gratis data dicatur naturale lumen rationis, quod pertinet ad bona naturalia, et non ad gratuita, nisi large accepta.... Et ideo aliis consentiendo dicimus, quod ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio, se homo potest praeparare: faciendo enim quod in se est, gratiam a Deo consequitur. Hoc autem solum in nobis est, quod in potestate liberi arbitrii constitutum est ». Et ad 4 inquit: « Etiam ad fidem habendam aliquis se praeparare potest per id quod in ratione naturali est: unde dicitur, quod si aliquis in barbaris nationibus quod in se est facit, Deus sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando vel doctorem mittendo. Unde non oportet, quod habitus fidei praecedat praeparationem ad gratiam gratum facientem: sed simul homo se praeparare potest ad fidem habendam, et ad alias virtutes et gratiam habendam ». Ubi, ut patet, duo asserit: 1^{um}. est: illud quod requiritur ex parte hominis, quodque si praestetur Deus excitationem dabit ad fidem, est *facere quod in se est*; alterum est: hanc conditionem ante fidem impleri per *lumen rationis naturalis*. Q. 14 de Ver., a. 11, ad 1, ait: « Si ali-

quis in sylvis nutritus, *ductum rationis naturalis sequeretur* in appetitu boni et fuga mali, certissime est tenendum, quod Deus ei vel per internam inspirationem revelaret necessaria, vel ad eum praedicatorem dirigeret ». Et ad 2. idem iterum affirmat: « Quamvis non sit in potestate nostra cognoscere ea, quae sunt fidei ex nobis ipsis; tamen si nos fecerimus quod in nobis est, ut scilicet *ductum naturalis rationis sequamur*, Deus non deficit nobis ab eo quod nobis est necessarium ». Suaresius autem, l. c., cap. 15, n. 12, aperte inquit: « Conditionem inclusam in illa promissione, facienti quod in se est, implendam esse ab homine sine auxilio *proprie supernaturali* in suo *esse et ordine*, sive iuvandus sit homo per auxilia ordinis naturalis, sive non ». Albertus Magnus in 2, dist. 28, a. 1, ad 4: « *In nobis possibile est aliquid facere*, quo facto, *habeamus potestatem ex gratia*. Hoc autem est facere, *quod in nobis est*: quia, si hoc fecerimus, Deus inevitabiliter *dat gratiam* ». Alexander Halens., p. 3, q. 69, m. 5, art. 3: « Concedendum igitur, quod si homo faciat *quod in se est*, Deus *dat ei gratiam*, etiam necessario, id est immutabiliter.... Videndum quid est facere quod in se est. Notandum quod in quolibet homine per naturam est recta ratio; et haec rectitudo boni est notio indita a creatione, qua quaelibet anima potest cognoscere suum principium, scilicet Deum » etc. A. Vega de Iustif., l. 13, c. 12, versus fin.: « Et vel hoc argumento possemus convincere, quemlibet viatorem posse secundum legem converti, quia nullus est ex viatoribus, qui non possit *bene uti naturalibus suis*. Ei autem, qui nemini deest, facienti quod in se est, auxilium sine dubio praestabit sufficiens ad obtinendum bona supernaturalia ». Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 15, n. 39.

18. Prop. 5^a. Nomine *virium naturae* intelligimus tum vires tantum naturae in faciliioribus, tum etiam vires naturae adiutae in difficiliioribus per auxilia ordinis naturalis, quae vera Christi gratia sunt. — Prob. Nam ut in faciliioribus natura facultatem habet et physicam et moralem bene operandi, ita in difficiliioribus, licet habeat facultatem physicam; non habet tamen facultatem etiam moralem, et illa moralis impotentia ex sufficienti gratia aufertur ordinis naturalis; auxilium enim est ad naturalem legem observandam. Nulla autem in praesenti gratia est, quae non detur per Christum, adeoque Christi gratia non sit. « Unus mediator Dei et hominum, homo Christus Iesus ». 1 Tim. 2, 2. Ergo. Et sic Haunoldus, l. c., contr. 7, n. 809, asserit: « de facto gentiles adiuvari speciali *gratia per Christum* entitative et intrinsece naturali ». Cf. etiam l. c., contr. 5, n. 775. Et Marcus Struggl hanc statuit propositionem, Theol. univers., p. 1, tr. 6, d. 4, quaest. 2, art. 2, III: « Homo in statu

naturae lapsae etiam infidelis potest exercere aliqua opera *naturaliter* honesta absque *gratia* actuali non solum *quoad substantiam*, sed etiam *quoad modum supernaturali* ». Cf. Dechamps de haeresi Iansen., l. 3, d. 8, cap. 12, nn. 3, 4.

19. Prop. 6^a. Etiam si ante fidem faciat homo quod in se est, observando legem naturalem viribus non tantum naturae verum etiam gratiae, licet ordinis naturalis; haud tamen ullo modo vel de *condigno* vel de *congruo* gratiam vocationis ad fidem meretur, neque se *positive* ad illam disponit. — Prob. 1^o. August. de praedest. Sanctorum, cap. 15, Migne t. 44, c. 981 seqq., initium gratiae per vocationem ad fidem equiparat Incarnationi, quatenus sicut in humanitate assumpta nihil potuit praecedere, quo aliquo modo mereretur hypostatice Verbi unionem, ita et in homine nihil potest praecedere quod fidem mereatur. « Quisquis in Capite nostro praecedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis, membris eius, praecedentia merita multiplicatae regenerationis inquirat » etc. Item l. de Gr. et lib. arb., cap. 8, Migne t. 44, c. 892 seq., iustificationem comparat creationi, quia sicut creatio est ex nihilo, ita iustificatio ex nullo merito esse potest. « Audi et intellige *non ex operibus* dictum, tamquam tuis ex te ipso tibi existentibus, sed tamquam his, in quibus te Deus finxit, i. e. formavit et creavit » etc. Nullum igitur *meritum*, nulla *praeparatio* ad fidem ante ipsam fidem datur. Insuper de praedest. Sanctor., cap. 7, Migne t. 44, c. 969 seq., ait, nulla opera posse esse merita vel impetrationem fidei, quia, ut opera habeant vim merendi, vel impetrandi, debent ex fide procedere; fides praecedit, ut per illam cetera impetrentur. Idem repetit epist. 194, n. 15, Migne t. 33, c. 879, ubi ait: « Si dixerimus fidem praecessisse, in qua esset meritum gratiae, quid meriti habebat homo ante fidem, ut acciperet fidem », et epist. 186, n. 10, Migne t. 33, c. 819, in qua ait, fidem non essetribuendam praecedentibus meritis aut impetrationi, quia omnia haec radicanter in fide. Praeterea, inquit S. Doctor, vitam aeternam ita esse mercedem meritum, ut sit etiam gratia, quia est gratia pro gratia, quia meritum eius fundatur in priori gratia: fidem vero ita esse gratiam, ut non possit merces appellari, quia non potest supponere meritum fundatum in gratia, et omne aliud fundatum in operibus non potest esse meritum ullum gratiae aut fidei; II. ap. Suarez cc. de Grat., l. 4, c. 15, n. 24. Tandem lib. de Gr. et liber. arbit., cap. 7, n. 17, Migne t. 44, c. 892, « Opera, inquit, sunt ex fide, non ex operibus fides », opera utique, quae sint alicuius meriti et per se conferant ad veram iustitiam. Et ideo l. 4, contra Iulianum, cap. 3, Migne t. 44, c. 743 et seqq., ante fidem, ait, nullum esse verae virtutis opus, non quia bo-

num esse non potest morali modo; sed quia cum non conferat ad salutem, est quasi nihil in negotio salutis. Eandem Augustini doctrinam tradunt Prosper et Fulgentius, qui ante fidem omne meritum et omnem negant imputationem; et omne meritum in fide radicari affirmant. Cf. ll. cc. apud Suaresium, l. c., n. 25, Cf. item Isaacum Habert Theol. Graec. Patr., l. 1. c. 24. — 2°. Meritum debet esse proportionatum praemio, dispositio proportionata formae. Atqui actus, quos homo per naturales facultates producit non habent proportionem cum gratia entitative supernaturali. Ergo.

20. Nota: Hinc ratio patet, cur in eo axioma potius *negative* dicatur, Deus *non denegat*, quam *positive*, Deus *dat* gratiam. Homo enim faciens viribus naturae, quod in se est, nullam ponit sua operatione rationem gratiam accipiendi, sed impedimentum tantum removet, quo posito, iam Deus, gratiam liberaliter oblatam pro loco et tempore convenienti actu conferre non amplius tenetur. Ex seria enim et sincera voluntate hominem salvandi non tenetur Deus uberiores semper gratias largiri, cum collatas gratias homo respuerit. Atque hoc eodem sensu *negativae* tantum dispositionis S. Th. ait l. iam c., 2, dist. 28, q. 1, a. 4 c. et ad 4: « Non exigitur ad hoc, ut homo ad gratiam se praeparet, aliquod aliud lumen gratiae praecedens.... Nisi forte gratia gratis data dicatur naturale lumen rationis, quod pertinet ad bona naturalia, et non ad gratuita, nisi large accepta.... Etiam ad fidem habendam aliquis se praeparare potest per id, quod in naturali ratione est ».

21. Prop. 7^a. Statuta conditio faciendi quod in se est *negative* dumtaxat se habet in ordine ad gratiam a Deo conferendam, scilicet ut *removens obicem* et impedimentum eiusdem gratiae, quod peccatum est. — Prob. 1°. auctoritate D. Thomae, 3 C. G., c. 159, obiectione proposita, quomodo sit in hominis potestate salus, cum haec pendeat ab auxilio gratiae, quod homo promereri nequit, respondet: « Ad huius dubitationis solutionem considerandum est, quod, licet aliquis per motum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri nec acquirere possit, potest tamen *seipsum impedire* ne eam recipiat; dicitur enim de quibusdam: *Dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus*, Iob 21, 14, et, *Ipsi fuerunt rebelles lumini*, Iob 24, 13. Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii, *impedire* divinae gratiae receptionem vel *non impedire*, non immerito in culpam imputatur ei, qui *impedimentum* praestat gratiae receptioni. Deus enim, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare. Omnes enim homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1 Tim. 2, 4. Sed illi soli gratia privantur, qui in seipsis gratiae impedimentum

praestant; sicut, sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei qui oculos claudit, si ex hoc aliquod malum sequatur, licet videre non possit, nisi lumine solis praeveniatur ». Idem Angelicus Doctor q. 14 de Verit., art. 11, ad 1. « Ad divinam, ait, providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, *dummodo ex parte eius non impediatur* ». — 2°. Per exclusionem. Gratia ad fidem proxime sufficiens omnibus est per Christum a Deo oblata et promissa non absolute, sed sub aliqua conditione ab homine pendente, ut ex dictis constat. Atqui haec conditio non habet rationem meriti vel dispositionis supernaturali gratiae proportionatae, ut iam probatum est. Ergo superest, ut sit tantum conditio obicem et impedimentum gratiae non ponendi per peccatum. — 3°. Confirmatur. Si aliquis adultus omnino caret gratia illa ad fidem omnino necessaria talis certe defectus auxilii non est primario ex parte Dei repetendus, sed ex parte hominis, ut ex dictis patet. Atqui causa carendi tali auxilio nequit esse, quod illud non mereatur, vel ad illud non se praeparet: neutrum enim facere potest ante primum supernaturalis gratiae auxilium. Ergo solum causa esse potest, quatenus ponit aliquod impedimentum gratiae Dei. Ergo e contrario conditio illud auxilium dandi rationem solum habet remotionis obicis et impedimenti. Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 15, nn. 33, 42, de Auxil., l. 3, c. 2, § 3, Wirceburg. de Gr., n. 278, par. *Dico IV*.

22. Corollarium 1^{um}. Quoniam *facere quod in se est* non est neque *meritum*, neque *dispositio* ad gratiam, sed mera *conditio* removens prohibens gratiae; cum haec datur, non nisi ex mera Dei misericordia datur. Quod autem posita illa conditione, Deus infallibiliter illam gratiam largitur, hoc non est vi alicuius debiti aut obligationis, qua Deus erga hominem adstringatur, sed hoc dumtaxat consequitur ex sua liberalissima voluntate, qua vult omnes homines *sincere* et *serio* salvos fieri, et qua merita Christi Redemptoris nostri pro salute omnium et singulorum acceptavit. Infallibilis igitur connexio inter facere quod in se est, et largitionem supernaturalis gratiae non est ob ullam hominis *positivam dispositionem* ad gratiam; sed tantummodo ob liberalem Dei voluntatem, quae, omni remoto impedimento, pergit adimplere de facto, quod promisit. Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 15, nn. 1, 2.

23. Corollarium 2^{um}. Licet homo non possit suis viribus gratiam mereri et ad eam positive se disponere, potest tamen illam positive demereri et impedire. Hinc Conc. Arausic. 2^{um}, can. 22, inquit: « Nemo habet *de suo* nisi mendacium et peccatum. Si *quid* autem homo habet *veritatis* atque *iustitiae*, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via ».

24. Prop. 8^a. Praedicta conditio *facienti quod in se est* ad gratiam obtinendam, licet eo sensu sit conditio, quod ea posita Deus infallibiliter suam gratiam largiatur; non est tamen conditio etiam hoc alio sensu, quod, ea remota, Deus suam gratiam denegat. Quare conditio non est, *sine qua non* gratia habendae, sed conditio tantum *cum qua* illa gratia a Deo certo obtineatur. — Prob. Deus saepe et saepissime illam gratiam donat magnis peccatoribus naturalem legem transgredientibus, iuxta illud Isaiae, c. 65: *Inventus sum a non quaerentibus me*. Ergo. Hinc Albert. Magn. in 2, dist. 28, a. 1, ad 4, ait: « Deus uno modo se habet semper ad nos, scilicet gratiam porrigendo; sed nos non uno modo nos habemus ad eum quoniam avertimur: sed, si convertimur faciendo quod in nobis est, statim accipimus ». Suarez de Auxil., Opusc. 1, l. 3, c. 3, n. 6, seqq.

25. Nota 1^o. Hinc fortasse, ut notat Eximius Doctor de Gr., l. 4, cap. 15, n. 14: « non sine causa dictum non est in illo axiomatico, facienti quod in se est *Deus dat gratiam*, ne forte putaretur etiam posse converti dicendo, non facienti quod in se est Deum non dare gratiam, quod omnino falsum est; tantum dictum est, *Deum non denegare gratiam* facienti quod in se est, quia iustissime potest denegare illam non facienti quod debet, et saepissime id facit, et e converso misericorditer eam donat facienti quod in se est, et infallibiliter propter Christum, et respectu eius etiam iuste ».

26. Nota 2^o. « Homo qui iam semel non fecit quod in se est, sed peccavit, si rigor iustitiae attendatur quantum in se est perpetuum impedimentum gratiae posuit, eaque privari omnino meruit novo demerito, et distincto ab eo, quod per peccatum originale contraxerat, quod totum de se manifestum est, considerata malitia mortalis peccati, de quo loquimur. Nilominus tamen attento ordine divinae providentiae, et gratiae, dicendum est, quamdiu talis peccator in hac vita vivit, etiamsi Gentilis, vel infidelis sit, Deum esse paratum ad vocandum, et per gratiam praevenientem illuminandum illum, si eo modo quo potest per auxilium, quod actu recipit, etiamsi ordinis supernaturalis non sit, cesset impedimentum apponere, faciendo quod in se est ad observandam legem naturalem. Et hoc ex parte convincit illa secunda obiectio, quia isti peccatores non sunt extra statum salutis; ergo habent sufficiens auxilium ad illam consequendam; sed multi sunt qui illud non habent actu in se receptum, quia Deus non omnes peccatores ita praevenit, ut testatur Divus Thomas, 3, Contra Gent., c. 161, et maxime videtur verum de praevisione per auxilium ordinis supernaturalis; ergo necesse est, ut saltem det hoc auxilium, offerendo illud quantum in se est, si per hominem non ste-

terit, seu, quod idem est, si desistat actuale impedimentum gratiae apponere. Unde ut talis conditio impleatur, non est necessarium, ut homo a se expellat maculam peccati, quam contraxit, ut recte notavit Alens., 3 part., q. 61, art. 3, ad 5, quia hoc est impossibile sine praevia fide, et aliis auxiliis supernaturalis gratiae. Quia licet talis macula de se impediatur, Deus pro sua misericordia et propter Christum, ea non obstante, paratus est succurrere homini, « si removeat (ait Alens.) actum suum voluntarium, et dissensum ad bonum, et consensum ad malum, nam post hoc removet illud quod est prohibens gratiam », id est, cessat ponere impedimentum, quod satis est, ut Deus pulset per gratiam, occasionem, et tempus sua voluntate libere disponendo, ut in fine praecedentis puncti explicatum est ». Suarez l. c., c. 16, n. 21. Huc referri possunt verba Driedonis in Tract. de Captivit. et Redempt. gener. hum., loc. infra cit.: « Non sic igitur de ullo peccatore desperamus prorsus in hac vita, quin confidamus esse vicissitudines instinctuum et inspirationum Divini Spiritus euntis et redeuntis ». Cf. n. 24.

27. Prop. 9^a. Ad tempus quod attinet, quo Deus dat homini facienti quod in se est auxilium supernaturale proxime sufficiens ad fidem, nihil definite a nobis potest affirmari. Hoc enim Deus suae liberae dispositioni et providentiae reservavit. — Prob. 1^o. Nam quando Deus gratiam sit donaturus, hoc neque ex positivis argumentis constat, nec ex natura rei erui potest. — Non 1^{um}. Namque licet aliqui theologi, inter quos Alphonsus a Castro apud Estium loc. cit., opinati sint hominem facientem, quod in se est, eodem momento accipere Dei gratiam; hoc tamen in particulari revelatum non est, neque consequitur ex universali redemptione Christi, et ex generali Dei voluntate, qua Deus vult omnes homines salvos fieri; nam haec impleri possunt quovis vitae tempore, dum adhuc mors non instat. Neque vero ex ipsa divina bonitate deduci potest. Optime enim potest Deus largitionem illius gratiae differre, ut det eam tempore maioris necessitatis vel congruentiae in ordine ad alios fines providentiae suae. — Non 2^{um}. Nam illud quod homo operatur, quando facit quod in se est, non est *ultima dispositio* ad gratiam excitantem, imo nec dispositio, sed tantum *removens prohibens*, quare non habet necessariam connexionem cum gratia statim danda. — 2^o. Nam de adultis gentilibus legimus quosdam a Deo statim illuminatos, quosdam vero non nisi in postrema vitae aetate fidem audivisse, quam antea neque exterius neque interiori perceperant. Ergo quantum ex experientia hac in re argumentari licet, illud tantum asserere possumus Deum suam gratiam non denegaturum, quovis demum tempore id contingat. — 3^o. Non statim ac homo

facit aliquid boni censetur facere quod in se est, neque vero exigitur integra legis observantia per totum vitae tempus ad faciendum quod in se est. Solus autem « Deus scit, quantum temporis, et quanta legis observantia a singulis expectetur, ut illuminari debeant ad fidem ». De Lugo de F., d. 12, s. 3, n. 48. Ergo nihil definite asserere possumus quoad tempus, quo Deus illam gratiam largitur. Cf. Auctor. l. de Vocat. Gent., l. 2, cc. 17, 18, Migne t. 51, c. 704, seqq., Suarez l. c., c. 15, n. 42.

28. Prop. 10^a. Ad modum quod spectat revelationem et fidem ad salutem necessariam infideli manifestandi, qui fecerit quod in se erat, uti Deus potest vel evangelico praedicatore, vel angelorum ministerio, vel internâ aliqua inspiratione. — Prob. 1^o. Ut constat ex sacris litteris, saepe in V. T. Deus ministerium angelorum adhibuit ad hominum bonum et instructionem, eosque interioribus erudiit visionibus. Cf. Cornel. a Lap. in Exod. c. 23, v. 20, Ioann. de Pineda in Iob c. 4, v. 16, et c. 33, v. 14, et seqq., S. Th. 2-2, q. 172, a. 2, Suarez de Angelis, l. 2, c. 28, n. 69, et l. 6, c. 16 et 17. Ergo nil prohibet quin et in N. L., in qua Dei misericordia abundantius resplendet, iisdem utatur mediis ad hominum salutem, ubi praedicator fidei desideretur. — 2^o. Augustinus nonnullis asserit, licet paucissimis, donatum esse, ut nullo homine praedicante, per Dominum vel per Angelos fidem accipiant. « Haec, ait, ne dicerentur eis, nequaquam illi sancti ea mente timere potuerunt, qua intelligebant *paucissimis esse donatum, ut nullo sibi hominem praedicante per ipsum Deum vel per Angelos caelorum doctrinam salutis accipiant*; multis vero id esse donatum ut Deo per homines credant ». De dono persev., cap. 19, n. 48, Migne t. 10, c. 1023. Auctor libri de caelest. hierar., c. 9, Migne t. 3, cc. 259, 262, asserit ante adventum Christi plures gentiles consecutos esse salutem ex instructionibus ab Angelis receptis, qui singulis praesunt nationibus. Etenim inquit: « Nempe in aliis gentibus, ex quibus et nos ad immensum et infinitum divini luminis pelagus, quod semper paratum est, et patet omnibus ad participandum, ex praeteriti erroris caecitate respiravimus, *ad quod sane obsequentes ducebant Angeli praepositi singulis nationibus* ». Et Auctor lib. de vocat. omn. gentium, l. 2, c. 5, Migne t. 51, c. 691, occultiori inspirationi gratiae gentilium, qui salvantur, salutem adscribit. « Sed cum in illo populo, inquit, cui utraque eruditio praefuit, nemo nisi gratia iustificatus sit per spiritum fidei, quis ambigat eos, qui de quibuscumque nationibus quibuscumque temporibus Deo placere potuerunt, *spiritu gratiae Dei fuisse discretos? Quae etsi parciore ante atque occultior fuit, nullis tamen saeculi se negavit virtute una, quantitate diversa, consilio incommutabili,*

opere multiformi ». — 3^o. Statuta propositio aperta sententia est Angelici Doctoris q. 14 de Verit., a. 11, ad 1, de homine nutrito in sylvis vel inter bruta animalia et ductum rationis sequente affirmat: « *Certissime est credendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quae sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei praedicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium* ». — In 2. d. 28, q. un., a. 4, ad 4, S. Doctor aperte inquit, quod facienti quod in se est « *Deus revelabit illud quod est necessarium ad salutem vel inspirando, vel doctorem mittendo* ». — In 3 sent., dist. 25, q. 2, art. 1, ad 1, ad 2, postquam dixerit, quod in necessariis ad salutem Deus homini, suam salutem quaerenti, non desit, nisi ex culpa sua remaneat, cf. n. 15, concludit: « Unde explicatio eorum, quae sunt de necessitate salutis *vel divinitus homini provideretur per praedicatorem fidei*, sicut patet de Cornelio act. 10, vel per revelationem, qua supposita in potestate liberi arbitrii est, ut in actum fidei exeat.... Si talis (natus in sylvis vel inter infideles) faceret quod in se est de quaerendo salutem, Deus illi aliquo dictorum modorum provideret de salute sua ». — Ibid. art. 2, sol. 2: « Post adventum Christi..., omnes tenentur ad explicite credendum, et *si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex sua culpa remaneret* ». Et ibid. ad 3: « Quamvis aliis gentibus non esset data lex divinitus communiter omnibus sicut Iudaeis, ex quibus nasciturus erat Christus, et sic oportebat in eis potius fidem vigere: tamen multis etiam gentibus revelationes per Angelos factae sunt etiam de Christo, sicut patet de sybilla, quae de Christo expresse prophetavit. In historiis romanis etiam legitur, quod temporibus Constantini imperatoris inventum fuit in Graecia quoddam corpus in sepulchro quodam habens laminam auream supra pectus, in qua scriptum erat: Christus nascetur ex virgine, et credo in eum. O sol, sub Helenae et Constantini temporibus iterum me videbis ». Et 2-2, q. 2, a. 7, ad 3, idem habet Angelicus Doctor. « Dicendum, ait, quod multis Gentilium facta fuit revelatio de Christo, ut patet per ea quae praedixerunt. Nam, Iob 19, dicitur: *Scio quod Redemptor meus vivit*. Sybilla etiam, etc. Invenitur etiam in historiis Romanorum, etc. Si qui tamen salvati fuerunt, quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque fide Mediatoris, quia etsi non habuerunt fidem explicitam; habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia credentes Deum esse liberatorem hominum, secundum modos sibi placitos; et secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus Spiritus revelasset, secundum illud Iob 35: *Qui docet nos super iumenta terrae* ». — 4^o. Singuli infideles Angelo custode assistuntur; unum autem ex praecipuis officiis custo-

diae Angelorum est hominum mentes illuminare. Ergo. « Munus, inquit Suaresius l. 6, de Angel., c. 19, n. 1, angelicae custodiae est animam excitare et movere tum ad operandum bonum, tum ad cavendum malum, quod imminere praevident, vel iam adesse cognoscunt. Quod faciunt illuminando et persuadendo modo supra tradito. Et ad hoc beneficium pertinent plures particulae actiones, quae ex Scriptura colliguntur, ut revelare mysteria. Gen. 18, Iudic. 14 ». — Item Petavius de Angel., l. 2, c. 7, Steph. Dechamps de haeresi Ianseniana, l. 2, cap. 7, n. 7, etc. — 5°. Ideo praedictus modus interioris inspirationis vel angelici ministerii admitti non posset, quatenus ad fidem proprie et stricte talem requireretur eiusdem propositio per homines, seu evangelicos praecones facta, secundum illud ad Rom. 10, 14: *Quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante?* Atqui fidei propositio, ab homine praedicante facta, nullo pacto pertinet ad essentiam fidei proprie et stricte talis. Nam ea propositio extrinseca omnino est actui fidei: neque enim est obiectum materiale fidei, neque obiectum formale. Obiectum materiale est: veritas revelata a Deo; obiectum vero formale est: auctoritas Dei revelantis. Utrumque autem obiectum idem manet, sive hominis, sive angelorum ministerio, sive interiori Dei inspiratione proponatur. Neque vero difficultatem facit locus cit. Apostoli. Paulus enim loquitur de modo ordinario, quo fides proponitur. Et sic idem Apostolus Paulus in Ep. ad Hebr., cap. 10, v. 6, ubi loquitur de necessitate *absoluta* fidei supernaturalis, et stricte talis, ad salutem, nullam facit mentionem propositionis ex parte evangelici praeconis seu praedicantis. Conc. item Vaticanum quod ex professo de fide tractavit nullibi affirmat hanc *absolutam* necessitatem propositionis fidei ex parte hominis praedicantis. Apposite Toletus in Ep. ad Rom., l. c.: « Loquitur (Paulus) de communi modo concipiendi fidem, et credendi: nam aliquando Deus revelat ea, quae credenda sunt, et tunc homo credit, etiamsi non audiat exterius, sed tantum interius, Deo revelante. Paulus autem de exteriori auditu et praedicatione tractat, quae per homines fit; hic enim est communis modus fidem concipiendi ».

29. Quae huc usque dicta sunt resumentes, veros sensus axiomatis, de quo agimus, subiicimus. Illius communis axiomatis, *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, sensus non est: facienti per vires naturales quod in se est per modum meriti, aut moralis saltem dispositionis, quae gratiae recipiendae sit proportionata, Deus eam non denegat, seu dat *quia* facit quod in se est; sed sensus est: Deus non denegat gratiam vel facienti quod in se est per vires ipsius supernaturalis gratiae si habet; vel si non habet facienti quidem quod in se est per

vires naturae; minime vero; in hac hypothesi, *vi* alicuius positivae dispositionis ad gratiam; sed dumtaxat, quatenus removetur impedimentum, seu obex peccati, tanquam praevia conditio, non semper caeteroquin requisita, ut gratia detur, sed tantum, ne iuste possit denegari, cf. n. 21, quae consequenter *negative* tantum conducere potest ad gratiam *ex mera liberalitate* Dei habendam. Unde haec quando datur homini, qui facit per vires naturae quod in se est, datur utique *facienti*, at non datur *quia* facit. *Vires* autem *naturae* complectuntur tum vires mere naturales, tum specialia quaedam auxilia ordinis entitative naturalis, et supernaturalis tantum *quoad modum*. Hisce autem viribus faciens quod in se est nondum quidem habet in se sufficientem dispositionem ad fidem et gratiam iustificantem; sed ulterior requiritur gratia *initialis fidei*, et *caritatis*, supernaturalis iam ordinis, quam Deus largitur, et qua quis proxime et sufficienter ad fidem primum, et deinde ad iustificationem disponitur.

V. Aliorum doctorum sententiae.

30. Primam axiomatis, de quo agimus, explicationem, cf. n. 6, admittimus quidem, quatenus *facere quod in se est* intelligit *per vires naturae* iuxta propos. 4^{am}. et 5^{am}. Eam vero reiicimus quatenus contendit illam naturalis legis observantiam continere rationem *meriti* vel *positivae* dispositionis ad gratiam iuxta prop. 6^{am}. et 7^{am}. Et sane Paulus, ad Rom. 3, omnia nostra opera, utcumque facta sive ex viribus tantum naturae, sive ex viribus naturae adiutae etiam gratia ordinis naturalis, sive etiam ex auxilio gratiae supernaturalis ordinis, in opera distribuit, quae non *ex fide*, et opera quae *ex fide* profluunt. De prioribus illis, quavis virtute factis, sive virtute tantum naturali, sive virtute etiam gratiae naturalis ordinis, absolute inquit: *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo*, et cum dixisset: *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi*, statim concludit: *Iustificati gratis per gratiam ipsius*, per gratiam scilicet *fidei Iesu Christi*, de qua iterum inquit infra: *Arbitramur enim iustificari homines per fidem sine operibus legis*, et ad Eph. 2: *Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est, et non ex operibus*, ex operibus nempe ante fidem et sine fide factis. Quae ideo excludi dicit Augustinus de Gr. et lib. arb., cap. 7, n. 17, Migne t. 44, c. 891, « ne dicerent *suis operibus* se donum tale *meruisse* ». Cf. Suarez de Gr., l. 4, c. 15, n. 29.

31. Secunda sententia, cf. n. 7, prae reliquis omnibus nobis videtur omnino vera, et eam in quaestionis resolutione per omnes suas partes conati sumus explicare, vestigiis insistentes Angelici Doctoris et Eximii Suaresii,

quam C. De Lugo, Lessius, Herice ll. cc., Franc. De Victoria, Relection. Theologic. Rel. De eo ad quod tenetur homo veniens ad usum rationis, aliique plures et insignes theologi communissime tenent.

32. Tertia sententia, cf. n. 8, quatenus illud axioma intelligit de faciente quod in se est per vires gratiae ordinis supernaturalis, verissima profecto est, ut constat ex dictis par. 3^a., et a theologorum catholicorum nemine improbat. Verum, quatenus ista sententia intelligit axioma illud *exclusive* de faciente per *vires gratiae* quod est in se, eam reiecit. — Etenim 1^o., ut patet ex 1^a. proposit., iuxta primariam acceptionem, qua potissimum a veteribus theologis usurpatum est illud effatum, intelligendum ipsum est primario de faciente quod in se est *per vires naturae*. — 2^o. Quia praecipua istius sententiae, quam impugnamus, ratio; quod nempe in ea expositione perfecte defenditur gratuititas gratiae, et secure cavetur periculum *semipelagianismi*, nulla prorsus est, ut constat ex prop. 6^a. et 7^a. Et sane illi iidem theologi, qui ad *gratuitatem* gratiae defendendam, et *semipelagianismi* periculum cavendum asserunt: « axioma hoc intelligendum esse tantum de faciente per *vires gratiae*, quod est in se », asserunt etiam: « posse hominem *solis naturae viribus* se disponere ad gratiam *negative* ». Cf. Wirceb. de Grat., nn. 290, 287. Illa ergo negativa dispositio ad gratiam, quae habetur per hominem facientem quod in se est viribus naturae, neque gratiae *gratuitati* obest, neque ullum continet *semipelagianismi* periculum. — 3^o. Nam gratia data infideli ante fidei propositionem, et ante interiorum Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo et credendo veritati, haud quidem apparet quomodo esse possit gratia *intrinsece ordinis supernaturalis*. Nam ante fidem adaequate sumptam, sumptam nempe non solum pro actu formali fidei, verum etiam pro omnibus illis actibus ad fidem praevis, et fidei *initium* et *praeparationem* constituunt, nulla datur ex lege ordinaria in infideli illustratio et inspiratio nisi de obiecto simpliciter honesto, et de fine naturali, id est gratia *intrinsece ordinis naturalis*. Gratia vero *intrinsece ordinis supernaturalis* illustratio et inspiratio est de obiecto aliquo modo ad salutem h. e. ad supernaturalem beatitudinem pertinente, quae nonnisi *ex fide* apprehenditur. « Hanc, inquit Augustinus, apostolica doctrina gratiam isto nomine appella, qua *salvamus et iustificamus ex fide* ». Epist. 177, ad Innoc., n. 8, Migne t. 33, c. 768. Quare ante propositionem factam fidei, difficilis prorsus videtur in infideli illustratio et inspiratio supernaturalis alicuius obiecti, quae gratiam constituit intrinsece ordinis supernaturalis, et quae tanquam positiva dispositio aut inchoatio ad fidem conducat.

33. Sententia Molinae, cf. n. 9, vehementer oppugnatur a Salmanticensibus tr. 14, q. 109, d. 3, dub. 7, 9, Didaco Alvarez lib. 6, de auxiliis, disputat. 56, aliisque, qui eam potissimum insimulant semipelagiani erroris. Verum id falsissime asseritur. — Nam 1^o. postquam Molina dixerit: « Quotiescumque liberum arbitrium *ex suis viribus naturalibus* conatur, praestove est ad conandum totum id, quod ex sese potest, tam circa ea, quae fides habet, addiscenda et amplectenda, quam circa dolorem de peccatis ac iustificationem, a Deo conferri *gratiam praevenientem*, auxiliave, quibus id faciat ut oportet ad salutem »: statim addit: « non quidem quasi eo conatu *dignus* efficiatur talibus auxiliis, *ullaque ratione ea promereatur*; sed quoniam id obtinuit nobis Christus ob sua merita ». Si igitur ille conatus *nulla ratione dignitatem et meritum* in se habet illius gratiae conferendae, omnis profecto semipelagianismi suspicio aperte excluditur. — 2^o. Postquam affirmavit, quod « id obtinuit nobis Christus ob sua merita », pergit et ait: « atque inter leges, quas tam ipse, quam Pater aeternus statuerunt de auxiliis et donis, quae nobis Christus promeruit, *mere gratis conferendis*, una eaque rationi maxime consentanea fuit, ut quoties ex nostris viribus conaremur facere, quod in nobis est, praesto nobis essent auxilia gratiae, quibus ea, ut oportet ad salutem, efficeremus ». Ista ergo *auxilia gratiae*, quae nobis praesto sunt, quoties ex *nostris viribus naturalibus conamur facere quod in nobis est*, auxilia gratiae sunt *mere gratis conferenda*. Atque si *mere gratis* ista auxilia conferuntur nullum in illo conatu est meritum, nulla positiva dispositio ad gratiam. — 3^o. Non obstat quod dicat: « id obtinuisse nobis Christum ob sua merita » nam hinc sequitur dumtaxat collationem illius gratiae praevenientis, excitantis et vocantis debitam esse Christo, minime vero debitam esse ipsi homini vocato et excitato. — 4^o. « Nec obstat, quod Molina dicat, esse infallibilem legem de gratiae auxilio conferendo; quia id omnes Doctores tacite vel expresse insinuant. Tacite dum dicunt, tali gratiam non denegari et semper dari: si semper datur, ergo apud Deum est decretum aeternum, cuius vi semper datur. Decretum autem de aliquo semper faciendo, est lex infallibilis, quia est regula actionis. Expresse dum dicunt, *immutabiliter, immutabili ordinatione, infallibiliter* dari, ut Alexander, Albertus, Ruardus. Porro hoc decretum sancitum esse ob merita Christi, dubitari non potest; cum ex Scripturis constet, omne auxilium et donum supernaturale nobis ex Christi meritis donari; iuxta illud Apostoli ad Ephes. 1: *Qui benedixit nos, omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo* ». Lessius l. c., in append. n. 35. Cf. etiam quoad hanc legem, quam vehementer

impetunt Salmanticenses l. c., Suaresium l. c., cap. 15, n. 2, et cap. 17, n. 9. — 5°. Obiicitur, quod adstruat *conatum ex viribus naturalibus*, tam circa *fidem* quam circa *iustificationem*, ait enim: « quotiescumque liberum arbitrium *ex suis viribus naturalibus conatur, praestove est ad conandum* totum id, quod *ex sese potest*, tam circa ea, quae *fides* habet addiscenda et amplectenda, quam circa *dolorem* de peccatis ac *iustificationem*, a Deo conferri *gratiam praeventientem, auxiliave*, quibus id faciat *ut oportet ad salutem* ». Namque iste conatus naturalium virium et absque supernaturali gratia circa fidem et iustificationem proscribitur a Conc. Araus. 2, can. 6: « Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel haec omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem et inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, et aut humiliati, aut obedientiae humanae subiungit gratiae adiutorium, nec, ut obedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: *Quid habes, quod non accepisti?* et: *Gratia Dei sum id, quod sum* ». Verum neque ista obiectio intentum evincit: Nam ille conatus liberi arbitrii circa fidem et iustificationem non est reapse secundum Molinam sine supernaturali gratia. Etenim primo Molina non loquitur de infideli et peccatore, cui nondum supernaturalis fides et iustitia est proposita, et qui naturali virtute absque gratia conetur credere et iustificari: sed loquitur de infideli et peccatore, cui iam fides et iustificatio est sufficienter proposita. Cf. Concord. l. c., d. 7. Praeterea ille liberi arbitrii *conatus* circa fidem et iustificationem dupliciter intelligi potest: 1°. quod, proposita supernaturali fide et iustitia, homo suis naturalibus viribus, eo quo potest modo, praevie consentiat evangelicae praedicationi et peccata detestetur; deinde vero praesto adsit gratia Dei, ut ex supernaturali gratia vel eliciat iterum vel perficiat illos actus, quos vel iam solis naturae viribus elicit, vel elicere inchoavit: 2°. quod, proposita supernaturali fide et iustitia, nihil praevie efficiat liberum arbitrium, sed ista propositione libero arbitrio proxime praeparato in actu primo ad operandum ex concursu rerum omnium, quae requiruntur ex parte causarum secundarum, ad executionem operationis, ita tamen ut desideretur concursus generalis, offerat et conferat Deus auxilium gratiae; et sic actus ille fidei aut doloris, qui solo generali concursu elicitus actus esset naturalis, a propria facultate elicitus per praeventientem et adiuvantem gratiam elevata, actus est supernaturalis, et sicut oportet ad salutem. Iam vero ille liberi arbitrii conatus

circa supernaturalem fidem et peccatorum detestationem non priori sed posteriori hoc modo intelligitur a Molina. Enimvero post verba paragr. 2^a. relata sic pergit Molina, explicans suam sententiam: « Quare sicut Deus semper praesto est per concursum generalem libero arbitrio, ut naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit: ita praesto illi est per auxilium gratiae sufficiens, ut quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex iis, quae ad iustificationem spectant, illud exequatur prout ad salutem oportet: saepe etiam liberum arbitrium quasi sopitum ac torpens excitat et pulsat, longeque maioribus auxiliis adiuvat ». Idem constat ex d. 11^a., in qua eandem tradit et explicat doctrinam, ait enim: « Quod si ea (i. e. evangelicam doctrinam propositam) sincere animo expendere vellent, ut tenentur, *utique gratia divina*, interim dum docerentur, eaque expenderent, *praevenirentur*, etiam *antequam* ex suis naturalibus, eo modo quo possunt, conarentur elicere assensum ». Quod confirmatur etiam ex illa disiunctiva ex industria posita in textu obiecto. D. 10^a. « Quotiescumque liberum arbitrium ex sui viribus naturalibus *conatur, praestove est ad conandum* totum id, quod ex sese potest ». Siquidem iste conatus praevius ad gratiam non est operatio seu actus secundus, sed praeparatio actus primi ex parte causae secundae, cui Deus suo auxilio et gratia praesto est, ut ille conatus et actus qui cum solo generali Dei concursu actus esset naturalis, sit reapse actus supernaturalis, prout ad salutem oportet. Et hoc clarius adhuc asserit ipse Molina in illa d. 11^a., statim enim ait post verba relata: « Cumque Deus sua scientia praevideat, quinam ex iis, qui audituri sunt Evangelium, conaturi sint ex suis naturalibus ad assensum eliciendum ut tenentur, et qui non; sane ut a peccato non excusentur, qui assensum fidei supernaturalem non elicuerunt, satis est, Deum suo auxilio et gratia praesto esse ad praeveniendum in eodem instanti quoscumque praeviderit ex suis naturalibus ad assensum conatuos, ut ita, non quidem tempore, sed natura praeventi, talem eliciant fidei assensum, qualis necessarius est ad salutem ». Si ergo iste conatus prout est actus et operatio necessaria ad salutem ex Dei auxilio et gratia est, Molinae doctrina longissime abest ab errore semipelagiano. Neque vero ullum esset semipelagianismi periculum, si ille conatus priori modo adstrueretur; si nempe praevie ad actum fidei et doloris supernaturalis et sicut oportet ad salutem producatur reapse alius actus mere naturalis, minime idoneus ad salutem, quem circa idem obiectum produci posse affirmat Molina in d. 7^a. Enimvero haec de *initio fidei*, in quo Semipelagiani errabant, clarissime docet Molina d. 9^a. « Ex dictis disputatione praecedente intelligetur facile, initium

actus credendi, *ut ad salutem oportet*, esse a solo Deo per gratiam praevenientem et excitantem. Etenim liberum nostrum arbitrium, nisi a Deo, modo praecedente disputatione explicato, *auxilio suae gratiae praeveniat* et *excitetur*, non solum *producere nequit eum actum*, sed etiam *quicquid ex solis suis naturalibus homo efficiat, sive ut actu mere naturali revelatis assentiatur*, sive ut, postquam edoctus fuerit supernaturalem assensum esse ad salutem necessarium, optet ita credere, aut etiam *conetur* ex dono et auxilio Dei supernaturali assentiri, sive denique auxilium illud sibi donari *petat*, aut ad illud recipiendum *satagat* se disponere, sane id totum nullius est *meriti aut vigoris, ut ei gratia praeveniens* propter eius dispositiones impendatur; sed quoties confertur, ex solis Christi meritis, donoque Dei, ac proinde misericorditer omnino, non solum tanquam subiecto non digno, sed etiam indigno propter peccatum, originale saltem, in quo est, tribuitur, et mere gratis ea, quae merito gratia dicitur, conferri solet, cuicumque datur». Quaest. autem 23, art. 4 et 5, m. 4, Iavelli opinionem improbens ait: « Alterum quod longe magis displicet est, quia asserit dispositiones, quae in adulto antecedunt primam gratiam, omnes esse mere naturales, nec ullam vel auxilio Dei supernaturali adiuvari, vel transcendere limites actuum mere naturalium. Quod tamen ex iis quae art. 13 citato dicta sunt, satis, ut credo, constat fidei Catholicae repugnare ». Iam vero Semipelagianorum error non in eo fuit, quod admiserint ante fidem opera naturalia honesta vel generatim circa obiecta simpliciter honesta, vel etiam speciatim circa ipsa obiecta fidei, sed in eo quod ista opera naturalia constituerint *inchoationem* quandam, *positivam* quandam *dispositionem, impetrationem et meritum* saltem *de congruo*, cui Deus gratiam *subiungat*; et ita illi actus vere sint *sicut oportet, sicut expedit ad salutem*. Relato testimonio Apostoli, *quid habes quod non accepisti*, ita Semipelagianorum errorem paucis describit Augustinus, qui et se aliquando illum tenuisse fatetur. Ait enim: « Quo praecipue testimonio etiam ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem, qua in Deum credimus non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, *et per illam nos impetrare Dei dona*, quibus et temperanter, et iuste, et pie vivamus in hoc saeculo » de Praed. Sanctor., cap. 3, n. 7, Migne t. 44, c. 964. Iuxta Semipelagianos ergo fides *salutaris* libero arbitrio *inchoatur*, gratia vero *perficitur*, et sic fidei sicut oportet ad salutem *initium* est ex nobis, *augmentum* ex gratia; cuius augmenti meritum est illud initium. Cf. Augustin. l. c., cap. 2, nn. 3, 4. Ergo.

34. De sententia Ripaldae, cf. n. 10. Tria sunt, quae a Ripalda asseruntur. 1^{um}. est, ad iustificationem sufficere fidem *late* dictam.

2^{um}. est, actus bonos supernaturales ante fidem proprie dictam, ortos ex cognitione supernaturali Dei per creaturas vel moralis honestatis, disponere ad iustificationem. 3^{um}. tandem est, simul cum actibus naturalibus honestis elici actus etiam supernaturali Dei gratia, facultatem elevante. — Prima assertio difficilem et duram continet doctrinam, quae hodie non videtur posse amplius cum aliqua probabilitate defendi. Quod uti melius et magis accurate explicetur sequentem statuimus propositionem: Fides stricta et formalis est simpliciter necessaria ad salutem. — Declar. Thes. Fides *stricta* est fides innixa auctoritate Dei revelantis; contradistinguitur a fide *lata*, quae reapse nihil aliud est quam notitia Dei ex creaturis habita. *Formalis* h. e. actu elicitata, ita ut excludatur actus solum *in voto*. *Simpliciter necessaria* h. e. necessarium *medium* est ad iustificationem obtinendam; ita ut nulla unquam admittenda sit exceptio. *Ad salutem*, h. e. ad primam simpliciter adulti iustificationem. Haec enim fides stricta praehabita iam, et virtualiter perseverans, satis est ad iustificationem iterum obtinendam. — Determinatur status controversiae: 1°. Quaestio non est, an fides habitualis et supernaturalis sit simpliciter necessaria ad salutem. Certum est, neminem salvari, nisi prius in vita habitum fidei infusae obtinuerit. Cf. Conc. Trid., sess. 6, c. 7. 2°. Neque quaestio est, an fides late dicta, si mere naturalis sit, sufficiat ad iustificationem. 3°. Quaestio igitur est, an absque fide supernaturali et actuali, quae habet pro motivo veram et propriam revelationem Dei, aliquis adultus de facto iustificetur. — Prob. Thes. Fides, de qua loquitur Apost. ad Hebr. 11, nequit 1°. intelligi de fide tantum *habituali*; quia Apost. expresse agit de *actu* credendi, quando ait: « accedentem ad Deum oportet *credere* ». Credere enim actum significat. Deinde non loquitur de fide solum *in voto*, quia si haec sufficeret, non bene argueret Paulus, Henoch habuisse fidem ex eo quod placuit Deo; potuisset enim placere sine fide, solum cum voto habendi illam. Praeterea Apostolus, l. c., fidei, quam antea dixerat ad salutem necessariam, exempla proferens, non alia recitat quam quae fidem actu reipsa elicitam demonstrant. Tandem de aliis, quae sufficiunt in voto, id colligitur ex eadem Scriptura, alibi quidem promittente salutem contritioni aut voto baptismi; nunquam vero id invenitur de voto fidei. 2°. Fides, de qua loquitur Apost., est fides *simpliciter necessaria*: nam Apost. aperte ait absoluta affirmatione: « sine fide impossibile est » etc. Omnes igitur comprehendit. Praeterea ex hac absoluta affirmatione colligit Paulus, Henoch, qui Deo placuit, habuisse fidem, et sic de aliis singularibus, quae collectio non esset firma, si aliquem particularem hominem ab illa regula liceret exci-

pere. 3°. Est fides stricta; nam est fides quae *credit*, quae credit Deo *proprie loquenti*, quae credit Deum *remuneratorem supernaturalem*, quem naturales creaturae ostendere nequeunt; quae commendatur *ex operibus Patrum* a mundi exordio usque ad David ac prophetas; quae tandem est *sperandarum substantia rerum*, argumentum *non apparentium*, praesertim visionis beatae, ad quam nulla cognitio ex creaturis habita assurgere potest. Cf. totum contextum illius capitis. Ergo. — Conc. Trid., sess. 6, cc. 6, 7, loquitur 1°. de fide *actuali, formali*: nam loquitur de fide, quae est *in adultis dispositio* ad iustificationem, quae certe *dispositio* non est fides mere habitualis, nam habitus fidei non est dispositio ad seipsum; loquitur praeterea de fide, qua homo *libere movetur* in Deum; de fide quae est *initium, fundamentum* et *radix* omnis iustificationis, quin eandem *promereatur*, quae fides maxime actualis est. Neque vero est fides actualis tantum *in voto*, nam imprimis Concilium loquitur de fide secundum sui propriam naturam, fides in voto non est fides, sed est alius actus habens habitudinem ad ipsam; et mirum esset, quod Conc. explicans modum praeparationis ad iustificationem in adultis omisisset actum hunc maxime necessarium. Insuper *fundamentum* oportet in re ipsa poni, ut reliqua valeant in ipso fundari. Item non bene diceretur fides *principium* omnis salutis et iustitiae, si sufficeret voluntas habendi illam, illa enim voluntas esset fundamentum salutis. 2°. Loquitur Conc. de fide *simpliciter necessaria*; nam eam recenset tanquam primam dispositionem, de ea ait, quod est *initium, fundamentum* et *radix* omnis iustificationis; sine initio autem impossibile est progredi, sine fundamento non potest aedificari, et sine radice fructificari. De eadem affert textum Apostoli ad Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est*, etc. Tandem can. 3 definit, fidem, quae sine Spir. S. auxilio haberi non potest, esse necessariam ad iustificationem; quae est generalis regula, in qua nulla potest admitti exceptio, alias non fuisset sufficiens illa definitio, ut Concilium intendit contra Pelagianos. 3°. Loquitur Conc. de fide *stricta*, nam loquitur de fide, qua homo *libere movetur* in Deum, *credens* vera esse quae divinitus *revelata* et *promissa* sunt. Atqui notitia illa, qua ex creaturis cognoscitur Deus earum auctor, non est libera, sed necessaria, cum sit evidens; neque habet pro obiecto divinam revelationem. Insuper loquitur Conc. de fide protestata in baptismo et per eundem infusa. Atqui haec fides est fides stricta. Ergo. — Idem argumentum instaurari potest ex Conc. Vat., cap. 3 de F., unde initio desumpta est dubitandi ratio, n. 1. Etenim Concilium docet: « fidem, quae humanae salutis initium est », et sine qua, « nemini un-

quam contigit iustificatio », illam esse fidem, « qua Dei adspirante et adiuvante gratia ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem, naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis. Ergo fides, ad salutem et ad iustificationem absolute necessaria, est fides non late et improprie, sed *stricte* et proprie talis. — Innocentius XI hanc damnavit propositionem ordine 23: « Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad iustificationem sufficit ». Haec prop. damnatur ob motivum fidei in ipsa assertum, non quia non explicat; an ea fides naturalis sit. Hoc constat 1°. ex sensu obvio prop., 2°. ex communi interpretatione theologorum, 3°. secus, non haec, sed alia omnino prop. fuisset damnata, i. e. fides ex viribus naturae concepta ad iustificationem sufficit, 4°. prop. ut iacet fuisset simpliciter vera. Atqui S. Pont. damnat in suo Decreto omnes illas propositiones, et « unamquamque ipsarum, sicut iacent ». 5°. prop. damnata est in eo sensu, quo tunc in utramque partem a catholicis doctoribus disputabatur. Cf. Decret. Alex. VII. Atqui non disputabatur de naturalitate vel supernaturalitate actus, sed de motivo actus. Atqui, si fides lata non *sufficit* ad iustificationem, fides stricta est ad eam simpliciter necessaria, eaque actus re ipsa elicitus esse debet. — PP. loquentes de fide ad adultorum iustificationem requisita aiunt: eam esse *libere* conceptam; non humanis rationibus innixam, sed *divinae credentem auctoritati*; eamque aiunt esse ianuam ad vitam, et sine ea nullam posse esse conversionem, et neminem ad filiorum numerum posse pervenire. Cf. Salmanticenses d. 6, dub. 1, parag. 2. Ergo. — Confirmatur ex communissima theologorum auctoritate. Audiatur hac in re ipse Ripalda de Fide, d. 17, s. 13, n. 213. « Puto quidem, si legem et libitum Dei excludamus, ex natura rei in praesenti etiam ordine Providentiae potuisse Gentiles ex cognitione supernaturali, quae non sit ex Fide stricta, Deum super omnia diligere, et iustificationem obtinere. Caeterum quia communis Theologorum assensus videtur intelligere testimonium illud Pauli ad Heb. 11: *Sine fide impossibile est placere Deo*, et Trid., sess. 5, cap. 3: *Sine fide nulli unquam iustificationem contigisse*, de necessitate strictae fidei in re exhibitae ad consequendam iustificationem, *dicendum est* ex lege voluntaria Dei, nunquam dari auxilium saltem efficax ad dilectionem supernaturalem in Deum absque praevia instructione fidei strictae ». Et infra addit, omnia, quae pro illa fide late dicta proposuerat, solum disputandi gratia et dubitando non assertive proposuisse, cum non liceat temere refragari communi sensui theologorum negantium fidem istam late acceptam ad iustificationem sufficere. Cf. etiam

de E. S., l. 1, d. 20, n. 123. Ceterum illa tradebat Ripalda et ante definitiones Conc. Vatic. et ante damnatam prop. 23 ab Innocentio XI.

35. Altera Ripaldae propositio haud quidem videtur nobis satis congrua et rationi et auctoritati. — Etenim 1°. ut iam observavimus, nulla datur ante fidem, fideique propositionem gratia *intrinsece* ordinis supernaturalis, *entitative* supernaturalis, cum non possit concipi *illustratio* intellectus, et *inspiratio* voluntatis circa obiectum *salutare*, pertinens nempe ad vitam aeternam seu supernaturalem beatitudinem. Ante fidem ergo eiusque propositionem omnis gratia, id est omnis intellectus illustratio et voluntatis affectio divinitus immissa ad honeste operandum *intrinsece* ordinis naturalis, seu *entitative* naturalis est. Ad iustificationem ergo *intrinsece* ordinis supernaturalis, seu *entitative* supernaturalem, nequit ullo pacto positive disponere quivis actus honestus, ante fidem factus, adeoque minime ex fide procedens; nulla enim datur in ordine naturali respectu supernaturalis ordinis exigentia. — 2°. « Contraria sententia communis est omnium fere Theologorum, qui docent, ante fidem nullum dari meritum ipsius fidei, et in hoc sensu fidem esse initium, et fundamentum nostrae iustificationis. Videatur Suarez lib. 1 de Grat., cap. 17, et lib. 1 de Praedestinatione, cap. 16, n. 24, et videtur esse omnino de mente Augustini, qui semper reducit primam Dei gratiam in illud auxilium, quod datur ad credendum; quod quia non datur ex meritis, ideo dicit primam gratiam non esse ex meritis ». De Lugo de virtute Fidei, d. 12, s. 2, n. 14. Et sane, praeter ea quae iam relata sunt in par. 4^a, prop. 6^a, plura quidem addi possent ex eodem S. Doctore, quibus Augustinus ante fidem excludit omnem positivam dispositionem ad gratiam. Et sic in libro de divers. quaest. 83, q. 76, Migne t. 40, c. 89, « de eo quod Apost. Iacobus dicit: Vis autem scire, o homo inanis, quia fides sine operibus otiosa est », sic quaestionem concludit: « Quapropter non sunt sibi contrariae duorum Apostolorum sententiae, Pauli et Iacobi, cum dixit unus iustificari hominem per fidem sine operibus, et alius dicit inanem esse fidem sine operibus; quia ille dicit de operibus, quae fidem praecedunt, iste de iis quae fidem sequuntur ». His respondent quae habentur in enarr. 2 ad Ps. 31, n. 4, Migne t. 36, c. 259, de operibus ante fidem factis; asserit enim ea, licet laudabilia, *inania* esse, eaque comparat *cursui praeter viam*. « Ea, inquit, ipsa opera quae dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ita mihi videntur esse, ut magnae vires et cursus celerrimus praeter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem: ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim

opus intentio facit, intentionem fides dirigit ».

3°. Tandem non ideo facilior est explicatio divinae providentiae quoad infidelium salutem, si asseratur Deum omnibus et singulis infidelibus dare gratias *entitative* supernaturales, quibus naturae legem observent, ut ad fidem ac iustificationem disponantur. Id bene observat Lugo de Fide, d. 12, s. 3, n. 48: « Arguit Ripalda, d. 20, s. 22, n. 113 seqq., quia nisi id concedatur, *difficile* defenditur, quomodo Deus omnibus infidelibus provideat media sufficientia ad iustificationem et salutem.... Nec video, si res attente consideretur, quomodo ponendo actus illos supernaturales, et dispositionem ad iustificationem ante fidem *facilior* reddatur salus et iustificatio eorum, qui fidem non habent. Nam imprimis, quod actus aliarum virtutum in ea sententia *directe disponant*, et ut *merita congrua*, quia supernaturales sunt; in nostra vero sententia solum *disponant indirecte, removendo prohibens*, ut homo illuminetur circa fidem, parum refert; cum merita congrua non habeant magis infallibiliter suum effectum, quam dispositiones indirectae; unde ex eo capite non plures pervenient ad salutem vel ad iustificationem propter merita illa supernaturalia, quam si fuissent actus naturales disponentes indirecte ».

36. Gradum nunc facimus ad tertiam assertionem Ripaldae. In hac assertionem duo distinguere possunt, unum accessorium, aliud principale. Primum est, quod omnem actum naturalem honestum comitetur actus alius supernaturalis, qui cum ipso semper eliciatur. Alterum est quod in praesenti rerum providentia nullus sit actus moraliter bonus, qui non sit *intrinsece* supernaturalis. Iam si controversia fiat de primo illo accessorio, nullo nobis fundamento niti videtur. Nam duplex ille actus circa unum idemque obiectum, nobis propositum, conscientia nobis non renunciatur, et multo minus eadem conscientia nobis manifestatur actus unus *naturalis*, alter vero *supernaturalis*. Insuper ille actus *naturalis* nullum habet influxum causae et dispositionis respectu concomitantis actus *supernaturalis*, cuius supernaturalitas ex Ripalda tota quanta est non ex obiecto sed ex solo principio supernaturali est. Nullam ergo actus ille naturalis respectu actus supernaturalis, qui ipsum comitatur, essendi necessitatem habet. Praeterea, si supernaturale hoc principium praesto est facultati operanti, et idem est obiectum actus naturalis et supernaturalis, facultas supernaturaliter eleata non suis tantum viribus, sed viribus simul agit supernaturalis principii auxiliantis; quare pronum est ut statim unum supernaturalem actum eliciat. Hinc si non sunt fingendae hypotheses absque ratione, neque entia multiplicanda absque necessitate, melius ut nobis videtur, diceretur nonnisi unum elici

actum, eumque supernaturalem; propterea quod a facultate supernaturaliter elevata elicitur.

37. Si quaestio fiat de eo quod in ea assertionem principale est, affirmamus dari reapse aliquod opus moraliter bonum absque ulla gratia *intrinsece* ordinis supernaturalis; adeoque non omne opus honestum esse etiam supernaturale.— Prob. 1°. Ex SS. I. ex epistol. ad Rom. cc. 1 et 2: *Invisibilia ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur; sempiterna quoque eius virtus et divinitas; ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum... Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus...* Etenim primo gentium opera, quae Apostolus commemorat, sunt simpliciter honesta seu moraliter bona. Secundo ea opera sunt sine ulla proprii nominis gratia facta. Ergo; Anteced. quoad primam part. probatur ex eo quod Apostolus 2, 14, 15, ea opera exhibet, tanquam foris ostendentia legem intus in cordibus scriptam; continentia in se testimonium seu approbationem conscientiae; quae eos commendabat et laetificabat cum bonum aliquod egissent, quemadmodum eosdem arguebat et torquebat, cum aliquid mali fecissent. Apostolus insuper absque ulla restrictione et limitatione inquit, *gentes facere ea quae legis sunt*, quae generalis assertio non videtur quomodo vera esse possit, si ea opera aut ex objecto, aut ex fine, aut ex alia circumstantia vitiosa fuissent. Probatur altera pars illius antecedentis. Nam iuxta expositionem, quam Pereira, d. 9, in c. 2 ad Rom., dicit esse *simpliciore*, *planior* et *sententiae verborum Pauli magis inhaerentem et congruentem*, Paulus loquitur de gentibus infidelibus, de iisque ait, quod « *naturaliter* ea quae legis sunt faciunt ». Porro *naturaliter* facere non est *ex gratia* facere *intrinsece* supernaturali, sed *natura sola adiuvante* facere, quod proprie convenit gentibus legis dumtaxat naturae doctrina instructis. Insuper Apostolus legi scriptae, quam ait gentes illas non habere, « *eiusmodi legem non habentes* », non opponit aliud adiutorium ab extrinseco adveniens et naturali facultati superadditum, sed opponit quid omnino intrinsecum, ipsam naturalem facultatem, ipsam naturam, ait enim: « *ipsi sibi sunt lex* ». Praeterea Apostolus asserit, quod gentes illae, quae « *naturaliter* ea quae legis sunt faciunt », *ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*, et referunt suis operibus *testimonium conscientiae*;

ostendere autem *legem naturaliter insitam* non est certe *gratiam* ostendere, testimonium item conscientiae referre idem sane non est, ac referre internam quandam et supernaturalem Spiritus Sancti illustrationem et inspirationem. Principium ergo operativum in ipsis nonnisi naturale erat. Et confirmatur ex oppositione eorum gentium, qui ea quae legis sunt non fecerunt. Nam, cum de istis Paulus c. praecedenti disserens, medium mere naturale adsignasset cognitionis Dei, naturalem nempe evidentiam discursus ex creaturis v. 20, immediate inde concludit, eos inexcusabiles prorsus esse, quod Deum non glorificaverint. Haec Apostoli conclusio, ut legitima sit, aperte supponere debet illud medium mere naturale dedisse illis potestatem sufficientem ad illam Deo laudem et gloriam exhibendam. Et hoc est quod ipse Apostolus explicite statim significat v. sequenti, *Quia cum cognovissent Deum*, (ea nempe naturali cognitione, de qua modo dixerat Paulus v. 20), *non sicut Deum glorificaverunt*. Neque vero Apostolus, ut patet, aliud ullum medium supernaturale illis a Deo datum significat, sed totam, quam habebant potestatem ad bene operandum, ad medium mere naturale revocat. Ergo illi ethnici, qui ex Paulo ea quae legis sunt faciunt, id naturali illa potestate et medio praestant, *naturaliter faciunt*. — II. Act. 14, 14 et seqq. *Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit caelum et terram et mare et omnia quae in eis sunt: Qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de caelo, dans pluvias et tempora fructifera, implens cibo et laetitia corda nostra*. Unde sic arguitur: Paulus asserit hic loci, quod quamvis Deus in praeteritis generationibus dimiserit omnes gentes ingredi vias suas, eas tamen non sine *testimonio* sui reliquit, quo gentes illae sufficienter excitatae et illustratae potuissent non ingredi vias suas peccando contra naturalem legem. Atqui hoc testimonium, quod Paulus affirmat, dedisse illis sufficientiam non peccandi si voluissent a peccatis abstinere, est testimonium mere naturale; illud enim reponit in naturali discursu, quo ex Dei beneficiis naturalibus poterant excitari ad suam subiectionem et reverentiam Deo exhibendam, nullaque ibi mentio habetur *illuminationis* et *inspirationis* a Spiritu Sancto in eorum mentes infusae; ait enim Apostolus: « *Et quidem — corda nostra* » v. 16. Ergo si illae gentes de facto non ingressae fuissent vias suas, absque speciali gratiae auxilio id initio saltem praestitissent, eisque Deus deinde et specialia supernaturalis gratiae auxilia pro data occasione dedisset. — Prob. 2°. ex PP. I. ex eorum expositione loci citati ep. ad Rom.,

unde et praecedens argumentum confirmatur. — Origenes haec habet: « Quantum ego capere possum loquitur hoc loco Paulus de Gentibus nondum credentibus, Gentilis enim legem non habens ipse sibi est lex, ostendens opus in corde suo, *et naturali ratione doctus et persuasus* multa facit convenienter rectae rationi et virtuti », ap. Pereira l. c. Cf. Migne t. 14, c. 888. Iste ergo gentilis non supernaturali Spiritus Sancti *illuminatione et inspiratione*, sed *naturali ratione* doctus et persuasus bene moraliter agit. Chrysostomus Pauli locum exponens ait: « Propterea admiratione digni sunt (gentiles), quod lege illis opus non fuit, et omnia quae legis erant praestiterunt, (alii nempe alia, non singuli omnia), et suis ipsorum mentibus bona opera non libris inscripserunt. Per haec item ostendit Paulus, Deum *ita finxisse* hominem, ut possit *per se* virtutem eligere ac vitia declinare ». Iam vero non apparet, quomodo revera admiratione fuerint digni quod ea quae legis sunt praestiterint, si defectus legis scriptae per supernaturalem gratiam supplebatur, et non ipsi *per se* i. e. per suas naturales vires bene fuerint operati. Neque apparet, quomodo ostendat Paulus Deum *ita finxisse hominem*, ut possit *per se* virtutem eligere ac vitium declinare, si nonnisi supernaturali gratia opitulante, gentiles omnia quae legis erant praestiterunt. Pergens autem Chrysostomus statim inquit: « Paulus ostendit, quod etiam antiquitus ante legem Mosis humanum genus *omnimodam providentiam Dei habuit* », et hanc subiungit rationem: « Etenim quod de Deo cognosci *naturali ratione* potest, Deus illis manifestavit », etc. Ergo et huius naturalis rationis ductu Deum aliquo modo glorificare poterant, ap. Pereira l. c. Cf. Migne t. 60, c. 428, 429. — Aug. in l. de sp. et lit. c. 27, 28, Migne t. 44, c. 229, et seqq., postquam disputasset, verba Pauli ad Rom. c. 2, v. 14, intelligi oportere de gentibus ad Christum conversis, eo quod verebatur, ne ille locus Apostoli Pelagio faveret, in aliam inclinaret etiam sententiam, et ait: « Verumtamen, quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitae suae facere aliqua legis vel sapere; si hoc inquam est quod disputat Apostolus, quod *gentes, quae legem non habent naturaliter quae legis sunt faciunt*, et quia huiusmodi homines *ipsi sibi sunt lex*, et *scriptum opus legis habent in cordibus suis*, i. e. non omnino deletum est, quod ibi per imaginem Dei cum crearentur impressum est: etiam sic illa differentia non perturbabitur, qua distat a vetere testamentum novum... Nam et ipsi homines erant et *vis illa naturae* inerat eis, qua *legitimum* aliquid anima rationalis et sentit et facit ». Concedit ergo Augustinus, a

Christi gratia alienas gentes naturaliter facere quae legis sunt, ob hanc praecise rationem, quia non omnino in ipsis *deleta est rationalis natura*. Et sane quod in illis nullam proprii nominis gratiam agnoscebat Augustinus ostendit vel ipsa difficultas, qua Augustinus concedit in illis ethnicis ea bona opera. Haec autem, subdit inferius Aug., « quantulacumque fuerint legis opera *naturaliter insita*, non invenirentur in eis, qui legem non acceperunt *nisi ex reliquiis* imaginis Dei, quam non contemnit Deus » etc. Ergo. — II. Idem Aug. ep. 144, n. 2, Migne t. 33, c. 591, laudat quidem tantumquam honestam Polemonis continentiam, eam tamen *Deo creatori et perfectori naturae* adscribit, eamque asserit valere quidem ad praesentis vitae honestatem, minime vero ad futurae vitae immortalitatem. Illa ergo Polemonis continentia ex Dei gratia entitative supernaturali non erat. Laudat item Augustinus ep. 138, cap. 3, n. 17, Migne t. 33, c. 533, civiles Romanorum virtutes, easque tamen opponit virtutibus ex vera religione profectis, et in aeternam felicitatem perducentibus. Sentit ergo Augustinus, illas virtutes mere naturales fuisse, quae ut in aeternam civitatem non ducebant, ita ex nulla gratia entitative supernaturali proficiscebantur. Triplicem distinguit Augustinus charitatem, serm. 349, Migne t. 39, c. 1529, et seqq., charitatem nempe divinam, humanam licitam, et humanam illicitam: charitas divina *nos perducit ad regnum*; charitas vero humana licita, haud quidem reprehenditur; conceditur, consociatur etiam cum divina charitate. Laudat Augustinus humanam istam charitatem. Verum etsi licita sit, quia tamen *saeculariter* exhibetur, in eaque non diligitur Christus, ad vitam aeternam assequendam inutilis est. Ista ergo charitas, ut mere humana est, ita neque a gratia est entitative supernaturali. Tandem Aug. l. 1 de peccator. mer., cap. 22, Migne t. 44, c. 126, 127, ait, ex perfectione naturae et ingenii fieri, ut aliqui mitiores quasdam concupiscentias possint superare. Et auctor l. de vocat. gent., l. 1, c. 7, Migne t. 51, c. 655, ait, aliquos infideles *naturali intellectu* fuisse conatos reluctare vitiis, quin tamen ad veras virtutes aeternamque beatitudinem profecerint. Idem auctor l. 2, cap. 17, Migne l. c., c. 704, generalem infidelium gratiam commendans diserte docet eam a Christi Salvatoris gratia, quae nempe Christi cognitionem et fidem involvit, esse distinguendam. « In extremis mundi partibus, inquit, sunt aliquae nationes, quibus nondum gratia Salvatoris illuxit, etc. quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quae desuper omnibus semper hominibus est praebita non negatur ». Eodem pertinet ista sequentis capituli inscriptio: « Prioribus saeculis absconditam fuisse gentibus gratiam Christi, non tamen prophetis ». En gratiam Christi, tot gen-

tibus ignotam. Docet nihilominus, aliam « gratiam semper universis esse impensam nationibus », atque idcirco eam appellat « generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem ». Ipse etiam Augustinus, qui infidelium gratiam toties commendat, disertissimis verbis inquit: « Gratia per fidem Iesu Christi eorum tantummodo est quorum est ipsa fides », l. de Gr. et lib. arb., cap. 13, Migne t. 44, c. 696. Et de hac eadem speciali gratia ait: « Pagani non habent gratiam Dei per Iesum Christum Dominum Nostrum » Sermon. 154, de verbis Apost., cap. 11, Migne t. 38, c. 839. Licet igitur gratia infidelibus data ante fidem sit *extrinsece* supernaturalis, quatenus *gratia sit a Christo* sive Christi meritis comparata, et a Deo ea intentione collata, ut isti infideles ad fidem et iustificationem, ac ad aeternam vitam perveniant; *intrinsece* tamen illa gratia ordinis naturalis est, cum non sit *gratia Christi*, Christi nempe mediatoris cognitionem ac fidem involvens, adeoque supernaturalis beatitudinis, aut alterius obiecti, quod ad illam pertineat, *illustrationem* et *affectionem* minime suppeditet, sed sistat intra limites naturalis honestatis. Cum autem illa gratia *intrinsece* ordinis supernaturalis gratia sit et dicatur *entitative* vel etiam *quoad substantiam* supernaturalis, gratia e contra *intrinsece* ordinis naturalis gratia sit et dicatur *entitative* naturalis et supernaturalis tantum *quoad modum*, hinc licet ante fidem admittamus gratiam supernaturalem *quoad modum*, negamus tamen gratiam *entitative* et *quoad substantiam* supernaturalem. — III. Confirm. Nam CC. et PP. in illis locis, ubi asserunt nihil fieri posse boni sine auxilio gratiae, haud quidem absolute id asserunt, sed illud cum nota illa limitatione pronuntiant, si videlicet opera illa *ad pietatem* et *salutem pertineant*, si fiant *prout expedit, sicut oportet*. Hac limitatione profecto non obscure significant, alia etiam dari opera, quae licet honesta sint, quia tamen ad pietatem non pertinent, neque indigent neque fiunt gratia *intrinsece* ordinis supernaturalis; sed vel viribus tantum naturae vel viribus etiam fiunt gratiae, at *intrinsece* ordinis naturalis. Idem etiam supponunt CC. et PP. cum affirmant, hominem non posse iustificari per liberum arbitrium et naturae vigorem sine gratia. Si enim homo nullum posset efficere naturale opus honestum, et de facto illud nunquam efficeret, praedictae definitiones locum amplius non haberent. Idque explicite habetur ex prop. damn. Baii 22, 27, 28, 30, 34, 36, 37, 38, ex prop. damn. Quesnelli 38, 39, 40, 41, 42, ex prop. damn. Syn. Pistor. 24. Cf. Conc. Araus. 2, can. 3–8, Conc. Trid. sess. 6, can. 1, 3, Augustinum de gr. Christi cap. 26, de gr. et lib. arb. cap. 17, de praedest. Sanctor. cap. 2. Cf. S. Thomam 2, d. 28, q. 1, art. 4 in c.

et ad 4, qq. dd. q. 24, de Veritate art. 14, Suarezium de Grat. ll. cc. 8, 15, 17, 18, 20, 21, De Lugo de F., d. 12, s. 2, Lessium l. c. in append., n. 32, Molina Concord., q. 14, a. 13, d. 19, m. 6 ad 6, Ripalda Advers. Baium d. 19, de E. S., l. 1, d. 17, § 12, Struggl loc. sup. cit., Vega Opusc. de iustificat. etc., quaest. 12.

VI. Sententia S. Thomae et S. Bonaventurae.

38. Obiicitur contra *factum* assertum in prop. 1^a. par. 4^a.: Incerta omnino est illa affirmatio. Scholastici enim veteres illi doctrinae minime suffragantur. Cf. Salmant. t. 14, disp. 3, dub. 7, n. 194. Et sane, aliis nunc omissis, id certe constat de S. Thoma et S. Bonaventura. — S. Thom. 1–2, q. 109, a. 6, et q. 112, a. 3, in epist. ad Rom. ad caput 10, lect. 3, de Veritate q. 24, a. 15, 2, d. 28, q. 1, a. 4, axioma illud intelligit de faciente quod in se est per vires gratiae. — R. Cum illud axioma pluribus subsit acceptionibus, ut supra declaravimus, hinc S. Doctor pro occasione sibi oblata et materia, de qua tractabat, illud non una intelligit ratione. Et sic cum illud axioma usurpari possit etiam in ordine ad gratiam habitualement et pro praevia ad illam dispositione et merito, semper ac axioma illud explicandum assumit in tali vel simili sensu ipsum intelligit de faciente quod in se est per vires gratiae supernaturalis. Quare Angelicus Doctor in locis obiectis neque loquitur *exclusive*, neque retractavit opinionem, quam aliis in locis aperte significavit de faciente per vires naturae quod in se est respectu primi supernaturalis ordinis auxilii ad fidem proxime sufficientis. Etenim quoad duo priora loca obiecta ex S. Theol. tum eximius doctor, tum etiam Gregorius de Valentia ll. cc., alique plures illa intelligunt de gratia sanctificante et habituali. 1–2, q. 109, art. 6, ipse S. Thomas quaestionis statum in hunc modum proponit: « Respondeo dicendum quod duplex est praeparatio voluntatis humanae ad bonum: una quidem, qua praeparatur ad bene operandum et ad Deo fruendum: et talis praeparatio voluntatis non potest fieri sine habituali gratiae dono, quod sit principium operis meritorii, ut dictum est art. praec. Alio modo potest intelligi praeparatio voluntatis humanae ad consequendum ipsum gratiae habitualis donum ». Quaestio ergo non est de eo quod homo facere debet in ordine ad primum supernaturale gratiae auxilium, ne per peccatum huic auxilio recipiendo impedimentum ponat et Deus iuste iam denegare possit, quod ultro daturum promisit, sed quaestio alia omnino est de habitualis nempe gratiae consecutione. Et sic iterum quaestio non est de mero impedimento et obice removendo, quo remoto, *certissime credendum est* Deum daturum primum illud auxilium, quod

ex sua vult donare liberalitate, sed quaestio est de *praeparatione* h. e. de positiva dispositione et merito ad illam gratiam a Deo obtinendam. Loquitur enim S. Doctor de ea *praeparatione*, qua quis ad Deum ultimum finem supernaturalem se convertit. Cum S. Doctor dixisset et probasset, quod ad *suscipiendum illud gratiae habitualis donum homo se praeparat auxilio gratuito Dei interius animam moventis sive inspirantis bonum propositum*, postea subiungit: « hoc autem est praeparare se ad gratiam quasi ad Deum converti », et haec ad Deum conversio, positiva est ad formam iustificantem dispositio, et veram habet rationem meriti, licet de congruo, et hac de causa S. Doctor inquit *quasi* ad Deum *converti*; perfecta enim et consummata conversio habetur per illud donum gratiae habitualis, quae hominem ad Deum, cui cupiebat adhaerere formaliter convertit. Idque confirmatur ex respons. ad 1, ubi de supernaturali conversione ad Deum sermo est. In alio loco obiecto, id est in 1-2, q. 112, a. 3, S. Doctor duo tantum contendit. Primum est, opera hominis « secundum quod sunt a libero arbitrio nullam necessitatem habere ad gratiae consecutionem, *quia* donum gratiae *excedit* omnem praeparationem virtutis humanae ». Hic, ut patet, S. Doctor asserit duo, opera hominis, ut naturalia sunt, non inducere *necessitatem* gratiae; neque constituere *positivam dispositionem* ad gratiam. Neutrum aliquid continet contra doctrinam traditam, nam ad *positivam dispositionem* quod attinet, hanc aperte excludimus. Cf. prop. 6, n. 19. Necessitas vero quam excludit S. Doctor est necessitas orta ex ipsa natura illorum operum naturalium, quatenus haec de se ad gratiam praeparant: hanc enim S. Doctor rationem dat illius necessitatis excludendae, « *quia* donum gratiae *excedit* omnem praeparationem virtutis humanae ». Nos autem cum eodem S. Doctore non affirmamus, nisi quod *certissime credendum* sit, Deum suam gratiam nullum ipsi obicem ponenti donaturum vi suae misericordiae, qua vult quantum in se est homines salvos fieri. Alterum quod S. Doctor demonstrat est; opera hominis « secundum quod sunt a Deo movente (h. e. secundum quod ex gratia proficiuntur) habere necessitatem ad id ad quod ordinantur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis ». Sed hoc quid contra traditam doctrinam contineat profecto non apparet. Expositio autem verborum Glossae, quae refertur in 1^a. ob. « Deus recipit eum qui ad se confugit, aliter esset in eo iniquitas » nihil etiam negotii facessit. Respondet enim S. Doctor « quod glossa illa loquitur de illo, qui confugit ad Deum per actum *meritorium liberi arbitrii iam per gratiam informati*, quem si non reciperet esset contra iustitiam quam ipse statuit. Vel si re-

feratur *ad motum liberi arbitrii ante gratiam*, loquitur secundum quod *ipsum confugium* ad Deum est per motionem divinam, quam *iustum* est non deficere ». Hinc autem arguunt adversarii et inquirunt: Porro, si S. Thomas existimasset illud principium usurpari *quoque* posse de faciente quod in se est *viribus naturae*, non negasset ullam esse necessitatem consecutionis gratiae, necessitatem nempe infallibilitatis, posita praeparatione ex libero arbitrio: sed dixisset infallibiliter consequi gratiam actua-lem. Iam vero aliud est quod hic S. Doctor *non dicat* facienti quod in se est ex viribus naturae Deum infallibiliter gratiam non denegaturum, aliud est quod *neget* Deum infallibiliter gratiam non denegaturum facienti quod in se est ex viribus naturae. Primum verum omnino est, alterum penitus falsum. Sane quaestio non erat de infallibili consecutione primi auxilii supernaturalis; quaestio erat de infallibili consecutione gratiae *habitualis*, ut colligitur tum ex hoc ipso art. 3, tum etiam clarius ex articulo antecedenti: hic enim articulus 3^{us}. complet doctrinam art. secundi. Quaerit enim Ang. Doctor in art. 2^o.: « Utrum requiratur aliqua praeparatio et dispositio ad gratiam ex parte hominis », et statim in art. 3^o. inquit: « Utrum necessario detur gratia se praeparanti ad gratiam, vel facienti quod in se est ». Iamvero in secundo articulo S. Thomas statuebat hanc duplicem propositionem: 1^o. « Si loquamur de gratia ut dicit *habituale donum*, praeexigitur ad gratiam aliqua gratiae praeparatio ex parte hominis ». 2^o. « Si loquamur de gratia secundum quod significat auxilium Dei moventis ad bonum, sic nulla praeparatio requiritur ex parte hominis, quasi *praeveniens* ipsum auxilium divinum ». Ex hac secunda propositione evidens res est, quod cum ulterius progrediens S. Doctor in art. 3^o. quaerebat: « Utrum necessario detur gratia se praeparanti ad gratiam, vel facienti quod in se est », quaestio movebatur in ordine ad gratiam habitua-lem; respectu cuius *solummodo* S. Doctor affirmavit *praeparationem* h. e. *positivam dispositionem*, ut aperte eruitur ex ratione, quam dat S. D. illius praeparationis, « quia nulla forma potest esse nisi in materia disposita ». Obiectio ergo in art. 3^o. primo loco proposita, ut esset ad rem procedebat non in ordine ad primum supernaturalis gratiae auxilium, sed in ordine ad gratiam habitua-lem; procedebat item illa obiectio non in sensu facientis quod in se est utcumque, sed in sensu facientis quod in se est per modum positivae dispositionis et meriti: et hunc eundem sensum retinet S. Doctor in responsione, et ait quod si illa glossa referatur « ad motum liberi arbitrii ante gratiam (i. e. ante gratiam habitua-lem, de quo erat quaestio) loquitur secundum quod ipsum confugium hominis ad Deum est per motionem

divinam, quam *iustum* est non deficere », qua phrasi *iustum est*, aperte significat rationem positivae dispositionis in illo confugio ad Deum existentis, a Deo *ordinatae* ad gratiam sanctificantem. Si nulla ergo erat quaestio de faciente quod in se est respectu primi gratiae auxilii, illum alium sensum quem non exprimit, quia non erat illi locus, eo ipso denegare certe non evincitur. — Lect. 3, in cap. 10, ad Rom. verissimum quidem est Ang. Doctorem, illud effatum intelligere de faciente quod in se est per vires gratiae. Nam aperte ait: « Hoc ipsum quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum ». Verum S. Doctor hic etiam loci loquitur de faciente quod in se est in ordine ad gratiam habitualement, loquitur enim de supernaturali hominis conversione ad Deum, ut constat ex testimonio Hieremiae, quod statim addit: *Convertite nos Domine et convertemur*. Quare neque hoc in loco quaestio attingitur de primo auxilio supernaturali, de quo tota est nostra disputatio. Et confirmatur ex verbis immediate antecedentibus: « Si qui tamen eorum (ad quos non pervenit fama praedicationis apostolicae) fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis praedictorem fidei, sicut Petrum Cornelio Act. 10, et Paulum Macedonibus, ut habetur Act. 16 ». His enim verbis doctrinam S. Thomas confirmat, quam alibi tradidit in ordine ad primum auxilium supernaturale. Ne autem quis existimaret eo ipso, quod quis viribus fecerit quod in se est, iam sit positive praeparatus et dispositus ad gratiam sanctificantem, statim animadvertit hoc aliud, i. e. facere totum quod in se est, ita ut quis sit iam sufficienter dispositus et idoneus ad sanctificantem gratiam recipiendam, non esse sine ipsius gratiae auxilio. Et inde est quod orationem prosequens S. Doctor non dicit simpliciter: « Sed tamen hoc ipsum quod aliqui faciunt quod in se est ex Deo est movente corda ipsorum », sed clare omnino suam mentem aperit, explicando quid sit illud aliud facere quod in se est, quo quis positive et proxime se disponit ad sanctificantem gratiam, et ad quod S. Doctor asserit necessariam esse supernaturalem Dei gratiam; nam ait: « Sed tamen hoc ipsum quod aliqui faciunt quod in se est, *convertendo se scilicet ad Deum* ex Deo est », etc. Ergo, etc. — De Veritate quaest. 24, a. 15, intelligit utique S. Doctor illud axioma de faciente quod in se est per liberum arbitrium non sine supernaturali divino auxilio: verum etiam hoc in loco loquitur S. Thomas de *gratia habituali*. Etenim inquit S. Doctor in hoc articulo « Utrum homo sine gratia possit se ad gratiam praeparare »; ipse autem S. Thomas in art. anteced. in corpore determinavit acceptionem illius vocis

gratiae, inquit enim: « Communiter loquentes utuntur nomine gratiae pro aliquo dono habituali iustificante ». Idque constat ex ipso corpore art. praesentis 15; ibi enim aperte determinat in demonstratione suae primae conclusionis statum quaestionis, ait enim: « propter hoc ponitur praeparatio ad gratiam necessaria, ut ostendatur aliqualis ratio ex parte nostra, ex qua quibusdam datur *gratia gratum faciens*, quibusdam non ». — 2, d. 28, q. 1, a. 4, haec ad rem nostram habet Ang. Doctor: « non oportet ut actus quibus homo se ad gratiam habendam praeparat, sint, naturam humanam excedentes: sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam: Unde non exigitur ad hoc, ut homo ad gratiam se praeparat, aliquod aliud lumen gratiae praecedens... Nisi forte gratia gratis data dicatur naturale lumen rationis, nisi large accepta... Et ideo aliis consentiendo dicimus, quod ad gratiam gratum facientem habendam ex solo libero arbitrio se homo potest praeparare: Faciendo enim quod in se est, gratiam a Deo consequitur: Hoc autem solum in nobis est quod in potestate liberi arbitrii constitutum est ». In c. « Dicendum quod etiam ad fidem habendam aliquis se praeparare potest per id quod in naturali ratione est: Unde dicitur quod si aliquis in barbaris natus nationibus, quod in se est faciat, Deus ipsi revelabit illud quod est necessarium ad salutem; vel inspirando, vel doctorem mittendo ». Ad 4^{um}. Haec quidem non solum nihil continent contra assertam interpretationem axiomatis, de quo tractamus; verum etiam illi tam aperte favent, ut nonnulli theologi nimium etiam favere et semipelagianum errorem continere existiment. Verum id falso omnino asseritur; non enim ea ex solo libero arbitrio ad gratiam *praeparatio* positiva est, sed negativa. Etenim ex S. Thoma illi naturales actus, quibus homo se praeparat ad gratiam sunt dispositiones naturales ad ipsam; quatenus nempe omne removeant a subiecto impedimentum gratiae, minime vero quatenus ius quoddam et exigentiam gratiae in eodem constituent; idque constat ex comparatione, quam Ang. Doctor adhibet ad explicandam suam mentem; ait enim: « Sicut natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent, ut dispositiones materiales ad ipsam ». Porro humana natura haud quidem se habet in potentia materiali *naturali* ad gratiam, sed tantummodo in potentia materiali *obedientiali*, quae nullam gratiae exigentiam affert. Ergo. Cf. Ripalda de E. S., l. 1, d. 18, s. 12, Herice l. c., tr. 3, d. 26.

39. S. Bonaventura clare ait, 2, d. 28, a. 2, q. 1, quod si illud axioma intelligatur de faciente opus aliquod *naturale*, omni destituitur

veritate. — R. Quaestio, quam S. Bonaventura l. c. pertractat, longe alia quaestio est ac nostra. Eodem enim modo ac S. Thomas quaestionem movet 1°. in ordine ad gratiam habitalem, 2°. de positiva dispositione in ordine ad eam gratiam, quam dispositionem S. Doctor in conclusione *dispositionem de congruo* appellat. Utrumque autem constat vel ex ipso statu controversiae quem ipsemet S. Bonaventura initio quaestionis constituit: « Utrum liberum arbitrium destitutum gratia gratis data (i. e. actuali) possit *ad gratiam gratum facientem sufficienter se disponere* ». Atque idem clarissime apparet etiam ex ipsa responsione S. Doctoris ex qua desumitur proposita difficultas. Pro parte enim affirmante propositae controversiae arguit S. D. 4°. loco ex eo quod « *sufficienter se ad gratiam disponit*, qui facit quod in se est ». Et huic argumento sic respondet: « Ad illud quod obicitur, quod *sufficienter se disponit*, qui facit quod in se est, dicendum quod facere quod in se est, potest dupliciter intelligi. Uno modo positive, quia facit aliquid *ordinatum ad gratiam*, et tantum facit quantum potest: et hoc modo veritatem habet sermo praedictus. Alio modo potest intelligi privative, ut dicatur facere, quod in se est, quia facit quod potest, quamvis illud non sit *ordinatum ad gratiae susceptionem* (hoc est opus tantum naturale): et *hoc modo liberum arbitrium gratia destitutum potest facere quod in se est*: et sic praedictus sermo non habet veritatem ». In qua responsione illud etiam notandum est, concedere S. Doctorem liberum arbitrium posse aliquid tantum naturale efficere, quamvis vero opus tale naturale non possit *positive disponere* ad gratiam sanctificantem, unde illud axioma sub hoc respectu *veritatem non habeat*. Cf. ib., q. 3. Loquitur praeterea S. Bonaventura non de quacumque dispositione ad gratiam, sed de dispositione positiva et meritoria. Unde quaestionem concludit hisce verbis: « Et sic patent quaesita. Patet etiam qualiter erraverit Pelagius, qui, libero arbitrio, non solum dicit habere potentiam *disponendi se ad gratiam gratum facientem*, sed etiam *merendi* eam propria virtute. Dupliciter enim mendax fuit: et in hoc, quod dixit primam gratiam sub merito cadere; et in hoc quod dixit etiam liberum arbitrium propriis viribus ad gratiam *posse se disponere* ». Notanda vero sunt, quae habet S. Bonaventura initio Resolutionis: faciunt enim ad nostram quaestionem, et ad doctrinam iam expositam. « Vocatur hic gratia gratis data, quidquid illud sit quod superadditum est naturalibus, adiuvans aliquo modo, et praeparans voluntatem ad habitum vel usum gratiae (sanctificantis), sive illud gratis datum sit habitus, sicut timor servilis vel pietas, *aliquorum visceribus inserta ab infantia*, sive sit

etiam aliquis actus, sicut aliqua vocatio, vel locutio, qua Deus excitat animam hominis, quae se praeparet. Sine hac quidem gratia gratis data vix aut nunquam aliquis habens usum liberi arbitrii reperitur ».

VII. Driedonis sententia.

40. Ioannes Driedo in Tractatu de Captivitate et Redemptione generis humani sic dissemit: « Quod dicimus hominem facere quantum in se est, potest trifariam intelligi. Uno quidem modo *facere quantum in se est*, est facere quantum ipsa natura potest ex se, id est *ex sui solius viribus a Conditore naturae insitis, non peculiariter attractis a Deo Patre*, veluti aedificare domos, plantare vineas, diligere benefactores, honorare parentes, non furtum facere, non mentiri, non falsum testimonium dicere. Et sic faciens, quod in se est, neque meretur gratiam, nec ad acquirendam gratiam *se praeparat*, quia ad habendam gratiam praeparatur voluntas a Domino. Secundo *facere quantum in se est*, est pro tempore et loco facere quantum ipsa natura absque habituali gratiae dono potest facere ex rationalibus viribus, *peculiariter a Deo Patre ad initia fidei attractis*. Et sic facienti quantum in se est Deus largitur initium fidei, ex qua etiam valeat orare, invocare, quaerere, implorare Dei misericordiam. Et hic iam est primus rationalis animae tractus, qui est ponendus, non tanquam generalis Dei influxus, omnibus semper hominibus secundum conditionem humanae naturae, iam post lapsum Adae debitus, quemadmodum ratiocinari, aut benefactores diligere, quod et iuxta Salvatoris doctrinam ethnici faciunt; sed est *peculiaris et gratuitus tractus*, ante quem rationalis animus neque orare potest, ut trahatur, neque desiderare gratiam, quae iustus efficiatur. Hunc tractum etiamsi Deus ad salvandum hominem non daret, non iniuste ageret erga hominem miserum, iam damnationi mortis obnoxium, et omni salutis auxilio indignum. Tertio modo *facere quantum in se est*, est facere quantum natura, *adiuta fide, desuper data*, potest facere *pro remissione peccati*, aut *pro perseverantia gratiae*, impetranda; et sic Deus facienti quantum in se est, dat gratiam: verum sic facere quantum in se est, non potest quisquam absque auxilio habitualis gratiae. Pro gratia etenim desuper impetranda nemo facit quicquam, nisi ex agnitione, fiducia et desiderio gratiae. Agnoscere autem et desiderare gratiam non est absque dono habitualis fidei gratitae. Et *his duobus posterioribus modis intellexerunt Sacrae Theologiae interpretes, docentes Deum illustrare et gratiam facere his, qui faciunt quantum in se est*, intelligentes eos facere quantum in se est, qui vel ad *impetrandam gratiam*, vel ad *perseve-*

randum in gratia faciunt quantum possunt, ex his quae in se praesto habent, *utcumque sentientes iam Dei tractum*. Hanc sententiam docent Scripturae: Quaecumque hora conversus ingemueris, salvus eris; Quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Prope est Dominus omnibus invocantibus, his qui invocant eum in toto corde suo: si quaesieris Dominum invenies eum, si tamen toto corde et tota tribulatione animae tuae quaesiveris eum. Omnia autem haec, ex toto inquam corde quaerere, ingemiscere propter commissa peccata, desiderare gratiam illius, pulsare, invocare nomen Domini, et id genus alia fieri nequeunt *sine fide et fiducia* quadam obtinendae misericordiae a Deo tanquam ab eo, qui sua misericordia iustificat impium. Proinde si nos poenitentes veteris vitae ex fide in Iesum faciamus quantum possumus, *pro venia peccatorum obtinenda*, consequens est Deum nobis remittere peccata. Verum condonationem hanc seu *peccatorum remissionem*, sicuti supra declaravimus, facit nobis Deus non propter meritum gemitus aut planctus nostri, sed propter meritum Iesu Christi, cui innititur gemitus et planctus in corde nostro, *tanquam dispositio quaedam necessaria ad gratiam remissionemque peccatorum accipiendam*.... Verum hic sciendum plures ex supradictis scripturis etiam posse aliter interpretari, ut scilicet earum sermo intelligatur dirigi ad homines per initia quaedam caritatis iustificatos, et donum seu gratiae beneficium datum petentibus, quaerentibus, pulsantibus, invocantibus, appropinquantibus ad ipsum, intelligatur *non remissio peccatorum, aut iustificationis gratia*, quo ex impio fit iustus, sed *augmentum profectus et perseverantia in gratia*, quae et a iustis, ac sanctis in hac vita orantibus, petentibus et pulsantibus suppliciter emereri vel impetrari possunt. Sic August. in libro de Grat. et lib. arbitr. inquit, Deus praevenit hominem, ut prius aliquid dilectionis accipiat, qua oret, et quaerat sibi additum quantum ad implendam legem sufficit. Ex supra dictis ergo poteris primum intelligere, qua ratione dicat Augustinus, si non traheris, ora ut traharis, cum tamen orare non poteris, nisi et iam tractus fueris. Geminus est enim trahendi modus, secundum quem Deus trahit, quos iustificare voluerit. Unus dum ad initium habitualis fidei excitat, suggerit, inspirat, et ante hunc attrahendi modum orare non potest anima, ut trahatur. Alius est trahendi modus, secundum quem excitat dormientem fidem, iam olim inspiratam. Quamvis autem ante fidem non valeamus neque orare *quemadmodum oportet*, neque in nobis fidei lumen aut caritatis ignem immittere, utique tamen possumus divinitus ad fidem et poenitentiam tracti atque adiuti ostium cordis nostri aperire et non reluctari Deo intus pulsanti, suggerenti.

Nos autem docili atque tractabili corde auscultantes ad Deum intus excitantem et loquentem, accipimus ab illo fidei et caritatis spiritum etiam interdum in ipso momento, quo primum vocamur, quamvis crebrius antecedant motus quidam imperfecti et insufficientes ad accipiendam hanc iustificantem gratiam. Ex his insuper intelligere possumus, quod fide qua iustificamur semper est natura prior gratuitus quidam tractus Dei, intus pulsantis et attrahentis, per quem tractum homo potest aliquid facere quo facto Deus illustrabit eum. In qua sane illustratione homo ipse quod facit, non ex se solo facit, sed adiutus et tractus a Deo, qui facit eum hoc facere non inclinationis necessitate, sed libera voluntate. Et ita Deus dicitur aperire cor nostrum, et labia nostra, quae tamen, ut legimus in Scripturis Sacris, nos ipsi aperimus, quia ipse facit, ut haec nos ei voluntarie aperiamus. Ipse facit ut velimus, atque ita velimus, ut deinceps eidem cooperemur volentes. Quemadmodum languens seu claudus, quamvis nequeat neque illuminare domum, neque immittere lumen oculis suis, utique tamen potest, innixus baculo, vel alicuius auxilio adiutus, erigere se et aperire fenestras, quo facto illuminabit domus, ut iam videat oculis suis lumen solis». Ergo veteres Theologi praedictum effatum non intellexerunt de faciente quod in se est *per vires naturae*, sed *per vires supernaturalis gratiae*. Et si quando dicunt, hominem *ex naturalibus* se praeparare ad gratiam, haud profecto docent, hominem se praeparare ad gratiam *per vires naturae*: sed aliud bene diversum, nimirum hominem se praeparare ad gratiam, *operando ea quae sunt per se naturalia*, et quae ipsa naturali ratione cognoscuntur, *adiutum tamen ope supernaturalis gratiae*; licet nondum operando ea, quae *per se supernaturalia* sunt, et quae supernaturali fide apprehenduntur. Illud ergo, *ex naturalibus*, excludit quidem *supernaturale obiectum*, sed non excludit *supernaturalis gratiae vires*.

41. R. Verum quidem est quod axioma, *facienti quod in se est*, Driedo in citato textu intelligat de faciente quod in se est *per vires gratiae supernaturalis*, et verum est quod theologi in hoc sensu illud etiam intellexerunt, sed aliam pertractando quaestionem, neque supra relatum sensum excludendo, imo illum aliis in locis explicite exponendo. Agit Driedo non de quacumque dispositione ad fidem, sed de positiva et sufficienti dispositione, quemadmodum etiam alii theologi, ubi de eadem dispositione agebatur, eodem sensu illud axioma intrepreati sunt. Et sane illa gratia est, *peculiaris Dei tractus ad initia fidei*, et hac *gratia fidei initialis*, supernaturalis ordinis, homo iam non mere negative, sed positive ad fidem disponitur; et de hac gratia proxime sufficienti ad

fidem, quae non omnibus infidelibus datur, quaestio alia est, quam pertractamus, cur nempe non detur, et an omnibus saltem parata sit et quomodo, quam quaestionem Driedo ne attingit quidem in citato textu, sed in aliis. Ideo integros Driedonis textus, ut eius appareat doctrina, mox afferemus. Illud vero notandum est quod dum Driedo dicit, quod illi qui facit quod in se est per vires mere naturales nec gratiam meretur nec se praeparat, nempe positive, ad gratiam, siquidem haec praeparatio a Deo est, negativam dispositionem et praeparationem non excludit; et in aliis testimoniis aperte affirmat. Insuper ex citato textu Driedonis nihil profecto deducitur pro *supernaturali gratia* facientis quod in se est, ante fidem, pro gratia nempe ordinis supernaturalis, h. e. *intrinsece* et *entitative* supernaturali ante fidem, nisi dicatur quod quaelibet gratia a Deo data, et ex intentione salutis, sit *intrinsece* et *entitative* supernaturalis. Et hoc verum non est: si enim eius *intrinsicum obiectum* est adaequate ordinis naturalis, gratia *intrinsece* et *entitative* supernaturalis, seu supernaturalis *quoad substantiam* non est; sed supernaturalis est *quoad modum*; *intrinsece vero* et *entitative* ordinis naturalis est, quam gratiam neque nos excludimus, neque diximus a veteribus theologis excludi, neque profecto a Driedone excluditur. Immo non aliam gratiam ante fidem adaequate sumptam Driedo agnoscit; siquidem ante fidem formalem, et ante fidem initialem non agnoscit nisi vires naturae, a quibus profecto non excludit gratuita auxilia naturalis ordinis, ut possit homo saltem in difficilioribus naturalem legem observare, neque in toto textu allato vel unum verbum reperitur, quo asseratur illa naturalis legis observantia ante fidem ex gratia ordinis *intrinsece* et *entitative* supernaturalis. Ac si Driedo gratiam revera adstrueret, *intrinsece* et *entitative supernaturalem*, ante fidem; iam *meritum congruum* daretur ad fidem; et fides non daretur *nullis praecedentibus meritis*, Conc. Araus. II, can. ult., neque *fides* iam esset humanae salutis *initium*, *fundamentum* et *radix*, Conc. Trid., sess. 6, c. 8, Suarez de Grat., l. 4, c. 15, n. 29, neque esset *omnino gratuita*, ut PP. constanter asserunt. S. August. de Gr. et lib. arb., cc. 7, 32, de Praedestin. Sanctor. c. 7, l. Quaest. q. 74, Epist. 105, etc.

42. Verum clare Driedo distinguit inter *vi-res naturales*, gratiam ordinis naturalis ante fidem; et gratiam supernaturalis ordinis fidei initialis et perfectae: ac inter praeparationem negativam, et praeparationem positivam: et ita reliquorum theologorum doctrinae omnino consentit, in alio posteriori opere, in libro de Concordia liberi arbitrii et Praedestinationis, edit. Lovan. 1547, pagg. 19, 24, 25, in quo magis mentem suam explicat. « Amplius autem, ait,

esto Deum per lumen vultus sui, pro loco et tempore, docere omnem hominem ea quae sunt naturalis legis, et adesse insuper per auxilia quaedam gratuita, quibus adiutus, quantum in se est faciens, valeat ad gratiam iustificantem pervenire, nihil contra superius dicta, cum sit manifestum, quod ipsum Deus, quamvis per talia auxilia indebita iuvet qualiter aptum novit, ut valeant se ad accipiendum gratiam accommodare » etc. Haec ex concessione quadam et deinde ex propria sententia post verba relata n. 15: « Iam si roges, an quispiam nondum illustratus ullis fidei initiis, posset sese ad fidei initia praeparare; Respondebitur, forsitan, omnem hominem, habentem liberi arbitrii usum, iam habere Deum, utcumque intus loquentem per lumen rationis internae, testificantem de gratia, misericordia, et iustitia super peccatores, ad quem consulendum, si ad cor suum quisque intus rediret, satis audiret Deum vocantem, atque invitantem ad accipiendum quaedam initia fidei iustificantis. Sic sunt venerabiles quidam Patres, pie sentientes de divina gratia, omnibus parata, qui credunt omnes iam tam sufficienter vocari atque invitari, ut valeant sese accommodare ad accipiendum quaedam fidei initia, de qua re satis disserui in libro de Captivitate et Redemptione humani generis. Sed utcumque sit, hoc debet esse ex ecclesiastica praedicatione manifestum, quod nemo potest sese accommodare ad accipiendum fidei iustificantis donum, nisi sit gratuita Dei suasio seu testificatio idonea qua moveatur, vel ad credendum, vel ad cogitandum, et consulendum super his, quae testificantur. Fidei donum nemo accipit nisi qui vult credere, et sese ad ea quae sunt fidei docilem reddit, ut autem sic velit, praeparatur voluntas a Domino. Si qua ergo videatur ante fidem dispositio aut ratio in praedestinato, propter quam donatur fidei spiritus, illa dispositio est ex gratuita suasionem Dei vocantis, atque ita est effectus divinae praedestinationis, sine qua etiam nec possumus de his, quae fidei sunt, cogitare aliquid pie aut deliberate. Daturque fides propter illam dispositionem, non tanquam praemium propter meritum, sed tanquam forma propter praeparationem materiae. Vocatio seu suasio fit ut anima praeparetur. Praeparatur autem, dum vocata non reluctatur, sed ea quae sunt fidei pie cogitat, auscultat, consentire incipit. Neque enim Deus fidei spiritum infundit, nisi in animam sic praeparatam, qui et plerumque subito atque in momento totum simul inspirat. Quod si ante gratuitam vocationem, suasionem, invitationem Dei, secundum suam providentiam ad largiendum fidei spiritum, dirigit liberum arbitrium hominis, adhuc temnentis fidem, aut nihil adhuc de his, quae sunt fidei, cogitantis, directio haec divina, ut nec dignitatem, nec meritum; ita nec in anima

dispositionem ad habendam fidem supponit; sed *vel negat* aut *privat actualem fidei contemptum, vel ponit quandam conditionem alleviantem* peccati gravitatem, ob quam congruum videatur divinam benignitatem facilius ignoscere, praesertim si Sanctorum preces accesserint. *Talis conditio* est ignorantia, *talis* est et zelus ex ea procedens, utcumque pius in Deum, *similiter* et intentio boni finis in opere malo, quod malum esse ignoratur, sicuti Paulus, ut iam diximus, misericordiam consecutus est, qui prius fuit blasphemus, et persecutor, et iniuriosus, quia ignorans fecit in incredulitate 1. ad Tim. 1. Fuit quidem opus eius in se malum; sed animus malum hoc non iudicabat, quia zelus legis Dei eum accenderat, non ambitio, aut domi- nandi cupiditas, sed nec invidia, quibus vitiis laborabant, quos Iesus antea hypocritas appel- laverat, et multis modis iuste reprehenderat. Atque ita Paulus, dicens se misericordiam con- sequutum, quia ignorans fecit etc., non vult, quod ignorantia in eo fuerit causa dignificans, sed quod fuerit tantum *conditio*, peccatum al- levians, *sine qua* ipse omnino indignus, ven- iam non obtinuisset, propter quam oratio Ste- phani erat illi divinitus applicanda, quemad- modum solet dici, Stephanus si non orasset, Ecclesia Paulum non haberet. Unde et Beda super illo Verbo Salvatoris, *Pater ignosce illis, quia nesciunt* etc., pro illis, inquit, rogavit Christus, qui nesciebant quid facerent, zelum Dei habentes, non secundum scientiam. Nec tamen huiusmodi ignorantia aequae omnibus est causa veniam obtinendi. Multi enim, qui Apo- stolos persecuti sunt et occiderunt, arbitrati for- sitan obsequium se praestare Deo, in sua cae- citate relictus sunt. Multi denique, qui cum Paulo persecuti sunt Sanctos, et forsitan minus quam Paulus peccaverunt, permanserunt in sua ignorantia, quibus datum non est, ut crede- rent, quod Paulo donatum precibus Beati Ste- phani Ecclesia confiteretur ». Loquitur, ut patet, Driedo de praedestinatis et consequenter de gratia potius *efficaci*, quam mere *sufficienti*. Attamen clarissimum est eum distinguere et admittere hominem facere quod in se est, et ad fidem et iustificationem se disponere *per vires naturae*, per *gratuita auxilia*, seu gra- tiam supernaturalem quoad modum tantum; et per gratiam etiam *suadentem fidem*, adeo- que *intrinsece* et *entitative* supernaturalem. Per *vires naturae negativa* tantum apponitur *dis- positio*, ne quis per seipsum remaneat, quomi- nus indignus fidem et iustificationem consequatur. Per *gratuita* item *auxilia* non adhuc habetur aut *dignitas*, aut *meritum*, aut *positiva dispositio* ad fidem et iustificationem. Verum per *gratiam suadentem fidem* habetur iam positiva praepa- ratio et dispositio ad fidem et iustificationem.

43. Sed redeuntes ad aliud Driedonis opus de Captivitate, etc., Ed. Lov. 1534, pag. 407,

seqq., dicimus 1°. Driedonem *vires naturae* non excludere, nisi quatenus per eas homo pos- sit se praeparare ad gratiam *sensu Pelagianorum*, nempe positive, et per quandam congrui- tatem, seu meritum de congruo, vel simpliciter per positivam dispositionem. 2°. *Vires* iterum *naturae* non excludere, nisi quatenus quis con- tendat solis naturae viribus, *sine aliis specia- libus gratis*, posse ad fidem hominem perve- nire et iustificationem. 3°. Loquitur item Driedo potius de necessitate auxilii *proxime* sufficientis ad fidem et iustificationem et de auxilio suffi- cienti coniuncto cum ipso actu, seu efficaci, quam de auxilio mere sufficienti, et de modo quo illud auxilium a Deo paretur et offeratur infidelibus. 4°. Tandem, si quia Driedo in illo loco cit. intelligit illud axioma de gratia su- pernaturali alius sensus esset excludendus, cum illud axioma de iustis tantum intelligat et ad- dat etiam communiter ita intelligi, alius qui- libet sensus de infidelibus et peccatoribus esset consequenter excludendus, quod aperte adver- sarii non admittunt et esset contra ipsum Drie- donem in eodem illo opere et loco, post pau- cas paginas, eandem adhuc pertractantem quae- stionem, suipsius cito oblitum. Operae pretium est afferre integrum textum, qui facit ad rem nostram, siquidem ex illo omnia fere, quae dicta sunt, nedum oppugnentur, verum contra mirum in modum confirmantur. « Ad tales, inquit, iam factos Dei filios loquebatur Apo- stolus Paulus: fidelis Deus, etc... In his veri- ficatur communis sententia, Deus facientibus quantum in se est, non deest in necessariis ad salutem... Oportet, nos esse providos atque circumspectos ne fallamur, consentientes hae- resi Pelagianorum, qui erraverunt non solum in eo, quod dixerunt hominem per naturam sine gratia posse esse sine peccato, aut iustifi- cari; sed in eo quod dixerunt homines absque gratuito Dei auxilio per eandem naturam, seu legem Moysi, posse sufficienter sese praepa- rare ad gratiam. Hoc enim falsum esse patet ex verbo Christi dicentis: Nemo potest venire ad me nisi Pater meus caelestis traxerit il- lum. Unde sequitur post lapsum Adae relicto sibi in solis talentis naturae facientem quan- tum in se est, non peculiariter intus tractum a Patre caelesti, non habere in potestate, ut veniat ad Christum, atque ita illum non suf- ficienter sese ad gratiam praeparare, et id- circo talis gratiam iustificantem non accipiet, nisi superveniat specialis tractus Dei intus suggerentis animae, ut ipsa dissentiens a pec- catis, consentiat Deo tanquam auctori gratiae gratis iustificantis. Proinde nemo faciens quan- tum in se est, sine tractu Dei inspirantis initia quaedam gratuita fidei aut caritatis suffi- cienter ad gratiam sese praeparat. Unde et Cornelius Centurio antequam Christum iam natum et passum distincte crederet, initia quae-

dam habuit gratiae fidei, ex qua et orabat, et eleemosynas dabat, non suis fidens operibus, sed divinae misericordiae. *Homo itaque sibi relictus, absque omni auxilio Dei gratuito, faciens quantum in se est, neque ita invocatur, neque ita tractabilem atque docilem se exhibet, ut sese faciat aptum et sufficienter praeparatum ad accipiendam Dei gratiam.* Quamquam secundum humanae vitae conversationem laudabiliter utentes naturae talentis, tales sese praestent, qui minus sint inepti minusque indigni ad accipiendam gratiam: non tamen laudabiliter sic utentes faciunt aptos sese et praeparatos eidem gratiae, non habentes in potestate tollere contraria et impedimenta prius posita. Verum pro maiori dilucidatione horum hic non videtur silentio praetereundum, quod hominem facere quantum in se est, non est illum operari ex solis naturae viribus sine gubernaculo Dei operantis, quia nec etiam huius vitae opera, ut aedificare domos, plantare vineas, potest homo facere, si non concurrat Deus cooperando. Nec rursus est illum operari ex naturae viribus, divina providentia solum generaliter cooperante, sed est illum operari ex illis, quae praesto habet, sive sint naturae talenta, sive sint gratiae dotes, quemadmodum dicimus hominem oculis corporalibus sanum, praesente solis lumine, quantum in se est posse videre, qui tamen sine lumine videre non potest. Proinde quod dicimus hominem facere, quod in se est trifariam potest intelligi, etc. ». Sequuntur quae supra in obiectione relata sunt n. 40; deinde hanc statuit post alias propositionem: « Conclusio septima. Deus quamvis non faciat neque ullum suae iustitiae praeiudicium, neque ullam suae misericordiae iniuriam, si non omnibus sub usu liberi arbitrii viventibus dispenset auxilium sufficiens, quo valeant ad salutem pervenire, non tamen neque Scripturis Sacris, neque testimoniis Sanctorum adversamur, si bonitatem, clementiam, et misericordiam Dei super universos peccatores commendantes, non superba animositate, sed pia quadam fiducia doceamus omni homini peccatori sub usu liberi arbitrii vitam agentis caelitus dispensari, et si non semper, tamen pro loco et tempore sufficiens excitationis internae auxilium, quo valeat credere Deum, et inquirentium se esse remuneratorem, et non contemnere Iesum salutis auctorem sibi revelatum, et ex fide hac orare, invocare, eleemosynas dare et impetrare. Haec propositio ex supradictis est manifesta, et probatur manifestissimis Scripturis; Sapientiae duodecimo. Prior pars, qua dicitur: Deum non facere praeiudicium suae misericordiae, si non largiatur peccatori auxilium, quo valeat ad iustitiam pervenire, patet ex eo quod dicitur: *Quis stabit contra iudicium tuum, quis tibi imputabit, si perierint omnes nationes, quas fecisti.* Poste-

rior pars per id quod ibidem docet etiam Aegyptiis non defuisse tempus et locum poenitentiae.... Hanc sententiam insuper in propriis ferme terminis docet Augustinus in libro de Praedest. Sanctor., cap. 13 et 14... Patet insuper, quod si pie, sicut expedit, sentire velimus de Deo, cuius misericordia plena est terra, non erit evangelicae doctrinae contrarium, si credamus impias gentes, nondum Christo annulo fidei desponsatas, praeter naturales synteresis instinctus, quibus naturaliter oderunt furtum, mendacium, adulterium, homicidium, etiam habere quasdam divinarum excitationum vicissitudines, sed non tales, quales sunt inter sponsum, dilectum et dilectam, de quibus in Cant. legitur, nunc sponsus pertransire, nunc ad tempus declinare. Unde nullis unquam seculis, nullis generationibus defuit Dei miserentis cura generalis, qua se docuit Dominum caeli et terrae, colendum, quemadmodum et in Actis Apostolorum legimus, Deus quamvis praeteritis generationibus dimiserit omnes gentes ingredi vias suas, tamen non sine testimonio sui reliquit illos. Sed hoc testimonium naturae ad salutem, sine gratia, non sufficit, nisi mens fuerit adiuta vocatione interna ad accipiendum spiritum fidei. Quemadmodum in populo Israelitico nemo sine vocatione interna ad spiritum fidei pervenit: ita de quibuscumque nationibus, quibuslibet temporibus nemo unquam qui fuerit spiritu gratiae discretus, qui tamen spiritus, etsi parcius et occultius in gentibus fuerit, pie tamen credimus, quod non illis prorsus se negavit. Et licet beneficia Dei obduratis hominibus nihil remedii nihilque emendationis adferant, probant tamen aversionem eorum hominum obduratorum non divinae fuisse constitutionis, sed propriae voluntatis. Arbitramur itaque non adversari christianae fidei, si qui non contumaciter, sed ex pietate sustineat, *omni homini iam adulto per vires liberi arbitrii vitam agentis, secundum vicissitudines temporum divinitus communicari auxilia quaedam specialia, ut excitationes, suasiones, inspirationes et instinctus, quibus valeat ad quaerendum gratiam Dei promoveri in viam salutis* ». Et deinde in difficultatum solutione haec habet: « Dicimus primo, quod Deus adest quidem omnium hominum oculis, per lumen rationis internae, docens unumquemque generalia legis naturae principia... Verum huiusmodi solius naturalis legis iura, non sunt, iam post Adae lapsum, *sufficiens auxilium, quo valeat homo immunis esse a peccato*, quia iam opus est venire ad Christum, quem cognoscere non potest quispiam ex solis talentis naturae.... Deus paratus est illuminare omnes, qui non praestant impedimentum vel obicem. Tales autem iam ex nobis esse non possumus, etiamsi non peccantes unquam propria voluntate tales permaneremus, quales nati sumus, propter ori-

ginale peccatum, quod sane impedimentum reicere non possumus, nisi Deus sua gratia dignetur nos illustrare atque adiuvere.... notitia vel naturalis amor Dei, ut conditoris naturalis esse, non sufficienter dirigit hominem ad resurgendum a peccatis, nisi fuerit animus eius divina misericordia excitatus ad credendum Deum, ut gratuitum humani generis liberatorem, et inde tractus fiducia quadam postulandi gratiam eius, qui tollit peccata mundi.... Quod autem quispiam a participatione luminis seu bonitatis illius deficiat in mortem, hoc fit propter obstaculum seu impedimentum positum in homine impediens ingressum divini luminis. Illud autem impedimentum non ipse Deus, sed homo posuit in homine, quod est vel actuale, vel originale peccatum, vel utrumque simul. Hoc autem impedimentum, si ab aliquo *tollat* Deus, gratiae est indebitae, si autem *non tollit*, non est arguendus ullius iniustitiae..... Quamvis pagani et gentiles, ubi fuerint sibi derelicti absque gratuito Dei auxilio possint facere opera quaedam licita secundum praesentem vitam hominum, ut colere parentes, subvenire oppressis, non mentiri: unde et haec facientes secundum naturalem legem non peccant, tamen *per huiusmodi non praeparantur ad gratiam* iustificantem. Sic dicit Apostolus, Gentes quia Deum ex creaturis agnitione non coluerunt, factos reos: possunt quidem ostium cordis ad accipiendum gratiam aperire, sed interna prius inspiratione pulsati.... Illius autem quod dicitur, Deum homini facienti quod in se est non deesse in necessariis ad salutem patet intelligentia ex supra dictis. Nam et Patres hoc dicentes adducunt pro hac sententia Scripturas quae loquuntur *non de omni homine, sed de homine iam credente aut iustificato*, intelligentes Deum tali homini facienti quantum in se est, non deesse de his, quae sunt ipsi necessaria *ad salutem conservandam aut ad perseverandum* in eo quod coepit orando iugiter et postulando, ne intret in tentationem.... Deinde et peccatori, qui Deo excitante sese praeparans ad gratiam facit quantum potest, Deus non deest.... Perspicuum est, non oportere nos curiosius in hac quaestione immorari *de auxilio sufficienti*, vel *non sufficienti ad salutem* super universos et singulos homines, cum sufficiat scire et Deum non esse iniustitiae arguendum, si quosdam Spiritui Sancto vocanti *frequentius reluctantes* noluerit sufficienter adiuvere, scientes auxilium illud non prodesse, obesse potius his, qui non sic adjuvantur *ut obediant et convertantur*. Cum enim divina aeternae salutis auxilia hominibus negligentibus aut reluctantibus seu contemnentibus nihil remedii aeternae salutis afferant, quin potius maioris ruinae praestent occasionem, satius esset illis haec ipsis non impendi, sed eos deserere potius ac derelinqui auxilio tali.

Melius, inquit Scriptura, erat illis veritatem non agnoscere, quam post agnitionem veritatis retrorsum ire. Verum Deus ad maiorem declarationem suae iustitiae simul et misericordiae, facultatem quandam resurgendi praestat etiam reprobis, per huiusmodi auxilia dispensata ipsis, volens ostendere illorum damnationem fuisse non divinae constitutionis et inevitabilis necessitatis, sed humanae voluntatis ad oblatum gratiae talentum non sese accommodantis. Sic Vener. August. hanc quaestionem videtur derelinquere ambiguum, loquens de vocatione, qua vocati sic iuvantur, ut in libera habeant voluntate venire et non venire. Haec vocatio, inquit, sive in singulis hominibus *operetur*, sive non in singulis, comprehendere non potest. Non fecit taliter, inquit, propheta omni nationi. Paulus Colossensibus scribit istud salutis aeternae mysterium fuisse absconditum a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum in Sanctis, quibus voluit notas facere divitias gloriae huius Sacramenti. Cur hac manifestatione, qua nunc universis nationibus innotescit, antea revelatum non fuerit; nulla potest scientia comprehendere, nulla intelligentia penetrare.... Quemadmodum ergo gentiles et pagani ex se non habent quicquam, quo aut *mereantur*, aut *valeant se praeparare*, aut *facere dignos, seu idoneos, qui vocentur et accipiant iustificantem fidem*, ita et christianus relapsus in peccatum mortale, nihil habet ex se, quo solo aut valeat aut mereatur se praeparare et facere dignum, qui iustificetur ad accipiendum gratiam iustificantem.... Ex superioribus liquidum est nos aliud significare, cum dicimus hominem habere *sufficiens auxilium*, quo continenter vivat et perseveret in eo quod coepit: aliud vero cum dicimus hominem iam per gratuitum aliquod donum *posse habere sufficiens auxilium*: quemadmodum aliud est hominem languidum habere baculum quo sustentetur, aliud est eum nondum habere, sed posse habere baculum. Potest languidus interdu, qui non habet, implorare adiutorem, qui rogatus sit paratus aut ducere languidum, aut dare baculum. Sic Deus electis suis rogantibus paratus est inter tot et tales tentationes dare *sufficiens adiutorium*, quo *valeant omnibus tentationibus resistere, non succumbere unquam*.... Proinde si non habeas tantum praesidium, ut valeas in eo quo coepisti perseverare, habes tamen tale auxilium, quo potes ad id quod nondum habes *ascendere*, et ideo, si non habeas *quo valeas perseverare*, ex totis praecordiis adeas Dominum Deum, et ora ut habeas. Si quis vestrum, indiget sapientia, inquit Iacobus, postulet in fide, sapientiam appellans, qua pudice, continenter et recte vivitur. *Et secundum hunc modum* intelligendum est, quod solemus dicere de facere quantum in se est, ut homo ex his, quae in se habet a

Deo faciat quantum potest, ut *ascendat* et *accipiat cetera*, quae nondum habet. Haec est doctrina Salvatoris, qui docuit discipulos suos orare, vigilare semper, et orare ut non succumbant irruentibus ex improvise tentationum impulsibus » etc.

VIII. Solvuntur obiectiones.

44. Contra veritatem interpretationis traditae in propp. 2-10, par. 4, num. 15 et sequent., Ob^{es}. 1^o.: Illo axioma, intellecto de faciente per vires naturae, statuitur *infallibilis connexio* inter naturaliter facientem quod in se est et gratiam; dum e contrario statuitur *fallibilis connexio* inter naturaliter non facientem quod in se est, et gratiam. Atqui huius discriminis ratio nequit esse Dei voluntas parata omnibus hominibus gratiae auxilia largiri. E. ratio illius infallibilis connexionis gratiae cum opere naturaliter honesto ipsum naturale opus est. Ergo naturalis operatio aliquam in se habet gratiae exigentiam. — R. Dist. maior. quoad 1 p. statuitur *infallibilis connexio* inter gratiam et naturale opus, quatenus opus naturale habeat in se meritum, vel sit positiva dispositio ad ipsam N. Quatenus opus naturale est dispositio negativa removens obicem gratiae subd. et ipsa remotio obicis est ratio illius infallibilis connexionis N.; huius infallibilis connexionis unica ratio est sincera voluntas Dei, quae antecederet ad ullam bonam hominis operationem statuit omnibus dare gratiam ad salutem necessariam, et quae, quod inde consequitur, cum nullum sit ex parte hominis impedimentum, pergere debet ad donum quod liberaliter promisit conferendum C. — Quoad 2 p. Notandum est, quod si illo axioma statuitur tantum *connexio fallibilis* inter non facientem naturaliter quod in se est et gratiam, et non statuitur etiam infallibilis denegatio gratiae; Ergo signum est quod illa conditio faciendi quod in se est per vires naturae non est reapse *ratio dandi*, conditio nempe qua Deus movetur ad gratiam largiendam. — Ad minor. Conc. min. Nam ratio illius discriminis, ut constat ex dictis, est ex ipso homine repetenda; quatenus nempe ille qui naturaliter facit quod in se est, cum posset naturaliter ponere impedimentum gratiae, et sic posset determinare gratiae denegationem, neque ponit illud impedimentum, neque consequenter determinat hanc gratiae denegationem: ille e contrario qui non facit quod in se est, illud naturaliter ponit gratiae impedimentum, quod iustam gratiae denegationem determinare potest. — Ad conclus. dist. ratio illius infallibilis connexionis inter gratiam et opera naturalia, sunt ipsa naturalia opera in sensu semipelagiano, qui erat proprie sensus causalis; i. e. quia homo facit per liberum arbitrium quod in se est, i. e. aliquid

boni, ideo Deus illum supernaturaliter vocat, seu dat illi primam auxiliantem gratiam supernaturalem N.; in sensu pure conditionali, in quo conditio nullam rationem meriti, impetrationis et positivae dispositionis includit, sed solam obicis gratiae negationem C.

45. Ob^{es}. 2^o. Si facienti quod in se est per vires naturales Deus suam gratiam largitur, Deus expectat naturalem voluntatem hominis, ut ipsi suam gratiam conferat. Atqui hoc damnatur a Conc. Araus. 2^o, can. 4^o. Ergo. Cf. Sylvium in 1-2, q. 109, a. 6, q. 2, Mezger Theol. Schol., t. 3, tr. 9, d. 1, a. 2, § 1. — R. dist. maior. Deus expectat naturalem hominis voluntatem h. e. Deus interdum, ut supernaturalem gratiam conferat, requirit, ut homo impedimentum non opponat C., h. e. requirit praevidium aliquod gratiae meritum, impetrationem et dispositionem viribus naturae habitam N. — Contrad. minor. Damnatur expectatio humanae voluntatis in sensu posteriori *causali* C. in sensu priori mere *conditionali* N.

46. Contra doctrinam traditam in par. 5, nempe contra dicta ad refellendam tertiam Ripaldae assertionem, cf. n. 36, Ob^{es}. 1^o. Homo nunc est *ad fidem supernaturalem* elevatus: omnis autem actio debet esse in finem ordinata, et per eam homo ad suum finem consequendum disponi debet. Atqui ille finis est entitative supernaturalis, eique consequenter nonnisi actus entitative supernaturales proportionem habent. Ergo omnes hominis actus, entitative supernaturales sunt, in praesenti ordine providentiae. — R. ad mai. Conc. 1^{am}. partem. Ad 2^{am}. eius partem dist., debet esse in finem *ultimum ordinata*, vel ut medium *per se influens* in illum tamquam *positiva* dispositio ad illum, vel ut medium in eundem influens tantum *negative*, per remotionem prohibentis C. exclusive, ut medium *positive* influens in illum N. Cf. S. Thom. 2-2, q. 83, a. 9. — Ad 3^{am}. partem iterum dist. disponi debet, vel *proxime* et *positive*, vel *remote* et *negative* tantum C., semper *proxime* et *positive* N. Cf. Wirceb. de Gr., n. 284-287. — Ad min. ad 1 p. C. — Ad 2 p. contrad. nonnisi actus entitative supernaturales proportionem habent proportionem *medii per se influentis*, itemque proportionem *dispositionis proximae et positivae* C., proportionem *medii saltem negative influentis*, itemque proportionem *dispositionis saltem remotae et negativae* N.

47. 2^o. Homo per quemvis actum pravum recedit a Deo non solum fine naturali, verum etiam fine supernaturali. Ergo et per quemvis actum bonum accedit ad Deum finem non solum naturalem, sed et supernaturalem, secus deterioris esset conditionis respectu bonae operationis. Atqui sine gratia Dei entitative supernaturali homo nequit accedere ad finem supernaturalem. Ergo. — R. homo per peccatum re-

cedit a Deo etiam fine supernaturali *apponendo prohibens*, per actionem vero simpliciter honestam accedit ad Deum etiam finem supernaturalem *removendo prohibens*, quare reapse non esset deterioris conditionis respectu bonae operationis, si aliqua esset operatio simpliciter honesta, et non etiam entitative supernaturalis. Cf. Wirceb. de Gr., n. 307, Inst. 5, coll. cum n. 290.

48. 3°. S. Thomas aperte docet *supernaturalem* gratiam cuivis praesto esse, ut *salutariter* agat. Cf. 1-2, q. 89, a. 6, ubi S. Doctor loquitur de puero perveniente ad usum rationis sine auditu fidei, et dicit: « siquidem seipsum ordinaverit ad debitum finem per gratiam consequetur remissionem peccati originalis ». Illa ergo ordinatio est ex gratia supernaturali; ac idem consequenter dicendum semper ac ille infidelis honeste agendo implicate saltem se ordinat ad debitum finem. — R. 1°. S. Thomas in 2-2, q. 10, a. 4, quaerit: « Utrum omnis actio infidelis sit peccatum » et ita in c. respondet: « Dicendum quod, sicut supra dictum est, 1-2, q. 85, a. 1 et 2, peccatum mortale tollit gratiam gratum facientem, non autem totaliter corrumpit bonum naturae. Unde cum infidelitas sit quoddam peccatum mortale, infideles quidem gratia carent, remanet tamen in eis aliquod bonum naturae. Unde manifestum est quod infideles non possunt operari bona opera, quae sunt ex gratia, scilicet opera meritoria; tamen bona opera ad quae *sufficit bonum naturae*; aliquid operari possunt ». Cf. etiam respons. ad 2^{um}. et ad 3^{um}. — 2°. Quoad locum specialiter obiectum duo distinguenda sunt. Primum est, an illa *ordinatio ad debitum finem* sit ex gratia intrinsece supernaturali ex mente S. Thomae. Alterum est, sit illa *ordinatio* vel non sit ex gratia intrinsece supernaturali, quomodo vera sit conditionalis illa propositio: *si seipsum ordinaverit ad debitum finem consequetur remissionem peccati originalis*. Etenim etiamsi sit illa ordinatio ex gratia intrinsece supernaturali, semper manet difficultas illius conditionalis propositionis explicanda. Nam ista supernaturalis gratia nequit esse ex mente S. Doctoris ipsa formalis illustratio fidei supernaturalis, quae omnibus eo vitae tempore detur; secus enim iam non darentur infideles mere negativi contra ipsam Angelici Doctoris clarissimam doctrinam in 2-2, q. 10, a. 1. Neque vero ex eadem S. Thomae aperta doctrina potest quis post rationis usum sine fide iustificari. Porro ad primum quod attinet, illa *ordinatio ad debitum finem* non est ex gratia intrinsece supernaturali. Etenim S. D. praemittit, quod « primum quod tunc homini cogitandum occurrit est deliberare de seipso, et siquidem seipsum » etc. Loquitur ergo de naturali cogitatione obiecti, quod in principio usus rationis naturaliter, h. e. ex ipsa naturae

inclinatione et propinquitate, cogitandum homini occurrit, et consequenter de ordinatione ad finem per naturalem actum voluntatis; nam conversio supernaturalis voluntatis supponit supernaturalem cogitationem in intellectu, de qua ne verbum quidem habetur apud S. Doctorem. Insuper S. Doctor agit de ordinatione sui non ad finem supernaturalem, sed *ad debitum finem*, h. e. uti ipsemet deinde explicat, « secundum quod in illa aetate est capax discretionis », collocando nempe finem suum in beatitudine imperfecte tantum et inchoative, apprehendendo bonum confuse, prout aetas illa consuevit. Unde cogitatio, quae tum occurrit ex S. Thoma non est tam de Deo quam de seipso, « cogitare de seipso » — « deliberare de seipso », quae cogitatio naturalis est et naturali modo occurrit. Tandem S. Thomas agit de puero neque exterius neque interius vocato ad fidem; agit de puero se ordinante ad debitum finem vi naturalis usus rationis et naturalis discretionis, minime vero vi fidei. Quare licet dicatur quod ea ordinatio fiat cum auxilio supernaturali, hoc auxilium certe non est *intrinsece* supernaturale, quia tale auxilium est ante revelationem fidei; unde cum tota illa cogitatione et omissione conversionis manet infidelitas negativa. Illud auxilium erit supernaturale tantum, quatenus est gratuitum et naturae indebitum per maiorem quandam excitationem intellectus et voluntatis intra ordinem cognitionis et affectus naturalis, itemque erit supernaturale extrinsece, quatenus datur etiam per merita Christi et datur a Deo ex intentione supernaturalis salutis. Ad alterum quod spectat dicendum consequenter est, inter illam ordinationem ad debitum finem et infusionem gratiae habitualis, aliam intercedere conversionem ex auxilio supernaturali gratiae fidei, quatenus nempe Deus fidem illi puero inspirat statim ac recte deliberat, ordinando se in debitum finem. Idque indicare videtur S. Th. in resp. ad 3, ubi citat textum Zachariae, in quo de supernaturali conversione ad Deum agitur, postquam prius affirmaverit naturalem conversionem ad debitum finem. Ait enim: « Primum quod occurrit homini discretionem habenti est quod de seipso cogitet, ad quem alia ordinet sicut ad finem. Finis enim est prior in intentione, et ideo hoc est tempus pro quo obligatur ex Dei praecepto affirmativo, quo Dominus dicit: Convertimini ad me, et ego convertar ad vos, Zach. 1 ». Cf. Eximium Doctorem de Gr., l. 4, c. 15, n. 5 et seqq.

Conclusio.

49. Licet certissime tenendum sit, infidelibus omnibus dari generalem gratiam sufficientem, qua potestatem habent, saltem remotam, salutis consequendae, licet certissime etiam te-

nendum sit infidelibus, facientibus quod in se est, non denegari etiam gratiam aliam specialem sufficientem qua potestatem accipiant proximam salutis consequendae; ita ut inde manifestissime ostendatur inexcusabiles esse reprobos et sua tantum culpa perire: minime vero inde etiam *adaequata* explicatur, cur hi potius infideles quam illi ad fidem et iustificationem perveniant. « Nam primo, etsi verum sit infideles omnes, qui generali illa gratia recte uterentur, maiora quaedam auxilia accepturos, quibus in Christum credere possent: falsum tamen est, eos tantum maiora illa auxilia accipere, qui generali gratia recte utuntur. Quia ex omnibus fere infidelibus generalem gratiam perinde repudiantibus, alios per summam misericordiam perinde Evangelii luce collustrat; alios per iustitiam eadem privat. Secundo, qui prima generali gratia recte utuntur, omnes quidem ampliorem accipiunt, eamque sufficientem: sed non efficacem. Quia efficax gratia ex solo Dei arbitratu pendet, qui illam quibus vult impertit ». Deschamps de haer. l. 3, c. 12, V. Quapropter ad hanc quaestionem enodandam: cur hi potius quam illi ad fidem perveniant, ad arcanam Dei voluntatem *ultimo* recurrendum est. Apposite Augustinus, de Sp. et litt., c. 34, Migne t. 44, c. 241. « Iam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam, nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt interim quae respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum Rom. 11, 33! et, Numquid iniquitas apud Deum Ib. 9, 14? Cui responsio ista displicet quaerat doctiores, sed caveat ne inveniat

praesumptores ». Et de peccat. merit. et remiss., l. 1, c. 22, n. 31, Migne t. 44, c. 126. « Unde fit ut homo ab ineunti pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes caeteras provector aptiorque consurgat, et tamen eo loco sit, ubi ei praedicari gratia christiana non possit?... Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis et facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter hic vivat? Ubi duo isti tam diversa merita contraxerunt, non dico, ut iste credat, ille non credat, quod est propriae voluntatis; sed ut iste audiat quod credat, ille non audiat; hoc enim non est in hominis potestate; ubi, inquam, haec tam diversa merita contraxerunt?... ille.... ut et bonum haberet ingenium, et concupiscentiis eius mitioribus urgeretur, quas posset facile superare: et tamen eam sibi gratiam praedicari non meruit, qua sola posset a secundae mortis pernicie liberari. Ille autem.... cum carnis illecebris ardentissima cupidine vinceretur, et per nequissimam vitam... adderet peiora... aut in cruce tamen audivit, *Hodie mecum eris in paradiso*, Luc. 23, 43; aut alicui cohaesit apostolo, cuius praedicatione mutatus, et per lavacrum regenerationis salvus effectus est; ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia. Quid hinc respondeant, omnino non video, qui volentes humanis coniecturis iustitiam Dei defendere, et ignorantes altitudinem gratiae, fabulas improbables texuerunt ». Cf. Suarez de Grat., l. 4, c. 17, nn. 1, 2.

INFIRMUS

1. — De infirmis visitandis in gravi periculo constitutis.

In regno Buganda, ne nova adversus christianos excitetur persecutio, fideles religionem publice profiteri nequeunt, et quasi incogniti inter infideles vitam degunt. Hinc maxima pro missionariis infirmos visitandi difficultas; nam ex missionarii praesentia exoriretur pro infirmo periculum, et pro iis apud quos degit, quin imo pro omnibus christianis, qui non tolerantur, eorum numero a rege cognito. Quaeritur ergo utrum, ad hoc periculum praecavendum, missionarii possint ac debeant infirmos non visitare, an, spreto quolibet periculo sive privatorum sive communis christianae, aegrotos in gravi moriendi periculo constitutos visitare possint, aut debeant ut illos Ecclesiae Sacramentis reficiant.

R. Ad mentem; mens autem est a missionariis fideles monendos ut, attenta difficultate habendi missionarii adistentiam in mortis articulo, omni studio satagant peccata vitare, et in mortis periculo mutuam sibi adistentiam praebeant; ac insuper missionarii bene instruant catechistas, qui in expositis casibus missionarii vices aliqua ratione fungantur. — S. C. S. O. 3 Apr. 1889.

2. — De assistentia moribundis praestanda.

An et quando teneantur parochi, sub gravi, per se, vel saltem per alium, moribundis assistere usque ad extremum vitae agonem, quamvis sint illi iam sacramentis rite muniti, ac bene dispositi videantur?

R. Standum praescriptionibus Ritualis Romani, in reliquis consulat probatos auctores. — S. C. C. 23 Mart. 1878.

B. INNOCENTIUS V

1. — *Festum B. Innocentii V die 22 Iunii.*

Urbis. — Ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, quum SS^mus D. N. Leo PP. XIII cultum ab immemorabili tempore ac sine intermissione praestitum B. Innocentio V Papae Confessori suprema auctoritate sua nuperrime confirmaverit; E^mus ac R^mus Dominus Card. Lucidus Maria Parocchi, Episcopus Portuen. et S. Rufinae, atque ipsius SS^mi Domini Nostri in Urbe Vicarius, eundem SS^mum Dominum Nostrum supplicibus votis rogavit, ut,

praeterquam in tribus Patriarchalibus Basilicis, a Clero Urbis saeculari huiusque districtus, necnon ab aliis etiam Regularibus utriusque sexus, in Urbe, vel extra, utentibus Calendario Cleri Romani, sub ritu duplici minori recolatur festum ipsius Beati Pontificis Confessoris, die vigesima secunda Iunii cum Officio ac Missa, hac die approbatis. Sanctitas porro Sua, referente Cardinali Sacrorum Rituum Congregationi Praefecto, benigne precibus annuere dignata est: servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 29 Aprilis 1898.

INSTITUTA RELIGIOSA RECENTIORA

1. — *Normae pro approbatione recentiorum Institutorum.*

Huiusmodi normae reperiuntur in Collectanea S. C. EE. et RR., a Bizzarri edita, Appendice prima. Hisce vero normis non habetur Apostolica quaedam Constitutio, vel Generale aliquod S. Congr. Decretum; sed Methodus tantum continetur, quam S. Congr. practice sequi solet in approbatione horum Institutorum votorum simplicium. Neque vero ea Methodus constans semper fuit; siquidem S. Congregatio Animadversiones tantum solet huiusmodi Institutis ante eorum approbationem communicare, quas pro circumstantiarum varietate et post peractam horum Institutorum experientiam existimat magis opportunas. Hinc factum est quod temporis decursu illae normae nonnihil sint iam modificatae, earumque ulteriori modificationi ex professo nunc attendit in praesenti Sacra Congregatio.

2. — *De Institutis sine habitu religioso.*

Ecclesia catholica hoc omnino habet, ut cum ad christianam fovendam pietatem, tum ad vitia extirpanda suas vires omnes iugiter intendat. Hinc nostra fere aetate, nedum verae Congregationes religiosas in magnum christianae civilisque reipublicae bonum excrevere, verum etiam aliae atque aliae fidelium piae sunt formatae societates, quae et consilia evangelica sequerentur et charitatis officia maiori libertate obirent, a quibus per temporum nequitiam exercendis religiosae familiae aut pene aut omnino prohibentur. Cum autem piae istae fidelium societates, non secus ac verae religiosae Congregationes, a S. Sede laudatae fuerint, earumque statuta approbata, ac novae insuper societates huiusmodi approbari postularent, de earumdem societatum natura deque S. Sedis

mente in illis approbandis coeptum est disputari.

Qua de causa in generali S. R. E. Cardinalium Congregatione EE. et RR. de mandato SS^mi D. N. Leonis PP. XIII duo haec quaesita sunt:

I. Utrum expediat, ut S. Congregatio Episcoporum et Regularium decretum laudis aut approbationis concedat Institutis illis, quae praeter sorores in communitate viventes, habent obstrictas votis simplicibus sive temporaneis sive perpetuis alias sorores, quae propriis in domibus vivunt, quin signum aliquod prae se ferant externum, per quod innotescat eas membra esse alicuius regularis Instituti?

II. Utrum expediat, ut eadem S. Congregatio concedat decretum laudis aut approbationis Institutis illis, quorum membra, etiamsi in communitate vivant, nullum tamen eiusdem Instituti signum prae se ferunt, quinimo student occultare tam Institutum quam eius naturam?

Porro in plenaria Congregatione habita in Palatio Apostolico Vaticano die 21 mensis Iunii anno 1889 E^mi Patres decreverunt:

Sacra Congregatio, quando laudat vel approbat huiusmodi Instituta, etiam sub expresso Congregationum nomine, ea intendit laudare aut approbare non quidem uti Religiones formales votorum solemnium, neque etiam ut formales seu veras religiosas Congregationes votorum simplicium, sed tantum uti pias sodalitates, in quibus, praeter alia quae iuxta hodiernam Ecclesiae disciplinam desiderantur, nec religiosa professio proprie dicta emittitur, sed vota, si quae fiant, privata censentur, non publica nomine Ecclesiae a legitimo superiore accepta. Haec insuper sodalitia laudat vel approbat S. Congregatio sub essentiali conditione quod plene perfecteque respectivis Ordinariis innotescant, ac eorum omnino subsint iurisdictioni. Denique harum sodalitatum membra,

quamvis nullum regularem habitum deferant, attamen satagant ut in se ipsis *non sit... indumenti vestimentorum cultus* (I Petr. III, 3), nec aliquid quod cuiusquam offendant adspectum, sed quod decet religiosas personas, *promittentes pietatem per opera bona* (I Timoth. II, 10); caveantque ne quod per spiritus prudentiam occulitur, per prudentiam carnis in culpabilem simulationem degeneret.

Hoc autem decretum Sanctitas Sua ratum habuit ac confirmavit, et in huius generis Institutorum statutis inseri praecepit, in audientia habita a Cardinali Praefecto praeaudatae Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium die 11 Aug. 1889.

3. — *Conscientiae intima manifestatio superioribus facienda in coenobiis mulierum aut virorum.*

Quemadmodum omnium rerum humanarum, quantumvis honestae sanctaeque in se sint; ita et legum, sapienter conditarum, ea conditio est, ut ab hominibus ad impropria et aliena ex abusu traduci ac pertrahi valeant; ac propterea quandoque fit, ut intentum a legislatoribus finem haud amplius assequantur; imo et aliquando, ut contrarium sortiantur effectum.

Idque dolendum vel maxime est obtigisse quoad leges plurium Congregationum, Societatum aut Institutorum sive mulierum quae vota simplicia aut solemnia nuncupant, sive virorum professione ac regimine penitus laicorum; quandoquidem aliquoties in illorum Constitutionibus conscientiae manifestatio permissa fuerat, ut facilius alumni arduam perfectionis viam ab expertis Superioribus in dubiis addicerent; e contra a nonnullis ex his intima conscientiae scrutatio, quae unice Sacramento Poenitentiae reservata est, inducta fuit. Itidem in Constitutionibus ad tramitem SS. Canonum praescriptum fuit, ut sacramentalis Confessio in huiusmodi Communitatibus fieret respectivis Confessariis ordinariis et extraordinariis; aliunde Superiorum arbitrium eo usque devenit, ut subditis aliquem extraordinarium Confessarium denegaverint, etiam in casu quo, ut propriae conscientiae consulere, eo valde indigebant. Indita denique eis fuit discretionis ac prudentiae norma, ut suos subditos rite recteque quoad peculiare poenitentias ac alia pietatis opera dirigerent; sed et haec per abusionem extensa in id etiam exitit, ut eis ad Sacram Synaxim accedere vel pro lubitu permiserint, vel omnino interdum prohibuerint. Hinc factum est, ut huiusmodi dispositiones, quae ad spirituales alumnorum profectum et ad unitatis pacem et concordiam in Communitatibus servandam fovendamque salutariter ac sapienter constitutae iam fuerant, haud raro in animarum discrimen, in conscientiarum anxietatem, ac insuper in exter-

nae pacis turbationem versae fuerint, ceu subditorum recursus et querimoniae passim ad S. Sedem interiectae evidentissime comprobant.

Quare SS^{mus} D. N. Leo Divina Providentia Papa XIII, pro ea, qua praestat erga lectissimam hanc sui gregis portionem peculiari sollicitudine, in Audientia habita a Cardinali Praefecto S. Congregationis Episcoporum et Regularium negotiis et consultationibus praepositae die decimaquarta Decembris 1890 omnibus sedulo diligenterque perpensis, haec quae sequuntur voluit, constituit atque decrevit.

I. Sanctitas Sua irritat, abrogat, et nullius in posterum roboris declarat quascumque dispositiones Constitutionum, piarum Societatum, Institutorum mulierum sive votorum simplicium sive solemnium, nec non virorum omnimode laicorum, etsi dictae Constitutiones approbationem ab Apostolica Sede retulerint in forma quacumque, etiam quam aiunt specialissimam, in eo scilicet, quod cordis et conscientiae intimam manifestationem quovis modo ac nomine respiciunt. Ita propterea serio iniungi Moderatoribus ac Moderatricibus huiusmodi Institutorum, Congregationum ac Societatum ut ex propriis Constitutionibus, Directoriis ac Manualibus praefatae dispositiones omnino deleantur penitusque expungantur. Irritat pariter ac delet quoslibet ea de re usus et consuetudines etiam immemorabiles.

II. Districte insuper prohibet memoratis Superioribus ac Superiorissis cuiuscumque gradus et praeeminentiae sint ne personas sibi subditas inducere pertentent directe aut indirecte, praeepto, consilio, timore, minis, aut blanditiis ad huiusmodi manifestationem conscientiae sibi peragendam; subditisque e converso praecipit, ut Superioribus maioribus denuncient Superiores minores, qui eos ad id inducere audeant; et si agatur de Moderatore vel Moderatrice Generali denunciatio huic S. Congregationi ab iis fieri debeat.

III. Hoc autem minime impedit quominus subditi libere ac ultro aperire suum animum Superioribus valeant ad effectum ab illorum prudentia in dubiis ac anxietatibus consilium et directionem obtinendi pro virtutum acquisitione ac perfectionis progressu.

IV. Praeterea firmo remanente quoad Confessarios ordinarios et extraordinarios Communitatum quod a Sacrosancto Concilio Tridentino praescribitur in sess. 25, c. 10, de Regul., et a s. m. Benedicti XIV statuitur in Constitutione quae incipit *Pastoralis curae*, Sanctitas Sua Praesules Superioresque admonet ne extraordinarium denegent subditis Confessarium quoties, ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut aegre id ferre demonstrent. Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur,

ut in locis propriae dioeceseos, in quibus Mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant.

V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem ad Sacram Synaxim accedendi Eadem Sanctitas Sua decernit, huiusmodi permissiones vel prohibitiones dumtaxat ad Confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare, quin Superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam Sacramentalem Confessionem Communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patriverit, donec ad Poenitentiae Sacramentum denao accesserit.

VI. Monentur hinc omnes, ut ad Sacram Synaxim curent diligenter se preparare et accedere diebus in propriis regulis statutis; et quoties ob fervorem et spiritualem alicuius profectum confessarius expedire iudicaverit ut frequentius accedat, id ei ab ipso confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianae communionis, de hoc certiore reddere superiorem teneatur; quod si hic iustas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores huiusmodi communionem, eas confessario manifestare teneatur, cuius iudicio acquiescendum omnino erit.

VII. Eadem Sanctitas Sua insuper mandat omnibus et singulis Superioribus generalibus, provincialibus et localibus institutorum de quibus supra, sive virorum, sive mulierum ut studiose accurateque huius decreti dispositiones observent sub poenis contra superiores Apostolicae Sedis mandata violantes ipso facto incurrendis.

VIII. Denique mandat, ut praesentis decreti exemplaria in vernaculum sermonem versa inserantur Constitutionibus praedictorum piorum Institutorum, et saltem semel in anno, stato tempore in unaquaque domo, sive in publica mensa, sive in Capitulo ad hoc specialiter convocato alta et intelligibili voce legantur.

Et ita Sanctitas Sua constituit atque decrevit, contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria memoratae Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium die 17 Dec. 1890.

Epistola Emi Praefecti ad Archiepiscopos etc., quoad decretum relatum.

Perillustri ac Rm̃e Domine uti Frater. — De mandato SSm̃i D. N. Leonis PP. XIII praesentibus litteris adnexum transmitto Amplitudini Tuae decretum, iussu eiusdem Sanctitatis Suae ab hac Sacra Congregatione Negotiis et

Consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita nuper latum, quo manifestatio conscientiae, quocumque nomine veniat, omnino prohibetur, tum pro monasteriis Monialium, etiam votorum solemnium, tum pro Institutis votorum simplicium utriusque sexus, iis dumtaxat virorum Institutis exceptis, natura ac regimine prorsus ecclesiasticis.

Declarationes insuper et dispositiones dantur de moderatione communionum, et de confessariis extraordinariis facilius concedendis.

Ad hoc autem Sanctitas Sua mihi commisit Amplitudini Tuae, uti Metropolitae, praefatum decretum transmittendum, ut illius exemplaria cum Episcopis ab eadem Amplitudine Tua dependentibus communicare curet; qui vicissim cum singulis Superioribus et Superiorissis Monasteriorum piarumque domorum respectivarum diocesum, eiusdem decreti exemplaria communificent. Praecipit denique Sanctitas Sua omnibus locorum Ordinariis ut enunciati decreti plenam executionem sedulo diligenterque vigilare et procurare non intermittant, etiam vi specialis Apostolicae Sedis delegationis.

Haec erant a me significanda atque declaranda Amplitudini Tuae, cui omnia fausta deprecor a Domino.

Romae, die 20 Ian. 1891.

4. — *Dubia quoad Confessionem et Communionem.*

1. Il favore accordato alle monache di ricorrere ad uno straordinario *quoties ut propriae conscientiae consulant ad id adigantur*, è così illimitato e incondizionato che esse se ne possano servire costantemente senza ricorrere mai al confessore ordinario e senza poter essere sindacate neppure dal Vescovo su questo punto, e da esso in qualche modo impedito se fossero guidate da ragioni biasimevoli e insulse?

2. I confessori aggiunti hanno alcuni doveri di coscienza di rifiutarsi ad ascoltare le confessioni delle suore, quando riconoscono che non esiste un plausibile motivo che le astringa di ricorrere ad essi?

3. Se parecchie suore (e peggio ancora se la maggior parte di esse) ricorressero costantemente a qualcuno dei confessori aggiunti, il Vescovo deve tacere, o intervenire con qualche provvedimento per tutelare la massima sancita nella bolla *Pastoralis*: « Generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis monialium monasteriis unus dumtaxat confessarius deputetur »?

4. E posto che debba intervenire, qual provvedimento potrà legalmente adottare?

R. Ad 1. Negative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad 4. Moneat Ordinarius moniales et sorores, de quibus agitur, dispositionem articuli IV decreti *Quemadmodum* exceptionem tantum legi communi constituere, pro casibus dumtaxat verae et absolutae necessitatis, quoties ad id adigantur, firmo remanente quod a S. Concilio Tridentino et a Constitutione s. m. Benedicti XIV incip. *Pastoralis Curae* praescriptum habetur. — S. C. EE. et RR. 1 Febr. 1892.

1. Quis sub nomine Praesulis vel Superioris, cuius est subditis concedere vel denegare confessarium extraordinarium, intelligitur? An ipse qui ordinarium confessarium deputavit, vel potius qui domui praeest, sive vir sit, sive femina?

2. Cum ex Decreto, Superior, quicumque sit, nequeat confessarium extraordinarium denegare, immo nec aegre se ferre petitionem demonstrare, teneturne subditi precibus semper indulgere, quamvis plane videat necessitatem esse fictam, et, vel scrupulis vel alio mentis defectu, ut veram ab ipso petente apprehensam?

3. Praesul, qui ex dictis confessarium extraordinarium subdito concedit, designare debet in unoquoque casu nominatim personam ipsius confessarii, vel idem Religiosus eligere poterit, inter diversos ab Ordinario deputatos qui hoc sibi munus impleat?

4. Utrum Constitutiones quarundam familiarum religiosarum, quibus vetatur ne Moniales sive religiosi Sacram Eucharistiam recipiant ultra certas et statutas dies, abrogatae fuerint, in hoc capite, decreto 17 Dec. 1890, ita ut eis non obstantibus liceat confessario frequentiore accessum suis religiosis poenitentibus concedere: vel adhuc post memoratum decretum in vigore maneant?

R. Ad 1. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Ad 2. Affirmative; sed subditi moneantur non posse extraordinarios confessarios petere, nisi ad id adigantur ut propriae conscientiae consulant.

Ad 3. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Quo vero ad postremum dubium, quod frequentiore ad S. Synaxin accessum quam diebus statutis in propriis regulis respicit, abrogatas censendas esse Constitutiones quibus vetatur, ne moniales sive religiosi Sacram Eucharistiam recipiant ultra certos et statutos dies. — S. C. EE. et RR. 17 Aug. 1891.

5. — *De Ordinatione Novitiorum et Professorum votorum simplicium eorumque eiectione.*

Decretum. — Auctis admodum ex singulari Dei beneficio votorum simplicium Institutis, uti multa inde bona oriuntur, ita aliqua parit

incommoda facilis alumnorum huiusmodi societatum egressus et consequens ex iure constituto, regressus in dioecesim originis. Haec autem graviora efficit temporalium bonorum inopia, qua nunc Ecclesia premitur, unde Episcopi saepe providere nequeunt ut illi vitam honeste traducant. Haec, aliaque id genus, etiam de alumnis Ordinum votorum solemnium, perpenderes nonnulli Sacri locorum Antistites, pro ecclesiastici ordinis decore et fideli aedificatione, ab Apostolica Sede enixis precibus postularunt, remedium aliquod adhiberi. Cum ergo totum negotium SS. m. D. N. Leo PP. XIII detulisset Sacrae huic Congregationi Episcoporum et Regularium Negotiis et Consultationibus praepositae, Emi Patres in Conventu Plenario habito in Vaticanis aedibus die 29 mensis Augusti anni 1892, praevio maturo examine ac discussione, perpensaque universa rei ratione, opportunas edere censuerunt dispositiones per generale decretum ubique locorum perpetuis futuris temporibus servandas. Quas cum SS. D. N. in audientia die 23 Septembris huius anni 1892 infrascripto Secretario benigne impertita probare et confirmare dignatus fuerit, ea quae sequuntur per praesens decretum Apostolica auctoritate statuuntur et decernuntur.

I. Firmis remanentibus Constitutione S. Pii V diei 14 Octobris anni 1568, incip. *Romanus Pontifex*, et declaratione s. m. Pii PP. IX edita die 12 mensis Iunii anni 1858, quibus Superioribus Ordinum Regularium prohibetur, ne litteras dimissoriales concedant Novitiis aut professis votorum simplicium triennialium, ad hoc ut titulo paupertatis ad SS. Ordines promoveri valeant, eadem dispositiones extenduntur etiam ad Instituta votorum simplicium, ita ut horum Institutum Superiores non possint in posterum litteras dimissoriales concedere pro SS. Ordinibus, vel quomodocumque ad Sacros Ordines alumnos promovere titulo Mensae communis, vel Missionis, nisi illis tantum alumnis, qui vota quidem simplicia, sed perpetua iam emisissent, et proprio Instituto stabiliter aggregati fuerint; vel qui saltem per triennium permanserint in votis simplicibus temporaneis quoad ea Instituta quae ultra triennium perpetuam differunt professionem. Revocatis ad hunc effectum omnibus indultis ac privilegiis iam obtentis a S. Sede, necnon dispositionibus contrariis in respectivis Constitutionibus contentis, etsi tales Constitutiones fuerint a S. Sede Apostolica approbatae.

II. Hinc notum sit oportet de generali regula haud in posterum dispensatum iri, ut ad maiores Ordines alumnus Congregationis votorum solemnium promoveatur, quin prius solemnem professionem emisit, vel per integrum triennium in votis simplicibus perseveraverit, si alumnus Instituto votorum simplicium sit addictus. Quod si interdum causa legitima oc-

currat, cur quispiam Sacros Ordines suscipiat, triennio nondum expleto, peti poterit ab Apostolica Sede dispensatio, ut clericus vota solemnina nuncupare possit, quamvis non expleverit triennium; quoad instituta vero votorum simplicium, ut vota simplicia perpetua emittere possit, quamvis non expleto tempore a respectivi Instituti Constitutionibus praescripto pro professione votorum simplicium perpetuorum.

III. Dispositiones contentae in decreto S. C. Concilii iussu s. m. Urbani VIII edito die 21 Septembris 1624, incip. *Sacra Congregatio*, ac in decreto eiusdem S. C. iussu s. m. Innocentii XII edito die 24 mensis Iulii anni 1694, incip. *Instantibus*, ac in aliis decretis generalibus, quibus methodus ordinatur a superioribus Ordinum Regularium servanda in expellendis propriis alumniis, nedum in suo robore manent, sed servandae imponuntur etiam superioribus Institutorum votorum simplicium, quoties agatur de aliquo alumno vota simplicia quidem sed perpetua professio, vel votis simplicibus temporaneis adstricto ac in Sacris insuper Ordinibus constituto dimittendo: ita ut horum neminem et ipsi dimittere valeant, ut nunc dictum est nisi ob culpam gravem, externam et publicam, et nisi culpabilis sit etiam incorrigibilis. Ut autem quis incorrigibilis revera habeatur, superiores praemittere debent, distinctis temporibus, trinam admonitionem et correctionem; qua nihil proficiente, superiores debent processum contra delinquentem instruere, processus resultantia accusato contestari, eidem tempus congruum concedere, quo suas defensiones sive per se, sive per alium eiusdem Instituti religiosum, exhibere valeat: quod si accusatus ipse proprias defensiones non praesentaverit, superior, seu Tribunal, defensorem, ut supra, alumnum respectivi Instituti ex officio constituere debebit. Post haec superior cum suo Concilio sententiam expulsionis aut dimissionis pronuntiare poterit, quae tamen nullum effectum habebit si condemnatus a sententia prolata rite ad S. C. EE. et RR. appellaverit, donec per eandem S. C. definitivum iudicium prolatum non fuerit. Quoties autem gravibus ex causis procedendi methodus supradicta servari nequeat, tunc recursus haberi debeat ad hanc S. C. ad effectum obtinendi dispensationem a solemnitatibus praescriptis, et facultatem procedendi summario modo iuxta praxim vigentem apud hanc S. C.

IV. Alumno votorum solemnium, vel simplicium perpetuorum, vel temporalium in Sacris Ordinibus constituti, qui expulsi vel dimissi fuerint, perpetuo suspensi maneant, donec a S. Sede alio modo eis consulatur; ac praeterea Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint.

V. Qui in Sacris Ordinibus constituti et votis simplicibus obstricti sive perpetuis, sive tem-

poralibus, sponte dimissionem ab Apostolica Sede petierint et obtinuerint, vel aliter ex apostolico privilegio a votis simplicibus vel perpetuis vel temporaneis dispensati fuerint, ex claustris non exeant, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus suspensi maneant ab exercitio susceptorum Ordinum. Quod porrigitur quoque ad alumnos votorum simplicium temporalium, qui quovis professionis vinculo iam forent soluti, ob elapsam tempus quo vota ab ipsis fuerunt nuncupata.

VI. Professi tum votorum solemnium, tum simplicium ab Ordinariis locorum ad Sacros Ordines non admittantur, nisi, praeter alia a iure statuta, testimoniales litteras exhibeant, quod saltem per annum sacrae theologiae operam dederint, si agatur de subdiaconatu, ad minus per biennium, si de diaconatu, et quoad presbyteratum, saltem per triennium, praemisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo.

Haec de expresso Sanctitatis Suae mandato praefata Sacra Congregatio constituit atque decernit, contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romae, ex Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium, die 4 Nov. 1892.

Ex decreto *Auctis admodum* istius Sacrae Congregationis die 4 Novembris 1892 sancitum fuit: alumnos votorum solemnium vel simplicium, tam perpetuorum, quam temporalium, in sacris constitutos, qui expulsi vel dimissi fuerint, perpetuo suspensos mansuros, donec a Sancta Sede alio modo eis consulatur, ac praeterea Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de patrimonio ecclesiastico sibi providerint: alumnos vero, qui sponte ab Apostolica Sede dimissionem petierint et obtinuerint, ex claustris non egressuros donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus ab Ordinum susceptorum exercitio suspensos esse mansuros. Circa interpretationem vero huius decreti hac in parte quaedam oborta sunt dubia:

1. Utrum haec verba « Episcopum benevolum receptorem invenerint et de patrimonio ecclesiastico sibi providerint », ita collective sint intelligenda, ut ad tollendam suspensionem ambo sint necessaria, nempe, et Episcopum benevolum receptorem invenire, et patrimonium ecclesiasticum constituere, vel sufficiat tantum Episcopum benevolum receptorem invenire?

2. Utrum haec verba, quae in n. V leguntur « secus suspensi maneant ab exercitio susceptorum Ordinum », ita sint sumenda, ut religiosus, qui obtenta apostolica licentia claustris exierit, quin prius Episcopum benevolum receptorem invenerit vel de patrimonio ecclesiastico sibi providerit, sit suspensus tantum do-

nec Episcopum benevolum receptorem inveniat et patrimonium ecclesiasticum sibi constituat, vel sit suspensus donec ab Apostolica Sede suspensio tollatur, invento Episcopo benevolo receptore et patrimonio ecclesiastico costituito?

R. Ad 1. Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam.

Ad 2. Affirmative pariter ad primam partem; Negative ad secundam. — S. C. EE. et RR. 20 Nov. 1895.

Le istruzioni da darsi in proposito (alla espulsione) si compendiano nel senso che i Superiori degli Ordini Religiosi, Congregazioni, Istituti ecc. deducano innanzi la S. C. medesima (della Disciplina) i motivi d'incorreggibilità, la pervicacia dell'individuo; e dimandino al tempo istesso la facoltà del processo sommario, quale si concede, salvo sempre l'esame dei testimoni e la difesa del reo, fatta da un religioso *ex officio deputandum*; e che la sentenza di espulsione sia notificata all'Ordinario di origine del condannato, e al condannato stesso, a cui si riserva il diritto di appellarla presso la suddetta S. Congr. — S. C. Discipl. Regul. 12 Iun. 1883.

6. — *Normae pro temporali bonorum administratione.*

Amministrazione Generale. — I beni spettanti alla Casa Madre, ed all'Istituto in genere, saranno amministrati dalla Superiora Generale col suo Consiglio, e coll'opera della Economa Generale.

Nella Casa Generalizia, in luogo sicuro, si custodirà una cassa chiusa con tre chiavi differenti, delle quali una sarà tenuta dalla Superiora Generale, una dall'Assistente Generale, la terza dall'Economa Generale. In questa cassa stanno chiusi tutti i valori, i titoli di rendita, i libretti e cartelle fruttiferi di qualunque specie, come pure le somme di danaro non occorrenti per le spese ordinarie. Dovendosi aprire la cassa, saranno presenti tutte e tre le aventi una delle chiavi, e non sarà permesso ad alcuna di esse di rimettere la propria chiave alle altre. L'Economa Generale noterà diligentemente tutto ciò che in detta cassa viene riposto, e tutto ciò che all'occorrenza ne venisse estratto. L'Economa Generale alla fine di ciascun semestre presenterà alla Superiora Generale un rendiconto esatto dell'amministrazione con i libri d'introito ed esito, di movimento e di stato di cassa. Questi libri saranno esaminati in Consiglio Generalizio, si farà la ve-

rificazione di cassa per constatare se alle risultanze dei libri corrisponda l'effettivo esistente in essa. Se tutto è in regola, i libri saranno firmati dalla Superiora Generale, dalla Assistente e dalle Consigliere Generali in attestato di approvazione.

Amministrazione Provinciale. — I beni che spettano determinatamente alla Provincia saranno amministrati dalla Superiora Provinciale col suo Consiglio, mediante l'opera di una Economa Provinciale. Nella Casa Provincializia, in luogo sicuro sarà custodita una cassa con tre chiavi differenti delle quali una sarà tenuta dalla Superiora Provinciale, una dalla Supplente e una dall'Economa Provinciale. In questa cassa saranno chiusi tutti i valori, conforme al detto di sopra per la cassa Generalizia. La cassa non si aprirà se non in presenza delle tre Custodi delle chiavi come sopra. L'Economa Provinciale noterà fedelmente tutto ciò che vi si ripone, e che all'occorrenza se ne estrae. La stessa Economa alla fine di ciascun semestre presenterà rendiconto e libri di amministrazione alla Superiora Provinciale che ne farà esame col suo Consiglio. Si farà la verifica di cassa come sopra, e l'approvazione dei libri mediante la sottoscrizione della Provinciale e delle sue Consigliere.

Amministrazione Locale. — I beni appartenenti in particolare ad una Casa sono amministrati dalla Superiora Locale e dal suo Consiglio. Per la custodia dei valori, dei titoli di rendita e del danaro in cassa con tre chiavi e per le norme e cautele relative si eseguirà proporzionatamente quanto è prescritto sopra per la cassa Provinciale. Alla fine di ciascun mese, la Superiora Locale col suo Consiglio esamineranno i conti e firmeranno i libri. Alla fine d'ogni semestre renderanno conto della loro amministrazione alla Superiora Provinciale.

Contributo. — Ciascuna Casa alla fine dell'anno rimetterà alla cassa Provinciale una terza parte della rimanenza attiva dedotte tutte le spese. Ciascuna cassa Provincializia rimetterà alla fine dell'anno alla cassa Generalizia la terza parte della sua eccedenza netta dedotte parimenti tutte le spese.

La Superiora Generale che scade d'ufficio presenterà al Capitolo Generale uno stato e rendiconto esatto della Amministrazione di tutto l'Istituto durante il suo governo; il quale stato e rendiconto sarà diligentemente compilato dall'Economa Generale ed esaminato ed approvato dal Consiglio Generale prima della convocazione del Capitolo Generale.

IRREGULARITAS

1. — *Irregularitas ex haeresi quoad ordines.*

Haereticos ad fidem catholicam conversos, ac filios haereticorum qui in haeresi persistunt vel mortui sunt, ad primum et secundum gradum per lineam paternam, per maternam vero ad primum dumtaxat, esse irregulares, ideoque dispensatione indigere, ut ad Tonsuram et Ordines promoveantur. — S. C. S. O. 4 Decembris 1890.

2. — *Irregularitas ex haeresi quoad professionem et praelaturas religiosorum.*

1. Se l'essere nati nell'eresia; o l'avere genitori, zii, fratelli o cugini eretici, o maritati ad eretici, sia per legge comune un impedimento che esclude dalla Professione religiosa?

2. Se sia esatto il dire, che pel fatto dell'altrui eresia incorrono la irregolarità solamente coloro che hanno eretico o il nonno, o il padre, o la madre?

3. Se possa seguirsi la dottrina di coloro che insegnano, tale irregolarità non incorrersi nella Germania, pel fatto che ivi parentes nullâ laborant infamiâ? e se tale dottrina possa estendersi a tutte quelle regioni, ove la religione dominante è eterodossa o protestante?

4. Se i legittimamente dispensati dalla irre-

golarità in rispetto alla S. Ordinazione, possano pel fatto della Professione religiosa venir promossi alle Prelature dell'Ordine: ovvero se possano essere a ciò autorizzati dai loro superiori, quando questi abbiano per antica concessione diretta e posteriore al Concilio di Trento di potere « ex quocumque capite vel causa, praeterquam homicidii voluntarii, bigamiae, ac membrorum mutilationem, irregularitatem incurrentes, apostolica auctoritate, in forum conscientiae tantum absolvere, necnon cum eis, etiam cum rehabilitatione, et abstensione inhabilitatis et infamiae maculae dispensare »?

R. Ad 1. Negative, salvis constitutionibus cuiusvis Religiosae Familiae propriis.

Ad 2. et 3. Detur Decretum fer. 4^a, 4 Decembris 1890; id est: « Filios haereticorum, qui in haeresi persistunt vel mortui sunt ad primum et secundum gradum per lineam paternam, per maternam vero ad primum dumtaxat, esse irregulares etiam in Germania et in aliis locis, de quibus petitur; ideoque dispensatione indigere, ut ad Tonsuram et ad Ordines promoveantur ».

Ad 4. Prout exponitur, negative. — S. C. S. O. 3 Febr. 1898.

3. — *Duellantes irregulares sunt.*

Confer verbum *Duellum* n. 1, 2.

J

JEJUNIUM

1. — *Abstinencia quoad jejunium; jejunii obligatio et dispensatio.*

Confer verbum *Abstinencia et Jejunium*.

S. JOACHIM

1. — *Festa SS. Joachim et Annae elevantur ad ritum duplicem secundae classis.*

Urbis et Orbis. — Docet Ecclesiasticus eos laudandos, qui in generatione sua gloriosi fuerint; singulari igitur honoris ritu colendi Sancti Joachim et Anna, qui Immaculatam Virginem Deiparam quum genuerint, gloriosissimi equeidem fuere: *De fructu ventris vestri*, ut

ipsos alloquitur Damascenus, cognoscimini; pie enim et sancte in humana natura vitam agentes filiam Angelis superiorem et nunc Angelorum Dominam edidistis (Or. I de Virg. Mariae Nativ.). Quum itaque filiorum gloria parentes coronet, nil mirum si Ecclesia et a primaevis temporibus praecipuo cultu ac religione prosequuta sit Sanctum Patriarcham Joachim ejusque Beatam conjugem Annam: hos siqui-

dem Ecclesiae Patres insignibus exornarunt laudibus, ac penes fideles eo crevit veneratio iis exhibita, ut in ipsorum honorem templa extracta fuerint, et piae Sodalitates erectae. Immo et christiani Principes non semel supplicibus votis institerunt apud Romanos Pontifices, ut solemniori cultu Sancti Deiparae Parentes honorarentur. Piissimis votis libenti animo Romani Pontifices annuerunt, validissimum rati eorumdem fore patrocinium apud Deum et potissimum per eorum filiam Caeli Regnam, cultum a christifidelibus tributum non modo sua auctoritate firmaverunt, verum etiam peculiaribus privilegiis condecorarunt.

Quoniam vero hisce luctuosissimis temporibus divinâ misericordiâ factum est, ut quo magis christianus populus divino auxilio atque caelesti solamine indigeret, eo amplioribus clarificata sit honoribus Beatissima Virgo Maria, atque ipsius cultus nova incrementa acceperit: hinc novus splendor ac recens gloria, qua beatissima filia refulsit, et in felicissimos parentes redundaret oportuit. Quare pluribus in dioece-

sibus, Sede Apostolica annuente horum Sanctorum festa solemniori pompa ac ritu celebrata sunt, ad obtinendam praecipue familiarum concordiam et tranquillitatem; immo non defuere Sacrorum Antistites, qui ejusdem ritus elevationem per universum orbem ab eadem Apostolica Sede haud semel efflagitaverint.

Haec autem omnia recolens SS^{mus} D. N. Leo Papa XIII, quo suae praesertim devotionis erga Sanctum Joachim, cujus nomine ipse gloriatur, et quod *Praeparatio Domini* interpretatur, conspicuum exhibeat testimonium, confisus fore ut illius aucto cultu, patrocinium quoque validius persentiat Ecclesia, motu proprio mandavit, ut per praesens decretum Sacrorum Rituum Congregationis, Festum Sancti Joachim, Dominica infra Octavam Deiparae Assumptionis occurrens, nec non festum Sanctae Annae, cum ipso in eodem honore sociatae diei 26 Julii affixum, a ritu duplici majori ad ritum Duplicis secundae classis eleventur, ac sub tali ritu in Kalendario universae Ecclesiae deinceps inscribantur. Die 1 Aug. 1879.

S. JOANNES

1. — *Authenticitas textus S. Joannis* *epist. 1, c. 5, v. 7.*

Utrum tuto negari, aut saltem in dubium revocari possit esse authenticum textum Sancti

Joannis, in epist. 1, c. 5, v. 7, quod sic se habet: *Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in coelo: Pater, Verbum et Spiritus Sanctus: et hi tres unum sunt?*

R. Negative. — S. C. S. O. 12 Jan. 1897.

S. JOANNES A CAPISTRANO

1. — *Festum S. Joannis a Capistrano extenditur ad totam Ecclesiam.*

Confer verbum *Cor SS. Jesu* n. 3.

S. JOANNES DAMASCENUS

1. — *Extensio festi S. Joannis Damasceni ad universalem Ecclesiam.*

Confer verbum *Cor SS. Jesu* n. 3.

S. JOANNES DE DEO

1. — *S. Joannes de Deo* *hospitalium Patronus.*

Confer verbum *S. Camillus de Lellis.*

2. — *Insertio ejus nominis* *in litiis agonizantium.*

Confer verbum *S. Camillus de Lellis.*

3. — *Formula benedictionis et impositionis* *Scapularis S. Joannis de Deo, quae in usu* *est in eius Ordine.*

- ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit coelum et terram.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.
℞. Et cum spiritu tuo.

Oremus

Deus, qui beatum Patrem nostrum Joannem Confessorem, tuo amore succensum, illaesus per ignem transire fecisti, et in misericordiae operibus coruscare; bene ✠ dic hoc indumentum, et praesta; ut quicumque eo induti fuerint, illibatam custodiant vestem nuptialem caritatis, atque a gehennae igne liberentur, et intercedente Beata Maria semper Virgine cum eodem Patre nostro salutem mentis et corporis consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. ℞. Amen.

Sacerdos aspergit aqua benedicta, et imponit Scapulare, dicens:

Accipe signum devotionis et protectionis Sancti Patris nostri Joannis de Deo; et talem te exhibe in misericordiae operibus, ut particeps fias omnium bonorum spiritualium et Indulgentiarum nostri Ordinis in nomine Patris ✠ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Ordinis Sancti Joannis de Deo.

Sacra Rituum Congregatio, utendo facultatibus sibi specialiter a SS^{mo} D. N. Leone Papa XIII tributis, suprascriptam formulam a R^{mo} Vicario Generali Ordinis Sancti Joannis de Deo propositam, atque ab ipsamet Sacra Congregatione revisam et emendatam, pro alumnis praefati Ordinis approbavit et concessit.

S. JOSEPH

1. — *Decretum publicatum die 8 Dec. 1870 in Patriarchalibus Urbis Basilicis inter missarum solemnias, quo Sanctus Josephus catholicae Ecclesiae Patronus declaratur.*

Urbis et Orbis. — Quemadmodum Deus Josephum illum, a Jacob Patriarcha progenitum, praepositum constituerat universae terrae Aegypti ut populo frumenta servaret, ita, temporum plenitudine adventante, cum Filium suum Unigenitum mundi Salvatorem in terram missurus esset, alium selegit Josephum, cujus ille primus typum gesserat, quemque fecit Dominum et Principem domus ac possessionis suae, principaliumque thesaurorum suorum custodem elegit. Siquidem desponsatam sibi habuit Immaculatam Virginem Mariam, ex qua de Spiritu Sancto natus est Dominus Noster Jesus Christus, qui apud homines putari dignatus est filius Joseph, illique subditus fuit. Et quem tot reges ac prophetae videre exoptaverant, iste Joseph non tantum vidit, sed cum eo conver-

Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 8 Aug. 1887.

4. — *Hospitalia Religiosorum S. Joannis de Deo.*

Religiosi S. Joannis de Deo ex Brevi Pauli V *Romanus Pontifex* exempti sunt a jurisdictione Episcoporum. Hujusmodi privilegium confirmatum fuit ab Urbano VIII, Brevi *Cum sicut*, quando in eorum Conventibus vel Hospitalibus duodecim Religiosi commorentur. Ubi talis numerus non habeatur, potest Episcopus examinare simul cum Superiore Instituti administrationem, quin aliquid possit circa personas.

Quin imo Hospitale *Civitatis Vetulae* vi Brevis Urbani VIII *Ad futuram rei memoriam* omnino exemptus est ab Ordinarii jurisdictione quamvis in eo non habitent duodecim Religiosi.

Hospitale Granatense, cum Ecclesia et Altaribus, ex Brevi S. Pii V *Salvatoris nostri* exemptum declaratur a quavis parochiali jurisdictione quoad eleemosynas recipiendas, oblationes, nec non jura et emolumenta funeraria, quae Hospitali proveniant. Hujusmodi privilegia et exemptiones concessa Hospitali et ecclesiae Granatensi extensa fuere a Gregorio XIII, B. *In supereminenti* 28 Apr. 1576, ad omnia alia Hospitalia FF. S. Joannis de Deo. Hinc S. C. EE. et RR. 1 Apr. 1892, hujusmodi exemptionem confirmavit sua declaratione valetudinariis dioeceseos Matritensis quoad jurisdictionem Episcopi, quoad jurisdictionem parochi et quoad emolumenta in funeribus infirmorum, qui decedant in eo valetudinario.

satus, eumque paterno affectu complexus deosculatusque est; necnon solertissime nutrit, quem populus fidelis uti panem de coelo descensum sumeret ad vitam aeternam consequendam. Ob sublimem hanc dignitatem, quam Deus fidelissimo huic servo suo contulit, semper Beatissimum Josephum, post Deiparam Virginem ejus Sponsam, Ecclesia summo honore ac laudibus prosequuta est ejusdemque interventum in rebus anxii imploravit. Verum, cum tristissimis hisce temporibus Ecclesia ipsa ab hostibus undique insectata, adeo gravioribus opprimatur calamitatibus, ut impii homines portas inferi adversus eam tandem praevalere autumarent, ideo Venerabiles universi Orbis Catholici Sacrorum Antistites suas ac christifidelium eorum curae concreditorum preces Summo Pontifici porrexerunt, quibus petebant, ut Sanctum Josephum Catholicae Ecclesiae Patronum constituere dignaretur. Deinde, cum in Sacra Oecumenica Synodo Vaticana easdem postulationes et vota enixius renovassent, SS^{mus}

D. N. Pius Papa IX nuperrima ac luctuosa rerum conditione commotus, ut potentissimo Sancti Patriarchae Josephi patrocinio Se ac fideles omnes committeret, Sacrorum Antistitum votis satisfacere voluit, eumque Catholicae Ecclesiae Patronum solemniter declaravit; illiusque festum die decimanona Martii occurrens, in posterum sub ritu duplici primae classis, attamen sine octava ratione Quadragesimae, celebrari mandavit. Disposuit insuper ut, hac die Deiparae Virgini Immaculae ac castissimi Josephi Sponsae sacra, hujusmodi declaratio per praesens Sacrorum Rituum Congregationis decretum publici juris fieret. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 8 Dec. 1870.

2. — *Ritus quo S. Joseph
Catholicae Ecclesiae Patronus sit celebrandus.*

PIUS PP. IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Inclytum Patriarcham Beatum Josephum, quem Deus Omnipotens prae omnibus Sanctis suis purissimum verumque sponsum esse voluit in terris Immaculae Virginis Mariae, ac putativum unigeniti Filii sui patrem, quemque ad tam sublimia munera fidelissime implenda gratiis prorsus singularibus auxit et abunde cumulavit, merito Catholica Ecclesia gloria et honore in caelis coronatum amplissimo sequitur cultu atque intimo veneratur pietatis affectu. Quamobrem Romani Pontifices Praedecessores Nostri, ut augerent in dies, ac ardentius excitarent in christifidelium cordibus devotionem et reverentiam erga Sanctum Patriarcham, eosque cohortarentur ad Ilius apud Deum intercessionem summa cum fiducia implorandam, haud omiserunt quoties opportuna esset occasio novas semper ac majores publici cultus significationes eidem decernere. Inter eos memoria repetere sufficiat Praedecessores Nostros felicitis recordationis Xistum IV qui festum S. Josephi inseri voluit in Breviario et Missali Romano, Gregorium XV qui decreto diei 8 Maji an. 1621 festum ipsum sub duplici praecepto in universo orbe recoli mandavit; Clementem X qui die 6 Dec. an. 1670 eidem festo ritum duplicis secundae classis concessit; Clementem XI qui decreto diei 4 Febr. an. 1714 festum praedictum Missa ac Officio integre propriis condecoravit; ac tandem Benedictum XIII qui nomen Sancti Patriarchae decreto edito die 19 Dec. an. 1726 Sanctorum Litanis addi jussit. Ac nos ipsi, postquam investigabili Dei judicio ad supremam Petri Cathedram evecti fuimus, motum illustrium Praedecessorum Nostrorum exemplis, tum singulari devotione, qua usque ab adolescentia erga eundem Sanctum Patriarcham affecti fuimus, decreto diei 10 Septembr.

an. 1847 magno animi Nostri gaudio ad universam Ecclesiam sub ritu duplicis secundae classis extendimus festum Patrocinii ejus, quod jam pluribus in locis speciali hujus Sanctae Sedis indulto celebrabatur. Verum postremis hisce temporibus, in quibus immane ac teterimum bellum contra Christi Ecclesiam fuit indictum fidelium devotio erga Sanctum Josephum adeo increvit et progressa est, ut omni ex parte ad Nos innumerae ac fervidissimae pervenerint postulationes, quae nuper dum Sacrum Oecumenicum Concilium Vaticanum haberetur, ab omni fidelium coetu et quod maxime interest a plurimis ex Venerabilibus Fratribus Nostriis S. R. Ecclesiae Cardinalibus et Episcopis renovatae fuere, quibus flagitabant, ut luctuosis hisce temporibus ad mala omnia propulsanda, quae Nos undique conturbant, efficacius Dei miserationem per merita et intercessionem Sancti Josephi exoraremus, Illum Catholicae Ecclesiae Patronum declarantes. Nos itaque hisce postulationibus moti Divino lumine invocato tot ac tam piis votis annuendum censuimus, ac peculiari decreto Nostrae Sacrorum Rituum Congregationis quod inter Missarum solemnias in Nostriis Patriarchalibus Basilicis Lateranensi, Vaticana ac Liberiana die 8 Dec. elapsi anni 1870 Immaculae Conceptioni Ipsius Sponsae sacro publicari jussimus, eundem Beatum Patriarcham Josephum Ecclesiae Catholicae Patronum solemniter declaravimus, Illiusque festum die decimanona Martii occurrens, deinceps sub ritu duplici primae classis, attamen sine octava ratione quadragesimae, in Orbe universo celebrari mandavimus. Et quoniam aequum reputamus, post Nostram declarationem Sancti Patriarchae in Catholicae Ecclesiae Patronum, Ipsi in publico ecclesiastico cultu omnes et singulas honoris praerogativas tribuendas esse, quae juxta generales Breviarii et Missalis Romani rubricas Sanctis Patronis praecipuis competunt, ideo Nos ex consultu Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris tuendis ritibus praepositorum renovantes, confirmantes, atque etiam ampliantes praesentibus Nostris Litteris praefatam dispositionem illius decreti, mandamus insuper, ac injungimus, quae sequuntur. Volumus scilicet, quod tam in festo Natali Sancti Josephi, quam in alio Ipsius Patrocinii, etiamsi occurrant extra Dominicam diem, addatur semper in Missa Symbolum seu *Credo*. Volumus insuper quod in oratione *A cunctis* quandocumque recitanda erit, adjiciatur semper post invocationem Beatae Mariae Virginis, et ante quoscumque alios Sanctos Patronos, exceptis Angelis, et Sancto Joanne Baptista, commemoratio S. Josephi per haec verba *cum Beato Joseph*. Volumus denique ut hoc ipso ordine servato inter Suffragia Sanctorum, quandocumque illa a rubricis praescribuntur,

apponatur sequens commemoratio in honorem ejusdem Sancti Josephi. (Ad Vesperas Antiphona) « Ecce fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. — v. Glorie et divitiae in domo ejus. R. Et iustitia ejus manet in saeculum saeculi. (Ad Laudes Antiphona): Ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta ut putabatur filius Joseph. v. Os justi meditabitur sapientiam. R. Et lingua ejus loquetur iudicium. — (Oratio) Deus, qui ineffabili providentia Beatum Joseph Sanctissimae Genitricis tuae Sponsum eligere dignatus es, praesta quaesumus, ut quem protectorem veneramus in terris, intercessorem habere mereamur in coelis ». Haec volumus mandamus decernentes has litteras Nostras firmas validas et efficaces existere et fore suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut praesentium transumptis Litterarum, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die VII Julii MDCCCLXXI Pontificatus Nostri Anno Vigesimo sexto.

3. — *Epist. enc. Leonis XIII de Patrocinio S. Joseph una cum Virginis Deiparae pro temporum difficultate implorando.*

Quamquam pluries jam singulares toto orbe deprecationes fieri, majoremque in modum commendari Deo rem catholicam jussimus; nemini tamen mirum videatur si hoc idem officium rursus inculcandum animis hoc tempore censemus. In rebus asperis, maxime cum *potestas tenebrarum* audere quaelibet in perniciem christiani nominis posse videtur, Ecclesia quidem suppliciter invocare Deum, auctorem ac vindicem suum, studio perseverantiaeque majore semper consuevit, adhibitis quoque sanctis caelitibus, praecipueque augusta Virgine Dei genitrice, quorum patrocinio columnen rebus suis maxime videt adfuturum. Piarum autem precationum positaeque in divina bonitate spei serius ocius fructus apparet. Jamvero nostis tempora, Venerabiles Fratres: quae sane christianae reipublicae haud multo minus calamitosa sunt, quam quae fuere unquam calamitosissima. Interire apud plurimos videmus principium omnium virtutum christianarum, fidem: frigere caritatem: subolescere moribus opinionibusque depravatam juventutem: Jesu Christi Ecclesiam vi et astu ex omni parte oppugnari: bellum atrox cum Pontificatu geri: ipsa religionis fundamenta crescente in

dies audacia labefactari. Quo descensum novissimo tempore sit, et quid adhuc agitetur animis, plus est jam cognitum, quam ut verbis declarari oporteat.

Tam difficili miseroque statu, quoniam mala sunt, quam remedia humana, maiora, restat ut a divina virtute omnis eorum petenda sanatio sit. Hac de caussa faciendum duximus, ut pietatem populi christiani ad implorandam studiosius et constantius Dei omnipotentis opem incitarem. Videlicet, appropinquante jam mense Octobri, quem Virgini Mariae a *Rosario* dictum esse alias decrevimus, vehementer hortamur, ut maxima qua fieri potest religione, pietate, frequentia mensis ille totus hoc anno agatur. Paratum novimus in materna Virginis bonitate perfugium: spesque Nostras non frustra in ea collocatas certo scimus. Si centies illa in magnis christianae reipublicae temporibus praesens adfuit, cur dubitetur, exempla potentiae gratiaeque suae renovaturam, si humiles constantesque preces communiter adhibeantur? Immo tanto mirabilius credimus adfuturam, quanto se diutius obsecrari maluerit.

Sed aliud quoque est propositum Nobis: cui proposito diligentem, ut soletis, Venerabiles Fratres, Nobiscum dabitis operam. Scilicet quo se placabiliorem ad preces impertiat Deus, pluribusque deprecatoribus, Ecclesiae suae celerius ac prolixius opituletur, magnopere hoc arbitramur expedire, ut una cum Virgine Deipara castissimum ejus Sponsum Beatum Josephum implorare populus christianus praecipua pietate et fidenti animo insuescat: quod optatum gratumque ipsi Virgini futurum, certis de caussis judicamus. Profecto hac in re, de qua nunc primum publice dicturi aliquid sumus, pietatem popularem cognovimus non modo pronam, sed velut instituto jam cursu progredientem: propterea quod Josephi cultum, quem superioribus quoque aetatibus Romani Pontifices sensim provehere in maius et late propagare studuerant, postremo hoc tempore vidimus passim nec dubiis incrementis augescere, praesertim postea quam Pius IX fel. rec. Deceptor Noster Sanctissimum Patriarcham, plurimorum Episcoporum rogatu, Patronum Ecclesiae Catholicae declaravit. Nihilominus cum tanti referat, venerationem ejus in moribus institutisque catholicis penitus inhaerescere, idcirco volumus populum christianum voce imprimis atque auctoritate Nostra moveri.

Cur Beatus Joseph nominatim habeatur Ecclesiae Patronus, vicissimque plurimum sibi Ecclesia de ejus tutela patrocinioque polliceatur, caussae illae sunt rationesque singulares, quod is vir fuit Mariae, et pater, ut putabatur, Jesu Christi. Hinc omnis eius dignitas, gratia, sanctitas, gloria profectae. Certe matris Dei tam in excelso dignitas est, ut nihil fieri majus queat. Sed tamen quia intercessit Josepho

cum Virgine Beatissima maritale vinculum, ad illam praestantissimam dignitatem, qua naturis creatis omnibus longissime Deipara antecellit, non est dubium quin accesserit ipse, ut nemo magis. Est enim conjugium societas necessitudoque omnium maxima, quae naturâ suâ adjunctam habet bonorum unius cum altero communicationem. Quocirca si Sponsum Virgini Deus Josephum dedit, dedit profecto non modo vitae socium, virginitatis testem, tutorem honestatis, sed etiam excelsae dignitatis ejus ipso conjugali foedere participem. Similiter augustissima dignitate unus eminet inter omnes, quod divino Consilio custos filii Dei fuit, habitus hominum opinione pater. Qua ex re consequens erat, ut Verbum Dei Josepho modeste subesset, dictoque esset audiens omnemque adhiberet honorem, quem liberi adhibeant parenti suo necesse est. Jamvero ex hac duplici dignitate officia sponte sequebantur, quae patribusfamilias natura praescripsit, ita quidem ut domus divinae, cui Josephus praerat, custos idem et curator et defensor esset legitimus ac naturalis. Cujusmodi officia ac munia ille quidem, quoad suppetitavit vita mortalis, revera exercuit. Tueri conjugem divinamque sobolem amore summo et quotidiana assiduitate studuit: res utrique ad victum cultumque necessarias labore suo parare consuevit: vitae discrimen, regis invidiâ conflatum, prohibuit, quaesito ad securitatem perfugio: in itinerum incommodis exillique acerbitatibus perpetuus et Virgini et Jesu comes, adjutor, solator extitit. Atqui domus divina, quam Josephus velut potestatem patria gubernavit, initia exorientis Ecclesiae continebat. Virgo Sanctissima quemadmodum Jesu Christi Genitrix, ita omnium est christianorum mater, quippe quos ad Calvariae montem inter Supremos Redemptoris cruciatus generavit: itemque Jesus Christus tamquam primogenitus est christianorum, qui ei sunt adoptione ac redemptione fratres. Quibus rebus causa nascitur, cur Beatissimus Patriarcha commendatam sibi peculiari quadam ratione sentiat multitudinem christianorum, ex quibus constat Ecclesia, scilicet innumerabilis isthaec perque omnes terras fusa familia, in quam, quia vir Mariae et pater est Jesu Christi, paterna propemodum auctoritate pollet. Est igitur consentaneum, et Beato Josepho apprime dignum, ut sicut ille olim Nazarethanam familiam, quibuscumque rebus usuvenit, sanctissime tueri consuevit, ita nunc patrocinio caelesti Ecclesiam Christi tegat ac defendat.

Haec quidem, Venerabiles Fratres, facile intelligitis ex eo confirmari, quod non paucis Ecclesiae patribus, ipsa adsentiente Sacra Liturgia, opinio insederit, veterem illum Josephum, Jacobo Patriarcha natum, hujus nostri personam adumbrasse ac munera, itemque claritate sua custodis divinae familiae futuri ma-

gnitudinem ostendisse. Sane praeterquam quod idem utrique contigit nec vacuum significatione nomen, probe cognitae vobis sunt aliae eademque perspicuae inter utrumque similitudines: illa imprimis, quod gratiam adeptus est a domino suo benevolentiamque singularem: cumque rei familiari esset ab eodem praepositus, prosperitates secundaeque res herili domui, Josephi gratiâ, affatim obvenere. Illud deinde majus, quod regis jussu toti regno summa cum potestate praefuit: quo autem tempore calamitas fructuum inopiam caritatemque rei frumentariae peperisset, aegyptiis ac finitimis tam excellenti providentia consuluit, ut eum rex *salvatore mundi* appellandum decreverit. Ita in vetere illo Patriarcha hujus expressam imaginem licet agnoscere. Sicut alter prosperus ac salutaris rationibus heri sui domesticis fuit, ac mox universo regno mirabiliter profuit, sic alter christiani nominis custodiae destinatus, defendere ac tutari putandus est Ecclesiam, quae vere domus Domini est Deique in terris regnum.

Est vero cur omnes, qualicumque conditione locoque, fidei sese tutelaeque Beati Josephi commendent atque committant. Habent in Josepho patresfamilias vigilantiae providentiaeque paternae praestantissimam formam: habent conjuges amoris, unanimittatis, fidei conjugalis perfectum specimen: habent virgines integritatis virginalis exemplar eundem ac tutorem. Nobili genere nati, proposita sibi Josephi imagine, discant retinere etiam in afflictâ fortuna dignitatem; locupletes intelligant, quae maxime appetere totisque viribus colligere bona necesse sit. Sed proletarii, opifices, quotquot sunt inferiore fortuna, debent suo quodam proprio iure ad Josephum confugere, ab eoque, quod imitentur, capere. Is enim, regius sanguis, maximae sanctissimaeque omnium mulierum matrimonio junctus, pater, ut putabatur, filii Dei, opere tamen faciendo aetatem transigit, et quaecumque ad suorum tuitionem sunt necessaria, manu et arte quaerit. Non est igitur, si verum exquiratur, tenuiorum abjecta conditio: neque solum vacat dedecore, sed valde potest, adjuncta virtute, omnis opificum nobilitari labos. Josephus, contentus et suo et parvo, angustias cum illa tenuitate cultus necessario conjunctas aequo animo excelsoque tulit, scilicet ad exemplar filii sui, qui acceptâ forma servi cum sit dominus omnium, summam inopiam atque indigentiam voluntate suscepit. Harum cogitatione rerum debent erigere animos et aequa sentire egeni et quotquot manuum mercede vitam tolerant: quibus si emergere ex egestate et meliorem statum acquirere concessum est non repugnante justitia, ordinem tamen providentiâ Dei constitutum subvertere, non ratio, non justitia permittit. Immo vero ad vim descendere, et quicquam in hoc genere

aggredi per seditionem ac turbas, stultum consilium est, mala illa ipsa efficiens plerumque graviora, quorum leniendorum caussâ suscipitur. Non igitur seditiosorum hominum promissis confidant inopes, si sapiunt, sed exemplis patrociniœ Beati Josephi, itemque materna Ecclesiae caritate, quae scilicet de illorum statu curam gerit quotidie majorem.

Itaque plurimum Nobis ipsi, Venerabiles Fratres, de vestra auctoritate studioque episcopali polliciti: nec sane diffisi, bonos ac pios plura etiam ac maiora, quam quae jubentur, sua sponte ac voluntate facturos, decernimus, ut Octobri toto in recitatione *Rosarii*, de qua alias statuimus, oratio ad Sanctum Josephum adiungatur, cujus formula ad vos una cum his Litteris perferetur: idque singulis annis perpetuo idem servetur. Qui autem orationem supra dictam pie recitaverint, indulgentiam singulis septem annorum totidemque quadragenarum in singulas vices tribuimus. Illud quidem salutare maximeque laudabile, quod est jam alicubi institutum, mensem Martium honori Sancti Patriarchae quotidiana pietatis exercitatione consecrare. Ubi id institui non facile queat, optandum saltem, ut ante diem ejus festum in templo cujusque oppidi principe supplicatio in triduum fiat. Quibus autem in locis dies decimus nonus Martii, Beato Josepho sacer, numero festorum de praecepto non comprehenditur, hortamur singulos, ut eum diem privata pietate sancte, quoad fieri potest, in honorem Patroni caelestis, perinde ac de praecepto, agere ne recusent.

Interea auspiciem caelestium munerum et Nostrae benevolentiae testem vobis, Venerabiles Fratres, et clero populoque vestro Apostolicam benedictionem permanenter in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die xv Augusti an. MDCCCLXXXIX, Pontificatus Nostri duodecimo.

LEO PP. XIII.

4. — *Mensis Martius S. Josepho dicatus.*

Urbs et Orbis. — Decretum. — Cum in Patrocinio S. Josephi Sponsi B. Mariae Virginis maxima populo christiano juvaminis et praesidii spes in dies effulgeat, SS^{mus} D. N. Pius Papa IX quamplurium fidelium votis benigne annuens, per rescriptum Secretariae Brevium die 12 Jun. 1855, concessit omnibus christifidelibus peragentibus integro mense Martio pium exercitium, quod in libro Romae impresso continetur cui titulus: *Considerazioni delle virtù del S. Patriarca Giuseppe a dedicargli il mese di Marzo*: Indulgentiam tercentum dierum quolibet die, plenariam vero in uno dierum mensis ad arbitrium eligendo, quo confessi et Sacra Communione refecti iuxta mentem Sanctitatis Suae oraverint.

Nunc vero Idem Sanctissimus, ut erga tantum coelestem Patronum devotio magis ma-

gisque augeatur, et illa precationis methodus facilius ac latius propagetur, in Audientia diei 27 Aprilis 1865 habita ab infrascripto Cardinali Praefecto, clementer indulxit ut easdem indulgentias universi christifideles lucrari possint, dummodo pium aliquod precum ac virtutum exercitium per integrum mensem Martium peregerint, ad instar illarum quae mense Majo in honorem B. M. V. solent persolvi, servato in reliquis tenore primae concessionis. Voluitque Sanctitas Sua has Indulgentias animabus fidelium defunctorum per modum suffragii posse applicari, et perpetuis futuris temporibus absque ulla Brevis expeditione valituras.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum die 27 Apr. 1865.

Decretum. — Jam alias per Rescriptum Secretariae Brevium diei 12 Junii 1855, et per Decretum hujus S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae diei 27 Aprilis 1865 SS^{mus} D. N. Pius PP. IX clementer indulserat ut universi christifideles aliquod sive publice sive privatim precum ac virtutum exercitium peragentes per integrum mensem Martium in honorem S. Josephi Sponsi B. M. V. Indulgentiam lucrarentur tercentum dierum quolibet die, plenariam vero in uno dierum mensis ad arbitrium eligendo, quo confessi et ad S. Synaxim accedentes juxta mentem Sanctitatis Suae oraverint, cum facultate easdem Indulgentias applicandi in suffragium defunctorum.

Cum vero mos invaluerit in permultis variarum dioecesium ecclesiis ut idem exercitium a die decimasexta vel decimaseptima mensis Februarii inceptum usque ad decimam nonam diem sequentis mensis Martii producat et absolvatur, qua die gloriosi Patriarchae festum in universa Ecclesia recolitur; humillimae preces SS^{mo} D. N. exhibitae sunt quatenus declarare dignetur christifideles qui pio hujusmodi exercitio infra praefatum tempus vacaverint, easdem, de quibus supra, Indulgentias lucrari posse. Quas preces, referente Cardinali Sacrae Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae Praefecto in Audientia diei 4 Febr. 1877, Sanctitas Sua clementer excipiens, benigne annuit pro gratia, servata in reliquis forma ac tenore praecedentium concessionum. Praesenti in perpetuum valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem Sacrae Congregationis die 4 Febr. 1877.

5. — *Pii PP. IX Decretum consistoriale quo Capellae pontificiae celebratio die sacro S. Joseph B. Mariae Virginis Sponso Ecclesiae catholicae Patrono decernitur in Consistorio secreto habito die 6 Maji an. 1872.*

Venerabiles Fratres. — Novum caeleste praesidium contra teterrima hujus saeculi mala et

calamitates Nobis et Ecclesiae parare cupientes, ac vestris postulationibus, aliorumque plurimorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Episcoporum et totius catholici orbis votis adducti, quae crebra ad Nos, praesertim in Vaticani Concilii celebratione, pervenerunt, Nos, ut scitis, Sanctissimum Immaculatae Virginis virum inclytum Patriarcham Josephum Catholicae Ecclesiae Patronum declarandum decrevimus, idque, Deo adjuvante, praestitimus die octava Decembris anno millesimo octingentesimo septuagesimo, Decreto edito per Congregationem Nostram Sacris Ritibus praepositam, quod deinde Apostolicis Litteris datis die septima Julii anno superiori confirmavimus. Ubi hoc egimus, Nostri quoque muneris esse putavimus providere, ut recens adsciti Ecclesiae Patroni honores etiam debito externi cultus splendore augeantur, atque dies ejus memoriae sacer, qui nunc sanctior et solemnior in tota Ecclesia habetur, praecipuarum aliarum solemnitatum more ab hac Apostolica Sede celebretur. Nos itaque annuo festo recurrente Sancti Josephi universae Ecclesiae Patroni caelestis, Capellam Pontificiam in Palatio Nostro Apostolico in honorem Ejus haberi volumus; quod quidem singulis quibusque annis fieri mandamus ac praecipimus, ita ut haec Capella Pontificia in honorem Sancti Josephi quotannis celebranda, ceteris adnumeretur, quo nimirum ipse Sanctissimus Deiparae Sponsus suo patrocínio in tanta hostium oppugnatione non minus catholicam Religionem, quam hanc Apostolicam Sedem tegere velit ac tueri, ac benigne respondere precibus, quae ad Eum ab universo populo fidei effunduntur, pariterque spei et fiducia, quam in Ipso merito collocavimus. Hoc vobis significandum esse censuimus.

6. — *SSm̃i D. N. Leonis XIII, quibus festum S. Joseph sub utroque praecepto celebrandum indulgetur in regionibus Pedemontis, Liguriae, Sardiniae et Longobardiae.*

Quod erat maxime optandum, ut nimirum apud omnes quibus continetur Italia regiones dies sacer Sancto Josepho Immaculato Deiparae Sponso tanta cultus observantia ageretur, quanto apud eas omnes observant in Eumdem Sanctum pietas colitur, id optima opportunitate per hos ipsos dies nobis datum esse laetamur. Supplices enim a Venerabilibus Fratribus Pedemontis, Liguriae et Sardiniae Episcopis perlatae sunt ad nos litterae, quibus ipsi votorum etiam cleri populi interpretes petunt a Nobis, ut dies undevigesimus mensis Martii memoriae Sancti Patriarchae recolendae adductus, quemadmodum in aliis Italiae regionibus, ita in suis dioecibus sub duplici praecepto celebretur. Laeto quidem animo lubentique excepiimus ea vota,

quae cum digna sunt pietate rogantium, tum diutino desiderio Nostro apprime respondent. Siquidem vestigia sequuti Decessoris Nostri s. m. Pii PP. IX, qui singulari studio cultum Sancti Dei Genitricis Sponsi provexit, illumque coelestem totius Ecclesiae Patronum designavit, Nos die VIII Kalendas Septembres an. MDCCCLXXXIX datis ad universum orbem Apostolicis Litteris, christianos omnes ad fovendum in se augendumque erga castissimum Deiparae Sponsu pie mentis affectum, Ejusque cultum ubique magis dilatandum efficacibus verbis cohortati sumus. Iis vero hortatibus praeceptisque Nostri tanta animorum alacritate ubique locorum obtemperatum est, ut luculenter apparuerit quanta et quam penitus insideat in christianorum animis erga Sanctum Patriarcham pietas, et quantam in coelesti Illius patrocínio spem universi reponant. Excitatis ita ubique pietatis studiis, auctoque fervore, sibi quidem deesse non poterant Itali, apud quos non minus certe quam apud ullam ex gentibus ceteris in Sanctum Josephum pietas viget et floret. Ex hoc evenit ut, nulla habita ratione regionum, nunc per Italiam totam ex ipsa populorum voluntate pari Sancti Josephi cultui instituendo solerter detur opera. Certe nulla pietatis, nulla christiani cujuslibet officii debet esse laus, quam sibi prae ceteris gentibus adipisci non contentant regiones Italiae, in qua Deus singulari beneficio et sedem sui in terris Vicarii, et divinae veritatis cathedram, et catholicae unitatis centrum collocavit. Nos, qui dum populos universos et singulos paterna benevolentia pariter complectimur, singulari caritatis sensu ad Italos respicimus, spem bonam fovemus fore ut novum hoc pietatis pignus, quod in supra dictis regionibus Beato Mariae Virginis Sponso tribuendum est, acceptum Illi sit, cui defertur, iis vero qui deferunt fructuosum. Nihil enim est difficillimis hisce temporibus ad servandum patrimonium fidei, et ad vitam christiane agendam efficacius, quam Patrocínium Sancti Josephi demereri, atque adeo gratiam Mariae Dei Matris castissimi sui Sponsi clientibus conciliare. Quare admotis ad Nos precibus votisque benigne obsecundare volentes, moti suffragiis Sacrorum Antistitum, qui supra memoratis dioecibus praesunt, Apostolica auctoritate Nostra, harum litterarum vi, praecipimus, decernimus ut dies undevigesimus mensis Martii memoriae Beatissimi Patriarchae Josephi recolendae sacer, in omnibus et singulis Pedemontis, Liguriae, Sardiniae nec non Longobardiae regionibus in dierum festorum numero rite censeatur. Propterea christiani omnes quum Sancto Missae Sacrificio adesse, tum ab iis operibus, quae servilia dici solent, abstinere praecepto debent. Non obstantibus, quamvis speciali atque individua mentione ac derogatione dignis, in contrarium facientibus quibuscum-

que. Volumus autem ut praesentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur; quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die III Martii MDCCCXCI, Pontificatus Nostri anno decimoquarto.

7. — *Litt. in forma Brevis, quibus constituitur ut dies decimanona Martii B. Josepho sacra accenseatur diebus festis per totam Hispaniam et in regionibus eidem subjectis.*

Quod paucis abhinc mensibus, Nobis christianum populum ad implorandum Sanctissimi Deiparae Sponsi Patrocinium cohortantibus de studio Sacrorum Antistitum, quibus litteras encyclicas dedimus, sperandum esse videbatur, id eventu ipso jam confirmari coepisse haud exigua animi Nostri laetitia percipimus. Hujus enim studii luculentum extitit testimonium ex fervidissimis precibus, quas, certiore facto Hispaniae gubernio, Nobis exhibuerunt plures catholici illius regni Episcopi vota cleri et populi proponentes, qui inde occasionem captandam censuerunt, ut consilium, quod jamdudum susceperant, optatum exitum habere posset. Avitum nempe Hispanorum studium, et propensam omnium animorum erga Beatissimum Patriarcham voluntatem cogitantes, diem ejus recordationi consecratum e festorum dierum numero sublatum publica religione carere aegre ferebant venerabiles illi Episcopi, et universim quicumque christiano nomine censentur jure ac merito conquerebantur; ideoque a Nobis impensissimis precibus postularunt, ut diem S. Josepho sacrum in pristinam dignitatem restituamus. Hunc sane honorem Beatissimo viro deberi nemo est qui non videat. Qui enim Virginis Deiparae Sponsus delectus ejus dignitatis coniugali foedere particeps fuit, quem Christus Dei Filius et suum esse custodem et parentem existimari voluit, qui divinae in terris domui quasi patria potestate praefuit, qui Ecclesiam habet suae fidei ac tutelae concreditam, ea excellit praestantia, ut nullo non sit obsequio prosequendus. Verum inclita Hispaniae natio propriam habet caussam, qua Beatum Deiparae Sponsum praecipuo prosequatur honore, excolat obsequio, quam Archiepiscopus Vallisoletanus una cum ejusdem provinciae Episcopis in precibus Nobis admotis opportune commemoravit. In Hispania enim, in illa ipsa provincia Vallisoletana et ortum duxit, et vitam omnium virtutum exercitatione insignem egit, sancteque obiit intemerata Virgo Teresia, quae quum vehementissimo Jesu amore exardesceret, S. Josephi, quem parentem suum Jesus servator

existimari voluit, eximiam dignitatem incredibili prosequuta obsequio, Patrocinium praedicavit, cultum promovit. His igitur precibus, quae gratissimo animum Nostrum sensu perfuderunt, libentissime obsecundantes, suprema auctoritate Nostra constituimus atque edicimus, ut dies decima nona Martii Beato Josepho sacra per totam Hispaniam, et in regionibus ei subjectis, diebus festis accenseatur, ita ut omnes cum Sancto Missae Sacrificio adesse, tum ab iis profanis operibus quae servilia dici solent abstinere praecepto debeant, quo magno Ecclesiae Patrono debitum tribuatur obsequium, et efficacissimo ejus Patrocinio universa natio largius fruatur. Non obstantibus quamvis speciali atque individua mentione ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus adhibeatur fides, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVIII Januarii MDCCCXC, Pontificatus Nostri anno duodecimo.

8. — *Decretum Urbis et Orbis, quo constituitur, festum S. Joseph, si occurrat in Dominica Passionis, transferri in feriam secundam immediate sequentem; et si occurrat in majorem hebdomadam reponi in feria quarta post Dominicam in Albis, tanquam in sede propria.*

Ex quo Summus Pontifex Pius IX Beatum Joseph, purissimum Deiparae Immaculatae Virginis Sponsum atque Christi Domini Salvatoris nostri putativum patrem, universae Catholicae Ecclesiae Patronum constituit, antiqua christifidelium pietas erga ipsum inclytum Patriarcham mirifice aucta est. Haec porro pietas, nova veluti addita flamma, ferventius exarsit postquam SS^{mus} D. N. Leo Papa XIII per suas encyclicas litteras, sub die 15 Augusti an. 1889 datas, gloriosi ejusdem Patriarchae dignitatis praestantiam et validissimum apud Deum Patrocinium celebravit, atque erga caelestem Patronum devotionem cohortationibus favoribusque inter fideles fovere subinde non destitit. Hinc factum est, ut ad Apostolicam Sedem undique transmissae sint postulationes, quo amplioris in Sacra Liturgia cultus honoris Beato Joseph tribuerentur.

Jamvero Sanctitas Sua, etsi de his supplicibus votis sibi delatis summo afficeretur gaudio, utpote quae populorum in dies succrescentem devotionem referrent; nihilominus eundem Sanctum Patriarcham potiori liturgico cultu, qui ordinem immutaret jamdiu in Ecclesia sapientissime praestitutum, ditare minime censuit.

Verumtamen quum saepe saepius illius festum xiv Kalendas Aprilis affixum, ob occursum Dominicae Passionis, vel hebdomadae majoris ea die recoli nequeat, ac proinde ejus celebratio juxta rubricas aliquando nimium protrahenda sit, ne id in detrimentum vertat singularis illius obsequii, quod suo caelesti Patrono universus catholicus Orbis una simul exhibeat; Sanctitas Sua, ex Sacrorum Rituum Congregationis consulto, statuit ut iis annis, quibus praefatum festum occurrerit in Dominica Passionis, transferatur in feriam secundam immediate sequentem, et quoties inciderit in majorem hebdomadam, reponatur in feria quarta post Dominicam in Albis, tamquam in sede propria: servato rubricarum praescripto quoad translationem festorum iisdem diebus occurrentium.

Hoc autem decretum promulgari, atque in rubricis Breviarii ac Missalis Romani adjici praecepit. — S. R. C. die 15 Aug. 1892.

Decretum Generale. — Postquam anno superiore per Decretum *Urbis et Orbis* festum S. Joseph Confessoris, Sponsi Deiparae Virginis atque universalis Ecclesiae Patroni, ad ritum duplicem primae classis jampridem evectum, privilegio ditatum fuit translationis in feriam secundam subsequentem quoties illud in Dominica Passionis inciderit, et in feriam quartam post Dominicam in Albis quando die decimanona Martii vel Dominica Palmarum, vel aliqua ex feriis Hebdomadae Majoris occurrerit; a nonnullis rei liturgicae peritis Sacrae Rituum Congregationi sequens dubium propositum fuit, nimirum: *An festum S. Joseph, Sponsi B. M. V., quum transfertur in feriam II post Dominicam Passionis, vel ad feriam IV post Dominicam in Albis tamquam in sedem propriam, praeferrī debeat tam in occurrentia quam in concurrentia festis primae classis etiam Patroni loci, Tituli et Dedicationis Ecclesiae in praefatis diebus occurrentibus?* Hoc porro dubium quum a Cardinali Sacrae eidem Congregationi Praefecto in ordinario coetu, subsignata die ad Vaticanum coadunato, propositum fuerit; Eñi ac Rñi Patres sacris tuendis ritibus praepositi, exquisito voto aliquorum e Rñis Patribus Consultoribus, re mature perpensa, ita rescribere rati sunt, videlicet: *Festum S. Joseph in casu locum cedat tantummodo Duplicibus primae classis primariis occurrentibus: quibus in casibus, die immediate sequenti illud reponatur.*

Idem etiam statuit Sacra Congregatio pro simili incidentia quoad translationem festorum Nativitatis S. Joannis Baptistae, et Annuntiationis B. Mariae Virginis: suppressis quibuscumque anterioribus decretis diversum seu contrarium disponentibus: excepto casu quo Festum Annuntiationis transferri debeat juxta Rubricam cum integra solemnitate et feriatiōe. — S. R. C. 27 Junii 1893.

Facta postmodum de his omnibus SSmo D. N. Leoni PP. XIII relatione per Cardinalem Sacrae eidem Congregationi Praefectum, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis in omnibus ratam habuit, et confirmavit. Die 2 Julii, anno eodem.

In oratione *A cunctis* adjiciatur semper post invocationem B. Mariae V. et ante quoscumque alios Sanctos Patronos, Commemoratio S. Josephi per haec verba, *cum Beato Joseph*. — S. R. C. 22 Apr. 1871.

9. — *Festum S. Josephi in Caeremoniali Episcoporum inserendum.*

Confer verbum *Conceptio* n. 4.

10. — *Festum S. Josephi quoad liturgiam ambrosianam.*

Confer verbum *Annuntiatio B. Mariae Virginis* n. 2.

11. — *Cultus Cordis S. Joseph illicitus.*

Quum Rñus Episcopus Urbis Chambery in Sabaudia a S. Congr. Indulg. litteris supplicibus petisset indulgentiam quamdam pro certa Oratione ad venerandum Cor S. Patriarchae Joseph, S. Congregatio sequentem ei transmittendam curavit: « Cultus Cordis S. Joseph jam a s. m. Gregorio XIV reprobatus fuit, et idcirco prohibita numismata, quae una cum SS. Cordibus Jesu et Mariae illud S. Joseph exhibebant. Hinc admonendus orator et forte etiam auctores Ephemeridis *Le Messenger de S. Joseph*, hanc devotionem non licere ». — Die 19 Febr. 1879, S. R. C. 14 Jun. 1873. *Nanneten.*

12. — *S. Joseph amicus SS. Cordis.*

Specialis examinis objectum cultus S. Joseph sub titulo: Amicus S. Cordis (ami du S. Cœur) factus est: et Eñi ac Rñi Cardinales in rebus fidei et morum generales Inquisitores, omnibus mature perpensis circumstantiis maxime in casu occurrentibus, decreverunt cum approbatione SSmi D. N. Leonis PP. XIII, *circa rem propositam interloquendum non esse.*

Insuper praelaudati Eñi Patres S. Rituum Congregationem monendam mandarunt, ne in posterum decreta, rescripta, etc. emanet, in quibus quomodocumque novus titulus, de quo supra, approbetur, aut etiam in quibus de eo simpliciter mentio fiat.

13. — *S. Josephi Scapulare.*

Decreto S. R. C. 15 Apr. 1893 approbatum fuit Scapulare S. Josephi Protectoris Ecclesiae universalis, et dein per Rescriptum S. C. Indulgentiarum 8 Jun. 1893, S. Indulgentiis ditatum.

JUBILAEUM

1. — *Dubia varia proposita occasione Jubilaei 11 Aprilis 1869.*

An inter facultates pro Jubileo concessas contineatur facultas absolvendi poenitentes ab haeresi?

R. Affirmative, abjuratis prius, et retractatis erroribus prout de jure.

An tempore Jubilaei ille, qui vi Jubilaei ejusdem fuerit a censuris et a casibus reservatis absolutus, si iterum incidat in casus et censuras reservatas, possit secunda vice absolvi peragens iterum opera injuncta?

R. Negative.

An ille, qui lucratus jam fuerit prima vice Indulgentiam Jubilaei, possit eam iterum lucrari si repetat opera injuncta?

R. Affirmative.

An Confessarii uti possint facultatibus extraordinariis erga eum, qui petat quidem absolvi et dispensari; quique tamen voluntatem non habeat peragendi opera injuncta et lucrandi Jubilaeum?

R. Negative.

S. Poenit. 1 Jun. 1869.

JUDICIUM

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE JUDICE ET DE JUDICIO.

1. *Judex est: persona publica, per legitimam auctoritatem constituta, ut secundum leges justitiam vindicet, judicium seu sententiam ferendo inter duas partes litigantes, authentica legum declaratione et applicatione.*

2. *Dicitur: Persona publica, quia publica auctoritate constituitur, ad bonum non tantum privatum sed maxime publicum, quod ex justitia, ordine et pace servatis necessario resultat. Ejus officium actibus publicis, publici juris, exercetur, quos ipsamet publica auctoritas tuetur.*

3. *Per legitimam auctoritatem constituta.* In hoc enim proprie *judex distinguitur* ab arbitro, qui spontanea partium contententium electione, non publica auctoritate, judicandi officium assumit.

4. *Ut secundum leges justitiam vindicet.* Etenim « *judex est interpres justitiae. Unde, sicut Philos. dicit homines ad judicem confugiunt, sicut ad quandam justitiam animatam* ». S. Th. 2-2, q. 67, a. 3 c., q. 60, a. 1 c.

5. *Judicium seu sententiam ferendo.* Judex enim non utcumque secundum leges iustitiam vindicat, sed *judicium seu sententiam pronuntiando*. « *Judicium proprie nominat actum judicis, in quantum judex est. Judex... dicitur quasi jus dicens* ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 1 c.

6. *Inter duas partes litigantes.* Nam *judex est interpres justitiae et justitia animata*, ut modo dictum est ex Angel. Doct. et Aristot. *Judicium item, quod est actus proprius judicis, actus justitiae est. « Judicium... proprie pertinet ad justitiam... In his quae pertinent ad justitiam, judicium procedit ex justitia... Judicium est quidam actus justitiae, sicut inclinantis ad recte judicandum* ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 1 c. « *Justitia autem... non est ad seipsum, sed ad alterum. Et ideo oportet, quod judex*

inter aliquos duos dijudicet. Quod quidem fit, cum unus est actor, et alius reus. Et ideo in criminibus non potest aliquem judicio condemnare judex, nisi habeat accusatorem ». S. Th. 2-2, q. 67, a. 3 c., ad 2. Hinc nemini fas est sibi jus dicere.

7. *Authentica legum declaratione et applicatione.* Judex sententiam fert *declarando* legem, declaratione non mere speculativa, sed practica, eam particulari casui *applicando*. Legem autem declarat, non ut doctor, ut consultor, sed ut superior, adeoque eam *authentice* declarat, nempe auctoritative, et consequenter obligatorie in foro conscientiae, vel saltem in foro exteriori. « *Judicium importat, secundum primam nominis impositionem, definitionem vel determinationem justae sive juris... Nomen judicii secundum primam impositionem significat rectam determinationem justorum* ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 1 c., ad 1. « *Ille qui judicium fert legis dictum quodammodo interpretatur applicando ipsum ad particulare negotium... Pronuntiatio veritatis non importat compulsionem ad hoc quod suscipiatur; sed liberum est unicuique eam recipere, vel non recipere, prout vult. Sed judicium importat quandam impulsionem, et ideo injustum est, quod aliquis judicetur ab eo, qui publicam auctoritatem non habet* ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 6 c., ad 1.

8. Porro *judicium, quod proprie judicis actus est, actus est justitiae. Judicium est definitio vel determinatio justae, sive juris. Justum autem sive jus objectum justitiae est. Hinc judicium proprie ad justitiam pertinet, tanquam ejus actus. Propter quod Philosophus dicit, quod homines ad judicem confugiunt sicut ad quandam justitiam animatam*. S. Th. 2-2, q. 60, a. 1 c.

9. Neque valet objicere quod *judicium sit potius actus vis cognoscitivae quae per prudentiam perficitur, ut bene de rebus judicet.*

Respondet enim Angelicus Doctor: « Nomen iudicii, quod secundum primam impositionem significat rectam determinationem justorum, ampliatum est ad significandam rectam determinationem in quibuscumque rebus, tam in speculativis quam in practicis. In omnibus tamen ad rectum iudicium duo requiruntur. Quorum unum est ipsa virtus proferens iudicium. Et sic iudicium est actus rationis: dicere enim vel definire aliquid rationis est. Aliud autem est dispositio iudicantis, ex qua habet idoneitatem ad recte iudicandum. Et sic in his, quae pertinent ad justitiam iudicium procedit ex justitia; sicut et in his, quae ad fortitudinem pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidam actus justitiae, sicut inclinantis ad recte iudicandum; prudentiae autem sicut iudicium proferentis; unde et synesis, ad prudentiam pertinens, dicitur bene iudicativa ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 1, ad 1.

10. Jam vero iudicium non est mera quaedam iusti seu juris declaratio, sed *auctoritativa* iusti sive juris definitio et determinatio est. Ratio intrinseca est, quia iudicium proprie est actus justitiae, unicuique jus suum tribuentis. Apposite Angelicus Doctor: « Aliae virtutes ordinant hominem in seipso, sed justitia ordinat hominem ad alium. Homo autem est dominus eorum, quae ad ipsum pertinent. Et ideo in his, quae sunt secundum alias virtutes non requiritur nisi iudicium virtuosi, extenso tamen nomine iudicii. Sed, in his quae pertinent ad justitiam, requiritur ulterius *iudicium alicujus superioris*, qui utrumque valeat arguere, et ponere manum suam in ambobus. Et propter hoc iudicium specialius pertinet ad justitiam, quam ad aliquam aliam virtutem ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 1, ad 3.

11. Sine ergo auctoritate et jurisdictione nullum est iudicium, et iudicium sine ea prolatum est iudicium injustum et usurpatum. Ad Rom. 14 dicitur, *Tu quis es qui iudicas alienum servum?* Gregorius super illud Deut. 23, *Si intraveris segetem*, etc. dicit, in Regist. lib. 12, epist. 31, interrog. 9, et hab. c. *Scriptum est* 6, q. 3, *Falcem iudicii mittere non potes in eam segetem, quae alteri videtur esse commissa*. « Ille, qui iudicium fert, legis dictum quodammodo interpretatur, applicando ipsum ad particulare negotium. Cum autem ejusdem auctoritatis sit legem interpretari, et legem condere sicut lex condi non potest, nisi publica auctoritate, ita nec iudicium ferri potest nisi publica auctoritate, quae quidem se extendit ad eos, qui communitati subduntur... Dicitur *usurpatum* iudicium per defectum publicae auctoritatis, ex qua iudicium vim coactivam habet ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 6 c., ad 4. « Sententia iudicis est quasi quaedam particularis lex in aliquo particulari facto. Et ideo sicut lex generalis debet habere vim coactivam,

ita etiam et sententia iudicis debet habere vim coactivam, per quam constringatur utraque pars ad servandam sententiam iudicis; alioquin iudicium non esset efficax. Potestatem autem coactivam non habet licite in rebus humanis, nisi ille qui fungitur publica potestate: et qui ea funguntur, Superiores reputantur respectu eorum, in quos sicut in subditos potestatem accipiunt, sive habeant ordinariam, sive per commissionem. Et ideo manifestum est, quod nullus potest iudicare aliquem, nisi sit aliquo modo subditus ejus, vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam ». S. Th. 2-2, q. 67, a. 1 c.

12. Et ideo injustum et usurpatum erit iudicium, si iudex civilis societatis iudicium ferat in re spirituali, vel in personam ecclesiasticam, nisi ei ab Ecclesia tale iudicium relinquatur. E contra « non est usurpatum iudicium, si spiritualis praelatus se intromittat de temporalibus, quantum ad ea in quibus subditur ei saecularis potestas ». S. Th. 2-2, q. 60, a. 6, ad 3.

13. Verum iudex iudicium proferre non potest secundum proprium arbitrium quoad *sententiam proferendam*, et quoad *modum procedendi* in hac proferenda sententia: sed scriptas leges quoad utrumque sequi debet. « Ambrosius dicit: *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit; sed secundum leges, et jura pronuntiat*. Sed hoc est iudicare secundum ea, quae in iudicio proponuntur, et probantur. Ergo iudex debet secundum huiusmodi iudicare, et non secundum proprium arbitrium.... Iudicare pertinet ad iudicem secundum quod fungitur publica potestate. Et ideo informari debet in iudicando non secundum id, quod ipse novit tanquam privata persona; sed secundum id, quod sibi innotescit tanquam persona publica. Hoc autem innotescit sibi et in communi et in particulari. In communi quidem per leges publicas vel divinas vel humanas, contra quas nullas probationes admittere debet. In particulari autem negotio aliquo per instrumenta et testes et alia huiusmodi legitima documenta, quae debet sequi in iudicando magis, quam id quod ipse novit tanquam privata persona ». S. Th. 2-2, q. 67, a. 2 c. « Et ideo in criminibus non potest aliquem iudicio condemnare iudex, nisi habeat accusatorem, secundum illud Act. 25: *Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad ablucanda crimina, quae ei obijciuntur*... Ex eo autem quod ipse iudex videt non potest procedere ad sententiam ferendam, nisi secundum ordinem publici iudicii, quod tenet locum accusatoris ». S. Th. 2-2, q. 67, a. 3 c., ad 2.

14. Si leges scriptae evidentem injustitiam contineant, tunc non est secundum eas iudican-

dum. Semper enim vitandum est injustum judicium. Uti enim iniquum est exequi rem injustam, ita iniquum est ejus executionem mandare. Neque vero leges scriptae possunt naturalem justitiam immutare et injustitiam ac iniquitatem sancire. Apposite S. Thomás: « Dicendum, quod lex scripta, sicut non dat robur juri naturali, ita nec potest ejus robur minuere, vel auferre: quia nec voluntas hominis potest immutare naturam. Et ideo si scriptura legis contineat aliquid contra jus naturale, injusta est, nec habet vim obligandi. Ibi enim jus positivum locum habet, ubi quantum ad jus naturale nihil differt, utrum sic vel aliter fiat... Et ideo nec tales scripturae leges dicuntur, sed potius legis corruptiones... Et ideo secundum eas non est judicandum ». 2-2, q. 60, a. 5, ad 2.

15. Cum autem lex non sint verba legis, sed mens et voluntas legislatoris verbis manifestata, cum nulla in verbis est ambiguitas non debet admitti voluntatis quaestio. Secus enim certum quod sequantur nihil habituri erunt, qui semel a scripto recedere consueverint. Unde tunc pro lege judicis arbitrium erit. Verum, si licet lex clara in se sit, dubium nihilominus occurrat pro casu particulari, in quo illa lex, in se justa, evaderet in eo casu injusta, judicium tunc ferendum est non secundum verba legis sed secundum legislatoris intentionem. Nam non intentio verbis, sed verba intentioni debent deservire. Relicto igitur rigore verborum, naturali adhaerendum est aequitati. Audiatur Angelicus Doctor 2-2, q. 60, a. 5, ad 2: « dicendum, quod sicut leges iniquae secundum se contrariantur juri naturali vel semper vel ut in pluribus, ita etiam leges, quae recte sunt positae, in aliquibus casibus deficiunt, in quibus si servarentur esset contra jus naturale. Et ideo in talibus non est secundum litteram legis judicandum, sed recurrendum ad aequitatem, quam intendit legislator. Unde Jurisperitus dicit: Nulla ratio juris aut aequitatis benignitas patitur, ut quae salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriori interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem. Et in talibus etiam legislator, aliter iudicaret, et si considerasset lege determinasset ».

16. Verum, si clara sit lex, neque ullus locus sit benignae interpretationi, potestne judex poenam relaxare vel saltem imminuere? Quaestio haec ex professo pertractatur ab Angelico Doctore et ita resolvitur: « Dicitur Deut. 13 de eo, qui persuadet servire diis alienis, *Non parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum; sed statim interficies eum.* Et de homicida dicitur Deuter. 17, *Moriatur, nec misereberis ejus...* Duo sunt, quantum ad propositum pertinet circa judicem consideranda. Quorum unum est, quod ipse habet judicare inter

accusatorem et reum. Aliud autem est, quod ipse non fert iudicii sententiam, quasi ex propria, sed quasi ex publica potestate. Duplici ergo ratione impeditur judex, ne reum a poena absolvere possit. Primo quidem ex parte accusatoris, ad cuius jus quandoque pertinet, ut reus puniatur; puta propter aliquam injuriam in ipsum commissam, cujus relaxatio non est in arbitrio alicujus judicis, quia quilibet judex tenetur jus suum reddere unicuique. Alio modo impeditur ex parte Reipublicae, cujus potestate fungitur; ad cuius bonum pertinet, quod malefactores puniantur. Sed tamen quantum ad hoc differt inter inferiores judices, et supremum judicem, scilicet Principem, cui est plenarie potestas publica commissa. Judex enim inferior non habet potestatem absolvendi reum a poena contra leges a superiore sibi impositas. Unde super illud Joann. 19: *Non haberes adversus me potestatem ullam*, dicit Aug., tract. 116 parum a med. to. 9, *Talem Deus dederat Pilato potestatem, ut esset sub Caesaris potestate, nec ei omnino liberum esset accusatum absolvere. Sed princeps qui habet plenariam potestatem in Republica, si ille qui passus est injuriam velit eam remittere, poterit reum licite absolvere, si hoc publicae utilitati viderit non esse nocivum...* Judex si inordinate poenam remitteret, nocumentum inferret communitati, cui expedit, ut maleficia puniantur ad hoc quod peccata vitentur. Unde Deut. 13 post poenam seductoris subditur: *Ut omnis Israël audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile.* Noceret etiam personae, cui est illata injuria, quae recompensationem accipit per quandam restitutionem honoris in poena injuriantis ». 2-2, q. 67, a. 4. c., ad 3, 4 Sent., d. 46, q. 1, a. 2, q. 2 c. — « Dicendum quod misericordia judicis habet locum in his, quae arbitrio judicis relinquuntur; in quibus boni viri est, ut sit diminutivus poenarum... In his autem, quae sunt determinata secundum legem divinam vel humanam, non est suum misericordiam facere ». 2-2, q. 67, a. 4, ad 1.

17. Si judicis est jus tribuere unicuique tanquam animata justitia, debet omnino judex officium suum exercere incorruptibili integritate, nulla personarum acceptione. « Judicium est actus justitiae, prout judex ad aequalitatem justitiae reducit ea, quae inaequalitatem oppositam facere possunt. Personarum autem acceptio inaequalitatem quamdam habet, in quantum attribuitur alicui personae aliquid praeter proportionem suam, in qua consistit aequalitas justitiae. Et ideo manifestum quod per personarum acceptionem judicium corrumpitur ».

18. Ad hanc incorruptibilem integritatem ab omni perversionis periculo praeservandum judex non accipit stipendium a partibus, sed ab ipsa societate, cujus communi bono inservit, stipen-

dium constituitur. Ac tum naturali jure, tum jure etiam positivo canonico et civili prohibetur iudicibus dona accipere, quibus periculum haberetur corruptionis. « Judex et testis, inquit S. Th. 2-2, q. 71, a. 4, ad 3, communes sunt utrique parti, quia judex tenetur justam sententiam dare, et testis tenetur verum testimonium dicere. Justitia autem et veritas non declinant in unam partem magis quam in aliam. Et ideo iudicibus de publico sunt stipendia laboris statuta; et testes accipiunt, non quasi pretium testimonii, sed quasi stipendium laboris, expensas, vel ab utraque parte, vel ab ea a qua inducuntur; quia *nemo militat stipendiis suis unquam*, ut dicitur 1 ad Cor. 9, 7. Sed advocatus alteram partem tantum defendit; et ideo licite potest pretium accipere a parte, quam adjuvat ».

19. Posito quod iudici dona accipere prohibeatur, quaestio hic movetur: *An peccet, qui munera dat iudici, aut ejus ministris?* — Resp. « Distingue, si det sine justa causa, siquidem peccat cooperando injustae receptioni; secus, si cum causa, nempe ad redimendam injustam vexationem; modo periculum sit probabile, quod alias manifesta injustitia sibi inferretur, tunc enim haec non est corruptio, sed cautio, ut jus suum sibi tribuatur. Nec obstant huic leges prohibentes, nam leges intendunt vitare, ne dantes muneribus iudices corrumpant, non autem, ut justam sententiam obtineant ». S. Alph. l. 4, n. 212. — « Similiter peccant iudicum famuli, qui aliquibus facilem aditum praebent, alios autem iniuste differunt et gravant; quare his etiam dare licebit (munera) ad redimendam vexationem. Si autem famulus sine aliorum praejudicio alicui aditum procuret extraordinarium, ut eum citius judex expediat; poterit licite propter hanc causam aliquid accipere ». Lugo, d. 37, s. 11, n. 136.

20. Ut autem rectum iudicium pronuntietur, omnia in causae discussione scripto sunt consignanda, ne e memoria excidant et certo constant. Rerum enim multitudine, quae in publicis iudiciis pertractantur, facile est variationem quoad audita inducere. Difficile insuper est, ut advertit Angelicus Doctor, singula verba propter eorum multitudinem et varietatem retinere, cujus signum est, quod multi eadem verba audientes, si interrogarentur, non referrent ea similiter etiam post modicum tempus. Et cum modica verborum differentia sensum variet, ideo expedit omnino ad certitudinem iudicii, ut omnia in scriptis redigantur. « Dicendum, ait idem S. Th. 2-2, q. 68, a. 2, quod, quando in criminibus per modum accusationis agitur, accusator constituitur pars, ita quod judex inter accusatorem et eum qui accusatur medius constituitur ad examen justitiae: in quo oportet, quantum possibile est secundum certitudinem procedere. Quia vero ea quae

verbo tenus dicuntur facile labuntur a memoria, non posset iudici esse certum quid et qualiter dictum sit, cum debet proferre sententiam, nisi esset in scriptis redactum. Et ideo rationabiliter institutum est, ut accusatio, sicut et alia quae in iudicio aguntur, redigantur in scriptis ».

21. Ut item rectum proferatur iudicium iudici incumbit speciale onus inductas probationes bene perpendendi et testes diligenter examinandi. Ex his enim dependet tota sententiae iustitia; siquidem sententiam deinde *ex actis et probatis* proferre debet. Ad testes quod attinet notandum est cum S. Th. 2-2, q. 70, a. 2, ad 2, nocere posse legitimae probationi tum testium discordiam tum eorum concordiam. Discordia nocere potest, quia discordia etiam tantum quantum ad aliquas circumstantias bene efficere potest quod ea in ipsam facti substantiam redundet, e. g. si unus testetur de facto in uno loco, uno tempore et unius personae, et alius testetur de eodem facto sed in alio loco et in alio tempore et alterius personae; factum tunc revera non est idem sed omnino diversa sunt facta. Nocere vero etiam potest concordia, quia quando haec summa est, et in omnibus, etiam in minimis, ex praevio conducto procedere videtur. Multo autem magis testimonium unius repellitur, si sibi ipsi dissideat interrogatus de visu et de scientia; non autem, si dissideat interrogatus de opinione et de fama, quia potest secundum diversa visa et audita diversimode motus esse ad respondendum. In hoc probationum et testium examine maxime locum habet iudicis perspicacia. In probationibus enim, quae saepe adducuntur pro una eademque parte, non desunt saepe probationes quae causam potius infirmant quam sustentent, itemque non raro testes ejusdem partis dissentiunt inter se. Tunc quidem ad iudicis scientiam pertinet videre cuinam probationi potius standum sit in casu; itemque ad ipsum spectat ex motu sui animi percipere cui parti sit standum vel ex numero testium, vel ex dignitate eorum, vel ex favorabilitate causae, vel ex conditione negotii et dictorum.

22. Si, probationibus diligenter perpensis et testibus debite examinatis, dubium maneat iudicium proferendum in causa criminali, « statur pro reo, quia facilior debet esse judex ad absolvendum quam ad condemnandum; nisi forte in causis favorabilibus, sicut est causa libertatis et hujusmodi ». S. Th. 2-2, q. 70, a. 2, ad 2. Hinc Regulae Juris sunt: Cum sunt partium jura obscura, reo favendum potius quam actori; In poenis benignior est interpretatio facienda. R. 2, 49 de Reg. Jur. in 6°. Hujus doctrinae et praxis ratio desumi potest ex generali doctrina Angelici Doctoris, quando quaerit: Utrum dubia sint in meliorem partem interpretanda. Etenim « nullus debet... nocumen-

tum quodcumque inferre absque causa cogente. Et ideo, ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium est... Aliud est judicare de rebus, et aliud de hominibus. In judicio enim, in quo de rebus judicamus non attenditur bonum, vel malum ex parte ipsius rei, de qua judicamus, cui nihil nocet, qualitercumque judicemus de ipsa; sed attenditur ibi solum bonum judicantis, si vere judicet, vel malum, si falso; quia verum est bonum intellectus, falsum autem est malum ipsius... et ideo unusquisque debet niti ad hoc quod de rebus judicet secundum quod sunt. Sed in judicio, quo judicamus de hominibus, praecipue attenditur bonum et malum ex parte ejus, de quo judicatur; qui hoc ipso honorabilis habetur, quod bonus judicatur, et contemptibilis, si judicetur malus. Et ideo ad hoc potius tendere debemus in tali judicio, quod hominem judicemus bonum, nisi manifesta ratio in contrarium appareat. Ipsi autem homini judicanti falsum judicium, quo bene judicat de alio, non pertinet ad malum intellectus ipsius; sicut nec ad ejus perfectionem pertinet secundum se cognoscere veritatem singularium contingentium, sed magis pertinet ad bonum affectum». S. Th. 2-2, q. 60, a. 4 c., ad 2.

23. In causa vero civili juxta varios casus practice occurrentes vel ferenda sententia est pro eo pro quo stat possessio, vel pro eo pro quo stat evidenter longe major probabilitas, vel res pro rata probabilitate dividenda, vel judicium interim differendum donec magis probationes convalidentur.

24. Postremo, ut rectum omnino sit judicium ulterius requiritur ut non tantum procedat a iudice auctoritatem habente, et servante ordinem juris, et secundum leges ex actis et probatis sententiam proferente, verum etiam ut

procedat ex inclinatione et intentione justitiae. Hinc minime judicandum est ex privata aliqua affectione, ex amore vel odio, ex ira et vindicta. «Judicium in tantum est licitum, in quantum est justitiae actus... Ad hoc quod judicium sit actus justitiae, tria requiruntur. Primo quidem, ut procedat ex inclinatione justitiae. Secundo quod procedat ex auctoritate praesidentis. Tertio quod proferatur secundum rectam rationem prudentiae. Quodcumque autem horum defuerit, judicium erit vitiosum et illicitum. Uno quidem modo, quando est contra rectitudinem justitiae; et sic dicitur judicium *perversum* vel *injustum*: alio modo, quando homo judicat in his, in quibus non habet auctoritatem; et sic dicitur judicium *usurpatum*; tertio modo, quando deest certitudo rationis; puta cum aliquis de his judicat, quae sunt dubia vel occulta propter aliquas leves conjecturas, et sic dicitur judicium *suspiciosum* vel *temerarium*». S. Th. 2-2, q. 60, a. 2 c. Si judicium non procedit ex intentione justitiae, sed ex odio, aliove malo fine, v. g. ob inanem gloriam, peccabit iudex non quidem contra justitiam, sed contra caritatem aliamve virtutem mortaliter aut venialiter, prout finis ipsius mortalis aut venialis erit. S. Alph. l. 4, n. 194.

25. Quaeritur hic ultimo loco: An iudex possit tradere medicis cadaver delinquentis suspensi ad anatomiam faciendam? — Resp. Sunt qui dubitant; mortuo enim reo, iudex non habet amplius jus in ipsum; neque vero poenam a iudice decretam id etiam ingreditur, ut rei corpus medicae anatomiae inserviat. Unde ipse reus videtur posse id prohibere in sua ultima voluntate. Alii vero affirmant, ubi specialis ratio habeatur publicae utilitatis, quia bonum publicum praefertur utilitati privatae. Debet tamen cadaver, anatomia facta, sepulturae ecclesiastico ritu tradi. Lugo d. 37, s. 15, n. 198.

L

LAMENNAIS

1. — *Ex Gregorii XVI Encycl. d. 18 cal. Sept. 1832, quae adversus Indifferentistas et Lamennaisium scripta sunt.*

Alteram nunc persequimur causam malorum uberrimam, quibus affligari in praesens comploramus Ecclesiam, indifferentissimum scilicet, seu pravam illam opinionem, quae improborum fraude ex omni parte percrebuit, qualibet fidei professione aeternam posse animae salutem comparari, si mores ad recti honestique normam exigantur... Atque ex hoc putidissimo indifferentissimi fonte absurda illa fluit ac

erronea sententia seu potius deliramentum, asserendam esse ac vindicandam cuilibet libertatem conscientiae. Cui quidem pestilentissimo errori viam sternit plena illa atque immoderata libertas opinionum, quae in sacrae et civilis rei labem late grassatur, dictitantibus per summam impudentiam nonnullis, aliquid ex ea commodi in religionem promanare. At quae peior mors animae, quam libertas erroris? inquit Augustinus (ep. 166). Freno quippe omni adempto, quo homines contineantur in semitis veritatis, prorupte iam in praeceptis ipsorum natura ad malum inclinata, vere aper-

tum dicimus puteum abyssi, e quo vidit Ioannes (Apoc. 9, 3) ascendere fumum, quo obscuratus est sol, locustis ex eo prodeuntibus in vastitatem terrae...

Neque laetiora et religioni et principatui omniari possemus ex eorum votis, qui Ecclesiam a regno separari, mutuamque imperii cum sacerdotio concordiam abrumpi discipiunt. Constat quippe, pertimesci ab impudentissimae libertatis amatoribus concordiam illam, quae semper rei et sacrae et civili fausta extitit ac salutaris...

Eos imprimis affectu paterno complexi, qui ad sacras praesertim disciplinas et ad philosophicas quaestiones appulere, hortatores auctoresque iisdem sitis, ne solius ingenii sui viribus freti, imprudentes a veritatis semita in viam abeant impiorum. Meminerint Deum esse sapientiae ducem emendatoremque sapientium (Sap. 7, 15), ac fieri non posse, ut sine Deo Deum discamus, qui per Verbum docet homines scire Deum (Iren. l. 4, c. 10). Superbi seu potius insipientis hominis est, fidei, mysteria quae exsuperant omnem sensum, humanis examinare ponderibus nostraeque mentis rationi confidere, quae naturae humanae conditione debilis est et infirma.

2. — *Gregorii XVI Encyclica d. 7 cal. Iulii 1834 ad Episcopos Galliarum adversus Lamennais.*

Cum Summus Pontifex Litteris Encyclicis d. 18 cal. Sept. 1832, doctrinam Lamennaisii

et ephemeridum dictarum *l'Avenir* damnasset, utpote quae ad tuendam Ecclesiae libertatem rebellionem plenamque Ecclesiae a regno separationem praedicaret, nonnullaque absona de viribus rationis proferret; Lamennais quidem aliquatenus cedere visus est, paulo post vero libro infamem, cui titulus *Paroles d'une croyant*, edidit. Pontifex igitur hac in Encyclica librum damnat, conqueriturque vehementer, quod contra prioris Encyclicae doctrinam iteratis vicibus debitam principibus obedientiam impugnaverit, indifferentissimum omnimodamque libertatem conscientiae docuerit. Tunc de fide et ratione haec addit.

Ceterum lugendum valde est, quonam prolabantur humanae rationis deliramenta, ubi quis novis rebus studeat atque contra Apostoli monitum nitatur plus sapere quam oporteat sapere, sibi quae nimium praefidens veritatem quaerendam autemet extra catholicam Ecclesiam, in qua absque vel levissimo erroris coeno ipsa invenitur, quaeque idcirco columna ac firmamentum veritatis appellatur et est. Probe autem intelligitis, Venerabiles Fratres, nos hic loqui etiam de fallaci illo haud ita pridem in vecto philosophiae systemate plane improbando, quo ex proiecta et effrenata novitatum cupiditate veritas, ubi certo consistit, non quaeritur, sanctisque et apostolicis traditionibus posthabitis doctrinae aliae inanes, fuitiles, incertae, nec ab Ecclesia probatae adsciscuntur, quibus veritatem ipsam fulciri ac sustineri vanissimi homines arbitrantur.

LIBERALISMUS

1. — *Errores de moderno liberalismo.*

Confer verbum *Errores* Prop. 77 seqq. Syllabi.

2. — *Regimen politicum liberale.*

La Chiesa col condannare il liberalismo non

intende colpire tutti i singoli partiti politici i quali per avventura si chiamano *liberali*, riferendosi le decisioni della Chiesa a certi errori opposti alla dottrina cattolica, non ad un determinato partito politico. — S. C. S. O. 29 Augusti 1877.

LIBRI PROHIBITI

1. — *Constitutio Apostolica de prohibitione et censura librorum.*

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Officiorum ac munerum, quae diligentissime sanctissimeque servari in hoc apostolico fastigio oportet, hoc caput atque haec summa est, assidue vigilare atque omni ope contendere, ut integritas fidei morumque christianorum ne quid detrimenti capiat. Idque, si umquam alias,

maxime est necessarium hoc tempore, cum, effrenatis licentia ingenii ac moribus, omnis fere doctrina, quam Servator hominum Iesus Christus tuendam Ecclesiae suae ad salutem generis humani permisit, in quotidianum vocatur certamen atque discrimen. Quo in certamine variae profecto atque innumerabiles sunt inimicorum calliditates artesque nocendi; sed cum primis est plena periculorum intemperantia scribendi, disseminandique in vulgus quae prave scripta sunt. Nihil enim cogitari potest perniciosius ad inquinandos animos per contemptum religionis perque illecebras multas peccandi. Quamobrem tanti metuens mali, et incolumi-

tatis fidei ac morum custos et vindex Ecclesia, maturime intellexit remedia contra eiusmodi pestem esse sumenda: ob eamque rem id perpetuo studuit, ut homines, quoad in se esset, pravorum librorum lectione, hoc est pessimo veneno, prohiberet. Vehemens hac in re studium Beati Pauli viderunt proxima originibus tempora: similique ratione perspexit sanctorum Patrum vigilantiam, iussa Episcoporum, Conciliorum decreta, omnis consequens aetas.

Praecipue vero monumenta litterarum testantur, quanta cura diligentiaque in eo evigilaverint Romani Pontifices, ne haereticorum scripta, malo publico, impune serperent. Plena est exemplorum vetustas. Anastasius I scripta Origenis perniciosiora, Innocentius I Pelagii, Leo Magnus Manichaeorum opera omnia, gravi edicto damnare. Cognitae eadem de re sunt litterae *decretales* de recipiendis et non recipiendis libris, quas Gelasius opportune dedit. Similiter decursu aetatum, Monotheletarum, Abaelardi, Marsilii Patavini, Wicleffi et Hussii pestilentes libros sententia Apostolicae Sedis confixit.

Saeculo autem decimoquinto, comperta arte nova libraria, non modo in prave scripta animadversum est, quae lucem aspexissent, sed etiam ne qua eius generis posthac ederentur, caveri coeptum. Atque hanc providentiam non levis aliqua causa, sed omnino tutela honestatis ac salutis publicae per illud tempus postulabat; propterea quod artem per se optimam, maximarum utilitatum parentem, christianae gentium humanitati propagandae natam, in instrumentum ingens ruinarum nimis multi celeriter deflexerant. Magnum prave scriptorum malum, ipsa vulgandi celeritate maius erat ac velocius effectum. Itaque saluberrimo consilio cum Alexander VI, tum Leo X decessores Nostri certas tulere leges, utique congruentes iis temporibus ac moribus, quae officinatores librarios in officio continerent.

Mox graviore exorto turbine multo vigilantius ac fortius oportuit malarum haereseon prohibere contagia. Idcirco idem Leo X, posteaque Clemens VII gravissime sanxerunt, ne cui legere, neu retinere Lutheri libros fas esset. Cum vero pro illius aevi infelicitate crevisset praeter modum atque in omnes partes pervasisset perniciosorum librorum impura colluvies, ampliore ac praesentiore remedio opus esse videbatur. Quod quidem remedium opportune primus adhibuit Paulus IV decessor Noster, videlicet elencho proposito scriptorum et librorum, a quorum usu cavere fideles oporteret. Non ita multo post Tridentinae Synodi Patres gliscentem scribendi legendique licentiam novo consilio coercendam curaverunt. Eorum quippe voluntate iussuque lecti ad id praesules et theologi non solum augendo perpoliandoque Indici, quem Paulus IV ediderat, dedere operam, sed Regulas etiam conscribere, in editione, lectio-

ne, usuque librorum servandas; quibus Regulis Pius IV apostolicae auctoritatis robur adiecit.

Verum salutis publicae ratio, quae Regulas Tridentinas initio genuerat, novari aliquid in eis, labentibus aetatibus, eadem iussit. Quamobrem Romani Pontifices, nominatimque Clemens VIII, Alexander VII, Benedictus XIV gnari temporum et memores prudentiae plura decrevere, quae ad eas explicandas atque accommodandas temporis valuerunt.

Quae res praecclare confirmant, praecipuas Romanorum Pontificum curas in eo fuisse perpetuo positas, ut opinionum errores morumque corruptelam, geminam hanc civitatum labem ac ruinam, pravis libris gigni ac disseminari solitam, a civili hominum societate defenderent. Neque fructus fefellit operam, quamdiu in rebus publicis administrandis rationi imperandi ac prohibendi lex aeterna praefuit, rectoresque civitatum cum potestate sacra in unum consensere.

Quae postea consecuta sunt, nemo nescit. Videlicet cum adiuncta rerum atque hominum sensim mutavisset dies, fecit id Ecclesia prudenter more suo, quod, perspecta natura temporum, magis expedire atque utile esse hominum saluti videretur. Plures Regularum Indicis praescriptiones, quae excidisse opportunitate pristina videbantur, vel decreto ipsa sustulit, vel more usuque alicubi invalescente antiquari benigne simul ac provide sivit. Recentiore memoria, datis ad Archiepiscopos Episcoposque e principatu pontificio litteris, Pius IX Regulam X magna ex parte mitigavit. Praeterea, propinquo iam Concilio magno Vaticano, doctis viris ad argumenta paranda delectis, id negotium dedit, ut expenderent, atque aestimarent Regulas Indicis universas, iudiciumque ferrent, quid de iis facto opus esset. Illi commutandas, consentientibus sententiis, iudicavere. Idem se et sentire et petere a Concilio plurimi ex Patribus aperte profitebantur, Episcoporum Galliae extant hac de re litterae, quarum sententia est, necesse esse et sine cunctatione faciendum, ut *illae Regulae et universa res Indicis novo prorsus modo nostrae aetati melius attemperato et observatu faciliiori instaurarentur*. Idem eo tempore iudicium fuit Episcoporum Germaniae, plane petentium ut *Regulae Indicis... recentis revisioni et redactioni submittantur*. Quibus Episcopi concinunt ex Italia aliisque e regionibus complures.

Qui quidem omnes, si temporum, si institutorum civilium, si morum popularium habeatur ratio, sane aequa postulant et cum materna Ecclesiae sanctae caritate convenientia. Etenim in tam celeri ingeniorum cursu, nullus est scientiarum campus, in quo non litterae licentius excurrant; inde pestilentissimorum librorum quotidiana colluvies. Quod vero gravius est, in tam grandi malo non modo conivent, sed magnam licentiam dant leges pu-

blicae. Hinc ex una parte, suspensi religione animi plurimorum: ex altera, quidlibet legendi impunita copia.

Hisce igitur incommodis medendum rati, duo facienda duximus, ex quibus norma agendi in hoc genere certa et perspicua omnibus suppetat. Videlicet librorum improbatæ lectionis diligentissime recognosci Indicem; subinde maturum cum fuerit, ita recognitum vulgari iussimus. Praeterea ad ipsas Regulas mentem adieci- mus, easque decrevimus, incolumi earum natura, efficere aliquanto molliores, ita plane ut iis obtemperare, dummodo quis ingenio malo non sit, grave arduumque esse non possit. In quo non modo exempla sequimur decessorum Nostrorum, sed maternum Ecclesiae studium imitamur; quæ quidem nihil tam expetit, quam se impertire benignam, sanandosque ex se natos ita semper curavit, curat, ut eorum infirmitati amanter studioseque parcat.

Itaque matura deliberatione, adhibitisque S. R. E. Cardinalibus e Sacro Consilio libris notandis, edere *Decreta generalia* statuimus, quæ infra scripta, unaque cum hac Constitutione coniuncta sunt; quibus idem Sacrum Consilium posthac utatur unice, quibusque catholici homines toto orbe religiose pareant. Ea vim legis habere sola volumus, abrogatis *Regulis Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi* iussu editis, *Observationibus, Instructione, Decretis, Monitis*, et quovis alio decessorum Nostrorum hac de re statuto iussuque, una excepta Constitutione *Benedicti XIV Sollicita et provida*, quam, sicut adhuc viguit, ita in posterum vigere integram volumus.

*Decreta generalia
de prohibitione et censura librorum.*

TITULUS I.

De prohibitione librorum.

Caput I.

*De prohibitis apostatarum, hæreticorum,
schismaticorum, aliorumque scriptorum libris.*

1. Libri omnes, quos ante annum 1600 aut Summi Pontifices, aut Concilia oecumenica damnarunt, et qui in Novo Indice non recensentur, eodem modo damnati habeantur, sicut olim damnati fuerunt: iis exceptis, qui per hæc Decreta Generalia permittuntur.

2. Libri apostatarum, hæreticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum hæresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, omnino prohibentur.

3. Item prohibentur acatholicorum libri, qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in eis contra fidem catholicam contineri.

4. Libri eorundem auctorum, qui ex professo de religione non tractant, sed obiter tantum fidei veritates attingunt, iure ecclesiastico prohibiti non habeantur, donec speciali decreto proscripti haud fuerint.

Caput II.

*De Editionibus textus originalis et versionum
non vulgarium Sacrae Scripturae.*

5. Editiones textus originalis et antiquarum versionum catholicarum Sacrae Scripturae, etiam Ecclesiae Orientalis, ab acatholicis quibuscumque publicatae, etsi fideliter et integre editae appareant, iis dumtaxat, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, dummodo tamen non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata, permittuntur.

6. Eadem ratione, et sub iisdem conditionibus, permittuntur aliae versiones Sacrorum Bibliorum sive latina, sive alia lingua non vulgari ab acatholicis editae.

Caput III.

De versionibus vernaculis Sacrae Scripturae.

7. Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri; versiones omnes in lingua vernacula, etiam a viris catholicis confectae, omnino prohibentur, nisi fuerint ab Apostolica Sede approbatæ, aut editæ sub vigilantia Episcoporum cum adnotationibus desumptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus, atque ex doctis catholicisque scriptoribus.

8. Interdicuntur versiones omnes Sacrorum Bibliorum, quavis vulgari lingua ab acatholicis quibuscumque confectae, atque illae praesertim, quae per Societates Biblicas, a Romanis Pontificibus non semel damnatas, divulgantur, cum in iis saluberrimæ Ecclesiae leges de divinis libris edendis funditus posthabeantur.

Hæc nihilominus versiones iis, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam, permittuntur: iis servatis, quae supra (n. 5) statuta sunt.

Caput IV.

De libris obscenis.

9. Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur.

10. Libri auctorum sive antiquorum, sive recentiorum, quos classicos vocant, si hac ipsa

turpitudinis labe infecti sunt, propter sermonis elegantiam et proprietatem, iis tantum permittuntur, quos officii aut magisterii ratio excusat: nulla tamen ratione pueris vel adolescentibus, nisi solerti cura expurgati, tradendi aut praelegendi erunt.

Caput V.

De quibusdam specialis argumenti libris.

11. Damnantur libri, in quibus Deo, aut Beatae Virgini Mariae, vel Sanctis, aut catholicae Ecclesiae eiusque cultui, vel Sacramentis, aut Apostolicae Sedi detrahitur. Eidem reprobationis iudicio subiacent ea opera, in quibus inspirationis Sacrae Scripturae conceptus pervertitur, aut eius extensio nimis coarctatur. Prohibentur quoque libri, qui data opera ecclesiasticam hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probis afficiunt.

12. Nefas esto libros edere, legere aut retinere in quibus sortilegia, divinatio, magia, evocatio spirituum, aliaeque huius generis superstitiones docentur, vel commendantur.

13. Libri aut scripta, quae narrant novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula, vel quae novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si publicentur absque legitima Superiorum Ecclesiae licentia, proscribuntur.

14. Prohibentur pariter libri, qui duellum, suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis, vel aliis eiusdem generis societatibus agunt, easque utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt, et qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur.

Caput VI.

De Sacris Imaginibus et Indulgentiis.

15. Imagines quomodocumque impressae Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum atque Sanctorum, vel aliorum Servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis diffformes, omnino vetantur. Novae vero, sive preces habeant adnexas, sive absque illis edantur, sine ecclesiasticae potestatis licentia non publicentur.

16. Universis interdicitur Indulgentias apocryphas, et a Sancta Sede Apostolica proscriptas vel revocatas quomodocumque divulgare. Quae divulgatae iam fuerint, de manibus fidelium auferantur.

17. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia etc., in quibus earum concessionem continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia.

Caput VII.

De libris liturgicis et precatoriis.

18. In authenticis editionibus Missalis, Breviarii, Ritualis, Caeremonialis Episcoporum, Pontificalis Romani, aliorumque librorum liturgicorum a Sancta Sede Apostolica approbatorum, nemo quidquam immutare praesumat: si secus factum fuerit, hae novae editiones prohibentur.

19. Litaniae omnes, praeter antiquissimas et communes, quae in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus ac Ritualibus continentur, et praeter Litanias de B. Virgine, quae in Sacra Aede Lauretana decantari solent, et Litanias Sanctissimi Nominis Iesu iam a Sancta Sede approbatas, non edantur sine revisione et approbatione Ordinarii.

20. Libros, aut libellos precum, devotionis vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae, aliosque huiusmodi, quamvis ad fovendam populi christiani pietatem conducere videantur, nemo praeter legitima auctoritatis licentiam publicet: secus prohibiti habeantur.

Caput VIII.

De diariis, foliis et libellis periodicis.

21. Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico iure proscripti habeantur.

Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de huiusmodi lectionis periculo et damno fideles opportune monere.

22. Nemo e catholicis, praesertim e viris ecclesiasticis, in huiusmodi diariis, vel foliis, vel libellis periodicis, quidquam, nisi suadente iusta et rationabili causa, publicet.

Caput IX.

De facultate legendi et retinendi libros prohibitos.

23. Libros sive specialibus, sive hisce Generalibus Decretis proscriptos, ii tantum legere et retinere poterunt, qui a Sede Apostolica, aut ab illis, quibus vices suas delegavit, opportunas fuerint consecuti facultates.

24. Concedendis licentiis legendi et retinendi libros quoscumque prohibitos Romani Pontifices Sacram Indicis Congregationem praeposuerunt. Eadem nihilominus potestate gaudent, tum Suprema S. Officii Congregatio, tum S. Congregatio de Propaganda Fide pro regionibus suo regimini subiectis. Pro Urbe tantum, haec facultas competit etiam S. Palatii Apostolici Magistro.

25. Episcopi aliique Praelati iurisdictione quasi episcopali pollentes, pro singularibus libris, atque in casibus tantum urgentibus, licentiam concedere valeant. Quod si iidem generalem a Sede Apostolica impetraverint facultatem, ut fidelibus libros proscriptos legendi retinendique licentiam impertiri valeant, eam nonnisi cum delectu et ex iusta et rationabili causa concedant.

26. Omnes qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet, aut ephemerides ab Ordinariis locorum proscriptas, nisi eis in apostolico Indulto expressa facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuscumque damnatos. Meminerint insuper qui licentiam legendi libros prohibitos obtinuerunt, gravi se praecepto teneri huiusmodi libros ita custodire, ut ad aliorum manus non perveniant.

Caput X.

De denunciatione pravorum librorum.

27. Quamvis catholicorum omnium sit, maxime eorum qui doctrina praevalent, perniciosos libros Episcopis, aut Apostolicae Sedi denunciare; id tamen speciali titulo pertinet ad Nuntios, Delegatos Apostolicos, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum doctrinae laude florentium.

28. Expedit ut in pravorum librorum denunciatione non solum libri titulus indicetur, sed etiam, quoad fieri potest, causae exponantur ob quas liber censura dignus existimatur. Iis autem ad quos denunciatio defertur, sanctum erit, denunciantium nomina secreta servare.

29. Ordinarii, etiam tamquam Delegati Sedis Apostolicae, libros, aliaque scripta noxia in sua Dioecesi edita vel diffusa proscribere, et e manibus fidelium auferre studeant. Ad apostolicum iudicium ea deferant opera vel scripta, quae subtilius examen exigunt, vel in quibus ad salutarem effectum consequendum, supremae auctoritatis sententia requiri videatur.

TITULUS II.

De censura librorum.

Caput I.

De Praelatis librorum censurae praepositis.

30. Penes quos potestas sit sacrorum bibliothecarum editiones et versiones adprobare vel permittere ex iis liquet, quae supra (n. 7) statuta sunt.

31. Libros ab Apostolica Sede proscriptos nemo audeat iterum in lucem edere; quod si ex gravi et rationabili causa, singularis aliqua

exceptio hac in re admittenda videatur, id numquam fiet, nisi obtenta prius Sacrae Indicii Congregationis licentia, servatisque conditionibus ab ea praescriptis.

32. Quae ad causas Beatificationum et Canonizationum Servorum Dei utcumque pertinent, absque beneplacito Congregationis Sacris Ritibus tuendis praepositae, publicari nequeunt.

33. Idem dicendum de Collectionibus Decretorum singularum Romanarum Congregationum; hae nimirum Collectiones edi nequeant, nisi obtenta prius licentia, et servatis conditionibus a moderatoribus uniuscuiusque Congregationis praescriptis.

34. Vicarii et missionarii Apostolici Decreta Sacrae Congregationis Propagandae Fidei praepositae de libris edendis fideliter servent.

35. Approbatio librorum quorum censura praesentium Decretorum vi Apostolicae Sedi vel Romanis Congregationibus non reservatur, pertinet ad Ordinarium loci in quo publici iuris fiunt.

36. Regulares, praeter Episcopi licentiam, meminerint teneri se, Sacri Concilii Tridentini decreto, operis in lucem edendi facultatem a Praelato, cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur.

37. Si auctor Romae degens librum non in Urbe, sed alibi imprimere velit, praeter approbationem Cardinalis Urbis Vicarii et Magistri Sacri Palatii Apostolici, alia non requiritur.

Caput II.

De Censorum officio in praevio librorum examine.

38. Curent Episcopi, quorum munus est facultatem libros imprimendi concedere, ut eis examinandis spectatae pietatis et doctrinae viros adhibeant, de quorum fide et integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos et fidelis populi utilitatem.

39. De variis opinionibus atque sententiis (iuxta Benedicti XIV praeceptum) animo a praedictis omnibus vacuo, iudicandum sibi esse censores sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant, studia partium seponant, Ecclesiae Sanctae dogmata, et communem catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, atque Doctorum consensu continentur, unice prae oculis habeant.

40. Absoluto examine, si nihil publicationi libri obstare videbitur, Ordinarius, in scriptis et omnino gratis, illius publicandi licentiam in principio vel in fine operis imprimendam, auctori concedat.

Caput III.

De libris praeviae censurae subiiciendis.

41. Omnes fideles tenentur praeviae censurae ecclesiasticae eos saltem subiicere libros, qui Divinas Scripturas, Sacram Theologiam, Historiam ecclesiasticam, Ius canonicum, Theologiam naturalem, Ethicam, aliasve huiusmodi religiosas aut morales disciplinas respiciunt, ac generaliter scripta omnia, in quibus religionis et morum honestatis specialiter intersit.

42. Viri e clero saeculari ne libros quidem, qui de artibus scientiisque mere naturalibus tractant, inconsultis suis Ordinariis, publicent, ut obsequentis animi erga illos exemplum praebeant.

Iidem prohibentur quominus, absque praevia Ordinariorum venia, diaria vel folia periodica moderanda suscipiant.

Caput IV.

De Typographis et Editoribus librorum.

43. Nullus liber censurae ecclesiasticae subiectus excudatur, nisi in principio nomen et cognomen tum auctoris, tum editoris praeferat, locum insuper et annum impressionis atque editionis. Quod si aliquo in casu, iustas ob causas, nomen auctoris tacendum videatur, id permittendi penes Ordinarium potestas sit.

44. Noverint Typographi et Editores librorum, novas eiusdem operis approbati editiones, novam approbationem exigere, hanc insuper textui originali tributam, eius in aliud idioma versionem non suffragari.

45. Libri ab Apostolica Sede damnati, ubique gentium prohibiti censeantur, et in quodcumque vertantur idioma.

46. Quicumque librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obscenis ex professo tractantes neque vendant, neque commodent, neque retineant: ceteros prohibitos venales non habeant, nisi a Sacra Indicis Congregatione veniam per Ordinarium impetraverint, nec cuiquam vendant nisi prudenter existimare possint, ab emptore legitime peti.

Caput V.

De poenis in Decretorum Generalium transgressores statutis.

47. Omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicae, libros apostatarum et haeticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes, excommunicationem ipso facto in-

currunt, Romano Pontifici speciali modo reservatam.

48. Qui sine Ordinarii approbatione Sacrarum Scripturarum libros, vel earumdem adnotationes vel commentarios imprimunt, aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam.

49. Qui vero cetera transgressi fuerint, quae his Decretis Generalibus praecipiuntur, pro diversa reatus gravitate serio ab Episcopo moneantur; et, si opportunum videbitur, canonicis etiam poenis coerceantur.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur nullo umquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse; sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere, decernimus; irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae constitutionis, ordinationis, limitationis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. — Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae, apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo septimo, vii kalendas Februarias, Pontificatus Nostri decimo nono.

2. — *Dubia quoad Constitutionem, quae respicit prohibitionem librorum.*

1. Utrum sub nomine eorum, qui studiis theologicis vel biblicis dant operam veniant etiam alumni, qui theologiae et linguae hebraicae ac graecae in scholis Seminariorum vacant? Et quatenus affirmative?

2. Utrum possit Episcopus permittere ut in scholis alumni, sub ductu professoris, textus hebraicos et graecos ab acatholicis editos, legant ac vertant, dummodo non impugnentur in prolegomenis aut adnotationibus talium librorum catholicae Fidei dogmata?

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative; nisi specialem a S. Sede facultatem obtinuerint. — S. C. Ind. 21 Iunii 1898.

1. Utrum haec verba articuli V: *qui studiis theologicis aut biblicis dant operam*, intelligenda tantum sint de doctis viris, iis scientiis deditis, aut extendi valeant ad universos Sacrae Theologiae tyrones?

2. An opera (quae permulta sunt) erroribus infecta, a *Syllabo* damnatis, verbis articuli 14 prohibita censeantur, quatenus errores ab Apostolica Sede damnatos continentia?

3. Utrum excerpta a periodicis capita seorsim edita (vulgo *tirage à part*) censi debeat *novae editiones*, atque proinde nova approbatione indigeant, prout articulo 44 requiritur?

4. Utrum dicta Constitutio vim obligatoriam habeat etiam pro regionibus britannici idiomatis, quas tacita dispensatione frui quidam arbitrantur?

Ad 1^{um}. Negative ad 1^{am}. partem; affirmative ad 2^{am}.

Ad 2^{um}. Affirmative, si hos errores tueantur, seu propugnent.

Ad 3^{um}. Negative.

Ad 4^{um}. Affirmative. — Sac. Indic. Congr. 23 Maii 1898.

Utrum in decreto n. 17 Decretorum Generalium de prohibitione et censura librorum nuper a SS^{mo} D. N. Leone Papa XIII editorum, verba haec — *non publicentur absque competentis Auctoritatis licentia*, ita sint intelligenda, ut in posterum *indulgentiarum libri, libelli, folia etc. omnes* ad solos locorum Ordinarios pro impetranda licentia sint referendi? — An vero subiiciendi sint censurae aut S. Congreg. Indulgentiarum, aut Ordinarii loci secundum normas ante novam Constitutionem *Officiorum ac munerum* stabilitas?

R. Ad primam partem: Negative.

Ad secundam: Affirmative. — S. Indic. C. 7 Aug. 1897.

Art. 12, § 3 decretorum post (antiquas) Regulas Indicis editorum ita esse intelligendum si agatur de edenda concessione alicuius Indulgentiae, vel summarii Indulgentiarum, quod ex Brevi Apostolico vel rescripto desumendum est, aut de summario ex auctoritate S. Congregationis iam vulgato, in potestate Ordinarii sit licentiam concedere earumdem Indulgentiarum concessionem typis imprimendi (dummodo pro aliquo elencho non sit specialis et expressa prohibitio); e contra vero si sermo sit de summario vel antea collecto, sed numquam approbato, vel nunc primum ex diversis concessionibus colligendo, requiritur expressa S. Congr. Indulgentiarum licentia. Die 22 Ian. 1858. — SS^{mus} approbavit. — S. Indulg. C. 14 Dec. 1857.

An Ordinarii, qui, peracto examine alicuius libri, praevia eorum censurae submissi licentiam denegent eundem publicandi, teneantur auctori rationes denegatae licentiae indicare?

R. Affirmative, si liber videatur correctionis

seu expurgationis esse capax. — S. Indic. C. 3 Sept. 1898.

3. — *Missionariorum sermones.*

Se nel divieto sulla stampa dei libri di religione s'intendano compresi i sermoni o prediche dei missionari in guisa che non sia sufficiente l'esame ed approvazione del rispettivo Vicario Apostolico.

R. Quatenus velint typis edi, affirmative; secus negative in casu, dummodo Vicarius Ap. eos sermones approbaverit. — S. C. de P. F. 27 Sept. 1843.

4. — *Libri devotionis.*

Num prohibitum sit* in libris nuncupatis *devotionis*, textui latino Ordinis Missae, ac praesertim Canonis, addere versionem in lingua vulgari.

R. Libros eorumque versiones in lingua vernacula, de quibus agitur, a canonicis praescriptionibus et Apostolicis decretis, Episcoporum auctoritati omnino reservari, ideoque licitum non esse fidelibus horum uti editionibus nisi istae expressam praeseferant Episcoporum approbationem. — S. R. C. 4 Aug. 1877. *Neo-Eboracen.*

5. — *De usu librorum ethnicorum in humanioribus literis tradendis.*

Illustriss. ac R^{me} D^{ne} uti frater. — Ex tuis literis die 23 Novembris anno proxime elapso ad me datis, Eminentissimi Patres Cardinales una mecum Sacrae Inquisitioni praepositi aegre admodum intellexerunt, graves in ista dioecesi obortas esse et adhuc commoveri dissensiones inter viros potissimum ecclesiasticos, propterea quia in tradendis humanioribus litteris tum in Seminario dioecesano, tum in aliis puerorum iuvenumque collegiis vigilantiae atque auctoritati tuae commissis libri ab ethnicis auctoribus conscripti, licet emendati, praeleguntur. Non est profecto, cur qui huiusmodi libros a litterarum studiis amandandos existimant, hac in re vehementer sollicitos anxiosque se praebeant. Explorata enim res est et antiqua constantique consuetudine comprobata, adolescentes etiam clericos germanam dicendi scribendique elegantiam et eloquentiam sive ex sapientissimis Sanctorum Patrum operibus, sive ex clarissimis ethnicis scriptoribus ab omni labe purgatis absque ullo periculo addiscere optimo iure posse. Id ab Ecclesia non toleratur modo, sed omnino permittitur, et a SS^{mo} D. N. Pio Papa IX perspicue declaratum fuit in epistola encyclica ad Galliarum Episcopos die 21 Martii 1853 missa. Quum igitur antiqui libri ab ethnicis graece aut latine conscripti, qui in seminario et col-

legiis istis adhibentur, non ii nimirum sint, qui res lascivas seu obscenas tractant, narrant, aut docent, imo ab omni labe sint iam diligentissime expurgati, sicuti insigni testimonio tuo ultro fateris, idcirco nihil est quod in usu huiusmodi librorum iure possit reprehendi. Verumtamen illud maxime dolendum est, quod hanc ob causam, disturbata isthic cleri concordia, non parum commoti sint animi: quia si semper, nunc certe viri catholici praesertim ecclesiastici non in agitandis fovendisque importunis controversiis, sed in catholica tuenda veritate et in Sanctae Ecclesiae iuribus, quae adeo divexatur, propugnandis omnem operam et industriam debent impendere. Quare Te maximopere Sacra haec Congregatio in Domino cohortatur, ut non minori contentione quam

pastorali caritate ecclesiasticos istos viros concordissimis animis idipsum dicere omnes et in eodem sensu atque in eadem sententia perfectos esse moneas; atque efficias, ut ab omni quaestionum vanitate abhorrentes, sedulo naviterque Dei et proximorum negotium agant. Non dubitatur, quin pro spectata tua prudentia a procurando hoc salutari officio unquam desinas; et interim fausta cuncta ac felicia Tibi precor a Deo.

Romae, die 15 Febr. 1867.

Amplitudini Tuae

Addictissimus uti frater

C. Card. PATRIZI

R. P. D. Episcopo Administr. Apost. Dioecesis Quebecensis.

LIMINA APOSTOLORUM

1. — *Instructio S. C. de P. F. super Visitatione SS. Liminum.*

1. Inter praecipua officia, quae Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis et Episcopis iuxta SS. Patrum et canonum statuta incumbunt, illud profecto est accensendum, quod ipsi Sacra Apostolorum Limina visitare, eaque occasione Rom. Pontifici obsequium ac obedientiam praestare, et rationem reddere de pastoralis muneris implemento deque omnibus, quae ad Ecclesiarum suarum statum, et cleri populique mores ac disciplinam, animarumque ipsis creditarum salutem pertinent. Quod quidem officium, unitatis, et communionis cum Apostolica Sede quaedam veluti tessera, ex iis iuribus sponte fluit, quae Rom. Pontifici vi primatus, quo ex divina institutione in universam pollet Ecclesiam, inhaerere compertum est. Nemo autem ignorat quae hoc in themate fel. rec. Sixtus V in celebri Const. *Romanus Pontifex* die 20 Decembris 1585 edita praescripsit.

2. Cum vero nonnulla identidem suborian- tur dubia circa modum, quo huic muneri Sacrorum Antistites satisfacere debeant, atque inde graves anxietates ob sacramenti religionem, quo se illud impleturos sponponderunt, S. Consilium Christiano Nomini propagando propositum sollicitudinis suae partes esse duxit, Sixtinam Constitutionem opportune declarare, ut quo enucleatior erit legis dispositio, eo promptius ab omnibus executioni mandetur.

3. Et praepriis recolere praestat quod in § 7 memoratae Constitutionis praescribitur: « Ad hoc autem debitum visitationis officium commode explendum omnes Patriarchae, Primates, Archiepiscopi et Episcopi, Itali videlicet vel ex Italicis insulis, unde commodius in Ita-

liam traici potest, veluti Siculi, Sardi, Cursi, et alii adiacentium provinciarum Italiae ac etiam Dalmatiae, et Graecarum, quae e regione ipsius Italiae et Siciliae oris sunt, *tertio anno*; Germani vero, Galli, Hispani, Belgae, Bohemi, Hungari, Angli, Scoti, Hiberni, et ceteri omnes, qui in Europa sunt circa mare Germanicum et Balticum, ac omnium insularum maris mediterranei, *quarto anno*; et qui intra Europae fines sunt, his provinciis remotiores, ac etiam Africani litoribus nostris adversi, ac insularum maris Oceani Septentrionalis et Occidentalis Europae et Africae citra continentem novis orbis... *quinto anno*; Asiatici vero, et qui extra Asiam et in aliis novis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus et septentrionalibus, tam in insulis quam in continentibus, et denique in quibuslibet mundi partibus *decimo anno*, iter suscipiant, et, Deo concedente, perficiant ».

4. Iam vero saepe quaesitum fuit, undenam in computando triennio, quadriennio etc. exordiri oporteat. Et quidem alii opinati sunt ea temporis intervalla Episcopos computare debere a die, quo ad Sedem episcopalem in Consistorio renunciati sunt, aut quo literae Apostolicae ipsis expeditae fuerunt; alii a die consecrationis, alii denique a die acceptae Sedis possessionis. Quidam etiam existimarunt initium temporis ad SS. Liminum Visitationem peragenda sumendum esse a die, quo dioecesis erecta fuit. Hinc ad aures S. Congregationis pervenit variam hac super re variis in regionibus praxim invalescere coepisse.

5. Ad omnes huiusmodi opiniones e medio tollendas sat est, ea quae Sixtus V constituit, sedulo inspicere; aperte enim in § 8 Constitutionis praefatae enunciatur, a die publicationis eiusdem Constitutionis Episcopos ad SS. Apo-

stolorum cineres visitandos omnino teneri. Quemadmodum igitur scribit Fagnanus¹, praedicta annorum spatia omnibus incipiunt currere a die, quo bulla Sixti V edita fuit, hoc est a die 20 Dec. 1585. Nec difficultatem facessunt, quae in § 7 leguntur; nam, ut idem Auctor observat « verba bullae *Haec autem annorum spatia*, non ita sunt accipienda, ut initium computationis triennii vel quadriennii etc. sumi debeat a die consecrationis, susceptionis vel translationis huiusmodi, sed hunc habent sensum, ut eo ipso quo quis est consecratus, incipiat sibi currere obligatio visitandi Limina, non autem ut spatia supradicta ab eo tempore computari debeant. Et hanc interpretationem semper habuerunt ea verba in S. C. Concilii. Haec autem computatio fieri debet ab ipsa die publicationis Bullae exclusive, et sic in fine cuiusque triennii etc. vel decenniis integra dies vigesima Decembris cedit commodo Episcoporum, adeo ut tempus ad visitandum praefixum duret usque ad ultimum momentum eius diei. Ita enim statuitur pro regula, ut dies termini non computetur in termino ». Revera praelaudata S. Congregatio Concilii, ut omne dubium amoveret, per encyclicas literas ad universi Orbis catholici Praesules die 16 Nov. an. 1673 datas significavit, unum eundemque perpetuo et ab omnibus observandum esse terminum pro Sacra Visitatione, qui amissum est dies editae in lucem Sixtinae Constitutionis².

6. Idipsum S. haec Congregatio de Prop. Fide an. 1802 Episcopis Hiberniae enunciavit; et an. 1865 cuidam ex Archiepiscopis Americae Foederatae scribebat « triennia etc. decennia ita esse computanda, ut initio sumpto a die, quo praedicta Constitutio edita fuit, nimirum a die 20 Dec. 1585, perpetuo et sine alia interruptione pro omnibus successoribus Episcopis decurrant ».

7. At nuper controversia mota est, *an etiam pro sedibus recenter erectis tempus Visitationis Sacrae computandum sit a die publicationis Const. Sixtinae*. Nec defuit inter recentiores canonum Doctores, qui arbitrareretur triennia, quadriennia etc. quod ad Dioeceses attinet post Sixtum V erectas, computanda esse a die, quo primus noviter erectae dioecesis Episcopus administrationem suscepit.

8. Sed nulla suppetit ratio, cur Episcopi novarum dioecesium aliam a ceteris dimetiendi temporum spatia pro Visitatione SS. Liminum rationem sectentur; ipsi enim quoque Sixtinae Constitutioni, sicut in aliis dispositionibus, quas continet, ita et in hac adhaerere debent. Quocirca propositae mox quaestioni Emi PP. huius S. Consilii in generalibus Comitibus die 3 Maii

1875 post maturam deliberationem decreverunt, respondendum esse Affirmative, nimirum etiam ab Episcopis, qui sedibus recenter institutis praesunt, praefatam regulam esse retinendam.

9. Quae cum ita sint, cum quispiam ad Episcopalem Sedem, sive ex veteribus, sive ex novis, evehitur, diem quo lex Sixti V prodiiit, prae oculis habeat; et si, praefiniti temporis inde incipiens computationem, noverit eius praedecessorem vertente triennio, quadriennio etc. oneri SS. Liminum Visitationis haud fecisse satis, sciat ipse se ad eam absolvendam adstringi. Iuverit iterum audire Fagnanum, qui scribit³ « ex praescripto huius Const. Sixti V, § *Ad hoc autem*, vers. *Quae ne longius differantur* etc., tempus quaecumque excursum alicui ex Episcopis, qui sive morte praeventus, sive alia quacumque de causa ob non finitum tempus ei praescriptum Limina non visitaverit, ita intelligi effluxisse et excurrisse illius successoris, ut, termino ipso, iuxta Praedecessoris sui iusiurandum completo, debitam visitationem conficere teneatur. Quae verba non eum habent sensum, ut Episcopus successor teneatur visitare pro omnibus triennii etc., pro quibus eius praedecessor non visitavit.... sed illa verba ita sunt accipienda, ut Episcopus nuper consecratus, si eo triennio etc., quod eo tempore currit, eius praedecessor non visitaverit, teneatur ipse visitationem perficere ». Si proinde incoepto iam triennio etc. Episcopus SS. Limina adiverit, relationemque suae dioeceseos exhibuerit, ac postea e vivis migraverit, neutrum repetere successor tenetur; persolutio enim praedecessoris successoris suffragatur⁴.

10. E contra si quis dioeceseos curam assumpserit paulo ante quam triennium etc. sub antecessore incoeptum ad exitum perveniret, cum temporis defectu nondum in promptu posset habere quae ad statum propriae Ecclesiae referendum requiruntur, succurrit remedium implorandae prorogationis, quae, hisce praesertim in adiunctis, a S. Sede facile impertitur.

11. Notum est ipsam Sixtinam legem Episcopis consulere, qui, legitimo impedimento detenti, ad Apostolorum sepulcra personaliter se conferre non possunt; id enim per Procuratorem ipsis praestare permittitur. Immo quod ad Procuratoris deputationem facilius ac remissius agi coepit, ut inde a sua aetate animadvertibat s. m. Bened. XIV⁵, et pristinus rigor progressu temporis valde temperatus est. « Unde si Episcopus iusto quolibet impedimento detentus a S. C. licentiam petat visitandi Limina per Procuratorem, atque etiam in eum finem deputandi canonicum aliquem, aut Sacerdotem

¹ In 2. lib. Decret. in cap. *Ego N. Episcopus* 4 de iur. n. 36.

² V. caus. Carpeatoraten. diei 19 Febr. 1718 in princ.

³ Loc. cit., n. 46.

⁴ Fagn. loc. cit., n. 47.

⁵ De Syn. Dioec., L. 13, cap. 4, n. 3.

diocesis suae iam in Urbe existentem, et privatis suis rebus vacantem, vel etiam ordinarium suum negotiorum gestorem aut agentem, de rebus Ecclesiae et diocesis probe instructum, dummodo ecclesiastico caractere insignitus sit, facta Rom. Pontifici per Secretarium ipsius Congregationis instantiae illius relatione, non ita frequenter reiici solet, ut olim evenisse constat, sed petita licentia et facultas passim benigne conceditur». Pariter ad Procuratoris munus olim haud admittebatur Sacerdos regularis, nisi probata deficientia Capituli et cleri saecularis, exceptis fortasse Ecclesiis remotissimarum regionum¹; sed in hoc etiam sequioribus temporibus S. Sedes sese faciliorem praebere consuevit.

12. Quae communiora ac potissima sint impedimenta, quibus Episcopi a Romano itinere suscipiendo excusantur, videre est penes rerum canonicarum tractatores ad cap. 4 *Ego N.* de iureiur. Ea vero sic perstringit Catalanus²: « Est quidem munus et reipublicae officium episcopatibus adiunctum... item aetas gravis, hostilitas quoque ac timor hostium, incursus latronum, pestis et alia id genus, quorum tamen quaedam impedimenta Antistites profecto excusant a visitatione personali tantum, non vero ab illa, quae per certum nuntium, veluti aegritudo, decrepitas, munus episcopatus adiunctum, quae personam respiciunt ipsius Episcopi. Sunt autem quaedam alia, quae etiam a mittendo Romam certum nuntium Episcopos excusant, ut ex. gr. pestis, viarum obsessio, hostilitas, modo tales sint, quae impediunt accessum dioecesanorum ad Urbem ». Ceterum tot esse possunt huiusmodi impedimenta, quot peculiare cuiusque personae circumstantiae, quibus fiat, ut sine magna difficultate aut gravi incommodo urbs Romae adiri non possit.

13. Sed facile quisque intelliget ordinarias causas, quae personalem visitationem impediunt, nostra hac aetate nonnisi raro locum habere; ea enim invexit humanum ingenium adiumenta ad varias locorum distantias percurrendas, ut incredibili ferme celeritate et facilitate longissima quaeque itinera terra marique perfici valeant. Et, si ad debitum Visitationis officium *commode*, ut ipse ait, explendum Sixtus V praedicta temporum intervalla praescripsit, *variis*, ut verbis utamur Benedicti XIV³, *locorum atque dioecesium ab Urbe distantiam summa aequitatis ratione perpendens*; quid in praesens tam facile, quam intra ea intervalla

ad Urbem accedere? S. igitur Congregatio sibi persuadet, SS. Antistites huic muneri, cui sese, interposito sacramento, obstrinxerunt, nedum statis a Sixto V temporibus nunquam esse defuturos, sed immo spem fovet in Domino, ut, magistrorum veritatis Petri et Pauli sepulcra, fidelium animas illuminantia, coram veneraturi, suam huc praesentiam saepius etiam exhibeant. Quod certe ipsi libenter praestabunt, modo attenta consideratione revolvant illud Sardicensis Concilii⁴ « optimum et valde congruentissimum esse, si ad caput, idest ad Petri Apostoli Sedem de singulis quibuscumque provinciis domini referant Sacerdotes ». Ita enim fit, ut Rom. Pontifex, cui omnium Ecclesiarum sollicitudo concredita est, Praesulum Romae adventantium opera et adiutorio, ubique locorum christiani gregis necessitates agnoscere, spirituales ovium morbos intelligere, et aptiora remedia adhibere valeat, nec quidquam ipsum lateat earum rerum, quas ad Dei gloriam augendam, ad Religionem propagandam, ad animarum bonum promovendum necessario eum scire oportet. Plura sane negotia per epistolam possunt expediri; nemo tamen inficias iverit, plura esse alia, quae melius nequeant pertractari, quam si os ad os alloquamur. Accedit etiam, quaedam aliquando occurrere, quae secreti fidem ita postulante, ut ea scripto mandare periculosum sit; hinc fel. rec. Bened. XIII in Rom. Synodo an. 1725⁵, Episcopus monet, « ne ita passim personali ab hac Visitatione se dispensent, monita hic multa et sane proficua eorundem SS. Ecclesiae Principum patrocinio et Summi Pontificis vivae vocis oraculo percepturi quae scriptis aliquando nequeunt consignari ».

14. Ne itaque pigeat SS. Antistites ad Urbem, quam Apostolorum Principes suo sanguine consecrarunt, ex dissitis etiam regionibus properare, eum etiam in finem, ut arctioribus usque vinculis cum Supremo Ecclesiae Capite et duce coniuncti, eo fortius praeliari praelia Domini pergant, quo maiore in dies impetu ac velut agmine facto christianae Reipublicae hostes eam oppetere adnituntur.

15. Hanc autem S. Congregationis instructionem SSmo. D. N. Pio PP. IX per Secretarium in audientia diei 13 elapsi mensis relatae Sanctitas Sua benigne in omnibus adprobavit eique apostolicae suae auctoritatis robur adiecit.

Datum Romae ex aedibus dictae S. C. diei 1 Iunii 1877.

¹ De Syn. Dioec., L. 13, cap. 4, n. 3.

² Comment. Pont. Rom., tom. I ad § 4.

³ Loc. cit., n. 5.

⁴ Epist. Syn. ad Iul. I. Rom. Pont. apud Labbaeum tom. 2, col. 690, edit. Venet.

⁵ Tit. 13, cap. 1.

LITANIAE

1. — *Litaniarum approbatio;
earumque publica et privata recitatio.*

Ut litaniae possint licite in Ecclesiis recitari, praesertim coram SSmo Sacramento approbatione indigent S. Sedis. — S. R. C. 24 Aug. 1880. *Brixien.*

Posse vero, immo teneri Ordinarios alias seu novas litanias examinare, et, quatenus expedire putent, approbare; at nonnisi pro privata atque extraliturgica recitatione. — S. R. C. 29 Aug. 1882. *Argentinen.*

I. Quenam Litaniae publice recitari valeant in ecclesiis, vel oratoriis publicis, vi Constitutionis Clementis Papae VIII, et Decretorum, quae ab illius Successoribus Pontificibus promulgata fuere?

II. Num invocationes ad normam Litaniarum, in honorem Sacrae Familiae, Sacratissimi Cordis Iesu, Mariae Perdolentis, S. Ioseph, aliorumque Sanctorum in ecclesiis, vel oratoriis publicis recitari possint?

R. Ad I. Litaniae tantum quae habentur in Breviario, aut in recentioribus editionibus Ritualis Romani, ab Apostolica Sede approbatis.

Ad II. Negative. — S. R. C. 6 Mart. 1894. *Decr.*

Litaniae SS. Cordis Iesu iam prius pro aliquibus tantum probatae, pro omnibus deinde ubique terrarum probatae sunt, et tum privatim tum publice recitari et decantari possunt. — S. R. C. 2 Apr. 1899. *Urbis et Orbis.*

Num prohibitio recitandi aut cantandi in ecclesiis seu oratoriis publicis Litaniae, de quibus agitur in Decreto S. Rit. Congregationis 6 Martii 1894 complectatur etiam quamlibet earum recitationem, a pluribus coniunctim in ecclesiis vel oratoriis publicis, absque ministri ecclesiae, *qua talis*, interventu factam?

R. Affirmative. — Atque ita rescripsit S. R. C. die 20 Iunii 1896. *Mont. Alban.*

Hinc etiam declaratum est Moniales a Visitatione non posse retinere antiquissimam consuetudinem recitandi aut cantandi in choro, separato ab ecclesia per crates, litanias S. Francisci Salesii. — S. R. C. 20 Iun. 1896.

Praeter tres Litaniae pro usu publico in universali Ecclesia approbatas, h. e., Litaniae Sanctorum, Litaniae B. M. V. et Litaniae SSmi Nominis Iesu, peculiare quaedam Litaniae habentur ex. gr. de Sacratissimo Iesu Corde, Purissimo Corde B. M. V., aliaeque ab uno vel altero Rmo Ordinario pro usu tantum privato approbatas, quae idcirco neque in Breviario neque in Rituali Romano continentur.

Quaeritur I. Num eiusmodi peculiare Litaniae ita strictim prohibeantur, ut Monialibus sive religiosis Institutis non liceat illas privatim canere vel recitare ad instar precum orali-um?

II. Et quatenus Negative, num iisdem religiosis Familiis illas liceat canere vel recitare communiter in choro, aut respectivo oratorio?

III. Item quaeritur num peculiare eiusmodi Litaniae liceat fidelibus in publica ecclesia sive privatim sive communiter cantare, vel recitare ad modum quarumcumque precum?

R. Ad I. Negative, h. e., ita strictim non sunt prohibita, ut singulis privatim eas non liceat cantare, vel recitare.

Ad II. Negative, h. e., ita strictim prohibentur, ut communiter in choro publico, vel publico oratorio illas Litaniae cantare vel recitare minime liceat.

Ad III. Ad I. partem, h. e., privatim, Affirmative; ad II. partem, h. e., communiter, Negative. — S. R. C. 11 Febr. 1898. *Dub.*

R. P. Petrus Blerot e Congregatione SSmi Redemptoris et director generalis Archiconfraternitatis a Sancta Familia nuncupatae, quae Leodii in Belgio anno 1844 canonice erecta, titulo Archiconfraternitatis anno 1847 ab Apostolica Sede decorata fuit, a S. Rituum Congregatione, de expresso consensu plurium Rmorum Antistitum, sequentis dubii solutionem humillime efflagitavit; nimirum: Utrum, attentis decretis a S. Rituum Congregatione editis relate ad recitationem Litaniarum, continuari possit consuetudo, qua sodales praedictae Archiconfraternitatis in congressibus, ad quos in ecclesiis et oratoriis publicis, etiam ianuis clausis, ipsi soli admittuntur, et extra functiones liturgicas, non privatim sed communiter recitant quasdam Litaniae, gesta et exempla Sanctae Familiae, a qua nomen habent, referentes et a plerisque Rmis Ordinariis approbatas?

R. Serventur Decreta, non obstante consuetudine. — S. R. C. 11 Febr. 1898. *Congreg. SS. Redempt.*

2. — *Additiones Litaniis faciendae.*

An liceat titulo specialis devotionis Litaniis Sanctorum vel Lauretanis aliquem versiculum addere, vel novas Litaniae, de quarum approbatione Ordinario nullatenus constet, in ecclesiis canere vel recitare.

R. Negative, et serventur omnino decreta S. Congregationis, curentque Ordinarii colligere, et vetare formulas quascumque tam impressas, quam manuscriptas Litaniarum, de quarum approbatione non constat.

Et quoniam de Litaniis sermo est, quum S. Congr. innotuerit aliquibus in ecclesiis, praesertim occasione Orationis quadraginta horarum, libellos adhiberi, in quibus vel peculiarium Sanctorum nomina addita conspiciuntur, vel unus aut alter versiculus in precibus desi-

deratur; idcirco S. C. inhaerendo Instructioni Clementis PP. XI, § 24 (21 Ian. 1705), praecipit ne alii adhibeantur libelli, nisi typis Rev. Camerae Ap. impressi, vel eisdem plane conformes. — Sanctitas Sua... approbavit confirmavitque. — S. R. C. 3 Apr. 1821. *Carpen.* ad 7.

Sanctorum additio prohibita fuit, non obstante *antiqua* etiam *consuetudine*. — S. R. C. 27 Sept. 1873. *Lauden.*

In Litaniiis omnium Sanctorum post versum: *Sancte Raphael*, si addatur distincta invocatio novem Chorum Angelorum, vel addatur invocatio unius vel plurium Sanctorum pro devotione cuiuscumque, amittuntur omnes Indulgentiae a Summis Pontificibus concessae in recitando sic Litanias? Si respondeatur affirmative, Episcopus orator implorat ab eadem S. Sede ut easdem Indulgentias sibi iterum concedere dignetur.

R. Observanda decreta quae omnem vetant in Litaniiis additionem. — S. R. C. 14 Augusti 1858. *Tonk. Occid.*

Quum in multis Breviariis et Ritualibus in Litaniiis Sanctorum desiderentur preces pro arcendo flagello terrae motus, peste, fame et bello, quaeritur utrum recitari debeant et quo loco apponendae?

R. Affirmative, et ponendas esse post versum: *A fulgure et tempestate*. — S. R. C. 11 Sept. 1847. *Veronen.*

De praefatio addendo in Litaniiis Lauretanis confer verbum *Rosarium* n. 1.

De insertionem S. Camilli de Lellis et S. Ioannis de Deo in litaniiis agonizantium confer verbum *S. Camillus de Lellis* et *S. Ioannes de Deo*.

3. — De Litaniiis SS. Nominis Iesu.

Urbis et Orbis. — Sanctissimum Iesu Nomen semper et ubique terrarum praecipua veneratione et singulari prorsus honore christifideles prosequuti sunt: *non enim aliud nomen est sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (Actor. IV, 12). Ad hanc venerationis et honoris significationem, plurima religionis obsequia plurimasque laudes pietas christiana excogitavit, quibus Nomen augustissimum digne et sancte celebraretur.

Hisce profecto accensendae sunt plures Litaniae in honorem SSmi Nominis Iesu compositae, quae, licet non omnes probabiles, late tamen per orbem diffusae sunt. In quorum praefationum genere ne varietas haberetur haud undequaque laudabilis, s. m. Summus Pontifex Pius IX Litanias Sanctissimi Nominis Iesu, quae unice in posterum retinerentur ab omnibus christifidelibus, per Sacrum Consilium legitimis ritibus tuendis, die 8 Iunii 1862, approbavit, fecitque eidem Sacro Consilio facultatem declarandi, christifidelibus, qui eas devote recitarent, Indulgentiam tercentorum dierum in for-

ma Ecclesiae consueta concessum iri, quando Sacrorum Antistites pro sua quisque dioecesi hanc gratiam speciatim petissent.

Quum autem nuperrime a pluribus Episcopis SSmo D. N. Leoni divina providentia PP. XIII preces exhibitae fuerint, ut suarum diocesium christifidelibus praefatas Litanias recitantibus ipsam hanc Indulgentiam largiri dignaretur, Sanctitas Sua desiderans, ut christiani populi pietas erga laudabile Iesu Nomen magis magisque foveatur et augeatur devotio, hisce potissimum temporibus, quibus Nomen illud augustissimum tam audacter tamque frequenter impiorum iniuriis impetitur, in Audientia habita die 16 Ian. 1886 a Secretario S. Congr. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, ad omnes utriusque sexus christifideles, qui corde saltem contrito ac devote recitaverint Litanias Sanctissimi Nominis Iesu, prouti praesenti Decreto subnectuntur et non aliter, praefatam Indulgentiam tercentum dierum, animabus quoque Purgatorii applicabilem et semel tantum in die lucrandam, benigne extendit. Quam gratiam Sanctitas Sua in perpetuum suffragari voluit et absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria S. Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum die 16 mensis Ianuarii anni 1886.

Litaniae Sanctissimi Nominis Iesu.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

Iesu, audi nos.

Iesu, exaudi nos.

Pater de coelis Deus, miserere nobis.

Fili Redemptor mundi Deus, »

Spiritus Sancte Deus, »

Sancta Trinitas unus Deus, »

Iesu, Fili Dei vivi, »

Iesu, splendor Patris, »

Iesu, candor lucis aeternae, »

Iesu, rex gloriae, »

Iesu, sol iustitiae, »

Iesu, Fili Mariae Virginis, »

Iesu amabilis, »

Iesu admirabilis, »

Iesu, Deus fortis, »

Iesu, pater futuri saeculi, »

Iesu, magni consilii Angele, »

Iesu potentissime, »

Iesu patientissime, »

Iesu obedientissime, »

Iesu mitis et humilis corde, »

Iesu, amator castitatis, »

Iesu, amator noster, »

Iesu, Deus pacis, »

Iesu, auctor vitae, »

Iesu, exemplar virtutum, »

Iesu, zelator animarum, »

Iesu, Deus noster,	miserere nobis.
Iesu, refugium nostrum,	»
Iesu, pater pauperum,	»
Iesu, thesaure fidelium,	»
Iesu, bone pastor,	»
Iesu, lux vera,	»
Iesu, sapientia aeterna,	»
Iesu, bonitas infinita,	»
Iesu, via et vita nostra,	»
Iesu, gaudium Angelorum,	»
Iesu, rex Patriarcharum,	»
Iesu, magister Apostolorum,	»
Iesu, doctor Evangelistarum,	»
Iesu, fortitudo Martyrum,	»
Iesu, lumen Confessorum,	»
Iesu, puritas Virginum,	»
Iesu, corona Sanctorum omnium,	»
Propitius esto,	parce nobis, Iesu.
Propitius esto,	exaudi nos, Iesu.
Ab omni malo,	libera nos, Iesu.
Ab omni peccato,	»
Ab ira tua,	»
Ab insidiis diaboli,	»
A spiritu fornicationis,	»
A morte perpetua,	»
A neglectu inspirationum tuarum,	»
Per mysterium sanctae incarnationis tuae,	»
Per nativitatem tuam,	»
Per infantiam tuam,	»
Per divinissimam vitam tuam,	»
Per labores tuos,	»
Per agoniam et passionem tuam,	»
Per crucem et derelictionem tuam,	»
Per languores tuos,	»
Per mortem et sepulturam tuam,	»
Per resurrectionem tuam,	»
Per ascensionem tuam,	»
Per gaudia tua,	»
Per gloriam tuam,	»
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,	parce nobis, Iesu.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,	exaudi nos, Iesu.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,	miserere nobis, Iesu.
Iesu, audi nos.	
Iesu, exaudi nos.	

Oremus

Domine Iesu Christe, qui dixisti: Petite, et accipietis; quaerite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis: quaesumus, da nobis petentibus divinissimi tui amoris affectum, ut te toto corde, ore et opere diligamus, et a tua nunquam laude cessemus.

Sancti Nominis tui, Domine, timorem pariter et amorem fac nos, habere perpetuum, quia

nunquam tua gubernatione destituis quos in soliditate tuae dilectionis instituis. Qui vivis et regnas etc.

Decretum quo Indulgentia 300 dierum conceditur christifidelibus Archidioecesis Neapolitanae recitantibus Litanias SSmi Nominis Iesu.

Neapolitana. — Praeter Litanias illas Sanctissimi Nominis Iesu, quas S. Rituum Congregatio ad preces quorundam Episcoporum et Principum praesertim Germaniae probari posse rescripsit die 14 Aprilis 1646, quatenus Summo Pontifici placuisset, successu temporis in aliis orbis plagis non parum diversae a primis in lucem prodire Litaniae eiusdem Sanctissimi Nominis Iesu, earumque usus adeo diffusus et propagatus est, ut absque fidelium offensione et scandalo tolli nequeat, uti Sanctissimo Domino Nostro Pio PP. IX ingenue exposuerunt permulti externarum gentium Rmi Antistites, quorum aliqui cardinalitia etiam dignitate spectabiles, occasione solemnis Canonizationis Romae degentes. Et quoniam eosdem Antistites non latebat monumenta desiderari, ex quibus deduci possit Summos Romanos Pontifices aliquando adprobasse Litanias diversas a Laurentanis, et ab illis Breviarii Romani; nec recitantibus Litanias Sanctissimi Nominis Iesu concessisse unquam Indulgentias, quae enunciantur; hinc ne fideles in errore versentur, eundem Sanctissimum Dominum supplices exoraverunt, ut super hoc satis gravi negotio de Apostolica benignitate opportune providere dignaretur, ac decernere inter varias Litanias Sanctissimi Nominis Iesu, quae unice retineri possint, easque sacris Indulgentiis ditare. Sanctitas porro Sua, perpensis expositis rerum adiunctis, ac instante Emo et Rmo D. Cardinali Xisto Riario Sforza Archiepiscopo Neapolitano, ad relationem Sacrorum Rituum Congregationis Secretarii, indulsit ut utriusque sexus fideles Archidioeceseos Neapolitanae qui... adnotatas Litanias Sanctissimi Nominis Iesu, et non alias quascumque ab eis diversas, quas suprema auctoritate omnino abolevit, devote recitaverint, lucrari valeant Indulgentiam tercentorum dierum in forma Ecclesiae consueta. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die 23 Martii 1876.

4. — *Litaniae de SS. Corde Iesu.*

Confer hic n. 1, verbum *Cor SS. Iesu* n. 14, et Decr. S. R. C. 2 Apr. 1899.

LITTERAE

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE LITTERIS ANONYMIS.

1. Peccant mortaliter *per se loquendo*, qui ad superiores litteras anonymas mittunt, quibus occulta alicuius delicta manifestantur. Est enim verissima detractio, quae excitat saltem in superiore notabilem alterius suspicionem. Dicitur *per se loquendo*; nam peccatum non esset, si id ex charitate fieret, emendationem peccantis et communitalis bonum intendendo.

2. Non possunt vero, *per se loquendo*, superiores ex huiusmodi tantummodo litteris procedere ad *specialem et iuridicam* personae nominatae inquisitionem, quoad delicta quae continent litterae, etiamsi in illis notificentur testes, qui delictum valeant probare; quia huiusmodi litterae nullam inducunt infamiam, ex iure canonico, Decret. l. 5, tit. 1, de Accusat., vid. Ferraris, Biblioth., v. *Litterae*. — Dicitur

per se, nam quando non agitur de poena infligenda, sed de certioranda positiva bonitate personae, quae v. g. ad aliquod communitalis officium assumi debet, utique aliqua ratio harum litterarum haberi potest, *prudenter* scilicet inquirendo, num adsumendus ad illud debitis dotibus sit instructus. Nulla tunc ei irrogatur iniuria; nam directa in eum inquisitio est de bonitate, non de crimine. Haec autem prohiberi non potest, cum pertineat ad publicum bonum, ut tantum digni ad publica ministeria deputentur. Possunt item huiusmodi litterae Praelato deservire non quidem ad inquisitionem iuridicam vel specialem, bene tamen ad inquisitionem *paternam* et *generalem* propter bonum ipsius personae et communitalis. *Prudenter* vero inquirendum, ne nimia etiam inquisitio in infamiam forte optimi viri redundet, et ansam det malevolis calumniandi. Elbel, part. 5, n. 701, 702.

LITTERAE APOSTOLICAE

1. — *Usus characteris theutonici tollitur, et usus plumbei numismatis cum adiectis cordulis limitatur in Apostolicis Litteris.*

Motu proprio etc. — Universae Ecclesiae regimen humilitati Nostrae concreditum inter alia sollicitudinem a Nobis expostulat, ut per eos, quorum opera et ministeriis utimur, eae meliorationes ac modificationes quae magis publicae utilitati consulere, magisque aetati huic nostrae respondere videntur, in re praesertim ecclesiastica procurentur atque afferantur. Quapropter cum experientia compertum fuerit characterem theutonicum vulgo *Bollatico* utpote ab usu communi remotum, Litterarum Apostolicarum lectioni difficultatem ingerere, et earumdem remorari expeditionem quousque authenticum exemplar, *Transumptum* nuncupatum, signatum non fuerit; plumbeum vero numisma faciliiori huiusmodi Litterarum transmissioni haud leviter obesse, super quibus elatas quandoque fuisse querelas novimus, Nos his aliisque minoris ponderis incommodis prospiciendum, Apostolici muneris esse reputamus.

Idcirco de consilio dilecti Nostri Filii Cardinalis Pro-Datarii, et audito desuper etiam dilecto filio Cardinali S. R. E. Vice-Cancellario, per praesentes litteras Motu proprio characteris, de quo supra, in Apostolicis Litteris usum sublatum et aboletum decernimus ac declaramus, mandantes ut a praesentium publicatione Litterae Apostolicae communi latino characterem super charta pergamena, ut in more est,

excribantur et exarentur, firmis tamen manentibus omnium, et singulorum Officialium, et ministrorum subscriptionibus cum proprii cuiusque muneris respectiva designatione.

Quoad plumbea numismata una cum adiectis cordulis praecipimus ea servanda tantum esse in Apostolicis Litteris collationum, erectionum et dismembrationum Beneficiorum maiorum, nec non in aliis Sanctae Sedis solemnibus actis. In reliquis vero litteris et praesertim in illis quae Beneficia minora ac dispensationes super impedimentis matrimonialibus respiciunt, Auctoritate Nostra Apostolica, per praesentes eadem abolemus, et abolita fore statuimus et mandamus, iisque substitui ac substitutam, et subrogatam fore iubemus impressionem rubri coloris sigilli noviter conficiendi imagines ipsorum Apostolorum Petri et Pauli referentis, inscriptione Nominis regnantis Summi Pontificis circumducta. Quae autem pro fideliter custodiendis et asservandis plumbi numismatum typis statuta sunt, eadem per praesentes confirmamus atque examussim observanda esse decernimus.

Quamobrem Cardinalibus Nostri Pro-Datario, et S. R. E. Vice-Cancellario eorumque pro tempore Successoribus hoc Nostro Motu proprio praecipimus et iniungimus, ut ipsi in posterum in quacumque Litterarum Apostolicarum huiusmodi expeditione, superius praemissa atque ordinata prae oculis habentes, ea firmiter observent, et ab omnibus, et singulis sibi respective subiectis Officialibus, ministris ac per-

sonis quibuscumque inviolabiliter observari faciant.

Non obstantibus quibusvis Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ac, quatenus opus sit, de iure quaesito non tollendo; aliisque Nostri et Cancellariae Apostolicae regulis; nec non Privilegiis, Indultis, Facultatibus et Litteris Apostolicis speciali mentione dignis, et ex quacumque causa hic forsitan de necessitate exprimenda, concessis approbatis et innovatis, usibus quoque, stylis, consuetudinibus etiam diuturnis, et inveteratis in contrarium praemissorum quomodolibet facientibus vel extantibus. Quibus omnibus et singulis illarum omnium et singulorum tenores pro plene et sufficienter expressis et insertis habentes ad praemissorum effectum

specialiter et expresse praesentibus huius Nostri Motus propriis Litteris derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo hominum liceat paginam hanc Nostrae abolitionis, suppressionis, subrogationis, confirmationis, praecepti, statuti, mandati, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc tentare praesumpserit, indignationem Dei Omnipotentis, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum die vigesima nona Decembris 1878.

LEO PP. XIII.

LITURGIA

1. — De Sacris Ritibus observandis.

In sacrorum administratione, maxime in tremendo Missae sacrificio, ritus negligere ab Ecclesia statutos, istis pro arbitrio addere et de trahere, et mixtam quamdam liturgiam ex Ecclesiae statutis et ex aliis proprio Marte excogitatis efformare..... summopere reprobendam (agendi rationem) esse nemo non intelliget. Ritus enim et caeremoniae inductae sunt in Ecclesiam ut debita cum veneratione externus cultus erga Deum exerceatur, ut sacra quae peraguntur mysteria augustiora fiant, et sint ea in magnam christifidelium aedificationem, eorum in Deum pietatem excitando et devotionis affectum. Hinc Sacrosancta Tridentina Synodus ita ad rem hanc (sess. 22 de Missae sacrif., c. 5): « Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quaedam submissa voce, alia vero elatiore in Missa pronuntientur instituit. Caeremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina et traditione, quo et maiestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per haec visibilia religionis ac pietatis signa, ad rerum altissimarum, quae in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur ».

Tales cum sint ecclesiastici ritus et caeremoniae, sequitur eas iuris esse Ecclesiae, ad eamque tantummodo pertinere eas constituere, sicut ad Ecclesiae ministros eas amussim observare, maxime quod in hisce Ecclesiae ritibus implicita multorum catholicorum dogmatum continetur professio. Hinc etiam ex liturgiis fides eruitur de Verbi et Spiritus Sancti divinitate, de veritate humanitatis et divinitatis Christi, de virginitate Deiparae, de Episcopo-

rum supra presbyteros dignitate, de necessitate gratiae Christi ad opera aeternae vitae meritoria, de peccati originalis in omnes homines diffusionem, de Sacramento Confirmationis, de incruento Missae sacrificio, de reali Corporis Christi praesentia in Eucharistia, de mirabili quae in ea fit transubstantiatione, de Purgatorio, de cultu et invocatione Sanctorum, aliisque pluribus, ex quo factum est ut theologi in liturgiis fontem theologicum agnoverint, ex quo Ecclesiae doctrina nobis manifestetur. Quae cum ita sint, rectissime laudata mox Tridentina Synodus ita decrevit (sess. 7 de Sacram. in genere, can. 12): « Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiae catholicae ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiae Pastorem mutari posse, anathema sit ».

Haec in Tridentina Synodo sancita, opponenda sunt contra sacrorum Ecclesiae rituum violatores, et fortassis etiam aspernatores; opponenda ipsis est auctoritas Summorum Pontificum Pii V, Clementis VIII et Urbani VIII, qui Missale Romanum una cum suis rubricis, pro Ecclesia universa, tribus editis Constitutionibus approbarunt; et adversus pertinaces rigidiori etiam utendum erit agendi ratione, si id evangelicae prudentiae, ex qua nunquam deflectere debent qui in Ecclesia Christi regunt et gubernant, congruum esse videatur. — Instr. S. C. de P. F. 30 Iun. 1830.

2. — De orientalibus ritibus observandis.

Omnino autem sartas tectas habebimus peculiare vestras catholicas liturgias, quas plurimi sane facimus, licet illae nonnullis in rebus a liturgia ecclesiarum latinarum diversae sint. Enimvero liturgiae ipsae vestrae in pretio pa-

riter habitae fuerunt a praedecessoribus nostris, utpote quae et commendantur venerabili antiquitate suae originis, et conscriptae sunt linguis, quas Apostoli aut Patres adhibuerunt, et ritus continent splendido quodam ac magnifico apparatu celebrandos, quibus fidelium erga divina mysteria pietas et reverentia foveatur. Ad hanc Sedis Apostolicae rationem erga catholicas orientalium liturgias plura spectant Romanorum Pontificum decreta et constitutiones, quae de illis conservandis latae sunt: inter quas laudare sufficiet Litteras Apostolicas Bened. XIV decessoris nostri, eas praesertim, quarum initium *Allatae sunt*, datas die 26 Iulii 1755. Eodem pertinent, quod sacerdotibus orientalibus in occidentem venientibus nedum liberum est proprio nationis suae ritu celebrare in sacris latinorum aedibus, sed patent etiam diversis in locis, ac Romae praesertim, templa in peculiarem ipsorum usum aedificata. Insuper nec monasteria defuerunt orientalis ritus, nec domicilia alia excipiendis orientalibus destinata; nec etiam collegia in eum finem condita ut orientalium filii, sive soli, sive cum aliis adolescentibus, ad litteras sacrasque scientias, atque ad clericalem disciplinam informetur, et idonei fiant ecclesiasticis muneribus deinceps in sua cuiusque natione obeundis. Quamvis autem aliqua ex his institutis recentiorum temporum calamitate perierint, nonnulla tamen adhuc supersunt, ac florent; in quibus, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, praeclarum sane documentum habetis singularis benevolentiae, qua Sedes Apostolica vos resque vestras prosequitur. — Litt. Enc. Pii IX 6 Ian. 1848.

3. — *Varii in Ecclesia ritus servandi.*

Non latet Amplitudinem Tuam quantum Apostolica Sedes elaboraverit, ut fideles cuiuscumque ritus ac disciplinae, veluti membra eiusdem mystici corporis sub uno in terris capite divina institutione coniuncta, in unitate spiritus inviolate perstarent; atque ut etiam illi qui, a veritate declinantes, ab unitate catholica discesserant, tandem aliquando ad Ecclesiae sinum redirent; denique ut unitas fidei ac sanctitas disciplinae ubique terrarum floret. Etenim cum fides, per infallibile Ecclesiae magisterium proposita, non humanis rationibus, sed divinis prorsus oraculis Deique revelantis auctoritate innitatur, unica omnino eademque apud omnes esse debet qui Christi corpus constituere et in unico eius ovili vivere exoptant: ecclesiastica vero disciplina, quamvis pro rerum ac temporum varietate, sive pro diversa illustrioris alicuius Ecclesiae traditione ac consuetudine, externam veluti varietatem non respuat, tamen necesse omnino est ut nil contineat quod non eiusdem fidei sanctitati respondeat, nihil quod morum doctrinae vel ecclesia-

sticae honestati adversetur. Quo autem consilio, qua pastoralis sollicitudine id praestiterint, praesertim quoad orientales, Romani Pontifices, quibus divinitus commissae est cura omnium ecclesiarum, historiae ecclesiasticae monumenta luculenter ostendunt, et Benedictus XIV, immortalis memoriae Pontifex, in percelebri *Encyclica Allatae sunt* (26 Iul. 1755) ob oculos evidenter ponit quae dixerit quaeve constanter egerit Apostolica Sedes a Nicolao primo Sanctissimo Pontifice ad sua usque tempora, ut orientales ad unitatem fidei ac pristinam disciplinae puritatem reduceret, atque in ea firmissime solidaret. Qua in re omnis plane cura in eo collata fuit, ut detersis erroribus quos, durante schismate, inimicus homo clanculo superseminaverat, de cetero ritus orientalis qua in parte nec fidei catholicae adversatur, nec periculum generat animarum, aut ecclesiasticae derogat honestati, inviolatus firmusque maneret (*Encycl. ut supra*). Quod libentissimo prorsus animo praestitit etiam SS. D. N. Pius PP. IX decessorum suorum eximius aemulator: vix enim S. Petri Apostolorum Principis cathedram conscendit, orientales omnes ad peroptatam concordiam amantissimis plane litteris (Litt. Ap. ad orientales 6 Ian. 1848) excitare, iamque unitos favoribus augere non destitit, id unum requirens, ut errores omnimodi evellerentur, sed ritus orientalis maneret inviolatus, quemadmodum et disciplina quam ante schisma orientales servabant et profitebantur, quaeque venerandis ipsorum antiquis liturgiis ac ritualibus innititur, religiose custodiretur. — S. C. de P. F. 24 Mart. 1858.

4. — *De transitu ex altero ritu ad alterum.*

Cum S. C. de P. F. recto Ecclesiae regimini in Orientis partibus valde profuturum cognoverit, si regula quaedam traderetur circa transitum ab aliquo ex ritibus orientalibus ad alterum: in generali Conventu habito 10 Septembris 1838, quae sequuntur decernenda censuit. Ex orientalibus nonnulli, uti sunt armeni et maronitae, cum Ecclesia latina pro Eucharistia utuntur azymo; alii vero fermentato, melchitae nimirum, chaldaei, syri et cophti: nemo proinde a ritu in quo fit usus azymi transire valeat ad ritum in quo conficitur in fermentato, absque beneplacito Sedis Apostolicae, idemque erit servandum circa transitum ex ritu in quo adhibetur fermentatum ad ritum in quo praecipitur usus azymi. Cum autem inter duos ritus permutandos non adest praefata materiae in Eucharistia disparitas, sufficiat consensus duorum Episcoporum a quo, et ad quem fit transitus. Haec pro illis sunt constituta qui iamdiu catholicam fidem profiteantur; quod vero ad haereticos et schismaticos pertinet, qui ad Ecclesiae sinum redeunt, permittendum censuit

S. C. ut orientalem ritum qui magis iis placuerit amplectantur.

Hanc autem S. C. sententiam SS^{mo} D. N. Gregorio PP. XVI... relata in audientia diei 16 eiusdem mensis et anni, SS^{mus} benigne approbavit atque in omnibus servari praecepit. — S. C. de P. F. 20 Nov. 1838.

Il decreto emanato ai 20 Novembre 1838 riguardo al passaggio degli orientali da un rito all'altro, ed alla facoltà che si concede agli eretici ed agli scismatici, di scegliere quel rito orientale che più loro aggradi nel ritorno dei medesimi al seno della cattolica Chiesa, non comprende gli apostati, quelli cioè che essendo cattolici, abbandonarono la vera Chiesa passando all'eresia ed allo scisma, e poi di nuovo si convertono. — S. C. de P. F. 7 Apr. 1859.

Probatur conventio inter Antistites provinciae Leopoliensis quoad ritum latinum et graecum.

Ad graves et diuturnas controversias dirimendas, quae in ecclesiastica provincia Leopoliensi ob disciplinae varietatem, nec non ratione mutuarum relationum inter ecclesiasticos viros latini et graeci ritus inde promanantium, non absque christianae charitatis dispendio atque animarum detrimento, agitabantur, optimo sane consilio utriusque ritus Antistites conventionem seu concordiam sub die 23 Dec. 1853 ineundam censuerunt, quam deinde S. Sedis placito subiiciendam curarunt... Antedictam conventionem per hoc S. C. decretum approbari mandavit (SS^{mus}) iuxta sequentem tenorem: « *A. Sub respectu transitus ab uno ad alterum ritum.* — a) Quilibet in suo nativo ritu permanere tenetur, et arbitrarius iam permultis tum ad missionarios et fideles orientis, tum ad oras nostras directis constitutionibus et decretis reprobatur transitus, denuo ac severissime prohibetur, et quocumque modo ad effectum deductus, irritus ac nullus esse declaratur. Quare nemini absque obtenta Sedis Apostolicae facultate ex uno ad alterum ritum transire liceat. Attamen quoniam aliquando urgens necessitas forsitan expostulat, vel rationabiles causae suadere possunt transitum de uno ritu ad alium, idcirco in hisce casibus ritus mutationi fiet locus, sequenti tamen methodo religiose servata. Ille qui ex uno ad alium ritum transire cupit preces proprio Ordinario dioecetano porriget, causas, quae ritus mutationem suadent, accurate et fideliter exponens. Ordinarius scripto tenus sententiam suam super petitione et causis aperiet: hoc autem documentum exhibebitur Ordinario alterius ritus, ad quem transitus expostulatur; atque hic etiam suam sententiam scripto significabit, et omnia transmittet ad S. Sedem, quae vel per se, vel per suum delegatum decernet utrum transitus permittendus

sit nec ne. In casibus autem urgentibus, qui moram non patiuntur, Ordinarius illius ritus, ad quem transitus expostitur, audito, methodo superius enunciata, Ordinario alterius ritus a quo dimittendus est orator, transitum admittet provisorie, et sub conditione, si a S. Sede transitus hic confirmabitur.

b) A die publicationis initae Concordiae, in unaquaque dioecesi utriusque ritus faciendae, terminus sex mensium praefigitur, intra quem licitum erit partibus, quae arbitrario ritum mutarunt, ad ritum suum redire, atque hoc desiderium Episcopo utriusque ritus partes eadem insinuabunt. Praedicto autem termino elapso, illi qui hac facultate usi non fuerint, si laici sint, in ritu illegaliter assumpto ex Apostolico indulto perpetuo manebunt; si vero sint ecclesiastici, ad S. Sedem singillatim recurrant, ut provideat.

c) Ab eodem die publicationis Concordiae, ut sacerdos sive latini sive rutheni ritus quempiam illegitime transeuntem sciens et volens ad suum aggregaverit ritum, aggregatio talis sit nulla et irrita; et insuper sacerdos, qui hoc grave piaculum admiserit, si regularis sit, obnoxius erit poenis statutis in Const. Bened. XIV, quae incipit *Demandatam coelitus*; si vero sit e clero saeculari sive parochus sive operarius, prima vice spiritus recollectionibus octo dierum, secunda vice quatuordecim dierum, tertia demum vice suspensione a divinis ipso facto incurrenda, et pro casus gravitate etiam beneficii privatione, si parochus est, praevio processu iudiciali; si operarius, inhabilitatione per triennium ad curatum beneficium obtinendum puniatur. Quod si quispiam, celato nativo ritu, fidelibus alterius ritus se iungeret, et a sacerdote alterius arbitrario assumpti ritus obsequia spiritualia expeteret et obtineret, subdolos ille actus, licet post decursum plurium annorum in lucem demum prodierit, sit nullus et irritus; sacerdos tamen qui advenam suis ovibus inscius adnumerabat, insons declaretur, et nonnisi eundem ad ritum nativum relegare teneatur. Si vero etiam indubitata de nativo advenae ritu obtenta notitia, obsequia spiritualia eidem praestare pergeret, iam sciens et volens talem advenam suo gregi adnumerare nititur; hinc poenis superius positis subiiciendus est ». — S. C. de P. F. 6 Oct. 1863.

Decretum illud sancitum die 20 Nov. 1838 agit de transitu ab aliquo ex ritibus orientalibus ad alterum, et nihil omnino statuit de ritu latino, neque de iis qui hunc ritum habent, vel habere desiderant; et quod ibi statuitur de haereticis et schismaticis ad Ecclesiae sinum redeuntibus, de iis intelligendum est qui ad orientales ritus pertinent. — S. C. de P. F. 15 Iulii 1876.

Ut dubio de indigenis (orientalibus) profitentibus haereses occidentales, ex. gr. protestan-

tium, congrua detur responsio, inspiciendus est ritus quem profitebantur antequam iis adhaerent, vel in quo rite baptizati fuerunt; neque enim, ad effectum de quo agitur, baptismatis in alieno ritu ob instantem necessitatem recepti habenda ratio est. Itaque si quispiam ex haereticis et schismaticis orientalis ritus, haereses occidentales, ex. gr. protestantium, postea sectetur, non idcirco latino ritui legitime addictus reputandus est: quoniam ex professione haeresis vel schismatis nullum ius oriri potest; sed censendus est in orientali ritu, quem antea sequebatur. Ille proinde ad Ecclesiam catholicam rediens poterit quem maluerit orientalem ritum eligere et sequi. Catholici vero orientalis ritus qui occidentalibus haeresibus, uti supra, adhaerendo, a vera fide defecissent, non licebit ad alium, licet orientalem ritum, in sua conversione transire, sed, in suo manere debent. Quod enim indulgetur orientalibus in haeresi natis, id apostatis merito negatur, ne ab ipso suo crimine commodum referre videantur. Eos proinde oportet necessariam facultatem a Summo Pontifice expetere, si ad Ecclesiam revertentes amplecti vellent ritum ab eo diversum, cui ante apostasiam adhaerebant. Demum, quod ex dictis manifestum est, si indigena orientalis, latinum ritum, antequam in haeresim incideret, legitime tenuit, necesse est hunc, ad Ecclesiam revertentem, in latino ritu manere. — S. C. de P. F. 15 Iul. 1876.

5. — De rituum permixtione.

1. Utrum missionarii latini possint administrare orientalibus Sacramenta Baptismi, Extremae Unctionis ac Matrimonii ritu latino in ecclesiis orientalibus, casu v. g. quo missionarius latinus parochi fungeretur officio in iis ecclesiis.

2. Utrum missionarii iisdem orientalibus eadem Sacramenta possint administrare ritu latino in ecclesiis latinis.

3. Utrum missionarii possint orientalibus ministrare Sacramenta praedicta ritu orientali servando illius ritum cui administratur Sacramentum.

4. Utrum missionarii possint in aliquo casu administrare latinis Sacramenta ritu orientali v. g. ad benedicendum matrimonium cuius altera pars latina, altera vero orientalis.

5. Utrum missionarii latini fungentes sacra functione in ecclesia orientali possint ritui orientali aliquid immiscere ritus latini, v. g. ad Benedictionem SS. Sacramenti post cantum orientalem recitare orationes lingua latina, et sic de ceteris.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Negative quoad Sacram Liturgiam; in reliquis servetur consuetudo. — S. C. de P. F. 11 Dec. 1838.

Circa il dubbio riguardante la frequenza degli orientali alle chiese dei latini due massime possono notarsi; la prima garantisce la libertà e la devozione degli individui; la seconda favorisce il rito senza ledere la prima. L'una stabilisce non essere proibito nè potersi proibire ai fedeli di rito orientale di frequentare le chiese dei latini, anzi anche quelle di altro qualunque rito orientale cattolico. L'altra inculca che non solo non debbono gli orientali distrarsi dalle chiese del proprio rito, ma che anzi debbono esortarsi dagli stessi missionarii latini a frequentarle, specialmente nelle feste. In questo senso appunto si è espressa sempre la S. C. la quale mentre ha fatto sentire ai Vescovi orientali che essi non potevano proibire ai fedeli del loro rito di frequentare le chiese de' latini, ed ha deciso che per soddisfare il precetto di ascoltare la S. Messa non sono obbligati i fedeli di ascoltarla nel proprio rito, non ha tralasciato di eccitare i missionarii europei a ricordare agli orientali di frequentare le loro chiese, specialmente nelle feste. — S. C. de P. F. 30 Aprilis 1862.

Se un sacerdote o diacono del rito orientale, particolarmente di quelli che consacrano in azimo, conoscendo la lingua latina possa assumersi in qualità di diacono o suddiacono nella Messa solenne celebrata in rito latino.

R. Negative. — S. C. de P. F. 30 Apr. 1866.

Quali istruzioni convenga dare sull'ammissione negli Istituti Regolari latini dei giovani *utriusque sexus* appartenenti alle scuole o ai convitti delle Missioni.

R. 1. Si quae alumnae aut aliae puellae ritus orientalis recipiendae sint in Congregationem Religiosam latini ritus, supplicandum SSmo ut ipsae, quin ideo ad ritum latinum transeant, sic receptae in huiusmodi Congregationem, quamdiu in eadem perseveraverint, in omnibus, etiam quoad Communionem paschalem, latino ritui sese conformare possint et debeant. Quod si deinceps, quacumque de causa, ad Congregationem pertinere desierint, eo ipso suum ritum orientalem sequi teneantur.

2. Si alumni vel alii in Ordinem seu Congregationem Religiosam latini ritus ad statum clericalem sint recipiendi, recurrant ad S. Sedem.

3. Quoad recipiendos vero in huiusmodi Ordinem aut Congregationem ad statum laicalem supplicandum SSmo pro indulto se ritui latino accommodandi, quamdiu in eodem laicali statu perseveraverint, prout supra de Sororibus Religiosis dictum est. Quod attinet ad Communionem paschalem, ad Secretarium cum SSmo.

SSmus approbavit, sed quoad Communionem paschalem decrevit ut, si in locis in quibus

ipsos morari contigerit, adsit proprii ritus ecclesia, in ea paschalis Communionis praecepto satisfaciant. — S. C. de P. F. 1 Iun. 1885.

Fidelibus cuiuscumque ritus, deficiente sacerdote aut ecclesia ritus proprii, facultas fit S. Communionem accipiendi iuxta ecclesiae in loco existentis ritum.

In variis catholici orbis regionibus, in quibus diversorum rituum fideles permixti inveniuntur, deplorandum sane est saepe saepius nonnullos proprii ritus ecclesia et sacerdote destitutos manere. Ex quo fit ut quidam ex illis propriae devotioni satisfacere, necnon christianae vitae fervorem per Sacramentorum frequentiam conservare et augere desiderantes, ex difficultate S. Communionem sumendi in proprio ritu, a S. Sede privilegium communicandi in ritu alieno, etiam extra casus iure permisos, continuo expostulent; alii vero quamplurimi propter eandem rationem inducantur potius ad diuturnam Sacramentorum incuriam cum maximo eorum vitae spiritualis detrimento.

Hisce recursibus ac malis effectibus permota haec S. Congr. de Propaganda Fide pro negotiis ritus orientalis, per opportunum aliquod ac salutare remedium iisdem occurrere voluit. Hinc, de consilio Eminentissimorum Patrum praedictae S. Congregationis, SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII, referente R. P. D. Augustino Archiepiscopo Larissensi, S. Congregationis de Propaganda Fide Secretario, in audientia diei 2 Iulii anni 1893 sequens decretum edi et expediri mandavit, nimirum:

Quo utilius frequentia promoveatur SS. Sacramentorum, quae efficacissima sunt media a Christo Domino instituta ad procurandam salutem animarum, et quo opportunius duplex illud praedictum inconveniens de medio tollatur, omnibus fidelibus cuiuscumque ritus, sive latini, sive orientalis, degentibus in locis, in quibus non sit ecclesia aut sacerdos proprii ritus, facultas in posterum a S. Sede conceditur SS. Communionem, non modo in articulo mortis et pro paschali praecepto adimplendo, sed etiam quovis tempore devotionis gratia, iuxta ritum ecclesiae existentis in praedictis locis, dummodo catholica sit, recipiendi.

R^mis Ordinariis committitur officium, ut praesentis decreti notitiam ad suum quisque populum pervenire faciat.

Datum Romae ex Aedibus eiusdem S. Congregationis, die 18 Aug. 1893.

6. — *De disciplina orientalium conservanda et tuenda.*

Orientalium dignitas Ecclesiarum, pervetustis rerum monumentis eisque insignibus commendata, magnam habet toto christiano orbe ve-

nerationem et gloriam. Apud illas enim, inita benignissimo Dei consilio humanae redemptionis primordia, celeriter ad ea properavere incrementa, ut laudes apostolatus et martyrii, doctrinae et sanctitatis primo honore floruerint, primam saluberrimorum fructuum laetitiam ediderint. Ex illis autem perampla beneficiorum vis in ceteros late populos mire profluxit; quum beatissimus Petrus, princeps apostolici ordinis, multiplicem erroris vitique pravitatem disiecturus, lumen veritatis divinae, evangelium pacis, Christi libertatem in dominam gentium urbem caelesti numine intulit. At Ecclesiis Orientalibus Romana potissimum, ecclesiarum omnium caput, sane quantum honoris et caritatis inde a memoria apostolica tribuere consuevit et quam fideli obsequio vicissim laetari: easdemque, per varia deinde atque acerba tempora, nequaquam ipsa destitit, providentia et benefactis, a iacturis erigere, devinctas retinere, revocare discordes. Neque ultimum illud fuit vigilantiae officium, ut proprias cuiusque orientalis gentis consuetudines sacrarumque rationes, quas pro potestate et sapientia sua legitimas edixisset, integras in eis perpetuo custodiret ac tueretur: cuius rei documento multa sunt quae Decessores Pontifices, cum primis Pius IX fel. rec., vel suis ipsi actis vel per sacrum Consilium christiano nomini propagando prudentissime censuerunt. Non minore permoti Nos adductique studio, sub ipsa pontificatus initia, ad christianas Orientis nationes oculos peramanter convertimus. Maturavimus quidem conferre curas ad earum allevandas necessitates, aliasque sumus deinceps occasiones nacti actuosae benevolentiae testandae: sed nihil profecto antiquius sanctiusque fuit neque est, quam animis cum Sede Apostolica obstrictis, adeo in eis ardorem excitare et foecunditatem fidei, ut ad maiorum excellentiam et laudem exemplis renovatis nitantur.

Iam licuit aliquot adiumenta Ecclesiis illis afferre. Collegium hac ipsa in Urbe clericis Armeniis et Maronitis instituendis, itemque Philippopoli et Hadrianopoli pro Bulgaris, condidimus; Athenis Leonianum condendum decrevimus; etiam seminario S. Annae, quod Hierosolymae cleri Graeci Melchitae educendi causa, coeptum est, maiorem in modum favemus. In eo praeterea sumus ut Syrorum numerum in alumnis Collegii Urbaniani augeamus; utque Athanasianum Graecorum ad pristinum restituamus institutum, quod Gregorius XIII, munificus auctor, sapienter voluit, unde viri extiterunt clarissimi. Plura vero in hoc similique genere experiri Nos atque efficere posse, eo nunc vehementiore voluntate exoptamus, postquam, aspirante Deo, consilium iamdiu meditarum perfecimus appellandi singulari epistola principes et populos universos ad felicem fidei divinae unitatem. Nempe inter christianas gentes

calamitose divulsas, primo loco Orientales vocare, adhortari, obsecrare contendimus, quanta maxima potuimus apostolica et paterna caritate. Inchoatam spem quotidie magis foveri pericundum accidit Nobis, certumque est, opus tam salutare enixius insistere; ut, quidquid ex Apostolicae Sedis providentia expectari possit, admodum expleamus, quum submovendis similitatis vel suspicionis causis, tum optimis quibusque reconciliationis praesidiis admovendis. Praestantissimum id esse existimamus ad incommunitatem disciplinae Orientalium propriae, cui valde semper tribuimus animum curasque adiacere. Qua in re iam Nos clericorum ephebeis earum gentium proxime conditis hanc etiam dedimus praescriptionem, dabimus eandem condendis, ut maxima religione ritus colant et observent suos, in eisque cognitionem usumque alumni capiant. Siquidem in ritum orientalium conservatione plus inest quam credi possit momenti. Augusta enim, qua varia ea rituum genera nobilitantur, antiquitas, et praeclaro est ornamento Ecclesiae omni, et fidei catholicae divinam unitatem affirmat. Inde enimvero, dum sua praecipuis Orientis Ecclesiis apostolica origo testatur constat, apparet simul et enitet earumdem cum Romana usque ab exordiis summa coniunctio. Neque aliud fortasse admirabilius est ad *catholicitatis* notam in Ecclesia Dei illustrandam, quam singulare quod ei praebent obsequium dispare caeremoniarum formae nobilesque vetustatis linguae, ex ipsa Apostolorum et Patrum consuetudine nobiliores; fere ad imitationem obsequii lectissimi quod Christo divino Ecclesiae auctori, exhibitum est nascenti, quum Magi ex variis Orientis plagis deveci *venerunt... adorare eum*¹. Quo loco illud apte cadit animadvertisse, quod sacri ritus, tametsi per se instituti non sunt ad dogmatum catholicorum evincendam veritatem, eadem tamen viva propemodum exprimunt splendideque declarant. Quapropter vera Christi Ecclesia, sicut magnopere studet ea custodire inviolata quae, utpote divina immutabilia accepit, ita in usurpandis eorumdem formis nonnunquam concedit novi aliquid vel indulget, in iis praesertim quae cum venerabili antiquitate convenient. Hoc etiam modo et eius vitae nunquam senescentis proditur vis, et ipsa magnificentius Christi sponsa excellit, quam sanctorum Patrum sapientia veluti adumbratam in effato agnovit davidico: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate... in fimbriis aureis circumamicta varietatibus*².

Quoniam igitur haec rei liturgicae disciplinaeque orientalis iure probata varietas, praeter ceteras laudes, in tantum decus utilitatemque Ecclesiae convertitur, eo non minus pertineant

muneris Nostri partes oportet, recte ut sit consultum, ne quid incommodi imprudenter obrepit ab occidentalibus Evangelii administris, quos ad eas gentes Christi caritas urgeat. Rata quidem permanent quae in hoc Benedictus XIV, Decessor Noster illustris, sapienter provideque decrevit per Constitutionem *Demandatam*, in forma epistolae, die datam xxiv Decembris anno MDCCXLIII, ad Patriarcham Antiochenum Graecorum Melchitarum omnesque eiusdem ritus Episcopos eidem Patriarchae subiectos. Verum, aetatis decursu non brevi, novatis per ea loca rerum conditionibus, atque latinis Missionariis Institutisque ibidem multiplicatis, factum est ut peculiares quaedam Apostolicae Sedis curae in eadem causa exposcerentur: quod certe peropportuno fore, crebra per hosce annos occasione Nosmetipsi cognoramus, et desideria aequissima confirmaverant Venerabilium Fratrum in Oriente Patriarcharum, non semel ad Nos delata. Quo autem totius negotii apertius pateret summa, aptioresque providendi rationes definirentur, eosdem Patriarchas haud ita pridem in Urbem advocare placuit, quibuscum communicarem consilia. Tum eos, una cum nonnullis Dilectis Filiis Nostris S. R. E. Cardinalibus, coram ad deliberandum frequenti congressione habuimus. Iis autem rebus omnibus, quae communiter propositae et agitatae sunt, meditate perpensis, induximus animum certa quaedam eiusdem Benedictinae Constitutionis praescripta, congruenter novis earum gentium temporibus, explicatiora facere et ampliora. In quo praestando, hoc tamquam principium ex ipsa deprompsimus, sacerdotes nempe latinos eo tantum consilio ab Apostolica Sede in illas regiones mitti, ut sint Patriarchis et Episcopis *in adiutorium et levamen*; cauto propterea *ne utendo facultatibus sibi concessis, eorum iurisdictioni praeiudicium inferant et numerum subditorum imminuant*³: ex quo perspicuum extat quibus legibus officia eorumdem Latinorum ad hierarchiam Orientalem sint temperanda.

Itaque rerum capita quae sequuntur visa sunt in Domino praescribenda et sancienda, ut facimus Apostolica fulti auctoritate; iam nunc declarantes velle Nos atque edicere ut eadem Benedictina decreta, quae de Graecis Melchitis primitus data sunt, fideles omnes cuiusvis in Oriente ritus universe attingant.

I. Missionarius quilibet latinus, e clero saeculari vel regulari, qui orientalem quempiam ad latinum ritum consilio auxiliove inducat, praeter *suspensionem a divinis* quam *ipso facto* incurret, ceterasque poenas per eandem Constitutionem *Demandatam* inflictas, officio suo privetur et excludatur. Quae praescriptio

¹ Matth. II, 1-2.

² Ps. 44.

³ Const. *Demandatam*, n. 13.

ut certa et firma consistat, exemplar eius patere vulgatum apud Latinorum ecclesias iubemus.

II. Ubi desit proprii ritus sacerdos cui Patriarcha orientalis mandet spirituales suorum administrationem, ibi eorum curam suscipiat Parochus alieni ritus qui easdem atque ipsi species, azymum vel fermentatum, ad consecrandum adhibeat; antefatur qui eas adhibeat ritu orientali. Fidelibus autem sit facultas communicandi utrovis ritu non eis tantummodo locis ubi nulla ecclesia nec sacerdos sui proprii ritus habeatur, prout a S. Consilio christiano nomini propagando decretum est die XVIII Augusti anno MDCCCXCIII, verum etiam ubi, propter longinquitatem ecclesiae suae, non eam possint, nisi cum gravi incommodo, adire: de quo Ordinarii esto iudicium. Idque fixum resideat, eum qui alieno ritu vel diu communicaverit, non propterea censendum mutasse ritum, sed in ceteris officiis omnibus perseverare Parocho suo addictum.

III. Sodalitates Religiosorum latinae, quae iuventuti instituendae in Oriente dant operam, si quo in collegio alumnos ritu orientali non paucos numerent, sacerdotem eiusdem ritus, Patriarcha consulto, apud se habeant ipsorum commodo alumnorum, ad missae sacrificium, ad Sacram Synaxim, ad catechesim patria lingua impertiendam ritusque explicandos; aut saltem diebus dominicis ceterisque de praeepto occurrentibus festis talem sacerdotem arcessant, ea officia praestitutum. Quam ob causam eisdem Sodalitatibus quaevis privilegia, etiam speciali mentione digna, quibus gaudeant ut alumni orientalis ritus, quamdiu in collegiis ipsarum degant, latinum sequantur, adempta esse omnia edicimus: de ritualibus autem abstinendiis servandis moderatores cum religiosa aequitate videant. Item alumnis externis prospiciatur: quos ad proprias ipsorum ecclesias seu curias remitti aut perducere oportebit, nisi videatur eos cum internis ad eiusdem ritus officia admittendos.

IV. Eadem praescripta transferenda sunt, quoad fieri possit, ad religiosarum Sodalitates, puellis educandis in asceteriis scholisque deditas. Quod si qua immutatio per tempora et res opportuna inciderit, ea non ante fiat quam Patriarchae consensus accesserit et venia Apostolicae Sedis.

V. Nova, ritu latino, iuventutis collegia vel domus Religiosorum utriusvis sexus ne in posterum aperiantur, nisi Apostolica Sede rogata et consentiente.

VI. Presbyteris tum latinis tum orientalibus neque in suis, neque in alieni ritus ecclesiis, fas est quemquam absolvere a casibus qui suis cuiusque Ordinariis sint reservati, nisi facultate ab eisdem permissa: qua in re quodvis privilegium, vel speciali mentione dignum, prorsus revocamus.

VII. Orientalibus qui ritum latinum, etiamsi ex pontificio rescripto, susceperint, revertere ad pristinum, Apostolica Sede exorata, licebit.

VIII. Mulieri latini ritus quae viro nupserit ritus orientalis, aequae ac mulieri orientali quae nupserit latino, integrum erit ut ad ritum viri, ineundo vel durante matrimonio, transeat: matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera erit potestas.

IX. Quicumque orientalis, extra patriarchale territorium commorans, sub administratione sit cleri latini, ritui tamen suo permanebit adscriptus; ita ut, nihil diuturnitate aliave causa ulla suffragante, recidat in ditionem Patriarchae, simul ac in eius territorium revererit.

X. Nulli, utriusvis sexus, Ordini vel Instituto religioso latini ritus, quemquam orientalem inter sodales suos fas erit recipere, qui proprii Ordinarii testimoniales litteras non ante exhibuerit.

XI. Si qua ex dissidentibus communitas vel familia vel persona ad catholicam unitatem venerit, conditione velut necessaria interposita amplectendi latini ritus, huic ritui remaneat ea quidem ad tempus adstricta, in eius tamen potestate sit ad nativum ritum catholicum aliquando redire. Si vero eiusmodi conditio non intercesserit, sed ideo ipsa communitas, familia, persona a latinis presbyteris administraretur quia desint orientales, regrediendum ipsi erit ad ritum suum, statim ut sacerdotis orientalis fuerit copia.

XII. Matrimoniales et ecclesiasticae, quaecumque sint causae, de quibus ad Apostolicam Sedem appellatio fiat, nequaquam Delegatis Apostolicis definiendae, nisi aperte ea iusserit, committantur, sed ad Sacrum Consilium christiano nomini propagando omnino deferantur.

XIII. Patriarchae Graeco Melchitae iurisdictionem tribuimus in eos quoque fideles eiusdem ritus qui intra fines Turcici Imperii versantur.

Praeter istas peculiare cautiones atque ex iure praescripta, maxime Nos tenet cura, quod supra attigimus, ut condantur opportunioribus in Oriente locis seminaria, collegia, instituta omne genus, eaque prorsus ad iuvenes incolas ipso ritu patrio formandos in suorum auxilia. Hoc propositum, in quo dici vix potest quanta religioni inhaereat spes studiose Nos aggredi, prolixisque subsidiis provehere, affluente, ut confidimus, catholicorum ope, deliberatum habemus. Sacerdotum indigenarum operam, quippe et convenientius impensam et cupidius acceptam, multo futuram quam advenarum fructuosiore, paulo fusius est a Nobis monstratum in encyclicis litteris quas dedimus superiore anno de collegiis clericorum in Indiis Orientalibus constituendis. Ita porro sacrae iuventutis institutioni semel consulto, profecto studiis rei theologiae et biblicae apud Orientales accrescet honos; vigebit linguarum vete-

rum eruditio aequae ac in recentibus sollertia; doctrinae et litterarum census, quo Patres eorum scriptoresque abundant, in commune bonum, largius proficiet: eo demum peroptato exitu, ut sacerdotii catholici emergente doctrina integrique exempli laude prae lucente, propensius eiusdem matris complexum fratres dissidentes requirant. Tum vero si ordines cleri animos, studia, actionem caritate vere fraterna sociaverint, certe, favente et ducente Deo, dies maturabitur auspiciatissima, qua, occurrentibus omnibus in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei, plene ex eo perfecteque totum corpus compactum, et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate¹. Ea nimirum gloriari unice potest Christi vera esse Ecclesia, in qua aptissime cohaereat unum corpus et unus spiritus².

Haec universa et singula, quaecumque sunt a Nobis decreta, minime dubium quin Venerabiles Fratres Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi quovis orientali ritu catholici, pro ea qua praestant tum in Cathedram Apostolicam et in Nos pietate, tum suarum sollicitudine Ecclesiarum, omni sint reverentia et obtemperazione suscepturi, idque sedulo effecturi ut eorumdem observantia, ab iis quorum interest, plena consequatur. Copia vero fructuum, quos inde augurari licet et iure optimo expectare, valde ex opera eorum proveniet qui gerunt personam Nostram per Orientem christianum. Delegatis propterea Apostolicis commendatissimum volumus ut illarum gentium tradita a maioribus instituta honore debito vereantur: Patriarcharum auctoritatem quo par est obsequio colant, colendam curent; atque in officiorum cum eis permutatione, consilium expleant Apostoli: *Honore invicem praevenientes*³. Episcopis, clero et populo studiosum ac benevolentem animum probent; eundem plane spiritum in se referentes, quo Ioannes Apostolus agebatur, quum Apocalypsim dedit *septem ecclesiis quae sunt in Asia*, inscripta salutatione: *Gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est*⁴: in omni agendi ratione sese praestent eos, qui vere habeantur nuntii digni conciliatoresque sanctae unitatis inter Orientales Ecclesias et Romanam, quae centrum eiusdem est unitatis et caritatis. Haec ipsa similiter sentiant, similiter peragant, hortatu iussuque Nostro, sacerdotes latini, quotquot in eisdem regionibus egregios labores obeunt ad sempiternam animorum salutem: religiose in obedientia Romani Pontificis laborantibus, tunc vero dabit Deus ampla incrementa.

Igitur quaecumque his litteris decernimus, declaramus, sancimus, ab omnibus ad quos pertinet inviolabiliter servari volumus ac mandamus, nec ea notari, in controversiam vocari, infringi posse, ex quavis, licet privilegiata causa, colore et nomine; sed plenarios et integros effectus suos habere, non obstantibus Apostolicis, etiam in generalibus ac provincialibus conciliis editis, constitutionibus, nec non quibusvis etiam confirmatione Apostolica vel quavis alia firmitate roboratis statutis, consuetudinibus ac praescriptionibus; quibus omnibus, perinde ac si de verbo ad verbum hisce litteris inserta essent, ad praemissorum effectum, specialiter et expresse derogamus et derogatum esse volumus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque. Volumus autem ut harum Litterarum exemplis etiam impressis, manuque Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum suo sigillo munitis, eadem habeatur fides quae praesentibus hisce Litteris haberetur ostensis.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo octingentesimo nonagesimo quarto, pridie Kalendas Decembres, Pontificatus Nostri decimo septimo.

Praecedentis Constitutionis Leonis XIII sequens deinde edita est Interpretatio:

Sua Santità pertanto ha risoluto quanto segue:

1. I cattolici Orientali nel cui rito si fa uso del fermentato per la comunione sacramentale (ex. gr. Melchiti, Siri Caldei) che si trovano in un luogo dell'Oriente, ove non dimorano che i sacerdoti latini ed Orientali che consacrano in azimo (Armeni e Maroniti), debbono sottostare alla giurisdizione del parroco orientale che consacra in azimo, e non già a quella del parroco latino.

2. Allorchè gli Orientali, nel cui rito si fa uso del fermentato, trovansi privi del parroco del proprio rito in un luogo dell'Oriente ove sono soltanto sacerdoti di altri riti Orientali che consacrano in azimo (Armeni e Maroniti), sono liberi di assoggettarsi alla giurisdizione di quello che più loro piace; ma fatta che abbiano la scelta, non possono cambiare, fino a che dimorano nel medesimo luogo.

3. I cattolici Orientali, quali che siano le specie di cui usano per la comunione sacramentale, trovandosi privi di parroco del proprio rito in un luogo dell'Oriente ove sono sacerdoti di altri riti che consacrano in azimo od in fermentato, possono abitualmente ossia *devotionis gratia* comunicarsi un giorno in azimo ed un giorno in fermentato come più lor piace.

¹ Eph. IV, 13, 16.

² Ib. 4.

³ Rom. XII, 10.

⁴ Apoc. I, 4.

4. Gli Armeni della diocesi di Malatia che fino all'epoca della promulgazione della Costituzione Ap. *Orientalium dignitas Ecclesiarum* sono passati od anche hanno semplicemente seguito il rito latino, sono bensì liberi di domandare alla S. Sede la facoltà di ritornare al rito armeno, ma non sono a ciò tenuti e non possono esservi costretti. — S. C. de P. F. 14 Febr. 1896.

7. — *De fidelibus orientalis ritus in America Septentr. degentibus.*

Romana Ecclesia charitate Apostolica et suprema auctoritate sua sedulam vigilemque in eo iugiter operam posuit ut pastorum ac fidelium iura tueri et confirmare niteretur. Quocirca Orientalium in America Septentrionali degentium potestatem recognovit proprium exercendi ritum, at simul ipsis subiectionem debitam latinis Ordinariis enixe commendavit. His duabus conditionibus praestitutis, plures postremis hisce annis easque utillimas normas edidit quibus eorundem fidelium bono prospiceret et pietatem foveret. Dolendum tamen est orientales non paucos ob defectum sacerdotum proprii ritus spiritualibus auxiliis ferme destitutos manere. Quapropter ut eorum necessitatibus occurrere posset haec S. C. plurium Episcoporum precibus permotā (firmis ceteroquin manentibus praescriptionibus contentis in litteris circularibus editis die 1 Oct. 1890 et 12 Apr. 1895, praesertim quoad mittendos in Americam dignos ac coelibes sacerdotes et quoad subiectionem servandam erga Ordinarios latinos) haec tria, SSmo D. N. probante, decrevit:

1. Fidelibus Orientalibus, Americam Septentrionalem confluentibus facultas esto, si libuerit, sese conformandi ritui latino; regrediendum tamen ipsis erit ad ritum proprium simul ac in patriam reverint.

2. Orientalibus qui verum et stabile domicilium in America Septentrionali constituerint non permittatur transitus ad ritum latinum, nisi obtenta in singulis casibus venia Apostolicae Sedis.

3. In provinciis ecclesiasticis Americae Septentrionalis, in quibus multi sunt fideles rutheni ritus, Archiepiscopus cuiuscumque provinciae initis consiliis cum suis suffraganeis, sacerdotem ruthenum coelibatu et idoneitate commendabilem deputet, et huius defectu, sacerdotem latini ritus ruthenis benevisum, qui super populum et clerum dicti ritus vigilantiam et directionem exercent, sub omnimoda tamen dependentia Ordinarii loci, qui pro suo arbitrio, facultates ei tribuat quas in Domino expedire iudicaverit.

Contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae ex Aedibus eiusdem S. C., die 1 Maii 1897.

8. — *De usu linguae Slavicae.*

Nonnulla dubia super usu linguae palaeoslavicae in Sacra Liturgia, Sacrae Rituum Congregationi pro opportuna declaratione nuper exhibita sunt. Quum vero Sacra eadem Congregatio circa istud sane grave negotium iam pridem suum studium impenderit, ut quaedam normae Rm̄is locorum Ordinariis hac in re traderentur, tandem in Ordinario Coetu die 13 Febr. 1892 coadunato, post maturum examen attentisque praescriptionibus S. Sedis ac potissimum Apostolica Constit. *Ex pastoralis munere* Summi Pontificis Benedicti XIV, diei 26 Aug. 1754, insequentes resolutiones elicere censuit, nimirum:

I. In Functionibus liturgicis lingua slavica, ubi legitime in usu est, debet esse antiqua slavica, non moderna sive vulgaris.

II. Non licet Missam legere vel cantare utendo partim lingua latina, partim slavica; sed permitti potest, ubi lingua slavica invaluit, ut cantatis latino sermone Epistola et Evangelio, utrumque canatur etiam lingua palaeoslavica.

III. Sacerdotes, qui ius habent Missas celebrandi et horas persolvendi lingua slavica, debent non solum uti lingua slavica liturgica, sed etiam si addicti sunt Ecclesiae, ubi lingua latina adhibetur, Missam solemnem latine celebrare et horas latino sermone cantare. Idem dicatur de Sacerdotibus, qui latine Missam celebrantes, et horas persolventes, ministrant Ecclesiae ubi slavica lingua legitima introducta est. — S. R. C. 13 Febr. 1892. *Resolut.*

Quae praecipue observanda sunt vel cavenda, circa usum palaeoslavici idiomatis in sacra liturgia, Sacra haec Congregatio iam edixit die 13 Februarii 1892; atque iis opportune significavit Slavorum Meridionalium Episcopis, qui Ecclesiis praesunt, ubi eiusmodi praxis invaluit. Quum vero, hac super re, Apostolicae Sedi nova proposita sint dubia, SSms Dominus Noster Leo div. prov. Papa XIII, pro sua erga Slavos paterna sollicitudine, ad praedictas normas enucleandas et firmandas, omnemque removendam perplexitatem, grave hoc negotium peculiaris coetus S. R. E. Cardinalium examini submitti iussit.

Re igitur in omnibus mature perpensa, attentisque Summorum Pontificum Constitutionibus et Decretis, praesertim Innocentii IV, qui Episcopis Senien., a. 1248, et Veglen., a. 1252, slavica utendi lingua concessit *licentiam, in illis dumtaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo ex ipsius varietate litterae sententia non laedatur*; item Urbani VIII, cuius iussu a. 1631 libri liturgici glagolitice editi sunt, *ad usum ecclesiarum, ubi hactenus praefato idiomate celebratum fuit, nisi maluerint latino*; nec non Benedicti XIV, qui novam ipsorum librorum editionem a. 1754,

authenticam declaravit, pro iis, *qui ritum slavo-latinum profitentur*; ac demum Pii VI, qui a. 1791 Breviarium eius auspiciis denuo impressum recognovit, iidem Emi Patres eas quae sequuntur regulas statuerunt, illasque Sanctitas Sua ratas habuit, adprobavit et in posterum ab omnibus inviolate servari mandavit:

I. Usus palaeoslavicae linguae in Sacra Liturgia considerari et haberi debet velut *reale* privilegium certis inhaerens ecclesiis, minime vero ad instar privilegii *personalis*, quod nonnullis sacerdotibus competat.

Episcoporum igitur officii munus erit, in unaquaque dioecesi quam primum conficere indicem seu catalogum ecclesiarum omnium et singularum, quas certo constet, in praesens ea concessione rite potiri.

An dubia porro amovenda, asserti privilegii probatio desumatur ex documentis ac testimoniis, quae in tuto ponant et probe demonstrent, illud invaluisse et reapse vigere triginta saltem abhinc annis; quod temporis spatium in re praesenti tamquam sufficiens habetur ex indulgentia speciali Sanctae Sedis.

Si quae deinceps controversiae aut difficultates in eiusmodi probationum negotio oriantur, illas Episcopi Sacrae Rituum Congregationi subiiciant, rerum adiuncta explicate et distincte exponendo, pro singulorum solutione.

II. Praedicto ecclesiarum privilegiatarum indice semel confecto et publicato, nulli prorsus licebit, in aliis ecclesiis, quacumque ratione vel quovis praetextu, linguam palaeoslavica in Sacram Liturgiam inducere: si quid vero secus aut contra contigerit attentari, istiusmodi ausus severa coercionem reprimantur.

III. In ecclesiis, quae supra memorato gaudent privilegio, Sacrum facere et Officium persolvere publica et solemnique ratione, permissum exclusive erit palaeoslavico idiomate, quacumque seclusa alterius linguae immixtione. Libri ad Sacra et ad Officium adhibendi characteribus glagoliticis sint excusi atque ab Apostolica Sede recogniti et adprobati: aliis quicumque libri liturgici, vel alio impressi characterem, vel absque approbatione Sanctae Sedis, vetiti omnino sint et interdicti.

IV. Ubicumque populus sacerdoti celebranti respondere solet, aut nonnullas Missae partes canere, id etiam nonnisi lingua palaeoslavica, in ecclesiis privilegiatis fieri licebit. Idque ut facilius evadat, poterit Ordinarius fidelibus exclusive permittere usum manualis libri latinis characteribus, loco glagoliticorum exarati.

V. In praefatis ecclesiis, quae concessione linguae palaeoslavicae indubitanter fruuntur, Rituale, slavico idiomate impressum, adhiberi poterit in sacramentorum et sacramentalium administratione, dummodo illud fuerit ab Apostolica Sede recognitum et probatum.

VI. Sedulo curent Episcopi in suis Seminariis studium provehere cum latinae linguae, tum palaeoslavicae, ita ut cuique dioecesi necessarii sacerdotes praesto sint ad ministerium in utroque idiomate.

VII. Episcoporum officium erit, ante Ordinationem Sacram, designare clericos, qui latinis, vel qui palaeoslavice ecclesiis destinantur, explorata in antecessum promovendorum voluntate et dispositione, nisi aliud exigat ecclesiae necessitas.

VIII. Si quis sacerdos, addictus ecclesiae, ubi latina adhibetur lingua, alteri debeat ecclesiae inservire, quae palaeoslavice fruitur idiomatis privilegio, Missam solemnem ibi celebrare, Horasque canere tenebitur lingua palaeoslavica; attamen illi fas erit privatim Sacra peragere et Horas canonicas persolvere latina lingua.

Idem vicissim dicatur de sacerdote, palaeoslavice idiomatis ecclesiae adscripto, cui forte latinae ecclesiae deservire contigerit.

IX. Licebit pariter sacerdotibus latini eloquii ecclesiae inscriptis, in aliena ecclesia, quae privilegio linguae palaeoslavicae potitur, Missam privatam celebrare latino idiomate.

Vicissim sacerdotes, linguae palaeoslavicae ecclesiis addicti, eodem idiomate Sacrum privati facere poterunt in ecclesiis ubi latina lingua adhibetur.

X. Ubi usus invaluit, in Missa solemnique Epistolam et Evangelium slavice canendi, post eorumdem cantum latino ecclesiae ipsius idiomate absolutum, huiusmodi praxis servari poterit, dummodo adhibeatur lingua palaeoslavica. In Missis autem parochialibus fas erit, post Evangelii recitationem, illud perlegere vulgari idiomate, ad pastorem fidelium instructionem.

XI. Si forte in paroeciis, quae linguam habent palaeoslavica, aliquis e fidelibus prolem renuat sacro sistere fonti, nisi Rituali latino baptismus conferatur; vel si qui matrimonium recusent celebrare, nisi latina lingua sacer absolvetur ritus, Parochus opportune illos instruat, moneatque; et si adhuc in propria sententia persistant, baptismum, aut benedictionem nuptialem privatim latina lingua ministret.

Vicissim agatur, in paroecia latinae linguae, si quis slavico idiomate ritus praedictos omnino peragi similiter exigat.

XII. In praedicatione verbi Dei, aliisve cultus actionibus, quae stricte liturgicae non sunt, lingua slavica vulgaris adhiberi permittitur ad fidelium commodum et utilitatem, servatis tamen generalibus Decretis huius S. Rituum Congreg.

XIII. Episcopi illarum regionum, ubi eadem in usu est lingua vernacula, studeant uniformi curandae versionem precum et hymnorum, quibus populus indulget in propria ecclesia, ad hoc ut qui ex una ad aliam transeunt dioecsim vel paroeciam, in nullam offendant precationum aut canticorum diversitatem.

XIV. Pii libri, in quibus continetur versio vulgata liturgicarum precum, ad usum tantummodo privatum christifidelium, ab Episcopis rite recogniti sint et approbati.

Datum Romae, ex Secretaria S. Rituum Congregationis, die 5 Augusti anno 1898. *Decr.*

9. — *De usu linguae russicae in liturgia catholica.*

Fautores schismatis ex aliquot annis omni contentione inducere conantur linguam russicam in publicum cultum divinum Ecclesiarum catholicarum ritus latini in provinciis Poloniae, Lithuaniae, aliisque Imperio Russiaco subditis. Innovatio autem hactenus quidem in eo consistit, quod in illis partibus Sacrae Liturgiae et administrationis Sacramentorum, quae cultus suppletorius appellatae ex immemorabili consuetudine hucusque peragebantur lingua polonica, nunc pro Polonica iidem schismatis fautores substituere conantur linguam russicam non sine gravi catholicae Fidei discrimine ac maxima fidelium perturbatione et offensione.

In hisce angustiis plures Sacerdotes ac laici Ecclesiae catholicae filii, ut suae aliorumque plurimorum conscientiae consulere, ad S. Apostolicam Sedem confugerunt, ab ea opem ac lumen impetraturi. Unice ergo ad sanctae religionis catholicae, quam a maioribus acceperunt conservationem, et ad conscientiarum securitatem, iidem Sacerdotes ac fideles humillime imploraverunt declarationem sequentium quaestionum.

I. Utrum in cultu suppletorio quem dicunt, pro lingua polonica, quae ex immemorabili consuetudine in usu est, absque S. Sedis auctoritate substituere linguam russicam licitum sit?

II. Utrum Sancta Sedes huiusmodi substitutionem linguae russicae toleraverit vel tolerare censenda sit?

R. Ad primum et secundum: Negative. — S. C. S. O. 14 Iul. 1877.

10. — *De Cantu choral.*

Confer verbum *Cantus*.

11. — *De musica sacra.*

Confer verbum *Musica sacra*.

12. — *Rubricarum immutatio.*

Summus Pontifex Leo XIII per Br. *Nullo unquam* 28 Iul. 1882, voluit Titulum X. Rubricarum Generalium Breviarii Romani sic immutari ut accidentalis translatio Festorum duplicium, Doctorum exceptis, et semiduplicium amplius in posterum non haberet locum. Hinc praefatus Titulus mutationi fuit obnoxius et cum eo aliae quoque Rubricae necessario aliquam passae fuere mutationem, quippe quae cum illo relationem habentes. Successu temporis evulgatum est Generale Decretum super Festis Primariis et Secundariis, ex quo plurimum Rubricarum sensus authentice mansit expositus; sed diversa ratione ab ea, qua illas Auctores multi interpretabantur. Ex quo orta est necessitas dictas Rubricarum leges ulterius declarandi. Tandem alia etiam prodire Decreta, quae easdem Rubricas aliquantulum immutabant, vel ulterius declarabant. Hinc necessitas orta est praefatas Rubricas ad normam citati Brevis et Decretorum aptandi. Idque praestitit S. R. C. Decreto 7 Dec. 1897, approbato a SSmo D. N. Leone XIII, d. 11 eiusdem mensis et anni, quo Decreto definitae sunt Additiones et Variationes in Rubricis Generalibus et Specialibus Breviarii et Missalis Romani inducendae. Contrariis non obstantibus quibuscumque, etiam speciali mentione dignis. Confer praedictas Additiones et Variationes apud Acta S. Sedis Vol. 30, pag. 433 seqq.

13. — *Decreta S. R. C.*

Confer verbum *Congregationes Ecclesiasticae Romanae* n. 5.

14. — *Ritus Sinenses et Malabarici.*

Ex S. C. S. O. declaratum est d. 5 Augusti 1891, Constit. Benedicti XIV. *Ex quo* et *Omnium sollicitudinum* non esse disciplinares, sed doctrinales. — Quoad censuras confer verbum *Censura* n. 29.

15. — *Quaestuantis orientalis ritus.*

Confer verbum *Bona ecclesiastica* n. 4.

M

MAGNETISMUS

1. — *Illicitus magnetismi usus.*

Utrum magnetismus, generatim acceptus et in se, censi debet licitus an illicitus?

R. Consulat probatos auctores cum hac advertentia, *quod remoto omni errore, sortilegio, explicita aut implicita daemonis invocatione, merus actus adhibendi media physica aliunde licita, non est moraliter vetitus*, dummodo non tendat ad finem illicitum aut quomodocumque pravam. Applicatio autem principiorum et mediorum pure physicorum ad res aut effectus vere supernaturales, ut physice explicentur, non est, nisi deceptio illicita et haereticalis. — S. O. 23 Iun. 1840.

Cum hactenus responsa circa magnetismum animalem minime sufficere videantur, sitque magnopere optandum, ut tutius magisque uniformiter solvi queant casus non raro incidentes, infra signatus Eminientiae Vestrae humiliter sequentia exponit:

Persona magnetizata, quae plerumque sexus est foeminei, in eum statum soporis ingreditur, dictum *somnambulismum magneticum*, tam alte, ut nec maximus fragor ad eius aures, nec ferri ignisve ulla vehementia illam suscitare valeant. Ab solo magnetizatore, cui consensum suum dedit (consensus enim est necessarius), ad illud extasis genus adducitur, sive variis palpationibus gesticulationibusve, quando ille adest, sive simplici mandato eodemque interno, cum vel pluribus leucis distat.

Tunc viva voce, seu mentaliter, de suo absentiumque penitus ignotorum sibi morbo interrogata, haec persona evidenter indocta illico medicos scientia longe superat: res anatomicas accuratissime enuntiat; morborum interiorum in humano corpore, qui cognitu definitumque peritis difficillimi sunt, causam, sedem, naturam indigitat, eorumque progressus, variationes et complicationes evolvit, idque propriis terminis; saepe etiam dictorum morborum diurnitatem exacte praenuntiat, remediaque simplicissima et efficacissima praecipit.

Si adest persona, de qua magnetizata mulier consulitur, relationem inter utramque per contactum instituit magnetizator; cum vero abest, cincinnus ex eius caesarie eam supplet ac sufficit. Hoc enim cincinnus tantum ad palmam magnetizatae admoto, confestim haec declarat, quid sit (quin adspiciat oculis), cuius sint capilli, ubinam versetur nunc persona ad quam pertinent, quid rerum agat, circaque eius morbum omnia supradicta documenta ministrat,

haud aliter atque si medicorum more corpus ipsa introspiceret.

Postremo magnetizata non oculis cernit, ipsis velatis, quidquid erit, illud leget legendi nescia, seu librum, seu manuscriptum, vel apertum, vel clausum, seu capiti vel ventri impositum. Etiam ex hac regione eius verba egredi videntur. Hoc autem statu educta, vel ad iussum etiam internum magnetizantis vel quasi sponte sua ipso temporis puncto a se praenuntiatio, nihil omnino de rebus in paroxysmo peractis sibi conscire videtur, quantumvis ille duraverit: quatenam ab ipsa petita fuerint, quae vero responderit, quae pertulerit, haec omnia nullam in eius intellectu ideam, nec minimum in memoria vestigium reliquerunt.

Itaque orator infrascriptus, tam validas cernens rationes dubitandi, an simpliciter naturales sint tales effectus, quorum occasionalis causa tam parum cum eis proportionata demonstratur, enixe vehementissimeque Vestram Eminentiam rogat, ut ipsa pro sua sapientia ad maiorem Omnipotentis gloriam, necnon ad maius animarum bonum, quae a Domino redemptae tanti constiterunt, decernere velit, an posita praefatorum veritate Confessarius, Parochusve tuto possit poenitentibus aut parochianis suis permittere:

1°. Ut magnetismum animalem illis characteribus aliisque similibus praeditum exercent; tamquam artem medicinae auxiliatricem atque suppletoriam;

2°. Ut sese illum in statum somnambulismi magnetici demittendos consentiant;

3°. Ut vel de se vel de aliis personas consulant illo modo magnetizatas;

4°. Ut unum de tribus praedictis suscipiant, habita prius cautela formaliter ex animo renuntiandi cuilibet diabolico pacto explicito, omni etiam satanicae interventioni, quoniam hac non obstante cautione a nonnullis ex magnetismo huiusmodi vel iidem vel aliquot effectus obtenti iam fuerunt.

Sacra Poenitentiaria, mature perpensis expositis, respondendum censet, prout respondet: *Usus magnetismi, prout in casu exponitur, non licere.* — 1 Iul. 1841.

2. — *Epist. Circul. Episcopis et Inquisitoribus Status Pontificii.*

Fin da quando si cominciarono a divulgare i fenomeni magnetici, consultata la S. Sede emanò varie decisioni per organo della Peni-

tenzieria e del S. Ufficio relative a' particolari casi proposti circa la lecitudine od illecitudine dell'uso del magnetismo. Riguardo poi alla massima generale, dopo profonde discussioni nella feria IV, 28 Luglio 1847, rinnovando le risoluzioni del 23 Giugno 1840, si decretò quanto segue: « Remoto omni errore, sortilegio, explicita aut implicita daemonis invocatione, usus magnetismi, nempe merus actus adhibendi media physica aliunde licita, non est moraliter vetitus, dummodo non tendat ad finem illicitum aut quomodocumque pravum. Applicatio autem principiorum et mediorum pure physicorum ad res et effectus vere supernaturales, ut physice explicentur, non est nisi deceptio omnino illicita et haereticalis ».

Quantunque con tal decreto sembrasse conciliarsi ciò, che riguarda la scienza fisica, e la repressione di viziose e riprovevoli applicazioni magnetiche; pure una trista esperienza ha fatto conoscere il bisogno di più efficaci provvedimenti. Imperciocchè non viene adoperato il magnetismo coi debiti modi e a naturali onesti fini: ma secondo i continui reclami di ragguardevoli soggetti avanzati da molte città dello stesso Stato Pontificio, sonovi dei magnetizzatori, che osano applicare il magnetismo a non naturali fini con gravissimo danno della privata e comune pubblica moralità, servendosi di donne soggette ad incomposti atteggiamenti, con pretendere anche d'indovinare e rivelare occulti e futuri eventi. Pertanto non essendo cotali spettacoli disgiunti da una illecita ed irreligiosa illusione, si è giudicato necessario di onninamente proibirli, e castigarne gli autori, i cooperatori ed i fautori.

Per la qual cosa s'ingiunge a tutti i vescovi ed inquisitori delle nostre provincie d'invigilare sopra ciò, e di procedere sommariamente in via economica *inspecta rei veritate*, previo il parere di timorate e dotte persone, proporzionando le pene alle delinquenze, colla carcerazione determinabile nel tempo giusta la maggiore o minore reità, o tenendone informata la Suprema, particolarmente quando l'uso del magnetismo qualificato di circostanze ereticali esigesse rigoroso processo a norma dei sacri canoni.

Questa circolare sarà diramata ai vicarii distrettuali, e se ne procurerà l'esatto adempimento.

Roma, nella Cancelleria del S. Ufficio presso il Vaticano, feria IV, 21 Maggio 1856.

3. — *Encyclica ad Episcopos.*

In Congregatione Generali S. R. et Universalis Inquisitionis habita in conventu S. M. supra Minervam Eñi ac Rñi DD. Cardinales in tota republica christiana adversus haeticam pravitatem Generales Inquisitores, mature per-

pensis iis, quae circa *Magnetismi* experimenta a viris fide dignis undequeque relata sunt, decreverunt, edi praesentes literas encyclicas ad omnes Episcopos ad magnetismi abusus compescendos.

Etenim compertum est, novum quoddam superstitionis genus inveni ex phaenomenis magneticis, quibus haud scientiis physicis enucleandis, ut par esset, sed decipiendis ac seducendis hominibus student neoterici plures rati, posse occulta, remota ac futura detegi magnetismi arte, vel praestigio, praesertim ope muliercularum, quae unice a magnetizatoris nutu pendent.

Nonnullae iam hac de re a S. Sede datae sunt responsiones ad peculiare casus, quibus reprobantur tamquam illicita illa experimenta, quae ad finem non naturalem, non honestum, non debitum mediis adhibitis assequendum, ordinantur: unde in similibus casibus decretum est feria IV, 21 Aprilis 1841, *Usus magnetismi, prout exponitur, non licere*. Similiter quosdam libros eiusmodi errores pervicaciter disseminantes prohibendos censuit S. Congregatio. Verum quia praeter particulares casus de usu magnetismi generatim agendum erat, hinc per modum regulae sic statutum fuit feria IV, 28 Iulii 1847, *Remoto omni errore* etc. Confer hic n. 2.

Quamquam generali hoc decreto satis explicetur licitudo aut illicitudo in usu aut abusu magnetismi, tamen adeo crevit hominum malitia, ut neglecto licito studio scientiae, potius curiosa sectantes magna cum animarum iactura, ipsiusque civilis societatis detrimento ariolandi divinandive principium quoddam se nactus gloriantur. Hinc *somnambulismi* et *clarae intuitionis*, uti vocant, praestigiis mulierculae illae gesticulationibus non semper veracundis abreptae, se invisibilia quaeque conspiciere effutiunt, ac de ipsa religione sermones instituere, animas mortuorum evocare, responsa accipere, ignota ac longinqua detegere, aliaque id genus superstitiosa exercere ausu temerario praesumunt, magnum quaestum sibi ac dominis suis divinando certo consecuturæ. In hisce omnibus quacumque demum utantur arte vel illusione, cum ordinentur media physica ad effectus non naturales, reperitur deceptio omnino illicita et haereticalis, et scandalum contra honestatem morum.

Igitur ad tantum nefas, et religioni et civili societati infestissimum, efficaciter cohibendum, excitari quam maxime debet pastoralis sollicitudo, vigilantia ac zelus Episcoporum omnium. Quapropter quantum divina adiutrice gratia poterunt locorum Ordinarii, qua paternae charitatis monitis, qua severis obiurgationibus, qua demum iuris remediis adhibitis, prout attentis locorum, personarum temporumque adiunctis expedire in Domino iudicaverint, omnem im-

pendant operam ad huiusmodi magnetismi abusus reprimendos et avellendos, ut dominicus grex defendatur ab inimico homine, depositum fidei sartum tectumque custodiatur, et fideles sibi crediti a morum corruptione praeserventur.

Datum Romae in Cancellaria S. Officii apud Vaticanum die 4 Augusti 1856.

4. — *Quoad usum spiritismi.*

Tizio, escluso ogni accordo collo spirito maligno, usa evocare le anime dei trapassati. Egli opera così: solo, senz'altro dirige una preghiera al Capo della Milizia celeste, perchè voglia concedergli di parlare collo spirito di quella determinata persona. Passano istanti; ed egli, preparata la mano a scrivere, sente muoversi la stessa che lo avverte della presenza dello spirito. Egli espone quanto desidera sapere, e la mano scrive in risposta alle proposte di lui.

Le risposte sono tutte in conformità con la fede e lo insegnamento della Chiesa sulla vita futura. Riguardano per lo più lo stato in cui trovasi l'anima di un defunto, il bisogno che potrebbe avere di suffragii, le lagnanze di essa sulle ingratitudini dei parenti ecc.

Ciò posto, è lecito l'operato di Tizio?

R. Uti exponitur, non licere. — S. C. S. O. 30 Mart. 1898.

S. Poenit. 1 Febr. 1882 declaravit assistentiam etiam mere passivam spirituum consultationibus et lusibus illicitam esse ratione scandalii et periculi propriae salutis, quae numquam penitus absunt.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE MESMERISMO.

1. Nomine Mesmerismi, nomine ducto a Mesmer medico germano, qui primum novam hanc scientiam in medium protulit anno 1773, nihil aliud intelligitur, quam causa quorundam insolitorum effectuum, qui praeter ordinarias naturae leges producuntur ope contactus sive mediati, mediante nempe metallica aliqua virga, sive immediati, ac contrectationum per totum corpus; vel etiam ope aquae iniectae, qui processus neque ipse est necessarius; siquidem et halitu insufflato illi effectus produci possunt. Simplicior etiam adest processus, defixus nempe oculorum obtutus, qui etiam necessarius omnino non est, cum simplex voluntatis actus, sive exteriori verbo exprimatur, sive occultus animo lateat, sufficiat; quin imo neque hic voluntatis actus requiritur tanquam conditio sine qua non, cum vel ipsa magnetizatoris praesentia sufficiat, etiamsi inter ipsum et personam magnetizatam alia corpora interponantur. Illi autem insoliti effectus ad quatuor classes reducuntur. Alii enim sunt mere

meccanici, ut mensae, quae motu circulari moventur; ianuae, quae per se ipsae apeiuntur aut clauduntur etc.; alii sunt physici, ut fulgura, ut flammae sine causa apparenti ac improviso productae etc.; alii sunt physiologici, ut somnus magis minusve profundus statim productus, in quo magnetizantis interrogationibus persona magnetizata adamussim respondet; immutatio sensuum, qua quis videt stomacho, digitis aut alio membro, clausos habens oculos; suspensio functionum vitalium, earumque rara ac mira prorsus modificatio etc.; alii sunt psychologici, ut novis linguis, quae ignorabantur, loqui; futura praevidere; aliorum cogitationes cognoscere; proprii corporis organicum perspectum habere; remedia ad morbos curandos aliasque difficillimas scientiarum quaestiones cognoscere ac resolvere; res secretissimas aut quae locis maxime dissitis eveniunt manifestare; atque alia quae nomine *Somnambulismi magnetici* comprehenduntur; quibus aliud factum addendum est, quod extra Somnambulismum locum tenet, communicatio nempe cum entibus pure spiritualibus, quocunque modo fiat, et effectus tunc habentur pure spirituales.

2. Iam age cum effectus tam miri ope magnetismi exhibeantur hinc fundamentum nonnulli sumunt contemnendi miracula illaque denegandi. Iamvero huiusmodi Mesmerismus nullum habet robur ad vim miraculorum elidendam. Etenim aut huiusmodi insoliti ac miri effectus sunt veri, aut sunt falsi. Si sunt falsi ac per artem magis minusve subdolum ficti ac simulati, quemadmodum nonnulli opinantur, evidens quidem res est tantum ea obiectione adversarios proficere quantum nihil. Si autem illi effectus veri sunt omnino, quemadmodum nobis veritati consonum videtur, tunc neque hinc validum argumentum desumi potest ad miracula oppugnanda. Ac primo quod revera phaenomena mesmerismi saltem praecipua ac maior pars in veris habenda sint ex eo luculenter constat, quod longe plus quam centum annos iam enumerat praxis huius mesmerismi, quamvis continuo fuerit oppugnata; quo temporis haud brevi quidem periodo plures quidem recensentur scriptores omnis fere nationis ac religionis, studiis ac inclinationibus inter se prorsus discrepantes, qui omnes uno ore ea facta tanquam vera atque realia admittunt. Atque hoc ipsae academiae scientiarum physicarum testantur, idemque non parum confirmant documenta actuum ipsorum guberniorum, quae eorum factorum certitudinem subaudiunt. Quare concludendum est, nisi pondus tantae auctoritatis denegare velimus, ex qua tantummodo, in re facti sensibus obnoxii, argumenta elicere possumus, quod licet in aliquo facto peculiari artificiosa atque subdola quaedam simulatio locum tenere potuerit, univer-

sim tamen loquendo nullo modo eorum effectuum realitas negari possit.

3. Constituta existentia eorum phaenomenorum, investigemus nunc ipsorum naturam; an sint revera ordinis naturalis, vel naturalem rerum ordinem praetergrediantur. Ac primo notandum est, quod omnes illae praedictorum effectuum classes enumeratae, ad factum quod attinet, ad eundem pertinere debent rerum ordinem, licet si quaestio de iure seu possibilitas rei spectetur, ad diversos ordines possent referri. Et re quidem vera ad eundem omnes ordinem sunt de facto referendi, si unica esse debet ipsorum causa, quod ad factum rei spectat, quaestione possibilitatis omissa. Atqui unica est causa eorum effectuum ipsis omnibus communis. Nam eadem illa experientia et auctoritas testium, quae eorum existentiam testatur, testatur praeterea eorum omnium coexistentiam in eodem subiecto, iisdemque omnino circumstantiis, ac ab eodem magnetizatore producturum. Unica ergo est eorum causa, quae de se est sufficiens illos omnes simul producendi ac a fortiori illos seorsim gignendi; et illa est consequenter, quae de facto illos simul et seorsim producit. Et sane, nisi unica esset huiusmodi causa; tunc, cum illa phaenomena plura quidem recensentur ac valde inter se diversa, ad plures omnino causas ac valde diversas inter se essent referenda; ac consequenter unus idemque magnetizator tantam haberet vim, ut ad operationem plures ac valde diversas inter se causas excitaret, quod contra limitatam hominis activitatem, ac simplicitatem legum naturalium est.

4. Iam age huiusmodi causam nunc inquiramus, a qua mesmerica phaenomena sunt repetenda. Ipsa certo aut in naturali ac sensibili rerum ordine continetur, aut in ordine praeternaturali ac praetersensibili reperitur. Quam multi quidem e recentioribus eam in altero hoc ordine reperiendam esse ducunt; at plures praesertim ex illis, qui experimentalibus scientiis operam navant, existimant eam causam in primo illo ordine inveniri. Hi quidem plurimas excogitarunt hypotheses, viribus naturae physicae congruentes, ad miros illos effectus explicandos. Iam, quin tempus teramus in eis singillatim explicandis, asserimus mesmericorum phaenomenorum causam nullo pacto reperiri inter causas naturae physicae ordinarias; quae assertio ut patet non solum refellit hypotheses omnes hactenus excogitatas naturalem rerum ordinem respicientes, verum etiam impossibilitatem melioris hypothesis in posterum proferendae ad mesmericos effectus ordinariis naturae physicae legibus congruenter explicandos. Et sane causae omnes naturales ad physicum rerum ordinem pertinentes his omnes subiectae sunt conditionibus, quemadmodum vel ex ipsa constanti experientia constat: 1°. Ut non agant,

nisi effectus determinatos, ac nunquam inter se oppositos seu contrarios. 2°. Ut non agant, nisi in determinatis quibusdam conditionibus, quibus sublatis, impeditur omnino effectus, quibus modificatis, modificatur proportionate effectus. 3°. Ut, positis omnibus ad agendum praerequisitis, nequeant non agere, sed necessario agant. 4°. Ut constanti agant modo ac stabili omnino. Quae omnia ipsa confirmat ratio; siquidem agentia naturalia causae sunt necessariae omnino ac nullo pacto liberae natura sua. Atqui primo phaenomena mesmerica nullo quidem pacto reduci possunt ad certam quandam et determinatam speciem cum tam varia, tam discrepantia, tam opposita sint inter se, ut ipso constat experimento; et sane ad physiologicos effectus quod attinet sensibilitas in mesmericis experimentis nunc augetur mirabilem prorsus in modum, nunc amittitur omnino: sanguis nunc citissima fertur circulatione per venas arteriasque, nunc quasi immobilis in illis iacet; nervum systema nunc quam maxime agitatione afficitur; nunc omnino deprimitur: et sic porro. Praeterea nullis mesmerici effectus obnoxii sunt determinatis conditionibus, quemadmodum iam supra notavimus, ex parte modi magnetizandi; neque etiam ulli adstricti sunt conditioni ex parte personae magnetizatae vel magnetizantis, cum quivis eos effectus producere possit, ac in quavis persona produci possint: imo nullam prorsus requirunt conditionem cum vel sola magnetizatoris praesentia sufficiat, ad eum effectum producendum. Insuper, positis etiam omnibus a magnetizatore ad agendum praerequisitis, quae quidem per se minime praerequiruntur, saepe etiam mesmerici effectus non sunt ea consecuti. Postremo, iisdem saepe positis circumstantiis, non semper ac constanter iidem mesmerici effectus eodemque modo producuntur; sed hi varii ac discrepantes saepe sunt ac diverso prodeunt modo. Et sic nunc post breve tempus, nunc post longum tempus somnus magneticus producit, et sic porro. Ergo, si huiusmodi admirabiles effectus nullos exhibent characteres proprios causarum naturalium naturaliter agentium, nullo quidem pacto naturalem aliquam causam naturaliter agentem pro sui causa habere possunt. Ergo.

5. Praeterea, inter phaenomena mesmerica quaedam sunt, ea nempe quae psychologica et spiritualia nuncupavimus, quae nullo pacto materialibus naturae physicae viribus explicari possunt: siquidem eas excedunt omnino; ac nonnisi spiritualibus naturae incorporeae facultatibus attribuenda sunt, ut plene ac recte explicentur. Ergo primo saltem huiusmodi effectus, qui certe praecipui sunt, ad nullam causam sensilem ac naturalem referri possunt. Ergo iterum, si unica est mesmericorum effectuum causa, hi quidem cuiusvis sint classis

nulli causae corporeae adscribi possunt. Insuper, quamvis cetera omnia instabilia, ac indeterminata omnino sint, hoc tamen constans atque fixum omnino verificatur in mesmericis operationibus; dominium nempe alicuius voluntatis, quae suo arbitrio facta omnia regat, ea produciens, interrumpens, augens, remittens, immutans, ac modificans pro lubitu, quae voluntas nunc est voluntas ipsius magnetizantis, nunc voluntas est personae magnetizatae; nunc mysteriosi cuiusdam entis, quod quidem minime cernitur oculis, sed cui certe obedientia praestatur in mesmericis phaenomenis. Ergo, cum causae physicae voluntate sint destitutae, nulla earum poterit unquam haberi tanquam causa eorum effectuum, qui mesmerici nuncupantur. Ergo, si effectum sine causa admittere nolumus, in ordine praetersensili ac praeternaturali reperienda est huiusmodi causa; quod non solum per exclusionem, verum etiam directe constat ex ultimo argumento nuper facto.

6. Iam age huiusmodi causa incorporea, aut est ipsa humana anima prout unita est corpori; aut est haec eadem anima ut a corpore est separata; aut est Deus; aut si neque humana anima, neque Deus est; spiritualis quaedam substantia, quae praeter Deum ac humanam animam existit in spirituali rerum ordine. Iam porro causa, quam quaerimus, non est humana anima in statu unionis cum corpore inspecta; siquidem, si ea revera in hoc unionis statu ornata esset natura sua tam magnifica ac ampla virtute, ac supra materiam tam forti dominio, hoc nobis constaret experientia interna, quae e contra satis limitatam nostram agendi in materiam virtutem esse testatur; esset praeterea inexplicabile prorsus, cur ipsi magnetizatores, quorum quidem plures fatentur non esse ipsos eorum effectus causas sua voluntate sed aliena, quamvis saepe velint et conentur producere miros illos effectus, ac nihil desit ad effectum habendum, hic tamen desideratur adhuc ac non sequitur prout optatur.

7. Neque vero esse potest eadem humana anima in statu separationis a corpore. Etenim 1°. nullam nos, iuxta rerum naturam loquendo, societatem, nullam communicationem habere naturaliter possumus cum animis a materia iam separatis; nonnisi enim ope sensuum cum mundo exteriori communicamus. Quidquid ergo sensibus nequit attingi, illud nullo pacto naturaliter attingere possumus. Atqui animae a materia separatae sensiles per se non sunt ulla ratione. Ergo stat, quod nullam cum ipsis naturalem communicationem habere possumus; ac consequenter nulla earum a nostro arbitrio dependere potest. Ergo. Praeterea modus operandi sequitur modum essendi. Ergo animae a materia separatae modum quendam spirituum proprium operandi acquirere debent. Ergo praeter ea singularia, quae cognoscunt

per vestigium alicuius praecedentis cognitionis, seu affectionis, nullam novam cognitionem acquirere possunt nisi per infusionem a Deo intelligibilium specierum, et sic ea, quae apud nos aguntur naturaliter ignorant ac nonnisi per specialem ordinationem divinam cognoscere possunt. Cum enim secundum modum essendi segregatae sint a congregatione viventium et coniunctae conversationi spiritualium substantiarum, quae sunt a corpore separatae, nullo modo eis competit cognitio rerum huius mundi corporei. Insuper animae humanae cum a materia separantur naturam non immutant, sed tantum novum acquirunt existendi modum, atque operandi; ac consequenter cum a corpore discedunt minime novam aliquam virtutem super materiam ampliolem quidem acquirunt; quare cum eam corpori unitae non habeant neque a corpore separatae eam habere possunt. Quin imo a corpore separatae omnem omnino virtutem in materia agendi amittunt, cum corpus amittant cuius ope materiae coniungebantur. Ergo. S. Thom. 1. p., q. 89; q. 117, a. 4.

8. Non solum autem absurdum, verum impium etiam esset assurgere ad Deum, ut ad causam propriam eorum effectuum. Et re quidem vera in hac hypothesisi mesmericae operationes tanquam vera miracula essent habenda. Haec Deus non operatur nisi ad sui gloriam; omne enim miraculum eo tandem spectat ut Deus cognoscatur et ametur, ac proxime per illud intenditur ut veritas aliqua confirmetur, virtus aliqua suadeatur efficacius. Atqui phaenomena mesmerica ad animi curiositatem alendam saepe diriguntur, saepius autem liber rationis et voluntatis usus impeditur, quae personae magnetizantis dominio omnino est subiecta; ac doctrinae quae traduntur in claris intuitionibus somni magnetici contra veritates a Deo revelatas aperte sunt; saepissime vero honesti mores detrimentum patiuntur; quae omnia, ut patet, non solum praedictum miraculorum finem impediunt; sed oppositum prorsus finem respiciunt, utpote quae omnino immoralia sunt. Neque animam solum, verum saepissime ipsa corpora in discrimen adducunt, cum saepe graves morbi ipsaque mors inde exoriantur. Ergo. Praeterea ridiculum prorsus est, ac Dei excellentia ac nobilitate indignum omnino, cogitare Deum ad lubitum horum hominum, qui magnetizatores nominantur, miracula patrare, quae, quasi ad artem revocata, sint, in publicis spectaculis, quidam hominum ad tempus ludendum iocus: et sane ars eos effectus producendi traditur; dies ac hora statuitur, qua producantur, etc.

9. Remanet ergo ut admittamus existentiam spiritualis cuiusdam substantiae extra Deum et praeter humanam animam, quae et habeat magnam super materiam vim et nobiscum com-

municationem habere possit, et habeat reapse. Iam age, etiamsi existentiam admittamus substantiae huius spiritualis, ac quae utpote naturae excellentioris maiorem ac multo maiorem ac nos in materia habeat virtutem agendi; tamen inexplicabile prorsus erit semper tam continua cum hominibus communicatio; siquidem cum sit natura sua separata a materia nonnisi cum spiritibus conversationem habere potest. Sistentes igitur in naturalibus et philosophicis principiis aut inexplicabilis prorsus res remanebit, aut explicatio quae assignetur nonnisi probabilis erit: at minime certa.

10. Verum, si nobis parumper divina revelatio praesto sit, res tota optime ac certe explicabitur. Et sane divina revelatione scimus adesse revera spirituales substantias a materia omnino separatas, quas in angelos bonos et malos angelos seu daemones ipsa innixi revelatione distribuimus. Iam age angeli boni nequeunt omnino esse causas eorum effectuum. Sane 1°. si respiciamus modum operandi Mesmerismi, magnetizator verum exercet dominium supra huiusmodi spirituales substantias; hoc enim, ut ipsis factis constat, illius nutu et auctoritate operantur; angeli autem boni, ut ipsa constat revelatione, nonnisi nutu et auctoritate Dei operantur, ab eoque dumtaxat dependent, ac mittuntur, ut theologi loquuntur, in hominis beneficium; atque hoc ipsa confirmat ratio; siquidem cum naturam habeant omnino superiorem, nullo pacto homini subici ac obedire possunt. Si praeterea respicimus ipsos mesmerismi effectus, eadem confirmatur conclusio. Etenim, si angelus a Deo mittitur, actio quam angelus missus exercet, procedit a Deo sicut a primo principio, et in Deum reducitur sicut in ultimum finem. Ergo nonnisi effectus tam excelso principio ac tam excellenti fine dignos progignere potest. Atqui huiusmodi effectus nequeunt non esse omnino homini maxime utiles ac simul honestissimi. Atqui iterum mesmerismi effectus nullam afferunt homini utilitatem, cum eius aeternam et temporaneam salutem in discrimen ponant; neque certe honestissimi sunt, cum mediis turpissimis saepe obtineantur. Ergo. Tandem, si respicitur finis mesmerismi ea hypothesis est iterum omnino excludenda. Nam Angeli a Deo non mittuntur, nisi ut facilius homines suum ultimum finem consequantur, atque ad hunc finem omnes eorum apud humanum genus operationes diriguntur. Atqui huiusmodi finis nullo pacto cernitur in mesmericis operationibus, de quo ne verbum quidem in ipsis scriptis huiusmodi mesmerismi fautorum invenies; qui certe eam quidem vitae sanctimoniam minime prae se ferunt, ut possint existimari digni conversatione ac tam continua conversatione bonorum angelorum.

11. Per exclusionem ergo remanet, quod illi effectus nonnisi malis angelis seu daemonibus

tanquam suis propriis et veris causis sint adscribendi. Et sane sunt ipsi libero arbitrio praediti, unde optime explicatur eorum effectuum instabilitas atque indeterminatio, de qua supra diximus; sunt praeterea ingentis super materiam virtutis; Iob. c. 40, v. 24; unde et eorum arduitas et mira praestantia explicatur; possunt insuper commercium vel frequens habere cum hominibus ac pacta quaedam cum his inire; quemadmodum ex ipso facto, omnium fere populorum historia, ac ipsis sacris litteris satis confirmato constat, unde optime explicatur cur ad nutum et voluntatem dumtaxat magnetizatoris illi sequantur effectus. Malitia tandem horum daemonum, odium in humanum genus, quo aestuant, explicationem tandem adaequatam nobis suppeditant omnis malitiae, quae in hisce effectibus continetur. Ergo.

12. Praeterea daemonibus certe tanquam veris et propriis causis adscribendi sunt mesmerismi effectus, si hi exhibent omnes characteres proprios eorum effectuum, quorum certo constat causam esse daemonem. Atqui ita revera est. Et prob. Sane huiusmodi effectus, quorum certo constat causam esse daemones, et illi sunt qui magici vocantur, hasce habent characteristicas sibi notas: 1°. Ut producantur ab homine, adhibitis determinatis quibusdam signis: quae quidem omni carere solent cum effectu producendo proportionem. 2°. Ut ex eo effectu malum morale ac malum physicum, vel certe alterutrum consequatur. 3°. Ut huiusmodi effectus instabiles frequenter sint, ac brevi perdurantes tempore. 4°. Ut homo ille, qui effectum huiusmodi producit malae sit vitae, eiusque praesentia indispensabilis fere sit. 5°. Ut effectus, qui expectatur, regulis ac legibus quibusdam constanter subiectum sit, ita ut, positis his vel illis actibus, hic vel ille effectus quasi necessario sequatur. 6°. Ut huiusmodi effectus miri ac insueti sint. Atqui primo extra omnem controversiam est mesmerismi effectus miros et insuetos esse. Praeterea certum est huiusmodi effectus in vulgus magis magisque propagari adhibitione atque usu eorum signorum, quae mesmeristae primum tradidere tanquam necessaria vel certe convenientia atque utilia ad eos effectus producendos; qui usus aliud quidem non est quam tacitum quoddam cum daemone pactum. Quod autem ea signa omni careant proportionem respectu effectuum, qui per ea producuntur, satius notum est quam ut demonstratione indigeat. Insuper quod ex illis effectibus plurima saepe mala tum physica tum moralia consequantur evidentissima res est ex ipsa experientia; itemque quod hi effectus instabiles sint omnino ac brevissimo tempore perdurantes, ac ab impiis hominibus producti eadem constat experientia. Mesmeristae praeterea suam vim ac virtutem in illis effectibus producendis satis superque extollunt; ac domi-

nium in mysteriosum agens quod eorum arbitrio est subiectum, abunde iactant. Ac tandem omnis mali species, nullum boni vestigium in hisce effectibus, ut in effectibus magicis cernitur. Ergo. Tandem huiusmodi Mesmerismus iam communi theologorum, episcoporum, ac Sanctae Sedis auctoritate damnatus est, tanquam quid illicitum omnino in praxi; quippe vera magia est, sui daemonem auctorem habens; illo nempe peractus modo, qui communiter adhibetur; iisque additis adiunctis, quae communiter in eius usu reperitur.

13. Iam vero, si magnetismi effectus non considerentur omnes in suo complexu et adiutorum comitatu, quo ordinarie contingunt; sed seorsim et in se et absolute inspiciantur, dubium quidem esse non potest de pluribus quod vires exsuperent naturalium et materialium creaturarum; uti effectus sunt proprie spirituales, e. g. animas mortuorum evocare, responsa accipere, etc., et effectus psychologici, e. g. legere eum qui litteras nescit, vel de re disserere quam numquam didicit, etc. De quibusdam etiam dubium esse non potest, quod bene possint naturalibus viribus excitari, uti

effectus aliqui mere physiologici, e. g. simplex sopor et somnus; membrorum corporis activitas vel torpor etc. Illa enim phaenomena, quae naturaliter vi morborum excitantur, bene possunt excitari etiam ope alicuius medicamenti vel alterius naturalis causae nobis imperviae, ut satis superque constat e. g. de electricitate, eiusque miris et antea omnino ignotis effectibus. Quare a vero omnino aberrant qui affirmant omnia magnetismi phaenomena esse naturalia, et qui e contra affirmant omnia esse superstitiosa. Et sic ipsa Sacrar. Congregat. Responsa non absolute magnetismum damnant, sed magnetismi abusum, eumque prout exponitur proscribunt, in illis nempe effectibus, qui procul dubio sensibilis materiae vires excedunt. Alia vero sunt phaenomena, quae omnino dubia et incerta sunt, uti effectus quidam physiologici, omnino miri et inusitati, attento communi rerum naturalium agendi modo, et inspectis naturae viribus nobis notis. Haec igitur nec facile omnia damnari, nec facile omnia probari possunt; sed debita circumspectione et diligenti examine singula sunt in particularibus casibus examinanda, ut de his conveniens iudicium proferri possit.

MARTYRIUM

1. — De Reliquiis SS. Martyrum.

Postquam saeculo XVI, laboribus praesertim et studiis Antonii Bosi, iterum sacra suburbana patuere coemeteria, quae a saeculo VIII exeunte, Summorum Pontificum cura, penitus interclusa remanserant ne barbari romanum solum devastantes ibi aliquam inferrent profanationem, in iis conquiri coeperunt Martyrum Corpora quae adhuc ibidem permanebant in loculis abscondita. Tutissimum dignoscendi sacra haec pignora signum a maiorum traditione receptum erant phialae vitreae, vel figulinae cruore tinctae, aut crustas saltem sanguineas occudentes, quae vel intra vel extra loculos sepulcorum affixae manebant. Attamen aliquibus visum fuit viris eruditis alias praeter sanguinem admittere notas, quibus ipsi Martyres distinguere autumabant. Verum ut in re tanti momenti inoffenso procederetur pede, placuit Clementi IX Summo Pontifici singularem deligere Congregationem, quae ex Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, aliisque doctissimis viris constaret, eique hac super re gravissimum commisit examen. Haec Congregatio, quae postea a Sacris Reliquiis et Indulgentiis nomen habuit, argumentis omnibus perpensis, die 10 Aprilis anni 1668 decretum hoc tulit: *Cum in Sacra Congregatione Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita de notis disceptaretur, ex quibus verae Sanctorum Martyrum Reliquiae a falsis*

et dubiis dignosci possint; eadem Sacra Congregatio, re diligenter examinata, censuit, palmam et vas illorum sanguine tinctum pro signis certissimis habenda esse: aliorum vero signorum examen in aliud tempus reiecit. Decretum huiusmodi duorum fere saeculorum decursu fideliter servatum est, quamvis praeterito vertente saeculo nonnulli selecti scriptores de phialae sanguineae signo diversimode dubitaverint; quibus praecipue gravissima Benedicti XIV auctoritas obstitit, quum in Literis Apostolicis ad Capitulum Metropolitanae Ecclesiae Bononiensis de S. Proco Martyre ex coemeterio Thrasonis cum vase sanguinis effosso edoceret: *Ipsi debetur cultus et titulus Sancti, quia procul dubio nulli unquam venit in mentem, quantumvis acuto ingenio is fuerit, et cupidus quaerendi, ut aiunt, nodum in scirpo, nulli, inquam, venit in mentem dubitatio, quod corpus in catacumbis romanis inventum cum vasculo sanguinis, aut pleno aut tincto, non sit corpus alicuius qui mortem pro Christo sustinuerit.* At nostris hisce diebus alii supervenire viri eruditione aequae pollentes, et in sacrae archeologiae studiis valde periti, qui vel scriptis, vel etiam voluminibus editis, adversus phialam sanguineam utpote indubium martyrii signum decertarunt. Sanctissimus autem Dominus Noster Pius Papa IX de decreti illius robore et auctoritate haud haesitans, quum videret tamen eruditorum difficultates in epheme-

ridibus tum catholicis, tum heterodoxis divulgari, ad praecavendum quodlibet inter fideles scandalum, sapientissime censuit, ut huiusmodi difficultates in quadam peculiari Sacrorum Rituum Congregatione severo subiicerentur examini. Peculiaris vero Congregatio haec nonnullis ex eiusdem Sacrorum Rituum Congregationis Cardinalibus, Praelatis, officialibus, ac selectis ecclesiasticis viris pietate, doctrina, prudentia, rerumque usu eximie praeditis constituta, prae oculis habens universam argumentorum seriem, nec non fidelem eiusdem Secretarii relationem, quum omnia accuratissima ponderaverit disquisitione die 27 Novembris vertentis anni duobus his propositis dubiis:

I. An phialae vitreae, aut figulinae sanguine tinctae quae ad loculos sepulchrorum in sacris coemeteriis, vel intus vel extra ipsos, reperiuntur, censi debeant martyrii signum?

II. An ideo sit standum vel recedendum a Decreto Sacrae Congregationis Indulgentiarum et Reliquiarum diei 10 Aprilis 1868?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Provisum in primo.

Ideoque declaravit confirmandum esse decretum anni 1668.

Facta autem de praemissis SS. D. N. Pio PP. IX accurata omnium expositione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit, atque praesens decretum expediri praecepit. — S. R. C. 10 Dec. 1863.

SUPPLENTIS COMMENTARIUS

DE MARTYRII NATURA.

1. *Martyrium actus virtutis est.* — Martyrium quoad nomen idem est ac testimonium. Quoad rem definitur: Perpassio mortis vel cruciatus lethalis pro Christi fide, aut virtute christianae fidei. — Martyrium duplex est, aliud *materiale*, aliud *formale*. Martyrium formale et perfectum habetur ex intentione testificandi christianam veritatem; adeoque cum actu interiori voluntatis est, quo mors propter Christum acceptetur. Martyrium vero materiale et imperfectum habetur sine tali actu interiori, sola mortis exteriori perpassione. Illud in adultis, hoc ut patet in infantibus locum habet. De martyrio formali sermo est in praesenti propositione et in seqq.

2. Ea quidem prob. 1°. ex SS. Matth. 5, 10: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam; quoniam ipsorum est regnum coelorum.* Unde sic: Praemium beatitudinis non debetur nisi actui virtutis. Atqui praemium beatitudinis debetur martyrio; nam martyr maxime persecutionem patitur propter iustitiam. Ergo martyrium est actus virtutis. 2°. Ex liturgia, ex Officio nempe et Missa Martyrum. Unde sic: Ecclesia non laudat nisi actus vir-

tutum. Atqui speciali modo martyres laudat et extollit Ecclesia propter eorum fortitudinem. Ergo. 3°. Ratione. Ad rationem martyrii pertinet, ut aliquis firmiter stet in veritate et iustitia contra persequentium impetus. Atqui hoc est actus virtutis: nam actus est tendens ad bonum rationis; veritas enim, rationis proprium obiectum est; iustitia proprius eius effectus. Ergo. Cfr. S. Th. 2-2, q. 124, a. 1.

3. *Martyrium fortitudinis actus est.* — In martyrio tria considerari possunt. Primum est, irrogatio mortis odio fidei vel alterius christianae virtutis. Alterum est, acceptatio mortis propter illam virtutem non violandam. Tertium est ipsamet mortis perpassio. Primum est actus tum contra iustitiam, tum contra specialem illam virtutem, quae impugnatur, et cuius odio supplicium infertur. De secundo vero et tertio quaestio est, ad quam virtutem pertineant: Martinus apud Caietanum a. 2, contendit non esse opus fortitudinis, sed virtutis, quae impugnatur in gradu heroico constitutae. Lessius vero, de Iustit. et Iure, l. 3, c. 1, d. 2, n. 13, 14, 16, tenet martyrium procedere posse ab aliis virtutibus absque formali actu specialis virtutis fortitudinis. Dicitur autem, quod martyrium sit actus fortitudinis nimirum *elictive*, nam *imperate* per se et ordinarie loquendo a charitate *principaliter* est; charitas enim imperat omnibus virtutibus: quod consequenter non impedit, quominus secundario ab alia etiam virtute imperari possit.

4. Probatur propositio 1°. ex SS. 2. Machab. c. 6, v. 27, 28: « Quamobrem *fortiter* vita excedendo.... Adolescentibus autem exemplum *forte* relinquam, si prompto animo ac *fortiter* pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar ». Et c. 7, v. 5: « Caeteri una cum matre invicem se hortabantur mori *fortiter* ». Unde sic: Uti virtutem exercentes denominantur generatim *virtuosi*, ita peculiarem aliquam virtutem exercentes ab eadem denominantur. Atqui martyres denominantur *fortes*. Ergo martyrium actus fortitudinis est. Et sic l. c., c. 6, v. 31, diserte dicitur: « Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuvenibus, sed et universae genti memoriam mortis suae ad exemplum *virtutis et fortitudinis* derelinquens ». 2°. Ex liturgia. Ecclesia in hymno Officii Martyrum ait: « Sanctorum meritis inclyta gaudia Pangamus socii *gestaque fortia* ». Item de martyribus ait: « *Fortes* facti sunt in bello ». Et in antiphona Officii Apostolorum inquit: « Estote *fortes* in bello, et pugnate cum antiquo serpente » etc. Unde sic: Ecclesia martyres constanter appellat *fortes*, eorumque gesta *fortia*, eosque animi fortitudine laudat. Ergo, vel quia martyrium *imperate* est actus fortitudinis, vel quia est *elictive* actus fortitudinis. Atqui non primum: nam martyrium imperate est principaliter a charitate, se-

cundario a quavis alia virtute. Ergo. 3°. Ex S. Cypriano epist. ad marty. et confess., l. 2, epist. 6, parum a principio: « O beati martyres, quibus vos laudibus praedicem? *O milites fortissimi, robur pectoris vestri* quo praeconio vocis explicem? » Unde sic: Quilibet laudatur ex virtute cuius actus exercet. Atqui martyres laudantur ex animi fortitudine. Ergo. 4°. Ratione: « Ad fortitudinem pertinet, ut confirmet hominem in bono virtutis, et maxime contra pericula, et praecipue contra pericula mortis, et maxime eius quae est in bello. Manifestum est autem, quod in martyrio homo firmiter confirmatur in bono virtutis, dum fidem et iustitiam non deserit propter imminentia pericula mortis, quae etiam in quodam certamine particulari a persecutoribus imminet. Unde Cyprianus dicit in quod. serm. loc. sup. cit. « Vidit admirans praesentium multitudo coeleste certamen; et in praelio stetisse servos Christi voce libera, mente incorrupta, virtute divina ». Unde manifestum est, quod martyrium est fortitudinis actus; et propter hoc de martyribus legit Ecclesia: *Fortes facti sunt in bello*. S. Th. l. c., a. 2.

5. Verum obiicitur 1°. Quaelibet virtus in gradu heroico est sufficiens, ut amore suae honestatis mortem quis contemnat. Nam in eo gradus heroicus virtutis magna ex parte consistit, quod voluntatem ita firme honestati propriae faciat inhaerere, ut illam vitae anteponat. Ergo, cum quis solo amore Dei eligit mortis tolerantiam, erit actus charitatis, cum amore fidei, erit actus fidei, cum amore castitatis, erit actus temperantiae.

R. Conc. antec. Dist. conseq. erit actus charitatis, etc. *elictive* N. *imperate* C.

6. Obiicitur 2°. Eiusdem virtutis est amare finem et medium ad finem necessarium. Atqui amare castitatem est virtutis temperantiae. Ergo et amare mortem eamque subire, quando haec ad castitatem conservandam est necessarium medium, est opus virtutis temperantiae.

R. Dist. maior. vel *elictive* vel *imperate* C. semper *elictive* N. Ad min. C. Ad conseq. Dist. *imperate* C. *elictive* N. Cum medium et finis sunt diversi generis, tunc amor medii et finis *elictive* non pertinent ad eandem virtutem.

7. Instatur: Intentio finis, electio medii, et executio ex vi electionis secuta ad eundem habitum pertinent; ut constat ex 1-2, q. 12, a. 4. Ergo non refert utrum medium per se sit eiusdem generis ac ipse finis, an diversi; quia non consideratur per se et secundum propriam honestatem; sed solum ut medium utile ad finem, et propter illum expetendum.

R. 1°. Indirecte, ista ratio probaret etiam, quod quando quis ex charitate elicit actum fidei, iste actus formaliter iam actus charitatis esset, voluntatis proprius; non actus fidei, actus proprius intellectus, quod falsissimum est.

R. 2°. directe, Dist. ant. ad eundem habitum pertinent vel *elictive* vel *imperate* C. *elictive*, Subd.: si sint diversi generis N. si eiusdem speciei C. Ad conseq. Dist. ration. addit. Non consideratur per se et secundum propriam honestatem tanquam rationem proxime motivam C., remote etiam motivam N. Honestas propria tunc est subordinata honestati finis, et sic movet; adeoque duplicem tunc quis vult honestatem, honestatem propriam medii et honestatem propriam finis cum medium et finis ad distinctas pertinent virtutes.

8. *Martyrium actus quidem non est maximae perfectionis, si secundum propriam speciem actus consideretur; sed actus tantum est maximae fortitudinis. Maximae vero charitatis signum est, si consideretur secundum suum genus, et per se loquendo.* — « Dicendum quod de aliquo actu virtutis loqui possumus dupliciter: uno modo secundum speciem actus ipsius prout comparatur ad virtutem proxime elicientem ipsum.... Alio modo potest considerari actus virtutis, secundum quod comparatur ad primum motivum, quod est amor charitatis; et ex hac parte praecipue aliquis actus habet quod ad perfectionem vitae pertineat, quia ut Apost. dicit ad Col. 3, 14: *Charitas est vinculum perfectionis* ». S. Thom. l. c., a. 3.

9. Probatur propositionis 1^a. pars: « Non potest esse quod martyrium, quod consistit in debita tolerantia mortis, sit perfectissimus inter virtutis actus; quia tolerare mortem non est laudabile secundum se, sed solum secundum quod ordinatur ad aliquod bonum, quod consistit in actu virtutis, puta ad fidem et ad dilectionem Dei: unde ille actus virtutis, cum sit finis, melior est ». S. Th. l. c. Ergo. — Prob. 2^a. pars: Excellentissimus fortitudinis actus est, quia in nobilissima fortitudinis materia versatur, nimirum in periculis bellicis, iisque pulcherrimis. In martyrio enim est bellum contra tyrannum pro defensione fidei et religionis iuxta illud Apostoli ad Hebr. 11. *Fortes facti sunt in bello*, quod non invadendo, sed tolerando conficiendum est: at multo difficilius est tolerare quam invadere. Ratio: 1°. Quia qui tolerat veluti a fortiori invaditur et opprimitur: qui invadit, aggreditur tanquam fortior: difficilius autem est cum fortiore pugnare quam cum debiliore. 2°. Qui tolerat iam sentit malum praesens; qui invadit, aestimat tanquam futurum. 3°. Tolerantia diu durat; invasio fit motu repentino. Unde Proverb. 16. *Melior est patiens viro forti; et qui dominatur animo suo expugnatore urbium*. Cfr. Lessium l. c., n. 17, Raynad. Oper. T. 4, de Virtutib. et vitiis, l. 5, s. 1, c. 2, n. 19, 20. — Prob. 3^a. pars. « Martyrium inter omnes actus virtuosos maxime demonstrat perfectionem charitatis: quia tanto magis ostenditur aliquis ali-

quam rem amare, quanto pro ea rem magis amatam contemnit, et rem magis odiosam eligit pati. Manifestum est autem quod inter omnia alia bona praesentis vitae maxime amat homo ipsam vitam, et e contrario maxime odit ipsam mortem, et praecipue cum doloribus corporalium tormentorum.... Et secundum hoc patet quod martyrium inter caeteros actus humanos est perfectius secundum suum genus, quasi maximae charitatis signum, secundum illud Ioann. 15, 13: *Maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. S. Th. 1. c.

10. Obiicitur 1^o.: « Ad maiorem perfectionem videtur pertinere, quod aliquis det Deo animam, quod fit per obedientiam; quam quod Deo det proprium corpus, quod fit per martyrium: Unde Gregorius dicit ult. moral., c. 10, parum a princ., quod *obedientia cunctis victimis* praefertur. Ergo martyrium non est actus maximae perfectionis ».

R. « Dicendum quod martyrium complectitur id quod summum in obedientia esse potest, ut scilicet aliquis sit obediens usque ad mortem, sicut legitur de Christo ad Philipp. 2, 8: quod *factus est obediens usque ad mortem*. Unde patet, quod martyrium secundum se est perfectius quam obedientia absolute dicta ». S. Th. 1. c.

11. Obiicitur 2^o. « Ille qui martyrium sustinet, sibi soli prodest; ille autem qui docet, proficit multis. Ergo actus docendi et gubernandi subditos est perfectior quam actus martyrii ».

R. « Dicendum, quod ratio illa procedit de martyrio secundum propriam speciem actus, ex qua non habet excellentiam inter omnes actus virtutum; sicut nec fortitudo est excellentior inter omnes virtutes ». S. Th. 1. c.

12. *Ad martyrium requiritur mortis irrogatio. Ad perfectam autem rationem martyrii requiritur, quod aliquis de facto mortem sustineat propter Christum. — Mortis irrogatio a persecutore. Hinc duae personae considerandae sunt in martyrio persecutor, mortem inferens, et martyr mortem sustinens. Hac in re error est Donatistarum martyres asserentes eos, qui poenitentes admissorum peccatorum seipsos occidunt. Idem error est Circumcellionum, qui in ignes insiliebant et in mare se praecipitabant, vel viatoribus occurrebant, eisque minabantur, nisi ab ipsis occiderentur, et hanc mortem vel physice vel moraliter sibi illatam martyrium appellabant. Hinc contra hos errores doctrina catholica est persecutorem debere esse personam distinctam a martyre. Quare illi qui vel physice vel moraliter mortem sibi inferunt martyres non sunt; sed suiipsorum homicidae. Verum Sancti, qui speciali instinctu Spiritus Sancti, persecutoribus instantibus, et mortem inferre paratis, sponte in ignes aquasque insi-*

luerunt, vere martyres fuerunt. Nam persecutores instantes et iam necem inferre parati vere moraliter causa fuerunt mortis; et cum illud ex Spiritus Sancti motione et impulsu fecerint, laudabiliter egerunt. « Nec obstat, inquit Lessius l. c., n. 15, quod aliquae mulieres seipsas amore virtutis occiderint, quae tamen ut martyres coluntur, de quibus Eusebius l. 8 hist., c. 12 et 17, et Ambrosius l. 3 de Virginibus, ante medium: quia etiam hae a tyrannis occisae censentur; cum ad hoc quodam modo ab illis compulsae fuerint, stupri timore incusso, cui impulsioni merito potuerunt cedere seipsas interficiendo, Deo id illis suo instinctu permittente; non enim minus testimonium perhibet virtuti, qui eius retinendae causa, alio moliente auferre, seipsum occidit, si id ei licitum sit, quam si ab aio se patiatur occidi; quod in primis locum habere potest in castitate, quae et vi, nobis invitis, eripi potest, qua parte ad corpus pertinet, et in cuius ereptione est magnum discrimen salutis ob voluptatem ». Porro *persecutor* ille dicitur qui Christianum exagitat, quia aliquid ad Christi doctrinam pertinens verbo aut opere profitetur. *Mortis irrogatio*, hinc ad martyrium non sufficit certe propositum tantum mortis sustinendae, ut Martinus apud Lessium l. c., d. 3, n. 21, contendit. Martyrium enim est testimonium externum, quod Christi doctrinae praebetur, et Patres martyrium distinguunt in *habitu* animi, et in ipsa mortis *experientia*. Si autem in hac irrogatione mortis *mors reipsa sequatur* martyrium habetur in suo esse omnino completum et perfectum; habetur enim tunc summum testimonium, quod quis exhibere potest; quamdiu enim vita superest semper restat aliquid, per quod ulterius testari possimus. Si autem mors irrogatur in *sua causa naturali*, i. e. in cruciatu lethali qui *de se est naturaliter mortis causativus*, stat gloria veri martyrii, etsi per miraculum mors impediatur. Etenim Ecclesia S. Ioannem Evangelistam et S. Theclam colit ceu veros martyres, licet e lethalibus cruciatibus incolumes miraculose evaserint. E contrario martyribus non accensentur, qui peste infectis serviendo, contracta lue moriuntur. Neque vere et proprie martyres sunt, qui propter fidei confessionem coram tyranno tormentis non lethalibus afflicti sunt, licet eos Patres *martyres* etiam appellent; *martyres* quidem sunt *animo* et *operis inchoatione*, at non *consummatione*. Cfr. Raynad. Oper. t. 18, Polemica, de martyrio per pestem p. 2, c. 1, qui ibid. p. 3 et 4, contendit, presse martyres esse qui peste ingruente in ministerio charitatis erga proximum mortem oppetunt. Cfr. S. Alph. Theol. Mor. l. 6, n. 100.

13. Prob. 1^a. pars ex eo quod Ecclesia non alios habet tanquam martyres, excepto casu peculiaris instinctus Spiritus Sancti, quam eos

qui in persecutione mortem subeunt. Prob. 2^a. pars: « Dicendum quod martyr dicitur quasi testis, fidei christianae, per quam nobis visibilia pro invisibilibus contemnenda proponuntur. Ad martyrium ergo pertinet, ut homo testificetur fidem, se opere ostendens omnia praesentia contemnere, ut ad futura et invisibilia bona perveniat. Quamdiu autem homini remanet vita corporalis, nondum se opere ostendit corporalia cuncta despiciere. Consueverunt enim homines et consanguineos et omnia bona possessa contemnere, et etiam dolores corporis pati, ut vitam conservent. Unde et Satan contra Iob induxit, Iob 2, 4: *Pellem pro pelle, et cuncta quae homo habet, dabit pro anima sua*, i. e. pro vita sua corporali. Et ideo ad perfectam rationem martyrii requiritur, quod aliquis mortem sustineat propter Christum ». S. Th. I. c., a. 4. Confirmatur ex Officio S. Andree Apost.; L. V. habetur: « Populus Andream facile liberasset, nisi ipse sedasset multitudinem vehementius rogans, *ne se ad optatissimam martyrii coronam properantem impederent* ». — Cfr. Raynad. I. c., p. 2, c. 5, n. 8, et seqq.

14. Obiicitur 1^o. « Martyrium est fortitudinis actus. Ad fortitudinem autem pertinet non solum mortem non formidare, sed nec alias adversitates. Sed multae sunt aliae adversitates praeter mortem, quas aliqui possunt sustinere pro fide Christi, scilicet carcerem, exilium, rapinam bonorum; unde et S. Marcelli Papae martyrium celebratur, qui tamen fuit mortuus in carcere. Ergo non est de martyrii necessitate, quod aliquis sustineat poenam mortis ».

R. « Dicendum quod fortitudo principaliter consistit circa pericula mortis, circa alia autem consequenter; et ideo nec martyrium proprie dicitur pro sola tolerantia carceris, vel exilii, vel rapinae divitiarum, nisi forte secundum quod ex his sequitur mors ». S. Th. I. c., Cfr. Raynad. I. c., p. 1, et p. 2, c. 1.

15. Obiicitur 2^o. « Martyrium est actus meritorius. Sed actus meritorius non potest esse post mortem. Ergo ante mortem; et ita mors non est de ratione martyrii ».

R. « Dicendum quod meritum martyrii non est post mortem, sed in ipsa voluntaria sustinentia mortis, prout scilicet aliquis voluntarie patitur inflictionem mortis. Contingit tamen quandoque quod aliquis post mortalia vulnera pro Christo suscepta vel quascumque alias tribulationes continuatas usque ad mortem, quas a persecutoribus patitur pro fide Christi diu vivat; in quo statu actus martyrii meritorius est, et etiam ipso eodem tempore quo huiusmodi afflictiones patitur ». S. Th. I. c.

16. *Ad rationem martyrii requiritur, ut mors inferatur odio Christi, nimirum vel alicuius veritatis fidei, vel alicuius operis virtutis*

christianae. — Prob. 1^a. pars, nempe requiritur ut mors inferatur odio Christi seu alicuius veritatis fidei. « Martyrium enim est testimonium externum, quod Christo vel doctrinae eius praebetur, per hoc quod mortem pro ea subimus. Hoc autem fieri non potest, nisi aliquis mortem inferat, ut Christum vel eius doctrinam nobis auferat. Hinc haeretici, etiamsi putent se pro doctrina Christi occidi, non sunt martyres, quia mors illa non inferitur illis odio doctrinae Christi, sed haereseos, quae Christi doctrinae repugnat. Unde recte D. Augustinus Serm. 2, in Psalm. 34, n. 13, ait: *Martyres non facit poena, sed causa. Nam si poena martyres faceret, omnia metalla martyribus plena essent, omnes catenae martyres traherent, omnes qui gladio feriuntur coronarentur.* Nec refert, quod ipsi putent se iustam causam habere; tum quia est error culpabilis; tum quia supplicium non irrogatur odio veritatis, et ita moriendo non dant testimonium veritati ». Lessius I. c., d. 3, n. 20. Cfr. Raynad. Oper. t. 4, de Virtutib. et vitiis l. 5, s. 3, c. 2, n. 181, 182, et t. 18, Polemica, l. c., p. 2, c. 1, 4. Prob. 2^a. pars, nempe non tantum fides, sed omnium virtutum opera martyrii causa esse possunt. « Dicendum quod martyres dicuntur quasi testes, quia scilicet corporalibus suis passionibus usque ad mortem testimonium perhibent veritati, *non cuicunque, sed veritati, quae secundum pietatem est, quae per Christum nobis innotuit*: unde et *martyres Christi* dicuntur, quasi testes ipsius. Huiusmodi autem est *veritas fidei*. Et ideo *cuiuslibet martyrii causa est fidei veritas*. Sed *ad fidei veritatem* non solum pertinet ipsa credulitas cordis, sed etiam exterior protestatio; quae quidem fit non solum per verba, quibus aliquis confitetur fidem, sed etiam per facta, quibus aliquis fidem se habere ostendit, secundum illud Iacobi 2, 18: *Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam*. Unde et de quibusdam dicitur ad Titum 1, 16: *Confitentur verbis se nosse Deum, factis autem negant*. Et ideo *omnium virtutum opera secundum quod referuntur in Deum, sunt quaedam protestationes fidei per quam nobis innotescit, quod Deus huiusmodi opera a nobis requirit, et nos pro eis remunerat: et secundum hoc possunt esse martyrii causa*. Unde et Beati Ioannis Baptistae martyrium in Ecclesia celebratur, qui non pro neganda fide, sed pro reprehensione adulterii mortem sustinuit ». S. Th. I. c., a. 5. « Hinc martyrum accensentur choro ab Ecclesia: S. Thomas Cantuariensis ob asserta Ecclesiae iura; S. Ioannes Nepomuc. ob servatum confessionis sacramentalis sigillum; variae novi Testamenti virgines, mori eligentes potius, quam libidini cedere. Nec refert a quo inferatur mors vel cruciatus. Sic et iudex necatus a catholico, quod a sententia iusta decedere nol-

let, verus martyr est. Contra vero bonus latro cum Christo crucifixus verus martyr non est, quia nec propter fidem, nec veram virtutem passus. Hinc S. Aug. dum eum vocat martyrem, vocem hanc in sensu improprio et latiore sumit ». Theol. Wirceb. de Bapt. n. 75. Hinc etiam martyr non fuit S. Eduardus, qui novercae artibus trucidatus fuit, ut regnum alteri obveniret. Cf. Benedictum XIV. De Beator. Canonizat. l. 4, p. 2, c. 20, n. 48.

17. Obiicitur 1°. « Ex hoc dicitur aliquis christianus, quia tenet fidem Christi. Ergo sola fides Christi dat patientibus martyrii gloriam ».

R. « Dicendum quod christianus dicitur qui Christi est. Dicitur autem aliquis esse Christi, non solum ex eo quod habet fidem Christi, sed etiam ex eo quod spiritu Christi ad opera virtuosa procedit, secundum illud Rom. 8, 9: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius*; et etiam ex hoc quod ad imitationem Christi peccatis moritur, secundum illud ad Galat. 5, 24: *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis*. Et ideo ut christianus patitur, non solum qui patitur pro fidei confessione, quae fit per verba, sed etiam quicumque patitur pro quocumque bono opere faciendo, vel pro quocumque peccato vitando propter Christum, quia hoc totum pertinet ad fidei protestationem ». S. Th. l. c. ad 1.

18. Obiicitur 2°. « Martyr dicitur quasi testis. Testimonium autem non redditur nisi veritati. Non autem aliquis dicitur martyr ex testimonio cuiuslibet veritatis, sed solum ex testimonio veritatis divinae; alioquin si quis moreretur pro confessione veritatis geometriae, vel alterius speculativae scientiae, esset martyr; quod videtur ridiculum. Ergo sola fides est martyrii causa ».

R. « Dicendum quod veritas aliarum scientiarum non pertinet ad cultum divinitatis: et ideo non dicitur esse veritas secundum pietatem, unde nec eius confessio potest esse directe martyrii causa. Sed quia omne mendacium peccatum est, vitatio mendacii contra quamcunque veritatem sit, in quantum mendacium est peccatum divinae legi contrarium, potest esse martyrii causa ». S. Th. l. c. ad 2.

19. *Ad martyrium adultorum requiritur acceptatio eiusdem ex pia causa, quae nempe supernaturali Christi fide proponatur.* — *Adultorum*; « nam ad martyrium parvulorum non requiritur aliud, quam ut in odium Christi, aut religionis Christianae occidantur. Est communis sententia doctorum et sensus Ecclesiae, quae Innocentes pueros pro martyribus colit eo quod occisi sint propter Christum. Si enim hi censendi sunt martyres ob hanc causam, cum tamen nullam aliam relationem ad Christum haberent, quam quod Christum putaretur inter eos esse, et posse eorum indiscreta caede in-

volvi; non minori iure etiam censendi, qui maiorem coniunctionem cum illo habent; ut sunt illi qui occiduntur, quia Christiani, quia baptizati, quia filii Christianorum, etc. Hi enim occiduntur, quia inest illis certa cum Christo coniunctio, vel ad illum respectus; et ita ipsa mortis perpensione dant testimonium Christo et religioni eius ». Lessius l. c., d. 3, n. 19, Raynaud. l. c., p. 2, c. 2. *Pia causa* esse potest opus iam factum, ut in Ioanne Bapt.; opus praeceptum et opus supererogationis. Parum autem refert quod persecutores alios praetextus obiiciant. Nam, ut ait S. Cypr. ep. 26, « sufficit ad testimonium martyrii sui ille qui probat martyres et coronat ».

20. Prob. 1^a. pars. *Requiritur acceptatio*. Nam aut consideratur martyrium ut *actus* virtutis i. e. fortitudinis, et sic certum est requiri acceptationem, ut actus ille liber et honestus sit; aut consideratur ut medium vim habens iustificandi *quasi ex opere operato*, et sic etiam certum est in adultis acceptationem requiri. Deus enim non nisi volentes in amicitiam admittit, Theol. Wirceb. de Bapt. n. 80. Verum haec acceptatio non necessario requiritur, ut sit *actualis*; sufficit *habitualis*. « Unde si quis ob fidem coniectus in vincula, statueret apud se perpeti potius mortem, quam fidem negare; et ille postea in somnis odio fidei interficeretur, esset vere martyr, et haberet martyrii coronam: sicut patet in simili de baptismo: nam illam mortem acceptavit; eiusque perpessio est ei voluntaria, quatenus pendet a voluntate praecedente, et in habitu perseverante. Si tamen nihil de morte antea cogitarat verisimilius est non esse proprie martyrem: sicut cum quis baptizatur in somnis, vel amentia, qui nihil de baptismo cogitavit, hic non est vere baptizatus; quia defuit consensus ». Lessius l. c., n. 24. Prob. 2^a. pars. *Ex pia causa*. Nam 1°. 1 Petri 4, 14-16: « Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris gloriae et virtutis Dei, et qui est eius spiritus super vos requiescit. Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine ». 2°. Ex S. Augustino l. supra c.: « Martyres non facit poena sed causa ». Item S. Hieronymus in cap. 5 ad Gal. v. 14: « Si ita martyrium fecerimus, ut nostras velimus ab hominibus reliquias honorari; si opinionem vulgi sectantes, intrepidi sanguinem fuderimus, et substantiam nostram usque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi non tam praemium, quam poena debetur; et perfidiae magis tormenta sunt, quam corona victoriae ». 3°. Ratio: nam martyrium est actus virtutis. Ergo. Prob. 3^a. pars. *Ex motivo per christianam fidem proposito*. Nam 1°. secus martyr Christi non erit, sed

propriae rationis. 2°. Nam martyrium actus virtutis supernaturalis esse debet: habet enim vim iustificandi. Hinc haeretici martyres non sunt. Confirmatur auctoritate S. Th. I. c., a. 5, Lessii I. c., d. 3, n. 27, 37, Raynaudii I. c., p. 2, c. 3, etc.

21. Obiicitur. « Datur Eucharistia et extrema unctio in periculo mortis, ei, qui repente privatus est usu rationis, etiamsi antea haec non petierit; et haec sacramenta in illo vim habent; quia ille bona vita sua et modo vivendi christiane, censetur petisse. Ergo similiter martyrium vim habebit, si homo iustus in somnis interficiatur: nam hoc ipso quod iuste vixit, videtur satis acceptasse mortem pro Christo sustinendam, si articulus necessitatis urgeret. Haec ratio facit hanc sententiam non improbabilem, eamque insinuat Caietanus 3 p., q. 87, art. 1, et tenent aliqui recentiores. Contraria tamen videtur verior, ob rationem allatam. Unde respondeo esse magnum discrimen: nam illa sacramenta sunt remedia salutis ordinaria, quae omnes Christiani in extremis petere solent, si ratione utantur; et antequam incidant in morbum habent propositum illis utendi in eo articulo: quod propositum manet etiam dum ratione non utuntur; quia nunquam fuit revocatum. Ipso etiam usu sacramentorum per vitam, satis declarant quid sibi fieri velint in morte. At permissio mortis pro fide non est remedium ordinarium, nec omnes ita sunt comparati ut id desiderent: neque ipso modo vivendi satis declarant se id cupere. Deinde etiamsi quis saepe optaret mori pro Christo extra periculum positus; hoc tamen non sufficeret: tum quia qui extra periculum id optant, saepe in mediis periculis animum mutant: tum quia de hac morte, quae ei inopinato infertur in somnis, nihil cogitavit, nec eam acceptavit: haec enim acceptatio in eo consistit, quod quis, proposita morte et fidei negatione, vel alia impietate, eligat mortem tanquam minus malum: hoc autem ille non fecit, cum id ei propositum non fuerit ». Lessius I. c., n. 25.

22. *Ad martyrium adultorum requiritur praeterea, ut martyr non resistat tyranno.* — Id quod in hac propositione asseritur est, ad martyrium exigi, ut martyr vi tyranno opposita, minime se defendat; ita ut mors patienti non resistenti inferatur. Hinc milites, quamvis pro fide pugnent, et multum mereantur, si pura intentione id faciant, non tamen sunt martyres, cum in bello occumbunt. Verum, qui iam victus odio Religionis occiditur, et ob eam causam mortem acceptat martyr procul dubio est. Thesis est communis doctrina, et probabilior. Eam tenent Lessius I. c., d. 3, n. 36, Theol. Wirceburg. de Bapt. n. 80, Raynaud. I. c., p. 2, c. 5.

23. Prob. 1°. ex praxi Ecclesiae, quae nunquam tales pro martyribus coluit, licet pluries

christiani milites pro fide et Religionis causa contra infideles pugnantes mortem oppetierint. 2°. ex Tertulliano lib. 4, contra Marcionem, cap. 39: « Nemo oves appellat eos, qui in bello armati, et ipsi eadem feritate certantes cadunt: sed qui in sua proprietate, atque patientia dedentes potius semetipsos, quam vindicantes trucidantur ». Christus quippe, exemplar martyrum, sicut *ovis ad occisionem ductus est*. 3°. Confirmatur iterum ex Ecclesiae auctoritate; in Officio enim martyrum eos expresse laudat ex actu *sustinendi* non ex actu *aggrediendi*; imo hunc actum expresse negat in ipsis adfuisse, et inde eos maxime laudat. Cfr. II. de Comm. Mart. temp. pasch. 2°. loco. Eos, inquit, « stetisse *telis* quidem *saecularibus nudos*, sed *armis fidei ardentis armatos* ». 4°. Ut baptismus est mystica quaedam configuratio mortis Christi, ita iuxta omnes martyrium configuratio realis est eiusdem Christi mortis. Atqui Christus testimonium sua morte dedit veritati *patiendo* non *resistendo*, et hoc constanter tum a SS. tum a PP. in Christi passione, et morte laudatur « cum enim pateretur, non comminabatur, sed tanquam ovis coram tondente se, sine voce obmutuit ». 5°. Qui pugnando pro Religione occumbit mortem quidem non subit pro fidei veritate. Ergo martyr non est. Prob. ant. Nam pro Religione pugnant ad eius iura tuenda vult potius mortem *inferre* quam *pati*, si eam tamen patitur ex *necessitate* est, non ex *voluntate*, *praeter intentionem* agentis, non nisi *indirecte* volita, quatenus se periculo exponit: insuper ipso mortis genere potius ut *miles*, quam ut *christianus* mori videtur.

24. Obiicitur 1°. Milites pro Religione pugnantes, qui in bello occumbunt Christum confitentur sua morte. Ergo martyres sunt. Matth. 10. *Qui*, etc.

R. Dist. ant. Christum confitentur sua morte directe acceptata et volita ad Christum confitendum N. ex consequenti et ex necessitate C.

25. Obiicitur 2°. Summus Pontifex et Episcopi martyres appellarunt, qui istis temporibus pro Romana Sede mortem pugnando in bello oppetiere. Ergo.

R. Dist. *martyres*, quia *veri* martyres N. per quandam similitudinem C. Argumentum nimis probat. Ecclesiae PP. saepe martyres vocarunt, qui vel aliqua tormenta non lethalia pro fidei confessione coram tyranno passi sunt. Imo ipsi confessores fidei, qui etsi Christum confessi essent, nondum tamen tormentis fuerint subiecti martyres interdum sunt appellati. Certum autem est hos veros et proprie dictos martyres non fuisse, sed tantum vel in *habitu* animi, vel in quadam inchoatione, eo modo quo aurora, dies dicitur; at dies non est.

26. Obiicitur 3°. Iuxta veteres, ac praesertim S. Thomam, tria requiruntur ad martyrium, mors, causa, voluntas. Atqui haec tria ad-

sunt in iis, qui pugnando pro fide moriuntur. Ergo.

R. Dist. ma. voluntas utcunque se habens ad mortem N. directe illam eligens pro fidei confessione C. Sane martyrrium est testimonium fidei directe exhibitum propria morte. At miles pugnans testimonium fidei exhibet mortem inferendo.

27. Obiicitur 4°. Unus actus virtutis nequit actum impedire alterius virtutis; secus iam virtutis actus non esset. Ergo.

R. 1°. Nego ma. sic actus *charitatis* impedit actum *vindicationis*.

R. 2°. dist. ma. si sermo sit de actibus internis Tr. Si de actibus exterioribus. N. Et sic ipse actus exterior martyrii potest impedire actum exteriorem charitatis.

28. Obiicitur 5°. S. Th. 4, d. 49, q. 5, a. 3, quaestiunc. 3, sol. 2, ad 11, dicit: « Cum quis propter bonum commune, non relatum ad Christum, mortem sustinet, aureolam non meretur; sed si hoc referatur, ad Christum, *aureolam merebitur, et martyr erit; utpote si Rempublicam defendat ab hostium impugnatione*, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, *et in tali defensione mortem sustineat* ».

R. S. Thomas hanc in l. c. sibi proponit obiectionem. « Bonum commune est potius bono particulari. Sed si aliquis pro conservatione reipublicae moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola. Ergo etiam si occidatur pro conservatione fidei in seipso; et sic martyrio aureola non debetur ». Huic obiectioni respondet S. Doctor: « Dicendum, quod etiam bonum increatum excedit omne bonum creatum; unde quicumque finis creatus, sive sit bonum commune, sive bonum privatum, non potest actu tantam bonitatem praestare quantum finis increatus; cum scilicet aliquid propter Deum agitur; et ideo cum quis propter etc., v. supra in object. Iam vero Ang. Doct. in S. Th. 22, q. 124, a. 5, ad 3, hanc sibi proponit obiectionem. « Inter alia virtutum opera illa videntur esse potiora, quae ordinandum ad bonum commune; quia bonum gentis melius est, quam bonum unius hominis. Si ergo aliquid aliud bonum esset causa martyrii, maxime videretur quod illi essent martyres qui pro defensione reipublicae moriuntur: *quod Ecclesiae observatio non habet; non enim militum, qui in bello iusto moriuntur martyria celebrantur*. Ergo sola fides videtur esse martyrii causa ». Cui obiectioni ita respondet: « Dicendum quod bonum reipublicae est praecipuum inter bona humana. Sed bonum divinum, quod est propria causa martyrii est potius quam humanum. Tamen quia bonum humanum potest effici divinum, ut si referatur in Deum, ideo potest esse quodcumque bonum humanum martyrii causa, secundum quod in Deum refertur ». Hinc S. Thomas nihil addendo in sua respon-

sione ad illud quod dicebatur de moriente pro defensione reipublicae et de contraria praxi Ecclesiae; videtur concedere hanc praxim Ecclesiae, et implicite retractare quod scripsit in libr. sent. Mens autem S. Doctoris clarior apparet in a. 2, ad 3, ubi ait: « Principalior actus fortitudinis est sustinere, *ad quem pertinet martyrrium, non autem ad secundarium actum eius qui est aggredi* ».

29. Obiicitur 6°. Argumentum desumptum ex praxi Ecclesiae, cum sit mere negativum, nihil probat. Ergo.

R. Illud argumentum aequivalet positivo et multum probat, cum tam multi fuerint qui pro fide et religione bellum susceperint et in bello mortui sint. Benedictus XIV nostram sustinens sententiam concludit post alia: « Quibus omnibus, si addatur, neminem hactenus fuisse in Sanctorum Martyrum Album relatum, qui restiterit et contra pugnaverit, ne moreretur, neque ex tot millibus Cruce signatorum, aut militum Hierosolymitanorum, qui pro fide bellando contra infideles in praelio mortui sunt, cultum martyrum ullum habuisse, aut habere in Ecclesia, *nil clarius afferri posse videtur*, ut demonstretur repugnantiam in mortem obstare martyrio, et mortis acceptionem non coactam sed voluntariam omnino esse debere pro vera ratione martyrii ». De Canoniz. Sanctor. l. 3, c. 18, n. 6 et n. 7, addit: « Etsi S. Bruno Sigmensis in *Vita S. Leonis IX*, divinitus dicat revelatum Pontifici fuisse martyrii coronam eos fuisse consecutos, qui ipsum secuti in Apuliam pugnantes ceciderant; cum tamen idem Leo IX, pro eis preces fuderit, Deumque rogaverit, ut de omnibus peccatis eos absolveret et in Beatorum requiem introduceret, signum evidentissimum hoc est, quod eos non habuit pro veris martyribus. Ita scilicet factum hoc exponit et perpendit Theophilus Raynaudus in Tr. de martyrio per pestem part. 2, cap. 5, sub n. 4, at aliter res ipsa exhibetur a Wiberto in *vita praedicti S. Leonis* apud Bollandianos... ad diem 19 Aprilis.... Itaque si narrata a Wiberto serio examinentur unusquisque facile deprehendere poterit, sane nullam S. Leoni obtingisse revelationem, fuisse ab ipso mandatum, ut corpora caesorum in Ecclesia diruta sepelirentur, eumque occisos reputasse coelesti gloria in coelo gaudere, cum mortui essent pro Christi amore, revelationes autem de ipsorum martyrio non S. Pontifici, sed aliis factas fuisse et quidem non de vero martyrio, sed quodam modo de martyrio *similitudinario*, nullumque de Martyrum cultu eis decreto in praedicta historia vestigium reperi ».

30. Obiicitur 7°. Huiusmodi milites non se defendunt, sed defendunt Ecclesiam. Ergo.

R. Id parum urget. Nam quaestio non est, an defendant se vel Ecclesiam; sed, an resistent, an vim vi repellant, sive hoc sit ad

se defendendum, sive ad defendendam Ecclesiam.

31. *In peccatore ad fructum martyrii percipiendum contritio indirecte necessaria est; minime vero per se et directe, sed sufficit attritio.* — Contritio tunc dicitur indirecte necessaria ad fructum martyrii i. e. ad salutem, cum est necessaria tantum, ut removens prohibens, i. e. tanquam opus requisitum ad vitandum novum peccatum, quod fructum martyrii impediret. Quare, ut per se patet, contritio in re habita neque est indirecte necessaria, sed sufficit attritio, quae putetur contritio. Contritio autem tunc dicitur per se et directe necessaria ad martyrii fructum, cum ad salutem, quae martyrii fructus est, necessaria sit tanquam positiva dispositio indispensabiliter requisita ad illum effectum. Dicitur autem in hac propositione quod sufficit attritio; nam, an et ipsa necessario requiratur et quomodo, dicitur in propositione sequenti. Thesis est contra Paludanum asserentem necessariam esse contritionem, ut martyrium prosit ad salutem. Eandem sententiam tenent D. Bonaventura, Alex Halensis, Canus. Thesis autem continet doctrinam S. Thomae, Lessii, Suaresii, Wirceb., Caietani, et communior est inter thth. doctrina « Communis sententia docet, inquit Card. De Lugo de Sacr. d. 4, s. 2, n. 6, posse Martyrium causare primam gratiam in homine adulto non contrito, imo nec baptizato ».

32. Prob. 1^a. pars. Si unquam obligat praeceptum contritionis, maxime in periculo mortis. Atqui is, qui subiturus est martyrium est in periculo mortis. Ergo ratione illius praecepti tenetur contritionem elicere: quare, si eam voluntarie omittit, peccat mortaliter, unde martyrium ei prodesse non potest. Ergo contritio indirecte necessaria est ad fructum martyrii. Cfr. Raynaud. l. c., p. 2, c. 5, n. 6, 7, 25. Prob. 2^a. pars. Matth. 10. « *Qui confitetur me coram hominibus, confitebor et ego coram Patre meo.... qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam* ». Unde sic arguitur: SS. salutem hoc ipso promittit, quod quis vitam pro Christo ponat citra mentionem charitatis vel alterius actus. Ergo. PP. passim martyrium comparant baptismi, eandemque illi vim tribuunt. Ergo, sicut baptismus absque contritione vel charitatis actu de se prodest ad salutem obtinendam, ita et martyrium. — Martyrium in infantibus ad salutem prodest eodem modo, ac baptismus. Ergo, sicut hic prodest infantibus sine ullo eorum actu, adultis vero sine contritione, licet non sine attritione; ita quoque martyrium. Prob. sequela: nam cognita semel eius vi, eandem semper retinet in obicem non ponentibus. Atqui vere attriti obicem non ponunt, ut in baptismo. Ergo. Confirm. ex auctoritate S. Th. 3 p., q. 78, a. 1 ad 2: « Passio pro Christo suscepta obtinet

vim baptismi, et ideo purgat ab omni culpa veniali et mortali, nisi actualiter voluntatem peccato invenerit inhaerentem ». Cfr. Raynaud. l. c., p. 2, c. 6. Prob. 3^a. pars. Nam, ut constat ex dictis, martyrium aequiparatur baptismi. Atqui ad baptismum in peccatoribus, ut prosit sufficit attritio. Ergo. Cfr. Lessius l. c., d. 4, n. 40, 48.

33. Quaestio hinc deciditur, an martyrii acceptatio debeat procedere ex dilectione Dei super omnia. Affirmat Caietanus, negat Lessius l. c., d. 3, nn. 31, 35, et negandum consequenter est ex modo dictis. Enimvero multae esse possunt causae piae, ob quas mors illa acceptari potest. Ac quamvis ordinarie ex charitate procedat, quatenus procedat ex affectu placendi Deo, qui affectus charitatis est; hic tamen affectus non est idcirco dilectio Dei super omnia, quia non omnis affectus charitatis in Deum est dilectio super omnia. « Haec enim includit propositum servandi omnia mandata propter Deum, quod propositum non includitur in simplici affectu illi placendi per martyrium: aliud enim est velle placere Deo in illo opere, aliud velle placere in omnibus praeceptis observandis ». Lessius l. c., nn. 31–33, Raynaud. l. c., p. 2, c. 3, n. 26.

34. Obiicitur 1^o. « S. Scriptura negat inesse vim martyrio iustificandi citra actum charitatis; Ergo. Prob. Ant. 1^o. 1. ad Cor. 13, ait Apostolus: *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*; Ergo. 2^o. Ioan. 15. Christus ipsemet inquit: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*; Ergo necessario martyrium ex charitate procedere debet.

R. N. Ant. ad Prob. 1^{am}. R. 1^o. ad litteram. Si charitatem non habuero, hoc est, actum virtutis illius theologiae N. charitatem proximi subd., hoc, non habuero, sumendo negative N., contrarie, ut sensus sit: si proximum oderim, vel schismata et dissensiones foveam, nihil mihi proderit, quidquid pro Christo patiar C. Talibus enim, nisi haec delicta poenitentia, quae saltem sit attritio, retractent, revera nihil proderit martyrium. Haec expositio est ad mentem et scopum Apostoli, reprehendentis Corinthios ob dissensiones inter eosdem et schismata.

R. 2^o. Permisso etiam gratis, sermonem eo loci de vera charitate esse, explico cum Dist. Si charitatem praecise *actualem* non habuero N., alioquin enim si *existens* in gratia ex solius motivo religionis, vel etiam ex gehennae metu se potius pateretur comburi vivum, quam idolo thus adoleret, hoc ipsum nihil prodesset, quod perspicue falsum est. Charitatem vel actualem, vel habitualem, quamque vel supponat, vel saltem causet, posita etiam sola attritione, cum qua martyrium ex attrito facit contritum C.

Posita requisita dispositione, martyrium ipsum causat charitatem habitualement, unde hanc in martyre non praesupponit necessario. Quod si vero ex defectu dispositionis hanc charitatem habitualement nequidem causaret, tunc nec fides, nec contestatio fidei per mortem quidquam prodesset.

Ad prob. 2^{am}. R. N. Cons. Non enim hoc loco Christus aut docet, aut supponit, martyrium ex essentia sua debere imperari a charitate; sed sensus iuxta verba, ut iacent, est: inter actus externos nullus est, quo quis magis testetur suum erga alterum amorem, quam si pro eo vitam ponat. Ex quo non sequitur, quod acceptatio mortis in martyre imperari necessario a charitate debeat; etsi plerumque ex motivo dilectionis procedere soleat, praesertim si mors subeatur pro homine, quia respectu hominis non facile dabitur motivum aliud impellens ad actum tam difficilem; at respectu Dei, vel Christi impellere motiva alia possunt, puta Religionis et similia.

35. Si porro dicas: Christus Matth. 10, de martyrio loquens non obscure exigit, ut procedat ex charitatis imperio, cum dicat: *Qui perdiderit animam suam propter me*; illae enim particulae charitatem sonant.

R. N. Ass. et rationem; sed potius causalitatem illatae mortis a tyranno, scilicet ex odio Christi et Evangelii, denotant, ut colligitur ex Marc. 8, 35, ubi additur: *et propter Evangelium*. Praeterea verba illa Patres de parvulis aequae ac adultis intelligunt; nec est ratio, cur ad hos solos restringantur. Igitur causam illatae mortis significant; nempe ex odio Christi et Evangelii ex parte tyranni mortem inferentis; ex parte martyris vero, si adultus sit, intentionem, vel voluntatem confitendi ipsa morte Christum eiusque fidem ». Wirceb. de Bapt. n. 83.

36. Obiicitur 2°. Ex SS. Patribus. « 1°. S. Cyprianus epist. 54, n. 4. *Nec quisquam dicat: qui martyrium tollit, sanguine suo baptizatur, nec pax illi ab episcopo necessaria est, habituro gloriae suae pacem*; ergo S. Pater censet, martyrium solum ad salutem non sufficere.

2°. S. Augustinus l. 3 de Bapt. contra Donatist., cap. 16, docet, martyrium sine charitate nec esse martyrium, nec prodesse.

3°. S. Thomas 3 p., q. 66, a. 12 ad 2. *Effusio*, inquit, *sanguinis non habet rationem baptismi, si sit sine charitate: ex quo patet, quod baptismus sanguinis includit baptismum flaminis, et non e converso*; ergo.

Ad 1^{um}. R. D. Cons. S. Pater censet, non sufficere martyrium iis, qui baptismum negligentia gravi culpabilique omittebant C., aliis N. Qui baptismum recipere potest, eum tamen negligit martyrii quod sperat intuitu, peccat, gravissimam Christi legem velut contemnens, nullumque, nisi hanc ipsam negligentiam ante

martyrium poenitentia eluat, ex martyrio fructum consequitur. Sed aliud est de aliis, qui recipere ante martyrium baptismum nequeunt; eorum enim, ait Cyprian. ipse epist. 58, *peccata omnia passione purgantur*.

Ad 2^{um}. R. *Explico*: Per charitatem hic intelligendo actum, quo Deus super omnia diligitur N. Charitatem, qua quis coniungitur cum vera Christi Ecclesia C. Vult, martyrium non prodesse illis, qui se ab Ecclesia separant, eius unitatem scindunt, ut haeretici et schismatici, quales erant Donatistae, quos immerito ait provocare ad suos martyres, ut probent, penes se esse Ecclesiam, cum ipsi se ab Ecclesiae separarint unitate, a qua scissi non possint esse martyres.

Ad 3^{um}. R. *Explico*: Non habet rationem martyrii sine charitate praevia N. saltem concomitante, sive cum tali dispositione, ad quam sequatur gratia vel charitas causata a martyrio C. Nam, inquit idem, Quodl. 4, a. 12, posse reperiri martyrium sine charitatis imperio; et in 4, dist. 4, p. 3, a. 3, *Baptismus sanguinis non habet hoc* (quod liberet ab omni culpa et poena), *tantum ex opere operantis, sed hoc habet ex imitatione passionis Christi*.

37. Ceterum, non obstantibus hucusque disputatis, in praxi tenetur peccator afficiendus martyrio, confiteri, si possit, aut saltem elicere contritionem perfectam, quantum potest, et ad minus existimatam; tum quia in articulo mortis tenetur homo ad actum dilectionis perfectae ex praecepto charitatis erga Deum, tum ex praecepto charitatis erga se ipsum; cum sic quilibet obligetur pro mortis tempore ad salutis media, quae habentur securiora, ne secus se exponat salutis discrimini; si enim vera sit sententia negans, inesse vim iustificandi martyrio sine charitate, non liberabit eum sententiae affirmantis probabilitas, neque bona ipsius fides. Unde dictum in Concl. *loquendo per se, et speculative* ». Wirceb. ib. n. 84.

38. Obiicitur 3°. « Qui paratus est vitam fundere pro Christo, paratus etiam est coetera omnia, etiam voluptates suas, quibus fruitur in vita, propter ipsum deserere, atque adeo reipsa deserit illas, mortem acceptando: ergo acceptatio illa est dilectio Christi supra omnia.

Respondeo. Inde ut summum sequi, illum malle omnia deserere quam Christo negare; non autem velle absolute omnia deserere ut Christo placeat: unde non est dilectio super omnia, cuius signum est, quod possit quis velle mori, ne fidem datam amico violet: hic tamen non ideo diligit amicum super omnia. Simili modo, possum affici in Christum absque dilectione super omnia. Nec obstat illud Domini, Ioan. 15. *Maiorem hac dilectione nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, quia hoc est intelligendum quando absque intuitu proprii commodi, sola dilectio amici,

ut eum a malis liberes, vel bonis cumules, te ad ponendam animam impellit: tunc enim ponere animam pro amicis, est signum maximae dilectionis; non simpliciter; (non enim ideo diligit amicum super omnia) sed quae honeste ipsi impendi possit, quod si proprium commodum ad hoc incitet, ne talis quidem maximae dilectionis signum erit.

Hinc patet, ponere animam pro Christo non esse per se infallibile signum dilectionis Christi super omnia: quanquam fatendum sit, inter signa dilectionis divinae, quae homines exterius dare possunt, martyrium esse vel maximum quia etsi per se illa mortis acceptatio non sit dilectio super omnia; haec tamen illi ordinarie est coniuncta: tum quia Deus singulari modo hominem in illo articulo constitutum ad eam excitat: tum etiam quia homo se quantum potest disponit, et omnium virtutum praesidia ad illum agonem accersit.

Similiter non obstat illud Apostoli 1. Corinth. 13: *Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*, quia solum vult docere, coetera omnia nihil prodesse, nisi charitas adsit in eodem homine; non autem omnia ex charitate debere procedere. Itaque hinc solum colligitur, martyrium non prodesse, nisi saltem circa finem, dum adhuc durat, charitas adsit. Simili modo dicere potuisset baptismum sine charitate non prodesse ». Lessius l. c., n. 34.

39. *In peccatore ad fructum martyrii percipiendum attritio est per se necessaria.* — Thesis est contra Vega asserentem voluntatem patiendi pro Christo sufficere, nec opus esse alia poenitentia, etiamsi homo recordetur suorum peccatorum. Dicitur in Th. *in peccatore*; nam voluntas patiendi pro Christo in iustis per se sufficiens est. *Per se necessaria* siquidem non solum necessaria asseritur cum homo est sibi conscius peccati mortiferi ad vitandum peccatum, quo obicem poneret effectui martyrii; verum etiam necessaria asseritur in casu, quo quis non advertat se esse in peccato, tanquam dispositio omnino ad efficaciam martyrii requisita. Opinio ergo quae in hac Th. oppugnatur dupliciter intelligi potest: 1°. Pro casu, in quo quis sibi conscius sit peccati mortiferi, et hoc sensu certa videtur thesis. 2°. Pro casu, in quo quis non advertat se esse in peccato mortali et hoc sensu thesis ut probabilior defenditur, et opposita probabilitate non caret, sive illa intelligatur hoc sensu, quatenus nempe illa voluntas patiendi pro Christo non solum est virtualis quaedam attritio, sed virtualis quaedam dilectio Dei super omnia; sive intelligatur hoc alio sensu, quod attenta prompta illa voluntate pro Christo moriendi Deus dabit etiam, si opus fuerit, et attritionem et contritionem, et tunc magnum discrimen non est inter hanc opinionem, et nostram doctrinam.

40. Prob. Martyrium certe maiorem vim non habet, ac baptismus et poenitentia. Atqui ad horum efficaciam saltem attritio est per se requisita. Ergo. Prob. ma. nam baptismus et poenitentia sunt *per se* instituta ad gratiam conferendam, martyrium tantum *ex privilegio*. Cfr. Sylv. Mauro l. 11, q. 99, nn. 78 et seqq., Raynaud. l. c., p. 2, c. 5, n. 25 et seqq.

41. Obiicitur 1°. « Dominus generaliter dixit Matth. 10, 32: *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo*. Et Marc. 8, 35: *Qui autem perdidit animam suam propter me, et Evangelium, salvam faciet eam*: Atqui hic confitetur Christum, et perdidit animam suam propter illum. Ergo. 2°. Quia D. Th., 3 p. q. 87, a. 1 ad 2, dicit: *Passio pro Christo suscepta, purgat ab omni culpa et veniali et mortali, nisi actualiter voluntatem peccato invenerit inhaerentem*. Atqui hic non invenit voluntatem actualiter peccato inhaerentem. Ergo. 3°. Nisi talis sit salvus, merito poterit Ecclesia de multis martyribus dubitare; ac proinde etiam pro divina bonitate, ut illam voluntatem acceptet pro dispositione ad hoc sufficiente ut per realem conformationem cum Christo patiente gratiam consequatur. Nec refert quod ad baptismum requiratur attritio formalis vel virtualis, nec sufficiat illa voluntas; tum quia haec voluntas non sufficit, nisi coniuncta cum opere externo; cui annexum est illud privilegium: tum quia Patres maiorem vim tribuunt martyrio quam baptismi: tum denique quia illa acceptatio mortis pro Christo in illis terroribus et doloribus, censi potest virtualis quaedam dilectio Dei opere ipso exhibita; ex qua sequeretur actualis dolor, si peccatum memoriae occurreret.

R. Ob has rationes est satis probabile, hanc voluntatem sufficere in casu proposito, et quotiescumque non advertit quis se esse in peccato: et sane ea videtur esse mens D. Thomae, et Caiet. supra, et Soti in 4, dist. 4, q. unica, a. 11, ubi dicit, martyrium in eo solum differre a baptismo flammis, quod sola contritione vel dilectione supra omnia cum voto baptismi constat, quod illud non requirat formalem detestationem, sed solum hunc actum: *Volo mortem pro Christo perpeti*: hunc enim actum cum opere exteriori sufficere ad plenissimam indulgentiam omnium peccatorum quoad culpam et poenam, si non opponatur obex complacentiae ullius criminis. Hic tamen in duobus falli videtur. Primo, quod videatur existimare cum Vega martyrium non requirere formalem detestationem, etiamsi peccata memoriae occurrerent; quod sine dubio falsum est. Secundo, quod putet illud solum operari per modum meriti, ut patet ex verbis Soti, quae paulo ante habet eodem art. Inde enim sequeretur, peccatorem, dum vult pati pro Chri-

sto, mereri remissionem peccati mortalis; quod sane falsum est; nisi quis improprie et large de merito loquatur, ut se extendit etiam ad dispositionem non ultimam et aptitudinem, cum qua consistere possit peccatum. Eandem probabilem censet noster Suarez disput. 39, sect. 3, de Sacramentis. Facile tamen argumenta proposita solvi possunt. Unde.

Ad 1^{um}. Dicendum est: Generales huiusmodi sententias habere tacitam conditionem vel limitationem, si necessaria dispositio, et alia requisita adsint, ut multis exemplis ostendi potest. Simili modo dicitur de baptismo: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit*: et tamen requiritur saltem attritio.

Ad 2^{um}. D. Thomas ibi non plus tribuit martyrio quam baptismo, ait enim: *Passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi: unde purgat ab omni culpa*, etc. Itaque supponit aliquam formalem vel virtuales poenitentiam praecessisse; sicut in baptismo est necessarium.

Ad 3^{um}. Ecclesia non statim habet aliquem pro sancto martyre, nisi constet illi quomodo in confessione et passione se gesserit. Adde, rarissimum esse, ut non adsit saltem virtualis attritio, quia Deus singulari modo tunc opitulatur, iuxta illud Matth. 10: *Dabitur vobis in illa hora quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Lessius l. c., d. 4, nn. 50-52.

42. *Martyrium non cadit sub merito naturali, neque sub merito supernaturali de condigno, cui debeatur ex lege infallibili, at aliquando datur in praemium alicuius meriti, merentis illud de congruo*. — Prob. Ratio 1^a. quia martyrium est donum supernaturale. *Vobis donatum est pro Christo*, etc. Ratio 2^a. quia viris SS^{is}, puta S. Francisco, S. Romualdo, S. Francisco Xaverio etc., fuit denegatum. Ratio 3^a. quia plures sancte viventes ad coronam martyrii pervenire meruerunt, ut colligitur ex Eucherio in princ. hom. de S. Romano. Ex Aug. Sermon. 33 de Sanctis: « Adhuc laicus (Stephanus) diaconii meruit electionem, et levita martyrii obtinuit principatum ». Ex Petro Damiano sermone de SS. Donato et Hilario, aliisque. — Cfr. Raynaud. l. c., p. 2, c. 3, n. 23, 24.

43. *Varii affectus, quibus acceptatur martyrium, ipsaque martyrii acceptatio ex vi illorum proveniens in iustis, meritorii sunt vitae aeternae*. — *Varii affectus*, etc. In martyrio duo sunt consideranda, actus interni, et externa perpassio. Actus interni, sunt varii illi affectus, ex quibus passio acceptatur. Uti enim ex dictis constat, potest martyrium acceptari ex vario affectu charitatis, spei, fidei, religionis, obedientiae, etc. *Meritorii*, i. e. de condigno, agitur enim de iustis. In peccatoribus

vero meritorii sunt tantum, de congruo, iique disponunt ad gratiam iustificationis vel proxime ut affectus charitatis super omnia, vel remote ut caeteri. *Vitae aeternae*, huiusmodi affectus delent praeterea omnes culpas veniales, quarum continent virtuales detestationem; debitum etiam poenarum imminuunt sicut omnia opera supernaturalia laboriosa et poenalia.

44. Prob. facile assertum. Nam, omnia opera supernaturalia iustorum meritoria sunt augmenti gratiae sanctificantis et vitae aeternae. Ergo.

45. *Externa perpassio pro fide suscepta, per se et quasi ex opere operato habet vim delendi omnem culpam et conferendi gratiam iustificantem subiecto debite disposito, et tollendi omnem reatum poenae*. — *Quasi ex opere operato*, h. e. vi ipsius operis operati, unde additur *per se*; haud quidem sacramentorum more, quae gratiam causant, unde iterum additur *quasi*; sed ex speciali Dei benevolentia, et ex singulari privilegio, quo Deus voluit, ut qui propter Deum perdidit animam in temporali hoc mundo inveniet eam in aeterna gloria. *Omnem culpam*. « Utrum debeat etiam culpam omnem venialem? R. Si affectus nullo modo ei inhaeret, valde probabile est deleri; quia tunc voluntas patiendi pro Christo potest censeris sufficiens dispositio, ut accedente ipsa passione, illa peccata deleantur: quod sane multo credibilius est de venialibus, quam de mortiferis.

Si vero affectus illi actu inhaeret, quidam putant adhuc deleri, non quidem eo ipso tempore quo inhaeret, hoc enim contradictionem implicat; sed postea, vel saltem post mortem; ut si affectus ille peccati venialis duret toto tempore martyrii. Ita Gregorius a Valentia disp. 8, quaest. 2, p. 2. Idem videtur sentire Caietanus, 3 p., quaest. 87, a. 1, ubi dicit: *Si quis ivisset dormitum cum proposito dicendi mane mendacium officiosum, et interim dormiens occideretur pro Christo: crediderim ego ex divina largitate etiam illius peccati plenissimam remissionem per martyrium consequi; quamvis per baptismum illius remissionem non consequeretur, propter voluntatem actualiter actualitate virtuali inhaerentem*.

Sed haec sententia non videtur consentanea D. Thomae, qui eodem loco ad 2. satis insinuat, martyrium non habere maiorem vim delendi peccati, quam baptismum; nec delere peccatum veniale, si voluntatem invenerit ei actualiter inhaerentem, sicut hic invenit, saltem actu virtuali, ut Caietanus fatetur. Neque etiam veritati, quia ad remissionem peccati actualis, cessante iam actuali vel virtuali inhaesione, semper requiritur aliquis motus animi, quo peccatum illud actu vel virtute displiceat; ut aperte D. Thomas supra, q. 87, a. 2, ad 2, qualis est contritio, attritio, displicentia peccati, dilectio Dei supra omnia, vo-

luntaria susceptio eius quod peccati est remedium, v. g. susceptio baptismi, poenitentiae, extremae unctionis, et aliorum Sacramentorum, iuxta D. Thomam, eadem q., a. 3, denique acceptatio martyrii; sed de hoc plura alibi». Lessius l. c., d. 5, n. 56. Cfr. Raynaud. l. c., p. 2, c. 6, n. 17.

46. Prob. Th. « Martyrium, ex dictis, baptismum aquae supplet in infantibus quoad omnem effectum. Atqui sic hunc non supplet in illis ex opere operantis; huius enim incapaces sunt; Ergo aliqua ratione ex opere operato. Deinde, etiam quoad adultos, martyrium confert gratiam supra meritum operantis. Si quis enim gravissimorum criminum reus in odium fidei subito rapiatur ad mortem, plectatur capite, vel transfodiatur, et remissionem omnis culpae et poenae consequitur ex dictis. Sed poena haec non est satisfactio proportionata tot ex supposito sceleribus enormibus; nec videtur iis in circumstantiis, quibus adeo maturatur mors, tam intensa elici posse contritio, cui tanta respondeat gratia. Ergo hoc casu operatur martyrium supra meritum operantis; proinde quasi ex opere operato, ut sentiunt Patres, dum negant, orandum esse pro martyre ». Theol. Wirceb. de Bapt. n. 79. Ratio autem congruentiae est, quia si vis delendae omnis culpae et poenae collata est baptismi, eo quod sit mystica quaedam configuratio mortis Domini, ut ex Apost. ad Rom. 6, constat, multo magis conveniebat hanc vim tribui martyrio, quae est realis conformatio cum Christo moriente, Lessius l. c., n. 54, Raynaud. l. c., p. 2, c. 6.

47. *Martyrium suum effectum confert vel in momento vitae terminativo intrinseco, vel in aliquo instanti quod imperceptibiliter mortem praecedit, vel certe quando homo ex passione ita est constitutus, ut sine miraculo mors impediri nequeat.* — Decl. et prob. Th. *Momentum vitae terminativum intrinsecum* est ultimum esse hominis, et distinguitur a momento vitae terminativo extrinseco, quod est primum non esse hominis. Sic valde probabiliter dici potest martyrium conferre gratiam in illo instanti, quia idem instans est terminus intrinsece completivus martyrii. Consentaneum autem est, ut effectum suum conferat in termino sibi intrinseco et quidem substantialiter sibi intrinseco, cum martyrium in suo esse ipsa morte

perficiatur, sicut sacramenta, quae non in termino extrinseco, sed intrinseco complentur, et gratiam conferunt. Vel certe quando, etc.; quia tunc martyrium censetur consummatum: mors enim extat in causa proxima et necessaria. Cfr. Lessius l. c., d. 5, n. 57 seqq., Raynaud. l. c., p. 2, c. 6.

48. Obiicitur. « Tunc adhuc potest peccare et consequenter damnari ».

R. « Moraliter non posse peccare, quia credibile est corpus ita esse perturbatum, ut homo non possit uti ratione, vel si potest uti, adest magna gratiae copia, quae illum custodiat ita non ut peccet. Accedit, quod confecto iam pene certamine, et praesente aeterno praemio, vix aliquid possit occurrere, quod hominem ad peccandum moveat; quod si miraculo curetur et supervivat, verisimile est singulari gratia custodiri, ne qui iam erat velut in ianuis coeli, et praemium pene manibus tenebat, occasione miraculi excidat. Idem probabile est de iustis a mortuis excitatis; alioquin si in eodem incerto versaturi essent, magnum in commodum ex illo beneficio reportarent: nec quisquam est, qui non summopere illud deprecaretur ». Lessius l. c., n. 60.

49. *Martyrio in coelis praeter eximiam gloriam essentialem gloria etiam accidentalis stabilis respondet, quae aureola martyrii communiter nuncupatur.*

50. Prob. Praemium essentialia hominis, quod est eius beatitudo, Dei visio et fruitio, *corona* seu *aurea* dicitur, tum ex parte meriti, quod non sine pugna est, tum ex parte praemii, per quod homo efficitur particeps Divinitatis, et per consequens regiae potestatis, cuius signum corona est. Praemium aliud accidentale huic superadditum, coronae item rationem habens, *aureola* dicitur. Est autem haec *aureola* gaudium quoddam de operibus a se factis, quae habent rationem excellentis victoriae, quod est aliud gaudium ab eo, quod de coniunctione ad Deum quis gaudet et *aurea* dicitur. Atqui perfectissima victoria est quae habetur de impugnatione exteriori: primo ex magnitudine passionis, cum inter omnes exteriores passiones praecipuum locum mors teneat; secundo ex causa pugnae, qui pro honestissima causa est, nempe pro Christo. Ergo cum martyr perfectissime vincat aureola debetur. S. Th. Suppl. q. 96, a. 1, 6. Cfr. Raynaud. l. c., p. 2, c. 6.

MATRIMONIUM

1. — *Catholica doctrina de matrimonio christiano.*

Confer Epist. Enc. *Arcanum* 10 Febr. 1880, Leonis XIII.

2. — *Vinculum matrimonii indissolubile.*

Atque inter alia ne omittatis fidelibus vestrae vigilantiae concreditae assidue et accurate tradere atque inculcare catholicae Ecclesiae de

Matrimonii Sacramento, deque indissolubili Matrimonii vinculo doctrinam. Neminem enim vestrum latet iuxta catholicae Ecclesiae doctrinam fidelium matrimonium ratum ante consummationem posse dissolvi per solemnem alterius coniugis in aliqua probata Religione professionem, vel per canonicam dispensationem, quae a Romano tantum Pontifice concedi potest, quaeque nonnisi ex gravissimis causis rarissime indulgetur. Atque etiam optime nostis, eandem Ecclesiam iuxta Evangelicam et Apostolicam doctrinam luculenter docere, matrimonii vinculum propter alterius coniugum adulterium, vel propter haeresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a coniuge nunquam posse dissolvi, sed perpetuo firmum et indissolubile permanere ex notissima inspirati Adae sententia, et Christi Domini Oraculo, atque Apostoli verbis, et Ecclesiae traditioni, quae omnia Vos apprime scitis. Quae quidem perpetua atque indissolubilis matrimonialis vinculi firmitas, non ex ecclesiastica disciplina profluens tanta est in matrimonio consummatum ex divino tum ex naturali iure ut nullam ob causam ne ab ipso quidem Romano Pontifice dissolvi unquam possit etiamsi ab alterutro coniugum fides coniugaliter adulterio frangatur. — Pius IX Epist. ad Archiep. Fogariens. Albo-Juliens. et Epp. Suffrag. *Verbis exprimere* 15 Aug. 1859.

3. — *Consensus in matrimonium.*

Matrimonium firmum ac validum consistere quoties nutus vel caeremoniae coram testibus praestitae, iuxta commune regionis existimationem, mutuum sponsorum de praesenti consensum sufficienter exprimunt; et aliunde (si sermo sit de locis in quibus tridentina lex publica est) missionarius commode haberi nequeat. Quod si contrahentes, vel eorum alter, in caeremoniis patrio more habitis, intentionem seu voluntatem contrahendi de praesenti vere non habuerint, matrimonium esse nullum. — S. C. S. O. 22 Aug. 1860.

Matrimonio inita cum solo contrahentium errore quod matrimonii consummati vinculum in casu adulterii vel ob alias causas dissolvi possit, valida sunt. Si vero sub hac expressa conditione inita sint, uti invalida habenda sunt. — S. C. S. O. 11 Mart. 1868.

Matrimonium esse validum, dummodo contractum non fuerit sub expressa conditione divortii. — S. C. S. O. 3 Apr. 1889.

4. — *De matrimonio dubio.*

Insuper Eñi Patres animadverterunt, Missionarios quod matrimonia infidelium istius regionis videri in hanc etiam opinionem devenisse, *in dubio standum esse pro invaliditate*

matrimonii; idque adeo, ut pars, quae petit baptismum, repelli debeat a baptismo, nisi aut se separet ab altera parte, aut matrimonium cum eadem removeret, etiamsi ea quae baptismum petit, sit in bona fide, neque per eam stet, quominus matrimonium renovari nequeat: quae sane probari haud facile possunt. Nosti enim in matrimoniis contrarium vigere principium, hoc est: *in dubio standum esse pro validitate matrimonii*. Licet autem ab hoc principio aliquando recedere aequum sit, quando mirum (ut plerumque contingit in matrimoniis infidelium) quaestio agitur de facto, utrum scilicet matrimonium fuerit unquam contractum, necne; nihilominus hoc etiam in casu non est continuo properandum ad principium contrarium. In primis enim videndum est, utrum matrimonium, de cuius existentia Missionarius dubitat, possessionem pro se obtinere merito possit. Hoc enim si contingat, perperam a Missionario iudicaretur, standum ei esse pro invaliditate, cum iura possessionis servanda sint, donec de contrario perspicue constet. Id autem Eñi Patres eo magis animadverti voluerunt, quod ex iis, quae narras, apparet, eiusmodi casus esse valde frequentes. Ais enim id saepe evenire, quod mulier, quae baptismum petit, *in bona fide sit*, adeoque censeat se veram ac legitimam uxorem esse, itemque ceteros ex eius cum viro suo coniunctione *nullum scandalum pati*, adeoque ipsos etiam censere, eam in iusto esse coniugio, virum autem infidelem, etsi nihil aperte dicat, nihilominus neque mulieris, neque populi opinioni contradicere, cumque ipsa agere tamquam cum vera uxore: quae porro eiusmodi sunt, ut eorum coniunctioni matrimonii nomen et possessionem vindicare videantur. — Instr. S. O. 18 Decembris 1872. Zitelli De Dispens. Matrim. Romae 1884, p. 112.

5. — *Matrimonium iure praesumptum.*

Consensus mutuus, unde matrimonia iusta nascuntur, non verbis dumtaxat sed aliis quoque signis exterioribus patefieri ac declarari potest. Quamobrem Alexander III, Innocentius III, et Gregorius IX, decessores Nostri, merito decreverunt ut carnalis copula, si sponsalia de futuro certa ac valida praecessissent, cum in iudicio tum extra iudicium pro vero coniugio haberetur; nisi impedimentum canonicum obstitisset. Et in hac iuris praesumptione tantum roboris inesse voluerunt, ut firmum ipsa statueret sanciretque ius, nec probationem contrariam ullam admitteret. Deinde vero matrimonia clandestina, id est non praesente parrocho et duobus tribusve testibus inita, quum Concilium Tridentinum irrita infectaque esse iussisset, ius illud priscum, ut erat necesse, valere desiit ubicumque promulgata vel

moribus usuque recepta Tridentina lex. Quibus autem illa locis non viget, in iis semper Apostolicae Sedis iudicium fuit, canones, quos iudicavimus, ratos atque firmos permansisse. Sed aetatum decursu, ex conscientia et cognitione christianorum sensim effluxere. Plures enim Episcopi ex iis regionibus, in quibus matrimonia clandestina contra fas quidem inita, sed tamen valida iudicantur, haud ita pridem rogati quid populus ea de re sentire videretur, plane retulerunt, canonicam de coniugiis praesumptis disciplinam passim exolevisse desuetudine atque oblivione deletam; propterea vix aut ne vix quidem contingere ut copula inter spon- sos affectu maritali nec fornicario habeatur: eamque non matrimonii legitimi usum sed fornicationis peccatum communi hominum opinione existimari: imo vix persuaderi populo posse, sponsalia de futuro per coniunctionem canalem in matrimonium transire.

His igitur rebus et causis, de consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium in rebus fidei Inquisitorum generalium supra memoratos canones et alias quascumque iuris canonici ea de re dispositiones, etiam speciali mentione dignas, per hoc Decretum Nostrum abrogamus et abolemus, et pro abolitis et abrogatis, ac si nunquam prodissent, haberi volumus.

Simul per has Litteras Nostras decernimus ac mandamus ut deinceps illis in locis in quibus coniugia clandestina pro validis habentur, a quibusvis iudicibus ecclesiasticis, in quorum foro causas eiusmodi matrimoniales agitari et iudicari contigerit, copula carnalis sponsalibus superveniens non amplius ex iuris praesumptione coniugalis contractus censeatur, nec pro legitimo matrimonio agnoscatur seu declaretur. Huius tamen auctoritate Decreti induci

nolumus necessitatem formae Tridentinae servandae ad matrimonii validitatem ubi illa forma modo non viget. — Leo XIII, 15 Febr. 1892.

6. — *Matrimonium dubie baptizatorum.*

An Calvinistae et Luterani, quorum baptisma dubium et suspectum est, infideles habendi sint ita ut inter eos et catholicos disparitatis cultus impedimentum dirimens adesse censeatur?

R. Quoad haereticos, quorum sectae ritualia praescribunt collationem baptismi *absque necessario usu materiae et formae essentialis* examinari debet casus particularis; quoad alios, *qui iuxta eorum ritualia baptizant valide*, validum censendum esse baptismum. *Quod si dubium persistat*, etiam in 1° casu censendum esse validum baptismum in ordine ad validitatem matrimonii; *si autem certo cognoscatur nullum baptismum ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium.* — S. C. S. O. 17 Nov. 1830.

Utrum, si dubium de valore baptismi remaneat, et non visum sit opportunum solvere dubium de his, qui sic dubie baptizati sunt, in rebus quae ad matrimonium spectant habendi sint ac si vere et valide baptizati fuerint?

R. Censendum est validum baptismum in ordine ad validitatem matrimonii. — S. C. S. O. 9 Sept. 1868, 18 Sept. 1890.

7. — *Artificialis foecundatio.*

An adhiberi possit artificialis mulieris foecundatio?

R. Non licere. Sanctitas Sua resolutionem Emorum Patrum approbavit et confirmavit. — S. C. S. O. 17 Mart. 1897.

MATRIMONIUM CIVILE

1. — *Natura matrimonii civilis.*

Nihil dicimus de alio illo decreto, quo matrimonii Sacramenti mysterio, dignitate, sanctitate omnino despecta, eiusque institutione et natura prorsus ignorata et eversa, atque Ecclesiae in Sacramentum idem potestate penitus sprete, proponebatur iuxta iam damnatos haereticorum errores atque adversus catholicae Ecclesiae doctrinam, ut matrimonium tamquam civilis tantum contractus haberetur, et in variis casibus divortium proprie dictum sanciretur omnesque matrimoniales causae ad laica deferrentur tribunalia et ab illis iudicarentur: cum nemo ex catholicis ignoret aut ignorare possit, matrimonium esse vere et proprie unum ex septem evangelicae legis Sacramentis a Christo Domino institutum, ac propterea inter fideles

matrimonium dari non posse, quin uno eodemque tempore sit Sacramentum, atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris praeter Sacramentum coniunctionem, cuiuscunque etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse nisi turpem atque exitialem concubinatum ab Ecclesia tantopere damnatum, ac proinde a coniugali foedere Sacramentum separari nunquam posse, et omnino spectare ad Ecclesiae potestatem ea omnia decernere, quae ad idem matrimonium quovis modo possunt pertinere. — Pius IX, Allocut. in Consist. secr. 27 Sept. 1852.

Omnibus exploratum esse debet, si qua coniunctio viri et mulieris inter christifideles citra Sacramentum contrahitur, eam vi ac ratione iusti matrimonii carere; et quamvis convenienter legibus civicis facta sit, tamen pluris esse

non posse quam ritum aut morem iure civili introductum; more autem civili res tantummodo ordinari atque administrari posse, quas matrimonia efferunt ex sese in genere civili, et quas gigni non posse manifestum est, nisi vera et legitima illarum causa, scilicet nuptiale vinculum, existat. — Litt. Encycl. Leonis XIII, 10 Febr. 1880.

2. — *Instructio S. Poenitentiariae circa matrimonium civile.*

1. Quod iamdiu timebatur, quodque Episcopi cum singillatim, tum una omnes, protestationibus zelo ac doctrina plenis, virique plurimi cuiusque ordinis eruditis suis scriptis, et ipsemet Summus Pontifex vocis suae auctoritate, avertere conati sunt, id proh dolor! videmus in Italia constitutum. Quem vocant civilem Matrimonii contractum, eiusmodi malum haud amplius est, quod Iesu Christi Ecclesia debeat trans Alpes deflere; sed et quod in hisce Italiae regionibus consitum, pestiferis suis fructibus christianam familiam societatemque minuitur inficere. Atque hosce funestos effectus Episcopi et locorum Ordinarii animadverterunt, quorum quidem alii opportunis instructionibus monitum ac vigilem fecerunt gregem suum; alii vero ad hanc Apostolicam Sedem mature confugerunt, ut normas inde haurirent, quibus in tam trepida re ac tanti momenti tuto dirigerent sese. Quamvis autem hoc sacrum Tribunal haud pauca responsa atque instructiones particularibus petitionibus, Summi Pontificis iussu, dederit: attamen ut postulationibus, quae in dies augentur, satisfiat, mandavit Sanctus Pater, ut per hoc Tribunal ad omnes locorum Ordinarios, ubi infausta haec lex promulgata fuit, instructio mitteretur, quae normae cuiusdam loco cuique eorum inserviret, ut et fideles dirigant et ad morum puritatem, sanctitatemque matrimonii christiani sartam tectam servandam, uno animo procedant.

2. At vero in exequendis S. Patris mandatis haec S. Poenitentiaria superfluum putat in memoriam cuiusque revocare, quod est SS^{mae} Religionis nostrae notissimum dogma, nimirum matrimonium unum esse ex septem Sacramentis a Christo Domino institutis, proindeque ad Ecclesiam ipsam, cui idem Christus divinorum suorum mysteriorum dispensationem commisit, illius directionem unice pertinere: tum etiam superfluum putat in cuiusque memoriam revocare formam a S. Tridentina Synodo praescriptam sess. 24, c. 1, de reform. Matrim., sine cuius observantia in locis, ubi illa promulgata fuit, valide contrahi matrimonium nequaquam posset.

3. Sed ex hisce aliisque axiomatibus et catholicis doctrinis debent animarum Pastores practicas instructiones conficere, quibus etiam fidelibus id persuadeant quod Sanctissimus Do-

minus Noster in Consistorio secreto die 27 Septembris anni 1852 proclamabat: id est: *Inter fideles matrimonium dari non posse, quin uno eodemque tempore sit Sacramentum; atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris, praeter Sacramentum, coniunctionem, etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse, nisi turpem atque exitialem concubinatum.*

4. Atque hinc facile deducere poterunt, civilem actum coram Deo eiusque Ecclesia, nedum ut Sacramentum, verum nec ut contractum haberi ullo modo posse; et quemadmodum civilis potestas ligandi quemquam fidelium in matrimonio incapax est, ita et solvendi incapax esse; ideoque, sicut haec S. Poenitentiaria iam alias in nonnullis responsionibus ad dubia particularia declaravit, sententiam omnem de separatione coniugum legitimo matrimonio coram Ecclesia coniunctorum, a laica potestate latam, nullius valoris esse; et coniugem qui eiusmodi sententia abutens, alii se personae coniungere auderet, fore verum adulterum: quemadmodum esset verus concubinari- us, qui vi tantum civilis actus in matrimonio persistere praesumeret; atque utrumque absolute indignum esse donec haud resipiscat, ac praescriptionibus Ecclesiae se subiiciens ad poenitentiam convertatur.

5. Quamvis autem verum fidelium Matrimonium tum solum contrahatur, quum vir et mulier impedimentorum expertes mutuum consensum patefaciant coram Parocho et testibus, iuxta citatam S. Concilii Tridentini formam, atque ita contractum matrimonium omnem suum valorem obtineat, nec opus sit ut a civili potestate ratum habeatur, aut confirmetur: attamen ad vexationes poenasque vitandas, et ob prolis bonum, quae alioquin a laica potestate ut legitima nequaquam haberetur, tum etiam ad polygamiae periculum avertendum, opportunum et expediens videtur, ut iidem fideles postquam matrimonium legitime contraxerint coram Ecclesia, se sistant, actum lege decretum exequuturi, ea tamen intentione (uti Benedictus XIV docet in Brevi diei 17 Septembris anni 1746. *Redditae sunt Nobis*), sistendo se Gubernii Officiali nil aliud faciant, quam ut civilem coeremoniam exequantur.

6. Iisdem de causis, nequaquam vero ut infaustae legis executioni cooperentur, Parochi ad matrimonii celebrationem coram Ecclesia eos fideles, qui, quoniam lege arcentur, ad civilem actum dein non admitterentur, ac proinde non haberentur ut legitimi coniuges, non ita facile ac promiscue admittant. Hac in re multa uti debebunt cautela ac prudentia, et Ordinarii consilium exposcere; atque hic facilis ne sit ad annuendum: sed in gravioribus casibus hoc sacrum Tribunal consulat.

7. Quod si opportunum est ac expedit, ut fideles sistentes se ad actum civilem peragen-

dum se probent legitimos coniuges coram lege: hunc tamen actum, antequam matrimonium coram Ecclesia celebraverint, peragere nequaquam debent. Et si qua coactio, aut absoluta necessitas, quae facile admittenda non est, eiusmodi ordinis invertendi causa esset; tunc omni diligentia utendum erit, ut matrimonium coram Ecclesia quamprimum contrahatur, atque interim contrahentes seiuncti consistant. Hac super re unumquemque hortatur haec S. Poenitentiaria, ut doctrinam sequatur ac teneat a Benedicto XIV. expositam in Brevi, cuius supra mentio facta est, ad quod tum Pius VI in suo Brevi ad Galliae Episcopos *Laudabilem Maiorum suorum* dato die 20 Septemb. anni 1791, tum Pius VII in suis literis datis die 11 Iunii anni 1808 ad Episcopos Piceni, eosdem Episcopos instructionis gratia remittebant, qui normas expostularant, quibus in simili civilis actus contingentia fideles dirigerent. Post haec omnia facile est videre, praxim hactenus observatam circa Matrimonium, et speciatim circa paroeciales libros, sponsalia, et matrimonialia impedimenta cuiusvis naturae ab Ecclesia sive constituta sive admissa, nullo modo variari.

8. Et hae sunt generales normae quae huic S. Poenitentiariae, Sancti Patris mandatis obsequenti, tradere visum fuit, et iuxta quas eadem videns plures Episcopos et Ordinarios suas iam instructiones adamussim confecisse, maxime laetatur: speratque fore ut caeteri omnes idem faciant: qui ita se pastores vigilantes ostendentes, meritum ac praemium a Iesu Christo Pastorum omnium Pastore consequentur. — 15 Ian. 1866.

3. — *Litterae Leonis XIII de praecedentia matrimonii civilis.*

Novae condendae legis propositum, qua Catholici in Italia civilem nuptiarum ritum christiano matrimonio praemittere iubeantur, vestram pastorem vigilantiam iure merito excivit; vosque idcirco prudenti consilio, antequam quidquam hac super re deliberaveritis, ad hanc Apostolicam Sedem, ad quam *propter potiore principalem necesse semper fuit omnem convenire Ecclesiam*, vosmet convertistis. Nos ob supremum, quo fungimur, munus, incolumitati Christiani gregis continenter intenti, inter gravissimas atque continuas, quibus distinemur, curas, necessitatem sanctum characterem Matrimonio christiano ab divino eius institutore impressum tuendi, idemtidem inculcare nequaquam omisimus: praesertim quum in ipso et familiarum sanctitas, et animorum pax, et recta prolis institutio, ac demum humanae societatis salus in primis innitatur. Speciatim vero in nostris encyclicis literis *Arcanum divinae sapientiae*, quoad potuimus, diligenter atque copiose catholicam doctrinam

hac super re exprofesso ostendimus. Simul et in memoriam revocare curavimus, quam multa ad perficiendam et sartam tectam servandam christiani coniugii dignitatem ab Ecclesia subinde peracta fuerint, quaeque insuper officia, quoad ipsam, civili potestati iure tribui et concedi possint.

Si quotquot verba nostra vel audierunt, vel legerunt bonae voluntatis homines fuissent, aut etiam innocenter decepti, iure speravisset fore, ut cognita veritas eorum mentes illuminans, sin minus ad iniurias per arbitrarios actus in catholicorum coniugiis moderandis ab civili potestate Ecclesiae illatas protinus reparandas, saltem ad graviora probra avertenda, eos impelleret. Verum adeo obstinatam in quibusdam se prodit quidquid christianum est aversandi vesana voluntas, ac pessimum incoeptum opus prosequendi humanam videlicet societatem prorsus, ut aiunt, laicam, i. e. a Christo Domino extorrem, efficiendi, eamque praeclarissimis christianae Redemptionis muneribus orbandi; ut potius quam illata damna affatim manifesta reparare studeant, graviora novae legis condendae proposito, iam omnibus apprime comperto, inferre minentur.

Singula hac super re per Nos iam alias exhibita documenta, quoniam adhuc ob vestros ac fidelium oculos versantur, hic repetere supervacaneum arbitramur. At vero rursus declarare inopportuno non est, civilem potestatem, civiles coniugii effectus statuere ac dispo- nere quidem posse; sed quod ipsum Matrimonium proxime spectat, Ecclesiae sancendum relinquere oportere: profiteatur eadem laica potestas verum ac legitimum Matrimonium esse, quod a Christo Iesu institutum fuit, et ab Ecclesia reapse proponitur; indeque ad effectus, qui ex civium coniugiis in civili consortio consequuntur, sive denegandos, sive concedendos procedat. Dogma enim christianae fidei est, christianorum coniugium ad Sacramenti dignitatem a D. N. I. C. evectum fuisse. Nec vero huiusmodi dignitas, ut quaedam exterior ac simplex qualitas coniugali contractui superaddita habenda est; sed vero est eidem penitus essentialis; propterea enim idem contractus divino instituto Sacramentum esse coepit. Supervacua igitur esset distinctio inter coniugalem ipsum contractum et Sacramentum; quasi vero inter Christianos legitimus contractus nuptialis fieri possit, quin sit Sacramentum. Ex quo consequitur, ut quum Sacramentorum administratio ad Ecclesiam unice spectet, omnem civilis potestatis arbitrium actum in christianis coniugiis moderandis, praeter quam in civilibus eorum effectibus constituendis, sacrilegam alieni iuris usurpationem esse.

Iam vero lex, quae civilem nuptiarum ritum Matrimonio, quod coram Ecclesia initur, praemittere iuberet, ipsum profecto coniugalem con-

tractum spectaret, non vero civiles tantummodo illius effectus; ac proinde civilis potestas in ipsam Sacramenti administrationem sese ingereret. Quaevis alia potestas praeter illam ad quam huiusmodi administratio spectat, de conditionibus ad matrimonium rite ineundum necessariis; vel utrum sponsi sint necne habiles et apti ad nuptias; tum denique de ceteris rerum adiunctis, ex quibus perficitur, ut matrimonium ipsum honeste ac sancte celebretur, iudicium ferre nec potest, nec debet. Neque vero oggerere quidquam iuvat, civilem potestatem eâ lege, qua civilem ritum praemitti iubet, Sacramentum ab Ecclesia administratum nequaquam attingere; quod quidem illa neque abnegat, neque agnoscit, sponsorum lubito relinquens, post civilem ritum matrimonium etiam, si velint, religiosum celebrare. Reipsa enim ista lex ecclesiasticum, id est verum, matrimonium poenâ afficeret, illud quodammodo illicitum declarans, si quando eidem civilis ritus neutiquam antecedit; nisi forte actus per se licitus atque honestus puniri velit. Poenis quidem, quas excogitata lex comminatur, quasque semel sancita, et a civibus neglecta infligeret, profecto coniugium iuxta Ecclesiae leges initum haudquaquam irritum redderet: naturale enim ac divinum ius agitur, cui nulla unquam mundana potestas praevalere potest; omnibus tamen adminiculis uteretur, ut illud tamquam nullum atque irritum haberetur, utque officia praepediret, et effectus, qui exinde consequuntur, quoad posset, frustraretur. Quod equidem, si cui satis compertum forte non esset, evidens illico fieret memoriâ repetenti recens, iniustum ac sacrilegum consilium quoad militum coniugia susceptum; quibus uti, postquam nuptias inierint, separatio coniugalitatis indicitur; sic, antequam easdem ineant, nuptiae interdicuntur. Atque ita ad veterem efferamque barbariem, quae homines iure ab ipsâ naturâ indito orbare audebat, et cui convellendae tantopere adlaboravit Ecclesia, regressi fuisse videmur; hoc uno discrimine, quod tum mancipia, nunc vero milites, aliosque civium coetus, propriâ eos libertate expoliando, atque in mancipiorum conditionem redigendo, legitima coniugia inire vetantur.

Atqui nequaquam haec sola iniuria est, quae Ecclesiae per propositam legem infertur; est enim et altera aequae gravissima. Cuique apprime compertum est, Christum Dominum non id solum, quod ad fidem, sed etiam quod ad morum honestatem pertinet, Ecclesiae suae decernendum ac disponendum commisisse. Ecclesia enim ab Eo instituta fuit, ut omnibus hominibus, in aeterna salute capessenda, certa dux esset, atque infallibilis: et quoniam ut quivis salvus sit, recta fides non sufficit, sed insuper opus est iuxta eandem fidem agere; idcirco ad ipsam Ecclesiam de morali lege ac

moribus, haud aliter ac de fidei sanctae depositi, iudicium ferre omnino spectat. Iam vero internoscere ac iudicare, utrum in quibusdam rerum adiunctis coniugium inire, an vero potius ab eo abstinere conveniat, res est, quae ad moralem legem, morumque honestatem proxime spectat. Virginitas quidem nuptiis per se praestantior est, ac summopere laude digni sunt, qui illud vitae institutum, divinitus inspirati, amplectuntur; sed hoc perfectae continentiae munus haud omnibus conceditur; tum vero iuxta Apostoli effatum — Melius est nubere, quam uri — (I. Cor. VII, 9). Item aliquando humanae naturae malitiâ, vel fragilitate contingere potest, ut inhonestae consuetudines inter duos diversi sexus homines adeo iam inveteraverint, ut sine alterutrius iniuria damnove, aut forte etiam sine utriusque amittendae salutis aeternae periculo, Matrimonium omitti non possit. Attamen ut in eodem rite ineundo quaevis infamia, aut discordiae in familiis evitentur, interdum maxima celeritate, atque occultissime omnia peragere oportebit; ad opportunius interim tempus dilatâ atque reiectâ, si quando fieri poterit, initi Matrimonii publicatione.

Hae nimirum, aliaeque his consimiles ac quissimè animadversiones civilem Italiae Dominatum fugiunt; qui omnia sive cuiusvis familiae, sive quorumlibet civium propria iura ad se avocare atque absorbere contendens, omnia aequae, speciosâ quidem sibi consulendi causâ, pessumdaret: et reipsâ, quamvis imprudenter, apprime sibi consuleret. Illius autem civilis regiminis, quod divinam quamlibet atque christianam legem studiose negligeret, parvi refert peccata sive initis, sive continuatis illicitis coitibus, multiplicari; quamquam et ipsamet humana ratio, et christiana fides, atque historia evidenter ostendant, morum corruptellam enervare, inficere, consumere hominum societates. Tanta autem est horum recentium legislatorum obcoectio, atque adeo implacabile odium, ut vel ipsâ morte imminente, quando hominis anima tremendo Dei iudicio se brevi stitura est, eius Ministro manus quodammodo colligare audeant, eidem ministerii sui, quod est conciliationis, pacis et salutis, exercitium interdicentes, nisi forte iniquis quibusdam conditionibus impositis, quae saepenumero, si reipsâ adamussim observarentur, animam illam aeternae ruinae certo exponerent.

Ecclesia, quidquid terrena quaevis potestas aliquando forte constituat, ab officio sibi divinitus attributo nunquam deficiet; neque permittere unquam poterit, ut animae pretioso Iesu Christi sanguine redemptae, quarum ipsi inexorabilis ratio reddenda est, aeternum pereant.

Nec enim vero civili regimini, si eandem Ecclesiam ex libertate frui sinat, quae salutari

illius ministerio omnino convenit, quidquam timendum est. Si quando namque occulta coniugia, seu ut vocant *Matrimonia a conscientia* celebrari, quamvis aegre, permittat, id nonnisi gravissimâ urgente necessitate accidit, quum suprema id ipsum salvandi animas lex expositulet.

At vero eadem Ecclesia quasdam conditiones servandas statuit, ut huiusmodi casus perquam raro contingant: remedia praescripsit, ne quod detrimentum sive sponsi, sive eorum futura proles exinde patiantur; omniaque ad alia quaelibet incommoda praepedienda opportune disposuit. Ceterum ea et legibus latis, et in sua praxi, hanc necessitatem quandoque contingere apprime deplorat, atque omni studio curat, ut Matrimonia semper, quoad fieri potest, palam ac solemniter peragantur. Quod ut amplissime demonstraret, vel una sufficit Benedicti XIV illustris praecessoris nostri Constitutio (*Satis vobis*); qui inibi postquam ea exposuerit, quae a conciliis et Romanis Pontificibus, quoad publicam Nuptiarum sollemnitatem sapienter constituta sunt, atque incommoda recensuerit, quae ex illius neglectu proveniunt, aliquam utique exceptionem raro admodum faciendam consentit, sed ad Episcopos sermonem convertens. « Parem quoque, ait, imo fortasse maiorem vigilantiam necesse est a Vobis adhiberi, ne post remissas denunciationes celebretur Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a Vobis deputato, praesentibus duobus, vel tribus testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriantur. Id enim ut ad praescriptum Sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quaevis et vulgaris causa, sed gravis, urgens et urgentissima requiritur.... Vestri pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima et urgente causa dispensationis, ne Matrimonia occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis moerore recensuimus ».

Quae cum ita sint, iure cuique sciscitari fas est, quanam iusta causa civili regimini suppetere possit praeciendi, ut civilis nuptiarum ritus praemittatur? Quum enim Matrimonium coram Ecclesia celebratum, iuxta eiusdem Ecclesiae praecepta, publicum esse debeat, id profecto civile regimen latere non potest; et illud quidem legibus recens latis, iam satis (imo etiam ultra modum) civilibus nuptiarum effectibus, qui procul dubio ad ipsum unice spectant, profecto consuluit. Cur igitur nunc, nec ipsomet, ut vocant, civili matrimonio contentum, hoc insuper praemitti iuberet? Num forsitan ut matrimonia, admodum rara, quae a conscientia nuncupantur, quaeque eadem Ecclesia nonnisi urgentissimis causis impulsu concedere solet, opportune impediatur? Sed lex quae natura sua ad commune bonum ordinatur, ae-

gre prorsus inutili curâ circa singulares, eosque rarissimos casus distineretur; quorum causâ metuendum non est, ne publica pax atque tranquillitas, quae quidem politicae auctoritatis proximus finis est, aliquando turbetur: cumque eadem lex sit quaedam iuxta rectam rationem ordinatio, ea impedire nunquam posset, quominus in hisce eventibus id peragatur, quod et optima morum regula, et animarum aeterna salus omnino exigit. Etsi vero ipsamet huius legis, quae intentatur, indoles, quo tandem illa spectet, per se ipsa haud satis ostenderet; a quonam eadem lex inspiraretur ac promoveatur inspicere satis esset. Neque enim est arcanum mysterium, sed res omnibus plane manifesta, sectam, quam massonicam vocant, hanc novam Ecclesiae inferendam iniuriam iamdudum excogitasse: nunc vero ut id assequatur, suos assecras hanc ipsam eidem infligere iubet. Huius quidem nefariae sectae consilia semper et ubique eadem sunt, Deo nimirum atque Ecclesiae infesta; eiusque parvi aut nihili refert, haud equidem dicimus civium animas aeternum perire; sed universam humanam societatem in dies magis deficere ac tandem praecipitari; ipsamque adeo decantatam libertatem omnino obrui atque opprimi, dummodo simul cum illâ compendiat et opprimatur Ecclesia, atque in populis christianus sensus debilitetur, ac pedetentim extinguatur.

Profecto iam aliud non est, quam amara ironia, libertas in ore eorum, qui pro suo ingenio ius moderari audent, quod quivis hominum sibi ab ipsâ naturâ inditum possidet, et cuius exercitium ipsam civilis societatis constitutionem praecedit; quum huius proxima elementa singulae civium familiae sint; quae quidem coniugali vinculo efformantur et constituuntur. Gravior autem, quae hominum conscientis infertur, vis proditur, cum haec ipsa lex catholicae nationi vel invitae imponitur, quae institutis ac disciplinae a maioribus transmissis firmiter inhaerens, et catholicae unitatis centro, singulari Dei beneficio, omnium proxima, certa ac sacra animi sui sensa fidemque per istam legem vehementius laesa esse praesentit. Nec vero adicere quidquam iuvat, per civile regimen cuique civium libertatem relinquere, Matrimonium, si placeat, etiam coram Ecclesia deinceps celebrandi; par enim hac ratione libertas haud se Ecclesiae sistendi linqueretur, inductâ hoc ipso facto nefariâ opinione, solo ritu civili legitimum iniri coniugium, cum id reipsâ, si quis ea utatur, aliud non sit, quam abominandus concubitus. Praeterea si quando Ecclesia iustis de causis matrimonio eos iungere nolit, nequeat, qui civili ritu peracto, utcumque copulati sunt, iidem tum vel caelibes permanere, ad quem vitae statum suscipiendum nec propria voluntate trahuntur, nec divinitus vocantur; vel in illi-

cito atque infami concubinato degere vitam profecto adigerentur. Neque vero sponzorum tantummodo, sed et testium libertati vis inferitur; quae quidem vis eo odiosior est, quo hi ex amicis ac familiaribus, quales urgente necessitate deligi solent, in vilissimos delatores, atque amicitiae proditores per istam legem vi, ac minis, ni deferant, propositis, converterentur. Summa demum reputanda esset tyrannides in Sacros Ministros exercita, qui non aliam ob causam vexati plecterentur, quam quod proprio officio in muneribus, quae ad ecclesiasticam auctoritatem absoluisse spectant, exercendis, et quidem ob sanctissimas honestatis servandae, atque aeternae animarum salutis curandae rationes, perfuncti essent; id est quia iuxta rectam conscientiam suo iidem officio satisfecissent.

Quasi vero communi libertati parva esset offensio, quae ex certis huius legis praescriptionibus exoritur, eandem severissimis etiam intentatis poenis Legislatores augere student. Quae quidem severitas partium studiosam atque hostilem se prodit cum ab eo civili dominatu exeritur, qui in ceteris suis legibus, iuxta morum ac temporum rationem, mitem se facilemque iactat. Ipsemet enimvero, qui poenas gravissimis facinoribus debitas vel abolet, vel mitigat, idem manus ut catholicos tantummodo ac sacerdotes, opprimat, qui quidem conscientiae vocem auscultantes, Iesu Christo eiusque Ecclesiae morem gerunt, saeviendo premere non veretur. Quod vero ad Parochos attinet, affectata legislatorum ignorantia, vel aperta sibi ipsis contradictio neminem latere potest: qui dum Parochorum inopiam commiserari simulant, multa sive iam statuta, sive brevi statuenda proferunt, iactant, effutiunt, quibus affatim per se provisum fore aiunt, ut illorum vitae conditio melior reddatur: Parochos ipsis gravissimis interim mulctis, quas iidem fortasse nunquam solvere poterunt, subiiciendos deliberant.

En itaque pauci verbis iudicium, super novae huiusmodi condendae legis, de qua hic per Nos agitur, proposito omnino ferendum. Hoc siquidem Ecclesiae iura sibi usurpat: salutarem illius actionem compedit et vincula, maximo animarum detrimento, magis magisque constringit: iustam aequamque laedit civium et catholicorum libertatem: illegitimas consuetudines promovet et sancit, novis demum scandalis, ac moralis ordinis perturbationibus latam viam pandit; animarum insuper pacem turbat acriusque reddit Ecclesiam inter et civile regimen dissidium; dissidium, inquam, quod rerum ordini a Deo Creatore constituto prorsus oppositum; quod omnes honesti cives iure merito improbant atque deplorant, et cuius profecto vera causa nunquam Ecclesia fuit.

Vos igitur, Venerabiles Fratres, qui periculum iam animadvertistis, nunc vero verbis hisce

nostris confirmati, nostrae et vestram vocem, ut gregem pastoralis curae vestrae commissum, quaenam sit vera huius legis indoles edoceatis, opportune adicite; quinam praeterea scopus, quo eiusdem auctores spectant, quamque gravia damna, eadem lex, si quando sancita esset, afferret; ne fideles fucatâ luce, qua hi eam simulate exhibent, sibi mentis oculos perstringi, neque fallacibus sophismatibus, quibus eandem sustentare adnituntur, se decipi sinant. Animum iisdem fidelibus addite, ut omnibus, quibus adhuc uti sibi licet, adminiculis, questus suos, familiarem tranquillitatem decusque proluendi iure officioque, potissimâ naturae suae dignitate atque honestate, ac demum praestantissimâ suae fidei veritate atque excellentiâ dictatos, quo altius fas est elevent. Palam profiteantur se quamvis ad reddendum Caesari quod Caesaris est, utique parati sint: nunquam tamen passuros esse, ut quod Dei est, Deo auferatur; et si ut boni cives in terrestri patria se gerere cupiunt, multo magis coelestem Patriam, quo ut sint *Sanctorum cives* advoquantur, se expetere.

Vestro autem clero, qui publica fortiaque zeli et virtutis testimonia populo praebeant, vivacioris exhortationis et charitatis verba proferre, ut in hac colluctatione Christo dignos se exhibeant, qui pro mundi salute se ipsum in Cruce immolavit, ipsosque ad tam praeclarum munus fungendum vocavit, atque in hoc adeo excellenti opere perficiendo sibi socios adlegit. Prudenter quidem se gerant, ut inutiles conflictus evitent: sed pari virtute se praeditos prodant, ut et Dei gloriam, et Ecclesiae dignitatem, et animarum salutem ceteris rebus omnibus anteponant. Quando procella vehementius saevit ac furit, tum Naucleus vigilantiam alacritatemque congeminet oportet; atque hoc adamussum tempus est, qui ii, qui in Sacro Ministerio consortes sunt, cum Apostolo dicere debeant: « Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris ». 2 Cor. XII, 15.

Cuius rei obtinendae gratiâ Deum, ut super vos omnes, dilecte fili, ac venerabiles fratres, munera sua copiosissime effundat, obsecrantes, Apostolicam Benedictionem toto ex corde vobis impertimus.

Ex Aedibus Vaticanis, die viii Februarii, Anno MDCCCXIII.

LEO PP. XIII.

4. — *Matrimonium civile*
impedimentum publicae honestatis non producit.

Decretum. — Postquam laici legumlatores praeter civiles ac politicos matrimonii effectus, impio ausu ipsum pervadere ac moderari praesumpsere matrimoniale foedus, quod a Deo au-

ctore naturae, ante omnem civilis societatis existentiam primum institutum, ac ad ineffabilem Sacramenti dignitatem deinde a Christo Redemptore evectum, quamlibet politicam et civilem iurisdictionem penitus excedit, pluries Episcopi alique animarum pastores ab Apostolica Sede anxii postularunt, an ex actu civili, qui honorandum usurpat matrimonii nomen, impedimentum iustitiae publicae honestatis oriatur. Quae postulationes cum iteratae postremis hisce temporibus fuissent, Summus Pontifex mandavit, ut huiusmodi negotium a S. Congregatione Em̃orum ac R̃morum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum ritu ac sedulo expenderetur. Sacra autem Congregatio, exquisitis virorum in theologicis et canonicis disciplinis peritorum consultationibus, ac re mature discussa in generali comitio diei 13 Martii 1879 propositae dubii formulae: *An actus, qui vulgo audit matrimonium civile,*

pariat impedimentum iustitiae publicae honestatis; rescripsit: Negative; et consulendum SS̃mo, ut id declarare ac statuere dignetur. Quapropter SS̃mus D. N. Leo Papa XIII audita universa rei relatione in audientia diei 17 eiusdem mensis in voto S. C. concedens, per praesens decretum declarat, ac statuit, praememoratum actum, qui vulgo dicitur matrimonium civile, in locis ubi promulgatum est decretum Concilii Tridentini sess. 24, cap. 31, de ref. Matrim., sive fideles actum ipsum explentes intendant, uti par est, (matrimonio ecclesiastico iam rite celebrato, vel cum animo illud quantocius celebrandi) meram caeremoniam civilem peragere, sive intendant sponsalia de futuro inire, sive tandem ex ignorantia, aut in spretum ecclesiasticarum legum intendant matrimonium de praesenti contrahere, impedimentum iustitiae publicae honestatis non producere. Atque ita etc.

MATRIMONIA CLANDESTINA

1. — *Lex Tridentina localis et personalis.*

Lex Tridentina de clandestinis matrimoniis debet sane in unaquaque paroecia promulgari iuxta illius censuram, sed facta semel promulgatione, eiusque observantia permanente, lex territorium afficit, et adaequate loquendo, localem et personalem esse in confesso est apud omnes: quatenus localis afficit territorium, eosque qui ibi matrimonio iungendi sunt obligat; quatenus vero personalis est, obligat qui domicilium vel quasi domicilium habentes in loco ubi Tridentinum decretum promulgatum est et viget, in altero ubi illud non viget contrahere vellent. Neque ex facta in posterum praedicti territorii divisione, vel in eadem aliarum paroeciarum partes divisae, vel recens erecta paroecia, a lege iam territorium possidente liberae renunciari possent. Item ex continuata observantia decreti Tridentini, iustissime argui legitimam illius promulgationem, communis similiter sententia est. — Instr. S. C. S. O. 14 Dec. 1859.

2. — *An lex Tridentina afficiat catholicos haereticos et masones.*

1. Quid dicendum de matrimonio coram magistratu civili contracto inter duas personas in catholica Ecclesia baptizatas, sed quarum una vel ambae hic et nunc profitentur sectam protestantem aut affirmant se non esse amplius catholicas?

2. Quid quando ambae partes sunt catholicae sed vir pertinet ad societatem *liberorum muratorum* aut alterius societatis secretae ab Ecclesia damnatae?

R. Matrimonia de quibus agitur in primo quaesito habenda esse uti valida quando una vel ambae partes ante matrimonium sectam haereticam professae fuerunt, aut aliquo modo publice constet eam vel eas religionem catholicam deseruisse, matrimonia vero *liberorum muratorum* de quibus agitur in 2. quaesito generatim habenda esse uti nulla, quando contracta fuerint coram magistratu civili, non servata forma Concilii, sed quatenus occurrat gravis difficultas, R. P. D. Episcopus recurat in casibus particularibus, accurate expositis omnibus cuiusque casus adiunctis. — S. C. S. O. 15 Febr. 1865.

3. — *Tempus ad praesumptionem legis requisitum.*

Quanto tempo si richiede perchè dalla osservanza del cap. *Tametsi* in un luogo se ne possa presumere la pubblicazione?

R. Decretum Concilii Tridentini de ref. Matrim., sess. 24, diu dicitur observatum tamquam eiusdem Concilii decretum quando a tempore quod excedit hominum memoriam in parochia vim legis obtinuisse compertum est; ita ut matrimonia contracta praeter formam a Tridentino praescriptam irrita semper habita fuerint. — S. C. S. O. 10 Ian. 1866.

4. — *Praescriptionis tempus.*

Nullum temporis spatium sufficere ut lex Tridentina vim obligandi amisisse censeatur aliquo in loco per simplicem inobservantiam haereticorum. — S. C. S. O. 6 Iul. 1892.

5. — *De promulgatione Decr. Trid. in locis infidelium; de communi impossibilitate Parochum adeundi.*

Quibus in locis Vicarii Ap., maturo adhibito consilio, expedire iudicaverint, in iis Conc. Trid. Decretum, c. 1, s. 24 de Matr., rite promulgandum curent; ac propterea matrimonia, quae posthac iisdem in locis celebrari contingerit, ut valida nominentur et sint, ineunda esse coram Parocho aut missionario, aut sacerdote quovis legitime designato, ac duobus vel tribus testibus, iisque, si haberi possint, christianis; in iis vero locis, in quibus integrum non possit observari decretum, quod parochus vel alius ad id muneris designatus absit, facilesque ad eundem aditus non pateant, iniri quidem debere coniugia coram duobus saltem testibus, iisque, quantum licuerit, christianis; ita tamen contrahentes, ne sacramenti dignitas vilescat, obligandos lege sistendi se coram parocho vel missionario quandocumque reduci, ut rite ab eo benedictionem accipiant. Missionarius vero vel parochus redux, quando sibi de consensu coniugum constiterit, edoceat coniuges eiusmodi benedictionem ad ritum unice, non ad validitatem pertinere coniugii... Quoniam post nuperam Instr. de matrimoniis clandestinis sub initium a. 1821 ad Siamenses quoque transmissam, Conc. Trid. Decretum promulgatum rite per aliquot fortasse loca iam fuit, vel integrum observandum est, vel fere integrum pro conditione locorum ac personarum, uti paulo ante explicatum est; in hoc casu, si quae mulieres catholicae, contempto decreto, quod observare debebant, cum viris haereticis coram Ministello nefariam coniunctionem inire tentassent, censet S. C. tales concubitus invalidos, ac vim nullam habituros in conspectu Ecclesiae esse declarandos. Quod si tandem dubitetur, an rite Trid. Decr. per aliqua loca promulgatum hactenus sit, intereaque similes nuptiae contractae fuerint, ac de validitate earundem prudens aliqua dubitatio suboriat, hoc in casu censent E.E. PP. sananda huiusmodi matrimonia, quatenus opus sit, in radice. — Instr. S. C. de P. F. ad Vic. Ap. Siamens. 9 Dec. 1822.

Matrimonia contracta coram saeculari magistratu aut coram extraneo sacerdote, cum contrahentes ad parochum aut superiorem legitimum nullatenus aut nonnisi difficillime seu periculosissime recurrere possint, esse valida, quoties duo saltem adfuerint testes, iuxta resolutiones S. C. Concilii in causa Belgii 27 Martii 1832, in alia 30 Martii 1669, et iuxta resolutionem Congregationis S. Officii in causa provinciae Malabaricae 8 Maii 1669, quibus adhaesit haec particularis Congregatio in resolutione 2 Iunii huius anni in responsione ad Episcopum Lucionensem. Monendos tamen esse

contrahentes, ut consulant suae conscientiae, eo quod matrimonia contracta coram schismaticis vel schismati adhaerentibus, tametsi in praefatis circumstantiis sint valida, sunt tamen illicita; nec non hortandos esse coniuges, ut a parocho legitimo recipiant benedictionem quatenus fieri possit citra periculum. Quoties autem duo saltem testes minime adfuerint, matrimonia esse invalida, et quatenus fieri possit, esse revalidanda; ita tamen ut si obstet aliquod impedimentum iuris ecclesiastici, dispensetur ab Episcopo, quoties dispensandi facultate polleat ex concessione Apostolicae Sedis: ad quam recurrendum erit, si de impedimentis agatur, in quibus dispensandi facultatem non habeat ex eiusdem Sedis Apostolicae delegatione. Matrimonia vero contracta coram saeculari magistratu aut coram extraneo sacerdote, cum nulum alium possint contrahentes adire quam parochum iuramenti aut communionis schismaticae reum, esse pariter valida, quoties duo saltem testes praesentes fuerint, et parochus proprius sive propter iuramentum sive quavis alia ex causa schismati adhaeserit, monendos tamen et hortandos esse coniuges, ut supra. — Respons. Pii VI, Litt. *Intelleximus*, 5 Octobris 1793 ad Genevensem Episcop. communicanda Episcopis Sabaudiae quoad matrimonia civilia.

Quando difficilis, nec tutus est accessus; et ignoratur, quandonam parochus haberi possit, et praevideatur spatio saltem unius mensis a loco abfuturus, nullusque alius sit, qui vices parochi suppleat, matrimonium valere absque praesentia parochi, servata in eo quo potest forma Conc., nempe adhibitis saltem duobus testibus. — S. C. S. O. 1 Iul. 1863, 15 Maii 1861.

6. — *De promulgatione Decr. Trid. in variis locis.*

Decreta pro Insula Melitensi: — 1. Matrimonia inita vel ineunda ab iis omnibus qui catholicam profitentur religionem, sive quod uterque contrahens sit catholicus, sive quod alter sit catholicus, alter heterodoxus, valida non esse, nisi celebrata fuerint iuxta formam a S. Concilio Tridentino praescriptam in c. 1 *Tametsi*, sess. 24, de ref. Matr.

2. Eos vero, qui diversum a catholico cultum profitentur, valide contrahere posse matrimonium inter se, etiamsi formam Concilii Tridentini non servent, dummodo ceteroquin aliud non obstet canonicum dirimens impedimentum.

Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. Neg. extr. 12 Ian. 1892.

SSmus autem declaravit et decrevit matrimonia haereticorum inter se, non servata Tridentini forma, in Insula Meliten. hactenus contracta, pro validis habenda esse, dummodo

aliud non obstitit canonico impedimentum. — S. C. S. O. 2 Iun. 1892.

Iuxta ea quae Apostolicae Sedi exposita sunt, Protestantes civitatis Colmar non sunt censendi a cap. *Tametsi* S. Conc. Trid. exempti. — S. C. S. O. 6 Iul. 1892.

Constare fideles Frankfurti et Bornehim de gentes lege Tridentina circa matrimonia clandestina teneri. — S. C. C. 19 Ian. 1889.

De militum Borussicorum matrimonio idem ferendum iudicium ac de ceterorum fidelium matrimonio. — S. C. S. O. 18 Mart. 1884. Confer Monitore Ecclesiastico, Conversano, v. 8, p. 2, p. 204 seq.

Se i matrimoniis fra cattolici e greci scismatici celebrati nella Dalmazia e nell'Albania davanti al parroco scismatico, quando non osti altro impedimento canonico, siano validi?

R. Affirmative: scilicet, matrimonia de quibus agitur, quamvis illicita, esse tamen valida, nisi aliud obstet canonico impedimentum. — S. C. S. O. 10 Febr. 1892.

An valida fuerit promulgatio decreti *Tametsi* Conc. Tridentini in missionibus et quasi parochiis dioecesis S. Hyacinthi, et provinciae Quebecensis?

R. Iuxta exposita affirmative et ad mentem: mens est quod in locis, ubi haberi nequeat parochus, validum est matrimonium celebratum coram duobus testibus; contrahentibus tamen onus inest recipiendi, quamprimum id fieri possit, benedictionem nuptialem, et curandi ut eorumdem matrimonium inscribatur in sacramentali registro missionis, vel proximioris Ecclesiae, cui subiiciuntur. — S. C. S. O. 14 Nov. 1883.

Utrum pro tota regione (in Arizona), quae sub regimine hispanico extitit, tanquam promulgatum censi debeat Conc., i. e. decr. *Tametsi* Conc. Trid., an solum pro hac parte regionis, quae tunc temporis incolas habebat?

R. Affirmative ad 1. p., Negative ad 2. — S. C. S. O. 30 Ian. 1884.

Decretum *Tametsi* Conc. Trid. tanquam promulgatum censi debet in tota dioecesi de Costa Rica; neque proinde necessaria est eiusdem decreti promulgatio in nova paroecia Portus de Limon. — S. C. S. O. 23 Nov. 1898.

Utrum adhuc nunc Conc. Trid. in Iaponensi Imperio ut publicatum et vim legis obtinens haberi debeat?

R. Negative. — S. C. S. O. 11 Mart. 1868.

... Come in consimili dubbii si è espressa altre volte questa S. Congregazione, quantunque in cotesti paesi di antico dominio turco vogliasi pubblicato nelle Chiese e Società Cattoliche il Decreto *Tametsi* del Tridentino, e conseguentemente siano nulli i matrimoni costì contratti fra cattolici e cattolici senza la presenza del Sacerdote proprio di una delle parti contraenti, tuttavia non è stato nè mai pub-

blicato nè mai osservato in cotesti dominii nelle Società o scismatiche o eretiche costì da gran tempo formate e stabilite, e perciò i matrimoni costì celebrati o dagli scismatici ed eretici fra loro, o da una parte cattolica e l'altra eretica o scismatica avanti il pastore eretico o scismatico, dovranno aversi per rati e validi; poichè in questo secondo caso ha luogo la regola stabilita da Benedetto XIV, per cui la parte eretica o scismatica comunica la sua esenzione alla parte cattolica... — S. C. de P. F. 6 Februar. 1899. Admin. Apost. Caneae.

7. — De quasi-domicilio et domicilio in ordine ad Matrimonium.

Certum quidem est, perrara ea fore matrimonia, de quibus hic agitur, si canonicae praescriptiones de quasi-domicilio ab iis, qui e loco profecti ubi lex Tridentina de clandestinitate viget ad eum pergunt ubi non viget, diligenter accurateque servari contingeret. Perspectum enim tibi exploratumque est, quod a S. C. C. iampridem definitum, et Summi Pontificis Urbani VIII auctoritate confirmatum est in br. quod incipit *Exponi nobis*, et rogatu Archiepiscopi Coloniensis editum fuit diei 14 Aug. a. 1627. Iuxta ea, quae in hoc decreto sancuntur, qui domicilium habent et retinent in loco ubi Trid. lex viget, nequeunt valide matrimonium inire in loco ubi non viget, nisi ibi nedum habitationem, sed etiam vere domicilium fixerint, quo fraudem, si quae intercesse-rit, purgare omnino debeant. Ad constituendum vero quasi domicilium, quod in hisce casibus necessario adipiscendum est, duo haec simul requiruntur, habitatio nempe in eo loco, ubi matrimonium contrahitur, atque animus ibidem permanendi per maiorem anni partem. Quapropter si legitime constet, vel ambos vel alterutrum ex sponsis animum habere permanendi per maiorem anni partem, ex eo primum die, quo duo haec simul concurrunt, nimirum et huiusmodi animus et actualis habitatio, iudicandum est quasi-domicilium acquisitum fuisse, et matrimonium quod proinde contrahatur esse validum. Veruntamen si de praedicto animo non constet, ad indicia recurrendum est, quae praesto sint, quaeque moralem certitudinem pariant. In re autem occulta et interna difficile est huiusmodi indicia habere, quae iudicem securum faciant: inde est quod adhiberi maxime debet regula a Summo Pontifice Benedicto XIV C. *Paucis* diei 12 Martii 1758 confirmata, ut inspiciatur utrum ante matrimonium spatio saltem unius mensis vel ambo vel alteruter in matrimonii loco habitaverint. Quod si factum fuisse deprehendatur, censendum est ex praesumptione iuris intentionem permanendi per maiorem anni partem extitisse, et quasi-domicilium fuisse acquisi-

tum, proindeque matrimonium esse validum. At si praesumptio haec iuris, quae ex menstrua habitatione oritur, contrariis elidatur probationibus, quibus certo ac liquido constet praedictum animum nullo pacto extitisse, tunc profecto contrarium proferri debere iudicium manifestum est, quia praesumptio cedere debet veritati. Praeterea manifestum quoque est, actua-lem habitationem ineptam esse ad quasi domicilium pariendum si quis in ea regione more vagi ac itinerantis commoretur, non autem vere proprieque habitantis, quemadmodum scilicet ceteri solent, qui in eodem loco verum proprieque dictum domicilium habent. — S. I. C. 7 Iun. 1867. Cf. Bened. XIV, Instr. 33.

Se conferentes in civitatem N. ex alio loco vel paroecia, dummodo ibi commorati fuerint in aliqua paroecia per sex menses, censendos esse ibidem habere quasi domicilium in ordine ad matrimonium, quin inquisitio facienda sit de animo ibi permanendi per maiorem anni partem, facto verbo cum SSmo. — S. C. S. O. 9 Nov. 1898. Confer Acta S. Sed. vol. 31, p. 402 seqq.

Concilio Baltimoren. (*Plenario III*) postulante, supplicandum SSmo ut decernere dignetur in Statibus Americae Confoederatis se transferentes e loco, ubi viget caput *Tametsi*, in alium locum, dummodo ibi continuo commorati fuerint per spatium saltem unius integri mensis et status sui libertatem, uti iuris est, comprobaverint, censendos esse ibidem habere quasi domicilium in ordine ad matrimonium,

quin inquisitio facienda sit de animo ibi permanendi per maiorem anni partem. In audientia 12 Maii 1886 SSms supra sua auctoritate ratum habere et confirmare dignatus est, contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. S. O. 6 Maii 1886.

Non sufficit ad matrimonium domicilium habere in dioecesi, quin in ulla paroecia domicilium vel quasi domicilium habeatur. — S. C. S. O. 9 Nov. 1898.

8. — De Parocho proprio.

Quis sit parochus proprius contrahentium matrimonium, cuius praesentia ad evitandum impedimentum clandestinitatis necessario requiritur.

R. Parochum proprium habendum esse parochum domicilii vel quasi domicilii contrahentium. Ad dignoscendum vero quasi domicilium attendendam esse regulam traditam in Instructione Fer. IV diei 7 Iunii 1867. — S. C. S. O. 2 Maii 1877.

In facultate generali administrandi omnia sacramenta, quae ordinem episcopalem non requirunt, non includitur facultas assistendi omnibus matrimoniis fidelium dioeceseos. — S. C. S. O. 7 Sept. 1898.

Mutua et generalis parochorum delegatio ad assistendum matrimonio in aliqua civitate, valida est. — S. C. S. O. 18 Mart. 1893. Confer *Monitore Ecclesiastico*, Conversano, v. 8, p. 1, p. 49 seqq., v. 7, p. 2, p. 218.

MATRIMONIA MIXTA

1. — *Illiceitas matrimonii mixti.*

Cautelae et praescriptiones in ipsis servandae.

Confer Litt. Ap. Pii VIII 25 Mart. 1830 ad Archiep. Colon. et ad Epp. Treviren., Paderbonen. et Monasterien. in Collectanea S. C. de P. F. n. 1426, Litt. Ap. Gregor. XVI 30 Aprilis 1841 ad Epp. Hungar., in eadem Collectanea n. 1428, Instruct. S. C. de P. F. a. 1858 ad Archiep. Fogariens. et Episcopos eius suffraganeos graeci ritus in Collectanea cit. n. 1429; Instruct. S. C. S. O. 12 Dec. 1888 ad omnes Episcopos ritus Orient. in eadem Collectanea n. 1444.

2. — *Dispensationum conditiones.* *Iustae gravesque causae requisitae.*

Confer Instr. Secret. Status iussu Pii IX 15 Nov. 1858 ad omnes Episcopos; eiusque declaration. Litter. encycl. S. C. de Prop. Fide 11 Mart. 1868 in Collectan. S. C. de P. F. n. 1430, Litteras S. C. S. O. 21 Iul. 1880. *Monitore Ecclesiastico*, Conversano, v. 5, p. 1, p. 198 seqq.

3. — *Ad mixta contrahenda connubia requiritur: Dispensatio Apostolicae Sedis, absentia ecclesiastici ritus in eius celebratione; et ut in tuto sint conditiones, quae iure naturali et divino requiruntur.*

Confer Instruct. S. C. S. O. 3 Ian. 1871 ad Archiep. Corcyren. in Collectan. S. C. de P. F. n. 1434, Resp. S. C. S. O. 26 Nov. 1835 in Collectan. cit. n. 1427.

4. — *Sacerdos superpelliceo indutus matrimoniis mixtis assistens. An in Ecclesia fieri possint.*

Confer Instr. S. C. S. O. 9 Dec. 1874 ad Ep. S. Alberti, et Responsum eiusdem S. C. S. O. 16 Iul. 1885 in Collectan. S. C. de P. F. n. 1436, 1443.

5. — *Praescriptarum cautionum promissio. An cum iuramento, an scripto exhibendae.*

Confer Decr. S. C. S. O. 17 Febr. 1875 et Litt. S. C. de P. F. 17 Apr. 1879 in Collectan. eiusdem S. C. de P. F. n. 1437, 1439.

6. — *Matrimonia mixta
coram haeretico ministro.*

Confer Instr. S. C. S. O. 17 Febr. 1864 in
Collectan. S. C. de P. F. n. 1431.

Confer verbum *Censura* n. 7.

7. — *Matrimonia mixta
absque Ecclesiae consensu contracta.*

Oportere ut a praefatis coniugibus, Ecclesiae,
cuius sanctissima lex violata est, satisfiat, ei-
demque cautiones de periculo salutis aeternae

a se et a sua prole amovendo in foro etiam
externo praestentur, atque hoc fine recursum
ad Episcopum postulari. — S. C. S. O. 12 Mar-
tii 1881 ad Vicar. Apost. B.

8. — *An denunciari possint
ministris heterodoxis baptismi infantium?*

R. Negative. Confer Litt. Secr. Stat. ad Ar-
chiep. Strigonens. 7 Iul. 1890, 26 Sept. 1890
apud Monitore Ecclesiastico, Conversano, v. 8,
p. 1, pag. 150 seqq., Collectan. S. C. de P. F.
n. 1445.

S. METHODIUS

1. — *Festum S. Methodii.*

Confer verbum *S. Cyrillus* n. 1.

MISSAE ITERATIO

1. — *De facultate iterandi Missam
Missionum Ordinariis concessa.*

Inter facultates, quas Missionum ordinariis
tribuit S. Congregatio Fidei Propagandae prae-
posita, ea continetur, quae his verbis est con-
cepta: Celebrandi bis in die, si necessitas ur-
geat (ita tamen ut in prima Missa non sum-
pserit ablutionem) per unam horam ante au-
roram et aliam post meridiem sine ministro
et sub dio et sub terra, in loco tamen decenti,
etiamsi altare sit fractum vel sine reliquiis San-
ctorum et praesentibus haereticis, schismaticis,
infidelibus et excommunicatis si aliter celebrari
non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate
seu dispensatione celebrandi bis in die aliter
quam ex gravissimis causis et rarissime utatur,
in quo graviter ipsius conscientia oneratur.
Quod si hanc eandem facultatem alteri sacer-
doti... communicare aut causas ea utendi ali-
cui, qui a Sancta Sede hanc facultatem obti-
nuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius
conscientiae iniungitur, ut paucis dumtaxat,
iisque maturioris prudentiae ac zeli, et qui ab-
solute necessarii sint, nec pro quolibet loco,
sed ubi gravis necessitas tulerit et ad breve
tempus eandem communicet aut respective cau-
sas adprobet.

Confer circa hanc facultatem Instruct. S. C.
de P. F. 24 Maii 1870 in Collectan. n. 790.

Num sacerdos in duabus diversis ecclesiis
missam eodem die faciens possit deferre secum
purificationem primae missae in aliquo vase
mundo caute custoditam, ut eam cum purifi-
catione secundae missae sumat? — R. Affir-

mative. — S. R. C. 9 Maii 1893, *Romana*
ad 5. — Confer S. R. C. 11 Mart. 1858, *Plur.*
Dioeces.

2. — *De parochio binante.*

1. An parochus qui duas parochias regit, et
ideo bis in die celebrat, utrique parochiae suam
missam applicare teneatur, non obstante redi-
tuum exiguitate.

2. An parochus qui in una eademque pa-
rochia bis eadem die celebrat, utramque Mis-
sam populo sibi commisso gratis applicare o-
mnino teneatur.

3. An et quomodo concedendum sit paro-
chis qui diebus dominicis aliisque festis bis ce-
lebrant, ut unius Missae liberam habeant ap-
plicationem, et stipendium pro ea recipere va-
leant in casu.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative, firma prohibitionem recipiendi
elemosynam pro secunda Missa.

Ad 3. Negative, et Episcopus provideat ad
formam Constitutionis Bened. XIV *Cum sem-*
per oblatas § 8. — S. C. C. 25 Sept. 1858.

1. Utrum parochi qui, ut menti fundatorum
fiat satis, diebus dominicis et festis binam, ob-
tenta facultate, dicunt Missam, et pro funda-
toribus *Primissariorum* (quae ob exiguitatem
redituum et penuriam sacerdotum plerumque
proprio carent sacerdote) applicant, salarium
ex fundo *Primissariorum* pro peculiari labore
percipere possint.

2. Utrum parochi qui pro necessitate circum-
stantiarum diebus dominicis et festis bis cele-

brant, tradita simul doctrina christiana, pro peculiari labore et industria certum salarium annuum a parochianis oblatum percipere valeant.

R. Posse permitti prudenti arbitrio Episcopi aliquam remunerationem intuitu laboris et incommodi, exclusa qualibet eleemosyna pro applicatione Missae. — S. C. C. 23 Mart. 1861.

3. — *Applicatio secundae Missae.*

1. An sacerdos qui ex statutis sodalitatis, cui nomen dedit, tenetur missam celebrare pro sodali defuncto, possit ad satisfaciendum huic oneri, secundam missam in die binationis applicare in casu.

2. An parochus qui non potuit celebrare missam die in quo legenda erat pro populo, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam missam, in subsequenti festo ex binatione celebrandam, applicare in casu.

Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative; et consulendum SSmo pro absolutione quoad praeteritum, et communicentur Episcopo decreta huius S. Congregationis die 14 Dec. 1872. — S. C. C. 5 Martii 1887.

An missa binationis applicari possit pro confratribus defunctis, secundum Congregationis seu Confraternitatis statuta?

R. Licere.

S. C. C. 14 Sept. 1878.

MISSA PRO POPULO

1. — *Missa audienda parochialis.*

Haud probare possumus consilium fideles cogendi ut in diebus festis parochi Missae et instructioni interveniant, interdictis aliis ecclesiis aut oratoriis sub reservatione. Quamvis enim persuasum habeamus quae et quanta ex frequenti eiusdem salutari verbi Dei pabulo Christi grex ad aeternam vitam perciperet adiumenta, compertum tamen est A. Tuae numquam id sub praecepto ac peccati vinculo praecipui, Apostolicae Sedis mentem fuisse. Hinc est quod paternis iteratisque monitis potius fidelibus ut hisce mediis animae suae satius consulant suadendum existimamus. — S. C. de P. F. 30 Iun. 1845.

2. — *Missa pro populo a parochis aliisque animarum curam habentibus applicanda diebus festis etiam reductis et translatis.*

Declaramus, statuimus atque decernimus, parochos, aliosque omnes animarum curam actus gerentes sacrosanctum Missae sacrificium pro populo sibi commissio celebrare, et applicare debere tum omnibus Dominicis, aliisque diebus, qui ex praecepto adhuc servantur, tum illis etiam, qui ex huius Apostolicae Sedis indulgentia ex dierum de praecepto festorum numero sublatis, ac translatis sunt, quemadmodum ipsi animarum curatores debebant, dum memorata Urbani VIII Constitutio in pleno suo robore vigeat, antequam festivi de praecepto dies imminuerentur, et transferrentur. Quod vero attinet ad festos translatis dies id unum excipimus, ut scilicet quando una cum solemnitate divinum officium translatus fuerit in Dominicum diem, una tantum Missa pro populo sit a parochis applicanda, quandoquidem Missa, quae praecipua divini officii pars est, una simul cum ipso officio translata existimari debet.

Cum vero Nos minime lateat, peculiare casus contingere posse, in quibus pro re ac tempore aliqua huius obligationis remissio parochis sit tribuenda, sciatis velimus, ab omnibus Nostram Concilii Congregationem unice esse adeundam ad huiusmodi obtinenda Indulta, illis dumtaxat exceptis, qui a Nostra Congregatione Fidei Propagandae praeposita pendent, cum opportunas utrique Congregationi contulerimus facultates. — Ep. Enc. *Amantissimi Redemptoris* 3 Maii 1858 Pii IX.

Parochum (Canonicum) teneri per se ad applicationem Missae pro populo his etiam diebus in quibus Episcopus pontificaliter celebrat in cathedrali, per alium vero his festis in quibus uti Canonicus canere et applicare debet Missam conventualem pro benefactoribus. — S. C. C. 24 Aug. 1867.

Ex iure divino hypothetico sono i parrochi obbligati all'applicazione della Messa pro populo. Deve però notarsi che il diritto divino ipotetico è anche dispensabile, per gravissime ragioni, dalla suprema autorità pontificia, potendo questa limitare i doveri parrocchiali nelle cose non necessarie per se alla salute delle anime. Con ogni diligenza pertanto la S. V. tornerà a verificare se esistano fra gli orientali della sua Delegazione vere parrocchie, ritenendo che a tale determinazione non si richieggono tutte le formalità prescritte dalle leggi della Chiesa latina, ma basta che per autorità del Vescovo siano stabilmente circoscritte certe comunità di fedeli, le quali abbiano il diritto di avere un sacerdote come proprio pastore, il quale vi officii ipsi ab Episcopo commissi in hac tali communitate debba esercitare munus pastorale colla giurisdizione in foro interno vi ipsius officii, coll'amministrazione dei Sacramenti, colla predicazione della parola di Dio. L'amovibilità ad nutum non è per se un segno della mancanza di diritto parrocchiale.

Anche l'amministratore messo dal Vescovo per un tempo determinato o indeterminato ha tutti i doveri del parroco (purchè si tratti di vera parrocchia). Nè la mancanza di rendite dispensa dell'obbligo in parola, essendo questo compreso nell'*officio pastorale*, anche prescindendo dai frutti del Beneficio. Per contrario quando non si tratta di parrochi, ma di semplici missionari, nè di vere parrocchie ma di semplici missioni, non evvi alcun obbligo di applicare la Messa *pro populo*. — S. C. de P. F. 8 Novembris 1882 ad Deleg. Ap. pro Oriente.

1. Utrum parochi duas aut plures regentes paroecias, ad duas vel plures Missas pro populo celebrandas diebus festis teneantur per se aut per alios.

2. Et quatenus per se teneantur, an ipsi ad trames Constitutionis Benedicti XIV *Declarasti nobis* binandi facultas fieri possit.

R. Ad 1. Parochum, prout in casu, teneri sive per se sive per alium ad tot Missas celebrandas quot paroecias.

Ad 2. Non esse locum facultati Missas iterandi, nisi cum ex cleri deficientia alius sacerdos non adsit qui parochi loco celebrare et applicare possit. — S. C. C. 3 Febr. 1884.

An parochus qui non potuit celebrare Missam die in quo legenda erat pro populo, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam Missam in subsequenti festo ex binatione celebrandam applicare.

R. Negative. — S. C. C. 21 Mart. 1887.

1. An Parochus die festo a sua paroecia absens satisfaciat suae obligationi Missam celebrando pro populo in loco ubi degit, seu potius teneatur substituere alium qui Missam pro populo dicat in propria ecclesia.

Et quatenus negative ad secundam partem:

2. An teneatur Missam applicare pro populo in loco ubi degit, seu potius ad paroeciam rediens teneatur applicare in propria ecclesia.

3. An Parochus morbi causa legitime impeditus ne Missam celebret, teneatur post recuperatam sanitatem tot Missas applicare pro populo, quot durante morbo omisit, sive in casu quo nec per se nec per alium celebrare poterat sine gravi incommodo, sive in casu quo poterat per alium, sed ex aliquo vano timore vel negligentia non curavit vel non obtinuit ut alius pro se celebraret.

R. Parochum die festo a sua paroecia legitime absentem satisfacere suae obligationi Missam applicando pro populo suo, in loco ubi degit, dummodo ad necessariam populi commoditatem alius sacerdos in ecclesia parochiali celebret et verbum Dei explicet.

Parochum vero utcumque legitime impeditum ne Missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali: quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, Missam pro

populo applicare debere. — S. C. C. 14 Decembris 1872.

An animarum rectores teneantur applicare Missam pro populo die 25 Iunii, si in hanc diem occurrat transferri tamquam in sedem propriam festum S. I. Baptistae in casu.

R. Negative. — S. C. C. 28 Apr. 1888. — Confer S. R. C. 18 Aug. 1879. *Segusien.* ad 3.

Num non solum parochi et qui parochi vice fungentes, curam primariam exercent, sicut hic habetur consuetudo, sed etiam omnes cura subsidiaria fungentes ad applicandum pro populo diebus festis obligentur.

R. Solum teneri qui animarum curam primariam exercent. — S. R. C. 14 Iun. 1845. *Monasterien.*

3. — De Missa pro populo ab omnibus catholicis Orbis Episcopis celebranda.

Decernimus et declaramus, omnes et singulos Episcopos, quacumque dignitate, etiam Cardinalitia, auctos, item Abbates iurisdictionem quasi episcopalem in clerum et populum cum territorio separato habentes, in Dominicis aliisque festis diebus, qui ex praecepto adhuc servantur, et qui ex dierum de praecepto festorum numero sublatis sunt, omni exiguitatis reductum excusatione aut alia quavis exceptione remota, ad Missam pro populo sibi commissam celebrandam et applicandam teneri.

Et ne cui dubitationi aditus pateat, declaramus, eosdem Episcopos et Abbates huic officio satis esse facturos per celebrationem et applicationem unius Missae pro universo populo sibi commissum, etiamsi duas vel plures Dioeceses et Abbatias aequae principaliter unitas regant.

Opportunum ducimus declarare, ea quae supra constituta sunt, ad Episcopos non spectare, qui *Titulares* dicuntur, quique ad dignitatem episcopalem promoti, ideo a Romano Pontifice titulo decorantur Ecclesiarum Cathedralium, quae olim florentes, nunc clero populoque catholico destituuntur, ne scilicet antiqua earum dignitas et memoria penitus deleatur. — Leo XIII C. *In suprema* IV. Id. Iun. 1882.

La Santità di N. S. Leone XIII emanava la Costit. *In suprema* del 10 Giugno, corrente anno, riguardante l'obbligo di tutti i Vescovi di applicare la Messa *pro populo* nei giorni festivi... Ella non ignora che secondo la decretale d'Innocenzo III nel Concilio Lateranense IV *Licet graecos*, e secondo la spiegazione datane in una Congregazione di teologi tenuta nel 1631 innanzi al Card. Pamphili, la miglior parte dei dottori, non escluso lo stesso Lambertini (Benedetto XIV) è di sentimento che nelle Costituzioni Apostoliche non s'intendano compresi gli orientali se non nei tre seguenti casi: 1. Nei punti di fede e dottrina cattolica;

2. Dove la materia stessa dimostra la comprensione, in quanto non è una legge soltanto ecclesiastica ma una dichiarazione della legge divina e naturale. 3. Quando, benchè si tratti di ordinazioni disciplinari, gli orientali vi sono espressamente nominati. Questa dottrina di teologi e canonisti non è stata finora sanzionata dalla S. Sede; è certo però che gli orientali ab immemorabili ritengono qual sentenza teoretica e pratica di non essere compresi nelle Costituzioni disciplinari se non nel modo predetto, e che questa loro persuasione non fu mai condannata dalla S. Sede. Posta questa teoria, è ben chiaro primieramente che tutti i Vescovi anche orientali sono certamente compresi nella citata Costituzione del S. Padre *In suprema*, in quanto che essa dichiara il gius divino dell'obbligo della Messa *pro populo*, giacchè *vi pastoralis officii* sono assolutamente tenuti *de iure divino* i Vescovi di qualunque rito ad applicarla. Laonde non è questo un punto di disciplina mutabile e che possa essere, secondo i diversi riti, cambiato o abolito per qualunque contraria consuetudine, la quale non sarebbe altro che un abuso erroneo, se si tratti dell'obbligo dei Vescovi *in se* di offerire il S. Sacrificio *pro populo*, e non già se si tratti del numero delle Messe, che debbono offerirsi in ogni giorno festivo. Questo numero viene determinato da una legge ecclesiastica in applicazione della legge divina, e quindi in ciò non è esclusa, secondo le diverse circostanze, ogni diversità e dispensa. — S. C. de P. F. 8 Nov. 1882.

1. In quanto alla determinazione di giorni se debbano osservarsi le leggi e consuetudini ragionevoli che trovinsi in vigore in alcune diocesi del detto rito (orientale).

2. In mancanza di simili leggi o consuetudini, se tale determinazione debba farsi a norma ed in tutta la estensione delle leggi occidentali.

3. Se per gravi ragioni e circostanze possa farsi luogo a qualche riduzione dei giorni fissati dalle leggi occidentali, ed anche ad una totale dispensa, coll'obbligo però di pregare pel popolo in quelle Messe stesse che dovrebbero applicarsi per esso.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Provisum in tertio et ad mentem.

La mente è che all'opportunità si faccia sentire ai Vescovi della chiesa orientale l'obbligo che anche in essa incombe ai pastori di anime

di applicare qualche volta la Messa pel popolo, e per ciò che concerne la determinazione dei giorni si esponga loro la disciplina della chiesa occidentale onde ne abbiano lume per vedere fino a qual punto potrebbe essa convenire alle loro diocesi, e per proporre in ogni caso alla S. Sede quei temperamenti che fossero per credere necessari. — S. C. de P. F. 23 Mart. 1863.

Se il Vescovo di D. omore in Irlanda, essendo parroco di Newry nella sua Diocesi, applicando nelle Domeniche e nell'altre feste la Messa per tutti i fedeli della sua diocesi soddisfa anche all'obbligo che gl'incombe come parroco.

R. Iuxta exposita, negative et ad mentem. La mente è che, se il detto Vescovo non tiene nella città di Newry un vicario per amministrare quella parrocchia, debba porvelo, e per mezzo di esso debba altresì soddisfare all'obbligo della Messa *pro populo*, avvertendo bensì, conforme al § 4 della Constit. di Benedetto XIV *Cum semper oblatas*, che nel fissargli la congrua debba aver riguardo all'anzidetto peso. — S. C. de P. F. 23 Mart. 1863.

4. — *De Missa pro populo quoad vicarios capitulares, apostolicos, missionarios.*

Vicarii Capitulares tenentur ne ad hanc Missae applicationem, Sede vacante?

R. Negative. — S. R. C.

1. An Vicarii Apostolici ac missionarii, qui quovis modo curam animarum in certo aliquo loco assumunt, omnes indistincte obligentur *ex iustitia* ad applicandam Missam pro populo in diebus festivis.

2. An vero de illis, qui *ex iustitia* non obligantur, dici debeat *decere* ex charitate aut *teneri* ex charitate ad applicandam Missam pro populo in diebus festivis.

Iam vero cum de his quaestionibus actum fuerit in generalibus comitiis eiusdem S. Congregationis habitis die 23 Martii anni 1863 Eñi Patres respondendum censuerunt:

R. Ad 1. Negative, dummodo non agatur de locis, in quibus sedes episcopales ac parociae canonice erectae iam sint, atque ad eas Vicarii Apostolici et missionarii missi sint ut legitimorum Pastorum vices gerant.

Ad 2. Vitandum esse locutionem *teneri ex charitate*, dicendum vero esse *decere ex charitate*, idque ita ut nulla proprie dicta obligationis significatio appareat. — S. C. de P. F. 18 Aug. 1866.

MISSA DE REQUIE

1. — *Missa de Requie
in anniversario Dedicationis Ecclesiae.*

Decretum generale. — Ex minus recta interpretatione decreti Sacrorum Rituum Congregationis, sub die 8 Aprilis 1808 lati in una Compostellana, quo declaratum fuerat dici posse Missam de Requie, praesente cadavere, diebus primae classis, licet non festivis de praeepto, excepto festo Titularis, factum est ut in nonnullis Ecclesiis usus invaluerit eiusmodi Missas canendi in solemnitate anniversarii propriae Dedicationis, quod utpote festum Domini, ac prae Titulari maioris dignitatis honore pollens, vi decretorum nunquam ipsi postponendum est. Quocirca eadem Sacra Rituum Congregatio ad omnem ambiguitatem tollendam, opportunum e re esse duxit declarare, quemadmodum per praesens decretum declarat ac praescribit, nulli licere in anniversario Dedicationis propriae Ecclesiae, Missam de Requie, ne praesente quidem cadavere, decantare, quemadmodum in Patriarchali archibasilica Lateranensi aliisque praestantioribus Urbis Ecclesiis semper cautum fuit. Non obstante decreto diei 16 Apr. 1853, in una Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia ad dubium 20, quo Missa huiusmodi permissa fuerat. Atque ita declaravit ac servari mandavit. — S. R. C. die 11 Mart. 1882.

2. — *Commemoratio omnium Fidelium
Defunctorum. Anniversaria pro Defunctis.*

Confer Decretum Generale S. R. C. 9 Iul. 1895, et Decretum Generale e. S. C. 2 Dec. 1892.

3. — *Missa exequialis pro die obitus.*

Cum iuxta Rituale Romanum exequialem Missam in die obitus, etiam praesente cadavere, celebrare non liceat quando obstat magna diei solemnitas, quod et pluribus Decretis firmatum fuerat, pro opportuna impresentiarum ampliorique declaratione Sacra Rituum Congregatio decernit:

I. Missam unam solemnem vel cum cantu, in die et pro die obitus, praesente cadavere, fieri posse quodcumque non occurrat aliquod ex Festis duplicibus primae classis solemnioribus, seu universalis Ecclesiae, seu Ecclesiarum particularium, ex praeepto Rubricarum recolendis. Quibus in Festis comprehenduntur etiam pro universali Ecclesia ultimum triduum maioris Hebdomadae, non autem Ferae II et III Paschae et Pentecostes: pro particularibus vero Ecclesiis dies Dominica, in quam solemnitas Festi infra hebdomadam occurrentis alicubi ex

indulto transfertur, modo celebretur a populo: nec non ubi et donec Eucharistia solemniter exposita habeatur. Reliquis autem quibuscumque diebus eadem Missa permittitur in omnibus Ecclesiis, illis tantum exceptis, in quibus unicus est Sacerdos; dum tamen, aut Missa parochialis seu conventualis dicenda est, aut Missa Rogationum vel Vigilia Pentecostes, quae transferri non possunt.

II. Quod si ex civili vetito, aut morbo contagioso, aut alia gravi causa, cadaver in Ecclesia praesens esse nequeat, imo etsi iam terrae mandatum fuerit, praefata Missa celebrari quoque poterit in altero ex immediate sequentibus duobus ab obitu diebus, eodem prorsus modo ac si cadaver esset praesens.

III. Denique eadem Missa celebrari poterit pro prima tantum vice post obitum vel eius acceptum a locis dissitis nuntium, die quae prima occurrat, non impedita a Festo duplici primae et secundae classis vel a Festo de praeepto: quo etiam in casu Missa dicenda erit ut in die obitus. Non obstantibus quibuscumque.

Die 2 Decembris 1891.

Quibusnam diebus permittitur missa de Requiem insepulto cadavere, sed absente ob civile vetitum, vel ob morbum contagiosum. — R. Cadaver absens ob civile vetitum vel morbum contagiosum, non solum insepultum, sed et humatum, dummodo non ultra biduum ab obitu, censi potest ac si foret physice praesens, ita ut missa exequialis cantari licite valeat, quoties praesente cadavere permittitur. — S. R. C. 13 Februar. 1892. *Calagur.* ad 26.

4. — *Missae de Requie in sacello sepulcreti,
et in Ecclesiis.*

Decretum. — Aucto, postremis hisce temporibus, maxime in calendariis particularibus, Officiorum duplicium numero, quum pauci supersint per annum dies, qui Missas privatas de Requie fieri permittant, et ipsa Officia semiduplicia interdum ab aliis potioris ritus impediuntur, nonnulli ecclesiastici viri pietate, doctrina ac dignitate praestantes, SS^mum D. N. Leonem Papam XIII humillimis enixisque precibus rogarunt, ut, ad iuvamen fidelium defunctorum et ad spirituale solatium vivorum, in Ecclesiis et Oratoriis, sive publicis sive privatis, praesertim iis, quae in sepulcretis rite erecta sunt vel erigentur, Missae lectae de Requie diebus etiam duplicibus aliquoties per annum de Apostolica benignitate celebrari valeant. Placuit autem eidem SS^mo Domino Nostro huius negotii examen Sacrae Rituum Congregationi

committere: quae, exquisito voto commissionis liturgicae, omnibus mature perpensis, attentisque hac de re etiam peculiaribus locorum circumstantiis, in ordinario coetu, subsignata die ad Vaticanum coadunato, ad propositam per Cardinalem Sacrae eidem Congregationi Praefectum quaestionem, respondendum censuit:

Si Sanctissimo placuerit: I. In quolibet sacello sepulcreti rite erecto vel erigendo, Missas quae inibi celebrari permittuntur, posse esse de Requie diebus non impeditis a Festo duplici 1^{ae} vel 2^{ae} classis, a dominicis aliisque festis de praecepto servandis, nequon a feriis, vigiliis, octavisque privilegiatis; item II. quibuslibet ecclesiis et oratoriis, quum publicis, tum privatis et in sacellis ad seminaria, collegia et religiosas vel pias utriusque sexus communitates spectantibus, Missas privatas de Requie, praesente, insepulto, vel etiam sepulto non ultra biduum, cadavere, fieri posse die vel pro die obitus aut depositionis: verum sub clausulis et conditionibus, quibus, iuxta rubricas et decreta, Missa solemnis de Requie iisdem in casibus decantatur. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 19 Maii 1896.

Facta postmodum de his SS^{mo} D. N. Leoni Papae XIII relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis in omnibus ratam habere et confirmare dignata est, die 8 Iunii, eodem anno.

An in feretro vel tumulo, dum pro aliquo defuncto exequiae fiunt, tam praesente quam absente cadavere, exponi valeat eiusmodi defuncti imago? Et quatenus Negative, an saltem tolerari possit huiusmodi usus, ubi viget?

R. Negative, quoad primam partem; quoad alteram: Curandum ut eliminetur. — S. R. C. 30 Apr. 1896, *Senogallien*.

Prohibendusne erit usus contegendi ramis et floribus tumulos, qui eriguntur in ecclesiis occasione funeralium? — R. Tolerari posse. — S. R. C. 16 Iun. 1893, *Goana* ad 6.

An deceat in parietibus ecclesiae vel publici oratorii suspendere coronas mortuarias, ut inibi maneant? — R. Negative. — S. R. C. 22 Maii 1896, *Valven*.

5. — *Dubia quoad praecedens decretum Aucto circa Missas privatas de Requie.*

1. Privilegium circa Missas lectas de Requie ex praefato decreto concessum sacellis sepulcreti, favet ne sive ecclesiae vel oratorio publico ac principali ipsius sepulcreti, sive aliis ecclesiis vel cappellis, extra coemeterium, subter quas ad legitimam distantiam alicuius defuncti cadaver quiescit?

2. Missae privatae de Requie, quae sub expressis conditionibus celebrari possunt praesente cadavere, licitae ne erunt in quibuslibet ecclesiis vel oratoriis sive publicis sive privatis?

3. Huiusmodi Missae privatae de Requie ce-

lebrarine poterunt sine applicatione pro defuncto, cuius cadaver est vel censeatur praesens?

4. Eadem pariter Missae possuntne celebrari diebus non duplicibus, qui tamen festa duplicia 1^{ae} classis excludunt, uti ex. gr. feria IV Cinerum?

R. Ad 1. Negative ad utrumque.

Ad 2. Affirmative, dummodo cadaver sit physice vel moraliter praesens; sed, si agatur de ecclesiis et oratoriis publicis, fieri debet etiam funus cum Missa exequiali.

Ad 3. et 4. Negative.

Atque ita rescripsit et servari mandavit. — S. R. C. 12 Ian. 1897, *Romana*; 28 Maii 1897, *Agennen*. ad 1.

An pro paupere defuncto, cuius familia impar est solvendi expensas Missae exequialis cum cantu, haec Missa legi possit sub iisdem clausulis et conditionibus, quibus praefata Missa cum cantu conceditur. — R. Affirmative, seu permitti posse in casu Missam exequialem lectam, loco Missae cum cantu, dummodo in dominicis aliisque festis de praecepto non omitteretur Missa officio diei currentis respondens. — S. R. C. 9 Maii 1899, *Decr*.

6. — *Missae de requie extra ecclesiam parochialem.*

1. An liceat in aliena ecclesia, et apud regulares, cantare Missam de Requie, quam fideles celebrari petunt pro parentibus vel amicis defunctis postquam funeralia in ecclesia parochiali persoluta fuerint, etiamsi Missa exequialis in ecclesia parochiali non celebretur.

2. An in casu, ad praefatam Missam convocari vel invitari possint parentes et amici per litteras, sicuti mos est faciendi in exequiis.

3. An liceat in aliena ecclesia pro defuncto cantare Missam de festo vel de feria, etiamsi Missa exequialis pro eodem non celebretur in ecclesia parochiali.

R. Ad 1. Affirmative, servatis tamen rubricarum regulis.

Ad 2. Nihil ob stare.

Ad 3. Licere. — S. R. C. 13 Maii 1879, *Ord. Min*.

7. — *Missae de Requie pro Episcopis defunctis.*

Qui pro Domini grege vitam impenderunt aequum est, ut Ecclesiis suffragiis singulari modo post mortem iuventur. Sacris ideo Ritibus praeposita Congregatio, re mature perpensa, decernendum esse statuit:

Ut dum corpus Episcopi Dioecesani defuncti, sacris indutum vestibus, in propriae Aedis aula maiori publice et solemniter iacet expositum, Missae in suffragium animae eius per totum mane celebrari valeant; iis omnibus servatis, quae de Episcopi defuncti corpore exponendo ac suffragiis ferendis in Caeremoniali Episcoporum Libro II, Cap. XXXVIII praescribuntur. Quod privilegium Episcopis in sua Dioecesi concessum, ad Vicarios Apostolicos in suis Vica-

riatibus, nec non ad Abbates ceterosque Praelatos *Nullius Dioeceseos*, iurisdictione in plebem ordinaria quum vita cesserunt fruentes, in proprio tamen territorio, pari intelligatur ratione extensum. De speciali tandem gratia Sacra Rituum Congregatio indulget, ut eodem quoque privilegio frui valeant Episcopi Titulares defuncti; dummodo eorum cadavera in aula convenienti exponantur et ornamentis pontificalibus (absque tamen baculo pastoralis) si extra Urbem, fuerint induta; si vero in Urbe, habitu tantum praelatio. — Contrariis non obstantibus quibuscumque. — Die 3 Aprilis 1894. — S. S. sententiam S. C. in omnibus ratam habuit et approbavit. — *Decretum*.

8. — *Missa de requie in expositione SS. Sacramenti.*

In altari ubi publice exponitur SS. Sacramentum sive in Pixide sive in Ostensorio, Missae de Requie, tempore quo expositio perdurat, omnino prohibentur. — S. R. C. 14 Iunii 1873, *Agrigentina* ad 2.

Decantari non potest Missa de Requie cum SSmo Sacramento exposito in altari laterali. — S. R. C. 19 Dec. 1829, *Catanien*.

9. — *Facultas litandi unam Missam de Requie.*

SS. D. N. Leo Papa XIII, ad levamen animarum quae in Purgatorio detinentur, S. R. C. facultatem indulgere dignatus est, qua singulis petentibus S. R. E. Cardinalibus, Episcopis aliisque Praelatis, quibus Oratorii privati privilegium de iure competit, permitti possit in eodem Oratorio unica Missa privata de Requie, defunctis applicanda, infra hebdomadam, diebus non impeditis a Festo ritus duplicis quod iure translationis polleat, a Dominicis aliisque Festis de praecepto servandis necnon a Vigiliis, Feriis Octavisque privilegiatis; et servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — Die 8 Iunii 1896.

10. — *Orationes et sequentiae in Missis defunctorum.*

Decretum generale. — Ut omne tollatur dubium super orationibus et sequentia dicendis in

Missis defunctorum, Sacra Rituum Congregatio declarat:

I. Unam tantum esse dicendam orationem in Missis omnibus, quae celebrantur in Commemoratione omnium fidelium defunctorum, die et pro die obitus seu depositionis, atque etiam in Missis cantatis, vel lectis permittente ritu diebus III, VII, XXX, et die anniversaria, nec non quandocumque pro defunctis Missa *solemniter* celebratur, nempe sub ritu qui duplici respondeat, uti in officio quod recitatur post acceptum nuntium de alicuius obitu, et in anniversariis, late sumptis.

II. In Missis quotidianis quibuscumque, sive lectis sive cum cantu, plures esse dicendas orationes, quarum prima sit pro defuncto vel defunctis, certo designatis, pro quibus sacrificium offertur, ex iis quae inscribuntur in Missali, secunda ad libitum, ultima pro omnibus defunctis.

III. Si vero pro defunctis in genere Missa celebretur, orationes esse dicendas, quae pro Missis quotidianis in Missali prostant; eodemque ordine quo sunt inscriptae.

IV. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures addere orationes celebranti placuerit, uti Rubricae potestatem faciunt, id fieri posse tantum in Missis lectis, impari cum aliis praescriptis servato numero, et orationi pro omnibus defunctis postremo loco assignato.

V. Quod denique ad sequentiam attinet, semper illam esse dicendam in quibusvis cantatis Missis, uti etiam in lectis quae diebus ut supra privilegiatis fiunt: in reliquis, vel recitari posse vel omitti ad libitum celebrantis, iuxta Rubricas. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 30 Iun. 1896; 21 Maii 1897. *Briocen*.

11. — *Applicatio Missae de Requie.*

An sacerdos in exequiis persolvendis Missam celebrans, non recepto stipendio, debeat pro ipso defuncto, vel potius pro aliis petentibus et eleemosynam offerentibus sacrificium applicare queat.

R. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. — S. C. C. 27 Apr. 1895. — Confer hic n. 5.

MISSA QUOAD RITUM

1. — *Notanda quoad ipsam Missae celebrationem.*

Potest, in casu necessitatis, dummodo non adsit alter, simplex clericus subdiaconi officio fungi in Missa solemni. — S. R. C. 22 Iulii 1848, *Floren*. ad 4; 23 Nov. 1880, *Papian*. ad 1.

Cum Missa cantetur sine Ministris, et nulus sit clericus inserviens, qui superpelliceo in-

dutus Epistolam decantet iuxta Rubricas, satius erit, quod ipsa Epistola legatur sine cantu ab ipso Celebrante; nunquam vero in Ecclesiis Monialium decantetur ab una ex ipsis. — S. R. C. 23 Apr. 1875, *Lisbonen*.

Celebrans Missam cum cantu sine Ministris adhibere potest plures quam duas Candelas, et Ministrum qui folia vertat et Calicem infra actionem palla cooperiat et discooperiat iuxta opportunitatem, nec non ipsum tergat post

Communione, suisque ornamentis instruat. — S. R. C. 25 Sept. 1875, *Baionen.*

Non licere sine necessitate, vel gravi causa, vel ex speciali indulto celebrare Missas coram SSmo Sacramento publice exposito in Ecclesiis; itemque distribuere Sacram Communionem in iisdem Missis, et extra Missas in eodem Altari. — S. R. C. 11 Maii 1878, *Soc. Iesu* ad 1.

Commemoratio autem facienda SS. Sacramenti in missis coram SS. exposito, ob identitatem mysterii solummodo omittenda est in festis Passionis, Crucis, SSmi Redemptoris, SSmi Cordis Iesu, et Pretiosissimi Sanguinis. — S. R. C. 3 Iul. 1896, *Strigonien.* ad 4.

Sacerdotes alienae Dioecesis obligantur ad dicendam Orationem praescriptam ab Episcopo loci, ubi celebrant. — S. R. C. 5 Mart. 1898, *Dub.*

In Oratione *a cunctis* nomen S. Ioseph addi non potest hoc modo: *cum B. Ioseph Sponsus eius*; sed omnino adici debet per verba tantum: *cum beato Ioseph.* — S. R. C. 18 Augusti 1879, *Iadren.*

Sanctus nominandus ad litteram N. in Oratione *a cunctis*, quando sacerdos celebrat in Oratorio publico vel privato, quod non habet Sanctum Patronum vel Titularem, est Patronus Civitatis vel Loci. — S. R. C. 12 Septembris 1840, *Brugen.* ad 1.

Regulares in Oratione *a cunctis* possunt ad litteram N. nominare proprium S. Fundatorem, dummodo Titularem, si nominari queat, non omittant; servato tamen ordine dignitatis in Rubricis praescripto. — S. R. C. 2 Dec. 1891, *Decr.*

Missa cum *Credo*, in Festo Sacrarum Reliquiarum, seu Sanctorum, quorum Corpora vel Reliquiae in Ecclesiis asservantur, celebranda est in solis ecclesiis, in quibus asservantur Reliquiae insignes, in aliis vero sine *Credo.* — S. R. C. 11 Mart. 1871, *Cadurcen.*

Usus parvi cochlearis pro aqua in Calicem infundenda non esse prohibitum. — S. R. C. 6 Febr. 1858, *Baltimoren.* ad 4.

Sacerdotes utriusque cleri, qui sunt sub iurisdictione Abbatis Montis Cassini, possunt in Canone Missae nominare ipsum Abbatem, ut iam a longissimo tempore faciunt, retentis verbis: *Antistite nostro*, etiam a Clero Regulari et facto verbo cum Sanctissimo. — S. R. C. 26 Apr. 1898, *Null. Mont. Cass.*

Sacerdotes Nonantulanae Abbatiae, provinciae Ravennatensis, possunt nominare Archiepiscopum Mutinensem in Canone Missae ut hactenus fecerunt. — S. R. C. 26 Apr. 1898, *Null. Nonant.*

Inclinationem capitis faciendam in festis Sanctorum tantum, quoties nomen eorum de quibus celebratur Missa, vel fit commemoratio, exprimitur; minime vero in initiis Epistolae et Evangelii. Et ad nomina Beatae Mariae Virginis, aliorum Sanctorum, et Summi Pontificis inclinationem dirigendam versus librum seu

nomen in libro expressum, nisi in loco principali altaris habeatur statua vel imago B. M. V. aut Sancti, ad quam, quia expressius repraesentant, caput inclinatur. — S. R. C. 13 Februarii 1892, *Calaguritana* ad 25.

Expleta Missa, nec praecipitur nec prohibetur inclinatio Cruci Altaris, antequam sacerdos descendat ad praescriptas preces recitandas. Eas autem recitare debet genuflexus pro lubitu sive in suppedaneo, sive in infimo gradu Altaris. S. R. C. 18 Iun. 1885, *Aretina* ad 8. Et recitandae sunt, quando Missa non celebratur immediate post divini officii recitationem. S. R. C. 24 Maii 1895, *Vicar. Apost. Scins. Merid.* ad 1.

Preces a SSmo D. N. Leone PP. XIII praescriptae recitandae sunt immediato expleto ultimo Evangelio, si post Missam alia subsequatur parva functio, e. g., Communionis distribuendae. — S. R. C. 23 Nov. 1887, *Basileen.*

Annuli delatio in Missa est vetita omnibus sacerdotibus, etiamsi sint Protonotarii Titulares, Dignitates, et Canonici Cathedralis. — S. R. C. 11 Apr. 1840, *Hydruntina.*

Candelae ex saevo prohibentur. — S. R. C. 10 Dec. 1857, *Carolin.*

Permittitur ex Apostolico Indulto, ut adhibeantur candelae vel ex spermacetis confectae, vel etiam cerae stearinae, quando vera adsit necessitas. — S. R. C. 10 Iun. 1875. *Collectan. S. C. de P. F. n.* 1970, 1968, S. R. C. *Decr. Auth. n.* 2865.

Cantica in vernaculo idiomate in functionibus et officiis liturgicis solemnibus non esse toleranda, sed omnino prohibenda; extra functiones liturgicas servetur consuetudo. — S. R. C. 21 Iunii 1879, *Praef. Ap. de Madag.*; 22 Maii 1894, *Decr.*; 25 Iunii 1898, *Plocen.*; 14 Ian. 1898, *Parisien.* ad 5.

An servari possit mos in aliquam Ecclesiam, etiam Cathedralem, invectus, ut mulieres ac puellae intra vel extra ambitum Chori canant in Missis solemnibus, praesertim diebus per annum solemnioribus?

R. Invectam consuetudinem utpote Apostolicis et Ecclesiasticis praescriptionibus absonam, tamquam abusum esse prudenter et quamprimum eliminandam, cooperante Capitulo seu Clero ipsius Ecclesiae curae et auctoritati Rmi sui Ordinarii. Atque ita rescripsit et declaravit. — S. R. C. 17 Sept. 1897, *De Trux.*

Quoad plures missas canendas in eadem ecclesia, eadem die et de eodem festo, confer *Decretum* S. R. C. 30 Iun. 1896.

Quoad missas votivas, confer *Decretum Generale* S. R. C. 30 Iun. 1896.

2. — De ordine Missarum.

Sacerdotem potest pro suo arbitrio in die Nativitatis Domini duas tantum Missas celebrare, atque ita declaravit. — S. R. C. 19 Iunii 1875, *Lucerina.*

Sacerdos qui unam tantum Missam celebrat, die Natalis Domini, legat Missam, quae respondeat circiter horae iuxta Rubricas peculiares eiusdem diei. — S. R. C. 19 Iun. 1875, *Ord. Carthus.*

An toleranda sit consuetudo vigens in quibusdam paroeciis, praesertim ruralibus, celebrandi per Parochum Missam lectam Feria V in Coena Domini, quin peragi valeant eadem Feria et sequenti, caeterae ecclesiasticae functiones praescriptae, ob clericorum defectum?

R. Affirmative, et ad mentem. Mens est, ut locorum Ordinarii quoad paroecias, in quibus haberi possunt tres, quatuorve saltem Clerici, sacras functiones Feriis V et VI, ac Sabato maioris hebdomadae peragi studeant, servata forma parvi Ritualis s. m. Benedicti XIII anno 1725 iussu editi: quoad alias paroecias quae Clericis destituuntur, indulgere valeant ob populi commoditatem, ut Parochi, petita quotannis venia, Feria V in Coena Domini Missam lectam celebrare possint, priusquam in cathedrali vel matrice, Conventualis incipiat. — S. R. C. 31 Iul. 1821, *Res. Dub.* ad 1.

In Ecclesiis, ubi functiones maioris Hebdomadae fieri nequeunt, Fer. V in Coena Domini, celebrari non potest Missa lecta. Superior Regularium, in hoc casu, celebret in privato Oratorio ad ministrandum Religiosis Communionem; et, si desit Oratorium, fiat in Ecclesia ianuis clausis. — S. R. C. 31 Aug. 1839, *Tert. Ord. S. Franc.*

II. An liceat praedicta Feria V Missam legere absque alterius Hostiae consecratione et absque Processione?

III. An vero, ubi nulla eadem Feria V habeatur functio, possit sacra Pixis in suo Altari servari usque ad solis occasum, ut fideles, loco Sepulcri, ad SS^mam Eucharistiam adorandam accedere valeant?

R. Ad II. Affirmative, de venia saltem Episcopi; iuxta Decretum Pii Papae VII in una resolutionis Dubiorum die 28 Iunii 1821 in responsione ad primum.

Ad III. Affirmative. — S. R. C. 1 Febr. 1895, *Bellunen.*

Functiones omnes maioris hebdomadae non sunt de iure parochiali, quippe quae etiam a sacerdotibus non parochis et in aliis ecclesiis fieri possunt. — S. R. C. 10 Ian. 1879, *Clunien.*; 2 Iul. 1661, *Sorana.*

Officia, de quibus agitur in Caeremoniali Benedicti XIII, cum cantu persolvi non possunt iuxta praxim communem in quibuscumque Ecclesiis. — S. R. C. 13 Septembris 1879, *Baionen.* ad 6.

In minoribus ecclesiis non parochialibus et oratoriis regularium, fratrum religiosorum, et monialium seu foeminarum religiosarum, in quibus, ob defectum sive ministrorum, sive paramentorum, officia hebdomadae sanctae alia-

que similia solemniter celebrari nequeunt, officia hebdomadae sanctae aliaque similia iuxta Memoriale Rituum Benedicti XIII persolvi non possunt. — S. R. C. 16 Mart. 1876, *Mechlinien.*

Omnes et singuli Sacerdotes, tam saeculares quam regulares, ad ecclesiam confluentes, vel ad oratorium publicum, Missas quum Sanctorum tum Beatorum, etsi Regularium proprias, omnino celebrent Officio eiusdem ecclesiae vel oratorii conformes, sive illae in romano, sive in regularium missali contineantur; exclusis tamen peculiaribus ritibus ordinum propriis.

Si vero in dicta ecclesia, vel oratorio, officium ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex Celebrantibus liberum sit Missam de requie peragere, vel votivam, vel etiam de occurrenti feria; iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas Missas Rubricae Missalis Romani, vel S. R. C. Decreta prohibent. — S. R. C. 9 Iulii 1895, *Urbis et Orbis.* — Huiusmodi Decretum nullam patitur exceptionem. — S. R. C. 3 Iul. 1896, *Strigonen.* ad 3.

Post Decretum generale die 9 Dec. 1895 editum *De Missa conformi Officio ecclesiae vel oratorii publici* Calendario loci, minime vero Celebrantis, respondere debent Missae, quae celebrantur in cappellis Episcoporum, Seminariorum, collegiorum, piarum communitatum, hospitalium et carcerum, dummodo agatur de cappella principali, quae instar oratorii publici, ad effectum memorati Decreti, habenda est. — S. R. C. 22 Maii 1896, *Ruthenen.*

Regulares, qui occasione praedicationis, apud diversas ecclesias celebrant, obligationi subiiciantur celebrandi iuxta kalendarium ecclesiae, in qua celebrant, utpote qui comprehenduntur sub decreto S. R. C. 9 Dec. 1895. — S. R. C. 8 Febr. 1896, *Dubium.*

Quoad impetrationem novorum Officiorum et novarum Missarum normae sequendae sunt praescriptae a S. R. C. *Decreto* 13 Iul. 1896. Confer verbum *Horae Canonicae* n. 1.

SUPPLEMENTIS COMMENTARII

1. — Missa quoad locum et sacram suppellectilem. Execratio ecclesiae et altaris.

1. Missa celebranda est in loco sacro, i. e. in Ecclesia, quae sacra evadit solemnii consecratione Episcopi, vel saltem simplici benedictione sacerdotis. Grave est Missam celebrare extra Ecclesiam consecratam vel saltem benedictam, excepto casu gravis necessitatis e. g., si Ecclesia in solemnii festo populum non capiat, vel, si collapsa fuerit, et tunc Episcopi licentia requiritur, nisi adiri non possit citra grave incommodum. S. Alph. l. 6, n. 356. — « Utrum benedicto coemeterio censeri debeat benedicta etiam ecclesia eidem annexa, et vice

versa? R. Negative ad utrumque ». S. R. C. 21 Febr. 1896, *Platien*.

2. Ecclesia autem sine Ordinarii consensu aedificari non potest saltem tacito, nec sine dote, quae Episcopi arbitrio est definienda. C. 9 de *Consecr.* d. 1, Schmalz. l. 3, tit. 48, n. 4. Non possunt in ea duae cappellae vel duo altaria eidem Sancto nuncupari, praeter quam D. N. Iesu Christo vel B. Mariae V. S. C. EE. et RR. 30 Iul. 1874. Acta S. Sed. v. 8, p. 124. Itemque sine speciali S. Sedis privilegio, vel, nisi patronus id sibi reservaverit in limine foundationis, non potest in ea aperiri ostium vel fenestra, ut e domo privata aditus vel adspectus pateat ad Ecclesiam. S. R. C. 12 Sept. 1840, *Aretina*.

3. Sine Apostolico Indulto non licet in Ecclesiis asservare SSimum Eucharistiae Sacramentum, exceptis ecclesiis parochialibus, cathedralibus, et regularium, nec non illis, quibus immemorabilis favet consuetudo, quae Apostolici Indulti praesumptionem inducat. Bened. XIV C. *Quamvis iusto* 30 Apr. 1745 § 24. Id tamen Episcopus ad tempus permittere potest pro exponendo SSimo Sacramento. S. C. C. 12 Aug. 1742.

4. Praeter ecclesiam Missa celebrari potest in *cappella* seu *oratorio publico*. Publicum est oratorium in ordine ad Missae celebrationem, vel *de facto* vel tantum *de iure*. Est publicum *de facto*, quando omnibus patet aditus ad ipsum, sive quia oratorium ianuam habet in publica via, sive quia licet ianuam immediate non habeat in publica via, omnes tamen ex publica via ad ipsum per agrum, e. g., vel per atrium palatii libere accedere, possunt. Si Episcopus nolit, ut in tali oratorio celebretur, vel ut non celebretur festis diebus, ac statis horis, id antea debet cavere, S. R. C. 14 Iunii 1845, *Monasterien.* ad 1. Nam postquam iam oratorium est aedificatum, et ab episcopo legitime approbatum, id amplius vetare non potest.

5. *Cappella* seu *oratorium* est publicum *de iure*, non quatenus de iure omnibus aditus pateat, sed quatenus ecclesia iure censetur in ordine ad missam in eo celebrandam et audiendam, et ad Sacram Communionem ministrandam, nec non etiam ad Sacras Confessiones audiendas. Hoc sensu ut publica habentur cappellae seu oratoria carcerum, nosocomiorum, publicorum piorum locorum; item cappellae seu oratoria seminariorum, monasteriorum, palatiorum Episcoporum, etiam Episcopo absente, aut vacua Sede, 8 Apr. 1854, *Bosanen.*, et Cardinalium. Quibus adiungi debent cappellae, in coemeterio rite erectae, dummodo in Missae celebratione, non iis tantum ad quos pertinent, sed aliis etiam fidelibus aditus pateat.

6. *Cappella* seu *oratorium publicum* ab Ecclesia distinguitur vel amplitudine, vel ex eo

quod regulariter non omni fidelium commodo, sed alicui personarum classi tantum sit destinatum, uti e. g. *oratoria nocturna* pro viris, *cappellae* piarum *confraternitatum* seu *congregationum*, seminariorum, regularium.

7. Cappellae seu oratoria *publica de facto*, auctoritate Ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo dedicantur. Cf. S. R. C. 4 Dec. 1896, *Calatay*. Ea benedicta vel etiam solemniter consecrata esse possunt. Oratoria vero *publica de iure*, *semipublica* etiam dicuntur, quatenus ea erecta sunt in loco *quodammodo* privato, vel non absolute publico. Haec quoque oratoria Ordinarii auctoritate eriguntur. Nihilominus, si ex piarum Communitatum conditione necessaria sit erectio alterius Oratorii, praeter cappellam seu principale oratorium, e. g. ob numerum sacerdotum ibi degentium, ut ab omnibus Missa dici possit, vel in gratiam infirmorum, qui nequeunt adire capellam seu oratorium principale, pro eius erectione facultas erit a S. Sede obtinenda. S. R. C. 8 Martii 1879, *Nivernen*.

8. Potest Episcopus facultatem concedere plures Missas celebrandi in cappellis et oratoriis non tantum publicis de facto, verum etiam publicis de iure, seu semipublicis, Seminariorum, piarum Communitatum, aliisque privatarum etiam personarum, sed publicum habentibus ingressum; quamvis non possit Episcopus facultatem concedere asservandi SS. Eucharistiae Sacramentum in iisdem cappellis seu oratoriis. Omnes autem qui in iisdem oratoriis Missae intersunt praecepto audiendi sacrum satisfaciunt. S. R. C. 8 Mart. 1879, *Nivernen.*; 23 Ian. 1899, *Decr. sup. orat. simpl.*

9. *Oratorium privatum* est oratorium in domo privata situm, ad privatam domini utilitatem. Sacrum in eo fieri non potest, nisi ex speciali Indulto Summi Pontificis, Bened. XIV C. *Magno* 2 Iun. 1751, semel tantum in die, exceptis *solemnioribus festis*, et praesente eo, cui, vel aliquo ex illis, quibus principaliter Indultum concessum est. Eo etiam praesente, licet omnes possint Missam audire, non omnes tamen possunt praecepto satisfacere, sed tantum ille, cui privilegium concessum est, eiusque consanguinei et affines, qui sunt de familia, famuli quorum servitium tempore sacri est necessarium, hospites tandem, et invitati ad prandium, et, si ex indultatis desit, qui Missae inserviat, ille etiam qui celebranti ministrat.

10. *Solemniores festi*, in quibus pro omnibus, peculiare Indultum non habentibus, Missae sunt vetitae, in *privatis oratoriis*, illi per se sunt, qui describuntur in Caeremoniali Episcoporum l. 2, c. 34, n. 2, et de praecepto servantur. S. R. C. 10 Apr. 1896, *Romana*.

11. Cum *oratorium privatum* sit privilegium personale, mortuo eo cui privilegium concessum est, ipso facto cessat. Nihilominus,

antequam constituatur, ab Ordinario visitari potest et debet; benedici tamen non debet, cum non sit perpetuum. Cum autem locus sit orationi addictus, constitui debet in loco decenti et ornato. Nec licet super illud cubiculum dormitorium haberi, nisi altari tentorium superpositum sit, seu ampla Umbella, vulgo *Baldacchino*, vel duplex immineat concameratio, S. R. C. 11 Maii 1641, *Gaiacen.*; 23 Nov. 1880, *Papien.* ad 2; licet subtus et horrea et cellae vinariae esse possint, S. C. C. 11 Jun. 1718, et cubicula pro habitatione, S. R. C. 4 Februarii 1898, *Bellunen.* ad 2. Altare vero, si ligneum sit, cum sacro lapide, parieti colligatum esse debet, ne portatilis imaginem praeseferat, S. R. C. 8 Dec. 1661, *Nullius Loci Cerign.* Ac, si tantum parieti adhaereat, tolerari potest, S. Alph. l. 6, n. 424, 13.

12. Celebrari nequit Missa in ecclesia vel oratorio, consecrato quidem, sed deinde execrato. Execratur autem ecclesia consecrata, id est suam amittit consecrationem, si ab igne fuerit exusta, c. *Ecclesiis* 20, de *Consecr.* dist. 1. Corruente tecto, illaesis parietibus, Ecclesia non execratur, c. *Ligneis* 6, de *Consecr. Eccles.*, S. R. C. 13 Iul. 1883, *Nitrien.* ad 1. Neque item consecrationem amittit, si frons ecclesiae tantum renovetur. S. R. C. 20 Februarii 1874, *Marianop.* — Execratur pariter ecclesia benedicta, cum tota corruerit, Suarez de Relig. tom. 1, l. 2, c. 2, n. 4; vel saltem ex maiori sua parte instauratur, puta si de novo fiat integer murus et absis, novo tectorio inducatur, et partes omnes deficientes instaurentur. S. R. C. 4 Septembris 1875, *Aretina.* — Minime execratur ecclesia, si omni ex parte instauretur, sed successive, et per partes. Etenim cum maior pars trahat ad se minorem, haec continuo fit et ipsa sacra. S. R. C. 31 Aug. 1872, 19 Sept. 1859. Hinc neque execratur ecclesia, si tota eius frons eruatur et iterum aedificetur, licet in ea reperiuntur duae e duodecim lapideis crucibus oleo sancto inunctis in consecratione ecclesiae appositae, quae deinde muro noviter extracto iterum collocentur. S. R. C. 11 Mart. 1871. Ac si omnes cruces desint, non ideo ecclesia ut execrata habenda est, si fuerit antea consecrata, sed cruces tantum depingendae vel sculpendae iterum sunt. S. R. C. 28 Jun. 1879. — Renovata tota interiore ecclesiae incrustatione, vulgo *intonaco*, ecclesia non execratur, et iterum depingendae vel apponendae sunt Cruces in parietibus in testimonium peractae consecrationis. S. R. C. 4 Maii 1882, *Senien. et Mo-drussen.*; 9 Aug. 1897, *Nicoteren.* ad 1.

13. Ecclesia iam consecrata, et postea mutata in sepulcretum, non indiget nova consecratione, vel benedictione, ut cultui divino restituatur; sed ad maiorem solummodo decentiam ac reverentiam esse benedicendam. S. R. C. 4 Sept. 1875, *Aretina.* — Cum consecratio ecclesiae et conse-

cratio altaris distinctae sint, execratio unius alterius execrationem non infert, c. 1 de *Consecr. Eccles.* Itemque nullitas consecrationis altaris nullitatem consecrationi Ecclesiae non infert, si haec aliunde rite fuerit consecrata, S. R. C. 28 Sept. 1872. Hinc amoto altari, vel lapide sigillum continente, altare quidem execratur, sed non Ecclesia, c. *Ad haec* 1, de *Consecr. Eccles.*, S. R. C. 20 Febr. 1874. Consecrari item potest altare in ecclesia tantummodo benedicta, quin prius ipsa ecclesia consecratur. S. R. C. 12 Sept. 1857, *Molinen.* ad 15. — Itemque, diruto altari, et templo etiam amplificato, intactis tamen parietibus licet eorum interna facies fuerit perpolita, et stucco uti vocant cooperta, Ecclesia nova non indiget consecratione, sed novum tantum altare maius fixum et lapideum rito erigendum et consecrandum est. S. R. C. 16 Ian. 1886, 19 Maii 1896, *Decretum.*

14. Altare consecrandum plenum esse debet. Hoc autem non significat quod sit necessarium, ut tabula altaris ita innitatur substrato lateritio operi, ut nihil omnino vacui subtus altare ipsum habeatur; sufficit enim ut tabula altaris innitatur super quatuor lateribus ita clausis, ut post consecrationem, nihil intra altare immitti possit. S. R. C. 28 Sept. 1872. — Ut altare consecrandum sit lapideum, oportet, ut etiam in eius stipite, saltem latera, seu columellae, quibus mensa sustentatur, sint ex lapide. S. R. C. 7 Aug. 1875, Ad 2. *Cuneen.* — Opus vero non est ut altare consecrandum sit marmoreum: sufficit quod sit ex denso et duro lapide, e. g. e schisto lapide, sed non ex gypso. S. R. C. 31 Mart. 1887, *Fulden.*; 29 Apr. 1887, *Lamacen.* — Operculum sepulchri ex quocumque lapide confici potest, dummodo sit vere lapis naturalis. S. R. C. 15 Dec. 1882, *Sancti Ioann. in America.*

15. Altarium consecratio fieri nullo modo potest a simplici sacerdote, neque breviori ritu, sine speciali Indulto S. R. C. 28 Iul. 1883, *Arich.* ad 3. — Si omissa sit unctio in medio altaris, quia crux ibidem desit, valida est consecratio. Unctio tamen in medio tabulae nunquam omitti debet, quamvis crux ibidem sculpta non sit. S. R. C. 2 Maii 1892, *Maurianen.*

16. Execratur altare si fuerit enormiter fractum, vel si amotae fuerint reliquiae, vel si fuerit tantum amotum sigillum, neque sufficit sigillum denuo conglutinare et claudere, c. *Ad haec* 1, c. *Quod* 3, c. *Ligneis* 6, de *Consecr. Eccles.*, S. R. C. 14 Mart. 1861, 5 Dec. 1851. Non execratur levi fractura in uno vel altero cornu. S. R. C. 3 Mart. 1821. Neque item execratur si sepulcrum non aperiatur, sed tantummodo novo caemento firmetur. S. R. C. 25 Septembris 1875. — Execratur etiam altare quod integra mensa constat, si haec a sua basi, cui cohaeret, removeatur, cc. cit. de *Consecr. Eccles.*, S. R. C. 3 Sept. 1879, *Lucana* ad 1. —

Execratur altare fixum, cuius mensa lapidea sit scissa in duas partes fere aequales, ita ut scissura afficiat sepulcrum reliquiarum, licet ambae partes a suis stipitibus dimotae non fuerint. Idem dicendum de altari portatili cuius lapis reliquiarum scissuras habeat, licet hae sic inter se adhaereant, ut nullimode possit dubitari de reliquiarum authenticitate. S. R. C. 23 Iun. 1879, *Policastren.*

17. Quando in altari lapis sepulchri firmus non invenitur, sed certo constat nunquam fuisse amotum, illum potest Episcopus firmare, quin lapis ipse removeatur, novo addito caemento. Quare tunc altare non execratur, et nova non indiget consecratione. S. R. C. 18 Maii 1883, *Ravenn.* ad 10; 3 Sept. 1879, *Lucana* ad 2.

18. Ad Missae sacrificium rite celebrandum sacra requiritur suppellex, quae vasis sacris, et sacris paramentis continetur. — Vasa sacra sunt calix, patena, pixis. Ad calicem quod spectat, eius cuppa aurea, vel argentea, aut saltem stamnea esse debet, intus tamen deaurata. Potest etiam esse ex alluminio, servatis praescriptis conditionibus. Minime vero esse potest ex aurichalco vel cupro, c. 46 de *Consecr.* dist. 1, Rubr. Miss. *Rit. servand.* etc., tit. 1 de *Praepar.*, S. R. C. 20 Mart. 1875. Confer hic verbum *Calix*. — Patena etiam intus inaurata esse debet, Rubr. Miss. l. c. — Pixis ex decenti et solida materia esse debet, etsi non deaurata, nisi sit ex cupro confecta. Confer hic verbum *Ciborium*. — Pyxis vitrea esse non potest. S. R. C. 30 Ian. 1880. *Mindonien.*

19. Tabernaculum autem in quo reconditur SS. Sacramentum conopaeo cooperiri debet, ut fert Rituale. Conopaeum istud confici potest ex panno sive gossypio, sive lana, sive cannaba contexto. Esse potest coloris albi, vel eiusdem coloris, cuius sunt pallium altaris et cetera paramenta pro temporis festique ratione, praeter colorem nigrum, qui mutatur in colorem violaceum in exequiis defunctorum. S. R. C. 21 Iul. 1855, *Briocen.* ad 10. — Ante ostiolum Tabernaculi SS. Sacramenti retineri non potest vas florum, vel quid simile. Potest tamen collocari in humiliori et decentiori loco. S. R. C. 22 Ian. 1701, *Congr. Mont. Cor.* ad 10.

20. Supellex, quae in altaris sacrificio adhibetur, benedictione sacrandae est, c. 42 de *Consecr.* dist. 1, S. Th., 3 p., q. 38, a. 3. Ea quae tangunt immediate Sacram. Eucharistiam sub gravi benedicenda sunt. Quare calix et patena ab Episcopo consecrari debent. — Corporale simul cum palla benedictum esse debet. Palla benedici potest separatim a Corporali vel simul cum Corporali. Sed formula recitanda est prout iacet. S. R. C. 4 Sept. 1880. *Briocen.* — Purificatorium necessarium benedicendum non est, S. R. C. 7 Sept. 1816. *Tuden.* ad 12. Idem consequenter dicendum videtur de manutergio.

Utrum vero benedicenda sint pluviale, cingulum, lunula, pixis, non satis constat, S. Alph. l. 6, n. 385, Bened. XIV 21, n. 12. — Campanae vero ecclesiarum benedicendae sunt.

21. In consecratione calicis et patenae debet Pontifex pollice sancto chrismate inuncto binas cruces signare super patenam et calicem interim dicens *consecrare* et *sanctificare*. Nihilominus valide sunt consecrati calices cum patenis, super quibus unum tantum crucis signum cum pollice fuit impressum. S. R. C. 1 Decembr. 1882, *Policastren.* — Sacerdotes subdelegati benedicere possunt etiam vasa sacra, dummodo Sacra Unctio non sit in iis adhibenda. S. R. C. 2 Dec. 1881, *Imolen.* ad 2. — Sacerdotes subdelegati ad benedictionem pro sacerdotalibus indumentis uti debent benedictione, quae legitur in Rituali Romano, S. R. C. 16 Mart. 1876, *Blesen.*, vel formula in Missali Romano praescripta, S. R. C. 4 Sept. 1880, *Briocen.*, 2 Dec. 1881. *Imolen.* ad 1. Deputari vero non possunt ad novas campanas benedicendas. S. R. C. 9 Maii 1857, *Strigon.* ad 2. — Quoad benedictionem novae Crucis formula servanda est Ritualis prout iacet. Quando vero parvae cruces sunt benedicendae formula servanda est benedictionis imaginum D. N. Iesu Christi. S. R. C. 4 Sept. 1880, *Briocen.*

22. Calix et patena execrantur, si fracta fuerint vel formam amiserint. — Nova inducta calicis et patenae inauratione consecrationem amittunt et nova indigent consecratione, S. R. C. 14 Iun. 1845, *Leodien.* — Sacra indumenta execrantur cum suo usui proprio apta esse desierint, sive quia detrita sunt, sive quia suam formam amiserunt, e. g., si ex planeta fiat stola, et ex stola manipulus, ex corporali palla efficiatur.

23. Ad materiam quod spectat sacrarum vestium, planetae, stolae et manipula confici nequeunt ex tela linea vel gossypio, vulgo *percallo*, S. R. C. 23 Sept. 1837, *Mutinen.* ad 5. Esse item non possunt ex tela lanea vel ex vitrea textura mixta auro vel argento, S. R. C. 11 Sept. 1847, 12 Nov. 1831, 23 Iun. 1892. — Probatum fuit tessutum quoddam novum ex serico et mori fibris. S. R. C. 21 Apr. 1893, *Cetenen.* — Pictae imagines Sanctorum in casulis et pluvialibus permissae sunt a S. R. C., dummodo tamen paramenta essent serica vel auro argentoque contexta ac de cetero ad normam legum liturgicarum confecta. S. R. C. 30 Mart. 1885, *Brunen.*

24. Attenta Ecclesiarum paupertate tolerari potest pro ornamentis sacris praeparandis adhibere panni genus, quod ex parte externa et oculis intuentium apparente ex filo serico integre contegitur, sed habet operis textilis fulcimentum in gossypio; lana vel lino. S. R. C. 23 Mart. 1882, *Gnesnen. et Posnanen.*

25. Amictus, albae, corporalia, pallae, purificatoria, altaris lintea, seu tobaleae lineae

esse debent, neque esse possunt ex gossypio vel ex gossypio et lino, S. R. C. 15 Maii 1819, *Decr. Gener.* — Corporale ex lino tantum esse debet nec serico vel auro in medio intextum, sed totum album. Rubr. Miss. l. c. — Pallae vero esse non possunt a parte superiori drappo serico coopertae. S. R. C. 22 Ian. 1701, *Congr. Mont. Cor.* ad 6. Attamen alio *Decr.* eiusd. S. R. C. 17 Iul. 1894 ad 4 permitti potest palla a superiori parte panno serico, aut ex auro vel argento, et acu depicto cooperta, « dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat, ac pannus superior non sit nigri coloris, nec referat aliqua mortis signa ». S. R. C. 17 Iul. 1894 ad 4. — Cingulum esse potest laneum vel sericum, congruentius tamen lineum esse debet. Ib. ad 7, et 23 Dec. 1862, *Ord. Carth.* — Fundus coloratus supponi potest textili denticulato, vel operi phrygio in manicis et fimbriis albarum. S. R. C. 12 Iul. 1892, *Romana* ad 5.

26. Ex tela sive panno, vulgo *nipis*, confici nequeunt corporalia, pallae, amictus et mappae. S. R. C. 13 Aug. 1893, *Placent.* ad 1. — Sacra indumenta ac supellectilia esse item non possunt ex tela confecta ex urticis. S. R. C. 15 Maii 1875, *Asculana in Piceno.* — Permittitur tamen ex Apostolico Indulto in Sinis tela ex *urtica nivea* et vulgo appellata *hiapon* in sacra supellectile, pro amictis, albis, tobaleis altarium, necnon corporalibus et pallis. S. R. C. 27 Iun. 1898, *Vic. Apost. Se-Ciuen. Sept.-Occid.*

27. Ad colorem quod attinet, paramenta esse nequeunt flavi coloris, vel mixtis diversi coloris floribus, S. R. C. 12 Nov. 1831, *Marsor.* ad 50; 19 Dec. 1829, *Vicen.*; 23 Septembris 1837, *Mutinen.* ad 5; neque esse possunt caerulei coloris. S. R. C. 16 Mart. 1833, *Veronen.* ad 4. — Tela aurea ratione pretiositatis adhiberi potest pro coloribus tum albi, tum rubri, tum viridis. S. R. C. 20 Nov. 1885, *Papien.* ad 2. — Adhiberi etiam potest tela argentea pro paramentis albi coloris. S. R. C. 20 Nov. 1885, *Papien.* ad 3. — Moniales, seu piaie foeminae vitam communem sub regula degentes, nequeunt etiam cum licentia Ordinarii abluere corporalia, pallas, purificatoria. S. R. C. 12 Sept. 1857, *Molinen.* ad 26.

2. — *Privilegium Altaris portatilis. Altare Privilegiatum.

1. *Privilegium altaris portatilis* differt omnino ab altari portatili. Altare portatile ita dictum est, ut ab altari fixo distinguatur. Altare fixum dicitur altare, quod loco dimoveri nequit, sive tota mensa, qua late patet, superstructa sit, sive parva petra, quae petra sacra nuncupatur, in eius medio reposita sit. Utraque vero uno integro lapide esse debet, et SS. Reliquias continere debet, in eius loculo, seu sepulchro, reconditas, et modico lapide,

seu sigillo clausas. Altare portatile e contra est, quod e loco in locum, salva eius integritate, transferri potest. Altare sive fixum, sive portatile, seu viaticum, sub gravi consecratum esse debet, ut in eo sacrum fieri possit. Porro privilegium altaris portatilis in eo consistit, quod quis ubivis, caeteris paribus, missam possit celebrare super altari viatico.

2. Privilegium altaris portatilis competit Cardinalibus et Episcopis, etiam titularibus tantum, qui aliam praeterea Missam celebrari permittere possunt, etiam in festis solemnioribus, quam nempe, propria celebrata, Episcopi audire solent, S. R. C. 22 Aug. 1818, *Dub. de Episc. Tit.* Eaque vero valet ad satisfactionem praecepti pro fidelibus quibuscumque, qui ipsam audiunt, S. R. C. 19 Maii 1896. Privilegium altaris portatilis habent etiam Protonotarii Apostolici participantes, Pius IX Br. *Quamvis peculiare* 9 Febr. 1858. Confer Gattic. De usu alt. port., c. 7, seqq.

3. Dubium propositum est S. R. C. 31 Augusti 1872: An privilegium altaris portatilis singulis equitibus militiae Velleris Aurei concessum per B. Leoni X, 8 Dec. 1516, perduret adhuc. S. C. respondit: Negative, nisi privilegium a Summo Pontifice confirmatum fuisse ostendatur.

4. Iure altaris viatici gaudent Episcopi etiam in aliena dioecesi, c. ult. de Privil. in 6°, neque Ordinarii loci consensum exquirere necesse est. Verum neque in propria neque in aliena dioecesi licet hoc iure uti in domibus privatorum, Clem. XI. *Decr. Quoniam Sancta* 15 Decembris 1703, illis exceptis, in quibus, visitationis vel itineris causa, hospitio excipiuntur; vel, cum id eis licet, moram faciunt. Bened. XIV C. *Magno cum animi* 2 Iun. 1751, § 4, 5, 6, 7, de Sacrif. Missae, l. 3, c. 6, n. 6.

5. Si in domo, in qua Episcopus habitet, oratorium extet privatum ex Indulto Summi Pontificis, in eaque possit Episcopus uti altari viatico, quia in ea Episcopus hospitio recipitur visitationis vel itineris gratia vel, cum id ei licet, moram in ea facit, potest tunc uti Episcopus privato oratorio, non quasi privato, sed quasi viatico. Quare et ipse et alius celebrare possunt in festis etiam solemnioribus; et, in aliis festis, possunt et ipse et alius et tertius quoque celebrare. Si vero Episcopus in ea domo habitet praeter dictam causam, sed alia omnino occasione, tunc Episcopus uti debet eo privato oratorio, tanquam privato, prout alius quivis presbyter, adeoque in festis solemnioribus celebrare in eo non potest, neque permittere ut alius eius gratia celebret. Ceteris vero diebus ipse solus, et alius eius gratia, celebrare permittitur. — Audientes autem Missam Episcopi celebrantis in altari viatico vel quasi viatico iure suo sive in propria dioecesi, sive extra, praecepto satisfaciunt; uti etiam praecepto sa-

tisfaciunt audientes alteram Missam, quam Episcopi faciunt celebrare, celebrata propria Missa, nempe ut eam deinde audiant. Bened. XIV. Const. cit. § 12, S. R. C. 22 Aug. 1818, *Dub. de Episc. Titul.*; 19 Maii 1896, *Urbis et Orbis*.

6. Altare *privilegiatum* est *pro defunctis*, et in eo est, ut liberari anima a purgatorio statim possit, si ita Divinae Misericordiae placuerit nempe, una dumtaxat anima ex mente concedentis, ea nempe quae designata fuerit, vel quae Divinae Misericordiae eligenda remittitur, vel, si de nulla omnino cogitatum fuerit, quae huic placuerit.

7. Altare *privilegiatum* aliud est *personale*, aliud *locale*. Primum illud est, quod alicui

conceditur personae, ubicumque ipsa celebret. Alterum est, quod alicui conceditur *altari*, quicumque in eo celebret. Altari nempe *fixo*, et uni regulariter in eadem ecclesia, *altari* non lapidi consecrato, adeoque eo immutato, privilegium non evanescit; eoque, ecclesia dilapsa ac deinde restituta, reviviscit, S. C. Indulg. 30 Aug. 1847.

8. Sed, ut indulgentia lucrari valeat dicenda est Missa de Requie, in paramentis nigris, vel saltem, ex rationabili causa, violaceis, nisi celebranda sit Missa votiva, v. g., in expositione SSmi Sacramenti, vel de feria, vel occurrat festum duplex, cum applicatione sacrificii. S. R. C. 22 Iul. 1848, *Bellicen*.

MISSA PRO SPONSO ET SPONSA

1. — Missa pro sponso et sponsa quandonam et quo ritu celebranda.

Decretum generale. — Per generale decretum die 30 Dec. 1783 editum, et a fel. rec. Pio Papa VI confirmatum die 7 Ian. 1784, declaratum fuit, in celebratione nuptiarum quae fit extra Dominicam vel alium diem festum de praecepto, seu in quo occurrat dupl. primae vel secundae classis, etiamsi fiat Officium et Missa de festo dupl. per annum sive mai. sive min. dicendam esse Missam pro sponso et sponsa in fine Missalis post alias Missas votivas specialiter assignatas; in diebus vero Dominicis aliisque festis de praecepto ac duplicibus 1. vel 2. classis dicendam esse Missam de festo, cum commemoratione Missae pro sponso et sponsa. Verumtamen cum interea nonnulla excitata fuerint dubia circa rubricam in hac celebranda Missa servandam, et parochorum sensus sit varius, quippe quia aliqui, eidem Missae Hymnum Angelicum adiiciendum censent, cum *Ita Missa est* in fine, alii vero etiam Symbolum Nicaenum legendum putent, ea freti ratione quod haec Missa seu solemnis et pro re gravi haberi debeat; ideo ad amputandas controversias et dubitationes, utque ab omnibus unus idemque conveniens ritus servetur, Sacra Rituum Congregatio... re mature discussa, declaravit atque decrevit, quod firma remanente dispositione praefati decreti quoad designationem dierum, quibus Missa votiva pro sponso et sponsa celebrari potest, eandem esse votivam privatam, proindeque semper legendam sine Hymno Angelico et Symbolo Nicaeno, cum tribus orationibus, prima videlicet eiusdem Missae votivae propria, ut habetur in fine Missalis, 2. et 3. diei currentis, ut in Rubrica (tit. 7, n. 3, de Commemorat.) *Benedicamus Domino* in fine, et ultimo Evangelio S. Ioannis. Et ita decrevit die 28 Februarii. 1818.

Facta autem... relatione SSmo D. N. Pio VII Pont. Max. Sanctitas Sua praefatum decretum approbavit, confirmavit, mandavitque praelo tradi, et publici iuris fieri. — S. R. C. 3 Martii 1818.

2. — Dubia varia quoad Missam pro sponsis eiusque commemorationem.

1. An huiusmodi Missa (pro sponso et sponsa) dici possit diebus duplicia excludentibus, ut infra octavam Epiphaniae, in vigilia Pentecostes, et infra octavam privilegiatam SS. Corporis Christi.

2. An commemoratio Missae pro sponso et sponsa, dicenda, prout ex dicto Decreto, in Missis de duplici 1. vel 2. class., dici debeat sub unica conclusione cum Oratione festi, vel sub altera conclusione?

3. An talis commemoratio pariter dici debeat, vel sub altera conclusione: prout solet de aliis commemorationibus occurrentibus in diebus Dominicis et festis de praecepto?

4. Quo loco, quando aliae occurrunt commemorationes, ut in proximo quaesito, commemoratio Missae pro sponso et sponsa dicenda sit sub secunda conclusione, an scilicet ultimo loco?

R. Ad 1. Negative quoad Octavam Epiphaniae, Vigiliam Pentecostes, et octavam privilegiatam SS. Corporis Christi, quatenus privilegium concessum sit ad instar Octavae Epiphaniae.

Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad 3. Ut in antecedenti.

Ad 4. Faciendam primo loco post alias de praecepto. — S. R. C. 20 Apr. 1822, *Cotronen*.

3. — De Commemoratione, nuptiis celebratis tempore prohibito.

1. Quando nuptiae celebrantur tempore Adventus vel Quadragesimae, debetne fieri com-

memoratio Missae pro sponso et sponsa per Collectam, Secretam et Postcommunionem?

2. Licetne recitare supra sponsores preces seu orationes in Missali positae post orationem Dominicam, et *Ite Missa est*?

3. Quando praedictae orationes non sunt recitatae in Missa nuptiarum, debentne recitari extra Missam elapso tempore prohibito?

R. Serventur Rubricae Missalis ac generalia memorata decreta, quibus edicitur, ut quoniam temporibus ab Ecclesia vetitis locum habere nequit sollemnis benedictio nuptiarum, ita pariter inhibetur commemoratio pro sponso et sponsa in Missa occurrente, neque orationes resumendae extra Missam, tempore prohibito iam elapso. — S. R. C. 31 Aug. 1839, *Montis Pessulani*.

4. — *Novissimum Decretum Generale de Missa pro Sponsis.*

In celebratione Nuptiarum, extra diem Dominicum, vel alium diem Festum de praecepto, seu in quo occurrat Duplex primae vel secundae classis, dicenda est Missa pro Sponso et Sponsa, in fine Missalis post alias Missas Votivas specialiter assignata. In diebus vero Dominicis aliisque diebus Festis de praecepto, necnon diebus Duplicia excludentibus, dicenda est Missa de die cum commemoratione Missae pro Sponso et Sponsa, et quidem etiam in Festis primae classis, sub altera conclusione, ac primo loco post ceteras commemoraciones de praecepto, si quae faciendae.

Missa pro Sponsis, et in ea benedictio nuptialis, fieri potest etiam in casu, quo Sponsi infra hanc Missam Sacram Communionem non percipiant.

Eadem Missa, cum sit Votiva privata, semper celebranda est, etiam si fiat in cantu, sine

Gloria in excelsis et sine *Credo* et cum tribus Orationibus: 1^a scilicet eiusdem Missae Votivae propria, 2^a et 3^a diei occurrentis ut in Rubr. Tit. VII, Num. 3 *De Commemorationibus*; necnon in fine *Benedicamus Domino* et ultimo Evangelio S. Ioannis.

Temporibus vero prohibitis, Nuptiae quidem celebrari possunt de licentia Episcopi, at sine solemnitate, ideoque privatim; et omissis Missa et benedictione. Neque, iisdem temporibus, Commemoratio pro Sponsis fieri potest in Missa occurrente.

Verum ex Decreto Generali S. R. Universalis Inquisitionis dato die 31 Augusti 1881, benedictio nuptialis impertienda est extra tempus feriatum iis coniugibus, qui eam quacumque ex causa non obtinuerint, Missaque pro Sponso et Sponsa simul celebranda, diebus praescriptis ut supra.

Benedictio enim Nuptiarum in Missali posita, si Sponsi eam petierint, (ceterum ad eam non adigendi, bene tamen adhortandi) ab ipsa Missa pro Sponso et Sponsa abstrahi nunquam potest, sed infra eam omnino debet fieri.

Notandum est tamen, quod si mulier est vidua et alias benedicta fuerit, omittenda est tam benedictio Nuptiarum, quam Missa propria pro Sponso et Sponsa.

Non obstantibus Decretis quibuscumque particularibus in contrarium facientibus, quae per hoc Generale Decretum uti revocata ac nullius roboris habenda esse Sacra Rituum Congregatio declarat.

Die 30 Iunii 1896.

5. — *Matrimonium publicorum peccatorum, excommunicatorum, massonum, haeticorum.*

Confer verbum *Benedictio nuptialis* n. 9, 10.

MISSA PRO STIPENDIO

1. — *De Const. Nuper Innocentii XII de celebratione Missarum.*

An Decreta super celebratione Missarum, ac prohibitionem illas moderandi, seu reducendi etc. emanata a S. Congregatione S. R. E. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum, et inserta ab Innocentio PP. XII in sua Constitutione diei 23 Dec. an. 1697 quae incipit *Nuper*, obligent, cum poenis in iisdem Decretis contentis, non solum in Italia, et insulis adiacentibus, sed etiam in aliis regionibus in casu.

R. Affirmative. — S. C. C. 16 Dec. 1893.

2. — *Missa pro sponso et sponsa.*

Sacerdotem non teneri Missam applicare pro sponsis nisi ab iisdem eleemosynam accipiat. — S. C. S. O. 1 Sept. 1841.

3. — *Exequiae et Officia pro defunctis.*

Utrum parochus alique sacerdotes Exequiis mortuorum Officiisque quotidianis pro iisdem assistentes, ac pro ea functione stipendium accipientes, teneantur per se Officium defunctorum persolvere, ita ut solummodo assistentes, et non cantantes vel psallentes, fructus non faciant suos; an vero sufficiat ut assistant, et schola Officium persolvat, ipsis interea pro suo lubitu alias preces fundentibus, v. g. Breviarium recitantibus pro sua quotidiana obligatione?

R. Affirmative quoad primam partem; negative quoad secundam. — S. R. C. 9 Maii 1857, *Petrocoricen*.

4. — *Missa cantata.*

Quanto al dire la Messa bassa in luogo della cantata quando chi dà l'elemosina intende vo-

ler la cantata, è ben chiaro che con dir la Messa bassa non si adempie all'intenzione dell'oblato, e che quindi non è lecito prendere l'elemosina con quella condizione cui non si intende di adempiere. Potrà per altro V. S. o chiunque altro de' sacerdoti cantare la Messa coll'assistenza di un solo chierico, come suol farsi anche qui, verificandosi così che la Messa è cantata. — S. C. de P. F. 8 Iun. 1844.

5. — *Missa pro libris seu diariis.*

1. An illicite agant ii qui cum non sint bibliopolae nec mercatores, vel aliter Missarum celebrandarum quaesitores, verum ecclesiastici viri, quibus sponte a fidelibus Missarum celebrandarum eleemosynae traduntur, quique ad bonos libros vel diaria religiosa evulganda eas celebrandas offerunt sacerdotibus, ut inde ii accipiant, stipendii loco, libros vel ephemerides.

2. An illicite agant huiusmodi sacerdotes, qui vel iis oblatas a supradictis ecclesiasticis Missas acceptant, vel ipsis eas petunt celebrandas, ut inde queant, pro Missis iam celebratis, earum stipendii loco, libros vel diaria acceptare vel petere, cum ipsi aliunde sciant, aut sibi persuadeant, aliter non obtenturos easdem Missas pro effectiva eleemosyna celebrandas.

R. Negative in omnibus ad utrumque. — S. C. C. 24 Apr. 1875.

1. An et quomodo sustineatur Decretum Episcopi C. absolute prohibens Sacerdotibus suae Dioecesis ne libros vel diaria religiosa pro Missis celebrandis vel celebratis recipiant.

2. An et quomodo improbandi sint moderatores vel administratores diariorum religiosorum, qui Sacerdotibus Missas celebrandas committunt, retento ex earum eleemosynis pretio diariis ipsis respondente in casu.

R. Ad 1. Reformato dubio: An et quomodo respondendum sit Episcopo C. in casu. Negative in omnibus ad utrumque.

Ad 2. Negative: dummodo nil detrahatur fundatorum vel oblatores voluntati circa stipendii quantitatem, locum, ac tempus celebrationis Missarum, exclusa quacumque studiosa collectione Missarum, et docto cui de iure de sequuta Missarum celebratione, facto verbo cum SSmo. — S. C. C. 24 Apr. 1875.

6. — *Collectio eleemosynarum.*

Confer verbum *Censura* n. 1, 26.

7. — *De turpi Missarum mercimonio.*

Confer verbum *Censura* n. 1, 26.

MISSIONARII

1. — *Missionarii quaestuant.*

Confer verbum *Bona ecclesiastica* n. 4.

2. — *Missionarii quoad eleemosynas receptas.*

Confer verbum *Bona ecclesiastica* n. 3.

3. — *Temporalia missionum bona.*

Confer verbum *Episcopus*, C. Leonis XIII Romanos Pontifices.

4. — *Missionarii mercatores quoad censuram.*

Confer verbum *Censura* n. 28.

5. — *Missionarii quoad iuramentum praestandum.*

Cum in nonnullis missionibus super interpretatione et vi Bullarum *Ex quo et omnium sollicitudinum*, quas Benedictus XIV felicitis recordationis circa iuramentum a Missionariis ad Sinenses et Indicas gentes emittendum edebat, sequens exorta fuerit quaestio: Utrum videlicet, praeter sacerdotes Europaeos presbyteri quoque Indigenae dictum iuramentum praestare teneantur, S. P. F. C., cui huiusmodi dubium

propositum fuerat, rem totam ad S. O. deferendam esse censuit. Iam vero, feria IV diei 29 Maii nuper elapsi prae laud. Congr. EE. ac RR. PP. super relato dubio sequens dedere responsum, a SSmo D. N. Leone PP. XIII deinde confirmatum, videlicet: Iuxta noviter habitas informationes teneri. Quam quidem sententiam, cui in posterum singuli cuiuslibet missionis presbyteri, sive Europaei sive Indigenae, fideliter adhaerere debebunt, dum Amplitudini Tuae communico, hac praeterea occasione utor, qua Tibi significem iuramentum de quo supra, cum semel penes quemlibet alicuius missionis Praesulem fuerit praestitum, semper in posterum fore in suo robore permansurum; adeo ut necessarium non sit ut renovetur, si Missionarius ad aliam transeat missionem, alteriusque Superioris fiat subditus: cui tamen testimonium de eodem iuramento praestito exhibere debebit. Datum Romae ex aedibus Prop. F. 21 Iunii 1895.

Confer verbum *Censura* n. 31.

6. — *Missionarii quoad subiectionem Vicariis Apostolicis.*

Missionarii ad clerum saecularem spectantes, qui ab Apostolica Sede datis authenticis litteris ad missiones destinantur, Vicariorum Apostolico-

rum omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni omnes et singuli obnoxii sunt. Regulares vero qui exemptionis privilegio gaudent omnino iisdem Vicariis Apostolicis subiacere debent in iis generatim quae pertinent ad curam animarum, ad Sacramentorum administrationem, atque in ceteris casibus a iure nominatim expressis. — S. C. de P. F. C. G. 6 Februarii 1882.

Confer Collectan. S. C. de P. F. n. 417, 418, 420, 425.

7. — *Missionariorum facultates.*

1. Missionarii Apostolici gaudentne iurisdictione ordinaria tamquam parochi, aut solummodo delegata in missionibus ad quam missi sunt per Vicarium Apostolicum?

2. Idem missionarii possuntne propria auctoritate aequae ac parochi alium delegare sacerdotem ad effectum assistendi et benedicendi matrimoniis christianorum sibi commissorum? Item audire confessiones suorum christianorum etiam in alio Vicariatu?

R. Ad 1. Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.

Ad 2. Provisum in praecedenti. — S. C. de P. F. 23 Aug. 1852.

8. — *Constituitur ut quotannis et quibusvis locis in die Epiphaniae Domini corrogetur stipes pro Missionariis catholicis, mittendis in Africae regiones.*

Catholicae Ecclesiae, quae omnes homines materna caritate complectitur, nihil fere antiquius fuit inde ab initio, ceu nosti, Venerabilis Frater, quam ut servitutem, quae misero iugo premebat mortalium quamplurimos, sublata cerneret penitusque deletam. Sedula enim custos doctrinae conditoris sui, qui per se Ipse et Apostolorum voce docuerat homines fraternam necessitudinem quae iungit universos, utpote eadem origine cretos, eodem pretio redemptos, ad eandem vocatus beatitudinem aeternam, suscepit neglectam servorum causam ac strenua vindex libertatis extitit, etsi, prout res et tempora ferebant, sensim rem gereret ac temperate. Scilicet id praestitit prudentia et consilio constanter postulans quod intendebat religionis, iustitiae et humanitatis nomine; quo facto de nationum prosperitate cultuque civili meruit optime. Neque aetatis decursu hoc Ecclesiae studium asserendi mancipia in libertatem elanguit; imo quo fructuosius erat in dies, eo flagrabat impensius. Quod certissima testantur monumenta historiae, quae eo nomine plures commendavit posteritati Decessores Nostros, quos inter praestant S. Gregorius Magnus, Hadrianus I, Alexander III, Innocentius III, Gregorius IX, Pius II, Leo X, Paulus III, Urba-

nus VIII, Benedictus XIV, Pius VII, Gregorius XVI, qui omnem curam et operam contulere, ut servitutis institutio, ubi vigeat, ex-cideret, et caveretur ne unde exsecta fuerat, ibi eius germina reviviscerent.

Tantae laudis hereditas a Praedecessoribus tradita, repudiari a Nobis non poterat: quare nulla praetermissa a Nobis occasio est, improbandi palam damnandique tetricam hanc servitutis pestem; ac data opera de ea re in litteris egimus, quas III Nonas Maias an. MDCCCLXXXVIII ad Episcopos Brasiliae dedimus, quibus gratulati sumus de iis, quae pro mancipiorum libertate in ea regione gesta fuerant laudabili exemplo privatim et publice, simulque ostendimus quantopere servitus religioni et humanae dignitati adversetur. Equidem cum ea scriberemus, vehementer commovebamur eorum conditione qui dominio subduntur alieno; at multo acerbius affecti sumus narratione aerumnarum, quibus conflictantur incolae universi regionum quarundam Africae interioris. Miserrimum sane et horrendum memoratu est, quod certis nunciis accepimus, fere quadringenta Afrorum millia, nullo aetatis ac sexus discrimine, quotannis abripi per vim e rusticis pagis, unde catenis victi ac caesi verberibus longo itinere trahuntur ad fora, ubi pecudum instar promercalium exhibentur ac veneunt. Quae cum testata essent ab iis qui viderunt, et a recentibus exploratoribus Africae aequinoctialis confirmata, desiderio incensi sumus opitulandi pro viribus miseris illis, levandique eorum calamitatem. Propterea, nulla interiecta mora, dilecto Filio Nostro Cardinali Carolo Martiali Lavigerie, cuius perspecta Nobis est alacritas ac zelus apostolicus, curam demandavimus obeundi praecipuas Europae civitates, ut mercatus huius turpissimi ignominiam ostenderet, et Principum civiumque animos ad opem ferendam aerumnosae genti inclinaret. Quam ob rem gratiae Nobis habendae sunt Christo Domino, gentium omnium redemptori amantissimo, qui pro benignitate sua passus non est curas Nostras in irritum cedere, sed voluit esse quasi semen feraci creditum humo, quod laetam segetem pollicetur. Namque et Rectores populorum et Catholici ex toto terrarum orbe, omnes demum, quibus sancta sunt gentium et naturae iura, certarunt inquirere, qua potissimum ratione et ope conniti praestet, ut inhumanum illud commercium evellatur radicitus. Solemnis conventus non ita pridem Bruxellis actus, quo Legati Principum Europae congressi sunt, ac recentior coetus privatorum virorum, qui eodem spectantes magno animo Lutetiam convenere, manifesto portendunt tantam vi et constantiam Nigritarum causam defensum iri, quanta est ea qua premuntur aerumnarum moles. Quare oblatam iterum occasionem nolimus omittere, ut meritas agamus laudes et

gratias Europae Principibus ceterisque bonae voluntatis hominibus, atque a summo Deo precamur enixe, ut eorum consiliis et orsis tanti operis prosperos dare velit eventus.

At vero praeter tuendae libertatis curam, gravior alia pressius attingit Apostolicum ministerium Nostrum, quod Nos curare iubet, ut in Africae regionibus propagetur Evangelii doctrina, quae illarum incolas sedentes in tenebris, a caeca superstitione offusis, illustret divinae veritatis luce, per quam nobiscum fiant participes hereditatis Regni Dei. Id autem eo curamus enixius, quod illi, hac luce recepta, etiam humanae servitutis ab se iugum excutiant. Ubi enim christiani mores legesque vigent, ubi religio sic homines instituit, ut iustitiam servant atque in honore habeant humanam dignitatem, ubi late spiritus manavit fraternae caritatis, quam Christus nos docuit, ibi neque servitus, nec feritas, neque barbaria extare potest; sed floret morum suavitas, et civili ornata cultu christiana libertas. Plures iam Apostolici viri, quasi Christi milites antesignani adiere regiones illas, ibique ad fratrum salutem non sudorem modo sed vitam ipsam profuderunt. Sed *messis quidem multa, operarii autem pauci*: quare opus est, ut alii quamplures eodem acti spiritu Dei, nulla verentes discrimina, incommoda et labores, ad eas regiones pergant, ubi probrosum illud commercium exercetur, allaturi illarum incolis doctrinam Christi verae libertati coniunctam. Verum tanti operis aggressio copias flagitat eius amplitudini pares. Non enim sine ingenti sumptu prospici potest missionariorum institutioni, longis itineribus, parandis aedibus, templis excitandis et instruendis, aliisque id genus necessariis, quae quidem impendia per aliquot annos sustinenda erunt, donec in iis locis ubi consederint evangelii praecones, suis se sumptibus tueri possint. Utinam Nobis vires suppeterent quibus possemus hoc onus suscipere. At quum votis Nostris obsistant graves, in quibus versamur, rerum angustiae, te, Venerabilis Frater, aliosque sacrorum Antistites et Catholicos omnes paterna voce compellamus, et Vestrae eorumque caritati commendamus opus tam sanctum et salutare. Omnes enim participes eius optamus fieri, exigua licet collata stipe, ut dispartitum in plures onus, levius cuique toleratu sit, atque ut in omnes efundatur gratia Christi, de cuius regni propugnatione agitur, eaque cunctis pacem, veniam peccatorum, et lectissima quaeque munera impertiat.

Propterea constituimus, ut quotannis, qua die in quibusque locis Epiphaniae Domini celebran-

tur mysteria, in subsidium memorati operis pecunia stipis instar corrogetur. Hanc autem solemnem diem prae ceteris eligimus quia, uti probe intelligis, Venerabilis Frater, ea die Filius Dei primitus sese gentibus revelavit, dum Magis videndum se praebuit, qui ideo a S. Leone Magno decessore Nostro scite dicti sunt *vocationis nostrae fideique primitiae*. Itaque bona spe nitimur fore, ut Christus Dominus permotus caritate et precibus filiorum, qui veritatis lucem acceperunt, revelatione divinitatis suae etiam miserrimam illam humani generis partem illustret, eamque a superstitionis coeno et aerumnosa conditione, in qua tamdiu abiecta et neglecta iacet, eripiat.

Placet autem Nobis, ut pecunia, praedicta die, collecta in ecclesiis et sacellis subiectis iurisdictioni tuae, Romam mittatur ad Sacrum Consilium christiano nomini Propagando. Huius porro munus erit partiendi eam pecuniam inter Missiones, quae *ad delendam potissimum servitutem* in Africae regionibus extant aut instituentur: cuius partitionis hic modus erit, ut pecunia profecta ex nationibus, quae suas habent catholicas missiones ad vindicandos in libertatem servos, ut memoravimus, istis missionibus sustentandis iuvandisque addicatur. Reliquam vero stipem idem Sacrum Consilium, cui earumdem missionum necessitates compertae sunt, inter egentiores prudenti iudicio partietur.

Equidem non ambigimus, quin vota Nostra pro infelicibus Afris concepta, benigne excipiat dives in misericordia Deus, ac tu Venerabilis Frater, ultro collaturus sis studium operamque tuam, ut ea expleantur cumulate. Confidimus insuper, per hoc temporarium ac peculiare subsidium, quod fideles conferent ad inhumani commercii labem abolendam et sustentandos evangelii nuncios in locis ubi illud viget, nihil imminutum iri de liberalitate qua catholicas missiones adiuvere solent collata stipe in Institutum quod Lugduni conditum *a propagatione fidei* nomen accepit. Salutare hoc opus, quod fidelium studiis pridem commendavimus, hac nunc opportunitate oblata novo ornamus laudis testimonio, optantes ut late porrigat beneficentiam suam et laeta floreat prosperitate. Interim Tibi, Venerabilis Frater, Clero et fidelibus pastoralis vigilantiae tuae commissis, Apostolicam Benedictionem peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die xx Novembris anno mdcccxc, Pontificatus Nostri decimo tertio.

LEO PP. XIII.

MONIALES

1. — *Caeremoniae Vestitionis et Professionis.*

Nequeunt Sacerdotes pro Monialium Vestitione, emissione Votorum etc., uti Monialium libris, nisi probati fuerint a S. Sede, vel saltem ab Ordinariis. S. R. C. 12 Sept. 1857, *Molinen.* ad 16.

2. — *Monialium vota et clausura.*

Vota solemnia Monialium, quae ob temporum vicissitudines transeunt de monasterio in aliud, solemnitatem non amittunt. S. C. EE. et RR. 25 Iul. 1896. Monitore Ecclesiastico Conversano v. 9, p. 2, p. 242.

1. Vota quae a Monialibus a Visitatione B. M. V. nuncupatis emittuntur in monasteriis locorum Georgestoren, Mobile, Kaskiaskias, S. Aloysii et Baltimore, vi rescriptorum a S. Sede ab iisdem iam obtentorum, esse solemnia.

2. Quoad clausuram, praedictas moniales uti posse facultatibus sibi in variis rescriptis a S. Sede concessis.

3. Ratione habita ad temporum locorumque circumstantias, in posterum ab eisdem monialibus Visitationis, post expletum novitiatum emittenda esse vota simplicia: exactisque quinque annis a votorum simplicium professione, admitti eas posse ad vota solemnia nuncupanda, praevis spiritualibus Exercitiis per decem dies; professas autem votorum simplicium frui et gaudere omnibus et singulis gratiis et favoribus spiritualibus quibus professae votorum solemnium fruuntur et gaudent.

4. Vota, quae ab aliis monialibus in monasteriis iam erectis emittuntur, esse simplicia, excepto casu quo rescriptum pro votis solemnibus emittendis ab Apostolica Sede obtinuerint.

5. Tandem in monasteriis in posterum erigendis in singulis Statibus Unitis, vota a monialibus emittenda esse simplicia. — S. C. EE. et RR. 30 Sept. 1864.

Moniales loci *Marienthal* in Hollandia a Summo Pontifice Leone XIII obtinuerunt ut a tertio Ordine S. Dominici ad secundum transirent, vota emitterent solemnia et papali clausurae subiicerentur, facta potestate Ordinario clausuram in casibus strictae necessitatis relaxandi. S. C. EE. et RR. 7 Febr. 1899. Acta S. Sed. Vol. 31, p. 529 seq.

1. An Episcopus, auctoritate propria, permittere valeat ut recipi possint in monasteriis clausurae subiectis mulieres quae ingredi cupiunt veluti pensionariae.

2. Pariter potestne Ordinarius auctoritate propria, ad tempus vel in perpetuum monia-

lem aliquam de uno ad aliud monasterium transferre, etiam Ordinis eiusdem, iusta interveniente causa?

3. Potestne tandem Ordinarius, auctoritate propria, transferre aliquam monialem, quando eadem electa fuerit in superiorissimam alterius monasterii, aut censeat utilem esse et expedire translationem eiusmodi cum hoc munere?

R. Negative in omnibus. — S. C. EE. et RR. 16 Iul. 1884.

Confer verbum *Censura* n. 25.

3. — *De pueris admittendis in scholis Monialium.*

Cum sacerdos... in ista dioecesi parochi munere fungens, labente mense Maio datis literis significaverit perutile futurum si in Sororum scholis adultiores pueri admitti possent, cumque et huiusmodi literae S. C. examini subiectae fuerint, eadem S. C. remittendum esse decrevit Ordinario, ut permittere possit admissionem puerorum usque ad duodecimum annum completum, in cubiculis tamen separatis atque iis in locis ubi adsit necessitas vel evidens utilitas. — S. C. de P. F. 16 Nov. 1870, ad Archiep. Ultraiecten.

4. — *Ministerium colligendi eleemosynas per mulieres in piis Institutis.*

Singulari quidem protectione et auxilio dignae semet exhibent mulieres illae, quae in piis religiosisque Institutis Deo se devovent, ut in proximorum bonum longe lateque opera misericordiae exerceant nedum directe, sed stipem etiam iisdem operibus sustentandis quaeritantes, atque egregiam eapropter humilitatis, patientiae, charitatis aliarumque virtutum laudem praeseferentes. Cum tamen hoc colligendarum eleemosynarum ministerium, prae muliebri quaeritantium indole, ac hodierna humanae societatis conditione, periculis haud vacet nisi opportunis cautelis communiatur, S. C. Episc. et Regul. nonnullis Episcopis petentibus, re diligenter et mature perpensa, haec quae sequuntur statuit ac decrevit.

I. In votorum simplicium Institutis opus quaeritandi eleemosynas alumnae non aggrediantur nisi in spiritu fidei, quod stipem non sibi quaerant, sed ipsi Christo Iesu, memores verborum eius: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis*. Praeterea Ordinarios locorum, etiamsi eorum territoria pertranseant, obsequio, reverentia et devotione prosequantur, tamquam parentes et patronos,

quos adeant cum fiducia pro consilio, auxilio ac praesidio in qualibet necessitate.

II. Iisdem votorum simplicium Sororibus non liceat eleemosynas quaerere sive intra dioecesim in qua ipsae resident, sive extra sine licentia Ordinarii loci respectivae residentiae.

III. Stipem quaesiturae extra dioecesim respectivae residentiae, licentiam obtinere insuper debent ab Ordinario loci in quo eleemosynarum quaeritare desiderant.

IV. Nihil tamen impedit, quominus Superiorissae, nulla petita licentia, ad sublevandam domuum vel piorum operum, quibus praesunt, inopiam, possint eleemosynas undequaque oblatas accepto habere, vel etiam per literas impetrare ab honestis ac benevolis personis quibuscumque, usquedum a legitimo superiore, rationabili ex causa, non prohibeantur.

V. Ordinarius loci, in quo extat domus Sororum quaeritare volentium, licentiam eis non concedat, 1°. si de vera domus vel pii operis necessitate sibi non constet; 2°. si quaeritatio commode fieri possit per alios ab ipsomet Ordinario designandos. Si autem necessitati occurrere valeat per quaeritationem in loco, in quo Sorores resident, vel infra propriam dioecesim, Ordinarius licentiam eisdem non impertiatur eleemosynas colligendi extra dioecesim.

VI. Utraque licentia tradatur gratis et in scriptis, in qua quilibet Ordinarius leges et condiciones imponere poterit, quas pro locorum, temporum et personarum adiunctis magis opportunas in Domino iudicaverit. Licentia vero Ordinarii pia Sororum domus contineat literas vel commissorias ad parochos aliasve prudentes personas, pro Sororibus quaeritantibus intra dioecesim, vel commendatitias ad Ordinarios aliarum diocesium pro Sororibus extra propriam dioecesim quaeritantibus. In literis commissoriis mandetur parochis aliisve probis personis, ut consiliis et meliori qua possunt operâ praesto sint Sororibus, earum agendi rationem invigilent, et si quid in eis minus rectum resciverint, statim ipsi Ordinario referant. In commendatitiis exorentur Ordinarii locorum, ut in sua quisque dioecesi Sorores ad quaeritandum admissas protegat ac adiuvet ac si sibi subditas eas haberet.

VII. Quisque loci Ordinarius sorores ex aliena dioecesi advenientes ad eleemosynas colligendas non admittat, nisi prius eandem licentiam proprii Ordinarii sibi exhibuerint. Sororibus vero huiusmodi licentiam exhibentibus ipse suam, si lubeat, impertiatur licentiam quaeritandi in propria dioecesi. Ubi autem Sorores, etiamsi utrâque licentiâ praeditae, in eleemosynarum quaestu male se gerant, statim in propriam domum eas redire Ordinarius iubeat, opportunisque etiam mediis si opus fuerit compellat.

VIII. Superiorissae, praesertim extra locum ubi domus habent, numquam ad eleemosynas

quaerendas mittant Sorores, nisi binas, aetate et animo maturas, intra dioecesim non ultra mensem, extra dioecesim non ultra duos menses, et semper ea pecuniae summa instructas qua, inopinato quocumque casu cogente, possint statim domum redire. Sorores quaeritantes semper et ubique eâ qua decet, modestia eniteant, virorum familiaritatem et sermones inutiles caveant; clamores, tabernas aliaque loca incongrua evitent; nec in domibus longiorem moram faciant, quam sit necessarium pro expectandis eleemosynis. Singulae nunquam incedant, neque ab invicem separentur, nisi necessitate impellente. Iter facientes, si commode fieri poterit, utantur viâ ferrea; sed quantum possunt, de nocte, neque ab uno loco discedant, neque ad alium perveniant. De suo adventu futuro praemoneant illum, cui datae sunt Episcopi literae; eique cum pervenerint se assistant precesque adhibeant, ut intercedat pro inveniendâ hospitalitate apud aliquod pium feminarum Institutum, vel saltem apud aliquam honestam mulierem, nunquam vero in domo ubi possint in aliquod periculum offendere. Matutinas ac vespertinas preces non omittant: quotidie de mane aliquam ex vicinioribus ecclesiis petant, ibique Sacro assistant: singulis hebdomadis Poenitentiae et Eucharistiae sacramentis reficiantur. Ante solis ortum et post occasum eleemosynas per loca non quaerent. Elapso tempore ad quaeritandum eis praefixo, sine ulla mora ad propriam Superiorissam recto tramite remigrent. Eleemosynas numquam arroganter vel tamquam debitas postulent, sed breviter et humiliter sua et piorum operum exposita inopia, si quid sponte offertur accipiant, secus patienter Divinae Providentiae confidant. Alias normas opportunas, quae a propria Superiorissa dari poterunt, adamussim observent.

Datum Romae ex Secretaria memoratae S. Congreg. Episc. et Regul. die 27 Martii 1896.

5. — *Ordinarius monialium superior.*

Sacrarum Congregationum principium est saepissime declaratum, Institutorum monialium quae propagantur in plures dioeceses, et habent suam moderatricem generalem nullum Archiepiscopum vel Episcopum posse esse superiorem, sed reguntur a moderatrice generali, ita ut domus et sorores singularum diocesium subsint singulorum Ordinariorum iurisdictioni, iuxta normas a SS. Canonibus statutas. — S. C. de P. F. C. G. 26 Ian. 1885.

6. — *Dependentia Religiosarum ab Ordinario Dioecesis, in qua morantur.*

Utrum Superiorissae Generales, saltem illae quarum Institutum approbationem Sanctae Sedis adhuc desiderat, quoties aliquam Sororem

ex una in aliam domum alterius dioecesis transferre, vel Superiorissam subalternam instituere, sive ab officio absolvere velint, rem cum Ordinariis in quorum dioecesibus domus istae inveniantur conferre debent, illorum confirmationem obtinere, saltem assensum, vel illos de re conscios facere?

R. Superiorissas Generales, in casibus de quibus agitur, uti iure suo; et sufficere ut eadem Superiorissae, ratione dumtaxat convenientiae, Episcopum loci de dictis dispositionibus certiore reddant. — S. C. EE. et RR. 9 Aprilis 1895.

In ordine alla traslazione delle Suore spettanti ad Istituti soggetti ad una Superiora Generale per lo più è provveduto nelle rispettive costituzioni, disponendosi in esse a forma del diritto comune che appartiene alla Superiora Generale il loro cambiamento nelle case dell'Istituto, ma in alcune delle dette costituzioni viene aggiunto che la Superiora Generale in ciò procurerà di mettersi di concerto con gli Ordinarii e, generalmente parlando, così in pratica si diportano le Superiori Generali. Siccome poi le case degli Istituti sono soggette alla giurisdizione degli Ordinarii dei luoghi ove esse esistono, così potranno essi visitarle ed emanare quei decreti che giudicano necessari per togliere gli abusi che si fossero introdotti contro il Diritto comune, ed il disposto delle proprie costituzioni, anche in ciò che riguarda l'amministrazione e l'insegnamento; nulla però potranno aggiungere *contra vel praeter constitutiones*. E ciò con più ragione si verifica per le scuole esterne che ritengono le Suore, e per la direzione degli orfanatrofi ad esse affidati, poichè la sorveglianza sull'insegnamento ed educazione della gioventù spetta all'Ordinario locale. — S. C. EE. et RR. 14 Maii 1872.

7. — *Monialium Ordinariis subiectio in Hispania.*

Confer verbum *Ordines Militares*.

8. — *Confirmatio confessoriorum monialium.*

In multis parochiis, praesertim ruralibus, adsunt duae vel tres et vix quatuor praedictarum Congregationum Sorores puellarum educationi inservientes. Porro illae Sorores, communiter sed extra clausuram degentes, non habent sacellum privatum, sed ecclesiam parochialem sicut ceteri frequentant, ibidem Missae et ceteris Officiis adsistentes, Sacramenta tum Poenitentiae tum Eucharistiae recipientes; illae insuper Sorores saepius de parochia in aliam transeunt secundum Superiorissae generalis voluntatem. Porro, num in hisce circumstantiis applicanda sit iuris dispositio circa triennalem Confessoriorum mutationem, praesertim cum in

hisce paroeciis unicus tantum adsit presbyter, nempe parochus.

R. Sorores de quibus agitur posse peragere extra piam propriam domum Sacramentalem Confessionem penes quemcumque Confessarium ab Ordinario approbatum. — S. C. EE. et RR. 22 Apr. 1872.

Generaliter loquendo, praescriptiones de immutando triennali confessario applicandas esse tam monasteriis, et conservatoriis, quam cuilibet mulierum societati, quae vitam degant more communitatis, habentes confessarios ordinarios, excepto casu quo per peculiaria indulta dispensarentur. Anno 1846, dubio promoto ab Ordinario Tridentino, an in singulis trienniis immutandi essent confessarii, etiam cum, ceu evenit sororibus charitatis, quae hospitalibus inserviunt, hae saepe saepius transferuntur de loco et de domo ad aliam, responsum affirmativum S. C. dedit, indulgendo, eodem tempore, facultates Ordinario eosdem confirmandi semel aut bis, consuetis observatis conditionibus ad hoc praescriptis.

Tandem explicite declaravit Sanctitas Sua, quod continuatio eiusdem confessoris in communitate mulierum, ut supra, ultra triennium, absque dispensatione S. Sedis, ad quam exclusive pertinet eandem concedere, secum non fert absolutionum sacramentalium nullitatem, sed tantum illicitum exercitium istius sacri ministerii.

Non erit abs re animadversio, quod si Sorores aut Filiae charitatis S. Vincentii de Paoli; consuetudinem habeant aut debeant confessionem peragere apud parochum in Ecclesia paroeciali aut in alia Ecclesia publica, casum non esse, cui applicari possit prohibitio confessariis facta prosequendi ultra triennium; eoquod ipsa infligitur unice confessariis ordinariis, qui ad excipiendas confessiones monasteria, conservatoria, aliaque petunt loca, quibus mulieres vitam degunt in forma communitatis. — S. C. EE. et RR. 20 Iul. 1875.

Quanto al dubbio sul confessore delle Suore che dirigono le scuole o assistono all'ospedale sembra doversi ritenere che se le medesime vivono in comunità ed hanno uno speciale confessore, questi va soggetto alle regole generali, e dovrà approvarsi di triennio in triennio. Ma se le medesime si confessano nella chiesa pubblica, o dal parroco, se questo è il solo sacerdote residente nel luogo, o da altro confessore, siccome non si verifica nello stretto senso che o l'uno o l'altro sia il confessore ordinario della comunità, così per lui non occorre alcuna deputazione o conferma. — S. C. de P. F. 20 Febr. 1877, ad Vic. Ap. Aegypti.

9. — *Intima conscientiae manifestatio.*

Confer verbum *Instituta Religiosa recentiora* n. 3.

10. — *Moniales quoad Sepulturam.*Confer verbum *Sepultura*.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE ELECTIONE ABBATISSAE.

1. Regulariter loquendo moniales non obligantur obedire Episcopo in electione Officialium et Abbatissae Monasterii. Si moniales dissentiant in electione Abbatissae, Praelatus tempus congruum assignat, quo elapso, ipsemet eligit Abbatissam. Ita pluries declaravit S. C. S. Alph. l. 4, n. 59, V.

2. Abbatissa non potest eligi nisi sit 40 annos nata, et 8 professionis anni *laudabiliter* elapsi fuerint. Trid. sess. 25, c. 7, de Reg. Electioni praeest Episcopus, sive alius Superior, nempe Praelatus Regularis una cum Episcopo, si monasterium sit exemptum; et tunc Episcopus tantum assistit, sed vota non excipit. Is vero claustra monasterii non ideo ingreditur: sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audit, vel accipit. Trid. ib.

3. Sufficit ad electionem maior pars votorum. Electio vero fieri debet per vota secreta, neque licet suffragia absentium supplere: secus

electio irrita est. Trid. ib. c. 6, si qua tamen monialis est in lecto infirma, eius votum etiam est excipiendum vel per scriptum sigillo munitum, vel per duas moniales, a Praesidente electionis deputatas. S. Alph. l. 4, n. 59, IV.

4. Abbatissa nequit suum munus exercere, nisi a Praelato confirmetur, nempe ab Episcopo, vel a Praelato Regulari, si monasterium sit exemptum, vel a Sede Apostolica, si monasterium illi sit immediate subiectum. Ipsa etiam debet benedici in Ecclesia exteriori ab Episcopo vel a Praelato Regulari intra annum. Potest autem talis benedictio simplici sacerdoti committi. S. Alph. l. c. VII.

5. Abbatissae eligi non possunt perpetuae seu ad vitam, sed eligendae sunt per triennium, vel per singulos annos, sed non ultra triennium, alias electio est nulla. Abbatissa vero triennalis, debet per triennium vacare ex C. Gregor. XIII. *Exposcit debitum* 1 Ian. 1583 pro Italia. Neque in Vicariam eligi potest, si forte nova Abbatissa deficiat, quia praecipit Pontifex, ut Abbatissa anterior *per triennium omni prorsus careat auctoritate, ac a regimine et administratione monasterii per triennium a die finitae administrationis, inchoandum abstineant, quo elapso... iterum et pluries eligi possunt.* S. Alph. l. c. VIII.

MORIBUNDI

1. — *Ad assistentia infirmis praestanda.*

I. An teneantur parochi alique animarum curam gerentes, moribundis assistere, etiam si eos Sacramentis rite munierint?

II. An haec obligatio sit sub gravi?

III. An eadem urgeat obligatio erga moribundos, qui pie vixerint ac bene dispositi videantur?

IV. An parochi impediti alium sacerdotem, si haberi possint, sufficere teneantur?

V. An in longa agonia usque ad extremum spiritum perstare teneantur?

VI. An ad mentem S. Caroli Borromaei *duae* tantum admittantur causae ab obligatione moribundis assistendi dispensantes; necessitas videlicet aliis infirmis Sacramenta administrandi, vel aliae necessariae occupationes?

VII. Inter caeteras excusationes, quae afferri possunt, an speciatim parum firma valetudo, negotium non ita urgens, locorum distantia, viarum difficultas, tempus nocturnum, coeli intemperies, contagionis vel alicuius mali periculum, incerta agonia, defatigatio non minima, familiae infirmi repugnantia, nimium frequentes casus agonizantium, ut in nosocomiis, sint legitima impedimenta?

VIII. An teneantur parochi 1. Parochianos inassuetos praemonere de necessitate parochum

vocandi pro moribundis et de obligatione ipsi facilem accessum praebendi. 2. Obices serio remove ut sibi viam ad moribundos sternant?

R. Standum praescriptionibus Ritualis Romani, in reliquis consulat probatos auctores. — S. C. C. 23 Mart. 1878.

2. — *Norma pro Parocho, qui moribundo assistit catholico, civili ligamine iuncto cum infideli.*

I. Quomodo se gerere debeat parochus vel sacerdos qui, vocatus a viro vel muliere catholica in articulo mortis constituto et cum infideli iam vinculo civili coniuncto, illum invenit sensibus pene destitutum? Quando parochus illum ad contritionem excitaverit ac sub conditione absolverit, potest etiam ad sepulturam admittere ecclesiasticam?

II. Quomodo in praedicto casu parochus vel sacerdos se gerere debeat si moribundus sensibus sit penitus destitutus?

III. Quid, si iste moribundus sit compos sui et adsint filii baptizati, quos lex civilis retinet uti legitimos?

IV. Quid, si filii non fuerint baptizati?

V. An, et quibus cautelis, sint baptizandi filii orti ex matre hebraea, post obitum patris

catholici, si filii durante civili contubernio baptizati fuerint?

Ad I. Detur responsum S. Poenitentiariae, idest: « Venendo a morte uno scomunicato notorio od un pubblico peccatore senza essersi reconciliato colla S. Chiesa, se però avesse desiderato l'opera del sacerdote, dal quale fu trovato o già morto o destituito dei sensi, e se avesse dato segni di pentimento, o baciando il Crocifisso o facendo altri atti di pietà, dovrà il parroco negargli la sepoltura? » — Resp.: In hisce casibus, evulgatis resipiscentiae signis, dari posse sepulturam ecclesiasticam, vetitis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. Quod si in aliquo casu circumstantiae extraordinariae concurrant, parochus consulat Ordinarium et stet eius mandatis.

Ad II. Consulat probatos auctores, ac praesertim S. Alphonsum M. De Ligorio l. 4, n. 483.

Ad III. Episcopus vel parochus in casu uti

poterit facultate, Ordinariis concessa sub die 20 Febr. 1888, renovato consensu et datis cautionibus.

Ad IV. Si possibilis spes affulgeat fore ut huiusmodi pueri possint suo tempore in vera religione instrui, tunc, datis cautionibus, baptizentur. Quod si nulla via possit huiusmodi spes moralis haberi, tunc, nisi pueri in mortis articulo inveniantur, ab iis baptizandis absteaneatur; et ad mentem. Mens est quod parochus curare non omittat ut, datis cautionibus, liberi baptizari et in catholica religione educari possint, cum Ecclesia in iis hoc ius iam habeat. — A moribundo catholico vero, si iam est compos sui, cautiones exquirantur ut praedicta valeant obtineri.

Ad V. Si filii nondum baptizati sunt, provisum in praecedenti. Si vero sint baptizati, tunc curandum ut in catholica religione instituantur et educantur. — S. O. 6 Iul. 1898.

MUSICA SACRA

1. — *De Cantu Gregoriano et choralis.*

Confer hic verbum *Cantus* n. 1, 2, et Decr. Auth. S. R. C. num. 3830.

2. — *De Musica Sacra.*

Confer *Decretum* S. R. C., Decr. Auth. num. 3830. Res haec iterum apud S. Congr. discussa est, ut statueret quatenam ex normis antea datis forent explicandae vel mutandae, et quatenam aliae iisdem addendae. Hinc, eo Decreto, in nova Collectione alia prodiiit Ordinatio Apostolicae Sedis sanctione confirmata.

3. — *Privilegium olim concessum hispanis canendi missam iuxta Ecclesiae Toletanae formam.*

An per recentiores S. R. C. praescriptiones et declarationes abrogatum fuerit privilegium Hispanis concessum a s. m. Pio Papa V, per Br. 17 Dec. 1570 *Ad hoc nos Deus*, quo in iis partibus Missae solemnes, quae canuntur, statuitur et praecipitur ut *eae iuxta Ecclesiae Toletanae formam in Hispaniarum Regnis ab antiquissimo tempore receptam, decantentur?*

R. Negative; et detur Decretum die 7 Iulii 1894 editum. — S. R. C. *Ord. Min. de Obs. S. Franc.* 8 Maii 1896.

MUTUUM

1. — *Usurae illicitas.*

Ex mutuo, vi mutui, non potest percipi usura aliqua. Usura omni iure etiam naturae illicita est. — S. O. 9 Maii 1821.

2. — *Liceitas iusti interesse.*

Plura de hac re prodire Responsa, quae videri possunt in Collectanea S. C. de P. F. n. 2118 seqq. Summa horum Responsorum haec est:

1. Aliquid ultra sortem percipere licitum esse, si forte titulus aliquis extrinsecus, non mutui naturae universim coniunctus et innatus, mutuo accedat.

2. Deficientibus licet aliis quibuslibet titulis, cuiusmodi sunt *lucrum cessans, damnum emergens, atque periculum amittendae sortis, vel assumendi insolitos labores pro sortis recuperatione*, unum quoque legis civilis titulum ceu sufficientem in praxi haberi posse, tum a fidelibus, tum ab eorum confessariis, quibus proinde suos poenitentes hac super re inquietare non licet, donec quaestio haec sub iudice pendeat, nec S. Sedes ipsam explicite definierit.

3. Praxis huius tolerantiam minime extendi posse sive ad cohonestandam usuram quamvis modicam erga pauperes, sive usuram immodicam ac naturalis aequitatis limites excedentem.

4. Quatenam usurae quantitas dicenda sit immodica et excessiva, quatenam iusta ac mode-

rata, universim determinari non posse, cum hoc dimetiri oporteat in singulis casibus, respectu habito ad omnes et singulas circumstantias locorum, personarum ac temporum.

5. Illos non esse inquietandos qui lucrum

percipiunt ex mutuo in ea quantitate quae est a lege permissa, in usu communiter recepta, et a prudentibus ac timoratae conscientiae viris comprobata, dummodo parati sint stare mandatis S. Sedis.

N

NATIVITAS

1. — *De modo celebrandi nativitatem alicuius Sancti vel Beati.*

Utrum temporalis nativitas alicuius Sancti vel Beati, excepta illa Deiparae Virginis nec non S. Ioannis Baptistae, celebrari pos-

sit liturgico ritu vel alio sacrae solemnitatis modo?

R. Negative, etiamsi celebratio fieret die obitus vel alio quocumque die memoriae eiusdem Sancti vel Beati adsignato. — S. R. C. 19 Decembris 1893. *Decretum Generale.*

O

OFFICIA SANCTORUM

1. — *Nonnulla inseruntur sanctorum officia in Calendario tum universali tum Cleri Romani, simulque praecipitur quomodo mutanda sit rubrica generalis Breviarii Romani tit. X de translatione festorum, ut in utroque Calendario habeantur sedes liberae ad nova officia introducenda.*

LEO PP. XIII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Nullo unquam tempore Romani Pontifices Antecessores Nostri praetermiserunt Sanctorum virorum, qui doctrina, virtute, rerum gestarum praestantia Catholicam Ecclesiam, dum in terris agerent, illustrarunt, memoriam in animis Christifidelium, eorum praesertim, quorum est ceteros exemplo anteire, quo altius possent imprimere. Id autem hac inter alias ratione consequuti sunt, eorumdem scilicet Sanctorum festa sive in Universali, sive in Particularibus Ecclesiis indulgendo, ac vitae et rerum gestarum historiam Breviariis inserendo, ut qui divinas preces recitare tenentur, ab iis virtutum illorum factorumque memoria cum laude quotannis repetatur. Hinc nostris etiam temporibus. me. Pius Papa IX Praecessor Noster vota excipiens et preces multorum Sacrorum Antistitum, qui Romam convenerant Oecumenici

Concilio Vaticani causa, peculiarem constituit Anno MDCCCLXXIV Sacrorum Rituum Congregationem, cui munus detulit expendendi utrum opportunum esset in Calendario Ecclesiae Officia inserere nonnullorum Sanctorum, qui Apostolorum opus prae ceteris prosequuti Ecclesiae universae aedificandae ac tuendae, et inter diversas gentes dilatandae impensius adlaborarunt: Officia haec erant Sanctorum Bonifacii Episcopi et Martyris, Iustini Philosophi Martyris, Cyrilli et Methodii Pontificum et Confessorum, Cyrilli Episcopi Alexandrini, Cyrilli Episcopi Hierosolymitani et Augustini Episcopi Cantuariensis. Haec autem peculiaris Congregatio Sacrorum Rituum, omnibus quae ad rem pertinerent accurate perpensis, expedire censuit Officium S. Bonifacii ritu duplici ad universam Ecclesiam extendi, indulgendumque esse illis, qui S. Iustini Officium peterent eodem ritu; de aliis rem differre placuit. Quam sententiam idem Praecessor Noster ratam habuit et confirmavit. Haec tum quidem acta sunt. Anno autem MDCCCLXXX visum est Nobis, Sanctis Fratribus Cyrillo et Methodio Slavoniae gentis Apostolis eiusdem cultus honorem tribuere, S. Bonifacio, ut diximus, a Praecessore Nostro delatum. Porro cum Sacrorum Antistites ac fideles rogare pergerent, ut pari honore condecorarentur tum S. Iustinus, tum alii inclyti Caelites, de quibus prolata res fuerat, tum etiam S. Iosaphat Episcopus

Polocensis Martyr, praeclarum Polonae ac Ruthenae gentis lumen; cumque habenda esse tandem ratio videretur postulationum, quae a Romano Clero Apostolicae Sedi porrigebantur pro inscribendis in Calendario Urbis festis quorundam Sanctorum, qui Urbem ipsam suis illustrarunt exemplis et finem laborum suorum ibi assequuti eam propriis nobilitarunt exuviis; idcirco Nos particularem Sacrorum Rituum Congregationem a Praecessore Nostro iam pridem deputatam iterum constituere duximus, eique mandavimus ut. opportune expenderet, qua ratione in Calendario sive Universali sive Cleri Romani Officia praedicta et alia in posterum, si opus esset, inseri possent. Itaque approbantes et confirmantes, quae a Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus aliisque dictam Congregationem componentibus Decreta, et per Venerabilem Fratrem Nostrum Dominicum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Bartolinum Sacrorum Rituum Congregationi Praefectum relata Nobis fuerunt, Auctoritate Nostra Apostolica volumus et praecipimus, ut in Calendario universali Ecclesiae sub ritu duplici minori inscribantur Officia: die ix Februarii S. Cyrilli Alexandrini Episcopi Confessoris; die xviii Martii S. Cyrilli Hierosolymitani Episcopi Confessoris; die xiv Aprilis S. Iustini Philosophi Martyris; die xxviii Maii S. Augustini Episcopi Cantuariensis Confessoris; die xiv Novembris S. Iosaphat Episcopi Polocensis Martyris; deinde ut in Calendario Cleri Romani sub ritu item duplici minori inscribantur Officia: die xvi Aprilis S. Benedicti Iosephi Labre Confessoris; die xxiii Maii S. Ioannis Baptistae De Rossi Confessoris; die xix Augusti B. Urbani II Papae et Confessoris; die xi Octobris B. Ioannis Leonardi Confessoris; die xvii Decembris S. Leonardi a Portu Mauritio Confessoris: affigantur autem in eodem Kalen-

dario Cleri Romani festa S. Cyrilli Alexandrini diei xx Februarii, S. Cyrilli Hierosolymitani diei xx Martii, S. Augustini Cantuariensis diei vii Iunii et S. Iosaphat Polocensis diei xiv Decembris. Quo vero in utroque Calendario tum universali tum Cleri Romani habeantur sedes liberae ad nova Officia introducenda, eadem Auctoritate Nostra volumus ac praecipimus, ut Rubrica Generalis Breviarii Romani tit. X. de Translatione Festorum hac ratione mutetur; videlicet: « Festa duplicia minora (exceptis illis Sanctorum Ecclesiae Doctorum) et Festa semiduplicia, si occursu Dominicae vel Maioris Festi seu Officii quomodocumque impediuntur, non transferuntur, sed ipso die quo cadunt, de eis fit in utrisque Vesperis et Laudibus commemoratio, cum nona lectione historica, sive una ex duabus aut tribus, si tamen haec eo die fieri possint, secus huiusmodi festa duplicia et semiduplicia eo anno penitus omittuntur, ut de simplici cautum est in rubric. tit. IX num. X, tit. X num. VIII »: postremo ut praesentes litterae Apostolicae in novis editionibus Breviarii ad calcem Rubricae interim apponantur, donec accurata Rubricae ipsius correctio per Sacrorum Rituum Congregationem perficiatur. Haec praecipimus et mandamus, non obstantibus Apostolicis ac in universalibus provincialibusque et synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus et Ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut praesentium Litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo Personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus adhibeatur fides, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die xxviii Iulii MDCCCLXXXII, Pontificatus Nostri Anno quinto.

ONTOLOGISMUS

1. — *Propositiones reprobatae circa ontologismum et modum explicandi creationem.*

A S. R. et U. I. C. postulatum est, *utrum sequentes Propositiones tuto tradi possint*:

I. « Immediata Dei Cognitio, habitualis saltem, intellectui humano essentialis est, ita ut sine ea nihil cognoscere possit: siquidem est ipsum lumen intellectuale.

II. Esse illud, quod in omnibus et sine quo nihil intelligimus, est esse divinum.

III. Universalia a parte rei considerata a Deo realiter non distinguuntur.

IV. Congenita Dei, tamquam entis simpliciter, notitia omnem aliam cognitionem eminenti modo involvit, ita ut per eam omne ens sub

quocumque respectu cognoscibile est, implicite cognitum habeamus.

V. Omnes aliae ideae non sunt nisi modificationes ideae, qua Deus tamquam ens simpliciter intelligitur.

VI. Res creatae sunt in Deo tamquam pars in toto, non quidem in toto formali, sed in toto infinito simplicissimo, quod suas quasi partes absque ulla sui divisione et diminutione extra se ponit.

VII. Creatio sic explicari potest: Deus ipso actu speciali, quo se intelligit et vult tamquam distinctum a determinata creatura, hominem verbi gratia, creaturam producit ».

R. Negative.

S. O. 18 Sept. 1861.

OPERARII.

1. — De Conditione opificum.

Confer Litteras Encyclicas Leonis XIII. *Rerum novarum* 15 Maii 1891. *Monitore Ecclesiastico* Conversano v. 7, p. 1, p. 78 seqq., 105 seqq.

2. — De operariorum salario.

1°. In Encyclica *Rerum novarum* dicitur: Esto igitur, ut opifex, atque herus liberi in idem placitum, ac nominatim in salarii modum consentiant; subest tamen semper aliquid ex iustitia naturali, idque libera paciscentium voluntate maius et antiquius, scilicet *alendo opifici, frugum quidem et bene morato, haud impari esse mercedem oportere*.

Dub. I. Num verbis: iustitia naturalis intelligitur iustitia commutativa, an vero aequalitas naturalis?

Ad Dub. I. Per se loquendo, intelligitur iustitia commutativa.

Explanatio. — Equidem opus operarii plurimum differt a mercimonio, sicut merces differt a pretio. Opus enim operarii est opus, procedens a libertate humana, induens propterea rationem meriti et iuris ad mercedem seu praemium. Et ideo longe nobilior mercimonium est pretio, quae sola permutatione absolventur. Nihilominus, gratia perspicuitatis, opus operarii consideratur, ut quaedam merx; et praemium seu merces, ut quoddam pretium.

Nec immerito; nam licet opus operarii nobilior quid sit merce, totam tamen retinet rationem mercis ex qua parte haec dicit ordinem ad pretium. Rectissima ergo est ratiocinatio S. Th. 1-2, q. 114, a. 1: Id enim merces dicitur, quod alicui recompensatur pro retributione operis vel laboris, quasi quoddam pretium eius. Unde sicut reddere iustum pretium pro re accepta ab aliquo est actus iustitiae, ita etiam recompensare mercedem operis vel laboris est actus iustitiae. Actus iustitiae inquam commutativae. Sicut enim emptio et venditio, ita opus et merces pro communi utilitate contrahentium sunt, dum scilicet unus indiget re vel opera alterius et e converso. Quod autem est pro communi utilitate, non debet esse magis in gravamen unius quam alterius, et ideo debet secundum aequalitatem rei, quae est proprietas iustitiae commutativae, inter dominum et operarium contractus iustitiae institui. Cf. 2-2, q. 57, a. 1.

Quod si quaeratur criterium, quo statui debet illa aequalitas rei inter opus manuale operarii et mercedem dandam a domino, respondemus: Criterium illud in Encyclica dicitur

petendum esse ex operarii fine immediato, qui imponit ei naturale officium seu necessitatem laborandi, ex victu nempe et vestitu ad convenienter vitam sustentandam, et ad quem primo et principaliter labor manualis ordinatur. 2-2, q. 187, a. 3. Quoties igitur opus tale sit, quod operarius per ipsum satisfaciatur praedicto suo officio naturali consequendi finem immediatum laboris sui, ac merces ad consequendum hunc finem, victum nempe ac vestitum convenientem, impar sit, per se loquendo, et considerata rerum natura, habetur obiectiva inaequalitas inter opus et mercedem, et ideo laesio iustitiae commutativae.

Duo tamen hac in re sunt generatim consideranda. Alterum est, quod sicut pretium rerum venalium non est punctualiter determinatum a lege naturae, sed magis in quadam communi aestimatione consistit, ita et de mercede generatim est dicendum. Unde firma manente exigentia ex ratione finis, victus nempe ac vestitus convenientis, mercedi operarii ex communi aestimatione fit, aut saltem fieri potest, salva iustitia, modica additio vel minutio, sicut in mercium pretio modica additio vel diminutio, ex publica aestimatione, non videtur tollere aequalitatem iustitiae. 2-2, q. 77, a. 1, ad 1. Alterum est, quod in assignanda aequalitate iustitiae inter mercedem et opus manuale, non solum attenditur a communi aestimatione tum qualitas tum quantitas operis, sed etiam tempus durationis eius, item pretia rerum, quae emi ab operario debent ad convenientem victum et vestitum: quae pretia non sunt ubique eadem.

Quod si denique sine laesa iustitia erga operarium, iuxta dicta, multum iuvatur herus ex opere eius, potest hic quidem, propria sponte ac laudabiliter, aliquid operario supererogare, sed hoc pertinet ad eius honestatem, quin teneatur ex iustitia. Valent scilicet in re nostra principia, quae dantur pro iusta emptione et venditione. 2-2, q. 77, a. 1, in c. a.

Dub. II. An peccabit herus, qui solvit quidem mercedem opificis sustentationi sufficientem, sed impari ipsius familiae alendae, sive haec constet uxore et numerosa prole, sive haec non ita numerosa sit? Si affirmative, contra quamnam virtutem?

Ad Dub. II. Non peccabit contra iustitiam, poterit tamen quandoque peccare vel contra caritatem, vel contra naturalem honestatem.

Explanatio. — Ex hoc ipso, quod iuxta declarata in responsione ad primum dubium, aequalitas mercedis et operis observatur, plena satisficit exigentiis iustitiae commutativae. Opus autem est opus personale operarii, et non fa-

miliae ipsius, nec ad familiam ipsam refertur primo et per se, sed secundario et per accidens, quatenus mercedem acceptam operarius cum suis distribuit. Sicut ergo familia opus, in casu, non auget, ita ex iustitia non requirit ut merces debita operi ipsi augeatur.

Poterit tamen peccare contra caritatem, at non generatim et per se, sed per accidens, et in aliquibus casibus. Unde in responsione dictum est, *quandoque*.

Contra caritatem, non solum modis illis omnibus, quibus homo circa caritatem erga proximum peccare potest, sed peculiari etiam modo. Etenim opus operarii cedit in emolumentum heri. Quoties ergo hic ad exercenda caritatis officia in singulis casibus ex praecepto caritatis adigitur, ordinem etiam caritatis observare tenetur. Qui quidem ordo proximiores facit hero operarios, diurnum opus exercentes in eius utilitatem quam pauperes alios, nihil pro ipso agentes. Quocirca herus potens caritatis officia exercere operarios suos praeferre debet eis ex caritate elargiendo, quod iustitia minime exigit, ut merces sic aucta ex caritate sustentandae familiae etiam operarii minus insufficiens evadat. Haec autem generice, et quasi theoricè sunt habenda; in praxi enim non temere iudicandum est, an herus peccet, vel non peccet contra caritatem.

Contra honestatem, cuius proprium est retribuere sponte scilicet, et non ex iustitia. Nolumus intelligere hic honestatem gratitudinem inducentem ex beneficio accepto; opus enim operarii non est beneficium, quia mercede secundum aequalitatem rei compensatur; sed quod herus ex opere operarii magnum beneficium et emolumentum percipit, et ideo ex quadam naturali honestate recompensare per supererogationem quodammodo tenetur, sicut in

resp. ad 1. § *Quod si denique*, nullo tamen iure in operario ad illam supererogationem existente, ut patet.

Dub. III. *An et qua ratione peccant heri, qui nulla vi, aut fraude utentes minus dant salarium, quam opera praestita meretur, ac honestae sustentationi sufficit, ideo quod plures operarii sese offerunt, qui parvo illo stipendio contenti sunt, seu in illud libere consentiunt?*

Ad Dub. III. Per se loquendo peccant contra iustitiam commutativam.

Explanatio. — Dictum est, quod opus operarii, quamvis mere proprie non sit, merci tamen, perspicuitatis gratia, comparari potest, quia in ordine ad mercedis aequalitatem habet totum id quod habet merx ad pretium, et aliquid etiam amplius. Unde recta instituitur argumentatio a minori ad maius. Atqui in emptione non licet, per se loquendo, emere rem minus quam ex communi aestimatione, spectata temporum ac locorum ratione, valet. Ergo a fortiori neque licitum est, sed est contra iustitiam, minus dare salarium quam praestita opera meretur, i. e. *honestae sustentationi sufficit*. De hoc dubio videatur Encyclica p. 33, et 38.

Dixi *per se loquendo*; per accidens possunt dari casus particulares, in quibus heri conducere licite valent operarios inadaequata mercede contentos. Puta, si herus aut nullum, aut omnino suae vitae convenienter sustentandae insufficiens beneficium retraheret, si mercedem adaequatam largiretur, imo etiam damnum exinde caperet. Hoc enim in casu, ac in similibus, etsi quaestio sit prima facie de iustitia, revera tamen est quaestio magis de caritate, qua herus et sibi et aliis providet. Cf. Expl. ad I. Dub. § *Duo tamen.* — S. O.

OPINIONES

1. — *Americanismi opiniones.*

Apostolicis Litteris Leonis XIII *Testem benevolentiae* 22 Ian. 1899 ad Card. Archiep. Baltimoreensem Iacobum Gibbons reprobantur opiniones quaedam invectae de ratione christiane vivendi, quae vulgo sub nomine Americanismi designantur. Confer *Monitore Ecclesiastico* Roma, Vol. 11 totius Collectionis, pag. 62 seqq.

Huiusmodi reprobatae opiniones sunt sequentes:

Debere Ecclesiam ad adulti saeculi humanitatem aliquanto propius accedere, ac, veteri relaxata severitate, recens invectis populorum placitis ac rationibus indulgere.

Catholicae doctrinae principia quaedam consulto silentio praetereuntur ac veluti oblivione obscurantur.

Disciplina vivendi quae catholicis hominibus datur, eiusmodi est, quae, pro temporum et locorum varietate, temperationem omnem reiiciat.

Libertatem quamdam in Ecclesiam esse inducendam, ut, constricta quodammodo potestatis vi ac vigilantia, liceat fidelibus suo cuiusque ingenio actuosaeque virtuti largius aliquanto indulgere; ad libertatis eius exemplum, quae, recentius invecta, civilis fere communitatis ius modo ac fundamentum est.

De Romani Pontificis infallibili magisterio, post solemne iudicium de ipso latum in Vaticana Synodo, nihil iam oportere esse sollicitos; quam ob rem, eo iam in tuto collocato, posse nunc ampliorem cuivis ad cogitandum atque agendum patere campum.

Externum magisterium omne ab iis, qui christianae perfectioni adipiscendae studere velint,

tamquam superfluum, immo etiam minus utile reiicitur: ampliora, atque uberiora nunc quam elapsis temporibus, in animos fidelium Spiritus Sanctus influit charismata, eosque, medio nemine, docet arcano quodam instinctu atque agit.

Naturales virtutes efferendae; hae praesentis aetatis moribus ac necessitatibus respondent aptius, iisque exornari praestat, quod hominem paratiorem ad agendum ac strenuiorem faciant.

Christianae virtutes universae in duo quasi genera dispertuntur, in *passivas*, atque *acti-*

vas; illas in elapsis aetatibus convenisse melius, has cum praesenti magis congruere.

Vota quae Ordines religiosi nuncupant ab ingenio aetatis nostrae dissidere plurimum, utpote quae humanae libertatis fines coërceant; esseque ad infirmos animos magis quam ad fortes apta; nec admodum valere ad christianam perfectionem humanaeque consociationis bonum, quin potius utrique rei obstare atque officere.

Via quoque et ratio, qua catholici adhuc sunt usi ad dissidentes revocandos, deserenda edicuntur aliaque in posterum adhibenda.

OPIUM

1. — *De usu, cultura et commercio opii.*

Confer varias Resolutiones et Instructiones S. C. de P. F. et S. O. in Collectanea eiusdem S. C. de P. F. n. 2144 seqq.

2. — *Opii illicetas.*

1. Opii culturam non esse quidem per se illicitam, in sinicis autem regionibus ob abusum quibus obnoxiam esse ex diuturna experientia certo constat, fieri illicitam, ac proinde christifidelibus generatim esse interdicendam; 2. nec secus de commercio iudicandum, quod quamvis per se malum non sit, malum tamen evadit ob graves abusos ex eo ut plurimum et fere universim manantes, et ob leges illud ve-

tantes; ideoque prohibendum non solum iis, qui illud directe exercent, sed etiam iis, qui eidem favent, qui scilicet pecuniam scienter opii mercatoribus fenerantur, vel agros in opii culturam locant; 3. opii usum, qui in Sinis obtinere dicitur, tanquam detestabilem abusus ab Ecclesia habitum, et illicitum declaratum; 4. eiusdem usum permitti posse iis qui eidem sese assuefecerint, quique ab illo abstinere omnino non possint sine mortis periculo vel gravi detrimento; pariter opium sumi posse per modum medicinae, ea tamen lege ut modus et quantitas servetur quae medicinalem rationem minime excedat, et debita diligentia, et cautelis adhibitis, ut eiusdem abusus malique effectus exinde profluentes praecaveantur. — S. C. 29 Dec. 1891.

ORATORIUM

1. — *Decretum S. R. C. super oratoriis semipublicis.*

« A S. R. C. saepe postulatum est, quatenus Oratoria seu semipublica habenda sint. Constat porro Oratoria publica ea esse, quae auctoritate Ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo dedicata, benedicta, vel etiam solemniter consecrata ianuam habent in via vel liberum a publica via Fidelibus universim pandunt ingressum. Privata e contra stricto sensu dicuntur Oratoria, quae in privatis aedibus in commodum alicuius personae, vel familiae ex Indulto Sanctae Sedis erecta sunt. Quae medium inter haec duo locum tenent, ut nomen ipsum indicat, Oratoria semipublica sunt et vocantur. Ut autem quaelibet ambiguitas circa haec Oratoria amoveatur, Sanctissimus Dominus Noster LEO PAPA XIII ex S. R. C. consulto, statuit, et declaravit: Oratoria semipublica ea esse, quae etsi in loco quodammodo privato, vel non absolute publico, auctoritate Ordinarii erecta sunt; commodo tamen non Fidelium omnium nec privatae tantum personae aut familiae, sed ali-

cuius communitatis vel personarum coetus inserviunt. In his sicut auctoritate Ordinarii sacrosanctum Missae sacrificium offerri potest, ita qui eidem intersunt, praecepto audiendi Sacrum satisfacere valent. Huius generis Oratoria sunt quae pertinent ad Seminaria et Collegia ecclesiastica; ad pia Instituta et Societates votorum simplicium, aliasque Communitates sub regula sive statutis saltem ab Ordinario approbatis; ad Domus spiritualibus exercitiis addictas; ad Convictus et Hospitia iuventuti litteris, scientiis, aut artibus instituendae destinata; ad Nosocomia, Orphanotrophia, nec non ad Arces et Carceres; atque similia Oratoria in quibus ex instituto, aliquis Christifidelium coetus convenire solet ad audiendam Missam. Quibus adiungi debent Capellae, in Coemeterio rite erectae, dummodo in Missae celebratione non iis tantum ad quos pertinet, sed aliis etiam Fidelibus aditus pateat. Voluit autem Sanctitas Sua sarta et tecta iura ac privilegia Oratorium, quibus fruuntur Epi S. R. E. Cardinales, Rmi Sacrorum Antistites, atque Ordines Congregationesque Regulares. Ac praeterea confirmare di-

gnata est Decretum in una Nivernen. diei 8 Martii 1879. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Die 23 Ianuarii 1899.

Nivernen. « 1. Potestne Episcopus iure ordinario concedere licentiam etiam plures Missas qualibet die celebrandi 1° in Capellis seu Oratoriis publicis piarum Communitatum, etiam earum quae clausuram non habent; 2° in Capellis seu Oratoriis piarum Communitatum, quae licet non habeant ingressum in via publica, inserviunt tamen quotidianis exercitiis totius Communitatis; 3° in Capellis seu Oratoriis ad personas quidem privatas pertinentibus, sed quae sunt publica vel semipublica in eo sensu quod habeant ingressum in via publica vel prope viam publicam ut semper cuilibet volenti intrare permittatur?

2. Potestne Episcopus alia Oratoria praeter Capellam seu principale Oratorium erigere in piis Communitatibus sive ob numerum Sacerdotum ibi degentium ut ab omnibus Missa dici possit, sive in gratiam infirmorum qui nequeunt adire Capellam seu Oratorium principale?

3. Potestne Episcopus iure proprio concedere facultatem asservandi SSmum Sacramentum 1° in Ecclesiis seu Capellis publicis quae tamen titulo parochiali non gaudent etsi utilitatibus Paroeciae inserviant; 2° in Capellis piarum Communitatum publicis, id est quarum porta pateat in via publica vel in area cum via publica communicante, et quae habitantibus omnibus aperiuntur; 3° in Capellis seu Oratoriis interioribus piarum Communitatum, quando non habent Capellam seu Oratorium publicum in sensu exposito ut evenit ex. gr. in Seminariis?

4. Potestne Episcopus iure proprio licentiam concedere uni Sacerdoti secundam Missam diebus Dominicis aut festivis de praecepto celebrandi 1° in Oratoriis seu Capellis quae a S. Sede vel vi Indulti ab ea concessi fuerunt approbata, quando propter distantiam a Parochiali Eccle-

sia ista secunda Missa proficere potest voto Parochianorum qui aliter Missam non audirent vel saltem difficillime; 2° in duabus Ecclesiis in eadem Parochia existentibus quando pro utraque deservienda unicus adest Sacerdos, et tamen non sine detrimento religionis Missa in una tantum celebraretur; 3° in eadem Ecclesia quando aliter pars sat notabilis Parochianorum Missam non audiret; 4° quando valde utilis est, sin autem necessaria ista secunda Missa ut communicari a Fidelibus cum maiori facilitate et aedificatione frequentius possit?

R. Ad 1. Episcopus utatur iure suo in omnibus casibus expositis.

Ad 2. Si porro ex piarum Communitatum conditione necessaria sit erectio alterius Oratorii, pro eius erectione facultas erit a Sancta Sede obtinenda.

Ad 3. Implorandum est indultum a Sancta Sede quoad omnia postulata.

Ad 4. Posito quod Episcopus iam facultatem obtinuerit a S. Sede concedere Sacerdotibus suae Dioecesis indultum bis in die festo Sacrum litandi, erit suae prudentiae hac speciali facultate in casu necessitatis pro populi bono uti; si vero eiusmodi facultate ipse non sit instructus, eam impetrare poterit. Atque ita respondit ac declaravit. Die 8 Martii 1879 ». — S. R. C. 23 Ianuarii 1899.

2. — Oratoriorum erectio et benedictio.

Confer hic n. 1, et verbum *Ecclesia* n. 7, 8.

3. — Seminariorum, Communitatum et Regularium oratoria.

Confer hic n. 1 verbum *Ecclesia* n. 5, 7, 8, et S. R. C. 8 Maii 1886. *Oriolen*.

4. — Dies in quibus prohibetur missa in privato oratorio.

Confer verbum *Missa quoad ritum*, n. 9, 10.

ORDINES MILITARES

1. — Peculiaris ecclesiastica iurisdictio in territoriis ad quatuor Militares Ordines S. Iacobi, Alcantarae, Calatravae et Montesiae in Hispaniis pertinentibus aboletur; eademque territoria proximis dioecesibus aggregantur.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Quo gravius invalescunt et urgent mala, eo promptiora postulanda remedia compertum est; idque reapse nova vulnera recenter in Hispaniis

ecclesiae iuribus inflicta novaeque inde fidelibus excitatae anxietates et perturbationes a supremi muneris Nostri ministerio nunc instantanter exigunt. In Conventione sane, quam de religiosis Hispaniarum rebus habuimus cum nationis illius gubernio die 5 Sept. anni 1851 animum inter cetera convertimus ad incommoda in ecclesiastici regiminis detrimentum derivata « ex dispersione territorii ad quatuor Militias Sancti Iacobi, Alcantarae, Calatravae et Montesiae pertinentis » quibus, constituta tunc ratione, consulendum decrevimus occasione novae circumscriptionis dioecesium, quae in ea Conventione facienda statuebatur. Verum cum in eorum Mi-

litarium Ordinum territoriis ob nuper latas leges cesset interim ecclesiasticum regimen, Nos tantae necessitati statim et sine ulla dilatione prospicere cogimur, ne illud plane deficiat.

Ii certe Militares Ordines, licet origine, vetustate, forma distincti, cum universi spectarent tutelam et incolumitatem fidei, propagationem christiani nominis, defensionem throni, liberationem Hispaniarum ab infidelium iugo, splendidioribus regni decoribus merito fuerunt accensiti. Siquidem illustribus harum Militiarum, in Regulares postea Ordines conversarum, bellatoribus acceptam non semel referre debuit Hispania religionis pacem, tranquillitatem prosperitatemque suam, validissimum Regum suorum columnen, et destructionem exosae funestaeque dominationis infidelium.

Romani idcirco Pontifices profectui religionis et catholicae nationis incremento studentes illos Ordines peculiari favore prosequuti fuerunt, multisque privilegiis ornarunt: Reges vero Hispani compluribus ipsos latisque ditarunt territoriis, quae, Regibus iisdem poscentibus, Sancta haec Sedes exemit ab Ordinariorum iurisdictione, eam committens Supremis singulorum Ordinum Magistris, qui propterea ex utriusque potestatis concessione ecclesiasticam simul et civilem iurisdictionem ibi exercebant.

Serius autem, utilitate publica id postulante, Sancta eadem Sedes temporariam in Castellae Legionisque Reges transtulit administrationem Supremi Magisterii eorum Ordinum; donec Hadrianus VI, instante Carolo V Imperatore, quod ad tempus datum fuerat, perpetuo nexu iunxit solio Castellae et Legionis per Bullam *Dum intra Nostrae mentis arcana* diei 5 Maii 1521, unde factum est, ut ad extrema usque tempora Reges Hispaniarum ecclesiasticam in ea territoria administrationem exercuerint per peculiare tribunal ex equitibus conflatum singulorum Ordinum et ab Ordinibus Militaribus nuncupatum.

Anno tamen 1851 dum actum est, uti diximus, de religiosis rebus componendis, considerata conditione iurisdictionis ecclesiasticae in territoriis hic illic per totum Hispaniarum Regnum ad praedictos Ordines spectantibus, expedire visum fuit, ut, cum perducenda foret ad actum proposita dioecesium nova circumscriptio, eadem territoria proximis dioecesium aggregarentur. Verum ne per hoc memoria deleteretur « Instituti tantopere de Ecclesia et re publica meriti » nationique servaretur nobilis huiusce suae gloriae monumentum, placuit, ut « definitus quidam assignaretur locorum numerus intra certum radium seu circulum consistentium *que formen coto redondo*, ubi magnus praedictarum Militiarum Magister ecclesiasticam iurisdictionem exercere pergat ad omnimodam eorum normam, quae in Pontificiis constitutionibus praescribuntur ».

Dum autem opportunitas rei perficiendae expectabatur, Hispaniarum gubernium, pro suo lubitu, suppressit praedictos quatuor Ordines, et necessario propterea cum ipsis peculiare illud tribunal, quod in eorum territoriis administrationem ecclesiasticam exercebat; atque ita dum e medio plane sustulit memoriam alterius e praeclarissimis Hispaniarum institutionibus, tot territoria omni prorsus ecclesiastico regimine privavit Nosque coegit ad consulendum illico tot fidelibus eo destitutis. Cum autem per huiusmodi Militarium Ordinum suppressionem quaelibet novi territorii iisdem Ordinibus addicendi constitutio interim exclusa fuerit; non aliud Nobis de animarum salute sollicitis relictum est, nisi ut, iuxta pacta conventa, peculiari qualibet ecclesiastica iurisdictione suppressa, territoria praedicta iungamus proximis dioecesium, ipsaque earumdem Episcoporum iurisdictioni subiiciamus.

Itaque cum mali gravitas huiusmodi remedium differri non sinat, Nos exquisito antea VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium et nonnullorum etiam Dilectorum Filiorum Romanae Curiae Antistitem consilio, motu proprio, certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine Conventionem exequenturi, hisce Litteris decernimus suppressionem et abolitionem ecclesiasticae iurisdictionis territoriorum ad praedictos Ordines Militares spectantium una cum omnibus indultis, privilegiis et facultatibus, etiam in Apostolicis Litteris contentis et speciali mentione designandis, eaque de facto e medio tollimus, extinguimus, cassamus ac dellemus, et suppressa penitus et abolita ab omnibus habenda esse mandamus.

Eadem vero Apostolica auctoritate omnia et singula praedictorum Militarium Ordinum territoria et loca ad eadem quoquo modo spectantia iuxta articulum 9 commemoratae Conventionis proximis dioecesium iungimus, aggregamus et incorporamus: videlicet territoria aut loca ad ipsa spectantia quae alicuius dioecesis limitibus undique includuntur eidem dioecesi aggregamus et incorporamus. Quae vero uni vel pluribus dioecesium finitima sunt, priore in casu proximae dioecesi aggregamus et incorporamus, sive de territoriis agatur, sive de seiunctis locis ad illa spectantibus; altero in casu illi dioecesi aggregamus et incorporamus, cuius ecclesiam cathedralem propiorem habent. Singulas propterea civitates, oppida, pagos, qui in praedictis territoriis existunt, eorumque incolae et quasvis ecclesias, sive collegiatas, sive parochiales et succursales, oratoria, pia quaelibet et cuiusvis nominis Instituta, beneficia ecclesiastica, aut capellanas, si quae sint, nec non monasteria sacrarum virginum ordinariae, sive a iure vel ab Apostolica Sede specialiter delegatae iurisdictionis, regimini et administrationi committimus et subiicimus Episcoporum

pro tempore sedentium in iis dioecesisibus, quibus eadem territoria, aut loca seiuncta ad illa spectantia vigore praesentium Litterarum Apostolicarum aggregantur et incorporantur: ita ut iidem sacrorum Antistites in iisdem territoriis omnes et singulas facultates tam ordinarias quam extraordinarias atque etiam, uti supra, delegatas exercere valeant, quemadmodum eas exercent in propriis dioecesisibus.

Ne autem huius aggregationis occasione ullum disperdatur aut pereat monumentum ad ecclesiasticum regimen necessarium et opportunum, volumus et mandamus, ut singula instrumenta, sive libri, sive testamenta ad pias causas, sive demum quaecumque scripta respicientia personas, res, iura, rationesque ecclesiasticas in corporatis territoriis existentia, sedulo exquisita et collecta ad cancellariam transferantur singulorum Antistitum, quibus eadem territoria subiecta sunt, servanda ad perpetuam memoriam et posterorum utilitatem.

Ceterum diserte declaramus, aggregationem et incorporationem territoriorum quatuor Ordinum Militarium proximis dioecesisibus hisce Nostris Litteris decretam minime obfuturam sive novae dioecesium circumscriptioni, sive etiam peculiaris territorii constitutioni in Conventione propositis, si utrumque vel alterutrum, ex adiunctorum mutatione, quandocumque fuerit ad rem adducendum. Ad ista vero in casu perficienda, sicuti et ad constituendum, iuxta eadem pacta conventa, Titularem Episcopum in partibus infidelium, cui illius territorii ecclesiastica iurisdictio committatur, iura omnia sua huic Sanctae Sedi expresse reservamus.

Porro ut cuncta a Nobis, ut supra, disposita rite, feliciter ac celeriter ad optatum exitum perducantur, Dilectum Filium Nostrum Ioannem Ignatium S. R. E. Presbyterum Cardinalem Moreno Archiepiscopum Vallisoletanum, de cuius prudentia, doctrina atque integritate plurimam in Domino fiduciam habemus, praesentium Nostrarum Litterarum executorem nominamus, constituimus et deputamus; eique omnes et singulas ad huiusmodi effectum necessarias et opportunas concedimus facultates, ut omnia superius ordinata, quo citius fieri possit, peragere, atque statuere, delegata sibi Apostolica auctoritate libere ac licite possit et valeat; eidemque facultatem pariter tribuimus, ut ad plenam rerum omnium in locis praesertim ab eius residentia remotis executionem unam, vel plures personas in dignitate ecclesiastica constitutas subdelegare, et tam ipse, quam personae ab eo sic subdelegandae super quacumque oppositione in actu executionis huiusmodi quomodolibet forsitan oritura agnoscere, ac definitive pronunciare libere item ac licite possint ac valeant. Volumus insuper ut praesentium Litterarum Executor omnium et singulorum actorum in ipsarum Lit-

terarum executione conficiendorum exempla in authentica forma exarata ad S. Congregationem rebus Consistorialibus praepositam in eiusdem Congregationis archivis asservanda intra quatuor menses ab harum Litterarum receptione, si fieri possit, transmittere teneatur.

Haec volumus, statuimus, praecipimus, atque mandamus, decernentes, has praesentes Litteras, et omnia in eis contenta, ac decreta quaecumque nullo unquam tempore de obreptionis, subreptionis, aut nullitatis vitio, ex quacumque causa, etiam privilegiatissima, vel ex consuetudine, licet immemorabili, vel ex quovis alio capite, etiam in corpore iuris clauso, a nemine cuiuslibet conditionis et dignitatis, etiam Regiae et Imperialis notari, impugnari, aut alias infringi, suspendi, limitari, vel in controversiam vocari posse, sed semper firmas, validas et efficaces existere et fore, non obstantibus Apostolicis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis, praesertim *de iure quaesito non tollendo*, caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque. Quibus omnibus et singulis illorum tenores pro expressis et ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum dumtaxat specialiter et expresse derogamus. Volumus insuper, ut praesentium Litterarum transumptis, etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum extinctionis, abolitionis, rescissionis, cassationis, deletionis, revocationis, abrogationis, mandati, interdictionis, declarationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio pridie Idus Iulii, Pontificatus Nostri anno vicesimo octavo.

2. — *Abolentur privilegiatae omnes iurisdictiones ecclesiasticae in Hispaniis; iisque hactenus subiecta territoria, loca, monasteria proximis dioecesisibus iunguntur.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Quae diversa civilis societatis indoles diversaeque leges concedenda suaserant privilegia in fidelium utilitatem et Ecclesiae decus; ea fecit

mutata serius temporum et morum ratio non solum inopportuna sed plerumque noxia. Hinc obiecta per haec libero et expedito iurisdictionis ecclesiasticae exercitio impedimenta, crebrae inter Ordinariam iurisdictionem et exemptam offensiones, aliaque huiusmodi incommoda et manans ex hisce perturbatio disciplinae scandalumque et neglectio fidelium, necessariam prorsus ostenderant componendis in Hispania religiosis rebus abolitionem cuiusvis privilegiatae iurisdictionis: opportunitatem autem decretae rei perficiendae occasionem suppeditaturam esse putatum fuit novam, quae proponebatur, dioecesium circumscriptionem. Verum inopinata suppressio quatuor Militarum Ordinum Sancti Iacobi, Alcantarae, Calatravae, et Montesiae ab Hispanico gubernio nuper peracta Nos compulit ad consulendum illico catholicis territoriorum ad eos Ordines spectantium incolis per huiusmodi suppressionem omni ecclesiastica administratione privatis; idque fecimus per Apostolicas Litteras *Quo gravius* hac ipsa die datas, quibus quae conventa fuerant cum Hispaniarum gubernio die 5 Sept. anni 1851 executioni mandavimus. Illa tamen Conventione constitui praeterea placuit, eidem omnium privilegiatarum iurisdictionum incommodo per idem remedium et eodem tempore occurrendum esse; visum enim fuit absonum alicubi suppressione, alibi fovere quod aequè inopportunitum ubique et periculosum evaserat. Cautum idcirco fuit disertis verbis (art. 11): « Omnes etiam iurisdictiones privilegiatae, cuiuscumque speciei sint et quomodocumque nuncupentur, penitus cessabunt, ea non exclusa, quae ad Sancti Ioannis Ierosolymitani Ordinem spectat. Subdita autem nunc iisdem iurisdictionibus territoria propriis, seu finitimis dioecesibus adiunguntur in nova harum circumscriptione, prout articulo septimo statutum est, perficienda; salvis tamen, ac in suo robore mansuris quae competunt:

« 1°. Pro-Cappellano maiori catholicae Maiestatis Suae.

« 2°. Vicario Generali Castrensi.

« 3°. Quatuor Militiis Sancti Iacobi, Calatravae, Alcantarae et Montesiae ad sensum eorum, quae nono huius Conventionis articulo praedisposita sunt » (id est quoad novum territorium iis constituendum).

« 4°. Praelatis Regularibus.

« 5°. Nuntio Apostolico pro tempore circa Ecclesiam et Xenodochium Italarum in hac ipsa urbe (Matriti) erectum.

« Vigebunt item speciales facultates, quae Commissario Generali Cruciatæ in rebus officium suum respicientibus iuxta delegationis Litteras aliasque Apostolicas concessionem respondent ».

Nos itaque spiritui et proposito Conventionis inhaerentes, in qua malum quotidie inva-

lescens a tota natione simul et eodem tempore amoliendum visum est, cum coacti fuerimus omnem a remedio dilationem submovere quoad quatuor Militares Ordines, opportunum omnino censemus esse, idem simul adhibere remedium ceteris quoque partibus Hispaniarum eodem incommodo laborantibus.

Quocirca, exquisito antea VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium et nonnullorum etiam Dilectorum Filiorum Romanae Curiae Antistitum consilio, motu proprio, certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine hisce Litteris decernimus et executioni mandamus pactam iam et conventam suppressionem et abolitionem universarum iurisdictionum privilegiatarum, cuiuscumque speciei sint et quomodocumque appellentur, iis non exclusis, quae vel ad Sancti Ioannis Ierosolymitani Ordinem spectant, vel ad quodcumque cuiuslibet nominis et instituti monasterium monialium, licet extraordinariis, et specialissimis privilegiis ab Apostolica Sede donatum, vel ad inferiores Praelatos saeculares huic Sanctae Sedi immediate subiectos, sive ex iis sint, qui cum propria ecclesia clericisque eius et administris, quibus praesunt, exempti sunt ab Episcopi iurisdictione, sive ex iis qui exemptam exercent iurisdictionem in Clerum et populum civitatis aut loci alicuius dioecesis ambitu conclusi, sive demum ex iis, qui in proprio et seiuncto territorio Ordinaria iurisdictione potiuntur, et *Praelati Nullius* proprie nuncupantur, cum omnibus indultis, privilegiis et facultatibus, etiam in Apostolicis Litteris contentis et speciali mentione designandis; eaque de facto e medio tollimus, extinguimus, cassamus ac delemus, et suppressa penitus et abolita ab omnibus habenda esse decernimus: excepta et in suo robore manente dumtaxat privilegiata eorum iurisdictione, qui nominatim designati fuerunt in 11° Conventionis articulo mox relato.

Quapropter eadem Nostra Apostolica auctoritate omnia et singula praedicta privilegiata territoria, iuxta articulum 11 commemoratae Conventionis, aut loca ad ipsa spectantia quae alicuius dioecesis limitibus undique includuntur, eidem dioecesi aggregamus et incorporamus. Quae vero uni vel pluribus dioecesibus finitima sunt, priore in casu proximae dioecesi aggregamus et incorporamus, sive de territoriis agatur, sive de seiunctis locis ad illa spectantibus; altero in casu illi dioecesi aggregamus et incorporamus, cuius ecclesiam cathedralem propriam habent. Singulas propterea civitates, oppida, pagos qui in praedictis territoriis existunt eorumque incolas et quasvis ecclesias, sive collegiatas, sive parochiales aut succursales, oratoria, pia quaelibet et cuiusvis nominis Instituta, beneficia ecclesiastica, aut cappellanas, si quae sint, nec non monasteria Sacrarum Virginum ordinariae, sive a iure vel ab

Apostolica Sede specialiter delegatae iurisdictioni, regimini et administrationi committimus et subiicimus Episcoporum pro tempore sedentium in iis dioecesibus, quibus eadem territoria aut loca seiuncta ad illa spectantia vigore praesentium Litterarum Apostolicarum aggregantur et incorporantur: ita ut iidem Sacrorum Antistites in iisdem territoriis omnes et singulas facultates tam ordinarias, quam extraordinarias atque etiam, uti supra, delegatas exercere valeant, quemadmodum eas exercent in propriis dioecesibus.

Ne autem huius aggregationis occasione ullum disperdatur aut pereat monumentum ad ecclesiasticum regimen necessarium aut opportunum, volumus et mandamus, ut singula instrumenta, sive libri, sive testamenta ad pias causas, sive demum quaecumque scripta respicientia personas, res, iura rationesque ecclesiasticas in incorporatis territoriis existentia, sedulo exquisita et collecta ad cancellariam transferantur singulorum Antistitum quibus eadem territoria subiecta sunt, servanda ad perpetuam memoriam et posterorum utilitatem.

Ceterum diserte declaramus, quae hisce Nostris Litteris statuta ac decreta sunt, minime obfutura novae dioecesium circumscriptioni quandocumque fuerit ad rem adducenda.

Porro ut cuncta a Nobis, ut supra disposita, rite, feliciter ac celeriter ad optatum exitum perducantur, Dilectum Filium Nostrum Ioannem Ignatium S. R. E. Presbyterum Cardinalem Moreno Archiepiscopum Vallisoletanum, de cuius prudentia, doctrina atque integritate plurimam in Domino fiduciam habemus, praesentium Nostrarum Litterarum executorem nominamus, constituimus et deputamus; eique omnes et singulas ad huiusmodi effectum necessarias et opportunas concedimus facultates, ut omnia superius ordinata, quo citius fieri possit, peragere, atque statuere, delegata sibi Apostolica auctoritate libere ac licite possit et valeat; eidemque facultatem pariter tribuimus, ut ad plenam rerum omnium in locis praesertim ab eius residentia remotis executionem unam, vel plures personas in dignitate ecclesiastica constitutas subdelegare, et tam ipse, quam persona vel personae ab eo sic subdelegandae super quacumque oppositione in actu executionis huiusmodi quomodolibet forsitan oritura agnoscere, ac definitive pronuntiare libere item ac licite possint ac valeant. Volumus insuper ut praesentium Litterarum executor o-

mnium et singulorum actorum in ipsarum Litterarum executione conficiendorum exempla in authentica forma exarata ad S. Congregationem rebus Consistorialibus praepositam in eiusdem Congregationis archivio asservanda intra quatuor menses ab harum Litterarum receptione, si fieri possit, transmittere teneatur.

Haec volumus, statuimus, praecipimus, atque mandamus, decernentes, has praesentes Litteras, et omnia in eis contenta, ac decreta quaecumque nullo unquam tempore de obreptionis, subreptionis, aut nullitatis vitio, ex quacumque causa, etiam privilegiatissima, vel ex consuetudine, licet immemorabili, vel ex quovis alio capite, etiam in corpore iuris clauso, a nemine cuiuslibet conditionis et dignitatis, etiam Regiae et Imperialis notari, impugnari, aut alias infringi, suspendi, limitari, vel in controversiam vocari posse, sed semper firmas, validas et efficaces existere et fore, non obstantibus Apostolicis, generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis praesertim *de iure quaesito non tollendo*, caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque. Quibus omnibus et singulis illorum tenores pro expressis, et ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum dumtaxat specialiter et expresse derogamus. Volumus insuper, ut praesentium Litterarum transumptis, etiam impressis, manu tamen alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum extinctionis, abolitionis, rescissionis, cassationis, deletionis, revocationis, abrogationis, mandati, interdictionis, declarationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio pridie Idus Iulii Pontificatus Nostri anno vicesimo octavo.

3. — *Crucigerorum Statuta.*

Confer verbum *Crucigeri*.

ORDO ORDINATIO

1. — *De ordinatione Regularium
et extra tempora.*

Regularis quidam privilegio carens ut a quocumque catholico Antistite ordinari valeat, Ordinarii, in cuius dioecesi extat conventus ubi Regularis incolit, attestaciones exhibuit extraneo Episcopo, quibus declaratur ipsum Ordinarium extra tempora statuta Ordinationem non tenere. Hinc quaeritur:

1. An, iuxta Constitutionem Benedicti XIV *Impositi* 27 Februarii 1746, Episcopus extraneus possit, extra tempora a canonibus statuta, regularem praedicto privilegio carentem ordinare in casu. Et quatenus affirmative:

2. An sufficiat attestatio Ordinarii dioecesanis, ut in casu; vel requiratur attestatio qua declaratur Episcopum loci, quo regularis degit, non tenere ordinationem temporibus statutis.

Et quatenus negative ad primum:

3. An consuetudo contraria ab illa Constitutione Benedictina derogare possit in casu.

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Requiri attestacionem Episcopum proximo legitimo tempore non habiturum Ordinationem.

Ad 3. Negative. — S. C. C. 18 Aug. 1888.

An Episcopus, cui datur facultas ordinandi *diebus festivis*, possit conferre ordines maiores diebus Apostolorum et aliis festivis abrogatis? Et an etiam minores?

R. Affirmative ad primum et affirmative ad secundum, sed mane tantum. — S. R. C. 12 Novembris 1831. *Marsor.* ad 1.

Confer verbum Episcopi n. 16, verbum *Instituta Religiosa Recentiora* n. 5, et verbum *Regularis Professio*. Confer etiam n. seq.

2. — *De Litteris dimissorialibus
et testimonialibus.*

An Episcopus O. primam tonsuram conferre valeat Hyacintho.... accedente Ordinarii originis consensu, sine litteris testimonialibus in casu.

R. Negative. — S. C. C. 11 Iun. 1881.

I. An et quomodo Episcopus (A) ad Sacram Ordinationem admittere possit alumnos Instituti (B) ex fide Superioris domus declarantis, eosdem alumnos adscriptos esse eidem domui; vel potius necessariae sint litterae dimissoriae et testimoniales Episcopi originis, seu domicilii, iuxta formam Constitutionis Innocentii XII quae incipit *Speculatores*.

II. An et quomodo idem dici debeat, quoad alumnos iam promotos ad tonsuram, vel ad aliquem ordinem.

III. An et quomodo, haud obstante promissione obedientiae Episcopo (A) facta in S. Ordinatione, liceat Superioribus Instituti (B) transferre eosdem alumnos in aliam provinciam, quin venia a dicto Episcopo petatur.

IV. An in casu egressus ab Instituto per dimissionem, aut dispensationem, iidem alumni subiiciantur iurisdictioni Episcopi dioecesis, in qua sita est domus cui adscripti sunt; vel potius illi Episcopo cui subiecti erant priusquam Instituto adscriberentur.

R. Ad I. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad II. Affirmative in omnibus.

Ad III. Superiorem Provincialem posse libere uti facultate transferendi alumnos provinciae iuxta Constitutiones a S. Sede approbatas.

Ad IV. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. — S. C. EE. et RR. 6 Maii 1864.

Superiores Regulares, ad quos spectat, concedere possunt huiusmodi professis (votorum simplicium in Ordinibus, in quibus emittuntur vota solennia) litteras dimissorias *dumtaxat* ad primam tonsuram et ad Ordines minores, servatis tamen de iure servandis, et praesertim, quae circa Ordinationes Regularium ab Apostolica Sede praescripta sunt. Non possunt novitii post emissam vota simplicia ante emissionem solemniem ad Sacros Ordines promoveri titulo paupertatis non obstante C. S. Pii V 12 Nov. 1568. — S. C. super Statu Regular. 12 Iun. 1858, 20 Ian. 1860.

Si professi votorum simplicium sive per dimissionem ab Ordine, sive per Apostolicam dispensationem ab emissis votis soluti fuerint, (Episcopus) se gerat cum illis prout cum ceteris suis dioecesanis sese gerere debet. — S. C. super Statu Regular. 2 Ian. 1860.

Professi votorum simplicium rite dimissi subiacent Ordinario originis. Ita ex S. C. EE. et RR. 27 Febr. 1871.

Quoad eos, qui *militarem exercere servitium*, litteras testimoniales esse necessarias, quoties promovendus moratus fuerit in aliqua dioecesi, saltem per trimestre. — S. C. C. 9 Septembris 1893.

Pro clericis ordinandis, iam militiae addictis, sub poena a Const. Ap. Sedis comminata, requiri litteras testimoniales Ordinarii, in cuius dioecesi per trimestre commorati fuerint; et quatenus Ordinarii litterae plenum testimonium non reddant, Episcopus, obtenta, ad hoc, facultate ab Apostolica Sede, provideat per iuramentum suppletorium. — S. C. C. 26 Ianuarii 1895.

Quoad clericos saeculares et religiosos, qui

militari servitio addicti sunt, confer verbum *Clericus* n. 3, et verbum *Regularis Professio*.

Quoad clericos excardinatos, confer verbum *Clericus* n. 12.

S. S. mandavit, ut per S. C. de P. F. Italiae Ordinarii moneantur, ne ad Sacros Ordines admittant *iuvenes externos, polonos praesertim, sine litteris testimonialibus proprii Ordinarii*, minusque eos commendent Episcopis Americae absque praevia praedictae S. C. licentia. — Litt. Circ. S. C. de P. F. 2 Maii 1898. *Monitore Ecclesiastico Conversano* v. 10, p. 2, p. 196.

3. — De titulo Sacrae Ordinationis.

1. Cum indecorum omnino sit, atque a clericorum, qui in Sacris Ordinibus constituuntur, dignitate prorsus alienum, ut ipsi aut emendicatis subsidiis, aut ex sordido quaestu ea quae ad victum necessaria sunt, sibi comparare cogantur, nemo ignorat, ab antiquissimis inde temporibus cautum fuisse, ut quicumque in Ecclesia Dei ad Sacros Ordines essent promovendi, eisdem de congrua perpetuaque sustentatione provideretur. Olim quidem nemo ordinabatur, nisi certae adscriberetur Ecclesiae, cui perpetuo esset addictus, ut ex ea haberet unde vitam honeste posset sustentare (Conc. Chalced. can. 6). Posterioribus vero temporibus titulus Ordinationis invecutus, quo videlicet victui clericorum satis consuleretur. Cuius necessitas primum pro ordinatione Diaconorum et Presbyterorum sancita, dein ab Innocentio III, ad Subdiaconos quoque extensa fuit (Conc. Lateran. III, can. 5). Explorata autem omnibus sunt quae Synodus Tridentina sess. 21, de ref., cap. 2, hac super re constituit; cuius saluberrimas praescriptiones progressu temporis alibi neglectas s. m. Innocentius XI literis encyclicis ad omnes Episcopos per S. Congrega-

tionem Concilii die 18 Maii 1679 datis gravissime observari mandavit.

2. Porro geminus distinguitur titulus, *ecclesiasticus* scilicet, ac *patrimonialis*. Hic postremus, cui occasionem dedisse videtur Alexander III (in cap. 4 de Praeben.)¹, quique circa finem saeculi XIII usuvenire coepit, obtinet, cum ordinandus talibus bonis certis stabilibus ac frugiferis, aliunde quam ab Ecclesia provenientibus, est instructus, quae ad congruam eius sustentationem sufficere Episcopi iudicio censeantur. Ad praefatum accedit titulus *pensionis*, quae non modo ad congruam clerici alimoniam sufficere, sed et perpetua esse debet. Atque hi duo tituli extraordinarii censendi sunt ac veluti ex dispensatione admittuntur, si nimirum Episcopus pro Ecclesiae necessitate aut commodo aliquem ita ordinandum esse iudicaverit².

3. Ecclesiasticus vero titulus in *beneficentialem* subdividitur, ac *paupertatis*, quibus aliae quaedam veluti subsidiariae atque extraordinariae species adiiciendae sunt, tituli nempe *mensae communis*, atque *servitii ecclesiae*, *missionis*, *sufficientiae*, et *collegii*. Est autem titulus beneficii ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiae propter officium aliquod spirituale, ecclesiastica auctoritate constitutum; atque hic ordinarius ac praecipuus titulus Sacrae Ordinationis dici debet³.

4. *Paupertatis* vero titulus in religiosa professione est positus, vi cuius qui solemnia vota in probata Religione emiserunt, vel ex redditibus bonorum, si quae ipsamet Religio possideat, vel ex piis fidelium largitionibus omnia communia habent, quorum ad vitam alendam indigent. Quem vero vocant *communis mensae* titulus, eos clericos attingit, qui Religiosorum more in communi vitae disciplina degentes aut nulla nuncupant vota, aut simplicia tantum, proindeque e domo religiosa exire aut dimitti,

¹ Thomassinus, De vet. et nov. Eccl. discipl. part. 2, l. 1, c. 9, n. 2 (*).

² Conc. Trid. loc. cit., et Bened. XIV Inst. eccl. 26, n. 1 et 3.

³ Fagnan. in cap. 4 de Praebend., n. 24.

(*) Habentur ad rem duae resolutiones S. C. Concilii quae ita se habent: 21 Iunii 1629. « Quaeritur an super annuis perpetuis censibus constitui possint patrimonia pro clericis ad SS. Ordines promovendis ». S. C. respondit: « Posse super censibus perpetuis cohaerentibus rei immobili, et cum legitimis cautionibus et dummodo proprietas census sit talis summae ut in casu restitutionis et conversionis in bonis stabilibus vel Locis Montium non vacabilibus annui redditus pro decenti sustentatione (alimento) promotorum sufficiant; quodque in casu huiusmodi restitutionis, census debitorum teneantur pretium deponere penes eadem sacram, vel personam fide et facultatibus idoneam, ad effectum investiendi quanto citius in aliis censibus, eiusdem qualitatis, vel in bonis stabilibus, vel in Locis Montium non vacabilibus, durante hoc patrimonii titulo nullatenus nisi ad praescriptum SS. Canonum et

Sac. Concilii Trid. alienandis; ad quod investimentum faciendum teneantur ipsi ordinati sub poena suspensionis ipso facto. Quod si contigerit patrimonium ab aliis quam ordinatis in huiusmodi censibus constitui, curent Ordinarii ut constituentes in forma iuris valida promittant quod in casu redemptionis, modo superius expresso, pro sufficienti ordinatorum victu providebunt ».

3 Februarii 1884: « Archiep. Lancianen. 7. An redditus cuiusdam canonicatus iuris patronatus laicalis et familiae, qui libellas quotannis sexaginta et octo vix attingat, quod tantummodo adhuc beneficii naturam induat, posset haberi tamquam sufficiens titulus ad sacros et maiores Ordines suscipiendos.

2. Quod si non sufficiat, utrum augeri queat bonis patrimonialibus, vel aliunde, et quousque.

R. Ad 1. Negative. — Ad 2. Affirmative, usque ad taeae synodalis complementum ».

atque ad saeculum redire permittuntur. Neque enim ad eos pertinet titulus paupertatis, ut ex Const. *Romanus Pontifex* ¹ S. Pii V deducitur. Verum ex hisce clericis ii dumtaxat communis mensae titulo promoveri ad Sacros Ordines possunt, quorum Congregationes aut Instituta peculiari ad id privilegio ab Apostolica Sede aucta fuerint.

5. Titulus *servitii ecclesiae* qui olim ordinarius erat, prout supra adnotatum fuit, et postea evasit extraordinarius, iis quandoque conceditur, qui, cum beneficio ecclesiastico vel pensione careant, aut patrimonialia aliaque bona non possideant, ea lege ordinantur, ut alicui Ecclesiae sint mancipati, ex cuius servitio et eleemosynis a piis christifidelibus elargiendis substantari possint, et ab eadem Ecclesia nullo unquam tempore amoveri, vel ipsi recedere nequeant, nisi aliter eis provisum fuerit; quo titulo ut suis clericis Sacros Ordines conferret, s. m. Sixtum V Patriarchae Venetiarum indulgisse constat ².

6. Denique titulus *missionis*, de quo potissimum heic sermo est, praetermissis titulis *sufficiantiae et collegii*, (quos utpote raro occurrentes tantum commemorasse sat erit), adhiberi consuevit, cum alius legitimus titulus haud suppetit; pro iis, qui maioribus Ordinibus initiari cupiunt, ut Apostolicarum Missionum servitio sese dovoveant. Id autem saepe contingit in locis missionum, in quibus ea est rerum conditio, ut commune ecclesiae ius circa ea quae ad praerequisitum pro Sacra Ordinatione titulum spectant, servari adamussum nequeat. Qui vero huiusmodi titulo ordinati sunt, ii ex apostolico ministerio in missione, cui fuerunt addicti, ad victum necessaria consequuntur.

7. Sed exploratum est, Ordinarios clericis titulo missionis non posse SS. Ordinationum munera impertiri, nisi speciali S. Sedis indulto muniti sint; agitur enim de titulo extraordinario qui praeter ius commune adhibitus fuit. Quod quidem indultum Superioribus Missionum aut collegiorum seu Congregationum quae Missionibus inserviunt, vel ad certum tempus, vel ad praefixum casuum numerum concedi solet. Meminerint autem Superiores eo parce utendum sibi esse: neque enim titulo Missionis omnes absque delectu Sacris erunt Ordinibus initiandi clerici qui ad Missionum curriculum ineundum utcumque dispositi videantur. Si enim iuxta S. Pauli monitum manus nemini cito imponendae, id potissimum valet, cum sermo est de iis qui in arduum Apostolici Ministerii opus assumuntur. Quare hic titulus adhibendus erit in eorum dumtaxat favorem, qui animi indole et docilitate, intentionis rectitudine, aptitudine ingenii, profectu in sacris studiis, morum in-

tegritate, ac rerum mundanarum contemptu, spem faciant, sese strenuos futuros fore Evangelii praecones; super quo eorumdem Superiorum conscientia districte oneratur.

8. Non secus ac alumni collegiorum pontificiorum, ii omnes qui titulo Missionis inter Sacros Ministros cooptari cupiunt, tenentur prius iuramentum emittere, quo spondeant Missioni cui destinati sunt vel destinabuntur, se fore perpetuam operam duros; quod quidem ab iis qui hoc titulo frui volunt, S. Sedes, ut Missionum, quarum sumptibus illi aluntur, servitio consuleret, exigere constanter consuevit. Huic Instructioni subnectitur Forma istius iuramenti iampridem approbata usuque recepta, eamque ab omnibus usurpandam esse, ut uniformitas hac super re servetur, omnino praecipit S. Congregatio.

9. Necesse non est, ut qui ad SS. Ordines hoc titulo evehendus est, actualiter in missione versetur, sed sufficit, ut paratus sit ad missiones obeundas, quando et quomodo Superiores eum mittendum censuerint ac ire iubeant.

10. Eis, qui hoc titulo sunt ordinati, vi praestiti iuramenti interdictum in Religionem ingredi absque venia S. Sedis; eius namque iudicio reservatum est, praevia Ordinarii, cui intererit, relatione iudicare, utrum Missionum, quarum servitio ii sunt addicti, necessitas id patiatur. Scilicet publicum bonum privato antecellat oportet, ea nimirum ratione, qua aliquibus Ordinibus concessum est, ne eorum religiosis ad arctiorem sine suorum Superiorum licentia transire fas sit.

11. Quemadmodum alii tituli, ita etiam hic, de quo agitur, iuxta canonicas sanctiones amitti potest, atque ab Ordinariis auferri, de consensu tamen S. Congregationis, cuius est sic ordinatos praestiti iuramenti vinculo exsolvere. Quod si amisso titulo generatim, aut etiam titulo Missionis, alter ei non substituat, sacerdos haud propterea remanet suspensus; sed Ordinarii tenentur compellere ordinatos ad alterius tituli subrogationem, prout Sacris Canonibus consultum est. Id Sacra haec Congregatio in generalibus Comitibus diei 1 Sept. 1856 declaravit.

12. Pariter sacerdotes Regulares, qui vota solemnia nuncuparunt, atque ex Apostolica indulgentia in saeculo vivere permittuntur, vel qui ediderunt vota simplicia, et e suis Congregationibus seu Institutis egressi sunt, ne cum proprii gradus dedecore emendicare cogantur, ad sibi de canonico titulo providendum obligentur; in locis vero Missionum ipsi probare saltem tenentur, sibi suppetere media, quibus propriae sustentationi, ut par est, consulant.

¹ Prid. Id. Octobr. 1568.

² Campanil. Diversor. iur. canonic. rubr. 8, cap. 4, n. 14, et Gartias De Benef., part. 2, cap. 16, n. 96.

13. Qui titulo certae alicuius Missionis ad ecclesiasticos Ordines adscenderunt, ubi missionarii officium dimiserint, procul dubio suum amittunt titulum, ac de alio sibi providere debent; si vero alterius Missionis servitio deputentur, ut huius Missionis titulum assumant, nova opus erit S. Sedis concessione; neque enim eis suffragatur facultas, si quam obtinuerit eius Missionis Ordinarius, memorato titulo clericos ordinandi.

14. Ordinarii in Missionibus utantur opera illorum etiam sacerdotum, qui aliis titulis ad Sacros Ordines admissi fuerunt, servatis de iure servandis; neque enim ipsi possunt eos adstringere ad titulum missionis subrogandum. Quin immo hortatur S. Congregatio Ordinarios, ut quantum fieri potest, alii quoque legitimi tituli pro Sacra Ordinatione introducantur.

15. Tandem Sacra Congregatio animadvertens incremento Missionum plurimum posse conducere, si qui in collegiis sive seminariis utriusque cleri, Evangelii praecones mox futuri educati sunt, vel qui titulo Missionis ad Ordines fuere promoti, animo identidem recolant iusiurandum, quò se obstrinxerunt, cooperandi Deo in salutem animarum; eos hortatur, ut in annos singulos, anniversaria die praestiti iuramenti, illud repetere curent, serio meditantes divinam erga se bonitatem, quae eos constituit Verbi ministros ad annuntianda mirabilia virtutis ac potentiae suae; quam immarcescibilis gloriae corona eis in coelis parata sit, si officium suum sancte impleverint; quamque e contra districtum maneat iudicium si negligentia vel socordia sua, quod absit, quemquam perire contigerit. Id autem, quo promptius et alacrius praestent, noverint s. m. Pium VI in audientia diei 7 Maii 1775 unicuique illorum plenariam indulgentiam, animabus quoque in Purgatorio detentis applicabilem, et perpetuis valituram temporibus impertitum fuisse, non solum cum praedictum iuramentum primo emiserint, verum etiam cum illud stato iam die renovaverint, dummodo in utroque casu conscientiam suam Poenitentiae Sacramento expiare non omittant, atque eucharisticam Communionem suscipiant, vel Missae celebrent Sacrificium.

*Formula iuramenti ab iis praestandi,
qui titulo Missionis ordinantur.*

Ego N. filius N. Dioecesis vel Vicariatus N. spondeo, et iuro, quod postquam ad Sacros Ordines promotus fuero, nullam Religionem, Societatem, aut Congregationem regularem sine speciali Sedis Apostolicae licentia, aut S. Congregationis de Propaganda Fide, ingrediari, neque in earum aliqua professionem emittam.

Voveo pariter et iuro, quod in hac Dioecesi, aut Vicariatu, vel¹ in Missione cui S. Sedi vel S. Congregationi de Propaganda Fide me destinare placuerit, perpetuo in divinis administrandis laborem meum ac operam, sub omni-modâ directione et iurisdictione R. P. D. pro tempore Ordinarii, pro salute animarum impendam, quod etiam praestabo, si cum praedictae Sedis Apostolicae licentia Religionem, Societatem, aut Congregationem regularem ingressus fuero, et in earum aliqua professionem emisero.

Item voveo, et iuro, me praedictum iuramentum, et eius obligationem intelligere, et observaturum. Sic me Deus adiuvet et haec Sancta Dei Evangelia. — Instr. S. C. de P. F. 27 Apr. 1871.

4. — *Prima Tonsura et Minores Ordines.*

Sufficit ad primam Tonsuram recipiendam quod capilli fuerint detonsi non capitis, sed comae fictitiae. — S. R. C. 25 Sept. 1846, *Romana Coll. Angl.*

In collatione primae Tonsurae verba *Dominus pars* etc. proferenda sunt etiam ab Episcopo iuxta morem generalem. — S. R. C. 12 Nov. 1831, *Marsor.* ad 3.

In ordinatione Ostiariorum omitti non potest traditio clavium; quin tamen ecclesiae claves esse debeant, ita ut qualicumque clave uti quis possit. — S. C. de P. F. 27 Sept. 1843.

Quando Ostiarius, Archidiacono comitante, claudit et aperit fores ecclesiae, debetne claudere et aperire etiam cum clavi, praesertim si in foribus oratorii, ubi confertur Ordo, non adsit clavis?

R. Non est stricte necessarium. — S. R. C. 12 Nov. 1831, *Marsor.* ad 4.

In ordinatione Ostiarii Pontificale praescribit, ut Archidiaconus tradat ordinatis funes campanarum faciens eos pulsare campanas. Porro sufficit una campana, ubi plures non habentur. Ac si campanarum turris sit extra Ecclesiam, vel sin ulla adsit in Ecclesia Campana, sufficit quassare tintinnabula altaris ad fores Ecclesiae. — S. R. C. 27 Sept. 1873, *Erien.* ad 2, 3, 4.

Codex Lectori tradendus, est Missale, vel Brevarium, vel volumen S. Scripturae. — S. R. C. 27 Sept. 1873, *Erien.* ad 5.

5. — *Subdiaconatus, Diaconatus.*

In Ordinatione Diaconi vel Subdiaconi eis tradi posse Missale. — S. R. C. 27 Sept. 1873, *Erien.* ad 7.

N. N. ammesso all'ordinazione del diaconato ricorda bene che il Vescovo nello imporgli le

¹ Iuxta hunc alterum modum iurare debent qui nondum alicui Missioni addicti fuerunt.

mani, non lo toccò fisicamente: pensando che il tatto fisico non è essenziale, si lasciò poco dopo promuovere al sacerdozio. Agitato da timore, chiede se la sua ordinazione debba essere reiterata sotto condizione.

R. Detur Decretum fer. IV 2 Ian. 1875: scilicet iteretur sub conditione Ordinatio Diaconatus, quae iteratio fieri potest a quocumque catholico Episcopo secreto, quocumque anni tempore etiam in sacello privato, facto verbo cum SSmo. — S. O. 26 Ian. 1898.

Episcopus quidam subdiacono, diaconatus ordinem conferre volens, in illius ordinatione peragenda manum utique dexteram, et ad minimam quidem distantiam, super caput eius suspendit, quin tamen praedictum illius caput corporaliter attingeret.

I. An, ad reparandum praedictae ordinationis defectum, ordinatio tota diaconatus in illo sacerdote iterari debeat?

II. An haec ordinationis iteratio sub conditione fieri possit a quocumque catholico Episcopo secreto, quocumque anni tempore, etiam in sacello privato?

R. Ad utrumque: affirmative, facto verbo cum Sanctissimo. — S. O. 20 Ian. 1875.

1. Utrum, si facta fuerit impositio manuum sine *tactu corporali*, suppleri debeat impositio manuum *tactu corporali*?

2. In quantum affirmative, an rumor publicus, et mala fama quae inde eveniret Ordinantibus, praesertim in his regionibus, esset ratio sufficiens ad abstinendum ab huiusmodi impositione manuum iterata cum *tactu corporali*?

3. Si suppleri debeat tactus corporalis, an iteranda sint verba quae simul ab Episcopo proferuntur cum impositione manuum, praesertim in Ordinatione Diaconi, in qua verba *Accipe Spiritum Sanctum*, etc., videntur multis esse forma Sacramenti?

4. Utrum possit suppleri tactus ille corporalis privatim, quando huiusmodi Ordines non conferuntur?

R. Ad 1. Affirmative.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Affirmative.

Ad 4. Affirmative, et secreto in actione Missae, atque etiam extra tempora generalis Ordinationis. — S. O. 19 Aug. 1851.

Contactus physicus non deest si caput tangatur pileolo coopertum. — S. O. 22 Ianuarii 1890. Collectan. S. C. de P. F. n. 1205.

6. — *Presbyteratus.*

Magister caeremoniarum cuiusdam Episcopi, in ordinatione duorum presbyterorum, loco olei Cathecumenorum, Oleum Sancti Chrismatis ordinanti Episcopo obtulit adhibendum, et hoc omnino praeter voluntatem et intentionem. An unctio repetenda, an potius sine dictae unctio-

nis iteratione tutus in conscientia et absque animi anxietate esse possit.

R. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. — S. O. 22 Iul. 1874.

Utrum in Ordinatione Presbyteri extensio manuum, tam Episcopi quam sacerdotum, praescripta a Pontificali fieri debeat non tantum intra haec verba: *Oremus fratres dilectissimi*, usque ad *Flectamus genua*, sed etiam post genuflexionem intra Orationem quae incipit *Exaudi nos*, usque ad Praefationem, ita ut genuflexio interrumpat tantummodo non autem cessare faciat illam?

R. In Ordinatione Presbyterorum praxim servandam esse Ecclesiae Romanae, quae manus Ordinandis imponit in prima tantum Oratione *Oremus fratres charissimi*. — S. R. C. 18 Febr. 1843, *Anicien*.

Tum Pontifex, tum Sacerdotes qui adstant, vix facta impositione utriusque manus, statim dexteram manus extendant, easque sic extensas teneant donec Episcopus Orationem absolverit. — S. R. C. 31 Aug. 1872, *Syren*.

S. C. dum in praefato suo Responso ritum insinuavit in peragenda Sacra Ordinatione circa manuum impositionem observandum, non idcirco in dubium revocare intendit valorem Sacrae Ordinationis eo quod in illa Episcopus ordinans, manus extensas non tenuerit super ordinatum, etiam per intervallum, quod inter primam et secundam manuum impositionem intercedit. — S. R. C. 14 Iun. 1873, *Syren*.

Nella ordinazione del Sacerdote B., per mera dimenticanza fu omessa la imposizione delle mani per parte dei Sacerdoti assistenti, e il Vescovo stesso non ricorda (né lo ricordano gli altri) se tenne le mani elevate sul capo del promovendo nella seconda imposizione, quando si recitava l'orazione *Oremus fratres charissimi* etc. Chiede perciò l'oracolo supremo per conoscere ciò che egli debba fare.

R. Sacerdos B. ordinetur secreto et sub conditione quacumque die, etiam feriata, obtenta a SSmo facultate. — S. O. 17 Mart. 1897.

Si, post tactum physicum capitis ordinandorum, Episcopus manum extensam habuerit super ordinandos, saltem immediate ante recitationem *Oremus* etc. ordinationem esse certo validam, ut in Decr. S. O. 12 Sept. 1877. Si autem nequidem immediate ante recitationem *Oremus* etc. illa manus extensio facta fuerit, ordinationem esse iterandam secreto et sub conditione, quocumque die, facto verbo cum SSmo, ut etiam suppleat ad cautelam de thesauro Ecclesiae pro Missis usque adhuc celebratis. — S. O. 30 Nov. 1898.

In ordinatione Presbyterorum loco extensionis dexterae manus super capita ordinandorum cum oratione *Oremus fratres charissimi* etc., quae in Pontificali habentur, Pontifex involuntarie distractus, eandem orationem recitabat

manibus ante pectus iunctis; quod advertens unus ex adstantibus clericis, timens ne hoc officeret validitati ordinationis, cito accurrens reverenter disiunxit manus Pontificis, qui, manibus sic disiunctis ante pectus, praefatam orationem usque ad finem prosequutus est.

Utrum per extensionem manuum Episcopi ante pectus suppleri potuerit in casu extensio dexterae manus super capita ordinandorum, ac consequenter pro valida habenda sit ordinatio illorum candidatorum.

R. Attentis expositis, Sacerdotes, de quibus agitur, iterum ordinantur ex integro sub conditione et secreto, quocumque die, facto verbo cum SSmo ut suppleat etiam de thesauro Ecclesiae pro Missis a Sacerdotibus celebratis. — S. O. 6 Iul. 1898.

Episcopus N. N. in ordinatione Presbyterorum utramque manum super caput cuiuslibet ordinandi posuit, quod et Presbyteri assistentes fecerunt. Dum autem legeret orationem seu exhortationem *Oremus fratres charissimi* etc. ex inadvertentia neque ipse neque presbyteri assistentes manus extensas super omnes ordinandos habuerunt. Sacram functionem postea prosecutus est usque ad illa verba *Accipe iugum Domini* etc. aptando stolam ante pectus in modum crucis. Quibus dictis, quum praeteritam omissionem impositionis manuum advertisset, submissa voce (quin a circumstantibus audiretur) repetiit exhortationem *Oremus fratres charissimi* etc., cum oratione sequenti, et ipse solus manus extensas habuit super ordinandos. Postea functionem reassumpsit ab illis verbis: *Accipe vestem Sacerdotalem* etc.

Utrum valida fuerit haec ordinatio.

R. Ordinationem in casu validam fuisse. — S. O. 6 Iul. 1898.

Utrum supplendae sint caeremoniae impositionis manuum sacerdotum, quae in Ordinatione sacerdotali ob distantiam missionariorum ommissa fuerunt.

R. Negative. — S. C. de P. F. 6 Augusti 1840.

Episcopus N. N. in ordinatione cuiusdam Presbyteri, ad formam *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseras peccata* etc., ob scabiem, qua ordinandi caput infectum erat, involuntario quodam motu manus amovit, ita ut nullus daretur physicus contactus. Videtur oratori se caput ordinandi revera tetigisse, initio prolationis formae, licet de hoc non omnino certus sit. Potest orator quiescere?

R. Orator acquiescat. — S. O. 8 Iun. 1898.

Nel consegnare il Vescovo ordinante il calice e la patena con l'ostia cadde a terra prima di toccarla e prima che si pronunziasse la formula *Accipe potestatem* etc. Il Sacerdote ordinando si accorse della caduta dell'ostia, che non era più nella patena prima della prolaione della formola e ne avvertì il Ceremoniere

che, o per non inquietare il Vescovo, o perchè credesse diversamente, lasciò correre la cosa.

R. Attenta asserta evolatione hostiae in terram in porrectione instrumentorum ante tactum instrumentorum eorumdem, ordinationem esse iterandam ex integro sub conditione et secreto, quocumque die, facto verbo cum SSmo, ut suppleat de thesauro Ecclesiae, quatenus opus sit, pro Missis a Sacerdote oratore celebratis. — S. O. 6 Iul. 1898.

Accidit, ut presbyteris ordinandis traditus sit, una cum patena et hostia, calix absque vino. — R. Ordinationem esse iterandam ex integro sub conditione. — S. O. 11 Ian. 1899.

Il Sacerdote N. N. espone che nella sua ordinazione presbiterale quando fu sul punto di ricevere gli strumenti, si accostò cogli altri al Vescovo, che li teneva in mano; ma dubita se giunse a toccare il calice insieme colla patena; quest'ultima gli sembra di non averla toccata. Chiede perciò norme per tranquillità di sua coscienza.

R. Acquiescat. — S. O. 7 Sept. 1897.

N. N. dubitando positivamente se nella sua ordinazione *abbia toccato fisicamente la patena*, sebbene sia certo di aver toccata l'ostia domandò per sua quiete *quid in hoc casu faciendum sit*.

R. Acquiescat. — S. O. 22 Iun. 1892.

Sempronio non avendo nel toccare gl'istrumenti usato gli indici ed i medii, ma gli indici ed i pollici, prima toccò la coppa del calice, ma poi quando il Vescovo proferiva la forma toccò solo la patena coll'ostia posta sul calice. Che della validità di sua ordinazione?

R. Orator acquiescat. — S. O. 17 Mart. 1857.

Gaspere, essendo quattro o cinque gli ordinandi ed affollandosi tutti a toccare gli strumenti, si ricorda di averli prima toccati, ma però nell'atto che si proferiva la formola, benchè si affrettasse a toccarli di nuovo, non riuscì a farlo, essendone stato impedito dalle mani degli altri.

R. Orator acquiescat. — S. O. 17 Mart. 1897.

Caio toccò solamente la patena in un col l'ostia posta sul calice, ma non il calice, benchè si sforzasse di arrivarci col dito.

R. Orator acquiescat. — S. O. 17 Mart. 1897.

Cum N. N. ad ordinem presbyteratus promoveretur, Episcopus ordinans formulam in porrectione instrumentorum paulum interrupit. Namque cum iam dixisset: *Accipe potestatem offerendi*, mox ad sacerdotem ministrantem conversus formulam interrupit interrogans: « Num adest aliquis defectus? » Et sacerdos ministrans respondit: « Non » — porro statimque Episcopus perrexit: *sacrificium Deo missasque celebrandi, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini. R. Amen*. Num haec interruptio valori ordinationis noceat?

R. Ordinationem in casu fuisse validam; ideoque acquiescat. — S. O. 20 Apr. 1898.

Episcopus N. N. inadvertenter corrumpit formulam dicens: *Accipe Sp. S., quorum retinueris peccata remissa sunt, et quorum retinueris retenta sunt.* Quid agendum?

R. Secreto et sub conditione quovis anni tempore suppleatur ad cautelam a quovis Episcopo cum S. Sede communionem habente, induto de more, *tertia manuum impositio*, et forma respectiva: *Accipe Sp. S.* etc.; et quoad praeteritum acquiescat. — S. O. 9 Dec. 1897. — Suppleri autem debet tertia illa manuum impositio ab Episcopo sacrum faciente, et adstante presbytero sacerdotalibus vestimentis pariter induto, quin repeti debeant caeremoniae accidentales, quae antea adhibitae fuerunt. — S. R. C. 22 Maii 1841, *Vivarien.*

Dubium de intentione.

N. N. dubitando se era idoneo o pur no al presbiterato, da una parte voleva togliere la intenzione di esser prete, dall'altra voleva metterla. Finalmente disse così: metto quella intenzione che determinerò certamente in qualche punto dell'ordinazione. Dubbioso sempre, ricevette la prima e la seconda imposizione delle mani; e solo quando si fu alla consacrazione delle mani risolse di esser prete. Or, inquieto di coscienza, chiede se sia valida l'ordinazione ricevuta.

R. Acquiescat. — S. O. 26 Ian. 1898.

7. — *Missae Neopresbyteris in ordinatione praescriptae.*

Praedictae Missae celebrandae sunt in diebus a Rubrica permissis. — S. R. C. 11 Apr. 1840, *Barcinonen.* ad 4.

8. — *Litt. Apost. Leonis XIII. De ordinationibus anglicanis.*

Apostolicae curae et caritatis, qua *Pastorem magnum ovium, Dominum nostrum Iesum Christum*¹, referre pro munere et imitari, aspirante eius gratia, studemus, non exiguam partem pernobilis Anglorum nationi tribuimus. Voluntatis in ipsam Nostrae ea praecipue testis est epistola, quam superiore anno dedimus propriam *ad Anglos, regnum Christi in fidei unitate quaerentes*: eiusdem quippe gentis et veterem cum Ecclesia matre coniunctionem commemorando revocavimus, et felicem reconciliationem, excitatam in animis orandi Dei sollertia, contendimus maturare. Rursusque haud ita pridem, quum communibus universe litteris de unitate Ecclesiae fusius agere visum est, non ultimo loco respeximus Angliam; spe praelu-

cente, posse documenta Nostra tum catholicis firmitatem, tum dissidentibus salutare lumen afferre. Atque illud fateri libet quod aequae gentis humanitatem ac multorum sollicitudinem salutis aeternae commendat, id est quam benevole Angliis probata sit instantia Nostra et dicendi libertas, nullo quidem acta humanae rationis impulsu. Nunc autem eadem Nos mente eodemque animo deliberatum habemus studia convertere ad quamdam non minoris momenti causam, quae cum ea ipsa re votisque Nostris cohaeret. Quod enim apud Anglos, aliquanto postquam ab unitatis christianae centro abscessum est, novus plane ritus ordinibus sacris conferendis, sub rege Eduardo VI, fuit publice inductus; defecisse idcirco verum Ordinis sacramentum, quale Christus instituit, simulque hierarchicam successionem, iam tenuit communis sententia, quam non semel Ecclesiae acta et constans disciplina firmarunt. Attamen recentiore memoria hisque maxime annis invaluit controversia, sacrae ne Ordinationes ritu eduardiano peractae, natura sacramenti effectumque polleant; faventibus, affirmate vel dubitanter, non modo scriptoribus anglicanis nonnullis, sed paucis etiam catholicis praesertim non anglis. Alteros quippe movebat praestantia sacerdotii christiani, exoptantes ut duplici eius in corpus Christi potestate ne carerent sui; movebat alteros consilium expediendi quodammodo illis reditus ad unitatem: utrisque vero hoc persuasum esse videbatur, iam studiis in eo genere cum aetate provecitis, novisque litterarum monumentis ex oblivione erutis, retractari auctoritate Nostra causam non inopportunum fore. Nos autem ea consilia atque optata minime negligentes, maximeque voci obsequentes apostolicae caritatis, censuimus nihil non experiri quod videretur quoquo modo conducere ad animarum vel avertenda damna vel utilitates fovendas.

Placuit igitur de retractanda causa benignissime indulgere: ita sane, ut per summam novae disquisitionis sollertiam, omnis in posterum vel species quidem dubitandi esset remota. Quapropter certo numero viris doctrina et eruditione praestantibus, quorum compertae erant dissimiles in ipsa causa opiniones, negotium dedimus ut momenta sententiae suae scriptis mandarent: eos deinde ad Nos accitos iussimus communicare inter se scripta, et quidquid eo amplius ad rem cognitu esset dignum, indagare atque expendere. Consultumque a Nobis est, ut ipsi diplomata opportuna omni posset copia in tabulariis vaticanis sive nota recognoscere, sive inexplorata educere; itemque ut prompta haberent quaecumque eiusdem generis acta apud Sacrum Consilium, quod *Su-*

¹ Hebr. XIII, 20.

prema vocatur, asservarentur, neque minus quaecumque ad hoc tempus doctiores viri in utramque partem evulgassent. Huiusmodi adiumentis instructos, voluimus eos in singulares congressiones convenire; quae ad duodecim sunt habitae, praeside uno ex S. R. E. Cardinalibus a Nobismetipsis designato, data singulis facultate disputandi libera. Denique earumdem congressionum acta, una cum ceteris documentis, Venerabilibus Fratribus Nostris Cardinalibus ex eodem Consilio iussimus exhiberi omnia; qui meditâtâ causa eâque coram Nobis deinde agitata, suam quisque sententiam dicerent.

Hoc ducendae rei ordine praestituto, ad intimam tamen aestimationem causae aequum erat non ante aggredi, quam id perstudiose quaesitum apparuisset, quo loco ea iam esset secundum Apostolicae Sedis praescriptiones institutamque consuetudinem; cuius consuetudinis et initia et vim magni profecto intererat reputare. Quocirca in primis perpensa sunt documenta praecipua quibus Decessores Nostri, rogatu reginae Mariae, singulares curas ad reconciliationem ecclesiae Anglicae contulerunt. Nam Iulius III Cardinalem Reginaldum Polo, natione Anglum, multiplici laude eximium, Legatum de latere ad id opus destinavit, *tamquam pacis et dilectionis angelum suum*, eique mandata seu facultates extra ordinem normasque agendi tradidit¹; quas deinde Paulus IV confirmavit et declaravit. In quo ut recte colligatur quidnam in se commemorata documenta habeant ponderis, sic oportet fundamenti instar statuere, eorum propositum nequaquam a re abstractum fuisse, sed rei omnino inhaerens ac peculiare. Quum enim facultates Legato Apostolico ab iis Pontificibus tributae, Angliam dumtaxat religionisque in ea statum respicerent; normae item agendi ab eisdem eidem Legato quaerenti impertitae, minime quidem esse poterant ad illa generatim decernenda sine quibus sacrae ordinationes non valeant, sed debebant attinere proprie ad providendum de ordinibus sacris in eo regno, prout temporum movebant rerumque conditiones expositae. Hoc ipsum, praeter quam quod ex natura et modo eorumdem documentorum perspicuum est, inde pariter liquet, quod alienum prorsus fuisset, ita velle de iis quae Sacramento Ordinis conficiendo necesse sunt, propemodum commone fieri Legatum, eumque virum cuius doctrina etiam in Concilio Tridentino eluxerat.

Ista probe tenentibus non difficulter patebit quare in litteris Iulii III ad Legatum Apostolicum, perscriptis die viii Martii MDLIV, distincta sit mentio de iis primum qui *rite et legitime promoti*, in suis ordinibus essent retinendi, tum de iis qui *non promoti ad sacros ordines*,

possent, *si digni et idonei reperti fuissent, promoveri*. Nam certe definiteque notatur, ut reapse erat, duplex hominum classis: hinc eorum qui sacram ordinationem vere suscepissent, quippe id vel ante Henrici secessionem, vel si post eam et per ministros errore dissidiove implicitos, ritu tamen catholico consueto; inde aliorum qui initiati essent secundum Ordinale eduardianum, qui propterea possent *promoveri*, quia ordinationem acceperant irritam. Neque aliud sane Pontificis consilium fuisse, praeclare confirmat epistola eiusdem Legati, die xxix Ianuarii MDLV, facultates suas episcopo Norwicensi demandantis. Id amplius est potissime considerandum quod eae ipsae Iulii III litterae afferunt, de facultatibus pontificiis libere utendis, etiam in eorum bonum quibus munus consecrationis *minus rite et non servatâ forma Ecclesiae consueta*, impensum fuit: qua quidem locutione ii certe designabantur qui consecrati eduardiano ritu; praeter eam namque et catholicam formam alia nulla erat eo tempore in Anglia.

Haec autem apertiora fient commemorando legationem quam Philippus et Maria reges, suadente Cardinali Polo, Romam ad Pontificem Februario Mense MDLV miserunt. Regii oratores, viri tres *admodum insignes et omni virtute praediti*, in quibus Thomas Thirlby episcopus Eliensis, sic habebant propositum, Pontificem de conditione rei religiosae in eo regno notitia ampliore edocere, ab ipsoque in primis petere ut ea quae Legatus ad eiusdem regni cum Ecclesia reconciliationem curaverat atque effecerat, haberet rata et confirmaret: eius rei causâ omnia ad Pontificem allata sunt testimonia scripta quae oportebat, partesque Ordinalis novi proxime ad rem facientes. Iamvero Paulus IV legatione magnifice admissa, eisdemque testimoniis per certos aliquot Cardinales *diligenter discussis, et habita deliberatione matura*, litteras *Praeclara carissimi* sub plumbo dedit die xx Iunii eodem anno. In his quum comprobatio plena et robur additum sit rebus a Polo gestis, de ordinationibus sic est praescriptum...: *qui ad ordines ecclesiasticos... ab alio quam ab episcopo rite et recte ordinato promoti fuerunt, eosdem ordines... de novo suscipere teneantur*. Quinam autem essent episcopi tales, *non rite recteque ordinati*, satis iam indicaverant superiora documenta, facultatesque in eam rem a Legato adhibitae: ii nimirum qui ad episcopatum, sicut alii ad alios ordines promoti essent, *non servatâ forma Ecclesiae consueta*, vel non servata *Ecclesiae forma et intentione*, prout Legatus ipse ad episcopum Norwiciensem scribebat. Hi autem non alii profecto erant nisi qui promoti secun-

¹ Id factum Augusto mense MDLIII per litteras sub

plumbo, *Si ullo unquam tempore et Post nuntium Nobis*, atque alias.

dum novam ritualement formam; cui quoque examinandae delecti Cardinales attentam operam dederant. Neque praetermittendus est locus ex eisdem Pontificis litteris, omnino rei congruens; ubi cum aliis beneficio dispensationis egentibus numerantur qui *tam ordines, quam beneficia ecclesiastica nulliter et de facto obtinuerant.*

Nulliter enim obtinuisse ordines idem est atque irritum actu nulloque effectu, videlicet invalide, ut ipsa monet eius vocis notatio et consuetudo sermonis; praesertim quum idem pari modo affirmetur de ordinibus quod de beneficiis ecclesiasticis, quae ex certis Sacrorum Canonum institutis manifesto erant nulla, eo quia cum vitio infirmante collata. Huc accedit quod, ambigentibus nonnullis quinam revera episcopi, rite et recte ordinati, dici et haberi possent ad mentem Pontificis, hic non multo post, die xxx Octobris, alias subiecit litteras in modum Brevis: atque, Nos, inquit, haesitationem huiusmodi tollere, et serenitati conscientiae eorum qui schismate durante ad ordines promoti fuerant, mentem et intentionem quam in eisdem litteris Nostris habuimus clarius exprimendo, opportune consulere volentes, declaramus eos tantum episcopos et archiepiscopos qui non in forma Ecclesiae ordinati et consecrati fuerunt, rite et recte ordinatos dici non posse. Quae declaratio, nisi apposite ad rem Angliae praesentem, id est ad Ordinale eduardianum, spectare debuisset, nihil certe conferat Pontifex novis litteris, quo vel haesitationem tolleret vel serenitati conscientiae consuleret. Ceterum Apostolicae Sedis documenta et mandata non aliter quidem Legatus intellexit, atque ita eis rite religioseque obtemperavit: idque pariter factum a regina Maria et a ceteris qui cum ea dederunt operam ut religio et instituta catholica in pristinum locum restituerentur.

Auctoritates quas excitavimus Iulii III et Pauli IV aperte ostendunt initia eius disciplinae quae tenore constanti, iam tribus amplius saeculis, custodita est, ut ordinationes ritu eduardiano, haberentur infectae et nullae, cui disciplinae amplissime suffragantur testimonia multa earumdem ordinationum quae, in hac etiam Urbe, saepius absoluteque iteratae sunt ritu catholico. In huius igitur disciplinae observantia vis inest opportuna proposito. Nam si cui forte quidquam dubitationis resideat in quamnam vere sententiam ea Pontificum diplomata sint accipienda, recte illud valet: *Consuetudo optima legum interpretes.* Quoniam vero firmum semper ratumque in Ecclesia mansit, Ordinis Sacramentum nefas esse iterari, fieri nullo pacto poterat ut talem consuetudinem Apostolica Sedes pateretur tacita ac toleraret. Atqui eam non toleravit solum, sed probavit etiam et sanxit ipsa, quotiescumque in eadem re peculiare aliquod factum incidit iudicandum. Duo eiusmodi

facta in medium proferimus, ex multis quae ad *Supremam* sunt subinde delata: alterum, anno MDCLXXXIV, cuiusdam Calvinistae Galli, alterum anno MDCCIV, Ioannis Clementis Gordon; utriusque secundum rituale eduardianum suos adepti ordines. In primo, post accuratam rei investigationem, consultores non pauci responsa sua, quae appellant vota, de scripto ediderunt, ceterique cum eis in unam conspirarunt sententiam, *pro invaliditate ordinationis:* tantum quidem ratione habita opportunitatis, placuit Cardinalibus respondere, *Dilata.* Eadem vero acta repetita et ponderata sunt in facto altero: quaesita sunt praeterea nova consultorum vota, rogatique doctores egregii e Sorbonicis ac Duacensis, neque praesidium ullum perspicacioris prudentiae praetermissum est ad rem penitus pernoscendam. Atque hoc animadvertisse oportet quod, tametsi tum ipse Gordon, cuius negotium erat, tum aliqui consultores inter causas nullitatis vindicandae etiam adduxissent illam prout putabatur ordinationem Parkerii, in sententia tamen ferenda omnino seposita est ea causa, ut documenta praeferunt integrae fidei, neque alia ratio est reputata nisi *defectus formae et intentionis.* Qua de forma quo plenius esset certiusque iudicium, cautum fuerat ut exemplar Ordinalis anglicani suppetere; atque etiam cum eo singulae collatae sunt formae ordinandi, ex variis orientalium et occidentalium ritibus conquisitae. Tum Clemens XI, Cardinalium ad quos pertinebat consentientibus suffragiis, ipsemet feria V, die xvii Aprilis MDCCIV, decrevit: « Ioannes Clemens Gordon *ex integro et absolute* ordinetur ad omnes ordines etiam sacros et praecipue presbyteratus, et quatenus non fuerit confirmatus, prius Sacramentum Confirmationis suscipiat ». Quae sententia, id sane considerare refert, ne a defectu quidem *traditionis instrumentorum* quidquam momenti duxit: tunc enim praescriptum de more esset ut ordinatio *sub conditione* instauraretur. Eo autem pluris refert considerare, eandem Pontificis sententiam spectare universe ad omnes Anglicanorum ordinationes. Licet enim factum attigerit peculiare, non tamen ex peculiari quapiam ratione profecta est, verum ex *vitio formae*, quo quidem vitio ordinationes illae aequae afficiuntur omnes: adeo ut quoties deinceps in re simili decernendum fuit, toties idem Clementis XI communicatum sit decretum.

Quae quum ita sint, non videt nemo controversiam temporibus nostris exsuscitatam, Apostolicae Sedis iudicio definitam multo antea fuisse documentisque illis haud satis quam oportuerat cognitis, fortasse factum ut scriptor aliquis catholicus disputationem de ea libere habere non dubitavit. Quoniam vero, ut principio monuimus, nihil Nobis antiquius optatiusque est quam ut hominibus recte animatis

maxima possimus indulgentia et caritate prodesse, ideo iussimus in Ordinale anglicanum, quod caput est totius causae, rursus quam studiosissime inquiri.

In ritu cuiuslibet sacramenti conficiendi et administrandi iure discernunt inter partem *caeremonialem* et partem *essentialem*, quae *materia et forma* appellari consuevit. Omnesque norunt, sacramenta novae legis utpote signa sensibilia atque gratiae invisibilis efficientia, debere gratiam et significare quam efficiunt et efficere quam significant. Quae significatio, etsi in toto ritu essentiali, in materia scilicet et forma, haberi debet, praecipue tamen ad formam pertinet: quum materia sit pars per se non determinata, quae per illam determinetur. Idque in Sacramento Ordinis manifestius apparet, cuius conferendi materia, quatenus hoc loco se dat considerandam, est manuum impositio; quae quidem nihil definitum per se significat, et aequae ad quosdam Ordines, aequae ad Confirmationem usurpatur. Iamvero verba quae ad proximam usque aetatem habentur passim ab Anglicanis tamquam forma propria ordinationis presbyteralis, videlicet, *Accipe Spiritum Sanctum*, minime sane significant definite ordinem sacerdotii vel eius gratiam, et potestatem, quae praecipue est potestas *consecrandi et offerendi verum corpus et sanguinem Domini*¹, eo sacrificio, quod non est *nuda commemoratio sacrificii in Cruce peracti*². Forma huiusmodi aucta quidem est postea iis verbis, *ad officium et opus presbyteri*: sed hoc potius convincit, Anglicanos vidisse ipsos primam eam formam fuisse mancā neque idoneam rei. Eadem vero adiectio, si forte quidem legitimam significationem apponere formae posset, serius est inducta, elapso iam saeculo post receptum Ordinale eduardianum: quum propterea, Hierarchia extincta, potestas ordinandi iam nulla esset. Nequidquam porro auxilium causae novissime arcessitum est ab aliis eiusdem Ordinalis precibus. Nam, ut cetera praetereantur quae eas demonstrent in ritu anglicano minus sufficientes proposito, unum hoc argumentum sit instar omnium, de ipsis consulto detractum esse quidquid in ritu catholico dignitatem et officia sacerdotii perspicue designat. Non ea igitur forma esse apta et sufficiens sacramento potest, quae id nempe reticet quod deberet proprium significare.

De consecratione episcopali similiter est. Nam formulae, *Accipe Spiritum Sanctum*, non modo serius adnexa sunt verba, *ad officium et opus episcopi*, sed etiam de iisdem, ut mox dicemus, iudicandum aliter est quam in ritu catholico. Neque rei proficit quidquam advocasse praefationis precem *Omnipotens Deus*: quum ea pa-

riter deminuta sit verbis quae *summum sacerdotium* declarent. Sane, nihil huc attinet explorare, utrum episcopatus complementum sit sacerdotii, an ordo ab illo distinctus; aut collatus, ut aiunt, *per saltum*, scilicet homini non sacerdoti, utrum effectum habeat necne. At ipse procul dubio, ex institutione Christi, ad Sacramentum Ordinis verissime pertinet, atque est praecellenti gradu sacerdotium; quod nimirum et voce sanctorum Patrum et rituali nostra consuetudine *summum sacerdotium, sacri ministerii summa* nuncupatur. Inde fit ut, quoniam Sacramentum Ordinis verumque Christi sacerdotium a ritu anglicano penitus extrusum est, atque adeo in consecratione episcopali eiusdem ritus nullo modo sacerdotium confertur, nullo item modo episcopatus vere ac iure possit conferri: eoque id magis quia in primis episcopatus muniis illud scilicet est, ministros ordinandi in Sanctam Eucharistiam et sacrificium.

Ad rectam vere plenamque Ordinalis anglicani aestimationem, praeter ista per aliquas eius partes notata, nihil profecto tam valet quam si probe aestimetur, quibus adiunctis rerum conditum sit et publice constitutum. Longum est singula persequi, neque est necessarium: eius namque aetatis memoria satis diserte loquitur, cuius animi essent in Ecclesiam catholicam auctores Ordinalis, quos adsciverint fautores ab heterodoxis sectis, quo demum consilia sua referrent. Nimis enimvero scientes quae necessitudo inter fidem et cultum, inter *legem credendi et legem supplicandi* intercedat, liturgiae ordinem, specie quidem redintegrandae eius formae primaevae, ad errores Novatorum multis modis deformarunt. Quamobrem toto Ordinali non modo nulla est aperta mentio sacrificii, consecrationis, sacerdotii, potestatisque consecrandi et sacrificii offerendi; sed immo omnia huiusmodi rerum vestigia, quae superessent in precationibus ritus catholici non plane reiectis, sublata et deleta sunt de industria, quod supra attigimus. Ita per se apparet nativa Ordinalis indoles ac spiritus, uti loquuntur. Hinc vero ab origine ducto vitio, si valere ad usum ordinationum minime potuit, nequaquam decursu aetatum, quum tale ipsum permanserit, futurum fuit ut valeret. Atque ii egerunt frustra qui inde a temporibus Caroli I conati sunt admittere aliquid sacrificii et sacerdotii, nonnullā dein ad Ordinale facta accessione: frustra quae similiter contendit pars ea Anglicanorum non ita magna, recentiore tempore coalita, quae arbitratur posse idem Ordinale ad sanam rectamque sententiam intelligi et deduci. Vana, inquam, fuere et sunt huiusmodi conata: idque hac etiam de causa,

¹ Trid. sess. 23, de sacr. Ord., can. 1.

² Trid. sess. 22, de sacrific. Missae, can. 3.

quod, si qua quidem verba, in Ordinali anglicano, ut nunc est, porrigant se in ambiguum, ea tamen sumere sensum eundem nequeunt quem habent in ritu catholico. Nam semel novato ritu, ut vidimus, quo nempe negetur vel adulteretur Sacramentum Ordinis, et a quo quaevis notio repudiata sit consecrationis et sacrificii: iam minime constat formula, *Accipe Spiritum Sanctum*, qui Spiritus, cum gratia nimirum sacramenti, in animam infunditur, minimeque constant verba illa, *ad officium et opus presbyteri vel episcopi* ac similia, quae restant nomina sine re quam instituit Christus. Huius vim argumenti perspectam ipsi habent plerique Anglicani, observationis Ordinalis interpretes; quam non dissimulanter eis obiciunt qui nove ipsum interpretantes, Ordinibus inde collatis pretium virtutemque non suam spe vana affingunt. Eodem porro argumento vel uno illud etiam corrui, opinantium posse in legitimam Ordinis formam sufficere precationem, *Omnipotens Deus, bonorum omnium largitor*, quae sub initium est ritualis actionis; etiamsi forte haberi ea posset tamquam sufficiens in ritu aliquo catholico quem Ecclesia probasset. Cum hoc igitur intimo *formae defectu* coniunctus est *defectus intentionis*, quam aequae necessario postulat, ut sit, sacramentum. De mente vel intentione, utpote quae per se quiddam est interius, Ecclesia non iudicat: at quatenus extra proditur, iudicare de ea debet. Iamvero quum quis ad sacramentum conficiendum et conferendum materiam formamque debitam serio ac rite adhibuit, eo ipso censetur id nimirum facere intendisse quod facit Ecclesia. Quo sane principio innititur doctrina quae tenet esse vere sacramentum vel illud, quod ministerio hominis haeretici aut non baptizati, dummodo ritu catholico, conferatur. Contra, si ritus immutetur, eo manifesto consilio ut alius inducatur ab Ecclesia non receptus, utque id repellatur quod facit Ecclesia et quod ex institutione Christi ad naturam attinet sacramenti, tunc palam est, non solum necessariam sacramento intentionem deesse, sed intentionem immo haberi sacramento adversam et repugnantem.

Isthaec omnia diu multumque reputavimus apud Nos et cum Venerabilibus Fratribus Nostris in *Suprema* iudiciis; quorum etiam Coetum singulariter coram Nobis advocare placuit feria V, die xvi Iulii proximi, in commemoratione Mariae D. N. Carmelitidis. Iique ad unum consensere, propositam causam iam pridem ab Apostolica Sede plene fuisse et cognitam et iudicatam: eius autem denuo instituta actaque quaestione, emersisse illustrius quanto illa iustitiae sapientiaeque pondere totam rem absolvisset. Verumtamen optimum factu duximus supersedere sententiae, quo et melius perpenderemus conveniret ne expediretque eandem

rem auctoritate Nostra rursus declarari, et uberiorem divini luminis copiam supplices imploraremus. Tum considerantibus Nobis ut idem caput, etsi iure iam definitum, a quibusdam revocatum sit in controversiam, quacumque demum causa sit revocatum; ex eoque pronum fore ut perniciosus error gignatur non paucis qui putent se ibi Ordinis Sacramentum et fructus reperire ubi minime sunt, visum est in Domino sententiam Nostram edicere.

Itaque omnibus Pontificum Decessorum in hac ipsa causa decretis usquequaque assentientes, eaque plenissime confirmantes ac veluti renovantes auctoritate Nostra, motu proprio, certa scientia, pronunciamus et declaramus, ordinationes ritu anglicano actas, irritas prorsus fuisse et esse, omninoque nullas.

Hoc restat, ut quo ingressi sumus *Pastoris magni* nomine et animo veritatem tam gravis rei certissimam commonstrare, eodem adhortemur eos qui Ordinum atque Hierarchiae beneficia sincera voluntate optent ac requirant. Usque adhuc fortasse, virtutis christianae intendentes ardorem, religiosius consulentes divinas litteras, pias duplicantes preces, incerti tamen haeserunt et anxii ad vocem Christi iamdiu intime admonentis. Probe iam vident quo se bonus ille invitet ac velit. Ad unicum eius ovile si redeant, tum vero et quaesita beneficia assecuturi sunt et consequentia salutis praesidia, quorum administram fecit ipse Ecclesiam, quasi redemptionis suae custodem perpetuam et procuratricem in gentibus. Tum vero *haurient aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*, sacramentis eius mirificis: unde fideles animae in amicitiam Dei, remissis vero peccatis, restituantur, caelesti pane aluntur et roborantur, adiuventisque maximis affluunt ad vitae adptionem aeternae. Quorum bonorum revera sitientes, utinam *Deus pacis, Deus totius consolationis* faciat compotes atque expleat perbenignus. Hortationem vero Nostram et vota eos maiorem in modum spectare volumus, qui religionis ministri in communitatibus suis habentur. Homines ex ipso officio praecedentes doctrina et auctoritate, quibus profecto cordi est divina gloria et animorum salus, velint alacres vocanti Deo parere in primis et obsequi, praeclarumque de se edere exemplum. Singularem certe laetitia eos Ecclesia mater excipiet omni-que complectetur bonitate et providentia, quippe quos per arduas rerum difficultates virtus animi generosior ad sinum suum reduxerit. Ex hac vero virtute dici vix potest quae ipsos laus maneat in coetibus fratrum per catholicum orbem, quae aliquando spes et fiducia ante Christum iudicem, quae ab illo praemia in regno caelesti! Nos quidem, quantum omni ope licuerit, eorum cum Ecclesia reconciliationem fovere non desistemus; ex qua et singuli et

ordines, id quod vehementer cupimus, multum capere possunt ad imitandum. Interea veritatis gratiaeque divinae patentem cursum ut secundare contendant fideliter, per viscera misericordiae Dei nostri rogamus omnes et obsecramus.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur, nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse; sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeeminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere decernimus; irritum quoque

et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari declarantes, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo sexto, idibus Septembribus, Pontificatus Nostri anno decimo nono.

ORIENTALES

1. — *Orientales quoad Const. Apostolicae Sedis.*

Confer verbum *Censura* n. 37.

2. — *Orientales quoad ritus.*

Confer verbum *Liturgia*.

P

PANTHEISMUS

Confer verbum *Errores* § i, verbum *Fides* n. 1, c. 1.

PAPA

1. — *De Primatu et infallibilitate Romani Pontificis Constitutio Dogmatica Sacrosancti et Oecumenici Concilii Vaticani.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

SACRO APPROBANTE CONSILIO

Ad perpetuam rei memoriam.

Pastor aeternus et episcopus animarum nostrarum, ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet, sanctam aedificare Ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et charitatis vinculo containerentur. Quapropter, priusquam clarificaretur, rogavit Patrem non pro Apostolis tantum, sed et pro eis, qui credituri erant per verbum eorum in ipsum, ut omnes unum essent, sicut ipse Filius et Pater unum sunt. Quemadmodum igitur Apostolos, quos sibi de mundo elegerat, misit, sicut ipse missus erat a Patre: ita in Ecclesia sua Pastores et Doctores usque

ad consummationem saeculi esse voluit. Ut vero episcopatus ipse unus et indivisus esset, et per cohaerentes sibi invicem sacerdotes credentium multitudo universa in fidei et communionis unitate conservaretur, beatum Petrum ceteris Apostolis praeponens in ipso instituit perpetuum utriusque unitatis principium ac visibile fundamentum, super cuius fortitudinem aeternum extrueretur templum, et Ecclesiae coelo inferenda sublimitas in huius fidei firmitate conurgeret¹. Et quoniam portae inferi ad everendam, si fieri posset, Ecclesiam contra eius fundamentum divinitus positum maiori in dies odio undique insurgunt; Nos ad catholici gregis custodiam, incolumitatem, augmentum, necessarium esse iudicamus, sacro approbante Concilio, doctrinam de institutione, perpetuitate, ac natura sacri Apostolici primatus, in quo totius Ecclesiae vis ac sodalitas consistit, cunctis fidelibus credendam et tenendam, secundum antiquam atque constantem universalis Ecclesiae fidem, proponere, atque contrarios, dominico gregi adeo perniciosos errores proscribere et condemnare.

¹ S. Leo M., serm. IV (al. III) cap. 2 in diem Natalis sui.

CAPUT I.

*De Apostolici primatus
in beato Petro institutione.*

Docemus itaque et declaramus, iuxta Evangelii testimonia primatum iurisdictionis in universam Dei Ecclesiam immediate et directe beato Petro Apostolo promissum atque collatum a Christo Domino fuisse. Unum enim Simonem, cui iam pridem dixerat: Tu vocaberis Cephas¹, postquam ille suam edidit confessionem inquit Tu es Christus, Filius Dei vivi, solemnibus his verbis allocutus est Dominus: Beatus es Simon Bar-Iona; quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est: et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalerunt adversus eam: et tibi dabo claves regni coelorum: et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis². Atque uni Simoni Petro contulit Iesus post suam resurrectionem summi pastoris et rectoris iurisdictionem in totum suum ovile, dicens: Pasce agnos meos: Pasce oves meas³. Huic tam manifestae sacrarum Scripturarum doctrinae, ut ab Ecclesia catholica semper intellecta est, aperte opponuntur pravae eorum sententiae, qui constitutum a Christo Domino in sua Ecclesia regiminis formam pervertentes negant, solum Petrum prae ceteris Apostolis, sive seorsum singulis sive omnibus simul, vero proprioque iurisdictionis primatu fuisse a Christo instructum; aut qui affirmant, eundem primatum non immediate, directeque ipsi beato Petro, sed Ecclesiae, et per hanc illi ut ipsius Ecclesiae ministro delatum fuisse.

Si quis igitur dixerit, beatum Petrum Apostolum non esse a Christo Domino constitutum Apostolorum omnium principem et totius Ecclesiae militantis visibile caput; vel eundem honoris tantum, non autem verae propriaeque iurisdictionis primatum ab eodem Domino nostro Iesu Christo directe et immediate accepisse; anathema sit.

CAPUT II.

*De perpetuitate primatus beati Petri
in Romanis Pontificibus.*

Quod autem in beato Apostolo Petro princeps pastorum et pastor magnus ovium Dominus Christus Iesus in perpetuam salutem ac perenne bonum Ecclesiae instituit, id eodem au-

ctore in Ecclesia, quae fundata super petram ad finem saeculorum usque firma stabit, iugiter durare necesse est. Nulli sane dubium, imo saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus, Apostolorum princeps et caput, fideique columna et Ecclesiae catholicae fundamentum, a Domino nostro Iesu Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, claves regni accepit: qui ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus, episcopis sanctae Romanae Sedis, ab ipso fundatae, eiusque consecratae sanguine, vivit et praesidet et iudicium exercet⁴. Unde quicumque in hac Cathedra Petro succedit, is secundum Christi ipsius institutionem primatum Petri in universam Ecclesiam obtinet. Manet ergo dispositio veritatis, et beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit⁵. Hac de causa ad Romanam Ecclesiam propter potentioris principalitatem necesse semper fuit omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles, ut in ea Sede, e qua venerandae communionis iura in omnes dimanant, tamquam membra in capite consociata, in unam corporis compagem coalesceret⁶.

Si quis ergo dixerit, non esse ex ipsius Christi Domini institutione seu iure divino, ut beatus Petrus in primatu super universam Ecclesiam habeat perpetuos successores; aut Romanum Pontificem non esse beati Petri in eodem primatu successorem; anathema sit.

CAPUT III.

De vi et ratione primatus Romani Pontificis.

Quapropter apertis innixi sacrarum litterarum testimoniis, et inhaerentes tum Praedecessorum Nostorum, Romanorum Pontificum, tum Conciliorum generalium disertis, perspicuisque decretis, innovamus oecumenici Concilii Florentini definitionem, qua credendum ab omnibus Christi fidelibus est, sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis oecumenicorum Conciliorum et in sacris canonibus continetur.

¹ Ioan. I, 42.² Matth. XVI, 16-19.³ Ioan. XXI, 15-17.⁴ Cf. Ephesini Concilii Act. III.⁵ S. Leo M., Serm. III (al. II) cap. 3.⁶ S. Iren. Adv. haer. I. III, c. 3, et Conc. Aquilae, a. 381 inter opp. S. Ambr. ep. XI.

Docemus proinde et declaramus, Ecclesiam Romanam, disponente Domino, super omnes alias ordinariae potestatis obtinere principatum, et hanc Romani Pontificis iurisdictionis potestatem, quae vere episcopalis est, immediatam esse: erga quam cuiuscumque ritus et dignitatis pastores atque fideles, tam seorsum singuli quam simul omnes, officio hierarchicae subordinationis, veraeque obedientiae obstringuntur, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; ita ut custodita cum Romano Pontifice tam communio- nis, quam eiusdem fidei professionis unitate, Ecclesia Christi sit unus grex sub uno summo pastore. Haec est catholicae veritatis doctrina, a qua deviare salva fide atque salute nemo potest.

Tantum autem abest, ut haec Summi Pontificis potestas officiat ordinariae ac immediatae illi episcopalis iurisdictionis potestati, qua Episcopi, qui positi a Spiritu Sancto in Apostolorum locum successerunt, tamquam veri pastores assignatos sibi greges, singuli singulos, pascunt et regunt, ut eadem a supremo et universali Pastore asseratur, roboretur ac vindicetur, secundum illud sancti Gregorii Magni: meus honor est honor universalis Ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tum ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur¹.

Porro ex suprema illa Romani Pontificis potestate gubernandi universam Ecclesiam ius eidem esse consequitur, in huius sui muneris exercitio libere communicandi cum pastoribus et gregibus totius Ecclesiae, ut iidem ab ipso in via salutis doceri ac regi possint. Quare damnamus ac reprobamus illorum sententias, qui hanc supremi capitis cum pastoribus et gregibus communicationem licite impediri posse dicunt, aut eandem reddunt saeculari potestati obnoxiam, ita ut contendat, quae ab Apostolica Sede vel eius auctoritate ad regimen Ecclesiae constituuntur, vim ac valorem non habere, nisi potestatis saecularis placito confirmentur.

Et quoniam divino Apostolici primatus iure Romanus Pontifex universae Ecclesiae praest, docemus etiam et declaramus, eum esse iudicem supremum fidelium², et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius posse iudicium recurri³; Sedis vero Apostolicae cuius auctoritate maior non est, iudicium a nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius licere iudicare iudicio⁴. Quare a recto veritatis tramite aberrant, qui affirmant, licere ab iudiciis Romanorum Pontificum ad oecumeni-

cum Concilium tamquam ad auctoritatem Romano Pontifice superiorem appellare.

Si quis itaque dixerit, Romanum Pontificem habere tantummodo officium inspectionis vel directionis, non autem plenam et supremam potestatem iurisdictionis in universam Ecclesiam, non solum in rebus, quae ad fidem et mores, sed etiam in iis, quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent; aut eum habere tantum potiores partes, non vero totam plenitudinem huius supremae potestatis; aut hanc eius potestatem non esse ordinariam et immediatam sive in omnes ac singulas Ecclesias, sive in omnes et singulos pastores et fideles; anathema sit.

CAPUT IV.

De Romani Pontificis infallibili magisterio.

Ippo autem Apostolico primatu, quem Romanus Pontifex tamquam Petri principis Apostolorum successor in universam Ecclesiam obtinet, supremam quoque magisterii potestatem comprehendere, haec Sancta Sedes semper tenuit, perpetuus Ecclesiae usus comprobatur, ipsaque oecumenica Concilia, ea imprimis, in quibus Oriens cum Occidente in fidei charitatisque unionem conveniebat, declaraverunt. Patres enim Concilii Constantinopolitani quarti, maiorum vestigiis inhaerentes, hanc solemnem ediderunt professionem: prima salus est, rectae fidei regulam custodire. Et quia non potest Domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica immaculata est semper catholica reservata religio, et sancta celebrata doctrina. Ab huius ergo fide et doctrina separari minime cupientes, speramus, ut in una communione, quam Sedes Apostolica praedicat, esse mereamur, in qua est integra et vera Christianae religionis soliditas⁵. Approbante vero Lugdunensi Concilio secundo, Graeci professi sunt: Sanctam Romanam Ecclesiam summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinere, quem se ab ipso Domino in beato Petro Apostolorum principe sive vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit; et sicut prae ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et, si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definiri. Florentinum denique Concilium defi-

¹ Ep. ad Eulog. Alexandrin. l. VIII, ep. XXX.

² Pii PP. VI, Breve *Super soliditate* d. 28 Nov. 1796.

³ Concil. Oecum. Lugdun. II.

⁴ Ep. Nicolai I ad Michaellem Imperatorem.

⁵ Ex formula S. Hormisdæ Papae prout ab Hadriano II Patribus Concilii oecumenici Constantinopolitani IV proposita et ab iisdem subscripta est.

nivit: Pontificem Romanum, verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse.

Huic pastorali muneri ut satisfacerent, Praedecessores Nostri indefessam semper operam dederunt, ut salutaris Christi doctrina apud omnes terrae populos propagaretur, parique cura vigilarunt, ut, ubi recepta esset, sincera et pura conservaretur. Quocirca totius orbis Antistites nunc singuli, nunc in Synodis congregati, longam ecclesiarum consuetudinem et antiquae regulae formam sequentes, ea praesertim pericula, quae in negotiis fidei emergebant, ad hanc Sedem Apostolicam retulerunt, ut ibi potissimum resarcirentur damna fidei, ubi fides non potest sentire defectum¹. Romani autem Pontifices, prout temporum et rerum conditio suadebat, nunc convocatis oecumenicis Conciliis aut explorata Ecclesiae per orbem dispersae sententia, nunc per Synodos particulares, nunc aliis, quae divina suppeditebat providentia, adhibitis auxiliis, ea tenenda definiverunt, quae sacris Scripturis et apostolicis Traditionibus consentanea Deo adiutore cognoverant. Neque enim Petri successoribus Spiritus sanctus promissus est, ut eo revelante novam doctrinam patefacerent, sed ut eo assistente traditam per Apostolos revelationem seu fidei depositum sancte custodirent et fideliter exponerent. Quorum quidem apostolicam doctrinam omnes venerabiles Patres amplexi et sancti Doctores orthodoxi venerati atque secuti sunt; plenissime scientes, hanc sancti Petri Sedem ab omni semper errore illibatam permanere, secundum Domini Salvatoris nostri divinam pollicitationem discipulorum suorum principi factam: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Hoc igitur veritatis et fidei numquam deficientis charisma Petro eiusque in hac Cathedra successoribus divinitus collatum est, ut excelso suo munere in omnium salutem fungerentur,

ut universus Christi grex per eos ab erroris venenosa esca aversus, coelestis doctrinae pabulo nutrireretur, ut sublata schismatis occasione Ecclesia tota una conservaretur, atque suo fundamento innixa firma adversus inferi portas consisteret.

At vero cum hac ipsa aetate, qua salutifera Apostolici muneris efficacia vel maxime requiritur, non pauci inveniantur, qui illius auctoritati obtreant; necessarium omnino esse censuimus, praerogativam, quam unigenitus Dei Filius cum summo pastoralis officio coniungere dignatus est, solemniter asserere.

Itaque Nos traditioni a fidei Christianae exordio perceptae fideliter inhaerendo, ad Dei Salvatoris nostri gloriam, religionis Catholicae exaltationem et Christianorum populorum salutem, sacro approbante Concilio, docemus et divinitus revelatum dogma esse definimus: Romanum Pontificem, cum ex Cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistantiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse.

Si quis autem huic Nostrae definitioni contradicere, quod Deus avertat, praesumpserit; anathema sit.

2. — *Errores de civili Romani Pontificis principatu.*

Confer verbum *Errores* § 9.

3. — *Istruzione per gli Ecclesiastici addetti alla Corte Pontificia.*

Confer *Monitore Ecclesiastico*, Conversano V. 4, P. 2, p. 159.

PAROCHUS

1. — *Parochus quoad Missam pro populo.*

Confer verbum *Missa pro populo*.

2. — *Parochus quoad praedicationem.*

Consuetudo viget in hac Dioecesi, qua Parochi, caeteroquin assidui in Verbi Dei praedicatione diebus Dominicis habenda, eam tamen

plerique omittunt omnino diebus festis de praecepto infra hebdomadam occurrentibus. Quo posito ab ista Sacra Congregatione humiliter quaeritur: 1. Utrum dicta consuetudo sit toleranda, et quatenus negative, 2. Utrum praecipi possit ac debeat Parochis, ut caeteris quoque diebus festis de praecepto infra hebdomadam occurrentibus, eadem ratione ac Dominicis diebus praedicationis officio incumbant; et quate-

¹ Cf. S. Bern. Epist. CXC.

nus affirmative, 3. Utrum liceat nonnullos excipere solemniores dies, quibus facultas sit Parochis abstinendi a praedicationis officio.

R. Tenentur Parochi diebus Dominicis et Festis de praecepto Populo sermonem habere iuxta Conc. Tridentini praescriptionem; attamen erit prudentiae Episcopi dispensare ab hac ordinatione in aliquibus solemnioribus diebus. — S. C. C. 1 Apr. 1876.

3. — *Parochus quoad adsistentiam infirmorum.*

Confer verbum *Moribundi*.

4. — *An Oeconomus curatus alium possit delegare.*

An Oeconomus Curatus, vacante paroecia, ab Episcopo constitutus in vim dispositionis Concilii Tridentini sess. 24, cap. 18, possit alium Sacerdotem delegare ad omnia officia, vel ad aliquos tantum actus.

R. Affirmative ad primam partem, nisi obstet voluntas Ordinarii. — S. C. C. 12 Sept. 1874.

5. — *De facultate nominandi Parochum a regularibus illegitime suppressis.*

Procurator Generalis Congregationis Clericorum Regularium N. N. quae adnexam quibusdam domibus habet animarum curam hactenus per unum ex Regularibus exercitam per praesentationem a Superiore factam iuxta morem, et per acceptionem Ordinarii, humiliter exponit, post generale suppressionis decretum ab Italico Gubernio editum, quasdam episcopales Curias dubia excitasse circa iura quae pertinere possint ad Religiosos dictae Congregationis super paroeciis quas ipsi possident in territorio eidem Gubernio subiecto; petitur itaque:

I. An Parochi Regulares possint ac debeant permanere in propriis paroecialibus locis absque ullo alio novo actu nominationis et destinationis.

II. Si aliquis ex his Parochis Regularibus deficiat, manetne ius superioribus Instituti praesentandi Ordinario loci unum ex propriis religiosis eadem ratione ac eadem forma antea servata, suppositione facta posse servari in eodem loco pro ecclesiae paroecialis servitio parvam religiosam familiam, sin minus tamquam ens morale per civilem administrationem recognitum, saltem tamquam associationem vi communis iuris quod libertatem associationis admittit?

R. Ad I et II. Affirmative, ita tamen ut in casibus particularibus, praesertim de novis edendis nominationibus, seu praesentationibus Parochorum, Superiores Regulares, collatis consiliis, conveniant prius cum respectivis locorum Ordinariis. — S. C. C. 8 Jan. 1867.

6. — *Subtractio novorum Institutorum parochiali iurisdictioni.*

Il Vescovo di Bergamo Mons. Speranza, con decreto in data del 14 dicembre 1857 erigeva canonicamente una Congregazione religiosa sotto l'invocazione della SS. Vergine Immacolata e di S. Orsola, dichiarandola esente dalla giurisdizione del parroco, le cui veci dovevano farsi dal confessore. Il parroco era un religioso dei Chierici Regolari Somaschi, il quale dicesi aver dato il suo consenso.

Dopo 23 anni, cioè ai 25 dicembre 1880, il Provinciale de' PP. Somaschi mosse reclamo contro quel decreto, come lesivo alla giurisdizione parrocchiale.

Dubbio. Se costi della validità del Decreto emesso da Mons. Speranza nell'anno 1857 nel caso? — R. Affirmative. — S. C. EE. et RR. 2 Apr. 1886.

I. An Parochus liceat inquietare capellanos, imo et mulieres in communitate religiosa viventes, ex eo quod illi impleant, et hae recipiant ministerium ab Episcopo demandatum sine approbatione, et contra voluntatem parochi? R. Negative.

II. An in dictis capellis publicis celebrare liceat unam aut alteram missam lectam sive cantatam de consensu Episcopi diebus dominicis et festis? R. Affirmative.

III. An pro his missis convocationem facere liceat pulsatione campanae invito parochus, et approbante Episcopo? R. Affirmative.

IV. An ius habeat parochus curare de brevitate aut de solemnitate officiorum, quae fiant ex ordinatione Episcopi in capellis publicis? R. Negative.

V. An diminutio, si quae fit laboris, etiam oblationum, de qua queritur parochus ratione frequentationis capellarum publicarum, necessitatem imponat Episcopo eas interdicens parochianis? R. Negative.

VI. An in communitatibus mulierum religiosarum possit Episcopus permittere capellano ministrare viaticum, et extremam unctionem personis internis, quae eum habeant in vita confessorem, et eum cupiunt habere solatorem in articulo mortis? R. De iure non posse, nisi prius declarata exemptione communitatis a iurisdictione parochi. — S. C. C. 22 Febr. 1865.

7. — *Dubia quoad iura parochialia.*

I. An presbyter titularis cuiusdam beneficii, non amplius pendeat ab Episcopo, utpote titularis, ex eo quod professio fidei Pii IV, quam legit die institutionis, promissionem obedientiae Summo Pontifici tantum includat, nulla facta mentione obedientiae Episcopo.

II. Nemo negat quod iurisdiclio parochi sit ordinaria. At quando Brevia S. Poenitentiariae

simpliciter ferant, ut recurrat Orator ad proprium Ordinarium, an intelligenda sunt haec de parochia recipiente responsum, vel Episcopo dioecesis.

III. An potestates ab Episcopo concessae Vicariis et Capellanis quoad Sacramentorum administrationem sint nullae, aut saltem dubiae, nisi veniant a parochia, aut eas ratas habeat.

IV. An possit Episcopus cogere parochum ad assumendum sibi unum aut plures vicarios, prout id necessarium iudicaverit.

V. An nominatio vicariorum, a fortiori capellanorum, prout res nunc se habent in Gallia, et eorum stipendia componuntur, exclusivè pertineat ad parochum.

VI. An invalidum sit matrimonium contractum coram presbytero ab Episcopo specialiter deputato, ob congruentem causam, verbi gratia, quia ille presbyter est amicus aut propinquus alterutrius sponsorum, morose renuente parochia.

VII. An liceat Episcopo conferre Sacramentum Confirmationis in capella publica, nulla ratione habita petentis quo iure id faciat.

VIII. An parochia liceat inquietare capellanos, imò et mulieres in communitate religiosa viventes, ex eo quod illi impleant et hae recipiant ministerium ab Episcopo demandatum sine approbatione et contra voluntatem parochi.

IX. An audientia sit ab Episcopo conquestio parochi de promiscuitate in petitione et administratione sacramentorum, quia confessiones audiuntur et sacra Communio datur in capellis publicis, servata tamen communione paschali, quae fit a parochianis in ecclesia parochiali.

X. An in dictis capellis celebrare liceat unam aut alteram missam, sive lectam, sive cantatam, de consensu Episcopi, diebus dominicis et festivis. Porro Episcopus licentiam concedit, ut servetur regula cuiusque communitatis, et ne tardius ieiunii remaneant infirmi, senes, adulescentes, mulieres religiosae ad sacram synaxim accedentes.

XI. An pro his missis — N^o. X — convocationem facere liceat, pulsatione campanae, invito parochia et approbante Episcopo.

XII. An cogendi sunt ab Episcopo parochiani, ut peccata confiteantur parochia, vel eius vicariis, nullamque audiant missam, nullam faciant communionem, nisi in ecclesia parochiali.

XIII. An dies Natalis Domini, expositio XL Horarum, hebdomada sancta sint tam stricte de iuribus parochialibus, ut nihil valeat Episcopus statuere circa ea in favorem communitatum.

XIV. An ius habeat parochus curare de brevitate aut de solemnitate officiorum quae fiunt ex ordinatione Episcopi in capellis publicis.

XV. An diminutio, si quâ fiat, laboris, etiam oblationum, de qua queritur parochus, ratione frequentationis capellarum publicarum, neces-

sitatem imponat Episcopo eas interdicens parochianis.

XVI. An Episcopus cogere possit parochum, quando id facile posse fieri videt, ut recipiat in presbyterio et nutriet, aequo pretio soluto, vicarios suos, ne obligentur hi pensionam suam sumere in domibus et familiis ubi sunt puellae, domesticae iuniores, mulieres, et alia varia pericula.

XVII. An liceat Episcopo restituere in capella publica Missam suppressam a parochia, quam fideles ab Episcopo repetunt, utpote valde utilem pro adimplitione praecepti, quando urget, audiendi missam.

XVIII. An unitas et adunatio moralis parochiae in eo consistat ut omnes fideles adeant nullam praeter parochialem ecclesiam, pro recipiendis sacramentis et adimplendis actibus pietatis qui non sunt de iuribus mere parochialibus.

XIX. Baptismata sine dubio pertinent ad parochum, et revera omnes parochianorum infantes baptizantur a parochia in ecclesia parochiali. Quo concesso et non obstante, an expediat abrogare usum iamdiu usurpatum, quo infantes expositi baptizantur in xenodochiis. Is autem mos ab omnibus Episcopis approbatur.

XX. An in communitatibus mulierum religiosarum possit Episcopus permittere capellano ministrare Viaticum et Extremam Unctionem personis internis quae eum habent in vita confessarium et cupiunt eum habere solatorem in articulo mortis. Is mos ubique in Gallia viget.

XXI. An diversi parochi ius habeant reclamare suos quisque parochianos qui decedunt in hospitali ubi est capellanus licentiam habens ab Episcopo tumultandi ibi defunctos. — Ea licentia generaliter ab Episcopis conceditur ob bonum regimen hospitalium, ut patet, nullo, nisi uno parochia reclamante, et approbantibus administratoribus hospitalium, qui aliud fieri probabiliter non sinerent.

XXII. An funeralia exsequiarum quae fiunt a capellano pertineant ad parochum loci ubi situm est hospitale, sive defuncti sint sui parochiani, sive aliorum.

XXIII. An ius habeat parochus exigendi taxam exsequiarum quibus functus est capellanus hospitalis quasi peractae fuerint ab ipso in ecclesia parochiali.

XXIV. An oblationes et elemosynae quae de more antiquo fiunt in capellis communitatum debeantur parochia. Et quatenus negative:

XXV. An parochus habeat ius sese ingerendi in administratione harum pecuniae collectarum. — Sincere exposita est ordinatio dioecesis Aturensis ad normam aliarum Galliae dioeceseon... — Nunc:

XXVI. An talis ordinatio sit ratio sufficiens ut parochus incessanter praedicet, doceat se esse extra omne ius, suam parochiam opprimi, nul-

lam executionem esse datam decretis S. Tridentinae Synodi.

XXVII. An quaerimonias parochi circa ficta incommoda audire debet Episcopus, quum praevidet alia vera et gravia incommoda, si faveret reclamationibus insanis, videlicet, oppressio capellanorum et mansuetarum monialium, cura neglecta et insufficiens animarum in communatibus degentium, turbatio fidelium iniquo iugo onustorum, derelictio religionis, sacramentorum, missae, divinorum officiorum a christianis indifferentibus quos videmus tam numerosos in his miseris temporibus, etc., etc.

XXVIII. An possint parochi tuta conscientia se pacifice subiicere ordinationi praesenti, donec aliud Sancta Sedes statuere iudicaverit.

XXIX. An vituperandus, imo puniendus sit ab Episcopo parochus qui ad potestatem civilem recurrit, ut vi claudantur populo fores capellarum publicarum et decreto Ministri refoventur decisiones Episcopi, ut sola parochi voluntas praevaleat.

XXX. An confessarius possit absolvere parochum nolentem se subiicere huic ordinationi generali, omni modo conantem incitare alios ad inobedientiam, denique resistentem monitis, precibus, lacrymis Episcopi filium errantem et induratum lugentis.

XXXI. An exhaustis omnibus modis suavioribus, incumbat Episcopo necessitas gravans conscientiam, adigendi parochum ad obediendum suspensione, excommunicatione, privatione beneficii.

R. Ad I. Quemlibet presbyterum, etiamsi titolarem seu possessorem beneficii cum cura animarum, pendere a proprio Episcopo tamquam sibi subditum, idque virtute hierarchiae ecclesiasticae divina ordinatione institutae, iuxta caput IV et cán. VI et VII, sess. 23 Concilii Tridentini, et formalis promissionis obedientiae ac reverentiae in actu sacrae ordinationis editae.

Ad II. Intelligi de Episcopo dioecesis, vel eius Vicario generali, numquam vero de parochi.

Ad III. Negative in omnibus.

Ad IV. Affirmative, ad tramites tamen capit. IV, sess. 21, de ref., Conc. Trid.

Ad V. De iure spectare ad parochum cum approbatione Episcopi: attentis vero peculiaribus circumstantiis, servandum esse usum in caeteris Galliarum dioecesis obtinentem, usque dum aliter fuerit a S. Sede declaratum.

Ad VI. Esse validum: coeterum curandum ne ob leves quaslibet causas huiusmodi deputaciones fiant; salvis semper favore parochi emolumentis, si quae occasione matrimonii dari soleant.

Ad VII. Affirmative.

Ad VIII. Negative.

Ad IX. Negative.

Ad X. Affirmative.

Ad XI. Affirmative.

Ad XII. Negative.

Ad XIII. Negative in omnibus.

Ad XIV. Negative.

Ad XV. Negative.

Ad XVI. De iure hortari tantum posse.

Ad XVII. Affirmative.

Ad XVIII. Prout iacet, negative.

Ad XIX. Negative, dummodo adsint in Xenodochiis Capellani ad id specialiter deputati.

Ad XX. De iure non posse, nisi prius legitime declarata exemptione a iurisdictione parochi. Attentis vero peculiaribus circumstantiis, servandum esse usum in aliis Galliarum dioecesis obtinentem, usque dum a S. Sede aliter fuerit statutum.

Ad XXI. Negative, quatenus hospitalis exemptus fuerit legitime declaratus a iurisdictione parochiali.

Ad XXII. Spectare ad proprium cuiusque defuncti parochum, nis constet de exemptione, ut supra, hospitalis.

Ad XXIII. Affirmative, nisi constet, ut supra, de exemptione hospitalis.

Ad XXIV. Negative.

Ad XXV. Negative.

Ad XXVI usque ad XXXI. Providébitur in casibus particularibus. — S. C. C. 14 Aug. 1863.

8. — *Litterae Delegati apostolici Statuum Foederatorum quoad dubia parochialitatis apud quasi paroecias erectas pro populo diversae linguae.*

Die 26 Apr. 1897. — Ill^{me} ac R^{me} Domine — Cum in Statibus Foederatis plures in eodem territorio quasi-paroeciae pro populo diversae linguae erectae sint, quaedam ortae sunt quaestiones earum iura respicientes in personas quae aut ex parentibus ad has ecclesias pertinentibus natae sunt, aut quae ex exteris nationibus advenerunt, linguam tamen Anglicam callentes. Haec Apostolica Delegatio in re tam gravis momenti satius duxit superiori S. Cong. de Propaganda Fide iudicio praefata dubia submittere, eo vel magis quod connexa videbantur cum resolutionibus ab eodem S. Ordine die 11 Aprilis 1887 latis. Porro ad tramitem harum resolutionum, Emus eiusdem Sacrae Cong. Praefectus, literis sub die 26 Aprilis, anni currentis, nobis datis declaravit:

I. Filios ex parentibus non-americanis linguam ab Anglica diversam loquentibus, in America natos, non teneri cum emancipati sint ad sese iungendos quasi-paroeciae, ad quam pertinent parentes, sed iure frui sese uniendi quasi-paroeciae in qua regionis lingua, seu Anglica, adhibetur.

II. Catholicos qui in America nati non sunt, qui tamen linguam Anglicam noscunt, ius habere membra fieri illius ecclesiae in qua An-

glica lingua in usu est, nec obligari posse ad sese subiiciendos iurisdictioni Rectoris ecclesiae erectae pro populo linguam propriae nationis loquente.

Haec a me significanda erant A. Tuae, dum omni qua par est reverentia et existimatione permaneo — Amplitudinis Tuae — Addictissimus in Christo — SEBASTIANUS ARCHIEP. EPHES. *Deleg. Apost.*

9. — De dismembratione paroeciae.

Quum ad Apostolicam Sedem appellatum sit ob dismembrationem paroeciae, ab Amplitudine Vestra peractam in propria Archidioecesi, opportunum mihi visum est eandem Amplitudinem Vestram certiore reddere de responso dato ab Apostolica Sede, sub die 5 Septembris 1893, ad Administratorem apostolicum de Banialuka. Agebatur in eo de nonnullis resolutionibus Sacrae Congregationis Negotiorum Extraordinariorum super dismembratione paroeciarum. Dubium sequentis tenoris erat: utrum, data necessitate dismembrandi nonnullas paroecias, *pleno iure* creditas Missionariis religiosis, novae paroeciae

filiales habendae sint ceu affectae eodem iure favore Religiosorum eorundem, quatenus ipsi, cum populo respectivo, onera cuncta suscipiant: cui dubio respondebatur:

1. Dismembrationem paroeciarum, canonice erectarum, peragendam esse ad normam iuris.

2. Religiosos ius non habere ad novam paroeciam, neque illam Episcopum eisdem concedere posse.

3. Quatenus Episcopus eidem paroeciae consulere nequeat, recurrendum ei esse ad Apostolicam Sedem pro opportunis facultatibus, ut Religiosis provisorie eam concedere valeat, eadem permanente saeculare et liberae collationis.

Haec Amplitudini Vestrae communico ex dispositione SSmi Patris diei 16 Novembris 1896; animadvertens etiam quod dismembrationes fieri nequeant nisi citatis partibus, interesse habentibus. — M. CARD. RAMPOLLA.

10. — Remotio parochi.

Confer verbum *Processus Curiae ecclesiasticae in causis civilibus et criminalibus*.

PARTUS

1. — Acceleratio partus et operatio caesarea.

« 1°. Eritne licita partus acceleratio quoties ex mulieris arctitudine impossibilis evaderet foetus egressio suo naturali tempore? — 2°. Et si mulieris arctitudo talis sit, ut neque partus praematurus possibilis censeatur, licebitne abortum provocare aut caesaream suo tempore perficere operationem? — 3°. Est ne licita laparatomia quando agitur de praegnatione extra-uterina, seu de ectopicis conceptibus? »

R. Ad 1. Partus accelerationem per se illicitam non esse, dummodo perficiatur iustis de

causis et eo tempore ac modis, quibus ex ordinariis contingentibus matris et foetus vitae consulatur. — Ad 2. Quoad primam partem, *negative*, iuxta decretum Feria IV, 24 Iulii 1895, de abortus illicite. — Ad secundam vero quod spectat: nihil ob stare quominus mulier de qua agitur, caesareae operationi suo tempore subiiciatur. — Ad 3. Necessitate cogente, licitam esse laparatomiam ad extrahendos e sinu matris ectopicos conceptus, dummodo et foetus et matris vitae, quantum fieri potest, serio et opportune provideatur ».

S. O. 4 Maii 1898.

S. PASCHALIS BAYLON

1. — Breve quo coelestis patronus coetuum eucharisticorum constituitur S. Paschalis Baylon.

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Providentissimus Deus fortiter suaviterque disponens omnia, singulari quadam cura Ecclesiae suae ita prospexit, ut quum inclinatae maxime res viderentur, ex ipsa temporum acerbitate, insperata eidem solatia suscitarret. Id, quum saepe alias, tum potissimum videre licet his rei christianae ac civilis temporibus. Quum enim communis tranquillitatis osorēs, insolentius se in dies efferentes, quotidiano impetu eoque validissimo adnitantur Christi fidem omnemque paene societatem evertere, placuit divinae bonitati his rerum fluctibus praeclara studia pietatis obiiicere. Quod quidem plane declarant et Sanctissimi Cordis Iesu longe lateque propagata religio, et excitatus ardor ubique terrarum provehendi cultus Marialis, et inclyti eiusdem Deiparae Sponsi adaucti honores, et catholicorum coetus in vario rerum genere ad omnemque fidei defensionem parati, aliaque complura, promovendo divino honori et mutuae caritati fovendae, sive amplificata, sive primum invecta. Quae quidem omnia etsi animum nostrum suavissime afficiunt, nihilominus

tius se in dies efferentes, quotidiano impetu eoque validissimo adnitantur Christi fidem omnemque paene societatem evertere, placuit divinae bonitati his rerum fluctibus praeclara studia pietatis obiiicere. Quod quidem plane declarant et Sanctissimi Cordis Iesu longe lateque propagata religio, et excitatus ardor ubique terrarum provehendi cultus Marialis, et inclyti eiusdem Deiparae Sponsi adaucti honores, et catholicorum coetus in vario rerum genere ad omnemque fidei defensionem parati, aliaque complura, promovendo divino honori et mutuae caritati fovendae, sive amplificata, sive primum invecta. Quae quidem omnia etsi animum nostrum suavissime afficiunt, nihilominus

divinorum munerum summam hanc esse putamus, auctam in populis in Eucharistiae sacramentum religionem post habitos in eam rem coetus per haec tempora celeberrimos. Nihil enim efficacius videtur Nobis, quod alias significavimus, catholicorum animis excitandis tum ad fidem strenue profitendam, tum ad virtutes, christiano nomine dignas exercendas, quam ut alantur et acuantur studia populi in admirabile illud amoris pignus, quod pacis vinculum est atque unitatis. Quum igitur tanta res maximae Nobis curae sit, quemadmodum coetus eucharisticos saepe laudavimus, ita nunc uberiorum spe fructuum permoti, faciendum ducimus ut iis patronus caelestis assignetur ex sanctis caelitibus qui in augustissimum Corporis Christi sacramentum vehementiore affectu flagrant. Inter eos vero, quorum ardor pietatis in praecelsum hoc fidei mysterium effebuisse magis visus est, locum obtinet dignissimum Paschalis Baylon. Qui animum sortitus rerum caelestium apprime studiosum, postquam adolescentiam in custodia gregis transegit innocentissime, severioris vitae institutum amplexus in Ordine Minorum strictioris observantiae, eam ex contemplatione divini convivii meruit haurire scientiam, ut rudis ac litterarum expertus potuerit et de rebus fidei difficillimis respondere et pios etiam libros conscribere. Idem Eucharistiae veritatem publice palamque professus inter haereticos multa et gravia perpessus est, ac Tharsicii martyris aemulus, ad necem quoque crebro petitus. Eum denique pietatis affectum defunctus etiam retinere visus est: quippe iacens in feretro, ad duplicem sa-

crarum specierum elevationem, bis oculos dicitur reserasse.

Igitur apparet, coetus catholicorum, de quibus loquimur, nullius in tutela melius esse posse. Propterea qua ratione Thomae Aquinati cupidam litterarum iuventutem: Vincentio a Paulo consociationes caritatis causâ initas; Camillo de Lellis et Ioanni de Deo aegrotos et quotquot aegrotis adiutandis dant operam, opportune commendavimus, ita, quod bonum faustumque sit et rei christianae benevertat, suprema auctoritate Nostra, praesentium vi, Sanctum Paschalem Baylon peculiarem coetuum eucharisticorum, item societatum omnium a Sanctissima Eucharistia, sive quae hactenus institutae, sive quae in posterum futurae sunt, Patronum caelestem declaramus et constituimus. Atque ab eiusdem Sancti exemplis patrocinioque hunc fructum fidenter petimus, ut e populo christiano quotidie plures animum, consilia, amorem ad Iesum Christum servatorem referant, omnis salutis summum augustissimumque principium. Praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium litterarum transumptis seu exemptis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die xxviii Novembris mdccxcvii, Pontificatus Nostri anno Vicesimo.

PATRIARCHA

1. — *Tribuitur Patriarchis titulus Excellentiae Reverendissimae.*

Sanctissimus Dominus Noster. Leo Divina Providentia PP. XIII, audita relatione ab infrascripto Sacrae Congregationis Caeremonialis Praefecto in Audientia diei 21 Aprilis vertentis anni eidem Sanctitati Suae facta super titulo adhibendo in Epistolis, quae ad Patriarchas orientalis Ritus mittentur, benigne annuit, ut, iuxta votum ab Eminentissimis Viris eidem Congregationi praepositis in Comitibus generalibus pri-

die ad Vaticanum habitis expressum, in posterum praefatis Patriarchis titulus tribuatur Excellentiae Reverendissimae; idemque adhibeatur pro omnibus Patriarchis latini Ritus. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacrae Congregationis Caeremonialis die tertia Iunii anni mdccxcviii.

2. — *Indulgentia plenaria et partialis a Patriarcha concedenda.*

Confer verbum *Indulgentiae* n. 3.

PATRONUS

1. — *Patroni in posterum eligendi.*

Sacra Rituum Congregatio, annuente SSmo (Urbano VIII) quoad Patronos locorum in posterum eligendos, hunc ordinem servari mandavit: 1. Quod eligi possint in Patronos ii so-

lum qui ab Ecclesia universali titulo *Sanctorum* coluntur, non autem beatificati dumtaxat.

2. Quod de Patrono civitatis electio fieri debeat a populo, mediante consilio generali illius civitatis vel loci, non autem ab officialibus solum; et quod accedere debeat consensus ex-

pressus Episcopi et cleri illius civitatis. Idemque servari debeat in Patrono Regni qui pariter eligi debeat a populo singularum civitatum provinciae, non autem a repraesentantibus Regnum, nisi ad hoc habeant speciale mandatum, et pariter cum consensu Episcopi et cleri dictarum civitatum. 3. Quod causae electionis novorum Patronorum debeant in S. R. C. deduci ac examinari; ac demum, causa cognita, ab eadem Congregatione approbari et confirmari. — S. R. C. 23 Mart. 1630. *Decr.*

Etsi iuxta declarationes alias datas ab hac S. Sede Ap., nomine *Patroni loci* intelligi debeat sanctus qui in determinato loco, civitate vel oppido colitur velut delectus ad Deum patronus, nam *Patronus dioecesis* non est colendus cum festo de praecepto iis in locis quae peculiarem aliquem sanctum venerantur Patronum; attamen Vicarius Gen. dioecesis Briocen. ulterius a Sacrorum Rituum Congregatione requisivit, utrum iste sanctus *loci Patronus* sit ille *Parochialis civitatis*: et quatenus affirmative, postulavit quisnam sit Patronus civitatis illius in qua plures ecclesiae parochiales extant? Huic porro quaestioni.... S. C. rescribere rata est: — Cessat omne dubium si Titularis ecclesiae, qui etiam appellari quandoque solet *Patronus ecclesiae*, distinguatur a *Patrono loci*, puta civitatis, provinciae Regni etc. *Titularis* enim, sive *Patronus ecclesiae* is dicitur sub cuius nomine seu titulo ecclesia fundata est, et a quo appellatur. *Patronus* autem *loci* proprie is est quem certa civitas, dioecesis, provincia, Regnum etc. sibi delegit velut singularem ad Deum patronum, servatis in eiusdem electione regulis in *Decr. s. m. Urbani VIII, 23 Mart. 1630, statutis*. — S. R. C. 9 Maii 1857 *Briocen.*

2. — *Celebratio Festorum Patroni loci, Dedicationis ac Tituli Ecclesiae.*

Cum, haud obstantibus Decretis pluribus dum a S. R. C. emanatis, nondum satis constet apud interpretes quid iuris habeatur circa celebrationem trium Festorum, quae in locis solemniora sunt iuxta Rubricas; eadem S. R. C., praeterita cuncta Decreta hac super materia hucusque vulgata renovans et declarans, decernit:

I. Festum praecipui Patroni loci vel Dioecesis, si particularis non habeatur, celebrandum esse ab omnibus et singulis de Clero, ad Horas Canonicas obligatis, qui eodem in loco degunt, sub ritu Duplici primae classis a Seculari cum octava, a Regulari vero sine octava. Quod si plures habeantur in loco Patroni aequae principales, ad singula eorumdem Festa, praefato celebranda ritu, omnes ut supra similiter tenentur: si vero de eodem Patrono plura sint Festa in loco instituta, unum tantum sollemnius, id est natalitium, dicti Regulares re-

colent, nisi sub utroque praecepto sint observanda; tunc enim ad illa ipsimet Regulares adiguntur.

II. Eodem ritu duplici primae classis cum octava celebrari debet Festum sollemnius Titularis Ecclesiae ab iis omnibus e Clero, quibus eadem Ecclesia propria est, aut ratione beneficii, aut ratione subiectionis: adeo ut eodem sub ritu recolendus sit etiam Titulus Cathedralis Ecclesiae ab universo Clero totius Dioecesis, sine octava tamen a Regulari.

III. Anniversarium vero Dedicationis Ecclesiae eodem sub ritu ab omni Clero recolatur, qui ad eandem Ecclesiam, uti superius dictum est, utpote propriam pertinet. Quod si alicui Dioecesi vel Instituto concessum sit Anniversarium Dedicationis omnium Ecclesiarum uno eodemque die celebrare, omnes et singuli de relativo Clero, quibus indultum favet, dictum Festum semel celebrabunt sub ritu Duplici primae classis cum octava, sive Ecclesia propria consecrata, sive benedicta tantum fuerit, cuiuscumque particularis alterius Ecclesiae Dedicationis Festo omisso.

IV. Ad Anniversarium autem quod spectat Dedicationis Cathedralis Ecclesiae, S. R. C. iubet, ut illud celebretur ab universo Clero Seculari Dioecesis sub ritu Duplici primae classis, in Civitate episcopali cum octava, extra vero sine octava. Idem Festum recolent ii tantum ex Clero Regulari, qui in Civitate degunt episcopali, sub ritu Duplici secundae classis sine octava.

Atque ita servari mandavit. — S. R. C. 9 Iul. 1895. *Decr. Gener.*

3. — *Resolvitur quod festum Patroni alicuius Ecclesiae consecratae aut solummodo benedictae, celebrari debet duplex 1. classis cum octava quoad Missam et Officium a Presbyteris dictae Ecclesiae additis.*

Rm̃us Dñus Petrus Iosephus Baltes Episcopus Alton. in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis Sacrorum Rituum Congregationi exposuit inter Decreta Concilii (plenarii) Baltimorensis, sub numero 384, reperiri sequens, scilicet: « Volumus ut in posterum Festum patronale ecclesiae cuiusque consecratae sollemniter et ritu debito celebretur. Quod in urbibus adeo facile fieri potest, ut, si negligatur, nullus sit excusationi locus. Idem faciendum erit, licet ecclesia fuerit tantum benedicta. Rure tamen et in oppidulis, ubi difficile esset per hebdomadam plebem fidelium congregare, poterit Festum (quoad externam sollemnitatem) in dominicam proxime sequentem transferri ».

Quum Status praedicti sint loci missionum, paroeciae proprie dictae non adsunt, si cathedrales excipiantur ecclesiae. Reliquae enim ecclesiae generatim habent Sacerdotem missiona-

rium, qui meliori quo potest modo in ipsis ecclesiis statutis temporibus officia facit. Id autem non in omnibus accidit ecclesiis; sunt namque plurimae quae sacerdotem residentialem non habent, ac consequenter ibi divina officia peraguntur meliori quo potest modo iuxta circumstantias. Plures sunt sacerdotes qui etiam quinque inserviunt ecclesiis. Nonnulla istarum sunt magnae et pulchrae, maxima vero pars earum sunt tales ut vix hoc nomine possint appellari. Insuper rarissimae sunt ecclesiae consecratae et in hac dioecesi ecclesiae consecratae ad quatuor ascendunt; reliquae sunt benedictae.

Hisce expositis, Rm̃s orator ab eadem Sacra Congregatione duo insequentia Dubia resolvit humiliter petit, nimirum:

Dub. I. Utrum festum patroni ecclesiae consecratae in hisce americanis missionibus celebrandum sit sicut festum primae classis cum octava tam quoad missam tam quoad officium?

Dub. II. Utrum ad normam supradicti Decreti Concilii Baltimorensis, Festum Patroni ec-

clesiarum non consecratarum celebrari debeat prouti duplex primae classis cum Octava tam quoad missam, quam quoad officium?

R. Affirmative ad utrumque; tum quoad missam, si in iis ecclesiis commode celebrari valeat, tum quoad officium, si qui clerici ad horas canonicas obligati vel saltem ex ipsis unus eisdem ecclesiis sint adscripti. Atque ita respondit et servari mandavit. — S. R. C. 28 Sept. 1872. *Altonen.*

4. — *Commemoratio Patroni.*

An Commemoratio Patroni loci, qui a Titulari Ecclesiae differt, facienda sit ab illis qui alicui Ecclesiae stricte addicti sunt, ita ut duplicem commemorationem agere teneantur, nempe primam de loci Patrono, alteram de Titulari Ecclesiae?

R. Affirmative, de Titulari Ecclesiae; atque etiam de Patrono, si vigeat consuetudo. Atque ita rescipit. — S. R. C. 6 Apr. 1894. *Mont. Pessul.*

PENSIO

1. — *De Pensionibus ecclesiasticis pro rata portione imminuendis ob usurpationes et gravamina bonorum Ecclesiae in Italia existentium.*

Decretum. — Cum nuperrimis hisce temporibus redditus ecclesiasticorum beneficiorum in Italia existentium ob rerum vicissitudines non modicam passi fuerint diminutionem, beneficiarii illos haud amplius oneribus ab se ferendis pares esse existimarunt. Huiusmodi in angustiis constitutis illud vel maxime grave ipsis visum est, quod ad pensionum solutionem ab iis urgeretur, quorum favore in actu collationis legitime sunt impositae aut reservatae. Quare cumulatis undique petitionibus ad hanc S. Congregationem negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam recursum habuerunt, ut a pensionum solvendarum onere, inspecta universa rei ratione, vel omnino, vel partim declararentur immunes. E contra pensionariis contententibus nihil esse de pensionibus sibi debitis imminuendum, SSm̃s D. N. Pius PP. IX cui sub die 11 Iulii 1869 relatae fuerunt petitiones utrinque porrectae, mandavit, ut quaestio examini Em̃orum ac Rm̃orum Patrum huius S. Congregationis in plenario Consessu subiiceretur pro norma generali statuenda, qua rationibus huiusmodi contententium de bono et aequo prospici valeretur. Hinc semel iterumque in generalibus Comitibus re mature discussa, Eminētissimi Patres, collatis simul consiliis, tandem demanderunt ut eorum sententiae Summo Pontifici

referrentur, qui sapientissimo ac supremo suo iudicio quidquid aequius et opportunius hac desuper re existimaret, de plenitudine potestatis decerneret. Quod cum reapse peractum fuisset ab infrascripto D. Sub-Secretario huius S. Congregationis in Audientia habita sub die 20 Ianuarii 1871, SSm̃s Dominus Noster, omnibus undequaque perpensis, hanc normam generalem statuendam ac tenendam esse diiudicavit: nempe ut amissio vel diminutio reddituum beneficiorum in communi beneficiarios ac pensionarios afficiat, nullo facto inter ipsamet beneficia, ipsasque pensiones discrimine, ita ut praefatis redditibus imminutis, vel amissis, habita proportionem imminui etiam pro rata debeant aut cessare pensiones. Pro ecclesiis tamen cathedralibus (seu episcopalibus mensis) et parochialibus, pensionum oneri subiectis, illud insuper constitutum expresse voluit, atque praescripsit, ut earum favore in pensionibus ab se persolvendis integra semper servari debeat et incolumis esse congrua ad formam Concilii Tridentini. Quibus ita praestitutis, Sanctitas Sua praeterea declaravit atque mandavit: primo, ut quodcumque dubium aut quaestio inter praefatos Beneficiarios ac Pensionarios suborietur, ab hac S. Congregatione EE. et RR. unice ac privative cognoscenda sit, ac de bono et aequo, excluso foro contentioso, dirimenda: secundo, ut si clericus aliquis pensionis titulo ordinatus, ob huius normae exequutionem sacro patrimonio privatus partim vel omnino remaneat, nullam ob id suspensionem incurrat, nec ecclesiasticis obnoxius poenis evadat: tertio tandem,

ut si ante huius Decreti emanationem aliquae pensiones in toto vel in parte solutae fuerint in maiori quantitate, quam ea quae in hac generali norma constituitur, nullum ex hac ipsa norma ius oriatur ad eas veluti indebitas repetendas, aut in ratas futuras supputandas. Haec omnia Sanctitas Sua voluit, statuit, atque decrevit. Contrariis quibuscumque etiam speciali ac individua mentione dignis non obstantibus.

Datum ex Secretaria S. Congregationis Episcoporum et Regularium sub die 28 Ianuarii 1871.

2. — Declarationes praecedentis Decreti.

In exposito superius Decreto, *Cum nuperimis*, eiusmodi fit exceptio: « Pro ecclesiis tamen cathedralibus (seu episcopalibus mensis) et parochialibus pensionum oneri subiectis, illud insuper constitutum expresse voluit (SS^{ms} D. N.) atque praescripsit, ut earum favore in pensionibus ab se persolvendis integra semper servari debeat et incolumis esse congrua ad formam Concilii Tridentini ».

Porro in sess. 24, c. 13, de Ref., Patres Tridentini in id incumbentes, ut tenues redditus cathedralium et parochialium ecclesiarum augerentur, subiunxerunt: « Ad haec in posterum omnes hae cathedrales Ecclesiae, quarum redditus summam ducatorum mille, et parochiales quae summam ducatorum centum secundum

verum annum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus graventur ».

I. An ad effectum pensionum ducata centum et mille intelligenda sint taxative seu potius demonstrative.

Et quatenus affirmative ad primam partem, negative ad secundam

II. An, manente pro paroeciis aut mensis episcopalibus dumtaxat redditu ducatorum 100 aut 1000, cesset in Titularibus obligatio solvendi pensiones.

III. An et quomodo solvi debeant pensiones ex redditu paroeciarum, qui excedat ducata 100, et ex redditu mensarum episcopalium qui excedat ducata 1000.

IV. An et in qua moneta intelligi debeat valor centum aut mille ducatorum.

R. Ad I. Ad effectum de quo agitur in Decreto *Cum nuperimis*, affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad II. Affirmative, durantibus praesentibus circumstantiis.

Ad III. Praelevatis mille et respective centum, reductio proportionalis pensionum ob imminutionem reddituum beneficiorum, de qua in citato Decreto, instituenda erit super residuo reddituum dictorum beneficiorum.

Ad IV. Ad effectum de quo in Decreto citato, si desit expressa designatio monetae specialis in actu impositionis pensionis, intelligenda est de scutatis romanis Iuliorum decem respondentibus libellis quinque et centesimis 37, 500. — S. C. EE. et RR. 30 Maii 1873.

PEREGRINATIONES

1. — Indulgentiae quoad peregrinationes ad Sanctuaria.

Confer verbum *Sanctuaria*.

PHILOSOPHIA

1. — Recens ac praepostera philosophandi ratio.

Confer verbum *Congregationes Ecclesiasticae Romanae* n. 1.

2. — Philosophia Scholastica.

Confer verbum *Error* § 2, n. 13.

POLYGAMIA

1. — Specialis concessio in favorem fidei pro polygamis.

Sed pro polygamis infidelibus specialis concessio facta fuit in favorem fidei, nimirum quod illa interpellatio fieri debet quoad primam partem, scilicet *an velit converti* tantum. Reveniente prima uxore poterit quamlibet ex aliis

eligere, dummodo et illa fidelis fiat, renovato consensu. Hisce enim verbis exprimitur praefata facultas missionariis elargita « dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus ut post conversionem et baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti ». Itaque huic priori uxori tribuitur ple-

nus ius nuptiale, quae idcirco, si convertatur, remanere poterit in legitimo coniugio dummodo absque iniuria Creatoris: at si velit frui paulino indulto, interpellationem faciet prout supra no-

tatur, nec ab hac regula possunt missionarii pro lubito deflectere, sed si quid notatu in contrarium dignum repperint, S. Congregationi fidelissime referent.

PORTIUNCULA

1. — *Rescriptum quo indultum conceditur peragendae Confessionis ad lucrandam Indulgentiam de Portiuncula nuncupatam die 30 Iulii.*

SS. D. N. Leo Pp. XIII in Aud. habita die 14 Iulii 1894 a Secretario S. C. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, audita relatione expositorum attentisque Decretis ab hac eadem S. C. pluries editis, quibus indultum est, ut tum confessio dumtaxat, tum Confessio et Communio peragi queat in pervigilio festivitatis, cui adnexa est Indulgentia, vel die qui immediate praecedit sequentem pro quo concessa fuerit Indulgentia, qualibet ex causa, benigne tantum indulsit ut Confessio sacramentalis peracta etiam

die 30 Iulii, nimirum die immediate praecedenti pervigilium diei quo a primis Vesperis datur perfrui Indulgentia de Portiuncula, suffragari valeat in posterum ad memoratam Indulgentiam acquirendam pro universis christifidelibus, servata tamen in adimplendis aliis piis operibus regula generali circa modum et tempus in concessione praedictae Indulgentiae praescriptum. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. C. die 14 Iulii 1894.

In locis ubi Indulgentia de Portiuncula transfertur ad insequentem dominicam, inibi Confessio peragi potest et valet etiam feria V ante praefatam dominicam, ad tramitem Decreti 14 Iul. 1894. — S. Indulg. C. 20 Iul. 1896.

PRAECEDENTIA

1. — *Decretum Generale.*

Sacra Rituum Congregatio Decretis alias editis inhaerens declarat et statuit:

In Ecclesiis Collegiatis et Cathedralibus, ubi Praebendae non sunt distinctae, Canonicos vel etiam Beneficiatos Sacerdotes in omnibus praecedentiam habere super Canonicos vel Beneficiatos, qui sacerdotali caractere non sunt insigniti, quamvis in possessione antiquiores. Hanc autem praecedentiam adhuc retinendam

esse Sacra Rituum Congregatio decernit, postquam praefati Canonici aut Beneficiati ad Sacerdotalem gradum ascenderint. Quod denique de Canonicis et Beneficiatis presbyteris super alios Canonicos aut Beneficiatos in inferiori ordine constitutos Sacra Rituum Congregatio statuit, id quoque intelligendum esse declarat de Canonicis Diaconis supra Subdiaconos, de Subdiaconis supra reliquos Clericos; dummodo non obstet consuetudo contraria, aut Constitutiones Capitulares. — Die 12 Iulii 1892.

PRAEDICATIO

1. — *Sacrae Praedicationis ratio.*

Confer Epist. Enc. S. C. EE. et RR. 31 Iulii 1894 apud Acta S. Sedis Vol. 27, pag. 162 seqq.

PRAEDICATORES

1. — *De Ordine Fratrum Praedicatorum.*

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

1. Praeclarissimus Praedicatorum Ordo temporum iniquitate vexatus, ut alii Religiosi Ordines, recentioribus hisce temporibus novo splendore coepit incremento, unitate totius Ordinis sub uno Capite, fervore religiosae obser-

vantiae, studiorum instauratione, nec non favoribus et gratiis quam pluribus, quibus ab Apostolica Sede ditatus est.

2. Gravissimum sane vulnus, ineunte hoc saeculo Ordinis unitati inflictum est. Florentes enim Hispanicarum ditionum Provinciae a reliquo Ordine distractae sunt per B. *Inter graves* quam Pius VII emisit ad instantiam Regis Catholici et ad maiora damna vitanda.

Verum indeficienti Patrum ex Hispania atque ex Insulis Philippinis sollicitudine et supplicationibus, obstaculis omnibus tandem submotis, Pius IX Br. *Religiosum Ordinum* 12 Iulii 1872 exoptatam expetitamque Ordinis restituit unitatem.

3. Fratrum sanctissimum exemplum secutae sunt piaae Sorores. Etenim plures etiam Monialium Secundi Ordinis Conventus, uniti sunt et subiecti Ordinis iurisdictioni. Instituti quoque sunt Fratres Terti Ordinis, ac plures Terti item Ordinis recentiorum Sororum Congregationes. Hinc relationes iure merito definitae sunt cum Tertio Ordine sive Fratrum sive Sororum. Ac Fratribus Terti Ordinis educandae iuventuri concessum est Praedicatorum Scapulare patenter gestare. Ordine ita in dies progrediente, novae instauratae sunt Provinciae tum in Europa tum in America, et apud infideles auctae Missiones.

4. In regularem autem observantiam efficaciter instaurandam constanter adlaborarunt tum recentiora Capitula Generalia tum novissimi Generales Ordinis Magistri, ut videre est in Actis Capitulorum Generalium. Quin imo ipse Summus Pontifex Leo XIII Litteris ad Magistrum Ordinis datis *Nomen et decus* 31 Maii 1889, perfectae vitae communis in omnibus Conventibus et Domibus conservationem, vel si alicubi desideraretur, instauracionem instanter commendavit. Eaque reapse absque graviore difficultate, et optimo omnium exemplo inducta est.

5. Insuper tum Generalia Capitula, tum Superiores Generales operam dedere, ut studia theologica, et philosophica, ac humaniorum etiam litterarum reformarentur. Non solum vero studia Theologiae scholasticae ad mentem S. Thomae inculcata sunt; sed S. Scripturae etiam studia sunt praescripta, studia item Iuris Canonici ordinata, et studia praesertim Theologiae Moralis, novo vigore roborata. Neque vero in Ordine posthabita sunt studia alia et ipsa valde necessaria, Patrologiae, Apologeticae, Historiae ecclesiasticae, linguarum orientalium.

6. Ex Rescripto Pii IX 11 Iul. 1862 Lectionis cursus producitur pro Gradibus suscipiendis ad septem annos integros Lectoratus ante examen ad Gradus, et ad sex alios pariter integros Moderatorii ante Magisterii lauream.

7. Ac ad Ius Canonicum quod spectat, Facultas Iuris Canonici in Collegio S. Thomae Aquinatis de Urbe sub immediata iurisdictione Magistri Ordinis ab Apostolica Sede erecta est, cum propriis Statutis approbatis, et cum iure gradus conferendi. S. C. Stud. 10 Iulii 1896, 11 Iulii 1896.

8. Plures recentioribus hisce temporibus Sorores Terti Ordinis et Moniales Ordinis Pro-

fessae, ac quam plures Ordinis alumni Beatorum et Sanctorum Albo adscripti sunt.

9. Canonizatio, inter alias, commemoranda est novemdecim Martyrum Gorcomiensium. Eorum causa post diutinum duorum saeculorum silentium reassumpta est ad instantiam Praesidum diversorum Ordinum, necnon Episcoporum Belgii et Hollandiae; ac VIII Idus Iun. 1867 Pius IX Bullam edidit Canonizationis *Splendidum Christianae religionis*.

10. Silentio etiam praetermittenda non est percelebris Beatificatio seu Declaratio Martyrii Venerabilium Servorum Dei Alphonsi Navarrete et Sociorum, quorum plures spectant ad Religiosum Ordinem Fratrum Praedicatorum S. Dominici, alii pertinent ad Ordinem Fratrum Minorum S. Francisci, alii ad Ordinem Eremitarum S. Augustini, alii ad Societatem Iesu, praeter alios saeculares viros et feminas eiusdem martyrii socios. Breve Beatificationis Pii IX. *Martyrum rigato* prodiit VII Maii a. 1867.

11. Cultus quoque ab immemorabili praestitus Servis Dei Guillelmo Arnaldo, Bernardo de Rupe Forti, Sacerdotibus professis, necnon Garciae de Aura religioso laico et sociis Beatis ac Martyribus nuncupatis confirmatus est. Decreto *Ad haereticam pravitatem* S. R. C. 1 Septembris 1866.

12. Itemque, ut alios quam plures praetermittamus, Beatorum Albo novissime accensitus est Innocentius V primus ex Ordine Praedicatorum ad Pontificatum evectus. Ex Decreto S. R. C. 8 Mart. 1898. Ac cultus confirmatus est ab immemorabili tempore praestitus Servo Dei Raymundo a Capua, XXIII Magistro Generali totius Ordinis, Beato nuncupato.

13. Prodigium pariter commemorandum est omnino stupendum, quod accidit in ligneo simulacro S. P. Dominici Suriani in Calabria die 15 Sept. a. 1870. Per unius ferme horae cum dimidio spatium, simulacrum per seipsum movebatur modo progrediens modo regrediens, et a basi etiam interdum sese extollens. Brachium dexterum manumque erigebat, demittebat, et sinistram qua liliū perstringit agitabat. Facies pallido et vivido colore vicissim tincta apparuit, et frons corrugata. Acies quoque oculorum nunc ad populum ad modum obiurgantis, nunc in modum precantis ad Virginem Matrem a Rosario obtutus figere visa est. Labia ipsa hominis actu loquentis speciem praeseferebant. Prodigii quam plures praesentes testes fuere, plurimi etiam absentes, undique advenientes. Quibus rite examinatis Miletensis Episcopus d. 7 Febr. 1871 sua sententia declaravit opus fuisse supra naturam et prodigii loco habendum.

14. Plures quidem Officiorum, Missarum, Benedictionum specialium, gratiae concessae Ordini sunt. Plures etiam Indulgentiarum gra-

tiae concessae, Confraternitatibus praesertim SS. Nominis Iesu, SS. Rosarii, et Militiae Angelicae S. Thomae Aquinatis.

15. Vivae vocis oraculo Pius IX concessit etiam Patribus Dominicanis, ut ex iusta causa, sed ratione ministerii tantum possent extra chorum, officii Matutini recitationi per totum annum post horam secundam pomeridianam satisfacere.

16. Inter alia, formula nova approbata est per S. R. C. 30 Ian. 1873 ad benedicendam aquam pro infirmis a S. Vincentio Ferrerio nuncupatam.

17. Alio S. C. Indulg. Rescripto 18 Iulii 1891 formula Litaniarum SS. Nominis Iesu libris Ordinis liturgicis inserta, iislem declarata est praedita Indulgentiis, ac ea quae a S. Sede pro usu fidelium approbata fuerat, licet paululum ab hac sit diversa.

18. Ad fovendam autem augendamque SSmi Rosarii devotionem Pius IX confirmavit omnes et singulas Indulgentias tum Sodalibus tum omnibus christifidelibus a se vel a suis Praecessoribus elargitas, et in exhibitio sibi sumario contentas, quod prae omnium manibus est. Br. *Postquam Deo* 12 Apr. 1867 idem Pius IX largitus est indulgentiam tum plenariam tum partialem pro Rosario, ut inquit, perpetuo.

19. Decreto S. C. Indulg. 11 Apr. 1864 Pius IX vetuit, ne Episcopi virtute facultatum Apostolicarum in genere solummodo obtentorum Consodalitates Rosarii, inscio Magistro Ordinis, de caetero erigi queant, erectas tamen confirmavit.

20. Itemque suprema Rosarii viventis moderatio Magistro Generali Ordinis commissa est. Pius IX Br. *Quod iure* 17 Aug. 1877.

21. Br. *Cum sicut accepimus* 23 Mart. 1886 Indulgentiis ditatum est pium exercitium quindecim Feriarum tertiarum in honorem S. P. Dominici. Rescripto item S. C. Indulg. 21 Augusti 1886 Indulgentia Plenaria concessa est pro pio exercitio sex Dominicanarum in honorem S. Thomae Aquinatis.

22. Decreto S. C. de P. F. 10 Nov. 1864, Summus Pontifex Pius IX extendit ad Ecclesias, Oratoria et Cappellas a Fratribus Dominicanis rectas et administratas, durante eorum regimine et administratione privilegia et gratias spirituales Ecclesiis Ordinis indultas. — Atque pauca haec de Indulgentiis aliisque spiritualibus gratiis sufficiant; omnes enim recensere nimis difficilis operis res esset.

23. Decreto S. C. EE. et RR. 4 Apr. 1862 Summus Pontifex constituit, ut Magister Generalis ad annos duodecim eligatur. Alio vero Decreto eiusdem S. C. 30 Sept. 1885 semper intelligitur in officio suo perdurare usque ad tempus Pentecosies, quod sequitur completionem duodecimi anni ab illius electione sive institutione.

24. Ad vocem activam non admittuntur, nisi

qui praeter alia requisita duodecim annos a professione compleverint. Ex Rescripto Leonis XIII 5 Oct. 1885.

25. Eodem Decreto S. C. EE. et RR. 4 Apr. 1862 praescribitur, ut Congregatio generalis Provincialium locum habeat *saltem* infra mensem ab expleto sexennio post Magistri Ordinis electionem.

26. Rescripto Summi Pontificis Pii IX 11 Iulii 1862 duratio Provincialatus pro omnibus Provinciis ad quadriennium, Prioratus vero pro omnibus Conventibus ad triennium perducitur.

27. Oraculo vivae vocis Pii IX facultas facta est Ordinis Magistro, *pro tempore*, ut, non obstante Decreto S. C. super St. Reg. 16 Maii 1675 ad habitandum admittat intra septa Conventuum Postulantes Conversos, qui annum aetatis decimum octavum expleverint. Recentiori vero Decreto S. C. EE. et RR. 23 Augusti 1898 concessum est ut Ordinis Magister pro tempore quindecim Postulantes Conversos, possit, intra clausuram recipere, ut ibi seriem probationum prudenter in Ordine stabilitarum percurrant, suoque tempore ad professionem admittantur, si saltem decimum octavum annum expleverint; et si aliquando ad formalem probationem fuerint admittendi, non prius admittantur, nisi expleta aetate a Constitutionibus Apostolicis et Ordinis praefinita et in loco pro Novitiatu designato.

28. Rescripto Pii IX 10 Mart. 1857 arbitrio et conscientiae Superioris Generalis Summus Pontifex remisit dispensationem, qua, *firma remanente ecclesiastica lege*, omnes Ordinis Fratres in ieiunii vel ab Ecclesia vel a Constitutionibus praescriptis, tuto et libere indultis, privilegiis seu legitimis consuetudinibus locorum in quibus degunt, quoad qualitatem ciborum esurialium se conformare valeant.

29. Ex Resolutione S. C. EE. et RR. 11 Martii 1892 denuo declaratum est Fratres Ordinis Praedicatorum vi Const. S. Pii V. *Etsi Mendicantium*, tam diebus Dominicis seu festivis quam aliis totius anni temporibus, campanas, quando eis placuerit, pulsare posse et missas celebrare, etiam tempore, quo Ordinarii celebraverint, ipsosque ex cit. Const. S. Pii V missas celebrare et divina officia, quando eis videtur, facere posse, etiam in diebus Dominicis vel festivis, quamvis Rector parochialis ecclesiae nondum celebraverit.

30. Ad legitimam tandem gloriam eiusdem Ordinis FF. Praedicatorum pertinent Acta omnia Leonis XIII in commendationem doctrinae S. Thomae Aquinatis. Confer verbum *S. Thomas Aquinas*. Perinsignia item benevolentiae signa exhibuit idem S. Pontifex Leo XIII Litteris omnibus, quibus Mariale Rosarium tam constanter annis pluribus universo Orbi commendavit, huius institutionis laudem vindicans S. P. Dominico. Confer verbum *Rosarium*.

PRAELATUS

1. — *Suppressa Praelatorum exemptorum iurisdictio in Hispania.*

Confer verbum *Ordines Militares.*

2. — *Praelatorum Insignia.*

Confer Decr. Auth. Congr. S. Rit. n. 2579, 2580, 3261, 3361, 3371, 3784.

Canonici honorarii aequiparandi sunt canonicis titularibus quoad usum insignium cum sacris funguntur ministeriis in choro Cathedra-

lis. Servare tamen debent praescripta in Const. recenter edita de privilegiis Protonotariorum. S. R. C. 16 Mart. 1876. *Patavina.*

Nihil obstat, quominus parochus insimul cappellanus honorarius Sanctitatis Suae in omnibus ecclesiasticis functionibus tam intra quam extra propriam ecclesiam habitu talari violaceo una cum fascia serica eiusdem coloris utatur, exceptis tamen tibialibus, quae semper nigri coloris esse debent. S. R. C. 1 Augusti 1876. *Casertana.*

PRAEMONSTRATENSES

1. — *Decretum unionis Monachorum Praemonstratensium.*

SSm̃us Dominus N. Leo Div. Providentia PP. XIII, attento voto capituli Generalis Sacri ac Candidi Ordinis Praemonstratensis habiti in Canonia Plagensi, diebus 25, 26, 27 et 28 Augusti anno 1896, quo Patres Capitulares unanimiter declararunt, ut omnes Filii S. Norberti constituent unum ovile sub uno pastore, peroptandam esse unionem cum Praemonstratensibus Congregationis Gallicae a plurimis ipsius Congregationis Sodalibus iamdiu expetitam, attento item voto R. P. D. Archiepiscopi Aquen. praefatae Congregationis Gallicae Visitatoris Apostolici, nec non attentata relatione R. P. Dionysii Pro-Visitatoris Apostolici super responsis datis a singulis enunciatae Congregationis Gallicae Professoribus, quorum sententia rite perrogata fuit, quique fere unanimi suffragio propositam unionem faciendam esse significarunt, universa demum rei ratione mature perpensa, decernendum esse statuit, prout Auctoritate Apostolica decernit, Religiosos Viros Praemonstratenses Congregationis Gallicae plene cumulateque uniendos esse cum ceteris aliarum regionum Praemonstratensibus, ita ut cum iis unum dumtaxat Ordinem constituent omnesque et singuli Professi supradictae Congregationis Gallicae teneantur:

1°. Agnoscere auctoritatem Abbatis Generalis

et Capituli generalis sacri et Candidi Ordinis Praemonstratensium eique se subiicere;

2°. Admittere quamprimum fore potest liturgiam proprii eiusdem Ordinis;

3°. Observare ipsius Ordinis Statuta prout observantur in Circaria.

Hoc autem Decretum Sanctitas Sua per Sacram Congregationem Negotiis et Consultationibus EE. et RR. praepositam expediri mandavit.

Porro eadem S. Congr. EE. et RR. harum virtute Litterarum, delegat R. P. Thomam Heglen Abbatem Tongerloensem ad hoc ut praesens Decretum quo citius et perfectius fieri potest executioni demandet, eidemque facultatem tribuit constituendi in Circaria speciale Monasterium S. Michaelis de Frigolet aliasque Praemonstratensium Domus in Gallia existentes, necnon peculiarem inibi erigendi novitium, utrumque tamen ad tempus, donec nempe proximum Capitulum generale anno 1902 celebrandum, habita etiam peracti experimenti ratione rite S. Sedi subiiciat, quid hac de re definitive constituendum censeat, opportunaque subinde edatur Apostolica provisio. Interea temporis ipsemet praefatus Abbas Tongerloensis specialis istiusmodi Circariae Visitator esto, cum omnibus iuribus et privilegiis muneris Visitatoris iuxta Constitutiones Ordinis inhaerentibus.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae e Secretaria S. C. Episcoporum et Regularium die 17 Septembris 1898.

PRIVILEGIUM

1. — *De Privilegiis Americae Latinae.*

Trans Oceanum Atlanticum ad alteram orbis partem Divinae Providentiae benigna dispositione per Cristophorum Columbum apertum itinere, Ecclesia Dei multa ibi mortalium millia reperit, quos, ut suum munus atque opus erat, a latebris et fero cultu ad humanitatem et

mansuetudinem traduceret, ab errore et superstitione ad communionem bonorum omnium, quae per Iesum Christum parata sunt, ab interitu ad vitam revocaret. Quod quidem salutare munus, ipso vivente adhuc repertore Columbo, ab Alexandro VI Pontifice Maximo Decessore Nostro inchoatum perpetuo caritatis tenore, ita Ecclesia insistere perrexit, pergit,

ut temporibus nostris ad extremam usque Patagoniam sacras suas expeditiones auspiciato protulerit. Campus enim spatio interminatus, cessatione ipsa atque otio ferax, si diligenter subigatur et colatur, fructus edit laetos atque uberes, cultorumque laboribus atque industriae optime respondet.

Quamobrem Romani Pontifices decessores Nostri nullo non tempore destiterunt ad Americae culturam novos operarios submittere, quos ut acrius elaborarent praestantioresque ab opere suo fructus demeterent, singularibus facultatibus et privilegiis auxerunt, atque extraordinaria auctoritate et potestate corroborarunt. Quibus freti Missionarii, lumine religionis catholicae per Americae regiones longe lateque diffuso, brevi interiecto annorum spatio, in iis praesertim locis ubi novi incolae ab Europa commigrantes, nominatim Hispani, domicilium sibi sedemque stabilem collocaverant, templa excitarunt, monasteria condiderunt, paroecias, scholas aperuerunt, dioeceses ex potestate Summorum Pontificum constituerunt. Ex quo factum est ut Americae magna pars ab avita religione novorum incolarum et ab origine eorum linguae haberi et dici possit America Latina.

At illud proprium est humanarum institutionum et legum, ut nihil sit in eis tam sanctum et salutare quod vel consuetudo non demutet, vel tempora non invertant, vel mores non corrumpant. Sic in Ecclesia Dei in qua cum absoluta immutabilitate doctrinae varietas disciplinae coniungitur, non raro evenit, ut quae olim apta erant atque idonea, ea labens aetas faciat vel inepta, vel inutilia, vel etiam contraria.

Quare antiquis privilegiis, temporis decursu vel ex parte abrogatis, vel alias ut plurimum insufficientibus, singulari Maximorum Pontificum largitione, aliae adiectae sunt facultates sub determinatis formulis, vel singulis Americae Latinae Episcopis deinceps delegari solitae, vel pro extraordinariis quibusdam casibus et determinatis regionibus concessae, quarum series si antiqua privilegia numero et extensione superat, difficultates tamen quae sunt circa naturam, vigorem et numerum eorumdem e medio non tollit. Ad haec amovenda incommoda Decessor Noster s. m. Pius IX, datis ad id similibus litteris die 1 Octobris MDCCCLXVII plura ex antiquis privilegiis pro Republica Aequatoris ad triginta annorum spatium confirmavit, seu quatenus opus fuerat denuo concessit.

Quum vero ex monumentis ecclesiasticis, Americam Latinam respicientibus, quae magna peritorum diligentia collecta atque investigata sunt, probe constet multa ex privilegiis Indiae Occidentali concessis, partim haud vigere, partim in dubium esse revocanda; Nos qui Americanas gentes egregie de Ecclesia Romana me-

ritas singulari amore prosequimur, ad tollendas in re tanti momenti perplexitates et angustias animi, quae Episcopos illarum dioecesium aliosque, quorum interest, non raro exagitant, totum dictorum privilegiorum negotium deferri iussimus speciali Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium; qui post maturam deliberationem novorum privilegiorum catalogum, exclusis catalogis, summariis et recensionibus in conciliis provincialibus vel aliter editis, conficiendum censuerunt, confectumque Apostolica auctoritate probandum.

Nos igitur re mature perpensa, pro ea, quam gerimus de omnibus Ecclesiis sollicitudine, eorundem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, ac Clerus et populus illarum regionum anteactorum privilegiorum memoria et usu penitus privati maneant, sententiam tenuimus et quae infra recensentur privilegia pro omnibus Americae Latinae singulisque dioecesibus et ditionibus de Apostolica potestatis plenitudine ad proximum triginta annorum spatium hisce ipsis litteris concedimus. Quare, quod bonum, felix faustumque sit et universae Americae Latinae Ecclesiae benevertat, mandamus, edicimus:

I. Ut electi Episcopi in Americae Latinae ditionibus commorantes, postquam promotionis litteras Apostolicas acceperint, nisi aliter in praefatis litteris praescriptum sit, a quocumque maluerint catholico Antistite, gratiam et communionem Apostolicae Sedis habente, accitis et assistantibus, si alii Episcopi assistentes absque gravi incommodo reperiri nequeant, duobus vel tribus presbyteris in ecclesiastica dignitate constitutis, vel Cathedralis Ecclesiae Canonicis, consecrationis munus accipere valeant.

II. Ut Concilii Provincialis celebratio ad duodecim annos differri possit, reservato Metropolitanae iure illud frequentius, prout necessitas postulaverit, celebrandi, nisi aliter per Sedem Apostolicam postea ordinatum fuerit.

III. Ut Episcopi Sacrum Chrisma, quod ex indico etiam, vero tamen balsami liquore fieri potest, et Olea Sacra conficere possint iis sacerdotibus adstantibus qui adstare potuerint, et, urgente necessitate, extra diem Coenae Domini.

IV. Ut adhiberi possint Sacra Olea etiam antiqua, non tamen ultra quatuor annos, dummodo corrupta ne sint, et peracta omni diligentia, nova vel recentiora Sacra Olea haberi nequeant.

V. Ut pro omnibus et solis regionibus seu locis, in quibus magnae distantiae causa vel ob aliud grave impedimentum perdifficile sit Parochis vel Missionariis ad Baptismum conferendum aquam Sabbato Sancto et Pentecoste benedictam ex fontibus baptismalibus, ubi asservatur, desumere et secum circumferre, Ordini-

narii, nomine sanctae huius Sedis, concedere possint Parochis et Missionariis supra dictis facultatem benedicendi aquam baptismalem ea breviori formula, qua Missionarios in Peruvia apud Indos Summus Pontifex Paulus III uti concessit, quaeque in appendice ad Rituale Romanum legitur.

VI. Ut si propter defectum temporis, improbamque defatigationem, aliisque gravibus de causis perdifficile sit omnes adhibere caeremonias pro Baptismo adultorum praescriptas, Parochi et Missionarii, de praevio Ordinarii consensu, uti possint solis ritibus, qui in Constitutione Pauli III *Altitudo* diei 1 Junii MDXXXVII designantur. Insuper ut in iisdem rerum adiunctis Ordinarii nomine Sanctae Sedis concedere valeant Parochis et Missionariis usum ordinis Baptismi parvulorum, onerata in usu huiusmodi facultatis eorundem Ordinariorum conscientia super existentia gravis necessitatis.

VII. Ut in omnibus et singulis ditionibus Americae Latinae, nulla excepta, omnes sacerdotes tam saeculares quam regulares, quamdiu in praefatis ditionibus moram duxerint, et non alias, singulis annis die secunda Novembris seu die sequenti, iuxta rubricas Missalis Romani, qua nempe commemoratio omnium fidelium defunctorum ab Ecclesia universali recolitur, tres Missas singuli celebrare possint et valeant, ita tamen ut unam tantum eleemosynam accipiant, videlicet pro prima Missa dumtaxat, et in ea quantitate tantum, quae a Synodalibus Constitutionibus seu a loci consuetudine regulariter praefinita fuerit; fructum autem medium secundae et tertiae Missae non peculiari quidem defuncto, sed in suffragium omnium fidelium defunctorum omnino applicent, ad normam Constitutionis Benedicti XIV Pontificis Maximi *Quod expensis* diei XXVI Augusti MDCCXLVIII.

VIII. Ut omnes fideles annuae Confessionis et Communionis praecepto satisfacere possint a Dominica Septuagesimae usque ad octavam diem solemnitatis Corporis Christi inclusive.

IX. Ut omnes fideles lucrari possint indulgentias et iubilaea, quae requirunt Confessionem, Communionem et ieiunium, dummodo servato ieiunio, si loco inhabitent, ubi impossibile prorsus vel difficile admodum sit Confessarii copiam habere, corde saltem contriti sint cum proposito firmo confitendi admissa quam primum poterunt, vel ad minus intra unum mensem.

X. Ut Indi et Nigritae intra tertium et quartum tam consanguinitatis quam affinitatis gradum matrimonia contrahere possint.

XI. Ut Indi et Nigritae quocumque anni tempore nuptiarum benedictionem accipere possint, dummodo iis temporibus, quibus ab Ec-

clesia prohibentur nuptiae, pompae apparatus non adhibeant.

XII. Ne Indi et Nigritae ieiunare teneantur praeterquam in feriis sextis Quadragesimae, in Sabbato Sancto et in pervigilio Natalis D. N. I. C.

XIII. Ut praeterea Indi et Nigritae absque ullo onere, seu solutione eleemosynae, uti possint indulto, quod Quadragesimale dicitur, et quo fideles respectivae dioecesis seu regionis ab Apostolica Sede donantur; ideoque carnibus, ovis et lacticiniis vesci possint omnibus diebus ab Ecclesia vetitis, exceptis quoad carnes diebus in superiori paragrapho XII notatis.

XIV. Ut quandocumque in causis tam criminalibus quam aliis quibuscumque forum ecclesiasticum concernentibus a sententiis pro tempore latis appellari contigerit, si prima sententia ab Episcopo lata fuerit, ad Metropolitanum; si vero prima sententia lata sit ab ipso Metropolitano, ad Ordinarium viciniorem absque alio Sedis Apostolicae rescripto appelletur: et si secunda sententia primae conformis fuerit, vim rei iudicatae obtineat, et executioni per eum, qui eam tulerit, demandetur, quacumque appellatione non obstante; si vero illae duae sive ab Ordinario et Metropolitano, sive a Metropolitano et Ordinario viciniore latae, conformes non fuerint, tunc ad alterum Metropolitanum vel Episcopum ei, a quo primo fuit lata sententia, viciniorem eiusdem provinciae appelletur, et duas ex ipsis tribus sententias conformes, quas vim rei iudicatae habere volumus, is, qui postremo loco iudicaverit, exequatur, quacumque appellatione non obstante. Cum autem recursus ad Apostolicam Sedem etiam omisso medio, sive ante sive post sententias iudicum inferiorum, semper integer manere debeat, ad normam iuris, in usu huius privilegii omnino servandae erunt sequentes conditiones: 1° Ut in singulis causis salva maneat cuique litiganti facultas ad hanc Apostolicam Sedem etiam post primam sententiam recurrendi; 2° Ut in singulis actibus expressa fiat Apostolicae delegationis mentio; 3° Ut causae maiores sint eidem Apostolicae Sedi reservatae ad normam Sacri Concilii Tridentini; 4° Et quoad causas matrimoniales ea custodiantur, quae in Constitutione Benedicti XIV, cuius initium *Dei miseratione*, praestituta sunt.

Abrogatis deletisque Auctoritate Nostra Apostolica omnibus et singulis Indiarum Occidentium privilegiis quocumque nomine vel forma ab hac Sancta Sede prius concessis.

Contrariis quibuscumque etiam speciali et individua mentione dignis non obstantibus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die solemnii Paschae XVIII Aprilis MDCCCLXXXVII, Pontificatus Nostri anno vigesimo.

2. — *Significatio denominationis Indorum et Nigritarum in Litteris Apostolicis Trans Oceanum.*

Cum propositum fuerit dubium, quinam nomine *Indorum* et *Nigritarum* in Litteris Apostolicis *Trans Oceanum* a SSmo D. N. Leone PP. XIII die 18 Aprilis 1897 editis, intelligi debeant, Eadem Sanctitas Sua, referente me infrascripto Sacrae Congregationis Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis praepositae Secretario, haec quae sequuntur censuit declaranda:

In praedictis Litteris Apostolicis *Trans Oceanum*, nomina *Indorum* et *Nigritarum* eadem significatione sumi ac in ceteris praecedentibus Constitutionibus pontificiis, de hac materia agentibus, speciatim in Constitutionibus Alexandri VIII *Animarum saluti*, diei 30 Martii 1690, et Benedicti XIV *Cum Venerabilis*, diei 27 Ianuarii 1757, videlicet:

I. Sub nomine *Indorum* et *Nigritarum*, praeter ipsos Indos et Nigritas, comprehendi etiam eos, qui ex Indo aut Nigrita et ex muliere Europaea (vel europaei sanguinis) nec non qui ex Europaeo viro et Indica vel Nigrita muliere sunt progeniti, ideoque *Mixti*, *Mestitii* vel *Mulati* vocantur, et absolutam medietatem sanguinis europaei habent. Non autem comprehendi eos, qui originem ab Indis vel Nigritis ducunt per avum tantum vel aviam, quique *Quarterones* dicuntur, utpote quartam solummodo partem sanguinis indici vel nigritici habentes; et multo minus qui per proavum vel proaviam dumtaxat ab Indis vel Nigritis originem trahunt, et vulgo *Puchueles* seu *Pucuelles* appellantur.

II. Insuper, *Indorum* et *Nigritarum* nomine intelligi etiam Africanos, Asiaticos et Oceanios, dummodo ex europaeo sanguine non sint, ac in America Latina commorentur, quamvis in ea nati non fuerint.

Et ita Sanctitas Sua publicari et servari mandavit, contrariis quibuscumque minime obfuturis.

Datum Romae, ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis, die, mense et anno praedictis. — Felix Cavagnis Secr. S. Congr. Negotiis Eccl. Extr. praep.

3. — *De vigore Litt. Apost. Trans Oceanum in omnibus Antillis et ceteris Insulis maris Caraibici.*

Ex parte nonnullorum Antistitum Coloniarum maris Antillarum, propositum fuit dubium de vigore, in territorio suae iurisdictioni subiecto, Litterarum Apostolicarum *Trans Oceanum* a SSmo D. N. Leone PP. XIII die 18 Aprilis 1897 editarum. Eadem Sanctitas Sua, referente me infrascripto S. Congregationis Negotiis Ecclesiasticis Extraordinariis praepositae

Secretario, declarandum esse censuit: Praefatas Litteras Apostolicas *Trans Oceanum* vigorem habere in omnibus Antillis et ceteris Insulis maris Caraibici, cuicumque civili ditioni subiciantur. Et ita Sanctitas Sua publicari et servari mandavit, contrariis minime obfuturis.

Datum Romae, e Secretaria eiusdem S. Congregationis, die, mense et anno praedictis. — Felix Cavagnis Secr.

4. — *Indultum super ieiunio et abstinentia pro America Latina die 6 Iulii 1899.*

Archiepiscopi et Episcopi Americae Latinae, in Urbe, in plenarium Concilium congregati, SSmo D. N. Leoni PP. XIII, gloriose regnanti, exposuerunt maximam difficultatem in qua, ob speciales regionum conditiones, versantur fideles suarum dioecesium, servandi ecclesiasticas leges de ieiunio et abstinentia non obstantibus amplissimis indultis a S. Sede iam concessis. Supplices proinde dederunt preces ut Sanctitas Sua ampliorem et generalem pro America Latina dispensationem concedere dignaretur.

Porro Sanctissimus Pater, referente me infrascripto S. C. Negotiorum Ecclesiasticorum extraordinariorum Secretario, re mature perpensa atque praehabito voto nonnullorum S. R. E. Cardinalium, attentis gravissimis causis allatis, volens animarum necessitatibus atque anxietatibus occurrere, servata ecclesiastica lege ieiunii et abstinentiae ac salvis permanentibus excusationibus ab eadem lege iure communi, iuxta regulas probatorum auctorum admissis, nec non specialibus indultis singulis ecclesiasticis provinciis hactenus impertitis, et adhuc vigentibus, donec perduraverint, statuit concedere *ad decennium*, prout concedit, omnibus Americae Latinae Ordinariis, facultatem, parochis, confessariis et aliis viris ecclesiasticis subdelegabilem, dispensandi ipsorum arbitrio, singulis annis et facta mentione apostolicae delegationis, fideles qui id petierint, etiam religiosos utriusque sexus de consensu tamen suorum superiorum ecclesiasticorum, a lege ieiunii et abstinentiae, dummodo:

1. *Lex ieiunii sine abstinentia* a carnibus servetur feriis VI Adventus et feriis IV Quadragesimae.

2. *Lex ieiunii et abstinentiae* a carnibus servetur feria IV Cinerum, feriis VI Quadragesimae et feria V Maioris Hebdomadae.

Sed diebus ieiunii semper licebit omnibus, etiam regularibus, in collatione serotina, quamvis hanc specialem dispensationem non petierint, uti ovis ac lacticiniis.

3. *Abstinentia a carnibus* sine ieiunio servetur in quatuor pervigiliis festorum Nativitatis D. N. I. C., Pentecostes, Assumptionis in coelum B. M. V. et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli.

4. In singulis regionibus servantur conditiones quoad precum recitationem et eleemosynarum erogationem atque destinationem, hactenus in concessione indultorum pontificiorum servari solitae.

Parochis autem et aliis sacerdotibus subdelegatis ab Episcopis vetitum est quidquid aliud petere aut acceptare occasione dispensationum ab ipsis impertitarum.

Firma vero permanent privilegia Americae Latinae in Const. *Trans Oceanum*, 18 Aprilis 1897 concessa.

Et super his SS^{mus} Dominus mandavit praesens edi decretum atque in acta S. C. Negotiorum Ecclesiasticorum extraordinariorum referri.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae e Secretaria S. C. Negotiorum Ecclesiasticorum extraordinariorum, die, mense et anno praedictis. — Felix Cavagnis *Secr.*

5. — *Decretum quo Archiepiscopis Americae Latinae datur privilegium concedendi octoginta indulgentiarum dies.*

Cum relatum fuerit SS^{mo} D^{ño} antiquam in Americae Latinae regionibus generatim vigere consuetudinem, de qua tamen nullum extat scriptum documentum, ut nempe Archiepiscopi, loco quadraginta dierum sicuti de iure, octoginta Indulgentiae dies concedant: cumque Eadem SS^{mo} D^{ño} ab Archiepiscopis Concilio Plenario Americano in Urbe adstantibus supplicatum fuerit ut consuetudinem illam ratihabere ac confirmare dignaretur; Sanctitas Sua certam ac uniformem in America Latina disciplinam statuere Ecclesiasque illius regionis peculiari amore prosequi volens, Apostolica sua auctoritate benigne decrevit ut in posterum Archiepiscopi Americae Latinae universis privilegio concedendi octoginta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiae consueta frui ac uti libere valeant. Super quibus vero Eadem Sanctitas Sua infrascripto Secretario S. Congregationis Negotiis Ecclesiasticis extraordinariis praepositae iussit hoc edi decretum sine ulla Brevis expeditione, idemque in acta ipsius S. Congregationis referri mandavit.

Datum ex Secretaria eiusdem S. Congregationis die 4 Iulii 1899. — FELIX CAVAGNIS *Secretar.*

6. — *Privilegia Episcoporum.*

Confer verbum *Episcopus* n. 3, 4, 12, 16, 18, 19, 20, 22.

Ex Decr. S. O. 3 Maii 1899 ad successores Ordinarios tanseunt facultates omnes habituales, licet ad praefinitum tantum tempus datae, vel pro determinato tantum casuum numero.

An possit Episcopus Dioecesanus subdelegare, absque speciali concessione, suis Vicariis generalibus, aut aliis Ecclesiasticis viris, gene-

rali modo, vel saltem pro casu particulari, facultates ab Apostolica Sede sibi ad tempus delegatas?

R. Affirmative dummodo id in facultatibus non prohibeatur, neque subdelegandi ius pro aliquibus tantum coarctetur: in hoc enim casu servanda erit adamussim forma rescripti. — S. C. S. O. 14 Dec. 1898.

7. — *Privilegia Protonotariorum Apostolicorum.*

Confer verbum *Protonotarii Apostolici.*

8. — *Privilegia confessariorum in Urbe.*

Confer verbum *Censura* n. 39, 40.

9. — *De clericalibus privilegiis.*

Vide verbum *Clericus* n. 10.

10. — *De Privilegiis Tertii Ordinis Saecularis S. Francisci.*

Confer verbum *S. Franciscus Assisiensis et Franciscanae.*

11. — *Privilegia concessa pio operi de Propagatione Fidei.*

Beatissime Pater. — Praesides Consiliorum centralium Operis a propagatione Fidei, humiliter provoluti ad pedes Sanctitatis Vestrae, instantanter implorant, ut concedere in perpetuum dignetur privilegia et facultates sequentes Sacerdotibus addictis eidem Operi modis qui sequuntur, videlicet:

I. Unicuique Sacerdoti, qui onus habeat in qualibet Paroecia aut in quolibet instituto, eleemosynas colligendi favore Operis a Propagatione Fidei, quaelibet aliunde sit vis pecuniae collectae, aut qui proprio aere exhibeat Operi vim pecuniae pro decem sociis:

1. Altare privilegium ter in qualibet hebdomada.

2. Facultatem applicandi sequentes indulgentias: pro fidelibus in articulo mortis constitutis indulgentiam plenariam; coronis precatoriis seu rosariis, crucibus, crucifixis, sacris imaginibus, statuvis parvis et numismatibus indulgentias apostolicas, coronis precatoriis indulgentias S. Birgittae.

3. Facultatem adiungendi crucifixis indulgentias Viae-Crucis.

II. Cuilibet Sacerdoti, qui pertineat ad Consilium vel ad comitatum oneratum ad Operis negotia gerenda etc.

Cuilibet Sacerdoti, qui in anni circulum exhibuerit in capsam Operis summam pecuniae, quae saltem aequet vim pecuniae, quam mille offerrent socii, quaelibet, aliunde, esset origo huius pecuniae:

1. Eadem privilegia concessa sacerdotibus praecedentis ordinis;

2. Altare privilegiatum quinquies in hebdomada;

3. Privilegium benedicendi cruces cum indulgentia concedi solita exercitio Viae-Crucis; et insuper facultatem imponendi chordas et scapularia S. Francisci cum indulgentiis et privilegiis concedi solitis per RR. Pontifices, huic impositioni;

4. Facultatem benedicendi et imponendi fidelibus sacra Scapularia Montis Carmeli, Immaculatae Conceptionis et Passionis Iesu Christi Domini Nostri.

Casu autem quo summa pecuniae, colligenda, haud esset, momento temporis, plena, dicti Praesides implorant a Sanctitate Vestra prorationem facultatum favore Presbyteri illius, qui exhibuerit integram summam praecedentis anni, usque ad exitum exercitii currentis.

III. Quilibet Sacerdos, qui una vice exhi-

buerit, de proprio aere, eam pecuniae vim quae aequet summam mille sociorum, ius habet, pro suae vitae tempore, ad privilegia concessa sacerdotibus, qui Consilii membra sunt.

Ex audientia SS^{mi} habita die 5 Aug. 1889.

SS^{mus} Dominus Noster Leo Divina Providentia PP. XIII, referente me Archiepiscopo Tyren., S. Congr. de Prop. Fide Secretario, expetitas extensiones indulgentiarum concedere dignatus est, easque in perpetuum pio Operi tribuit, excepta facultate benedicendi coronas, quam non ultra quinquennium concessit.

Datum Romae ex aedibus dictae S. Congregationis die et anno ut supra.

12. — *Privilegiorum revocatio per Const. Apostolicae Sedis.*

Confer verbum *Censura* n. 1, 31, 32.

PRIVILEGIUM PAULINUM

1. — *De Privilegio Paulino.*

I. Quaeritur utrum dispensatio a vinculo matrimonii quae dari solet ab Ecclesia (positis ponendis) post baptismum unius partis, possit applicari in casu in quo, post baptismum susceptum unius, quae partes non cessarunt habere connexionem, et consummarunt matrimonium sicuti ante baptismum?

II. Matrimonium valide contractum ante baptismum inter duos infideles potestne dissolvi quando, post baptismum unius, pars infidelis promittit quidem se non inquietare mulierem baptizatam in professione christianitatis, sed ille recusat dimittere alias uxores illegitimas, vel non vult promittere se servaturum leges Evangelii circa monogamiam?

III. In casu praecedenti, si matrimonium dissolvi potest, mulier baptizata teneturne recurrere ad dispensationem pro dissolutione matrimonii?

IV. Mulier baptizata potestne recurrere ad dispensationem quando praenoscit quod, facta dissolutione matrimonii, educatio prolis susceptae penitus erit in potestate viri eius infidelis?

V. Si dispensatio dari non potest, mulier legitima quae fit christiana, post conversionem potestne cohabitare cum marito infideli qui simul in eadem domo retinet uxores alias illegitimas?

VI. Puella christiana (obtentia dispensatione disparitatis cultus) potestne legitime contrahere matrimonium cum infideli qui non promittit se a polygamia abstinere in futurum?

VII. Bertha adhuc infidelis contrahit matrimonium cum infideli statim ac pervenit ad annos pubertatis, et post duos annos relinquit

virum suum, nulla suscepta prole, et ambo currunt ad alias nuptias, imo vir accipit plures uxores et fit polygamus. Sed nunc mulier aetate propecta, audito missionario, vult baptizari; potestne illa mulier dispensari a vinculo matrimonii contracti cum primo marito, non postulato consensu eius, et sic remanere cum secundo marito cum quo illa suscepit prolem?

VIII. Apud quosdam infideles detestabilis viget consuetudo iuxta quam vir post commissum adulterium cum uxore alterius, administrat remedium uxori adulterae, cuius effectus erit inferre mortem super legitimum maritum eo ipso quod postea habiturus sit connexionem cum uxore sua. Unde postulat utrum vir legitimus qui nolit cohabitare cum uxore sua post adulterium commissum, si convertitur ad fidem, poterit dispensari a vinculo matrimonii sui contracti in infidelitate, et ducere alteram uxorem, etiamsi infidelis uxor adultera vellet et ipsa baptizari?

R. E^{mi} ac R^{mi} PP. ad singula postulata responderunt iuxta sequentem modum, hisce tamen praenotatis: *Primo*: Suprascripta postulata intelligi de privilegio a Christo Domino in favorem fidei concesso, et per Apostolum Paulum 1 ad Corinth. VII 12 seqq. promulgato. *Secundo*: Hoc privilegium divinum in eo consistere, quod stante matrimonio legitime in infidelitate contracto, et consummato, si coniugum alter christianam fidem amplectitur, renuente altero in sua infidelitate obdurato cohabitare cum converso, aut cohabitare quidem volente, sed non sine contumelia Creatoris, hoc est non sine periculo subversionis coniugis fidelis, vel non sine execratione SS^{mi} Nominis Christi, et christianae religionis despicientia:

tunc integrum fit converso transire ad alia vota, postquam infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum eo cohabitare, aut animum sibi esse ostenderit cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia. *Tertio*: Iuxta idem divinum privilegium coniugem conversum ad fidem, in ipso conversionis puncto non intelligi solutum a vinculo matrimonii cum infideli adhuc superstitie contracti, sed tunc, si coniux infidelis renuat, acquirere ius transeundi ad alias nuptias cum tamen coniuge fidei. Ceterum tunc solum coniugii vinculum dissolvi quando coniux conversus transit cum effectu ad alias nuptias. Hinc:

Ad I. Si quando evenerit ut, stante duorum infidelium matrimonio, alter coniugum ad fidem conversus baptismum susceperit, atque cum infideli coniuge pacifice, et sine contumelia Creatoris cohabitaverit, si postmodum infidelis (quin tamen pars fidelis rationabile motivum dederit discedenti) ne dum converti recusaverit, sed insuper, fracta fide de pacifica cohabitatione, aut odio religionis discesserit, aut sine contumelia Creatoris cohabitare noluerit, vel fidelem ad peccatum mortale, aut ad infidelitatem trahere tentaverit, integrum erit coniugi fidei ad alia vota transire.

Ad II. Si agatur de uxore pagana alicuius pagani concubinari, quae convertitur, tunc facta interpellatione, si renuat converti aut cohabitare absque iniuria Creatoris, ac proinde desinere a concubinato, (qui sine iniuria Creatoris certe haberi nequit) poterit uti privilegio in favorem fidei concesso.

Ad III. Quando coniux infidelis interpellatus, aut absolute recusaverit cum coniuge ad fidem converso cohabitare, aut animum sibi ostenderit cum illo quidem cohabitandi, sed non sine Creatoris contumelia, vel absque eo quod se a concubinato abstinere perpetuo velit, tunc coniux conversus, prae habito superioris ecclesiastici iudicio, separari debet ab infideli, et poterit, si velit, uti privilegio seu divina dispensatione in favorem fidei concessa, et sic ad alia vota transire cum persona fidei.

Ad IV. Si coniugi converso impossibile prorsus sit filios e potestate alterius coniugis in infidelitate obdurati subducere: nec fas sit, praemissa iuridica et formali interpellatione, cum eo cohabitare, vel quia ille non vult, vel non sine contumelia Creatoris vult cohabitare prae habito iudicio superioris ecclesiastici, integrum erit ad alia vota transire; firma tamen manente obligatione, qua semper tenetur curare, si quo modo poterit, catholicam filiorum educationem.

Ad V. Provisum in praecedentibus.

Ad VI. Negative; et in similibus casibus missionarii qui ex concessione Apostolica polent facultate dispensandi super disparitate cul-

tus caveant ne dispensationem concedant, nisi remoto polygamiae periculo.

Ad VII. Quum agatur, uti supponitur, de matrimonio legitimo in infidelitate contracto, mulier separetur a secundo viro omnino et cum effectu; et si ob gravissimas causas, et realem impotentiam separari nequeat quoad habitationem, separetur saltem quoad torum, et consuetudinem, nullum amplius habens cum eodem viro tactum, aut carnale commercium. Deinde de more instruat, ei praecipue notificando quod suscepto baptismo non dispensatur ab obligatione, quam habet redeundi ad primum maritum; et quatenus post debitam instructionem constet eam moveri ad accipiendum baptismum ex vero religionis motivo, admittatur statim ad baptismum, eoque collato, interpelletur omnino primus vir, et interrogetur utrum converti velit, aut sine contumelia Creatoris cum ea vitam traducturus sit; et, si id renuat, qua de causa in illam adverso animo sit; et de omnibus resultantibus R. P. D. Vicarius Apostolicus S. Congregationem certiorum faciat.

Quod si vero, summarie saltem et extraiudicialiter, constet coniugem in infidelitate relictum adeo esse absentem, ut moneri legitime non possit, aut monitum infra tempus in monitione praefixum suam voluntatem non significasse; vel si adire quidem possit coniux infidelis, sed de comparte iam facta christiana interpellari nequeat sine evidenti gravi damni ei vel christianis inferendi periculo, et quin huiusmodi damna cum necessaria circumspectione et cautela removeri possint, haec omnia Apostolicae Sedi renunciabit Vicarius Apostolicus, expressis nominibus, et expositis gravissimis causis pro obtinenda dispensatione super impedimento dirimente disparitatis cultus, si praetensus secundus vir adhuc in infidelitate persistat, et narratis omnibus rerum, personarum et facti adiunctis, ut in re tam gravis momenti procedi tuto possit.

Ad VIII. Matrimonium etiam in infidelitate contractum naturâ suâ est indissolubile, et tum solum quoad vinculum dissolvi potest virtute privilegii in favorem fidei a Christo Domino concessi, et per Apostolum Paulum promulgati, quando coniugum alter christianam fidem amplectitur, et alter nedum a fide amplectenda omnino renuit, sed nec vult pacifice cum coniuge converso cohabitare absque iniuria Creatoris; ideoque non esse locum dissolutioni quoad vinculum matrimonii legitime contracti in infidelitate, quando ambo coniuges baptismum susceperunt, vel suscipere intendunt. — SS^{mus} confirmavit. — S. C. S. O. 16 Iul. 1866.

Ea est privilegii Paulini vis ut matrimonium ab infidelibus in statu infidelitatis initum et consummatum solvatur cum, altero coniugum ad fidem converso, alter neque converti vult,

neque sine contumelia Creatoris cohabitare consentit. Patet proinde 1. hoc privilegium competere dumtaxat vero legitimoque marito erga veram legitimamque uxorem et viceversa; patet 2. non posse coniugem conversum hoc privilegio frui nisi post susceptum baptismum et post interpellationem alteri coniugi rite factam de evangelica veritate amplectenda et pacifica cohabitatione permittenda; patet 3. nullum huic privilegio esse posse locum si ambo simul legitimi coniuges ad fidem convertentur. — S. C. S. O. 20 Iunii 1866.

2. — *Facultas data Episcopis et Vicariis Apostolicis dispensandi super interpellatione coniugis infidelis.*

Quoties coniugem infidelem nec Christi fidem amplecti, nec sine contumelia Creatoris cum coniuge converso velle cohabitare certo constet, Episcopi tanquam Sedis Apostolicae Delegati et Vicarii Apostolici dispensare poterunt super interpellatione, dummodo urgeat necessitas, nec tempus suppetat recurrendi ad S. Sedem. — S. C. S. O. 12 Aug. 1859.

A qua interpellatione, si iustae rationabilesque causae adsint, dispensabitur. Iustae autem huiusmodi causae tunc aderunt cum ex processu saltem summario et extraiudiciali moraliter constet coniugem infidelem interpellari non posse, aut interpellationem vel inutilem vel graviter periculosam futuram esse. Matrimonium vero eius cum quo dispensatum fuerit, etiamsi postea innotuerit coniugem infidelem suam voluntatem iuste impeditam declarare non potuisse, et ad fidem etiam tempore initii matrimonii conversum fuisse, nihilominus numquam rescindi, sed validum esse debebit. — Instr. S. C. S. O. 4 Febr. 1891. ad Vic. Ap. Iaponiae Merid.

3. — *Summarius processus.*

Quaesitum I. An potestate a S. Pio V univ. concessa per Breve quod incipit: *Romani Pontificis* uti possint missionarii in tota sua latitudine.

R. Breve s. m. Pii V spectare ad casum in quo prima uxor legitima nota non sit, simulque sit difficillimum eam reperire; in eius vero usu servandam esse regulam ab eiusdem successore Gregorio XIII praescriptam, hoc est ut, antequam neophytus cum alia muliere quae simul cum eo baptizata est matrimonio iungatur, per summarium et extraiudiciale processum constare debeat difficillimum reapse esse primam uxorem reperire.

Quaesitum II. An liceat dare dispensationem disparitatis cultus quando data fuit antea dispensatio de interpellatione, vel quando interpellatio facta fuit in vanum?

R. Negative, et detur Decretum feriae iv 29 Augusti 1866, tenoris sequentis: *In casibus de quibus agitur R. P. D. Vicarius Apostolicus, adeoque missionarii ab eo deputati non possunt dispensare super disparitate cultus vi facultatis III Formulae b.* Et quoad matrimonia, si quae contracta iam sint cum huiusmodi dispensatione, sileant et coniuges relinquuntur in bona fide. Quoad futurum vero ipse Vicarius Apostolicus recurat in casibus particularibus, expositis omnibus cuiusque casus adiunctis. — S. C. S. O. 22 Nov. 1871.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE PRIVILEGIO PAULINO.

1. Privilegium Paulinum ita dictum est, quia a Paulo Apostolo edicitur in 1^a. ad Cor. c. 7, vv. 12–15, quibus Pauli verbis ex constanti Ecclesiae interpretatione et decisione ius deducitur pro coniuge infideli, ad fidem converso, novas ineundi nuptias, si coniux infidelis ab ipso discedat. Si vero coniux infidelis cum fidei habitare consentiat is eum non dimittat. Innoc. III, c. *Quanto* 7, de *Divortiis*.

2. Privilegium hoc Paulinum *fidei* privilegium etiam appellatur, quia in favorem fidei est, ad infidelium conversionem faciliorem reddendam. A christianae enim religionis et fidei perceptione possent facile revocari coniuges, timentes se a coniugibus deseriri. Innoc. III, c. *Gaudemus* 8, de *Divortiis*. Hinc solis competit baptizatis; non, catechumenis, Collect. S. Congr. de Prop. Fide n. 1319. Utrum autem et catholicis et haereticis et schismaticis, baptizatis, competat quaestio est, nondum quidem definita; sed affirmandum videtur: nam matrimonium in casu non solvitur nisi per baptismum, Collect. n. 1319, can. 2, 3, 4, cau. 28, q. 1.

3. Praedictum privilegium locum non habet, nisi simul altero coniuge infideli baptizato, et altero in infidelitate permanente, *discedente*, h. e. « vel nullo modo, vel non sine blasphemia Divini Nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente ». Innocentius III, c. *Quanto*.

4. Sufficit autem discessus ex quacumque causa, licet non discedat coniux infidelis ex odio fidei, Collect. n. 1322, quam consequenter nec opus est inquirere, S. O. 8 Iul. 1891. Minime vero sufficit, si discesserat ante baptismum, licet aliam duxerit uxorem, Collect. n. 1323, vel si discedat postea, ex gravi causa et iure suo, e. g. ob adulterium post baptismum admissum, Collect. n. 1322.

5. Porro privilegium Paulinum non est in dissolutione matrimonii, recepto baptismo, « cum per sacramentum baptismi non solvantur coniugia, sed crimina dimittantur ». Inno-

centius III, c. *Gaudemus*. Unde, per se loquendo, « fideles huiusmodi, (nempe infideles ad fidem conversi et baptizati) matrimonialiter copulati libere possunt et licite manere coniuncti ». Innocentius III, c. *Gaudemus*.

6. Privilegium est tantum in iure transeundi ad alias nuptias, recepto baptismo, coniugis infidelis ad fidem conversi, si alter discedat remanens in infidelitate. Hinc privilegium quasi conditionatum est, nempe sub conditione *sine qua non* discessus alterius coniugis in infidelitate remanentis. Et sic Innocentius III, cit. c. *Gaudemus* ait: « Qui secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam, ea vivente, licite poterit aliam etiam ad fidem Christi conversus habere, nisi, post conversionem ipsius, illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam, si consentiat, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ».

7. Necessaria igitur est ad praedictum privilegium conditio *discessus*, si nempe vel in infidelitate remanens absolute nolit coniux amplius cohabitare cum coniuge converso, Collect. n. 1328, 1336, vel velit quidem coniux infidelis cum converso cohabitare, sed *non sine blasphemia Divini Nominis*, Innocentius III, c. *Quanto*; hoc est *non sine periculo subversionis coniugis fidelis, vel non sine execratione SS. Nominis Christi et Christianae Religionis desipientia*, Bened. XIV de Synodo l. 6, c. 4, n. 3. Itemque, si prohibet educari prolem in christiana Religione, Collect. n. 1338, si nolit a concubinato desistere, si alias ducat uxores et nolit dimittere, Collect. n. 1344, si pariter pertrahat coniugem conversum ad peccatum mortale, Innocentius c. *Quanto*, idest ipse, non si eius consanguinei et domestici, Collect. n. 1323.

8. Si igitur coniux infidelis et ipse velit converti ad christianam religionem et fidem, et consequenter velit pacifice cum alio coniuge converso cohabitare, cessat Privilegium Paulinum. Si is vero, quin ad fidem convertatur, cohabitare consentit, sine contumelia Creatoris, Apostolus hortatur, ne ab ipso discedat, ut eum nempe Christo lucrificiat, secundum caritatis legem erga Deum et erga proximum. « Discessionem, quam non prohibet Dominus praecepto legis, quia coram illo iniusta non est, prohibet Apostolus consilio caritatis, quia infidelibus affert impedimentum salutis ». S. Augustinus c. 9, cau. 28, § 2. Et S. Thomas 4, Dist. 39, q. 1, a. 3: « Fidelis conversus potest cum infideli manere cum spe conversionis, si eam in infidelitate obstinatum non viderit, et bene facit commanendo; tamen non tenetur; et de hoc est consilium Apostoli ». Collect. n. 1338, 1347.

9. Si coniux conversus non discedit, integra

manent inter eos coniugii iura et obligationes. Permanent etiam integra iura et obligationes erga liberos, quae natura sua, perpetua sunt. — Licet autem coniugi converso cohabitare usque dum probabilis sit spes conversionis coniugis infidelis. Non licet vero ubi adsit perversionis sive respective coniugis sive prolis periculum, Collect. n. 1347, vel infidelis christianam religionem contemnere videatur, ne huius contemptus quasi complex coniux conversus appareat. — Quia vero caritatis lex cum gravi incommodo non obligat, ex quavis causa gravi licet coniugi fideli discedere, idque quandocumque ei licet, quamvis post baptismum susceptum matrimonium in infidelitate initum ratum habuerint, Collect. n. 1337, et illud consummaverint, Collect. n. 1344. — Ubi vero coniux fidelis discedat, potest coelibem ducere vitam, potest religiosum statum amplecti, potest alias inire nuptias.

10. Eadem autem hac in re cohabitationis coniugis fidelis cum infideli, in infidelitate permanente, non fuit semper Ecclesiae disciplina. Primis Ecclesiae saeculis permittebatur imo suadebatur coniux fidelis ab infideli non discedere cum passim infideles, tum hebraei tum gentiles, converterentur. Deinde, hebraeis religioni infensis, vetita est cum eis cohabitatio, c. 10, caus. 28, an. 663, permissa est cum gentilibus. Sed, his quoque religioni infensis, cum eis etiam vetita postea est cohabitatio. Et in praesenti res aestimatur ex variis adiunctis, personarum, locorum, rerum. Bened. XIV, de Synodo l. 13, c. 21, n. 1, S. Thom. 4, Dist. 39, qaaest. 1, a. 3 ad 2. — In praesenti tamen videtur potius, generatim loquendo, dicendum, quoad loca missionum, coniugem conversum teneri ad cohabitationem cum infideli: siquidem secus praesens praxis inducta tot Decisionibus Sacrarum Congregationum duplicis nempe interpellationis faciendae: An velit converti; An velit cohabitare pacifice sine iniuria Creatoris; satis non intelligeretur. Et sic in Instr. S. C. S. O. 28 Mart. 1860 pro Vic. Ap. ad Gallas, dicitur: « Utrique (interpellationi) aut alteri assentientem accipiet, prout iura statuunt ». — Hinc, si coniux infidelis velit ad fidem converti iure ipso divino non potest alter coniux conversus ad alias transire nuptias. Collect. n. 1348. Si vero nolit quidem converti, sed velit cohabitare, sine contumelia Creatoris, iure canonico vetitum est coniugi converso ad alias transire nuptias, et sic Apostoli consilium in legem transiit, Ecclesia praecipiente, S. C. C. 23 Ian. 1603 apud Benedict. XIV l. c. Superiori autem ecclesiastico onus incumbit adhibendi vigilem curam, ne infideli coniuge in societatem thori consentiente, id mali sequatur, ut neophytus in pristinas infidelitatis tenebras prolaboratur.

11. Id confirmatur ex eo quod, in praesenti

Ecclesiae disciplina, si quis unum habuit coniugem, in infidelitate de duobus eum debet interpellare: 1. Utrum velit converti. 2. Utrum velit cohabitare sine contumelia Creatoris. Collect. 1318. Si vero plures habuit coniuges in infidelitate, sufficit ut primam interpellat, num velit converti, secus eam retineat ex aliis, quae fidelis fiat. Collect. n. 1332, 1333, 1344. *Discessus* ergo sufficienter habetur alterius coniugis, si in infidelitate velit remanere neque vult converti. Coniux fidelis tunc ab ipso quasi a spirituali adultero et ipse *discedit*; quin subiectus maneat servituti coniugii, in infidelitate contracti; quia baptismo regeneratus priori vitae mortuus est. S. Thomas l. c. a. 4, c., Sanchez l. 7, D. 74, n. 8, 9.

12. Accedit resolutio Casus S. C. S. O. propositi. « Mulier catechumena cuiusdam fidelis, quam iste in sua infidelitate duxit, ab eo per vim ablata est, ita ut nulla spes eam redimendi vel recuperandi affulgeat. *Mulier quidem vult converti, et vellet quidem cum eo cohabitare*, sed nec religionem colere nec cohabitare potest. Quaer. 1. An talis fidelis Privilegio Paulino uti possit, et aliam uxorem ducere, ne scilicet caelebs manere cogatur? 2. Si ipse eam vendidit, et nullo modo eam redimere potest, an item Privilegio uti possit? — R. Ad 1. *Quatenus prima uxor in infidelitate permaneat*, permitti posse viro, ut matrimonio cum secunda muliere coniungatur. Ad 2. *Quatenus uxorem vendiderit ante baptismum, affirmative* ». Hic, ut patet, ne verbum quidem habetur de interpellatione, et S. C. in sua Responsione non aliam apposuit conditionem quoad usum Paulini Privilegii *nisi ut uxor in infidelitate permaneat*, et non, *ut uxor in infidelitate permaneat et nolit sine contumelia Creatoris cohabitare*.

13. Insuper, ubi sit positiva Ecclesiae prohibitio cohabitationis coniugis conversi cum coniuge in infidelitate permanente, ut ut volente pacifice cohabitare, coniux conversus libere uti potest Paulino Privilegio. Ergo, ut coniux infidelis sufficienter discedat, ita ut alter coniux conversus et ipse discedat et transeat ad alias nuptias sufficit iure divino ut coniux infidelis in infidelitate permaneat. Secus enim iam fidelis esset subiectus servituti prioris matrimonii in infidelitate contracti. Sanchez l. c.

14. « Decernit Toletanum Concilium 4, c. 62, can. 10 *Iudaei*, quaest. 1, cau. 28, qui christianas mulieres in coniugio habent, admonentur ab Episcopo Civitatis illius, ut si cum eis permanere cupiant christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint separentur.... separationem.... ego non solum quoad torum intelligo, sed etiam quoad vinculum. Itaque licebit.... fideli iam suas alias nuptias conciliare. Contumelia enim Creatoris et periculum fidei intelligitur, cum animus coniugis infidelis

adeo est in sua superstitione obstinatus ». Pignatelli Consult. Canon. Tom. 4, Cons. 189, par. *Tertium quoque sit*. Hac Pignatelli explicatione facile res patet; nam tunc iam ipsa obstinata infidelitate contemptus habetur Religionis, et iniuria Creatoris.

15. Insuper in Conc. Limensi III, quod Sixtus V confirmavit, apud eundem Pignatelli Consult. Canonic. tom. 4, Cons. 189, par. *Praxis autem*, Act. 2, cap. 10 statuitur, quod si coniux, qui remanet in infidelitate *spem suae conversionis maturam ostendat*, alter iam conversus *coniugis lucrum in Christo expectet*. Si vero differat conversionem, neque tamen baptizato coniugi perniciosus existat, tunc expectandum adhuc est per semestre tempus. « Sed quoniam tum periculum recens conversi cavendum est, ut, si diu permanserit in toro infidelis, fidem Christi fortassis amittat, dum vult servari homini, tum vero libertati illius consulendum est, ne caelebs vivere cogatur, qui forsitan uritur: idcirco decernimus, ut transacto sex mensium spatio res ad Episcopum deferatur, qui bene perspecta causa, fideli declaret, copiam esse aliud matrimonium ineundi propter fidei aut caritatis scandalum quod patitur. Quod si nullum esse periculum in cohabitatione viderit iubeat expectare infidelem, vel etiam consulat cohabitare, si prodesse intelligit, iuxta Pauli Apostoli consilium. Neque enim potest omnibus conversis eadem lex praefigi, cum occurrant profecto variae circumstantiae, neque sit omnium infidelium eadem ratio ». Ex Privilegio Paulino ergo poterit coniux conversus ad fidem transire ad alias nuptias, si alius converti renuat, licet velit cohabitare: ac nonnisi Ecclesiae praecepto vetatur ad alias transire nuptias quando coniux infidelis licet velit cohabitare, in infidelitate tamen obstinate persistit.

16. Apposite cl. D' Annibale Summ. Ed. 3, p. 3, n. 475, ait licere coniugi converso ad alias transire nuptias, « si coniux discedat, aut nolit cohabitare sine contumelia Creatoris, nam si velit *converti*, aut *habitare* velit sine contumelia etc. vetitum est *illic* iure divino, *hic* iure canonico ad alias nuptias transire ».

17. Ubi infidelis coniugis voluntas non satis apparet, tunc opus quidem est eum de sua voluntate interpellare. Interpellatio igitur est actus, quo coniux conversus ad fidem petit a coniuge infideli, utrum velit et ipse converti, an saltem secum cohabitare sine iniuria Creatoris, Collect. n. 1323. Interpellato autem necesse est congruum ad respondendum concedere tempus, quo frustra elapso, etsi absque illius culpa licet tunc coniugi converso ad alias nuptias transire, Collect. n. 1339. Idemque est, si non venerit intra iustum aliquod et rationabile temporis spatium, Collect. n. 1339, licet item sine ipsius culpa, dummodo culpa

fidelis id non accadat, Collect. n. 1339, 1344, e. g. si ignoretur ubi degat interpellandus, si iste amentia laboret, si respondeat se redire velle, sed prohiberi, detineri in vinculis, vel captivum, vel a creditoribus, Collect. n. 1339, 1356, 1362. Scilicet nihil aliud hic attenditur nisi hoc, utrum coniux conversus possit priori uti coniugio, et si non potest Privilegio utitur Paulino, ne in perpetuo coelibatu cogatur manere. Collect. n. 1362.

18. Huiusmodi interpellatio post baptismum facienda est, Collect. n. 1328, 1350, et ita facienda est ut de ea possit deinde constare, quia quodcumque deinde contrahi potest matrimonium, quin alia opus sit interpellatione, Collect. n. 1326. Dubia res est utrum per se haec interpellatio debeat esse iudicialis, Bened. XIV, de Synodo, l. 13, c. 21, n. 4, 5, et utrum faciendi sit nomine et auctoritate Summi Pontificis, Sanchez l. 7, d. 74, n. 18. Ex S. O. Instr. iudicialis esse debet. Collect. n. 1328.

19. Omitti potest interpellatio, si de infidelis obstinatione certo moraliter constet, et nullius utilitatis fore reputatur. Praesumptiones non sufficiunt. Collect. n. 1314, 1328, 1331, 1332. — Omitti item potest, si fieri non possit absque gravi difficultate, aut gravi periculo, fidelium aut interpellantis, aut omnino fieri non possit. Bened. XIV. Quaest. Canon., Quaest. 541, § 37, probabile censet posse interpellationem omitti « concurrentibus legitimis circumstantiis, et signanter ob difficultatem reperiendi primum coniugem ». — Iudicium tamen hac tam gravi in re practice semper reservatur Romano Pontifici, qui tunc minus proprie dispensare dicitur ab interpellatione. Collectan. n. 1328, 1329, 1351.

20. Cessat interpellatio, si matrimonium fuerit nullum, etsi bona fide contractum, Collect. n. 1358, 1361, si serio dubitetur utrum adfuerit, matrimonium an concubinitas, Collect. n. 1332, vel si infidelis non recordetur quam primam ex pluribus duxerit uxorem, Paulus III, Br. *Altitudo* 1 Jun. 1537.

21. Cessat etiam interpellatio, si ab ea Summus Pontifex quacumque de causa dispenset. Quaenam vero sit huius dispensationis natura, sitne vera et propria dispensatio, an interpretatio quaedam practica iuris divini, pendet praecise ab hac quaestione: an dispensatio necessaria sit de iure divino, quae quaestio proposita quidem fuit S. C. de Prop. Fide, sed ab eadem S. C. minime fuit soluta, Collect. n. 1323. Communior et probabilior sententia est eam esse de iure divino necessariam, Collect. n. 1328, nempe quatenus necesse est cognoscere et ideo explorare voluntatem infidelis de eius conversione, an velit ad fidem converti. Omissa aliquando hac interpellatione de conversione, Summus Pontifex matrimonia in radice sanavit atque convalidavit. Collect. n. 1330. Quatenus

vero, si nolit ad fidem converti, exploratur utrum saltem velit cohabitare in pace, sine Creatoris contumelia, cum hoc Pauli consilium sit, cui Ecclesiae praeceptum accedit, ex praecepto Ecclesiae facienda est. Enimvero interpellatio ad hunc finem facienda est, ut nempe integrum coniugi infideli maneat ius coniugii. Hoc autem ius ei quidem competit iure divino, si velit et ipse converti et in pace habitare. *Si quis frater uxorem habet infidelem.... Si qua mulier fidelis habet virum infidelem.... si infidelis discedit.... In pace vocavit nos Deus.* Verum, si coniux infidelis nolit converti, et velit tantum cohabitare sine contumelia Creatoris, Pauli consilium est, ut vir fidelis non dimittat uxorem, et mulier fidelis non dimittat virum, ut alter per alterum sanctificari possit. Cum igitur nonnisi ex Ecclesiae praecepto non possit tunc coniux conversus ad alias transire nuptias, consequenter dicendum nonnisi ex eodem Ecclesiae praecepto hanc interpellationem faciendam. Utrum vero huiusmodi Ecclesiae lex sit tantum praeceptiva ad modum impedimenti impediens tantum an sit etiam irritativa ad modum impedimenti dirimentis, quaestio pariter est S. C. S. O. 28 Maii 1856 proposita, sed nondum ab eadem S. C. resoluta. Sane, si interpellatio non rite ante baptismum, vel sine auctoritate Apostolica omissa fuit, S. C. S. O., probante Summo Pontifice, 3 Jun. 1874, Collectan. n. 1357, declaravit coniuges, de quibus agebatur, non esse inquietandos. An penitus possit omitti, noluit eadem S. C. S. O. 11 Aug. 1859, Collect. n. 1351, quaestionem definire, sed potestatem fecit Episcopis et Vicariis Apostolicis ab ea dispensandi.

22. Cum tam saepe et tam facile concedatur huiusmodi ab interpellatione facienda dispensatio, non apparet sane quo pacto conciliari posset cum iure evangelico, quod dispensationem non admittit. Insuper usque ad Gregorium XIII mentio non habetur interpellationis faciendae, neque eam certe commemorat Apostolus, qui nonnisi *discessum* infidelis necessarium constituit, ut fidelis discedere possit. Concludendum igitur videtur, et formalem interpellationem et interpellationem, qua, infideli renuente ad fidem converti, ulterius interpellatur, an saltem cohabitare consentiat, canonico iure introductam esse ad modum impedimenti sive impediens sive dirimentis. Ad rem laud. D' Annibale l. c. n. 476: « Utrum interpellatio necessaria sit ex iure divino, sententia longe communior affirmat; et iure prorsus qua et quatenus necesse est explorare voluntatem infidelis, an velit converti: at qua ab eo nolente converti petitur utrum velit cohabitare saltem etc., cum haec interpellatio ex praecepto Ecclesiae, olim Pauli consilio, initium et statum capiat, vix intelligi potest, aut

ne vix quidem quo pacto ex iure divino sit repetenda ».

23. Ubi autem dispensatio intercedat ab interpellatione, summario et extraiudiciali processu constare debet de urgenti ratione huius dispensationis, eiusque necessitate. Collectan. n. 1313, 1356, 1358, 1360.

24. Iamvero cum primum matrimonium non dirimatur usque dum coniux conversus

utens Paulino Privilegio matrimonium ineat novum, poterit semper interim coniux infidelis hoc novum matrimonium impedire se convertendo ad fidem vel pacifice cohabitando. Novo vero inito matrimonio, ipso iure prius matrimonium dissolvitur, tum quoad coniugem fidelem tum quoad coniugem infidelem, cum quoad hunc tantum permanere non possit, Collect. n. 1328.

PROCESSIONES

1. — *Decisiones variae S. Rit. Congr.*

Non licet parochi se opponere quando clericus alterius parochiae in Processionibus peragendis de consensu episcopi intrant fines suae parochiae. — S. R. C. 27 Sept. 1873. *Cassanen.*

Tempore Passionis permittuntur vel saltem tolerantur Processiones cum Imaginibus detectis. — S. R. C. 4 Iun. 1874. *Lisbonen.*

Utrum in Festo SS. Corporis Christi eiusque octava, quando fit Processio cum SS. Eucharistiae Sacramento et in aliis Processionibus Theophoricis, liceat deferre imagines Beatae Mariae Virginis ac Sanctorum?

R. Negative; et servantur Decreta, praesertim in una Veneta diei 17 Iunii 1684 et in altera Almerien. diei 31 Ianuarii 1896. — S. R. C. 1 Iulii 1898. *Basileen. et Lucanen.*

PROCESSUS IN CAUSIS CLERICORUM

1. — *Instructio S. G. EE. et RR. 11 Iunii 1880. Pro Ecclesiasticis Curiis quoad modum procedendi oeconomice in causis disciplinaribus et criminalibus clericorum.*

S. haec EE. et RR. C., mature praesenti Ecclesiae conditione perpensa, quae pene ubique impeditur, quominus externam explicet suam actionem super materias et personas ecclesiasticas, et considerato quoque defectu mediorum aptorum pro regulari Curiarum ordinatione, constituit facultatem Ordinariis locorum expresse concedere, ut formas magis oeconomicas adhibere valeant in exercitio suae disciplinaris iurisdictionis super Clericis. Ut autem tota iustitiae ratio sarta tectaque maneat, serveturque processuum canonica regularitas et uniformitas, opportunum censuit sequentes emanare normas, a Curiis servandas.

I. Ordinario pastorale onus incumbit disciplinam correctionemque Clericorum a se dependentium curandi, super eorundem vitae rationem vigilando, remediisque utendo canonicis ad praecavendas apud eosdem et eliminandas ordinis perturbationes.

II. Ex his remediis alia praeveniunt, alia reprimunt et medelam afferunt. Priora ad hoc diriguntur ut impediunt quominus malum adveniat, ut scandali stimuli, occasiones voluntariae, causaeque ad delinquendum proximae removeantur. Altera finem habent revocandi delinquentes ut sapiant reparentque admissi criminis consequentias.

III. Conscientiae et prudentiae Ordinarii horum remedium incumbit applicatio, iuxta

canonum praescriptiones, et casuum adiunctorumque gravitatem.

IV. Mediis quae praeservant praecipue accensentur spiritualia exercitia, monitiones et praecepta.

V. Has provisiones praecedere debet summaria facti cognitio quae ab Ordinario notanda est, ut *ad ulteriora* procedere, quatenus opus sit, et certiores reddere queat superiorem Auctoritatem, in casu legitimi recursus.

VI. Canonicae monitiones fiunt sive in forma paterna et secreta (etiam per epistolam aut per interpositam personam) sive in forma legali, ita tamen ut de earundem executione constet ex aliquo actu.

VII. Quatenus infructuosae monitiones evadant, Ordinarius praecipit Curiae, ut delinquenti analogum iniungatur praeceptum, in quo declaretur quid eidem agendum aut omittendum sit, cum respondentis poenae ecclesiasticae comminatione, quam incurret in casu transgressionis.

VIII. Praeceptum intimatur praevento a Cancellario coram Vicario Generali; sive coram duobus testibus ecclesiasticis aut laicis probatae integritatis.

§ 1. Actus subsignatur a partibus praesentibus et a praevento quoque, si velit.

§ 2. Vicarius Generalis adiacere valet iuramentum servandi secretum, quatenus id prudenter expetat tituli indoles, de quo agitur.

IX. Quoad *poenalia* media, animadvertant reverendissimi Ordinarii, praesenti instructione haud derogatum esse iudiciorum solemnitatibus, per sacros Canones, per Apostolicas Con-

stitutiones et alias ecclesiasticas dispositiones imperatis, quatenus eadem libere efficaciterque applicari queant; sed oeconomicae formae consulere intendunt illis casibus Curiisque, in quibus solemnes processus, aut adhiberi nequeant, aut non expedire videantur. Plenam quoque vim servat suam extraiudiciale remedium *ex informata conscientia* pro criminibus occultis, quod decrevit s. Tridentina Synodus in sess. 14, cap. 1, de Reform., adhibendum, cum illis regulis et reservationibus, quas constanter servavit pro dicti capitis interpretatione S. C. Congregatio in pluribus resolutionibus, et praecipue in *Bosnien. et Sirmien.* 20 Decemb. 1873.

X. Quum procedi oporteat criminaliter, sive infractionis praecepti, aut criminum communium, vel legum Ecclesiae violationis causâ, processus confici potest formis summariis et absque iudicii strepitu, servatis semper regulis iustitiae substantialibus.

XI. Processus instruitur ex *officio* aut in sequelam supplicis libelli et querelae, aut notitiae, alio modo, a Curia habitae, et ad finem perducitur eo consilio, ut omni studio atque prudentiâ veritas detegatur, et cognitio tum criminis, cum reitatis aut innocentiae accusati exurgat.

XII. Processus confectio committi potest alicui probo atque idoneo ecclesiastico, adstante Actuario.

XIII. Unicuique Curiae opus est Procuratore fiscali pro iustitiae et legis tutela.

XIV. Quatenus pro intimationibus aut notificationibus, haud praesto sit opera Apparitorum Curiae, suppletur exhibitione earumdem explendâ per qualificatam personam, quae de facto certiorer; sive eas transmittendo, ope commendationis penes tabellariorum officium, illis in locis in quibus hoc invaluit systema, exposcendo fidem exhibitionis, receptionis aut repudii.

XV. Basis facti criminosi constitui potest per expositionem in processu habitam, authenticis roboratam informationibus aut confessionibus extraiudicialibus, vel testium depositionibus, et quoad titulum transgressionis praecepti constat per novam exhibitionem decreti et actus indictionis, perfectorum modis enunciatis Art. VII et VIII.

XVI. Ad retinendam in specie culpabilitatem accusati opus est probatione legali, quae talia continere debet elementa, ut veritatem evincat, aut saltem inducat moralem certitudinem, remoto in contrarium quovis rationabili dubio.

XVII. Personae, quas examinare expediat, semper audiuntur separatim.

XVIII. Testes ad probationem, aut ad defensionem, quoties legalia obstacula haud obstant, sub iuramento audiri debent, quod extendi potest, si opus sit, ad obligationem secreti.

XIX. Testium absentium, aut in aliena Dioecesi morantium exposcitur examen in subsidium

ab Ecclesiastica loci auctoritate, eidem transmittendo prospectum facti; et Auctoritas requisita petitioni respondet, servando praesentis instructionis normas.

XX. Quoties indicentur testes ob facta aut adiuncta essentialiter utilia merito Causae, qui examini subiici nequeant, eoquod censeatur haud convenire ut vocentur, aut quia vocati abnuant, mentio eorumdem fit in actibus, et curatur supplere eorum defectui per depositiones aliorum testium, qui de relato aut alia ratione, noverint id quod exquiritur.

XXI. Quum collectum fuerit quidquid opus sit ad factum et accusati responsabilitatem constituendam, vocatur iste ad examen.

XXII. In indictione, nisi prudentia id vetet, exponuntur ei per extensum accusationes adversus eum collatae, ut parari valeat ad respondendum.

XXIII. Quando autem ob accusationum qualitates, aut ob alia adiuncta prudens non sit in actu intimationis eas patefacere, in hac solum innuitur eundem ad examen vocari ut sese excuset in Causa, quae ipsum respicit uti accusatum.

XXIV. Si iudicio sistere abnuat, iteratur indictio, in qua eidem praefigitur congruus peremptorius terminus, eique significatur quod si adhuc obedire renuat, habebitur ceu contumax; et pro tali in facto aestimabitur, quatenus absque probato legitimo impedimento, istam quoque posthaberet intimationem.

XXV. Si compareat, auditur in examine; et quatenus inductiones faciat alicuius momenti, debent istae, quantum fieri potest, exhaustiri.

XXVI. Proceditur inde ad contestationem facti criminosi, et conclusionum habiturarum, ad retinendum accusatum criminis lapsumque in relativis poenis canonicis.

XXVII. Quum accusatus, tali modo, habeat plenam cognitionem eius quod in actis extat contra se, ultra quod respondere possit, iure se defendendi a semetipso etiam uti valet.

XXVIII. Potest quoque, si id expetat, obtinere praefixionem termini ad exhibendam defensionem cum memoria in scriptis, praecipue quando ob dispositionem Art. XXIII nequiverit paratus esse ad responsa pro sua excusatione.

XXIX. Expleto processu, actorum instructor, restrictum conficit essentialium conclusionum eiusdem.

XXX. In die qua Causa proponitur, est in facultate accusati faciendi se repraesentare et defendere ab alio Sacerdote aut laico Patrocinatore, antea approbatus ab Ordinario.

XXXI. Quatenus praevenit constituere defensorem renuat, Ordinarius consulit constituendo aliquem ex officio.

XXXII. Defensor caute notitiam haurit processus et restricti in Cancellaria, ut paratus sit ad defensionem peragendam, quae ante propo-

sitionem causae exhiberi potest in scriptis. Ipse quoque subicitur oneri secreti iurati, quatenus Ordinario videatur indolem Causae id ex-
postulare.

XXXIII. Transmittitur dein Procuratori fiscali processus et restrictus, ut munere suo *ex officio* fungatur; uterque Ordinario traditur qui plenâ Causae cognitione adeptâ, diem constituit in qua disceptanda et resolvenda sit, curans ut accusatus certior de hoc fiat.

XXXIV. Die constituta proponitur Causa coram Vicario generali, interessentibus Procuratore fiscali, Defensore et Cancellario.

XXXV. Post votum Procuratoris Fisci et deductiones defensionis profertur sententia, dictando dispositivam Cancellario, cum explicita mentione, in casu damnationis, canonicae sanctionis, accusato applicatae.

XXXVI. Sententia indicitur praevento, qui appellationem interponere potest ad Auctoritatem Ecclesiasticam superiorem.

XXXVII. Pro appellatione servantur normae statutae a Constitutione *Ad militantes* s. m. Bened. XIV 30 Martii 1742, aliaeque emanatae ab hac S. Congregatione Decreto 18 Decembris 1835 et Littera circulari diei 1 Augusti 1851.

XXXVIII. Comparitio pro appellatione facienda est infra terminum decem dierum a notificatione sententiae; quo termino inutiliter elapso, sententia ipsa in executionis statu reperitur.

XXXIX. Interposita appellatione infra decem dies, Curia absque mora remittit ad Auctoritatem ecclesiasticam superiorem, apud quam appellatio facta est, omnes actus Causae originales, idest processum, restrictum, defensiones et sententiam.

XL. Auctoritas ecclesiastica superior, captâ cognitione actus appellationis, intimare facit appellanti, ut infra terminum viginti dierum Defensorem constituat, qui approbari debet ab eadem superiori auctoritate.

XLI. Decurso dicto termino peremptorio absque effectu, censetur appellantem nuncium misisse appellationis beneficio, et haec consequenter perempta declaratur a superiori auctoritate.

XLII. Quum appellatio producitur a sententia alicuius Curiae episcopalis ad Metropolitanam, Archiepiscopus pro cognitione et decisione Causae, sequitur normam procedendi in hac instructione traditam.

XLIII. Si contingat quod Clericus, non obstante fori privilegio, ob crimina communia subiiciatur processui et iudicio laicae potestatis, Ordinarius, hoc in casu, summariam sumit criminosi facti cognitionem, atque perpendit an ipsum, ad tradita per sacros canones, locum faciat infamiae, irregularitati, aut alii ecclesiasticae sanctioni.

§ 1. Donec iudicium pendeat, aut accusatus detentus sit, prudens est, quod Ordinarius sese limitet ad media provisoria.

§ 2. Expleto tamen iudicio, et libero reddito accusato, Curia iuxta exitum informationum seu superius assumptarum, procedit ad tramites dispositionum praesentis instructionis.

XLIV. In casibus dubiis, et in variis practicis difficultatibus, quae contingere possint, Ordinarii consulant hanc S. Congregat., ad vitandas contentiones et nullitates.

2. — *Dispositio provisoria eiusd S. C. 26 Martii 1886, pro actis appellationis in causis criminalibus.*

S. haec C. EE. et RR. pro certo habens quod modi procedendi oeconomice, ordinati per Instructionem, diei 11 Iunii 1880, pro Curii ecclesiasticis in causis criminalibus, quae Clericos respiciunt, observari quoque debeant in actis appellationis, quae interponitur a sententiis ipsarum Curiarum, opportuna censuit publicatio sequentis dispositionis:

I. Defensor rei vel reorum, eligendus inter Advocatos a Sacris Congregationibus approbatos, praevisio deposito de more, prudenter notitiam sumit de restricto et processu coram Iudice relatore.

II. Quatenus vero, ratione Causae, expedire censeat Eius Dominus Cardinalis Praefectus, iubetur, Defensorem servare secretum cum iurisiurandi vinculo.

III. Exhibitis defensionibus in scriptis, eadem, quatenus Eminentissimus Dominus Cardinalis Praefectus aequè opportunum censeat, communicari queunt Procuratori Fiscali Curiae a qua, ut ille, si necesse esse crediderit, in scriptis respondeat.

IV. De responso Procuratoris fiscali, Defensor, debitâ cautelâ, cognitionem sumere potest coram Iudice relatore, ut replicare ultimo valeat, pariter in scriptis.

V. Omnino autem excluditur Defensoris et Procuratoris Fisci praesentia in comitiis Cardinalium, quando causa resolvenda proponitur.

VI. Excepta dispositione praecedentium articulorum, in sua plena vi, quoad omnes partes, ea omnia permanent quae S. Congregatio constituit per Decretum diei 18 Decembris 1835, per Litteras circulares diei 1 Augusti 1851, et per ordinationem diei 6 Iunii 1847.

3. — *Ordinatio 6 Iun. 1847, cit. in praecedenti Dispositione provisoria.*

De interventu defensoris ad Comitium S. Congregationis Ep. et Reg. quae pro causis criminalibus habentur:

Sanctitas D. N. certior facta est de iteratis supplicibus libellis huic S. C. Ep. et Reg. exhi-

bitis, eo consilio, ut sinatur defensorem rei, tum publicum tum privatum, praeter Iudicem relatores et Procuratorem generalem Fisci adesse Comitibus eiusdem S. C., quando proponuntur causae criminales.

Sanctitas Sua in audientia diei 6 Iunii 1847, benigne excipiens supplices libellos disposuit:

1. In praedictis Comitibus S. C. Ep. et Reg. quando causae criminales agentur, adstare poterit, praeter Iudicem relatores et Procuratorem generalem Fisci, etiam Defensor, sive publicus sive privatus rei, dummodo ad legitime approbatos pertineat.

2. Procurator generalis Fisci exhibebit proprias animadversiones tum facti, tum iuris, suasque conficiet conclusiones.

3. Defensor rei patefaciet defensionis media, quibus replicare Fiscus valebit; sed Defensor ultimo loquatur.

4. Deinde tum Procurator generalis Fisci, tum Defensor discedent, sed Iudex relator permanebit ad exhibendas declarationes quae exposcantur, et Domini Cardinales suum proment votum et ad causae resolutionem procedent.

5. In sua plena manet vi, quoad omnes alias partes, decretum eiusdem S. C. Ep. et Reg. datum die 18 Decembris 1835.

4. — *Decretum 18 Dec. 1835 cit. praeced. Instr., art. 37, et praeced. Dispositione provisoria art. 6.*

Decretum pro Causis Criminalibus. Non ita pridem a S. C. EE. et RR. nonnullae regulae praescriptae fuerunt pro recta et expedita definitione causarum criminalium, quae a Curiis Episcoporum, vel Ordinariis ad eandem S. Congregationem in gradu appellationis deferuntur. Quas quidem praescriptiones, quoniam impedimenta sublata sunt, quae aliqua ex parte earum executioni interposita fuerant, visum est EE. PP. in Conventu habito xv calend. Ianuar. MDCCCXXXV, uberius explicare, et cum assensu et approbatione S. D. N. Gregorii XVI, iterum promulgare, ut ab omnibus, ad quos pertinent, accuratissimae serventur. Sunt autem quae sequuntur:

I. Reis a Curiis Episcopalis criminali iudicio damnatis spatium dierum decem conceditur, quo ad S. Congregationem Episcoporum, et Regularium appellare possint.

II. Decem dies numerari incipient non a die, quo sententia lata est, sed a die, quo reo vel eius defensori per Cursorem denunciata fuit.

III. Eo tempore elapso, quin reus vel eius defensor appellaverit, latam a se sententiam Episcopus exequatur.

IV. Interposita intra decem dies appella-

tione Curiae Episcopalis acta autographa totius causae ad S. Congregationem continuo transmittat, nempe:

1. *Processum* ipsum in Curia confectum. —

2. Eius *restrictum*, seu compendiarium expositionem eorum, quae ex eodem processu emergunt. — 3. Defensiones pro reo exhibitae. —

4. Denique sententiam latam.

V. Ipsa Curia reo, eiusque defensori denunciabit, appellationem coram eadem S. Congregatione proseguendam esse.

VI. Si nemo compareat, aut si appellationis acta negligenter vel malitiose protrahantur, congruens tempus a S. Congregatione praefiniatur, quo inutiliter elapso, causa deserta censatur, et sententia Curiae Episcopalis executioni mandetur.

VII. Reo, aut illi, qui eius defensionem suscepit, tradendus est *restrictus* processus, qui a Iudice relatore conficitur.

VIII. Allegationes, seu defensiones Eminentissimis Patribus distribuendas typis non committantur, nisi Iudex relator imprimendi veniam dederit.

IX. Causa definiatur stata die ab Eminentissimis Patribus in pleno Auditorio congregatis.

X. Eidem Congregationi Procurator Generalis Fisci, et Iudex relator intererunt.

XI. Iudex relator de toto statu causae ad Eminentissimos Patres refert, et Procurator Generalis Fisci statim pro Curia Episcopali, suasque conclusiones explanabit.

XII. Post haec Eminentissimi Patres iudicium proferent, sententiam Curiae Episcopalis aut confirmando, aut infirmando, aut etiam reformando.

XIII. Prolata Sententia una cum omnibus Actis causae ad eandem Curiam Episcopalem remittitur, ut eam exequatur.

XIV. *Revisio*, seu recognitio rei iudicatae non conceditur, nisi eius tribuendae potestas a Sanctitate Sua facta fuerit, et subsint gravissimae causae, super quibus cognitio, et iudicium ad plenam Congregationem pertinet.

XV. Sciant denique Curiae Episcopales per novissimas leges, quae ad investiganda, et coercenda crimina pro Tribunalibus laicis promulgatae sunt, nihil detractum esse de formis, et regulis Canonicis, quas proinde sequi omnino debent, non modo in conficiendo processu, ad quem spectant haec verba Edicti die 5 Novembris 1831: *Nihil innovetur, quantum ad iudicia ecclesiastica pertinet*; verum etiam in poenis decernendis, quemadmodum in appendice eiusdem Edicti ita cautum est: *Tribunalia iurisdictionis mixtae Clericos, et Personas ecclesiasticas iis poenis mulctabunt, quas secundum Canones et Constitutiones Apostolicas Tribunal Ecclesiasticum iisdem irrogaret.*

5. — *Litterae circulares* 1 Aug. 1851, cit. in *praeced. Instr. n. 37 et in praeced. Disposit. provisor. art. 6.*

Praecipuae harum Litterarum praescriptiones continentur in Instructione iam relata n. 1°. Eas habes apud Acta S. Sedis vol. 15, pag. 547.

6. — *Declaratio quoad Instructionem 11 Iunii 1880 de causis disciplinaribus et criminalibus clericorum.*

Illustre e molto Rev. Monsignore come Fratello. — Colla lettera del 5 Dicembre cad. la V. S., invocando l'art. 44 della Istruzione 11 Giugno 1880, rappresenta a questa S. Congregazione dei VV. e RR. accadere spesso che molti accusino verbalmente e segretamente al Vescovo un ecclesiastico di qualche grave delitto anche pubblico, rifiutandosi poi di riferirlo giudizialmente e di firmare il relativo atto, per timore o per altri umani riguardi; il che egualmente avviene di ogni altra persona che fosse chiamata in qualità di testimone: e perciò non avendosi in simili evenienze che denunce e deposizioni orali, Ella domanda come dovrebbe contenersi, e specialmente se questo sarebbe il caso di punire *ex informata conscientia*, giusta il cap. 1, sess. 14, del Tridentino, come pure se potrebbe bastare per tutto elemento di giudicatura, eziandio nei ricorsi alla S. Sede, la sola attestazione del Vescovo di aver udito da persone degne di fede i fatti delittuosi, anche pubblici, di un Ecclesiastico; ovvero, non potendosi chiarire giuridicamente i medesimi fatti criminosi, doversero questi lasciarsi andare impuniti.

Sebbene i quesiti sieno esposti in modo generico, ed il citato art. 44 della Istruzione dica che si richieda consiglio a questa S. Congregazione nei casi dubbi e nelle varie difficoltà *pratiche* in cui possono incontrarsi gli Ordinari, per evitare contese e nullità, pur tuttavia posso soggiungerle che in massima generale il rimedio stragiudiziale di punire *ex informata conscientia*, decretato dal Tridentino, è solamente pei reati occulti, come si è ricordato nell'art. 9 della Istruzione, sicchè questo rimedio non potrebbe aver luogo nei casi di delitto pubblico.

Ove pertanto si trattasse di reati occulti potrebbe bastare che l'Ordinario facesse e ritenesse nota in iscritto della verbale denuncia o rivelò avuto segretamente, e che prendesse con la debita riservatezza e prudenza quelle particolari e sommarie informazioni che fossero atte a stabilirne in qualche modo la verità, non solo perchè sia giustamente basato il decreto *ex informata conscientia*, ma ancora perchè l'Ordinario stesso sia in grado di darne conto

alla S. Sede ogni volta che da questa ne fosse richiesto.

Quando poi si trattasse di delitti pubblici, ben si conosce che non potendosi lasciare impuniti, sarebbe indispensabile di procedere criminalmente, a norma della Istruzione, con la quale nell'art. II si ordina che la Curia, venuta in notizia di un fatto criminoso imputato ad un Ecclesiastico, procede *ex officio*: nè potrebbe far ostacolo la ricusa o la opposizione che facesse il denunziante di narrare il fatto in formale esame e di apporvi la firma; giacchè presso la sua denuncia verbale l'Autorità Vescovile ne è venuta in cognizione, ed in conseguenza non dovrebbe omettere di procedere a termini di giustizia.

Potrebbe quindi in tal caso aprirsi l'incarto processuale con una comparsa del Procuratore fiscale, nella quale esponesse che in seguito di notizia segreta, la Curia è venuta a conoscere il fatto delittuoso e la imputazione che se ne dà a carico dell'ecclesiastico, facendo istanza che si assumino gli atti di pratica per ogni legale effetto, ed inducendo quei testimoni che il medesimo Procuratore Fiscale potesse sapere avessero informazioni in proposito, o riservarsi di indurli in appresso.

Se accadesse che anco il testimone, ad onta degli ordini del Giudice Ecclesiastico, si rifiutasse di prestarsi al regolare esame, si renderebbe colpevole di reato, pel quale, secondo le particolarità del caso, dovrebbe essere punito a forma di diritto.

Questo testimone, se fosse persona laica, converrebbe nelle attuali circostanze limitarsi, in analogia di quanto si dispone all'art. 20 della Istruzione, a farne annotazione in atti, e in procurare di supplire con l'esame di altri testimoni, che *de relato* in altro modo fossero scienti di quello che si ricerca. Ma se un tale testimonio fosse ecclesiastico, dovrebbe procedersi sul di lui conto in conformità dei Sacri Canoni.

Tanto dovea partecipare alla S. V. in riscontro della indicata sua lettera, ed in questa occasione Le auguro dal Signore prosperità.

Di V. S.

Roma 21 Dicembre 1883.

Come fratello

Card. FERRIERI Prefetto.

7. — *Ratio tractandi negotia contentiosa apud S. Congregationem EE. et RR.*

In generali Congregatione habita Nonis Septembris MDCCCXXXIV Eminentissimi et Reverendissimi Patres decreverunt, ut vetus, et propria S. Congregationis methodus, seu ratio tractandi negotia, de quibus contentio est inter

partes, accurate in posterum servaretur. Est autem huiusmodi:

I. Quotiescumque in negociis, quae apud S. Congregationem Episcoporum et Regularium aguntur, tum ex relationibus Ordinariorum, tum ex partium deductionibus videatur expedire, ut res ad viam iuris reducatur, rescribitur « Partes deducant sua iura coram Eminentissimo N. qui videat et referat, citata arte et concordato dubio ».

II. Coram Eminentissimo Relatore, vel eius Auditore, adhibito SS. Congregationum Notario, singuli actus, qui ad iudicandum viam sternunt, conficiuntur.

III. Propterea pars diligentior coram eodem Auditore partem adversam in ius vocat « ad concordandum de dubio, alias videndum subscribi, et disputari infrascriptum », quod nempe in calce citationis transcribitur.

IV. Eminentissimus Relator, sive eius Auditor, vel propositum, vel aliud dubium concordat de consensu partium: sin minus mandat partes suis iuribus uti per memoriale in S. Congregatione.

V. Si pars citata infra terminum praefinitum non compareat, citatur pro secunda vice « ad concordandum de dubio, nec non destinari Congregationem ».

VI. Si pars in sua contumacia perstiterit, Eminentissimus Relator, vel eius Auditor concordat dubium, et Congregationem pro Causae propositione destinat, ita tamen ut spatium saltem triginta dierum intercedat; et decretum adversae parti per Cursorem intimatur.

VII. Iura autographa, quibus utraque pars utitur, quindecim diebus ante diem propositionis causae apud D. Secretarium deponuntur; transmissa utrimque intimatione.

VIII. Allegationes utriusque partis decem diebus ante Congregationem tum ad Eminentissimos Cardinales, tum ad D. Secretarium, et ad Secretariam S. Congregationis deferuntur.

IX. Mutua inter partes allegationum, et summariorum traditio fit eadem ipsa die in domo Auditoris Eminentissimi Relatoris.

X. Responsiones triduo ante propositionem causae distribuuntur, et communicantur, ut in articulo praecedenti.

XI. Resolutionem S. Congregationis Eminentissimus Relator scriptis tradit, et suo nomine obsignat, eamque D. Secretario tradit partibus significandam.

XII. Si intra decem dies pars victa iterum audiri postulet, Eminentissimus Relator novae audientiae beneficium tribuere potest.

XIII. Quoties cunctis suffragiis res diiudicata fuerit cum clausula « et amplius », vel uno tantum suffragio discrepante cum clausula « et non concedatur », tunc venia redeundi non tribuitur, nisi a plena Congregatione.

XIV. Causa denuo proponitur servato modo, et terminis primae propositionis.

XV. Diiudicata causa authenticum resolutionis exemplar ei traditur qui causam obtinuit.

XVI. Victor instat coram A. C., qui ut merus executor resolutionem S. Congregationis exequendam decernit.

8. — *Instructio S. C. de Prop. Fide 20 Iulii 1878 de modo servando ab Episcopis foederatorum septentrionalis Americae statuum in cognoscendis et definiendis causis criminalibus et disciplinaribus clericorum.*

Habes hanc Instructionem in Collectanea eiusdem S. C. n. 75.

9. — *Instructio S. C. de Prop. Fide 1883 de modo servando in cognoscendis et definiendis causis criminalibus et disciplinaribus clericorum in foederatis Statibus Americae Septentrionalis.*

Habes hanc Instructionem in Collectanea eiusdem S. C. n. 78.

10. — *In Aedibus Vaticanis instituitur Tribunal ad dirimendas controversias, quae enasci possent, contractuum causâ, cum administratione Aedium earundem.*

Habes Litteras *Motus proprii* Leonis XIII, apud Acta S. Sedis vol. 15, pag. 193 seqq.

11. — *Statuta praeliminaria pro dirimendis controversiis, contractuum causâ enatis, cum administratione Aedium Vaticani.*

Habes haec Statuta apud Acta S. Sedis vol. XVI, pag. 296 seqq.

12. — *Processus in remotione parochi.*

È necessaria l'istituzione del processo canonico per la validità dell'atto con cui il Vescovo trasferisce, rimuove o trasloca un rettore missionarlo (amovibile) dall'ufficio di parroco a quello di vicario, ausiliare, o ad un ufficio inferiore di grado e dignità?

R. In casibus remotionis peragenda in poenam criminis vel reatus disciplinaris, affirmative; in reliquis, negative: sed opus est ut fiant graves ob causas, et habita meritorum ratione iuxta dispositionem Concilii Plenarii Baltimoren. Tit. II, c. 5, § 32. Si in casu translationis fiat recursus ad S. Congregationem, S. C. remittet recursum ad Metropolitam vel, si agatur de Metropoli, ad Metropolitam viciniorem. — S. C. de P. F. 28 Mart. 1887.

13. — *Processus in crimine sollicitationis.*Confer verbum *Sollicitatio*.14. — *Praescriptio in causis criminalibus clericorum.*Confer verbum *Clericus* n. 11.

PROCESSUS IN CAUSIS MATRIMONIALIBUS

1. — *De Confectione processus in causis matrimonialibus.*

Plures de hac re habentur Sacrarum Congregationum Instructiones. Prima est Instr. S. C. Conc. 22 Aug. 1840, Collectanea S. C. de Prop. Fide n. 1571. Altera est Instr. S. C. S. O. 20 Iun. 1883, Collect. cit. n. 1572. Tertia est S. C. de Prop. Fid. a. 1883, eadem Collect. n. 1573. — Varia autem dubia habes apud *Monitore Ecclesiastico Conversano* vol. 8, p. 2, pag. 123.

Quis sit Ordinarius, coram quo processus in causis matrimonialibus mixtae religionis instituendus sit? — R. Coniuges in causis mixtarum nuptiarum subsunt Episcopo, in cuius dioecesi pars catholica domicilium habet; et quando ambo sunt catholici, quia pars haeretica in Ecclesiae sinum reversa est, subsunt Episcopo, in cuius dioecesi domicilium habet maritus. — S. C. S. O. 30 Iun. 1892.

Licetne sine speciali pro unaquaque vice permissione S. Congr. recipere instantiam et instituere processum in ordine ad efflagitandam dispensationem SSmi? — R. Negative. — S. C. S. O. 16 Iun. 1894.

2. — *Examen testium, qui inducuntur ad probandam libertatem status pro contrahendis matrimoniis.*

Examen testium ad probandum statum liberum contrahentium matrimonium conficiendum est secundum Decretum et Instructionem S. C. S. O. 21 Aug. 1670 apud Collectaneam S. C. de Prop. Fide n. 1363. Dubia quaedam quoad sensum praefati Decreti sunt deinde proposita et resoluta ab eadem S. C. S. O. 24 Februarii 1847 quae habes in eadem Collectanea n. 1367. Alia item dubia proposita sunt et resoluta a laud. S. C. S. O. 1 Febr. 1865. Ea habes apud *Monitore Ecclesiastico Conversano* vol. 8, p. 1, pag. 219, et in *Synodo Dioec. Ostien. et Velitern.* pag. 143.

Conferenda autem etiam est alia Instructio de status libertate ante nuptias probanda S. C. S. O. 22 Aug. 1890 ad Episcopos Orientales, quam reperies etiam in Collectanea S. C. de Prop. Fide n. 1376.

3. — *Personae vagae matrimonium.*

Specialis habetur Instructio S. C. S. O. 11 Ianuarii 1869, pro Deleg. Ap. Aegypti. Ea reperitur in Collectanea S. C. de P. F. n. 1373.

4. — *De probando obitu coniugis.*

Peculiaris de hac re habetur Instructio S. C. S. O. a. 1868, quae reperitur in Collectanea S. C. de P. F. n. 1372.

De morte prioris coniugis certo constare posse etiam ex praesumptionibus, indiciis et adminiculis aliisque probationibus, quae de iure communi admittuntur, dummodo legitimae sint ac sufficientes, iuxta ea quae habentur n. 6 Instructionis Supremae huius Congregationis S. Officii: Ad probandum obitum coniugis. — S. C. S. O. 6 Maii 1891.

Ex S. C. S. O. 20 Iul. 1898, permittitur aliquando matrimonium, nempe *attentis specialibus circumstantiis, et valida praesumptione obitus*, adeoque, stante magna mortis coniugis probabilitate, licet *de obitu viri* cum certitudine non constet. Quare, si postea vir appareat, ad eum uxor redire tenetur et novus coniux omnino est deserendus.

5. — *Norma ad probandum quasi-domicilium.*Confer verbum *Matrimonia clandestina* n. 7.6. — *De processu conficiendo super viri impotentia, et non secuta matrimonii consummatione, accedente Pontificis dispensatione ab accurata observantia praescriptionum Bullae Bened. XIV, DEI MISERATIONE.*

Instructio de hac re adest S. C. S. O. a. 1858. Eam reperies in Collectanea S. C. de P. F. n. 1414. Animadversiones vero eiusdem S. C. S. O. in praedictam Instructionem habes ibid. num. seq.

7. — *De privata iudicis scientia in causa matrimoniali.*

1°. An matrimonia possint in foro externo declarari nulla atque invalida, quando eorum nullitas in foro conscientiae cognoscitur, sed non potest in foro externo probari?

2°. An praefati coniuges ad aliud possint admitti matrimonium, quamdiu impedimentum sui prioris matrimonii manet occultum, atque nullitas praedicti sui matrimonii non est probata in foro externo?

3°. Quomodo agendum sit cum iis, qui ad alias nuptias transiere, quamvis impedimentum prioris sui matrimonii occultum maneat, neque probari possit in foro externo?

4°. An liceat huiusmodi coniugibus, si nulum adsit, neque timeatur scandalum, in posteriori suo matrimonio remanere, quamvis nullitas prioris in foro externo probata non fuerit?

R. Ad 1^{um} Negative.

Ad 2^{um} Negative.

Ad 3^{um} In foro externo, secundum matrimonium nullum esse habendum.

Ad 4^{um} In foro externo non licere; monendi tamen coniuges, ut impedimentum notum faciant, et Vic. Ap. utatur facultate dispensandi. — S. C. de P. F. 11 Febr. 1804.

8. — *Sententia divortii a iudice laico proferenda.*

Confer verbum *Divortium*.

9. — *De matrimonii vinculo iudicando ab Ordinario.*

Quando agitur de impedimento disparitatis cultus, et evidenter constat unam partem esse

baptizatam, et alteram non fuisse baptizatam; quando agitur de impedimento ligaminis, et certo constat primum coniugem esse legitimum et adhuc vivere; quando denique agitur de consanguinitate et affinitate ex copula licita, aut etiam de cognatione spirituali, aut de impedimento clandestinitatis in locis ubi Decretum Trident. *Tametsi* publicatum est, vel uti tale diu observatum; dummodo ex certo et authentico documento, vel in huius defectu, ex certis argumentis evidenter constet de existentia huiusmodi impedimentorum, super quibus Ecclesiae auctoritate dispensatum non fuerit: hisce in casibus, praetermissis solemnitatibus in Constitutione Apostolica *Dei miseratione* requisitis, matrimonium poterit ab Ordinario declarari nullum, cum interventu tamen defensoris vinculi matrimonialis, quin opus sit secunda sententia. — S. C. S. O. 5 Iun. 1889. Decretum hoc universale declaratum est a S. C. S. O. 16 Iun. 1894. *Monitore Ecclesiastico* Conversano vol. 8, p. 2, pag. 122.

PROCESSUS IN CAUSIS SERVORUM DEI

Confer verbum *Canonizatio Sanctorum*.

PROMISCUITAS

Confer verbum *Abstinencia et Ieiunium* n. 6 seqq.

PROPAGATIO FIDEI

1. — *Epist. Enc. Leonis XIII.*

Enc. Litt. Leonis XIII 3 Dec. 1880 tria commendantur et promoventur Instituta Prop. Fidei, S. Infantiae et Scholarum Orientis. Monit. Eccles. Vol. 2, pag. 166 seqq. Praesenti vero Epist. ad omnes Ordinarios Institutum Propagationis Fidei fovetur et commendatur.

LEO PP. XIII.

VENERABILES FRATRES

SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Christi nomen et regnum in gentibus quotidie latius proferre, atque devios discordesque invitare ad Ecclesiae sinum et revocare, hoc nimirum, quemadmodum sentit animus sanctum in primis esse officium muneris supremi quod gerimus, ita iamdiu est curis Nostris studiisque, apostolica urgente caritate, propositum. Hanc Nos ob causam sacras tueri ac multiplicare expeditiones, quarum potissimum ope christianae sapientiae lumen ad errantes dif-

funditur, ad easque sustentandas auxilia in catholicis populis corrogata submittere, nulla unquam ratione cessavimus. Fecimus id praesertim, datis anno pontificatus tertio encyclicis litteris *Sancta Dei Civitas*, eo consilio ut praeclaro Instituto a *Propagatione Fidei* ampliorum catholicorum quum pietatem tum liberalitatem conciliaremus. Tunc persequi hortando libuit, quam ipsum modicis initiis ingressum ad quantam amplitudinem brevi tempore provenisset; quibus vel laudum testimoniis vel Indulgentiae muneribus Decessores Nostri illustres, Pius VII, Leo XII, Pius VIII, Gregorius XVI, Pius IX, idem ornassent; quam multum ex eo adiumenti sacris per orbem terrarum Missionibus allatum iam esset et quam uberiora forent deinde expectanda. Neque exiguus, Dei beneficio, respondit hortationi fructus; quum sane, Episcoporum navitati et instantiae obsequente largitate fidelium, benemeritissimum opus hisce etiam proximis annis amplificatum videamus. — At nova iam subest graviorque necessitas, quae effusiores in hanc

rem spiritus manusque catholicae caritatis consideret, vestramque acuat, Venerabiles Fratres, sollertiam.

Nam, quod probe nostis, per apostolicam epistolam *Praeclara*, iunio superiore editam, visum est Nobis Dei providentis servire consiliis, vocando et incitando gentes, quae ubique sunt, ad fidei christianae unitatem; illud tamquam summum votorum optantibus, ut aliquanto per Nos maturetur promissum divinitus tempus, quo *fiet unum ovile et unus Pastor*. — Singularibus autem curis interea spectare Nos ad Orientem eiusque Ecclesias, multis nominibus insignes et venerandas, ex ipsis nuperrime intellexistis litteris apostolicis, quas perscripsimus de disciplina Orientalium conservanda et tuenda. Inde etiam satis comperae sunt vobis institutae rationes, quas, collatis diligenter consiliis cum Patriarchis earum gentium, exploravimus, aptius ad exitum profuturas. Neque tamen diffitemur, hanc omnem causam difficultatibus implicari magnis: quibus eluctandis si quidem impar est virtus Nostra, totam nihilominus fiduciae constantiaeque vim, in quo maxime oportet, sitam habemus magno animo in Deo. Qui enim rei mentem Nobis et initia providus dedit, vires ipse opemque ad perficiendum summa cum benignitate certe sufficiet: atque hoc est quod enixis precibus ab ipso implorare contendimus, idemque ut fideles omnes implorent vehementer hortamur. Divinis vero, quae fidenter expetimus, adiumentis quum humana prorsus accedere sit necesse, eis idcirco quaerendis et suppeditandis, quaecumque videantur ad id quo spectamus conducibilia, peculiares quasdam curas aequum est a Nobis impendi.

Namque ut Orientalibus, quotquot discescere, ad unam Ecclesiam reditus muniatur, videtis, Venerabiles Fratres, opus esse in primis parari ex eis ipsis idoneam sacrorum ministrorum copiam, qui doctrina et pietate abundantes, ceteris optatae unitatis consilia suadeant; catholicae insuper sapientiae vitaeque institutionem quam maxime evulgandam esse, atque ita impertiendam, ut proprio nationis ingenio accommodatius conveniat. Quare providendum, ut sacrae educendae inventuti, ubicumque expediat, pateant instructae congruenter domus; ut plura numero praesto sint gymnasia, alia alibi pro locorum frequentia; ut sua cuiusque ritus cum dignitate exercendi praebeatur facultas; ut optimis edendis scriptis manare ad omnes germana religionis notitia possit. Ista et similia efficere quantae sit impensae futurum, vosmet facile intelligitis; simul intelligitis, tam multis rebus et magnis non posse Orientales Ecclesias omnino per se ipsas occurrere, nec posse tamen a Nobis, his rerum angustiis, quam vellemus opem conferri. — Restat ut apta subsidia praecipue opportuneque ex eo

petantur, quod modo laudavimus, Instituto; cuius quidem propositum cum illo plane cohaeret quod Ipsi nunc animo destinamus. At simul vero, ne apostolicae Missiones, derivatis partim in alienum usum quibus aluntur praesidiis, quidquam accepturae sint detrimenti, magnopere instandum est, ut eo largius catholicorum in ipsum influat liberalitas. — Similem autem cautionem rectum est adhiberi, quod attinet ad affine et perutile Institutum *a Scholis Orientis*, alias auctum commendatione Nostra; praesertim quum, moderatoribus eius aperte pollicitis, paratum similiter sit, de stipe a se cogenda, Nobis, quantum copiosius licuerit, in idem subministrare.

Id est igitur, Venerabiles Fratres, in quo vestra singulariter officia exposcimus: neque dubitamus quin vos, qui Nobiscum religionis et Ecclesiae causam sustinere et provehere modis omnibus assidue studetis, egregiam Nobis sitis operam navaturi. Efficite sedulo ut in fidelibus curae vestrae commissis ipsa *a Propagatione Fidei* Consociatio, quanta maxima possit, capiat incrementa. Pro certo enim habemus fore, ut multo plures dent ei libenter nomen et largam pro facultate conferant stipem, si per vos plane perspexerint quae sit eiusdem praestantia et quam dives spiritualium bonorum copia, quantaque inde rei christianae emolumenta sint in praesens optimo iure speranda. Id certe homines catholicos debet movere penitus, quum noverint nihil se posse Nobis facere tam gratum, neque sibi Ecclesiaeque tam salutare, quam sic votis obsecundare Nostris, uti tribuere studiose certent unde ea, quae Orientalium bono Ecclesiarum constitui-mus, re ipsa convenienter feliciterque praestemus. At Deus, cuius unice agitur gloria in christiani nominis amplificatione et in sancta eiusdem fidei ac regiminis coniunctione, Nostris benignissimus adspiret desideriis, faveat coeptis: eius autem lectissimorum munerum auspiciem, vobis omnibus, Venerabiles Fratres, et Clero populoque vestro Apostolicam benedictionem amantissime impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum die xxiv Decembris mdccxciv, Pontificatus Nostri anno decimo septimo.

2. — Dissidentium reconciliatio.

Motu proprio eiusdem Leonis XIII, *Optatissimae in una fide*, 19 Mart. 1895, specialis instituta est Pontificia Commissio ad reconciliationem dissidentium cum Ecclesia catholica fovendam.

3. — Negotia expedienda Propagationis Fidei.

Normae variae constitutae sunt ad negotia Propagationis Fidei facilius expedienda apud

S. Congr. Confer Monitore Ecclesiastico Conversano vol. 9, part. 2, pag. 101.

4. — *Privilegia Pii Operis Propagationis Fidei.*

Gratiae plures concessae sunt piae societati Propagationis Fidei. Eas habes in Summario Indulgentiarum ac privilegiorum quod reperitur in Collectan. S. C. de Prop. Fid. n. 1063. Cf. hic verbum Privilegium n. 11.

Pium Opus de Propaganda Fide non comprehenditur Decreto S. C. Indulg. 13 Aprilis 1878, quo declaratum fuit in Pii Sodalitatis inter sodales adscribi non posse absentes; cum non tantum Sodalitium non sit sed tantum Pium Opus, verum etiam privilegiis sibi propriis fruatur. — S. C. de P. F. 11 Augusti 1879. Confer verbum *Sodalitia* n. 5.

PROPOSITIONES DAMNATAE

1. — *Propositiones de Ontologismo.*

Confer verbum *Ontologismus*.

2. — *Propositiones de Traditionalismo.*

Confer verbum *Bautain*, et verbum *Traditionalistae*.

3. — *Propositiones de Transubstantiatione.*

Confer verbum *Eucharistia* n. 3.

4. — *Propositiones Antonii Rosmini.*

Confer verbum *Rosmini*.

5. — *Propositiones de modernis liberalismi erroribus.*

Confer verbum *Error*.

6. — *Propositiones de Americanismo.*

Confer verbum *Opiniones*.

7. — *Propositiones Synodi Pistoriensis.*

Propositiones 85 Synodi dioecesanæ Pistoriensis damnatae sunt a Pio VI per Const. *Auctorem fidei* 28 Aug. 1794.

PROTONOTARII APOSTOLICI

1. — *Privilegia Protonotariorum Apostolicorum Participantium.*

PIUS PAPA IX

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Quamvis peculiares facultates ac privilegia nonnullis personis seu Collegiis, ad eorum remuneranda merita vel dignitatem amplificandam, ex Romanorum munificentia Pontificum concessa atque attributa sint, ea tamen moderanda censemus, et vero etiam abroganda, quum minus opportuna temporibus ac bono publico minus consentanea deprehendamus. Antiquissimum porro est in hac Romana Ecclesia Collegium septem Notariorum a S. Clemente I Praedecessore Nostro ad consignanda literis posterisque Martyrum gesta institutorum, qui postmodum ob muneris praestantiam Protonotarii dicti sunt, et pluribus singularibusque privilegiis decorati. Ipsis quidem fel. me. Sixtus V Praedecessor Noster nedum antiqua privilegia confirmavit, verum nova etiam atque ampliora largitus est per Apostolicas Suas sub plumbo datas Literas Nonis Februarii anni MDLXXXVI. Quum vero idem Collegium Protonotariorum ob praeteritas rerum vices ad paucos redactum pene extinctum esset, paternas ad illud curas convertens recol. me. Gregorius XVI Decessor Noster per suam Constitutionem vi Idus Fe-

bruarii anni MDCCCXXXVIII editam ipsum ad pristinum septenarium numerum veteremque splendorem restituit. Iam vero singularia inter privilegia memoratis comprehensa Literis Sixti PP. V aliqua Nos esse animadvertentes, quae neque praesenti temporum conditioni, neque publicae rei bono convenire compertum sit; idcirco alia ex iis moderanda, seu quibusdam subiicienda conditionibus, alia vero penitus abroganda existimavimus. Et quidem privilegium promovendi ad gradum doctoratus in utroque iure ex commemoratis Sixti V. Literis Collegio Protonotariorum impertitum iamdiu moderatus est, ac coarctavit fel. me. Benedictus XIV per Apostolicas Suas sub plumbo datas Literas iv Kal. Septembris an. MDCCXLIV quibus definivit edixitque licere Protonotariis Apostolicis quatuor dumtaxat personis in singulos annos, eisque non absentibus, sed realiter in Urbe praesentibus doctoralem lauream in utroque iure deferre, praevio tamen diligenti ac severo examine per ipsosmet Protonotarios personaliter ac collegialiter instituendo iuxta Apostolicas in forma Brevis Literas Urbani VIII die V Septembris anni MDCXXIX evulgatas; quem postea personarum numerum idem Benedictus XIV in ipsis illis supra memoratis Literis ampliavit in benevolentiae et honoris testimonium erga Protonotariorum Collegium; ipsis quippe concessit, ut in posterum non quatuor

tantum singulis annis, verum sex personas in Urbe tamen praesentes doctoris laurea in alterutro, sive utroque iure decorare possent servata forma ac conditionibus inibi praescriptis et explicatis. Nos igitur commune bonum prae oculis habentes motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione Nostra supra memoratis Apostolicis Literis tum Sixti V, tum Urbani VIII, Benedicti XIV, et Gregorii XVI Praedecessorum Nostrorum, quatenus opus est, et in iis dumtaxat, quae Constitutioni huic Nostrae adversantur, derogantes, Protonotariis Apostolicis de numero participantium vulgo appellatis privilegium deferendi doctoris gradum seu lauream in Theologia, et in alterutro, vel utroque iure ratum habemus ac confirmamus, servatis tamen conditionibus infra explicandis; in Philosophia vero, in Medicina aliisque artibus seu scientiis ac facultatibus omnino tollimus atque abolemus. Volumus autem atque mandamus, ut quatuor dumtaxat personis in facultate Theologica, ac quatuor itidem in alterutro, vel utroque iure in urbe tamen praesentibus doctoris gradum deferre valeant, utque de huiusmodi personis doctoris gradum petentibus antea ad Nos Nostrosque in Apostolica Sede Successores referre debeant, secus concessio doctoralis laureae nulla atque irrita sit. Praecipimus etiam, quod iam a Benedicto XIV Praedecessore Nostro praescriptum est, ut si dictus numerus personarum ad gradum doctoris promovendarum uno anno quavis de causa non sit completus, minime absolvi et compleri possit annis subsequentibus. Iubemus praeterea, ut ad instituendum candidatorum examen Protonotarii conveniant numero saltem quinque; quod si, aliquibus eorum impeditis, huiusmodi numerum pertingere nequeant, ad illum explendum Archigymnasii Romani professores adsciscant, denique ut in huiusmodi examine omnia servare debeant, quae de periclitanda scientia promovendorum ad gradum doctoralem praescripta sunt per Leonem XII Praedecessorem Nostrum in sua Constitutione *Quod divina sapientia*: si secus fecerint, concessionem doctoralis laureae irritam declaramus. Volumus insuper atque mandamus, ut de laureis collatis certiore faciant quolibet anno Congregationem S. R. E. Cardinalium studiis moderandis praepositam, utque, ad normam praefatae Constitutionis Benedicti XIV, nota rogitus promotionum descriptis promotorum nominibus et cognominibus infra mensem a die cuiuslibet promotionis computandum ad Archivium urbanum per Secretarium Collegii eiusdem, vel per ipsos promotos deferatur, ac postquam eiusmodi nota ad Archivium praedictum delata sit, promotus ad lauream doctoralem pro legitime promotus haberi debeat ad quosvis iuris effectus, alias doctoratus nullus sit atque irritus, nec promotus ulla ratione suf-

fragetur. In exercendo autem privilegio quo iidem Protonotarii gaudent ex memorata Sixti V Constitutione, unum scilicet Protonotarium quotannis creandi absque tamen exemptionibus et privilegiis, hoc est mere titularem, volumus ac iubemus, ut in posterum, nisi consultis antea Nobis Nostisque in Apostolica Sede Successoribus, neminem ad huiusmodi honorem et gradum promovere possint et valeant. Facultatem vero notarios, seu tabelliones publicos creandi dictis Protonotariis prorsus adimimus. Praeterea omnino tollimus atque abrogamus privilegium iuxta antedictam Sixti V Constitutionem Protonotariis eisdem attributum, spuriis scilicet aliisque ex quovis illicito concubitu procreatos legitimandi ad successionem quorumcumque bonorum sive ex testamento, sive ab intestato, eosque idoneos declarandi ad quosvis honores, dignitates et officia sive publica sive privata exercenda prout fusi hac super re in memoratis Sixti PP. V. Literis continetur. Item irritum esse volumus planeque abrogamus alterum privilegium, ut tam Protonotarii Apostolici ipsi, quam eorum consanguinei, affines et familiares sive in Urbe sive in tota Ecclesiastica ditione arma prohibita absque speciali permissu et licentia deferre possint et valeant. Quoniam vero consueverunt Romani Pontifices praeter septem Protonotarios vulgo participantes appellatos aliis etiam Ecclesiasticis viris huiusmodi honorem deferre ita tamen, ut licet de participantium numero minime sint, ad eorum instar censeantur, idcirco ut maius inter eos discrimen extet, volumus ac mandamus, ut septem Protonotarii participantes a locorum Ordinariis eorumque iurisdictione liberi atque exempti Nobisque et Apostolicae Sedi immediate subiecti maneant iuxta Sixti PP. V concessionem; alii vero Protonotarii ad instar participantium sive ad hunc honorem iam electi, sive in posterum eligendi locorum Ordinariis iuxta communis iuris regulas subiecti omnino sint ac censeantur, quemadmodum ipsos tenore praesentium Ordinariorum iurisdictioni plane subiicimus, ac proinde sine illorum assensu nunquam poterunt Pontificalia exercere. Insuper Protonotariis participantibus privilegium Altaris portatilis ratum habemus ac confirmamus ea tamen lege ac conditione, ut illud in alienae habitationis domibus erigere nunquam possint nisi ipsi occasione itineris, seu hospitii gratia in iisdem domibus diversentur, utque Missa, quam super idem altare portatile decenti semper in loco erigendum diebus etiam solemnioribus vel per se celebraverint vel per alium Sacerdotem saecularem seu regularem rite probatum celebrari fecerint, tum Protonotariis ipsis eorumque consanguineis et affinibus cohabitantibus, tum personis eorum famulatu seu comitatu addictis, nunquam vero aliis personis in Ecclesiasticis

praecepti implementum suffragetur. Protonotariis vero ad instar participantium, qui iam creati sint, vel in posterum creabuntur, idem altaris portatilis privilegium tollimus eisquē dumtaxat concedimus indultum privati Oratorii ab Ordinario visitandi atque approbandi, in quo diebus etiam solemnioribus in consanguineorum et affinium secum cohabitantium, necnon famulorum suorum praesentia, Missam vel per se celebrare vel per quemcumque Sacerdotem saecularem, vel cuiusvis Ordinis regularem rite probatum celebrare facere libere possint et valeant. Haec Nos statuimus, decernimus atque mandamus non obstantibus Nostra et Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, necnon superius memoratis Sixti V, Urbani VIII, Benedicti XIV et Gregorii XVI Praedecessorum Nostrorum Literis aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis speciali licet mentione dignis, necnon praefati Collegii Protonotariorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et Literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis confirmatis et innovatis; quibus omnibus et singulis illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes illis alias in suo robore permansuris ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die IX Februarii anni MDCCCLIII. Pontificatus Nostri anno VII.

2. — *Privilegia Protonotariorum Apostolicorum ad instar nuncupatorum.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae Sedis officium, quod licet imparibus meritis, tenuitati Nostrae inscrutabili divinae Providentiae consilio demandatum est, inter multimodas curas, quibus hisce maxime temporibus premimur, hanc etiam Nobis imponit ut eas concessionem per Romanos Pontifices Praedecessores Nostros factas, quae temporis lapsu vel nimis ampla et prava interpretatione, magnum ecclesiasticae disciplinae detrimentum attulerunt, eas prout exigit necessitas, ad rectum mentis ipsorum Praedecessorum Nostrorum et Nostrae tramitem reducere studeamus: idque potissimum et ipsa rei gravitas et augusta Ecclesiae liturgia nec non et varia Praedecessorum Nostrorum temperamenta, alias ad eundem finem adhibita, visa sunt Apostolicae decisionis oraculum postulare. Sa-

ne, ut patet, Protonotarios Apostolicos *ad instar Participantium* nuncupatos, insignibus privilegiis Romanorum Pontificum benignitate auctos fuisse. Verum, ut est humanae naturae infirmitas, sive ex prava eorundem privilegiorum interpretatione sive etiam ex immoderato honorum desiderio, non raro extra Urbem contigisse compertum est ut plures ex memoratis Protonotariis non sine gravi Episcopalis dignitatis iniuria indebitas sibi praerogativas, praesertim in Pontificalibus exercendis usurpare praesumpserint. De huiusmodi abusibus quum frequentissimae expostulationes a non paucis Episcopis ad Nos delatae fuerint et porro deferantur, Nos ad praedictos eliminandos abusus certasque edendas regulas, quibus privilegia declarentur Protonotariis Apostolicis *ad instar*, vere propriaeque spectantia, modusque praefinatur in usu eorundem privilegiorum omnino servandus, peculiarem nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium sacris tuendis Ritibus praepositorum cum aliquibus Romanae Curiae Praelatis, Congregationem deputandam duximus, cui rem universam discutiendam commisimus. Quae quidem Congregatio, cunctis accurate diligenterque perpensis, in Conventu sub die XVIII mensis Aprilis proxime praeteriti habito, negotium sibi demandatum ad exitum perduxit atque haec quae sequuntur decernenda censuit.

I. Protonotarii Apostolici *ad instar Participantium* a Summo Pontifice ad hunc honorem evecti, inter Praelatos Domesticos eo ipso assensentur.

II. Licet illis habitu Praelatitio uti, nimirum: veste talari caudata, fascia et palliolo seu mantelletto violacei coloris cum collari et caligis item violaceis ac birreto, quod tamen omnino nigrum esse debet.

III. Hunc habitum Praelatitium cum rochetto subtus palliolum adhibere poterunt in publicis supplicationibus aliisque sacris functionibus; in reliquis vero rochetum dimittant; simulque sciant numquam sibi licere, praeterquam in celebratione Missae Pontificalis Crucem pectoralem et annulum deferre.

IV. Habitu privato incedentibus, fas erit iisdem Protonotariis, retento usu collaris et caligarum violacei coloris, induere vestem talarum nigram fimbriis globulisque rosaceis ornata, circumcingere illam ad lumbos parva fascia violacea, pallium item violaceum superimponere ac pileo nigro vittam seu chordulam sericam rubri coloris, auro tamen non intertextam, adiungere.

V. Habitu Praelatitio induti, quoscumque Clericos Presbyteros, Canonicos singillatim sumptos nec non Praelatos superiores Ordinum Regularium, quibus Pontificalium privilegium non competat, praecedunt; minime vero Vicarios

Generales vel Capitulares, Canonicos collegialiter unitos et Abbates.

VI. Si in habitu Praelatitio sacris functionibus assistant, non genuflectant sed caput Cruci inclinent, uti fieri solet a Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, duplici ductu thurificentur et considere iuxta ordinem nuper indicatum.

VII. Si forte Canonicatu aut Dignitate in aliqua Ecclesia potiantur, habitum ibi gement sui ordinis proprium, non Praelatitium: excepta tantum veste talari, quae violacea esse poterit, eoque considere et incedant loco, qui ipsis ratione Beneficii competit. Quod si habitu Praelatitio uti nihilominus velint, sedem occupent ipsis superius assignatam et pro ea vice distributiones quotidianas amittant, quae sodalibus accrescant.

VIII. Indulto gaudeant privati Oratorii ab Ordinario visitandi atque approbandi, in quo, diebus etiam solemnioribus, in consanguineorum et affinium secum cohabitantium nec non famulorum suorum praesentia, Missam vel per se celebrare, vel per quemcumque Sacerdotem saecularem vel cuiusvis Ordinis regularem rite probatum celebrare facere, libere possint et valeant. Privilegio autem Altaris portatilis omnino carere se sciant.

IX. Ius habent assistendi Capellis Pontificiis ibique sedendi post Protonotarios participantes.

X. Conficere possunt Acta de causis Beatificationis et Canonizationis Servorum Dei, quo tamen privilegio uti nequeant, si eo loci alter sit e Collegio Protonotariorum Participantium.

XI. Rite eliguntur in Conservatores Ordinum Regularium, in Iudices Synodales, in Commissarios Apostolicos et Iudices a Summo Pontifice adsciscendos pro causis Ecclesiasticis et Beneficiariis. Item apud ipsos Professionem Fidei recte emittunt, qui ex officio ad eandem adstringuntur. Item coram ipsis pensiones transferri possunt ab iis, qui eo gaudent privilegio.

XII. Meminerint tamen Protonotarii Apostolici *ad instar Participantium*, minime obstantibus privilegiis superius recensitis, ipsos a locorum Ordinariis eorumque iurisdictione minime esse exemptos, sed iisdem Ordinariis iuxta communis iuris regulas, omnino subiectos, nec proinde sine expresso illorum assensu, unquam posse Pontificalia exercere.

XIII. Impetrata autem Ordinarii venia, qui ea tribuere poterit quoties et pro quibus Solemnitatibus voluerit, etsi Missa sollemnis celebranda sit in Ecclesia exempta, obtento insuper assensu Praelati cui haec ipsa Ecclesia subest, non idcirco memorati Protonotarii fas sibi esse putent solemne Sacrum iisdem prorsus ritibus et pompa peragere, qui Episcopali tantum dignitati conveniunt. Plura siquidem sunt quae illis omnimode, prout sequitur, interdicuntur.

XIV. Itaque ad Ecclesiam ubi rem divinam sint solemniter celebraturi privatim accedant.

Non Cappam magnam nec Pileum pontificale audeant assumere, ne unum quidem Presbyterum vel Clericum superpelliceo indutum sibi comitem adsciscant: non in templi vestibulo ab Ecclesiae Clero associari se sinant; non denique populum lustrali aqua ibidem aspergere, nec ipsi intra Ecclesiam benedicere manu praesumant.

XV. Item abstineant ab usu septimi candelabri super Altari, sacras vestes non ex eo, sed in sacrario assumant et deponant, non in faldistorio eoque minus in throno sedeant; sed una cum Ministris in Scamno cooperto tapeto vel panno coloris officio diei respondentis, non Baculo pastoralis, non Canone, non Palmatoria, non Presbytero assistente utantur; manus non nisi semel post Offertorium ad Altare lavent. Denique nec dicant *Pax vobis* loco *Dominus vobiscum* dum populum salutant, nec in fine Missae trinam benedictionem impartiantur.

XVI. Quoad ornamenta Pontificalia hisce tantum uti poterunt, scilicet: Caligis et Sandaliis sericis nec auro nec argento ornatis, sericis item Chirothecis sine opere phrygio aureo vel argenteo, Dalmatica, Tunicella, Annulo cum unica gemma, Cruce pectorali sine ullis gemmis cum chordula serica violacei coloris, Mitra simplici ex tela alba cum sericis laciniis rubri coloris, ac pileolo nigri coloris, attamen non nisi sub Mitra adhibendo.

XVII. Haec ipsa vero pontificalia ornamenta assumere nequibunt in Missis pro defunctis, in Processionibus et in quibuscumque aliis ecclesiasticis Functionibus, nisi forte Missam solemnem immediate praecedant vel subsequantur, at semper depositis in eiusmodi functionibus a Missa distinctis, Chirothecis cum Dalmatica et Tunicella.

XVIII. In Missis privatis quoad indumenta, caeremonias, ministros, Altaris ornatum, caerorum lucentium numerum a simplici Sacerdote non differant, adeoque nullum prorsus ex ornamentis Pontificalibus pro Missa sollemni tantum sibi indultis adhibeant, atque ab omnibus et singulis ritibus in ipsa Missa sollemni sibi vetitis penitus abstineant.

XIX. Verum cum Protonotarii *ad instar Participantium* nequeant in Urbe, ob Summi Pontificis praesentiam, Pontificalium privilegium exercere, hinc illis Romae permittitur ut iuxta vigentem ibi usum possint in Missis privatis, dummodo habitu Praelatitio sint induti, sese ad Missam praeparare eaque absoluta, gratiarum actiones persolvere coram Altari in parvo genuflexorio sine strato cum duobus pulvinaribus tantum, altero sub genibus et altero sub brachiis; sacras vestes ex eodem Altari sumere, palmatoria uti ac Presbyterum superpelliceo indutum adhibere, qui Missalis folia illis evolvat: salvis tamen quoad Patriarchales Basilicas peculiaribus statutis et consuetudinibus ibidem

¹laudabiliter observatis, et cauto semper ut abstinere omnino debeant ab Annulo et Cruce pectorali, ab usu pileoli, a salutatione populi per verba *Pax Vobis*, a trina benedictione in fine Missae et ab aliis quibuscumque ritibus et caeremoniis, nonnisi S. R. E. Cardinalium et Episcoporum propriis.

XX. Recensita hactenus privilegia illa sunt, quibus dumtaxat Protonotarii *ad instar* ab Apostolica Sede donantur: Verum non aliter illa exercere licebit iis qui huiusmodi honorem rite fuerint consecuti, nisi antea Apostolicas Litteras vel legitimum Diploma suae nominationis in officio Secretarii Collegii Protonotariorum Participantium exhibuerint, cuius erit in codicem referre nomen cognomen aetatem patriam et qualitates novi Protonotarii *ad instar*, nec non diem expeditionis praedictarum Litterarum Apostolicarum seu Diplomatis; nisi insuper coram Decano Protonotariorum Participantium vel per se, si Romae versentur, vel etiam per legitimum Procuratorem, si alibi commorentur, Fidei professionem et Fidelitatis iuramentum praestiterint, et nisi denique de sua legitima nominatione nec non de Fidei professione et Fidelitatis iuramento a se ut supra praestitis authenticum documentum nomine totius Collegii Protonotariorum Participantium ab huius Decano et Secretario subscribendum et Collegii ipsius Sigillo muniendum, Ordinario praesentaverint, una cum notula typis impressa honorum, privilegiorum et praerogativarum Protonotariatus *ad instar* inhaerentium ad formam praesentis Decreti, iisdem prorsus quibus supra subscriptionibus et Sigillo munita.

XXI. Qui secus facere aliisve, praeter memorata, privilegiis et iuribus uti praesumpserint, si ab Ordinario semel et bis admoniti non paruerint, eo ipso Protonotariatus honore privatos se sciant.

XXII. Quae supra de usu Pontificalium et de modo Missam privatam celebrandi quoad Protonotarios *ad instar Participantium* decreta sunt, a caeteris etiam Romanae Curiae Prae-latis, quibus ex Constitutionibus aliisve specialibus Indultis Apostolicis privilegium Pontificalium competat, erunt adamussum servanda. Si qui vero Praelati et Praelatorum Collegia amplioribus hac in re praerogativis se aucta fuisse arbitrentur, peculiaribus sua iura in Sacrorum Rituum Congregationem deducant, ut quod e canonicarum sanctionum praescripto visum fuerit, opportune decernatur.

XXIII. Cum autem inter privilegia quibus a RR. Pontificibus nonnulla Cathedralium aliarumve Insignium Ecclesiarum extra Urbem Capitula decorata fuerunt, illud quoque fuerit identidem concessum, ut praedictarum Ecclesiarum Canonici titulo gaudeant Protonotariorum *ad instar Participantium*; attente perpendant istiusmodi Capitula ex nudo hoc titulo

singulis Canonicis Pontificia benignitate tributo, minime deduci posse privilegia quoque ipsis indulta fuisse eorumdem Protonotariorum propria, sed iuxta regulam a Sacra Rituum Congregatione in generali Decreto diei 27 Aprilis 1818 traditam et a sa. mem. Pio VII. Idibus Decembris eiusdem anni in Constitutione *Cum innumeri* confirmatam, meminere « Leges et conditiones in Apostolicis indultis praefinitas, accurate diligenterque servandas, neque ulli fas esse concessionis limites pro suo arbitrio praetergredi, vel in Romana Curia id genus Insignia deferre, vel sibi singulatim et extra Collegii functiones attributa existimare, quae corpori tantummodo sunt collata ».

XXIV. Caeterum, praedicta Congregatio particularis, hoc Decreto nihil detractum voluit de iuribus, privilegiis et exemptionibus Collegio Protonotariorum Participantium iuxta Constitutiones Apostolicas, ac praesertim iuxta Litteras in forma Brevis *Quamvis peculiare facultates* die 9 Februarii 1853 datas quoquomodo spectantibus.

Nos igitur qui certum ordinem in omnibus servari sinceris desideramus affectibus, praemissa omnia et singula a praefata Congregatione digesta atque statuta, Apostolica Auctoritate, tenore praesentium, confirmamus et approbamus, eaque veluti Motu Proprio, certa scientia ac de Apostolicae Potestatis plenitudine constituimus, ordinamus atque sancimus.

Decernentes praesentes Litteras, etiam ex eo quod in praemissis et circa praemissa, ius vel interesse habentes seu habere quomodolibet praetendentes, vocati et auditi non fuerint, nec eis consenserint, ab omnibus ad quos nunc spectat et in futurum spectabit, perpetuo et inviolabiliter observari debere easdemque nullo unquam tempore, ex quavis causa quantumvis iuridica privilegiata ac ex quovis capite, colore et praetextu de Subreptionis vel Obreptionis ac nullitatis vitio seu intentionis Nostrae aliove quolibet etiam substantiali defectu notari, impugnari, aut adversus illas oris apositionem vel aliud iuris facti vel gratiae remedium intentari posse; sed eas semper et perpetuo validas et efficaces exsistere suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere.

Sicque et non aliter per quoscumque Iudices Ordinarios vel Delegatos quavis auctoritate et potestate fungentes, seu honore, praeceminentia ac dignitate fulgentes, etiam causarum curae Camerae Apostolicae Auditores ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de latere Legatos, Vice-Legatos atque Apostolicae Sedis Nuncios, sublata eis et eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiri etiam debere, ac irritum quoque et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra et Cancellariae Apostolicae regula *De iure quaesito non tollendo* ac quibusvis specialibus vel generalibus Apostolicis Constitutionibus atque privilegiis gratiis et indultis, etiam confirmatione Apostolica vel quavis alia firmitate roboratis atque litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis quibusvis Capitulis Collegiis ac etiam peculiaribus personis, quacumque ecclesiastica aut mundana Dignitate fulgentibus, quantumvis specifica et individua mentione dignis, quocumque tempore concessis, nec non quibusvis consuetudinibus etiam immemorabilibus: quibus omnibus et singulis, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica et individua mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; illorum tenores ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata praesentibus inserti forent, pro expressis habentes, ad praemissorum omnium et singulorum effectum consequendum, latissime et plenissime ac specialiter et expresse de Apostolicae potestatis plenitudine Motu pari derogamus ac derogatum esse volumus, caeterisque in con-

trarium quomodolibet facientibus quibuscumque.

Volumus autem quod praesentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu tamen alicuius Notarii publici subscriptis et Sigillo alicuius personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio et extra illud, adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae confirmationis, approbationis, constitutionis, ordinationis, sanctionis, decreti, derogationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius, se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum IV Kalendas Septembris anno Incarnationis Domini millesimo octingentesimo septuagesimo secundo.

Pontificatus Nostri anno vicesimo septimo.

3. — *Privilegia Protonotariorum Titularium seu Honorariorum.*

Confer Decr. Auth. Congr. S. Rit. n. 2583.

R

RATIO

1. — *De rationis viribus et limitibus.*

Confer verbum *Fides*.

2. — *Theses de ratione et fide.*

Confer verbum *Bautain*.

3. — *Rationalismus moderatus.*

Confer verbum *Error* § 2.

4. — *Rationalismus absolutus.*

Confer verbum *Error* § 1.

5. — *Ratio fidei subiicienda.*

Confer verbo *Congregationes Ecclesiasticae Romanae I*, n. 1, Litt. Pii IX ad Archiep. Monacensem et Frisingensem 21 Dec. 1866, de Conventibus Theologorum Germaniae. Confer etiam Enc. Pii IX ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos 9 Nov. 1846, et Allocution. habitam 9 Dec. 1854.

REDEMPTIO

1. — *De centenaria solemnitate celebranda Redemptionis humanae.*

Confer Decr. Auth. S. R. C. n. 3857.

REDEMPTORISTAE

1. — *De Exemptione Congregationis SSmi Redemptoris.*

Dubium. — An et quae exemptio ab Episcopali iurisdictione ad Congregationem SSmi Redemptoris spectet in casu.

R. Attento speciali privilegio praedictae Congregationi concesso, affirmative, iuxta formam et modum Rescripti diei 21 Sept. 1771 editi favore Clericorum Excalceatorum S. Crucis et Passionis D. N. I. C. — S. C. EE. et RR. 16 Sept. 1864.

Indicatum vero a S. Congregatione Rescriptum his verbis legitur: « Die 21 Septembris 1771 SSms Dominus Noster, audita relatione infrascripti Secretarii, in uberiores elucidationem Constitutionum Clericorum Excalceatorum SS. Crucis et Passionis Domini Nostri Iesu Christi, primum a s. m. Benedicto XIV, per suas Literas in forma Brevis sub datum diei 18 Aprilis 1746, postmodum clementissime quoque a Sanctitate Sua, per suas literas Apostolicas editas die 16 Novembris anni 1769 approbatarum et confirmatarum, et praesertim §§ 6 et 15 mox dictae Constitutionis declaravit, quoad eas dumtaxat domos in quibus permanent duodecim ex dictis Clericis de familia, et in quibus regularis retinetur observantia, tam ecclesias quam domos ac Regulares ipsos degentes, exemptos et immunes esse a *Iurisdictione, Visitatione, et Correctione* quorumcumque Episcoporum atque Ordinariorum, in quorum respectivis civitatibus ac dioecesibus

dictae domus reperiuntur, gaudeantque iisdem privilegiis et exemptionibus, quibus, ex Apostolicae Sedis beneficentia, aliae Congregationes Regularium donatae sunt, exceptis tum iis quae ad curam animarum et Sacramentorum administrationem pertinent, tum casibus in quibus Episcopis atque Ordinariis iure delegato competit iurdictio ad formam SS. Canonum Concilii Tridentini et Constitutionum Apostolicarum, atque ita Sanctitas Sua in perpetuum servari atque exequi mandavit. — F. M. Card. De Rubeis *Praefectus*. — F. N. Archiep. Petren. *Secretarius*.

2. — *Pium Sodalitium ab Adoratione reparatrice gentium catholicarum.*

Pium Sodalitium universale, quod ab Adoratione SSmi Sacramenti Reparatrice gentium catholicarum titulum obtinet, iam canonicè erectum, in Ecclesia Sancto Ioachimo in Urbe dicata, tanquam in sede principe, constitutum est. — Sicut administratio et rectio supradictae Ecclesiae, ita et pii Sodalitii ab Adoratione Reparatrice directio, cura atque procuratio commissae omnino sunt Sodalibus Congregationis a SSmo Redemptore, qui eximium catholicae Ecclesiae Doctorem Sanctum Alphonsum Mariam de Ligorio institutorem habent et patrem. — S. C. Indulg. 19 Sept. 1898. Acta S. Sed. Vol. XXXI, pag. 501 et seqq. Ibi habentur etiam Statuta praedicti Sodalitii cum Summario Indulgentiarum.

REGALIA

1. — *Praetensa Apostolica in Sicilia legatio ac monarchia sic appellata nec non iudex delegatus eiusque tribunal ministri et officiales omnes plane abrogantur ac delentur.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Suprema universi Dominici gregis cura Nobis licet immeritis in persona Beatissimi Petri Apostolorum Principis ab ipso Christo Domino divinitus commissa omnino postulat, ut pro Apostolici Nostri ministerii officio omnium totius catholici orbis Ecclesiarum bono ac prosperitati studiosissime prospiciamus, et omnia conemur, quo sanctissima nostra fides ac religio ubique magis in dies vigeat, efflorescat, et ecclesiastica disciplina servetur ac promoveatur, et radicitus evellantur zizania, quae

inimicus homo superseminavit in medio tritici, et omnes eliminentur corruptelae, quae animarum saluti et sacrarum rerum ordini vel maxime adversantur. Hinc vel ab ipso Nostri Pontificatus exordio paternas Nostras sollicitudines ad Siciliam convertimus, et Apostolicas quoque Nostras Litteras, annulo Piscatoris obsignatas, ac die XXVI Ianuarii MDCCCLVI editas, quarum initium *Peculiaribus* vulgavimus pro spirituali Siciliae utilitate, quae ab antiquis temporibus filia in primis dilecta Romanae Ecclesiae, arctissimis praecipuae pietatis, amoris et observantiae vinculis huic Apostolicae Sedi fuit obstricta. Summo autem animi Nostri dolore maxima novimus mala et damna, quibus Sicilia ipsa iamdiu misere afflicta. Ac serio considerantes omnia acta, quae haec Sancta Sedes pro eadem Insula edidit, perspeximus, rec. me. Clementem XI, Decessorem Nostrum, merito atque optimo iure iudicasse,

plurima, eaque gravissima Siciliae mala, abusus et corruptelas oriri ex praetensa Legatione, ac Tribunali Monarchiae, quae concessa dicuntur ab Urbano II, item Praedecessore Nostro. Quocirca idem Clemens XI, apostolico zelo incensus, decimo Kalendas Martii anno millesimo septingentesimo decimo quarto, suas sub Plumbo edidit Pontificias Litteras, incipientes *Romanus Pontifex*, quibus penitus abrogavit et extinxit praetensam Apostolicam Legationem, et ita appellatam Monarchiam, eiusque Tribunal, gravissimas causas luculenter exponens, ob quas huiusmodi consilium a se omnino suscipiendum esse existimavit. Postmodum vero Benedictus XIII, Praedecessor pariter Noster, peculiaribus rerum ac temporum adiunctis, ac repetitis promissionibus adductus, eaque spe fretus fore ut Tribunali, cum certis et immobilibus normis et regulis constituto, omnes de medio tollerentur abusiones, die 30 Augusti anno 1728 Apostolicas sub Plumbo promulgavit Litteras exordientes *Fideli*, quibus in Sicilia constituit Ecclesiasticum causarum Delegatum Iudicem, eiusque Tribunal, cum facultatibus et legibus, quae nullo unquam modo immutari possent. Inanes vero fuere praelaudati Nostri Praedecessoris spes, nam iudex ille ac tribunal retinens nomen Iudicis ac Tribunalis Monarchiae, se veluti antea ex praetensa Apostolica Legatione originem habere perperam censuit, ac laica potestas non solum idem tribunal dirigendum suscepit, verum etiam ordinationes, declarationes et pragmaticas sanctiones Apostolicis Litteris *Fideli* adversas edidit, et insuper perrexerit asserta exercere iura sic dictae Legationis a Clemente XI de medio sublatae, ac Delegatus Iudex magis gubernii ordinationibus, quam memoratae Benedicti XIII Constitutioni obsequi, et adhaerere existimavit. Itaque haec Apostolica Sedes haud omisit saepe reclamare et instare, ut limites ab eadem Constitutione Benedicti XIII praescripti diligenter observarentur. Atque id occasione Conventionis inter hanc Apostolicam Sedem, et utriusque Siciliae Regem anno 1818 initae, denuo fuit promissum, Regia etiam Ordinatione edita, quae in Epistolam Regii Administris diei 29 Aprilis anno 1818 relata praecipiebat, ut omnes de medio tollerentur abusus, et limites in Apostolicis Litteris *Fideli* statuti diligenter custodirentur. Sed repetita promissa minime servata fuerunt, nec exaudita tum Nostrae, ac Nostorum Praedecessorum reclamationes et querelae, tum illae Episcoporum in conventu ab ipsis anno 1850 in dicta Insula habito, etiamsi de gravissimis ageretur abusus, ex quibus summa in Siciliae fideles damna ac detrimenta redundabant, quae iam omnes Sacrorum eiusdem Insulae Antistites in Concilio Tridentino existentes unanimi consensu apud Catholicum Regem Ecclesiae iura reclamantes vehementer de-

ploraverant. Nos ipsi aliqua ex parte opportunum malis remedium adhibere curavimus, sed inutiles Nostrae fuerunt sollicitudines. Etenim Legationis praetextu, ecclesiasticae res maiore ex parte usurpatae, ac leges de ecclesiastica disciplina perperam conditae, et haec Apostolica Sedes impedita quominus salutarem suam erga illas Ecclesias actionem exercere possit. Atque eo perventum est, ut in rebus ad ecclesiasticam disciplinam pertinentibus laica potestas minime pendere velit a Romano Pontifice, cuius vices se agere iactat. Iudex vero ita appellatae Monarchiae, minime servans limites praescriptos ab Apostolicis Litteris *Fideli*, civilium Ministrorum ordinationibus inserviens, eas temere exequitur, sibi vindicat facultates, quibus omnino caret, et gravaminis obtentu specieque, ad se, plane neglectis canonicis sanctionibus per commemoratas Litteras *Fideli* enunciatis, causas avocat, et Episcopos ad rationem reddendam ita cogit, ut ipsi raro possint, prima etiam provocatione, de causis iudicare, et impedit quominus supremi Religiosarum familiarum Moderatores suam auctoritatem in subditos sibi religiosos viros exercere queant, atque etiam interiori Regularium Ordinum disciplinae sese immiscere non dubitat. Hinc factum est, ut in Sicilia Episcoporum auctoritas, cum summo eorum iurium damno et animarum salutis discrimine, fuerit depressa ac deiecta, ut ecclesiastica disciplina enervata, et Regularis observantia fere destructa, et utriusque Cleri inobedientia adversus suos Praepositos promota ac defensa, ut Episcopi et Regularium Ordinum Moderatores, continua illius Tribunalis illegitima actione ac vi pressi, haud possint impedire perturbationes, et quae tristitia consequuntur ex nullitate actorum, quae ab eodem Tribunali patrantur contra statuta et praescripta ab ipsis *Fideli* Apostolicis Litteris. Accidit etiam, ut superiori fere exeunte saeculo Messanae Tribunal, a civili potestate pro suo arbitrio fuerit perperam constitutum, quin ullo modo a Monarchiae Tribunali penderet. Ex quo luctuosissimo sane rerum statu tristissima illa in Siciliam variis temporibus redundarunt mala, quae potius lugenda quam commemoranda sunt, cum omnibus apprimè cognita sint et perspecta, praesertim posteaquam ipsae Nostrae Apostolicae Litterae per summam iniuriam contemptae et pessumdatae fuere. Ac nisi nota esset eximia Siculorum erga hanc Petri Cathedram catholicae unitatis centrum fides, pietas, observantia et obedientia, nec non Episcoporum pro animarum salute sollicitudo, metuendum esset periculum, ne si ita res progredierentur, Sicilia gravioribus etiam malis affligeretur. Cum igitur ex eodem Tribunali superius enuntiato, quod Monarchiae vocant, tot in Ecclesiam, eiusque auctoritatem, iura ac disciplinam damna derivarint, ac derivent, et irritae fuerint

iteratae huius Apostolicae Sedis expostulationes, quo Tribunal idem praefinitos in Apostolicis *Fideli* Litteris limites diligenter servaret, ac fallaces semper fuerint repetitae promissiones de tollendis corruptelis, iccirco Nos in tot gravissimis malis, quae Ecclesiam in Sicilia affligunt, ac in tot maximis periculis, quae eidem Ecclesiae impendent, non solum nullo modo connivere possumus, verum etiam pro gravissimo Supremi Nostri Apostolici ministerii officio, mala ipsa et pericula omni cura studioque penitus amovere et eliminare debemus. Gravissimae enim culpa coram Deo Nos reos esse existimarem, nisi tot mala radicitus extirpanda curarem. Quocirca succidamus ac dissipemus oportet, ut Clementis XI Praedecessoris Nostri verbis utamur, arborem illam, ex qua pessimi orti sunt fructus, cum Romanus Pontifex, a Christo Domino aequi bonique assertor constitutus, noxia omnia destruere ac radicitus evellere teneatur. Etsi enim de rebus ageretur ab hac Apostolica Sede ob legitimas causas forte unquam concessis, tamen huiusmodi concessionibus revocandae et abolendae omnino essent, cum, rerum ac temporum immutatis adiunctis, experientia demonstret maxima orta esse et oriri damna ex hisce concessionibus, easque omnis generis corruptelis et abusibus aditum aperire, et Ecclesiae, animarumque saluti maxime adversari. Itaque cum pro Apostolici Nostri muneris debito nullo modo possimus diutius ferre ac tolerare tot mala et corruptelas, ac permittere, ut Siculae Monarchiae privilegiorum obtentu ecclesiastici Ordinis dignitas labefactata collabatur et cecidat, peculiari VV. FF. NN. S. R. E. Cardinalium Congregatione in consilium adhibita, ac nonnullis Dilectis Filiis Romanae Curiae auditis Antistitibus, Motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, hisce Litteris non solum suppressionem et abolitionem praetensae Apostolicae Siculae Legationis, ac ita appellatae Monarchiae, a Clemente XI Decessore Nostro factam confirmamus, verum etiam eandem Apostolicam Legationem, et Monarchiam, quatenus opus fuerit, suprema Nostra Auctoritate iterum supprimimus, extinguimus, et abolemus; insuper saepe memoratam Constitutionem *Fideli*, a Benedicto XIII. Praedecessore item Nostro editam, quoad Iudicem delegatum in Sicilia, quem Monarchiae Iudicem vocant, eiusque Tribunal, una cum omnibus indultis, privilegiis et facultatibus, etiam in Apostolicis Litteris in forma Brevis expeditis, tum rec. me. Gregorii XVI, Praedecessoris Nostri, incipientibus *Iandiu*, die 3 Martii an. 1846 datis, tum Nostris die 21 Ianuarii anno 1856 editis, quarum initium *Peculiaribus*, et in quibuscumque aliis quovis titulo et causa a Nobis et a Praedecessoribus Nostris quoruncumque

meritorum intuitu et ratione praedicto Iudici Delegato, eiusque Tribunali concessis, et confirmatis, praesentium Litterarum tenore prorsus revocamus, et officium eiusdem Iudicis, ac caeterorum officialium, et ministrorum, dictumque Tribunal, una cum commemorato Tribunali Messanae erecto, perpetuum in modum de medio tollimus, et in omnibus omnino extinguimus, cassamus et delemus. Volumus propterea et mandamus, ut illa omnia veluti plane extincta, suppressa et abolita, nec non respective rescissa, cassata, deleta, revocata, ac penitus abrogata ab omnibus haberi ac reputari debeant.

Caeterum ad praemissa devenimus, ut pro Pontificia Nostra sollicitudine Ecclesiae libertatem, ac Nostram, et huius S. Sedis, et Episcoporum ac Regularium Superiorum auctoritatem vindicarem, et ecclesiasticam restitueremus disciplinam, ac periclitantium animarum saluti prospiceremus. Cum autem praecipua prorsus charitate fideles Siciliae populos merito prosequamur, qui avita religione ac pietate spectati, immobili fide et observantia Nobis et huic Apostolicae Sedi constantissime adhaerere vehementer gloriantur, haud omittemus aliis Nostri Apostolicis Litteris eorundem fidelium incommodis, ac dispendiis occurrere, concedendo opportunas facultates Venerabilibus Fratribus Sacrorum in Sicilia Antistitibus, quos iidem fideles facilius et commodius adire poterunt. Haec volumus, statuimus, praecipimus, atque mandamus, decernentes has praesentes Litteras, et in eis contenta quaecumque etiam ex eo quod praedicti et alii quilibet in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cuiusque status, gradus, ordinis, praecminentiae et dignitatis etiam Regiae et Imperialis existant, illis non consenserint, nec ed ea vocati, citati, et auditi, causaeque propter quas praesentes emanarunt, sufficienter adductae, verificate et iustificate non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis iuridica et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite, etiam in corpore iuris clauso, etiam enormis, enormissimae et totalis laesionis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, vel interesse habentium consensus, alioque quolibet, etiam quantumvis magno, et substantiali, ac inexcogitato, et inexcogitabili, individuumque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos iuris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque iuris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concessio vel emanato, quempiam in iudicio, vel extra illud, uti, seu se iuvare ullo modo posse; sed ipsas prae-

sentes litteras semper firmas, validas et efficaces existere et fore, ac quibuscumque iuris, seu facti defectibus, qui adversus illas a saeculari potissimum potestate, seu praedicta abolita, et extincta Legatione, Sicula Monarchia, Tribunali, Iudice Delegato, illorumve Ministris quibuscumque, ad effectum impediendi, seu retardandi earum executionem quovis modo, seu ex quavis causa opponi, seu obiici possent, minime refragantibus, suos plenarios et integros effectus sortiri et obtinere. Easque propterea omnibus, et singulis per eandem saecularem potestatem, sive per eandem abolitam, et extinctam Legationem, ac Tribunal, eorumque ministros quoscumque quomodolibet allatis, seu afferendis impedimentis, penitus et omnino reiectis, ac nequaquam attentis ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter et inconcusse observari: sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, et eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, et praefatae Sedis Nuncios, aliosque quoslibet quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate iudicari, et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, et quatenus opus sit, Nostra et Cancellariae Apostolicae regula, de iure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis Generalibus vel Specialibus Constitutionibus et Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, ac praescriptionibus, quantumvis longissimis, et immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis, et Litteris Apostolicis, quibuscumque Regnis, Provinciis, ac Personis, etiam Imperiali, Regia, aliaque qualibet mundana, seu etiam ecclesiastica dignitate fulgentibus, seu alia specifica et individua mentione dignis a Sede praedicta ex quacumque causa, etiam per viam contractus, et remunerationis, sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis decretis, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine paribus, ac consistorialiter, seu alias quomodolibet in genere, vel in specie in contrarium praemissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis et innovatis etiam continentibus quod excommunicari non possint per Litteras Apostolicas

non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de Privilegiis et Indultis huiusmodi mentionem. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissum, et forma in illis tradita, observata, exprimerentur, et insererentur: praesentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, et derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Cum autem eadem praesentes litterae in Sicilia nequeant hisce praesertim temporibus tuto publicari, ut hactenus experientia compertum est, ac Nobis per legitimas probationes satis superque constat, prout harum serie declaravimus, et verendum sit ne praetextu reprobatae Legis de Regio placito earundem Litterarum exequutio impediatur; volumus illas, seu earum exempla, ut ad omnium notitiam deveniant, ad valvas Ecclesiae Lateranensis, ac Basilicae Principis Apostolorum, nec non Cancellariae Apostolicae, Curiaeque Generalis in monte Citatorio, ac in Acie Campi Florae de Urbe, ut moris est, affigi et publicari, sicque publicatas et affixas, post duos menses a die earum publicationis, et affixionis computandos, plenarium habere effectum, omnesque, et singulos, quos illae concernunt, perinde arctare et afficere, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatae fuissent; utque ipsarum litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrarum extinctionis, suppressionis, abolitionis, rescissionis, cassationis, deletionis, revocationis, abrogationis, mandati, interdictionis, declarationis et voluntatis infringere; vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo sexagesimoquarto, v Kalendas Februarii.

Pontificatus Nostri anno decimoctavo.

2. — *Praescribitur modus quo causae ad forum ecclesiasticum pertinentes in Sicilia abolito iudice delegato eiusque Tribunali iudicari possint ac debeant.*

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres, ac Dilecti Filii, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Multis gravissimis aequae ac iustissimis causis permoti, vel potius impulsus, per Apostolicas Nostras Litteras hodierno die sub Plumbo datas, ac perpetuo valituras, Suprema Nostra Apostolica Auctoritate praetensam Apostolicam Siciliae Legationem, ac ita appellatam Monarchiam, Iudicem Delegatum eiusque Tribunal, atque etiam alterum Tribunal Messanae a civili potestate superiori fere exeunte saeculo perperam institutum, Notarios, Scribas, Ministros, et alios quoslibet Officiales quovis nomine nuncupatos, Dignitates, officia, ministeria, omnesque illorum titulos, denominationem, omnino extinximus, suppressimus, delevimus, atque etiam omnia et singula, si quae essent, illis et cuicumque illorum a Nobis, et a quibuscumque Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris quomodolibet concessa, ac pluries confirmata privilegia, facultates, indulta, penitus et omnino revocavimus, et abrogavimus, et illa veluti plane revocata, abrogata et extincta ab omnibus christifidelibus haberi et aestimari debere volumus et mandavimus. Verum eodem tempore de vestra utilitate et bono summo persolliciti, et idcirco vestris incommodis paterna Nostra sollicitudine occurrere exoptantes, cognovimus alium a Nobis modum esse statuendum, quo ex Sacrorum Canonum norma causae ad ecclesiasticum forum pertinentes, extincto et abolito munere et officio Iudicis Delegati eiusque Tribunali, possint rite cognosci, iudicari, et ad debitum finem adduci, ac propterea perspeximus, pro earumdem causarum cognitione et fine in ista ipsa Insula a Nobis peculiari ratione esse providendum. Ex quo profecto omnes non solum magis magisque intelligunt, summam esse paterni Nostri animi in Vos caritatem, ac singularem de vestris commodis et utilitatibus curam, verum etiam clare aperteque agnoscunt, Nos ad praemissa devenisse ut gravissima amoverentur scandala, et mala, quibus Siculi fideles vehementer affligebantur, utque Ecclesiae, et huius Apostolicae Sedis auctoritati, dignitati et honori, et Episcoporum Iurisdictioni, atque animarum saluti consulere-tur. Itaque, diuturna et accurata adhibita consultatione, rebusque omnibus diligentissime perpensis, prout rei gravitas omnino postulabat, et auditis nonnullis Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, ac Dilectis Filiis Romanae Curiae Antistitibus consilio, doctrina, ac sacrarum legum scientia, rerumque geren-

darum peritia praestantibus, pro facili et recta earumdem causarum cognitione, et tractatione, sequentem normam statuere, praescribere, et sancire decrevimus, quam ab iis omnibus, ad quos spectat, et in futurum spectabit, diligenter, inviolabiliterque observari volumus, praecipimus et mandamus.

I. Causae omnes non exemptorum ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, cuiuscumque sint generis, in prima provocatione, seu instantia, coram Ordinariis Locorum dumtaxat cognoscantur, nec ab eorum tribunali avocari possint, nisi titulo tantum appellationis a sententia definitiva, aut ab interlocutoria definitiva vim habente, cuius gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat, vel nisi integro biennio a die motae litis computando coram ipsis Ordinariis pependerit indudicatae, seu non decisae, quemadmodum Concilii Tridentini decreto (cap. Causae omnes 20, sess. 24 de Ref.) provide cautum est. Quod si secus fiat, quaevis appellatio, inhibitio, aut sententia ad eiusdem Concilii praescriptum eo ipso irrita sit, ac nullius prorsus roboris vel momenti.

II. A sententia Ordinarii ad Metropolitanum appelletur, servata in omnibus forma, quae ab eodem Concilio sancitur. Ubi vero Metropolitanus in prima instantia tamquam Ordinarius Loci in causa pronunciaverit, appellatio deferatur ad Episcopum seniore Provinciae, tamquam Apostolicum Delegatum. A sententiis vero in prima provocatione latis ab Archiepiscopo Cataniensi, qui Suffraganeis caret, appellandum erit ad Archiepiscopum Messanensem uti Apostolicae Sedis Delegatum.

III. Ab Archimandrita vero Messanensi, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in nonnullis oppidis, seu locis nullius Dioecesis Provinciae Messanensis exercet, appelletur ad Archiepiscopum Messanensem, uti Delegatum Apostolicum.

IV. Ab Abbate demum S. Lucia, qui similiter iurisdictionem quasi Episcopalem in uno, seu pluribus oppidis, vel locis nullius Dioecesis Provinciae Messanensis exercet, appelletur ad Archiepiscopum Messanensem uti Delegatum Apostolicum.

V. Per praemissa autem non intendimus eisdem Archimandritae Messanensi, et Abbati S. Lucia quidquam novi iuris tribuere.

VI. Quaecumque pars a secunda sententia vel Metropolitanus, vel Episcopi, ut supra Senioris Provinciae, vel Delegati gravatam se sentiat, ad Nos, seu ad Romanum Pontificem pro tempore existentem poterit appellare, ut causa in Romana Curia ad formam iuris absolvatur, aut etiam, si eidem parti magis libuerit, petere, ut causae cognitio Iudici ecclesiastico in partibus Siciliae committatur per Litteras Apostolicas, necessariis et opportunis clausulis, prout iuris fuerit, muniendas.

VII. Caveant tamen omnes Ordinarii Locorum, ne causis, quae maiores appellantur, quaeque apud Sedem Apostolicam tractari debent, sive in prima, sive etiam in alia ulteriori instantia, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant, sed illae iuxta commemorati Tridentini Concilii, et Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum praescriptum in Romana dumtaxat Curia, vel a Iudicibus, quos Romanus Pontifex pro tempore existens specialiter deputaverit, cognoscantur. Insuper caveant quoque, ne cuiquam intercipiatur ius sive in prima, sive in ulteriori instantia, omisso medio, adeundi Sanctam Sedem pro obtinenda cognitione, et definitione aliarum causarum, quas minores vocant, dommodo tamen partium accedat consensus.

VIII. Nulli praeterea ex supradictis sive primae, sive secundae, sive etiam tertiae instantiae Iudicibus, nec cuiquam alteri ecclesiastico Iudici cuiuscumque gradus et conditionis, etiamsi Legati a latere dignitate insignito, potestas sit ullo unquam tempore quempiam absolvere, etiam cum reincidentia, et ad effectum agendi tantum, a censuris ecclesiasticis per Apostolicas Constitutiones inflictis, quarum absolutio soli Romano Pontifici reservatur. Caveant item omnes praedicti, ne postquam eadem censurae ab ipsis declaratae ac promulgatae fuerint, ullo modo sese ingerant, aut immisceant cognitioni an illae, earumve declaratoriae validae, aut nullae, iustae aut iniustae sint, cum eiusmodi cognitionem Romano tantum Pontifici pro tempore existenti competere satis constet, et exploratum sit.

IX. Caeterum Archiepiscopi, Episcopi, aliique ecclesiastici Iudices tam Ordinarii, quam ceteri ut supra deputati, vel deputandi tum in causis definiendis, tum in appellationibus excipiendis sese omnino conformare debeant Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, Apostolicis Constitutionibus, ac praesertim Decreto rec. me. Clementis VIII, Praedecessoris Nostri, die 16 Octobris anno 1600 edito et incipienti *Ad tollendas*, et rec. me. Benedicti XIV, Praedecessoris pariter Nostri Constitutioni, quae incipit *Ad militantis Ecclesiae*, diei 29 Martii anno 1742.

X. Cum suspensiones, quae per Ordinarios *ex informata conscientia* inferri solent, minime possint considerari uti causae, quae publici iudicii formam sustineant, idcirco qui huiusmodi suspensionibus obnoxii sunt preces Summo Pontifici tantum deferre poterunt, quin praedicti Iudices in huiusmodi causis sese ullo modo immiscere possint.

XI. In causis de nullitate matrimonii observari iubemus Constitutionem Benedicti XIV, Praedecessoris Nostri, quae tertio Nonas Novembris, anno 1741 edita, incipit *Dei Miseratione*. Quae autem diligenter servanda sunt se-

quentibus articulis summatim comprehenduntur: 1°. Qualibet in Dioecesi proprius Ordinarius in patronum seu defensorem matrimonii eligere debet personam probatae fidei, et canonici iuris peritam, ac si fieri possit, ex coetu ecclesiastico. Fas erit Ordinario iustis de causis illam ab officio remove, eique alteram sufficere, quae designatis dotibus sit praedita, idque Ordinario item licebit, quoties electa ad defensoris munus persona aliquo legitimo prohibeatur impedimento, quominus commissi muneri partes expleat. 2°. Is porro defensor, seu patronus, omnibus causis adesse debet, quae de matrimonii nullitate, seu validitate instituantur, atque adeo ad omnia et singula acta erit citandus, atque etiam adesse debet testimonium examini, ac tam voce, quam scripto matrimonii validitatem tueri tenebitur, omniaque adferre argumenta, quae ad eius valorem probandum necessaria et idonea cognoscat. 3°. Ut institutum de matrimonii validitate iudicium integrum sit, nec nullitatis vitio laboret, necessarium erit, ut matrimonii defensor iudicio intersit, sive unus, sive uterque ex coniugibus agat pro invaliditate matrimonii, sive ambo coniuges stent in iudicio, quorum alter matrimonii valorem oppugnet, alter vero tueatur. Idem matrimonii defensor munus adsumens iuramentum omnino praestet de ipso munere recte fideliterque gerendo, idemque iuramentum in singulis causis renovabit. Quivis actus iudicialis fiat, quin matrimonii defensor legitime citetur, vel intimetur, plane irritus erit. 4°. Si sententia edita matrimonium admitte, ac nulla ex partibus appellationem interponat, matrimonii defensor ab appellando se abstinebit, eademque ratione se geret, si iudex secundae instantiae pro matrimonii validitate sententiam tulerit, licet primus iudex pro nullitate iudicaverit; quod si iudicatum fuerit pro matrimonii invaliditate, hoc in casu defensor intra terminum a iure canonico definitum provocationem a sententia interponat necesse est, declarando, se adhaerere parti, quae matrimonii valorem sustinet. Si autem nemo existat, qui a sententia contra matrimonium lata appellet, defensor ex officio ab eadem sententia provocabit. 5°. Pendente appellatione a prima sententia, vel appellatione nequaquam interposita, quamlibet ob causam, si unus vel uterque coniux novas inire nuptias attentaverit, subiciuntur canonicis sanctionibus contra illos qui nuptias ab Ecclesia vetitas inire ausi fuerint, ac praesertim obnoxii erunt separationi, donec altera lata fuerit sententia de nullitate matrimonii, a qua intra decem dies interposita non sit appellatio, vel eadem deserta iaceat: insuper poenas omnes incurrent contra polygamos a Sacris Canonibus et Apostolicis Constitutionibus praefinitas. 6°. Posteaquam causa ad secundi gradus Iudicem delata sit, circa matri-

monii defensorem illa omnia servanda erunt, quae praescripta sunt in iudicio primae instantiae. Ad eundem secundae instantiae iudicem pertinebit defensorem matrimonii deligere, atque ita porro in iudiciis ulterioris gradus. 7°. Si tum prima tum secunda sententia matrimonii nullitatem declaraverit, nec pars, cui intersit, appellationem interposuerit, ac defensor ex conscientia censuerit non provocandum, vel interpositam appellationem minime proseguendam, tunc fas erit utrique coniugi novas contrahere nuptias, dummodo tamen neque ob legitimum impedimentum, neque aliam ob causam a novo ineundo coniugio prohibeantur. Firmum vero manebit causarum matrimonialium privilegium, hoc est, sententias in huiusmodi causis editas post quemcumque temporis lapsum numquam transire posse in rem iudicatam; ideoque si quidpiam repertum sit, vel minime in iudicii disceptatione prolatum, vel ignoratione occultum, iterum causam de matrimonii validitate in iudicium posse deferri. Huic privilegio obnoxia semper erit facultas coniugum novas nuptias contrahendi. Quod si a secunda sententia contra matrimonii valorem edita vel nulla ex partibus appellaverit, vel sit eiusmodi, ut illi defensor minime acquiescat ex conscientia, sive quod ei manifeste iniusta, aut invalida videatur; sive quod in tertii gradus iudicio lata fuerit contra sententiam in secundo gradu emissam pro valore matrimonii, tunc haud licebit utrique coniugi ad novas nuptias transire sub poenis superius commemoratis, iterumque causa in tertia et quarta instantia erit cognoscenda, servatis omnibus et singulis, quae praescripta sunt in primae et secundae instantiae iudiciis etiam quod spectat ad matrimonii defensorem. 8°. Matrimonii defensor emolumenta accipiet, quae descripta sunt in praedicta Benedicti XIV Constitutione.

XII. In Regulares, et in eorum causas nulla Archiepiscopis et Episcopis per praesentes Litteras facultas conceditur, sed in eos, et in illorum causas in casibus a iure permissis ea tantum auctoritate uti poterunt, quae Ordinariis iuxta Sacros Canones, Concilium Tridentinum, et Apostolicas Constitutiones revera competit. Quapropter ipsi Ordinarii nullo modo poterunt praetergredi limites a iure praescriptos, et impedire quominus Regularium Ordinum Superiores ad normam ac tramites peculiarium cuiusque Ordinis Constitutionum suam iurisdictionem, auctoritatemque libere exercent, ac procedant: secus sententiae ab Archiepiscopis, et Episcopis latae, et omnia alia acta ab ipsis gesta nulla et irrita omnino sint.

XIII. Ut autem Religiosis occurramus, qui causam de nullitate eorum professionis promoveri volunt, non obstante Constitutione a Benedicto XIV, Decessore Nostro, quarto Nonas Martii, anno 1747 edita, quae incipit *Si da-*

tam, haec quae sequuntur observanda esse mandamus. Si quis ultra quinquennium ad tramites Concilii Tridentini computandum causam instituere velit de restitutione in integrum, de hac re supplicare debeat Apostolicae Sedi. Si vero ex informationibus, quas super hac re sumendas existimaverit Summus Pontifex, preces exhibitae iustis inniti argumentis deprehenderit, in singulis casibus in Sicilia unum, vel plures eiusdem insulae Episcopos designabit, cui, vel quibus preces remittet, ut de huiusmodi causa ad tramites iuris disceptent, ac decisionem edant, decisionemque ab iis latam nulli plane obnoxiam volumus appellationi apud quodcumque tribunal. Si definitum fuerit, locum esse restitutioni in integrum, vel si quis infra quinquennii spatium causam intendere velit super nullitate religiosae professionis, causa erit instituenda coram Ordinario loci, ac Superiore regulari, qui Ordinario ipsi, uti iudex assidebit. Fas erit Ordinario causam huiusmodi deferre ad suum tribunal definiendam; quod quidem tribunal constabit ex Vicario Generali, et ex personis ecclesiasticis, inter quas iudex assideat Superior regularis, ita tamen, ut iudicum numerus dispar sit, et iisdem omnibus competat votum decisivum. Decisio hac ratione per Ordinarium edita, seu validam, seu nullam declaraverit regularem professionem, novae revisioni erit subiicienda, ut inde duae decisiones conformes existant. Quamobrem Ordinarius ipse decisionem suam Apostolicae Sedi communicabit, ut Summus Pontifex unum vel plures Episcopos, ut supra, designet ad causae revisionem instituendam, adiecta etiam, si opportunum illi videatur, ad iudicandum regulari persona. Nova haec revisio sive ab uno, sive a pluribus Episcopis iuridice erit instituenda. Si secunda decisio a prima discrepet, locum esse volumus tertiae revisioni, ac proinde ab Episcopo, ac si plures fuerint, a digniore inter eos secunda decisio communicanda erit Sanctae Sedi, ut causa in Romana Curia ad formam iuris absolvatur, vel ut Romanus Pontifex, si id pars petierit, alium vel alios Episcopos, veluti supra statutum est, designet pro instituenda tertia revisione, ac tertia item decisio Sedi Apostolicae, quemadmodum superius fuit indicatum, erit communicanda. Posteaquam duae decisiones prolatae sint pro nullitate regularis professionis, et ipsius professionis defensor minime censuerit esse appellandum, quemadmodum uti supra praescriptum est quoad causas matrimoniales, tunc religiosa persona tamquam nullo obstricta voto egredi ab Ordine poterit: quod si post unicam decisionem pro nullitate latam, vel adhuc pendente, aut omissa revisione, e claustris exire, et religiosum Ordinem deserere, vestemque Ordini suo propriam exuere ausus fuerit, in poenas omnes ac censuras incurret, quas Sacri Cano-

nes, et Apostolicae Constitutiones contra apostatas comminantur, atque adhuc religiosis votis obstricta censebitur. Iam vero tum in causis restitutionis in integrum, tum in aliis super nullitate regularis professionis, ac successivis revisionibus, et singulis illarum partibus, observari omnino volumus, ac mandamus memoratam Constitutionem Benedicti XIV, quae incipit *Si datam*, in iis tamen articulis, seu partibus, quae supradictis Nostris concessionibus minime adversantur; quapropter qui erunt observandi articuli, eos summatim indicandos censemus. 1°. Concilii Tridentini decretum sess. 25 de Regularibus, cap. 19, etiam Moniales comprehendit. 2°. Praescriptae formae observandae etiam erunt, quoties Religiosus Ordo de nullitate professionis ab alumno aliquo emissae conqueratur. 3°. Quinquennii spatium, intra quod expostulationi locus esse potest, computandum erit a die professionis quolibet in casu, quamvis timor per integrum quinquennii intervallum, ac etiam ultra perduraverit. 4°. Superior regularis, qui cum Ordinario de causa iudicabit, erit Moderator, seu Superior actu existens religiosae domus, seu Coenobii, in quo expostulans religiosa vota professus fuerit; pro Monialibus vero, quae Regularibus subiiciuntur, erit Superior regularis, cui monasterii regimen commissum fuerit. Huiusmodi vero Superiores regulares suum in locum sufficere poterunt ecclesiasticam aliam personam ex Clero sive regulari, sive saeculari, quae tamen canonici iuris sit perita. 5°. Nulli religiosae personae intendere causam fas erit super votorum nullitate, nisi antea constet, illam intra claustra degere, ac religiosas iterum induisse vestes, si forte easdem exuerit; ac durante iudicii cursu subdita manebit Praepositis regularibus sui Ordinis. 6°. Probationes extraiudiciales nunquam admittentur; sed vero in forma iuridica erunt acta conficienda, in quibus articuli exhibeantur a persona, quae contra professionis validitatem agit, quaesita autem, seu interrogationes, proponantur a persona, quae tuetur professionis validitatem. Super exhibitis articulis testes examinandi erunt, nec non super propositis interrogationibus. Acta quae huiusmodi forma careant, et decisio iis innixa, nullitatis vitio laborabunt, haud exclusi vitiis aliis, propter quae ad formam iuris irrita esse queant. 7°. Sub eadem poena nullitatis ad quaestionem vocandi erunt, atque audiendi patroni, seu defensores religiosae domus, seu coenobii, seu monasterii, in quo expostulans vota professus sit, itemque expostulantis propinqui, et quaelibet alia persona, cui ipse ante professionem bona cesserit, vel donaverit, nec non personae, quae tamquam incussi timoris, vel auctores, vel complices habeantur, si ob metum praesumatur invalida votorum professio, ac denique omnes in causam erunt

vocandi, quibus interesse queat votorum, seu religiosae professionis validitas. Porro tum in prima quaestione, seu causa, tum in sequentibus revisionibus, ab Ordinario, ad quem decisio pertinet, vel ab Episcopo, sive Episcopis, cui, vel quibus revisio commissa est, inter personas probitate, fide, ac iuris canonici scientia praestantes, patronus seu defensor religiosae professionis eligitur, prout in causis matrimonialibus, qui praestito iuramento de officio suo recte ac fideliter administrando, tum in adeundo, atque assumendo eodem officio, tum in singulis quaestionibus, seu causis, ad quas debeat accedere, vocandus et audiendus erit in omnibus et singulis actis tum voce, tum scripto; itemque sub poena nullitatis citandus erit ad omnes quaestiones seu causas, et illarum revisiones, quemadmodum praescriptum est in causis de matrimonio. Quod vero spectat ad huiusmodi defensoris emolumenta, iisdem consulatur ad formam memoratae Constitutionis Praedecessoris Nostri Benedicti XIV. 8°. In iudicio restitutionis in integrum Episcopus vel Episcopi a Sancta Sede designandi deputabunt patronum, seu defensorem religiosae professionis, ac praeterea in conficiendis actis, eorumque forma in citandis partibus, quae adesse debeant, illa omnia servabunt, quae superius constituta sunt in causis intra quinquennium instituendis.

XIV. Sicularum utilitati et commodo prospicere vehementer cupientes, omnibus et singulis Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Locorum Nullius Dioecesis in Sicilia existentibus Ordinariis, ac etiam Vicariis Capitularibus canonice electis specialem facultatem tribuimus concedendi matrimoniales dispensationes in tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis gradu, sive simplici, sive duplici, ac etiam mixto, dummodo primum non attingat, et dummodo canonica adsit causa, et dispensatio gratis omnino concedatur, nullo prorsus vel minimo recepto emolumento, et in eorum tantum favorem, qui vere pauperes sint. Volumus tamen atque praecipimus, ut in singulis dispensationibus concedendis semper expressa fiat mentio huiusce specialis Apostolicae facultatis. Atque etiam volumus, huiusmodi de praedictis matrimonialibus dispensationibus concedendis facultatem a Nobis tributam ita omnino esse ab omnibus intelligendam, ut nemo unquam eam interpretari queat veluti impedimentum, quominus Siculi fideles, si ipsis placuerit, possint supplices hanc Apostolicam Sedem directo adire ad easdem assequendas dispensationes.

XV. Demum declaramus tum facultatem dispensandi super enunciatis impedimentis matrimonialibus, tum alias superius memoratas Apostolicas concessionibus ad decennium tantum hinc proximum a die, quo praesentes sub annulo Piscatoris, et aliae Nostrae de hac re hoc

eodem die sub Plumbo editae Litterae fuerint vulgatae, computandum, esse valituras.

Non obstantibus, quatenus opus sit, fel. rec. Bonifacii Papae VIII Praedecessoris Nostri una et Concilii Generalis de duabus diaetis, ita ut vigore praesentium etiam ultra duas, pluresve diaetas quilibet in iudicium trahi possit, aliisque Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, nec non omnibus et singulis illis, quae in praedicta Nostra Constitutione hodierno die edita, non obstande volumus, ceterisque etiam speciali et individua mentione ac derogatione dignis contrariis quibuscumque.

Iam vero maiore, qua possumus, animi Nostri contentione, Vos etiam atque etiam moneamus, hortamur, et obsecramus, Venerabiles Fratres, ut illa Episcopali fortitudine, qua omnes Sacrorum Antistites pollere debent, ea omnia, quae constituimus, atque sancivimus, servanda ac perficienda curetis, et singularem adhibeatis vigilantiam, ut omnes Vobis subiecti eadem diligentissime exsequantur. Ac vestrum zelum vehementer in Domino excitamus, ut hisce praesertim calamitosissimis christianae civilisque reipublicae temporibus, quibus Dei hominumque hostes nefariis omnis generis molitionibus Arcem Sion quaquaversum invadere, et in hanc Petri Sedem quam Redemptor Noster Christus Iesus posuit in columnam ferream, et in murum aeneum adversus principes tenebrarum, irruere, et Sanctissimae Religionis fundamenta convellere, omniumque animos mentesque corrumpere connituntur, pro loco, quem tenetis, pro dignitate, qua insigniti estis, et pro potestate, quam accepistis a Domino, velitis

catholicae Ecclesiae causam, iura, doctrinam, libertatem ac disciplinam impavide tueri, propugnare, et animarum saluti studiosissime consulere. Nihil igitur intentatum, nihilque inexpertum unquam relinquit, ut fideles Vobis concrediti quotidie magis enutriti verbis fidei, et religionis, ac pietatis sensibus incensi ambulent digne Deo per omnia placentes, ac summa Nobis, et huic Petri Cathedrae observantia constantissime adhaerere, debitamque Ecclesiae legibus, disciplinae, et Sacrorum Canonum sanctionibus reverentiam et obedientiam profiteri gloriantur. Atque omnium caelestium munerum auspiciis, et praecipuae Nostrae in Vos benevolentiae pignus Apostolicam Benedictionem ex imo corde profectam Vobis, Venerabiles Fratres, ac Dilecti Filii, peramanter impertimus. Volumus autem, ut praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius publici Notarii subscriptis, et sigillo Personae ecclesiastica dignitate ornatae munitis eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxviii Ian. an. MDCCCLXIV. Pontificatus Nostri anno Decimotavo.

3. — *De regio exequatur in Italia.*

Confer apud Acta S. Sedis Vol. 19, pag. 150 seqq. Consultum legale quoad praetensum ius regii patronatus super Ecclesias Cathedralis Italiae. Confer etiam Monitore Ecclesiastico, Conversano, vol. 1, p. 1, pag. 171 seq.

REGULARES

1. — *Quid ante ingressum et ante professionem praestandum sit?*

Ex Decr. S. C. super statu Regular. 25 Ianuarii 1848. 1°. Nemo admitti potest in quemcumque Ordinem seu Congregationem sine litteris testimonialibus Ordinarii tum originis tum loci, in quo postulans post expletum 15 annum aetatis ultra annum moratus sit. Defectus tamen harum litterarum testimonialium reddit quidem *illicitam* susceptionem habitus et professionem, sed non invalidam. 2°. Qui duplici scrutinio iuxta formam in eodem Decr. praescriptam non fuerit probatus, ad habitum non est admittendus. 3°. Superior Religionis quolibet semestri ad S. Congr. sup. stat. Reg. summarie referat de singulis novitiis receptis, de aetate, patria, moribus, de actis confectis pro receptione, etc. 4°. Prope terminum cuiuscumque trimestris Novitiatus, Magister Novitiorum Provinciali agendi rationem cuiusque novitii scripto referat. 5°. Duobus mensibus ante

Professionem, Provincialis novitii voluntatem diligenter exploret: et per secreta suffragia interroget ceteros de domo, an ad professionem admitti possit, hancque relationem examinato-ribus communicet, ut et illorum suffragia habeantur. — Quae omnia, sicut et cetera in praedicto Decreto praescripta, sub poena ipso facto incurrenda privationis omnium Officiorum vocisque activae et perpetuae ad alia inhabilitatis, sunt observanda. — Ab hisce tamen praescriptionibus dispensata fuit Societas Iesu speciali privilegio 28 Ian. 1850 propter peculiarem eius vivendi et sese regendi modum.

2. — *De Religiosa Professione.*

Enc. Litt. d. 19 Mart. 1857 Pius IX, quoad votorum professionem in iis Institutis in quibus solemnia vota emittuntur haec constituit: 1°. Peracto Novitiatu secundum praescriptionem Conc. Trid. Novitii *vota simplicia* emittant, postquam sextum decimum aetatis annum com-

pleverint, et quoad laicos et conversos postquam pervenerint ad aetatem, in C. Clement. VIII. *In supremo* praefinitam. 2°. Professi votorum simplicium post triennium a die, quo vota simplicia emiserunt, si digni reperiuntur ad votorum solemnium professionem admittantur. Quod si Ordinis constitutiones longius tempus requirunt id non reicitur. Poterit vero Superior Provincialis aut alius, cui facultas competit, ex iustis et rationabilibus causis professionem solemnium votorum differre, non tamen ultra aetatem 25 annorum. Ideo si tunc aliqui habiles non inveniuntur e monasterio eiciendi. Differri item non potest professio solemnium ultra consuetum triennium sacerdoti saeculari, qui annum 25 longe transgressus est cum habitum petivit et obtinuit, uti constat ex responso S. C. Super Statu Reg. 19 Aug. 1866.

Ex Declaratione eiusdem S. Congr. 12 Iunii 1858, 20 Ian. 1860, vota simplicia, de quibus agitur, sunt perpetua ex parte voventis. Eorundem votorum dispensatio reservata est Romano Pontifici. Eadem simplicia vota solvi etiam possunt ex parte Ordinis, ita ut *data dimissione*, professi ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant. Facultas dimittendi professos votorum simplicium spectat ad Magistrum Generalem Ordinis cum suo consilio generali. Poterit tamen in casibus extraordinariis subdelegare alios religiosos saltem tres, probos et prudentes. Licet ad dimissionem decernendam iudicii forma non requiratur; tamen Superiores procedere debent summa caritate et prudentia. Nemo autem ex causa infirmitatis, quae post professionem simplicium votorum supervenerit, dimitti potest. Professi dictorum votorum simplicium participes sunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus fruuntur professi votorum solemnium; sed quoad ordinem sacrum nondum uti possunt titulo paupertatis. Litteras dimissorias huiusmodi professis votorum simplicium Superiores concedere non poterunt, nisi ad *tonsuram* et *ordines minores*. Anni professionis, qui in ordine requiruntur ad ius vocis activae et passivae etc. a die emissionis votorum simplicium computantur. In superiores tamen huiusmodi professi licite et valide eligi non possunt. S. C. EE. et RR. 16 Ian. 1891. Professi votorum simplicium dominium *radicale* seu nudam proprietatem suorum bonorum retinere possunt; sed interdicta est eis administratio et reddituum erogatio atque usus. Professi votorum simplicium remanere debent in domibus professoris et studiorum, et vitam communem perfectam et regularem Ordinis observare. Non tenentur iidem Professi ad privatam recitationem divini Officii, debent tamen choro interesse, ut solemniter Professi. Ad valide emitenda vota solemnium requiritur professio *ex-*

pressa et ideo quoad ea professio *tacita* omnino abrogata est. Ex Decr. laud. S. C. 9 Decembris 1859 solemnem Professionem emittere licite et libere possunt professi votorum simplicium in Conventu seu Domo, in quo reperiuntur. Ex Br. Pii IX. *Ad universalis Ecclesiae* 7 Febr. 1862, nulla est solemnium professio, nisi prius per integrum triennium professi in simplicibus votis permanserint. Ex Decr. eiusdem S. C. 1 Aug. 1862 propriorum bonorum renunciationem efficere debent infra duos menses proximos ante professionem votorum solemnium.

Acta omnia S. C. super Statu Regularium habes apud Bizzarri Collectanea S. C. EE. et RR. in fine.

3. — Bonorum renuntiatio ante solemnem Professionem:

..... Iuxta legem civilem nunc vigentem, quae religiosas professiones non agnoscit, omnis actus cessionis, venditionis aut donationis duobus mensibus ante professionem factus, irrevocabilis est, contra Tridentini dispositionem. Praeterea leges civiles inhabiles declarant ad venditionem aut donationem minores 21 annorum. Quibus expositis, quaeritur:

Utrum permitti possit, ut iuvenis profectus de suis bonis disponat per actum privatum coram Superiore regulari, de Ordinarii licentia, vel coram ipso Ordinario, postea suo tempore ratificandum in forma a lege praescripta etiam post professionem solemnem, et in casu minoris aetatis, aetate maiori assecuta?

R. Cum agatur de renuntiatione super illis bonis, quibus ius certum haberi potest, parte nempe haereditatis paternae vel maternae, emissa suo tempore, iuxta Concilium Tridentinum, renuntiatio ipsa renovetur, quando opus est, quin tamen illa immutari possit. Si vero agatur de renuntiatione eorum, quae accidentaliter evenire possunt, in singulis casibus recurrendum ad hanc Sacram Congregationem. — S. C. EE. et RR. 16 Sept. 1895.

4. — Praescriptiones quoad iuvenes ex familiis religiosis, qui militari delectui obnoxii sunt.

S. Congregatio regulari Disciplinae moderandae praeposita, communi religiosorum Ordinum bono curando continenter intenta, iuvenes, qui electissima eorumdem spes procul dubio sunt, negligere nullo modo potest. Idcirco, facta sibi a Romano Pontifice potestate, Apostolicas Constitutiones ordinariam eorumdem Ordinum vitae rationem spectantes, elapsis subinde temporibus editas, confirmat; et Generalibus quibusvis illorum Praesulibus, pro iis suae religiosae familiae iuvenibus, qui militari delectui obnoxii sunt, haec specialia praescripta exhibet:

1°. Iis, qui ad primam, ut aiunt, Categoriā pertinent, nec certi esse possunt, se exactoratum iri, sollemnis Professio, et sacrorum Ordinum collatio, quousque primum militiae cursum uno, vel si opus fuerit pluribus annis confererint, omnino differenda est.

2°. Apprime iis, qui militiae in annum dare nomen velint, favere expedit; imo etiam indigentibus iuvenibus pecuniae subsidia erogare, ut hi sive ex parte, sive ex toto, pro maiori vel minori cuiusvis Ordinis facultate, vectigalibus ab civili Regimine impositis, ceterisque, quoad stipendia fecerint, impensis solvendis pares esse possint: at vero huiusmodi subsidia tantummodo optimae spei adolescentibus, quique dociles fuerint atque obediētes, sunt tribuenda.

3°. Item expedit, ut antequam militia sponte suscepta subeatur, vel maiora, ut aiunt, stipendia fiant, piis exercitationibus per decem saltem dies sub Magistro pietatis vacaverint, et theologicorum studiorum partem, ceterarum scientiarum curriculo, uti mos est, ante confecto, sollerter perfecerint; quo validius ac copiosius, ecclesiastica institutione confirmati, religiosis sensibus imbuantur.

4°. Quo facilius iuvenes animi propositum, quod Deo afflante conceperunt, ubique servant, suāque illi vivendi ratione fidelius respondeant, praeter salutare praeceptiones, assiduum, quoad fieri potest, Sacramentorum usum, bonorumque librorum lectionem, ad ecclesiasticos viros, qui ab cuiuslibet loci Episcopis eosdem iuvenes pie curandi causā designati fuerint, accedere iubeantur: hique operam suam apprime proficuum, tempori locisque opportunam, in conscriptos iuvenes, quoad poterunt, conferre non renuent.

Quo vero id facilius fiat, Generales Praesules cuiusvis Provinciae Praesidibus praecipiant, ut praedictis locorum Episcopis alumnorum suorum rationem reddant, eorum domicilium patefacientes; eosdemque Episcopos hortantes, ut sedulo super ipsos vigilent: Episcopi autem Provinciarum Praesidibus Sacerdotes, ad quos conscripti iuvenes confugere debeant, vicissim indicabunt.

Quoties stationis locum commutari contingat, iidem iuvenes hac de re Provinciae Praesidem certiore facere, suaeque vitae rationem, quoad eius fieri poterit, pandere gravi officio adstringuntur.

Si dum militiae dant operam, per hebdomadam quo quisque velit abundi copia fiat, tri-duo saltem piis exercitationibus sub pietatis Magistro vacaturi secedant.

Hic vero monere supervacuum est, in iis locis, ubi sunt proprii Ordinis Coenobia, a quibuslibet Provinciarum Praesidibus Sacerdotem ex suis alumnis designari posse, qui spirituales horum iuvenum curam gerat; quin tamen obligatione eximantur, proprium loci

Episcopum de iuvenibus, qui in ipsius Dioecesi stipendia facturi se conferunt, mature commonefaciendi.

5°. Qui militiae cursu post unum aut plures annos confecto, in sancto ecclesiasticae vitae capessendae proposito perseveraverint, idque ex proba eorumdem vivendi ratione certo constiterit, in suum religiosum ordinem denuo excipitur; ubi primum omnium piis exercitationibus vacandi causā secedant; nec ad solemnem Professionem, nec vero ad sacros Ordines, nisi post sufficiens tempus, videlicet saltem post annum, promoveantur, ut interim in sancto proposito stabilitatis specimen praebeant, sacraque studia iterum excolenda suscipiant: atque sub idem tempus in ea Coenobii parte, quae a Professis nomen habet, aut in alio quopiam perfectae observantiae Asceterio, sub religionis Magistro aetate gravi ac moribus spectabili, cui id operis commissum sit, virtutis suae argumenta probationemque exhibeant. Maxima autem cura circa iuvenes illos adhibenda est, qui non quidem sponte militiae per annum ferme nomen dederint; sed coacti, maiori tempore per legem stato, stipendia fecerint.

Omnibus vero, quas testimoniales vocant, Literae per Episcopos datae, in quorum Dioecibus tres saltem menses commorati fuerint, necessariae erunt: salvis atque integris consistentibus sacrorum Canonum praescriptionibus quoad illos, qui corporis pravitates, unde irregularitas, ut aiunt, exoritur, insignes praeseferrunt; pro quibus Pontificia dispensatio singulis in casibus imploranda est.

6°. Quae supra in § 4 praescripta sunt, etiam quoad illos, qui post Professionem, aut sacros susceptos Ordines ad militiam notabili tempore exercendam iterum acciti fuerint, statuta atque sancita habeantur.

7°. Si qui demum singulares casus, hic non praevisi, contigerint, Generales Ordinum quorumlibet Praesules ad hanc Sacram Congregationem confugere debent, ut et quid agendum sit edoceantur, et si quid de communi lege sit derogandum, opportune derogetur.

Datum Romae, die 27 Novembris anno Domini 1892.

5. — *Praescriptiones quoad Regulares publicas Universitates frequentantes.*

Confer verbum Clericus n. 4.

6. — *Ritus servandus quoad Professionem et renovationem votorum.*

Confer *Decretum Generale* S. R. C. 14 Augusti 1894, Decr. Auth. n. 3836. Quod Decretum deinde declaratum est vi obligandi pollere penes quaslibet Religiosas utriusque sexus Con-

gregationes, ubi vota nuncupantur vel renovantur inter Missam, coram celebrante sacram Hostiam manu tenente.

7. — *Declaratur ac statuatur, Regulares et Alumnos Congregationum votorum simplicium, e claustris expulsos in Gallia, obedire teneri Ordinariis, in quorum Dioecesi commorantur, etiam in muneribus sacris obeundis, ac praesertim in cura animarum exercenda.*

Cum Regulares Ordines ac pia Instituta tan-
topere de re christiana ac civili Societate be-
nemerita, etiam in Gallia haud levia, luctuosus
hisc temporibus, passa fuerint detrimenta,
S. haec Congregatio Negotiis et Consultationi-
bus Episcoporum et Regularium praeposita,
de expressa Apostolica auctoritate, necessariis
et opportunis instructionibus Generales illorum
Moderatores munire haud praetermisit. Etenim
ad Religiosos eiusdem Regni, vi maiori e clau-
stris electos, quod iam S. Poenitentiaria pro
Regularibus Italiae constituit, extendendum ita
esse existimavit: « Curandum nempe esse pro
viribus ut Regulares expulsi a propriis con-
ventibus in alios Conventus collocentur ac re-
cipiantur. Quatenus vero Regulares expulsi,
praesertim ob defectum domorum, alibi collo-
cari nequeant, concurrentibus gravibus iustis-
que causis, super quibus conscientia Superioris
Generalis graviter onerata remaneat, ipse Su-
perior Generalis Apostolica auctoritate eisdem
indulgere poterit, ut manere valeant extra
Claustra sub obedientia Ordinarii loci, tam-
quam saecularizati ad tempus et ad nutum
S. Sedis ac ipsius Superioris, in habitu Reli-
gioso, ac etiam, quatenus ita ferat necessitas,
in habitu Presbyteri saecularis quoad Sacerdo-
tes, et in habitu laicali, modesti coloris, quoad

Laicos seu Conversos, retento tamen interius
aliquo signo habitus religiosi, servatis quantum
fieri potest substantialibus votorum, ac rela-
xatis regulis quae cum novo eorum statu mi-
nime fuerint compatibles ». Cum vero ex hu-
iusmodi Religiosis extra Claustra commoran-
tibus haud pauci inveniantur, qui adiutricem
manum Ordinariis utiliter praebere possunt in
animarum salute procuranda, haud abs re vi-
sum est, ut ii interim, donec praesentia rerum
adiuncta perduraverint, in vinea Domini exco-
lenda mandatis Ordinariorum sub quorum obe-
dientia vivunt obtemperent cum quoad ea quae
sacrum ministerium, tum praecipue quoad ea,
quae curam animarum respiciunt. Quare SS^{mus}
Dominus Noster Leo Divina Providentia PP. XIII,
cui relatio de hac re facta est ab infrascripto
Secretario praedictae Sacrae Congregationis in
Audientia diei 29 Iulii curr. anni 1881, per-
pensa universa rerum ratione, declarandum ac
statuendum esse censuit, prout praesentis De-
creti tenore declaratur ac statuatur, Regulares
in Gallia e claustris expulsos ac sub obedientia
Ordinariorum constitutos tamquam saeculari-
zatos ad tramitem suprascriptae Instructionis,
durantibus praesentibus rerum adiunctis, eis-
dem locorum Ordinariis in quorum dioecesi
commorantur, etiam in muneribus sacri mini-
sterii obeundis, ac praesertim in cura anima-
rum exercenda obedire omnino teneri, et id-
ipsum Sanctitas Sua intelligendum esse voluit
de Alumnis piorum Institutum seu Congre-
gationum votorum simplicium, qui suppres-
sionis causa in eadem Regularium conditione
versantur. Constitutionibus Apostolicis ac pro-
prii Ordinis vel Instituti aliisque in contrarium
facientibus etiam speciali ac individua men-
tione dignis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sacrae
Congregationis die 30 Iulii 1881.

RELIQUIAE

1. — *Antiquae Reliquiae.*

Thecae vetustae cum Reliquiis quae authen-
tico documento carent, olim ad suppressa mo-
nasteria spectantes, possuntne exponi in altari,
uti fit ab immemorabili tempore?

R. Negative. — S. R. C. 23 Iun. 1892,
Lauden. ad 5.

Episcopus Iacensis sequens exposuit dubium:
Sunt plures Reliquiae in pretiosis argenteis
thechis inclusae, fere in omnibus Ecclesiis Dioe-
cesis, etsi pauperrimis, quarum authenticae
non habentur, nec notitia habetur eas olim
extitisse, nec tempus cognoscitur a quo illae
Reliquiae possidentur. Numerus earum, prae-
sertim in Ecclesia paroch. vulgo Siresa, quae
per aliquod tempus residentia fuit Episcopo-

rum Oscensium tempore invasionis mahome-
tanorum, est considerabilis, et quamvis thecae
antiquitatem redoleant, in archivis tamen pa-
rochiarum, vel in historiis nullum extat cer-
tum documentum earumdem authenticitatem
comprobans. — Magna tamen pietate a populis
coluntur, ita ut nequeat sine scandalo hic cul-
tus prohiberi. Cum igitur antiquissimae sint,
ita ut ipsa antiquitas possit constituere argu-
mentum sufficiens ad certitudinem moralem gi-
gnendam, et apud omnes in maxima semper
fuerint et sint veneratione, opinatur Episcopus
orator huiusmodi cultum permitti posse: ad
omnem tamen anxietatem tollendam, implorat
quoad hoc iudicium S. V.

R. Reliquias antiquas conservandas esse in
ea veneratione in qua hactenus fuerunt, nisi in

casu particulari certa adsint argumenta eas falsas vel supposititias esse. — S. Indulg. C. 20 Iun. 1896.

2. — Reliquiae insignes.

Decretum. — Quamvis quaelibet Sanctorum Corporum pars veneratione colenda sit: *haec est enim Sanctorum gloria, quorum etsi per universum mundum seminetur in cineribus portio, manet tamen integra in virtutibus plenitudo*: nihilo tamen secius maior solet esse fidelium devotio erga integrum alicuius Sancti Corpus, aut eiusdem membra praecipua. An autem haec inter, enumeranda sint femoris ossa, ut veluti Reliquia insignis habeatur a Capitulo et Canonicis Collegiatae ecclesiae SS. Luciae et Faustinae Viterbii postulatum fuit S. huius Congregationis Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae oraculum.

Eadem S. Congregatio in Palatio Quirinali sub die 15 Aprilis currentis anni, re mature perpensa, auditisque insuper consultorum votis, protulit negativam sententiam.

Et facto verbo cum SSmo in Audientia habita die 11 Iunii 1822 S. Congregationis votum nedum approbavit, verum publicari mandavit. — S. C. Indulg. 12 Iun. 1822.

1. Utrum pars anterior brachii, quae anti-brachium dicitur, ab alia parte superiori eiusdem brachii separata, haberi possit uti Reliquia insignis?

2. Utrum idem sit dicendum de eadem parte

superiori brachii, quatenus nempe et ipsa uti insignis Reliquia haberi queat?

3. Utrum cor, lingua, manus, si ex miraculo intactae conserventur, haberi debeant uti Reliquiae insignes?

R. « Affirmative ». Et ita respondit ac declaravit. — S. R. C. 27 Iunii 1899. *Urbis et Orbis*.

3. — De Reliquiis SSmae Crucis.

Confer verbum *Cultus D. N. Iesu Christi* n. 3, 4.

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE RELIQUIIS SANCTORUM.

1. Novas Reliquias in publicis Ecclesiis, etiam exemptis, exponere non licet, nisi prius fuerint ab Ordinario recognitae et approbatae, Trid. sess. 25 de Invoc. SS.

2. Non licet Sanctorum Reliquias processionaliter sub baldacchino deferre. Id permittitur ex immemorabili consuetudine pro Ligno Sanctissimae Crucis, aliisque instrumentis Dominicae Passionis, dummodo tamen id fiat seorsim et disiunctim a Sanctorum Reliquiis. S. R. C. 27 Maii 1826, *Decretum Generale*.

3. Prohibitum in praesenti est Sacras Reliquias, etiam capsula reconditas, et sigillo munitas, quolibet praetextu, etiam redimendi, emere aut mercari. Leo XIII, 24 Dec. 1878. Acta S. Sed. vol. 11, pag. 366.

RESERVATIO

1. — Casus reservati in Const. APOSTOLICAE SEDIS.

Se dopo la pubblicazione della Costituzione *Apostolicae Sedis moderationi* le parole *ab omnibus casibus etiam in Bulla Coenae reservatis* contenute in una delle Formole delle facoltà a stampa della S. C. di Propaganda, comprendano ancora i casi *speciali modo* riservati alla S. Sede.

R. Attento quod censurae speciali modo servatae Romano Pontifici, eadem sint quae continebantur in Bulla Coenae, Affirmative. Et formula facultatis ita reformatur: *Absolvendi ab omnibus censuris, etiam speciali modo in Bulla Apostolicae Sedis moderationi die 12 Octobris 1869, Romano Pontifici reservatis, excepta absolutione complicitis in peccato turpi*. — S. C. S. O. 4 Apr. 1871.

2. — Casus reservati in Const. SACRAMENTUM POENITENTIAE.

Decretum. — SSmus Dñs Noster Pius PP. IX in solita audientia R. P. D. Adessori S. Officii

impertita, auditis suffragiis Eminentissimorum Patrum Cardinalium Inquisitorum generalium, attentis rerum et temporum circumstantiis, decrevit, ut facultatibus, quibus Episcopi alique locorum Ordinarii ex concessione Apostolica pollent, absolvendi ab omnibus casibus Sanctae Sedi reservatis, excipiendos semper in posterum et exceptos habendos esse casus reservados in Bulla Benedicti XIV, quae incipit: *Sacramentum Poenitentiae*. Et Sacrae Congregationi de Propaganda Fide iniunctum voluit, ut in expediendis facultatibus formularum post verba: « absolvendi ab omnibus casibus Apostolicae Sedi reservatis in Bulla Coenae » addatur: « exceptis casibus reservatis in Bulla Benedicti XIV, quae incipit *Sacramentum Poenitentiae* ». Fer. iv 27 Iun. 1866.

3. — Casus ab Episcopo reservati quoad moniales.

An sustineatur reservatio facta ab Episcopo in suis litteris Patentalibus quoad casus sibi reservados in casu? (respectu nempe monialium regularibus subiectarum).

R. Affirmative quoad casus tantum reservatos in materia clare spectante ad Iurisdictionem delegatam, in reliquis negative. — S. C. EE. et RR. Sept. 1746. Cf. Bizzarri Collect. p. 756, Ed. 1885.

4. — *Casuum reservatorum absolutio sine onere scribendi ad S. Poenitentiariam.*

I. Utrum Decretum S. R. et U. Inquisitionis datum sub die 23 Iunii 1886 intelligendum sit tantum de iis, qui *corporaliter* S. Sedem adire nequeunt; vel etiam de iis, qui *ne per litteras quidem per se, neque per confessarium*, ad S. Sedem recurrere valent?

II. Et quatenus Decretum praedictum extendi debeat etiam ad eos, qui ne per litteras quidem ad S. Sedem recurrere valent, quomodo se gerere debeat Confessarius?

R. Ad I et II. Quando neque Confessarius, neque Poenitens Epistolam ad S. Poenitentiariam mittere possunt, et durum sit poenitenti adire alium confessarium, in hoc casu liceat confessario poenitentem absolvere etiam a ca-

sibus S. Sedi reservatis absque onere mittendi epistolam, facto verbo cum SSmo. — S. C. S. O. 9 Nov. 1898.

Sacerdos Titius in regionem extraneam se contulit ad confitendum peccatum, Summo Pontifici reservatum. Porro confessori declaravit: 1°. nec opera ministerii sui, nec substantiam facultatum sibi permittere iterum aggrediendi iter ad recipiendam responsionem S. Poenitentiariae; 2°. nimis onerosum sibi fore ad alium confessarium se praesentare in propria regione, quod signanter voluit devitare iter assumens.

Hisce expositis, Episcopus N. pro sua norma humiliter a Sanctitate Vestra petit utrum supradictus casus, etiamsi agatur de absolutione complicitis, inter eos annumerari debeat praevios in Decreto S. Officii diei 9 Nov. 1898, et Confessarius niti possit praelaudato Decreto ad absolutionem impertiendam sine recursu ad S. Poenitentiariam, nec ne.

R. Non comprehendi. — S. C. S. O. 7 Iunii 1899.

RESTITUTIO

1. — *Pactum de restituenda metallica pecunia, exclusa chartacea moneta, in ordine ad civilem legem ea pacta irritantem.*

Titius anno 1860, cum nondum gubernium in Longobardica provincia papyraceae pecuniae coactivum usum dedisset, per syngrapham fœneratus est Sempronio centum et viginti aureos vulgo nuncupatos *marenghi*, his conditionibus datis et acceptatis, quae italice sonant:

« Il capitale dovrà essere restituito nelle effettive specialità di 120 effettivi pezzi da 20 franchi, di giusto peso e titolo, escluso ogni altro surrogato al danaro sonante, cioè effetti pubblici commerciabili di ogni maniera, cedole di banco, carta monetata qualsiasi, ed ogni altro rappresentativo di danaro, comunque fosse altrimenti stabilito per legge, rinunciando fin d' ora il debitore alla facoltà che dalla legge gli venisse concessa.

« Se in ogni caso, anche in onta al patto così espresso, venisse il debitore autorizzato dalla legge, a pagare con rappresentativi di danaro, e fosse perciò il creditore obbligato alla corrispondente accettazione, lo stesso debitore si obbliga di corrispondere l'importo di detta somma, non già al valore nominale, ma in quantità che sia sufficiente, mediante il cambio in commercio, a realizzare la preaccennata somma di effettivi 120 pezzi da 20 franchi, ed ogni relativo interesse, questo pure in valuta sonante ».

His pactis, eorundem ad tramitem usque ad hanc diem Sempronius fœnus dedit, sed nunc

ad reddendam dictam sortem a Titio compulsus detrectat stare conventis; scilicet neque vult auream solvere pecuniam, neque super papyraceam addere quantum in praesens requiritur ut aureae, iuxta differentiam, vulgo *aggio*, equiparetur, hanc in medium rationem afferens, quod lex civilis, decernendo chartaceam pecuniam pro metallica ab omnibus accipiendam, declaravit insuper irritum omnino pactum antecedens de restitutione summae capitalis et solutione fœnoris in metallicis et non in chartaceis nummis facienda. En articulum legis latae Florentiae die 1 Maii 1866, ad rem de qua agitur:

« Art. 3. I biglietti della Banca saranno dati e ricevuti come denaro contante pel loro valore nominale dei pagamenti effettuabili nello stato tanto tra l' Erario pubblico ed i privati, Società e Corpi morali d' ogni natura, per qualsiasi titolo ed anche in conto o saldo di tributi o prestiti, quanto tra privati o Società o Corpi morali d' ogni natura tra loro vicendevolmente, nonostante qualunque contraria disposizione di legge o *patto convenzionale* ».

Ad animarum directionem quaeritur:

I. An simplex conditio adiecta in chirographo de restitutione non aliter facienda, quam in sonante pecunia, vim suam amittat etiam in foro conscientiae per subsequentem legem civilem illam irritantem. Et quatenus affirmative:

II. An Sempronius hoc in casu, idest per speciales condiciones ut supra stipulatas tuto se possit etiam in foro interno conformare

huic sibi perutili legi civili, quando haec, etiam his adiunctis, in foro externo illi suffragaretur.

R. Ad I. Regulariter affirmative, nisi peculiares obstant circumstantiae, super quibus recurrendum erit in casibus particularibus, iisdem diligenter expositis.

Ad II. Attenta qualitate pactorum, nec non attento tenore legis, de qua in casu, negative. — S. Poenit. 21 Ian. 1873.

2. — *Restitutio haeredibus creditoris facienda.*

Beatissimo Padre. — N. N. prostrato ai piedi di V. S. colla dovuta riverenza espone, che anni addietro ricevè in prestito lire *cento trenta* da un certo individuo, che poi morì, senza aver riscosso detta somma. N. N. pensò compiere il suo dovere facendo celebrare Messe ed altre pie opere in suffragio del defunto creditore, impiegandovi più della somma ricevuta.

Due confessori approvarono questa maniera di far la restituzione, ma un terzo ha detto che la si deve fare ai fratelli del defunto creditore, come eredi necessarii di esso. N. N. è disposto ad eseguire quest'ultimo consiglio o dovere di giustizia, se lo fosse; ma avendo operato in buona fede, ed essendogli molestissimo cercare gli eredi del creditore, sebbene dimorino nella stessa città dell'esponente, e di far sapere ad altri il fatto, prega umilmente V. S. di degnarsi a voler ratificare come valida la restituzione suddetta, ed a dichiararlo libero da ogni obbligo di giustizia nel presente caso. Che ecc.

Sacra Poenitentiaria circa praemissa respondet: Cum agatur de iure tertii, condonationi locum non esse, et summam de qua in precibus restituendam esse haeredibus defuncti.

Datum Romae in S. Poenitentiaria die 7 februarii 1899. — B. POMPII, S. P. Corrector. — R. CELLI, S. P. Subst.

REVELATIO

1. — *De Necessitate Revelationis.*

Confer verbum *Fides*.

RITUS

1. — *Transitus de uno ritu ad alium.* *Rituum permixtio.*

Confer verbum *Liturgia* n. 4, 5.

2. — *Usus Ritualis Romani.*

Licetne Rituale Romanum ubique adhiberi,

et in quibuscumque functionibus, etiamsi proprium Rituale Dioecesanum, in nonnullis tantum a Romano discrepans, habeatur?

R. Affirmative. — S. R. C. 30 Aug. 1892, *Strigonien.* ad 9.

ROSARIUM

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE SANCTISSIMO ROSARIO.

1. Litt. Apost. *Supremi Apostolatus* 1 Septembris 1883, Summus Pontifex Leo XIII. S. P. Dominico firmiter laudem vindicavit institutionis Rosarii. Huius piissimae precandi formulae convenientiam, virtutem et efficaciam exquisitis celebravit verbis, atque integrum anni 1883 Octobrem mensem gloriosae Dei Matri Mariae a Rosario sacrum dictumque esse decrevit. Hanc praescriptionem Decreto S. R. C. 20 Aug. 1885, ad sequentes annos extendit. Ac pro sua insigni erga Deiparam de Rosario pietate quotannis Summus Pontifex Leo XIII Litteras edidit pro Mariali SS. Rosarii cultu christiano populo proponendo et explicando.

2. Litteris 5 Aug. 1898 *Diuturni temporis* ita ipse Summus Pontifex explicat ea, quae perfecit et qua pietate. « Iamdudum autem cupientes, societatis humanae salutem in aucto Virginis cultu, tamquam praevalida in arce collocare, nunquam destitimus *Marialis Rosarii* consuetudinem inter Christi fideles promovere, datis in eam rem Encyclicis Litteris iam inde a kalendis Septembribus anni 1883, editisque decretis, ut probe nostis, haud semel....

Constanti igitur acti desiderio ut apud christianum populum de Rosarii Marialis vi ac dignitate constaret, memorata primum caelesti potius quam humana eius precationis origine, ostendimus, admirabile sertum ex angelico praeconio consertum, interiecta oratione dominica, cum meditationis officio coniunctum, suppli-

mortalis praesertim vitae adeptionem maxime frugiferum; quippe praeter ipsam excellentiam precum exhibeat et idoneum fidei praesidium et insigne specimen virtutis per mysteria ad contemplandum proposita; rem esse praeterea usu facilem et populi ingenio accommodatam, cui ex commentatione Nazarethanae Familiae offeratur domesticae societatis omnino perfecta species; eius idcirco virtutem christianum populum nunquam non expertum fuisse saluberrimam.

His praecipue rationibus atque adhortatione multiplici Sacratissimi Rosarii formulam persequuti, augendae insuper eius maiestati per ampliorem cultum, Decessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes, animum adiecimus. Etenim quemadmodum Xystus V fel. rec. antiquam recitandi Rosarii consuetudinem approbavit, et Gregorius XIII festum dedicavit eidem titulo diem, quem deinde Clemens VIII inscripsit martyrologio, Clemens XI iussit ab universa Ecclesia retineri, Benedictus XIII Breviario romano inseruit, ita Nos in perenne testimonium propensae Nostrae voluntatis erga hoc pietatis genus, eandem solemnitatem cum suo officio in universa Ecclesia celebrari mandavimus ritu duplici secundae classis; solidum Octobrem huic religioni sacrum esse voluimus; denique praecepimus ut in Litaniis Lauretanis adderetur invocatio: *Regina Sacratissimi Rosarii*, quasi augurium victoriae ex praesenti dimicatione referendae.

Illud reliquum erat ut moneremus, plurimum pretii atque utilitatis accedere Rosario Mariali ex privilegiorum ac iurium copia, quibus ornatur, in primisque ex thesauro, quo fruitur, indulgentiarum amplissimo.... Iam Romani Pontifices, suprema, qua divinitus polent, usi potestate, Sodalibus Marianis a Sacratissimo Rosario atque hoc pie recitantibus huiusmodi gratiarum fontes recluserunt uberrimis.

Itaque Nos etiam, rati his beneficiis atque indulgentiis Marialem coronam pulchrius colucere, quasi gemmis distinctam nobilissimis, consilium, diu mente versatum, maturavimus edendae *Constitutionis* de iuribus, privilegiis, indulgentiis, quibus Sodalitates a Sacratissimo Rosario perfruantur. Haec autem Nostra *Constitutio* testimonium amoris esto erga augustissimam Dei Matrem, et Christi fidelibus universis incitamenta simul et praemia pietatis exhibeat, ut hora vitae suprema possint ipsius ope relevari in eiusque gremio suavissime conquiescere ».

3. Porro ad lucrandas Rosarii indulgentias Decr. S. C. Indulg. 13 Nov. 1893, declaratum est: « Fidelibus ab illis tantum occupationibus esse abstinendum (dum illud in communi recitant), quae internam attentionem impediunt ad devotam Rosarii recitationem pro lucrandis indulgentiis praescriptam ».

4. Litteris in forma Brevis *Salutaris ille* 24 Dec. 1883, Summus Pontifex omnes hortatur atque obsecrat, ut quotidianam Rosarii consuetudinem religiose et constanter insistant; itemque declarat sibi esse in optatis, ut in dioeceseon singularum templo principe quotidie, in templis Curialibus diebus festis singulis recitentur. Et deinde addit: « Nos igitur in honorem magnae Dei Genitricis Mariae; ad perpetuam recordationem implorati ubique gentium per mensem Octobrem a purissimo Eius Corde praesidii; in perenne testimonium amplissimae spei, quam in Parente amantissima reponimus; ad propitiam eius opem magis in dies impetrandam, volumus ac decernimus, ut in Litaniis Lauretanis, post invocationem, *Regina sine labe originali concepta*, addatur praeconium, *Regina Sacratissimi Rosarii ora pro nobis* ».

5. Decr. *Urbis et Orbis* 20 Aug. 1885, Sanctitas Sua decrevit et mandavit, ut quolibet anno a prima die Octobris ad secundam sequentis Novembris in omnibus catholici orbis parochialibus templis et in cunctis publicis oratoriis Deiparae dicatis aut in aliis etiam arbitrio Ordinarii eligendis, quinque saltem Mariani Rosarii decades cum Litaniis Lauretanis quotidie recitentur: quod si mane fiat, Missa inter preces celebretur, si a meridie, sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum adorationi proponatur, deinde fideles rite lustrentur; optans quoque ut a Sodalitatibus Sacratissimi Rosarii religiosae pompae, ubi id per civiles leges licet, publice ducantur.

6. Alio Decr. S. R. C. 26 Aug. 1886 *Urbis et Orbis*, eadem Sanctitas Sua mensem Octobris decrevit dicandum SS. Reginae a Rosario publica in templis Marialis Rosarii cum Litaniis recitatione, nec non expositione et benedictione cum SSmo Eucharistiae Sacramento. Indulgere insuper dignata est, ut in iis templis, seu Oratoriis, ubi ob eorum pauperatatem Expositio cum Sanctissimo Eucharistiae Sacramento, solemni modo, nempe per Ostensorium, fieri haud valeat, eadem per modum exceptionis peragi possit prudenti iudicio Ordinarii, cum sacra Pyxide, aperiendo scilicet ab initio ostiolum ciborii, et cum ea populum in fine benedicendo.

7. Insuper Litteris ad Eminentissimum Card. Vicarium 26 Oct. 1886, Leo XIII ei significat hoc sibi esse consilium atque animi votum, ut in Urbe Roma, in templis nimirum publicisque Oratoriis, S. Rosarii precatio magis universalis, quotidiana ac perpetua fieri incipiat. « Multa quidem sunt, ait Summus Pontifex, in hac alma nostra Urbe, insigni Romanorum pietate in honorem Sanctissimae Virginis extructa templa, in quorum plerisque quotidianam S. Rosarii recitationem iamdiu obtinere probe novimus. At vero nobis voluntas

est, ut hoc religiosum exercitium in ceteris etiam Templis, eidem Virgini dicatis, iis nimirum horis, quibus in unoquoque eorum opportunius et commodius fidei populo fore visum fuerit, quotidie peragendum instituat. Iuxta quae animi nostri consilia ac vota, tu eas praeceptiones ferre velis, quas ipse necessarias esse iudicaveris: atque in iis exequendis ne forte impedimenta suboriantur, quidquid ad id operis facilius efficiendum conferre possit, Nos, ut ipse scis, id praestando prompti sumus ».

8. Decreto vero *Urbis et Orbis* S. R. C. 11 Sept. 1887, Beatissimus Pater, quaecumque superioribus annis, ac postremo per decretum S. R. C. 26 Aug. 1886 de mense Octobri caelesti Reginae a Rosario dicando, decrevit, indulsit et iussit, iterum decernit, praecipit et concedit.

« Cum vero festus dies solemnitatis Sacratissimi Rosarii singulari iam populorum honore et cultu agatur, qui cultus refertur ad mysteria cuncta vitae passionis et gloriae Iesu Christi Redemptoris Nostri, eiusque intemeratae Matris; ad hanc succrescentem pietatem magis fovendam, et ad publicae venerationis incrementum, quod iam pluribus particularibus Ecclesiis concessit, solemnitatem praedictam et officium Deiparae a Rosario, primae Octobris Dominicae adsignatum, ecclesiastico ritu duplici secundae classis in universa Ecclesia in posterum celebrari mandavit, ita ut non possit transferri ad alium diem, nisi occurrente officio prioris ritus: servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque ».

9. Decr. S. R. C. 5 Aug. 1888, sacrum festum eiusdem Rosarii solemnitatis Officio proprio cum Missa decoravit, illudque ab utroque clero in posterum recitari praecepit. — Ac Decr. S. C. Indulg. 25 Mart. 1897 Leo XIII benigne concessit ut confessio, quae ad lucrandam Plenariam Indulgentiam concessam pro die festo B. Mariae V. sub titulo Sacratissimi Rosarii foret peragenda Dominica prima Octobris anticipari quoque valeat feria sexta eandem Dominicam immediate praecedente.

10. Haec de recitatione SSmi Rosarii et de festo eiusdem SSmi Rosarii. Quoad aliud pium exercitium quindecim sabathorum, Decr. S. C. Indulg. *Urbis et Orbis* 21 Sept. 1889, Summus Pontifex Leo XIII, omnibus utriusque sexus christifidelibus, qui in singulis haud interruptis quindecim Sabbathis vel immediate praecedentibus festum B. Mariae Virginis sub titulo SSmi Rosarii, vel etiam quolibet infra annum tempore vere poenitentes, confessi ac Sacra Communione refecti, tertiam saltem SSmi Rosarii partem devote recitaverint, vel aliter eiusmodi SSmi Rosarii mysteria pie recoluerint *Plenariam Indulgentiam*, defunctis quoque applicabilem, semel tantum in uno ex supradictis

Sabbathis uniuscuiusque arbitrio eligendo, benigne concessit; in reliquis vero quatuordecim Sabbathis *Indulgentiam septem annorum totidemque quadragenarum*, animabus pariter in Purgatorio detentis applicabilem, clementer elargitus est.

11. Alio autem Decr. *Urbis et Orbis* eiusdem S. C. Indulg. 17 Sept. 1892 concessum est, ut quoties christifideles legitimo impedimento detineantur, quominus praefatum pium exercitium die Sabbathi peragere valeant, illud absque indulgentiarum iactura explere possint die dominica.

12. Ultimo loco notanda hic est indulgentia quingentorum dierum quoties in Rosariis, per Crucigeros benedictis, oratio Dominica vel salutatio angelica devote dicatur; pro qua indulgentia acquirenda necesse non est integrum Rosarium recitare.

Constitutio Apostolica SSmi D. N. Leonis XIII de legibus, iuribus ac privilegiis Sodalitatis a Sanctissimo Rosario.

Ubi primum, arcano Divinae Providentiae consilio, ad supremam Petri Cathedram fuimus evecti, oblato conspectu ingruentium in dies malorum, Apostolici muneris esse duximus expediendae salutis agitare consilia ac studere, quibus maxime modis Ecclesiae tutelae et catholicae fidei incolumitati prospici posset. — Inter haec ad magnam Dei Matrem eandemque reparandi humani generis consortium ultro animus convolvavit, ad quam trepidis in rebus confugere catholicis hominibus praecipuum semper ac solemne fuit. Cuius fidei quam tuto sese crediderint, praeclara testantur ab ipsa collata beneficia, inter quae plura constat fuisse impetrata per probatissimam illam precandi formulam titulo *Rosarii* ab eadem inventam et Dominici Patris ministerio promulgatam. — Solemnes autem honores eo ritu Virgini habendos Summi Pontifices Decessores Nostri haud semel decrevere. Quorum Nos etiam aemulati studia, de Rosarii Marialis dignitate ac virtute satis egimus copiose, Encyclicis Litteris pluries datis, vel inde a kalendis Septembribus anni MDCCCLXXXIII, cohortantes fideles, ut, sive publice sive suis in domibus, saluberrimum hoc pietatis officium augustissimae Matri persolverent et Marianis ab eo titulo Sodalitatibus sese aggregarent. Ea vero omnia nuperrime, datis litteris die v Septembris huius anni, veluti in unum collecta, paucis memoravimus; simulque consilium Nostrum patefecimus edendae *Constitutionis* de iuribus, privilegiis, indulgentiis, quibus gaudent qui piae isti Sodalitati dederint nomina. Nunc vero ut rem absolvamus, votis obsecundantes Magistri generalis Ordinis Praedicatorum, Constitutionem ipsam edimus, qua leges de huiusmodi Sodalitate la-

tās, itemque beneficia recensentes a Summis Pontificibus eidem concessa, modum decernimus, quo in perpetuum salutifera haec institutio regatur.

I. Sacratissimi Rosarii Sodalitas in eum finem est instituta, ut multos fraterna caritate coniunctos per piissimam illam precandi formulam, unde ipsa consociatio nomen mutuatur, ad Beatae Virginis laudationem et eiusdem patrocinium unanimi oratione impetrandum alliciat. Quapropter, nullo quaesito lucro aut imperata pecunia, cuiusvis conditionis excipit homines, eosque per solam Rosarii Marialis recitationem mutuo devincit. Quo fit, ut pauca singuli ad communem thesaurum conferentes multa inde recipiant. Actu igitur vel habitu dum ex instituto Sodalitii suum quisque penum recitandi Rosarii persolvit, sodales omnes eiusdem societatis mentis intentione complectitur, qui idem caritatis officium ipsi multiplicatum reddunt.

II. Sodalium Dominicanorum Ordo, qui, vel inde ab sui initio Beatae Virginis cultui maxime addictus, instituendae ac provehendae Sodalitatis a Sacratissimo Rosario auctor fuit, omnia, quae ad hoc genus religionis pertinent, veluti hereditario iure sibi vindicat.

Uni igitur Magistro generali ius esto instituendi Sodalitates Sacratissimi Rosarii: ipso a Curia absente, subeat Vicarius eius generalis; mortuo vel amoto, Vicarius generalis Ordinis. — Quamobrem quaevis Sodalitas in posterum instituenda nullis gaudeat beneficiis, privilegiis, indulgentiis, quibus Romani Pontifices legitimam verique nominis Sodalitatem auxerunt, nisi diploma institutionis a Magistro generali vel a memoratis Vicariis obtineat.

III. Quae anteacto tempore Sodalitates Sacratissimi Rosarii ad hanc usque diem sine Magistri generalis patentibus litteris institutae sunt, litteras huiusmodi intra anni spatium expediendas curent; interim vero (dummodo hoc uno tantum defectu laborent) sodalitates ipsas, donec eadem litterae expediantur, tamquam ratas et legitimas, ac privilegiorum, beneficiorum et indulgentiarum omnium participes, auctoritate Apostolica benigne declaramus.

IV. Instituendae Sodalitati in designata aliqua ecclesia Magister generalis deputet per consuetas litteras sacerdotem sui Ordinis: ubi Conventus Sodalium Dominicanorum desint, alium sacerdotem episcopo acceptum. — Eidem Magistro generali ne liceat facultates, quibus pollet, in universum et absque limitatione committere Provincialibus, aliisve aut sui aut alieni Ordinis vel Instituti sacerdotibus.

Facultatem revocamus a fel. rec. Benedicto XIII Magistris Ordinis concessam¹, delegandi generatim Provinciales *transmarinos*. Indulgemus

tamen, rei utilitate perspecta, ut earumdem provinciarum prioribus, vicariis, praepositis missionalibus potestatem faciant instituendi certum Sodalitatum numerum, quarum accuratam rationem iis reddere teneantur.

V. Sodalitas a Sacratissimo Rosario in omnibus ecclesiis publicisque aediculis institui potest, ad quas fidelibus accessus libere pateat, exceptis monialium aliarumque piarum mulierum, vitam communiter agentium, ecclesiis, prout Sacrae Romanae Congregationes saepe declararunt.

Quum iam ab Apostolica Sede cautum sit, ne in uno eodemque loco plures existant Sacratissimi Rosarii Sodalitates, Nos eiusmodi legem iterum inculcamus, et ubique observari iubemus. In praesenti tamen, si quo in loco plures forte existant, rite constitutae, sodalitates; facultas sit Magistro generali Ordinis ea de re pro aequitate iudicandi. Ad magnas vero urbes quod attinet, plures in iis, uti iam ex indulgentia provisum est, haberi possunt titulo Rosarii Sodalitates, ab Ordinariis pro legitima institutione Magistro generali proponendae².

VI. Quum nulla habeatur Sacratissimi Rosarii Sodalitas princeps, cui aliae minores aggregentur, hinc nova quaevis huiusmodi consociatio, per ipsam sui canonicam institutionem particeps fit indulgentiarum omnium ac privilegiorum, quae ab hac Apostolica Sede aliis per orbem sodalitatibus eiusdem nominis concessa sunt. — Eadem ecclesiae adhaeret, in qua est instituta. Quamvis enim Sodalitatis privilegia homines spectent, tamen indulgentiae complures, eius sacellum vel altare adeuntibus concessae, uti etiam privilegium altaris, loco adhaerent, ideoque sine speciali Apostolico indulto neque avelli possunt neque transferri. Quoties igitur Sodalitas, quavis de causa, in aliam ecclesiam deduci contigerit, ad id novae litterae a Magistro generali expetantur. Si autem, destructa ecclesia, nova ibidem aut in vicina aedificetur eodem titulo, ad hanc, quum idem esse censeatur locus, privilegia omnia atque indulgentiae transeunt, nullâ requisitâ novae sodalitatis institutione. — Sicubi vero, post institutam canonice in aliqua ecclesia Sodalitatem Conventus cum ecclesia Praedicatorum fuerit extructus, ad ecclesiam eius Conventus Sodalitas ipsa, prout de iure, transferatur. Quod si, peculiari aliquo in casu, de hac lege remittendum videatur, facultas esto Magistro generali Ordinis pro sua aequitate et prudentia opportune providendi; integro tamen sui Ordinis iure.

VII. Ad ea, quae supra decreta sunt, quaeque naturam ipsam et constitutionem Sodalitatis attingunt, quaedam accedere poterunt, quae ad bonum societatis regimen conferre videantur. Integrum est enim sodalibus *statuta* sibi condere, sive quibus tota regatur societas,

¹ Constit. *Pretiosus* die 26 Maii 1727.

² S. C. Indulg., die 20 Maii 1896.

sive quibus aliqui ad peculiaria quaedam christianae pietatis officia, collata etiam pecuniâ, si placuerit, saccis assumptis vel secus, excitentur. Ceterum quaevis horum varietas non obest quominus indulgentiae possint acquiri a sodalibus, dummodo ea praestent, quae iis lucrands ab Apostolica Sede praecepta sunt. Ad-dita tamen huiusmodi statuta Episcopo dioecetano probentur eiusque moderationi maneant obnoxia; quod Constitutione Clementis VIII *Quaecumque* sancitum est.

VIII. Rectorum electio, qui nempe Sodalitatis membra in piam societatem recipiant, eorum Rosariis benedicant, omnibus denique fungantur muneribus praecipuis, ad Magistrum generalem vel eius Vicarium, uti antea, spectet; de consensu tamen Ordinarii loci, pro ecclesiis clero saeculari conceditis.

Quo autem Sodalitati conservandae melius prospiciatur, Magistri generales ei rectorem praeficiant sacerdotem aliquem, in ecclesia, ubi est instituenda Sodalitas, certo munere fungentem vel certo fruientem beneficio, illiusque in hoc sive beneficio sive munere in posterum successores. Si, qualibet ex causa, desint; Episcopis, uti iam est ab hac Apostolica Sede sancitum¹, facultas esto ad id muneris deputandi parochos *pro tempore*.

IX. Quum haud raro peropportunum, quin etiam necessarium videatur, ut sacerdos alius legitimi rectoris loco nomina inscribat, coronis benedicat aliaque praestet, quae ad ipsius rectoris officium pertinent, Ordinis Magister rectori facultatem tribuat subdelegandi, non generatim quidem, sed in singulis casibus, alium idoneum sacerdotem, qui eius vices gerat, quoties iusta de causa id opportunum iudicaverit.

X. Item, ubi Rosarii Sodalitas eiusque rector institui nequit, Magistro generali facultas esto designandi alios sacerdotes, qui fideles, indulgentias lucrari cupidos, Sodalitati propinquiiori aggregent, et Rosariis benedicant.

XI. Formulâ benedicendi Rosarii, seu Coronae, usu sacrata, inde a remotis temporibus in Ordine Sodalium Dominicanorum praescripta et in appendice Romani Ritualis inserta, retineatur.

XII. Etsi quovis tempore nomina possint legitime inscribi, optandum tamen ut solemnior illa receptio, quae, sive primis cuiusque mensis dominicis, sive in festis maioribus Deiparae haberi solet, apprime servetur.

XIII. Unicum sodalibus impositum onus, citra tamen culpam, est Rosarium unaquaque

hebdomada cum quindecim mysteriorum meditatione recitandum.

Ceterum sua Rosario genuina forma servetur, ita ut coronae non aliter quam ex quinque aut decem aut quindecim granorum decadibus coalescant: item ne aliae cuiusvis formae Rosarii nomine appellentur; denique ne humanae reparationis mysteriis contemplandis, usu receptis, meditationes aliae sufficiantur, contra ea quae iamdiu ab hac Apostolica Sede decreta sunt, id est, qui ab his consuetis mysteriis meditandis recesserint, eos Rosarii indulgentias nullas lucrari².

Sodalitatum rectores sedulo curent, ut si fieri possit, quotidie, vel saltem quam saepissime, maxime in festis Beatae Virginis, ad altare eiusdem Sodalitatis, etiam publice Rosarium recitetur; retenta consuetudine huic Sanctae Sedi probata, ut per gyrum cuiuslibet hebdomadae singula mysteria ita recolantur: *gaudiosa* in secunda et quinta feria; *dolorosa* in tertia et sexta; *gloriosa* tandem in dominica, quarta feria et sabbato³.

XIV. Inter pios Sodalitatis usus merito primum obtinet locum pompa illa sollemnis, qua, Deiparae honorandae causa, vicatim proceditur, prima cuiusque mensis Dominica, praecipue vero prima Octobris; quem morem, a saeculis institutum, S. Pius V commendavit, Gregorius XIII inter *laudabilia instituta et consuetudines* Sodalitatis recensuit, multi denique Summi Pontifices indulgentiis locupletarunt⁴.

Ne autem huiusmodi supplicatio, saltem intra ecclesiam, ubi temporum iniuria extra non liceat, unquam omittatur, privilegium a Benedicto XIII Ordini Praedicatorum concessum, eam transferendi in aliam dominicam, si forte ipso die festo aliqua causa impediatur⁵, ad omnes Sodalitatum Sacratissimi Rosarii rectores extendimus.

Ubi autem propter loci angustiam et populi accursum ne per ecclesiam quidem possit ea pompa commode duci, indulgemus, ut, per interioriorem ecclesiae ipsius ambitum, sacerdote cum clericis piae supplicationis causâ circum-eunte, Sodales, qui adstant, indulgentiis omnibus frui possint eidem supplicationi adnexis.

XV. Privilegium Missae votivae Sacratissimi Rosarii, Ordini Praedicatorum toties confirmatum⁶, servari placet, atque ita quidem ut non solum Dominiciani sacerdotes, sed etiam Tertiarii a Poenitentia, quibus Magister generalis potestatem fecerit Missali Ordinis legitime utendi, Missam votivam *Salve Radix Sancta* cele-

¹ S. C. Indulg., die 8 Ian. 1861.

² S. C. Indulg., die 13 Aug. 1726.

³ S. C. Indulg., die 1 Iul. 1839 ad 5.

⁴ S. Pius V *Consueverunt*, die 17 Sept. 1569; Gregorius XIII *Monet Apostolatus*, die 1 Apr. 1573; Paulus V *Piorum hominum*, die 15 Apr. 1608.

⁵ Const. *Pretiosus*, die 26 Maii 1727, § 18.

⁶ Decr. S. C. Rit. die 25 Iun. 1622; Clemens X *Coolestium munerum*, die 16 Febr. 1671; Innocentius XI *Nuper pro parte*, die 31 Iul. 1679, cap. X, nn. 6 et 7; Pius IX in *Summarium Indulg.* die 18 Sept. 1862, cap. VIII, nn. 1 et 2.

brare possint bis in hebdomada, ad normam decretorum S. Rituum Congregationis.

Ceteris vero sacerdotibus in Sodalium album adscitis, ad altare Sodalitatis tantum Missae votivae celebrandae ius esto, quae in Missali Romano pro diversitate temporum legitur, iisdem diebus ac supra et cum iisdem indulgentiis. Harum indulgentiarum sodales etiam e populo participes fiunt, si ei sacro adstiterint, culpisque rite expiatis vel ipsa confessione vel animi dolore cum confitendi proposito, pias ad Deum fuderint preces.

XVI. Magistri generalis curâ et studio, absolutus atque accuratus, quamprimum fieri potest, conficiatur index Indulgentiarum omnium, quibus Romani Pontifices Sodalitatem Sacratissimi Rorarii, ceterosque fideles illud pie recitantes cumularunt, a Sacra Congregatione Indulgentiis et SS. Reliquiis praeposita expendendus et Apostolica auctoritate confirmandus.

Quaecumque igitur in hac Apostolica Con-

stitutione decreta, declarata ac sancita sunt, ab omnibus ad quos pertinet servari volumus ac mandamus, nec ea notari, infringi et in controversiam vocari posse ex quavis, licet privilegiata causa, colore et nomine: sed plenarios et integros effectus suos habere non obstantibus praemissis et, quatenus opus sit, Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis, Urbani VIII aliisque apostolicis, etiam in provincialibus ac generalibus Conciliis editis Constitutionibus, nec non quibusvis etiam confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis statutis, consuetudinibus ac praescriptionibus: quibus omnibus ad praemissorum effectum specialiter et expresse derogamus et derogatum esse volumus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo nonagesimo octavo, sexto nonas Octobris, Pontificatus Nostri anno vicesimo primo.

ROSMINI

1. — *Decretum Generale S. C. S. O. 14 Decembris 1887, quo damnantur plures propositiones ex operibus nuper editis sub nomine Antonii Rosmini Serbati.*

Post obitum Antonii Rosmini Serbati quaedam eius nomine in lucem prodierunt scripta, quibus plura doctrinae capita, quorum germina in prioribus huius Auctoris libris continebantur, clarius evolvuntur atque explicantur. Quae res accuratiora studia non hominum tantum in theologicis ac philosophicis disciplinis praestantium, sed etiam Sacrorum in Ecclesia Antistitum excitarunt. Hi non paucas propositiones, quae catholicae veritati haud consonae videbantur, ex posthumis praesertim illius libris exciperunt, et supremo S. Sedis iudicio subiecerunt.

Porro SS^{mus} D. N. Leo Divina Providentia Papa XIII, cui maxime curae est, ut depositum catholicae doctrinae ab erroribus immune purumque servetur, delatas propositiones Sacro Consilio E^morum Patrum Cardinalium in universa christiana republica Inquisitorum generalium examinandas commisit.

Quare uti mos est Supremae Congregationis, instituto diligentissimo examine, factaque earum propositionum collatione cum reliquis Auctoris doctrinis, prout potissimum ex posthumis libris elucescunt, propositiones quae sequuntur in proprio Auctoris sensu reprobandas ac proscribendas esse iudicavit, prout hoc generali decreto reprobatur, damnatur, proscribitur; quin exinde cuiquam deducere liceat, ceteras eiusdem Auctoris doctrinas, quae per hoc decretum non damnantur, ullo modo approbari.

Facta autem de his omnibus SS^{mo} D. N. Leoni XIII accurata relatione, Sanctitas Sua decretum E^morum Patrum approbavit, confirmavit, atque ab omnibus servari mandavit.

1. Nella sfera del creato si manifesta immediatamente all' umano intelletto qualche cosa di divino in se stesso, cioè tale che alla divina natura appartenga. (Teosof. vol. 4, n. 2, p. 6).

2. Dicendo il divino nella natura, non prendo questa parola *divino* a significare un effetto non divino di una causa divina. Per la stessa ragione non è mia intenzione di parlare d'un divino, che sia tale per partecipazione. (Ivi).

3. Vi è dunque nella natura dell' universo, cioè nelle intelligenze che sono in esso, qualche cosa, a cui conviene la denominazione di divino, non dico in un senso figurato, ma in un senso proprio. (Teosof. vol. 6. *Del divino nella natura*, num. 15, pp. 18-19). — E una... attualità indistinta dal resto dell' attualità divina, indivisibile in se, divisibile per astrazione mentale. (Teosof. vol. 3, n. 1423, p. 344).

4. L' essere indeterminato (essere ideale), il quale è indubitabilmente palese a tutte le intelligenze, (*è quel divino che*) si manifesta all' uomo nella natura. (Teosof. vol. 4, nn. 5 e 6, p. 8).

5. L' essere intuito dall' uomo deve necessariamente essere qualche cosa d' un ente necessario ed eterno, causa creante, determinante e finiente di tutti gli enti contingenti: e questo è Dio. (Teosof. vol. 1, n. 298, p. 241).

6. Nell' uno (essere che prescinde dalle creature e da Dio, e che è l' essere indeterminato), e nell' altro essere (che non è più indeterminato, ma Dio stesso, essere assoluto) c' è la stessa essenza. (Teosof. vol. 2, n. 848, p. 150).

7. L'essere determinato della intuizione... l'essere iniziale... è qualche cosa del Verbo, che ella (la mente del Padre) distingue non realmente, ma secondo la ragione, dal Verbo. (Teosof. vol. 2, n. 848, p. 150, vol. 1, n. 490, p. 445).

8. Gli enti finiti che compongono il mondo risultano da due elementi, cioè dal termine reale finito, e dall'essere iniziale, che dà a questo termine la forma di ente. (Teosof. vol. 1, n. 454, p. 396).

9. L'essere, oggetto dell'intuito... è l'atto iniziale di tutti gli enti. (Teosof. vol. 3, n. 1235, p. 73). — L'essere iniziale dunque è inizio tanto dello scibile quanto del sussistente... è ugualmente inizio di Dio, come da noi si concipisce, e delle creature. (Teosof. vol. 1, n. 287, p. 229; n. 288, p. 230).

10. L'essere virtuale e senza termini (*Divino in se stesso, appartenenza di Dio*) è la prima e la più semplice delle entità, per così fatto modo che qualunque altra entità è composta, e tra i suoi componenti c'è l'essere virtuale sempre e necessariamente. — L'essere virtuale è parte essenziale di tutte affatto le entità, per qualunque col pensiero si dividano. (Teosof. vol. 1, n. 280, p. 221; n. 281, p. 223).

11. La quiddità (ciò che una cosa è) dell'ente finito non è costituita da ciò che egli ha di positivo, ma da' suoi limiti... La quiddità dell'ente infinito è costituita dall'entità, ed è positiva, e la quiddità dell'ente finito è costituita dai limiti dell'entità, ed è negativa. (Teosof. vol. 1, n. 726, pp. 708-709).

12. La realtà finita non è, ma egli (Dio) la fa essere coll'aggiungere alla realtà infinita la limitazione. (Teosof. vol. 1, n. 681, p. 658). — L'essere iniziale... diventa l'essenza di ogni ente reale. (Ivi vol. 1, n. 458, p. 399). — L'essere che attua le nature finite, a queste congiunto, essendo reciso da Dio... (Ivi vol. 3, n. 1425, p. 346).

13. La differenza che passa tra l'essere assoluto e il relativo non è quella di sostanza a sostanza, ma una molto maggiore...; perocchè v'ha differenza di essere in questo senso, che l'uno è assolutamente ente, l'altro è assolutamente non ente. Ma questo secondo è relativamente ente: ora col porre un ente relativo non si moltiplica assolutamente l'ente; sicchè rimane che assolutamente l'assoluto e il relativo sia non già una sostanza sola, ma bensì un essere solo, e in questo senso non v'abbia diversità di essere, anzi unità di essere. (Teosof. vol. 5, cap. 4, p. 9).

14. Coll'astrazione divina abbiamo veduto come sia stato prodotto l'essere iniziale, primo elemento degli enti finiti: coll'immaginazione divina, abbiamo pure veduto come sia stato prodotto il reale finito, tutte le realtà di cui consta l'universo. (Teosof. vol. 1, n. 463, p. 408).

15. La terza operazione dell'essere assoluto creante il Mondo è la *sintesi divina*, cioè la unione dei due elementi, l'essere iniziale inizio comune di tutti gli enti finiti, e il reale finito, o per dir meglio i diversi reali finiti, termini diversi dello stesso essere iniziale. Colla quale unione sono creati gli enti finiti. (Ivi).

16. Riferito dall'intelligenza, per mezzo della sintesi divina, l'essere iniziale, non come intelligibile ma puramente come essenza, ai termini reali finiti, fa che esistano gli enti finiti subiettivamente e realmente. (Teosof. vol. 1, n. 464, p. 410).

17. Quello che fa Iddio (*creando*) è unicamente di porre tutto intero l'atto dell'essere delle creature; dunque quest'atto non è propriamente fatto, ma è posto. (Teosof. vol. 1, n. 412, p. 350).

18. Vi ha una ragione in Dio stesso, per la quale ei si determina a creare; e questa ragione è di nuovo l'amore di se stesso, il quale si ama anche nelle creature. Quindi la divina sapienza, come meglio altrove esporremo, trova esser cosa conveniente la creazione, e questa semplice convenienza basta a far sì che l'Essere perfettissimo vi si determini. Ma non si deve confondere questa necessità di convenienza con quella necessità che nasce dalla forma reale dell'Essere, e che necessità fisica si suol chiamare. La necessità di convenienza è una necessità morale: cioè veniente dall'Essere sotto la sua forma morale: e la necessità morale non sempre induce l'effetto, che ella prescrive; ma lo induce solo nell'Essere perfettissimo, e non negli esseri imperfetti (a molti dei quali rimane perciò la libertà bilaterale), perchè l'Essere perfettissimo è insieme moralissimo, cioè ha compiuta in sè ogni esigenza morale. (Teosof. vol. 1, n. 51, pp. 49-50).

19. Il Verbo è quella *materia invisibile* da cui dice il libro della Sapienza (XI, 18) che furono create le cose tutte dell'universo. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 37, p. 109).

20. Niente ripugna che il soggetto, di cui si parla, si moltiplichi per via di generazione. (Psicolog. l. 4, n. 656). — Noi abbiamo già detto, che la generazione dell'anima umana si può concepire per gradi progressivi dall'imperfetto al perfetto, e però che prima ci sia il principio sensitivo, il quale giunto alla sua perfezione colla perfezione dell'organismo; riceveva l'intuizione dell'essere, e così si renda intellettuale e razionale. (Teosof. vol. 1, n. 646, p. 619).

21. Rendendosi l'essere intuibile al detto principio (sensitivo), con questo solo tocco, con questa unione di sè, il principio prima solo senziente, ora anco intelligente, si solleva a più alto stato, cangia natura, rendesi intellettuale, sussistente, immortale. (Antropol. l. 4, c. 5, n. 819). — Quindi si offre alla

mente l'espressione, che il *principio sensitivo* sia divenuto *principio razionale*; che si sia convertito in un altro, avendo subito veramente una tale permutazione. (Teosof. vol. 1, n. 646, p. 619).

22. Quanto poi alle appendici di cui parliamo, cioè al corpo animato, non è certo impossibile il pensare, che dalla potenza divina possa esser da lui divisa l'anima intellettuale, ed egli tuttavia rimanersi nella qualità di animale, rimanendo il principio animale, che prima esisteva come appendice, siccome base del nuovo ente, cioè del puro animale che rimarrebbe. (Teosof. vol. 1, n. 621, p. 591).

23. Questa (l'anima del defunto) esiste certamente, ma è come se non esistesse. (Teodicea, *Appendice*, art. 10, p. 638). — Nel quale stato (di natura) non essendo a lei (all'anima separata) possibile alcuna riflessione su di se stessa, nè alcuna coscienza, la sua condizione si potrebbe rassomigliare ad uno stato di perpetue tenebre, e di sempiterno sonno. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 69, p. 217).

24. La forma sostanziale del corpo è piuttosto un effetto dell'anima e il termine interno delle sue operazioni: e però è l'anima stessa che sia la forma sostanziale del corpo. (Psicol. part. 2, l. 1, c. 11, n. 849). L'unione della anima col corpo consiste propriamente in una percezione immanente, per la quale il soggetto intuente l'idea afferma il sensibile dopo averne in questa intuita l'essenza. (Teosof. vol. 5, cap. 53, art. 2, § 5, v. 4, p. 377).

25. Il mistero della Triade... dopo che fu rivelato, esso rimane bensì incomprendibile nella sua propria natura... ma ben... si può conoscere quella (l'esistenza) d'una Trinità in Dio in un modo almeno congetturale con ragioni positive e dirette, e dimostrativamente con ragioni negative ed indirette; e che, mediante queste prove puramente speculative dell'esistenza di un' augustissima Triade questa misteriosa dottrina rientra nel campo della filosofia. Questa esistenza (della SS^{ma} Trinità) diventa una proposizione scientifica come le altre. Qualora si negasse quella Trinità, ne verrebbero da tutte le parti conseguenze assurde apertamente... O conviene ammettere la divina Triade, o lasciare la dottrina teosofica di pura ragione incompleta non solo ma pugnante d'ogni parte seco medesima, e dagli assurdi inevitabili straziata e del tutto annullata. (Teosof. vol. 1, nn. 191, 193, 194, pp. 155-158).

26. L'Essere nelle tre forme (*subiettività*, *obiettività*, *santità*, o per dirlo altramente: *realità*, *idealità*, *moralità*) è identico. Le tre forme poi dell'essere, ove si trasportino nell'Essere assoluto, non si possono più concepire in altro modo, che come persone sussistenti e viventi. (Vol. 1, nn. 190, 196, pp. 154, 159). — Il Verbo, in quanto è oggetto amato,

e non in quanto è Verbo cioè oggetto sussistente per sè cognito, è la persona dello Spirito Santo. (Introd. del Vang. secondo Giov. lez. 63, p. 200).

27. Nell'umanità di Cristo la volontà umana fu talmente rapita dallo Spirito Santo ad aderire all'essere oggettivo, cioè al Verbo, che ella cedette intieramente a lui il governo dell'uomo, e il Verbo personalmente ne prese il regime, così incarnandosi, rimanendo la volontà umana e l'altre potenze subordinate alla volontà in potere del Verbo, che, come primo principio di quest'essere Teandrico, ogni cosa faceva, o si faceva dalle altre potenze col suo consenso. Onde la volontà umana cessò di essere personale nell'uomo, e da persona che è negli altri uomini rimase in Cristo natura... Il Verbo poi, incarnato così per opera dello Spirito Santo, estese la sua unione a tutte le potenze ed alla carne stessa. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 85, p. 281).

28. Insegnò dunque il Cristianesimo che il Verbo, carattere e faccia di Dio, come viene anco sovente chiamato nelle Scritture, s'imprime nelle anime di quelli, che colla fede ricevono il battesimo di Cristo. (Introduz. alla Filos. n. 92). — Il Verbo dunque ossia il carattere impresso nell'anima, secondo il cristiano insegnamento, è l'essere reale (infinito) per sè manifesto, il quale dipoi sappiamo essere una persona, la seconda della divina Trinità. (Ivi, *Nota*).

29. Non crediamo aliena dalla dottrina cattolica, che solo è verità, la seguente conghietura (*cioè che nell'Eucaristico Sacramento*) la sostanza del pane e del vino ha cessato intieramente d'essere sostanza del pane e del vino, ed è divenuta vera carne e vero sangue di Cristo, quando Cristo la rese termine del suo principio senziente, e così la avvivò della sua vita, a quel modo come accade nella nutrizione, che il pane che si mangia e il vino che si beve, quand'è, nella sua parte nutritiva, assimilato alla nostra carne e al nostro sangue, egli è veramente transustanziato, e non è più, come prima, pane o vino, ma è veramente nostra carne e nostro sangue, perchè è divenuto termine del nostro principio sensitivo. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 87, pp. 285-286).

30. Avvenuta la transustanziazione, si può intendere che al corpo glorioso (di Gesù Cristo) si sia aggiunta qualche parte in esso incorporata, ed indivisa e del pari gloriosa. (Ivi).

31. Appunto perchè il corpo di Cristo è unico ed indiviso, egli è necessario che dove si trova una parte si trovi tutto...; ma non tutto quel Corpo diviene termine del suo principio senziente, ma unicamente quella parte che risponde a quel tanto che v'aveva di sostanza di pane e di sostanza di vino nella transustan-

ziazione. Ancora ne verrebbe che in virtù delle parole divine questa sostanza del pane e del vino si transustanziasse in carne e sangue del Salvatore; ma il rimanente del corpo e del sangue vi rimanesse unito per concomitanza; il che non par contrario alla dottrina cattolica. (Ivi, p. 286 seg.).

32. Se dunque chi non mangia la carne del Figliuolo dell' uomo e bee il suo sangue, non ha la vita in se stesso, e tuttavia chi muore col battesimo d' acqua, o di sangue, o di desiderio, è certo che acquista la vita eterna; convien dire che quella commestione della carne e del sangue di Cristo, che non fece nella vita presente, gli verrà somministrata nella futura al punto della sua morte, e così avrà la vita in se stesso... Anche a' santi dell' antico testamento, quando Cristo discese al limbo, potè Cristo comunicare se stesso sotto la forma di pane e di vino, e così... renderli atti alla visione di Dio. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 74, p. 238).

33. (I demonii) impossessatisi di un frutto pensarono che entrerebbero nell' uomo, quand' egli, spiccatolo dall' albero, ne mangiasse; giacchè il cibo convertendosi nel corpo animato dell' uomo, essi potevano entrare a man salva nell' animalità, ossia nella vita soggettiva di questo essere, e farne quel governo che si proponevano. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 63, p. 191).

34. Preservò (Iddio) dal peccato originale una donzella... alla quale preservazione dalla infezione originale bastava che rimanesse incorrotto un menomo seme dell' uomo, trascurato forse dal demonio stesso, dal quale seme incorrotto passato di generazione in generazione uscisse a suo tempo la Vergine. (Ivi, lez. 64, p. 193).

35. Più che altri considera quest' ordine della giustificazione dell' uomo, più troverà acconcia la maniera scritturale di dire che Dio cuopre certi peccati o non gl' imputa. Infatti col battesimo non si distrugge la mala volontà naturale, ma le se n' aggiunge una soprannaturale, che cuopre, per così dire la naturale, e impedisce che quella perda l' uomo. Onde il Salmista dice: Beati quelli, le iniquità dei quali furono rimesse, e i peccati dei quali furono coperti, dove si fa la differenza fra le iniquità che si rimettono e i peccati che si cuoprono, e sembra che per quelle si vogliano intendere le colpe attuali e per questi i peccati non liberi di quelli che appartengono al popolo di Dio, e che però non ne ricevono più danno alcuno. (Trattato della coscienza morale, l. 1, c. 6, a. 2).

36. L' essere (essenziale) si comunica a noi nella sola forma ideale per natura, e questo costituisce l' *ordine naturale*; l' essere stesso si manifesta a noi altresì nella pienezza della

sua *forma reale* per grazia, e questa è comunicazione e percezione vera di Dio, e costituisce l' ordine soprannaturale.... l' effetto della comunione soprannaturale è un sentimento deiforme, di cui non abbiamo a principio coscienza, come non l' abbiamo di ogni sentimento nostro sostanziale e fondamentale. Or poi il *sentimento deiforme*, di cui parliamo, è incipiente in questa vita, nella quale costituisce il lume della *fede* della *grazia*; compiuto nell' altra, nella quale costituisce il lume della gloria. (Filosof. del Diritto, par. 2, nn. 674, 676, 677).

37. Il primo lume che rende l' anima intelligente è l' essere ideale e indeterminato; l' altro primo lume è ancora l' essere, ma non puramente ideale, ma ben anche sussistente e vivente... L' idea adunque è l' essere intuito dall' uomo, ma non è il Verbo; che non quella ma questo è sussistenza: quello è l' essere che occulta la sua sussistenza e lascia solo trasparire la sua oggettività indeterminata ed impersonale: nella mente che intuisce l' idea non cade la personalità dell' essere... ma chi vede il Verbo, ancorchè per ispecchio ed enigma, vede Iddio. (Introd. alla Filosofia, n. 85).

38. Sebbene Iddio senza mezzo alcuno sia oggetto della visione beatificante, e forma dell' intelletto dei Beati; tuttavia egli è tale in quanto è autore delle opere *ad extra*, le quali in un modo ineffabile sono in lui. (Teodicea, n. 672).

39. I vestigii della sapienza e della bontà del creato, lungi dal divenire loro (ai comprensori) inutili, anzi riescono necessari; perocchè questi vestigii tutti raccolti nell' esemplare eterno sono appunto quella parte di esso che è loro accessibile, onde sono tuttavia quelli che danno argomento alle lodi che a Dio eternamente tributano. (Ivi, n. 674).

40. Se dunque non potea (Dio) comunicare se stesso totalmente ad esseri finiti, neppure mediante il lume di gloria; rimane a cercare in che modo egli poteva rivelare loro e comunicare la propria essenza. Certo in quel modo che alla natura delle intelligenze è conforme; e questo modo è quello pel quale Iddio ha con esso loro relazione, cioè come creatore loro, come provvisore, come redentore, come santificatore. (Ivi, n. 677).

2. — *Litterae SSmi D. N. Leonis XIII ad Archiepiscopum Mediolanensem quoad decretum damnans quadraginta propositiones ex opere posthumo Ant. Rosmini depromptas.*

Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam Benedictionem. — Litteris ad te, Venerabilis Frater, et ad Archiepiscopos Taurinensem et Vercellensem itemque ad Episcopos provinciarum istarum, datis die xxv Ian. an. MDCCCLXXXII,

officii Nostri duximus, vobiscum agere de quibusdam dissensionum initiis deque periculis quae imminere videbamus ob graves istis ipsis in provinciis exortas, praesertim inter ephemeridum auctores de philosophico-theologicis Antonii Rosmini doctrinis disceptationes. Providentiae curaeque vestrae esse diximus, nihil omittere quod ad modum aliquem animorum ardori imponendum magis aptum videretur, ne veritatis inquirendae studium in detrimentum evaderet caritatis et iustitiae. Illud etiam addebamus, satius esse, ut catholici praesertim ephemeridum scriptores ab huiusmodi quaestionibus tractandis abstinerent, et hanc Sedem Apostolicam de gravioribus negotiis, potissimum quae ad sanctitatem atque integritatem catholicae veritatis pertinent, pro sui officii ratione sollicitam evigilare, ea adhibita consilii maturitate, in qua quemlibet catholicum virum par est conquiescere.

Propositum quidem Nobis erat, iteratis quamplurium doctorum virorum, etiam ex ordine Episcoporum, votis satisfacere, qui nempe enixis precibus postularant, ut placeret Nobis de Antonii Rosmini scriptis cognoscere ac decernere. Enimvero Nos istiusmodi curam demandavimus Consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum Cardinalium S. R. et U. Inquisitioni praepositorum: norunt autem omnes huius Praefecturam Consilii ab ipso geri Pontifice Maximo. Illi autem voluntati praeceptisque Nostris obsequuti sunt ea, quam negotii gravitas desiderabat, prudentia et iudicii maturitate adhibita: nimirum pluribus conventibus habitis, sententias omnes, quotquot ipsis erant ad examinandum propositae, cura fuit cognoscere penitus et multa deliberatione perpendere. De iis vero quae singulis conventibus acta ac deliberata, continuo Nos, uti iusseramus, eiusdem Sacri Consilii Assessor accurate fidelissimeque edocebat. Demum, die xiv Decembris an. MDCCCLXXXVII fieri placuit Decretum, *Post Obitum*, quo nimirum *Propositiones* quadraginta ex Antonii Rosmini operibus posthumis magnam partem depromptae, eidemque Decreto adiectae, damnantur. Hoc Decretum, profecto

ad doctrinam pertinens, prout est una cum *Propositionibus* supra dictis editum, plene approbavimus et Nostra confirmavimus auctoritate: illud tamen, certis de causis, non ante evulgari iussimus, quam quo evulgatum est die, scilicet VII Martii an. MDCCCLXXXVIII.

Haec tibi, Venerabilis Frater, per has litteras significanda censuimus: neque enim desunt qui tueri ac persuadere verbo scriptove contendant, quum de Decreto *Post Obitum* agitur, de decreto agi, cui refragari impune liceat; illud prope inscientibus Nobis factum, itemque latum promulgatumque sine approbatione Nostra esse.

Praeterea hac ipsa in re Sacrum Inquisitionis Consilium a Pontifice Maximo seiungunt ac separant: in quo sane apparet callidior quaedam tergiversatio cum suspicionibus non aequis temere coniuncta. Nos quidem propensi ad clementiam naturam et officio sumus; consuevimus etiam benevole atque amanter complecti quotquot esse prompta ad obediendum voluntate vidimus; nec facile patiemur talem in Nobis consuetudinem lenitatis exolescere, sed tamen eam, quam diximus nonnullorum agendi rationem Nobismetipsis et Apostolicae Sedi iniuriosam, non possumus non improbare vehementer. Probe cognitum Nobis est, Venerabilis Frater, haud exiguas a te curas susceptas, ut Decretum illud sincero ac prompto, ut catholicae Ecclesiae filios decet, mentis et voluntatis obsequio ab omnibus e clero populoque tuo exciperetur: dolendum tamen, hisce curis tuis non eum, quem velimus, respondisse exitum. Maiorem itaque in modum te hortamur, ut coeptis alacriter insistas, ac modis omnibus studeas quamlibet in hoc genere causam offensionis remove. Divini autem favoris auspicem, paternaeque benevolentiae Nostrae tamquam pignus, Apostolicam benedictionem tibi, Venerabilis Frater, universaeque Archidioecesi tuae peramanter impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die 1 Iunii an. MDCCCLXXXIX, Pontificatus Nostri duodecimo.

LEO PP. XIII

RUBRICA

1. — Rubricarum immutatio.

Rubricarum immutatio facta est vi Brevis Leonis XIII, *Nullo unquam* 28 Iul. 1882, Decr. Auth. S. R. C. n. 3551, Confer verbum *Liturgia* n. 12.

2. — Rubricarum observantia.

Ordinarius loci stricte tenetur opportunis remediis providere, ut rubricae et S. R. C. decreta rite serventur; si quid dubii occurrat, recurrendum ad eandem S. C. pro declaratione. — S. R. C. 17 Sept. 1822, *Dubior.* ad 1.

S

SACRAMENTA

I. — *Vestes deferendae in sacramentorum administratione, aliisque sacris functionibus.*

Decretum Generale. — I. In omni seu Sacramentorum seu Sacramentalium confectione et administratione, tam in propriis quam in alienis quibuscumque Ecclesiis, utendum esse semper superpelliceo et Stola: retento nihilominus quod Rituale Romanum docet circa Sacramentum poenitentiae (Tit. III, cap. 1, n. 9).

II. Canonici et Parochi quocumque privilegio fruentibus, etiam deferendi rochetum et mozzettam coram Pontifice, in iisdem Sacramentis et Sacramentalibus conficiendis et administrandis, usum cappae, mozzettae, vel caputii esse omnino interdictum; ii nihilominus, qui rochetti privilegio gaudent, idem re-

tinere, sed in propria tantum Ecclesia, privilegio secluso, permittuntur, dummodo super illud superpelliceo ac Stola induantur: qui vero superpelliceum super rochetum induere prohibentur, nonnisi cum superpelliceo ac Stola, Sacramenta et Sacramentalia conficiant et administrent.

III. In concionibus autem, nec non in publicis conventibus sacris, usum cappae, mozzettae vel caputii Sacra Rituum Congregatio permissum declarat iis tantum, qui eiusmodi insignibus gaudent, in solis tamen Ecclesiis propriis, haud vero in alienis, privilegio pariter secluso, nisi in his capitulariter conveniant; nunquam autem in aliena Dioecesi. Contrariis non obstantibus quibuscumque. — S. R. C. 12 Iulii 1892. Decr. Auth. n. 3784.

SALESIANI

I. — *Sodalitia Mariae Auxiliatricis.*

Br. Leonis XIII, 19 Ian. 1894, conceditur facultas Superiori Generali Salesianorum erigendi in propriis Ecclesiis et Oratoriis Sodalitates Mariae Auxiliatricis, easque aggregandi Archiconfraternitati Taurini erectae. Confer Mo-

nitore Ecclesiastico Conversano vol. 8, p. 2, pag. 224.

Alio Br. eiusdem Leonis XIII 25 Febr. 1896 conceditur facultas aggregandi praedictas Sodalitates ubique terrarum Taurinensi Archiconfraternitati B. Mariae Auxiliatricis. Monitore Ecclesiastico vol. 9, p. 2, pag. 200.

SALUTATIO ANGELICA

I. — *Interpositio precum in recitatione Salutationis Angelicae.*

Eam consuetudinem interponendi inter primam et secundam partem Salutationis Angelicae illa verba: *Benedictus Iesus Salvator mundi; rogo Deum ut nobis det Iesum cognoscere, in Iesum credere, in Iesum sperare, amare Iesum, Iesum imitari*, abrogandam omnino a te esse, atque ex mandato huius S. C. prohi-

bendam. Nihil quidem in ea precatione continetur quod non sit sanctum et pium: sed Salutationem Angelicam quae tantum in Ecclesia obtinet auctoritatem, disiungi, atque inter eius primam ac secundam partem intermisceri aliam precandi formulam, quae ab Ecclesia recepta non est, haud tolerandum esse ducit S. Congregatio. — S. C. de Prop. Fid. 19 Apr. 1784, Collect. n. 1984.

SANCTUARIA

I. — *Peregrinationes ad Sanctuaria.*

Brevi Leonis XIII, 6 Maii 1881, speciales conceduntur Indulgentiae, ut peregrinationes pro-

pagentur ad insigniora tum Romae tum Italiae totius Sanctuaria. Confer Monitore Ecclesiastico Conversano vol. 2, p. 3, pag. 37.

SCAPULARE

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE SCAPULARIBUS.

1. Varia ab Ecclesia approbata sunt scapularia.

Praeter alia, Scapulare approbatum est Sanctissimi Cordis Iesu, confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 5, 6, et SS. Cordis B. Mariae V., confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 6.

Scapulare pariter approbatum est B. M. V. de Bono Consilio, et facultas concessa est illud benedicendi atque imponendi Patribus Ordinis S. Augustini. S. Rit. C. 19 Dec. 1893, Decr. Auth. n. 3815, ubi formula habetur huiusmodi scapulare benedicendi atque imponendi.

Insuper approbatum fuit scapulare S. Iosephi confer verbum *S. Ioseph* n. 13 et Decretum S. C. Indulg. 6 Maii 1895 apud Monitore Ecclesiastico, Conversano, vol. 9, p. 1, p. 103 seq.

Ac, aliis omissis, scapulare item habetur S. Ioannis de Deo. Confer verbum *S. Ioannes de Deo* n. 3.

2. Quoad scapularium delationem, necessario ea immediate super corpus deferenda non sunt, ita ut illud physice tangant, sed super vestes retineri possunt. S. C. Indulg. 12 Martii 1855.

Illi qui rite semel adscripti sodalitati scapularis, postea habitum sacrum sodalitatis dimiserunt, non tenentur ad novam sacri habitus receptionem a potestate habente, si velint Indulgentias praedictae sodalitati a Summis Pontificibus concessas lucrari, sed sufficit, ut habitum sacrum ipsi denuo resumant. S. C. Indulg. 27 Maii 1857.

1. Utrum unum idemque scapulare semel benedictum valide possit pluribus per vicem imponi repetita solummodo super singulis receptionis sive impositionis formula?

2. Utrum huiusmodi formula usurpari solita in actu impositionis scapularium, essentialis sit ut quis scapulare rite acceperit censeatur, iusque habeat ad indulgentias illud ferentibus concessas; an vero absque Indulgentiarum dispendio possit omitti, praesertim in morbo aliove urgenti casu?

R. Ad 1. Affirmative; ita tamen ut primum Scapulare, quod deinceps adscriptus induere debet, sit benedictum.

Ad 2. Tam ad primam, quam ad secundam partem proferenda esse verba quae sunt substantialia ad formam Decreti huius S. Congregationis diei 24 Augusti 1844, quod sic se habet: Urbis. « An rata sit Fidelium adscriptio Confraternitati B. V. de Monte Carmelo, quae fit a Sacerdotibus quidem facultatem habenti-

bus, non servata tamen forma in Rituali et Breviario Ord. Carmelitarum descripta? Sac. Congregatio respondit: Affirmative dummodo Sacerdotes facultatem habentes non deficiant in substantialibus, nempe in Benedictione, et impositione habitus, ac in receptione ad Confraternitatem. Ita declaravit S. C. die 24 Augusti 1844 ». S. S. resolutionem S. Congr. ratam habuit. — S. C. Indulg. 20 Iul. 1868.

Utrum Indultum a s. m. Gregorio PP. XVI concessum die 30 Aprilis 1838 Confraternitati B. Mariae Virginis a Monte Carmelo, quo sacerdotes debita facultate praediti recipiendi christifideles in praedictam Confraternitatem eximuntur ab onere inscribendi nomina fidelium in libro Confraternitatis, expediat extendere etiam ad alias Confraternitates, in quibus christifideles scapularia recipiunt?

R. Negative: imo supplicandum SSmo pro revocatione Gregoriani Indulti concessi sub die 30 Aprilis 1838; et ad mentem. SSms D. N. Leo Papa XIII sententiam Patrum Cardinalium ratam habuit, et Gregorianum Indultum revocavit. S. C. Indulg. 26 Mart. 1887.

3. *Decretum Monasteriensis de scapularibus.* — Postquam Romani Pontifices benigne indulserunt ut sacerdotes tum saeculares tum regulares facultate potirentur simul benedicendi imponendique quinque Scapularia nempe SSmae Trinitatis, B. Mariae Virginis de Monte Carmelo, Immaculae Conceptionis et Septem Dolorum eiusdem B. Mariae Virginis, nec non rubrum Passionis D. N. I. C., nonnullae exortae sunt quaestiones et difficultates circa modum supradictae facultatis exercendae. His acceperunt dubia nonnulla quae respiciunt communicationem ecclesiis Confraternitatum SSmae Trinitatis, B. Mariae Virginis de Monte Carmelo, ac Septem Dolorum omnium Indulgentiarum, quae ecclesiis Ordinum eiusdem nominis sunt adnexae, nec non commutationem visitationis ecclesiae eorumdem Ordinum, sive Confraternitatum, ubi ea desit, in visitationem ecclesiae parochialis. Alia demum sunt proposita dubia, quae agunt de reciproca communicatione Indulgentiarum et Privilegiorum Confraternitatum SSmae Trinitatis, et B. Mariae Virginis de Monte Carmelo sive a Fratribus Calceatis, sive Excalceatis utriusque Ordinis erectarum; ac in specie de Indulgentiis visitantibus ecclesias Ordinis Carmelitici, aliquibus anni diebus concessis, et de generali absolutione in mortis articulo impertienda confratribus et consororibus S. Scapularis Carmelitarum.

Quae omnia Fr. Pius Seerburg Ordinis Cappuccinorum concionator in Conventu Monaste-

riensi Provinciae Rhenano-Vestphalicae suorum confratrum nomine, qui sacris missionibus operam impendunt, sequentibus dubiis huic S. Congregationi Indulgentiarum et SS. Reliquiarum propositis complexus est:

I. An ad validitatem benedictionis sufficiat signum Crucis manu efformatum super scapulare absque ulla verborum pronuntiatione, et aquae benedictae aspersione?

II. An receptio in confratrem valeat, si fiat simplici intentione concepta animo, ac verbis nullis adhibitis?

III. An declaratio S. Congregationis de servandis substantialibus in adscriptione fidelium Confraternitati B. M. V. de Monte Carmelo debeat etiam, atque eodem sensu, intelligi quoad cetera scapularia?

IV. An pro induendo fideles quinque scapularibus, totidem etiam benedictiones, impositiones ac receptiones requirantur, vel unica tantum, et quae sufficiat?

V. An suscipientes et gestantes scapulare caeruleum B. M. V. Immaculatae, aut rubrum Passionis D. N. I. C. Confraternitates constituent?

VI. An in ecclesiis Confraternitatum SS^{mae} Trinitatis, B. M. V. de Monte Carmelo ac Septem Dolorum acquiri valeant omnes Indulgentiae, quas lucrantur fideles visitando ecclesias Ordinum respectivorum? Et quatenus affirmative?

VII. An communicatio istiusmodi valeat etiam quoad certas devotiones in ecclesiis Ordinum haberi solitas, uti orationem 40 horarum, missas, officia divina, litanias, Dei verbi praedicationem etc., quando quis iisdem devotionibus intersit in ecclesia respectivarum Confraternitatum?

VIII. An in locis, ubi nulla adest ecclesia neque Ordinis, neque Confraternitatis SS^{mae} Trinitatis, aut B. M. V. de Monte Carmelo vel a Septem Doloribus, fideles qui sunt adscripti Confraternitati SS^{mae} Trinitatis erectae etiam a Fratribus Calceatis, vel Confraternitati B. M. V. de Monte Carmelo, aut Septem Dolorum acquirere respective possint omnes Indulgentias adnexas dictarum ecclesiarum visitationi, visitando ecclesiam parochialem?

IX. An sacerdos, qui facultatem obtinuit a Fratribus Calceatis recipiendi fideles in Confraternitatem SS^{mae} Trinitatis, valeat communicare praeter Indulgentias, quae reperiuntur in Summario approbato pro Confraternitatibus erectis a Fratribus Calceatis, etiam eas, a praedictis diversas, quae reperiuntur in Summario approbato pro Confraternitatibus erectis a Fratribus Discalceatis, ac versa vice, in locis praesertim ubi proprii Ordinis, aut Confraternitatis ecclesia non existit?

X. An idem sit constituendum de gratiis et Indulgentiis, quae sunt concessae Confraterni-

tatibus erectis a Fratribus Calceatis aut Discalceatis Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo?

XI. An constet de authenticitate Indulgentiae Plenariae, quae concessa fertur pro unaquaque feria quarta cuiusque anni hebdomadae christifidelibus visitantibus ecclesiam Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo?

XII. An constet de authenticitate Indulgentiae Plenariae, quae traditur concessa ab Honorio III et Nicolao IV pro unaquaque anni die, in qua visitetur ecclesia Ordinis praedicti?

XIII. An omnibus confessariis ab Ordinario approbatis indulta sit facultas impertiendi absolutionem generalem confratribus et consoribus B. M. V. de Monte Carmelo in articulo mortis constitutis, quoties deficiat sacerdos potestate praeditus munia directoris Confraternitatis exercendi?

R. Ad I. Negative, sed benedictio danda est iuxta formulam praescriptam, ad normam Decreti 18 Augusti 1868.

Ad II. Negative.

Ad III. Affirmative.

Ad IV. Affirmative ad 1^{am} partem: Negative ad 2^{am}, nisi ex speciali Indulto S. Sedis, et ea formula, quae in eodem conceditur, et ad mentem. Mens est, ut qui sacerdotes utuntur Indulto Apostolico induendi christifideles quinque scapularibus non benedicant scapularia, nisi ea sint distincta, id est vere quinque scapularia, sive totidem, sive duobus tantum funiculis unita, et ita ut cuiuslibet scapularis pars una ab humeris, alia vero a pectore pendeat, non vero unum tantum scapulare in quo assuantur diversi coloris panniculi, prout ab hac S. Congregatione iam cautum est.

Ad V. Negative.

Ad VI. Negative.

Ad VII. Negative.

Ad VIII. Affirmative ex Brevi Pii Papae IX 30 Ianuarii 1858 pro Confraternitate SS^{mae} Trinitatis, et ex Brevi eiusdem Pontificis 15 Ianuarii 1855 pro Confraternitate B. M. V. de Monte Carmelo; et supplicandum SS^{mo} pro extensione Indulti ad Confraternitatem B. M. V. a Septem Doloribus.

Ad IX. Affirmative, facto verbo cum SS^{mo}.

Ad X. Affirmative.

Ad XI. Ex deductis non constare nisi de Indulgentia plenaria in una ex quartis feriis cuiuslibet mensis et iuxta modum expressum in Brevi Benedicti XIII *Alias pro parte* 4 Martii 1727.

Ad XII. Negative, sed Indulgentia plenaria in casu ita intelligenda est, ut semel in anno tantum ab unoquoque christifideli acquiri possit, sicut in una Maceraten. 15 Martii 1852 Confraternitatis SS^{mae} Trinitatis.

Ad XIII. Affirmative.

Facta vero de iis omnibus relatione, SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII responsiones Patrum Car-

dinalium approbavit, et ad dubium VIII benigne annuit pro petita Indulti extensione, quo in locis ubi nulla adest Ecclesia neque Ordinis Servorum B. Mariae Virginis, neque Confraternitatis Septem Dolorum, qui sunt eidem Confraternitati adscripti, acquirere valeant omnes Indulgentias dicti Ordinis ecclesiis adnexas, visitando respectivam parochialem ecclesiam. — S. C. Indul. 26 Apr. 1887.

COMMENTARIUS ALTER

P. RODERICI A S. FRANCISCO DE PAULA C. E.

De Scapulari B. M. V. de Monte Carmelo.

*De origine et natura scapularis
Beatae Mariae de Monte Carmelo.*

Scapulare in sua primitiva origine nil aliud erat quam vestis quaedam brevior, qua antiqui Coenobitae utebantur, dicta propterea etiam parva cuculla, et praesertim dum in laboriosis manuum operibus vacarent. Verum scapulare prout nunc temporis a diversis Ordinum religiosorum familiis adhibitum inspicitur, est quaedam fascia maioris minorisve latitudinis vel longitudinis ex lana contexta, quae ab ipsis ita gestari solet, ut una pars ab humeris, altera a pectore dependeat, atque plerumque ad talum ferme usque descendit. Propterea modo habetur scapulare veluti pars, et praesertim apud Carmelitas, potior religiosi habitus, et quasi illius complementum. Religiosi Carmelitae semper, ad minus autem ab eorum adventu ad oras occidentales, huiusmodi veste seu scapulari usi sunt. Sed post illam, quae per historiam dignoscitur, ad Beatum Simonem Stochium apparitionem seu visionem Beatissimae Virginis, scapulare peculiarem venerationem obtinuit.

Dies quippe erat 16 Iulii anno 1251, quando Beato Simoni Stochio, dum in oratione divinitus absorptus pique deprecaretur Beatissimam Virginem pro sui ordinis, cui ipse praepositus erat, defensione ac stabilitate, ipsam Benedictissimam Virginem magno splendore circumdatam apparuisse affirmatur; atque materno plane affectu, ac prae manibus Sacrum Ordinis scapulare tenentem, sic eum ineffabili teneritudine allocutam esse dicitur: « Dilectissime Fili recipe hunc tui Ordinis scapulare, meae Confraternitatis signum, Tibi et cunctis Carmelitis privilegium, in quo quis moriens aeternum non patietur incendium. Ecce signum salutis, salus in periculis, foedus pacis, et pacti sempiterni ».

Porro ex pene innumeris, quae sacro auspice scapulari fieri prodigiis videbantur, veram viri sancti fuisse visionem, maximopere pandebatur. Quapropter eo ex tempore ita erga sacratissimum pignus crevit populorum fide-

lium devotio et affectus, ut omnes etiam qui in summa constituti erant dignitate vehementer optarent, deprecarentur enixe sacro indui scapulari.

Verum quoniam haud poterat conditioni et statui fidelium laicorum usum scapularis eo quo modo Religiosi Carmelitae utebantur aptari; necessarium fuit, illud, retentis inviolabiliter materia ipsius propria, forma et colore, ad commodiorem formam redigere. Hinc S. Indulg. Congregatio in quodam suo decreto diei 18 Aug. 1868 loquens de huiusmodi parvis scapularibus, ita edisserit: « Parva scapularia, quae fideles gestare solent, in sua origine et institutione aliud non sunt, quam scapularia variis Ordinibus religiosis propria, pro maiori fidelium commoditate ad parvam formam redacta ».

*De materia, forma et colore scapularis
parvi Beatae Mariae de Monte Carmelo.*

Cum itaque parva scapularia in sua origine et institutione aliud non sint, quam scapularia maiora variis Ordinibus religiosis propria ad parvam formam redacta; suapte natura sequitur; quod parvum scapulare Beatae Virginis de Monte Carmelo debeat conservare eandem prorsus materiam, formam et colorem, quae inveniuntur in scapulari quo utuntur Religiosi Carmelitae.

Quamobrem materia parvi scapularis Carmelitici debet esse lana, et quidem huiusmodi scapularia confici necessarium est de sola lanea textura proprie dicta, et non de lanea riticulata, aut de quocumque laneo opere acu picto (Decr. Auth. 18 Aug. 1868 ad 1^{um} et 2^{um}). Neque fieri quoque possunt de lana subcoacta, sed omnino contexta (Decr. S. I. C. 6 Maii 1895). Scapularia parva duabus partibus, seu duobus panniculis constare debent, vinculis inter se coniunctis, quorum unus ab humeris, alter a pectore pendeat (Decr. auth. 12 Febr. 1840) et forma huiusmodi panniculorum esse debet oblonga vel saltem quadrata; et reiicienda omnino erit forma rotunda, vel ovalis, vel multangularis (Decr. auth. 18 Aug. 1868 ad 5^{um}). Color autem parvi scapularis Beatae Virginis de Monte Carmelo esse potest vel taneus vel niger (Decr. auth. 12 Febr. 1840). Prohibitum tamen haud est apponere ornamenta vel intexta vel acu picta etiam diversi coloris aut ex materia non lanea, sed ex serico, argento, auro etc. confecta; dummodo talia sint huiusmodi ornamenta, ut color praescriptus semper praevaleat (Decr. auth. 18 Aug. 1868 ad 3^{um} et ad 4^{um}). Verum tamquam illicita et etiam invalida ea porro scapularia censenda sunt, quorum panniculi quamvis ex lana contexta, cooperti tamen essent ex una parte, tela serica vel gossypio, et ex altera, imagine, ita ut scapulare sit totum vel

fere totum coopertum, et pannus penitus, aut quasi penitus non appareat (Decr. S. I. C. 18 Iunii 1898). Imago tandem Beatae Virginis, quae ordinarie ponitur super unius oris partem non est necessaria, sed tantum est pius et laudabilis usus.

*De benedictione et impositione scapularis
Beatae Virginis de Monte Carmelo.*

Facultas benedicendi et imponendi parvum scapulare Beatae Virginis de Monte Carmelo résidet privative apud Superiores Ordinis Carmelitici sive Calceati sive Excalceati: constat ex Decr. Emi Cardinalis Sacripantes totius Ordinis Carmelitici Protectoris diei 8 Sept. 1701, auctoritate Apostolica per Breve Clementis XI diei 24 Nov. 1702 quod incipit *Alias pro parte* confirmato. Ad eosdem quoque dicti Ordinis Superiores spectat etiam privative alios ad eandem scapularis benedictionem et impositionem deputare. Ita ex Decr. S. I. C. diei 22 Maii 1739, confirmato a Clemente XII per Breve quod inc. *Emanavit nuper*, diei 12 Iunii 1739. Ad quos autem Superiores dicti Ordinis huiusmodi potestas praecise spectet, Breve enunciatum minime exponit, sed tantum dicit spectare privative ad Superiores Ordinis Fratrum Beatae Mariae de Monte Carmelo. Quapropter ex principiis iuris generalibus dicendum: eam spectare ad omnes dicti Ordinis Superiores iurisdictione ordinaria in utroque foro pollentes, et iuxta limites respectivae iurisdictionis. Hinc dicendum; Ordinis Praepositos Generales exercere et delegare posse huiusmodi facultatem omnibus et in toto ordine: Provinciales in propria respectiva Provincia: et Priores tandem in suo Conventu seu districtu.

Nulli alii propterea etiam ipsi Episcopo huiusmodi facultas competere potest etiamsi sub illius iurisdictione positum sit aliquod Monasterium Monialium praedicti Ordinis Carmelitici (Decr. S. I. C. 22 Maii 1739). Porro qui obtinuit facultatem benedicendi et imponendi huiusmodi parva scapularia stare tenentur terminis concessionis quoad tempus, quoad locum, et quoad alias, si quae appositae sint, circumstantias. Ac insuper prae oculis habenda sunt: 1°. quod benedictio et impositio non a diversis, sed ab uno eodemque Sacerdote fieri debeat (Decr. 16 Iunii 1872); 2°. quod eadem benedictio et impositio non cumulative et commixtim cum aliis scapularibus, sed semper separatim et distincte fiat; 3°. quod praedicta insuper benedictio detur iuxta formulam praescriptam, et non tantum crucis signo super scapularia manu efformato (Decr. S. I. C. 27 Aprilis 1887 ad 1^{um}). Attamen si plura fuerint scapularia benedicenda et pluribus imponenda; peracta benedictione in numero plu-

rali, pariter numero plurali unicam formulam impositionis super omnes pronuntiare potest, ac deinde singillatim scapulare imponere (Decr. S. I. C. 18 Aprilis 1891 et 18 Iunii 1898). Ac tandem 4°. nosse utile est, quod impositio scapularis de necessitate non sit, ut fiat circa collum, sed sufficit si uni tantum humero scapulare imponatur (Decr. S. I. C. 26 Septembris 1892).

*De Indulgentiis Scapularis
Beatae Mariae de Monte Carmelo.*

Animadvertendum in primis, quod dum sermo fit de Indulgentiis, et hoc ipsum dici debet de privilegiis, parvi scapularis Beatae Mariae de Monte Carmelo, intelligi debeat de Indulgentiis concessis pro fidelibus ad Confraternitatem scapularis Beatae Mariae de Monte Carmelo adscriptis: nam scapulare per se abstractione facta a Confraternitate nullam habet Indulgentiam aut privilegium adnexum. Quapropter Indulgentiae quae hic referuntur, eadem prorsus et ipsae sunt, quae verbo Confraternitatis inveniuntur concessae pro Confraternitate scapularis Beatae Mariae de Monte Carmelo.

Eapropter Indulgentiae praedicti scapularis enumeratae habentur in Breve Pauli V *Cum certas* de die 30 Octobris 1606 et quaedam aliae ex aliis Brevis eiusdem et aliorum Pontificum, et sunt prout sequitur. Indulgentia plenaria sub conditione sacramentaliter confitendi, SS. Eucharistiam sumendi, et preces fundendi iuxta mentem Summi Pontificis:

1. Die illa, qua quis recipiendo habitum, seu scapulare, Confraternitatem ingreditur (Paulus V. *Cum certas* ut supra).
2. In festo principali Commemorationis Beatae V. Mariae de Monte Carmelo die 16 Iulii, vel Dominica immediate sequenti, aut alia eiusdem mensis iuxta locorum consuetudinem (ibidem).
3. In mortis articulo, Poenitentiae et Eucharistiae sacramentis susceptis, ad devotam SS. Nominis Iesu invocationem ore si fieri potest, sin autem corde (ibidem).
4. In una Dominica cuiusvis mensis, interessendo processioni per Confraternitatem de Ordinarii loci licentia faciendae (Idem Pontifex *Piorum hominum* 3 Aug. 1609, et *Alias volentes*, 19 Iul. 1614).
5. Iis, qui praedictae processioni commode assistere non valent, si capellam respectivae Confraternitatis devote visitaverint (Clem. X *Commissae Nobis*, 8 Maii 1673).
6. Infirmis, captivis et peregrinis qui huiusmodi capellam dicta Dominica visitare nequiverint, si Officium parvum B. M. V. aut quinquages Pater et Ave recitaverint, et saltem contriti fuerint cum proposito confitendi, et

Sacram Communionem recipiendi quam primum potuerint, quod adimplere omnino tenentur (Clem. X *ibidem*).

Indulgentiae partiales. — 1. Indulgentia quinque annorum totidemque quadragenarum, semel in mense, si poenitentiae et SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserint, et pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, et Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione oraverint (Paulus V *Cum certas*).

2. Indulgentia pariter quinque annorum ut supra, comitando SS. Sacramento, dum ad infirmos defertur, cum candela accensa, et pro iisdem pias ad Deum preces fundendo (*ibidem*).

3. Indulgentia 3 annorum totidemque quadragenarum, in qualibet ex festivitibus Beatae Mariae Virg., quae celebrantur ab universa Ecclesia, confitendo, et SS. Eucharistiam sumendo in ecclesia vel capella Confraternitatis, et orando ut supra (*ibidem*).

4. Indulgentia 100 dierum, corpora defunctorum ad sepulturam associando, ac pro eorum animabus Deum exorando. Officium parvum B. M. V. devote recitando (praeter alias quae omnibus fidelibus concessit Leo XIII). Assistendo Missis aliisque divinis officiis in ecclesia vel capella Confraternitatis. Pauperes hospitio recipiendo, aut eis in eorum necessitatibus, vel periculo peccandi existentibus auxilium ferendo. Pacem cum inimicis propriis, vel alienis componendo. Devium aliquem ad viam salutis reducendo. Ignorantes Dei praecepta et ea, quae sunt ad salutem edocendo, aut aliud quodcumque pietatis vel charitatis opus exercendo (*ibidem*).

5. Indulgentia 40 dierum, qualibet die septies orationem Dominicam et toties salutationem Angelicam recitando ad honorem gaudiorum eiusdem B. M. V. (*ibidem*).

6. Indulgentia 300 dierum, si abstinerint ab esu carniū iis diebus, quibus Confratres d. Confraternitatis vesci non solent (*ibidem*).

7. Ac tandem ex concessione Pii IX Brev. 15 Ian. 1855, si in loco versantur Confratres, ubi nulla extat Ecclesia Carmelitani Ordinis, lucrare possunt, aliis requisitis conditionibus positis, omnes Indulgentias Ecclesiis eiusdem Ordinis concessas, visitando statis diebus respectivam parochialem ecclesiam.

Ad has omnes indulgentias, sicut et ad alia privilegia, lucrandas, requiritur 1°. ut quis S. Scapulare a Sacerdote facultatem habente legitime recipiat; 2°. ut illud semper super humeros portet. Decr. S. I. C. die 12 Febr. 1840.

*De aliis privilegiis Scapularis
B. M. de Monte Carmelo.*

1. Praecipuum privilegium Confratrum Scapularis B. M. de Monte Carmelo expressum habetur in verbis Ipsius Beatissimae Virginis ad

Beatum Simonem Stockium. Ait quippe Sacratissima Virgo: recipe hunc tui Ordinis scapulare.... tibi et cunctis Carmelitis privilegium, in quo quis moriens aeternum non patietur incendium. His porro verbis peculiare plane auxilium promittitur a Beatissima Virgine quo Confratres Scapularis facile possent omnia tela nequissimi ignea extinguere, eumque inimicum ad finem usque vitae superare; atque ita aeternam evadere damnationem, et salutem obtinere sempiternam.

2. Aliud quoque atque in annalibus Ordinis Carmelitici celeberrimum privilegium, est privilegium Sabbatinum: ita dictum ex quadam Bulla Ioannis XXII *Sanctissimo uti culmine* de die 3 Martii 1322; in qua idem Pontifex enarrat habitam a se Virginis visionem, et quamdam pro Carmelitis eiusdem Virginis pollicitationem, quam etiam sua auctoritate Apostolica confirmat.

Huiusmodi Virginis promissio in eo consistit, quod ipsa Beatissima Virgo Sabbato post fratrum obitum descensura foret in Purgatorium ad eorumdem fratrum solatium, et ut eos ab illis poenis liberaret. Ita in ea Beata Virginem locutam esse legitur: « Ego mater gloriosa descendam sabbato post eorum (fratrum) obitum, et quos inveni in Purgatorio, liberabo, et eos in montem sanctum vitae aeternae reducam ». Hoc privilegium, vel ut alias Bullae Pontificum vocant, Sanctam Indulgentiam, auctoritate apostolica confirmavit Alexander V, *Tenorem cuiusdam privilegii*, 7 Decemb. 1409; Clemens VII, *Ex Clementi*, 12 Aug. 1530; S. Pius V, *Superna dispositione*, 18 Febr. 1566; Gregorius XIII, *Ut laudes*, 18 Sept. 1577; ac tandem Paulus V confirmavit suo Decreto tenoris sequentis: Patribus Carmelitanis permittatur praedicare, quod populus Christianus possit pie credere de adiutorio animarum Fratrum et Confratrum sodalitatis Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelo, videlicet, Beatissimam Virginem animas Fratrum et Confratrum in charitate decedentium, qui in vita habitum gesserint, et castitatem pro suo statu coluerint, Officiumque parvum recitaverint, vel si recitare nesciverint, Ecclesiae ieiunia observaverint, et feria quarta et sabbato a carnibus abstinerint, nisi ubi in iis diebus Nativitatis Domini festum inciderit, suis intercessionibus continuis, suisque suffragiis et meritis, et speciali protectione post eorum transitum, praecipue in die sabbati (qui dies ab Ecclesia eidem B. V. dictum est) adiuturam. Quod Decretum fuit publicatum die 15 Febr. 1613 in Palatio S. Officii a D. Marcello Filonardo Assessore eiusdem S. Officii.

Ad obtinendum autem huiusmodi privilegii variae conditiones ab ipsa Beatissima Virgine appositae requiruntur. Praeter eas porro quae superius in paragrapho praecedenti me-

moratae sunt; requiritur 1°. ut Confratres castitatem pro uniuscuiusque statu observent; 2°. ut qui noverint legere, officium parvum eiusdem B. M. V., exceptis iis, qui iam tenentur ad recitationem divini Officii, quotidie recitent unum, videlicet, Nocturnum diei cum laudibus et ceteras horas eiusdem Officii; et quidem secundum ritum Romanum, nisi quis habeat proprium ritum a S. Sede approbatum (Decr. auth. 18 Aug. 1868). Qui autem officium recitare nequiverint, Ecclesiae ieiunia observare, atque feria quarta et sabbato a carnibus abstinere debent (Decr. S. Officii 15 Februarii 1613 ut supra); nisi his diebus inciderit festum Nativitatis Domini. Ob iustam tamen causam, habens specialem facultatem, in aliud opus commutare potest. Dicitur specialem facultatem; quia ex sola accepta facultate benedicendi et imponendi Scapulare, non habetur eo ipso facultas commutandi obligationes Confratrum commutabiles (Decr. auth. 22 Iunii 1842).

3. Tandem privilegium concessum a Pio IX, quod videlicet omnes et singulae Missae, quae in suffragium celebrantur confratrum et consoriorum, eodem gaudeant privilegio, ac si in altari privilegiato celebratae fuissent (S. I. C. 22 Iun. 1865).

De inscriptione nominum.

Ut quis S. Scapulari rite indutus censeatur et sit, ac omnibus bonis spiritualibus confratribus concessis perfruatur, praeter benedictionem et impositionem habitus, requiritur ut eius nomen in Album Confraternitatis describatur (Decr. 27 Aprilis 1887).

Confraternitas autem debet esse canonice erecta, idest a legitima auctoritate instituta, adimpletis conditionibus a Summis Pontificibus impositis.

Auctoritas legitima est uterque Superior Generalis Carmelitarum, Calceatorum scilicet et Excalceatorum.

Conditiones impositae sunt plures, sed duae sunt praecipuae, consensus Episcopi dioecesanii, et distantia.

1. Consensus Episcopi. Erectio fiat de consensu Ordinarii et cum litteris testimonialibus eiusdem (Decr. Urbis et Orbis Pii IX Ad Religionis 8 Ian. 1861).

Porro quid sibi velint verba et cum litteris testimonialibus eiusdem, eruitur ex Bulla Clementis VIII Quaecumque (7 Dec. 1604), in qua dicitur: Cum litteris eiusdem testimonialibus, quibus Confraternitatis erigendae et instituendae (vel aggregandae) institutum, pietas et

christianae caritatis officia, quae exercere cupit (vel consuevit), commendantur.

Quod quidem sapientissime praescribitur, ut periculum amoveatur, ne sub pietatis fovendae ac charitatis exercendae specie pravus aliquis lateat finis, ait Panici (Animadvers. in Constit. Quaecumque pag. 8).

Litterae Ordinarii igitur significare debent consensum in erectionem vel aggregationem Confraternitatum, et instituti pietatem ac religionem commendare, ut iterum declaravit S. C. Indulg. 5 Martii 1896, et approbavit Summus Pontifex 20 Maii 1896.

Litterae praedictae ab ipso Episcopo subscribendae sunt, vel etiam a suo Vicario Generali ex delegatione, ita tamen ut quando Vicarius Generalis suam subscriptionem huiusmodi litteris apponit, debet expressam mentionem facere de hac sua speciali delegatione (Decr. 2 Aug. 1888).

Vicarius Capitularis ab huiusmodi litteris concedendis se absteineat (15 Nov. 1878).

2. Distantia. Fuit hucusque vicens generalis lex distantiae unius leucae (trium circiter milliarium) in Confraternitatibus eiusdem nominis et instituti erigendis.

At Apostolica Sedes hanc distantiae legem nuperrime moderavit, dum concessit erigi posse Confraternitates in locis distinctis, idest in distinctis dioecesibus vel communitatibus (Decr. 31 Ian. 1893). In locis itaque distinctis, ut sunt dioeceses, civitates, pagi, oppida seu communitates, erigi possunt Confraternitates, quamvis una leuca inter se non distent. Immo in quolibet eiusdem municipii oppido, ritu et nomine ab aliis disiuncto, dummodo unumquodque oppidum propriam habeat paroeciam, potest Confraternitas institui (Decr. 20 Maii 1896).

Quoad magnas civitates data est respectivis Ordinariis facultas pro eorum arbitrio et prudentia in singulis casibus, plures Confraternitates erigendi, servata in huiusmodi erectionibus convenienti, secundum eorum iudicium, distantia.

Sacerdotes, facultate pollentes recipiendi christifideles ad S. Scapulare, tenentur nomina adscriptorum transmittere ad aliquam Ecclesiam, in qua sit Confraternitas legitime erecta, quam primum commode possunt (Decr. 26 Ian. 1871).

Nulla est necessitas transmittendi haec nomina ad viciniorem Confraternitatem (Decr. 18 Iun. 1898).

Adscripti nihilominus frui incipiunt bonis spiritualibus, confratribus concessis, ab ipsa die, qua S. Habitum recipiunt, quamvis eorum nomina nondum sint in librum Confraternitatis relata (Decr. 13 Nov. 1893).

SCHOLAE PUBLICAE

1. — *Ecclesiae auctoritas
quoad publicarum scholarum regimen.*

Confer verbum *Errores* § 45 seqq.

2. — *Episcoporum potestas
quoad Universitates.*

I. Utrum in his universitatibus, quae *immediate* Romani Pontificis protectioni et reformationi non subsunt, sed quarum cura, visitatio et reformatio ad Statum civilem pertinet, etiam Statui civili competant omnia illa munia, quae S. Concilium recenset verbis sequentibus: *diligenter curent ut ab eisdem universitatibus... emendentur et statuuntur?*

II. Et quatenus affirmative, utrum in supradictis muniis, quae ad Statum civilem pertinent, comprehendatur etiam supremum officium integritatis fidei curandae, quod officium vulgo dicitur *superintendentia doctrinalis*?

III. Utrum *superintendentia doctrinalis*, etsi ad Statum civilem pertineat, sit tamen *directa*, quatenus nulla alia intermedia potestate exerceatur, et *exclusiva*, quatenus a Statu civili tantum exerceri possit?

IV. Utrum, etsi ad Statum civilem pertineat cura, visitatio et reformatio universitatum et Studiorum generalium, supremum tamen officium integritatis Fidei curandae, seu *superintendentia doctrinalis* competat Episcopo ordinario, etiam respectu universitatis, quae in sua Dioecesi existit?

V. Utrum Episcopus ordinarius possit *per se et immediate* Doctorem aliquem illarum universitatum, quarum cura, visitatio et reformatio ad Statum civilem pertinet, admonere de errore, quem forte Doctor ipse vel docuerit in universitate, vel scriptis tradiderit per Dioecesium vulgatis?

R. Ad I. Ex Concilio Tridentino sess. 23, cap. 2, de ref., curam, visitationem et reformationem Universitatum, quae Romani Pontificis protectioni et reformationi non sunt immediate subiectae, proprio ac nativo iure pertinere ad Ordinarios dioecesanos, et ad eosdem praeterea spectare, pro religionis et disciplinae ecclesiasticae augmento, emendare et statuere, si quae in praedictis Universitatibus correctione et reformatione digna fuerint. Contrariam autem doctrinam damnatam fuisse in Syllabo s. m. Pii PP. IX. — Ad II, III, IV et V provisum in I. — S. C. C. 18 Iul. 1888.

3. — *Puerorum scholae in Canadensi regione.*

Quoad puerorum scholas Epistola Encyclica conferenda est Leonis XIII ad Ordinarios Foe-

deratarum civitatum Canadensium *Affari vos* 8 Dec. 1897, apud Acta S. Sedis vol. XXX, pag. 356 seqq. Causa profecto vertitur, ait Pontifex, permagni momenti ac ponderis. De eo intelligi volumus, quod septem ante annis legumlatores Provinciae Manitobensis consensu suo de disciplina puerili decrevere: qui scilicet, quod leges Canadensis foederis sanxerant, pueros professione catholica in ludis discendi publicis institui educarique ad conscientiam animi sui ius esse, id ius contraria lege sustulere....

4. — *De scholis mixtis in Helvetia.*

.... An liceat parentibus liberos suos huiusmodi scholis instituendos committere: quo in excutiendo vehementer Eminentissimos Patres commoverunt tum intrinsecum rei periculum, tum ea quae ad eos ab ipsis Episcopis relata sunt. Itaque omni ope curandum esse censuerunt, ut omnibus patribus familias persuadeatur se nihil peius de prole sua, de patria, de re catholica universa mereri posse, quam ut natos suos in extremam hanc aleam immittant. Cum enim puerilis aetas, pro sua ipsa ingenuitate ac simplicitate, vafrorum hominum seductionibus, nisi diligenter custodiatur, tota pateat, tum vero maxime si iis implicetur rerum adiunctis, in quibus eam versari in eiusmodi scholis necesse est, auctoritas quippe praeceptorum, quae maxime in adolescentium animis valet, ad ea omnia approbanda, quae in iis vident, ex iisve audiunt, naturali quadam vi eos rapit; quo fit ut illorum erga religionem indifferencia, errores ipsi haereticales, catholicaeque religionis contemptus, venenato quodam alitu, tenella pectora inficiat, extinctoque calore omni pietatis, penitus corrumpat. Cui pesti haud minus lethifera accedit haeticorum condiscipulorum contagio, quorum corrupti mores, indita ex sectario dogmate indocilitas, quaeque pueriles animos vehementissime movet, in catholicam fidem atque Ecclesiae praecepta mordax dicacitas, si quid incorruptum, aut firmum in ipsis manserit, labefactent ac perdant necesse est. Quae sane per se gravissima graviorem etiam in molem assurgere Eñi Patres perspiciebant, ea considerantes quae ab Episcopis aperiebantur, eo consilio eiusmodi scholas institutas esse ut catholica Religio ex istis Regionibus extirpetur; eo enim praefixo scopo nihil industriae, nihil fraudum, nihil adversarum virium praetermissum iri ad contraditum ipsis iuventutem pervertendam nemo non videt.

Neque vero illud quispiam sibi persuadeat immunes ab hac pernicie scholas illas fore,

quae materiam a religione discretam atque profanam habent. Etenim praeterquam quod eadem in illis ab haereticorum, sive praeceptorum, sive discipulorum, vitae ratione ac familiaritate scandala impendent, novus profecto in humanis rebus sit oportet qui non sentiat etiam in eiusmodi scholis, aditum haereticis magistris undequaque aperiri, ut puerilem simplicitatem opportune et importune, data et non data occasione circumveniat, et in laqueos inducat, cuius quo magis inopinae atque occultae sunt artes, eo magis sunt ad perdendum efficaces. Itaque non tantum quae sacris, sed etiam quae profanis disciplinis, non tantum quae metaphysicae aut ethicae, sed etiam quae mathesi aut physicae, aut historiae, aut humanis litteris, aut linguis, aut artibus quibusvis tradendis institutae sunt, periculi atque exitii plenas eiusmodi scholas esse nulla ratione est dubitandum.

Quae sane cum ita se habere apprime noscent Emi Patres, non illud tamen eos praeteribat, peculiaria quaedam rerum adiuncta id efficere posse, ut easdem adire aliquando cogat necessitas; ubi scilicet ea tyrannide opprimantur catholici, ut ad scholas proprias id est catholicas adeundas, nulla iam illis aut pateat via, aut suppetat facultas, ideoque in ea sint optione, ut vel necessaria domui suae studiorum subsidia deserant, publicumque ipsum regimen heterodoxis totum relinquant, aut scholas mixtas utut invitissimi subeant. At vero licet id Patribus persuaserit non posse absoluto atque indefinito iudicio aditum ad scholas mixtas omnino improbari, remque potius singulorum Episcoporum prudenti arbitrio religiosaeque conscientiae esse relinquendam, nihilominus ne in re gravissima quisque sese decipiat, duo voverunt serio moneri quae, cum agitur de subeunda occasione proxima peccandi quae necessaria sit, omnes monent theologi: primo ut videant Episcopi, ne fucata aut proprie talis non sit ea quae obiicitur necessitas; secundo ut ab iis ad quorum officium id spectat, remedia omnia studiose adhibeantur, quae ad avertendum perversionis periculum efficacia sint. Et ad primum quod attinet, animadverterunt frustra quempiam necessitatem causari, si ad alias scholas, quae sint mere catholicae, licet in extraneis regionibus sitae, possit liberos suos sine notabili damno mittere. Ad alterum vero quod pertinet, moneri voverunt plurimum ad hanc rem conferre, planeque esse necessariam unanimum sinceramque concordiam sive laicorum cum Clero, sive minoris Cleri cum Episcopis, sive omnium inter se, ut dum Episcopi, sive coniuncti de opportunis adhibendis remediis in Synodis provincialibus agunt, sive singuli gregem suum qua voce, qua literis pastoralibus instruunt et confirmant, a supremis vero Reipublicae moderatoribus sive per se,

sive gravibus interpositis viris, ut meliorem in dies rerum ordinem et condiciones aequiores impetrent constanter studioseque curant, dum Clerus minor, ac praesertim Parochi in catechesibus ac praecipue in his exponendis veritatibus sive fidei sive morum, quae magis ab incredulis atque heterodoxis impetuntur, diligentem operam ponunt, expositamque tot periculis iuventutem magis magisque, qua frequenti Sacramentorum usu, qua pietate in B. Virginem communiter student, et ad Religionem firmiter tenendam excitant, in omnibus vero iustum ac vehemens desiderium ut eiusmodi religionis ac pietatis offendicula, cuiusmodi certe scholae mixtae sunt, removeantur, prudenter quidem, sed assidue alunt, dum singuli genitores, quive eorum loco sunt, liberis suis sollicitè invigilant ac vel ipsi per se, vel si minus idonei ipsi sint, per alios de lectionibus auditis eos interrogant, libros iisdem traditos recognoscunt, et si quid noxium in illis deprehenderint, antidota praebent; a familiaritate vero et consortio haereticorum discipulorum omnino arcent et prohibent, omnium simul ac ratione coniunctae et consociatae vires facilius efficaci usque adolescentium salutem tueantur, omnemque pestem ab eorum animis avertant. Itaque ad dictum dubium: « An liceat parentibus liberos suos huiusmodi scholis instituendos committere »; responderunt: « Generatim loquendo non licere, sed in casibus particularibus iudicio et conscientiae Ordinarii id esse relinquendum, cuius tamen erit officii diligenter curare, ut non modo a se et a parochis, verum etiam a singulis genitoribus opportuna remedia adhibeantur, quibus periculum perversionis ab alumniis removeatur, simulque eniti apud magistratus ac praesides, ne vis inferatur conscientiae catholicorum adhibendo libros qui Religioni Catholicae sint infensi ac denique assidue et instanter monere et hortari omnes, atque eos praesertim, quibus facultas est, ut liberos suos in alias regiones mittant, ubi catholice educantur ».... — Instr. S. C. S. O. 26 Mart. 1866, Collect. S. C. de P. F. n. 477.

5. — *Scholae promiscuae in Hibernia.*

.... S. C. grave periculum fidei catholicae inde obventurum timet; uno verbo Religioni institutionem huiusmodi detrimento existere arbitratur.... — Instr. S. C. de P. F. 1841-1857, ad Episcopos Hiberniae, Collect. eiusdem S. C. n. 472.

6. — *De scholis acatholicis in foederatis statibus Americae septentrionalis.*

.... Porro in deliberationem cadere imprimis debebat ipsa iuventutis instituendae ratio scholis

huiusmodi propria atque peculiaris. Ea vero S. Congregationi visa est etiam ex se periculi plena, ac perquam adversa rei Catholicae. Alumni enim talium scholarum, cum propria earumdem ratio omnem excludat doctrinam religionis, neque rudimenta Fidei addiscent, neque Ecclesiae instruantur praeceptis, atque adeo carebunt cognitione homini quam maxime necessaria, sine qua christiane non vivitur. Enimvero in eiusmodi scholis iuvenes educantur iam inde a prima pueritia ac propemodum a teneris unguiculis, qua aetate, ut constat, virtutis aut vitii semina tenaciter haerent. Aetas igitur tam flexibilis, si absque religione adolescat, sane ingens malum est.

Porro autem in praedictis scholis, utpote se iunctis ab Ecclesiae auctoritate, indiscriminatim ex omni secta magistri adhibentur, et caeteroquin, ne perniciem afferant iuventuti, nulla lege cautum est, ita ut liberum sit errores et vitiorum semina teneris mentibus infundere. Certa item corruptela insuper ex hoc impendet, quod in iisdem scholis, aut saltem pluribus illarum, utriusque sexus adolescentes et audiendis lectionibus in idem conclave congregantur, et sedere in eodem scamno masculi iuxta foeminas iubentur. Quae omnia efficiunt ut iuventus misere exponatur damno circa Fidem, ac mores periclitentur.

Hoc autem periculum perversionis nisi e proximo remotum fiat, tales scholae tuta conscientia frequentari nequeunt. Id vel ipsa clamat lex naturalis et divina. Id porro claris verbis Summus Pontifex edixit, Friburgensi quondam Archiepiscopo, die 14 Iulii 1864, ita scribens: « Certe quidem, ubi in quibuscumque locis regionibusque perniciosissimum huiusmodi vel susciperetur, vel ad exitum perduceretur consilium expellendi a scholis Ecclesiae auctoritatem, et iuventus misere exponeretur damno circa Fidem, tunc Ecclesia non solum deberet intentissimo studio omnia conari, nullisque curis parcere, ut eadem iuventus necessariam christianam institutionem, et educationem habeat, verum etiam cogeretur omnes fideles monere, eisque declarare eiusmodi scholas Ecclesiae Catholicae adversas haud posse in conscientia frequentari ». Et haec quidem, utpote fundata iure naturali ac divino, generale quoddam enunciant principium, vimque universalem habent, et ad eas omnes pertinent regiones, ubi perniciosissima huiusmodi iuventutis instituendae ratio infeliciter inducta fuerit.

Oportet igitur, ut Praesules Amplissimi quaecumque possint ope atque opera commissum sibi gregem arceant ab omni contagione scholarum publicarum. Est autem ad hoc omnium consensu nil iam necessarium quam ut Catholici ubique locorum proprias sibi scholas habeant, easque publicis scholis haud inferiores. Scholis ergo catholicis sive condendis ubi de-

fuerint, sive amplificandis et perfectius instruendis parandisque, in institutione ac disciplina scholas publicas adaequent omni cura prospiciendum est. Ac tam sancto exsequendo consilio, tamque necessario haud inutiliter adhibebuntur, si Episcopis ita visum fuerit, e Congregationibus Religiosis sodales, sive viri, sive mulieres, sumptusque tanto operi necessarii, ut eo libentius atque abundantius suppeditentur a fidelibus, opportuna oblata occasione, sive pastoralibus litteris, sive concionibus, sive privatis colloquiis, serio necesse est ut ipsi commoneant sese officio suo graviter defuturos, nisi omni qua possunt cura impensaue scholis catholicis providerint. De quo potissimum monendi erunt quotquot inter Catholicos caeteris praestant divitiis ac auctoritate apud populum quique comitiis ferendis legibus sunt adscripti.

Et vero in istis regionibus nulla lex obstat civilis, quominus Catholici, ut ipsis visum fuerit, propriis scholis prolem suam ad omnem scientiam ac pietatem erudiant. Est ergo in potestate positum ipsius populi catholici ut feliciter avertatur clades, quam scholarum illic publicarum institutum rei catholicae minatur. Religio autem ac pietas ne a scholis vestris expellantur, id omnes persuadeant sibi plurimum interesse, non singulorum tantum civium ac familiarum, verum etiam florentissimae Americanae nationis, quae tantam de se spem Ecclesiae dedit.

Caeterum S. Congregatio non ignorat talia interdum rerum esse adiuncta, ut parentes catholici prolem suam scholis publicis committere in conscientia possint. Id autem non poterunt, nisi ad sic-agendum sufficientem causam habeant; ac talis causa sufficiens in casu aliquo particulari utrum adsit necne, id conscientiae ac iudicio Episcoporum relinquendum erit; et iuxta relata tunc ea plerumque aderit, quando vel nulla praesto est schola catholica, vel, quae suppetit, parum est idonea erudiendis convenienter conditioni suae congruenterque adolescentibus. Tunc autem ut scholae publicae in conscientia adiri possint, periculum perversionis, cum propria ipsarum ratione plus minusve nunquam non coniunctum, opportunis remediis cautionibusque fieri debet ex proximo remotum. Est ergo imprimis videndum utrumne in schola, de qua adeunda quaeritur, perversionis periculum sit eiusmodi, quod fieri remotum plane nequeat, velut quoties ibi aut docentur quaedam, aut aguntur catholicae doctrinae bonisve moribus contraria, quaeque citra animae detrimentum neque audiri possunt, nedum peragi. Enimvero tale periculum, ut per se patet, omnino vitandum est cum quocumque damno temporali, etiam vitae. Debet porro iuventus, ut committi scholis publicis in conscientia possit, necessariam christianam institutionem et educationem, saltem

extra scholae tempus, rite ac diligenter accipere.. Quare parochi et missionarii, memores eorum quae providentissime hac de re Concilium Baltimorese constituit, catechesibus diligenter dent operam iisque explicandis praecipue incumbant Fidei veritatibus ac morum, quae ab incredulis et heterodoxis impetuntur; totque periculis expositam iuventutem impensa cura, qua frequenti usu Sacramentorum, qua pietate in Beatam Virginem studeant communi, et ad religionem firmiter tenendam etiam atque etiam excitent. Ipsi vero parentes, quive eorum loco sunt, liberis suis sollicitè invigilent, ac vel ipsi per se, vel, si minus idonei ipsi sint, per alios de lectionibus auditis eos interrogent, libros iisdem traditos recognoscant, et, si quid noxium ibiprehenderit, antidota praebeant, eosque a familiaritate et consortio condiscipulorum, a quibus Fidei vel morum periculum imminere possit, seu quorum corrupti mores fuerint, omnino arceant et prohibeant. Hanc autem necessariam christianam institutionem et educationem liberis suis impartiri quotquot parentes negligunt; aut qui frequentare eos sinunt tales scholas, in quibus animarum ruina evitari non potest; aut tandem qui, licet schola catholica in eodem loco idonea adsit apteque instructa et parata, seu quamvis facultatem habeant in alia regione prolem catholicae educandi, nihilominus committunt eam scholis publicis sine sufficienti causa ac sine necessariis cautionibus, quibus periculum perversionis e proximo remotum fiat; eos si contumaces fuerint, absolvi non posse in Sacramento Poenitentiae, ex doctrina morali catholica manifestum est. — Instr. S. C. S. O. 30 Iun. 1875, Collect. S. C. de Prop. Fide n. 481.

7. — *De acatholicis Universitatibus in Anglia.*

.... Quoniam vero non omnes idem tulere iudicium de acatholicis Universitatibus devitandis, ac quidem etiam non defuerunt qui censerent tolerari posse ut catholica iuventus praedicta instituta frequentaret sive ob temporalia emolumenta quae in iis comparantur, sive quod in ipsorum sententia certa lex non appareat qua ad illas accessus absolute prohibeatur, operae pretium arbitror ut Amplitudo tua clare explicet in epistola pastorali doctrinam de proximis peccandi graviter occasionibus devitandis, quibus nemo sine lethali peccato exponere seipsum potest, nisi gravis urgeat ac proportionata necessitas, ac nisi tales adhibeantur cautiones, quibus periculum peccandi proximum removeatur. Iam vero in re de qua agitur, cui, ex Summi Pontificis declaratione, intrinsecum gravissimumque inest periculum non pro morum tantum honestate sed praeser-

tim pro fide, quae ad salutem omnino est necessaria, quis non videt vix aut ne vix quidem dari posse adiuncta illa in quibus absque peccato acatholicae Universitates frequententur? Levitas ingenii atque instabilitas adolescentium, errores qui quasi cum aura in dictis Institutis hauriuntur absque antidoto solidioris doctrinae, maxima vis quam in iuvenes exercent humani respectus ac sodalium irrisiones, tam praesens tamque proximum in adolescentes inducunt labendi periculum, ut nulla generatim sufficiens ratio concipi queat, propter quam adolescentes acatholicis Universitatibus committantur.... — Litt. Enc. S. C. de P. F. 6 Augusti 1867, ad Episcopos Angliae, Collectan. eiusdem S. C. n. 478.

8. — *De Scholis catholicorum mixtis.*

.... « Tolerari posse ut puellae schismaticae in collegium admittantur quod Sorores dirigunt, dummodo bonam praeseferant indolem, iuxta exposita instituantur, nec tamen obligentur ad assistendum Missae Sacrificio aliisque functionibus ecclesiasticis, verum id earum arbitrio relinquatur, vetito quidem ne unquam disputationes cum puellis catholicis habeant de rebus ad religionem spectantibus; ne templum adeant schismaticum a ministris schismaticis Sacramenta recepturae; quod si in aliquo casu id impediri nullo modo possit, Sorores passive se habeant; et pariter vetito, ne puellae ab amicis et coniunctis, exceptis parentibus et tutoribus, absque licentia Ordinarii visitentur; de quibus omnibus clare et explicitè instructi fiant et in iis consentiant parentes vel tutores earumdem puellarum, antequam ipsae ad collegium admittantur. Idque scribatur R. P. D. Archiepiscopo (Ordinario) cum advertentia ut curet omnium horum executionem, et bonum spirituale puellarum, quoad fieri poterit, etiam post egressum e collegio; et instruantur Sorores quod si aliqua ad fidem catholicam converti petat, res ad ipsum Archiepiscopum erit deferenda, qui iuxta casus adiuncta prudenter providebit, et sedulo caveat ne ex admissione schismaticarum ullum ne minimum quidem perversionis vel indifferentismi periculum puellis catholicis subsit ».

Da questa risoluzione rilevasi il sentimento della prelodata S. Congregazione, e le cautele da essa prescritte in proposito, sebbene però il riferito decreto non possa darsi per regola generale applicabile a qualunque altro convitto misto, attese le varie circostanze di ciascun caso particolare, sulle quali, siccome si disse, conviene avere esattissime notizie per adattarvi le analoghe provvidenze ed istruzioni....

.... Gioverà per ultimo aggiungere come la rimentovata S. C. di Propaganda nella generale adunanza dei 31 Agosto 1863, esaminando le

regole dell' Istituto delle Suore di N. S. di Sion eretto in Francia, e parlando delle giovani convivitrici nel relativo educando, decise doversi rispondere al fondatore « essere intendimento della S. C. che nelle scuole delle pensionate non si accolgano per massima generale se non giovani cattoliche. Che se per grave ragione occorresse di ricever donzelle di altre confessioni *da educarsi però cattolicamente*, debba rendersi di ciò inteso il Vescovo diocesano, affinché di concerto colla Superiora stabiliscano con ogni diligenza le regole necessarie per evitare ogni pericolo di seduzione o perversione, fra le quali regole non si ometterà di prescrivere che nelle visite che ricevono le suddette donzelle dai loro parenti debba trovarsi ognora presente una Suora ». — Instr. S. C. de P. F. 25 Apr. 1868, Collect. eiusdem S. C. n. 479.

9. — *De scholis neutris.*

Decreto nuperrimo e Municipii scholis *catholicus eiicitur catechismus*. Decretum, vituperio dignum, haeresiae atque incredulitati debacchanti obicem subtrahit... Dum vero, religionis nomine, voces attollimus nostras ad sacra eiusdem iura protuenda, volumus etiam, ut cuilibet innotescat quantum societatis bonum adversetur insanum eiusmodi consilium... Neque enim in puerum renovare licet Salomonis iudicium, eundemque irrationabiliter ac inhumaniter in medium dividere quoad eius intelligentiam ac voluntatem: eo quod dum prima excolitur, ad consequendos virtuosos habitus, ultimumque finem insectandum secunda dirigi debet... Talique res splendore nitescit, ut pro vera, etsi contradictionis pretio, ab eisdem haberetur qui religionis documentum a scholis proici cupiunt; dum ad intellectum solummodo conamina haud dirigant, sed ad voluntatem quoque, satagentes, ut *ethica*, quam *civilem* appellant atque *naturalem*, in scholis edoceatur, curantesque ut iuventus ad civilium et so-

cialium virtutum acquisitionem dirigatur. Ast moralis eiusmodi philosophia nedum ad altiorum finem, divina bonitate constitutum in beatifica Dei visione, hominem ducere valet, sed impar quoque evadit ad hoc, ut infantis animus ad veram instituatur virtutem, et in recto constans tramite permanere queat... Et iure verbo *eiicere* usi sumus: quoniam prorsus ludificans fiat ratio inita religiosas exhibendi instructionem tantum pueris illis, quorum parentes id expresse petierint. Neque enim captu facile est, quomodo impii consilii auctores haud pensaverint quo malo afficeretur sensu puer, qui ratione ab aliis prorsus diversa religiosam instructionem agere prospiceret... Quod si aut animi improbitate, aut ignorantia, socordia adacti adfuerint parentes, quod difficile haud est, qui pro filiis religiosae non exposcerint instructionis beneficium, saluberrimis documentis magna iuvenum pars careret, maximo cum discrimine nedum animarum innocentium illorum, verum etiam civilis societatis ipsius... Quum minoris quoque momenti expectarentur utilitates lege instructio elementaris obligatoria reddita fuit, parentes multis adigendo ut filios ad scholas mitterent; quis nunc catholicae iuventuti religiosam eripere audebit instructionem; quae ad vitam probe degendam uti prudentior tutela sese exhibet? Nonne crudele est, exigere ut pueri eiusmodi, absque ulla religionis notione crescant...? — Litt. Leonis XIII ad Em. Card. Vicar. *Tot inter* 26 Iun. 1878.

Ecclesia, integritatis fidei custos et vindex, quae, delata sibi a Deo conditore suo auctoritate, debet ad sapientiam christianam universas vocare gentes, itemque sedulo videre, quibus excolatur praeceptis institutisque iuventus, quae in ipsius potestate sit, semper scholas, quae appellant *mixtas* vel *neutras*, aperte damnavit, monitis etiam atque etiam patribusfamilias, ut in re tanti momenti animum attenderent ad cavendum. — Epist. Encycl. Leonis XIII *Nobilissima Galliarum* ad Epp. Galliae 8 Febr. 1884.

SCRIPTURA SACRA

1. — *De Studiis Scripturae Sacrae.*

Editae de hac re sunt Litterae Encyclicae Leonis XIII, *Providentissimus Deus*, 18 No-

vembris 1893. Confer *Monitore Ecclesiastico* Conversano p. 1, pag. 222 seqq., 250 seqq., 270 seqq.

SCRUPULUS

CAIETANI COMMENTARIUS

Subiicimus hic doctissimi Card. Caietani solutionem de scrupulo, quae magni momenti est et quoad scrupuli naturam et quoad agitatam de aequiprobabilismo quaestionem:

Quid importat scrupulus conscientiae, quo stante licite operamur oppositum.

Ad hoc quaesitum dupliciter videtur ab aliis responderi. Quidam enim distinguendam putant *quantitatem* ambiguitatis: ita quod quum quis scrupulum habet de aliquo actu exercendo (puta

an liceat pulsare in die festo) si sic fluctuat... *plus* aut *aeque credit* esse licitum, scrupulus est, quo stante non licet sibi pulsare in die festo; si vero *plus credit* licitum esse *cum haesitatione* tamen illiciti, scrupulus (inquiunt) est, quo stante licitum est illi pulsare in die festo.

Quibusdam autem videtur ad rationem licitae operationis exigi fidem certam *excludentem omnem haesitationem*: alioquin periculo peccandi contra conscientiam exponeret se operans *cum formidine* alterius partis. Et apud istos scrupulus, contra quem licet agere, non est *haesitatio* aliqua de opposito: sed consistit potius in *quadam apparentia*.

Mihi autem occurrit dicendum, quod sive scrupulus occurrat *ex parte appetitus* (ut contingit *timentibus peccare* in aliquo actu, et *nesciunt* quare), sive *ex parte rationis* (ut contingit iis qui *ex aliqua ratione magna, mediocri vel levi* fluctuant), distinguere oportet de modo, an huiusmodi *haesitatio* seu vacillatio sit modo *speculativo* vel modo *practico*: hoc est an dubitat de licito vel illicito *secundum se*, vel ut est *ratio operis sui hic et nunc*. Nam si quis dubitaret an pulsare in die festo sit licitum vel illicitum, et tamen non dubitaret sibi tunc esse licitum pulsare, iste non peccaret pulsando, quantumcumque *magna* esset *dubitatio* apud eundem de actu pulsandi secundum se, an sit licitus vel illicitus, et similiter quantumcumque esset *maximus timor* de eodem. Et per oppositum si quis esset *certissimus* de actu pulsandi secundum se quod est licitus in die festo, et tamen *fluctuaret* de exercenda nunc a se pulsatione: ita quod ratio applicandi se ad pulsandum *cum ambiguitate applicat*, illicite quis pulsaret: intellectus siquidem speculativus nihil dicit de operando. Et si *certitudo speculativa* exigeretur, non solum rudes qui sola certitudine adhaesionis alienae doctrinae sunt contenti, sed doctores aliorum passim periculo se exponerent, eo quod *innu-*

mera sunt dubia, quorum alteram partem sic amplectuntur *ut absque scrupulo operentur*, et tamen an veritatem speculative evidenter habeant, *non pertinaciter asserunt*. Difficile enim, inquit Aristoteles, est nosse se scire quia difficile est discernere ac scire an ex propriis etc. sciat. Et *diversitas ipsa opinionum* circa aliquid unum nata est reddere intellectum *speculativum nutantem*.

Non est ergo in hoc quaesito spectandum *ad haesitationem magnam vel parvam*, ad fidem *certam vel incertam* de licito vel illicito absolute, *sed ad rationem operandi in singulari*. Si enim applicatio ad operandum *certa est, quidquid tam in ratione quam in appetitu fluctuet* scrupulus est, quo stante *licite oppositum operamur*. Si autem *applicatio ipsa ad opus fluctuat* circa rectum vel obliquum moris, scrupulus est conscientiae *contra quem illicite agitur* et obliquitas moralis incurritur.

Ratio autem horum est, quia in proposito *conscientia* non significat scientiam, sed *applicationem cognitionis ad opus exercendum*, et propterea *scrupulus conscientiae* qui per se opponitur *conscientiae*, in ipsa applicatione consistit, et eadem ratione scrupulus omnis ad ipsam applicationem non se extendens, conscientiae non opponitur. Hinc enim fit ut vacillatio conscientiae in applicatione consistens deformem reddat actionem quoniam fit applicatio modo quo non debet. Debet enim potentia rationalis determinari ad unum, si recte exire debet in actum, alioquin discrimini exponitur utriusque oppositi si fluctuante illa quis utitur. Fluctuans enim quantum sapit fluctuationis tantum sapit indeterminationis: ac per hoc indebiti modi operandi. Et hoc ambae supra dictae opiniones forte intendebant. Prima enim ad haesitationem in se videtur respexisse. Secunda autem de fidei certitudine ut est ratio operis intelligenda est. Bene vale.... Romae nono Februarii anno salutis 1521.

SECTARII

1. — *Massonicarum Sectarum illiciteas et malitia.*

Adest de hac re Epist. Encycl. Leonis XIII *Humanum genus* 20 Apr. 1884, ap. Acta S. Sed. vol. 16, pag. 417 seqq., et Epist. ad Episcopos Italiae eiusdem Leonis XIII *Inimica vis* 8 Dec. 1893, apud *Monitore Ecclesiastico Conversano*, vol. 7, p. 2, pag. 226 seqq.; nec non Epist. ad populum Italicum *Custodi di quella fede* 8 Decemb. 1892, apud *Monitore* ibidem pag. 245 seqq. Adest praeterea Instr. S. Rom. et Univ. Inquis. ad omnes Catholici Orbis Episcopos *Ad gravissima evertenda* 10 Maii 1884, apud Acta S. Sed. vol. 16, p. 43 seqq. Plures

aliae adsunt Litt. Enc. et Instructiones S. C. de Prop. Fide, et S. C. S. O. Confer Litt. Enc. S. C. de P. F. a. 1867 ad Delegatos Apostolicos et Episcopos Orientis, quibus declaratur respicere etiam Orientales Constitutiones Pontificias contra sectas clandestinas, apud Collect. S. C. de P. F. n. 1859, et Instr. S. C. S. O. 1 Aug. 1855, apud eandem Collect. n. 1858.

2. — *Peculiarium Sectarum damnatio.*

Decreto S. C. S. O. 13 Iulii 1865, 12 Ianuarii 1870, damnatur secta Fenianorum, Acta S. Sed. vol. 1, pag. 290, Collect. S. C. de Prop. Fide n. 1860. Societates anglice dictae

Old Fellows, Goad Templars damnatae et ipsae sunt pluribus S. C. S. O. Decretis. Confer verbum *Censura* n. 17 seqq.

Damnatae item, praeter alias, sunt Decr. S. C. S. O. 20 Aug. 1894, tres Societates in Statibus unitis Americae Septemtrionalis, Sociorum singularium, Filiorum temperantiae, Equitum Pithiae.

De socialismo, communismo, societatibus clandestinis, biblicis, clerico-liberalibus. Confer verbum *Errores Syll.* § IV.

3. — *Sectariorum admissio ad sacramenta et ad ecclesiasticam sepulturam.*

Absolvi quidem possunt et ad alia sacramenta admitti sectarii sive occulti, sive notorii, si specialis habeatur eos absolvendi facultas, cum sint irretiti excommunicatione Summo Pontifici reservata, dummodo a respectiva secta omnino se separent, eamque saltem coram confessario eiurent seu detestentur; promittant nunquam amplius fore, ut sese immisceant alicui actui societatum ipsarum tum secreto tum publico, et praesertim numquam amplius se soluturos requisitam contributionem; animo sint dispositi ad suum nomen revocandum, si et quando id facere absque gravi damno poterunt; et reparent scandalum eo meliori modo quo fieri potest. — S. C. S. O. 7 Mart. 1883, 5 Aug. 1898, S. C. de Prop. Fide 10 Maii 1898. Confer Collect. S. C. de P. F. n. 1856 seqq.

Quaesitum fuit an, remota quavis alia eorumdem sectarum participatione, hoc saltem liceat, nomen proprium in sociorum catalogis retinere, necnon in praefatae taxae vel aeris alieni solutione stato tempore perseverare. Quod dubium sane gravissimum cum Sanctissimus Dominus Noster Sacrae huic Supremae Congregationi commiserit enucleandum, eadem Sacra Congregatio, re mature perpensa, respondendum censuit: *Generatim loquendo non licere; et ad mentem.*

Mens est quod ea res tolerari possit sequentibus conditionibus et adiunctis simul in casu concurrentibus, scilicet:

I. Si bona fide sectae primitus nomen dederint, antequam sibi innotuisset, societatem fuisse damnatam.

II. Si absit scandalum, vel opportuna removeatur declaratione, id a se fieri, ne ius ad emolumenta vel beneficium temporis in aere alieno solvendo amittat a quavis interim sectae communione et a quovis interventu, etiam materiali ut praemittitur, abstinendo.

III. Si grave damnum sibi aut familiae in renunciatione obveniat.

IV. Tandem ut non adsit vel homini illi, vel familiae eius periculum perversionis ex parte sectariorum spectato praecipue casu vel infirmitatis vel mortis, neve similiter adsit peri-

culum funeris peragendi, a ritibus catholicis alieni.

Quae cum SSmo Domino Papae Leoni XIII relata fuerint in totum approbata et confirmata fuerunt. Verum cum de re gravissima atque periculorum et difficultatum plena agatur, quae plurimas non modo dioeceses sed et provincias ecclesiasticas respicit, idem SSmus N. iussit ut uniformis regulae servandae causa, casibus particularibus Eminentia Tua et in Apostolica delegatione successores providere possint. — Die 19 Ian. 1896, Delegato Apostolico in Stat. Foeder. Amer. Septentr.

Societatibus istiusmodi adscriptis, si sint notorii neque Sacramenta, neque exequias, neque ecclesiasticam sepulturam concedi posse, nisi debita retractatione emissa per absolutionem Deo et Ecclesiae fuerint reconciliati. Si quando vero iidem morte praeventi, retractationem rite emittere non potuerint, nihilominus ante mortem signa poenitentiae et devotionis dederint, tunc poterit eis concedi sepultura ecclesiastica, vetitis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. — S. C. S. O. 10 Maii 1898, Monitore Ecclesiastico Conversano vol. 10, p. 2, pag. 196.

Specialis autem adest Instr. S. C. S. Officii 2 Iulii 1878, ad Ordinarios Imperii Brasil. de servandis a Clero circa modum agendi cum massonibus. Ea tenoris est sequentis: — Pestis Massonismi, qui in istis regionibus tanta Religioni detrimenta infert, eo fortius reprimetur quo religiosius a clero isto servata fuerit regula catholicae doctrinae circa modum agendi cum massonibus, praesertim quod ad Sacramenta attinet, ceteraque bona spiritualia, a quorum communione illi prorsus sunt arcendi, donec impiae sectae nuncium remiserint. Cum autem S. Sedes certior facta fuerit multum discrepare hac in re praxim istorum parochorum, Sacrae Congregationi, approbante SSmo D. N., visum est sequentia in memoriam revocare, quae ab omnibus accurate servanda erunt.

Itaque loquendum primum de Sacramento Matrimonii. Nullo modo tolerari potest quod illic in quibusdam dioecesibus, sicut refertur, usuvenit, ut matrimonia, quae a massonibus contrahuntur, cum omni solemnitate ritus catholici celebrentur. Potius si quis matrimonio coniungi postalat, qui noscitur sectae massonicae adscriptus esse, parochus totis viribus ad id incumbere tenetur, ut illi sectae renuntiet, quod si renuerit, sedulo curandum est ut sponsa ac parentes eius, opportunis exhortationibus a tali coniugio deterreantur.

Quando vero parochus nullo modo potest huiusmodi matrimonium impedire, et prudenter timet, ne ex denegata matrimonio adistentia grave scandalum vel damnum oriatur, res deferenda est ad Ordinarium, qui, sicut ei op-

portuna nunc facultas tribuitur, inspectis omnibus casus adiunctis permittere poterit, ut parochus matrimonio passive intersit, idest absque benedictione, alioque ritu ecclesiastico, tamquam testis autorizabilis, dummodo cautum omnino sit catholicae educationi universae prolis, aliisque similibus conditionibus. Haec vero facultas, quatenus iudicio Ordinarii necessitas postulaverit, parochis secreto delegari poterit. Quoties autem agitur de matrimonio inter unam partem catholicam et alteram, quae a fide ita defecit ut alicui falsae religioni, vel sectae haereticæ sese adscripserit, requirenda est consueta et necessaria dispensatio cum solitis ac notis praescriptionibus et clausulis.

Praeterea Ordinarii, nomine S. Sedis, confessariis praecipiant, ut serio moneant suos poenitentes ne societati *Franc Maçons* aliisque huius generis clandestinis aggregationibus nomen dare, vel earum conventicula adire aut fovere praesumant, ac pertinacibus sacramentalem absolutionem negent. Ut autem vere resipiscentes absolvi queant ab excommunicatione incursa, Sanctitas Sua necessarias et opportunas facultates Ordinariis concedit ad decennium. Ceterum confessarii sciant hominibus liberorum muratorum societati aggregatis, licet emissi iuramenti poeniteant, sacramentalem absolutionem non esse impertiendam, priusquam ipsi absolute et positive praedictam damnatam societatem in perpetuum relinquunt, vel saltem serio promittant se id quantocius effecturos.

Insuper omnino prohibendum est, ne massones notorii officium patrini in Sacramento Baptismi, vel Confirmationis suscipiant. Illi enim, quatenus adhaereant sectae ab Ecclesia damnatae minime idonei sunt procurandae, si opus fuerit, educationi christianae spiritualium filiorum.

Reliquum est, ut quoad sepulturam massonum et exequias reddendas statuta Ecclesiae accurate serventur. Videlicet ecclesiastica sepultura massonibus notoriis concedi non potest, nisi debita retractatione emissâ, per absolutionem Deo et Ecclesiae fuerint reconciliati. Si quando vero morte praevenit retractationem rite

emittere non potuerint, dederint nihilominus ante mortem signa poenitentiae et devotionis, tunc poterit concedi sepultura ecclesiastica, vitatis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. Praeterea ecclesiastica sepultura carere debet qui adhuc post receptionem Sacramentorum, ipse postulaverit sepeliri adhibitis signis sectae massonicae, nisi hanc voluntatem postea iterum retractaverit. Si vero perversa aliorum opera contra defuncti voluntatem emblemata sectae massonicae feretro apposita fuerint, cognita eorum appositione, statim amoveantur, et omnino ante associationem cadaveris. Ex iis quidem patet omnino non licere quod illic, prout relatum est, in quibusdam locis fieri solet, ut cum conventu et in praesentia cleri cadavera more massonum sepulcro inferantur.

Quoad eos casus in quibus sepultura ecclesiastica deneganda est, si ex ea re graves turbae pertimescendae sint, Ordinarii quo tutius in negotio tanti momenti procedant, pro norma habere debent responsum S. Poenitentiariae; videlicet, quoties cum gravibus minis exequiae ac sepultura ecclesiastica requirentur pro defuncto, qui, cum fuerit excommunicatus notorius, iisdem plane privandus est secundum sacros Canones et regulas DD., S. Poenitentiaria 10 Decembris 1860 hunc modum tenendum esse praescripsit: « Curandum ut cuncta ad normam SS. Canonum fiant: quatenus vero absque turbarum et scandali periculo id obtinere nequeat, parochus neque per se, neque per alios sacerdotes ad exequias et ad sepulturam ullo modo concurrat ».

Postremo cum societas massonica certo certius accensenda sit societatibus per Apostolicas Constitutiones condemnatis, nullo pacto permitti potest, ut massones in forma officiali, idest a secta deputati, S. Sacrificio Missae aliisque officiis ecclesiasticis interveniant. Interdicens quoque est ne clerus iussioni seu desiderio massonum pareat pro celebrandis Missis seu officiis ecclesiasticis, uti a massonibus iussis seu postulatis, seu uti talibus in invitationibus ac in publicis ephemeridibus enunciatis.

SEMINARIUM

1. — *Instructio S. C. C. ad Ordinarios Americae Meridionalis circa Seminarii regimen.*

De Clericorum Seminariis agens S. Tridantina Synodus in sess. 23, c. 18, de ref., praescriptis pluribus quae ad alumnorum admissionem et ad religiosam et litterariam eorum educationem spectant, haec addit: « Quae omnia atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria Episcopi singuli, cum consilio duorum canonicorum seniorum et graviorum quos ipsi

elegerint, prout Spiritus Sanctus suggererit, constituent, eaque ut semper observentur, saepius visitando operam dabunt ».

Pergens deinde ad ea quae oeconomicae administrationem respiciunt, statuit, ut « iidem Episcopi cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur; itemque duorum de Clero Civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad Episcopum, alterius vero ad Clerum pertineat », omnibus provideant, quae ad Col-

legii fabricam instituendam, ad mercedem praeceptoribus et ministris solvendam, ad alendam iuventutem et ad alios sumptus referuntur.

Duplex itaque S. Synodus iubet adesse consilium in Seminariis constituendis et regendis, alterum pro re disciplinari, alterum pro temporalis administratione, distincta personarum numero, electionis forma ac officio; etsi nihil vetat quominus quo canonici, qui in coetu sunt consultorum pro re oeconomica, ipsi ab Episcopo eligantur et deputentur etiam pro disciplina dummodo muneris distinctio servetur.

Quae omnia quam sapienter ordinata fuerint, quisque facile intelliget qui secum reputet, quantum a prospero Seminarii statu et a sana Clericorum institutione profectus religionis pendeat; unde duplicem hunc consultorum ordinem adesse, qui in Seminariorum regimine et administratione Episcopis adsit suppetias ferens, et in tanto pondere sustinendo eisdem opituletur, nonnisi prudentissima cautio ac saluberrima provisio est. Eo vel magis quod Episcopi aut visitationi dioecesis aut aliis negotiis, quibus necessario debent intendere, ita saepe occupentur, ut sui Seminarii curae indesinenter vacare, et omnibus per se et directe consulere, plerumque omnino impediuntur.

Nec opponi potest, exinde Ordinarios in expedita pii instituti gubernatione impediri; si quidem recepta regula est, a S. C. C. inde ab anno 1585 tradita ac saepius deinde confirmata, ut Episcopi adhibere quidem deputatorum consilium teneantur, non item sequi. Sane in *Oscen.* mensis Octobris 1585 S. C. C. censuit « sufficere quod Episcopus huiusmodi consilium requirat, eorumque consilio adhibito posse Episcopum statuere et deliberare quae pro prudentia sua magis expedire iudicaverit ». Quod autem solummodo pro consilio stat, impedimento esse non potest; sed lumini potius, directioni et auxilio inservit.

Noverint ergo Episcopi quanti intersit, quantoque studio satagendum sit, ut haec tam salubriter instituta lex executioni ubique demandetur, et fideliter servetur.

Quod si ex Cleri defectu, aut ex gravibus aliis conditionum adiunctis, in quibus Americae Meridionalis dioeceses plerumque versantur, haec omnia impleri non possint, universam legem corrumpere, aut eius observantiam in iis quoque quae possibilia sunt praetermitti pati non debent Ordinarii; sed S. Sedem adire opportune tunc poterunt, quae pro variis locorum circumstantiis et casuum diversitate consilio suo Episcopis aderit, et salva legis substantia, in iis quae ad formam pertinent opportuna temperamenta adhibere non omittet.

Pro viribus tamen nitendum, ut, si fieri potest, in omnibus lex vigeat, nihilque ex ea detrahatur; adeo ut uterque consultorum coe-

tus ad praescriptam formam constitutus munere suo iuxta legem defungatur.

Quae vero sit electionis forma in deputatis constituendis servanda, ex adducto Concilii textu perspicue patet.

Nec minori claritate innotescit, in quibusnam negotiis consultorum votum sit exquirendum; in omnibus scilicet, quae tum ad disciplinam et educationem Clericorum, tum ad sumptuariae domus rationem spectant. Unde S. C. C. in *Oscen.* anni 1585 superius adducta declaravit, « Episcopum cum consilio deputatorum teneri tam circa institutionem, disciplinam et mores Clericorum, quam circa temporalium rerum administrationem providere...: exactiorem vero quae fit pro Seminario ad solum Episcopum spectare ».

Et in Salernitana mensis Iulii 1585 propositis dubiis:

II. An eorum (duorum scilicet deputatorum super disciplina) consilium adhibendum sit tam in constituendis regulis universalibus Seminarii, quam in electione puerorum singulorum introducendorum, in electione magistrorum, librorum legendorum, confessoris, punitione discolorum, expulsionem, visitationem et similibus?

III. An alii quatuor sint deputandi, et deputati adhibendi sint in consilio tantummodo in taxatione, contributione fructuum ex unione beneficiorum et in aliis difficultatibus ob quas Seminarii instructio vel conservatio impediretur vel perturbaretur; an etiam in exactione et temporalium administratione tam dicti Seminarii, ut puta, deputatione vel expulsionem ministrorum et famulorum temporalium, expensis quotidianis, provisione bladorum; quam etiam bonorum quorumcumque et reddituum ipsius Seminarii, etiam ex beneficiis unitis, ut puta, locationibus, concessionibus, aliisque contractibus et litibus? Responsum fuit:

Ad II^{um} In omnibus his esse adhibendum.

Ad III^{um} Teneri Episcopum adhibere deputatorum consilium tam circa institutionem, disciplinam et mores, quam temporalium rerum administrationem.

Cum autem unus ex consultoribus, super temporalibus negotiis deputatus, a clero sit eligendus, clerus ius suum exercere potest in Synodo, si haec tunc habeatur, prout Doctores tradunt: aliter electio in peculiari totius cleri civitatis conventu est peragenda.

Omnium denique electorum munus perpetuum esse debere et neminem nisi ex legitima causa amoveri posse, S. C. C. in cit. Salernitana anni 1589 resolvit, idque saepius deinde confirmavit.

Quod si ex morte, ex discessu, aut ex alia iusta ratione alter eorum a suo munere cesset, eius subrogatio per eos facienda est per quos prior electio est acta.

Haec praecipua sunt canonicae disciplinae capita quibus deputatorum Seminarii institutum continetur et regitur, quae de mandato SSmi D. N. Papae Leonis XIII, praesentibus S. C. litteris, omnibus Americae Meridionalis Ordinariis in mentem revocantur, ut consultissimae legis observantia, ubi absolevit, restituatur, et ubi adhuc inducta non fuit, quamprimum in usum adducatur.

Datum Romae ex S. C. Concilii die 15 Martii 1897.

SEPULTURA

1. — *Decretum super exequiis.*

Sacra Rituum Congregatio, Ritualis Romani Rubricis pluribusque alias vulgatis Decretis inhaerens, declarat:

I. Cadavera defunctorum associanda esse cum unica tantum cruce, quae debet esse illius Ecclesiae ad quam corpus defuncti defertur: dummodo non interveniat capitulum ecclesiae cathedralis, sub qua omnes incedere debent funus associantes.

II. Ius et onus inesse semper, etiam praesente capitulo cathedralis ecclesiae, extra hanc tamen, parochus induendi Stola et officia omnia persolvendi super cadavere defuncti ad suam pertinentis ecclesiam, usque dum e loco obitus ingressus fuerit ecclesiam tumultantem: ad quam, per alias quoque paroecias libere transeundo (recto tamen tramite, nisi aliud consuetudo ferat) cadaver deferendum est.

III. Eundem parochum primas habere super omnem clerum; excepto (si interfuerit) capitulo cathedralis ecclesiae, quod in associatione incedet post ipsum parochum: excepto etiam Capitulo ecclesiae collegiatae, si ita consuetudo ferat. Hoc tamen in casu dignior capituli cathedralis incedat cum Stola et etiam cum pluviali, quod tamen non ferat parochus: et id ipsum servabitur, si capitulum ecclesiae collegiatae post parochum incedat.

IV. Si defunctus in alia parochiali ecclesia sit tumulandus, illius uni ecclesiae rectori, Stola pariter induto, ius et onus competere reliqua officia ibidem peragendi super cadavere; aliisque omnibus praecedere, ne defuncti quidem parochus excepto, qui, cadavere ad ecclesiae limen delato, recedat.

V. Haec autem omnia servanda Sacra Rituum Congregatio iubet pro quibuscumque ecclesiis etiam collegialibus, sive ad secularem sive ad regularem clerum pertinentibus; quacumque in contrarium consuetudine minime obstante.

Atque ita decrevit et servari mandavit, die 23 Aprilis 1895.

Ecclesiae ritum iubere fidelium cadavera utcumque deferuntur (licet curru), sive ad Ec-

2. — *Seminaria Regularibus concredita.*

An eximatur a iurisdictione parochi Seminarium, cuius moderatio et directio tradita sit Regularibus, quaestio est inter dd.

Causa haec agitata est coram S. C. EE. et RR., minime tamen ab ea est definita. Confer Acta S. Sedis vol. 3, p. 47 et seqq., vol. 8, pag. 528-546, vol. 12, pag. 352; Lucidi De Visit. Sacr. Lim. vol. 2, Edit. 3^a. Romae 1883, pag. 371 seqq.

clesiam sive ad Coemeterium, semper a sacerdote esse associanda. — S. R. C. 15 Iulii 1876, *Santander*.

Tolerari potest usus contegendi ramis et floribus tumulos, qui eriguntur in ecclesiis occasione funeralium. — S. R. C. 16 Iun. 1893, *Goana* ad 6.

2. — *De iure funeris Regularium quoad saeculares.*

1. An et cui ius competat comitandi cadavera ab Ecclesiis Regularium, quo collata fuere ad explenda funebria, ad commune coemeterium, ubi sepeliri debent.

2. An Parochi ius habeant percipiendi emolumenta, quae ab haeredibus dantur sacerdoti isti comitanti cadavera ad coemeterium.

3. An Religiosi in associatione cadaverum, de quibus agitur, arcessere debeant Parochum pro comitandis defunctis ad coemeterium.

4. An Regulares incedere possint cum stola et cruce conventuali usque ad sepulchrum.

R. Ad primum affirmative, favore Regularium. Ad secundum negative. Ad tertium negative. Ad quartum affirmative: sine pompa et recto tramite. — S. C. EE. et RR. 17 Septembris 1880.

Iuxta alias decreta, praestandam esse quartam funerariam Ecclesiae tumultanti (quae in casu erat Ecclesia Patrum Capuccinorum). — S. R. C. 14 Iun. 1845. *Sutrina*.

I. An Regulares proprium, ac distinctum sepulchrum habere debeant in communi coemeterio, ut funerandi iure gaudeant.

II. An et cui competat ius funerandi et emolumenta percipiendi in casu.

R. Ad I. Negative.

Ad II. Emolumenta funerum Theresiae et Luciae spectare ad Fratres Minores Reformatos, dempta quarta pro parochus. — S. C. C. 14 Aug. 1875.

Regulares ad funus vocatos incedere debere sub cruce Ecclesiae sive exponentis, sive sepelientis, et, Canonicis collegialiter intervenientibus, sub cruce Capituli iuxta alias decreta. — S. R. C. 27 Sept. 1873. *Fodiana*.

Licet in aliena Ecclesia, et apud Regulares cantare Missam de Requiem, quam fideles celebrari petunt pro propinquis vel amicis defunctis, postquam funeralia in ecclesia parochiali persoluta fuerint, etiamsi Missa exequialis in ecclesia parochiali *non celebretur*. Neque vero aliquid obstat, quominus ad praefatam Missam convocari vel invitari possint parentes et amici per litteras, sicut mos est faciendi in exequiis. Licet insuper in aliena Ecclesia pro defuncto cantare Missam de festo vel de feria, etiamsi missa exequialis pro eodem non celebretur in ecclesia parochiali. — S. R. C. 13 Maii 1879. *Ord. Min. Conv. S. Francisci.*

3. — *De iure funeris Regularium quoad ipsos Regulares.*

I. An, expleto officio super Regularis cadavere, Parochus metropolitanae ecclesiae vocari et interesse debet cum stola in solenni associatione eiusdem Regularis ad publicum coemeterium in casu.

II. An ista funeris processio ordinanda sit sub et praeeunte cruce metropolitanae seu parochialis ecclesiae in casu.

Et quatenus affirmative ad I. et II.

III. An Parochus debeat deponere stolam prope sepulcrum Regularium, vel potius officium iam inceptum perficere in casu.

Et quatenus negative ad I. et II.

IV. An sine Parochi interventu possint Regulares ordinare processionem cum stola et cruce conventuali usque ad sepulcrum, vel potius utrumque signum deponere debeant in transitu per paroeciam, resumendum postea in coemeterio in casu.

R. Ad I. et II. Negative in omnibus, dummodo cadaver deferatur absque solenni pompa, recto tramite ad coemeterium a familia regulari proprii conventus tantum.

Ad III. Provisum in praecedentibus.

Ad IV. Affirmative ad primam partem cum conditionibus uti in praecedentibus, et cum stola ac cruce conventuali tantum; negative ad secundam. — S. C. C. 24 Ian. 1846.

An et ad quos spectet ius funera peragendi quoad decedentes Regulares... rerum statu sic manente in casu: (suppressionis Conventuum et dispersionis Regularium).

R. Affirmative, nempe Religiosos dispersos quoad funera subesse Parocho loci prouti ceteri parochiani. — S. C. EE. et RR. 26 Februarii 1864.

S. C. Concilii sub die 24 Ianuarii 1846 statuit posse Regulares cum stola et cruce Conventus et sine parochi interventu, deferre ad coemeterium commune regularis defuncti cadaver, quod lege civili obstante, nequit in conventu sepeliri, modo id fiat absque solenni pompa, et defunctus recto tramite deferatur ad

coemeterium. Quaeritur itaque an huiusmodi decretum extendi etiam queat ad moniales Ordinariorum dioecesium iurisdictioni subiectas, ita ut ipsarum cadavera possint absque parochorum interventu ab ordinariis monasteriorum capellanis afferri, moderato at funere, ad commune coemeterium.

R. Affirmative, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce, sed absque pompa et recto tramite ad coemeterium. — S. C. C. 24 Februarii 1872.

4. — *Sepulturae locus.*

Corpora defunctorum iam condita in sepulcris, quae non distant ab Altari iuxta praescriptiones canonicas, removeantur, si id commode fieri poterit; posthac vero in iisdem neutiquam cadavera sepeliantur. — S. R. C. 2 Apr. 1875. *Nicot. et Trop.*

Cadavera ab Altari tribus cubitis distare debere: et tres cubitos esse fere unum metrum longitudinis; atque hanc distantiam sepulcrorum ab Altari sufficere. — S. R. C. 12 Ianuarii 1897.

5. — *Sepultura amputatorum membrorum.*

Superiorissa Generalis *Sororum a Matre Dolorosa*, quarum Domus matrix Romae extat, devotissime exponit, in Hospitalibus Congregationis, quae in America Septentrionali exstant, singulis Hebdomadibus evenire, ut unius vel alterius aegroti brachium seu crus amputetur. Sorores adhuc bona fide eiusmodi membra recisa sive in terra profana sepeliunt, sive suadente medico, igne combusserunt. Quum vero humilis Oratrix anxia haereat, num Sorores in hac parte recte egerint, devotissime quaerit, utrum eiusmodi agendi ratio etiam in futuro prosequi possit vel non: sive agatur de aegrotis catholicis, sive de acatholicis seu infidelibus. Iuvat forsitan adnotare eiusmodi membrorum sepulturam in aliquo coemeterio saepissime moraliter et haud semel physice impossibilem evadere. Et Deus etc.

R. Quoad membra amputata acatholicorum, Sorores praxim suam tuto servare possunt. Quoad membra amputata fidelium baptizatorum, pro viribus curent ut in loco sacro sepeliantur. Sin vero graves obstant difficultates quominus in loco sacro condi possint, circa praxim hucusque servatam non sunt inquietandae. Quoad membrorum combustionem, praecipientibus medicis, prudenter dissimulent et obediant. Et ad mentem. — « Mens est quod, si fieri potest, in proprio horto domui adnexo deputetur aliquod parvum terrae spatium, ad sepelienda membra catholicorum amputata, postquam fuerit benedictum ». — S. C. S. O. 3 Aug. 1897.

6. — *De communi catholicorum
et acatholicorum coemeterio.*

.... Praeterire nolo me ad S. C. S. Officii detulisse quod in relatione de statu dioecesis elapso anno transmissa innuebas in paroecia S. Crucis proprium catholicorum coemeterium non existere, et catholicorum cadavera deferri debere ad coemeterium lutheranorum, atque eandem S. C. S. O. feria IV, die 13 Februarii 1862, hoc edidisse responsum: 1. Curandum est Episcopo ut catholici coemeterium habeant a coemeterio acatholicorum distinctum. 2. Si id effici non possit, experiendum est utrum saltem in eodem coemeterio distinctus locus pro tumulatione catholicorum haberi possit. 3. Si neque id possibile sit, usquedum praedicta facultas non obtineatur, singulis vicibus, cum catholici cadaver ad sepulchrum deferatur, sepulturae locus debet benedici. — S. C. de P. F. 16 Apr. 1862.

7. — *De Suicidis.*

Se sia lecito di dare sepoltura ecclesiastica, e celebrare solenni esequie e Messa pei suicidî.

R. Moneantur parochi et missionarii ut in singulis casibus, quibus praesens dubium refertur, recurrant, quoad fieri potest, ad Ordinarium. Regula (autem) est, non licere dare ecclesiasticam sepulturam seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam (non tamen si ex insania id accadat) nisi ante mortem signa dederint poenitentiae. Praeterea quando certo constat de iracundia vel desperatione negari debet ecclesiastica sepultura, et vitari debent pompae et solemnitates exequiarum. Quando autem certo constet de insania, datur ecclesiastica sepultura cum solemnitatibus exequiarum. Quando tandem dubium superest utrum mortem quis sibi dederit per desperationem an per insaniam, dari potest ecclesiastica sepultura, vitatis autem pompis et solemnitatibus exequiarum. — S. C. S. O. 16 Maii 1866.

8. — *De Sectariis.*

An liceat celebrare parentalia et ecclesiasticam sepulturam concedere iis qui ante exitum receperunt Sacramenta, atiamen sectae massonicae nomen dederunt, et in feretro tenent sectae eiusdem emblemata.

R. Affirmative, servata forma Innocentii III Cap. *A nobis, De sent. excomm.*, ablatis insigniis sectae ab Ecclesia damnatae, et dummodo appositio emblematum demandata non fuerit a defuncto post receptionem Sacramentorum, vel ab eodem fuerit revocata; et amoveantur statim cognita eorum appositione, et omnino ante associationem cadaveris. Moneantur confessarii loci de obligatione exigendi retractationem ante sacramentalem absolutionem. — S. C. S. O. 2 Dec. 1840.

Societatibus istiusmodi adscriptis, si sint notorii, neque sacramenta, neque exequias, neque ecclesiasticam sepulturam concedi posse, nisi, debita retractatione emissa, per absolutionem Deo et Ecclesiae fuerint reconciliati. Si quando vero iidem morte praeventi retractationem rite emittere non potuerint, nihilominus ante mortem signa poenitentiae et devotionis dederint, tunc poterit eis concedi sepultura ecclesiastica, vetitis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. — S. C. de Prop. Fide 10 Maii 1898. — Confer verbum *Sectarii* n. 3.

9. — *Notorii excommunicati sepultura.*

Venendo a morte uno scomunicato notorio od un pubblico peccatore senza essersi riconciliato colla S. Chiesa, se però avesse desiderato l'opera del sacerdote, dal quale fu trovato o già morto o destituito dei sensi, e se avesse dato segni di pentimento, o baciando il Crocifisso o facendo altri atti di pietà, dovrà il parroco negargli la sepoltura?

R. In hisce casibus, evulgatis resipiscentiae signis, dari posse sepulturam ecclesiasticam, vetitis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. Quod si in aliquo casu circumstantiae extraordinariae concurrant, parochus consulat Ordinarium et stet eius mandatis. — S. Poenit. S. C. S. O. 6 Iul. 1898.

SERVITAE

1. — *Festum Septem Sanctorum Fundatorum
Ordinis Servitarum.*

Decr. S. R. C. 20 Dec. 1888 novum Officium et Missa propria approbata sunt praedictorum Septem Sanctorum cum extensione festi

ad totam Ecclesiam sub ritu duplici minori. Monitor Ecclesiastico Conversano, vol. 5, p. 2, pag. 269.

2. — *Ecclesiae PP. Servitarum.*

Confer verbum *Indulgentia* n. 28.

SERVITUS

1. — *Servitutis illiceitas et illicitum Nigritarum commercium.*

Confer Const. Gregorii XVI 3 Dec. 1839, ac plures decisiones S. C. S. O. apud Collect. S. C. de P. F. n. 2100 seqq.

2. — *De libertate donata non paucis, qui in Brasilia sub iugo servitutis detenti erant.*

Confer Epistolam Leonis XIII ad Episcopos Brasiliae *In plurimis maximisque* 5 Maii 1888, apud Acta S. Sedis vol. 20, pag. 545 seqq.

3. — *De Servitutis abolitione.*

Confer Litteras Leonis XIII *Catholicae Ecclesiae* 20 Nov. 1890 ad Episcopos Catholici Orbis. Loquens Summus Pontifex de temporario ac peculiari subsidio praestando ad inhumani commercii labem abolendam, et sustentandos Evangelii nuncios in locis, ubi illud vigeat ait:

Propterea constituimus, ut quotannis, qua die in quibusque locis Epiphaniae Domini celebrantur mysteria, in subsidium memorati operis pecunia stipis instar corrogetur. Hanc autem solemnem diem prae ceteris elegimus

quia, uti probe intelligis Venerabilis Frater, ea die Filius Dei primitus sese gentibus revelavit dum Magis videndum se praebuit, qui ideo a S. Leone Magno Decessore Nostro scite dicti sunt *vocationis nostrae fideique primitiae*. Itaque bona spe nitimur fore, ut Christus Dominus per motus caritate et precibus filiorum, qui veritatis lucem acceperunt, revelatione divinitatis suae etiam miserrimam illam humani generis partem illustret, eamque a superstitionis coeno et aerumnosa conditione, in qua tamdiu abiecta et neglecta iacet, eripiat.

Placet autem Nobis, ut pecunia, praedicta die, collecta in ecclesiis et sacellis subiectis iurisdictioni tuae, Romam mittatur ad Sacrum Consilium Christiano Nomini Propagando. Huius porro munus erit partiendi eam pecuniam inter Missiones quae *ad delendam potissimum servitutem* in Africae regionibus extant aut instituentur: cuius partitionis, hic modus erit, ut pecunia profecta ex nationibus, quae suas habent catholicas missiones ad vindicandos in libertatem servos, ut memoravimus, istis missionibus sustentandis iuvandisque addicatur. Reliquam vero stipem idem Sacrum Consilium cui earumdem missionum necessitates comperatae sunt, inter egentiores prudenti iudicio partietur.... — Confer verbum *Missionarii* n. 8.

S. SILVESTER ABBAS

1. — *Extensio festi S. Silvestri Abbatis ad universalem Ecclesiam.*

Confer verbum *Cor SS. Iesu* n. 3.

SOCIETAS CIVILIS

1. — *Errores de Societate civili tum in se tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.*

Confer verbum *Errores*, Prop. 39 seqq. Sylabi.

2. — *Separatio Status civilis ab Ecclesia.*

Confer verbum *Lamennais*.

3. — *De iuribus et obligationibus Principum et Populorum.*

Conferendae sunt Litt. Enc. ad omnes Catholici Orbis Episcopos Leonis XIII 29 Iunii 1881, *Monitore Ecclesiastico*, *Conversano*, vol. 2, p. 3, pag. 56 seqq., et *Epist. Encycl.* eiusdem Leonis XIII *Principibus Populisque universis* 20 Iun. 1894, *Monit. Eccles. Conv.* vol. 8, p. 2, pag. 101 seqq., 131 seqq. — Confer verbum *Civitas*.

SOCIETAS IESU

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

1. — *Societatis restitutio.*

Suppressa Societate Iesu per Breve Clementis XIV *Dominus ac Redemptor* 21 Iul. 1773, Pius VII ad ferendam Catholicis Russiacis opem, volens superstites extinctae Societatis presbyteros gratiis proseguere, dictos presbyteros caeterosque iis adiunctos vel adiungi cupientes in unam Congregationem Societatis Iesu uniri et S. Ignatii regulam, a Paulo III approbatam et confirmatam sequi permisit per Br. *Catholicae fidei* 7 Mart. 1801. — Huiusmodi Breve Congregationi Societatis Iesu pro Russiaco imperio datum ad utramque Siciliam deinde extensum est ab eodem Pio VII per aliud Br. *Per alias Nostras* 30 Iul. 1804. — Per Bullam autem *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* 7 Aug. 1814 Pius VII Societatem Iesu in universo orbe restituit, ad universum orbem extendens concessionem et facultates pro Russiaco imperio et utriusque Siciliae regno unice datas, concedens et indulgens, ut « ad praescriptum regulae S. Ignatii de Loyola Apostolicis Pauli III Constitutionibus approbatae et confirmatae suam accommodent vitae rationem ». — Per Rescriptum S. Rit. Congr. 6 Febr. 1821, privilegia confirmata a Pio VII fuerunt ante suppressam Societatem concessa pro officiis et missis. Ac per Rescriptum S. Congr. Indulg. eiusdem diei 6 Febr. 1821 facultas concessa est aggregandi Confraternitates sub titulo Bonae Mortis ad Primariam Bonae Mortis Congregationem. — Post Pium VII, Leo XII Br. *Cum multa in Urbe* 7 Maii 1824 Collegium Romanum eiusque iura ac speciatim ius aggregandi Congregationes B. Mariae V. Societati restituit cum ecclesia S. Ignatii et oratorio a P. Caravita nuncupato. Facultas deinde concessa est ab eodem Leone XII per Rescriptum 7 Mart. 1825, aggregandi ad Primariam B. Mariae V. Sodalitates quae sub regimine Societatis non sunt. — Insuper Leo XII Br. *Plura inter* 11 Iul. 1826, plures innovavit, confirmavit et iterum concessit gratias et facultates Societati olim concessas, quibus nonnullas alias ex sua benignitate adiunxit, quae omnes facultates in praefato Br. expresse recensentur. His gratiis ab ipso Leone XII per Rescriptum 22 Ian. 1827 addita est facultas aggregandi ad Primariam Bonae Mortis alias Congregationes quae sub regimine Societatis non sunt, et per Rescriptum 2 Mart. 1827 facultas admittendi ad Novitiatum adolescentes post completum duodecimum aetatis annum. — Novis quoad admissionem ad Novitiatum et Professionem per Pium IX legibus constitutis,

idem Pius IX Rescripto 28 Ian. 1850 Societatis rationem probavit in recipiendis Novitiis, iisque deinde admittendis ad professionem. — Tandem occasione novae editionis Instituti Societatis Leo XIII Br. *Dolemus inter alia* 13 Iulii 1886 Societatis Institutum et Privilegia sic plenissime confirmavit et iterum concessit: « omnes et singulas Litteras Apostolicas, quae respiciunt erectionem, institutionem et confirmationem Societatis Iesu, per Praedecessores Nostros Romanos Pontifices a fel. rec. Paulo III ad haec usque tempora datas, tam sub plumbo quam in forma Brevis confectas, et in iis contenta, atque inde secuta quaecumque, nec non omnia et singula vel directe vel per communicationem cum aliis Ordinibus Regularibus eidem Societati impertita, quae tamen dictae Societati non adversentur, neque a Tridentina Synodo aut ab aliis Apostolicae Sedis Constitutionibus in parte vel in toto abrogata sint et revocata, privilegia, immunitates, indulta, hisce Litteris confirmamus, et Apostolica auctoritate robore munimus, iterumque concedimus.... Non obstantibus Apostolicis Litteris Clementis Papae XIV in forma Brevis d. 21 Iul. a. 1773 expeditis, aliisque quibuscumque, licet speciali et individua mentione ac derogatione dignis, in contrarium facientibus; quibus omnibus ac singulis, ad praemissorum effectum tantum specialiter et expresse derogamus ».

2. — *Gratiae Societati concessae.*

Restituta Societas statim ab initio reffloruit regulari observantia, et animarum zelo; eaque ita crevit et amplificata est, ut eius Sodales sacris ministeriis adlaborent omnibus fere praecipuis Orbis regionibus, in Europa, in America, in Africa, in Asia, in Oceania, et fere quindecim mille in praesenti numerentur. Eis animus semper adiecit omnium Summorum Pontificum propinqua voluntas et eximia benevolentia. Et sic Leo XIII concludit laud. Breve *Dolemus inter alia*: « Sint hae Litterae Nostrae testes amoris, quo iugiter persecuti sumus et prosequimur inclytam Societatem, Praedecessoribus Nostris ac Nobis ipsis devotissimam, fecundam tum sanctimoniae, tum sapientiae laude praestantium virorum nutricem, solidae sanaeque altricem doctrinae; quae graves licet propter iustitiam persecutiones perpressa, nunquam in excolenda vinea Domini alacri invictoque animo adlaborare desistit ». — Hinc mirum esse nemini debet si uti a primo Societatis initio, ita ab eius restitutione Summi Pontifices nunquam eam novis gratiis

et privilegiis cumulare cessarunt. Enimvero quam plures concessae sunt Societati Indulgentiae et plenariae et partiales in variis eius propriis festivitibus, eius ecclesiis, eius sacris ministeriis. Plures et magni momenti facultates eius sodalibus concessae sunt, quoad officium, quoad missam, quoad indulgentias, quoad benedictiones, quoad Missiones, quoad Exercitia Spiritualia, quoad Congregationes Marianas et Bonae Mortis, quoad Collegia, Pia Opera et Sacra Ministeria. Eas omnes referre supervacaneum est. Omnia enim accurate recensentur in Primo Volumine Instituti nuperrime edito, Florentiae a. 1892. Ibi enim habentur Litterae omnes Apostolicae editae in favorem Societatis; quas deinde sequitur nova editio Compendii Privilegiorum Societatis. — Plures item Societatis sodales beatificationis et canonizationis honore condecorati sunt. Operae pretium est commemorare S. Franciscum de Hieronymo, Neapoli animarum zelo et missionibus celeberrimum, S. Petrum Claver, Nigritarum Apostolum, S. Ioannem Berchmans, qui S. Aloisium Gonzagam et S. Stanislaum Kostham feliciter est aemulatus, B. Petrum Fabrum primum S. Ignatii socium, B. Petrum Canisium Germaniae Apostolum.

3. — Societati Iesu Instituta concredita.

Praeter Basilianorum Novitiatum et Scholasticatum Societati Iesu commissum, confer verbum *Basiliani* n. 1, et Collegium Pium Latinum Americanum, eidem Societati traditum est regendum Collegium Clericorum Ruthenorum in Urbe: « Quum ad rectum Collegii regimen eiusque prosperitatem summopere intersit Rectorem ceterosque moderatores constitui, qui magis idonei atque utiles bono eiusdem videantur, quumque perspecta Nobis sit singularis diligentia, qua sodales Societatis Iesu meriti optime sunt de muneribus gestis in Collegio Athanasiano eosdem ad nutum nostrum benevolenti animo eligimus ad officia Rectoris et Moderatorum Collegii Ruthenorum explenda ». Leo XIII Litt. Apost. *Paternam benevolentiam* 18 Dec. 1897.

Ac ut alia praetermittamus, commissum Societati est regendum et moderandum Collegium Leonianum in civitate Anagnina: « Ad praeclaras laudes, quibus Societas Iesu amplissimum sibi nomen apud sapientes vel a primordiis peperit suamque Ecclesiae operam excellentem probavit, addenda imprimis est ars illa sollertiae instantiaeque plena, qua, in imbuenda christianis moribus optimisque disciplinis adolescenti aetate, maxime inter ceteros commendata est. Cuius quidem recordatio commendationis, totius retro temporis suffragio comprobatae, usu Nobis ipsis venit periucunda, qui et ad artium bonarum studia et ad maiores

doctrinas percipiendas magistris usi fuimus viris lectissimis e Societate Iesu. — Haec porro animo reputantes, posteaquam Pontificatum Maximum divinitus suscepimus, iuvenes, eos praesertim qui Deo et Ecclesiae se ipsos perpetuo consecraturi essent, sodalibus e Societate Iesu, tum in Urbe tum in exteris praesertim gentibus, erudiendos semel et saepius demandavimus. Alumnos praecipue commemoramus Familiae Basilianae in Galicia itemque Xaverianum seminarium, quod Candy in oppido Indiarum orientalium extruendum voluimus. Nec praeeptam sane fiduciam fefellit exitus. — Quam ob causam, cum in testimonium propensioris voluntatis erga provinciam *Campaniam*, quam romanam dicunt, quamque Nos natalem habuimus, aedes amplas in civitate Anagnina sumptu Nostro, aedificandas curaverimus, easdemque iuventuti addixerimus ad sacra munera destinatae, oculos coniecimus iterum in Societatem Iesu, eamque Anagnino Instituto, a Nostro appellandum nomine, praeficiendam decrevimus.

Quod itaque in religiosae rei incrementum cedat, et Ecclesiis provinciae Campaniae romanae benevertat, Institutum Leonianum in civitate Anagnina, hoc Motu proprio, auctoritate Nostra Apostolica, fundamus et constituimus, legitimi collegii iure adtributo; idemque sodalibus e Societate Iesu regendum, moderandum concedimus ». Leo XIII *Motu proprio, Ad praeclaras laudes*, 22 Aug. 1897.

4. — Indulgentiae lucrandae in Ecclesiis Societatis Iesu.

I. An Christifideles indulgentias concessas a S. Sede visitantibus ecclesiis Societatis Iesu lucrari possint visitando ecclesias, quae olim ad Societatem ipsam pertinebant; eidemque denuo restitutae sunt.

II. An quoad alias ecclesias, quae nunquam proprie ad Societatem ipsam pertinuerunt, sed earum eura eidem Societati, legitime concredita est, ut ibidem obeat sui ordinis ministeria, approbandum sit responsum datum a P. Vincentio Caraffa die 6 Maii 1647. Et quatenus Affirmative:

III. Quasnam condiciones habere debeat concessio usus, ut ecclesiae concredita quoad usum ipsum censi possint *nostrae*, nempe ipsius Societatis. Et quatenus Negative:

IV. Quomodo secundo dubio respondendum sit.

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Affirmative, dummodo penes ecclesias de quibus agitur, Patres Societatis Iesu resideant, et ministeria propria ibi obeant.

Ad III. Concessionem usus debere esse legitimam, et usum constantem ac plenum, et dummodo huiusmodi ecclesiae sint publicae.

Ad IV. Provisum in secundo. — S. C. Indulg. 20 Iul. 1868.

5. — *Piae Congregationes.*

Congregationes B. Mariae V. sive in Ecclesiis Societatis sive extra has Ecclesias pluries declaratae sunt exemptae a Const. Clementis VIII *Quaecumque*. S. C. Indulg. 29 Augusti 1864, 23 Iunii 1885. Sequens autem habetur Decretum *Societatis Iesu de Confraternitatibus*, magni momenti quoad praxim :

Tres quaestiones huic S. Congregationi Indulgentiarum et SS. Reliquiarum dirimendas proposuit Procurator generalis Societatis Iesu, quae plura dubia complectuntur. Prima quaestio proposita est de facultate Episcoporum quoad designationem Rectorum Confraternitatum, seu Sodalitatum, quarum statuta generatim ferunt ut singulis annis, sicut ceterorum officialium, ita et Moderatorum fiat electio. Quamvis vero haec S. Congregatio, edito generali decreto sub die 8 Ianuarii 1865, declaraverit impertitam esse facultatem Ordinariis, ut libere designare possent, si ita in Domino expedire iudicaverint, parochos pro tempore in Rectores, Moderatores Confraternitatum, seu Sodalitatum, dubitatum tamen est a nonnullis, an facultas nominandi parochos pro tempore, ita sit intelligenda, ut defuncto actuali parcho, vel etiam amoto, qui Moderator erat alicuius Confraternitatis, vel Sodalitatis in sua parochiali Ecclesia erectae, novus parochus iterum indigeat Episcopi nominatione, ut Rector Confraternitatis seu Sodalitatis eligatur.

Altera quaestio respicit generale decretum editum a f. r. Clemente XIII sub die 2 Augusti 1760, quo benigne concesserat, ut confratres et consorores uniuscuiusque Confraternitatis, seu Sodalitii aut Congregationis ubique locorum existentis canonice erectae aliqua corporis infirmitate laborantes, aut carceribus detenti, eisdem omnibus et singulis Indulgentiis, quibus ceteri gaudent confratres et consorores, gaudere valerent, dummodo loco visitationis Ecclesiae, fere semper praescriptae, alia pia opera iniuncta peregerint, quae pro viribus peragere possent, simulque indulgebatur hanc gratiam suffragari in perpetuum, et ad preces cuiuscumque Sodalitii, Confraternitatis, seu Congregationis concedi. Iam vero quum a S. Congreg. Indulgentiarum quaesitum fuerit anno 1877: « Utrum confratres et consorores cuiuscumque Confraternitatis tunc existentis facultate in Decreto (Clementino) concessa gaudere possint et valeant, sine recursu ad S. Sedem, vel ad hoc dictus recursus sit necessarius ex verbis sequentibus praefati decreti — voluitque Sanctitas Sua hanc gratiam.... ad precès cuiuscumque Sodalitii concedi — ? et S. Congregatio responderet: Negative ad primam par-

tem: Affirmative ad secundam, et ad mentem: mens est, supplicandum SSmo, ut per Decretum generale extendatur ad omnes confratres cuiuscumque Confraternitatis, aut Sodalitii Indultum lucrandi singulas Indulgentias, exercendo opera quae pro viribus peragere poterunt; pariter dubitatum est an illud Generale Decretum, quod ab hac S. Congregatione evulgandum postulabatur, et tamen evulgatum non existit, necessario adhuc requiratur, quum aliunde in Decreto diei 25 Februarii 1877 expresse dicatur Summum Pontificem expetitam gratiam concessisse, absque ulla mentione generalis decreti evulgandi.

Postrema demum quaestio mota est de necessitate inscribendi nomina confratrum in libro Confraternitatis, seu Sodalitii, praesertim si agatur de Sodalitiis, seu Confraternitatibus, in quibus etsi ritus adhibeatur in receptione confratrum et consororum, earundem tamen statuta inscriptionem minime requirunt, saltem explicite, uti conditionem essentialem pro lucrands Indulgentiis.

Quare dubia solvenda haec sunt:

I. An stante Decreto diei 8 Ian. 1861, quo Episcopis speciales concessae sunt facultates nominandi parochos pro tempore in Rectores sodalitatum, defuncto actuali parcho vel amoto, qui alicui Sodalitati praeerat, novus parochus nova iterum indigeat Episcopi nominatione ad hoc ut Rector Sodalitatis eligatur?

II. Quum in Decreto diei 25 Februarii 1877 in responsione ad 1^{um} sermo sit de generali Decreto vulgando in favorem omnium confratrum cuiuscumque Confraternitatis, quumque Decretum huiusmodi vulgatum non fuerit, quaeritur: 1^o) an haec concessio nunc reapse valeat pro omnibus Confraternitatibus seu Sodalitiis, aut Congregationibus sine speciali recursu cuiusque Confraternitatis seu Sodalitii ad S. Sedem, qui antea requirebatur? Et quatenus affirmative; — 2^o) utrum valeat tantum pro confratribus infirmis, vel carceribus detentis, de quibus solis primaeva concessio Clementis Papae XIII loquebatur? — an 3^o) etiam extensa sit ad confratres gravi alia ex causa legitime impeditos? Et quatenus negative ad tertiam partem; — 4^o) humiliter ea extensio nunc petitur.

III. Utrum — 1^o) concessio supradicta valeat tantum pro iis confratribus, qui impediti sunt quominus praescriptam ecclesiae visitationem peragere possint; — 2^o) an vero etiam pro illis qui prohibentur quominus aliquam aliam conditionem ad lucrandas Indulgentias praescriptam impleant?

IV. Utrum in iis Sodalitiis, quae solemnem aliquem receptionis ritum adhibent (ut Congregationes B. Mariae Virginis) confratres hoc solemni modo a legitimo Sodalitatis Praeside recepti lucrari possint Indulgentias, licet in libro Sodalitatis non inscribantur?

V. Utrum generatim inscriptio sit omnino necessaria ad lucrandas Indulgentias, etiamsi statuta Confraternitatis, Congregationis vel piae Unionis non explicite requirant inscriptionem tamquam conditionem essentialem?

R. Ad I. Negative.

Ad 1. partem dubii II: Affirmative, et supplicandum Sanctissimo pro promulgatione Decreti iuxta resolutionem S. Congregationis diei 25 Februarii 1877.

Ad 2. partem: Affirmative.

Ad 3. partem: Negative.

Ad 4. partem: supplicandum Sanctissimo pro benigna extensione ad alia legitima impedimenta iudicio discreti confessarii dignoscenda, commutato tamen ab eodem confessario

opere iniuncto visitationis ecclesiae in aliud pium opus.

Ad 1. partem dubii III: Affirmative.

Ad 2. partem: Negative.

Ad IV. Negative si agatur de Confraternitatibus proprie dictis.

Ad V. Provisum in praecedenti.

De quibus omnibus facta per infrascriptum S. Congregationis Secretarium relatione die 16 Iulii 1887, Sanctitas Sua responsiones Eñorum Patrum confirmavit, simulque mandavit expediri Decretum de quo in prima parte dubii secundi, et benigne concessit petitam extensionem, iuxta modum expressum in responsione ad quartam partem eiusdem dubii secundi. — S. C. Indulg. 25 Iun. 1887.

SODALITIA

1. — Confraternitatibus adscriptio.

Cum S. C. de Prop. Fide soleat aliquando concedere missionariis facultatem benedicendi et imponendi christifidelibus scapularia, nonnulla oborta sunt dubia, quae dictae S. Congregationi ab Episcopis et missionariis proposita, et ab eadem ad hanc S. C. Indul. transmissa fuerunt, nempe:

1. Utrum sacerdos, qui a S. Sede obtinuerit facultatem benedicendi scapularia, habeat eo ipso facultatem ea imponendi christifidelibus, et eosdem adscribendi Confraternitatibus a S. S. approbatis?

2. Utrum necessaria sit praevia erectio canonica talium Confraternitatum ex parte Ordinarii loci, ut qui habent a S. Sede facultatem adscribendi dictis Confraternitatibus, possint christifideles eisdem adscribere?

Quibus vigore specialium facultatum a SSmo D. N. Pio PP. IX tributarum, S. Congregatio Indulg., re sedulo diligenterque perpensa, respondendum censuit prout respondet:

Ad 1. Affirmative, ita tamen ut sacerdotes qui praedictum indultum benedicendi scapularia ab Apostolica Sede legitime obtinuerint, penes se habeant privatum regestum, et quamprimum commode possunt, transmittere teneantur ad Superiores respectivae Sodalitatis vicinioris canonice erectae nomina receptorum, ut in album ipsius Sodalitatis referantur:

Ad 2. Detur Instructio prout sequitur:

Instructio. — Ex piis Sodalitiis, quaedam sunt ab Apostolica Sede ita approbata, ut christifideles ubique locorum eisdem, ab iis qui legitimam facultatem habent, possint adscribi, licet in eorumdem christifidelium respectivis dioecesibus peculiariter erecta non reperiantur, ut ex. gr., sunt Confraternitates Scapularis B. V. M. Montis Carmeli, Rosarii, Septem Dolorum; ac propterea, quoad ista Sodalitia,

nulla requiritur in dioecesi praevia Episcopi erectio.

Quod si agatur de Confraternitate approbata a S. Sede pro determinato aliquo tantum territorio, non requiritur praevia erectio Episcopi, sed sacerdos habens Apostolicam facultatem adscribendi, non potest ea uti, nisi in eodem territorio quo circumscribitur ipsa pia Sodalitas.

Pariter non requiritur praevia erectio Episcopi, si pium Sodalitium legitime erectum reperiat in dioecesi a Superioribus Regularibus qui ad hoc speciale privilegium ex Apostolicae Sedis concessione habent, dummodo in erectione conditiones in Constitutione Clementis VIII, incip. *Quaecumque* servaverint.

Quibus positis apparet, eos qui, ut supra, a S. Sede facultatem obtinuerint benedicendi scapularia eaque imponendi, et christifideles adscribendi, posse dicta facultate uti dumtaxat quoad Confraternitates scapulare habentes, et canonice erectas, prout superius explicatum est; et si in indulto apposita sit clausula: *de consensu vel licentia Ordinarii*, illa cum aliis conditionibus a iure praescriptis omnino servanda erit. — S. C. Indulg. 26 Ian. 1871.

2. — Aggregatio Piarum Sodalitatum.

Per Decretum huius S. C. Indulg. editum die 8 Ianuarii 1861 confirmata et pristinae observantiae restituta Constitutione Clementis VIII incip. *Quaecumque* data sub die 7 Dec. 1604 super institutionibus vel aggregationibus Confraternitatum, inter cetera cautum fuit ut in formula aggregationum, quae *accordare deberet saltem in substantialibus cum illa praescripta a Clemente VIII*, huius eiusdem Constitutionis *saltem praecipua capita insererentur cum variationibus a Sanctitate Sua approbatis*. Nunc vero SSmus DD. Pius PP. IX, enixe postu-

lantibus nonnullis tum Superioribus Ordinum Regularium, tum rectoribus Archiconfraternitatum, ut huiusmodi litterae aggregationum commodius exaratae respectivis Confraternitatibus expediantur, in audientia habita ab E^{mo} Card. Praefecto die 19 Oct. 1866 benigne indulsit ut praefata capitum expositio in posterum etiam separatim a litteris aggregationum dari possit, ita tamen ut simul cum praefatis litteris adnexa omnino communicetur, et in eadem formula exprimatur. Servatis et in suo robore permanentibus reliquis omnibus quae tam in laudata Constit. Clementis VIII, quam in praefato decreto describuntur. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. Indulg. 19 Octobris 1866.

3. — *Sodalitatum Archisodalitatibus aggregatio.*

Nequeunt, generatim loquendo, Sodalitates, canonice erectae per Ordinariorum Decretum, concessis frui indulgentiis et privilegiis, nisi Archisodalitati eiusdem nominis et instituti erectae, praevio eorundem Ordinariorum consensu, per patentes litteras a Generali Praefecto datas fuerint aggregatae. Id speciatim concessum est pro Confraternitate SS^{mi} Rosarii, SS^{mae} Trinitatis, B. Mariae V. a Monte Carmelo et Septem Doloribus. S. C. Indulg. 16 Iulii 1887. Idem speciatim concessum est Sodalitati sub titulo Annuntiationis B. Mariae V. nec non Sodalitati Bonae Mortis. S. C. Indulg. 17 Sept. 1887. Id etiam speciatim concessum est pro Sodalitatibus sub titulo B. Mariae V. a Salute, nec non S. Iosephi et S. Camilli de Lellis. S. C. Indul. 19 Nov. 1887. Eademque concessio facta est Sodalitati sub titulo et invocatione B. Mariae V. de perpetuo Succursu et S. Alphonsi M. de Ligorio. S. C. Indulg. 22 Febr. 1888.

Sacrae huic Fidei Propagandae Congregationi dudum iam anteactis temporibus auctoritas per Summos Pontifices facta fuerat tribuendi Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis et Praefectis Apostolicis aliisque Missionum Moderatoribus ab eadem S. Congregatione dependentibus, facultatem erigendi in locis sibi subiectis quascumque pias Sodalitates a S. Sede adprobatas, iisque adscribendi utriusque sexus christifideles, ac benedicendi coronas et scapularia earumdem Sodalitatum propria cum applicatione omnium Indulgentiarum, quas Summi Pontifices, praedictis Sodalitatibus, coronis et scapularibus impertiti sunt. Verum postquam per Decretum S. Congregationis Indulgentiarum et SS. Reliquiarum, editum die 16 Iulii anno 1887, constitutum est quoad Confraternitates SS^{mae} Trinitatis, B. M. V. a Monte Carmelo, et Septem Dolorum, ne eadem erigantur nisi requisitis antea et obtentis a re-

spectivorum Ordinum Superioribus pro tempore existentibus literis facultativis pro eorumdem erectione, a nonnullis dubitatum est num praedictum decretum loca etiam Missionum respiceret, in quibus plura rerum adiuncta prohibent quominus quae per illud praecipuntur commode possint executioni mandari.

Quapropter ad omnem ambiguitatem e medio tollendam SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII in audientia diei 15 superioris mensis Decembris a R. P. D. Secretario praedictae S. C. Indulgentiarum et SS. Reliquiarum habita declarare benigne dignatus est. Sacrum hoc Consilium Propagandae Fidei eisdem facultatibus quoad erectionem Confraternitatum a S. Sede adprobatarum uti prosequi posse quas ante promulgationem praedicti Decreti diei 16 Iulii anno 1887 habebat. In Audientia vero diei 31 superioris mensis Martii habita a Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario eadem Sanctitas Sua insuper iussit ut per hanc Sacram Congregationem, non obstante quavis praevia S. Sedis prohibitione, libera facultas tribui possit erigendi etiam Confraternitates SS^{mi} Rosarii, ita tamen ut fideles iis adscripti non lucrentur nisi indulgentias communiter concessas omnibus in genere Confraternitatibus canonice erectis. Moderatores igitur Missionum huic Sacrae Congregationi Fidei Propagandae subiecti facultates ab eadem sibi faciendas quoad omnium Confraternitatum erectionem, fidelium in easdem adgregationem, scapularium benedictionem et indulgentiarum applicationem, valide et licite exercere se posse sciant quin a quopiam cuiusvis Regularis Ordinis Moderatore veniam aut assensum expectere aut obtinere antea teneantur. Quoad ad Confraternitates SS^{mi} Rosarii tamen, si velint eas ita constitutas ut fruantur etiam peculiaribus illis indulgentiis, quae competunt Confraternitatibus erectis auctoritate Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum, tunc ad eum recursum habeant oportet.

Hac vero data opportunitate nonnulla insuper quoad praedicta notantur. Dubitarunt aliqui num ad adgregandos fideles cuiusdam loci alicui Confraternitati necessaria foret praevia ibidem eiusdem Confraternitatis canonica erectio. Verum licet id in fidelium commodum profecto cederet, ac plerumque consulendum videatur, necessarium tamen non est cum sacerdotibus adsunt qui fideles in Pias Sodalitates adsciscendi facultatem habeant. Hoc tamen in casu sacerdotes praedicti tenentur fidelium cooptatorum nomina ad proximiorum Confraternitatem, cui eos adlegerint, transmittere, aut ad proximiorum domum religiosam respectivam, si de Confraternitatibus agatur, quae regularis cuiusdam Ordinis auctoritate fuerint erectae.

Quod vero pertinet ad recensenda in albo Confraternitatum nomina fidelium iisdem ad-

lectorum, id tamquam necessaria conditio absolute requiritur ut indulgentias Confraternitatibus adnexas lucrari fideles queant. Quapropter ab ea lege derogari nequit nisi per peculiaria Indulta quae solum determinatos casus et certa loca respiciant.

Attamen quando ob ingentem fidelium adgregandorum numerum aliave ratione contingat eorum nominum in albo recensionem difficultatem sacerdoti cooptanti facessere, tunc designare is poterit unum vel plures pro opportunitate sibi visas personas, quae fidelium nomina scripto referant in catalogum, quem ipse postea subsignabit, et ad proximiorum Confraternitatem seu domum religiosam, uti superius dictum est, transmittat. — Litt. Enc. S. C. de Prop. Fide 30 Iun. 1889. Collect. n. 466.

4. — *An piae Uniones seu Sodalitates Const. Clem. VIII QUaecumque subiiciantur.*

Cum hisce temporibus poene innumerae exortae sint in Ecclesia piae Uniones seu Societates, quae etsi quandoque Confraternitatum nomine decorentur, nihilominus inter veras et proprie dictas Confraternitates minime sint recensendae; merito dubitatum est, an leges, quae a Constitutione Clementis VIII, quae incipit: *Quaecumque*, pro Confraternitatibus et Congregationibus iussae sunt, novis istis piis Unionibus seu Societatibus forent applicandae. Quaestio insuper mota est pro nonnullis Confraternitatibus ad Regulares Ordines pertinentibus, quoad consensum Ordinariorum, cum illae in Ecclesiis eorumdem Regularium Ordinum eriguntur. Quare huic Sacrae Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae sequentia dubia dirimenda sunt exhibita:

I. An Piae Uniones seu Societates, quae sub Confraternitatum et Congregationum nomine minime veniunt, comprehendantur sub sanctionibus Constitutionis Clementis VIII, quae incipit *Quaecumque*?

II. An ad erectionem Confraternitatum, puta Sanctissimae Trinitatis, Sanctissimi Rosarii, B. M. V. de Monte Carmelo, vel a Virgine Perdolente, aliarumve huiusmodi, quae a Religiosis Ordinibus in suis respectivis Ecclesiis eriguntur, necessarius sit Ordinarii consensus?

R. Ad I^{um}: Affirmative, quoad erectionem seu institutionem, quoad approbationem statutorum, quoad aggregationem et quoad publicationem Indulgentiarum.

Ad II^{um}: Si agatur de Confraternitatibus proprie dictis, id est ad modum organici corporis et cum sacco constitutis, *Affirmative*: si de Confraternitatibus late acceptis, satis provisum per consensum praestitum ab Ordinario pro erectione Conventus Ordinis in Dioecesi. —

S. C. Indulg. 25 Aug. 1897. — Decretum Urbis et Orbis.

5. — *Decretum Urbis et Orbis quo inolita consuetudo reiicitur adscribendi absentes Pii Sodalitii.*

Cum in nonnullis ex Pii Sodalitiis hisce potissimum temporibus institutis inter Sodales adscribendi etiam absentes consuetudo inoleverit, quae reprobata iamdiu fuerat ab hac Sacra Congregatione Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita, praesertim in Americana novi Regni Hispanici die 28 Aprilis 1761, relatione de hoc facta SS^{mo} D. N. Leoni Papae XIII per Secretarium dictae Sacrae Congregationis in audientia habita die 13 Aprilis 1878; Sanctissimus praevia sanatione omnium adscriptionum hactenus haud rite factarum, mandavit, ut in posterum serventur, atque ad observantiam revocentur resolutiones praefato an. 1761 editae, quas ad istiusmodi effectum una cum praesenti decreto evulgari iussit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis die 13 Aprilis 1878.

6. — *Pium opus de Prop. Fide non comprehenditur decreto S. C. Indulg. 13 Aprilis 1878.*

Ill^{me} Domine. — Cum a S. Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis praeposita Decretum die 13 Aprilis 1878 prodierit, quo renovatis iam alias editis resolutionibus, declaratum fuit in Pii Sodalitiis inter Sodales adscribi absentes non posse, nonnulli putarunt etiam Pium Opus, quod a Propagatione Fidei nomen habet, eo Decreto comprehendendi, ac proinde eidem Operi adscribi se renuebant. Id autem non modo in quibusdam ephemeridibus legitur evulgatum, sed et in notitiam huius sacri consilii christiano nomini Propagando expresse fuit deductum. Quare ne ex tali illius Decreti interpretatione damnum obveniret sacris Missionibus, quae a memorato Pio Opere tum precibus, tum eleemosynis, adeo valida adiumenta percipiunt, Congregationem ipsam supradictam hac super re consulendam curavi. Iamvero E^{mus} Cardinalis illius S. Congregationis Praefectus nuper mihi declaravit, eandem nunquam in animo habuisse per Decretum diei 13 Aprilis 1878 Opus pro Fidei Propagatione complecti, cum istud non modo Sodalitium non sit, sed tantum Pium Opus, verum etiam privilegiis sibi propriis fruatur. Hanc autem authenticam declarationem tibi, ceu Praesidi istius consilii centralis eiusdem Pii Operis in notitiam deduco, ut ea opportune evulgata, falsis memorati Decreti interpretationibus viam pracludere valeat. — Litt. S. C. de Prop. Fide 11 Aug. 1879.

7. — *Urbis et Orbis. Declaratio Decreti diei 13 Aprilis 1878 de non adscribendis ad pias Sodalitates absentibus.*

Quum fidelium piis Sodalitatibus adscriptio per se actus sit religionis et pietatis, adeo ut dies qua fidelis piae alicui societati inscribitur plerumque a Sancta Sede Indulgentiis ditata sit, decet omnino ut ipsa inscriptio serio ac devote certo aliquo modo fiat ac debitâ formâ. Quamquam vero ad hoc per se non requiratur necessario *personalis praesentia*, quum etiam gravissima negotia *inter absentes* per litteras vel interpositam personam perfici possint, tamen ipsa *personalis praesentia* ex generali regula iure exigitur, ut adscribendorum devotioni potius quam numero consulatur, ac pluribus abusibus via praecludatur. Generalis haec regula ab hac Sacra Congregatione in Americana novi regni Hispanici die 28 Apr. 1761 indicata, novissime decreto Urbis et Orbis diei 13 Apr. 1878 instaurata est ac confirmata. Sed ea generatim in suo robore manente, plures sane exceptiones locum habere possunt, vel ex peculiari Sodalitatum quarumdam constitutione quae sua natura exceptionem postulare videtur, vel ex specialibus quarumdam privilegiis, vel ex extrinsecis circumstantiis, vel ex benigna apostolica dispensatione: adeoque plures dubitationes, multoque plures petitiones pro favorabili exceptione ad hanc Sacram Indulgentiarum Congregationem delatae sunt. Quibus omnibus mature perpensis, Emi Patres Sacris Indulgentiis praepositi, in Congregatione generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 14 Iunii 1880 rescripserunt: Firmo remanente Decreto diei 13 April. 1878, dubiis et petitionibus propositis providendum esse per appositam Instructionem et dispositivam declarationem iuxta mentem panditam ab Emis Patribus in ipsa Congregatione pro opportunis exceptionibus.

I. Primo itaque iuxta mentem Emorum Patrum distinguendum est inter Sodalitates pro universo orbe catholico, ac Sodalitates pro certa tantum Dioecesi vel regione canonice erectas, relate ad quas fideles, qui extra limites locali Sodalitati constitutos commorantur, *absentes* dicuntur, imo vero non *simpliciter absentes*, sed etiam *extranei* dici possunt. Huiusmodi locales sodalitates, quemadmodum ex. gr. Confraternitas B. M. V. Guadalupensis, de qua sermo est in Americana novi regni Hispanici, in Confratres admittere nequeunt *absentes* extra limites sodalitatis: atque hic primus est sensus memoratae resolutionis Sacrae Congregationis diei 28 Apr. 1761 atque hoc primum sensu adscriptiones *absentium*, tum Decreto Urbis et Orbis diei 13 Apr. 1878, tum praesenti Instructione irritae omnino generali lege, *sine ulla nova exceptione* declarantur.

II. Sodalitates etiam universales, relate ad quas nulli sunt primo hoc sensu *absentes* seu extranei, nequeunt in Confratres admittere simpliciter *absentes*; scilicet requiritur ex iure adscribendorum *personalis praesentia*. At nullatenus mens fuit decreti, eam restringere ad locum ubi sodalitas canonice erecta propriam habet sedem ac centrum; sed sufficit adscribendorum *praesentia* coram quocumque, qui quocumque in loco delegatam vel subdelegatam legitime habeat adscribendi facultatem: non sufficit vero moralis, interpretativa vel repraesentativa *praesentia* per litteras aut alio quovis modo per interpositas etiam personas: atque hic alter est sensus quo adscriptiones *absentium* iuxta resolutiones in Americana et iuxta memoratum decretum irritae sunt, ac praesenti etiam Instructione irritae quidem generali lege, sed *cum infrascriptis exceptionibus* declarantur.

III. Quamvis generatim relate ad communicationem Indulgentiarum communes pro quavis Societate latae sint leges, praesertim in Constitutione Clementis VIII *Quaecumque*, tamen relate ad legem de non adscribendis *absentibus* eiusque exceptiones, aequum est distinguere inter Sodalitia quae strictiori sensu Collegia dici possunt, ut esse solent pleraeque proprii nominis Confraternitates ad modum organici corporis constitutae; et Sodalitia quae laxiori modo sociali vinculo colligantur, ut esse solent plures etiam Confraternitates et pleraeque piae Associationes, Congregationes, Aggregationes, Uniones ac pia Opera, ut vocant. Inter plura discrimina quae ad praesentem scopum non refert, nec facile est, accuratius inquirere, illud maxime ad rem pertinet advertere, quod strictiori sensu collegia, seu proprii nominis Confraternitates et Sodalitia quae ad illas in organica sui constitutione magis accedunt, soleant etiam iuxta proprias leges pro sodalium inscriptione certam aliquam habere formam cum aliqua solemnitate ac ritu, ut publica candidatorum petitio ac praesentatio, probatio aliqua et novitiatus, vel saltem impositio habitus, scapularis, cincturae, quae ex sui natura personalem praesentiam requirunt. Pro huiusmodi itaque sodalitibus cuiuscumque sint nominis, nulla praesenti declaratione datur generalis ac ordinaria exceptio a lege de non adscribendis *absentibus*: tantum conceditur earum moderatoribus earumque Delegatis ut in casibus singularibus dispensare possint a statuta forma inter praesentes, ac *absentes* etiam per singularem seu extraordinariam exceptionem rite adscribere.

IV. Pro sodalitibus etiam, piis Unionibus, piis Operibus et cuiuscumque sint nominis Societatibus, quae nullam habent pro adscriptione sodalium formam ac caeremoniam inter praesentes, decretum quoad *absentes*, quantum fieri

potest, rite servetur; et potius *praesentium* adscriptio facilius reddatur ac pro viribus promoveatur, multiplicatis canonice associationum centrīs auctoque pro opportunitate Zelatorum, Zelatricum, Promotorum, vel quovis nomine nuncupentur eorum numero qui iuxta approbatas sodalitiī leges non modo inscriptionum utcumque promovendarum officium, sed etiam *adscribendi subdelegatam habeant facultatem*. Sed quum id nec semper, nec ubique fieri possit, nec plane sufficiat, apostolica benignitate indulgendum esse videtur ut qui *praesentes* commode nequeunt, non omnino excludantur, sed quamvis *absentes* per litteras, vel interpositas personas, quae eos repraesentent, adscribi discrete valeant, vitando simul abusus quibus maxime praecavendis adscribendorum praesentia exigitur. Itaque quum plurium diversi nominis sodalitatū ac piorum Operum vis et utilitas maxime sit in fidelium *numero*, qui ad varia pietatis et charitatis exercitia consociantur, ne praesentiae conditio impedimento sit felicibus Societatum incrementis, ac ne plurimi fideles bonae voluntatis ab inscriptionis beneficio contra decreti mentem praepediantur, Sacra Congregatio, attentis plurium sodalitatū et maxime Episcoporum postulationibus, praesenti hac dispositiva declaratione, per amplam a littera legis exceptionem Apostolica auctoritate declarat, etiam *absentes* ad huiusmodi pias Associationes adscribi posse, servata tamen decreti mente, spiritu ac scopo, ut scilicet non solum augeatur numerus, sed etiam adscribendorum devotioni consulatur, non temere, leviter ac turmatim collectis nominibus, sed discrete, ne alii, quantum fieri potest, inscribantur, nisi qui absentes quidem corpore, sed praesentes spiritu, scientes et volentes piae Societati adscribi, iniuncta opera adimplere et Indulgentias lucrari intendunt.

V. Porro exceptiones speciales vel ob probata quarundam sodalitatū statuta, quae absentium etiam inscriptionem includere aut supponere aut flagitare videntur; vel ob privilegia, vel ob singularem fidelium devotionem, sua directe mittendi nomina ad insignia quaedam Sanctuaria, sodalitatū centra; vel denique ob varia sodalitatū, personarum, locorum ac temporum adiuncta, partim iam vel declaratae, vel ad tempus concessae, quin necesse sit eas singillatim recensere, generali hac decreti benigna Interpretatione et dispositiva declaratione simul omnes comprehenduntur, ratae habentur, confirmantur atque ampliuntur.

Hanc vero Sacrae Congregationis Instructionem et Declarationem, SS^{mus} D. N. Leo Papa XIII in Audientia ab E^{mo} Cardinali eiusdem Congregationis Praefecto die 26 mensis Novembris 1880 habita, benigne approbavit et promulgari mandavit, ac sanatis prius, si quae factae fuerint, irritis *absentium* adscriptio-

nibus, Decretum diei 13 Aprilis 1878 in posterum iuxta praesentem benignam interpretationem et dispositivam declarationem observari praecepit. — S. C. Indulg. 26 Nov. 1880.

8. — *Decretum Urbis et Orbis de adscriptione fidelium defunctorum confraternitatibus, piis Unionibus piisque operibus.*

Cum, post editum Decretum a S. R. et U. Inquisitione sub die 6 Decembris 1876, nec non resolutionem S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae d. d. 14 Augusti 1889, moderatores piarum Unionum et piorum Operum perrexerint defunctos hisce piis Unionibus piisque Operibus adscribere, ab hac S. Congregatione Indulgentiarum exquisitum est:

An, stante Decreto S. R. et U. Inquisitionis diei 13 Decembris 1876 et resolutione huius S. Congregationis sub die 14 Augusti 1889, sustineri valeant adscriptiones defunctorum piis Unionibus piisque Operibus?

R. Negative. — S. C. Indulg. 5 Aug. 1897.

9. — *Sodales impediti ab Ecclesiarum visitatione dispensantur.*

Inter pia opera quae ad lucrandas Indulgentias praescribi solent, potissimum recensenda est visitatio alicuius Ecclesiae vel etiam publici Sacelli. Iam vero Clemens fel. rec. Papa XIII valde cupiens spirituali bono prospicere confratrum et consororum confraternitatum vel sodalitatū sive Congregationum ubique locorum existentium et auctoritate Ordinariorum erectarum, benigne indulserat sub die 2 Aug. 1760, ut earundem confratres et consorores aliqua corporis infirmitate laborantes vel carceribus detenti eisdem omnibus et singulis Indulgentiis, quibus gaudent ceteri confratres et consorores, gaudere possent, ita tamen ut, omissa visitatione Ecclesiae, alia pia iniuncta opera, quae pro viribus peragere possent, fideliter ac devote exequerentur; quam gratiam idem Summus Pontifex mandaverat ad preces cuiusque confraternitatis seu sodalitatis vel Congregationis concedi.

Quum vero anno 1874 sub die 8 Maii E^{mi} Patres Indulgentiis sacrisque Reliquiis tuendis praepositi, in generalibus comitiis apud Vaticanum habitis proposito dubio, an adhuc requireretur recursus ad Apostolicam Sedem uniuscuiusque confraternitatis seu sodalitatis vel Congregationis, ut earundem confratres et consorores Clementino Indulto perfrui valerent, in affirmativam iverint sententiam, simulque censuerint supplicandum SS^{mo}, ut per Decretum generale praefatum Indultum concederetur confratribus et consororibus omnium confraternitatum, sodalitatū seu Congregationum absque earundem speciali recursu, Pius Papa IX sub

die 25 Februarii anni 1877 petitam gratiam benigne elargitus est, nulla tamen facta speciali mentione de generali eiusdem Decreto evulgando, prout ab hac Sacra Congregatione postulatum fuerat. Ex quo nonnulli arbitrati sunt haudquaquam necessarium fore, ut singulae confraternitates, sodalitates vel Congregationes hoc Indultum sibi peterent; alii vero huic sententiae minime acquiescentes denuo dubium proposuerunt. An illa concessio (Indulti Clementini) nunc reapse valeat pro omnibus confraternitatibus seu sodalitiis aut Congregationibus sine speciali recurso ad Sanctam Sedem, qui antea requirebatur? Cui quidem dubio Eñi Patres in generali Congregatione penes Aedes Vaticanas habita sub die 25 Iunii huius decurrentis anni, ad removendam omnem dubitandi

rationem, rescripserunt: Affirmative, et supplicandum Sanctissimo pro promulgatione Decreti iuxta resolutionem S. Congregationis diei 25 Februarii 1877.

Quare de his omnibus facta relatione SSmo D. N. Leoni XIII in audientia habita ab infrascripto Secretario eiusdem S. Congregationis die 16 Iulii 1887, idem SSmus benigne declarari et decerni mandavit, prout praesenti Decreto declaratur et decernitur, memoratum Indultum Clementinum extendi ad omnes confraternitates, sodalitates et Congregationes, quin in posterum quaelibet confraternitas, sodalitas seu Congregatio opus habeat speciali recurso ad Sanctam Sedem, ut praefato Indulto perfrui valeat. Contrariis quibuscumque non obstantibus. — S. C. Indulg. 20 Aug. 1887.

SOLLICITATIO

1. — *S. R. et U. Inquisitionis instructio ad omnes Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum Ordinarios circa observantiam Constitutionis s. m. Benedicti XIV, quae incipit: Sacramentum Poenitentiae.*

Quae Supremus Pontifex gl. mem. Benedictus XIV in Constitutione die 1 Iunii anno 1741 edita, cuius initium est *Sacramentum Poenitentiae*, confirmavit ac decrevit, ea ad haec quatuor maxime capita reducuntur. In primis, quemadmodum iam antea sancitum fuerat praesertim a Gregorio XV, Constitutione quae sub die 30 Augusti anno 1622 data incipit *Universi*, omnes locorum Ordinarii aequae ac Inquisitores deputantur iudices ad inquirendum et procedendum et condignis poenis animadvertendum contra sollicitantes ad turpia in Confessione, quamvis ab ordinaria iurisdictione quomodolibet exemptos. Itidem omnes Sacerdotes ad audiendas Sacras Confessiones constituti, sicut antea quoque praescriptum erat, obligantur monere suos poenitentes, ut sollicitantes huiusmodi quamprimum poterunt Inquisitoribus aut locorum Ordinariis deferant; eosdemque poenitentes non absolvere, qui huic adimplendo muneri parere recusent. Praeterea tertio loco Apostolicae Sedi reservatur, excepto mortis articulo, eorum casus qui innoxios Sacerdotes apud ecclesiasticos iudices falso sollicitationis insimulant, vel scelestae procurant ut id ab aliis fiat. Quarto denique Sacerdoti cui-libet omnis facultas et iurisdictio ad sacramentales Confessiones personae complicitis in peccato turpi contra sextum decalogi praeceptum commissio excipiendas adimitur, nisi extrema prorsus urgeat necessitas, nimirum si in ipsius mortis articulo alter Sacerdos desit, qui Con-

fessarii munere fungatur, vel sine gravi aliqua exorbitura infamia vel scandalo vocari aut accedere nequeat¹. Et Apostolicae Sedi reservatur eorum Confessariorum casus, qui complerem in peccato turpi absolvere ausi fuerint.

Nullum sanè dubium est, quin hae praescriptiones, prohibitiones, reservationes omnes et singulae in cunctas nationes universim vires suas extendant, et ubique terrarum *inconcusse ac inviolabiliter* observandae sint. Quod quidem vel legenti Gregorii XV et Benedicti XIV Constitutiones evidentissime patet; et idipsum consequentium Pontificum suffragio, prout se dedit occasio, ad hanc usque diem confirmatum est. Et re quidem vera Vicario Apostolico Cocincinae sciscitanti: 1. An Constitutio Benedicti XIV adversus sollicitantes obliget etiam missionarios franciscanos, qui ministerium exercent in Cocincina? 2. An eadem Constitutio restringi possit ac moderari in aliquo casu ob magnam Confessariorum penuriam in eodem regno Cocincinae? iussu Pii VI anno 1775 opportuna Instructione responsum fuit: ad 1. Affirmative: ad 2. Negative. Et proxime SSmus D. N. Pius Papa IX decreto huius supremae Inquisitionis sub feria IV, die 27 Iunii anno 1866, edixit, in facultatibus quibus Episcopi alique locorum Ordinarii ex concessione Apostolica pollent absolvendi ab omnibus casibus Apostolicae Sedi reservatis excipiendos semper in posterum, et exceptos habendos esse casus reservatos in Bulla Benedicti XIV, quae incipit: *Sacramentum Poenitentiae*. Hoc decretum vero omnibus ubique terrarum Ordinariis praedicta absolvendi facultate donatis absque ulla exceptione significandum mandavit.

Quamobrem omnibus locorum Ordinariis intendendum summopere est, ne eorum vigor,

¹ Const. eiusdem S. P. Bened. XIV *Apostolici muneris* die 8 Februarii 1745.

quae in praedicta Constitutione salubriter providentur, paulatim uspiam elanguat. At Eñi PP. Cardinales supremi Inquisitores nuper cognoverunt, eamdem Constitutionem non ubique, sicut par esset, executioni tradí, atque in aliquibus locis nonnullos tum in denunciationis onere adimplendo tum in iudicio contra sollicitantes instituendo irrepsisse abusos, qui sine iustitiae ac providae severitatis discrimine tolerari minime possent. Itaque neque inopportunitum neque ipsis locorum Ordinariis ingratum fore iudicarunt, si quae contra eosdem abusos ab hac suprema Congregatione ad trames Sacrorum Canonum decreta fuerunt, in unum collecta prae oculis habeantur. Ad quem effectum praesentem instructionem edi mandarunt.

1. Personae sive mares sive foeminae, quaecumque illae sint, ad turpia sollicitatae in Confessione, vel occasione aut praetextu Confessionis, quemadmodum enucleate in memorata Constitutione praecipitur, rem ad Sanctam Sedem vel ad loci Ordinarium deferre debent.

2. Denunciare oportet quemcumque Sacerdotem etiam iurisdictione carentem, sollicitantem in Confessione vel etiam poenitentis sollicitationi consentientem quamvis statim dissentientem de turpi materia loqui, illius complementum ad aliud tempus differentem et non praebentem absolutionem poenitenti ¹.

3. Huiusmodi denunciationes a nemine absque culpa lethali omitti possunt. Qua de re poenitentes debent admoneri, neque ab iis admonendis instruendisque eorum bona fides excusat.

4. Sacerdotes ad sacras audiendas Confessiones constituti, qui de hac obligatione poenitentes suos non admonent, debent puniri ².

5. Poenitentes admoniti et omnino renuentes nequeunt absolvi: qui vero ob iustam causam denunciationem differre debent, eamque quo citius poterunt faciendam spondent serioque promittunt, possunt absolvi.

6. Denunciationes anonymae contra sollicitantes ad turpia nullam vim habent: denunciationes enim fieri debent in iudicio, nempe coram Episcopo eiusve delegato cum interventu ecclesiastici viri, qui notarii partes teneat, et cum iuramento et cum expressione et subscriptione sui nominis, nec sufficit si fiat per apochas vel per litteras sine nomine et cognomine auctoris ³. Ceterum prohibetur, ne in recipiendis denunciationibus praeter iudicem et notarium, virum utrumque ecclesiasticum, speciali et scripto exarata Episcopi deputatione munitum, testes intersint. Cavendum quoque ne ex

denunciandis quaeratur, num sollicitationi consenserint: et convenientissimum foret, si de huiusmodi consensu quantumvis sponte manifestato nihil notetur in tabulis ⁴.

7. Denunciationis onus est personale et ab ipsa persona sollicitata adimplendum. Verum si gravissimis difficultatibus impediatur, quominus hoc perficere ipsa possit, tunc vel per se vel per epistolam, vel per aliam personam sibi benevisam suum adeat Ordinarium vel Sanctam Sedem per Sacram Poenitentiarium, vel etiam per hanc supremam Inquisitionem, expositis omnibus circumstantiis, et deinde se gerat iuxta Instructionem quam erit acceptura. Si vero necessitas urgeat, se gerat iuxta consilia et monita sui Confessarii. Ast si nullo impedimento detenta denunciationem omnino renuat, in hoc casu aliisque supra memoratis laudandus est Confessarius, qui operam suam poenitenti non denegaverit, et vel Ordinarium vel Sanctam Sedem pro opportunis providentiis consuluerit, suppresso tamen poenitentis nomine. Formulas autem hisce in casibus adhibendas tradunt probati auctores, quos inter Pignatelli t. 1, consult. 104, Carena, Albitius etc.

8. Non infrequenter occurrit casus, ut Confessarius aliisque ecclesiasticus vir ab Episcopis (quorum utique haec potestas est), deputetur ad denunciationes recipiendas in re ad sollicitationis crimen spectante absque interventu notarii. Huic Instructioni folium adiicitur circa modum, quo hisce in casibus confici denunciatio debet. Qui enim ad hoc gravissimum munus viri maxime idonei destinantur, de actu denunciationis iudiciaria ratione assumendo instrui debent ac moneri, ut statim a recepta denunciatione eam continuo ad ipsum Episcopum a quo fuerunt deputati caute transmittant, neque confecti actus exemplum vel vestigium aliquod sibi retineant. Atque in hunc fere modum haud difficulter denunciandi munus adimpletur. Profecto a locorum Ordinariis efficiendum est, ne ad loca suae iurisdictioni subiecta applicare oporteat quod pro missionibus Pernambuci in America die 22 Ianuarii an. 1627 declaratum fuit: Mulieres, videlicet, sollicitatas non teneri ad denunciationem si ministri Inquisitionis et vicarii Episcopi in longinquis regionibus degentes sine gravi incommodo adiri nequeant.

9. Si in denunciationibus, quod non raro contingit, aliae indicantur personae forte pariter sollicitatae, vel quae de hoc crimine testimonium ferre aliqua ratione possint, hae quoque omnes et seorsim iudiciaria forma superius enunciata examinandae sunt: et primo

¹ Ex declar. diei 11 Februarii 1661 confirmata in Constitut. *Sacramentum poenitentiae*.

² Ex declar. sub diebus 20 Martii 1624, 1 Oct. 1626 penes Albit. *De inconstantia in fide* cap. 35, n. 17.

³ Albit. l. c. n. 21.

⁴ Ex declar. Urbani VIII, sub fer. V, die 17 Aprilis 1624.

per *generalia*, deinde per gradus, quoad ita res ferat, ad *particularia* deveniendo interrogari debent, utrum et quomodo revera fuerint ipsae sollicitatae vel alias personas fuisse sollicitatas viderint vel audierint.

10. Accepta denunciatione non illico proceditur, sed a Superiore ecclesiastico inquiri sedulo debet, utrum persona denunciata sit fide digna. Sollicitationis crimen ut plurimum secreto perpetratur; hinc privilegium est, ut in causis, quae contra hoc crimen instituuntur, ad plenam probationem faciendam attestations etiam singulares admittantur. At in memoratis Summorum Pontificum Constitutionibus praescribitur, ne cum testibus singularibus procedatur, nisi praesumptiones, indicia et alia adminicula concurrant. Ponderus igitur cuiusque denunciationis, qualitates et circumstantiae serio accurateque perpendendae sunt, et antequam contra denunciatum procedatur perspectum exploratumque iudici esse debet, quod mulieres vel viri denuntiantes sint boni nominis, neque ad accusandum vel inimicitia vel alio humano affectu adducantur. Oportet enim, ut testes huiusmodi singulares ab omnibus privatis affectionibus sint immunes, ut ipsis integra fides haberi possit¹.

11. Ea est huius supremae Inquisitionis consuetudo, ut post unam alteramve denunciationem rescribatur, quod denunciatus observetur, ita videlicet super delato crimine suspectus habeatur, ut quum primum per novas denunciationes res explorata erit, in iudicium vocandus sit. Ut plurimum nonnisi a tertia denuntiatione procedi solet. Ad formale examen vocantur Parochi vel probatae fidei spectataeque virtutis viri praesertim ecclesiastici, qui cum iuramento de veritate dicenda et de secreto servando super qualitatibus denunciantium et denunciati, et super mutuis eorum odiis et inimicitiis examinentur. Hisce peractis diligentius, reus in iudicium adducitur, et coram iudice cum interventu ecclesiastici viri, qui notarii partes agat super singulis cuiusque denuntiationis et examinis adiunctis, iuramento dicendae veritatis obstrictus respondere debet. Cavetur solertissime, ne denunciantium nomina reo manifestentur et ne sacramentale sigillum quoquomodo violetur.

12. Quando perspecta evaserit patrati criminis veritas, reo ad defensionem, prout iura exposcunt, admissio, deveniendum erit ad illi interdicens in perpetuum ne Confessiones excipiat, subtrahendo omnes et quascumque facultates ad id muneris eidem etiam per quodcumque privilegium vel ab ipsa Sancta Sede impertitas. Huiusmodi sententiam Episcopus

ipse et non alius ab eo delegatus proferat: et pro modo culpa, atque omnibus attentis circumstantiis caeteras quoque poenas reo irroget quae in supradictis pontificiis constitutionibus decernuntur. Praeterea si reus in iudicio crimen confessus fuerit, congruam debet emitte abiurationem, ut se ita purget ab ea, quam incurrit, haeresis suspicione: et hac quoque poena in ipsa sententia mulcetur. Notandum est, poenas huiusmodi omnes et ipsam inhabilitatem ad sacrosanctum Missae sacrificium celebrandum in Decreto Benedicti XIV die 5 Augusti anno 1745 praescriptam, esse tantum *ferendae sententiae*. Abstinentum tamen erit ab infligenda degradatione et traditione brachio saeculari. Id nimirum a Gregorio XV statutum fuit: ceterum *ad terrorem* potius impositum haberi debet quam ut executioni mandetur².

13. Qui nullis omnino super hoc crimine praeventi denunciationibus, conscientia victi, Ordinario loci eiusve delegato se sistunt, patrata a se sollicitationis flagitia sponte confitentur et veniam petunt, dimitti debent cum congrua abiuratione et poenitentis dumtaxat salutaribus, adiecto consilio vel praecepto, ut ab excipiendis personarum sollicitatarum sacris Confessionibus se absteineant: nec ceteris poenis antea dictis, accedentibus licet postmodum denunciationibus, afficiantur. Qui vero iudiciaria forma iam praeventi, sed nondum citati, sua sponte se sistunt; et ii pariter, quos veritatem non integram sed diminutam in spontanea apparitione confessos esse Ordinarius loci ex acceptis postea denunciationibus deprehenderit, beneficio impunitatis non gaudent, verumtamen pro ipsius Ordinarii prudentia mitius puniantur.

14. Quod in hisce causis vel ex commissione Apostolica vel ex iure Episcoporum proprio tractandis maiorem in modum curari et observari debet, illud est, ut eadem causae utpote ad fidem attinentes secretissime peragantur, et postquam fuerint definitae et executioni iam traditae perpetuo silentio omnino premanantur. Omnes curiae ecclesiasticae administri, et quicumque alii ad has pertractandas vel patroni ad defendendas causas assumuntur, iusiurandum de secreto servando debent emitte, et ipsi Episcopi alique locorum Ordinarii ad servandum secretum obstringuntur, prout in iure cautum est cap. *Statuta*, fin., de haeret. in 6, et in Clementina *Multorum*, § *Porro*, de haeticis. Qui vero denuntiationis oneri satisfaciunt, quique in hisce causis examini subiciuntur, iuramentum ab initio de veritate dicenda, et, actu expleto, de secreto servando, tactis Sacrosanctis Dei Evangeliiis, etiamsi sint

¹ Ex instruct. iussu Pii VI anno 1775 ad Vic. Ap. Concincinae data.

² Albit. op. cit., cap. 15, n. 13, et Benedict. XIV,

in privata epistola die 11 Novembr. anno 1713 data ad Emmanuelem de Azevedo S. I. Presbyterum.

Sacerdotes, praestare tenentur. Haec si caute sancteque teneantur, nullum invidiae infamiaeque vel aliud quodvis periculum timeri potest, quod vel testes a dicenda veritate, vel competentes iudices ab investigando et condignis poenis animadvertendo sollicitationis crimine contineat.

15. Indultum fuit a Pio VI in instructione, de qua antea dictum est, anno 1775 ad Vicarium Apostolicum Cocincinae data, ut cum difficillimum sit in illis tam dissitis ac disparatis regionibus ea omnia adamussim servare, quae in hisce causis servanda sunt; et cum, si aliqua ex his omittantur, iustitia non patiatur, ut poenae infligantur adversus reos, de quorum crimine iudiciaria ratione adhuc sufficienter non constat, tunc consultius fortasse esset si extra iudicii ordinem procedatur ad occurrendum tanto malo mediis et modis magis facilibus et expeditis, quos in casibus particularibus Vicarii Apostolici prudentia cum animarum zelo coniuncta suggeret. Iam vero quisque videt hanc indulgentiam pro locis adeo dissitis ac disparatis factam neque omnibus esse communem neque absque Apostolicae Sedis auctoritate iure posse ubivis induci.

16. Ceterum si locorum Ordinarii in faciendis processibus, vel etiam, confecto processu, in proferenda sententia contra sollicitantes ad turpia in Confessione gravioribus involvantur difficultatibus, rem, transmissis actis, deferre poterunt ad hanc supremam Congregationem, quae peculiare instructiones singulis casibus accommodatas, ut saepe fit, tradet, ac definitivam sententiam, si expediens fuerit, ipsa proferet.

Haec sunt quae ad praedictam pontificiam Constitutionem caute recteque exequendam conducunt, quaeque, utpote ubique locorum observatu facilia, Sacra haec Congregatio supremae et universalis Inquisitionis pastoralis Ordinarii zelo ac sollicitudini vehementer commendat.

Datum Romae die 20 Februarii an. 1867.

2. — *Modus quo recipi debent denunciationes in re ad sollicitationem spectante ab iis, qui ad denunciationem aliquam absque interventu notarii recipiendam delegantur.*

Die . . . Mensis . . . Anni . . .

Sponte personaliter comparuit coram me infrascripto sistente in (*notabit locum, ubi reperitur ad actum recipiendum*) ad hunc actum tantum ab Illmo et Rmo N. specialiter delegato, prout ex eiusdem Ordinarii literis mihi directis et datis sub die (*exprimet quo die ipsi scriptae fuerint literae*) praesenti positioni alligandis, N. N. (*scribet nomen, cognomen, patrem, patriam, aetatem, conditionem et habitationem personae denunciantis; et si haec*

religiosa fuerit, exprimet etiam nomen, quo ea vocabatur in saeculo. Deinde prosequetur) cui delato iuramento veritatis dicendae, quod praestitit tactis SS. Dei Evangelii (*quae manu tangere faciet*) exposuit prout infra, videlicet:

Hic persona denuncians vernaculo sermone declarare debet, se scire obtentam esse ab Ordinario loci facultatem recipiendi absque interventu notarii, quod ad suam conscientiam exonerandam expositura est, propterea quia iustis de causis eidem Rmo Antistiti se sistere nequit: deinde narrare continuo debet quae ad sollicitationes ei factas attinent seu verba fuerint, seu scripta, seu actus, accurate describendo locum, tempus, occasionem, vices et singula adiuncta, nec non utrum in actu Confessionis an prius vel post sacramentalem absolutionem ea everserint. Nominare debet Confessionalem sedem et ipsum Confessarium sollicitantem, et quatenus huius nomen et cognomen aut ignoret, aut oblita fuerit, describet accurate illius personam, omnes distincte characteres notando, ita ut ille recognosci possit. Animadvertat delegatus, non esse interrogandam personam denunciante, utrum consensum ad actum turpem quocumque modo praestiterit vel recusaverit, cum ipsa ad suos defectus manifestandos non teneatur. Hisce exscriptis prout narrantur, delegatus, quae sequuntur, neque aliud praeterea quidpiam requireret.

Interrogata: An sciat, vel dici audierit, dictum N. N. (*nominando personam*) Confessarium sollicitasse alias poenitentes ad turpia? et quatenus etc.

Respondit: (*Notabit responsionem, et si haec affirmativa fuerit, nomen et cognomen personarum sollicitatarum exquiret, et causam scientiae*).

Interrogata: De fama supradicti Confessarii N. N. tam apud se, quam apud alios? et quatenus etc.

Respondit: (*Responsionem exscribet*).

Interrogata: An odio vel amore praefata deposuerit, et super inimicitia, aliisque generalibus etc. et quatenus etc.

Respondit: Recte (*si ad propriam conscientiam exonerandam denunciasset se dicet*). Si a sollicitatione plus uno mense praeterlapsum fuerit, erit etiam interroganda:

Interrogata: Cur tamdiu distulerit praefata denunciare proprio Ordinario, et conscientiam suam exonerare?

Respondit: (*Notabit responsionem*).

Actus claudatur hac ratione.

Quibus habitis et acceptatis etc. dimissus (vel dimissa) fuit iuratus (vel iurata) de silentio servando ad novum tactum SS. Dei Evangeliorum: (*super Evangelium iterum iurabit*) et in confirmationem praemissorum se subscripsit (*et si scribere nesciat*) et cum scribere ne-

sciret, prout asseruit, fecit signum Crucis (*Crucis signum calamo faciendum ab ea exiget*).

Postquam denunciatus se subscripserit, aut Crucis signum fecerit, subscribet se delegatus hoc modo :

Acta sunt haec per me N. N. ab Illmo et Rmo Antistite N. N. ut supra specialiter delegatum.

Integrum deinde actum directe ad proprium Ordinarium delegantem transmittet una cum Instructione et literis acceptis, nihil omnino apud se retinendo.

3. — An Vicarii Apostolici denuntiationes excipere possint?

Confer. Litt. Encycl. S. C. de Prop. Fide 25 Iul. 1883, Collect. n. 949.

4. — Instructio quoad testium examen in causis sollicitationis.

I. Instructione S. Romanae. et Universalis Inquisitionis circa observantiam Apostolicae Constitutionis *Sacramentum Poenitentiae* n. 10 praecipitur, ut, *antequam contra denunciatum procedatur, perspectum exploratumque iudici esse debeat, quod mulieres vel viri denunciantes sint boni nominis, neque ad accusandum vel inimicitia vel alio humano affectu adducti fuerint.*

II. Praeceptum huiusmodi, uti omnia quae ad huius Supremi Tribunalis procedendi rationem spectant, strictissimi iuris censendum est, ita ut, eo neglecto, ad ulteriora procedi nequeat.

III. Nec sufficit ut id utcumque, sed omnino necesse est ut certa iudiciali forma iudici innotescat; quod propria dictione: *diligentias circa denunciatum eiusque denunciantes peragere* significari in foro S. Officii usus obtinuit.

IV. Iamvero cum non semper nec ab omnibus vel tantum post longum tempus, cum nempe testimoniorum receptio difficilis et quandoque impossibilis est, Supremum hoc Tribunal id servari perspexerit, hanc ad rem Instructionem, pro Rmorum Ordinariorum norma, edendam mandavit.

V. Ordinarius igitur toties quoties aliquam de infando sollicitationis crimine denuntiationem acceperit, illico ad diligentias procedet. Ad quem finem vel per se vel per Sacerdotem a se *specialiter* delegatum advocabit (separatim scilicet et qua decet circumspectione) duos testes, quantum fieri poterit, ex coetu ecclesiastico, utcumque vero omni exceptione maiores, qui bene noverint tum denunciatum, tum omnes et singulos denunciantes, eosque, sub sanctitate iuramenti de veritate dicenda et de secreto S. Officii servando, iudicialiter interro-

gabunt, testimonium scripto referens, iuxta insequentem formulam; utriusque vero testimonii atque una simul respectivae denuntiationis authenticum exemplum directe tutaque via ad hanc Supremam Congregationem quamprimum transmittet.

VI. Dictum est: vel per se vel per Sacerdotem a se *specialiter* delegatum; « nihil enim prohibet quominus, rationabili ex causa, pio alicui docto ac prudenti Sacerdoti id muneris Ordinarius demandare valeat; *speciali* tamen ei in singulis casibus delegatione impertita, eique antea delato iureiurando de munere fideliter obeundo et de secreto S. Officii servando ».

VII. Quod si inveniri nequeant duo tantum testes qui noverint una simul denunciatum et omnes et singulos denunciantes, plures vocari debent. Tot nempe hoc in casu testes, ut supra vocandi erunt, quot oportebit ut duplex quoad denunciatum et unumquemque denunciantem habeatur testimonium.

VIII. Quoties autem iuramentum de secreto servando et, pro diversis casibus, de veritate dicenda vel de munere fideliter obeundo defendendum sit, iuramentum ipsum semper et ab omnibus, etiam Sacerdotibus, *tactis SS. Dei Evangelii et non aliter*, praestandum erit. In Ordinarii vero potestate erit, siquidem pro rerum, locorum aut personarum adiunctis necessarium vel expediens iudicaverit, excommunicationem ipso facto incurrendam et Rom. Pont. speciali modo reservatam violatoribus comminari.

IX. Sequitur interrogationis formula. Die.... mense.... anno....

Vocatus personaliter comparuit coram me infrascripto Episcopo.... (*notetur nomen dioecesis. Delegatus autem dicat*: coram me infrascripto a r. p. d. Episcopo.... ad hunc actum tantum specialiter delegato) sistente in (*notetur locus ubi negotium geritur*).

N.... N.... (*nomen cognomen et qualitates testis conventi*) qui, delato ei iuramento veritatis dicendae, quod praestitit tactis SS. Dei Evangelii, fuit per me

1. Interrogatus: Utrum noverit Sacerdotem N.... N....? (*nomen cognomen et qualitates denunciati*).

Respondit: (*exscribatur lingua qua utitur testis, eius responsio*).

2. Interrogatus: Quatenam sit huiusce Sacerdotis vitae ratio, quatenam mores, quatenam penes populum existimatio?

Respondit:

3. Interrogatus: Utrum noverit viros vel, ut plurimum, mulieres NN.... NN....? (*nomen, cognomen et qualitates uniuscuiusque denunciantis*).

Respondit:

4. Interrogatus: Quatenam sit uniuscuiusque eorum vitae ratio, quatenam mores, quatenam penes populum existimatio?

Respondit :

5. Interrogatus: Utrum eos censeat fide dignos, vel contra mentiendi, calumniandi in iudicio et etiam peierandi capaces eos existimet?

Respondit :

6. Interrogatus: Utrum sciat, num forte inter eos et praefatum Sacerdotem ulla unquam extiterit odii vel inimicitiarum causa?

Respondit : Tunc, delato ei iuramento de secreto S. Officii servando, quod praestitit ut supra, dimissus fuit, et antequam discederet, in confirmationem praemissorum se subscripsit.

Subscriptio autographa testis vel eius signum ✕ crucis.

Acta sunt haec per me N.... N.... (*nomen, cognomen et qualitates Episcopi vel eius Delegati qui testimonium recepit*).

Datum Romae die 6 Augusti 1897.

5. — *Examen testium inductorum.*

Confer Instruct. S. C. S. O. 20 Iul. 1890 apud Collect. S. C. de Prop. Fide n. 950.

6. — *De sollicitationis peccato.*

I. An quilibet Confessarius valeat absolvere sacerdotem, qui sollicitaverit in actu aut loco sacramentalis confessionis.

II. Quando Confessarius censi possit reus peccati turpis; ita ut si complicem absolverit, in poenas et censuras incurrerit comminatas a Constitutionibus Benedicti XIV *Sacramentum Poenitentiae* et *Apostolici muneris*.

R. Ad I. Cum sollicitatio, dummodo fuerit simplex, nullo iure S. Sedi reservetur, nihil obstat quominus sacerdos sollicitans, aliunde rite dispositus, a quovis confessario absolvi possit.

Ad II. Ad dignoscendum quando confessarius censi debeat reus peccati turpis externi et in genere suo gravis, ita ut si attentaverit complicem absolvere, poenis et censuris per Constitutiones Benedicti XIV inflictis innodatus censi debeat, consulat probatos auctores et praesertim S. Alphonsum de Ligorio. — S. C. S. O. 15 Sept. 1859.

7. — *De simulatione confessionis.*

I. An per verba *simulantes confessiones audire*, in bulla contra sollicitantes, requiratur copulate sollicitatio et confessio aut vera aut simulata, ita ut nisi haec duo adiuncta concurrant, cesset onus denunciandi.

II. An quando exedra ad excipiendas confessiones est etiam locus collocutionis pro confessario, quatenus ibi fiant sollicitationes, onus exoriat denuntiandi.

R. Ad I. Sufficere concursus alterutrius.

Ad II. Affirmative. — S. C. S. O. 28 Aprilis 1700.

8. — *De confessionis loco.*

I. An loca, in quibus excipi solent confessiones monialium, habenda sint ut loca destinata ad audiendas confessiones; vel ut vera confessionalia?

II. An idem dicendum sit de locis constructis ad formam eorum, in quibus excipi solent confessiones monialium claustralium, in quibus excipiuntur confessiones mulierum degentium in locis, quae vulgo dicuntur *Conservatorii, Ritiri*?

III. Quatenus habenda sint ut vera Confessionalia, utrum talia censenda sint solum quoad moniales, et alias degentes in praedictis locis, an vel etiam quoad alias mulieres extraneas?

R. Ad tria dubia prout exponuntur: Affirmative. — S. C. S. O. 25 Nov. 1874.

9. — *De sollicitante iam defuncto.*

Se debba farsi la denunzia (di sollecitazione) ancorchè il sollecitante sia defunto.

R. Negative, dummodo sollicitatio cum certa ac formali haeresi non coniungatur. — S. C. S. O. 6 Mart. 1839.

10. — *Inhabilitatio ad Missam.*

Quum perpendissent an poena inhabilitationis, ad celebrandam S. Missam, praescripta contra reos sollicitationis per Decr. Bened. XIV diei 5 Augusti 1745 sit *latae sententiae* aut tantum *ferendae*, inhaerentes anteactis resolutionibus huius S. C. Supremae et declarationibus S. Poenitentiariae, Esm Inquisitores generales, censuerunt, poenam praedictam esse tantum *ferendae sententiae*. Facta autem de hac re relatione S. Patri ab assessore S. Officii, Sanctitas Sua dignata est hanc confirmare declarationem, et ordinare, ut ipsa notificetur S. Congregationi de Propaganda, quae eam communicet Vicariis Apostolicis et Superioribus Missionum, eos monendo, eidem inhaerere in praxi, nonobstante quocumque alio responso contrario in subiecta materia dato. — S. C. S. O. 18 Mart. 1863.

SPIRITISMUS

Confer verbum *Magnetismus*.

SPIRITUS SANCTUS

1. — *De Praesentia et Virtute mirifica Spiritus Sancti.*

Litterae Apostolicae de Spiritu Sancto con-

ferendae sunt Leonis XIII 9 Maii 1897 *Divinum illud* apud Monitore Ecclesiastico Conversano Vol. 10, P. 1, pag. 54 seqq.

SPONSALIA

1. — *Sponsalia in Hispania.*

1. An sponsalia, quae contrahuntur in Hispania sine publica scriptura, sint valida? Et quatenus negative, 2. An publicam scripturam supplere queat instrumentum in Curia conflatum pro dispensatione super aliquo impedimento?

R. Ad 1^{um} et 2^{um} Negative. — S. C. C. 31 Ian. 1880. Cf. Paul. Villada Cas. Consc. his praesertim tempor. accommd. p. 2, Bruxellis 1885, p. 74 seqq., Acta S. Sed. v. 13, p. 191.

An quae S. C. C. quoad sponsalium valorem in Placentina diei 31 Ianuarii 1880 declaravit et sanxit, hodie, post civilis Hispani Codicis mutationem, adhuc vigere censeantur in casu.

R. Affirmative. — S. C. C. 11 Apr. 1891.

2. — *Sponsalia in infanti aetate.*

Confer Responsum S. C. S. O. 20 Ian. 1880, Collect. S. C. de P. F. n. 1212, 1215.

3. — *Sponsalia ad longum tempus protracta.*

Confer Litt. S. C. de Prop. Fide 26 Septembris 1840. Collect. n. 1216.

4. — *Recessio a sponsalibus.*

Confer S. C. de Prop. Fide 22 Nov. 1790. Collect. n. 1214.

5. — *Copula carnalis, sponsalibus superveniens.*

Consensus mutuus, unde matrimonia iusta nascuntur, non verbis dumtaxat, sed aliis quoque signis exterioribus pateferi ac declarari potest. Quamobrem Alexander III ¹, Innocentius III ², et Gregorius IX ³, Decessores Nostri,

merito decreverunt ut carnalis copula, si sponsalia de futuro certa ac valida praecessissent, cum in iudicio tum extra iudicium pro vero coniugio haberetur, nisi impedimentum canonicum obstitisset. Et in hac iuris praesumptione tantum roboris inesse voluerunt, ut firmum ipsa statueret. sanciretque ius, nec probationem contrariam ullam admitteret. Deinde vero matrimonia clandestina, id est non praesente Parocho et duobus tribusve testibus inita, quum Concilium Tridentinum ⁴ irrita infectaque esse iussisset, ius illud priscum, ut erat necesse, valere desiit ubicumque promulgata vel moribus usuque recepta Tridentina lex. Quibus autem illa locis non viget, in iis semper Apostolicae Sedis iudicium fuit, canones, quos indicavimus, ratos atque firmos mansisse. Sed aetatum decursu, ex conscientia et cognitione christianorum sensim effluxere. Plures enim Episcopi ex iis regionibus, in quibus matrimonia clandestina contra fas quidem inita, sed tamen valida iudicantur, haud ita pridem rogati, quid populus ea de re sentire videretur, plane retulerunt, canonicam de coniugiis praesumptis disciplinam passim exolevisse desuetudine atque oblivione deletam: propterea vix aut ne vix quidem contingere, ut copula inter sponso affectu maritali nec fornicario habeatur: eamque non matrimonii legitimi usum, sed fornicationis peccatum communi hominum opinione existimari: imo vix persuaderi populo posse, sponsalia de futuro per coniunctionem carnalem in matrimonium transire.

His igitur rebus et causis, de consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, in rebus fidei Inquisitorum generalium, supra memoratos canones et alias quas-cumque iuris canonici ea de re dispositiones, etiam speciali mentione dignas, per hoc Decretum Nostrum abrogamus et abolemus, et pro abolitis et abrogatis, ac si nunquam prodissent, haberi volumus.

Simul per has litteras Nostras decernimus ac mandamus, ut deinceps illis in locis in quibus coniugia clandestina pro validis habentur, a quibusvis iudicibus ecclesiasticis, in quorum

¹ Cap. *Veniens*, de Sponsal.

² Cap. *Tua nos*, eodem tit.

³ Cap. *Is qui fidem*, eodem tit.

⁴ Sess. XXIV, cap. 1, de Reform. matrim.

foro causas eiusmodi matrimoniales agitari et iudicari contigerit, copula carnalis sponalibus superveniens non amplius ex iuris praesumptione coniugalibus contractus censeatur, nec pro legitimo matrimonio agnoscatur seu declaretur. Huius tamen auctoritate Decreti induci nolumus necessitatem formae Tridentinae servandae

ad matrimonii validitatem, ubi illa forma modo non viget.

Datum Romae apud S. Petrum die 15 Februarii 1892, Pontificatus Nostri anno decimo quarto.

LEO PP. XIII.

SUGGESTIO

1. — *An liceat interesse medicis disputationibus quoad suggestiones ipnoticas.*

N. N. Dottore in medicina, umilmente chiede se può prender parte a dispute che ora si fanno dalla Società delle Scienze Mediche di N. sulle suggestioni ipnotiche nelle cure di fanciulli infermi. Si tratta non solo di discutere su fatti già compiuti, ma ancora di fare esperienze nuove sia che possano spiegarsi con ragioni naturali, sia che no.

R. Quoad experimenta iam facta, permitti posse, modo absit periculum superstitionis et scandali; et insuper Orator paratus sit stare mandatis S. Sedis et partes theologi non agat.

Quoad nova experimenta, si agatur de factis quae certo naturae vires praetergrediantur, non licere; sin vero de hoc dubitetur, praemissa protestatione nullam partem haberi velle in factis praeternaturalibus, tolerandum, modo absit periculum scandalii. — S. C. S. O. 26 Iulii 1899.

SUPERIORES

1. — *Decretum quo Romae prohibetur Superioribus audire confessiones sacramentales subditorum suorum Fer. IV, 5 Iulii 1899.*

Huic Supremae S. R. et U. Inquisitioni relatum est quod in hac Alma Urbe nonnulli Religiosarum Communitatum, necnon Seminariorum et Collegiorum Superiores, suorum alumnorum in eadem domo degentium sacramentales excipiant confessiones. Ex quo quanta incommoda, immo quot gravia mala oboriri possint, nemo qui in sacris ministeriis vel mediocriter sit versatus pro comperto non habet. Ex una enim parte minuitur alumnorum peccata confitendi libertas, ipsaque confessionis integritas periclitatur; ex alia vero Superiores minus liberi esse possent in regimine communitatis, ac suspicioni exponuntur aut se notiis in confessione habitis uti, aut benevolentiores se praebere erga alumnos, quorum confessiones excipiunt.

Quapropter ut hisce aliisque malis, quae ex huiusmodi abusu facile oriri queunt, occurratur, Suprema haec S. Officii Congregatio, de expresso SSmi D. N. Leonis PP. XIII mandato, districte prohibet ne ullus cuiusquam Religiosae Communitatis aut Seminarium aut Collegium Superior, sive maior sive minor, in

hac Alma Urbe, (excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo eius conscientia oneratur) suorum alumnorum in eadem domo manentium sacramentales Confessiones audire ullo pacto audeat.

2. — *Praecedentis Decreti declaratio.*

N. N. umilmente espone che per Decreto di Clemente VIII del 19 Marzo 1623 i Novizi degli Ordini Regolari non solo *possono* ma *devono* confessarsi col proprio Maestro, che è il Superiore del Noviziato. Inoltre con altro Decreto del 26 Maggio 1593 il medesimo Pontefice stabilì che nelle Comunità Religiose i Superiori non devono confessare i proprii sudditi, se non quando trattisi di peccati riservati, ovvero quando ne siano da essi liberamente richiesti.

Il sottoscritto perciò supplica che sia dichiarato se il Decreto del S. Officio del 5 luglio 1899, con cui si vieta ai Superiori di udire le confessioni dei proprii sudditi, abbia derogato o pur no ai cit. Decreti di Clemente VIII. Che ecc.

R. « Per decretum S. Officii fer. IV d. d. 5 Iulii 1899 nihil derogatum fuisse Constitutionibus Apostolicis quoad Ordines Religiosos ». — S. C. S. O. FERIA IV, die 23 Augusti 1899.

SUPERSTITIO

1. — *De cooperatione in genere
ad ritus superstitiosos.*

Relate ad cooperationem ad ritus superstitiosos, haec tenenda regula est. Si cooperatio fuerit pars ritus superstitiosi, tunc formalis censenda erit, intrinsece mala, et nunquam fieri licite poterit. E contra censenda erit materialis, si pars non fuerit ritus superstitiosi. Grave aliquod damnum quod oriatur cooperanti, si ab hac materiali cooperatione abstinere voluerit, licitam eam faciet, etiamsi scandalum adfuerit, quod pusillorum dicitur a Theologis, quia ex lege charitatis nemo tenetur cum gravi suo damno scandalum istud remove. — S. C. de P. F. 2 Iul. 1827.

2. — *De aedificatione templorum infidelium.*

Sunt christianitates, quae iam a Mandarinis coactae sunt fanum publicum idolis erigere. Porro, stante crudelissimo Tyranno, qui hoc miserrimum regnum gubernat, difficillime erit haec fana publica destruere... Quaero: an, attentis supra memoratis, christianitates, quae fana istiusmodi erexerunt, censi vere possint a superstitionibus immunes, modo nullos superstitionis actus in istis fanis peragant?

R. Dilata, et exquiratur a Vicario Ap., utrum fani erectio habeatur, *uti factum protestativum*. — S. C. de P. F. 10 Aug. 1841. Die

vero 8 Ian. 1851 eadem S. C., responso obtento a Vic. Ap. affirmativo, rescripsit: « Non licere christianis templa idolis fabricare aut eorum fabricae cooperari, et detur Decretum pro Iaponia, diei 7 Dec. 1626 videlicet: *Non possunt Iaponi fideles, ut periculum mortis vel exilii evitent, altaria vel idola fabricare aut eorum fabricae cooperari* ». — S. I. C. 8 Ianuarii 1851. Cf. T. A. Gallo Suppet. Evang. Praecon.; etc. Romae, 1872 v. 1, p. 197 seqq., 251 seqq.

Christiani dominorum Turcarum servi adhibentur ad moscheas construendas..., earum muros reparandos... parietes dealbandos... Vicarius Ap. quaesivit an tales actus liciti sint?... Attentis motivis, causis, et circumstantiis, expositis a Vicario Ap. ostendente miseros servos, constitutos in dura necessitate tales labores perficiendi, eorum bonam fidem, difficultates invincibiles, periculum praeterea expulsionis Missionariorum ac prohibitionem Ministris Religionis instruendi servos christianos, eisque Sacramenta administrandi, resolutum est in hisce Congregationibus, quod, si servi christiani coacti non essent a Turcis ad hos labores in odium nostrae religionis, vel ob ipsius contemptum, quo casu deberent potius mortem sustinere, Vicarius Ap. debet eos relinquere in bona fide, in qua sunt, dummodo intentionem non habeant superstitioni cooperandi. — S. C. de P. F. 31 Aug. et 14 Sept. 1780.

SUSPENSIO

1. — *De suspensionibus,
ex informata conscientia.*

Instructio S. C. de P. F. ad Episcopos et Praelatos Regulares Catholicarum Missionum.— Omni tempore sollicita fuit Ecclesia ut non solum ascensus ad Sacros Ordines interdicere indignis, verum etiam ab eorumdem exercitio criminosi suspensi manerent.

Cum autem occultorum quoque criminum, quaeque prodere non expediret, facilis et prompta, nempe a iudiciali formis libera, coercitio aliquando necessaria sit ad sacri ministerii dignitatem, et fidelium utilitatem tuendam; hinc sapientissimo Consilio Tridentini Patres sess. 24, cap. 1, de ref., decreverunt: Ei cui ascensus ad sacros ordines a suo Praelato ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus seu gradibus vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius Praelati voluntatem con-

cessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus et dignitates sive honores restitutio suffragetur.

Ex hoc provido decreto, in eo quod refertur ad clericorum crimina, quae extraiudicalem suspensionem ab ecclesiasticis officiis merentur, iamdudum in usu fuit suspensionis poena ex causis Praelato notis; quae nempe audit suspensio *ex informata conscientia*. Ad hoc itaque ut in eadem infligenda, cum maiori, qua potest cautela et securitate Ordinarii Catholicarum Missionum procedant, S. Congregatio de Propaganda Fide praesentem instructionem edendam censuit, cui iidem Ordinarii in adhibendo hoc extraordinario remedio sese conformare curabunt.

1. Suspensio ex informata conscientia, non secus ac illa, quae per iudicalem sententiam infligitur, personam ecclesiasticam a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis exercendis interdicat.

2. In hoc praecipue ipsa differt a iudiciali suspensione, quod adhibetur tamquam extra-

ordinarium remedium in poenam admissi criminis; ideoque ad eiusdem impositionem non requiruntur nec formae iudiciales, nec canonicae admonitiones. Satis erit proinde, si Praelatus hanc poenam infligens, simplici utatur praecepto, quo declaret se suspensionem ab exercitio sacrorum officiorum, vel ecclesiasticorum munium indicere.

3. Huiusmodi praeceptum semper in scriptis intimandum est, die et mense designato; ideoque autem fieri debet vel ab ipso Ordinario, vel ab alia persona de expresso ipsius mandato. In eadem tamen intimatione exprimendum est, quod eiusmodi punitio irrogatur in vim Tridentini decreti, sess. 14, cap. 1, de ref., ex informata conscientia, vel ex causis ipsi Ordinario notis.

4. Debent insuper exprimi partes exercitii ordinis vel officii, ad quas extenditur suspensio; quod si suspensus interdictus sit ab officio, cui alter in locum ipsius substituendus est, ut puta Oeconomus in cura animarum, tunc substitutus mercedem percipiet ex fructibus beneficii in ea portione, quae iuxta prudens Ordinarii arbitrium taxabitur: At si suspensus in hac taxatione se gravatum senserit, moderationem provocare poterit apud Curiam archiepiscopalem, aut etiam apud Sedem Apostolicam.

5. Exprimi item debet tempus durationis eiusdem poenae. Abstineant tamen Ordinarii ab ipsa infligenda in perpetuum. Quod si ob graviores causas Ordinarius censuerit eam imponere non ad tempus determinatum, sed ad suum beneplacitum, tunc ipsa habetur pro temporanea, ideoque cessabit cum iurisdictione Ordinarii, suspensionem infligentis.

6. Suspensioni ex informata conscientia iustam ac legitimam causam praebet crimen, seu culpa a suspenso commissa. Haec autem debet esse occulta, et ita gravis, ut talem promereatur punitionem.

7. Ad hoc autem ut sit occulta requiritur, ut neque in iudicium, neque in rumores vulgi deducta sit, neque insuper eiusmodi numero et qualitati personarum cognita sit, unde delictum censi debeat notorium.

8. Verum tenet etiam suspensio si ex pluribus delictis aliquod fuerit notum in vulgus; aut si crimen, quod ante suspensionem fuerat occultum, deinceps post ipsam fuerit ab aliis evulgatum.

9. Prudenti arbitrio Praelatorum relinquitur suspensionis causam, seu ipsam culpam delinquenti aut patefacere, aut reticere. Partes alio-

quin pastoralis sollicitudinis et charitatis eorumdem erunt, ut si istiusmodi poenam suspenso manifestare censuerint, ipsa ex paternis, quas interponent, monitionibus, nedum ad expiationem culpae, verum etiam ad emendationem delinquentis, ad occasionem peccandi eliminandam inserviat.

10. Meminerint vero Praesules, quod si contra decretum, quo irrogata fuit suspensio, promoveatur recursus ad Apostolicam Sedem, tunc apud ipsam comprobari debet culpa, quae eidem praebuit occasionem. Consultum idcirco erit, ut antequam haec poena infligatur, probationes illius, quantumvis extraiudicialiter et secreto, colligantur; ita ut eo ipso, quod cum omni certitudine culpabilitatis in punitione inferenda proceditur, si deinceps causa examinanda est apud Apostolicam Sedem, probationes criminis in eas difficultates haud impingant, quae ut plurimum occurrunt in istiusmodi iudiciis.

11. A decreto suspensionis ex informata conscientia non datur appellatio ad tribunal superioris ordinis. Postquam idcirco Clericus intimationem suspensionis habuerit, si nihilominus appellationem interponere, eiusque obtentu in Altari ministrare, seu quovis modo suum ordinem solemniter exercere praesumat, statim incidit in irregularitatem.

12. Semper tamen patet aditus ad Apostolicam Sedem; et in casu quo Clericus absque sufficienti ac rationabili causa se hac poena multatum reputet, recurrere poterit ad Summum Pontificem. Interim tamen in vigore permanet decretum suspensionis usque dum ab ipso Pontifice, vel a S. Congregatione, quae de recursu iudicare debet, non fuerit rescissum aut etiam moderatum.

13. Ceterum ex quo istiusmodi poena est remedium omnino extraordinarium, quod praesertim ad expiationem criminum absque formis iudicialiis adhibetur; prae oculis habeant Praelati id quod sapientissime admonet Summus Pontifex s. m. Benedictus XIV, in suo tractatu de Synodo Dioecesana, lib. 12, cap. 8, n. 6, quod nimirum reprehensibilis foret Episcopus, si in sua Synodo declararet, se deinceps ex privata tantum scientia cum poena suspensionis a divinis animadversurum in Clericis, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere.

Romae ex Aed. S. C. de Prop. Fide die 20 Octobris 1884.

T

TAXA

I. — *Normae quoad taxas rependendas Cancellariis episcopalibus.*

Ut norma haberetur uniformis in exactionibus pro variis actibus iurisdictionis ecclesiasticae non contentiosae, ac immodicarum taxarum onus, plurimumque controversiarum occasio tolleretur, Innocentius PP. XI legem tulit, quae Innocentiana vulgo appellata, huiusmodi exactionum rationem apte moderabatur.

Sed cum haec lex italico idiomate esset exarata, et idcirco communiori Doctorum sententia eam nonnisi Italiae et adiacentium insularum dioeceses proprie afficere traderetur, ceteris autem congruentem dumtaxat agendi regulam praebere; haud universim videbatur consultum incommodis, quibus amovendis lex illa prodierat.

Praeterea post tria ferme saecula a legis promulgatione, pecuniae valore et aestimatione mutatis, et in novis diversisque adiunctis societate versante, plena Innocentianae legis observantia in ipsis Italiae dioecesebus difficilis evasit, et quandoque etiam incongrua; unde Ordinarii maiori in dies numero postulare coeperunt, ut novae peculiaresque exactiones ab Innocentiana diversae, probarentur aut tolerarentur.

His mature perpensis, et per officium S. Congregationis Concilii Archiepiscopis nedum Italiae, sed et aliarum regionum de sententia rogatis, SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII particularem Commissionem penes S. Concilii Congregationem constituit, eique in mandatis dedit, ut de hoc recognosceret suamque sententiam emitteret.

Iamvero in conventibus semel atque iterum ab ea habitis, tria quae sequuntur dubia, quibus universa quaestio comprehendi visa est, ad examen revocata sunt, nimirum:

I. An et quae taxa imponi possit iuxta prudentiae et iustitiae regulas in materia sacramentali, ac speciatim in matrimoniali, itemque in materia beneficiaria.

II. An generalibus quibusdam editis normis, specifica praefinitio taxarum in singulis dioecesebus Ordinariorum arbitrio sit relinquenda; an potius praescribendum, ut hac de re agatur, in synodis provincialibus, et quatenus synodi haberi nequeant, in conventibus Episcoporum in singulis provinciis et in Italia in singulis regionibus, ad hunc effectum peculiariter

habendis, sub lege nempe ut uniformis taxa in singulis provinciis seu regionibus quoad fieri possit statuatur, Sacrae Concilii Congregationi pro approbatione subiicienda.

III. An et quatenam aliae provisiones hac de re sint adhibendae.

Quibus E^{mi} Patres, praevis Consultorum voto, respondendum censuerunt:

Ad I. Affirmative, ita tamen ut quoad actus qui directe respiciunt sacramentorum administrationem servetur dispositio cap. 42 Decret. De Simonia, scilicet ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta et piae consuetudines observentur. Quod vero ad reliquos actus, qui directe non respiciunt administrationem sacramentorum, uti sunt dispensatio a denunciationibus matrimonii, venia conferendi baptisma in privatis domibus, et cetera huiusmodi;

I. Servandas laudabiles consuetudines, et rationem prudenter habendam locorum, temporum ac personarum.

II. Vere pauperes eximendos a quibusvis expensis;

III. Taxas non adeo graves esse debere, ut arceant fideles a receptione sacramentorum;

IV. Quoad matrimonium in specie, remittendas ipsas taxas esse in casibus in quibus adsit periculum ne fideles in concubinatum prouant;

V. Tandem quoad beneficia ecclesiastica, taxas esse non debere proportionaliter inadaequatas redditibus beneficiorum.

Ad II. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad III. Affirmative, et taxarum descriptionem seu notulam modo et normis superius expositis confectam, quam primum transmittendam ad S. Concilii Congregationem pro approbatione; quae tantum concedenda erit ad instar experimenti, pro dioecesebus Europae ad quinquennium, pro reliquis vero ad decennium.

Facta exinde de his omnibus relatione Sanctissimo Domino Nostro Sanctitas Sua dignata est resolutionem E^{morum} Patrum plene approbare et confirmare: simulque mandavit, ut ab omnibus ad quos spectat sedulo atque integre servetur, contrariis quibuscumque minime obstantibus.

Datum Romae ex Aedibus Sacrae Congregationis Concilii die 10 Iunii 1896.

TEMPUS

1. — *Tempus quoad ecclesiasticas obligationes.*

« Quandoquidem a 1^a die mensis Maii 1892 omnia horologia viarum ferrearum per totam Neerlandiam in indicandis horis regulam sument tempus medium loci Greenwich in Anglia, quod tempus tertiam fere horae partem retro distat a medio tempore in Neerlandia, diciturque *tempus zonarium*, Gubernium civile praescripsit ut et ipsa horologia officiorum publicorum expediendis litteris nuntiisque telegraphicis idem tempus medium loci Greenwich indicarent. Quia *insuper*, sive a magistratu civili, sive per usum, alia quoque horologia publica temporis praefato multis saltem in locis conformabuntur, quaestio exsurget: Utrum possint clerici et fideles per totam Neerlandiam ieiunio naturali, caeterisque ecclesiasticis obligationibus observandis, observare tempus medium loci Greenwich, an vero sequi debeant verum tempus iuxta meridianum proprii loci? »

Huic dubio Emi ac Rmi Domini Cardinales Inquisitores Generales feria IV, die 9 Maii 1892

respondendum decreverunt: *Affirmative ad primam, negative ad secundam partem.*

Nunc vero aliqui iterum dubitant, contenduntque, clericos et fideles in Neerlandia pro ieiunio naturali aliisque ecclesiasticis praeceptis observandis uti non posse praedicto medio tempore Greenwich, eo quod de facto alia horologia publica non multis in locis praefato tempore se conformarunt. Cum autem pro ieiunio in primis naturali servando res non levis sit momenti, dignetur Sanctitas Sua benigne sequens solvere dubium:

Utrum, non obstante quod de facto non multis in locis alia horologia publica se conformarunt temporis medio Greenwich, clericis et fidelibus in Neerlandia in ieiunio naturali caeterisque ecclesiasticis obligationibus servandis, licitum sit sequi tempus illud medium Greenwich, quod inde a 1^a die mensis Maii 1892 per totam Neerlandiam in omnibus officiis publicis tam viarum ferrearum, quam litterarum et telegrammatum expediendorum introductum fuit?

R. Affirmative. — S. C. S. O. 9 Aug. 1899. Confer verbum *Abstinentia et Ieiunium* n. 12.

TERRA SANCTA

1. — *Monitum S. C. Indulg. quoad Indulgentias piorum obiectorum Terrae Sanctae.*

Nuntiatum est huic Sacrae Patrum Cardinalium Congregationi, Ecclesiae Indulgentiis et Sanctorum Reliquiis curandis praepositae, cum Romae, tum vero etiam extra Urbem, Coronulas B. V. (seu Rosaria) a quibusdam passim distribui, quibus sacras Indulgentias sive plenarias, sive partiales affatim adtribuunt, dictitantes, unicuique earum granulo, sive maiori, in quo *Oratio Dominica*, sive minori, in quo *Salutatio Angelica* recitatur, Sacras Terrae Sanctae Indulgentias adnexas esse.

Facta huiusce rei SSmo D. N. Leoni Papae XIII relatione per subscriptum Cardinalem Praefectum in audientia habita die 6 Septembris proxime elapsi, idem SSmus Pater Fideles opportune moneri iussit, atque haec iisdem sedulo declarari: Sacras Terrae Sanctae Indulgentias cuique granulo (recitata ibi supradicta Oratione vel Salutatione) adnexas nequaquam dici posse.

Si vero aliquot huiusmodi Coronulis speciali benedictione Sacrae Hierosolymorum Indulgentiae reapse adnexae fuerunt, id ita intelligendum (uti revera est), hisce Coronulis eadem privilegia concessa fuisse, ac illis, quae Loca Sancta contigerunt, et nihil amplius.

Itaque Fideles, qui eas pie gestant, eas solas Indulgentias lucrari posse, quae continentur in *Collectione precum et piorum operum, quibus a Romanis Pontificibus concessae fuerunt*, anno 1898, Romae SSmo D. N. Leone XIII approbante, typis edita; quaeque ibi perlegi possunt sub titulis seu vocabulis: *Corone e Rosarii di Terra Santa*.

Animadvertendum tamen est, ad quamlibet ex Indulgentiis sive plenariis (quas vocant), sive partialibus, quae sub iis titulis recensentur, omnino oportere, ut pia opera ibi praescripta, et omnes conditiones quae in ipsa collectione proponuntur, adamussim adimpleantur.

Haec monita fideles dirigendi gratia, SSmi Patris et Domini nostri mandatis obtemperantes, edimus.

Datum Romae ex Scribarum Curia S. Congregationis Indulgentiis Ecclesiae et Sanctorum Reliquiis curandis praepositae, die 6 Septembris anno 1898.

2. — *Praecipitur cunctis Locorum Ordinariis, ut saltem semel quotannis indigentiae Terrae Sanctae commendentur fidelium charitati in unaquaque Ecclesia parochiali.*

Leo XIII. — Ad perpetuam rei memoriam. — Salvatoris ac Domini Nostri Iesu Christi, qui pro humani generis redemptione se ipsum exi-

nanivit factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, vices in terris, immeriti licet, gerentes, inter multiplices gravissimasque tam excelsi Apostolatus curas, quibus in dies detinemur, in id tamen peculiari ac praecipua pastoralis sollicitudinis vigilantia incumbimus ut tanti ac tam salutaris mysterii, quae in urbe Hierusalem et viciniis illius monumenta supersunt, qua maiori sanctiorique fieri poterit custodia asserventur, utque salubria monita ac mandata Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum suos, hac super re, effectus sortiantur. Ipsi enim Pontifices iamdiu a vetustissimis temporibus ea ad loca, pretioso Humani Verbi sanguine purpurata, oculis convertentes, catholici nominis gentes ad Christi sepulchrum recuperandum excitaverunt; et postquam illud denuo in infidelium ditionem cecidit et Fratribus Minoribus Ordinis S. Francisci Assisiensis tantummodo licuit ea loca asservare, numquam desistere, quin quacumque ope possent, custodiae saltem ipsorum consulerent, et Fratrum eorundem, quos neque persequutionum, neque vexationum, neque saeva cruciatuum discrimina tanto unquam ab incepto deteruerunt, praesentibus necessitatibus pro re ac tempore providerent. Quare et vivae vocis oraculo et Apostolicis etiam Litteris Patriarchis, Antistitibus et aliis totius terrarum orbis locorum Ordinariis instanter atque iteratis vicibus mandarunt, ut respectivae eorum curae commissos christifideles ad eleemosynas pro locis sanctis tuendis afferendas colligendasque impellerent et certas etiam regulas, hac super re, statuere pluribus Apostolicis Litteris, modo sub plumbo, modo sub anulo Piscatoris, per quas unanimi consensu asservuerunt, universis in terrarum orbis dioecibus, singulis annis, quosdam per unumquemque Ordinarium sub sanctae obedientiae obligatione dies statuendos esse pro eleemosynis in sanctorum locorum emolumentum colligendis. Denique Pius PP. VI fel. rec. Praedecessor Noster Litteris, quarum initium « Inter cetera divinarum iudiciorum abdita arcana » die xxxi mensis Iulii MDCCCLXXVIII sub plumbo datis, quatuor per annum vicibus ab omnibus sacrorum Antistitibus Terrae Sanctae necessitates pia christifidelium charitati commendandas esse decrevit. Nunc autem dilectus filius Bernardinus de Portu Romatino Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Assisiensis de observantia Generalis Administer, Nobis exponendum curavit, adauctis in dies, praesertim vertentibus annis, necessitatibus huiusmodi sanctorum locorum, Custodiae haud amplius provenientes e fidelium eleemosynis redditus sufficere, eaque potissimum de causa quod elapso iam saeculi intervallo a postrema quam memoravimus fel. rec. Pii PP. VI Constitutione nonnullis ex Ordinariis, illam veluti fere obsoletam negligunt, neque eleemosynas pro sanctis locis commen-

dare, ea qua par est sollicitudine student, ideoque enixas Nobis preces humiliter adhibuit, ut quaedam hac super re providere, de Apostolica Nostra potestatis plenitudine, velimus. Nos igitur, quibus tanti momenti Custodia maxime est cordi, votis huiusmodi annuentes, de Apostolica Nostra auctoritate, vi praesentium, perpetuum in modum decernimus, ut Venerabiles Fratres, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi et alii totius terrarum orbis locorum Ordinarii, sub sanctae obedientiae vinculo curare teneantur, ut respective in cuiuscumque dioecesis parochiali ecclesia, una saltem singulis annis vice, nempe feria sexta maioris hebdomadae, vel alio ad uniuscuiusque Ordinarii lubitum similiter tantum quotannis eligendo die, fidelium charitati sanctorum locorum necessitates proponantur. Pari autem auctoritate expresse interdiximus, atque prohibemus, ne quis audeat vel praesumat eleemosynas pro Terra Sancta quomodolibet collectas in alios usus convertere atque immutare. Propterea iubemus, collectas, ut superius dictum est, eleemosynas, parochum Episcopo, Episcopum tradere proximiori Ordinis S. Francisci pro Terra Sancta Commissario; hunc autem curare volumus ut eadem quam citius Hierusalem ad sanctorum locorum Custodem, ut moris est, transmittantur. Decernentes praesentes Litteras firmas, validas et efficaces semper existere et fore; suosque plenarios integros et effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat et pro tempore quomodolibet spectabit, in omnibus et per omnia plenissime suffragari, ac irritum et inane esse, si quid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, nec non speciali licet atque individua mentione ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque. Denique volumus, ut praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die xxvi Decembris MDCCCLXXVII, Pontificatus Nostri anno decimo.

Plures concessae sunt indulgentiae fidelibus adscriptis pio Operi Terrae Sanctae et aliquam stipem quotannis elargientibus ad conservationem Locorum Sanctorum in Palaestina existentium. — S. C. Indulg. 26 Iun. 1894, Monitore Ecclesiastico v. 8, p. 2, pag. 150.

De Administratione arcae Custodiae Terrae Sanctae. Confer verbum *Bona ecclesiastica* n. 5.

De Occupatione bonorum Terrae Sanctae quoad censuram. Confer verbum *Censura*.

TERTIARI

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE TERTIARIIS.

1. Plures recensentur Tertii Ordines Religiosi secundum ipsos Religiosos Ordines. Hinc distinguuntur Tertiarii S. Francisci, S. Domini, Ordinis Carmelitici, alique plures. Pertinere autem quis simul non potest pluribus Tertiiis Ordinibus. S. C. Indulg. 31 Ian. 1893, 1 Sept. 1893. — Quoad Tertiariorum receptionem, novitiatum, coadunationem, Confer verbum *Absolutio Generalis* n. 9, et verbum *S. Franciscus Assisiensis* etc., n. 2, 6, 7.

2. Ad tramitem Apostolicarum Constitutionum, nec non declarationis S. C. EE. et RR. 20 Sept. 1748, Tertiariis Franciscalibus coetum constituentibus, nempe proprio habitu indutis, ac sub Cruce incedentibus, ius inest praecedentiae super quascumque laicas Sodalitates. S. R. C. 28 Maii 1886, *Lucerina*, 4 Iulii 1887, *Nucerina Paganor.* — Verum hoc ius exclusivum non est Tertii Ordinis S. Francisci. Omnes enim Sodalitates Tertii Ordinis secundum ius commune iure polient praecedentiae supra quascumque laicas Confraternitates, dummodo collegialiter incedant proprio habitu et sub cruce. S. R. C. 17 Mart. 1893, *Fodiana*, 27 Mart. 1893, *Monopolit.*, 1 Martii 1894, *Nucer. Paganor.*, 18 Febr. 1899, *Salermitana*. — Competit autem Tertiariis ius incedendi unitim cum Religiosis, et sub eadem cruce, in omnibus publicis processionibus, illa non excepta Corporis Domini, etiamsi ad has processiones alii interveniant Ordines Religiosi S. C. EE. et RR. 25 Augusti 1893.

3. Quoad benedictiones cum plenaria indulgentia, absolutiones generales nuncupatas, quae prius infra annum dari solent, benedictiones nomine Summi Pontificis, et benedictiones cum Indulgentia plenaria publice impertiendae dari

debent ab ecclesiastico viro, qui Tertiariis in id coadunatis praeest. (Caeremoniale Tert. Ord. S. Franc. a S. R. C. approbatum die 18 Iulii 1883, art. 8 et 9). Benedictiones vero cum Indulgentia plenaria privatim et immediate post sacramentalem Absolutionem dari possunt ab uniuscuiusque Tertiarii confessario. — S. C. Indulg. 10 Iun. 1886.

4. Quoad Sorores Regulares Tertii Ordinis S. Francisci sequentia dubia proposita sunt:

I. Utrum Confessarius ordinarius vel extraordinarius Sororum Tertii Ordinis S. Francisci, quae in Congregatione coadunatae vivunt et Episcopi iurisdictioni subiectae sunt, censendus sit delegatus pro impertienda benedictione cum Indulgentia plenaria?

II. Utrum dies, quibus haec benedictio istis Sororibus impertiri potest, sint illi, qui in Directorio Ordinis Fratrum Min. pro Absolutione generali indicantur, an illi, quibus Tertiarii saeculares huiusmodi privilegio gaudent?

R. Ad I. Affirmative.

Ad II. Affirmative ad 1^{am} partem; Negative ad 2^{am}. — S. C. Indulg. 13 Iulii 1898.

5. Quoad Absolutionem Generalem Tertiariorum Franciscalium, Carmelitanorum, Ordinis S. Benedicti, Confer verbum *Absolutio Generalis* n. 1 seqq., *S. Benedictus Abbas* n. 7, *Carmelitae*, *S. Franciscus Assisiensis* et *Franciscals*. — Quoad Tertiarios saeculares Dominicanos ex Rescripto S. C. Indulg. 18 Maii 1889, quatuor sunt dies statuti pro Absolutione seu Benedictione cum Indulgentia plenaria nempe: 1°. Natalis D. N. I. C.; 2°. Paschatis Resurrectionis; 3°. Natalis S. Domini, 4 Aug.; 4°. Natalis S. Catharinae Senensis 30 Apr. Ex novissimo autem Decreto eiusdem S. Congr. 1 Apr. 1898 dari etiam potest praedicta Absolutio Generalis in Conventu Tertiariorum, qui immediate praecedat vel sequatur commemoratas festivitates.

TESTAMENTUM

1. — *De thecis et Reliquiis SS. Crucis Episcoporum.*

Confer verbum *Episcopus* n. 8.

2. — *De sacris utensilibus Episcoporum et Cardinalium.*

PIUS PP. IX.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

1. Quum illud plurimi referat, ut in Apostolicis concessionibus nullus detur dubitationi

locus quae animos torqueat, ac controversias excitet, idcirco si quam existere ambiguitatem noverimus, ad eam avertendam curas nostras libenter intendimus. Iam vero praeter indultum testandi de propriis bonis, quod venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Sancta haec Sedes tribuere solet per Apostolicas litteras in forma Brevis incipientes *De benignitate Sedis Apostolicae* iisdem per alias similes litteras in forma Brevis, quarum initium *Cum fel. rec. Urbanus VIII* facultas conceditur disponendi de sacris utensilibus favore alicuius

ecclesiae, seu cappellae, vel loci pii, non obstante Constitutione Urbani VIII *Aequum est* edita die 24 Iulii anno 1642, qua sacra Cardinalium utensilia pontificio sacrario attribuuntur. Verum quum in memorato postremo Brevis, etiam quando agitur de Cardinalibus Archiepiscopis et Abbatibus ex quodam invecto usu addi consueverit clausula: *Salvaque in praemissis quoad ecclesias cathedrales, metropolitanas, aut patriarchales, quibus praefueris, seu quis alias ex concessione vel dispensatione Apostolica in titulum, administrationem, seu commendam obtinueris, dispositionem constitutionis fel. rec. Pii PP. V anno 1567 tertio kalendas Septembris anno secundo*, saepe saepius dubia exorta sunt circa interpretationem et vim huiusmodi reservationis, eo vel magis quod in superius memorato Brevis *De benignitate Sedis Apostolicae* praefatae S. Pii V Constitutioni in ea parte, quae sacra utensilia respicit, aperte derogatur. Si namque Romani Pontifices Cardinalibus quoque Archiepiscopis, Episcopis, et Abbatibus privilegium disponendi de sacris utensilibus concedere solent, illud frustraneum et illusorium foret, quatenus adiecta clausula eam vim haberet, quam verba praeseferunt. His quoque accedebat, quod nonnulli Sacrorum Canonum interpretes doceant, Cardinales utpote qui in memorata S. Pii V constitutione speciatim nominati non sint, ea lege minime teneri, etsi alii contrariam sententiam tueantur.

2. Quae cum ita essent ven. frater noster Petrus Cardinalis Ostini nunc Episcopus Albanensis, qui tunc temporis Episcopalem ecclesiam Aesinam regebat, enixe postulavit a fel. rec. Gregorio XVI Praedecessore Nostro, ut rem certo definiret atque expresse declararet, an Cardinales Episcopi, seu Abbates *Nullius* in Apostolicis memoratis literis S. Pii V Praedecessoris Nostri comprehendantur, ac statueret, quatenam sacra ornamenta, et supellectiles, et utensilia S. R. E. Cardinalium ad sacrarium pontificium ex memorata Constitutione Urbani VIII et quatenam Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum et Abbatum *Nullius*, sive Cardinalitia dignitate fulgeant, sive illa careant, ad ecclesias cathedrales ex superius citata Sancti Pii V Constitutione revera spectent, et quomodo facienda sit divisio sacrarium supellectilium et utensilium, quando Episcopus sive successive, sive simultanee plures ecclesias gubernaverit.

3. Nos igitur qui in memorati Decessoris Nostri bon. mem. Gregorii XVI locum, licet immerentes, suffecti sumus ad praecedendas omnes hac super re dubitationis ac controversiae causas, de consilio VV. FF. Nostrorum S. R. E. Cardinalium negociis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositorum, haec, quae sequuntur, auctoritate Nostra Apostolica

decernimus et mandamus. I. Cardinales Episcopos teneri quoad sacra utensilia lege lata in Constitut. S. Pii V incipiente *Romani Pontificis*, exceptis tamen Cardinalibus Episcopis suburbicariis, nec non exceptis pariter Cardinalibus Abbatibus *Nullius*, qui in Romana Curia morantur, quorum sacra utensilia, attempta citata Constit. *Aequum est Urbani VIII* Praedecessoris Nostri, ad pontificium sacrarium spectabunt. II. Firmis remanentibus clausulis derogatoriis Constit. S. Pii V cuius initium *Romani Pontificis providentia*, in literis in forma Brevis incipientibus *De benignitate Sedis Apostolicae* apponi solitis, in altero Brevis quod incipit: *Cum fel. rec. Urbanus VIII* auferatur clausula qua salva edicitur eadem Piana constitutio, eiusque loco substituantur ea quae sequuntur: *Quod si ecclesiis abbatialibus, cathedralibus, metropolitanis, patriarchalibus praefueris, seu quas alias ex concessione et dispensatione Apostolica in titulum, administrationem, seu commendam obtinueris, te vehementer hortamur, prout iam Bened. XIV Praedecessor Noster in sua Constitutione incipiente: Inter arduas Cardinales hortabatur, ut in praedictis rebus disponendis eas ecclesias prae oculis habeas, caeterisque praeferas*. Quae vero hoc in articulo praescriptis ea ad singulos Cardinales extendimus, qui ante praesentium literarum publicationem enunciatam testandi ac disponendi facultatem obtinuerunt, perinde ac si in respectivis indultis expressa essent. III. Sacra utensilia quae vigore Constitutionis S. Pii V incipientis *Romani Pontificis* ecclesiis cathedralibus debentur, haec esse edicimus: Mitras scilicet, planetas, pluvialia, tunicellas, dalmaticas, sandalia, chirothecas, albas cum cingulis, lineos amictus, et his similia; item missalia, gradualia, libros cantus firmi et musicae, libros pontificales, alterum cui titulus Canon Missae; item calices, patenas, pixides, ostensoria, turibula, vas aquae benedictae cum aspersorio, pelvim cum urceo, vasa Sacrorum Oleorum, et urceolos una cum pelvibus, et tintinnabulo, palmatorias, icones pacis, cruces archiepiscopales, candelabra cum cruce pro altaris usu, baculum pastorem, faldistorium, aliasque res sacras sive paramenta, sive ornamenta, sive vasa, si quae sunt etiam ex eorum natura usui profano congrua; dummodo non per accidens, sed permanenter divino cultui, sacrisque functionibus fuerint destinata; exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum Sacris Reliquiis, et iis omnibus utensilibus cuiusvis generis, quae legitime probentur ab Episcopis defunctis comparata fuisse bonis ad ecclesiam non pertinentibus. neque constet Ecclesiae fuisse donata. Volumus propterea teneri, ac debere Episcopos conficere in forma authentica inventarium sacrorum utensilium, in quo pro rei veritate expriment quando acqui-

sita fuerint, et speciali nota describant, quae ex ecclesiae redditibus ac proventibus sibi compararunt, ne alias praesumi debeat ea omnia redditibus ecclesiae comparata fuisse. Quod vero pertinet ad utensilia S. R. E. Cardinalium ad sacrarium sacelli Summi Pontificis spectantia, nullam haberi volumus rationem qualitatis et naturae reddituum, quibus comparata fuerint et praeter ea, quae in Constitutione Urbani VIII incipiente *Aequum est* in specie enumerata sunt, alia verbis generalibus tantum expressa intelligi volumus, sandalia, chirothecas, lineos amictus, albas cum cingulis, item pixides, ostensoria, vas aquae benedictae cum aspersorio, vasa Sacrorum Oleorum, et urceolos cum pelvibus, ac tintinnabulo, tandem baculum pastorem, faldistorium, palmatorias, icones pacis, turibulum, et his similia, exceptis annulis, et crucibus pectoralibus etiam cum Sacris Reliquiis. IV. Quando Episcopus duas, vel plures ecclesias successive rexerit, sacra utensilia dividi volumus proportionaliter inter ecclesias cathedrales habita ratione fructuum ac temporis, iuxta Constitutionem S. Pii V incipientem *Romani Pontificis*. V. Ubi vero aliquis Episcopus simul praefuerit duabus, vel pluribus ecclesiis unitis, vel in perpetuam administrationem concessis, quae habeant capitulum et cathedralem ecclesiam propriam, ac distinctam, sacrorum utensilium divisionem faciendam esse edicimus aequis partibus singulis ecclesiis cathedralibus, quatenus earumdem ecclesiarum unitarum, seu in perpetuam administrationem concessarum redditus non sint divisi, sed unam episcopalem mensam perpe-

tuo constituent; si vero redditus divisi fuerint ac separati, divisionem fieri volumus singulis ecclesiis cathedralibus proportionaliter ratione fructuum. VI. Quod si constet, Episcopum, qui per translationem duabus ecclesiis successive praefuerit, comparasse sibi omnia sacra utensilia redditibus tantum unius ecclesiae, nulli divisioni locus erit, sed eadem sacra utensilia ad ecclesiam cathedralem tantum spectabunt illius dioecesis, ex cuius Episcopalis mensae proventibus fuerint acquisita. Haec volumus et mandamus, decernentes has litteras firmas, validas atque efficaces esse et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri ac obtinere, eiusque ad quos spectant, seu spectabunt, plenissime suffragari; sicque in praemissis per quoscumque iudices ordinarios, et extraordinarios iudicari, ac definiri debere, irritumque et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus, si opus fuerit, nostra, et Cancellariae Apostolicae regula de iure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, atque in universalibus provincialibusque et synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, caeterisque etiam speciali et individua mentione, ac derogatione dignis in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 1 Iunii 1847, Pontificatus Nostri anno primo.

Aloisius Card. Lambruschini, a Brevibus Apostolicis.

S. THOMAS AQUINAS

SUPPLEMENTIS COMMENTARIUS

DE S. THOMA AQUINATE.

1. Encyclicis Litteris *Aeterni Patris* 4 Augusti 1879, Summus Pontifex Leo XIII eximias tribuit primum laudes Angelico Praeceptori, eiusdemque tutissimae doctrinae. Deinde ad catholicae fidei tutelam et decus, ad societatis bonum, ad scientiarum omnium incrementum omnes Ecclesiae Praesules enixe hortatur, eisque iniungit, ut auream S. Thomae sapientiam restituant, et quam latissime propagent. Speciatim autem specialibus litteris eam deinde commendavit tum Ordini S. Francisci, tum Societati Iesu. Pro suo vero zelo erga doctrinam Angelici Doctoris Leo XIII, nunquam sane destitit eam commendare et Universi catholici Orbis Scholis ac Universitatibus inculcare.

2. Ut haec Philosophiae ad mentem D. Thomae instauratio solidior et universalior evade-

ret, per Litteras 15 Octobris eiusdem anni ad Eñum Card. De Luca, Praefect. S. C. Stud., auctor idem Summus Pontifex est ut coetus Academicus in Urbe Roma instituat, qui S. Thomae Aquinatis nomine et patronatu insignis, eo studia industriamque convertat, ut eius opera, explanet et illustret; eius placita exponat, et cum aliorum philosophorum sive veterum sive recentium placitis conferat; vim sententiarum earumque rationes demonstret; salutarem doctrinam propagare, et ad grassantium errorum refutationem recensque inventorum illustrationem adhibere contendat.

3. Ac quo latius spargatur et disseminetur Angelici Doctoris sapientia ipse Summus Pontifex constituit omnia opera de integro in lucem edere: quae quidem novà editio cuncta S. Doctoris scripta complectatur optimis, quoad fieri poterit, formis litterarum expressa, accurateque emendata; iis etiam adhibitis codicum manu scriptorum subsidiis, quae aetate nostra in lucem et usum prolata sunt. Coniunctim

vero edendas curandum est clarissimorum eius interpretum, ut Thomae de Vio Cardinalis Caietani et Ferrariensis, Lucubrationes, per quas tanquam per uberes rivulos tanti viri doctrina decurrit. Huius editionis suppeditandis necessariis expensis munificentissime providit Pontifex motu proprio *Placere nobis* 18 Ian. 1880, ipsamque editionem perficiendam commisit Fratribus Praedicatoribus.

4. Nova editio operum D. Thomae Aquinatis iussu SS. D. N. Leonis XIII sub cura et moderamine Cardinalium Antonini de Luca, Ioannis Simeoni, et Thomae Zigliara prius in-

coepta, vi Litterarum Apostolicarum sub forma Br. *Quem certa Nobis spes* 4 Oct. 1893, ab eodem Leone XIII, Sodalibus Ordinis per Magistrum Generalem delectis proseguenda, perficiendaque commissa est.

5. Insuper idem Leo XIII ad maiorem Omnipotentis Dei gloriam, ad scientiarum maiora semper incrementa, et communem Societatis utilitatem suprema auctoritate sua S. Thomam Aquinatem Universitatum, Studiorum, Academicarum, Lyceorum, Scholarumque Catholicarum Patronum declaravit Litt. Apost. *Cum hoc sit* 4 Aug. 1880.

S. THOMAS CANTUARIENSIS

1. — *Festum S. Thomae Episcopi Cantuariensis et martyris evehitur ad ritum duplicem minorem pro universa Ecclesia.*

Decretum. — SS^{mus} D. N. Leo PP. XIII, referente Cardinali Sacrae Rituum Congregationi Praefecto, communia vota E^morum et R^morum Patrum Sacris tuendis Ritibus prae-

positorum, libenter excipiens, Festum Sancti Thomae Episcopi Cantuariensis et Martyris ad ritum duplicem minorem pro universa Ecclesia evehere dignatus est; illudque sub praedicto ritu in Calendario universali et in novis editionibus Breviarii Romani deinceps inscribi decrevit. Contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 24 Februarii 1896.

TITULARIS

1. — *Decretum generale super Festo Titularium in Ecclesiis et Oratoriis publicis celebrando.*

Cum Sacra Rituum Congregatio compererit nonnullos irrepsisse abusos circa Titularium Festa celebranda, sicut in Ecclesiis ita in Oratoriis publicis, Decreta hucusque evulgata in praesenti renovans et confirmans, declarat:

I. In quibusvis Ecclesiis publicisque Oratoriis, vel consecratis vel saltem solemniter benedictis, relativum Titularis Festum quotannis esse recolendum sub ritu duplici primae classis cum octava.

II. Ecclesias autem omnes esse ab Episcopo, nisi consecratae eae fuerint, saltem benedicendas, quemadmodum etiam Oratoria publica, sub formula in Rituali Romano praescripta.

III. Hinc pro Ecclesiis et Oratoriis publicis, ad effectum celebrandi Titularium Festa, illas sacras aedes esse intelligendas, quae pro Missis celebrandis sacrisque aliis, etiam solemniori-

bus, functionibus peragendis ab Ordinariis locorum destinatae, vel consecrantur vel solemniter benedicuntur, ut publico fidelium usui libere plus minusve deserviant.

IV. Relativi Titularis Festum a toto Clero, si extiterit, vel a Sacerdote Rectore Ecclesiae aut publico Oratorio addicto, per integrum Officium celebrabitur: secus, in defectu cuiusvis Cleri, per solas Missas iuxta Rubricas.

V. In Oratoriis autem, quae existunt in aedibus episcopalibus, Seminariis, Hospitalibus Domibusque Regularium, relativum Titularis Festum non celebrabitur, nisi in casu quo aliqua ex iis consecrata vel benedicta solemniter fuerint.

VI. Denique Sacra Rituum Congregatio mandat, ut nullum ex Oratoriis privatis consecratur, aut Benedictione donetur solemniter, quae in Rituali Romano legitur; sed ea tantum formula benedicatur, quae pro Domo nova aut loco in eodem Rituali habetur. Et ita declaravit.

Die 5 Iunii 1899. — Decr. Auth. n. 1025.

TRADITIONALISMUS

1. — *Theses a S. C. Indicis editae et a SS. D. N. Pio Papa IX, 15 Iunii, 1855 adprobatae, propositae subscribendae D^{no} Bonnetty.*

1. Etsi fides sit supra rationem, nulla tamen vera dissensio, nullum dissidium inter

ipsas inveniri unquam potest, quum ambae ab uno eodemque immutabili veritatis fonte, Deo optimo maximo, oriantur, atque ita sibi mutuam opem ferant. (Encycl. Pii PP. IX, 9 Nov. 1846).

2. Ratiocinatio Dei existentiam, animae spi-

ritualitatem, hominis libertatem cum certitudine probare potest. Fides posterior est revelatione, proindeque ad probandam Dei existentiam contra atheum, ad probandam animae rationalis spiritualitatem ac libertatem contra naturalismi ac fatalismi sectatorem allegari convenienter nequit. (Prop. subscr. a D. Bautain 8 Sept. 1840).

3. Rationis usus fidem praecedit et ad eam hominem ope revelationis et gratiae conducit. (Prop. subscr. a D. Bautain 8 Sept. 1840).

4. Methodus, qua usi sunt D. Thomas, D. Bonaventura et alii post ipsos scholastici, non ad rationalismum ducit, neque causa fuit, cur apud scholas hodiernas philosophia in naturalismum et pantheismum impingeret. Proinde non licet in crimen doctoribus et magistris illis vertere, quod methodum hanc, praesertim approbante vel saltem tacente Ecclesia, usurpaverint. (Propos. contradict. propositionibus passim ex D. Bonetty desumptis).

Confer verbum *Bautain*.

TRAPPISTAE

1. — *Monachis Trappensibus facultas facta emittendi solennia vota.*

Beatissime Pater. — Gregorius XVI sa. me. Pontifex Maximus die 1 Martii 1837 declaravit vota Trappensium, quae ab ea die in posterum intra fines Galliarum regni emitterentur, tamquam simplicia habenda esse, idque donec aliter a Sede Apostolica statuatur. Haec declaratio a Sanctitate Vestra applicata fuit ad Trappenses in Hibernia, deinde in Belgio, ac tandem ad omnes ubicumque locorum ipsi reperiuntur, iis exceptis, qui ad Monasterium de Casamari pertinent. Interim iussu Sanctitatis Vestrae examinata est quaestio, utrum expediret praedictam declarationem omnibus Trappensibus iam communem, stabili firmoque decreto confirmare ac potius decernere, ut Trappenses, utpote Monachi Cistercienses reformati, vota solennia, praestabilitis opportunis cautionibus et conditionibus, emittere valeant. Hanc ob rem exquisita fuerunt nonnullorum Episcoporum vota, et auditi quoque sunt Vicarii Generales trium Congregationum Trappensium, qui ad unum omnes, consentientibus Episcopis supra memoratis, enixe instanterque a Beatitudinis Vestrae clementia expostulant, ut redita iis votorum sollemnitate ardentissimo ipsorum desiderio annuere dignetur. Quare.

SSm̃us D. N. D. Pius Divina Providentia PP. IX in solita audientia R. P. D. Assessori S. Officii impertita, audita relatione suprascripti supplicis libelli, una cum Eñorum et Rm̃orum D. P. Cardinalium Inquisitorum Generalium suffragiis decrevit iuxta sequentem modum, ut videlicet omnes Monachi Cistercienses reformati, vulgo dicti Trappenses, ubicumque locorum, iis exceptis, qui ad Monasterium SS. Ioannis et Pauli de Casamari in Dioecesi Verulana pertinent, post biennium novitiatus vota simplicia emittant, ad triennium, quo transacto, Vota solennia emittere possint, et valeant, ita quidem, ut professio votorum sollemnium ex iustis et rationabilibus causis differri quoque possit, non tamen ultra quinquennium postquam emissa fuerint vota sim-

plicia, servatis de caetero praescriptionibus et declarationibus a S. Congregatione super statu Regularium editis. Contrariis quibuscumque minime obstantibus. — S. C. S. O. 5 Febr. 1868.

2. — *De unione trium Observantiarum Cisterciensium Trappistarum.*

Decretum. — Romae convenerunt ex plurimis admodumque dissitis orbis partibus Abbates omnes, Priores alique Domorum vel Superiores vel Deputati omnium Observantiarum Cisterciensium Trappistarum, secundum iussuonem SS. D. N. Leonis PP. XIII eis intimatam per Decretum huius S. Congregationis Episcoporum ac Regularium negotiis et consultationibus praepositae, die 20 Iulii 1892, ac Praeside Eñmo Cardinali Camillo Mazzella S. C. Indicis Praefecto, ad id muneris Apostolica auctoritate subdelegato ab Eñmo Cardinali Raphaelae Monaco La Valletta, Episcopo Veliternensi, Poenitentiario maiore, et Trappensium protectore, superiore mense Octobris huius anni 1892, in aedibus Seminarii Gallici SSm̃i Cordis Mariae, omnium Observantiarum generalia comitia primum celebrarunt. In his tantam prae se tulere docilitatem ac devotionem erga Apostolicam Sedem, regularis disciplinae zelum, incrementi ac prosperitatis Instituti studium, animorum concordiam consiliorumque maturitatem, ut SS. D. N. dicere non dubitaverit, *in Ordinis historia hoc Capitulum futurum maximi momenti, atque speciatim collaudaverit praeclara quae praebeuerunt unanimi- tatis et generosae abnegationis argumenta.*

Iam vero, uti plurima capitulariter proposita inserenda erunt in Constitutionibus intra annum S. huic Congregationi exhibendis, atque cum his perpendenda, ita nonnulla extant, fere omnia communi calculo probata, de quibus in praesens est providendum, ne amplius suspensa relinquatur ac incerta Instituti conditio; quapropter, praevio maturo examine ac discussione, S. C. haec, quae sequuntur, futuris temporibus perpetuo servanda censuit statuere ac decernere.

I. Tres Cisterciensium Trappistarum Observantiae Westmallensis, Septemfontium et Melhereacensis, unum posthac tantum Ordinem constituent sob unius Superioris regimine.

II. Haec Congregatio existet autonoma sub unius Apostolicae Sedis dependentia, salvis iuribus Ordinariorum locorum, iuxta Constitutiones Apostolicas et Instituti.

III. Nomen ei erit: *Ordo Cisterciensium Reformatorum B. Mariae de Trappa*; et Superior Generalis nuncupabitur *Abbas Generalis Cisterciensium Reformatorum B. Mariae de Trappa*.

IV. Sedes Abbatis Generalis, eius Definitorii ac Procuratoris Generalis erit Romae. — Abbatia quae in titulum deinceps assignabitur Abbati Generali erit princeps in toto Ordine honore et auctoritate.

V. SS^{mus} ratas habet et confirmat electiones in Capitulo Generali peractas Abbatis Generalis, Definitorum et Procuratoris Generalis.

Abbas Generalis. R^{mus} D^{ns} Sebastianus Wyart, Abbas Monasterii Septemfontium (dioec. Molinensis in Gallia).

Definitores. 1°. D^{ns} Malachias, Abbas Monasterii B. M. de Achel (dioec. Leodicensis in Belgio).

2°. D^{ns} Iohannes, Prior Monasterii Triumfontium (in suburbio romano).

3°. D^{ns} Bernardus, Abbas Monasterii B. M. de Thymadeuc (dioec. Venetensis in Gallia).

4°. D^{ns} Augustinus, Sub-Prior Monasterii Montis Olivarum (dioec. Gratianopolitanae in Gallia).

5°. D^{ns} Hubertus, Sub-Prior Monasterii Montis Olivarum (dioec. Argentinensis in Germania).

6°. D^{ns} Augustinus, Monasterii S. Bernardi (dioec. Notthingam in Anglia).

Procurator Generalis. D^{ns} Augustinus, idem qui et sextus Definitor.

VI. Abbas Generalis usque ad Capitulum Generale proximo anno celebrandum retinebit Titulum Abbatiae Septemfontium, cuius regimen interim demandabit Priori ab eo eligendo et ab eo dependente.

VII. Nonnulli ex omnibus Ordinis partibus pietate ingenioque praestantiores, capitulariter a singulis Abbatiis proponendi, et seligendi ab Abbate Generali cum Definitoribus, Romae conficiant sacrorum studiorum cursum altiorem prae communi omnibus Ordinis clericis.

VIII. Ad experimentum et quoad approbatae fuerint Constitutiones, in potestate erit uniuscuiusque Abbatis vel, quocumque nomine nuncupetur, Superioris domus, ex duobus horariis a Capitulo Generali Sanctae Sedi propositis unum alterumve sequi, quod magis in Domino expedire iudicaverit.

IX. Decreto S. huius Congregationis ac Brevia annorum 1834, 1836, 1839, 1847 et 1884

de familiis Trappensium per praesens Decretum abrogantur, et nullius roboris amplius esse declarantur in omnibus quae sibi adversantur.

X. De monialibus nihil innovatur quoad ea quae huic Decreto non obstant.

Et facta de praemissis relatione SS^{mo} D^{no} Nostro Leoni PP. XIII ab infrascripto D. Secretario S. Congregationis negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositae in audientia habita die 18 Novemb. 1892, Sanctitas Sua ea approbavit, ac in nova audientia habita die 2 Decembris eiusdem anni hoc Decretum in omnibus confirmavit et servari mandavit, atque litteras Apostolicas in forma Brevis expediri iussit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex S. Congregatione Episcoporum et Regularium die 8 mensis Decembris anni 1892.

3. — *Validatur praecedens Decretum.*

Leo PP. XIII. — Ad perpetuam rei memoriam. — Pastoralis muneris officio admoniti Romani Pontifices in religiosas familias, ex quibus Christiana res tot tantaque percipit emolumenta, curas cogitationesque suas alacri studio intendere satagunt, ut in iis regularem disciplinam, unde potissimum eorumdem Ordinum decus proficiscitur, quando necessitas postulet, tueantur, restaurent. Hoc consilio Trappensium Congregationi mentis Nostrae oculos convertentes, Abbates omnes, Priores, aliosque domorum vel Superiores, vel deputatos omnium Observantiarum Cisterciensium Trappistarum, secundum iussionem eis intimatam; per decretum Congregationis Episcoporum ac Regularium negotiis et consultationibus dirimendis praepositae die 20 mensis Iulii superioris anni datum, Romam vocavimus; hi-que dicto audientes, ex plurimis admodumque dissitis terrarum orbis partibus in hanc Almam Urbem Nostram convenere ac Praeside dilecto Filio Nostro Camillo Sanctae Romanae Ecclesiae Diacono Cardinali Mazzella, Congregationis Indicis Praefecto ad id muneris Apostolica auctoritate subdelegato a Venerabili Fratre Nostro Raphaelae S. Romanae Ecclesiae Cardinali Monacho La Valletta, Episcopo Ostiensi et Veliternensi, Poenitentiario Maiore, et Trappensium protectore, mense Octobri ipsius superioris anni 1892 in aedibus Seminarii Gallici SS. Cordis Mariae, prima omnium Observantiarum generalia Comitia celebrarunt. His autem in Comitiis tantam illi observantiam ac devotionem erga hanc Sedem Apostolicam, regularis disciplinae zelum, incrementi, ac prosperitatis instituti sui studium, animorum concordiam, consiliorumque maturitatem praesetulerunt, ut Nos ipsi dicere non dubitaverimus « in Ordinis historia Capitulum illud maximi

momenti futurum » et singulari laudis praeconio prosequuti simus « praeclara quae praebuere unanimis et generosae abnegationis argumenta ».

Iam vero uti plura capitulariter proposita inserenda erunt in Constitutionibus intra annum eidem Episcoporum et Regularium Congregationi exhibendis, atque una cum his perpendenda, ita nonnulla extant, fere omnia communi calculo probata, de quibus in praesens est providendum, ne amplius suspensa relinquatur ac incerta Instituti conditio; ideoque, omnibus rei momenti attento ac sedulo examine perpensis cum Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium expediendis, dirimendisque praepositis, haec quae infrascripta sunt statuenda ac decernenda existimavimus. Nimirum omnes et singulos quibus Nostrae hae Litterae favent peculiari benevolentia complectentes, et a quibusvis excommunicationis et interdicti aliisque ecclesiasticis censuris, sententiis et poenis quovis modo vel quavis de causa latis, si quas forte incurrerint, huius tantum rei gratia absolventes et absolutos fore censentes, motu proprio atque ex certa scientia et matura deliberatione Nostra deque Apostolicae potestatis plenitudine, praesentium vi, perpetuum in modum edicimus ac mandamus.

I. Ut tres Cisterciensium Trappistarum Observantiae Westmaliensis, Septemfontium et Mellereacensis unum posthac tantum Ordinem constituent sub unius Superioris regimine.

II. Haec Congregatio existet autonoma sub unius Apostolicae Sedis dependentia, salvis iuribus Ordinariorum locorum iuxta Constitutiones Apostolicas et Instituti.

III. Nomen ei esto « Ordo Cisterciensium Reformatum Beatae Mariae Virginis de Trappa », et Superior Generalis nuncupetur « Abbas Generalis Cisterciensium Reformatum Beatae Mariae de Trappa ».

IV. Sedes Abbatis Generalis, eius Definitorii, ac Procuratoris Generalis sit Romae. Abbatia quae in titulum deinceps assignabitur Abbati Generali erit princeps in toto Ordine honore et auctoritate.

V. Ratas insuper eadem Nostra Apostolica auctoritate habemus, et confirmamus electiones in Capitulo Generali peractas Abbatis Generalis, Definitorum et Procuratoris Generalis. Sit scilicet Generalis Abbas Sebastianus Wyart Abbas Monasterii Septemfontium dioecesis Molinensis in Gallia. Definidores sunt dilecti filii Malachias Abbas Monasterii Beatae Mariae de Achel dioecesis Leodiensis in Belgio; Iohannes Prior Monasterii Triumfontium in subur-

bio romano; Bernardus Abbas Monasterii Beatae Mariae Thimadeuc, dioecesis Venetensis in Gallia; Augustinus subprior Monasterii de Campo Arando, dioecesis Gratianopolitanae in Gallia; Hubertus subprior Monasterii Montis Olivarum, dioecesis Argentinensis in Germania; Augustinus Monasterii Montis Sancti Bernardi, dioecesis Notthingamensis in Anglia. Tandem esto Procurator Generalis dilectus filius Augustinus, idem qui et sextus Definitor.

VI. Abbas Generalis, usque ad Capitulum generale proxime celebrandum retineat titulum Abbatiae Septemfontium, cuius regimen interim demandabit Priori ab eo eligendo et ab eo dependente.

VII. Tandem statuimus, ut nonnulli ex omnibus Ordinis partibus, pietate ingenioque praestantiores capitulariter a singulis Abbatibus proponendi, et eligendi ab Abbate Generali cum Definitoribus, in hac Alma Urbeificent sacrorum studiorum cursum altiore prae communi omnibus Ordinis clericis.

VIII. Ad experimentum et quoad approbatam fuerint constitutiones, in potestate erit uniuscuiusque Abbatis, vel quocumque nomine nuncupetur, Superioris domus, ex duobus horariis a Capitulo generali Sanctae huic Sedi propositis, unum alterumve sequi quod magis in Domino expedire iudicaverit.

IX. Oleum ac butyrum ad condimentum permittimus.

X. Decreta Congregationis Episcoporum et Regularium negotiis, ac discepcionibus dirimendis praepositae, ac Litteras Apostolicas sub Piscatoris annulo datas annis 1834, 1836, 1839, 1847 et 1884, in quibus de familiis Trappensium agitur, praesentium Litterarum vi, Apostolica auctoritate abrogamus et nullius roboris amplius esse declaramus in omnibus quae praesentibus hisce Literis Nostris adversantur.

XI. De Monialibus nihil innovamus, quoad ea quae hisce Literis non obstant.

Haec concedimus atque elargimur decernentes, praesentes Litteras firmas, validas et efficaces semper existere ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis ad quos spectat et pro tempore quomodolibet spectabit, in omnibus et per omnia plenissime suffragari et irritum esse et inane si quid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 17 Martii 1893, Pontificatus Nostri anno decimo sexto.

U

UNUM

CARD. CAIETANI COMMENTARIUS

UNA IN MATRIMONIO CARO.

Erunt duo in carne una: itaque iam non sunt duo, sed una caro, difficultas occurrit ex duplici capite. Primo, de qua carne est sermo, an scilicet de carne coniugum inter se: an de carne coniugum in sua prole. Nam contra primum sensum militat veritas: quia non est una numero caro coniugum: sed quantumcunque invocantur, semper remanent duae: quoniam non continuantur sed solo tactu iunguntur. Contra secundum vero militat requisita sufficientia: quia licet verum sit quod coniuges sunt duo in una carne prolis, hoc tamen non sufficit ad verificandam Domini sententiam: nam ad verificandam rationem Domini inferentis: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet: exigitur illius carnis unitas, ex qua sufficienter inferatur inseparabilitas coniugum. Constat autem quod ex unitate carnis prolis non sufficienter infertur inseparabilitas coniugum: quoniam coniuges non habent hanc unitatem antequam uxor sit gravida, ut patet; ac per hoc separabiles essent coniuges steriles, et etiam antequam uxor sit gravida: quia non sunt adhuc duo in carne una prolis. Secundo, de quali unitate est sermo: an de unitate coniugali, an de unitate carnali. Nam si de carnali intelligitur, sequeretur quod etiam fornicantes essent inseparabiles, quia effecti sunt caro una carnaliter. Si autem de coniugali est sermo, obstat Apost. ii. ad Corinth. vi. ubi ex allegato testimonio Genesis, erunt, inquit, duo in carne una, dicit: Qui adhaeret meretrici, unum corpus efficitur.

Ad hoc dicitur quod sermo est de carne ipsorum coniugum, et de unitate numerali carnalis generationis principii perfecti ac iusti: ita quod sensus est, quod erunt duo in carne una: hoc est in uno carnalis generationis perfecto iustoque principio. Et quidem quod interveniat hic unum carnale generationis principium perfectum clare patet: nam licet mulieris et viri sint duae carnes, et singulae sint duo partialia principia generationis: ambae tamen concurrunt ad integrandum unum numero completum generationis principium. Quod vero hoc unum carnale perfectum principium sit etiam iustum in coniunctionem

coniugum, ex eo patet, quod inter coniuges et fornicarios haec est differentia, quod in fornicarie se commiscentibus invenitur hoc tantum scilicet quod integrant unum completum generationis principium, sed non invenitur alia conditio scilicet quod iustitia, hoc est quod illud principium sit non solum completum, sed iustum: in coniugibus autem coniunctio fit ad integrandum non solum unum perfectum, sed etiam iustum generationis principium. Unde et in Genesi ubi primo ponuntur haec verba praemittitur: Adhaerebit uxori suae, et subiungitur: Erunt duo in carne una per nominatam uxorem significans quod de iusta unitate loquebatur dicendo: erunt duo in carne una. Et Dominus tam Matth. xix quam Marci x intulit in neutro genere. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet, et non in masculino genere. Quos ergo Deus coniunxit; per illud enim denotavit unum iustum generationis principium quod Deus coniunxit in coniugio. Propter quod signanter ponitur Deus auctor coniunctionis istius. Coniunctio siquidem viri et mulieris quatenus iusta, a Deo est singulariter, tanquam ab institutore ipsius. Et quidem in plantis perfectum generationis principium unum natura coniunxit, faciens in una planta virtutem utriusque sexus: in animalibus vero unum generationis completum principium appetitus animalis coniunxit, trahens ad commixtionem maris et foeminae. In hominibus quoque unum generationis principium perfectum appetitus carnalis facit: ut patet in fornicariis, adulterinis et incestuosis commixtionibus: sed quod completum generationis principium unum sit etiam iustum, fecit Deus instituendo in humano genere coniugium, et propterea infertur, quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Et per hoc patet responsio ad utrumque ambiguitatis caput, et solutio omnium obiectionum, nisi obiectionis allatae ex Apostolo. Ad quam dicitur, quod Apostolus ibi usus est illa auctoritate quantum ad id quod est materiale in unitate coniugii: hoc est quantum ad ipsam corporum commixtionem, qua fit unum perfectum generationis carnalis principium, hoc enim sufficebat suo proposito et non quantum ad totum quod in illis verbis Genesis comprehenditur. Unde non obstat integritati totius sensus.

V

VACABILIA

1. — *Vacabilium abolitio.*

Confer verbum *Congregationes Romanae Ecclesiasticae* n. 7.

VEXILLA

1. — *Vexilla in ecclesiis.*

Non licet in Ecclesiam admittere nisi vexilla

religiosa, et pro quibus habetur formula benedictionis in Rituali Romano. — S. R. C. 11 Iulii 1887.

VIA CRUCIS

1. — *Via Crucis in quovis templo, pioque loco, constitui potest.*

Urbis et orbis. Decretum. — Salutare Viae Crucis, seu Calvarii exercitium summopere conducit ad recolendam memoriam passionis D. N. I. C. qui ob nimiam caritatem qua nos dilexit, opprobria passus, et vulneribus affectus, ut a servitute peccati humanum genus redimeret, pretiosum suum sanguinem effudit, et ligno crucis affixus se obtulit holocaustum pro peccatis. Quapropter Summi Pontifices, ut fideles Christo in carne passo cogitatione passionis eius saepe saepius unirentur, pium Viae Crucis seu Calvarii exercitium non modo commendarunt, sed etiam reserato Ecclesiae thesauro Indulgentiis illud auxerunt.

Verum stationes Viae Crucis iuxta primaevae concessionis erigi tantum poterant in ecclesiis, piisque locis Ordini Min. Observantium subiectis, atque Indulgentiis fruebantur personae, quae eidem Ordini erant addictae. Tractu tamen temporis ad omnes christifideles, qui in ecclesiis piisque locis praedicti Ordinis, tam sanctae devotioni vacarent, Indulgentiarum concessio extensa fuit; et deinde praesertim Benedictus XIV s. m. Apostolicis Litteris in forma Brevis incip. *Cum tanta*, die 30 Aug. 1741, evulgatis concessit, ut etiam in aliis ecclesiis memorato Ordini non subiectis Stationum erectio fieri posset cum aliqua tamen limitatione, quam per rescriptum Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae die 10 Maii 1742 clarius declaravit. Idem namque Pontifex inter monita ad rite peragendum pium exercitium Viae Crucis iussu Clementis XII exarata, et ab ipso confirmata, inseri voluit hanc

declarationem sub n. X hisce verbis: « Excipiuntur tamen illa loca in quibus extent monasteria Fratrum Minorum (Observantium aut Reformatorum aut Recollectorum), quum non debeat hoc in casu constitui Via Crucis in aliis templis non subiectis eidem Ordini. Dummodo eiusmodi monasteria non adeo distent a terra vel urbe, aut dummodo iter non adeo sit difficile, ut absque gravi incommodo, quod Ordinarium iudicabit, non possit pium exercitium frequentari ».

Nuper vero SSmo D. N. Pio PP. IX humillimis precibus expositum fuit, valde optandum esse, ut tristissimis hisce temporibus, quibus inimici Crucis Christi divina humanaque omnia pessundare conantur, pia Viae Crucis exercitatio magis magisque promoveatur, ac illius Stationum erectio, sublata limitatione enunciata, ubique in ecclesiis, piisque locis fieri possit. Sanctitas Sua animadvertens summam esse vim meditationis passionis et mortis Redemptoris nostri ad confirmandam in animis fidem, ad curanda conscientiae vulnera, ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, in audientia habita die 14 Maii 1871 a Card. Praefecto S. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, memoratas preces benigne excipiens, Apostolica auctoritate indulsit, ut Stationes Viae Crucis cum adnexis Indulgentiis etiam in locis, ubi Conventus praefati Ordinis Minorum, sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum existunt, quamvis in eiusdem Ordinis ecclesiis, sacris aediculis, piisque locis erectae reperiuntur, nulla habita superius expressae limitationis ac distantiae ratione, servatis tamen aliis de iure servandis, erigi possint et valeant,

Ceterum Sanctitas Sua per praesens decretum minime intendit derogare privativae facultati, quam idem Ordo in peragenda erectione Stationum Viae Crucis habet, nec specialibus indultis, hac super re aliis personis ob pecuniaria rerum ac locorum adiuncta ab Apostolica Sede concessis, quarum tenor ac forma in omnibus servanda erit.

Non obstantibus contrariis quibuscumque etiam speciali et individua mentione dignis, quibus Sanctitas Sua in omnibus perinde ac si de singulis expressa mentio facta fuerit, plene derogavit.

Datum Romae e S. Congr. Indulgentiarum et SS. Reliquiarum die 14 Maii 1871.

2. — *Requisita ad erectionem VIAE CRUCIS.*

I. Utrum nullae sint erectiones Stationum Viae Crucis, sine consensu in scriptis Parochi, factae in hospitalibus, ecclesiis, cappellis ac domibus Congregationum sororum, de iure haud exemptis a parochiali iurisdictione, sed de facto (iuxta morem in Gallia vigentem) administratis independentem a Parocho, per cappellanum nominatum ab Episcopo?

III. An consensus Ordinarii in scriptis requiratur, sub poena nullitatis in singulis casibus pro unaquaque Stationum erectione, vel sufficiat, ut sit generice praestitus pro erigendis stationibus in certo numero ecclesiarum vel oratoriorum, sine specifica designatione loci?

R. Ad I. Negative.

Ad III. Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam. — S. C. Indulg. 21 Iunii 1879.

Quum in una Apamiensi de die 25 Sept. 1871, Decret. Authent. S. C. Indulgentiarum, edit. Ratisb., n. 294, legatur dispositio sequentis tenoris: « Circa erectionem stationum Viae Crucis, impetratis antea ab Apostolica Sede necessariis et opportunis facultatibus, omnia et singula, quae talem erectionem respiciunt, scripto fiant, tam nempe postulatio quam eiusdem erectionis concessio, quarum instrumentum in actis Episcopatus remaneat, et testimonium saltem in codicibus paroeciae seu loci, ubi fuerint erectae praefatae stationes »; hinc quaeritur:

I. An postulatio erectionis scripto fieri debeat sub poena nullitatis?

II. An ipsa concessio Episcopi, qui ab Apostolica Sede facultatem obtinuit erigendi stationes Viae Crucis, item scripto fieri debeat sub poena nullitatis?

III. An in ipsa Episcopi concessione mentio fieri debeat facultatis obtentae ab ipsa Apostolica Sede erigendi stationes Viae Crucis, sub poena nullitatis?

IV. An tandem testimonium erectionis in actis Episcopatus aut in codicibus paroeciae seu loci, in quo fit erectio stationum Viae Crucis, inserendum sit sub eadem nullitatis poena?

Porro S. Congregatio propositis quaesitis ita respondendum censuit:

Ad I. Negative; cf. Decretum sub n. 175. Citatum decretum sub n. 175 sequentis est tenoris: « S. Congregatio ad quascumque in futurum eliminandas in hac re difficultates, die 30 Iulii 1748 censuit praescribendum esse, quod in erigendis in posterum eiusmodi stationibus, tam sacerdotis erigentis deputatio ac superioris localis consensus, quam respectivi Ordinarii, vel Antistitis et parochi, nec non superiorum ecclesiae, monasterii, hospitalis et loci pii, ubi eiusmodi erectio fieri contigerit, deputatio, consensus et licentia, ut praefertur, in scriptis et non aliter expediri, et quandocumque opus fuerit, exhiberi debeant, sub poena nullitatis ipsiusmet erectionis ipso facto incurrendae ».

Ad II. Affirmative; cf. Decretum sub n. 445.

Ad III. Congruit ut fiat mentio, sed non est necessaria.

Ad IV. Praescribitur insertio testimonii erectionis in actis episcopalibus et in codicibus paroeciae seu loci, etc., sed non sub poena nullitatis; cf. Decretum sub n. 294. — S. C. Indulg. 6 Aug. 1890.

An pro validitate benedictionis Crucium Stationum Viae Crucis requiratur, ut benedictio detur ante ipsarum affixionem, vel sufficiat ut post affixionem impertiatur?

R. Negative ad primam partem. Affirmative ad secundam. — S. C. Indulg. 20 Iunii 1879.

Utrum in casu quo, ob Crucium vetustatem vel ob aliam iustam causam, renovari debeant Stationes Viae Crucis in eadem ecclesia, sive oratorio, in quo rite cum omnibus documentis ut supra a S. Sede praescriptis erectae reperiuntur, praefata omnia et singula documenta denuo sive oretenus sive in scriptis postulanda sint; vel sufficiat tantummodo novarum Stationum benedictio a sacerdote legitimo ad id deputato?

R. Negative quoad 1^{am} partem; quoad 2^{am} sufficere tantummodo novarum erectionum benedictionem. — S. C. Indulg. 11 Jan. 1896.

6°. In constituendis Stationibus Viae Crucis in oratorio domestico, sive hoc sit cum privilegio celebrandi ibi Missam sive non, requiritur in scriptis, et id ad validitatem consensus a) Ordinarii, b) Parochi?

R. Ad 6^{um}. Affirmative quoad consensum Ordinarii. Negative quoad consensum Parochi.

7°. Si consensus tum Ordinarii tum Parochi in scriptis vel saltem oretenus affirmetur necessarius in superiori dubio 6°, requiritur ne novus eorumdem (et etiam Domini in scriptis) consensus in casu mutationis oratorii et Stationum Viae Crucis de domo in domum vel de cella in cellam eiusdem domus?

R. Ad 7^{um}. Affirmative.

8°. In Indulto quo erigitur Via Crucis in oratorio domestico exprimi solet Indulgentias ac-

quiri posse ab Oratore eiusque consanguineis, affinis et familiaribus cohabitantibus; quaeritur, utrum defuncto Oratore Indultario, ceteri supra comprehensi, adhuc lucrari possint indulgentias?

R. Ad 8^{um}. Negative.

9^o. Pro erectione Viae Crucis in locis exemptis a iurisdictione Ordinarii, ut in ecclesiis, oratoriis, locis internis conventuum, non tamen Ordinis Minorum, sed aliorum Ordinum exemptorum, requiriturne consensus ipsius Ordinarii et etiam Parochi?

R. Ad 9^{um}. Negative.

10^o. An valida dicenda sit Viae Crucis erectio, si Parochus vel superior ecclesiae, monasterii, hospitalis, loci ubi erectio facta est, consensum quidem ante erectionem praestiterit, non tam in scriptis nisi post erectionem?

R. Ad 10^{um}. Negative.

11^o. Contingit aliquando ut non satis certo constet quinam sit Superior qui consensum praestare debet pro Viae Crucis erectione in aliqua ecclesia, monasterio, conservatorio, hospitali etc.: non semper enim et ubique habetur cappellanus ab Ordinario nominatus, sed modo unus, modo alter sacerdos a Parocho vel

a Superiore alicuius conventus mittitur ad aliquem ex predictis locis, ut ibi praecipue pro inhabitantibus, puta, pro sororibus, pro infirmis etc. Missam celebret, aliaque ecclesiastica munia peragat. Unde quaeritur:

Utrum in huiusmodi casibus sufficiat ut solus Parochus consensum praestet pro erectione Viae Crucis, vel requiritur etiam consensus in scriptis Superioris seu Superiorissae localis Fratrum seu Sororum?

R. Ad 11^{um}. Si agatur de erigenda Via Crucis in ecclesia vel publico oratorio praeter consensum Superioris vel Superiorissae ecclesiae, monasterii, conservatorii, hospitalis, requiritur etiam consensus Parochi: minime si agatur de Via Crucis erigenda in sacello privato seu decenti loco infra septa monasterii, quod a iurisdictione Parochi sit omnino exemptum. — S. C. Indulg. 26 Sept. 1892.

An illud: *ex ligno debent esse Cruces*, quod legitur in appendice ad Rituale Romanum, editum an. 1864 ex typis S. Congregationis de Propaganda Fide pag. 404, obliget sub poena nullitatis?

R. Affirmative. — S. Congr. Indulg. 15 Novembr. 1878.

VICARIUS APOSTOLICUS

1. — *Potestas Vicariis Apostolicis quoad missionarios.*

1. An et quomodo Vicarii Apostolici seu Ordinarii locorum visitare possint paroecias Regularium Missionariorum Apostolicorum in suis territoriis existentes.

2. An designatio seu nominatio Praefecti Missionum sufficiat ad communicandam institutionem *auctorizabilem* missionariis, qui munere parochorum fungi debent, seu potius teneantur eandem ab Ordinariis locorum, in quibus id muneris est exercendum, recipere.

3. An Vicarii Apostolici seu Ordinarii locorum ita designatos valeant antea examini subire.

4. An et quomodo iidem possint semel admissos ad curam animarum exercendam removere, vel eorum facultates in Sacramentorum administratione cohibere.

5. An Vicarius Patriarchalis Constantinopolitanus potuerit visitationi peragenda instructionem praemittere, cui parochi omnes respondere teneantur.

R. Ad 1. Affirmative in omnibus iuxta Constit. Benedicti XIV quae incipit *Firmandis* 1744.

Ad 2. Negative ad 1. partem; affirmative ad 2. iuxta Decretum 1838.

Ad 3. Negative.

Ad 4. Affirmative in omnibus, dummodo

gravis et urgens causa adsit statim S. Congregationi communicanda.

Ad 5. Affirmative quoad ea in quibus visitationi et correctioni eiusdem subditi sint. — S. C. de Prop. Fide 21 Sept. 1840.

2. — *De privilegiis Vicariorum Apostolicorum.*

Vicarii Apostolici cum non sint Episcopi titulares Vicariatus quem regunt, stricto iure nequeunt iis omnibus uti honoribus et privilegiis, quibus frui datum est Episcopis in suo territorio; unde nec thronum in Ecclesia habere, neque cappam magnam deferre valent; nec etiam iis ius est ut eorum nomina Canone Missae memorentur. Verumtamen sicubi vel ex rescripto vel ex consuetudine mos inoleverit, ut similibus a longo tempore fuerint usi, et timor sit admirationis in fidelibus si videant morem illum innovari, tunc S. Sedes huiusmodi observantiam tolerare consuevit. — S. C. de P. F. 16 Febr. 1867.

Neque Indulgentiam 40 dierum concedere possunt. S. C. de P. F. 24 Aug. 1852.

3. — *Relatio a Vicariis Apostolicis S. C. de P. F. facienda.*

Confer Litt. Enc. S. C. de P. F. 1 Iun. 1877. Collect. n. 109.

VICARIUS CAPITULARIS

1. — *De Vicariis Capitularibus, nec non de electis et nominatis ad sedes episcopales vacantes.*

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, pro munere sibi divinitus collato regendi ac gubernandi universam Christi Ecclesiam, non solum SS. Canonum observantiam urgere, sed etiam illorum certum et authenticum sensum declarare satagit, si quando quidpiam dubitationis in aliquo occurrat, ne diversis interpretationibus materia praebeatur, atque inde ecclesiasticae disciplinae unitas rumpatur, cum magno ecclesiastici regiminis detrimento.

Sane iuxta antiquam ecclesiae disciplinam, Sede Episcopali vacante, dioecesis administratio ad Capitulum cathedralis ecclesiae devolvitur; quod olim per se ipsum dioecesim, toto tempore, quo sedes vacabat, administrare poterat, vel uni aut pluribus dioecesim administrandam committere, libera eidem relicta potestate deputatos eligendi, eisque delegatam iurisdictionem, sive quoad usum, sive quoad tempus arctandi et constringendi.

At vero Concilii Tridentini Patres animadvertentes gravissima, quae passim oriebantur incommoda ex administratione viduatae ecclesiae coetui personarum diversi fere ingenii concredita, ad ea vitanda sapienter decreverunt: ut « Capitulum, sede vacante, officialem seu Vicarium, infra octo dies post mortem Episcopi, constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in iure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Si secus factum fuerit ad Metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur, et si ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, et propinquior Episcopus in exempta, Vicarium possit constituere »¹.

Huiusmodi vero Decretum varie interpretati sunt privati canonicarum rerum scriptores. Quidam enim censuerunt posse Capitulum in constituendo Vicario aliquam iurisdictionis partem sibi reservare; alii putaverunt fas esse Capitulo ad certum tempus Vicarium deputare; nec

defuerunt qui arbitrati sunt, licere Capitulo Vicarium pro arbitrio remove, et alium substituere.

Recensitae scriptorum sententiae a nonnullis Capitulis libenter exceptae sunt: quo factum est, ut in hac re tam magni momenti disciplinae uniformitas deficeret, et Tridentinum Decretum optatum finem plene non attingeret. Quamvis autem SS. Urbis Congregationes has sententias, suis responsis in casibus occurrentibus, pluries reprobaverint, ita ut ex earum responsis manifeste appareat quae fuerit mens Patrum Tridentinorum in edendo Decreto superius relato; attamen cum nondum omnia ubique ad eam mentem exigi videamus, ad submovendam prorsus quamlibet dubitationis causam vel obtentum, iisdem responsis et declarationibus Apostolicae auctoritatis robur adiiciendum censemus. Quocirca motu proprio, ac certa scientia, et matura deliberatione Nostris deque Apostolicae Potestatis plenitudine declaramus et decernimus: totam ordinariam Episcopi iurisdictionem, quae vacua sede Episcopali ad Capitulum venerat, ad Vicarium ab ipso rite constitutum omnino transire; nec ullam huius iurisdictionis partem posse Capitulum sibi reservare, neque posse ad certum et definitum tempus Vicarium constituere multoque minus remove, sed eum in officio permanere quousque novus Episcopus Litteras Apostolicas, de collato sibi Episcopatu, Capitulo, iuxta Bonifacii VIII Praedecessoris Nostri Constitutionem², vel Capitulo deficiente, ei exhibuerit, qui, ad normam SS. Canonum, vel ex speciali S. Sedis dispositione, vacantem dioecesim administrat, vel eiusdem Administratorem, seu Vicarium deputat.

Quamobrem pro nullis habendae sunt limitationes, seu quoad iurisdictionem, seu quoad tempus adiectae a Capitulo electioni Vicarii Capitularis, qui idcirco, iis non obstantibus, officium semel sibi rite collatum, toto tempore, quo Sedes Episcopalis vacua fuerit, totamque ordinariam iurisdictionem Episcopalem libere et valide exercere perget, donec novus Episcopus Apostolicas canonicae suae institutionis Litteras, ut diximus, exhibeat.

Hac autem occasione declaramus etiam, et decernimus ea, quae a Gregorio X Decessore Nostro in Concilio Lugdunensi^{2º} de electis a Capitulis, constituta sunt³ comprehendere etiam nominatos et praesentatos a supremis publicarum rerum moderatoribus, sive imperatores

¹ Sess. 24, cap. 16, de ref.² Extravag. *Iniunctae* de electione inter comm.³ Cap. *Avaritiae* de electione in 6º.

sint, sive reges, sive duces, vel praesides, et quomodocumque nuncupentur, qui ex S. Sedis concessione, seu privilegio, iure gaudent nominandi et praesentandi ad Sedes Episcopales in suis respectivis ditionibus vacantes, abolentes idcirco, cassantes, et penitus annullantes usum, seu potius abusum sub quovis titulo, vel praetenso et asserto privilegio, quaesito colore, et quacumque causa, licet speciali et expressa mentione digna, in quibusdam regnis seu regionibus praesertim longinquis inventum, quo Capitulum ecclesiae cathedralis vacantis obsequens invitationi seu mandato, licet verbis deprecatoriis concepto, supremae civilis potestatis concedere et transferre praesumit, ac de facto concedit et transfert in nominatum et praesentatum ad eandem ecclesiam illius curam, regimen et administrationem, eamque nominatus et praesentatus sub nomine Provisoris, Vicarii Generalis, aliove nomine gerendam suscipit ante exhibitionem Litterarum Apostolicarum, uti superius dictum est, de more faciendam, remoto proinde Vicario Capitulari, qui ex iuris dispositione toto tempore vacationis ecclesiae eam administrare, ac regere debet. Confirmantes autem alia etiam Decessorum Nostrorum, et praesertim sa. me. Pii VII Decreta et dispositiones, declaramus et decernimus, ut si interea Vicarius Capitularis decesserit, aut sponte sua muneri renuntiaverit, aut ex alia causa officium ipsum legitime vacaverit, tunc Capitulum, vel Capitulo deficiente, qui potestatem habet deputandi vacantis ecclesiae administratorem, seu Vicarium, novum quidem Vicarium, vel administratorem eligat, nunquam vero electum in Episcopum a Capitulis, aut a laica potestate nominatum seu praesentatum ad dictam ecclesiam vacantem, cuius electionem ac deputationem, si eam Capitulum, vel alius, uti supra, peragere praesumpserit, cassamus, annullamus, et omnino irritam declaramus.

Confidimus autem Dignitates, et Canonicos cathedralium ecclesiarum vacantium, ac illos qui, deficientibus Capitulis, Vicarios deputant, aut vacantes ecclesias legitime administrant, plene exequuturos quae hisce Nostris Litteris declarata et decreta sunt; ubi vero, quod Deus avertat, ea exequi detrectaverint, ac concedere et transferre in nominatum et praesentatum ad eandem ecclesiam eius curam, regimen et administrationem sub quovis titulo, nomine, quaesito colore ausi fuerint, praeter nullitatem iam decretam praedictae concessionis et translationis praefatos Canonicos ac Dignitates excommunicationis maioris, nec non privationis fructuum ecclesiasticorum Beneficiorum quorumcumque, aliorumque reddituum ecclesiasticorum per eos respective obtentorum, similiter eo ipso incurrendis poenis innodamus, et innodatos fore decernimus, et declaramus; ipsarumque poena-

rum absolutionem seu relaxationem Nobis et Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat specialiter reservamus.

In easdem poenas pariter reservatas ipso facto incurrunt nominati et praesentati ad vacantes ecclesias, qui earum curam, regimen et administrationem suscipere audent ex concessione, et translatione a Dignitatibus et Canonicis aliisque, de quibus supra, in eos peractam, nec non ii, qui praemissis paruerint, vel auxilium, consilium aut favorem praestiterint, cuiusque status, conditionis, praeeminentiae et dignitatis fuerint.

Praeterea nominatos, et praesentatos iure, quod eis per nominationem et praesentationem forte quaesitum fuerit, decernimus eo ipso privatos.

Si vero aliqui ex praedictis Episcopali characterem insigniti in poenam suspensionis ab exercitio Pontificalium, et interdicti ab ingressu Ecclesiae ipso facto, absque ulla declaratione incidunt, S. Sedi pariter reservatam.

Insuper quaecumque a sic nominatis et praesentatis in administratione vacantium ecclesiarum intrusis fiant, mandentur, decernantur et ordinentur cum omnibus et singulis inde quovis modo sequutis, et quomodocumque sequuturis omnino nulla, invalida, inania, irrita, et a non habentibus potestatem damnabiliter attentata, et de facto praesumpta, nulliusque valoris, momenti et efficaciae esse, et perpetuo fore tenore praesentium declaramus et decernimus, illaque damnamus et reprobamus.

Haec volumus, statuimus, ac mandamus, decernentes has Nostras Litteras, et omnia in eis contenta nullo unquam tempore a nemine cuiusque conditionis, et dignitatis etiam Imperialis et Regiae, sub quovis titulo, quaesito colore, ac praetenso et asserto privilegio, quod si forte sit cassamus et annullamus, infringi, impugnari, vel in controversiam revocari posse, sed semper firmas et efficaces existere et fore, suosque plenarios, et integros effectus semper sortiri et obtinere debere. Non obstantibus Apostolicis generalibus vel specialibus Constitutionibus et ordinationibus, ac Nostris et Cancellariae Apostolicae regulis, praesertim *de iure quaesito non tollendo*, caeterisque etiam speciali mentione dignis contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut facta harum litterarum publicatione per affixionem transumptorum ad valvas Basilicarum Urbis, omnes ubique fideles, ad quos spectat, qui quomodocumque noverint eas, prout dictum est, Romae fuisse promulgatas, ad earum exequutionem perinde obstringantur, ac si personaliter singulis notificatae fuissent.

Volumus pariter, ut earundem praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu tamen alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica

dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum declarationis, decisionis, annulationis, irritationis, statuti, praecepti, mandati et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis vero hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo septuagesimo tertio, quinto kalendas Septembris, Pontificatus Nostri anno vigesimo octavo.

2. — *Vicarius Capitularis
quoad Missam pro populo.*

Confer verbum *Missa pro populo.*

S. VINCENTIUS A PAULO

1. — *S. Vincentius a Paulo declaratur Patronus
omnium societatum caritatis.*

LEO PP. XIII

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Cum multa Iesus Christus humano generi praecepta tradidit, quorum ope possent homines ad vitam rectam perducī, tum illud potissimum dare et commendare numquam destitit, ut quisque diligeret proximum suum sicut se ipsum. Ipse enim, qui caritas est, docuit caritatem esse quasi fundamentum, in quo lex tota consisteret, et notam quamdam, qua christianae sapientiae sectatores a ceteris distinguerentur. Quare non mirum est si praeclara haec virtus aliis nata potius quam sibi, ceterarumque parens atque alitrix virtutum, eorum praesertim animis insederit, qui divini praeceptoris ingressi vestigiis, virtutum omnium perfectionem et absolutionem assequi studuerunt. Mirifice inter hos, exeunte saeculo xvi effulsit Vincentius a Paulo, magnum illud atque immortale christianae caritatis exemplar, qui huiusmodi virtutis laude quam maxime excelluit. Nullum enim propemodum fuit aerumnarum genus, cui mira caritas eius deesset; nullus labor, quem ad proximorum commodum atque utilitatem non ultro susciperet. Neque vero, postquam Vincentius ex vita ad coelum demigravit, rerum salutarium, quas instituerat, fons exaruit, sed in multos quasi rivulos deductus fuit adhuc large copioseque in Ecclesia. Vir enim sanctissimus ad hanc virtutem non modo contendit ipse, sed ad imitationem sui plurimos evocavit, quorum alios ad communem religiosae vitae disciplinam congregavit, alios in pias sodalitates a se legibus sapientissimis constitutas recepit. Quot vero sint fructus, quos ab iis humana societas quotidie percipit, vel ex eo facile conici potest, quod, nondum altero a constitutione sua exacto saeculo, iam istiusmodi utriusque sexus societates per universas fere orbis terrarum partes se propagaverint, et ubique admirationem omnium sibi

merito comparaverint. Neminem certe fugit Vincentianos Sodales praesto esse egentibus omnibus: assidere aegrotis in valetudinariis; versari in ergastulis, in scholis, inter ipsa beliatorum arma, duplicantes ubique subsidium, corporibus nempe atque animis. Quibus de rebus Romani Pontifices, Decessores Nostri, Vincentianas Congregationes et Sodalitates, ceterasque omnes caritatis societates, quae etsi idem non habent nomen, ab eodem tamen capite originem ducunt, in honore habuerunt, et praecipua semper cura complexi sunt. Nos eorum inhaerentes vestigiis, ut huiusmodi societates omnes auctoris et constitutoris sui spiritum largius haurirent, postulantibus praesertim Venerabilibus Fratribus Galliarum Episcopis Sanctum Vincentium a Paulo praedictis Societatibus in Galliis vigentibus coelestem Patronum renuntiavimus et constituimus. Quod decretum proximo superiori anno ad Hybernicae dioeceses, ut illorum Antistitum pia desideria explerentur, extendimus. Nuper vero a plerisque S. R. E. Cardinalibus et ex omnibus fere mundi regionibus Episcopis, et Regularium Ordinum supremis Moderatoribus admotae Nobis sunt preces, ut supradictum decretum ad omnes orbis christiani partes, ubi eiusdem naturae societates et opera existunt extendere, velimus. Nos audita etiam Congregationis S. R. E. Cardinalium, Sacris tuendis Ritibus praepositorum sententia, piis hisce precibus benigne annuendum censuimus. Quare, quod universa christianae reipublicae benevertat, Dei gloriam augeat, et studium caritatis erga proximum in omnibus excitet, Apostolica auctoritate Nostra, his Litteris, S. Vincentium a Paulo omnium Societatum caritatis in toto catholico Orbe existentium, et ab eo quomodocumque promanantium, peculiarem apud Deum Patronum declaramus et constituimus, eique volumus omnes honorificentias tribui coelestibus Patronis competentes. Decernentes has praesentes Litteras firmas, validas et efficaces existere ac fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri atque obtinere, iisque, ad quos pertinet et pertinere poterit, plenissime suffragari. Non ob-

stantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate

constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XII Maii MDCCCLXXXV, Pontificatus Nostri anno octavo.

VITANDI

1. — *Vitandi nominatim excommunicati, aut sic declarati.*

I. Suntne vitandi qui nominatim excommunicantur sive a Papa, sive ab Episcopo?

II. Suntne vitandi qui nominatim declarantur excommunicati sive a Papa, sive ab Episcopo?

III. Suntne hodie excommunicati vitandi notorii Clericorum percussores?

R. Ad I. et II. Affirmative ad normam Constit. Martini V, quae incipit *Ad evitanda*: hoc excepto quod communicantes cum excommunicatis vitandis hodie non incurrunt excom-

municationem maiorem, praeter casus comprehensos in Constit. *Apostolicae Sedis* IV Idus Octobris 1869.

Ad III. Affirmative, ut supra, iuxta laudatam Bullam *Ad evitanda*. — S. C. S. O. 9 Ianuarii 1884.

2. — *Obligatio non communicandi cum excommunicatis vitandis.*

Utrum, ablata excommunicatione minori contra eos qui communicant cum excommunicatis nominatim a Summo Pontifice, censeatur etiam ablata prohibitio?

R. Negative. — S. C. S. O. 2 Aug. 1893.

VOTUM

1. — *Vota emissa a protestante.*

Protestans votum castitatis nec non paupertatis et obedientiae emisit voce et scripto coram ministro anglicano; quaeritur utrum vim saltem voti simplicis et privati, aut veluti irritum omnino sit habendum in casu conversionis ad religionem catholicam.

R. Votum de quo in precibus esse simplex,

et voventem teneri ad observantiam voti, si veram habuerit intentionem vovendi. — S. Poenit. 29 Nov. 1842.

2. — *Facultas dispensandi à votis.*

Facultas dispensandi a votis facultatem dispensandi a iureiurando per se non includit. — S. C. de Prop. Fide 19 Maii 1845. Collect. n. 2087.



INDEX TITULORUM

A			
	pag.		
Abortus	5	Canonizatio Sanctorum	143
Absolutio	14	Canonicatus	149
Absolutio generalis	37	Cantus	150
Abstinencia et Ieiunium	42	Cappellanus	154
Actus heroicus Caritatis	49	Capuccini	155
Adoptio	50	Carmelitae	155
Affinitas	51	S. Catharina Flisca Adurna	158
Agitatio Taurorum	51	S. Catharina Senensis	158
Alexiani	52	Cellitae	159
Alienatio	52	Censura	159
S. Alphonsus Maria de Ligo- rio	54	Ciborium	178
Altare	60	Cistercienses	178
Altare Gregorianum	62	Civitas	179
Altare Privilegium	64	Clausura	188
Anima	66	Clericus	197
Animae Fidelium Defuncto- rum	83	Cognatio legalis	203
S. Anna	83	Cognatio spiritualis	203
Annuntiatio B. Mariae V.	83	Communio	205
S. Antonius Patavinus	84	Communismus	214
Approbatio pro confessioni- bus excipiendis	85	Compositio	214
Auctor	90	Conceptio	220
Augustiniani	94	Concilia	221
B		Concordata	221
Baptismus	94	Concursus	226
Basiliani	113	Confessio	228
Bautain	116	Confirmatio	232
Benedictio	116	Confraternitates	239
Benedictio Apostolica	117	Congregatio Missionis	239
Benedictio in articulo mortis	118	Congregationes	239
Benedictio mulieris post par- tum	119	Congregationes ecclesiasticae Romanae	239
Benedictio nuptialis	120	Conscientia	249
S. Benedictus Abbas et Bene- dictini	123	Cor SS. Iesu	249
Beneficium	133	Cor SS. B. Mariae V.	256
Bona ecclesiastica	133	Craniotomia	256
Bulla Cruciatæ	135	Creatio	261
C		Crematio Cadaverum	261
Caelibatus	138	Crimen	262
Calendarium	140	Crucigeri	262
Calix	141	Cultus disparitas	263
S. Camillus de Lellis	142	Cultus D. N. Iesu Christi	263
Campana	143	Cultus B. Mariae V.	264
		Cultus Sanctorum	265
		S. Cyrillus	266
		D	
		Decimæ	267
		Deus	269
		Dispensatio Abstinenciae et Ieiunii	275
		Dispensatio Votorum	275
		Dispensationes matrimoniales	275
		Distributiones quotidianæ	289
		Divortium	290
		S. Dominicus Gusman et Do- minicani	305
		Duellum	306
		E	
		Ecclesia	308
		Ecclesia Catholica	311
		Electio	316
		Eleemosyna	324
		Ephemerides	324
		Episcopus	326
		Errores	345
		Eucharistia	353
		Examinatores Synodales	360
		Excommunicatio	361
		Extrema Unctio	361
		F	
		S. Familia	362
		Festa	371
		Fides	374
		Fidei professio	389
		S. Franciscus Assisiensis et Franciscæ	392
		S. Franciscus de Sales	404
		Frohschammer	407
		Funeralia	409
		Furtum	409
		G	
		Gradus Academici	415
		Gratia	416
		Gregorianum Missarum Tri- cennarium	420
		Guenther	420
		H	
		Haeretici	421
		Hermes	430
		Hierarchia Ecclesiastica	431
		Homicidium	465
		Honestas publica	467
		Horæ canonicae	469
		I	
		Imagines	472
		Immunitas	473

INDEX TITULORUM

— 762 —

INDEX TITULORUM

Impedimenta matrimonii	473
Indifferentismus	475
Indulgentia	476
S. Infantia	488
Infernus	489
Infideles	489
Infirmus	519
B. Innocentius V.	520
Instituta Religiosa recentiora	520
Irregularitas	526

J

Jejunium	526
S. Joachim	526
S. Joannes	527
S. Joannes a Capistrano	527
S. Joannes Damascenus	527
S. Joannes de Deo	527
S. Joseph	528
Jubilaeum	536
Judicium	536

L

Lamennais	540
Liberalismus	541
Libri prohibiti	541
Limina Apostolorum	548
Litaniae	551
Litterae	554
Litterae Apostolicae	554
Liturgia	555

M

Magnetismus	566
Martyrium	572
Matrimonium	584
Matrimonium civile	586
Matrimonia clandestina	592
Matrimonia mixta	595
S. Methodius	596
Missae iteratio	596
Missa pro populo	597
Missa de Requie	600
Missa quoad ritum	602
Missa pro Sponso et Sponsa	609
Missa pro stipendio	610
Missionarii	614
Moniales	611
Moribundi	617
Musica sacra	618
Mutuum	618

N

Nativitas	619
-----------	-----

O

Officia Sanctorum	619
Ontologismus	620
Operarii	621
Opiniones	622
Opium	623
Oratorium	623
Ordines militares	624
Ordo Ordinatio	629
Orientales	640

P

Pantheismus	640
Papa	640
Parochus	643
Partus	647
S. Paschalis Baylon	647
Patriarcha	648
Patronus	648
Pensio	650
Peregrinationes	651
Philosophia	651
Polygamia	651
Portiuncula	652
Praecedentia	652
Praedicatio	652
Praedicatores	652
Praelatus	655
Praemonstratenses	655
Privilegium	655
Privilegium Paulinum	660
Processiones	666
Processus in causis clerico- rum	666
Processus in causis matrimo- nialibus	672
Processus in causis Servorum Dei	673
Promiscuitas	673
Propagatio Fidei	673
Propositiones damnatae	675
Protonotarii Apostolici	675

R

Ratio	680
Redemptio	680
Redemptoristae	681
Regalia	681
Regulares	689
Reliquiae	692
Reservatio	693
Restitutio	694
Revelatio	695
Ritus	695
Rosarium	695

Rosmini	700
Rubrica	704

S

Sacramenta	705
Salesiani	705
Salutatio Angelica	705
Sanctuaria	705
Scapulare	706
Scholae publicae	712
Scriptura Sacra	716
Scrupulus	716
Sectarii	717
Seminarium	719
Sepultura	721
Servitae	723
Servitus	724
S. Silvester Abbas	724
Societas civilis	724
Societas Iesu	725
Sodalitia	728
Sollicitatio	733
Spiritismus	738
Spiritus Sanctus	739
Sponsalia	739
Suggestio	740
Superiores	740
Superstitio	741
Suspensio	741

T

Taxa	743
Tempus	744
Terra Sancta	744
Tertiarii	746
Testamentum	746
S. Thomas Aquinas	748
S. Thomas Cantuariensis	749
Titularis	749
Traditionalismus	749
Trappistae	750

U

Unum	753
------	-----

V

Vacabilia	754
Vexilla	754
Via Crucis	754
Vicarius Apostolicus	756
Vicarius Capitularis	757
S. Vincentius a Paulo	759
Vitandi	760
Votum	760

IMPRIMATUR

Fr. Albertus Lepidi Ord. Praed. S. P. A. Magister.

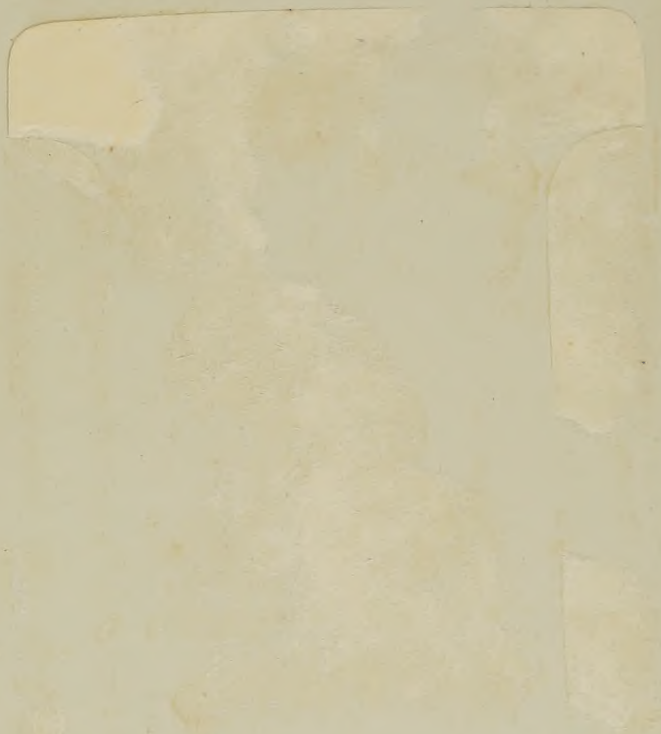
IMPRIMATUR

Iosephus Ceppetelli Archiep. Myren. Vicesgerens.

GTU Library

3 2400 00374 9813

LIBRARY USE ONLY



U Library
200 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
(510) 649-2500

